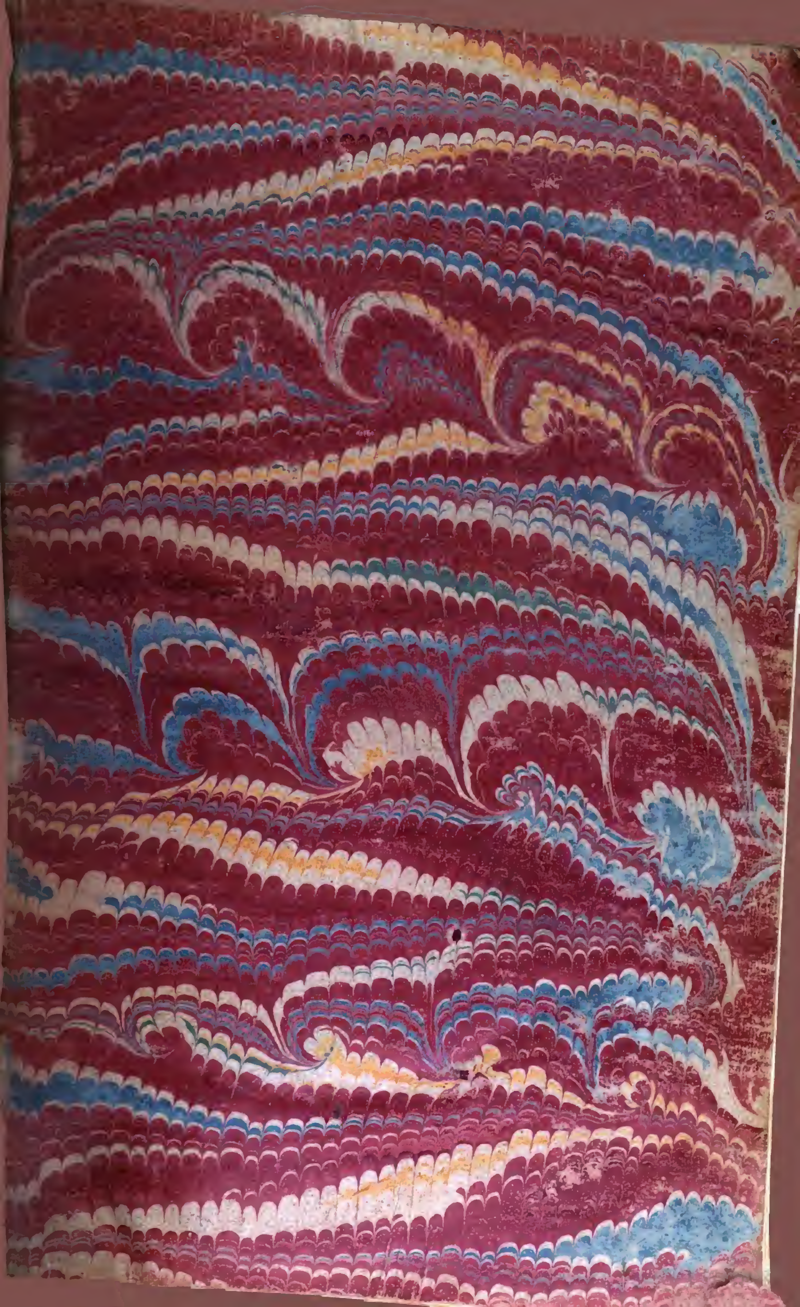
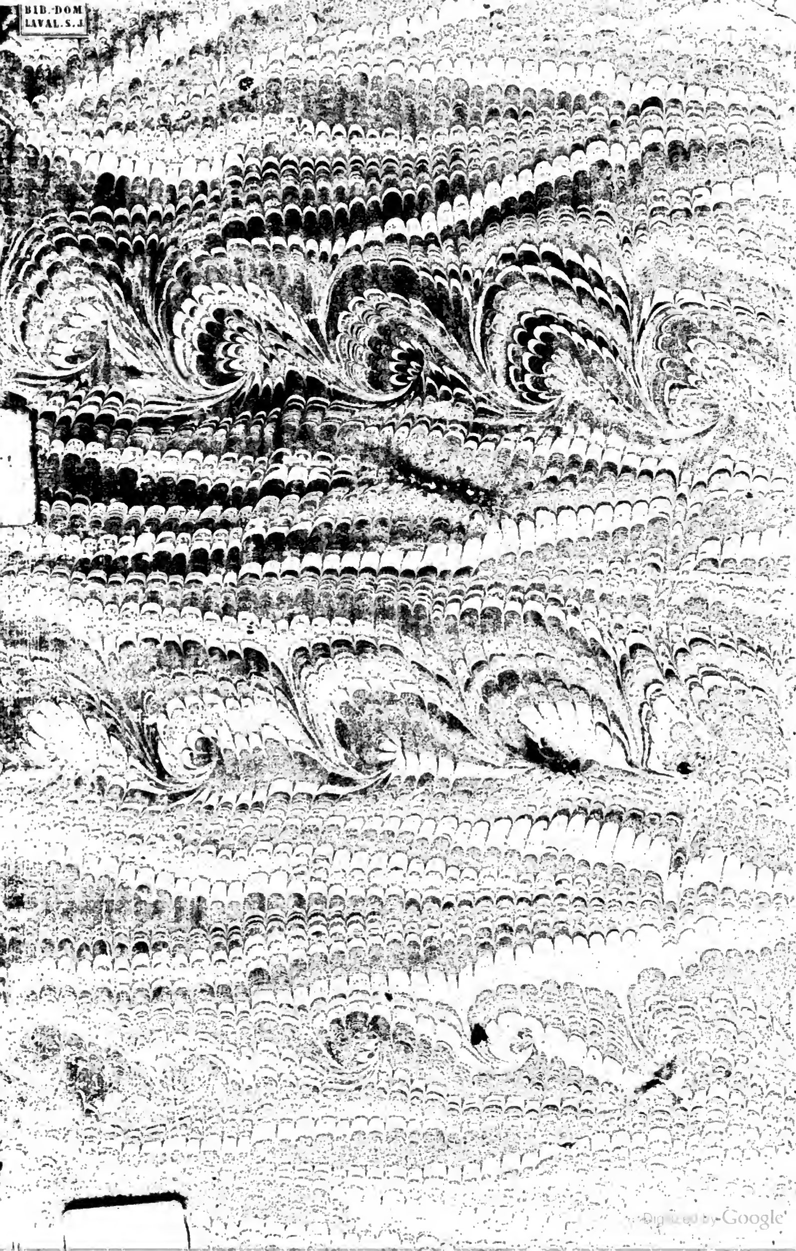
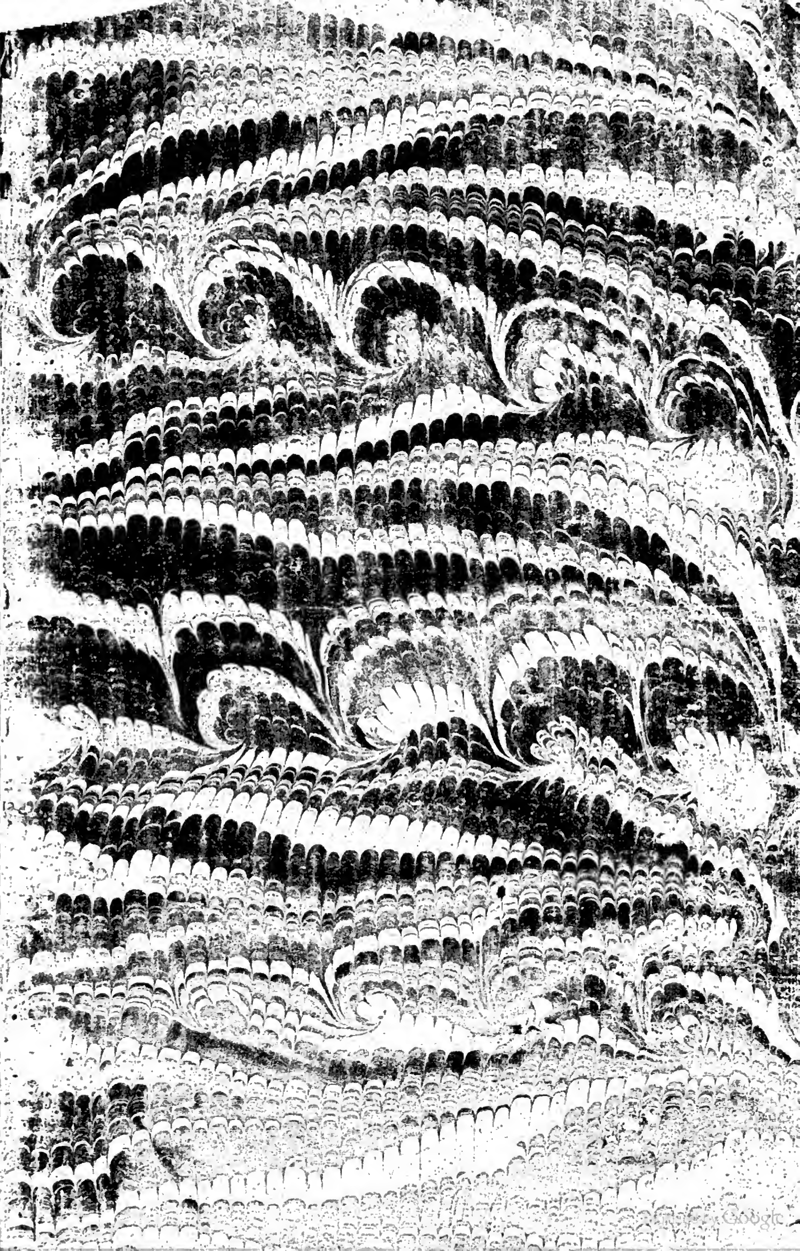

BIB. DOM.
LAVAL. S. J.

GALLIA CHRISTIANA,

IN PROVINCIAS ECCLESIASTICAS DISTRIBUTA;

QUA SERIES ET HISTORIA

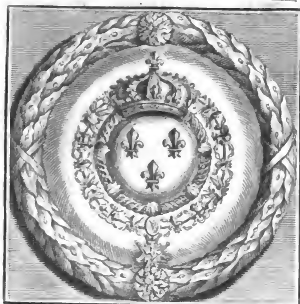
ARCHIEPISCOPORUM, EPISCOPORUM ET ABBATUM

FRANCIÆ VICINARUMQUE DITIONUM
ab origine Ecclesiarum ad nostra tempora deducitur, & probatur
ex authenticis Instrumentis ad calcem appositis.

Opera & studio Dom. DIONYSII SAMMARTHANI, *Congregationis S. Mauri Ordinis S. Benedicti præpositi generalis.*

TOMUS TERTIUS.

PARISIIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA.

M. DCCXXV.

ADMONITIO.

COMPLECTITUR hic Tomus tres metropoles valde dissitas & quodammodo disparatas: una enim ad Belgium pertinet, altera Germaniæ pars est, tertia vero in Gallia posita maritimarum est Alpium caput; sed eas conjungere nos coëgit alphabeticus ordo in disponendis archiepiscopatibus nobis præscriptus, cui judicavimus insistendum.

Neque vero extra fines vagari nos quisquam existimet, dum Coloniam Agrippinam, amplissimam in Germania metropolim complectimur; etenim cum cis Rhenum posita sit, eam veteri Galliæ merito vindicamus, uti in præfatione generali primo tomo præmissa monuimus. Nunc superest, ut 1.° contentorum in hoc tomo sigillatim elenchus oculis subjiciatur, 2.° quandoquidem a quatuor annis multæ mutationes factæ sunt in ecclesiis, quarum historiam complectuntur duo tomi priores, & hic tertius, operæ pretium visum est eas percurrere & notare. 3.° Quædam hoc in tomo negligentius dicta vel etiam omissa supplenda fuere, & errata corrigenda. 4.° Cum liberam copiam habuerimus consulendi lucubrationes Baluzii, Gasnerii & alia variorum collectanea manu exarata, quæ ad Galliæ historiam præsertim ecclesiasticam pertinent, quibus a tribus circiter annis ditata est bibliotheca Regia, in illis multa reperimus ad illustrandos duos priores nostræ Galliæ Christianæ tomos aptissima; illaque bona fide & maximo labore excerpsimus, indeque nonnulla etiam secius a nobis prolata correximus. 5.° Denique vocum corruptæ latinitatis & barbararum, quæ nobis in veteribus instrumentis occurrerunt, indicem accuratè confecimus. De his te monitum voluimus lector benevole, quæque a nobis scripta sunt æqui bonique consule.

HOC IN TOMO CONTINENTUR.

ARCHIEPISCOPATUS.

CAMERACENSIS, *Cambray*, col. 1.
Coloniensis, *Cologne*. 620.
Ebredunensis, *Embrun*. 1051.

EPISCOPATUS, ordine alphabetico.

Attrebatensis, *Arras*. 319.
Antipolitanus, *Antibe*, vide Grassensis.
S. Audomari, *S. Omer*. 470.
Cemeneleonensis vel Cemeliensis, *Cimié* ou *Cemele*, *vide* Niciensis.
Diniensis, *Digne*. 1108.
Glandevensis, *Glandeves*. 1236.
Grassensis, *Grasse*. 1145.
Leodiensis, *Liege*. 806.
Namurcensis, *Namur*. 543.
Niciensis, *Nice*. 1268.
Saniciensis, idem ac Senecensis, *Senes*. 1250.
Tornacensis, *Tournay*. 207.
Venciensis, *Vence*. 1212.

ABBATIÆ.

A

S. Agatha Colon. femin. ord. Bened. 781.
S. Agatha altera in diœcesi Leod. *vide* Vallis-Dei.
Aicurtis, *vide* Aqua-curta.
Aiulcurtis, *vide* Aquacurta.
Aiulficurtis, *vide* Aqua-curta.
S. Aldegundis, *vide* Malbodium.
Aldemberg, *vide* Vetus-mons.
S. Alexander. *vide* Graffchafft.
Allodium B. Mariæ, *vide* Molina.
Alna, *Alne*, ord. Cisterc. 1016. non vero 1116.
Altus-mons, *Haumont*, ord. Bened. 114.
S. Amandus, *S. Amand*, ord. Bened. 254.
S. Amor, *vide* Belisia.
Andaginum vel Andainum, *vide* S. Hubertus.
Andana & Andenna, *Andenne*, femin. ord. B. 580.
S. Andreas de Novo-castello, *S. André de Chateau Cambresis*, ord. Bened. 137.
Anglicanarum virginum parthenon Cameraci, 206. C.
S. Anna, seu SS. Joachim & Anna, femin. ord. Bened. 1000.
Annetensis parthenon, *vide* Braëlla.
S. Apri & S. Bartholom. monast. femin. ordin. Cisterc. 796.
Aqua-curta, *Eaucourt*, ord. Aug. 446.
Aquicinctum, *Anchin*, ord. Bened. 408.
Aquiria, *AiWiers* & *Eauvieres*, fem. ord. Cist. 603.
Argentona, Argentonum & Argentonium, *Argenton*, femin. ord. Cisterc. 605.
Aridagamantia, *vide* Arroasia.
Arroasia, *Arouaise* ou *Erouaige*, ord. Aug. 433.
Asindensis parthenon, *vide* S. Cecilia.
Asnayensis parthenon, *vide* Braëlla.
Asnediensis & Asnidiensis, *vide* Assendiensis.
Assendiensis parthenon, *Essen*, fem. ord. quondam S. Bened. nunc canonicarum secul. 774.
Athensis parthenon, *vide* Refugium B. Virg.
S. Autbertus, *S. Aubert*, ord. Aug. 153.
Avesnæ, *Avesnes* femin. ord. Bened. 423.
S. Augustinus Tarvanensis, *S. Augustin lez Therouane*, ord. Præmonstr. 539.
Aviria, *vide* Aquiria.

B

Belisia, *Munster Bilsen*, femin. ord. Bened. 995.
Bellingemium, *vide* Cantipratum.
Bellofagetum, ord. Aug. 1040.
Bellum pratum, *Beaupré*, femin. ord. Cist. 538.
Bellus locus, *Beaulieu lez Sin le noble*, femin. ord. Aug. 449.
Bellus reditus, *Beaurepart*, ord. Præm. 1042.
Bennikhoven, femin. ord. Cist. 798.
Berengerruncus, *vide* Arroasia.
De Bergis, seu Bergense monast. *vide* Vetus-mons.
S. Bertinus, *S. Bertin*, ord. Bened. 484.
Bethlehem, vulgo *Belian*, femin. ord. Aug. 168.
Blandeka, *Blandeck*, femin. ord. Cist. 533.
Boënense monast. *vide* Mons S. Martini.
Bona requies, *vide* Marquetta.
Bona spes, *Bonne esperance*, ord. Præmonstr. 199.
Bonessia, *Bonesse*, ord. Cist. 600.
Borburgum, *Bourbourg*, femin. ord. Bened. 514.
Boscodunum, *Boscodun*, ord. Bened. 1102.
Braëlla, *Brayelle lez Aunay*, femin. ord. Cist. 451.
Brauvillarium, *Brauveiler*, ord. Bened. 758.
Brigittinarum cœnobium, ord. Aug. 618.
Bronium, *Brogne*, ord. Bened. 550.
Broqueroiense monast. *vide* S. Dionysius.
Brunvillarium, *vide* Brauvillarium.
Burburgum, *vide* Borburgum.
Burcitanum monast. *vide* Porcetum.

C

S. Calixtus, *vide* Cisonium.
Camberona, *Cambron*, ord. Cisterc. 171.
Campense monast. *vide* Vetus campus.
Canti-pratum, *Cantimpré*, ord. Aug. 161.
Capella, ord. Præm. 803.
Capitolium, B. virg. Mariæ, femin. ord. quondam S. Bened. nunc. canonicarum secul. 770.
Casa-Dei, *vide* Viconia.
Castellum abbatiale, seu Castellum Dei vel S. Mariæ, *Chateau l'abbaye*, o. P. 468.
Castellum Mauritaniæ, *vide* Castellum abbatiale.
Castrilocense monast. *vide* S. Waltrudis.
S. Catharina, *vide* Milenium.
S. Cecilia, femin. ord. quondam S. Bened. nunc canonicarum secul. 773.
Cellense monast. *vide* S. Gislenus.
Choquense monast. *Choques*, ord. Aug. 518.
Cisonium, *Cisoin*, ord. Aug. 285.
Clara palus, *vide* Clarus-mariscus.
Clarissæ Attrebatenses. 470.
Clarissæ Audomarenses. 543.
Clarissæ Cameracenses. 206.
Clarissæ Colonienses. 803.
Clarissæ Hesdinienses. 543.
Claro-mariscus, idem ac
Clarus-mariscus, *Clermarés*, ord. Cist. 525.
S. Columba, *vide* Blandeka.
Consilium B. Mariæ, *vide* Prata Porcina seu B. M. de Pratis Tornaci.
S. Cornelius, *vide* Inda.
Crispinium, *Crespin*, ord. Bened. 100.
S. Christophorus, *vide* Falempinum.

D

Denainum & Denaium, idem ac
Denonium, *Denain*, femin. ord. Bened. 422.
Didinckirica, vulgo Dittirchen, *vide* S. Agatha Colon.
S. Dionysius in Broqueroya, *S. Denys de Mons* ou *de Broqueroye*, ord. Bened. 106.
Divitense monast. *vide* Tuitium.
Domniacum & Dononium, *vide* Denonium.
Duitium, *vide* Tuitium.
Dyniacum, *vide* Denonium.

E

S. Egidius Leod. ord. Aug. 1008.

Elnonense monast. *vide* S. Amandus.
Esnedensis, Essendiensis, & Essensis parthenon, *vide* Assendiensis.
S. Exsuperius, *vide* Gemblacum.

F

Falempinum & Fanopinum, *Falempin*, ord. Aug. 294.
Feemium, *vide* Fidemium.
Felix pratum, *Felipré*, femin. ord. Cist. 1038.
Fidemium, *Femy*, ord. Bened. 140.
Flinæ, *Flines*, femin. ord. Cisterc. 453.
Flona, ord. Aug. 1001.
Floreffia, *Floreffe*, ord. Præmonstr. 609.
Florinense monast. *Florenne*, ord. Bened. 977.
S. Foillanus, *S. Foillan de Roeux*, ord. Præm. 196.
Fons B. Mariæ, femin. ord. Cist. 798.
Fontinella, *Fontenelle*, femin. ord. Cist. 184.
Fussenich, femin. ord. Cist. 796.

G

Gemblacum, *Gemblou*, ord. Bened. 554.
Gemmelacum, idem ac Gemblacum.
S. Gerardus Broniensis, *vide* Bronium.
Geroldisartum, Gerondisartum & Geronsartum, *Geronsart*, idem ac Vallis-scholarium Namurci, ord. Aug. 581.
Gillengemium, *Gillenghien*, femin. ord. Bened. 148.
S. Gislenus, *S. Guillain*, ord. Bened. 90.
Gladbacum, *Gladbach*, ord. Bened. 742.
Glaidpacum, idem ac Gladbacum.
Grandis-campus, *vide* Viridarium.
Graffchafftense monast. *Graffchafft*, ord. Bened. 767.
Grande pratum, *Grandpré*, ord. Cist. 593.
Groninga, *Groningen*, femin. ord. Cist. 316.
Guatinum, *vide* Watinum.

H

Hamburna, ord. Præm. 803.
Hamum Lileriense, *Ham lez Lilers*, ord. Bened. 508.
Hasnonium, *Hasnon*, ord. Bened. 399.
Hasteriæ, *Hastieres*, ord. Bened. 575.
Heisterbacum, *Heisterbach*, ord. Cist. 791.
Henniacum seu Hinniacum, *Henin Lietard*, ord. Aug. 438.
S. Heribertus, *vide* Tuitium.
Herkenroda, femin. ord. Cist. 1032. non 1132.
Hochtense monast. *vide* Vallis nostræ Dominæ.
Honor B. Mariæ, *vide* Flinæ.
S. Honoratus Lerin. *vide* Lerinensis insula.
Hortulus B. Mariæ, *vide* Jardinetum.
Hortus B. Mariæ, seu monast. B.M. virg. in horto, femin. ord. Cist. 795.
Hoven, seu Hovenes, femin. ord. Cist. 797.
S. Hubertus, *S. Hubert*, ord. Bened. 966.
Hunocurtum, *Honnecourt*, ord. Bened. 112.
Hunonis curia, Hunulcurt, & Hunnulficurtis, idem ac Hunocurtum.

I

S. Jacobus Leod. ord. Bened. 980.
Jardinetum, *Jardinet*, ord. Cist. 595.
Inda S. Cornelii, *Inde* ou *Cornelismunster*, ordin. Bened. 731.
Insula B. Mariæ, *vide* Vallis-Scholarium Leodii.
S. Johan. Bapt. Valencen. *S. Jean de Valenciennes*, ord. Aug. 156.

K

Knestedense monast. ord. Præm. 803.

L

Lætiæ, *Liessies*, ord. Bened. 123.
S. Landelinus, *vide* Crispinium.
S. Lambertus, *vide* Lætiæ.
Laubacum idem ac Laubium, *Lobes*, ord. Bened. 79.
S. Laurentius Leod. ord. Bened. 987.
Laus B. Mariæ, *Loz* ou *Loo*, ord. Cist. 303.
S. Lazarus, *les Dames de S. Lazare à Cambray*, 205.
Lessia seu Lesslia, ord. Præm. 1048.
Lerinensis insula, *Lerins*, ord. Bened. 1188.
Lesciense monast. *vide* Lætiæ.
Locus S. Mariæ, *Marienstadt*, ord. Cist. 794.

M

SS. Machabæi, femin. ord. Bened. 772.
Malbodium, *Maubeuge*, femin. ord. quondam Bened. nunc canonicarum secul. 146.
Malmundarium, *Malmedy*, ord. Bened. 724.
Malonia, *Maloigne*, ord. Aug. 1011. non 1111.
Maraculum, *vide* Mareolum.
Marchia Dominarum, *Marche les Dames*, femin. ord. Cist. 609.
Marchianæ, *Marchiennes*, ord. Bened. 393.
Mareclieuse & Marcilliense monast. *vide* Maricolæ.
Mareolum S. Amandi, *Maroeul les Arras*, ord. Aug. 442.
Maricolæ, *Maroilles*, ord. Bened. 127.
B. Maria de Bello loco, *vide* Bellus locus.
B. Maria de Fonte, *vide* Fontinella.
B. Maria de Laude, *vide* Laus B. Mariæ.
B. Maria Namurcensis, abbatia secularis, 581.
B. Maria Magdalena ad Albas dominas, fem. ord. Aug. 783.
Marienstadiense monast. *vide* Locus S. Mariæ.
Marigilum sive Marilium, *vide* Maricolæ.
Mariolum, *vide* Mareolum.
Marka, *vide* Groninga.
Marquetta, *Marquette*, femin. ord. Cist. 313.
S. Martinus major Colon. seu ad Scotos, ordin. Bened. 748.
S. Martinus Tornac. ord. Bened. 272.
S. Mauritius Colon. femin. ord. Bened. 781.
S. Medardus, *S. Mard*, *vide* S. Nicolaus a Pratis.
Melbodium & Melbarium, *vide* Malbodium.
Milenium, *Munster Milen*, femin. ord. Bened. 998.
Molina seu Molinium, *Molines*, ord. Cist. 597.
Monast. ad Sabim, *Moustier-sur-Sambre*, femin. ord. Bened. 579.
Mons Cornelii, *vide* Bellus reditus.
Mons S. Eligii, *Mont S. Eloy*, ord. Aug. 425.
Mons S. Martini, *Mont S. Martin*, ordin. Præm. 192.
Mons aureus, *vide* Wevelgemium.
Montense, *vide* Vetus-mons.

N

S. Nicolaus a Pratis, *S. Nicolas des Prez*, ordin. Aug. 297.
Nivella & Nivialla, idem ac
Nivigella, *Nivelle*, femin. ord. Bened. 575.
Nizella, *Nizelle*, ord. Cist. 599.
Novomonasterium, *Neumoustier*, ord. Aug. 1002.
Novum castellum, *vide* S. Andreas de Novo castello.

O

Oliva, l'*Olive* ou l'*Hermitage*, femin. ord. Cisterc. 189.
Oratorium, B. virg. *vide* Soleriæ.
Oriens, *Orienten*, femin. ord. Cist. 1042.
Orpium, *Orp* ou *Orpen*, femin. ord. Bened. 615.

P

Pabulanum monast. *vide* S. Amandus.
S. Pantaleo Colon. ord. Bened. 736.
Pax Dei, *N. Dame de la Paix à S. Amand*, femin. ord. Bened. 271.
B. M. de Pace, seu de Bona pace Duaci, femin. ord. Bened. 425.
B. Maria de Pace prope Leodium, femin. ordin. Bened. 1000.
B. Maria de Pace, Montibus Hannoniæ, femin. ord. Bened. 152.
Phalempinum, *vide* Falempinum.
S. Pontius Niciensis, *S. Pont de Nice*, ord. Bened. 1297.
Porcetum seu Portzetum, *Portzet* ou *Bourfette*, femin. ord. Cist. 1028. non 1128.
Prata B. virginis, vulgo *Benden*, fem. ord. Cist. 796.
Prata Porcina, *vide* B. Maria de Pratis Tornaci.
S. Johannes de Pratis, *vide* Choquense monast.
B. Maria de Pratis, *N. Dame des Prez lez Tournay*, femin. ord. Aug. 301.
B. Maria de Pratis, Duaci, femin. ord. Cist. 457.
Pratum Marianum, *vide* Vallis-Scholarium, Montibus Hannoniæ.
Premiacum, *Premy*, femin. ord. Aug. 166.

Q

Quercetum, *le Quesnois*, femin. ord. Aug. 167.

R

S. Ragenfredis, *vide* Denonium.
Rameia, *Rameige*, femin. ord. Cist. 604.
Ravensberga, *Ravensberghe* & *Outtonf*, fem. ord. Cist. 537.
Reclinatorium B. Mariæ, *vide* Marquetta.
Refugium B. virginis, *N. Dame du Refuge*, fem. ord. Cist. 190.
S. Remigius, ord. Cist. 1025. non 1125.
S. Rictrudis, *vide* Marchianæ,
Riddagshusen, ord. Cist. 794.
Rindorp, femin. ord. Bened. 783.
Robertimons, femin. ord. Cist. 1029. non 1129.
Roda, vulgo *Rolduc*, ord. Aug. 1003.
Romesdorpium, ord. Præm. 803.

S

Salicetum, *le Sauchois*, femin. ord. Cist. 186.
Salsinia, *Sallesines* ou *Salsen* femin. ord. Cist. 601.
S. Salvator Hamensis, *vide* Hamum Leleriense.
S. Salvius, *S. Sauve de Valenciennes*, ord. Bened. 131.
Sarchinium, *vide* S. Trudo.
Sartum, *vide* Salicetum.
Sceida & Scheida, ord. Præm. 802.
Segor, idem ac Sceida.
S. Sepulcrum, *S. Sepulcre*, ord. Bened. 118.
Siberacum, ord. Bened. 782.
Sigebergense monast. *Sigebert*, ord. Bened. 765.
Silva B. Maria, ord. Cist. 794.
Sithiense monast. *vide* S. Bertinus.
Soleriæ, *Solieres*, femin. ord. Cist. 607.
Solismons & Soriamons, *Soleilmont*, femin. ord. Cist. 608.
Speculum B. Mariæ, *vide* Groninga.
Speculum B. Mariæ, vulgo *in Senen*, femin. ord. Cist. 798.
Spineletum, idem ac
Spinosus locus, *Spinlieu* ou *Espinlieu*, femin. ord. Cist. 191.
Stabulaus & Stabuletum, *Stavelo*, ord. Bened. 939.
Steinfeldia, ord. Præm. 798.
Straten seu Stratem, *vide* B. Mariæ de Terbeeck.
Strumium, *Estrun*, femin. ord. Bened. 419.
Succursus B. Mariæ, *vide* S. Remigius.
Suestrum, *Susteren*, femin. ord. Bened. 996.

T

B. Maria de Terbeeck, femin. ord. Cist. 1031. non 1131.
Thora seu Thorna, *Thoren* ou *Tourne*, femin. ord. Bened. 997.
Thura, *la Thure*, femin. ord. Aug. 617.
S. Trudo, *S. Tronc*, ord. Bened. 952.
Truncus Berengarii, *vide* Arroasia.
Tuitium, *Tuy*, ord. Bened. 752.

V

Valciodorum, *Vasor*, ord. Bened. 568.
Vallis Benedicta, *Vaulx-Benoit*, femin. ord. Cist. 1036.
Vallis cella, *Vaucelle*, ord. Cist. 175.
Vallis cœli, femin. ord. Cist. 1034. non 1134.
Vallis decora, *vide* Valciodorum.
Vallis-Dei, *Val-Dieu* ou *la Vaudieu*, ord. Cist. 1024. non 1124.
Vallis divæ virginis & S. Georgii, *vide* Salsinia.
Vallis Dussellana, Dusselthal, ordin. Cisterc. *in animadversionibus*.
Vallis Gaudii, ord. Cist. 794.
Vallis S. Lamberti, *Val S. Lambert*, ord. Cisterc. 1021. non 1121.
Vallis-Mariana, *vide* Vallis Scholarium Montibus.
Vallis nostræ Dominæ, *Val nôtre Dame*, fem. ord. Cist. 1035.
Vallis S. Petri, *vide* Heisterbacum.
Vallis Rodumi, *vide* Vallis nostræ Dominæ.
Vallis Scholarium Leodii, *Val des Escoliers à Liege*, ord. Aug. 1012. non 1112.
Vallis Scholarium Montibus, ord. Aug. 163.
Vallis S. Trudonis, *vide* B. Maria de Terbeeck.
Vallis virginis, *vide* Vallis Scholarium Montibus.
Vallis virginum, *vide* Gislengemium.
Vastina, *l'Ostine* ou *Westine*, femin. ord. Cist. 537.
S. Vedastus Attrebatensis, *S. Vaast d'Arras*, ord. Bened. 373.
Vetus Campus, *Campen*, ord. Cist. 783.
Vetus-mons, ord. Cist. 787.
Vetus vinetum seu Vetus vinea, *Vivignies* ou *Vignegnies*, femin. ord. Cist. 1040.
Viconia, *Vicogne*, ord. Præm. 460.
Villare seu Villarium, *Villers*, ord. Cist. 584.
S. Vindiciani monast. *vide* Mons S. Eligii.
Vinea nostræ Dominæ, *vide* Vetus Vinetum.
Vinea nostræ Dominæ, *vide* Boneffia.
Virgultum, idem ac
Viridarium, *N. Dame du Verger*, femin. ord. Cist. 185.
S. Vitus, *vide* Gladbacum.
Vivarium, *le Vivier*, femin. ord. Cist. 460.
Vivenissa, *vide* Vetus vinetum.
Ursidongus, *vide* S. Gislenus.
S. Ursula Colon. femin. ord. quondam Bened. 771.
S. Waltrudis, *Sainte Vaudru de Mons*, femin. ord. quondam Bened. nunc canonicarum secul. 144.
Walteribrania, *Vatiebraine*, femin. ord. Cist. 606.
Watinum seu Watanum, *Waten*, ord. Aug. 522.
Wedinghausen, ord. Præm. 800.
Werthina, seu Werda & Werdena, *Werden*, ordin. Bened. 724.
Wevelgemium, *Wevelgem*, femin. ord. Cist. 309.
Willica, canonicarum secul. 779.
Wirdunense monast. *vide* Werthina.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO
post editum tomum III.

COL. 64. n. XV. *adde:* Obiit 1723. cujus in locum successit N. de S. Albin huc translatus ab ecclesia Laudun. 17. Octobr. ejusdem anni. Regi fidem obstrinxit 24. Martii 1724.

Col. 161. E. abbatibus S. Johan. Valencen. addendus est Augustinus Beauvillain ejusdem abbatiæ alumnus, in abbatem a Rege confirmatus mense Januar. 1723. per obitum præcedentis.

Col. 371. A. in ultimo decano ecclesiæ Attrebat. *adde:* Obiit 1723. feria IV. post Assumtionem B. M. V. 18. Aug.

LXIV. Jacobus Onuphrius de Ransart presbyter Atrebas, ex parocho & decano Christianitatis in urbe Atrebat. fit canonicus an. 1709. vir tot ac tantis animi dotibus instructus, ut via scrutinii an. 1723. 5. Octob. in decanum electus fuerit, vir tam modestus, adeoque sibi ipsi diffidens, ut ægre susceptam dignitatem, sponte dimiserit aliquot post diebus.

LXV. Walerandus Franciscus de la Barre Insulanus, diœcesis Tornac. presbyter, licentiatus in utroque jure, vir pius juxta & doctus, plurimumque animarum saluti intentus, eligitur decanus 3. Nov. ejusdem anni.

Col. 460. B. in Vivario, lin. 2. *nunc in urbe*, adde, *ab anno 1650.*

Ibid. C. Vivarii abbatissarum seriem valde mutilam, imo nonnisi aliquot, dedimus, nunc integra prodit.

I. Bertha *adde* assumta ex Braella cum aliis nonnullis, obiit circa 1250.

II. Helindis I. supremum diem clausit circa 1260. die 16. Maii.

III. Ludgardis, cujus tempore ad restaurationem monasterii promovendam Petrus episc. Atreb. an. 1273. indulgentias iis concessit, qui eleemosynas conferrent. Obiit 22. Martii.

IV. Helindis II. e vivis excessit 21. Martii 1310.

V. Sancta le Sauvage vivere desiit 1320. 13. Apr.

VI. Maria I. ad sponsum evolavit 26. Maii 1334.

VII. Aelidis mortem oppetiit 29. Sept. 1356.

VIII. Petronilla *Peronne* cessit e vita 1381. 26. Febr.

IX. Paschasia vel Petronilla *Paquette* ou *Perette.* fato fungitur 1400. 6. Aug.

X. Maria II. de Hangard ex hac vita migravit 14. Nov. 1429.

XI. Catharina I. de Barmaqués Belli-prati ad Lisam monialis, defuncta est 26. Julii 1472.

XII. Jacoba de Beirap defecit 29. Junii 1486.

XIII. Catharina II. de Tilly, ecclesia ædificata, vitam cum morte mutavit 24. Martii 1507.

XIV. Margareta de Mor, sub qua consecratur ecclesia an. 1508. a Nicolao le Ruistre episc. Atrebat. Fatis concessit 3. Nov. 1519.

XV. Isabella I. de Tilly neptis Catharinæ superioris cessit an. 1525. superstes ad an. 1537.

XVI. Isabella II. Gadeliere migravit ad alteram vitam 13. Sept 1546.

XVII. Maria III. Fouquaut a sororibus electa confirmatur per Mariam Hungariæ reginam Caroli V. sororem. Vitam amisit die 2. anni 1557.

XVIII. Johanna I. de Ricamen electionis suæ confirmationem accepit a Philiberto duce Sabaudiæ, inferioris Germaniæ gubernatore. Vitæ cursum absolvit 2. Martii 1568.

XIX. Johanna II. de Neuville in abbatissam confirmata per ducem Albæ tunc inferioris Germaniæ gubernatorem, abdicavit an. 1588. in gratiam sequentis, cum assensu Principis, ac tandem obiit an. 1595.

XX. Maria IV. Rocurtia *de Rocour*, Alexandro Farnezio inferioris Germaniæ gubernatori probata abbatiam obtinuit an. 1588. Post obitum vero Johannæ de Neuville, apud Marquettam benedictionem prima omnium percepit a dom. de la Croix abbate Cistercii. Obiit an. 1612. 13. Dec. &c.

XXI. Helena Caudron, &c. *adde:* Obiit 21. Decemb. 1628.

XXII. Johanna III. de Boufflers nominatur abbatissa 6. Febr. 1629. Instituitur 25. ejusdem mensis, ac denique benedicitur die XI. Nov. ejusdem anni per abbatem Laudis B. M. Cœnobium integrum renovavit, quod postmodum invitis superstes belli æstu corruere magno animi dolore conspexit. Viam universæ carnis ingreditur 5. Febr. 1643.

XXIII. Isabella III. Roguet regia schedula Ludovici XIV. nominatur eodem anno, quam statim benedixit abbas Caricampi. Æmulani tamen passa est Catharinam Carpentier ab Hispaniarum Rege designatam, sed incassum, usque ad an. 1662. quo per alteram pacis ad Pirenæos montes dictæ conditionem, singulis ad quodcumque beneficium nominatis ab Hispaniarum Rege, permissus est ad possessionem accessus. Decessit Isabella 15. Febr. 1680. cum jam duos ante annos regimen iterum subiisset, post obitum scilicet æmulæ, cum qua sexdecim annis privata vixerat conjunctissimè.

XXIV. Catharina III. Carpentier a paucioribus, quæ ab Hispania stabant, sororibus electa, ac per comitem de Melos confirmata, cum ut diximus, nominatio Regis Francorum prævaluisset, cum iisdem sororibus Duacum se recepit usque ad an. 1662. quo, pace inter Francos & Hispanos inita, abbatiæ possessionem inire permissa est. Obiit 15. Dec. 1678. cum jam an. 1643. apud Camberonam tunc Hispanicæ ditionis cœnobium, ab hujus loci abbate benedictionem percepisset.

XXV. Isabella IV. Robert dicta *la Perruche* post obitum Catharinæ nominatur a Rege Christianissimo, ut Isabellæ succederet, 8. Decemb. 1679. In possessionem inducitur 2. Febr. 1680. ac tandem benedicitur in Vaucellensi monasterio die 12. ejusdem mensis. Mortalitatem exuit 22. Octob. 1696.

XXVI. Catharina scholastica Bouquet, prævia tum electione, tum Regis Christianissimi nominatione, adiit possessionem 16. Julii 1697. ac deinde benedictionem accepit die decima anni seq. Denique rebus humanis exemta est 22. Octob. 1722. ætatis anno 63. religionis 44. dignitatis abbatialis 26. postquam in rebus tam spiritualibus, quam temporalibus egregiam operam posuisset.

Col. 469. E. n. XIX. *adde*: Obiit an. 1656. 23. Dec.

Ibid. n. XX. *lege* Michael Roguet &c. *adde*: Obiit an. 1675. 21. Septemb.

XXI. Johannes III. Grart benedictus a Gilberto de Choiseul episc. Tornac. 26. Aug. 1676. moritur 22. Julii 1684.

XXII. Basilius I. Wery benedictionem accepit ab archiep. Camerac. 29. Apr. 1685. ac mortuus est 15. Apr. 1711. cum sæpius a gente sua delegatus esset ad Regem.

XXIII. Basilius II. de Lespiere successit, quem abbas Floreffiæ ordinis vicarius generalis benedixit. Adhuc præest.

Col. 471. B. n. XIII. *adde*: Ita Locrius ad an. 1457. sed legendum est 1614. Aprilis ultima, ætatis an. 68. profess. 48. dignitatis 12.

Ibid. n. XIV. *adde*: Obiit hoc anno 1616. 20. Apr. ætatis anno 60. profess. 41. dignitatis 2.

XV. Anna Courcol obiit 7. Febr. 1630. ætatis 68. profess. 48. ac dignitatis una & altera vice anno vigesimo. Forte videlicet prima vice obtinuit regimen ab anno 1594. ad 1602.

XVI. Gabrielis le Fort moritur die 7. Septemb. 1640. ætatis 66. profess. 50. dignitatis 14. *lege* 12.

XVII. Margareta Bonmarchez è vivis excessit anno ætatis 67. profess. 40. dignitatis 3. hoc est Incarn. Dom. 1644. 13. Maii.

XVIII. Jacquelina Maram obiit XI. Nov. 1653. ætatis an. 63. profess. 46. regiminis 8.

XIX. Philippa Elisabeth de Beaurain vivere desiit anno 1669. 24. Martii ætatis 64. dignitatis abbatialis 17.

XX. Leonor de la Croix dicta Picquart obiit 1677. 22. Nov. ætatis an. 44. profess. 25. ac dignitatis 8.

XXI. Catharina Elisabeth Muflet decessit an. 1679. die 23. Oct. ætatis 56. prof. 36. postquam 23. menses præfuisset.

XXII. Anna Josepha a S. Theresia Bocquet mortem oppetiit an. 1692. 31. Oct. ætatis 48. profess. 24. dignitatis abbatialis 13.

XXIII. Maria Clara de Puich obiit 1698. 9. Septemb. ætatis anno 78. profess. 46. dignitatis 5.

XXIV. Anna Clara le Fevre obiit 1. Decemb. 1721. ætatis anno 68. profess. 50. dignitatis 29.

Col. 508. n. LXXVIII. *adde:* Obiit 1723. & successit.

LXXIX. Cardinalis Dubois, mortuus eodem anno.

LXXX. Benedictus Petitpas cœnobii alumnus, eligitur in abbatem 24. Sept. & confirmatur die 27. *al.* 17. Octob.

Col. 765. n. XLVII. J. Schmids, *lege* Edmundus Schmitz..... benedictionem percepit in abbatia S. Martini a Johanne Wernero de Weyder episcopo Eleutheropolis Coloniensi suffraganeo, assistentibus S. Martini & S. Heriberti abbatibus 19. Julii 1722.

Col. 1101. in ultimo archiepiscopo *adde:* Obiit Lutetiæ an. 1724. die 26. Apr. successorem nactus Petrum de Tencin regni Franciæ negotiorum in curia Romana curatorem, nominatum die 12. Maii ejusdem anni & Romæ ab ipsomet Papa consecratum 2. Julii eodem anno.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO
post editum primum tomum novæ Gall. Christ.

COL. 44. n. III. Henricus &c. Transfertur ad ecclesiam Tolos. 5. Nov. 1719. admissus in consistorio pontificio 10. Sept. 1721. eique successit in Albiensi cathedra N. de Castries nominatus a Rege 5. Nov. 1719. cum jam an. 1717. designatus fuisset archiepisc. Turon. Romæ vero proclamatus est an. 1721. 10. Sept. & rursum 1722. 14. Jan. & 23. Septemb.

Col. 60. A. Ludovicus le Grand ordinis Cisterc. monachus, renuntiatur abbas mense Junio anni 1717.

Johannes Marcus de Foucaud Sabatery clericus diœc. Tolos. nominatur abbas ineunte Maio anni 1724. per obitum domni.... de Brun. *Mercure du mois de Juin 1724.*

Col. 110. n. LXIX. *adde*: Obiit in sua diœcesi 27. Sept. an. 1723. ætatis 62. præsulatus 16. successoremque sortitus est 17. Octob. ejusdem anni episcopum S. Papuli.

Col. 116. A. n. XXVI. *adde*: Præerat adhuc an. 1722. quo, sub finem mensis Septembris ejus pater anno ætatis 92. in hac abbatia decessit.

Col. 172. vide infra, in mutationibus ad secundum tomum pertinentibus, n. 1.

Col. 178. E. *adde*: XXI. N. de Simiane nominatur a Rege per obitum præcedentis 8. Jan. 1721.

Col. 186. A. n. XLIV. *adde*: Obiit an. 1723. die 30. Aug. successorem nactus eodem anno, 17. Oct. N. Michel.

Col. 188. A. *adde*: XLII. N. de la Luzerne designatur mense Junio anni 1717.

Col. 190. C. *adde*: XXII. N. de Hennault a Rege nominatur 6. Nov. 1717. eique defuncto successor datus est N. Baillot parochus eccl. S. Michaëlis Lemovic. mense Jan. an. 1721.

Col. 262. C. *adde*: XXXV. Renatus Franc. de Beauveau archiep. Narbon. designatur abbas 17. Oct. 1723.

Col. 373. E. n. LXXXIII. *adde*: Cessit in gratiam sequentis, Rege permittente, sub annua pensione 4000. librarum.

N. Vacon presbyter diœc. metropolis Aquensis proclamatur in consistorio publico D. Papæ 30. Aug. 1723.

Col. 445. C. addendus. LXXIII. Josephus Petrus de Castellane vicarius generalis Aquensis archiep. qui designatus a Rege Forojuliensis episcopus 18. Jan. 1715. inauguratur in ecclesia noviciatus Jesuitarum Parisiis ab Aquensi archiepisc. assistentibus Tolon. & Noviom. episcopis, 30. Junii ejusdem anni.

Vide in mutationibus cleri t. 2. præfixis.

Col. 505. E. n. LXXVI. *adde*: Obiit in sua diœcesi 13. Julii 1718. cui datus est successor N. Laffiteau Jesuita, nominatus a Rege 1719. ac Romæ inauguratus 10. Martii in ecclesia S. Ludovici ab eminentissimo cardinali Gualterio &c.

Col. 628. C. Anna Gabrielis Renata de Simiane des Gordes nominata in festo Paschæ 1692. obiit 1705. mense Julio.

Anna de Feriol filia Jacobi senatoris in parlamento Metensi, designatur abbatissa 1705. in festo Assumt.

Col. 676. D. n. LXXV. *adde*: An. 1723. 17. Octob. designatus fuerat a Rege episcopus Laudunensis per translationem alterius ad archiepiscopatum Cameracensem & N. de Villeneuve in ejus locum succedebat, sed cum Henricus Xaverius priorem sponsam relinquere noluerit, N. de Villeneuve schedulam regiam accepit pro ecclesia Vivariensi.

Col. 786. E. n. LXXII. *adde*: Obiit mense Aug. an. 1720.

LXXIII. N. Chaumel jam avunculi coadjutor designatus mense Maio vel Junio anni 1719. inauguratur episcopus 1. die Maii an. 1721. in ecclesia Minimorum secus plateam regiam a domino d'Argenson renuntiato Burdegalensi archiepisc. assistentibus conseranensi & Lomberiensi episcopis. Regi fidem juravit 17. Aug. ejusdem anni.

Col. 1018. E. *adde*: XXXV. N. Boivin de Vaurouy nominatur 8. Jan. 1721. per obitum superioris.

Col. 1036. A. n. XXXVI. *adde*: Obiit 3. Sept. 1718. eique successit

XXXVII. N. de la Gorze serenissimæ ducissæ Aurelianensi matri Philippi proregis ab eleemosynis, mense Sept. ejusdem anni.

Col. 1067. B. n. XXIII. Alfonsus Legier seu potius Leger doctor facultatis Paris. *adde*: obiit 14. Junii 1703.

N. du Vigier nominatur 1. Nov. 1712. sedebat adhuc an. 1721.

Col. 1068. D. addendi sunt

N. d'Esquilles vicarius generalis episcopi Lascurrensis, nominatus abbas 15. Aug. 1714. Obiit XI. Octob. 1719.

N. de Navailles designatus 8. Jan. 1721.

Col. 1090. A. n. LV. *adde*: Obiit in sua diœcesi 13. Octob. 1717.

Vide mutationes cleri tomo 2. præfixas.

Ludovicus d'Illiers d'Entragues jam designatus episc. Claromont. renuntiatur Lector. an. 1717. Inauguratur anno seq. 24. Julii ab archiepiscopo Paris. in sacello ædium archiepiscopalium, assistentibus Laudun. & Autissiod. episc. Obiit mense Aug. 1720. apud Bellum fontem cujus cœnobii abbas erat.

Paulus Robertus Hertault de Beaufort designatur 8. Jan. 1721. Admittitur in consistorio pontificio 28. Maii ejusdem anni, ac inauguratur Parisiis 7. Junii 1722. in ecclesia Vallis gratiæ, sacrum ritum peragente archiep. Burdegal. cum episc. Adurensi & Constantiensi. Regi fidem obligavit XI. die ejusdem mensis.

Col. 1172. E. n. LXII. *adde*: Obiit Lutetiæ 7. Novemb. 1723. post tredecim annos episcopatus, ac die 9. ejusdem mensis ad S. Sulpitii sepultus est.

LXIII. N. de Montmorin filius superioris & coadjutor, designatus a Rege mense Junio 1722. admittitur in consistorio D. Papæ sub titulo episcopi Sidoniensis diebus 10. & 23. Septemb. ejusdem anni, ac denique inauguratur ipso die obitus patris in ecclesia cathedrali Meldensi ab eminentissimo cardin. de Bissy.

Col. 1217. E. n. XVIII. *adde*: Obiit mense Julio anni 1719. cum esset quoque sacræ capellæ curatus.

N. de Villefroy successit, nominatus 8. Jan. 1721.

Col. 1252. E. addendus. XLIII. N. Bailly nominatus 17. Octob. 1723.

Col. 1256. vide infra in mutationibus ad tomum 2. spectantibus, n. 2.

Col. 1262. C. n. XXX. *adde*: doctor Sorbonicus, anteaque Regis legatus seu missus extraordinarius in inferiorem Alemanniam, obiit an. 1722. ac eodem anno, mense Aprili successor nominatus est N. de Michel.

Col. 1304. E. addendus XXV. Martinus de la Cassagne nominatus mense Aprili 1693. per cessionem præcedentis, deinde episc. Lascurr. 1716. quo etiam cedente an. 1723. mense Nov. designatur abbas N. de la Cassagne ipsius nepos.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO
post editum secundum tomum.

IN mutationibus cleri, quas tomo 2. præfiximus: Col. 172. in abbatibus Moissiaci, diximus loco Johannis Francisci d'Estrades, designatum fuisse Johan. Ludovicum de Gontaut de Biron, *lege* Jacobum Alanum de Biron filium ducis, sed neque canonicum, neque decanum ecclesiæ Paris. Romæ vero proclamatus est 27. Nov. 1719.

Ibidem, col. 1256. diximus Romanum Dalon abbatem S. Petri de Generoso, obiisse anno 1719. Porro vivebat adhuc 1723.

In decanis eccles. Bituric. col. 115. B. n. LXII. lin. ult. quarum fuerat canonicus, *adde* & decanus: Obiisse dicimus an. 1714. *lege* 1712. die 2. Octob. post quem addendus

LXIII. Ludovicus Roger filius patris cognominis rei ærariæ apud Bituriges præsidis ex Catharina Danjou, doctor theologus, qui postquam factus est archidiaconus Soloniæ in eccl. Bituric. 1. Aug. 1701. canonicus ejusdem ecclesiæ 17. Octob. 1708. denique possessionem decanatus accepit per procuratorem 21. Jan. 1713. ac per seipsum 6. Febr. Scripsit aliquot opuscula. Primum Gallicè, sub hoc titulo: *Examen de la conjecture du R. P. de Tournemine, touchant la difference du texte Hebreu, de l'édition Samaritaine & de la version des Septante, dans le calcul des anciens Patriarches.* Hoc opus est anonymum in diario Trevoltii, mensis Augusti 1703. articulo CXL. quorum commentariorum

scriptores nomen auctoris hujusce operis notum fecerunt in suo mense Maio anni 1704. sub finem articuli LXXIV. Item aliud edidit suo nomine præfixo, Parisiis apud Bartholom. Girin in vico S. Jacobi an. 1723. sub hoc titulo: *Dissertationes duæ critico theologicæ: prima de his Johannis Evangelistæ verbis:* Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo &c. *adversus Socinianos. Secunda de Isaiæ prophetia:* Ecce Virgo concipiet & pariet &c. *adversus Judæos.* Tertium denique publici juris factum est in commentariis Trevoltii art. 98. mensis Aug. 1717 sub hoc titulo: *Projet d'un ouvrage sur l'Eucharistie, par M. l'abbé Roger doyen de l'Eglise cathedrale de Bourges.* Vivit hoc anno 1724. vir humanitate non minus quam scientia præditus, uti probant nonnulla monita, quæ lubenter ad nos transmisit, super ecclesia Bituricensi, de quibus amplissimas ei gratias referimus.

Col. 120. B. & C. In S. Symphoriani canonicorum collegio, nunc S. Ursini appellato. Quanquam extra metam operis nostri est seriem priorum texere, quia tamen plures hujusce ecclesiæ attribuimus ecclesiæ S. Petri Puellarum col. 122. suos cuique restituere visum est.

Series priorum S. Ursini Bituric.

Robertus an. 1128. Vulgrino archiep. & regnante Ludovico rege anno 22. & an. 1164. pontificatus Petri archiepisc. Bituric. 13.

Cadurcus vel Cadulcus 1178. quo anno Garinus archiep. Bituric. notum facit, quod D. Papa concessit Cadurco priori & capitulo ecclesiæ S. Ursini, ut apud Virsionem in ecclesia S. Bartholomæi ab eis canonici instituerentur, qui ibi Domino deservirent, & illa ecclesia semper ecclesiæ S. Ursini, tanquam membrum capiti subjaceret &c. *Actum Bituricis anno Incarnati Verbi 1178.* episcopatus Garini quarto. Idem Cadurcus pactum fecit cum abbate & canonicis Vernuciæ an. 1182. & cum Rogerio priore & capitulo S. Martini de Campis prope Bituricas an. 1192.

Simon de Soliaco an. 1208. creatus archiep. Bituric. an. 1218.

Manfredus 1220 & 1238.

Stephanus Morin 1336.

Johannes de Carolo-loco &

Johannes Rebors incerto tempore.

Guillelmus de Boisratier 1398. postea archiep. Bituric.

Renatus, *al.* Reginaldus Mottin possessionem accepit 12. Jan. 1408.

Martinus du Breuil interfuit reserationi capsæ S. Ursini an. 1476. vide inter instrum. Ch. XLV. col. 27.

Alexander Chambellan, qui eidem ut canonicus adfuerat, prioris munus agebat an. 1480. Jacet in choro S. Ursini.

Guillelmus du Breuil ex canonico, prior 1484.

Antonius du Breuil 1535.

Johannes Petrus de Logia 1541.

Johannes de Beauregard 1544.

Johannes de Beauchetel 1549.

Guilielmus Penin 1553.

Mathurinus de la Saussaye possessionem adipiscitur 13. Martii 1554.

M. Sardé eodem anno, 10. Oct. possessionem accepit.

Antonius Courtois possessionem obtinuit an. 1555. 15. Januar.

Johannes Bourbeau prior erat 1558.

Petrus de Logia possessionem nactus est 20. Martii 1562.

Antonius de Baulin 1574.

Johannes de Gamache iniit possessionem 10. Sept. 1576.

Jacobus Girard creatur prior XI. Junii 1583.

Renatus de Marlier inducitur in possessionem 10. Sept. 1599.

Petrus Bigot 1614.

Johannes Jacobus Labbe 1625.

Johannes Gaultier prioratum obtinet 23. Julii 1633.

Petrus Droulin prioratu donatur 29. Aug 1645.

Ludovicus Auzol possessionem adeptus est 26. Apr. 1679.

Gilbertus Aucler eodem die possessionem accepit; uter vero sederit pacificé, nobis incompertum.

Renatus Guenois prior efficitur 21. Febr. 1699.

Ludovicus Suffret immittitur in possessionem 15. Nov. 1703.

Johannes Alabat de Lonvert 17. Maii 1704. Hic plura suæ ecclesiæ contulit.

Johannes Guillot ab anno 1720. die 2. Julii, vicarius generalis eminentissimi archiepisc. sedebat adhuc an. 1723.

Col. 121. E. *adde*: Exstinctum fuerat hoc capitulum an. 1697. ab eminentissimo archiep. pro instituendo seminario clericorum infirmorum, sed donec hæc institutio suum sortiatur effectum, capitulum in suo primævo statu perseverat.

Col. 122. B. sic ordinandi sunt priores.

IV. Odo I. &c. *adde*: Hujus tempore Simon de Sulliaco archiep. statuit an. 1219. cantorem eccl. cathedralis futurum deinceps priorem S. Petri Puellarum, quod hactenus locum habet.

V. P. quædam statuta condit an. 1239.

VI. Odo II. 1248.

VII. Philippus 1250.

VIII. Odo III. de Gosonio cantor eccl. Bituric. 1267. mense Febr.

IX. Galterius de Prulliaco cantor Bitur. 1336. & 1355.

X. Petrus Ratier multa acquirit an. 1408.

XI. Johannes I. Penin præcedentis nepos.

XII. Stephanus Thomas 1452.

XIII. Johannes II. Dolé 1527.

XIV. Gilbertus Marault 1582.

XV. Reginaldus l'Heritier 1590.

XVI. Antonius I. Fradet Regius consiliarius in curia Paris. iniit possessionem 5. Martii 1599.

XVII. Antonius II. Fradet de Saint........ thesaurarius sacræ capellæ & abbas Pleni-pedis 1650.

XVIII. Nicolaus cheron 24. Maii 1658.

XIX. N. Mignot 1674. vel 1675.

XX. N. Becuau 17. Octob. 1681.

XXI. Antonius III. Bigot iniit possessionem 31. Julii 1684.

XXII. Franciscus Jacquemet mense Martio 1708.

XXIII. Jacobus Collet mense Sept. 1714.

Col. 132. E. addendus:

XXVI. N. Perrot institutor Regis Ludovici XV. nominatus 21. Jan. 1721.

Col. 145. A. n. XXXIX. *adde*: Obiit cardinalis 13. Sept. 1721. cui successit

N. Berthelot de Pleneuf designatus mense Martio 1722.

Col. 174. A. addenda: XXVIII. Maria Chambon d'Arbouville ejusdem parthenonis alumna, quæ designatur abbatissa per obitum præcedentis an 1724. *Mercure du mois de Mars.*

Col. 187. E. addendus:

XXXIII. N. Henriau prior claustralis Victoriæ ord. S. Augustini diœc. Silvanect. nominatus a Rege abbas Plenipedis sub finem Junii 1722.

Col. 200. E. addendus:

XXVI. N. de Viantais nominatus 8. Jan. 1721. per obitum præcedentis.

Col. 213. A. addendus: XXV. N. d'Hugues nominatus 17. Octob. 1723.

Col. 215. C. n. XXV. N. Gauthier &c. *adde*, etiam abbas Savigniaci, per cujus obitum

N. de Fiennes designatur abbas Oliveti 8. Jan. 1721.

Col. 217. E. addendus:

XLIV. N. Simonet ordin. Cist. alumnus, abbas nominatus mense Martio 1722.

Col. 221. E. n. XXVI. N. Solu *lege* Margareta Francisca Solu de Villerault &c. *adde*: An. 1719. 25. Jan. permutavit cum Theresia de Gruelle de la Frette abbatissa Loci nostræ Dominæ, seu B. M. de Remorantin, quæ eodem anno 26. Julii possessionem accepit, obiitque 26. Septemb. ejusdem anni.

N. Bouffet successit.

Col. 304. B. n. XCVI. inaugurationem accepit præsente Rege in sacello S. Thomæ de Lupara ab antiquo præsule Forojul. Regis præceptore, adjuvantibus Nannetensi & Venetensi episcopis 21. Decemb. 1718. Regi fidem juravit 3. Jan. 1719.

Col. 357. C. n. XLIII. *adde*: Obiit 1719. cui successit N. Ferrand de Cossey, admissus in consistorio D. Papæ 15. Martii 1723.

Col. 360. D. addendus: XXXVI. N. de Laire decanus & vicarius generalis in ecclesia Claromont. nominatus 12. Jan. 1721. per obitum præcedentis.

Col. 363. E. n. XXX. *adde*, & comes Brivatensis, per cujus obitum

N. eques de Laval designatur 8. Jan. 1721.

Col. 403. E. addendus: XIX. N. de Montmorillon canonicus & comes Lugd. nominatus a Rege 30. Apr. 1722. & in consistoriis D. Papæ 31. Maii & 23. Sept. proclamatus eodem anno.

Col. 408. E. addenda: XVI. N. de Beauverger de Mongon, nominata 18. Jan. 1715.

Col. 410. D. addendus:

V. N. de Segonzac canonicus eccl. Carnot. designatus abbas 1. Apr. 1719. & iterum mense Martio 1722. nisi forte sit alter cognominis.

Col. 449. B. n. XXII. Paulus Josephus, Dourados de Cambefort *lege* de Combefort, & *adde* obiit 8. Novemb. 1722. ætatis 64. cui successit.
N. de Fontenille nominatus 17. Octob. 1723.
Col. 455. D. Abbatissis S. Petri de Casis addenda Elisabeth Henrica de Beauverger Mongon ejusdem ordinis alumna, quæ an. 1721. mense Aprili nominata fuit coadjutrix.
Col. 632. D. addendus:
XVII. N. de la Tour-fonduë nominatus mense Febr. 1724. per obitum præcedentis.
Col. 639. C. addendus
XLIV. Ludovicus de Targny nominatus 17. Oct. 1723. quam abbatiam postea cessit pro S. Laudo in Normannia 13. Maii 1724.
Franciscus de Lescure presbyter dioec. Albiensis, per cessionem præcedentis nominatur a Rege 13. Maii 1724. sub onere pensionis 1500. librarum in gratiam N. Baillod.
Col. 644. C. addendus:
XLIII. Antonius de Fondari ord. Cist. alumnus, Romæ proclamatus 27. Nov. 1719.
Col. 644. E. addendus: VI. N. de Rouget defunctæ serenissimæ Biturigum ducissæ ab eleemosynis, nominatus ad hanc abbatiam 17. Oct. 1723.
Col. 660. C. addendus:
XXVI. Franciscus Renatus Petrus de la Gueriniere electus mense Junio anni 1716.
Col. 678. A. n. XXXLV. *adde*: Cessit & ipsius loco suffectus est
N. de Rastignac proclamatus in consistorio D. Papæ 10. Sept. 1721. ac iterum 24. Sept. ejusdem anni. Inauguratur die 1. Jan. an. 1722. in ecclesia Jesuitarum Lucion. ab episcopo Lucion. assistentibus Pictav. & Rupell. episcopis. Regi fidem obstrinxit 12. Apr. Dominica *Quasi-modo*. Deinde transfertur ad eccl. Turon. mense Octob. 1723. quo ipso die & anno in ecclesia Tutelensi successorem habuit
N. d'Argentré.
Col. 740. C. n. LXXXVIII. *adde*: Obiit in sua diœcesi sub initium Junii an. 1720. eique successit
Gaudefridus Mauricius de Conflans nominatus a Rege 8. Jan. 1721. admissus in consistorio pontificio 28. Maii ejusdem anni, ac inauguratus eodem anno 20. Julii in ecclesia noviciatus Dominicanorum apud Parisios a domino de Castries designato Albiensi archipræsule; assistentibus Blesensi & Vivariensi episcopis.
Col. 856. B. n. LXXI. *adde*, transfertur ad ecclesiam Rotomagensem mense Apr. 1719. in cujus locum successit N. de Voyer d'Argenson huc translatus ab Ebredun. sede.
Col. 878. A. addendus: LIV. N. de Charpin de S. Romain nominatus 17. Oct. 1723.
Col. 881. D. addendus:
XX. N. Roussel de Tilli nominatus per cessionem præcedentis 8. Jan. 1721. & proclamatus in consistorio D. Papæ 30. Aug. 1723.
Col. 886. E. addendus:
XII. N. Boulanger nominatus 8. Jan. 1721. cui successit N. Houtteville designatus 17. Octob. 1723.
Col. 891. C. n. XXXV. Bernardus Belot *adde* d'Arche, &c. per cujus obitum
Egidius Gouault antiquus Regis capellanus, designatur abbas 8. Jan. 1721.
Col. 892. C. n. X. N. Crouzet, &c. *lege* Stephanus Ludovicus du Crouset presbyter, doctor Sorbonicus, nobili & claro apud Montem-Pessulanum genere ortus, ad generalia cleri Gallicani comitia Parisiis congregata an. 1711. provinciæ Albiensis legatus, tum an. 1718. ad summum pontificem adeundum pro gravissimo ecclesiæ negotio, a Rege Christianissimo theologus nominatus.
Col. 952. B. addendus:
XIV. N. de S. Hermine major vicarius ecclesiæ Noviomnominatus abbas 17. Oct. 1723.
Col. 1038. E. addendi sunt: XXXVIII. N. de Longueval a Rege nominatus 1706. cui successit
N. Coignet de Marelop decanus eccl. collegiatæ Montis-Brisonis 1721.
Col. 1047. A. n. XXXVII. *adde*: Obiit 8. Oct. 1723. in suo castro de Bouvelinghen, cujus loco
N. de Rastignac episc. Tutelensis hanc abbatiam obtinuit 17. Octob. 1723. qui paulo post ad ecclesiam Turonensem translatus est.
Col. 1050. E. n. XXX. *adde*: Obiit 1717. successorem sortitus Johannem Jouilhac regiæ musices capellanum, a Rege designatum mense Nov. ejusdem anni, cui denato suffectus est
N. Guenet, per cujus obitum, uti legitur in Mercurio mensis Jan. 1723. p. 197.
Domnus Claudius Franciscus Leoutre Cistercii monachus, abbas renuntiatur, sub onere pensionis annuæ 500. librarum, Henrico Carolo Andreæ de Bence clerico diœcesis Rotomag. solvendæ.
Col. 1052. D. addendus: XXIV. N. Jolyot sacelli & oratorii Regis capellanus, nominatus per obitum præcedentis mense Febr. 1724.
Col. 1121. D. addendus:
XVIII. Nicolaus Machat de la Mechaussée de la coste de Pompadour nominatus 3. Junii 1689. Is ex per illustri apud Cadurcos familia ortus, nomini & bonis de Pompadour in provincia Petragoricensi ob aviam suam Margaretam de Pompadour successit an. 1625. primum fuit canonicus Campellensis *de Champeaux* in diœcesi Paris. ac deinde pastor de Gregy prope Briam in eadem diœcesi.
Col. 1126. C. addendus:
XXXIV. N. de la Fare Lopis nominatus 8. Jan. 1721. per obitum superioris.
Col. 1127. B. n. XI. N. Belot *lege* Bernardus Belot d'Arche, etiam abbas Boni-loci, ut supra, cui denato successit.
N. Bridel nominatus 8. Jan. 1721.
Col. 1131. n. XXIX. *adde*, hæc coadjutrix obiit mense Jan. 1724. cui pignus amoris serenissima Calensis abbatissa rem divinam funebri apparatu decantari voluit in suo regali monasterio diebus 15. & 16. Febr.
Col. 1211. E. addendus:
N. de Foudras designatus coadjutor, & in consistorio D. Papæ proclamatus 1. Decemb. 1721. sub titulo episcopi de Tloana seu Tlos in partibus infidelium inauguratur in ecclesia Jesuitarum Lucion. ab episcopo Lucion. assistentibus Pictav. & Rupell. episcopis 1. Jan. 1722.
Col. 1244. E. addendus: LI. N. Poncet de la Riviere episc. Andegav. nominatus a Rege per cessionem præcedentis 8. Jan. 1721.
Col. 1295. A. addendus:
XLIX. N. Pecquet filius D. Pecquet Regi a secretis & consiliis, primi scripturarii in camera pro negotiis externis constituta, nominatus mense Sept. 1718. quo etiam anno die XI. Apr. prioratum Silviniaci *de Souvigny*, N. d'Auvergne modo Viennensis archiepiscopus ei cessit.
Col. 1297. C. addendus: VIII. N. d'Elvemont nominatus 17. Octob. 1723.
Col. 1336. B. addenda:
XL. Elisabeth du Plessis le Picart antea sanctimonialis Fuliensis apud Parisios per annos fere 40. obiit 31. Martii 1724. regiminis quarto, ætatis 61. eique successit
Henrica Foucault major priorissa ejusdem parthenonis 13. Maii 1724.
Col. 1337. C. addendus: XXXI. N. de Menou Charnizay nominatus 17. Octob. 1723.
Col. 1347. A. n. XV. N. de Montmorel, *lege* le Bourg de Montmorel, &c. per cujus obitum
N. de Saveuse designatur abbas 8. Jan. 1721.
Col. 1348. C. addendus est: XXXVI. N. de Foulers nominatus 17. Octob. 1723.
Col. 1384. E. addendus:
XXIV. Carolus Emmanuel de la Vieuville Regi ab eleemos. nominatus mense Jan. 1721.
Col. 1385. E. addendus:
XII. N. Mar[e]chal senator Parisiensis, nominatus per obitum præcedentis 8. Jan. 1721.
Col. 1391. A. n. XX. *adde*: Obiit cardinalis ac primarius regni minister 1723. cui successit eodem anno 17. Octob. N. de Prye.
Col. 1395. A. addendus: XXIX. N. de Tilly nominatus 17. Octob. 1723.
Col. 1400. C. addendi sunt:
X. N. Raguet nominatus 8. Jan. 1721. cujus cessione,
Renatus Trepagne parochus pagi Suresnarum in diœc. Paris. designatur abbas.
Col. 1417. D. n. XXXII. *adde*: Obiit in sua diœcesi initio Junii an. 1723. cui successit
N. de Bussy nominatus 17. Octob. ejusdem anni, quem Eminentissimus card. de Rohan, collaborantibus Virdun. & Suession. episc. inauguravit 20. Febr. 1724. in sacello novic. Jesuitarum. Regi fidem obligavit 12. Martii ejusdem anni.
Col. 1444. A. addendus:
XXX. N. de Lanti nominatus mense Januar. 1721. per obitum superioris, de quo vide in archiep. Camerac.
Col. 1487. E. addendus:
LXXXI. Michael Petrus d'Argouges abbas Joyaci, renuntiatus episc. 8. Jan. 1721. admissus in consistorio pontificio 28. Maii ejusdem anni, ac denique consecratus Parisiis in eccl. Minimorum prope plateam Regiam a domino d'Argenson

Burdeg. archiep. assistentibus Aurel. & antiquo Santon. episc. 3. Aug. 1721. Regi fidem juravit die 10. ejusdem mensis.

Col. 1495. C. addendus: XXXIX. N. Charpin des Halles cognatus domini de Villars Franciæ marescalli, nominatus abbas mense Nov. 1717.

Col. 1497. C. addendus: XIV. N. de Brusac nominatus die 8. Jan. 1721.

Col. 1504. C. addendus: XXIV. N. le Gros de Beler ordinis alumnus, proclamatus coadjutor in consistorio D. Papæ 23. Sept. 1722.

Col. 1506. C. n. XXIV. N. de la Brousse, *lege* Nicolaus & *adde*, per obitum fratris. Ipse vero decessit in urbe Petrocoric. 23. Febr. 1724. quem dicunt quartum abbatem ex sua gente, nullo intermedio, ac proinde omissus est Petrus frater Nicolai ac decessor, qui ex cessione, patrui abbatiam obtinuerat.

XXV. Johannes Franciscus de Monferrand de Saint-Orse clericus diœc. Petragoric. designatur abbas Petrosæ ineunte Maio anni 1724.

Col. 1507. E. addenda:

N. de Boisseulh e nobili gente in Petrocoriciis, abbatissa S. Parduli, quæ an. 1723. mense Nov. coadjutricem obtinuit N. de Boisseul hloci alumnam.

Col. 1531. B. n. XXXIV. *adde:* Transfertur ad ecclesiam Gratianop. 8. Jan. 1721. in cujus locum statim subrogatur Josephus Alfonsus de Valbelle, quo recusante, ut esset coadjutor Audomarensis, N. le Blanc designatur episc. Sarlat. mense Octobri 1721. proclamatus in consistorio D. Papæ 1. Dec. ejusdem anni, ac tandem inauguratus die 15. Martii 1722. in ecclesia filiarum a S. Thoma per suum fratrem episcopum Abrincensem, collaborantibus Catalaunensi & Constantiensi in Normannia. Regi fidem obstrinxit 12. Apr. Dominica *Quasimodo* 1722.

ANIMADVERSIONES IN TOMUM III. NOVÆ GALL. CHRIST.

Col. 28. B. n. XXXVIII. Waltero Lætiensi, *lege* W. hoc est Widerico, &c.

Col. 65. D. n. XVIII. *adde*: Jam præerat an. 1185. *Miræi operum novæ editionis tom. 2. pag. 978.* & adhuc 1194. & 1195. *Ibid. pag. 1194. & 1196.*

Col. 70. C. n. XVI. *adde*, sedebat an. 1194. *Ibid. p. 1194.*

Col. 71. ante num. XXIX. addendus videtur Nicolaus præpositus Cameracensis, Cæsaris protonotarius, qui vice & nomine Cunonis archiep. Trevir. sacri R. J. per Galliam & regnum Arelatense archi cancellarii quandam chartam anni 1377. recognovit, *tom. 2. novæ edit. Miræi pag. 1246.*

Col. 92. n. X. *Ipsum obiisse tradit Vinchantius an. 1037. al. 1040. vel 1045.* Hi tres anni æque male assignantur pro Heribrandi morte, nam reperitur adhuc an. 1046. in quadam charta novæ editionis Miræi tom. 2. pag. 811.

Col. 94. B. Astericus & nota marginalis non ad Geraldum, sed ad Bernerum, de quo paulo infra, pertinent.

Col. 116. n. XI...... abbas instituitur 1048. *lege* anno saltem 1046. quo mendose dictus *Currellus* subscribit cuidam chartæ tomi 2. novæ edit. Miræi pag. 811.

Col. 148. B. ante n. XI. inferenda est Maria de Falconis monte abbatissa secularis Malbod. annis 1354. & 1375. in chartis Aimerici & Petri episcoporum Atrebat. ex quibus discimus eam fuisse consanguineam Guidonis Blesensis, domini de Beaumont & de Chimay, ex chartulario Atrebat. ecclesiæ. Eadem est procul dubio ac Maria soror Rainoldi domini Falcoburgensis & de Montjoye, de qua Miræi nova editio tom. 1. pag. 447.

Col. 157. B. n. 1. *adde:* Memoratur an. 1139. Mir. novæ edit. tom. 2. pag. 820.

Col. 159. C. a Petro Camerac. *lege* Guidone vel Guill.

Col. 163. E. *Denique circa 1300.* lege *an. 1345.*

Col. 164. n. V. *& adhuc 1335.* dubitatur, nam alibi reperitur mortuus 1327.

Col. 165. B. n. XVI. sub æreo tumulo, *al.* sub lapideo.

Col. 166. A. n. VI. *lege:* Jacobus Neutre, &c.... 1662. quo (*al.* 1667.) mitræ usum obtinuit, *adde:* Hoc ipso an. 1662. monasterium Vallis-Scholarium cum aliis quinque Belgicis, Geroldifartensi, Leodiensi, Kumphalifiensi, Leuvensi S. Sulpitii, & Mechliniensi B. M. Hansuicanæ accessit ad congregationem Gallicanam S. Genovefæ die 27. Aug.

Col. 184. B. Adamo Cisterc. *lege* Arnaldo.

Ibid. & Radulfo Claræval. *lege* Guillelmo.

Col. 230. A. post lin. 8. *adde:* Guillelmus episc. Anconitanus, thesaurarius Papæ se ipse nuncupat administratorem ecclesiæ Tornac. an. 1388. quo thesaurum sacri cruoris Brugis in ecclesia S. Basilii a se visitatum fuisse testatur, *tom. 2. novæ edit. Miræi pag. 1029.*

Col. 248. B. n. III. appellatur Walterius in charta anni 1133. qua precibus Simonis episcopi Noviom. ac Tornac. terras Manessiarum & Vandulorum Absalon abbas S. Amandi tradit Gualeranno abbati Ursicampi.

Ibid. n. V. *adde*, sedebat adhuc 1171. & 1174. *Mir. novæ edit. tom. 2. pag. 1317. & 1318.*

Ibid. E. n. VIII. *adde* jam an. 1220. *Mir. novæ edit. tom. 1. pag. 412.*

Col. 251. ante n. XXXIV. addendus videtur Leonardus de Garbecq, utriusque juris licentiatus, ecclesiæ Camerac. canonicus, ac decanus Tornac. qui an. 1565. interfuit concilio provinciæ Camerac.

Col. 253. A. ante n. III. addendus Robertus Tornac. archidiac. & præpositus, testis an. 1128. in charta Johannis Morin. episcopi, *tom. 1. novæ edit. Mir. pag. 684.*

Col. 261. n. XXXVI. *adde* jam an. 1120. *Mir. novæ edit. tom. 1. pag. 411.*

Col. 299. A. n. X. *Johannes II. Nevelo 1200.* lege *1205. Mir. novæ edit. tom. 2. pag. 984.*

Col. 310. lin. 2. *a Davide episcopo Trecensi*, mendum est aut in episcopi nomine aut sedis.

Col. 317. B. n. II. *adde:* Prima sui nominis littera F memoratur 1240. cui successit eodem anno Ida, utraque dicta abbatissa de Marke prope Curtracum.

Col. 318. & 319. sub finem: *Porro capitulum constat*, &c. Vir clarissimus D. Blondin hujus ecclesiæ canonicus ac Sorbonæ doctor, qui novam episcopatus Attrebat. historiam adornandi spartam in se suscepit, ex serie dignitatum expungit thesaurarium & pœnitentiarum, quibus sufficit cantorem & scholasticum. Thesauraria vero mensæ episcopali annexa est.

Canonicatus sunt omnino quadraginta: quem numerum omni hominum memoria antiquius fixum confirmat Alexander III. in bulla præposito, decano & capitulo Attrebatensi missa, his verbis: *Quadragenarium canonicorum numerum in ecclesia vestra, episcopi vestri ad id accedente consensu, deliberatione provida institutum, & observatum a tempore, cujus memoria non existit, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes, ut eadem ecclesia prædicto numero sit contenta*, &c. Porro hi omnes canonicatus ad episcopi collationem pertinent.

Col. 332. D. E. n. XVI. *Petrus ejus successor jam sedebat an. 1259.* Constat Jacobum episcopali subductum oneri an. 1259. nam hoc ipso anno mense Maio, feria VI. *ante festum B. Urbani papæ & martyris* ad eligendum successorem processit capitulum. An vero abdicatione Jacobi spontanea, an per obitum ejus sedes vacaverit haut liquet. Chronicon MS. XV. exeunte seculo confectum ait, superstitem vixisse Jacobum ad an. 1260. Ita etiam fert ejus epitaphium recentiori charactere scriptum: at in vetustis ac recentibus necrologiis obitus ejus consignatur an. 1259. XV. cal. Maii, id est 17. Aprilis, integro & amplius mense ante diem electioni successoris assignatam. Porro in necrologio, quod in capite habet actum capitularem anni 1275. hæc verba leguntur: *XV. cal. Maii...... an. vero Domini M. CC. LIX. obiit felicis memoriæ dominus Jacobus de Dinanto Ven. Atrebat. episc. &c.*

Col. 333. D. n. XVIII. *Martinus IV. qui Guillelmum de Isiaco ad hanc sedem promovit an. 1283.* Id intelligendum est secundum hodiernum calculum, nam alioquin bulla Pontificis præfert annum 1282. pontificatus ejus secundum. Porro in prædicto diplomate, quod adhuc exstat archetypum in tabulario Atrebat. hæc observare operæ pretium duximus. 1.° Petrus Guillelmi decessor episcopatum abdicavit in manibus G. Ambian. episcopi, uti diximus, Stephani abbatis Montis S. Eligii & decani cathedralis ecclesiæ Atrebat. idque de speciali mandato summi pontificis Nicolaii III. antecessoris Martini IV. 2.° Capitulum in electione successoris varias abiit in partes. *Votis vestris*, inquit bulla, *in diversa divisis, nonnulli vestrûm præfatum Stephanum* (abbatem Montis S. Eligii) *reliqui vero dilectum filium magistrum Henricum de Brayo, ecclesiæ prædictæ* (Atrebatensis) *canonicum, ad ipsius regimen ecclesiæ elegistis.* 3.° Res ad summum pontificem delata fuit, *negotio ad sedem apostolicam legitime devoluto.* 4.° Stephanus *electioni infra tempus de jure statutum noluit consentire.* 5.° Henricus *in nostra constitutus præsentia, ductus consilio saniori, omni juri, si quod sibi ex electione competebat hujusmodi*, sponte cessit, ac illud pure, absolute, *& libere*

& libere in nostris manibus resignavit, cujus cessionem & resignationem hujusmodi, pro utilitate ipsius Atrebat. ecclesiæ duximus admittendas. 6.° Eundem Stephanum omni jure, quod sibi ex hujusmodi electione sua competere poterat, de fratrum nostrorum consilio declaravimus justitia exigente privatum, electionem ipsam cassam & irritam declarantes. 7.° Præficit ecclesiæ vacanti Guillelmum decanum Aurelian. eumque consecrari jubet per O. Tusculanum episcopum.

Col. 334. A. n. XIX. Exstat in duplici codice tabularii Atrebat. apocha Gerardi episcopi annum præferens 1296. diemque Julii 20. qua sibi numeratam fuisse confitetur quandam pecuniæ summam, penes capitulum depositam, & ex fructibus episcopatus, sede vacante, & lite contendentium pendente, provenientem. Hanc itaque summam tradidit ipsi capitulum, postquam episcopus renuntiatus est a Bonifacio VIII. summo pontifice, rejecta electione Petri Sorra, *al.* Serre & assumto ad cardinalatum Johanne, qui ambo de episcopatu contendebant; simulque pollicetur Gerardus damnum, si quod emergeret, se præstiturum, *contra omnes personas cujuscumque status seu conditionis existant, & specialiter super expensis, quas petit dominus J. Dei gratia tituli SS. Marcellini & Petri presbyter cardinalis, quas in prosecutione electionis de se factæ in ecclesia Atrebatensi dicit se fecisse, occasione quarum expensarum capitulum Atrebatense dicebat penes se partem hujusmodi pecuniæ retinere.*

Obiter hic observandum in ecclesia Atrebatensi proventus episcopatus, sede vacante, a capitulo servari successori reddendos, ob immunitatem a jure regali eidem ecclesiæ partam magna pecuniæ vi, & confirmatam a Philippo Augusto Francorum rege annis 1203. & 1204. quod privilegium aliquoties impugnatum, semper tamen integrum mansit, & diplomate suo ratum esse voluit Ludovicus Magnus.

Ex supradictis sequitur electionem Johannis ad episcopatum Atrebat. non solum litigiosam, sed & effectu caruisse, ita ut si inter episcopos annumeretur, eo quod fuerit electus, a pari Petrus Sorra episcopis accensendus sit, qui in apocha ejusdem Gerardi vocatur *olim electus Atrebatensis*

Porro quod Johannes cardinalis tit. SS. Marcellini & Petri, idem sit qui cardinalis cognomento Monachus *le Moine*, constat ex tabulis Atrebatensibus; sic enim expresse vocatur in scripta quadam causæ cujusdam defendendæ potestate (procurationem vulgo dicunt) an. 1298. quæ vertebatur *inter reverendum patrem D. Johannem Monachum tituli SS. Marcellini & Petri Dei gratia presbyterum cardinalem ex parte una, & nos* (capitulum Atrebatense) *ex altera*, eratque abbatis S. Martini Gemellorum judicio definienda.

Ibid. D. n. XX. *Quando vero diem clauserit extremum ignoramus.* Vixit Gerardus ad an. saltem 1316. uti liquet ex ejus charta eodem anno scripta 18. Febr. qua ratam habet sacerdotii cujusdam institutionem in ecclesia cathedrali a Johanne de Lens hoc ipso anno factam. *Universis præsentes litteras inspecturis Gerardus Dei gratia episc. Atrebat. salutem, &c. Datum Marecli an. a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexto decimo, mensis Febr. die decima octava indict. XIV.......... laudamus, approbamus, & in his consensum nostrum ac decretum præsentialiter auctoritate nostra ordinaria interponimus, &c.* ex magno chartul. episcopatus Atrebat. fol. 118.

Ibid. *Sepulturam habet in ecclesia Dominicanorum.* Hi prima sede, quæ in suburbio erat, eversa aut relicta, in urbem postea migrarunt, & sic quod de hujus episcopi sepultura diximus, de antiqua Dominicanorum ecclesia intelligendum venit.

Ibid. E. n. XXI. Mortuum hunc episcopum diximus an. 1318. ex testimonio Ferreoli Locrii & annalium Gallo-flandriæ, qui tamen non nisi anno 1320. mortem oppetiit, uti constat ex instrumento archetypo in tabul. Atrebat. asservato, quo post ejus obitum sede vacante designantur vicarii generales præpositus, cantor & alter ex archidiaconis: Sic autem habet: *Universis præsentes litteras inspecturis G. præpositus, G. decanus, totumque ecclesiæ Attrebatensis capitulum.......... episcopatu Atrebat. vacante ad præsens per obitum bonæ memoriæ domini Bernardi quondam Atrebat. episcopi.......... Datum anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo, in die B. Martini Hyemalis.*

Ex his emendandum quod retulimus in Petro de Capis num. XXII. ipsum nempe electum ad hanc sedem jam an. 1319. sic enim conciliari potest testimonium ex regesto cancellariæ desumtum, cum documento supra allato, dicendo regestum illud sic fuisse inscriptum anno tantum 1320. exeunte, quo tempore Petrus episcopatum fuerat indeptus. Et certè vocatur electus confirmatus Atrebat. in tabulis fœderis inter Flandriæ comites & Niverni, cui præsens adfuit 20. Febr. hoc ipso anno, hoc est 1321. ante Pascha secundum hodiernum computandi morem; tres autem menses & amplius effluxerant ab obitu Bernardi decessoris ad electionem Petri, tempus sane sufficiens ad confirmationem impetrandam a sede apostolica, eo præsertim tempore, quo Romani pontifices Avenione sedebant.

Col. 335. E. n. XXIII. *Johannes Passé dictus Mandevillius*, adde, *a quibusdam*

Col. 337. A. n. XXVI. *Anno 1330. 31. Januarii, id est 1331. ante Pascha ex canonico Tornacensi factus est episc. Atrebatensis.* Exstat in tabulario Atrebat. instrumentum archetypum, quo vicarii generales in spiritualibus & temporalibus reverendi patris & domini domini A. Dei gratia Atrebat. episcopi in remotis agentis, conferunt parochiam de Mondricourt ejusdem diœcesis feria V. post Epiphaniam Domini an. 1330. Citius ergo episcopatum obtinuit, quam in libro obligationum Vaticani adnotatur.

Ibid. B. n. XXVII. Johannes III. cognominatus est de Mandevilain. Exstat in tabulario Atrebat. instrumentum archetypum, quo Guillelmus de Mandevilain Claromontensis fatetur coram testibus Johannem episcopum fratrem suum, inter alia testamento legata, reliquisse Atrebatensi ecclesiæ, cui olim præfuerat summam 200. librarum Turonensium, ut recurrente quotannis obitus sui die solemnis missa pro animæ suæ remedio celebraretur. Hanc chartam Gallico idiomate scriptam subjicimus: *A tous ceux qui ces lettres verront, Guillaume Gormont garde de la prevosté de Paris, SALUT. Scavoir faisons, que pardevant Pierre le Begue & Raoul de Breneour clers notaires jurez establis de par nôtre Sire le Roy en son chastelet de Paris, honorable homme & sage Guillaume de Mandevilain bourgeois de Clermont en Auvergne, tant en son propre nom que comme procureur & en nom procuratoire de Benet Mandevilain son frere, au bedeux freres & heritiers par benefice d'inventaire de bonne memoire feu monsieur Jehan Mandevilain, jadis evesque de Chaslons........ reconnut ledit Guillaume és noms de lui & dudit Benet son frere, que ledit evesque, entre les autres choses contenües en son testament ou derraine volonté, en faisant & ordenant celuy, avoir laissé à l'église d'Arras, dont il avoit esté evesque, deux cens livres Tournois, &c. En temoing de ce, Nous a la relation desdits notaires jurez, auxquels nous ajoutons pleine foy en ce cas: & greigneur avons mis en ces lettres le seel de la prevosté de Paris, le Dimanche vingtieme jour de Fevrier, l'an de grace mil trois cens trente neuf.* Hæc charta integra descripta est in transactione anni 1344. 21. Jan. qua idem Guillelmus pepigit cum capitulo Atrebat. ut fundatio hujus anniversarii exsecutioni mandaretur. Ex quibus colligitur Johannem episcopum ex hac luce subtractum saltem mense Febr. anni 1339. desinentis, id est 1340. ineuntis pro hodierno computandi more.

Col. 338. E. n. XXIX. *Ibidem vocatur de Mandevillain, Claromonte in Arvernia natus*, dele; hic enim Johannes eo nomine quartus, Johannes est Galvanus cognomento, quem Aimericus successor *germanum vocat & prædecessorem.* At vero in placito quodam supremi senatus Paris. anni 1354. memoratur quidam Guido Galvani canonicus Autissiodorensis, tanquam frater germanus Aimerici episcopi Atrebat. qui Guido (uti conjicimus) decanus erat Atrebatensis an. 1355. Porro Johannes Galvanus successit Petro Bertrandi ad cardinalatum assumto circa an. 1344. seditque ad annum 1349 aut circiter.

Col. 343. B. n. XXXVIII. *Inter episcopos Atrebatenses referunt Quintinum Menart, &c.* Equidem memoratur Quintinus in bullis Eugenii IV. Fortigario electo Atrebatensi concessis, quas obtulerunt capitulo Simon Vedastinus & Johannes S. Eligii abbates, in hæc verba: *Ecclesia vestra ex eo pastoris solatio destituta, quod nos hodie dilectum filium Quintinum Bisuntin. tunc Atrebatensem electum, licet absentem, a vinculo, quo Atrebatensi ecclesiæ tenebatur, de fratrum nostrorum consilio & apostolicæ potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad ecclesiam Bisuntinensem tunc vacantem transtulimus, ac illi præfecimus in archiepiscopum & pastorem. Nos igitur ad provisionem ecclesiæ vestræ.* Data fuit hæc bulla Florentiæ an. 1439. XIV. cal. Octob. eaque per capitulum admissa, *salvis tamen in omnibus eorum privilegiis & libertatibus & exemtione ecclesiæ.*

Lector advertet Fortigarium fuisse electum a capitulo, quo tempore Quintinus Menart a Romano pontifice nominatus est episcopus; at cum reclamaret Philippus Burgundiæ dux & Belgarum princeps, ratam habuit Pontifex Fortigarii electionem, & Quintinum Menart ad metropolim Bisuntinam transtulit. De ejus autem promotione ad episcopatum Atrebatensem fit mentio in duobus instrumentis ann. 1440. & 1443.

Ibid. C. n. XXXIX. *adde*: Fortigarius festiva pompa in urbem ingressus est 26. Januarii 1439. magna principum

ac nobilium turba comitante. Idem a supremo Parisiensi senatu consecutus est exemplar authenticum Pragmaticæ sanctionis an. 1440. quod etiamnum integrum sanumque asservatur in tabulario Atrebatensi, longum quindecim vel circiter pedes, & duodecim sigillis munitum.

Col. 344. C. n. XLI. *canonicis contradicentibus & litem moventibus abdicavit.* Rem aliter narrat capituli regestum eodem tempore exaratum; ac primo quidem cunctatum est capitulum ne cito Dionysium ad episcopatus possessionem admitteret, ad id moventibus quibusdam litteris a Burgundiæ duce missis, quibus rogabantur canonici Atrebatenses, ne ad cujuspiam electionem procederent, donec de pacifica sedis Ulissiponensis, ad quam translatus fuerat Jacobus Conimbricensis adeptione redderentur certiores; hæc erat mens capituli eaque voluntas 4. Junii 1453. verum 9. die ejusdem anni urgentibus hinc Dionysio Monmorenciaco, inde Johanne abbate Luxovii, responsum est a capitulo neutrum admissum iri; sed tandem 27. Julii ejusdem anni advenerunt a suprema curia Parisiensi & a Rege missi Nicolaus Mercatoris consiliarius, & Nicolaus de Wastines presbyter in jure licentiatus ac Dionysii Monmorenciaci procurator, qui peterent a capitulo, ut executioni demandaretur supremi senatus decretum in gratiam Dionysii datum, una cum litteris, quibus ad episcopatum promotus fuerat ab archiepiscopo Remensi, datis Parisiis 29. Maii ejusdem anni, & in possessionem immitteretur, neque ulterius quidquam attentaretur *contra ordinationes regias & pragmaticam sanctionem, &c.* Respondit capitulum se ideo tamdiu cunctatione usum in admittendo Dionysio, quod ipsemet nihil agere velle declarasset in detrimentum Jacobi Conimbricensis; de cetero mandatis se regiis ac senatus placito obsequentissimum fore; ac protinus Monmorenciaci procurator in possessionem reipsa inductus est, adstante canonicorum cœtu, & utrique sedi episcopali impositus, lapideæ scilicet retro aram principem, & ligneæ, quæ in inferiori parte subselliorum chori sita est. Die 22. Augusti insequentis, cum id ægre ferret Johannes abbas Luxovii & Dionysii æmulus, negotiaque ideo capitulo facesseret, electi sunt quidam canonici, qui capituli nomine ad futurum concilium appellarent adversus ejusdem Johannis, summi pontificis Nicolai V. & curiæ Romanæ gravamina. Quæ omnia singillatim & accurate descripta referuntur in regesto hujus anni, & maxime *in instrumento receptionis venerabilis & doctissimi viri domini* magistri de Montmorency ad episcopatum Atrebatensem.

Præterea jure suo cedenti postea eidem Dionysio assignata fuit pensio 400. francorum monetæ regiæ singulis annis percipienda super mensa episcopali Atrebatensi; idque litteris Nicolai V. papæ in tabulas capituli relatis XI. Apr. 1455.

Col. 346. B. n. XLIV. Missis ad capitulum litteris archidux Austriæ Nicolaum le Ruistre eligendum commendaverat; at nihilominus die 7. Octob. 1499. per viam compromissi dictus est episcopus Johannes Gavet, cujus electione vulgata, & assensu capituli, *nemine discrepante*, firmata, rite in possessionem inducitur; missumque est Remos, ut ejus electio sedi metropolitanæ approbaretur; eodem accessit cognitor regius nomine Regis huic electioni intercessurus, simulque nuntiatum est Antonium d'Albon S. Johannis de Monte abbatem in diœcesi Morinensi, Romæ a summo pontifice nominatum fuisse antistitem Atrebat. in consistorio coram paucis cardinalibus 13. Januarii anni 1501. sed ejusmodi nominatio Archiduci & Francorum regi ingrata fuit, & senatus Parisiensis decreto cautum est, ne ad possessionem perveniret Antonius, neve fructibus episcopatus gauderet. Itaque electionem jam pridem factam tueri consilium cepit capitulum, a quo non prius discessit, quam jure suo cessissent Johannes capituli consensu ex una parte & Antonius ex altera in gratiam Nicolai le Ruistre, cui summus pontifex ab Archiduce rogatus episcopatum contulerat. Porro in bullis Nicolai le Ruistre datis XIV. cal. Martii an. 1501. fit mentio de utriusque competitoris cessione, & assensu capituli Atrebat. a quo Johannes in episcopum fuerat electus.

Col. 347. A. n. XLVI. *Annis duobus evolutis, &c.* Electus fuit Franciscus a majori parte capituli in duplo (ut vocant) non quidem mense Jan. sed Decembri an. 1509. electionique assensum præbuit 21. ejusdem mensis. Verum manipulus canonicorum vota contulit in J. de Longueval archidiaconum Ostrevandensem, quo e medio sublato, alter e gremio subrogatur; inde rixæ ac contentiones, quas hic narrare supersedemus. Paulo post a conventu Pisano episcopatus confertur cuidam nomine Salezart archidiacono Senonensi, & anno 1510. alter quidam cognomento Johannes Bontemps canonicus etiam Senonensis ab archiepiscopo Remensi sedem hanc impetravit. An. 1512. Francorum Rex mandavit capitulo, ut Johannem Salezart a conventu Pisano promotum admitteret, vetuit autem Maximilianus imperator.

An. 1513. 27. Sept. cepit possessionem Franciscus Meloduneus per procuratorem; non ergo transcripserat hanc sedem Philippo Luxemburgio an. 1512. uti incautè dictum est in hoc episcopo. In diplomate vero pontificio, quod incipit *Julius episcopus*, idibus Julii dato an. 1510. sic exprimitur ejus electio a capitulo peracta, *quem dilecti filii capitulum dictæ ecclesiæ Atrebatensis, seu eorum major & sanior pars, pro electione futuri inibi episcopi, vocatis omnibus, qui voluerunt, potuerunt & debuerunt electioni hujusmodi commode interesse, die ad eligendum præfixa, ut est moris, convenientes in unum, in eorum & dictæ ecclesiæ Atrebatensis episcopum per viam scrutinii elegerunt, quique electioni hujusmodi, illius tibi præsentato decreto forsan consensisti, &c.* Verum & in regestis capituli exstat adhuc exemplar cujusdam epistolæ Imperatoris Gallicè scriptæ ad idem capitulum Insulis 22. Septemb. 1513. in qua dicitur, *que François de Melun a esté & est canoniquement pourvu de l'evesché d'Arras, tant par vostre canonique election, que par confirmation & provision du Saint Siege apostolique, & que l'archevesque de Reims par crainte & menaces du Roy de France a differé a donner audit élu sadite confirmation, comme selon tout droit & les statuts Royaux il est tenu de faire, & qui pis est, ledit Seigneur Roy de France sous ombre du concile de Pise, lequel est entierement reprouvé & annullé, a entendu de pourvoir dudit evesché a ung nommé Salezart, &c.*

An. 1516. 29. Decemb. vacua sedes declaratur ob translationem Francisci ad cathedram Morinensem. Transcripserat autem antea episcopatum Atrebatensem Philippo Luxemburgio, *mediante pensione annua 50. ducatorum auri de camera super mensæ episcopalis fructibus ad vitam ejusdem Francisci, & alternativa collatione omnium beneficiorum ecclesiasticorum.*

Ibid. B. n. XLVII. *Cathedram hanc adipiscitur an. 1512.* Obtinuit eam anno tantum 1516. uti mox diximus, præfuitque quatuordecim mensibus & aliquot diebus, quibus elapsis, procurator Petri cardinalis Anconitani, in cujus gratiam cesserat Phillippus, Atrebatum venit 2. Aprilis 1517. hoc est 1518. stilo novo, inducendus in possessionem nomine cardinalis, quam reipsa nactus est 3. ejusdem mensis Sabbato sancto. Porro bullæ datæ sunt a Leone X. septimo idus Martii anni 1517. *pensione tamen annua 25. ducatorum auri de camera, super fructibus, redditibus & proventibus mensæ episcopalis Atrebatensis Philippo, quoad vixerit, reservata.*

Ibid. C. n. XLIX. *Eustachium non nisi exacto biennio Petro suffectum docent, &c.* Ex regestis capitularibus vacavit sedes 10. Aprilis 1523. vi cessionis factæ a Petro cardinali Anconitano in manibus Papæ. Ex iisdem regestis constat Eustachium in possessionem immissum per procuratorem 17. Aprilis 1524. gemino nixum brevi apostolico, quorum alterum ad ipsummet Eustachium, alterum ad capitulum scriptum, & utrumque integrum ac de verbo ad verbum in tabulario Atrebatensi descriptum est: sic autem habet breve Clementis papæ VII. ad capitulum:

Dudum felicis recordationis Adrianus papa VI prædecessor noster dilectum filium Eustachium electum Atrebatensem, prælatum nostrum domesticum in vigesimo primo vel circa suæ ætatis anno constitutum, administratorem in spiritualibus & temporalibus ecclesiæ Atrebatensis, ex eo quod olim dilectus filius noster Petrus tituli S. Eusebii presbyter cardinalis Anconitanus, qui tunc ipsi ecclesiæ ex apostolica auctoritate præerat, seu cujus administrator perpetuus per sedem apostolicam deputatus existebat, regimini & administrationi seu deputationi hujusmodi in manibus ejusdem prædecessoris sponte & libere cesserat. Datum est hoc breve calendis Martii pontificatus Clementis VII. anno primo. Eustachius urbem subiit an. 1536. mense Decembri *sine pompa.*

Col. 352. D. n. LVIII. *lege* LVII. *qua* (civitate) *intercepta possessionem inire nunquam potuit.* Immo verius noluit; biennio enim integro ad hanc sedem nominatus fuerat, antequam Galliæ regno civitas Atrebatensis restitueretur; sed & in dedendæ urbis conditionibus pactis 9. Augusti 1640. & a Ludovico XIII. Francorum rege subsignatis 12. die sequenti, expresse cautum est, mansuram nominationem ab Hispaniæ Rege factam, & nominatum possessionem indepturum, ea tamen lege, ut infra annum Christianissimo Regi fidem adstringeret; ex quo sequitur ipsum admitti, proindeque possessionem inire potuisse, si voluisset.

Col. 353. A. n. LVIII. *Ludovicus XIV. rex Christianissimus, &c.* Ad munia episcopalia sede vacante obeunda Johannem Petrum Camus deputatum tantum fuisse, donec a Rege & sede apostolica huic ecclesiæ dudum vacanti aliquis præficeretur episcopus, probat D. Blondin tum ex brevi

Regio, tum ex actu capitulari inde confecto & ex multis instrumentis. Porro vir iste clarissimus has in episcopatum Atrebatensem animadversiones pro suo in nos, opusque nostrum studio perhumaniter communicavit.

Col. 363. B. n. LVIII. lin. 4. *an. 1693.* adde, 8. Sept. cum jam esset canonicus.

Col. 364. B. n. XII. *adde:* Jam an. 1175. ex charta VI. inter instrum. col. 81.

Ibid. E. n. XXII. *adde*: jam an. 1209. *Mir. novæ edit. tom. 1. pag. 734.* ac proinde minus apte diximus Johannem decessorem sedisse adhuc an. 1212. nisi forte prius cesserit, ac nihilominus decani nomen usurparit.

Col. 373. B. abbatiis non exstantibus addenda S. Præjecti de Bethunia, *Saint Prix*, ord. S. Bened. olim juxta, nunc intra Bethuniam in Arthesia. Conditorem habuit Lambertum episc. Atrebat. circa an. 1100. ac primum abbatem Guirebertum, *lib. 5. Miscellan. Baluz. p. 337.* ob cujus inobedientiam dicitur a nupero Miræi operum editore tom. 2. pag. 1313. jam an. 1110. in prioratum conversa, traditaque Cluniacensi monasterio S. Petri in Abbatis villa Picardiæ oppido. Attamen hujus monasterii tanquam abbatiæ fit mentio in bulla Pascalis II. ad episcopum Robertum, IV. nonas Decembr. anno 17. pontificatus Paschalis, hoc est 1115. item in bulla Callixti II. ad eundem Robertum episc. Attrebat. data X. cal. Decemb. ind. XIII. Dominicæ Incarn. 1118. pontificatus anno 1. itemque in bullis duabus Innocentii II. ann. 1135. & 1138. ad Alvisum episc. ac denique hujus monasterii abbas Rainaldus cum abbatibus Marolii, Hasnonii & Aquæ curtæ memoratur judex controversiæ inter capitulum Attrebat. & abbatiam S. Vedasti in charta Godescalci episc. an. 1161. ac proinde si ea ecclesia *nomine Fescherias ad titulum S. Præjecti* dignitatem abbatialem tunc, ut dictum est, amisit, ipsam postea recuperasse, haud dubium videtur. Ceterum lapsu temporis vere defecit in prioratum, qui tandem cessit S. Bertini monachis, ex permutatione prioratuum *de Tourbessen & de Beuvreghen* in agro Baloniensi, cum Abbævillensibus monachis.

Col. 396. A. n. XII. *adde:* ob dilapidationem rejectus est, ex lib. 1. Gallostandr. pag. 210.

Col. 397. C. n. XXI. *adde:* Præfuit decennio.

Col. 398 C. ante n. XLIII. addendus Guillelmus III. Lotin monachus & camerarius Aquicincti, qui B. Dei genitricis sacellum sive templum ruinæ proximum pristino splendori restituit an. 1497. ex lib. 1. Gallostandr. p. 221. ubi vide ipsius epitaphium.

Col. 421. D. n. XL. Genovefa le Bougoise, &c. *lege* Bourgoise, de qua legimus in schedis publicis ablatam ei fuisse abbatiam, ac tandem restitutam 9. Januar. 1663. vi pacis inter Franciam & Hispaniam initæ, postquam obierat quinto ante die, quæ nominatione Regis Catholici in ejus locum subrogata fuerat.

Ibid. E. n. XLI. Pervenit ad an. 1694. *adde:* quo obiit 17. Octob.

Col. 423. D. post n. VII. *adde:* VIII. Aelidis 1399. IX. Isabella de Ongnies 1439. X. Anna de la Fosse 1562.

Col. 424. ante n. VII. addenda Beatrix 1228.

Col. 438. D. n. XLVI. N. d'Ambrine, *lege* Simon d'Ambrine.

Col. 442. B. n. XXXVII. an. 1617. *adde*: quo decessit, die XI. Nov. successorem nactus Robertum Malbranque.

Col. 446. D. n. XLVI. an. 1718. *adde:* quo benedictionem accepit in sacello palatii episcopalis Attrebat. ab episc. Audomar. ex permissione Attrebatensis.

Col. 449. A. ante n. XLIV. inserendus est Isambardus le Cocq abbas 1628. quo dicitur comes de Courcelles, toparcha de Ligny, &c. *Mir. novæ edit. tom. 1. p. 48.*

Col. 452. B. n. XIV. Sara, &c. eo loco movenda est, ac ponenda tertio, ut pote quæ reperitur an. 1266. temporibus Petri episc. Attrebat. & Gerardi abb. Valcell. ex chartul. Attrebat.

Col. 460. B. lin. 2. nunc in urbe, *adde:* ab anno 1650.

Col. 479. E. n. XIV. Arnulfus, *fortasse* Armandus.... 1677. *adde:* cujus possessionem adiit die 30. Jan. an. seq.

Col. 481. C. n. XVI. *adde:* Inauguratur 6. Apr. 1710. Parisiis in ecclesia noviciatus Jesuitarum ab Aquensi archiep. collaborantibus Iprensi ac Tornac. episcopis.

Col. 515. ante n. VII. fortasse addenda Beatrix Arnulfi comitis Gisnensis filia, sanctimonialis eo in loco facta 1218. ac deinde abbatissa. *Mir. novæ edit. tom. 1 pag. 399.*

Col. 519. n. IV. *adde:* Reperitur adhuc Willelmus annis 1202. & 1204. in chartul. S. Bartholomæi de Bethunia.

Col. 527. A. ante n. VII. addendus Nicolaus testis 1197. in charta Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis pro Dunensi monasterio. *Mir. novæ edit. t. 2. p. 1321.*

Col. 537. D. Unicam Wastinæ recensuimus abbatissam ultimam, cum plures tunc non suppeterent; nunc vero aliquot recuperatas in lucem proferimus.

I. Petronilla Richelins.

II. Margareta Labourre.

III. Anna I. de Galonne ex illustri prosapia.

IV. Johanna de Maisnil.

V. Anna II. de Polhoye jacet ante altare, cum hoc epitaphio:

Madame Anne de Polhoye
De ceans venerable abbesse
La dure mort, qui tout abaisse,
Sous ce marbre mit a recoy.

VI. Isabellis le Lievre hoc epitaphio gaudet: *Sous ce marbre icy gist le corps de venerable dame madame Isabeau le Lievre abbesse de ceans, laquelle a gouverné honorablement cette abbaye l'espace de 13. ans, & trespassa le 5. Janvier 1625. Priez Dieu pour son ame.*

VII. Margareta Castian.

VIII. Catharina Castian hac inscriptione sepulcrali decoratur: *Icy gist venerable dame madame Catherine Castian, laquelle aprés avoir loüablement gouverné cette maison 12. ans, est decedée le 28. Juin l'an 1652. Priez Dieu pour son ame.*

IX. Barbara de Berteau hoc habet epitaphium: *Cy gist noble & reverende dame madame Barbe de Berteau abbesse de ceans, laquelle aprés avoir honorablement gouverné par l'espace de 21. ans, trespassa le 27. d'Aoust 1674. aagée de 66. ans. Priez Dieu pour son ame.*

X. Francisca d'Affringues innotescit ex sequenti ejusdem epitaphio:

D. O. M.

Venerabilissimæ dominæ dominæ d'Affringues Abbatissæ selectissimæ funus mestissimum, quæ gyniceum hoc 18. annis pacifice, laudabiliter, & honorificè rexit & auxit. Obiit annum agens 68. 29. Octobris an. 1691.

XI. Ursula I. van Sassen.

Col. 540. ante num. IV. addendus est Willelmus testis 1189. in charta Desiderii Morin. episc. transactionem inter ecclesiam Corbeiensem & Balduinum militem de Vainnes confirmantis.

Col. 543. Clarissas Hesdinienses minus aptè hic reposuimus, ut pote quæ civitas ad diœcesim Atrebat. pertinet.

Col. 573. D. n. XVI. *adde:* An. 1178. quartum agebat annum ab ordinatione sua, ex charta Rodulfi episc. Leod. pro monast. Valciodor. *tom. 1. veterum monum. col. 914.*

Col. 581. C. in margine an. 1225. *lege* 1221.

Ibid. paulo infra, cœnobiorum Leewensis & Mechliniensis fuere institutores *dele*, unicam enim habet filiam, abbatiam videlicet B. M. Vallis Scholarium in urbe Leodico, quæ ipsa mater est Leewensis cœnobii.

Priorum seriem serius ad nos transmissam, brevitatis causa non damus; satis habemus, abbatibus quidpiam addere.

I. Augustinus, &c. Erat prior ab anno 1605. quando per serenissimos archiduces Albertum & Isabellam, an. 1617. hoc cœnobio hucusque solummodo prioratu in abbatiam erecto, equidem factus est abbas, ac benedictus 22. Julii ejusdem anni. Obiit 1638. die 23. Januarii.

II. Johannes Pichten erat ordinis vicarius generalis in inferiori Germania & judex synodalis in diœcesi Namurc. quando vocatus est ad hanc abbatiam regendam an. 1639. Fato functus est Leodii in abbatia B. M. Vallis-Scholarium, quam tunc visitabat, 1647.

III. Philibertus, &c. erat etiam vicarius generalis in Germania inferiori. An. 1662. univit hanc abbatiam congregationi Gallicanæ canonicorum Regul. ut constat ex pacto inito inter Franciscum Blanchart tunc generalem dictæ congreg. & ordinis Vallis Schol, necnon abbatem S. Genovefæ ex una parte, ac inter Philibertum nostrum & Jacobum Neutre abbatem S. Catharinæ apud Montes Hannoniæ, ex parte sex domorum Vallis-Schol. in inferiori Germania, obiit 28. Aug. 1698.

IV. Matthæus, &c. benedictionem percepit die 29. Dec. anni 1698. Obiit 16. Maii 1705.

V. Augustinus, &c. benedicitur 18. Sept. 1705. Moritur 6. Aug. 1715.

VI. Ignatius, &c. nominatur XI. Decembr. 1715. benedicitur 23. Febr. 1717. Præest hoc anno 1724. quo nobiscum perhumaniter hos commentarios communicavit.

Col. 601. E. *adde:* Salsinia condita est anno MCXI. a comitibus Namurci, deinde addicta fuit ord. Cist. an. 1154.

Col. 602. A. ante n. III. inserenda est Hawidis I. defuncta an. 1200. vel 1201. 8. Apr. Dom. 2. post Pascha.

Ibid. n. IV. *adde:* cognomento Fax, & obiit 1218. cuj

ſucceſſit altera Margareta mortua 1233. die 23 *Sept.*

Ibid. C. n. VI. 1282. *adde:* 9. Sept. cui ſucceſſit Ida de Lonchamps defuncta 26. Apr. an. 1285.

Ibid. n. VII. *adde:* Cognomento de Bertinchamps, &c. an. 1300. *adde* 16. Sept.

Ibid. ante n. IX. addenda eſt Johanna Maulenge, quæ obiit an. 1331.

Ibid. n. XI. Eliſabeth... *adde:* cognomento de Dompiere.

Ibid. n. XII. Eliſabeth. de Bertinchamps, *al.* de Lonchamps, &c. 1387. 4. Julii.

Ibid. n. XV. Maria Muzet, *al.* Mazin de Fumale.

Ibid. E. n. XXIII. Maria II. Nays, *al.* Aiſe

Ibid. E. n. XXV. Anna II. de Hempnes, *al.* de Hemptune.

Col. 653. E. *ubi primus abbas fuit* adde *Wolpertus.*

Col. 717. A. n. VII. *adde.* Teſtis etiam eſt an. 1090. in charta Hermanni Colon. archiep. pacem inter canonicos S. Mariæ ad Gradus & monachos Bravillarii reſtituentis, *tom. 1. veterum monum.*

Ibid. B. ante n. IX. addendus Henricus teſtis circa annum 1124. in charta Friderici archiepiſc. Colon. pro monaſterio Graffſchat. *tom. 1. veterum monum. 682. E.*

Col. 718. A. ante n. XVII. addendus eſt Theodoricus ſubſcriptus an. 1217. in charta Engelberti Colon. archiep. pacem cum Brabantis renovantis. *Mir. novæ edit. tom. 1. pag. 410.*

Ibid. E. in decanis poſt n. III. addendi ſunt. Gerardus an. 1090. ut ſupra in præpoſ. col. 717. A. & Ekkebertus circa 1124. ut ſupra in præpoſ. ante n. IX. col. 717.

Col. 766. E. n. VII. *adde:* jam an. 1173. poſſeſſionum ac privilegiorum confirmationem accepit a Friderico imper. *Mir. novæ edit. tom. 2. pag. 1177.*

Col. 770. C. ante abbatiam B. M. virg. in capitolio, ponendum eſt Flechtorpenſe monaſt. in comitatu Waldeck diœc. Colon. in honorem beatiſſimæ Mariæ virginis & S. Laurentii fundatum, quod unioni Burſfeldenſi ſe adjunxit an. 1468. *Mir. orig. ord. S. Bened. pag. 162.*

Col. 794. C. ante Silvam B. Mariæ dandus eſt locus Valli Duſſellanæ *Duſſelthal*, ord. Ciſterc. cujus brevem hiſtoriam ſubjicimus.

Abbatia Vallis Duſſellanæ haud procul Duſſeldorpio in diœceſi Colon. ſuam primariam originem acceptam refert illuſtri viro Adamo Daemen eccleſiæ Colon. canonico, qui prævio conſenſu Clementis XI. papæ, Joſephi Clementis Colon. archiepiſcopi, ac Johannis Larcher Ciſterc. ordin. generalis abbatis, an. 1701. in quadam inſula Rheni, de Lurich nuncupata, ſive inſula felici infra Noveſium, media via inter Duſſeldorpium & Cæſaris inſulam *Keiſerwert*, prioratum fundavit pro quatuor ſtrictioris obſervantiæ monachis & uno converſo ab Aureæ-vallis abbate illuc tranſmittendis, pactis præter inſulam, ad eorum ſuſtentationem, ſumma quinque millium imperialium, neceſſaria ſupellectile, unius anni victu, ac debitis ædificiis. Ii revera 13. Nov. ejuſdem anni ad locum acceſſerunt & incoluerunt tres annos, donec ſcilicet ſereniſſimus princeps Elector Palatinus commodiorem obtulit, quem D. Daemen eligere juſſus eſt, adhibita promiſſione ſe in eodem loco ædificaturum monaſterium, quod prius in inſula Luricenſi exſtruere in animo habuerat, & ultra, ſummam ſeptem millium imperialium adjecturum. Hic igitur ſilvam elegit tribus horæ quadrantibus Duſſeldorpio remotam, quam ei pius princeps cum pratis adjacentibus ultro conceſſit. Tum vero migrare fratres ad hunc locum, ex luto & lignis oratorium cum domuncula exſtruere, ac interim calcis exſtinctioni, operi lateritio aliiſque incumbere, donec poſt annum ex munificentia ſereniſſimi Electoris priori donationi additis duabus villis, alteram illarum inhabitare cœperunt; adjuti plurimum in ea fundatione a ſororibus Annuntiatis cœleſtibus Duſſeldorpii, ac præſertim favore & gratia Gabrielis Thyrion præpoſiti Ravenſpurgenſis ſereniſſimi Electoris conſiliarii eccleſiaſtici, quo in primis auctore ob ſufficientem bonorum acceſſionem domus iſta ex prioratu in abbatiam erecta eſt, Electorali dato diplomate an. 1707. die 1. Aug. & aſſenſum præbente reverendiſſimo abbate generali Nicolao Larcher an. 1708. 15. Febr. vi cujus prior titularis ab Aureæ-vallis abbate inſtitutus, primus abbas novæ abbatiæ creatus eſt, in qua decem & ſeptem fratres clerici præter novitios, candidatos & oblatos degunt.

Fuit is Johannes Chryſtomus Meintard, qui poſſeſſionem abbatiæ *Duſſelthal* accepit die 27. Dec. an. 1707. nondum tamen ut abbas, quam ſcilicet dignitatem, ut diximus, nonniſi vi decreti generalis abbatis promeruit an. 1708. 15. Febr. quo etiam ipſo anno die 13. Maii Dominica 5. poſt Paſcha ſolemni benedictione donatus eſt a Johanne Wernero de Veyder Eleutheropolis epiſcopo, Coloniæ ſuffraganeo, aſſiſtentibus Stephano Aureæ-vallis *d'Orval* ſuo patre immediato, & Ferdinando Vallis S. Petri ſeu Heiſterbacenſi abbatibus: & hic quidem tanti fecit ſtrictiorem Vallis-Duſſellanæ diſciplinam, ut favente ſereniſſimo Electore Palatino, & approbante Ciſtercii abbate, eam in ſuum Heiſterbacenſe monaſterium introduxerit.

Col. 926. n. XXIV. *adde:* Memoratur adhuc an. 1173. in quadam charta Rodulfi epiſc. Leod. tom. 2. novæ edit. Mir. pag. 1179. quem proinde ſuſpicamur eundem eſſe ac eum qui ſequitur, quique jam an. 1177. reperitur ibidem pag. 1183. & an. 1178. *tom. 1. veterum monum. col. 914.*

Col. 1212. & 1213. lin. 8. *Capiſcolus* Monemur ab illuſtruſtriſſimo Vencienſi epiſcopo fuiſſe olim dignitatem tradi, ac proinde canonicum, nunc vero tantùm quaſi perſonatus titulum habere, ac eſſe veluti antiquiorem beneficiarium.

Col. 1221. C. n. XXVI. Vocatur Benedictus Malicari an. 1305. in libro, cujus titulus *Mazures de l'Iſle Barbe* pag. 196.

Col. 1231. A. *adde:* Eo epiſcopo ſedente an. 1653. vir clar. Jacobus Barcillon Vencienſis eccleſiæ canonicus ſignum S. Lamberti pectore tenus efformatum ex argento viginti ſex beſſes cum duabus unciis totidemque drachmis pendens, ſuis ſumtibus fieri curavit.

E R R A T A.

COL. 32. D. lin. 8. in obſidione *lege* ex obſidione. Col. 64. in decanis n, VIII. Guido III. 1089. *lege* 1086. Col. 163. C. n. XVII. domnus Cardon *lege* dominus. Ibid. E. tum canonicis S. Waldetrudis *lege* canonicabus. Col. 166. n. VII. die 38. Aug. *lege* 28. Col. 190. D. lin. 7. *dele* ad. Col. 215. E. lin. 1. conſtruendæ *lege* conſtruendo. Col. 396. D. n. XVI. lin. 4. pro eccl. Tornac *lege* Tervanenſi. Col. 398. D. n. XLVI. Petrus III. Manart *lege* Manare. Col. 416. E. n. XXXV. lin. penult. Johannem *lege* Jacobum. Col. 413. E. Margaretæ de Maſle *lege* de Maſle. Col. 427. D. in margine *lege* utrumque verum eſt. Col. 454. E. in prima nota lin. 4. vitæ *lege* vita. Col. 475. in 1. ep. Audomar. lin. 3. Campaniæ *lege* Campiniæ. Col. 602. A. n. III. 1205. *lege* 1215. Col. 654. B. antiqua ſuſcipione *lege* ſuſpicione. Col. 672. D. lin. 5. *an. 1222.* lege *1122.* Col. 687. C. lin. 7. *exauctoritatis* lege *exauctoratis*. Col. 759. E. an. 1019. *lege* 1091. Col. 875. C. *an. 1158.* lege *1168.* Col. 1062. D. in textu & in margine *573.* lege *575.* vel *576.* Col. 1092. D. lin. ult. *S. Mariæ in Dominica* lege *Domnica.*

ANIMADVERSIONES IN TOMUM PRIMUM GALLIÆ CHRISTIANÆ.

In quibus plurima jam dicta illustrantur & confirmantur.

CUM liberam copiam habuerimus consulendi lucubrationes Baluzii, Gasnerii, & alia variorum collectanea manu exarata, quæ ad Galliæ historiam, præsertim ecclesiasticam pertinent, quibus a tribus circiter annis ditata est Bibliotheca Regia, in illis multa reperimus ad illustrandos duos priores nostræ Galliæ Christianæ tomos aptissima; illaque bona fide & maximo labore excerpsimus, indeque nonnulla etiam secius a nobis scripta correximus.

Col. 12. C. ante n. XXXVIII. ponendus videtur Rigaldus I. quo scilicet assentiente comes de Menerba ecclesiam de Murat an. 1101. ecclesiæ B. M. de Cassiano concessit, ex archivo Cassiani.

Col. 24. E. n. LVI. post. an. 1324. *adde*: In actis pontificatus Johannis XXII. ejusdem pontific. anno X. pag. 1. tom. 23. fol. 690. legitur: *Mandatum pro Bruno de Tuzico canonico Burdegal. exsecutore testamenti bonæ memoriæ Geraldi episcopi Albiensis, qui a sede apostolica testandi licentiam habebat, & Bertrando de S. Eulalia domicello Condomiensis diœcesis, dicti episcopi nepote, contra Beraldum episc. Albiensem, proximum dicti Geraldi successorem, qui bona ejusdem Geraldi per Clementem papam V. ad manum sedis apost. posita, minus justè occupavit. Dat. Avenione calendis Maii.*

Col. 31. D. *adde* ex Baluzio: An. 1443. die 5. Junii Rex ad manum suam bona episcopatus apposuit.

Col. 32. B. ex eodem Baluzio, sic legitur in placito anni 1461. *Dilectus & fidelis consiliarius noster Bernardus de Casilhaco episc. Albiensis contra dilectum & fidelem consiliarium & in curia nostra advocatum magistrum Guill. de Gannay ut plegium pro defuncto consanguineo nostro Roberto Delphini.*

Col. 39. E. *cui addita est abbatia de Maceriis*, lege *quam abbatiam cum Silvestro de Saluces permutavit pro abbatia de Maceriis* (Maizieres.)

Col. 41. C. *cum Petro de Marca Conseran. episc.* lege, *Tolos. archiep.* jam enim a sede Conseranensi ad Tolosanam accesserat.

Col. 53. C. ante n. VII. inserendus est Guillelmus an. 1232. mense Martio, ut liquet ex charta sequenti.

Ex autographo in archivo Cantogil.

Walt. Dei gratia Tornac. episc. apostol. sedis legatus, universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noveritis, quod, cum nos conventui Galliacensi Albiensis diœcesis diem assignassemus coram nobis, Dominica qua cantatur Lætare Jerusalem, *apud Biterrim, ad electionem sui abbatis celebrandam, vocatis etiam abbate & conventu Casæ-Dei, qui in dicta electione se jus habere dicebant, procuratores abbatis & conventus Casæ-Dei ibidem comparentes, & dictæ electioni se opponentes protestati sunt de jure abbatis & conventus Casæ-Dei, dicentes, quod memorata electio, cum consilio ipsius abbatis Casæ-Dei, in capitulo ejusdem loci deberet celebrari, & de professo ecclesiæ Casæ-Dei, tam secundum privilegia dicto monasterio ab apostolica sede concessa, quam consuetudinem diutius observatam, deberet monasterio Galliacensi provideri; procuratoribus Galliacensis monasterii in contrarium respondentibus, quod conventus Galliacensis liberam haberet eligendi potestatem. Nos vero nolentes propter hujusmodi dessensiones* (forte dissentiones) *Galliacense monasterium pastore carere diutius, cum super hoc esset diutius disceptatum, ex officio legationis nobis commissæ, monasterio Galliacensi Guillelmum priorem S. Pontii præfecimus & concessimus in abbatem, volentes quod ista electio vel concessio neutri dictarum ecclesiarum præjudicet in futurum, sed jura sua eisdem conserventur integra & illæsa. Nos enim eidem Guillelmo abbati Galliac. damus firmiter in mandatis, ut abbati Casæ-Dei talem impendat obedientiam, reverentiam & honorem, qualem eidem antecessores sui abbates Galliacenses impendere consueverunt. Datum apud Quadraginta * XVI. cal. Aprilis anno Domini M. CC. XXX. secundo.*

** Est abbatia in diœcesi Narbonensi.*

Col. 56. B. n. II. *adde*: Memoratur etiam an. 1166. in historia comitum Tolosæ pag. 212.

Col. 58. D. n. XXIV. *adde*: An. 1275. judex a capitulo deligitur pro querela inter abbates Calercii & Bolbonæ sopienda, ex tabul. Calercii *tom. XII. Fragm. D. Estiennot pag. 335.*

Col. 66. A. ante n. XXXIII. addendus Audoinus defunctus an. 1236. ac sepulturæ traditus X. cal. Aug. *ex tom. 1. veterum monum. col. 1259.*

Item addendus Helesiardus de Severiaco decretorum doctor, monachus Massil. ac prior de Chiriaco; *Ibid.*

Ibid. C. n. XXXVIII. *adde*: obiit an. 1308. ex decreto electionis Bertrandi factæ an. 1308. die Mercurii post cathedram S. Petri, ex archivo S. Victoris Massil. arcula, *Castrensis diœcesis.*

Col. 73. n. XV. Quæ diximus de Gerardo Machet, confirmantur amplius ex chartis authenticis collectionis D. de Ganieres, volum. 4. episcoporum. Se ipse vocat Gerardum Machet Regi a confessionibus 1. Julii 1434. & anno seq. 30. Decemb. pro pensione anni præcedentis Rex illi assignat 300. libras Turon. quas ipse eodem anno 1435. ultima die Januarii se accepisse confitetur. Denique die 27. Maii an. 1448. se ipse dicit Regi a consiliis & confessionibus.

Col. 74. n. XVIII. Item quæ diximus de hoc episcopo, amplius confirmantur ex eadem chartarum authenticarum collectione vol. 4. An. 1499. die 4. Maii sibi pro sua pensione 600. libras Turonenses a Rege solutas esse confitetur. Item an. seq. 19. Maii, & 1502. 8. Apr. post Pascha & ultima Febr. Anno seq. mense Nov. consilio deputatorum a tribus ordinibus Normanniæ delegatur cum barone Declere & aliis ad Regem Blesis commorantem, ut domini de Graville toti officio maritimo præpositi conatus adversus jura & libertates dictæ provinciæ infringerent, pro qua delegatione 10. Julii 1509. se libras Turon. 175. accepisse confitetur.

Col. 84. C. Abbatiis diœc. Castrensis addenda est S. Clara, cujus abbatissa memoratur Alix de la Garde an. 1500. ultima Maii & 1504. ultima Augusti, ex chartis authent. collectionis D. de Ganieres vol. 4. abbatiarum.

Col. 93. B. De morte Odilonis de Mercorio, quam illigavimus anno 1273. V. cal. Febr. idem habet necrologium S. Juliani Brivat. per D. de Ganieres excerptum. Et hoc quidem notamus contra Baluzium, qui vult hoc intelligendum de Odilone II. ut neget Odilonis I. abdicationem, cujus obitum ponit an. 1250. ea sola ratione adductus, quod in chartulario Bituricensis archiepiscopi fol. 70. verso mentio fiat hoc anno electi Mimatensis; quasi vero Odilo de Mercorio, dictus an. 1247. electus, etiam anno 1250. dici non potuerit. Etsi vero dubitandi hactenus locus fuisset, ad utrum Odilonem pertineret mors illigata an. 1273. nunc procul dubio dicenda est spectare ad Odilonem I. qui tanquam decanus Brivatensis locum habuisse debet in necrologio hujus loci, secus de Odilone II. cui nihil commune cum ecclesia Brivatensi.

Col. 96. E. n. XXX. addendum in gratiam historiæ Gallicanæ: Idem Guillelmus episc. cum archiepiscopo Rotomag. & Radulfo episc. Laudunensi delegatur bulla Johannis XXII. data pontificatus ejus anno 2. ad inquirendum de veritate causarum circa *dispensationes* postulatas pro matrimonio Regis Philippi Longi cum sua nepte septenni, Regis Ludovici Hutin filia, ac pro matrimonio Odonis Burgundiæ ducis cum Johanna filia Philippi Longi. *tom. 1. Inventaire du tresor fol. 10. verso, Melanges.*

Eodem anno 1317. mense Julio fuit alter ex procuratoribus Regis Philippi Longi pro ineunda pace cum Odone Burgundiæ duce & aliis nobilibus super quibusdam hominiis Campaniæ. *Invent. du tresor des Chartres fol. 190. Champagne.* Interfuit an. 1323. pactis matrimonialibus inter Carolum Calabriæ ducem, Roberti regis Jerusalem & Siciliæ filium, & Mariam filiam Caroli comitis Valesii, *ibid. fol. 202. Melanges.*

An. 1325. 12. Nov. præsens memoratur excommunicationi latæ in comitem Flandriæ & Flandros pactorum cum Francia infractores. *ibid. fol. 170. Flandre.*

Anno seq. die 26. Apr. sigillum suum apposuit chartæ Regis culpam Flandris condonantis, necnon chartæ qua iidem ab excommunicatione soluti sunt. *ibid. t. 7. fol. 171. Flandre.*

Col. 99. E. n. XL. *adde*: An. 1370. die 5. Martii dux Andegav. & Turon. frater Regis huic episcopo suo cancellario individuo comiti in Delphinatu, in hodierna Aquitania * & alibi, assignat 2000. florenos aureos semel solvendos. Anno seq. die 27. Maii se ab eodem Rege accepisse 1600. libras aureas confitetur.

** la Guyenne*

Eodem anno 1371. 20. & 21. Julii Ludovicus frater Regis vocat eum cardinalem Mimat. eique tribuit mille libras aureas pro sibi impensis obsequiis. Eodem anno 26. Aug. se ipse dicit card. Mimat. Die 25. Octob. ejusdem anni centum se libras aureas accepisse pro *servitiis*, quandiu fuit cancellarius prædicti ducis Andegav. agnoscit. Eodem an. 1371. Se dicit cardinalem tit. S. Vitalis. An. 1376. 18. Nov. frater Regis enumerat *servitia* ejusdem cardinalis in curia Romana & alibi, *ex chartarum authenticarum collectione D. de Ganieres vol. 8. episc.*

Col. 102. C. n. XLIX. *adde:* Cessisse ante obitum videtur, nam in charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. X. episc. sic legitur: *Guillelmus episc. Mimat. arbiter ex parte Guillelmi de la Tour d'Olergues episcopi Ruthen. in controversia, quæ vertebatur inter ipsum & comitem Ruthen. super juribus seu jurisdictione in civitate Ruthena*, eam composuit: tumque Vabrensis episcopus auctoritate Eugenii papæ IV. bulla data idibus Aug. 1437. hanc compositionem approbavit.

Col. 103. B. n. LII. Jam nos ipsi emendavimus col. 295. quod dixeramus de hoc episcopo, ejus scilicet electionem nequaquam Regi Ludovico fuisse probatam; ibidemque retulimus emendationis causam litteras pontificias Pauli papæ II. Nunc eas integras dare ex autographo inter schedas nostri D. Johannis Mabillonii reperto, operæ pretium duximus.

Carissimo in Christo filio nostro Ludovico Francorum regi Christianissimo Paulus papa II.

Carissime in Christo fili, salutem & apostolicam benedictionem. Commendavit nobis majestas tua per suas litteras tunc dilectum filium Antonium de Panusia, olim cantorem ecclesiæ Ruthen. nunc episcopum Mimat. ut eum ad ipsam Mimat. ecclesiam promovere vellemus, quæ per liberam resignationem venerabilis fratris nostri olim dictæ ecclesiæ episcopi, ipsius moderni episcopi patrui, vacare dignoscebatur. Nos inducti precibus tuis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, ipsum Antonium ad prædictam ecclesiam, habita de ejus virtutibus & benemeritis. . . . . . sufficienti informatione, promovimus, atque eidem ecclesiæ præfecimus in episcopum & pastorem, reservatis quibusdam pensionibus, primo, ipsi prædicto patruo, & eo defuncto, dilecto filio Ludovico de Borbonio, quingentarum librarum Turon. currentis monetæ Franciæ, donec eidem Ludovico de aliqua ecclesia cathedrali vel alia dignitate ejusdem valoris provisum fuerit, ut etiam eadem tua Majestas supplicavit, & prout in litteris apostolicis desuper confectis plenius continetur. Hortamur igitur Serenitatem tuam in Domino, ut ipsi Antonio moderno episcopo Mimatensi faveas in possessione prædictæ ecclesiæ assequenda, quod nobis gratissimum erit, & tua serenitate dignum. Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo piscatoris die VIII. Jan. M. CCCC. LXVIII. pontif. nostri anno IV.

L. DATHUS.

Col. 106. A. n. LXI. *adde:* Seipsum etiam cantorem ecclesiæ Bajocensis nuncupat an. 1553. 15. Aug. in charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Ibid. C. n. LXII. *adde:* Seipsum vocitat in chartis authent. ejusdem collectionis an. 1573. 15. Decemb. & 1574. 6. Jan. Regis consiliarium in ipsius consilio privato, Alenconii cancell. & summum ærarii ac censuum Reginæ tribunum.

Col. 110. n. LXVIII. adde hujus episcopi epitaphium: *Franciscus Placidus de Baudri de Piencourt episcopus & dominus Mimatensis, Gabalorum comes, obiit die 17. Novembris anno Domini 1707. Domum hanc ædificavit *, vivens pauperes dilexit, moriens hæredes fecit, & mortuus in medio hereditatis suæ & pauperum, cor ejus requiescit.*

* *Mimate.*

Ibid. D. Lectorem monitum volumus in hac episcoporum serie omissum fuisse Johannem Guigonis, qui quondam episc. Mimat. legitur obiisse XII. calend. Septembr. in necrol. S. Julliani Brivat. per D. de Ganieres recognito. Forte tamen unus fuit ex quinque episcopis Mimatensibus, qui nomine Johannis insigniti sunt.

Col. 126. E. n. XXV. Deus-dedit, *al.* Deus-det, *adde:* Interfuit fundationi abbatiæ S. Satyri an. 1034.

Col. 156. A. archidiaconis ecclesiæ Cadurc. addendi Stephanus, Arnaldus & W. de Peireta, ex charta Sarlatensi an. circiter 1128. laudata pag. 180. A.

Col. 172. n. LIV. Arnaldus *lege* Reginaldus.

Col. 176. E. n. XLV. rogatus a Gregorio, &c. *lege* Georgio. Conversam vero fuisse hanc abbatiam in ecclesiam collegiatam per Carolum Lotharingiæ cardinal. & abb. Cluniac. Miræus docet *origin. monast. lib. 5. cap. 2. p. 301.*

Col. 177. C. n. I. *adde:* circa an. 1036. ex Baluzio laudante ipsas chartas prioratus de Madirano, cui successisse idem Baluzius tradit Gauzbertum, Willibertum, ac denique Gonbertum annis 1079. & 1090. Vide tom. 3. Anecdot. Martennii col. 1208.

Col. 178. E. ante n. XVIII. ponendus est Raimundus Gervays fiduciarius abbas, cujus loco Antonius de Bourbon hanc abbatiam obtinuit, cum abbatia S. Steph. Cadom. bulla Gregorii papæ data V. cal. Maii an. 1622. pontific. ejus anno 2. ex charta authentica collectionis D. de Ganieres *vol. 5. abbatiarum.*

Col. 192. D. n. X. *adde:* Præerat jam an. 1362. die 23. Decemb. ex charta authentica ejusdem collectionis, *vol. 8. abbatiarum.*

Col. 202. B. ante n. XIII. dandus videtur locus cuidam Adalgerio, qui etiam abbas S. Julliani Brivatensis asseritur an. 888. ex codice MS. de honoribus S. Julliano collatis, asservato in archivo ecclesiæ Brivatensis.

Col 211. A. lin. 2. *archidiaconum Ruthenensem*, Baluzius legit *Biterrensem*, ex tabulis Bituric.

Ibid. D. n. XXIX. diximus hunc Vivianum frequenter per litteram B. designari; Suspicatur Baluzius hunc esse B. Lentulli, qui legitur electus episc. Ruthen. an. 1245. in tabulis Bituric. archiep. fol. 135. & a papa consecratus, fol. 46. verso. Sed noster episcopus designatus littera B. ante annum 1245. sedebat.

Col. 218. E. ante n. XXXVII. Inserendus videtur Andreas episc. Ruthen. testis in protestatione Humberti Dalphini, quod non intendit se amplius teneri de pactionibus initis inter eum ac ducem Borbonesii super matrimonio filiæ dicti ducis an. 1348. indict. 1. die 1. Decembris, Clementis VI. papæ anno septimo, tom. 2. hist. Delphin. p. 583. Vix tamen invenitur locus huic episcopo, nam Gilbertus testamentum condidit 12. Martii 1348. & Raimundus pontificatum iniit an. 1349. die 6. Junii.

Col. 227. A. n. XLVI. Quod diximus de initio ipsius episcopatus, confirmatur amplius ex bulla authentica Callixti papæ, hunc episcopum a se nominatum, per cessionem voluntariam Guillelmi decessoris, Carolo regi commendantis. Dat. X. cal. Maii an. 1457. ex collectione D. de Ganieres, *vol. X. episc.*

Col. 234. B. n. III. *an. 1164.* lege *an. 1161.* uti legitur col. 257. E.

Col. 245. A. n. XXIX. *adde:* Memoratur jam an. 1107. III. nonas Julii feria VI. in chartulario domestico per D. de Ganieres recognito & ex Baluzio, unde sequeretur Begonem ante obitum cessisse.

Col. 246. D. n. XLI Conjicimus abbatem Floriacensem cum eo iniisse precum societatem; Id porro referendum est ad Hugonem de Milheto quadragesimum tertium abbatem de quo infra, ex chartulario Floriac. fol. 210.

Col. 267. A. post XLIX. abbatem Claudium Fleury, addendus Franciscus de Carbonel de Canisy antiquus episc. Lemov. ad hanc abbatiam designatus 4. April. 1706. qua paulo post reddita Regi, obtinuit Bellamvallem diœcesis Remensis 15. Aug. ejusdem anni.

Ibid. B. Diximus abbatiam Belli-loci in Ruthenis unitam fuisse episcopatui Blesensi; delendum est hoc. Et certe hoc anno 1724. ei præest N. Dionis, filius chirurgi Regis.

Col. 277. B. n. XXII. *adde:* Pro bono pacis cessisse videtur an. 1217 ex charta tom. 1. veterum monum. Martennii col. 1131.

Col. 281. E. n. XVI. Franciscus de Valette Cornusson, *lege* de la Valette Parisot: nobilis Cadurcensis, *lege* Ruthenensis: natus Francisco *lege* Guillelmo.

Col. 282. A. lin. 1. senescallo Tolosano *lege* Ruthenensi, ac Gabrielide, &c. *lege* Johanna de Castres domina S. Baufilii, pronepos *lege* frater, &c. *adde:* Interfuit concilio Tridentino 1563.

Col. 286. n. XXV. addendum videtur longe ante mortem illum abdicasse, quippe in schedis nonnullis occurrunt Guido cardinalis de Bentivoglio, etiam abbas S. Valerici, qui obiit die 7. Septemb. an. 1644. ætatis 65. ac deinde Johannes de Bentivoglio ejus nepos, designatus abbas 1. Nov. 1644. ac mortuus Parisiis 2. Maii 1694. ætatis anno 89. simul abbas S. Valerici.

Col. 298. Monuit nos vir clar. D. de Thomassin de Mazaugues: 1.° Sacristam & capiscolum non esse dignitates, sed solum personatus; 2.° Quæ duo sunt in choro sepulcra, non esse duorum comitum, sed alterum Caroli du Maine ultimi Provinciæ comitis, alterum Huberti de Vins ducis generalis copiarum parlamenti & factionis in Provincia, qui

cessus est in obsidione Grassæ an. 1584. 3.° Denique sexdecim esse canonicos, non tredecim.

Col. 299. D. n. II. Taurinense concilium illigari debet non anno 397. secundum vulgarem opinionem quam secuti sumus, sed anno 401. ex sententia R. P. Pagi *critic. Baron. tom. 2. pag. 42.* vel an. 402. ad mentem D. Polycarpi de la Riviere in suis annalibus episcoporum Avenion. *tom. 1. pag. 142.* necnon Quesnelli, qui etiam autumat posse differri hoc concilium usque ad an. 403. *dissert. 5. cap. 5. pag. 449.* Alioquin quomodo Lazarus Sedonii successor in eo consilio potuit damnari calumniæ in S. Briccium episc. Turon. qui non nisi post S. Martinum, mortuum an. 400. ad hanc sedem evectus est! Attamen fuisse damnatum ab hac synodo palam fit ex epist. VI. Zozini papæ de Proculo episc. Massil. conquerentis, quod ab ipso Lazarus indebitum sacerdotium consecutus fuisset. Ex epist. vero IV. ejusdem Papæ ad Africanos episcopos eruitur episcopatum Lazari brevis temporis fuisse, ut pote qui consecratus a Proculo Massil. episc. multis annis post concilium Taurinense, an. 408. ex Tillemontio, abdicavit post obitum tyranni Constantini patroni sui, quem cardinalis Noris & Tillemontius consignant an. 411. *Quo loco,* (inquit Zozimus in hac epist.) *post interemtionem patroni, sponte se exuit, & propria cessione damnavit.*

Unde a nobis n. III. minus apposite dictum est Lazarum jam sedisse an. 417. quo quidem anno ab Orientis partibus redux, ad quas cum S. Herote episc. Arelat. post suam depositionem recesserat, cum Proculo episc. Massil. Ursum & Tuentium ordinavit. Vixit Lazarus, qui ante suum episcopatum presbyter ecclesiæ Turon. fuerat, usque ad an. 420. ex catalogo episcoporum asservato in Aquensi capitulo, inquit D. de Mazaugues.

Col. 300. Post Lazarum inducuntur a Pittonio & Louëtio duo episcopi, S. Menelfalus & S. Armentarius, ex inscriptione quondam inventa in conditorio capituli, positaque in sacristia, quam hisce verbis retulit *Bouche* in hist. Prov. tom. 1. pag. 749.

Hic ossa Sctorum MENELFALI episcopi,
Necnon Amentarii ab ecclesia Bea. Laurentii *
Tranvecta, posita sunt.
Transitus Menelfali x. cal. Maii.
Armentarii vero non. Octob.

* Vetus erat Aquensis ecclesia, hodie sacellum extra urbem.

Sane his diebus recensentur in necrol. eccl. Aquensis. Porro quod ad Armentarium spectat, D. de Mazaugues post Pittonium conjicit, hunc esse, qui in epistola synodali episcoporum Franciæ harum regionum numero 42. data an. 451. & in subscriptionibus ad epist. Leonis papæ numero decem & novem an. 450. reperitur; maxime cum nulla hunc sedes episcopalis sibi vindicet, nec aliundè Aquensis ecclesiæ tam celebris abfuisse præsulem vero simile sit. His autem positis, haud abs re fuerit locum dare Menelfalo post Lazarum, deinde Armentario, ac denique Basilio.

Ibid. E. n. V. Hic Maximus idem esse videtur, quem Ughellus in sua nova Italia sacra tom. 4. pag. 327. statuit inter episcopos *Acqui.* Sane Francus, quem idem auctor dat successorem Maximo, est Franco archiepisc. Aquensis ordine septimus.

Col. 302. C. post Protasium n. IX. Juvenis in sua MS. Delphinatus historia propendet, ut admittat Chadunium, alterum episcoporum, quos Theodoricus III. Francorum rex in suo palatio ad Synodum coëgerat pro depositione Chramlini episc. Ebredun. sed mera est Juvenis conjectura.

Col. 303. C. n. XII. Notatu dignum videtur hunc Robertum fuisse primum inter Aquensium præsules, qui archiepiscopi nomine donatus sit, tum in epist. 192. Johannis papæ VIII. ad ipsum, tum in epistola 98. ad episcopos Arelatensis provinciæ pro convocando Trecensi concilio. Quin & ipsemet se archiepiscopum subsignat in concilio Mantalensi.

Ibid. E. n. XIV. Diximus Flodoardum tacuisse causam cur hic præsul ecclesiam suam deseruerit; minime vero, nam cap. 22. lib. 4. pag. 357. editionis Labb. a patre Sirmondo in 8.° sic habet: *Per idem fere tempus Odarlicus Aquensis episc. qui ob persecutionem Saracenorum a sede sua recesserat.* Vide Marlotum hist. Rem. tom. 2. pag. 3.

Col. 305. E. n. XVII. Censet de Mazaugues hunc episcopum sedisse usque ad an. 1030. sicque decernit expungendos Ingilrannum, Pontium I. & Amalricum II. De Ingilranno quidem abradendo jam pene consensimus. De Pontio sic disserit: Ut hic admittatur, unum suppetit argumentum, consecrasse videlicet ecclesiam S. Stephani an. 1019. at licet fateatur hanc notam chronicam legi in majori chartulario S. Victoris fol. 78. verso, contendit nihilominus hanc notam 1019. esse falsam, eandemque consecrationem esse, de qua in Pontio II. ad an. 1058. col. 307. C. maximè cum in hac charta memorentur præsentes Guillelmus de Chasteaurenard & uxor ejus Belildis, *rogatu,* inquiunt, *domini mei & fratris archiepiscopi.* Denique quod attinet ad Amalricum II. quam illi chartam attribuimus, data non est an. 1032. sed 1030. ex hist. MS. Montis-majoris auctore domno Chantelou, ac proinde nihil vetat illam tribuere Amalrico I. sicque Amalricum II. expungere. Addit D. de Mazaugues hunc annum 1030. fuisse ultimum Amalrici I. ac primum episcopatus Petri, quo quidem anno Petrus testis memoratur cum Willelmo fratre (qui mortuus dicitur in charta anni 1038. *infra*) in donatione Durandi ac filiorum ejus pro manso *de Carnoules* in comitatu Tolonensi. Neque tamen dissimulabimus in majori chartulario S. Vict. fol. 69. verso Pontium dici an. 1034. indict. 2. II. idus Junii ecclesiam S. Mariæ consecrasse, at est fortasse amanuensis error, qui litteram P. interpretatus est Pontium loco Petri.

Ibid. B. *in testamento, &c.* Caveat lector, ne hanc vocem *testamentum* in vulgarii sensu intelligat; hic enim non est aliud quam charta testium subscriptionibus firmata.

Col. 306. C. subscripsit chartæ Amelii, *adde,* episcopi Senecensis.

Ibid. E. *ecclesiam de Bersa,* lege, *ecclesiam intra territorium villæ de Bersa & territorium castri Flaciani.* ex instrumento quod profert domnus Chantelou in histor. MS. Montis-maj.

Ibid. diximus, ejusdem jussu consecratum fuisse templum S. Stephani in comitatu Tolon. *lege* S. Mariæ templum in comitatu Aquensi in valle Varild., vulgo *Garcourt,* ex chartul. majori S. Victoris fol. 92. in quo revera fol. 77. legitur an. 1040. indict. VII. IX. cal Novemb. *regnante Cona rege Alamannorum,* ejusdem præsulis jussu dedicatam fuisse ecclesiam S. Stephani de Cucuron.

Col. 307. A. n. XXII. Pontius II. *lege* I. ex dictis & *adde:* Hic in tabulis S. Victoris appellatur *nobilissimus Aqu. archiep.* & in chartis Montis-maj. *Aquensis præsul summus.*

Ibid. D. n. XXIII. Cognomen *de Areis,* quod huic episcopo affingimus, minus convenit, quam *de Fossis,* de Fos. Equidem ejus gentiles salinas duas apud Airas possidebant, at exinde non sequitur, quod fuerint toparchæ hujus loci, secus vero de Fossis, quod erat eorum proprium allodium, ut patet ex charta VI. inter instrumenta col. 62. ubi etiam notandum Rostagni fratrem Amelium & filios Amelii cognominari *de Fossis;* idque amplius confirmatur ex charta VII. col. 63. quod etiam observavit Baluzius in notis marginalibus ad veterem Gall. Christ.

Ibid diximus nobis incognitum Avenionense concilium anni 1060. Novimus tamen postea, ut pote cui præfuisse diximus col. 554. Rajambaldum archiep. Arelat. Et certe habitum fuisse hoc concilium per Hugonem abb. Cluniac. Pagius probat post *Bouche,* critic. Baron tom. 4. pag 215. est epistola Nicolai II. & ex charta Bertrandi II. an 1170. Id jam emendatum in animadversionibus t. 2, præfixis.

In gratiam viri clar. D. de Mazaugues, cujus diligentiæ debemus pleraque his animadversionibus contenta, notandum putamus præfatum Rostagnum dedicasse ecclesiam Madalgensem *de Mazaugues,* quam in honorem B. Mariæ & S. Christophori Plautinus dominus de Mazaugues ædificaverat & Durando abbati ac fratribus monasterii S. Victoris, cum decimis & omnibus pertinentiis suis concesserat, Fulcone vicecomite Massiliensi confirmante circa an. 1060.

Col. 308. C. n. XXIV. Baluzius notat hunc archiepiscopum fuisse apud Salernum an. 1085. in comitatu Gregorii VII. papæ, qui illic eo anno mortuus est. Vide epistolam Hugonis archiepiscopi Lugdun. ad Mathildem comitissam, in chronico Hugonis Flaviniac. pag. 233. Vide etiam appendicem libri de primatibus pag. 355.

Col. 309. A. n. XXV. *adde:* Petrus archiepisc. interest concilio habito in Hispania apud S. Mariam de Ufillos juxta Palantiam, quod alii vocant concilium Jussellense, anno 1104. Vide additiones Sandovallii ad historiam Alfonsi VII. Hispaniæ regis & tom. 3. conciliorum Hispaniæ pag. 317. Ipse vero concilium celebravit in Aquensi ecclesia an. 1112. (uti jam diximus col. 1327.) Ita Baluzius in notis marginalibus ad veterem Galliam Christ.

Col. 310. A. lin. 8. *Aquensi,* adde, vel Aquisgranensi, ex pluribus auctoribus, quos laudat R. P. le Long in sua biblioth. hist. Franc.

Col. 311. B. n. XXX. Erat archiepiscopus anno saltem 1166. quo testis habetur in charta Ildefonsi regis Arragonum, comitis Barcinon. & ducis Provinciæ pro ecclesia B. M. Antipolis, tom. XIII. Fragm. nostri Estiennot pag. 25.

Col. 312. C. n. XXXII. *adde:* Innocentius III. lib. 1. epist. 94. ad eum scribit epistolam encyclicam, ut fratri Raynerio & fratri Guidoni commissariis apostolicis auxilio sit adversus Valdenses hæreticos, qui postea vocati sunt Albigenses. Idem Papa epist. 396. ei mandat, ut admissa cessione episcopi Forojul. qui suam imperitiam agnoscens pontificia dignitate se abdicare cupiebat, alium a canonicis Forojul. eligi curet, qui sit idoneus ad gerendam sollicitudinem pastoralem, *ex Baluzio.*

Col. 313. D. lin. 3. G. de Petra, *lege* G. d'Alens.

Ibid. E. lin. 5. S. Andreæ, *lege* Montis-majoris.

Col. 315. C. n. XXXVII. lin. 5. in diœcesi Tolon. *lege* Massil. ut alibi passim dicimus.

Col. 321. n. XLV. Labbeus tom. 2. de script. eccles. & R. P. le Long in sua biblioth. hist. Franc. mortuum tradunt 27. Apr. 1322. unde conjicit D. de Mazaugues *breviarium* de quo fit mentio an. 1345. fuisse opus posthumum.

Col. 322. n. XLVII. Monet D. de Mazaugues eum habuisse cognomen de Barchesio de *Varcey*, sicque se legisse asserit in instrumento clientelæ, quam pollicitus est Philippo de Saguineto, uti eum nominamus col. 657. in Roberto de Mandagot, non de Savineto.

Ibid. n. XLVIII. Hic Armandus, inquit D. de Mazaugues, cognomen habuit de Narcesio, uti notavimus ad marginem. Ejus memoria consignatur in necrologio S. Salvatoris, ubi legitur: *XII. cal. Aug obitus bonæ memoriæ domni Armandi archiepiscopi Aquensis, qui pro anniversario suo legavit huic ecclesiæ centum Turon. grossos argenti redditüales distribuendos in die sui obitus, quique capellam S. Gregorii ædificavit, & hanc ecclesiam ornamentis & jocalibus suis magnifice decoravit, sepultus in eadem capella sua anno Domini M. CCC. XLVIII. tempore mortalitatis magnæ, in Domino requievit, laudabile relinquens successoribus exemplum, cujus animæ parcat Deus.*

Col. 32 .. E. Guillelmum Amici referendum inter archiepiscopos vel certe administratores censet D. de Mazaugues, ex tabulis Aquensis ecclesiæ, ubi se ita legere asserit: *R. D. P. Guillelmus Amici Aquensis archiep. erat vir sanctimonia insignis.* Pittonius scribit eum sedisse ab an. 1358. ad 1360. quo anno è vivis excessisse die 9. Junii tradunt Gemelli fratres in veteri Gall. Christ. Sane fuit episcopus Aptensis.

Col. 324. C. n. L. statuta quæ dicimus facta Niceæ, ea Bouche hist. Prov. tom. 2. pag. 383. tradit facta Nuceriæ *Nocere*, qua est urbs regni Neapolit. ubi tunc degebat Johanna regina.

Ibid. n. LII. lin. 6. *x. cal. Junii*, dele *x.* sic enim habetur in necrologio S. Salvatoris: *Anno Domini M. CCC. LXXIX. & die 1. mensis Junii fuit provisum domino Jo. de Agouto de ecclesia sancta Aquensi in archiepiscopatu.* Hinc falsi redarguitur Rodericus a Cunza, qui testante Baluzio tradit hunc ab episcopatu Ulissiponensi translatum fuisse ad hanc metropolim Aquensem anno 1383. Ceterum fuit is filius Fulconis d'Agout domini de Sault & de Raillanne, majoris seneschalli Provinciæ ex Alisia des Baux filia Raimundi comitis d'Avelin, frater vero alterius Fulconis d'Agout seneschalli Provinciæ: *le Laboureur Mazures de l'Isle Barbe tom. 2. pag. 107.*

Ibid. lin. 7. creatum potius a Clemente VII. quam ab Urbano VI. existimat D. de Mazaugues, cujus sententiæ hanc geminam rationem affert. 1.° est quod Johanna reginæ, cujus imperio suberat Johannes, Clementis VII. adhæreret partibus; 2.° quia Reginaldus loco a nobis citato in nota ad calcem col. 325. nimia in Urbanum VI. propensione Johannem appellat pseudo-archiepiscopum. At cum post mortem Johannæ reginæ, quæ contigit an. 1382. gravissima contentio exorta fuisset de ipsius regno possidendo inter Ludovicum Andegavensem, quem adoptaverat Regina, & Carolum de Duras, alii partes illius, hujus alii, quod ex suorum primorum comitum sanguine originem traheret amplexati sunt, eoque defuncto ad causam Ladislai filii ejus se se adjunxerunt, in quibus noster archiep. qui cum Rostagno Atenulphy primo Neapolis syndico legationem obivit ad Ladislaum hominii præstandi & auxilii petendi causa mense Martio anni 1386. E contra vero Clemens VII. aperte favebat. Ludovico, quamobrem civitas Aquensis cum suo archiepiscopo defecit a Clemente, & ad Urbanum accessit, pro quo stabat Carolus. Hincque bulla suspensionis a Clemente vibrata in Johannem archiep. Obiit 22. Septemb. an. 1394.

Col. 327. n. LVI. Quod dicimus de abdicatione hujus præsulis ante obitum, non ita certum est, imo videtur emendationi obnoxium; neque enim in sacramento Renati regis an. 1437. cujus meminimus in Roberto successore, quodque integrum inter instrumenta pag. 70. col. 1. edidimus, littera R. reddenda fuit per *Robertum* sed potius per *reverendum, in manibus R. in Christo patris ac domini Aquen. archiepiscopi.*

Col. 328. n. LIX. addendum in fine, eum an. 1499. 18. Aug. fateri se quingentas libras percepisse pro pensione sibi a Rege constituta, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres volum. 2. episc.

Col. 329. n. LX. lin. 10. nepoti suo, *lege* patruo, ex domino de Mazaugues.

Ibidem n. LXI. *adde:* Obiit anno 1504. nova sponsa insalutata.

Ibid. n. LXII. *adde:* Erat simul abbas S. Petri de Nealpha veteri, quam abbatiam transcripsit Gilberto Filholi nepoti suo an. saltem 1533. Uterque vero dicitur abbas ejusdem loci anno 1534. die 12. Oct. ex chartis authent. collect. D. de Ganieres volum. 2. episc.

Col. 331. n. LXIV. Docet nos D. de Mazaugues eum fuisse filium Johannis de Saint Priest toparchæ S. Annemundi *de Saint Chamond*, & Johannæ de Tournon ex ramo d'Urgel in Foresio, ac tandem infulas deposuisse, ut acciperet uxorem dominam de S. Romano, cujus nomen & partes suscepit. *Le Laboureur Mazures de l'Isle Barbe tom. 2. pag. 386.*

Col. 332. C. n. LXIV. Non abdicavit in gratiam Andreæ Estienne, sed in manibus Christianissimi regis, qui quidem ad preces capituli nominavit Andream 26. Martii 1567. Sed eum confirmare Papa recusavit, nisi mentionem faceret in bullis, episcopatu privatum fuisse Johannem pro facto hæresis, vi sententiæ latæ in curia Romana, quod Rex noluit tanquam Gallicis libertatibus contrarium. Hic autem Andreas fuerat per annos 12. vicarius generalis diœceseos Aquensis, & aliquandiu ejusdem œconomatum gesserat. Obiit Johannes 1584. vel uti tradit D. de Perussiis coætaneus auctor, ex vulnere accepto in fortuita pugna apud Aquas-mortuas exeunte Junio anni 1578. paulo post vero 1574. *le Laboureur*, loco supra laudato.

Col. 334. A. n. LXVII. post hæc ultima verba, *admissi sunt*, adde, 1581.

Ibid. C. n. LXVIII. post hæc verba, *19. Sept. 1593.* adde, *quo etiam anno interfuit comitiis regni generalibus Lutetiæ habitis.*

Ibid. E. ante hæc verba, *In vivis, &c.* Jam an. 1594. 19. Nov. Henricus IV. rex Francorum litteris datis apud S. Germanum in Laya Petrum Mathel canonicum ac theologum S. Salvatoris Aquensis œconomum diœcesis in spiritualibus instituerat, quem Genebrardus a communione fidelium seclusit apud Massiliam 21. Maii 1595. At vero Genebrardus decreto parlamenti ad requisitionem procuratoris generalis, pro crimine læsæ majestatis exsilio a finibus regni damnatus est, omnia ejus bona fisco addicta, & liber quem scripserat *de sacrarum electionum jure* combustioni per manum carnificis 26. Jan. 1596. cujus exsecutio protracta fuit usque ad 28. Febr. ejusdem anni.

Col. 335. B. Non tacenda inter opera Gilberti, quam civibus Aquensibus dedicavit, apostolica liturgia, cui omnium ejus operum catalogus attexitur.

Col. 336. D. n. LXIX. ante hæc verba *Biennio post*, adde, cædis suspicionem incurrit Cabiscolus, ex tomo 1. libertatum Gallicarum cap. 5. p. 183.

Ibid. E. ecclesia S. Laurentii, *lege* S. Hieronymi, ac paulo infra, *an. 1624.* lege *1623.*

Col. 338. C. n. LXXII. *an. 1630.* lege *1637. & anno seq. moniales, &c.*

Col. 339. n. LXXIII. post verba Italice scripta *adde:* Theophrastus Renaudot ejus vitam publici juris fecit Lutetiæ an. 1648. in 4.°

Ibid. n. LXXIV. lin. 9. post hanc vocem *comprotector* adde, & cardinalis creatus an. 1642. vel 1643. ab Urbano VIII. uti jam diximus, qui postea factus sacri collegii decanus, non recessit a sua sponsa, quam unice dilexit.

Ibid. D. Obiit nonagenarius, *lege* ætatis anno 88. cum duobus mensibus & 24. diebus, sepultusque est ad S. Salvatorem, herede ex asse, suo seminario, quod an. 1657. 24. Apr. instituerat, relicto.

Col. 341. A. in Hugone, VI. præposito; hunc diximus in vulgato catalogo accenseri præpositis, sed minime asseruimus, diximusque fuisse archidiaconum. Sane D. de Mazaugues præpositum Pignani fuisse non Aquensem contendit: at siquidem præpositis Aquensibus annumeretur, Henrico præponendus est, cum in sede Regensi successerit Petro Geraldi, qui obiit an. 1152.

Ibid. C. n. X. *in compositione inter Ildefonsum*, lege, inter comitem Forcalquerii, &c. præsente Ildefonso, uti col. 401. diximus in episcopis Regensibus.

Ibid.

Ibid. D. n. XI. *adde:* Hic esse videtur Raimundus Audebert, qui primum canonicus, tum præpositus, ac tandem fuit archiep.

Ibid. post n. XIII. Ottonem, locum dedimus in animadversionibus tomo 2. novæ Galliæ Christ. præfixis, Bertrando de Nigrello an. 1257. uti constat ex hominio Vicedomini, cui præsens fuit, sed cum etiam idem Bertrandus testis fuerit an. 1266. judicii lati per eundem Vicedominum archiep. inter canonicos & beneficiatos eccl. Aptensis, suspicamur amanuensis vel lectoris errore litteram G. acceptam fuisse pro B. an. 1265. in præposito XIV. Ceterum hujus Bertrandi obitus notatur in martyrol. S. Salvatoris II. idus Maii, in hæc verba: *Eodem die obiit B. Nigrelli præpositus S. Salvatoris, qui pro suo anniversario reliquit X. eminas annonæ censualis & VII. solidos.*

Ibidem E. ante n. XV. addendus est Ugo de Colubreriis, cujus obitus ita consignatur in martyrol. S. Salvatoris, nonis Febr. *Eodem die obiit D. Ugo de Colubreriis præpositus Aquensis quondam.*

Ibidem n. XV. adde ipsius obitum notari in martyrolog. S. Salvatoris IX. cal. Febr. his verbis: *Eodem die obiit D. Guillelmus de Colubreriis præpositus, qui pro duobus anniversariis faciendis singulis annis reliquit VI. libras. Voluit ut unum ex anniversariis fieretur in festo apost. Petri & Pauli, aliud anniversarium fieretur in festo conversionis S. Pauli.*

Col. 342. A. n. XVI. Vocatur Guillelmus Agarni in libro cui titulus *Mazures de l'Isle Barbe pag. 196.* ad an. 1305.

Ibid. n. XVII. *an. 1320.* lege, 1319. 25. Junii, ubi dicitur *Gaufridus Isnardi physicus & familiaris domesticus SS. in Christo patris & D. D. Johannis summi pontificis.* Bouche hist. de Prov. t. 2. pag. 20. Huic autem Gaufrido successisse videtur N. Maldeberi præpositus, quo præsente Armandus archiep. diploma pontificium Benedicti XI. papæ accipit, quo certi reditus monialibus a S. Clara nuncupatis assignantur 21. Septemb. 1341. ex Pittonio Annal. eccl. Aquensis pag. 165. Addendus etiam Jacobus Laure præpositus, cujus obitus notatur in martyrol. eccl. Aquensis, V. idus Junii, his verbis: *Eodem die obiit venerab. vir D. Jacobus Laure Aquens. præpos. anno Domini 1361, in Avenione & in ecclesia B. M. de Domnis fuit sepultus.*

Ibidem n. XVIII. *adde:* Neapolitanus patria, ex Aquensi præposito fit archiep. Salernitanus 1. Febr. 1364. ac moritur 1377. ex Ughello novæ Italiæ sacræ tom. VII. pag. 432. Ejus obitus notatur in martyrol. S. Salvat. XI. cal. Octob. his verbis: *Eodem die Rever. pater D. Guill. de S. Severino archiep. Salernitanus, olim præpos. Aquensis, ordinavit fieri suum anniversarium, pro quo reliquit XI. florenos auri, pro emendis censibus.*

Ibid. n. XIX. lin. 1. Concilium istud habitum fuit apud Aptam, uti notavimus in Guillelmo de Gardia Arelatensi archiep. tom. 1. col. 577.

Ibidem B. n. XX. *adde:* Ter inscribitur martyrologio S. Salvatoris, sed præsertim IV. nonas Sept. his verbis: *Venerab. vir Johannes Gucii præpositus S. Aquensis ecclesiæ ordinavit fieri anniversarium suum perpetuum, pro quo solvit & assignavit anniversariis dictæ ecclesiæ florenos LX.*

Ibid. D. n. XXVI. *adde:* In quadam charta anni 1474. 7. Nov. se nominat Aquensem præpositum.

Col. 343. B. n. XXXVI. *adde:* Anno 1601. die 16. Apr. in claustro S. Salvatoris interemtus est, dum ad matutinas horas properaret.

Col. 344. A. n. XLII. lin. 2. erat dominus temporalis burgi S. Andreæ ratione præposituræ Aquensis, cui annexum est burgi hujus dominium.

Ibid. B. n. XLIV. *adde:* Præpositus a Rege designatur mense Martio anni 1690.

Ibid. post seriem præpositorum, addendus Hugo Gancelmi præpositus incerto tempore, cujus anniversarium notatur III. cal. Aug. in martyrol. S. Salvatoris, his verbis: *Eodem die fit anniversarium Hugonis Gancelmi præpositi ecclesiæ S. Salvatoris Aquensis, qui concessit ac donavit.... pro anniversario suo faciendo XVIII. solidos censuales, & duas eminas annonæ, &c. Voluit & ordinavit dictus D. præpositus, quod ille qui celebrabit missam dicti sui anniversarii recipiat ultra seriem anniversarii pro missa XII. denar. Coronat.*

Col. 346. E. Primo Artæcellæ priori Guillelmo anteponendus est Bermundus, cui & monialibus de Arcellis Guillelmus de Pennis an. 1151. nonnulla vendit, teste Gaufrido episc. Biterr. *Estiennot tom. XII. fragm. pag. 33.* Deinde ponendus est Guillelmus an. 1167. &c. At Willelmus de Pennis secundo loco positus, omnino expungendus est.

Ibid. in tertio priore Guillelmo III. de Serveria, *adde:* An. 1202. III. cal. Decemb. cœnobii possessiones obtinuit confirmari ab Ildefonso comite Provinciæ. *Estiennot tom. XII. fragm. pag. 40.*

Col. 347. A. in eodem Guillelmo, *adde:* Præfuit usque ad annum saltem 1232. quo Willelmus abbas S. Victoris ei donavit parthenonem S. Zachariæ subtus Balmam. Chartam exhibet noster D. Cl. Estiennot tom. XII. fragm. hist. pag. 45. Hincque putamus eidem adscribendum esse, non G. de Mandagot, donum ecclesiarum de Bersa & de Canduemo factum an. 1220. calendis Januarii ab Aimerico priore de Corredis, annuente Bonifilio, non Bonifacio, S. Victoris abbate.

Ibid. A. lin. 2. G. de Mandagot *lege* Guillelmus III. de Mandagot, & *adde:* An. 1235. IV. nonas Novembris privilegium exemtionis obtinuit a Raimundo Berengarii marchione Provinciæ, *Estiennot tom. XII. fragm. pag. 42.* & an. seq. pepigit cum eodem Raimundo Berengarii super jurisdictione quarumdam villarum, *ibid. pag. 43.*

Ibid. B. ante Isnardum de Pontevez, ponendus est Stephanus de Alayrato prior VI. an. 1292. ex charta XXX. inter instrumenta ecclesiæ Aptensis pag. 72.

Col. 348. B. in secunda priorissa P. lin. ult. *litteris datis an. 1220.* legendum videtur *an. 1230.* neque enim hæc comitissa ante an. 1225. ad sacrum velamen admissa fuit, ut dicimus pag. 690.

Ibid. E. post seriem priorissarum seu abbatissarum Artæcellæ, addenda est Margareta Anna d'Adhemar de Grignan filia Ludovici equitis torquati, qui mortuus est an. 1590. ex Elisabetha de Pontevez, ut scribit R. P. Anselmus in hist. genealog. domus Franciæ tom. 2. pag. 1669.

Col. 353. A. n. XVII. lin. 6. *Imperatoris sororem*, adde, *aliquibus filiam.*

Col. 357. D. n. XXXIII. *adde:* Reperitur an. 1151. in recensione thesauri chartarum fol. 107. verso *Languedoc.*

Col. 367. B. n. LXIII. Verum ejus cognomen est Perrigant, patria Andegavum, professio, monastica in ordine S. Dominici, in quo sacram theologiam docuit ex tomo 1. Script. ord. S. Dominici in indice. episc.

Col. 374. E. n. XXII. *adde:* De eo sic legitur in actis pontificatus Johannis XXII. anno X. pag. 1. tom. 24. fol. 446. *Promotio Ademari præpositi ecclesiæ Aptensis ad episcopatum Vivariensem per translationem Petri ad episcopatum Bajocensem vacantem. Datum Avenione XVII. calend. Septemb.*

Col. 381. B. n. XL. lin. 8. *Cenomanensi duce*, lege *Meduanensi* de Mayenne, uti diximus pag. 410.

Ibid. C. n. XLIV. l. 6. de Manchot, *adde*, al. de Machault.

Col. 382. E. n. XIII. Bernardus *lege* Bertrandus, ex instrumento dato Avenione XII. cal. Nov. ex actis pontific. Johan. XXII. an. X. pag. 1. tom. 25. fol. 77.

Col. 383. D. n. XXVII. Gabriel *del Haye* vel de la Haye in charta authentica collectionis D. de Ganieres volum. 15. abbatiarum, data an. 1551. 17. Martii, dicitur abbas Vallis sanctæ & vicarius generalis Ludovici de Lorraine episc. Albiensis.

Col. 387. A. n. XXII. Claudina, &c. sufficitur, *adde;* 14. Maii 1712.

Col. 389. A. Francisca de Brin, *adde* 1653.

Col. 392. E. Quæ hic diximus de Fausto in causa Leontii Arelatensis contra Mamertum Viennensem, indigent explicatione. Ex Hilari papæ quidem epistola IX. dicimus ad mentem hujus summi pontificis debuisse cogi concilium provinciæ saltem Arelatensis, in quo causa hæc definiretur; sed utrum habitum sit, aut ad illud accesserit Faustus, ignoratur: neque enim id nos docet Hilari papæ epist. XI. etsi inscriptio epistolæ sit: *ad episcopos, qui de Mamerti causa in synodo cognoverant;* sed perperam & falso, cum id minime in epistola legatur: Aliunde legimus in ejusdem Hilari epist. X. *Omnia quæ a nobis sunt per fratres & coepiscopos Faustum & Auxanium definita, roborantes, &c.* quod innuit quædam ab Hilaro papa Romæ definita fuisse, & missa in Gallias per laudatos episcopos, ex synodo Romæ habita; neque enim summi pontifices consueverunt quicquam nisi in cœtu & synodo decernere. De his adhuc disseremus in Mamerto Vienn. episcopo. Ceterum Mamerti sanctitati hæc Hilari papæ condemnatio minime obest, nam, ut notat Severinus Binius ad XI. epist. hujus Papæ: *quod, accidit Leoni pontifici sanctissimo in causa Hilarii Arelat. qui epist. 89. acerrime innocentem perstrinxit, idem ex obreptione Hilaro pontifici in causa Mamerti accidere potuit.* Quæ a Labbeo in editione conciliorum adoptantur.

Col. 402. A. n. XXXI. renuntiatus ep. circiter an. 1224. *lege:* Præerat jam an. 1222. II. idus Maii, ex charta ipsius & capituli Regensis ad Ricardum Ebroicensem ep. mittentis per nuntios a prædicto ep. Ebroicensi missos Nicolaum decanum eccl. B. M. de Vernon & socios ejus, de vestibus S. Maximi, & os minus brachii S. Theclæ, die & anno, quibus supra.

Col. 404. B. n. XXXVII. ex necrologio eccl. Regensis; *lege* Aquensis, *Aix*, uti monet D. de Mazaugues.

Ibid. C. viginti quatuor libras reformatas, *lege* reforciatorum, eodem viro clar. attestante.

Ibid. D. n. XXXIX. Regensi donatus est episcopatu an. 1318. *adde* vel 1316. ex Quercetano *cardin. Franc. t. 1. pag. 437.* tametsi plura legimus acta ipsius decessoris an. 1317. sed hic fortasse quanquam jam an. præced. translatus ad sedem Magalon. non ita propere suam priorem sponsam dereliquit.

Col. 416. in præpos. Regensibus n. I. *adde*: Memoratur in charta ejusdem Augerii episcopi Lerinenses monachos in monasterio S. Petri. diœc. Regensis instituentis an. 1106. *Estiennot tom. XII. fragm. pag. 128.*

Col. 427. D. n. XXII. Diximus nulla nobis occurrisse de Bertranno ab an. 1058. ad 1085. nondum evolveramus chronologiam Lirinensem, in qua memoratur 1073. pag. 154. necnon tom. XII. fragm. D. Estiennot p. 142. ubi tamen etiam Berengarius occurrit an. 1070. pag. 145.

Col. 437. D. n. XLVIII. Vir clar. D. d'Ache monet verum ejus cognomen esse *de Aceno*, fuisse a confessionibus domino papæ, ejusque librorum curam habuisse, interfuisse concilio Aptensi anni 1365. ac denique translatum fuisse ad ecclesiam Appamiensem.

Col. 440. n. LIX. *adde*: An. 1491. adfuit comitiis generalibus Provinciæ apud Aquas sextias, in quibus reliquiarum S. Antonii possessio Arelatensibus asserta est, atque impedita unio Montis-Majoris abbatiæ S. Antonii, ita D. d'Ache. Sic autem legitur in charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 6. episc. an. 1494. die Maii ultima *Nous Quisin est Rostaing evesque de Frejus, conseiller & auratcur du Roy, &c.*

Col. 442. C. n. LXVII. Idem D. d'Ache observat eum adfuisse concilio Aquensi an. 1612.

Col. 448. C. An. 1124. abbatiæ de Toroneto benefaciunt Hugo & Guillelmus de Baucio, *Estiennot tom. XI. fragm. pag. 8.*

Col. 450. C. post VI. abb. Stephanum, dandus est locus Petro an. 1196. ex charta Ildefonsi superius relata col. 449. Item memoratur in charta Ugonis Berengarii comitis & marchionis Provinciæ Toroneti possessiones confirmantis.

Ibid. E. n. XII. *adde*: Jam præerat an. 1218. quo unus fuit ex commissariis datis ab Honorio III. ut monachos S. Victoris Massil. mitterent in possessionem bonorum Rochelini, ex chartario S. Vict.

Col. 454. A. n. XLII. *adde*: Obiit apud Montem-pessulanum XI. Nov. 1697. ætatis 59.

Ibidem n. XLIII. Designatur abbas die Natali Domini 1697.

Col. 460. D. n. XVIII. *adde* ipsius vitam exstare seculo VI. Bened. p. 2. pag. 237.

464. E. in nota. Chronologia Lirinensis pag. 167. id factum minime dicit an. 1212. sed 1219.

Col. 465. D. n. XXXVI. *adde*: An. 1286. XI. Martii ratum habet donum Alberti & Guillelmi Mosard fratrum III. nonas Apr. 1283. factum de omnibus quæ obtendere poterant super hospitali de la Combe, & jure patronatus circa prioratum S. Petri de Corvo *de Corp*, ex archivo episc. Vapinc.

Col. 466. A. n. XXXVII. *adde*: Prædictam decessoris confirmationem litteris suis roboravit 12. Febr. 1296. ex archivo episc. Vapinc. Idem Gaufridus vere cognominatur *de Launcello* in sigillo plumbeo appenso chartæ. Lantelmi de S. Marcello 12. Maii 1309. oppignerantis episc. Vapincensi pro 4000. solidis quidquid habebat apud Charanciam, in eoque sigillo cernitur effigies episcopi stantis cum baculo pastorali & mitra, extensa manu ad dandam benedictionem, & in ejus altera parte leguntur hæc verba: *bulla Gaufridi de Launcello*, in adversa, *Dei gratia episcopi Vapinc.* manu similiter extensa ad dandam benedictionem, ex archivo episc. Vapinc.

Ibid. E. post XXXVII. Gaufridum, admittendus videtur Galcherius an. 1315. 4. Maii, quo die & anno exigit apographum venditionis & alienationis factæ 19. Jan. 1301. Johanni Daulphin Humberti filio, a Lantelmo & Hugone de S. Marcello, eorum quæ possidebant apud Charanciam, ex archivo episc. Vapinc.

Col. 468. A. post XLIII. Jacobum, addendus est Guillelmus an. 1364. 29. Aug. dictus Dei gratia Vapincensis episc. ac vices gerens viri magnifici domini Radulfi de Loupeyo Delphinatus moderatoris, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres, has inter scilicet quæ ad nobiles spectant vol. 13. Idem hoc anno 2. Sept. & 8. Oct. memoratur in chartis authenticis ejusdem collect. vol. 6. episcop.

Ibid. E. post XLVI. Guillelmum, dandus est locus Jacobo III. qui 7. Maii 1378. pacta quædam iniit cum urbis procuratoribus, ut liquet ex bulla Pii II. eadem confirmantis an. 1461. ex archivo episc. Vapinc.

Col. 469. B. N. XLIX. *adde*: Permutavit cum Guillelmo episc. Magalon. qui factus est hac permutatione episcopus Vapinc. ex Baluzio catal. Diplom. ubi laudat bullam Pontificis datam XI. Febr. 1429. Sed errat appellando Pontificem Gelasium II. Addi ergo debet Guillelmus, de quo plura in episcopis Magalon.

Ibid. C. n. L. *adde*: Testamentum suum condidit die Martis 22. Julii 1483. ubi dicitur episc. Vapinc. & dominus *Sezaristæ Aptensis diœcesis*, de Cereste, ex archivo episc. Vapinc.

Ibid. E. n. LI. *adde*: Bona episcopatus temporalia ad manum Delphini apposita an. 1491. (quo fortasse anno Galcherius decessor e vivis excessit) iisdem frui obtinuit an. 1493. Exstant insuper in archivo episcopatus plurima diversorum hominum scripta per Johannem Bermundi notarium, quibus profitentur agros aliquot se possidere ab eodem episcopo clientelari jure, a die 28. Septemb. anni 1497. ad Junium mensem anni 1516. In factis contra generalem Delphinatus procuratorem a dicto episcopo propositis anno 1510. prædictus notarius Johannes Bermundi habere dicitur sigillum episcopi. Eodem anno litem inter hunc episcopum & procuratorem generalem Delphinatus super jurisdictione majus consilium accipit ad se. Ambo transigunt 19. Aug. 1513. ceterum ea, ut videtur, lite pendente, libellus famosus contra ipsum publicatus est, in quo ei exprobratur, quod sit alienigena, nec a Principe donatus sit jure civitatis, ac proinde non sit aptus ad possidendum hunc episcopatum, quod sit mancus, quodque in Longobardiam singulis annis magnum auri pondus transmittat, &c.

Col. 470. A. n. LIII. *adde*: condidit etiam statuta synodalia, quæ fuerunt excusa Lutetiæ an. 1588. In causa vero, quam circiter an. 1577. prosequebatur contra heterodoxos, qui capta urbe Vapincensi eum expulerant, ipsemet dicit se an. 1573. ingressum fuisse Delphinatum. An. 1583. 29. Junii transigit cum decessore domino de Clermont, qui bona de Lazer pro sua pensione occupaverat. Vixit in episcopatu ad anno saltem 1596. quo datum est consilii decretum die 22. Junii inter ipsum & accolas *de Rambaud, la Bastie neuve & la Bastie vieille.* ex archivo episc. Vapinc.

Col. 473. E. omissa est abbatia B. M. de Clozonne ord. S. Benedicti, cujus abbates fuerunt

Johannes Balthazar de Cabanes de Viens episc. Venciensis mortuus 9. Martii *al.* Maii 1697.

N. de St. Amand nominatus 26. Maii 1697. Obiisse creditur 1705.

N. de Grimaldi designatur 14. Aug. 1705.

Col. 482. D. *Ex alio ejusdem Bertranni comitis, &c.* Alio nomine dictus est Guillelmus vel Guillelmus Bertrandus, ut supra an. 1031. contendit vero D. de Mazaugues hanc donationis chartam an. 1044. eandem esse cum præcedenti ejusdem anni.

Col. 495. n. L. cognominatur etiam *de Gorze* a castro *la Gorze*, quod a Tutela tribus distat leucis, ex Baluzio.

Col. 501. n. LXIII. Monet D. de Mazaugues in collectione MS. domni Polycarpi de la Riviere fieri mentionem litterarum Julii II. papæ ad capitulum Sistaricense, quibus abrogat electionem cujusdam Michaëlis de Brignole factam a capitulo, ratamque habet nominationem Filholi, quem vocat thesaurarium Avenion.

Col. 515. E. n. XIV. Clementia de Sallemal, *adde* al. de Salamarre.

Ibid. ante *Monitum*, addenda est abbatia hujus diœcesis *Alba vallis* ord. S. Benedicti, ex indice tomi IV. Anecdot. Martennii.

Col. 525. E. lin. ult. *adde*: Certum est Herotem in Palæstinam cum Lazaro Aquensi archiep. abscessisse, ubi coacta est synodus Diospolitana an. 415. cui non interfuere, ob gravem alterutrius ægritudinem.

Col. 548. lin. 2. *ut docent epistolæ 93. & 94.* Has epistolas esse fictitias contendunt RR. PP. Alexander & Pagy in sua nova Paparum historia.

Col. 553. n. XLII. *adde ex Baluzio*: Interfuit dedicationi eccl. Magalon. ab Arnaldo episc. recenter ædificatæ, ut scribit Arnaldus Verdala in serie episcop. Magalon. Item in concilio sedit, quod apud Avenionem Hugo S. R. E. card. contra Simoniacos celebravit. Denique Rajambaldus ipse cum Ismidone archiep. Ebredunensi & Petro Aquensi & suffraganeis concilium habuit apud Arelatem adversus Si-

moniacos & sacerdotes uxoratos, quod nondum est editum.

Col. 556. n. XLIV. *adde ex eodem Baluzio:* De eo sic Urbanus II. ad suffraganeos eccl. Arelat. *Illa omnia sacramenta, quæ adversus ecclesiæ justitiam atque religionem confrater Guibelinus archiepiscopus vester, invitus & omnibus modis coactus jurasse cognoscitur, quia, ut prædiximus, Deo & ecclesiæ constitutionibus adversantur, decreti nostri auctoritate omnino irrita esse censemus, & cum Arelatensi ecclesiæ, annuente Domino, perpetuo permanere decernimus. Eos autem qui prædictum virum captum, gladiis & membrorum intentatis detruncationibus perterrentes, nefandis sacramentis ausi sunt implicare, infames in perpetuum esse sancimus, & nisi congruam pœnitentiam egerint, a Christi corpore & sanguine, atque ab ecclesiarum introitu segregavius.*

Col. 558. ante num. XLV. Aripertus, de quo sub finem Gibelini XLIV. archiepiscopi loquimur, videtur Baluzio vere annumerandus inter archipræsules Arelat. Ad quod probandum, non inficiatur quidem vixisse Gibelinum an. 1107. cui pontificatus Ariperti exordium illigat, sed contendit eo ipso anno, cum sedis apostolicæ legationem obiret in Oriente, factum fuisse patriarcham Jerosolymitanum, loco Ebremari depositi, uti tradit Willelmus Tyrius lib. XI. cap. 4.

Cap. 564. n. LIII. *adde:* Erat apud Veronam cum Urbano III. papa an. 1186. ut liquet ex actis editis tom. 5. Italiæ sacræ pag. 760. Annis 1189. & 1190. morabatur in terra sancta, ut docet Rogerus de Hoveden pag. 661. & 685. ubi vocatur archiep. *de Arteleblanc.*

Ibid. n. LIV. Ad eum scripsit Innocentius III. epist. 274. lib. 1. de restituendis monachis Cisterciensibus in insula Arearum. Vide etiam lib. 2. epist. 91. Epistola vero, quam nos ibidem laudamus lin. penult. est numero 333. editionis Baluz. pag. 190.

Col. 565. D. n. LV. *Anno 1204.* &c. Ivisse eum Romam cum Petro rege Arragonum an. 1207. tradit auctor gestorum Innocentii III. cap. 20.

Col. 571. E. lin. 9. *adde:* Monachum induit in Andaonensi monast. & ibi decanus fuit.

Col. 574. C. lin. 5. Petrum fuisse juris utriusque professorem in Aquensi academia docet Jacobus de Bello visu initio suæ practicæ judiciariæ in criminalibus: Vide notas Baluzii ad vitas Paparum Avenion. p. 690.

Col. 576. n. LXIX. *adde ex Baluzio:* Promovetur a Johanne XXII. ad episcopatum Massil. an. 1319. uti scriptum est in libro provisionum prælatorum archivi Vaticani. Postea transiit ad ecclesiam Arelat. anno, ut scribit Saxius, 1323. quo Ademarus ejus successor solitas promissiones pro adipiscendo episcopatu Massil. fecit die 3. Septemb.

Col. 577. n. LXXII. Vide notas Baluzii ad vitas Papar. Avenion. p. 988.

Ibid. n. LXXIII. Vide notas Baluzii ad vitas Pap. Aven. p. 879. & 985. Odericus Rainaldus an. 1374. §. 21. testatur Guillelmum patriarcham, id est Guillel. de Gardia, qui tum erat patriarcha Jerosolymitanus, missum fuisse una cum Helia Burdegal. archiep. ad reges Franciæ & Angliæ ut concordiam inter eos revocari curaret. Porro iste Guillelm. videtur fuisse infensus monialibus S. Cæsarii, ut pote quas ab ejus jurisdictione eximit Andruinus cardinalis anno 1. pontificatus Urbani V. *Estiennot tom. XI. Fragm. pag. 14.*

Col. 578. n. LXXIV. Vide notas Baluzii ad vitas Pap. Aven. pag. 1302. & tom. 2. p. 832. 835. 836. 968. 1008. 1015.

Col. 580. n. LXXVII. lin. 1. *(quæ gens in Pictonibus.)* Rupes-cavardi est in Lemovicibus, sed attingit fines Pictonum.

Col. 581. n. LXXIX. In codice 1393. Biblioth. Colbertinæ exstat donatio inter vivos, uti vocant, ab hoc cardinali facta an. 1422. die 17. Martii, qua bona omnia immobilia, quæ ei obtigerant ex successione parentum suorum, transfert in Johannetam neptem suam, quæ jure suo in partem eorumdem bonorum succedere debebat; ex conditionibus autem appositis in hac donatione, liquet eam non fuisse modicam, adeoque parentes istius cardinalis habuisse satis ampla & copiosa patrimonia; alioqui donatio illa fuisset illusoria. In codice 1359. ejusdem biblioth. in compendio sessionis XLI. concilii Constantiensis, in qua actum est de electione Romani pontificis, de isto cardinali sic adnotatum est antiquitus in margine: Iste Vivariensis cardinalis sepultus est Gebennis in capella nostræ Dominæ quam fundavit. Vide notas Baluzii ad vitas Paparum Aven. p. 1353.

1476.

Col. 582. n. LXXX. Hic electus archiep. Arelat. Francisci Narbon. archiepiscopi & camerarii papæ, absentis, Romæ locum tenebat in camerariatus officio 14. Martii 1424. indict. 2. sub pontificatu Martini papæ V. ex litteris authent. in collect. D. de Ganieres vol. 2. episc.

Idem antistes cognominatus *Aleman* dicitur presbyter card. tit. S. Cæciliæ & administrator perpetuus eccl. Arelat. an. 1435. indict. XIII. die 3. Martii in litteris authenticis Basileæ datis, in eadem collectione D. de Ganieres vol. 2. episc. Odoricus Raynaldus an. 1450. §. 20. agens de morte & sanctitate hujus cardinalis, vocat eum schismatis Basileensis auctorem maximum ac propagatorem hæreseos. In codice biblioth. Colbert. 869. exstat codex authenticus sessionum & orationum concilii Basil. qui fuit istius Ludovici card. *ex Baluzio.*

Col. 584. n. LXXXI. Johannes &c. S. R. E. protonotarius, administrator perpetuus Arelat. eccl. & abbas commendat. abbatiæ Montis-maj. dat procurationem Johanni Pugneti ad possessionem dictarum ecclesiarum apprehendendam 29. Febr. 1445. ex charta authentica in collectione D. de Ganieres vol. 2. episc.

Ibidem. n. LXXXII. Petrus, &c. Indixit concilium in Arelat. ecclesia celebrandum octava die post festum Omnium SS. an. 1453. ut patet ex litteris authenticis, quæ asservantur in biblioth. regia, testante Baluzio.

Col. 586. n. LXXXIII. Philippus, &c. Arelatensis archiep. & princeps an. 1470. indict. III. die 4. Novemb. dat procurationem Guillelmo Blegeri sacristæ Vasionensis ecclesiæ, Ludovico Corville, Otoni Fiquet & Moneto Boisardi, ut ejus nomine pensionem ipsi debitam in senescallia Bellicadri recipiant, ex charta authentica collect. D. de Ganieres vol. 2. episc.

Col. 588. n. LXXXVI. lin. 6. translatusque est post annum, *lege* bulla Alexandri VI. data 26. Julii an. 1499.

Col. 594. D. n. XCVII. Ludovicus Josephus episc. Carcasson. non frater, sed nepos erat Francisci Adhemar archiepiscopi Arelat.

Col. 597. B. n. XIX. *adde:* postea episc. Carpentorat.

Col. 598. A. post Arnaldum de Faugeriis n. XXV. præpos. addendus videtur N. de Audengia archidiac. Servan. atque eccl. Arelat. præpositus, ex hoc excerpto anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. teste D. de Ganieres. *Anniversarium Arnaldi de Blancaforti fratris domini de Audengia archidiaconi Servan. & Arelat. ecclesiæ præpositi VI. idus Julii, quo die obiit an. 1310. sepultus in claustro juxta portam, quæ ducit ad molendinum, ubi sepultura generis Blanchefortis fuit ab antiquo, & sororis ejus Rosæ de Blancaforti.*

Col. 602. C. Rostagni abbatis S. Gervasii de Fossis mentionem haberi diximus in necrol. Lirin. VI. idus Febr. Legimus IX. cal. Sept. tom. XII. fragm. Estiennot pag. 102. forte duo pro eo erant anniversaria.

Col. 605. A. lin. 2. *in Carilocense monast. secessit.* Ejusdem loci fuisse abbatem an. 1011. legimus tom. XII. fragment. Estiennot pag. 70.

Col. 612. C. n. XXX. *adde:* in quo S. Victoris monast. anniversarium habet III. cal. Martii.

Col. 613. n. XXXIV. *adde:* An. 1358. die 5. Decemb. vocatur præses capituli provincialis abbatum, priorum & aliorum prælatorum, ex tabul. S. Pontii Niciensis.

Col. 618. E. post n. LXI. Johan. Bapt. addendus est Johannes du Plessis card. de Richelieu, qui mortuus est an. 1642.

Col. 619. C. n. I. S. Cæsaria, vide chronol. Lirin. p. 267.

Col. 621. n. XXXV. Alasatia seu Adalasia, *adde:* præerat an. 1309. indict. VII. die 16. Julii, quo Petrus de Columna S. R. E. card. diaconus arbiter electus ab illustri viro Johanne Delphino Viennensi & a prædicta abbatissa super dominio castrorum de Niomis, Vinsobrii & Mirabelli, sententiam dixit, tom. 2. hist. Delphin. pag. 122.

Col. 622. n. XLIV. *adde:* Obiit 1385. VII. cal. Martii, Estiennot tom. XI. fragm. hist. pag. 18.

Col. 623. A. n. XLIX. Obiit 1501. *adde*, die 5. Julii.

Ibid. B. n. LI. lin. 4. Pedum suscepit 1521. *adde*, die 8. Julii. Hæc an. 1535. intra Urbem Arelatensem monasterium condulit.

Col. 624. A. n. LXI. Margareta IV. Amat de Gravaison, *adde*. al. Amol de Gravezon.

Col. 631. E. *an. 397. &c.* Hoc anno recensetur in collectione conciliorum, sed tardius habitum probat Sirmondus.

Col. 647. E. n. XXIX. *adde:* Jam sedebat an. 1171. prima sui nominis littera designatus, cum Raimundo archiep. Arelatensi, inquit noster D. Estiennot, tom. XII. fragm. pag. 174.

Col. 665. n. LV. *adde:* An. 1480. 12. Apr. dicitur Regi a consiliis, &c. die 1. Junii 1482. se dicit consiliarium

Regis & ipsius locum tenentem in urbe Lutetia, ex chartis authent. collectionis D. de Ganieres vol. 8. episc.

Col. 675. D. n. LXXIV. Diximus ejus patrem fuisse legatum cohortis cataphractorum equitum, &c. *lege* avum ipsius. Diximus etiam ortum ex nobili gente apud Bigerrones *lege* in pago Benearnensi.

Col. 678. D. n. XXV. Hunc D. de Ruffy postponit sequenti Petro Girardi, quem tradit evasisse Lodovensem episcopum beneficio Papæ ad preces Massiliensium anno 1382. eodemque tempore Johannem Bonifacii factum fuisse præpositum.

Col. 690. A. n. XXXV. *adde:* Præerat jam an. 1204. ex quadam ipsius charta in parvo S. Victoris tabul. fol. LXVI.

Col. 691. n. XLIV. *An. 1259. &c.* D. de Mazaugues legit *an. 1267.* in bullario S. Victoris fol. 10. quod proinde Guillelmo successori attribuendum censet: sic autem se habet hæc permutatio: *An. 1267.* abbas S. Victoris permutavit castrum regale in diœc. Forojul. pro castro de Verneto, cum Guillelmo Ostendardo marescallo Regis Siciliæ & senescallo Provinciæ, procuratorio nomine Caroli regis Siciliæ ac comitis Provinciæ, de consilio D. Vicedomini archiepiscopi Aquensis & D. Alani episc. Sistaric.

Col. 693. C. n. LVI. *adde:* Hic prima sui nominis littera designatus, fuit coactor generalis vectigalium cameræ apost. in Italia, anno 1364. ex codice 9919. biblioth. regiæ fol. 59.

Col. 694. E. n. LXVI. 1526. *adde*, quo anno capitulum generale congregavit & an. 1531. quædam statuta condidit ex tabul. S. Vict.

Col. 695. B. n. LXXIII. *adde:* Præerat jam. an. 1624.

Col. 702. A. post abbatissam n. XXII. *adde:* N. de Rochechouart de Beauxoneles obiit 1696. ante diem 25. Apr. quo electa est quæ sequitur.

Col. 718. n. XLVI. *adde:* Is est G. ad quem exstat supplicatio Petri Vigerii domicelli procuratoris nobilis viri D. Hugonis Adhemarii domini de Lumberiis, ut in exsecutione testamenti Ronsolini de Monte-albano, secundum ipsius voluntatem sine dilatione procedat, an. 1304. indict. III. sexto Idus Novemb. tom. 2. hist. Delphin. pag. 115. Jam vero præerat anno saltem 1295. ad quem pervenit Giraudus episc. Vasion. cum quo & ipso prædicti testamenti exsecutore sententiam dixit in gratiam Hugonis Adhemarii, ibid. p. 117.

Col. 737. D. Abbatibus Aquæbellæ præmittendus est Willelmus an. 1149. testis donationis factæ Calercio a Raimundo Bernardi, de terra de Lerm, ex tabul. Calercii, tom. XII. fragm. Estiennot pag. 336.

Col. 738. n. XXII. lin. ult. *adde:* Obiit 1. Novemb. 1697. simul abbas Toroneti.

Col. 739. A. n. XXIV. an. 1708. *adde* XI. Febr. ætatis 75.

Col. 743. A. Taurinus diaconus, quem diximus adfuisse concilio Romano, interfuit tanquam episc. Telonensis concilio provinciæ Rotomag. an. 682. secundum Sirmondum, 689. ex Mabillonio, vel 693. ex Labbeo. Vide concilia Rotomag. prov. auctore D. Guillelmo Bessin p. 1. pag. 13.

Col. 749. n. XXXI. *adde:* In actis pontificatus Johannis XXII. an. XIV. part. 1. tom. 34. fol. 655. sic legitur: *Translatio Jacobi ab episcopatu Corisopitensi ad episcopatum Tolonensem per obitum Falconis apud sedem apost. prævia speciali reservatione vacantem, cassata prius electione facta favore Guillelmi Bremondi eccl. Tolon. archidiaconi. Datum Avenione 2. cal. Septemb.*

Col. 750. A. post Jacobum n. XXXI. *adde:* Johannem de Corvo. qui 19. Maii 1344. tanquam abiter judicium pronuntiavit inter Dragonetum episc. Vapinc. & Dominicanos de Balma, ratione quarumdam domorum ac terrarum, quas hi habebant in eo loco de Balma, ex archivo episc. Vapinc.

Col. 758. E. n. LXIII. N. de Montauban, *lege* Ludovicus de la Tour Dupin de Montauban.

Col. 763. n. XXV. *adde:* filia Francisci Caroli castrorum præfecti ex Anna de Forbin, designatur 1. Nov. 1694.

Col. 767. n. VIII. *adde:* sic ejus meminit Martyrologium S. Stephani Autissiodor. *XVI. cal. Nov. in civitate Aurasica S. Florentii episcopi.*

Col. 775. A. n. XXX. *adde:* An. 1177. testis est donationis factæ hospitalariis a Raimunda quadam.

Col. 777. n. XXXIV. In schedis Colbertinis a nostro D. Josepho Veisset exploratis, reperitur P. episcopus an. 1236. quem secutus est Arnaldus 1239. Neutri locus vacat, quando Amicus, quem antea fuisse archidiaconum Arelat. eccl. eruitur ex documento Honorii II. papæ, quod habet R. P. Loys Minorita, totum hoc tempus & ultra complectitur, nisi dicatur P. fuisse nomen hujus episc. *Amicus* cognomen, quod non ita rarum est. Arnaldus vero est ille Artaldus, cujus meminimus in nota, admissus a Polycarpo de la Riviere.

Col. 781. A. n. LIV. archidiaconus *Laudunensis*, legendum *Lodovensis* monet Baluzius.

Ibid. n. LVII. *adde:* In veteri codice MS. S. Benigni Divion. Baluzio teste, sic legitur: *expliciunt repetitus super secundo decretalium, a titulo de judiciis ad titulum de fide instrumentorum complete ejusdem, a reverendo in Christo patre & domino D. Jo. Payer miseratione divina Aurasiensi episcopo bene merito, necnon sacrorum doctore subtilissimo atque famosissimo, in civitate inclyta Avenionensi, studiose publice lecti.* Addit Baluzius eum obiisse an. 1469. sed absque ullo fundamento.

Col. 782. n. LXII. *adde:* Jam sedebat an. 1486. die 1. Febr. quo se quingentas libras Turon. pro annua pensione profitetur accepisse, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres, vol. 9. episc.

Col. 783. lin. 5. Theolora, *lege* Rhetora, attestante sic se legisse in ipsius tumba viro clar. D. Roger Bituric. ecclesiæ decano.

Col. 808. E. n. XXXV. lin. 1. Hæc sunt verba, quibus Benedictus, quando a Raimbaldo archiep. Arelat. ordinatus est, usus fuit in suo erga ecclesiam Arelat. sacramento, descripta ex vetustissimo libro Arelatensis eccl. qui nunc censetur 5141. codex bibliothecæ Colbert. *Ego Benedictus Avinion. ecclesiæ vocatus episc. juro coram Deo & sanctis ejus omnem subjectionem & obedientiam canonicam & fidelitatem ecclesiæ S. Stephani sedis Arelat. ubi corpus S. Trophimi confess. quiescit, & Raimbaldo præsenti archiepiscopo & successoribus ejus, si eum supervixero.*

Col. 809. n. XXXVI. In chartulario Cluniac. S. Odilonis cap. 83. Rostagni fratribus adduntur Rostagnus & Bertrandus. Hunc autem episcopum Raimundus monachus S. Andreæ prope Avenionem in vita S. Pontii abbatis sui, edita a Mabillonio, scribit fuisse magis in secularibus quam in ecclesiasticis astutum & providum.

Col. 819. n. LII. de Vectia, *lege* de Ucetia. Porro illum fuisse consanguineum Ademari de Pictavia comitis Valentinensis docent litteræ Clementis IV. editæ ab Andrea Quercetano inter probationes historiæ comitum Valentin pag. 9. Inscribuntur autem Bertrando tunc ad ecclesiam Valentinam translato, sed non exprimunt ex qua gente prodierit hic Bertrandus. Eum tamen fuisse germanum fratrem domini Ucetiæ in Gallia Narbon. probare videtur una ex codice epistolarum ejusdem Clementis papæ sic inscripta: *Venerabili fratri episcopo Avenionensi & dilecto filio nobili viro domino Ucetiæ germano ejus.* Neque enim dici potest datam esse ad Robertum de Ucetia Bertrandi successorem, cum ipsa præcedat eam, quam idem Pontifex ad eundem Bertrandum scripsit, cum adhuc in dubio esset, utrum Bertrandus translationi suæ ad ecclesiam Valentinam consentiret. Atque hinc fortasse quispiam conjiciat Robertum hunc de Ucetia fuisse fratrem aut nepotem Bertrandi, cujus intuitu fortasse canonici Avenionenses eum eligere maluerint, quam unum ex tribus aliis, quos Pontifex designaverat. Unus enim ex quatuor illis erat R. archidiaconus Nemausensis, quem Papa testatur fuisse consanguineum Bertrandi episcopi Avenion.

Ibid. n. LIII. Præter ea quæ mox diximus de hoc Roberto, addendum videtur Ademarum de Pictavia comitem Valentinensem an. 1277. condito testamento cavisse, ut ejusdem exsecutores dominus Ucetiæ & alii quidam, omnia & singula facerent cum consilio domini Roberti Avenionensis episcopi. Id porro tribuendum potius Roberto I. de Ucetia, quam Roberto II. suadet tum affinitas cum testatore, tum consanguinitas cum domino Ucetiæ altero exsecutorum prædicti testamenti. Hoc autem pacto expungendus erit Raimundus n. LIV. quem non nisi ex fide majorum admisimus.

Col. 820. n. LIX. vide notas Baluzii ad vitas Paparum Avenion. pag. 687. 689. & 716.

Col. 821. n. LX. vide easdem notas p. 719. & 737.

Ibid. n. LXI. vide easdem notas pagg. 737. 805. & 976. Ecclesiæ B. Mariæ de Villa-nova fundationis instrumentum editum est a Baluzio in collectione actorum veterum, quorum mentionem facit in notis Paparum Avenion. pagg. 558. & 589. Insuper Baluzius impugnat quod diximus constare Johannem papam minime passum esse Avenionensem ecclesiam episcopum habere alium præter se ab anno 1318. ad 1334. quia scilicet Antonius Muldrac in chronico Longi pontis pag. 329. testatur se reperisse in veteri libro computationum hujus monasterii Avenionensem antistitem & alium episcopum an. 1326. mense Decemb. die S. Luciæ hoc monasterium invisisse. Sed dici potest hunc præsulem fuisse solum administratorem.

Col. 822. n. LXIV. Translato ad sedem Mirapicensem Johanne de Cojordano, ut diximus, seu mortuo 1348. uti vult Baluzius, eodem anno, inquit, Avenionensis episcopatus committitur Petro Hugonis canonico Ebredunensi, ut docet liber obligationum archivi Vaticani.

Col. 824. n. LXVII. vide notas Baluzii ad vitas Paparum Avenion. pagg. 1019. & 1021.

Col. 825. ante Faiditum n. LXVIII. videtur admittendus Petrus antea Mimatensis episc. de cujus persona, vacanti per translationem Anglici ad Albanensem sedem, Avenionensi ecclesiæ provisum est bulla data Viterbii V. idus Octob. anno VII. pontificatus, Christi 1369. ex libro provisionum Urbani V. teste Baluzio. In Mimatensibus tamen episcopis col. 98. diximus hanc bullam Viterbii datam XVI. cal Nov. an. VI. Urbani, hoc est 1368. Hic autem est Petrus Gerardi seu Girardi, quem Faidito postponimus, de eo sic loquentes, quasi Petrus Mimat. episcopus alius esset ab episcopo Avenionensi.

Ibidem rursum Faidito præponendus videtur Guillelmus, qui se se dicit episcopum Avenionensem ac regentem officium camerariatus sacri collegii pro G. tit. S. Stephani in Cælio-monte presbytero cardinali sacri collegii camerario, in litteris anni 1379. indict. 2. die 26. Apr. quibus recognoscit Geraldum abb. Montis-maj. solvisse pro suo communi servitio, quo tenebatur erga sacrum collegium, 200. florenos auri, decem solidos & 4. denarios, ex charta authent. collect. D. de Ganieres vol. 2. episcop.

Ibid. n. LXVIII. Faiditus, &c. Vide notas Baluzii ad vitas Paparum Aven. p. 1309.

Col. 827. n. LXXIII. Vide Waddingum tom. V. in regesto p. 79. tit. 49.

Col. 828. n. LXXVI. *adde :* Dicitur Regi a consiliis 23. Martii 1440. & 18. Martii 1441. in chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. 2. episc.

Col. 833. in archiep. Avenion. n. VIII. *adde :* Anno 1575. celebravit concilium provinciale, quod olim MS. erat in bibliotheca Baluziana.

Col. 836. E. n. XIII. an. 1624. *adde:* die 23. Junii, inquit Sebastianus Fantoni hist. Avenion. scriptor.

Col. 871. C. post Johannam abbatissam, addenda est Bertranda Bermunda filia Johannis Bermundi, *al* de Gileto, mortua an. 1418. ex codice Baluziano 1393. fol. 72. & 75.

Col. 874. n. X. *adde :* Quædam permutavit an. 1173. cum W. abbate Silvæcanæ, testante D. Polycarpo de la Riviere, ex quo sequeretur eum prius abdicasse, vel Raimundum successorem minime sedisse jam an. 1171.

Col. 880. n. XXVII. Hunc mortuum Baluzius autumat anno saltem 1378. quo Raymundus de Mostuejol rexit abbatiam vice domini Papæ, ex veteribus, inquit, cœnobii documentis.

Col. 892. E. post Johannam II. de Maugiron n. XXIV. addenda est N. de Sidre nominata an. 1700. die 29. Maii.

Col. 904. n. XLVI. *adde :* antea præpos. Arelatensis, ex instrumento anni 1230. quod vidit R. P. Gaspardus Loys Minorita, in quo memoratur ut præpos. Arelat. & electus Carpentor.

Col. 907. D. n. LVII. in registro CXVIII. pag. 1. legitur ex Baluzio; *Guilleaume, jadis evêque de Carpentras, & à present archevêque de Roüen, executeur du testament du pape Gregoire XI. le Mardy 29. Janvier 1380.* Vide t. VI. Spicil. pag. 688. & 689. In archiepiscopis Rotomag. cognominatur *de l'Estrange.*

Col. 909. post Michaëlem n. LXIX. ponendus est Johannes de Montemirabili an. 1475. quo burgenses & clerici loci de Calvo monte ipsi supplicarunt, ut parochialem ecclesiam dicti loci in collegiatam erigi curaret : sic enim habet inscriptio super dorsum hujus libelli supplicis : *Reverendo in Christo patri & D. D. Johanni de Montemirabili, episcopo Carpentoratensi sanctissimi domini nostri papæ protonotario & condario, &c. burgenses & capellani oppidi & ecclesiæ Calvomonti*, ex chartulario Calvimontis *de Chaumont en Bassigny*, apud D. Lancelot. Hoc autem eodem anno transiit ad ecclesiam Vasionensem, cujus episcopus laudatur, & referendarius secretus D. papæ, quando fit mentio dictæ parochialis ecclesiæ in collegiatam erectæ.

Col. 916. n. LXXXIII. Franciscus Maria Abbati *lege* de Abbatibus.

Col. 924. n. XX. Iste Humbertus sive Imbertus Vasion. episc. & præpos. Arelat. sedebat, inquit D. Raybaud, tempore Itherii Arelat. archiepiscopi. quem proinde satius est Petro n. XIX. imo duobus antecessoribus præponere, quam postponere.

Ibid. E. n. XXI. *adde :* Videtur esse Petrus de Mirabello, de quo supra diximus col. 789. A.

Col. 926. C. n. XXV. *filio Faidæ.* Hanc Faidam D. de Mazaugues meram fabellam vocat, ex sententia, inquit, omnium eruditorum. Hic enim Gilbertus duas tantum habuit filias ex Gerberga vel Tiburga, Stephaniam nuptam Raimundo des Baux, & Dulciam, quæ an. 1112. suo cum Raimundo Berengario matrimonio Provinciam transtulit in dominium comitum Barcinon.

Ibidem paulo inferius, Bertrando & Gaufrido, *lege* & Guillelmo.

Col. 928. B. n. XXXI. *Concilio Valentino habito an. 1248. intererat ;* Non ita est, sed hoc tribuendum Faraudo successori, neque enim habetur nomen episcopi, qui adfuit huic concilio, sed aliunde scitur jam tunc aliquandiu sedisse Faraudum ; ut pote quem inscriptum reperimus prima sui nominis littera connotatum F cum G. Carpentorat. episcopo cuidam chartæ anni 1245. in codice bibliothecæ Colbertinæ.

Col. 929. E. n. XXXV. D. Raybaud Baluzii patrocinio suffultus expungendum censet Gothium, ad quem admittendum non alia fuit auctoritas, quam ejus legatio in Siciliam. Talis autem est textus auctoris referentis eorum nomina, qui nuntii in Siciliam a Benedicto XII. missi sunt : Misit Gotium patriarcham Constantinopolitanum & episcopum Vasionensem, quod non de unica sed de duabus personis intelligendum isti viri docti volunt.

Col. 932. n. XLIII. *adde :* An. 1385. cum Roberto Senecensi episcopo commissarius delegatur pro *canonizatione* Urbani V. a Clemente VII. papa, rogantibus Petro Olivier Aquensi canonico, tanquam procuratore Caroli VI. regis Francorum, Ludovico rege Siciliæ & comite Provinciæ, Johanne duce Biturigum, Philippo Burgundiæ duce, Ademaro Massil. & Pontio Mimat. episcopis, necnon utriusque ecclesiæ canonicis, ex hist. MS. episc. Avenion. D. Polycarpi de la Riviere tom. 2. pag. 1117. quam laudat D. de Mazaugues.

Col. 933. n. XLVIII. Fuit antea episc. Carpentorat. de quo vide quæ supra diximus in hisce animadversionibus col. 909.

Col. 942. E. post Reginardum n. IX. addendus ex Perardo pag. 164. Ardiardus testis in charta Walonis Eduensis episc. data 918. vel 919.

Col. 944. n. XVII. *adde :* subscripsit an. 1057. ind. X. chartæ Pontii Glandevensis episcopi approbantis restitutionem conduminæ de Rubiaco in territorio Tarrasconensi factam monasterio S. Vict. Massil. a Gaufrido marchione Provinciæ, ex majori chartul. S. Vict. fol. 48.

Col. 948. lin. ult. pater Johannæ, *lege* avus, nam Johanna erat filia Caroli ducis Calabriæ ex Maria de Valois, inquit D. de Mazaugues.

Col. 949. C. n. XXXIV. *adde :* Erat adhuc administrator Cavellicensis ecclesiæ an. 1365. quo interfuit Aptensi concilio, tom. IV. Anecdot. Martennii pag. 331.

Col. 978. n. LIII. *adde :* Is circa an. 989. consecravit Guadaldum invasorem Ausoniensis ecclesiæ, licet illius ecclesiæ non esset metropolita. Quod factum contra canones objectum est Guadaldo in concilio Romano anni 998. in quo ea causa discussa fuit, & judicata, Guadaldo synod. sententia deposito.

Col. 979. n. LV. Guadallo seu Guadaldo, cujus electioni assensum præbuit Odo Ausciensis archiep. factus est episc. Barcinonensis an. 1030. ut scribit Franciscus Caraffa in catalogo episcoporum Barcinon.

Ibid C. n. LVI. *adde :* De eo ista leguntur in veteri notitia Ausciensis ecclesiæ, teste Baluzio : *Archiepiscopi fuerunt ibi Raimundus Copa idiota & simoniacus, unde postea depositus est & idem abbas monasterii.*

Col. 980. A. n. LVIII. *adde:* In veteri charta Ausciensi sic habetur : *Illo vero* (Raimundo) *pro simonia deposito, successit archiep. Austindus, qui nihil tale agere tentavit*, id est cimiterium construere, inquit Baluzius. Sic rursus legitur in notitia mox laudata : *Post illum* (Raimundum) *Austindus sapiens & catholicus, qui cum non invenisset in diœcesi sua, unde vivere posset (archidiaconatus enim tenebant milites, & laïci decimas omnes) denuntiavit militibus, ut dimitterent archidiaconatus, & laïcis, ut sibi decimarum quartas dimitterent, quæ jure canonico ad episcopum pertinent. Hoc illis quasi verbum novum contemnentibus, in totam diœcesim excommunicationis & interdicti sententiam dedit, & ad dominum Gervasium Remensem archiep. se contulit, & cum eo per biennium fuit donec parochiani sui divinitus inspirati, revocantes eum, decimarum quartas & archidiaconatus ei dimiserunt. Postea parum vixit, & ita jus suum persequendi spatium & opportunitatem non habuit.*

Col. 981. n. LIX. *adde :* An. 1087. sedit in concilio Brivatensi, de quo plura ex Baluzio dicemus in Hugone archiep. Lugdunensi.

Col. 983. n. LXI. adde ex notitia jam laudata ecclesiæ Ausciensis : *Transiit autem Deo dilectus ac Deo dignus dominus B. Ausciensis metropolita, plenus dierum, Deo carus & populo, an. 1122. sedit autem in episcopatu per triennium & eo amplius*, non vero annis septem.

Col. 984. n. LXII. In episcopis Lactorensibus dedimus ei cognomen d'*Andozile*, legendum d'*Andofiele* conjicit D. de Cardaillac. Ceterum quod Sammarthani ex veteri membrana dixerant, ipsum varia monasteria fundasse, confirmari potest saltem de parthenonibus ordin. Fontebrald. ex actis relatis inter probationes hist. Roberti de Arbrissello pag. 569.

Col. 987. n. LXV. *adde :* Illum fuisse legatum sedis apost. in Aquitania & concilium celebravisse apud civitatem Burdegalam an. 1174. docet instrumentum editum ab Hieronymo Lopez in histor. ecclesiæ Burdegalensis pag. 123.

Col. 989. Vide lib. V. epistolarum Innocentii III. n. 96. lib. 13. epist. 88. lib. 14. epist. 32. 33. & lib. 16. epist. 5.

Col. 991. n. LXVIII. Vide Odoric. Raynald. an. 1228. §. 38. & an. 1232. §. 26.

Col. 992. n. LXIX. *adde :* multas eum injurias passum esse a vicecomite Leomaniæ an. 1249. adeo ut præ metu illius non auderet egredi è civitate sua, patet ex regesto anni sexti pontificatus Innoc. IV. capp. 212. & 213.

Col. 993. n. LXX. *adde :* In rubricis anni secundi pontificatus Urbani IV. hæc leguntur cap. 36. de electo Auxitanensi : *mittitur palleum episcopo Bigorritanensi sibi assignandum. Episcopo Bigorritanensi, ut palleum archiepiscopo assignet, & juramentum fidelitatis recipiat ab eodem.* Ad eum plures exstant epistolæ Clementis V. tom. XI. concil. pag. 1564. & seqq. Vide tom. 3. libertatum ecclesiæ Anglicanæ pag. 316. 351.

Col. 994. n. LXXI. *adde :* Interfuit anno 1333. celebri conventui habito apud Vincennas juxta Lutetiam, in quo actum est de opinione Johannis XXII. circa visionem beatificam.

Col. 995. n. LXXII. *adde :* fundavit in ecclesia Auscitana in honorem *beatissimi Martialis episcopi, totius Aquitaniæ patroni specialis, cujus festum, ut de apostolo sancta mater ecclesia solemnisat*, decem presbyteros perpetuos, quos voluit celebrare *missas & officia diebus singulis, in capella nova in honorem S. Martialis fundata, qui quidem vocentur capellani capellaniæ S. Martialis domini Arnaldi archiepiscopi Auxitani domini Papæ camerarii.*

Col. 996. n. LXXIII. Vide notas Baluzii ad vitas Pap. Avenion. pag. 831. & 1156.

Col. 997. n. LXXV. Vide notas Baluzii ad vitas Pap. Aven. pag. 1112. 1385. 1476. & collectionem auctorum veterum, quorum in notis facta mentio est, pag. 873. 876. & 930. A Baluzio interiisse dicitur in obedientia Benedicti XIII. post an. 1405.

Col. 998. n. LXXVI. Vide quæ diximus de J. de Armaniaco Mimat. epist. Missus est a Rege Carolo VI. an. 1406. Niceam in Provincia, ut Benedicto XIII. ibi degenti suaderet Avenionem aut Massiliam redire, uti tradit Surita lib. X. annal. Arragoniæ cap. 83.

Col. 999. n. LXXVIII. *adde :* Ascriptus est inter patres concilii Basil. an. 1434. die 6. Januarii, sic enim legitur in libro diurno Petri Bruneti notarii ejusdem concilii : *Die Mercurii VI. Januarii M. CCCC. XXXIV. dominus cardinalis legatus in domo suæ habitationis recepit ad incorporationem concilii dominum archiep. Auxitanum.* Magna enim erant privilegia incorporatorum, ut patet ex decreto synodi edito tom. XII. concil. pag. 658.

Ibid. n. LXXIX. *adde :* sequenti mense Maio (an. 1454.) Carolus VII. rex Francorum, qui Philippo favebat, infensus alioqui Johanni V. comiti Armaniaci, ob incestas nuptias cum sorore, adversus eum misit in Aquitaniam comitem Claromontanum, marescallum de Loheac, comitem Domni-Martini, ballivium Ebroicensem & plures alios, ut Philippum tuerentur adversus Johannem a capitulo electum. Quod ita factum esse narrat Monstreletus, eidemque concinit auctor vitæ Caroli VII. quando tradit ab ipso comitem Armaniaci penitus debellatum fuisse an. 1455. Postea tamen Ludov. XI. Caroli filius transiit in partes Johannis, & Philippum coëgit ei cedere cathedram Auscitanam, ut docent vetera monumenta edita a Pinssonio post Pragmaticam sanctionem pag. 997. idque factum ab eo in gratiam Johannis Lescunii comitis Convenarum & marescalli Franciæ, viri belli artibus clari & rerum agendarum peritia insignis, qui Johannis archiepiscopi frater erat.

De his ita cecinit quidam poëta Gallicus :

L'an quatre cens cinquante-cinq
L'arcevesque d'Aux fut eslu,
Et tel le Pape s'y maintint
Par decret & droit resolu.

S'y voulut prendre possession
Mais le comte lors d'Armagnac
Luy fit trouble & oppression
Soutenant autre de sa part.

Le feu Roy, qui oyt la plainte,
Et fut courcé & dolent mout,
Et y envoya d'une atteinte
Bourbon lors comte de Clermont;

Loheac mareschal de France,
Dammartin, le baili d'Evreux
Et autres gens de grant vaillance,
Qui y allerent avec eulx,

A Lestaure le siege mirent.
Qui ne se tint pas longuement,
Car les gens tantost se rendirent,
Et le pays entierement.

En effet toute la comté
d'Armignac & de Vassadois,
Rouergue & pays a planté
Furent pris en moins de trois mois ;

Et fut le vray eslu remis
En sa terre & archeveschê, &c.

Col. 1001. n. LXXXIII. *adde :* Precibus Francisci cardinalis de Clermont administratoris ecclesiæ Auscitanæ Julius II. papa confirmat an. 1507. statuta Arnaldi archiepiscopi, quæ jam an. 1364. Urbanus V. approbaverat. Litterarum hujus secundæ confirmationis exemplar exstabat in biblioth. Baluziana.

Col. 1003. n. LXXXV. *adde :* An. 1552. 17. Novemb. Rex præcipit cardinali Ferrariensi Ausciensi archiepiscopo, ut clerum suum convocet pro impositione sibi facienda librarum 23858. ex charta authentica collectionis D. de Ganieres recensita per D. de Clerambaut.

Col. 1010. D. *adde :* Idem Arnaldus præpos. Auscensis an. 1068. consensit cum Raimundo suo fratre, tunc abbate S. Orientii, postea vero archipræsule Ausciensi, donationi ejusdem cœnobii S. Orientii factæ S. Hugoni Cluniac. abbati ab Aimerico Auscensi comite & Bernardo ejus fratre, quorum avunculi erant dicti Raimundus & Arnaldus. Testis fuit præter laudatos in charta XXVI. inter instrumenta eccl. Ausciensis pag. 171. Arnaldus præpos. Aginn. Memoratur insuper Arnaldus præpos. Auscensis anno 1080. in charta Ausciensi, cui subscripsit post W. archiepiscopum. Cognominatur autem Aimerici tum in Raimundo LX. archiepiscopo col. 983. A. tum in placito Aimerici comitis filii Astenovæ, tanquam testis, cum W. archiepiscopo Auscensi, ceterisque canonicis, an. 1088.

Col. 1015. A. n. III. Odo *adde :* Factus est deinde archiepisc. Auxitanus, ut ibidem diximus col. 979.

Ibid. B. post num. 5. addendus Petrus I. qui Bernardum quemdam in prædicto Sarrancolini cœnobio primum priorem titularem ac perpetuum instituit an. 1046. Postea cessit in gratiam seq. ex chartul. domestico.

Ibid. n. VIII. Petrus de Pinciaco, *adde :* al. de Piciano.

Ibid. n. X. Petrus de Orbizon ex priore Pessani an. 1144. obiit 1148. qui proinde ante Guillelmum de Marrasto ponendus est.

Ibid. n. XII. *adde :* antea prior de Ussaco, jamque anno 1268. leges & privilegia Simorrensibus dedit.

Col. 1016. n. XIII. Augerius, &c. *adde :* antea primus prior cellæ seu prioratus de *Mazeretes* a decessore fundati an. 1290. Præerat adhuc Simorræ an. 1326. quo sacramentum fidelitatis ab incolis Sarrancolini ante fores monasterii dicti loci excepit.

Ibid. n. XIV. Gordonus, &c. *adde :* Obiit an. 1346.

Ibid. n. XV. B. &c. *lege* Bernardus de Astaraco ex priore Sarrancolini, obiit 1350.

Ibid. n. XVI. Odo, &c. *adde*, cognomento de Lamazera, antea prior Sarrancolini.

Ibid. n. XVII. *adde:* Præerat jam an. 1354. 26. Febr. ex charta authent. collectionis D. de Ganieres.

Ibid. n. XVIII. *adde:* Obiit an. 1406. ex chartario Simorræ, cellæ Modulfi & archiepisc. Ausciensis, post quem addendi

Bernardus de Astaraco, qui obiit 1413.

Arnaldus de Fabuissa, qui leges & privilegia anni 1268. pro Simorræ & Cornani habitatoribus renovavit 1413. die 4. Nov. ex tabul. Simorræ & Cornani.

Arnaldus de Marrasto, qui obiit an. 1434. ex chartario Simorræ & S. Orientii Ausciensis.

Ibid. n. XXII. *adde:* antea monachus Condom. a Rege nominatus abbas, cessit an. 1524. in gratiam sequentis.

Johannes de Golardo de Brassaco, obiit 1536.

Ibid. n. XXIII. Octavianus I. de Golardo de Brassaco monachus Condom. iniit possessionem an. 1537. & obiit 1556. cui successor datus Octavianus II. de Golardo de Brassaco primus abbas commendatarius. Adiit possessionem an. 1558. Molendinum pro pauperibus exstruxit an. 1564. & anno seq. abdicavit.

Antonius de Golardo de Brassaco frater precedentis, canonicus Aginnensis possessionem nactus est 1566. & obiit 1577.

Ibid. n. XXIV. Bertrandus de Corrigerio, &c. adiit possessionem an. 1578. & obiit 1588.

Ibid. n. XXV. Petrus Milhard ex infirmario Simorræ & priore S. Dodæ a sodalibus abbas electus est an. 1593. sed œconomo regio cedere cogitur an. 1595.

Ibid. n. XXVI. Michaël Victor de Labat, *al.* de Fabars, iniit possess. an. 1604. & obiit 1616.

Ibid. n. XXVII. Johannes, &c. *adde:* Adiit possessionem 1617. Cessit an. 1656. quo 6000. libras ecclesiæ Simorritanæ tradidit; post quem successit Bernardus de Fieubet de Caumont Regi a sanctioribus consiliis; cessit & ipse anno 1658.

Ibid. n. XXVIII. Jacobus de Langlade Regi ab eleemosynis, possessionem civilem adiit 1659. canonicam 1665. Ædes abbatiales resarcivit, quas deinde cum claustro combustas luxit. Obiit & sepultus est Simorræ an. 1694. legata tum ecclesiæ suæ, tum pauperibus ingenti pecuniæ summa.

Ibid. n. XXIX. *adde:* Hactenus præest, designatus a Rege anno 1694. mense April.

Col. 1017. C. ante Bertrannum n. VI. ponendus est Arnaldus testis an. 1119. in charta Bernardi Atonis comitis, qua Moissiacensi abbati Soricinense monasterium datur reformandum.

Col. 1018. B. n. XXIV. *adde:* Interfuit an. 1557. comitiis regni generalibus Lutetiæ habitis.

Col. 1019. B. n. II. *adde:* Postea fuit archiepisc. Ausciensis n. LX.

Col. 1022. C. n. XVIII. Raimundus III. Beguis, *al.* Vegerii an. 1309. paciscitur cum Gentili de Montesquivo.

Col. 1026. B. ante n. VI. inferendus est Johannes de Monte tugono præsens 21. Maii 1484. ingressui & receptioni Caroli comitis d'Armagnac in capitulo cathedralis eccl. Ausciensis.

Col. 1033. C. n. XVIII. *adde:* Memoratur an. 1412. in capitulo generali.

Col. 1041. E. n. XIV. *adde:* Fortasse is est, de quo hæc leguntur in libro anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. teste D. de Ganieres: *Anniversarium Petri la Cabra episcopi Aquensis; est sepultus in ecclesia de Lunello diœc. Nemausensis.*

Col. 1051. D. n. XXXV. *adde*: a Carolo rege Navarræ mittitur 8. Jan. an. 1377. in terras quas tum in Francia, tum in Normannia idem Rex possidebat, eique assignantur quotidie quatuor franci aurei, cum jam die 3. Jan. ejusdem anni Rex præcepisset thesaurario seu quæstori Normanniæ, ut ipsi daret quingentos francos aureos. Idem Johannes die 7. Aug. an. 1378. dedit apocham Johanni le Franc de acceptis quinque Francis aureis. Eandem summam accepit jussu regis Franciæ Caroli die 20. Jan. ejusdem anni. Idem missus a Carolo rege Navarræ Avinionem ad Papam, ex præcepto regio debet accipere singulis diebus a die 2. Aug. 1383. ad XI. Octob. quinque francos aureos. Denique memoratur diebus 23. & 29. Aprilis, 14. Maii & 2. Aug. an. 1384. in chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. I. episc.

Col. 1057. n. L. *adde:* An. 1562. 15. Julii Rex Carolus IX. Francisco de Noalliis episcopo Aquensi facultatem tribuit transcribendi episcopatum fratri suo Egidio, retenta pensione: & anno seq. die 23. Junii idem Rex scribit ad Papam ut hanc Francisci cessionem in gratiam sui fratris Egidii sub pensione 1600. librarum ratam habere dignetur, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. I. episc.

Col. 1058. n. LI. *adde:* Tametsi Egidius a Rege designatus esset successor Francisci, ejusdem cessione an. 1562. vel certe 1563. ut supra diximus, attamen pluribus etiam annis post obitum dicti Francisci, hic episcopatus regebatur per œconomum Guillelmum Massiot presbyterum & canonicum ejusdem ecclesiæ, ex litteris Regis an. 1592. 15. Martii, & in commentarios majoris consilii relatis 16. Dec. ejusdem anni, quia scilicet necdum Egidius bullas acceperat ut expresse dicitur in prædictis litteris Regis.

Col. 1059. lin. ult. *Obiit Parisiis die 4. Aug.* Obiisse tamen in sua urbe Aquensi 4. Apr. legitur in nuntiis publicis.

Col. 1065. D. ante n. XLIX. præmittendus est N. d'Aspremont nuncupatus abbas d'Ourthe.

Col. 1067. D. ante n. XVIII. inferendus est Guido * du Ruif an. 1447. die 24. Octob. ex charta authentica collectionis D. de Ganieres.

* *Goyon* patria lingua.

Col. 1083. n. XLI. *adde:* Jam sedebat an. 1487. die 26. Febr. simul abbas Crassensis, quo suam pensionem annuam mille librarum se accepisse profitetur, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Col. 1086. n. XLVIII. *adde:* An. 1545. mense Aug. & 1546. die 20. Maii memoratur episc. Lactor. & hoc quidem anno die 28. Sept. temporalium episcopatus fruitionem obtinuit, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres, vol. 5. episc. Obiisse vero dicitur calendis Maii an. 1573.

Ibid. num. XLIX. *adde:* Inter hæc a Rege nominatur œconomus in spiritualibus Guido Milon presbyter & capellanus regii oratorii an. 1595. die Martii 1. quem majus consilium 21. Martii ejusdem anni confirmavit.

Col. 1097. n. XXI. *adde:* Is est G. Convenensis qui cum A. Tarbiensi commissarius ab Honorio papa delegatus fuit, occasione sententiæ Lucii papæ, super reformatione Canonicorum Regul. S. Severini Burdegal. ex libro anniversariorum ecclesiæ S. Severini per D. de Ganieres recognito.

Col. 1098. n. XXII. *adde:* Huic episcopo domina de Samovilhano dedit an. 1263. die 3. Martii omnia jura, quæ habebat in villa S. Fragulfi, ex notis marginalibus Baluzii ad veterem Gall. Christ. ex quo sequeretur expungendum esse Geraldum, cui tamen favent plurima certa testimonia.

Col. 1099. n. XXIV. *adde:* Sedebat an. 1263. sub mensem Maium, idemque prima sui nominis littera connotatus reperitur 1265. & 1266. quo anno compromisit cum Guillelmo Lupi abbate Boni-fontis, *ibid.*

Col. 1100. n. XXVII. *adde:* Ejus fit mentio in libro anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. his verbis: *Bosonis de Salinhaco episcopi Convenarum, archidiaconi Medulcensis, IV. nonas Decemb.* ex schedis D. de Ganieres.

Col. 1117. A. ante n. XXXII. ponendus est Arnaldus (de Falgario) qui cum esset abbas Benedictionis Dei, ad abbatiam Bonifontis per obitum quondam Guillelmi apud sedem apost. defuncti vacantem promotus est anno XIV. pontificatus Johannis XXII. 3. cal. Junii, ex actis pontificatus hujus Papæ anno prædicto, parte I. tom. 34. fol. 491.

Ibid. n. XXXII. Arnaldus *adde:* Bernardus seu Bernardi de Marcafaba, reperitur adhuc 18. Martii & 17. Julii an. 1354. in chartis authent. collect. D. de Ganieres.

Ibid. n. XLIII. *adde:* Obiit 1585. postquam abdicasset 1581.

Ibid. ante n. XLIV. addendus Christophorus du Verdier an. 1581. de quo vide in abbatibus Piperaci tom. 2. col. 465.

Ibid. n. XLVIII. Antonius, *al.* Alexander. Vicarius generalis Condom. *al.* canonicus & major archidiac. Condom.

Ibid. n. L. *adde:* Nominatur 1. Nov. 1700.

Ibid. n. LI. *adde:* cleri Gallicani procurator generalis, designatur abbas 23. Apr. 1707.

Ibid. post n. LII. *adde:* N. Marechal nominatur 25. Julii 1710.

Col. 1118. E. n. XIII. *adde:* An. 1285. fuit arbiter compromissi inter Bertrandum ep. Conven. & comitissam de Benca abbatissam Luminis Dei, ex notis marginalibus Baluzii ad veterem Gall. Christ.

Col. 1119. A. n. XIV. *adde:* Transiit ad abbatiam Bonifontis beneficio Johannis XXII. anno ejus pontificatus XIV. die 3. cal. Junii, ut supra diximus.

Ibid. n. XVII. *adde:* Hic aut sequens memoratur XI. Maii 1357. in charta authentica collect. D. de Ganieres

Ibid. n. XXXIV. Alexius Prati de Fontaine *adde* Pean, minoris stabuli regii eleemosynarius.

Col. 1122. n. XXIX. Maria III. de Gabrevolle, *lege* de Bertier de Villepassant, nominatur 31. Octob. 1704.

Ibid. omissa est abbatia S. Laurentii, cujus abbas fuisse dicitur N. Perrot; at certe N. de Tournon ejusdem cœnobii renuntiatus est abbas 14. Aug. an. 1699.

Col. 1132. Si Baluzio fides habenda in notis suis marginalibus ad veterem Gall. Christ. post Nicolaum XXIV. episc. inserendus est B. recensitus inter arbitros cujusdam compromissi inter Bertrandum de Miramonte episc. Conven. & Guillelmum Lupi abb. Boni-fontis 1266. regnante Ludovico & B. comite Convenarum.

Col. 1137. n. XLI. *adde*: In charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 5. episc. vocatur electus Conseran. 16. Nov. 1384.

Col. 1138. A. ante n. XLVII. inserendus est Arnaldus de Saliers admissus ad consilium Regis sub pensione annua 1200. librarum an. 1424. die 6. Jan. Anno vero 1425. ultima Nov. se ipse dicit episcopum Lascurrensem, ac nuper Conseran. ac nihilominus se propria manu subsignat episcopum Conseran. ex chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. 5. episc.

Col. 1139. n. LIII, *adde*: Is est procul dubio G. episc. Conseran. jam an. 1461. ex schedis Baluzii laudantis D. de Marca l. 3. cap. 1. secul. XV.

Col. 1143. E. post Arnaldum I. abbatem, ponendus est Petrus 1198. ex schedis Baluzii; fortasse vero idem est ac P. G. qui sequitur.

Col. 1145. ante n. XIII. admittendus est Jacobus, ut liquet ex promotione sequentis.

Petrus de Pinu, de quo legitur in actis pontificatus Johannis papæ XXII. anno decimo, parte 1. t. 23. fol. 444. *Habilitatio pro Petro de Pinu canonico monasterii Cumbæ longæ Præmonstrat. ordin. Conseran. diœcesis per conventum dicti monasterii in abbatem ipsius monasterii per obitum Jacobi apud sedem apostol. mediante reservatione vacantis, contra eandem reservationem electo, & per Vitalem abb. monasterii Casæ-Dei ejusdem ordin. Auxitanæ diœcesis confirmato, cum absolutione ad cautelam a reatu perjurii ipsi in negotio electionis suæ oppositi. Datum Avenione 15. calend. Martii.* Et folio 446. *Promotio Petri ad abbatiam monasterii Cumbæ longæ Præmonstr. ordin. Conseran. diœc. per obitum Jacobi apud sedem apost. mediante reservatione vacantem, cassata prius electione ipsius favore facta per conventum dicti monasterii. Dat. Avenione 15. cal. Martii.*

Col. 1159. B. n. XXVII. *adde*: Johannes papa XXII. adversus interfectores Anessantii bullam dedit Avenioni IV. cal. Febr. pontificatus sui anno XII. quam ex schedis Henrici Suaresii Baluzius descripsit.

Col. 1161. B. n. XXXV. *adde*: Eodem an. 1391. 12. Nov. subscripsit præsens instrumento hominii, quod incolæ de Roquefort *en Marsan* exhibuere Matthæo comiti de Fuxo, ubi se vocat Garsiam Arnaldum vel Arnaldi de Navaille.

Col. 1173. B. *Mons altus*: Ipsemet D. Hieronymus Deidier, qui sic legendum monuerat, postea monuit legendum *Pons altus*, ad quam proinde abbatiam hactenus perseverantem referenda sunt quæ dicimus hoc loco.

Col. 1176. A. n. IV. *an. 1079. lib. VI. epist. 25.* Baluzius legit lib. VIII. epist. 24. 25.

Col. 1182. C. Legimus in quadam scheda, huic abbatiæ S Johan. de Castella unitum fuisse monasterium B. M. de Sarranzia diœc. Lascurr.

Col. 1185. E. n. 11. Menaldus de Anossio, *adde*: Menaut Danoz presbyter, abbas de Pimbo, Fuxensi comiti Regis locum tenenti in Occitania a secretis, fit Regi Franciæ Carolo a secretis, sub pensione 200. librarum, an. 1425. 15. Maii. Memoratur adhuc 1426. 13. Febr. quo visæ sunt litteræ ipsius institutionis in officio secretarii & approbatæ per Theodoricum le Conte militem, dominum de Arblayo, consiliarium Regis & Cambellanum, necnon gubernatorem *villæ* & baroniæ Monsped. Item 3. Junii & 29. Jan. 1426. atque 1427. 2. Junii, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. 12. abbatiarum.

Col. 1186. B. ante n. IX. addendus J. de Sariac abbas Scalæ Dei & de Pendulo præsens an. 1625. comitiis generalibus cleri Gallicani.

Col. 1209. B. n. XLV. Amanevus Gallicè *Amanion*, lin. 2. cardinalis, *adde*, tit. S. Nicolai in carcere Tulliano, vulgo tamen nuncupatus cardinalis de Lebreto anno 1513. 22. Sept. in charta authent. collect. D. de Ganieres vol. 3. episc.

Ibid. E. n. XLVIII. *adde*: Memoratur episc. Vasatensis jam an. 1531. 12. Nov. & adhuc 1544. 1. Oct. in chartis authent. *ut supra.*

Col. 1212. n. LVII. *adde*: Recensetur 22. Maii in necrologio Portus Regii edito 1723. p. 206.

Col. 1217. n. XII. *adde*: Hic Regi ab eleemosynis, cum Claudio Gelais, uterque vicarius generalis Nicolai de Villars episcopi Aginn. confert Laurentio l'Escuré vicariam perpetuam, seu curam de Montiniard cum ipsi annexa S. Liberatæ ecclesia 25. Julii 1588. ex recensione chartarum authenticarum D. de Ganieres facta per D. de Clerembault.

Col. 1220. n. XII. *adde*: cum fuisset nominatus an. 1701. die festo Natalis Domini; post quem designatur a Rege dominus Johannes Benoist 14. Maii 1712. quo, uti videtur, recusante, nominatus est D. Jordanus, &c.

Col. 1227. n. X. *adde*: Memoratur etiam an. 1064. in chartario Cluniac. S. Hugonis cap. 15. teste Baluzio.

Col. 1232. n. XIX. *adde*: Is est A. Tarb. qui cum G. Conven. episcopo delegatur ab Honorio III. tanquam commissarius super reformatione canonicorum Regul. S. Severini Burdegal. circa an. 1217. ex tabulis hujus ecclesiæ a D. de Ganieres exploratis. Vereor autem ne sit error amanuensis in iisdem tabulis, quando B. Bigorritanus & G. Conven. episcopi dicuntur ibidem memorari an. 1222.

Col. 1233. n. XXI. *adde*: post lin. 3. Memoratur adhuc an. 1245. in schedis nostri D. Josephi Veysset descriptis ex codice MS. biblioth. Colbert. sed si ratio habeatur initii anni, mensis Febr. erat anni 1245. & 1244. respectu aliorum.

Col. 1235. n. XXX. *adde*: Is esse videtur, cujus & abbatis Francarum Vallium opera Urbs Tarbiensis & aliæ redierunt ad obedientiam Regis, quamobrem Rex illis dedit 1500. libras auri, die 5. Aug. 1370. ex charta authentica collect. D. de Ganieres vol. XI.

Col. 1237. n. XXXVIII. *adde*: Hic Regi a consiliis an. 1432. mense Julio interfuit comitiis Occitaniæ habitis apud Biterras; iterumque memoratur an. 1435. die 1. Apr. ante Pascha; ex chartis authent. ibid.

Col. 1238. n. XLII. *adde*: An. 1499. die 24. Apr. Manaldus Tarb. Bonifacius Lascurr. Johannes Olorensis, Bernardus Adur. & Johannes Conven. episcopi memorantur in pactis matrimonialibus Gastonis de Fuxo filii Johannis Stamparum comitis & Narbonæ vicecomitis, cum fr̃ia natu majore Johannis & Catharinæ regis ac reginæ Navarræ.

Col. 1239. n. XLV. *adde*: cardinalis de Grammont episc. Tarb. occurrit 1533. 22. Febr. sed obierat 1539. die Maii ultima, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. XI. episcop.

Col. 1245. A. n. VIII. Petrus *adde*: cognomento Tanari, &c. fit abbas 1357.

Ibid. ante n. X. addendus Arnaldus de Astu........... qui obiit an. 1407. die 4. Julii, & post ipsum electus est Arnaldus de Manasco.

Col. 1246. n. XXII. N. de la Barre *lege* Franciscus Chateau de la Barre præpositus ecclesiæ collegiatæ S. Petri Ariensis in Belgio, &c. sedebat adhuc 1704. 14. Junii, ex schedis D. Maillart patroni in parlamento Paris.

Col. 1250. n. XXI. Arnaldus II. de Artleas, *adde*, quem legimus cognominatum *de Bay d'Arcizas*, eligitur an. 1256. XII. cal. Aprilis, & confirmatur anno seq. indict. XV. decimo calend. Julii a Raimundo de Ausarano priore claustrali S. Victoris, B. de Stella & P. Artæcellæ prioribus vicem gerentibus G. abbatis monasterii S. Victoris in Romana curia commorantis. Et dictus Arnaldus *de Bay d'Arcizas*, obedientiam præstitit in capitulo Massiliensi: ex tomo 1. veterum monum. Martennii col. 1340.

Col. 1259. n. XIV. *adde*: Vivebat adhuc & præerat an. 1521. ex Baluzio.

Col 1260. n. XXIII. Nicolaus Symorre de Soleng *lege* Jacobus Simon de Solemy.

Col. 1261. n. VI. R. de Malo Leone *lege* Rogerius de Maloleone uti habetur in recensione thesauri chartarum fol. 96. *Languedoc* an. 1244.

Col. 1262. n. XXVII. *adde*: Obiit 12. Oct. 1672.

Col. 1267. n. VII. Petrus Ricordatus, *al.* Calzolarius in historia monastica fol. 46. verso loquens de Amato episcopo, dicit se non potuisse invenire cujus sedis fuerit episcopus. Vide præfationem Baluzii ad lib. 2. Miscellan.

Col. 1276. n. XXXVI. *adde*: An. 1499. 20. Octob. subscripsit procurationi Johannis & catharinæ regum Navarræ datæ Jacobo de Foix infanti Navarræ, Johanni episcopo Conseranensi & aliis ad pacta initæ pacis confirmanda, inter dictos Regem & Reginam & Johannem de Foix Stamparum comitem, ex schedis D. Veysset. Unde fortassis expungendus Cosmus Paci, vel dicendum ejus nominationem factam ab Alexandro VI. haud prævaluisse alterius, qui sequitur electioni.

Ibid. n. XXXVIII. Raimundus Arnaldus de Bes, *al.* d'Iberos abbas *de Seré*, electus & confirmatus Olorensis, nominatur executor testamenti Catharinæ reginæ Navarræ, 28. Junii 1504. ex documentis bibl. Colbert.

Col. 1277. n. XLIII. *adde*: An. 1548. Guirardus Roste episc. Olorensis hominium præstitit Regi Navarræ in manibus Jacobi de Foix episc. Lascurr. ipsius locum tenentis generalis.

Col. 1278.

Col. 1278. n. XLIV. *adde:* Claudius Regin ep. Olor. & Ludovicus d'Albret Lascariensis tanquam procuratores Regis & Reginæ Navarræ paciscuntur cum Arnaldo David lignario pro restauratione majorum castri Palensis œcorum * 22. Febr. 1558.

* Sales.

Col. 1281. C. lin. antepenult. ante seriem abbatum, Ludovicus XIII. an. 1611. *lege* Henricus IV. an. 1609. *Guillelm. Morin hist. du Gastinois lib. 1. p. 47.*

Col. 1282. C. n. VIII. *adde*, Silvæ-majoris monachus, sedebat jam an. 1224.

Col. 1283. n. XIX. *adde:* An. 1482. die 24. Novemb. hominium fecit Francisco Phœbo regi Navarræ, ex tabulis Palensibus, *littera L. B.*

Ibid. n. XXIV. *adde:* An. 1541. 15. Aug. datur ei provincia a Jacobo de Foix ad excipienda hominia vassallorum Fuxensis comitatus, ex tabul. Palensi.

Col. 1284. n. XXVIII. *adde:* Obiit 1693. etiam abbas de Moris.

Ibid. n. XXXI. *adde:* nominatur mense Apr. 1681.

Col. 1297. n. XXX. Arnaldus Salinus *lege* de Saliers antea Conseran. episc. an. 1425. die 22. Novemb. dicitur episc. Lascurr. & Regi Carolo a consiliis, quo anno ipsi a Rege pensio 1200. libr. Turon. assignatur, pro expensis quas tenetur facere. Item memoratur 10. Martii ejusdem anni, 1427. ultima die Maii & 1430. die 20. Julii, ex chartis authent. collectionis D. de Ganieres vol. 6. episc.

Ibid. n. XXXIII. *adde:* Is esse videtur filius naturalis Gastonis de Levis eo nomine quarti, domini de Leran, quippe in testamento hujus Gastonis, in quo nominantur ejus tum uxor Catharina de Pannat, tum ejusdem filii & filiæ, priusquam suum natu majorem filium Gastonem instituat heredem universalem, jam locutus de filiabus, sic habet de Johanne de Levis: *Item legavit pariter jure institutionis hereditariæ Reverendo in Christo patri nobili domino Johanni de Levis abbati Jessendensi * filio suo legitimo & naturali, videlicet valorem ducentorum mutonum auri, in quibus ducentis mutonibus heredem suum particularem fecit, instituit, ac ordinavit, ac ore proprio nominavit. Itaque nil plus petere possit in & super bonis suis ipsius testatoris jure naturæ, successionis, quartæ, Trebellianicæ, Falcidiæ, aut alio quovis modo.* Deinde in pactis matrimonialibus Gastonis de Levis Leran dicti Junioris, vivente adhuc Gastone seniore ipsius patre, cum Johanna de Carmain, lingua Vasconica exaratis 1. Aug. 1477. præsens memoratur R. pater in Domino D. Johannes de Levis episcop. Lascurr. quem certe par est credere eundem esse, cujus mentio fit tanquam abbatis Jossendensis in prædicto Gastonis patris testamento. At vero cum in his pactis latine conscriptis 2. Febr. 1478. hoc est 1479. nomen hujus episcopi, cum aliis testibus in pactis anni 1477. non intersit, vero simile est illum tunc fuisse mortuum. Hæc nobiscum perhumaniter communicavit R. P. Ange Augustinianus discalceatus in conventu Paris.

* f. Jucundensi vel Iucundensi diœc. Alerensis ordin. S. Bened.

Col. 1298. n. XXXIX. *adde:* An. 1553. die 23. Julii adfuit J. de Foix episc. Lascurr. pactis matrimonialibus Hermanni de Gontault cum Johanna de Foix sua nepte, ex monumentis biblioth. Colbert.

Ibid. n. XLII. *adde*: Hic & Claudius Regin episc. Olorensis tanquam procuratores Regis & Reginæ Navarræ paciscuntur an. 1558. 22. Febr. cum Arnaldo David lignario, pro reparatione majorum castri Palensis aularum, ex monumentis biblioth. Colbert.

Col. 1319. n. XXIX. *adde:* An. 1444. permutatione facta cum Aquensi episcopo Garsia Arnaldi, ad hanc cathedram transmigravit; post quem proinde dandus est locus inter præsules Baionenses Garsiæ Arnaldi ab hoc an. 1444. ad 1454.

Col. 1320. n. XXXVII. *adde:* Jam an. 1532. die Jovis 27. Martii dicitur episcop. Baion. & prior commendatarius prioratus *de Grammont lez Roüen*, iterumque 1533. 19. Novemb. Idem an. 1550. 28. Aug. dicitur Regi a consiliis & libellis supplicibus, necnon prior S. Thomæ *d'Epernon* in diœc. Carnot. a majori monasterio dependentis, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. 3. episcop.

Col. 1321. n. XXXVIII. Diximus in fine hujus articuli Oihenartum duos ex uno conflasse episcopos, alterum Johannem Fraxineum, alterum Johan. Monsterium. Unum fuisse qui duo habuerit cognomina *de Monstiers* & *de Froissac* vel *de Fresse* nostra fuit sententia, in qua perstamus. Sane is, qui agebat in Allemannia annis 1551. & 1552. vocatur a Thuano Fraxineus, *de Fresse* Gallice, ex litteris authenticis hujus episcopi visis a domino de Varillas & a patre Daniele in bibliotheca D. Lamoignon, quanquam pater Daniel t. 1. hist. pag. 50. præfationis suæ novæ editionis excusat eos, qui vocant *de Fresne*, quia in nonnullis provinciis *Fresse* idem sonat ac *Fresne*. Item cognominatur *Fresse* in pacto Mauricii de Saxe cum Francia, t. 2. indicis pactorum auctore Leonardo. At vero hic ipse cognominatus *du Fraisse* memoratur an. 1568. 10. Febr. in schedis D. de Ganieres.

Col. 1323. C. n. XLVIII. lin. antepenult. apud Tustat, *lege* apud castrum de Tustal gentis suæ proprium.

Col. 1326. B. in abbatia de Urdacio, hi duo memorantur abbates in tabular. Casæ-Dei ord. Præm. Petrus, per cujus obitum, Martinus de Lissondo loci alumnus abbas electus est 12. Julii 1386.

Ibid. B. abbatiis diœc. Baion. addenda est S. Clara Baion. cujus abbatissa Alemanna de Maslac memoratur an. 1489. 28. Junii, in charta authent. collect. D. de Ganieres, vol. 4. abbatiarum.

Col. 1328. A. lin. 2. abbatem S. Basoli diœc. Remensis, *lege* Trenorchii in diœc. Matiscon.

INTER INSTRUMENTA.

PAg. 42. col. 1. charta XXX. ponenda est loco XXXI. & vicissim.

Pag. 67. col. 1. in charta XIII. lin. 2. Guigonem, *lege* Guillelmum, ut apud Honoratum Bouche in suis additionibus pagg. 6. & 7.

Paulo infra, Guigonis comitis, peractis illi, *lege* patris illius, ut ibid. apud Bouche legere est.

Pag. 70. col. 1. C. in charta XXV. & fertur habere debere pallafredus *lege* pallafredum. *Lin.* penult. Acculeæ, Gallice *Aguilles*, & cum domini *lege* & condomino, ac proinde quæ sunt in margine. delenda.

Pag. 193. col. 1. E. Boni-hominis Conseranensis, *lege* Adurensis.

IN TABULA ANNORUM CHRISTI.

AD an. 435. Pascha notatur Aprilis 31. *lege* Martii.

Item ad annos 449. & 460. notatur 27. Apr. *lege* Martii.

Ad an. 1700. tanquam bissextilem notavimus duas litteras Dominicales C. B. expungenda ultima, quia hic annus secundum calendarii correctionem non fuit bissextillis, ac proinde sic notanda est in annis sequentibus littera Dominicalis:

1700. C.	1713. A.
1701. B.	1714. G.
1702. A.	1715. F.
1703. G.	1716. E. D.
1704. F. E.	1717. C.
1705. D.	1718. B.
1706. C.	1719. A.
1707. B.	1720. G. F.
1708. A. G.	1721. E.
1709. F.	1722. D.
1710. E.	1723. C.
1711. D.	1724. B. A. &c.
1712. C. B.	

ERRATA.

COl. 172. B. n. LIII. 1662. *lege* 1661. Col. 342. E. lin. 8. Carriolis *lege* Coriolis. Col. 343. B. l. 2. d'Esbier *lege* d'Esbies. Col. 346. E. n. III. l. 7. Rancelini *lege* Roncelini. Col. 347. D. n. X. l. 4. firmarius *lege* infirmarius. Col. 380. C. n. XXIV. de Braneau *lege* de Brancai, uti nos monuit D. de Mazaugues. Col. 381. D. n. XLVII. l. 8. de Carcioles, *lege* de Coriolis. Col. 447. D. n. LII. l. 11. Coriolis *lege* de Coriolis. Col. 464. C. n. XXXIV. l. 3. an. 1225. *lege* 1245. Col. 466. A. l. 4 an. 1274. *lege* 1294. Col. 503. lin. 6. papæ *lege* papa. Col 555. D. XIII. Martii, *lege* XIII. cal. Martii. Col. 576. n. LXX l. 5. succedotatus, *lege* successor datus. Col. 678. n. XXXIII. Robertus de Indis, *lege* de Nidis, ut in abbatibus Vallis sanctæ diœc. Aptensis. Ibid. n. XXXIV. Philippus de la Graverie *lege* de la Granerie. Col. 722. E. in nota calcem, de Petra *la Peyre*, lege *de Peyre*. Col. 736 in præpos. n. XII. d'Alrie *lege* d'Alric. Ibid. n. XXIV. & XXV. de Tondati *lege* de Tonduti. Col. 739. E. in ecclesia Telonensi, apud Cameolam Camoulles, *lege* Carneolam Carnoulles. Col. 827. n. LXXI. l. 7. in concilia *lege* & consilia. Col. 900. E. & Aimoni *lege* & Annoni, ac linea seq. Aimo *lege* Anno. Col. 907. D. super feugis, *lege* super treugis. Col. 941. D. & Agrœcio Tricastino *lege* Tricassino, *de Troyes en Champagne*. Col. 926. C. n. XXV. sub an. 1109. *lege* 1160. Col. 928. D. comite Tolosatum & Provinciæ *adde* marchione. Col. 952. E. n. XLV. l. 3. successorem, *lege* decessorem. Col. 979. n. LV. B. l. 4. Mabill. asser. *lege* asserit. Col. 1036. A. n. XXXV. 1673. *lege* 1670. Col. 1060. C. n. LVI. an. 1666. *lege* 1667. & *adde* 10. Apr. Col. 1180. n. XXXIII. abbati de Monte alto, *lege* de Ponte alto. Col. 1260. n. XXII. de Chodean *lege* de Chaudon. Col. 1284. n. XXX. Johannes Dolec *lege* Dolce.

ANIMADVERSIONES IN TOMUM II. IN QUIBUS QUÆDAM errata corriguntur, & jam dicta uberius probantur ac illustrantur.

COL. 15. num. XXV. *adde:* In martyrologio S. Stephani Autissiod. ita legitur: *VII. cal. Sept. civitate Bituricas translatio corporis S. Sulpitii episc. & conf.*

Col. 26. D. in synodo Pistensi, *adde*, translata Suessionem, sive Suessionensi. Vide lib. 5. de re Diplom. p. 454.

Col. 27. A. lin. 1. quindecim, Baluzius legit, 45.

Col. 36. n. LIII. saltem an. 954. *adde*, hæc restauratio facta est fundatione 12. præbendarum pro totidem monachis in ecclesia cathedrali Carnot. an. 950. subscribentibus plurimis episcopis, ex chartulario.

Col. 38. n. LV. *adde:* Subscripsit an. 1017. fundationi monasterii fructuariensis in diœcesi Eporediensi, t. IV. Ital. sacræ pag. 1494. Vide tamen biblioth. Sebus. pag. 163. Ejusdem exstat epistola ad Olibam episc. Ausonensem in appendice Marcæ Hispanicæ pag. 1055.

Col. 44. n. LVIII. *adde:* Subscripsit fundationi B. M. de Rota, vide tom. 4. veteris Galliæ Christ. p. 797. & tom. 1. pag. 310. col. 2. De ejus morte sic habetur in chronico Hugonis Flaviniac. p. 240. *Eodem anno Rainaldus Remensis archiep. Hildebertus Bituric. Landricus Matisconensis.*

Col. 45. n. LIX. *adde:* Eodem anno, quo Petrus episc. Lemovic. obiit (circa 1106.) ut est in veteri chartul. monasterii Usercensis, Leodegarius archiep. Bituric. donavit eidem monasterio, consilio & assensu clericorum Lemovicæ sedis, ecclesias de Chambaret, Trainiac, S. Viti & S. Pauli Torennæ, tum etiam capellaniam Porcariæ. Vide historiam Pertici *du Perche*, pag. 160.

Col. 47. B. Orationem &c. Id falsi arguit Baluzius, nam, inquit, quæ Gallico sermone edita est an. 1586. cum vita Roberti, esse non potest istius archiepiscopi, quando in ea fit mentio hæreticorum Albigensium, S. Dominici, Innocentii III. &c. Sed hæc minime probant Leodegarium non habuisse orationem de Roberto Arbrissellensi aliam ab ista vel supposititia, vel interpolata.

Col. 57. n. LXVI. Retulimus opinionem Sammarthanorum fratrum super consecratione Henrici de Soliaco facta a Lamberto Mediolanensi archiep. quæ falsi haud difficile revincitur: cum enim ex narratione Ughelli constet Lambertum factum esse archiepisc. anno tantum 1185. circa mensem Majum, fieri non potuit ut Henricus, qui necessario fuit consecratus an. 1183. mense Sept. hunc Lambertum habuerit consecratorem. Henricum vero consecratum fuisse an. 1183. mense Sept. ex eo colligitur, quod Garinus Henrici decessor obierit initio anni 1180. post quem vacavit sedes annis tribus & mensibus septem. Adde auctoritatem Patriarchii Bituric. sed maxime Gaufredi Vosiensis illorum temporum scriptoris: *Bituriæ interim*, inquit, *eligitur frater Gilonis de Soliaco & Radulfi quondam Cluniac. & de Fiscanno monasterio abbatum. Hic VII.* lege *VIII. cal. Octob. presbyter ordinatur, altera die in festo Cleophæ apostoli novus patriarcha consecratur, novusque sacerdos missam celebrat. Post obitum siquidem, &c.* ut in Petro decessore, *consecratus est Henricus a Guillelmo Burdegal. Sebrando Lemovic. T. Nivernensi, Geraldo Caturcensi, Pontio Arvernensi, Hugone Rotenensi & aliis comprovincialibus episcopis.*

Col. 61. C. MS. codex S. Martialis Lemovic. mortuum tradit S. Guillelmum an. 1208. qui tamen sedebat adhuc an. 1209. ex chartul. B. M. de Petris. Sed conciliari possunt habita ratione diversi modi inchoandi annum.

Col. 63. n. LXVIII. Constat hunc ortum fuisse è nobili gente de Croso in Arvernia. Ipsemet testatur se patruum habuisse P. Guidonis, fratres vero Guidonem decanum Claromontensem, Ademarum militem, & P. de Murat militem, & sororem Valentiam. Testatur præterea nepotem sibi fuisse Ademarum de Cros, filium scilicet Ademari militis. Ex alia porro charta ecclesiæ Clarom. data an. 1239. liquet G. de Cros præpositum Claromontensem fuisse nepotem archiepiscopi; eumdem præpositum habuisse nepotem G. tum defunctum, fratrem Petrum patrem Guidonis & B. Bonpar nepotem. Idem in hac charta mentionem facit *Guidonis de Cros quondam decani Claromont. consanguinei sui.* Quod manifeste probat illum esse diversum a Guidone de Cros decano Claromont. fratre archiepiscopi. De Guidone de Cros decano Claromontensi ita legitur in necrologio illius ecclesiæ ad diem XIV. cal. Febr *Ipso die obiit Guido de Cros decanus Claromont. qui legavit ecclesiæ LX. solidos debitales pro anniversario suo faciendo.* Item XVII. calend. Octob. *Ipso die obiit Guido de Cros decanus grossus, qui legavit XXX. solidos debitales pro anniversario suo.* De archiepiscopo vero illa ibidem scripta sunt II. nonas Julii: *Ipso die obiit G. de Cros archiep. Bituric. qui legavit ecclesiæ XXX. solidos debitales in decima de Marejol pro anniversario suo.* Ad IV. vero nonas Octobris: *Ipso die anniversarium Stephani de Aureliaco & aliorum servientium G. de Cros episcopi Nimociensis, pro quibus habuit capitulum XX. libras.*

In codice 1340. Biblioth. Colbertinæ, qui fuit olim ecclesiæ S. Martialis Lemovic. adnotatur sero ad Lemovices delata esse decreta concilii Lateran. habiti anno 1215. *quia G. archiep. Bituric. & J. Lemovic. episc. nondum redierant*, a concilio videlicet.

Porro Gerardum fuisse electum archiep. Bituricensem an. 1209. ac Romæ consecratum ab Innoc. III. docet ipse Innocentius lib. 12. epist. 40. ubi perperam editum est *Guillelmi archiepiscopi* pro *Gerardi*. Ad eumdem Gerardum scribit Innocentius idem lib. 5. epist. 51. An. 1211. cum exortæ essent quædam in ordine Grandimontensi tempestates, Innoc. III. lib. 14. epist. 145. Bituricensi archiepiscopo mandavit, ut ad ecclesiam Grandimont. accederet, & quæ ibidem inveniret contra regulam deformata, ea studeret auctoritate apostolica reformare; cui cum postea Pontifex episcopum Aurelianensem adjunxisset, Johannes rex Angliæ eis litteras salvi conductus dedit *in eundo ad ecclesiam Grandimontis, & redeundo, ad mandatum apostolicum exsequendum*, ut patet ex litteris ejusdem Regis editis tom. 3. libertatum eccl. Anglicanæ p. 23.

An. 1215. Robertus de Curtenayo dominus Magduni recognovit coram Roberto Claromontensi, Willelmo Caturcensi, Petro Ruthenensi & Willelmo Mimat. episcopis se habere in feodum a domino Bituricensi castrum Magdunense, & quod propterea erat homo ligius dicti archiepiscopi, ex chartulario Bituric. archiepiscopi.

Col. 64. E. cum Romam pergeret *al.* cum rediret.

Col. 65. D. & ut in hac ecclesia quindecim essent canonici, *lege* præbendæ; sic enim habetur in autographo, teste D. Roger hodierno Biturricensis eccles. decano: *Et erit ibi certus numerus quindecim præbendarum, quarum cantor, qui prior erit, habebit duas, & fabrica ecclesiæ unam, reliquas habebunt duodecim personæ.*

Col. 67. B. In epitaphio sic legit idem vir cl. D. Roger, versu 1. *Expugnans*, non *Exuperans.*

Col. 69. n. LXXI. Philippus. Ex processu canonizationis ejus facto auctoritate Urbani IV. & Clementis IV. liquet illum è nobilibus, bonis, justis, catholicis & sanctis parentibus natum esse in loco qui vocatur mansus Giraudi, patre Geraldo fratre sancti Guilielmi archiepiscopi Bituric. matre Matthæa, quæ sororem habuit Flandrinam feminam sanctissimam. Ipse fratres habuit Archambaldum & Gervasium milites, & erant Boni-homines & misericordes, & libenter erogabant pauperibus de suo, inter cetera vero *tempore caristiæ Archambaudus frater dicti Philippi archiepiscopi conventum abbatiæ de Oliveto divisum propter caristiam revocavit & providit & contulit de blado suo, quod dictus conventus potuit sustineri usque ad mensem.**

* f. *messem.*

Philippus fuit 1.º canonicus Turonensis, & eo tempore missus Lutetiam studiis operam daturus, *illic audivit Logicam.* Et tunc erat canonicus S. Mauricii Turon. Deinde evasit archidiac. ejusdem ecclesiæ, tum episc. Aurelian. Tandem vacante sede Bituric. per mortem Simonis de Soliaco, cum ea vacasset per annos tres, *ipso renuente & invito dominus papa de ipso providit ecclesiæ Bituricensi*, inquiunt acta ejusdem processus. Quod confirmari posse videtur bulla Gregorii IX. cujus hoc fragmentum referunt auctor Patriarchii Bituric. & Carolus Saussayus in annalibus eccl. Aurelian. *Tantum temporis est elapsum quod adnos est Bituric. ecclesiæ provisio devoluta; & volentes ei, quæ inter universas metropoles speciali gaudet privilegio dignitatis, de tali providere persona, quæ tanto congruat oneri & honori, venerabilem fratrem nostrum episcopum Aurelianensem, quem testimonia multorum fide dignorum, quæ quidam sunt credibilia, commendabilem reddiderunt, præfatæ ecclesiæ concessimus in archiepiscopum & pastorem.*

Mortuus est Philippus an. 1260. sive 1261. V. idus Januarii ut docet auctor patriarchii Bituric.

Ex codice homagiorum episc. Clarom. pag. 53. habetur

Philippum archiep. Bituric. visitasse Alverniam an. 1256. Bzovius an. 1323. §. 18. docet eo anno Johannem XXII. commisisse Carnotensi & Aurelianensi episcopis & priori Bituricensi ordinis Prædicatorum inquisitionem vitæ & miraculorum B. Philippi archiep. Bituric. Qua de re pluribus agit Odoricus Rainaldus anno 1323. §. 67. qui etiam anno 1255. §. 41. refert fragmentum sententiæ a judice delegato latæ pro visitatione archiepiscopi Bituric. in provincia Burdegalensi.

Col. 69. n. LXXII. Johannes. Ex bulla Innoc. IV. certo colligitur illum fuisse consecratum Romæ a Jacobo patriarcha C. P. qui postea Urbanus IV. dictus est, nimirum an. 1261. ut rectè notat Chenutius.

Ea bulla sic habet in chartulario archiepiscopi Bituric. fol. 73.

URBANUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri archiepiscopo Bituric. salutem & apostolicam benedictionem. Etsi firmi propositi nostri sit exhibere nos omnibus favorabiles & benignos, tibi tamen, cui apud sedem apostolicam in minori constituti officio manibus nostris munus consecrationis impendimus, favorabiles esse volumus, tuamque personam intendimus multipliciter honorare. Tuis itaque supplicationibus benignum impartientes assensum, præsentium tibi auctoritate concedimus ut sex clericis tuis obsequiis insistentibus fructus & proventus præbendarum & beneficiorum, quæ obtinent in civitate ac diœcesi Bituric. cum ea integritate, cotidianis distributionibus duntaxat exceptis, facias per te vel alium aut alios ministrari, cum qua illos perciperent, si in ecclesiis in quibus præbendas & beneficia hujusmodi obtinent personaliter residerent, nec interim iidem clerici ad personalem residentiam in ipsis ecclesiis faciendam valeant coartari, non obstantibus quibuslibet ecclesiarum ipsarum consuetudinibus vel statutis juramento, confirmatione sedis apostolicæ, sive quovis munimine roboratis, seu si locorum diocesanis a sede sit indultum eadem, quod beneficiatos ecclesiarum suarum civitatum & diocesum ad residendum personaliter in ipsis ecclesiis per substractionem proventuum ecclesiarum ipsarum valeant coartare, contradictores per censurum ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum Viterbii 11. cal. Martii, pontificatus nostri anno primo.

Visitavit, uti diximus, jure primatiæ provinciam Burdegal. an. 1265. hujusque visitationis acta exstant in chartul. archiepiscopi Bituric. fol. 71.

Illum obiisse an. 1273. testatur Guillel. Nangius t. XI. Spicil. pag. 563. ac post eum, decanum Parisiensem Gaufridum de Pontechevroni electum fuisse ac statim mortuum, eique successisse Simonem de Bello loco. Sed illic error est; certum quippe est Guidonem de Soliaco fratrem Johannis sedisse medium inter Johannem & Simonem.

Col. 76. n. LXXV. Vide notas Baluzii ad vitas Paparum Avenion. pag 578. & 742.

Col. 78. n. LXXVI. *adde:* An. 1317. mense Julio Reginaldus fuit unus arbitrorum pro finienda lite inter Philippum Longum regem & Eudonem Burgundiæ ducem super hominiis Campaniæ & Briæ, ex recensione thesauri chartarum fol. 191. verso *Champagne.* De eodem vide notas Baluzii ad vitas Paparum Avenion. pagg. 742. & 1418. & tom. 1. annal. Tolos. pag. 29.

Col. 80. n. LXXVIII. *adde:* An. 1318. Fulcaudus de Rupe cavardi episc. Noviom. dicitur avunculus *oncle* Pontii de Mauritania vicecomitis de Aunayo. *Extrait du registre de la Chancellerie.*

Col. 81. B. n. LXXVIII. lin. ult. quod &c. assurgit, *lege* assurgebat olim, uti observat D. Roger, nunc enim depressum est hoc monumentum & ad libellam pavimenti æquatum. De eodem vide notas Baluzii ad vitas Paparum Aven. pag. 630. ejusdemque exstant sermones & alia opera in codice 5092. Biblioth. Colbertinæ.

Col. 82. n. LXXX. Vide notas Baluzii ad vitas Paparum Aven. pag. 1039.

Col. 83. n. LXXXI. Vide notas Baluzii ad vitas Pap. Aven. pag. 1302. & 1305. in qua reponendum est *die secunda Augusti* pro *nona.*

Col. 85. D. n. LXXXIV. Petrus Aimericus non fuit patriarcha Alexandrinus. Nam an. 1390. Simon Cramaudus fuit factus patriarcha Alexandrinus, uti recte tradit Spondanus, & adhuc ea dignitate ornatus erat an. 1409. quo decessit Petrus Aimericus. Eundem porro Simonem constat fuisse etiam administratorem perpetuum ecclesiæ Carcasson. ut patet ex litteris concilii Pisani tom. XI. concil. p. 2117. & ex Juvenale de Ursinis in historia Caroli VI. pag. 107. editionis regiæ, tum etiam ex actis congregationis ecclesiæ Gallicanæ celebratæ an. 1408. in codice 842. S. Victoris Paris. fol. 11. 12. & 15.

Col. 88. B. n. LXXXVI. ad quod profectus est, *adde*, in hoc concilio Basileensi fuit incorporatus an. 1433. die 22. Maii, ex libro diurno Petri Bruneti canonici Atrebat. qui fuit primus notariorum sacræ synodi.

Col. 90. n. LXXXVIII. Apud M. Chorier, *tom. 1. du nobiliaire de Dauphiné pag. 170.* legitur: Electio archiepiscopi Bituric. an. 1483.

Ibidem n. LXXXIX. *adde:* Ex placito anni 1485. patet Guillelmum de Cambray consiliarium in parlamento Paris. fuisse electum in archiep. Bituric. contra magistrum Petrum Cadoüet se dicentem ecclesiæ prædictæ archipræsulem, ex Baluzio.

Col. 98. n. XCV. De hoc archiepiscopo Baluzius intelligenda putat hæc verba Francisci Duareni ex lib. 3. cap. 3. de ministeriis ecclesiæ edito an. 1564. *Memoria repeto damnatum fuisse non ita pridem judicio curiæ centumviralis archiepiscopum Biturigum, quod sacerdotes aliquot Liburnicarum sive triremium præfecto vinciendos & remigio mancipandos tradidisset.*

Col. 102. A. n. XCVII. Carnuti in æde B. M. inaugurationi Henrici IV. regis interfuit an. 1594. *adde:* Qua de re sic scribit. Hugo Menardus in notis ad librum sacramentorum S. Gregorii pag. 409. *In coronatione Henrici IV. quæ facta est Carnoti, corona imposita est illi a Nicolao Thuano ejusdem civitatis episcopo, qui universum hujus celebritatis ritum perfecit, defectu archiepiscopi seu metropolitani, Senonensi tunc sede vacante, etsi Reginaldus de Beaune archiep. Bituric. ad sedem Senonensem a Rege nominatus, hanc consecrationem ad se spectare contenderet. Sed quia nondum a Papa confirmatus fuerat, episcopo cedere coactus est.*

Col. 108. lin. 3. dominus Aubracensis, *lege* dominus & abbas Aubracensis.

Col. 111. A. lin. 9. *sic legendum:* Juravit fidem Regi die 30. Anno 1706. consentiente, &c.

Ibid. C. in decanis n. VII. *adde:* memoratur 1119. in charta Leodegarii archiepiscopi præsulatus ejus anno vigesimo, indict. XII.

Col. 112. B. n. XVI. *adde:* An. 1244. mense Nov. B. decanus Bituric. ratam habet venditionem factam abbati Floriacensi ab Arnulfo de Aceyo milite, ex chartario Floriacensi fol. 165.

Ibid. D. n. XXVI. loco Petri de Murato ponendus videtur Stephanus de Mulseone gente Lemovix an. 1347. ex Baluzio.

Ibid. E. n. XXIX. *adde:* Erat Arvernus, decanatumque obtinebat adhuc an. 1377. ex eodem Baluzio.

Col. 113. A. post n. XXXIII. addendus videtur *Robertus Magistri*, idem fortasse qui supra n. XXXII. quem Baluzius asserit concilio Basileensi adfuisse 1435. Forte nimirum cum Hugone Grimaudi primum contendit de decanatu, vel abdicatum in ipsius gratiam iterum accepit per regressum.

Ibid. B. n. XXXVII. *adde:* Vivebat adhuc decanus Bituric. simulque S. Germani Autissiodor. anno 1473. 29. Junii.

Ibid. n. XXXVIII. *adde:* Senator clericus in parlamento Paris. qui quidem an. 1486. 19. Junii plurima obtinuit suffragia, ut esset præses in camera Inquisitionum, qua tamen dignitate caruit.

Col. 114. n. LIX. Chebon *lege* Cheron, & *adde:* antea præcentor & vicarius generalis Annæ de Ventadour, ac deinde officialis Parisiensis sub Francisco Harlæo archiep. necnon abbas de Caladia in diœc. Virdunensi.

Col. 117. E. n. XXIV. *adde:* Obiit 14. Jan. 1709.

Ibid. n. XXV. le Hours *lege* Lehourt, &c. fit thesaurarius, *adde* 5. Apr. 1709. cujus dignitatis possessionem accepit 5. Maii ejusdem anni.

Col. 124. A. ante n. IX. inserendus est Odo, qui an. 1185. nonnulla dedit ad censum Heliæ abbati Callovii, Henrico Bituric. archiepiscopo, ex tabul. Callovii per D. de Ganieres recognito.

Ibidem ante n. X. ponendi sunt Guido decessor ejus qui sequitur; Petrus an. 1227. paciscitur cum capitulo S. Juniani Comodoliacensis.

Ibid. C. post n. XXXI. addendi Johannes de Brittoneria & Boninus, quos absque nota temporis reperit D. Roger decanus ecclesiæ Bituricensis.

Col. 125. B. in indice abbatiarum ord. S. Bened. *adde:* Masciacum col. 141.

Col. 128. B. n. XXV. &c. *dele*, vel certe Sulpitio, qui sequitur postpone; nam Rainaldus nominatur in charta

Petri Bituric. archiep. controversiam inter Macharium abbatem Floriaci & Bernardum vicecomitem de Brucia dirimentis an. 1154. episcopatus dicti Petri XIV. indict. 2. ex chartul. Floriac. fol. 73. idemque Rainaudus seu Reginaudus reperitur 1156. ut diximus, & iterum reperimus in veteri documento, unde fortassis expungendus est Petrus I. n. XXVII. cui notam chronicam 1155. affingimus.

Ibid. C. n. XXXII. *adde*: jam præerat an. 1214. mense Septemb.

Ibid. D. ante n. XXXVI. addendus est Matthæus, qui duo bladi sextaria an. 1256. mense Aug. abbati Callovii dimisit, ex tabul. Callovii per D. de Ganieres recognito.

Col. 130. A. post n. LIV. ponendus est Hieronymus de Vacheriis electus per compromissum an. 1507. (congregatione Cazalis Benedicti nondum perfectè stabilita, nec habente capitulum generale neque visitatores) & confirmatus ab archiepiscopo Bituric. ex archivo domestico. Idem est quem D. Gougnon, qui pluribus abhinc annis nobiliarium Bituricense concinnat, vocat Jeronymum Baschetes anno 1508. Haud dubiè vero de abbatia contendit cum Johanne de Chaussé, seu potius le Chausse, quem conjicimus creatum fuisse abbatem a patribus congregationis Cazalinæ.

Ibidem post n. LVI. addendus Johannes Majoris abbas S. Sulpitii Bituric. quem Philippus de Luxemburgo episc. Cenoman. cardinalis & abbas Gemeticensis suum vicarium generalem hoc in monasterio constituit, dans ei potestatem monasterium & monachos regendi & visitandi, 18. Julii an. 1517.

Ibid. post n. LVII. ponendi sunt, Innocentius Gay, qui de consensu fratrum parocho S. Sulpitii Paris. duas dedit particulas è capite S. Sulpitii an. 1586. Sub quo etiam abbate vel præcedenti, N. Genlis Dyvoy dux Calvinistarum hanc abbatiam deprædatus est an. 1562. quo tempore monachi ad domum S. Gregorii, quam hodie incolunt Cistercienses de Bruxeria sanctimoniales, se se receperunt, ubi Christophorus Ulierden monachus obiit anno seq. mense Maio.

Item Petrus Machabeuf, qui die Maii XI. anno 1611. ejusdem sacri capitis particulam dedit parochiæ S. Sulpitii in comitatu Augiensi diœc. Rotomag.

Ibid. post n. LVIII. addendus est Carolus le Bouyer, qui sui monasterii historiam scripsit, hac eidem præfixa inscriptione: *Collectio rerum memorabilium, quæ sub unoquoque abbate in monasterio S. Sulpitii Bituric. contigerunt a fundatione usque ad an. 1675.*

Col. 143. B. ante n. XI. inserendus est Giramius abbas Mathiacensis *lege* Masciacensis, qui testis est an. 1110. in charta Leodegarii Bituric. archiepiscopi, Floriacensi cœnobio varias ecclesias in diœcesi Bituricensi confirmantis, ex chartul. Floriac. fol. 69.

Col. 144. E. n. XXXVI. Obiit mense Febr. *lege* 18. Martii.

Col. 145. A. n. XXXVII. Carolus Ranan *lege* Ravan, &c. 1689. mense Aprili. Cetera dele.

Ibid. n. XXXVIII. Edmundus Ravan de Vieilbourg, *adde:* clericatum abjecit, ut nuptias contraheret.

Col. 151. n. XXVI. Debitum naturæ persolvit an. 1211. *legit* an. 1212. noster D. Cl. Estiennot in Fragmentis Aquitaniæ part. 1. p. 282. post quem abbatem, recenset Hugonem electum eodem anno, *ibid.*

Col. 152. C. lin. 2. cum Johanne episc. Lemovic. *lege* cum Reginaldo.

Ibid. ante n. XXXV. inserendus est Guillelmus Bajuli prior S. Martini de Campis & postea Burdigol. abbas 1389. Vide hist. S. Martini de Campis p. 233. ubi laudantur archiva parlamenti in quibus sic legitur: *Maistre Guilleaume Bajule naguerres prieur de S. Martin des Champs & apresent abbé du Bourg de Deols.*

Ibid. E. n. XLI. *adde:* Cardinalis tit. S. Sabinæ, memoratur 1502. & 1506. in chartis authenticis collectionis D. de Ganieres vol. 3. episc. & 1512. in chartul. Landesiii, teste eodem D. de Ganieres.

Col. 156. A. ante n. XI. inserendus videtur Guillelmus Narmauli 1235. ex archivo eccl. Albiensis, teste Baluzio.

Col. 158. D. n. XIII. Collegium canonicorum instituit, *adde:* seu potius S. Dionysii monachos prope Exoldunum seculari toga indui permisit, cujus ecclesiæ decanum voluit esse abbatem Exoldunensem, *adde:* eaque lex etiamnum viget.

Col. 163. E. n. IV. *adde:* Testis est an. 1154. in charta Floriacensi.

Col. 167. A. n. LVI. Dionysius des Vignes, *al.* Franciscus de Vignies, qui an. 1584. interfuit concilio provinciali Bituricensi.

Col. 169. A. ante n. IX. ponendus est Michael Hennuier hujus loci monachus, & major prior an. 1515. quo Stephanus Poncher episc. Paris. & abbas Floriac. ei suas vices pro hac abbatia commisit. An. 1520. erat præpositus ejusdem cœnobii Fontisgombaudi. An. 1524. desierat esse major prior, qua dignitate tamen iterum potiebatur an. 1531. ac tandem die 10. Aprilis hujusce anni se ipse dicit abbatem Fontisgombaubi in instrumento capitulari. Ceterum semper se vocat doctorem in sacra pagina, & an. 1536. 19. Oct. doctorem in Theologia.

Col. 170. B. n. IX. P. Memoratur an. 1183. &c. *adde:* Item sedebat tempore Danielis abbatis Misericordiæ-Dei & Garini archiepiscopi Bituric. ex tabulis Landesii, quas exploravit D. de Ganieres.

Ibid. Johannes d'Azay, &c. *adde:* Jam sedebat anno 1425. & adhuc 1431. ex iisdem tabulis.

Col. 171. B. W. abbas tempore Stephani abbatis B. M. de Petris, ponendus est primo vel tertio loco, sive ante vel post Isembertum, qui vocatur etiam Isembardus, ex tabul. B. M. de Petris, quod exploravit D. de Ganieres.

Ibid. Isembertus, &c. *adde:* Is est fortasse J. memoratus 1187. in charta Henrici Bituric. archiep. sedis apost. legati. *Ibid.*

Ibid. C. ante Johannem II. ponendus est Olivarius de Sancto ultima die Maii 1481. sedis apost. protonotarius & abbas Prati-benedicti, ex schedis D. de Ganieres.

Ibid. D. Petrus Gaussin, *al.* Gossier.

Col. 172. D. n. VII. Almais, &c. *adde*, forte est eadem ac Adelais 1231. ex schedis nostri D. Jac. Boyer.

Ibid. E. n. XI. Isabella II. d Arenges, *al.* d'Areuges.

Col. 173. A. n. XV. Johanna I. de Vigny, &c. *adde:* filia Johannis de Chavenon domini de Bigny ex Margareta de Montespedon. Mortuam diximus 13. Julii, *al.* idibus, hoc est 15.

Ibid. B. n. XVI. Ejus tempore, &c. *adde*: an. 1487. Obiit VIII. idus Apr. 1492.

Ibid. n. XVII. Anna I. d'Anisoles, *al.* de Darizoles de Pierrepont ex priorissa de Sancerre.

Ibid. C. n. XX. *adde:* filia Nicolai celeberrimi patroni Avarici Biturigum, deinde prætoris, seu locum tenentis ballivii Bituric. ex Catharina Chevrier, eligitur 6. Martii 1564. ceditque an. 1570.

Ibid. n. XXII. Johanna II. d'Anlezy, *al.* d'Aulzy *adde:* A rege nominatur mense Nov. 1601. Hoc habet epitaphium: *Cy gist noble dame Jehanne d'Aulzy sixiéme abbesse de S.t Laurent depuis sa reformation, qui a regy XX.* lege *XXX. ans deux mois, & qui tresspassa le XII. de Janvier MDCXXI.* lege *MDCXXXI.*

Ibid. D. n. XXIII. *adde:* schedula regia nominatur mense Januario 1631. & obiit, &c. *adde:* ætatis anno 59.

Col. 174. A. n. XXVII. Francisca Angelica de Mareschaux sortita est nomen *de Tournan* a titulo cujusdam prioratus virginum dicti etiam *Tournehem* in pago Brigensi, quem eo tempore, quo designata fuit abbatissa, anno videlicet 1699. 14. Aug. possidebat, quo postea permutato cum titulo de la Presle olim regulari, tunc vero simplici, ut aiunt, ordinis S. Benedicti in diœcesi Remensi, hunc titulum non ita pridem nepti cuidam S. Laurentii alumnæ transcripsit. Abbatiæ vero possessionem apprehendit 27. Junii 1701. accepitque benedictionem 28. Julii ejusdem anni.

Col. 177. n. XXV. in margine (*al.* Gabrielis) dele, & expunge notam, quæ est ad calcem.

Col. 178. A. lin. 3. præsidis in senatu Paris. *lege* præsidis infulati in parlamento Rotomag. qui senator Parisiensis ad honores obiit.

Col. 180. D. in margine, *capitaine des gardes de l'appartement du Roy*, lege *capitaine des gardes de la porte.*

Col. 181. B. n. V. A. *hoc est* Andreas memoratus an. 1214. mense Sept. ex collectaneis D. Gougnon qui nobiliarium Bituricense adornat.

Ibid. C. ante n. X. addendus ex schedis ejusdem, Guillelmus abbas S. Ambrosii 1313. mense Junio.

Ibid. n. XI. *adde:* & 1396. die 4. Aug. ex charta authentica collect. D. de Ganieres.

Col. 182. D. n. XXVIII. Carolus Ranan *lege* Ravan.

Col. 187. D. ante n. XXIX. inserendus videtur N. Tissié, quem obiisse ferunt 1674.

Ibid. n. XXXI. Robertus le Hours *lege* Lehourt *& adde:* nominatur a Rege 14. Jan. 1683. canonicus S. Quintini 17. Apr. 1688. canonicus S. Capellæ Bitur. 15. Aug 1691. ejusdem præcentor 22. Martii 1704. nunc est thesaurarius ejusdem S. Capellæ.

Col. 188. D. n. VIII. *adde:* An. 1260. mense Martio elegit arbitros, qui lites inter ipsum motas & abbatem Flo-

riacensem, prioremque Sacri-cæsaris *Sancerre* definirent, ex tabul. Floriac. fol. 132. Post hunc abbatem addendus est Johannes abbas S.Satyri, qui mense Julio an. 1273. ratam habuit cessionem conventui suo factam a Floriacensi abbate, ibid. fol. 132. verso.

Col. 189. B. n. XVI. *adde*: frater & vicarius Claudii, &c. sedebat 21. Aug. 1551. & 1559. quo anno dicitur tutor & curator liberorum fratris sui Gabrielis de la Guiche equitis ordinum; ex chartis authent. collectionis D. de Ganieres.

Ibid. n. XXII. &c. dele totum.

Ibid. n. XXIII. *lege* XXII. & *adde*: antea prior & pastor S. Germani in Laya, quarum dignitatum cessione, obtinuit post mortem Johannis de Montpezat abbatias S. Satyri & Loci-regii; dictus vero de Mornay de la Villetartre marchionis de Montchevreil S. Germani gubernatoris consanguineus, quem inter abbates n. XXII. minus cautè collocamus, prioratum S. Germani una cum animarum cura accepit, sub eoque facta est unio dicti prioratus cum ipsa parochia (cui, licet exigente Rege, Augustinus Nicolaus Laguié nunquam consentire voluerat) abbate B. Mariæ Columbariensis *de Coulombs* a quo dependebant, annuente; ac deinde dictus de la Villetartre nominatus fuit abbas de Cartovoro in diœcesi Suession. sed nunquam S. Satyri, nec Loci-regii.

Ibid. n. XXIV. *adde*: Hujus abbatis tempore, hanc in abbatiam inducti sunt canonici Regulares ex reformatione *du Boucachard* in Normannia, expetente eminentissimo cardinali & archiepiscopo Bituricensi.

Col. 190. D. n. XX. *adde*: Memoratur an. 1502. in charta authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 191. A. n. XXX. Addimus epitaphium, quod legitur apud S. Carilefum *S.t Calais* diœcesis Cenomanensis in xenodochii oratorio:

HEU JACET.

Qui hanc ædem erexit,

Pauperum thesaurarius, imo & thesaurus absconditus,

Lucerna sub modio posita

THOMAS LE GAC.

Vir nomine, ac re, apostolicus,

Presbyter sancti Karilephi apud Vindocinenses,

Summum sacerdotem imitatus est Christum,

Quem Spiritus Domini unxit evangelisare pauperibus misit sanare contritos corde.

Abbas sancti Nicolai Miseriacensis apud Bituriges,

In commenda regularitatem commendavit,

Et quod pedum invitus admisit, lubens dimisit:

Regi a consiliis, ab eleemosinis, a concionibus,

Prudentia, misericordia, doctrina enituit.

In consilio providus, in charitate fervidus, in eruditione profundus,

Egenorum patronus & cliens.

Pauperes clientes suos ut animæ suæ patronos coluit:

Et pavit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deduxit eos:

Hujus Xenodochii institutor, administer & accola.

In hereditate Domini moratus, in habitatione sancta coram ipso ministravit.

Et tandem

Quam in omnibus requiem quæsivit, invenit.

Cum obstructus humoris superflui meatus,

Factus est in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Die 15. Septembris anno salutis 1693. ætatis suæ 77.

Ibid. n. XXXII. Ludov. II. Pertat, &c. *lege* de Perta, &c. ex schedis D. Maillart patroni in supremo senatu Parif. ad an. 1699.

Ibid. n. XXXIII. *adde*: Nominatur 28. Junii an. 1704.

Col. 194. B. ante n. XVII. inferendus est Helias, qui 1322. die Martis post festum Pentecostes Odonem de Monte-falconis beneficum expertus est.

Ibid. D. n. XXVII. & 1655. *dele*, vere enim obiit 1651. 26. Junii.

Ibid. E. n. XXIX. *adde*: Obiit an. 1688. 14. Maii.

Ibid. n. XXX. *adde*: Nominatur 14. Aug. 1688.

Col. 196. D. ante n. VII. dandus est locus Radulfo 1232. ex tabulis B. Mariæ de Petris, quas exploravit D. de Ganieres.

Col. 198. C. n. XXXVI. *adde*: 1. die Aprilis.

Col. 201. E. n. 1. *adde*: Obiit VI. cal. Julii.

Col. 203. B. n. XXIV. *adde*: Pervenit ad an. 1469. ex quodam catalogo per D. de Ganieres digesto, in quo etiam reperitur Petrus de Cloué annis 1468. & 1478. per cessionem, uti videtur, præcedentis, quam impugnavit Johannes qui sequitur.

Ibid. C. n. XXVIII. Antonius, &c. *al.* Petrus, quomodo se legisse testatur D. de Ganieres in tabulis domesticis.

Ibid. n. XXX. *adde*: Jam an. 1500. præerat, ex schedis D. de Ganieres.

Ibid. D. n. XXXII. *adde*: In suo epitaphio dicitur etiam *Maistre des œuvres de l'abbaye de Deols.* Obiit an. 1553. &c. at jam anno 1551. cesserat.

Ibid. n. XXXIII. *adde*: Professionem emisit pro monasterio Villalupæ 21. Maii 1535. eam excipiente Jacobo abbate S. Florentii & S. Salvatoris de Villalupe in sacello de Graville Parisiis in vico S. Antonii; quo etiam anno bullam a Paulo III. accepit 19. cal. Jan. sibi permittentem prioratum S. Nicolai de Fagulis *al.* de Fastellis possidere per cessionem Petri de Thiville prioris claustralis Burgidoli. Denique an. 1551. dicitur abbas Landesii, Regis consiliarius & eleemosynarius ordinarius, subprior, *al.* subpræpositus Burgidoli, & prior de Seillon. Memoratur etiam annis 1554. 1564. & 1573.

Ibid. n. XXXIV. religiosus Mercedis Dei *lege* Misericordiæ Dei.

Col. 205. B. n. VI. *adde*: Memoratur etiam an. 1204. in tabulis Landesii, quas exploravit D. de Ganieres.

Ibid. C. n. X. *adde*: Jam an. 1220. cum Egidio abbate Oliveti litem diremit inter Rodulfum dominum de Buzençois & abbatem ac monachos Landesii, præsente Gaufrido abbate S. Genulfi, ex iisdem tabulis.

Col. 206. C. n. XXV. Johannes d'Estampes *adde*: Senator Parif. jam an. 1625. cleri Gallicani comitiis Lutetiæ habitis adfuit, & eorumdem promotor exstitit, deputatus ex parte provinciæ Parif.

Col. 212. C. n. X. lin. 3. recusans *lege* cum recusaret; & *adde*: Sedebat etiam 1434.

Ibid. D. ante n. XII. inferendus est Johannes II. 1443. ex tabulis Landesii per D. de Ganieres exploratis.

Ibid. n. XIV. Antonius, &c. *adde*: ex priore an. 1497. die 27. Aug. occurrit abbas 1511. &c.

Ibid. n. XV. Thomas *adde*: Præerat jam an. 1521. 1532. &c.

Ibid. n. XVII. Johan. II. de Lister, *al.* de Lisle, jam an. 1575.

Ibid. E. n. XVIII. *adde*: ex priore fiduciarius abbas pro domino de Dreux, per cujus obitum fuit verus abbas 1589. &c.

Col. 213. A. n. XXIV. *lege* N. Barrin de la Galissoniere.

Ibid. B. Bliardus, &c. *adde* 1154.

Ibid. D. Stephanus *adde*: Memoratur adhuc 1457. & 1460. in tabulis Landesii.

Ibid n. de Villetem seu de Villetertre, dele totum, uti jam diximus in hisce nostris observationibus col. 189. n. XXII.

Col. 214. C. ante n. VI. ponendus est Egidius 1220. de quo vide supra col. 205. n. X.

Col. 216. A. n. IV. *adde*: jam an. 1201. ex schedis D. de Ganieres.

Ibid. B. ante n. XIII. ponendus est Stephanus 1240. ex iisdem schedis.

Ibid. E. n. XXXI. *adde*: sedis apost. protonotarius 1511. & 1514. *ibid.*

Col. 217. A. lin. 3. & Valatre, *al.* Valeru, *adde*: 1558. 67. 79. & 1580. *ibid.*

Ibid. n. XXXV. *adde*: & 1587.

Ibid. n. XXXVI. *adde*: Obiit in suo monasterio 1617. mense Martio, ibidem sepultus juxta principem aram.

Ibid n. XXXVII. *adde*: Vivebat adhuc titulo abbatis insignitus annis 1620. & 1621.

Col. 221. A. n. XX. *adde*: filia Guillelmi marchionis de Chasteauneuf regiorum ordinum cancellarii ex Maria de la Chastre, die 25. Martii an. 1582. ætatis sexto novitiali habitu induta est in parthenone S. Laurentii, ibique professionem emisit an. 1599. XI. Junii. Ejus elogium texuit Jacoba de Blemur.

Ibid. D. n. XXII. Deinde Anna de Vaudetar facta est

abbatissa S. Jacobi Vitriacensis prope Parisios, *lege* S. Jacobi prope Vitriacum crematum semileuca Vitriaco Gallico in dioec. Catalaun.

Ibid. E. abbatiis dioec. Bituric. addendus est parthenon S. Claræ cujus abbatissæ, Catharina du Mas 1500. 10. Apr. ante Pascha & 1511. 12. Martii, ex chartis authenticis collectionis de Ganieres, volum. 4. abbatiarum, & N. Potin, quæ obiit 1692.

Col. 277. E. n. LXVI. Diximus hunc episcopum unctionem suscepisse a Petro de Collemedio archiepisc. Rotomag. Baluzius notat eum fuisse consecratum a Philippo Bituric. archiep. ex chartul. Bituric. archiep. fol. 70. verso.

Col. 287. n. LXXIV. *adde*, fratrem habuit nomine Jacobum Andreæ, quem Rex nobilem fecit *in gratiam dilecti & fidelis consiliarii Regis Petri episcopi Claromontani fratris dicti Jacobi, mense Februario 1343.* ex Baluzio, regesto LXXIV.

Col. 289. A. n. LXXV. *adde:* sedebat adhuc in cathedra Claromontensi an. 1354. ut patet ex codice hominiorum episcopi Clarom. pag. 256. Deinde evasit episc. Uceciensis, ex Baluzio, ex quo infert vir clariss. Urbanum V. fuisse ipsius vicarium in spiritualibus, primum in ecclesia Claromontana, deinde in Ucetiensi: sic enim legitur in articulis oblatis Clementi VII. pro dicto Urbano V. fastis sanctorum adscribendo, quorum exstant fragmenta apud Bzovium an. 1370. §. 16. & apud Papirium Massonum in vita Urbani; *Fuit Urbanus vicarius in spiritualibus Claromontani & postea Ucetiensis episcopi*, quod ita videtur intelligendum esse, ut fuerit vicarius illius hominis, qui primo fuit episc. Claromont. & postea Ucetiensis, hoc est Petri de Agrifolio.

Col. 290. n. LXXVI. *adde:* Occurrit 17. Septemb. an. 1375. in charta authent. collect. D. de Ganieres vol. 5. episc.

Col. 291. n. LXXVIII. *adde:* cancellarius Franciæ dicitur 1423. 16. Martii, 1424. 8. Jan. & 1425. 16. Dec. Sed an. 1437. 20. Decemb. 1440. 17. Dec. & 24. Martii, necnon 1441. 2. Dec. 1444. 18. Maii & 8. Jan. dicitur tantum Regis consiliarius, in chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. 5. episcoporum. Sic autem pag. 292. lin. XII. interpunctis distinguenda est; *eodemque an. 1444. efflavit animam. Die V. Martii notatur, &c.*

Col. 308. ante n. XLVII. addendus Gabriel du Croc præpos. Claromont. deputatus pro Bituricensi provincia ad comitia cleri Gallicani Parisiis habita 1615.

Col 311. decanorum Claromontensium parum inversus est ordo, quem sic restituimus.

I. Salomon, &c.

II. Robertus, &c.

III. Hugo subscribit instrumento fundationis ecclesiæ seu sacelli S. Nicolai de Claustro, post Durantum episcopum, Claromont. Hugonem præpositum, & Attonem abbatem, mense Junio feria III. Luna VIII. annus non notatur, ex tabul. eccl. Clarom. & probat. hist. Arvern. pag. 254.

IV. Fulco præsens memoratur in dedicatione ecclesiæ S. Timothei & S. Crucis Bredonensis apud Arvernos an. 1095. cujus monasterioli historiam collegit D. Cl. Estiennot ex chartis originalibus.

V. Anselmus subscribit donationi basilicarum duarum Veteris-Brivatæ, ecclesiæ S. Saturnini, &c. factæ a Durando episc. Claromont. Petro de Chavanon fundatori cœnobii Piperaci, ex tabul. hujus monasterii. Idem Anselmus decanus legitur tempore Guillelmi de Baffia episc. Clarom. cujus litteris pro S. Porciano subscribit an. 1100.

VI. Ademarus testis est cum Attone abbate in litteris Willelmi episcopi dantis ecclesiæ B. Mariæ Clarom. & canonicis ecclesiam S. Martini *dals Olmas* seu de Ulmis, & villam de Grenoillas. Idem memoratur an. 1100. in altero instrumento, & 1111. tempore Aimerici episcopi in charta Casæ-Dei. Insuper an. 1117. calendis Septembris consentit donationi ecclesiæ S. Laurentii Alsonensis, quam Aimericus cessit Casæ-Dei. Denique nominatur an. 1118. in charta Piperac. & in alia Arthonæ.

VII. Petrus I. post Aimericum episc. subscribit chartæ an. 1137. ind. XV. X. cal. Maias, ex tab. Cantogilensi.

VIII. G. decanus subscribit dono domus hospitalis Montis-
Col. 313. A. Penceriii an. 1193. Idem est, quem supra n. VI. diximus nominari in instrumento electionis Roberti d'Auvergne an. circiter 1196. quam postulavit cum capitulo confirmari ab archiepisc. Bituricensi. Idem decanus testis in charta Delphini, &c. *Notatur G. decanus in multis aliis instrumentis a Baluzio editis ab an. 1195. ad 1207.* Sed hæc ad duos pertinent, ad G. scilicet, de quo nunc sermo, & ad Guillelmum qui sequitur, ab anno saltem 1203.

IX. Guillelmus I. &c.

Col. 314. A. ante n. XXIII. addendus Guigo de Gebenna testis in pacto matrimonii contrahendi inter primogenitum comitis Valentinensis & unam ex filiabus D. Dalphini, quæ prior ad ætatem nubilem pervenerit, 1283. pridie idus Julii, tom. 2. hist. Delphinatus pag. 25.

Col. 316. C. Decanis eccl. Clarom. addendus est N. de Lair, simul etiam vicarius generalis, quem Rex nominavit abbatem Issiodori 12. Jan. 1721.

Col. 317. A. n. I. *adde:* jam an. 1131. testis in charta Aimerici episcopi Claromont. de compositione facta super quibusdam ecclesiis inter cœnobium Cluniac. & ecclesiam Claromont. Biblioth. Sebus. pag. 448.

Col. 320. B. post seriem abbatum S. Genesii, addendus Guido de Chan vel de Champ memoratus in necrol. Bellimontis, V. idus Maii.

Col. 326. lin. 4. cum Roberto *lege* cum Atanulfo.

Ibidem D. n. XXV. Diximus hunc non ultra annum 1350. eam abbatiam rexisse; Adhuc tamen die 13. Martii an. 1356. nuncupatur abbas S. Illidii, & alter generalium moderatorum subsidii ab ordinibus provinciæ imperati ad patriæ defensionem, in charta authentica collect. D. de Ganieres. Translatum vero fuisse ad abbatiam S. Victoris anno 2. Urbani V. eique successisse in Illidiana Petrum abb. Laubiensem tradit Baluzius.

Col. 344. E. n. XXIX. *adde:* ex priore B. M. Deauratæ apud Tolosam, quem Baluzius scribit ex schedis Henrici Suarez creatum fuisse abbatem bulla Urbani V. anno 3. ejus pontificatus.

Col. 349. n. XXXVIII. lin. 2. ex Diana de Poitiers, *lege* ex N. de Leviston nobili femina è Scotia.

Ibid. C. n. XXXIX. *adde:* vacante abbatia per cessionem comitis Arverniæ, Andreas Carty presbyter nominatur œconomus in spiritualibus 19. Junii 1592. & 3. Julii ejusdem anni confirmatur a majori consilio.

Col. 351. B. n. XLVI. abbas Igniacensis *lege* Signiacensis in Campania.

Ibid. C. n. XLVIII. lin. 2. superioris patruus *al.* frater.

Col. 357. A. n. XLI. Camillus *al.* Ferdinandus episc. Carnot.

Ibid. B. ante n. XLIII. inserendus est Antonius Charpin de Genetines comes Lugdunensis & vicarius generalis ecclesiæ S. Flori, nominatus a Rege 12. Apr. 1705. at mox cessit designatus abbas Piperacensis.

Col. 358. E. Nota quæ est ad calcem omnino eradenda.

Col. 359. B. XVIII. *adde:* Memoratur 1433. in charta authentica collectionis D. de Ganieres, & an. 1449. vocatur administrator perpetuus abbatiæ seu monasterii villæ Issiodori, in arresto hujus anni, ex Baluzio.

Ibid. C. n. XXII. Ludovicus I. Doreille, *al.* d'Ourelle, *adde:* canonicus ecclesiæ Paris. obiit 28. Nov. 1523. sepultus in ecclesia cathedrali Paris.

Col. 364. ante n. IV. inserendus est Stephanus abbas 1236. qui sedit annis circiter 40. ex Baluzio.

Col. 365. A. ante n. X. præmittendus est Cathardus 1360. ex eodem Baluzio.

Ibid. C. n. XV. Robertus de la Ruë *al.* de Larere.

Col. 366. A. ante n. XXIII. ponendus est Franciscus de Montignat 1504. ex eodem Baluzio.

Col. 368. B. n. XVIII. N. de de Montmorin *lege* Godefridus de Montmorin, cui præmittendus est Hugo I. n. XIX. nam iste Godefridus memoratur an. 1433. 25. Jan. 1439. 26. Febr. & 1441. 15. Aug. in chartis authenticis collect. D. de Ganieres vol. X. abbatiarum.

Col. 370. E. ante n. XVII. inserendus est Elyas de Malasayda, qui cum esset abbas Belli-loci ad Dordoniam dioec. Lemov. accusatus a suis fratribus de Simonia & aliis criminibus, post diutinas lites in curia Romana usque ad annum V. Johannis papæ XXII. hoc anno translatus est ad abbatiam Ebrolii, ex Baluzio.

Col. 372. A. n. XXXI. Laurentius l'Empereur de quo fit hic mentio, reperitur abbas post N. du Val mense Apr. 1691. ac post hunc Laurentium, iterum domnus du Val eodem anno.

Col, 374. C. n. XLV. *Cessit prioratum Missionariis S. Lazarii:* Monemur tunc fuisse priorem titularem Edmundum Menestrier, quando hujusce prioratus facta est unio.

Col. 382. C. adde inter abbatissas incertæ ætatis, Mariam de Bessa memoratam in necrol. domestico, IV. idus Martii, & Margaretam de Galinet, IX. cal. Octob.

Col. 389. C. n. XIV. Guillelmus, &c. *lege* Idem Stephanus qui supra n. XIII. Ricomagensis abbas tantum, societatem init cum Guillelmo abbate Piper. &c. an. 1264. mense Nov. Sic autem incipit hæc charta: *Nos St. divina miseratione humilis abbas Riomensis.......* sicque definit: *In cujus rei testimonium*

litteris præsentibus sigilla nostra duximus apponenda. Actum anno Domini MCCLX. quarto, mense Novembris.

Ibid. E. n. XVIII. *lege* XVII. *adde*: Jam an. 1289. vel certe 1290. *Guido & Stephanus abbates humiles Riomensis & Cantoënnensis Claremont. diœcesis dederunt procurationes suas ad ratificanda ea quæ in concilio apud Nobiliacum congregato fierent ab archiep. Bituric.* Hoc autem concilium habitum est an. 1290. ex veteri registro Piperaci notato *IX.* sacco 23.

Col. 393. C. *concessis indulgentiis*, in litteris Henrici archiepiscopi ea de re scriptis hæc leguntur: *Ceterum ecclesia Cantoënnensis, quæ antiquitus, ut asseritur, & celebris fuit & magni nominis, inpræsentiarum nullas habet possessiones.*

Col. 395. C. n. XI. Armandus, *lege* Andræas Armandi, sic enim ipsius nomen legitur in procuratione data ad petendum ab abbate Piperacensi successorem, his verbis: *In nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, amen. Cum vacante monasterio Chantoënnensi per liberam resignationem à fratre Andrea Armandi abbate ipsius monasterii, &c.*

Col. 396. E. n. XXVI. *adde*: Memoratur jam an. 1529. 18. Jan. quo dicitur baccalaureus in jure civili, & commissarius a clero deputatus pro facto subsidiorum in Arvernia inferiori, & adhuc 1545. & 1554. ex chartis authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 398. A. n. VII. Guido de Rivo *adde*: du Ruif Gallicè, jam 1437. x. Jan. 1442. 20. Jan. & 1449. 14. Sept. unus ex commissariis ad impositionem vectigalium in superiori & inferiori Arvernia: ex chartis authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 403. n. XVII. Johannes, &c. *al.* Gabriel de Morlon ex comitibus de Caylus.

Col. 407. A. ante n. III. inserendus est Annotus d'Aubieres schedula regia designatus abbas ante diem 9. Decembris 1593. qua die, donec præfatus Annetus bullas obtinuerit, & iterum 12. Julii 1594. Rex nominavit œconomum Antonium Giganon; verum postea cedente Anneto in gratiam Antonii de la Roche presbyteri diœc. Clarom. cum assensu Regis, ultima die Aprilis an. 1596. Rex prædictum œconomum tertio nominavit, qui Antonio de la Roche, quando bullas accepisset, rationem suæ administrationis redderet, 26. Junii 1596. approbante post biduum majori consilio.

Ibid. E. n. V. *adde*, jam an. 1421. mense Junio, ex charta authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 413. B. n. XXX. Stephanus Issartel, *lege* Dissarteaux 1431. 1. Aug. ex charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Col. 415. E. n. XIII. *adde* & 1537. 22. Decemb. ex charta authent. ejusdem collectionis.

Col. 416. D. n. XXIII. *adde*: Romæ proclamatur 27. Nov. 1719.

Col. 418. C. n. XVIII. *adde*: Nominatur 13. Junii 1710.

Col. 421. A. ante n. VI. addendus est Odo 1252. post octavas Pentecostes.

Col. 421. A. ante n. VI. addendus est Odo 1252. post octavas Pentecostes.

Ibid. n. VII. Petrus I. *adde*: cognomento de S. Habundo 1259. die Veneris ante Purificationem B. M. & in octavis Nativit. Domin.

Ibid. n. X. *adde* & 1268. die Veneris post octabas festi Omnium SS.

Ibid. n. XII. Gaufridus occurrit annis 1274. 75. & 76. ac proinde Guido ejus antecessor an. 1276. nonnisi tanquam abbas antiquus præesse potuit.

Ibid. n. XIV. Gaufridus, &c. *adde* 1280. & 1283.

Ibid. n. XVI. Guarnerius, &c. *adde* 1302. & 1304. die Veneris post octabas Purificationis B. M.

Ibid. lin. ult. mentio fit Antonii, &c. *lege* Auberti, ipsomet qui causam errandi præbuerat, monente.

Col. 423. n. II. *Ejus effigies ænea conspicitur in majori ecclesia*, dele hæc verba.

Ibid. n. III. lin. 2. An. 1324. die 13. Julii univit, &c. *lege* Permutationem ecclesiæ de Jax in diœcesi S. Flori cum ecclesia de Vals in diœcesi Aniciensi approbavit 13. Julii an. 1324. unde an. 1325. die lunæ post festum Nativit. B. M. prædictum prioratum de Jax contulit cuidam canonico Piperacensi.

Col. 428. B. n. XII. *adde*: Regi a consiliis, qui adfuit comitiis superioris ac inferioris Arverniæ apud Issiodorum habitis an. 1441. mense Jan. ex charta authent. collectionis D. de Ganieres vol. XI. episc.

Col. 432. B. n. XXII. *adde*: Bullam accepit a Gregorio XV. datam IV. idus Febr. 1572. sibi permittentem a quibus vellet inaugurari prælatis. Altera ejusdem anni V. idus Febr. inscribitur Regi, qua notum illi facit summus pontifex se loco Johannis nominasse Petrum de la Baume ad episcopalem S. Flori cathedram. Item alia bulla Bituricensi archiepiscopo inscripta est, qua ei significat se vacanti per obitum Johannis ecclesiæ S. Flori providisse Petrum de la Baume. Denique anno seq. Jacobus Amyot episc. Autissiodor. & major Franciæ eleemosynarius affirmat se fidelitatis sacramentum recepisse a Petro de la Baume episc. S. Flori 15. Aug. 1573.

Col. 433. A. n. XXIV. Raimundus Rouchon, &c. *adde*: Dicitur magister in theologia ac presbyter diœc. Cadurc. in bulla absolutionis data *6.* Martii 1598. Altera diei præcedentis in qua fit mentio obitus Petri ei permittitur a duobus tribusve episcopis quos voluerit inaugurationem accipere. In altera Bituricensi archiepiscopo inscripta 6. Martii 1598. appellatur Raimundus d'Ursé episcopus S. Flori post obitum Petri de la Baume. Vocatur autem Raimundus de Rouchon presbyter, jurisdoctor ac Regis eleemosynarius, episc. S. Flori ac nuper bulla pontificia confirmatus, in procuratione quam ipse dedit an. 1599. 29. Martii ad apprehendendam possessionem; quam revera tertio post die, 1. Maii apprehendit per procuratorem; dicitur autem episcopus nec solum electus, in bulla pro prioratu S. Petri de Regula, data VIII. idus Aug. 1599.

Col. 445. n. XXXVI. *adde*: Is est B. notatus 1424. die ultima Decemb. in charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Ibid. n. XXXVII. *adde*: Memoratur 1440. 18. Martii & 1448. 12. Aug. in chartis authent. ejusdem collectionis.

Col. 447. C. n. LVII. Hercules Mausieri, *al.* Manzieri, *adde* jam abbas an. 1657. ineunte ex nuntiis publicis, sedebat adhuc an. 1674.

Col. 450. n. X. *adde*: neptis Petri de Cellareirs, quondam abbatissa dicitur an. 1268. quo ipsa & Bompara, quæ sequitur dederunt aliquid monasterio S. Flori, ex schedis D. de Ganieres.

Ibid. n. XIII. *adde*: Jam præerat mense Aprili anni 1283. quo recognovit Yvonem abb. Cluniac. confirmasse donum viginti sextar. bladi singulis annis ad vitam, factum a Gaufrido priore S. Flori & conventu, Agneti & Yolat. monialibus Blasiliæ, neptibus dicti prioris, filiabus vero domini Raynerii Viridis militis assignatum super decima prioratus de Menteyra ad dictum Gaufridum pertinentis, seque in dictis nihil juris habere, &c. ex chartis S. Flori quas exploravit D. de Ganieres.

Col. 451. C. n. XXXVI. *adde*: Nominatur 20. Apr. 1715.

Ibid. addendæ Sibilla prius abbatissa de Casis, cujus obitus reperitur in necrologio hujus parthenonis; & Indulgentia, quæ memoratur in necrol. domestico, testante nostro D. Jacobo Boyer.

Ibid. E. Diximus anno circiter 1075. curam hujus cœnobii habuisse S. Petrum de Chavanon, *legendum* ante an. 1062. quo quidem anno in solitudinem se recepit, ex tomo 2. Spicil. p. 698.

Col. 456. B. abbatissis S. Petri de Casis quæ incerta ætate vixerunt, addenda Margareta de Alegrio, IV. nonas Aug. ex necrol. domestico.

Col. 461. A. n. XVII. lin. 2. exstinctus 1246. *lege* cessitque an. 1246. desinente, superstes adhuc anno saltem 1248. XVII. calend. Maii, qua die subscripsit testamento Bertrandi de Vetula Brivata, domini de Talliaco, hoc modo: *Ego Pontius Operarii, quondam abbas Piperaci, testis rogatus, subscripsi, signavi & sigillavi.* Et in sigillo cernitur agnus Paschalis cum hac epigraphe: *Sig. Pontii Operarii.*

Ibid. n. XVIII. *adde*: jam abbas 1247.

Ibid. n. XIX. *adde* antea prior S. Laurentii de Coiroto diœc. Vivariensis, jam præerat abbas anno 1273. mense Apr. quo anno & mense quandam acquisitionem factam in *tenemento* delcoin in parochia S. Justi approbavit. Rexit ad an. 1276. *adde* ante Pascha, ut videtur, hoc est 1275. secundum veterem calculum, hoc enim anno successor ejus fidem clientelarem episcopo Claromont. promisit.

Ibid n. XX. *adde* antea prior S. Pontii.

Ibid. n. XXII. *adde* jam abbas 1327. post biennium Stephano de Salgues domino de Mercorio hominium præstitit pro quibusdam abbatiæ prædiis, & an. 1331. fidem juravit episcopo Claromont. *col. 159. D. instr.*

Col. 462. A. n. XXIII. *adde*: An. 1336. die 4. Febr. hominium exhibuit episcopo Clarom. hoc est more Gallico 1337. & adhuc 1344.

Ibid. n. XXIV. *adde*: antea prior Podemniaci, anno scilicet

1339. & prior Veteris Brivatæ 1351. hominium fecit ep. Clarom. Henrico an. 1379.

Ibid. n. xxv. lin. 4. mense Octobri, *lege* 1. die Maii, ex registro propria manu successoris exarato, ex archivo domestico.

Ibid. n. xxvi. *adde* electus fuit abbas, ut ipse propria manu scripsit in registro suo mox laudato, 7. Maii feria vi. ante Ascens. Domini an. 1399. cum tunc esset prior Veteris Brivatæ. Confirmatus fuit a vicario generali S. Flori 21. ejusdem mensis, & benedictus Balneis *Bagnols* per A. fortasse H. episc. in die Exaltationis S. Crucis, ac tandem die Dominica Trinitatis, quæ fuit dies S. Clementis 23. Nov. eodem anno 1399. fuit receptus a canonicis. Moritur anno seq. *lege* 1400. 30. Julii.

Ibid. n. xxvii. *adde:* ex priore Bajassiæ fuit electus mense Aug. anni 1400. & an. 1401. die 30. Decemb. hominium præstitit Henrico episcopo Clarom.

Ibid. n. xxix. *adde:* Raimundum de Torciaco æmulum passus est sex annis, cum quo tandem iniit concordiam, dato ei Veteris Brivatæ prioratu, & assignata super abbatiæ redditibus annua pensione 80. florenorum auri.

Ibid. n. xxx. *adde:* ex priore Podemniaci abbas benedicitur *ad Chaliez* in sacello S. Magdalenæ ab Antonio de Lautrin episcopo S. Flori 1. Decemb. an. 1471.

Col. 477. A. ante n. xxiii. addendus videtur Radulfus II. testis cum Dalmatio abbate Riomensi, in dono quadraginta solidorum, quod ipse Dalmatius fecit Bertrando ejus fratri, pro vicaria de Jazende in parochia S. Ilpidii. Fuit autem Dalmatius abbas Ricomag. & præpos. Piperaci ab an. 1080. ad 1092.

Ibid. n. xxiv. *adde:* & adhuc 1139. mense Julio, ex charta Piperaci.

Col. 484. B. n. xxii. *adde:* Notatur ejus obitus an. 1273. in necrologio domestico, quod D. de Ganieres exploravit.

Col. 485. n. xxvi. *adde:* Obiit iv. nonas Octob. ex necrolog.

Ibid. ante n. xxviii. inserendus videtur G. de S. Nectaire notatus in necrologio, iv. nonas Decemb. ex schedis D. de Ganieres.

Col. 493. n. xxv. obiit iv. calend. Aug. *al.* Martii, post quem dandus videtur locus Petro de Monteacuto, qui notatur in necrologio xvi. calend. Augusti 1281. testante D. de Ganieres.

Ibid. E. n. xxvi. lin. penult. iv. idus Febr. *al.* Martii 1304. ut asserit D. de Ganieres.

Col. 494. A. ante n. xxviii. addendus videtur Astorgius de Monte-acuto, quem diximus abbatem Secureti lin. 4. hujus columnæ; in necrologio siquidem S. Julliani Brivat. ad iv. nonas Martii an. 1293. dicitur quondam decanus eccl. Brivatensis, *ex D. de Ganieres.*

Ibid. n. xxxiii. *adde:* An. 1419. viii. cal. Julii dedisse capitulo dicitur 40. libras & obiisse 1426. xiv. cal. Apr. ex necrol. domestico, seu 20. Martii ex obituario FF. Minorum Clarom. quorum sacristiam in vestimentis decoravit, *ex D. de Ganieres.*

Col. 495. n. xxxv. obiit 1479. *adde* 2. cal. Nov. ex necrol.

Col. 497. E. abbatibus S. Germani addendus est B. de Pauliaco, qui obiit iv. cal. Octob. ex necrol. S. Julliani Brivat. quod exploravit D. de Ganieres.

Col. 507. n. xxxii. *adde:* Obiit Odacher vi. idus Maii, ex hagiologio ecclesiæ Lemovic.

Col. 511. C. n. xxxix. *adde:* Obiit iv. idus Junii, *ibid.*

Col. 512. n. xl. *adde:* Hilduinus obiit in Domino ix. cal. Julii, & in festo S. Johannis Bapt. an. 1014. est traditus ecclesiasticæ sepulturæ in quadam capella a parte Septentrionali B. Martini Lemovic. basilicæ adjacente, ex D. Cl. Estiennot p. 2. Fragm. hist. Aquitan. p. 381. & p. 1. pag. 130.

Col. 514. A. n. xli. Occubuit an. 1020. *al.* 1022. ex nostro D. Cl. Estiennot p. ii. Fragm. hist. Aquitan. pag. 382.

Col. 515. D. n. xlii. Jordani mors anno 1052. tribuitur, *al.* 1051. iv. vel vi. cal. Novemb. ex eodem D. Cl. Estiennot.

Col. 517. A. n. xliii. Rebus humanis exemtus est an. 1073. *adde* vii. idus Julii.

Col. 520. n. xlvii. *adde:* De eo legimus apud Cl. Estiennot parte ii. Fragment. histor. Aquitan. *Et quia ea quæ episcopali officio incumbebant, exsequi occasione infirmitatis hujusmodi non audebat, coadjutorem sibi quæsivit R. patrem D. Rainaldum Petragor. episc. qui domini Petri Lemovicæ præsulis vices supplens, ipsoque domino Petro aliquotiens assistente per diœcesim Lemovic. sacros ordines ministrabat, &c.*

Col. 525. A. lin. 1. Octobris, *adde* an. 1170. ex chronico Lemovic. episcoporum in cod. MS. S. Martialis, apud Cl. Estiennot parte 1. Fragm. Aquit. pag. 130.

Col. 527. n. li. *adde:* Fuit etiam præpositus S. Juniani Comodoliac. in qua dignitate successorem habuit nepotem suum Petrum de Veyraco jam archidiaconum in ecclesia Lemovic. Idem an. 1217. v. cal. Apr. ecclesiam de Montagnat dedicavit.

Col. 529. n. lvi. *adde:* Præposituram S. Juniani retinuit cum episcopatu, ex indulto sedis apost. Solum vocatur electus 1247. in tabulario Prati Benedicti, ex D. de Ganieres.

Col. 530. n. lvii. *adde* archidiaconus Lemovic. Bituricis confirmatur episcopus infra octavam natalis Domini seq. ac Dominica in Passione, crastina die S. Benedicti ibidem consecratur ab episcopis Ruthen. & Engolism. cum Sabbato præcedenti fuisset in presbyterum ordinatus.

Col. 531. n. lviii. *adde:* officio tantum diaconus, sed tamen dignitate archidiaconus Combralliæ & capellanus domini Papæ, electus episcopus a canonicis die festo S. Cessatoris mense Nov. an. 1294. per viam compromissi, publicante electionem Gerardo de Malo-monte uno ex compromissariis, quorum alii fuerunt Petrus de Castro-novo, G. de Ornhaco, P. Maleu, & Iterius de Barrio, die Lunæ in quindena festi omnium SS. atque ut citius perageretur electio, datum est solummodo spatium eligendi, quandiu duraret una candela accensa.

Ibid. D. An. 1315. *adde* xv. cal. Martii, *adde insuper*, 11. idus Sept. obiit D. R. la Porta quondam episc. Lemov. archiepisc. Bituric. cardinalis, ex necrolog. S. Leonardi Nobiliac.

Col. 532. n. lxiii. *adde:* Tumulum habuit in sacello S. Mariæ Magdalenæ, nunc vero ejus cenotaphium visitur in sacello S. Martialis.

Col. 534. n. lxvii. *adde:* Tumulum habet in sacello S. Martialis a parte sinistra.

Ibid. n. lxix. *adde:* cum missus ad Regem fuisset a comitiis superioris tractus Lemovicini pro negotiis ejusdem pagi, accepit ducentas libras in expensas itineris sui 15. Maii 1426. ex charta authent. coll. D. de Ganieres vol. 7. episc.

Col. 536. A. n. lxxii. *adde:* Anno 1428. die 27. Nov. accepit 310. libras Turon. pro sua impensa opera partiendis unicuique vectigalibus imperatis, ex charta authentica collect. D. de Ganieres, ubi etiam memoratur annis 1435. 36. 38. 41. 41. 42. 43. 44. 45. & 1447. 21. Decemb. vol. 7. episc.

Ibid. n. lxxiii. *adde:* An. 1465. 20. Nov. admittitur ad consilium Regis cum honorario 1200. librarum, ex charta authentica collect. D. de Ganieres. Anno vero 1485. in arresto parlamenti, teste Baluzio, dicitur nuper episc. Lemovic. nunc vero de Nazaretho archiepisc.

Ibid. E. n. lxxiv. Fulcaudus de Bonavalle, de quo hic mentio, cum octo tantum suffragiis gauderet, nominatus tamen est a Rege.

Ibid. lin. penult. Guillelmus de Barthon frater præcedentis ac decanus eccles. Lemovic. suffragia tulit octodecim. Vacabat autem adhuc sedes an. 1513. quo Petrus Foulcherius se promotum dicit ad subdiaconatum a Petro episcopo Variciensi, sede Lemovic. vacante.

Col. 537. E. n. lxxvi. promotus ad Lemovicensem cathedram 1517. *adde:* die 18. Octobris. possessionem accepit anno seq. in vigilia omnium SS.

Ibid. Mortuus in ævi flore 1519. *adde:* die Jovis 6. Octob. in curia regia Blesensi, sepultusque est apud Franciscanos.

Col. 545. A. n. xiv. *adde:* Fit episc. Lemovic. anno 1197.

Ibid. B. n. xix. *adde:* Obiit an. 1225. exeunte, vel 1226. ineunte.

Ibid. C. n. xxii. *adde:* An. 1256. Rogerius de Monte-Meynardi domicellus capitulo Lemovicensi hominium fecit in manu Eliæ decani, pro his quæ habebat in castellania de Salaniaco. Adhuc præerat an. 1266.

Ibid. n. xxiii. *adde:* Is est haud dubiè, qui decanatum S. Aredii obtinuit an. 1275.

Ibid. D. n. xxvi. *adde:* De eo sic legitur in actis pontific. Johan. papæ XXII. anno x. *Mandatum Johan. papæ XXII. pro exsecutione gratiæ expectativæ decanatus ecclesiæ Aniciensis per consecrationem Eliæ electi Ternac. in brevi vacaturi, dudum per Pontificem favore Bernardi Bruni decani eccles. Lemovic. Datum Avenione v. idus Jan. anno x. pontificatus.*

Ibid. E.

Ibid. E. ante n. xxxi. addendus est Ludovicus de Frassangis, qui mortuus an. 1408. sepultus est in eccl. S. Stephani in supremo absidis sacello, cum hoc epitaphio: *Hic dominus Ludov. de Frassangis sub lapide quiescit, vir magnificus, nationis Lemovicæ, decanus, &c.* ex fragm. hist. Aquitan. p. 2. pag. 243.

Col. 546. n. xxxviii. *adde*: olim abbas de Dorato, de Solemniaco, & decanus eccl. Lemovic. ac tandem electus in episcopum ejus ecclesiæ an. 1510. *Hic resignavit pure & simpliciter in capitulo inter manus capituli, canonicatum & præbendam, quas obtinebat in eadem ecclesia, rogando DD. de capitulo, quod haberent conferre dictas canonicatum & præbendam R. patri D. D. Johanni Barthonis nepoti, decano ejusdem ecclesiæ & episcopo Lactorensi; quod ita factum fuit. Et idem dominus electus monuit capitulum ibidem de caritate servanda inter illos, &c. Petiit quoque sibi concessa, cum potestate eligendi sibi locum in choro, &c. die Mercurii post festum B. Hilarii* xvi. *Jan. an.* 1520. *Deinde die Jovis in vigilia conversionis S. Pauli fuit sepultus in choro eccles. Lemovic. ante Aquilam, ubi habet absolutionem, cum obiisset die Martis præcedente;* ex fragm. hist. Aquitan. part. 2. pag. 569. vide quoque p. 1. pag. 245.

Ibid. C. n. xxxix. postea episc. Lemovic. *dele*, seu *lege* jam episcopus Lactorensis; cessit vero in gratiam sui fratris, qui sequitur, an. 1521.

Col. 550. n. xiv. Decessit 1223. *al.* 1224.

Col. 551. A. n. xxviii. *adde*: An. 1425. Ipsi a Rege, cui a consiliis erat, committitur impositio 1300. librarum Turon. in tractu superiore Lemovicino, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres, ubi etiam memoratur an. 1443.

Ibid. post hunc Guillelmum de Lermitte, addendus est Johannes de Lermitte Regi a consiliis, qui an. 1444. die 14. Octob. se confitetur accepisse centum libras Turonenses, *ibid.*

Col. 553. Veteribus monasteriis *adde* Castaliense reparatum a quodam Gaufrido an. 1080.

Col. 559. n. xx. lin. ult. viii. cal. Maii, *legitur* viir. cal. Octobris in hagiologio eccl. Lemovic. cujus erat canonicus *adde*. An. 1112. igne absumta sunt omnia ædificia ecclesiæ, ex tabulis Vosii.

Col. 560. D. n. xxiii. Hunc obiisse diximus anno 1156. Videtur autem cessisse ante obitum; nam Petrus, qui sequitur sedebat anno saltem 1152. quo mortuus est Hugo Sangermanensis apud Parisios abbas, quocum hic Petrus societatem precum inierat, ex necrol. S. Germani a Pratis.

Col. 562. n. xxviii. Petrus V. de Naillac, *al.* d'Analac eligitur abbas 1216. ac per procuratorem adfuit concilio iv. Lateranensi.

Ibid. D. n. xxxi *adde*: An. 1246. die 10. Oct. Henricus rex Angliæ ei pollicetur immunitatem, pro fide quam ei promiserat, apud S. Germanum a Pratis extra Parisios.

Col. 563. A. n. xxxv. *adde*: An. 1276. in vigilia beati Georgii conventus S. Martialis indixerat diem ad eligendum abbatem, cumque vota eligentium dividerentur, elegit duos, præpositum scilicet de Subterranea & priorem de Rosac, quem postea die 1. Junii, invita parte adversa, quæ ad curiam Romanam appellaverat, episcopus apud Felliac confirmavit, & Dominica ante nat. B. Johannis benedixit.

Col. 565. A. n. xlix. *adde*: Abbatiam S. Martialis tenuit per annos 23. *fortasse* 33. Sepultus est die Veneris ante festum SS. Trinitatis 29. Maii an. 1523.

Ibid. n. l. *adde*: Alberti nepos, eligitur ab una parte capituli, altera Leonetum David Solemniaci monachum eligente, 16. Aug. 1523.

Ibid. n. lvi. *adde*: Reginæ ab eleemosynis, sepelitur in ecclesia Recollectorum S. Leonardi, quam ejus pater Johannes dominus d'Arseuille fundaverat, an. 1652. regiminis 54.

Col. 570. n. xxiv. *adde*: An. 1134. (non vero 1234. uti legitur tom. 2. actorum SS. ord. Bened. p. 1093.) ind. xiii. Guibaldus abbas Stabulensis invisit Solemniacenses, quibus præerat Mauricius abbas, mutuamque cum ipsis societatem renovavit.

Col. 571. A. n. xxix. *adde*: Eo regente monasterium consecratur a Johanne episc. Lemovic. die 9. Maii 1211.

Ibidem B. n. xxxi. idem est ac Mauricius supra recensitus ordine xxiv.

Col. 572. n. xliii. *adde*: Hunc inter & eum qui sequitur, contentio fuisse videtur.

Ibid. n. xliv. *adde*: Obiit an. 5. Gregorii XI. quo successorem sortitus est Bertrandum de Bergeraco diœcesis Petragoric. ex Baluzio.

Col. 579. B. n. xxiv. *adde*, ex priore S. Martialis, abbas S. Augustini institutus ab Adone Castri Radulfi Tusculanensi episcopo ac sedis apost. legato.

Ibid. C. n. xxvii. *adde*: Obiit anno 1. Urbano V. eique successit Raimundus de Ambasaco diœc. Lemovic. ex Baluzio.

Col. 580. A. n. xxxiii. lin. 1. 1422. *adde* quo anno, die 25. vel 26. Decemb. donatur a tribus ordinibus pagi Lemovic. quinquaginta scutis aureis, pro sibi collatis officiis; & an. 1426. die 24. Jan. Rex illi ducenta scuta aurea tribuit pro ejus in ipsum meritis; ex chartis authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 583. B. n. ii. in itinere *adde* Romano.

Ibid. n. iv. in dissensione cum Berengario abbate *adde*: fortasse nimirum de abbatia contendebant, unde hic Jordanus Donadeo præmittendus videtur.

Ibid. E. n. xi. lin. 4. Petrus Auduret, *al.* Audierii.

Col. 585. C. n. xxxvii. *adde*: An. 1542. 8. Apr. sepultus est in ecclesia S. Michaëlis, cujus fuerat parochus, necnon præcentor eccl. Lemovic.

Col. 591. ante n. xviii. inserendi sunt Petrus Ardalot antea præpositus de Subterranea per 20. annos, qui quondam abbas dicitur an. 1212. quo tunc erat in claustro S. Martialis, & J. qui obiit 1211. sortitus successorem Ademarum Secotsausa, ex fragm. hist. Aquit. p. 1. pag. 280. vide quoque pag. 287.

Ibid. C. n. xviii. *adde* cognomento Lathanara, fit abbas Userciæ an. 1214. a G. Bituric. archiep. Obiisse dicitur an. 1222.

Ibid. n. xix. *adde*: Is est fortasse Guido Rotgerii, cujus obitus dies notatur 2. cal. Jan. in MS. cod. Glanderiensi, post quem Baluzius admittit quemdam P. an. 1228.

Ibid. E. n. xxv. *adde*: Obiit anno ix. Innocentii VI. quo ei successit Bernardus monachus Solemniaci & prior de Aneda in diœcesi Lemovic. ex Baluzio.

Col. 592. ante n. xxxiv. inserendus est Franciscus de la Forestie, per cujus ultimi possessoris obitum Rex abbatiæ vacantis œconomum instituit ad annum Johannem Chastaing 3. Junii 1619. approbante majori consilio 12. Junii ejusdem anni.

Col. 593. C. in Vosiensi abbatia, S. Martiali subjecta, *adde* an. 1082. in cujus ecclesiæ benedictionis die, temporibus Philippi regis & Widonis episcopi Lemovic. Wido de Corberio dedit pro *filiatione* quatuor denarios.

Ibid. E. n. vi. Quæ hic de Petro I. diximus, referenda sunt ad Petrum II. n. ix. ejusque, idest Petri I. loco reponendus est Stephanus, qui memoratur abbas regnante Lothario rege Francorum in mense Jan. ex tabulario domestico apud D. Lancelot.

Col. 594. A. ante n. ix. ponendus est Geraldus I. mense Aug. regnante Roberto rege, qui Geraldus fratrem habuit Bosonem ejusdem loci priorem; In alia vero charta dicitur Petri decessor: de quo utroque abbate hæc legimus in dicto chartulario: *Villelmus Amalvinus concessit unam bordariam monasterio . . . . . . sed & Arminicus cessit hanc bordariam præfato monasterio, audientibus abbatibus ejusdem monasterii, domno videlicet Geraldo, & domno Petro. . . . . . . Postea vero Manualdus, Stephanus & alii quidquid in præfata bordaria habebant, pariter concesserunt, in præsentia domni abbatis.* Item sub hoc Geraldo I. vel II. datur solarium monasterio Vosiensi a Geraldo Engalries, quod ab ejus filio Archambaldo confirmatur sub Petro abbate. *ibid.*

Ibid. n. ix. Petrus II. *lege* n. x. Petrus I. de quo hæc leguntur in eodem chartulario: Gautbertus Alboini terras & vineas monasterio concedit in præsentia domni Petri abbatis, propter filium suum Petrum monachum, qui postmodum ejusdem monasterii abbas evasit. Erat autem Petrus avunculus dicti Gautberti Alboini, ex eodem chartulario, ubi etiam præfuisse legitur regnante Roberto, imo Aënrico in mense Aprilis: sicque non vacat locus pro Odolrico, quem Baluzius præsentem facit an. 1028. in consecratione ecclesiæ Lemovic. per Jordanum episcopum: nisi forte, quod verosimile non est, Geraldo & Petro prædictis anteponatur.

Ibid. n. x. Geraldus, &c. *adde*: Memoratur ibidem regnante Philippo rege & Widone episc. Lemovic.

Ibid. n. xi. Petrus II. non vero III. *adde*: ex decano temporibus Philippi regis & Widonis episcopi, memoratur abbas regnante eodem Philippo & Umboldo episc. Lemov.

Col. 596. C. n. xviii. *adde*: Obiit xiii. cal. Maii, ex cod. MS. Glanderiensi.

Ibid. D. n. xxii. *adde*: Obitus ejus notatur vii. cal. Decemb. in cod. MS. Glanderiensi.

Ibid. E. ante n. xxiv. inserendi sunt Stephanus abbas Vosiensis, quo translato ad abbatiam...... anno 4. Innoc. VI,

Guido præpositus de Chosiaco diœc. Lemovic. successit, & eo mortuo anno 5. Gregorii XI. Gantelmus prior de Vanden diœc. Andegavensis locum accepit; deinde Petrus Cousin 1464. & Guichardus de Combornio eodem anno prius abbas Uzerciæ, ex Baluzio.

Col. 597. A. n. XXVII. N. de Boisse de la Farge, *al.* de Broize de la Forgue.

Col. 600. n. XXXII. *adde*: Obiit 17. Martii 1662.

Col. 601. A. n. XXXV. Armandus *al.* Annas.

Ibid. n. XXXVI. cessit *al.* obiit.

Ibid. B. n. XXXVII. in collegio Navarræ *lege* Sorbonæ.

Ibid. n. XXXVIII. Mauricius *al.* Blasius.

Col. 603. E. n. V. *adde* in veteri charta Belli-loci se vocat virum illustrem, ex Baluzio.

Col. 606. C. n. XXIII. *adde* obiit anno 1. Johannis XXII. ex Baluzio.

Ibid. n. XXIV. Helias *adde* de Malasayda, qui simoniæ & aliorum criminum insimulatus a fratribus, cum diu adversus eosdem in curia Romana litigasset usque ad annum V. Johannis XXII. hoc anno translatus est ad abbatiam Ebrolii, eique successit eodem anno Guillelmus sacrista monasterii Maurentii *de Maures* diœc. S. Flori ex Baluzio; et hæc fortasse tum translatio, tum in ejus locum substitutio effectu caruit.

Ibid. D. n. XXIX. *adde*: Obiit anno 9. Innoc. VI. eique successit Guido camerarius ejusdem monasterii, eoque mortuo anno Urbani V. nono, subrogatur Guillelmus prior de Capella diœc. Lemovic. ex Baluzio; ex quibus abradendus est Antonius n. XXX. vel certe loco movendus. Vide Baluz. In notis ad vitas Pap. Aven. col. 935.

Col. 607. D. n. XXXVIII. *adde* De eo sic habet arrestum parlamenti an. 1445. teste Baluzio: *Petrus de Combornio episc. Ebroicensis contra Berardum de Moleco dictum Marsillac, ratione possessionis & saisinæ abbatiæ Belli-loci.*

Col. 608. C. n. XLVIII. Franciscus *al.* Renatus, &c. *adde* Obiit 17. Maii 1677.

Ibid. n. LI. N. de Tilli de Boisfranc *lege* de Beaufranc.

Col. 610. C. Diximus hanc basilicam fuisse dedicatam ab Urbano II. an. 1090. Legimus alias, ejusdem ecclesiæ dedicationem peractam fuisse an. 1105. indict. XIII. feria III. V. cal. Julii. Sub annum vero 1212. calendis Aug. Johannes episc. Lemovic. majus altare consecravit, quia caput ecclesiæ de novo constructum erat.

Col. 611. A. n. IX. obiit vero 1272. *adde* sex mensibus post Aimericum fratrem.

Col. 612. B. n. XX. *adde* In Glanderiensi vero ordin. Carthus. memoratur IV. idus Jan.

Col. 613. E. n. XXXV. *adde*: Renuntiata fuerat coadjutrix an. 1652.

Col. 619. E. post n. V. Jam monuimus in addendis ad metropolim Bituric. tom. 2. col. 784. Marcum de Rourgues vel de Rorgues fuisse abbatem Beneventi an. 1513. Idem an. seq. 8. Apr. memoratur inter commissarios regios pro distractione decem librarum a dominio Regis in gratiam capituli S. Petri puellarum in urbe Pictav.

Col. 620. A. n. VI. *adde* deinde Petragoric. qui obiit 21. Julii 1540. ex regesto capituli Lemovic.

Ibid. n. VIII. Franciscus Rincon *lege* de Rimon, ex eodem regesto, ubi sic habetur: *Fr. de Rimon succeda a Foucaud de Bonneval en l'abbaye de Benevent, pour lequel comparut en chapitre Fr. Lamy lieutenant particulier par autorité royal du senechal de Limoges, accompagné de Fr. Jacques d'Aubusson religieux de Benevent le 25. Juillet 1543. pour avoir delay de faire sa reception & rendre l'homage, ce qu'il fit le 31. Aoust suivant.*

Col. 622. E. ante n. IX. ponendus est Bernardus de Mathon, qui defunctus est 1208. ex chronico Bernardi Itherii.

Col. 625. B. ante n. IV. inserendus est B. Dalonensis abbas 1162. ex chronico Gaufridi Vosiensis pag. 280.

Col. 628. B. ante n. XX. Abbas quidam anonymus, ictu tormenti bellici cæsus est ultima die Junii 1546. simul prior de Chaslard & parochus de Nexon. Fortasse est N. de Las Tours. n. XX.

Col. 631. D. n. XXXIII. *adde*: consecratus est sub titulo episcopi Sinopensis a Claudio de S.t George Lugdun. archiepiscopo, cujus factus est suffraganeus, in æde primaria urbis, assistentibus archiepiscopo Viennensi N. de Montmorin, & N. Madot tunc Bellicensi episcopo, modo Cabilonensi.

Col. 632. E. ante n. I. ponendus est Petrus, quem primum abbatem legimus in schedis D. de Ganieres.

Col. 633. A. ante n. V. inserendus est Airaudus tempore Odonis domini Dolensis, ex tabul. domestico per D. de Ganieres recognito.

Ibid. C. n. XIII. *adde*: Memoratur absque cognomine an. 1370. in schedis D. de Ganieres.

Ibid. n. XIV. lin. 4. concordiam faciunt, *adde* cum Petro Vincentii domicello, *ibid.*

Ibid. E. n. XIX. *adde* & 1518. *ibid.*

Ibid. n. XX. *adde* cognomento *de Sancto*, abbas etiam Podii ferrandi 1481. die Maii ultima. *ibid.*

Col. 634. D. ante n. IV. inserendi sunt Petrus .... qui obiit Avenione anno 2. Innoc. VI. quo ei successit Stephanus de la Plagnola ejusdem cœnobii alumnus. Hic cessit anno 3. Gregorii XI. quo successorem sortitus est Stephanum alterum ejusdem loci monachum, *ex Baluzio*

Col. 638. B. n. XXV. *adde*: Obiit anno 3. Urbani V. quo successit Johannes ejusdem monasterii cellerarius, *ex Baluzio.*

Ibid. n. XXVIII. *adde*: In arresto parlamenti anno 1444. teste Baluzio sic legitur: *Guillelmus de Floques episc. Ebroicensis contra Petrum de Combornio abbatem abbatiæ de Obazina.*

Col. 640. B. n. X. *adde* & 1231. in charta Grandimont. p. 1. fragm. hist. Aquit. pag. 165.

Ibid. D. n. XIX. *adde*: Obiit anno 2. Gregorii XI. successit Johannes monachus B. M. de Stella, qui cessit anno 5. Gregorii ejusdem, quo Raimundus subprior monasterii de Misericordia Dei locum accepit, *ex Baluzio.*

Col. 643. n. XXII. *adde*: Obiit anno 3. Gregorii XI. quo successit Johannes ejusdem loci monachus, ex Baluzio.

Col. 644. E. n. I. Arnaudus, &c. *adde*: Fortasse idem est ac Airaudus recensitus in tabulis abbatiæ de Petris & Ainardus in tabulis Callovii an. 1178. testante D. de Ganieres.

Col. 651. D. n. IX. Caturcinus, &c. Hoc nomen non est proprium sed patriam significat, hicque abbas vocabatur P. Jaucelin de Noulac, electus 1216. ex Fragm. histor. Aquitan. p. 1. p. 291.

Col. 656. D. n. VIII. *adde*: Memoratur an. 1440. 16. Nov. in charta authentica collectionis D. de Ganieres. Deinde addendus Johannes II. qui 12. Junii an. 1445. dedit apocham Petro de Beaucaire vectigalium exactori in superiore pago Lemovicino restituenti sibi 30. libras Turon. quas Regi mutuo dederat, ex charta authent. jam sæpius dictæ collectionis.

Ibidem addendus Guillelmus III. 1445. 20. Novemb. & 1460. 19. Febr. ex chartis authent. ejusdem collectionis. Fortasse tamen fuit contentio inter Johannem prædictum & hunc Guillelmum a præcedente non diversum.

Col. 657. C. n. XIII. *adde*: Si tamen constaret hunc eundem esse qui fuit Cadurcensis episc. n. LVIII. tom. 1. col. 147. mendum esset in alterutro loco.

Col. 666. C. ante n. XXI. inserendus est Willelmus an. 1201. ex charta Eboli de Ventadorio pro Grandimonte, *Fragm. Aquit. p. 1. p. 162.*

Ibid. n. XXI. *adde*: Obiit an. 1210.

Ibid. n. XXII. lin. 3. æmulum habuit Galbertum *al.* Galardum de Cardaillac.

Ibid. E. n. XXIV. *adde* frater Aimerici Lemovic. episc. *Fragm. hist. Aquitan. p. 1. pag. 133.*

Col. 668. D. n. III. *adde*: Huic cardinali Tutelensi, domini Papæ germano Johannes filius Regis assignat pensionem annuam 500. librarum, 18. Junii 1344. ex charta authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 670. n. VIII. lin. 6. Obiit an. 1370. ex necrolog. S. Juniani nobiliac. *adde* XIV. calend. Martii, ex necrolog. S. Leonardi nobiliac. teste Baluzio.

Col. 671. A. lin. 6. quod serius contigisse autumat Baluzius, *adde* ad cujus sententiæ confirmationem reperitur P. episc. Tutelensis & prior capellæ B. M. V. de Roca amatoris, 16. Decemb. 1405. in charta authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 672. B. n. XVI. *adde*: Vocatur Johannes Cluys an. 1438. 24. Febr. item Regi a consiliis 1440. 1. Junii, & 1450. 24. Sept. qua die dedit apocham Regi pro acceptis ab eo 150. libris Turon. quod cum Johanne Barthon vacasset impositioni subsidiorum in inferiori tractu Lemovicino, ex chartis authent. D. de Ganieres.

Ibid. C. n. XVII. *adde*: Legationem obivit ad Regem in tractu Lemovicino, ex charta authentica Ludovici successoris, recipientis a Rege 200. libras Turon. Hugoni fratri suo ac decessori debitas, quas morte præreptus non potuerat accipere, an. 1456. Martii ultima.

Col. 676. B. n. XXIX. *adde* patre Carolo natus in parochia de Ludon diœc. Burdegal.

Col. 678. A. n. XXXIII. *adde*: Obiit Parisiis 27. Junii 1720. ætat. 72.

Col. 684. C. n. XXIX. Felix de Vermond *lege* de Vermundot, ex Baluzio, qui post hunc addit Hugonem de Vermundot 1571. ex cessione superioris.

Col. 689. n. IX. S. Epipodius *dele* S.

Col. 691. E. n. XX. lin. 3. conditur, *intellige* restauratur, jam pridem enim conditum erat, ut habetur col. 762.

Col. 694. ante n. XXIX. admittendus videtur Arnaldus, ex Mabillonio tom. 3. Annal. p. 434. & ex nobis tom. 2. Gall. Chr. col. 436.

Col. 705. E. n. XLIV. lin. antepenult. 15. Julii *adde* & certe in necrol. marchiæ Radulphi III. nonas Febr. sic legitur antiquo caractere: *Petri Aniciensis episcopi fundatoris eccles. Doensis.*

Col. 717. E. n. LVI. *adde*: Dicitur episc. Aniciensis jam an. 1259. mense Nov. ex recensione thesauri chartarum fol. 88. verso *Languedoc.*

Col. 724. E. n. LXIV. Petrus Gougeul non vero Gogueil. *adde*: Transfertur ab ecclesia Cenomanensi ad Aniciensem Romanæ ecclesiæ immediate subjectam, per translationem Durandi ad episcopatum Meldensem. Datum Avenione III. idus Martii, ex actis pontificatus Johannis papæ XXII. an. X. p. I. tom. 23. fol. 492 Baluzius vocat eundem episcopum Cenoman. & Aniciensem, ac mortuum dicit 1327. de quo etiam hæc habet: *Jean Gougeul seigneur de Rouville, chevalier, 1319. 1324. appellé bourgeois de Paris dans une transaction passée le samedy avant caresmeprenant 1327. entre luy comme heritier & executeur du testament de feu Pierre Gougeul son frere evesque du Puy, & Guy de Marel chanoine de Limoges, fondé de procuration de Bernard evesque du Puy successeur de Pierre. Cet accommodement fut fait par la mediation de Jean de Cherchemont chancelier de France & de Martin des Essars conseiller du Roy.*

Ibid. C. n. LXV. *adde*: De eo sic legitur in actis pontific. Johan. XXII. an. X. Aven. IV. idus Febr. tom. XXV. fol. 91. parte I. promotio Bernardi decani eccl. Anic. ad episcopat. ejusd. eccles. per obitum Petri apud sedem apostol. &c.

Col. 739. C. n. LXXXVI. *adde*: Primum nominatur Appamiensis episc. 1643. tum S. Flori 1644. etiam abbas S. Volusiani de Fuxo ord. S. Aug. diœc. Appam.

Col. 743. n. XXXII. *adde*: Fuit postea episc. Tornac.

Ibid. n. XXXIII lin. 5. Vere fuit decanus Lemovic. ut videre est in prædictis decanis, & maxime in nostris ad illos additionibus.

Col. 745. A. n. XLVIII. *adde*: Cognominatur de Cezac in charta authent. collect. D. de Ganieres, data 3. Junii an. 1479. ex qua didicimus cum anno præcedenti adfuisse comitiis Occitaniæ.

Col. 752. n. LIV. principalis collegii Plessæi, *lege* Harcuriani, ac celeberrimus philosophiæ professor.

Col. 757. D. abbatibus S. Michaëlis de Secureto addendi sunt Odo dictus cardinalis, abbas Secureti in ecclesia Aniciensi, cui facultas testandi conceditur; Dat. Avenione VI. nonas Maii, ex actis pontificatus Johannis XXII. pontific. anno X. p. I. tom. 23. fol. 621. Item Robertus filius quondam Gastonis comitis Fuxensis, cui conferuntur canonicatus & præbenda ecclesiæ Aniciensis, cum abbatia de Secureto sine cura, in eadem ecclesia, vacantes apud sedem apost. per obitum Odonis dicti cardinalis defuncti apud eandem sedem, cum dispensatione super defectu ætatis; Datum Avenione IV. cal. Julii, *ibid. tom. 24 fol. 273.*

Col. 769. A. ante n. XLIX. *adde*: Vacante vero abbatia per obitum Antonii de Seneterre, Rex nominavit œconomum in spiritualibus Martinum Barry in jure canonico doctorem, presbyterum & monachum ejusdem abbatiæ 4. Sept. 1595. majori consilio approbante 30. Sept. ejusdem anni.

Col. 782. ante n. VIII. addenda est Johanna de Vichy secundo, an. 1505. ex collectaneis D. de Ganieres.

Col. 784. B. in additionibus col. 447. lin. 6. creatum fuisse abbatem bulla, *adde* Clementis VIII. data III. idus Febr. 1598.

Col. 810. A. lin. 3. ante hæc verba (ejus obitus) *adde*: Adfuit concilio Romano sub Callisto II. an. 1123. ex t. 3. Italiæ Sacræ p. 1179. & an. 1129. Ulerciensi monasterio confirmavit donum Amati archiepisc. ex Baluzio.

Col. 820. C. Fato functus est an. 1206. *adde*: Id Baluzius confirmat ex epist. Innocentii 191. lib. X. & 93. lib. XIII.

Ibid. E. n. XXXV. ante hæc verba (An. 1208.) *adde*: Ipsum consecravit Innocentius papa III. ex ejusdem summi pontificis epistola ad eum scripta nonis Febr. pontificatus anno XIV. in chartul. Bituric. archiep. fol. 60.

Col. 822. D. ante n. XXXVI. *adde*: Post ejus mortem episcopus Vintoniensis scripsit ad decanum & capitulum Burdegal. ut eligerent archiepiscopum, qui gratus esset Regi, ex lib. 3. libertatum ecclesiæ Angliæ.

Ibid. E. n. XXXVI. *adde*: Consecratus fuit vi bullæ Gregorii IX. quæ exstat in chartulario Bituric. archiepisc. fol. 58. in hæc verba:

GREGORIUS (IX.) *episc. servus servorum Dei, venerabili fratri Bituricensi archiepiscopo salutem & apost. benedictionem. Juri tuo, si quod habes, providere volentes ac præjudicio præcavere, nolumus, ut quod factum est per nos vel mandatum nostrum de examinatione ac confirmatione electionis dilecti filii G. Burdegalensis electi, seu consecrationis ipsius aliquod tibi vel ecclesiæ tuæ debeat præjudicium generare. Datum Perusii V. cal. Aug. pontificatus nostri anno secundo.*

De morte hujus archiepiscopi, ita Bernardus Guidonis in historia conventuum ordin. Prædicatorum: *Memoratus vero dominus archiepisc. obiit an. MCCLXI. vel LXII. sepultus est in monasterio de Corona Engolism. diœc. cujus anniversaria a fratribus Burdigalensibus recolitur VIII. idus Febr. annuatim.*

Ex eadem gente fuerunt frater Hugo de Mala-morte Dominicanus, vocatus vir nobilis & potens ab eodem Bernardo Guidonis describente fundationem conventus Brivensis, qui recusavit archiepiscopatum Burdegal. & Helias de Mala-morte decanus Lemovic. ambo viventes, 1262. & 1265.

Ex eadem quoque gente fuerunt Aimericus de Mala-morte vulgo vocatus de Serra episc. Lemovic. & Petrus de Mala-morte ejus frater abbas Tutelensis.

Col. 823. E. lin 5. an. 1258. *legit* 1257. Baluzius, qui se hoc concilium præ manibus habere gloriabatur.

Col. 824. n. XXXVII. *adde* cognomento de Roscida valle, de quo Bernardus Guidonis, post enarratam mortem Geraldi de Mala-morte, addit; *cui successit per provisionem domini Papæ vir venerabilis dominus Petrus Vasculus natione, domino rege Navarræ, cujus erat clericus, id fieri procurante.*

Col. 825. E. lin. antepenult. post hæc verba (in archivis capituli asservatum) *adde*: Ita etiam liber anniversariorum ecclesiæ S. Severini, qui descriptus est an. 1368. ex D. de Ganieres, in hæc verba: *Anniverss. P. archiepiscopi Burdeg. debet fieri 3. idus Jan. & obiit an. 1269. pro quo & pro anniverss. D. Simonis de Rupecavardi IV. calend. Novemb. tenemus in pignore decimam de Grezillaco.* Neque his etiam adversatur Bernardus Guidonis, quando sic loquitur de morte Petri archiepiscopi: *An. MCCLXIII. vel LXIV. fuit consecrata ecclesia FF. Prædicatorum Burdegal. per venerabilem virum dominum Petrum archiepisc. Burdegal. natione Vasculum memoratum, qui fuit bonus amicus & beneficus fratrum. Hic obiit anno D. MCCLXX. & sepultus jacet in eadem ecclesia in medio chori fratrum*, annus inquam non pugnat, sed locus sepulturæ.

Col. 826. A. n. XXXVIII. lin. 7. post hæc verba (an. 1275.) *adde*: Certe an. 1274. IV. idus Oct. adhuc vacabat sedes archiepiscopalis, ex charta S. Severini Burdegal. teste D. de Ganieres. Porro tom. 3. libertatum ecclesiæ Anglicanæ pag. 187. exstant litteræ Eduardi I. regis Angliæ de custodia Burdegalensis ecclesiæ vacantis, quam custodiam remisit archiepiscopis in perpetuum, *contemplatione venerabilis patris S. Burdegal. archiepiscopi.* Eadem de re agitur etiam pag. 1214.

Ibid. E. in nota ad calcem, ante hæc verba lin. 5. (Eodem anno) *adde*: sic etiam habet liber jam dictus anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. in hæc verba: *Simonis de Rupecavardi archiepisc. Burdegal. IV. cal. Nov. quo die obiit 1280. Legavit 200. libras Burdegalenses redditus annui, quæ fuerunt positæ super decimam de Grasilhaco, sepultus in medio capellæ B. Mariæ, ubi est imago sua.*

Col. 828. n. XL. *adde*: Eduardus I. rex Angliæ, qui hunc Henricum vocat consanguineum suum, docet in litteris ad eum scriptis an. 1290. illum eo tempore provisum fuisse de archiepiscopatu Burdegal. a summo pontifice. Exstant illæ litteræ tom. 3. libertatum eccles. Anglicanæ pag. 1298. Nimirum hoc in anno 1290. sumitur initium a mense Januario, in anno vero 1289. quo jam dicitur archiepisc. & revera erat, sumitur a Paschate.

Col. 831. n. XLIII. Vide notas ad vitas Pap. Avenion. pag. 635. Hunc autem archidiaconatu Bruxellensi in diœc. Camerac. insignitum fuisse an. 1291. scribit Carpentarius 1. p. hist. Camerac. pag. 451.

Col. 834. n. XLV. *adde*: Exstant in veteri cod. MS. Baluzii, constitutiones ab eo editæ in concilio provinciali habito Engolismæ an. 1343. necnon synodales constitutiones

anno eodem & sequenti editæ, in quibus sub pœna excommunicationis statuit, *ut festum Conceptionis B. Virg. a clero & populo de cetero annis singulis, sicut cetera festa solemnia, celebretur.*

Col. 835. n. XLVI. *adde*: Erat Avenione an. 1347. quo tempore agebatur de S. Yvone fastis sanctorum adscribendo. tom. IV. Maii Bolland. p. 579. Vide notas ad vitas Pap. Aven. p. 1131. Anno vero 1348. Clemens VI. anno eodem & sequenti editæ, in quibus sub pœna excommunicationis statuit, *ut festum Conceptionis B. Virg. a clero & populo de cetero annis singulis, sicut cetera festa solemnia, celebratur.*

Col. 835. n. XLVI. *adde*: Erat Avenione an. 1347. quo tempore agebatur de S. Yvone fastis sanctorum adscribendo, tom. 14. Maii Bolland. pag. 579. Vide notas ad vitas Pap. Avenion. pag. 1131. Anno vero 1348. Clemens VI. Amanevo archiep. Burdegalensi & episcopis Cadurc. & Vasatensi commisit reformationem ecclesiasticæ disciplinæ, quæ diu in Vasconia neglecta fuerat propter bella civilia. *Bzovius an. 1348. §. 30.* Denique in libro laudato anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. sic legitur: *Amanei de Casis archiepiscopi Burdegal. v. idus Aug. quo univit decano & capitulo 4. ecclesias, scilicet S. Juliani de Borno, de Molnis, S. Helene & de Listraco. Est sepultus juxta magnum altare, in loco de Bellvidere.*

Ibid. n. XLVIII. *adde*: An. 1355. excepit Burdigalæ principem Walliæ, qui acceptis de manu ejus in æde S. Severini & Amandi, vexillo & ense, profectionem paravit ad Pictones, ut ait Lurbeus. An. 1358. pridie cal. Maii Innocentius VI. illi cupienti cum quibusdam aliis per ipsum eligendis vacare studio juris civilis, indulsit, ut cum sex viris quos ad hoc duceret eligendos in suo hospitio leges audire & legere valeret, ex regesto anni sexti pontificatus Innoc. VI. Ejusdem anni & sequentis exstant in veteri codice MS. Baluzii, constitutiones synodales ab eo editæ.

Col. 836. A. lin. 9. Hæc collatio de S. Yvone inter sanctos annumerando quam tribuimus Amanevo II. tribuit Baluzius Amanevo I. ut diximus.

Col. 837. C. n. 1. *adde*: An. 1366. die 7. Maii Johannem de Harcuvel Bathoniensem episcopum consecravit apud Burdegalam in ecclesia collegiata S. Severini.

Ibid. An. 1367. &c. *adde*: Ricardi susceptores seu patrini fuerunt Ricardus episc. Aginnensis & Jacobus rex majoricarum. *Froissart vol. 1. c. 236.*

Col. 838. n. LII. *adde*: Vocatur de Roqueriis in necrol. ecclesiæ Burdegal. quem Baluzius tradit Heliæ loco positum fuisse auctoritate Urbani VI. an. 1380. eodemque anno Burdegalam accessisse mense Nov. exeunte, nondum consecratum. Idem etiam innuit liber anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. in hæc verba: *an. 1380.* die Martis 27. Nov. indict. IV. coram Raimundo per sedem apostol. electo Burdegalensi; idque fortasse causa fuit contentionis cum suo capitulo. Obiit an. 1383. die 15. Martii, sepultus in eccl. sua cathedrali, juxta magnum altare a parte Meridionali; de quo rursus liber anniversariorum eccl. S. Severini Burdegalensis. *Anniversarium D. Raimundi de Roqueriis quondam archiepiscopi Burdigal. debet fieri 20. die mensis Junii. Duo anniversaria instituit, pro quibus habemus quatuor libras. Est sepultus, &c.* ut supra.

Ibid. n. LIII. lin. 3. x. cal. Sept. *lege* VII. cal. Sept. ex bulla provisionis authentica in archivo eccles. Burdegal. asservata, inquit Baluzius, & ex Ughello tom. VIII. Italiæ sacræ pag. 240. qui tamen Ughellus tom. 2. pag. 524. tradit illum factum fuisse archiep. Beneventanum an. 1383. & hinc translatum ad eccles. Burdegal. an. 1392. a Bonifacio IX. An. 1387. ut docet Froissartus vol. 3. c. 46. 47. a duce Lancastriæ missus est Barcinonem ad Regem Arragonum, cujus jussu in carcerem conjectus est, quia verbis paulo acerbioribus in eum usus fuerat; erat enim, ut testatur idem Froissartus, vir calidi capitis.

Col. 840. A. lin. 1. an. 1408. *adde*: Idem habet Hieronymus Lopez in hist. archiep. Burdeg. p. 260. Vide quoque pag. 258.

Col. 841. E. in nota, *adde ex eodem Baluzio*: An. 1430. obortis tumultibus in civitate Burdegal. judices regii quosdam clericos in carcerem conjecerunt, quos cum ipsi archiepiscopo repetenti nollent reddere, hic antistes interdicto supposuit omnes ecclesias parochiales civitatis & suburbiorum, quod postea tamen relaxavit, judicibus regiis tres clericos ad archiepiscopum remittentibus. *Subsequenter vero idem D. archiep.* ut legitur in veteri cod. MS. eccl. Burdeg. *recepit unam litteram a Rege, in qua assignabatur sibi certus terminus, ut dicebatur, quod compareret coram regia majestate. Et tunc disposuit se idem D. archiep. ad comparendum, & arripuit iter suum per mare, quamvis infirmus. Pervenit tamen ad civitatem Londoniensem, in qua diem suum extremum die ultima mensis Maii clausit.*

Col. 843. n. LVII. E. ante hæc verba (An. 1467.) *adde*: An. 1462. 7. Maii suum vicarium generalem instituit Johannem de Blet canonicum S. Æmiliani, ex charta authentica collect. D. de Ganieres vol. 4. episcop.

Col. 845. n. LIX. *adde*: Erat simul abbas Commendatarius S. Vendregisili an. 1488. 13. Sept. quo requisitus a Rege ut bona ejusdem abbatiæ recenseret, ad hoc peragendum dilationem sex mensium petiit & obtinuit. Idem se dicens Andream cardinalem de Lugduno Burdegalensem archiep. & abbatem S. Vandregisili dedit apocham qua se confitetur 21. libras recepisse pro dicta abbatia, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres, vol. 4. episcop.

Col. 846. n. LX. *adde*: An. 1516. 21. Maii Dei & S. sedis apost. gratia dictus Burdegal. archiep. Aquitaniæ primas agnoscit se recepisse 40. libras Turonenses, pro excambio villæ de Rupella. Similem quoque dat apocham ultima Jan. 1518. & 17. Decemb. 1525. ex chartis authent. collect. D de Ganieres, *ibid.*

Col. 848. n. LXII. *adde*: Dei gratia Burdegal. archiep. Aquitaniæ primas, regius præfectus in regno Navarræ, necnon Aquitaniæ gubernator appellatus, eandem ac decessor apocham dedit 9. Julii 1534. & 13. Jan. 1543. *ibid.*

Ibid. C. n. LXIII. *adde*: An. 1546. 22. Februar. cardinalis du Bellay eandem ac decessor Johannes de Fuxo apocham dedit. *ibid.*

Ibid. E. ante hæc verba seu potius eorum loco (sed qui sæpius, &c.) *adde*: Et certe hoc anno 22. Apr. cardinalis du Bellay hunc archiepiscopatum transcripsit Johanni de Marchescone dicto de Montluc Regi a consiliis & eleemos. ex cod. MS. 191. Baluzii p. 390. in quo etiam legitur pag. 384. dictum Johannem de Montluc suam abbatiam S. Petri Vivi abdicasse in gratiam Stephani Poncher episcopi Baion. 17. Jan. 1550.

Col. 851. n. LXVII. *adde*: Adhuc vacabat sedes 21. Apr. 1598. qua die dominus Fayet œconomus jam pridem nominatus causas suas evocari ad majus consilium obtinuit, approbante majori consilio 17. Sept. ejusdem anni. Idem Franciscus jam archiep. & abbas B. M. de Rota ord. S. Aug. diœc. Andegav. indultum apostolicum accepit x. cal. Julii 1601. deinde litteras regias 12. Aug. approbante majori consilio, seu in suos commentarios referente 23. Aug. Denique idem archiepisc. evocari suas causas ad majus consilium obtinuit a Rege 30. Aug. 1621. ipso majori consilio probante 6. Nov.

Col. 856. Archiepiscopis addendus Helias Raimundus vel Raimundi, de quo sic habetur in libro anniversariorum ecclesiæ S. Severini Burdegal. *Heliæ Raimundi archiepiscopi Burdegal. die 7. mensis Maii, qua die obiit*; nisi forte cum Lopezio, qui Raimundi cognomen tacet, id tribuas Heliæ II. archiepiscopo I.

Col. 878. A. ante n. LIII. inserendus videtur Lucas d'Aquin patruus præcedentis, antiquus episc. Forojul.

Col. 884. E. abbatibus S. Salvatoris de Blavia addendus N. de S.t Simon præceptor Melitensis, incerto tempore.

Col. 885. D. ante n. V. inserendus est Carolus de Boiffay Regi a consiliis 1667. 1. Julii, è schedis D. Maillart patroni in parlament Paris.

Col. 886. C. n. VII. lin. 2. in ædicula, &c. *nota* hanc ædiculam non esse discretam ab ecclesia cathedrali, sed esse ipsiusmet sacellum quoddam vicinum ejus, in quo frater illius senatus Burdegal. præses sepultus est. Sic autem se habet epitaphium abbatis in prædicto sacello: *Cy gist le corps de reverend pere messire Robert de la Chassaigne, abbé de Bourg, chanoine de l'église de ceans, qui trespassa le unzieme de Novembre 1550. Priez Dieu qu'il en aye l'ame.* Ex quo sequitur abbati præcedenti anteponendum esse.

Col. 889. n. XXV. *adde*: An. 1468. 14. Martii dicitur abbas, Regi a consiliis & generalis administrator justitiæ in facto subsidiorum a Rege impositorum in Occitania; ex charta authentica collect. D. de Ganieres.

Col. 891. C. n. XXXII. *adde*: Obiit 1695.

Col. 923. B. n. XLIII. lin. 4. Fuit primum Belvacensis archidiac. *Carpentarius habet* Bruxellensis in diœcesi Camerac. 1. parte hist. Camerac. pag. 450.

Col. 925. A. n. XLVI. *adde* licentiatus in legibus, decanus, præceptor domus seu hospitalis de Ambono prope Gimontem in diœcesi Lombariensi, factus est episc. Agennensis ab Innoc. VI. an. 1359. ex archivo collegii S. Martialis Tolosæ, teste Baluzio.

Col. 932. n. LXV. *adde*: Rex illi prioratum, qui est in

ecclesia collegiata S. Caprasii Aginn. vacantem per obitum N. d'Issault contulit 16. Dec. 1622. approbante magno consilio XI. Febr. 1623.

Col. 934. n. LXX. *adde* : Consecratur 6. Apr. 1704. in parochia Versalliarum ab Eminent. card. de Noailles archiep. Paris. collaborantibus Silvanect. & Catalaun. episc. Crastina vero die Regi fidem clientelarem promisit in sacello castri de Marliaco.

Col. 937. in fine. Qua de re ad Appamiensem episcopum scripsit Innocentius IV. &c. dele usque ad *Abbatiam* , &c.

Col. 950. C. n. XXVI. lin. 2. frater *adde* & major vicarius.

Col. 965. E. n. VIII. *adde* : Habuit etiam fratrem Robertum de Stampis militem , ex arresto anni 1455. teste Baluzio. Item ex arresto anni 1459. eodem Baluzio teste , litem habuit contra Amanevum de Lomagne , qui certum impedimentum in temporalibus dicti episcopatus apposuerat.

Col. 966. D. n. XI. lin. 3. humili loco , &c. Utrum id verum sit dubius hæret Baluzius, imo pene rejicit tanquam falsum ; nam, inquit, Guillelmus de Mara canonicus & thesaurarius eccl. Constantiensis , cujus exstant epistolæ & nonnulla opuscula edita , gente Neustrius nobili prosapia in Constantiensi pago genitus , Brissoneto cardinali fuit a secretis ; ad cujus proinde gentem Johannes de Mara ope ejusdem cardinalis ad hanc episcopalem sedem evectus, pertinere videtur.

Col. 974. *adde* : Prouillan dicitur abbatia monialium diœc. Condom. cujus abbatissa N. de Roquepine loci alumna, fuit designata 1. Nov. 1694. ex nuntiis publicis.

Item addenda Clarissarum Condòm. abbatia , cujus plurimæ reperiuntur abbatissæ in chartis auth. collectionis D. de Ganieres vol. 4. abbatiarum.

I. Bertranda I. de Villa 1459. 20. Nov. cognominata de Capite villa 1463. cal. Julii.

II. Victrina de Villa 1463. 26. Nov.

III. Bertranda II. de Villa 1468. penultima die Dec. & 1471. 2. Julii.

IV. Guerantina du Prat 1475. 10. Decemb.

V. Johanna I. de Saumade 1492. 9. Januar. & 1493. ultima Junii.

VI. Johanna II. de la Verdac 1503. 9. Jan. & 1504. 1. Julii.

VII. Valeria de Molines 1506. 8. Januar. & 1519. eodem die.

VIII. Johanna III. de Mondin 1520. 1. Julii.

IX. Johanna IV. Danglar 1534. mense Nov. & 1538. ultima Julii.

X. Maria de Montluc 1555. 7. Decemb. & 1558. 3. Julii.

Col. 979. n. V. addendum videtur elogio S. Eparchii, ejus memoriam ita fieri in martyrol. S. Stephani Autissiod. teste D. de Ganieres : *Calendis Julii Engolisma civitate depositio S. Ebarchii episcopi & confess.*

Col. 992. C. n. XXXI. E. *adde* fortasse Ernaldus, seu Arnaldus , qui legitur episc. Engol. in chartul. Cellæ-fruini apud D. Lancelot , ante chartam datam tempore Henrici I. regis Franc.

Col. 1020. B. n. LXVIII. *adde* : Anno 1526. dicitur episc. Engolism. & abbas S. Catharinæ de Monte in urbe Rotomag. idemque an. 1528. dicitur prior B. M. du Parc ord. Grandimont. prope Rotomagum, ex chartis authent. D. de Ganieres.

Col. 1034. C. n. XXVI. *adde* : Præerat adhuc an. 1269. in vigilia Pentecostes, ex chartulario domestico per D. de Ganieres recognito.

Col. 1035. C. n. XXXVI. etiam abbas S. Crucis de Angla *lege* B. Mariæ de Angla , ut ibidem diximus.

Col. 1043. A. lin. 7. VII. cal. Nov. *lege* 17. Decembr.

Col. 1047. E. Abbatibus Cellæ fruini præmittendus est Ademarius regnante Henrico & Goffrido comite Engolism. item regnante Philippo rege, Guillelmo pontifice & Fulcodo comite civitatis Engolism. item Philippo rege & Guillelmo pontifice cognominatur de Cabas. Item reperitur Philippo rege & Ademaro episc. Engolism. Item Ademaro episc. & Fulcone comite. Denique soror ejus Agnes memoratur hujus cœnobii benefactrix, ex chartul. domestico apud D. Lancelot.

Col. 1050. D. n. XXVII. *adde* Præerat adhuc 13. Julii 1658. ex schedis D. Maillart sæpius laudatis.

Col. 1073. A. n. XXXII. *adde* : Obiit Henricus 1219. eoque jam an. 1216. paralysi detento in grabato Pontius de Ponte factus est episc. Santonensis.

Col. 1079. n. LVIII. *adde* : Hic cum abbate Angeriacensi , vicecomitibus d'Aulnoy & de Rochechouart , domino de Taunay Boutonne & aliis dominis agri Santonensis apud Angeriacum congregatis , decernit dari 2000. libras domino de Gaucourt consiliario & cambellano Regis pro ejusdem Regis liberatione ab Anglorum potestate an. 1441. die 14. Febr. ex charta authent. collect. D. de Ganieres , vol. 12. episc.

Col. 1090. A. ante n. XVII. addendus Johannes Francisci in legibus licentiatus, decanus Santonensis & ibidem ac in certis aliis civitatibus & diœcesibus apostolicus nuntius & collector in Romana curia ; memoratur in computationibus Johannis Bondiern Andegavensi, diœcesis in legibus licentiati, rectoris ecclesiæ parochialis S. Audoëni prope Fresneyum Cenomanensis diœcesis , subcollectoris apostolici in civitate ac diœcesi Bituricensi, a die Lunæ 21. mensis Octobris an. 1381. qua die prædictus Johannes Francisci prædictum Johannem Bondiern subcollectorem in dictis locis instituerat , usque ad festum omnium SS. anni 1391. inclusivè.

Col. 1092. D. In Sedaciaco monasterio , *adde* : In martyrol. S. Stephani Autissiod. sic legitur de Martino abbate : *VII. idus Decembris apud Santonas B. Martini abbatis , discipuli B. Martini Turonicæ urbis episcopi , qui in monasterio , quod ipse ædificaverat , in pace quievit.*

Col. 1104. D. n. XXXVIII. *adde* primum episc. Claromont. deinde Ucetiensis , ex Baluzio.

Col. 1105. n. XLII. Ludovicus I. de Villars, cognominatur de Villers in chartis auth. coll. D. de Ganieres, an. 1425. mense Octob. quo interfuit comitiis Pictav. an. 1429. & 1442 quo rursum adfuit comitiis Angeriacensibus, ac denique 1444.

Col. 1106. n. XLIX. *adde* : Sepelitur in abside ecclesiæ S. Juniani Comodoliaci , sub tumba cuprea , in qua visitur effigies abbatis sacris vestibus induti , & hæc in circuitu leguntur : *Cy gist noble homme messire Martial Fornier licentié en droit canon , jadis abbé de S.t Jean d'Angely & chanoine de ceans. . . . . . lequel trespassa le III. jour de May l'an 1513.* Anima ejus requiescat in pace , amen.

Col. 1119. D. ante n. X. inserendus est Johannes de Montberon abbas S. Stephani de Beania & eleemosynarius monasterii novi diœc. Pictav. 4. Julii 1536. ex charta authent. collect. D. de Ganieres , vol. 6. abbatiarum.

Col. 1121. D. ante n. XVII. addendus Jacobus II. Adhemar de Monteil de Grignan episc. Ucetiensis , qui obiit mense Sept. 1674. ætatis 54. abbas etiam S. Georgii ad Ligerim O. A. diœc. Andegav.

Col. 1126. A. ante n. XXXI. addendus Philibertus Emmanuel de Beaumanoir de Lavardin episc. Cenoman. 24. Decemb. 1670. mortuus anno seq. 27. Julii.

Col. 1131. A. n. XXVII. lin. 1. 1606. *adde* , cum jam esset ipsius coadjutrix.

Col. 1133. B. abbatibus B. M. de Castris præmittendi sunt ex chartul. Dalonensi , teste Baluzio, Petrus an. 1114. Stephanus 1179. & R. an. 1223.

Col. 1135. B. n. XXIII. *adde* : Vacante abbatia per obitum ultimi possessoris (Merlini vel Johannis Martin) Rex nominavit œconomum in spiritualibus & temporalibus Bernardum Amiel presbyterum diœcesis Convenensis 23. Febr. 1594. cum prius tamen successorem abbatem nominasset , qui bullas obtinere non poterat , majori consilio approbante 18. Aug. 1594.

Col. 1159. D. n. XLIII. *adde* : Præerat jam anno saltem 905. ex charta auth. collect. D. de Ganieres.

Col. 1180. n. LVII. *adde* : Vere fuit legatus sedis apost. uti diximus , idque abunde probatur ex recensione thesauri chartarum fol. 157. *Languedoc.* Eundem fuisse consecratum a Papa in concilio Turon. an. 1163. tradit Radulfus de Diceto ad hunc annum, qui tamen ad an. 1194. fuisse consecratum scribit in abbatia Dolensi. Sanè Papam fuisse in hac abbatia mense Julio anni 1163. ibique mansisse usque ad Quadragesimam sequentem patet ex tomo X. conciliorum pagg. 1333. 1343. 1344. 49. 55. & 1359. & ex tomo 3. Spicil. pag. 582. Vide notas ad epist. 180. Johannis Sarisberiensis.

Col. 1195. C. n. LXXII. *adde* : An. 1402. cancellarius erat Johannis ducis Biturigum , ex charta authent. collect. D. de Ganieres ; & an. 1409. adfuit concilio Pisano , ex Baluzio.

Col. 1197. n. LXXV. *adde* : An. 1402. 19. Maii cognominatus *de Martreil* adfuit per officialem suum comitiis ecclesiasticis apud S. Maxentium habitis , ubi erant episcopi Malleac. & Lucion. cum abbatibus & aliis viris agri Pictav. ad colligendam pecuniæ summam pro Rege. Idem an. 1403. 2. Aug. cancellar. dicitur Biturigum ducis, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres, vol. 9. episc.

Ibid. n. LXXVI. *adde*: Anno 1403. 29. Jan. hoc est 1404. simul episcopus Pict. & cancellarius Biturigum ducis dat apocham 83. librarum, sex solidorum & octo denariorum sibi pro Rege solutorum.

Col. 1198. n. LXXIX. *adde*: Regi a consiliis dicitur 20. Martii 1424. 10. Martii 1433. & 6. Nov. 1434. Item 1439. dicitur Delphino Viennensi a consiliis, quo anno, mense Octobri adfuit comitiis Occitaniæ habitis apud urbem Castrensem contra vexationes Anglorum. Eodem anno XI. Julii pro itinere in Occitaniam ipsi constituuntur 250. libræ Turonenses, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres, vol. 9. episc.

Col. 1199. n. LXXX. *adde*: An. 1447. die 1. Jan. unus fuit ex commissariis deputatis ad tributum 18000. librarum imperandum incolis comitatus Pictav. ut litteras absolutionis a Rege consequi valerent, ex charta auth. ejusdem collect. vol. X. episc.

Col. 1205. n. XCIII. *adde*: Erat adhuc episc. Pictav. 2. Nov. anni 1568. ac imperabat in urbe pro Rege, ut patet ex ipsius mandato pro sustentatione militum, qui erant in urbe, ne populum gravarent.

Col. 1211. B. n. CIV. 24. Dec. 1697. *adde*, deinde Boloniensis 8. Febr. anni sequentis.

Col. 1216. n. XXIX. *adde*: Pervenit ad annum saltem 1285. quo summum pontificatum adeptus est Honorius IV. qui eum judicem delegavit ad reformationem ordinis Grandimont.

Col. 1218. A. ante n. XXXIX. vel XL. inserendus est Jacobus Trevacour decanus & canonicus eccl. Pictav. senator & canonicus Paris. qui obiit 27. Apr. 1457. & sepultus est in ecclesia cathedrali Paris. juxta chorum.

Ibid. n. XLIV. *adde* Baluzius mortuum tradit an. 1547. die 15. Sept. ac ibidem sepultum.

Col. 1219. A. n. XLVI. *adde*: Decanus instituitur per capitulum 21. Martii 1569. ut patet ex litteris provisionis in bibliotheca regia asservatis.

Col. 1227. D. ante n. VIII. inserendus est Philippus; qui per epistolam præcipit Johanni Pithares eccl. Noviom. capellano ut Remenses officiales censuris ecclesiasticis compellat ad revocandas censuras, & quidquid actum est contra Philipum Noviomensem canonicum, ob abusum litterarum summi pontificis 1251. ex tomo 3. recensionis registrorum parlamenti fol. 269.

Ibid. ante n. IX. addendus est Stephanus de Sacleiis, cujus tumba cernitur in claustro S. Germani a Pratis ante januam capituli, cum hoc epitaphio: *Hic jacet magister Stephanus de Sacleiis olim thesaurarius ecclesiæ B. Hilarii Pictaviensis, qui obiit sexto cal. Januarii in festo B. Johannis Evangelistæ; anno Dom. MCCLXXVI. Orate pro eo.*

Ibid. n. IX. *adde*: Fuit etiam cantor eccl. Paris. an. 1436.

Ibid. E. ante n. XIII. addendus est Ludovicus Irland de la Vau cancellarius ecclesiæ Pictav. unus è quadraginta viris academiæ Francicæ; qui præerat 1666. ac mortuus est Paris. 4. Febr. 1694. simul thesaurarius ac decanus.

Col. 1228. C. n. VIII. *adde*: Is est Petrus Merles, qui in causa inter episcopum Lemovicensem Girbertum & Jordanum præpositum S. Juniani Comodoliacensis mota super alto dominio villæ S. Juniani arbiter electus, judicium pronuntiavit in gratiam episcopi an. 1289. die Martis post octavas Assumt. B. Mariæ.

Ibid. D. ante n. XIII. addendus Ludovicus Irland, &c. ut supra in thesaurariis col. 1227. E. ante n. XIII.

Col. 1237. E. n. LVIII. *adde*: Obiit 7. Apr. 1720. successorem nactus N. de Garembourg nominatum 8. Jan. 1721.

Col. 1241. A. n. XXIII. *adde*: Subscribit judicio lato ab Hugone Lugdun. archiep. cum Simone Aginn & Isamberto Pictav. episc. ac Aimerico decano Pict. in causa inter canonicos Pictav. & monachos S. Cypriani pro eccl. S. Laurentii, quæ adjudicata est monachis, ex tabul. S. Cypr. fol. XXXIV. teste D. de Ganieres.

Col. 1244. C. ante n. XLIII. Inserenda sunt hæc verba Anno 1590. Rex suo placito dedit hanc abbatiam duci de Biron, ut cui vellet eam conferret; at cum postea idem Rex dominum de la Beraudiere nominasset abbatem, adiit Regem dux de Biron, monuitque sibi jam ab eo collatam fuisse abbatiam, sicque revocata donatione facta domino de la Beraudiere, dux de Biron mansit ejusdem possessor 18. Maii 1599. ut quem vellet abbatem designaret, ex recensione chartarum D. de Ganieres facta per D. de Clerembaut. *Portefeüille dos rouge, cotté matieres Ecclesiastiques.*

Col. 1277. A. n. XLI. *adde*: Abdicavit hoc an. 1594. cum Regis assensu in gratiam sequentis, quem jam vi decreti majoris consilii redditus percipientem Rex nominavit œconomum in spiritualibus 26. Sept. ejusdem anni, majori consilio approbante 22. Novemb.

Ibidem n. XLIV. *adde*: Regi fidem juravit 27. Apr. 1605. & 8. Maii 1615. dictus Regi a sanctioribus consiliis & ordinis S. Spiritus præceptor, ex libro cujus titulus est *Jurisdiction de la chambre des comptes de Bretagne sur le fait de la Regale.* Sedebat adhuc 13. Julii 1621. ex bulla seu indulto Papæ, ipsi directo, quod Rex laudavit 3. Sept. & majus consilium in suos commentarios retulit 25. Oct. ejusdem anni.

Ibid. C. n. XLVI. *adde*: Obiit 16. Octob. 1716.

Col. 1284. D. n. XLVII. *adde*: Præerat jam an. 1623. ex bulla Gregorii papæ requirentis consensum dicti abbatis pro translatione monialium S. Remigii Silvanectensis ad prioratum *de Villers-Coterez*, quem nuper uniri Carroso indultum erat.

Col. 1295. A. n. XLVI. absolvit *adde* 1673.

Ibid. n. XLVII. *adde*: quo an. 1685. renuntiatur episc. Pict.

Ibid D. n. IX. *adde*: Jam erat abbas an. 1465. 12. Sept. ex charta auth. collect. D. de Ganieres.

Col. 1296. C. n. V. *adde* & 1471.

Col. 1298. D. n. VII. *adde* abbas 1685. ex schedis D. Maillart, obiit 20. Maii 1693. ætatis 77.

Col. 1302. A. ante n. X. addenda est Geila circa 993. ex chartario Burguliensi, cui monasterio hæc abbatissa dedit villam Cruolio, *le Croëil.*

Col. 1303. A. n. XXXII. *lege* Cum jam esset abbatissa Fontis-ebraldi in abbatissam quoque S. Crucis eligitur anno 1484. die 26. Martii.

Ibid. E. n. XXXVII. *adde*: Hanc abbatissam cardinalis de Bourbon Rotomag. archiep. benedixit, assistentibus episcopis Lucion. & Vasat. 24. Nov. 1575. ex licentia summi pontificis, ex tabulario Jotri.* — * l'abbaye de Jouars.

Col. 1304. E. n. XLII. *adde*: Præerat adhuc an. 1710. 15. Febr. ex schedis D. Maillart.

Col. 1318. B. lin. X. *quo ipso anno defecit*: Huic opinioni repugnat charta Gisleni episc. Suess. an. 1150. præsulatus sui 25. plurima bona dictæ Petronillæ confirmantis, in cujus quidem episcopi altera charta dicitur Petronilla *Felicis memoriæ*, ex tabul. B. M. & B. Laurentii de Charmo a D. de Ganieres explorato, *volum. diverses églises & abbayes.*

Col. 1333. B. ante n. II. inserenda videtur Inda abbatissa S. Andreæ seu S. Johannis tempore Imberti episc. Pictav. & Baldrici abbatis Burguliensis, ex tabulario Burgulii, ubi agitur de altercatione super ecclesiis de castro Argentone inter monachos S. Jovini & Burgulii.

Col. 1337. A. ante n. XIX. addendus est Godeffridus d'Estissac episc. Malleac. & abbas cellæ S. Hilarii 29. Aug. 1537. ex charta auth. collect. D. de Ganieres, vol. 3. abbatiarum.

Ibid. E. lin. ult. reparavit *adde*: Sane idem Rex an. 1475. huic monasterio concessit 1800. libras annui redditus in terra de Maralhec.

Col. 1342. E. n. XIII. *adde*: Longe ante mortem cessisse videtur, nam Antonius Ardillon reperitur abbas die 3. Julii 1338. in charta auth. collect. D. de Ganieres.

Col. 1347. A. n. XIV. *adde*: Obiit eximius verbi divini præco 1716. mense Febr. vel Martio, ætatis anno 68.

Col. 1348. A. n. XXV. *dele totum*; neque enim hic Franciscus fuit abbas S. Crucis de Angla, sed B. M. de Angla, ut ibidem diximus.

Ibid. B. n. XXVIII. Marthurinus Jourdeau (non Sordeau) monachus, schedula regia nominatur 19. Dec. 1591. per cessionem Johannis Molineau item monachi, ac donec bullis donetur, œconomus a Rege constituitur, & iterum die XI. Febr. 1595. approbante majori concilio 25. Febr. ejusdem anni.

Col. 1349. A. ante n. V. addendi sunt Guillelmus 1460. 16. Febr. Johannes 1469. 21. Apr. & Franciscus de Lyniers abbas commendatarius 1490. XI. Febr. & 1497. 28. Julii, ex chartis authent. collect. D. de Ganieres.

Ibid. n. V. *adde* 1505. & 1516. 18. Julii, post quem adddendi sunt Andreas Laydet 1523. 27. Apr. & 1526. die 26. Apr. Jacobus du Plessis 1536. 6. Junii, Ludovicus de Villars 1539. 3. Novemb. & 1541. ultima Junii; denique Adrianus Cuvillier abbas commendatarius 1544. 12. Julii, ex chartis authent. ejusdem collect. vol. 9. abbatiarum.

Ibid. E. n. VII. Guillelmus abbas *adde* regularis.

Col. 1350. n. XIII. *adde*: Jam an. 1625. adfuit comitiis cleri Gallicani apud Paris. pro Burdegal. provincia deputatus.

Ibid. E. n. III. *adde*: Memoratur annis 1147. 1159. & circa 1165.

Col. 1353. B. n. III. in fine p. 33. *lege* pag. 158.

Ibid. C. n. IX. *adde*: Dicitur antiquus abbas 1207. & 1216.

Ibid. n. X. ad annum circiter 1215. *lege* ad annum saltem 1216.

Col. 1354. B. n. XXXI. Martinus, *al.* Petrus de la Roche 1447. & 1448.

Ibid. n. XXXIV. *adde*: & 1496. 10. Sept. ex charta auth. collect. D. de Ganieres.

Ibid. C. n. xxxv. *adde* & 1513. 20. Octob. *ibid.*

Ibid. D. n. xl. lin. 2. Cellæ *adde* Pict. Occisus est anno 1589. *adde* in silva a suo nepote cum Stella rediret in suam patriam.

Ibid. n. xli. *adde* presbyter, fiduciarius abbas pro Francisco de la Beraudiere marchione de Lesbrouet.

Ibid. n. xlii. *adde*: Hic decennis vel ad summum duodennis hanc abbatiam obtinuit, quam an. 1621. transcripsit sequenti, ut fieret monachus Cisterc. ex tabulario domestico quod exploravit D. de Ganieres.

Col. 1356. C. n. ii. Testis habetur an. 1188. in charta abbatiæ de Stella.

Col. 1357. B. n. viii. *adde*: Reperitur etiam 1227. in tabul. Landesii.

Col. 1358. E. n. xxxvii. *adde*: Vixit aliquandiu apud Portum regium, nunc dirutum, de quo vide necrologium hujusce domus recens editum, præfationis pag. xxxv. & historiæ pag. 408.

Col. 1360. E. abbatibus de Valentia addendi sunt N. le Sage, per cujus obitum N. Nerot designatur 8. Jan. 1721.

Col. 1361. D. n. xii. Johannes III. du Cozic *lege* du Cozic abbas regularis, uti etiam duo successores.

Col. 1369. C. n. xvii. *adde*: Anno Dom. 1270. 2. die Veneris ante Passionem Domini Philippus rex Franciæ venit apud Mallesiacum, invitatus a R. patre domno Radulfo tunc temporis abbate dicti loci, ibique manducavit & pernoctavit ad proprios sumtus abbatiæ, in crastinoque recessit; ex cod. MS. Baluzii 570. fol. ult.

Col. 1372. E. n. x. *adde*: Ad hunc episc. Malleac. cujus nomen tacetur, pertinere videntur quæ leguntur in chartis authent. collect. D. de Ganieres vol. v. Anno scilicet 1382. Rex Carolus solvi jubet episc. Malleac. 2000. libras auri. Item an. seq. die 4. Apr. Rex Carolus episcopum Malleac. in Germaniam mittere habet in animo. Idem episcopus ex quodam placito regio dato Meloduni die 7. Maii 1383. missus in Hispanias videtur. Eodem anno Petrus de Thury episc. Malleac. mittitur a Rege Carolo in Picardiam & partes *de Bahagne*, in Picardiam quidem cum duce Biturigum ad tractandum cum Anglorum Rege, pro quibus legationibus Rex illi quosdam redditus assignat. Eodem an. 8. Febr. dicitur cancellarius Biturigum ducis & locum tenens, & 15. Martii ejusdem anni nuper consiliarius Regis. Denique an. 1388. 1. Sept. dicitur card. de Thury.

Col. 1373. D. n. xii. *adde*: Memoratur etiam 1425. 9. Jan. in charta authent. collect. D. de Ganieres, vol. 8.

Ibid. E. n. xiii. *adde*: Is tanquam consiliarius & commissarius Regis in hac parte, confitetur se a Johanne Beaupoil commisso ad recipiendum in inferiori tractu Lemovicino subsidium 2252. l. Turon. ad subjiciendum Regi castrum de Dosme dictum Commargues, 105. libras Turonenses accepisse pro sumtibus a se impensis in hac parte an. 1438. 7. Febr. An. 1436. 16. Aug. interest pactis matrimonialibus Jolandis a Francia filiæ Caroli VII. cum Amedeo marchione Sabaudiæ primogenito Amedei ducis Sabaudiæ, Turonis, ex recensione thesauri chartarum fol. 192. *Melanges*. Item an. 1438. chirographo suo agnoscit se 400. libras Turon. accepisse pro quodam itinere in Delphinatum jussu Regis. Dicitur consiliarius regius tam in facto justitiæ quam in re æraria, in Occitania & in comitatu hodiernæ Aquitaniæ an. 1440. 4. Martii, 1444. 1. Maii, 1445. x. Apr. post Pascha & 9. Dec. 1451. 24. Maii & 1454. 20. Dec. ex chartis auth. collect. D. de Ganieres.

Col. 1374. C. n. xiv. *adde*: Recensetur jam an. 1455. 4. Januarii, & annis seqq. 1462. 17. Nov. 1468. 26. Febr. & 1472. 22. Martii, *ibid.*

Ibid. D. n. xv. *adde*: Memoratur ut episc. Malleac. 4. Nov. 1478. & 6. Octob. ejusdem anni, item 1479. 6. Martii & 22. Octob. 1480. *ibid.*

Ibidem E. n. xvi. *adde* Memoratur ibidem 20. Aug. 1485. & 1492. 15. Decemb.

Col. 1376. A. n. xix. *adde*: Memoratur ibidem 5. Oct. 1526. Dicitur etiam abbas Cellæ B. M. diœc. Pict. 1540. 27. Julii, solummodo episc. 1542. 13. Nov.

Col. 1377. A. n. xxiii. *adde*: In indulto quod accepit a Gregorio XV. iv. idus Junii pontificatus anno 2. quodque Rex probavit 19. Jan. 1623. & majus consilium 27. Febr. dicitur frater Francisci d'Escoubleau tit. S. Praxedis presbyteri cardinalis de Sourdis. Item in alio indulto 13. Junii 1621. quod Rex laudavit 3. Sept. & majus consilium 25. Octob. dicitur abbas S. Jovini de Marnis.

Col. 1379. A. n. xxvi. *adde*: Sub hoc episcopo vetus capitulum regulare Malleac. factum est seculare, simulque translatum fuit ad capitulum ecclesiæ cathedralis Rupell. vi bullæ summi pontificis ac litterarum Regis, quas episcopi Pictav. & Rupellensis promulgarunt 16. Nov. 1666.

Col. 1383. E. ante n. xv. addendus videtur Adrianus Gaultier ex monacho majoris monasterii abbas Absiæ, ex historia MS. majoris monasterii, teste D. Edm. Martenne.

Col. 1384. E. n. xxii. *adde*: Obiit 22. Apr. 1695.

Col. 1385. B. ante n. ii. inferendus est Christianus 1168. ex tabulis Majoris monast. *Chemillé.*

Ibid. ante n. iii. addendus est Geraudus 1187. *ibid.*

Col. 1390. E. n. xvii. Hic duobus præcedentibus præmittendus est. Certe præerat an. 1609. 18. Nov. ex schedis D. Maillart. simul episc. Malleac. vel potius alter est Henricus alterius cognatus, qui nunquam fuit archiepiscopus.

Col. 1392. D. n. iv. *adde*: Præerat an. 1148.

Col. 1393. B. ante n. vi. addendus est Stephanus I. Aimerici successor an. 1174. quo dominis de Maloleone concessit ut inter monasterii benefactores accenserentur, ex instrumento, quod propriis oculis usurpavit noster D. Stephanus Buisson theologiæ professor.

Ibid. E. ante n. xii. dandus est locus Petro Pererria, qui die Jovis in festo S. Georgii an. 1323. transegit cum Pruino, fratre Juliani canonici SS. Trinitatis de Maloleone.

Item Philippo abbati 1330. ex schedis nostri D. J. Boyer.

Col. 1394. B. n. xiv. *adde*: Longe ante mortem abdicasse videtur; subscripsit enim an. 1413. in crastino festi S. Augustini 30. Aug. confirmationi fundationis sacelli de Parrenné.

Ibid. n. xv. *adde*: Cognominatur Jourdain, abbasque *modernus* dicitur in charta authentica mensis Oct. an. 1413. quo suo conventui dat rendualem pecuniæ summam; iterumque ac tertio memoratur 28. Oct. 1414. & 26 Junii 1416. quibus annis se munificum præbet erga suum conventum.

Ibid. n. xviii. Regebat adhuc an. 1464. *dele*; nam Andreas præerat capitulo generali SS. Trinitatis de Maloleone 29. Aug. 1460. ex schedis jam laudatis D. Stephani Buisson. *Item* Johannes II. Guendron sedebat 1460. & 1464.

Ibid. n. xix. Hic abbas in duos dividitur cognomines a prædicto D. Steph. Buisson. Primus scilicet annis 1476. 82. & 95. alter vero superioris nepos 1623. in quadam inquisitione facta a toparcha de Malo leone adversus priorem de Magna Buxeria, proindeque is est de quo mentionem fecimus an. 1533. idemque fuit ultimus abbas regularis.

Col. 1395. A. n. xxviii. N. de Valence *lege* Claudius Timbrune de Valence, diœcesis Condomiensis, ex antiqua inter Aginnum & Moissiacum familia; *adde*: Possessionem iniit 25. Aprilis ejusdem anni.

Ibid. B. ante n. ii. inferendus est A. 1210. ex tabulario Brolii Grollandi, quod exploravit D. de Ganieres, *vol. diverses abbayes & eglises.*

Ibidem D. n. x. *adde*: Vacante per hujus obitum abbatia Rex nominavit œconomum Nicolaum Texier presbyterum 10. Martii 1593. probante majori consilio 15. Julii ejusdem anni.

Col. 1396. D. n. iv. *adde*: Præerat an. 1158.

Ibid. E. n. vii. *adde*: Jam sedebat an. 1218. ex tabulis Brolii Groll. quas exploravit D. de Ganieres, *vol. diverses abbayes & eglises.*

Col. 1397. A. ante n. xiii. addendus est Guillelmus abbas B. M. de Morolliis diœc. Malleac. 1459. die penult. Jan. ex charta auth. collect. D. de Ganieres, vol. x. abbatiarum.

Col. 1398. E. n. xi. *adde*: Memoratur adhuc an. 1329. in charta authentica ejusdem collectionis.

Col. 1399. B. n. xviii. *adde*: An. 1538. 18. Nov. vocatur abbas antiquus, in charta authent. ejusdem collect.

Col. 1409. D. n. ix. Legimus hunc Poullardi cognomen habuisse, ac in ecclesia Parisiensi cantorem extitisse.

Col. 1411. B. n. xvi. *adde*: Jam an. 1496. 29. Oct. acquisivisse legitur terram *de Bourg l'Archambaut* in Pictonibus pretio 10000. librar. & obventiones censuales solvisse domino fundi. Idem an. 1514. 8. Apr. unus ex commissariis a Rege deputatis, vendit capitulo S. Petri Puellarum decem libras annui redditus, sitas super proventibus offici* scribarum Universitatis Pictav. ex charta auth. collect. D. de Ganieres, vol. 7. episc. * Greffe.

Col. 1413. C. n. xxiv. *adde*: Per hujus cessionem in gratiam Francisci, qui sequitur, Rex ipsum Franciscum, donec bullas accepisset nominavit œconomum in spiritualibus 20. Sept. 1594. probante majori consilio 22. Dec. ejusdem anni.

Col. 1422. D. n. xxix. *adde* abbas S. Germani a Pratis & Culturæ 1602. fit abbas S. Michaëlis in Eremo an. 1606. nonis Febr. ex MS. cod. Culturæ apud Cenomanos.

Ibid. E. n. xxxiv. Impropric diximus sub cardin. Mazarini regimine tum monasterium ad congregationem S. Mauri accessisse an. 1669. tum mensæ abbatialis redditus collegio Mazarinæo unitos fuisse 1671. cum sit mortuus an. 1661. sed revera suo testamento Regem deprecatus est ut hoc fieret.

Col. 1425. A. n. xxvi. Ludovicus, *lege* Johannes-Ludovicus, & *adde* per cujus obitum vacante abbatia Rex nominavit œconomum in spiritualibus & temporalibus Oliverium

Chaitzin presbyterum curatum de Monteuyole, *al.* de Montolovau in diœc. Lucion. 20. Jan. 1594. quod probavit majus consilium 27. Julii ejusdem anni.

Ibid. D. n. XXXVI. *adde* superstes ad an. saltem 1699.

Col. 1428. E. ante n. V. inserendus est Birentius anno 1182. in charta Ricardi filii Henrici Angliæ regis, cœnobii fundationem confirmantis.

Col. 1433. in Brolio Herbaldi, post 1. abbatem addendus Johannes 1206. ex tabulario vicecomitum Thoarcii.

Col. 1435. C. n. VI. *adde :* Reperitur an. 1258. in tabulario Majoris monast. *Roche-sur-Yon.*

Col. 1437. C. Johannes Pharamundus de S.te Hermine, de quo hic sermo habetur, a Rege nominatus fuit 23. Febr. 1704.

Col. 1438. D. n. V. *adde :* Præerat jam an. 1159. ex tabul. Brolii Groll. per D. de Ganieres recognito.

Col. 1445. B. n. V. *adde:* Reperitur & an. 1473. die ultima Febr. in charta auth. collect. de Gan. Obiit autem anno saltem 1484. quippe quo defuncto Sixtus papa contulit hanc abbatiam Johanni suo notario, tunc in minoribus ordinibus constituto, qui postmodum factus est archiep. Auxitanus, ut liquet ex bulla Alexandri papæ eidem Johanni tunc archiepiscopo iterum conferentis dictum monasterium in commendam an. 1495. Hic eam referre visum est : *Alexander episc. servus servorum Dei, venerabili fratri Johanni archiep. Auxitano, &c. Sane dudum monasterio B. Mariæ Loci-Dei in Jardo Præmonstr. ord. Lucion. diœcesis..... per obitum Heliæ vacante...... Sixtus papa prædecessor noster monasterium prædictum...... tibi in minoribus constituto ejusdem prædecessoris notario..... regendum commendaverat, prout in litteris eisdem plenius continetur....... sed Renatus de la Tremblaye, qui se gerebat pro canonico dicti monasterii, quique, ut asserebat, in abbatem præfati monasterii....... electus fuerat, super illius possessorio coram nonnullis judicibus....... vos invicem molestaretis, & pendente hujusmodi molestatione dictus Renatus...... vita functus est........ ut monasterium prædictum in commendam retinere valeres, apostolica auctoritate fuerat dispensatum, possessionem..... regiminis ac bonorum ejusdem monasterii assecutus, & ad illud & per eosdem conventum concorditer admissus fuisti, ipsique conventus capitulariter congregati jus eligendi abbatem......... post obitum dicti Renati, ad sedem apostolicam remiserunt...... nos eidem monasterio volumus & concedimus....... & inde secuta a data presentium valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Dom. 1495. IX. Novembris, pontificatus nostri anno quarto ;* ex apographo.

Ibid. n. VI. Renatus *adde :* cognominatus de la Tremblaye de abbatia contendebat jam anno saltem 1484. ex bulla superius relata.

Ibid. C. ante n. VIII. addendus Johannes de Bessey abbas commendatarius, qui 3. Maii 1553. Johanni de Malin præcepit, ut fructus abbatiæ locaret, ex autographo.

Ibid. ante n. X. addendus Philibertus II. de Malin anno 1579. 20. Dec. ex charta authentica recensionis bonorum ab eo præbitæ domino de Bessey. Eidem successit

Petrus Bernard hujus loci alumnus, qui sedebat 23. Maii 1581. & 12. Nov. 1611. ex chartis authent. collect. D. de Ganieres.

Col. 1461. C. n. XXII. *adde :* Attamen memoratur in hagiologio eccles. Lemov. nonis Sept. vide p. 2. Fragm. Aquit. p. 398. & 401.

Col. 1478. E. n. XLIV. *adde per modum observationis.* Talayrandus cardinalis fortasse fuit episc. Petragor. sic enim legitur in charta auth. collect. D. de Ganieres, vol. 9. episc. cujus excerptum subjicimus. Talayrandus scilicet dicitur card. Petragoric. cujus procuratorio nomine Arnaudus de Syoraco domicellus Petrag. an. 1347. 3. Dec. quandam pecuniæ summam recepit a Johanne de Remeranglia licentiato in legibus clerico & judice atque collectore regio decimarum Regi concessarum in provincia Narbon. a domino Papa.

Col. 1487. D. n. LXXIX. *adde :* Designatus 8. Sept. 1693. inauguratur 17. Jan. 1694. in eccl. Jesuitarum vici S. Antonii ab archiepisc. Albiensi, collaborantibus Cadurc. & Vasat. episcopis, ac die 20. ejusdem mensis Regi fidem juravit.

Ibid. E. Tres decanos eccl. Petrag. reperimus, Heliam an. 1108. in Guill. de Alba Rocha XXIV. episcopo ; Iterium an. 1163. in Petro episc. XXX. & Herbaldum de Villers, fortasse temporibus Cyri de Villers circa 1660.

Col. 1488. B. Abbatibus Albæ-terræ addendus est N. de la Vergne major vicarius diœc. Petragor. designatus abbas 1. Nov. 1702.

Ibid. Legimus in martyrologio S. Stephani Autissiod. quod exploravit D. de Ganieres : *V. idus Dec. B. Cypriani abbatis Petragor.* Cuinam vero abbatiæ præfuerit, incompertum.

Col. 1496. E. n. VI. *adde :* Sedebat jam an. 1186. ex chartulario Dalon. teste Baluzio ; ergo jam fortasse Gaufridus abdicarat, vel duo Fulcaudi admittendi sunt, alter ante Gaufridum, alter post.

Ibid. ante n. VII. admittendus videtur Gaufridus II. an. 1203. ex eodem Dalonensi chartulario, nisi forte sit primus Gaufridus, qui jam pridem cesserat.

Col. 1507. C. n. XIII. *adde :* Obiit 1705. etiam abbas S. Margaretæ diœc. Eduensis.

Ibid. n. XIV. *adde :* Nominatur 30. Maii 1705.

Col. 1515. C. n. V. *adde* cognominatur *le Bourguignon* in aresto parlamenti an. 1338. quod sic se habet : *Aprés la mort de S.te Maure chancelier du Roy & tresorier en l'église de Roüen, le Roy bailla la tresorerie a Pierre card. de Roüen, aprés la promotion de M.e Pierre le Bourguignon, qui la pretendoit, à l'evesché de Sarlat, par lettres données a Conflans le 19. Juin 1339.* ex Baluzio.

Col. 1516. B. n. VII. *adde :* An. 1349. die Mercurii post S. Michaelem promovet Radulfum de Condat canonicum Regularem S. Amandi ad prioratum simul & curionatum d'Elbas seu d'Aubas, præsentatum a Guidone dicti S. Amandi abbate.

Col. 1520. D. n. XVII. *adde :* sedebat adhuc an. 1456. quo Petrus Correge ipsius vicarius generalis vi procurationis ab episcopo datæ, confert Nicolao de Blaziac præsentato a Bernardo Bonal seu Bonaud abbate S. Amandi, curionatum S. Amandi de Coli vacantem cessione Martialis de Blaziac, ex charta auth. collect. de Ganieres.

Col. 1531. in decanis Sarlat. eccl. n. V. *adde :* An. 1651. fuit alter deputatorum a clero ad comitia generalia.

Col. 1534. A. ante n. V. inserendus est Geraldus I. testis in donatione Bosonis vicecomitis de Torenna Uzerciensi monasterio factæ. Vivebat autem hic vicecomes an. 1074. ex probationibus hist. domus Arverniæ apud Justellum lib. 1. c. X. p. 26.

Item post hunc Geraldum, Geraldus alter cognomento de Manciac addendus est ex eodem chartul. Uzerc. in quo nondum abbas subscribit post Geraldum abbatem prædictæ Bosonis chartæ, ac deinde abbas commutationem facit cum abbate Geraldo & monachis Uzerciæ. Porro hic Geraldus nominatur adhuc abbas S. Sori regnante Philippo, in tabulario Vosiensi apud D. Lancelot.

Ibid. B. n. VIII. Elias postponendus est sequenti, ut pote mortuus an. 2. Johan. XXII. quo successit Petrus Silvæ-maj. monachus Avenione defunctus an. X. Innoc. VI. successoremque nactus Hugonem priorem S. Privati diœc. Petragor. ex Baluzio.

Col. 1537. A. ante n. III. præmittendus est Guido, ad cujus præsentationem Petrus ep. Sarlat. an. 1349. die Mercurii post S. Michaëlem Radulfo de Condat canonico regulari S. Amandi confert prioratum simul & curionatum d'Elbas seu d'Aubas, ex charta authent. collect. de Ganieres.

ERRATA IN TOMO SECUNDO.

COL. 37. A. lin. 8. XVI. *lege* XIII. Col. 54. C. lin. 1. superbis *lege* superbit. Col. 72. C. apud Rossac *lege* apud Rossac? Col. 120. C. non tamen prioratus cœnobii, *lege* prioris cœnobii. Col. 147. n. XXXII. de la Fayete, *lege* de la Sayette. Col. 173. B. n. XVII. ad 1504. *lege* An. 1504. Col. 302. A. lin. 10. Diensi, *lege* Diniensi. Col. 410. B n. VI. Agnes de l'Astie, *lege* de Lastic. Ibid. n. VII. Jacqueta de l'Astrie, *lege* de Lastic. Col. 425. n. VII. an. 1366. *lege* 1376. Col. 451. n. XXXIII. la Roque d'Azimeres, *lege* d'Afiniere. Col. 455. D. n. XVIII. possessionem cœpit, *lege* cepit. Col. 456. B. n. XIII. de Gilbertis, *lege* de Gilbertez. Col. 461. n. XX. lin. 4. VI. idus, *lege* IV. Col. 465. B. n. XXXIV. an. 1621. *lege* 1622. Col. 565. n. LIX. de Courtaver, *al.* de Courtamel. Col. 771. C. n. XVII. D. de la Blanche, *lege* D. de la Blache. Col. 779. F. n. XXX. lin. ult. 1614. *lege* 1714. Col. 855. D. n. IV. lin. 3. litteram S. *lege* G. Col. 940. E. n. XXXIV. Touchans, *lege* Touchier. Col. 1048. C. n. X. Croizal, *lege* Croizat. Col. 1050. D. n. XXXVIII. de Seguetan, *al.* de Segueran. Col. 1258. E. in nota ad calcem lin. ult. utraque, *lege* uterque. Col. 1353. A. Astercienfis *forte* Cittercienfis. Col. 1487. B. n. LXXVII. 1667. lege 1665. In appendice seu in instrumentis col. 229. Ch. X. litt. D. Eradio, *lege* Eraclio.

GALLIA

MARE GERMANICUM

Ostenda
BRUGÆ
Novus Portus
Furnæ
Gravelina
DunKerqua
Dixmunda
Caletum
Montes
Yprae
Castellum Morinorum
Curtracum
Menenæ
Baillolum
DIŒCESIS
AUDOMAROPOLIS
AUDOMARENSIS
Aria
Betunia
Lille Insula
TORNACENSIS
Monasteriolum
Hesdinium
DIŒCESIS ATREBATENSIS
Duacum
Bochanium
ATREBATES
PARS
Dullencum
Abbatis Villa
PROVINCIÆ
Bapalma
CAMERACUM
Perona
AMBIANUM
REMENSIS

Scala Leucarum

Leucæ maximæ Galliæ quarum 20 gradum Æquatoris efficiunt

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Leucæ Belgicæ quarum 24 gradum Æquatoris efficiunt

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Millaria Communia Passuum quorum 60 Gradum Æquatoris efficiunt

5 10 15 20 25 30 34

G. par Borde.

GALLIÆ CHRISTIANÆ
BELGICA TERTIA
PROVINCIA ECCLESIASTICA
CAMERACENSIS.
Continens Diœceses
Cameracensem, Tornacensem, Atrebatensem, Audomarensem, et Namurcensem
descripta a J. B. Nolin Geographo.
Litteræ Sequentes designant quintuplicia nomina ordinum etc.
O.S.B. Ordinem Sancti Benedicti
O. cist. ordinem Cisterciensem
O.S. aug. Ordinem S. Augustini
O. Prem. ordinem Præmonstratensem.
Fl. Fluvium vel flumen.
Septentrio
Meridies
Oriens
GANDAVUM
MECHLINIA
Teneramunda
Diest
Louanium
Bruxellæ
Trudonopolis
Angianum
Nivella
Montes
Binchium
Carlonqus
Thuin
Valentianæ
Condatum
Quercetum
Malbodium
Landrecia
Avennæ
Castellum Cameracense
Dionantum
Mosa Fl.
DIŒCESIS
PARS PROVINCIÆ
PROV: COLONIENSIS
Herentals
Perviciacum

GALLIA CHRISTIANA
IN PROVINCIAS ECCLESIASTICAS DISTRIBUTA.

PROVINCIA CAMERACENSIS
Belgica tertia, cujus Metropolis est Cameracum.

CAMERACUM ad Scaldim fluvium *(l'Escaut)* Nerviorum urbs, imo caput fuit secundum doctiores ætatis nostræ geographos. Porro Nervii populi fuerunt inter Belgas potentissimi, quippe qui quinquaginta & sexaginta armatorum millia suppeditare poterant, bisque ausi sunt cum Cæsare prælio dimicare. Pedestribus autem potissimum copiis valebant, optimaque consilia non deerant, sexcentis enim senatoribus constabat eorum curia, ad quam reipublicæ administratio spectabat. Sub Nerviorum autem imperio erant Centrones, Grudii, Levaci, Pleumosii, Gorduni, ex Cæsaris lib. v. quæ nomina pagorum & oppidorum varie varii interpretantur. Attamen de Cameraco, *al.* Camaraco nullibi occurrit mentio, sive apud Cæsarem, sive in scriptoribus æqualibus, aut supparibus; primumque legitur in tabula Theodosiana, seu Peutingeriana.

Quo tempore Franci Galliam, præsertim Belgicam, invaserunt, Camaracum erat urbs celebris; vocaturque civitas a Gregorio Turon. lib. 11. hist. cap. 9. ubi legimus: *Clogio autem missis exploratoribus ad urbem Camaracum, perlustrata omnia ipse secutus, Romanos proterit, civitatem adprehendit, in qua paucum tempus residens, usque Suminam * fluvium occupavit.* Hic Clogio est rex Clodio cognomento Crinitus, qui & Cloio, & Clodius alibi dicitur; de quo Apollinaris Sidonius ita canit in panegyrico Julii Valerii Majoriani Augusti.

* La Somme.

Pugnastis pariter, Francus qua Cloio patentes
Atrebatum terras pervaserat.

Et Prosper in chronico ad an. 427. *Clodius regnat in Francia.*

Ab hoc forsan tempore Cameracum urbs facta est regia. Certe Clodovei magni tempore rex apud Cameracum sedebat ex regio Francorum genere Ragnacharius, contra quem exercitum commovit Clodoveus, eoque occiso, ipsius regno potitus est; cujus dominium penes regis hujus successores remansit, etiam in secunda regum nostrorum dynastia. Et sane an. 870. in divisione regni Lotharii facta, tunc obtigit Carolo. Postea transiit ad Imperatores Germaniæ, cum quibus de ipsius possessione disceptatum est a regibus Franciæ & Flandriæ comitibus. Facta est libera, & sui juris Imperatorum beneficio, at nullo regum Franciæ accedente consensu. Hanc urbem occupavit Carolus V. imperator anno 1543. constructa arce quam fortissimo munivit præsidio. Cum Franciscus, dux Andegavi & Alenconii, Henrici regis III. frater, electus fuisset in Belgii principem an. 1582. Cameraco potitus est, cujus præfecturam dedit Johanni de Montluc domino de Balagny, qui partes factiosorum adversus Henricum IV. regem, religionis causa, primum est amplexus. Quapropter sapiens rex, eum ut ad suas partes traheret, Franciæ Marescallum fecit, eique Cameraci dynastiam cum titulo principatus sub regum Galliæ patrocinio con-

tulit. Verum paulo post anno 1595. Hispani, civibus faventibus, urbem invaserunt, & obsessa arce Monlucium ad deditionem coegere; sicque Philippus II. Hispaniæ rex Cameracum totumque pagum vulgo dictum *le Cambresis*, aliis suis ditionibus in Belgio adjecit, archiepiscopo nonnulla dominii jura retinente; quapropter dicitur Cameraci dux, & pagi Cameracensis comes, necnon Romani imperii princeps. Hanc urbem amplam, populo frequentissimam & munitissimam expugnavit cum arce Ludovicus Franciæ rex XIV. anno 1677. a quo tempore Francis subest.

In hac urbe sedes episcopalis nondum erat, ut mihi videtur, quando Clodoveus I. eam obtinuit, occiso Ragnachario : si enim episcopum habuisset, S. Remigius Remorum episcopus apud Atrebatum sedem episcopalem non instituisset, vicinam scilicet civitatem, & septem circiter leucis distantem. Verum sedes episcopalis ab Atrebato ad urbem Cameracum translata est aliquot annis elapsis. Erecta est in metropolim a Paulo papa IV. rogante Philippo II. Hispaniæ rege, sed rege Galliæ, archiepiscopoque Remensi, a quo hæc sedes pendebat, non consentientibus. Et sane nostra ætate Carolus Mauritius le Tellier Remensis archiepiscopus adhuc adversus hanc institutionem provocavit, obtinuitque ut in compensationem damni ecclesiæ suæ illati, per distractionem diœcesum prius ab ipsa pendentium, mensæ archiepiscopali uniretur abbatialis mensa S. Theodorici prope Remos.

Novæ metropoli sedes episcopales attributæ sunt Tornacensis, Atrebatensis, Audomaropolitana, & Namurcensis. Majus templum Deiparæ virgini dedicatum, amplum est & elegantissimæ fabricæ, in quo sunt 48. canonici, ministrant clerici 95. In tota diœcesi numerantur ecclesiæ parochiales fere sexcentæ, exceptis fere centum ipsarum auxiliariis vulgo *succursales*. Quod spectat ad abbatias, vix alia est diœcesis in qua totidem reperiantur; sed de his alibi.

In urbe præter duas abbatias, & duo nobilia canonicorum collegia, scilicet S. Gaugerici (S. Gery) & S. Crucis, plurimæ sunt aliæ ecclesiæ quæ annexos habent conventus, seu cœnobia omnium fere religiosorum ordinum utriusque sexus.

De Cameracensibus episcopis plurimi scripserunt, [a] ad quorum lucubrationes, nostras adjecimus, ex variis præsertim libris manu exaratis erutas.

[a] Baldericus, Gerardi I. & duorum sequentium episcoporum Camerac. & Attrebat. sacellanus & commentariensis, postea episc. Tornac. & Noviom. an. 1097. in chronico. Arnaldus Raissius in Belgica Christ. Aubertus Miræus in fastis Belgicis, & notitia eccles. Belgii. Guill. Gazet *hist. eccl. des pays bas*. Mass. in chronol. Richardus de Wassebourg archid. eccles. Virdunensis *Antiquitez de la Gaule Belgique*.

EPISCOPI CAMERACENSES
& Atrebatenses conjuncti.

ANNI CHRISTI

PRIMUS qui Cameraci sederit episcopus fuit Diogenes, si popularibus traditionibus credatur; qui fertur a Siricio papa missus in Galliam ad verbum Dei disseminandum, ubi receptus a Remorum episcopo, & Cameracensibus ordinatus episcopus, martyrii palmam consecutus est, Vandalis in Gallias irruentibus. Eo vero mortuo diu sine pastore fuit hæc ecclesia, donec post Francorum adventum S. Vedastus a S. Remigio creatus est episcopus apud Atrebates, & anno 510. occiso Ragnachario Cameraci regulo gladio Clodovei regis, in hac etiam civitate sedere cœpit.

Verum de hoc sancto Diogene martyre nulla in Martyrologio Romano memoria, nulla in aliis quæ legimus; & quidem abest a Martyrologio Castellani abbatis, qui illud universale nuncupat. Sane observat J. Bollandus, primum qui hunc induxit episcopum esse Christianum Massæum, qui an. 1509. a Jacobo Croio episcopo Cameracum fuerat evocatus ad erudiendam juventutem. In concilio Agrippinensi an. 346. sedit Superior Nerviorum episcopus; quem potiori jure Cameraci episcopum dicere possemus. Verum concilii hujus acta dubia doctis videntur, imo quibusdam omnino supposititia. Et si de ipsorum fide constaret, incertum est quo in oppido Nerviorum cathedram habuerit Superior. Itaque omissis illis temporibus, quibus aut Cameracum nullum habuit episcopum, aut eorum qui sederunt exolevit memoria, a S. Vedasto sumendum est in ecclesia Cameracensi episcopatus exordium.

I. S. VEDASTUS.

S. Vedastus natione Francus dicitur a nostris Sammarthanis, & Aquitanus, non longe a Lemovicibus, & Petracoriis ab aliis; sed de ejus genere aut patria nihil novimus. Cum post fusos ad Tolbiacum Alamannos Clodoveus Francorum rex in Galliam rediret, per Tullum Leucorum divertit, & baptismi desiderio flagrans, hunc sanctissimum presbyterum Vedastum secum deduxit, ab eoque religionem orthodoxam in itinere edoctus, insuper cæci curatione mirabili in proposito fidei confirmatus est. Hunc postea B. Remigius Remensis, a Rege beneficii memore commendatum Attrebaticæ ecclesiæ episcopum ordinavit anno circiter quingentesimo, eaque per plures annos administrata, Deo 500.
animam reddidit anno circiter 540. Februarii 540.
vi. apud Bollandum & Surium in ejus vita ab Alcuino Caroli Magni imp. præceptore, petente Radone abbate emendata; qui cum epitaphii loco his versibus celebravit :

Hic pater egregius Vedastus corpore pausat,
Cujus honore sacro hæc domus alma micat.
Fulcitur tanti meritis per secla patroni,
Per quem multa Deus signa salutis agit.
Qui sacra Celsithroni vivens vestigia Christi,
Lingua, mente, manu, namque secutus erat.
Multiplicavit opes bis quinis forte talentis;
Nec data marsupiis lucra ligavit iners:
Audiet idcirco vocem mox Judicis almi,
Intra nunc Domini gaudia sancta tui.

Præter hanc S. Vedasti vitam, aliam breviorem ex MSS. codicibus Vedastinis descriptam exhibet Bollandus tomo I. Februarii ad diem VI. ubi fuse omnia quæ ad S. Vedastum spectant prosequitur; gesta, miracula, translationes.

Quiescit autem in sui nominis illustri monasterio [a] Vedastino Atrebati, cujus ipse fundamenta primum in cellula ligneis tabulis compacta ad * Crientionem rivulum posuit, quod postea auxit S. Aubertus in eadem sede successor, ac tandem Theodoricus Francorum rex amplissime dotavit, ibidem cum uxore Doda tumulatus.

* Le Crinchon.

De Vedasto Aubertus Miræus in Fastis & Annalibus Belgicis, & lib. 2. origin. Monasticar. cap. 27. Coluenerius in notis ad Chronicon Balderici lib. I. c. 17. Ceterum præfuit ut & successores, conjunctim ecclesiæ Cameracensi & Attrebatensi, unde non abs re visum fuit, quæ sequuntur apponere ex MS. codice bibliothecæ Thuanæ: *Ante persecutionem Vandalorum, qui graviter exercuerunt ecclesias per Galliam, Atrebatina civitas proprium pastorem habuit & episcopum, sed propter violentiam persecutionis, civitas illa diu caruit episcopo; elapso autem longo tempore, B. Vedastus factus est illius civitatis episcopus, & propter locorum solitudinem, etiam Cameracensi ecclesiæ noscitur præfuisse. B. autem Vedasto successit Gaugericus, qui episcopalis sedis dignitatem ad Cameracensem transtulit urbem. Atrebatensis tamen ecclesia suo titulo semper duos habuit archidiaconos, & non nisi in Atrebatensi ecclesia illius diœcesis episcopalia tractabantur. Unde constat episcopalem dignitatem non amisisse, sed pro sui penuria, sub alterius jugo diutius laboravisse. S. Gaugerico successit Bertrandus, Erebertus, & cæteri usque ad Gerardum, post cujus decessum Dominus Jesus Attrebatensem ecclesiam visitavit, & per dominum Urbanum II. proprium pastorem & episcopum habere meruit in perpetuum.*

Carolus Cointius qui episcopatum S. Vedasti an. 498. inchoat, ipsius mortem refert ad an. 538. ut anni 40. ejus pontificatui ab Alcuino assignati habeantur & non plures. Bollandi & nostrorum Sammarthanorum sententiam secuti sumus. Tom. II. Spicilegii extat chronicon S. Medardi in quo legitur: DLXX. *S. Vedastus obiit.* Sed nulla videtur habenda ratio hujus chronologiæ; nam cum constet ex Alcuino S. Vedastum sedisse annos 40. si obiisset an. 570. ordinatus fuisset in episcopum an. 530. proindeque diu post mortem Clodovei qui obiit an. 511. De sancti præsulis obitu & sepultura, ita Alcuinus: *Rexerat præfatus Dei sacerdos ecclesiam Christi, divina auxiliante gratia, annos circiter quadraginta, sub magna evangelicæ prædicationis devotione, sub magno pietatis amore, ac per id temporis multitudinem populi catholico dogmate ad christianæ fidei convertit sanctitatem. Claruit ubique divinæ cognitio legis. Sanctissimum Christi nomen cunctorum audiebatur in ore. Floruit in moribus castissimæ vitæ honestas. Ardebat in pectoribus singulorum cælestis patriæ amor...... eleemosynæ circa domos uberrime pauperibus dispertiebantur: verbum Dei quotidie per loca singula populis prædicabatur.* Cetera legi possunt apud Bollandum & Cointium.

[a] Post mortem suam S. Vedastus fuit sepultus in ecclesia B. Mariæ, si Alcuino fides adhibeatur, non in oratorio suo, prope Crientionem, quamvis id fieri petiisset: sæpius enim dixerat, intra muros urbium neminem esse sepeliendum. Sed quia locus ubi construxerat oratorium suum; erat humilis & palude obsitus, S. Scopilione archidiacono suadente, delatum est ejus corpus ad ecclesiam B. Mariæ, ubi habebat cathedram; nec fuit translatum ad celebre monasterium ejus nomine nobilitatum, nisi tempore S. Auberti episcopi.

II. S. Dominicus.

Dominicus quo ad utriusque ecclesiæ, Atrebatensis & Cameracensis regimen usus fuerat S. Vedastus tanquam vicario, ipsi suffectus est an. circiter 540. sed quandiu præfuerit, quidve gesserit omnino tacetur. Ipsi successorem Cointius dat an. 551. Diogenem illum, quem alii plusquam centum annis S. Vedastum præcessisse docuerunt. At levissima est doctissimi viri conjectura. Et quidem ultro fatetur de Diogene hoc neminem locutum fuisse ante Christianum Massæum decimi sexti seculi scriptorem; & quæ de illo refert Massæus, scilicet ipsum a Vandalis in Galliam irruentibus martyrem occisum fuisse, minime conveniunt episcopo S. Dominici successori, cum tempore quo sedere debuisset, nulla fuerit in Gallia irruptio Vandalorum, aut aliorum barbarorum. 540.

III. S. Vedulfus.

Nostri Sammarthani ab anno 545. episcopatus S. Vedulfi exordium ducunt; Cointius vero, ut det locum Diogeni quem sedisse autumat ab an. 551. ad 569. Vedulfum conjicit hoc an. 569. factum esse episcopum. Eum vero sedem episcopalem Atrebato Cameracum transtulisse plerique existimant. Obiit anno 580. ex Cointio. 580.

IV. * S. Gaugericus.

* S. Gery.

S. Gaugericus apud Evodium *(Yvoy)* Luxemburgensis provinciæ oppidum ortus, a Magnerico Trevirorum episcopo clericus, & postea diaconus factus, cum electus fuisset in locum S. Vedulfi, jubente Childeberto II. rege, ab Ægidio Remorum episcopo consecratur. Episcopali munere accepto, multum laboravit ad exscindendas idololatriæ reliquias, & stabiliendam ecclesiæ disciplinam. Ædificavit cœnobium (quod

ANNI CHRISTI

olim erat extra urbem, in monte ubi arx a Carolo V. imperatore fuit ædificata) in vertice montis, primum nomine S. Medardi insigne, post modum ipsius S. Gaugerici, ubi post annos undequadraginta episcopatus mortuus XI. die Augusti
619. an. 619. sepultus est. Inter varias de ejus ordinationis ac depositionis annis sententias, illam præferimus quæ ordinatum cum an. 580. docet, mortuumque circiter 619. quia magis convenit cum tempore, quo vixerunt Magnericus Trever. Ægidiusque Remensis episc. ac regnavit Childebertus. Miræus eum mortuum esse an. 623. docet.

V. S. Berthoaldus.

S. Berthoaldus ex nobili prosapia Francica oriundus, ut ait Raissius, concilio Remensi in-
625. terfuit an. 625. sub Sonnatio Remorum episcopo, de quo Flodoardus lib. 2. cap. 5.

VI. Aldebertus, seu Ablebertus.

Aldebertus, aliter Ablebertus, & Emebertus, frater B. Gudilæ, ex Balderico, Reinildis, Ermelindis, & Pharaildis, seu Sarachildis, in Bracbatensi pago & villa Ham editus est nobilissimis æque ac piissimis parentibus Witgero & Amalberga, de quibus agitur in fastis ecclesiasticis die 10. Julii. S. Gudila colitur die 8. Januarii maxime Bruxellis, ubi habet magnificentissime constructam & ornatam basilicam. De sancto hoc episcopo ita Baldericus in Chronico Cameracensi: *Post Berthoaldum successit B. Ablebertus, qui ita in catalogo episcoporum nominatus, ab incolis vero & vicinis* Emebertus *dicebatur . . . . . Qui etiam liber* (catalogus) *Ablebertum pontificem & mira sanctitate clarum protestatur & morum ingenuitate conspicuum.* Sanctitatem ejus frequentia testata sunt miracula. Prædium dictum *Martinas* locupletissimum ecclesiæ suæ donavit, hoc est S. Mariæ. Obiit in natali solo Hamensi, ubi sepulturæ mandatur. Postea ad Malbodiense monasterium translatum est corpus ejus, testante Balderico.

De tempore quo vixit & sedit Ablebertus difficilis nodus nobis est solvendus. Cointius ejus episcopatum inchoatum an. 627. claudit an. 633. quod convenire non potest Ableberto, si frater fuerit S. Gudilæ, cui etiam superstes vixit, ex Balderico. Certe Bollandus invictis rationibus probat Gudilam diu vixisse post annum 633. imo etiam attigisse an. 700. At nodus hic solvitur dicendo Baldericum hallucinatum esse & Ableberto tribuisse quæ de Hildeberto Vindiciani episcopi successore sunt intelligenda, & ideo ipsum fuisse binominem, simulque vocatum fuisse Emebertum.

Bollandus opinatur Ablebertum loco movendum esse & Vindiciano subjici debere, ita ut S. Aubertus Berthoaldo subrogatus fuerit, & Aubertus tunc non erit septimus episcopus Cameracensis post Vedastum, ut asserit vicinus illorum temporum Alcuinus, scriptor accuratus aliunde. Itaque relinqui debet in pristino loco Ablebertus aut Aldebertus, detractis quæ de ipsius genere dicuntur, & ceteris quæ constat pertinere ad filium S. Amalbergæ & S. Gudilæ fratrem.

VII. S. Autbertus.

De hoc S. præsule & loco ipsi inter episcopos Cameracenses ac Atrebatenses assignando ita loquitur Alcuinus, cap. 5. vitæ S. Vedasti ab ipso emendatæ: *Jacuit* (S. Vedastus) *in loco eodem usque ad tempus B. Autberti, qui septimus in sede pontificali successit episcopus.* Eum Ableberto successisse docet S. Fulbertus Carnotensis, qui vitam S. Autberti edidit: *Contigit,* inquit, *Ablebertum Cameracensis sedis episcopum, deposito carnis onere de hoc mundo transiisse; divina igitur operatione cuncta salubriter disponente, Autbertus vir conspicuus, & successor emeritus proficiens de virtute in virtutem, ejusdem sedis pontificalem sortitus est dignitatem.* Ejus ordinatio facta legitur 12. cal. April. anno secundum Carolum Cointium 633. Fuit autem consecratus a Leudegiselo metropolitano Remensi, necnon ab Aichario Noviomensi, & Attila Laudunensi episcopis. Ob virtutum famam, ab sui pontificatus exordio, Dagoberto regi fuit acceptissimus, a quo muneribus plurimis affectus fuit, vicissim ab ipso hospitio exceptus, & spiritualibus præsertim epulis lautissime pastus; monita enim salutis principi dabat, quæ audiebat lubentissime. Inter cetera quæ Dagobertus Autberto seu Cameracensi potius ecclesiæ dedit, S. Fulbertus recenset Oneugiam & Quarubium *(Onaing & Couroube)* inter Valentianas & Condatum *(Valenciennes & Condé.)*

Paulo post e sacro fonte suscepit Landelinum, ex nobilissimo Francorum genere ortum, in villa quam Vallem vocant, *Vaux,* eumdemque postea sacris imbuit litteris. Hic plurima condidit monasteria, Laubacense, Alnense, Wasleriense, &c. An. 654. S. Autbertus interfuit eleva- 654.
tioni corporis S. Fursei. Corpus etiam S. Vedasti cœlitus admonitus e terra levavit & transtulit ad monasterium Nobiliacense quod nunc S. Vedasti nomine insignitur; ad quam solemnitatem invitavit S. Audomarum urbis Morinorum episcopum, qui cum cæcus esset, tunc visum recepisse dicitur, ac paulo post majori miraculo pristinam cæcitatem precibus impetrasse: id factum esse anno 658. litteris est con- 658.
signatum; sed Mabillonius hanc translationem differt ad an. 666. Sane an. 658. Landerici Parisiensis ep. privilegium Sandionysianum subsignasse legitur, apud Mir. notit. eccl. Belg. p. 13.

Subscripsit privilegio quod supra laudatus Audomarus Morinorum episcopus concesserat novo monasterio Sithivensi, an. VI. Chlotarii regis, qua de re consulendus Mabillonius ad an.
660. n. 2. Circa idem fere tempus Emmo Se- 660.
nonensis archiepiscopus monasteria Senonensia S. Columbæ & S. Petri Vivi simili munivit privilegio, cui noster Autbertus nomen in consensus argumentum subscripsit; quod etiam præstitit erga Bertefridi Ambianensis episcopi privilegium pro Corbeia, datum an. 662. ex Coin- 662.
tio, & ad mentem Mabillonii 663. annoque

ANNI CHRISTI 664. in sententia fratrum Sammarthanorum. Ei & aliis episcopis comprovincialibus inscribitur privilegium, quod S. Drausius episcopus Suessionensis concessit parthenoni S. Mariæ VI. cal.
666. Julii anno 666. Idem Cellense monasterium a S. Gisleno, & Malbodiense a S. Aldegunde constructum benedixit, necnon Marchianense in diœcesi Atrebatensi. S. Vincentium comitem cœnobiorum * Altimontensis & * Sonogiensis conditorem, ejusque conjugem Waldetrudem apud Montes Hannoniæ fundatricem parthenonis, in quo nunc sunt nobiles canonicæ, ad strictioris vitæ disciplinam erudivit. Ipsius hortatu Dagobertus rex clericis in Cameracensi ecclesia famulantibus, plura dominia inter Valentianas & Condatum largitus est. Ad superos
668. evolavit an. 668. secundum Sammarthanos & Cointium die 13. Decembris. Vitam ipsius scripsit Fulbertus Carnotensis episcopus, quam, ut existimat Aub. Miræus in notitia ecclesiarum Belg. Surius ad diem 6. Februarii mutilam edidit, exstatque integra Cameraci MS. in abbatia quæ patroni sacrum corpus servat. Martyrologii Romani tabulis die 13. Decemb. adscriptus est Aubertus, qui & commemoratur a Molano & in additionibus ad Martyrol. Usuardi. Vide vitam S. Waldetrudis sec. 2. Benedic. pag. 869. & vitam S. Landelini abbatis Crispinii, ibid. pag. 873. cap. 1. 3. 4.

* Haumont.
* Soigny.

VIII. S. VINDICIANUS.

S. Vindicianus apud Atrebates natus, S. Eligii & postea S. Autberti Cameracensis episcopi discipulus, a quo ad partem sollicitudinis pastoralis adscitus est, ad eandem sedem ejus obitu vacuam vocatus est die 24. Junii, *al.* Julii an. 669. secundum Sammarthanos & Cointium, vel an. 667. ut placet Henschenio, quo anno testis legitur in dotatione Maricolensis cœnobii, apud Mir. notit. eccl. Belg. p. 14. subscripsit testamen-
675. to S. Amandi an. 675. seu secundo Theodorici regis; dedicavit S. Petri Hasnoniensis duas basilicas an. 691. ut docent Cointius & Mabillonius. Ipsius frequens mentio in vita S. Leodegarii Augustodunensis episcopi, de cujus corpore possidendo, quod sanctus præsul in sua diœcesi martyrium passus foret, disceptavit cum Ansoaldo Pictavorum episcopo, qui vicit. Ampliori laude dignum de eo legitur, scilicet sanctissimum episcopum adiisse Theodericum regem, & invicto animo, de cæde perpetrata, cui rex consensisse credebatur, expostulasse: ipsique pro tanti sceleris expiatione indixisse, ut monasteria construeret. Et quidem rex beneficus fuit maxime erga S. Vedasti monasterium, quod sub Vindiciano multum crevit, & bonis temporalibus & monachorum numero; quapropter S. episcopus eis præficiendum esse abbatem ratus, accersivit ex Blandiniensi monasterio pium monachum, Hettam nomine, qui fuit hujus asceterii primus abbas. Theodericus bona sive a se collata Vedastino monasterio, sive ab aliis, immunitatis præcepto confirmavit, quod ex libro 1. diplomat. Belgicorum Miræi descriptum, Cointius suis annalibus inseruit & expendit. Idem præstitit erga S. Vindiciani privilegium eidem cœnobio concessum calendis Maii an. VII. Theodorici regis, indictione II. hoc est, inquit Cointius, an Christi 680. cujus 680. ANNI CHRISTI
instrumenti subscriptiones vitiosas esse subodoratus est Miræus, qui primus illud edidit inter diplomata Belgica pag. 8. Quæ vero vitiose irrepserunt ostendit Cointius.

Post deletas idololatriæ reliquias, & plurima in officio pastorali præclare gesta, rebus humanis eximitur *Brossellæ*, quem locum pro Bruxella, primaria ducatus Brabantini civitate, J. Lipsius & plerique viri eruditi sumunt. Obitus dies certus habetur, scilicet IV. Idus Martii; at de anno disceptatur. Cointius, quem Bailletus sequitur, mortuum eum vult an. 705. Henschenius 712. alii an. 695. vel biennio antea, ut assignant tabulæ cœnobii montis S. Eligii in quo sepultus est, ibidemque elevatus per Fulbertum ep. Camerac. an. 950. ex Raissio. Solutio hujus difficultatis pendet a quæstione certe intricatissima *de annis Dagoberti*, quam hic expendere ac denuo retractare non vacat. Vita S. Vindiciani episcopi Cameracensis legitur, auctore Francisco Doresmieux abbate Montis Eligiani apud Bollandianos tom. 2. mensis Martii ad diem XI.

IX. HILDEBERTUS, al. EMEBERTUS.

Ad hunc episcopum pertinere opinamur quæ de Aldeberto S. Auberti decessore olim fuerunt intellecta; scilicet quod piissimos parentes habuerit Witgerium comitem [a] & Amalbergam, sororesque SS. Gudilam, Reinildem, [b] Pharaildem, seu Sarachildem, ab Huberto vitæ S. Gudilæ scriptore commemoratas, quibus addenda Ermelindis, cujus meminit Baldericus in chronico. Supervixit Emebertus Gudilæ sorori suæ, quæ secundum Miræum obiit an. 712. Ipsum vero fuisse superstitem fatis probat Hubertus vitæ S. Gudilæ scriptor, ubi narrat quæ post ipsius mortem contigerunt, S. Emeberto teste; nimirum ipsam sepultam fuisse, ob suam nobilitatem, ornatam murenulis in collo, lunulis in pectore, inauribus ab utraque aure pendentibus, armillis in brachiis, annulis in digitis, quæ omnia aurea erant aut argentea; vestibus purpureis auri subtegmine picturatis, mafora candoris nivei, quod erat veli aut integumenti capitis species, cingulis quæ bullis fulgebant. Hæc autem omnia pretiosissima quidam fur diripuit, at non impune. Anno 713. Cointius assignat Hildeberti mortem, alii 715. cujus obitus dies fuit 24. 713.
Junii, ut nonnulli volunt.

X. HUNALDUS.

Hunaldi vel Hunoldi nomen debemus chronico Cameracensi, auctore Balderico duodecimi seculi scriptore, Tornacensi episcopo. Nulla autem gestorum ejus memoria superest, & quidem per breve tempus sedit, scilicet decem & octo circiter menses, ex Sammarthanis; Coin-

[a] Vir factus est monachus Laubiensis, & Amalberga velum sumsit in Malbodiensi cœnobio.
[b] Quæ ab Hunnis occisa martyr obiit.

ANNI CHRISTI

tius censet eum ab an. 713. ad 717. sedisse.

XI. S. HADULPHUS.

S. Hadulphus adolescens, S. Vedasti monasterium ingressus, in religione & pietate imprimis excultus, eos in disciplina monastica progressus fecit, ut post demandatum sibi in hoc Benedictino asceterio præposituræ officium, mox & abbas creatus sit: deinde post Hunaldum antistes utriusque ecclesiæ, scilicet Cameracensis & Atrebatensis salutatur; eo sane honore dignus, ut qui tot sanctorum pontificum famam pietatis gloria æquasse merito censeatur. Scribunt eum episcopatum, duodecim; abbatiam, quam factus episcopus retinuisse dicitur, undeviginti annis rexisse, ac e vivis excessisse an.
728. 729. al. 728. die 19. Maii, ex Cointio, qui duodecim annos ejus episcopatus contendit non fuisse completos. Sepultus est in basilica S. Petri, inter septa monasterii Nobiliacensis, seu S. Vedasti, in quo cum crebra ederentur miracula, sanctorum catalogo adscriptus est. Ejus reliquiæ terra erutæ ab Enguerrano episcopo translatæ sunt in majus præfati monasterii templum paulo post medium seculum X. In æde sacra S. Petri legitur:

Hic jacuit sanctus speculum virtutis Hadulphus,
Qui vigil Attrebatum rexit ad astra chorum;
Dulcis ave; nostris veniam Pater objice culpis;
Grataque dilecto dona repende gregi.

Ejus elogium historicum inseruit Mabillonius sec. 3. Bened. 1. parte p. 471.

XII. TRAUVARDUS.

Trauvardus, al. Treuvardus qui subrogatus
730. legitur Hadulpho mortuo an. 728. an. 730. adfuit translationi reliquiarum S. Berlendis. Extat in notitia ecclesiarum Belgii cap. 17. epistola Zachariæ papæ ad plurimos Galliæ & Germaniæ episcopos, in qua nominatur Trauvardus episcopus. Obiisse dicitur die 7. Octobris an. 752. Cointio 750. post annos 22. in episcopatu exactos.

Ejus tempore an. 743. Leptinis prope Cameracum habitum est concilium calendis Martii, in quo duo hæretici, Adalbertus & Clemens damnati sunt. Vide tom. VI. Concil. Labb. p. 1537.

XIII. GUNTFRIDUS, vel GODEFRIDUS & GAUFRIDUS.

Gaufridi pater, miles, laqueo martyr occubuit, quod visis hostibus, domino suo fuerat
752. auctor fugæ: ordinatus est an. 752. vel potius uti autumat Cointius an. 750. Subscripsit chartæ Heddonis Argentin. episcopi, pro fundatione monasterii de Arnulfi-Auga. Migravit e seculo an. 770. 13. die Julii, ex Sammarthanis; sed id longe antea contigisse probant quæ de ipsius successore mox dicemus.

XIV. ALBERICUS.

Albericus subscripsit chartæ fundationis monasterii Laureshamensis diœcesis Wormaciensis datæ anno XII. Pipini regis, cujus anni pars respondet anno Christi 763. alia vero an. 764. 763.
hinc oritur discrimen in assignando anno hujus fundationis, quem Cointius vult esse 764. alii 763. IV. idus Julii. Albericus quidem episcopus in subscriptione sua tacet nomen sedis quam obtinebat; sed tunc temporis nullus episcoporum Alberici nomen gerebat, præter hunc præsulem Atrebatensem & Cameracensem, qui inscriptus est in veteribus catalogis, maxime Hasnoniensi. Ejus mors an. 790. consignatur. 790.

XV. HILDOARDUS.

Hic obtinuit litteras immunitatis a Ludovico Pio imp. pro ecclesia Cameracensi. Exstat in codice MS. S. Remigii quoddam acrosticon Dungali celebris scriptoris, ad Hildoardum episcopum, quod de Cameracensi episcopo interpretandum putamus. Forte idem est ac Hildeguardus episcopus, qui recensetur inter antistites congregatos ad dedicationem monasterii Centulensis an. 798. * ubi legitur Hildeguardus. Idem imperante Ludovico dedicavit renovatam S. Gisleni in Hannonia basilicam VIII. calend. Augusti; secundum vero antiquum morem, antequam ad hanc consecrandam accederet, curavit omnia mortuorum corpora, etiam S. Gisleni extra asportari, ut notat Mabillon. an. 808. n. 65. An. 813. præsens in concilio 813.
Remensi subscripsit, Noviomensi præfuit 814. & an. 816. 15. Apr. ecclesiæ suæ bona confirmari a Ludovico Pio imper. obtinuit. Fato concessisse dicitur die 4. Julii an. 816.

* al. 795. die 25. Martii tom. 7. Concil. general. p. 253.

XVI. HALITGARIUS.

Halitgarius, vel Halitcharius auspicatus episcopale officium anno 817. anno sequenti ro- 817.
gatus ab Elefante, quem *magnus rex Carolus* ejus propinquus monasterio Cellensi, seu S. Gisleni præfecerat, consecravit oratorium, in quo jacebat, honorificentius nuper ædificatum; quod occasio fuit sacri corporis e terra levandi. *Veniens enim episcopus dixit non debere illud* (oratorium) *benedici manente intus alicujus sancti corpore, aut aliquibus sanctorum reliquiis...... Benedicta est itaque basilica in honore apostolorum Petri & Pauli atque ceterorum sanctorum VIII. calendas Augusti, tempore Ludovici regis, prolis inclyti Caroli. Sciscitato deinde episcopo abbas quid de sacrosancto corpore fieri deberet, respondisse fertur episcopus: Quiescat illic sanctus, donec Dei pietas dignetur patefacere ejus merita manifestius cunctis hominibus.*

Sec. 4. Ben.

Anno 822. Ebo Remensis archiepiscopus 822.
Romam profectus a Paschale papa obtinuerat licentiam evangelium prædicandi gentibus Septentrionalibus, cum Halitgario Cameracensi episcopo. Itaque sub initium hujus anni assumto socio, *cum consilio Ludovici imperatoris, & auctoritate Paschalis Romani pontificis, prædicandi*

ANNI CHRISTI

gratia, accessit ad terminos usque Danorum, & multos ex eis ad fidem venientes, baptisavit, inquit Flodoardus.

Ebonem eodem anno reversum esse in Galliam, & mense Novembri adfuisse conventui Compendiensi narrat annalista Laureshamensis, qui tamen de reditu Halitgarii silet: at verisimile est eum a comitatu sui Metropolitani non discessisse. Ebonem autem paulo post aliam fidei prædicandæ causa peregrinationem suscepisse scriptores illorum temporum referunt.

Postquam reversus est, permisit elevationem S. Ulmari abbatis Laubiensis e veteri tumulo. An.
825. 825. in conventu Parisiis habito, de cultu sacrarum imaginum aderat Halitgarius, fuitque unus ex collectoribus sententiarum Patrum de imaginum cultu, quas nimia festinatione collectas detulerunt ad Ludovicum Augustum, ipse, & Amalarius Trevirorum archiepiscopus, uti docet Imperator initio sui commonitorii: *Venerunt*, inquit, *ad præsentiam nostram Halitgarius & Amalarius episcopi VIII. idus Decembris, deferentes collectiones de libris sanctorum Patrum, quas in conventu apud Parisios habito collegistis.*

828. Anno 828. idem Imperator cum legatum misit Constantinopolim cum Ansfrido abbate Nonantulæ, ad Michaelem Augustum, a quo hi legati honorifice sunt suscepti, ut nos docent qui gesta Ludovici Pii scriptis mandarunt: missos vero eos putamus ad fœdus inter utrumque Imperatorem confirmandum, quod etiam legati Michaëlis nuper a Ludovico apud Compendium postularant.

829. An. 829. adfuit concilio Parisiensi habito VIII. idus Junii ab episcopis provinciæ Belgicæ secundæ, Lugdunensis II. III. & quartæ, ad corrigendos & reformandos Christianorum mores, maxime ecclesiasticorum virorum, regum, & principum. Adfuit anno 831. S. Monboli olim S. Fursei discipuli, translationi; cujus corpus ipse & Achardus Noviomensis episcopus extulerunt in S. Petri basilicam; qua de re Mabillonius sec. II. Bened. & in Annal. ad an. 650. n. IV.

831. Obiit eodem anno 831. die 25. Junii, conditusque est in monasterio Montis S. Eligii, vir non solum rebus optime gestis, sed etiam scriptis clarus; nempe scripsit *opus de vitiis & virtutibus, remediis peccatorum & ordine vel judiciis pœnitentiæ sex libris absolutum.* Quinque priores libros edidit Henricus Canisius tom. 5. parte 2. leguntur que tomo XIV. Bibl. Patrum. pag. 906. sextus qui est liber pœnitentialis ecclesiæ Rom. insertus est supplemento Canisii, auctore Stevartio, reperiturque inter notas D. Hugonis Menardi ad librum Sacramentorum S. Gregorii Magni tom. 3. ipsius operum novæ edit.

XVIII. Theodoricus.

Theodoricum anno 831. creatum fuisse Cameracensem & Atrebatensem episcopum docet
832. Cointius, & anno 832. canonicos Laubacenses reformasse: qua vero de causa vir doctus canonicos appellet monachos Laubacenses, vel potius Laubienses, ignoramus. Sammarthani fratres eum appellant cœnobii Laubiensis fundatorem & instauratorem. De hac instauratione tamen nihil legitur in gestis abbatum Laubiensium; & hæc tantum mihi occurrerunt de hoc episcopo cap. X. *Cujus.* (Eggardi abbatis) *tempore ordinatio prima facta est in monasterio nostro, agente Theoderico Cameracensi pontifice.* De privilegio concesso Cenomanensibus canonicis an. 837. eodem consentiente legendus Cointius ad hunc an. Subscripsit concilio Theodonisvillæ, * in quo Ebo Remensis archiepiscopus *spontaneè* cessit cathedra, reum se confessus, * Thionville.
anno 835. qui tamen postea de vi sibi illata questus, restitui curavit & obtinuit an. 840: 835.
cujus restitutioni consensit quoque Theodericus, ut ex Ebonis apologetico liquet tomo VII. Spicilegii. An. 837. subscripsit fundationi monasterii de Brolio, postea S. Paraciani, cujus conditor fuit Aldricus Cenoman. episcopus. Subscripserunt simul Anscharius Maguntinensis, ac Enkeradus Parisiensis episcopi. Corpus S. Lievini (forte) Leduini terra elevavit an. 842.

Adfuit synodo Parisiensi anni 847. in qua 847.
concessum est privilegium Corbeiensi monasterio ejusque abbati percelebri Paschasio Radberto, cui annuit Theodericus. In Carisiaca quoque an. 848. & Suessionensi secunda sedit an. 853. Ad ipsum scripsit Hincmarus Remensis, pro ordinatione Hunfridi monachi Pruniensis, subrogati Folcuino Tarvanensi, ex Flodoardo lib. 3. c. 20. Theoderici meminit Hincmarus Rem. lib. de prædestinatione adversus Gothescalc. c. 2. Obdormivit in Domino an. circiter 863. nonis Augusti, ex Balderico ad S. Auberti sepultus. In regenda utraque diœcesi usus est Witmo chorepiscopo, qui an. 841. adfuit Remis solemni Ebonis restitutioni.

Vacantem ejus morte utramque sedem occupavit Hilduinus, Lotharii imperatoris cognatus & capellanus, quem Hincmarus Remensis metropolitanus consecrare noluit, qua de re epistolam scripsit ad Nicolaum papam I. decimo post Theoderici mortem mense, an. 864. ᵃ Quamobrem summus pontifex epistolam scripsit ad Lotharium Imperatorem, quæ est 64. hujus papæ, tom. VIII. Concil. De Hilduino tamen etsi intruso, hic breviter dicendum.

XIX. Hilduinus.

Hilduinus frater Guntharii Colon. archiepiscopi & cognatus Hilduini abbatis S. Dionysii, a Lothario Imperatore promovetur ad episcopatum Cameracensem post mortem Theoderici. Hunc ordinare recusavit Hincmarus, quamvis Hilduini Dionysiani abbatis discipulus, cau-

ᵃ Ex his constat Theodericum episcopatum & vitam protraxisse usque ad annum 863. proindeque nullum locum relinqui nescio cui Stephano quem auctor Chronologiæ sacræ Belgii editæ Bruxellis an. 1719. scribit sedisse an. 859. ex diplomate Caroli Calvi. Sed 1°. instrumentum hoc datum est an. 863. secundum scriptorem. 2°. legitur fuisse scriptum aut recognitum ab Heriveo Rem. archiepiscopo qui diu postea factus est Remensis Metropolitanus. 3°. contendit Chronologus Theodericum obiisse an. 856. quod falsum esse probat omnium superius dictorum series.

ANNI CHRISTI

fatus eum indignum esse episcopatu secundum A
canones, & in conventu regum, Lothario li-
bellum accusationis adversus illum obtulit, ad
quem responderunt Thetgaudus archiepisc. Tre-
vir. qui se dicit Galliæ Belgicæ primatem, Gun-
tharius Coloniensis & Arduicus Vesuntionen-
sis. Hac in responsione Hincmaro exprobrant
ingrati animi vitium, quod ita vexaret Hildui-
num affinitate & nomine conjunctum cum
Hilduino S. Dionysii abbate *suo domno & nu-
tritore*. Objiciunt præterea imprudentiam : *Te,
inquiunt, expoliasti judicio, dum criminationis
chartulam, quod tuo officio & honori, ut æstima-
mus, non competebat, propria manu, quod nega-* B
*re non potes, in conventu regum, principi nostro
Hlothario inconsulto porrexisti*. Vide tom. VIII.
Concil. p. 762. At Hilduinum pro pervasore
habuit Nicolaus papa, ut liquet ex ejus episto-
lis 63. 64. & 65. ad ipsum Hilduinum, quem
jubet loco cedere ac omnia ablata restituere.
Hac ex epistola habemus Cameracensem sedem
ab eo per decem menses fuisse occupatam, an-
tequam Nicolaus scriberet. Et quidem in sua
pervicacia perseveravit, imo indigne ferens suam
& fratris sui Coloniensis archiepiscopi Guntha-
rii dejectionem, Romam pergens armatus & ar-
matis stipatus, irrupit stricto gladio in eccle- C
siam S. Petri, projecitque super corpus sanctissi-
mi apostoli contestationem quandam, quam
Papa recipere noluerat. Tandem jubente papa,
rejecto Hilduino, Johannes est ordinatus epi-
scopus. Vide epist. 27. Nicolai.

XIX. S. JOHANNES I.

Hilduino expulso Johannes cantor episco-
pus ordinatur post trium annorum interpontifi-
866. cium an. 866. uti habet Baldericus ejus epita-
phii scriptor c. 49. ordinatus est autem ab Hinc-
maro metropolitano, Bertulfo Trevirensi &
Odone Bellovacensi præsulibus. In veteri episto- D
la formata quam scripsit ad omnes episcopos pro
Ursione presbytero, vocat decessorem suum
Tom. VIII. Concil. Labb. col. 1896. Theudericum. Interfuit conciliis Suessionensi
866. Vermeriensi ejusdem anni, aut an. 869.
in quo subscripsit præceptis regiis pro * Caroffensi
* Charoux. cœnobio, & Vedastino apud Atrebates monaste-
871. rio; Trecensi an. 867. Duziacensi an. 871.
mense Augusto, in quo Hincmarum Laudunen-
sem episcopum depositione dignum pronuntia-
vit; Cabilonensi an 875. ut probare videtur
ejus subscriptio apposita privilegio concesso
* Tournus. Trenorchiensi * monasterio; denique Ponti-
876. gonensi 876. Biennio ante corpus S. Amati E
Broilo Duacum transferri curaverat. Animam
* al. 5. an. 879. efflavit die * 15. Augusti, quiescitque in eccle-
sia majori, huc translatus e basilica S. Crucis
proxima, per Gerardum ep. qui ei decimus tertius
in sedem successit, ex Balderico lib. 1. cap. 55.
Ejus obitus meminit Hincmarus in formulis an-
tiquis promotionum episcopalium, & in epistola
quam Edenulfo Laudunensi episcopo scripsit, ut
visitatoris officio fungatur in electione episcopi
Cameracensis.

XX. S. ROTHADUS I.

S. Rothadus Joanni subrogatus an. 879. vita 879.
functus legitur die * 14. Octobris an. 886. * al. 13.
Post mortem aliquandiu jacuit in basilica S. 886.
Autberti, deinde Magdeburgum translatus est.
Sub hoc episcopo Cameracum & Atrebatum
urbes a Normannis capiuntur, fœdanturque in-
cendiis & cædibus.

XXI. DODILO.

Dodilo favente Fulcone Remensi archiepis-
copo, cum esset abbatiæ S. Vedasti præposi-
tus, ab eodem consecratur die 17. Martii an.
887. adsistentibus Hedilone Noviomensi, & 887.
Herimando Tarvanensi episcopis. Porro mœ-
nia urbis Camerac. in tantum ampliavit, ut mo-
nasterium S. Autberti, quod extra erat, infra
murorum ambitum cohiberet. Subscripsit anno Balder. lib. 1. c. 64.
888. sententiæ concilii Moguntini pro monas- 888.
teriis Corbeiæ novæ & Herivordensi, quæ edita
habetur tom. 1. Annal. Paderborn. pag. 207.
An. 893. corpus S. Vedasti apud Bellova- 893.
cum propter Normannorum metum delatum,
ubi per annos 13. asservatum est, ad suum No-
biliacense monasterium reportavit, quod muris,
turribus & vallo munitum tunc erat. An. se-
quenti vocatus ad concilium Remense a Fulco-
ne Remorum archiepiscopo, venire noluit, cau-
satus metum Normannorum, sed verius quod
metueret Balduinum Flandriæ comitem, de quo
damnando in hac synodo agendum erat; ad eum
tamen scribere pollicitus est, ut eum ad facien-
dum satis ecclesiæ moveret, quod forte aut ne-
glexit aut segnius exsecutus est. Hinc frequentes
Fulconis de eo querelæ.
Adfuit conventui celebrato Remis apud S. Flod. lib. IV. c. 6.
Mariam an. 900. cum anathemate multati 900.
sunt sicarii qui Fulconem archiepiscopum neci
dederant, ut habet antiquus codex manu exara-
tus. Itaque Dodilo non obiit an. 895. [a] ut qui- a
busdam visum est, sed ejus mors differri debet
saltem ad an. 900. Certe hoc anno ad conse-
crationem Hervei Remensis metropolitani con-
venit die 6. Julii : imo anno 901. * dedicatio- * al. 903.
ni basilicæ monasterii Laubiensis operam dedit 901.
cum Stephano Tungrensi episcopo & Laubiensi
abbate. Mortuus hoc circiter tempore sepultura
donatur in præfata basilica, ex Sammarth. in
ipso vero S. Mariæ monasterio ad septentriona-
lem plagam, quod ædificatum, calendis Aug.
solemniter consecraverat, ex Balderico l. 1. c. 64.

XXII. STEPHANUS.

Stephanum produnt quædam concilia & ec-
clesiæ monumenta. Subscripsit synodo Trosleia-
næ an. 909. in qua Isaac comes pro illatis dam- 909.
nis ecclesiæ Cameracensi satisfacere coactus est.
Nominatur in pactis inter Henricum impera-

[a] In chronico brevi monasterii Hasnoniensis, an. 896. Sed hujus Chronici MS. nullius vel saltem minimæ antiquitatis chronologiam, ut pote in multis vitiosam, deserere cogimur.

torem,

ANNI CHRISTI

torem, Aucupem dictum, & Carolum Francorum regem cognomento Simplicem.*

Stephano nostro Carolus rex, petentibus Isaac & Sigario comitibus, concessit omnem quam regia majestas habebat potestatem in civitate Atrebatensi, scilicet legalis justitiæ disciplinam, *excepto dumtaxat stipite, quo comitis industria mallo accersito justitiam Dei & regis regaliter habet exhibere*, ex diplomate quod exhibet Miræus tom. 2. diplomat. Belg. cap. 11. legitur datum an. 24. regni Caroli, indict. XI. quæ designare videtur an. 923. Eodem an. concilio Remensi adfuit Stephanus, ubi pœnitentia indicta est iis qui Suessionico bello inter Robertum & Carolum regem interfuerant. Corpus B. Gisleni, cujus monasterium tunc redactum erat in solitudinem, tum oblivioni mandatum, cultui debito restituit, assignatis presbyteris custodibus. At monachos huc revocavit S. Gerardus Broniensis abbas. Diem clausisse legitur extremum XI. Februarii an. 933. vel 934. (secundum diversam computationem) in natali solo, pago scilicet Alsatio, sepultusque est in majori B. Mariæ ecclesia. Memoratur in Rainerii libro miraculorum S. Gisleni, cujus tempore facta est elevatio ejusdem sancti. Vide sec. 2. Bened. pag. 797. & 798.

* Ar. 921. in Mir. notit. eccl. Belg. p. 92.

Balder. lib. 1. c. 68.

XXIII. Fulbertus.

Hic episcopus ortu Brabantinus, e villa scilicet Wiluva, Gisleberti Lotharingiæ ducis favore cathedram Camerac. adeptus, ordinatur an. *933. ab Artaldo Remensi metropolitano, teste Flodoardo in Chronico, a cujus etiam partibus stetit in altercatione adversus Hugonem Artaldi æmulum. Subscripsit litteris Arnulfi Flandriæ comitis pro restituendo Blandiniensi apud Gandavum cœnobio, *an. VI. Ludovico rege filio Carli reclausi regnante*, hoc est, an. 941. aut 42. Cum in concilio Engilenheimensi clericus quidam Hugonis pseudo-archiepiscopi Remensis litteras protulisset tamquam a vicario Romæ sibi datas, in quibus scriptum erat quod cuncti Remensis diœceseos episcopi pro restauratione Hugonis Romam scripsissent; id mox refutarunt Artaldus Remensis, Fulbertus Cameracensis & Rodulfus Laudunensis; adstruentes quod eas litteras nunquam antea viderint, vel audierint, neque in earum delegatione consensum præbuerint. Quod actum est an. 948. Sequenti anno Hugonis magni cum rege Ludovico reconciliandi Fulbertus sequester fuit cum Conrado duce Lotharingiæ, Hugone Nigro, & Adalberone Metensi; nec frustra, nam anno 950. pax inter eos inita est.

Balder. c. 69.

* 935. ex Raissio.

941.

948.

950.

Construxit Fulbertus Castrum Cameracense*, variasque habuit contentiones cum Isaac urbis comite, fortasse pro abbatia Maricolensi quam Isaac occupabat, in solitudinem redactam. Hanc vero Otto magnus filius Henrici Aucupis, de Isaac manu abstractam ecclesiæ Cameracensi subjecit; his altercationibus in dies ingravescentibus, Erluinus episcopus ab Imperatore comitatum obtinuit, ut aliquando dicemus. Fulbertus e vivis sublatus est an. 956. ex Flodoardo, & ex Hu-

* Château-Cambresis.

Mabill. ad an. 83. n. 34.

A gone Flaviniacensi die 1. Julii. Marcolensi monasterio quædam prædia dedisse hunc præsulem probat diploma Lotharii Francorum regis, quo ea restitui Mareolensibus decrevit. Illud edidit Miræus tomo 1. diplom. Belg. cap. 22. p. 45. ubi legitur: *Mansum in dominicatu* (leg. forte *indominicatum*) *quod Fulbertus episcopus dedit eis in villa Marcolo usque ad fluvium Satis: in ipsa villa molendinum unum situm coram manso ecclesiastico, &c.*

XXIV. Berengarius.

Berengarius Othoni imperatori sanguine conB junctus, natione Germanus & Transrhenensis, clericus, nepos Bovonis Catalaunensis episcopi, Remis ab Artaldo metropolitano consecratur an. 956. ex Flodoardo. Post annum vero episcopatus morte præreptus est, deponiturque Coloniæ in S. Gereonis templo. 956.

XXV. Ingelranus, vel Enguerranus I.

Ingelranus, *al.* Ingrannus, & Enguerranus ex monacho S. Petri Corbeiensis creatus est episcopus. Ejus promotionis auctor fuit Bruno Colon. archiep. cujus in familiaritatem venerat cum bona sui cœnobii trans Rhenum procuraret. Dignus saC ne tanto honore; nam ecclesiasticis & profanis in litteris erat versatus. Caritate in gregem suum mire pollebat, quem exemplo vitæ innoxiæ ac doctrina informare satagebat. Sicque implens quod erat episcopi, monachi tamen propositum semper animo retinuit. Vide reliqua in Chronico Camerac. lib. 1. cap. 84. Porro quamvis brevi tempore sederit, locis tamen sacris bona conferendo suæ munificentiæ monumenta posteris reliquit; nam in diplomate Lotharii regis pro Mareolensi cœnobio cujus meminimus in Fulberto, legitur concessisse eidem cœnobio decimas quatuor molendinorum. Obiit die 12. Octobris an. 960. 960.
D Ejus exsequias Radulfus Tornacensis episcopus celebravit in B. Mariæ virginis templo, cujus partem quæ ad occidentem spectat ædificandam curaverat.

S. Hadulfi antecessoris sui, qui sedit octavo seculo, corpus e tumulo extulit, & sanctum pro temporum illorum more declaravit, ex chronico Balderici lib. 1. c. 16. De tempore quo sedit hic præsul negotium facessere videtur, quod subscripserit litteris Transmari Noviomensis episcopi pro Humolariensi * monasterio datis an. 946. nisi pro certo haberemus plurimas hujusmodi litteras, diu postquam datæ sunt, a nonE nullis episcopis in signum consensus fuisse subscriptas. Consulendus ea de re Mabillon. ad an. 946. n. 98. Ingelrani meminit Folcuinus abbas Laubiensis ab ipso ordinatus, cap. 28. de Gestis abb. Laubiens.

* Homblieres.

XXVI. Autbertus II.

Autbertus, seu Ansbertus S. Vedasti monachus, & nihilominus archidiaconus Cameracensis, vir in liberalibus disciplinis non mediocriter eruditus, cum in notitiam & gratiam Othonis regis venisset, quando in pago Baduensi S. Ve-

ANNI CHRISTI

dasti res curabat, principis favore factus est Cameracensis episcopus, quam sedem post annos 5. morte coactus alteri reliquit. Legitur fundasse octo præbendas in S. Autberti ecclesia in qua die 13. Septembris tumulo conditus est.

XXVII. Wibaldus.

Wibaldus Noviomensis archidiaconus consecratur in episcopum Cameracensem an. 965. Ejus episcopatum Mabillonius uno duntaxat anno circumscribit. Jacet in ecclesia cathedrali. Mortuo Wibaldo Robertus quidam S. Dionysii prope Parisios monachus muneribus, quæ abunde suppeditabat villa Solemia quam procurabat, viam sibi facere ad episcopatum, teste Balderico lib. 1. cap. 91. tentavit; sed merito repulsam passus est: at postea fit abbas Dionys.

XXVIII. Tedo.

Tedo *al.* Theodotus, Theodosius & Theodorus, nobilis Saxo, ex præposito S. Severini Coloniensis factus episcopus, an. 973. vel 72. interest synodo apud Montem S. Mariæ in pago Tardanensi ab Adalberone Remensi coactæ; obiit Coloniæ die 28. Augusti, an. 976. ex Vinchantio, sepultus in ecclesia S. Severini. Eum claruisse miraculis ferunt; attamen in diplomate Lotharii regis pro cœnobio Marcolensi edito apud Miræum tom. 1. Donat. Belg. c. 22. cujus jam facta mentio non semel, arguitur quod per ipsius nimiam cupiditatem hoc cœnobium fuerit destructum.

XXIX. Rothardus, vel Rohardus.

Rothardus nobili ortus stirpe an. 976. aut 77. ab Othone imperatore, consilio Notkeri Leodiensis episcopi, cujus discipulus erat, fit Cameracensis episcopus ex Balderico in chronico lib. 1. c. 101. Ejus ordinationi adfuit, imo præfuit, ex Balder. loco citato & ex Raissio, Adalbero Remorum archiepiscopus, ejus olim in schola Gorziensi condiscipulus. Post sedatos variorum bellorum tumultus, de quibus consuli potest * subjecta nota, ecclesiam suam duabus campanis, & variis donis ornavit; quæque ingelranus incœperat perfecit. Ejus consilio Arnoldus de Valencenis instituit circa an. 990. Canonicos Regulares in ecclesia S. Johannis. Eodem an. mortuo Folcuino abbate Laubiensi, monachi pro electione successoris scripserunt tum Rothardo episc. Cameracensi, qui erat loci episcopus, tum Notkero Leodiensi a quo pendebat quantum ad temporale, dominium abbatiæ Laubiensis. Obiit die 20. Septembris an. circiter 995. & in ecclesia cathedrali humatus quiescit, seu juxta monasterium S. Mariæ ad australem partem, ex Balder. lib. 1. c. 109. qui forte per monasterium B. M. intelligit ecclesiam majorem S. Mariæ dictam. Godelinus præpositus legitur super ejus tumulum ædificasse oratorium, ut suo dicemus loco. Ad hunc episcopum exstat epistola 113. Gerberti.

Mir. notit. eccl. Belg. p. 275.

XXX. Herluinus.

Herluinus Leodiensis archidiaconus ope Notkeri sui magistri & episcopi, ac Mathildis filiæ Othonis Magni imperatoris, abbatissæ Quindeliburgensis, vir aliunde ecclesiasticis & secularibus negotiis eruditus, consensu Othonis junioris imperatoris præponitur cathedræ Camerac. an. circiter 995. repulso Azelino de Truncinis episcopo Parisiensi, qui sedem hanc ambiebat, favente sibi Sophia sorore Imperatoris, ut refert Baldericus. Romæ vero a pontifice maximo consecratur an. 996. quia turbæ in ecclesia Remensi excitatæ, Arnulfo ex una parte, & Gerberto ex altera, metropolitanam sibi sedem vindicantibus, eum ibi ordinari non sinebant. Eidem laudatus Imperator dedit præceptum anno 1. sui imperii, sumendo initium ejusdem imperii a coronæ impositione; coronatus enim fuit a Gregorio V. pontificatus ejusdem an. 1. mense Maio, indict. 9. seu an. 996. Ejus rogatu Joannes Elnonensis monachus scripsit vitam S. Rictrudis abbatissæ Marcianensis; quod elapso proxime seculo Hucbaldus ibidem monachus præstiterat, rogante Stephano Leodiensi episc.

Sec. 2. Ben. p. 937.

Cum Fulradus abbas Vedastinus rixas inter hunc episcopum & Balduinum comitem serere pergeret, uti prius inter Rothardum & dictum comitem, fraude ejus ab utroque cognita, hic abbas qui aliunde probatis non erat moribus, Herluino episcopo custodiæ tradendus mittitur.

Huic præsuli Otto III. imperator concessit mercatum, & jus cudendæ monetæ in castro agri Cameracensis, *(Château Cambr. sis)* anno 1001. Henricus vero II. Pius imperator, petente Heriberto Coloniensi archiepiscopo, donavit Herluino comitatum Cameracensem an. 1007. Duas ea de re chartas edidit Miræus tum in notitia ecclesiarum Belgii c. 77. ac 78. tum priori tom. diplomatum Belgicorum capp. 26. & 27. eas quoque typis mandare curavimus inter instrumenta.

Ch. 1. & 11. col. 1.

Anno 1006. Herluinus sedit in concilio 1006.
Francofordiensi, in quo rogante S. Henrico imperatore, de Bambergensi ecclesia in cathedralem & episcopalem erigenda tractatum est. Eodem episcopo admonente, Robertus Bethuniæ dominus, hac in urbe ecclesiam construxit, quam sub S. Bartholomæi patrocinio dedicavit Herluinus, ex instrumentis domesticis nobilissimæ familiæ de Bethunia. Occubuit an. 1012. 1012.
tertio non. Febr. jacetque in abbatia S. Auberti, quam igne ferme absumtam instauraverat.

XXXI. Gerardus I.

DE FLORENNE.

Gerardus Arnoldi, seu Arnulfi toparchæ

* Rothadus nonnisi post magnas contentiones Tetdoni episcopo suffectus est; nam Lotharius rex Atrebatensis sedis episcopalis conjunctæ Cameracensi occuparat, jamque Cameraco imminebat. Contra vero Godefridus Virdunensis comes, & Arnulfus Flandrensis, Carolo duci Lotharingiæ, Lotharii fratri, qui tamen Otonis imperatoris partes sectabatur, auctores fuerunt, ut Cameracum occuparet, ubi multas rapinas exercuit. Tandem Imperator a bello per hyemem redire coactus, consilio Notkeri Leodiensis episcopi, Rothado nobilis generis viro Cameracensem sedem contulit; qui urbem adiit ineunte Quadragesima sequenti, & paulo post ordinatus fuit ab archiep. Remensi nomine Adalberone, cujus condiscipulus fuerat in scholis Gorziensis monasterii.

ANNI CHRISTI

de Florinis, cui Albericus in chron. dat cognomentum de Ruvigny, * filius, patria Leodiensis, in Gerberti schola Remis institutus sub
* De Rumigny, ex Balderico. Adalberonis archiepiscopi disciplina, Henrico imperatore cujus capellanus erat postulante, fit episcopus an. 1013. consecraturque postridie Purificationis. Magnus appellatur ab Alberico, qui refert eum cum fratre suo Godefrido fundasse abbatiam Florinensem, ubi duplex fecit cœnobium, unum sub nomine S. Gingulfi pro clericis, alterum in honorem S. Johannis Baptistæ, quod Richardi abbatis S. Vitoni Virdunensis subdidit disciplinæ.

Anno 1015. indict. XII. 4. idus Maii subscripsit concilio Remensi cum Arnulfo archiep. Adalberone Laudunensi, & Fulcone Ambianensi episcopis. Confirmavit donum Roberti Bethu-
1018. niensis filii, subscripsitque an. 1018. fundationi cujusdam ecclesiæ collegiatæ in oppido de *Rozoy*. S. Andreæ abbatiam in castro Cameracesii, ditionis episcopalis oppido fundavit & dota-
Mir. notit. eccl. Belg. p. 133. vit, anno 1046. illucque delatum corpus S. Humberti aliquandiu conservavit. Hic sanctus
* Maroiles. olim * Maricolense monasterium in proprio fundo exstruxerat, quod ejectis monachis clerici occuparant. Sed Gerardus, cum parochiæ suæ lustraret ecclesias, veniens ad hunc locum, invenit pene destructa ædificia, & omnia dissipata quasi ab hostili exercitu monasterium fuisset expilatum. Quapropter intelligens pius episcopus hæc mala ex *insolentia* clericorum prodiisse, cum frustra tentasset eos ad meliorem frugem revocare, ordinem monachorum ibidem restituere curavit. At ejecti clerici quasi latrunculi in locum irruperunt, effractisque scriniis pretiosa quæque, imprimis corpus B. Humberti ad sua latibula asportarunt, verum ea restituere coacti sunt ab episcopis. Paulopost S. Humberti corpus, jubente Gerardo, defertur ad ecclesiam S. Andreæ ab hoc episcopo ædificatam in castello S. Mariæ Cameracesii, ubi erat congregatio monachorum ab eodem instituta præsule; hunc enim locum tutiorem existimabat ad conservandum hoc sacrum pignus. Satius tamen postea visum est ei, pristinam ad sedem illud reportare, nimirum Maricolas. De iis agit Mabillonius ad annum 1018.

1022. Anno circiter 1022. adfuit synodo Aquisgranensi, ubi Durandi Leod. episcopi causam adjuvit adversus Piligrinum Colon. archiepiscopum, quoddam monasterium de parochia Durandi sibi vindicantem. Paulopost Henricum im-
Balder. l. 3. cap. 35. & 37. peratorem in Italiam proficiscentem, unde victor cæsis Græcis & Sarracenis rediit, usque ad *monasterium Santas* comitatus est.

An. 1023. Gerardus & Richardus abbas Virdunensis legatione functi sunt pro Henrico imperatore ad Robertum Francorum regem.
1025. Atrebati habetur synodus an. 1025. post Epiphaniam, in qua Gerardus episcopus, vir doctus, & scholæ Remensis alumnus sub Adalberone archiepisc. cujus erat consanguineus, hæreticos Manichæos confutavit, & ad fidem catholicam revocavit. Synodi & disputationis Gerardi acta, quæ nuncupavit Reginaldo episcopo Leodiensi habentur tom. XIII. Spicilegii pag. 1. & seq.

An. 1033. cum decreto, *Treuga-Dei* vulgo appellato, cautum esset inter cetera, ut qualibet feria VI. jejunaretur in pane & aqua, sabbatoque a carnibus abstineretur, quod nondum erat in usu, idque solum exsequentibus omnium peccatorum remissio promitteretur; iis obstitit Gerardus maxime doctissima quam scripsit ad Beraldum Suessionensem, & Warinum Belvac. Episcopos epistola, ut referunt Sigebertus & Baldericus. Postea tamen ad patronorum Treugæ Dei sententiam flexus est. Ejus nomen subscriptum legitur in litteris de advocatia Marcianensis abba-
tiæ Balduini Flandriæ marchionis an. 1038. & 1038.
in diplomate Henrici imperatoris pro Nivialensi
cœnobio an. 1040. 1040.

Laudatur ob restitutum ejus ope *ordinem religionis monasticæ quæ pene adnihilata erat* in monasterio Malbodiensi, per Ansoaldem magnæ sanctitatis virginem nec minoris eruditionis, quæ prima litterarum elementa docuerat fratrem suum Theodericum postea abbatem & reformatorem S. Huberti, ut docet scriptor vitæ Theoderici. Cum Wlpodone episcopo Leodiensi Engrobandum abbatem a regimine Laubiensis monasterii repulit, quod seculariter viveret, ac bona dissiparet, subrogato ei Richardo Virdunensi abbate, ex Balderico lib. 3. cap. 15. Restituit rem familiarem & asceticam disciplinam in monasterio S. Gisleni, a Simone abbate, cui Verricum subrogavit, pessumdatas; idemque præstitit in Alto-monte, revocatis Benedictinis institutis, ut docet Bartholomæus Fitzen e societ. Jesu in Florib. Leod. pag. 571.

An. 1047. nominatur in tabula fundationis collegii canonicorum S. Gudilæ apud Bruxellas, ex munificentia Baldrici comitis Brabantensis.
Obiit an. 1048. ex scriptore vitæ S. Lietberti ejus 1048.
successoris, cap. 46. In chronico Camerac. lib. *al. 1049. die 14. Martii.*
13. cap. 28. exstat quædam ejus epistola ad Leodicenses archidiaconos. *Tom. IX. Spicil. p. 716.*

XXXII. S. Lietbertus I.

S. Lietbertus Brabantinus, nepos * S. Gerardi *al. propinquus.*
episcopi, cui educandus traditus est, ex magistro scholæ, archidiacono & præposito, factus est episcopus Cameracensis an. 1049. ex charta S. Petri Hasnoniensis; quod confirmat instrumentum Corbeiense de comitiis regni ibidem habitis *an. 1065. indict. III. epacta XI. regnante Philippo rege an. VI. episcopante Lietberto Cameracensi an. XVII.* Si enim annis 1049. decem & 1049.
septem addantur, habebis 1065. quare vitiosas putamus temporis notas in chartario S. Sepulcri, ubi legimus eum huic monasterio concessisse altaria de Bullari & de Brugeletis an. 1070. sui episcopatus 24.[a] Attamen tardius ordinatus est; [a]

[a] Ex his chartis, & aliis plurimis, constat eumdem esse Lietbertum, qui anno 1049. fuit episcopus, & anno 1065. sedebat: proindeque anno etiam 1056. unde falsi arguitur charta Balduini anni 1056. qua villam quandam ad monasterium S. Bertini pertinentem, a servitute advocatorum liberat, subscriptione Gerardi episcopi Cameracensis munita, quam noster Martennius vidit; vel potius error est in numericis notis.

ANNI CHRISTI

nam ex ejus vitæ scriptore, habemus hujus episcopi consecrationem Remis esse factam in eodem conventu in quo celebratæ sunt nuptiæ Henrici Francorum regis cum Anna, quas factas fuisse
1051. an. 1051. nemo nescit.

Ejus in monasteria studium patuit erga Santandreanum a suo decessore in castro S. Mariæ condi cœptum, quod perficere sollicitus fuit fere statim post onus pastorale susceptum. Cœnobium
1064. S. sepulcri in ipsa urbe Cameracensi an. 1064.
a fundavit [a] ex peregrinatione sacra reversus.

Mir. diplom. Belg. c. 32. Eodem anno dedit privilegium pro monasterio Eihamensi, territorii Brachatensis, quod cum prius floruisset, tunc ob bellorum calamitates jacebat, sed Balduinus comes, & religiosa ejus conjux Adela monasterium ibi ædificarunt, quod Vedastino tamquam matri ecclesiæ subditum erat, petieruntque a Lietberto episcopo ut amplo privilegio novum donaret cœnobium. Huic privilegio subscripserunt Gerardus præpositus & archidiaconus, quinque alii archidiaconi, Erchembaldus abbas Atrebatensis, Alardus Laubacensis, Guirdricus de S. Gisleno, Albertus Maricolensis. Walbertus fuit primus Eihamensis abbas.

An. 1066. amotis canonicis secularibus, regulares substituit in Cameracensi S. Autberti cœnobio, uti probant ejusdem litteræ, quas recitat Miræus, tum cap. 36. tom. 1. diplom. Belgic. tum cap. 96. notitiæ eccles. Belg. Eosdem regulares admisit in abbatiam Montis S. Eligii anno
1070. 1070. petente Eustachio Boloniæ comite.

Collegio canonicorum Lensensium multa concessit privilegia, de quibus Miræus capp. 38. & 39. diplom. Belg. Bruxellensem ecclesiam in qua Lambertus comes canonicos posuerat libertate donavit anno episcopatus 23. qui respondet an. 1072. vel 1073. Plura de similibus pietatis operibus erga monasteria referre supersedeo. Adfuit coronationi Philippi regis factæ Remis an. 1059. die Pentecostes, coram Henrico patre. *Tom. iv. hist Fr. Quercet. p. 161.*
1076. Obiit S. Lietbertus an. 1076. iv. cal. Octobris*, ex ipsius historia seu vita quæ habetur tomo 9. Spicilegii, cujus auctor fuit Rodulfus monachus, deinde abbas S. Trudonis, ut autumat Mabill. tom. 11. Analect. p. 534. Obiit vero Rodulfus anno 1138. De his consulendi hagiographi, maxime socii Bollandiani. Depositus est in monasterio S. Sepulcri ab ipso condito, ubi quotannis habet in die obitus vigilias solemnes mortuorum, inquit Raissius in Belgica Christ. p. 111. Huic episcopo Ursio abbas Alti-montensis nuncupavit historiam de S. Marcello, quæ legitur apud Bollandum ad diem 16. Januarii.

** ix. cal. Quintiles, hoc est Julii, ex Raissio.*

XXXIII. Gerardus II.

Gerardus in territorio Alostensi ortus, monachus & præpositus apud S. Vedastum sub Adolfo abbate, cum foret S. Lietberti nepos, electus est in ejus successorem an. 1076. Ab Henrico 1076.
rege investituram accepit; quapropter de ejus ordinatione legitima dubitavit Gregorius Papa VII. præcepitque Hugoni Diensi episcopo, suo legato, ut coacta synodo exploraret utrum ignorans an probe sciens prohibitionem S. sedis de investituris a laïca manu non recipiendis, investituram accepisset [a]. Emendatis quæ in ipsius promotione vitiosa videbantur, ab Hugone legato, episcopale munus libere exercuit, & quidem an. 1079. 1079.
[b] præsulatus sui quarto, Alardum I. Aquicintinensis monasterii abbatem ordinavit; cujus abbatiæ prope Duacum sitæ fundationi favit suis litteris hoc anno datis, apud Miræum cap. 40. Belg. diplom. Eodem an. subscripsit litteris Philippi Francorum regis pro monasterio S. Quintini Bellov. quæ editæ sunt ab Ant. Loisello in monumentis ecclesiæ Bellov. Joannem in abbatem Sithiensem ordinat circa an. 1081. Huic episcopo Morinensis ecclesiæ cura tum commissa erat ob intestina Morinensium cum suo episcopo dissidia, quæ a morte Drogonis episcopi semper in deterius creverant tempore trium episcoporum, Hucberti scilicet, Lamberti a Roberto Frisone intrusi, & Gerardi, ut ex Greg. VII. litteris, & Iperii chronico patet. An. 1082. subsignat litteras quibus S. Dionysii in Brocarcia monasterium Sylvæ-Majori subjicitur a Balduino comite Flandriæ & Richilde matre ipsius, ex Mabillon. Consensit fundationi monasterii Affligemiensis circa an. 1083. uti refertur in historia hujus monasterii lib. 1. c. 4. ubi laudatur Gerardus. Approbavit litteras Anselmi de Ribodi-monte, *(Ribemont)* pro erectione monasterii hoc in loco, necnon diploma Philippi regis an. eodem 1083. An. sequenti ecclesiam S. Petri Montensis dedit monasterio S. Dionysii prope Montes in Hannonia, consilio Balduini comitis Hannoniæ. Ecclesiam B. Mariæ de Valencenis, pia liberalitate ejusdem Balduini & Richildis ipsius matris conditam dicavit. An.
1085. interfuit concilio Compendiensi, ex Spicilegii tomo 11. pag. 599. Fuit mediator inter canonicos S. Gaucherici & S. Sepulcri monachos, super piscatione in Scaldi * fluvio.

Greg. ep. 22. l. iv. *Mabill. ad an. 1081.* 1082. *Tom. x. Spicil.* 1085. ** L'escaut.*

Anno 1089. sui episcopatus decimoquarto 1089.
aliquot ex propriis bonis allodia Cameracensi cessit ecclesiæ. Eum putamus fuisse Aubechiensis abbatiæ fundatorem, ex charta xiv. nostræ appendicis col. 17. Ad cœlum præmissis multis hujusmodi piis operibus, migravit die xi. Augusti 1092.
an. 1092. * sepulcroque donatus est in majori B. Mariæ ecclesia. Illo sedente Cameraci contigit, quod Gregorius VII. l. 4. ep. 20. ad Gofredum episcopum Parisiensem scribit: *Item re-*

** Pridie cal. Aug. ex nonis mss. Baluzii ad Gall. Chr. 3. Jul. ex Raissio.*

[a] Chartam fundationis edidit Miræus c. 35. tom. 1. diplom. Belgic. privilegium vero pro monasterio Eihamensi, ibid. c. 32. Hæc autem causa fuit condendi monast. S. sepulcri: In Palestinam profectus ad invisendum sacrum Domini sepulcrum, cum voti compos non esset factus, quod rex Babiloniæ Christianos a locis sacris arceret, ut alio modo suæ devotioni satisfaceret; in patriam redux ædificavit extra muros urbis monasterium S. Sepulcri, cujus basilicæ dedicatio facta est viii. cal. Novemb. 1064.

[a] Epistola Gregorii qua præcipit ut dato sacramento Gerardus affirmaret in episcoporum cœtu se ignorasse decretum Papæ, quo laïcorum investituras prohibebat, data est iv. idus Maii indict. 15. id est an. 1077. unde conjici potest tempus electionis Gerardi.

[b] In chartario S. Sepulcri legitur donasse Walterio abbati S. Sepulcri altare de Lewes, an. 1079. sui episcopatus anno 2. ubi videtur primum ejus episcopatus annum non computari ab electione, sed a tempore quo Hugo Gregorii septimi summi pontificis legatus de ipso judicium tulit.

ANNI CHRISTI

latum nobis est Cameracenses hominem quemdam flammis tradidisse, eo quod simoniacos & presbyteros fornicatores missas non debere celebrare, & quod illorum officium minime suscipiendum foret, dicere ausus fuerit. Quod quia nobis valde terribile, & si verum est omni rigore canonicæ severitatis vindicandum esse videtur, fraternitatem tuam solicite hujus rei veritatem inquirere admonemus: & si eos ad tantam crudelitatem impias manus suas extendisse cognoveris, ab introitu & omni communione ecclesiæ auctores pariter & complices separare non differas, & nobis hujus rei certitudinem indicare stude. Mense Martio anni 1077. hic episcopus quædam statuta pro monachis S. Gisleni edidit.

XXXIV. Gualcherus I. al. Gualtherus.

Post Gerardi secundi, seu junioris mortem, an. 1092. tertio idus Augusti, Atrebatensis ecclesia Urbanum papam II. adiit ut proprium haberet episcopum, & a subjectione ecclesiæ Cameracensis eximeretur. Andreas Marcianensis in chronico Andrensis monasterii tom. IX. Spicil. p. 376. *Canonici Atrebatenses*, inquit, *ægre ferentes se tandiu ecclesiæ Cameracensi subesse, eo maxime quod videbant Walterum ab episcopatu Cameracensi expulsum, & Manassen subrogatum, coram Urbano papa querelam deponunt.... & ut episcopus sibi proprius ordinetur a papa expetunt.* Gesta quibus Atrebatensium civitas in antiquam reformata est dignitatem, collegit & edidit Stephanus Baluzius tom. V. Miscellaneorum pag. 236. & seq. ex cod. 4841. Bibliothecæ Colbertinæ. Ex iis liquet Urbanum papam, scriptis litteris ad Raynoldum Remorum archiepiscopum, ei mandasse ut consecraret & *incardinaret* eum, quem sibi clerus & populus Atrebatensis in episcopum eligerent, post licentiam sibi datam eligendi; ut duodecim sedium episcopalium Remensi metropoli subditarum numerus restitueretur; elegerunt autem Lambertum Insulanæ congregationis canonicum & præcentorem, ut diceмus in Atrebatensibus episcopis; cum archiepiscopus Remensis electum consecrare cunctaretur, jussu Papæ & cum archiepiscopi consensu, Lambertus Romam se contulit, ubi consecratus est ab Urbano papa an. 1093. XIV. cal. April. in Dominica *Lætare Jerusalem*, quæ est quarta Quadragesf. Præcipua vero causa restituendæ hujus sedis episcopalis, & distrahendæ a Cameracensi fuit, quod Cameracum tunc Henrico imperatori a Papa excommunicato obtemperaret ac subderetur. Quapropter metropolitanus Remensis Lambertum ordinare non est ausus. Plura lege-sis in Lamberto Atrebatensi episcopo.

Quod spectat ad Gualtherum, cum electus a clero in episcopum Cameracensem, ex canonico & archidiacono, consecratusque fuisset a Rainoldo Contracto Remensi archiep. refragante populo qui Manassem elegerat, uti scribit Raissius, ei scripsit Urbanus papa, quæ de Atrebatensi ecclesia sedes apostolica statuerat, caveret qualibet occasione turbare. Cumque re in concilio Claromontano confirmata, adhuc reluctaretur, ab episcopatu pulsus est: aliusque in ipsius locum subrogatus, Manasses qui sequitur. Porro in chartulario S. Dionysii prope Parisios legimus Walcherum anno Christi 1095. dedisse huic cœnobio ecclesiam de Solismo in Hannonia; quod donum confirmavit Odo episc. an. 1113. indeque probatur eum, etsi depositum, aliqua episcopalia munia usurpasse, aut ante ipsius depositionem hæc fuisse gesta. Certe quæ sequuntur probant Galcherum Cameraco ejiciendum fuisse a Flandriæ comite; & quidem an. 1101. nominatur adhuc ut episcopus in diplomate Henrici imperatoris pro Laubiensi monasterio apud Mir. p. 275. Notit. eccl. Belgii.

Baluz. tom. V. Miscel. p. 273.

EPISCOPI CAMERACENSES
AB ATREBATENSIBUS SEPARATI.

XXXV. Manasses.

Cum Galcherus in concilio Claromontano anno 1095. ab Urbano [a] II. fuisset excommunicatus, tum quia restitutioni sedis episcopalis Atrebatensis consentire noluerat, tum maxime; *pro eo quod sedem episcopalem per pecuniam adeptus fuerat, & virgam atque annulum de manu imperatoris susceperat;* Manasses quem Baluzius dicit Suessionensis ecclesiæ clericum fuisse, tunc Remensis archidiaconus an. 1095. ei subrogatus est cum jam anno præcedenti a populo, præter cleri voluntatem electus fuisset, inquit Raissius. Ordinatus fuit a Manasse Rem. metropolitano, qui scripsit Lamberto Atrebatensi præsuli, ut Remos accederet ad Manassis electi Cameracensis consecrationem in octavis Pentecostes. Interim Gualcherus adhuc sedem Cameracensem obtinebat, fultus imperatoris potentia. Id plane constat ex epistola superius laudata, in cujus fine legitur: *Vestræ præterea dilectioni occultum esse nolumus, quia quarta post consecrationem feria nos & Flandrensis comes, mediante Anzello de Ribo-monte* * *Cameracum conventuri sumus, ut ejecta peste illa de Cameracensi ecclesia consecratum nostrum in sedem suam, Deo propitiante constituamus. Vestra igitur vigilantia comitem adeat; quibus potest persuasionibus eum compellat, ut Cameracensi ecclesiæ compatiens, schismaticum illum* (Galcherum) *ejiciendo subveniat.* Antequam vero Manasses ad hanc sedem gubernandam accederet,

* Ribemont.

[a] Hic Papa ex Claromontano concilio scripsit ad clerum & populum Cameracensem epistolam editam tom. VI. Baluz. Miscellaneorum, qua significat Manassis & Galcherii causam in concilio agitatam fuisse, & Manassis quidem electionem canonice celebratam, fuisse approbatam, Galcherum vero intrusum fuga e concilio elapsum, anathemate perculsum.

ANNI CHRISTI

archiepiscopus Remensis Lamberto Atrebatensi
curam hujus ecclesiæ mandaverat, ut discimus
ex ejusdem archiepiscopi epistola, in qua Gual-
Epist. 20. ibid. cherium maledictum illum appellat, per quem
diabolus tanta tunc exercebat mala. In fine epis-
tolæ hortatur principes & alios milites, ut bo-
na sedis episcopalis ubicumque fuerint, Manassi
contra Galcherum electo asserant, etiam armata
manu; unde ait in fine: *Reminiscimini, filii, quia
in hanc causam gladium portatis.*

Post Urbani papæ mortem Paschalis II. qui
ipsi suffectus est an. 1099. sententiam decesso-
ris sui adversus Gualcherum latam confirmavit.
Eum tuebatur Montensium comitissa, qua fre-
tus potestate, spiritualia tela contemnebat. Qua
de causa Manasses Remensis hortatus est Lam-
bertum Atrebat. episc. ut comitissæ terram in-
terdicto subderet. Inter tot concertationes Ma-
nasses ordinatus in episcopum Cameracensem,
hanc ecclesiam non rexit pacifice. Anno 1096.
Mir. dipl. Belg. c. 42. Dielevennensem S. Petri abbatiam ex Dieleven-
na, qui locus est municipium celebre ad Scal-
* Mont S. Gerard, en Grammont in Alostensi comitatu. dim, quarto lapide a Gerardi-monte * inter
Gandavum & Aldenardam, transtulit ad ip-
sum Geraldi-montem; quod monasterium flo-
ret adhuc sub titulo S. Adriani. An. 1099.
1099. convenit ad concilium Audomarense pridie idus
Julii celebratum a Manasse metropolitano. An-
1101. no 1101. sexto nonas Octobris Bornhemensis
abbatiæ fundationem a Wernemaro Gandensi
castellano factam, ratam habuit litteris suis quas
Dipl Belg. c. 46. exhibet Miræus, quibus subscribunt Erleboldus
præpositus Cameracensis, & Adalbero decanus;
abbates Ancradus Eihamensis, Fulgentius Novi-
monasterii, id est, Affliginiensis, Lambertus
Crispiniensis, Albertus Hasnoniensis, Snellar-
dus Dielevennensis, nunc Montis S. Gerardi,
Sigerius S. Petri in Monte-Blandinio, Wefricus
S. Bavonis.

1103. Anno 1103. qui dicitur sextus ejus episco-
Mir. notit. eccl. Belg. c. 124. patus, indict. XI. dedit altare de Hedlenniis eccle-
siæ B. Mariæ Condatensis, ad usus fratrum, id
est canonicorum. De anno & die ipsius mortis
nihil dicimus. In Gall. Christ. Fratr. Sammarth.
duo pene eodem tempore admittuntur Manasses
episcopi, & totidem Galcherii; sed hæc senten-
tia fundamento caret. In codice Hasnoniensi
unus est Manasses, unicusque Galcherius, qui de
episcopatu contendit cum Manasse.

XXXVI. Odo.

Odo beati decoratus titulo, qui aliquando
vocatur Odoardus, civis Aurelianensis, primus
a abbas S. Martini Tornacensis [a] post hujus mo-
nasterii restaurationem, de quo consulenda est
abbatum hujus loci historia, electus & consecra-
tus est in synodo provinciæ Remensis an. 1105. ANNI CHRISTI
VI. nonas Julii, die Dominica, ut eruitur ex ip-
sius charta pro Rogero abbate Ambeciensi data 1105.
hoc anno, qui dicitur primus ejus episcopatus;
cui subscribit Balduinus decanus, & ex instru-
mento, quo fundatio collegii canonicorum apud Mir. notit. eccl. pag. 257.
Teneramundam confirmatur. Post suam ordina-
tionem Odo aliquandiu episcopali sede minime
potitus est. Sed mortuo Henrico imperatore,
Henricus ejus filius, qui partes pontificias ad-
versus patrem amplexus fuerat, jussit Camera-
censibus, ut expulso Galchero, Odonem susci-
perent, an. 1106. ex narratione restaurationis
abbatiæ S. Martini Tornac. Spicil. tom. XII.
cap. 82.

Anno 1110. Roberto comiti, & Clemen- 1110.
tiæ ipsius uxori dedit licentiam construendæ ca-
pellæ in Novo-burgo apud Aldenardam. Anno
1113. confirmavit monasterio S. Dionysii pro-
pe Parisios ecclesiam Solismi, ex hujus loci char-
tario. An. 1112. præsulatus sui 7. Bornhe- 1112.
miensis abbatiæ fundationem confirmat. Sed
quia virgam & annulum ab Henrico IV. impe-
ratore recipere noluit, quæ in sua ordinatione
jam ecclesiastica potestate receperat, sede sua
pulsus apud Aquiscinctum exsulavit, ut ipse
scribit in libro de blasphemia in spiritum sanc-
tum. Infirmitate corporis gravatus, inquit He-
rimannus Spicil. tom. XII. p. 469. episcopa-
tum reliquit, seque Aquicinctum in lectica
deportari fecit, ubi infra octo dies defecit. De
Odone plura apud Molanum in natal. sancto-
rum Belg. Miræum in codice donationum pia- cap. 73.
rum; Lindanum, ceterosque Hagiographos, &
Trithemium de scriptoribus eccles. ubi dicit fuisse
in scripturis eruditum, ingenio subtilem, clarum
eloquio, & in declamandis homiliis ad popu-
lum non mediocriter insignem. Præter homi-
lias quas composuit, exposuit canonem missæ,
aliasque dedit lucubrationes. Ad meliorem vi-
tam migravit 13. cal. Julii, seu 19. die Junii 1113.
an. 1113. [b] in monasterio Aquicinctino, ubi b
conditus est sub tumulo marmoreo coloris albi,
cui ejus imago insculpta cum hoc elogio:

Hic tegitur præsul Odo;
Qui perspectus omni mundo,
Fuit exsul, Deo fidus.
Fulget cælo quasi sidus.

XXXVII. Burchardus, al. Borgardus.

Post B. Odonis mortem sedes Cameracensis

[a] In Codice MS. hujus monasterii legitur. Anno ab incarnat. Domini MCV. & a restauratione hujus cœnobii XIV. scriptus est liber iste in hoc ipso cœnobio a quodam fratre monacho & subdiacono, præcipiente viro venerandæ memoriæ domno Odone primo monacho & primo abbate hujus sancti cœnobii, qui venerandus abbas eodem anno raptus ad episcopatum Cameracensis civitatis non sine damno totius nostræ congregationis nobis ablatus est. Consecratusque est episcopus supradictæ Cameracensis civitatis a Manasse Rhemensi metropolitano & septem comprovincialibus episcopis anno Dominicæ incarnationis M. CV. indictione tertia decima, epacta III. sexto nonas Julii, die Dominica, Romanæ urbis cathedræ præsidente domno Paschali papa, Francorum regnum gubernante rege Philippo, nostrum vero cenobium rexit annis XIII. in quibus ita ei divina gratia affuit, ut cum ante ejus adventum per trecentos fere annos nullus in hoc loco monachus fuerit, infra XII. annos non solum terras & mansiones & officinas & quæque usibus servorum Dei sunt necessaria, verum etiam plusquam LXX. monachos omnipotenti Domino regulariter servituros in hoc loco aggregaverit.

[b] Ergo vitiosæ videntur notæ chronicæ chartæ Odonis donantis Segardo abbati S. Martini & conventui altare de Malda an. 1119. visæ a Dom. Martennio.

ANNI CHRISTI

vacavit per menses decem & octo; cumque hanc recusasset S. Norbertus, Burchardus electus est an. 1115. secundum communem sententiam; Et quidem annus 1122. illigatur septimo ejus episcopatus apud Mir. notit. p. 313. Verum tardius id factum pene persuasum habemus, quando legimus in schedis Domni Edm. Martenne visam a se quandam S. Theoderici tabulam, qua huic monasterio, & Gaufrido abbati donat altare de Elefelch Ahanii an. 1120. qui dicitur tantum an. quartus episcopatus Burchardi. Præterea apud Mir. notit. eccl. Belgii p. 286. benefacit ecclesiæ S. Johannis Valentianensis anno 1117. sui præsulatus primo; & in chartario S. Sepulcri legitur dedisse terragium unius carrucæ an. 1125. sui episcopatus nono. Attamen potest dici numerari annos completos, nulla ratione habita primi & ultimi, qui minime completi erant.

Apud Bolland. tom. 19.

Post suam inaugurationem a Remensi metropolitano factam, an. 1118. pontificatus sui an. 3. monasterio S. Gisleni varias possessiones confirmat, novasque addit, imprimis abbatiam de Ambechia, subscribunt Erlebaldus præpositus, Oylardus decanus, ex chart. S. Gisleni. Confirmavit donationem a Balduino Hannoniæ comite abbatiæ S. Dionys. factam, ut colligitur ex charta an. 1123. episcop. ejus octavo. An 1120. 15. cal. Nov. sedit in concilio Bellov. ubi Borgardus appellatur. Eodem an. Bornhemiensem abbatiam ad summam egestatem redactam tradidit Fulgentio abbati Affligeniensi.

Ch. 14. col. 17. — *Tom. 2. Spicil.* — *Mir. dipl. Belg. c. 49.*

Ecclesiam S. Foilliani in Hannonia Præmonstratensibus dedit, quos diligebat, tum quod S. Nobertum novi hujus instituti auctorem in aula convictorem habuisset ac familiarem, tum quod Hugo præcipuus S. Norberti adjutor & socius, fuisset ejus capellanus. Hinc maxime gratum ipsi fuit, quod Antuerpienses Norbertum accersivissent eique S. Michaelis tradidissent ecclesiam, ab ipsius discipulis deinceps possessam. In eadem urbe Burchardus basilicam S. Mariæ ædificiis mirifice auctam, & canonicorum collegio insignitam * consecravit.

** an. 1124 ex Rayss.*

Quidam producunt Burchardi vitam usque ad an. 1133. quo dicitur Tongerloensis ecclesiæ libertates confirmasse: sed hæc sententia falsi suspicitur ex infra dicendis. In catalogo MS. Hasnoniensi, Burchardus legitur mortuus an. 1131. die 3. Januarii. In eodem codice legimus Cameracum sub hoc pontifice magnum passum esse incendium, quod objectis S. Gaugerici reliquiis restinctum fuit.

In Gallia christiana fratrum Sammarthanorum post Burchardum ponitur quidam Petrus, ex testimonio chartæ Balduini Flandriæ ac Hannoniæ comitis pro Novi-Castelli præpositura, quæ data dicitur 5. idus Januarii an. 1129. Sed hoc anno adhuc sedebat Burchardus, ipsismet doctis fratribus testibus. Hic Petrus abest a catalogo Hasnoniensi. * Forte hoc tempore fuit schisma in ecclesia Cameracensi, & ut erant duo de summo pontificatu decertantes, Innocentius II. & Anacletus, seu Petrus Leonis; item duo qui se se imperatores dicebant: ita totidem esse poterant qui Cameracensem sibi vindicabant cathedram, Burchardus & Petrus.

** Et a continuatione Balderici, in vetere codice Bald.*

XXXVIII. Lietardus II.

Lietardus ex Lotharii imperatoris capellano fuit episcopus Cameracensis, Innocentio II. qui tum Cameraci cum imperatore morabatur, consentiente, consecratusque est a Remensi metropolitano, an. 1131. Hanc chronologiam confir- 1131.
mat charta S. Sepulcri, qua præsente S. Bernardo Claravallensi abbate, composuit discordiam inter Parvinum abbatem & Alardum vilicum an. 1132. episcopatus sui 2. subscribunt Erleboldus præpositus, & Oilardus decanus.

Exstat fragmentum epistolæ S. Bernardi ad eum scriptæ, novissimæ editionis col. 369.

Anno sequenti qui dicitur tertius ejus episcopatus dat litteras pro Valcellensibus, & donat S. Sepulcro quoddam altare; subscribunt iidem præpositus & decanus. Ex charta S. Theoderici prope Remos, hic episcopus, Christi an. 1134. sui episcopatus an. 3. concessit præfato monasterio altare de Scalnasia, præsentibus Parvino S. Sepulcri, Walterio S. Autberti, Absalone S. Amandi, Walterio Lætiensi abbatibus; ubi idem annus tertius, qui superius coincidit cum anno 1133. alligatur an. 1134. Sed hoc oriri potest ex mensibus qui non notantur in tabulis. Anno
1132. approbavit institutionem Præmonstra- 1132.
tensis ordinis in ecclesia Grimbergensi; quo etiam anno nominatur in diplomate privilegiorum S. Servatii Trajectensis. Ratam habuit translationem canonicorum ex S. Michaëlis templo, ad
B. Mariæ ecclesiam an. 1135. Ceterum hic epi- 1135.
scopus ab Innocentio papa, ob corruptos mores exauctoratus est, & alius dignior in ejus locum subrogatus circa an. 1137. Plurimi tamen scriptores docent depositum fuisse Lietardum tantummodo propter ejus socordiam.

XXXIX. Nicolaus I.

DE CHIEVRES.

Tempus ordinationis Nicolai in Cameracensem episcopum statuunt plurimæ chartæ. Anno
1137. [a] sui episcopatus 1. ratam habuit con- 1137. a
cordiam factam inter abbatem S. Sepulcri, & Raimboldum clericum; subscribunt Guido præpositus, & Gerardus decanus, ex chartario S.
Sepulcri. An. 1138. sui præsulatus secundo, 1138.
dedit Parvino abbati S. Sepulcri altare de Torneia; subscribunt Guido præpositus, ac Gerardus decanus. An. eodem dedit Oduino abbati Cellensi, seu S. Gisleni altare de Harceis. Alia in charta dat Parvino abbati S. Sepulcri foragium
vini in districtu S. Sepulcri, an. 1142. indict. 1142.
VI. testibus Godescalco abbate Montis S. Martini, Algoto Crispiniensi, Guerrico Lætiensi, Egrico S. Gisleni, Gerbodo de Geraldi-Monte, Sevalardo de Ham abbatibus; hicque annus 1142. numeratur sextus ejus pontificatus. Denique charta qua componit controversiam inter S. Sepulcri monasterium, & Goduinum de Strumel, subscribentibus Absalone S. Amandi ab-

Ch. 111. col. 2.

[a] Eædem sunt notæ chronicæ ejus chartæ pro abbatia Montis S. Martini.

ANNI CHRISTI

bate & aliis, has temporis notas præfert: *Christi* A *an. M. C. XLIIII. præsulatus Dom. Nicolai an. VIII.* unde consequens est episcopatum Nicolai
1144. exordium habuisse an. * 1137.

Nicolaum ex nobili conjugio Widonis domini de Chievres & Idæ procreatum legimus; quamquam ab aliis ipsi tribuatur origo alia, sed æque illustris. Continuator Balderici in codice MS. Baluz. scribit fuisse fratrem Gosvini de Montibus. S. Bernardus abbas Claræ-vallensis in epist. 214. ad Innocentium papam II. eum vocat virum nobilem & humilem; commendatque tanquam veritatis, mansuetudinis & justitiæ sectatorem. Hic summus pontifex eum fuisse infra ordines sacros, quando electus est episcopus, B nos docet scribens ad Alvisum Atrebatensem episc. qui pro eo Papæ supplicarat. Ad eum scribit Lucius II. de pace inter Lud. Regem Franc. & Theodoricum comitem Flandriæ an. 1144. VI. cal. Jan. tom. V. Miscell. Baluz. pag. 419.

1145. An. 1145. suis litteris confirmavit pacta inter abbatem S. Johannis, & priorem S. Salvii facta, ex chart. Cluniacensi, ubi annus 1145. componitur cum anno episcopatus Nicolai nono; quod magis ac magis nos confirmat in nostra de initio præsulatus Nicolai sententia. Eodem anno, qui rursus dicitur nonus episcopatus Ni- C colai, donavit Valcellensi * cœnobio terram ad unam carrucam in valle quæ vocatur, Fereres, aliaque confirmat dona, testibus Theoderico præposito & archidiacono, necnon Gerardo decano.

* Vaucelle.

Anno sequenti indict. VIII. * 3. cal. Januarii, Conradus Romanorum rex ei concessit diploma pro confirmatione privilegiorum omnium ecclesiæ Cameracensi collatorum a Pipino, Carolo Magno, Ludovico, Arnulfo & Ottone aliisque imperatoribus & regibus. Vide Instrumenta.

* IX.

1146.

Ch. IV. p. 1. col. 2.

1150. Anno 1150. indict. XIII. subscripsit litteris Balduini Hainoensium comitis pro abbatia Bo- D næ-spei ordinis Præmonstratensis cum Francone abbate de Laubiis, Egerico abbate S. Gisleni, Mainardo de Alto-monte, Algodo de Crispinio,
1154. Gosvino de Montibus. An. 1154. sui pontif. 18. subscripsit chartæ Balduini Noviom. epi-
1155. scopi pro Valcellensibus monachis. An. 1155. præsulatus sui 19. confirmavit Richardo abbati Valcellensi donum Simonis castellani Cameracensis, testibus Waltero S. Auberti & Gerardo
1162. Hunnocurtensi abbatibus. An. 1162. sui præsulatus 25. dedit altare * de Famelico-rucæ celebri abbati Bonæ-spei Philippo; subscribunt Adam abbas de Castello, Galterus ab. de S. Foillano, E &c. ex hist. Bonæ-spei typis edita. Eodem an. litteras dedit pro monasterio Valcellensi, quibus
1163. subscribit Petrus ab. de Boheriis. An 1163. præsulatus sui 26. domui infirmorum in nemore de Silly permittit habere ecclesiam propriam, subscripsit Gerardus abbas de Cambron. An.
1166. 1166. IV. cal. Januarii Nicolaus memoratur in diplomate Frederici imperatoris, ex historia Bonæ-spei, cui cœnobio anno sequenti donavit altare & personatum de Seneffia. Hoc eodem anno quædam dedit Balduino abbati S. Sepulcri, & vita defunctus est ex Fratribus Sammarth. cal. Julii ex Raissio, jacetque Valcellis, ut scribit Gazæus in serie pontificum Camerac. Alii tamen, inter quos Raissius ei sepulturam assignant in eccl. cathedrali. De ejus morte ita continuator Balderici. *Post hunc domnus Nicolaus Gosvini de Montibus frater, qui anno Domini 1167. apud Valcellas obiit, sed ad Cameracum tumulandus honorande translatus, sepultus est in vestibulo ecclesiæ B. Mariæ ante altare S. Johan. Bapt.*

* Familieureux.

De eo tum electo Cameracensi, sed contradictionem passo, scripsit S. Bernardus ad Innocentium II. epist. 214. Ad eum scribit Fridericus I. imperator in favorem Paschalis antipapæ, qui Octaviano successerat, tom. V. Spicil. p. 570.

XL. PETRUS II.

Petrus quem cognominant de Alsatia, * ortus dicitur nobilissimis parentibus Theodorico Flandriæ comite, & Sibilla Andegavensi, Fulconis Hierosolymorum regis filia. Eum an. 1167. electum fuisse probat charta qua an. 1167.
1173. fratribus Montis S. Martini confirmavit decimas Foris-villæ, electionis suæ an. 6. & altera an. 1171. qui dicitur quartus ejus electionis, qua ratum habet donum Walterii de Castello Monti S. Martini factum. An. 1170. 1170.
confirmavit monasterio Valcellensi donationes Simonis castellani Cameracensis; subscribunt Theodericus præpositus & archidiaconus, necnon Hugo decanus. In litteris suis Petrus electum se tantum præfatur. An. 1172. confirmat 1172.
monasterio de Gillenghen donum Odorici de Gillenghen. Anno sequenti dat monasterio Truncinensi altare de Sonneghien; quod donum confirmavit Alardus episcopus. An. 1173. adhuc electus tantum, aliud donum eidem cœnobio factum ab Hugone Cameracensi decano approbavit, subscribente Hugone decano, ex chartario Valcellensi. Itaque inter falsa rejici debet, quod dicitur, ipsum an. 1170. episcopatu cessisse, uxoremque duxisse comitissam Nivernensem, sed tardius id factum esse oportuit. Et quidem de ipso sic scribit Robertus de Monte ad an. 1177. *Petrus frater Philippi comitis Flandrensium, accepta comitissa Nivernensi, quæ fuerat uxor domini Issoldunensis castri, mortuus est, & ideo forsitan, quia militiam spiritalem, id est clericatum, dimiserat, ut pote qui fuerat electus ad episcopatum Cameracensem.* 1173.

XLI. ROBERTUS I.

Robertus præpositus Ariensis * & S. Audomari, item Brugensis & S. Amati Duacensis, ex Raissio, necnon thesaurarius Turonensis, ex Radulfo de Diceto, defuncto Atrebatensi episcopo, ipsi successor electus est; sed ordinatione &

* d'Aire.

* Eadem sunt notæ chronicæ in chartario S. Dionysii prope Parisios, ubi mentio fit altaris Vertinolii huic monasterio a Nicolao dati.

* In catalogo MS. Hasnoniensi appellatur Petrus Sabaudius.

consecratione

ANNI CHRISTI

consecratione caruit : inde electus in episcopum Cameracensem, ante consecrationem misere a plebeiis hominibus de Condato perimitur. De ejus cæde scribit Alexander III. ad Petrum, tituli sancti Chrysogoni cardinalem, suum legatum, ut ad ultionem de ea repetendam archiepiscopum Remensem & comprovinciales episcopos adhortetur; sed illum solummodo electum appellat. Hoc etiam titulo ad eum scribens utitur Petrus Blesensis, qui ipsum epist. 42. graviter arguit quod officium episcopale negligat, spoliet subditos, ut luxum expleat & ambitum, negotiis secularibus & causis sanguinis implicetur, monentesque spernat, & afficiat injuriis. Ibidem Petrus videtur ejus cædem prædicere.

Joh. Iper. in chron. inter Anecdota Marten. t. 3. p. 659.

Is humili genere ortus erat, patre fabro rustico Carnotensi, teste Alberico, qui docet eum administrasse Atrebatensem & Cameracensem ecclesias. In gratiam Philippi Flandriæ comitis irrepserat, cujus etiam fuit cancellarius; & hujus principis favore ad magnas pervenerat dignitates, quod ipsi procerum conflavit invidiam: eoque odium publicum in Robertum erupit, ut inito consilio de ipsius nece, trucidatus fuerit die 4. Octobris, cum in parvo comitatu Condatum * oppidum non longe a Valencenis profectus esset. De anno ejus mortis non consentiunt scriptores. Non audiendi qui eam ad an. 1172. referunt; quippe nondum tunc erat electus Cameracensis. Itaque præferenda eorum sententia qui cum Johan. Iperio occisum eum an. 1174. IV. * nonas octob. ex Meyero apud Raissium docent. Tumulo donatus est in ecclesia Ariensi. * De eo in catalogo MS. Hasnoniensi legitur : *Hic fecit portam Roberti ;* quod interpretandum forte de aliqua urbis porta ex ejus nomine, dicta *Porta Roberti ;* quamvis hæc nomenclatura tribuatur a nonnullis Roberto Gebennensi, de quo infra.

* Condé. * al. III. * Aire.

XLII. Alardus.

Duplicem Alardum brevi tempore inter episcopos Cameracenses annumerant nostri Sammarthani. Priorem volunt sedisse an. 1163. sed tunc episcopalem obtinebat sedem Nicolaus. Alterum ponunt post Robertum, & hunc solum agnoscimus, qui ex archidiaconatu & majoris ecclesiæ thesaurarii officio, ascendit ad episcopalem dignitatem. In charta qua dat anno 1175. ecclesiam de Erkelines cœnobio Bonæ-spei, vocatur electus, & hic annus dicitur primus ab ejus electione, quo anno etiam confirmavit Monti S. Martini decimas Villaris, terram S. Petri, & donum Philippi & Adami de Rumello. In alia charta ejusdem, pro eadem Bonæ-spei abbatia anno 1177. legitur primus ejus ordinationis. [a] Alia est ejusdem Alardi episcopi charta pro monasterio S. Sepulcri, data an. 1177. cui subscripsit Amalricus S. Auberti abbas. Ejus mors notatur ad an. 1178. in catalo-

Tab. Bonæ-spei.

1178.

[a] Vidit etiam D. Edmundus Martenne ejus litteras pro S. Dionysio datas an. 1177. qui primus ipsius episcopatus dicitur. Forte in his tabulis anni numerantur a consecratione.

A go Hasnoniensi MS. Quiescit ante majus altare monasterii Valcellensis.

ANNI CHRISTI

XLIII. Rogerus, al. Ogerus.

DE WAURIN.

Rogerus de Waurin, Rogerii domini de Waurin Flandriæ senescalli, ex Isabella de Bethune filius, archidiaconus Cameracensis ecclesiæ, interfuit synodo Lateranensi sub Alexandro III. ubi episcopus consecratus est a Guillelmo Remensi archiepiscopo, in ecclesia S. Sabinæ, an. 1179. Et sane in tabula qua concessit monasterio S. Theoderici altare de Cella, an. 1182. hic annus dicitur tertius ejus præsulatus. Idem B tamen dicitur quartus hujus episcopi in charta qua monasterio S. Dionysii confirmat ecclesiam de Forest, aliasque a Galterio episcopo concessas; sed idem annus potest dici tertius & quartus in diversis mensibus. An. 1180. cal. Junii corpora SS. Gisleni, Sulpitii, & Leocadiæ elevavit, & ratam habuit donationem factam a Walterio de Hunno-curte, monasterio Valcellensi. An. 1181. litteras dedit pro abbatia Bonæ-spei, in quibus legitur Ogerus. Nominatur in donatione facta ecclesiæ S. Autberti Camerac. ab Hugone de Oisi castellano Camerac. *per ramum & cespitem*, ex Carpent. tom. 2. prob. pag. 21. C An. 1185. cum Herb. abb. S. Auberti, & Godefrido abbate Gerardi-Montis, componit litem inter abbatem S. Sepulcri, & abbatem Altimontis, subscribente Hugone decano.

Samm. 1179. *Tab. S. Theod.* 1180. 1181. 1185.

Peregrinationem aggressus est ad sacra loca, cum Franc. Hellino * domino de Waurin, Flandriæ senescallo; jamque profectus erat an. 1189. ut conjicimus : nam in diplomate Philippi Flandriæ comitis, de *Gavallo* ab ecclesia Cameracensi præfato comiti persolvendo, & a ceteris comitatus Cameracensis ecclesiis, nostri Rogeri episcopi nomen subscriptum non legitur; cum tamen subscripserint Petrus episcopus Atrebatensis, D Johannes abbas S. Vedasti, Heribertus abbas S. Auberti Camerac. Gerardus abbas S. Sepulcri, Hugo decanus B. M. Camerac. Heribertus S. Gaucherici decanus, &c. Quî desideratur Rogeri episcopi signum in iis pactis, nisi quod jam foret peregre profectus? An 1190. confirmat Monti S. Martini decimas Foris-villæ, &c. & plurima donat privilegia. Porro cum rediret, in obsidione Acconensi, animam emisit an. 1191. Sub hoc antistite cœnobium Cantipratense fundatum fuisse dicitur.

** Fratre suo, ex continuatore Balduini, apud Baluz.* 1189. *Vide Chart. 5. c. 3.* 1191.

XLIV. Johannes II.

E Johannes matrem habuit quandam Rogeri episcopi sororem, inquiunt Sammarthani, & cum esset archidiaconus ecclesiæ Cameracensis, Atrebatensisque decanus *al.* præpositus, electus est sui avunculi successor a capitulo, in hoc episcopatu, quem ambiebat Galterus cancellarius. In historia manu scripta Ghisnensium * comitum, auctore Lamberto presbytero Ardensi, dicitur frater Willelmi de Bethune nobilis advocati. Consecratur a Guillelmo Remorum archipræsule anno 1192. die Dominica, 13. Septembris, adfuitque coronationi Ingelburgis Fran-

* de Guisne.

ANNI CHRISTI

ciæ reginæ conjugis Philippi Augusti apud Ambianos anno 1193. ut refert Chronicon Andrense tom. 9. spicilegii. Anno 1195. calendis Augusti confirmavit quælibet dona facta Bonæ-spei ab Alardo & Rogero suis antecessoribus. Multa quoque dedit Monti sancti Martini annis 1193. 94. & 95. Excepit Cameraci Walterum archiepiscopum Rotomagensem exsulem, & anno 1196. fœdus ac societatem iniit inter ecclesias Rotomagensem & Cameracensem. Fuit amicitia conjunctissimus cum S. Thoma Cantuariensi archiepiscopo, cujus etiam vitam scripsit, ex Vincentio Belvacensi. Jacet Ambiani in basilica S. Johannis * Veteris.

pag. 500. Chart. B. Spei.

1196.

Tom. 1. Anecdot. Mart. c. 663.

* al. *Nivellis, ibi mortuus, cum ad Imperatorem in Allemanniam pergeret.*

XLV. NICOLAUS II.

DE REUX.

Nicolaus de Reux, nobilis Belga, Eustachium I. dominum de Reux, cognomento Vetulum, & Mariam Johannis Castri in Hannonia paris filiam parentes habuit. Albericus scribit eum patruum fuisse nobilis viri Eustachii II. a quo ceteri dynastæ de Reux orti sunt. Electus in episcopum legitur an. 1197. at non nisi brevi tempore sedere potuit; nam eodem anno Hugonis ipsius successoris fit mentio. De eo vide Thomam Cantiprat. lib. 2. cap 47. Litteras istius episcopi pro cœnobio Camberonensi refert Antonius le Waitte part. 2. hist. ejusdem monasterii p. 34. 38.

1197.

XLVI. HUGO.

Hugo electus est anno 1197. nam in litteris quibus confirmat S. Sepulcri monasterio altare de Tornepia, subscribente Adamo decano, an. 1198. hic annus dicitur electionis ejus secundus, quo tempore adhuc electus tantum erat ex iisdem litteris. Electionem ejus an. 1197. factam aliunde probat quædam charta tabularii S. Dionysii prope Parisios, qua Hugo electus curam ecclesiæ parochialis de Vignehies monachis committit. Hoc etiam anno approbat pacta inter fratres Montis S. Martini, & Walterium de Vaubois. De eo Albericus an. 1197. *In Cameraco fuit electus in episcopum Nicolaus de Ruex, patruus viri nobilis Eustachii, & post eum Hugo præpositus de Duaco.* Erat autem in minoribus constitutus, & ita incurvus, testimonio Innocentii III. lib. 1. ep. 428. ut de jure promoveri non posset. Præterea viduam olim duxerat ex qua genuerat filium, quem sibi fecit successorem in S. Petri Duacensis præpositura.

1198.

XLVII. PETRUS II.

DE CORBEIL.

Petrus de Corbolio, cognominatus forsan a patria, vir eruditus & magnæ famæ, inter suos discipulos habuit Innocentium papam III. cujus favore episcopatum Cameracensem, posteaque archiepiscopatum Senonensem consecutus est. Ab anno vero 1199. provectus fuit ad sedem Cameracensem; nam Guillelmus auctor chronici Andrensis coævus scriptor, ita de ipsius promotione loquitur in præfato chronico: *Anno Domini M. C. XCIX...... Magister Petrus de Corboilo consecratus est Cameracensis episcopus.*

1199.

A Idem evincitur ex chartarum testimonio. Anno quippe eodem confirmavit Bernardo abbati Valcellensi venditionem factam ab Hunicurtensi abbate, ac in litteris ea de re datis præfatus annus dicitur primus ipsius in episcopatu. De translatione ejus ad metropolim Senonensem legimus Petrum adiisse Innocentium papam, ab eoque obtinuisse Senonensem cathedram in qua obiit an. 1222. Jacet in medio chori majoris ecclesiæ Senonensis.

ANNI CHRISTI

XLVIII. JOHANNES III.

DE BETHUNE.

Joannes Roberto V. domino de Bethuna, B advocato Atrebatensi, & Adelcide Enguerrani comitis de S. Paulo sorore genitus, cum vir spectatæ esset nobilitatis, Duacensis ecclesiæ præpositura ornatur, moxque S. Petri Seclinensis præpositus eligitur; sed Mathildis Philippi comitis Flandriæ vidua, quæ hujus loci dynastia jure dotalitii fruebatur, electionem ejus ad hanc dignitatem impugnavit, & ea de causa apud Innocentium III. pont. conquesta est; qui pro electionis hujusmodi negotio terminando, judices constituit, Atrebatensem, Tornacensem, Morinensem, & Nicolaum electum Cameracensem episcopos. Post aliquot annos, Petro ad C Senonensem archiepiscopatum traducto, Johannes ordinatur episcopus an. 1200. inde Othonem IV. Romanorum regem Coloniæ commorantem adiit, a quo regalium investituram obtinuit die 26. Septembris an. 1201. cui in Italiam proficiscenti, ut imperii princeps, comes adscitus est, ibique subscripsit litteris donationis monasterii de Porta ordinis Cisterciensis apud Interamnem in partibus Spoletanis, cum multis præsulibus, proceribusque. A Friderico autem II. obtinuit confirmationem privilegiorum & immunitatum ecclesiæ suæ, cujus diploma ex registro Cameracensis basilicæ a Quercetano editum, retulimus inter instrumenta. An. 1203. D ratam habuit institutionem unius præbendæ in ecclesia Antuerpiensi, beneficio Jothæ matronæ ex lib. diplom. Belg. tom. 2. c. 61. An. 1207. Otto IV. imperator eum postulavit in archiep. Coloniensem, instante Brunone; sed frustra, ex Cæsario Heisterbac lib. v. cap. 25. & lib. VII. cap. 41. Vide Andream Quercetanum, in hist. gentis Bethuniensis p. 156. An. 1214. Fernando Flandriæ comite in pugna Bovinensi die 27. Julii capto, Hainoenses Johannem de Bethuna Cameracensem antistitem cum episcopis Tornacensi & Tarvanensi, miserunt ad Johan- E nam ejus conjugem, ut de libertate principis apud Philippum Augustum regem victorem ageret. Hominium fecit Friderico imperatori, cujus erat consanguineus, an 1215. IV. cal. Aug. indict. 3. ex Carpent. tom. 2. probat. pag. 26. Ad bellum contra Albigenses, quod sacrum appellabant, profectus, vita functus est an. 1219. [a] die 27. Julii, ejusque corpus mandatum est terræ in abbatia de Valcellis, sub marmoris ni-

1200.

1201.

Ch. VI. col. 4.

1207.

1214.

Ann. Hann. lib. 13.

1219. [a]

[a] Vel potius 1218. lego enim ejus successorem hoc anno mense Novembri confirmasse ecclesiæ Viconiensi decimas de Cirvia, de Baudegnies, & de Hucegnies.

ANNI CHRISTI

gri tabula, cui inscriptum : *Hic jacet Johannes Dei gratia Cameracensis episcopus, qui obiit apud Tolosam.* Patrimonii titulo possidebat toparchiam de Choques, obitu fratris Balduini comitis Aumaliæ, seu Albæ-Marlæ; a Guillelmo autem II. Bethunæ & Teneremundæ domino ipsius itidem germano, marchiones de Rosny, Soliaci ad Ligerim duces, aliique nobilis domus rami prodierunt, cujus gentis stemma opere quidem egregio Andreas Quercetanus elucubravit.

DE CONDÉ.

XLIX. Godefridus.

Godefridus quem cognominant de Fontaines, melius cognominandus de Condé [a] a Rogerio domino de Condato in Hannonia suo patre, ipso anno 1219. vel etiam 1218. Johanni sufficitur, quo videlicet mense Februario confirmavit donum factum monasterio Montis S. Martini. Attamen in Gallia Christiana fratrum Sammarthan. legitur ordinatus & inauguratus episcopus anno 1220. Remis, Dominica ante cineres, Alberico teste. Sed hic mensis Februarius quo fuit consecratus, censebatur pertinere ad annum 1219. ab iis qui annum inchoabant a Paschate
1220. vel a die 25. Martii; & erat anni 1220. ad mentem eorum qui anni initium statuebant die 1.
1221. Januarii. Anno 1221. iterum confirmat mense Novemb. ecclesiæ Viconiensi decimas de Cirvia
1223. &c. An. 1223. sigillo suo firmat donationem factam monasterio Viconiensi ab Ægidio de Acromonte & Alexandra ejus uxore. Confirmavit donum quod Johannes de Arbre ejus consanguineus fecerat ecclesiæ Viconiensi de terra de
1225. Grateleau, anno 1225. mense Februario. Anno
1232. 1232. mense Octobri ratam habuit fundationem capellaniæ in domo hospitali S. Johannis. Arbitralem (ut aiunt) sententiam fert cum Adamo de Milly milite, inter abbatem S. Dionysii prope Parisios, & Fastredum advocatum de la Flamangrie in vigilia apostolorum Jacobi &
1233. Philippi an. 1233. ex authentico asservato in tabul. S. Dionysii. Idem episcopus notatur in aliis
Tom. 1. Anecd. Marten. c. 987. tab. ejusdem anni mense Decembri. An. 1234. concedit indulgentias ob translationem S. Theoderici, cum episcopis Jacobo Suession. Philippo Catalaun. W. Tornacensi, & A. Silvanectensi,
1236. litteris datis mense Novembri. An 1236. ratam habuit venditionem decimæ de Vendalia factam monasterio Valcellensi a Petro de Manecort milite, & uxore ejus Maria. Eodem an. pridie idus Augusti, publicæ fidelium venerationi exposuit S. Gisleni corpus. Quamvis cognominatus fuerit Bonus episcopus, ut inquiunt Sammarthani, attamen in tuendis juribus ecclesiæ suæ adversus urbem & cives, se se strenuum probavit; ita ut eos, quod ipsius antecessores tentaverant frustra, edomuisse dicatur. Libros de divinis officiis ab eo conscriptos fuisse lego apud Sammarthanos. De ipso ita catalogus MS. Hasnoniensis loquitur : *Godefridus Condatensis fundator majorum obituum, & bona multa quotannis eroganda pauperibus concessit : legemque dedit rectoribus Cameracensibus, quam usque hodie vocant;* la Loy de Godefroy.

Godefridi mors notatur an. 1238. at ex tab. ecclesiæ Tornac. constat an. 1236. alium fuisse Cameraci episcopum, ut mox dicemus. Fertur apud Valcellas sepultus.

L. Guillelmus I.

Ad notitiam hujus episcopi sufficere videtur hæc ipsius charta, pro fratribus S. Crucis, quam nobis suppeditavit tabul. ecclesiæ Tornacensis.

Guillelmus Dei gratia Cameracensis episcopus; religiosis viris fratribus & filiis in Christo dilectis de ordine S. Crucis, salutem in Domino sempiternam. Ut in parochia S. Johannis de Calidis Furnis juxta Tornacum Cameracensis diœcesis, in loco qui dicitur Montpaillart, *hactenus . . . . prostituto, domos ad inhabitandum, capellam & oratorium secundum gratiam & facultates vobis a Deo concessas super hoc construatis & ædificetis, & moram trahatis in eisdem, salvis privilegiis, libertatibus, immunitatibus, & juribus quorumcumque : plene nostrum adhibemus consensum, id tenore præsentium permittimus, & expresse super hoc consentimus, in cujus rei testimonium præsentibus litteris sigillum nostrum duximus apponendum. Datum anno Domini* M. CC. XXXVI. *sabbato post festum beati Lucæ.* Hujus tamen episcopi nulla est mentio in catalogo MS. Hasnoniensi, aut in aliis : una duntaxat excepta charta an. 1242. qua 30. dies de injunctis pœnitentiis relaxat visitantibus ecclesiam Averbodiensem, eidemque eleemosynas conferentibus, quam laudat noster Martennius. At jam erat episcopus hoc an. Guiardus, seu Guido. Forte duo erant qui tunc contenderent de episcopatu.

LI. Guiardus, al. Guido I. — DE LAON.

Guidonem [b] vel Guiardum de Lauduno, quem volunt fuisse cancellarium ecclesiæ Parisiensis, qui quandoque legitur Guiardus, & Guardinus, sedisse an. 1238. probant ipsiusmet litteræ hoc anno datæ, quibus abbati & conventui Valcellensi licentiam dat ædificandi capellam in domo sua apud Cameracum, dicta *Valcellete.* Anno 1240. confirmavit divisionem canonicatuum 1240.
Antuerpiensium. Ejus meminerunt Thomas Cantipratensis, & alii scriptores plurimi. Insigne opus edidit de divinis seu ecclesiasticis officiis, dialogum de creatione mundi, sermones de passione Domini; quarum lucubrationum elenchum habes apud Franciscum Swertium, in Athenis Belgicis. Naturæ debitum solvit Afflinghemii (quo in loco jacet) anno 1247. teste Balduino Ninivensi ord. Præmonstr. canonico, cujus hæc sunt verba : *Guiardus Cameracensis episcopus, columna insignis S. Ecclesiæ, morum honestate ac justitia clarus, & verbi Dei prædicator egregius, moritur apud Afflighemium, & sepelitur ibidem.*

[a] Vocat Balduinum de Aubenceolo suum cognatum & consanguineum in tabul. Viridarii ann. 1232. 1233. ex Miscellan. dom. de Gasnieres.

[b] Guido vocatur in litteris I. abbatis S. Agerici Virdun. datis an. 1245. mense Decembri, quæ extant in chartul. Campaniæ Bibliothecæ Reg. fol. 384. simul cum bulla Innoc. IV. in qua nominatur idem Guido ep. Camerac.

ANNI CHRISTI

Errant vero qui ejus obitum anno 1242. vel 1250. assignant, ut ex infra dicendis facile probatur. De eo consuli potest codex 8353. Biblioth. regiæ fol. 384.

DE FONTAINES.

LII. Nicolaus III.

Nicolaus de Fontanis, patre Waltero domino de Fontanis genitus dicitur, qui frater erat Godefridi episcopi. Ante episcopatum erat archidiaconus Valentianensis in ecclesia Cameracensi, & præpositus Sonogiensis, ex Fr. Sammarthanis: at Innocentius papa IV. eum solummodo canonicum ecclesiæ Cameracensis appellat in epistola decano & capitulo Cameracensi scripta Lugduni v. idus Aprilis, an. VI. ejus pontificatus, qui incœpit die 24. Junii anno 1243. Hæc autem epistola nos docet omnia quæ ad electionem Nicolai spectant; quorum summa hæc est.

Tom. VII. Miscell. Baluz. p. 480.

Vacante Cameracensi sede, & canonicis die ad eligendum præfixa convenientibus, nonnulli ex eis Nicolaum de Fontanis concanonicum suum, scrutinio facto, in præsulem elegerunt, quam electionem subsecuta est solemnitas deportationis. At obstitit major & sanior pars, suæque electioni renuntiavit Nicolaus. Coacto capitulo, qui electioni factæ non consenserant, contenderunt canonicos qui elegerant, hac vice potestate eligendi esse privandos, & ne eligerent, iterum sedem apostolicam appellarunt & recesserunt. Rogati ab aliis ut redirent, & quidem pluries, in priori proposito perseverarunt. Itaque ceteri qui in capitulo remanserant, eumdem Nicolaum iterum in episcopum elegerunt: intercesserunt alii; & ne a legato sedis apostolicæ in Alemannia confirmaretur, iterum ad Papam provocaverunt, addentes Nicolaum ob defectum litteraturæ, episcopatu esse indignum. Legatus tamen, præsente archiepiscopo Remensi, electionem confirmavit. Re ad Innocentium papam delata, summus Pontifex considerans quod Nicolaus sufficientis esset litteraturæ, ac honestate vitæ, morumque maturitate fulgeret, ejus electionem ratam habuit, plenitudine potestatis supplens ejus defectus, si qui essent. Postea pontifex sacerdotii, hoc est presbyteratus ordinem electo conferri curavit; & ipse consecrationis munus ei propriis manibus impendit, quem ad ecclesiam suam remisit cum præfata epistola decano & capitulo scripta.

Data est ut diximus v. idus Aprilis, hoc est die 9. Inter electionem Nicolai & judicium decretorium S. sedis, plures menses procul dubio effluxerunt; jam enim iis temporibus, in litibus apud curiam Romanam contestatis plures erant ambages & anfractus, qui non nisi longo tempore poterant solvi. Hincque conjicio Guidonem, *al.* Guiardum mortuum esse anno 1247. labente peneque desinente. Unde manifestus fit error eorum qui Guidonem mortuum dicunt an. 1242. quo tempore Innocentius IV. nondum erat electus in papam, nisi velimus dicere Cameracensem ecclesiam per annos septem vacasse, quod prorsus falsum. Nec minus falluntur, qui mortuum Guidonem putant an. 1250. nam ipsius successorem videmus electum & confirmatum anno 1248. qui erat Innocentii papæ IV. annus sextus.

ANNI CHRISTI 1248.

Eodem die quo summus pontifex pro nostro Nicolao scripsit, eidem commisit judicium controversiæ in capitulo Leodiensi ortæ inter canonicos cruce signatos & alios non signatos. Priores enim petebant ut fructus præbendarum suarum perciperent ex integro quandiu propter bellum sacrum, ad quod crucem assumpserant, abesse cogerentur, quod alii denegabant. Eodem anno litteras dedit pro asserenda quadam compositione super terra Haynoniæ, *le Hainaut*, feria sexta post Epiphaniam.

An. 1251. die Veneris ante Resurrectionem, non solum consensit, sed etiam decrevit, ut jus præsentandi ad capellam, quam nuper Robertus de Solismo, in ejusdem loci ecclesia fundarat, pertineret ad abbatem S. Dionysii in Francia, qui est dominus temporalis & patronus ejusdem ecclesiæ. Alexander papa IV. in litteris ad eum datis an 1257. decrevit ut privilegia quæ ecclesiæ Gallicanæ concessa erant ad sua jura tuenda, ad ecclesiam Camerac. extenderentur, teste Odorico Raynaldo, ad hunc an. p. 56. Legimus ejus litteras pro abbatia Bonæ Spei datas an. 1253. mense Octobri. An. 1259. Margarita Flandriæ & Hannoniæ comitissa composuit dissidia inter Balduinum d'Avesne dom. de Beaumont, & abbatem conventumque ejusdem cœnobii Bonæ-Spei: in litteris autem compositionis datis die Jovis post divisionem Apostolorum, Nicolaus Camerac. episcopus memoratur. Ipsius vero litteræ exstant scriptæ an 1261. feria v. post festum S. Luciæ, & 1262. feria 4. post *Quasimodo*. An. 1269. in crastino Cinerum prior & conventus S. Sepulcri, super creatione abbatis pro monasterio suo in Nicolaum episcopum Cameracensem, & Gerardum de Beulies, quondam ejusdem monasterii abbatem, tresque alios monachos compromiserunt. Anno sequenti vendidit carissimis amicis suis in Christo abbati & conventui ejusdem monasterii, domum quandam apud Cameracum. Venditionem confirmaverunt J. præpositus & Ph. decanus. An. 1263. Dominica post festum Exaltationis S. Crucis, solemni ritu transtulit cum Guillelmo Laudunensi episcopo, sacras reliquias B. Adalhardi abbatis Corbeiensis, ut dicemus in Petro abbate Corbeiensi, quo anno quoque occurrit Nicolai nomen in chartis S. Dionysii. Testis legitur in recognitione cujusdam viri nobilis, pro medietate talliarum & *impostuum* an. 1272. *Carpent.* tom. 2. p. 30.

1251. *Tab. S. Dionys.* 1253. 1259. 1262. 1269. 1270. *Chart. S. Sepulcri.*

Sub hoc præsule Thomas Cantipratensis, ita dictus a cœnobio Cantipratensi ord. Canonicorum Regul. ubi religiosam vitam fuerat amplexus, postea ordinis S. Dominici theologiæ doctor, consecratus sub titulo mendicato episcopi Lusentini, munia pastoralia & episcopalia obivit vice ipsius, cujus meminit lib. 2. Apum c. 47. Nicolaum anno tantum 1275. emisisse spiritum, falsi arguitur, ex tempore quo Ingelranus ipsum in sede episcopali excepit, nisi dicatur an-

ANNI CHRISTI

te obitum abdicaſſe, quod omnes tacent hiſtoriæ A ſcriptores. Richardum regem Romanorum ipſo uſum eſſe magnis in negotiis, ſuiſque conſiliis adhibuiſſe, imo præfeciſſe ut cancellarium, teſtantur Sammarthani fratres. Jacet in eccl. cathedrali. Alexander IV. in litteris ad eum datis Nonis Januarii an. 1261. teſtatur hunc epiſcopum queſtum eſſe apud eum, quod in eccleſia Cameracenſi complures forent canonici Itali, qui proventus præbendarum percipiebant, & tamen non reſiderent, ex regiſtro anni ſeptimi pontificatus Alexandri IV. quod exſtat in Biblioth. Colb.

DE CREQUY.

LIII. INGELRANUS, *al.* INGELRAMNUS II.

Ingelranni de Crequy genus illuſtre, Balduini de Aveſnis chronicon deducit a Balduino domino de Crequy ejuſque conjuge filia dynaſtæ de Heilly; Aubertus Miræus autem in notitia eccleſiarum Belgii p. 613. a Philippo domino de Crequy,, & ſorore * Gerardi de Piquiny vicedomini Ambianenſis, quam aſſumſerat uxorem. Auberto Miræo ibidem placet referre initium ejus epiſcopatus ad an. 1273. Sane an. 1274. conſecravit eccleſiam abbatialem Bonæ-Spei, feria tertia poſt feſtum S. Andreæ. An. 1277. ſedit in concilio provinciæ Remenſis, apud Compendium habito, ubi actum de capitulis in epiſcopos rebellantibus. An. 1280. curavit exſequias Margaretæ comitiſſæ Flandrenſis, quam ſepulcro condidit in abbatia Flinienſi. An. 1285. die Jovis poſt Dominicam *Miſericordia Domini*, menſe Aprili permittit ut perſonatus de Wignehies, pertinens ad collationem & inſtitutionem abbatis S. Dionyſii, qui eſt etiam patronus eccleſiæ parochialis ejuſdem loci, uniatur quinque minoribus præbendis eccleſiæ collegiatæ S. Pauli, in fano S. Dionyſii, ex tabul. S. Dionyſii. Eodem anno Rodulfus imperator ei mandat ut Johannem de Aveſnis Hannoniæ comitem inducat in poſſeſſionem terrarum ei ab imperio collatarum; ſcilicet terræ de Aloſt, Gerardi-Montis, &c. Sed obſtitit comes Flandriæ. De hoc negotio vide collecta plura monumenta tom. 1. Anecd. Marten. col. 1168. & ſeq. Traducitur ad eccleſiam Tarvanenſem, ſed quo tempore ignoratur. In quodam catalogo Morinenſium epiſcoporum typis edito, Jacobi de Bolonia qui fuit deceſſor Ingelranni in ſede Morinenſi epiſcopatus producitur uſque ad an. 1301. quo promotus ad hanc cathedram legitur Ingelrannus. Attamen diu antea ſedem Cameracenſem deſeruit in qua ab an. ſaltem 1292. videmus Guillelmum de Hannonia ſediſſe. An abdicato epiſcopatu hoc Ingelrannus aliquot annis ceſſavit ab officio paſtorali, & poſtea eccleſiæ Tarvanenſis præfecturam accepit?

* *Scilicet* Alaide. *Vide hiſt. geneal. &c. authore Patre Anſelmo, editionis a viro clar. Dom.* du Fourny *aucta & recognita.*

1273. 1277. 1280.

DE HAINAUT

LIV. GUILLELMUS I.

Guillelmus de Hannonia, aliter de Aveſnis (ortum enim ducebat ex gente dominorum de Aveſnis) parentes habuit Johannem de Aveſnis Hannoniæ Comitem, & Margaritam * de Hollandia, ſororem Guillelmi Hollandiæ comitis, qui an. circiter 1248. deſignatus eſt imperator. De ipſius fratribus * Guidone Ultrajectino, & Burchardo Metenſi epiſcopis, dicturi ſumus alio loco. In ſua exaltatione cui plurimi intererant duces & comites ex Hollandia, Clivia, Brabantia &c. eos & populos qui confluerant, ad pacem oratione plane apoſtolica eſt adhortatus, an.
1292. menſe Septembri. Et quidem Guillelmum ſediſſe ab anno ſaltem 1292. alia probant: 1292.
præfato enim anno ratam habuit venditionem factam monaſterio Montis S. Martini a Johanne S. Auberti abbate. At veriſimile eſt eum eſſe qui deſignatus littera W. an. 1286. ratam habuit compoſitionem inter Johannem abb. S. B Martini, & rectorem de Gauraing factam; quo etiam an. hoſpitio exceptus eſt in monaſterio Haſnonienſi, feria v. poſt Epiphaniam. Denique Burchardus Metenſis epiſc. anno 1288. componit litem inter Willelmum epiſcopum Cameracenſem, & Johannem comitem Hainonenſem fratres ſuos, ſuper poſſeſſione villæ de Blarignies, quam comiti adſcribit. Eodem anno Dominica ante feſtum B. Magdalenæ abbas & conventus S. Sepulcri hunc epiſcopum receperunt ad prandium in domo ſua quæ dicitur S. Ægidii, *en le Waiſdiere;* quod in chartulario abbatiæ conſignatur. Denique hoc ipſo C anno feria v. poſt octavas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, condidit teſtamentum, quo ſtatuit de corporis ſui ſepultura in monaſterio Felinienſi. Codicillum damus ex autographo inter inſtrumenta. An. 1293. ab omni, quam in eum intenderant quidam Florentiæ mercatores actione pro pecuniæ ſumma, edicto liberatur & abſolvitur. Guillelmus mortuus dicitur in peregrinatione Jeroſolymitana an. 1296. Quieſcit tamen in monaſterio Flinienſi prope Duacum. Johan. d'Aveſnes comes Hannoniæ, & Philippa uxor ejus vocant Guillelmum Reverendum patrem in Domino & cariſſimum fratrem, in charta pro Ciſonio anno 1289. menD ſe Jan.

* *al.* Aleidem. *Vel* Aibeliam, *in Raiſſio, in Notit. eccl. Belg. apud Mir. pag.* 648.

* *Alium habuit fratrem Johannem Hannoniæ comitem.*

1293. *Invent. du Treſor des Chartres, Flandre. Ch.* VII. *col.* 5.

1296.

DE COLMIEU.

LV. GUIDO II.

In Duranto epiſcopo Albienſi qui ſedit ab an. 1227. aut 1228. meminimus Petri de Colle-medio cui demandata fuerat Occitaniæ præfectura Regis nomine. [a] Ex hoc forſan genere fuit Guido noſter de Colle-medio cognominatus, qui ſuperato, quodam, ut volunt, Gerardo de Rolenges, *al.* de Rotenghe æmulo ſuo, quem pars capituli elegerat, ſedere cœpit pacifice anno 1300. * Sane hoc anno confirmavit abbati Bonæ-ſpei, ut ab eccleſiarum ſibi ſubjectarum E regimine poſſet revocare canonicos, & alios eorum loco ponere, litteris datis die Mercurii poſt Aſcenſionem Domini. Anno 1301. tranſigit 1301.
ſuper procuratione ſibi debita in monaſterio S. Martini. Adfuit eodem anno concilio apud Compendium celebrato. Errant qui eum fato functum putant an. 1302. adhuc enim præerat an. 1305. quo ſolemnem fecit proceſſionem 1305.
die Lunæ poſt feſtum SS. Trinitatis, circa quan-

* *al.* 1296 *auctoritate Bonifacii papæ VIII.*

[a] Forte etiam nepos erat Petri de Colle-medio, quem invenies inter præſules Rotomagenſes.

ANNI CHRISTI dam murorum partem; cui supplicationi cum interfuissent abbas & monachi S. Sepulcri, contestati sunt id a se sponte factum, & ad episcopi preces, non ex debito. In notis Baluzii legimus Clementem V. transtulisse nostrum Guidonem ad ecclesiam Salernitanam anno 1306. 11. calendas Februarii; cui paulo post mortuo idem pontifex in eadem ecclesia suffecit Bernardum canonicum Neapolitanum. A

De tempore mortis ejus nihil certi nobis occurrit. Suvertius in Athenis Belgicis, refert eum dialogum de sacramentis scripsisse, qui latet manu exaratus in cœnobio Septem fontium. Narrat nuperrimus scriptor historiæ Franciæ, sedente Guidone, quandam feminam in Hannonia librum publicasse, in quo docebat statim ac anima præ amore Dei absorpta & ad nihilum redacta est, licita esse quæque flagitia Quietistis impacta; laudatque continuatorem Nangii, & inventorium chart. tit. VII. Hunc librum damnavit noster episcopus. Memoratur in appendice epistolarum Gervasii episc. Sagiensis p. 138. & 139. B

Daniel tom. 2. p. 392.

LVI. PHILIPPUS.

DE MARIGNY a

Philippus patre [a] cognomine domino de Marigny in Normannia natus, fratres habuit Johannem Rotomagensem archiepiscopum, & Ingerannum Longævillanum comitem. Ejus autem opera primum usus est Philippus IV. Francorum rex cognomento Pulcher, in scribendis epistolis, ipsumque suis sanctioribus consiliis adhibuit; verum a civilibus aulicisque curis ad ecclesiastica se contulit studia, factus canonicus Cameracensis, C
1306. deinde episcopus, an. circiter 1306. quo adfuit Parisiis translationi religiosæ capitis S. Ludovici regis ad sacram capellam cum multis aliis præsulibus. Synodum diœcesanam in urbe celebravit an. sequenti. Transfertur ad metropolim Senonensem. an. circiter 1309. [b]
1309. b D

LVII. PETRUS IV.

DE LEVIS.

Petrus de Levis, *al.* de Mirapicio, ut legitur in prima vita Clementis V. natus est parentibus nobilissimis Guidone domino de Mirapicio marescallo, ac Elizabetha de Marliaco. Post infulas Magalonenses * gestas, an. 1310. Garieli, qui de Magalonensibus episcopis scripsit, an. 1309. migravit ad sedem Cameracensem. An. 1312. recognovit monasterium Viconiense nullam procurationem debere episcopis Cameracensibus. Illius vero ea de re litteræ exstant in appendice epistolarum Gervasii episc. Sagiensis pag. 139. An. E
1313. 1313. ejus jussu reliquiæ S. Waltrudis solemni
1317. pompa translatæ sunt die 13. Augusti. An. 1317. misit legatos ad concilium provinciale Silvanectis coactum a Roberto de Curtiniaco Remorum archiepiscopo. Hoc an. memoratur ut tutor Theobaldi nepotis sui in instrum. dato die 12. Februar. ex thes. regio chart. An. 1319. mittitur a rege in Arverniam ad poscenda subsidia in bello adversus Flandros, ex tabulis Turennæ, in probat. hist. dom. Arv. auctore Baluz. pag. 150. Johannes Papa XXII. ad eum scripsit anno v. sui pontificatus, Christi vero an. circiter 1320. ut super vita & moribus Beguinarum inquireret. Dat. Aven. 2. Cal. Januarii, ex hujus papæ registro an. v. Eadem quoque de causa scripsit episcopis Tornacensi, Parisiensi, Tolonensi, &c.

* Agathensis lego apud Raissium & in cod. MS.
1310.

ANNI CHRISTI 1319. 1320. Num. 287

Eodem anno 1320. ratas habuit conventiones inter Guidonem de Castellione comitem Blesensem, & capitulum S. Gaucherici, pro advocatia hujus ecclesiæ. An. 1321. Robertus archiep. Remensis, diœcesim lustrans Cameracensem die Jovis post festum apostolorum Petri & Pauli, causa visitationis descendit ad monasterium S. Sepulcri apud Cameracum, & ibi remansit die Veneris. Transiit postea Petrus ad ecclesiam Bajocensem, vi Bullæ Johannis XXII. datæ an. 8. ejus pontificatus, seu anno 1323. al. 1324.

LVIII. GUIDO III.

D'AUVERGNE.

Guido de Arvernia, seu de Bolonia, dominus de Boutonargues, parentibus illustrissimis natus est, videlicet Roberto V. Arverniæ & Boloniæ comite, & Eleonora de Bassia. Eum fratrem suum germanum appellat Robertus VI. Arverniæ comes ac Boloniæ in tabulis testamenti sui conditi 12. cal. Maii an. 1314. quo tempore Guido erat episcopus Tornacensis. [c] Ab hac sede transiit ad Cameracensem jam senex an. circiter 1330. Quid vero causæ fuerit ut tandiu vacaverit cathedra Cameracensis, ignoramus. An. 1329. Guillelmus Remensis archiepiscopus urbem ingressus visitationis causa, declinavit ad monasterium S. Sepulcri feria v. post Pentecosten, ac ibidem remansit feria VI. ex hujus abbatiæ chartario. 1329.

Baluz. prob. hist. Arv. p. 145. c

An. 1330. die Lunæ post festum Nativitatis B. Mariæ abbas S. Dionysii in Francia præsentavit Guidoni Cameracensi episcopo magistrum Johannem Boullier ad personatum de Wignehies, per demissionem mag. Johannis de Brie vacantem, ex tabulis S. Dionysii, in quibus multa instrumenta reperiuntur Guidonem episcopum priori littera nominis designantia. Eum e vivis excessisse octogenario majorem anno 1336. ante mensem Septemb. docet Baluz. lib. 1. hist. Arv. p. 104. 1330. 1336.

LIX. GUILLELMUS II.

D'AUXONE. d

Guillelmum [d] Johannis comitis Avesnensis filium fuisse quidam finxerunt; sed fabulam hanc

[a] Carpentarius 2. tom. in probat p. 89. dicit eum fuisse filium Engueranni comitis de Longueville, & episcopum jam an. 1303. sed errat.

[b] Philippo ad Senonensem cathedram translato, cupiebat Philip. rex Guillelmum de Trya evehere ad sedem Camerac. sed Clemens V. ecclesiam hanc contulerat Petro de Levis. Guillelmus vero factus est episcopus Bajoc. Vide tom. XIII. Spicil. pag. 350.

[c] Jam erat adeptus hanc sedem an. 1300. Vide Baluz. in notis ad Vitas Pap. Aven. pag. 639. & 698.

[d] In Chartul. episcopi Paris. vocatur electus Cameracensis & canonicus Paris. an. 1336. die Veneris post festum SS. Ægidii & Lupi. In Rubricis litterarum anni tertii pontificatus Benedicti XII. cap. 55. ita legitur: *Guillelmo electo Cameracensi. Conceditur sibi quod a quocumque antistite possit recipere munus consecrationis.*

ANNI CHRISTI

destruit cognomen de Auxona quod habetur in veteri necrologio Æduensis ecclesiæ, ad quam migraverat a Cameracensi, ubi legimus: *III. cal. April. obiit bonæ memoriæ R. P. Dominus Guilelmus de Auxona quondam episcopus Æduensis.* Anno 1337. die 6. Junii adfuit exsequiis Guilelmi comitis Hannoniæ in æde sacra Fratrum Minorum, apud Valencianas, ut tradit Froissartus tom. 1. c. 30.

Vexatus fuit Guillelmus ab Eduardo Anglorum rege, qui a Ludovico Bavaro imperatore, tunc a S. sede excommunicato & deposito præfecturam Germaniæ inferioris acceperat, vicariumque se Cæsaris dicebat, ad exigendas maxime sponsiones clientelares ipsi debitas a fiduciariis imperii principibus. Itaque urgebat Guillelmum Cameracensem episcopum & comitem, imperiique principem ac fiduciarium, ad præstanda Ludovico Augusto clientis obsequia. Ineunte igitur
1339. anno 1339. jussit ut Guillelmus quem fœdus fecisse cum rege Francorum Anglorum hoste ægre ferebat, sibi tamquam Cæsaris vicario comitatum Cameracensem imperiali beneficentia acceptum referret. Episcopus vero de intentata sibi lite ad sedem apostolicam provocavit, quæ Ludovico Bavaro jura imperialia quævis abstulerat ob schisma & hæresim. Ad hæc Benedictus Papa XII. decreto pontificio citationem episcopo indictam, juris formulas & quælibet contra Guillelmum acta vel agenda rescidit & irrita declaravit. Dat. Aven. II. idus Januarii, pontificatus an. v. Hujus edicti divulgandi provincia demandatur episcopis Leodiensi, Trajectensi & Tornacensi.

Eduardus proditione Cameracum obtinere conatus erat; sed arte detecta, urbem aperto bello aggressus est, præsidio Francorum a Rege misso tutam. Ab hac obsidione Papa regem Anglorum deterruit, intentatis etiam excommunicationis minis. Rex quoque Franciæ collecto ingenti exercitu, in quo erant 25. millia equitum, & peditum innumera pene multitudo, aderantque reges Bohemiæ & Navarræ, Sabaudiæ comes, Delphinusque Viennensis, Belgicis provinciis bellum inferre minabatur. Itaque ut Regi occurreret Eduardus, Cameracum relinquere coactus est, sed non concurrerunt exercitus infestis signis, magno reipublicæ Christianæ bono. Hæc fusiori stylo prosequitur Odoricus Raynaldus in Annalibus ad an. 1339. Plura de Guillelmo quandiu Cameracensem obtinuit cathedram non habemus. Translatus est ad Augustodunensem an. circiter 1342.

LX. GUIDO IV.

DE VENTADOUR.

Guido de Ventadorio e nobilissima familia vicecomitum de Ventadorio in Lemovicibus, filius Eblonis VII. & Margaritæ de Bellojoco, creatur episcopus Cameracensis a Clemente VI. an. 1342. mense Octobri, uti videre est in notis Baluzii ad Gall. Chr. Fr. Sammarthanorum, ubi laudantur libri obligationum Vaticani [a]. Tandem ad Vabrensem ecclesiam est promotus *. Porro quando ejus meminimus in Vabrensibus præsulibus, observare debuissemus, Guidonem antequam Vabrensis præsul fieret, Cameracensem gessisse pontificatum.

ANNI CHRISTI 1342.

* *An. 1347. ut ibidem diximus, vel 1348. ut alibi legimus.*

De ipsius successore disceptatur. Gazæus cui consentiunt Vinchantius & Raissius eum qui excepit Guidonem in cathedra Camerac. dicit fuisse Johannem de Lansone, ex genere comitum Hannoniæ. Idem etiam sentit continuator historiæ Affligeniensis, tom. 10. Spicil. pag. 618. ubi meminit circa hæc tempora Johannis Camerac. episcopi, cujus auctoritate ecclesia Meldrensis a Bardegemensi divisa est præsente Johanne IV. abbate Affligeniensi: at verisimile est hunc Johannem fuisse unum ex vicariis Guidonis per quos absens regebat suam ecclesiam, Johannem scilicet de Avesnis, quem nonnulli appellarunt de Lansone. In catalogo Hasnoniensi MS. nulla mentio fit hujus Johannis, & Guidoni, nullo interposito medio, Petrus succedit. Hoc etiam probari ex actis consistorialibus Vaticani, Sammarthani fratres docent.

LXI. PETRUS III.

D'ANDRE'.

Petrus Andreæ [b] patria Arvernus, apud Clarum montem ortus, de quo jam egimus in episcopis hujus urbis, ab hac cathedra, quam post Noviomensem, ubi primum sedit episcopus, obtinuerat, transiit ad Cameracensem; quo vero tempore inquirendum. In ejus epitaphio quod mox prolaturi sumus, dicitur mortuus an. 1368. die 13. Septembris, an. 19. sui pontificatus. Itaque si de annis completis agimus, Petrus sedere cœpit apud Cameracum an. 1350. sed epitaphium necessario explicandum de annis incompletis; nam in archivis ecclesiæ Remensis legimus eum sacramentum præstitisse capitulo metropolitano die 1. * Junii an. 1349. Longe 1349.
majorem difficultatem generare videtur quod legit Baluz. scilicet Petrum celebrasse synodum in Castello Cameracesii (Cateau Cambresis) in ecclesia S. Martini an. 1245. die Lunæ post festum SS. Sacramenti; cujus statutum habetur in MS. cod. Regiæ Biblioth. at hoc tribui non potest nostro Petro, qui nondum natus erat anno 1245.

* *al. 7.*

Cum in maximis regni negotiis jam fidelem & utilem præstitisset operam noster Petrus, electus est a Johanne rege ad gravis momenti ne-

[a] Ibi legitur illum an. 1342. die 16. Octob. fecisse solitam promissionem, obligationem, submissionem, & juramentum pro solvendo & dando pro suo communi servitio Cameræ apostolicæ & collegio dominorum Cardinalium certam pecuniæ summam, & quæcumque servitia consueta pro familiaribus & officialibus D. N. Papæ & dominorum Cardinalium, dominis Camerariis aut eorum successoribus. Non fuit ergo electus a capitulo, inquit Baluz. sed provisus a Papa. Errandi occasio Sammarthanis fuit stilus curiæ Romanæ, quæ eos vocabat electos qui auctoritate summi Pontificis fiebant episcopi. Invaluit hactenus suspicio illum non fecisse moram in diœcesi Camerac. & illam rexisse per vicarios. Verum cum Clemens VI. illum evocaverit Avenionem an. 1345. dubitari posse non puto, quin evocatus fuerit e Cameraco. Hæc Baluzius, qui, ex duabus epistolis Clementis VI. 20. & 425. contendit Guidonem commoratum esse Cameraci.

[b] Ex notis Baluzii ad Gall. Chr. in cod. 1043. Biblioth. Colb. commemoratur Guillelmus Andreæ episc. Tarbiensis natione Arvernensis. Forte est Guillelmus III. de quo egimus. Idem Baluz. dicit eum habuisse fratrem Jacobum quem Philippus rex an. 1343. titulo nobilitatis decoravit, ex reg. cameræ Comp. Paris.

ANNI CHRISTI

gotium cum Arragonum rege ipsiusque minis- A
tris. Missi a Rege Francorum Raimundus de
Salguis decanus, Guillelmus Duranti canonicus
Parisiensis, Johannes de Levis marescallus &
dominus Mirapicensis, Arnaldus de Rocafolio
& Robertus Beldabart equites, convenerunt cum
Bernardo de Capraria & Petro de Tenolheto
vicecomite de Canat & de l'Isle, regis Arrago-
num legatis apud Perpiniacum, de quibusdam
pactis inter utrumque regem incundis. Ad ea
vero approbanda & confirmanda Rex Franciæ
procuratorem suum instituit Petrum episcopum
Cameracensem, Rex vero Arragonum Gauce-
randum de Bello-podio, qui pactiones ratas ha- B
1351. buere die XI. Maii 1351. ex tab. Carcassonensi.
1353. An. 1353. mittitur ad pacem conciliandam in-
ter Ludovicum Flandriæ comitem, & Marga-
ritam Hannoniæ comitissam. Ipso quoque usus
est Innocentius papa VI. ad sopiendum bellum
inter Wenceslaum Brabantiæ ducem, & præfa-
tum Ludovicum Flandriæ comitem; Petrusque
1356. ad Carolum imperatorem accessit anno 1356.
summi pontificis nomine, rogaturus ut sua auc-
toritate hos belli motus compesceret. Urbanus
V. Innocentii successor ad eum scripsit, ut ad
pacem revocaret Johannem Armaniaci, & Pe-
trum Raimundi Convenarum comites, una ex C
parte, ac Arnaldum Amanevum dom. de Le-
breto, Gastonemque Fuxi comitem ex altera
1362. dissidentes & bellantes. An. 1362. Guillel-
mum, Albertum & Ottonem Ludovici Bavari
filios veniam petentes quod patri erga sum-
mum pontificem contumaci adhæsissent, absol-
1367. vit. Anno 1367. die 25. Martii litteras dedit
pro fundatione cujusdam capellaniæ dotatæ a
nobili viro Johanne domino de Felluy, ex his-
toria abbatiæ Bonæ-spei. In B. Virginis ecclesia
majori, juxta altare quiescit, ubi legitur :

HIC JACET

Reverendus Pater Petrus Andreæ, de Claro-
monte oriundus, quondam Noviomensis, deinde
Claromontensis, postea hujus ecclesiæ Cameracen-
sis episcopus, qui obiit an. Dom. M. CCC. LXVIII.
13. Septembris, pontificatus sui an. XIX. Orate
pro eo. In catalogo MS. Hasnoniensi legitur
mortuus die 13. Aprilis. Ibidem omissis ceteris
laudatur quod fecerit horologium palatii, & fes-
tum S. Martialis instituerit. Tempore episcopa-
tus Petri anno 1351. magna fuit penuria om-
nium quæ ad victum, maxime tempore Quadra-
gesimæ sunt necessaria. Quapropter obtinuit a
summo pontifice ut liceret pauperibus uti lacte E
& butyro; at hac facultate abusi sunt etiam di-
vites, quod maxime carpit Ægidius abbas S.
Martini Tornacensis, a quo hæc accepimus.

DE GENEVE.

LXII. ROBERTUS II.

Robertus de Gebennis patrem habuit Ame-
deum comitem Gebennensem, matrem vero
Mathildem de Arvernia, seu de Bolonia, uti
legitur in ipsius epitaphio. Primum fuit sedis
apostolicæ notarius, postea episcopus Morinen-
1368. sis, demumque Cameracensis an. 1368. Ob
nobilitatem, insignes animi dotes, virtutesque ANNI
singulares quibus præfulgebat, etsi juvenis, an. CHRISTI
1372.* die 6. Junii quæ erat feria VI. qua- * al. 1371.
tuor temporum post Pentecosten creatus est pres- 1372.
byter cardinalis basilicæ XII. apostolorum a Gre-
gorio XI. ex prioris ejus vitæ scriptore, qui
pontifex eo usus est in multis legationibus. De-
nique mortuo Gregorio, elapsis septem mensi-
bus post electionem Urbani VI. Romæ factam,
cardinales omnes, uno demto, Roma egressi,
Fundis rescissa electione hac, quasi per vim
facta, Robertum Gevevensem elegerunt, dic-
tum Clementem VII. natum solum annos 36.
Hinc schisma ortum in ecclesia; Urbano enim
Italia, Germania & Anglia adhæserunt, Cle-
menti vero Gallia & Hispania. De his quæ ges-
sit in pontificatu dicere, nostri non est instituti.
Edidit Baluzius duas ejus vitas, cum ceteris pa-
parum qui Avinioni sederunt, & eas notis il-
lustravit, quæ consuli possunt. Quod spectat ad
ejus acta tempore episcopatus Cameracensis, le-
go in historia MS. domni Francisci de Bar,
Robertum vinculo excommunicationis inno-
dasse comitem Hannoniæ, a quo in carcerem
conjectus fuerat, tum propter hoc scelus, tum
quod possessiones ecclesiæ Cameracensis B. Ma-
riæ detineret. Ibidem insuper notatur ab hoc
episcopo exstructam fuisse urbis portam, quam
etiamnum appellant Portam Roberti. Obiit an.
1394. die 16. Septembris. Jacet in æde sacra
Cælestinorum, ad Pontem Sulgiæ, vulgo *Sor-*
gue, cum hoc epitaphio :

HIC REQUIESCIT

Dominus Clemens papa VII. primus hujus cæ-
nobii fundator ex patre Amedeo comite Geben-
nensi, matre vero Mathilda de Bolonia genitus.
Qui fuit protonotarius, Morinensis, & Camera-
censis episcopus, deinde cardinalis. Demum ad
D *papatum invitus assumptus, & curia tunc incolu-*
mi reducta, dominum Petrum cardinalem de
Lutxemburgo miraculis corruscantem, in hoc cæ-
meterio sepultum ad cardinalatum assumpsit ; &
in fine an. XVII. *sui pontificatus migravit ad*
Christum die XVI. *Septemb.* M. CCC. XCIIII. *cu-*
jus anima requiescat in pace.

LXIII. GERARDUS III. DE DAINVILLE.

Gerardus nobilis Atrebas frater Johannis, re-
gum Francorum Johannis & Caroli V. hospi-
tio præfecti, cum vacaret sedes Cameracensis
per provectionem Roberti de Gebennis ad car-
dinalis dignitatem, e Morinensi cathedra ad hanc
translatus est an. 1372. Prius autem obtinuerat 1372.
Atrebatensem. Exstat Parisiis collegium Dain-
villæum [a] propter ecclesiam parochialem SS.

[a] Fundatum est hoc collegium ab ipsius fratre Michaële archidiacono Austrevanensi in ecclesia Atrebat. ex hac inscriptione quæ in dicti collegii sacello legitur : *Michaël de Dainville archid. Austrevanensis in ecclesia Atrebat. consiliarius Regis collegium hoc quod dominus Gerardus de Dainville episc. Atrebat. dein Morin. postremo Camerac. qui in latere dextro dictæ ecclesiæ Camerac. sepultus est : & Johannes de Dainville, eques hospitiorum Johannis & Caroli V. Francorum regum quondam præfectus, ejus fratres, dum viverent in votis habebant, ex propriis ædibus instituit & dotavit an.* M. CCC. LXXX.

Cosmæ

ANNI CHRISTI

Cosmæ & Damiani, quo nomen ejus perennat. A Efflavit animam an. 1378. sui episcopatus apud Cameracum an. VI. Terræ mandatur in latere dextro ecclesiæ B. Mariæ Camerac. * cum hoc epitaphio : *Hic jacet Reverendus Pater bonæ memoriæ G. de Dinvilla, quondam Atrebat. Morin. & postea Camer. ep. qui obiit XVIII. die Junii an. M. CCC. LXXVIII.* quo anno fidem obligaverat eccl. Remensi.

* al. in choro juxta principem aram.

SERCLAES.

LXIV. JOHANNES IV.

Johannes nobilis Belga Bruxellis ortus, ex canonico Cameracensi fit episcopus an. 1378. quo capitulo metropolitano sese sacramento obstrinxit die 26. Novembris. Matrimonio junxit in sua ecclesia, præsente Carolo VI. Francorum rege, Johannem principem Burgundiæ, Philippi Audacis ducis filium, cum Margareta Bavara. Sublatus e vita 1388. expletis in episcopatu annis 10. mensibus 6. jacet ad porticum cathedralis ecclesiæ. Ex ejusdem familia vixit elapso seculo rei militaris peritissimus Johannes comes Tillius, Cæsareorum exercituum Ferdinandi II. imp. in Germania dux strenuus.

1378.

De eo catalogus Hasnoniensis manu exaratus : *Johannes Serclais Bruxellensis hujus nominis IV. vir miræ bonitatis, fundavit festa S. Michaelis bis in anno celebranda. Sedit annos 10. menses 6. dies 12. Obiit die 12. Jan.* * *1388.*

1388.

In observationibus Baluzii ad Galliam Christianam veterem hæc lego de Johanne Serclaes : *In miserabili illo schismate quod tum distraxit ecclesiam, cum episcopus iste adhæreret Urbano, ut ceteri Belgæ cum eorum comite, & Albertus comes Hannoniæ, neutri ex duobus de summo pontificatu contendentibus obediret, ea de causa episcopus amisit possessionem seu usufructum redituum, quos ratione sui episcopatus habebat in Hannonia.* Froissart vol. 2. cap. 35.

* al 1389. sepultus prope majorem templi portam.

DE LUXEMBOURG.

LXV. ANDREAS.

Andreas de Luxemburgo imperatoria stirpe progenitus, patre Guidone de Luxemburgo comite de Ligny, ac S. Pauli, matre Mathilde de Châtillon, ad Cameracensem ecclesiam regendam assumitur die 31. Januarii an. 1390. * ex tabulis Vaticani. Post peregrinationem Jerosolymitanam religionis ergo susceptam, pie obiit an. 1396. condito prius testamento, quo statuit : *Quod cor & intestina sua deferantur Avenionem, & ecclesiasticæ tradantur sepulturæ, in ecclesia scilicet Avenionensi, ubi jacet intumulatus Dominus Petrus de Luxemburgo..... germanus suus sanctæ memoriæ dudum cardinalis.* Corpus autem ejus conditum est in ecclesia majori apud Cameracum extra chorum ante altare B. Mariæ Magdalenæ. [a]

* al 1389.

1390.

1396.

Spicil. tom. 6. p. 294.

LXVI. THEODORICUS.

ANNI CHRISTI

DE NIHEM.

Theodoricus de Nihem, ita cognominatus a Nihemio agri Paderbornensis oppido, Hermanni & Mathildis natus, secundum Henricum Meibomium t. 1. rerum Germ. pag. 1. ex Bruschio & Gab. Bucelino in Germania sacra quos laudat Guill. Cave, Lucensis clericus paparumque qui Romæ sedebant tempore schismatis cujus historiam scripsit, scriba, legitur episcopus Verdensis, & post modum Cameracensis, sed Cameraci nunquam sedit; hæc enim ecclesia parebat B pontificibus qui Avenioni sedem habebant. De ejus operibus vide Cave in Biblioth.

D'AILLY.

LXVII. PETRUS V.

Petrus de Alliaco non ex nobilissima gente vicedominorum Ambianensium cognomento d'Ailly, ortus erat, sed Compendii natus est an. 1350. ex parentibus tenuissimæ sortis : at cum ingenio polleret magnoque discendi desiderio flagraret, ac jam in liberalibus disciplinis plurimum profecisset, inter sodales quos vocant bursarios in collegio Navarræ est receptus, C ubi adeo profecit, ut an. 1380. lauream doctoris theologi sit consecutus, 3. idus Aprilis. Industriæ, diligentiæ ac virtuti sua non defuerunt præmia. Nam Petrus fuit canonicus Noviomensis ecclesiæ, & postea cantor, archidiaconus Cameracensis, thesaurarius capellæ regiæ Parisiensis, præfectus collegii Navarrensis, in quo habuit discipulos præstantissimos, Johannem Gerson, & Nicolaum Clemangium. Quin & totius academiæ Parisiensis cancellarius renuntiatus est an. 1389. * Et regi Christianissimo D fuit a sacris largitionibus, & consiliis, qui etiam cum voluit piaculorum suorum conscium esse ac medicum. An. circiter 1398. factus est episcopus Cameracensis ex Aniciensi; & an. sequenti sacramentum præstitit capitulo Remensi die 24. Martii. Quamvis vero Clementis VII. partes tueretur, ut postea Benedicti XIII. ejus successoris, pro tollendo tamen schismate plurimum laboravit, maxime in concilio Pisano anno 1409. Biennio elapso Johannes XXIII. Papa eum creavit cardinalem titulo S. Chrysogoni 7. * idus Junii. Sub finem an. 1414. ad conci- E lium Constantiense profectus est, cujus tertiæ sessioni præfuit, & per triennium hujus sacri cœtus pars magna fuit. An. 1419. 25. Januarii Carolus regis Franciæ filius regni regens jussit solvi 500. libras Turonenses cardinali Cameracensi, ex ipsius apocha data 26. Januarii ejusdem anni. Denique multis legationibus clarus, post labores plurimos pro pace ecclesiæ & regni exantlatos, obiit an. 1425. [b] die 9. Aug. ex Raissio, sepulcroque tectus est in choro cathedralis ecclesiæ Cameracensis, ubi hæc legitur inscriptio :

* al: 1354.

1398.

1399.

* al. 8.

Ganieres; vol. 4. des originaux.

[a] Andreas testamentum fecit an. 1396. indict. V. die 12. Octobris, pontificatus Benedicti Papæ XIII. an. II. in castro Cameracesii, *aliqua infirmitate detentus ac oppressus.* Hoc testamento ex Camera Comp. Paris. descripto eligit sepulturam in ecclesia Camerac. ante altare B. M. Magdalenæ, *ubi situata est imago B. Petri de Luxemburgo, cardinalis sanctæ memoriæ,* sui germani, absque magna pompa cor & intestina sua jubet tradi sepulturæ Avenioni, in ecclesia *ubi intumulatus est* B. Petrus de Luxemburgo. Plures testamenti sui executores instituit; imprimis Valerandum de Luxemburgo comitem de Lincio & de S. Paulo suum germanum, & Dom. N. de Luxemburgo militem dominum de Forestо & de Bonnay avunculum suum, &c.

[b] De anno tamen dubitare cogit quod legitur in actis capituli generalis Cartusianorum an. 1420. ubi habetur : *Obierunt rever. in Christo dom. cardinalis Cameracensis sacerdos, pro quo fiat per totum ordinem unum tricenarium defunctorum, &c.*

ANNI CHRISTI

Hic jacet Reverendus Pater Dominus Petrus de Alliaco, S. Theologiæ Doctor, quondam episcopus Cameracensis, orate pro eo.

Et infra :

Mors rapuit Petrum, petram subiit putre corpus,
Sed petram Christum, spiritus ipse petit.
Quisquis ades, precibus fer opem, semperque memento,
Quod præter mores, omnia morte cadunt.
Nam quid amor regum, quid opes, quid gloria durent,
Aspicis; hæc aderant tunc mihi; nunc abeunt.

Verum exegit hoc epitaphio monumentum longe perennius, videlicet in scriptis suis quæ plurima sunt sive in sacram scripturam, sive in libros sententiarum, de variis tractatibus & quæstionibus theologicis, de emendatione ecclesiæ, de concilio generali. Plurima quoque edidit ad astronomiam spectantia. In collegio Navarræo cujus fuit restaurator, celebris est memoria Petri de Alliaco, de quo est consulenda historia hujus regiæ domus, auctore Johanne Launoio. Porro in hujus collegii regalis bibliotheca multa latent hujus doctoris opera nondum edita.

DE GAURE

LXVIII. JOHANNES V.

Assumto ad cardinalium collegium Petro, vacavit ecclesia Cameracensis an. 1411. ad quam electus est *Johannes de Gaure*, nobilis militis, domini Lensensis *(de Lens)* in Artesia filius. Hic legitur gregem suum cum laude rexisse per annos 25. qui annorum numerus ut reperiatur,
1411. inchoandus est Johannis episcopatus an. 1411. absolvendusque anno 1436. Eum tamen mortuum volunt anno tantum 1438. in castro de Liedekerke: sed dom. Franciscus de Bar in sua historia MS. citat duo chronica manu exarata, quæ pro 1438. habent 1436. Eodem sepulcro conditus est in choro Cameracensi, cum suis fratribus in pugna Azincurtensi cæsis. An. 1435. mense Julio adfuit celeberrimo cætui apud Atrebatum pro concilianda pace inter Franciæ & Angliæ reges, ducemque Burgundiæ. In curia publicarum rationum Divionensi, sunt quædam litteræ nostri Johannis datæ an. 1425. indict. III. die 18. Junii in oppido Bruxellensi suæ diœcesis, quæ testantur visa ab hoc episcopo tria Imperatorum diplomata & præcepta Cameracensi concessa ecclesiæ; subscribunt Adolfus Colon. archiepiscopus, Dictalmus Constantiensis episc. Conradus Spir. episcopus. Exstant nostri Johannis litteræ de sacrosancto præputio Domini nostri Jesu Christi tom. 1. Januarii Bollandi pag. 7.

Layette des donations, liasse 1. &c.

DE BOURGOGNE.

LXIX. JOHANNES V.

Johannes a Burgundia, Johannis Burgundiæ ducis filius, sed nothus, & Agnetis de Croy filiæ Johannis de Croy, domini de Renty, ex præposito Brugensi creatur Cameracensis episcopus an. circiter 1440. & quidem electus jam & confirmatus an. 1440. 29. Aprilis, confirmat 1440. privilegio consuetudinem, non alias, nisi de militari genere ortas, aut generosa prosapia in Forestensi monasterio recipiendi in moniales. Etsi vero per ann. 39. sedisse dicatur, vix ab aula discessit, ecclesiamque suam per vicarios gubernavit. An. tantum 1461. die 24. Augusti fidem obstrinxit capitulo Remensi. Sub ejus episcopatu ecclesia dedicata est ab episcopo Atrebatensi Petro de Ranchicourt, III. nonas Julii an. 1472. Diem clausit extremum Bruxellæ quæ urbs erat diœcesis Cameracensis, an. 1479. Utrum ante- 1479. quam clericali militiæ nomen dedisset uxorem duxerit nomine Agnetem, *al.* Margaritam Absalon, quæ ipsi multos peperit liberos consulenda est historia genealogica patris Anselmi Augustiniani discalceati, a dom. du Fourny recognita & aucta. Jacet in choro ecclesiæ Cameracensis, in edito & insigni cenotaphio.

Sammarth.

DE BERGHES.

LXX. HENRICUS.

Antequam Johannes a Burgundia mortem oppetiisset, Sixtus papa IV. dudum sibi reservarat [a] Cameracensis ecclesiæ dispositionem, ordinationem & provisionem, quando eam vacare contingeret; quod tamen pro hac tantum vice facturum se declaravit. Mortuo itaque Johanne bullam dedit qua præficiebat huic ecclesiæ *Henricum de Bergis*, sedis apostolicæ notarium, utriusque juris doctorem, in subdiaconatus ordine, & ætate legitima constitutum, dicti Johannis episcopi olim coadjutorem per sedem apostolicam deputatum, litterarum scientia, vitæ munditia, honestate morum, multiplicibus virtutum donis ornatum. Miramur de nobilitate generis Henrici nihil hac in bulla dictum; erat enim filius Johannis de Berghes. Ipse vero fuit ordinis Velleris aurei cancellarius. Data est bulla Romæ apud S. Petrum an. Incarnat. Dom. 1480. 16. 1480. cal. Junii, pontificatus Sixti anno 9. die vero 9. Martii an. 1482. juravit fidem capitulo Remensi. Paulo post * suam promotionem ad hanc cathedram Henricus ad sacra loca peregrinationem suscepit, ex qua rediens invisit papam Innocentium VIII. An. 1491. ind. 10. die 15. Jan. 1491. Dominica post octavas Regum, visitavit & exploravit reliquias S. Gisleni, quas integras reperit, demto uno brachio, quod separatim a corpore jam tum peregrinis deosculandum exhibebatur, convocatis Quintino hujus monasterii abbate, Johanne ejus prædecessore, Petro Crispiniensi, Johanne S. Dionysii in Broqueroya, Guillelmo Cambronensi, & Johanne S. Johannis de Valencenis abbatibus. Nuptias Philippi Austriæ Archiducis, cum Johanna Ferdinandi regis Castellæ filia celebravit; quam deinde per Gallias an. 1501. transeuntem cum multis prin- 1501. cipibus & proceribus comitatus est. Anno proximo die 7. Octob. moritur, in castro Camerace-

Ch. IX. col. 7.

* *An. 1487. ex Raissio.*

[a] Attamen catalogus Hasnoniensis dicit eum fuisse electum Valencenis, aliaque plurima de eo ibidem refert laude dignissima.

ANNI CHRISTI

sii post gestas annis 22. episcopales infulas; jacetque in ecclesiæ principis choro. A

DE CROY. LXXI. JACOBUS.

Jacobus ex illustrissima gente Croyia natus in Belgio, parentes nactus est clarissimos Johannem dominum de Tour ad Matronam, comitem de Chimay, & Mariam de Lalain. Protonotarius sedis apostol. præpositus Leodiensis, & electoralis ecclesiæ Coloniensis canonicus fuit primum. Cum vero vacante sede Cameracensi, pars capituli Franciscum Melodunensem postulasset an. 1502. alia verò pars Jacobo faveret, B quem elegerat die 22. Octobris, secundum catalog. Hasnon. post longam disceptationem, hic possessionem adeptus est, ac iniit per procuratorem an. 1504. urbem tamen non est ingressus pompa solemni, nisi die 10. Februarii 1509.
1509. * creatus autem est dux Cameracensis a Maximiliano Cæsare diplomate dato an. 1510. quod instrumentis inferuimus. Eodem edicto aquila imperialis & quædam alia insigniis Jacobi sunt addita.

* al. 1510. ex Raiss. Vid. ch. x. c. 7.

Rebus humanis subtrahitur die festo Assumtionis quo die semper optarat mori, an. 1516. C
1516. & quidem necrologio Cartusiæ Castrensis inscribitur ad diem 15. Augusti præfati anni; corpus ejus delatum est in basilicam S. Gaucherici apud Cameracum, postea conditur in sacello novæ ecclesiæ collegiatæ ejusdem S. Gaucherici. Fundavit in urbe Cameracensi domum Fratrum, qui vulgo appellantur *Les Bons-Enfans*, qui accersiti sunt ex urbe Gandavo. De hujus gentis præsulibus, dynastis & ducibus Croyi, d'Havré & d'Arschot, principibus de Chimay, comitibus de Rœux & de Solres, aliisque nobilissimæ familiæ toparchis, libellum Gallicè scripsit Johannes Scoherius Duaci typis editum, ad D quem mittimus lectorem qui plura de stemmate scire desiderat.

DE CROY. LXXII. GUILLELMUS IV.

Guillelmus de Croy Henrici domini de Croy, comitis de Porcean filius, ex Carlota de Castro-Briantii, frater Philippi II. qui primus fuit dux d'Arschot, monachus, posteaque abbas Affligemiensis, Lovanii bonis litteris operam dedit sub eximio magistro Johanne-Ludovico Vives, viro doctissimo, & in omni scientiarum genere versatissimo. Adhuc adolescens, ætatis anno 17. aut 18. Guillelmus creatus est episcopus Cameracensis an. 1516. postea Toletanus archiepiscopus 1516.
& Hispaniæ primas, cardinalisque anno 1517 *. a Leone X. renuntiatus titulo S. Mariæ in Aquiro die 2. Aprilis. Tot dignitatibus addiderat Carolus V. imperator Hispaniarum rex titulum cancellarii regni Castellæ; sed brevi tempore tot honoribus potitus est, adeo fluxa sunt temporalia omnia: cum enim adesset comitiis imperii Wormatiæ coactis, venatum profectus die 6. Januarii * an. 1521. equi generosi lapsu fracta costa (alii dicunt vena) interiit ætatis an. 23. Conditus est sub magnifico mausolæo in Cælestinorum cœnobio * apud Lovanium sumtibus ejus patrui constructo, quod instauratum a Carolo Arschotano duce hoc epitaphium exhibet legendum:

* Post tres annos regiminis, ex Raissio.

* iv. idus Jan. hoc est 10. ex Raissio.

* quod vocatur d'Heverlé.

GUILIELMO CROIO,

Card. tit. S. Mariæ in Aquiro, archiepiscopo Toletano, Hispaniæ primati, & Castellæ regni cancellario, episcopo Cameracensi, imperii principi, Cambresii comiti, abbati Affligeniensi. Obiit Wormaciæ Carolo V. imperante, postridie non. Jan. M. D. XXI.

LXXIII. ROBERTUS III. DE CROY.

Guillelmus, religione fortasse ductus, quod duas cathedras possideret, retenta Toletana, Cameracensi cessit an. 1519. in gratiam fratris sui 1519.
Roberti, qui eodem anno Cameracum est ingressus pompa solemni, qui an. 1523. legitur administrator in chartis. Post sexennium habitus est Cameraci celebris conventus ad pacem conciliandam inter Carolum V. imperatorem, & Franciscum I. Franciæ regem. Adfuit concilio Tridentino an. 1546. An. 1550. die 1. Octobris habuit synodum, in qua Caroli V. imperatoris promulgavit quædam decreta conventus 1529.
Augustani pro tuenda religione, cautione hac addita: *Maximi & Reverendissimi in Christo patris archiep. Remensis superioris nostri auctoritate semper salva.* Vivere desiit ultima die Augusti an. 1556. honorificoque sepulcro donatur ante 1556.
altare B. Mariæ.

Samm.

ARCHIEPISCOPI CAMERACENSES.

PRIMUS MAXIMILIANUS.

DE BERGHES.

MAXIMILIANUS ex comitibus de Walhaim, favente Antonio Granvellano cardinali, cujus tunc in Belgio potestas erat summa, fuit electus a capitulo in Cameracensem episcopum die 10. Septembris an. 1556. etsi Robertus Brederodius notæ nobilitatis vir eandem sedem ambiret; at Paulus IV. electionem capituli confirmare noluit, volens scilicet citra ullam capituli electionem episcopum ad arbitrium instituere, ut constat ex diplomate Ferdinandi imperatoris, seu regis Romanorum, ad Maxi- E milianum de Bergis electum episcopum Cameracensem, quo improbans papæ consilium, utpote concordatis imperii Romani & Germanicæ nationis juribus contrarium, committit præfato Maximiliano omnem administrationem temporalem episcopatus. Sed Paulus IV. confirmavit tandem bulla Maximilianum anno 1559. Triennium * integrum effluxit antequam urbem ecclesiamque ingrederetur suam, quo tempore,

* Ab electione, scilicet hoc anno 1559. die 21. Octob. solemnem fecit ingressum.

ANNI CHRISTI

exsecutioni mandatum est consilium Caroli V. imperatoris, & Philippi II. Hispaniæ regis ejus filii, de erigendis in Belgio plurimis ecclesiis metropolitanis & aliis episcopalibus; maxime vero de eximenda ecclesia Cameracensi a subjectione erga metropolim Remensem, & constituenda ibi sede metropolitana, a qua deinceps penderent episcopatus Atrebatensis, Tornacensis, &c. Remensi archiepiscopo subjecti. Ad tantæ molis opus promovendum & sollicite curandum, Romam missus est Franciscus Sonnius, facultatis Lovaniensis doctor theologus. Præcipuus vero præfatorum principum scopus fuit, ut ecclesiæ Belgii quod ipsis parebat, a jurisdictione metropolis Remensis, quæ in ditione Regis Franciæ est, absolverentur. Non annuit statim Paulus papa IV. sed post varias cunctationes, tan-
1559. dem die 12. Maii anni 1559. bullam dedit, qua tres novas metropoles creat, Cameracen-
Ch. xi. col. 9. sem, Mechliniensem & Ultrajectensem. Quod spectat ad Cameracensem, ipsi per hanc bullam subjiciuntur episcopatus Atrebatensis, Tornacensis & Audomaropolitanus ex Morinensis portione creatus, qui prius ad provinciam Remensem pertinebant. Quartus ad constituendam novam metropolim Cameracensem, additus novus episcopatus Namurcensis.

Ante hujus bullæ exsecutionem obiit Paulus papa, cui suffectus est die 26. Decembris hujus anni Pius IV. qui paulo post, hoc est die
1650. 6. Januarii an. 1560. confirmavit nova bulla decretum decessoris sui de novis metropolibus & episcopatibus.

Cum inconsulto archiepiscopo Remensi, cujus valde interera hoc negotium, Cameracensis ecclesia jugum excussisset antiquæ suæ metropolis, an. 1564. Carolus cardinalis a Lotharingia Remorum archiepiscopus, qui indixerat concilium provinciale, antistites Cameracensem, Tornacensem, Atrebatensem, harumque ecclesiarum capitula invitavit ad hanc synodum; responderunt vero per suos procuratores placuisse summo pontifici his ecclesias a subjectione metropolis Remensis eximere. Ad hæc archiepiscopus dedit sequentes litteras: *Carolus, &c. nostris comprovincialibus ecclesiis & capitulis, Cameracensi, Atrebatensi & Tornacensi, gratiam & pacem a Deo per J. Ch. Quod nuper provincialis concilii diem & officii nostri metropolitani rationem, & juris ordinem vobis omnibusque sociis & fœderatis ecclesiis indixissemus, fratres carissimi, & ad præstitutum diem minime stetissetis, litteræ nobis allatæ sunt a suffraganeo & collega nostro episcopo Cameracensi, quibus opponit Cameracensem ecclesiam antea cathedralem, in metropolitanam erectam esse, ejusque jurisdictioni coepiscopos nostros Atrebatensem & Tornacensem una cum suis ecclesiis subjacere, a nostra vero provincia perpetuo segregatos & potestate liberatos. Sed cum earum litterarum veritatem attente inspiceremus, primum deprehendimus Hispaniarum catholicum regem harum rerum omnium apud sanctitatem pontificiam oratorem exstitisse, eandemque hisce de rebus cum litteris frequenter, tum verbis ab* A *eo interpellatam. In instrumento vero procuratorio eandem sua sponte & ultro totum hoc negotium absolvisse, quæ parum inter se cohærere nobis visa sunt; tum præceptum esse ne res conficeretur, nisi vocatis iis ad quos quomodocumque pertinet. At cum admonendi Christianissimi regis Gallorum, & metropolitani episcopi quotidie potestas esset, quinquennio quidem post unus metropolitanus, & per occasionem certior factus est, eoque modo uterque indicta causa damnatus. Denum rem omnem contra sanctorum pontificum, conciliorum Niceni, Ephesini, Calchedonensis canones susceptam esse. Quod cum ita esse nobis sit persuasum, statuimus omni* B *ratione adhibere juris remedia, ne quod ad provinciæ ornamentum a summis pontificibus per antecessores de manu in manum nobis traditum est, nostra negligentia ab alio occupatum, ut probrum nobis objici possit. Ceterum quam durum vobis esse scribitis contra stimulum calcitrare, quoties ecclesiam Remensem, quæ vos in Christo genuit agnoveritis, parata est ambabus manibus, omnique ut semper antea caritate vos amplecti, numquam carissimis filiis neque re, neque consilio defutura. Datum Remis in concilio nostro provinciali idibus Decembris.*

Idem archiepiscopus Pio papæ IV. libellum C supplicem obtulit, quo injuriam ecclesiæ Remensi factam exponit, & bullarum pontificalium revocationem postulat, sed frustra.

Adhuc nostra ætate Carolus-Mauritius le Tellier, archiepiscopus Remensis contestata denuntiatione ad Theodorum de Brias Cameracensi ecclesiæ præfectum, significavit suam intercessionem contra novæ metropolis erectionem, die decima-quarta Februarii anno 1678. sperabat enim futurum, ut rex Ludovicus jure Magnus cognominatus, urbes has quæ jugum archiepiscopi Remensis excusserant, jam jam a se domitas ad officium erga ecclesiam Remensem, suam matrem revocaret. Iterum an. 1695. ne suo deesset D officio eidem Regi obtulit commentarium in quo suæ intercessionis causas edisserit. Attamen intactum remansit jus metropolis ecclesiæ Cameracensi litteris pontificiis collatum: sed ad compensandum damnum ecclesiæ Remensi per erectionem hujus metropolis factum, mensæ archiep. Remensis unita est mensa abbatialis S. Theodorici prope Remos.

Ut ad Maximilianum redeamus, post datas bullas, quibus ad dignitatem metropolis evehebatur ecclesia cui præpositus fuerat, abstinuit tamen aliquot annis ab archiepiscopi titulo. Cer- E te anno 1562. in litteris quibus instituit Gelense canonicorum collegium in Campania Brabantiæ, se tantum dicit episcopum, sic enim præfatur, *Maximilianus a Bergis Dei & apost. sedis gratia episcopus & dux Cameracensis, sacri imperii princeps, comes Cameracesii.* Hic novus archiepiscopus anno 1563. * coëgit concilium suæ provinciæ, in quo plurima constituta sunt ad mentem præsertim concilii Tridentini, ut malis tum in Belgio grassantibus occurreret ac remedium afferret. Huic synodo adfuerunt Franciscus Richardot Atrebatensis, Gerardus ab Hem-

* 1565. apud Samm. & Raissium.

ANNI CHRISTI

mericourt Audomarensis, Antonius Havetus A Namurcensis episcopus; sedes Tornacensis tunc vacabat. Hujus concilii canones Antuerpiæ prius editi, leguntur tum in collectione novissimorum conciliorum Odespuni, tum 15. tomo
1567. collect. Labb. Alterius concilii an. 1567. ab eodem pontifice habiti meminerunt Sammarthani fratres. Augustano conventui cum aliis imperii
1570. principibus adfuit. Anno 1570. * Bergis e vita migravit: inde ad suam eccl. metropolitanam relatus. Pro episcopalibus muniis usus est opera Martini Cuperne, consecrati sub titulo episcopi Calchedonensis.

* iv. cal. Sept.

DE BERLAYMONT

II. LUDOVICUS.

Ludovicus Floride Berlaymontii comite Velleris aurei equite natus, canonicorum suffragiis creatur archiepiscopus die 5. (al. 15.) Septembris an. 1570. quo tempore hæretici magnos in toto Belgio motus excitarunt: ad quos compescendos Hispani bellum atrox intulerunt sub Ferdinando duce Albano; cui successor datus anno 1574. Ludovicus de Requesens. Hoc in bello Cameracum expugnatur a Gallis sub Francisco Alençonii duce, Henrici III. regis fratre, qui cum fuisset a Belgii fœderatis ordinibus vocatus, ut reipublicæ curam gereret ac patriam C adversus Hispanos tueretur, Cameraci præfecturam dedit Johanni de Montluc domino de Balagny. Ludovicus de Berlaymont urbe a Gallis occupata, Montes Hannoniæ urbem primariam
Sann. suæ diœcesis, se recipere cogitur cum capitulo; ubi concilium provinciale celebravit mense Oc-
1586. tobri anno 1586. quod in conciliorum collectionibus non invenitur. Tornacensem sedem administravit ab anno 1593. ad 1595. quo tempore Cameracum a comite de Fuentes exercitus Hispanici duce receptum, scilicet die 3. Octobris ejusdem anni post obsidionem cui interfuerat Ludovicus cum suis copiis, & ad obsidionis sumtus D quadraginta librarum millia contulerat. Paulo post Cameracesii ballivius, præpositus, scabini, nobiles ac cives regis Hispaniæ dominio sese subdiderunt, magno juris archiepiscopi damno die 16. Octobris; quapropter Ludovicus de Berlaymont contra usurpationem ministrorum regiorum protestationem emisit. Moritur Montibus in Hannonia 15. Februarii 1596. *

* *Extat ejus mausoleum in sacello S. Mariæ Magd. quod est in ecclesia nigrorum fratrum.*

SARRAZIN

III. JOHANNES.

Johannes Sarracenus, ex monacho S. Vedasti Atrebatensis, abbas factus, Philippo II. Hispaniarum regi Belgii domino a sanctioribus E consiliis, electus 6. Martii 1596. consecratur Bruxellæ in sacello regio die 15. Decemb. ejusdem anni, ab Octavio episcopo Tricaricensi, quæ urbs episcopalis in provincia regni Neapolitani, dicta Basilicate, est sita, apostolicæ sedis nuntio, adsistentibus Matthia Hovio, Machliniensi archipræsule, S. Audomari & Buscoducensi episcopis, præsentibus Alberto cardinali archiduce, ceterisque Belgii principibus & proceribus. Metropolim deinde solemni inaugurationis pompa ingreditur, rexitque biennium hanc sedem summa cum laude. Anno 1596. Clemens VIII. scripsit ad Albertum Austriæ archiducem, Belgii gubernatorem, quam moleste ferret quod judices ecclesiastici impedirentur suo fungi officio, & admittere litteras ullas apostolicas aut exsequi, nisi impetrata licentia a laico magistratu. Tandem Bruxellæ vivendi finem fecit 1598. 3. Martii; corpus exiguo comitatu Atrebatum deportatum conditum est in choro abbatiæ Vedastinæ quam retinuerat ex indulto Papæ, excepto corde quod ad oratorium Capucinorum ab ipso conditum delatum est. Hæc potissimum nos docet domnus Franciscus de Bar, B prior celeberrimi cœnobii Aquicinctiensis, in historia monastica Belgii, ubi præ ceteris legimus hunc archiepiscopum multum allaborasse ad pacem inter Francos & Hispanos sanciendam; idque tandem esse consecutum. Ei scribit clariss. vir Justus Lipsius epist. 23. centuriæ I. ad Belgas. In vulgus autem emisit conciones quamplures, leges, & statuta suæ diœcesis. Ejusque memoriæ sequenti epitaphio parentavit Guillelmus Gazæus in historia ecclesiastica Belgii:

*Johannes Sarracenus Atrebas, Nobiliacena Vedastino cœnobio sub D. Benedicti clientela Deo dicatus. In palæstris academicis, decursa C philosophiæ stadio, theologicam lauream adeptus: apud suos prælectionum theologicarum elegantia: apud cives concionum vere christianarum facundia: apud omnes rerum gerendarum prudentia notus, graviora monasterii obit munia; moxque ad publica asciscitur, Artesiæ ordinibus præficitur, sedandis patriæ tumultibus graviter incumbit. Bina legatione, altera ad ducem Parmensem, Belgii præfectum, altera ad regem catholicum Philippum II. in Hispaniam, civium suorum fidem testatus. Vedastinam mitram emeruit, auctam fascibus tribunalis Artesiæ, simulque supremi senatus Belgici. Demum illustrissimo adornatus pallio metropolita-D næ Cameracensis ecclesiæ titulo ducali insignitæ, gregi regendo invigilat, & dum Bruxellas principem suum sereniss. Albertum Austrium visit, ad regalem cæli curiam accitur, in supremis archihierarchiæ subselliis æternum sessurus. Anno salutis humanæ M. D. XC. VIII. ætatis 63. mitræ 20. * pallii 2.* Locrius in catalogo scriptorum Artesiæ dicit vitam ejus fuisse scriptam, quam viderat, sed quo auctore, non aperit. Nostro Johanni *Sarrazin* hæc Ciceronis verba apprime consona adaptat Philippus Bosquerius Montensis Minorita. *Togatus armatos, & pace bellum oppressit: Intestinum bellum ac domesti-E cum incendium extinxit.* Tum subdit: *parietes medius fidius (ut mihi videor) ecclesiarum, muri ipsi monasteriorum, mœnia civitatum, ipsa Regis Hisp. diademata, pontificum purpura, abbatum mitræ, illi gratias agere gestiunt, quod eo tempore servata est illa auctoritas in his majorum suorum & suis sedibus.*

* *Scilicet abbatialis*

DE BERGHES.

IV. GUILLELMUS.

Guillelmum a Bergis non tam commendat nobilissimum apud Brabantos genus baronum a Grimberghen, quam virtutes, insignesque ani-

ANNI CHRISTI

mi dotes. Parentes habuit paris nobilitatis Ferricum de Glymes baronem de Berghes, & Annam Sterk dominam de Bucquoy. Cum vero foret decanus major Leodiensis, ab Alberto Austriaco Belgarum moderatore episcopus Antuerpiensis designatur anno 1597. consecraturque die 29. Martii, anno sequenti; postmodum cum singularis prudentiæ specimen insigne præstitisset, Cameracensem archiepiscopatum adeptus anno 1601.* dioecesim suam integerrime administravit usque ad an. M. DC. IX. Eum haud contemnendo elogio ornavit Gazæus quod hic subjicere placuit :

Illustriss. & Reverend. archiepisc. & dux Cameracensis, comes Cameracesii, sacri imperii princeps, &c. Guillelmus a Bergis, avito apud Brabantos editus baronum a Grimberghen stemmate. Prima lanugine Grudiorum academiam excolit. Post, Dolanam Burgundicam, inde Latias Paduam & Bononiam, demum in Urbe ad publica sapientiæ pulpita doctoralem legum corollam emeritus, in Gregorii XIII. pontif. max. familiam adsciscitur. Dein Leodium ad Gerardum Groesbechium cardinalitia defert insignia; legatione belle perfunctus in æde D. Lamberti canonicus, & mox decanus pronuntiatur. In patriam redux a sereniss. Alberto duce Austrio primum Antuerpiensi infula, an. M. D. XCVII. dein pallio Cameracenate an. M. DC. I. adornatur. Gregis ductandi vigilantia, pietate & vitæ sanctimonia, morum comitate ac modestia, viventium terram beatus possidet. An. salut. humanæ M. DC. IX. ætat. 58. pallii 9. April. die 25. * Corpus solemni pompa ad ecclesiam B. M. delatum, telluri mandatum est cal. Maii e regione principis aræ, sub marmore sculpto, ubi dies obitus habetur 27. Apr.

1609.

* 27. ex Raissio.

V. JOHANNES II.

RICHARDOT.

Johannes, patria Machliniensis, patrem habuit Johannem Richardotum equitem, in consilio Belgico apud Atrebates præsidem, Philippo II. Hispaniarum regi a consiliis & libellis; patruum vero Franciscum Richardotum Atrebatum episcopum. Johannes autem prior Mortuæaquæ in Burgundia, post decursum feliciter philosophiæ ac theologiæ stadium in celeberrimis Hispaniæ academiis, sanctioris consilii Regis catholici particeps factus, deinde ob eximias animi dotes a serenissimis Belgii archiducibus, orator ad pontificem max. delegatus, Romæ in antistitem Atrebatensem consecratur, moxque ad Cameracensem metropolim subvectus M. DC. IX. e vita decessit 1614. ultima die Februarii, ante majus altare principis ecclesiæ Camerac. sepultus.

VI. FRANCISCUS I.

BUISSERET.

Franciscus Buisseret Montibus in Hannonia ortus, juris utriusque doctor, qui ab an. 1574. ecclesiæ Cameracensis fuit canonicus, officialis, archidiaconus major, decanus & vicarius generalis; inde annis quindecim * episcopus Namurcensis, cujus sedis præsul inauguratur 1602. Februarii 10. a Guillelmo de Berghes decessore, adsistentibus Tornacensi & Atrebatensi episcopis. Tandem archiepiscopus hujus metropolis M. DC. XIV. cujus possessionem adiit die 24. Martii 1615. Primo anno pontificatus obiit ætatis 66. salutis M. DC. XV. Valencenis 2. Maii die festo S. Athanasii, jacet in æde B. Virginis. Vita & laudes Francisci Buissereti archiepiscopi & ducis Cameracensis, auctore Nicolao Guisio Hannoniensi J. C. & canonico Cameracensi typis vulgatæ sunt Cameraci an. 1616. In laudes ejusdem excurrit quoque Georgius Colvenerius in epistola nuncupatoria præmissa editioni chronici Cameracensis a Balderico scripti.

* Colvenerius scribit 14.

VII. FRANCISCUS II.

VANDERBURCH.

Franciscus Gandavi natus an. 1567. die 26. Julii, parentibus Johanne Vanderburchio qui in aula Philippi II. regis enutritus, ob raram doctrinam & singularem industriam curiæ Machliniensis, dein supremi consilii Bruxellis præses creatus est; & Camilla Margarita Diaceti prudente admodum ac sapiente femina Florentina. Adolescens clero se devovit sub Lamberto patruo, ecclesiæ collegiatæ B. Mariæ Trajectensis ad Rhenum decano; ubi & studiis humanioribus operam navavit, inde Duaci in Aquicinctino collegio philosophiam, postmodum jurisprudentiam Lovanii edoctus, lauream magisterii adeptus est. Quibus disciplinis institutus, Atrebatensis canonicus & vicariatus consiliarius ab antistite Mathæo Moulart creatur an. 1591. Hinc Machliniensis decanus & archiepiscopatus vicarius generalis evasit sub Mathia Hovio 1596. Octob. 29. quo in munere totam dioecesim ea fide, diligentia & dexteritate administravit, ut ubique disciplinam ecclesiasticam restituerit: ipsius enim opera synodi provinciales, & dioecesana Machliniensis anno 1607. & 1609. celebratæ. Porro cum tam strenue laborasset in vinea Domini, cuperetque vicarii & decani impositum onus excutere, ac in secessu quietius sibi Deoque vivere, retento solo Montensis ecclesiæ S. Waltrudis canonicatu, cujus possessionem assequutus erat 11. Aprilis 1611. ecce deligitur ad vacantem episcopatum Gandavensem ab Alberto archiduce in feriis Pentecostes an. 1612. quem hortatu archiepiscopi Hovii licet renitens suscepit. Ejus electionem confirmavit Paulus V. pontifex maximus bulla data 12. cal. Octobris ejusdem anni, & in divi Bavonis cathedrali ecclesia Gandavi consecratur die 17. Februarii, ab eodem Mathia Hovio Machliniensi antistite, adsistentibus Philippo Rodoano Brugensi, & Johanne Wischero Iprensi episcopis. Inauguratus dioecesim visitare coepit, & illapsos abusus emendare, celebrato in urbe sua synodali conventu mense Septemb. 1613. cumque sic ecclesiam suam excolit, & curis pastoralibus incumbit, ab eodem piissimo principe Alberto, qui in præsulibus Belgii deligendis singulare judicium adhibebat, non gratiæ quidquam, sed totum me-

* Urbem suam solemniter ingreditur hoc an. 1601. Dominica die *Dum medium silentium*, penultima Decembris ex Raissio, & synodum habuit an. 1604.

ANNI CHRISTI

ritis tribuens, Franciscum Vanderburchium ad A ecclesiam Cameracensem postulandum, metropolitico capitulo proponit ac commendat. Postulatur igitur archiepiscopus Dominica, 14. Junii
1615. 1615. sed cum oblatæ dignitatis munus & onus detrectaret, archiducis, capituli, & Hovii imprimis precibus coactus, ecclesiæ regimen suscepit. Dum autem Romæ confirmationis gratia exspectabatur, ipse de futuro grege sollicitus, habito consensu vicariatus Cameracensis, ipsam dioecesim peragrat, aliasque optimi pastoris functiones exercet strenue. Porro iis cum incumberet, accepit diploma pontificium a Paulo V. datum die
1616. 2. Maii an. 1616. quo ejus postulatio seu electio B confirmabatur, & paulo post pallium, quod ipsi imposuit Maximilianus episcopus Tornacensis. Die 8. Julii * archiepiscopatus possessio-
* al. Aug. nem per procuratorem iniit. Denique Gandavo relicto die 9. Septembris, Cameracum ingressus est summa totius urbis gratulatione die 17. Octobris; ac postridie solemni pompa in ecclesia sua exceptus est, præstitoque de more sacramento missam in pontificalibus ornamentis & cærimoniis celebravit. Mox ad visitandam dioecesim se contulit, assumtis in laboris consortium viris optimis. Magno quoque delectu habito, parochos ob ignorantiam, aut alias ob causas minus idoneos C ab ecclesiarum regimine amovit, aliis scientia præditis & morum honestate in illorum locum constitutis. Ipsi vero maxime curæ fuit, ut curiæ suæ sive spirituali sive seculari præstantes viros ad jus dicendum præponeret.

Avitæ religionis retinentissimus, sollicitus fuit ut ab ecclesia sua sectarios arceret, nec minus curavit ut morum corruptelis mederetur, habitis ea de re frequentibus annuisque synodis, in quibus multa decreta promulgavit. Præterea quotannis per singulos decanatus parochi ejus jussu con-
1631. venire consueverant. Anno vero 1631. mense Maio celebravit concilium provinciale.

D Plurima reliquit suæ munificentiæ monumenta; nam palatium archiepiscopale & castrum Cameracesii multis ædificiis auxit. Domum condidit pro puellis pauperibus, cui quindecim millium florenorum annuos tribuit redditus. Scholas quoque pauperum puerorum instituit sufficientibus proventibus assignatis. Xenodochia & plurimas religiosas domos beneficiis sublevavit & ditavit. Annis gravis Montibus efflavit animam. Corpus ad ecclesiam collegii Societatis Jesu a Ghislleniano abbate elatum est, & in sacello S. Ignatii tumulo conditum juxta monumentum piæ memoriæ Antonii de Winghe abbatis Lætiensis, quem E dum in vivis esset maxime dilexerat & coluerat. Ejus Sarcophago insculptum legitur :

Hic jacet illustriss. ac reverendiss. Dominus Franciscus Vanderbuch, archiepiscopus Cameracensis, per annos circiter viginti-octo, & antea Gandavensis episcopus per annos prope quatuor, vir indefessi laboris, & eximiæ sanctitatis. Obiit
1644. *23. Maii M. DC. XLIV. postridie sanctissimæ Trinitatis, ætatis anno septuagesimo septimo.*

VIII. JOSEPHUS.

ANNI CHRISTI — DE BERGAIGNE.

Josephus de Bergaigne, Antuerpiæ honesto loco natus, inter divi Francisci sodales strictioris observantiæ primum a puero educatus, in Hispania litteris felici successu operam dedit; quibus optime institutus, philosophiæ & sacræ theologiæ magisterio ornatus, in academiis Moguntina & Coloniensi publice per plures annos docuit; monasteriorum quoque plurimorum ordinis sui præfecturam gessit, & ut minister provincialis iis præfuit, quæ sunt juxta Rhenum. Tandemque commissarius generalis eligitur pro Germania & Flandria an. 1618. peneque omnibus ordinis dignitatibus & officiis est defunctus; quibus dum incumbit, varias obivit legationes, plurimaque tractavit negotia, sibi ab imperatore, ab Hispaniarum rege, aut ab aliis principibus credita; in quibus cum eximiæ ejus dotes & virtutes emicuissent ad episcopatum Silvaducensem (*Bosleduc*) assumtus est an. 1637. Anno vero 1645. ad archiepiscopatum Camera- 1645.
censem, postulante capitulo, traducitur die 24. Februarii; possessionemque adiit per procuratorem die 27. Julii an. 1646. Eodem anno die 29. Aprilis Ferdinandus III. electus Romanorum imperator, ad eum scripsit, ex cujus epistolæ inscriptione liquet quo loco eum haberet: *Venerabili Josepho electo & confirmato episcopo & duci Cameracensi, ac comiti Cameracesii, principi nostro dilecto, devoto.* Interim antequam ad ecclesiam hanc se conferre potuisset an. 1645. a Philippo IV. Hispaniarum rege, cui erat a sanctioribus consiliis, legatus mittitur cum plena & omnimoda potestate, ad conventum Monasteriensem in Westphalia, pacis inter Francos, Germanos & Hispanos componendæ gratia, cum omnium principum Christianorum & rerum publicarum legatis eo in loco hanc ob causam congregatis; ubi multos hujus legationis collegas regis Hispaniæ oratores habuit. Hic vero per biennium moratus est, annoque 1648. post varias disceptationes pax inter Francos & Germanos icta est; sed ante hoc tempus longo morbo attritus & afflictus Josephus, occubuit die 24.
Octob. an. 1647. ejus elogium jam antiquæ Gal- 1647.
liæ Christianæ insertum in nostra recudere non piget, quod integram hujus præsulis historiam complectatur.

Plange viator quisquis es, jacturam nostram & tuam, plange orbis Christiani detrimentum. Reverendissimus pater, illustrissimus princeps, excellentissimus dominus Josephus a Bergania, origine Italus, natione Belga, civitate Antuerpiensis, fama super æthera notus: professione Minorita, studio theologus, exercitatione politicus: quem in ordine Seraphico pietas aluit, in sacris litteris Hispania excoluit, in rebus maximis agendis usus consummavit: inter primos sui ordinis patres religiosissimus; inter præclaros sui ævi antistites eruditissimus; inter primarios sui Regis ministros sapientissimus. Posteaquam sub humili adhuc fratris Minoris habitu magnis jam negotiis adhibitus, varias apud Imperatorem, apud Regem & princi-

ANNI CHRISTI

pes, pro Imperatore, pro Rege, pro domo Austriaca legationes obiit; felicissimis augustissimæ domus successibus, & in eis bene ominatæ Ferdinandi III. Rom. regis electioni feliciter allaborans; magnatibus notus, principibus carus, ab omnibus magni habitus: ex commissario generali ordinis S. Francisci factus episcopus Boscoducensis, retenta hujus episcopatus administratione creatus archiepiscopus & dux Cameracensis: Demum hac amplissimæ dignitatis accessione auctus, ad spectatissimum toto orbe theatrum, ad clarissimum lectissimorum virorum conventum, ad celeberrimum omnibus retro seculis pacis universalis tractatum, cum regiæ potestatis plenitudine Monasterium legatus mittitur. S. R. imperii princeps, ad componendos imperii principes & reges; Cameracesii comes, ad sanciendum cum Batavia & fœderatis provinciis regium fœdus destinatur. Quo in negotio quid egerit, quantum profecerit, quam utilis rebus gestis fuerit, quam necessarius gerendis, quanta viri eloquentia in magnis argumentis, quanta in difficillimis prudentia, in desperatis fortitudo enituerit, testes personant Monasterium & Osnabruga; gratus agnoscit uterque Belga; invidus fatetur hostis. Sic erat Josephus ad magna natus, ad magna evectus, ad majora, si vixisset, provehendus: homo longiore vita dignissimus. Sed proh dolor! quam caducæ sunt res mortalium! dum in maximarum difficultatum pelago afflantibus auris ad portum feliciter properat, dum pacem Batavo-Hispanicam jamjam signandam premit; dum Francicam non minore studio & exitu promovere satagit; dum ecclesiam suam Cameracensem lustrare anhelat: pace nondum confecta, rebus adhuc incompositis, ecclesia minime salutata; magnis tamen pro pace, pro ecclesia, pro Rep. Christiana, pro Regis obsequio, pro quiete publica exantlatis laboribus: profectione Hispanica novies confecta, Germania sæpius peragrata, magnis ubique rebus administratis, cælo jam maturus, mundo adhuc necessarius; immatura morte correptus, relicto apud omnes sui desiderio; inter medios belli tumultus in loco pacis, inter maximos corporis cruciatus in summa quiete animi, Monasterii Westphalorum IX. cal. Novemb. an. sal. 1647. placide obdormivit in Domino, annos natus 59. menses 5. dies 24. ibidem sepeliendus apud patres S. Francisci, ut quibus spiritu adhæserat vivus, corpore conquiescat mortuus.

ECCLESIA CAMERACENSIS.

Optimo Pastore orbata, spe maxima erepta,

Nova viduitate afflicta, novis curis agitata,

De successore anxia, de libertate sollicita,

Præsuli meritissimo justa persolvens,

Monumentum mærens posuit.

Luge viator, si pacem amas, & precare,

Ut homo pacis requiescat in pace.

Auctor est libri cujus titulus est: *Legatus ecclesiasticus pro ecclesia Cameracensi ad regem Hispaniarum*, in quo defendit jus electionis capituli, quod novissime pulsaverat Innocentius papa X. declarans cum sacra congregatione cardinalium rebus consistorialibus præpositorum, die 14. Decembris anno 1645. quod inhærens litteris ac decretis Pauli IV. & Pii IV. necnon Clementis VIII. & Pauli V. decernit liberam Cameracensis ecclesiæ dispositionem ad summum pontificem & sedem Romanam spectasse & spectare, nec cuiquam alteri competivisse vel competere.

IX. GASPAR.

DUBOIS.

Gaspar Nemius, patria Brabantinus, civitate Silvaducensis, cum cognominaretur Dubois, ut ab alio celebri doctore qui cognomen idem in Silvium mutarat distingui posset, vocari voluit Nemius a nemore, quemadmodum alius a silva Silvius appellatus; ex celebri sacræ theologiæ professore in academia Duacensi, & seminarii regalis ibidem præside per annos viginti, fit episcopus Antuerpiensis Maii 23. 1634. consecratus in æde sua cathedrali die 22. Julii festo B. Mariæ Magdalenæ 1635. a Jacobo Boonen archiepiscopo Mechliniensi metropolitano, Antonio Triest Gandavensi, & Michaele Ophovio Buscoducensi, ejusdem provinciæ assistentibus episcopis. Hanc ecclesiam rexit spatio annorum 17. inde a capitulo metropolitano eligitur archiepiscopus 1649. 24. Aug. confirmatur ab Innocentio X. papa an. 1651. cal. Decembris, & pallio donatus 22. Januar. possessionem adipiscitur per procuratorem * 19. Martii 1652. Anno 1664. accepit litteras quibus tanquam sacri imperii princeps, ad dietam generalem imperii vocabatur. Sub eo in urbem admitti postularunt Carmelitæ discalceati, seu strictioris observantiæ. Obiit anno 1667. die mensis * Novembris 1. *al.* 29.

* *al. Dicitur installatus die 26. April. 1652.*

* *al. 22. Aug. 1667.*

X. LADISLAUS.

JONNART.

Ladislaus Jonnart, cum foret decanus Cameracensis, fidem suam erga Hispaniæ regem ejusque ministros testatam sæpius fecerat, maxime quando commota inter præsidiarios milites, gravi seditione, ob stipendia debita non soluta, propter summam rei nummariæ inopiam, ipse decanus de suo dedit, unde fieret satis copiis. Officii memores regii ministri, curarunt ut Ladislaus primum Atrebatensi præficeretur ecclesiæ; sed frustra, urbe a Gallis intercepta; verum postea Audomarensi cathedræ imponitur, deinde mortuo Nemio, Cameracensi metropoli; nonnisi tamen die 4. * Aprilis anni 1671. possessionem apprehendit, qui tandem obiit 22. Septemb. 1674.

* *al.* 1.

XI. JACOBUS-THEODORUS.

DE BRIAS.

Jacobus Theodorus ex nobili genere apud Atrebates natus, cum esset episcopus Audomaropolitanus, ad quam sedem promotus est anno 1671. postea translatus est ad metropolim Cameracensem an. 1675. cujus possessionem adeptus est eodem anno 28. Octob. Multis eleemosynis &

ANNI CHRISTI

synis & bonis operibus præmissis ad cælum e vita migravit die 17. * Novembris an. 1694.

* al. 16.

DE SALIGNAC.

XII. FRANCISCUS III.

Franciscus de Salignac de la Mothe-Fenelon, nobili genere clarus, ingenii præstantia clarior, electus est moderator studiorum regiorum liberorum, serenissimi ducis Burgundiæ, ducis Andegavorum, ducisque Biturigum. Designatus fuit a Rege christianissimo in archiepiscopum Cameracensem mense Februario anno 1695. vi indulti ab Innocentio XII. Regi concessi. Cumque jam potiretur S. Valarici abbatia, titulum hunc abjecit; continuo consecratus fuit in ecclesia S. Ludovici nobilium puellarum apud S. Cyricum die 10. Julii a Benigno Bossuet Meldensi episcopo, adsistentibus Catalaunensi & Ambianensi episcopis; & postridie juravit fidem Regi. Tum vero die x. Aug. anni 1695. possessionem nactus est. Multa scripsit eleganter, quæ probant eum haud immerito fuisse quadraginta viris academiæ Francicæ allectum; sed de tanto viro satius est silere, quam pauca loqui. Obiit mensis Januarii die 7. anni 1715. Ejus vero funus multis gemitibus & lacrymis prosecuti sunt, præsertim pauperes, quos alebat & fovebat tanquam liberos.

D'ESTRÉES.

XIII. JOHANNES III.

Johannes d'Estrées, doctor theologiæ in facultate Paris. olim legatus pro Rege christianissimo apud Lusitanos & Hispanos, præceptor regiorum ordinum, unus ex quadraginta academiæ Francicæ, assessor in consilio quod ad peregrina negotia tractanda est institutum a rege Ludovico XV. Erat filius Johannis d'Estrées, nepos Annibalis d'Estrées Franciæ marescalli, frater Victoris-Mariæ d'Estrées etiam Franciæ marescalli, & nepos Cæsaris d'Estrées cardinalis. Nominatus ad cathedram Cameracensem a Rege christianissimo mense Januario exeunte, vel ineunte Febr. 1716. bullas nondum acceperat, cum morte præventus est Lutetiæ die 4. Martii 1718.

DE LA TREMOILLE.

XIV. JOSEPHUS-EMMANUEL.

Josephus Emmanuel de la Tremoille, filius Ludovici ducis de Noirmoustier, primum Rotæ auditor in curia Romana anno 1693. deinde renuntiatus cardinalis an. 1706. qua in dignitate post cardinalem Jansonium totum onus sustinuit publicorum Galliæ negotiorum in eadem curia, quandiu vixit. Deinde fit episcopus Bajoc. Mortuo Johanne d'Estrées ad Cameracensem vocatus est cathedram litteris tam regiis quam pontificiis; unctionemque episcopalem accepit 30. Maii 1719. a Clemente papa XI. adsistentibus cardinalibus episcopis Tanara, Paulucci & Pignatelli; Diaconis Ottoboni, Albani & Olivieri. Paucorum dierum morbo oppressus est die 6. * Januarii an. 1720.

* 10. vel 9. ex nuntiis publicis.

DUBOIS.

XV. GUILLELMUS II.

Guillelmus Dubois unus ex quatuor viris Regis commentariensibus, & regni administer, inauguratur 9. Junii 1720. in ecclesia Vallis gratiæ a cardinali de Rohan, collaborantibus Nannetensi & Claromont. episc. præsentibus ducibus Aurelian. & Carnotensi &c. Regi fidem juravit 16. Junii 1720. Ornatus est purpura ab Innocentio XIII. 16. Julii an. 1721.

PRÆPOSITI CAMERACENSES.

SERIEM præpositorum & decanorum Cameracensis ecclesiæ, quantum ex antiquis tabulariis desumi colligique potuit, Sammarthanis fratribus humanissime suppeditarunt, Adrianus de la Hamaide, capituli præpositus, & F. Parroiche ejusdem ædis metropolitanæ canonicus; hac in editione plures accesserunt ex instrumentis deprehensi.

I. Godelinus sub annum Domini 980. præerat, Rothardo episcopo sedente, cui superstes tumulum erexit, ac super tumulum oratorium ædificavit Apostolorum Simonis & Judæ sanctique Severini titulis insignitum.

II. Guido I. præposituram gerebat an. 1008.

III. S. Lietbertus præpositus & archidiaconus, anteaque scholasticus an. 1046. subscripsit chartæ dotationis abbatiæ S. Andreæ. Postea episcopus an. 1049.

Mir. notit. eccl. p. 453.

IV. Gerardus munere archidiaconi cum præpositura functus, testis 1064. in fundatione monasterii S. Sepulcri, & eodem anno signavit immunitatem Einhamensis cœnobii a Lietberto episcopo concessam in synodo indict. 11. Vide Miræum in diplom. Belg. capp. 32. & 35. Testis etiam fuit sacramenti Lietberto ep. præstiti ab Hugone Camerac. castellano an. 1065. pridie calendas Dec. post missam solemnem, datis sexdecim obsidibus, qui pariter juraverunt.

Carpent. 2. 1. in prob. pag. 9.

V. Wiboldus floruit sub Lietberto episcopo, cui adsistens dum ab Hugone Oziacensi armata manu impetitur, ab eodem Hugone cum aliis antistitis familiaribus immaniter trucidatur 1070. episcopus vero captivus abducitur; de quo Balderici chronicon.

Lib. 3. cap. 75.

VI. Guido II. præpositus & archidiac. memoratur in altera dotatione abbatiæ S. Sepulcri 1079. indict. 2.

Mir. not. p. 206.

VII. Derleboldus in charta Geraldi II. ep. Camerac. an. 1081. abbatiam S. Petri Declivinienſem ad oppidum Gerardimontense transferentis.

Ibid. p. 208.

VIII. Guido III. 1089. in veteri charta originali consecrationis basilicæ S. Mariæ majoris, in urbe Valentiana.

IX. Manscelinus I. testis in charta Gerardi episcopi, qua confirmat allodia ab ipso donata ecclesiæ Cameracensi an. 1089. quo anno dicitur etiam archidiac. Brabantiæ.

Ibid. p. 229.

X. Wido IV. præpositus & archidiaconus, in

charta Gerardi episc. Camerac. pro S. Sepulcro anno 1090. episcopatus ejus anno 15. ex S. Sepulcri chart.

XI. Alardus jam an. 1095. Subscripsit chartæ donationis factæ a Manasse episc. Camerac. ecclesiæ Geraldi-Montis an. 1096. indict. 5. præsulatus 1. *Mir. notit. p. 267.*

XII. Mascelinus II. an. 1097. in charta Galteri episcopi Camerac. quam recensuit Adalbero decanus. Is est quem Gazæus pag. 25. electum fuisse dicit episcop. Camerac. post mortem Gerardi II. sed is postea derelictus cessit. *Carpent. tom. 2. in prob. p. 16.*

XIII. Erleboldus annis 1101. & 1103. sub Manasse episcopo. Item an. 1112. in charta Odonis episc. pro abbatia Bornhemiensi & Nivellensi. an. quoque 1117. in litteris Burchardi episc. pro ecclesia S. Johan. Bapt. de Valencenis, & in aliis ejusdem præsulis pro Antuerpiensi ecclesia an. 1124. Denique annis 1132. & 1133. in chartis Lietardi Camerac. episcopi pro Valcellensi & Gillenghiensi cœnobiis. *Mir. p. 279. 280. 282. 286. 296. & 320.* *Ch. XXXI. col. 30. & XXXV. col. 32.*

XIV. Nicolaus I. de Anodia d'*Anneux* anno 1135. subscripsit in tabula translationis canonicorum Antuerpiensium ad basilicam S. Mariæ; & adhuc 1136. præerat.

XV. Guido V. præpositus cum Gerardo decano memoratur an. 1137. in Nicolao I. episc. Camerac. & iterum anno sequenti; quo præterea dedit Odaranno abbati Montis S. Martini litteras de libertate ecclesiæ Torenniaci. Vide quoque chartam ejusdem episc. pro parthenone de Gillengheim. *Ch. XXXII. col. 30. XLVI. col. 38. & XLVII. col. 39.*

XVI. Theodericus I. de la Fontaine vivebat annis 1145. & 1149. ex chartis majoris ecclesiæ. An. 1153. confirmat cum Nicolao episcopo Camerac. possessiones S. Andreæ Camerac. & an. 1155. Corbeiensi monasterio altare de Nedevisca, tempore ejusdem episcopi. In charta hujus præsulis pro Valcellensibus data 1162. memorantur Theodericus præpositus & archidiaconus, ac Hugo decanus, ex archivo Valcell. ubi & reperitur cum Hugone decano an. 1170. *Carpent. 2. t. in prob. pag. 20.*

XVII. Theodericus II. de Nesle in charta Alardi Cameracensis electi pro Bona-spe an. 1175. Item alia in charta, anni 1177. qui simul præpositus & archidiaconus legitur an. 1178. cognominaturque de Nigelle.

XVIII. Johannes I. d'Antoing anno 1188. sub Rogerii de Waurin episcopi pontificatu. An. 1190. cum Hugone decano confirmavit cœnobio Valcellensi donum Gerardi de Rousoy, ex chart. Valcell. Postea fuit episcopus.

XIX. Nicolaus II. de Rues, *al.* du Roeux, archidiaconus & præpositus testis est in donatione Balduini comitis Hanoniæ facta Montensi & Condatensi ecclesiis an. 1195. *Mir. notit. eccl. p. 475. & 476.*

XX. Johannes II. an. circiter 1196. consentit societati initæ inter ecclesias Rotomagensem & Cameracensem. Item Johannes præpositus, & Hugo decanus Cameracensis confirmant an. 1197. monasterio Montis S. Martini, decimas Forisvillæ. Idem Johannes an. 1198. petente Hugone abbate S. Sepulcri approbat quod fecerant Nicolaus & Johannes episcopi, dando & confirmando huic abbatiæ, altare de Tornepia. *

* *al.* de Torneia.

XXI. Michael d'Ablain an. 1211. recipitur in festo S. Clementis die Novembris 23. Memoratur 1213. 1216. & 1218. mense Aug. apud Carpent. 2. tom. in prob. pag. 26.

XXII. Robertus I. de Roye major præpositus eccles. Cameracensis 1220. Filius erat Roriconis domini de Roye & de Germigny, ex Adelina de Guise, ex hist. Franciæ camerariorum a dom. du Fourny recognita. In veteri Gallia Christiana duo alii eodem anno ponuntur præpositi qui sequuntur.

XXIII. Rogerius an. 1220. mense Februario.

XXIV. Petrus I. de Viry mense aprili ejusd. anni electus, cum abesset, memoratur 1222. & in quadam charta ecclesiæ Cameracensis anni 1223. pro ordinatione duarum capellaniarum, quæ olim a Johanne de Bethuna episcopo fuerant institutæ. Quæ vero hic ex fratribus Sammarthanis descripsimus, conveniunt cum charta anni 1222. edita apud Carpent. 2. tom. in prob. pag. 26. & cum nostris schedis in quibus reperimus, Cameracensis ecclesiæ an. 1223. Petrum fuisse præpositum & Rogerium decanum. In instrumento quoque translationis parthenonis de Sarto ad Salicetum an. 1238. legimus P. præpositum, & R. decanum. P. præpositus, forte idem, transigit cum Johanne abb. S. Sepulcri an. 1245. ex chart. S. Sepulcri. *Ch. XLI. col. 36.*

XXV. Johannes III. de Ruminiaco an. 1265. facit concambium cum ecclesia Viconiensi. Anno 1270. in charta S. Sepulcri memoratur cum Nicolao ep. & Ph. decano. Item J. præpositus recensetur an. 1273.

XXVI. Arnulphus de Mauritania an. 1297. præerat.

XXVII. Johannes IV. de Insula anno 1303. accipit prædia data ecclesiæ Camerac. a Guidone de Hannonia episcopo Trajectensi, olim canon. ejusdem ecclesiæ. Carpent. 2. t. in prob. pag. 90.

XXVIII. Johannes V. de Diest, quem nonnulli volunt fuisse Cameracensem episcopum, præpositus erat an. 1320. Anno vero 1323. postulantibus Johanne duce Brabantiæ, Willelmo comite Hollandiæ, & Reinoldo comite Geldriæ per legatos suos, Johannes XXII. eum præfecit Ultrajectinæ ecclesiæ, uti dicturi sumus in præsulibus Ultrajectinis.

XXIX. Galcherus de Wallincourt assumtus an. 1325. die 2. Maii.

XXX. Johannes VI. de Florentia, præpositus erat an. 1332.

XXXI. Johannes VII. de Roye filius Johannis II. & N. de Thorote-Offemont, erat canonicus Silvanectensis an. 1326. Anno vero 1327. fit major præpositus Cameracensis, per obitum avunculi seu patrui sui; ex hist. majorum Franciæ camerariorum a viro cl. D. du Fourny recognita. Quis vero fuerit hic sive avunculus sive patruus Johannis, nos latet.

XXXII. Johannes VIII. de Werchin. 1350.

XXXIII. Robertus II. de Coucy, ex nobili familia de Codiciaco 1352. Jacet in capella sanctissimæ Trinitatis sub tumulo perhonorifico.

XXXIV. Eustachius I. de Werchin, frater

Johannis, mortuo Roberto, successit an. 1353. Jacet in ambitu chori sub tumulo prominente, ubi ejus effigies & insignia visuntur cum inscriptione nominis & dignitatis.

XXXV. Petrus II. d'Aisne 1364. obiit 1398.

XXXVI. Walterus de Bellovisu receptus calend. Octobris 1398. vi provisionis Benedicti papæ XIII. migravit e vita 1401.

XXXVII. Nicolaus III. Falorderius, juris licentiatus, primum canonicus sacerdos, postea præpositus an. 1401. obiit 11. Aprilis 1407. Fundavit duplex officium S. Annæ 26. Julii in ecclesia B. Mariæ Cameracensis, & in sacello ejusdem S. Annæ ante altare sepulturam habet.

XXXVIII. Radulphus Presbyteri, nominatus 26. Februarii 1408. electioni renuntiavit 4. Martii ejusdem anni.

XXXIX. Anselmus Javonis de Sclusis, electus 6. Martii 1408. personale juramentum præstitit 10. Septembris.

XL. Balduinus de Frigidomonte, qui præterea fuit præpositus Montensis, & Hannoniæ thesaurarius, morabatur in servitio comitis Hollandiæ & Hannoniæ. Postmodum præposituram Cameracensem permutavit cum sequenti.

XLI. Cornelius Proper, receptus 14. Aug. 1421. vi permutationis, cum Balduino coram capitulo factæ; personaliter iniit possessionem 3. Octob. 1421. mortuus 23. Novemb. 1455.

XLII. Adrianus I. de Pictavia, Caroli de Poitiers Viennensis archiepiscopi & Johannis de Poitiers episcopi Valentinensis nepos, fraterque Ludovici domini de S. Valery & de Chalançon, præposituram adeptus 3. Februarii 1456. adhuc præerat anno 1494. Eodem anno Nicasius Valere post mortem Cornelii obtinuit bullas apostolicas pro præpositura, at cedere coactus est Adriano mense Julio 1456. qui munitus etiam erat bullis apostolicis.

XLIII. Robertus III. d'Osterel per resignationem Adriani de Poitiers Romæ factam excipitur 23. Junii 1494. Decessit 16. Junii 1498.

XLIV. Philippus de Brimeu suffragiis capituli nominatur 17. Junii 1498. Obiit 24. Septemb. 1504.

XLV. Guillelmus de Proisy, per obitum Philippi in ejus locum deligitur 24. Septemb. 1504. & 7. Octobris recipitur; die 28. Junii 1505. fato suo fungitur.

XLVI. Philibertus Naturelli electus ultima Junii 1505. die 27. Septemb. possessionem apprehendit, qua dignitate non est potitus pacifice.

XLVII. Carolus Montchevalier receptus 26. Octob. 1505. tam per mortem Philippi de Brimeu, quam Guillelmi de Proisy, virtute provisionis Papæ per duas bullas. Idem Carolus die 10. Martii 1507. sententiam judicialem contra Philibertum Naturelli super eadem dignitate obtinuit.

XLVIII. Bonus Montchevalier, nobili stirpe, in Cameracensi pago natus, suæ matris Jaquelinæ de Varluzel industria, præposituræ officium obtinuit 1511. Novemb. 3. Carolo ejus consanguineo in Romana curia defuncto. Provisus est autem a Julio II. papa. Fuit & archidiaconus Catalaunensis, canonicus Ambianensis, decanus S. Quintini Viromanduensis 1513. pontificis cubicularius & secretarius. Naturæ debitum solvit 15. Octob. 1516.

XLIX. Johannes IX. Huberti de Loemel, *al.* de Laomel, electus 15. Octob. 1516.

L. Johannes X. de Beka, inductus in possessionem 12. Novemb. 1516. ex pacto reservativæ primæ vacaturæ dignitatis per obitum Boni Montchevalier, *seu* Mauchevalier. Sedebat adhuc 21. Maii 1520.

LI. Petrus III. Woorstius, Johanne de Beka in curia Romana defuncto, præposituram obtinuit; verum antequam adipisceretur possessionem, dignitatem hanc fratri suo transcripsit, cum resignandi facultatem haberet.

LII. Johannes XI. Woorstius fratrem suum Petrum in præpositura excepit, per resignationem, die 18. Junii anni 1529. obiit Trajecti die 8. Novembris anno 1546.

LIII. Eustachius II. de Croy, 13. Novemb. 1546. distulit adire possessionem in diem 21. Januarii anni sequentis.

LIV. Johannes XII. Frassent, receptus fuit 4. Septemb. 1555. cedente Eustachio in manibus Papæ, quo mortuo mense Januario 1555. seu 1556. inchoando a Januario, capitulum elegit Guillelmum Caix * die 13. ejusdem mensis.

* Claix.

LV. Johannes XIII. Voerthusen, summi Pontif. nominatione, resignavit sequenti.

LVI. Robertus IV. de Forvy, resignatione Johannis Voerthusii 17. Aug. 1562.

LVII. Hugo Grifonius Anglus, recipitur die 21. Junii 1588.

LVIII. Petrus IV. Lombardus, Hibernus, die 4. Decembris 1600. per obitum Grifonii. Fuit postmodum archiepiscopus Armacanus.

LIX. Robertus V. de la Hamaide, ex nobili familia Hamadiensi, designatur a canonicis die 15. Januarii 1603. & per diploma Clementis papæ VIII. ac resignationem Lombardi præposituram est consecutus. Obiit vir prudens, optime meritus de ecclesia & urbe Cameracensi 27. Septemb. * 1636.

* *al.* Octob.

LX. Adrianus II. de la Hamaide, Roberti patrui resignatione a die Augusti 17. 1635. præposituræ dignitatem tenuit. Obiit anno 1659.

LXI. Franciscus Paroiche Adrianum excepit in officio præpositi, cujus possessionem adeptus est die 22. Junii 1659. Obiit 27. Sept. 1669.

LXII. Jacobus de Francheville præpositus & canonicus ecclesiæ metropolitanæ ab anno 1672. quo possessionem nactus est 20. Junii. Hic nomine totius capituli cessit regi Christianissimo quidquid capitulum habebat juris eligendi archiepiscopum sede vacante, an. 1682. die 25. Augusti, coram Francisco comite de Montbron, urbis & arcis Cameracensis præfecto, & Michaële le Pelletier, Regis legatis. Decessit XI. die Februar. 1688.

LXIII. Josephus-Franciscus le Danois de Neufchatel iniit possessionem die 18. Junii an. 1688. superstes ad annum saltem 1716.

DECANI CAMERACENSES.

Mir. notit. eccl. pag. 153. I. FRANCO, cujus memoria occurrit an. 1046. indict. 14. in tabula dotationis abbatiæ S. Andreæ.

Ibid. pag. 167. II. Thiedo subscripsit fundationi collegii Bruxellensis canonicorum 1047. indict. 15. Gerardo episcopo.

Ibid. pag. 199. & 200. III. Thietboldus 1070. nominatur in concessione privilegiorum collegii Lensensis.

Ibid. pag. 206. & 220. IV. Hugo I. memoratur in chartis ann. 1079. 1086. 1089. maxime vero 1090. in charta Gerardi II. ep. Cameracensis pro S. Sepulcro. Postmodum monachis Aquicinctinis adscriptus, vitam duxit austeram, neglecta seculi pompa. Construxit hic claustrum & porticum cathedralis ecclesiæ B. M. Cameracensis, ac parochiale templum S. Gengulphi; item in Aquicinctino cœnobio, priusquam esset monachus, claustrum, porticum, eleemosynariam, sacellumque B. Virginis, & multa alia beneficia fratribus contulit. Tandem migravit ad Dominum 6. idus Novemb. die octava omnium sanctorum 1093. de quo Auctuarium MS. chronici monasterii Aquicinctensis. *Mir. chron. Cisterc. p. 87.* Legitur & alius Hugo de Villa Cameracensis decanus, monachus factus in abbatia de Valcellis. Vide Cantipr. lib. 1. de Apibus cap. 20.

Mir. notit. eccl. Belgii p. 267. V. Erleboldus I. decanus 1096. in charta Manassis ep. translationem abbatiæ S. Petri Dielevennensis ad Geraldi montem confirmantis.

Carpent. tom. 2. in prob. pag. 16. VI. Adelbero decanus subscribit chartæ datæ a Galtero Camerac. episcopo an. 1097. eamque recenset. *Mir. notit. p. 279.* Idem commemoratur an. 1101. in tabulis abbatiæ Bornhemiensis.

Ibid. pag. 282. VII. Erleboldus II. decanus an. 1103. in charta Manassis ep. pro Condatensi collegio.

VIII. Balduinus, de quo vide in Odone ep. ad an. 1105.

IX. Yvo an. 1107. ex Miræo, p. 286. notit. eccles. Belg.

Ibid. pag. 280. & 296. X. Erleboldus III. decanus testis est cum Erleboldo præposito in chartis Odonis episcopi Cameracensis pro abbatiis Bornhemiensi & Nivellensi an. 1112. Is ex Cameracensis ecclesiæ æedituo assumtus ad decanatum, cum in scripturæ scientia copiosus foret, multos circumquaque faciebat ad populum sermones, ait Guibertus abbas de Novigento. Sedebat adhuc an. 1117. ex Miræo pag. 286. notit. eccl. Belg.

Ibid. pag. 321. XI. Oilardus an. 1118. ut videre est in Burchardo episc. & an. 1122. in instrumento ejusdem episcopi, pro canonicis Aquisgranensibus. *Ch. XXII. col. 23. XXXI. col. 30. XXXV. col. 32.* Idem ann. 1123. 1124. 1132. & 1133. Vide inter instrumenta. Cessisse videtur, & exinde orta contentio inter duos sequentes.

Mir. notit. pag. 383. XII. Hugo II. testis est in diplomate pro libertatibus ecclesiæ Tungerloensis an. 1133.

Ibid. pag. 851. XIII. Gerardus, sive Gildardus anno 1132. in charta Lietardi ep. pro Grimbergensi monast. An. 1137. legitur decanus & archidiac. in charta Nicolai episc. pro Monte S. Martini. Item annis 1138. & 1143. in chartis ejusdem episcopi pro monialibus de Gillenghien. *Ch. XLVI. & XLVII. col. 39. XXXII. col. 30. & XXXIV. col. 31.* Denique anno 1153.[a] in charta ejusdem præsulis pro abbatia S. Andreæ, ubi nominatur Gildaerdus & tamquam cancellarius eam recognovit.

XIV. Antonius I. decanus Camerac. 1156. ex charta Nicolai episcopi Camerac. pro S. Dionysio de Broqueria, ex chart. monast.

XV. Hugo III. an. 1161. subscribit litteris Nicolai episc. Cameracensis, pro Monte S. Martini; & anno sequenti diplomati ejusdem præsulis, pro abbatia Valcellensi. Idem forte qui sequitur.

XVI. Hugo IV. notus ex litteris Alardi electi Camerac. pro abbatia Bonæ-Spei, an. 1175. & in aliis annorum 1177. 1185. & 1189.[b] An. 1190. una cum Johanne decano Atrebatensi, & magistro Giraldo Cameracensi canonico, judex a Clemente papa delegatus inter Hugonem abbatem B. Mariæ de Capella ex una parte, & Ghisnensem comitem Balduinum & Arnoldum filium ejus ex altera, causæ de restituendis in Ardensi ecclesia canonicis secularibus, finem imposuit in gratiam abbatis, ita scilicet ut monachi in ea remanerent, pridie cal. Nov. ex MS. cod. hist. Lamberti Ardearum presbyteri, de Ghisnensibus comitibus. *Preuves de l'histoire de de Guines p. 252.*

XVII. Adam an. 1192. nominatur in charta Johannis episc. pro Valcella. Idem 1198. cum Johanne præposito, & an. 1204.[c] in charta transactionis inter fratres Montis S. Martini & S. Crucis canonicos. An. 1211. confirmat compositionem factam a Radulpho abbate Bonifontis, de qua suo loco dicemus. *Ex tab. S. Theod.* Occurrit etiam in veteri charta monasterii Valcellensis an. 1219.

XVIII. Rogerus decanus is est qui an. 1222. designatur per litteram R. in instrumento apud Carpenterium tom. 2. in prob. pag. 26. & qui legitur in veteri Gallia Christiana, annis 1223. & 1224. An. 1225. committitur cum archidiaconis Brabantiæ ab Honorio Papa, ad sopiendam litem inter ep. Tornac. ex una parte, & abbatem S. Theoderici Remensis & capitulum S. Donatiani Brugensis ex altera, super jure procurationis ab ipsis episcopo debitæ, II. nonas Decemb. pontificatus an. 8. An. 1229. mediator fuit inter Anselmum abbatem S. Sepulcri, & J. S. Gaugerici decanum, ex chart. S. Sepulcri. Idem forte ac R. decanus notatus in eodem chart. & in instrumento translationis monasterii de Sarto ad Salicetum an. 1238. *Ch. XLI. col. 36.*

XIX. Ph. forte Philippus I. memoratus an.

[a] In chartul. Vicon. an. 1152. nominantur T. præpositus, & H. decanus; sed legendum conjicio G. hoc est Girardus.

[b] Vide chartam v. Philippi Flandrensium & Viromanduorum comitis inter instrumenta, col. 4.

[c] Scrupulum tamen injicit charta Petri episcopi quæ est trigesima an. 1199. cui subscribit Daniel decanus. Forte erat decanus alicujus alterius ecclesiæ quam cathedralis. Dici etiam potest hunc Danielem brevissimo tempore fuisse decanum, & Adamum ad eandem regressum esse dignitatem. *Col. 28.*

1270. in charta S. Sepulcri cum Nicolao episcopo, & J. præposito. Item an. 1273. cum J. præposito.

XX. Johannes I. de Brueriis fuit collector decimarum in diœcesi Cameracensi, tempore Nicolai Papæ IV, ad quem scripsit cum Jacobo abbate Valcellensi in hac collecta suo collega, adversus canonicos Malbodienses (*Maubeuge*) decimam persolvere recusantes, circa an. 1290.

XXI. Wibaudus de Sartis an. 1298. antea fuerat Bruxellensis archidiaconus.

XXII. Petrus de S. Tron.

XXIII. Arnulfus de Antonio.

XXIV. Johannes II. de Gonguelin, *al.* de Gonnelieu.

XXV. Nicolaus I. de Rodes.

XXVI. Guillelmus de Crequy 1324. An. 1328. cum duobus aliis canonicis ecclesiæ Cameracensis componit, ut arbiter, litem motam inter abbatem & canonicos S. Andreæ Cameraci ex una parte, & Matt. Sohier dominum de le Heries ex altera. In veteri chartario legitur pro Philippo Francorum rege arma sumsisse cum aliis equitibus, vulgo dictis bannerotis, apud Cameracum an. 1340.

Carpent. 2. tom. in prob. pag. 46.

XXVII. Franciscus I. de Monteflascone, prius scholasticus an. 1329. postea decanus factus (quo anno non legimus.) Obiit die 23. Aprilis. an. 1354. sepultus in sacello apostolorum Petri & Pauli.

XXVIII. Stephanus de Maloleone antea decanus S. Gaucherici an. 1357. deinde Cameracensis an. 1364.

XXIX. Hugo V. de Monstrelaix, Cardinalis Britanniæ appellatus, promotus est ad decanatum & præbendam Cameracensis ecclesiæ, an. 1377. Fuit etiam canonicus Ambianensis an. 1382. episc. Nannetensis, Trecorensis, & Briocensis.

XXX. Armandus Jaufferandi possessionem adiit die 6. Maii an. 1383. per Hugonis resignationem.

XXXI. Robertus de Loriaco 12. Maii 1384. causa permutationis cum Armando, pro præbenda & archidiaconatu ecclesiæ Meldensis, & Carnotensi canonicatu.

XXXII. Jacobus de Mansoguichardo auditor Rotæ, exceptus an. 1407. per obitum Rob. de Loriaco, præstitit personale juramentum 24. Aprilis 1409. occurrit 1414. in chartis Tungerloensibus.

Ancipites sumus utrum post Jacobum locus dandus sit Clementi de Faucambergue, qui fuit decanus ecclesiarum Ambianensis & Parisiensis, in qua jacet cum hoc epitaphio relato a viro clar. D. Joly ad calcem tractatus de Scholis pag. 564. *Cy gist venerable & discrete personne M.re Clement de Faucambergue, licentié és loix & en decret, en son vivant Conseiller du Roy nostre Sire en sa Cour de Parlement, doyen & chanoine de Paris, de Amiens, de Cambray & de Chartres, qui trépassa le 19. Juin 1438.* Sed fortasse tantum erat canonicus Cameracensis.

XXXIII. Ægidius I. de Carlier, theologiæ doctor ac professor facultatis Parisiensis in collegio Navarræo, receptus 1431. Octob. 12. mortuo Jacobo, fidem juravit capitulo 4. Maii 1436. Interfuit concilio Basileensi & in eo habuit orationem de corrigendis peccatis publicis contra Bohemos, quæ exstat in collectionibus conciliorum cum notis Severini Binii. Fundavit in ecclesia Cameracensi duplex officium S. Ægidii abbatis; & excessit e vivis 23. Nov. 1472. Præter orationes in concilio Basileensi habitas, alium scripsit librum cui titulus est, *Sportula fragmentorum*, ex Locrio in catalogo scriptorum Artesiæ, ad calcem chronici Belgici.

XXXIV. Ægidius II. Nettelet doctor theol. Paris. electus est 25. Novemb. 1472. per obitum Carlerii. Vir fuit in divinis scripturis studiosus, & secularis litteraturæ non ignarus: edidit enim præclara quædam volumina, apud Trithemium lib. de scriptoribus ecclesiasticis. Ejus elogium sepulcrale legitur marmori inscriptum sub turri ecclesiæ.

XXXV. Michael de Pavie renuntiatur decanus 2. Octobris 1506. defuncto Ægidio. Moritur 17. Maii 1517.

XXXVI. Philippus II. Majoris 1517. 18. Maii, Mariæ Hungariæ & Bohemiæ reginæ, Belgii præfectæ a consiliis, confessionibus & eleemosynis; triplici legatione functus est ad Carolum V. Imp. ad Galliæ & Angliæ reges Franciscum I. & Henricum VIII. Collegium Cameraci fundavit, multaque alia reliquit pietatis egregiæ monumenta. Diem clausit extremum Bruxellæ 22. Februarii 1555.

XXXVII. Gaugericus Balicque doctor theol. Parisiensis ex collegio Navarræ, suffectus 1555. die 28. Febr. possessionem accepit 2. Martii eodem anno. Decessit postridie Assumptionis B. M. Virginis 1563.

XXXVIII. Antonius II. de Nobescourt nominatur a collegio canonicorum 17. Aug. 1563. sublatus e vivis 19. Octobr. 1566. Fundavit duplicia officia S. Genovefæ virginis 10. Januarii, B. Claudii episcopi 6. Junii, & S. Ludovici regis Franciæ 25. Augusti.

XXXIX. Henricus de la Hamaide receptus est 25. Octobris 1566. per obitum Antonii.

XL. Matthæus Ruckebusch assumptus fuit die 21. Octobris 1573. mortuo Henrico. Fuit vir insignis, propter singulares dotes nominatus episcopus Gandavensis.

In historia MS. cœnobii Burguliensis, invenio Laurentium Gillot decanum ecclesiæ Camerac. qui potitus est abbatia Burguliensi anno 1582. aut potius nomen suum præbuit Johanni de Monluc de Balagni Cameracensi præfecto, imo Principi, qui fructus abbatiæ percipiebat.

XLI. Franciscus II. Buisseret 29. Apr. 1586. postea archiepiscopus Cameracensis.

XLII. Nicolaus II. Goubille ex archidiacono Brabantiæ decanus per cessionem Francisci Buisseret ad episcopatum Namurcensem promoti, accepit possessionem 23. Januarii 1602. An. 1611. fuit delegatus, ut adesset electioni coadjutoris Ro-

berti d'Ostelart abb. Cambron. Interiit 18. Aprilis 1628.

XLIII. Franciscus III. de Carondelet ex archidiacono Brabantiæ receptus est 12. Maii 1628. Ab Elizabetha Belgii gubernatrice, post acceptam Bruxellæ Mariam Medicæam regis Christianissimi matrem, legatus extra ordinem destinatur ad regem Ludov. XIII. Fato functus est Antuerpiæ 29. Octob. 1635.

XLIV. Ladislaus Jonnart electus 3. Decemb. 1635. nominatusque an. 1652. ad episcopatum Atrebatensem a Philippo IV. rege Hispaniæ, dehinc translatus ad cathedram Audomarensem, demum ad Camer. metropolim evehitur.

XLV. Philippus III. Broide adiit possessionem 28. Apr. 1662. atque obiit 20. Jan. 1681.

XLVI. Johannes-Baptista de Franqueville, seu de Francheville, frater Jacobi, ecclesiæ Camerac. præpositi, inductus in possessionem 27. Febr. 1681. mortuus est 8. Decemb. 1715.

XLVII. Leo de Beaumont, domini de Salignac Cameracensis archiep. nepos, eligitur 23. Dec. 1715. qui quidem necdum adeptus possessionem, statim ac provectus fuit ad episcopatum Santonensem, decanatus dignitatem in manibus capituli dimisit 17. Maii *al.* Martii an. 1716.

XLVIII. Nicolaus-Joseph le Tart nominatur a capitulo 24. April. 1716.

Verricus decanus incerto tempore dat monasterio S. Mariæ Tornac. altaria de *Galren* & de *Quarta*. Spicil. tom. XII. p. 437.

DE ABBATIIS DIOECESIS CAMERACENSIS.

PLURIMÆ diœcesim Cameracensem nunc ornant abbatiæ; multæ tamen ex iis quæ olim in ea floruerunt, aut destructæ jacent, aut a priori exciderunt statu; de quibus ne omnino earum memoria oblitteretur, breviter est agendum.

S.t Gery. *Lib. 2. c. 4.* I. Regalis & veneranda S. Gaugerici abbatia (sic appellatur a Baldrico) ordinis quondam Benedictini, nomen habet a suo fundatore episcopo Atrebatensi & Cameracensi, in ea sepulto: primitus enim circa annum 600. ipsam condiderat in honorem sancti Medardi, [a] delecto in vertice montis loco prope muros Cameracenses, ubi lucus erat dæmoniorum cultui dedicatus, quem expurgavit, atque in orationis ædem mutavit, eidemque præfecit abbatem Landonem germanum suum. Crebra miracula in hac ecclesia patrata post sepultum in ea S. Gaugerici corpus (quo tempore nomen sancti hujus accepit) cultum ipsius auxerunt. *Reges enim ac principes ac potentissimi quique signis & prodigiis excitati ..... ad sanctissimi viri sepulcrum diversis ex partibus confluxerunt..... & opulentissima munera obtulerunt. Statimque ex affluentia rerum cum omni sedulitate monasterium ampliatur; fratrumque numerosa cohors ad serviendum Deo & suo sanctissimo confessori in perpetuum delegatur.* Recensetur hoc monasterium inter eas ecclesias, quibus aliquid legat S. Ansegisus abbas Fontanellensis testamento suo, condito an. 831. *Ad Cameracum libras duas, ad S. Gaugericum libram unam.* Itemque in divisione monasteriorum regni Lotharii, facta 870. inter Ludov. & Carolum reges, reperitur in portione Caroli. Mutatur vero in collegiatam ecclesiam retento tamen monasterii nomine, a S. Theoderico ep. Camerac. sub an. 850. cujus temporibus, an. 863. S. Gaugerici templum inceptum est ex Baldrico. Sed postea tum a paganis, [b] tum ab Hungaris * ita labefactatum, ut non solum ad gratiam prioris status reformari non potuerit, verum magis magisque dejectum in præcipitium ruat, adeo ut cum olim frequentior numerus fratrum esset, nunc ad quinquagenos præ inopia derivatus sit, qui domno Gerardo episcopo satagente, quotidianum victum in refectorio communiter sumunt: Ita Baldricus. Verum & successu temporis ex hoc numero quinquagenario decem canonicatus suppressi fuerunt, fructibus eorum vel fabricæ, vel in usum distributionum applicatis, ut hodie non supersint nisi quadraginta. Capellani autem in eadem ecclesia fuerunt olim 22. aut 23. postea ob tenuitatem proventuum redacti ad numerum duodenarium. Ceterum in dicti montis vertice constitit ecclesia S. Gaugerici usque ad annum 1540. * quo Carolus V. imperator eo loci arcem excitandam curavit. Tunc itaque canonici Gaugericiani migrarunt ad Cameracensem S. Vedasti basilicam parochialem, quæ nunc S. Gaugerici nomen gerit, ubi in magnifico choro, quem canonici exstruxerunt, corpus ejus repositum quiescit.

Margin notes: *Spicil. tom. 3. c. 16.* — *Catal.* — * *An. 953 ex Baldrico.* — * *Ex Cointio, 1543. ex Gazæo.*

De primis post Landonem abbatibus nihil nobis suppetit. At sub annum 934. Isaac comes Cameracensis regiam ac locupletem abbatiam sanctissimi Gaugerici cum omnibus appenditiis sibi beneficiatam de regio jure tenebat, dimidium scilicet Cameracæ urbis, castellum cum medietate quoque publicorum vectigalium, simulque etiam cum altera moneta. Sed quia inde orta est contentio inter episcopum & comitem, Oto imperator abbatiam hanc ex integritate supradictarum rerum tradidit Fulberto episcopo & successoribus an. 947. idipsumque Nicolao episcopo confirmavit 1146. Conradus II. imperator. *Baldric.* *Mir. notit. p. 393.*

Exinde vero decani occurrunt 4. Gerardus an. 1096. in charta Manassis ep. Camerac. pro translatione Dielevenn. abbatiæ ad Geraldi-montem: Herbertus seu Heribertus 1189. & 1192. in charta Balduini Flandr. & Hannoniæ comitis de Gavallo Camerac. J. 1229. & Stephanus de Malolcone 1357. postea decanus ecclesiæ Camerac. *Mir. notit. eccl. p. 268.* *Ch. V. col. 3.*

[a] Additur S. Lupus a Gazæo & Locrio, tacitus a Baldrico, Miræo, & Surio.

[b] Id est Normannis, an. 881. ex Baldrico, & ab Hunnis 895. ex Locrio post Meyerum.

Soegnies; vel Soigny.

II. Sonegiæ hodierno vocabulo, Sungeiæ Balderico lib. 2. cap. 46. & Summiacum seu potius Sunniacum in partitione monasteriorum regni Lotharii, facta inter Ludov. & Carolum reges an. 870. vetus monasterium ordinis Benedictini, in portione Caroli, nunc canonicorum collegium, quod fundatoris sui S. Vincentii, ejusque filii S. Landrici corpora asservat. Is est S. Vincentius S. Waldetrudis conjux, auctor Alti-montis, qui solitudinis amore, locum hunc jam nimium frequentari cœptum deseruit, atque ad secretiorem tertio milliari a Montibus Hannoniæ, Sonegias nuncupatum secessit, ibique discipulis aggregatis monasterium exstruxit an. 653. cui præfuit ad obitum usque, hoc est ad annum 677. & post eum filius ejus Landricus ex monacho abbas, non episcopus, ut probat Cointius. Colitur ille pridie idus Julii, * iste 17. Aprilis. Devastatus autem hic locus a Normannis circa an. 880. mansit absque habitatore, donec eum Bruno Colon. archiep. circa an. 957. reparavit & attribuit canonicis secularibus, * exinde adeo celebrem factum, ut in oppidum populo frequens accreverit, quod mœnibus cinctum est anno 1360.

* al. die 14.

Hujus ecclesiæ unus occurrit præpositus.

Gosvinus annis 1196. & 1197. apud Mir. notit. eccl. p. 478. & 489.

Duo item decani reperiuntur:

Henricus de Vergnyes sacræ theol. licentiatus, circa an. 1615. & Gabriel a Castro, anno 1622.

Leuse,

III. Lutosa, oppidulum Hannoniæ inter Athum & Tornacum, habuit olim abbatiam Benedictinam in honorem SS. Apost. Petri & Pauli, auctore S. Amando, quam deinde Gerardus Burgundiæ comes & Bertha ipsius conjux circiter an. 742. Treuvardo Atrebatum præsule, instaurarunt & locupletarunt. Sane Baldericus divitem abbatiam vocat, ubi vir Dei venerabilis Baidilo requiescit. Porro is est Badilo, quem præfatus comes Gerardus e monasterio Vezeliacensi in Burgundia accersivit, ut Lutosano præesset. De eo agit Molanus 8. Octobris. Sanctus quoque Liudgerus primus episcopus Mimigardevordensis * & abbas Werthinensis, hoc Lutosanum in pago Brachante monasterium gubernandum accepisse dicitur a Carolo imperatore an. 802. migravit ad cælum an. 809. die 29. Martii, de quo Mabill. secul. IV. Bened. part. 1. pag. 15. &c.

Lib. 2. c. 41.

* Munster.

Lutosa recensetur inter monasteria regni Lotharii, quæ in ipsius divisione inter Ludov. & Carolum facta an. 870. ad portionem Caroli pertinebant. Nunc est canonicorum collegium cujus præbendæ conferuntur a duce Arembergio, tanquam Enghiarum * domino; videturque jam ante Baldericum ad hunc statum transiisse, illud enim monasterium canonicorum appellat. Duos superius Lutosæ abbates recensuimus Baidilonem & Liudgerum. Unicum reperimus decanum ecclesiæ Luthosensis an. 1292. Johannem de Brakegnies, qui hoc anno fundavit beneficium Beghinagii in Morlanwez, ex chronico Bonæ-spei edito 1704.

* Enghien.

* Additis tamen consuetudinibus secundum regulam S. Augustini, ex Guisio.

Condé.

IV. Condatum, Hannoniæ oppidum ad Scaldis & Hainæ confluentes, olim regalis & dives in honore S. Mariæ abbatia puellarum, nunc monasterium, inquit Baldericus, præ inopia, paucorum canonicorum, ubi S. Wasnulfus, * genere Scotus, cursu peregrinationis peracto quievit in pace, sepultus ibidem circa an. 677; de quo Molanus in Nat. SS. Belgii die 1. Octobris. Conjicimus autem post Vinchantium, hujus monasterii primum auctorem fuisse S. Amandum, Dagobertum vero regem vel Sigebertum regia munificentia dotem contulisse. Postea Gerardus de Rossilione Burgundiæ comes ampliavit locum, castrumque Condatense exstruxit. Sed cum lapsu temporis, debacchante Normannorum furore, ait Guisius, pari cum oppido confusione involutum esset monasterium, Bruno Coloniensis archiep. iterum illud restituit circa 960. ac tum fortasse in collegium canonicorum convertit. Id tamen nonnisi post centum & amplius abhinc annos Gazæus censet accidisse, agente nimirum Arnulfo fratre Balduini comitis Hannoniæ, qui circa 1085. primæ fundationis redditus auxit. Dehinc Manasses ep. Camerac. an. 1103. altare de Hedlenniis eidem ecclesiæ concessit. Item Rogerius Condati ex parte dominus omnem portionem, quam in decimatione totius feodi de Condato habebat, huic ecclesiæ dimisit circa 1200. Denique an. 1243. mense Febr. Thomas Flandriæ & Hannoniæ comes, & Johanna uxor ejus tredecim Condatensis ecclesiæ præbendas inæquales & valore dispares, (*spectantes*, inquiunt, *ad donationem nostram*) ad æqualitatem redigunt, tanquam patroni & heredes fundatorum dictæ ecclesiæ. Idem an. 1245. mense Octobri Walterus dominus de Avesnis, & Jacobus de Condato dominus de Balliolo, patroni ecclesiæ Condatensis, de undecim præbendis inæqualibus, ad donationem suam, inquiunt, spectantibus, præstitere. Quod etiam Th. præpositus, J. decanus totumque capitulum Condatense, de unica ad suam collationem pertinente decania, quam vocant duodecimam præbendam, approbarunt an. 1247. feria 2. post *Quasimodo*. Tandemque Nicolaus ep. Camerac. an. 1249. mense Julio, tredecim tantum in ecclesia Condatensi præbendarum mentione facta, quæ sint inæquales, & spectent ad donationem Margaretæ Flandriæ & Hann. comitissæ, patronæ ipsius ecclesiæ in hac parte, ordinationem prædictam auctoritate ordinaria confirmavit. Hodie vero viginti-quatuor sunt præbendæ, præposito & decano connumeratis. Et certe Petrus præpositus & G. decanus totumque capitulum an. 1200. pepigerunt cum domo sive loco de Macourt, quæ domus infra terminos ecclesiæ & parochiæ suæ sita erat. Idem est fortasse Petrus præpositus cujus donationem ecclesiæ suæ factam de tribus terræ bunariis

Lib. 2. c. 42.

* S. Wasnon.

Mir. notit. eccl. p. 482.

Rogerius Condati ex parte dominus ratam habuit an. 1218.

Morselle. V. Morsella, vicus est prope Teneramundam oppidum ad Scaldim, ubi S. Gudila Wigeri comitis & Amalbergæ filia, soror vero S. Ableberti seu Emeberti ep. Camerac. & sanctarum Raineldis, Pharaildis & Ermelindis, cœnobium in honorem S. Salvatoris & S. Mariæ virginis, vel ipsa condidit, vel condendi occasionem dedit. Hæc autem Nivellis a S. Gertrude, quæ ipsam de sacro fonte susceperat, optimis moribus instituta, post ejus obitum, ædes paternas in vico Ham repetiit, unde sæpius villam Morsellam duobus milliaribus distantem, in qua oratorium erat S. Salvatori dedicatum, frequentabat. Verum ex eo maxime patet jam tum exstitisse apud Morsellam parthenonem, nec proinde Carolum magnum ejus primum fuisse conditorem, ut quidam volunt, sed tantum restauratorem, quod S. Berlendis seu Bellendis S. Gudilæ coætanea, filia scilicet Odelardi comitis apud Antuerpienses ex Nonna conjuge, S. Amandi pontificis sorore, ibidem sacri velaminis habitum susceperit; neque hinc prius Merbeccam, Brabantiæ vicum in diœcesi Machliniensi haud procul Ninovia Flandriæ oppido, patris funus curatura perrexerit, quam ipsi permiserit monasterii mater. Sed cum paulo ante, sub annum 680. monasterium a Frisiis dirutum fuisset, ac licet aliquatenus reparatum, in pane & aqua vix puellas sex sustentare posset, Merbeccæ in paternis ædibus deinceps mansit, ubi & sepulta est III. Nonas Febr. circiter annum 700. S. Gudila vero defuncta VI. idus Jan. an. 712. humata fuit in vico Brabantiæ Ham, unde Morsellam translata Caroli magni imp. ævo, ac postmodum * Bruxellas, cujus urbis ut patrona colitur.

* An. 980 ex Sandero.

VI. Monasterii S. Mariæ Cameracensis meminit Baldricus in suo chronico lib. 2. capp. 1. & 2. & libro 3. cap. 49. Hoc nomine intelligendam putant cathedralem B. Mariæ ecclesiam. Sed hujus B. Mariæ monasterii & abbatiæ quidam leguntur abbates; Johannes commemoratur in charta Cagiensi an. 1208. itemque Rogerus 1247. quo anno paciscitur cum ecclesia Viconiensi super minuta decima de Ounaing.

VII. De abbatia Aubechiensi in diœc. Camerac. fundata a Gerardo episcopo Camer. sub titulo SS. Trinitatis & de ejus abbate Rogerio vide bullam Urbani II. inter instrum. S. Gisleni relatam. Hanc autem abbatiam Burchardus ep. Camer. eidem S. Gisleni cœnobio dedit an. 1118.

Ch. XIV. col. 17.

* Walers. VIII. Wasleriense * S. Petri monasterium, a fluvio Waslero præterlabente sic dictum, auctorem agnoscit sub annum 657. B. Landelinum, Crispinii, Laubii & Alnæ conditorem, sed præ istis Waslare minimum, ad paucos fratres, inquit Baldericus, cui Dodonem præfecit abbatem. Olim vero in sylva Fania versus Theorasciam situm fuisse, (in pago Templutensi, octo millibus a Laubio) sed prorsus dirutum nunc jacere scribit Colvenerius in notis ad Baldericum. Exstabat adhuc circiter annum 954. ut pote quod Ratherio quondam Veronensi episcopo Folcuinus abbas Laubiensis, ad vitæ supplementum concessit. S. Dodo in cella haud procul a monasterio diem clausit extremum calendis Octobris; ejus tamen corpus hodie quiescit in prioratu Laubiensis abbatiæ, qui vulgo monasterium in Fania *Moustier en Faigne*, nuncupatur, teste Miræo in fastis Belgicis, diebus 15. Junii & 27. Octob. Festum ejus notatur a Molano die 28. Octobris in natalibus.

Lib. 2. c. 83.

Leubertus ei successit.

IX. Donum Petri monasterium situm ad lacum Corbriolo adjacentem, conditur a S. Ettone Scotto, S. Fursei discipulo, sub annum 674. hodie prioratus, qui dependet ab abbatia Lætiensi, de quo sic Molanus, die 10. Julii: *Remanet autem Donum Petri, filia ecclesiæ Fisciacensis, & prioratus Lætiensis, quamvis ibi nullus monachus, sed sacerdos secularis, ut loquimur, commoretur.* Obiit S. Etto prope Avesnas in villa Fisciaco, ubi monasterium olim celeberrimum, nunc prioratus abbatiæ Lætiensis. Fisciaco Montes; deinde Lætias transvectus est. Ejus memoria celebratur in martyrologiis Benedictino & Gallicano, VI. idus Julii.

X. Fisciacum de quo supra in Dono Petri & apud Baldericum lib. 2. c. 34. numquid Ficanum est monasterium, de quo ita scribit Manasses ep. Camerac. ad Lambertum Atrebat. episc. *Vestræ sanctitati notificamus ecclesiam de Ficano, quia proprio caret pastore, nimis esse desolatam, ad cujus consolationem fratres ejusdem cœnobii quemdam Aquicincti monachum nomine Taimboldum in abbatem elegerunt* &c. Fescau.

Tom. V. Miscell. Baluz. p. 314.

XI. Ulmetum haud procul Mechlinia, sic dictum ob ulmorum eo in loco luxuriantium copiam, fuit olim cœnobium clericorum a S. Rumoldo prius archiepiscopo Dublinensi conditum ex liberalitate Adonis seu Odonis comitis ejusque conjugis Elizæ sub annum 756. De eo Baldericus lib. 2. c. 47. Primus abbas fuit S. Rumoldus martyrio coronatus an. 775.

Secundus S. Libertus filius prædictorum Odonis & Elizæ, quem adhuc vivens S. Rumoldus sibi subrogavit in regimine; martyrium & ipse passus est in Hasbania.

Quid sit abbatia S. Martini in suburbio Cameraci, quæ pro fundatione S. Sepulcri cessit, ignoramus; nisi forte hæc ipsa sit ecclesia S. Martini, quam ineunte seculo septimo fuisse abbatiam virginum, ubi corpus S. Maxellendis asservabatur, tradit Carpentarius.

Mir. Dipl. Belgic. p. 69.

Item quid sit abbatia Senefiensis recensita per domnum Franciscum de Bar priorem Aquicincti an. 1602. inter abbatias diœc. Camerac. nos latet.

Abbatiæ exstantes.

Ord. S. Bened.

Laubiensis, *Lobes.*
S. Gislenus, *S. Guislain.*
Crispinium, *Crespin.*
S. Dionysius in Broqueroia, *S. Denys de Mons.*
Hunocurtum, *Honnecourt.*
Altus-Mons, *Haumont.*
S. Sepulcrum, *S. Sepulcre.*
Lætiæ, *Liessies.*

Maricolæ;

Maricolæ, *Maroilles.*

S. Andreas de novo Castello, *S. André de Câteau Cambresis.*

Fidemium, *Femi.*

Feminarum.

S. Waltrudis parthenon Montensis, *S. Waudru de Mons.*

Melbodium, *Maubeuge.*

Gillengemium, *Gillenghem.*

B. Maria de Pace.

Ord. S. Aug.

Ord. S. Augustini.

S. Autbertus, *S. Aubert.*

S. Johannes Bapt. de Valencenis, *S. Jean de Valenciennes.*

Cantipratum, *Cantimpré.*

Vallis Mariana, *Val des Ecoliers.*

Feminarum.

Quercetum, *Le Quesnoi.*

Bethleem.

Ord. Cist.

Ord. Cisterciensis.

Camberona, *Cambron.*

Vallis-Cella, *Vaucelle.*

Feminarum.

Fontinella, *Fontenelle.*

Viridarium, *Nostre-Dame du Verger.*

Salicetum, seu B. Maria de Sarto, *le Sauchois.*

Oliva, *l'Olive*, ou *l'Hermitage.*

Spinosus locus, *Spinlieu*, ou *Espinlieu.*

Ord. Præmonstr.

Ord. Præmonstratensis.

Mons S. Martini, *Mont S. Martin proche le Catelet.*

S. Foillani, *S. Foillan.*

Bona Spes, *Bonne Esperance, proche Binche.*

Lobbes.

ABBATIA LAUBIENSIS.

Laubium seu Laubacum a Laubaco rivulo in Sabim * influente sic dictum, ex Fulcuino de gestis abbatum Laub. nobilis est abbatia monachorum ord. S. Benedicti, secundo milliari a Binchio Hannoniæ oppido, in ditione quidem Leodicensi, sed in diœcesi Camerac. cujus fundamenta jecit Landelinus B. Autberti Camerac. ep. discipulus an. 637. ex brevi chronico Lobiensi edito nuperrime tom. 3. Anecdotorum Martennii pag. 1411. cui satis concinunt Annales Hannoniæ p. 87. Verum ista fundatio differenda est ad annum saltem 639. cum ex Anonymo in ipsius Landelini vita, sub juniore Clodoveco facta legatur. Imo Cointius eandem rejicit in annum 654. In recensione monasteriorum & abbatiarum regni Lotharii, quorum facta est divisio inter Ludovicum & Carolum Franciæ reges an. 870. commemoratur Laubias *Lob* ad Sabim, estque in portione Caroli; de quo monasterio Baldericus agit lib. 2. cap. 37. Abbatum index nunc primum

* La Sambre.

Cap. 1. t. VI. Spicil. p. 544.

Mir. cod. Donat. p. 82.

A in lucem prodit, contextus maxime ex lib. Fulcuini de gestis abbatum Laub. Spicil. tom. VI. & ex brevi chronico Lob. mox laudato.

SERIES ABBATUM.

I. Abbas S. Landelinus a S. Autberto Camerac. ep. e sacro fonte susceptus, cujus consilia respuens, sub Morosi nomine latrociniis vitam egit. At resipiscens filius prodigus ad patrem reversus est, a quo in monasterium retrusus est pœnitentiæ causa. Postea præmissis multis peregrinationibus ad SS. Apostolorum limina, plurimisque aliis bonis operibus, fit presbyter
B & verbum Dei disseminat. Laubiense tandem monasterium rudi opere inchoat an. 654. ex Cointio, & duo alia, scilicet Alnense & Waslarense 657. non longe a Laubiensi, quod præ ceteris ab eo dotatum est ex piorum principum munificentia. Inde tamen commigravit prope Valentianas, ubi quartum condidit monasterium, Crispinium dictum; quo in loco contemplationi totus deditus sanctissime obiit XVII. cal. Julii anni 686. * Exstat ipsius vita sec. 2. Ben. p. 873.

II. Domitianus a nullo, quod sciam, auctore commemoratur abbas, præterquam a Mabil-
C lonio ad an. 686. n. 55. qui tamen hoc retractare videtur, ad an. 697. n. 53. Et certe cum B. Landelino magistro suo Crispinii quiescit, quo secutus eum fuerat secedentem, celebraturque in fastis Belgicis X. cal. Julias. Vide eundem Mabill. ad an. 653. n. 28. Verumtamen quid vetat dicere ex sententia Mabillonii Domitianum a B. Landelino brevi morituro præfectum fuisse monasterio, quod administraverit annos tres, scilicet ad an. 689. quo S. Ursmarum legimus in chronico laudato ecclesiam Laubiensem regendam suscepisse, vel etiam annos quinque in sententia Cointii?

D III. S. Ursmarus an. 691. ex Cointio cum abbatis tum episcopi titulo exornatur, cui tantum debet Laubiense monasterium, ut ipsum pro primo abbate statuat Fulcuinus de gestis abbatum Laub. Sane ipsius cura, ecclesia nondum consecrata, dedicata est XVII. * cal. Septemb. an. 697. in honore SS. Apost. Petri & Pauli. Aliam quoque in monte condidit nomine B. Mariæ, ubi fidelium esset cœmeterium, & licitus esset feminarum accessus; nam a præcipuo templo eas arcebat S. Ursmarus, quod etiam cadaveribus pollui non sinebat. Eidem Fulcuinus tribuit constructionem tum Alnensis, quod subjecit
E Laubiensi, tum Waslarensis monasterii, cui Dodonem præfecit, quia utrumque a S. Ursmaro incrementum accepit. Solutus est carnis ergastulo an. 713. * XIII. cal. Maii. Cujus consule vitam secul. III. Bened. p. 1. pag. 246. & seqq.

IV. S. Erminus seu Ermino ex nobili genere Francorum oriundus in vico pagi Laudunensis, cui nomen a S. alumno inditum, vulgo *S. Erme*, a Madelgario Laudunensi ep. fit presbyter; deinde a S. Ursmaro post promissionem factam observandæ regulæ, successor designatur. Mortuo itaque magistro onus abbatis Er-

* 685. ex Annal. Hann. p. 80. 691. ex Cointio.

Annal. Ben. tom. 1. p. 580.

* Ita Spicil. tom. VI. p. 548. VI. ex chron laudato al. VII. quæ incidebat in diem Dominicam.

* al. 712. ex brevi chron. Elnon tom. 3. Anecdot.

mino imponitur cum dignitate episcopi. Pastorali munere optime defunctus magna floruit sanctitate, nec spiritu prophetiæ caruit. Ipsi contemplativam vitam quærenti coadjutores fuere eximii viri Abel, Wigisus & Amulwinus episcopi, necnon Dodo postea Wallarensis abbas. Migravit ad Dominum Erminus VII. * cal. Maii an. 737.* cujus vitam ab Ansone VII. abbate Laubiensi elucubratam primus edidit Mabillonius, secul. III. Bened. I. part. p. 564.

* VIII. ex Fulcuino. * al. 736.

V. Theoduinus, sub quo, Karlomanno majore domus concedente, auctum est monasterium villa *Fontanas* dicta, an. 2. * Childerici. *Is est Karlomannus Pipini frater*, inquit Fulcuinus, ex quo id descripsimus, *qui relinquens operosam regni administrationem..... in Cassino monte monachus effectus est.* Omittitur hic abbas tum in chronico laudato, tum in floribus ecclesiæ Leod. Bartholomæi Fisen tom. 2. p. 221.

* Christi 745. ex Cointio.

VI. S. Theodulfus episcopus partim sub Pippino principe, post facto rege, & novem annis sub Carolo rege, postea vero imperatore, cœnobium rexit, auctum ejus temporibus multis prædiis. Subscripsit placito Attiniacensi an. 765. hoc modo: *Theodulfus episcopus de monasterio Laubias.* Ei Anso tunc monachus, ejusque postea successor libellum inscripsit de vita S. Ursmari. Obiit die festivitatis S. Johannis Baptistæ an. 776.*

* 766. ex Flor. eccl. Leod. 777 ex Cointio. Secul. III. Bened. p. 1. p. 246.

VII. Anso vel Ansus abbas tantum, non episcopus, ut antecessores, scripsit priusquam abbas fieret acta SS. Ursmari & Ermini rudi stylo. Obiit eo anno, quo Carolus magnus imperator est renuntiatus, nimirum 800.* Post Ansonem invasit monasterium

* 790. ex Flor. eccl. Leod. 801 ex Cointio.

VIII. Hildricus seu Hildericus, qui interfuit synodo in ecclesia Noviomensi celebratæ a Wlfario metropolita Remensi an. 814. ex Cointio ad hunc annum.

IX. Ramnericus tempore Ludovici Augusti. Deinde successit

X. Folradus seu Fulradus piissimus abbas, Ramnerici nepos ex sorore, ut putat Mabillonius, etsi apud Fulcuinum legatur avunculus Ramnerici. Ejus pater erat Hieronymus Caroli Magni patruus,ª inquit Mabillonius. In inscriptione turris S. Quintini, cujus erat abbas Fulradus, legebatur:

Namque huic (Fulrado) *Hieronymus; Carolus pater exstitit illi* (Hieronymo)

Qui propriæ specimen gentis ad alta tulit,

Bella gerens pacemque tuens, qui culmina regni

Ad prolem misit auxiliante Deo.

An. 823. elevari curavit Fulradus corpus S. Ursmari & triennio post obiit. Porro Ansegisus quem nonnulli perperam confundunt cum Senonensi archipræsule; quique Caroli Magni, & nonnulla Ludovici capitula in quatuor libros digessit, annumeratur a quibusdam, abbatibus Laubiensibus. Sed hic fuit abbas Luxoviensis non Laubiensis, vide tom. I. veteris Gall. Chr. Samm. p. 623. Obiisse creditur an. 833.

ª Filius, ex inscriptione hic apposita, e qua Fulcuinus concludit Folradum fuisse ex Karlo nepotem.

XI. Eggardus seu Hugardus *al.* Erardus electus an. 826. mortuus est 835. Cujus tempore ordinatio seu disciplinæ restitutio prima facta est in monasterio, agente Theoderico Cameracensi pontifice, Ludovico imper. adhuc superstite, inquit Fulcuinus.

XII. Harbertus & Hardebertus monachus Corbeiensis ab Imperatore Ludovico promotus, donavit ecclesiam insigni campana, plura collaturus, nisi pervasa fuisset hostiliter abbatia ab Hucberto, qui Harbertum Corbeiam redire coëgit. Id contigisse perhibetur anno 864. ex chronico laudato, quod etiam Hubertum invasorem testatur occisum. anno 868. Res monasterii dissipatas resarcire tantisper curavit Lotharius Imperator adhibito Johanne Cameracensi episcopo; sed præcipuus restaurator fuit Carolus Calvus, qui eidem præfecit abbatem filium Carolomannum, anno 870. ex eodem chronico.

XIII. Carolomannus simul abbas Reomaensis & Elnonensis ob defectionem a patre omnibus abbatiis privatur an. 870. & post tres annos a diaconatu dejicitur oculisque orbatur; cui Ludovicus Germaniæ rex Epternacense monasterium concessit, ubi paulo post moritur, ex Mabillonio. Sic autem habet laudatum chronicon. *An. 873. idem Carlomannus filius Caroli Calvi abbas Lob. & diaconus a patre excæcatur, & remanet abbatia in manu patris per annos 5. deinde in manu filii ejus Ludovici per annos 2. deinde in manu alterius Ludovici German. regis per annos 2. donec eam Hugoni filio Lotharii ex Valdrada dedit; qui Hugo abbas Lobiensis obiit 887.*

XIV. Franco Leodiensis episcopus, vir multæ nobilitatis & scientiæ, obtinuit abbatiam post Carlomannum ex Folquino lib. de Gestis abbatum Laubiensium, qui quidem Franco an. 888. jamdiu illam habere dicitur in beneficium, seu potius *visus est habere*, quam dicti principes vere tunc occupabant. Sed eam tandem hoc anno ab Arnulfo rege ad opus ecclesiæ Leodiensis postulavit, & consentientibus fratribus impetravit, conventione prius facta cum monachis, qua ipsis mediam partem permittebat, alteram sibi & suis clericis vendicabat, decimæ vero omnes *indominicatæ* ad portam monasterii cedebant pro pauperibus & peregrinis. Arnulfi ea de re diploma datum est XVII. cal. Decembris an. 888. indict. VII. anno 2. regni domini Arnulfi regis. Vitæ muneribus Franco defungitur, postquam plurima cœnobio acquisivit, an. 901. ex chronico laudato, ex aliis 903. Vide Mabill. secul. V. Bened. p. 896. & Gesta abbatum Laub. tom. VI. Spicil. pag. 561.

Mir. notit. eccl. Belg. p. 76.

XV. Stephanus simul abbas & episc. Leodiensis, vir litteratus dicitur, & ut canonicum decebat, religiosus; de quo plura in Leodii antistitibus.

XVI. Richarius jam abbas Andaginensis*, Stabulensis & Prumiensis, invito æmulo Hildui-

* S. Huberti

no abbas Laub. & episc. Leod. factus est, maxime auctoritate Johannis summi pontificis. At curam neglexit monasterii; atque sub eo apud Laubienses omnia fuere venalia. Post 22. annos episcopatus obiit an. 945. ex chronico laudato, *al.* circa hunc annum, in ecclesia S. Petri Leod. quam ipse construxerat, tumulatus.

XVII. Hugo monachus & abbas monasterii S. Maximini Treverensis, Richario in utraque abbatis & episcopi dignitate subrogatur; qui post duos annos moritur III. idus Aprilis *al.* IX. cal. Febr. 947.

XVIII. Farabertus cum esset jam abbas Prumiensis, Hugonis heres in utraque sede factus est, qui cuncta in monasterio fecit venalia. Tuncque corona regalis aurea miri operis & non minimi ponderis, gemmisque ornata confracta est & sublata. Obiit V. cal. Septemb. anno Domini 953.

XX. Ratherius monachus Laubiensis, postea Veronensis episcopus; inde pulsus fit abbas & episc. Leod. agente præsertim Brunone Colon. archiepiscopo ejus discipulo, Othonis imperatoris fratre. Sed cum Nativitatem Domini Laubiis celebraret (an. 955.) Baldricus facta Leodii gravissima conspiratione, sedem episcopalem invasit, cui cedere coactus Ratherius rursus ecclesiæ Veronensi restituitur. Vide ipsius vitam secul. V. Bened. p. 478.

XXI. Baldricus in gratiam Ragineri comitis avunculi sui, Erluino abbati Gemblacensi dat cœnobium Laubiense regendum. Mortuus est an. 959. ex brevi chronico Lob.

XXII. Erluinus exosus fratribus, quos ad meliorem frugem revocare satagebat, ab iisdem fustibus cæsus, exoculatus, parteque linguæ abscissa, se subducere cogitur. Hæc passus est III. cal. Novembris an. 958. * (*957. ex brevi chronico.)

XXIII. Aletrannus *al.* Alteranus præficitur abbas ab Euracro seu Eraclio Leodiensi episcopo, * (* Obiit hic ep an. 971 ex brevi chronico.) qui passus est Laubienses a suo abbate regi, restituitque cœnobio villas multas. Sub hoc abbate refloruit monasterium. At post 5. annos, cum biennio paralysi laborasset, in magna spe futuræ gloriæ defunctus est III. nonas Novembris anno 965. de quo vide secul. V. Bened. p. 483.

XXIV. Folcuinus seu Fulcuinus monachus Bertinianus, scriptor gestorum abbatum Laubiensium, fit abbas tum electione fratrum, tum auctoritate Euracri Leodiensis episcopi, ordinaturque ab Ingranno Cameracensi, die natali Domini. Sed multa patitur maxime a Ratherio Veronensi ep. qui Verona iterum relicta Laubias rediit, & fortasse pro abbate haberi cupiebat. Hinc fratrum consensu Fulcuinus ei cessit villas Stratam, Gosiniacas, abbatiolam S. Ursmari & Wallare monasterium. Quibus non contentus Ratherius invasit monasterium, quod more castrorum munivit. Ope tamen Notkeri Leod. episcopi pax est facta, & Ratherius excessit e cœnobio; qui postea apud Namurcum obiit, Laubiis tamen habuit sepulturam in ecclesia S. Ursmari, an. 974. Fulcuinus adeptus liberam possessionem, multa præstitit in augmentum & restaurationem monasterii. Pro maximo censeri debet quod obtinuit a Leod. episcopis, confirmante Johanne papa, ut a suo abbate gubernaretur, nec amplius Leodiensibus præsulibus subditum foret, qui a tempore Franconis illud regebant per decanos aut præpositos. Obiit Fulcuinus an. 990. XVI. cal. Octobris, sepultus in ecclesia B. Ursmari, ad aquilonarem ejusdem ecclesiæ partem, secus Ratherium episcopum.

XXV. Harigerus, Herigerus & Herigerius Laubiensis monachus, postquam aliquandiu a Folcuini obitu vacavit sedes abbatialis, ut discimus ex epistola quam ejus loci monachi scripsere Rothardo Camerac. & Notkero Leodicensi episcopis super electione Herigeri monachi, quam ab eis confirmari postulant, (Exstat. lib. 1. chron. Camerac. c. 105.) consecratur abbas die festo S. Thomæ * (* In Natali Domini, ex brevi chron.) an. 991. Scripsit gesta pontificum Leod. librum * (* Mabill. tom. 1. Analect.) de corpore & sanguine Domini, diu notum sub titulo Anonymi Cellotiani, qui eum edidit ad calcem historiæ Gottescalci; de vita & miraculis S. Ursmari; vitas S. Berlendis virginis & S. Laudtaldi; dialogum de dissonantia ecclesiæ de Adventu Domini; epistolam ad Hugonem de quibusdam quæstionibus. Oratorium construxit ad occidentalem ecclesiæ plagam, quod a Notgero episcopo, cui carus imprimis & familiaris fuit, consecrari fecit. Denique obiit an. 1007. pridie cal. Nov. * (* al. 30. Octob.) sepultus in ecclesia S. Ursmari ante altare S. Thomæ apostoli, quod ipse construxerat.

XXVI. Ingobrandus seu Engelbrandus, in Herigeri abbatis locum subrogatus est, qui anno 13. * (* 1010. ex brevi chronico.) ordinationis suæ a Wolbodone ep. Leod. & a Gerardo Camerac. ejectus, Ricardo abbati Virdunensi locum fecit. (Balderic. lib. 3. c. XVI.) Obiit autem decimo ejectionis suæ anno * (* 1030. ex brevi chronico.) apud Stabulaus, sepultusque est ad australem ejusdem principalis ecclesiæ partem.

XXVII. Ricardus venerabilis abbas Virdunensis Wolbodone jubente, non Baldrico, ut legitur apud Hugonem Flaviniac. * (* Tom. 1. biblioth. Labb. p. 168.) abbatiam Lobiensem regendam suscepit X. cal. Octob. quam anno regiminis sui duodecimo * (* 1028. aut 29. ibid. p. 181. al. 1032. vel 1033.) resignavit in manus Reginaldi episcopi Leod. (non Durandi, ut habet idem Hugo Flaviniac. * (* Ibid p. 181.)) cujus in offensam incurrerat, ob Stephani abb. S. Laurentii negotium, de quo in hac abbatia videbimus. Consule secul. VI. Bened. p. 2. p. 563.

XXVIII. Hugo vir non minus scientia quam religione insignis, suffragiis monachorum in antistitem eligitur, & die festo Pentecostes benedictionis munus consequitur. Porro hic est Hugo, quem Herigerus olim abbas studiorum socium habuit, & ad quem libellum de quibusdam quæstionibus scripsisse traditur. Idem anno suæ ordinationis nono, inquit continuator gestorum abbatum Laub. (*al.* quarto) qui erat ab Incarnatione Domini 1036. * (Spicil. tom. VI. p. 593. *al. 1037.) tertio dedicari ecclesiam Lobiensem curavit, etsi necdum perfectam idibus Febr. * (* Januarii, ex brevi chronico.) a Reginardo Leodiensi & Gerardo Cameracensi episcopis. Præfuit autem Hugo annis 21. obiitque anno Incarnationis

Dominicæ 1053. sepultus secus Fulcuinum atque Ratherium. Vide secul. VI. Bened. p. 2. p. 967.

XXIX. Adelardus seu Alardus Hugoni mortuo suffectus est, vir probus, prudens ac modestus, unde & a Theoderico Laubiensi monacho, ac post Andaginensi Abbate præ ceteris dilectus. Regere cœpit temporibus difficillimis, bello nimirum sæviente Henricum inter imperatorem & Balduinum seniorem comitem, quibus demum pacatioribus factis, interruptam ecclesiæ structuram consummavit, eique ab occidentali parte novum in honorem S. Johannis Bapt. oratorium adjunxit. Nominatur Alardus in privilegio quod Lietbertus ep. Camerac. monasterio Einhamensi largitus est an. 1064. Denique obiit in senectute bona 1076. vel 1077. *al.* 1078.* idibus Januarii, sepultus ante gradus presbyterii veteris ecclesiæ S. Ursmari. [a]

Mir. notit. eccl. Belg. p. 178.

* *Ex chronico laudato*

XXX. Arnulfus in regimine successit, sed plane dissimili; abbas enim per ambitionem factus, Oibaldum Camerac. archidiaconum, cujus maxime industria nomen abbatis adeptus erat, præpositum monasterii & quasi coabbatem sibi adscivit, qui ambo sacri illius loci bona dilapidarunt, qua de re Laubienses conquesti sunt, scripta epistola ad Otbertum Leodic. episcopum. Ceterum Arnulfus recensetur inter abbates qui concilio Compendiensi adfuerunt an. 1085. Fato concessit an. 1094. secus Adelardum bonæ memoriæ abbatem tumulatus.

Spicil. tom. VI. p. 598.

Spicil. tom. a p. 599.

XXXI. Folcardus & Fulcardus præfecturam iniit an. 1094. qui, cum victus ac vestitus fratribus nostris, inquit ipse, Deo jugiter famulantibus non sufficerent, quidquid prædii habebat in vico *Moringhem*, Benzoni de Hermes & uxori ejus Odæ, cum filiis filiabusque eorum vendere decrevit *anno 1100. indict. X.* * *tempore Henrici Imper. quo a papa Paschali discordante episcopus Cameraco defuit.* [b] Memoratur anno seq. in privilegio quod Henricus Imp. huic monasterio concessit, seu potius confirmavit, viso prius libello supplici ab eodem abbate sibi oblato. Hic optimus abbas, postquam annis tredecim præfuisset, obiit in senectute bona an. 1107. & sepultus est secus antecessorem suum in ecclesia S. Ursmari ante gradum chori.

* *al.* VIII. *Mir. notit. eccl. Belgii p. 691.*

b *Ibid. p. 275. & 276. & Spicil. tom. VI. p. 601. & seqq.*

XXXII. Walterius seu Walterus in locum Fulcardi substitutus est, cujus anno secundo Laubiensis ecclesia tertium, seu potius quartum dedicata est III. cal. Octobris, propter altare loco motum. Testis legitur an. 1112. in charta Odonis ep. Camerac. pro Nivellensi ecclesia; & 1123. in litteris Burchardi sedis ejusdem antistitis pro S. Dionysio de Broqueroia. Cum autem circa hæc tempora, quædam renovatio monastici ordinis in cunctis fere provinciæ monasteriis fieret, tentata etiam Laubiensium reformatio per Leodicenses S. Jacobi & S. Laurentii monachos, sed irrito conatu. At non ita multo post res eo devenit, agente præ aliis Remensi archiepiscopo, ut amoto Walterio abbate, alter in ejus locum subrogaretur. Itaque cessit abbatia, sive ut verbis utar brevis chronici, *abbatia Rhemis* * *relaxatur an. 1129.* & in quamdam monasterii villam secessit, ex cujus reditibus necessaria ei vitæ subsidia conferebantur. Tum vero certi Laubienses, quod alienum abbatem ipsis præponere vellent, unum e suis elegerunt, qui missus Romam & a summo pontifice confirmatus, paulo post reditum suum, ante benedictionem morte interceptus est. Walterius autem quinque ab ordinatione Leonii, qui sequitur, mensibus, cum 23. annis præfuisset, defungitur, sepultus ante altare S. Ursmari.

Mir. notit. p. 296. Ibid. p. 305.

* *al.* In concilio Remensi.

XXXIII. Leonius monachus Aquicinctinus, tunc prior triginta ferme monachorum in cella Hesdiniensi, cum assensu Laubiensium eligitur in abbatem an. 1131. qui per episcopum Leodiensem investitus, a Cameracensi benedictionem percepit. Ejus temporibus Innocentius papa violentia Petri Leonis ab Italia pulsus Lobias divertit, ubi honorifice susceptus est; qui beneficii memor privilegium dedit. Memoratur Leonius in instrumentis anni 1135. & anni XIII. episcopatus Simonis Tornac. antistitis, hoc est 1136. cumque intus & exterius rebus pro tempore utiliter ordinatis, decem * annis præfuisset, ad S. Bertini regimen traductus est. *

* *al.* septem.

* 1137. *ex brevi chronico, al.* 1138.

XXXIV. Lambertus I. ex Laubiensi monacho in priorem Crispinii ab Algoto abbate assumtus, evehitur ad abbatiam Laubiensem anno saltem 1139. quo præsens cum aliis abbatibus [a] apud Resbacum, rescriptum accepit ab Innocentio II. Tanta vero passus est vir per omnia meritissimus a suo priore, cum quo & in seculo conversatus & a seculo erat conversus, ut pene abbatiam dimiserit. Nec illa perturbatio cessavit, donec ille prior in Aldeburgensem assumeretur abbatem. Tunc igitur tranquillior factus, invasores bonorum monasterii graviter insectatus est, quos inter castellanum Tudiniensem & advocatum Lobiensis ecclesiæ Rogerium, & Nicolaum Avesnensem censuris ecclesiasticis ad plenam restitutionem coëgit. Sub hæc tempora cuidam viro apostolico, Arnulfo nomine, ad iter Jerosolymitanum Christianos adhortanti, propter suam utriusque linguæ, videlicet Teutonicæ & Romanæ facundiam, socius itineris ac prædicationis aliquanto tempore adjunctus est. Subscripsit 1144. chartæ Nicolai ep. Camerac. pro monasterio S. Sepulcri; morte immatura præreptus est an. 1149. * (postquam annis fere tredecim non minus profuisset quam præfuisset, inquit chronographus abbatum Laubiens. tom. VI. Spicil. p. 628.) ac sepultus in medio ecclesiæ S. Ursinari ante altare S. Johannis Bapt.

* *Fissen. flor. eccl. Leod. p. 404. Ita etiam breve chronicon.*

XXXV. Franco II. Laubiis a puero religio-

[a] Alardus abbas Laub. adfuit an. 1090. synodo Atrebat. vide Locr. ad hunc an p. 226. Sed huic scriptori minime credendum sine probatis testibus loquenti.

[b] Ita Fulcardus abbas a Miræo relatus; tunc tamen Cameraci sedebat episcopus Manasses, sed non pacifice.

[a] R. Latiniac. J. Caziac. H. S. Theoderici. Goz Aquicinct. W. Lætiensi, L. Lobiensi, P. S. Sepulcri, Ser. S. Luciani, T. S. Eligii, G. S. Nicolai de saltu, Absalone, S. Amandi.

se educatus, Lauduni postea summorum tunc temporis magistrorum in sacrarum lectione scripturarum discipulus factus est, ubi tantum profecit, ut ipse reversus magistri apud suos laudem promeruerit. Sed cum rerum mutatio in adventu Leonii abbatis fieret, nempe studio scholarum interdicto, secessit ad prioratum S. Nicolai in nemore, seu in sylva ab ecclesia Bonæ-spei dependentem, inquit Egidius Waulde in suo chronico Laubiensi ad an. 1149. ubi tanto virtutum splendore enituit, ut in priorem S. Johannis Tervanensis, dein S. Johannis Florinensis, & postea Laubiensem assumtus, tum demum pari omnium voto abbatis quoque dignitatem adeptus sit. Subscripsit an. 1150. chartæ Balduini comitis Hannoniæ pro cœnobio Bonæ-spei. Anno suæ ordinationis secundo, Christi 1150. ex brevi chronico, litem habuit adversus clericos Anthonienses, pro qua finienda Romanum pontificem adiit, qui hanc Samsoni Remorum archiepiscopo commisit. Obiit autem Franco anno sui
al. 1163. regiminis undecimo, 1159. * IV. cal. Nov. ex brevi chronico, sepultus in ecclesia S. Ursmari, in medio ecclesiæ principalis, juxta prædecessorem suum bonæ memoriæ Lambertum.

XXXVI. Johannes I. Aloysii Atrebatensis episcopi nepos in abbatem electus est exeunte
Tab. S. Remigii. anno 1159. Quædam permutavit cum Radulfo abbate Vallis-claræ an. 1176. Idem reperitur in charta Balduini comitis Hannoniæ pro Viconia, cui etiam subscripserunt Hugo S. Amandi, Fulco Hasnoniensis, Philippus Bonæ-spei & Balduinus Crispiniensis abbates. Abdicavit 1179. mense
Spicil. tom. VI. p. 636. Decembri, ordinationis suæ anno XX. ex brevi chronico, obiitque 2. cal. Julii, ex gestis abb. Laub.

XXXVII. Lambertus II. abbas S. Gisleni
** al. Lobium occupavit, quod vim innuit.* fit etiam abbas Lobiensis * an. 1180. mense Martio, at post septem menses cedere cogitur, sola S. Gisleni abbatia retenta, ita jubente Guillelmo Remensi archiep.

XXXVIII. Werricus an. 1181. abbas insti-
Breve chron. tutus, anno seq. Romam petiit. An. 1185. renovatur dedicatio altaris sepulcri, in medio ecclesiæ principalis Lobbiensis, a Rogero Camera-
Ibid. censi episcopo. Reperitur etiam Werricus 1193. 1195. in chartul. Alnensi & 1200. Vivis excessit 1209. abdicato regimine, ut liquet ex dicendis.

Ibid. XXXIX. Robertus Broniensis abbas, effici-
** al. 1201.* citur abbas Lob. an. 1204. * memoratur 1211. in chartul. eccl. cathedr. Tornac. & 1212. in tabulario S. Remigii. Adfuit concilio Romano
Ibid. 1215. Ejus obitus varie connotatur, in brevi chronico 1221. cum esset abbas simul Bron. & Lobiensis. 1217. in gestis abbatum Lob. cum
Spicil. tom. VI. pag. 637. utrumque monasterium 20. annorum spatio plurimis auxisset beneficiis, & ædificiis exornasset; ac denique anno 1222. legimus alicubi cum abdicasse.

XL. Hubertus præpositus S. Gisleni cessit an. 1223. post quindecim menses regiminis, ac rediit Fusniacum, unde primum venerat. Ita breve chronicon, quod sequimur; gesta enim

A abbatum Lob. longe aberrant, cum tradunt eum obiisse VII. idus Maii an. 1232. postquam annis quindecim præfuisset.

XLI. Radulfus I. monachus Laub. & præpositus Monasteriensis obiisse fertur an. 1227.

XLII. Walterus II. de Grart abbas Maricol. successit an. 1227. qui sane hoc anno reperitur in chartul. Alnensi; sed quinque mensibus elapsis rejicitur, quod utramque dignitatem retineret. Is est haud dubie Walterus, qui in eodem chronico, unde mox dicta eruimus, resignasse dicitur an. 1229. quod quidem facile componitur, dicendo nonnisi hoc anno ipsum
B acquievisse suæ exauctorationi.

XLIII. Thomas præpositus Laub. memoratur abbas an. 1229. in chartul. S. Dionysii de Broqueroia, 1230. in tabul. eccl. cathedr. Tornac. & insuper annis 1232. & 1236. Cessit autem an. 1246.

XLIV. Bartholomæus I. monachus S. Remigii Remensis, Thomæ datus est successor in regimine Laubiensis monasterii, quo per annos 37. gubernato defunctus est IX. cal. Junii *Spicil. t. VI. p. 637.*
1279. ex gestis abb. Laub. 1281. ex brevi chronico. Mendose vero dicitur Bertrannus in transactione cum Margareta comitissa 1260.

C XLV. Radulfus II. dignitati suæ nuntium remisit an. 1284. ex brevi chronico, quam e contra tenuisse annis 20. tandemque obiisse XIV. cal. Septemb. an. 1299. gesta abbatum Laub. *Ibid.*
testantur.

XLVI. Thomas II. successit, mortuus 1287.

XLVII. Walterus III. cessit post annum.

XLVIII. Philippus cessit quoque 1290.

XLIX. Jacobus a Binchio moritur 1313.

L. Johannes II. an. 1313. die 13. Aug. *Annal. Hann. pag. 323.*
corpus S. Waldetrudis ex veteri capsa in novam decentiorem transtulit. Vita privatus est 1319.

D LI. Nicasius fato fungitur 1344.

LII. Guillelmus I. diem supremum obiit anno 1359.

LIII. Petrus I. vivere desiit 1365. attamen legimus in schedis Baluzianis Stephano abbati S. Illidii translato ad Massiliensem S. Victoris abbatiam anno 2. Urbani V. successisse in abbatia S. Illidii Petrum abb. Lobiensem.

LIV. Petrus II. occurrit 1372.

LV. Nicolaus 1374. ex Floribus eccl. Leod. quem gesta abbatum Laubiens. sedisse produnt octodecim mensibus.

LVI. Johannes III. Lotharingus ex hac vita
E migravit 1389.

LVII. Bertrandus fato concessit an. 1410.

LVIII. N. de Montignies antea monachus Altimontensis.

LIX. Egidius transigit an. 1411. cum Johanne abbate S. Gisleni. Postea creatus abbas Altimont. utrumque retinuit monasterium. Mortem oppetiit 1447.

LX. Johannes IV. ab Anselino, & ipse Altimontensis cœnobita, moritur 1472.

LXI. Johannes V. ab Essen monachus Affligemiensis cessit an. 1496.

LXII. Guillelmus II. Cordier S. Gisleni monachus, vir bonus & prudens obiit 1523. vel 1522. ex epitaphio quod sequitur:

Hoc tegitur saxo quondam venerabilis abbas
Noster Guillelmus nomine Corderius.
Hic fuit immenso dum vixit dignus honore;
Nam decus & speculum religionis erat.
Anno milleno & quingento bis duodeno
Bino secluso, fata superna tulit.

LXIII. Guillelmus III. Caulier e monacho Vedastino, Broniensis primum, tum ex coadjutore Lobiensis abbas, totum hocce monasterium, cum insigni bibliotheca, an. 1546. fortuito incendio absumtum restauravit, positisque an. 1550. novi templi fundamentis, fato præripitur. Cui sequens appositum est epitaphium:

Abbatum splendor, veræ pietatis imago
Guillelmus Caulier clauditur hoc lapide.
Æternam laudem cui Laubica claustra rependunt,
Quæ studio ipsius facta fuere nova.
Tres annos novies pastoris munere functus,
Vivit apud superos præmia digna ferens.

LXIV. Dominicus Chapron *al.* Capron sacræ theologiæ doctor, & quondam prior Dominicanorum Atrebat. eligitur abbas Lob. agente imprimis domino Thouca ejusdem ordinis alumno, imperatori Carolo V. a confessionibus, probante Clemente VII. summo pontifice, & jubente ut habitu sumto vota nuncuparet secundum leges S. Benedicti. Hic magnificum illud quod hodie stat templum exstruxit, obiitque an. 1570. ut liquet ex epitaphio sequenti.

Domino Dominico Caputio Attrebati, qui abbatiam Lobbii per XX. annos magna cum laude rexit, & præter cetera templum novum a fundamentis exstruxit, D. Erminus Fransoys Attrebas, successor ejus gratitudinis ergo posuit 1570.

LXV. Erminus II. Fransoys Attrebas, monachus Lobiensis, ecclesiam a decessore nuper ædificatam magno splendore ac decore exornanavit, pavimento stravit, frontispicium chori insigne erexit, ac insuper condidit refectorium, vir ob ista præclare facta jure commendandus, sed maxime quod observantiæ regularis, divinique præsertim officii studiosissimus fuerit. Obiit decrepitus an. 1598. ut habet charta ex cœnobio Lobiensi ad Aquicinctinos missa hoc tenore:

Quinto calendas Junii anni præsentis MDXCVIII. in monasterio nostro S. Petri apud Lobias, ord. divi Benedicti, Cameracensis diœcesis, e vivis excessit R. pater & abbas noster D. Erminus Fransoys, qui exactis in prælaturæ officio XXVIII. annis, & strenue sibi commisso munere perfunctus, singulare nobis reliquit abstinentiæ & pietatis exemplum &c.

LXVI. Michael Willac *al.* Walac postquam coadjutoris officium 18. annis administrasset, ac tandem dignitatem abbatialem fuisset assecutus, vita functus est anno ætatis suæ LX. præfecturæ vero III. anno Domini M. DC. die 12. mensis Octobris.

LXVII. Guillelmus III. Gilbertus *al.* Gilbart Binchiensis, nominatus abbas, nondum obtinuerat a curia Romana electionis suæ confirmationem mense Julio anni 1601. qua tandem obtenta benedictionem percepit 17. Februarii 1602. a nuntio apostolico Tarentino archiep. Mortuus est autem die 1. Maii anni 1628.

LXVIII. Raphael Baccart e priore abbas eligitur die 8. Maii ejusdem anni præsentibus nuntio apostolico Petro Caraffa, & abbatibus Alnensi & Lætiensi. E medio sublatus est 1641.* die XI. Aprilis. (*al. 1640. XV. cal. Apr.)

LXIX. Bartholomæus II. de Boussu electus in præsentia illustrissimi D. Francisci Vanderburg, & abbatum Alnensis & Lætiensis, jacet in crypta subterranea, cum hoc epitaphio:

Hic jacet depositum reverendi domini D. Bartholomæi de Boussu abbatis Lobbiensis, qui annis novem cum laude præfuit. Obiit anno 1650. sexto calendas Maii, expectans beatam requiem.

LXX. Lambertus I. Veris *al.* Veni.

LXXI. Petrus II. de la Hamaide, hi duo tali decorantur epitaphio:

Hic jacent R. P. domini D. Lambertus Veris & Petrus de la Hamaide abbates Lobbienses. Requiescant in pace.

LXXIII. Augustinus * Jonneaux obiit an. 1707. hoc epitaphio teste: (*al. Johannes.)

Hic jacet reverendissimus dominus D. Augustinus Jonneaux abbas Lobbiensis, qui obiit XXV. Junii 1707. Orate pro eo, ut requiescat in pace.

LXXXIII. Ursmarus Lancelot *al.* Rancelot hoc ipso anno 1707. abbas instituitur.

S. GISLENI ABBATIA.

SANCTI GISLENI cœnobium a sancto conditore nomen sortitum (prius enim Cella dicebatur, & locus ubi conditum, Ursidongus, ut palam fit ex charta Ottonis Imp. ampliori, quam Miræus edidit a nobis recusa) monachorum est ordinis S. Benedicti, situm ad Hainam fluvium, inter Montes Hannoniæ & Valentianas; quod urbi haud ignobili, Gislenopolis nomen dedit. Hujus vero cœnobii ita meminit Baldericus lib. 2. cap. 40. *Non procul a Castriloco, videlicet in loco, quem dicunt Cellam, monasterium est monachorum S. Gislani; iste nimirum angelica visione monitus ab Athenis digressus cursum suæ peregrinationis in istam partem direxit, illudque monasterium auctoritate S. Autberti, sed & S. Waldetrude, cui tunc temporis familiari dilectione inhæserat, opitulante fundavit.* Verumtamen ex charta Ottonis superius memorata discimus, hunc locum a Dagoberto rege cum B. Gislano *ad unguem perductum*, & regia munificentia ampliatum, S. Otbertum cum B. Amando in honorem apostolorum Petri & Pauli dedicasse. Varias ejusdem fortunas proferemus, abbatum historiam excurrendo.

(S. Guillain) (Chap. XIII. col. 15.) (An. 651. ex Cointio.)

SERIES ABBATUM.

I. SANCTUS GISLENUS seu GHISLENUS primus auctor primusque abbas hujus cœnobii, per annos triginta, ut fertur, adfuisse legitur benedictioni abbatiali S. Vincentii fundatoris Altimontis circa an. 646. melius 653. ex Cointio. Exstat vita S. Gisleni secul. 2. Bened. p. 788. ex cujus contextu Mabillonius conjicit ejus obitum contigisse circa an. 681. * nimirum paulo post mortem S. Amandi, & paulo ante S. Aldegundis decessum; ubi retractasse videtur quod tomo 1. annal. dixerat, S. Gislenum beatæ Aldegundi superstitem fuisse. Colitur vero die 9. Octobris; cujus postea corpus loco movit Halitgarius Camerac. episcopus ad novæ ecclesiæ dedicationem quæ facta est VIII. cal. Aug. tempore Ludovici Pii: Denique an. 925. Stephanus ep. Camerac. sacras ipsius reliquias venerationi populorum undique concurrentium exposuit, vide Bailletum.

Annal. Han. p. 96. — ** An. 687. ex Cointio.* — *Ad an. 681. pag. 561.*

II. Elefas seu Elefans, hujus loci alumnus, cum esset Caroli magni * consanguineus, jamque *multarum abbatiarum rector, & regularis normæ servantissimus*, hanc ipsam abbatiam regendam servandamque suscepit ab eodem Carolo, cujus etiam sumptibus basilicam nobiliori fabrica renovavit, & per Halitgarium Camerac. episc. dedicari curavit, imperante Ludovico. Idem Elefans cellam S. Gisleni in villa pagi Suessionici, Alamannis dicta, erexisse ac dotasse memoratur, quam postea Carolus Croyus episc. Tornac. & abbas S. Gisleni abalienavit. Deinde Normanni funditus everterunt monasterium, quod tamen processu temporis utcumque reparatum, clerici occuparunt, donec satagentibus Gisleberto duce Lotharingiæ, Rainerio comite Hainonensi ac Fulberto Camerac. pontifice monachis restitutum fuit.

** Nepos; ex annal. Han. p. 127.* — *Secul. 2. Bened. p. 796.*

III. S. Gerardus cœnobii Broniensis fundator, ac plurimorum aliorum reformator, hujusce præfecturam iniit circa 934. Certe ante an. 937. quo Gislebertus decessit, at non ante an. 933. quo Fulbertus Camerac. ep. ab Artaldo Remensi pontifice ordinatus fuit. Mox autem ejectis canonicis seu clericis disciplinam ibi monasticam restituit, quæ hucusque illibata sub felicibus reformatæ congregationis S. Placidi auspiciis perseverat. Obiit S. Gerardus an. 959. ex annalibus Hannoniæ Vinchantii, & ex Sigeberti chronico; aiunt tamen sepulcri marmorei inscriptionem notare annum 958.

Ex Mabill. tom. III. annal. ad an. 935. p. 61.

IV. Wido I. successit S. Gerardo, ex annal. Hannoniæ Vinchantii. Illum ferunt ab Ottone I. imperatore privilegium obtinuisse, datum an. 965. indict. XII. *lege* VIII. Sed in hac charta tum a Miræo, tum a nobis edita nomen abbatis reticetur.

Pag. 128. — *Ch. XII. col. 15.*

V. Simon, de quo in libro miraculorum S. Gisleni, sedebat jam anno saltem 976. Memoratur an. 988. in libello cui titulus, *Cœnobiarchia Gisleniana*, typis Duacensibus edito 1641. ubi S. Gerardi successor appellatur. Obiit vero 1015. ex Mabillonio. Hic seculariter vivens res ecclesiæ distrahebat, ita ut post ejus excessum, cogente pauperie vix quatuor monachi remanerent. Ita Baldericus lib. 3. cap. 20. Vide annales Hannoniæ Guisii tom. 2. lib. 16. cap. 13.

Secul. 2. Bened. pag. 799. — *Ibid. pag. 789.*

VI. Wenricus, seu Henricus quem Baldericus loco mox citato *virum sanctum appellat*, assumtus est in abbatem, opitulante præsertim Gerardo Cameracensi pontifice, qui hunc Imperatori obtulit dignitate donandum, an 1015. *al.* 1018. Ceterum hoc anno S. Henricus imperator monasterii possessiones confirmavit, cujus rei exstat diploma apud Mir. notit. eccles. p. 143. Vivis excessit octavo sui regiminis anno, quem pro varia illud inchoandi ratione alii ad annum Christi 1023. alii ad 1026. referunt.

VII. Guido II. ex præfato libello abbas constitutus est inscio Imperatore, auctoritate videlicet comitis Hannoniæ, qui monasterii dominium usurpaverat. Præfuisse vero dicitur aliquot annis, eique successisse ejusdem comitis ope

VIII. Hilfridus, postea deturbatus a Gerardo Camerac. episcopo. Ita etiam Vinchantius in annal. Hannoniæ p 128. & Baldericus lib. 3. cap. 21. qui duos Wenrici successores a Gerardo episcopo rejectos tradit; tumque ipso monente Herbrandum substitutum fuisse ab Imperatore.

IX. S. Poppo monasterium hoc suscepit suis legibus informandum, ut alia plurima, an. 1029. qui sibi mox * Heribrandum subrogavit; ita tamen ut primas semper obtinuisse videatur. Anno siquidem 1034. Conradus imperator Popponis abbatis Stabulensis, & aliorum rogatu, monasterium S. Gisleni in protectionem suscepit. Itemque anno 1040. Henricus III. Romanorum rex ob interventum & petitionem Gerardi Cameracensis episcopi, atque Popponis abbatis, pauperi monasterio S. Gisleni comitatum Basilicarum concessit, litteris datis Leodii, quas vide inter instrumenta.

** An. 1030.* — *Mir. notit. eccl. pag. 154.* — *Ch. XIII. col. 16.*

X. Herbrandus & Heribrandus de quo in vita S. Popponis secul. VI. Bened. p. 1. pag. 585. & apud Baldericum lib. 3. cap. 21. an. 1035. cum suis fratribus corpus B. Gisleni deferentibus, adiit Conradum imperatorem, post vastationem sui loci ejus opem imploraturus, a quo benignissime recreati, & munificentiis regiis ditati ad suum cœnobium redierunt, ex lib. miracul. S. Gisleni sec. 2. Bened. p. 799. ipsum obiisse tradit Vinchantius an. 1037. * *al.* 1040. vel 1045.

** Annal. Hann. p. 128.*

XI. Ratbodus sub quo Rainerus monachus Cellensis vitam & miracula S. Gisleni conscripsit, eique nuncupavit. Mortuus est an. 1042.

Ibid.

XII. Everinus obiisse dicitur a Vinchantio an. 1059. melius 1048. ex præfata cœnobiarchia Gisleniana, quæ in hoc tamen errat, quod viginti sex annos regiminis ei adscribat, cum sex tantum emensus fuerit.

Ibid.

XIII. Widricus I. seu Guidricus quem Vinchantius Everino perperam præponit, anno 1055. Balduinum comitem beneficum expertus est. Memoratur an. 1064. in charta Lietberti episcopi Cameracensis pro Einhamensi cœnobio; sub eo præsule adfuisse dicitur synodo provin-

Ibid. — *Mir. notit. eccles. p. 178.*

ciali eodem anno celebratæ. Reperitur adhuc duobus annis sequentibus, quorum altero, scilicet 1066. allodii de Bossuto confirmationem accepit ab eodem episcopo; ac denique 1068. in instrumento Einhamensi.

XIV. Folcardus adfuit an. 1070. dedicationi ecclesiæ Hasnoniensis, mortuus 1073. ex historia S. Gisleni MS. cui edita Gisleniana cœnobiarchia concinit, cum obiisse testatur post annos quinque regiminis. Vinchantius vero ipsius vitam producit ad an. 1078. *Annal. Hann. p. 128.*

XV. Guidricus II. disciplinæ regularis instaurator, sub quo Gerardus Camerac. episcopus statuta nonnulla pro Gislenensibus condidit an. 1078. Fato concessit 1081. calendis Aprilis.

XVI. Odwinus I. ex præposito factus abbas præfuit annis duodecim, obiitque an. 1093. *Ibid.*

XVII. Alardus præpositi fungebatur officio quando in abbatem electus est an. 1093. Ipso rogante Galcherus episcopus Camerac. altaria de Haltrigiis & de Guamiis Gislenensi monasterio concessit an. 1095. episcopatus sui primo, testibus Al. præposito S. Mariæ, Erleboldo decano, Adam abbate S. Auberti, Raginero S. Sepulcri, Goffrido de Novo-castello, Alberto de Maricolis & Guidrico de Altomonte. Adfuit eodem anno synodo Claromontanæ sub Urbano II. a quo & bullam protectionis obtinuit. Subscripsit 1107. chartæ Odonis seu Odoardi episcopi Camerac. pro ecclesia S. Johannis de Valencenis, a quo etiam præsule anno 1110. episcopatus ejus sexto altari de Hormith donatus est, testibus Erleboldo præposito & Erleboldo decano. Defunctus traditur 1112. *Mir. notit. eccles. p. 286.* *Annal. Hann. Vinch. p. 128.*

XVIII. Galbertus & Walbertus ex præposito præfuit ut abbas annos tres, usque ad an. 1115.

XIX. Oduinus II. seu Odoinus Walberti successor ordinatus fuit an. 1115. de quo vide Molanum in natalibus sanctorum Belgii 2. Maii. Is ad paschalem II. profectus litteras ab eodem ad S. Aibertum Crispinii monachum deferendas accepit. An. 1118. bullam a Gelasio papa, & 1119. a Calixto successore consecutus est. Item an. 1118. Burchardus episcopus Cameracensis sui præsulatus an. tertio abbatiam Aubechiensem diœcesis Camerac. a Gerardo episcopo fundatam, Gislenensi monasterio donavit, qua de re vide inter instrumenta. Sodalitium quoque in ejusdem monasterii basilica instituit, an. 1120. sui pontificatus quinto, testibus Erleboldo præposito & Oylardo decano, quod 1123. Calixtus papa confirmavit. Insuper etiam an. 1138. Innocentius papa II. laudavit Oduino donum Lietardi episc. Camerac. de tribus altaribus, factum an. 1134. episcopatus tertio, subscribentibus Erleboldo præposito & archidiacono, & Gerardo archidiacono & decano. Denique pie ut vixerat obdormivit in Domino an. 1142. 17. Octob. ex præfata cœnobiarchia Gisleniana & ex Vinchantio. De ipso intelligendus videtur Mabillonius, dum in suis observationibus præviis ad vitam S. Gisleni pios inter abbates Elephantem seculo 9. memorat, & Oduinum labente, *lege*, incunte seculo XII. Unde fit ut etiam de istius Oduini morte epistolam encyclicam interpretemur, quam vide inter instrumenta. *Ch. XIV. col. 17.* *Sæcul. 2. Bened. p. 789.* *Ch. XV. col. 17.*

XX. Egericus, Egricus & Igerious S. Bernardo Claræval. familiaris subscripsit 1142. chartæ Nicolai ep. Camerac. pro Parvino abbate S. Sepulcri. An. 1144. Gosslenus episc. Suessionensis sui præsulatus 18. villam *Allemans* olim S. Gisleni monasterio ab Elesante abbate concessam, Egerico firmavit, testibus Ernaldo abbate S. Crispini in Cavea &c. Obtinuit anno seq. privilegiorum confirmationem a Conrado imperatore datis litteris apud Altinam. Paciscitur 1149. cum canonicis S. Waldetrudis Montensis. An. 1146. Nicolaus episc. Camerac. altare de Thulin ei concessit, teste Geraldo decano *, & anno seq. præsulatus undecimo altare de Herzellis, interventu S. Bernardi Claræval. sub ejusdem Geraldi decani & archidiaconi testimonio, ac insuper 1156. episcopatus anno vigesimo altaria de Lovenniis & de Doelziis cum capella S. Squiri, teste Bernero decano. Nominatur Igericus 1158. in charta Odæ abbatissæ Nivellensis alodium Loverolense monachis Altimontensibus concedentis. Fato functus est 1161. ex Vinchantio, non autem 1156. quinquennio post incendium ecclesiæ, ut habet præfata cœnobiarchia Gisleniana. *Mir. notit. eccles. pag. 389.* * Non erat decanus eccl. Camerac. *Ibid. pag. 411.* *Annal. Hann. pag. 128.*

XXI. Enguilbertus seu Engelbertus sub Egerico præpositi munus gesserat, vir prudens & in rebus agendis exercitatissimus. Defecit 1164. *Ibid.*

XXII. Leo subscribit 1166. chartæ Hugonis comitis Regitestensis, *Retel*, ex chartul. sancti Remigii Rem. E vita migravit anno 1170. ex Vinchantio, *al.* 1172. vel etiam 1174.

XXIII. Lambertus, de quo Guisius tom. 3. annal. Hannoniæ lib. 18. cap. 34. altare de Valheries accepit a capitulo S. Gaugerici Camerac. an. 1174. quo etiam anno privilegium obtinuit a Frederico imperatore testibus Philippo Colon. & Arnoldo Trevir. archiepiscopis, Herleboldo Stabulensi & Florentio Indensi abbatibus. An. 1180. * calendis Junii corpora sanctorum Gisleni, Sulpitii & Leocadiæ ab Rogero Waurino Camerac. præsule e veteri capsa in novam decentiorem transferri curavit. Transegit 1183. cum Theobaldo abbate S. Crispini in Cavea, quo etiam anno ecclesiæ fundamentum posuit. Insequenti anno bullam a Lucio III. & alteram 1186. ab Urbano III. accepit. Idem an. 1189. subscripsit chartæ Rogerii episcopi pro S. Sepulchro; ac tandem vivere desiit 1191. calendis Aprilis. * *Vide supra in Laubio p. 87.*

Quidam Everardus Cellensis abbas occurrit, qui cum Daniele Camberonensi abbate subscripsit concordiæ inter Laubienses & Alnenses monachos an. 1190. ex chartario Alnensi; Sed forte hæc cella alia est a S. Gisleni cella.

XXIV. Goswinus eodem anno 1191. privilegiorum confirmationem obtinuit ab Henrico VI. imperatore, testibus Philippo Colon. archiep. & aliis. Memoratur & 1195. apud Vinchantium, quem tamen Cœnobiarchia Gisleleniana anno ab ordinatione sua secundo dignitatem *Mir. notit. eccles. pag. 469.*

tatem abdicasse testatur. Sane erat adhuc in vivis 1204. quo anno subscripsit donationi Arnulfi abbatis Crispiniensis factæ monasterio S. Gisleni, ubi dicitur *quondam abbas*. Imo fortassis hic est G. abbas S. Gisleni qui anno 1221. præsens legitur, quando Hugo abbas S. Sepulcri anniversarium suum instituit.

XXV. Hugo testis 1195. in charta Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis pro Condatensi & Montensi ecclesiis. Præfuit annis septem, ac mortuus est 1202. *Ibid. pag. 475.*

XXVI. Egidius I. apud Fredericum Cæsarem de Ferdinando Lusitano Flandriæ comite ob injustam in monasterium dominationem conquestus, ab eo privilegium obtinuit, quo, jure omni præfato comiti interdicto, cœnobium in pristina libertate confirmatur. Reperitur abbas annis 1219. 25. & 28. quo anno, sui regiminis 26. diem clausit extremum nonis Octobris.

XXVII. Henricus vix abbas salutatus, obiit eodem anno 1228. VI. cal. Novemb.

XXVIII. Galterus & Walterus de Marenghe *al.* de Maregue post octo dies ab Henrici morte *Mir. notit. pag. 563.* electus abbas, an. 1229. privilegium accepit ab Henrico imperatore. Alia item obtinuit a Frederico II. & Ricardo I. Is autem est profecto W. abbas S. Gisleni memoratus annis 1233. & 1239. An. 1236. pridie idus Augusti *al.* idibus, Johanna Flandriæ & Hannoniæ comitissa resipiscens, corpus S. Gisleni a Waltero abbate infossum, propterea quod ipsa comitissa *mansores* in monasterii curtibus induxerat, (sic nempe agebatur contra invasores) per Godefridum a Fontanis episcopum Camerac. relevari, & publicæ Christianorum venerationi exponi curavit. Idem an. 1242. prædia nonnulla vendidit, & alia permutavit cum abbate S. Crispini majoris apud Suessiones an. 1248. Occurrit etiam in chartis annorum 1251. 56. & 65. quo anno transegit cum J. abbate Camberonensi, & 1268. quo donum Roberti Barbans in territorio de Bossu excepit. Eodem anno defunctus est.

XXIX. Willelmus I. an. 1268. cum Johanne de Coucy domino de Pinon commutationem fecit. Traditur a Ricardo Romanorum imperatore creatus abbas & sacri imperii princeps; quæ dignitas in aliquot successores emanavit. Moritur an. 1271.

XXX. Petrus I. an. 1271. a Ricardo Romanorum rege, post ei juratam fidelitatem, temporalem abbatiæ jurisdictionem accepit, ut probant ipsius *Ch. XVI. col. 18.* Regis litteræ inter instrumenta relatæ; ex quibus etiam discimus Petrum unanimi fratrum consensu electum, & a venerabili N. Camerac. episcopo confirmatum, atque benedictum fuisse. Datæ sunt anni præfati die XI. Dec. ind. XV. regni Ricardi an. XV. Is est haud dubie P. cujus memoria reperitur an. 1278. & certe hunc Petrum Vinchantius perducit ad an. 1284.

XXXI. Egidius II. anno 1288. susceptæ dignitatis quinto eam deposuit.

XXXII. Rogerius de Sars monachus & præpositus Crispiniensis, eligitur & confirmatur abbas S. Gisleni an. 1289. feria V. post Trinita- A tem, quo etiam anno temporalem accepit administrationem a Radulfo Romanorum rege, postquam ipsi hominium exhibuit, ex charta ejusdem Regis inter instrumenta. Transegit anno seq. cum *Ch. XVII. col. 19.* pastore de Baudour pro quibusdam decimis, & 1296. cum rectore de Boussut. An. 1295. commutationem fecit cum Nicolao milite domino de Kievrain. Idem abbas & Th. Crispiniensis, pactum fecerunt an. 1299. cum rectore de Monsterolio. An. 1300. die conversionis sancti Pauli corpus S. Patraliæ virginis & martyris e veteri in novum transponi feretrum curavit. Reperitur insuper annis 1304. 1308. & 1309. B quo ultimo anno Maria abbatissa de Groninghe ei quasdam terras apud Dour largita est. Obiisse fertur anno 1310. ab Alberto & Henrico * imperatoribus S. R. Imperii princeps vocitatus. ** apud Vinch. annal. Hann. p. 129.*

XXXIII. Philippus 1311. 1312. & 1313. quo anno, die 13. Augusti ex indulto Petri de Mirepoix ep. Camerac. corpus S. Waldetrudis in aliud feretrum transtulit, cum Johanne Laubiensi & Ægidio S. Dionysii abbatibus. Occurrit etiam 1315. mortuus anno seq. *Ibid. pag. 323.*

XXXIV. Stephanus de Warelles an. 1321. societatem iniit cum Nicolao abbate Crispiniensi & cum Theoderico S. Dionysii. Paciscitur an. C 1329. cum Yvone abbate Camberonensi, & 1332. cum curione de Bligny. An. 1338. sententiam ab arbitris datam obtinuit adversus pastorem de Bassecles. Eo etiam anno composuit cum communitate de Harmignies. Decrevit an. 1354. ne monachorum numerus viginti quatuor excederet, approbante Petro ep. Cameracensi. Denique e vivis excessit an. 1365. die 27. Febr.

XXXV. Johannes I. de Gougnies a Carolo IV. Romanorum imperatore designatus abbas, investituram accepit per manum Alberti Bavariæ ducis & comitis Hannoniæ, exhibito prius fidelitatis juramento, quod ratione S. R. I. principa- D tus, imperatoribus aut aliis vices eorum agentibus exhiberi solitum erat. Mox vero idem abbas auctoritate ejusdem comitis Gislenopolim muris & aggeribus circumcingi curavit an. 1366. Mortuum eum dicunt an. 1390. post annos 25. regiminis; at citius id contigisse cogimur asserere, vel certe duos fuisse simul abbates, alterum ab Imperatore, alterum a fratribus electum. Enim vero legimus W. abbate defuncto an. 1382. electum fuisse E. de Heum hujus loci monachum, sed ipsum ut pote insufficienter litteratum, non potuisse confirmari ab J. Cameracensi episcopo. Quare monachi anno 1384. E indict. XIII. * die ultima Febr. recurrerunt ad archiep. Remensem, sed incassum, ut videtur. Insuper autem quid sibi volunt litteræ Urbani VI. ad imperatorem Carolum scribentis, ne se amplius immisceat electioni abbatis hujus monasterii, quam ipse sibi reservabat? Quid inquam aliud sibi volunt, nisi quod vel utrimque facta electio turbas excitasset, vel quod tunc, scilicet an. 1378. abbas defecisset, cui subrogatus W. mortuus 1382. Ceterum ab hoc anno (quod & hanc nostram conjectationem firmat) ad annum saltem 1386. disceptatum fuisse videtur de ** l. VIII. errore amanuensis posita est littera X. pro V.*

abbatis electione. Venceslaus siquidem Romanorum rex anno sui imperii nono, cujusdam electionem irritam declaravit, eo quod confirmata fuisset a Johanne Serkles episcopo Cameracensi, qui stabat a partibus Roberti de Gebenna, suisque litteris praecepit, ut ei quem Urbanus VI. nominaret abbatem, totus conventus obediret. Vide inter instrumenta. (Ch. XVIII. col. 40.) Imo vero diutius haec dissensio circa electionem abbatis permansisse videtur; nam

XXXVI. Guillelmus II. de Ville quinquennio tantum praefuisse dicitur, cujus tamen obitus nonnisi anno 1401. die festo S. Gisleni consignatur.

XXXVII. Albertus de Gougnies morte praereptus est an. 1403. *al.* 1404.

XXXVIII. Johannes II. de Sayens sacrae theologiae doctor an. 1406. decretum de fratribus ultra viginti quatuor non recipiendis renovavit, quod & Petrus ep. Camerac. ratum habuit 1408. (Spicil. t. VI. p. 347.) Legationem obivit pro Stephano Bavariae duce in concilio Pisano anno 1409. mense Martio. Idem an. 1411. transegit cum Egidio abbate Laubiensi. Reperitur & annis 1412. 1416. 1418. & 1420. Demigravit 1431. nunquam usus facultate, quam ei Romanus pontifex indulserat, utendi mitra aliisque pontificalibus ornamentis.

XXXIX. Petrus II. Bourgeois ab Eugenio IV. renuntiatus & inauguratus ab episcopo Leodiensi, per annos 12. quibus monasterium gubernavit, ipsum tueri tam in spiritualibus quam in temporalibus nunquam destitit. Mortalitatem exuit an. 1443.

XL. Petrus III. de Croix ex dynastis de Durmelle, ab eodem summo pontifice designatus abbas, disciplinae regularis observantiam pro viribus fovit: cumque jam plenus dierum sibi coadjutorem adscivisset, obiit 1456. die 14. Januarii.

XLI. Theodoricus de Chasteau ex abbate Altimontensi coadjutor, ac deinde abbas S. Gisleni, facultatem accepit a Calixto III. papa suis conferendi minores ordines, necnon utendi mitra, annulo &c. Decessit post quatuor fidelis administrationis annos, die 7. *al.* 8. Aprilis an. 1458.

XLII. Johannes III. Blarie nominatione Pii II. papae abbatiam consecutus, ei septem annis mira morum maturitate praefulsit. Exhalavit animam die XI. Junii 1465. in ecclesiae navi tumulatus.

XLIII. Johannes IV. Fabri *le Febvre* pastorali munere feliciter ac diligenter annis 24. perfunctus, Deo & sibi unice vacaturus Quintinum Benoist sibi consortem adhibuit, in cujus tandem humeros totum onus rejecit, biennio superstes. An. 1491. die 15. Januarii facta est ab Henrico de Bergis episc. Camerac. translatio reliquiarum S. Gisleni in novum sacellum, praesentibus abbate Johanne & aliis pluribus. Migravit ad Dominum 18. Aug. 1494. in medio chori sepulturam nactus.

XLIV. Quintinus Benoist successit, quo sedente an. 1491. Henricus de Bergis episcopus Cameracensis S. Gisleni reliquias visitavit. Anno 1499. composuit cum pastore de Baudour, & anno 1500. praedia nonnulla comparavit. Bursfeldensem in suum monasterium eo successu reformationem introduxit, ut ejus exemplo, S. Amandi, S. Andreae de Castello, Altimontis, & alia in Belgio coenobia eandem susceperint disciplinam; ac plures e discipulis ejus aliorum monasteriorum abbates electi sint. Acquisitum Montibus refugium instauravit; cumque esset Romanis pontificibus, Regibus ac principibus venerandus & carus, praeclara ab ipsis diplomata seu privilegia obtinuit; qui tandem senio confectus coadjutorem sibi adlegit, pieque defunctus est an. 1528. calendis Julii, initae dignitatis anno 48. sepultus e regione principis arae.

XLV. Simon Mathieu in coadjutorem assumtus atque etiam a sede apostolica confirmatus, paulo post cessit in gratiam & ad preces sequentis.

XLVI. Carolus de Croy, cum esset jam episcopus Tornac. abbas Affligemensis & Altimontensis, tribus hisce dignitatibus quartam adjecit Gislenensem abbatiam. An. 1530. ind. III. 10. Dec. dicitur administrator episcopatus Tornac. abbas Affligem. & S. Gisleni. (Ex codice MS. bibl. Colbert.) Matthaeum Moulart priorem adscivit in socium & coadjutorem. Fato suo functus anno 1564. die XI. * Dec. (* al. 2.) regiminis anno 36. sepultus est in dextro chori cornu sub augusto mausolaeo.

XLVII. Matthaeus * Moulart antea prior coenobii, tum coadjutor Caroli de Croy, deinde successor usque ad annum 1577. evectus est ad episcopatum Atrebatensem anno 1575.

XLVIII. Johannes V. Hannezart auctoritate ordinum confoederatorum renuntiatus est abbas, reluctante licet saniori parte conventus; at rebus utcumque compositis exauctoratus emigravit ad Crispinienses cum pensione 600. florenorum. Interim quasi vacante sede abbatiali, Hieronymus Lietart & Johannes Hazart administraverunt, donec ambo successive electi sunt abbates.

XLIX. Hieronymus I. Lietart an. 1580. difficillimis sane temporibus ad abbatialem promotus est dignitatem. Tantam vero cum singulari doctrina humilitatem conjunxit, ut ep. Camerac. designatus suffraganeus, hunc honorem constanter recusarit. Ejus tempore an. 1581. 8. Sept. Tornacenses haeretici, quos Geusios vocant, nocte intempesta Gislenopolim & abbatiam diripuerunt. An. 1584. S. Leocadiae virginis & mart. corpus, quod a quingentis jam annis in monasterio S. Gisleni quieverat, magnifico apparatu ad Toletanam metropolim translatum fuit, precibus maxime ducis Parmensis, Philippo II. Hispaniarum rege postulante, ac jubente summo pontif. Gregorio XIII. Vivere desiit Hieronymus 3. Sept. an. 1586. post sex ann. regiminis.

L. Johannes VI. Hazart, dignus plane jam dudum, qui pastoris officio fungeretur, eoque dignior quod multis jam ab annis oblatam Gerardi-montis praefecturam recusasset, electus tandem abbas Gislenensis an. 1587. mira in pauperes

* Martinus Cupere, *al.* Cupré ep. Calcedonensis & suffraganeus Maximiliani de Berghes archiepiscopi Camerac. dicitur etiam abbas S. Gisleni an. 1569. a Guill. Gazet hist. eccles. Belgii p. 97. Iste videlicet Martinus fortasse contendit pro abbatia cum Matthaeo Moulart coadjutore, sed postea cessit.

misericordia, aliisque pluribus suæ pietatis relictis monumentis, decessit an. 1604.

LI. Amandus d'Anvin seu Danvaing præerat jam an. 1605. plurimas sanctorum exuvias undique magno studio conquisitas thecis elegantissimis exornavit. Templi etiam decor sub eo tantum cepit incrementum, ut ex Geusiorum deprædatione vix quidquam nitoris deperdidisse videretur. Domum quoque pluribus in locis bellorum injuria labefactatam in integrum restituit; quem longe potiora meditantem mors immatura oppressit; obiit enim an. 1616. ætatis 54. prælaturæ 12.

LII. Gaspardus Boussu *al.* de Bossut gregem sibi creditum toto suscepti regiminis tempore, quod fuit 11. annorum, in tranquilla pace & concordia fovit. Eum divini cultus, ac sancti Gisleni reliquiarum decoris fuisse studiosissimum sacra probant ornamenta opere plumario confecta, binæque argenteæ capsæ miro artificio elaboratæ, altera pro capite sancti Gisleni, altera pro residuo corpore. Obiit anno ætatis 59. Christi 1628. die 3. * Julii.

* *al.* 30.

LIII. Petrus IV. Trigaud Duacenus plurima eximii operis ornamenta sacra fecit; caput sancti Sulpitii theca inclusit argentea, ac toto quo præfuit novennio ædificiorum hinc inde constructioni maximis sumtibus intendit. Defunctus est IV. nonas Novembris an. 1636. *

* *al.* 1637.

LIV. Sulpitius de Blois post biennium laudabilis regiminis decessit 1639. ætatis an. 50.

LV. Augustinus Crulay eligitur abbas & princeps S. Gisleni an. 1640. Vere pius exstitit, qui ut sacri concilii Tridentini decretis obediret, primævam regulæ Benedictinæ disciplinam in hoc monasterium revocavit. Primum itaque cum sex duntaxat monachis pari zelo incensis institutum simul & habitum Cassinensis reformationis amplexus est 12. Maii 1642. tum remotis omnibus, quæ Romæ, Cameracique & Bruxellis monachi reformationem aversantes suscitarant impedimentis, solemnem ejusdem reformationis professionem emisit 25. Septembris an. 1643. quam verbis & factis facillimam esse ad cœlestem patriam festinantibus demonstrare non cessavit. Denique obdormivit in Domino die 9.* Febr. an. 1648. ætatis 52. prælaturæ 9.

* *al.* XI.

LVI. Hieronymus II. Marlier fit abbas die 25. Aprilis an. 1649. Hic Regi a consiliis in suprema Hannoniæ curia, pluries quoque ab Hannoniæ ordinibus delegatus, Gisleniamum oppidum triplici obsidione coarctatum vidit, a Gallis 1655. ab Hispanis 1657. sub quorum potestatem redactum est die translationis S. Benedicti, tertio denique a Gallis 1677. Repentina morte corruit 2. Junii 1681.

LVII. Ildefonsus de Belloy, vir probus & comis, salutatus abbas 1681. equo dejectus occubuit die 9. Septembris 1687.

LVIII. Gislenus Molle œconomi, subprioris & magistri novitiorum gradibus ad apicem dignitatis abbatialis ascendit, inauguratus III. idus Martii 1688. In id vero primum intendit, ut bona temporalia, quæ per deplorandam bellorum injuriam deperierant, resarciret, atque ut sibi tantum negotium prospere succederet, fastuosum rhedarum equorumque strepitum & superfluum famulorum apparatum amputavit, mensa vulgari unicoque famulo contentus. Abbatiali quoque domicilio spreto, cellam cum fratribus in dormitorio voluit habere communem, ubi suos inter alumnos verbis præluceret & exemplis.

Non solum vero præsentia curavit, sed etiam futuris providit; etenim ne deinceps in temporalibus monasterium deficeret, statuta quædam pro abbatibus suggessit, quæ unanimi consensu fratres omnes subscribendo amplexi sunt, & cuivis profitenti juranda proponuntur. Instar omnium sit hoc maxime necessarium, quod abbates exuit corollario seu auctario pretii, in quavis bonorum temporalium locatione persolvi solito, ut fusius in exemplari conspicere licet. Tandem arduis laboribus susceptis, etsi ægra semper valetudine, meritisque cumulatus, vivere desiit 17. aprilis an. 1700. ætatis 49. prælaturæ 12.

LIX. Josephus Havine *al.* de Havines assumptus in abbatem an. 1700. sedebat adhuc anno saltem 1712.

CRISPINIENSIS ABBATIA.

CRISPINIUM inter Montes, Valentianas & Gislenopolim Hannoniæ oppida situm, a Condato non longe, super amnem Hon, ac pene ad Scaldim, quartum est ordinis Benedictini monasterium auctore S. Landelino, jam enim tria condiderat, Laubium, Alnam & Wallare; de quibus alias. Crispinii vero fundationem sub titulo S. Petri, cum beati Martini oratoriolo Vinchantius illigat anno 651. Bailletus 670. Cointius 691. media incedendum via putamus. Porro istud cœnobium quod S. Landelini ac discipulorum ejus Domitiani atque Adeleni sepultura clarum est, recensetur in divisione monasteriorum regni Lotharii facta an. 870. inter Ludovicum & Carolum Francorum reges, & est in portione Caroli. At non multo post, imo hoc ipso anno, si Vinchantio fides, evertitur a Normannis, unde postea in beneficium cessit secularibus dominis, Balderico teste, qui paucos ad officia divina canonicos delegarunt, ibidem commoratos, ad annum usque 1080. quo Benedictini ascetæ, volentibus ac dotantibus Balduino Hannoniæ comite & Richilde ejusdem matre, necnon Gerardo Cameracensi episcopo subrogati sunt. Vide instrumenta.

CRISPIN.

Lib. 1. *cap.* 67. *& l.* 2. *c.* 41.

Ch. XXIV. col. 24.

SERIES ABBATUM.

I. SANCTUS LANDELINUS, cujus vitam habes secul. 2. Bened. p. 873. primus auctor hujus monasterii, primus item abbas exstitit, ibidem sepultus XVII. cal. Julii an. circiter 686.

II. S. Adelenus, alter discipulorum S. Landelini, cum quibus e Laubio Crispinium venit, ab eodem huic monasterio præfectus est, ubi quiescit & colitur 27. Junii.

Secul. 2. *Bened. pag.* 876.

III. Sechardus comes abbatiunculam Crispi- A nii beneficio habebat, quando hanc ecclesiæ Camerac. sub Stephano episc. dari obtinuit a Carolo rege an. 920. sive, ut verbis chronici Camerac. utar, VI. idus Septemb. indict. VIII. an. XXVIII. regnante Carolo rege glorioso, redintegrante XXIII. largiore vero hæreditate indepta IX. (Lib. 1. c. 67.)

IV. Stephanus episcopus Cameracensis, post quem nullius abbatis, etiam episcopi, fit mentio usque ad an. 1080. [a] neque enim Hugo ille quem anno 1059. adfuisse legimus inaugurationi Philippi regis, Crispiniensis abbas erat, ut quidem vulgo legitur, sed * Crispeiensis, & antea Resbacensis monachus, qui cum anno circiter 1065. ad S. Agili festivitatem celebrandam B Resbacum venisset, ibidem mori petiit ac impetravit, ex lib. 1. mirac. S. Agili, sec. 2. Bened. pag. 331.

(* Crespy en Valois; ita Cognatus in hist. Tornac. secul. XI. p. 79.)

V. Rainerus seu Rainerius & Raginerus Hasnoniensis monachus, consecratur abbas Crispiniensis an. 1080. VIII. idus Junii. Eo sedente an. 1089. Ermentrudis Balduini comitis uxor Crispiniensi monasterio dedit, quidquid ex dote sua in Sebourk possidebat. Item an. seq. Rainerus & Fulbertus clerici eidem concesserunt oratorium inter duas Hagnas consecratum in honorem SS. Trinit. & SS. Apost. Petri & Pauli. Insuper C ad ejus preces Urbanus papa Beneventi degens, quo illum invisit Rainerius, monasterii jura & possessiones confirmavit anno 1091. Denique Rainerius abbas Lætiense monasterium reformavit, ibique abbatem ordinavit Gontardum; e vivis sublatus est post annos 17. regiminis. (Ch. XXV. col. 25. Ch. XXVI. col. 25. Ch. XXVII. col. 26.)

VI. Lambertus Hasnoniensis item monachus, an. 1096. memoratur abbas in charta Anselli Valencen. castellani, Ribodimontis & Ostrevandiæ domini pro Aquicincto. Idem biennio post privilegium obtinuit a Manasse Camerac. præsule; quo etiam anno, scilicet 1098. nomen ejus D inscriptum legitur cuidam chartæ [b] de divina ultione in eos manifestata, qui bona S. Landelino contradita revocare volebant. Præterea testis occurrit anno 1101. in charta Manassis episcopi Camerac. pro monasterio Bornehemensi, & 1107. in charta Odonis sedis ejusdem antistitis pro S. Johannis Valentianensis ecclesia. (Carp. t. 2. hist. Camer. in prob. p. 14. — Mir. notit. eccl. p. 279. & 286.)

VII. Hugo I. jam an. 1116. ex Vinchantio, reperitur anno sequenti in charta Burchardi episcopi Camerac. pro S. Dionysio de Broqueroya. Cessisse dicitur post duo lustra.

VIII. Walterus I. 1125 & 1126. Obiit 1130.

IX. Theodoricus I. 1131. & 1136. quo anno litem cum Arnulfo de Hauviel advocato monasterii composuit, super molendino in allodio Crispiniensi.

X. Algotus seu Algodus locum habet in chartis Nicolai ep. Camerac. pro Parvino abbate S. Sepulcri, ann. 1138. & 1142. Interfuit autem circa an. 1138. electioni Lamberti in abbatem Laubiensem, & an. 1141. cum Absalone abbate S. Amandi sanctum Aybertum reclusum Crispinii sepelivit. Vita excessit an. 1159. (Spicil. t. VII. p. 621.)

XI. Odo 1159.

XII. Gerardus 1161.

XIII. Balduinus 1162. defunctus 1180.

XIV. Johannes I. post biennium cessit.

XV. Gobertus 1182. & 1183. quo tempore memoratur in compositione inter monasterium S. Gisleni & ecclesiam B. Mariæ Camerac. facta auctoritate Lucii III. papæ. Post quinque annos regiminis abdicavit.

XVI. Hugo II. 1188. 1192. & 1193. quo anno pridie nonas Maii pedum dimisit.

XVII. Gosselinus 1194. Cessit an. 1201. VII. cal. Novembris.

XVIII. Arnulfus 1201. sedit annis undecim.

XIX. Guillelmus I. antea præpositus, eligitur abbas an. 1212. Confirmavit an. 1214. quandam ecclesiæ Viconiensis acquisitionem in villa de Oneng. An. 1217. compositionem iniit cum abbate S. Gisleni & capitulo Cameracensi, pro decimis in territorio de Kievraing. Munus abbatiale deposuit an. 1221. XIV. cal. sextiles.

XX. Walterus II. de Capella 1221. sub cujus regimine ecclesia Crispiniensis dedicatur per Godefridum a Fontanis ep. Camerac. an. 1224. Ei cura demandatur an. 1228. ab Honorio papa ut Eliam S. Salvii priorem electum in possessionem realem inducat; quo etiam tempore inita fuit societas cum Egidio abbate S. Gisleni.

XXI. Walterus III. d'Haumont, quem & aliquando Altimontanum ascetam legimus, anno 1229. societatem iniit cum Theoderico abbate S. Adriani Gerardi-montis, & 1232. cum Guillelmo abbate S. Auberti Cameracensis.

XXII. Egidius I. de Tournay 1245. & 1254. quo anno ipse & Guillelmus Valcellensis abbas controversiæ inter Jacobum de Bodelo & ecclesiam Tornacensem super decimis de Wasia compositores fuerunt. Postea evasit abbas Elnonensis, ubi vide.

XXIII. Johannes II. de Velvii innotescit ex monumentis annorum 1259. & 1261.

XXIV. Theodoricus II. de Loz præerat jam E anno saltem 1269. Paciscitur an. 1299. cum Rogerio de Sars abbate Cellensi seu S. Gisleni; & cum Hugone parocho in Monstriolo super quibusdam decimis. An. 1302. societatem instituit cum abbate S. Andreæ de Castello, ac denique privilegium accepit a Clemente V. anno 1309.

XXV. Nicolaus I. de Thulin 1315. clavum tenuit annis octo; de quo in S. Gisleno ad annum 1321.

XXVI. Theobaldus Gignos cum esset Guillelmo Hanoniæ comiti acceptissimus, honorifica apud Francorum regem legatione feliciter

[a] Fortasse post obitum Stephani, vel Caroli regis hæc abbatiola rediit in manus secularium, quibus sane titulo beneficii cesserat tempore Baldrici auctoris chronici Camerac. ut ipse testatur lib. 2. cap. 41. & amplius confirmatur ex charta ipsa restitutionis monachorum superius laudata. Verum & nostra conjectura de avulsione abbatiæ a sede Cameracensi, statim a morte Caroli vim accipit ex charta Henrici regis quindecim obas in villa Onainville S. Landelini canonicis anno 931 concedentis, ne minima quidem facta episcopi vel ejus ecclesiæ mentione. Habes hanc chartam inter instrumenta. n. 23. col. 24.

[b] Hanc chartam inter instrumenta referre noluimus, quod nihil nisi miracula contineat.

functus est. Consule Froissartum tom. 1. cap. 45. Sedebat vero Theobaldus jam anno 1323. qui tandem defecit an. 1353. insigni conditus monumento ante majus altare, cum hac inscriptione: *Hic jacet Theobaldus abbas hujus ecclesiæ, qui migravit a sæculo an. Dom. M. CCC. LIII. die XIV. Novembris.*

XXVII. Egidius II. de Tudinio *de Tuin* successit, de quo hæc leguntur in necrologio canonicorum * Valcuriensium: *Obitus Domini Egidii de Thudinio, abbatis de Crispinio Cameracensis diœcesis ord. S. Benedicti, qui pro ejus anniversario annue celebrando legavit ecclesiæ XL. scuta nuncupata* Johannes, *pro redditibus acquirendis &c.* Ibi sepultus est sub monumento marmoreo, in cujus crepidine per gyrum sequentia conspiciuntur exarata: ...... *us de Tudinio abbas ecclesiæ S. Landelini de Crispinio, qui obiit an. M. CCC. LXV. vigilia B. Dionysii, cujus anima requiescat in pace.*

XXVIII. Nicolaus II. de Tournay *al.* de d'Haynau asceta sancti Jacobi apud Eburones, 1365.

XXIX. Matthæus I. Fiefuet *al.* Fiefuct decretorum doctor & cancellarius Auberti comitis Hannoniæ, cujus perhonorifice meminit Froissartus tom. 4. capp. 22. & 23. testamenti Simonis de Lalaing, domini de Kievring alter fuit executor. Obiit vero Matthæus an. 1407. sepultus a latere sinistro altaris S. Johannis sub tumulo marmoreo, cum hac epigraphe:

Quisquis ades qui morte cades, sta, respice, plora,
Sum quod eris modicum cineris, pro me, precor, ora.

Hic jacet magister Matthæus Feodati decretorum doctor, quondam abbas hujus ecclesiæ, qui obiit an. Dom. M. CCCCVII. die VII. Aprilis.

XXX. Johannes III. Ladourie *al.* Landourie Athensis, ex præposito factus abbas, naturæ debitum solvit 1425.

XXXI. Nicolaus III. du Parc magnam pecuniæ summam pro concilio Basileensi suppeditavit an. 1433. defunctus eodem an. idibus Septembris.

XXXII. Guillelmus II. Rasoir Valencenensis, jacet coram altari S. Johannis, mortuus ultima die Januarii an. 14...

XXXIII Guillelmus III. de Fabrica *de la Forge* 1446. Cessit in gratiam sequentis anno 1453. & obiit 1460. sepultus a latere sinistro majoris altaris.

XXXIV. Guillelmus IV. d'Aurethan *al.* d'Anvrehan primum Sandionysianus prope Parisios monachus, tum abbas sancti Michaelis in Theoraicia, ex cessione præcedentis evasit abbas Crispiniensis, eo nomine memoratus 1455. Jacet in medio valvarum ecclesiæ cum hoc epitaphio aliquot post obitum annis apposito:

Mercurii natus, pastoris culmine functus,
Corpore venustus, Guillelmus tunc vocitatus,
Qui patris objecto generosus d'Anvrehan esto
Turbine funesto substat isticcine busto,
Annis millenis decies sex ter quoque trinis
Quadringentenis que metis quasi Cecilianis.

Ex his liquet Guillelmum abdicasse sex annis ante mortem.

XXXV. Johannes IV. Milet Suessionum episcopus indulto Pii II. papæ, cui a secretis erat ejus frater, hanc abbatiam obtinebat in commendam an. 1463.

XXXVI. Johannes V. Pelet 1464. moritur 15. Junii 1490. sepultus coram altari SS. doctorum.

XXXVII. Petrus I. Moreau occurrit anno 1491. in charta S. Gisleni. Jacet in sacello Deiparæ virginis, quod ipse a dextro latere chori a fundamentis exstruxerat.

XXXVIII. Matthæus II. le Clerq 1510. senio gravis dicitur abdicasse, cui post mortem hoc epitaphium appositum est: *Hoc sub marmore quiescit Matthæus le Clercque, qui spatio 24. annorum abbas, natus annos 78. obiit anno Domini 1534. die 8. Junii, pro cujus anima refrigerio orate fideles.*

XXXIX. Antonius de Linge *al.* de Ligne e gremio assumitur, cum tunc esset Romæ, an. ætatis 22. Consecratur in presbyterum an. 1536. ab Hugone de Capella episcopo Chalcedonensi, qui & ipsum inauguravit abbatem Dominica palmarum ejusdem anni. Cum vero monasticam negligeret disciplinam, nec licet frequenter admonitus resipisceret, exauctoratur ab episcopo Cameracensi Roberto de Croy, ablegaturque Lovanium, qui tandem abbatiam Martino Cupero transcripsit, ac paulo post obiit 5. Novemb. 1547. hoc solo memorandus, quod an. 1538. societatem inierit cum Johanne de Salmatis abbate S. Martini.

XL. Martinus Cuperus Machliniensis, primum Carmelita, cujus ordinis fuit Provincialis, tum an. ætatis 36. doctor in Theologia salutatus, an. 1541. fit episcopus Chalcedonensis & suffraganeus Camerac. ac demum Crispiniensis abbas an. 1547. Vide Molanum. Obiit Foresti dimidio milliari ab urbe Bruxellis IX. cal. sextiles an. 1572. inde Crispinium relatus post annos decem & octo, ut fidem facit hoc ipsius epitaphium, quod est e regione altaris S. Landelini: *Martini Cuperi hujus monasterii, dum viveret, abbatis, episcopi Chalcedonensis, illustrissimo domino D. Roberto de Croy episc. Camer. ac duobus subsequentibus archiepiscopis ejusdem sedis Camerac. a suffragiis, ossa de Foresti monasterio ad Bruxellarum suburbium sito, in quo propter bellorum tumultus in Hannonia a Catholicæ fidei hostibus suscitatos receptus, mœrore ac senio tabescens intererat an. 1572. Johannis Manilii successoris cura pridie idus Martii anni M. DXC. huc relata terræque mandata jacent. Tu lector ipsius manibus a Deo Opt. Max. immortalia bona precare.* Hoc symbolo utebatur: *Tempora tempore tempera.*

* Valcuria, urbs est antiqua septimo lapide ab urbe Namurco, ad ripam Auriæ rivuli, Mosam inter & Sabim.

XLI. Johannes VI. Manilius du Maifny patria Condatenfis, Cupero fucceffit biennio ab ejus obitu, cujus & offa, ut mox diximus, huc adfportanda curavit. Primus ex indulto Clementis VIII. papæ pontificalia geffit ornamenta. Belgicas provincias ad rebellandum proclives in obfervantia regis fua induftria continuit; qua de re Philippus II. litteras ei gratulatorias mifit datas Ulyffiponæ 19. Maii 1582. Denique Bruxellis mortalitatem explevit an. 1596. unde Crifpinium revectus, in facello B. M. virginis conditus eft, cum hac epigraphe incifa marmori quod eft infertum muro :

Johannes hic ille jacet, venerabile cujus
Primum mitra caput decoravit honore . . .
Qui rem cœnobii, Hannoniam turbantibus armis,
Auxit, & unanimes placido moderamine fratres,
Cœnobiumque regens, patriam firmare labantem
Confiliis ac eloquio non deftitit unquam;
Donec Bruxellas ad magna negotia miffus
Illic præ curis animam nimioque dolore
Quem res ob miferas patriæ conceperat, egit.

XLII. Petrus II. Aimericus natione Iberus, S. Dominici Calaguritæ alumnus, facræ Theologiæ doctor, abbas S. Andreæ Brugenfis, ac duci Parmenfi a facris confeffionibus, defignatur abbas Crifpinienfis an. 1597. ab Alberto Pio, apud quem & fereniffimam ejus conjugem Ifabellam-Claram-Eugeniam maxima pollebat auctoritate. Et certe hac utiliter ufus eft an. 1610. 5. Martii, dum jus quoddam dictum *Requeftus* quod obeunte quolibet abbate Crifpinienfi dominis temporalibus de Quievrechin debebatur, refcindi procuravit. Obiit Bruxellis an. 1616. 4. Febr. apud fuos Dominicanos fepultus in facello facratiffimi Rofarii. Erat ei fymbolum : *Deo volente.*

XLIII. Claudius Louvel *al.* Louvet S. Vedafti monachus & prior, ex coadjutore præcedentis factus eft abbas an. faltem 1611. ex Vinchantio. Sane an. 1614. die 14. Febr. fcripfit epiftolam de S. Aiberto ad epifcopum Tornac. quam videre eft apud Cognatum in hift. Tornaci fecul. XII. pag. 211. Domus Dei decorem follicite promovit, monafterii redditus recuperavit & auxit, qui demum exftinctus 8. Decemb. an. 1626. e regione epiftolii fepultus eft.

XLIV. Jacobus Ghelneur Athenfis, ex priore fit abbas die 24. Januarii 1627. benediciturque 18. Aprilis ejufdem anni a Francifco Vanderburch, affiftentibus Gafpardo le Boffut S. Gifleni & Johanne Foucart Laudenfi abbatibus. Anno 1632. facras S. Ayberti reliquias lipfanotheca ex argento affabre facta exornavit. Clauftrum a decefsore inchoatum perfecit, plurimafque villas ædificiis ampliavit. Defunctus eft VI. idus Oct. an. 1638. ætatis 59. Hoc fcito utebatur; *Sere & metes.*

XLV. Matthias le Mofnier Montenfis benedictionem percepit XVI. calend. fextiles 1639. a Francifco Vanderburch, præfentibus S. Gifleni, Lætienfi, Maricolenfi & Camberonenfi abbatibus. Obiit 15. Aug. 1652.

A XLVI. Dominicus I. Lienard anno 1653. prælaturæ fuæ primo epitaphium pofuit avunculo fuo Jacobo Ghelneur abbati antecefsori. Ipfe vero Dominicus e vivis abiit 12. Oct. 1668.

XLVII. Francifcus Defchamps ex præpofito abbas, Montibus Hannoniæ, ut fert ejus epitaphium, delegationis munere decoratus, tandem apud fuos animam exhalavit 22. Jan. an. 1681. ætatis 55. prælaturæ XI.

XLVIII. Dominicus II. Cochin nominatus 2. Junii 1681. Obiit 1704. ætatis 69. prælaturæ 23. die 26. Septemb.

XLIX. Johannes VII. Baptifta Wery huc
B tranflatus eft eodem anno e monafterio S. Salvii, cujus erat abbas.

S. DIONYSII BROCAREIENSE MONASTERIUM.

BENEDICTINUM S. Dionyfii in Brocareia feu Broqueroya monafterium fuam originem acceptam refert Richeldi Hannoniæ comitiffæ, matri Balduini comitis, filii Balduini Flandriæ comitis, quæ an. 1081. quemdam locum prope Montes Hannoniæ pofitum, & fancto Dionyfio antiquitus dedicatum denuo erexit, C fratribus ibi conftitutis fecundum regulam S. Benedicti militaturis, ipfumque anno proxime fequenti Sylvæ-majoris monafterio fubjectum effe voluit. Porro Balduinus comes Richeldis matris pietatem æmulatus, non modo illius loci libertatem monachis afferuit, fed etiam fervos & advenas eis conceffit, necnon S. Petri * ecclefiam apud Montes fitam inter monafteria S. Waldetrudis & S. Germani, ita ut illius ecclefiæ * canonicis obeuntibus, eorum præbendæ monachis cederent, an. 1084. Gerardi epifcopi confilio liberaliter tradidit. Quæ quidem omnia conftant ex propriis eorum litteris noftra inter inftru- D menta relatis.

Broqueroy

Mir. notit. eccl. p. 209.

Ibid. p. 210.

* Monafterium de quo infra in Caftri loco.
* numero, tredecim.

Ch. XIX. XX, XXI. col. 10. & feq.

Ceterum quod in chronico Laubienfi legitur, Ratherio quondam Veronenfi epifcopo, in fuum Laubienfe monafterium reverfo an. 955. datas ad vitæ neceffaria abbatias Altimontis, S. Amandi & S. Dionyfii, fic explicat Vinchantius: quatenus fcilicet hic S. Dionyfii locus, qui juris aliquando fuerat cœnobii Laubienfis, & ab ipfo fortaffe fufficienter dotatus, Ratherio in beneficium cefferit, nonnifi multo poft in abbatiam erigendus.

Annal. Hann. p. 165.

SERIES ABBATUM.

E I. MARTINUS I. antea S. Vincentii Laudunenfis monachus fub Geraldo abbate, quem fecutus eft cum duobus aliis, quando abfceffit ad Sylvam majorem, ex hoc monafterio paulo poft Richilde comitiffa rogante, ab ipfo fancto abbate miffus eft, an. 1082. ut in novo fancti Dionyfii monafterio abbatis officio fungeretur. Interfuit an. 1095. *al.* 1096. concilio Claromontano, ex charta Burcardi Camerac. epifc. quam vide inter inftrumenta. Ejus obitus notatur in necrol. Sylvæ-maj. XV. cal. Julii *al.* XVI. *cal.*

Ch. XXII. col. 23.

II. Heribertus cujus tempore Balduinus III. Hannoniæ comes filius Balduini Jerosolymitani, & Idæ uxoris ejus monasterium dotavit & auxit an. 1117. adfuit concilio Remensi sub Callisto papa an. 1119. ex charta Burcardi episc. mox laudata. Notatur ejus obitus in necrol. Sylvæ-majoris v. cal. Novembris.

Mir. notit. eccl. p. 300

III. Balduinus abbas tertius ex eadem charta, anno 1119. bullam protectionis accepit a Callisto papa; quo etiam anno * Burcardus episcopus altaria de Holdeng & de Lambeca ei concessit. Anno 1121. idem antistes sui præsulatus anno quinto Balduino abbati & fratribus ejus divina celebrare officia tempore interdicti permisit, qui rursus an. 1123. possessionem ecclesiæ S. Petri Montensis eidem contra canonicos S. Waldetrudis seu S. Germani confirmavit, præsentibus & subscribentibus Walterio Laubiensi, Francone affligemiensi, Algiso * Aquicinctensi, Gilleberto Hamensi *, Odoino Cellensi, & Gerlando Novicastrensi abbatibus, Erleboldo præposito, & Oilardo decano. Vide chartam laudatam nostra inter instrumenta. Insuper an. 1125. Burcardus episcopus nono sui pontificatus altariolum de Canatha eidem abbati largitus est. Anno seq. teste Sigeberto ecclesia S. Dionysii flammis absumta est. Luctum Balduini de hoc incendio mitigaturus Nicolaus Cameracensis episcopus sui regiminis anno secundo, Christi 1138. altare de Nasta ipsi donavit, teste Widone præposito. Denique an. 1142. Balduinus comes, dum esset in monasterio, Balduini abbatis precibus privilegia ejusdem confirmavit.

** Ibid. p. 305. hæc donatio dicitur facta Henrico abbati.*

** Alviso.*
** l. Heinamensi,*
Mir. notit. eccl. p. 306.
Ch. XXII. col. 23.

IV. Simon memoratus in necrologio domestico die 29. Decembris, &

V. Carolus, Balduino successerunt, teste Vinchantio.

Annal. Han. p. 195.

VI. Arnoldus I. seu Arnulfus testis legitur 1155. in litteris Balduini Hannoniæ comitis, super compositione inita inter abbatem S. Gisleni, & Goswinum de Montibus. Anno seq. capellam de Fouleng a Nicolao Cameracensi episcopo accepit. Contendit an. 1161. cum capitulo Leodiensi S. Johannis, super collatione parochiæ de Thyelemont, quam controversiam Henricus ep. Leod. composuit, præsentibus Alexandro majori præposito, Huberto decano, Drogone S. Jacobi & Gregorio Alnensi abbatibus. Is est haud dubie Arnulfus in necrol. Sylvæ-maj. IV. cal. Januarii memoratus.

VII. Gervasius 1173. ex Vinchantio. Anno 1183.[a] bullam protectionis accepit a Lucio papa III. Item Helgotus Lætiensis abbas altare de Obrechies ei concessit. Denique anno 1186. transegit cum abbatissa de Gilleughien.

VIII. Gerardus an. 1188. institutionis suæ primo, pactum iniit cum abbatissa de Gillenghien. Ejus obitus consignatur in necrologio domestico, die 20. Nov. in necrol. vero Sylvæ-majoris XVI. cal. Dec.

[a] Legimus alicubi Willelmum abbatem an. 1180. nemora quæ erant in potestate Sulemie dedisse Balduino comiti Hannoniæ ad ædificandam villam de Forieft, sub annuo censu trium Byzantinorum. An sedit post Gervasium, alterque Gervasius an. 1183. regebat?

IX. Bartholomæus testis est 1195. in charta Balduini comitis, pro Condatensi & Montensi in Hannonia ecclesiis; quem etiam comitem annis 1197. & 1198. munificum expertus est. Cessit an. 1207. forte vexatus a quodam Raimundo, quem Sammarthani dicunt invasorem abbatiarum S. Vedasti & S. Dionysii circa hunc annum. Notatur Bartholomæus in necrologio Sylvæ-maj. VIII. cal. Martii.

Mir. notit. eccles. p. 475. Ibid. p. 482. & 484.

X. Marcellus e monacho Sylvæ-majoris eligitur abbas S. Dionysii an. 1207. die Lunæ in hebdomada sancta. Memoratur anno 1212. in instrumento veteri parthenonis Gillengiensis. An. 1218. paciscitur cum Walterio abbate Hasnoniensi, super decimis & altari de Monteigny; & an. seq. cum Egidio abbate Alnensi, de granis percipiendis in grangia de la Louviere. Ipsi Thomas Laubiensis abbas dedit an. 1222. decimas de Bossuto & de Moragio. Anno seq. & 1230. commutationem fecit cum Sigero abbate Camberonensi. Præclara condit statuta in gratiam pauperum, an. 1227. quæ Gaudefridus ep. Camerac. & Gregorius papa confirmarunt. Vivebat adhuc 1235. sed non ultra.

XI. Johannes I. subrogatur Marcello anno 1235. Reperitur anno seq. in charta M. archidiaconi in Hannonia super *conductialibus litteris* Simonis de Barbete. Sed jam obierat feria 4. post translationem S. Benedicti 1238. qua die episc. Camerac. pro novi abbatis electione Broqueriam accessit.

XII. Petrus I. an. 1238. electus est, sed quia inscio abbate Sylvæ-maj. facta fuerat ista electio, eam irritam declaravit Ramnulfus abbas Sylvæ-maj. electumque ad summum pontificem provocavit. Postea tamen amica compositione per arbitros sub certis conditionibus in sua dignitate confirmatus est 1242. Transegit anno 1246. cum abbate Ninivensi, superstes adhuc 1247.

XIII. Andreas.

XIV. Augustinus, idem, ut fertur, qui postea fuit abbas Elnonensis.

XV. Egidius I. an. 1269. pactum iniit cum Alnensi abbate super quibusdam decimis. Anno 1274. eo petente, Engerannus episc. Cameracensis statuta quædam edidit pro Dionysianis monachis. Demum Egidius anno sequenti mutuam cum monasterio S. Gisleni societatem contraxit.

XVI. Willelmus I. Molineau memoratur an. 1276. in charta Eustachii militis domini de Rues. Anno 1281. commutationem fecit cum Hugone abbate Camberonensi. Societatem iniit cum Odone Florinensi abbate. Reperitur adhuc annis 1284. 95. 96. & 98. proindeque Vinchantius temere dixit mortuum esse 1296.

XVII. Johannes II.

XVIII. Jacobus II. 1305.

XIX. Guillelmus II. le Long *al.* de Loing sedebat 1306. sed non multo post abbatiam sequenti transcripsit.

XX. Jacobus III. de Mons nec ipse diu abbatiam tenuit, biennio ante suum decessorem fato functus, anno videlicet 1312. ex Vinchantio.

XXI. Egidius II. eodem anno suffectus, anno

1313. die 13. Augusti cum Johanne Laubiensi & Philippo S. Gisleni abbatibus corpus S. Waldetrudis, auctoritate Petri ep. Camerac. in novam transtulit capsam. Anno seq. pepigit cum Augustinianis Angiensibus * & Angiensi pastore; quo etiam anno statuta quædam super vestiario fratrum promulgavit. Commutationem fecit anno 1316. cum abbate Camberonensi, superstes adhuc an. 1318.

* f. d'Anghien.

XXII. Theodericus de Neufville societatem iniit 1321. cum Stephano abbate S. Gisleni. Memoratur & anno 1331. a Vinchantio.

XXIII. Arnoldus II. seu Arnulphus de Belenghien *al.* de Balinghem & Balegnies, fœdus pepigit an. 1332. cum Guillelmo Hanoniæ comite. Quasdam fecit permutationes an. 1345. cumque rexisset annis septemdecim & quatuor mensibus, abdicavit mense Aug. 1348. mortuus prima die anni 1359.

XXIV. Johannes III. del Motte vel d'Enghien dignitatis abbatialis possessionem adeptus est 29. Sept. 1348. aliquot passus adversarios, quos ad summi pontificis tribunal adductos evicit, confirmatus a Clemente papa VI. 1351. An. 1354. sententiam obtinuit adversus dominum de Castro, & dominos de Launais; transegitque anno 1359. cum domino de Launais. Cessit an. 1373. ob ingravescentem ætatem ac denique 28. Maii 1376. defecit.

XXV. Nicolaus de Montigny per cessionem præcedentis, bulla summi pontificis laudatam, titulum abbatis promeruit, eoque fruebatur anno 1374. quo per procuratores sedem apostolicam visitavit. Obiit 1393.

XXVI. Jacobus IV. d'Hollande vel de Nivelles diem clausit extremum 1397. 1. Febr.

XXVII. Johannes IV. de Montigny electus 1397. præerat adhuc 1405.

Annal. Hann. p. 367.

XXVIII. Daniel Chauvet obiit 12. Septembris 1417.

XIX. Guillelmus III. d'Assonville an. 1423. pactum iniit cum Carmelitis Anghiensibus. An. 1424. * abbatum Sylvæ-majoris jugum excussit, datis ex pacto quingentis auri coronis. Decessit 1445. die 6. Aprilis.

* 1426. ex Vinchantio.

XXX. Rasso seu Erasmus d'Assonville Guillelmi nepos ex fratre, ei successit. Octoginta circiter bonaria in terris, pratis, sylvis & vivariis intra pagorum S. Dionysii & Obourg jurisdictionem comparavit ex pecunia quam a matre sua Aleide Loucheresse acceperat. Præfuit autem annis 24. fato functus die 6. Octob. 1469.

XXXI. Ferricus de Cluniaco protonotarius apostolicus, necnon serenissimo Burgundiæ duci & Hannoniæ comiti a consiliis & supplicibus libellis, in locum Rassonis sufficitur a Paulo II. summo pontifice XIV. cal. Januarii 1469. cumque in commendam tribus annis cum dimidio abbatiam possedisset, resignavit sequenti.

XXXII. Philibertus de Mâcon titulo S. Luciani ac deinde SS. Johannis & Pauli presbyter cardinalis cessit an. 1477. in manibus Sixti IV. in gratiam Henrici de Berghes.

XXXIII. Henricus de Berghes juris utriusque doctor, notarius apostolicus & canonicus Leodiensis eodem anno 3. Maii possessionem adeptus est, post biennium ad infulas Cameracenses sublimatus.

XXXIV. Philibertus de Mâcon iterum nominatus a Sixto IV. summo pontifice, iterum cessit in gratiam sequentis.

XXXV. Sigerus de Pastura vicarius præcedentis & admodiator abbatiæ bonorum, necnon prior ex Vinchantio, a summo pontifice, rogatu Philiberti abbas instituitur III. nonas Augusti 1481. die vero 19. Augusti benedictionem accepit a Benedicto Micinienfi archiep. in ecclesia S. Trittonis, præsentibus Petro Casæ-Dei ord. Præm. in diœcesi Auxitana, & Johanne Falcone S. Bernardi extra muros Valentinenses abbatibus. Nunquam tamen sedit pacifice; nam Henricus de Berghes seculari fultus auctoritate abbatiam sibi retinuit cum episcopatu, usque ad annum 1487. quo ad terram sanctam peregrinaturus eam dimisit. Sigerus autem obiit Romæ an. 1484. die 11. Decembris.

XXXVI. Johannes V. le Fort hujus loci alumnus, Bruxellis munus benedictionis accepit ab Henrico præfato tunc Ierosolomis reverso. Memoratur an. 1491. in charta S. Gisleni; qui sane dum præfuit multa bona suo monasterio comparavit. Mortuus est in vigilia S. Thomæ apostoli an. 1511. prælaturæ 24. tumulo donatus in medio chori.

XXXVII. Egidius III. Cambier postera die electus est communi fratrum calculo, confirmatusque ultima Decembris a vicariis generalibus Jacobi de Croy episcopi Camerac. tunc absentis. Anno sequenti, Dominica post festum SS. sacramenti fuit benedictus in ecclesia fratrum Minorum Montensium. Cessit an. 1519. superstes ad annum 1531. quo anno defunctus est die 4. Martii.

XXXVIII. Johannes VI. d'Orimont Montensis ex cessione præcedentis factus abbas, in prædicta fratrum Minorum ecclesia benedicitur a Johanne Briselot suffraganeo Cameracensi, canonico S. Waldetrudis & Carolo V. imperatori a confessionibus. Anno 1535. die 3. Augusti Franciscum de Behault suum ex sorore nepotem coadjutorem designavit. Moritur die 23. Aprilis an. 1545.

XXXIX. Franciscus de Behault coadjutor admittitur 28. Decemb. 1543. abbasque salutatur die 23. Aprilis 1545. An. sequenti die 2. Maii benedictionem accepit ab episcopo Chalcedonensi, Cameracensi suffraganeo. Obiit optimus abbas 11. Maii 1571.

XL. Petrus II. Rollier *al.* Petrus Robertus in abbatiali dignitate confirmatus fuit a vicariis generalibus ep. Camerac. 13. Julii 1571. Obtinuit sibi mitram & successoribus, exactisque in observantia laudabili annis 31. vitam cum morte mutavit 5. Decemb. an. 1602.

XLI. Johannes VII. des Camps Alberti Belgarum principis favore abbatiam consecutus, ejus ædificia restauravit. Eum mortuum 25. Decemb. 1612. pauperes veluti parentem luxerunt.

XLII.

XLII. Henricus Franciscus de Buzegnies Montensis, ex priore S. Dionysii abbas S. Adriani de Gerardi-Monte anno 1606. designatus, Alberti Belgarum principis nominatione an. 1613. transiit ad regimen abbatiæ S. Dionysii, cujus utilitati procurandæ tam in ædificiis, quam in ornamentis ecclesiasticis per totum decennium & amplius adlaboravit. Acer erat ingenio & in politicis apprime versatus, & idcirco in comitiis a clero delegatus est sexennio continuo; hacque provincia diutius fuisset defunctus, nisi vitæ monasticæ studio incensus ultro eam dimisisset. Itaque liber a curis rerum mundanarum, totus incubuit reformationi discipulorum, ascito e congregatione Lotharinga priore sancti Huberti, viro in rebus monasticis experto, qui Cassinensem observantiam ipsos edocuit, adeo ut tam ipse abbas quam monachi, ejusdem congregationis habitum & vitæ rationem amplexati sint. Obiit paulo post dignissimus abbas, anno scilicet 1623. die 24. Septembris.

XLIII. Gaspar Vincq an. ætatis suæ 23. Chr. 1599. monachalem habitum suscepit in Geraldi-montensi monast. annoque revoluto professionem emisit feria 4. Pentecostes. Deinde non multo post ei novitiorum institutio demandatur; tum subprior factus ad sex annos, & prior ad totidem, denique an. 1624. in locum Henrici abbatis S. Dionysii ab Isabella Hispaniarum infante subrogatus est mense Martio, confirmatus & installatus eodem anno die festo S. Augustini per Franciscum Vanderburgh archiep. Cameracensem. Continuo inceptam a decessore suo promovere studuit reformationem, quo in negotio plurimum vexatus est a nonnullis monachis. Tandem expletis in hoc regendo monasterio annis 21. septuagenarius ad Blandiniensis præfecturam evocatur a Philippo IV. Hispaniarum rege. Decessit Bruxellis an. 1659. pridie Annuntiationis beatæ Virginis.

XLIV. Martinus II. Gouffart electus 16. Junii 1645. anno seq. societatem iniit cum abbate Viconiensi. Vivere desiit 5. Octob. 1669.

XLV. Thomas Bize Atrebatensis in abbatem assumtus 12. Julii 1670. possessionem apprehendit die 4. Augusti, inauguratus die 16. ejusdem mensis. Obiit vero 8. Junii 1675.

XLVI. Johannes VII. de Sain-Guillain monachus S. Gisleni prævia nominatione ducis de Villa-Hermosa 9. Januarii 1676. litteris regiis 17. ejusdem mensis confirmata, eligitur abbas S. Dionysii 17. Feb. seq. Installatur vero prima die Martii, ac vigesima quinta Cameraci solemniter benedicitur.

XLVII. Andreas Tourneur.

Præter hos abbates, Bernardum nobis suppeditat necrologium Sylvæ-majoris, XII. cal. Novembris; & Bertrandum e monacho Sylvæ-majoris & priore S. Ligerii seu S. Leodegarii in nemore, electum in abbatem S. Dionysii, charta quæ sequitur:

Electio Bertrandi abb. S. Dionysii.

DOMNO abbati P. & S. conventui Sylvæ-Majoris, conventulus S. Dionysii juxta Montes, gaudium cœleste pro gemitu temporali. Sinum misericordiæ vestræ in nostris necessitatibus implorare, & vos decet aperire, quoniam, ut Psalmista dicit, avertente vos faciem turbabimur, auferente spiritum consilii, deficiemus. Ob id nos rogare, vos debetis exaudire. Pari omnes consilio, pari animo, domnum Bertrandum S. Ligerii priorem in abbatem nobis legaliter elegimus, hunc solum volumus, hunc solum desideramus. Vos autem, patres nostri & post Deum advocati, indulgete nostris precibus sine dilatione, ut tempus exigit, res cogit, date quod petimus; sub hac remuneratione ut omnium vestrum & nostri misereatur Deus. Valete. Ex chartar. Sylvæ-maj.

HUNNOCURTENSE MONASTERIUM.

HUNNOCURTUM, Hunonis-Curia, & Hunnulficurtis, quibus vocibus adde Hunulcurt, in divisione monasteriorum regni Lotharii facta an. 870. inter Ludovicum & Carolum Francorum reges, cœnobium est ordinis sancti Benedicti, ad Scaldim fluvium, in finibus Franciæ, non procul ab oppido S. Quintini, & quatuor fere distans Cameraco milliaribus Gallicis, quod vir illustris Amalfridus, cum uxore Childebertana fundavit, & S. Vindicianus pontifex Cameracensis consecravit *in honore S. Mariæ, vel S. Petri, seu S. Martini, seu S. Pollinæ, ubi ipsa gemma requiescit in corpore;* ibique clericos & sanctimoniales constituit. Legimus autem lib. 6. de re diplom. pag. 607. ipsiusmet fundatoris litteras, quibus hoc monasterium cum suis pertinentiis beato Bertino concedit, eo tamen pacto, ut ipse & filia ejus Auriana eundem locum, quandiu vixerint, teneant, sed post utriusque obitum, S. Bertinus, ejusque successores habeant, & quemcumque voluerint, eidem præponant. *Actum Veromanduis Februarii die VIII. anno XI. regni Theoderici gloriosissimi regis.* Quod quidem Amalfridus regali privilegio roborari fecit, dato *calendis Aprilis XIV. regni nostri in Carisiaco palatio.* Hoc utrumque diploma nostris adjunximus instrumentis. Itaque Amalfrido Aurianaque defunctis, moniales ibi succedere S. Bertini successores inhibuerunt, & monachos ibi statuerunt; sub quibus monasterium religione floruit & opibus, sed nonnisi usque ad tempora Caroli Magni, quo principatum tenente, ipsum exhibet Carpentarius bonis & monachis fere destitutum. Excitatur tamen e pulvere circa 911. munificentia Odonis castellani Camerac. iterumque recidit: sic enim habet Baldericus lib. 2. cap. 10. *Nunc autem postquam viris militaribus beneficiatum est, ad paucos canonicos derivatur;* Tandemque paulo post, monachi Benedictini successerunt, qui hodieque locum istum possident.

HONNECOURT. t. 3. Annal. Bened. in append. p. 678. Balderic. chr. Camer. lib. 1 c. 26. an. 677. Ch. XXVIII col. 16. & XXIX. col. 18. Johan. Iper. chron. Bertin. tom. 3. Anecdot. p. 471. Hist. Cam. tom. 1. p. 506. & 507.

SERIES ABBATISSARUM ET ABBATUM.

Lib. 2. cap. 10. Hist. Cam. tom. 1. p. 506.

* Pavilly, prope Rotomagum.

I. AURIANA fundatorum filia, ab ipsis præfecta est monasterio, tanquam abbatissa; inquit chronographus Camer. Verum Carpentarius ipsi præmittit Austrebertam, quam & Malbranchus de Morinis lib. 3. cap. 44. antequam fieret * Pauliacensis abbatissa, Hunnocurto præfuisse asserit. Hoc refellit Mabillonius in observationibus præviis ad vitam S. Austrebertæ sec. 3. Bened. c. 1. pag. 27. De Valeria autem S. Pollinæ sorore, quam ex Anglia huc profectam, corpus S. Lietphardi fratris sui ibidem reconditum veneraturam, ipsum gubernasse monasterium testatur Gazæus, sit penes eum fides. Certiora nunc de abbatibus dicamus.

II. Ernaldus an. 1130. præerat ut abbas, ex chartul. Lehunensi fol. 17. verso.

III. Gerardus innotescit ex duabus chartis Nicolai Camerac. episcopi pro Monte S. Martini, altera anni 1148. altera 1161. Appellatur Ebrardus, mendose, ut videtur, in charta Hunonis domini de Hunocurte, pro cœnobio Valcellensi, an. 1163. Idem Gerardus an. 1165. fuit sequester pacis inter cœnobium Montis sancti Martini & Radulphum de Honecort. Anno sequenti donum Walterii de Hunocurte Valcellensibus monachis factum confirmavit. Transegit an. 1174. cum prælibato Montis S. Martini monasterio; in cujus etiam charta reperitur 1180. Superstes fuit ad an. 1182.

IV. Johannes I. Haynocurtensis, postea Sanvedastinus abbas 1186. ubi vide.

V. Simon I. testis an. 1190. in instrumento Guidonis de Villari pro Valcellensi cœnobio.

VI. Robertus occurrit 1196. & 1197. in charta Montis S. Martini.

VII. Simon II. memoratur 1198. in charta Johannis de Villari domini de Huncourt pro Valliscella. Insequenti anno, propter inopiam sui monasterii fame ac bellis attriti, quosdam sibi debitos a Valcellensibus redditus alienavit, approbante Petro ep. Camerac. litteris datis, quas vide inter instrumenta.

Ch. xxx. col. 28.

VIII. Eustachius testis legitur in litteris Walterii de Helli domini de Honecorti pro Monte S. Martini, datis an. 1213. mense Martio. Reperitur & annis 1217. & 1221. in chart. Valcellensi. Monet Baluzius legendam esse epistolam 219. Gervasii episcopi Sagiensis; collectionem hanc manuscriptam asservari in abbatia Steinfeldensi ord. Præm. Sammarthani docent. Edita est Valencenis typis Johan. Boucher, an. 1663.

IX. Johannes II. abbas Hunocurtensis & Rogerus decanus Camerac. an. 1229. componunt litem inter monachos S. Vulmari & canonicos S. Gaugerici. Sedebat adhuc an. 1236. ex chart. Valcellensi.

X. Sigerus Boulet ex priore S. Salvii Valencen. abbas Hunocurt. Obiit 1501.

XI. Claudius Gonnelieu abbas dignoscitur ex epitaphio quod sequitur: *Cy gist religieuse personne Claude Gonnelieu, en son vivant abbé d'Honnecourt .... Cambray aumonier Monseigneur d'Alençon fils .....*

XII. Tussanus de Hocedey abbas Hunocurti anno 1546. & episc. Tullensis, quo tempore testis nominatur in quadam compositione facta inter Christianam de Danemark viduam Francisci Lotharingiæ ducis, & Nicolaum a Lotharingia Francisci fratrem, ex tabul. Lothar. *Layette* Testaments des ducs de Lorraine n. 26.

XIII. Michael Parel a Rege nominatus præerat an. 1559.

XIV. Bartholomæus de la Fontaine abbas Fidemiensis, & Hunocurtensis vi regiæ nominationis, 1592. Ceterum an. 1599. in vastatione urbis S. Quintini, omnia Hunocurtensis abbatiæ monimenta perierunt; unde non mirum si plures abbates desiderentur.

XV........ d'Hiauville vel d'Yauville filius Roberti domini de Pottes & de Hervilly ex Maria d'Esclaybes sedebat an. 1664. quo ipsum Carpentarius intentum facit resarciendo suo monasterio. Cessit abbatiam nepoti suo, qui sequitur.

Hist. Camerac. tom. 1. p. 507.

XVI. Ludovicus des Fossez vita functus est die 2. Maii an. 1686.

XVII. Henricus le Cirier de Neuchelles, S. Capellæ Parisiensis canonicus, ab anno 1670. Vivere desiit 1. Aprilis 1713.

XVIII. Raimundus Ludovicus de Vallori designatur abbas a Rege an. 1713. mense Aprili.

ALTIMONTENSIS ABBATIA.

HAUT-MONT vulgo OMONT.

* *la Sambre.*

* *Gazæus S. Vincentium dicit comitis Madelgarii filium.*

Tom. 3. Annal. Bened. in append. p. 678.

ALTIMONTENSE ordinis S. Benedicti cœnobium ad Sabim * fluvium, milliari uno a Melbodio Hannoniæ oppido distans, inchoatur a S. Vincentio, dicto ante conversionem suam Madelgario * comite, an. 649. absolutumque post 3. annos, consecratur in honorem SS. apost. Petri & Pauli a B. Autberto Camerac. pontifice. Memoratur hoc ascetcrium in testamento S. Ansegisi abb. Fontanell. condito circa 831. his verbis: *Ad Altum-montem monasterium, quo sanctus Ansbertus quondam exsilio fuit intrusus, atque consortiis inde ereptus humanis, solidos quindecim,* & in recensione monasteriorum & abbatiarum regni Lotharii, quæ partiti sunt inter se Ludovicus & Carolus Francorum reges an. 870. hæc abbatia continetur in portione Caroli. De variis autem ejusdem monasterii fortunis vide chronicon Camerac. lib. 2. cap. 35. & lib. 3. cap. 6. Abbatum elenchum, maxime ex annalibus Hannoniæ contexuimus.

SERIES ABBATUM.

I. S. VINCENTIUS nobilitate clarus; sed clarior tum sua, tum conjugis [a] Waldetrudis, ac liberorum [b] sanctitate, paulo post ædificatum Altimontis monasterium, assensu piæ conjugis & hortatu B. Autberti ep. ibidem in monachum attonsus est, sancta conjuge velum sacrum pariter

[a] Ipsa fundavit cœnobium Castrilocense seu Montense, cujus prima fuit abbatissa.

[b] Liberi quatuor recensentur tum a Grammaio, tum a Francisco Vainchant in Annalibus Hannoniæ &c. scilicet S. Landericus, quem dicunt episcopum Meldensem, S. Dentelinus mortuus septennis, sancta Aldetrudis & sancta Madelberta seu Maldeberta, ambæ Melbodienses abbatissæ, post amitam suam S. Aldegundem.

A suscipiente. Tumque nomen ipsi inditum est Vincentii, cum antea Madelgarius seu Maldegarius appellaretur. Statim vero aut non multo post in primum abbatem consecratur magna virorum ac feminarum [a] insignium adstante frequentia, quorum nomina in annalibus Hannoniæ legere licet. Porro exhinc tanta ejus fama inclaruit, ut numerus discipulorum ad ipsum undique concurrentium ad trecentesimum excrevisse legatur. Et sane Grammaius id constare dicit ex diplomate Petri Cameracensis episcopi dato anno 1323. ubi laudum sancti hujus comitis summarium continetur. Cum autem locus a regibus & principibus augmentari & frequentia fratrum populosus cœpisset haberi, ut liberius Deo vacaret Vincentius, ad secretiorem locum secessit, Sungeias seu * Sonegias nuncupatum, ubi fratribus aggregatis monasterium struxit, ibique exacto hujus vitæ curriculo pridie idus Julii * circiter an. 677. sepultus, in pace quiescit. Exstat ipsius vita secul. 2. Bened. pag. 672. & seqq.

Annal. Hannon. p. 96. *Ibid. p. 97.* *Chron. Camerac. cap. 35. l. 2.* * Soigny vel Songnies. * *4. April. ex Sammarth. 14. Julii, ex Annal. Hann. p. 111.* *Ibid. c. 46.* [b]

II. S. Landericus Meldensis episc. [b] S. Vincentii filius, patri successit an. 660. abdicato prius episcopatu, ex annalibus Hannoniæ p. 111. ubi & abbas Sonegiensis dicitur, quo in monasterio sepultus est.

III. Halidulfus & Haldulfus jam an. 675. ex annal. Hannoniæ pag. 111. Hic S. Ansbertum Rotomag. archiep. exsulem in suo Altimontensi cœnobio perhumaniter excepit, qui cum ad Pipinum S. præsuli infensum accessisset, ejus animum ita mitigavit, ut continuo ipsum ab exsilio revocarit. Sed cum de reditu ad sedem suam cogitaret, excessit e vivis an. 695. ex hagiologio Sanderi & annal. Hannoniæ pag. 111. cujus corpus Fontanellam detulit Halidulphus, ut videre est in vita S. Ansberti secul. 2. Bened. Obiit vero ipse Halidulfus seu Hadulfus circa an. 700. post quem plures abbates desunt ob crebras Barbarorum incursiones; quibus etiam factum est ut ordo monachalis ad canonicalem seu clericalem redactus sit, comitibus in beneficium tradito monasterio. Ceterum quod quidam volunt Gerardum Broniensem hoc cœnobium reformasse an. 953. minus cohærere videtur cum sequentibus; nam

Chron. Camerac. l. 3. c. 6. *Annal. Hannon. p. 111.*

IV. Ratherus seu Ratherius primum Laubiensis monachus, tum episcopus Veronensis, e qua sede bis dejectus, ac deinde Leodiensi, iterumque Veronensi, plures abbatias ad victum & cultum impetravit, Amandinam, Alnensem, Altimontensem & alias, quas ut commendatarius potius quam ut verus abbas possedisse videtur. Obiit an. 974. cujus vitam consule-sis apud Mabillonium secul. 5. Bened. pag. 478. & seqq.

V. Hermanus comes Hainonensis abbatiam hanc tenuisse haud immerito dicendus est, qui scilicet ipsam Arnulfo de Florinis *in beneficio compensavit.*

Chron. Camerac. l. 3. c. 6.

[a] Cointius ad an. 653. probat ætatem plurimorum ex his testibus, aliis non convenire; unde consecrationem istam in dubium revocat. Imo non putat, usquam abbates fuisse Altimontis tum S. Vincentium, tum Landericum, sed duntaxat Sonegiarum.

[b] Ita Baldericus in chron. Camerac. cap. 46. Colvenerius in notis ad hoc caput, ac Miræus in orig. cœnob. Belgic. At Molanus Metensem episc. appellat; utrumque negat Cointius ad an. 677. Id aliquando nos expendemus.

VI. Arnulfus de Florinis pater Gerardi I. Camerac. episc. favore comitis Hermanni, loci possessionem adeptus est, de cujus antiquitate & summa veneratione audiens vir sanctus, adpristinum gradum voluit reformare, sed subripientibus causis bellorum, non potuit; post cujus excessum *Ibid.*

VII. Godefridus * de Florinis hereditario jure locum accepit, quem patre felicior ad meliorem formam revocavit, opitulante præsertim suo fratre Gerardo I. Camerac. episc. qui pulsis canonicis monachos substituit.

* Male *Arnulfus*; apud Mir. orig. cœnob. Belg. p. 38.

VIII. S. Richardus plurimorum * monasteriorum reformator, istud quoque suscepit ordinandum an. 1016. B rogantibus Gerardo Cameracensi episc. & ipsius fratre Godefrido de Florinis, annuentibusque Henrico II. imperatore & Hermanno comite Hainonensi. Cessit an. 1025. mortuus in Lotharingia 1047.*

* *21. ex Annal. Hannon. p. 111.* *Ibid.* **al.* 1046.

IX. Fulcuinus agentibus imprimis apud imperatorem Gerardo Camerac. episc. & Richardo abbate, loci hujus regimen accepit an. 1025. ac fortasse citius ut colligitur ex contextu chronici Camerac. pag. 279. ubi sic legitur: *subrogatus itaque Fulcuinus, multo labore monasterium, quod desertum invenerat, domno episcopo adjuvante, tam claustro & cæteris ædificiis, quam regulari fratrum servitute munivit. Quod ita innovatum, calendis Maii in honore SS. apost. Petri & Pauli, ut ante* C *fuerat, dom. episc. consecravit.* Quis enim credat tam sanctum ac industrium abbatem Richardum, si novennio præfuisset, desertum reliquisse monasterium! Ceterum Mabillonius hanc in melius reformationem ad annum 1036. referre videtur, in vita S. Vincentii, seu potius in suis ad hanc vitam observationibns, sed nullo prolato testimonio.

Ibid. *Sec. 2. Bened. pag. 674.*

X. S. Poppo inter alia plurima, quæ jussu imperatoris gubernanda suscepit monasteria, quibusque singulis singulos abbates paulo post præfecit, hujus administrationem cepisse an. 1040. sibique anno 1048. * Everhelmum subrogasse dicitur in D annal. Hannoniæ pag. 3.

**al.* 1049. Scilicet pro vario computandi modo, obiit enim S. Poppo 1048. 25. Jan.

XI. Everhelmus a S. Poppone, cujus erat nepos, abbas instituitur an. 1048. postea Blandiniensis anno 1054. vel 1058. quo tempore in Altomonte successorem sortitus est Ursionem. Scripsit Everhelmus vitam ejusdem S. Popponis abbatis Stabulensis, quam habes sec. VI. Bened. p. 1. pag. 569. Vide etiam pag. 585. & 590.

Annal. Hann.

XII. Ursio 1054. vel 1058. cujus abbatis temporibus inventum est corpus sancti Marcelli papæ, olim absconditum sæviente Normannorum procella; historiam vero ejusdem summi pontificis E Lietberto Cameracensi episcopo sub finem XI. sec. nuncupavit. Vide sec. 11. Bened. p. 673.

Ibid. p. 112.

XIII. Wedricus seu Guidricus successit anno 1079. ex Annal. Hannoniæ. Recensetur 1095. in charta Galcheri ep. Camerac. pro S. Gisleno; 1107. in litteris Odoardi Camerac. ep. pro canonicis S. Johan. Bapt. Valentianensis; 1112. in charta ejusdem Odonis ep. pro Nivellensi ecclesia; & 1117. in tabulario S. Dionysii de Broqueroya.

Ibid. *Mir. notit. eccl. Belgii p. 286.* *Ibid. p. 296.*

XIV. Valbertus I. 1120. ex annal. Hannoniæ, fortasse idem ac Walterus qui anno 1133. indict. XI. testis nominatur in charta Si-

monis ep. Tornac. altare de Mouschin Absaloni abbati S. Amandi concedentis.

XV. Mainardus 1140.* & 1150. in charta Balduini comitis Hannoniæ pro Bona-Spe.

* Annal. Hannon. p. 112. Ibid.

XVI. Henricus I. 1150.

XVII. Clarembaudus seu Clarembaldus memoratur an. 1155. in charta Milonis ep. Morinensis. Anno 1158. alodium Loverolense sub annuo censu accipit ab Oda Nivellensi abbatissa. Testis est an. 1162. in compositione inter monachos S. Salvii & Hasnonienses, de parochia B. Mariæ majoris, facta consilio Radulfi Remorum archiep. &c. præsente Pontio abbate Cluniac. Reperitur etiam annis 1177. 1179. & 1185.* cujus obitus notatur in necrol. Sylvæmajoris, IV. nonas Maii.

Mir. not. eccl. Belgii p. 411.

* Annal. Hannon. p. 112.

XVIII. Robertus an. 1185. contulit ecclesiæ Ninivensi omne jus quod habebat in parochia de Xaintes. Occurrit & anno seq.

XIX. Radulphus 1202.* & 1209. quo anno memoratur in charta Johannis ep. Camerac. decimas de Hoves monasterio sancti Dionysii de Broqueroya concessas ab Egidio comite, confirmantis. Haud dubié vero is est R. abbas Altimontis recensitus anno 1212. in charta Gilligiensi.

* Ibid.

XX. Matthæus hoc eodem anno 1212. memoratur in annalibus Hannoniæ.

XXI. Arnulphus abbas Altimontis ut judex a papa delegatus dirimit controversiam inter abbatem couventumque Thenoliensem ex una parte, & dominos de Ostremoncort ex altera, an. 1226. mense Maio, chartul. Thenol. fol. 41. verso.

XXII. Gualbertus II. 1226.

XXIII. Gosvinus 1240.

XXIV. Walterius I. 1245.

XXV. Henricus II. 1258.

XXVI. Guido 1284. Deponitur 1290.

XXVII. Petrus I. 1291.

XXVIII. Hugo I. de Maurains 1298.

XXIX. Stephanus 1305.

XXX. Walterius II. 1316.

XXXI. Hugo II. de Wamiel 1320.

XXXII. Jacobus de Beugnies *al.* de Vergnies 1337.

XXXIII. Nicolaus I. de Musie *al.* Coleret 1357.

XXXIV. Balduinus de Maude 1381. & 1382.

XXXV. Nicolaus II. de Wasme 1394.

XXXVI. Egidius de Montignies, abbas quoque Laub. an. 1423. interfuit translationi S. Aldegundis. Hinc emendandus catalogus abbatum Laub. ita ut unus & idem sit abbas, qui numero LVIII. & LIX.

XXXVII. Theodericus du Chasteau 1447. deinde abbas S. Gisleni, ubi vide.

XXXVIII. Hugo III. 1458. & 1459. quo anno præsens fuit translationi S. Ursmari & ceterorum abbatum Laub.

XXXIX. Enguerranus Signart episc. Antissiodor. 1466.

XL. Guillelmus I. Bouillet Cluniac. monachus & prior S. Salvii juxta Valencenas, necnon sacræ theol. doctor, 1476.

XLI. Johannes Briselot Montibus Hannoniæ natus, ac religionem Carmelitarum professus, prioris officio functus est in cœnobio Valentianensi. Doctor in alma facultate Paris. renuntiatur, tum designatur archiepiscopus Calaris, suffraganeus Cameracensis, & imperatori Carolo V. a confessionibus sacris & consiliis, vir eruditione insignis fato concessit 1520. humatus apud Altum-montem, cujus abbas erat jam an. 1506. Cor ejus delatum est ad Carmelitas Valentianenses.

XLII. Guillelmus II. de Croy archiep. Toletanus, 1521. de quo vide in episc. Camerac.

XLIII. Carolus de Croy, de quo vide in S. Gilleno, & in episc. Tornac. Abdicavit post 4. annos.

XLIV. Nicasius le Clerq prior S. Gisleni desiit esse abbas 1530.

XLV. Leodegarius Pronier 1542.

XLVI. Nicolaus III. Fournier cessit an. 1565. Vivebat tamen adhuc 1586. quo anno, 10. Aug. adfuit Maricolis quando Ludovicus de Berlaymont mitram imposuit solemniter abbati Maricolensi.

XLVII. Gasparus Hanot 1588.

XLVIII. Petrus II. le Jeune 1625. Mitram obtinuit ab Urbano VIII. superstes an. 1647.

XLIX. Ansbertus Petit abbas regularis 13. Junii 1710.

SANCTUM SEPULCRUM.

S. SEPULCRE.

CAMERACENSE S. Sepulcri monasterium ordinis sancti Benedicti conditorem agnoscit B. Lietbertum ep. Cameracensem, qui, cum ad loca sancta & maxime ad sepulcrum Dominicum profectus, eo usque pertingere non potuisset, reversus in patriam, monasterium in honorem sepulcri Domini exstruere cœpit eo in loco, ubi decessor ejus & propinquus Gerardus episcopus oratorium cum cœmeterio pauperum paulo ante * ædificaverat.

*an. 1047 ex Gramaio &c.

Porro id factum esse an. 1064. probatur ex ipsamet charta fundationis apud Miræum * & Carpentarium *, quam & nobis hic exscribere visum est.

* Diplom. Belgic. p. 68. & notit. eccl. p. 182.

* in prob. hist. Camerac. p. 8.

Lietbertus Cameracensis ecclesiæ episcopus omnibus Christi fidelibus prosperos utriusque vitæ successus. Temporibus prædecessoris mei domini Gerardi sanctæ memoriæ episcopi, exorta fames in regionibus nostris adeo invaluit, ut morientium corpora capere non valerent ecclesiastica cæmeteria Cameracensis urbis. Incidit igitur huic prædecessori meo rationabile consilium, ut extra muros civitatis fodere faceret polyandrum, quod receptui foret tot corporibus condendorum pauperum. Juxta quem locum ecclesiam postea in honore Dominici Sepulcri consecravit, eamque & terris & familiis dotavit: ut propter reverentiam tanti nominis sepultura ibi esset pauperibus & peregrinis. Hanc autem ecclesiam amplificare congrua dispositione conabatur, nisi senio jam pressus, post multa præclara opera, morte intercedente, prohiberetur. Ego itaque Lietbertus, qui ei successi, tanto & tali animatus exemplo, in prædecessoris mei primitias laboraturus introii: & quoniam parva

erat, juxta ecclesiam illam, monasterium ampliori schemate ædificavi, ipsumque in honore Domini nostri Jesu Christi, & S. Sepulcri ejus, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, omniumque sanctorum Dei consecravi, ædificatoque claustro cum ceteris officinis, abbatem & monachos eidem loco assignavi. De rebus vero possessionis meæ, imperiali concessu & pontificali donatione, ecce coram Deo & præsentibus testibus, istud doto monasterium, ad usus illorum qui ibi Deo famulaturi sunt: hoc est, in suburbio Cameracæ civitatis, abbatia S. Martini, quidquid in manu mea est; parochiales quoque duæ ecclesiæ, S. Georgii & S. Mariæ Magdalenæ, altaria cum ecclesiis, minutum teloneum, cambæ & plura curtilia, cum districtu toto, & terræ arabiles circa Cameracum, quas decambiavi ab abbate Waldrico S. Andreæ apostoli, cum aliis pluribus. In eodem Cameracensi suburbio molendinum unum, alterum & dimidium apud villam puerorum, cum districtu; item aliud apud Nigellam cum districtu. Concedo etiam in pago Camerac. villam omnem S. Hilarii, in pago de Hainau Villerellum totum, in Bracbatensi pago ecclesiam de Melin, item villam quæ vocatur Ninnehova. S. Walcheri archid. S. Gerardi præpositi & archid... Actum est hoc Cameraci in eodem monasterio S. Sepulcri, anno ab Inc. Dom. M.LXIV. ind. II. regnante Henrico rege Lothariensium anno XII. ep. vero domni Lietberti XIV. Parvinus notarius & monachus scripsit: Werimbaldus cancellarius recensuit.

Insuper eodem anno 1064. VIII. cal. Nov. ex Mabillonio, 28. Octob. ex Carpentario * Raissio & Colvenerio *, ecclesiæ dedicatio facta est, ac paulo post, imo fortasse hoc ipso anno secundum Carpentarium, ampliatis mœnibus cœnobium inclusum est urbi. Ibidem conditus est B. Lietbertus, cujus vitam consule tomo IX. Spicilegii.

* *Hist. Camerac. part. 2. p. 488.*
* *in notis ad Balderic. p. 356.*

Series abbatum.

I. WALTERUS I. statim a fundatione præficitur abbas, e monasterio S. Vedasti accitus. Hic vetus illud oratorium, quod a Gerardo episc. exstructum diximus, instauravit auxitque & in memoriam sancti Nicolai dedicari curavit. Cœnobium vero sub idem tempus ab altero Waltero archidiacono Camerac. ac deinde ibidem monasticen professo renovatum est. Eidem abbati bullam indulsit Gregorius VII. papa, in quem etiam ac *decem monachos pauperes* munificum se præbuit Gerardus II. ep. Camerac. datis litteris an. 1079. Biennio post interfuisse legitur Walterus abbas Cameracensis elevationi seu translationi S. Bertiliæ; quem etiam omnino verisimile est, auctorem esse vitæ S. Vindiciani Cameracensis & Atrebatensis ecclesiarum episcopi, quæ scripta est ad Johannem primum abbatem Montis S. Eligii. Demum obiisse dicitur apud Mabill. an. 1091. die XI. Martii, die vero 7. Martii anni 1095. apud Colvenerium & Carpentarium.

Mir. notit. eccl. p. 206. & Carp. in prob. hist. Camerac. p. 21.

II. Rainerius & Ragineru 1095. & 1097. quo anno præsens in synodo Atrebatensi subscripsit privilegio, quod Lambertus ep. Atrebat. Elnonensi monasterio concessit. Vocatur abbas de Cameraco in charta ejusdem Lamberti pro S. Vedasto 1098. Testis est anno seq. in litteris Manassis episc. Camerac. pro Hasnonio; 1101. in tabulis Lamberti episc. Atrebat. pro Aqua-curta; item 1105. in synodo ab Odone Camerac. ep. celebrata; 1106. in charta ejusdem Lamberti pro Guisendi abbatissa de Melbodio; ac denique 1112. in charta Odonis ep. Camerac. pro cœnobio Bornehemensi. Vivebat adhuc an. 1125.

tom. 5. miscell. Baluz. p. 388. *tom. 5. miscell. Baluz. p. 387.* *Ibid. p. 388.* *Ibid. p. 392.* *Mir. notit. eccl. p. 280.*

III. Fulbertus innotescit ex epistola 48. sancti Bernardi ad Haimericum Romanæ sedis cancellarium. Ordericus Vitalis lib. 3. hist. in fine, ejus meminit tanquam synchroni, qui cum esset monasterii dilapidator, in concilio Trecensi anno 1128. depositus fuit.

IV. A. abbas S. Sepulcri Camerac. scripsit ad Innocentium II. contra Walterum abbatem sancti Vedasti, qui synodum cum militibus ingressus turbarat & cædibus quoque cruentarat, præsente Alviso Atrebatensi episcopo.

tom. 5. miscell. Baluz. p. 415

V. Parvinus ex monacho S. Vincentii Laudunensis, Fulberto subrogatur, inquit Hermannus monachus l. 3. de mirac. S. M. Laudun. c. 20. sicque omittit A. de quo mox diximus, fortasse quia brevi tempore præfuit; sedebat enim Parvinus jam anno 1132. Memoratur anno seq. in charta Burchardi ep. Camerac. pro Tongerloa; cui anno 1134. Godefridus Barbatus Lotharingiæ inferioris & Brabantiæ dux præposituram Capellensem largitus est, eo pacto ut ibi fratres diu noctuque Deo & B. Mariæ obsequia impenderent, approbante Nicolao ep. Camerac. 1138. Idem præsul 1142. episcopatus sui anno sexto foragium vini ei concessit, & anno 1156. sacellum Deiparæ dicavit, ex Grammaio. Denique Parvinus in ejusdem præsulis charta pro S. Sepulcro reperitur anno 1161. & in chartulario Montis S. Martini, ex notis Baluzii ad Gall. Chr. qui quidem monet videndum Locrium in Maria Aug. lib. 2. c. 13.

Mir. cod. Donat. p. 284. & not. eccl. p. 351. Mir. Diplom. Belg. p. 106. id Notit. eccles. p. 388. melius 358.

VI. Balduinus I. præerat 1167. Suorum privilegiorum approbationem & confirmationem obtinuit ab Alexandro papa III. an. 1174. & a Lucio III. 1181. Occurrit 1174. in charta compositionis inter abbatem S. Auberti & nobilem virum Adamum de Walencourt, 1175. in chartul. Montis S. Martini, 1177. in litteris Alardi ep. Cameracensis pro S. Dionysio, & an. 1176. concordiam iniit cum Gerardo filio Egidii de S. Autberto.

Carp. in prob. hist. Camerac. pag. 21.

VII. Gerardus I. 1189. & 1194. quo anno testis est in charta Balduini Flandriæ & Hanoniæ comitis litteras suas anni 1192. de Gavallo Camerac. renovantis. Anno 1195. Johannes ep. Camerac. ei privilegium indulsit.

Anecdot. t. 1. col. 655.

VIII. Godefridus 1197.

IX. Hugo dictus *venerabilis* reperitur abbas 1198. in archivo capituli B. Mariæ Camerac. 1207. in charta pro Cantiprato, & in testamento Gerberti de S. Hilario militis erga monasterium benefici, ex Carpentario; necnon in chartul. Montis S. Martini 1199. & 1221. quo anno suum anniversarium instituit, præsentibus B. S. Autberti, G.* S. Gisleni & W. Hasnoniensi abbatibus.

Mir. notit. eccles. p. 518.

* Gillio *seu* Egidio.

X. Johannes I. 1222. Hic partem decimæ de Violaines comparavit.

XI. Anſelmus 1229. idem haud dubiè qui ſui nominis littera initiali tantum connotatus ratum habet pactum ab Hugone deceſſore initum an. 1219. cum Ada de Mierengien nobili muliere ſe in ancillam monaſterio tradente.

XII. Egidius I. an. 1230. certos reditus aſſignavit eleemoſynis faciendis. An. 1234. abbatiſſæ de Virgulto conceſſit facultatem acquirendi decimas in perſonatu de Graincourt. Memoratur adhuc annis 1236. 37. & 38.

XIII. Johannes II. de Plenaing. 1244.

XIV. Egidius II. e monacho Valcellenſi, 1250.

XV. Gerardus II. de Bouſſiers *al.* de Boulies, circa 1253. concordiam iniit cum canonicis S. Gudilæ Bruxell. ſuper præpoſitura Capellenſi, de qua ſuperius ad an. 1134. Rem familiarem monaſterii optime curaviſſe dicitur, ac deinde regimen abdicaſſe.

XVI. Johannes III. le Doux 1264. cujus electio irrita declaratur a ſummo pontifice, & nihilominus regere perrexit de conſenſu fratrum.

XVII. Philippus I. a S. Petro, cujus tempore, inquiunt, anno ſcilicet 1269. prior & conventus S. Sepulcri in cauſa eligendi abbatis compromiſerunt in Geraldum de Boulies quondam abbatem treſque alios monachos, & in Nicolaum ep. Camerac. qui ſe illico ac ſucceſſores ſuos jus nullum habere in abbatis electione profeſſus eſt.

XVIII. Engerannus vocatur abbas *Cameracenſis* hoc eſt, ut putamus, S. Sepulcri, an. 1274. quo ſtatuta quædam edidit pro ſancti Dionyſii de Broqueroia monachis.

XIX. Walterus II. de Briaſtre anno 1283. domum emit apud Cameracum a Roberto de Baſchoe milite.

XX. Johannes IV. de Thuin vel Thun Waltero ſucceſſit.

XXI. Walterus III. de Roiſin eligitur anno 1296. quo etiam anno prata de Brunteau comparavit.

XXII. Rogerius de Valenciennes 1314. & 1322. quo circiter tempore pactum fecit cum Johanne le Noble abbate Maricol. pro parte decimarum vici de Mannieres. Huic ſubrogatus eſt

Carp. hiſt. Camer. p. 2. p. 489. XXIII. Raſſius de Courtray, qui ſtatim ceſſit in gratiam ſequentis.

XXIV. Egidius III. d'Anneux non d'Acreux 1327. 1331. & 1338. Monaſterio reſtituit juriſdictionem in partem urbis, quæ data olim fuerat in feodum Arnoldo Petit. Vivebat adhuc 1355.

XXV. Theodorus *al.* Theodoricus de Maubeuge 1356. & 1365.

XXVI. Johannes V. de Valenciennes 1369.

XXVII. Robertus de Pratis præfuit ab anno 1379. ad an. circiter 1388.

XXVIII. Johannes VI. de le Hieſe *al.* de le Kief rexit ab anno ſaltem 1395. ad 1411. cujus tempore Petrus ep. Camerac. fratribus indulſit A facultatem ſolemni ritu celebrandi feſtum S. Sepulcri, cum indulgentia 40. dierum in die feſto, & 20. per octavam.

XXIX. Egidius IV. du Vivier ſedit ab anno circiter 1413. ad 1427.

XXX. Jacobus Chambart 1447. cujus obitus perperam notatur apud Carpentarium anno 1478. forte 1448. legi debet. Ibid p. 490.

XXXI. Balduinus II. Conſtant ex procuratore monaſterii factus eſt abbas an. 1449.

XXXII. Guillelmus Courtois templum qua nunc videmus forma, inquit Grammaius, capitulum & bibliothecam extruxit. Vivebat anno B 1490.

XXXIII. Nicolaus Griſel cedenti patruo *melius* avunculo ſuffectus, præerat an. 1503. cujus tempore clauſtrum cum refectorio, necnon abbatialis aula conſtructa ſunt. Romam perrexit anno ætatis 66. pro tuenda exemtione monaſterii adverſus dominum de Berghes ep. Cameracenſem, unde reverſus, cum ſub annorum pondere fatiſceret, abdicavit in gratiam nepotis, ac paulo poſt defunctus eſt 17. Junii an. 1517.

XXXIV. Antonius I. Griſel ſacellum S. Cæciliæ ædificavit, omniaque perfecit quæ duo ipſius anteceſſores inchoaverant. Extinctus eſt an. C 1572.

XXXV. Johannes VII. Fruy adfuit an. 1581. Franciſco de Bonniers abbatiæ Fidemienſis poſſeſſionem capienti. Repentina morte correptus eſt in præpoſitura Bruxellarum anno 1591.

XXXVI. Johannes VIII. Scourgeon intruſus eſt a domino de Balagny principe Cameraci, ejectis inde Hiſpanis. At cum Philippus II. Hiſpaniarum rex hanc urbem iterum ſubjugaſſet, Antonium qui ſequitur, ejus loco ſubrogavit.

XXXVII. Antonius II. de Fervis, *de Foruyes* vel *de Fourvies* moritur anno 1602. ſub quo novus chorus templi erigitur, dedicatus 17. Jan.

D XXXVIII. Michael de Sains chorum prædictum concameravit, organaque pneumatica extruxit; mortuus an. 1621. die 9. Septembris.

XXXIX. Franciſcus Bourchault *al.* Bourſault cum eſſet major prior S. Vedaſti Atrebat. ac præpoſitus Haſprenſis, electus ſeu poſtulatus eſt in abbatem, ſed propter infirmitates recuſavit.

XL. Philippus II. de Surhon S. Martini Tornac. monachus, unanimiter eligitur abbas S. Sepulcri. Is a ſummo pontifice facultatem obtinuit utendi mitra, minoreſque ordines ſuis monachis conferendi; diſciplinam regularem reſtituit, pluraque alia præclare geſſit, ſuperſtes ad annum E ſaltem 1649.

XLI. Claudius Hacart monachus & abbas S. Vedaſti Atrebat. Regis catholici nominatione, cedere coactus eſt, quando hæc civitas Regi Chriſtianiſſimo ex pacis dictæ *des Pyrenées* conditionibus reddita fuit. At poſtea eligitur abbas S. Sepulcri, ubi jejunium Adventus aliquandiu interruptum reſtituit. Sedit per annos octo; ſeptemque ſupra ſexaginta natus animam exhalavit anno Chriſti 1669.

XLII. Bernardus de la Haye alumnus cœnobii, vir obſervantiæ regularis ſtudioſiſſimus, ac

ſcientiarum amantiſſimus, laudabiliter præfuit annis 14. præmatura morte ſublatus anno ætatis ſuæ 49. Chriſti 1684. die 15. Auguſti.

XLIII. Ludovicus de Marbaix hujus etiam loci monachus novam eccleſiam eleganti opere conſtruxit, cumque deceſſoris ſtudium erga diſciplinam regularem jugiter æmulatus eſſet, deſecit anno ætatis 66. die 1. Junii 1703.

XLIV. Joſephus Dambrines ex priore factus abbas 14. Aug. 1703. Obiit exeunte an. 1721. vel incunte 1722.

XLV. Placidus Poüillaude frater abbatis S. Auberti ex coadjutore Haſnonii nominatur abbas S. Sepulcri. menſe Febr. an. 1722. benedictus eodem anno 6. Apr.

ASCETERIUM LESCIENSE.

Liesse ou Liessies en Hainaut

LESCIENCE ſeu LETIENSE, ordinis S. Benedicti monaſterium in finibus Hannoniæ & Theoraſciæ ad fluvium Helpram, prope Avennas oppidum, patronum agnoſcit S. Lambertum, fundatores primarios Wicbertum comitem & Adam uxorem ejus, circa annum 751. Winchantio, 800. Gazæo, 764. Mabillonio, quem ſequimur. Locum deinde ab Hungaris ſeu Normannis direptum, atque a clericis occupatum, inſtaurare cœpit Adelardus, ejuſdem loci vir nobilis ac dives, cum uxore ſua Ermentrude, novamque eccleſiam Erluinus epiſc. Camerac. ſub finem decimi ſeculi dedicavit. Verum illuſtrior fuit cœnobii reſtitutio inſequenti ſeculo facta auctore Theoderico comite Avennenſi, cum Ada de Roucy conjuge ejus; quibus etiam petentibus an. 1095. vel 1096. Galcherus Camerac. præſul monachos in locum canonicorum reſtituit. Ita ſane memoriæ tradiderunt tum Balduinus de Avennis in chronicis Hainonienſibus tom. VII. Spicilegii pag. 600. tum Hermannus monachus ſcriptor coævus, lib. 1. de miraculis S. Mariæ Laudunenſis cap. 2. & in hiſtoria reſtaurationis ſancti Martini Tornacenſis, his verbis: *Theodericus pœnitentia motus ob igne vaſtata duo monaſteria ſanctimonialium, Montenſe S. Waldetrudis, & Malbodienſe S. Aldegundis, in propria terra cœnobium Leſcienſe* a fundamentis conſtruxit, & in eo ſepultus eſt, quod quidem celebre fuit, teſtante Philippo de Eleemoſyna in epiſt. 24. ſacrarum litterarum ſtudiis, atque etiamnum adeo floret obſervantia regulari, ut laïci homines non modo in chorum eccleſiæ non admittantur, ſed nequidem in monaſterii clauſtra interiora.

Spicil. tom. III. p. 413. &c. — *tom. 3. biblioth. Ciſterc.*

SERIES ABBATUM.

I. GUNTRADUS Wicberti & Adæ fundatorum filius, a puero in ſacris eruditus litteris, monaſticiſque diſciplinis inſtitutus, Lætienſi monaſterio præficitur. Sororem habuit ſanctam Hiltrudem, quam Lætiis velatam, ibidemque poſt ſeptemdecim annos circa 790. v. cal. Octobris mortuam ſepelivit in oratorio S. Landberti, ubi & ipſe conditus fuit, parentes vero ſuos ad ingreſſum monaſterii. Vide ſecul. III. Bened. p. 2. p. 422.

II. Guntherius qui & Gontardus ex priore Criſpinienſi aſſumtus eſt an. 1096. cumque per annos 12. recte monaſterium inſtituiſſet, lucis uſuram amiſit 1107. die 8. Dec.

III. Reinerus de Carneriis, antea prior, memoratur abbas 1107. in charta Odoardi epiſc. Camerac. pro eccleſia S. Johannis Valencenenſis. Ex hac vita tranſiit ad meliorem an. 1124. 30. Jan. qui cœco cuidam lumen oculorum reſtituiſſe traditur, aqua adhibita, qua manus in miſſæ ſacrificio abluerat; idemque videtur eſſe, qui baſilicam Leſcienſem a Bartholomæo Laudunenſi epiſcopo dedicari curavit, non autem Reinerus Criſpinienſis abbas, primuſque Leſcienſis a Mabillonio inductus, cum jam dudum obiiſſet, quando Bartholomæus Laudunenſes infulas accepit.

Mir. notit. eccl. p. 286

IV. Wedericus, Werricus ſeu Guerricus ex priore abbas tertius a reſtitutione cœnobii, an. 1124. electus, ſubſcripſit 1138. litteris Nicolai ep. Camerac. pro S. Sepulcro. Adfuit 1143. repoſitioni reliquiarum B. Lamberti martyris de vaſculo, in quo poſt paſſionem a S. Huberto epiſcopo locatæ fuerant, in aliud quod in honore ipſius decenter fabricatum fulgebat, atque inde maxima & pretioſa dona Letiam retulit; unde & ipſi paulo poſt Nicolaus Leodienſis canonicus ſuam de vita S. Lamberti lucubrationem nuncupavit. Sedit autem Wedericus annis 24. hoc eſt ad annum 1147. quo Vedaſtinus abbas creatus eſt.

Ibid. p. 388. — *ſecul. III. Bened. p. 1. pag. 84.* — *Ibid. p. 67.*

V. Thieſcelinus ex priore abbas, an. 1153. abdicavit; obiit vero 6. Apr.

VI. Helgotus monachus Latiniacenſis ſubrogatur eodem anno; cujus nomen ſubſcriptum reperitur in charta compoſitionis inter abbatem S. Auberti Camerac. & nobilem virum Adamum de Walencourt, an. 1174. Occurrit etiam 1177. in tabulis Alardi ep. Camerac. pro Johanne abbate S. Amandi, & adhuc 1191. quo anno amotus eſt per Guillel. Remenſem archiep.

Carp. t. 1. hiſt. Camerac. in prob. p. 21.

VII. Simon ex præpoſito Latiniac. deponitur 1194.

VIII. Hugo I. ex monacho Vedaſtenſi rexit tribus menſibus.

IX. Hugo II. de Heſtru denaſcitur 1213. 3. Aug.

X. Goſſwinus de Heſtru ceſſit an. 1217.

XI. Petrus I. de Aveſnis anno 1219. menſe Julio ratam habet acquiſitionem eccleſiæ Vicoinenſis in terra adhærente nemori de Bello-monte. Moritur an. 1225.

XII. Thomas de Walcourt præerat 1225. Reſignavit 1227. factus monachus Ciſterc. Fuſniaci & obiit 1229.

XIII. Segardus poſt ſex annos deturbatur 1232.

XIV. Walterus de Grart 1234. nonis Jan. deceſſit, abbas etiam Laubii, Maricolarum, & Caſtri Cameraceſii.

XV. Nicolaus de Heſtru ceſſit 1244.

XVI. Hugo III. de Lieſſies an. 1249. feria VI. poſt octavam S. Martini Hyemalis, vi ſubdelegationis ab abbate S. Sepulcri, qui cum Petro Catalaunenſi epiſcopo judex a domino papa delegatus fuerat in cauſa natalium Johannis de Avennis & Balduini fratris ejus, Margaretæ Flandriæ

Mir. notit. eccl. p. 646 & diplom. Belg. p. 178.

& Hannoniæ comitissæ filiorum, una cum prædicto episcopo, eorumdem natales legitimos declaravit. Pervenit Hugo ad annum 1267.

XVII. Balduinus I. de Thuin ex monacho Lætiensi abbas S. Andreæ de Castello, ac deinde Lætiensis, dejicitur ab Ingranno episc. Camerac. postquam sedisset annis octo & mensibus 2. 1276.

XVIII. Mauricius I. de Rumigny, antea monachus Dervensis, tum abbas Maricolensis, moritur 1303. 15. Dec.

XIX. Michael d'Angre ex priore successit abbas pridie cal. Jan. Obiit. 1316.

XX. Oto de Senzelles decessit 1330.

XXI. Johannes I. de la Haye monachus sancti Gisleni, remotus ab officio 1331.

XXII. Mauricius II. dictus Paganus eodem anno electus & rejectus.

XXIII. Sicardus de Cardillac nobilitate generis & jurisprudentia clarus obiit circiter 1363.

XXIV. Jacobus e vivis excessit an. 1368.

XXV. Petrus II. de Ghilenghien obiit 1378.

XXVI. Arnulfus du Chesne 1383. Obiit 1385.

XXVII. Johannes II. d'Ostrignies moritur 1405.

XXVIII. Egidius I. du Chesne ex hac vita migravit 1434.

XXIX. Johannes III. de Moytuyer obiit 1439.

XXX. Anselmus de Sars S. Amandi præpositus, fit abbas favore ducis Burgundiæ Philippi contra Thomam Borignean a fratribus electum. Defecit an. 1461.

XXXI. Johannes IV. Baccart moritur 1475.

XXXII. Leodegarius du Pont ex priore, *Bonus abbas* nuncupatus, Athi mortuus est 1496. sed Lætiis sepultus.

XXXIII. Balduinus II. Maubroek cessit an. 1499.

XXXIV. Egidius II. Gippus Montibus in refugio decessit an. 1530.

XXXV. Ludovicus de Blois illustrissimæ domus Castellioneæ summum decus, Adriani domini de Jumigny & Catharinæ Barbançoniæ filius, sanctimonia & eruditione inter primos seculi sui conspicuus, litteris humanioribus sub Nicolao Clenardo institutus, Græcam, Latinamque linguam edoctus, adolescens in Cæsaris Caroli V. aula eleemosynarii munere cum laude functus est; postea in Letiensi monasterio Benedictinæ regulæ nomen dedit, & anno ætatis solummodo 22*. Egidii Gippi decrepiti vicarius, eidem a monachis biennio * post mortuo suffectus est abbas, pedo solemniter donatus idibus Novembris. Iste collapsam veterem disciplinam renovavit & instauravit, ut probe observant eruditorum elogia; Cameracensem etiam præsulatum & abbatiam Tornacensem a Carolo V. imperatore oblata constanter recusavit; tandemque vir dignus immortalitate, corporis ergastulo solutus est anno Christi 1566. 7. Januarii, ætatis 59. regiminis 35. in abbatia humatus sub ea epigraphe:

*al. 21.

*al. triennio.

Qui tres exacte linguas callebat ab ipsa
Ephebia, virtutum & omnium Narthecium,
Blosius, heu cecidit, tumbaque reconditur ista,
Nostri decus, miraculumque seculi.
Huic age fac lector, felicia cuncta precare,
Et te para ad summi tribunal judicis.

Ejus elogium contexuit Andreas Quercetanus in historia Castellionea, & Franciscus Suvertius varia ejus scripta enumerat; quorum elenchus habetur in Athenis Belgicis & in bibliotheca ecclesiastica Miræi. Annotare vero non pigebit *speculum monachorum* & *spiritalis vitæ documenta*; quæ nescio cui scriptori octavi seculi tribuit Margarinus Bignæus in bibliotheca patrum Colon. sub nomine Dacryani abbatis ord. S. Bened. non alterius esse quam nostri Lud. Blosii, qui se Dacryanum, hoc est græce flentem & gementem appellat, ut observatum a Theoph. Raynaudo. Ceterum huic piissimo abbati Lætiense monasterium debet, quod religione ac virtutum studio hucusque fulgeat.

XXXVI. Quirinus Doüillet ex procuratore cœnobii, eligitur abbas, vir adeo prudens ut ab ordinibus Hannoniæ delegatus sit cum abbate S. Gisleni Matthæo Moulart ad salutandam & deducendam per Belgii provincias Hispaniarum reginam uxorem Philippi II. Postea Belgio turbato se recepit ad monasterium S. Andreæ de Castello, ubi intra primum secessus mensem obiit 26. Aprilis 1578.

XXXVII. Nicolaus II. le Franc laudabiliter rexit annis 32. mortuus 22. Julii an. ætatis 72. Christi 1610.

XXXVIII. Antonius de Winghe antea canonicus ecclesiæ Tornacensis, vocatur sanctissimus a Bollando in epistola dedicatoria ad Thomam Luytens. Anno 1628. Rosweidus secundam editionem vitæ patrum ei nuncupavit. Idem abbas sacellum reliquiarum exstrui curavit ac dedicari, die 12. Oct. anni 1629. per Franciscum archiepisc. Camerac. Moritur an. 1637. apud Montes Hannoniæ, sepultus in ecclesia patrum Soc. Jesu.

XXXIX. Thomas II. Luytens ab Urbano VIII. mitram primus abbatum Lætiensium suscepit; qua solemniter donatus est Montibus Hannoniæ anno 1641. ab archiep. Camerac. Defecit an. 1644*. cui & cœnobitis Johannes Bollandus acta sanctorum dicavit an. 1643.

*al. 1645.

XL. Gaspardus Rogier an. 1645. reformationis Blosianæ jubileum celebravit. An. 1647. insignem S. Crucis portionem largitus est abbati Bonæ-Spei.

XLI. Franciscus Louchierius a quo Mabillonius se dicit accepisse libellum vitæ S. Hiltrudis virginis, quæ in cœnobio Letiensi requiescit.

Sec. 3. Bened. p. 2. pag. 4. ..

XLII. Dom. Agapitus Dambrines designatur a Rege coadjutor an. 1708. in festo Pentecostes. Hactenus feliciter administrat.

MARICOLENSIS

MARICOLENSIS ABBATIA.

Maroilles. MARICOLÆ, Marecliæ, & Mariliæ in recensione monasteriorum regni Lotharii, t. 3. Annal. Mabill. in appendice p. 678. quæ partiti sunt inter se anno 870. Ludovicus & Carolus Francorum reges, abbatia Benedictinorum est in pago Fanomartensi * ad fluviolum * Famars. Helpram in Hannonia, duobus circiter milliaribus ab oppido Landrecio, in honorem sanctæ Mariæ & SS. apostolorum Petri & Pauli constructa circiter an. 653. a Choneberto [a] viro illustri, quem Miræus in notis ad caput quintum piarum donationum arbitratur haud alium esse a Chuueberto graphione seu comite, qui donationi Adroaldi an. Clodovei regis undecimo 648. subscripsit. At postquam hic locus a Normannis destructus est, quidam clerici & canonici seculares ipsum incoluisse feruntur. Post hæc in beneficium Chronic. Camerac. l. 1. c. 67. p. 108. cessit ecclesiæ Cameracensi, dato diplomate a Carolo Simplice, rogatu Haganonis & Radulfi comitum, *VI. idus Septembris indict. VIII. an. 28. regnante Carolo rege glorioso, redintegrante 23. largiore vero hæreditate indepta 9.* hoc est an. Christi 920. quo circiter instauratum fuisse hoc monasterium ab Engranno comite Gazæus narrat. Nec tamen inhabitare desierunt clerici, usque ad annum 1020. * ex annalibus Hannoniæ, quo * circa 1010. ex Gazæo. p. 109. Gerardus episcopus Camerac. iis expulsis monachos substituisse dicitur. Sane id facti memorat Conradus II. imperator & laudat 1033. regni XI. Mir. notit. eccles. Belg. p. 153. imperii autem VI. indict. II. ex quo tempore per abbates regi cœpit hoc monasterium, de cujus origine plura vide sec. 2. Bened. in vita sancti p. 800. Humberti.

SERIES ABBATUM.

I. S. HUMBERTUS I. secundus monasterii fundator, & primus abbas, parentibus Evrardo & Popita, de clara Francorum origine D natus, patriam habuit villam Macerias sitam in pago Laudunensi super fluvium Iseram. Ecclesiasticæ militiæ tyrocinium posuit in ecclesia Laudunensi: ubi corona sacerdotali insignitur, prius tamen monachus factus, forte in Laudunensi S. Vincentii cœnobio. Impetrata vero a Cameracensi ep. licentia, oratorium secus alveum Sabis construxit, quo relicto, haud procul ædificavit, Mir. Donat. piarum eod. cap. 5. id est exornavit & auxit *de possessione sua* aliud cœnobium, scilicet Maricolas, unde non arguas Humbertum fuisse abbatem secularem, prout Colvenerius existimavit, id enim in more quondam positum fuisse, ut regulares abbates facultates suas in pios usus retinuerint expenderintque, E sexcentis exemplis constat. Obiit autem paulo ante * B. Aldegundem sibi familiarem, fundatricem A * 682. ex Cointio. Malbodii, quam migrasse ex hac vita ferunt an. 684. Quiescit Maricolis S. Humbertus cujus monasterii patronus audit & colitur. Post S. Humbertum Vinchantius Chonebertum inducit, quem Bolland. ad. 25. Martii. ex sententia Colvenerii in notis ad caput XXVII. Balderici, appellat secundum fundatorem & abbatem secularem, eique subrogat tres alios itidem seculares abbates, S. Humberti & Choneberti consanguineos, ex veteribus, inquit, hujus loci monumentis, quæ siquidem vera sunt, reticere neutiquam debuisset.

II. Hormungus abbas Marigili monasterii, habuit litem cum Fulrado abbate S. Dionysii, cui B finis impositus fuit placito Pipini Majoris-domus, an. 750. Vide lib. VI. de re Diplom. charta 38.

III. Rodinus abbas Marigili tempore Caroli-magni in notis ad chartam mox laudatam, hoc monasterium restauravit, favore, ut videtur, Arnulfi comitis, qui mansos XXII. huic cœnobio dari obtinuit a Ludovico Pio, imperii ejus anno V. ind. XIII. * calendis Maii, ex notitia eccles. * XI. Belgii p. 42. Vide secul. 2. Bened. pag. 802. corpus vero S. Humberti e terra levavit ex annalibus Hannoniæ, ubi præfuisse dicitur usque ad an. 830. Dehinc monasterium a Normannis Ibid. C destructum cœpit carere monachis & abbate, devenitque in manus laïcorum dominorum, qui fruentes bonis, satis habuerunt paucis clericis demandare rei sacræ curam; sicque permansit usque ad annum 920. quo Carolus simplex Francorum rex, ad preces Haganonis & Radulfi comitum, ipsius possessorum, Chronicon Camerac. p. 109. *abbatiunculam dictam Marcllias sanctæ Cameracensi ecclesiæ, cui præest præsul Stephanus, vir quippe totius regni strenuus, largitus est sub perpetua seculi subjectione, &c.* Porro ex iis annumerandus videtur abbatibus

IV. Stephanus episc. Camerac. simulque abbas Crispiniensis dictus ob eamdem rationem, qua Maricolensis. Vide chartam mox laudatam. Ibid. Miramur autem nullam fieri mentionem Stephani in charta seu potius in chartis duabus anni 921. ind. IX. quarum altera idem Carolus rex varia prædia, Maricolensibus fratribus numero triginta, attribuit seu confirmat, Ingelramo comite deprecante; altera, Mir. notit. eccles. Belg. pag. 90. & 91. *comitum Isaac & Haganonis precibus, quasdam res, quas tenere hactenus in suo servitio solebant abbates, vel ipsorum fideles, caussa beneficii, quæ magis congruebant servire fratribus monasterii Mariculas &c.... prædicti loci fratribus perenniter confirmat.*

V. Isaac urbis Camerac. comes & abbas secularis, de quo supra; vide sec. 2. Bened. p. 803. Iste videlicet, ut luna mutabilis, qui jam in synodo Trosleiana anni 924. mulctatus erat centum libris argenti pro his quæ prave perpetraverat adversus ecclesiam Camerac. hujus multationis oblitus, necnon boni quod nuper cœnobio Maricolensi curaverat, mortuo Stephano Camerac. episc. quem ut paulo superius diximus, rex Carolus ipsi præfecerat, abbatiunculam hanc occupavit, cum qua *regiam ac locupletem abbatiam sanctissimi Gaugerici .... sibi beneficiatam de*

[a] *Radobertum* vocat Mabillonius tomo 1. Annal. Bened. p. 421. innixus chartæ, quam refert sec. 2. Bened. in vita S. Humberti pag. 800. Sed tum Miræus qui cap. 5. Donationum piarum, tum Cointius qui ad an. 671. n. 1. eandem chartam recitant, legerunt *Chonebertum*. In hoc tamen consentiunt hi tres auctores, errare quotquot editionem Duacenam Balderici lib. 1. cap. 27. sequuntur, in qua per transpositionem loco Huntberti Chonebertus, & vice versa loco Choneberti Huntbertus legitur. Idem porro Mabillonius, postquam primarium fundatorem appellavit Radobertum, censet Huntbertum, Honebertum & Chonebertum esse vocabula Synonyma, tom. 1. Annal. p. 421.

regio jure tenebat. Verum cum Otho I. imperator Henrici filius Cameracum devenisset, *visitaturus, quomodo domnus Fulbertus episcopus in rebus ecclesiasticis se haberet*, audissetque molestias episcopo illatas a prælibato comite, utramque abbatiam ipsi ablatam, sanctæ Cameracensi ecclesiæ, *cui venerabilis Fulbertus episcopus, Deo annuente, præsidere videtur*, in perpetuum habendam contradidit, II. cal. Maii anno Dominicæ Incarnat. DCCCCC. XLVII. ind. VI. regnante pio rege Ottone anno XII.* (A)

Chron. Camerac. p. 115.

** Miræi chronologiam esse accuratam in me non recipio. Ibid.*

VI. Fulbertus ep. Camerac. abbatiam S. Gaugerici & Maricolarum obtinuit ab Ottone I. imperatore an. 947. Et huic quidem par est credere episcopos successores præfuisse, ad annum circiter 1020. quo per abbates proprios gubernari cœpit, ex indulgentia Gerardi ep. qui amotis clericis monachos & abbatem substituit; quod probavit Conradus imperator anno regni sui XI. imperii VI. Christi 1033. (B)

Mir. notit. eccles. p. 153.

VII. Eilbertus, Elbertus, & secundum alios Gilbertus, Maricol. abbas, frater Gerardi Camerac. episcopi degebat in monasterio S. Theoderici prope Remos, cujus erat portarius, quando huc S. Poppo ad conversionem venit, eique instituendus traditus est; ex vita ejusdem S. Popponis, secul. VI. Bened. p. 1. pag. 576. & seq. de quo etiam Baldericus lib. 2. cap. 3. (C)

VIII. Albertus abbas de Maricolis memoratur an. 1064. in charta Lietberti ep. Camerac. pro Einhamensi monasterio; 1090. in quadam compositione facta per Gerardum ep. Camerac. inter Atrebatensis ecclesiæ canonicos, & Sanvedastinos monachos, ubi perperam legitur Albertus abbas *Mareolensis* pro *Maricolensis*, & 1095. in tabulis Galcheri ejusdem sedis episcopi pro sancto Gisleno.

Mir. notit. eccl. Belgii. p. 178.

IX. Paschasius 1132.

X. Balduinus I. 1142. in Alviso Atrebat. præsule. (D)

XI. Radulfus I. antea monachus S. Quintini obiit 1151.

XII. Balduinus II. 1159. in charta Samsonis Remorum archiep. pro Cisonio.

Ibid. p. 412.

XIII. Egidius I.

XIV. Radulfus II.

XV. Nicolaus 1181. & 1184. quo anno fecit commutationem cum M. abbate S. Quintini in Insula.

XVI. Egidius II. de Tournay 1193.

XVII. Abraham in actu compositionis initæ cum ecclesia S. Gisleni. Reperitur 1195. in charta Balduini Flandriæ comitis pro Condatensi & Montensi ecclesiis. (E)

Ibid. p. 475.

XVIII. Guillelmus de Tournay.

XIX. Johannes I. Hulan.

XX. Walterus de Grart primum abbas Castri Camerac. tum Lobii, Maricolarum & Lætiæ, decessit 1234.

XXI. Arnulfus 1236.

XXII. Nicolaus I. 1245.

XXIII. Johannes II. de Maroilles monachus S. Michaelis 1257. sedit usque ad an. 1293.

XXIV. Godefridus 1294.

XXV. Mauricius de Rumigny mortuus abbas Lætiæ an. 1303.

XXVI. Johannes III. le Noble rexit ab anno 1317. ad 1323.

XXVII. Egidius III. 1354.

XXVIII. Alexander I. 1375.

XXIX. Gerardus.

XXX. Parvinus.

XXXI. Henricus I. Monequin 1400. Obiit an. 1418. 16. Junii.*

** al. Jan.*

XXXII. Henricus II. Sautier 1418. Decessit die 3. Maii 1430.

XXXIII. Johannes IV. Bourgeois 1430. Iste est Johannes, qui cum altero Johanne abbate Lætiensi an. 1460. velum primum, quo usa est B. Aldegundis Melbodii fundatrix, in capsa vitrea inclusit apud Melbodium. Cessit an. 1483. obiitque 1485. 30. Jan.

XXXIV. Johannes V. Gosselet 1483. totius cœnobii constructor, e vivis excessit an. 1523. sepultusque est in medio chori sub æneo tumulo.

Annal. Hann. p. 94.

XXXV. Petrus le Witte 1524. Vivere desiit anno 1553. die 27. Junii, in medio chori tumulatus cum epitaphio, ubi cognominatur *Albus*.

XXXVI. Balthasar de Niemegre *al.* de Nymay 1554. obiit 1558. die 21. Dec.

XXXVII. Christophorus Monceau 1559. moritur 1563. die 13. Decemb.

XXXVIII. Fredericus d'Yne 1564. Anno 1585. usum mitræ & annuli obtinuit a Sixto V. summo pontifice, & an. seq. 10. Aug. Ludovicus de Berlaymont Camerac. præsul ipsi mitram solemniter imposuit in ecclesia Maricolensi. Obiit 1599. die 9. Apr.

XXXIX. Alexander II. de Brissy ex procuratore monasterii electus abbas, munus benedictionis accepit in festo SS. Jacobi & Christophori an. 1599. ab episcopo Namurcensi. Rexit 21. annis mortuus 1619.

XL. Nicolaus II. de la Croix ex priore creatur abbas die 3. Febr. an. 1620. Consecratur Maricolis 3. Novemb. ac moritur ibidem 6. Aprilis 1627. ætatis suæ 48. sepultus ante altare B. M. virginis.

XLI. Simon Bosquier antea pastor Maricolensis, nominatur abbas 15. Maii, ac benedicitur Binchii 30. Maii an. 1627. Interfuit translationi reliquiarum S. Drogonis factæ feria 3. Pentecostes 30. Maii 1628. Peste sublatus est Montibus Hannoniæ, quo propter bella confugerat, an. 1635. 20. Aug. ætatis suæ an. 63. Jacet ibidem in cœmeterio S. Germani.

XLII. Humbertus II. de Briastre Cameraci consecratur 27. Dec. 1635. Obiit Montibus 24. Julii anno 1638. ætatis suæ 53. sepultus est tamen Maricolis in choro.

XLIII. Philippus de la Samme pastor quondam Maricolensis & prior, electus est abbas 5. Novemb. 1638. Obiit Montibus Hannoniæ die Pentecostes, sepultus Maricolis.

XLIV. Alexander III. de Brissy ex pastore Maricolensi fit abbas 7. Nov. 1645. consecratur Lobiis anno seq. ab ep. Namurc.

XLV. ...... de la Barre ex priore designatur abbas die 1. Nov. anni 1698.

Præter hos abbates reperiuntur isti in martyrologio domestico: Ricardus; Anselmus; Adam; Lambertus;

S. SALVII MONASTERIUM.

S. SAUVE DE VALENCIENNES.

S. Salvii monasterium ordinis S. Benedicti ad Scaldim juxta Valentianas locum habet in divisione cœnobiorum regni Lotharii facta inter Ludovicum & Carolum reges an. 870. Porro varias expertum est fortunas, quæ varias item pepererunt opiniones de prima ejus dotatione. B Baldericus episcopus in chronico Camerac. (Lib. 2. c. 31.) hanc tribuit Carolo Martello, qui miraculis in loco sepulturæ S. Salvii, scilicet in oratorio quondam sancti Martini, patratis commotus & attonitus, locum ipsum fisco Valentianensi, aliisque rebus auxisse dicitur, ac stipendio deputato canonicos ibidem instituisse. Sunt tamen qui id factum Carolo Magno potius tribuant, cujus principatu Salvium episcopum martyrio affectum tradit Sigebertus, aliique post eum recentiores, quibus liber passionis ac vitæ sancti Salvii adstipulatur. Verum, ut recte observat in hunc locum Colvenerius, non minor hac in re Balderico, quam C Sigeberto, æquali ac viciniori fides habenda est, donec constet de contraria sententia. Ceterum qui pro secunda stant opinione, tradunt Carolum Magnum anno tertio postquam S. Salvius cum socio S. Superio martyrium subierat, hoc est an. 801. horum corpora adstante clero clevasse, atque ex loco martyrii Brevitico, vulgo *Bruvaige* nuncupato, ad vicinam sancti Martini basilicam, quæ hodieque paræcialis est ejus loci ecclesia, honorifice transtulisse, eidemque mox alteram in honorem SS. apostolorum Petri & Pauli & S. Salvii adjecisse basilicam, in qua sex canonicos seculares sub unius præpositi regimine instituerit, D fisci Valentiani parte eisdem assignata. Sane post cladem Normananicam Bruno Colon. archiep. & Hannoniæ reformator indulsit circa 959. ut emorientibus canonicis, ad hanc S. Salvii collegiatam ecclesiam monachi Benedictini, quos in ecclesia sancti Gaugerici tunc extra muros urbis Valencenarum sita, Pipinus major domus Austrasiæ & postea Francorum rex collocarat atque dotarat, paulatim commigrarent. Vide origines cœnobiorum Hannoniæ, Montibus editas anno 1650. Ex abbatia postmodum factus est prioratus ordinis Cluniacensis, (Hist. Rem. metropolis tom. 2. p. 233.) Balduino comite E & Ida matre ejus, qui hanc ecclesiam jure hereditario possidebant, tradentibus in manibus Manassæ episcopi Camerac. anno 1103. ac denique seculo proxime elapso pristinam suam abbatiæ dignitatem recuperavit.

SERIES PRIORUM ET ABBATUM.

I. Georgius circa 826. dicitur ab Eginhardo presbyter & rector monasterii S. Salvii martyris, quod in pago Fanomartensi *Famars*, in vico Valentianis appellato, ad ripam Scaldis fluvii situm est, ex lib. 4. de miraculis A SS. Petri & Marcellini apud Surium.

II. Hugo I. successit, filius cujusdam abbatissæ, quæ reliquias S. Salvii a filio petiit, obtinuitque, ac ipsas Centulensi monasterio concessit. (Annal. Ben. ad an. 741)

III. Hubertus I. Cluniacensis monachus præficitur S. Salvio Valencenensi a Pontio Cluniacensi abbate. Ecclesiam S. Gaugerici a monachis relictam, uni, ut vocant plebano, destinavit; reservato sibi duntaxat jure patronatus. Prænatura morte e vivis sublatus est.

IV. Robertus I. in locum Huberti patrum Cluniacensium calculis suffectus est, cujus doctissimi viri etiamnum exstant in hoc cœnobio quædam manuscripta sacra monumenta. Præterea omnes pene divini officii codices ipsius opera & expensis conscripti sunt. Pacem iniit cum abbate Hasnoniensi ratione decimarum atque jurium parochialium ecclesiæ B. Mariæ Valencenensis, eo quod comprehendatur limitibus parochiæ sancti Gaugerici ad jus patronatus ipsius prioris pertinentis, ea lege ut sibi & posteris suis persolvantur singulis annis undecim solidi albi. Huic pacto subscripsere Rodulphus Remorum archiepiscopus, Guillelmus Catalaun. Liffardus Suessionensis, Bartholomæus Laudunensis, Lambertus Noviomensis episcopi, & Pontius Cluniacensis abbas, tempore Burchardi Camerac. episcopi.

V. Richardus ord. Cluniac. monachus prioratum S. Salvii a Pontio abbate Cluniac. adipiscitur; cujus tempore Burchardus ep. Camerac. indulsit præposito, canonicis & monachis simul adhuc viventibus, ut possent suas accipere præbendas non ab alio quopiam, quam ab ipso Cluniacensi abbate, tanquam ipsi immediate subditi; monachos etiam hujus cœnobii bonorum ex asse declaravit heredes, subscribentibus Bovone S. Amandi & Oduino S. Gisleni abbatibus.

VI. Hubertus II. ejusdem ordinis alumnus circa an. 1126. prior institutus est per abbatem Cluniacensem. Præfuit quatuor annis, accepta interim bulla protectionis ab Honorio II.

VII. Robertus II. Cluniacensem & ipse ordinem professus, vir pius & doctus, anno suæ administrationis quarto defecit.

VIII. Ado itidem monachus Cluniacensis jus patronatus cum decimis de Famars diu a laïcis usurpatum recuperavit, idque ratum habuit Nicolaus episc. Camerac. precibus Petri venerabilis abbatis Cluniac. Obiit an. 1144.

IX. Hugo II. ejusdem ordinis asceta subrogatur a Petro venerabili Cluniacensi abbate. Eum Lucius papa cum monachis in sedis apostolicæ tutelam suscepit, iisque laudavit ecclesiam S. Gaugerici, cum oblationibus, decimis & sacellis nondum in parochias erectis, videlicet S. Nicolai, B. M. in Calchera & B.M. majoris, cum eorum decimis & oblationibus &c. Litem habuit cum S. Johannis abbate ratione jurium parochialium, ac præsertim quod sine prioris consensu in ecclesia sua fontes baptismales erexisset, quos summus pontifex Eugenius III. per Nicolaum Camerac. episcopum auferri voluit.

X. Hubertus III. titulo prioris exornatur

invitus; cui Anastasius IV. papa facultatem indulsit celebrandi rem divinam januis clausis & sine sonitu campanarum tempore interdicti generalis. Ejus tempore erant in monasterio 24. monachi præter laïcos.

XI. Aymo I. successit, cujus virtutibus excitati plurimi se se erga cœnobium munificos exhibuere. Concordiam iniit cum Gorguinio seu Gosuino abbate Aquicinctensi, qui discessit a jure quod in agris S. Salvii habebat. An. 1176. cum S. Johannis abbate paciscitur ratione jurium parochialium & sacelli S. Petri, quod Alexander III. papa & Alardus Camerac. ep. approbarunt. Item compositionem fecit cum Gilberto abbate S. Johan. Valencen. qui ei concessit 13. solidos annuos, ut Hannoniæ comitem cum suis domesticis parochianum haberet. Denique pepigit Aymo cum abbate Viconiensi super decimis de Curgiis & Onain, precibus Clarembaldi Altimontis & Lamberti S. Gisleni abbatum. Jacet in crypta subterranea. mortuus 1181.

XII. Maynerus antea subprior, tertio regiminis anno bullam protectionis obtinuit ab Urbano VI. Ipse vero Maynerus incolis Valencenarum concessit, ut duo sacella S. Nicolai & B. M. in Calchera veluti parochiæ subsidiariæ erigerentur, quod unica S. Gaugerici parochia tantæ multitudini capiendæ impar esset; tumque Rogerius ep. Camerac. unius-cujusque earum limites assignavit. Obiit Mainerus septem vel octo relictis monachis, quibus moriens nihil aliud commendavit quam animorum concordiam & studium pietatis, anno 1194.

XIII. Arnulfus a patribus Cluniacensibus electus, partem decimarum in Famars a Fulcone loci domino huic monasterio acquisivit. Defunctus est an. 1199.

XIV. Guichardus prior S. Salvii an. 1200. Hic monachos suos per Hugonem abbatem Cluniac. ad meliorem vitæ statum redegit. Pactum iniit cum Templariis Valencenensibus, ratione oblationum sacelli S. Johannis Minoris, eo pacto, ut sibi pro rebus parochialibus annuatim sexaginta solidi numerarentur. Obiisse dicitur an. 1220. Sed fortasse citius, vel ante obitum cesserat.

XV. Elias an. 1217. cum Theoderico abbate S. Johannis de Valencenis fuit arbiter pacis inter ecclesiam Viconiensem & Amolricum villicum de Oneng. Legimus autem anno 1228. Waltero de Capella abbati Crispiniensi datam esse provinciam ab Honorio III. ut Eliam S. Salvii priorem electum in possessionem realem induceret. Hucusque forsitan sedis apostolicæ confirmationem neglexerat postulare. Rogatu Johannæ Flandriæ & Hannoniæ comitissæ, Franciscanis a decessore in xenodochium S. Bartholomæi in suburbio Valencenensi exceptis, novum cœnobium exstruendi facultatem concessit, tempore Godefridi episcopi Camerac. Idem quoque fratribus Dominicanis copiam fecit ædificandi cœnobium cum ecclesia. E vivis excessit an. 1239.

XVI. Radulphus I. an. 1. sui regiminis ingentem turrim ecclesiæ Franciscanorum sine prioris

A consensu erectam dejici fecit cum maxima campana, sententia Petri Albanensis ep. card. & apostolicæ sedis legati. Idem certis conditionibus permisit Johannæ Hann. comitissæ beghinagium apud Valenc. exstruere. Obtinuit bullam ab Innocentio IV. qua omnia ordinis Cluniac. privilegia confirmantur. Eam se legisse testes sunt, Gualterus S. Amandi, Gualterus Altimontis, Gualterus sancti Gisleni, Ulricus de Hasnonio, Egidius de Crispinio, & Gerardus de Viconia abbates. Idem Radulphus Thomam archiepisc. Rem. excepit, qui SS. Salvii & Superii corpora ex antiquis vasculis in novum argento refulgens

B feretrum transtulit, & caput S. Salvii in argentea theca reposuit. Jacet in crypta subterranea.

XVII. Radulfus II. pactum fecit cum senatu & sancti Salvii indigenis, quo ipsi se adstringunt ad templum parochiale perpetuo sartum tectumque servandum, eamque conventionem Guillelmus Cameracensis episc. litteris suis roboravit. Ejusdem Rodulfi permissu Carthusiani in urbe Camerac. per Johannem de Avesnis Hannoniæ comitem, an. 1288. instituti, in *Marliis* vicum juxta Valencenas translati sunt.

XVIII. Stephanus scientia literarum insignis, vix duobus annis præfuit. Obiit anno 1314.

C XIX. Renardus *al.* Gerardus in Stephani locum a Raimundo abbate Cluniacensi subrogatur. Hic ne bona cœnobii pessum irent, omnia monumenta antiqua & vetustate corrupta instauravit.

XX. Aymo II.

XXI. Gerardus Bernart vix annum sui regiminis secundum excessit.

XXII. Guillelmus de Canceris vir parum frugi, bona cœnobii partim bellorum injuria perdidit, partim dilapidavit, quibus commotus Guillelmus Bavarus Hannoniæ comes cœnobii administrationem Matthæo Crispiniensi abbati & domino de Mastaing præposito comitis Valencen. com-

D misit. Privatus obiit Guillelmus die XI. Januarii.

XXIII. Johannes I. Thysy dispersos fratres in cœnobium revocavit. Mortuus fertur an. 1367.

XXIV. Andreas Thisy vir probus, sed rei familiari parum intentus, decessit 1376.

XXV. Johannes II. Lemovicensis episcopus, cardinalis Prænestinus collatione summi pontificis & assensu Cluniacensis abbatis, hunc prioratum assecutus est; qui quidem ob suam continuam absentiam, Johanni Aquicinctensi abbati & Johanni de Foilosia S. Salvii monacho, loci administrationem commisit. Defecit cardinalis annorum mole oppressus an. 1384. *al.* 1383.

E XXVI. Cardinalis de Florentia prioratum hunc accepit a Clemente VII. sed nusquam reditibus potitus est.

XXVII. Arnoldus de Saulche S. Vedasti monachus favore Alberti Bavari Hannoniæ comitis prior institutus est per Johannem ep. Camerac. at nonnisi postquam Cluniaci professus est, pacificam possessionem obtinuit. Subita morte oppressus est anno dignitatis suæ septimo, Chr. 1395.

XXVIII. Ansericus prior S. Salvii a Johanne Cluniacensi abbate confirmatus, vix per annum præfuerat, quando cessit in gratiam Rassonis, annuente Cluniacensi archimandrita.

XXIX. Rasso de Wargny monachos suos ad sanctioris vitæ institutum reduxit. Conflavit magni ponderis campanam, quam a suo nomine *Rassam* indigitavit. Competitorem habuit Matthæum de Arnesio, sed lite agitata coram Odone Cluniacensi abbate Arnesius causa cecidit. Sepultus est Rasso in crypta subteranea

XXX. Petrus I. de Loyaucourt Cluniacensis monachus decessit. 1419. an. 3. regiminis.

XXXI. Martinus Bousseux obiit post sex annos regiminis.

XXXII. Petrus II. de Balini monachus Cluniacensis Martino vita functo successit.

XXXIII. Simon Willort Cluniacensis monachus oblatum sibi titulum prioris recusavit primum, sed rogatu abbatis Cluniacensis tandem suscepit. Hic S. Victoris & SS. Paviæ & Caradumiæ ex numero sodalium S. Ursulæ corpora in novam capsam transferri curavit per Johannem Gringart episcopum de Gebelle, episc. Camerac. suffraganeum, adstante Odone Cluniacensi abbate cum novem hujus cœnobii monachis. An. 1453. Jacobo de Croy dignitatem suam transcripsit sub annua pensione ducentorum florenorum, annuente Nicolao IV. summo pontifice. Deinde mortuus est anno 1466.

XXXIV. Jacobus I. de Croy sedis ap. protonotarius, & canonicus Leod. præpositus Atrebat. & postea Camerac. episcopus, eodem an. 1466. Romani pontificis gratia & assensu Johannis a Borbonio Cluniac. abbatis, hoc cœnobium in commendam suscepit; quod postea dimisit in manibus summi pontificis in favorem Sigeri monachi S. Salvii, reservata sibi pensione 400. florenorum.

XXXV. Sigerus Boulet confirmatione Henrici Cluniac. abbatis in hujus loci possessionem inducitur an. 1478. 19. Julii, sed omnibus monasterii facultatibus se denudatum prospiciens, monachos ad parentes remittere coactus fuit, donec Maximiliani Cæsaris ope esset illis provisum. Deinde fit abbas Hunocurtensis, circa 1500. mortuus 1501.

XXXVI. Otto de Joncquoy ex coadjutore præter voluntatem abbatis Cluniac. prior declaratur hoc anno Papæ judicio. Naturæ concessit anno dignitatis suæ octavo.

XXXVII. Guerinus ejusdem ordinis monachus, ex prioratu deturbatur.

XXXVIII. Johannes III. du Chemin cœnobium suum emendavit, secum adductis ex cœnobio S. Martini a Campis aliquot fratribus.

XXXIX. Johannes IV. Brifelot Carmelita, doctor theologus, & Carolo quinto imperatori a confessionibus, hujus cœnobii prior designatur; sed inopina febri correptum mors eum sustulit. Vide in Altomonte cujus etiam abbas erat.

XL. Carolus de Lalaing inauguratus Gauriensis episcopus, Cæsaris beneficio & assensu Everardi Cluniacensis abbatis hanc provinciam suscepit. Cum ejus tempore omnes pene monachi ex peste interiissent, alios e cœnobio Lobiensi evocavit. Denique factus comes de Lalaing per obitum Caroli fratris absque liberis, prioris titu-

A lum cessit Antonio de Lalaing Daventriæ, Cassellæ * & Harlebeccæ præposito, an. 1520. *al. Casseta

XLI. Antonius de Lalaing genere Hocstratanus primo administrationis suæ anno quidquid habuit proventus seu patrimonii, ad instaurationem hujus cœnobii impendit, nec usquam per viginti & amplius annos resarcire ac decorare cessavit. Mortuus est 12. Aug. circa an. 1541. sepultusque in medio templi sub tumulo marmoreo.

XLII. Franciscus Bonvalot bis terve legatus ab Imperatore ad Francorum reges, anno administrationis suæ sexto Jacobum a S. Mauricio nepotem, nominavit successorem, favente summo

B pontifice & confirmante Cluniac. abbate. Obiit Bisontii xv. cal. Jan. 1547. sepultus in ecclesia S. Stephani in monte, in sacello quod sibi vivens, erecto etiam mausolæo, exstruxerat.

XLIII. Jacobus III. a sancto Mauricio, cujus temporibus Hæretici hoc cœnobium misere devastarunt, monachis Quercetum abire compulsis; cumque iterum a Gallis, urbe Valencenensi capta, dirutum fuisset, iterum Quercetum * repetierunt. * le Quesnoy.
Quibus calamitatibus & hæc accessit, quod turbatis Belgii ordinibus, Jacobus prior sua dignitate exueretur, & in ipsius locum Guillelmus le Natier Carmelita Atrebatensis, Matthiæ archiducis

C Austriæ favore intruderetur, ad septem annos. Denique restitutus Jacobus cessit auctoritate Philippi II. Hispaniarum regis hunc prioratum illustri admodum D. Georgio ab Austria; accepta in ejus locum abbatia Montis S. Benedicti in comitatu Burgundiæ.

XLIV. Georgius ab Austria serenissimi principis Alberti archiducis Austriæ cubicularius & S. Petri Lovaniensis præpositus atque universitatis cancellarius, primo suæ administrationis anno sacram ædem dirutam luculentius instaurari curavit, & paulo post consensu principis dominum Gillelmum de Richardot S. Amati Dua-

D censis præpositum, & Universitatis cancellarium, necnon B. M. Tornac. canonicum sibi nominavit successorem circa an. 1602. sed hic ob fratris mortem successioni nuntium remisit; sicque D. Georgius permansit prior usque ad decimam diem Aprilis anni 1619. qua ei roganti successorem designavit Albertus prædictus Philippum d'Oignies San-vedastinum monachum. Obiit Georgius 21. ejusdem mensis & anni apud Bruxellas, atque in ecclesia collegiata sancti Petri Lovanii, ad sinistrum chori latus sepultus est.

XLV. Philippus d'Oignies cœnobii Sanvedastini alumnus, ac summus quæstor, seu ge-

E neralis, ut vocant, receptor, nominatione archiducis & consensu monachorum, hujus S. Salvii monasterii regimen suscepit; & prioratum in abbatiam convertit annuente Urbano VIII. anno 1629. Benedictionem percepit eodem anno 7. Octobris; defunctus 7. Januarii 1636.

XLVI. Renulfus Becquet Orchianensis, abbatia donatur sub finem anni prædicti. Benedictionis munus accepit in ecclesia S. Johannis Valenc. 18. Jan. 1637. mortem oppetiit 24. Julii 1648.

XLVII. Jacobus IV. de Buillemont fato functus est die XI. Martii 1659.

XLVIII. Alexander le Roy postquam in hoc monasterio SS. Salvii ac Superii, directoris novitiorum, subprioris, ac prioris officiis laudabiliter functus est, tandem unanimi voce proclamatur abbas. Hic damna ædibus illata ex obsidione Valencenarum resarcivit. Obiit vero an. 1670. die 8. Dec. ætatis suæ 67. professionis 50. sacerdotii 43. prælaturæ XI. magno sui relicto desiderio. A

XLIX. Jacobus V. Tordreau monachus & abbas SS. Salvii & Superii, vitam cum morte mutavit 3. Julii an. 1702.

L. Johannes V. Bapt. Wery successit eodem anno 15. Aug. postea translatus ad regimen Crispinii.

LI. Jacobus VI. Hardy suffectus an. 1704. hucusque feliciter præest.

S. ANDREÆ MONASTERIUM.

CATEAU-CAMBRESIS.

CAMERACESIENSE S. Andreæ, seu S. Andreæ de Novo Castello monasterium Benedictinum, quinto lapide * Cameraco distat, de quo Baldericus lib. 3. cap. 49. Inchoatur a fundamentis an. 1020. a Gerardo I. Cameracensi episcopo, qui ditavit illud sacris exuviis S. Sarii presbyteri ac S. Maxellendis virg. & martyris, & anno seq. * dedicavit die 22. Septembris. An. 1033. Conradus imperator monasterii possessiones confirmavit; quod etiam præstitit anno 1046. * prælibatus antistes, ex Miræo notit. eccl. Belgii cap. 84. chartas integras recitante. Denique Lietbertus Gerardi successor in cathedra, & pietatis heres cœnobium S. Andreæ absolvit & perfecit anno 1052. De abbatibus nunc dicendum. C

** Quatuor circiter leucis.*

** 1024. ex Gazeo. p. 21.*

** 1026. ex Carpentario tom. 1. hist. Camerac. p. 491.*

SERIES ABBATUM.

I. GILBERTUS frater Gerardi de Florinis ep. Camerac. & fundatoris monasterii fuit abbas annis 19. scilicet ab an. 1027. ad annum 1045. Fuit etiam Maricolensis, ubi vide. D

II. Baldricus & Waldricus abbatiali dignitate sublimatur an. 1045. Memoratur in charta fundationis S. Sepulcri an. 1064. & in bulla Gregorii VII. papæ concessa Walterio abbati S. Sepulcri. Obiit an. 1082.

Mir. Diplom. Belg. p. 69.

III. Gaufridus, Goiffridus, Guffridus ac mendose Suffridus, testis est an. 1090. in compositione facta inter ecclesiæ Atrebatensis canonicos & S. Vedasti monachos. Subscripsit an. 1097. XII. cal. Nov. privilegio Lamberti ep. Atrebat. pro Elnonensi monast. cui tunc præerat Hugo abbas. Idem præstitit anno seq. in charta ejusdem Lamberti pro S. Vedasto; & anno 1099. indict. VII. in donatione Manassis ep. Camerac. facta ecclesiæ Hasnoniensi, anno ejusdem præsulatus tertio; ac denique an. 1112. in charta Odonis ejusdem sedis episcopi pro cœnobio Bornchem. Defecit an. 1118. E

Locr. pag. 226.

tom. v. Miscell. Baluz. p. 380.

Ibid. pag. 387.

Mir. notit. ecclef. pag. 280.

IV. Gerlandus anno 1123. testis legitur in charta Burchardi episc. Camer. super possessione ecclesiæ S. Petri Montensis. Mortuus est hoc an. IV. cal. Maii.

Ch. XXII. col. 23.

V. Dodo cessit 1127.

VI. Petrus I. an. 1132. dignitatem posuit in manibus Lietardi episcopi.

VII. Adam I. seu Adamus monachus S. Vincentii Laudunensis, de quo Hermannus lib. 3. de miraculis S. Mariæ Laudunensis cap. 20. memoratur abbas 1132. item 1142. in litteris Alvisi episc. Atrebat. 1145. in tabulis Nicolai ep. Camerac. de compositione inter abbatem S. Johannis & priorem sancti Salvii; & 1162. in donatione ejusdem præsulis facta monasterio Bonæ-Spei. Is est proinde abbas, qui de potentissimis nuper Flandr. comitibus Balduino & Carolo, de Hugone Camerac. castellano &c. abbatiæ S. B Andreæ advocatis conquestus apud Nicolaum ep. Camerac. quod abbatiæ bona quotidie occuparent, ipsorum bonorum ab eodem præsule obtinuit confirmationem an. 1153. mense Maio. Dicitur abbas *del Castel* anno 1169. in charta bibl. Colbert. Subscribit an. 1174. compositioni cuidam Galandum inter abbatem S. Auberti & Adamum de Walencourt. Prælaturæ nuntium remisit an. 1182.

Carp. t. 2. hist. Camerac. in prob. p. 20.

Ibid. p. 21.

VIII. Odo antea Fidemiensis abbas, successit Adamo, præfuitque annis 13. Dicitur *quondam abbas* in charta anni 1199.

IX. Walterus I. post annum & dimidium expellitur injuste; eique superinducitur favore archiepiscopi Remensis, Rodulphus Novioni. monachus, qui tribus tantum expletis mensibus Noviomum recessit. Cumque interea Walterus Romam contendisset, diem suum obiit idibus Nov.

X. Matthæus abbas S. Quintini in Insula, eligitur a monachis, statimque ab iisdem rejicitur.

XI. Guillelmus cœnobii alumnus, dicitur *quondam abbas* in charta anni 1199.

XII. Hugo. Hi quinque dicuntur competitores in quadam serie MS.

XIII. Amandus Marchianensis monachus; dat quædam Hainonensi comiti 1199. subscribentibus Odone & Willelmo quondam abbatibus Obiit 1201.

XIV. Alardus sancti Sepulchri Cameracensis alumnus, an. 1202. invitus recessit.

XV. Petrus II. Marchian. monachus 1203. mortuus 1208.

XVI. Balduinus I. e gremio assumtus 1208. occurrit ann. 1221. 1222. 1223. & 1232. E vivis excessit 1237.

XVII. Walterus II. de Brant anno 1241. commutationem fecit cum cœnobio Montis S. Martini. Cessit an. 1250.

XVIII. Balduinus II. monachus S. Lamberti Lætiensis post annos quinque depositus est sententia curiæ Remensis.

XIX. Egidius I. de Bermerain ex priore hujus loci electus est abbas, quem die festo S. Laurentii benedixit episc. Atrebatensis, consentiente Cameracensi præsule.

XX. Johannes I. de Bausun monachus sancti Ghisleni, abbatiam suscepit regendam an. 1260. Defunctus est, *al.* cessit tantummodo 1271.

XXI. Alexander de Castro, asceta hujus loci 1271. & 1272. quo anno Viconiensibus facultatem concessit acquirendi bona in personatu de

Romeries & de Viertaing. Exstinctus est 1276.

XXII. Johannes II. de Cruce *de Croix* obiit 1289. 8. Sept. postquam præfuisset annis 13.

XXIII. Johannes III. de Bermerain ex alumno, præfuit abbas annis 20.

XXIV. Arnulfus de Oisiaco anno 1309. mense Maio successit.

XXV. Johannes IV. Houlincourt, 1315. mense Aprili excepit Arnulfum in regimine.

XXVI. Thomas de Crispinio 1319. mense Septembri successor datus est Johanni.

XXVII. Johannes V. de Liessies 1325. mense Jan. Thomæ subrogatur. Jacet in sacello B. Mariæ, retro chorum ecclesiæ sub marmore oblongo.

XXVIII. F. abbas S. Andreæ subscriptus habetur in compositione facta inter ipsum & Matthæum Sohier, Guillelmo de Creki decano, Henrico de Geldonia & Arnaldo Leguti de Mota canonicis eccl. Camerac. amicabilibus compositoribus & arbitris, anno 1328. indict. XII. die 5. Nov. *Carp. t. 2. hist. Camerac. in prob. p. 46.*

XXIX. Hugo de Masses *al.* Limassis cœpit regere, an. 1336. mense Junio.

XXX. Jacobus I. de Bruleo 1350. mense Julio.

XXXI. Egidius II. Cardelous *al.* Cordelois 1360. mense Septembri.

XXXII. Johannes VI. Loziet *al.* Logrez 1387.

XXXIII. Johannes VII. de Vandeüille 1426.

XXXIV. Johannes VIII. de Ponchenel *al.* de Ponchuel 1436.

XXXV. Johannes IX. Soris 1470. mense Septembri.

XXXVI. Jacobus II. de Croy episc. Cameracensis 1503.

XXXVII. Cardinalis de Albreto nepos præcedentis, post biennium cessit sub annua pensione 400. florenorum.

XXXVIII. Petrus III. Bricquet archidiac. Antuerp. & canonicus ecclesiæ Camerac. abbas commendatarius 1519.

XXXIX. Andreas de Nivelle abbas regularis, seu vicarius in abbatia paucis annis, Petro Bricquet adhuc superstite.

XL. Johannes X. de la Cauchie [a] hujus monasterii quondam prior, pulcherrimas ædes apud Cameracum exstruxit, quibus tanquam refugio usi sunt monachi in ultimis bellis. Transiit ad alteram vitam an. 1552. III. cal. Octobris, sepultus in choro, juxta cornu evangelii. *Carp. t. 1. hist. Camer. p. 493.*

XLI. Johannes XI. de la Pierre e gremio assumtus est, quem tradunt fuisse sacræ Theologiæ baccalaureum. Ejus tempore, videlicet an. 1554. totum monasterium cum oppido comburitur a Gallis & an. 1559. III. nonas Aprilis in ipso cœnobio pax initur inter Philippum Hispaniæ & Henricum Galliæ reges. Obiit Cameraci in synodo provinciali pridie idus Julii an. 1565. sepultus in atrio S. Fiacrii in porticu Cameraci.

XLII. Antonius I. de la Motte hujus cœnobii monachus, confirmatur abbas an. 1566. Mœrore confectus ob calamitates sui monasterii, fato concessit Querceti an. 1584. idibus Aprilis, sepultusque est in choro parochialis ecclesiæ Quercetanæ.

XLIII. Fredericus d'Ine abbas Maricolensis, post Antonium nominatur administrator sancti Andreæ de Castello.

XLIV. Antonius II. de Gomiecourt, monachus Vedastinus favore ducis Parmensis tum Belgii supremi gubernatoris abbatiam obtinuit anno 1585. Benedictionem percepit anno seq. die S. Andreæ a Ludovico de Berlaymont archiepisc. Camerac. Exsulabat Duaci an. 1595. superstes 1599.

XLV. Antonius III. de Montmorency successit. Filius erat Ludovici domini de Beuvry & Johannæ de Morbeque vulgo dictæ de S. Omer, cumque ut optimum abbatem summopere laudat Johannes Carpentier. *Ibid. p. 492.*

XLVI. . . . . de Beaumarchez.

XLVII. Johannes XIII. Couvreur obiit 1678.

XLVIII. . . Meurin sedebat 1695.

[a] Cognomentum est gentis nobilissimæ, quæ cum Estræa coaluit.

FIDEMIENSE MONASTERIUM.

FIDEMIUM & Feemium instituti Benedictini monasterium ad fontes Sabis fluvii, in finibus agri Cameracensis, sesquimilliari a Landrecio Hannoniæ oppido, & in electione Guisiæ, initia sua debet duobus nobilibus Anglis, qui patriis sedibus relictis, hoc in loco basilicam sancto Stephano protomartyri dicatam exstruxerunt an. 1080. incrementa vero accepta refert Nicolao episcopo Camerac. & cathedrali canonicorum collegio. Fuit autem, inquit Miræus, qui scribebat an. 1606. inter Francorum reges & Belgarum principes ab annis amplius centum viginti lis & quæstio de cœnobii hujus situ, utrorum videlicet in ditione illud situm exsistat. Vulgo ditionis Camerac. esse creditur; sicque arbitri sive legati partis utriusque, cum Mondiderii anno 1603. conventum agerent, judicarunt. *FEMY.* *Origin. cœnob. Belg. cap. 42.*

ELENCHUS ABBATUM.

I. STEPHANUS I. alter e duobus Anglis fundatoribus, primus abbas dicitur, tum a Miræo, tum a Gazæo.

II. Rodulphus seu Radulphus abbas de Fidemiis subscripsit anno 1103. chartæ Ingelranni episc. Laudunensis pro cœnobio S. Nicolai de Bosco. Præerat adhuc 1107. quo an. privilegium obtinuit a Paschali summo pontifice. *tom. 5. Annal. Bened. pag. 442.*

III. Robertus I. an. 1109. duo altaria dono accepit ab Odone Camerac. præsule. Reperitur 1114. in chartario sancti Quintini de Insula; 1120. mense Decembri in charta Bartholomæi episcopi Laudunensis, donaria quæ a Guidone de Guisia consanguineo suo ecclesiæ Fidemiensi oblata sunt, enumerantis, eidemque Roberto abbati confirmantis; Item in alia ejusdem episcopi tabula pro Fusniaco anno 1121. ex chartulario Fusniac. *Carp. in prob. hist. Camerac. pag. 16. tom. 2.*

IV. Gerardus abbas S. Stephani Fidemiensis,

antea monachus S. Vincentii Laudunensis, & celeberrimi abbatis Anselmi discipulus, tempore Bartholomæi Laudun. episcopi, ex Hermanno lib. 3. de miraculis S. Mariæ Laudunensis, rescriptum accepit ab Innoc. II. papa anno 1130. itemque 1142. xv. cal. Jan. privilegiorum confirmationem. Nominatur 1144. in chartulario Thenoliensi fol. 15. verso, ubi etiam fol. 36. commutationem legitur fecisse cum Thenoliensibus an. 1145. indict. VIII. epacta xxv. concurrente VI. Unde suspicamur in Baluzio mendum, quando laudat Robertum abbatem anno 1141. nisi vel duplex Gerardus, duplexque Robertus admittatur, vel etiam dicatur ad hunc annum pervenisse Robertum, qui jam diu cesserat. Occurrit Gerardus die 6. Martii in martyrol. domestico.

V. Odo 1168. & 1174. quo anno testis legitur in compositione facta Galandum inter abbatem S. Auberti, & nobilem virum Adamum de Walencourt. Litteras accepit anno 1180. III. cal. Apr. ab Alexandro III. summo pontifice. Postea fit abbas S. Andreæ de Castello.

Ibid. pag. 21.

VI. Robertus II. an. 1183. x. cal. Jan. bullam accepit a Lucio papa III. & 1186. ab Urbano III.

VII. Nicolaus I. 1188. ex chartul. Thenoliensi fol. 29. An. seq. subscribit chartæ Rogerii episcopi pro S. Sepulcro.

VIII. Petrus I. concordiam iniit cum ecclesia Thenoliensi an. 1212. mense Dec. ex chartul. Thenol. fol. 28.[a] Post quem plures abbates desunt, quos supplemus ex martyrologio domestico, solo mensium ordine servato.

IX. Stephanus Hennecart die 7. Jan.

X. Johannes die 8. Jan.

XI. Johannes de Castillon 19. Jan.

XII. Bartholomæus, 20. Jan. fortasse idem qui vivebat sub finem XVI. seculi.

XIII. Petrus 25. Jan. fortasse idem cum primo Petro.

XIV. Theodericus 29. Jan.

XV. Sigerus, 28. Febr.

XVI. Johannes mense Martio.

XVII. Egidius de Haspre, eodem mense.

XVIII. Stephanus forte primus abbas, eodem mense.

XIX. Egidius dictus Liesses, XI. Maii.

XX. Guibertus & Humbertus abbas Fidem. 2. Junii.

XXI. Robertus die 8. Junii, fortasse alteruter duorum præcedentium.

XXII. Johannes de Grogies 16. Junii.

XXIII. Gosvinus dictus de Pechez, 1. Julii.

XXIV. Walterus, 31. Julii.

XXV. Johannes de la Folie 13. Aug.

XXVI. Guillelmus de Haspra 15. Aug.

XXVII. Thomas, 1. Septemb.

XXVIII. Johannes dictus Liesses 15. Septemb.

XXIX. Nicolaus dictus Liesses, 24. Oct. fortasse idem ac Nicolaus I.

XXX. Johannes die 3. Novemb.

[a] Observat Carpentarius tom. 1. hist. Camerac. p. 493. aliquando hanc abbatiam Fidemiensem per abbates S. Andreæ de Castello gubernatam fuisse.

XXXI. Simon, 8. Decemb.

XXXII. Petrus Paindaveine, sepultus ante capitulum, memoratur die 27. Novemb. in martyrologio laudato.

XXXIII. Jacobus I. de la Pierre mortuus circa 1500.

XXXIV. Egidius III. Sandras vel de Sandra Jacobo suffectus est favore Jacobi de Croy ep. Camerac. qui jure sibi devoluto ei commisit spiritualia & temporalia monasterii an. 1500. die 9. Aug. Recensetur in martyrol. die 12. Nov.

XXXV. Claudius I. le Borgne, cujus assensu, & Philippi regis Hispaniarum petitione, Philippus qui sequitur, anno 1549. factus est coadjutor. Mortuus est Claudius an. 1551. mense Septemb. ex martyrol. *al.* 1552. ætatis suæ an. saltem 74. sepulturam nactus in hospitali domo S. Johannis Camerac. sub tumulo marmoreo, ante summum altare.

XXXVI. Philippus de Henin ex coadjutore declaratur abbas per Julium III. summum pontificem, contra Claudium de Gonnelieu adversarium, ac benedicitur ab episcopo Cameracensi. Sedebat adhuc an. 1559. imo 1568. quo Claudius de Gonnelieu ei suum jus cessisse visus est. Postea vero idem Philippus eidem Claudio abbatiam dimisit. Vivebat adhuc 1595. ætatis annum agens saltem octogesimum.

XXXVII. Claudius II. de Gonnelieu monachus & diaconus cœnobii Corbeiensis, abbas etiam cœnobii Hunocurtensis, obiit an. 1580. die 11. Septembris, sepultus Hunocurti.

XXXVIII. Rolandus Buiret Fidemiensis asceta, Claudii successor, munus benedictionis consecutus est a Ludov. de Barlaymont Camerac. præsule. Vita excessit an. 1587. sepultus Querceti.

XXXIX. Bartholomæus de la Fontaine abbas Hunocurtensis, videtur antea Fidemiensis exstitisse, ac deinde cessisse.

XL. Jacobus II. Brase vel Brasier monachus S. Andreæ in Castello videtur successisse auctoritate Camerac. archiepisc. qui eum benedixit. Obiit Landrecii an. 1595. sortitus ibidem sepulturam. Verum inter hæc

XLI. Franciscus Dours dictus de Bonniers monachus Aquicinctinus, nominatione prævia fratris unici Regis Franciæ ducis Alenconii protectoris urbis Cameracensis & totius Cameracesii an. 1580. necnon assensu Philippi quondam abbatis, eligitur abbas via Spiritus S. atque in possessionem inducitur an. 1581. præsentibus Joachimo Zoëte pseudo-abbate Aquicinctensi, cui Franciscus adhærebat, & Johanne Fruy S. Sepulcri abbate; quo etiam anno præpositus & capitulum Camerac. ecclesiæ, defectu archiepiscopi & vicarii, dictum Franciscum in abbatem confirmarunt. Jam an. 1580. hic Franciscus contra Natalem Dourdet presbyterum secularem, qui ab Henrico rege, nomine D. Pinart ipsi Regi a secretis abbatiam obtinuerat, litigavit, atque ut ipsum evinceret, probavit an. 1582. abbatiam de Fidemio esse sitam in pago Camerac. non autem in regno Franciæ. Itaque causam obtinuit Franciscus, bonisque monasterii utiliter fruitus est, donec

donec alio exurgente æmulo Petro Natier prius A monacho Marchianensi, non professo tamen, ac tum Carthusiano apostata, quem antea sibi familiarem miserat Romam, ut a summo pontifice impetraret sibi soli reditus abbatiæ solvi, quos alius competitor in Artesia & alius in Francia recipiebant, hoc inquam æmulo accusante ipsum Franciscum apostasiæ, quod a Warnero Daure suo legitimo abbate Aquicinctensi promissæ obedientiæ relaxationem non haberet, imo insimulante proditionis apud D. de Balagny majorem urbis & castri Cameracensis, quasi turrim & pagum de Fidemio reddidisset, e Fidemio Quercetum abire cogitur sub finem anni 1593. vel paulo B post. Porro hæc erant momenta Petri; Dum Romæ degeret negotiis Francisci vacandi gratia, suis contra ipsum vacavit. Suppositis enim ipsius Francisci litteris, quibus sibi transmisisse abbatiam videbatur, eam obtinuit; verum detecta falsitate res ad ejus ignominiam versa est; nec sic tamen ab incepto destitit. Subornavit Philippum de Henin, qui abhinc triginta circiter annis abbas, retenta sibi pensione annua loco cesserat, ut in se jus suum in abbatiam transfunderet, facto de ampliori pensione promisso. Obsecutus est Philippus, Petrumque habitu S. Benedicti in cœnobio Hunocurtensi induit & ad professionem admisit. C Tum vero Petrus accepta collatione a summo pontifice una cum bullis, ad curiam Bruxellensem accessit, & impetrato ejus decreto, suam confirmationem seu potius temporalem possessionem ex commissione bullæ pontificiæ accepit Montibus Hannoniæ ab archiepiscopo Camerac. Verum agente contra eum Francisco, remittitur ad episcopum Audomarensem Carthusiani conventus, a quo sacrilegus abscesserat, diœcesanum, cumque non posset probare quæ apud summum Pont. deposuerat, retruditur in carcerem in Carthusia apud Gosnay, ubi professionem emiserat, sed postmodum per comminatorias D. de Balagny litteras libertati redditus fuit. Interim Querceti de- D gebant Franciscus & Jacobus Brasier alter Fidemiensis abbas, & postea Landrecii, ambo utrobique concertantes; donec tandem mortuo Jacobo, Franciscus suo abbati Aquicinctino reconciliatus, ab eodem accepit facultatem suum jus prosequendi, adversus novum æmulum Eustachium Prevost monachum S. Andreæ de Castello, cui Jacobus cesserat, 12. Junii 1595. Unde factum est ut nova electione a suis monachis electus confirmationem acceperit ab archiepiscopo Camerac. ac denique munere benedictionis ab eodem donatus sit Montibus anno præfato 1595. die 3. Aug. in conventu Nigrarum sororum. E

XLII. Petrus Seguin baccalaureus in theologia, Reginæ Christianissimæ matri Annæ Austriacæ a consiliis & eleemosynis, necnon decanus ecclesiæ Regalis & collegiatæ S. Germani Autissiodorensis apud Parisios electus a capitulo die 27. Septemb. an. 1641. fuit abbas Fidemiensis, superstes an. 1671. quo suum decanatum Nicolao le Roy nepoti resignavit.

XLIII.... Seguin superioris nepos, fuit canonicus ejusdem ecclesiæ S. Germani & abbas Fidemiensis.

XLIV. Dionysius Coignet pastor ecclesiæ parochialis S. Rochi apud Parisios, doctoris Lauream consecutus est 12. Julii an. 1668. Abbatia vero Fidemiensi potiebatur jam anno saltem 1698. Hucusque vivit.

MONTENSIS S. VALDETRUDIS PARTHENON.

CASTRILOCENSE seu Montense S. Valdetrudis monasterium, ordinis quondam Benedictini sacrarum virginum, modo nobilium canonicarum insigne collegium, nomen habet a S. Waldetrude, quæ fundamenta ejus, *consilio venerabilis viri Gisleni* jecit an. 656. *in monte, qui vocabatur Castrorum locus*, & lapsu temporis excrevit in urbem amplissimam, hodie totius Hannoniæ primariam, a situ nomen *Montes* * sortitam. Paulo post Sigebertus Austrasiæ rex fundationem hanc donis adauxit, pro anima patris sui Dagoberti, qui ducem Brunulphum apud Ablatonem interfecerat. Majorem videlicet ecclesiam B. Mariæ virgini exstrui curavit, triginta præbendis, pro totidem nobilibus puellis, institutis, quæ in ea Christi manciparentur obsequio; monachis autem in primario ejusdem sanctæ templo, quod erat SS. apostolorum Petri & Pauli, collocatis, census ad victum comparavit, ut ipsi statis horis, in sacra puellarum æde divinis operarentur. Haud igitur ab initio, S. Germani ecclesia deputata fuit in ministerium sacrum monialibus impendendum, sed fuit tantum olim parœcia Montium, in qua circa an. 957. diruto jam monachorum S. Petri monasterio, Bruno Coloniensis archiep. clericos instituit, qui in æde nobilium virginum S. Waldetrudis sacra facerent. Tunc etiam temporis idem antistes, accepta a summo pontifice nuntii apostolici auctoritate ad incumbendum reparationi dirutarum a Normannis ecclesiarum in Hannonia, moniales S. Waldetrudis in canonicas, & monachos similiter S. Petri in canonicos seculares transmutavit, quorum postea præbendæ numero * tredecim, S. Dionysii de Broqueroya monachis cesserunt, ex dono Balduini Hannoniæ comitis an. 1084. Ipsa vero ecclesia sancti Petri cessit sancti Germani canonicis, sub annuo censu sex denariorum ecclesiæ S. Dionysii in ipsius S. Dionysii festo solvendorum, qui nunc etiam quotannis abbati Brocqueroyano penduntur, sicque, ut ita dicam, ecclesia S. Petri desiit.

S.te VAUDRU DE MONS.

* Mons.

S.t Pierre. de Mons.

S.t Germain de Mons.

* *al.* 14.

Jam expendamus, quid actum sit de S. Waldetrude & de ejus cœnobio.

S. Waldetrudis, ut diximus in Melbodio, cujus fundatrix est soror ejus Aldegundis, condito a se Castrilocensi monasterio prima præfuit abbatissa usque ad annum 688. quo migravit in cœlum v. idus Aprilis. Ejus corpus primo sepultum est apud * Curtem-Solram, ubi soror Aldegundis tunc quiescebat, sed sicuti hujusce corpus ad suum Melbodium, ita etiam illud (utrum eodem tempore, ignoratur) ad suum Castrilocum, quod a S. Waldetrude appellationem deinceps accepit, revectum est. Exstat ipsius vita secul. 2. Bened. pag. 866.

* Court. Sore.

Nulla post S. Waldetrudem reperitur abbatissa, etsi ab ejus obitu centum triginta saltem effluxe-

rint anni usque ad exstinctionem tituli abbatialis quoad puellas. Id enim factum Grammaius tradit in concilio Aquisgrani, tempore Ludovici Pii imper. ubi jus electionis abbatissæ, his puellis templi S. Waldetrudis ademtum, in Comitis potestatem transiit, hac addita conditione, ut comes abbatis titulo donandus, juret de servandis ecclesiæ suæ privilegiis & immunitatibus. Scribit tamen Vinchantius opinionem plurimorum esse, id temporibus Balduini Magnanimi, qui obiit 1195. contigisse. At certe jam seculo superiori comitissa Richildis abbatiam & advocatiam Montensem in augmentum sui feudi accepisse dicitur. Defuncta est an. 1086. Ceterum an. 1209. in pacto super exstructione oppidi Herentalensis, inito inter Henricum I. Lotharingiæ & Brabantiæ ducem, & ecclesiam Montensem sanctæ Waldetrudis, soli memorantur *Eustathius præpositus, Hawidis decana, & totum capitulum S. Waldetrudis in Montibus.* Item an. 1263. Margareta Flandriæ & Hanoniæ comitissa tanquam abbatissa secularis S. Waldetrudis, Guillelmus præpositus & Ermina decana & Leo miles, castellanus Bruxellensis, communitati urbis de Hal dedere 180. bonaria pratorum pro 18. annui redditus denariis. Addit Vinchantius in archivo hujusce nobilis collegii exstare chartam anni 1320. de quadam emortua pensione in gratiam Vallis-Scholarium apud Montes, datam nomine præpositæ, decanæ & totius capituli S. Waldetrudis.

Spicil. t. vii. p. 588.

Mir. Diplom. Belg. p. 159. & notit. eccl. p. 523

Porro ex institutione prima, post abbatissam præposita temporalibus & decana spiritualibus administrandis principem locum obtinebant; ac deinde thesauraria, quæ reliquiarum sanctarum, ornamentorum templi, & ceterorum hujusmodi curam gerebat, simul incumbens servorum & ancillarum protectioni: quorum muniorum vestigia, etiam nunc, quatuor dominæ ex antiquioribus capituli, aperte demonstrant, quæ semel in hebdomada, die scilicet Mercurii conveniunt, cum iis qui capituli nomine jus dicunt vassallis, aut bonorum temporalium administrationi præpositi sunt, ac de negotiis occurrentibus, habito eorum consilio, decernunt.

Quod spectat titulum abbatis, ad cujus collationem pertinent triginta canonicarum præbendæ, & canonicorum decem * ad rerum temporalium ecclesiæ istius œconomiam institutorum, perseveravit in Hanoniæ comite, usque ad annum saltem 1458. quo Philippus Bonus dux Burgundiæ & Hanoniæ comes, eo nomine istam ecclesiam ab omni subsidiorum genere liberam declaravit, die 14. Januarii. Nec dubium est, quin & ecclesiam S. Germani, omnium S. Waldetrudis jurium participem, eadem protectione muniverit.

** al. sex.*

Constat autem capitulum S. Germani præbendis 14.* & uno decano (in his, ut videtur, comprehenso) qui per se non est capitularis, animarum tamen curam gerens, sub uno præposito, penes quem collatio præbendarum mensibus Martio, Junio, Septembri ac Decembri, ceteris papæ reservatis, ac delinquentium animadversio. Jam dudum vero utramque præposituram, scilicet S. Waldetrudis & S. Germani unus & idem possi-

** al. 12.*

A det, vocatus ecclesiarum Montium præpositus, qui nulla cum in canonicos tum in canonicas jurisdictione gaudet, etsi primam in choro S. Waldetrudis sedem obtineat. Anno 1698. ibi præpositum agebat ex beneficio Regis Christianissimi tunc temporis hujus dignitatis collatoris, dominus de Croy frater comitis de Solre. Anteriorum series exstat apud Vinchantium p. 152.

MELBODIENSIS PARTHENON.

MELBODIUM sanctæ Mariæ, seu Malbodium & Melbarium, in recensione abbatiarum & monasteriorum, quæ partiti sunt inter
B se Ludovicus & Carolus Reges, divisione facta regni Lotharii anno 870. vetus est parthenon in Hannonia positus, ad Sabim fluvium, una leuca ab Altimontensi cœnobio, ubi postea urbs ampla cognominis accrevit. Conditur a B. Aldegunde pro sacris virginibus Benedictinis an. 661. quibus, injuria temporum, seculares canonicæ ab omnibus votis solutæ successerunt. Memoratur in testamento S. Ansegisi abbatis Fontanell. condito an. 831. his verbis, *ad Malbodium cænobium libram unam.* Jam vero medio circiter XI. seculo intepuerat ibi religionis ordo
C monasticæ, quem scilicet Gerardus Camerac. episc. per Ansoaldem magnæ sanctitatis virginem, sororem Theoderici abbatis & reformatoris S. Huberti, restituisse traditur. [a] A multis annis de abbatissarum quæ Malbodiensi præfuerunt cœnobio texenda historia solliciti fuimus, eaque de causa sæpissime dominas canonicas rogavimus, ut chartarum inspiciendarum copia nobis daretur. Sed repulsam passi sumus, hac responsione addita; se minime curam habere ut res ad suum pertinentes collegium scriptis mandentur: & si secus fieret, id ægre se laturas. Ceterum hoc discrimen intercedit Malbodium inter & Castri-
D locum, quod abbatissa Malbod. ecclesiæ suæ præbendas conferat, id vero juris competat in ecclesia Castrilocensi, comiti Hannoniæ tanquam abbati.

Maubeuge.

Secul. vi. Bened. part. 2. p. 562.

SERIES ABBATISSARUM.

I. S. ALDEGUNDIS seu ALDEGUNDA, ut tradit ejus vitæ scriptor æqualis, ex nobilissima stirpe prognata est in Belgio, Dagoberto Rege, parentibus Waldeberto & Bertilane seu Bertilia valde piis, qui a S. Paulo didicerant in conjugio ita Deo famulari, ac si a conjugio liberi fuissent. Ejus soror fuit S. Waldetrudis *, quæ primum nupta Maldegario comiti, cognomine Vin-
E centio, viro ejus consensu tonso in monachum a S. Autberto Camerac. ep. in Alto-monte monasterio, ipsa etiam sacrum velamen ab eodem sancto præsule accepit, S. Gilleno abbate hortatore, atque

** S.te Vaudru.*

[a] Attamen Guisius tradit jam anno circiter 957. Brunonem archiep. Colon. *in villa Malbodiensi in ecclesia, quæ nunc Aldegundis dicitur, canonicales ordinasse præbendas seculares, de sanctimonialibus, canonicos & canonicas seculares ordinasse, bonis & proventibus a prædicta sancta & aliis defunctis derelictis eas adstipulasse.* Ubi per canonicos, qui erant numero 12. S. Quintini Melbod. monachos intellige: nunc sunt viginti canonici, qui sunt quasi dominarum capellani, præposito & decano comprehensis. Præpositus a Rege nominatur, decanus eligitur a capitulo, præbendæ vero conferuntur a domina Malbodiensi abbatissa mensibus Martio, Junio, Septembri ac Decembri, reliquis mensibus a domino Papa.

Castrilocensis monasterii, quod condiderat in loco A deserto, prima fuit abbatissa, ubi ob celeberrimum parthenonem tanta fuit incolarum frequentia, ut conditum fuerit nobilissimum oppidum, cujus nomen Montes Hannoniæ. Ibi perseverat sub nomine S. Waldetrudis ab ea fundata ecclesia, non amplius sacris virginibus addicta, sed nobilibus canonicabus, quibus liberum est conjugio copulari. Sororis Waldetrudis exemplo mota S. Aldegundis, ejusque hortatu, spreto Eudone proco, & relicta matre vidua, clam aufugit in locum nemoribus consitum, Melbodium nomine, ubi aliquandiu delituit. Inde conveniens beatos Autbertum Camerac. & Amandum Trajectensem B episcopos, in Altimontensi cœnobio, ab eis consecratum pallium & sacræ religionis velamen accepit. Postea Melbodiense monasterium construxit, dotavitque, & a S. Autberto consecrari fecit in honorem S. Dei genitricis, ubi servos & ancillas Dei congregavit; nam tunc pleraque cœnobia virginum erant duplicia, & pro utroque sexu, separatis tamen habitaculis. Ibi summa in paupertate, vili utens vestimento, pauperum vero necessitatibus sollicite ministrans, victis multis dæmonum tentationibus, angelorum interdum sanctorumque visione recreata & colloquio, vixit usque ad annum circiter 684. Quinta vero C ante obitum die a sorore Waldetrude visa est ab angelis & sanctis apostolis deduci ad Nivellam monasterium, ubi soror [a] utriusque sancta Gertrudis humata erat. Transiit ad Dominum die Sabb. 30. Jan. in villa Curtisolra * suæ ditionis, ubi etiam cœnobium condiderat pro 12. monialibus, ibidemque sepulta est; sed an. 690. Malbodium translata est, curante nepte ejus Aldetrude post eam abbatissa. Exstat vita S. Aldegundis a coævo scriptore elucubrata, tom. 2. act. SS. ord. Bened. p. 806. apud Surium tom. 6. 13. Nov. qui dies est translationis ipsius, & apud Bollandum.

* Courtesore.

in Cointio.

II. Aldetrudis vel Adeltrudis neptis S. Aldegundis ex sorore Waldetrude, obiit anno 696. v. cal. Martias, qua die colitur apud Melbodium. Ejus vitam require apud Bollandum.

III. Amalberta vel Madelberta superioris soror ei successit ad novem annos. Obiit vero 705. 7. Sept. qua die colitur in majori ecclesia S. Lamberti apud Leodium.

IV. Theodrada circa 925. corpus S. Gisleni furto sublatum & Malbodium allatum, præcipiente Stephano Camerac. episc. restituit.

V. Ansoaldis soror Theoderici abb. & reformatoris S. Huberti, magnæ sanctitatis virgo, E ordinem religionis monasticæ Malbodii restituit, favente in primis Gerardo Camerac. episc. sub medium secul. XI. Dubitatur tamen utrum fuerit abbatissa.

Secul. VI. Bened. parte 2. p. 562.

VI. Guisendis erat Melbodii abbatissa anno 1106. VIII. idus Nov. quando Lambertus Atrebat. ep. ei concessit altare de Herent, ea lege ut

tom. 5. Miscell. Baluz. pag. 391.

[a] Spiritu, non carne, hæc enim patrem Pipinum, matrem Ideburgam habuit; illis vero parentes fuere Waldebertus Chlotarii domesticus & dux commemoratus apud Fridegarium cap. 54. & Bertilana. S. Gertrudem vocat Vinchantius cognatam SS. Waldetrudis & Aldegundis.

ad synodum Atrebatensem ipsa & aliæ post eam abbatissæ venirent.

VII. Christiana Melbodiensis abbatissa Garino Viconiensi abbati concedit de terra S. Aldegundis, in territorio de Beldegnies, usque ad unam carrucam, si quidem per eleemosynam vel quovis alio modo potuerit obtinere, circa 1145.

VIII. Fredesendis florebat an. 1161. tempore secundæ translationis sanctæ Aldegundis.

IX. Emma paciscitur 1177. cum Gerardo Alnensi abbate.

X. Eusilia seu Usilia, prima sui nominis littera E designatur, anno 1222. Memoratur Eusilia 1237. & Usilia 1229. quo nonnulla permutavit cum Viconiensibus; itemque anno 1260. quo eidem conventui largitur facultatem acquirendi prædia in territorio de Baudegnies.

XI. Antonia Sanzelle a sinistris chori sepulturam accepit an. 1596.

XII. Christiana de Bernaige moritur 1624. sepulta in sacello *du Vieu-moustier.*

XIII. Bona de Haynin obiit prope Insulas an. 1643. unde corpus ejus revectum, in sacello S. Michaelis terræ mandatum est.

XIV. Maria de Noyelles soror comitis de Noyelles, Malbodii benedicta fuit an. 1645.

XV. N.... de Noyelles renuntiatur abbatissa 1699. mense Julio.

GISLENGHEMIUM.

GILLIGIENSIS, Gislengiensis, & Gillengem. ord. S. Benedicti parthenon, inter Athum & Angianum Hannoniæ oppida situs, inchoatur 1126. ab Ida matre Nicolai Camerac. episcopi, & altera Ida conjuge * Guidonis domini Cerviensis, quæ ambæ postea, sacris aliquot virginibus e Strumensi apud Atrebates cœnobio evocatis, in eodem loco, Valle virginum nuncupato, regularem vitam profitentur. Lietardus vero Ca- D meracensis episc. locum hunc abbatiam constituit, quem & liberum ab omni advocatia & alia qualibet exactione declaravit, litteris datis an. 1132. quas vide inster instrumenta.

GILINGHEM ou GUILENGHIEN. *Mir. orig. canob. Belg. p. 176. Vinchant. Annal. Hann. p. 224. & Gazæus hist. ecclef. Belg. p. 90.*

* *al.* Egidii de Sin seu Chin militis ex familia Berlaymontana.

SERIES ABBATISSARUM.

Ch. XXXI. col. 30.

I. WALBURGIS seu Gualburgis soror Nicolai episc. Camerac. an. 1138. altare de Seilly cum appenditio suo ab eodem præsule accepit, ut liquet ex ipsius charta in appendice relata. Anno 1143. idem episcopus dedit altare de Moncivillare &c. cujus etiam hortatu, Gerardus decanus altare quoddam ei donavit; & Eugenius papa III. possessiones & privilegia monasterii eidem confirmavit an. 1148. Præerat adhuc an. 1154. cujus meminit necrologium die 4. Decembris.

Ch. XXXII. col. 30. Ch. XXXIII. col. 31.

II. Sibilla Walburgi successit, & post eam Cecilia. Sic enim legitur in necrologio ad diem 4. Dec. *Dominæ nostræ Valburgis, Sibilla, Cecilia piæ memoriæ fundatrices hujus ecclesiæ.*

III. Cecilia, cui Anselmus * decanus Camerac. de consensu Petri electi, altare quod est in superiore Acherone concessit an. 1168.

* Omissus est in serie decanorum, ponique debet post Hugonem III.

IV. Eva privilegium obtinuit a Lucio papa III. an. 1181. non alia fortasse ac

V. Ada I. sive Adua quæ ab eodem summo pontifice confirmationem altaris de Marcka obtinuisse legitur nonis Maii. An. 1189. R. episc. Camerac. præsulatus sui anno decimo ratas habuit decimas territorii de Ghillenghien. Transegit Ada an. seq. cal. Decembris, Petro * existente electo Camerac. cum Matthæo Flagell Tornacensi canonico qui 24. libras Tornac. monetæ debebat ecclesiæ de Gilinghem. Anno 1204. Henricus Flandriæ comitis avunculus dat eidem abbatissæ decimas & novales in territorio d'Angre, cujus memor beneficii abbatissa duas ipsius filias Sibillam & Jolendem in monasterio instituendas suscepit, copia insuper facta earum matri Honnestasiæ ibidem manendi, si vellet. An. 1207. in ejusdem abbatissæ gratiam lis composita est de villicatione d'Angre, quam Soimundus & ejus filii hereditario jure sibi perperam vendicabant. Denique an. 1212. consilio R. abbatis Altimont. M. S. Dionysii, & W. Geraldi-montis abbatum certos reditus pro vestiario monialium assignavit.

* Cujus electio forte irrita fuit, nam de ipso altum silentium.

VI. M. sedebat 1213. fortasse Mathildis cujus obitus dies consignatur in necrologio, die 23. Martii.

VII. Maria I. memoratur ibidem 4. Januarii.

VIII. Alis, die 11. Januarii.

IX. Lucia, 21. Martii.

X. Isabellis seu Elizabetha an. 1227. confert capellam S. Nicolai; quo etiam anno transegit cum Henrico abbate Einhamensi. Reperitur adhuc annis 1230. 34. & 35. Obiit 22. Aprilis.

XI. Anna, 2. Aprilis.

XII. M. cui Otto de Trasegnies quosdam homines suos dedit an. 1241. fortasse Matildis in necrologio recensita 10. Maii.

XIII. Halvidis I. 5. Aprilis.

XIV. Sara I. ecclesiæ Viconiensi dedit ad censum domum lapideam de Chirvia, an. 1265. mense Septembri.

XV. Adewidis, 8. Maii, cujus circiter temporibus, anno 1274. mense Julio Ingeramnus episc. Cameracensis monialium numerum ad triginta definit.

XVI. Maria II. die 1. Augusti, cujus sepulcrum, ut putamus, in medio capituli cernitur, cum inscriptione pene deleta, in qua tamen adhuc legitur nomen *Maria*, & annus obitus 1281.

XVII. Ricarda *al.* Richildis d'Enghien transigit an. 1292. cum Nicolao abbate Viconiensi. Memoratur & an. seq. & in necrol. 7. Julii.

XVIII. Adelidis 1304. cujus meminit necrologium die 22. Aug.

XIX. Usilia de Denain, 5. Junii.

XX. Sara II. 16. Junii, eadem fortasse quæ supra.

XXI. Sara III. 18. Junii.

XXII. Beatrix I. 5. Augusti.

XXIII. Bertilia, 16. Aug.

XXIV. Euphemia, 31. Aug.

XXV. Ramburgis, 9. Sept.

XXVI. Agnes de Messine, 2. Octob.

XXVII. Ogiva, 15. Octob.

XXVIII. Ada II. de Sotenghien, 22. Octob.

XXIX. Helwidis II. de Denain, 24. Octob.

A XXX. Sara IV. 13. Novemb.

XXXI. Margareta I. de Serain-villers, sedebat 1347. & obiit 1365. die 5. Octob.

XXXII. Johanna I. de Chin electa per viam Spiritus sancti mense Oct. 1365. e vivis excessit 9. Aug.

XXXIII. Ada * III. de Roberfart 1395. & 1413. Moritur 1426. die 27. Novemb. * *al.* Anna.

XXXIV. Margareta II. de Sommaing. *al.* de Soumaing an. 1435. fundavit unum capellanum in altari S. Nicasii. Defuncta est 1438. die 1. Julii, cui quæ successerit ignoramus, hoc unum scientes, quod Nicolaus papa V. anno
B 1449. VII. cal. Junii eligendi abbatissam facultatem indulserit.

XXXV. Johanna II. de Montigny *al.* de Molignies electa 1449. præfuit ad annum saltem 1461. Memoratur in necrologio 4. Octob.

XXXVI. Catharina d'Enghien contendisse videtur cum præcedente; reperitur enim ab anno 1450. quo dicitur electa, ad 1489. quo anno decessit. Ceterum hæc ipsa an. 1480. *al.* 1481. curante potissimum Henrico de Berghes, episcopo monasterium suum reformavit, accersitis ad hoc pium opus duabus S. Bernardi Belli prati prope Geraldum-montem sanctimonialibus. Jacet in ec-
C clesia cum hoc epitaphio:

L'an 1450. dame Catherine d'Enghien; illustre de naissance, & grande vertu, fut faitte abbaiße de cette maison, laquelle elle reforma en l'an 1480. & y mourut 1489. Cette eglise en conserve le corps, cet epitaphe la memoire, & Dieu fasse que son ame à toujours soit en gloire.

XXXVII. Margareta III. de Waudripont innotescit ex epitaphio sequenti:

Chi gist mad. Marguerite de Waudripont; abbesse de cette eglise, & reformatresse de Foreste & de Courtenberg . . . S. Michel l'an. 1504. & trepassa le 42. jour aprés, priez Dieu pour
D *elle.*

XXXVIII. Margareta IV. de Lumene *al.* de Limene dicta de Marke eligitur die 28. * Sept. ac benedicitur in festo S. Elisabeth. Hæc totum pene monasterium reparavit, eique anno 1508. Thomas de Vio Cajetanus, generalis Prædicatorum minister litteras fraternitatis concessit. Eidem Clemens VII. papa, anno sui pontificatus secundo litteras direxit pro carnium esu, quem ante annos quadraginta Cameracensis episcopus interdixerat. Anno denique 1531. Laurentius cardinalis tit. S. Mariæ Transtiberinæ sancivit ne sororum numerus trigesimum excederet. Cetera
E docebit ejus epitaphium quod sequitur: * *al.* 19.

Cy gist honorable dame madame Marguerite de Lumene, ditte de Marke, qui fut esllüe humble abbesse de Nostre-Dame de Gislenghien le 28. jour de Septembre l'an 1504. & resigna ladite abbatialité le 26. dudit mois l'an 1540. a haulte & noble dame madame Charlotte de Croy, laquelle dame Marguerite trepassa le 15. jour d'Avril l'an 1548. priez Dieu pour s'ame.

XXXIX. Carlota de Croy soror Philippi I. ducis d'Arschot & Guillelmi Camerac. episcopi, ex abbatissa Moncelli ord. S. Claræ in diœcesi

Belvacensi, traducitur ad regimen parthenonis Gislengiensis an. 1540. cum jam antea facultatem obtinuisset a Paulo III. papa, pontificatus ejus anno quinto, III. calend. Novembris ad aliud monasterium commigrandi. Ipsius autem electio confirmatur 1541. IV. calend. Oct. quo * anno, die 2. Septembris solemnem ingressum fecerat in monasterium, a fratre suo Cameracensi episcopo, Tornacensi præsule, aliisque nobilibus viris comitata, necnon quatuor Moncelli secum adductis monialibus, quæ quidem 21. Nov. professæ fuerunt regulam Benedictinam, quam ipsa jam professa fuerat 10. Oct. cum benedicta est. Transiit ad alteram vitam an. 1558. ex epitaphio sequenti :

* al. præcedenti.

Sous cette lame en terre est enfermée
La noble dame abbesse de ceans,
Qui de Croy Charlote fut nommée,
Pleine de dons divins & bien seans,
Ayant icy a peu prés de vingt ans
Continué son état venerable,
*L'an cinquante huit * avec mille & cinq cens*
Transmit son ame a bon port perdurable
Priez lecteurs, qui d'elle avez memoire,
Dieu la vouloir colloquer en sa gloire.

* al. 1559. 16. febr.

XL. Anna de Mortaigne benedictionem abbatialem percepit 17. Junii, quam cum sororibus per annos septem exsulare in monasterio de Nazareth belli æstus coëgit. Ejus epitaphium subjungimus :

*Cy gist honorable dame madame Anne de Mortaigne, laquelle a exercé loüablement l'état d'abbatialité 44. ans, agée de 97. * trespassa le 23. Novembre 1603. Priez Dieu pour s'ame.*

* al. 92.

Philippa de Croy electa 9. Decemb. 1603. & 10. Febr. anni seq. ab archiepisc. Camerac. benedicta, post quatuor circiter annos regiminis decessit, ut liquet ex ipsius epitaphio :

Cy gist venerable dame madame Philippe de Croy en son tems abbesse de ce lieu, laquelle aprés avoir loüablement gouverné l'espace de 4. ans & demi rendit son ame à Dieu l'an 1608. le 16. Aoust âgée de 68. ans & de profession 48.

XLI. Ludovica Taye dicta de Goike benedicta 1608. ex epitaphio satis cognoscitur : *Cy gist venerable dame madame Loüise Taye dicte Ghoike abbesse de ceans, laquelle aprés avoir gouverné tres loüablement l'espace de 26. ans; rendit son ame a Dieu le 20. Aoust 1634. âgée de 76. ans.*

XLII. Guillelma de Mortaigne dicta de Pottelles, rexit annis 14. quinquies interim ob armorum strepitum exsulare coacta cum suo conventu. Postea tamen abbatiam utcumque reparavit, quam & duabus capellis in honorem S. Mariæ ac S. Benedicti & choro exornavit. Ejus epitaphium accipe :

Icy gist noble & honorable dame madame Guillaume de Mortaigne dite de Pottelles abbesse de ceans âgée de 70. ans, professe de 53. laquelle ayant gouverné 14. ans trespassa le 17. de Juillet l'an 1648. Priez Dieu pour son ame.

XLIII. Maria III. de Lalaing dicta de la A Mouillerie & ipsa vi bellorum oppressa ter abscedere cogitur. Obiit 17. Aug. 1660. ætatis anno 67. decem * in præfectura decursis, uti legitur in ejus epitaphio :

* al. XI.

Cy gist venerable dame madame Marie de Lalaing abbesse de ceans, laquelle ayant gouverné 10. ans, âgée de 67. professe de 51. passa de ce monde le 17. Aoust 1660. Priez Dieu pour son ame.

XLIV. Barbara Cabero de Spinosa ex priorissa eligitur abbatissa 19. Sept. an. 1660. benedicitur anno seq. die 3. Aprilis apud Bruxellas. Anno B 1672. 6. Julii Mariam Theresiam Austriacam reginam Fr. excepit; cumque annis 23. præfuisset, defuncta est 21. Aug. 1684. epitaphio teste :

Icy gist noble dame madame Barbe Cabero de Spinosa 23. ans tres digne abbesse de ceans, decedée le 21. d'Aoust 1684. âgée de 82. ans & professe de 63. Priez Dieu pour son ame.

XLV. Margareta V. de Bethencourt successit eodem anno 17. Septembris, mortua 2. Martii anni seq. ut discimus ex ipsius epitaphio :

D. O. M.

Icy gist le corps de madame Marguerite de C *Bethencourt abbesse de ceans six mois, âgée de 56. ans, decedée le 2. de Mars 1685.*

Requiescat in pace.

XLVI. Maria V. Anna Dennetieres sedit annis 22. & obiit 9. Junii 1707. ætatis anno 71. professionis 54.

XLVII. Beatrix II. Maria de Dongelberge præfuit ab anno 1707. ad annum saltem 1712.

B. MARIA DE PACE.

D HIc parthenon strictioris observantiæ Benedictinæ, Montibus Hannoniæ situs, initia sua debet Mariæ Annæ de Marotte d'Acos, Eufrasiæ Gordines, & Annæ Florentiæ Sclessin cœnobii de Pace Leodiensis alumnis. Cum enim bellorum motibus Leodio pulsæ Montes confugissent an. 1639. hic adeo suavem pietatis odorem sparsere, ut conspirantibus provinciæ abbatibus, novum ibidem monasterium, repugnante licet seculari potestate, condendum judicarint.

SERIES ABBATISSARUM.

E I. MARIA I. ANNA DE MAROTTE D'ACOS filia Johannis de Marotte domini d'Acos & Catharinæ d'Offignies, in Forestensi prope Bruxellas parthenone prima pietatis elementa suscepit, ubi & vota nuncupasset, si sibi per parentum licuisset voluntatem. Tum igitur mortuo patre strictiorem ordinis S. Benedicti in Namurcensi virginum cœnobio amplectitur observantiam. Hinc Leodium & inde Montes Hannoniæ migrat cum sua Leodiensi abbatissa aliisque sororibus, bello cogente, ut diximus, ibique novi cœnobii fundamenta posuit, quod prima rexit summa cum laude annis sexdecim, pie defuncta ætatis anno 46. Christi 1656. die 6. Julii. Ejus

autem funus prosecuti sunt S. Dionysii, Lætiensis & Altimontensis abbates.

II. Eufrasia Gordines altera quasi fundatrix, eodem anno, 13. Julii subrogatur. Die vero sequenti munus ei benedictionis impendit Cameracensis archiep. præsentibus S. Dionysii, Lætiensi, Altimontensi & Viconiensi abbatibus, necnon illustrissima Dorothea de Croy ducissa d'Arschot, & inclyto duce de Havrè. An. 1664. cœnobii constructionem incepit, primaque fundamenta ecclesiæ jecit. Obiit 5. die anni 1679. ætatis 63. professionis 46. regiminis 23.

III. Anna Florentia Sclessin, altera quoque hujus cœnobii parens, ex priorissa eligitur abbatissa unanimi sororum consensu 28. Augusti ac benedicitur 24. Septembris ejusdem anni ab archiep. Cameracensi. Fatis concessit 28. Decemb. an. 1689. ætatis 78. professionis 61. dignitatis XI.

IV. Maria II. Catharina Franeau d'Hion dicta *ab infantia Jesu*, benedictionem accepit ab abbate S. Gisleni an. 1691. 7. Febr. mortua 16. Febr. anni sequentis, ætatis 56. professionis 27. prælaturæ 2.

V. Maria III. Angelica du Mont electa 28. Febr. 1692. fuit benedicta 16. Martii. Vivere desiit 29. Dec. 1694. ætatis 57. professionis 40. præfecturæ 3.

VI. Martina Margareta de Marotte eligitur 13. Januarii 1695. Diem suum obiit 28. Dec. 1704. ætatis suæ anno 64. profess. 44. regiminis 10.

VII. Maria IV. Baptista de Lanoy ætatis suæ 31. professionis X. die 21. Jan. 1705. electa fuit, deinde confirmata 24. ejusdem mensis, ab archiepiscopo Camerac. qui denique eam benedixit 18. Septembris.

ABBATIÆ ORDINIS S. AUGUSTINI.
S. AUTBERTI COENOBIUM.

S. AUTBERTI basilica, dicta primitus S. Petri, olim extra, nunc intra muros urbis Cameracensis, primum aluit canonicos seculares & & quidem paucos, ex chronico Camerac. ubi legitur quod postquam a Dodilone episc. Camerac. intra murorum ambitum conclusa fuerat circa an. 894. Autbertus alter vel Ansbertus episc. octo canonicos in ea instituerit an. 963. ibidemque sepultus sit. Verum postea aucta est a Godefrido archidiacono, præcipiente Herluino Cameracensi episcopo, qui quidem ipsemet duas villas ad stipendia fratrum restituit vel contulit. Deinde ipsum monasterium Gerardus episcopus solemniter consecravit in memoriam S. Pauli[a], sacrumque B. Autberti corpus, quod centum & duobus annis in ecclesia B. Mariæ propter metum Normannorum requieverat, suis sedibus restituit anno Christi 1015. Denique an. 1066. Lietbertus præsul canonicos Regulares cum abbate ibidem constituit, ut liquet ex tabula quam post Miræum inter instrumenta nostra recudimus. Porro tam celebris evasit hæc abbatia, ut olim optimates quique Belgii maximo ducerent honori liberos suos habitum in ea suscipere; unde & a quibusdam auctoribus cognominata fuit *Abbatia Nobilium*. Et certe etiamnum abbas hujus ecclesiæ primam in ecclesia cathedrali dignitatem obtinet, cujus ascetæ gerunt vestem violacei coloris.

(Baldric. p. 103. 141. 202 & 235.) (Ch. XXXIV. col. 32.) (Carp. t. 1. hist. Camer. p. 486.)

SERIES ABBATUM.

I. BERNARDUS I. a Lietberto Camerac. præsule primus abbas constitutus est, ex charta mox laudata. Præfuisse legitur annis 23. (Mir. origin. canon. Reg. p. 120.)

II. Adam 1095. in charta Galcheri episc. Camerac. pro monasterio S. Gisleni. Item 1098. in privilegio, quod Lambertus ep. Atrebat. monasterio S. Vedasti largitus est; & 1099. in litteris Manassis ep. Camerac. pro Hasnonio. Memoratur insuper an. 1101. in privilegio ejusdem Lamberti episc. pro monachis Aquæcurtensibus; ac denique rescriptum accepit a Paschali summo pontifice, anno quarto ejusdem pontificatus, Christi 1104.* indict. XI. calendis Apr. Exstat apud Carpentarium in probationibus hist. Camerac. tom. 2. p. 16. (tom. v. Miscell. Baluz p. 387. & 388.) (* al. 1103.)

III. Gerardus abbas tertius.

IV. Galterius I. an. 1117. ind. VIII. * subscribit litteris Burchardi episc. Camerac. præsulatus ejus anno primo, in gratiam Garemberti, primi abbatis Boënensis monasterii, nunc montis S. Martini. Anno 1133. Walterus qui & Guntherus abbas S. Autberti Valcellensem ecclesiam a decima terrarum exemit, quas fratres propriis manibus excolunt in parochia de Vinciaco, ex charta confirmationis Valcellæ inter instrumenta. Walterius seu Gualterius nuncupatur eodem anno* & sequenti, ad quem vide in Lietardo ep. Camerac. Occurrit idem Gualterius * an. 1138. in charta Nicolai ep. Camerac. pro Parvino S. Sepulcri abbate; 1145. in ejusdem litteris de compositione inter abbatem S. Johannis & priorem sancti Salvii, ex tab. Cluniac. 1153. in charta ejusdem Nicolai pro Camberona, & 1155. in instrumento ejusdem præsulis pro Valcellensibus monachis. (* 10.) (Biblioth. Præm. p. 474.) (Ch. XXXVI. col. 33.) (* Mir. cod. Donat. piarum p. 284.) (* Walericus apud Mir. notit. eccl Belgii p. 388. melius 358.)

V. Galandus 1170. & 1174. quo anno recensetur in litteris Geraldi abbatis Hunocurtensis pro Monte S. Martini. Eodem anno subscriptus habetur in compositione facta inter ipsum & nobilem virum Adamum de Walencourt, arbitro & judice Theobaldo ep. Ambian. apud Carpentarium in probat. hist. Camerac. tom. 2. p. 21. Biennio post idem abbas commutationem fecit cum Alelmo Valcellensi abbate.

VI. Amauricus & Amalricus, cujus & aliorum consilio inita fuit concordia inter ecclesias S. Johannis Valencenensis & S. Salvii an. 1176. Testis habetur anno seq. in charta Alardi episc. Camerac. pro Johanne abbate S. Amandi. Amudricus dicitur in charta Rogeri episc. Camerac. pro Gerardi-monte anno 1180. at rursus se ipse nominat Amauricum in charta anni 1182. qua Balduinum Hannoniæ comitem suffragiorum ecclesiæ suæ participem facit. (tom. 1. Anecdot. col. 619.)

[a] Ex Colvenerio in notis ad caput IX. libri 2. chronici Camerac. *S. Petri & S. Pauli* ex Grammaio, qui docet insuper alteram ejusdem ecclesiæ post incendium reparatæ consecrationem factam esse a Nicolao episcopo calendis Maii anno 1164.

VII. Hubertus 1185.[a] & 1189.

VIII. Lambertus[b] hoc eodem anno 1189. subscripsit chartæ Rogerii ep. pro S. Sepulcro.

IX. Heribertus seu Herbertus an. 1190. dicitur officialis R*. Camerac. episcopi. Eodem anno testis est in charta Guidonis de Villari pro Valcella, & 1193. in tabulis E. de Landast paris Camerac. ac domini de Esna, quædam statuta promulgantis pro villa sua de Esna; Item anno 1197. in compositione facta inter fratres de Monte S. Martini & Walterium de Wambais. Fortasse vero idem est ac Angerebertus in quodam MS. indice abbatum septimo loco recensitus.

* Rogerii.

Carpent. in prob. hist. Camerac. tom. 2. p. 23.

X. Hugo 1204. mense Maio in charta pro Cantiprato, Notitiæ eccles. Belgii p. 517.

XI. Bartholomæus 1206. & 1211. quo anno ratam habuit compositionem factam a Radulfo abbate Boni-fontis, ex tab. S. Theoderici. Reperitur eodem anno in veteri charta S. Petri Remensis.[c] Idem an. 1220. nominatur arbiter in quadam controversia Trium-fontium; proindeque is est B. qui anno 1216. cum H. abbate S. Sepulcri donationem quandam S. Salvio factam laudavit; quique memoratur an. seq. mense Martio in charta Cisonii. Verum ambigimus utrum sit idem B. qui memoratur annis 1221. & 1226. fortasse enim Bertinus est, quem legimus sedisse tempore Honorii III.

Carpent. in prob. hist. Camerac. tom. 2. p. 25. & 26.

XII. Guillelmus an. 1232. societatem iniit cum Waltero d'Aumont abbate Crispinii. Reperitur & anno seq. mense Augusto; rursumque an. 1240. cognominatus de Meaux, quo ecclesiam S. Elizabethæ in parochiam erexit. Idem an. 1264. societatem precum iniit cum Johanne abbate Cisonii; ex tabul. Cisoniensi.

Bibl. Colb.

XIII. Johannes I. a Dosceto.

XIV. Balduinus.

XV. Johannes II. nonnulla vendit monasterio Montis S. Martini an. 1292.

XVI. Galterus II. Haris nepos Johannis Kokeaus abbatis Valcellensis.

XVII. Johannes III. a Condato, inter illustriores abbates a Carpentario commemoratus.

XVIII. Johannes IV. ab Avesnio.

XIX. Florentius d'Arras 1325. 28. & 35. ex chartis apud Johannem Carpentier editis in probationibus hist. Camerac. p. 46. & 91. Memoratur & anno 1338. in tabul. Lothar. arcula *Bar* Fiefs n. 89.

XX. Nicolaus Brassart dictus a S. Hilario; videtur is esse Nicolaus consignatus in necrologio S. Vitoni, die VI. idus Januarii.

XXI. Jacobus I. Gallus seu Galli *le Cock* 1410.

[a] Hoc anno legimus Galandum de quo supra, testem fuisse cum Gilberto abbate S. Johannis Valencenensis, concordiæ Balduinum inter abbatem S. Sepulcri & Gerardum filium Egidii de S. Autberto; sed mendum est in nota chronica, legendumque 1176. ut in abbatibus S. Johannis Valencen. videbimus.

[b] Suspicamur mendum in prima hujus nominis syllaba, autumamusque legendum *Hubertus* vel *Heribertus* ita ut unus idemque sit abbas ab anno 1185. ad 1197. Judicet lector.

[c] Walterius abbas S. Autberti legitur 1215 in chartario S. Martini Tornac. inquit Martenius noster. Vix tamen Bartholomæum in duos dividere licet. Itaque ad solitum nobis solvendi modum recurrentes, mendum esse conjicimus in hac nota chronica 1215. legendumque 1115. quo Walterius potuit sedere, cum sederet 1117.

A die XI. mensis Aug. paciscitur cum Johanne de Haucourt & Johanna de Ligne ejus conjuge, super villa de Lesdaing, quam hi se tenere profitentur in feudum ligium ab ecclesia S. Auberti. Nominatur etiam an. 1411. die 12. Junii, in sententia Petri de Alliaco ep. Camerac. contra fratrem Wilelmum de Hildenissem Carmelitam.

Carpent. in prob. hist. Camerac. t. 2. p. 67.

tom. 2. Miscell. Baluz. p. 296.

XXII. Johannes V. de Cornouaille, reperitur absque cognomine in charta Collarti Querne balivii ecclesiæ S. Auberti, data die XI. Junii anno 1445.

Carpent. in prob. hist. Camerac. t. 2. p. 61.

XXIII. Robertus.

XXIV. Philippus Blocquel 1482. 17. & B 19. Julii, & 1501. 26. Maii, apud Carpentarium in prob. hist. Camerac. tom. 2. pag. 64. 65. & 68.

XXV. Walterius de Blary.

XXVI. Jacobus II. a Campis *des Champs*, a Grammaio dicitur decimus nonus abbas, sacellumque S. Autberti exstruxisse 1520. Reperitur Jacobus anno 1511. die 20. Junii, in prob. hist. Camerac. tom. 2. p. 70.

XXVII. Bernardus II. Roncourt.

XXVIII. Johannes VI. de la Buissiere, S. Ceciliæ ædiculam construxit 1539. ex Grammaio.

XXIX. Michael I. a Franquonvilla *al. de* C *Franqueville* filius Anselmi ex Margareta Rosel, chorum novum præstanti opere perfecit 1543. ex Grammaio.

XXX. Johannes VII. Pelet.

XXXI. Michael II. Laccart seu Laccaert vigesimus sextus abbas ex Grammaio, qui vitam ei longam apprecatur.

XXXII. Antonius de Pouvillon Bethuniensis, canonicus regularis S. Aug. eligitur abbas 1596. non obstante pontificia pro quodam Talloreto nominatione. Edidit tractatum patrio idiomate, de natura & qualitate ciborum & potus, teste Locrio in catalogo scriptorum Arthesiæ, ad calcem chronici Belgici; itemque scripsit compen- D diose seriem antistitum Cameracensium.

XXXIII. Hieronymus Milot, doctrina, pietate, ac prudentia clarus, ecclesiam & claustrum magnificentissime struxit.

Carp. t. 2. p. 484.

XXXIV. Josephus I. Uranx abbas Aquæcurtensis & Cisoniensis, obiit an. 1681. Vide in Cisonio.

XXXV. Petrus Froye canonicus regularis, renuntiatur abbas mense Junio anni 1681.

XXXVI. Henricus Denys designatur abbas die 1.* Nov. 1691. E vivis excessit an. 1709.

XXXVII. Josephus II. Poüillaude alumnus E cœnobii, nominatus est abbas die 5. Aprilis 1709.

* al. 18. Novembr. 1691.

COENOBIUM S. JOHANNIS BAPTISTÆ.

ABBATIA S. Johannis Baptistæ de Valencenis in Hannonia, condita primum dicitur pro virginibus Benedictinis sub an. 680. a Theoderico rege, seu a Pipino Heristallensi majore domus Austrasiæ 690. quæ ibi permanserunt usque ad an. 749. Tunc enim Pipinus Franco-

rum rex e ruderibus excitatum monasterium canonicis secularibus commisit, quibus suffecti canonici regulares ab Arnoldo seu Arnulpho comite Valentianensi, consilio Rothardi episcopi Camerac. anno circiter 990.* ut ait Vinchantius, post Baldericum. At paulo post secularibus canonicis locum cedere coacti, non prius restituti sunt, quam medio circiter duodecimo seculo, agente Rainero castellano Valentian. non autem 1112. ut Guisius & alii volunt; neque enim in chartis annorum 1117. & 1139. pro hac abbatia, ulla fit mentio canonicorum regularium, secus vero in charta anni 1141. ex qua discimus primum ejusdem ecclesiæ abbatem fuisse Claremboldum. Ceterum ista S. Johannis abbatia fuit olim una ex iis quæ ad congregationem Arroasiensem spectabant.

*al. 1010.

Mir. notit. eccl. p. 286. & seq.

Ibid. p. 383.

Abbatum Indiculus.

I. Clarembaldus seu Claremboldus S. Dionysii Rem. ut fertur, alumnus, primus abbas dicitur *ecclesiæ S. J. Bapt. Valentianis sitæ, sub regula B. Augustini, modernis temporibus, abbate & regularibus canonicis ordinatæ*, in dono altaris de Semeriis eidem facto a Nicolao Camerac. ep. *præsulatus* ipsius *anno secundo, Christi* 1141.* Obiit hoc anno vel sequenti.

Ibid.

* Verum chronologiam hujus chartæ vitiolam demonstramus agendo de hoc pontifice.

II. S. Gilbertus, primus item abbas nuncupatur a Miræo in originibus canonicorum regul. pag. 141. quod interpretari licet, ab Arroasiensi instituto suscepto. Iste videlicet ad preces Raineri prædicti castellani Valentian. a Samsone Remorum archiepiscopo eductus est e Suession. S. Crispini in Cavea, quod tunc religione florebat, asceterio, ac primus S. Johannis abbas ordinatus. An. 1142. ab Innocentio II. & 1145. ab Eugenio III. bullam protectionis obtinuit. Anno 1147. S. Bernardus Valenceenas venit, atque in ecclesia S. Johannis plurima edidit miracula, uti legitur in ejus vita. Multa Gilberto mala intulit Gosvinus pseudo-abbas, adeo ut an. 1148. dignitate ipsum exturbare conatus sit. Item Balduinus IV. Hannoniæ comes ipsius patientiam mirum in modum exercuit, quod suum nollet cedere monasterium ad constructionem castri; eoque dejecto Lambertum de Lorraine, qui deinde factus est abbas Arroasiensis, in ejus locum substituit circa an. 1160. Paulo post tamen eundem Gilbertum revocavit, qui quidem an. 1172. chartæ Balduini (V.) Hainonensis comitis pro Viconia subscripsit; eodemque anno privilegium obtinuit Anagniæ datum ab Alexandro III. quo Gilberti abbatis & fratrum juxta regulam S. Augustini & institutum Aroasiense viventium statum approbat, & possessionum omnium jura confirmat. Item nominatur 1176. in concordia inita Balduinum inter abbatem S. Sepulcri & Gerardum filium Egidii de S. Auberto. Denique post annos regiminis 40*. vel 42*. migravit ad Dominum, an. 1182. ex Sammarthanis, 1185. ex Miræo origin. canonic. Regul. p. 141.

* Ex Vinchantio & Miræo.

* Ex Gazæo.

II. Werinus, & Warinus seu etiam Wedericus, ex priore tertius abbas, littera G. designatus reperitur 1189. hoc est Guarinus, vel Guerricus. Sub annum ejus præfecturæ tertium, Balduini Constantinopolitani filia in æde S. Johannis sacro fonte fuit regenerata. Anno 1192. Nicolaum cognomento Monachum suffragiorum effecit participem. Excepit 1194. donum Johannis decani de Solesme, quod eodem anno Johannes ep. Camerac. ratum habuit. Memoratur etiam 1195. in charta Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis pro Condatensi & Montensi ecclesiis. Hoc anno defunctus est.

Mir. notit. p. 475.

III. Henricus eodem anno successor datus; statim a Johanne ep. Camerac. donatur ecclesiæ de Sains personatu, religionis, honestatis & hospitalitatis intuitu, Cœlestino papa III. hoc donum confirmante. Subscripsit 1196. fundationi altaris in Montensi S. Valdetrudis basilica, per Balduinum Hannoniæ comitem & Namurci marchionem factæ. Obiit anno seq.

IV. Petrus natione Anglus, primum fuit canonicus Arroasiæ, tum abbas de Deodevilla, unde translatus est 1197. ad abbatiam S. Johannis. Adfuit autem cum pluribus aliis abbatibus, absolutioni Balduini Constantinopolitani imperatoris a juramento quo se devinxerat, servandi pactum initum inter se, Philippum Franciæ regem & Romanorum imperatorem. Transiit ad regimen abbatiæ Marcolensis anno 1200. aut 1201.

V. Rainerius an. 1201. sub annuo censu comparavit ab Hugone Lætiensi abbate quidquid in Valentianensi territorio possidebat. Memoratur etiam 1202. 1211. & 1213. quo anno labente cum Villariensi, Camberonensi & Marchianensi abbatibus, Philippi comitis Namurcensis pœnitentiam & confessionem morti præviam excepit; cumque iisdem abbatibus testamenti comitis executor factus est, superstes ad an. 1215. ex Sammarthanis.

VI. Theodericus seu Thierricus ac Terricus an. 1217. cum Elia priore S. Salvii sequester fuit compositionis inter ecclesiam Viconiensem & Amolricum villicum de Oneng. Reperitur etiam 1218. & 1223. quo anno factum est ab ipso & Johanna Flandriæ & Hannoniæ comitissa compromissum super cancellaria Valencenensi, quam uterque suam esse contendebat. Insuper Terricus abbas subscriptus habetur in litteris Gerardi domini de Donomio pro Viconia anno 1236. Verum ex dicendis jam pridem cesserat.

VII. Guillelmus an. 1224. cum Lætiensibus monachis iniit societatem. Obtinuit an. 1227. rescriptum ab Honorio papa III. ne deinceps ullis de causis invitus cognosceret. Diem suum obiisse dicitur anno 1242. proindeque is est W. memoratus annis 1239. & 1240.

VIII. Walterius creatur abbas an. 1242. cui biennio post Beguinagii Valenceniani cura demandatur a principe. Occurrit W. abbas S. Johan. Valenchennensis annis 1245. & 1246. Idem Walterius an. 1255. ordinis definitor cum abbatibus aliis constitutus, sancivit ut in posterum carnes, quibus antea vesci nefas erat, in cœnaculis ederentur, prout abbates utilitati domorum expedire judicarent. Moritur an. 1264.

IX.

IX. Andreas hoc anno 1264. scripsit ad abbates suæ congregationis, adversus Arroasiæ, Henniaci & Falempini abbates ejusdem congregationis visitatores, qui dum S. Johannis monasterium visitarent, illud censuris affecerant. Attigit annum 1267.

X. Adamus anno 1267. pro fratrum *pitancia* statutum condidit, quod anno 1291. a Petro Remensi archipræsule confirmari curavit. Quædam prædia comparavit anno 1282. Idemque 1287. litteras obtinuit a Johanne de Avesnis Hannoniæ comite, quibus hoc monasterium in suam protectionem suscipit, declaratque abbatem esse pastorem, consiliarium & capellanum Hannoniæ comitum. Regimen ejus producitur ad annum 1296.

XII. Johannes I. Minauve præfuisse dicitur ab anno 1296. ad 1318. Cum Crispiniensibus monachis societatem iniit 1304.

XIII. Jacobus I. Nigry Malbodiensis sedebat an. 1320. Subscripsit autem quibusdam litteris arbitrorum judicio scriptis, cum militibus S. Johannis Jerosolymitani.

XIV. Emericus le Peres vivebat 1321. optimo regimine per tres annos commendatus.

XV. Simon de Villers rexit ab an. 1324. ad 1335. quo e vivis excessit die 20. Aprilis.

XVI. Johannes II. de Villers munus abbatiale suscepit an. 1335. cujus an. secundo Guillelmus Ostrevantiæ comes, Guillelmi Boni Hannoniæ comitis filius, coram multis provinciæ proceribus, episcopis Atrebatensi & Tornacensi, ac nonnullis abbatibus, equestri honore solemni ritu condecoratur a Petro Cameracensi episcopo, in templo S. Johannis. Vivere desiit Johannes abbas an. 1337.

XVII. Jacobus II. de Dour vir acris ingenii & singularis prudentiæ, præfecturam gessit annis 30. Chorum ornavit, turrimque pro campanis exstruxit. Memoratur in chartis annorum 1339. 50. & 58. quo ultimo, ejus hortatu Petrus Cameracensis episc. statuit ne deinceps numerus fratrum tredecim excederet. Vitam cum morte mutavit an. 1368.

XVIII. Galterius de Monstreulcourt, ex priore factus abbas præerat an. 1377.

XIX. Egidius Floris 1379. Hominem exuit 5. Martii 1382.

XX. Johannes III. de la Clef ingenio pollens & doctrina conspicuus e vita migravit 18. Junii 1390.

XXI. Jacobus III. du Puchot postridie mortis antecessoris electus, solemnem accepit benedictionem a Ludovico de la Tremoüille episcopo, mense Julio insequenti. Carus inprimis exstitit Ludovico seniori & Ludovico juniori ejus filio Palatini Rheni comitibus & Bavariæ ducibus, superstes ad annum saltem 1420.

XXII. Alardus Achar die 28. Aprilis anno 1421. eligitur, jurium ac privilegiorum sui monasterii acerrimus defensor, cujus dexteritate nota principibus, variis publicis negotiis iisdem jubentibus occupatus est. An. 1428. Jacobam Bavariæ ducissam necnon Hannoniæ comitissam, post exsequias Guillelmi ducis illius viri convivio excepit. Eo sedente an. 1433. Philippus Burgundiæ dux pro jucundo suo adventu & inauguratione in urbe Valencena, ecclesiæ S. Johannis aureum pannum donavit. Idem abbas ab eodem Philippo duce nosocomii Valentianensis moderator instituitur an. 1444. cum priore Carthusiensium & aliis. Denique rebus optime gestis fato functus an. 1452. sepelitur in choro.

XXIII. Balduinus de Wast, quamvis omnium fratrum calculis electus, non nisi tamen ope Burgundiæ ducis & interventu Tornacensis episcopi, electionis suæ confirmationem obtinuit a Paulo II. papa, quia hic summus pontifex provisionem hujus monasterii sibi retinuerat. An. 1467. Carolus dux Burgundiæ Valencenis solemni pompa exceptus, pannum aureum ecclesiæ S. Johannis obtulit. Abdicavit Balduinus an. 1471.

XXIV. Johannes IV. le Lievre *dictus de Tournay*, electus 20. Junii 1471. die 28. Octobris insequentis Bruxellis in templo Carmelitarum benedictionis munus accepit. An. 1474. Carolus Burgundiæ dux eum consiliis suis admisit. Præsens fuit an. 1491. visitationi reliquiarum S. Gisleni; demum a seculo migravit an. 1508.

XXV. Johannes V. Tigier pridie cal. Octobris, ipsissimo sui prædecessoris obitus die, ex priore, communibus votis abbas electus, confirmatur 12. Octobris, ac 17. ejusdem mensis apud Montes Hannoniæ in ecclesia Franciscanorum benedicitur. Obiit vero pridie nonas Januarii an. 1513.

XXVI. Johannes VI. Barret morte correptus est an. 1515. *al.* 1516.

XXVII. Guillelmus II. de Bracque primum coadjutor, deinde abbas an. ætatis suæ 24. effectus, ecclesiam incendio pene consumtam reparavit. Defunctus est an. 1547. die S. Augustini, ad gradus principis aræ sepultus cum hoc epitaphio:

Wercinii natus, templi reparator adusti
Pastor Guillelmus Bracquius hic recubat.
Moribus insignis, nulli pietate secundus,
Virtutis speculum, relligionis honor;
Ornatu vario spectatam reddidit ædem,
Immemor haud unquam muneris ipse sui.
Festo AUgUstInI neCat hUnC AUgUstUs, & eCCe
StaMInIbUs fraCtIs, spIrItUs astra tenet.

In basi vero tabulæ parieti e regione appensæ leguntur hi Gallici versus.

Par mort euvenüe a nature,
Cy-devant gist en sepulture,
Le tres prudent abbé Guillaume
Bracque, lequel rendit son ame,
L'an quinze cent sept & quarante
En Aoust deux jours moins de trente.
Cette eglise arse reparer
Fit-il, au Ciel puist demeurer.

XXVIII. Nicolaus de Faulche nominatione Caroli V. imperatoris factus abbas, Cameraci munus benedictionis accepit die 11. Octobris 1574. eodemque an. consecrari ecclesiam cura-

vit, quam variis ornamentis auxit. Exstinctus est pridie cal. Julii 1553.

XXIX. Nicasius de la Croix quartadecima die ab obitu Nicolai eidem suffectus est, cui Philippus II. Hispaniarum rex Augusta Viromanduorum expugnata an. 1557. capita S. Andreæ & S. Quintini hinc educta, custodienda commisit. An. 1564. organa pneumatica conflavit; cumque an. 1566. sacra supellectili direpta Sectarii ædes sanctas profanassent, biennio post sedulus abbas hæc damna resarcivit; demumque coadjutore sibi adlecto defunctus est IV. idus Febr. 1569.

XXX. Johannes VII. Huet regimen suscepit anno 1569. quod mors illi abstulit 3. Augusti 1573.

XXXI. Franciscus I. du Pere in abbatem cooptatus die 16. Septembr. 1573. consecratur apud Castellum Cameracesii 29. Augusti anni sequentis. Prælatura cessit biennio antequam decederet, an. 1595.

XXXII. Johannes VIII. de la Fallize monasterii de Busco domini Isaac e congregatione Windesheimensi asceta, ecclesiæ S. Johannis præficitur abbas 24. Oct. 1595. An. 1600. Albertum & Isabellam Belgii principes apud Valencenas excepit 19. Febr. Inclinatam maxime decessorum incuria disciplinam regularem erexit, morte sublatus idibus Nov. 1610.

XXXIII. Philippus de Lamine scheda principis renuntiatur abbas circa festum S. Thomæ an. 1610. ac die 13. Febr. anni sequentis benedictionem abbatialem accipit, statimque totum se impendit, ut remissiorem disciplinam in melius reformaret. Sacellum S. Antonii ruinæ obnoxium reparavit an. 1613. ceteraque damna ab hæreticis illata monasterio resarcire aggressus est. E vita excessit 13. Oct. 1635. postquam mitra ab Urbano VIII. cohonestatus esset.

XXXIV. Antonius I. Doutreman ex priore & parocho abbas efficitur 6. Martii 1636. Vir eruditus monasterii chronicon eleganti stylo conscripsit, assecutus, ut fertur, annum 1642.

XXXV. Guillelmus le Mercier Athensis obiit 28. Febr. 1650. ætatis suæ anno 76. prælaturæ 8.

XXXVI. Jacobus IV. de la Riviere Insulensis, ex priore abbas morte occubuit 24. Nov. 1662. ætatis anno 65. regiminis 13.

XXXVII. Franciscus II. Lecaillet decessit 22. Decemb. 1671. ætatis anno 58. præfecturæ 9.

XXXVIII. Antonius II. de Glin interiit 18. Octobris 1682. ætatis anno 54. dignitatis abbatialis XI.

XXXIX. Christophorus Fournier obiit 18. Novembris 1703. ætatis 57. muneris 21.

XL. Hieronymus Thumerelle ex priore Arroasiæ renuntiatur abbas S. Johannis die 1. Jan. 1704. Præest hoc an. 1722.

CANTIPRATENSIS ABBATIA.

Cantipré.

CANTIPRATUM B. M. olim ad muros urbis Camerac. ordinis S. Augustini, secundum institutiones ecclesiæ S. Victoris Parisiensis, construitur ab Hugone Oisiaci domino castellano Cameracensi, circa an. 1180. vel potius a Rogero episcopo Camerac. ut observat necrologium Cantipratense, his verbis: *IX. cal. Decembr. obiit Rogerus Camerac. ep. qui voluit nobis ad fundandum dare locum, sed ad majorem ecclesiæ nostræ utilitatem, domino Hugoni de Oisiaco, ut pote terræ principi, in hoc dando voluit cedere &c. qui primo fundum abbatiæ nobis dedit, secundo decimam de Wagengnuel *, tertio terragium de Raillencort, quarto nemus Vaccariæ, quinto furnum de Crevecuer. Idem de transmarinis partibus rediens, prius ad nos, quam ad domum propriam divertens, pretiosas quas ferebat, sanctorum reliquias nobis reliquit; a vectigalibus etiam in tota terra sua nos absolvit.* Hactenus obituarium, in quo etiam prædictus Rogerus episc. profecturus Jerosolymam dedisse legitur huic ecclesiæ episcopatus sui reditus uno anno recipiendos. Præterea ecclesiam Bellingemiensem prope Hallas Hannoniæ oppidum sitam Cantiprato subjecit & annexuit an. 1182. & anno seq. fundum ab Hugone de Oisy donatum, ad exstruendum cœnobium confirmavit. Plures insuper hujus monasterii benefactores memorantur; ex quibus unum appellabimus Engelbertum dominum d'Enghien, qui anno 1215. ecclesiæ B. M. de Cantiprato, quidquid decimæ in parochia de Breges habebat concessit; anno 1224. dotavit prioratum seu cellam Bellingemiensem, & an. 1226. laudavit & approbavit ea quæ dominus Egricus de Risoer ecclesiæ Cantipratensi contulerat. Ceteros vide-sis apud Carpentarium *, & apud Miræum notit. ecclesf. p. 460. 504. & 588. Porro Engelbertus præfatus Anghiæ dominus cum Ida uxore, Bellingemii conditus est, ad quem locum haud procul ab Hallis Hannoniæ oppido, canonici Cantipratenses, postquam eorum abbatia anno 1580. bellis Francorum in cineres redacta fuit, transmigrarunt.

Carp. hist. Camerac. p. 2. pag. 509.

* an. 1186. ex Mir. notit. eccl. p. 460.

Mir. notit. eccl. pag. 455. Ibid. p. 453. Ibid. pag. 454. Ibid. p. 532. Ibid. p. 551.

* Hist. Cameracc. p. 2. p. 509. & seqq.

ABBATUM CATALOGUS.

I. B. JOHANNES I. dicitur abbas de Pratis 1181. in charta Hugonis de Oisiaco castellani Camer. pro S. Autberto; apud Carpent. in prob. hist. Camerac. p. 21. Quod autem B. M. de Pratis eadem sit abbatia, ac Cantipratum, vide Miræum notit. ecclesf. p. 534. Memoratur 1182. in charta Rogeri ep. Camerac. Bellingemium Cantiprato subjicientis, & in alia ejusdem præsulis an. 1183. fundum ab Hugone de Oisy donatum pro constructione cœnobii approbantis. Rexit annis decem, mortuus tamen non nisi post annum 1200. XIII. cal. Febr. ex ejus vita auctore Thoma Cantipratano, hujus cœnobii, postea ordinis S. Dominici alumno, quæ asservatur MS. in bibliotheca S. Genovefæ Paris.

Mir. notit. eccl. p. 454. Ibid. p. 455.

II. Matthæus generis dignitate & morum prærogativa venerabilis, cedenti B. Johanni successit, ex eadem vita. Memoratur an. 1207. in charta Alardi domini de Antoing & de Croisilles, pro Cantipratensi ecclesia. Obiit 1217. VIII. idus Febr. ætatis suæ anno 71. Premiaci sepultus.

Ibid. p. 534.

III. Thomas, tertius abbas dicitur in eadem vita.

IV. N. abbas de Cantiprato 1236.

V. Johannes II. abbas Cantipratanus transigit an. 1244. cum abbate S. Sepulcri.

Ibid. p. 589. VI. Milo paciscitur an. 1248. cum Egidio milite de Ham, super quodam nemore sito in parochia de Berghecines.

VII. P. an. 1260. mense Aug. donum accepit ab M. Radulfi de Inceio filia.

VIII. Anselmus, cui Thomas Cantipratanus vitam B. Johannis superius laudatam nuncupavit.

IX. Johannes III. societatem precum iniit an. 1305. cum Ansoldo abbate S. Bartholomæi Noviom. ex hist. MS. hujus abbatiæ.

X. Carolus de Bourgogne ex linea d'Amerval, abnepos Johannis Camerac. episcopi, mortui 1479. abbas Cantipratensis.

XI. Bonus Champion, translata, ut diximus, abbatia ad locum Bellingemium, rerum potitus est ab an. 1583. ad annum 1605. quo decessit in Thura sepultus.

XII. Nicolaus I. de Henin excepit Bonum in præfectura.

XIII. Judocus Sermet Athensis monasterium suum a fundamentis reparavit, & mitram obtinuit ab Urbano VIII. Restaurationibus immoritur an. 1635.

XIV. Nicolaus II. Bernier Scausiniensis, uno tantum anno præfuit.

XV. Franciscus Pottier Quercetensis, successit an. 1637. quo Montibus Hannoniæ benedictionem percepit, superstes ad an. 1650.

XVI. .... Deglarge, sepultus Premiaci.

XVII. Dominus Cardon, designatur a Rege Christianissimo 1707. in festo Assumtionis. Obiit circa an. 1719. sepultus ad S. Auberti.

VALLIS SCHOLARIUM.

VAL DES ECOLIERS A MONS. PRATUM Marianum, seu Vallis Mariana ordinis Vallis Scholarium sub regula sancti Augustini, & congregatione Gallicana, debet suam originem Margaretæ comitissæ, quæ, cum septem hujus ordinis ascetas, e S. Catharina Parisiensi eductos, instituendos Valentianis, obtinuisset, inde, mutato post biennium consilio, Montes Hannoniæ evocavit an. 1251. iisque locum prope hanc urbem ad ripam fluvii coemit, ac anno 1252. exstructo templo in honorem beatæ Mariæ virginis, sub titulo Vallis virginis, seu Vallis Mariæ sufficienter dotavit, annuentibus tum Nicolao Cameracensi episcopo, tum canonicis S. Valdetrudis. Denique circa 1300. septis oppidi domus ista includitur, ac tandem ex priorali ad abbatialem evehitur dignitatem an. 1617. a Paulo V. summo pontifice & Alberto Austriaco. De hoc egerunt monasterio Vinchantius in annalibus Hannoniæ, & Nicolaus Guisius apud Grammaium, in historia Montis Hannoniæ, immo præcipua ejusdem loci exstat historia typis Montensibus excusa 1637. quam imprimis consuluimus. Ceterum haud erit fortasse ingratum, si qua hic breviter de ipso Vallis Scholarium ordine delibaverimus. An. 1201. Vinchantio, 1225. Guisio,

Ch. XLIX. L & LI. col. 42. & 43.

A doctores quatuor Parisienses Guillelmus, Richardus, Evrardus & Manasses sub divæ Catharinæ patrocinio, & regula S. Augustini, cœnobiticam amplexi sunt vitam, quorum exemplo multi viri docti, Montibus præsertim Hannoniæ, congregationi nomen dedere, ab Honorio III. 1218. confirmatæ. Cur vero hæc ipsa sortita sit nomen Vallis Scholarium, hinc est, quod primarium suum monasterium in Valle construxerint, ac singulari modestia Scholares maluerint appellari, quam doctores. Hujus ordinis monasteria Belgica sunt, Mechliniense, Montense in Hannonia, Leuvense in Brabantia, & Geronsartum in comitatu Namurcensi, quæ cum olim non B nisi a prioribus solerent gubernari, Montensi, Namurcensi & Leodiensi monasteriis sub initium seculi XVII. præfecti sunt abbates.

SERIES PRIORUM.

I. WILHELMUS de Triangulo, fuit primus prior ac tertius; cum enim post breve regimen abdicasset, iterum admotus est post obitum sequentis.

II. Henricus de Roseto eundem qui præcesserat, Wilhelmum de Triangulo, sortitus est successorem.

C III. Johannes I. de Montigny, quo regente nova construitur ecclesia sub titulo beatæ M. virginis, & consecratur a Guidone de Collemedio episc. Cameracensi an. 1300.

IV. Nicolaus I. de Herchie, *al.* de Harchies obiit 1310.

V. Arnulfus de Kievraing præerat 1317. 1326. & adhuc 1335. quo anno duo erexit altaria, alterum B. Mariæ, alterum utriusque S. Johannis.

VI. Egidius I. d'Eschaussines, *al.* d'Escaussines moritur 1350. die 26. Martii, humatus in D sacristia.

VII. Johannes II. de Mechlinia pœnitentiarius civitatis, in Judæos inquisivit, ob scelus detestandum ab ipsis perpetratum Bruxellis. E vivis excessit 4. Aprilis 1372. conditus in capitulo.

VIII. Johannes III. le Jeune, de quo dubitatur an prior exstiterit, sane omittitur a Vinchantio.

IX. Petrus I. de Tornaco anno 1380. tria claustri latera excitavit. Transiit ad Carthusianos 1389. mortuus 1397.

X. Matthæus le Carlier e vita migravit 1408. Jacet in capitulo.

E XI. Johannes IV. Roger efflavit animam 1426. sepultus in sacristia.

XII. Johannes V. Regnier exstinctus est 1427. in sacristia tumulatus. Sub quo & decessore aliquandiu vitam egit cœnobiticam Johannes Eustachii, qui exinde transiit ad ordinem Cisterciensem an. 1428. in abbatia de Molinis, Namurcensis comitatus, Jardineti postmodum abbas effectus, non solum propter austeritatem vitæ commendatus, sed etiam ob spiritum prophetiæ, quo præditus erat.

XIII. Nicasius Desgaukier *al.* Nicolaus Deskaukiers, occubuit an. 1448.

XIV. Paulus Giskier in sacra theologia baccalaureus, sedebat 1451. Defunctus est 1466. repositus in sacristia.

XV. Egidius II. de Pratis Theologus baccalaureus, ab officio depositus est an. 1469. mense Maio, & in ejusdem locum subrogatus

XVI. Nicolaus II. Desmaretz doctor Parisiensis, jamque ab anno 1466. in suprema curia Montensi consiliarius, statim ab inita dignitate deputatur ab ordinibus provinciæ. Caroli Audacis Burgundiæ ducis mortem funebri oratione elegantissima prosecutus est, coram Margareta uxore & Maria filia. Obiit vir prudens ac modestus 10. Januarii 1503. postquam annis 35. optime gubernasset. Jacet ante aram S. Augustini sub æreo tumulo.

XVII. Nicolaus III. Compas antea subprior, vivere desiit 1505. die 1. Januarii, sepultus in ecclesiæ navi ad murum.

XVIII. Johannes VI. Warlu fundatoribus merito accensendus, ex Vinchantio, quod tamen Guisius Michaëli Varlu civi Montensi adscribit. Morte sublatus est an. 1506.

XIX. Thomas Noiset deponitur 1516. mortuus 1528. cui sane perperam attribuit Vinchantius, quod de successore mox dicendum.

XX. Jacobus I. de Lattre inquisitor fidei per Hannoniam a Leone X. papa nominatur. Prioratibus Geroldi-Sarti, & Hansuicæ donatur, favore Caroli Austriaci Hispaniæ Regis ac deinde imperatoris. Abdicat se prioratu Vallis-Scholarium an. 1540. quo anno *al.* 1541. 8. Febr. obtinuit abbatiam Hasnoniensem beneficio Mariæ Hungariæ reginæ & Romanorum regis. Insequenti vero 2. Maii habitum ordinis S. Benedicti suscepit, ac denique obiit 24. Jan. 1544. *al.* 27. Jan. 1543. pro diverso scilicet annum inchoandi modo.

XXI. Nicolaus IV. Houzeau in utroque jure licentiatus, Carolo. V. imperatori a consiliis, atque in curia Montensi senator, defecit an. 1547.

XXII. Willelmus II. Mahieu, ex procuratore domus prior evasit, fato functus 1557.

XXIII. Petrus II. Rengier vel Renger decessit an. 1570. die XI. Julii.

XXIV. Ludovicus de Ligne dictus de Barbançon interiit 24. Aprilis 1579.

XXV. Egidius III. Aupaix vitam amisit 20. Oct. 1583. Jacet in navi ecclesiæ.

XXVI. Jacobus II. le Waitte tollitur e medio 1591. versus ostium claustri tumulatus.

XXVII. Franciscus Petrart ex religiosa familia S. Francisci episcopus Calchedonensis, & suffraganeus Ludovici de Berlaymont archiepiscopi Camerac. apoplexia suffocatur anno 1592. 1. Junii in cœtu comitiorum. Jacet in choro ad cornu altaris.

ABBATES.

I. MELCHIOR LE BEGHE ex ultimo priore titulum abbatis promeruit an. 1617. volente Alberto archiduce, & probante Paulo V. pontifice maximo. Fatis concessit 1619. * 6. Junii.

* al. 1618.

II. Nicolaus I. Lixuel dignitati nuntium remisit mense Junio 1623. superstes ad annum 1651.

III. Martinus Colin antea prior Busco-Isaacensis, benedicitur abbas die festo S. Elizabeth. Vitæ curriculum absolvit 7. Martii 1651.

IV. Patricius Gallemart mortalitatem exuit 1653.

V. Nicolaus II. de Souhay ex priore de Leuves, deinde Machliniæ, fit abbas Prati-Mariani. Postea cessit, defunctus 8. Febr. 1663.

VI. Jacobus Nentre *al.* Neutre præerat jam anno saltem 1662. quo mitræ usum obtinuit. Anno seq. ab ordinibus Hannoniæ legitur delegatus. Hic totum monasterium a fundamentis reædificavit; quem tandem mors abstulit XI. Sept. 1679.

VII. Guillelmus Basbanc anno 1680. mense Aprili pontificalibus indutus abbatem S. Genovefæ Parisiensis visitaturum monasterium excepit. Claustrum & capitulum ac desuper ædes abbatiales construxit. Morti debitum solvit 38. Aug. 1701.

VIII. Bernardus de Heest electus an. 1702. & eodem anno apud S. Gislenum benedictus ab archiepiscopo Camerac. choro ecclesiam decoravit. Ab ordinibus provinciæ delegatus est.

PREMIACENSIS ABBATIA.

PREMY.

PREMIACUM ordinis S. Augustini & Victorinæ congregationis Parthenon non longe a Cantiprato virorum ejusdem instituti cœnobio (utrumque vero non procul a muris urbis Cameracensis) conditus fertur circa an. 1185. ab episc. Rogerio, cujus successor Johannes secundus, a nonnullis cognominatus d'Antoing sacras virgines benedixit, ascetarum Cantipratensium moderamini quantum ad sacra tunc subditas, quin etiam infra ejusdem monasterii ambitum, divisis tamen habitaculis viventes, ut legitur in vita B. Johannis I. abb. Cantiprat. qui quidem paulo post abhorrens murmur, quod ex nimia utriusque monasterii vicinia oriri posset, sorores e Cantiprato Premiacum transtulit. [a] Cum autem hæc abbatia sub finem seculi XVI. bello sæviente funditus eversa fuisset, visum est sacris virginibus tutius intra urbem Cameracum sese recipere, ac primum quidem virginibus S. Lazari se sociarunt, tum in claustro Hieronymitarum, seu Guillelmitarum suas sedes fixere, ubi hactenus odorem suavissimum efflantes perseverant.

INDEX PRIORISSARUM ET ABBATISSARUM.

I. EUFEMIA seu EUFENNA, soror, inquit Gazæus, Johannis presbyteri, qui Cantipratensem abbatiam erexit, ab eodem Gazæo prima dicitur priorissa.

II. Ivetta nobilis femina & magnarum virtutum, dicitur prima priorissa in vita B. Jo-

[a] Carpentarius tom. 1. hist. Camerac. parte 2. pag. 516. translationem hanc adscribit Johanni de Bethune episcopo Camerac. circa an. 1214. quo tempore sanctimoniales regimini ascetarum Cantiprat. subductæ fuerunt & episcopo subditæ.

hannis I. abbatis Cantipratensis, quam sane circa 1197. constitutam fuisse priorissam Locrius tradit in suo chronico Belgico; ac post eam

III. Elizabeth, quæ priorissæ titulum in abbatissæ dignitatem commutari ab ep. Camerac. impetravit.

IV. Mathildis de Beaumez.

V. Beatrix I.

VI. Basilia.

VII. Agnes de Beaumez.

VIII. Johanna I. de Cantaing.

IX. Maria I. de Fontanis, *al.* de Fontaine.

X. Maria II. de Sombref.

XI. Beatrix II. Moullard.

XII. Maria III. de Baschoes.

XIII. Egidia de Blecourt.

XIV. Elisabetha de Chemin.

XV. Beatrix III.

XVI. Catharina du Mur.

XVII. Johanna II. de Valencenis.

XVIII. Maria IV. de Gastine.

XIX. Johanna III. de Coullemot *al.* Coulmont.

XX. Relindis.

XXI. Maria V. de la Motte.

XXII. Johanna IV. de Harchies.

XXIII. Johanna V. de Thoüars.

XXIV. Johanna VI. Godin.

XXV. Antonia le Grand.

XXVI. Margareta Gcolle.

XXVII. Johanna VII. Huet. Quas omnes abbatissas numero 26. hoc ordine nobis suppeditavit codex MS. opera domni Francisci de Bar prioris Aquicinctini an. 1602. Carpentarius vero parte secunda hist. Camerac. p. 517. viginti abbatissas enumerat, hoc ordine non parum immutato; ex quibus tres a nobis prætermissas hic subjicimus.

XXVIII. Jacoba d'Anneux, *al.* d'Anneaux ponitur a Grammaio anno 1597.

XXIX. Maria du Mont S. Eloy 1602. ex eodem Grammaio.

XXX. Petronilla Lausmonier, absque nota chronica apud Carpentarium.

XXXI. Margareta Bernard præerat an. 1672.

XXXII. ...... Sars.

XXXIII. .... Hustin.

XXXIV. Robertina Bernard.

QUERCETUM.

LE QUESNOY.

QUERCETUM olim xenodochium erat sub patrocinio S. Elisabeth fundatum a Petro *Piterz* capellano Balduini comitis cognomento Magnanimi, ubi matronæ quædam pauperibus ministrabant. Verum an. circiter 1233. Johanna Flandriæ & Hannoniæ comitissa, locum reædificavit, ejusdemque soror Margareta item comitissa, dotavit pro monialibus ord. S. Augustini, quas ex abbatia Premiacensi apud Cameracum annuente episcopo circa 1262. evocavit. Porro an. 1554. cum hoc ipsum monasterium munitionibus urbis obesset, ut pote muris ipsis contiguum, ejusdem fundo in propugnaculum converso, jussu Caroli V. moniales in urbem receptæ sunt, quarum ecclesiam consecravit an. 1591. 29. Sept. Franciscus Petrart episc. Calchedonensis.

Gazæus, hist. eccles. Belgii pag. 92.

SERIES ABBATISSARUM.

I. JULIANA.

II. Johanna I.

III. Maria I. de Belemont, *al.* de Bellainmont, 1308.

IV. Maria II. de Lesserville, seu Lisservelle, 1319.

V. Maria III. de Castello.

VI. Maria IV. de Lisservelle *al.* de Lissernel.

VII. Nicolaa ab Hannonia.

VIII. Margareta Semonde, 1381.

IX. Isabella I. de Biadeguez.

X. Johanna II. du Pont.

XI. Ida de le Porte.

XII. Isabella II. de Dimont, sub qua contigit reformatio anno 1459. & cura xenodochii sororibus Beguinis demandata, modo Leucophæis, vulgo dictis *les Sœurs Grises* ordinis S. Francisci secundum institutum B. Elisabeth, commissa.

XIII. Catharina I. de Wally.

XIV. Maria V. Desprez.

XV. Johanna III. Mondet

XVI. Catharina II. du Buisson.

XVII. Martina de le Sarte.

XVIII. Carlotta de Mailly, 1591.

XIX. Barbara de Nebra obiit anno 1637. vigesimo sui regiminis.

XX. Maria VI. du Mont S.t Eloy Montibus an. 1639. 10. Julii benedicta, utramque rem cœnobii promovit ad an. 1649. quo decessit.

XXI. Maria VII. de Villers Valencenensis, Montibus benedictionem percepit ipso die S. Monicæ an. 1650.

XXII. Margarita Monica Genin loci alumna, designatur abbatissa a rege Christianissimo mense Septembri 1694.

BETHLEHEM.

Bethleem, vulgo Belian.

BETHLEEM ordinis S. Augustini e congregatione S. Victoris Parisiensis Parthenon, uno milliari Montibus Hannoniæ conditur a Walterio Harduini, Montensi canonico, an. 1244. ut liquet ex charta sequenti.

Thomas comes Flandriæ & Hainoniæ, & Johanna comitissa Flandriæ & Hainoniæ ejus uxor, omnibus præsentes litteras visuris, salutem in Domino. Noveritis nos liberaliter concessisse pro salute animæ nostræ & prædecessorum nostrorum, Walterio Harduini unum bonarium terræ, situm inter terram arabilem & pratum, prope domum ipsius, apud Mesvinum, ad opus fundandi novam abbatiam ordinis Primitiensis. Concedo etiam usum aquæ rivuli de Blairon, ita ut nullus in eo piscetur, & hoc quanto tempore ipsum durabit monasterium. Ut autem hæc donatio inviolabiliter observetur, præsentes litteras sigillis nostris munivimus. Actum an. ab incar. Dom. M. CC. XLIV. mense Maio.

Idque confirmatur amplius ex necrologio parthenonis, in hæc verba : *hac die (2. Januarii) anniversarium duplex domini Walteri Harduini canonici Montensis, qui hujus ecclesiæ exstitit fundator & pater. Hic divino suffultus munere pium & sanctum opus aggressus, hoc monasterium in fundo proprio, ex propriis facultatibus inchoavit; hanc itaque ecclesiam paterno diligens affectu, ancillis Christi in divino ministerio die noctuque indefesse excubantibus condoluit, & sexdecim bonaria terræ arabilis, absque loci ambitu, in puram eleemosynam pro remedio animæ suæ, prædecessorum & successorum suorum erogavit perpetuo possidenda. Et quia heredes proprios non habuit, ecclesiam nostram plusquam ducentarum librarum per partes reliquit heredem. In extremis autem laborans, nos corporis sui glebula noluit viduare, sed locum sibi dilectum sua nobilitare sepultura. Unde in filiæ suæ gremio, id est ecclesiæ nostræ medio decenter requiescit humatus. Et quia nemo tam dives in meritis, tam potens in virtutibus, qui sibi sufficiat ad coronam unius sancti, patris nostri decessus, ut decet, cum multa cordis devotione ac precum instantia singulis annis in ecclesia nostra perpetuo recoletur.*

Sequuntur abbatissæ ex necrologio præsertim erutæ.

PRIORISSARUM ET ABBATISS. CATALOGUS.

I. ELIZABETH * cujus ita meminit necrologium, 3. Januarii :

* Soror aut mater fundatoris, ex Vinchantio *Annal. Hann. p. 285.*

Anniversarium duplex honorandæ memoriæ Elisabeth, primæ hujus ecclesiæ priorissæ, quæ illius pariter fundatrix exstitit & mater. Hæc in primo juventutis flore detestans mundi Sodomam, fuit in solitudinem & ad sanctæ religionis districtum tramitem insequendum se accinxit, Christi sponsi se jugo mancipans, cui in sancta & individua spiritus unitate adhæsit, pro cujus amore strenue ac viriliter in hujus fundatione cœnobii laboravit, & bonis tam spiritualibus, quam temporalibus ampliari curavit. Ut autem sileam ceteras ejus virtutes, quibus inter homines radiavit, tanta securitate de Domini bonitate confidebat, ut fere in omnibus ejus affectum ejus sequeretur effectus. Quantæ vero constantiæ fuerit & virtutis, per hoc satis apparet, quod opus tam arduum, quod viri satis constantes vere possint vereri, aggredi muliercula non expavit. Hæc igitur lucerna patriæ, in exercitium norma vitæ, religionis exemplar, exitu beato terminans vitam bonam, in adolescentulæ filiæ suæ, scilicet ecclesiæ nostræ gremio requiescit humata, locum sibi dilectum sua nobilitans sepultura, in reditu sponsi præmium amoris & laboris expectans.

II. Eva de Roisin prima fuisse creditur abbatissa.

III. Hondiardis hoc præconio celebratur in necrologio, die 2. Junii :

Anniversarium duplex dominæ Hondiardis quondam abbatissæ nostræ, quæ castitatis exemplum, paupertatis amatrix, morum disciplina, religionis speculum, ordinis zelatrix & mærentium exstitit consolatrix. Hæc congregationis nostræ monasticæ primum posuit fundamentum.

IV. Ida de Mons reperitur an. 1293. in chartulario S. Gisleni.

V. Elisabeth II. de Ladeseur, cujus mentio in necrol. die 1. Januarii. Item 3. Junii; *Obiit domina Elizabeth de Ladeseur abbatissa nostra, quæ nobis dedit novem libras.*

VI. Johanna I. de Barbesieux, 2. Januarii.

VII. Haelvidis de Rigneul, 1306. in quadam recognitione S. Gisleni; in necrol. 4. Januarii.

VIII. Margareta Froicapielle, 2. Februarii.

IX. Maria I. de Watierbraine, 2. Febr.

X. Gertrudis de la Motte, bis memoratur in necrol. die 2. Febr. & quarta Maii, ad quam diem legitur; *Obitus dominæ Gertrudis de la Motte abbatissæ nostræ & benefactorum ejus, recepimus quindecim libras Turonenses pro collectario emendo.*

XI. Haëlidis Grignarde, obiit 1380.

XII. Ada de Ville 1381. Consignatur in necrologio, 3. Febr.

XIII. Maria II. Gerlande, *quæ fuit ordinis S. Claræ, antequam fuit abbatissa nostra. Hæc fecit conventui multa bona; sepultaque est in loco capituli*, inquit necrologium 1. Maii.

XIV. Maria III. de Bleicort, 2. Julii.

XV. Egidia * de Soisson, 1. Augusti. * *al.* Guillelma.

XVI. Maria IV. Arondiel, I. Augusti.

XVII. Maria V. de Norsin, I. Augusti.

XVIII. Johanna II. de Kevelons, 2. Sept.

XIX. Maria VI. de Embrechie, 1. Octobris.

XX. Maria VII. du Quesnoy, 1. Nov.

XXI. Agnes de Froicapielle, 1. Decembris.

XXII. Nicolaa Deschamps præerat 1498. Obiit 1504. sepulta in ecclesia ante majus altare, cum epitaphio sequenti :

Cy gist venerable & discrete dame madame Nicole Deschamps, en son temps abbesse de cheans, qui trépassa l'an 1504. le XXVI. jour du mois d'Octobre. Priez Dieu pour son ame.

XXIII. Michaelis Mathieu cessit anno 1518. superstes ad an. 1543. quo * decessit 22. Julii. * *al.* obiisse dicitur 1521. 23. Jul.

XXIV. Johanna III. de Maraige per cessionem præcedentis suffecta, obiit an. 1550 *. sepulta in choro cum epitaphio quod sequitur : * *al.* 1551.

Cy gist reverende dame Jehanne de Maraige 30. ans abbesse de ceans, laquelle trépassa le 21. jour de Fevrier l'an 1550. Priez Dieu pour son ame.

XXV. Johanna III. Restigeelle * præfuit annis 30. cujus tempore, anno scilicet 1554. die 14. * Julii monasterium exustum est. Defuncta est an. 1581. 17. Sept. ejus epitaphio teste. * *al.* Resticelle. * *al.* 23. Jul.

XXVI. Philippa de Crohin sedit annis 42. Jacet in choro, mortua 1624. 17. Maii.

XXVII. Catharina Durieu vel Dutrieu obiit 1626. 31. * Dec. ætatis anno 64. * *al.* 13.

XXVIII. Anna d'Angre decessit an. 1653. 2. Octobris, cum præfuisset annis 27. In choro jacet cum hoc epitaphio : *Dame Anne d'Angre fut 27. ans abbesse de ce monastere, & l'y fit reluire sa pieté, admirer sa charité, considerer son œconomie, cinquante ans professe, jubilée d'8. ans, âgée de 80. ans, & trépassa le 23. d'Octobre 1653. Priez Dieu pour son ame.*

XXIX. Francisca de la Vigne abbatissa sex

annis, fato fungitur 16. Nov. 1658.

XXX. Maria Magdalena le Duc rexit monasterium 23. annis, mortua XI. Febr. 1684. ætatis anno 61.

XXXI. Maria Joseph Gobert exactis in præfectura 17. annis, vivere desiit 8. Nov. 1701. anno ætatis 63. professionis 46.

XXXII. Maria Joseph de Tersaint electa 15. Dec. 1701. installatur 6. Febr. 1702. Præerat adhuc 1712.

COENOBIUM CAMBERONENSE.

CAMBRON

CAMBERO seu CAMBERONA ordinis Cisterciensis e linea Claræ-vallis, posita est in Hannonia, prope oppidum Cerviacum *Chievres*, secundo ab Atho lapide, a Montibus tertio *. Auctorem habuit an. 1148. IX. calend. Augusti Anselmum de Trasigniaco dominum de Perona*, thesaurarium & canonicum ecclesiæ Sonegiensis, qui locum amplis reditibus & latifundiis dotavit, contradicente licet Egidio fratre Trasigniaci toparcha, quorum controversia per Balduinum comitem & Nicolaum Camer. episcopum sopita est an. 1156. Ecclesia consecratur postridie S. Lucæ an. 1240. Vix autem adolevit hæc abbatia, cum aliarum utriusque sexus parens evasit, scilicet de Virgulto, de Fontinella, de Refugio B. Mariæ juxta Athum, & de Spinoso loco in diœcesi Cameracensi; de Camera, in Mechliniensi; de Flinis, in Atrebatensi; de Baudeloo, de Novo-bosco, & de Bello-prato, in Gandavensi; de Nizella & de Argentonio, in Namurcensi. Abbatum indicem ex tabulis, ac præsertim ex historia monasterii edita Parisiis anno 1673. sic collegimus.

* al. quarto.

* Peronne les Bench, ex Vinchantio.

SERIES ABBATUM.

I. FASTREDUS seu FASTRADUS cognomento de Gaviamez *al.* de Gaviaumer, & mendose Gavitinier ex Gazæo, nobilis Hannonicus, a S. Bernardo primus abbas institutus est. Præerat vero 1153. quo anno ei & fratribus de Camberona Hugo abbas S. Amandi decimas in territorio de Lumbisiola dimisit. Deinde fit abbas Claræ-vallensis tertius an. 1157. *al.* 1158. ac demum Cisterciensis sextus an. 1161. Obiit Lutetiæ Parisiorum XI. cal. Maii* an. 1163. Cistercium translatus, ante Ascensionem.

* *XV. cal. Junii, ex circum. Cisterc. apud Mir. qua die colitur, ex Gazæo.*

II. B. Gerardus a Burgundia ex priore factus est abbas anno saltem 1158.* quo reperitur in charta pro Alnensi monasterio. Idem an. 1163. testis est in litteris Nicolai episc. Camerac. pro domo infirmorum nemoris de Silly. An. 1166. cum Hugone S. Amandi & Gerardo de Longo-villari abbatibus fuit arbiter controversiæ inter abbatias S. Winoci & Dunarum. Nominatur insuper anno seq. in charta Gerardi Grimbergæ & Ninoviæ domini, possessiones Ninoviensis abbatiæ confirmantis.

* *1156. ex Notitia abbatiarum ord. Cisterc.*

Mir. notit. p. 423.

III. Daniel de Gerardi-monte, vir magnæ sanctitatis, de quo Johannes Wesbergius in suo Gerardi-montio cap. 8. an. 1172. bullam accepit ab Alexandro III. qua monasterii bona confirmantur. Anno 1183. fuit arbiter inter ecclesias S. Gisleni & S. Landelini super decimis de Harmignies. Testis occurit 1186. in quadam compositione Gervasium inter abbatem S. Dionysii in Broqueroya, & abbatissam de Gillinghiem, & 1190. in concordia Lobienses inter & Alnenses monachos, ex chartul. Alnensi. Item an. seq. mortuo Philippo Alsatio Flandriæ comite, gravis inter Philippum Francorum regem & Balduinum Hannoniæ comitem exorta est contentio, utri Flandria cederet; jamque ad arma itum fuerat, cum subito rem arbitrorum judicio permisere, qui fuerunt Guillelmus Rem. archiep. Petrus Atrebat. præsul, Simon Aquicinctinus & Daniel Camberonensis abbates. Porro iste mortuus est octogenario major, anno 32. regiminis, Christi 1196.* XIII. cal. Febr. omnium primus in capitulo conditus.

* Pro veteri more annos computandi.

IV. Balduinus I. Tornacensis subscripsit 1195. litteris Balduini Flandriæ comitis pro Condatensi & Montensi ecclesiis, 1196. pro S. Gisleno, & 1198. pro Viconia. Anno seq. suum inter & Viconiense monasterium factam super nemoribus de Hucegnies compositionem sigillo suo roboravit. Recensetur adhuc an. 1219. imo apud Vinchantium sedisse legitur ad annum usque 1221. quo mortuum cum tradit III. nonas Dec. Notitia abbatiarum ord. Cist.

Mir. notit. p. 476.

V. Sigerus de Gand cognomen hoc sortitus est duplici titulo, & quia oriundus Gandavo, & quia ex illa insigni familia, cui a Gandavo nomen etiamnum hæret, originem trahebat, scilicet, inquit Vinchantius, filius erat Hugonis castellani Gandavensis. Fit autem Camberonensis abbas ex priore Claræ-vallensi. Annis 1223. & 1230. nonnulla commutavit cum Marcello abbate S. Dionysii in Broqueroya, & an. 1227. concordiam iniit cum Waltero abbate Hasnoniensi, de bonis acquisitis in territorio Novæ-villæ. Mortuus est an. 1233. VII. cal. Apr.

VI. Balduinus II. Tornacensis, Balduini a Porta civis Tornacensis filius, basilicam perfecit. Is est profecto B. qui cum W. abbate Laudensi abbatiam de Nova-terra in Scelipis ordini Cisterciensi aggregaturus, limites præfixit an. 1235. intra quos tum ista, cum Dunensis acquirere posset. E vita excessit calendis *Apr. an. 1245.

* al. IX. cal.

VII. Henricus de Nivelles cessisse dicitur ante mortem, quæ contigit an. 1250. XVIII * calend. Maii.

* al. XV. cal.

VIII. Johannes I. de Marbaix memoratur annis 1255. & 1261. Obiit vero 1270. die 23. Junii.

IX. Johannes II. de le Hestre decessit VI. idus Nov. 1279.

X. Hugo de l'Escaille ex cellerario præerat abbas 1281. Occubuit 1288. cal. Dec.

XI. Balduinus III. de Bossut doctor in theologia, sedebat anno 1290. Muro circumcinxit monasterium, defunctus 1293. VI. idus Nov.

XII. Jacobus I. de Montignies abbas ex cellerario, reperitur in chartulario Elnonensi, mense Martio 1295. in charta Belli-prati diœc. Machlin. 1299. & adhuc 1304. Munus abdicavit post

annos 15. scilicet an. 1308. ac tandem exstinctus est 1315. die festo sanctæ Jullianæ. A

XIII. Nicolaus I. de Harchies memoratur an. 1310. in codice MS. Belli-prati diœc. Machlin. An. 1316. domum refugii Montibus Hannoniæ comparavit. E vita migravit anno 1322. IV. nonas Maii, prius abdicato regimine.

XIV. Nicolaus II. de l'Hove 1326. Mortem obiit 30. Apr. 1328.

XV. Yvo de Lessine filius castellani Lessiniensis, ex priore salutatur abbas, denatus anno seq. VII. idus Martii.

XVI. Johannes III. de Mons 1334. Fatis concessit 1339. in vigilia Natalis Domini. B

XVII. Balduinus IV. de Resignies eligitur die festo Purificationis, ejusdem anni, seu anni 1340. secundum hodiernum computum. Occurrit etiam 1352. Cessit vero 1353. superstes ad annum 1359. ex historia monasterii edita Parisiis 1673. sed errore typographico utique facili, alias enim defunctum reperimus an. 1356. 10. Sept.

XVIII. Johannes IV. d'Enghien ex toparchis hujusce nominis oriundus, decessit ex Vinchantio 1364. ex Notitia vero abbatiarum ord. Cisterc. 1362. 17. Maii.

XIX. Johannes V. Esquelin *al.* Sculin abbas ex priore, perimitur a filio comitis Hannoniæ an. 1375. cal. Apr. C

XX. Andreas Papæ seu Pape 1376. 77. & 94. Obiit 1396. * die 23. Augusti.

*al. 1394.

XXI. Johannes VI. de Lobbes memoratur an. 1410. Pedum dimisit an. 1415. postquam tenuisset illud annis 20.

XXII. Nicasius Minen *al.* Ninem 1434. ex chartario S. Dionysii in Broqueroya. Mortalitatem explevit an. 1449. * 30. Aprilis.

*al. 1444.

XXIII. Johannes VIII. Hoston, Montensis, inauguratur abbas die XI. Aug. 1449. a suffraganeo Camerac. Mortem oppetiit 1464.

XXIV. Guillelmus I. de Dieu electus eodem anno 7. Junii, dormitorium, ædiumque abbatialium partem flammis absumtam 1466. *al.* 1477. plurimum doluit. Nominatur anno 1491. in charta sancti Gisleni. Animam exhalavit die 13. Novembris 1501. D

XXV. Johannes VIII. de Willaume Hiulstensis, jus mitræ sibi & successoribus obtinuit a Julio II. papa, pridie nonas Octobris, anno pontificatus nono, Christi 1512. E medio sublatus est 1515. 23. Aprilis, cum prius abdicasset.

XXVI. Alardus du Bois ab officio prioris ad abbatialem ascendit dignitatem, quam gessit annis 20. deinde transcripsit an. 1534. Morti debitum solvit 15. Junii 1538. E

XXVII. Johannes IX. de Florbecq, Athensis, sacræ Theologiæ baccalaureus, sub quo floruit Andreas Ænobarbus monachus græce & latine peritissimus, pepigit an. 1543. die 20. Januarii cum nobili viro Johanne Sohier milite, & Antonietta de Malapert ejus conjuge super quibusdam juribus. Obiit eodem an. 22. Junii.

XXVIII. Quintinus du Belloy solemnem accepit benedictionem die 28. Octobris ejusdem anni. Vivere desiit an. 1548. 20. * Decemb.

*al. 19.

XXIX. Johannes X. Antonius Dertelin, *al.* Dentelin sub decessore œconomus, electus est an. 1549. Inscribitur chartæ an. 1550. fato abreptus 7. Martii 1551. postquam rexit anno uno, mensibus undecim.

XXX. Gedeon des Fosses *al.* Vander Gracht episc. Castoriensis & suffraganeus Leodiensis, necnon Mariæ reginæ Hungariæ a confessionibus, vitam cum morte mutavit 15. Octob. 1554. In necrologio Parthenonis Vallis-ducis memoratur nonis Januarii.

XXXI. Johannes XI. Beghin moritur Gandavi 3. Septemb. 1561. inde Camberonam relatus.

XXXII. Guillelmus II. Delcourt, sive de la Court, *al.* Moreau, in suburbio Athensi natus, eligitur abbas die 7. Sept. ejusdem anni 1561. Diem supremum obiit 23. Octob. 1572. sepultus in ingressu superiore chori sub amplo lapide, cui insculptus est in pontificalibus, cum hac ad oram epigraphe:

Hic jacet reverendus D. Guillelmus de le Court XXXII. abbas de Camberone, qui, ut ipsa opera hoc loco exstructa loquuntur (stalla sunt ele antissima) *dilexit decorem domus Domini. Præfuit monasterio annis decem, mensibus octo*, &c.

XXXIII. Robertus d'Ostelart, Athensis, etsi sacerdotum junior seu postremus, a fratribus in abbatem cooptatur anno ætatis suæ 27. * & a duce Albano confirmatur, nec multo post benedicitur a Ludovico de Berlaymont arch. Cameracensi, die 29. Maii. Ei an. 1574. Hubertus l'Escot prior canonicorum regul. S. Augustini in Bosco domini Isaaci dicavit Gallicam sermonum S. Bernardi traductionem. Stalla chori. quæ sunt operis elegantissimi, a decessore inchoata perfecit. Vicarius generalis in Belgio creatur a Nicolao de Boucherat abbate Cistercii die 1. Octobris 1580. Interiit 1. Decemb. 1613.

*al. 35.

XXXIV. Johannes XII. Farinart * Cerviensis in Hannonia, prior cœnobii ac theologiæ doctor, unanimi sodalium voce electus die 6. Januarii, tum ab archiducibus approbatus, atque a Dionysio l'Argentier abbate Claravall. confirmatus 19. Martii 1614. denique inauguratur a Michaele d'Esne episc. Tornacensi. An. 1620. erat vicarius generalis ordinis per Belgium & pagum Leod. Adfuit an. 1623. capitulo generali, cujus definitor exstitit. Item an. 1628. præsens memoratur in electione coadjutoris Valcellensis. Humanis exemptus est die 3. Junii 1635.

* de Chievres.

XXXV. Johannes XIII. Coene, ex priore, triduo ante obitum decessoris renuntiatur abbas, & a Claudio l'Argentier abbate Claræ-vallis confirmatur 28. Junii 1635. postea benedictionem accepit a Francisco Vanderburch archiepiscopo Cameracensi; tandemque a Claudio Vaussin abbate Cistercii, vicarius generalis nominatur anno 1646. Hominem exuit 1649. * die 4. Oct.

*al. 1648

XXXVI. Jacobus II. Sejournet jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Hic jacet R. admodum dominus D. Jacobus Sejournet XXXVI. abbas Camberonensis, qui duodecim annis & duobus mensibus huic præfuit monasterio magna cum laude, & obiit 10.*

& obiit 10. Martii 1662. Anima ejus requiescat in pace, amen.

XXXVII. Antonius le Waitte sacræ theologiæ baccalaureus, ex priore Camberonensi creatur abbas Molinensis, deinde Camberonensis, cujus monasterii texuit historiam Parisiis editam 1673. In ecclesia conditus jacet cum epitaphio sequenti: *Sta viator & lege. Davidis oraculum est psalmo 38.* In imagine pertransit homo: *Velut in scena personatus actor, talis ego Antonius le Waitte ex priore Camberonensi & abbate Molinensi XXI. Camberonensis 37. Monstrarunt me terris fata, ceu in theatro infulis conspicuum, cothurno sublimem; ubi exivi, istis exutus, hoc excalceatus, redii ad meam staturam, postquam rexissem 37. annis, vixissem 77. qui sicut dies hesterna præterierunt, & tui præteribunt. O qui me calcas, hoc tibi sit ad mundi fugam calcar, modestiæ frænum. Quid superbis terra & cinis! Scenæ imago, universa vanitas omnis homo.*

XXXVIII. Franciscus Libert disciplinæ regularis observantissimus, ac in pauperes munificus, chorum marmore stravit, altare majus, necnon aliud in sacello B. Mariæ construxit, organa etiam pneumatica conflavit, apud Montes Hannoniæ defunctus 20. Januarii 1706.

XXXIX. Nicolaus Noël antea prior monasterii, eligitur abbas & confirmatur a serenissimo principe Bavariæ duce imperii electore, quem Carolus II. Hispaniæ rex Catholicus vicarium generalem instituerat. Possessionem iniit eodem anno 1706. Horologium, claustrum, aliaque nonnulla ædificia fieri curavit. Mortalitatem explevit an. 1714. ætatis 58. prælaturæ 8. die 22. Aprilis.

XL. Ignatius de Steenhaut ex nobili genere in Brabantia ortus Bruxellis, cujus gens inter septem patricianas hujus urbis eminet, nominatur abbas an. 1716. 10. Octob. ab imperatore, & confirmatur a Claræval. abbate 3. Martii 1717. Ad ipsius abbatialem dignitatem accessit vicariatus generalis ordinis Cisterc. in Belgio.

ABBATIA VALLISCELLENSIS.

Vaucelles. * Crevecœur.

VALLISCELLA seu VALCELLA ad Scaldim fluvium posita prope Crevecurium *, secundo milliari ab urbe Cameraco abbatia est ordinis Cisterc. filia Claræ-vallis, saltem undecima; quam Hugo de Oisiaco castellanus seu vicecomes Cameracensis, Heldiarde sua conjuge hortante, fundavit anno 1131. ejusdemque precibus ipsemet S. Bernardus fratres e sua Claravalle numero duodecim anno sequenti die prima Augusti huc transduxit, quorum alterum nomine Radulfum abbatem, alterum Albericum dictum, priorem constituit, Nivardum vero germanum suum institutorem novitiorum esse jussit, Werendum cellerarium, & Guillelmum de Montbeliard *al.* de Bar ostiarium. Ita Carpentarius hist. Camerac. part. 2. p. 497. & chronicon Cisterc. apud Miræum p. 86. Quæ confirmavit anno 1133. Lietardus episc. Camerac. & anno 1139. Conradus Romanorum

A rex, ut patet ex ipsorum litteris inter instrumenta relatis. Ch. XXXVI & XXXVI. col. 32. & 33.

SERIES ABBATUM.

I. S. RADULFUS natione Anglus, e Claravalle huc appulit an. 1132. die 1. Aug. ut diximus, primusque abbas ejusdem loci constitutus est a S. Bernardo, qui Radulfi meminit epist. 186. scripta ad Simonem filium Hugonis fundatoris, qua rogat ut donationem *Ligecurtis ad opus monasterii* a patre suo factam confirmare velit. An. 1140. ecclesiæ fundamenta posuit, quam an. 1149. indict. XII. 26. Maii, sedente

B Eugenio papa III. & regnante Conrado Romanorum rege, sub titulo B. Mariæ dedicari curavit a Samsone Remorum archiep. præsentibus Nicolao Cameracensi, Gerardo Tornacensi, Milone * Tervanensi & Josselino Suessionensi episcopis. Idem Radulfus circa annum 1150. nominatur in litteris Guarini ep. Ambianensis pro monialibus de Margellis, ex archivo Corbeiensi. Migravit ad Dominum anno seq. 28. vel 30. Decembris, *al.* 29. anni 1152. sepultus in capitulo. Vere pastor, si quis unquam, ut pote qui gregem suum ita multiplicavit, ut antequam ex hac vita decederet, 107. monachos professos, tres novitios & 130. conversos fraters in monasterio viderit.

* Pro Milone legitur apud Carp. loco citato, Balduinus de Boulogne episc. Noviom.

C II. B. Ricardus & ipse Anglus destinatus etiam fuit a sancto Bernardo ut regeret ecclesiam Valcellensem. Testis adducitur an. 1152. in litteris Simonis prioris S. Martini a Campis pro ecclesia de Aicurte, & 1153. in donatione Hugonis abbatis S. Amandi in gratiam Fastradi abbatis Camberonensis. Anno 1154. multos redditus acquisivit, obtinuitque anno sequenti terram de Pesiers sibi confirmari. Laudavit eidem Fredericus Romanorum rex antiquas cœnobii libertates, novasque suo diplomate anni 1159. adjecit. Denique spiritum Deo reddidit 28. Jan.

D an. 1160. prope Radulfum in capitulo sepultus.

III. Nicolaus filius Rinberti, qui sub Radulfo abbate obiit conversus, cum unus esset e primis fratribus a S. Bernardo huc adductis, ad loci regimen assumtus est. Verum præ nimia corporis infirmitate cessit post tres annos, scilicet an. 1163. quo & mortuus est, atque in capitulo sepultus.

IV. David Nicolao cedenti suffectus, cessit & ipse post tres annos regiminis. Obiisse vero dicitur an. 1168. & in capitulo sepultus, in cujus tumulo hæc inscriptio legitur: *David abbas*

E *quartus.* At fortasse differendus est ejus obitus post annum 1179. Cur enim in translatione corporum e capitulo * in novum claustrum a latere ecclesiæ, facta hoc anno III. cal. Junii, ab Alelmo abbate quinto, jussu Alexandri papæ III. tempore concilii Lateranensis, sola Radulfi, Ricardi & Nicolai corpora memorantur? Cur, inquam, solum Davidis corpus in capitulo fuisset relictum, nisi forte etiam dicatur, etsi novissi-

* In chronico Cisterc. apud Miræum, posita dicuntur *infra maceriam novæ ecclesiæ, quæ est intra ostium ipsius ecclesiæ & armarium, ad Septentrionalem plagam.*

me tumulatum, fuisse jam tamen in cineres redactum!

V. Alelmus patria Cortracensis eligitur abbas an. 1166. Subscriptus occurrit 1177. in compositione super decima Venduliæ inter Gobertum de Cambray & ascetas S. Martini de Monte. Anno 1179. e capitulo transtulit ossa trium primorum abbatum. Defunctus est 1181. in novo capitulo quod sub dormitorio ædificaverat, tumulatus.

Carpent. in prob. hist. Camerac. p. 21.

VI. Godescalcus in territorio Bruxellensi natus, memoratur 1181. in charta Hugonis de Oisiaco castellani Camerac. pro S. Auberto. Item 1185. & 1190. in charta Gerardi de Ronsay, & rursum circa hoc tempus in litteris Hugonis de Oisiaco pro Cantiprato; quo etiam circiter anno, nempe post decem annos regiminis, novam inchoavit ecclesiam sub Clemente papa III. Frederico imperatore in expeditione contra Saracenos agente. Cessit autem anno undecimo, aliis invitus, aliis lubens, brevi certe restituendus.

Carpentario hist. Camerac. p. 1. p. 510.

VII. Johannes I. communi fratrum calculo subrogatus, reperitur 1192. in charta Johannis de Villari & uxoris ejus Luciæ pro Valcellensibus, ubi & Godescalcus dicitur *quondam abbas*. Abdicavit anno 1194. mortuus anno seq. vir sanctæ memoriæ primævisque patribus merito comparandus, cujus epistolam duci Lotharingiæ scriptam de fratrum Valcellensium a prima fundatione virtutibus, auctores ordinis produnt.

VIII. Godescalcus iterum Valcellensibus per cessionem Johannis præpositus novam ecclesiam a se inchoatam maxima ex parte complevit. Ei Balduinus Flandriæ & Hannoniæ comes donationem quandam Johannis domini de Oisiaco & de Monte-mirabili confirmavit an. 1198. Mortuus est hoc anno Godescalcus, sepultusque in capitulo.

IX. Gerardus vacantem jam ab octo mensibus abbatialem sedem tribus occupavit, morte præreptus 1199. mense Octobri ac sepultus est in capitulo a dextris Alelmi abbatis.

X. Bernardus Insulensis præerat 1199. sedisse dicitur anno uno, post quem abdicavit seu depositus est ac paulo post in priorem a successore suo assumtus. Obiit an. 1206.

XI. Gobertus dictus de Cambray memoratur an. 1201. in tertio chartul. S. Bertini, 1204. in charta Adami de Wallincourt pro Cantiprato, & rursum 1207. in alia ejusdem tabula pro eodem monasterio, imo & 1210. in charta Braëllensi; & certe apud Carpentarium præfuisse dicitur annis decem; unde liquet perperam dici mortuum 1204. 2. Junii, at fortasse hoc anno cesserat, a quo videlicet numerantur anni successoris; vel etiam errorem creavit unius apicis mutatio, nempe Goberti in Robertum, aut vicissim. Ceterum in capitulo sepelitur.

Ibid. p. 511. & Mir. notit. eccl. p. 517. & 518.

XII. Robertus de saint Venant vir Deo dilectus & hominibus, atque in summa apud principes habitus veneratione, occurrit jam an. 1209. in charta Adami de Wallincourt pro Valcella. Transigit an. 1213. cum Aicurtensi conventu, sequestro R. Atrebatensi præsule. An. seq. mense Decembri tres mencaldos frumenti domui de Braëlla concessit. Ecclesiam feliciter consummavit an. 1216. sui regiminis duodecimo, in qua divinum officium solemniter celebravit in vigilia Ascensionis. Dedicata fuit an. 1235. 19. Octob. ab archiepiscopo Remensi Henrico de Dreux, assistentibus Johanne archiepiscopo Mitilenensi, Godefrido Camerac. Assone Atrebat. & Walterio de Marvis Tornacensi episcopis. Dormitorium, refectorium, duasque infirmarias, alteram pro monachis, alteram pro fratribus conversis exstruxit. Totum etiam monasterium cum grangiis ipsi adhærentibus muro amplissimo protexit. Neque vero ita temporalibus erat deditus, ut spiritualia negligeret, centum enim & undecim monachos cum 180. conversis tanta cum prudentia moderabatur, ut fama ejus longe lateque diffusa pervenerit ad ipsum regem S. Ludovicum & Blancham reginam, qui ejus exinde consilio in rebus arduis sæpe usi sunt; cujus maxime dexteritas enituit in conciliando rege prædicto cum Conrado imperatore. An. 1236. pepigit cum fratribus Montis S. Martini, ex tab. hujus monasterii, quo etiam anno mense Maio quædam vendidit abbati & monachis S. Dionysii. Denique transegit anno 1238. cum capitulo S. Quintini; eodemque anno, præfecturæ suæ 34. apud Longum-pontem mortuus est, unde ad suum revectus monasterium sepultus est in capitulo, cum hac simplici epigraphe: *Abbas Robertus*.

XIII. Adamus de Wanoule, *al.* de Wanonlieu ex pago Atrebat. oriundus, annis circiter 14. laudabiliter præfuit, tumque inter lacrymas fratrum 340. expiravit 28. Octob. 1252. in capitulo tumulatus.

XIV. Guillelmus Gandavensis, reperitur abbas an. 1252. in chart. Dunensi & Elnon. Majus claustrum ædificavit & an. 1254. sequester fuit cum Egidio abbate de Crispinio inter Jacobum de Bodelo & ecclesiam Tornac. super decimis de Wasia; quo etiam anno rex S. Ludovicus litteras protectionis monasterio concessit, quas vide in appendice. Præfuit annis novem, plus æquo erga fratres rigidus, qua de re conquestos, Johannes abbas Cisterciensis eo facilius audivit & ipsius exauctorationi consensit, quod, quia prius apud monachos nigros professus fuerat, electionem ejus nunquam voluisset approbare. Hunc tamen sponte regimen abdicasse tradit Carpentarius.

C. XXXVII col. 34.

XV. Matthæus I. de Rupilly, *al.* de Rupelli, licet admodum juvenis, ob præclaras tamen animi dotes, sacræ Theologiæ scientiam, eloquii suavitatem & facundiam, necnon musices peritiam, electus est. At postquam prave gubernasset annis quinque, amotus a regimine, ad Regalem Montem secessit, ibique stabilitatem vovit.

XVI. Gerardus Peronensis, vir probus, concionator eximius & in omni scientiarum genere apprime versatus, rem familiarem ac disciplinam regularem restituit, quem tamen ferunt post annos quatuor regiminis a præfectura ejectum 1270.

XVII. Johannes II. Kokeaus, *al.* Cocqueau vel Cocquel Cameracensis, vir simplex ac timens Deum, cum uno tantum anno præfuisset, obiit

1271. in capitulo sepultus sub hac inscriptione : A *Johannes Kokeaus de Cameraco abbas Valcellensis.* Ejus pater ab ipso monasticum habitum suscepit; mater seculi pompis nuntium remittens, Deo in cœnobio Virgulti * se consecravit, soror Pontis Rohardi priorissa, nepos Walterus abbas S. Auberti, ac neptis abbatissa Primiac. exstiterunt

* Vergier.

XVIII. Johannes III. de Ponizart intrusus, a capitulo generali dejicitur.

XIX. Guillelmus iterum electus, iterum post quatuor annos deponitur.

XX. Petrus I. de Brunemont, *al.* de Brunaumont, Duacenus, fuit sibi parcus, largus in B pauperes, comis omnibus; sub quo Robertus comes Arthesiæ omnes & singulas monasterii possessiones confirmavit an. 1277. Donationem quoque Radulfi de Baumeis ratam habuit Guido Flandriæ comes 1278. Defunctus est pridie nonas Martias 1280. sepultus in capitulo.

XXI. Gunterus, seu Gualterius e vivis excessit an. 1281. sepultura donatus in capitulo.

XXII. Matthæus II. Cameracensis 1282. quo anno Galcherus junior filius Johannis de Honnecourt ei laudavit patris donationem. Moritur an. 1290. sepultus in claustro regulari; post quem C inducitur a Carpent. Johannes de Capy, deinde Jacobus, quos ut pote nullo subnixos fundamento vel certe extra suum locum positos præterimus.

XXIII. Balduinus post Jacobum præfatum ab ipso Carpentario commemoratus, interiit die 11. Apr. an. 1292.

XXIV. Jacobus I. de Capy Tornac. transigit anno 1295. cum abbate S. Auberti, super decima de Vinches, approbante Guillelmo episcopo Cameracensi. Circa hoc tempus ipse & Johannes decanus Camerac. scribunt ad Nicolaum papam IV. Malbodienses canonicas proventuum suorum solvere decimas recusare. An. 1298. Guillelmum de Crevecœur ab omni calumnia & exactione, qua D Valcellensem ecclesiam premebat cessare coëgit. Litteras emortui fundi a Johanne de Thurotte impetravit an. 1300. Vivere desiit an. 1302. in magno claustro ante januam capituli sepultus.

Tom. 1. Anecd. Marten. col. 1261.

XXV. Jacobus II. Cameracensis, domini papæ capellanus, ex notit. abbatiarum ord. Cist. Philippum regem Francorum beneficum expertus est an. 1304. Transegit an. 1306. cum custode S. Gaugerici. Ipsius nomen passim occurrit in chartis ann. 1307. 1309. & 1310. ex quibus cum constat satis accurate monasterii substantiam administrasse. Migravit a seculo an. 1314. 13. Maii, sepultus in capitulo.

XXVI. Cornelius Insulensis fato functus est die 24. Maii an. 1317. regiminis sui tertio.

XXVII. Johannes IV. de Hunicourt sedit ab anno 1317. ad 1325. post quem Gaspar Jongelinus in sua notitia abbatiarum ord. Cist. quemdam inducit Bartholomæum alias ignotum.

XXVIII. Henricus natione Anglus, fuit arbiter anno 1329. cujusdam controversiæ inter Petrum Pellicornes dominum de Dury, & Egidium Ditli Estoc du Forest militem. Rexit vero annis decem, sub quo monasterium ære alieno prægravabatur.

XXIX. Johannes V. Tornacensis exactis in prælatura quindecim annis abdicavit an. 1350. defunctus 12. Nov. 1352.

XXX. Jacobus III. Atrebas, sedit ad annum 1366. quo mortuus est calendis Febr. ac sepultus in capitulo.

XXXI. Matthæus III. a rege Francorum Carolo V. privilegiorum confirmationem obtinuit an. 1368. cumque annis quindecim laudabiliter præfuisset, decessit 13. Aug. 1381.

XXXII. Firminus Lombard post duodecim annos regiminis obiit 16. Apr. 1393.

XXXIII. Johannes VI. Everardi *al.* Emerardi ex oppido Avesnensi Comitis oriundus, privilegium accepit an. 1406. ab Ingeranno de Coucy, quo possessiones monasterii in diœcesibus Atrebatensi & Cameracensi ad suam jurisdictionem pertinentes confirmat. Anno seq. dux Aurelianensis Valcellensibus litteras protectionis indulsit. Rexit annis 22. quibus elapsis vitam cum morte mutavit 3.* Junii 1415. sepultus in capitulo.

* al. nonis Junii.

XXXIV. Jacobus IV. le Merchier Camerac. tribus annis pedum gessit, ac deinde sepulturam nactus est in capitulo, ubi hoc habet epitaphium: *Chi gist religieuse personne damp Jacques le Merchier le Grand de la cité de Cambray, jadis abbé de cheens, qui trespassa l'an 1418. le jour S. March evangeliste. Priez pour l'ame de li & des ames de purgatoire.*

XXXV. Egidius I. Marotte per decem & novem annos, quibus præfuit, bellorum sævitiem expertus est; verum ita strenue se gessit, ut neque in temporalibus, neque in spiritualibus damnum ullum sustinuerit monasterium. Anno 143 . domum acquisivit apud Crevecurium. Humanis rebus exemtus est 1437. die 13. Febr. in sacristia sepultus, cum hoc epitaphio:

Hic jacet domnus Egidius Marotte de Templeux le Grand oriundus, qui laudabiliter ac strenue annis 19. istam rexit ecclesiam, cum Christo regnaturus, Amen.

XXXVI. Johannes VII. de Crevecœur intrusus per comitem de Ligne, tertio post invasionem anno, Christi 1440. deponitur. Tum vero secessit in oppidum de Crevecœur, unde erat oriundus, ubi moritur anno seq. Valcellas inde transfertur sepeliendus, at in detestationem invasionis, infracto muro delatus est in cœmeterium commune.

XXXVII. Arnoldus David *al.* d'Aré vel Daret, Tornacensis patria, Laudensis monachus E professione, a Valcellensibus in abbatem postulatur. Multa passus est a comite de Ligne, contra quem Jacquelina Flandriæ comitissa præsidium misit an. 1443. Idem abbas paulo post in urbe Cameraco domum refugii construxit. An. 1445. facultatem obtinuit a capitulo generali extraneorum confessiones audiendi. Abdicavit an. 1460. senio pene confectus, eodemque anno, die 8. Sept. morti debitum solvit. Jacet in capitulo.

XXXVIII. Jacobus IV. de Fontanis primum abbati Claravallensi a secretis, tum sanctimonialibus de Honore B. Mariæ prope Duacum a confessionibus, tandem abbas nominatur ad 22. an-

nos, bis interim ab Anglis spoliatus. Cessit an. 1482.

XXXIX. Johannes VIII. d'Espinoy celebris concionator, ex monacho & priore B. Mariæ de Laude Valcellensis abbas effectus, ædificia ruinæ proxima utcumque reparavit. Dignitati nuntium remisit an. 1492. ipsius susceptæ decimo, obiitque eodem anno, die XI. Julii sepultus in capitulo.

XL. Johannes IX. d'Hais *al.* d'Aix, patria Cameracensis, professione vero Claravallensis monachus, cum esset capellanus & secretarius abbatis ejusdem loci, ipso potissimum agente in abbatem electus est. Statim vero ac ordinatus fuit, Parisios profectus studiorum cursum in collegio S. Bernardi absolvit, doctoratus laurea postmodum insignitus. Redux in domum, quædam ipsius ædificia a decessore inchoata perfecit, domusque abbatialis fundamenta posuit, at morte præreptus ætatis anno 40. Christi 1498. die 7. Augusti imperfectum opus reliquit. Jacet in capitulo.

XLI. Michael Cisaire Binchiensis, monachus primum Molinæ prope Namurcum, tum apud Valcellas sub Johanne d'Espinoy abbate stabilitus, cum ibidem cellerarii ac deinde prioris munia rite obivisset, thronum abbatialem conscendit. Ædes abbatiales perfecit, pluraque bellorum temporibus destructa ædificia resarcivit. Cantum & cæremonias divini officii pene obsoletas restituit; ac demum cessit optimus abbas an. 1512. retenta sibi modica pensione. Obiit 2. Julii 1522. in urbe Perona, unde illatus est ad monasterium, in claustro ante capitulum sepeliendus.

XLII. Thomas de Nobescourt antea prior de Belleau, multa prædia per decessores alienata recuperavit, cœmeterium monachorum muro præcinxit, remque spiritualem sua diligentia plurimum promovit. Refugium insuper Cameracense exstruxit, ubi diem clausit extremum 28. Nov. 1526. in ingressu capituli sepultus, cum hoc epitaphio.

Tumulatur hic dominus Thomas de Nobescourt 41. abbas hujus ecclesiæ Valcellensis, qui eandem quindecim annis honorifice & laudabiliter rexit. Obiit Cameraci 28. die Novembris anno Domini 1526. pro cujus anima preces vestras expetimus.

XLIII. Egidius II. de Nobescourt nepos & coadjutor præcedentis, in theologia baccalaureus, æmulum passus est Adrianum Vauters, qui postea cessit. Confirmatur Egidius a summo pontifice an. 1527. VIII. cal. Novembris. Ecclesiam reparavit, cujus & sacram supellectilem auxit. Usum mitræ obtinuit an. 1532. VI. idus Aprilis. Anno 1536. devastato a Burgundionibus monasterio monachi omnes fugati sunt. E vita excessit an. 1545. die 4. Decemb. postquam eodem anno IV. cal. Maii ecclesiam, claustrum cum suo prateolo & monachorum cœmeterio reconciliari curavisset ab Edmundo Claræval. abbate monasterium tunc visitante. Sepultus est in capitulo ubi hoc legere est epitaphium *Jacet hic venerabilis dominus Egidius de Nobescourt 42. hujus cœnobii pastor, qui hanc domum in magnis afflictionibus 18. annis laudabiliter rexit. Obiit 4. Dec. 1545. Requiescat in pace.*

XLIV. Johannes X. Roset, seu a Rosa Divionensis, Cist. monachus, ac in sacra facultate licentiatus, tum abbas Jardineti, tandemque Valcellensis spontanea cessione præcedentis, seculi principibus carus admodum exstitit, ac præsertim Carolo V. imperatori, a quo litteras protectionis obtinuit an. 1546. Adversus archiepiscopum Cameracensem, qui suo unire monasterium episcopatui moliebatur, immensas lites invicto sustinuit animo, quas quidem morte abreptus ad exitum minime perduxit. Obiit autem an. 1571. in ecclesia sepultus, ubi hoc habet epitaphium:

Jacet hic reverendus dominus D. Johannes a Rosa 43. abbas hujus ecclesiæ Valcellensis, Cistercii professus, qui eandem 25. annis honorabiliter rexit. Obiit pridie idus Febr. 1571. * Ex altera vero tumuli parte hæc leguntur: *Hospes quid sim vides, quid fuerim nosti, futurus ipse quid sis cogita. O mors ærumnarum meta & portus salutis.* *al. 1570.

XLV. Petrus II. Verrier eligitur abbas anno 1571. 2. Aprilis, benediciturque ab episc. Cabilonensi 24. Maii sequentis in ecclesia collegii sancti Bernardi apud Parisios, assistentibus Morimundi & Loci-Dei abbatibus. Accepit eodem anno, mense Aug. litteras protectionis a Maximiliano imperatore, quibus non obstantibus capitulum Cameracense cum suo archiepiscopo Ludovico de Berlaymont lites sub Johanne a Rosa inchoatas, tam acriter apud Romanam curiam prosecutum est, ut contra abbatem, suspensionis, & excommunicationis sententiam vibrari obtinuerit. Itaque post annos quinque regiminis abdicare cogitur an. 1575. Migravit autem ex hac vita an. 1579. in sacello SS. Trinitatis cum hoc epitaphio sepultus:

Jacet hic reverendus dominus Petrus Verrier 44. abbas Valcellensis, qui eandem domum quinque annis laudabiliter rexit, quique post voluntariam cessionem obiit IV. cal. Maii 1579. cujus anima requiescat in pace, Amen.

XLVI. Melchisedech du Buisson, natus in Castro Cameracesii, vir ambitiosus, qui cum esset procurator in curia Romana, inducto prius ad spontaneam cessionem præcedente, & faventibus asseclis archiepiscopi Camerac. abbatiam obtinuit a Gregorio XIII. anno 1575. quo etiam anno pridie cal. Januarii in urbe Roma benedictionem percepit a cardinali de Pellevé; tum anno sequenti 23. Martii Valcellas advenit. Denique fatis concessit tertio milliari ab Urbe an. 1590.

XLVII. Andreas Pierrin Cameracensis, vir ingenio præpollens, electus 5. Julii confirmatur ab abbate Claravallensi Lupino 19. Julii 1590. tum possessionem adeptus 8. die Augusti, munus benedictionis accepit ab episc. Ambianensi duodecima ejusdem mensis. Interea vero Pius V. papa abbatiæ vacanti in curia Romana præfecit Johannem Morel seu Moreau Divionensem, sacræ theologiæ doctorem tunc procuratorem generalem. At hic obiit Divione dum iter ageret, prius tamen abbatia resignata Nicolao Boucherat, qui

post gravissimas lites eidem renuntiavit. Obiit A Andreas an. 1612. 18. Martii, atque in capitulo sepultus est, cum epitaphio sequenti.

Hic jacet reverendus dominus Andreas Pierrin 46. abbas Valcellensis, qui calamitate bellorum & multiplicitate litium, tam ratione tituli abba- *f. voluisset *tialis, quam debitorum gravatus, quod valuisset * præstare non potuit. Obiit 18. Martii 1612. regiminis 22. pro cujus requie orate.*

XLVIII. Henricus Beaufire *al.* Borserac Vallecurti in comitatu Namurcensi ortus, unanimi fratrum consensu eligitur abbas die 30. Martii, confirmatur 20. Aprilis ejusdem anni ab Clarævall. abbate, ac benedicitur ab abbate Cistercii B * al. Junii XI. die Maii * insequentis. Coadjutorem sibi designavit favente Isabella Clara Eugenia, Michaëlem d'Alliet an. 1628. tandemque mortuus est anno seq. sepultus in capitulo, ubi hoc epitaphium legitur:

Sub hac tumba jacet reverendus dominus Henricus Beaufire monasterii Valcellensis 47. abbas, vir pacificus & eleemosynarius, qui hanc domum multis debitis oneratam liberavit, ruinas multas reparari curavit, pacifice eam 17. annis rexit, & spiritum Deo reddidit 19. Febr. 1629. Anima ejus requiescat in pace, amen.

XLIX. Michaël d'Alliet *al.* Dailliet Bapalmensis benedictionem abbatialem percepit per manus abbatis Camberon. 25. Martii Dominica C *Lætare* anni 1629. Jacet in capitulo, hoc epitaphio laudatus: *Hic jacet reverendus dominus D. Michaël d'Alliet 48. hujus monasterii abbas, qui multa in spiritualibus & temporalibus bona præstitit, illudque per 29. annos inter bellorum discrimina strenue rexit. Obiit Cameraci anno* * al. 1559. *1658.* * *Requiescat in pace.*

L. Alexander Caudron Atrebas, confirmatus ab abbate Clarevallensi, munus benedictionis accepit in monasterio S. Bernardi prope Antuerpiam; cui defuncto 1673. ac sepulto in capitulo appositum est hoc epitaphium: *Sub hac tumba* D *requiescit reverendus dominus Alexander Caudron hujus ecclesiæ Valcellensis 49. antistes, qui multa restauravit collapsa ædificia, qui multis domum hanc exoneravit debitis ac disciplinam regularem sedulo fovit. Cessit e vivis ætatis suæ anno 69. professionis monasticæ 50. sacerdotii 43. prælaturæ 14. mensis Augusti 23. anno Dom. 1673. Sta, attende, & ora pro eo, amen.*

LI. Ricardus Moreno Cameracensis, vir doctus & probus, electus die XI. Octobris 1673. sive a Rege Catholico nominatus, in possessionem admissus est per abbatem S. Sepulcri die 29. & E ab archiepiscopo benedictus 26. Decemb. ejusdem anni. Rexit summa cum prudentia inter bellorum tumultus ad annum 1720.

LII. Andreas Beauvilain designatus a Rege Christianissimo 18. Jan. 1722. & confirmatus per abbatem Claræval. 14. Martii, possessionem apprehendit Dominica Passionis ejusdem anni, præsidente huic solemnitati domno Poulliaude abbate S. Sepulcri Camerac. ac denique benedictionis munus accepit die 4. Maii insequentis ab episcopo Eumeniensi Kebecensi coadjutore.

FONTINELLENSIS PARTHENON.

FONTINELLA, seu B. M. de Fonte, Camber. FONTENELLES. abbati subjecta sub Claravalle, est abbatia virginum ord. Cist. prope Valenc. cujus primæ fundatrices fuere Johanna & Agnes sorores germanæ, filiæ nobilis equitis Hellini de Alneto *d'Ausnoit*: quæ cum essent Begguinæ, suis sumtibus, anno circiter 1212.[a] oratorium fundarunt in honorem B. Virginis, juxta fontem nostræ Dominæ ad petras (unde Fontinella vocatum) non longe a Scaldi fluvio, via qua itur Cameracum & una circiter leuca Valencenis. Sed cum multæ virgines eo confluerent, an. 1216. ad locum viciniorem Scaldi, quem hodieque incolunt, permissu abbatis Crispiniensis se se transtulere, eodemque ipso an. Cisterciense institutum amplexæ sunt, cum nulli certæ antea regulæ monasticæ nomen dedissent, annuente Adamo Cisterc. abbate hoc anno mense Decembr. & Radulpho Claravallensi an. 1218. mense Junii. Ceterum inter nobiles feminas, quæ hunc Parthenonem incoluere, elucet imprimis Johanna de Valois soror Philippi VI. Francorum regis, quæ viro suo Guillelmo Bono, Hannoniæ comite orbata, an. 1337. abjectis seculi pompis huc se se contulit, ubi cum se omnium minimam semper exhibuisset, pie defuncta 7. Martii 1340. in choro meruit habere sepulturam. Addenda & ipsius filia Isabella uxor Roberti Namurc. necnon Anna de Baviere Ludovici imperatoris & Margaretæ comitissæ Hannoniæ filia.

ABBATISSARUM ORDO.

I. HAVIDIS DE CONDÉ, si Vinchantio fides habenda, præerat anno 1216. quando moniales Cisterciense institutum amplexæ sunt, quod quidem ipsa ratum habuit anno 1228. Eodem anno 1228. mense Septembri H. abbatissa vendidit ecclesiæ Viconiensi quinque *octoliatas* terræ, prætio 15. librarum albæ monetæ, quibus aliam terram ecclesiæ suæ utiliorem comparavit. Assecuta est annum 1232.

II. Alix I. ad abbatiam Jardineti prope Walcourt traducta fuit, an. 1242.

III. Maria I. de Sanguin decessit an. 1271. hæc est haud dubie M. quæ an. 1250. quosdam redditus ecclesiæ Viconiensi vendidit, & 1255. cum eadem ecclesia permutationem fecit.

IV. Sapientia de Pute, 1279.

V. Margareta I. 1288.

VI. Alix II. 1309.

VII. Isabellis I. Taisniers, 1321.

VIII. N. de Sars, 1331.

IX. Agnes I. de Marlis, 1338.

X. Isabellis II. de Priche cessit an. 1348.

XI. Margareta II. de saint Guislain, 1368.

XII. Margareta III. de Bavay vel de Bavas, 1375.

[a] Citius fundata videtur Vinchantio; & quidem ante nobiles illas virgines fundatum erat monasterium, dicuntur enim, inquit, dotem suam acceptam a patre, monasterio contulisse, cum assensu comitissæ Margaretæ, quod supponit jam conditum: & certe præfatus auctor litteras adducit anni 1202. quibus loco prædicto sexaginta solidi apud Hasprám percipiendi assignantur, & etiamnum percipiuntur.

XIII. Johanna I. Lamelin, 1390.

XIV. Maria II. d'Ath dicta Anoye, 1408.

XV. Johanna II. Berniere, 1415.

XVI. Agnes II. le Cambgeur, dicta Lamelin, 1418.

XVII. Helena I. le Cambgeur Lamelin cessit an. 1454.

XVIII. Maria III. d'Ollie. 1461.

XIX. Maria IV. Roesne abdicavit, 1479.

XX. Margareta IV. Gervaise cessit, 1502.

XXI. Johanna III. Gervaise neptis præcedentis, 1516.

XXII. Johanna IV. d'Escarmaing onus abbatiale dimisit, 1534.

XXIII. Helena II. Descourieres, obiit 1557.

XXIV. Anna de Failly, 1562.

XXV. Maria V. le Poyvre sub qua 1566.* monasterium ab Hæreticis pene totum destructum fuit, adeo ut sacræ virgines in alienis Parthenonibus coactæ fuerint habitare, usque ad an. 1578. quo ad suum apud Valencenas hospitium regressæ sunt, & tandem an. 1612. ad suum Fontenellense monasterium. Cessit Maria anno 1607. ac biennio post decessit 4. Aprilis.

*al. 1567. 6. Jan.

XXVI. Barbara de Blocquel, obiit mense Maio an. 1609. cum opinione sanctitatis.

XXVII. Catharina le Moisne, 1612.

XXVIII. Ludovica de Barbaise, 1644. post quam diu vacavit abbatia.

XXIX. Bernarda Vantor Insulensis.

XXX. N..... de Couroucz, vel d'Escourouez 22. Martii 1704. ex antiqua familia hodiernæ Aquitaniæ *de Guyenne*.

VIRIDARIUM.

N. DAME DU VERGER.

VIRIDARIUM Beatæ Mariæ, seu Virgultum, puellare ordinis Cisterc. monasterium in comitatu Atrebat. medio ferme itinere Duacum inter & Cameracum, fundatores agnoscit Johannem comitem Carnotensem, dominum de Montmirail & d'Oisy, cum Elizabetha conjuge & Balduinum militem dominum d'Aubinceul *al.* de Aubencheel cum Oda uxore. Primariæ quidem hujus fundationis tabulæ desiderantur, verum ex litteris præfati comitis datis mense Februario anni 1225. discimus hanc domum jam tunc exstare, quam vero paulo post quam appellavit Grandiscampi abbatiam in marisco d'Oisy, mox vocat Viridarium B. M. Porro idem esse cœnobium, Viridarium ac Virgultum merito conjicimus, ex duabus Virgulti abbatissis, prorsus iisdem ac Viridarii, necnon ex fundatoribus Virgulti Balduino milite de Aubencheel & Oda ejus uxore, an. 1228. *al.* 1227. Ceterum primæ moniales accitæ sunt ex Parthenone de Blandecque in diœcesi Audomar. statimque Virgultum Camberonæ subditum est.

ABBATISSARUM INDICULUS.

I. ELISABETH I. monialis de Blandeka, Viridario B. Mariæ præficitur abbatissa, anno 1227. Eadem est fortasse cum Elisabeth d'Aubigny, secundo loco posita.

II. Maria I. de Beaumés.

III. Joya *Joye* de Bellœuil; numquid eadem est ac G. id est gaudium *Joye* abbatissa Virgulti, quæ 1241. comutationem fecit cum Monte S. Martini?

IV. Elisabeth II. abbatissa de Virgulto abbati S. Sepulchri decimas de Graincour dimittit an. 1244.

V. Margareta de Couchy, fortasse Coucy.

VI. Agnes de Vaulx.

VII. Philippa I. de Villers.

VIII. Maria II. d'Estrées.

IX. Maria III. de Montigny.

X. Johanna I. de Villers.

XI. Johanna II. de Vertaing.

XII. Philippa II.

XIII. Johanna III. de Mondescourt, fortasse Monstrecourt.

XIV. Jacoba I. le Moisne.

XV. Ida.

XVI Sancta.

XVII. Alcydis de Griboval.

XVIII. Maria IV. de Cerf, fortasse le Cerf.

XIX. Catharina I. de Griboval.

XX. Jacoba II. de Rouveroy.

XXI. Catharina II. des Granges.

XXII. Barbara de Rocourt.

XXIII. Carlotta de Rocourt.

XXIV. Johanna IV. de Maugre capellam SS. Trinitatis ædificavit, murisque validioribus circumcinxit monasterium.

XXV. Catharina III. de la Chapelle.

XXVI. Hieronyma de Saint Amand per annos 40. regiminis, infinitas bellorum molestias experitur ac insuper an. 1588. æmulam passa est Mariam de Henin suffultam auctoritate D. de Balagny.

XXVII. Catharina IV. de Bassecourt maxima ex parte Duacense refugium exstruxit. Circa 1620. dicitur abbatissa de Virgulto.

XXVIII. Anna Serrurier multis & ipsa bellorum calamitatibus afficitur.

XXIX. Magdalena de Bassecourt.

XXX. Francisca Franeau, *al.* de Fraisneaux designatur abbatissa mense Junio anni 1681. Gravibus debitis monasterium exoneravit, quod etiam utcumque resarcivit.

XXXI. Aldegundis du Pret cum laude rexit ab anno 1697. ad annum 1711.

XXXII. Florentia Werbier ex priorissa coadjutrix nominatur 8. Novembr. 1716. & confirmatur ab Claræval. abbate 6. Julii 1717.

SARTUM seu SALICETUM.

PARTHENON B. MARIÆ DE SARTO seu DE SALICETO, ord. Cist. filia Braëllæ, fundatur an. 1233. in loco qui dicitur Barbarinsars, primo ab urbe Tornaco milliari, ac pene ad Scaldim fluvium, a Johoanne dicto *ad Labem** cive Tornacensi & Agnete ejus uxore, id approbantibus Gregorio IX. papa, & G. abbate Cisterciensi. Sed cum ibi quinque annis cum dimidio tantum, moniales tredecim e Braëlla sumtæ permansissent, placuit alio transferre monaste-

N. DAME DE SART OU DE SAUCHOIS.

* Hala, ex Gazæo *al.* a le Take, *vel* de Sesacq.

rium, scilicet ad locum de Saliceto, *du Sauchois*, quadrante leucæ ab urbe Tornaco dissitum, diœcesis tamen Cameracensis. Quare & assensus huic translationi datus est a capitulo ecclesiæ Cameracensis. Hæc autem omnia constant ex singulis documentis, in appendice relatis.

C. xxxviii. xxxix. xl. xli. & xlii. col. 34. 35. & 36.

Indiculus abbatissarum.

I. MATHILDIS, prima abbatissa, consignatur in necrologio 22. Octobris.

II. Johanna I. ibidem 7. Januarii.

III. Catharina I. de Bruge 22. Januarii.

IV. Isabellis I. Destrat, 24. Januarii.

V. Agnes I. die 3. Februarii.

VI. Margareta I. du Pont, 5. Febr.

VII. Catharina II. de Rozieres, 7. Martii.

VIII. Egidia, 24. Martii.

IX. Agnes II. die 5. Aprilis.

X. Maria Faulze, 8. Maii.

XI. Agnes III. 30. Maii.

XII. Agnes IV. de Lens, 5. Junii.

XIII. Sara, 12. Junii.

XIV. Agnes V. d'Estambierke, 20. Julii.

XV. Catharina III. a le Take, ex familia fundatoris, ut patet ex instrumentis, xi. Aug.

XVI. Michaëlis, 3. Octobris.

XVII. Isabellis II. de Douaye, 7. Novemb.

XVIII. Dulcis Poulletier jacet in capitulo, cum hoc epitaphio: *Chi gist venerable religieuse dame Doulce Poulletier, en son temps abbesse de de l'église & abbaye de Saulchois les Tournay, laquelle en ...... le 14. jour du mois de Janvier l'an de grace 1464. Priez Dieu pour son ame.*

XIX. Agnes VI. des Cordes quiescit in claustro, ubi hoc habet epitaphium: *Chy gist noble demoiselle dame Agnes de Corde, en son temps abbesse de l'église de ceans, laquelle trépassa l'an 1497. le 10. jour d'Avril aprés Pasques. Priez Dieu pour son ame.*

XX. Margareta II. des Cordes consignatur in necrologio 26. Junii.

XXI. Quinta des Bruges obiit 2. Junii 1575. condita in capitulo, cum sequenti epitaphio: *Cy gist venerable dame madame Quinte de Bruges abbesse de ceans, laquelle ayant decoré cette maison de plusieurs beaux édifices, depuis ruinez par les Sectaires, les a en partie fait reedifier; & aprés avoir regi ce lieu en paix, non sans grand travail, l'espace de 42. ans, est decedée le 2. Juin 1575. l'an de sa profession 53. âgée de 68. Priez Dieu pour son ame.*

XXII. Anna de Vaudripont moritur 17. Sept. 1603. cujus hoc epitaphium legitur in capitulo: *Sous cette lame reposent les cendres de venerable dame madame Anne de Vaudripont, laquelle ayant abbatiallement regi ce monastere le cours de 18. ans, & par l'incommodité de son âge decrepite remis...... de sa charge, surviva aprés sa resignation 10. ans, jusqu'à l'année 4. de l'instauration de ce dit monastere, faite par reverende dame madame Magdelaine du Buisson presentement abbesse, l'année de sa profession 66. exemplaire de religion & vertu, nonagenaire, jubilaire, couronnée, & comblée de jours, passa de cette vie à l'éternelle vie, le 17. de Sept. 1603.*

XXIII. Magdalena du Buisson præerat 1594. Ecclesiam construxit, ac monasterium pene dirutum instauravit: nempe an. 1566. abbatiam hæretici devastarant, & solo ædes æquarant. Defuncta est die xi. Julii 1628. atque condita in ecclesia cum hoc epitaphio: *Icy gist le corps de reverende dame madame Magdelaine du Buisson abbesse de ceans, laquelle ayant regi ce monastere religieusement le cours de 35. ans, rebatit cette église & restaura la maison, lesquelles ont esté ruiné par les guerres, passa de ce mortel sejour le 11. de Juillet l'an 1628. &c.*

XXIV. Johanna II. de Coupigni an. 1632. solemne instituit anniversarium pro monasterii fundatoribus. Refugii domum Tornaci erexit, ecclesiamque variis decoravit ornamentis. Decessit 31. Maii 1658. ut probat ejus epitaphium, quod in choro legitur hoc tenore: *Cy gist noble & vertueuse dame madame Jehanne de Coupigny, laquelle a esté par la grace de Dieu abbesse de ceans, & loüablement gouverné ce monastere l'espace de 30. ans, & fait bastir le refuge de Tournay, & en son temps amorti, laquelle trépassa le 31. May 1658. âgée de 80. ans. Requiescat in pace.*

XXV. Maria I. Douché regimen cum vita dimisit 10. Aug. 1659. in choro tumulata cum hoc epitaphio: *Icy repose le corps de la reverende dame madame Marie Douché, laquelle ayant loüablement regi ce monastere en qualité de coadjutrice l'espace de neuf mois, & d'abbesse 14. mois, deceda le 10. d'Aoust l'an 1659. &c.*

XXVI. Maria II. le Carlier decessit 24. Oct. 1673. sepulta in choro, cum hoc epitaphio: *Icy repose le corps de la reverende dame madame Marie le Carlier abbesse de ceans, laquelle ayant gouverné cette maison avec fruit l'espace de 13. ans, deceda le 24. d'Octobre 1673. âgée de 44. ans &c.*

XXVII. Carola de Coupigny, sub qua Ludovicus dux Burgundiæ ac postea Delphinus castra metatus est in Saliceto an. 1708. ubi sanctimonialium pietatis odore illectus, suam iisdem protectionem indulsit, litterasque comendatitias scripsit ad magistratus Tornaci mense Oct.[a] Hoc habet epitaphium in choro: *Sepulture de noble & vertueuse abbesse madame Anne Charlotte de Coupigny, qui par une rare conduite de sagesse & de vertu, au milieu des troubles de deux terribles guerres a conservé la tranquillité, la discipline & la paix dans ce monastere, quelle a gouverné avec applaudissement l'espace de 37. ans, étant decedée le 20. Sept. 1711. âgée de 82. ans.*

Requiescat in pace.

[a] Messieurs du magistrat de Tournay, je vous écrit cette lettre pour vous faire connoistre, que la vertu & la regularité des religieuses de l'abbaye de Saulchoir m'engage à leur accorder ma protection. Le séjour que je fais dans leur monastere m'a donné lieu d'apprendre qu'elles sont pauvres. Vous estes a portée de les aider & de les secourir dans leurs besoins, par des plaisirs que vous pourrez leur faire. Soyez seurs que j'auray agréables tous les services que vous leurs rendrez. Je ne doute point que vous ne vous y portiez volontiers par les preuves que j'ay de vostre zele & de vostre attachement pour moy. Je suis au camp du Saulchoir le 21. Octobre 1708. *Et plus bas*, Vostre bon amy. *Signé* LOUIS.

XXVIII. Rosa Constantia de Coupigny neptis Carolæ, ex priorissa, postquam octo circiter annis vacavit abbatia eligitur an. 1720. ac benedicitur ab episc. Tornacensi eodem anno, mense Julio.

OLIVA.

L'OLIVE ou L'HERMITAGE.

ABBATIA B. Mariæ de Oliva ordinis Cisterc. feminarum sub Claravalle, sita est inter Binchium Hannoniæ & Nivellam Brabantiæ oppida, duobus a Bona Spe milliaribus, prope Marimontium in parochia de Morlanwez, in loco, cui nomen ager Figuli. Huic fundationi locum dedit pius quidam eremita Guillelmus nomine, exstructa ibidem ecclesia, ad quam se se receperunt septem canonicæ monasterii *de Moustier* circa 1220. vitamque suam & habitum instituerunt ad normam Cisterciensis ordinis, sub directione spirituali præfati anachoretæ, qui pie tandem, imo cum magna sanctitatis opinione e vivis excessit an. 1240. *al.* 1241. Ejus memoria celebratur apud Bollandum, Guisium * & Arnoldum Raissium in auctario sanctorum Belgii ad Molanum. Innocentius vero IV. summus pontifex anno 1244. monasterium in suam tutelam suscepit, ejusque possessiones confirmavit.

* *tom.* 3.

SERIES ABBATISSARUM.

I. MARIA I. de Machipres, dicitur *quondam abbatissa* in necrologio ad diem 12. Jan.

II. Maria II. de Meligh, ibidem memoratur 26. Febr.

III. Gertrudis de Bruxella, 7. Martii.

IV. N. . . . . . de Marke 29. Aprilis.

V. N. . . . . . . de Montibus, 16. Junii.

VI. Elizabeth I. de Kerche, 23. Junii.

VII. Beatrix, 18. Augusti.

VIII. Elizabeth II. die 14. Septemb.

IX. Maria III. le Leu, 1. Octob.

X. Agnes de Glabes, 3. Octob.

XI. Maria IV. Gilkardi die 11. Octob.

XII. Elizabeth. III. die 13. Octob.

XIII. Philippa de Limenet, 15. Octob.

XIV. Johanna I. die 23. Octob.

XV. Ida I. quondam abbatissa, 4. Novemb.

XVI. Margareta de Prumels, 13. Nov.

XVII. Ida II. de Viseto, dicitur abbatissa de Oliva tempore reformationis (cujus auctor Johannes Eustachii abbas Jardineti sub an. 1440.) in necrol. die 16. Sept. occurrit.

XVIII. Johanna II. de Warlusielle, post reformatum monasterium per abbatem I. de Jardineto Johannem Eustachii, abbatissa prima præfuit laudabiliter annis 28. novisque interim ædificiis monasterium decoravit. Senio tandem fatiscens abdicavit, toto ante obitum decennio, qui contigit 12. Martii, ex libro obituum.

XIX. Leonora Bourghoise secunda hujus monasterii abbatissa post reformationem sedit annis 36. Deinde cessit, nec nisi post sex annos migravit ad Christum an. 1526. 8. Aprilis.

XX. Catharina de Lanoy claris orta parentibus, patre scilicet Philippo de Lanoy domino A de Santes aurei velleris equite, matre vero Bonna de Lanoy, hujus Parthenonis a reformatione tertia fuit abbatissa. Hunc ipsum a Francis omnino combustum an. 1554. reparavit, iterumque an. 1568. cum per heterodoxos, quos Gheusios vocabant, magna ex parte concidisset. Cessit post annos regiminis 43. ac triduo post obdormivit in Domino, 31. Decemb. anno 1569. ætatis suæ 76.

XXI. Antonia Dongnies, *al.* Doignies, soror Guilberti Tornac. episcopi, qui in necrologio die 25. Aug. anni 1554. memoratur Olivensis monasterii benefactor, præfecturam obtinuit per annos 14. quibus interea multis afflicta bellorum B calamitatibus, etiam postmodum exsulare a suo cum sororibus monasterio cogitur. Denique discessit e vita in hospitali domo oppidi Binchiensis, an. 1583. 15. Decemb.

XXII. Johanna III. d'Open, annis circiter undeviginti prudenter rexit. Notatur in necrol. die 1. Novemb. 1603.

XXIII. Helena le Cocq fatis concessit, an. 1608. die 1. Feb. post annos 5. regiminis.

XXIV. Maria V. Gillest, exactis in præfectura 33. annis, animam efflavit 28. Febr. C 1641.

XXV. Magdalena Gillest, superioris fortasse consanguinea, vitam cum morte mutavit 3. Mart. 1649.

XXVI. Maria VI. Bodart sub initium anni 1650. benedicta a Villariensi abbate, viam universæ carnis ingressa est 21. Junii 1655.

XXVII. Johanna IV. du Vivier obiit ex necrologio 12. Septemb. 1590. * *melius* 1690. postquam sedisset annis 34.

* errore amanuensis

XXVIII. Bernarda Petit, abbatissa per 19. annos, fato fungitur 8. Maii 1709.

XXIX. Rosa de Baud successit, ad annum saltem 1711.

D

REFUGIUM B. VIRGINIS.

REFUGIUM B. Virginis, seu Nostræ Dominæ, vulgo *abbatiola Athensis*, Cisterciensis ordinis est Parthenon e linea Claravallis, qui primum juxta Aldenardam in Flandria ædificari cœpit, deinde per Johannam Constantinopolitanam Flandriæ & Hannoniæ comitissam translatus est ad, in suburbium Athense ad portam *de Brantignies*, in amœna valle ad Teneram fluvium, cum assensu Camerac. ac Tornac. episcoporum, necnon E abbatis & capituli Lætiensis, ad cujus monasterium hic locus tanquam prioratus pertinebat, ac insuper accedente Cisterc. & Claræval. abbatum, imo totius capituli generalis auctoritate. Instrumentum ea de re datum est anno 1234. quod postea ratum habuit soror Johannæ Margareta Flandriæ item & Hannoniæ comitissa an. 1258. mense Junio. Postquam vero hic Parthenon a militibus principis Auriaci devastatus est, sacræ virgines in urbem profugæ, diu ibi in suo refugio pone ecclesiam S. Juliani perstiterunt, quinetiam fortasse ibi perseverant, nunc enim sunt in urbe.

SERIES ABBATISSARUM.

I. AGNES.
II. Petronilla Richart.
III. Elisabeth I.
IV. Johanna I. de Bouvegnies.
V. Johanna II.
VI. Alcidis d'Aubermelle.
VII. Mathildis.
VIII. Maria I. de Rovens.
IX. Maria II. de Atho.
X. Margarita I. de Angia.
XI. Maria III. Villani.
XII. Elizabeth II. Aldenardæ domini filia.
XIII. Catharina de Ville.
XIV. Antonia I. Rasoir, ultima ante restitutam disciplinam abbatissa, rexit annis 44. mortua 1505.
XV. Antonia II. le Clercq, post reformationem acceptam, obiit an. 1521.
XVI. Johanna III. Mouchart, præfuit 40. annis & obiit an. 1561.
XVII. Johanna IV. de le Court, totidem annis præfuit, ad an. 1603.
XVIII. Argentina, seu Augustina Isaac sex duntaxat annis rexit & obiit an. 1610. sepulta ante principem aram.
XIX. Margarita II. de Hautport, Roberti d'Ostelart abbatis Camberon. neptis, post reparatum insigniter cœnobium, novisque ædificiis illustratum, obiit an. 1638. præfecturæ 29.
XX. Magdalena de le Court, præerat adhuc an. 1650.

SPINOSUS-LOCUS.

Spinlieu ou Espinlieu

HUNC locum, prope Montes Hannoniæ spinosum dictum a spinis seu vepribus, primum incoluit eremita quidam. At an. 1216. ord. Cist. parthenon effectus est, ab observantia regulari commendatissimus, agente imprimis nobili virgine Beatrice de Lens, quæ dotem suam matrimonialem in hoc pium opus contulit, se seque ipsa Deo mancipans, virginibus adscitis, tanquam cœnobii parens utiliter præfuit. Statim vero in hunc locum adeo se munificam exhibuit Johanna Constantinopolitana, Flandriæ & Hannoniæ comitissa, ut licet non primæ, præcipuæ tamen fundatricis partes illi debeantur. (Ch. XLIII. & XLIV. col. 37. & 38.) Porro cum iste parthenon ab heterodoxis an. 1578. dirutus fuisset, abbates Hannoniæ in domo Spinæ-loci congregati aliquid se collaturos ad ejus reparationem promiserunt. Eoque iterum, jubente Hispaniar. rege, destructo, tandem in urbe Montibus sacræ virgines sedem fixere, an. 1682.

SERIES ABBATISSARUM.

I. BEATRIX de Lens prior fundatrix, prima item fuit abbatissa ex Grammaio & Gaz. Vinchantio tamen prima fuit Ramburga, cujus quidem sententia non displicet, sed tamen ante ipsam sedisse videntur aliquot priorissæ, quæ non nisi sub Beatrice tanquam matre moderabantur; videlicet Remburgis, quæ obiit 8. Septembris, Gertrudis memorata 1218. ac fortasse, B. Lucia, de qua priorissa fuse agit D. Johannes Assignius, in vita B. Arnoldi Villariensis mortui an. 1228.

A II. Remburgis, seu Remberga de Lens, anno 1222. transigit cum capitulo S. Germani, & cum canonissis S. Valdetrudis an. 1224. Donum accepit a Valtero domino de Lens, an. 1233. Migravit autem ad Dominum die 26. Junii, quæ quidem in instrumento anni 1280. dicitur *quondam abbatissa*, & cognata Gerardi de Jauche domini de Baudour. Ejus elogium inter instrumenta retulimus. Ch. XLIII. col. 37.
III. Ida an. 1267. paciscitur cum canonicis S. Germani.
IV. Elisabeth de Jauche tertia abb. obiit 8. Nov.
V. Agnes quarta abbatissa, 23.* Nov. * al. 24.
VI. Margareta I. quinta abbatissa, 6. Nov.
B VII. Maria I. sexta abbatissa, 28. Octob.
VIII. Margareta II. septima abbatissa, 8. Jan.
IX. Maria II. octava abbatissa, 23. Januarii.
X. Felicitas, 14. Febr.
XI. Cordia, 5. Febr.
XII. Jacoba I. 17. Nov.
XIII. Maria III. Rasoir duodecima abbatissa hujus domus, 26. Jan.
XIV. Juliana de Potes obiit VIII. idus Apr.
XV. Johanna Festelle, 4. Augusti.
XVI. Jacoba II. Rogier, 13. Maii.
XVII. Helena I. de Lannoy abbatissa decima sexta, Obiit 1572. 8. Januarii.
C XVIII. Helena II. de Silly, 17. Martii.
XIX. Magdalena I. le Cocq, decessit 1594? die 4. Sept.
XX. Jacoba III. Cousin majus sacellum reparavit an. 1595. quo huc reversæ moniales. Obiit 1598. 26. Jul.
XXI. Anna I. de Lannoy ecclesiam hodierno splendori restituit 1601. Moritur 1611. 2. Febr.
XXII. Maria IV. de Buzegnies Obiit 1619. 19. Septemb.
XXIII. Philippa de Beugnies, fortasse de Buzegnies, defecit an. 1625. 13. Junii.
XXIV. Magdalena II. Farinart obiit 1636.
D 10. Sept.
XXV. Anna II. l'Evesque sedebat an. 1650. Obiit 1. Novemb.
XXVI. Margareta III. Malapert obiit 7. Jun.
XXVII. Helena III. Jonnart destructo iterum monasterio, jubente Hispaniarum rege, sedem in urbe fixit, an. 1682. Obiit vero 1685. 26. Jan.
XXVIII. Maria V. Francisca de Lens, confirmata 9. Julii 1685. e vivis excessit 1. Aprilis.
XXIX. Maria VI. Josepha Croquette, electa mense Maio 1713. confirmatur XI. Julii ejusdem anni.
XXX. Humbelina Migeot, ab imperatore
E nominata 28. Junii anni 1720. confirmatur a Claræval. abbate die 30. Sept. ejusdem anni.

MONTIS S. MARTINI COENOBIUM.

MONS S. MARTINI juxta Castelletum ad Scaldis fluvii fontes, abbatia est ordinis Præmonstratensis, B. Mariæ sacra, Laudunensisque S. Martini abbatiæ filia. Sua vero incunabula merito debet Guaremberto presbytero, qui aggregatis quibusdam clericis & laïcis, mansiones construxit in loco *Booni* vulgariter dicto, ex dono S. Quintini canonicorum, in appendice Ch. X. col. 4.

nostra relato, eisque certam vivendi rationem A præfixit, permittente an. 1117. Burchardo Camerac. præsule, sui episcopatus anno 1. ut liquet ex ipsius diplomate, in quo subjiciuntur abbatis S. Auberti Camerac. auctoritati, eo quod locus de Boëni ex decima pertineret ad abbatem & capitulum S. Auberti. Neque vero hîc stetit capituli S. Quintini adversus Garembertum ejusque socios effusa devotio; nam & apud Berincurtem, domum unam liberam cum sua curte aliasque terras excolendas concessit, dato ea de re singulari diplomate an. 1127. *regnante Ludovico rege, pontificante etiam domno Simone.* Quin & idem Simon Noviomensis antistes, audita fratrum Boë- B niensium religione simul & paupertate, Guarimberto sacerdoti, ad eorum sustentationem, qui cum ipso pro amore Dei, spreto seculo eodem in loco congregati erant, altare de Monte Benchien, perpetuo possidendum donavit. Crescentibus ita in dies temporalibus bonis, crescente & discipulorum numero, Guarembertus favente Lietardo Camerac. episcopo monasterium suum in abbatiam erexit, ac tum demum arctioris disciplinæ desiderio accensus, Laudunensi S. Martini cœnobio dedit, ut deinceps ad normam Præmonstratensium, quorum tunc insignis erat religio, regeretur. Verum cum prior sedes minus com- C moda videretur, placuit opportuniorem quærere. Præsto fuit autem Radulfus Strabo, qui Montem S. Martini, quem a Balduino de Supeio tenebat, qui & ipse hunc a Radulfo Viromanduorum comite in feodum acceperat, libenter concessit an. 1136. consilio præsertim Nicolai ep. Camerac. ut probant duo ejusdem diplomata ad calcem hujus voluminis relata. Nunc primum in lucem prodit elenchus abbatum ex chartario cœnobii, in bibliotheca Colbertina asservato depromtus; sed prius annotare juvat hanc abbatiam unitam fuisse achiepiscopatui Senonensi nostris temporibus, ad compensandum damnum huic metropoli illatum, D dum ab ea episcopatus Parisiensis avulsus est cum aliis episcopatibus huic novæ metropoli subjectis, unio vero hæc edicto supremæ curiæ Parisi. confirmatur die 5. Januarii 1689. ex schedis dom. Maillard.

Bibl. Præm. pag. 473. & in Hagiol. Sanderi p. 208.

Ch. XLV. XLVI. & XLVII. col. 38. & 39.

Ordo abbatum.

I. Guarembertus primus auctor monasterii an. 1118. primus item rector ex supradictis habendus est. A Gazæo sanctus appellatur, necnon in bibliotheca Præmonstratensi, diciturque abbas creatus a Lietardo ep. Camerac. in hagiologio Sanderi. An. 1130. Waremberto sacer- E doti & fratribus Boëni sub ipso viventibus datur altare de Monte Benchien a Simone Noviom. ep. Idem Warembertus an. 1136. ind. XIII. deserto Boënensi loco propter aquarum inopiam, allodium quoddam, quod Mons S. Martini nuncupatur, a Boënio quarta parte leucæ distans comparavit, ubi insigni monasterio, Nicolai Camerac. episcopi & aliorum munificentia exstructo Præmonstratense institutum amplexus est, ut ex ejusdem præsulis constat diplomate. Tumque Radulphus allodii prædicti venditor seu dator ibidem effectus est monachus, ut discimus ex litteris Hugonis abbatis Humolariensis datis anno 1140. ejusque obitus tanquam fundatoris ecclesiæ de Monte S. Martini consignatur in necrologio Marchiæ Radulfi, *IV. nonas Octobr.* Obiit vero Garembertus, qui Walambertus ab incolis solet appellari, an. 1141. pridie cal. Jan. hoc est 31. Dec.

Bibl. Præm. p. 474. & in Hagiol. Sanderi p. 213.

II. Oderannus post traditum a Garemberto Præmonstratensibus monasterium, e Laudunensi S. Martini cœnobio assumtus est ad illud regendum; qui an. 1138. litteras de libertate ecclesiæ Torenniaci a Guidone Cameracensi præposito & Gerardo decano accepit. Fortasse vero idem est ac Goder, qui canonicos S. Quintini beneficos expertus est, aut hic non alius est a Godescalco, qui sequitur.

III. Godescalcus de quo Cæsarius lib. 9. cap. 2. quem *virum religiosum & sanctum* vocat S. Bernardus epist. 214. *simplicem & rectum* epist. 284. ac denique *venerabilem abbatem* epist. 253. secundus abbas dicitur in biblioth. Præmonstrat. p. 495. ubi exstat ipsius vita. Præfuit autem ab anno saltem 1142. ad annum usque 1150.* quo creatus est episc. Atrebatensis in locum Alvisi an. 1148. demortui. Cumque annis fere septem episcopatum administrasset, ad suum remigravit monasterium 1157. Denique vita decessit anno 1170. die 7. Aug. ita memoratus in necrologio S. Justi Bellov. *VII. Augusti, Gotescalci ex abbate Montis S. Martini nostri ordinis, episcopi Attrebatensis.*

In edit. Mabill.

*al. 1151.

IV. Gillebertus anno 1151. a Balduino Noviomensi præsule altaris de Savi personatum, ac decimarum de Joancorte confirmationem accepit an. 1154. Subscripsit anno sequenti tabulis Burgardi domini Guisiæ pro Thenoliensibus monachis. Item a Drogone Taxone viro nobili decimas Forisvillæ acquisivit sub annuo censu, probante Nicolao Camerac. ep. an. 1161. Ei Petrus electus Camerac. ecclesiam S. Gaugerici de Hodenova concessit 1172. & Egidius de S. Auberto decimas de Villario 1173. Memoratur insuper 1174. in charta compositionis Galandum inter abbatem S. Auberti & nobilem virum Adamum de Walincurt.

Carp. in prob. hist. Camerac. p. 21.

V. Herbertus occurrit 1174. in litteris Balduini Noviomensis episcopi, Lietbertus eodem anno perperam dictus in charta Hugonis Furnensis abbatis, curtem in diœcesi Camerac. vocatam Geraltisonem vendentis Fulconi abbati Hasnoniensi. Nominatur Herbertus 1177. in tabulis Rainaldi Noviomensium præsulis, qua conventionem factam inter fratres Montis S. Martini & Adamum majorem de Brancort ratam habet. Obtinuit 1178. a Willelmo Remensi archiepiscopo, excommunicationis censuram vibrari in Matthæum de Fontanis jura monasterii temerantem. Anno 1190. Stephanus ep. Noviomensis possessiones omnes, quas in sua diœcesi monasterium possidebat, eidem abbati confirmavit. Item memoratur Herbertus eodem anno in litteris Hugonis archidiaconi Noviom. & 1196. in annalibus ordinis, qui manu exarati servantur in bibliotheca S. Johannis Ambianensis.

VI. Gerardus de Hargival commutationem fecit 1197. cum Johanne domino de Honecorte. A

VII. Adam hoc ipso anno 1197. transegit cum Hugone Soto, 1201. cum G. abbate Longipontis, sequestro Odone Parisiensi episcopo, & 1204. cum canonicis S. Crucis. Denique anno 1205. donum Boidini de Hodenhove excepit.

VIII. Johannes paciscitur anno 1210. cum Galterio domino de Guisia & de Avennis, præsente Eleonorde Viromanduorum comitissa, ac teste Walcherio Longi-pontis abbate.

IX. Jacobus olim archidiaconus Camerac. an. 1220 & 1223. quo bladi modios quindecim a Thoma milite domino de Fontanis, annuente Adelina ejus conjuge, & assensum præbentibus eorum filiis Matthæo & Johanne acquirit. Porro is est haud dubie J. abbas qui adversus communitatem de Goy sententiam obtinuit 1225. B

X. G. * 1225. Gerardi domini de Ronsoi, cujus pater Gerardus & Anna uxor in claustro Montis S. Martini sepulti jacebant, donationem accepit.

* Fortasse Gualterus tempore Honorii III. in epistola 19. Gervasii Sag. episc. ex Baluzio.

XI. Egidius an. 1228. mense Aprili memoratur in litteris Matthæi Cretons. C

XII. Ponchardus pactum fecit cum canonicis S. Quintini 1237. quem an. 1239. Matthæus miles de Bello visu, aureo vasculo sacris pleno reliquiis, necnon decem modiatis terræ donavit, in die sepulturæ Balduini patris sui in monasterio montis S. Martini.

XIII. Haymo, hic reponitur in annalibus MSS. supra memoratis, ubi etiam

XIV. Nicolaus, cujus meminit necrologium Branæ IV. cal. Nov.

XV. Richerius 1283. Idem est ac Ricardus qui an. 1291. quidquid suum habebat monasterium in parochia de Vordis, ecclesiæ Ninivensi in emphitheosim dedit.

XVI. Gobertus 1298. & 1300. quo anno paciscitur cum abbate S. Præjecti. Anno sequenti componit pro domo apud S. Quintinum cum Thoma de Mollano. Sedebat adhuc anno saltem 1303. D

XVII. Johannes II. de Montbrehain 1362.

XVIII. Laurentius 1436.

XIX. Johannes III. de Sclusa 1489. Obiit abbas Præmonstrati 18. Maii 1512. ex Sammarthanis.

XX. Thomas de Lescluse e vivis excessit anno 1522.

XXI. Nicolaus II. Lagrene simul abbas sancti Johannis Ambianensis, & Ebronensis episcopus, quo suffraganeo ad episcopalia munia obeunda usus est Franciscus de Hallain ep. Ambianensis, vivere desiit 1. Junii an. 1540. E

XXII. Petrus Payen dominus des Landes senator Parisiensis, ac prior Caritatis ad Ligerim diœcesis Altissiodorensis, obiit an. 1663. aut 64.

XXIII. Jacobus le Normant ultimus abbas, doctor Sorbonicus, obiit 2. Febr. 1667. conditus in ecclesia S. Mederici apud Parisios. Filius erat Sylvestri domini du Mesnil in consilio privato assessoris ex Adriana l'Hermite

S. FOILLANUS.

S. Foillani cœnobium ordinis Præmonstratensis, & quidem filia Præmonstrati, sumsit exordium ex sacello sub patrocinio ejusdem sancti, in loco Sylvæ Carbonariæ, haud procul a Sonegio, ubi circiter an. 650. passus erat martyrium, consecrato. Cum enim esset juris canonicorum Fossensium, ad cujus augmentum anno 1125 plura Burchardus episc. Camerac. altaria concesserat, *ut ex iis vivere possent fratres e Fossensi ecclesia sumti,* saniori se consilio usuros putarunt, si Præmonstratensibus, quorum tunc religio recens nata maxime florebat, locum cederent, quod & factum est anno seq. approbante eodem Burchardo episc. Porro hæc adjacet abbatia * Rhodio Hannoniæ oppido, ipsaque abbatialis ecclesia jure parœcialis olim potita, etiamnum matris ecclesiæ privilegio gaudet, ad quam quotannis in vigiliis Paschæ & Pentecostes pro benedictione fontium baptismalium totus clerus cum populo accedere debet, necnon diebus Purificationis, Cinerum & Parasceves divino interesse officio. Jamtamen ex indulgentia prælatorum bis duntaxat in anno convenire solent, benedictos fontes ad parochialem suam ecclesiam relaturi.

Chronic. Præm. p. 43. *Mir. notit. p. 326. & cod. Donat. piarum pag. 293.* * Roeux.

Abbatum catalogus.

I. Nicolaus novæ coloniæ præficitur abbas, cui Nicolaus Camerac. episc. omnia laudavit 1137 quæ Burchardus ipsius decessor donaverat. Vivebat adhuc 1142. imo 1153. ex charta ejusdem Nicolai episc. pro Camberona; ipsumque putamus esse Nicolaum abbatem, qui III. non. Jan. memoratur in necrologiis Marchiæ Radulfi, & Dommartini. Ceterum is est haud dubie, ob cujus vel cupiditatem vel contumaciam ecclesia S. Foillani interdicto pontificis supposita fuit, ut discimus ex epist. S. Bernardi 253. num. 9. & 10. primæ editionis Mabill. *Mir. notit. p. 369.*

II. Walterius 1157. 1162. & 1166.

III. Nicolaus II. 1172. 1186. 1193.* 1195. 1199. 1200. 1204. & 1205. *ex chronico Bonæ Spei pag. 5.*

IV. Gualterius an. 1210. cum Renaldo abbate S. Martini Laudun. sententiam protulit adversus Thomam de Fontanis militem, pro monasterio Montis S. Martini.

V. Laurentius I. 1211.

VI. Salomon, 1214.

VII. Nicolaus III. an. 1215.

VIII. Egerus 1216. ex Vinchantio in annalibus Hannoniæ. Num idem ac Egidius aut etiam Egerus qui sequuntur?

IX. Egidius 1220. prius abbas sancti Augustini diœcesis Morinensis. Idem prima sui nominis littera connotatus transigit an. 1222. cum Eustachia abbatissa de Favarchiis, ex chart. hujus parthenonis. Fortasse hic est Egidius in necrologio Marchiæ Radulfi consignatus calendis Jan.

X. Egerus præerat anno 1226. An. 1234. transigit cum abbatissa Spineleti, ubi dicitur Elgerus; at fortasse hic annus jam quartus volvebatur ab ejus translatione ad abbatiam Bonæ-Spei; tes-

tantur enim monumenta S. Foillani, etiam Bonæ-Spei eum abbatem exstitisse, sed nulla ipsius mentio in chronico hujus monasterii edito 1704.

XI. Gamaliel, 1230.

XII. Nicolaus IV. 1242.

XIII. Laurentius II. annis 1246. 52. & 58.

XIV. Fulco domus suæ decorem dilexit, remque familiarem multum promovit, superstes ad an. 1269. sed non ultra. In capitulo jacet, mortuus VIII. idus Novembris.

XV. Rainaldus ex præposito Præmonstrati, dicitur abbas S. Foillani, an. 1272. in annalibus ordinis, qui manuscripti asservantur in bibliotheca S. Johan. Ambian. in cujus monasterii necrol. notatur 21. Febr. & in obituario Marchiæ Radulfi, VIII. cal. Martii.

XVI. Johannes I. 1279.

XVII. W. an. 1284. commutationem facit cum abbatia de Favarchiis, ex chart. hujus parth.

XVIII. Johannes II. an. 1300.

XIX. Walterius III. 1305.

XX. Johannes III. 1320.

XXI. Nicolaus V. Poidvins, seu Poitevin, obiit 1327. Jacet in navi ecclesiæ.

XXII. Johannes IV. de Braine Lalier denatus est 1334. post annos septem regiminis.

XXIII. Balduinus de Wasines, anno 1336. societatem iniit cum monachis Crispiniensibus.

XXIV. Johannes V. Monstreüil, decessit an. 1345. memoratur tamen apud Vinchantium 1346.

XXV. Nicolaus VI. vivere desiit 1350.

XXVI. Nicolaus VII. sedebat, 1356.

XXVII. Leo de Braine * Lalus ex annalibus MSS. ordinis, vivebat, 1360.

* Lalier.

XXVIII. Petrus Voirdisant, *al.* Viridisant de Solre, obiit 1367.

XXIX. Egidius II. 1386.

XXX. Egidius III. des Loges, idem forte cum præcedenti, migravit a seculo 1395.

XXXI. Nicolaus VIII. Gillion, *al.* Ghilon, vitam cum morte mutavit 1417. qui tribus tantum annis præfuisse, & ecclesiam tamen reparasse dicitur in annalibus ordinis MSS.

XXXII. Johannes VI. de Montignies in annalibus præfatis, qui asservantur in bibliotheca S. Johan. Ambian. abdicasse legitur an. 1414. Obiit vero 1419.

XXXIII. Guillelmus Bourlart, *al.* Bouillart, an. 1414. ibidem, decessit 1441.

XXXIV. Johannes VII. Desyaux præfuit cum laude 15. annis, fato functus 1457.

XXXV. Henricus Valenne post totidem annos regiminis, hoc est 15. ex annalibus præfatis, excessit e vivis 1471.

XXXVI. Anselmus Bullet, moritur 1473.

XXXVII. Tussanus de Trasegnies doctor in decretis, morte sublatus est an. 1484. *al.* 1483. dum Hispaniæ monasteria visitaret.

XXXVIII. Johannes VIII. Despart abdicato munere, vixit ad annum 1490.

XXXIX. Nicolaus IX. Gillion an. 1494. procurator instituitur ad recipiendam Antonii de Merdop abbatis Bonæ-Spei resignationem, ex hist. hujus monasterii edita, 1704.

XL. Stephanus de Mers, 1494. Cessit anno 1498.

XLI. Gaspardus le Plicinier succedit eodem anno 1498. ex annalibus præfatis. Obiit 1506.

XLII. Nicolaus X. le Ghay, abiit e vivis 1511.

XLIII. Petrus II. Joly, præfuit annis decem, mortuus 1521.

XLIV. Petrus III. Maurage eremum S. Foillani construxit, obiitque 1549.

XLV. Johannes IX. Vanschorre ex asceta Viconiensi, cujus monasterii chronicon scripsit, vir pius & doctus, primum fuit abbas S. Foillani sed brevi tempore, inde enim assumtus in abbatem Furnensem, quadriennio post e vita migravit 6. Novemb. 1554.

XLVI. Ludovicus Fuzée, de quo leguntur hi versus:

Ille chorum pulchra testudine compsit, & aras
Alabastrino marmore struxit opus.

Obiit 1554. 28. Aprilis, in sacello S. Johannis tumulatus.

XLVII. Dionysius Hyorcq optimus abbas fatis communibus cessit, an. 1557.

XLVIII. Johannes X. la Cauchie occubuit 1564.

XLIX. Ursmarus Soupart interiit 15. Octob. 1569. sepultus juxta Ludovicum Fusée.

L. Vincentius Machelart vitam amisit anno 1578.

LI. Johannes XI. Rondeau, *al.* Rodeu mitram obtinuit a Paulo V. summo pontifice, 1606. Eo sedente 1617. monasterium ditatur corpore B. Siardi V. abbatis Horti B. Mariæ in Frisia, favore præsertim serenissimi archiducis Alberti. Defunctus est 1620. 21. Septembris, ætatis 79. prælaturæ 42. ac sepultus est in sacello S. Johannis.

LII. Paulus Charlon vitam cum morte mutavit, an. 1628. sepultus in navi.

LIII. Nicolaus XI. Scoriot, *al.* Scorion Belimontensis, exsul apud Nivellas moritur 15. Octobris 1637. ætatis suæ anno 63. prælaturæ IX. ejus epitaphio attestante; quod quidem præferendum videtur annalibus præfatis, qui hunc Nicolaum recensent ad annos 1618. & 1625. Epitaphium vero prædictum legitur in capitulo, quod probat revectum fuisse corpus ejus ad locum proprium.

LIV. Philippus Malapert Montensis, deputatus ab ordinibus Hannoniæ annis sex, jacet in medio chori, cum hoc epitaphio: *Reverendus admodum dominus dominus Philippus Malapert ecclesiæ S. Foillani ord. Præmonst. abbas præclarissimus, migravit e vita * 23. Novemb. anno Verbi incarnati 1649. ætatis suæ 54.*

* al. 29

Præclarum Malapert dum sacra licentia fecit,
Lectoris merito jure subivit onus.
Inde prioratus completo munere cinxit
Præsulis emeritas infula parta comas.
Præcipuum clerus celebrem quoque curia vidit.
Ejus in adversis patria sensit opem.
Sic merito dives pater omnibus omnia factus;

Ad vitæ superæ gaudia cepit iter.

Requiescat in pace.

LV. Siardus Julion Crispiniensis, ex Valle S. Hilarii assumtus, & apud suos benedictus an. 1650. die 1. Maii, a Gaspardo Nemio Antuerp. episc. & archiepisc. Camerac. designato, in medio chori sepultus jacet cum hoc epitaphio : *Hic jacet reverendus admodum dominus dominus F. Siardus Julion religiosus & abbas hujus ecclesiæ, sacræ theologiæ baccalaureus formatus, & statuum Hannoniæ deputatus, vir pius, cui nihil ita sedit animo, quam pertranseundo benefacere omnibus, & plus cælo dignus, quam terra, raptus est 11. Januarii 1677. ætatis suæ anno 73. professionis religiosæ 52. sacerdotii 49. prælaturæ 27.*

Requiescat in pace.

LVI. Henricus Loyseau conditus est in sacello S. M. Magdalenæ cum hoc epitaphio : *Hic jacet reverendus admodum dominus D. Henricus Loyseau ecclesiæ S. Foillani 48. abbas meritissimus, boni communis maxime zelosus, Norbertinæ paupertatis per omnia amantissimus, regularis disciplinæ observantissimus, tandem ad status Hannoniæ administrandos tertio assumtus, proventus suæ ecclesiæ bellis afflictæ large suppeditavit. Obiit Montibus 18. Januarii 1697. ætatis suæ 64. profess. 44. sacerdotii 39. prælaturæ 20.*

Requiescat in pace.

LVII. Norbertus de Rusmes electus 1697. & a Rege Christianissimo approbatus, sæpius deputatur ad comitia Hannoniæ. Præerat adhuc an. saltem 1711.

Præter hos abbates duo reperiuntur, quorum ætas ignota;

LVIII. Fastredus primum abbas S. Foillani, dein Hermeriensis ex necrol. Dommartini ad v. cal. Martii.

LIX. Werricus, in annalibus supra laudatis.

BONÆ SPEI COENOBIUM.

Bonne Esperance.

BONA SPES, celebre ord. Præmonstratensis monasterium, B. Mariæ virgini sacrum, in pago, cui nomen, *Vellereille le Brayeuse*, non longe a Binchio Hannoniæ oppido, sua initia sumsit ante annum 1126. in villa Ramelgiarum *de Ramignies* vel *de Ramengeis*, fundatoribus Rainaldo de Cruce & Beatrice ejus conjuge, qui fundum istum ecclesiæ Præmonstratensi dederunt, intuitu filii sui Guillelmi ibidem monachi, quem S. Norbertus Colonia rediens an. 1120. ab hæresi Tancheliniana ad veram fidem converterat. Deinde ob incommodum loci, ad alium *Sarta-Richeuvini* nuncupatum transfertur, ac tandem ad locum de Bona Spe, ubi nunc est, eratque jam an. 1126. ut patet ex instrumento donationis decimæ cujusdam apud *Danies*, ubi fit mentio ecclesiæ de Bona Spe, & abbatis ejusdem; porro exstat chronicon hujus monasterii editum 1704. auctore R. P. Engelberto Maghe abbate 42. ex quo potissimum dicenda eruimus.

A

SERIES ABBATUM.

I. ODo ex canonico cathedralis eccl. Laudun. inquit Hermannus lib. 1. miraculorum S. Mariæ cap. 3. fit asceta Præmonstr. ac deinde primus abbas Bonæ Spei anno saltem 1126. ad quam dignitatem consecratur a Lietardo episc. Camerac. an. 1131. Tum vero monasterii possessiones confirmari curavit ab Innocentio II. an. 1137. & ab Eugenio III. an. 1147. cumque præfuisset annis circiter 33. prælatura se abdicavit, superstes ad annum saltem 1158. quo interfuit exsequiis B. Odæ, ex vita ejusdem virginis a Philippo Odonis B successore conscripta. Obiit autem Præmonstrati B. Odo die 1. Febr. non 1156. uti legitur in bibliotheca Præmonstratensi, sed fortasse 1159. inversa ultima littera.

Chron. Præm. apud Miræum pag. 73.

II. Philippus Harvengius, dictus *ab eleemosyna*, vir pius & eruditus, S. Bernardo æqualis & familiaris, ex priore, quo in officio multa passus est a linguis fratrum suorum maledicis, ut patet ex ejus epistolis ad Eugenium papam & ad S. Bernardum, *filii*, inquit, *matris meæ contra me pugnaverunt & exteris parcentibus, ii, quos mea credebam viscera, me læserunt*, victor tandem ex inimicis, ad abbatialem provectus est dignitatem an. C 1155. Is ecclesiam de * Leuvignies accepit anno 1161. ab Henrico II episc. Leodic. eique Alexander papa III. concessit 1165. exemtionem a decimis novalium, quas fratres proprio labore excolerent, ac de nutrimentis suorum animalium. Item Fredericus imperator hunc abbatem cum ipso monasterio in suam tutelam suscepit anno 1166. cui rursum annis 1171. & 1177. præfatus summus pontifex duo privilegia indulsit. Plurima Philippus eleganter scripsit, ac in primis vitas S. Amandi episc. Trajectensis, S. Landelini & aliorum, necnon varias epistolas. Denique postquam sedisset annis 27. senio confectus offi- D cium pastorale deposuit an. 1182. in Adventu Domini, mortuus in Quadragesima anni * sequentis decimo tertio die Aprilis.

* al. de Leugnies.

* hoc est 1182.

III. Godescalcus cum esset Buciliensis abbas, calculis fratrum Philippo in regimine Bonæ Spei subrogatus est.

IV. Johannes I. de Valencenis successit Godescalco an. 1186. idemque sub initium anni 1188. regimine cessit, mortuus 24. Martii vel 13. Junii sequentis, his enim diebus consignatur in obituario monasterii.

V. Allelinus *al.* Alelmus ex abbate Calvimontis quintus abbas Bonæ Spei, cui cedenti an. E 1192. substituitur

VI. Robertus de Harmignies ; qui privilegium obtinuit a Cœlestino papa III. an. 1194. & eodem anno defunctus est 9. Decembris.

VII. Johannes II. de Claro-fonte pedum dimisit an. 1197.

VIII. Johannes III. de Bruila successit ad annum usque 1204. quo & ipse curæ pastorali nuntium remisit.

IX. Petrus I. Scotus, Præmonstratensis alumnus post sex menses onus pastorale abjecit.

X. Rainardus antea canonicus S. Foillani, tum

vero abbas Castelli, ac deinde Bonæ Spei, amovetur ab officio 1206.

XI. Johannes III. de Bruila iterum electus, moritur anno 1221. die 29. Aprilis.

XII. Arnoldus de Erps *al.* Arnulfus Euphemius, canonicus S. Michaëlis Antuerpiensis, vel etiam abbas jam anno 1210. si fides habenda manuscriptis annalibus ordinis, qui asservantur in bibliotheca S. Johan. Ambianensis, ex iisdem Bonæ Spei factus est abbas an. 1218.* ad annum usque 1230. vel 1231. quo circiter a suis resumtus, his denuo præfuit octo annis. Verum in chronico laudato hujus monasterii, nulla fit mentio ipsius apud Antuerpienses abbatialis dignitatis, nec abbas Bonæ Spei memoratur ante annum 1222. cui se dignitati subtraxisse dicitur ibidem circa an. 1238. & ad suum pristinum monasterium regressus. Porro cum idem pene legatur in historia S. Michaëlis edita, quod in præfatis MSS. annalibus, his duobus testibus eo lubentius assentimur, quod sic locus suppetit pro quodam Elgero, quem S. Foillani monumenta ex abbate hujus monasterii tradunt etiam abbatem fuisse Bonæ Spei.

*1219. ex historia S. Michaëlis excusa.

XIII. Elgerus ex abbate S. Foillani fit abbas Bonæ Spei circiter annum 1234.

XIV. Gerardus I. Binchiensis, fortasse is est Gerardus recensitus in necrologio Branæ, XVII. cal. Julii.

XV. Johannes IV. de Gennetines præerat annis 1242. & 1243. Obiit 1253. III. calend. Decembris.

XVI. Johannes V. de Monasteriis *Desmoutier* electus eodem anno, mense Decembri, bullam obtinuit ab Alexandro IV. an. 1259. Novæ basilicæ fundamenta posuit anno 1266. IV. idus Martii, ac mortuus est an. 1270.* VII. calend. Junii.

*al. 1271.

XVII. Adam de Cultisforra Johanni successor datus 10. Junii, inchoatam a decessore basilicam perfecit, eamque dedicari curavit ab Ingeranno de de Crequy ep. Camerac. an. 1274. feria 3. post festum B. Andreæ apostoli. Ipsum quoque monasterium Adam exædificavit, cumque annis aliquot ante obitum cessisset, e vivis tandem excessit 9. cal. Febr. 1286.

XVIII. Walterus de Flauvennes *al.* de Flavennes, antequam Adamum in regimine exciperet, Parisiis magistrum sententiarum in scholis publice prælegerat. Jam autem an. 1284. pedum gerebat ex annalibus præfatis, ipsumque dimisit ex chronico laudato post annos quatuor & dimidium *, diem vero supremum obiit III. cal. Decembris.

*1291. ex Vinchantio.

XIX. Johannes VI. de Valencenis Waltero suffectus, cessit præ nimia senectute, an. 1308. 1. die Maii, defunctus eodem anno pridie idus Junii.

XX. Gerardus II. de Masnui in locum Johannis sublectus est die festo B. Servatii, prælatura vero cessit an. 1316. feria VI. ante Assumt. B.M. virginis & infra octavas Nativitatis ejusdem virginis excessit e vita, relinquens ecclesiam Bonæ Spei bonis mobilibus nudatam, & variis debitis oneratam.

XXI. Johannes VII. de Boves Valentenensis e gremio assumtus est feria II. post cessionem Gerardi, hoc est in crastino Assumt. B. virginis M. inquit Johannes de Sivry, tunc prior monasterii, qui librum chronicorum ab Incarnatione Domini perduxit ad annum 1318. Iste abbas an. 1320. missam pro peccatis suis, singulis annis, die S. Martini hyemalis, quandiu viveret, & post mortem anniversarium in die obitus sui obtinuit a suo conventu. Diem clausit extremum anno 1323. * III. calend. Januarii.

*1324. ex Vinchantio.

XXII. Simon de Lobiis, de quo nihil aliud reperitur, quam quod sepultus sit juxta Gerardum de Masnuy, sine tumba.

XXIII. Johannes VIII. Breura, *al.* Beure; electus fuit mense Augusto anni 1324. Morti debitum solvit 1328. XIII. cal. Septemb.

XXIV. Johannes IX. de Ninive filius Egidii de Curia, an. 1329. in vigilia B. Andreæ apostoli, dicitur quondam abbas Bonæ Spei, tunc vero concanonicus & parochus ecclesiæ de Goy Leod. diœcesis. Mortuus est X. cal. Martii, ac sepultus ante introitum chori.

XXV. Johannes X. de Barbençon sedebat jam an. 1329. in vigilia B. Andreæ apost. qua die, intuitu bonorum a decessore legatorum, ipsius anniversarium, parentum & benefactorum annuatim celebrandum decernit. An. 1334. nonnulla comparavit. Idem an. 1336. die 24. Octobris, & Jacobus Helenchinensis abbas suo & aliorum monasteriorum S. Benedicti, & S. Augustini, Cisterciensis & Præmonstrat. ordinum, Leod. & Camerac. diœceseon nomine concordiam fecerunt cum Johanne duce Lotharingiæ. Obiit IV. cal. Septemb. 1342.

XXVI. Hugo de Sarto mortalitatem explevit 1345. *al.* 1346. XVII. cal. Junii.

XXVII. Matthæus de Lens eodem an. 1345. renuntiatus abbas vitam duxit imitatione dignam, quam clausit an. 1353. VII. cal. Januarii.

XXVIII. Johannes XI. de Vinea in utroque jure licentiatus, præerat annis 1357. & 1360. Decessit V. idus Januarii 1369.

XXIX. Johannes XII. Sortes, musices peritissimus in locum prædicti Johannis electus fuit canonice rexitque annis viginti quinque, quibus laudabiliter exactis defunctus est III. non. Aprilis 1394.

XXX. Petrus II. de Malonia regimen abbatiale suscepit post Johannem Sortes. An. 1398. peste per Hannoniam acriter grassante, civibus Binchii graviter afflictis, & ad magnam necessitatem redactis, charitate motus duo millia florenorum impendit in sublevamen peste infectorum. Anno 1405. topharchæ de Familleureux pro bono pacis jura sua in territorio de Corieres dimisit. Eodem sedente an. 1420. cum ad magnam pauperiem redactum esset monasterium, plura edidit statuta Petrus abbas Præmonstratensis, quibus, si fieri posset, res familiaris ad meliorem statum rediret. Cessit vero Petrus de Malonia senectute gravatus an. 1421. ac paulo post obiit idibus Septembris.

XXXI. Egidius Maké vel Makez licentiatus

sacræ theologiæ facultatis Parisiensis sedebat anno 1422. Societatem precum iniit an. 1426. cum ecclesia S. Martini Laudunensis. An. 1430. subortam difficultatem pro donis & oblationibus in Erkelines sopivit. Denique obiit an. 1444. VIII. idus Decembris.

XXXII. Willelmus Jeheniel quindecim annorum & aliquot mensium regimine feliciter absoluto, ad feliciorem vitam transiit VI. nonas Maii anno 1460. Valeat ergo Johannes de Floressia superinductus ab auctore annalium ordinis MSS. de quibus sæpe mentionem fecimus, quem tradit mortuum an. 1454.

XXXIII. Petrus III. de Fossatis an. 1465. de terra & dominio Calvi-montis clientelam episcopo Leodiensi profitetur. Diem clausit ultimum pridie idus Aug. 1473.

XXXIV. Antonius de Merdop eodem anno 1473. item 75. 76. & 1478. nonnulla emit vel redemit. Vir magnæ sollicitudinis & prudentiæ, pinnaculum templi, ædes abbatiales, & plura ædificia necessaria construxit. An. 1494. die 3. Novembris suum nepotem in coadjutorem obtinuit ab abbate Præmonstratensi; tandemque senio confectus e vita excessit an. 1496. cal. Septembris.

XXXV. Nicolaus I. de Merdop ex patrui coadjutore, eo mortuo factus est abbas, qui cum annis quindecim laudabiliter præfuisset, Lovanii, quo medicorum consilio perductus erat, decessit XV.* calendas Octobris anno 1510. Inde corpus ejus revectum ad monasterium, decenti loco sepelitur.

*XIV.

XXXVI. Johannes XIII. Cornu eodem anno die 25. Septembris electus est in abbatem, sub cujus regimine frater Thomas de Aqua gallico idiomate composuit vitam & miracula S. Ursmari abbatis Lobiensis & episcopi, item S. Landelini Lobiensis etiam ac deinde Crispiniensis abbatis & S. Amalbergæ vitas. Anno 1532. Johannes idem inconsulto suo conventu Johannem Deppe nepotem suum a summo pontifice coadjutorem impetravit; ac denique viginti sex annis in cura pastorali sollicite & fideliter laborando peractis, migravit e seculo die 3. Decembris 1537.

XXXVII. Johannes XIV. Deppe prædicti abbatis dum viveret coadjutor, confirmatur abbas & in possessionem inducitur die 10. Decembris ejusdem anni 1537. Obiit III. idus Julii anno 1555. sepultus apud parvum sacrarium ante corpora sanctorum ex chronico laudato. Verum in historia Prati-mariani typis edita Montibus anno 1637. mortuus dicitur 16. Julii & in medio capituli ejusdem Prati-mariani conditus.

XXXVIII. Petrus IV. Desperies fatis concessit VI. cal. Aprilis an. 1559.

XXXIX. Johannes XV. Treux *al.* Trusse electione coram regiis commissariis celebrata, alter eorum trium exstitit quibus plura favere suffragia, qui deinde cum aliis duobus gubernatrici Belgii oblatus, ab ipsa in abbatem delectus est. Sub eo monasterium ab exercitu principis Arausicani grave passum est dispendium, quod anno 1569. abbas noster maxima ex parte reparavit. Memoratur anno 1577. in quadam sententia Johannis Hauchini sacræ theologiæ baccalaurei, decani ecclesiæ collegiatæ. S. Gudilæ Bruxellensis; quo etiam anno, cum pro Binchio capto, Johanni Austriaco Belgii gubernatori applausisset victori, ordinum Hannoniæ contra Regem fœderatorum subiit invidiam; unde Austriaco paulo post defuncto, obsesso captoque Binchio per eosdem ordines & Gallos direpta sunt iterum quæcumque ibidem ad monasterium pertinentia supererant; imo Johannes Treus abbas inventus a Gallis, in captivitatem redactus est, ei per ordines Hannoniæ suffecto in administratione fratre Arnoldo Moreau, donec pro sua redemtione sex millia florenorum pendisset. Obiit Montibus anno 1580. die 25. Augusti sepultus in templo sanctæ Waldetrudis, postquam anno præcedenti, die 12. Septembris liber ad hanc urbem rediisset.

XL. Johannes XVI. Lucius *Luc*, ex tribus qui plura suffragia habuerant, nominatus est abbas per principem Parmensem Belgii gubernatorem. An. 1581. oratorium sancti Nicolai in nemore, cujus erat rector, quando factus est abbas, uniri mensæ suæ abbatiali obtinuit ab abbate Præmonstratensi. Cum autem vicarii generalis munus obiret in Flandria, per suas ei litteras mandavit episcopus Vercellensis nuntius apostolicus, anno 1586. ut vitium proprietatis & mulierum consuetudinem in monasteriis extirpare curaret. An. 1601.* mitræ & aliorum pontificalium usum sibi & successoribus obtinuit a Clemente summo pontifice, in cujus bulla dicitur Johannes abbas nuper adfuisse exsequiis Philippi Hispaniarum regis Catholici Bruxellis celebratis; ex qua etiam bulla discimus fuisse tunc temporis in monasterio 44. religiosos, inter quos 33. presbyteri. Denique spiritum emisit Johannes Luc die 29.* Januarii 1607. *al. 7.

*al. 1602.

XLI. Nicolaus II. Chamart electione coram commissariis archiducis facta, ex tribus electis a pluribus, renuntiatur abbas ab archiduce præfato, cum tunc esset pastor de Morlanwez. Hic in primis œconomiæ studuit, æsque alienum ad summam 48835. florenorum paulatim persolvit; quod tamen haud obstitit, quin templum ab annis 40. combustum spatio 12. annorum absolverit, insignibusque decoraverit ornamentis. Interea vero incensa cella lignaria 14. Decembris 1611. totum dormitorium conflagravit, quod etiam reædificavit anno 1620. Evulgavit anno sequenti opera Philippi de Harveng abbatis Bonæ Spei secundi. Tandem pius prudensque moderator ex hac vita mortali ad immortalem transiit Binchii 26. Sept. 1642. unde corpus ejus revectum ad monasterium sepultura donatum est in medio chori inter utrumque pulpitum.

XLII. Augustinus de Felleries Hanniæ sancti Pauli pastor, electione coram commissariis more

solito facta proclamatur abbas a rege Catholico, A cujus scheda recepta ad possessionem admittitur an. 1644. & benedicitur Montibus in ecclesia Vallis-Scholarium die festo cathedræ sancti Petri Antiochenæ. Plura ad ornatum ecclesiæ comparavit, imo plurima ad totius monasterii tum decorem, tum utilitatem gessit, quod tamen multis postea debitis oneravit. An. 1666. in capitulo generali ordinis factus est circariarum seu provinciarum Floreffiæ & Flandriæ vicarius generalis, quod officium a morte Floreffiensis abbatis, fiduciariæ possessionis concessione, sive ut aiunt, *provisionaliter* exercebat. Denique mortuus est B anno 1671. die ultima Martii, sepultus in medio chori ante pulpitum collectarum.

XLIII. Engelbertus Maghe scripsit chronicon sui monasterii editum an. 1704. Cetera ad illum spectantia, docet ejus epitaphium quod sequitur: *Hic jacet corpus R. D. F. Engelberti Maghe hujus ecclesiæ abbatis 42. circariarum Floreffiæ & Flandriæ vicarii generalis, religionis jubilarii, hujus monasterii lectoris, regularis observantiæ studiosissimi, qui monasterium ac templum variis decoravit ornamentis, debitis solvendis, scriptisque elucidandis indefesse adlaboravit, ac denique post 38. regiminis annos, pie ut vixerat obiit 29. Octobris anno 1708.* C

Requiescat in pace.

Appendicis loco pauca dicemus de duobus parthenonibus.

ABBATIA SANCTI LAZARI, feminarum, ad radices Montis * Boum pro leprosis curandis, initia sua debet circa annum 1116. Burcardo episcopo, domino d'Oisy, & Johanni de Montmirail, incrementa vero, Nicolao præsuli, Simoni d'Oisy & Gorano sancti Gaugerici canonico. Sed cum sæpius bellorum tumultibus oppressa fuisset, hinc tandem moniales egressæ, domicilium in urbe Cameraco fixerunt, hodieque S. Lazari dominæ appellantur, medio circiter seculo proxime elapso, abbatissæ regimini factæ obnoxiæ.

* Mont des Bœufs.

Clarissarum parthenon apud Cameracum.

VIrginum quæ sub S. Claræ patrocinio militant domus Camerac. apud Forum-piscium fundatur ab Henrico de Berghes episc. an. 1490. in qua an. 1494. sexdecim virgines ejusdem instituti, e Gandavensi, Brugensi, Ambianensi, Atrebat. & Hesdinensi conventibus accitæ recipiuntur, præsente ac dotante Margareta Austriaca, filia Maximiliani Romanorum regis. Paucas quæ sequuntur abbatissas eruimus ex codice MS. Francisci de Bar prioris Aquicincti anno 1602.

SERIES ABBATISSARUM.

I. LUDOVICA BERNOUST obiit anno 1516.

II. Isabella, a Chalmergn, decessit anno 1523.

III. Johanna Brederode moritur, an. 1531.

IV. Maria Rogier defuncta est, an. 1556.

V. Jacoba ab Haplaincourt diem clausit ultimum, an. 1587.

VI. Margareta du Chasteau, ipsa est quæ nomina præcedentium abbatissarum, attestante Francisco de Bar Aquicincti priore, ad ipsum miserat, proindeque sedebat circa 1602.

Cameraci quoque exstat domus virginum Anglicarum, quæ abbatiæ titulo gaudet.

ECCLESIA

ECCLESIA TORNACENSIS.

TURNACUM *al.* TORNACUM urbs antiqua & nobilis ad * Scaldim fluvium, quam Nerviis plures assignant geographi, Menapiis potius attribuendam, variis & quidem gravibus argumentis probat Bucherius in sui Belgii Romani lib. 8. capp. XI. XII. XIII. & XIV. Porro Menapiorum gentis, cujus meminit Julius Cæsar commentariorum lib. 3. caput exstitit Tornacensis civitas prisca episcopatus sede insignita, antequam Noviomagensis ecclesiæ episcopis commendaretur: cujus diœcesis olim amplissima ad Oceanum usque protendebatur, Gandavenses ac Brugenses complectens, quos Menapiis adscriptos docet idem Bucherius. Certe Carolus Calvus imperator diplomate quodam pro monasterio Elnonensi, donat in territorio Menapiorum quosdam vicos, quos omnes in episcopatu Tornacensi antiquo fuisse nemo nescit. Johannes PP. octavus anno 879. Menapios & Flandros Tornacensi episcopo adscribit teste Meyero & Platina. * l'Escaut.

Philippus ab eleemosyna Bonæ-Spei in Hannonia abbas, S. Bernardo coævus, in vitæ S. Amandi cap. 20. Tornacum Menapiorum urbem diserte vocat, immo S. Amandi monasterium quod Tornaco australius est, intra eorumdem fines concludit, quem situm Menapiorum ignorasse quis ausit asserere?

Tornacum vero gentis caput sæpius memorat imperii Romani notitia, in qua occurrit procurator gynæcei Tornacensis Belgicæ 2. In veteribus provinciarum & civitatum Galliæ notitiis civitas Turnacensium vocatur & septimum locum obtinet inter Belgicæ secundæ urbes duodecim.

Turnaci meminit tabula Theodosiana ab editore Peuttingeriana dicta, necnon Æthicus in itinerario provinciarum; Tornacum vocatur ab Hieronymo in epist. ad Ageruchiam de Monogamia. De urbe Tornaco & pago Tornacensi sæpe fit mentio apud Gregorium Turonensem, qui lib. 4. hist. cap. 51. narrat Chilpericum regem, qui metuebat fratres suos Sigebertum & Guntramnum, intra Tornacenses muros cum uxore & filiis suis se communivisse, ibique a fratribus obsessum fuisse; qua in obsidione Samson filius ejus junior natus est ex Fredegunde regina, & ab episcopo videlicet Chrasmaro baptizatus ac susceptus lib. V. c. 23. Refert idem c. 50. uxorem Leudastis Turonum comitis, qui in Reginam conjuraverat, viro fuga elapso, exilio damnatam, ejectam fuisse in Tornacensem pagum. Lib. X. cap. 27. meminit quoque Tornacensium Francorum. *Epist. 91. al. 11. tom. IV. col. 748. novæ editionis.*

S. Audoënus in vita S. Eligii Noviomensis episcopi, quæ edita est spicilegii Dacheriani tom. V. pag. 194. de urbe Tornacensi loquens, docet eam fuisse quondam civitatem Regalem. Et quidem fuit Clodionis regia sedes, Merovei successoris ejus, & Childerici, qui ibidem moriens sepultus est; ut docet ejus sepulcrum, quod anno 1653. retectum est. De hac urbe Guillelmus Brito lib. IX. Philippidos, hæc canit:

Urbs erat & rebus, & cive superba potenti,
Nomine Tornacum Scaldis contermina ripæ,
Quam gentilis adhuc, Rheni transgressus abyssum
Clodius, in gladio primus possedit & arcu:
Quæ cum servisset illi & successoribus ejus,
Postea Francorum nunquam ditione recessit.

Sane Botarovius meminit cujusdam nummi, cujus in aversa parte legitur *Turnaco*, unde intelligitur nummos olim sub Regibus Merovingicis Tornaci fuisse percussos. Francis paruit hæc urbs ad annum 1513. quo tempore ab Anglis capta, ac paulo post reddita Gallis; tandem Cæsariano exercitu obsidente, Carolo V. imperatori deditur, qui eam una cum regione ipsius peculiari Tornacesio, Flandriæ asseruit. At Christianissimo Rege Ludovico XIV. regnante, Francorum imperio reddita est post annos ultra centum, quibus, Hispanis paruerat; arce novaque dignitate fuit adaucta: etenim in ea Rex constituit supremum tribunal judiciarium quod *Parlamentum* vocamus, 1669. Verum ex conditionibus fœderis non ita pridem initi inter Cæsaream majestatem Regemque Christianissimum in urbe Ultrajectensi, cœpit iterum esse ditionis domus Austriacæ, ideoque *Parlamenti* sedes Duacum translata est. 1667. 1714.

Ad statum spiritalem quod attinet, Tornacum metropoli olim Remensi subjacebat; nunc subest Cameracensi ab anno M. D. LIX. quo etiam tempore, magnam partem spiritualis jurisdictionis amisit: nam ex ipsius diœcesi aliæ duæ distractæ sunt, Gandavensis scilicet, & Brugensis. Ecclesia cathedralis B. Mariæ virgini sacra, amplissimis ditata est possessionibus a Chilperico Francorum Rege & successoribus ejus. Capitulum constat decano, cantore, thesaurario, scholarum præfecto, cancellario & quadraginta canonicis. In urbe plures sunt diversorum ordinum utriusque sexus familiæ sacræ, in diœcesi vero parœciæ ducentæ & decem sub duodecim decanatibus numerantur, & plures abbatiæ de quibus seorsim more nostro dicturi sumus. *Vide Chart. XIX. col. 57.*

Episcoporum Tornacensium seriem non solum ex editis, verum etiam ex MSS. bibliothecæ tum Regiæ, tum Colbertinæ necnon pluribus aliis monumentis authenticis depromsimus, eamque ut legentibus patebit auctiorem vulgamus.

TORNACENSES EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

I. S. Piato.

PRimum apud Tornacenses evangelium prædicasse S. Piatonem communis est traditio hujus ecclesiæ. Hic gente Italus Roma cum sanctis Dionysio, Euberto, Chrysolio, Quintino transmissus in Gallias, apud Carnutenses fidei lumen invexisse fertur, quibus verbum Dei non recipientibus, Tornacum venit ubi majori cum fructu evangelium promulgavit, Christo adjunctis triginta hominum millibus & amplius utriusque sexus. Martyrio coronatum eum fuisse in persecutione Diocletiani & Maximiani anno 297. vel 298. asserit R. P. Dubois in historia ecclesiæ Paris. cap. 6. Bucherius Belg. lib. 7. p. 230. anno Christi vulgari 304. mortem ejus consignat. Corpus beati martyris repertum est a S. Eligio Seclinii in territorio * Medenatensi, clavis prolixis confixum, quos ablatos ad faciendam corporis inventi fidem, populis monstravit. *Corpus denique sancti, sicut martyrem decuit eleganter composuit, mausoleo urbane desuper fabricato.*

Vide vit. S. Eligii t. 5. Spicil. p. 202.
* le Melantois.

In devastatione Normannica, sancti hujus reliquias Carnutum asportatas fuisse scribit Herimannus abbas S. Martini in narratione restaurationis hujus monasterii, indeque Seclinium relatas, majori saltem ex parte, ibidem religiose asservari. Sane sub Simone episc. an. 1143. arca Seclinii detecta est, sacras martyris exuvias continens e cujus maxilla dens avulsus est ab eodem episc. qui monachis Martiniensibus eum dono dedit.

tom. 12. Spicil. pag. 411.

A quibusdam colitur ut episcopus & martyr; sed eum non aliter quam ut presbyterum commemorant Romanum Usuardique martyrologia, neque etiam ecclesia Tornacensis ab ipsomet sancto Piatone fundata, illum alio quam martyris presbyterique simplicis non pontificis officio celebrat, neque Secliniensis ecclesia prioribus seculis aliud ei officium unquam detulit teste Bucherio.

II. Theodorus.

Plerique auctores Belgici, Superiorem qui concilio Sardicensi anno 347. adfuisse memoratur Nerviorum dictus episcopus, inter præsules Tornacenses reponunt. Sed eum Bavaci Nerviorum sedisse ac proinde Cameracensibus adscribendum non Tornacensibus contendit Bucherius. Cur autem ei locum non concesserimus inter Cameracenses præsules suo loco diximus pag. 2. Itaque ad Theodorum veniamus a quo sumimus in urbe Tornacensi episcopatus exordium. Cointius in annalibus ad annum Christi 487. refert illum a Christianis, qui Tornaco in vicum proximum anno superiore commigrarant paganis expellentibus, in episcopum electum & consecratum fuisse, qui paucis diebus evolut s (ut in antiquissima beati Eleutherii vita legitur) divino spiculo percussus interiit.

Ap. Boll. die 20. Febr.

Herimannus abbas sancti Martini Tornac. in A narratione restaurationis hujus monasterii, ait ortum hujus episcopi, ordinationem, aut quantum temporis præfuerit ignorari, sed tantum quod spiculo divino; id est ictu tonitrui interemtus sit, cum paucis diebus præfuisset.

Guibertus in vita S. Eleutherii, Theodorum ob superbiam ultione divina necatum innuit, & recentiores passim, eum quod superbius ageret, ictu tonitrui peremtum tradunt. Unus Demochares martyrem facit ac socium sancti Chrysolii, sed supino errore; nam Theodorus, qui sub Clodoveo Francorum rege interiit, procul abfuit ab ætate B S. Chrysolii, qui martyrium sub Diocletiano & Maximiano augustis passus est.

t. 12. Spicil. p. 408.
De Div. Missæ Sacri. cap. 15.

III. S. Eleutherius.

In demortui Theodori locum sufficitur Eleutherius a Christianis sanctitatem ejus suspicientibus. Hic patre Sereno, matre Blanda Tornaci ortus * cum piissimis parentibus ceterisque Christianis urbe pulsus fuerat a Francis adhuc paganis; tumque agebat Blandinii, qui vicus Tornacensibus finitimus est: ibi fideles extra muros urbis ejecti ecclesiam in honorem B. Petri apost. principis excitarant, in qua per novem annos C sedem tenuisse fertur Eleutherius, antequam Tornacum repeteret. De ejus ordinationis anno non levis est inter auctores controversia; Johannes Cousin in historia vernacula Tornacensis ecclesiæ, Herimannus jam laudatus, Meyerus, & Marchantius in Flandricis, Eleutherii pontificis exordium in annum 484. diserte conferunt, sed hoc stare nequit ex infra dicendis. Ægidius Bucherius e S. J. in suo Belgio Romano lib. 10. p. 586. ejus consecrationem ponit anno tantum 502. ideoque Eleutherii vitam producit ad annum 546. ut 45. episcopatus ejus annos, quos fere omnes ei tribuunt D scriptores, inveniat.

* an. 456.

Cointius in Annalibus ad annum Christi 487. quo Boëtius consulatum absque collega gessit, Eleutherium episcopum ordinatum contendit, ejusque obitum anno 532. pridie kal. Julias consignat, cum vixisset annos 76. transactis in pontificatu 45. annis; novem scilicet Blandinii, Tornaci vero triginta sex. Chronologia hæc nititur auctiore vita S. Eleutherii quam videsis apud Bollandum ad diem 20. Februarii, quæ etsi tempore Ludovici Pii exarata, ideoque indubitatæ fidei non sit, iis tamen veritatis notis insignita est, E quibus non assentiri non possis, ut ait Adrianus Baillet. Sane Guibertus pariter tribuit Eleutherio annos sedis 45. vitæ sex & septuaginta.

487.

Eleutherium a S. Remigio consecratum episcopum scribit Buzelinus lib. 4. annalium Gallo-Flandriæ pag. 24. quod silent antiqui auctores. Pastorali regimine suscepto infidelium conversioni totus incubuit, modo concionibus, modo colloquiis, modo mirandis ægrorum curationibus ad Christi fidem pertrahens; at ubi liberior ejus laboribus per Clodovei baptismum patuit

ANNI CHRISTI

campus, Tornacum regressus nihil reliqui fecit, quo, quam plurimos evangelii legibus & mysteriis subjiceret. Ad undecim millia hominum Christo adjuncta in hac una urbe narrant scriptores. Hæreticos perverse de Incarnatione Filii Dei sentientes, & prava dogmata in populo spargentes acerrime confutavit, & coram & scriptis. Eum ter Romam profectum aiunt ut opportuna malis ecclesiæ suæ remedia a sancta sede quæreret; synodo insuper in hunc finem coacta anno 527. hæreticos damnavit, a quibus multoties injuriis lacessitus, nunquam tamen destitit, quo minus errores eorum assidue profligaret. Itaque ex ecclesia aliquando redeunti insidias locavere & improvidum ex occulto adorti fustibus graviter cædunt, & plagis onustum seminecem relinquunt, inflicto capiti vulnere quo post hebdomadas quin-
532. que occubuit anno 532. pridie kal. Julii ut habet auctior vita S. Eleutherii; cui sententiæ adstipulatur Bollandus, eamque multis argumentis confirmat in commentario prævio vitæ S. Eleutherii. Attamen adscribitur nomen ejus decimo kal. Martii Martyrologiis Galesinii, Canisii & aliorum necnon Romano hodierno, item fastis Belgicis Miræi, auctarioque Usuardi apud Molanum. Certe canonici Tornacenses eo die natalem illius celebrant, ut ex officiis propriis illius ecclesiæ constat. Sepultus est Blandinii juxta parentes suos, uti suprema voluntate caverat, & ubi sumserat initium episcopatus. Mansit ibidem sacrum corpus ad annum circiter 897. quo tempore Tornacum a Normannis incendio traditur cum plerisque monasteriis & ædibus sacris ad Scaldis oram positis.

Exstant in Bibliotheca patrum nonnulli sermones & alia quædam opuscula ipsi adscripta, sed an genuini sint ipsius fœtus dubitare videtur Hadrianus Baillet.

IV. S. Medardus.

S. Medardus jam episcopus Noviomensis S. Eleutherio perquam familiaris, quippe a puero in scholis simul versati fuerant, ut fert utriusque vita, audito beati senis fine, accurrit ut sanctissimo & sibi amicissimo viro justa persolveret. Si Guiberto fides est, Medardum Eleutherius, dum adhuc viveret, debilitate confractus & senio, pro consecrandis ecclesiis & ordinibus celebrandis habuerat adjutorem. Eadem ex chronico MS. Tornac. refert Buzelinus, silent antiquiores scriptores. Cum de successore eligendo quærerent inter se fideles, subito ad Medardum conversi eum in episcopum Tornacensem postulant, de qua electione sic Fortunatus in vita S. Medardi cap. 18. *cum ecclesiam quam Noviomi construxerat felicissime gubernaret, S. Eleutherium Tornacensis ecclesiæ pontificem, quem ipse in infantia sua prædixerat fore episcopum, hominem contigit exuere; post cujus lugubres exsequias cum de pontificis electione invicem differerent, peracto triduano jejunio & solemnibus hostiarum victimis Deo devote oblatis, subita S. Spiritus inspiratione inflammati, unanimiter sanctum hunc pontificem Medardum elegerunt, qui beati Remigii ac comprovincialium episcoporum evictus auctoritate, Regis ac procerum assensu, plebisque coactus incessabili acclamatione, vix consensit ut tali oneri humeros supponeret.* Id contigisse anno 532. tempore Bonifacii papæ II. scribit Cointius in annalibus tom. 1. pag. 395. beato Remigio adhuc in vivis superstite, cujus vitam ad annum 533. prorogat idem auctor. Utrique sedi præfuit beatus Medardus usque ad obitum suum, qui an. 545. consignatur a Cointio, 545.
cui adstipulatur Bailletus in vita ejusdem sancti. Ceterum ab hoc anno quo Medardus electus est episcopus Tornacensis, usque ad annum Christi millesimum centesimum quadragesimum sextum, annis amplius quam sexcentis, iidem Noviomenses episcopi fuerunt qui & Tornacenses; ita tamen ut utrique ecclesiæ cathedralis honor servaretur, & pontifices dicerentur Noviomenses ac Tornacenses, aut vice versa, Tornacenses ac Noviomenses, * ut multis exemplis patet: verum quod rarissime agerent Tornaci, ingens in eos sæpe tumultus populi exortus est, & graves cum illis inimicitiæ exercitæ; Tornacensibus eligendi episcopi potestatem repetentibus, Noviomensibus econtra sibi solis competere asserentibus: iique soli reipsa jus dicendi episcopum obtinuere. Sero clericos Tornacenses incessit pœnitentia unionis utriusque sedis, quod viderent id quod semel concesserant se non posse mutare, & jugum Noviomensium a se removere: tentarunt sæpius ut proprius sibi restitueretur episcopus sed frustra. Duodecimo seculo ineunte, sub Paschali II. summo pontifice, potestate sibi facta eligendi episcopum, Herbertus Morinensis archidiaconus eligitur, sed Radulphus Remensis archiepiscopus consecrare eum noluit, quod faveret Lamberto, quem Noviomenses in episcopum assumserant & sic conatus Tornacensium elusi sunt. Innocentio II. Romæ sedente cum audirent Tornacenses Simonem episcopum suum ab hoc pontifice suspensum fuisse ab officio suo, miserunt Romam Hermannum abbatem sancti Martini, qui licentiam iterum eligendi episcopum ab Innocentio obtinuit, Herberto e vivis sublato. Itaque electus est Absalon Elnonensis seu S. Amandi abbas, quo audito, Simon Romam accurrens, *quingentis Marchis argenti per curiales distributis* (ut ait Hermannus) *gratiam domini Papæ recepit, qui Tornacensibus mandavit, quod de electione ab eis facta voluntatem non mutasset, sed ad præsens per consilium differret; donec convocato episcoporum & metropolitanorum conventu, quod cœperat confirmaret.* Et quidem paulo post resumtum est hoc negotium feliciterque absolutum ab Eugenio III. gravi urgente necessitate, nam infra decem annos, ipso episcopo fatente, ultra centum millia hominum mortui erant in diœcesi, qui sacro chrismate ab episcopo non fuerant inuncti.

Vide t. 12 Spicil. p. 482. *Ibid. p. 484.*

Ex ejusdem Hermanni narratione colligimus

* Lambertus inter præsules Noviomenses recensitus in concilio Belvacensi anni 1120. quod retulit Lisiardus Suessionensis in vita S. Arnulphi cap. 15. passim vocatur episcopus Tornac. *domnus Tornac.* Simon Lamberti successor dicitur etiam passim *episcopus Tornac.* imo ipse antecessor Lamberti Radbodus in epist. ad Lambertum Atrebatensem, non alio quam Tornacensis episcopi titulo gaudet; Vide tom. 4. Miscell. Baluzii p. 238.

ANNI CHRISTI

quæ de institutione novi episcopi Tornac. qui non præesset simul Noviomensi ecclesiæ, dicturi sumus. Mortuis Innocentio II. & qui post ipsum brevi tempore sederunt Cœlestino II. & Lucio II. electus est papa Bernardus abbas S. Anastasii, ordinis Cisterciensis, qui apud Claram-vallem aliquandiu sub S. Bernardo vixerat, assumsitque nomen Eugenii III. His auditis Tornacenses quibus relatum fuerat Papam hunc minime avidum esse pecuniæ, ab eo petierunt ut tamdiu optatus episcopus tandem sibi concederetur; respondit Eugenius id se libenter præstiturum, modo ea de re Bernardus Clarævallis abbas ad se scriberet. Perrexit ergo Romam assumtis S. Bernardi litteris, Letbertus cognomento Blondus, cancellarius, postea præcentor, demum B. Mariæ Tornacensis decanus. Eugenio pontifici rem pandit, utque tandem debito fine opus quod sibi Deus reservaverat consummare studeat, suppliciter exposcit. Mortuus est interea Abſalon abbas S. Amandi electus Tornacensis. Forte autem tunc Romam venerat Anselmus abbas S. Vincentii Laudunensis. Urgente itaque Papam Letberto ut suæ ecclesiæ proprius præficeretur episcopus, pontifex designat Anselmum, qui statim a Letberto ejusque sociis electus præsentatur Papæ consecrandus, qui quamvis reluctans ordinatus est Dominica 4. Quadragesimæ, in qua cantatur *Lætare Jerusalem*, hoc est 10. die Martii an. 1146. Exstant ea de re plures Eugenii epistolæ tum ad clerum & populum Tornacensem, tum ad Ludovicum VII. Francorum regem & ad ipsummet Anselmum. Itaque de aliis episcopis qui utrique simul cathedræ antea præfuerunt, dicere hic supersedentes, ad Noviomenses episcopos remittimus.

V. Anselmus

Anselmus ex monacho Sammedardensi, abbas sancti Vincentii Laudunensis, quod monasterium multis annis laudabiliter administravit. Romæ res ecclesiæ suæ tractabat, cum a clericis Tornacensibus qui dudum proprio carere episcopo dolebant, Deo sic volente, inventus, in episcopum eligitur, & a papa Eugenio obedientiæ vinculo constrictus, pontifex consecratur; sicque per eum ecclesiæ Tornac. restituta est antiqua dignitas die
1146. & an. supradictis. Roma igitur Tornacum reversus, per triennium ovile sibi commissum feliciter rexit. Gosuino abbati Trunchiniensi asseruit ecclesiam de Nivella anno 1147. idibus Julii, subscribente Letberto præposito, cryptam quoque cœnobii Gandav. dedicavit an. 1148. mortuus est quidem
a an. 1149.[a] non vero die 24. mensis Aug. ut scribit Cousin in hist. Tornac. licet ea die fiat ejus anniversarium in ecclesia B. M. Ante majus altare sepelitur, relicto prius pro anniversarii sui celebratione altari de Stades.

Lib. 3. p. 262.

VI. Geraldus

Geraldus secundus abbas Villariensis, Anselmo
1149. subrogatus est anno 1149. ut narrat auctor historiæ restaurationis S. Martini Tornacensis. Sane

t. 12. Spicil. p. 486.

[a] Non audiendus ergo Vainchant qui narrat Gerardum Anselmi successorem, corpus S. Waldetrudis anno 1148. transtulisse p. 234.

eodem anno 4. calendas Junii adfuit dedicationi ecclesiæ Hasnoniensis, ut patet ex charta quam retulimus inter instrumenta. Tom. 2. Spicil. pag. 445. & seq. leguntur epistolæ duæ ad ipsum, altera Gualteri abbatis S. Martini Laudunensis, altera A. Eversamensium ministri seu præpositi, in quibus testimonia proferuntur, super altari de Thidingen de quo litigabat ipse Geraldus adversus abbatem S. Theodorici prope Remos. Nicolaum de Avesnis res episcopatus injuste sibi vendicantem excommunicatione devinxit anno 1150. Memoratur in charta fundationis Laudis B. M. ord. Cisterc. anno 1152. Vide ch. 25. col. 64. Anno 1153. testis fuit privilegii dati Hugoni abbati S. Remigii a Samsone archiepiscopo Remensi; eodem anno fundavit leprosorum domum in valle d'Orque in suburbio Tornac. quam capitulo administrandam commisit. Bullam protectionis ab Hadriano papa IV. impetravit anno 1156. qua pontifex divisionem episcopatus Tornacensis a Noviomensi confirmat. Eodem anno transtulit reliquias S. Crucis & S. Bavonis. Anno 1163. Balduino S. Quintini in Insula abbati, dedit personatum quem Bodinus tenebat, una cum altari de Oostkerka; quibus donis alia multa postea adjecit. Inter benefactores suos illum etiam annumerat cœnobium Trunchiniense Donationes omnes monasterio Cisoniensi factas privilegio confirmavit anno 1164. Biennio post concessit ecclesiæ B. M. altaria de Odeka, Helsinghem & Mulhem ad opus refectorii. Denique in abbatiam Montis Eligiani secedens, ibidem sancte obdormivit in Domino anno 1166. ex chartulario ejusdem loci & Gazeto in hist. Eccles. Belgii.

Vide Chart. XI. eccl. Atreb. col. 86.
Ch. V. col. 45.
1153.
Cousin l. 3. p. 268.
Vide Ch. VI. col. 46.
1156.
Spicil t. 12. p. 510.
1164.
1166.

VII. Gualterus

Gualterus seu Walterus antea decanus, in episcopum assumtus est anno 1166. quem tamen nonnisi biennio post consecratum fuisse autumat Cognatus in historia Tornac. nam in charta quadam primus annus consecrationis ejus illigatur cum anno 1167.
Christi 1168. Hic statuit an. 1167. ut quoties præbenda Tornacensis ecclesiæ in novum possessorem transfertur, (si tamen ipse secundum antiquam ecclesiæ consuetudinem anniversarium habere non debeat) primi anni fructus in usus refectorii canonicorum sine aliqua diminutione cedant. Nominatur in charta Radulphi de Marle pro Fusniacensibus anno 1168. Celebravit synodum anno 1169. & concessit canonicis, pro communi refectorio altare de Rusbaco. * Auctoritate Alexandri III. summi pontificis, accedente capituli consensu, auxit præbendarum numerum, & de tricenis quadragenas fecit. Reliquias S. Livini episcopi & martyris e terra levavit in monasterio S. Bavonis Gandavensis an. 1171.
Eodem anno episcopatus sui sexto mortalitatem explevit 19. Augusti, qua die anniversarium habet.

Cousin l. 3. p. 277.
* Roubais.
Vide Chart. VII. & VIII. col. 47. & 48.

Mortuo Waltero, Philippus Flandrensium comes hunc episcopatum simul cum Atrebatensi, Roberto S. Donatiani Brugis & S. Petri Ariæ præposito necnon Flandriæ cancellario regendum

ANNI CHRISTI

ad tempus commisit, de quo jam diximus in Cameracensibus ep. Is si Meyero fides est, male audiit, quippe qui malis artibus in amicitiam principis col. 30. irrepserat, cujus favore infulas Cameracenses etiam nactus, in viam se dedit ut Cameracum perveniret, sed ob illatas Jacobo Avesniensi injurias, a militibus Condati (quod Hannoniæ oppidum est) deprehensus misere trucidatur anno 1174. Vide in Cameracensibus episcopis.

VIII. Everardus.

D'AVESNES Walteri domini de Avesna filius fuit ex Ida filia Everardi Castellani Tornacensis, primum archidiaconus hujus ecclesiæ ac præpositus Nivellæ, omnium votis dudum expetitus, antistes tandem
1173. renuntiatur & consecratur anno saltem 1173. & quidem anno 1179. numerabat septimum consecrationis suæ annum.

Hic primus clericis distributiones fieri quotidiè in refectorio statuit, datis in hunc usum al-
1175. taribus de Sundrech & de Bailare, anno 1175. Lisweghæ in territorio Brugensi fundavit monasterium ordinis Cisterc. vocabulo Thosan. Anno 1176. monasterio S. Theodorici prope Remos asseruit altare de Dotennis, quod Arnulphus miles de Dotennis se injuste invasisse confessus est. Anno 1178. assignavit canonicis ad distributiones quotidianas altaria, de Herfellis, de Longne, de Marenghem, de Tuenchte, & de Morselede.
1179. Anno 1179. concordiam & pacem firmavit inter ecclesiam Cisoniensem, & sororem suam Petronillam hujus ecclesiæ tunc temporis advocatam, circa nemus quod utrisque commune erat. Eodem anno Gandavi dedicavit sacellum S. Ma-
1181. carii ex chronico monasterii Gandav. An. 1181. ordinationis suæ nono fundavit anniversarium suum dato ad hoc opus altari de Huerne. Anno 1186. consecrationis suæ 14. terram de Orke concessit colonis ejusdem villæ sub annuo censu
1190. teste Arnulpho decano. Anno 1190. mense Decembri vita simul ac dignitate defungitur ex chro-
* Vide t. 9. Spicil. p. 945. nico Andrensis monasterii * Alii uno anno serius mortem ipsius reponunt.

De hoc episcopo interpretandum est quod dicitur in cap. *eam te* de rescriptis in secunda collectione Decretalium: ad ipsum vero vel ad decessorem ejus referri potest quod mandat Alexander III. epist. 14. appendicis primæ, episcopo Ambianensi, & abbati S. Remigii Remensis, ut cognoscant de causa presbyteri cui Tornacensis episcopus ecclesiam suam ademerat; & epist. 15. ad eosdem, de causa Tornacensis episcopi exactionum accusati; tom. 10. conciliorum col. 1254. & 1255. Post Everardi mortem electus est Petrus cantor ecclesiæ Parisiensis, doctor celeberrimus, pro quo Stephanus abbas S. Genovefæ Paris. ad Guillelmum Remensem archiepiscopum scripsit epist. 173. nunc vero 175. edit. novæ. Monens eum, Regi qui tunc aberat acceptissimam fore hanc electionem, *Si quid minus ordinate*, inquit, *in electione ipsius a Tornacensibus clericis factum est, nec absentis ignorantiam tangere, nec innocentiam justi lædere debet, cum facillime si vobis placet possit emendari: sed & hoc*

A *frequenter & solemniter dicitur, quia dominus Rex personam istam nominatim expressit, nominatim ecclesiæ Tornacensi præesse voluit & intendit.* At Guillelmus ad quem pertinebat de electione judicare auctoritate metropolitani, quique regni administrationi, Rege peregre profecto, fuerat præpositus, rejecta Petri electione ob nonnullos defectus, coëgit ipsummet Stephanum ad Tornacensem ecclesiam accedere. Porro Petri laudes videsis apud Jacobum de Vitriaco lib. hist. Occid. cap. 8. & Trithemium de script. eccles. De eodem necrologium ecclesiæ Tornac. *x. kal. Oct. obiit egregius doctor Petrus cantor Paris. qui in*
B *episcopum hujus ecclesiæ electus, vocationem humiliter declinavit, assumto Cisterciensi habitu in monasterio Longi Pontis.*

IX. Stephanus.

Aureliæ ad Ligerim natus & a puero in basilica S. Crucis ejusdem urbis educatus est, inde canonicorum regularium institutum amplexus, abbas evasit S. Euvertii in eadem urbe: postea ad regimen abbatiæ S. Genovefæ Paris. evocatur. Quo in munere cum Theobaldo Ambianensi episcopo sententiam tulit adversus Calensem abbatissam, quæ exemtam se a jurisdictione Parisiensis
C episcopi contendebat; postremo ad infulas Tornacenses evehitur anno 1191. agente Guillelmo 1191.
Remensi archiepiscopo, cui acceptissimus erat. De electione autem sua sic loquitur epist. 182. nunc 176. *Vocatus*, inquit, *occulta Dei permissione ad regimen ecclesiæ Tornac. quamvis minus sufficiens, minus idoneus, minus dignus, totum spiritum meum effudi circa dispositionem ecclesiæ mihi prius commissæ, ne labores quibus in ea sudaveram deperirent, & successoris occasione turbaretur tranquillitas cælesti mihi promissione concessa.* Idem testatur epist. 202. nunc 179. ad Cælestinum papam, quem, electionem Stephani minime pro-
D basse constat ex eadem epist. An. 1192. scabini 1192.
& universi cives Tornac. fidelitatem ei de man- Ch. IX. col. 48.
dato Regis juraverunt mense Febr. Anno 1193. 1193.
adfuit impositioni coronæ Ingelburgis reginæ uxoris Philippi Augusti apud Ambianos ex chronico Andrensi. Eodem anno synodum diœcesanam celebravit, & statuto Simonis prædecessoris sui de assidua commoratione canonicorum temperato, declaravit qui *foranei* essent quive *stationarii*. An.
1195. consecravit ecclesiam S. Nicolai de Pratis. 1195.
Sacellum episcopale sancti Vincentii erexit fun- Ch. XIII, col. 52.
davitque, multis præterea donis sacram ecclesiæ cathedralis suppellectilem auxit; pecuniamque non
E modicam fornici chori construendæ contulit. An.
1196. cum Johanne sancti Martini abbate litem 1196.
composuit inter S. Autberti & Montis S. Martini ecclesias. Eodem anno Petri Atrebatensis rogatu, beneficium presbyterii de Bredenai a decessoribus suis monasterio Centulensi concessum asse-
ruit. An. 1197. statuit personam a capitulo elec- 1197.
tam ad præbendam hospitalarii, episcopo qui pro tempore sederit, fore præsentandam, a quo jura officii sui accipere teneatur, ex chartul. capit. cui
inscripta est littera C. folio 3. Anno 1198. con- 1198.
secrationis suæ septimo quosdam redditus refecto-

ANNI CHRISTI
circa idem tempus Dominicani fundantur Insulis, A
& Franciscani in urbem Gandavum admittuntur.
1227. Anno 1227. monasterio sancti Amandi in Pa-
bula decimas de Monchin confirmavit. Legatus
apostolicæ sedis constitutus an. 1229. vel circiter,
in conventu episcoporum & abbatum apud S.
Johannem de Vergis, præsens fuit reconciliatio-
ni Rogerii Bernardi comitis Fuxensis cum rege
Franciæ & sede apostolica pro facto hæresis, qua
de re vetus instrumentum exstat in regio Carcas-
sonensi tabulario. Inde ad Albigenses jussu pon-
tificis veniens, statuit legatos urbem Albiam in-
gredientes, primum deducendos processionaliter
ad ecclesiam sancti Salvii, ob reverentiam ejus, B
deinde ad cathedralem basilicam pro dignitate &
1231. honore præcipuo, IX. cal. Aprilis 1231. ex ar-
chivo S. Ceciliæ Albiensis. Donationem ecclesiæ
ac cœmeterii factam fratribus Prædicatoribus ab
archiepiscopo Narbonensi sartam tectamque esse
jussit idibus Martii anni 1232. ex chartis fratrum
Prædicatorum. Eodem anno Durantum episco-
pum Albiensem delegavit, ut canonicos sancti
Vincentii Castrensis in possessionem ecclesiæ suæ
restitueret XIII. cal. Junii. Hoc ipso anno quarto
nonas Martii, priori de Corniliano & archidia-
cono Elnensi interdixit, quo minus abbatem &
monachos Bolbonenses, longiori, duobus a mo- C
nasterio diebus, itinere in judicium vocarent; se-
cundum ipsorum privilegia ex tabul. Bolbon.
1234. Anno 1234. concedit indulgentias pro transla-
tione S. Theodorici, cum Jacobo Suessionensi,
Godefrido Cameracensi & aliis episcopis, litteris
datis mense Novembri ex tomo 1. Anecdoto-
rum Martennii, col. 987. Eodem anno 1234.
Vide Chartas XXXI. XXXII. XXXIII. col. 73. 74. & 75. cœnobium monialium sanctæ Mariæ virginis
de ordine sancti Victoris Parisiensis, ad prata
Porcina translatum confirmavit: ipsisque in fun-
do proprio ac expensis propriis exædificata do-
mo, fructus decimæ de Helcinio & de sancto
Genesio attribuit. Fratres Minores in urbem ad- D
misit ac fundavit, domos sacerdotum emerito-
rum, ac bonorum puerorum instituit, & dota-
vit. Memoratur in charta Thomæ Flandriæ &
Hannoniæ comitis & Johannæ comitissæ anno
1239. necnon in pluribus chartis annorum
1242. 1243. Anno 1247. mense Septembri
interfuit * translationi corporis sancti Eleutherii
una cum Guyardo Cameracensi episcopo, Wal-
tero decano, Waltero sancti Amandi in Pabula,
Radulpho S. Martini, & multis aliis abbatibus;
insuper ratum habuit pactum pacis inter Arnul-
fum castellanum Tornacensem & monasteria S.
Amandi, S. Martini, & S. Nicolai de Pratis. E
Denique multis tam in urbe quam in diœcesi
fundationibus clarus ad superos evolavit anno
1251. 1251. regiminis 33. Sepultus est in cathedrali
ecclesia hac insculpta epigraphe:

Walteri meritum commendant sobria vita,
Mens humilis, simplex oculus, devotio pura,
Larga manus, doctrina frequens, afflictio jugis,
Vota crucis, pastoris opus, legatio plena.

* Hæc confirmant conjecturam nostram de Guyardo mortuo tantum an. 1247. pene desinente. Vide superius col. 37.

Ipse bonos pueros, moniales, ac seniores ANNI CHRISTI
Fundat presbyteros, Beguinas atque Minores,
Et Comminenses ad se vocat ac Æenenses.

Anno 1680. mense Aprili in choro cathe-
dralis ecclesiæ reperta fuit hæc inscriptio in lami-
na plumbea.

Anno Domin. Incarnationis M. CC. LI. XIII.
cal. Martii præsidente ecclesiæ Romanæ summo
pontifice Innocentio IV. regnante rege Francorum
Ludovico filio Ludovici regis agente tunc in terra
sancta, obiit domnus Walterus Tornacensis episco-
pus vir vitæ venerabilis in omni morum honestate
præclarus, pauperum consolator, fundator mo-
nasterii monialium in pratis Porcinis juxta Torn.
ordinis S. Victoris Parisiensis, & domus Fratrum
Minorum, & domus Bonorum Puerorum & insti-
tutor primus domus seu collectionis presbyterorum
emeritorum diœcesis Tornac. qui præfuit ecclesiæ
Torn. annis XXXIII. & legatus Albigensis annis
duobus.

XII. WALTERUS III.

Eustachii de Mandra equitis, ex Mathilde de DE CRUCE.
Cruce filius fuit. Cum esset eccl. Tornac. canoni-
cus, unanimi concanonicorum suffragio ad episco-
pale solium evehitur an. 1251. quo anno mense
Septembri, Sabbato post festum S. Matthæi apost.
vendit & alienat pretio 7. librarum domum de
Camba ante pontem Balduini Leauwe, retenta
sibi & successoribus omnimoda justitia in dicta
domo & *foragiis* sicut antea. Ipsi solemniter ur-
bem introeunti itum est obviam processionaliter
a toto clero usque ad S. Martini portam anno
1252. Ad Guillelmum Hollandiæ comitem & 1252.
Romanorum regem orator directus est an. 1253. 1253.
una cum Rodulfo Tarvannensi antistite, & Phi-
lippo decano S. Donationi Brugensis, ut Guido-
nem & Johannem, Guidonis de Dampierre Flan-
driæ comitis & Margaretæ comitissæ ejus uxoris
filios in carcere detentos libertati restitueret. Eo-
dem anno donavit decimas in Wasia cœnobio
Bodelano, & canonicos Thoraltenses ad residen-
tiam & ordines sacros suscipiendos adstrinxit.
Nominatur in translatione sancti Fursæi Peronæ
1256. necnon S. Quintini martyris facta 1257. 1256.
die 2. Septemb. a Thoma Remorum archie-
piscopo, præsente sancto Ludovico Francorum
rege, qui permisit eidem episcopo anno 1259.
piis operibus, vel prout voluerit, impendere quæ
in sua diœcesi restituenda forent, si ii quibus 1258.
restituendum, non innotuerint, ex regio char-
tarum thesauro tom. 1. fol. 105. verso. Officio
sacerdotis pœnitentiarii præbendam attribuit. Fra-
trum Minorum ecclesiam dedicavit Brugis anno
1258. De consensu capituli sacellum domus epi-
scopalis ampliavit a parte ecclesiæ anno 1260.
Denique suo & parentum suorum anniversario
fundato decessit anno 1261. legatis ecclesiæ suæ 1261.
pluribus ornamentis ac monilibus pretiosis. Ægi-
dius le Muisis S. Martini abbas, vocat eum in
chronico virum magnæ eruditionis, bonis operi-
bus deditum & in omnibus decessoris sui vesti-
gia prementem, ac viris probis & doctis beneficia

ANNI CHRISTI

conferre sollicitum. Humatus jacet in choro ante A
statuam Moysi. Tumulum æneum sepulcro ejus
impositum hæretici Calvinistæ sustulerant, sed a
canonicis restitutus est cum hac inscriptione :

Piis cineribus illustrissimi virtute, dignitate, sanguine, Walterii a Cruce episcopi Tornac. cujus pietatem, munificentiam, liberalitatem, hæc altaria, capitulum, Fasti, inopes æternum prædicabunt. Præfuit annos X. vivere desiit XIV. calend. Febr. M.CC.LXI. Canonici hunc chorum novo marmore sterni jubentes hoc mnemosynon, priori æneo ab Iconoclastis surrepto, optime merito præsuli parentantes posuere anno M.D.C.LXXX. B

XIII. Johannes I.

BUCHIAU. Johannes Buchiau vel Buchiel Tornaci natus,
primum scholis præficitur, inde S. Quintini pa-
rœciam rexit pastor. Tum canonicus ecclesiæ ca-
thedralis, postea decanus, denique in episcopum
1262. assumtus est an. 1261. Inauguratur an. 1262.
ex Raissio & Cognato in hist. Tornac. & festiva
pompa invehitur in urbem eodem anno Domi-
nica die post festum S. Laurentii. Meritis & sa-
pientiæ doctrina antecessores suos æmulatus est.
Interfuit dedicationi ecclesiæ cœnobii Dunensis, C
una cum Radulfo Morinensi episcopo 3. idus
Octobris ejusdem anni ex tabulis Dunensibus.
1263. Cum episcopo Ultrajectensi convenit an. 1263.
1264. pro limitibus utriusque diœcesis. An. 1264. sub
hoc episcopo, Tornaci fundatur domus fratrum
de Pœnitentia C. J. vulgo fratrum de Sacco;
quæ postea Augustinianis cessit. Eodem anno
confirmavit monasterio S. Amandi decimas de
Winghines. Patrem suum præpositum laïcum
Tornacensem, quod nullis precibus flecti posset
ut a violatione jurium ecclesiæ temperaret, a fide-
lium cœtu submovit. Refectorio communi cano- D
nicorum quosdam proventus attribuit. Efflavit
1266. animam 26. Februarii 1266. quinquennio epi-
scopus.

XIV. Johannes II.

D'ENGHIEN. Sammarthani fratres, ex nobili dynastarum
Anghiani prosapia, episcopi hujus originem du-
cunt. Johannes Hocsemius can. Leod. insignem
ei nobilitatem, & corporis dignitatem asserit.
Franciæ regis nepotem fuisse vult Meyerus. Pa-
rentes habuit Gualterum Anghiani toparcham
& Isabellam de Brienne. Eodem anno quo de-
cessor mortuus est, electus fuit episcopus, a de- E
cano & capitulo Tornacensi, canonicus ipse &
de gremio, vir (ut scribit Ægidius le Muisis)
staturæ pulcherrimæ, gratiosus omnibus, defen-
sor egregius bonorum episcopatus. Hic reforma-
tioni intentus, archidiaconi Tornacensis jurisdic-
tionem coarctavit. Quædam statuit super colla-
1267. tione beneficiorum. an. 1267. Ipsi fidem clien-
telarem exhibuit Johannes de Castillione comes
Blesensis & dominus d'Avesne, pro nemore de
Breuse, quod emerat a Johanne Mortaniæ domi-
no, quodque in feodum se tenere ab episcopo
1269. Tornac. professus est mense Aprili 1269. Pa-
ciscitur cum M. Flandriæ & Hannoniæ comi-

ANNI CHRISTI

A tissa pro beneficiis Beguinagii Brugensis & ca-
pellania S. Salvatoris ejusdem urbis 1270. Eo-
dem anno Johannes castellanus Tornac. assignat
ipsi decem libras Turonenses capiendas *supra
terram de Rume* ob damna illata hominibus epi-
scopi in terra d'Orke. Interfuit eodem anno con-
cilio provinciali apud Compendium celebrato a
Johanne de Curteniaco archiepiscopo Remensi.
Præfuit ecclesiæ Tornacensi annis septem aut cir-
citer : inde traducitur a Gregorio X. ad sedem
Leodiensem an. 1274. de quo plura in episcopis 1274.
Leodiensibus.

XV. Philippus I.

Philippus a quibusdam cognominatus Mousk, MEUZE.
ab aliis vero Meuze, patria Gandavensis, ex ca-
nonico & cancellario ecclesiæ suæ, antistes renun-
tiatur eodem anno, cujus antea eligendi faculta-
tem a rege Franciæ Philippo Audaci capitulum
impetraverat. Vir fuit litteratus, prudens, & dis-
cretus (ut ait Muisius) multos ad beneficia pro-
movit doctores, aut licentiatos in Theologia ac
jurisperitos; quos inter præcipuus fuit magister
Henricus de Gandavo, doctor egregius, archidia-
conatu Tornacensi ab ipso donatus, qui præla-
torum sententiam defendit contra religiosos Men-
dicantes, laïcorum confessionem sibi factam pa-
rocho iterandam negantes. Anno 1275. mense 1275.
Junio subscripsit epistolæ missæ ad Gregorium X.
pro referendo in album sanctorum Ludovico IX.
Francorum rege. Transegit anno 1277. cum ca- 1277.
pitulo Seclinensi pro jure procurationis quando
visitaret ecclesiam Secliniensem, mense Februario
post festum beati Mathiæ apost. Eodem anno
sedit cum aliis coepiscopis in synodo apud Com-
pendium celebrata sub Petro Remorum archi-
præsule. Anno sequenti v. cal. Junii interfuit de-
dicationi ecclesiæ Flinensis, ab eodem archiepis-
copo, coram Margarita parthenonis hujus funda-
trice factæ, ipse altare consecravit adsistentibus
multis abbatibus. Inter vivos esse desiit an. 1282. 1282.
episcopatus sui octavo, ut auctor est Ægidius le
Muisis in chronico. Obitus ejus 24. Februarii
luce consignatur in necrologio cœnobii S. Me-
dardi Tornac. Tumulatur in choro cathedralis ec-
clesiæ. Antiquis versibus gallicis historiam Fran-
ciæ scripsisse fertur. Eo mortuo eligendi antistitis
potestatem petiit capitulum a Rege ex regio char-
tarum thesauro tom. 1.

XVI. Michael I.

Post longas altercationes Philippo sufficitur WARENGHIEN.
Michael anno 1283. ut patet ex libello supplici,
quo capitulum petit a Rege ut in gratiam novi *Ex Reg. ch. thes.*
episcopi manus regiæ injectio solvatur. Ortu In-
sulanus erat, canonicus & scholis præfectus, pa-
rumque videbatur ad negotia gerenda idoneus;
haud leviter tamen litteris cultus, & multis insu-
per ornatus virtutibus. Non prius ab Remensi
archiepisc. sacro ritu fuit inunctus, quam Christi
annus 1284. volveretur; narrat enim Muisius
scriptor coævus in chronicis, canonicos omnes *Buzelinus in ann. Gall. Fland.*
electores ad diem electioni dictam convenientes,
cum in capitulo congregati fuissent, studiis (ut
plerumque fit)

ANNI CHRISTI

plerumque fit) in contraria abeuntibus, tres in A factiones scissos, quarum prima nobiles, altera litteratos viros, tertia ceteros complectebatur. Cum autem earum quæque partium aliquem e suis episcopum vellet, in tres collata sunt eligentium vota; itaque compromisso ab omnibus facto, electio permittitur arbitrio Michaëlis, qui usque tertio eundem nominavit episcopum, quod cum non placeret aliis, quartum compromisere; sed a Michaële nunquam exprimi potuit ut aliquem alium diceret antistitem, præter eum quem elegerat: *scitote*, inquit, collegas acriter arguens, *idoneum me virum elegisse, nec a proposito deflexurum; nam & hodie ad aram feci, divinam exploraturus sententiam; & idem semper est animus;* statimque medio se conventu proripiens domum discessit. Perrexere nihilominus alii ad electionem incumbere: at unus ex adstantibus Divino (ut credere fas est) afflatus spiritu, ipsummet Michaëlem episcopum nominavit, in quem subito ceterorum confluxere suffragia. Mox accitus, throno reluctans imponitur. Urbem solemni apparatu ingressus est 17. Aprilis ejusdem anni. De eo sic loquitur Muisius abbas S. Martini in historia MS. *Vir fuit bonis ornatus moribus ac litteratus, diu noctuque Divinis assiduus officiis, in Adventu & Quadragesima diœcesim lustrare solitus assidue prædicabat. Episcopatus & ecclesiæ jura plus quam ceteri antecessores tutatus est.* Castrum de Helcin ad Scaldim construxit, turrim imposuit, valloque munivit. Parisiis domum emit pro se suisque successoribus, eo tamen pacto, ut ipsi quotannis solvant 20. libras Parisienses duobus magistris linguæ Wallonicæ ex civitate vel diœcesi Tornac. oriundis, & theologiæ *in domo magistrorum de Sorbona operam dantibus.*

1286. Anno 1286. præpositus, *scabini & communia* Michaëlem episcopum & successores ejus, cudendi monetam jus habere confitentur mense Julio. (Ex MSS. bibl. Colb.) Adfuit synodo provinciali Remensi anno 1287.

1288. Paciscitur an. 1288. feria sexta post Dominicam *Invocavit me*, cum capitulo Seclinienst. Obedientiam ipsi jurat Arnulphus ordinatus abbas Trunchiniensis anno 1290. In alio Remensi concilio sedit adversus privilegia fratrum Mendicantium coacto an. 1291.

1291. Compromittit eodem anno cum N. decano & capitulo S. Donatiani Brugensis super jure conferendi capellaniam in ecclesia Dudzele. Ad superos evolavit eodem anno circa festum S. Andreæ. Sedes Tornac. vacasse scribitur hoc ipso anno die Jovis post Dominicam *Oculi mei*. ([illegible]) Memoratur Michaël in necrologio S. Quintini Viromanduensis, ut ejusdem ecclesiæ canonicus.

XVII. JOHANNES III.

DE VASSOIGNE.

Ad Johannem de Wasonia canonicum ecclesiæ Tornacensis dignitas episcopalis translata est, qui prius regiarum causarum actor in suprema curia, ac postea Franciæ cancellarius fuerat. Hic acceptis a Rege litteris capitulo & canonicis seorsum commendatitiis, tempore electioni condicto præsens adfuit; faventibusque canonicis, qui plerique tunc temporis Galli erant, per viam A compromissi electus est an. 1292. Consecratur anno sequenti, uti testatur *Cousin* in historia Tornac. Sane hoc ipso anno nominatur episcopus in charta Philippi regis plura ordinantis super controversiis inter episcopum Tornac. & cives ejusdem urbis die Jovis post *Brandones*; ex quo erroris arguitur Gazetus in hist. eccles. Belgii, qui consecrationem ejus ponit anno tantum 1298. vel 1299. *Homo fuit gratiosus, legis peritus, expertus & excellens magister*, (verba sunt Muisii scriptoris coævi.) *Tutatus est ecclesiæ jura contra omnes sive cives sive alios toto cursu vitæ suæ. In* B *suo jocundo adventu convivium fecit (ut moris erat) in domo episcopali.* Anno 1295. concordat cum præposito, decano & capitulo S. Petri Insul. pro præsentatione & institutione capellanorum ad capellanias, in quibus jure patronatus potiebatur capitulum ex MSS. bibl. Colb. Anno 1296. fundavit collegium canonicorum Ardemburgense, ut scribit *Cousin* in hist. Tornac. qui hic falsi revincit Meyerum, Marchantium & Gazetum, fundationem hanc Michaëli episc. antecessori tribuentes. Sacellum S. Ludovici exstruxit in basilica Beatæ Mariæ, dotavitque pro duobus sacellanis anno 1299. Naturæ debitum solvit anno 1300. quo C regalia jura inchoata esse a penultima Martii ad diem 15. Maii anni 1301. invenimus ex Registro *R. Mignon*. Johannis meminit necrologium ecclesiæ cathedralis his verbis: *4. cal. Apr. obiit beatæ memoriæ dominus Johannes de Wasonia episcopus Tornac. qui pro anniversario suo dedit 500. libras Turonenses.* Jacet in sacello sancti Ludovici.

ANNI CHRISTI 1292. Ex MSS. authent. bibl. Colb. — 1296. — 1299. — 1300. — Du Fourny.

XVIII. GUIDO.

DE BOULOGNE.

Guido de cujus nobilissima gente diximus jam in Cameracensibus episcopis, favente Bonifacio VIII. papa, sedem Tornacensem adeptus est. Refert enim Muisius in chronico seu annalibus D MSS. canonicos Tornacenses majori ex parte saniorique consilio, Johannem de Muro honesto loco Tornaci natum, *juris peritum ac pollentem præ ceteris scientia naturali, per viam scrutinii elegisse*; quam electionem Stephanus de Suisiaco [a] archidiaconus Brugensis cui pauci faverant interpellavit, ad sedem metropolitanam Remensem provocans; quod cum videret Johannes, auditis maxime accusationis capitibus sibi a Stephano objectis, tantoque præterea oneri imparem se ob ætatem jam provectam judicans, de omni jure sibi competenti voluntarie cessit, invitis omnibus suis electoribus. Hi habita inter se diligenti deliberatione, elapso E tum eligendi tempore, idoneum aliquem virum a summo pontifice postulandum censuerunt; mittentesque Leodium accersunt magistrum Goffridum de Fontanis doctorem in theologia peritissimum & canonicum Parisiensem,

[a] Stephanus de Suisiaco in pago Laudunensi natus, archidiaconus fuit Brugensis in ecclesia Tornac. cancellarius seu potius sigilli regii custos in Francia. A Clemente V. creatus est cardinalis presbyter tituli S. Cyriaci feria quarta quatuor temporum Adventus id est 15. Decembris anni 1305. jacet in monasterio S. Johannis Laudunensis. *Bal. in vit. PP. Aven. tom. 1. pagg. 64. 638.*

ANNI CHRISTI

qui tum forte hac in urbe erat; cumque advenisset, rogatus ut postulationi de se faciendæ acquiescere vellet, ac negotium prosequendi onus in se susciperet; gratiis actis lubens consensit, acceptisque litteris ceterisque necessariis documentis Romam se contulit. Interea Arverniæ ac Boloniæ comes, audita morte Johannis de Wasonia, variisque de episcopatu contendentium disceptationibus, supplices ad Bonifacium VIII. (quicum sibi dudum amicitia intercesserat) mittit litteras de consensu Regis, quibus Guidonem fratrem ad sedem Tornacensem promoveri rogat. Pontifex precibus Comitis annuens, abrogata electione Stephani & postulatione Goffridi, Guidonem de Arvernia episcopum Tornacensem solemniter appellavit, imposito utrique contendentium parti silentio. Guido igitur, susceptis ordinibus sacris, episcopus consecratur an.
1301. 1301. & Tornacum inivit solemni apparatu 24. Maii vel Martii ejusdem anni ex Raissio, magna nobilium virorum comitatus frequentia, quibus lautum in sancti Martini cœnobio exhibuit convivium. *Eum mitem, affabilem ac generosum*, scribit Muisius, *sed canibus ac venationi deditum.* Anno 1304. procuratores misit ad synodum Compendii celebratam 4. Januarii sub Roberto Curteniaco Remensi archiepiscopo. Eodem anno, 13. die mensis Septembris domus episcopalis conflagravit, quam Guido episcopus ex parte refecit. Anno 1307. synodum diœcesanam celebravit. Anno 1311. Petrum de Ponte a capitulo præsentatum ad officium hospitalarii investivit, ex chartulario D fol. 77. An.
1315. t. xi. Conc. p. 1632. 1315. interfuit concilio Silvanectensi, in quo Petrus de Latiliaco Catalaunensis episcopus Johanni de Castro-villano, suo in episcopatu decessori, & Philippo Pulchro Franciæ regi venenum propinasse insimulatus est. Anno 1317.
1318. 27. Martii, hoc est, 1318. ante pascha, alteri synodo in eadem urbe celebratæ præsens adfuit. An. sequenti eremitas Augustinianos in urbem admisit, eisque domum, quam prius fratres de Pœnitentia dicti inhabitabant, de consensu capituli concessit; & convenit cum præposito & scabinis Tornac. pro conductu aquæ, ut patet ex charta ejusdem anni mense Aprili. An. 1320. mense Martio de omni jure ac dominio temporali in civitate Regi cessit, qui ei vicissim plura largitus est prædia, qua de re consulendus *Cousin* in hist. Tornac. Mittitur anno 1325. a summo pontifice una cum episcopo Tarvannensi, ut Brugensibus ceterisque Flandris qui Flandriæ comitem in custodia tenebant, sacris interdiceret. Transiit ad sedem Cameracesem an. 1326. mense Novembri, quam temporis notam eruimus ex registro *R. Mignou* quod refert dominus du Fourni, in quo asseritur jus regale incœpisse per translationem dicti Guidonis ad sedem Cameracensem a die Sabbati post sanctum Martinum hyemalem 1326. usque ad 9. Martii 1326. id est, 1327. ante Pascha. Huic sententiæ adstipulantur *Cousin* in hist. Tornac. & annales Gallo-Flandrici; & certe ex chartis authenticis bibliot. Colbert. id adstruitur, ut ex dicendis

A patebit, licet vir eruditissimus Baluzius, quem in Cameracensibus episcopis secuti sumus, in historia domus Arverniæ scribat Guidonem traductum fuisse ad sedem Cameracensem, anno circiter 1330. forsitan motus authoritate Sammarthanorum fratrum.

XIX. Helias.

De Ventadour.

Helias e nobilissima vicecomitum de Ventadorio stirpe in agro superiori Lemovicino, Eblonis VI. filius fuit ex Delphina de Turre ejus uxore, patruus vero Guidonis de Ventadorio episcopi Cameracensis. Ex decano Aniciensis ecclesiæ, a Johanne papa XXII. ad episcopatum
B Tornacensem promotus est anno 1326. quam 1326.
sedem si unquam adivit, certe brevissimo temporis spatio tenuit; nam *pro certa causa* (inquit chronicon Muisii) *remisit ad dominum papam omne jus quod habebat.* Eum autem abdicasse in gratiam fratris conjicimus.

XX. Guillelmus I.

De Ventadour.

Guillelmus Heliæ frater ex monacho Cluniacensi vel sancti Augustini Lemovicensis, ordinis sancti Benedicti, ut in quibusdam schedis legimus, fratri in hac sede subrogatur ab eodem
C summo pontifice, satagente potissimum Sulliaci dynasta ejus avunculo, & annuente Rege. Consecratur anno 1327. & festiva pompa eodem 1327.
anno ante festum Natalis Domini in urbem excipitur. Ad clientelam admittit eodem tempore Petrum filium Ostonis de Sacro, pro quadam *pecia* terræ sita juxta atrium ecclesiæ sancti Salvatoris Brugensis, ex chartis auth. bibl. Colbert. In chronico Muisii depingitur tanquam antistes religiosus, benignus & affabilis, diu noctuque frequentans ecclesiam, adversa licet valetudine.
Anno 1330. Ludovici Flandriæ comitis filium 1330.
Malæ juxta Brugas baptizavit coram multis proceribus, eique paternum nomen imposuit. An.
D 1332. de consensu capituli statuit ne quis in domo emeritorum sacerdotum recipiatur, qui saltem per biennium aliquam in diœcesi ecclesiam parochialem non rexerit debite, vel in necessitate non fuerit constitutus. Cameras, horrea, aliaque loca domus episcopalis combusta resarciri curavit. Sedit annos circiter septem. Migravit e vita anno 1333. & sepelitur in choro ante 1333.
aram principem sub lamina cuprea cui adscripti sunt hi versus :

Vermibus esca datus, jacet hic reverenter humatus
E *Guillelmus natus de Ventadour, a nece stratus,*
Insignis natu, decrevit ab indole pura
Toto conatu decreti noscere jura :
Et ne mundanis vitiis sorderet opacis,
Efficitur monachus, præcludens ostia vanis.
Summe devotus fragravit in ordine totus.
Præ cunctis notus carnis compescere motus.
Postea compertus in pauca fuisse fidelis,
Fit velut e cælis per papam præsul apertis.
Tornacum juvenis annis septem quasi plenis;
Antistes lenis rexit rationis habenis.

Notandum quod Guillelmus iste nominetur

ANNI CHRISTI episcopus Tornacensis in charta quadam allata a dom. Balusio inter probationes historiæ domus Arverniæ, qua præsens adfuisse dicitur cessioni factæ a Beatrice de Monte Gasconio comitissa Arverniæ & Boloniæ, in gratiam filii sui Roberti hujus nominis septimi Arverniæ & Boloniæ comitis an. 1317. Sed hoc defendi nequit ex rationibus jam allatis; id amanuensium incuria factum suspicamur, qui littera initiali G. inventa, Guillelmum pro Guidone scripserunt.

De Sausoire.

XXI. THEOBALDUS.

Mortuo Guillelmo, electus fuit rite & canonice a decano & capitulo Johannes de Portali & in possessionem immissus. Verum hæc electio minime placuit regi Philippo VI. sed neque Johanni papæ XXII. qui sibi tunc temporis beneficiorum omnium collationem reservaverat; ideoque rescissa Johannis electione, episcopatum contulit Theobaldo de Sausoire, qui sacris initiatus pontifex inauguratus est anno
1334. 1334. sed morte præventus Tornacum nunquam invisit; nam die 13. Augusti ejusdem anni Philippus VI. Francorum rex diplomate suo dedit Johanni de Aqua civi Tornacensi jus regaliorum, quod jus ad coronam spectabat sede vacante per Theobaldi obitum, ex registro cameræ computorum Parisiensis.

Ghini.

XXII. ANDREAS.

Ex clarissima gente Malpiglia Florentiæ ortus est Andreas Ghini Malpigli, sic eum vocat Villanius lib. 12. cap. 7. Juris utriusque doctor fuit & canonicus Tornacensis, Philippoque VI. Franciæ regi a consiliis, cui cum acceptissimus foret, ad gravissima negotia tractanda pluries delectus est. Ex sede autem Atrebatensi huc transfertur anno 1334. 17. Octobris, ut notatur in libris provisionum prælatorum Vaticani. Vir prudens vocatur in chronico Muisii, & in rebus gerendis exercitatissimus, sagaciter gubernans tam in temporalibus quam in spiritualibus. Ecclesiæ
1335. Remensi juramentum præstitit anno 1335. 31. Augusti; & prima die Octobris insequentis Tornacum adivit magna nobilium turba comitante. Anno 1336. ex veteri capsa in novam transtulit reliquias sancti Bavonis & sanctæ Pharaïldis in ecclesia novi Castelli ex chartul. sancti Bavonis. Anno 1337. componit cum capitulo Harlebecensi pro jure procurationis sibi in actu
Ex Chart. bibl. Colb. visitationis debitæ. Memoratur in tabulis beati Petri Blandiniensis sub nomine Andreæ de Florentia. A Clemente VI. in cardinalium colle-
1342. gium adsciscitur mense Septembri anni 1342. ad preces Philippi VI. Francorum regis, & adnitente potissimum Talayrando cardinali Petra-
Vide Odericum Rayn. ad an. 1343. § 26. & 1344. § 34. & Baluz. in notis ad vitas Pp. Aven. col. 841. goricensi. Mittitur ab eodem pontifice an. 1342. ad Petrum Arragoniæ & Jacobum Maioricarum reges, pacis inter eos conciliandæ gratia; sed æger in itinere factus, coactus est subsistere Perpiniani, ubi obiit die 2. Junii ejusdem anni. Inde vero corpus ejus translatum est Florentiam & sepultum in quodam monasterio sancti Benedicti quod ipse fundaverat. In veteri Gallia Chris-

A tiana dicitur obiisse in patria. Instituit Patavii collegium quod vocatur sanctæ Mariæ Tornacensis, in quo debent ali duo *Bursarii* Tornacenses, qui veniunt ad patriarcham Venetiarum cum testimonio episcopi Tornacensis, & præsentantur episcopo Patavino tanquam collatori. Anniversarium habet die 2. Junii in ecclesia cathed. Tornac. cui varia ornamenta reliquit & quandam decimam in usus refectorii.

XXIII. JOHANNES IV.

Desprez.

Andrea ad cardinalatum assumto, ad hanc cathedram traducitur anno 1342. Johannes in
B pago Bellovacensi natus, tunc Lingonensis episcopus, juris utriusque peritissimus, & Regi a consiliis. Anno 1343. 12. Octobris indulgentias 1343.
quasdam concessit iis, qui frequentarent ecclesiam Chart. eccl. Tornac.
diebus Sabbati, & in vigiliis ac festis B. M. virginis, cum a clero cantatur antiphona *salve Regina*. Urbem solemniter ingressus est an. 1344. solitumque convivium clero ac primoribus civitatis exhibuit. Eodem anno 1. Augusti sedi Remensi fidem juravit, cum prius sedisset in synodo provinciali apud Noviomum habitæ 26. Julii hoc ipso anno. Ad petitionem abbatis S. Martini omnia ejusdem ecclesiæ altaria consecravit anno
C 1347. Composuit cum capitulo pro oblationi- 1347.
bus quæ fiunt ad aram principem episcopo divina celebrante, dato in compensationem prædio & jurisdictione de Noielle in eadem diœcesi. An.
1349. plurima in domo episcopali reparavit; 1349.
cumque lues circumquaque grassaretur ac jam Tornacum invaderet, mortem fuga declinare volens, morte correptus decessit in castro Cameracesii, idibus Junii ejusdem anni magnum sui omnibus relinquens desiderium. Cadaver ejus Tornacum relatum conditur in choro ecclesiæ cathedralis cum hoc epitaphio:

Ecce Jacob totus accensus amore Rachelis,
D *Pastor devotus, servus vigil atque fidelis,*
Præsens devotis pastoribus assimilare
Se satagens, quos sic Lucas typice vigilare
Testatur, pastor bonus hic magnusque sacerdos
Exstitit & agnus, animæ detur (rogo) ter dos.
In bino jure magnus, magnæque staturæ,
Regalis curæ consul, cui gratia pure
Nomen concessit, sic quis per dicta patescit
Iste Johannes sit de Pratis, qui requiescit.

De hoc episcopo sic legitur in charta capituli generalis Cartusianorum: *Orabitur pro domino Johanne episcopo Tornac. ordinis nostri benefactore, qui consuetam eleemosynam 30. florenorum*
E *misit capitulo.* Porro notat Philippus Locrius Johannem scripsisse gesta & vitam Ludov. X. Philippi V. Caroli IV. & Philippi VI. Francorum regum.

XXIV. PETRUS I.

De la Forest.

A quibusdam scriptoribus Petrus Johanni, de quo superius, præponitur in serie episcoporum Tornac. sed ab aliis rectius postponitur. Certe anno 1350. mense Julio Petrus episc. Tornac. 1350.
interfuit sacramento, quo Guillelmus de Genep

ANNI CHRISTI

archiepiscopus Colon. fœdus cum Philippo rege A Valesio initum servaturum se spopondit; & eodem anno fidem obligavit ecclesiæ Remensi die Sabbati post festum S. Matthæi. Johanni Normanniæ duci Philippi regis primogenito primum fuit a consiliis, postea sub eodem Johanne rege Franciæ cancellarius. A Clemente VI. hoc episcopatu donatur, multa licet alia eaque opulenta possideret beneficia. Tornacum non venit vir aulicus ac Regi carus, cui Romanam curiam invisenti comes adfuit assiduus. Ad Parisienses infulas transfertur eodem anno exeunte. Demum Rothomagensem sedem adeptus est; de quo plura in harum urbium præsulibus. B

DARBOIS.

XXV. PHILIPPUS.

Arbosii apud Sequanos natus est, a quo loco nomen ipsi inditum. Beuvriæ juxta Bethuniam in Artesia primum pastor, inde decanus S. Donatiani Brugensis, Ludovico Malcano Flandriæ comiti a consiliis fuit & eleemosynis. E Noviomensi præsulatu transiit ad Tornacensem sub fi-
1351. nem anni 1351. & anno insequenti 22. Januarii in urbem adventans solemniter excipitur a clero & populo. Tum missa in pontificalibus celebrata solitas præbuit epulas. Anno 1353. 28. Sept. mandat decano Christianitatis Ardemburgensis, C & omnibus presbyteris curatis dicti decanatus, ut denuntient & publicent burgimagistrum, scabinos, & synodales villæ de Ardemburg, excommunicatos, necnon cessationem a divinis, in dicta villa. Cum Simone decano ecclesiæ Tornac. compromisit in dominos Johannem Pantousle, & Reginaldum Fremerii, super *quæstione comestionum* ad quas decanus & capitulum Tor-
1357. nac. episcopum teneri dicebant 1354. An. 1357. Thomas le Tourneur archidiaconus in ecclesia Tornac. fidem & obsequium ei promisit, adstantibus decano ejusdem ecclesiæ & aliis canonicis, ex chartis bibl. Colbert. In Cartusianos munificum se præbuit, quibus septem millia florenorum legavit ad eorum ecclesiam excitandam. D Locum tenens baillivi villæ Insulensis, scabini, & quatuor clientes præposituræ jussu Johannis Francorum regis, satisfaciunt publice Philippo tunc episcopo Tornac. ejus officiali & promotori, occasione trium clericorum quos condemnaverant ac morte affecerant 1361. die prima mensis Apr. Insulis in æde S. Petri sacellum B. Mariæ de Cancellis, & capellaniam sacerdotalem in honorem S. Martini in ecclesia cathedrali instituit &
1365. dotavit. Anno 1365. mense Augusto ecclesiam Augustinianorum dedicavit. Exstant in MS. bibl. E Colbertinæ *Litteræ Ludovici comitis Flandriæ & Philippi episcopi Tornac. super collatione panis & locorum sororum in hospitali domo B. Mariæ Curtracensis, necnon auditione computorum bonorum ejusdem hospitalis domus 1368. die 26. mensis Octobris.* Philippum Burgundiæ ducem & Margaretam Flandriæ heredem matrimonio junxit Gandavi, in templo S. Bavonis, die 19. Junii 1369. Arbosii in patria & diœcesi Bisuntina collegium 12. canonicorum fundavit: tametsi sunt qui volunt eum fuisse tantum insignem hujus collegii benefactorem. Ecclesiis S. Donatiani Brugensis & Tornac. benefecit, collatis mille quadringentis florenis in refectorii usus. Singulis post obitum mensibus sacrum de mortuis pro se fieri voluit. Mortem oppetiit an. 1377. 1377.
vel 1378. 23. *al.* 25. die Julii, si fides est Meyero & quibusdam MSS. chronicis. Sepulturam habet in choro cathedralis ecclesiæ, cujus monumento elato hi versus inscripti ante Novatorum cladem legebantur:

Hoc jacet in tumulo magna virtute Philippus;
Arbosius, primum Noviomas, Nervius inde
Antistes, magnus meritis, & nomine, templis
Qui tribus esse dedit; multis donaria scripsit:
Largus & ad sacram fuit hic quoque Virginis aram.
Post varias laudes, exemplaque lucida vitæ,
Queis sibi susceptam permovit ad æthera plebem,
Sic cinis & pulvis mortis requiescit in urna.

Post mortem Philippi Gregorius papa XI. episcopatum hunc contulit Pileo de Prato archiepiscopo Ravennati, compatiens super tantis laboribus ejus & expensis, ut ipse papa scribit ad ipsummet Pileum de Prato, & ad vicecomitem Turenensem die 4. mensis Jan. anni 1378. ut modo computamus. Verum conjicimus eum suæ translationi non consensisse; neque enim locum habet inter episcopos Tornacenses, constatque ipsum fuisse vocatum postea ad purpuram eodem anno, cum esset adhuc archiepiscopus Ravennæ. Vide Balusium in notis ad vitas paparum Avenion. col. 1360. & in collectione actorum veterum col. 811.

XXVI. PETRUS II.

DAUXI.

Petrus de Auxeio theologiæ doctor & canonicus, scrutinio deligitur præsul anno 1378. uti 1378.
docet *Cousin* in hist. Tornac. & anno sequenti in urbem solemniter invehitur; cui præpositi & jurati civitatis obviam progressi sacramentum dicunt eodem an. 1379. die 20. Febr. Adversus eum tamen sedit Gandavi Johannes *Vanwest*, a Flandris Gandavensibus qui Urbani VI. partes tuebantur in antistitem assumtus. Hic aliquandiu munia pontificis obivit in urbe Gandavensi, & mortuus sepultus est in ecclesia monialium sancti Victoris Wasmonstriensi juxta Teneramundam, habitu pontificio indutus. Petrus autem legitimus episcopus curam animarum tam in ecclesia cathedrali quam in aliis parochialibus ecclesiis civitatis dedit Henrico de Briardo decano ejusdem ecclesiæ anno 1380. Promittit stare pactis conventis 1380.
inter antecessores suos & capitulum, pro correctione clericorum extraneorum delinquentium in ecclesia vel circa eam. an. 1383. 14. mensis Aug. 1383.
Ecclesiam Cartusianorum dedicavit an. 1384. Anno vero sequenti pepigit cum eodem decano nomine capituli super eadem jurisdictione, in festo Paschæ 2. Aprilis indict. VIII. ex MSS. biblioth. Colbert. Ornavit basilicam S. Salvatoris Brugensis collegio canonicorum, teste Oudergesto Belgico scriptore: cumque Flandria omnis in

ANNI CHRISTI

principem Ludovicum rebellasset, plerisque ecclesiæ suæ redditibus spoliatus Parisios secessit ibique vitam cum morte commutavit an. 1387.
1388. vel potius 1388. ante Pascha, ita *Cousin* in hist. Tornacensi qui citat litteras Caroli VI. regis pro electione novi episcopi datas hoc anno 27. Febr. necnon chartas ecclesiæ Tornac. Petrus vero terræ mandatur apud Franciscanos Parisienses.

Savaro vir doctissimus & in curia præsidiali Claromontensi præses in lib. de viris illustribus Arvernia oriundis pagg. 286. & 287. editionis 1607. loquitur de quodam Jacobo Gaite Claromontensi, quem episcopum Tornacensem fuisse ait, fratremque Matthæi tunc temporis summi ærarii regii præfecti, qui comitiis generalibus Arverniæ interfuit anno 1359. Sed omnibus Belgicarum rerum scriptoribus, plane ignoratur hic episcopus, sicut & Martinus quidam, præsul etiam Tornac. de quo fit mentio tom. VI. Spicilegii p. 363. qui synodo Pisanæ adfuisse dicitur anno 1409. nisi forte velis eum a pontificibus, qui Romæ sedebant, Tornacensi sedi præfectum huic concilio interfuisse.

DE LA TREMOILLE.

XXVII. LUDOVICUS I.

E nobilissima Tremolliorum domo originem traxit Ludovicus ex ramo toparcharum de Fontmorand. Amelium seu Amalum de Tremolia & Johannam de Pocquieres parentes habuit. Philippi Burgundiæ ducis cum esset consiliarius, ejus favore & Clementis VII. qui Avenione sedebat auctorita-
1389. te, cathedram hanc nactus est an. 1389. vel 1390. teste *Cousin* in hist. Tornac. & annalibus Gallo-Flandriæ. Eodem Philippo protegente proventus ecclesiæ turbarum occasione distractos recepit.
1400. An. 1400. 5. Maii lites quasdam sopivit inter præpositum & canonicos B. Mariæ Brugensis. Eodem anno pestilentia grassante Tornaci, & per circumpositas regiones, processionem generalem
1410. instituit ad iram Dei flectendam. An. 1410. penultima Julii, testamenti tabulas dictavit quibus heredem designat Johannem de Tremolia germanum suum, nominatque exsecutorem Georgium Tremoliæ & Sulliaci dominum, ut patet ex apographo registri veteris supremæ curiæ Parisiensis, quod refertur inter analecta historiæ genealogicæ gentis Tremoliacæ. E vivis eximitur eodem anno & sepelitur 15. Octob. apud Dominicanos Parisienses.

De Fourni.

DE THOISI.

XXVIII. JOHANNES V.

Ludovico exstincto, Johannes de Thusiaco episcopus Autissiodorensis, Philippi & Johannis Burgundiæ ducum consiliarius, postulatur a canonicis in antistitem: qui annuente papa Johanne XXIII. hanc sedem adeptus est anno 1410. exeunte, vel 1411. Certe hoc anno memoratur in charta absolutionis scabinis urbis Gandavensis impensæ ab officiali Tornac. die 3. Augusti. A rectore universitatis Parisiensis convocatur eodem anno 18. Octob. ad Comitia Parisiis celebranda: interfuit an. 1413. una cum pluribus aliis regni
1413. proceribus consilio in quo Carolus VI. rex litteras [a] Parisiensibus dedit quibus omnem culpam ab his amoliebatur, qui complures nobiles viros ac feminas custodiæ manciparant. Tornacum advivit eodem anno 6. Nov. Ad Regii sanguinis principes inde mittitur a Rege & Pontisaram venit pro concilianda inter eos pace. Postea ad Picardiæ fines, ejusdem Regis jussu, de regni tranquillitate, pacisque conditionibus cum legatis Angliæ acturus se contulit. Rimer. tom. 9. p. 57. Anno 1414. dedit regimen domus sacerdotum emeritorum Colardo des Aubeaux eccles. Tornac. canonico. Cancellarius Burgundiæ ducis constituitur anno 1419. cum annuo bis mille librarum 1419.
stipendio: variisque legationibus pro eodem principe fungitur. Bullam a Martino V. papa obtinuit, qua ipsi plenum dominium conceditur in sacellum S. Vincentii situm in palatio episcopali, prohibeturque quominus sit obnoxium gratiis expectativis; quæ Bulla data est III. idus Julii pontific. an. 3. Philippum de Maldeghem, & Margaretam de Ghistella, qui matrimonium contraxerant in quarto affinitatis gradu separavit an. 1421. ind. 14. data utrique parti licentia alibi contrahendi. Eodem an. 10. Augusti Johannem Corderium confirmat in decanum ecclesiæ Harlebecensis. An. 1423. 1423.
ind. 1. Julii 15. Bussardo de Monte abbati sancti Petri Gandav. benedictionis munus impendit; qui vicissim ei promittit obedientiam. Absolvit eodem anno præpositum & scabinos Curtracenses ab excommunicatione qua ligati erant, ob incarcerationem duorum clericorum, quos reddere noluerant. Paciscitur anno sequenti die 3. Oct. cum decano & capitulo ecclesiæ Seclinienſis, pro jurisdictione & correctione canonicorum & capellanorum ejusdem ecclesiæ. Memoratur anno 1426. 12. Junii ind. IV. in instrumento absolutionis datæ Burgimagistris, scabinis, &c. civitatis Brugensis. Cum iisdem composuit anno 1431. pro successione bonorum sacerdotis spurii 1431.
defuncti. Sacrarium ecclesiæ cathedralis decoravit effigie argentea Deiparæ virginis, & veste sacra auro contexta. Hoc sedente episcopo, plebs Tornacensis insolescens multas clero intulit injurias, sibique jus omne in urbe arrogavit. Johannes autem Insulas abscedens, ibi grandævus naturæ concessit anno 1433. Cujus corpus ela- 1433.
tum in urbem Tornac. sepulturæ locatur ante altare majus cathedralis ecclesiæ. Obitus ejus dies 2. Junii in necrologio Tornac. adscriptus est.

Ex MSS. bibl. Colb.

Vide Monstreletum t. 1. cap. 103. & 106.

DE HARCOUR

XXIX. JOHANNES VI.

Jacobo Harcurio Montgommerii toparcha & Johanna d'Enghien parentibus editus, primum præsul Ambianensis, dein favore Caroli VII. Franciæ regis, ab Eugenio IV. summo pontifice Tornacensis episcopus nuncupatur. Exstat ea de re pontificis hujus ad Burgundiæ ducem bulla idibus Julii 1433. Romæ data, qua eum monet, se in quærendo viro medio, ac

Ch. XV. col. 54.

[a] Hæ litteræ ab optimo rege tunc infirmo per vim a seditiosis extortæ sunt, ut patet ex ejusdem Regis epistola ad Angliæ regem, in qua narrat ipsi nuperos urbis Parisiensis tumultus; rogatque eum ut in rebelles fugitivos manum injiciat & carceri mancipet severe puniendos. *Rimerius tom. 9. p. 51.*

ANNI CHRISTI

ipsi grato diu incertum, Johanni Harcurio, ut pote ejus consiliario & consanguineo, episcopatum hunc contulisse. Hanc autem translationem ægre tulit Burgundus, qui Johannem Chevrot ad hanc sedem promoveri cupiebat: Harcurio itaque mandavit, ne Tornacum ad capessendam possessionem pedem inferret, ac plerosque episcopi redditus in ditione sua sitos fisco suo addixit. Turbarum autem hæc causa fuit. Urbs quidem Tornacensis cum territorio Franciæ regi parebat, verum diœcesis magna ex parte suberat Burgundiæ ducis dominio; inde fiebat ut princeps uterque, devotum sibi episcopum habere cupiens, jure suo cedere nollet, sicque diœcesis varias in partes scinderetur. Sprevit tamen Burgundi minas Johannes, Regis protectione, civiumque studio fretus, misitque qui sacri magistratus possessionem nomine suo caperet: ipse vero postea Tornacum ingressus 27. Septemb. anni
1435. 1435. in muneris exercitium inducitur; rexitque aliquot annis. Sed cum proventuum restitutionem obtinere non posset, & portis pedem efferre ad functiones episcopales vetaretur, quod per omnem Flandriam severe prohibuisset Burgundiæ dux ne quis pro episcopo eum coleret, Chevrotio locum cessit anno 1437. & ad collatam sibi jam pridem a pontifice ecclesiam Nar-
1437. bonensem migravit; factus postmodum patriarcha Antiochenus, de quo fusius in archiepiscopis Narbonensibus.

Vide Cousin in hist. Torn. & annales Gallo Flandriæ.

XXX. JOHANNES VII.

CHEVROT.

Johannes Chevrot Poliniacensis, Philippo Burgundiæ duci a consiliis & archidiaconus Rothomagensis, flagitante eodem duce, ad hanc sedem promovetur bulla pontificia, an. 1436. Sed non prius ea pacifice potitus est quam annus 1437. verteretur, quo, cedente Harcurio mense Novembri, ut jam diximus, possessionem apprehendit per Robertum Auclarium Camera-
1438. censem canonicum. Sane occurrit anno 1438. die 26. Februarii in instrumento publico concordiæ factæ inter ipsum ex una parte, & perpetuos *beneficiatos* sancti Donatiani Brugensis ex altera, occasione *non residentiæ* dictorum
1440. *beneficiatorum*. Anno 1440. 12. Januarii die, magna Tornacum subiit pompa, quem cum insigni nobilium multitudine, comitata est Isabella ducis Burgundiæ conjux. Anno 1441. ultima die mensis Junii satisfactionem ipsi publicam exhibuit Henricus de Teneramunda locum tenens gubernatoris Insulensis, qui capite truncari jusserat diaconum quemdam ord. Minorum, & duos alios clericos, qui se tales clamabant, ex MSS. bibl. Colbert. Nicolaum Minoritam episcopum Sareptanum ad episcopalia
1445. munia pro se obeunda adhibuit. Anno 1445. 22. Decemb. episcopi Zamorensis judicis apostolici sententia, asseritur ejus jurisdictio in villis de Lichstrevelde & de Wervi. Eodem anno 3. Julii confirmatur in jure cogendi synodum & celebrandi in choro ecclesiæ cathedralis, litteris
1447. regiis. An. 1447. mense Junio a Carolo Francorum Rege VII. rescissionem impetravit de-

ANNI CHRISTI

A creti cujusdam quod Baillivus & scabini Curtracenses condiderant contra jurisdictionem ecclesiasticam. Domnum Nicolaum Flamen ordinavit anno sequenti in abbatem sancti Martini. Anno 1453. 26. Augusti Walterus de Mandra præpositus beatæ Mariæ Brugensis, præsentavit ipsi Petrum de Coelghe, ad tertiam portionem, quæ aurea portio nuncupatur in eadem ecclesia. *MSS. bibl. Colb.*
Anno 1455. die 1. mensis Octobris transegit 1455.
cum capitulo pro collatione officii cantoris in
ecclesia Tornacensi. Anno 1458. mense No- 1458.
vembri concessit ut in castro de Lannoy ædificaretur sacellum cum campanili, ibique celebra-
B retur Missa in altari portatili. Spicil. tom. 12. pag. 529. Sacerdotem qui sacrum quotidie pro defunctis faciat, officio matutinali persoluto, instituit & dotavit. Decimas de Steeuland & d'Asecede pro anniversario suo necnon festo sancti Hippolyti ritu duplici celebrando, assignavit. Sacrarium effigie argentea sancti Johannis Evangelistæ variisque muneribus & ornamentis ditavit; domum episcopalem oeco seu aula majore ampliavit. Mutua tandem cum Guillelmo Fillastro, qui sequitur, permutatione facta, annuente Pio II. papa qui tum Senis agebat, ad Tullensem transfertur cathedram, anno 1460. Sed vix- 1460.
C dum elapsis a cessione admissa a pontifice sex hebdomadis, morte correptus occubuit apud Insulas, 22. Septembris ejusdem anni, relicta successoribus domo, quam in eadem urbe excitarat in vico *d'Angleterre*; ea tamen conditione, ut successor absolveret eum a reparatione ædium episcopalium, & certam pecuniæ summam penderet ad comparandos redditus pro fundatione unius Missæ, & distributione manuali ad horas diurnas officii divini. Humatur juxta aram majorem ecclesiæ cathedralis, sub tumba cui prostat effigies cuprea.

XXXI. GUILLELMUS II.

D FILLATRE.

Priusquam vita defungeretur Johannes, apud pontificem maximum haud segniter per legatos egerant, illinc Franciæ rex Carolus, hinc Burgundiæ dux Philippus, ut quisque aliquem ab eo episcopum impetraret, quem suæ obnoxium fidei cognoverat. Francorum rex eam ecclesiam Constantiæ cardinali (is erat Richardus Oliverius tituli sancti Eusebii) postulabat; Davidi Ultrajectensium episcopo Burgundus. Sed neutrius petitioni quidquam Pius II. pontifex concessit. Actum paulo post inter Johannem Chevrotium, & Guillelmum Leucorum antistitem, ut
E honestis æquisque conditionibus episcopatus permutarent: litterisque mutuæ consensionis in Italiam transmissis, annuit utriusque postulationi pontifex, sed paucis post diebus venerunt nuntii de Johanne vivis exemto, & litteræ Burgundi Fillastrum Tornacensibus præfici flagitantis. Auditis pontifex cardinalium sententiis, duci concessit quod petebat. Ex adverso Carolus rex Tornacensibus mandavit ut, quem idoneum judicabant, habito conventu, episcopum sibi legerent. Hi concorditer in præsulem postulant Lugdunensem archiepiscopum Borbonii ducis fi-

Annales Gallo Flandriæ lib. 9. pagg. 425. & 426. Vide Cousin in hist. Torn.

Æneas Sylvius epist. 374. 375.

ANNI CHRISTI

lium : sed eorum votis minime obsecutus est A Pius II. immo semper in ea perstitit voluntate ut Fillastrus ecclesiam Tornacensem capesseret. Is Gandavi paulisper sedit, donec ira Regis defervceret, quo brevi exstincto, & Ludovico XI. ejus successore permittente, ad ecclesiam sibi commissam accessit.

Guillelmus ex illicita copula natus erat ut patet ex codice 198. archivi regii Parisiensis cap. 221. sed donatus jure hereditatem capiendi. A puero litteris & virtute excultus, monachum professus est in cœnobio sancti Petri Catalaunensis: inde e priore Cermasil in Barensi B ducatu, abbas sancti Theodorici prope Remos evasit. Ad Insulas postmodum Virdunenses, postea Tullenses evectus, abbatiam quoque S. Bertini administravit. Tornacensi demum ecclesiæ præfectus anno 1460. metropoli Remensi sacramentum dixit, cujus apographum inter instrumenta exhibemus. Anno sequenti 23. Novembris urbem suam solemni apparatu intravit, clientelæ fide regi Ludovico prius jurata. Cancellarius fuit ordinis Velleris Aurei, plurimasque legationes pro Philippo duce suscepit: ea inprimis celeberrima est, quam obivit anno 1463. C missus ad summum pontificem Pium II. pro dispensatione voti ab eodem principe in celebri Fasiani convivio Insulis emissi de expeditione contra Turcas suscipienda. Eodem anno Dolæ Sequanorum in Burgundiæ comitatu, comitiis præfuit ejusdem ducis nomine. Anno 1467. parentavit in exsequiis ejus, ac peracto missæ sacrificio laudes defuncti oratione funebri prosecutus est. Interfuit an. sequenti generali equitum Velleris aurei consessui Brugis habito; causasque, quibus ad hujus ordinis institutionem motus fuerat Philippus, edisseruit. Anno 1470. jussu Pauli papæ II. inquisivit in quosdam academicos Lovanienses, qui pravarum opinionum virus D spargebant in vulgus eosque compescuit. Eo sedente Minores Brugis fundantur ab Isabella Philippi ducis vidua; & eodem tempore Maria Caroli Burgundiæ ducis nata, moniales beatæ Coletæ institutum sectantes, in eandem urbem induxit.

Ch. xvi. col. 55.

1461.

1463.

1467.

1470.

Basilicam suam ornavit Guillelmus variis monilibus ac vestibus pretiosis : in sancti Bertini abbatia præclara molitus est ædificia sacramque ædem insignibus ditavit donis: plurima contulit aliis quibus præfuerat, ecclesiis. Denique mortalitatem explevit 22. mensis Augusti anni 1473. in urbe Gandavensi *alias* Brugis, decimarum de E Werteghem parte attributa pro anniversario & distributione ad horas canonicas. Corpus ejus honorifice conditum est in abbatia Bertiniana, cum hoc epitaphio :

1473.

Abbas quisquis erat, clara Willelmus in alba,
Hoc jacet in templo, cui bona multa tulit.
Virduni fuit hic præsul, Tullique deinceps,
Indeque Tornaci, per pietatis opus.
Hic ducis invicti Burgundi in sede Philippi
Consilii primus, qui bene nosset, erat.
Sic omnes morimur, sed virtus sola beatos
Efficit, illa comes, teque Guillelme beat.

Scripsit Gallice duos libros de ordine equestri Velleris aurei ad Carolum Burgundiæ ducem, cujus operis volumen primum prodiit Parisiis anno 1515. ex officina Francisci Rigault. Integrum opus typis edidit Antonius Bonnemere in eadem urbe 1517. Trecis etiam vulgatum est anno 1530. ex Raissio.

XXXII. Ferricus.

DE CLUGNY.

Ferricus de Clugniaco nobilis Burgundus, ex eadem gente qua Guillelmus Pictaviensis episcopus, cujus forsan germanus erat, utriusque juris laurea donatus, libellorum supplicum ducis Burgundiæ magister, & consiliorum ejus particeps fuit. De decanatu Ambianensis ecclesiæ contendit anno 1468. pro quo repulsam passus est. Inde canonicus & officialis Æduensis, præbendas etiam in ecclesiis Tornacensi & Autissiodorensi nactus est. Certe in tabulis hujus ecclesiæ sic legitur: *Anno 1468. Sabbato die ultima Decembris, ad supplicationem magistri Germani Trouvi factam capitulo, pro parte venerabilis & scientifici viri magistri Ferrici de Clugni canonici Autissiodorensis, ac in decretis doctoris, consiliarii domini ducis Burgundiæ, propter servitia quæ dictus magister Ferricus facit ecclesiæ Autissiodorensi : de gratia speciali, & sine præjudicio ecclesiæ, capitulum concessit usque ad beneplacitum eidem magistro Ferrico, quod de cetero habeat grossum prebendæ, absque eo quod teneatur mittere singulis annis litteras, de* significamus, *nec onera facere sicut ceteri domini absentes consueverunt.* Fuit etiam præpositus Eversamensis ac Velleris aurei cancellarius : a Sixto IV. summo pontifice, accedente Ludovici XI. Francorum regis consensu, antistes Tornacensis renuntiatur, & in possessionem mittitur 22. Martii 1474. Remensi ecclesiæ fidem spopondit 1476. Maii penultima die. Anno sequenti a Romano pontifice impetravit, ut ecclesias & cœmeteria suæ diœcesis per simplicem sacerdotem reconciliare valeat. Margaretam Maximiliani Austriaci, ex Maria Burgunda filiam, sacro baptismatis fonte tinxit anno 1480. Bruxellis in æde S. Gudulæ. Bello per Flandriam sæviente, Romam se recepit ubi inter purpuratos patres adlegitur sub titulo S. Vitalis 15. Maii ejusdem anni. Obiit ibidem anno 1483. Octobris septima die, sepultusque est ad S. Mariam de *Populo* al. *De Anima* ex Raissio; relictis ecclesiæ suæ pretiosissimis ornamentis & miro artificio elaboratis.

1474.

1477.

1480.

Onuphrius tabul. Torn. eccles.

XXXIII. Johannes VIII.

MONISSART.

Ferrico morienti aderat Johannes Monissartus, ex Hannonia oriundus, & decanus Tarvannensis; cumque esset Sixti IV. papæ referendarius, & pontificiæ domus magister, cum pontifex Tornacensibus episcopum dedit, sacrumque ipsi ordinem episcopatus impertiit 18. Octob. 1483. Verum contra ejus promotionem insurrexit Petrus de Sacierges, in supremo senatu Parisiensi cognitor Regius, quod inconsulto Rege facta, quodque contraria foret decretis conciliorum Constantiensis, & Basileensis, & Pragmaticæ

1483.

ANNI CHRISTI

Sanctioni, quæ tunc temporis in Gallia vigebat: eapropter in possessionem non est admissus. Vide tom. 1. probat. libertatum ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. pag. 580. & cap. 16. pag. 643. Reclamavit etiam Philippus archidux Austriæ comes Flandriæ, jus nominationis ad se pertinere contendens; nec possessionis adeptioni acquievit pro diœcesis parte sibi subdita, nisi data prius sibi fide, quod jus suum maneret in posterum illæsum, & Johannes in sua consisteret ecclesia. At ille anno sequenti Romæ fatis concessit 1484. De hoc
1484. præsule honorifice loquitur Hieronymus Scoprius episcopus Senensis.

PALLAVICINI.

XXXIV. ANTONIOTTUS.

Antoniottus Pallavicini, nobilis Genuensis, cardinalis tituli S. Anastasiæ primum, deinde S. Praxedis, episcopus Pompelonensis, sede Tornacensi donatur ab Innocentio papa VIII. an. 1484. mense Augusto; sed ejus nominationi obrogatum est, hinc a rege Carolo VIII. qui Ludovicum Pot jamdudum huic ecclesiæ præfici curaverat, illinc a Philippo Austriaco Belgii principe, quod se inscio delectus fuisset Antoniottus. Id constat tum ex oratione Roberti Gillesbii, ejusdem Philippi ad sedem apostolicam oratoris, coram summo pontifice habita: tum ex epistolis Innocentii VIII. & cardinalium ad Maximilianum Romanorum regem, Philippi archiducis patrem, quibus enixe postulant, ut possessionis adeptioni impedimenta tollantur. Datæ sunt hæ litteræ Romæ 18. & 20. Maii an. 1492. quæ omnia e MS. codice RR. PP. Cœlestinorum Metensium descripta, publici juris fecit Martennius noster tom. 2. Anecdotorum. Antoniottus vero, abdicata postmodum Tornacensi cathedra, jus omne ad eam sibi competens, pontifici (is erat Alexander VI.) permisit anno 1496. Naturæ debitum solvit anno 1507. die 10. Sept. & in basilica principis apostolorum tumulatur. Inde ad S. Mariam de Populo transfertur, & in choro juxta mausolæum Johan. Bapt. cardin. Cavallicensis nepotis sui conditur, hac adjecta epigraphe:

DEO OPT. MAX.

Antoniotto Pallavicino, Genuensi, episc. Prænestino, S. R. E. card. S. Praxedis, sub Innocentio VIII. Alexandro VI. Julio II. amplissimis legationibus, maximisque reipublicæ muneribus, summa cum laude probitatis atque prudentiæ perfuncto: Johan. Bapt. abbas S. Ant. Genu. utriusque signaturæ referendarius, & Babillanus Pallavicini fratres, ob disturbatam veteris sepulcri sedem, in vaticanæ apsidis demolitione, ut eodem tumuli loco, cum Johanne Bapt. fratris sui filio cardinali conderetur, translatis ossibus pio patruo posuere. Vitam illius prolixe refert Ciaconius.

POT.

XXXV. LUDOVICUS II.

Vulgata Ferrici (de quo superius) morte in Francia, mox Carolus VIII. ad Remensem scripsit archiepiscopum, ut Ludovicum Pot S. Launomari Blesensis, deinde Majoris monasterii abbatem Tornacensibus infulis ornaret. Statimque
A is pontifex, devoluto ad se electionis jure, vigore Sanctionis Pragmaticæ Ludovicum episcopum nuncupavit: qui accepta hac potestate, Johanni Monissarto diem dixit Parisiis: eoque minime coram senatu Regio se sistente, episcopatus iniit possessionem, quo munere annis pluribus potitur in urbe & ejus territorio Galliæ subditis. Sane in scriniis Parlamenti Parisiensis exstat senatusconsultum pro ejus possessione pacifica. Itaque a canonicis admissus, inter episcopos Tornacenses numerari debet, quidquid in partem oppositam sentiant scriptores Belgici: alioquin plerique antistites, qui vigore Sanctionis Pragmaticæ in ecclesiis
B sederunt, ex præsulum albo expungendi essent. Ejus assensu Tornaci erectus est conventus Carmelitarum an. 1487. Fuit etiam episc. Lactorensis, qua in urbe decessit pridie calendas Junii, ex 1487.
tomo 1. novæ Galliæ Christianæ: tametsi *Cousin* ait in hist. Tornac. diem suum obiisse Ludovicum in Majori monasterio prope Turones die 6. Martii anno 1505. Jodocus Badius Ascensius in epistola nuncupatoria Ludovico Pot antistiti Tornac. quæ præfixa est ei quam vulgavit anno 1496. editioni *Summæ de ecclesia* a Johanne Card. de Turrecremata concinnatæ, ait Lud. Pot Francorum regi fuisse carissimum: addit præ-
C terea Petrum Rotomagensem eidem præsuli Ludovico dicasse egregium opusculum de Gallorum in re militari peritia. Arnoldus Bostius Carmelita, ejusdem antistitis laudes prolixiori epistola celebravit.

QUICKE.

XXXVI. PETRUS.

Petrus Gandavi natus, sancti Amandi Elnonensis abbas, Romam cum litteris commendatitiis Philippi Austriæ archiducis, ac Belgii principis se contulit; ubi abdicatione Antoniotti spontanea, ab Alexandro VI. papa episc. nuncupatur an. 1497. Inde in Belgium redux, Brugis 1497.
D consecratur ab Henrico de Berghes episcopo Cameracensi, collaborantibus Raphaele Rossensi, & Michaële Salubriensi præsulibus, in ecclesia sancti Salvatoris, adstantibus Philippo & Johanna Hispaniarum herede ejus uxore. Cumque Ludovicus Tornacum, ut jam diximus, obtineret, Gandavi sedere cogitur. Baptizavit ibidem anno 1500. Carolum, qui postea fuit imperator nomine V. Paulo post jus omne ad episcopatum Tornacensem transcripsit Carolo qui sequitur, suscepta iterum abbatiæ Elnonensis administratione, qua simul & vita exuitur Valencenis anno 1506. 21. Februarii teste *Cousin* in hi-
E storia Tornacensi. Jacet ad sanctum Amandum in sepulcri Dominici sacello.

HAUTBOIS

XXXVII. CAROLUS I.

Tametsi integrum erat canonicis Tornac. Ludovico exstincto, Petrum Quicke intra muros admittere, maluerunt tamen ii, ut regi Francorum gratum facerent, Carolum du Hautbois in antistitem postulare: quod schisma aliquandiu in hac ecclesia produxit, & multorum malorum fomitem ministravit: nam & ab utroque præsule variis certatum est anathematum fulminibus, sed

ANNI CHRISTI

sed & ipsi principes eo ardore contentionum A impulsi sunt, ut parum absuerit, quin adversis aciebus bello concurrerent. Sed a Romano pontifice, cujus sententiæ staturam se pars utraque promiserat, glisceenti in dies discordiæ prudenter occursum est. Petro auctor fuit ut abdicato episcopatus regimine, de bonis ejus annuam portionem caperet, divi Amandi monasterium moderaretur, ejusque frueretur opibus. His conditionibus utrinque acceptis, Carolus tranquillam
1505. possessionem obtinuit anno 1505. sexta die Decembris. Eraldi castri quod oppidum est in Pictonibus natus, in suprema Parisiensi curia senator fuit, ac libellorum supplicum in Regia magister; sacram percepit unctionem per manus
1506. legati summi pontificis 15. Junii anni 1506. & 26 Julii insequentis Tornacum rite invectus est. Abbatiam Elnonensem post obitum Petri
1509. etiam administravit. An. 1509. synodum diœcesanam habuit, contra quam capitulum intercessit. Eodem an. 5. Julii, cum comite Flandriæ pepigit pro jure successionis in res mobiles sacerdotum nothorum; breviarium ecclesiæ Tornacensis recognosci ac mendis purgari curavit. Bal-
Cousin l. 4. c. 48. p. 268. duino Villain Minorita episcopo Sareptano suffraganeo usus est, qui ejus assensu oratorium novum Arctæ-vitæ monialium, veteri dejecto, consecravit. Prima cujuslibet mensis quinta feria missam de S. Eucharistiæ sacramento solemnem (assignato ad id annuo redditu) celebrari voluit. Tandem viribus fractus ac infirma valetudine,
1513. episcopatu abdicavit se anno 1513. in gratiam Ludovici unius ex senatus Parisiensis principibus filii qui sequitur; ac paulo post cessit e vita Angeriaci apud Sanctones 10. Junii ejusdem anni, legata ecclesiæ suæ magna pecuniæ vi, ut sacrum singulis diebus in oratorio beatæ virginis Mariæ, & bis in anno anniversarium solemne pro suæ animæ remedio fieret. Corpus ejus Eraldi-castrum relatum est, ubi quiescit apud PP. Minimos, ut ad me scripsit noster D. Jacobus Boyer testis oculatus.

GUILLART XXXVIII. LUDOVICUS II.

Quo tempore Ludovicus Guillardus ex Caroli cessione, & summi pontificis assensu, dictus est antistes Tornacensis, urbs ab Henrico Angliæ rege ad deditionem compellitur: tumque
Buzel. in annal. Gall. Fl. & Cousin in hist. Torn. Tornacensibus datus est ab eodem Rege episcopus Guillelmus Volsæus, qui postea schismatis Anglicani auctor fuit: arbitrabatur enim Henricus ea civitate subacta, & Carolo morte sublato, jus in se derivatum urbi præsulem imponendi, nihilque ab eo cleri gemitus ac populi virum hunc novi schismatis metu aversantium impetravere. Verum urbe Francis reddita anno 1518. inter alia legum capita constitutum est, uti Volsæus Tornacenses infulas deponeret, Ludovicus econtra eas adipisceretur; nullus enim ei prius in urbem aditus patuerat: itaque a clero civibusque intra muros solita pompa receptus
1519. est anno 1519. 13. Februarii. Anno superiori ipso annuente, sodalitium sub invocatione beatæ virginis Mariæ sine labe conceptæ erectum est in ecclesia Carmelitarum Gandavensium, postea a Leone X. confirmatum ex bullario novo eorumdem pag. 474. Brugis synodum celebravit anno 1521. ibique statuta condidit. Sedit inde 1521.
usque ad annum 1524. quo, spoliatus ecclesiæ suæ fructibus, quod in Francia apud Regem ageret, urbe Austriacæ ditionis facta, Carolo Croyaco cathedram transcripsit, Everardi Leodiensis & Carnotensis episcopi suasu, sub annua tamen 9500. florenorum pensione eidem Everardo solvenda, qui ipsi sedem cesserat Carnotensem. De eo plura in episcopis Carnotensibus.

Exstat inter Erasmi epistolas lib. 14. pag. B 668. epist. 17. qua Ludovico gratias agit, quod Nicolaum episcopum Sareptanum suum suffraganeum, qui Brugis inter concionandum petulanter in se (Erasmum) debacchatus fuerat, monitis coërcuisset. Jodocus Clichtoveus Neoportuensis nuncupavit ipsi librum de vita & moribus sacerdotum, anno 1519. necnon opuscula de laudibus sancti Ludovici Francorum regis, & sanctæ Ceciliæ virginis & martyris, & anno 1523. libros duos de veneratione sanctorum.

XXXIX. CAROLUS II. DE CROY.

Carolus de Croy Henrici comitis Porceani filius ex Carlotta de Chateaubriant, fratres habuit C Philippum marchionem, postea Caroli V. imperatoris gratia ducem Arschotensem, Guillelmum Cameracensem episcopum, postea Toletanum archipræsulem, a Leone X. purpura donatum, & Robertum fratris in sede Cameracensi successorem. Adolescens Driedone a Turnhout doctore Lovaniensi, præceptore usus est, qui ei anno 1533. tractatum de captivitate & redemptione generis humani dicavit. In cœnobio Affligemiensi emissa religionis monasticæ professione mox abbas constituitur, necnon Alti D Montis, & sancti Gisleni in Hannonia, denique post abdicationem Ludovici ad pontificia Tornacensis ecclesiæ decora evehitur anno 1524. 1524.
ætatis suæ decimo septimo. Romæ sacro ritu inungitur in episcopum, ibidem commoratus & in variis Italiæ locis per aliquod temporis spatium, in patriam regressus est. Litteras accepit a Carolo V. Romanorum imperatore 15. Junii 1527. quibus ipsius ecclesiæ privilegia confirmantur: alias item anno 1531. 17. Augusti in idem argumentum. In his autem duabus litteris vocatur administrator episcopatus Tornacensis. An. 1538. cum Maria Hungariæ regina Belgii gu- 1538.
E bernatrice ad colloquium ipsam inter & regem Christianissimum, in finibus Picardiæ condictum perrexit. Ch. XVIII. col. 56. Anno sequenti 25. Julii festivo de more apparatu urbem subiit. Anno 1540. cœnobio sancti Bavonis in urbe Gandavensi jussu Caroli V. in plana dejecto, arcis construendæ gratia, monachos toga seculari recens a Paulo III. donatos induxit in ecclesiam parochialem S. Johannis Bapt. eodemque transtulit sacrarum reliquiarum Lipsanothecas. An. 1551. 1551.
idem imperator scripsit ad eum epistolam qua illum hortatur ut ad concilium Tridentinum Ch. XVII. ibid.
quantocius se conferat. Sub hoc præsule, eccle-

ANNI CHRISTI

siæ Gandavensis, ac Brugensis a diœcesi Tornacensi distractæ, in cathedrales erectæ sunt anno 1559. Frequens erat in sancti Gisleni cœnobio cujus loci mansione delectabatur, ideoque Gilbertum d'Oignies vicarium in spiritualibus generalem constituit. Obdormivit in Domino anno
1564. 1564. 11. Decembris, insigni aulæo historiam S. patriarchæ Jacob exhibente, relicto ecclesiæ suæ cathedrali. Hic attexere juvat libellum Caroli nostri supplicem summo pontifici porrectum quo postulat, ut sibi quoad vestes exteriores episcopis secularibus conformari liceat: *Beatissime pater, supplicat humiliter sanctitatis vestræ devota creatura vestra Carolus electus Tornacensis, quatenus* B *ipsum qui alias in minoribus constitutus ordinem S. Benedicti expresse professus exstitit, & ecclesiæ Tornacensi quæ secularis est præesse dinoscitur, ut illius personis ecclesiasticis ac aliis episcopis secularibus partium illarum decentius se conformare possit, speciali gratia prosequendo, sibi, ut habitum seu scapulare per monachos dicti ordinis gestari solitum, subtus vestem honesti coloris, & exterius ad aliorum episcoporum secularium instar, rochetum, absque censuræ ecclesiasticæ incursu, aut irregularitatis nota deferre libere & licite valeat, concedere & indulgere dignemini de gratia speciali, nonobstantibus quibusvis apostolicis ac in provincialibus & synodalibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, statutis* C *ceterisque quibuscumque cum . . . . opportunis. Et cum absolutione a censuris ad effectum & cum concessione & indulto prædictis pro ipso oratore ad vitam, & per breve S. V. cum præmissorum omnium & aliorum necessariorum majori & veriori specificatione & expressione.*

XL. GUILBERTUS.

D'OIGNIES

Gilbertus seu Guilbertus Johanne Ogniaci toparcha, Tornaci gubernatore & Margarita de Lannoi genitus, ex canonico & archidiacono Tornacensi nec non vicario generali Caroli decessoris D episcopus adlegitur & sacratur in Elnonensi S.
1565. Amandi monasterio 21. Oct. anni 1565. quo anno 26. Septembris arbitrorum judicio diremta lis est inter ipsum & executores testamenti prædecessoris sui, occasione fructuum episcopatus a dicto Carolo relictorum. Novembris insequentis 11. die solemni celebritate ecclesiam ingreditur. Nominatur in bulla Pii V. anni 1568. qua decernit in posterum non nisi nobiles ex utroque parente, vel licentiatos, in canonicos ecclesiæ cathedralis admitti debere. Ipsi Petrus decanus ejusdem ecclesiæ declaravit se in judicando reum quendam ecclesiasticum, episcopali jurisdictioni minime nocere voluisse. Theologiæ professori præbendam assentiente capitulo attribuit. Archidiaconatum Tornacensem in duos divisit. Primam
1573. synodum diœcesanam celebravit an. 1573. pastor exstitit vigilantissimus. Basilicam suam vario sacrarum vestium ornatu donavit. Peste correptus
1574. occubuit Curtraci 25. Augusti 1574. cadaver effertur sepeliendum Tornaci in choro ecclesiæ, cujus in exsequiis parentavit Ludovicus de Berlai-

Ex MS. bibl. Colb.

A mont archiepiscopus Cameracensis. Ad ejus tumulum hi versus leguntur:

Quis Jacet hic! ego Guilbertus cognomine d'Oignies.
Quæ tibi conditio! præsul in urbe fui.
Quod pietatis opus! Christo nunc judice clarum est.
Ecquis opes! templum, pauper, & hospes habent.
Quid fuit in voto! sancta perfectio vitæ.
Euge & quæ sursum sunt, bone pastor habe.

XLI. PETRUS IV.

PINTAFLOUR.

Hic Casselensis Flander humili quidem loco natus erat, sed quem magna in egenos liberalitas, summum virtutis studium, juris utriusque scientia maxime commendabant. In beatæ virginis templo decanum cum ageret, a Rege Catholico designatus est episcopus, & sacratus Curtraci in æde collegiata a Martino Rithovio Iprensi episcopo, assistentibus Remigio Druitio Brugensi, & Gisleno Salubriensi præsulibus, ultima Julii
1575. & Octobris sequentis 17. a civibus & 1575.
clero festiviter de more urbem ingrediens excipitur. Nihil prius habuit quam ut oves sibi a summo pastore creditas contra grassantes tunc temporis hæreses tutaretur. Verum crescente in dies malo, tantum inde bonus pastor hausit dolorem, ut brevi cesserit e vita, ærumnis senioque confectus die
Dominica *Quasimodo* 10. Aprilis anni 1580. 1580.
multis fundationibus in favorem studiosæ juventutis & pauperum clarus, assignatis etiam reddi-tibus, cum pro anniversario suo, tum ad binas Missas per hebdomadam in sacello monialium B. Magdalenæ celebrandas. Terræ mandatur in eodem sepulcro quo Philippus Arbosius ejus antecessor, cum hac inscriptione metrica.

Perculso Arbosii sectarum clade sepulcro
Petrus Pintaflour ter quintus præsul ab illo
Vir bonus, & vita pius, & sincerus in omni
(Vidistis cives, lacrimasque in morte dedistis)
Ut cineres tumulo pariles sociaret eodem
Id novat, & quinto suscepti muneris anno,
Exhaustam senio & cura, Paschalibus Albis
Cælicolis vitam clausit, succurre viator.

XLII. MAXIMILIANUS.

MORILLON.

Petro Pintaflour justis more catholico persolutis, ecclesiasticis omnibus imperatum est ut E jurejurando se obstringerent generalibus Belgii ordinibus, qui summam tunc temporis in urbe potestatem obtinebant, Regisque Catholici mandata palam aspernabantur; vel si id præstare nollent, ex urbe digrederentur. E canonicis quidam nonnullique religiosi civitate excesserunt, quod arbitrarentur illicitum sibi esse hujusmodi juramentum, ceteri re maturius pensata, ea demum conditione fidem ordinibus obligarunt, ne quid facere cogerentur, quod Numini, catholicæ religioni, & debitæ Regi Catholico obedientiæ contrarium foret. Dum hæc geruntur, urbis gu-

Annales Gall. Fland. & Cousin. in hist. Torn.

ANNI CHRISTI

bernator cui in votis erat aliquem ad episcopatum promovere, qui generalibus ordinibus obsequeretur; accersitis decano & canonicis jussit ut certo die episcopum legerent, a quibus responsum est, id sibi sine Regis venia non licere, quod jus nominandi ad ipsum spectaret. Hinc occasionem gubernator arripuit electionem episcopi ad ordines revocandi, horumque nomine Conradum Oyembrugium Tornacensis ecclesiæ canonicum & cantorem renuntiavit antistitem; verum a Romano pontifice nunquam impetrari potuit ut episcopales indueret infulas; & urbe tandem recepta, in Hollandiam secessit. Itaque post annorum duorum vel circiter interpontificium designatus est antistes a Rege Catholico Maximilianus Morillon S. Petri Ariæ præpositus an. 1582.
1582. Lovanii natus & in legibus apprime institutus, vicarii generalis munere Mechliniæ, & in abbatia Elnonensi sub cardinale Granvellano per plures annos functus fuerat. Confirmatur a sede apostolica anno 1583. 10. Sept. & in possessionem
1583. inducitur. Sacram percepit unctionem 16. Oct. insequentis a Ludovico Berlaimontio Cameracensi archiepiscopo, collaborantibus Remigio Druitio Brugensi præsule, & Hieronymo Lietard abbate Gisleniano. Postridie solita in B. virginis ædem pompa deductus est. Johannem Auchin in archiepiscopum Mechliniensem inauguravit eodem anno, die penultima Octobris. Ex
1586. hac luce subtrahitur 27. Martii anni 1586. & jacet in ipso ingressu chori a latere Evangelii cum hac inscriptione:

D. O. M.

Memoriæ Maximiliani Morillon, viri omnibus animi virtutibus doctrinaque præstantissimi, & in rebus ecclesiæ publicisque procurandis preclarissime versati; qui postquam complures per annos Mechliniensem ecclesiam cardinalis & archiepiscopi Granvellani vicarius rexisset, ad Tornac. episcopatum provectus, triennio plus minus in ea sedit

H. H. B. M. PP.

Obiit prope septuagenarius VI. cal. Aprilis anno Dom. M. D. LXXXVI.

VENDUILLE.

XLIII. JOHANNES IX.

Johannes, Singhemii in agro Melanthisco* natus est patre mercaturam faciente. Juris utriusque scientia peritissimus, in academiis Lovaniensi ac Duacensi multis annis alios docuit. Uxorem duxerat moribus ejus simillimam, qua cum per annos 24. aut circiter conjunctissime vixit. Ea orbatus opera pietatis impensius colere cœpit. Inter regios privati consilii senatores adscitus, collegis suis præluxit virtutum omnium exemplo. A muneribus adeo manus abstinuit, ut maxima peræque ac minima repudiaret. Pupillorum & viduarum defensor eximius, afflictis & inopia pressis mire subveniebat. Omnes leni vultu excipere, summa comitate necessitates ac miserias exponentes audire, nullum sine solatio abs se dimittere solitus. Ejus consilio & opera, Lovanii & Duaci erecta sunt pastorum seminaria, quibus annuos census Rex attribuit, ut juvenes aliqui, tum disciplinis Theologicis, tum probis moribus illic instituerentur, qui postmodum Christiani populi curam capesserent. Amicis impellentibus ut sacerdotio ornari se sineret, vix adduci potuit, quod hinc excellentiam hujus ordinis ponderaret, plurimis inde rebus ad eum suscipiendum necessariis destitui se, mira animi depressione arbitraretur. A Philippo II. rege cui insignis ejus probitas ac sanctimonia perspecta erat, ad episcopatum Tornacensem nominatur anno 1587. & pontificio 1587.
diplomate confirmatus, Maii luce vigesima nona anni 1588. ungitur in pontificem in choro S. Martini, ministerio Ludovici Cameracensis archipræsulis, Matthæi Moulart Atrebatensis & N. Calcedonensis antistitum. Exactis inde aliquot diebus diœcesim suam in 12. decanatus divisit: Familiam sic instituit ut ceteris foret exemplo. Vulgari veste utens nihil domi superfluum habuit, nihil quod oculos pretio & splendore perstringeret. Convivia raro foris celebrabat, si quos invitaret ad mensam, eam vel sacra lectione, vel doctis sermonibus & ad animæ salutem spectantibus aspergebat: mulierum contubernium ac familiaritatem sedulus declinavit, ne quam minus cultæ pudicitiæ notam incurreret. In lustranda diœcesi assiduus, de vita moribusque parochorum inquirebat: quos irreprehensos & in erudienda plebe sedulos comperit, paternis eos ulnis complectebatur; qui vero vel socordia, vel ignorantia aut fœdis moribus, Christi gregem transversum agerent, partim a sacro munere arcuit, partim ut id sponte abdicarent blandis verbis induxit. Ad sexaginta hominum millia sancto confirmationis oleo illevisse fertur oppida vicosque circuiens; cumque in id operis incumberet, nulli gravis unquam fuit hospitii vel mensarum impendio. Vere pauperum pater quibus larga manu eleemosynas distribuebat. Curtraci, dum ministerio sacro fungitur, febre correptus est, senio duplicique hernia corpore fatiscente; cumque morbus ingravesceret Tornacum referri voluit, ubi exhomologesi facta, sacramentis ecclesiæ munitus, sancte uti vixerat obiit 15. Octob. anno 1592. & in choro 1592.
ecclesiæ conditur ante cathedram episcopalem. Capucinos in urbem induxit. Vitam ejus scripsit Nicolaus Zoes canonicus & officialis Tornac. postea episcopus Silvaducensis, qui ipsi diu fuerat a secretis & commentariis.

* le Melantois, petit pays prés de Lille en Flandre.

Bузel. in einal. Gall. ricard.

Ch. XIX. col. 57.

DE BERLAIMONT.

XLIV. LUDOVICUS III.

Dum a sua metropoli Cameracensi vi expulsus est, suscepit auctoritate pontificia administrationem ecclesiæ Tornacensis pastore viduatæ, donec propriæ sedi restitueretur. Urbem ingressus est 13. Novembris plurimis deducentibus prælatis ac nobilibus anno 1593. Capu- 1593.
cinorum oratorium dedicavit anno sequenti 10. Julii. Anno 1595. aras sancti Johannis, sanctæ 1595.
Margaritæ & sancti Georgii consecravit in ecclesia cathedrali. Eodem anno Cameracum a comite * Fontano Hispanici exercitus duce obsidetur & ad deditionem compellitur mense Octobri; itaque Ludovicus ad propriam remeavit sedem, qua paucos menses potitur, exstinctus

* de Fuentes.

ANNI CHRISTI

15. Februarii anni 1596. Vide in archiepiscopis Cameracensibus. Moriens legavit 600. florenos ecclesiæ cathedrali Tornac. ad tabulam altaris in sacello sancti Ludovici conficiendam. A

DESNE. **XLV. MICHAEL II.**

Ludovico subrogatur Michael Esnea de gente
nobilis, Adami Bethencurii toparchæ & Bonnæ de Lalain filius; ex honorario ephebo Philippi II. regis Catholici, sacerdos consecratus
duaci privatam vitam agebat, in quam se contulerat, postquam Cameraci pro patriæ libertate,
& debita Cameracensi archiepiscopo fide, multa
fuisset perpessus. Nominatur episcopus anno B
1596. 1596. postea Clementis VIII. bullis confirmatus, sacratur in monasterio sancti Martini 7.
Decembris anni 1597. ab Octavio Tricaric. episcopo nuntio apostolico, cooperantibus Petro
Damantio Gandavensi, & Petro Simoens Iprensi præsulibus. Eadem die in ecclesiam rite invectus est. Albertum Austriacum archiducem,
& Isabellam ejus uxorem Belgii principes, Tornacum venientes solemniter excepit, an. 1599.
8. Febr. Synodum convocavit an. 1600. Apposuit primarium lapidem fundamentis ecclesiæ
1601. Patrum soc. Jesu in urbe, Aprilis 2. an. 1601. C
Davidem Keornai Zelandum inauguravit archiepiscopum Casselensem in Hibernia 31. Augusti anno 1603. Sub hoc præsule instituuntur
in urbe moniales beatæ Mariæ de Sion anno
1609. 1609. Insequenti anno templum quod Insulensis magistratus, societatis Jesu religiosis, magno sumtu molitus fuerat, Numini dedicavit,
reginæ virginum Mariæ nomine. Cumque articulari morbo diu laborasset, efflavit animam ca-
1614. lendis Octobris anno 1614. sepulturæ traditur
in choro ecclesiæ juxta decessorem. Paulo post
Carmelinæ strictioris observantiæ moniales stabiliuntur in civitate.

VILAIN. **XLVI. MAXIMILIANUS. II.**

Villanus a Gandavo dictus, ex comitibus Isenghianis, patrem habuit Maximilianum Comitem,
ærarii Belgici præfectum, Insulæ, duaci, & Orchiarum gubernatorem, matrem, philippam de
Jausse de Masteing. Primum canonicus Cameracensis & Tornacensis, antistes renuntiatur 17.
Decembris anno 1614. possessionem iniit die
1616. 1. Martii 1616. & 14. ejusdem mensis unc-
Sammarth. tione sacra delibutus est. Oravit in solemni fu-
1621. nere Alberti archiducis anno 1621. & Isabellæ
Belgarum principis. Natali du Candas sancti
Andreæ in nemore abbati, benedictionis munus
impendit anno 1633. Apud consilium provinciale Flandriæ perfecit, ut sibi clericorum suæ
diœcesis testamenta confirmandi jus sartum tec-
1635. tumque foret anno 1635. Urinæ difficultate &
1644. calculo exstinguitur 29. Novembris an. 1644.
ætatis suæ 74. cum ecclesiam Tornacensem per
triginta annos optime gubernasset, eamque muneribus auxisset; effigie nimirum argentea sancti
Maximiliani, & altera beatæ virginis Deiparæ.
Jacet retro altare majus, hac inscriptione donatus.

D. O. M.

Illustrissimus ac reverendissimus dominus Maximilianus Villani a Gandavo Tornacensis episcopus hic situs est. Qui singulari in Deum pietate, in patriam affectu, in egenos & fidei causa extorres munificentia, huic ecclesiæ per annos XXX. præfuit. Hoc, ex adverso, piandis animabus propitiatorium, corpori suo conditorium vivens posuit. Cujus virtutes nostra vidit & laudavit ætas, postera in exemplum sumet. Decessit tertio cal. Decembris anno 1644. ætatis 74.

Viatores ex defuncti scito vigilate & orate.

XLVII. FRANCISCUS I. VILAIN.

Postquam vacavit sedes annis duobus aut circiter, Franciscus patruo successit. Is Jacobo Philippo Isenghiani comite, archiducum Belgii majore dapifero, & Odilia de Claherbout parentibus natus. Ex avorum patrimonio baro de
Rassenghiem, Isabellæ archiducissæ oratorio præfectus fuerat, præpositus Montensis, sancti Petri
Insulensis, necnon canonicus beati Lamberti
Leodiensis. Nominatur episcopus a Philippo IV.
Hispaniarum rege anno 1646. & anno sequenti 1646.
1. Decembris Bruxellis consecratur in sacello
palatii regii, coram serenissimo archiduce Leopoldo Austriaco, Picolomineo duce Amalfitano
ceterisque nobilibus curialibus. Ad suam ac-
cessit ecclesiam 14. Decembris anni 1654. Præ- 1654.
fuit electioni abbatis seu coadjutoris sancti Martini, cui benedictionis munus largitus est anno
1656. Migravit e vita 28. Decembris anno 1656.
1666. Sedes vacat annis quatuor. Mausolæum 1666.
ejus pone aram principem muro affixum est,
cui prostat signum ejus marmoreum tali epitaphio donatum.

HUC ADES.

D *Quisquis generis, doctrinæ, prudentiæ, pietatis; infularum splendorem quæris aut stupes.*
Franciscus Villanus a Gandavo Tornacensis episcopus.
Principum Isenghemiorum sanguis.
Vir genere, doctrina, prudentia, pietate;
Ad summa natus, ad infulas factus hic jacet.
Urbano VIII. pontifici maximo,
Hispaniæ regibus Philipp. III. & IV. Per plures annos
Non innotuit modo, sed & placuit.
Leodiensem ecclesiam coluit canonicus, Montensem & Insulensem E
Rexit præpositus.
Tornacensem per XIX. annos illustravit episcopus.
Quo hominum judicio rogas?
Vitam summa munificentia & humanitate;
Regimen perpetua caritate,
Mortem insigni constantia & pietate cumulavit.
Vivere desiit Tornaci IV. calendas Januarii M. DC. LXVI.
Tu, lector, vitam quam imiteris;
Exitum quem optes inspice:
Et antistiti de rep. grege, suis, exteris bene merito,
Bene apprecare.

ANNI CHRISTI

DE CHOISEUL

XLVIII. Guilbertus II.

Qui Francisco in hac sede succederet, nominatus est ab Hispaniæ rege, Alphonsus de Berghes an. 1667. postea Mechliniensis archiepiscopus. Verum Tornaco, tunc temporis Francorum imperio reddito, Ludovicus XIV. rex Christianissimus designavit Ludovicum d'Anglure de Bourlemont Rotæ Romanæ auditorem, anno 1668. Sed oblatam dignitatem recusavit, factus postea Vaurensis episcopus. Itaque Rex B conjecit oculos in Gilbertum Convenarum jam ab annis 25. antistitem, genere, doctrina, pietate ac singulari prudentia conspicuum; de quo fuse diximus tom. 1. in episcopis Convenensibus. A sede apostolica confirmatus, fidem Regi obligavit 15. Martii an. 1671. Mox Tornacum petiit, & omissa solemni pompa, in cathedralem ecclesiam admittitur 21. Apr. ejusdem anni. In hac nova diœcesi, perinde ac in Convenensi, bonis omnibus carus fuit populisque acceptissimus: nec segniorem in hac nova sede quam in prima C impendit operam, quo grex sibi creditus sana imbueretur doctrina, clerus populo præluceret bonis moribus, vitia denique emendarentur. Disciplinæ collapsæ restaurandæ cupidus, Religiosos Mendicantes qui licentiam ad excipiendas fidelium confessiones ab ipso petere detrectabant, in ordinem coegit. S. Amandi Elnonensis basilicam rite consecravit 5. Nov. an. 1672. Abbatem S. Medardi benedictione donavit mense Februario 1674. Eodem anno lustrato S. Martini D cœnobio novum ejus inauguravit abbatem. Pari-
1689. siis obiit ultima Decembris anno 1689. & jacet apud Fulienses ejusdem urbis in via S. Honorati. Plura scripsit, inter quæ eminet, de religione opus insigne contra Atheos ac novos sectarios, quod typis vulgatum est anno 1680. tribus tomis comprehensum.

DE LA SALLE.

XLIX. Franciscus II.

Franciscus de Caillebot de la Salle, Ludovici dom. de la Salle & de Montpinçon, ex Anna E Magdalena Martel filius est; frater vero Ludo-
Du Ferrey. vici marchionis de la Salle, torquati equitis. In academia Parisiensi doctoris Theologi lauream adeptus est: cumque regi Ludovico XIV. esset ab eleemosynis, abbatia Pleni-Pedis in Bituribus ab eo primum donatus, postea Resbacensi in pago Brigensi: tandem renuntiatur episcopus Torna-
1690. censis mense Maio an. 1690. Sacram percepit unctionem 31. Aug. 1692. ab archiepisc. Senonensi, collaborantibus episc. Audomarensi & Venetensi. Regi fidem obstrinxit 15. Sept. insequentis. Ultro episcopali cathedræ nuntium remisit an. 1705. mense Martio, ut in tranquillo Resbacensis abbatiæ secessu vitam ageret. Paulo post Sabbato scilicet ante Pascha, designatus est abbas S. Petri de Cultura apud Cenomanos, adhuc superstes. 1705.

DE COETLOGON.

L. Ludovicus Marcellus.

Ex illustri in Aremorica gente, dudum episcopus Sanbriocensis, jubente Rege Christianissimo, & annuente summo pontifice, transiit ad ecclesiam Tornacensem 11. April. 1705. quam biennio tantum rexit, mortuus 18. Apr. 1707. 1707.
Ejus laudes in funere celebravit R. P. Philippe S. J. terræ mandatur in choro cum hac inscriptione:

D. O. M.

Hic jacet illustrissimus ac reverendissimus D. D. Ludovicus Marcellus de Coetlogon, Dei & sanctæ sedis apostolicæ gratia episcopus Sanbriocensis per 20. annos & amplius, deinde per duos annos episc. Tornacensis. Obiit 18. Aprilis an. 1707. ætatis suæ 59. Requiescat in pace.

DE BEAUVAU

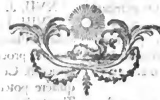
LI. Renatus Franciscus.

Hunc præsulem ejusque genus perillustre jam celebravimus in Baionensibus episcopis. Sarlatensem ecclesiam primum coluit canonicus; inde abbas S. Victoris in Caletis. A sede Baionensi, Tornacum transfertur 23. Aprilis 1707. Regi fidem obligavit anno sequenti 7. April. Possessionem adivit eodem anno. Verum urbe per fœderatos Belgii ordines intercepta, Parisios secessit anno 1709. fructibus episcopatus fisco addictis, quod assignato tempore non foret reversus: tandem post pacem Ultrajectinam abdicavit mense Julio an. 1713. ditionis Cæsareæ facta civitate, & ad archiepiscopatum Tolosanum evehitur eodem anno 29. Julii. Denique post obitum D. le Goux de la Berchere factus est metropolita Narbonensis.

DE LOWEINSTEYN.

LII. Johannes Ernestus.

Ex comitibus de Lowensteyn & de Wertheim ortum ducit, Guillelmi cardinalis a Furstemberg ex sorore nepos est, Argentinensis ecclesiæ magnus decanus, necnon canonicus Coloniensis, abbas S. Vincentii Laudunensis, Imperialis cœnobii Stabulensis in silva Arduenna antistes & princeps. Eodem anno subrogatur in sede Tor- 1713.
nacensi cujus possessionem iniit per procuratorem 5. Sept. insequentis, & per se die 27. Martii anni 1714. Adhuc præest hoc anno 1722. 1722.

DECANI ECCLESIÆ TORNACENSIS.

I. HENRICUS decanus anno 1087. subscribit anno 1090. compositioni litis motæ inter canonicos & custodem ecclesiæ super oblationibus. Idem adstipulatur Baldrico episcopo concedenti quatuor altaria ecclesiæ Tornacensi.

II. Petrus I. decanus 1094. ex ch. xx. col. 59. Idem anno 1101. testis adest in donatione altaris de Vendin a Baldrico episcopo facta ecclesiæ Tornacensi. *Vide inter instrum.*

III. Goterus, seu Cotherus decanus erat jam ab anno 1105. Anno 1108. bullam protectionis impetrat a Paschali PP. 2. Eodem anno subscribit litteris Baldrici episcopi de concordia inter canonicos Tornacenses & monachos sancti Martini. Anno 1126. Simoni episcopo auctor fuit, ut præbendam suam destinaret in alimoniam sacerdotis qui curam pauperum ægrotantium in hospitali domo gereret, divinisque officiis assidue interesset. Testis adfuit pluribus ejusdem episcopi donationibus, anno 1133. Anno 1135. IV. idus Martii subscripsit chartæ Simonis episcopi pro stabilitate cononicorum. Memoratur etiam anno 1136. Exstat ad ipsum epistola, Lamberti Atrebatensis episcopi. Vide Baluz. tom. 5. Miscell. pag. 371. Ch. v. col. 45.

IV. Walterus I. seu Galterus decanus anno 1149. Occurrit in quadam charta Geraldi episcopi anni 1150. & in alia pro institutione leprosariæ, anno 1153. necnon in donatione altarium de Cheren & de Tufflens facta Cisoniensi monasterio. Idem testis adest cum Lietberto præposito in alia charta ejusdem episcopi pro eodem monasterio an. 1164. Factus est episcopus anno 1166. Ch. VI. col. 46.

V. Letbertus cognomento Blondus ex cancellario ac præcentore decanus, Waltero in episcopum assumto successit an. 1167 Hic Romam pergens propriis sumtibus ac labore peculiarem ecclesiæ Tornacensi pastorem restitui curavit: duo sacerdotia (vicarias vocant) fundavit: binas quoque lampades dono dedit. Subscriptus reperitur in charta Geraldi episc. in qua ex 30. canonicis 40. constituit, an. 1170. Ipsi ob insignia in ecclesiam Tornac. merita inter episcopos sepulturæ mandari concessum est cum solemni quasi unius ex illis anniversario: lapis ejus sepulcralis adhuc visitur in choro ecclesiæ cathedralis cum inscriptione admodum mutila, quæ hæc tantum verba legentibus exhibet. *Bert decanus ecclesiæ Tornacensis, qui curavit proprium episcopum huic restitui civitati anno 1146.* Ch. VII. col. 48.

VI. Arnulphus decanus subscribit pluribus donationibus Everardi episcopi ann. 1181. & seqq. Anno 1197. una cum Stephano episcopo conscripsit chartam de institutione scholastici & hospitalarii. Occurrit etiam annis 1202. 1205. & 1208.

VII. Radulfus decanus ann. 1217. 1218.

VIII. Hugo decanus an. 1224. ratum habet testamentum Matthæi de sancto Piato cantoris, qui duas capellanias in ecclesia Tornacensi fundaverat. Plurima ipse contulit ad suum anniversarium. Obiit XII. cal. Maii ex necrologio Tornacensi.

IX. Walterus II. decanus 1228. & 1230. forte dictus Pikete cujus mors consignatur cal. Februarii in necrologio.

X. N. decanus Tornac. confirmat an. 1231. testamentum Jacobi de Insula canonici. Occurrit anno 1233. mense Octobri in instrumento fundationis beatæ Mariæ de Sarto in loco de Barbarinsat. Anno 1238, memoratur in charta venditionis mansi de *Sauchoir* factæ monialibus de Sarto a sororibus hospitalis domus de Martiniaco. Anno 1239. contulit ad opus refectorii 30. libras Parisienses & duas capellanias instituit ad altaria SS. apost. Petri & Pauli, necnon sancti Eligii. *Vide chart. 38. inter instrum. eccl. Camerac. col. 34.*

XI. Walterus III. decanus Tornacensis 1243. Anno 1244. transigit cum abbate sancti Bavonis Gandavensis. Præsens fuit anno 1247. translationi corporis sancti Eleutherii ab Odone legato sedis apost. factæ. *Cousin in hist. Tornac.*

XII. Robertus decanus & capitulum concedunt W. episcopo Tornacensi mansum de Honneveng, & quasdam terras ibidem sitas anno 1254. feria III. post conversionem sancti Pauli. Idem transigit cum abbatia Laudensi, an. 1256.

XIII. Joannes I. Buchiaus vel Buchel decanus, qui ad episcopatum assumtus est, anno 1261.

XIV. W. decanus occurit annis 1266. & 1267. Anno 1271 asserit monialibus de Flines decimas de Chavetinghes.

XV. Gerardus decanus jam anno 1275. An. 1279. paciscitur cum ecclesia sancti Martini super decimis curtium de Froyana & de Warnavia. Anno 1295. testis adfuit in compositione J. episcopi Tornacensis, præpositi & capituli Insulensis, super præsentatione seu institutione capellanorum ad capellanias fundatas in parochiis diœcesis Tornacensis. Sede vacante mandavit decano Christianitatis ut inquireret an exsecutores testamenti Mariæ de Harnes dominæ de *Cisoing* & de Clairrive, habeant potestatem capellanum nominandi ad capellaniam fundatam a prædicta domina in parochia de *Cisoing* & an sufficienter dotata sit eadem capellania ad unius capellani sustentationem, an. 1300. sabbato post festum purificationis beatæ Mariæ ex MSS. bibl. Colbert.

XVI. W. decanus anno 1309.

XVII. J. decanus Tornacensis anno 1312.

XVIII. Fulco decanus an. 1320. Denuntiat abbati Cisoniensi, quod, licet ipse interfuerit cum capitulo processionibus in festis Exaltationis S. Crucis & Corporis Christi, nullum inde jus acquirere poterit anno 1323. mense Septembri. Transegit cum Andrea episcopo, super correctione & restitutione clericorum extraneorum

fixam sedem non habentium & delinquentium in ecclesia Tornac. seu ejus atriis, anno 1342. mensis Aprilis die 7. ex MSS. bibl. Colb.

XIX. P. de Quercu decanus 1343. statuta quædam fecit & ipse superstes adhuc annis 1345. & 1346. sacellaniam fundavit ad altare S. Annæ in ecclesia cathed. de cujus beneficiis habet refectorium centum solidos Parisienses fortis monetæ & annui redditus. In necrologio Tornacensi ejus mentio fit VIII. idus Februarii.

XX. Simon de Portali decanus anno 1349. compromisit cum Philippo episcopo an. 1354. Ædes proprias in hospitium pauperum convertit, quod sancti Eleutherii vocatur & ibidem sacellaniam fundavit anno 1360. Obiit anno 1362.

Cousin in hist. Tornac.

XXI. Bonacurtius Thomasii de Florentia decanus anno 1362. 24. Februarii, qua die curam suscepit animarum ecclesiæ Tornacensis.[a] Sedebat adhuc anno 1366.

XXII. Johannes II. Vanwest decretorum doctor & decanus transigit an. 1371. cum monasterio S. Martini, arbitro Philippo episcopo. Convenit cum eodem episcopo de quinque florenis pro *flasconibus* seu *placentis* ab ipso debitis in festo Paschæ. Multas decimas acquisivit an. 1372. Adfuit eodem anno præsens compositioni ejusdem Philippi episc. Tornacensis, cum Johanne de Herstberghe præposito B. Mariæ Brugensis. Anno 1379. cum ab Urbano VI. staret, tempore schismatis electus est episcopus a Flandris Gandavensibus, seditque Gandavi contra Petrum d'Auxi rite & canonice ab ecclesia Tornacensi in episcopum assumtum, quapropter capituli sententia decani dignitate privatur & in ejus locum sufficitur

XXIII. Henricus I. de Briardo cui Petrus d'Auxi episcopus Tornacensis curam animarum committit tam in ecclesia cathedrali, quam in parochialibus, ut patet ex instrum. authentico anni 1380. die 26. mensis Maii in bibl. Colbertina asservato. Anno 1383. ind. VI. mensis Junii die 27. nominatur in instrumento translationis monasterii S. Nicolai, ad Montem S. Medardi. Vide inter instrumenta. An. 1385. mense April. transegit cum eodem episcopo occasione cujusdam clerici, quem custodiæ mancipaverat, ex litteris officialis Tornac. in forma *de vidimus*, quibus inseruntur litteræ Petri episcopi & Henrici decani. Anno 1396. statuit XL. obolos de *Florentia* a quolibet canonico pro *cappa* in ingressu solvendos. Memoratur etiam annis 1402. 1407. 1410.

Ch. XXIX. col. 71.

XXIV. Henricus II. de Thoisiaco decanus Tornac. ut liquet ex litteris Johannis episc. forsan fratris ejus, qui anno 1417. Sabbato die 18. mensis Augusti confirmat electionem Guillelmi qui sequitur in decanum, per obitum magistri Henrici de Thoisiaco.

Ex MSS. bibl. Colb.

[a] Decanus & capitulum Tornac. potiuntur in parocciis urbis & suburbiorum jure primorum rectorum, rectoresque earum sunt tantum vicarii capituli: id patet ex hist. ecclesi. Tornac. Johannis Cousin lib. 3. cap. 59. & ex aliis instrumentis: ideoque quoties aliquis in decanum assumitur, ipsi ut pote capituli partes agenti animarum cura ab episcopo demandatur.

XXV. Guillelmus Arnaldi decanus eligitur & confirmatur a Johanne episc. eodem an. 1417. 28. Aug. Extat in bibliotheca Colbertina *processus super electione magistri Guillelmi Arnaldi in decanum ecclesiæ Tornacensis eodem anno.*

XXVI. Michaël Bernardi decanus 1431. quo anno præsens fuit hominio quod archidiaconus Brugensis exhibuit Johanni episc. Ipse an. 1438. 29. Sept. Johannem Chevrot in sede sua episcopali constituit. Vivere desiit VIII. idus Sept. anno Dom. 1448.

XXVII. Thurianus de Praellis in decanum assumitur eodem anno. Transigit cum capitulo Harlebecano super collatione ecclesiæ de Feclo. Obiit anno 1450. ut docet Cousin in hist. Tornac. postquam instituisset sub ritu duplici festum SS. mulierum Mariæ Jacobi & Salome 25. Maii.

XXVIII. Dionysius I. de Montmorenci electus in decanum 1451. eodem anno confirmatur a sigillifero & aliis duobus canonicis ad hoc deputatis a Johanne episc. absente. An. 1458. convenit cum episcopo super jure disponendi de Cantoria & anno sequenti super correctione subditorum ecclesiæ. Designatus fuerat episc. Atrebatensis & ab archiepiscopo Remensi confirmatus, sed æmulum habuit Johannem Goffredi qui bullis pontificiis & favore principum fretus prævaluit. Porro Dionysius obiit an. 1474. 23. Aug.

XXIX. Carolus de Crequy decanus 1513.

XXX. Jacobus *al.* Johannes Robertet decanus Tornac. simul & Aurelian. an. 1515. quo anno fit episcopus Albiensis. Vide in episcopis Albiensibus.

XXXI. Dionysius II. decanus anno 1516. 3. Maii ex chartis authenticis.

XXXII. Petrus II. le Barbier decanus eccl. Tornac. 30. Junii 1529. paciscitur cum Carone d'Estrayelles milite domino de Monchin in castellania Insulensi, super successione bonorum vicarii ecclesiæ de Namaing nothi, defuncti. Memoratur adhuc annis 1531. & 1551.

XXXIII. Petrus III. de la Troüillere protonotarius & oratorio Caroli V. imperatoris præfectus, nominatur eodem anno decani coadjutor ac de licentia summi pontificis admittitur.

XXXIV. Petrus IV. Pintaflour decanus 17. Novembris 1570. ex instrumentis authenticis, fit episcopus anno 1575.

XXXV. Maximilianus Manarre admissus fuit ad decanatum 6. Februarii 1576. Obiit an. 1585. mense Novembri præpositus Insulensis.

XXXVI. Laurentius Malcot fit decanus 16. Septembris 1587. Anno sequenti transigit cum capitulo S. Martini. Moritur 24. Julii 1626.

XXXVII. Carolus de Mansfeld ad decanatum nominatur a Belgii principe Isabella anno 1627. sed defectu natalium, non obstantibus litteris a sede apostolica obtentis, non fuit admissus, cujus loco

XXXVIII. Johannes Baptista Stratius, vulgo *Van Der Straten*, decanatum obtinuit 21. Januarii 1628. Fato fungitur 27. Aprilis 1659. hocce elogium tumulo ejus inscriptum est:

Venerabilis ac reverendus vir Johannes Baptista Stratius Herentalius prothonotarius apostolicus, serenissimæ Isabellæ Belgarum principi a sacris oratorii; hujus ecclesiæ canonicus decanus hic situs est, qui ut dignitate, sic virtute, tum in divinis officiis singulari sedulitate & in Christum crucifixum memoranda pietate, per annos unum & triginta eidem huic ecclesiæ præluxit; atque passionis Dominicæ officio instituto, eoque bonorum suorum hærede ex asse relicto V. cal. Maias an. 1659. ætatis 67. exstinctus est. Ut immortalitate æternum fulgeat lector apprecare.

XXXIX. Eustachius de Froidmont canonicus decanus evasit 16. Jan. 1662. denascitur 17. Maii 1671. & hoc epitaphio donatur :

Reverendus admodum D. D. Eustachius de Froidmont patria Leodiensis, sacræ theologiæ licentiatus, cathedralis hujus ecclesiæ decanus & canonicus hic jacet; eum Christiana pietas, prudentia, lenitasque in regendo reddidit omnibus amabilem, catholicæ fidei zelus & liberalitas testamento immortalem : quisquis hæc legis viator Deum lauda piisque defuncti manibus bene apprecare : relicto sui magno desiderio obiit anno ætatis suæ 57. die Pentecostes 17. Maii 1671.

XL. Philippus de Boulogne canonicus hospitalarius, in jure canonico versatissimus ad decanatum promovetur 8. Julii 1671. usque ad diem 5. Nov. 1674. quo mortalitatem explevit.

XLI. Johannes III. Gennare canonicus decani dignitatem nactus est 4. Martii 1675. Moritur 10. Novembris 1693.

XLII. Franciscus le Brun Sorbonæ doctor, decanus renuntiatur an. 1693. Duodecim annorum spatio diœceseos Tornac. vicarius generalis, strenue munus sibi demandatum exsecutus est. Vir acri ingenio ac summa eruditione clarus, disciplinæ studiosissimus fuit, sobrius & in pauperes munificus. Exstinguitur 17. Julii an. 1710.

Epistola Insulis scripta, die 4. Februarii an. 1711. asserit Belgii fœderati proceres præsentasse capitulo Tornac. D. Ruth Ans van Ernest S. Gudulæ Bruxellensis canonicum, ad decanatum : sed ob quædam impedimenta non fuit admissus; & adhuc sedes decanalis vacat hoc an. 1722.

In necrologio memoratur 12. Aprilis magister Gerardus de Grimberghes decanus, qui dedit ecclesiæ 8. libras Parisienses annui redditus; sed annus obitus non consignatur.

ALIQUOT PRÆPOSITI TORNACENSES.

PRÆPOSITURA, nomen fuit officii, non dignitatis in ecclesia Tornacensi, ut docet Cousin in hist. Tornac. lib. 4. cap. 3. pag. 12. A præposítusque institutus est eo fine ut ecclesiæ bona vel distracta, vel usurpata vendicaret, vassallisque jura redderet.

I. Primus qui eo munere functus memoratur, fuit Hugo postea in episcopum assumtus circa annum 1030.

II. Herimannus præpositus an. circiter 1090. Ch. xx.
de quo fit mentio in narratione restaurationis S. col. 59.
Martini Tornacensis tom. 12. Spicil. pagg. 368. & 396. Occurrit in charta Radbodi episcopi pro eodem monasterio. Postea monachus sancti Martini Tornacensis.

III. Guntherus præpositus tempore Baldrici, B Lamberti & Simonis pontificum. Arduum aggressus est opus, de restituendo Tornaci proprio episcopo, pro quo negotio usque tertio Romam pergens, moritur in villa Sarracenas in diœcesi Lunensi. Tom. 12. Spicil. pag. 468. Forte idem qui prima nominis sui littera G. designatur in quadam epistola Lamberti episcopi Atrebatensis tom. 5. Miscellan. Baluzii pag. 371.

IV. Theodericus I. Gunthero suffectus, restitutionem episcopi proprii urgere cœpit, sed ante consummatum opus cum gravi infirmitate premeretur, monachum professus est in abbatia sancti Martini, ibique sepultus jacet. Tom. 12. C Spicil. pag. 483.

V. Letbertus I. Theoderici ex sorore nepos, post ipsum præposituram obtinuit. Eo agente, alter Letbertus qui postea fuit decanus, Romam perrexit & ab Eugenio III. consecutus est, ut dignitas episcopalis ecclesiæ Tornacensi reddere- Ch. v.
tur, tom. 12. Spicil. ibidem. Letbertus præpositus col. 46.
subscripsit chartæ Anselmi episcopi pro cœnobio Trunchiniensi anno 1147. idibus Julii, & anno 1150. alteri chartæ Geraldi episcopi.

VI. Robertus Tornac. præpositus, testis in charta donationis Theoderici Flandriæ comitis pro Laudensi monasterio, anno 1152.

D VII. Walterus præpositus occurrit an. 1157. in instrumento Geraldi episcopi Tornacensis, quo confert ecclesiæ sancti Martini de Pentenghen altare de Thidingen.

VIII. Letbertus II. præpositus memoratur in quadam transactione cum monasterio S. Amandi, anno 1168. Vide Cousin in hist. Tornac. lib. 3. pag. 278.

IX. Theodericus II. præpositus, quo mortuo, suppressa est præpositura perpetua & ad petitionem capituli concessum est a Romano pontifice, ut quotannis duo ex canonicis eligerentur, qui id muneris obirent, quique nunc cellerarii vocantur. Vide Cousin in historia Tornac. lib. 4. cap. 3. pag. 12.

DE ABBATIIS

DE ABBATIIS DIOECESIS TORNACENSIS.

SUpereſt ut de abbatiis ad Tornacenſem diœceſim pertinentibus ordine hucuſque ſervato agamus, quarum elenchum accipe.

ORD. S. BENED.

S. Amandus, cum Parthenone
B. Mariæ de Pace.
S. Martinus apud Tornacum.

ORD. S. AUGUST.

Ciſonium.
Falempinum.
S. Nicolaus a Pratis.
Puellaris abb. B. Mariæ de Pratis.

ORD. CIST.

Laus B. Mariæ.
Welvegemium.
Marquetta.
Groninga.

S. AMANDUS.

S.t Amand en Pevele.

REgale ſancti Amandi in Pabula ordinis ſancti Benedicti monaſterium, tribus circiter ab urbe Tornaco leucis, ad fluvium Elnonem; unde etiam dicitur Elnonenſe, ipſummet ſanctum Amandum agnoſcit auctorem, fundum præbente inter Scarpum & Elnonem fluvios Dagoberto Francorum rege anno 639. regni XI. [a] ut docet charta Miræi, quam Mabillonius & Cointius vitiis expertem non credunt, quapropter eam referendam non duximus noſtra inter inſtrumenta. Ceterum duplicem primum ſanctus Amandus condidit baſilicam, alteram in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis, alteram ſub patrocinio ſancti Andreæ apoſtoli, illam præcipuam pro miniſterio fratrum, quos frequentes aggregaverat, hanc pro miniſterio populorum, in qua presbyteros ſeculares ſub uno decano collocavit. Et hæc quidem congregatio ſtetit uſque ad annum 1200. quo ſuppreſſa fuit a Willelmo Remorum archiepiſcopo S. R. E. cardinali legato, cum approbatione Innocentii III. Poſtea ſancto Amando venit in mentem, quomodo pacis procurandæ fratribus cauſa ſuum ab epiſcopi juriſdictione monaſterium eximeret, unde profectus Romam aliis ſecundo, aliis tertio, voti compos effectus eſt indulgentia Martini papæ, cujus litteras apud Cointium ad annum 653. legere eſt. Porro iſtud cœnobium ad tantam proceſſu temporis devenit celebritatem, ut in urbem haud ignobilem, ſancti Amandi nomine inſignitam, accreverit, cujus dominium temporale ad abbatem pertinet. Perſtat etiam nunc, vigetque regulari maxime obſervantia monaſterium, quod a fundamentis inſigni magnificentia noſtro ævo inſtauratum eſt.

Diplom. Script. c. 1.

[a] Legendum putat Cognatus anno IX. hoc eſt Chriſti 637. Et certe an. 638. obiit Dagobertus ex Cointio.

SERIES ABBATUM.

I. S. AMANDUS jam tum regionarius epiſcopus, condito a ſe monaſterio præfuiſſe dicitur, donec ad ſedem Trajectenſem * evectus anno 649. Urſum ſibi vicarium ſubſtituit, qui mortuus eſt anno 652. dehinc Jonatum, quem jam pridem Marchianis primum abbatem inſtituerat. Cumque interim B. Amandus ſtatim poſt obitum Urſi, Romam profectus, dimittendi epiſcopatus a Martino papa, quam prius per litteras negaverat, obtinuiſſet facultatem, ad ſuum Elnonenſe monaſterium rediit an. 653. ipſumque denuo regendum ſuſcepit, Jonato Marchianas repedante. Inde Bariſiacum cellam anno Chriſti 661. Childerici regis ſecundo, ejuſdemque munificentia erexit Amandus, eique Andream diſcipulum ſuum præfecit abbatem. Sub hoc etiam tempus in Vaſconiam iterum accerſitus, Nantenſe monaſterium favente eodem Childerico rege excitavit. Tandem vero anno ſecundo Theoderici regis, Chriſti 675. XV. cal. Maii condidit ſuum teſtamentum, quo id unum cavit, ut apud ſuos Elnonenſes ſepeliretur; quod & factum eſt anno 679. & quidem in ſancti Petri baſilica, ut amplius videre eſt in epiſcopis Trajectenſibus.

* Maſtricht

II. Andreas e Bariſiacenſi monaſterio, cujus jam dudum primus abbas, ut diximus, a S. Amando fuerat inſtitutus, ab eodem jam morti proximo evocatus Elnonenſi præficitur an. 678. exeunte, ut habet Cointius. Supervixit autem ſancto magiſtro decem fere annis, quem interim tradunt ad ripam Scarpi, eccleſiam ſancti Martini, modo parœcialem totius oppidi ædificaſſe. Ejus epitaphium ſubjicimus ex Molano, quod non obſcure innuit ejus ſanctitatem:

Hunc tumulum quique non irreverenter adite,
Andreæ ſancti loculum quia claudit & artus.
Qui pius & prudens, humilis fuit & venerandi
Diſcipulus patris ſimul & ſucceſſor Amandi.
Hunc paſtor caulæ, præſentis conditor aulæ
Hugo levans lymphaque luens, thecaque recondens,*
Mundato tumulo ſollemniter hic relocavit.
Febre fatiſcentes hic convaluere frequenter.

* Amandinus abbas ſub initium XII. ſeculi.

Verum longe antea, ſcilicet poſt annos ſexdecim vel 15. a morte ſancti Amandi, ſacræ beati Andreæ abbatis exuviæ, ex oratorio ſancti Petri, in quo ſepultus erat, ſimul cum ſacro ejuſdem S. Amandi corpore tranſlatæ ſunt in novam ſancti Stephani baſilicam VIII. cal. Nov. ipſo die dedicationis ejus anno 694. ex Cointio. Dies obitus Andreæ, uti etiam ſancti Amandi, notatur VIII. idus Febr. anno 688. non autem 670. ut habet Miræus errore de morte S. Amandi quam illigat anno 661. continuato.

III. Johannes I. jampridem abbas Blandinii, ut pote qui eo nomine teſtamento ſancti Amandi ſubſcripſit, Andream poſtmodum excepit in præ-

sectura Elnonensi. Porro iste ob crebra sancti Amandi miracula, novam & ampliorem sancti Stephani basilicam exstruxit, in quam ipso die dedicationis VIII. cal. Novembris sancti Amandi & B. Andreæ corpora transferri curavit. Nullus proinde locus vacat pro Hatta, quem ex monacho sancti Benedicti Gandavensis & abbate sancti Amandi, factum fuisse an. 690. abbatem S. Vedasti per Vindicianum episcopum Colvenerius * comminiscitur.

*in notis ad chron. Camerac. pag. 419.

IV. Wenegissus.

V. Wenebertus.

VI. Firminus.

VII. Guntherus seu Guntbertus.

VIII. Gerrhaus.

IX. Sarauvardus.

X. Ostingus.

XI. Ermentheus.

XII. Gislebertus I. a pueritia in cœnobio Elnonensi enutritus, ejusdem postea factus est abbas, ac tandem mortuo Didone seu Dodone Noviomensis ac Tornacensis episcopus. Quid autem egerit abbas indicant hi versus apud Alcuinum in epitaphio ad Elnonem:

Hic Gislebertus præsul requiescit humatus;
Corpus terra tegit, spiritus astra petit.
*Vir *pietate potens, humilisque, modestus, honestus,*
Devotus nimium pastor honore Dei.
Hic pius ecclesiam sancti construxit Amandi,
Cunctaque jam renovans claustra monasterii.

* hic.

Idem vero tanquam episcopus & abbas, Marcianensem abbatiam cum aliis ecclesiis, quæ *sui episcopii* erant, pro ecclesia S. Martini supra Scarpum apud Elnonem sita, quæ ad parochiam Atrebat. seu Camerac. pertinebat, commutavit, ut tota villa ex integro responderet abbati & monachis. Obiit an. 782.* x. cal. Junii ex brevi chron. S. Martini Tornac. tom. 3. Anecdot. col. 1454. sepultus in suo monasterio, nempe in sacello S. Petri ad dexteram presbyterii partem.

* 783. ex Cazeto.

XIII. Agelfredus Caroli magni nepos Gisleberto præmittitur a Mabillonio. Fuit primum Elnonensis monachus, tum Bavonianus abbas, deinde Elnonensis ac tandem episcopus Leodiensis. Vita functus est an. 787. ex brevi chronico Elnonensi.

Anecdot. tom. 3. p. 1394.

XIV. Arno seu Arnonus (Germanicum nomen, quod aquilam latine significat) Alcuini frater, monachus & abbas fuit Elnonensis, ac deinde Juvacensis seu Saltzburgensis episcopus, sub quo jam episcopo, sed quandam monasterii sollicitudinem retinente, facta est an. 809.* altera corporis S. Amandi elevatio, ob exundationem Scarpi, qua tumulus S. Confessoris violabatur. Cryptam igitur in qua jacebat a prima sui elevatione, altius erigi, quatuor arcubus suppositis & in honorem S. Michaëlis dedicari curavit, ubi S. Amandi tumulus ab aquarum illuvie intactus esset. Idem Arno jacentem S. Petri basilicam, quæ fratrum erat conditorium, de novo erexit & in meliorem formam restituit, sub patrocinio SS. apost. Petri & Pauli atque S. Amandi. Hunc

Alcuin. epist. LXVI.

* al. 810. XII. cal. Octob.

Alcuin. Epigr. 54.

A etiam tradunt Remensem archiepiscopatum sub Carolo magno recusasse, qui tandem an. 821. vivere desiit, sepultus in ecclesia SS. Petri & Pauli.

XV. Adalricus, Arnone in antistitem consecrato, eligitur abbas Elnonensis; quod quidem monasterium novem circiter annis gubernavit. Mortuus est an. 819.

XVI. Rotfridus fatis concessit. an. 827.

XVII. Adalleodus ex regia stirpe Ludovici Pii oriundus, vir cum divinis tum humanis litteris apprime instructus, Rotfridum excepit; cujus tempore, inquit Mabillonius, Elnonem, ad ordinem S. Benedicti confirmandum, Aldricus abbas Ferrariensis ab Ludovico Augusto missus est anno ejus imperii octavo *, unde corrigendos monet chronicos characteres trium præcedentium abbatum, in præfato chronico Elnonensi. Ceterum postulante Adalleodo abbate cellam Barisiacum Elnonensi monasterio, a cujus potestate *propter insolentiam rectorum* abstracta fuerat, Lotharius imperator restituit an. 840. Obiisse traditur hic abbas an. 845.

B

* al. nono hoc est 822.

XVIII. Gislebertus II. Adalleodo successit, jamque anno secundo præerat, cum Elnonenses monachi Carolum regem, qui tunc Elnone versabatur, adierunt, rogantes, *ut propter suspectas succedentium rectorum voluntates*, bonorum partitionem ad suos usus factam, & ab ejus patre Ludovico probatam, regali præcepto denuo confirmaret. Id vero non modo Rex indulsit, sed etiam quædam sua sponte adjecit, ut patet ex instrumento dato x. cal. Aprilis indict. x. an. VIII. regnante Carolo gloriosissimo rege, hoc est 847. Gislebertus brevi tempore supervixit; post cujus obitum, ut videtur Mabillonio, fratres in eligendo successore varia in studia scissi sunt, aliis Lupum Ferrariensem abbatem postulantibus, Hildericum aliis præferentibus, cujus electio prævaluit.

C

Annal. Bened. tom. 2. p. 752.

D XIX. Hildericus in domesticis monumentis ponitur Gisleberti successor, cui post annos quinque subrogatur

XX. Adalardus Sithiensis abbas, tunc e monasterio suo disjectus anno circiter 859. eo quod apud Carolum Calvum per invidiam accusatus fuisset. Post biennium tamen suo pristino restitutus cœnobio, utrumque rexit ad obitum usque, qui contigit an. 864. die 2. Febr. Apud Elnonem sepultus est in crypta.

XXI. Altfridus vir pius juxta & doctus Adalardo successit, sed non multo post, invitus a Carolo Calvo raptus dicitur ad sedem Trajectensem;
E utrum, ad Mosam vel ad Rhenum ignoratur: Hildenesheimensem habuisse conjicit Mabillonius.

XXII. Carolomannus Caroli Calvi filius Elnone puer educatus sub Milonis monachi disciplina, ejusdem loci postmodum abbas effectus est, ad cujus deprecationem an. 868. Carolus pater mediam partem Barisiaci, villæ pagi Laudunensis concessit ad potum monachis ministrandum, & villam Donnevert in pago Tornacensi super fluvium Scaldim, ad vestimenta fratrum. Verum cum degener filius in patrem insurrexisset, captus a Rege & abbatiis privatus, carceri

Silvanectensi mancipatur, ubi paulo post misere defunctus est.

XXIII. Gozlinus comes Palatinus, multorum cœnobiorum moderator, & episcopus Parisiensis, Elnonensi monasterio præerat an. 871. quo pridie nonas Febr. res quasdam ad usus fratrum S. Amandi assignatas regio iterum præcepto confirmari curavit. Eodem Gozlino sedente corpus S. Amandi ex suo monasterio in Pratense S. Germani, cujus & ille abbas erat, allatum est, ob procellosa tempora Normannorum; qui quidem an. 883. S. Amandi abbatiam devastasse memorantur. Obiit Gozlinus Lutetiæ Parisiorum anno 887. vel 888. sepultus in monasterio S. Germani a Pratis. Porro tradunt ab hoc abbate titulum comitis emanasse, beneficio Caroli Calvi, quem hodieque abbates Amandini possident.

XXIV. Robertus Regis ministerialis in veteri syllabo abbatum Elnonensium dictus, idemque fortasse, qui comes & marchio, abbasque Dionysianus, anno XIV. regnante Carolo rege hoc est 905. sub die VIII. cal. Oct. fratres S. Amandi rogat, ut sibi cellam Barisiaci ad tempus concedant, eo pacto, ut villam Diptiacum ipsis a Rege in supplementum dari obtineret. Quod ita, uti condictum erat, factum est eodem anno sedebat adhuc 920.

XXV. Rotgerus comes *atque memorandus abbas Elnonis monasterii*, quem Rotgarii comitis Laudunensis filium Mabillonius autumat, a Rodulfo rege præceptum obtinuit, quo Vidinium villam comitatus Austrobatensis juxta Scaldim fluvium, & villam pagi Tornacensis Autuinium, *ad resocillandam fratrum indigentiam*, deputari curavit. Datum VIII. idus Aprilis indict. XIII. anno secundo regnante Rodulfo rege gloriosissimo, hoc est 924. Ejusdem Rotgerii abbatis tempore, Lietardis matrona Deo sacrata, post decessum *senioris* sui Odonis, quasdam res proprietatis suæ tradit monasterio Elnonensi, *ubi præsul Amandus corpore requiescit*, cujus loci rector præesse dignoscitur Rotgerus comes, *post ipsum quoque dilectus filius meus*, inquit, *Liedricus monachus, & ejusdem loci præpositus*. Præfuit autem Rotgerus ad annum saltem secundum Ludovici Transmarini, hoc est 937. ex Mabillonio, qui merito falsi redarguit, Rotgero mortuo abbatiam vacasse viginti amplius annis. Quin etiam fortasse nullatenus vacavit, sed statim ad illam informandam Gerardus Broniensis accitus est. Et certe Amandinum cœnobium inter illa decem & octo recensetur quæ pius pater, Arnulfo comite volente, ad meliorem statum revocavit; ejusque postea consilio necnon abbatum Hildebrandi & Berneri, ac imprimis Fulberti Camerac. & Radulfi Noviomensis episcoporum Leudricus abbas constitutus est.

XXVI. Leudricus ex nobilioribus terræ oriundus, quem putamus hunc esse Liedricum monachum & præpositum de quo supra in Rotgero, ordinatus abbas dicitur in brevi chronico, cal. Jun. an. 952. Statim vero ac electus est, præsente Arnulfo marchione Flandriæ cum episcopis & abbatibus provinciæ, villas, prædia, possessiones monasterii Normannica persecutione dissipatas recollegit, & de patrimonio suo Frigidum-montem & Anuentium *al.* Anvinium cum eorum appendicibus, fratribus Amandinis contulit. Fato functus est die 9. Septembris an. 956.

tom. 3. Anecdot. col. 1395.

Ibid.

XXVII. Genulfus & Genolfus vir plane dissimilis Leudrico decessori, pro servitio, quod Regi vel comiti debebat, villas amplius viginti male distraxit. Eo sedente anno 966. Lotharius Francorum rex, burgum S. Amandi cum cœnobio, ac totam pene Flandriam in ditionem suam redegit. Exstinctus est Genulfus an. 969. die 4. Septembris, post tredecim annos regiminis. Tum vero testante Folcuino Laubiensi abbate, Ratherius episcopus, Verona Laubium reversus, ambiit abbatiam, eamque pretio comparavit, qua, ut erat miræ levitatis, vix una nocte potitus est. Mabillonius tamen, postquam Ratherii levitatem ingenue confessus est, ipsum a simonia purgat.

XXVIII. Werricus seu Guerricus, hujus loci alumnus, Ratherio ex abbatia repulso, seu sponte egresso, canonice suffectus est anno 970. Hic atrium cœnobii muro lapideo clausit, coronam argenteam ante Crucifixum pendentem & tabulam argenteam altaris sancti Cyrici, cum anaglypho opere ciborii, in quo repositæ erant reliquiæ pretiosi martyris cum aliis pignoribus, ex expensis Susannæ reginæ Arnulfi Flandriæ marchionis relictæ ad decorem domus Domini fabricari fecit, & multa quæ Genulfus pessime dissipaverat restituit. Pie defunctus est anno 996. ex brevi chronico, & ex Cognato hist. Tornac. lib. 4. cap. 15.

Alir. notit. p. 346.

XXIX. Ratbodus vir regiæ stirpis, excelsam turrim fronti ecclesiæ adhærentem erexit, de qua sic breve chronicon laudatum: *An. 1009. dedicatio turris ab Harduino episcopo & Rabbodo abbate conditæ.* Idem abbas oratorium in cœnobio Elnonensi a B. Amando antiquitus exstructum, sed propter Paganorum vastationem fere in solitudinem redactum, instauravit. Vitam clausit an. 1013. die 14. Febr. de quo traditur, quod cum in aula frequens versaretur, forsan ex necessitate, inde fratres occasionem ceperint mollioris vitæ.

XXX. Beatus Ricardus Virdunensis abbas a Balduino Flandriæ comite rogatus, hanc abbatiam suscepit regendam an. 1014. cumque jam probe illam instituisset, eidem anno * 1018. Malbodum sui vice præfecit abbatem; sed antequam cederet, hoc ipso anno die 20. Junii prædia quædam apud Altam-villam in pago Laudunensi, Humolariensibus monachis sub annuo censu concessit.

tom. 3. Anecdot. col. 1456.
*al. 1019.

XXXI. Malbodus seu Malboldus indigena & monachus Amandinus, humili loco natus, rem non ita bene administravit, si Mabillonio credimus; sed si fides habenda historiæ abbatum Elnonensium manuscriptæ, bene omnia fecit, præterquam quod fratrem suum hominem plebeium, Alanum nomine, oppidi præpositum constituit, quod munus olim nonnisi primores obire consueverant. Et certe Malbodum gravem se ac strenuum præstitisse in vindicandis monasterii rebus, quæ ab exteris fuerant occupatæ,

ipsemet Mabillonius testatur. Occurrit an. 1022. A in charta Hugonis Noviomensis seu Tornacensis episcopi villam Bovinas Elnonensi monasterio confirmantis. Subscripsit anno 1039. cum reliquis fratribus, Falempinensis abbatiæ fundationi. An. 1040. cryptam a se conditam dedicari fecit ab Hugone episcopo. Idem an. 1061. quoddam alodium a Walchero nobili viro collatum, quando filius ejus Engelbertus illuc ad conversionem venit, usibus pauperum assignavit. Insuper tradunt Malbodum pluribus ordinis S. Benedicti monasteriis, quæ Normannica rabies depopulata fuerat, restituendis insudasse, iisque abbates ex suis monachis præfecisse, Hasnoniensi videlicet Rolandum, Blandiniensi Johannem, Tornacensi S. Martini Galterum, Anselmum des Essars Lætiensi, Theodericum cœnobio S. Johannis de Monte apud Morinos, nunc Ypris, Humolariensi Marcellum, Nongento Galterum, Corbeiæ in Picardia Johannem, Cameracesiensi sancti Andreæ Godefridum, ac postremùm Henricum cœnobio S. Michaëlis in Theorascia, favente, ut conjicimus, Balduino VI. Flandriæ comite, cujus filium Ernulsum nomine, seu Arnulsum e sacro fonte susceperat. Tandem vero Malbodus tot ac tantis fractus laboribus, communi fratrum consilio, sibi successorem elegit Fulcardum, VI. idus C Aprilis 1062. obiitque die 25. Aprilis anni sequentis.

Mir. notit. p. 159. — *tom. 3. Anecdot. col. 793.* — *Ibid. col. 1396.*

XXXII. Fulcardus qui & Lambertus dicebatur, an. 1065. indict. III. altare S. Remigii apud Barisiacum obtinuit ab Elinando Laudunensi antiste, ejus episcopatus anno XIII. Anno seq. cal. Septembris cœnobium S. Amandi combustum est, quod quidem Fulcardus restituisse traditur. E medio sublatus est die 13. Decemb. an. 1076. sui regiminis 14.

Ibid.

XXXIII. Bovo I. dictus *Senior*, Hasnonii præpositus per abbatem Malbodum constitutus, Elnonem postea revocatur, eique præficitur ab- D bas pridie cal. Febr. At ipse nomen abbatis non modo factis non implevit, imo potius profligavit res monasterii, ut probat epistola Galterii abbatis, de quo infra. Tum vero in facie cancri morbo graviter vexari cœpit, quo tandem incurabili malo serpente, defunctus est an. 1085. prælaturæ nono.

Mir. notit. p. 346.

XXXIV. Hugo I. nepos Fulcardi sub eodem præposituram gessit. Vix autem in locum Bovonis successerat, ordinatus abbas XIX. cal. Jan. ex brevi chronico, cum fratres coadunavit in varias * præposituras dispersos, ne pravam cernerent Bovonis administrationem. Ecclesiam sancti E Stephani ante paucos annos casu combustam a fundamentis renovans, decentissime cum claustro & turribus & officinis, sicut hodie cernitur (inquit Herimannus in historia restaurationis sancti Martini Tornac.) ædificavit, fortasse tantum absolvit; eandemque an. 1088. sui regiminis tertio per ministerium Rabodi Noviom. & Gerardi Camerac. episcoporum dedicari curavit, ex laudato brevi chronico. Neque vero satis habuit Hugo curare propriam ecclesiam; sed monachos S. Martini Tornacensis charitate & amore præsertim complexus est, ut videre est apud eundem Herimannum, loco citato. Porro Lambertus ep. Atrebatensis anno sui pontificatus IV.* Christi 1097. XII. cal. Novembris ei privilegium concessit, certisque conditionibus ecclesias seu altaria de Scaldino, de Lurcio, de Ruoth, de Bulciniolo & de Dieraco * laudavit; ac insuper hoc ipso instrumento societas inter ecclesiam Atrebatensem & Elnonensem instituitur; *ut audito episcopi obitu exsequias illius fraterne celebrare non differant Elnonenses, & Atrebatenses similiter de abbate S. Amandi faciant.* Anno 1101. interfuit synodo Tornac. & 1107. IX. cal. Junii indict. XV. privilegium obtinuit a Paschali II. papa, anno ejus pontificatus octavo. Defunctus est hoc ipso anno *vir sagacis industriæ* die Dominica octava Sept. ex brevi chronico laudato, qui quidem annus vigesimo secundo ordinationis Hugonis illigatur in libro miraculorum S. Amandi.

** Barisiacum, Haltiacum, & Variniacum.* — *tom. 12. Spicil. pag. 427.* — *Ibid.* — ** al. V.* — ** al. Dipriaco.* — *Secul. 2. Bened. p. 734.*

XXXV. Bovo II. *Junior* dictus, Bovonis alterius nepos, Hugone sepulto, mox in abbatem unanimiter cooptatus est. Inscriptam ei legimus epistolam Marsiliæ sancti Amandi Rothomagensis abbatissæ de quodam miraculo, sancti Amandi meritis patrato anno 1107. Idem an. MCXI indict. IV. nonis Aug. cujusdam curtis in villa Samionis immunitatem ab hospitii jure Hugoni decessori antea concessam a Roberto Flandriæ comite, renovari ab eodem curavit. Anno sequenti Lambertus episcopus Atrebatensis ei contulit altaria de Bulceng, de Masteng & de Helemiis, III. idus Aprilis indict. V. sui præsulatus anno decimo octavo. Cum autem Bovo quorumdam prædiorum cum Balduino Flandriæ comite, permutationem fecisset, hæc ipsa in concilio Remensi, anno 1115. indictione VIII. confirmata fuit. Insequenti anno Balduinus idem, & 1119. Calixtus papa Bovoni privilegia contulerunt. Denique hic abbas fidelis dispensationis laude per omnia dignus, vitam cum morte mutavit die 9. Decemb. anni 1121.

Neustria pia p. 186. — *tom. V. Miscell. Baluz. p. 399.*

XXXVI. Galterus I. an. 1122. crucem auream fieri jussit, in qua sacras inclusit reliquias. An. seq. Burchardus episcopus Cameracensis indictione XV. præsulatus sui anno septimo donavit ei altare sancti Martini in Halci. Abdicavit hoc anno 1123. Galterus abbas cujus exstat apud Mir. epistola de thesauro ecclesiæ sancti Amandi a Bovone I. abbate dilapidato.

Notit. eccl. p. 346.

XXXVII. Absalon a puero educatus in monasterio Elnonensi, sed tum monachus sancti Nicolai in sylva Vosago, ac discipulus celeberrimi abbatis Simonis, teste Herimanno lib. 3. de miraculis beatæ Mariæ Laudun. cap. 18. Amandinus abbas instituitur a patribus concilii Bellovacensis an. 1123. Sancivit anno 1125. ut ad tumulum sancti Amandi candela cerea die ac nocte jugiter arderet. Anno 1133. indict. XI. accepit altare de Mouschin a Simone episcopo Tornacensi ac Noviom. anno decimo ejus præsulatus. Ipse vero dedit Waleranno abbati Ursicampi terram Manasseiarum & Vadusorum, anno 1134. indict. XI. Interfuit anno 1138. synodo Atrebatensi, ubi litteris Alvisi episcopi pro Mareo-

Mir. notit. p 384. lensi cœnobio subscripsit. Item an. 1141. nomen ejus subscriptum reperitur in charta ejusdem Alvisi pro cœnobio Castelli-Dei juxta Mortaniam. Scripsit epistolam suo & conventus nomine ad canonicos sancti Servatii Trajectensis, qua gratias agit de obsequiis morienti fratri Roberto præstitis, mutuamque cum eis societatem init. Memoratur etiam inter abbates in monasterio Resbacensi congregatos, quibus anno 1139. Innocentius papa II. litteras direxit. Jampridem vero interfuerat exsequiis Caroli Flandriæ piissimi comitis, cujus corpus post quinquaginta dies ab ejus nece, nullum odorem fœtidum emittebat, linteamina autem corpus tegentia, signa sanguinis quasi recenter fusi exhibebant, uti narrat testis oculatus Herimannus tunc abbas sancti Martini Tornac. in historia restaurationis ejusdem cœnobii; ex quo insuper discimus auctore, Absalonem postulatum fuisse in episcopumTornac. sed minime confirmatum. Obiit 1145. 19. * Septemb. sepultus ante portam chori. Junctus erat amicitia cum S. Bernardo, eumque Geraldus episcopus Tornac. in suis pro Elnonensi cœnobio litteris, anno 1152. *piæ memoriæ* vocat.

[Margin: tom. 1. Anecdot. col. 377. — Ibid. p. 389. — an. 1127. — tom. XII. Spicil. p. 481. — * 21. ex necrol. Fidemensi. — tom. 1. Anecdot. col. 431.]

XXXVIII. Galterus II. custos primum ac thesaurarius ecclesiæ, deinde prior, tandemque abbas, post quinque circiter annos non sat probi regiminis, hortatu S. Bernardi abbatiam dimisit an. 1150. & ad Claram vallem secessit.

[Margin: tom. 3. Anecdot. col. 1398.]

XXXIX. Hugo II. genere Burgundus, divisis Elnonensibus pro deligendo in locum Galteri successore, consilio S. Bernardi electus est, * cum tunc esset Humolariensis abbas ex priore antea S. Johannis Laudun. non abbate, uti perperam legitur in historia edita Camberonis. Is autem continuo scripsit epistolam consolatoriam ad priorem & fratres Humolarienses, quam prælo submisit Martennius noster. Idem quoque audiens pro necessariis luctari Camberonenses, beneficii a Bernardo accepti memor, suæ voluit ejus filios amicitiæ heredes esse ac bonorum participes. Itaque dedit eis altare de Voldeca, quod Absaloni quondam abbati, Bernardi precibus, contulerat an. 1142. Nicolaus episc. Cameracensis. An. 1152. altaria de Fraisno & de Septemvallibus accepit a Galtero Laudunensi præsule; quo etiam anno privilegium obtinuit a Gerardo episc. Tornacensi. Interfuit anno seq. synodo Atrebatensi, in qua Godescalcus episcopus quandam chartam recitavit. An. 1159. litteris Theoderici Flandriæ comitis pro S. Bertino subscripsit. Dedit Camberonensibus anno 1163. quidquid Elnonensibus erat juris apud Lumbisium & apud Lumbisiolum. Insequenti anno altaria supradicta Galterus Laudun. episc. alterius Galteri successor ei confirmavit. Scripsit ad eum Petrus abbas S. Remigii rogans ut Johannem de Saresberia clericum Anglum, tunc apud S. Remigium exsulantem, *quia domino suo Cantuariensi archiepiscopo ex debito servierat*, interventu comitis Flandrensis, cum Rege Anglorum reconciliaret. Denique moritur Hugo an. 1168. ex laudato brevi chronico, vel 1169. die 12. Sept. ex hist. MS. & Cognato hist. Tornac.

[Margin: * an. 1149. ex chartul. Cisterc. in bibl. Colb. — tom. 1. Anecdot. col. 443. — Ibid. pag. 429. — Miscell. t. v. p. 443. — Epist. 149. tom. XXIII. bibl. Veterum patrum. — tom. 3. Anecdot. col. 1398.]

XL. Johannes II. ex subpriore, uti legitur in hist. MS. vel ut in chronico laudato, ex secundo prioratus loco, quem uno anno tenuerat, ascendit ad principem locum dignitatis abbatialis, anno saltem 1169. die 5. Maii, qua synodo Tornac. interfuit & subscripsit, ex Cognato. Memoratur 1172. & 1177. quo anno Alardus ep. Camerac. præsulatus * anno primo altare de Scornai ei concessit. Ipsum laudat Philippus ab Eleemosyna in prologo vitæ S. Amandi. Tandem anno 1181. Johannes quam annis 14. rexerat abbatiam dimisit in præsentia Guillelmi Remensis archiep. & Philippi comitis & episcopi Tornacensis. Mortuus vero dicitur anno 1187. die 8. Octobris.

[Margin: * ab ordinatione.]

XLI. Eustachius Blandiniensis monachus ac thesaurarius cedenti Johanni subrogatus est. Privilegium obtinuit ab Urbano III. ejus pontificatus anno primo, quod & fecit renovari a Clemente III. ejusdem pontificatus an. 1. Idem abbas S. Andreæ sacellum ac dormitorium fratrum reædificavit. An. 1187. anniversarium pro rege Dagoberto quotannis ritu solemni celebrandum decrevit. Sancto fine quievit anno 1190. ex brevi chronico, vel 1191. ex hist. MS. sui regiminis decimo.

[Margin: Ibid. pag. 1399.]

XLII. Arnulfus e gremio sumtus, post annum circiter unum exauctoratur 1192. non diu superstes dedecori, obiit enim 29. Januarii an. 1193.

XLIII. Galterius III. ex abbate S. Nicasii Remensis in abbatem Elnonensem cooptatur anno 1192. Paulo post oritur contentio inter abbatem & monachos, pro qua sedanda missus ab archiepiscopo Remensi Stephanus Tornacensis antistes ad S. Amandum accessit, *ubi*, inquit epist. 207. ad archiep. Remensem, *invenimus monachos non amandos. Seditiosi erant, in seditione morantur & forte in seditione morientur. Nihil objicere poterant abbati suo, nisi quia cum litteratus, sobrius, castus, quietus ac frugi, magis parcitati quam prodigalitati sit proximus, in observantia monastici ordinis, ut dicunt, minus sit peritus, tanquam qui in loquela * digitorum nesciat exprimere fabam, caseum vel ova; vel in talibus errantes corripere vel corrigere vel negligit vel contemnit . . . . Honestum ac litteratum & præter senectutis, debilitatisque incommodum, sicut credimus, irreprehensibilem invenimus abbatem, non minus malitiæ propriæ expertem, quam expertum malitiam alienam.* Ceterum memoratur Galterus abbas in charta compositionis inter dictum Stephanum episc. Tornac. & Richarium Centul. abbatem an. 1196. & 1198. in litteris Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis pro Viconia. Mortem oppetiisse dicitur die 15. Aug. an. 1199. in quadam historia MS. 1203. in brevi chronico laudato, postquam ad honorem B. M. virginis, imaginem speciosissimam auro & argento & gemmis pretiosis ornatam fabricari fecisset, & insuper cereum ante S. Stephanum jugiter ardentem instituisset.

* Ita strictum observabant silentium monachi, ut ne quidem necessaria ore proferre liceret, sed debebant nutibus & digitorum signis mentem suam exprimere.

XLIV. Johannes III. ab officio prioris ad abbatialem dignitatem ascenderat an. 1201. si fides habenda cuidam abbatum catalogo MS. Sane reperitur 1205. & 1206. quo anno Gozvinus episc. Tornac. initam conventionem inter ipsum Johannem abbatem & Gerardum præpositum laïcum approbavit. Obiit piæ memoriæ Johannes abbas 5. Martii anno 1207. ex chronico laudato.

XLV. Guillelmus I. aliquando monachus Elnonensis, sed tum Aquicinctinus abbas, nominatur per compromissum ad abbatiam Elnonensem a Philippo marchione Namurcensi; de quo Guillelmo hæc apud Miræum leguntur in auctario ad origines cœnob. Belgic. de Aquicincto. *Successit domnus Willelmus undecimus, postmodum abbas S. Amandi, & Romam profectus, & inde rediens factus est monachus Clarævallensis.* Obiisse traditur circiter annum 1218.

XLVI. Galterius IV. ex alumno pater effectus, disciplinæ regularis observantissimus, defecit an. 1225. die 25. Martii.

XLVII. Herbertus in cœnobio enutritus, composuit cum Ingueranno de Coucy an. 1238. de parte sylvarum, quam Colombariam vocant *Colomiers*. Defunctus est 26. Oct. 123.... hoc est 38. vel 39.

XLVIII. Johannes IV. Gannereau exstinctus est die 27. Aug. circa an. 1241.

XLIX. Galterus V. de Hertaing monachus & abbas Elnonensis adfuit an. 1247. mense Sept. translationi corporis S. Eleutherii. Pedum abjecit an. 1258. mense Augusto, obtenta villa *de Anvain*, ad necessaria sibi & sociis aliquot suppeditanda. Mortuus est an. 1262.

L. Egidius de Tornaco, monachus, ut ferunt, Elnonensis, tunc erat abbas Crispiniensis, quando ab illustrissima Margareta Flandriæ & Hannoniæ comitissa, ex pacto inter fratres, qui de abbatis electione nullatenus convenire poterant, traductus est ad abbatiam Elnonensem. Jacet in sacello SS. Petri & Pauli ante altare, mortuus circa annum 1264.

LI. Henricus de Scanden fratrum calculis electus, obiit 29. Octobris.

LII. Fulco excessit e vita 8. Martii 1266. in ecclesia S. Stephani sepulturam nactus.

LIII. Augustinus precum iniit societatem cum R. abbate & conventu Fiscanensi an. 1270. ex tabulario hujus cœnobii. Reperitur etiam annis 1278. & 1283.

LIV. Guillelmus II. 1290. de quo narratur, quod Philippum Pulcrum Insulas obsidentem adierit, protectionem ejus imploraturus, quam obtinuerit an. 1297. mense Augusto. Fatis communibus cessit die 6. Martii an. 1300. in ecclesia S. Stephani tumulatus.

LV. Petrus Grongnart feria 3. post Dominicam Palmarum in abbatem susceptus est. Decessit 26. Aprilis an. 1325. *al.* 1326. atque in ecclesia S. Stephani tumulo conditus est.

LVI. Theodericus d'Audius, *al.* de Haudion Amandinus ortu & professione, sub quo abbate Tornacum (an. 1340.) ab Anglis & Hannoniis

A obsessum est, Amandinum oppidum multis oppressum calamitatibus, ipsumque monasterium funditus eversum. Præ tristitia & tædio vitæ succubuit die 6. Aug. 1342. *al.* mense Julio 1343.

LVII. Johannes V. de Vassonia Johannis cognominis episcopi Tornac. ex fratre nepos, dum officio prioris fungitur ad abbatis munia obeunda vocatur. Obiit vir discretus ac providus post multos in resarciendis damnis exantlatos labores die 24. Aug. 1362. *al.* 1360.

LVIII. Jacobus VIII. Soudans monachus & hospitalarius cœnobii Elnonensis, nominatione Innocentii papæ VI. factus est abbas, ut patet ex epigraphe tumuli ejus in ecclesia sancti Petri: *Hic recondita sunt ossa reverendi in Christo Patris D. Jacobi Soudans in ecclesia S. Petri quondam*
B *sepulti, quem Innocentius papa VI. anno pontificatus sui X. in abbatem 60.* [a] *hujus monasterii confirmavit.* Obiit an. 1364. sui regiminis [b] quinto ultima die Martii; sic enim explicit ejus historia metrice composita:

Unde cadis viridi ceu flos succisus in ævo.
Possessum extorquet quintaque bruma pedum.

LIX. Johannes VI. de Mauritania per compromissum in Johannem de Faït abbatem sancti Bavonis, ipso nominante renuntiatus est abbas ex priore, die 4. Maii 1364. qui, cum annos 22. rexisset, migravit a seculo 9. Aug. 1386.

C LX. Nicolaus I. de Maricolis fratrum suorum votis suffectus, occurrit anno 1397. Obiit 19. Junii 1407.

LXI. Ludovicus I. de Rasse electus est in abbatem feria quarta post obitum Nicolai, quæ erat 22. Junii, tempore schismatis Gregorii XII. & Benedicti XIII. sed antequam confirmaretur, obiit 13. Augusti ejusdem anni 1407. quem idcirco inter abbates nonnulli reponere detrectant.

LXII. Nicolaus II. Loubiert, audita morte Ludovici de Rasse Avenionem profecti ad bullas
D obtinendas, die 9. Septembris insequentis fratrum electione subrogatur. Mortalitatem explevit 1416. XI. Decembris * ex necrologio Cellensi.

* *al.* Sept.

LXIII. Matthæus de Lannays vel de Launais eligitur 20. Decembris 1416. ac die 4. anni sequentis Tornaci benedicitur. Occurrit an. 1427. in codice MS. biblioth. Colbert. Verum paulo post cum abbas non minus mente quam corpore deficeret, exindeque schismata inter fratres orirentur, statutum est ut ei daretur coadjutor, sine quo nihil omnino posset agere. Tum vero qui-
E dam monachus vafer eidem auctor fuit, ut in

[a] Connumeratis Jonato & Urso qui aliquandiu rexerunt vivente adhuc S. Amando.

[b] Annos computando ab anno 1360. quo vel cessit Johannes vel decessit. Nec movere debet quod non nisi anno decimo Innocentii papæ confirmatus sit, vel etiam ab Urbano successore, ut alibi legimus; nam nemo nescit aliquando certis de causis procrastinari confirmationes. Denique nec obstat, quin demus Jacobo quinque annos regiminis inchoatos, quod in quodam MS. catalogo mortuus dicitur juvenis an. Christi 1363. primo suæ administrationis. Nam primo annus Christi 1363. ultima die Martii erat annus 1364. secundum novum computandi modum; deinde hic annus dicitur primus regiminis Jacobi ratione habita confirmationis, non electionis.

se onus abbatiale transcriberet; cui annuit. Denique Matthæus Tornaci defunctus est anno 1432. unde ad suum monasterium relatus, in æde S. Petri a læva altaris sepulturam accepit.

LXIV. Leo de Branda *al.* de Lebrande nobilis Cortracenus inducto decessore ad sibi transferendam dignitatem abbatialem, ejusdem transcriptionis (resignationem vulgo appellamus) confirmationem ab Eugenio IV. impetravit. Reclamaverunt fratres qui domnum Aimericum seu Almuricum Rastiel virum prudentem & circumspectum elegerant, sed frustra; Leoni sua dignitas stetit quamvis dolose parta, Aimericus autem prior effectus est cum annua pensione. Ceterum B qualis in prælaturam ingressus Leonis, talis fuit ipsius gerendæ modus, plane indecorus. Quare Nicolaus V. per commissarios in vitam illius inquisivit; cumque rex ipse Carolus VII. pravos ipsius mores intellexisset, eum a regimine suspendi curavit. Reperitur autem an. 1450. die 5. Sept. in quodam placito parlamenti; tandemque anno 1455. 27. Aug. animam efflavit, postquam rexisset annis 24. sepultusque est in sacello S. Huberti, quod est in navi ecclesiæ S. Stephani.

LXV. Gerardus Cultelli *Coustel* confirmatur anno 1455. indictione III. die dominica 21. Septembris, ex codice MS. biblioth. Colbertinæ; C ubi etiam occurrit annis 1466. 68. & 70. die 27. Novembris. Verum hoc ipso anno, 14. Decembris Parisiensis Parlamenti placito, ablata est ipsi, propter dilapidationem bonorum, tam spiritualis quam temporalis administratio, eidemque annua pensio mille librarum assignata; eo pacto ut insuper majorem abbatiæ priorem vicarium suum crearet, ex præfato codice MS. Tum vero duo viri nobiles, vi cessionis utrique factæ, Arnoldus d'Anglade protonotarius a Rege Francorum, & Philippus de Brimeux etiam protonotarius a Burgundionum duce commendatus, de abbatia inter se contenderunt. Et hic quidem D in historia MS. rexisse dicitur a die decima Octobris anni 1474. ad mensem Januarium anni 1476. quo cedere visus est, Carolo Burgundo patrono suo ad Nanceium cæso; tunc enim Arnoldus jam S. Theoderici ad Remos, ac pridem sancti Amandi commendatarius abbas, nempe anno 1471. pridie cal. Febr. in bulla Sixti papæ episcopo Tornacensi inscripta nuncupatus, ex laudato codice MS. regimen capessivit usque ad obitum suum in peregrinatione ad loca sancta anno 1483. quo regressus est Philippus usque ad annum 1486. Inter hæc autem altera pars monachorum Valencenis degebat cum Philippo de E Brimeux, altera Tornaci cum Arnulfo d'Anglade. Mortuus est Gerardus an. 1475. vel 76. 19. Aprilis.

LXVI. Petrus Kique vel Quicque Gandavensis patria, primum fuit Dunensis monachus, tum Hunocurtensis abbas, ac demum Elnonensis ex cessione Philippi de Brimeux, quam Innocentius VIII. papa ratam habuit, anno 1486. Continuo vir eximius in hujus cœnobii tum resarcienda disciplina, tum privilegiis ac juribus tuendis omnem operam posuit, nec aliquid unquam in his diligentiæ suæ remisit, etiam postquam episcopatum Tornacensem adeptus est beneficio Philippi Austriaci Flandriæ comitis, a quo 8. Aprilis 1502. diploma tuitionis pro suo Elnonensi cœnobio impetravit. Obiit Valencenis an. 1505. vel 1506. *al.* 16. Januarii, *al.* infra octavas Regum ex MSS. 21. Febr.* ex Cognato in hist. Tornac. ex qua urbe ad suum monasterium revectus, in sacello sancti Sepulcri conditus est. * Januar. ex Samm.

LXVII. Carolus I. de Alto-busco *de Haut-bois* apud Castrum Eraldi * natus, juris utriusque peritissimus, supremæ curiæ senator, ac deinde præses in camera inquisitionum, libellorumque supplicum hospitii regii magister, fama meritorum clarescente, cum jam esset episcopus Tornacensis, in abbatem expetitus est, pro qua nova dignitate anno 1505. in profesto beatæ Mariæ Magdalenæ a Julio II. papa bullas accepit. Eo sedente monasterium accessit ad congregationem Bursfeldensem, eique adhæsit usque ad annum saltem 1608. ut patet ex litteris Geraldi Feller abbatis Tuitiensis hujusce congregationis præsidis ad Amandinum abbatem, datis hoc anno die 14. Septembris. At vero jampridem ab illa discessit, seque adjunxit congregationi exemptorum. Vita functus est optimus abbas & episcopus die 10. Junii anno 1513. abdicata paucis ante mensibus abbatia in gratiam Hilarii Rogier Barisiaci quondam præpositi [a], sed iste antequam iniret possessionem, eam transtulit sequenti. * Chastelleraut.

LXVIII. Guillelmus III. Bollart vel Bolais, *al.* de Bruxella, antea monachus ordinis Cisterciensis confirmatur abbas Elnonensis a Leone X. postquam juramentum eidem præstitit secundum formulam ab eo missam. At cum post tres circiter annos Tornacum in potestatem Anglorum devenisset, oppidumque Amandinum cum ipso monasterio gravissima pateretur incommoda, ad S. Trudonis abbatiam sibi ab Antonio de Bergis oblatam anno 1517. transmigravit ubi plura de ipso; tumque S. Amandi præfecturam dimisit Gerardo de Ovinghien priori de Wast in diœcesi Morinensi, e congregatione Cluniacensi, approbante Leone X. papa, v. cal. Decembris 1518. sui pontificatus anno quinto. Verum hic Gerardus licet ab apostolica sede confirmatus, nunquam in monasterio visus est & benedictione insuper caruit.

LXIX. Ludovicus II. de Bourbon cardinalis, Senonensium ac Laudunensium antistes, Tornaco circiter annum 1519. Gallis restituto, Elnonensem abbatiam adeptus est, cujus possessionem apprehendit per suum vicarium generalem, 18. Octob. 1519. ac per semetipsum anno sequenti 25. Apr. Iste gratum se præbuit, quandiu præfuit; sed cum civitas Torn. a Burgundis subacta fuisset, de abbatia transegit cum Georgio d'Egmond.

LXX. Georgius d'Egmond ex primaria Belgii nobilitate oriundus, etsi jam vi cessionis Ludovici Borbonii successor designatus, nihilominus a Carolo V. vi indulti pontificii nominatus est & a Clemente VII. confirmatus an. 1526.

[a] Aliis decani Engolismensis eccl. Attamen locum non habet inter decanos Engolismenses.

Postea sublimatus ad sedem Ultrajectensem, die A
27. Junii anno 1531. presbyter ac post biduum
episcopus consecratur. Transiit a seculo pastor ve-
* al. 28. nerandus die 26.* Septembris 1559. an. ætatis
62. regiminis abbatiæ 33. in eaque sepultus est
sub insigni mausolæo.

LXXI. Antonius Perrenot nuncupatus cardinalis Granvellanus, Mechliniensis ac deinde Vesontionensis antistes; abbas etiam Luxoviensis, primarius regnorum Hispaniæ minister, ac postea Belgarum moderator, & Neapolitani regni prorex, necnon apud sedem apostolicam legatus, designatur abbas Elnonensis a Philippo II. Hispaniarum rege, bullisque donatur a Pio IV. papa B
anno 1561. quas Franciscus Richardot episcopus Atrebatensis exsecutioni mandavit anno 1563. 18. Februarii. Sed cum Antonius majoribus intentus, abbatiæ operam dare non posset, Maximilianum Morillonium ecclesiæ Mechliniensis decanum, qui postea fuit ep. Tornac. suum in ea regenda vicarium instituit. Obiit Antonius 21. Septembris 1585, vel 86. dignitatis abbatialis anno 24.

LXXII. Johannes VII. Carton Athensis, ex priore monasterii in abbatem electus, & a Phi-
an. 1586. lippo II. confirmatus, benedictionem percepit a suffraganeo Cameracensi, sede Tornacensi vacante, 22. Novemb. 1587. C
Tum nil moratus, ad reparandum cœnobium tam in spiritualibus, quam in temporalibus se contulit, omnino feliciter. Anno 1605. sacrum beati Amandi corpus e veteri capsa in pretiosiorem transtulit, mortuus anno sequenti die 4. Februarii, prælaturæ 20. multis aliis quæ ad templi decorem præclare gessit commendandus.

LXXIII. Carolus II. de Par cum esset œconomus, calculis fratrum, ac Belgii principum Alberti & Isabellæ Claræ consensu, renuntiatus est abbas. Hic primus omnium sibi ac successoribus mitram obtinuit. Sub eo desiit unio monas- D
terii cum Bursfeldensi congregatione, quod quidem paulo post ad congregationem Exemtorum accessit, Alberti archiducis hortatu, ut patet ex ipsius litteris datis an. 1618. 22. Januarii. Morte
al. 1620. sublatus est Carolus 10. Aprilis 1619. cui sequens appositum est epitaphium:

D. O. M.

Grataeque memoriæ mansuetissimi viri
Reverendi in Christo patris D. Caroli de Par,
Qui ex cellerario hujus congregationis

Abbas LXXIV.

Eidem 14. circiter annis præfuit, profuit,
Profuissetque magis,
Si aut saniorem aut diuturniorem vitam 52.
Quibus non tam vixit, quam languit annis, sortitus,
Quem mire diligebat domus Dei decorem,
Religionisque cultum, pro votis promovere potuisset.

Hoc aliud epitaphium eidem posuit Nicolaus du Bois.

Elnon quid ploras, quod Carolus occidit ista
Qua pueros, juvenes, falce senesque meto!
Languebat vivens, sed mortuus impare de Par
Æternos cœpit vivere sorte dies.
Felix, ô nimium felix, cui vivere, vere
Mors morbusque fuit, vita salusque mori.

LXXIV. Laurentius Dorpere prioris officio fungebatur, quando a fratribus in abbatem cooptatus, & a serenissimis Belgii principibus Alberto & Isabella Clara Eugenia confirmatus, bullas accepit a Paulo V. summo pontifice 19. Januarii 1620. munusque benedictionis a Maximiliano episcopo Tornacensi die ultima Februarii 1621. Morte immatura præripitur hoc anno, die 13. Octobris, donatus hoc epitaphio:

D. O. M.

D. Laurentio Dorpere hujus monasterii LXXV. abbati,
Viro imprimis religioso, qui hic per decem integra lustra,
Asceticam adeo commendatam habuit,
Ut ab illa vicissim commendabilis factus,
Subprior annis 6. prior 13. præsul etiam
(Sed quod jam cælo maturus esset)
Mensibus tantum decem digne laudabiliterque præfuerit.
Nicolaus in prioratu præsulatuque proximus successor ob exemplarem vitam sibi posterisque relictam P. C. A. 1629.

LXXV. Nicolaus III. Sylvius *du Bois* Tornaci natus, novennis in monasterio suscipitur an. 1599. ac 1606. mense Januario admittitur ad professionem. Ex priore tandem eligitur in abbatem 8. Decemb. 1621. probante Isabella principissa, ipsumque confirmante summo pontifice VI. idus Maii 1623. Tum vero Bruxellis accepit benedictionem ab illustrissimo sedis apost. nuntio, postquam ei solitum præstitisset sacramentum; sicque plenam adeptus auctoritatem, studuit modis omnibus eam reddere fructuosam. Etenim jam ab aliquot annis præconceptam sui monasterii cum Exemtorum congregatione unionem feliciter absolvit an. 1625. cujus deinde congregationis præses ac visitator meruit designari anno 1642. ut pote qui forma sui gregis factus regularem disciplinam verbo & exemplo indefessus promovebat. Neque vero minus prospere temporalia curavit. Integrum monasterium cum ipso templo, necnon seminarium Duaci ad studia monachorum a fundamentis ea magnificentia erexit, ut unum hominem tanto labori parem esse potuisse vix credas. Hinc ejus sagacitatis ac industriæ fama ubicunque cognita, Tornacesii ordines eum sæpissime negotiis provinciæ pertractandis adhibuerunt. Quin etiam circiter annum 1634. post obitum Isabellæ Claræ, cum totius Belgii comitiorum commentariensis electus fuisset, tanta cum prudentia se gessit, ut eorumdem communi voto & assensu uni ex primoribus Belgii adjunctus sit, qui res peractas ad curiam Madritensem referret. Verum ipse ob dispendium religionis, quod maxime in junioribus

junioribus monachis ex absentia sua verebatur, ab hac perhonorifica legatione excusatum se haberi obnixe rogavit, vixque tandem impetravit. An. 1639. die 30. Maii Amandini monachi haud immemores beneficiorum a suo abbate collatorum, se pro eo quandiu vixerit missam celebraturos festis diebus S. Nicolai, post obitum vero ejusdem, officium defunctorum cum novem lectionibus & crastina die solemne sacrum decantaturos in perpetuum spoponderunt. Hucusque floruit Nicolaus bonaque usus est fortuna; adversam mox patitur. Dum enim certat pro sui monasterii exemtione adversus episc. Tornacensem, carceri mancipatur per plures hebdomadas, sex annis a suo munere submovetur, quin & sacra ipsi interdicuntur. At hæc omnia tandem regio placito dato Madriti die 26. Nov. an. 1660. rescissa sunt, ipseque abbas in suam sedem restitutus. Sed diuturna pace minime potitus est. Initio veris an. 1663. Nicolaus repentina paralysi corripitur, ex qua tamen utcumque convaluit, altera corporis parte ad usum sat liberum reversa, adeo ut ex indulto summi pontificis, unica manu ad elevationem corporis & sanguinis Christi utens sacra perageret. Denique vir longævus, decennio infirmitatis probatus, postquam an. 1672. mense Nov. per Gilbertum de Choiseul episc. Tornacensem, S. Amandi ecclesiam solemni ritu dedicari curasset, sibique Petrum Honoré coadjutorem adscivisset, naturæ debitum solvit 10. Oct. 1673. anno ætatis 84. sacerdotii 58. vel 59. prælaturæ 52. sepultusque est in ecclesia inferiori.

Cd. MS. bibl. Colb.

LXXVI. Petrus Honoré hujus loci alumnus, philosophiæ professor, & in seminario Duacensi studiorum præses, prævia Regis Christianissimi approbatione, coadjutor renuntiatus, abbatialem, mortuo jam Nicolao, benedictionem percepit ab episcopo in ecclesia cathedrali Tornacensi, die 29. Octobris anni 1673. reluctante licet internuntio Bruxellensi, nomine summi pontificis. Chori sedilia, & in ipso ingressu templi organa eleganti opere fieri curavit. Mortalitatem exuit 21. Oct. 1693. regiminis vigesimo.

LXXVII. Placidus Franciscus Parroiche monachus Elnonensis ab an. 1650. postquam Philosophiam aliquot annis in universitate Duacena edocuisset, variisque muniis in cœnobio rite perfunctus esset, a fratribus die 2. Febr. 1694. electus est; & a Rege confirmatus die festo Purificationis B. Mariæ; necnon bullis pontificiis donatus VI. nonas Maii an. 1695. Sola benedictio deerat, quam ipsi denegante Tornacensi episcopo, Tuamensis archiepiscopus in Hibernia impertivit 13. Maii 1696. in abbatia Florinensi diœc. Leod. Cum autem an. 1704. mense Decembri intra missarum solemnia juniores aliquot monachos minoribus ordinibus insigniret, subito in apoplexiam incidit, ex qua paulo post defecit, nempe initio Januarii anni 1705. ætatis suæ 73. professionis 53. sacerdotii 49. prælaturæ XI.

LXXVIII. Franciscus Maria de Medicis cardinalis, serenissimi Hetruriæ & Florentiæ ducis germanus, regnorumque tum Galliæ tum Hispaniæ protector, a Rege Christianissimo renuntiatur abbas mense Januario anni 1705. Bullas accepit 15. Maii, possessionem vero per procuratorem 25. Junii ejusdem anni. Abjecta purpura uxorem duxit 1709.

LXXIX. Josephus Emmanuel de la Tremoüille de Noirmoutier cardinalis creatus anno 1706. nominatur abbas schedula regia an. 1710. Æmulum passus est Emmanuelem Theodosium a Turre cardinalem Bullonium, qui cum nuper ad hostes regni defecisset, accessit ad celebre sancti Amandi monasterium, ibique fretus auctoritate ducum exercitus Belgii fœderati, ab aliquot monachis electionem extorsit; verum hæc electio rejecta est in consistorio Papæ habito die 2. Dec. an. 1710. Romæ decessit Josephus de la Tremoüille 9. Januarii 1720.

LXXX. Leo Potier de Gesvres cardinalis, archiepiscopus Bituricensis de quo jam sermo habitus est & iterum recurret, hanc abbatiam obtinuit mense Febr. ejusdem anni 1720. Coadjutorem anno seq. consensit habere.

LXXXI. Nicasius Volet Duacenus, philosophiæ ac theologiæ professor in suo Elnonensi cœnobio per annos 7. accedente ut jam diximus cardinalis abbatis consensu, adstantibusque Regiis commissariis, cum in eum major monachorum pars vota contulisset, a Rege Christianissimo nominatus est coadjutor, sub finem Febr. an. 1722. Summi pontificis confirmationem exspectat.

Historiæ monasterii S. Amandi attexenda pauca censemus de fundatione parthenonis ordinis S. Benedicti in urbe S. Amandi, auctore D. Nicolao du Bois Elnonensi abbate.

BEATA MARIA DE PACE.

ELNONENSIS PARTHENON ord. S. Benedicti strictioris observantiæ, ex institutione beatæ Mariæ de Pace in urbe Duaco, promotorem agnoscit D. Nicolaum du Bois Amandinum abbatem; cum enim anno 1646. scholas erexisset pro junioribus adolescentibus instituendis, voluit & alias pro puellis fundare. Rem communicavit cum fratre suo Michaele du Bois tunc Amandopolis majore *, cui cælibem agenti vitam auctor extitit, ut suo testamento quadraginta florenorum millia pro illa fundatione legaret. Quo facto prædictus abbas tanquam exsecutor adiit abbatissam beatæ Mariæ Pacis in urbe Duaco Mariam Annam de Coudenhove, eamque adduxit ut sex moniales transmitteret, episcopo, magistratibus, ipsisque civibus annuentibus, ut probant ipsorum litteræ inter instrumenta relatæ episcopi 21. Februarii 1650. scabinorum urbis 14. Aprilis ejusdem anni, quibus etiam regiæ accesserunt litteræ, an. 1654. die ultima Jan.

N. Dame de la Paix, a S. Amand.

* Maire.

Ch. XXVI. col. 64.

SERIES ABBATISSARUM.

I. GABRIELIS CORDUAN Duacena, filia Jacobi Corduan & Annæ Lalart, an. 1611. die XI. Decemb. Duaci solemniter professa, eligitur in priorissam an. 1650. tumque destinatur

ad novi cœnobii in urbe Amandina fundationem, cujus possessionem adiit cum quinque sororibus 20. Martii 1653. Benedictionis munus accepit 30. Septembris ejusdem anni, obiitque anno 1660. 27. Novembris, in medio ecclesiæ tumulata.

II. Margareta Gertrudis Druart professa in monasterio Gerardi-montis seu Belli-prati prope Gerardi-montem, anno 1648. ætatis suæ 21. benedicta fuit 29. Januarii anno 1661. ab episcopo Tornacensi: possessione donatur solemniter die sequenti. Rexit annis 28. defuncta 28. Julii anno 1688, ut patet ex ejus epitaphio quod sequitur:

Pacifice.

Icy repose le corps de Madame M.e Gerdrude Druard abbesse de Paix de Nôtre Dame, dans la ville de S.t Amand, laquelle apres avoir vecu louablement en cette qualité l'espace de 28. ans, est decedée de ce monde le 28. Juillet 1688. aagée de 62. ans. Requiescat in pace, amen.

III. Gertrudis Johanna d'Hunault ex monasterio Duacensi assumta 1689. & ab episcopo Tornacensi benedicta, obiit 20. Aprilis ætatis suæ anno 62. professionis religiosæ 42. præfecturæ 7. incarnationis Dominicæ 1696.

IV. Maria I. Barbara Ansseau Montensis, electa 1696. * & benedicta 21. Aprilis anni sequentis, vitam reliquit 24. Novembris anni 1716.

*al. 1698. 27. Maii.

V. Maria II. Theresia Thamboise successit eodem anno 18. Decembris, obiitque 1719. die 1. Octobris.

VI. Maria III. Barbara du Chateau electa postridie mortis abbatissæ præcedentis, hodie feliciter præest.

S. MARTINUS.

BENEDICTINUM S. Martini monasterium, situm in colle extra portam urbis Tornaci meridianam, parentem agnoscit S. Eligium episcopum Tornacensem anno 652. quo monachos sub regula beati Columbani, inquit Cointius, in ecclesia sancti Martini jam ante biennium a se exstructa collocavit. Sub annum 880 devastatur a Normannis, tuncque profugi monachi delatis secum veteribus documentis & chartis ad Ferrariense monasterium se contulerunt; nec inde reversos esse usquam apparet, imo contrarium probe infertur ex alto silentio. Scimus quidem de renovando hoc monasterio cogitatum ab Arnulfo comite, imo iis accenseri quæ Gerardus Broniensis abbas reformavit; at pene constat id nimis arduum suo caruisse effectu, suisque in ruderibus jacuisse monasterium, præter ecclesiolam S. Martini, usque ad annum 1092. * quo Ratbodus episc. Noviom. ac Tornac. locum hunc Odoni viro doctrina præstantissimo cum aliquot sociis seculi fugam meditanti ac secessum quærenti apparavit. Vide spicil. tom. XII. a pagina 358. ad 487. ubi clare perspicies plurimos ibi monachos

Sec. v. Bened p. 249.

*al. 1091.

Vide Ch. xx. col. 58.

A sanctitate ac doctrina eximios, præter laudandos abbates inclaruisse, in his Godefridum & Gislebertum peritissimos & assiduos sacrorum librorum exscriptores. Floret etiam nunc religione ac scientia hoc monasterium.

SERIES ABBATUM.

I. BALDEREDUS a fundatione primus abbas e Turonensi S. Martini cœnobio accitus est a B. Eligio, qui quidem jam jam moriturus eum admonuisse fertur, ne ad suos Turonis rediret; cumque hic nequaquam obedivisset, traditur occisus. *an. 665.* *Spicil. t. v. p. 262.*

B II. Odo qui & Odardus clericus Aurelian. patre Gerardo, matre Cecilia natus, cum jam publice Tulli docuisset, ac tunc etiam expetitus a canonicis in schola Tornacensi idem præstaret, repente fortuita libri S. Augustini de libero arbitrio lectione mutatus est in alium virum, adeo ut qui philosophicis huc usque studuerat & vanæ gloriæ, theologicis deinceps, ac sui contemtui totus intenderet; qui mundi prius tenebatur amore, jam secessum ambiret. Itaque hac fama jam apud omnes volante, ne vir tam inclytus alio recederet, obtulit ei Ratbodus episcopus ecclesiolam S. Martini; moxque in eam se contulit novus asceta cum

C quinque * sociis, deductus ab ipsomet episcopo, maxima processione canonicorum totiusque populi comitante, die Dominica, VI. nonas Maii an. 1092. Vixit autem cum suis primum secundum regulam S. Augustini; deinde an. 1093. * quo jam numerus fratrum ad octodecim excreverat, consilio Aimerici abbatis Aquicincti, S. Benedicti habitum atque institutum assumsit qui continuo privatis se consuetudinibus non adstrinxit, sed quæcumque in vitis patrum legerat, protinus facere volebat. At paulo post tandem suadente Ratbodo episcopo consuetudines Aquicinensium, ipsasmet Cluniacensium elegit, tumque

al. 4. quintus enim fuga lapsus periit. *al. 1095.*

D abbas inauguratur a præfato Ratbodo in ecclesia S. Mariæ Tornacensi die Dominica, IV. nonas Martii 1095. tertio suæ conversionis anno. Tanta vero cœnobii primis annis fuit egestas, ut monachis pro deliciis esset panis ex avena, *de molendino relata, nec cribro nec tamisio purgata, qui cum cultello præcidebatur, major palearum quam micarum videbatur acervus;* ac tanta nihilominus enitebat in Odone caritas erga pauperes & captivos, ut illis alendis, hisque redimendis, oblata sibi dona quibus ditari potuisset, illico impenderet. Sed nec minus pro feminis quam pro viris sollicitus fuit, illis enim ad conversionem festinantibus duo construxit cœnobia, quorum alteri

E sororem suam præfecit. Anno 1101. synodo interfuit Tornacensi; cumque an. 1105. ad Remense concilium vocatus esset, ibidem episcopus Camerac. electus & consecratus est, relictis in monasterio amplius quam octoginta * monachis, tantaque bonorum copia, ut ad usus necessarios tam illorum quam advenientium hospitum superabundaret. Cetera vide in episcopis Cameracensibus. *al. 70.*

III. Segardus, Senegardus & Sigerus priorem in cœnobio a multis jam annis agebat, quando

Odone in Cameracensi cathedra pacifice jam sedente an. 1106. eodemque suadente in abbatem electus est. Plurima ejus tempore dissidia canonicorum ecclesiæ Tornac. & S. Martini monachorum ad invicem intercesserunt, quibus componendis ac finiendis Lambertus episc. Atrebat. a sede apostolica delegatus est, ut probat ejusdem ad Sigerum nostrum epistola, quæ est 140. collectionis Baluz. iisque tandem finis impositus Lamberti judicio lato XVI. cal. Aug. ind. 1. an. 1108. Laudatur hic abbas ob singularem inimicorum dilectionem, de quorum damno lætatos aliquando juniores monachos severe mulctavit; cujus & caritas enituit maxime in pauperes, cum pro fovendis illis argenteos calices ac pretiosiora ecclesiæ ornamenta vendidit. Electioni cujusdam Lamberti a Noviomensibus in episcopum Tornacensem factæ intercessit, ejusque consilio Tornacenses Herbertum sibi episcopum elegerunt, quem mox tum Gonterus eccl. Tornac. præpositus, tum Segardus abbas tuto Romam duxerunt confirmandum. Tandem vero Segardus spiritum Deo reddidit an. 1127. die Dominica, III. cal. Febr. cum præfuisset annis 21. ac sepultus est in sacello S. Mariæ ante altare.

Tom. 2. Miscell. p. 370. Ibid. p. 371.

IV. Herimannus sive Hermannus & Hermandus patri suo Radulfo de Osmont successit in præpositura monasterii, sed paulo post eandem abdicavit, videre enim sibi visus est patrem in somnis dicentem, ideo se æternam requiem nondum assecutum, quod præposituram olim gessisset. Itaque liber ab exterioribus rebus factus, more suo libris scribendis & ecclesiasticæ psalmodiæ insistere cœpit; eoque labore ita in divinis & spiritualibus profecit, ut prior & abbas ipsi injungerent sacros Dominicis & festis diebus sermones ad fratres habere; atque ita factum est ut Segardo mortuo in ejus locum subrogaretur. Statim vero cum Absalone S. Amandi abbate accersitus a Simone episcopo Tornacensi, interest translationi corporis S. Caroli Flandriæ comitis factæ ab eodem episcopo, coram Ludovico VI. Francorum rege. Memoratur an. 1130. in charta Bartholomæi episc. Laudun. *Quomodo S. Martinus de Tornaco villam Sparsiacum habuerit.* An. seq. bullam protectionis obtinuit ab Innoc. II. summo pontifice. Denique an. 1132. ecclesia dedicatur a Simone Tornac. episcopo, anno post restaurationem ejusdem cœnobii quadragesimo. Præfuit insuper annos circiter quatuor; tumque nondum expletis in regimine decem, infirmitatem causatus, baculum pastoralem Simoni episcopo Tornacensi reddidit an. 1136. Postea tamen ita convaluit (si tamen ægrotavit, & non potius præ modestia cessit) ut bis Romanum iter peregerit, prima vice ad obtinendum Tornacensibus proprium episcopum, altera vero ad Absalonis S. Amandi abbatis in episcopum electi confirmationem impetrandam. Dumque in his longas in moras tempus protrahitur, scilicet ab octavis Paschæ usque ad octavas Pentecostes, ne penitus tam longi temporis tædio deficeret, inquit ipse, vel otio deperiret in Lateranensi palatio, restaurationis ecclesiæ S. Martini ordinem scribere aggressus est. Exstat illud opusculum tomo XII. Spicilegii, ex quo potissimum ista desumsimus, historiamque complectitur a regno Philippi I. Francorum regis ad annum circiter 1150. Tandem vero Herimannus ad bellum sanctum proficiscitur circa 1147. sed in itinere quid egerit, actumve quid de eo sit, nihil certi habetur, inquit ipsemet continuator hujus historiæ.

V. Galterus & Walterius patria Tornacensis & canonicus erat, quo nomine Romam olim profectus est cum Movino præcentore ad Paschalem papam II. ut ab ipso Tornacensibus proprium episcopum repeteret. Hic cum jam pridem, ab Odone scilicet primo abbate, ut monachus fieret, sæpius quidem sed incassum fuisset admonitus, gravi tandem in infirmitate positus, monachum professus est in cœnobio S. Amandi Elnonensis; cumque illic per biennium laudabiliter vixisset, & pro sua probitate prior ibidem factus fuisset, tum demum in abbatem S. Martini postulatus, ordinatur a Simone episc. Tornac. an. 1136. a quo etiam accepit anno sequenti altare de Montiniaco ad usum fratrum in cella S. Amandi commorantium. An. 1141. memoratur in charta Theoderici Flandriæ comitis pro ecclesia Tarvanensi, 1149. in charta Cisonii; item an 1152. [a] in charta Galteri episcopi Laudun. quædam altaria dantis cœnobio S. Amandi; 1153. in charta Gerardi episcopi Tornacensis de institutione Leprosariæ; 1154. in charta Garini abbatis Humolariensis, ac denique 1159. in litteris Galterii abbatis S. Vincentii Laudunensis de compositione inter ecclesias S. Martini de Tornaco & S. Martini de Lauduno. Mortuus creditur anno seq. quo successorem habuisse legitur Yvonem; sed fortasse tantummodo cesserat, decessoris exemplum secutus; si quidem an 1163. (nisi forte legendum 1153.) Walterus abbas S. Martini Tornac. quidquid habebat apud Odenghen prope Brugas Lamberto abbati & ecclesiæ de Ekout vendidit ad censum octo marcharum annuatim solvendarum, sequestro Geraldo episc. Tornac. ac testibus Waltero decano & Letberto præposito. Ceterum quanto in honore esset, visum est maxime in ejus funere, quod scilicet duo episcopi, Tornac. ac Laudunensis cum tota processione S. Mariæ prosecuti sunt.

Ch. VI. col. 46.

Spicil. tom. XII. p. 486.

Chartul. S. Martini.

VI. Yvo quem jam diximus factum fuisse abbatem anno 1160. certissime occurrit 1162. 1163. & 1168. in chartario domestico. Anno 1169. interfuit synodo Tornacensi, eique subscripsit cum Johanne sancti Amandi, Roberto sancti Nicolai de Pratis, Hugone sancti Petri & Bettone sancti Bavonis abbatibus, necnon Letberto decano. Idem anno sequenti quasdam pensiones a monachis Aldemburgensibus numerato

[a] Legimus apud Sammarth. in abbatia Fusniacensi, Yvonem S. Martini Tornac. abbatem anno 1147. terram & villam de Sparsiaco ecclesiæ Fusniacensi contulisse. Certe non possunt admitti hæ notæ chronicæ, quin duo tum Galteri tum Yvones admittantur. Et ut quidem sic fiat, inducere potest, sed vix debet, nescio qua series abbatum Tornac. ad nos transmissa, quæ Walterii regimen circumscribit annis 1136. & 1140. Yvonis autem 1149. & 1164. deinde adducit Johannem Necim absque notis chronicis.

pretio comparavit. Reperitur adhuc annis 1173. 1180. & 1183. in charta Evrardi episcopi Tornacensis pro Cisonio. Denique vitam clausit 1184. ac in medio chori sepultus est cum hoc epitaphio, quod amplius non exstat.

Yvo quintus abbas.
Hic bene gessit onus, mala vitans, ad bona pronus.
Donet Christus ei munus bonæ requiei.

VII. Johannes I. dictus de Necin successit in locum Yvonis; jamque tres annos præfuerat cum cum sæpius admonitum, sed non emendatum Stephanus episcopus Tornac. exauctoravit; mox tamen restituit precibus domini Atrebatensis, totiusque capituli Tornacensis certis conditionibus, scilicet quod castitatem corporis .... perpetuo servaret, horis regularibus interesset, in refectorio de communi cibum sumeret, cubaret in dormitorio &c. Juravit Johannes hæc omnia se observaturum, sed pejerasse conqueritur idem Stephanus epist. 225. & 226. ad archiepiscopum Remensem. Ceterum anno 1191. in feodum dedit Hugoni de Antonio *d'Antoing* tertiam partem spoliorum sylvæ de Vesons. Querelam inter ecclesias S. Auberti & montis sancti Martini composuit 1196. cum Stephano episc. Tornac. quocum in gratiam rediisse videtur, emendata vita, quippe qui magnæ religionis fuisse perhibetur tom. XII. spicil. pag. 486. Pastorale munus obivit annis octodecim ex Muisio XVII. abbate, qui scripsit anno circiter 1331. Ejus temporibus, scilicet anno 1198. præpositi ac jurati Tornacensis urbis, accepta quadam a monasterio sancti Martini pecuniæ summa, ut pacem firmare possent cum Balduino Flandrensi & Hainonensi comite, qui tunc occasione belli inter se & Philippum Francorum regem, Tornacum obsidebat, litteris in appendice relatis hanc datam esse pecuniam ex mera cœnobii liberalitate confitentur. Johannis obitus dies celebratur III. nonas Julii.

Ch. XXI. col. 59.

VIII. Milo de Basoches sancti Medardi Suessionensis monachus, abjecta post undecim menses Marchianensi prælatura, Martinianam cogitur assumere. Porro hanc gerebat anno 1203. quo cum Marcello abbate Cisoniensi arbitralem protulit sententiam inter Stephanum episcopum Tornacensem & ejus capitulum. Præerat adhuc anno 1205. ex charta Ursicampi; sed hoc ipso anno fit Remensis abbas per Guidonem archiepiscopum, qui dictus est monachus Albus, quod esset monachus Cisterciensis, & anno sequenti traducitur ad abbatiam S. Medardi, quam usque ad obitum retinuit.

IX. Johannes II. de Sobrengien Belga, laudatus ob suam pietatem, regebat anno 1206. Commutationem bonorum fecit anno 1216. cum Walterio Surdello, & anno sequenti Alardi de Anthonio hominium excepit. Hujus abbatis tempore Goswinus episcopus Tornacensis omnia sancti Martini prædia confirmavit, dato instrumento anno 1210. mense augusto quod videbis in appendice.

Ch. XXII. col. 60.

X. Amandus in tribus indiciibus, quos ad A manum habuimus ad hunc concinnandum, proximo sequitur Johannem de Sobrengien. Ille trium instar, fit qui ad calcem historiæ restaurationis monasterii excusus est. Itaque suspicamur errorem in quadam scheda a Martennio nostro descripta, ubi legitur: *Adam abbas sancti Martini Tornacensis an. 1221. ratum habuit pactum inter monasterium S. Augustini prope Tervanam & Hugonem Botry dominum de Bonnu.* Et hic quidem error facilis utique fuit, legendo *Adam* pro *Amandus* vel *Amand* gallice. Conjecturam damus, non demonstrationem. Ceterum Amandus divino munere abbas constitutus avitam in suo B monasterio regularem disciplinam restituit, resque temporales injuria temporum deperditas recuperavit. Hic an. 1233. die obitus S. Martini caput S. Eleutherii novam in thecam a Walterio episcopo transferri sollicitus fuit. Biennio post, Hugonis domini de Anthonio & de Spineto hominium excepit. Jacet in capitulo, ubi magnificum olim habebat tumulum, cum hoc epitaphio:

Spicil. t. VII. pag. 486.

Pastor honorandus in pace quiescat Amandus.
Hujus eras nonus ter quinque domus pater annis,
Esque palam positus, successor ut intueatur,
Et tua sollicitus cum moribus acta sequatur.

C XI. Radulfus ipso die exsequiarum Amandi electus, summa cum prudentia res monasterii moderatus est. Ejus exstant duæ chartæ annorum 1239. & 1254. in recognitione chartarum Regii thesaurii fol. 195. tit. *Flandre.* Adfuit an. 1247. mense Sept. translationi corporis S. Eleutherii. Idem prima tantum sui nominis littera designatus transactionem factam inter Herbertum priorem quondam S. Amandi, Noviomensis diœcesis, & decanum atque capitulum ecclesiæ Belvacensis an. 1259. confirmavit. Anniversarium diem constituit pro translatione ossium cœmeterii. D Ejus temporibus Vincentius Bellovacensis invisit bibliothecam S. Martini, quam sane pulcherrimam ac ditissimam pronuntiavit. Item Arnulfus dominus de Mauritania castellanus Tornacensis an. 1240. pro suis in ecclesiam S. Martini delictis satisfecit. Denique Radulfus anno 1264.[a] compingi chartarium curavit, quo anno pridie nonas Sept. mortuus dicitur, postquam rexit annis 28. ac in medio chori sepultus.

[a] *Ex biblioth. Colb.*

XII. Egidius I. de Cella nobilibus & inclytis in Hannonia ex pago Cellensi parentibus natus, unanimi fratrum consensu, Radulfo subrogatur. Hic cum esset modestiæ singularis & ab omni E fastu alienus, rem domesticam non mediociter auxit, adjectione præsertim justitiæ S. Amandi. An. 1277.* die Dom. post festum apostolorum Petri & Pauli, ut legitur apud Surium, interfuit translationi reliquiarum S. Landradæ in Haëltere in pago Gandensi. Non diu postea supervixit.

* *al. 1278. cal. Julii, ex annal. Flandr. & hist. Tornac. per Cognatum.*

XIII. Simon I. Barats Tornacensis, ex priore S. Amandi juxta Thorottam, suffragiis communibus abbas eligitur. Officii divini fuit observantissimus, reique spiritualis ac temporalis cultor

[a] Legimus in bibl. Colb. Johannem abbatem S. Martini Tornac. an. 1262. 18. Oct. spiritualem iniisse societatem cum Cisonio; sed fortasse legendum 1282.

jure suspiciendus. Præfuit tantum biennio cum novem mensibus, ac mortuus est an. 1281.

XIV. Johannes III. Carpentier cœnobii præpositus, an. 1282. munus abbatis suscepit, quod prioribus quidem sex annis satis feliciter gessit; verum ex familiaritate cum Amalrico abbate Marchianensi, paulatim cœpit relaxare disciplinam, adeo ut etiam vitium proprietatis, totius religionis perniciem induxerit; nec felicius res temporales administravit. An. 1286. transegit cum rectore de Gauraing; tandem senio confectus regimen abdicavit an. 1307. annis quatuor postea superstes.

XV. Jacobus I. de Insula uno tantum præfuit mense, ereptus a seculo, ne sui monasterii calamitates experiretur.

XVI. Egidius II. de Warnaria vel de Warnania prior S. Amandi de Thorotta, eligitur in abbatem an. 1308. Paciscitur an. seq. cum abbate S. Richarii. Tanta fuit ejus tempore cœnobii calamitas ex ære alieno contracto, ut ad illud sublevandum vasa sacra divendere coactus abbas fuerit. Hinc a Guidone episcopo sua dignitate privatus, ad sedem apostolicam appellavit, quem sane Johannes XXII. spoliatum injuste declaravit, sed ei tamen sponte abdicare persuasit retenta pensione.

XVII. Theodericus de Parco licet junior in ordine sacerdotum, eligitur abbas a conventu, mox ut Egidius a regimine amotus est, sed lite pendente inter ipsum ac decessorem, non nisi an. 1326. confirmatus fuit a Johanne XXII. summo pontifice. Hic an. 1330. locum ad fundandam prope Gerardi-montem Chartusiam concessit uti videre est in appendice. Mortuus an. 1331. 18. Aprilis caruit ecclesiastica sepultura, eo quod excommunicatus ob non soluta cameræ apostolicæ debita promissaque servitia e vita demigrasset. Verum successor Egidius Muisis obtenta ejus absolutione, hunc cum Egidio de Warnaria retro majus altare sepelivit, (an. 1333.) cum hoc epitaphio:

Ch. xxiv. col. 61.

Continet hæc fossa memorabilis insimul ossa
Horum nostrorum pastorum nempe duorum, &c.

XVIII. Egidius III. Muisis sub Theoderico abbate prioris officio persunctus, via Spiritus sancti eligitur abbas, a restauratione monasterii decimus-septimus, anno 1331. sed Johannes XXII. summus pontifex irritam denuntiavit hanc electionem, quam deinde tamen proprio motu anno 1332. ratam esse jussit. Inauguratur eodem anno 25. Oct. in abbatia Querceti apud Brugas, vir æterna memoria dignus, qui tum collapsam restauravit disciplinam, tum facultates monasterii deperditas restituit & auxit. Plura scripsit quæ in cœnobio hodieque manuscripta servantur; cumque annis 23. laudabiliter præfuisset, mundo & regimini valedixit, anno 1352. In choro tumulo contegitur ad dexteram principis aræ per Philippum de Arbosio episc. Tornac. præsentibus sex abbatibus.

XIX. Jacobus II. Menuin vel Mennin Tornacensis, cum esset prior monasterii, ab Innocentio papa VI. abbas institutus est, & Avenione ab Ostiensi episcopo die XI. Maii an. 1353. benedictus. Vivere desiit abbas optimus 4. Julii an. 1367. sepultus in ecclesia prope suum decessorem, cum hac circum caput epigraphe:

Istius ecclesiæ pastor digne requisitus,
Quarta nempe die Julii fit morte sopitus,
Anno milleno ter centum sex quoque deno
Juncto septeno, cælo locatur amæno.

Circa sepulcrum vero:

Quem lapis iste tegit Jacobus Menuenque vocatus
Moribus ornatus bona plurima sedulus egit.
Dum fuit hic juvenis, vir prudens atque benignus,
Simplex & lenis ac divo munere dignus.
Semper devotus fuit, hic nulli maledixit,
Et caste vixit nullaque libidine motus.
Exstitit orator, librorum dogmata rodens,
Atque suis rodens multorum fuit reserator.
Tornaci natus pravorum crimina sprevit.
Hic locus ornatus sub eo per singula crevit.
Hunc monachum plora, non cesses omnibus horis,
Ut cæli choris jungatur jugiter ora.

XX. Johannes IV. Galet seu Galeti ex priore abbas electus an. 1367. & ab Urbano papa V. eodem anno confirmatus, die 30. Maii anni sequentis benedictionem accepit a Philippo episc. Tornac. An. 1382. Carolum Francorum regem in suo excepit monasterio, ubi etiam an. 1385. celeberrimus principum ac Flandriæ procerum habitus est conventus, de quo Meyerus in annalibus Flandriæ. Obiit Johannes vitæ meritis & sapientiæ doctrina commendatus an. 1387. atque ad dextrum latus principis aræ sepulturam accepit.

XXI. Petrus I. Mouton nobilis Tornacensis, ex præposito fit abbas tum electione fratrum, tum summi pont. approbatione. Exinde cessit, ac paulo post in pace quievit anno 1404. cujus in sepulcro istud olim legebatur epitaphium:

Chy gist damp Pierre Mouton vingtiéme abbé de chyens.

Vous qui lisez cette escriture
Plourez la bonne creature,
Qui gist par dessous cette lame,
Devotement priant que l'ame
Dieu maire en gloire perdurable.
Las! c'estoit le pasteur amiable,
Humble, debonnaire & piteux
Plus que nul autre, & convoiteux
De retenir en tres bon poinct
Cette eeglise de poinct en poinct.

Cy fina l'an quatorze cens & quatre, le vingtseptiéme jour du mois de Janvier.

XXII. Arnoldus de Sorre *al.* Sorret post annos 22. regiminis moritur 10. Aug. 1426.

XXIII. Rotbertus du Busquiel seu Bosquiel, cum jam esset prior, abbas electus est, sed obiit antequam esset confirmatus vel benedictus.

XXIV. Simon II. de Guisegnies electus anno 1426. atque a Martino V. pontificatus ejus anno decimo confirmatus, dignum se pastorem, caritate præsertim in pauperes exhibuit. Migravit a

sæculo 3. Junii 1448. in ecclesia sepultus, ubi quondam istud habebat epitaphium:

Dum jam finitimos premeret Mars impius agros
Omniaque hostiles vastarent arva catervæ,
Sedulitate boni pastoris cuncta manebant
Salva monasterii sata, pascua, prata pecusque;
Pro quo sancte pater Simon, tua teste sepulcro
Fama superstes erit toto laudabilis ævo.

Et postea

Chy gist damp Simon de Guisegnies XXII. *abbé de cheens, qui trespassa l'an* M. CCCC. XLVIII. *le* III. *jour de Juin, Priez Dieu pour s'ame.*

XXV. Nicolaus Flameng Braniensis, eo ipso die quo Simon sepulturæ datus est, in locum ejus subrogatur. Eodem an. 1448. Insulis benedicitur a Johanne Chevrot episc. Tornacensi; nec multo post usum mitræ aliorumque pontificalium sibi & successoribus impetravit; quo tamen privilegio præ modestia numquam uti voluit. Sub eo refloruit in cœnobio Martiniano vitæ splendor monasticæ, optimo abbate suos ad omne opus bonum instituente ac proprio exemplo excitante. Mira præsertim excelluit in Deum fiducia, magna in pauperes benignitate. An. 1458. die 23. Maii adfuit translationi corporis S. Piati martyris, in ecclesia Seclinensi. Obdormivit in Domino 3. Junii 1489.[a] cum prius a summo pontifice nepotem suum, inscio conventu, in successorem obtinuisset. Jacet in medio chori cum hoc epitaphio:

Ex Cognato hist. Tornac. p. 121.

Hic abbas humilis recubans Nicolae Flamengi
Nobilis Hannoniæ Brannia te genuit.
Octo lustra suis & anno præfuit uno,
Moribus & sancta religione pius.
Debita magna quibus hoc claustrum invenit onustum
Solvit, & ecclesiæ conglomeravit opes.
*Nam solers ditavit eam, Rumesque Calonnam**
Juribus & mitra condecoravit eam.
Non tamen hanc languore suo (quem tertia sexti
Mensis ab orbe rapit (quam tulit ante pedum,
Anno quindecies centeno, sed minus XI.
Corpus humum petiit, spiritus astra sacer.

* *Calonna.*

XXVI. Johannes VI. Flameng decanus Harlebecanus, patruo cedente, & annuente Innocentio papa VIII. abbatiam obtinuit, quam ornamentis pluribus ecclesiæ collatis, ambitu seu claustro, campanili atque bibliotheca erectis, prudenter administravit. Anno 1495. die 4. Oct. sororibus tertii ordinis S. Francisci vulgo nuncupatis *Sœurs grises*, xenodochii in parochia de Isenghien excitandi facultatem concessit. Fato eripitur 1510. die XI. Apr. sepultus ad patruum, cum hoc epitaphio:

Eheu! Flamengi rapuit sors dira Johannem,
Hannonia insignis cui genitale solum.
Hunc postquam Harlebeca suo dignata decano,
Atque sacerdotum Donatiana cohors,
Mundanos fastus grandes, titulosque perosus
Sedulus hic properat, relligioque placet.
Vigesimus quartus fit & hic qui insignia primus
Abbas & præsul sacrificando gerit.
Is lapsas ædes, is templi sartaque tecta
Munit, munificum donat & ipse pedum.
Non stygii nunc monstra canis tremit horrida quæque,
Sed reficit superis umbra beata choris.

XXVII. Johannes VII. du Bos, qui, quod fuerit abbas, non suis debuit meritis, sed ambitioni ac violentiæ; malis quippe artibus traditur jam an. 1510. eam invasisse dignitatem, sed tardius id differendum videtur, nempe ad annum saltem 1512. quo, vacante adhuc, inquit Cognatus, abbatia, ad eam occupandam tot ac tantæ prensationes exstiterunt, ut monachi ad custodiendas monasterii valvas, ne quis se immisceret, milites adhibere coacti sint, ac etiam clerus Tornac. solitus quot annis ire processionaliter ad ecclesiam sancti Martini in Dominica Palmarum & in vigilia S. Martini æstivalis, hoc anno, precatu monachorum, ab ea supplicatione abstinuerit. Ut ut est de anno quo intravit in ovile mercenarius, constat sexennio quo præfuit, damna plurima intulisse ecclesiæ, tandemque omnibus exosum regimen abdicasse in gratiam Ludovici cardinalis de Rossis, cujus favore vicissim, ut quidem videtur, factus est postea episcopus Beritensis, Leone X. papa bullas dante an. 1519. Denique obiit Athi in refugio sui cœnobii an. 1522.*

Hist. de Tournay ecl. XVI. p. 269.

**al.* 1529.

XXVIII. Ludovicus de Rossis cardinalis tit. S. Clementis Romæ decessit an. 1518.

XXIX. Julius de Medicis Florentinus Juliani Medicei filius, a Leone X. papa patruele cardinalis creatus, evasit abbas S. Martini Tornac. bulla ejusdem papæ data XVI. calend. Sept. an. 1519. ejus pontificatus anno septimo. Denique anno 1523. assumtus est in summum pontificem sub nomine Clementis VII. quare ipsius loco electus est a fratribus Hermannus Chevalet Braniensis, verum

Tabel. Lotharencula. Subsides du Clergé n. 3.

XXX. Johannes VIII. Salviati *al.* de Salviatis diaconus cardinalis & episcopus Portuensis, nominatione Caroli V. imperatoris & provisione Clementis papæ VII. abbatia potitur 29. annis non sine multo cœnobii detrimento. Morte sublatus est Ravennæ *al.* Romæ an. 1553. calend. Novemb. Traditur autem possedisse novemdecim abbatias.

XXXI. Jacobus II. Lequien ex abbatia S. Nicolai a Pratis traducitur ad Martinianam beneficio Caroli V. imperatoris anno 1554. Ad-

[a] De Nicolao Flameng sic habet MS. codex cœnobii Gerardimontensis auctore monacho Halnoniensi, qui res sui temporis adnotavit:

Grandes acervos auri accumulavit, ita ut inter abbates Franciæ vix aliquis ei compararetur; cui, inquit, turba nepotum adulabatur; cuidam ex eis S. Donatiani canonico abbatiam resignavit, sed religiosi eam resignationem, ut pote injustam, ægre ferentes, alium de suis grandævum Jacobum le Louchier, & in hiis quæ sunt ordinis bene imbutum elegerunt, cui electioni abbas subsignavit, ut a multis audivimus, & priorem cassavit. Nepos tamen eo mortuo resignationem prosecutus est, & ut facilius eam assequeretur, in monasterio S. Petri Gandensis monachalem habitum assumens, continuo professionem fecit, & paulo post in abbatem Brugis se benedici fecit. Romam misit, & solutis pro vacantia, ut aiunt, multis millibus, confirmationem cum bullis ad id requisitis obtinuit. Electus vero a fratribus, Parisios ad Regem Franciæ profectus ex voluntate conventus, electionem suam prosecutus est, sed prævaluit nepos.

versarium quidem passus est Johannem le Roy [a] tunc priorem cœnobii, quem inconsulto principe conventus elegerat, sed facili negotio Jacobus prævaluit; unde prodiit hoc distychon:

Fecerat abbatem fratrum concordia Regem,
Non hunc, sed voluit Cæsar habere Canem.

Ceterum quia Jacobus institutum Augustinianum hactenus secutus fuerat, in Marchianense monasterium secessit, ubi regulam S. Benedicti professus, benedictionis munus accepit a suffraganeo Tornacensi eodem anno 1554. Mortem oppetiit XII. cal. Septemb. 1556. sepultus ante majus altare, ubi hoc olim epitaphio gaudebat:

Nervia quem tulerat vivum, nunc terra sepultum
Hæc tenet, at rediit spiritus ad superos.
Janua mors vitæ facta est venerando Jacobo.
Le Quien a lustris quatuor atque novem,
Cœnobium a Pratis tribus annis atque viginti
Rexerat exemplo, moribus atque piis.
Hujus & accensus zelo suscepit habenas,
Quod vitium faceret jam fere tota domus.
*Quanquam * Jacobe pater vix binos præsul ad annos.* (*f. Cœnis)
Non votum explesti, laus tamen ampla manet.

XXXII. Johannes IX. du Quesne monasterii tertius prior, electione fratrum, ac Philippi Catholici regis nominatione factus abbas an. 1557. pietatem ac modestiam cum singulari inter prospera & adversa animi æquitate conjunxit. Cumque annis prope viginti sex monasterium gubernasset, sub finem missæ conventualis apoplexia correptus, defecit 5. Novembris 1582. dignitatis abbatialis anno 27. ætatis 77. sepultusque est in choro, cum hoc epitaphio:

Piissimo patri D. Johanni a Quercu Soignegiis nato, abbatum hujus monasterii 30.° in oratorio sub summi sacri finem inter discipulorum manus vita defuncto, perpetuæ memoriæ monumentum hoc positum est.
Ecce nunc in pulvere dormio.

XXXIII. Jacobus III. de Marquais sacræ theologiæ baccalaureus, ac prior S. Vedasti Atrebat. abbas S. Martini Tornac. ordinatur ab episc. Tornac. Maximiliano Morillon die Dominica *Quasimodo*, anno 1584. Regulam S. Benedicti piis ac eruditis illustravit commentariis, disciplinam regularem promovit, sacram suppellectilem plurimum ditavit; atque ut in nullo boni pastoris deesset officio, divini verbi pabulum, quod vel assidua lectione vel meditatione congesserat, subditis suis sedulo ministravit. Tandem variis ac diuturnis morborum aculeis confectus, obiit an. 1604. 9. Maii, postquam sedisset annis viginti. Sepultus est in sacello B. Mariæ, cum hoc epitaphio, quod ipse sibi paraverat:

Vivus, moriturus, sed annos æternos in mente habens hoc sibi monumentum frater Jacobus de Marquais hujus cœnobii abbas 31. posuit, ut hic caro quiescat, donec resurgat in die Domini; Tu lector exspectans quæ Deus promisit diligentibus se, bene adprecare, idemque tu sperans sperantem adjuva. Obiit 9. Maii 1604.

[a] Mortuus est anno 1560. 28. Jan.

Eum funebri oratione laudavit D. Johannes Boucher doctor Sorbonicus & ecclesiæ cathedralis Tornac. archidiaconus.

XXXIV. Petrus II. Loyers nobili genere ex pago de Choques oriundus, ex institutore juniorum monachorum factus est abbas, Alberti & Isabellæ archiducum nominatione. An. 1610. Jacobus le Louchier cœnobii subprior sacræ theologiæ baccalaureus Smaragdi abbatis *diadema monachorum* ex manuscriptorum bibliothecæ ejusdem cœnobii codicum collatione accurate castigatum ei nuncupavit; quo etiam anno idem abbas tria insignia S. Aiberti ossa obtinuit ab abbate Crispiniensi, & an. 1613. a capitulo Noviomensi os brachii S. Eligii. Adfuit an. 1621. die ultima Febr. benedictioni abbatis sancti Amandi. Mortuus anno sequenti XVI. cal. Dec. sepultus est in ecclesia cum hoc epitaphio:

Advertite mortales, reverendi domini Petri de Loyers hujus loci abbatis 32. virtute & rerum gerendarum prudentia vere præclari ac æternum memorandi præsulis exsuviæ mortalitatis, immortalitatis gloriam gloriosæ resurrectionis in spe hac sub petra expectant. Vixit annos 57. aut circiter, rexit religiose annos 18. tandem anno 1622. animo maxime tranquillo in Christo obdormivit.

XXXV. Antonius de Roore ex priore anno 1623. 2. Januarii renuntiatus abbas, & a Maximiliano episcopo Tornacensi abbatialibus infulis redimitus, Dominica Quinquagesimæ, statim se totum applicuit, ut fratres ad puriorem sanctæ regulæ observantiam revocaret. An. 1624. ædes abbatiales infirmorumque domum, novis additis edificiis commodiores effecit. Refectorium exstruxit & bibliothecam, quam & libris optimis anno 1643. locupletavit. Adfuit anno 1640. 10. Junii benedictioni Josephi de Calonne abbatis Blangiacensis. An. 1654. coadjutorem obtinuit a Willelmo Leopoldo archiduce, ac denique mortuus est anno seq. sepultus in ecclesia cum hoc epitaphio:

Reverendus dominus D. Antonius de Roore
Hoc marmore tegitur.
Qui hujus cœnobii prior
Per annos XV.
Ac postea abbas annis XXXIII.
Semper laudabiliter
Et pie præfuit.
Obiit XIII. cal. Januarii
Anno Domini M. DC. LV.
Ætatis LXXVIII.
Adprecare Viator.

XXXVI. Petrus III. Cazier in sacra Lovaniensi facultate licentiatus, aliquot annis suos edocuit conscientiæ casus & sacram theologiam, deinde in Affligemiensi monasterio, per tres annos, rogatus a D. Benedicto Haephteno hujus cœnobii præposito; deinde fit tertius prior asceterii Martiniani; cumque jam esset coadjutor, abbatia-

lem benedictionem accepit die 9. Jan. 1656. a Francisco Villano episc. Tornac. Anno 1664. novi dormitorii fundamenta jecit; Franciæ reginam excepit hospitio anno 1670. cumque anno seq. quarto post expugnatum armis Christianissimi regis Ludovici XIV. Tornacum, fundamenta novæ basilicæ substruerentur, primum lapidem Rex & Regina Christianissimi posuerunt, sparsis ad populum undique concurrentem per tres vicos, aureis nummis. Eodem an. 1671. eligendi sibi coadjutoris facultatem obtinuit a Rege. Interfuit anno seq. dedicationi eccl. S. Amandi, ac tandem vitæ cursu feliciter consummato 22. Martii an. 1676. conditus est in ecclesia cum epitaphio sequenti:

Amplissimo eruditissimoque domino Dom. Petro
Cazier S. theol. licent. post hujusce
Monasterii regimen bis decennale
Pacificum, frugale, religiosum,
Ex-abbati spontaneo
Omni marmore digniori
Ædes hæc
Ipsius pietate ac studiis
Capta, multumque provecta
Mausolæum fit.
Obiit 22. Martii 1676.
Ætatis 75.
Requiescat in pace.

XXXVII. Franciscus le Grand tertius prior & magister novitiorum, ex coadjutore electo die 23. Octob. an. 1671. factus abbas, inceptam a decessore amplissimam basilicam, immensis sumtibus & laboribus perfecit, elegantique marmore stratam, variis ornamentis decoravit. An. 1680. Regem Christianissimum cum Regina hospitio excepit, a quibus anno seq. casula, dalmatica, tunica, septem cappis &c. pretiosissimis donatus est. Eodem anno 1681. a clero Tornacensi delegatur ad synodum provincialem Cameraci celebrandam. Biennio post, ossa prædecessorum abbatum ex veteri in novam ecclesiam translata, in parato abbatibus conditorio deposuit; ipse vero præ nimio sui contemtu in cœmeterio domesticorum sepeliri a fratribus moriens enixis precibus postulavit, qui quidem votis ejus aliqua ex parte faventes, cum in sacello B. Mariæ quod est cœmeterio contiguum condiderunt, sequenti laudatum epitaphio:

Reverendus admodum, amplissimusque dominus
Dominus Franciscus le Grand
Hujus cœnobii a reparatione abbas XXXV.
Vir sine fastu magnus,
Sine laxitate mansuetus,
Dispensator sine avaritia frugalis;
Remota dissipatione liberalis.
Pater in filios caritate eximius,
In egenos largitate magnificus;
Religiosa cujus œconomia ac zelo
Ædes hæc vel invito marte perfecta ac decorata est,
Debita præclaris meritis corona
Deo O. M. in æternum potiatur.
Obiit pridie nonas Octobris
Anno salutis 1702. ætatis suæ 73.

XXXVIII. Dionysius van Rode Tornacensis, antea coadjutor, XI. die Nov. an. 1702. Ypris ab episcopo consecratur. Hic sane calamitosis temporibus, grassante videlicet crudelissimo bello, urbe obsidionem perpessa, bonorumque temporalium direptionem monasterio sæpius experto, religiose ac prudenter gubernavit & gubernat adhuc hoc anno millesimo septingentesimo vigesimo secundo.

COENOBIUM CISONIENSE.

CISONIUM, amplum est Gallo-Flandriæ municipium in castellania & territorio Insulensi 2. circiter aut tribus ab Insula leucis, ab Amandopoli quinque, in diœcesis Tornac.* quasi meditullio, cis Onium amnem, unde illi nomen inditum videtur; ipsumque inter quatuor præcipuas Flandriæ baronias, quibus ursos vexilla gestantes vulgo appingunt, principem obtinet locum. Hujus loci dominus S. Everardus [a], perillustris comes, & dux Forojuliensis * in Italia, cum Gisla conjuge, Ludovici Pii imperat. filia, ibidem canonicorum collegium sub patrocinio S. Calixti, cujus corpus an. 855. ex Italia idem Everardus attulerat, fundavit ac dotavit ut liquet ex ipsorum testamento passim exscuso. *Datum est in comitatu Tarvisiano, in corte Musiestro, imperante domino Ludov. Augusto, anno regni ejus, Christo propitio XXIV.*

Cisoing.

* Camerac. ex commentario D. Dugué de Bagnols Flandriæ procuratore intendans 1698.

* Frioul.

Spicil. tom. XII. pag. 490. & seq.

Quod de Ludovico II. rege, postmodum imperatore, intelligendum est, cujus annus XXIV. regni Longobardici coincidit in annum 867. initio ducto ab an. 844. quo anno a Sergio papa Rex coronatus fuit. Sicque refelluntur Miræus, ejusque sequaces, qui hoc Evrardi testamentum de Ludovico Pio interpretantes, illud suspectum habent, adeoque Evrardi cum Gisla matrimonium, ob chronicas ejusdem testamenti notas, quas cum annis Ludovici Pii regni in Italia conciliare non poterant. Refellitur & Besllius in hist. comitum Pictav. qui nescio qua de causa Bertam pro Gisla nominat; Refutantur & alii, qui Gislam Ludovici Pii sororem, non filiam vocant. Gisla jam defuncto in Italia marito, de rebus sibi a Carolo rege quem germanum suum cum reverentia vocat, restitutis, Adelardo filio fiscum nomine Summinium in pago *Hostrevant* situm; præter capellam cum mansis IX. quæ jam dederat *apud monasterium fisci Cisonii in honore D. N. & Salvatoris, sanctæque Mariæ ejusdem genitricis a me situm, inquit, quo venerandus martyr Christi Calistus requiescere dignoscitur*, sic tradit, ut post discessum ejusdem Adelardi, ad jam dictum monasterium cum omni integritate veniat: hoc est mansum dominicatum cum terris arabilibus, bunaria videlicet CLXXIX. pratorum bunaria XXXII. silvæ bunaria DLXI. atque huic servientia XCIII. simul etiam terræ bunaria IV. *Actum Victreiaco villa publica XVII. cal. Maii indict. I. in anno XXIX. regnante Carolo rege gloriosissimo.*

[a] Festo ritu quotannis die 16. Decembris colitur in monasterio.

Porro

Porro istud monasterium non multo postquam conditum est, Remensis ecclesiæ usibus delegatur a Rodulfo ipsius fundatoris filio, ut observat Flodoardus hist. Remensis lib. 4. cap. 1. in hæc verba : *Formoso papæ Fulco Remensis archiepiscopus litteras mittens, adnotat qualiter Evrardus marchio S. Calixti papæ & martyris venerabile corpus a Romana sede impetraverit, atque in ejus honore monasterium in prædio suo constituerit. Quod prædium post ejus obitum, ad filium ipsius* Rodulfum *abbatem hereditario jure devenerit, qui res ipsas simul cum memorati martyris gleba, vita sua diebus absque ulla contradictione tenuerit, & de seculo migraturus easdem res cum monasterio & corpore sacro, Remensi S. Dei genitricis ecclesiæ delegaverit, eandemque rerum suarum heredem instituerit.*

Tunc vero Hucboldus quidam, sororis hujus Rodulfi maritus, munus ejusdem abbatis calumniabatur, & ab ecclesiæ Dei genitricis jure conabatur auferre. Proinde precatur, ut quid sibi sit in talibus agendum, suis eum sacris instruat litteris, & harum collationem rerum æterna stabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis ultione percellat.

Quid ad hæc papa responderit, non habemus; verum ex plurimis successorum archiepiscoporum litteris merito conjicimus, gratum dedisse responsum. Cur enim (hoc instar omnium sit exemplum) quando nonnulli Cisonienses canonici reformari cupiere, ad Rainaldum archiep. recurrerunt, ipseque eorum petitioni consensit, accepta Hermanni præpositi cessione 1129. & Anselmo S. Dionysii Remensis canonico præfecto in abbatem Cisoniensis ecclesiæ, *cujus fundum*, inquit, *juris prædecessorum nostrorum Remensium archiepiscoporum & nostri ab antiquis temporibus fuisse & esse constat!*

Cur, inquam, vitæ canonicæ ordinem in prædicta ecclesia nuper institutum privilegii sui auctoritate firmat, ac ne cui post professionem exhibitam proprium quid habere, neve sine abbatis vel congregationis licentia de claustro discedere liceat, interdicit, & tam personas, quam omnia bona *sedis metropolitanæ* protectione munit; ac insuper eadem auctoritate decernit, ut quicumque in eadem ecclesia canonice electus fuerit in abbatem, sibi suisque successoribus & Remensi ecclesiæ præsentetur, & jus suum futurorumque Remensium pontificum recognoscat & investiatur? Actum anno quo supra.

Atque hinc fortasse postquam ecclesia Camerac. ad metropolis dignitatem erecta est, ratus ejus antistes ideo subjectum archiepiscopo Remensi Cisonium, quod tunc esset metropolita Tornacensis diœcesis, jus in dictum cœnobium sibi studuit vindicare, lite super hoc intenta episc. Tornacensi 29. Oct. 1584. sed frustra: cessit enim amica compositione episcopo Tornacensi jurisdictio; de qua tamen iterum altercati Franciscus Vanderburch archiep. Camerac. & Maximilianus Vilain de Gand Tornac. episc. quandam inter se transactionem moliti sunt an. 1627. die 25. Aug. præsentibus Jacobo Boonen archiep.

A Mechlin. & Francisco Vilain de Gand barone de Rassenghien præposito S. Waldetrudis aliarumque oppidi Montensis ecclesiarum.

Manet etiamnum penes episcopum Tornac. tanquam ordinarium jurisdictio in ecclesiam Cisoniensem S. Calixti, quæ simul abbatialis & parœcialis est, in eaque perseverat ordo canonicus S. Augustini, cujus hoc nomine sancti Dionysii Remensis ecclesia se matrem esse gloriari merito potest. Quondam vero pertinebat ad congregationem Arroasiensem, a qua jam pridem descivit, ut San-Victorinæ apud Parisios se se subjiceret. Exstat historia hujus monasterii tom. XII. Spicil. B a pag. 488. ad 532.

SERIES ABBATUM.

I. RODULFUS EVRARDI fundatoris filius ex Flodoardo & Buzelino inter canonicos præpositus vel abbas vixit.

II. Amalricus ecclesiæ Cisoniensis præpositus, imo abbas nuncupatus synodo Tornacensi anni 1101. sub Baldrico episcopo interfuisse legitur.

III. Hermannus seu Herimannus cognomento Insulanus, ex genere militum non gregariorum, inquit Buzelinus, Amalrico mortuo, ad obtinendum præpositturæ honorem, contra voluntatem C clericorum & communem electionem ipsorum accessit, unde & inter eos diutina litigatio extitit, quam ille per industriam & munificentiam suam aliquatenus mitigavit. Tandem vero iteratis exhortationibus Lettardi & Roberti Cisoniensium canonicorum victus Herimannus, Remos cum iisdem & Morinio Tornacensis ecclesiæ canonico profectus est, tumque in præsentia archiepiscopi multorumque religiosorum virorum, qui aderant, primus ipsi præpositturam suam, necnon & thesaurariam *quæ de manu archiepiscopi susceperat, in eadem manu abdicavit*, Lettardus vero & Robertus suas præbendas communi vitæ dis- D tribuendas dimiserunt.

IV. Anselmus qui & Ansellus mendose Angelo apud Miræum *, S. Dionysii Remensis canonicus, statim ut loco cessit Herimannus, ab omnibus eligitur & licet nolens, apud Cisonium ordinatus abbas adducitur, cujus *inthronisatio* facta est a clero & populo Cisoniensi in sacratissimo die Epiphaniæ Domini, anno ab Incarnatione Domini 1129. jam vero an. 1128. pro veteri scilicet more computandi annos, subscripsit cum Johanne S. Nicasii, Gisleberto S. Dionysii & Josfredo S. Medardi abbatibus, litteris Rainaldi archiepiscopi Remensis pro institutione canonico- E rum Regularium in ecclesia Sparnacensi, & ejus abbatis Fulconis benedictione. Exstant insuper anni præfati duæ epistolæ ejusdem archiepiscopi Ansello seu Anselmo abbati inscriptæ: in priore ipsi in regularem abbatem ejusdem eccl. canonice electo scripta, ecclesiam ipsam & prædicta officia præpositturæ videlicet & thesaurariæ se concessisse memorat; ita nimirum, ut decedentibus ejusdem ecclesiæ clericis, loco ipsorum alios substituat, qui divina aspirati gratia mores suos sub regulari vitæ disciplina coercere ac communiter secundum SS. patrum institutionem omnipotenti Do-

* Notit. eccl. p. 45.

Spicil. tom. 13. pag. 308.

mino deservire proponant; posteriori epistola, clericorum filiis, *qui contra decreti nostri tenorem*, inquit, *in ecclesia quam clericis regulariter vivere volentibus concessimus, jure hereditario præbendas susceperint, omnino & præbendas & fructus earum interdicimus. Tibi præterea Roberte* (qui supra) *in virtute obedientiæ præcipimus quatenus usque ad instantem diem Dominicam, pactum, quod de abdicatione præbendæ, in præsentia nostra habuisti, exsequi nullatenus omittas*. An. 1145. *al.* 1146. Simon episc. Tornac. dedit Anselmo abbati Cisonii parochiam seu altare de Cerens, & 1149. Gerardus ejusdem sedis antistes altare de Tofflers. Memoratur 1153. in charta Geraldi episcopi Tornac. de institutione Leprosariæ.

Ejusdem Anselmi temporibus pactum solemne factum est inter Rogerum de Landast ecclesiæ Cisoniensis advocatum & inter abbatem, Samsone Remorum archiepiscopo confirmante an. 1159. præsulatus sui 19. indict. VIII. Idipsumque laudavit cum ceteris Cisonii possessionibus an. 1164. Giraldus episc. Tornac. ad preces Anselmi ejusdem ecclesiæ reverendi abbatis. An. 1166. cum Gosvino abbate Aquicincti concordiam fecit, arbitris Hugone S. Amandi & Gerardo Viconiæ abbatibus. Ei quoque nonnulla dimisit Johannes advocatus Cisonii, ut patet ex charta Everardi ep. Tornac. apud Mir. notit. eccl. p. 464. Denique Alexander papa III. ei privilegium indulsit anno sui pontificatus 21. Christi 1179. indict. XIII. die vero IV. idus Januarii, quo tum institutio canonicorum ord. S. Augustini in abbatia Cisoniensi, tum ejusdem abbatiæ omnia & singula bona confirmantur. E vita migravit Anselmus an. 1181. die 4. Oct. De eo consule Gallo-Flandriam tom. I. p. 106.

Mir. notit. eccl. pag. 412.

V. Samuel, cui Philippus Flandriæ comes jus suum in decimam de Cerens dimisit, diem clausit extremum, 1. die Martii 1182.

VI. Simon I. eodem anno 1182. paciscitur cum Johanne abbate Marcianensi. Memoratur 1188. in charta Petri episc. Atrebatensis; eidemque inscribitur Willelmi archiep. Remensis privilegium indultum an. 1190. Cisoniensi ecclesiæ, quæ *ab antiquis temporibus*, inquit, *de fundo & mensa nostra fuisse & esse noscitur*. Obit Simon 1191. die 26. Septembris.

VII. Rogerus seu Rogerius electus an. 1191. nonnulla 1194. mulieribus conversis in domo sua de Beaurepaire concedit. Eodem an. die 17. Martii, renovat anniversaria jam fundata, scilicet Rainaldi Remensis archiepiscopi, qui ordinem in hac ecclesia instituit, Everardi Tornac. episcopi, Samuelis abbatis, Simonis abbatis antecessoris sui, & nova fundat, pro se, Berta matre sua, Rogero patre; quas fundationes Stephanus episc. Tornac. postridie confirmat an. 1194. consecrationis suæ & ordinationis Rogeri abbatis tertio. Memoratur etiam 1196. in charta compositionis P. episcopi Atreb. inter Stephanum Torn. episc. & Richarium Centulensem abbatem. Vivere desiit an. 1198.

VIII. Marcellus S. Calixti Cisoniensis abbas, de cujus electione vide Stephani episc. Tornac. epist. 298. & 300. reperitur annis 1200. &

Collect. Baluz. MS.

A 1203. in chartario ecclesiæ Tornac. & 1201. in tabulario S. Nicasii, ac denique 1204. in cod. MS. bibl. Colbert. Fatis concessit die 25. Junii 1206.

IX. Hugo præerat jam anno 1207. mense Junio, quo Radulfus episc. Atrebatensis sententiam pro Cisonio dixit adversus Petrum de Douay, super decima de Sommaing. Sedisse legitur annis septem, proindeque is est abbas, pro cujus votis R. Atrebatensis episcopus auctoritate domini papæ Innocentii III. statuit an. 1208. mense Junio, *ne prænominati abbas & conventus Cisoniensis aliquam conversam in domo sua de Bello repairio recipiant de cetero, donec numerus conversarum nunc ibi existentium ad numerum duodenarium sit redactus, quibus redactis ad duodecim, loco illarum decedentium substituantur aliæ, quæ sint quinquagenariæ*. Hoc tamen adjicit, *quod loco decedentium conversarum, numerus canonicorum, qui serviant ibidem, rationabiliter augeatur*.

B

X. Segardus an. 1213. quædam permutavit cum Agnete de Balluel. Mortuus est 21. Maii an. 1215.

XI. Simon II. rebus humanis exemtus est 14. Junii * 1217.

* *f.* Jan.

XII. Ibertus, Ilbertus & Imbertus, seu Eubertus vel Hubertus pepigit an. 1217. mense Apr. cum Petro de Douay. An. seq. mense Junio Radulfus episc. Atrebat. judicium pronuntiavit super justitia de Hornaing adversus Amandum de Denaing, pro ecclesia Cisonii, tempore Ilberti abbatis, qui rursum memoratur 1219. mense Apr. & 1224. in cod. MS. bibl. Colbert. & 1223. in charta S. Mariæ de Pratis prope Duacum. Mortalitatem explevit 17. Junii 1227. cum antea loco cessisset, ut discimus ex archivo ecclesiæ Remensis. Nimirum prior hujus monasterii veniam petit a Guillelmo Remensi archiep. B. præposito & S. decano, quod iis inconsultis Imberti quondam abbatis abdicationem exceperit, an. 1226.

C

D

XIII. Thomas occubuisse dicitur an. 1234. Sed uno fortasse citius anno; nam an. 1233. Remensis archiep. & N. decanus Tornac. Cisonii administratores generales dicuntur, quod innuit tunc abbatiam caruisse pastore; vel certe hic annus 1233. sumendus est secundum veterem computandi modum.

XIV. Radulfus anno 1235. mense Januario juramento se obstringit priori & conventui, de privilegiis & consuetudinibus abbatiæ servandis ex cod. MS. bibl. Colbert. ubi etiam memoratur an. 1238. mense Martio. Verum hoc anno 21. Decembris morte correptus dicitur, *al.* in crastino B. Thomæ 1239. quo anno, in vigilia Nativitatis Domini, prior & conventus Cisoniensis facultatem eligendi abbatis postularunt a Thoma præposito, S. decano, & capitulo Remensi, hoc adjicientes de Radulfo, *quod bene & laudabiliter præfuisset & ecclesiæ bona fideliter prudenterque administrasset*. Ex archivo eccl. Remensis.

E

XV. Bartholomæus I. qui & Bietremius barbare, passim occurrit in præfato cod. MS. bibl. Colbert. scilicet 1243. mense Martio, 1234.

lege 1244. mense Nov. 1246. mense Maio, 1247. 1249. 1251. mensibus Maio & Julio, 1252. 1253. 9. Maii & 25. Nov. & 1257. mense Junio. Ceterum ejusdem abbatis tempore Jacobus Atrebat. episc. sancit, ut loco conversarum, nunc, *inquit*, in ecclesia de Beaurepaire nostræ diœcesis degentium subrogentur canonici ibidem secundum B. Augustini regulam Domino in perpetuum servituri, ita quod ex nunc in antea quinque canonici ibi erunt, & quando conversas ejusdem ecclesiæ continget decedere, unus canonicus loco duarum conversarum instituetur ibidem, donec canonicorum, quorum unus prioris geret officium, sub abbatis Cisoniensis obedientia, numerus octonarius impleatur. *Actum & datum anno 1255. Sabb. post Exaltationem S. Crucis.* Idque ratum habuerunt W. de Gandavo archidiaconus in Ostrevanno, die Dominica sequenti; Th. Remensis archiep. feria VI. post festum B. Matthæi apostol. eodem an. 1255. ac denique Alexander papa IV. sexto cal. Febr. anno 2. sui pontificatus. Defecit Bartholomæus 12. Martii 1261.

XVI. Johannes I. Prevost memoratur anno 1262. 18. Nov. in litteris Margaretæ comitissæ Flandriæ & Hannoniæ, confirmantis sententiam Baillivi Insulensis super controversia inter prædictum abbatem & Hellinum Cisonii dominum, de *palafredo*, quem præfatus dominus a novo quolibet abbate benedicto sibi debitum contendebat, cui juri renuntiat, pro 120. libris quas a prænominato abbate se confitetur accepisse; ex codice MS. bibl. Colbert. ubi etiam reperitur an. 1264. Ejus tempore anno 1266. mense Maio statuta quædam inter abbatem & canonicos Cisonienses condita sunt, quæ vide Spicil. tom. XII. p. 524. & seqq. Migravit a seculo, die 4. Martii 1270.

XVII. Gregorius occurrit abbas Cisonii in cod. præfato MS. bibl. Colbert. an. 1272. quo legitur obiisse, die 1. Novembris.

XVIII. Nicolaus I. de S. Brixio successit, cujus electionem Johannes episc. Tornacensis examinandam commisit N. Cameracensi, & B. Ambianensi episcopis, data simul ambobus confirmandi & inaugurandi ipsum potestate, an. 1272. feria 2. post festum Purificationis B. Mariæ, secundum veterem computandi morem, ex archivo ecclesiæ Remensis. Iste vero postquam duobus annis & dimidio præfuisset abdicavit anno 1274. tumque ad Laudense monasterium secessit, ubi novitios inter aliquandiu commoratus, tandem, (incertum qua de causa) revertitur ad suos.

XIX. Johannes II. de Remis in codice præfato MS. reperitur abbas Cisonii an. 1281. sequenti vero *quondam abbas*.

XX. Robertus præsens memoratur an. 1282. cum Johanne decessore & Johanne abbate sancti Theoderici prope Remos inventioni * corporis B. Evrardi fundatoris Cisonii, factæ a Petro Remensi archiep. qui caput ejusdem ascetis reliquit. Robertum vero idem archiep. consecravit anno seq. in festo B. Mariæ Magdalenæ, & ab eo fidelitatis sacramentum excepit, ex archivo eccl. Re-

* *al. translationi.*

A mensis. Mortem oppetiit die 5. Octobris 1287, tumque vacavit sedes abbatialis septem mensibus, quibus elapsis, unanimi consensu capituli electus est in abbatem Johannes præpositus de Eversam, at ipsius electio abrogata fuit.

XXI. Henricus de Tornaco a Remensi archiepiscopo institutus, occurrit abbas in codice prædicto, 1289. mense Januario, quo anno dicitur abbatia ordinario carere, ob dissidium ea de re inter Petrum archiep. Rem. & Michaëlem episc. Tornac. Recensetur ibidem 1291. 1293. die 6. Dec. 1297. mense Junio & 1298. 15. Februar. Obiit 27. Aprilis anno 1300.

B XXIII. Johannes III. de Ultramare in codice manu scripto sæpius memorato reperitur anno 1300. mense Julio postridie sancti Christophori & 1304. mense Apr. Idem anno 1316. feria 2. post Epiphaniam Domini rogat Guillelmum decanum *, episcopi (Tornacensis) in remotis agentis vicarium generalem, ut capellaniam in ecclesia Cisoniensi pro remedio animæ Mariæ de Marnis olim dominæ de Cisonio fundatam confirmet. Occurrit insuper anno 1324. feria 3. post festum Purificationis, mortuus tandem anno seq. die 6. Februarii. Notatu vero dignum est, quod cum an. 1323. abbas & conventus Cisonii processionibus SS. Sacramenti &

* Omissus est in serie decanorum

C Exaltionis S. Crucis adfuissent, decanus & capitulum ecclesiæ Tornacensis id absque eorum damno factum declaraverint.

XXIV. Johannes IV. Fremans vel Fremaus Orchiaci natus, ecclesiæ Remensi promisit obedientiam an. 1324. Morti debitum persolvit 2. Oct. 1337. *f.* 1336.

XXV. Nicolaus II. Orelle præerat jam anno 1336. die Veneris ante festum S. Clementis: quo anno fidem juravit ecclesiæ Rem. Obiisse dicitur 2. Oct. 1339.

D XXVI. Paulus I. ecclesiæ Remensi fidelitatis sacramentum exhibuit die Martis post festum B. Clementis an. 1342.

XXVII. Jacobus I. Sigilliferi moritur 26. Aug. 1350.

XXVIII. Jacobus II. fidem juravit archiepiscopo Remensi, tanquam ei proxime subjectus, licet in diœcesi Tornac. 23. Julii 1351.

XXIX. Paulus II. de Alesco vitam cum morte mutavit 13. Martii 1360.

XXX. Jacobus III. Molginieres *al.* Molquiniers de Tornaco an. 1361. die 3. Decembris, de quibusdam decimis paciscitur cum capitulo eccl. Tornac. Obiit 6. Dec. 1367. Et certe va-

E cabat sedes abbatialis die 12. Dec. ejusdem anni, ut constat ex facultate eligendi abbatis die & anno prædictis ab R. præposito, N. decano, H. cantore, totoque capitulo Remensi concessa.

XXXI. Petrus I. d'Orchies exstinctus est die 5. Dec. *f.* Sept. 1377.

XXXII. Jacobus IV. de Fraxino abbas occurrit 19. Septemb. 1377. Moritur 24. Nov. 1388.

XXXIII. Jacobus V. episc. S. Leonis * & administrator Cisoniensis vitæ cursum complevit 23. Septemb. 1390.

* *Ex Buzelino in Gallo-Flandr.*

XXXIV. Egidius Randoul memoratur abbas S. Calixti de Chisonio die 4. Apr. an. 1392. quo anno sacramentum dixit ecclesiæ Remensi. Cessit vero an. 1398.

XXXV. Natalis de Busco, *al.* du Busquoy, defunctus est 20. Oct. 1408.

XXXVI. Egidius Randoul iterum electus 1408. vitam amisit 29. Martii 1418. proindeque is est, quem an. 1416. ob actus inordinatos, fortasse ob jurisdictionem defensam, in carceribus episcopi Tornac. jacuisse legimus.

XXXVII. Nicolaus III. Roberti an. 1429. 5. Aprilis pepigit cum domo de Baurepaire. E vivis excessit die 27. Sept. 1438.

XXXVIII. Johannes V. du Burcq an. 1442. die XI. Octob. de quibusdam juribus paciscitur cum Johanna de Werchin Hannoniæ senescalla Cisonii domina &c. E medio sublatus est 17. Oct. 1450. in choro sepultus cum hoc epitaphio:

Hac sub mole cubat, heu! cujus vita coruscat,
Abbas eximius Jo. du Burcq nomine * *factus.*
Præfuit hic annis rector pollens duodenis,
Belreper & totidem prius æque rexerat idem.
Anno milleno c. quater, lustro quoque deno,
Sub Lucæ festo cecidit, Deus huic pius esto.

* *al.* numine.

XXXIX. Dionysius de Lannays an. 1458. die 15. Novembris consensum præbuit fundationi capellæ in castro seu fortalitio de Lannoy, certis conditionibus, quarum hæc notatu digna, quod scilicet capellani aut canonici missas inibi in altari portatili celebrarent. Adfuerat eodem anno die 23. Maii translationi reliquiarum S. Piati e vetusto scrinio in novum ex auro & argento, factæ per Johan. Chevrot episc. Tornac. in ecclesia Secliniensi. Obiit 25. Decembris 1461. ex epitaphio quod sequitur:

Hoc sub marmore inhumatus quiescit piæ recordationis R. P. Dominus Dionysius de Lannays, hujus venerandæ ecclesiæ Cisoniensis abbas, qui tum ex utroque parente nobilis, tum moribus eximiis fulgens, atque præclarus, spiritum Creatori reddidit an. Dom. 1461. mensis Dec. die 25.

XL. Simon III. de Proisy protonotarius apostolicus & canonicus Tornacensis, abbatiam impetravit a Pio II. summo pontifice, qua per annos circiter viginti tres potitus, vitam exhalavit die 4. Oct. 1482.

XLI. Johannes VI. Salembien ob vitæ puritatem anno ætatis suæ 32. unanimiter a fratribus electus, præfuit cum laude annis 39. & sex mensibus; postea cessit biduo ante obitum, qui contigit an. 1526. die penultima Januarii. Jacet in ecclesia cum hoc epitaphio:

*Deseruit terras longum contractus * in ævum*
Sponte Salembinus relligionis apex.
Triginta atque novem sedes has rexerat annis,
Horrendæ morti cum sua jura dedit.
Donatosque novem, clericos liquit quadragenos,
Qui Domino reddant pinguia vota suo.
*Hic melius fratrum mores habitumque * reformat,*
Non labor huic parvus magna pericla dedit.
Providus ipse novas, ruerent ne, construit ædes,
Et redimit census, prædia multiplicat.
Insuper & miseræ studuit succurrere genti,
Hortatuque pio tristia corda levat.
*Pelleret ut varios proprio * de corde labores*
Officio cessit præpes ut astra petat.
Vivat Johannes, vivat Cisonia turma,
Vive memor nostri, nos crimusque tui.

* *contractus*, ex Gallo-Flandr.
* e nigro colore in album.
* *propria de mente*, Ibid.

Paulo aliter hoc epitaphium legitur in Gallo-Flandria.

XLII. Mathias a Barda decessoris nepos ex oppidulo Annetensi oriundus, interiit an. 1564. ætatis 68. cum mensibus quatuor, die 26. Jan. Præfuit annis 39. diebus quinque minus, quem Buzelinus in sua Gallo-Flandria, priusquam e vita discederet, Victorinæ congregationis late per Franciam diffusæ nuncupatum fuisse præpositum generalem tradit.

XLIII. Alardus Cuvillon ex priore coadjutor, confirmatur abbas 10. Aug. 1565. eodemque anno benedicitur a suffraganeo Camerac. Clausit extremum diem 14. Sept. 1579. in ecclesia sepultus cum epitaphio sequenti:

D. O. M.

Sacrum Alardo Cuvillon pietate & liberalitate insigni ac in omnes benefico, qui cum huic cœnobio 13. annos prior præfuisset, omnium suffragiis abbas electus, 14. annos munus obivit. Tandem in cœlestem patriam anno ætatis 64. evocatus incredibile sui desiderium omnibus reliquit. Petrus Chauvin abbas fortis humanæ memor B. M. Obiit XVIII. cal. Octob. 1579.

Humani spolia Alardus sub marmore liquit
Corporis illius, spiritus astra colit.

XLIV. Petrus II. Chauvin Valentianensis, benedicitur abbas an. 1581. Ecclesiæ fornicem a decessore inchoatum consummavit, consummatus & ipse an. 1584.

XLV. Nicolaus IV. de Bonmarchiet, nobilis Duacenus, apud Montes Hannoniæ benedicitur ab archiepisc. Cameracensi, 26. Febr. 1584. Desiit vivere 1611. die 6. Febr. sepulturam consecutus in choro.

XLVI. Johannes VII. des Rumeaux, Insulanus, antea prior, dein coadjutor 1605. abbatiali demum benedictione donatur an. 1611. Paciscitur an. sequenti 10. Jan. cum Michaële d'Esne episc. Tornac. super provisione quarumdam parochiarum. Anno 1616. a Remensibus obtinuit os coxæ S. Callisti papæ & martyris, quod magna celebritate exceptum est in abbatia Cisoniensi. Decessit 8. Aprilis 1619. in choro sepultus.

XLVII. Erasmus d'Autel, Valentianensis, ex priore abbas electus, & ab archiduce Alberto confirmatus, benedictionem accepit Cameraci in sacello Regii palatii ab archiep. Camerac. anno 1620. 31. Maii Dominica post Ascensionem. Dehinc an. 1624. sibi suisque successoribus mitræ usum [a] impetravit. Cumque optimus abbas duas

[a] Id primum Alardo Cuvillon abbati concessum tradit Buzelinus in sua Gallo-Flandria.

claustri partes & campanile construxisset, vitam A amisit 4. Julii 1636. hoc epitaphio donatus:

D. O. M. ET MEMORIÆ

Amplissimi domini D. Erasmi Dautel hujus cœnobii præsulis, cui Roma infulam dederat, nolarum moles famam. In cineres datus hic reconditur IV. Julii 1636.

XLVIII. Hugo Beekman xenodochii B. M. juxta Seclinium magister, inauguratur abbas in sua ecclesia, die 14. Dec. Dominica tertia Adventus 1636. Fato fungitur 24. Novembris an. 1654. in choro sepultus cum hoc epitaphio:

D. O. M.

Ac piis manibus R. admodum, amplissimique B *domini Hugonis Beeckmant archimandritæ quondam meritissimi, singulari in Deum pietate & religione, in Regem & patriam fide & caritate & beneficentia viro, religioso modestissimo, moderatori prudentissimo, cum jam seculum desereret & hominem bullam omnibus se probaret, seculo feliciter erepto 24. Novemb. an. 1654. Josephus abbas prædecessori suo colendissimo, mitissimo & amantissimo parenti, grati animi monumentum posuit an. 1655. Vade viator & mortuo bene precare.*

XLIX. Joseph Vranx Insulanus, primum fuit cellerarius hujus monasterii, tum magister nosocomii vulgo Comitissæ apud Insulas, deinde C abbas Aquæcurtensis, postea Cisoniensis per annos 14 ac denique S. Auberti Camerac. Exhalavit animam an. 1681. 28. Aprilis.

L. Antonius Vranx superioris ex fratre nepos adsciscitur in coadjutorem, Hispaniarum regis Philippi IV. beneplacito an. 1667. itemque Francorum rege Ludovico XIV. annuente 12. Dec. 1668. Benedictionem accepit in festo S. Matthæi apost. an. 1670. Decessit 30. Apr. an. 1720.

LI. Laurentius de Roque successit.

Falempin.

COENOBIUM FALEMPINENSE.

FALEMPINUM seu FANOPINUM S. Christophori, canonicorum aliquando secularium *, postea Regularium monasterium e congregatione Arroasiensi, fundatur apud Insulas * an. 1039. a Salwalone castellano Insulensi, de licentia Hugonis episc. Tornacensis & Noviomensis ut discitur ex tabula primæva in appendice relata.

* Confer hist. de Tournay. * Itin. antiq. canon. regul. p. 87. al. prope Seclinium. Ch. XXVII. col. 65.

SERIES ABBATUM.

Mir. notit. p. 236.

JOHANNES dicitur præpositus primus de Falempino in charta Roberti Jerosolymitani prædia monasterii confirmantis an. 1090.

I. Lambertus abbatialem dignitatem primus E obtinuit anno 1108. * opera Johannis episcopi Terwanensis, cujus erat clericus atque familiaris. Eo scilicet anno a Rogerio Seniore castellano Insulensi & Ogiva conjuge postulantibus, canonici seculares in regulares conversi sunt, faventibus maxime Odone Camerac. Johanne Tervan. & Lamberto Atrebat. episcopis, necnon Baldrico Noviom. ac Tornac. præsule consentiente.

* Hoc anno mortuum tradit Bucelinus.

Confer hist. de Tournay.

II. Yvo cœnobium suum congregationi Arroasiensi adjunxit, cujus deinde capitulo generali præfuit. Mortuus est 21. Febr.

III. Hemfridus seu Haufridus præerat jam an. 1155. Falopinensis abbas dicitur in pacto inter abbatem & advocatum Cisoniensem an. 1159. Reperitur adhuc 1182. in charta Rainoldi episc. Noviom. pro Arroasia. Item A. hoc est Aufridus legitur abbas Falempin. eodem an. 1182. in pacto inter abbatem Cisonii & vicinum quemdam parochum. Decessit 25. Febr. Spicil. tom. XII. p. 507. Bibl. Coll.

IV. Herbertus interiit 27. Aug.

V. Aliolfus seu Alulfus obiit 23. Sept.

VI. Johannes I. de l'Isle e castellanis Insulensibus oriundus, filius Hugonis & Ermentrudis, occurrit 1196. in charta compositionis inter Stephanum episc. Tornac. & Richarium Centulensem abbatem. Item biennio post IV. idus Maii testis est cum Hugone Camerac. electo, concordiæ inter Steph. episc. Torn. & Johannem S. Bertini abbatem, sequestro Petro Atrebat. episcopo. Ejusdem meminit tabularium eccl. Tornac. an. 1200. Stephani episc. Tornac. præsulatus octavo. Denique an. 1216. die 28. Jan. dentem unum S. Johan. Bapt. auro inclusum accepit ab G. episc. Thessalon. Cessisse dicitur post ann. 36. regiminis, mortuus 25. Jan.

VII. Johannes II. e vivis excessit 9. Oct.

VIII. Philippus e monasterio Henniacensi accitus obiit 26. Dec.

IX. Laurentius Henniaci quoque alumnus fato functus est 2. Nov.

X. Theodericus seu Terricus ex abbate S. Nicolai a Pratis traducitur ad regimen Falempinense post an. 1264. ut tradit Bucelinus in Gallo-Fland. lib. 1. p. 134. Tornaci abjecta præfectura mortuus est die 25. Julii, in suo nativo cœnobio (S. Nicolai a Pratis) conditus sub marmoreo saxo.

XI. Nicolaus I.

XII. Nicolaus II. Hustinus vel a Tornaco, vivebat 1278. Mortuus est 20. Maii.

XIII. Hugo decessit 7. Febr.

D XIV. Johannes III. Bouchier vivere desiit 6. Maii.

XV. Willelmus I. Longus e cœnobio Hinniaci advocatus, is est fortasse Guillelmus, qui promisit obedientiam A. episc. Tornacensi. Abdicato regimine obiit 14. Aug. Bibl. Coll.

XVI. Johannes IV. anno 1336. Guiotæ de Liny facultatem dedit construendi sacelli in honorem Dei & S. Catharinæ in villa de Neufville. Mortem oppetiit 19. Aprilis.

XVII. Willelmus II. Clenquet prælatura cessit ac vita an. 1377. 15. Febr. sepultus in sacello S. Christophori, quod exstruxerat.

XVIII. Petrus Petit dictus d'Ailly, fidem juravit Philippo episc. Tornac. Obiit. 15. Oct. Bibl. Coll.

XIX. Johannes V. Martin morte correptus est 16. Aug.

XX. Walterus Poullain * animam exhalavit die ultima Septembris.

XXI. Jacobus I. le Ville fidem obstrinxit Petro episc. Tornac. Fatis concessit XI. Aug. 1392.

XXII. Goswinus Hanibault electus anno 1392. 6. Octob. præfuit annis novem, obiitque anno 1401. 2. Junii, sepultura donatus in ea chori parte in qua cantatur evangelium.

* In Gallo-Fland. iste abbas postponitur sequenti, ac uterque dicitur e cœnobio Henniac. assumtus.

XXIII. Johannes VI. Pourette electus 1402. confirmatur abbas a vicariis generalibus ep. Tornac. eodem anno. Spiritum Deo reddidit 13. Martii 1433. sepultus in sacello B. Mariæ. *Bibl. Colb.*

XXIV. Jacobus II. le Theri præfuit annis 23. deinde obiit 4. Januarii 1456. sepultus in choro ante sedem abbatis.

XXV. Nicolaus III. Carretus *al.* Canet ex marchionibus Savonæ, promisit obedientiam coram officiali, *sigillario*, & vicariis generalibus Johannis episcopi Tornac. absentis, ad principem aram ecclesiæ Tornac. die XI. Aprilis anno 1456. ind. IV. Adfuit an. 1458. die 23. Maii translationi corporis S. Piati e veteri scrinio in novum ex auro & argento, factæ per Johannem Chevrot episc. Tornac. Obiit post 12. annos regiminis 21. Julii 1468. e turri campanaria forte delapsus, atque in choro ante sedem prioris tumulatus est. *Bibl. Colb.* *Cousin hist. de Tournay.*

XXVI. Johannes VII. Chivore Falempini genitus patre Matthæo, quamvis secundum & vigesimum duntaxat ætatis annum ageret, hujus abbatiæ regimini admotus est. Tum vero Lovanium, deinde Patavium adiit studiorum gratia, unde in Belgium ad suos reversus, cœpit omnibus ad mores optimos incitamento esse. Sed cum jam fractis viribus corporis videret se se oneri curarum succumbere, in alienos humeros id rejecit, probante Julio II. papa an. 1512. haud amplius anno superstes, qui retro majus altare patrem inter & matrem sepultus est.

XXVII. Andreas Mondet obiit mense Novembri, postridie festi S. Catharinæ an. 1555. ætatis 84. prælaturæ 44. sepultus in introitu sacelli quod S. Augustino erexerat.

XXVIII. Johannes VIII. de Latre consecratus die 29. Dec. an. 1555. vivebat adhuc 1581. annos natus 61.

XXIX. Matthæus a Castro.

XXX. Carolus de Tilleul, mente aliquantisper abalienatus, vicario usus est Petro du Parc.

XXXI. Adrianus Bauwyns prius annos plurimos Seclinienfi nosocomio præfuerat.

XXXII. Florentius de Bray obiit an. 1688. die 8. Junii.

XXXIII. Augustinus de Heddebault designatus abbas die 14. Aug. 1688. vitam cum morte mutavit 1697. pridie cal. Nov. epitaphio teste quod apponimus:

D. O. M.

Intuere quisquis ades, mirare, reverere sacrum sub hoc marmore depositum aliquando resumendum. Hic nempe placido pretiosæ mortis somno sopitus, ad immortalitatis lauream transferendus quiescit reverendus admodum dominus D. Augustinus Heddebault hujus monasterii abbas 38. quem sola virtus extulit, prudentia consummata deduxit, rigidus disciplinæ canonicæ zelus illustravit, vir integritate vitæ conspicuus, morum gravitate suavis, acerrimus dissidii profligator, concordiæ constans amator & indagator, decorem domus Dei dilexit, auxit, ampliavit, sibi parcus, suis beneficus, exteris benevolus, talium virtutum fragrans odore, decessit ætatis anno 56. dignitatis abbatialis 9. salutis 1697. pridie cal. Nov. Optimo patri parentate filii. Requiescat in pace.

XXXIV. Ubaldus Reys Augustino successit, mortuus 1714. 21. Sept.

XXXV. Gislenus Mullier renuntiatur abbas 18.* Jan. 1715. Hucusque feliciter præest. * *al.* 12.

S. NICOLAUS A PRATIS.

Tornacense S. Medardi seu S. Nicolai a Pratis ordin. S. Augustini monasterium, originem habuit in vertice montis S. Medardi, tunc in suburbio Tornaci, nunc in urbe, unde primùm S. Medardi* nomen sortitum est, auctore quodam Monino cive Tornacensi prædivite, qui circiter annum 1125. sacellum S. Medardi in prædicti montis cacumine situm obtinuit ab ecclesiæ Tornacensis capitulo, ibique cœnobium construxit, adjuvante in primis Ogero tunc Montis S. Eligii canonico, qui ad hoc regendum accitus est. At vix septem annos eo loci fratres constiterant, cum abbati Ogero ab urbis vicinia, propter ejusdem molestias, angustiam loci & aquæ penuriam, recedere visum est. Itaque selegit locum in pratis* urbi vicinis ad Scaldim fluvium, ubi exstructo ad honorem S. Nicolai templo, inde locum ipsum *abbatiam S. Nicolai de Prato* voluit appellari. Et hic quidem perseverarunt ad annum usque 1383. quo pluribus incommodis fatigati, pristinam sedem jam tunc in urbe inclusam, permittente Petro episcopo repetierunt; ita tamen ut prædictus locus S. Nicolai divino haud fraudaretur servitio. Porro istum regressum ignorasse videntur Gazæus, Miræus & Locrius quando tradunt ascetas S. Nicolai a Pratis destructo suo cœnobio an. 1566. intra urbem Tornacum se se recepisse, ad *divi Marci**, inquit abusive Locrius, pro *S. Medardi*, ubi prius fuerat constitutum, antequam in pratis exædificaretur; vel potius ad mentem Cognati sic eos interpretari par est, ut qui degebant in abbatia S. Nicolai, ne divina res ibi omnino deficeret, ea diruta, ad suos sodales in principe loco sancti Medardi redierint. Denique vero ipsamet S. Medardi abbatia in campum Martialem seu militarem, vulgo l'*esplanade* conversa, ob arcem a Ludovico XIV. propius exstructam annis 1671. & 1672. canonici ad parochiam S. Margaretæ translati sunt.

S.t Nicolas des Prez. * S.t Mard. C. XXVIII. col. 65. *Ibid.* * Pratis Porcinis, ex Miræo, origin. canonic. Regul. p. 159. *Spic. t. XII. p. 469.* Ch. XXIX. col. 68. * S.t Mard.

SERIES ABBATUM.

I. Ogerus & Ogerius primum S. Martini Laudunensis ac deinde montis S. Eligii canonicus, hinc evocatur a Simone episc. Tornac. ad regimen S. Medardi, ut docet charta ejusdem antistitis data an. 1126. quam referunt Miræus notit. eccl. Belgii p. 329. & Cognatus in historia Tornaci seculo XII. p. 196. Notat Mabillonius in epistolam 87. S. Bernardi, novæ ecclesiæ dedicationem factam anno præcedenti. Testis est Ogerus abbas circa an. 1128. in litteris Simonis episc. Tornac. de compositione Tornacenses inter canonicos & Insulenses. Beneficos experitur Henricum magnum Angliæ regem, Theobaldum Burgundiæ comitem, Galterum Laudunensem episc. Absalonem S. Amandi abbatem & alios. Porro ut C. XXVIII. col. 65.

diximus sedem mutavit post septem ann. cumque A aliis septem annis in altera sede præfuisset, *potens in opere & sermone, & totius episcopii columna singularis*, abdicata prælatura, ad locum unde venerat regressus est. Sed antequam loco cederet adfuit synodo Tornac. sub Simone episcopo an. 1135. idemque 1139. diploma pontificium obtinuit ab Innoc. II. quo bona cœnobii in tutelam sedis apostolicæ suscipiuntur. Familiarem fuisse Ogerum S. Bernardo necnon virum litteratum probant hujus ad illum epistolæ, 87. 88. 89. & 90. Legenda in primis 87. qua in Ogero *totis visceribus charitatis amplectendo* improbat abdicationem curæ pastoralis. B

a. 1132.

Ibid. II. Gerardus de Messines neophytus licet in ordine, dignus tamen habitus est qui an. 1140. Ogerio subrogaretur. Ejus tempore anno 1144. Simon ep. Tornac. consecravit ecclesiam in honorem SS. Trinitatis & S. Nicolai episc. & confessoris. Memoratur an. 1147. in charta Anselmi ep. Tornac. pro Gosvino abbate Truncinensi. Item eo sedente monasterium & sanctitate floruit & rebus temporalibus accrevit. Fratrum coloniam misit ad Brugense S. Bartholomæi fundandum cœnobium, suumque nihilominus Arroasiensi aggregavit, cujus tandem monasterii, post octo regiminis annos, agente Eugenio papa, caput & abbas C effectus est.

Ibid. III. Fulbertus a Gerardo designatus abbas & ab episcopo confirmatus, transfertur postmodum ad Arroasiam.

IV. Robertus antea subprior Arroasiensis in locum Fulberti sufficitur anno saltem 1152. quo subscripsit chartæ fundationis B. Mariæ de Laude. Anno seq. testis legitur in charta Geraldi episcopi Tornac. de institutione Leprosariæ. Ejusdem abbatis temporibus Moninus primicerius *al.* cantor ecclesiæ Tornacensis, Monini, de quo supra, fundatoris consanguineus hospitalem domum in abbatia construxit, suisque omnibus dotavit, D sicque demum pauper effectus habitum religionis suscepit a Roberto abbate, sed vix annum gestavit urgente morte; sepultus est in ingressu capituli 2. idus Augusti. Ceterum testis occurrit Robertus in charta Walteri electi Tornacensis pro Cisonio, & 1152. in litteris Theoderici comitis ac Sibillæ comitissæ Flandriæ pro monasterio Laudis. Vivebat adhuc an. 1158. imo 1169. quo interfuit synodo Tornacensi die 5. Maii; at fortasse cesserat.

Ch. xxv. col. 64. & Ch. vi. col. 46.

V. Richardus anno 1168. subscripsit privilegio quod Henricus I. Remensis archiep. S. Theoderici cœnobio concessit. E

VI. Eustachius memoratur an. 1178. 82. & 90.

VII. Johannes I. de Raimbaucourt Eustachio successit an. 1190. quo certe nominatur in charta Guidonis de Villari pro Valcella. Ejus obitus consignatur in necrologio, 3. Decembris.

VIII. Balduinus I. de Hennin, cujus tempore 1195. facta est secunda eccl. S. Nicolai a Pratis dedicatio. Memoratur anno seq. in sententia Stephani episc. Tornac. adversus Rassonem militem.

IX. Nicolaus I. pedum gerebat 1198. quod postmodum dimisit factus apud Claram-vallem monachus. Ejus meminit necrologium 9. Febr. his verbis: *Obiit Nicolaus Claravallensis monachus quondam abbas noster.*

X. Johannes II. Nevelo 1200. quo anno cum Johanne S. Amandi & Johanne Falempinensi abbatibus, auctoritate pontificia decernit; præpositos in ecclesia Tornacensi fore in posterum annuales non perpetuos.

XI. Balduinus II. ex priore factus abbas postea cessit, de quo sic habet necrol. *8. Nov. obiit Balduinus sacerdos noster quondam abbas noster.*

XII. Henricus I. de Claro-fageto præerat an. 1227.

XIII. Galterus 1230. defunctus eodem anno.

XIV. Johannes III. de Waudripont electus 1230. cessit eodem anno, obiitque prior monasterii, ut docet necrologium his verbis: *14. Julii obiit Johannes prior, quondam abbas noster.*

XV. Egidius I. Lirevers 1230. 32. & 33. quo anno interfuit in monasterio S. Martini translationi capitis S. Eleutherii. Reperitur & annis 1234. & 1235. Obiit 28. Martii.

XVI. Johannes IV. de Calniaco an. 1240. auctoritate apost. sententiam profert adversus quemdam Hugonem, pro monast. S. Martini. Præerat etiam an. 1252. quo videtur obiisse 18. Dec.

XVII. Ingerannus 1253. Commemoratur in necrologio, die 4. Aprilis.

XVIII. Terricus seu Theodericus an. 1264. mense Jan. societatem iniit cum ecclesia Falempinensi, ad quam deinde transiit, ac postea cessit, de quo sic habet necrologium: *25. Julii obiit Territus canonicus, quondam abbas noster.*

XIX. Gregorius 1276.

XX. Egidius II. de Grammont 1277.

XXI. Johannes V. de Lens 1280. Cesserat an. 1285. quo ad ipsius sustentationem prior & conventus ei quondam abbati assignant prædia sita apud Lambrechies, probante M. episc. Tornac.

XXII. Johannes VI. 1301.

XXIII. Jacobus I. obiit 12. Martii.

XXIV. Walterus 18. Martii, uterque incerto anno.

XXV. Hugo Pourais exactis in prælatura annis 40. decessit 1352. hoc epitaphio teste: *Sire Hues Pourais gist chy, ki l'an M. CCC. LII. fina XX. jours en Aoust, Dieu merchie li face en glore; XL. ans & d'un an deux tiers gouverna l'abbaye, sans rien vendre a aucuns rentier, & karitablement gouverna.* Ejus exsequiis interfuerunt abbates S. Martini, Viconiensis, S. Johannis Valencenensis, Henniaci & Falempini.

XXVI. Jacobus II. de la Haye *al.* de Lens via Spiritus sancti electus 1352. die 20. Augusti, promisit obedientiam Philippo episcopo Tornac. An. 1383. suum in urbem transferri monasterium impetravit, superstes ad annum 1384. *Bibl. Colb. Ch. xxix. col. 68.*

XXVII. Johannes VII. de Bouchain ex procuratore monasterii factus abbas fidem juravit Petro episc. Tornac. Sedebat an. 1386. *Bibl. Colb.*

XXVIII. Johannes VIII. li Cunelier 1395.

XXIX. Henricus II. de Quercu *du Quesne*, eligitur unanimiter a fratribus an. 1410. Sedebat adhuc 1414.

XXX. Gossuinus le Toillier dictus Froment Johanni episcopo Tornacensi fidelitatis obsequium præstitit an. 1415. quo benedictus ab eodem & in possessionem immissus fuit. Memoratur annis 1417. & 1424. videturque obiisse 1444.

Bibl. Colb. XXXI. Guillelmus de Buillemont 1444. die penultima Novembris, 1446. & 1449.

XXXII. Johannes IX. Meignot 1455. & 1458. quo anno die 23. Maii præsens occurrit translationi corporis S. Piati e veteri in novam pretiosiorem capsam per Johannem Chevrot ep. Tornac. celebratæ. Sedebat adhuc an. 1479.

XXXIII. Philippus Vincquin 1483. & 1518. Fato concessit 27. Oct.

XXXIV. Johannes X. Lalo 1519. & 1525. Migravit a seculo 18. Sept.

XXXV. Jacobus III. Lequien 1532. 40. & 54. postea factus abbas S. Martini Tornac.

XXXVI. Johannes XI. David 1554. Mortem oppetiit 10. Nov. 1557.

XXXVII. Johannes XII. Effroye sedit ab anno 1557. ad 1582. quo mortuus est die xi. Maii.

XXXVIII. Nicolaus II. Terrin electus 1583. interiit 21. Maii 1598.

XXXIX. Simon Chevalier eligitur 1598. mortuus 17. Febr. 1608.

XL. Nicolaus III. de Godebrie subrogatus eodem anno, adfuit 1621. die ultima Febr. benedictioni Laurentii Dorpere in abbatem sancti Amandi. An. 1609. ecclesiam vetustate labantem solo adæquavit, novamque feliciter construxit & perfecit. Vitam cum morte mutavit 1634. 15. Aug.

XLI. Arturus le Brun electus 1635. vivere desiit 26. Maii 1638.

XLII. Marcus de Denis eligitur 1639. Anno 1655. die festo S. Thomæ apost. exsequias D. Antonii de Rorre abbatis S. Martini Tornac. celebravit in pontificalibus.

XLIII. Johannes XIII. de Warignies.

XLIV. Natalis Portois an. 1674. mense Febr. benedicitur a Gilberto de Choiseul episc. Tornacensi. Exstinctus est 1699. jacetque ante majus altare cum hoc epitaphio: *Jacet hic amplissimus ac reverendus admodum dominus D. Natalis Portois hujus monasterii abbas meritissimus, qui videns domum suam pro Regis famulatu omnino dirutam, novam a fundamentis multo labore & industria erigi curavit. Obiit 16. Julii 1699. ætatis suæ 61. sacerdotii 36. prælaturæ 26. pro cujus animæ parentumque suorum refrigerio domina Baclan mater ejus etiam in hac æde sita, anniversarium perpetuum fundavit. Requiescat in pace.*

XLV. Alexander Despiennes vel de Pienne abbas renuntiatus in assumtione B. M. virginis an. 1699. decessit anno 1707. Conditus est ante majus altare, cum hoc epitaphio:

D. O. M. Genere clarus virtute clarior, amplissimus ac reverendus admodum dominus D. Alexander Despiennes, hujus monasterii per octo annos abbas dignissimus, qui immatura morte ereptus anno 1707. ætatis 47. 6. Apr. desiderium sui reliquit.

XLVI. Bruno Heerschap alumnus monasterii designatur abbas an. 1707. in festo Pentecostes, *al.* 10. Maii, cui Coloniensis elector benedictionem impertivit. Præest hoc anno 1722.

B. MARIA DE PRATIS.

Nostre-Dame des Prez les Tournay, ou le pré Porcin, ou Nostre-Dame de bon Conseil, au flot a brebis auprès du rampart, ou Prez aux Nonnains.

PUellaris abbatia B. M. de Pratis juxta Tornacum, nunc intra urbis mœnia, ord. S. Augustini, sub instituto S. Victoris Paris. & Primiacensis ecclesiæ, primum dicta est Consilium B. M. a loco primævæ fundationis juxta Hasprам in diœcesi Camerac. cui tum Godefridus episcopus Camerac. munificum se præbuit an. 1231. Jam dudum vero locum hunc satis incommodum sacræ virgines incolebant, ut liquet ex charta ejusdem Godefridi, prædictis sanctimonialibus ad locum aptiorem vel intra, vel extra diœcesim transmigrare permittentis anno 1232. Hinc eo ipso anno Walterus episc. Tornac. annuente capitulo, domum quæ dicebatur Filiarum Dei seu Pœnitentium, nuper a se in Pratis Porcinis juxta Tornacum ædificatam eis concessit, iterumque an. 1234. aliis beneficiis additis confirmavit: in cujus rei memoriam a prædicto conventu ejus obitus solemnis agitur cum novem lectionibus die 16. Febr. ex necrologio, ubi claustrum B. M. in Pratis Porcinis, collegio Beghinarum quod & ipse exstruxerat, contiguum fundasse dicitur. De his omnibus appendicem consule. Ch. xxx. & seq. col. 72. &c.

SERIES ABBATISSARUM.

I. AELIDIS DE AUXERIO, de qua mentio fit in charta Godefridi episc. Camerac. 1231. superius memorata, ipsa est profecto Aëlidis, quæ in quadam cum ecclesia Viconiensi transactione nuncupatur abbatissa B. M. de Pratis Tornacensis, Primiacensis ordinis. Item eam esse conjicimus abbatissam de Pratis Porcinis quæ initiali nominis littera A. designata, unum terræ bonarium Tornacensi S. Martini cœnobio vendidit an. 1244. Commemoratur in necrologio his verbis: *Obiit XI. Novemb. venerabilis domina Aëlidis quondam abbatissa nostra, quæ congregationis hujus cum aliis sociabus suis primum posuit fundamentum.*

II. Mactildis notatur in necrologio 15. Jan.

III. Catharina Payenne, 28. Jan.

IV. Agnes I. Esteveninne, 20. Aug. ex necrologio, ubi terras aliquas arabiles in suburbio sitas monasterio suo legitur acquisivisse.

V. Agatha de Muda, 16. Martii.

VI. Æmelina de Fretin, 2. Junii.

VII. Ægidia, 18. Julii.

VIII. Maria I. de Mussy sive Musie, ut habetur in necrologio ad diem 6. Julii, eadem est fortasse, quæ cognominata le Vnusie promisit obedientiam Philippo episcopo Tornacensi circa an. 1351.

IX. Juliana, 12. Novembris.

X. Maria II. Enghebierde, 28. Augusti.

XI. Johanna I. Wastebled, 22. Octobris.

XII. Johanna II. des Plancques, 26. Maii.

XIII. Johanna III. Buche *al.* Biche juravit obsequium

obsequium Petro episcopo Tornacensi. Memoratur in necrologio, 17. Novembris. A

XV. Isabellis Vilaine promisit obedientiam eidem Petro episcopo. Ipsa est Elisabetha Villain consignata in necrol. 20. Julii.

XVI. Maria III. Bourgies præerat an. 1434. obiitque 1468. 19. Septemb. ad quam diem in necrologio reformasse monasterium dicitur.

XVII. Johanna IV. Colpart sedit ab an. 1469. ad annum circiter 1488. defuncta 29. Sept.

XVIII. Johanna V. de Vaudripont 1488. Præfuit annis 15.

XIX. Quintina Cotterel 1503. Occubuit an. 1507. die 24. Aprilis.

XX. Ursula de Mortagne 1508. Vivere desiit 1523. 10. Junii, cujus anno regiminis sexto, scilicet 1513. Angli monasterium incenderunt.

XXI. Agnes II. Savary 1523. Moritur 1549. 2. Jan. ex necrol.

XXII. Anna I. Tolenaire ex coadjutrice fuit abbatissa 1550. Cessit an. 1564. mortua 1567. 12. Martii.

XXIII. Veronica d'Antighem præfuit ab anno 1564. ad 1586. quo decessit 25. Octob. Illis autem diebus monasterium vetus ab hæreticis combustum est an. 1566. quare moniales in urbem se se contulerunt.

XXIV. Bona de Lannoy pedum gessit ab an. 1587. quo spiritum reddidit 22. Sept. ætatis suæ anno 63. dignitatis 8. De ea sic habetur in necrologio: *21. Sept. memoria venerabilis dominæ Bonæ de Lannoy abbatissæ nostræ, cujus tempore dormitorium hujus novæ domus exstructum est.*

XXV. Margarita I. de Bouflers Veneta eligitur an. 1596. Ecclesiam cujus primum lapidem episc. Tornac. posuit anno 1613. die 24. Junii, & omnia fere loca monasterii ædificavit. Fatis concessit 17. Octob. an. 1617. ætatis 85. præfecturæ 21.

XXVI. Margareta II. le Clercq electa 1618. 15. Febr. mortem oppetiit 12. Januarii 1654. ætatis anno 73. regiminis 36. Capitulum & alia quædam ædificia construxit: clausura perpetua regularem disciplinam munivit, atque in tuendis abbatiæ juribus plurimum laboravit.

XXVII. Maria IV. Vander-poorte inita possessione 5. Junii 1654. obiit 14. Decembris 1674. præfecturæ anno vigesimo. Porro hæc abbatissa in regendo, nulli quæ præcesserit secunda, disciplinam observando & asserendo ad mortem usque indefesse, ceteris quæ sequentur esse meruit exemplo. Ejus pietatem singulariter probat, quod in templo exstruxit sacrarium auro decoratum.

XXVIII. Anna II. Hellinck possessionem adepta die 3. Maii 1676. vitam cum morte mutavit 25. Januarii 1679.

XXIX. Augustina Lambert 28. Maii 1679. Fato fungitur 1712. 14. Oct. ætatis anno 73. muneris 33.

XXIX. Maria Ludovica V. Houzé successit 8. Sept. 1720.

LAUS BEATÆ MARIÆ.

LAUS B. MARIÆ, Cisterciensis ordinis, e linea Clarævallis, abbatia virorum, fundatur ad amnem nomine Duplam-Superiorem* primo ab Insulensi urbe lapide, circa an. 1146. a Theoderico Elsatio & Sibilla ejus conjuge Flandriæ comitibus. Ac de anno quidem constat ex charta anni 1147. in vigilia Pentecostes apud Miræum notit. eccl. Belgii pag. 395. de fundatoribus autem ex charta ipsorummet data 1152. quam ex notitia abbatiarum ordin. Cisterc. in Belgio p. 36. erutam, in appendice nostra retu- B limus. Idem quoque confirmant litteræ Philippi Flandriæ comitis an. 1176. prædictas Theoderici patris sui litteras approbantis, apud Miræum ibidem p. 396. Ceterum ordinarius in Laude monachorum numerus plus minusve quinquagenarius est. Abbatis vero curæ sex monialium cœnobia commissa sunt; scilicet B. Mariæ de Braëlla, vulgo *Annay* juxta Lendium* in Artesia; B. Mariæ de Saliceto prope Tornacum *du Sauchois*, utrumque de linea Cistercii. B. M. de Virgulto Duacum inter & Cameracum; B. M. de Monte-Aureo, vulgo *Wevelghem* juxta Menenas*; B. M. de Reclinatorio vulgo *Marquette* prope Insulas; C B. M. de Honore vulgo *Flines* prope Duacum. Quatuor hæc ultima monasteria de linea sunt Claræ-vallis. Insuper abbas Laudensis xenodochiorum Comitissæ, ut vocant, Insulis & in Seclinio perpetuus est provisor; ac privilegiorum monialium Abbatiolæ, *les Dames de l'Abbiette* ordinis S. Dominici apud Insulas, a sede apostolica conservator delegatus.

Loz ou Loos. * la Haute-Deusle. Ch. xxv. col. 64. * Lens. * Menin.

SERIES ABBATUM.

I. B. JOHANNES I. a magistro suo S. Bernardo e Clara-valle ad abbatiam Laudis D regendam missus circa an. 1149. beato fine quievit an. 1161. de quo, die 20. Junii in menologio Cisterciensi.

II. Samuel anno 1166. testis nominatur in transactione Dunensem inter & Bergensem abbates, sequestro Milone episcopo Morinensi. Ad cœlos evolasse dicitur 25. Junii an. 1187. cui tamen vulgo nonnisi 23. anni regiminis tribuuntur.

III. Simon testis est an. 1197. in litteris Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis. Reperitur etiam an. 1201. in tertio chartulario S. Bertini. Porro cum iste abbas prius absque licentia patris abbatis in Palæstinam cum Philippo Flandriæ co- E mite profectus esset, capitulum generale ei pœnam inflixit; qui deinde cum ejusdem capituli venia, rogatu Balduini postea imperatoris Constantinopolitani, Palæstinæum iter aggressus, obiit an. 1204. 8. Julii, cui proinde perperam assignantur anni 21. regiminis. Ejus ita meminit Reverend. Pater Doultreman in sua Constantin. Belgica pag. 201. *Hunc principum mærorem porro auxit Laudensis cœnobii Cisterc. ord. prope Insulas Flandriæ abbatis obitus, toti societati importunus, ut pote cui virtutum exemplo juxta & consilio vivens non parum profuerat.*

IV. Stephanus, vir animo fortis ac strenuus adversus bonorum monasterii invasores, eligitur arbiter cum G. Fusniacensi & R. Balantiarum abbatibus inter Clarum-mariscum & abbatiam de Dunis. Eo regente anno 1205. vixit Gerardus Elsatius filius comitis Theodorici fundatoris, qui cum esset præpositus ecclesiæ S. Petri Insulis, & S. Donatiani Brugis, necnon & Flandriæ cancellarius, in hoc monasterio factus est novitius & in habitu novitii mortuus IX. calend. Febr. ut in obituario legitur. Sedit vero Stephanus annis quatuor, ac deinde e vita excessit die 7. Martii anno 1207.

V. Johannes II. de Warneston, *Agninus* ob vitæ integritatem & animi mansuetudinem nuncupatus, reperitur in chartulario Braëllensi annis 1207. & 1210. Vivere desiit 25. Novembris 1223.

VI. Guillelmus I. de Carnin navim ecclesiæ aliaque nonnulla ædificia construxit. Sub eo vixit an. 1248. D. Laurentius de Hispania ejusdem cœnobii monachus, qui prius fuerat dominus Dunkerkæ. Interfuit cum episcopis ac ceteris provinciæ abbatibus, quando capsa reliquiarum S. Huberti solemniter reserata fuit; ac denique vitam cum morte mutavit an. 1251. die 30. Dec.

VII. Laurentius de Thoralto 1261. sub cujus regimine, anno videlicet 1266. Arnoldus de Villari Laudensis monachus, factus est abbas Clari-marisci. Defunctus est Laurentius anno 1269. 16. Novembris, cum biduo ante dignitati nuntium remisisset.

VIII. Johannes III. de Frainoy abbatiali potitus dignitate annis decem, obiit 5. Jan. 1279. Aliquandiu vero novitium habuit Nicolaum de S. Brixio antea Cisoniensem abbatem, sed hic non perseveravit.

IX. Nicolaus I. ab Auchy consilio & arte præcipuus, chorum & collateralia sacella perfecit; cumque annis decem præfuisset, naturæ debitum solvit 1289. 6. Febr.

X. Robertus de Englos nobili prosapia ortus, an. 1290. Dominica ante festum omnium sanctorum Michaëli episcopo Tornacensi juravit obedientiam. Mortuus est sub finem anni 1304. Bibl. Colb.

XI. Eustachius vix annum unum in prælatura explevit; obiit enim sub finem anni 1305. aut sub initium sequentis.

XII. Johannes IV. annis quinque magna cum laude gubernavit.

XIII. Hugo *li pers de Englos* natus ex Johanne & Juliana nobilibus parentibus, qui sepulturam in cœnobio Laudensi acceperunt, fatis concessit exeunte anno 1332. die 1. Aprilis.

XIV. Guillelmus II. le Toillier Insulensis unico præfuit anno, defunctus scilicet 22. Febr. 1333. Vixit autem circa hoc tempus Johannes de Watrelos Visoniensis,* seu Viseensis in Lusitania episcopus ex monacho Laudensi, qui quidem obiit III. idus Junii, sed anno incerto.

* de Viseu.

XV. Johannes V. le Cuvelier Insulensis adfuit an. 1345. electioni Jacobi de Mintke in abbatem Clari-marisci. Vitam clausit an. 1351. prælaturæ 19. die 16. Martii.

A XVI. Theobaldus sacræ theologiæ doctor & in collegio Parisiensi vulgo Bernardinorum dicto professor, promisit obedientiam Philippo episc. Tornac. Mortalitatem exuit an. 1355. Bibl. Colb.

XVII. Egidius de Gamans nobilis Insulanus ex procuratore cœnobii, dignitatis abbatialis apicem consecutus, eidem Philippo episcopo fidem juravit. Migravit a seculo 1374. XI. Septembris sub quo Rogerius de Cortraco monachus Laudis erat totius ordinis procurator generalis, tempore Gregorii XI. qui tunc Avenione morabatur. Bibl. Colb.

B XVIII. Nicolaus II. Malloen Brugensis, ex monacho Dunensi assumtus est in abbatem Laudensem. Hic an. 1378. cum Gerardo de Zype abbate Bodeloensi concordiam inter Dunense monasterium ac dominos Robertum & Ludovicum Namurcenses initam, nomine abbatis Claræ-vall. confirmavit. Morte sublatus est 21. Nov. 1387.

XIX. Jacobus I. de Crissembien nobili familia Tornacensi natus, majus campanile inchoavit; sub quo vixerunt Arnoldus Darré ex priore Laudensi electus abbas de Valcellis, & Philippus de Fontanis Laudensis monachus, theologiæ doctor
C totiusque ordinis procurator, tum abbas Maceriarum, ac tandem Claræ-vallis archimandrita. Vivendi finem fecit Jacobus 29. Maii an. 1433.

XX. Oliverius le Micquiel *al.* le Moisne majus campanile perfecit. Moritur 24. Maii 1445.

XXI. Jacobus II. Six cœnobii rimas templique ruinas opportune reparavit. Adfuit anno 1458. die 23. Maii, quando sarcophagus sancti Piati apertus fuit, ejusdemque S. Martyris dentem unum obtinuit, qui etiamnum in argentea theca religiose in monasterio asservatur. Admisit ad professionem Johannem d'Espinoy postmodum abbatem Valcellensem, & Johannem le Fel sacræ theologiæ doctorem, abbatem primo Vallis
D B. Mariæ, ac deinde Caroli-loci prope Silvanectum. Obiit Jacobus an. 1460. prælaturæ 15. ac die 15. Septemb.

XXII. Livinus le Maire *al.* le Mesre fato eripitur 12. Maii 1464.

XXIII. Petrus I. de Bosco per plurimas provincias vicarius generalis, e Jardineto pulsis monialibus monachos subrogavit. Duci ac ducissæ Burgundiæ apud Insulas commorantibus sacellanus fuit ad honores. Demum vir iste nunquam nimis laudandus, sua se sponte dignitate exuit, aliis triennio ante obitum, aliis ipso sui obitus anno,
E 1490. Ejus sarcophago adscriptum est hoc epitaphium: *Hic jacet piæ memoriæ dominus Petrus, hujus monasterii abbas XXII. religionis zelator ardentissimus, qui anno administrationis XXVI. senio fractus cessit, anno 1490.* Dies vero transitus ejus notatur 29. Novembris.

XXIV. Michaël Requillastre Insulensis, sacræ theologiæ doctor eximius, tantam sibi apud omnes, ipsumque Francorum regem Carolum VIII. sapientiæ laudem demeritus est, ut ad reformationem totius ordinis, accitus sit in Gallias a Rege. Adfuit interea capitulo generali, quod idcirco Rex an. 1493. jussit haberi Parisiis in collegio

S. Bernardi. Denique suum regimen, gratulantibus omnibus & plaudentibus produxit ad annos 22. cumque jam pene octogenarius esset, illud in manibus superiorum deposuit an. 1511. Attamen sibi successorem elegit ex concessione conventus, quo facto, curarum liber vixit octo insuper annos, ad annum scilicet 1519. seu 1520. ex nova computandi ratione, quo præmia laborum a Deo meruit accipere, Dominica Sexagesimæ, Februarii die duodecima *.

* XI. nisi forte hic annus fuerit bissextilis.

XXV. Dionysius I. de Bauvin Insulensis dignum se qui tanto viro succederet anno 1511. factis comprobavit; nam & sacellum S. Bernardi in ecclesia construxit, summisque expensis refugium apud Insulas a fundamentis erexit; qui tandem senio fractus coadjutorem an. 1540. obtinuit a summo pontifice pronepotem, elapsoque biennio totam ei commisit administrationem. E vivis abiit die XI. Junii 1546.

XXVI. Dionysius II. de Watrelos annos tantum 26. natus erat, quando prælaturæ particeps ab avunculo creatus est. Statim vero tres domos juris monasterii apud Insulas igne consumtas reædificavit, sed præmatura morte correptus est 18. Febr. 1545.

XXVII. Johannes VI. Mariage Insulensis: primus citra electionem a Carolo V. imperatore designatus abbas, primus etiam pravæ administrationis culpa notatus est. Eo quippe regente monasterii census distracti, ac regularis observantia non mediocriter læsa. Obiit 2. Oct. an. 1557. regiminis XI.

XXVIII. Franciscus I. Vanabeel patria Flander, vir bonus & pius, ex monacho Baudeloensi fit abbas nominatione principis; sed cum coercendis introductis decessoris negligentia corruptelis impar sibi videretur, prælaturæ onus abjecit die 16. Martii an. 1565. Transiit vero ad meliorem vitam 5. Julii 1573.

XXIX. Franciscus Mommal ortu Namurcensis, primum fuit Moliniensis monachus, tum Laudensis stabilitus, deinde apud Marquetam confessarius, ac denique Laudensis abbas ex placito Philippi II. Hispaniarum regis. Hic longiori vita dignus in temporalibus œconomiam ac in spiritualibus observantiam regularem restituit, quem mors invida rapuit in flore juventutis an. 1575. 19. Augusti.

XXX. Petrus II. Carpentier Bassceensis a tanti decessoris virtute nequaquam degenerem se probavit. Sacellum miraculosæ imaginis B. Mariæ de gratiis dictum, in monasterii vicinia, ad quod etiamnum Insulenses ardentissima devotione concurrunt, ædificavit. Usum mitræ aliorumque pontificalium sibi ac successoribus obtinuit; quibus ornatus & Evangeliorum codicem præ manibus gerens, serenissimorum principum Alberti Austriaci & Isabellæ conjugis, in primo eorum apud Insulas urbem appulsu, sacramentum de servandis patriæ juribus solemniter excepit; tumque principibus & toto procerum cœtu ad ecclesiam collegiatam convenientibus, ibidem pontificali ornatu missam celebravit. Postridie vero principes visitato B. Mariæ de gratiis sacello ad monasterium

A Laudis divertere, ipsumque abbatem invisere dignati sunt. Idem anno 1584. commissarius a Melchisedech abbate Vallis-cellæ & ordinis vicario delegatur ad emendam refugii domum Cortraci pro monialibus de Wevelghem e suo monasterio, hæreticorum injuria, extorribus. Denique obiit Petrus Carpentier venerandus abbas die 26. Aug. anno 1606. cujus in laudem D. Michaël Gouscelaire hæc panxit:

Inde Petrus senis agmen venerabile lustris
Antistes duxit, nobis pater, hospes egenis;
Cellæ, non aulæ cupidus, qui credita multo
B *Oeconomus prudens ditavit prædia censu.*

XXXI. Vincentius Longuespée Insulensis, sacræ theologiæ baccalaureus, ordinis primum in Bohëmia, tum in curia Romana procurator generalis, ac subinde pro novæ congregationis erectione in regno Arragoniæ commissarius a capitulo generali designatus, & ab ipso Rege Catholico per litteras in Hispaniam evocatus, qui eidem archiepiscopales infulas destinabat; notus etiam & carus Clementi VIII. summo pontifici, ac toti curiæ Romanæ, necnon & Rodulfo II. imperatori; ob infirmam valetudinem in Hispaniam proficisci non potuit. Porro cum Albertus Austriacus Laudensem ipsi abbatiam contulisset, eidem abbas Cistercii præsentibus episcopis, maximoque nobilium cœtu benedictionem impendit an. 1607. Mortem op-
C petiit 1619. 20. Aprilis, ætatis anno 49. professionis 30. de quo jam laudatus D. Michaël Laudensis monachus sic cecinit:

Dum fera, Vincenti, rapiunt tibi funera vitam;
Ordinis, heu! nostri vera columna cadit.
Insula te genuit, Germania, Gallia, Roma
Ingenii testes obstupuere tui.

XXXII. Johannes VII. Foucart Athensis; abbati Cisterciensi quondam a secretis, & in collegio S. Bernardi Parisiis Philosophiæ professor;
D inde per annos XI. abbas Nizellensis in Brabantia, monasteriorum Poloniæ visitator, provinciarum Belgii syndicus, ac postmodum vicarius generalis, tandemque Laudensis abbas renuntiatus, vita defungitur 28. Januarii an. 1640. de quo idem D. Michaël:

Antea Nizellam, Laudem regit inde Johannes,
Athensis laus magna sibi; quantum arte valeret,
Publica quæ gessit testantur munia, templi
Fabrica sacra probat, lustrata Polonia novit.

XXXIII. Johannes VIII. Foucart alterius
E cognominis ex fratre nepos, Nizellæ primum emisit vota an. 1617. tum apud Laudem stabilitate donatus 8. Sept. 1619. provinciarum Belgicarum syndicus, ac paulo ante obitum vicarius generalis, an. 1650. Michaëlis Gouscelaire vota religionis excepit. Hic in diversis parthenonibus confessarius, in cœnobio Laudensi subprior & procurator, ac demum provinciæ Gallo-Belgicæ syndicus generalis a capitulo generali constitutus, scripsit duobus amplis voluminibus historiam chronologicam hujus monasterii, necnon Marquetensis, Flinensis & Virgultensis cœnobiorum.

Cumque alia plurima tum egisset tum scripsisset ad bonum commune ordinis & patriæ, decessit an. 1706. 3. Decemb. ætatis anno 78. conditus in monasterio Marquetensi, ubi a confessionibus erat. Johannes autem abbas paulo nimiæ cum magnatibus assiduitatis notatus, vivere desiit 22. Febr. an. 1654. de quo ista cecinit D. Michaël supra memoratus:

Postea bis septem patruo non degener annis
Alter Johannes sacras moderatur habenas;
Quem pietas zelusque gradu majore locavit,
Mars tamen imminuit nostros hoc præsule census.

B XXXIV. Antonius du Quesne ex Wanebecq juxta Athum oriundus, a Leopoldo Austriaco, nomine Philippi IV. Hispaniarum regis designatus est successor, sub quo defunctus est die 22. Febr. an. 1663. D. Nicolaus Parent Insulensis, bis officio prioris variisque aliis muneribus cum laude perfunctus, qui e sancti Bernardi scriptis flores innumeros collegit, *Apis mysticæ* titulo donatos an. 1639. Tornacensi prelo supposuit. Ceterum Antonius abbas defecit anno 1669. 10. Aug. cujus recte factorum memoria in his versiculis conservatur:

Quinque decemque præest, prodestque Antonius annis,
Quoque gravabatur liberat ære domum.
Par in eo virtus, par experientia rerum,
Par fuit ingenii cum pietate vigor.

C XXXV. Gaspar Taverne Insulensis, sacræ theologiæ baccalaureus, a Rege Francorum Christianissimo nominatus abbas, prodesse magis quam præesse sollicitus fuit. Vitam communem, jejuniorum regularium praxim, perpetuum in refectorio silentium, lanearum tunicarum usum aliaque multa restituit. Collabentia ædificia restauravit, novaque tum in monasterio tum in villis ad ipsum pertinentibus exstruxit. Denique septuagenario major exstinctus est 23. Maii anno 1684. ad cujus piam memoriam hos versiculos laudatus D. Mich. Gouscelaire scripsit:

D *Quatuor & denis clavum tenet impiger annis*
Gaspar & ædificat tibi virgo Maria sacellum;* (* B. M. de Gratiis.)
Restaurat villas, recipit sine dote juventam,
Communem instituit, proprio procul exsule, vitam.

XXXVI. Albericus Bouilli, quem Albertum Boüillet nuntia * publica vocant, Condatensis genere, schedula Christianissimi Regis Ludov. XIV. evasit abbas, 8. Sept. 1684. Scripsit compendium theologiæ regularis & commentarium in regulam S. Patris Benedicti. E vita migravit die 10. Junii anno 1704. ætatis suæ 74. quem his versiculis celebravit idem monachus supra laudatus. (* Gazettes.)

E *Bis duo lustra sacrum regit Albericus ovile;*
Nec sine laude regit: templi claustrique decorem
Diligit & variis ornatibus instruit aras.
Ipsum dum resonant, agnoscunt organa patrem.

XXXVII. Ignatius de la Fosse, Insulensis, decessoris ex sorore nepos, ab eodem augustissimo Rege designatur abbas an. 1704. in vigilia Assumtionis. Scripsit duas epistolas theologicas, quibus avunculi cursum theologicum ab æmulis impugnatum doctissime tuetur. Adhuc feliciter præest, templi magnifici constructioni sedulo intentus.

WEVELGEMIENSIS PARTHENON.

WEVELGEMIUM, puellare ord. Cisterciensis e linea Claræ-vallis cœnobium, inter Cortracum & Menenas primum situm, cœpit anno 1214. in parochia Morsellensi, dotante illud Margareta castellana Cortraci, Rogerio conjuge, filiis ac Sigero nepote Gandavi castellano laudantibus, necnon approbante Johanna Flandriæ & Hannoniæ comitissa an. 1217. postea vero Wevelgemium abbatia transfertur ob commoditatem Lisæ * anno circiter 1242. ut liquet ex charta in appendice relata; simulque adsportantur corpora tum fundatricis in Morsella sepultæ 1221. tum Saræ primæ abbatissæ. Habet illa sepulcrum in medio chori cum hoc epitaphio lapidi insculpto: *Hic jacet Margareta castellana Cortracensis, filia comitis Ghisnensis, hujus ecclesiæ fundatrix. Obiit anno 1221. a fundatione septimo, al.* * 1222. ab ecclesia fundata anno septimo. Ceterum unde huic cœnobio, quod Miræus nunc in urbe Cortracensi positum tradit [a], Montis-aurei cognomen advenerit, non ita compertum est. Sane hoc tantum legimus in una charta anni 1554.

(Wevelgem ou Wevelghem. — * la riviere de la Lise. Ch. XXIV. col. 75. — * Gramaye.)

ORDO ABBATISSARUM

I. SARA * NIEULANT filia vel neptis Margaretæ fundatricis, e cœnobio de Blandeque assumitur in primam Moërsellæ abbatissam, eamque dignitatem gessit annis circiter viginti. Notatur in necrologio XVI. cal. Junii. (* Sacra, ex Gramaio.)

II. Adelisa & Adelisia seu Aëlidis van Moerselede regebat an. 1235. mense Julio, & adhuc an. 1245. Ejus meminit necrologium, III. idus Maii.

III. Christina de la Croix ecclesiam consummavit, cumque sedisset annis 23. & sex mensibus, obiit 23. Augusti.

IV. Elisabeth I. * Stukars *al.* Stuckaerts gente Sabauda, necnon abbatissa cujusdam in patria cœnobii, regere cœpit an. 1268. Clementis IV. summi pontif. anno quarto, desiitque post annos circiter decem. (* Gramaius differt ejus regimen ad an. 1400.)

V. Ida I. van Morslede *al.* de Morsella, nobili orta genere dormitorium perfecit. Præerat an. 1277. 8. Januarii & adhuc 1310. de qua necrologium, XIII. cal. Octobris.

VI. Agnes I. Stavelana *de Staven* alias van Morslede quam tradunt Idæ consanguineam, ei successit circa mensem Martium anni 1310. hoc est fortasse 1311. ex nova computandi ratione. Anno 1333. statuta Johannis abbatis Claræ-vallensis, maxime circa numerum sanctimonialium, qui 32. circumscribebatur, accepit; quo

[a] An. 1648. quo Galli Curtracum occuparunt, cœnobii sedem mutatam legimus *in MS. Bibl. Colb.*

etiam anno die Dominica post translationem S. Benedicti ecclesiam consecrari fecit a Davide episc. Trecensi, cum licentia Guillelmi episcopi Tornacensis. Dies ejus obitus consignatur in necrol. ad x. cal. Aug.

VII. Ida II. de Sensilles *al.* de Sansilleri postquam annis octo gubernavit, e vita discessit VII. * idus Aprilis an. 1341.

* *al.* 6. Aprilis.

VIII. Agnes II. de Beaulieu, stirpe nobili genita, post annos circiter undecim obiit 1352. in festo Paschæ, quod prave in epitaphio illigatur diei primæ Aprilis, nam fuit octava. Et certe legitur in obituario IV. idus Aprilis, quod si transponantur apices, sive mutetur IV. in VI. octava dies habebitur.

IX. Maria I. Urbaen septem annis præfuit, uti colligitur ex hoc epitaphio : *Chi gist dame Marie Urbaën abbesse de chiens, ki trespassa l'an M. CCC. LIX.* * *ou mois de Decembre &c.* die 22. Dec. ex obituario, ubi cognominatur *Urbana*.

* 1360. ex Grammaio.

X. Catharina Loz *al.* de Loes & Loons an. 1364. cujusdam molendini confirmationem obnuit a Ludovico Maleano Flandriæ comite. An. 1366. precum iniit societatem cum Carthusianis. Cœnobii possessiones in membraneis chartis describi curavit an. 1376. mortua anno seq. VIII. cal. Junii.

XI. Mabilia van Rolleghem vita orbatur an. 1382. VII. idus Sept. *al.* Dec.

XII. Mathildis van Coyeghem fato concessit an. 1390. * die 12. Aprilis, *al.* II. idus Maii.

* 1396. ex Grammaio.

XIII. Johanna I. Stolenaers *al.* de Tolenaer patria Cortracensis annis octodecim gubernavit, cujus talis est inscriptio sepulcralis : *Chi gist dame Jehanne Stolenars, ki fut abbesse de ceans, ki trespassa l'an M. CCCC. VIII. le XII. de Feb.* ex obituario, 13. vel 15.

XIV. Elisabeth II. vanden Leene exactis in regimine sex circiter annis vitam clausit III. Decemb. *al.* 25. Decemb. Hac omissa Grammaius commemorat Godefridam de Cordes an. 1414.

XV. Margareta van Maerk *al.* vander Marke auspicata est regimen feria sexta ante Epiphaniam Dom. 1414. quod absolvit an. 1429. XI. Apr. Sic enim habet ipsius epitaphum : *Icy gist donne Marguerite van Maerke abbesse de chiens qui trespassa l'an de grasse M. CCCC. XXIX. le XI. jour d'Avril &c.*

XVI. Maria II. van Woestine natalibus clara, vitam cum morte mutavit an. 1439. mensis Februarii aliis XI. aliis XIV. die. Ejus epitaphium Belgico idiomate conscriptum huc usque legitur.

XVII. Germana vanden Dale *al.* van Daële nobilis Cortracena an. 1440. quorumdam privilegiorum confirmationem obtinuit a scabinis Gandavi die 29. Octobris. Animam exhalavit an. 1453. XVI. cal. Novembris, sepulta in ecclesia ante portam quæ ducit in claustrum, cum epitaphio lingua Belgica conscripto.

XVIII. Gerarda I. de Cordes *al.* de Coerdes illustri genere fata, an. 1458. *manerium* Lisæ contiguum comparavit. Cum autem an. 1465. brevi se dissolvendam infirmitatibus pressa cognosceret, die 20. Sept. ejusdem anni sororibus adunatis Jacobam de Coyeghem quæ sibi succederet designavit atque commendavit. Obiit eodem die *al.* sequenti.

XIX. Jacoba van Coyeghem anno 1466. bona monasterii in chartario recenseri curavit. Morte corripitur anno 1477. * post duodecim annos regiminis, epitaphio teste, quod in capitulo legitur lingua Belgica descriptum.

* *al.* XI. cal. Dec. 1471.

XX. Johanna II. Sbuls *al.* Sbeulx memoratur abbatissa anno 1478. 17. Aprilis. Cessit anno 1487. mortua decennio post, 17. Junii *al.* 16. Pone chorum sepultura donatur ac epitaphio lingua Belgica exarato.

XXI. Gerarda II. du Pont nobilis Insulensis, cessione præcedentis facta est abbatissa an. 1487. Reperitur annis 1502. 1505. 1510. & 1511. quo anno, die 6. Augusti sacellum S. Bernardi de novo constructum benedici a suffraganeo Tornacensi fecit. Moritur eodem anno in vigilia * Sancti Bernardi, postquam domum annis viginti quatuor rexisset.

* *al.* postridie.

XXII. Maria III. vander Stock *al.* Stoot oriunda *de Merville* in Flandria, præerat jam die 3. Septemb. an. 1511. Morte sublata fuit die 14. *. Febr. 1517.

* *al.* 18.

XXIII. Johanna III. Welsenaers *al.* van Wassenaer Cortracena, regimen obtinebat mense Martio anni 1517. Anno seq. jus ipsi confirmatum est contra præfectos urbis Cortraci, quidquid vellet per dictam urbem aqua, terra ve transferendi. Rexit ad annum 1544. quo e vivis excessit 2. Nov. *al.* 2. Martii.

XXIV. Antonia de Bailleul Insulensis, occurrit jam anno 1545. & 1546. quo, 17. Sept. quorumdam privilegiorum confirmationem ab Insulæ scabinis impetravit. Reperitur adhuc anno 1549. quæ demum abiit e vita 14. Decemb. an. 1553.

XXV. Elisabeth III. de la Tramerie neptis Antoniæ de Bailleul designatur abbatissa 10. Apr. 1554. ab imperatore Carolo V. & a Gedeone vander Gracht episcopo, ac trigesimo Camberonis abbate instituitur die 29. ejusdem mensis. Erant tunc temporis 25. moniales abbatissa computata, ex charta authentica hujus abbatissæ institutionis, in qua primum vocatur hic parthenon monasterium *B. Mariæ de Monte aureo de Wevelghem.* Anno 1557. hæc abbatissa sui monasterii jura defendit acriter ac feliciter, adversus incolas, quæ obtinuit confirmari die 27. Oct. ejusdem anni. Cœnobium devastatur anno 1572. 23. Junii, quare moniales se se Cortracum recipere compulsæ, cum ibi divinas laudes perinde ac in abbatia de Wevelghem decantarent, urbis rectores, petente abbatissa, libenter eas a tributis super vino & cervisia immunes fecerunt eodem anno die 13. Sept. idque privilegii etiam confirmarunt, cum anno 1580. 14. Julii maxima pars conventus Wevelgemium remeavit, reliqua Cortraci remanente. Tandem hæc abbatissa mortalitatem exuit 18. Decemb. anni 1594. cum ante sex menses abbatiam in manibus Catholici regis dimisisset. Lapis ejus sepulcralis cernitur sub

lampade chori presbyterorum, cum hoc epitaphio: *Icy gist venerable dame Ysabeau de la Tramerie en son temps abbesse du monastere du Mont d'or Nostre-Dame, lez Wevelghem, religieuse professe dudit lieu, qui trespassa le 18. Decembre 1594. de son aage l'an 86. de sa profession 75. aprés avoir honorablement gouverné ledit monastere l'espace de 40. ans. Priez Dieu pour son ame.*

XXVI. Anna Gargant a Rege nominata 22. Julii 1594. in possessionem inducitur a Petro Carpentier abbate Laudensi die 7. Aug. ejusdem anni. Præfuit in azylo Cortraci quinquennio, ibidemque mortua est 29. * Junii anni 1599. cujus ossa postmodum in abbatiam de Wevelghem translata collocantur ante altare S. Johan. Bapt. cum hoc epitaphio: *Icy gist venerable dame Anne Gargant, XXV.* lege *XXVI. abbesse de ceans, laquelle aprés avoir gouverné cinq ans trespassa le 29. de Juin 1599. Priez Dieu pour son ame.*

* al. cal. Julii.

XXVII. Beatrix vanden Abeel Cortracena, Alberti & Isabellæ archiducum nominatione fit abbatissa die 26. Aug. 1599. Instituitur 26. Septembris ejusdem anni; confirmaturque 18. Decembris anni sequentis. An. 1611. sacellum S. Bernardi pene de novo construxit; tandemque anno 1612. munus benedictionis accepit à D. Nicolao Boucherat Cisterciensi abbate, præsentibus Aureæ-vallis d'*Orval*, Dunarum, Laudis & Bonessiæ abbatibus. Anno seq. conventum reduxit Wevelghemium, cujus ecclesia nondum apparata, interim officium divinum in sacello sancti Bernardi celebratur ad annum usque 1628. quo in ecclesiam utcumque resartam ossa dominarum, de la Tramerie in monasterio Groningano quiescentis, & Annæ Gargant in azylo Cortraci, necnon aliarum virginum translata sunt. Anno 1617. ætatis 73. coadjutricem sibi allegit, Alberto principe annuente, Isabellam de Beauvin priorissam, quæ quidem ad hoc litteras die 13. Decemb. ejusdem anni impetravit; verum subita morte corripitur die sancto Paschæ 15. Aprilis, cum postridie novæ dignitatis acceptura esset possessionem. Ejus epitaphium legere est in aditu ecclesiæ ante sacellum S. Bernardi, in hæc verba *Icy gist Isabeau Beauvin en son temps prieure & coadjutrice du monastere de Wevelghem âgée de 57. ans trespassa le 15. d'Avril 1618. &c.* Exinde Beatrix perrexit regere ad 21. Martii 1621. quo relictis post se 27. monialibus, tribus novitiis & 14. sororibus conversis vitæ cursum absolvit, in sacello S. Bernardi sepulta haud procul ab altari; ubi legitur hoc epitaphium: *Icy gist dame Beatrix van Abeel en son vivant la XXVI.* * *abbesse de ceans, laquelle trespassa, aprés avoir gouverné 22. ans, en l'an 1621. &c.*

* l. XXVII.

XXVIII. Jossina Coninch Gandavensis, cum non nisi trigesimum quartum ætatis annum ageret, ex subpriorissa in abbatissam, sola reluctans, cooptatur 16. Maii 1621. archiduce Alberto confirmante, etsi a primoribus obnixe rogato in gratiam duarum aliarum. An. 1626. ecclesiam magnifice concameravit, quam annis sequentibus sacra suppellectile adornavit. Obiit plena meritis, nec sine fama sanctitatis die 23. Martii an. 1642. in medio chori sepulta cum hoc epitaphio: *Icy gist venerable donne madame Jossine Coninck en son vivant abbesse de ceans, aprés avoir gouverné ce monastere 21. ans, trespassa le 23. de Mars 1642. &c.*

XXIX. Helena de la Chapelle nobilibus exorta parentibus, cogente bellorum strepitu, maxima sui regiminis parte exsulavit in suo apud Cortracum refugio, cum suo conventu; litibus aliunde cum canonicis de Harlebeca & S. Martini monachis adeo fatigata, ut vix respirare liceret. Jacet in choro cum hac inscriptione: *Icy gist venerable dame madame Helene de la Chapelle en son vivant la XXVIII.* * *abbesse de ceans, aprés avoir gouverné ce monastere 29. ans trespassa le 26. Aoust 1671. âgée de 75. ans.*

* leg. XXIX.

XXX. Angelica le Machon dicta de le Sauch Insulensis, ædificato claustro moritur anno ætatis 63. Christi 1682. 21. Maii, postquam sedisset annis undecim.

XXXI. Bernarda I. Caron Dunquerkensis an. 1701. infirmarum domum construxit quam & instruxit omnimoda suppellectile. Ejus tumulo apposita est hæc epigraphe: *Sepulture de venerable dame madame Bernarde Caron abbesse 31. laquelle aprés avoir loüablement conduit cette communauté l'espace de 25. ans, & establi la vie commune, est tres pieusement decedée le 7. de Sept. 1707. âgée de 78. professe de 55. & jubilaire de 6. Requiescat in pace.*

XXXII. Theresia de la Porte nata ex urbe d'Armentieres, a curia Bruxellensi designatur abbatissa die 1. Decemb. 1707. urbibus Cortraco & Menenis ad fœderatos pertinentibus. Instituitur 15. ejusdem mensis, ac benedicitur Gandavi per abbatem de Baudelo die sancto Paschæ. Præerat adhuc anno saltem 1712.

XXXIII. Bernarda II. de Bansart abbatissa de Monte Aureo *lez Wevelghem* nominatur ab Imperatore 28. Jan. anni 1722. & confirmatur a Claræ-vall. abbate die 12. Martii ejusdem anni.

MARQUETTA.

Marquette.

Hanc abbatiam, cujus antea nomen Reclinatorium seu Bona requies B. M. virginis, ord. Cisterciensis feminarum sub Clara-valle, Ferdinandus & Johanna Flandriæ principes in pagi Marcani finibus inchoarunt anno 1226. mense Oct. At vix uno ibidem hæserunt anno sanctimoniales, cum de loci mutatione, propter viciniam celeberrimæ viæ, multum quieti virginum afferentem incommodi (sita enim erat ea via, quæ ducit Insula Cortracum, haud procul ab eo ponte *, qui fluvio *Marcq* seu *Marquée* est impositus) a prædictis fundatoribus cogitatum est. Porro novus ille locus fuit Marquetta prope Insulensem urbem a qua sesquimilliari sejungitur, quem a Laudensibus vice permutationis anno 1227. compararunt. Neque mox tamen eo sacræ virgines transmigrarunt, sed anno tantum circiter 1236. cum ea scilicet quæ Johanna moliebatur ædificia perfecta sunt. Et hoc quidem anno mense Maio præfata Comitissa cunctas ejus-

* Pont a Marcq.

Mir. notit. eccl. p. 601.

dem cœnobii possessiones confirmavit ; itemque S. Ludovicus Francorum rex eodem anno comprobavit. Uterque fundator hac in ecclesia quiescit, primusque obiit Ferdinandus anno 1223. Johanna vero 1244. juxta maritum sepulta, quæ paulo ante obitum, consentiente Thoma altero conjuge, sacrum ibi velamen acceperat.

ABBATISSARUM CATALOGUS.

I. BERTHA I. DE MARBAIS, Johannæ comitissæ affinis, priusquam religionis se votis constringeret in monasterio de Aquiria * d'*Eauvieres* in Brabantia, cum toparcha de Moulembais nuptias contraxerat, unde & ipsi a Meyero cognomen de Moulembais affingitur. At quo fundamento nixus idem auctor asserat accitam cum aliis sororibus ex Rameia Brabantiæ monasterio Bertham non videmus. Sane viget in Aquiriensi parthenone celebris hujus piæ feminæ memoria, jamque a seculo, beatarum Namurcensium feminarum catalogo nomen ejus insertum est, episcopi illius diœcesis mandato. Huic Marquettensi cœnobio præfuit annos viginti, cumque juxta Brugas ad Spermaliense monasterium profecta, morbo concidisset 18. Julii 1247. corpus inde relatum Marquettam, in cœnobii templo conditum est. De ea Arnoldus de Raysse in auctuario sanctorum Belgii.

* Thomas Cantiprat. lib. 2. Apum. cap. 54.

II. Maria I. de Raysse, experta quoque nuptias cum Thoma Lamprenesio viro nobili & equestri prædito dignitate, ipso die assumtæ B. M. virginis in cœlum, assumitur ad regimen, quo se post decem annos & menses quatuor in professto D. Thomæ abdicavit, superstes annis fere undecim. Excessit enim e vita 1268.

III. Oda de Maigny prius alumna cœnobii Marquettensis erat, tum Flinensis abbatissa, quando anno 1257. evocata fuit ad regendam Marquettam. Migravit a seculo Dominica Palmarum 25. * Martii an. 1278. hoc est 1279. secundum novam computandi rationem.

* alias 26.

IV. Eustachia de Prats, Margaretæ comitissæ Flandriæ proximo gradu consanguinea, ex abbatissa Pratensi in urbe Duaco, fit Marquettensis an. 1279. 2. Aprilis *al.* 29. Vitam cum morte mutavit 5. Octobris 1285.

V. Johanna I. de Waurin patre Hellino Flandriæ comitis dapifero *al.* Flandriæ senescallo nata, cum esset abbatissa Flinarum quinta, Marquettam quo primus eam religionis ardor impulerat, revocatur. Obiit 25. Martii 1287.

VI. Bertha * II. de Croix Walteri de Croix episcopi Tornac. ex fratre neptis, non nisi interlapso anni spatio ad dignitatem evecta fuisse dicitur. Morte corripitur 29. Julii 1294.

* al. Beatrix.

VII. Agnes I. Nepveux seu le Neveu Insulensis, direptum ac incensum suo tempore monasterium die 25. Junii 1297. deflevit. Naturæ debitum solvit an. 1311. septimo decimo regiminis, in vigilia Omnium Sanctorum.

VIII. Margareta I. Toruret *al.* Maria Touret honestis parentibus Insulæ procreata, cum bursariæ partes obiret regimini admota est. Vitam amisit post annos quinque ac menses aliquot in abbatiali munere transactos, 8. Julii 1317.

IX. Elisabeth I. de Croix elapso vix mense post obitum superioris electa, decennium laudabiliter præfuit. Moritur 2. Januarii 1328.

X. Mathildis I. de la Haye postquam pedum tenuit annos quatuor ac menses totidem, spiritum emisit 3. Julii 1332.

XI. Petronilla de Paris Mathildem excepit altero jam anno post obitum ejus appetente, cumque annis 22. magno studio religioni & commodo virginum procurandis incubuisset, vita solvitur 29. Oct. 1354.

XII. Johanna II. de Bailly post annos 12. exuit mortalitatem 16. Aug. * 1366.

* al. Julii.

XIII. Beatrix de Metre claris orta parentibus, migravit ad alteram vitam 15. Sept. 1369.

XIV. Mathildis II. de Morfontaine occubuit 1375.

XV. Clara de Ronne post biennium dignitatem posuit die 5. Martii 1377. obiitque 10. Julii 1383. in claustro sepulta.

XVI. Nicasia de Thieulaine nobili apud Insulenses loco genita, præmatura morte perimitur 5. Sept. 1379.

XVII. Margareta II. d'Anthoing nobilis puella, vitæ cursum absolvit 6. Sept. 1383.

XVIII. Johanna III. duos tantum annos ab inita dignitate traduxit, mortua nempe 1385. 19. Decembris.

XIX. Maria II. de Licques *al.* de Linx defuncta est 13. Octob. 1386. cum septem tantummodo mensibus rexisset.

XX. Maria III. Mouton Tornacensis, annos 40. dignitatem obtinuit, cujus anima multis ornata virtutibus ad cœlum evolavit 23. Dec. 1427. corpus in capitulo sepultum.

XXI. Agnes II. de Hocron seu de Haucron filia domini Percevalis de Hocron equitis, annis quatuor & triginta quibus præfuit, eccl. supellectilem pluribus ornamentis auxit, a fundamentis pleraque ad culmen ædificia perduxit, rebusque aliis præclare gestis, multum sibi laudis, & monasterio commodi securitatisque comparavit. Mortem oppetiit 13. Febr. 1461. in ingressu ecclesiæ sepulcro illata.

XXII. Johanna IV. de Quienville abbatia se sponte abdicavit 21. Januarii 1480. vel ut alias legimus, biennio ante obitum qui contigit anno 1483.

XXIII. Egidia Dadizella *al.* de Badizelle rejectum a superiore gubernandi onus suos in humeros suscepit, quod & ipsa quoque post annos 23. * abjecit. Obiit vero 1505. *al.* 1506. die 23. Aug.

* al. 22.

XXIV. Catharina de Berghe e vivis excessit die 20. Julii 1507. tertio suscepti oneris anno.

XXV. Maria IV. de Waes Cortracensis, ipso die obitus Catharinæ electa, vitam clausit 27. *al.* 28. Aprilis 1511. sepulta in capitulo.

XXVI. Philippa de Latre Insulensis, regularem disciplinam, quæ non parum defloruerat, in antiquum decus restituit. Jacet in capitulo mortua 10. Sept. 1540.

XXVII. Agnes III. de Croix filia Gerardi toparchæ Wanebrecifii, se sponte anno regiminis nono & decimo dignitate exuit die 3. Novemb. ac penultima ejusdem mensis animam exhalavit anno Christi 1558. *al.* 1559. Condita est in sacello S. Johan. Evangelistæ cum hoc epitaphio :

Cy gist le corps de feüe madame
Agnes de Croix sous cette lame
Dix & neuf ans un mois abbesse
Vingt & deux jours fut par sagesse,
Et resigna des le troisiéme,
De Novembre, le penultiéme
* *L'esprit neuf à Dieu rendit*
L'an mil cinq cens cinquante huit.

* al. *Rendit a Dieu l'esprit tout neuf, l'an mil cinq cens cinquante neuf.*

XXVIII. Margareta III. de Bachimont d'Amiens in templi ornatum, ædium splendorem, varias ubique molitiones, plurimum expendit auri, quæ quidem omnia fere vel corruperunt hæretici vel abstulerunt an. 1566. Vita privatur Maii XI. die an. 1596. ab onere suscepto 37. ad introitum ecclesiæ sepulta.

XXIX. Antonia de Maulde Leonis equitis domini de Mauroy &c. filia, neptis vero superioris *al.* Agnetis de Croix quondam abbatissæ, præfuit a die 4. Aug. 1596. quo electa est, ad diem 2. Dec. an. 1609. quo defecit ætatis anno 64. in claustro tumulo donata.

XXX. Jacoba de Bailleul summa rerum potita annis octo, mortem oppetiit 12. Dec. 1617. ætatis anno 72. professionis 59. Jacet in claustro.

XXXI. Margareta IV. du Chastel Philippi Blangervallis toparchæ & Aldenardensis gubernatoris filia, cujus præfecturam plura testantur ædificia, vivere desiit 18. Maii 1647. anno ætatis 70. professionis 53. In claustro quiescit.

XXXII. Eleonora Trieft de Rudershove belli tumultibus plurimum agitata, ad tranquilliorem vitam migravit in suo Insulensi refugio 3. Jan. 1658. ætatis an. 46. professionis 30. Epitaphio gaudet in ingressu sanctuarii.

XXXIII. Ludovica de Gand filia Philippi Lamerald comitis d'Issenghien, Insularum, Duaci & Origniaci gubernatoris, obiit 18. Julii *al.* 28. an. Christi 1683. ætatis 66. professionis 49. regiminis 24. juxta præcedentem sepulta est. [a]

XXXIV. Elizabeth II. de Crevant d'Humieres soror ducis d'Humieres Franciæ marescalli & Flandriæ præfecti, antea Jotrensis alumna, tum abbatissa Monciaci *de Monchy*, traducitur ad Marquettæ monasterium an. 1684. cujus cum ædificia restaurasset, regularemque disciplinam restituisset, obdormivit in Domino 1707.

XXXV. Josepha du Bois Insulensis, ex alumna parthenonis, abbatissa designatur a Rege Christianissimo 24. Dec. 1707. Hucusque præest.

GRONINGA.

Groeningen.

GRONINGENSIS abbatia virginum Cisterc. apud Curtracum Flandriæ oppidum, dicta quoque speculum B. M. ædificata primum fuit an. 1238.* in Marka, qui locus uno fere milliari a Curtraco distat, a Johanna & Agnete Gualteri Rodemburgii, viri nobilissimi filiabus. Sed anno 1285. inde translata est in locum suburbanum Curtraci per Beatricem Henrici II. Brabantiæ ducis filiam, & Guillelmi Dampetræi ad Flandriæ principatum a matre Margareta Constantinopolitana destinati viduam; quæ quidem Beatrix hoc in cœnobio in urbe postmodo incluso sepulta est.

*al. 1239.

[a] In schedis nonnullis lego . . . d'Estivoy prius abbatissam Monceii D. Turon. ante Elisabetham de Crevant sedisse.

SERIES ABBATISSARUM.

I. ERCHA * ex Bucelino in Gallo-Fland. sanctimonialis Marquettæ, prima fuit abbatissa. Eikam vocat Grammaius.

* al. Bertha.

II. Flandrina abbatissa de Marka, prope Curtracum 1239. ex schedis D. Edmundi Martenne. Ea est Flandrina des Jardins assumta ex parthenone Marquettensi, ex Gallo-Fland.

III. Margareta I. Patine etiam Marquettæ alumna.

IV. Maria I. Patine accita est quoque ex Marquetta. Quatuor autem istæ Marckensi cœnobio, dum adhuc erat cis Cortracum, præfuere.

V. Isabella de Houpline ex Marquetta etiam evocatur ad regendum hoc cœnobium, Cortracum ultra positum, & Groëninghæ nomen adeptum.

VI. Maria II. de Lessines an. 1309. quosdam agros abbati S. Gisleni concessit.

VII. Maria III. de Lessines.

VIII. Agnes I. de Lessines templum auctum curavit dedicari, inquit Grammaius.

IX. Agnes II. de Rodemborg vel Rodemburch parentum liberalitate & munificentia pluribus auxit monasterium possessionibus, cui etiam tria SS. virginum S. Ursulæ sodalium capita reliquit.

X. Beatrix I. de Klokettes abbatiam muro cinxit. Fortasse ea est Beatrix quæ reperitur anno 1345.

XI. Margareta II. Noel *al.* Mols * obiit circa 1384. 20. Augusti.

* Grammaye.

XII. Margareta III. Parpentier *al.* Papentryce * an. 1409.

* Grammaye.

XIII. Elisabeth I. de Doüay regere desiit 1444.

XIV. Margareta IV. de Doüay 1463.

XV. Catharina I. du Bus diem clausit extremum 1507.

XVI. Elisabeth II. Clercq *al.* Sclercq moritur 28. Jan. 1518.

XVII. Judoca Goossen *al.* Johanna Goëssins animam exhalavit die 1. Julii 1532.

XVIII. Beatrix II. de Bevere *al.* Bevers defecit in regimine 3. Oct. 1535.

XIX. Christophora de Barbanson Belli-prati prope Gerardi montem sanctimonialis, tum abbatissa de Werken seu Vallis cœli diœcesis Brugensis, ac tandem Groningensis munus abbatiale reliquit 5. Jan. 1546.

XX. Cæcilia Denys fatis concessit 8. Oct. 1573.

XX. Maria IV. Vander Beke *al.* Vander Eecke exusto anno 1578. cœnobio sacras virgines in urbem traduxit. Defuncta est 13. Maii 1583.

XXI. Elisabeth III. Vanden Berghe, templo, dormitorio & officinis in urbe structis mortem oppetiit an. 1608. postquam sedisset annis 25.

XXII.

XXII. Maria V. de Pickere, quam superioris neptem Grammaius appellat, decem annis in regimine exactis morte corripitur 1618.

XXIII. Catharina II. Doens possessionem adiit 20. Aug. 1618. cum rexisset annis 28. plena dierum obdormivit in Domino.

XXIV. Francisca de Poncheau regebat anno 1653.

XXV. Catharina III. d'Haëne vitam pie A transactam pia morte absolvit die 2. Decemb. 1682. ætatis anno 47. professionis 27. dignitatis abbatialis 4.

XXV. Michaëlis Aërts, mendose *Slertz* in publicis nuntiis, designatur abbatissa anno 1696. Vitam clausit die 17. Dec. 1708.

XXVI. Catharina IV. de Buus successit, nominata 25. Jan. 1720. Cur tandiu vacaverit abbatia ignoratur.

ECCLESIA ATREBATENSIS.

ATREBATUM seu ATRABATUM vel civitas Atrebatium ad flumen * Scarpam quod in Scaldim influit, more multarum Galliæ urbium appellationem gentis cujus caput erat suscepit. Ptolemæo Origiacum, Cæsari Atrebatum, nonnullis Nemetacum seu Nemetocenna Atrebatum, nobilitate & antiquitate cum primis Belgii urbibus certat: ab Alcuino in vita sancti Vedasti & in chronico Roberti inter XII. provinciæ Belgicæ civitates quinto loco posita; cujus meminit S. Hieronymus in epistola ad Ageruchiam. Magni admodum tractus olim metropolis fuit, cujus incolas XV. millia armata ad bellum Romanum pollicitos esse, & trans Sabin fluvium una cum Nerviis omnibus & Veromanduis finitimis suis adventum Romanorum exspectasse scribit C. J. Cæsar in secundo Commentariorum libro; quibus devictis cum libertatem & leges abstulisset, postea immunes esse, hoc est liberos jussit & jura eis legesque patrias quas ademerat reddidit.

* la Scarpe.

Porro Atrebates notissimi Belgicæ secundæ populi, in Britannia insula condidere coloniam Callevam Atrebatum, a Venta Belgarum XXII. a Londino XLIV. millibus distantem. In veteribus notitiis provinciarum & civitatum Galliæ appellantur modo Atrebates & Atrevates, modo Atrabates aut Atravates; nunc a Latinis scriptoribus Adartesii seu Artesii corrupto nomine dicuntur, vulgo *Artesiens*. Hodie in ambitu suo, Camerac. agri, Picardiæ, Hannoniæ & Flandriæ fines ad mare usque Oceanum tangunt: quæ provincia primum Judithæ Caroli Calvi regis filiæ, Balduini Ferrei comitis uxori in dotem assignata; postea Isabellis Hannoniæ nuptiis cum Philippo Galliarum rege, Francici juris iterum facta est, indeque, comitatus titulo insignita, Roberto S. Ludovici fratri in partem patrimonii cessit a quo Artesiæ comites longa serie propagati. Varias successu temporum fortunas experta est hæc urbs cum suo tractu, diversorumque principum paruit imperio; sed tandem anno M. DC. XL. victricibus Ludovici XIII. armis Galliæ regno asserta est.

Adrianus Valesius in notit. Galliarum.

Plura complectitur pagus Atrebatensis oppida, Audomaropolim quæ sedes episcopalis est, Ariam, Hesdinum, Lensium, Bethuniam, Bapalmam, Fanum S. Pauli, Lillerium & Pernas. Cœli salubritate solique ubertate ubique gaudet, omnibus ad vitam necessariis (si vinum excipias) abundat, frumenti præsertim adeo ferax est, ut inde in finitimas regiones magnæ quotannis copiæ asportentur. Urbs Atrebatensis duplex est una episcopalis vulgo Civitas, episcopi dominio subdita, superiorem tamen agnoscens Artesiæ comitem, altera urbs seu Atrebatum mercatu olim haud incelebris birris [a] præsertim quos Vopiscus in Carino birros ab Atrebatis petitos vocat; & vestibus xerampelinis quas apud Suidam Atrabaticas dici reperimus. Hac in urbe provinciæ comitia haberi consueverunt. Propugnaculis latis, altisque fossis, & arce a Ludovico XIV. communita fuit. In ea celebrantur hypogea quædam seu loca subterranea concamerata ac lapidibus strata, quo, tempore obsidionis cives confugiunt, ac se suaque in tuto collocant.

Ad statum ecclesiasticum quod attinet, basilica cathedralis ampla & magnifica, Deo sub invocatione B. M. V. nuncupatur, sita est in Civitate, magnaque inprimis religione ibi asservatur auro gemmisque inclusum certum genus mannæ lanæ prope modum speciem referentis, quam pluisse in hac regione anno 388. temporibus S. Hieronymi memorant: ea populo magna solemnitate exhibetur spectanda, maxime cum post longas siccitates tellus arida pluviam desiderat. In hoc item oppido & sacello minori religiose admodum custoditur tanquam palladium cereus quidam cœlitus uti aiunt sub Lamberto episcopo delapsus.

Porro capitulum constat præposito, decano, duobus archidiaconis, thesaurario, pœnitentiario; 40. canonicis & capellanis 52. In diœcesi sunt parœciæ 400. vel circiter, decani rurales 12. Præter abbatias de quibus seorsim agemus, sunt in urbe Dominicani, Recollecti, Capucini, Carmelitæ communis ac strictioris Observantiæ, Trinitarii, pluresque aliæ utriusque sexus religiosæ familiæ, necnon plurima sublevandis pauperibus, ægrotisque recreandis hospitia; seminarium clericorum regimini presbyterorum a Missione nuncupatorum commissum est; collegium patrum Societatis Jesu magnifice exstruxit domnus Philippus Caverel abbas Vedastinus an. 1599.

Episcopatus Atrebatensis metropolim Remensem agnovit ad annum M. D. LIX. quo ab ea distractus

[a] Birrus est quoddam vestis genus; exponitur chlamys aut lacerna pluviæ frigorisque injuriæ propulsandæ inprimis accommodatum. Germani *Barret* & *Birret* usurpant pro pileo, Italice *Beretta* Gallice *Bonets*. Videtur dici a burrus id est ruber.

a Paulo IV. summo pontifice Cameracensi ecclesiæ in archiepiscopalem erectæ suffraganeus datus est. De principatu, nec non in synodis provincialibus prærogativa suffragii, diu Atrebatensem inter & Tornacensem ecclesias disceptatum est; & quanquam ista possessionem obtinere videtur, adhuc tamen sub judice lis est.

Anno M. DC. LXVIII. die IX. Aprilis Clemens IX. Ludovico XIV. Francorum regi ejusque successoribus qui pro tempore civitatem Arebatensem possederint, concessit jus nominandi personam idoneam, ad ecclesiam Arebatensem. Hoc jus extendit Clemens papa ad dignitates abbatiales aut quorumcumque monasteriorum regimina, etiam per priores aut præpositos regi & gubernari solitorum.

De episcopis Atrebatensibus scripsere Guillelmus Gazeus, Ferreolus Locrius, Arnoldus Raissius, Buzelinus & alii: nos ex his auctoribus aliis item scripturis, chartis certisque monumentis, hunc præsulum Atrebatensium catalogum contexuimus. Haud parvam in eo conficiendo nobis opem tulit vir clarissimus & eruditissimus D. Blondin hujus ecclesiæ canonicus, necnon sacræ facultatis Parisiensis doctor, qui tabularium Atrebatense diligenter evolvit & nobiscum plurima communicavit quæ magno sane nobis auxilio fuerunt. Ipse quoque integram ac propria manu exaratam seriem præpositorum & decanorum hujus ecclesiæ perhumaniter transmisit ad nos.

ATREBATENSES EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

Quosdam Atrebati ante S. Vedastum sedisse episcopos plerique auctores Belgici docent; at cum certa ac explorata non proferant monumenta, episcopatus primitias in S. Vedasto statuimus; itaque

I. S. Vedastus.

S. Vedastus prior Clodovei magni regis in fide Christiana institutor, a S. Remigio Remensi præsule Atrebaticæ civitati datus est primus
500. episcopus anno circiter quingentesimo, cui decennio post subjecit Cameracensem ecclesiam, ut
Tom. 1. pagg. 209. & 278. scribit Cointius in annalibus: utrique ergo præfuit sedi sanctissimus præsul, ambasque piissime gubernavit ad annum 540. quo ad Dominum migravit VI. die Februarii apud Bollandum & Surium in ejus vita. De eo fusior jam sermo fuit in Cameracensibus episcopis, sicut & de duobus successoribus ejus quos ideo breviter hic perstringemus.

II. S. Dominicus.

Illo ad gregis sui moderationem persæpe usus fuerat S. Vedastus, ipsique subrogatus est anno
540. circiter 540. at de gestis ejus & an diu sederit silent auctores. Cointius tamen qui episcopatus ejus initium ab an. 538. sumit, cum ad annum
Vide Cointium in Annalibus. 551. protrahit, ipsique successorem dat Diogenem quendam quem a paganis interemtum conjectat; idque levi fundamento, ut jam diximus in Cameracensibus episcopis.

III. S. Vedulphus.

Vedulphum jam sedisse Atrebati anno 545. scribunt Sammarthani, Cointius vero ut intermedium inducat Diogenem quem ab anno 551. ad 569. pontificatum tenuisse existimat, Vedulphi consecrationem hoc an. 569. reponit. Certe in confesso est apud omnes eum Atrebatibus relictis, Cameraci sedem fixisse, ibique hominem exuisse: post cujus discessum nomen episcopatus Atrebatensis periit; at licet nobilis ecclesia Cameracensi pluribus seculis subjecta fuerit, suæ tamen dignitatis haud immemor, duos suo titulo archidiaconos in ipsa subjectione semper habuit, necnon vicedominum qui absente episcopo de causis Atrebatensis episcopatus judicaret.

Eo in statu perseveravit usque ad tempora Urbani II. qui proprium huic urbi restitui voluit episcopum rescripto dato quod hic referre juvat.

Urbanus episcopus servus servorum Dei; clero & populo Atrebatensi salutem & apostolicam benedictionem. Atrebatensis ecclesia una ex nobilioribus ecclesiis comprovincialibus Remensis metropolis, solemnibus canonum monumentis freta, olim principalis sedes episcopatus fuit, proprium pontificem habuit, suam diœcesim & cetera pontificalia jura, firmis antiquitate rationum instrumentis obtinuit. Volumus itaque & apostolica auctoritate præcipimus, ut jugo Cameracensis subjectionis ab ecclesia vestra excusso, & recepta dignitate primis temporibus rationabili firmitate possessâ, cardinalem episcopum, vobis & ecclesiæ vestræ utilem eligere, & electum per manum metropolitani vestri consecrare & ecclesiæ vestræ incardinare studeatis. Ei vero, qui canonico consensu cleri & populi electus fuerit, apostolica auctoritate interdicimus ne impositam sibi electionem dissimulatione aliqua hujus novæ ordinationis subterfugiat. Solet enim fieri, ut ecclesiæ persecutionis tempore, suis ordinibus, suis populis, subsidiis etiam temporalibus destitutæ, aliis temporaliter committantur ecclesiis. Postquam vero, iis quibus imminutæ fuerant domino donante abundare cœperunt, pristinam recipiant dignitatem &c. Aliud privilegium ejusdem pontificis pro ecclesia Atrebatensi videre est tomo 3. Spicil. pagg. 123. & 124. quo constituit ut Atrebatensis civitas quæ jam populi frequentia & divitiarum abundantia Cameracensem superabat, semper cardinalem haberet episcopum.

Plures insuper pro hoc negocio scripsit epistolas idem Urbanus papa, quibus intelligimus non sine magno labore restitutum fuisse episcopum huic ecclesiæ. Vide appendicem tomi x. Conciliorum pag. 446. & seqq.

Baluzius tomo v. Miscellan. pag. 237. refert

ANNI CHRISTI

gesta pro restitutione episcopatus Atrebatensis, quæ publici juris fecit beneficio Clar. viri J. Crignon doctoris Sorbonici & canonici Atrebat. qui hæc omnia descripserat ex codice ipsius Lamberti primi post restitutionem episcopi, quibus accurate inspectis pauca hæc ex multis selegimus.

Ecclesia Atrebatensis, facta sibi a summo pontifice eligendi episcopi potestate; Rainoldo archiepiscopo Remensi prædictam facultatem denuntiavit, & cleri totiusque populi consensum; mittique rogavit, qui ejus vice electioni proxime faciendæ interesset. Respondit Rainoldus a se indictam synodum Remis in Dominica tertia Quadragesimæ, ad quam tum Cameracenses tum Atrebatenses convenire operæ pretium foret, ut de suo quique jure disceptarent. Hoc in cœtu causa ad papam remissa est; ad sanctam itaque sedem redierunt Atrebatenses; cumque Cameracenses stato tempore non adfuissent, jussit iterum Urbanus papa ut Atrebatensi ecclesiæ ordinaretur episcopus. Die ergo Dominica, VI. idus Julii electus est invitus & renitens Lambertus, tunc canonicus ac præcentor capituli Insulani: at cum Rainoldus ejus consecrationem diutius protraheret, coactus est papæ se sistere a quo sacram percepit unctionem, quod contigit XIV. kal. Aprilis Dominica quarta Quadragesimæ an. 1093. Restitu-
1093. tionem autem episcopatus apud Atrebates, & Lamberti consecrationem comprobavit concilium Claromontanum IV. kal. Decemb. ind. III. anno Dominicæ Incarnationis 1095. pontificatus Urbani anno VIII. Mortuo Urbano successit Paschalis II. qui omnia quæ gesta erant pro restitutione episcopatus Atrebatensis confirmavit anno M.C.I. XVII. cal. Maii ind. IX. fixis inter diœceses Atrebat. & Camerac. limitibus, & scripsit ad Radulphum archiep. Remensem ut mortuo Lamberto, ipse aut ejus successores electionem proprii Atrebatensis episcopi fieri prospicerent. Quas litteras qui hæc gesta collegit dicit asservari in sacrario ecclesiæ Remensis *in locello aureo*. Denique Galchero schismatico & sede Cameracensi pulso, subrogatus est Manasses. Hic non solum consensit sedis episcopalis apud Atrebates instaurationi, & electioni Lamberti, verum etiam cum ipso amicitia conjunctus fuit, ut argumento sunt plurimæ amborum epistolæ in eodem Miscellaneorum tomo collectæ quas vide-sis ibidem. Jam ad Lambertum ipsum veniamus.

Vide t. 3. Spicil. pag. 126.

IV. LAMBERTUS.

Lambertus patria Guisnensis ex illustri genere [a], archidiaconus Tarvannensis fuit, canonicus ac præcentor S. Petri Insulensis, magna vir sanctitate præditus. A clero Atrebatensi deligitur antistes, ac consecratur Romæ ab Urbano papa II. apud S. Mariam Novam XIV. cal. Aprilis in Dominica *Lætare Jerusalem* anno 1093. Hoc ipso
1093. anno regimen episcopatus sumsit ex charta Remensi; certe in quodam instrumento Molismensis abbatiæ, secundus annus Lamberti illigatur cum anno Christi 1095. Ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo ad concilium Augustodunense invitatus est anno 1094. ubi de Rainaldo archiep. Rem. sermo fuit. Ecclesiæ Remensi obedientiam spopondit eodem anno; nominatur ab Urbano papa inter præsules, quorum consilio usus, Dolensem ecclesiam Turonensi tanquam matri subjectam fore decernit. Anno 1095. ad concilium 1095.
Claromontense cum pergeret, a Guarnerio milite de Castello Pont captus est cum sociis; sed agente Philippo Trecensi episcopo Guarnerii fratre, liber paulo post dimittitur. In synodo positus curam habuit ejusdem acta & canones colligendi; hinc in fine cujusdam veteris codicis, post canones legitur, *hæc sunt inventa in libro Lamberti episcopi Atrebat. ante quadringentos annos scripto*. E concilio regressus ac legatus provinciæ Remensis institutus, ad ovilis sibi commissi curam concessit, omniaque vigilantissimi præsulis munia adimplevit. Synodum celebravit in ecclesia sanctæ Mariæ & divisionem parœciarum statuit. Anno 1096. subscripsit chartæ Philippi Catalaunensis episcopi, qua monasterio S. Basoli jus advocati remittitur. Munificum se præbuit erga monasterium Elnonense S. Amandi, cui plurima concessit altaria an. 1097. Interfuit synodo Romæ coactæ 1097.
ab Urbano II. hebdomada 3. post Pascha anno 1099. Subscriptus etiam reperitur eodem anno in concilio Audomarensi, cui præsedit Manasses archiepiscopus Remensis. An. 1104. vices apostolicas demandavit ei Pascalis papa II. pro absolutione Philippi Francorum regis, ob incestuosas nuptias cum Bertrada Andegavensi excommunicati: cujus rei notitia eruitur ex codice MS. Igniacensis abbatiæ; quam hac de re scripsit Lambertus ad eumdem summum pontificem epistolam, inter instrumenta retulimus. Denique pius antistes pastorali munere summa cum laude perfunctus, migravit ad Christum 16. Maii 1115. Tumulatur in cathedrali ecclesia ubi epitaphium hoc in marmore visitur ad lævam chori parieti affixum.

Idem. t. v. Miscellan. p. 433.

Sammarth. fratres.

Bertoldus eodem anno Tom. x. concil. p. 615. & 618.

1104.

Ch. I. & II.

1115.

Baluz. t. v. Miscellan. p. 249.

Anno Domini M. C. XV. XVI. cal. Junii, obiit beatæ memoriæ Lambertus hujus Atrebatensis sedis cardinalis episcopus. Per hunc restituta est dignitas hujus episcopatus, quæ per multa tempora Cameracensi episcopo fuerat commendata. Huic episcopo & duobus joculatoribus Itherio & Normanno, beata Maria in hac ecclesia apparuit, dans eis candelam per quam sanantur ardentes igne malo. Chronographus S. Bertini aliud præfert his carminibus.

Vedastus proprius fuit hujus episcopus urbis,
Post cujus obitum proprio sine præsule languens
Hæc sedes flevit subjecta diu Cameraco.
Donec Lambertum tumulo qui clauditur isto
Moribus egregium, sapientem, religiosum,
Romæ sacravit Urbanus papa secundus,
Et proprium sedi pastorem reddidit isti,
Mundo decessit, cum Maius ab idibus exit
Præstet ei requiem Dominus sine fine manentem.

Fuit Yvoni Carnotensi intimus ut probat illius

[a] Guido Pontivorum comes ad eum scribens, rogat ut Abbatisvillam venire dignetur septima feria Pentecostes, *quia in crastina die Dominica debebat Ludovicum regis filium, armis militaribus adornare, & ad militiam ordinare*: igitur, inquit, *& si propter ipsum Ludovicum venire refutatis, tamen propter me, & propter cognationem inter vos & me habitam flagito ut venire dignemini*, tom. v. Miscellan. Baluz. p. 310.

ANNI CHRISTI

epist. 33. quæ in hæc verba desinit. *De cetero carissime læta tua communica suo tempore diligenti & dilecto, quia læta & tristia tua mea sunt; sicut mea, tua esse non ambigo.* Scripsit ad eum & aliam epistolam numero 97. De Lamberto plura videsis in auctoribus Belgicis. Eum fuisse S. R. E. cardinalem quidam existimarunt, quod in epistolis Hugonis archiepiscopi Lugdunensis & alibi, passim vocetur episcopus cardinalis: verum eo nomine intelligendum putamus proprium episcopum tali alligatum ecclesiæ cum titulo; eo ferè modo quo in epistolis Gregorii magni sæpe occurrit episcopi cardinalis mentio.

V. Robertus I.

Robertus Atrebatensis patria, officio archidiaconus, soli natalitii post Lambertum pontifex consecratur an. 1115. Hic primus parvum beatæ virginis Mariæ officium a canonicis in choro recitandum instituit. Anno 1120.* adfuit synodo Bellovacensi 15. cal. Novemb. Eodem anno in agro S. Pauli prioratum excitavit in loco qui dicitur Baiolet seu Barlet, cooperantibus Dynastis

*al. 1119. t. 2. Spicil. in præfatione.

1123. de Bailleul. Concessisse memoratur anno 1123. quatuor altaria Sithiensi S. Bertini monasterio. Anno 1124. episcopatus sui decimo ineunte, dedit Odoni abbati de Ailcurte ord. S. Aug. altare de Guasloncurte subscribente Ricouardo abbate

1125. Montis S. Eligii. Testis occurrit anno 1125. in charta qua firmantur prædia S. Judoci de Nemore. Plura contulit ad ornatum ecclesiæ suæ, inter quæ computatur candelabrum fusile æneum, quod post aram principem exurgit. Eo sedente Viconiense cœnobium incredibili virtutum splendore clarescere cœpit. Vitæ cursum explevit decimo

1131. cal. Martii an. 1131. & in ecclesia sua sepelitur in sacello B. M. de Floribus.

An. 1633. feria 6. 11. Martii retectum fuit sepulcrum hujus episcopi coram vicariis generalibus; constabat autem unico lapide exsciso admodum arcæ cum suo cooperculo, in quo reperta fuerunt ossa humani corporis integra, tecta linteo ob vetustatem in favillas redacto: ad latus sinistrum calix erat cum patena ex stanno parum derosus, & ad caput lamina plumbea cum sequenti inscriptione.

Anno Incarnati verbi M.C.XXXI. indict. IX. X. cal. Martii ob. Dom. Robertus religiosus episcopus anno sui episcopatus ferme completo XVI.

Quæ lamina paulo post fuit reposita in suo loco, ac omnia relicta in eodem statu; & sepulcrum denuo clausum præsentibus ibidem venerabilibus &c. ex actis capitularibus hujus ecclesiæ.

VI. Alvisus.

Alvisus genere Flander in Bertiniensi cœnobio monachum professus, tum abbatiæ Vedastinæ magnus prior, inde abbas Aquicinctinus, postea

1131. Atrebatum pontifex eligitur anno 1131. unanimi canonicorum voto & pari consensu: pro qua electione gaudens Innocentius papa II. præcepit ei ut onus impositum non detrectaret epistola data Pontisaræ 3. nonas Maii. Fuit etiam hæc electio gratissima Ludovico regi Francorum cui acceptissimus erat Alvisus; & tam ipsi, quam clero ac

Vide tom. v. Miscellan. Balusii p. 401.

populo Atrebatensi gratulatus est suis litteris. Scripsit etiam ad Theodoricum Flandriæ comitem ei commendans hunc episcopum. Memoratur Alvisus anno 1132. in charta prioratus S. Theobaldi de Basilicis in diœcesi Suessionensi a Majori monasterio dependentis. Interfuit dedicationi Tervannensis ecclesiæ anno 1133. & sancti Vinoci Bergensis, cum Milone Morinensi & Simone Noviomensi episcopis. Anno 1135. adfuit una cum Garino Ambianensi episcopo, donationi ecclesiæ de Guagniaco factæ monasterio Corbeiensi a Drogone Corbeiæ castellano, Roberto tunc temporis abbate. Eodem anno subscripsit chartæ institutionis canonicorum regularium ordin. S. Augustini, in urbana S. Martini ecclesia intra muros urbis Ambian. & anno 1137. fundationi Cartusiæ de Monte Dei. In ecclesia Mareolensi, ablegatis secularibus canonicis induxit regulares eisque Balduinum præfecit abbatem anno 1138. aut circiter. Consecravit ecclesiam Viconiensem Præmonstr. ord. anno 1139. Interfuitque translationi beatorum martyrum apud S. Dionysium ex libro Sugerii abbatis. A Marchianensibus monachis apud Innocentium II. pp. insimulatus, a beato Bernardo defenditur epistola 339. *al.* 327. ad eumdem pontificem; aliæ sunt præterea ejusdem Bernardi epistolæ ad Alvisum, tum abbatem Aquicinctinum, tum episcopum Atrebatensem, quæ, quanto illum in pretio habuerit argumento sunt. Epistola 191. ejusdem piissimi abbatis ad Innocentium II. scripta ex concilio Senon. M. C. XL. habito in octava Pentecostes præfert nomina Samsonis archiepisc. Rem. Gaufridi Catal. & Alvisi Atrebat. episcoporum. Eodem anno adfuit translationi S. Rictrudis Marchianensis abbatissæ.

ANNI CHRISTI

Ibidem p. 402.

1132. 1135. 1139.

Anno 1141. indict. IV. contulit Leoni abbati S. Bertini altare de Bassin Petro præposito & Nicolao decano subscribentibus; & anno 1142. confirmavit transactionem factam inter Parvinum sancti Sepulcri abbatem & presbyterum de Baseria, subscribentibus Absalone Elnonensi, Gosvino Aquiscinctensi, Gisleberto S. Nicolai de nemore, Fulcone de Hasnonio, Adam de Castello, Gervasio de Aroasia, Hugone de Monte S. Eligii, Balduino de Mareolo abbatibus, & Nicolao decano. Eodem anno dedit Roberto abbati Corbeiensi, ob antiquam quæ dudum inter ecclesias Atrebat. & Corbeiensem intercesserat amicitiam, altare de Ranfart. & Odoni Remigiano apud Remos abbati ecclesias de Hesdin & de Belgin. 1141.

Clementiam Flandriæ Comitissam prædia Lehunensis Monasterii usurpantem, excommunicationis vinculo alligavit, resipiscentem solvit anno 1142. episcopatus sui anno XI.

Anno 1143. concessit altare de Omneis ecclesiæ S. Nicasii Rem. quam ab antiquo dilexit & in vigore religionis florere cognovit testes sunt Lucas Atrebat. archidiac. Gualterus S. Vedasti, Gozuinus Aquicinctensis, Odo Marchianensis, Odo S. Remigii, Ursio S. Dionysii Rem. Ugo de Monte S. Eligii & Gervasius S. Nicolai de Aroasia abbates; Nicolaus decanus & Petrus præpositus. 1143.

ANNI CHRISTI

Anno 1147. Sugerio abbati S. Dionysii contulit ecclesiam de Annechin, scriptis ea de re litteris in quibus meminit antecessorum suorum bonæ memoriæ Lamberti & Roberti. Morte autem
1148. correptus dicitur anno 1148. apud Philippopolim Macedoniæ urbem in expeditione Jerosolymitana. De eo chronicon Mauriniacense sic habet. *Famosiores qui cum Rege Francorum hujus itineris angustiam subierunt fuerunt ii: Alamanniorum imperator Henricus, Robertus frater regis, Meldensis comes Henricus, comes Flandriæ Theodoricus, Alvisus episcopus Atrebat. Giraudus episcopus Lingonensis, & alii.* Nangius Dionysianus monachus vocat eum, virum liberalitate, consilio, & facundia clarum. Mors ejus in Sandionysiano apud Remos cœnobio consignatur VIII. idus
* Dacil. Ch. IV. col. 79. Septemb. De ejus obitu scripsit Odo de Diogilo* vide inter instrumenta chartam. Vacavit sedes annis duobus.

VII. Godescalcus.

Godescalcus in Brabantia natus, tertius Montis S. Martini abbas, juxta Castelletum, in diœcesi Cameracensi, Alviso in episcopatu successit anno
1150. 1150. siquidem an. 1153. tertium præsulatus
a sui annum a numerabat, ut patet ex ipsius instrumento pro Roberto canonico & fratre ejus Er-
t. tom. 5. Miscellan. p. 440. menfrido quibus cognomen erat *Pes argenteus*; & ex duobus antiquis chartulariis ejusdem ecclesiæ. Vir fuit sanctus & in egenos largus qui *cum summopere postularet ab eo nexu quo pusilli gregis curæ tenebatur adstrictus absolvi; arctiori ac fortiori ligamine ad infiniti populi custodiam meruit religari, ut loquitur Eugenius pp. ad ipsum scribens.* Expositionem dogmatum Gilberti Porretani Pictaviensis episcopi examinandam tradidit ipsi idem
Baron. in annalib. ad an. 1148. ep. Gauf. mon. Claraevall. de rebus gestis in conc. Rem. pontifex; qua sedulo inspecta quædam notavit capitula, quibus contrarias auctoritates SS. patrum opposuit, & ad concilium Remense veniens eidem Eugenio papæ obtulit.

Erga capitulum suum munificus fuit & contulit ipsi altaria de Bailleœul, de Bourich, de Hebuterna; de Rouvroi, de Servin in Gauharia, & de Migella juxta Vermelam, parœciam quoque B. M. cum tota decima & aliis quæ sunt de jure ejusdem parœciæ, necnon ecclesiam sancti Nicolai de Miolens cum earum appendicibus ab omni reditu episcopi & ministrorum liberas fecit. Eo sedente ecclesia parœcialis B. M. quam vulgo Capellam in horto nominant, in oppido Atrebat.
1152. erecta est. Anno 1152. donationem altaris de Baslin a suo antecessore factam Leoni abbati Bertiniano ratam habuit, subscribentibus Clarembaldo præposito & Nicolao decano. Eodem anno nonis Februarii indict. xv. impetravit ab Eugenio III. ut omnia jura & privilegia ecclesiæ Atrebat. rata & firma manerent. Multæ sunt ejus-
Baluz. t. 2. Miscell. pag. 483. & seq. dem pontificis ad Godescalcum vel ejus causa scriptæ epistolæ, maxime ob molestiam quam ipsi inferebat Theodoricus Flandriæ comes.

Anno 1157. ab Adriano papa IV. judex de-
A legatur cum M. Morin. episc. ad dirimendam litem inter Theodericum episcopum Ambianensem & Nicolaum abbatem Corbeiensem, de vico qui dicitur Prata, quem abbati adjudicarunt. Horum sententiam ratam habuit Samson Remorum archiepiscopus eodem an. 1157. archiepiscopatus sui anno 18. subscribunt Drogo præpositus & Leo decanus Remensis. Ex arch. Corb.

Anno 1159. nominatur Godescalcus in pac- 1159.
to inter abbatem & advocatum Cisonienses. Ob t. 12. Spic.
senium & invaletudinem dimisso episcopatu, ad pag. 5.7.
pristinum suæ professionis monasterium remigravit vitæ solitariæ percupidus an. 1161. ut patet
B ex duobus instrumentis in archivo Atrebatensi asservatis, altero Godescalci, Andreæ qui sequitur altero, quibus idem annus adscriptus est. Locrius vero in chronico Belgico pag. 319. & seq. & chronographus Aquicinct. qui tempore Philippi Locrius pag. 327.
Aug. Franc. regis floruit, anno tantum 1164. secessionem ejus ponunt. Superstes fuit ad annum 1170. vel 1172. quo beato fine quievit. Ejus cum laude meminit S. Bernardus, in epist. 214. 253. & 284. De eo loquitur Hadrianus pp. IV. in epist. 12. & ad eum scripsit litteras 16. 17. & 18. pro Hugone cancellario Franciæ, præbendarum insigni venatore. Hic videntur hal-
C lucinari conciliorum doctissimi editores pro *Godescalco* scribentes *Godefrido* nisi forsan utroque nomine appellaretur. In necrologio Ringis-vallis obitus ejus consignatur die 6. Augusti. vid. tom. x. conc. in append.

VIII. Andreas I.

Andreas Parisiensis, abbas Vallium Sernaii Cisterc. ord. in diœc. Paris. agente Henrico Remensium archiepiscopo in sede Atrebat. subroga-
tur an. 1161. Certe eodem anno instrumentum 1161.
quoddam confecit quod in tabulario hujus ecclesiæ asservari scripsit ad me testis oculatus idem D. Blondin canonicus ecclesiæ Attrebat. & doctor
D Sorbonicus, qui novam hujusce diœcesis histo-
riam molitur. Adfuit an. 1164. IV. calend. Aug. 1164.
translationi reliquiarum beatæ Rictrudis Marchianensis in novam capsam uti refert Buzelinus lib. 2. annalium Gallo-Flandriæ cap. 241. Hic dedit capitulo altaria de Celest, de Dicencourt, de Suastre, de S. Amando, & de Pumiers. Eo sedente S. Thomas Cantuariensis archiep. Atrebatum Anglia pulsus venit. An. 1171. seu potius 1172. secundum nostrum computandi mo- Locrius in chron. pag. 320.
rem in festo Annuntiationis, Martino abbati Ma- 1172.
reolensi benedictionis munus impendit. Denique post varios labores exantlatos mortalitatem exple-
E vit an. 1173. quo mortem ejus adnotarunt Ipe- 1173.
perius, chronographus Aquicinctinus, ac chronicon Andrensis monasterii. In ecclesiæ suæ choro tumulatur.

IX. Robertus. II.

Robertus apud Carnutenses humili loco natus, in Philippi Elsatii Flandrorum comitis amicitiam irrepsit, a quo cancellarius institutus, plurima ejus favore sacerdotia consecutus est, nam & S. Petri Ariæ, & S. Donatiani Brugis præposituras obtinuit. Andrea Atrebatensi & Gualtero Tornacensi

a Sic fert exemplar archetypum quod præ manibus habuit & vidit vir clar. D. Blondin canonicus Atrebatensis, qui hæc de re perhumaniter scripsit ad me, monens hic lapsum fuisse Baluzium vitiosi alicujus exemplaris lectione.

episcopis defunctis, utriusque dioeceseos adminis-
ANNI CHRISTI trator declaratur, donec a clero utrobique ponti-
fex crearetur. Paulo post Cameracenses infulas
Buzelinus in annal. Gallo-Fland. pag. 246. nanciscitur, quo cum pergeret sacris verbis in epi-
scopum ungendus ab Jacobi Avesnensis (quem
offenderat) satellitibus deprehensus, Condati mise-
randum in modum vita exuitur 3. nonas Oct.
1174. anno 1174. De eo sic chronicon Andrense *Ro-
bertus Atrebat. electus; eligitur episcopus Camerac.*
t. 9. Spicil. pag. 463. & 464. *qui post paucos dies in castro quod dicitur Condei
3. nonas Oct. clanculo per lenones occiditur*, & in
antiqua pontificum Atrebatensium serie manu ex-
arata sic legitur. *Post illum* (Andream) *D. Ro-
bertus nativitate Carnotensis; solo electionis titulo
militans, ecclesiam duobus fere annis absque pon-
tificalium exhibitione tenuisse dinoscitur. Postmo-
dum tamen ad Cameracensem ecclesiam transiens,
apud Condatum villam interfectus est & in Ariensi
ecclesia, cujus etiam praepositus fuit, sepultus.*

X. Frumoldus.

Frumoldus, Frumaldus seu Freuvaldus archi-
Lib. 6. annal. Gallo-Fland. pag. 248. diaconus Ostrevandensis, Roberti Cameracensis
electi diligentia, ac Philippi comitis voluntate,
sedi Atrebatensi imponitur an. 1174. Decima-
1174. rum partes aliquot ex Gomicurtia & Escuriensi
villis legendas capitulo impertivit. An. 1175.
composuit discordiam inter ecclesias Aquicinc-
tensem & Jodocensem; subscribunt una ex parte
Gervinus abbas Aquicinctens. Alexander prior,
Walterus eleemosynarius, Sigerus cantor, Lam-
bertus apocrisiarius, Hugo Camerarius; ex alia
parte D. Walterus abbas S. Judoci, Albertus
prior, Hugo praepositus, Hugo apocrisiarius [a],
Lambertus eleemosynarius. Ex chart. S. Judoci
1175. supra mare. Eodem anno chartam confecit pro
Ch. VI. col. 81. Mareolensibus quam videsis inter instrumenta.

Anno 1177. 9. cal. Aug. interfuit dedica-
tioni ecclesiae Marchianensis a Guillelmo Remen-
sium archiepiscopo factae. An. 1181. decimas
de Vaslies Viconiensi monasterio asseruit. Alia
quaedam instrumenta dedit pro Mareolensibus
1183. an. 1183. Roberto praeposito & M. decano sub-
scribentibus. Eodem anno 13. cal. Maii diem
Annalium Gallo-Flandriae lib. 6. pag. 249. extremum clausisse refert chronicum Aquicin-
ctense, ac sedem Atreb. anno integro vacasse. Jacet
in cathedrali ecclesia pro ara principe.

Petrus Blesensis ei nuncupavit tractatum de
Transfiguratione.

XI. Petrus I.

Petrus primo Pontiniaci, postea Cistercii abbas,
religione atque doctrina nobilis, totius cleri cal-
culis in pontificem eligitur: at non prius eum Guil-
lelmus Remorum archiepiscopus sacra imbuit
unctione, quam uterque Veronense concilium
adiit. Itaque agentibus synodi patribus conse-
Locrius in chron. pag. 343. cratur in ecclesia beati martyris Zenonis an. 1184.
Ejus mentio fit eodem anno in chartulario Mar-
1184. eolensi, necnon an. 1185. quo in novitate pro

[a] Insolens forte videbitur inter monachos variis officiis deputatos reperiri apocrisiarios, atqui tamen tunc temporis fuisse apocrisiarios in claustris legitur apud Udalricum de *consuetudinibus Cluniacensibus*; significat autem eum qui negotia procurat, & nomine totius conventus de iis respondet.

A motionis ejus, ut ipse loquitur, vices ejus agebat ANNI CHRISTI
magister Sygerus, & anno 1189. quo tempore
Johannes decanus erat, magister Asso de Vitriaco *Annalium Gallo-*
clericus episcopi. *Flandriae*

An. 1191. Mareolensem ecclesiam dedicavit *lib. 6. pag.*
9. cal. Julii, Martino abbate, qui hanc pene totam a *249.*
fundamentis erexerat impetrante; eo vero post 12. 1189.
dies mortuo, Walterum a canonicis Mareol. elec- 1191.
tum benedictione donavit Petrus; sanis eundem
non acquiescentem consiliis, dignitate carere jussit.

Nominatur in charta S. Martini Parisiensis eo-
dem anno. Philippo Elsatio Flandriae comite im-
prole mortuo, arbiter deligitur anno 1192. una
B cum Willelmo Remensi archiep. Simone Aqui-
cinctensi, & Daniele Camberonensi abbatibus, ad
ditionem ejus partiendam Balduinum inter &
Ludov. Galliae regis primogenitum, & suam cui-
que portionem ex aequo assignandam. Eodem
anno dedit cuidam militi decem *raserias* terrae.
Interfuit nuptiis Ingelburgis reginae Philippi Au-
gusti uxoris anno 1193. Pactorum quorumdam 1193.
cum ecclesia Atrebatensi a Flandriae comitibus Ch. V.
pridem initorum confirmationem obtinuit ab eo- col. 80.
dem rege Philippo, an. 1194.

Pacis sequester fuit inter monachos S. Ri- *Carp. 2. t.*
charii & dominum de Braio Peronae Castel- *in probat.*
C lanum anno 1195. Stephani Tornac. episcopi *pag. 21.*
Controversiam cum Richario Centulensi abbate
composuit, cooperantibus Galterio S. Amandi,
Stephano Marchianensi, Rogerio Cisoniensi, Jo-
hanne Phanopinensi* abbatibus, & Johanne quon- * Phalempinensi.
dam Hasnoniensi abbate. Anno 1196. monas-
terio Viconiensi cavit de decimis Hermencicourt.
Anno 1200. interdicti sententiam in Philippum 1200.
Augustum, ob dimissam uxorem Ingelburgem,
& in totum regnum latam, accuratissime obser-
vasse dicitur a coaevo Andrensis chronici scriptore
tom. 9. Spicil. pag. 529. Ad eum scripsit Petrus
Blesensis epist. 63. in qua ipsi gratias agit pro
D munere accepto; & Stephanus Tornac. episcopus
epist. 227. Fatis concessit Petrus anno 1203. ex
chronico Alberici. Et sepultus jacet in ecclesia
Pontiniacensi prope majus altare a latere evangelii.

XII. Radulphus. DE NEUVILLE

Radulphus Viennae in Gallia natus, Atreba-
tensis ecclesiae archidiaconus [b], antistes renuntia- b
tur mense Octobri anni 1203. ut patet ex char- 1203.
tulario Mareolensi, ubi hoc ipso anno semetipsum *Chartul.*
vocat electum Atrebatensem; necnon an. 1204. *Mareol.*
quo cum nobilis vir Michael de Harnis & ipsius
mater Ada domum Religiosam de Braella aedifica- Ch. XXV.
E rent. R. electus Atrebat. ratam habet quandam col. 97.
conventionem ab ipsis cum presbytero de Alne-
to, ubi domus aedificabatur factam, ut in eodem
chartulario legitur. Eum Romae consecratum ab
Innocentio III. summo pontifice & in cardina-
lium collegium sub titulo S. Sabinae cooptatum
refert Locrius in chronico pag. 370. cui conci-
nunt Gazeus in hist. eccles. Belgii, annales Gallo-
Flandriae, Frizonius, & post eum Franciscus
Quercetanus. De ejus cardinalatu nulla apud Cia-

[b] Archidiaconus fuit etiam Valentianensis in ecclesia Cameracensi, ex Carpent. 1. parte pag. 447.

ANNI CHRISTI C. XXVIII. col. 80.

conium mentio. Porro Radulphus eo ipso tempore quo in episcopum assumtus est, jus regale ut vocant ab Philippo Augusto rege redemit, ut ample docet ejus diploma quod in ecclesiæ Atre-
1206. batensis pariete inscriptum est. Anno 1206. decimam de Bruel ecclesiæ Viconiensi asseruit. An. 1208. constituit auctoritate Innocentii papæ III. ut in posterum nullæ feminæ conversæ admitterentur in domo de Belrepaire a Cisonio pendente, donec earum numerus ad duodenarium esset redactus. Hoc in instrumento quod habetur Spicilegii t. 12. pag. 518. cardinalis titulum non assumit, sed & in chartulario Marcolensi passim occurrit cum solo episcopi nomine.

1210. Inventaire du Thresor des Chartres, fol. 192. An. 1210. præsens adfuit pactioni qua quorumdam prædiorum usum fructum Mariæ uxori, Philippi Francorum regis natæ, assignat Philippus marchio Namurcensis. An. 1213. mense Apr. comprobavit pactum inter ecclesiam B. Mariæ de Braëlla & Marcum de Betousart militem, super decima de Tenres; qui Marcus præfatam decimam vendidit *& per ramum & wasonem werpivit dictæ ecclesiæ.*

1218. Anno 1218. mense Januario idest an. 1219. ante Pascha, instrumentum confecit ex chartulario Mareolensi cui subscribunt Pontius Atrebat. Simon Ostrevand. archidiaconi, Willelmus præpositus, Bartholomæus decanus, Robertus cantor, magister Robertus de Duaco scholasticus & officialis, Petrus scriptor &c. Alterum Petrum in abbatem Marcolensem benedixit in ecclesia beatæ Mariæ Atrebatensis. In quibusdam locis chartularii Mareolensis occurrit quidam Robertus episcopus Atrebat. qui eodem quo Rodulphus sedit tempore. Quod cum ita sit aut idem fuit qui Radulphus duplici nomine vocitatus, aut quod probabilius videtur, exscriptoris ignorantia id accidisse dicendum est, qui cum litteram nominis initialem R. legeret, integrum nomen adjecit de suo, Robertum pro Radulpho, quo solo nomine constanter alibi vocatur.

1220. Anno 1220. recensetur sub eodem Radulphi nomine in veteri charta S. Bertini. Hoc ipso anno 26. Martii, id est 1221. ante Pascha, mortem oppetiisse legitur, piam sui relinquens memoriam. Varia suppellectili ecclesiam suam decoravit, & in ea sepelitur sub tumulo cupreo cui adscripti sunt hi versus:

Chronicon Andrense tom. 9. Spicil. Locrius p. 383.

Quem sculptura premit, præsul regale redemit,
Non facit antistes discretos mors tua tristes,
Nam cæli civis meritorum pondere vivis.

XIII. Pontius.

Ex archidiacono Atrebatensi creatur episco-
1221. pus anno 1221. Vir fuit præclaris virtutum dotibus ornatus, maximo præsertim in egenos liberalitatis studio tenebatur. Episcopii sacellum exstrui curavit, ac varia ecclesiæ suæ contulit ornamenta. Hoc ipso anno diremit litem inter mo-
1223. nachos S. Bertini & presbyterum de Bassin. Anno 1223. interfuit præsens concilio Parisiensi adversus Albigenses, & eodem tempore exsequiis Philippi Augusti regis. In chartulario beatæ Mariæ de Braëlla reperitur eodem anno mense Junio,

ANNI CHRISTI

A 1224. mense Februar. 1228. mense Decemb. 1224.
1231. mense Julio; cum igitur in chartulario Mareolensi occurrat Petrus episcopus Atrebat. cum Petro abbate de Mareolo anno 1222. 15. cal. Maii, idemque recurrat anno 1226. pridie nonas Maii, & anno 1230. mense Augusto; facile inducimur ad credendum, a chartularii scriptore litteram nominis initialem P. integro nomine
Petri pro Pontio suppletam fuisse. Quod in Ra- 1228.
dulpho forsan accidisse superius monuimus. Pontio sedente admissi in urbem Minoritæ, & Filiæ Dei dictæ Augustinianæ. De eo Buzelinus lib. 6.
B annal. Gallo-Flandriæ pagg. 271. & 277. obiit
1231. 4. nonas Septembris. In cujus sepulcro 1231.
lamina ærea tecto hoc habetur epitaphium:

*Quem modo mors nescit * Pontius ille quiescit* *f. hic
Qui minimis parcens, arcendos fortiter arcens,
Atrebatum rexit. Hunc nulla potentia flexit.
Mens pia, munda caro, quod habent nunc sæcula raro.
Jugis ei munus det vitæ trinus & unus.

XIV. Asso.

Asso antea archidiaconus Ostrovandensis, Pon-
C tii partes excepit anno 1231. Ortum habuit in vico de Dieval patre Rainero, matre Adelide. Vir fuit pari scientiæ, prudentiæ & virtutis encomio celebris, qui se Albigensium tunc per hos tractus grassantium conatibus fortiter objecit, verbi divini prædicatione qua plurimum valebat gregem suum sedulus pavit, compluresque hæreticos ad veram fidem traxit. Templi sui sacellanias auxit; fratrem ibidem decanum habuit, qui ædes suas quas insignes habebat, suis successoribus decanis gratis incolendas attribuit. Sub hoc episc. Dominicani ædes suburbanas obtinent, Duaci quoque fundantur iidem ope Margaretæ optimæ
Flandriæ principis, quæ ipsis fundum, ædificia, Lib. 6. annal.
censusque præbuit an. 1233. Eodem anno me- Gallo-Flandriæ
D moratur in chartulariis Braellensi & Mareolensi pag. 278.
ibique semper Asso non Azo nominatur. Ejus tempore pagus Atrebat. Comitatus titulo insignitur, & Robertus S. Ludovici Francorum regis frater primus Artesiæ comes salutatur Compendii in amplissimo totius regni procerum consessu. Videsis litteras authenticas S. Ludovici apud Lo-
rium pagg. 399. & 400. Anno 1237. calend. 1237.
Augusti adfuit Asso translationi corporis S. Bertini
una cum Petro Morinorum episc. An. 1244. 1244.
Michaeli Marcolensi abbati benedictionis munus impendit, de quo sic Mareolensis historicus initio chartularii, *post Petri abbatis mortem in festivi-*
E *tate S. Hippoliti martyris Dom. Michael Mareol. natione, in abbatem eligitur, atque crastina die in vigilia beatæ Virginis, quæ Dominica habebatur, a domino Assone episcopo in capella ejusdem pontificis benedicitur.*

An. 1245. 27. Martii dignitate & vita defun- 1245.
gitur Asso, atque in cathedrali ecclesia ad dexteram majoris aræ sub tumulo marmoreo collocatur.

XV. Fursæus.

Vir venerabilis in episcopatum Atrebatensem Assoni defuncto successit, sed parvo admodum

ANNI CHRISTI 1247. tempore ea potitur dignitate, alterum nempe vix ingressus annum, vitam cum morte commutavit calendis Aprilis 1247. fundato anniversario. Jacet e principis altaris regione.

DE DINANT.

XVI. Jacobus I.

Jacobus Dinantius successor renuntiatur & sacratur a summo pontifice, ut patet ex litteris quibus excusat se Jacob. quod non statim venerit ad matrem ecclesiam Remensem, & ab archidiacono Remensi non fuerit *installatus* anno 1247. feria 4. ante festum beati Andreæ. *An. 1248. mense Aprili dedit in eleemosynam ecclesiæ S. Mariæ Fusniacensis duas domos quas habebat retro claustrum beatæ Mariæ Laudunensis, prius hospitale S. Nicolai, retento sibi usufructu, & habitatione pro Ponchardo canonico Atrebatensi, & Mauricio nepote canonico Rosotensi.* Eodem anno Everardum Bertel abbatem Marcolensem inauguravit in sacello episcopali ex chartulario Marcolensi. Anno
1254. 1254. in veteri Atrebatium civitate, S. Nicasii templum erexit; atque certis limitibus fixis alteram ibi paroeciam, a S. Nicolai in Atrio (ut vo-
1255. cant) paroecia distinctam, instituit. An. 1255. Sabbato post exaltationem S. Crucis, decrevit uti mulieribus conversis ab ecclesia de Baurepaire suæ dioecesis amandatis, earum loco admitterentur canonici Cisonienses, quorum abbatiæ subdita erat hæc domus. Anno 1256. adstitit concilio Remensis provinciæ apud S. Quintinum celebra-
1257. to, & anno 1257. alteri synodo ejusdem provinciæ Compendii habitæ; qua in synodo designatus est Jacobus a ceteris patribus cum Thoma archiep. Remensi, ad explorandum utrum in coenobiis ordinis Arroasiæ, deberent in posterum admitti religiosæ mulieres, quod decretum fuerat in concilio provinciali anni superioris, reluctante abbate Arroasiæ, qui etiam sedem apostolicam appellavit; & utrum ad id titulo fundationis tenerentur Arroasiani. Itaque præmisso longo examine ambo dicti præsules censuerunt non teneri Arroasienses ad recipiendas hujusmodi, mulieres nec expedire. Datum apud Atrebatum an. gratiæ 1257. feria IV. post festum beati Nicolai hyemalis. Eodem anno die 2. Septembris præsens fuit translationi S. Quintini martyris coram S. Ludovico rege factæ a Thoma Remorum archiepis-
1258. copo. Anno 1258. approbat erectionem unius capellaniæ in ecclesia de Ramis. Paulo post cum abdicasse suspicamur; nam Petrus ejus successor jam sedebat anno 1259. Ipse vero superstes fuit ad annum 1260. quo illum e vivis excessisse XIII. cal. Maii, & in templi odeo telluri mandatum refert Locrius in chronico Belgico pag. 417.

Archiv. Rem. eccles.

Ex tabul. Fusniac.

Gazeus in catal. episc. Atrebat.

Locrius in chronic. pag. 415.

Ex chart. Mareol.

XVII. Petrus II.

Ad Petrum Noviomi ortum delatæ sunt in-
1259. fulæ Atrebatenses anno 1259. ut liquet ex epistola quam cum plurimis episcopis scripsit ad S. Ludovicum ut curaret restitui ecclesiæ bona pios in usus impendenda. De eo sic in tabulis ecclesiæ Atrebat. scriptum est: *Largus & pius per 20. annos & menses 7. hanc Atrebat. rexit ecclesiam, jura episcopatus declaravit, & ad opus capituli Atrebatensis contulit unam mitram valoris quadraginta librarum Parisiensium, item dedit huic ecclesiæ vas quoddam argenteum in quo plures sanctorum reliquiæ reponuntur; item instituit unum cereum continue ardentem ante majus altare hujus ecclesiæ.* Anno 1262. mense Februario licentiam dedit sanctimonialibus de Braella *locum mutandi, & ad alium locum suum proprium juxta earum grangiam de Markese in parochia de Bouvignies transmigrandi.* 1262.

Ex regio chart. Thes.

ANNI CHRISTI

Vide Ch. XX. col. 58.

Sub ejus pontificatu Trinitarii, Carmelitæ, ac Templarii in suburbio Atrebatensi admittuntur. Anno 1275. mense Junio scripsit cum archiepiscopo Remensi & comprovincialibus episcopis ad Gregorium papam X. pro inscribendo sanctorum catalogo Ludovico IX. Francorum rege. Anno 1278. mense Maio, auctoritate sua ordinaria robur adjecit cuidam permutationi factæ inter Stephanum abbatem totumque conventum montis S. Eligii ex una parte, & Johannem abbatem totumque conventum monasterii de Mareolo ex altera, ab utraque parte requisitus. Senio tandem & adversa valetudine fractus cum ad obeunda suæ dignitatis munia se in dies minus aptum sentiret, petita magnis sumtibus & ægre obtenta cedendi licentia, sacro se magistratu abdicavit, nihil de bonis episcopatus sibi reservans. Secessitque in abbatiam montis S. Eligii anno 1280. Paucis inde mensibus vita privatur die 5. Sept. Hinc eodem anno mense Aug. officialis Atrebat litteras dat sede vacante, ex chart. Mareol.

1275.

1278.

Tabula Atrebat.

1280.

XVIII. Guillelmus.

DE ISIACO.

Petro in manibus Guillelmi Ambianensis episc. abdicante, successor designatus fuerat Stephanus abbas Montis S. Eligii de quorumdam canonicorum consensu, sed reliquis contradicentibus res ad summum pontificem defertur (is erat Martinus 4.) qui Guillelmum de Isiaco ad hanc sedem promovit anno 1283. quem & Regi commendavit, cum esset antea decanus Aurelianensis. Sanxit ut semel in hebdomada officium beatæ V. M. dioecesis universa persolvat. Anno 1286. transtulit in novum feretrum ad formam arcæ Mosaicæ affabre compositum ac cælatum, lanam illam toto Belgio percelebrem (manna vocant) una cum aliis reliquiis, adstantibus Vedastino, Aquiscinctensi, Aroasiensi, Caricampensi, Eligiano, Hasnoniensi, Henniacensi, Marchianensi, Marcolensi, Mauritanensi, Viconiensi abbatibus. Annuam hujus translationis festivitatem instituit post Pascha in Dominica *misericordia Domini* celebrandam. An. 1292. sedente Guillelmo coemeterium S. Nicasii in veteri civitate Atrebatensi sepeliendis mortuis adparatur, prædio in hunc usum concedente Simone Noviomensi ecclesiæ Atrebatensis canonico. Eodem tempore Henricus de Mernes ejusdem ecclesiæ sacellanus sacerdotium ex rebus propriis ibidem fundavit. Guillelmo episcopo id facti adprobante. Anno 1293. 23. Septembris vita tandem defungitur Guillelmus. 1293.

1283.

1286.

Gazeus in catal. episc. pag. 121. & Locrius in chronico pag. 430.

Ibidem. pag. 431.

1292.

XIX.

ANNI CHRISTI

XIX. Johannes I.

Hunc præsulem inducunt Sammarthani fratres ex regesto Vaticano, aiuntque fuisse cardinalem tituli SS. Marcellini & Petri, quo ad purpuram assumto, vacavit sedes Atrebatensis. Quis fuerit hic Johannes plane nos latet, & omnibus Belgicis scriptoribus prorsus ignotus est. Porro inter hujus ævi cardinales solus Johannes cognomento
le Moine. Monachus collegii Æquivoci in urbe Parisiensi fundator, titulo SS. Marcellini & Petri fuit insignis, quem tamen Atrebatensem episcopum fuisse nemo huc usque scripto reliquit.

Pigalotti.

XX. Gerardus I.

Gerardus Pigalotti Italus* professor legum & doctor in utroque jure, canonico & civili, nutritus est in regno Franciæ, ut legere est in probationibus historiæ dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulcrum. Ex episcopatu Anagnino 1291. 4. nonas Maii ad Spoletanam ecclesiam transiit, moxque ad Atrebatensem beneficio papæ Bonifacii VIII. tum vacantem per assumtionem Johannis ad cardinalatum olim electi; & rejecta nominatione Petri Serræ *al.* Gorre canonici Cameracensis, per Cœlestinum V. facta, ex registro Vaticano, epistola 64. anno 1. Bonifacii VIII.
1294. 1294. teste Ughello in episcopis Spoletanis. Anno 1296. duo sacerdotia fundavit in ecclesia S. Nicasii Atrebatensis. Occurrit in chartulario Marcol. an. 1300. mense Martio, Sabbato ante
1300. Anuntiationem beatæ Mariæ virginis. Adsuit
1301. concilio Compendiensi anno 1301. Mortuus vulgo legitur anno 1304. quam sententiam nequaquam amplexus est vir clar. Baluzius, dum in sua collectione veterum actorum adjecta vitis pp. Avenionensium col. 148. refert ad annum 1310. epistolam Petri de Capella Prænestini episcopi, qua rogat Philippum regem Franciæ IV. ut a decimæ persolutione absolvat ad tempus hunc episcopum probatæ fidelitatis virum, qui ejus causa multa damna perpessus fuerat in *guerra Flandriæ*. Certe Petrus de Capella factus est tantum episcopus Prænestinus an. 1306. Præ-
1311. terea anno 1311. die S. Nicolai hiemalis degebat Gerardus apud Hasnonienses, ibique est aliquot diebus commoratus, benigne ex charitate non ex debito a monachis receptus: quando vero diem extremum clauserit ignoramus. Sepulturam habet in ecclesia Dominicanorum Atrebatensium.

(Tom. 1. Ital. sacra pag. 178. ad eadem.)

XXI. Bernardus.

Sic enim vocatur, non Bertrandus, in regesto Johannis XXII. parte 4. cap. 27. a Scipione Claromontio lib. 12. historiæ Cesenæ pag. 495. & in annalibus Gallo-Flandriæ lib. 7. pag. 324. Ipse se vocat Bernardum miseratione divina Atrebatensem episcopum & auditorem litterarum contradictarum domini papæ, in litteris datis Avenione 11. idus Aprilis, pontificatus Johannis papæ
1317. XXII. anno 1. id est anno 1317. ante Pascha.

* Gazeus in catalogo episcoporum Atrebat. dicit eum ex illustri prosapia ortum in Italia, in comitatu Pallianensi. Ughellus econtra vocat eum Atrebatensem Gallum.

A Eodem anno ad synodum provincialem Silvanecti coactam procuratorem misit: ipsemet a pontifice paulo post delegatur ad Cadurcenses, inquisiturus in vitam & mores Hugonis Gerardi episc. Cadurcensis. Inde redux mox mittitur in Italiam ab eodem Johanne XXII. an. 1318. una cum Aimerico de Castro Lucii archidiacono Transvigennensi in ecclesia Turonensi, & Huberto episcopo Bononiensi, ut civitatem Ferrariensem ejusque comitatum in officio contineret. Memoratur in proœmio Glossæ Clementinarum in verbo *de Cetero*. Mortem ejus consignant eodem anno Ferreolus Locrius in chronico pag. 450. & an-
B nales Gallo-Flandriæ lib. 7. pag. 330.

ANNI CHRISTI

(Meyerus l. xi. Annal. Fleury t. 19. hist. eccles. pag. 289.) 1318.

(Bzovius ad hunc annum, pag. 321.)

De Capis.

XXII. Petrus III.

Petrus cui cognomen de Capis, canonicus primum Remensis & Ambianensis fuit, necnon Laudunensis ecclesiæ thesaurarius, & in senatu Parisiensi consiliarius. Multa ante adeptum episcopatum pro publica regni utilitate negotia tractanda suscepit. Cancellarius regni factus est die festo S. Vincentii anni 1316. quod munus gessit ad diem 24. Januarii an. 1320. Electus jam fuerat 1319.
anno superiori episcopus Atrebatensis, ut patet ex codice 59. cameræ rationum in Regio chartophylacio asservato, sic enim inscriptus est hic codex.
C *Regestum cancellariæ domini Atrebatensis annorum 1319. & 1320.* & in tabulis sacramenti quo pacem cum comite Flandriæ servaturum se promisit Nivernensis comes 20. Febr. anno 1320. memoratur Petrus non solum electus sed & in sede confirmatus. Anno 1321. Sabbato ante 1321.
Dominicam *Esto mihi*, fidem ecclesiæ Remensi juravit. Eodem anno, 2. Jan. Philippus V. rex* ipsum inter testamenti sui curatores allegit. Anno insequenti 11. Martii, Caroli Pulcri regis jussu, Fland. comitatum ob negatam fidem in commissi causam incidisse, comiti Fland. denuntiatum venit.
D Pactis matrimonialibus inter Carolum Calabriæ ducem Roberti Siciliæ regis primogenitum, & Mariam Caroli comitis Valesii natam, præsens adfuit anno 1323. Nuntius apostolicus ad Brugen- 1323.
ses mittitur pro libertate Ludovici comitis Flandriæ an. 1325. Ad Carnotensem migravit ca- 1326.
thedram anno 1326. Demum presbyter cardinalis evasit tituli S. Clementis anno 1327. die 18. Decembris; interfuit cum aliis cardinalibus solemni declarationi, quam Johannes XXII. moriturus emisit circa opinionem de visione beatifica anno 1334. die 3. Decembris. Ex octava vita Benedicti papæ XII. videtur colligi posse Petrum
E fuisse monachum ord. S. Benedicti, verum necesse est mendum hic esse, constat enim eum nulli unquam ordini religioso fuisse addictum.

(Quercet. in hist. card. Gall. pag. 462.)

(* Longus ex reg. Chartophil. fol. 163. verso. Ibidem fol. 201.)

(Vide bullam Johannis pp. XXII. inter instrumenta. Ch. VII. col. 81.)

(Vide Baluz. in notis ad vitas pp. avenion. col. 764.)

Maudeville.

XXIII. Johannes II.

Johannes Pasté, dictus Maudevillius, ad hanc sedem assumitur an. 1326. 24. Octobris, ex 1326.
actis consistorialibus. Anno sequenti feria tertia post exaltationem S. Crucis fidem obligavit in capitulo Remensi. Fundato anniversario transfertur ad Carnutensem episcopatum anno 1327. 1327.
23. Decembris, ut patet ex bulla Johannis papæ

ANNI CHRISTI

Ex Reg. chart. thes.

XXII. data Avenione pontificatus ejus anno 12. x. cal. Jan. De hoc episc. plura ibidem. Locrius in chronico, Raissius & alii, 8. annos Johanni tribuunt in sede Atrebatensi; sed hoc stare nequit ex his quæ jam diximus in Petro de Capis.

HERISSON.

XXIV. THEODORICUS.

Theodoricus Herissonus dictus, patria Borboniensis dioec. Bituricensis, primum Philippo Pulcro regi, tum Roberto Illustri Artesiæ comiti fuit a consiliis, mox Mathildi ejus filiæ, a quibus locupletatus & ecclesiasticis proventibus multipliciter auctus fuit. Ex Ariensi præposito episcopali throno imponitur ultima die Febr. anni 1328. quem vix per aliquot menses tenuit, nam eodem anno mortuus est & humatus apud Chartusianos de Gosnay, quos fundavit juxta Bethuniam in valle Spiritus sancti, cum vicino xenodochio, in cujus Chartusiæ templo subjecta legitur inscriptio æri incisa.

Bersacius in origine comitum Artesiæ.

1328.

In hac ecclesia jacet M. Theodoricus de Herisson præpositus Ariensis, qui fuit clericus optimi comitis Roberti Artesiensis II. hujus nominis, & postea cancellarius & gubernator terræ suæ. Eo defuncto comitissæ Mathildi filiæ operam suam pariter impendit, qui fundavit istam domum & hospitale extra. Postea episc. Atrebatensis decessit anno M. CCC. XXVIII.

ROGER.

XXV. PETRUS IV.

Petrus Rogerius in castro Mali-montis, in diœcesi Lemovic. nobili loco natus est; patrem enim habuit Petrum Roseriarum toparcham. Puer decennis in monasterio Casæ-Dei in Arvernia deo oblatus, pietatis tirocinia posuit, postea ibidem monachum professus ad studia litterarum Parisios mittitur. Ibi doctoris lauream anno ætatis trigesimo consecutus est, ac publice est interpretatus librum sententiarum. A Petro Cardinali *de Mortemar*, cui erat pro filio, ad curiam Romanam evocatus, ejus favore prioratum S. Baudilii Nemausensis nactus, mox abbatiæ Fiscannensi a Johanne pp. XXII. præficitur. Inde ad episcopatum Atrebat. evectus est anno 1328. exeunte; quo in munere Philippo Valesio regi fuit a consiliis, in curia *parlam.* senator, sigillorum Regiorum custos, ac Sorbonæ provisor. An. 1329. Guillelmo Senonensi metropolita exstincto electus est sedis hujus archiepiscopus, ut patet ex [a] concertatione eodem anno orta inter episcopos, & Petrum de Cugneriis patronum Regium, super jurisdictione ecclesiastica. Nec tamen sic deseruisse videtur sedem Atrebatensem, nam anno 1330. coram adfuit Petrus episcopus Atrebat. quando Ludovicus Maleanus dictus, comes Flandriæ baptizatus est in vico Malea juxta Brugas VII. cal. Decemb. ejusdem anni, ex Locrio in chronico pag. 457. Deinde Rothomagensis archipræsul, cardinalis, ac denique summus pontifex Clemens sextus nominatus universæ præfuit ecclesiæ.

Vide Baluz. in notis ad vitas pp. Aven. col. 836.

1328.

GHINI.

XXVI. ANDREAS II.

Andreas Ghini e clarissima gente Malpiglia Florentiæ natus est; utriusque juris scientiam adeptus, Carolo Pulcro regi primum fuit a secretis: de [a] quo sic loquitur Thomas de la Moor in vita Eduardi II. regis Angliæ, *anno M. CCC. XXII. misit in Angliam (Carolus) Andream de Florentia ad citandum Regem, ut ad se veniret homagium præstaturus de ducatu Aquitaniæ & aliis terris, quas a se tenuit.* An. 1330. 31. Jan. hoc est 1331. ante Pascha ex canonico Tornac. factus est episcopus Atrebat. ex libro obligationum Vaticani, quo anno Lutetiæ fundavit collegium *Lombardorum* vulgo dictum. Migravit ad sedem Tornacensem an. 1334. de quo plura ibidem.

1331.

Tom. IV. hist. univers. Paris. pagg. 225. & 237.

GALVAN.

XXVII. JOHANNES III.

Johannes Galvanus a Felice Contelorio Gallicanus nominatus, fit episcopus Atrebat. anno 1334. Petro de Cugneriis socius adjungitur a Philippo Rege Valesio ad sedandam discordiam inter comitem Barrensem & cives Virdunenses; & ambo quædam statuta condiderunt quæ senatus Paris. postea firmavit 22. Junii anni 1336. In instrumento domus episcopalis Clarom. quod invenit noster domnus Jacobus Boyer, occurrit J. episcopus Atrebat. die Dominica in festo beati Lucæ anno 1338. In Regio chartarum thesauro asservantur litteræ Benedicti pp. XII. quibus commendat eidem Philippo Regi Johannem antea episcopum Atrebat. a se confirmatum episcopum Catalaunensem, pontificatus anno V. qui annus concurrit cum anno Christi 1339. Sane eodem anno ineunte Petrum Bertrandi sedem Atrebat. adeptum fuisse asserit Baluzius in notis ad vitas pp. Avenionensium col. 871. extrema, & in serie episcoporum Catalan. occurrit Johannes episcopus eodem anno, 6. Februarii ex actis consistorialibus, per translationem Philippi ad metropolim Senonensem, qui reipsa sedem istam hoc anno obtinuit.

1334.

Tab. Lot. arc. Vird. n. III.

1336.

1339.

Hactenus inter se omnia cohærere videntur, sed cognomen hujus episcopi diversum est in utroque antistitum indiculo; hic Galvanus, illic Happe nominatur. Præterea de ejus ad sedem Catalaunensem translatione omnino siletur apud auctores Belgicos. An unus & idem sit episcopus qui utrique sedi præfuerit non audemus asserere, prudens lector judicaverit.

De ejus cardinalatu variæ sunt opiniones. Frizonius & Claudius Robertus eum a Johanne XXII. purpura donatum volunt an. 1327. nonnulli serius, an. 1337. a Benedicto XII. cardinalem renuntiatum autumant. Certe Benedictus XII. sex tantum cardinales una promotione creavit, inter quos iste Johannes non invenitur. Quidam ex albo purpuratorum patrum eum expungunt, quod titulus ejus Amanuensi sacri collegii, & reliquis qui de cardinalibus scripserunt, prorsus sit ignotus.

[a] Acta hujus disputationis edita sunt Parisiis anno 1495.

[a] Andreas electus Atrebat. functus videtur officio magistri libellorum supplicum an. 1330. nam in collectione Rimerii tom. 4. pag. 437. & pag. 440. ex tractatu super Requestis Ambianis lactis sic legitur .... *A tous ceux qui ces lettres verront ou orront, nous Pierre par la grace de Dieu arcevesque de Sens; Jehan par cette mesme grace evesque de Beauvez, Jean par la permission Divine esleu d'Avranches; Andry par cette mesme permission esleu d'Arras, Pierre par la grace de Dieu humble abbe de Clugni.*

ANNI CHRISTI

Vitam cum morte commutasse fertur an. 1341. A ait Ciaconius. Fundavit die obitus sui sacrum anniversarium in ecclesia Atrebat. mense Oct.

XXVIII. PETRUS V.

BERTRANDI.

Petrus Columbarii (qui locus vicinus est Annonæo in diœcesi Viennensi) ortus est parentibus Bartholomæo Maletonis & Margareta Bertrandi de Columbario sorore Petri Bertrandi S. Romanæ ecclesiæ cardinalis, & Æduensis episcopi, cujus cognomen, seu ob reverentiam avunculi, seu ex pactis matrimonialibus inter parentes ita convenerat, Petrus junior assumsit, abjecto gentis suæ nomine, & omnes deinceps ejusdem B stirpis cognominati sunt ex nomine Bertrandi. Fratres habuit Guillelmum Bertrandi dominum Castri S. Romani, quem Philippus[a] VI. Francorum rex cum omni posteritate nobilitatis titulo decoravit; Guillelmum episcopum Suessionens. & Margar. sororem. Videtur Petrus fuisse factus canonicus Æduensis a Benedicto papa XII. sic enim legitur in Rubricis anni tertii ejus pontificatus, cap. 372. *Petro Bertrandi alias Maletonis providetur sibi de canonicatu & præbenda eccl. Æduensis &c.* Certe canonicatu in ecclesia Podiensi, & decanatu S. Quintini in Veromanduis potitus est. Mox creatur episc. Nivern. non cessione avun- C culi Petri senioris, sed per provisionem papæ, 22. Februarii 1337. ex instrumento tabularii episcopalis. Inde Atrebatensis præsul evasit ineunte
1339. anno 1339. ut jam diximus. Anno 1341. sa-
1341. cramentum præstitit in capitulo Remensi. Presbyter cardinalis tituli S. Susannæ creatur a Clemente VI. 26. Februarii, anno 1344. avunculo adhuc superstite. Demum episcopus Ostiensis ac Veliternus ab Innocentio VI. renuntiatur anno 1353. a quo pontifice Romam legatus missus est ad coronandum Carolum IV. imperatorem an. 1355. Peste interemtus dicitur 5. Julii *al.* 13. anni 1361. facultatibus suis in opera pia & reli- D giosa impensis. Jacet in ecclesia monasterii Cœlestinorum Columbarii, quod ipse fundaverat.

XXIX. JOHANNES IV.

Johannes de quo nihil reperimus in scriptoribus Belgicis, electus dicitur Atrebatensis in veteri
1345. *Gallia Christiana* anno 1345. 8. Februarii, ex codice obligationum Vaticani. Catalaunensi ac Nivernensi ecclesiis eum præfuisse docent Sammarthani fratres, huic anno 1341. die 7. Maii, isti vero, anno 1346. & inde ad Atrebat. infulas transiisse; sed perperam, cum anno superiori jam sedisse illum Atrebati scribant. Ibidem vocatur de E Mandevilain, Claromonte in Arvernia natus. Porro quanto tempore infulas Atrebatenses tenuerit, quandove obierit ignoramus.

Vide in episc. horum sedium in veteri Gallia Christiana.

[a] Exstant in regesto 73. archivi Regii Parisiensis cap. 67. litteræ Philippi VI. regis datæ in abbatia Regali B. M. prope Pontisaram, anno 1339. mense Martio, quibus Guillelmum Bertrandi *al.* Maletonis dominum castri S. Rumani & posteritatem ejus perpetuo nobilitat, & in registro 74. cap. 16. habentur litteræ ejusdem Philippi Regis, datæ apud S. Germanum in Laia anno Domini 1342. mense Februario, quibus Johannem Bertrandi de Columbario filium quondam Guillelmi Bertrandi, ejusque liberos utriusque sexus in perpetuum nobilitatis plenariæ beneficio decorat. *Baluz. in notis ad vitas paparum Avenion. col. 782. & 870.*

Tomus III.

ANNI CHRISTI

XXX. AIMERICUS.

AIMERICUS. *Du Fourny.*

Aimericus quem auctores Belgici, Petro successisse nullo intermedio dicunt *thesaurarius fuit generalis super facto juvaminum in toto regno Franciæ pro liberatione Regis.* Pontificatu Atrebatensi cohonestatus est circa annum 1349. 3. Maii, ex 1349. codicibus Vaticani. An. eodem 29. Aug. fidem suam obstrinxit in capitulo Remensi. Diem suum obiit 6. Octobris 1361. ex ephemeride Johan- 1361. nis Luissier. Jacet in choro ecclesiæ cum antecessoribus episcopis, fundato suo anniversario.

XXXI. GERARDUS II.

DE DAINVILLE.

Gerardus Danvilleus, frater Johannis equitis, & Michaëlis archidiaconi Ostrevandensis, Aimericum excepit, ac solemni pompa Atrebatum invehitur anno 1362. 26. Julii, comitantibus 1362. Senon. archiepisc. Carnotensi & Noviomensi episc. Septennio post ad Morinensem sedem, inde ad Camerac. transmigravit. De quo plura in illarum sedium episcopis.

Locrius in chronic. Gazeus in hist. eccles. Belgii.

XXXII. ADEMARUS.

ROBERT.

Ademarus seu Aimarus Robert, Bertrandi Roberti militis filius, ex vetustissima ac nobilissima prosapia dominorum de sancto Gallo * in Lemo- * de S. Jal. vicibus, ex episcopatu Lexoviensi ad sedem Atrebatensem traducitur anno 1369. Ipse se vocat 1369. episcopum Atrebatensem in donatione feudi Desberé ab ipso facta capitulo ecclesiæ Lexoviensis eodem anno cal. Junii. Sedebat adhuc an. 1370. 1370. 18. Aprilis ex registro cameræ computorum Parisiensis. Postea Morinensis episcopus, demum archiepiscopus Senonensis, qua in urbe obiit anno 1384. 25. Januarii.

Probationes hist. card. Andreæ Duch. pagg. 619. & 620.

Perperam confunditur cum Ademaro Roberti ex eadem stirpe cardinali presbytero tituli S. Anastasiæ, quem errorem creavit nominis similitudo. Constat enim ex hujus gentis genealogia, Ademarum cardinalem patruum fuisse Ademari archiepisc. Senonensis, Bernardi Roberti domicelli, qui nepos cardinalis Ademari vocatur in decreto senatus Parisiensis anni 1349. & Petri decani S. Germani Autissiodorensis in urbe Lutetia. Sane in excerpto quodam ex 2. lib. chartarum capituli Lexoviensis fol. 159. pagg. 1. & 2. ubi memoratur Ademarus archiepiscopus Senonensis jam defunctus, recensentur sedulo omnes ecclesiæ quibus præfuit; de ejus autem cardinalatu altum est silentium; & in inscriptione tumuli ejus in ecclesia Senonensi archiepiscopus tantummodo dicitur &c. Sed quod decretorium est, Ademarus cardinalis exstinctus est anno 1352. cal. Decembris *al.* 1353. ut docet Felix Contelorius, ex libro obligationum Vaticani; Ademarus vero archiepiscopus Senon. diu patruo cognomini fuit superstes, ut jam vidimus. Porro Innocentius VI. qui pontificatum gessit ab anno 1352. ad 1362. vices Ademari cardinalis jam defuncti commendat aliis in quadam epistola pro exsecutione testamenti cardinalis *Aimerici de Castro Lucii.*

Baluzius in notis ad vitas paparum Avenion. col. 851. & 1423. & seq.

ANNI CHRIST

XXXIII. Stephanus.

1371. Stephanus anno 1371. 21. Junii erat episc. Atrebatensis ex actis consistorialibus, de quo silent omnino auctores Belgici. Sammarth. in veteri G. C.

XXXIV. Hugo I.

Faydit. Hugo *Faydit* seu *de Fay* eodem fere tempore ex episcopatu Aurelianensi transfertur ad hanc sedem, scilicet 16. Julii 1371. utrum per mortem Stephani, an alio modo ignoramus. Du Fourny.

XXXV. Petrus VI.

Masuyer. Petrus Masuyerus doctor legum, præcentor fuit in Gerundensi ecclesia, inde archidiaconus Antuerpiensis, canonicus ac Theologus graduatus in Cameracensi, cujus in disciplinam traditus fuerat Gregorius XI. papa. Episcopus renuntiatur an.
1373. 1372. *al.* 1373. ex codice Vaticano. Anno
1374. 1374. Martii die 22. feria quinta comitantibus paucis, sine pompa Atrebatum primum ingreditur. An. 1385. feria tertia, quinta Decembris, chirographo suo fassus est redditas sibi quingentas libras Turonicas quas regi commodaverat in expensas exercitus proficiscentis in Angliam. Interiit anno
1391. 1391. sepultus sub odeo sui templi. Vir fuit eruditus, de quo sic loquitur Masuyerus jurisconsultus in *Practica* forensi titul. 28. de retractu & contractu resolu. *Idem tenuit quondam dominus & patruus meus Petrus Masuyerii, utriusque juris professor & episcopus Atrebatensis, in quæstione quam publice disputavit Aurelianis actu regens.* Edidit varios tractatus super aliquot titulos utriusque juris. Locrius in catalogo script. Atrebat. pag. 94.

In quodam necrologio ecclesiæ Atrebatensis memoratur Johannes Poterius electus Atrebat. archidiaconus quondam Lingonensis, cui hîc locum assignandum conjicimus, ea præsertim ratione, quod quandam pecuniæ summam contulerit ad fabricam ecclesiæ quæ circa hoc tempus restaurata est: de eo hæc habet Necrologium *dedit nobis ad opus fabricæ nostræ dum repararentur & de novo construerentur pillaria*, verum nulla temporis nota designatur.

XXXVI. Johannes V.

Canard. Johannes Canard ex monacho S. Dionysii in Francia, Philippi Burgundiæ ducis & Artesiæ comitis cancellarius; nondum episcopus Atrebatensis præsens fuit cum multis præsulibus, pactis matrimonialibus initis in castro Luparæ die 27. Jan. an. 1386. inter Ludovicum ducem Turonensem postea Aurelianensem Regis fratrem, & Valentinam *de Milan*. Antistes evasit an. 1391.
1392. vel 1392. ex annalibus Gallo-Flandricis. Adfuit eodem anno una cum Carolo VI. Rege ejusque fratre & patruis confirmando edicto de justa ac legitima capessendi regni ætate, quod edictum jam a Carolo V. Regis ejusdem patre sancitum fuerat. Ab eodem rege (Carolo VI.) testamenti sui curator scribitur eodem tempore. An. 1394.
1394. 18. Oct. sacramentum dixit in capitulo Remensi. Interfuit consilio Regio pro acceptione reipublicæ Genuensis in dominium Franciæ an. 1395. Ex reg. chart. Thesauro t. 1. fol. 154.

A Eodem anno legationem obivit ad Benedictum XIII. (Petrum de Luna dictum) schismatis tempore, de qua redux retulit ad consilium Regis. An. 1396. 29. Januarii præsens aderat cum Valerianus de Rainneval clientelam professus est apud comitem S. Pauli pro toparchia de Beaurain. Nominatur unus ex exsecutoribus testamenti Guidonis de Roya archiepiscopi Remensis anno 1400. 1400.
indict. VIII. 15. Maii. Ecclesiam suam imagine argentea Deiparæ virginis & vestibus sacris donavit, episcopale palatium cum turri cathedralis variis structuris ornavit, sedilia canonicorum perfecit, xenodochium juxta Duacum ad Morelli portam erexit. B Aliis munificentiæ signis passim relictis calculi dolore interiit, & sepelitur in choro ecclesiæ hoc addito epitaphio: Locrius in chron. pag. 488.

Hic jacet dominus Johannes Canard episcopus Atrebatensis, consiliarius domini ducis Burgundiæ, Artesiæ & Burgundiæ comitis, qui obiit anno Domini 1407. mensis Octobris die 7. 1407.

Ex tabulario ecclesiæ Atrebatensis eruitur Tristandum du Bosc præpositum ejusdem ecclesiæ, electum a capitulo canonice fuisse eodem anno, sed morte præventus ad consecrationem pervenire non potuit.

XXXVII. Martinus.

Poré. C Martinus Poré vel Poiré, quem canonicum in ecclesia S. Gaugerici Cameracensis fuisse scribit Carpentarius, Senonis in Gallia natus, ordini Dominicanorum nomen dedit in patria, studiisque theologicis in gymnasio Parisiensi San-Jacobeo peractis, lauream in sacra facultate obtinuit. Johanni Burgundiæ duci fuit a confessionibus & concionibus ordinarius, quo titulo 120. librarum donario quotannis fruitum esse habetur ex rationibus cameræ computorum Divionensis anni 1406. Ut erat vir solers & industrius ac Burgundo in primis fidelis & carus, ad majora quæ tum D sese obtulerunt negotia est adhibitus. Propterea eo agente anno 1407. stylo gallico ante Pascha
1408. electus est episcopus Atrebatensis, acceptisque litteris pontificiis, quibus comparandis, a Johanne de Pressy Ducis rationario & quæstore scuta centum acceperat, consecratur. 1408.
Ad concilium Pisanum sequenti anno se contulit in eoque numerosissimo patrum consessu, prudentia & consiliis maxime claruit. Sessione 1409.
XI. die Jovis 23. Maii missam coram synodo solemniter celebravit. Inde redux legationem suscepit in Angliam an. 1411. pro grandioribus cum Rege componendis rebus, qua legatione feliciter 1411.
E obita centum coronatos recepit a Duce in sumtus & honorarium. Ejusdem Ducis nomine orator venit ad regem Carolum VI. anno 1413. excusationem daturus, quod ab aula citius discessisset. An. 1413.
1415. ab eodem Duce cum sex aliis legatur ad concilium Constantiense, ubi graviores causæ demandatæ illi fuerunt; nam & a patribus ad Johannem XXIII. ut pontificatu cederet monendum & suadendum, delegatus est, & sententiam, 1415.
adversus eum tergiversantem & pacis consilia eludere conantem, latam ipse ex ambone promulgavit sessione XII. 29. Maii ejusdem anni; inde

Carp. t. 1. p. 481. R. P. Aichardus tom. 1. de scriptor. ord. Præd. pag. 777.

ANNI CHRISTI

a concilio ad regem Angliæ deputatus est cum præposito S. Donatiani Brugensis de rebus concilii acturus. Mittitur iterum anno 1418. cum
1418. Henrico Senon. archiepiscopo, Carolo Lingon. & Ludovico Morinensi episcopis ad pacem Delphinum inter & ducem Burgundiæ conciliandam, ex iisdem rationibus cameræ Divionen-
1426. sis. Ad suam sedem Reversus, obiit an. 1426. die 6. Septembris, conditus est sub templi odeo & tumulo cupreo ubi visuntur ejus insignia cum subjecta epigraphe.

Hic jacet Martinus Poré de conventu Senonensi ord. Fratrum Prædicatorum, olim confessor illustrissimi principis Johannis ducis Burgundiæ, Flandriæ, Arthesiæ & Burgundiæ comitis, & deinde Atrebatensis episcopus, qui obiit anno Domini M. CCCC. XXVI. die VI. mensis Septembris.

Exstant ejus *actiones plures in conc. Constantiensi habitæ*; videsis hujus concilii editionem ab Hermanno Vonderhart curatam tom. 4. pagg. 280. 720. & 726.

Libellus in eodem conc. scriptus, cui titulus, *Tractatus compositus per episcopum Atrebat. pro parte ducis Burgundiæ, quod licite fecit occidi ducem Aurelianensem*: qui libellus in biblioth. Navarr. ut aiunt, asservatus, a cardinali de Alliaco & Gersono refellitur.

Inter statuta synodalia diœcesis Atrebatensis reperiuntur quædam Martini constitutiones publicatæ in synodo feria tertia post festum B. Dionysii anno 1410.

DE CAYEU.

XXXVIII. HUGO II.

De Fourny mareseh. de France pag. 780.

Hugo Johannis toparchæ de Cayeu & de Mouchi, & Jacobæ d'Ailli filius, ex Audomarensi præposito ac regio consiliario ecclesiam hanc susce-
1426. pit administrandam anno 1426. Anno 1432.
1432. die 30. Martii cum non posset adire concil.
Ex codice MS. Tellenano. Basileense, eo legavit pro se Ægidium Carlerii, decanum Cameracensem. Parentavit in exsequiis Isabellæ reginæ Franciæ coram ducibus Burgun-
1436. diæ & Borbonii 1436. Atrebati, ex charta authentica abbatiæ Vedastinæ. Sub eo antistite habitus est in eadem æde S. Vedasti celeberrimus pacis componendæ conventus Atrebatensis, præcipue inter regem Carolum VII. Francorum, & Philippum Burgundiæ ducem; cui interfuere pro summo pontifice Nicolaus Albergatus cardinalis S. Crucis, pro synodo Basileensi Hugo cardin. Cyprius, pro Carolo Rege dux Borbonii, comites Richemundi, & Vindocini, archiepiscopus Remensis, dominus de Fayeta, & alii dynastæ. Pro Henrico rege Angliæ cardin. Wicestrensis, archiepiscopus Eboracensis, ac quidam comites: dux autem Burgundiæ aderat una cum multis comitibus & episcopis, necnon legati Sigismundi imperat. Regumque Cypri, Lusitaniæ, Siciliæ, Hispaniæ, Navarræ, Poloniæ, Daniæ, ducum Britanniæ & Mediolani, uti Monstreletus, Meyerus, ac diarium rerum ibi gestarum plenius enumerat. Cœnobium virginum, quas a laudando Deo (*louez Dieu* vulgo appellant) piorum eleemosynis tunc temporis excitatur. Rexit Hugo annis duo-
Locrius p. 506. decim. Muro cinxit lucum seu *brullum* domus A episcopalis. Ecclesiam suam amplissimis fornicibus exornavit. E vivis excessit anno 1438. 13. Jan. & tumulatur in choro cum hoc epitaphio.

HIC JACET

Reverendus in Christo pater dominus Hugo de Cayeu, licentiatus in jure civili & præpositus S. Audomari & deinde episcopus Atrebatensis, consiliarius Regis & domini ducis Burgundiæ, & dominus temporalis de Cayeu, Mally, Visnes & Senarpont, qui obiit XIII. Jan. M. CCCC. XXXVIII. Orate Deum pro anima ejus.

Johannes Jacobus Chiffletius in suæ Vesuntionis parte 2. pag. 301. & Sammarthani fra-B tres post eum, inter episcopos Atrebatenses referunt Quintinum Menart, archiepiscopum subinde Vesontionensem anno 1439. Certe ab omnibus scriptoribus Belgicis prætermittitur, & ex annalium Gallo-Flandriæ libro nono pag. 405. liquet Fortigarium paucis post obitum Hugonis diebus electum fuisse episcopum [a]. a

XXXIX. FORTIGARIUS. DE PLAISANCE.

Fortigarium de Placentia gente Brugensem ad hujus ecclesiæ pontificatum evexere omnium vota canonicorum septimo cal. Febr. 1438. ante 1438.
Pascha, id est anno 1439. Is erat antea archidia- al.
C conus Atrebatensis, S. Petri Insulensis præpositus, necnon S. Walburgis Furnensis, Philippo 1439.
Burgundiæ duci a consiliis & confessionibus, primus ab eleemosynis ac primus sacellanus: tamque grata fuit huic principi ejus electio, ut ipsi post inaugurationem Atrebatum solemniter adeunti, obviam processerit, cum magno procerum comitatu, ipsum ad templum B. virginis M. deduxerit, & ad convivium in episcopio cum ipso accubuerit; miro in principibus favoris in virtutem exemplo. Ecclesiæ cathedralis aram principem consecravit, domos episcopales, Marcolensem, Bebriacensem, & Bronnensem magnis sumtibus
D reparavit. Anno 1446. 4. Dec. Augustinianarum Atrebatensium sacellum simul cum altari & 1446.
modico earumdem cœmeterio dedicavit. Ejusdem loci priorissam cum tribus virginibus pullo velo obnupsit. Morti concessit 21. Febr. anni
1452. & sepelitur in ecclesia cathedrali, in sacello B. Vedasti quod instauraverat, adjuncta mar- 1452.
moreo ejus cippo tali epigraphe [b]. b

HIC JACET

Bonæ memoriæ reverendus in Christo pater dominus Fortigarius episcopus Atrebatensis, de opi-
E *do Brugensi in Flandria oriundus, Philippi ducis Burgundiæ & Brabantiæ consiliarius, qui antea magnum archidiaconatum Atrebatensem & ecclesiam S. Petri Insulensis rexit, & 26. die mensis*

[a] In oratione quam Robertus Gillesbius, Maximiliani Romanorum regis & Philippi Austriæ archiducis ad sedem apostolicam legatus habuit coram summo pontifice, de episcopatu Tornacensi, dicitur quod Quintinus Menart de episcopatu Atrebatensi per sedem apostolicam fuerit provisus, sed reclamante Philippo Burgundiæ duce ac Belgii principe, hæc provisio cassa & irrita fuit. *Vide tom. 2. Thes. Anecdot. col. 1763.*

[b] In actis curiæ parlamenti, in nativitate Domini, anno 1448. inceptis, reperitur mandatum Caroli regis pro redditibus episcopatus tunc vacantis sub manu Regis ponendis. Forte autem episcopus in offensam Regis incurrerat, nam alioquin eum tunc temporis sedisse constat.

ANNI CHRISTI

Januarii anno 1439. via Spiritus sancti a venerabilibus suis fratribus de capitulo Atrebatensi unanimiter fuit electus, & per sanctissimum dominum papam Eugenium IV. pronuntiatus & confirmatus. Et deinde S. Walburgis Furnensis ac etiam Westfrisiæ in ecclesia Trajectensi præposituras pacifice possidens, & protocapellanus & eleemosynarius prædicti Philippi ducis fuit. Obiit anno 1452. die 21. mensis Februarii. A

De Portugal.

XL. Jacobus II.

Lusitanorum regum prosapia exortus Jacobus, Philippum *al.* Petrum Conimbriæ ducem & Isabellam Arragonicam parentes habuit. Qui primo B castra secutus, e seculari deinde militia transiit ad ecclesiasticam, ac protonotarius summi pontificis factus adhuc juvenis, cum in eo solidi ingenii signa, & bonarum artium amor studiaque elucerent, ad sedem istam promovetur anno 1452.
1453. 10. cal. Aprilis, stylo Gallico, alias 1453. Unde elapsis quatuor aut circiter mensibus transfertur a Nicolao papa V. ad archiepiscopatum Ulissiponensem in Lusitania. Cardinalium purpura donatur a Callisto III. 14. cal. Aprilis anni 1356. sub titulo S. Mariæ in porticu. Obiit Florentiæ 16. Aprilis 1459. & in basilica S. Miniati Benedictinorum sepulturæ traditur. De eo Sammarthani in stemmate Regio Lusitanico libro 42. C

Ciaconius.

De Montmorenci.

XLI. Dionysius.

Dionysius nobilissima Montmorenciorum gente satus, filius erat Jacobi, Caroli VI. Regis & Philippi Burgundiæ ducis camerarii, ex Philippa de Meloduno. Ab archiepiscopo Remensi ad quem provisio episcopatus devoluta erat, designatur episcopus Atrebatensis, vigore Sanctionis pragmaticæ quæ tunc temporis in usu erat in Gallia, & supremæ Parisiensis curiæ decreto confirmatur; at canonicis refragantibus & litem moventibus abdicavit non consecratus. Hic excerptum inserere visum est D quod refertur in probationibus historiæ gentis Montmorenciacæ pag. 175.

Ex aresto Curiæ Parlam. 1453.

Dionysius de Montmorenciaco decanus ecclesiæ Tornacensis, exponit quod episcopatus Atrebatensis per decessum Fortigarii de Placentia ultimi episcopi Atrebatensis, durantibus tribus mensibus ad electionem pastoris minime processerat & nullam electionem fecerat, sicque provisio episcopatus prædicti ad dispositionem archiepiscopi Remensis metropolitani ejusdem episcopatus devoluta fuerat; qui quidem canones & pragmaticam sanctionem sequens de persona antedicti magistri Dionysii debite providerat. Nihilominus capitulum Atrebatense illum admittere recusavit, in favorem Johannis Geoffroy alienigenæ ord. S. B. se dicentis jus per bullas apostolicas in dicto episcopatu habere &c. Rex litteras expedivit VII. Julii ultimo lapsi, directas ballivis Ambianensi & Tornacensi, ut dictum Dionysium in possessione instituerent, &c. judicatum pro Dionysio ut reciperetur & gauderet fructibus XXI. Julii anno M. CCCC. LIII. E

Epitaphium ejus legitur in ecclesia B. Mariæ Tornacensis Gallico idiomate exaratum sic.

ANNI CHRISTI

Chi gist noble homme & venerable seigneur maistre Denys de Montmorency licencié en loix de son temps, doyen & chanoine de ceans qui trespassa l'an de grace 1474. 23. Aoust.

Restauratum est hoc sepulcrum a nobili viro Jacobo de Montmorenciaco ejusdem ecclesiæ canonico qui obiit 1596. 23. Junii.

Baluzius in appendice ad historiam Tutelensem pag. 756. refert instrumentum translationis corporis S. Martini Turon. in quo Dionysius vocatur episcopus Atrebat. electus, confirmatus anno 1453.

XLII. Johannes VI.

Geoffroy

Johannes cognomento Goffridus, de quo suse jam egimus in episcopis Albiensibus, Theologiæ ac decretorum doctor eximius, Luxovii in Burgundiæ comitatu natus est. In celebri ejusdem loci abbatia monachum professus, industria & labore ad amplissima sacerdotia viam sibi fecit; ex abbate Luxoviensi ad sedem Atrebat. pontificio diplomate evectus, æmulum passus est Dionysium de Montemorenciaco ut jam diximus, quo cedente episcopus evasit anno 1453. quem legatum e latere una cum Guillelmo Tullensi episcopo in bello sacro hærere Philippo Burgundiæ duci ipsique adesse consilio jussit Nicolaus V. bulla data anno 1454. VI. idus Martii, ponti- 1454.
ficatus anno 8. quod munus iisdem demandavit Callistus III. an. 1457. pridie cal. Apr. Parœ- 1457.
cialem ecclesiam beatæ virginis Mariæ (sacellum in horto nominant) eidem sacræ Virgini matri, atque sanctis Hieronymo & Vedasto nuncupavit. Eodem anno sub hoc episcopo virginum cœnobium beatæ Claræ institutum sectantium fundatur in veteri Atrebatum civitate, sumtibus nobilis viri Philippi Saveusii & Mariæ de Lully ejus uxoris. Porro Johannes variis legationibus functus est annis 1461. & 1462. tum in An- 1461. 1462.
gliam a summo pontifice missus, tum ad ipsummet pontificem legatus a Rege Ludovico XI. cui jam persuaserat ut abrogaretur Sanctio pragmatica, quod pergratum pontifici Pio II. totique curiæ Romanæ accidit, ideoque purpura donatur ab eodem papa. Cardinalis autem factus nihil non sperare ausus est a pontifice, ac tribus simul episcopatibus præesse ambivit, Atrebatensi nimirum, Albiensi, & Vesuntionensi, sed repulsam passus est. Itaque dimissa Atrebatensi ad Albiensem transiit ecclesiam an. 1462. De eo sic loquitur Pius II. papa .... *cum aliorum judicio doctus, suo vero doctissimus Atrebas sibi videretur*, ut qui litteras memoriæ multas mandasset & profanas & sacras .... omnia hac de causa sibi licere existimabat.

Locrius in chronico pag. 525.

Reginaldus in Annalib. ecclesiasticis.

De Ranchicourt

XLIII. Petrus VII.

Petrus Johannis domini de Ranchicourt equitis, Johannis comitis Nivernensis œconomi filius, protonotarius apostolicus de numero participantium, & cancellarius Ambianensis, canonicus Theologus ecclesiæ Cameracensis, & archidiaconus Valencianensis in eadem ecclesia, Goffrido successor datur anno 1472. & Romæ sacratur a summo

Carpent. 1 parte pagg 448. & 462.

pontifice. Hic diœcesim rexit totos triginta sex annos magna cum laude & prudentia, inter varias quas isto temporis spatio Atrebatum perpessum est molestias militares. Templum de Ranchicurte opus suum 1473. ecclesiam vero Atrebatensem solemniter dedicavit an. 1484. quam & effigie divi Petri argentea decoravit. E vita migravit an. 1499. & sepulturam habet retro altare majus sub æreo monumento cum hac brevi inscriptione :

ANNI CHRISTI

1473.

1484.

Hic jacet corpus reverendissimi in Christo patris & domini, Petri de Ranchicourt Atrebatensis episcopi, qui expletis in episcopatu triginta sex annis obiit XXVI. Aug. anno Dom. M. CCCC. XCIX. Orate pro eo.

1499.

GAVET.

XLIV. JOHANNES VII.

Petro e vivis sublato rite & canonice electus est a capitulo Johannes Gavet canonicus ecclesiæ Atrebatensis, & in possessionem inductus, sed archiduce Philippo, & Ludovico XII. de urbis dominio inter se contendentibus, ad consecrationem pervenire non potuit: itaque libera voluntate cessit Nicolao sequenti anno 1501. ex actis capitularibus ecclesiæ Atrebatensis.

LE RUISTRE.

XLV. NICOLAUS.

Post unius aut circiter anni interpontificium Nicolaus patria Luxemburgensis in episcopum assumitur an. 1501. Is Carolo Pugnaci, Mariæ ejus filiæ, & Philippo archiduci tribus ordine Belgii principibus, fuit a consiliis, variasque eorumdem nomine legationes obivit, Beati Petri Lovaniensis antea præpositus, canonicus Teneramundensis & archidiaconus Bruxellensis in ecclesia Cameracensi. Vir fuit moribus incorruptus ac omnibus ornatus virtutibus quæ præsulem decent. Diversis fundationibus ecclesiam, sacrarium pretiosa suppellectili dotavit. Lovanii collegium crexit dictum Atrebatense proventibusque ditavit, qui quatuordecim pueris sub uno præside litteris imbuendis victum præberent. Cartusianis Lovaniensibus bene fecit; ac post quam ovile suum summa prudentia gubernasset, moritur Mecliniæ anno 1509. & Lovanii in beati Petri basilicæ choro, sepulturæ traditur, hoc epitaphio æri inciso cohonestatus.

1501.

Carp. t. p. pag. 452.

Locrius p. 570.

1509.

*Hoc saxo tegitur pientissimus pater Nicolaus Ruistre de Luxemburgo, episcopus Atrebatensis, domus Burgundiæ consiliarius & servitor fidelis, insignis hujus ecclesiæ præpositus & universitatis cancellarius, collegii Atrebatensis in hoc oppido fundator magnificus, qui obiit Mecliniæ anno Domini M. D. IX. mensis Novembris die V. * Requiescat in pace.*

* al. XV.

DE MELUN.

XLVI. FRANCISCUS.

Franciscus Johannis Melodunensis Castellani Gandavensis, & Mariæ de Sarbruche filius, præposituras Audomarensem & S. Petri Insulensis obtinuit, canonicus etiam Atrebatensis, thesaurarius in ecclesia Cameracensi & sanctæ sedis apostolicæ protonotarius. Eligitur episcopus a capitulo anno 1509. [a] die 4. mensis Januarii more Gallicano hoc est 1510. ineunte, de cujus electione inquisivit Robertus archipresul Remensis. Annis duobus evolutis ad Morinensem migravit cathedram, permutatione, ut videtur, facta cum Philippo Luxemburgico sororis suæ filio.

Carp. t. p. pag. 456.

ANNI CHRISTI

1510.

Tabular. S. Remig.

DE LUXEMBOURG.

XLVII. PHILIPPUS.

Ex illustrissima Luxemburgiorum gente prodiit Philippus, patre Theobaldo Fiennarum & Armenteriæ domino, matre Philippa Melodunæa Francisci sorore, antea Cenomanensis & Morinensis antistes & cardinalis tituli SS. Petri & Marcellini ab Alexandro VI. renuntiatus an. 1497. [b] 21. Januarii, avunculi cessione cathedram hanc adipiscitur anno 1512. cui tribus aut circiter annis præfuit, inde Albanensis ac Tusculanus præsul, de quo uberius dicemus in Cenomanensibus episcopis.

b

1512.

Locrius in chron. pag. 578.

DE ACCOLTIIS

XLVIII. PETRUS VIII.

De Petro Accoltio jam diximus in Malleacensibus episcopis. Is gente Italus, civitate Aretinus, antistes primum fuit Anconæ in Italia; mox presbyter cardinalis tituli S. Eusebii a Julio II. creatus, vulgo appellatus cardinalis de Ancona. Sedem Atrebatensem obtinuit cessione Philippi anno 1515. quam absens rexit per vicarium generalem Martinum Assetum Vedastinum. Eum abdicasse in manibus summi pontificis 10. Aprilis anno 1523. probant acta capituli. E vita migravit Romæ anno 1532. & jacet in templo S. Mariæ de Populo. Vide in Malleacensibus episcopis.

1515.

1523.

DE CROYE.

XLIX. EUSTACHIUS.

Eustathium seu Eustachium non nisi exacto biennio Petro suffectum docent Belgici scriptores. Is clarissimis natalibus ortus, Fredericum, alias Henricum Croyum Roeuxii comitem, aurei velleris equitem, & Lambertam de Brimeu parentes habuit. Ingenii judiciique præstantia vel adolescens ad summa natus, ex præposito ecclesiarum Ariensis & Audomarensis, Atrebaticæ sedis pontifex evasit anno 1525.

1525.

Anno 1531. die 13. Maii cum universo clero nobilibus ac plebe Artesiæ, Carolo V. imperatori supplicem libellum obtulit ut Artesiæ confirmaretur omnimoda sua a quibuslibet reservationibus apostolicis, gratiis exspectativis, regressibus, accessibus, quolibet mense nominationibus, coadjutoriis etiam in præbendas, capellas aliaque beneficia simplicia, ceteris denique provisionibus apostolicis insuetatis ac exorbitantibus immunitas, qua potita fuerat hactenus sub Francorum potestate & ecclesiæ Gallicanæ libertate. Quod & obtinuit. Edictum vide apud Geor-

1531.

[a] In schedis tamen domini Maillart in curia parlamenti patroni, quas nobiscum peramanter communicavit, dicitur provisus de episcopatu Atrebatensi bulla Julii papæ II. anno 1510. 15. Julii.

[b] Frizonius & Ciaconius aiunt ipsum cardinalem factum anno supradicto; Contelorius vero anno 1495. in sacrum collegium cooptatum asserit.

ANNI CHRISTI

gium de Smet in collectione privilegiorum academiæ Lovaniensis pag. 48. & apud Franciscum Pinsson in probationibus Regaliæ pag. 869.

1538. Decessit anno 1538. quinto nonas Octobris *al.* quinto Nov. in castro episcopali Marcolensi juxta Atrebatum, & in ecclesia Audomarensi sepelitur sub sepulcro marmoreo, cum hac insculpta epigraphe.

D. O. M.

Reverendo in Christo patri ac illustrissimo domino Eustachio de Croye Atrebatensi episcopo, hujus & Ariensis SS. Ædium præposito, piæ matris in filium officiosus dolor monumentum posuit. Obiit V. nonas Octobris, anno M. D. XXXVIII. ætatis suæ XXXIII.

Inter alia pia legata, Marcolensis cœnobii ascetis dedit mansum unum juxta paludem e qua fons Bertilianus scaturit. Fundavit etiam in ecclesia Audomarensi Missam quotidie post vigilias matutinas celebrandam. Cor ejus in medio chori Atrebatensis ecclesiæ reconditum est.

Locrius pag. 604.

PERRENOT

L. ANTONIUS.

Antonius Perrenot cardinalis Granvellanus, patria Vesontionensis, Nicolai toparchæ Granvellani, filius ex Nicolea de Bonvalot, primum archidiaconus Bruxellensis in diœcesi Cameracensi, insulis Atrebatensibus ornatur adhuc juve-
1538. nis anno 1538. mense Decembri. Urbem suam
1545. solemniter ingreditur 14. Decembris an. 1545. Litterarum peritia, judicio, prudentia, consilio, alisque dotibus adeo excelluit, ut Philippo secundo Hispaniarum regi Catholico, perpetuo carus, amplissimis ab eodem auctus fuerit honoribus; nam & Margaretæ Austriæ Belgarum gubernatrici, publicarum rerum comes datus est, inde Neapolitani regni prorex & Philippo rege in Lusitaniam expeditionem suscipiente vices regias subiit in Hispania. Inter purpuratos patres a Pio IV. cooptatus, primus Machliniensis metropolita designatur in erectione novorum episcopatuum in Belgio. Demum archiepiscopus fuit Vesontionensis in patria, quam sedem biennio rexit. Septuagenario major cessit e vita Mantuæ Carpetanorum, seu Madriti 21. Sept. an. 1586. cujus corpus Vesontionem translatum juxta patris ossa quiescit apud Carmelitas; de quo uberius in archiepiscopis Machliniensibus & Vesontionensibus.

Carp. 1. p. pag. 452.

Ad episcopalia munia obeunda adhibuit Paschasium Salsburiensem episcopum.

Locrius in chron. pag. 613.

RICHARDOT.

LI. FRANCISCUS II.

Antonio ad Machliniensem metropolim translato Franciscus jam antistes Nicopolitanus & archiepiscopi Vesontionensis suffraganeus, cum in academia Duacena recens erecta sacram scripturam etiam episcopus interpretatus fuisset, in sede Atrebatensi subrogatur an. 1561. Is patria Bur- 1561.
gundus, professione eremita Augustinianus[a] & doctor facultatis Parisiensis, insignis Theologus, & orator facundissimus audiit. Atrebatum invehitur in festo S. Martini 1562. Tridentinæ sy- 1562.
nodo interfuit; & inter varia ingenii sui specimina reliquit funebres orationes habitas in exsequiis Isabellæ Franciæ Philippi II. Regis uxoris, & Caroli ejus filii Hispaniarum Infantis, alteram Gandavi pronuntiavit in funere Christianissimi Regis Henrici II. Denique in concilio Tridentino, synodo Cameracensi & senatu Duacensi sæpius peroravit. Statuta synodalia, & ad diœceseos regimen alia confecit, bibliothecam cathedralis ecclesiæ variis libris, sacrarium pretiosis ornamentis ditavit. Eo sedente 12. virgines religionis voto sub regula S. Francisci obstrictæ ex fano S. Pauli Atratarum sororum cœnobio Atrebatum evocantur, quibus cura Chariottani Xenodochii demandatur. Fatis concessit an. 1574. 1574.
cujus memoriæ hoc exaratum est epitaphium, insculptum marmori ad dexteram chori.

Locrius pag. 623.

D. O. M.

D. Francisco Richardoto Burgundo, Atrebatum episcopo, viro in omni disciplinarum genere versatissimo, ac concionatori eloquentissimo, qui ob singularem doctrinam & præclaras animi dotes, omnibus unice carus, postquam hanc ecclesiam periculosis temporibus, ingenii dexteritate & assiduis concionibus annis XIII. feliciter rexisset, maximo sui relicto desiderio, anno ætatis 67. e vivis excessit. Johannes Richardotus invictissimo Philippo Regi a rerum status secretisque consiliis ac libellis, & Artesiæ præses, avunculo optimo nepos mæstissimus posuit. Obiit VII. cal. Aug. an. 1574.

Laudatus fuit oratione funebri a Thoma Stapletonio Anglo erudito theologo. Ejus opera utraque lingua enumerat Franciscus Suveertius in Athenis Belgicis, Valerius Andreas in bibliotheca, Miræus in elogiis Belgicis, Buzelinus in Gallo-Flandria, & alii scriptores.

LII. MATTHÆUS. MOULART

In defuncti Francisci locum aliquanto post tempore suffectus est Matthæus Moulart S. Gisleni in Aduaticis cœnobii abbas, vir si quis unquam de ecclesia & principe optime meritus; labente enim in deteriora ætate, difficillimis conjuratorum temporibus catholicam religionem adversus irrumpentes ex Hollandia hæreses acerrime defendit, a provinciis ad Regem in Hispa-

[a] Locrius in catalogo scriptorum Artesiæ ad calcem chronici Belgici dicit eum fuisse religiosum Augustinianum. Ibi vero docet hæc ejus opera exstare. Tractatus de institutione pastorum, orationes habitæ in publico patrum concilii Tridentini consessu, in Cameracensi synodo, in Duacenæ academiæ ortu, in trium principum exsequiis, sex homiliæ in Dominicam orationem & quatuor in legationem angeli ad virginem, nonnulliæ de venerabili Eucharistiæ sacramento.

Francisco Richardot venustissima poemata dedicavit Hugo Babelus, qui hujusce præsulis amicitiam jam multis ante annis sibi conciliaverat, tam communicatione studiorum, quam quod illum hospitio diu acceperat Ferraria reversum, quo e Gallia se recipere compulsus fuerat, cum Blasio Piperio, qui postea abbas Montis Benedicti in Burgundico comitatu ad Lycum factus est. Hæc nos docet Janus Jacobus Boissard Vesuntinus, qui addit utrumque doctum fuisse & laude dignum, licet propter certas caussas, quas non refert, habitum Augustinianum abjecissent. Utrumque tamen Ant. Perenotus archipræsul Mechliniensis & cardinalis factus, ut in amicitia retineret & officio, Richardotum donavit episcopatu Atrebatensi, & Piperium præfectura cœnobii Montis Benedicti. Uterque doctissimus & familiaritate doctissimi præsulis Mœcenatis dignus exstitit: a quo commodis hujus vitæ locupletati reliquum tempus in studiis impenderunt. *Boissardus in Iconibus eruditorum.*

niam

niam legatus, a Rege ad hunc episcopatum nominatur anno 1575. Atrebatum ingreditur solemni pompa, magna cleri populique congratulatione 1. Octobris 1577. biennio ante consecratus. In lustranda diœcesi assiduus, synodorum celebratione, singularique in pauperes liberalitate episcopalem cathedram plurimum commendavit, cui dimidium pagi Vitriaci adjecit, denique seminarium studiosæ juventuti in academia Duacensi condidit. Wallonicas provincias ad ecclesiæ gremium, Regisque obsequium revocare summopere studuit eo successu ut eas omnes reduxisse jure dici possit. Interea dum hæreticos acrius insectatur, eorum factione aliquandiu in exsilium pulsus summa omnium Gallobelgarum lætitia revocatur.

ANNI CHRISTI 1575. 1577.

1595. Ecclesiam Capucinorum consecravit an. 1595. Eodem pontifice collegium Societatis Jesu stabilitur in urbe, ædes amplissimas arteque stupendas ad id muneris moliente Philippo Caverelio abbate Vedastino 1599.

Demum ob fidei & patriæ negotia Bruxellas accersitus, ibidem obiit in solemnibus Belgicæ co-
1600. mitiis anno seculari 1600. Cujus corpus Atrebatum effertur, & conditur in medio chori sub insigni mausolæo cum hoc epitaphio:

Ad reverendissimi in Christo patris ac DD. Matthæi Moulart quondam Atrebatensis episcopi memoriam, ob sedulam ecclesiarum administrationem & præclara illius in rem publicam Christianam merita, prudentiæ, pietatis, justitiæ, charitatis & zeli incomparabilis dotes; hoc præsens grati animi monumentum heredes posuere. Obiit undecima Julii anno 1600.

Publicavit synodum diœcesis suæ, & breviarium Atrebatense typis Riverianis curavit imprimi. *Ex Locrio in catalogo scriptorum Artesiæ ad calcem chronici Belgici.*

LIII. JOHANNES VIII.

DU PLOICH.

Johannes nobili apud Arienses ortus genere, primum archidiaconus, inde decanus Audomarensis, ac vicarius generalis, vir insigni doctrina ac modestia, Bruxellis ab archiducibus Alberto & Isabella Atrebatensis episcopus designatur anno
1600. 1600. qui oblatam dignitatem diu recusans, vix tandem precibus amicorum acquievit, ut se infulis episcopalibus ornari pateretur. Itaque inau-
1602. guratur tantum an. 1602. ipso Epiphaniæ festo in æde cathedrali Audomarensi. In urbem festiva pompa deducitur & excipitur eodem an. 26. Jan. qui cum pastoralis curæ functiones adimplere satagit, febre & asthmate correptus, exstinguitur calend. Julii ejusdem anni, magno omnium mœrore, exactis in episcopatu mensibus sex a consecratione, a nominatione vero annis duobus. In ejus exsequiis Jacobus Blazæus episcopus Audomarensis oravit. Corpus autem humatur in choro ante cathed. pontificalem. Hujus memoriam sequenti elogio celebravit Gazeus in historia ecclesiastica.

DEO RESUSCITATORI.

Johannes du Ploich Ariensis, juris pontificii consult. natalibus, virtute, ingenio, moribus, prudentia, eruditione clarus, ex cathedralis ecclesiæ

A *Audomarensis archidiacono decanus, inde universæ diœcesis vicarius, a Philippo II. rege Catholico, bello captis Ambianis 1595, caput ejus urbis clero datus. Sæpius a Belgii proceribus episcopus dictus, at ut esse vellet non adductus, dum tandem Bruxellis generalibus ordinum patriæ comitiis, a serenissimis archiducibus Alberto & Isabella anno 1600. antiquissimæ huic episcoporum sedi designatus, ac postremum VII. idus Januarii 1602. Audomaropoli episcopus inauguratus, denique 6. calendas Februarii magno cleri populique applausu, ut optimus urbis parens exceptus, mox-*
B *que calendis quintilibus phthisico asthmate vir magnus præmature exstinctus, summum sui apud omnes desiderium, ob raras animi dotes, episcopalis officii solertiam synodique Tridentinæ zelum, reliquit, ætatis suæ 47. ore, vita usurpans*, coram Deo.

ANNI CHRISTI

LIV. JOHANNES IX.

RICHARDOT.

In Johannem Richardotium Atrebatem & Mortuæ aquæ priorem oculos conjecit Archidux ut eum sacris ornaret infulis. Avunculum is habuerat Franciscum in hac sede antecessorem, & parente gaudebat Johanne Richardotio equite &
C secretioris archiducum consilii præside, qui gentilitium Francisci matris suæ fratris nomen, famam opesque in familiam invexerat. [a] Post datam in Hispania gravioribus studiis operam, Romæ legationem obiens pro Belgii principibus Alberto & Isabella, nominatur episcopus anno 1602. 1602.
ac ibidem consecratur, inde Belgium repetens, Atrebatum solemni apparatu ingressus est 8. Febr.
anni 1604. Ad metropolim Cameracensem tra- 1604.
ducitur an. 1609. ubi obiit die ultima Februarii 1609.
anno 1614. vide in archiepiscopis hujus urbis. Vacavit sedes a 21. Martii 1610. ad 2. Aprilis 1611.

LV. HERMANNUS.

OTTEMBERG.

D Qui sacra hujus ecclesiæ moliretur gubernacula deligitur ab Archiducibus Hermannus Ottembergus, Noviomagi apud Geldros honesto natus loco, canonicus ecclesiæ metropolitanæ Coloniensis, & ibidem ad sanctum Cunibertum, & Moguntiæ ad sanctum Petrum præpositus. Cum Romæ foret auditor Rotæ, & pro principibus Belgii apud sedem apostolicam orator, ob summam integritatem & eximiam prudentiam, ac rerum ecclesiasticarum notitiam ad hunc episcopatum promotus fuit an. 1611. & ibidem inauguratus. Ecclesiam hanc rexit annis circiter sexdecim exactis-
E simus canonicarum constitutionum observator. An. 1620. summam chori aram ecclesiæ collegiatæ S. Petri Duaci consecravit, & in ea sanctorum Christi martyrum Florentii & Apolloniæ reliquias recondidit. Interfuit exsequiis Alberti archiducis anno 1621. Obiit septuagenario major 23. Maii 1626. potiore bonorum parte relicta testamenti codicillis pro fundatione domus presbyterorum Oratorii in oppido Duacensi, quo elatum corpus ejus aliquandiu quievit in æde sancti

[a] Ex his emendandum quod in archiepiscopis Cameracensibus diximus eum habuisse patruum Franciscum; erat enim avunculus.

ANNI CHRISTI

Albini, inde illatum ad sancti Jacobi requiescit. Insculptum est capulo ejus plumbeo hocce epitaphium:

Hic jacet Hermannus Ottembergus episcopus Atrebatensis, qui obiit Atrebati die XXIII. Maii anno Dom. MDC. XXVI. & hic locum sepulturæ elegit.

BOUDOT.

LVI. PAULUS.

Paulus Boudot Burgundus, doctor Sorbonicus, a Johanne Richardoto hujus ecclesiæ episcopo, officialis, canonicus, pœnitentiarius & archidiaconus factus, etiam ad prædicandum verbum Dei adhibitus fuit: qui cum esset litteraturæ & facundiæ singularis, ejus fama commoti serenissimi principes Belgii eum in concionatorem suum ordinarium cooptarunt. Postmodum ab eodem Johanne Richardoto hinc ad ecclesiam Cameracensem translato, etiam ibidem canonicus, archidiaconus, ejusque suffraganeus adsciscitur sub titulo episc. * Cardiensis. Demum an. 1618. ad episcopatum Audomarensem evehitur. Inde translatus ad hanc sedem anno 1626. ejus possessionem accepit insequente anno, 27. Junii, alias mense Maio; a quo tempore ita gregi suo bonus pastor invigilavit, tantosque labores infirma fere semper valetudine suscepit, ut omnes suæ diœcesis ecclesias accurate lustraverit, ecclesiasticam disciplinam verbo & exemplo stabilierit, pluraque ad fidelium fructum constituerit. Bruxellis in palatio regio Rodolphi II. imperatoris exsequias oratione funebri adornavit. Inde graviori morbo correptus ipso S. Martini festo anni 1635. ætatis suæ 64. decessit. Moriens ecclesiam quam matrem & sponsam habuerat, multa liberalitate dotavit. Vir fuit disertissimus, pacis studiosissimus, pietate, modestia, humilitate, patientia & in pauperes liberalitate maxime commendabilis, scripsit opus tripartitum de sacramento pœnitentiæ.

* al. Chalcedonensis.

1627.

1635.

Locrius in catalogo script. Artesiæ.

DU FIEF.

LVIII. NICOLAUS II.

Post mortem Pauli Boudot designatur antistes a Philippo IV. Hispaniarum rege Catholico Nicolaus canonicus & officialis Tornacensis, collegiatæ ecclesiæ Malbodiensis præpositus, necnon sanctioris consilii regii præses, priusquam Ludovicus XIII. civitatem ad deditionem coegisset, qua intercepta possessionem inire numquam potuit. Obiit Bruxellis 12. cal. Nov. anno 1651. & jacet in ecclesia cathedrali Tornacensi, ubi hocce elogium ejus legitur:

1651.

Æternæ memoriæ reverendissimi domini Nicolai du Fief hujus ecclesiæ canonici, Malbodiensis præpositi, Atrebatensis episcopi designati; ut integritate sic dignitate per omnia magni, qui in supremam Mechliniæ curiam adlectus, Regi, patriæ per annos XX. pari prudentia & laude ut sidus illuxit. Ad consilium inde Flandricum in Hispaniam evocatus, huic ecclesiæ reddi præoptavit. Ad sanctioris tamen consilii senatum evectus, tamquam Regi ac reipublicæ, non sibi natus, labores arduos suscepit, susceptos explanavit, ingenii summa sagacitate difficilia explicuit. Vixit annos 72. menses 8. dies 18. obiit 12. cal. Nov. an. 1651. Adprecare viator.

CAMUS.

LVIII. JOHANNES IX.

Nicolao defuncto, Hispaniarum Rex Philippus IV. huic sedi destinaverat Ladislaum seu Lancelottum Jonnart Cameracensis ecclesiæ decanum, postea archiepiscopum, sed Ludovicus XIV. Rex Christianissimus nominavit celeberrimum Johannem Petrum Camus an. 1651. antea episcopum Bellicensem, qui nondum receptis confirmationis litteris e vita migravit an. 1652. 1651. 1652.

MOREAU.

LIX. STEPHANUS II.

Stephanus Moreau theologiæ doctor, Regi a consiliis, antiquus cleri Gallicani syndicus necnon abbas & comes S. Judoci ad mare, schedula regia subrogatur Johanni Petro Camus 28. Apr. anni 1656. possessionem adiit per procuratorem Petrum le Roy abbatem montis S. Eligii 18. Apr. 1658. bulla vero pontificia confirmatur tantum anno 1668. quo anno 21. Octobris sacro ritu inungitur Parisiis in ecclesia S. Victoris ab archiepiscopo Parisiensi, cooperantibus episcopis Cæsariensi & Macloviensi. Atrebatum ingreditur & sedem ponficiam obtinet * 23. Novembris ejusdem anni. Cumque tredecim præfuisset mensibus totidemque diebus ab ingressu suo hominem exuit die 8. Jan. anni 1670. ætatis 75. In cathedralis ecclesiæ choro tumulatur. 1658. 1668. * al. XXV. 1670.

DE SEVE.

LX. GUIDO I.

Eodem anno ad infulas hujus ecclesiæ promovetur Guido de Seve de Rochechouart illustri gente satus, doctor Sorbonicus & abbas S. Michaëlis in Tirascia, qui sacram accepit unctionem 30. Novembris ejusdem anni in ecclesia presbyterorum oratorii Domini Jesu in vico S. Honorati, a coadjutore Arelatensi, in re sacra collaborantibus episcopis Ambianensi & Consoranensi. Regi fidem obstrinxit die 8. Decembris. Eodem anno urbem ingressus solemni ritu excipitur 19. Martii anni 1671. ac protinus sacrum capessivit magistratum. Disciplinæ ecclesiasticæ restaurator ac vindex acerrimus, gregem suum assidua præsentia fovit & a noxiis erroribus morumque corruptela, indefessa cura tutatus est. Requirentibus legatis ordinum provinciæ, Regium supremi consilii edictum obtinuit, quo omnis provincia immunis declaratur ab indulto curiæ parlamenti Parisiensis concesso, sicque abrogata & revocata sunt secretioris consilii bina decreta canonicatum quemdam Atrebatensem adjudicantia Petro Paris indultario, a fratre suo qui libellorum supplicum magister erat nominato. Tandem expletis in munere episcopali quinquaginta & uno annis; senio & labore fessus, episcopatum transcripsit nepoti qui sequitur. 1670. 1671.

DE SEVE.

LXI. GUIDO II.

Guido de Seve doctor ac socius Sorbonicus patrui jamdudum vicarius generalis, in coadjutorem ejus cooptatur Rege annuente 11. Decembris 1719. & cessione patrui fit episcopus an. 1721. Nondum diplomate pontificio confirmatus est. 1721.

PRÆPOSITI ATREBATENSES.

CUm ecclesia Atrebatensis in earum albo recenseatur, quæ communem olim vitæ institutionem amplexatæ sunt; de præpositorum apud ipsam antiquitate dijudicare licet.

Nulli tamen ante annum 1093. veniunt in notitiam; nisi forte ætatem illam antecesserint unus & alter, nempe Amalricus & Wibertus quorum nomina primo suis diebus loco exhibet vetus necrologium, non designato quo vixerint tempore. Quorum autem ex hujus ecclesiæ monumentis deduci hactenus potuit chronologica series, sunt.

I. Domnus Gualbertus *al.* Galbertus & Walbertus venerabilis præpositus. Interest an. 1093. synodo Remensi ad promovendam episcopatus Atrebatensis restitutionem. Præest eodem anno electioni Lamberti in episcopum. Anno 1094. comitatur Lambertum ad concilium Claromontanum. *MS. Codex eccles. Atrebat. qui dicitur Registrum Lamberti episcopi.*

II. Domnus Achardus præpositus & *ecclesiæ Atrebat. Thesaurus.* * Secessit ille in Vatinense monasterium Morinensis diœcesis, de quo Lambertus graviter conquestus est datis tum ad Vatinenses ipsos, tum ad Gerardum Morinorum præsulem litteris quas exhibet præfatum Reg. Lamb.

* f. thesaurarius.

III. Domnus Odo cujus nomen ac subscriptionem videre est in variis Lamberti episc. chartis seu privilegiis synodalibus in gratiam plurimarum, cum Atrebatensis diœc. tum regni Galliæ ecclesiarum ab an. 1097. ad an. 1112. Interfuit an. 1108. cum aliis in secundo ordine proceribus ecclesiasticis, conventui quatuor episcoporum scilicet Atrebatensis, Morin. Tornac. & Camerac. quodam in castello ad Somonam fluvium, quod dicitur *Capi*, in quo controversiæ canonicorum Tornacensium cum cœnobio S. Martini Tornac. compositæ sunt. Legitur etiam Odo subscriptus in charta Roberti episcopi an. 1116. pro Aroasiensi monasterio. Item in altero ejusdem episcopi instrumento an. 1123. pro capitulo S. Amati Duacensi. *Chartul. capituli & episcop.*

IV. Petrus I. præpositus Atrebat. an. 1129. in instrumento pro Viconia, cum reliquis fratribus capituli B. M. Scripsit ad Innocentium papam II. tempore Alvisi episcopi pro altari de Bapalmis, quod sibi vendicabat V. abbas de Sylva Vedogii (*tom. v. Miscel. Baluzii p. 416.*) Anno 1141. indict. IV. subscribit donationi altaris de Bassin factæ monasterio S. Bertini; anno 1143. cessioni altaris de *Onnies* pro sancto Nicasio Remensi; subscripsit etiam chartæ Alvisi circa quædam altaria capituli & Aroasiensium data inter annos 1144. & 1147.

V. Robertus I. præpositus, quandam ejus donationem confirmavit Adrianus papa IV. in litteris privilegii datis an. 1154. ad Clarembaldum præpositum, Nicolaum decanum & capitulum. *Confirmamus vobis...... hostagia quæ dedit vobis Robertus præpositus.* De Roberto præposito subdiacono & canonico mentionem facit vetus necrologium 19 cal. Febr.

VI. Clarembaldus *al.* Clarenbaldus & Clarebaldus occurrit an. 1152. in charta concordiæ capitulum inter & monasterium Vedastinum de sacello sanctæ Crucis Atrebati coram Johan. card. S. Laurentii in Damaso. Idem an. 1153. in synodo diœcesana.

VII. Rogerus I. præpositus reperitur in charta comitis Flandriæ an. 1160. in charta Godescalci episc. anno 1161. in charta Andreæ episcopi eodem anno & in instrumento anni 1168. circa decimas de Hennicour, Estrées & Fremicourt, & anno 1170. in charta concordiæ capituli cum Aroasianis super decima de Buscoi & d'Ouchy per Eligianum & Mareolensem abbates pacificatores arbitros. Exstat ad ipsum & capitulum, non nominato decano, rescriptum Alexandri papæ III. *chartul. Atreb.*

VIII. Fulco præp. in charta Andreæ episcopi an. 1171. circa altaria de Celest & de Drocourt.

IX. Arnulphus præpositus in instrumento Frumaldi episcopi an. 1176. pro Aroasia circa decimam de Buscoi.

X. Rogerus II. *al.* Robertus, sub utroque enim nomine passim occurrit & eodem tempore. Subscriptus reperitur in duabus chartis anni 1176; quarum una est Frumaldi episcopi. Ad ipsum simul & capitulum Atrebat. privilegii litteras dedit Alexander papa III. quibus omnes capituli possessiones confirmantur. Fundavit Rogerus præpositus capellaniam perpetuam in ecclesia cathedrali anno 1180. Superest adhuc decretum W. archiepiscopi Remensis ad R. præpositum, M. decanum & capitulum Atrebat. datum anno circiter 1182. aut 1183. quo jubentur canonici Atrebatenses iisdem vestibus uti, quibus uti consueverunt Remenses. Eodem anno subscripsit Robertus præpositus pluribus instrumentis Frumoldi episcopi pro Mareolensibus, de quibus vide supra col. 328. Occurrit etiam in charta Petri episcopi Atrebat. pro altari de Sailly, necnon in instrumento concordiæ ejusdem episcopi cum abbate Sanvedastino an. 1188. Memoratur in necrologio Walterus miles de Bailleul frater Rogeri præpositi.

XI. Johannes I. præp. in membrana an. 1189. pro sylva de Basseux. Idem in instrumento anni 1191. pro capellania seu personatu de Senghin. Idem an. 1193. arbitralis pacificator eligitur una cum Nicolao decano & capitulo ad concordiam inter episcopum Petrum, & capitulum S. Amati Duacensis restituendam; notatur etiam in chart. episcopali an. 1195.

XII. Amalricus præp. in charta Petri episcopi an. 1198. idem in instrumento an. 1200. pro capellania Lamberti Hukedieu, & an. 1201. pro capellania de Hala.

XIII. Willelmus *al.* Willermus an. 1207. in

chart. capellaniarum. Cognominatur de Habourdin in necrol. 7. kalend. Novemb. Ejus charta anni 1208. sic incipit, *Willelmus divina permissione præpositus*, &c. Idem in variis tabulis usque ad an. 1219. iis præsertim quæ plurium ecclesiæ cathedralis capellaniarum institutionem ac dotationem spectant. De eo vide in Radulfo episcopo.

XIV. Thomas I. de Argentolio in instrumento capitulari an. 1219. Ipse circa annum 1224. una cum ceteris dignitatibus & canonicis scripsit ad Honorium papam de abbate Aquicinctino qui episcopalia insignia præter privilegii tenorem sibi vindicans, extra sui septa monasterii discurrens per synodos se parem episcopis gloriabatur, eoque modo se gerebat qui vergeret in episcopalis auctoritatis detrimentum. Rescripsit Honorius ad abbatem ipsum, illi inhibendo usum pontificalium extra sui monasterii septa, mandando pariter ut ab ordinum minorum collatione & benedictione altarium ac ornamentorum abstineret. De quo quidem rescripto archiepiscopus & episcopi Remensis provinciæ summo pontifici gratulati sunt. Anno 1226. Thomas de Argentolio præpositus, matutinali officio persoluto, intra ecclesiam a sicariis in justitiæ & ecclesiasticæ libertatis odium est interemtus IV. non. Junii. *Ipso die*, inquit necrolog. *occisio Thomæ de Argentolio præpositi nostri in ipso ecclesiæ nostræ gremio propter justitiam ac libertatem ecclesiæ a sicariis interfecti, pro quo &c.... an. 1226.* Ballivus Atrebatensis eam ob rem a Rege sui officii munere privatus est instante Pontio episcopo. Vide etiam Molanum in natalibus SS. Belgii, Hanartium Oratorii Duaceni presbyterum in libro quem inscripsit *les bons chanoines*, Saussaium in martyrol. Gallicano, &c.

Chart. ep.

XV. Herbertus præp. electus an. 1226. feria v. post festum SS. Petri & Pauli, reperitur in instrumento capitulari, necnon in charta ejusdem anni in qua de oneribus præposituræ agitur.

XVI. J. præpositus in charta an. 1227. & 1228. forte idem qui sequitur.

XVII. Johannes II. Nevelonis de quo in instrumentis ann. 1229. & 1235. in chartis autem ann. 1230. 1231. & 1233. Johannes occurrit absque cognomento & in membrana anni 1242. Memoratur anno 1245. in litteris ad canonicos qui degebant in universitate Parisiensi, pro futura episcopi in locum Assonis defuncti electione. Occurrit etiam J. præpositus in instrumento confraternitatis cum monasterio San-Dionysiano in Francia an. 1249. de quo pariter mentio fit in hist. hujus monasterii. Pervenit J. præpositus usque ad an. 1255. ex variis documentis, quem credimus eumdem esse Johannem Nevelonis.

Doublet pag. 577.

XVIII. Thomas II. in instrumentis ad episcopales chartas pertinentibus annis 1258. 1259. 1262. in membrana autem anni 1269. vocatur *Thomas quondam præpositus &c.* quod probat eum aut mortuum fuisse an. 1269. aut abdicasse.

XIX. Theobaldus de præpositi munere aliquandiu cum Jacobo qui sequitur litem habuit; A qua dignitate, an lubens vel invitus cesserit, ignoratur. Scripsit tabulas testamenti sui an. 1271. in quibus sic loquitur, *ego Theobaldus canonicus Atrebatensis quondam hujus ecclesiæ præpositus &c.* in necrologio sic legere est 4. kalend. Maii *occisio Theobaldi præpositi*, & 6. kal. Nov. *obitus Theobaldi quondam præpositi.* Ille inter suos præ ceteris benefactores numerabat Thomam de Bellomanso Remensem archiepiscopum qui fuerat & ipse Atrebatensis canonicus, *ex necrol. 13. kal. Martii.*

XX. Jacobus æmulum passus est Theobaldum, uti jam supra diximus; verum præposituram pacificus tandem obtinuit. Reperitur in pluB ribus instrumentis ab an. 1269. ad an. 1275. præsertim vero in charta concordiæ capituli cum Franciscanis Atrebat. an. 1271. quæ concordia a S. Bonaventura ministro generali, & universi ordinis capitulo approbata est an. 1272. per litteras quæ sic incipiunt. *Universis &c. frater Bonaventura Fratrum Minorum generalis minister & servus &c.* Chart. capituli Atreb. Jacobus I. præp. cum Andrea decano recurrit, in charta data Parisiis an. 1276. mense Martio in qua sic scriptum est *Robertus comes, Jacobus præpositus, Andreas decanus &c.*

XXI. Johannes III. de Novavilla præpositus C in instrumento an. 1282. necnon in membrana an. 1281. pro concordia cum *C.* majori & confratribus sodalitii cujusdam cui nomen Charitas Ardentium. Nominatur Johannes de Novavilla præpositus inter eos qui præsentes aderant anno 1282. quando G. episcopus Atrebat. præstitit juramentum in jucundo introitu.

XXII. H. præpositus in charta capitulari an. 1286. qua consensum præbet institutioni præbendarum ecclesiæ S. Nicasii in civitate. Idem in instrumento an. 1288. circa decimam d'*Armentieres*, & an. 1290. in concordia episcopum inter & capitulum super pluribus controversiis. In quiD busdam aliis chartis ejusdem anni vocatur Hugo de Castro-Radulphi. Idem H. præpositus in statuto anni 1290. pro grossis fructibus capellaniarum.

XXIII. Florentius de Varennis erat præpositus an. 1294. Ipse una cum capitulo potestatem attribuit an. 1295. nonnullis canonicis sistendi se & agendi cum prælatis super facto decimæ. Appellavit in synodo Atrebatensi an. 1298. ad sedem apostolicam ratione decimæ a Bonifacio papa VIII. regi Philippo concessæ. Anno 1303. unus fuit ex pacificatoribus arbitris episcopum inter & capitulum. Quo anno obierit incomperE tum nobis est. Certe præbendam ejus canonicalem obtinebat anno 1306. Raimundus cardinalis.

XXIV. Nicolaus I. præp. in chart. an. 1306. ante nativ. B. M. V. Idem an. 1308.

XXV. Galterus de Caudescure præp. occurrit in variis instrumentis ab an. 1312. ad an. 1323. Ex litteris anni 1313. quibus comitia pro electione decani celebranda fuerunt convocata, habetur ipsum a capitulo in decanum electum esse; sed habita secum per mensem integrum deliberatione id muneris deprecatus est ac recusavit.

XXVI. Stephanus de Varas præpositus sedit ab anno 1324. ad annum 1339. Sub ejus præfectura anno 1334. Taylrandus tit. S. Petri ad vincula cardinalis, canonicus ac archidiaconus Atrebat. emit domum canonicalem in claustro. *Reg. cap.*

XXVII. Johannes IV. Rousseleti *al.* Rousselet præpositus, anno 1349. delegatur ad Romanam curiam pro utilitate & negotiis ecclesiæ Atrebat. Hoc eodem anno deputatur ad conventum capitulorum cathedralium provinciæ Remensis in S. Quintini urbe apud Viromanduos Noviom. diœcesis indictum. Nominatur anno 1350. inter eos qui adfuere juramento fidelitatis & obedientiæ quo obstrinxit se abbatissa d'Avesnes in ecclesia cathedr. Anno 1351. sub eodem præposito Johannes tit. sanctæ Sabinæ presb. cardinalis, factus canonicus Atrebat. fidem obligavit capitulo per procuratorem, & eadem quæ præstare solent alii canonici, exhibiturum se spopondit.

XXVIII. G. de Campo diverso præpositus anno 1372. *Reg. cap.*

XXIX. Nicolaus II. cardinalis titul. sanctæ Mariæ trans Tiberim gentilitio cognomine de Brancas, fit præpositus Atrebatensis per resignationem an. 1383. die 10. Julii.

XXX. Tristandus de Bosco *al.* Tristamnus & Tristanus admittitur in præpositum ex cessione Nicolai cardin. facta in manibus S. D. N. Clementis papæ VII. Fuit ille *consiliarius domini nostri regis & secretarius requestarum.* Delegatur anno 1398. a conventu nationali ecclesiæ Gallicanæ,ad promulgandum decretum quo subtracta fuit & negata in posterum obedientia Benedicto XIII. tempore schismatis. In registro capitulari an. 1407. Tristandus dicitur electus in episcopum Atrebatensem. *Reg. cap.*

XXXI. Petrus II. le Pingre subdiaconus, die 18. mensis Februarii recipitur per procuratorem ad canonicatum & præbendam, necnon ad præposituram ecclesiæ Atrebatensis tunc vacantem per obitum bonæ memoriæ D. Tristandi de Bosco in episcopum Atrebatensem tunc electi. *Reg. cap.* Præsens autem accessit & admissus est anno 1409. Familiaritate usus est domini de Boucicaut marescalli Franciæ Genuæ gubernatoris, ideoque gaudebat fructibus an. 1408. licet absens. Anno 1411. fuisse dicitur a secretis Carolo VI. regi Francorum. Anno 1416. die quinta Julii ipse cum capitulo nominavit procuratores *ad comparendum Constantiæ in sacro generali concilio.* Naturæ debitum solvit an. 1425.

XXXII. Furseus de Bruille Perona oriundus admittitur in præpositum per procuratorem die 14. Augusti anno 1425. Per se vero possessionem adivit anno tantum 1435. Erat canonicus ab anno 1419. decretorum doctor, abbreviator litterarum apostolicarum, necnon a secretis cancellario ecclesiæ Romanæ. *Reg. capitul.* Fuit etiam archidiaconus in ecclesiis Noviomensi & Cameracensi. Ipso agente, cum sedis apostolicæ licentia, officium nocturnum quod media nocte hactenus in ecclesia Atrebatensi celebratum fuerat, ad auroram translatum est. Anno autem 1436. ipse & Fortigarius archidiaconus Atrebatensis, de honoribus ac primo intra ecclesiam loco inter se contenderunt: cui inter utriusque successores liti nondum finis impositus est. Obiit Furseus anno 1450.

XXXIII. Petrus III. de Hamello Gallice *du Hamel*, juris utriusque licentiatus, & canonicus, a capitulo eligitur in præpositum an. 1450. Sede episcopali vacante nominatur vicarius generalis an. 1452. una cum duobus aliis canonicis. Interest hoc eod. anno ex parte capituli juramento fidelitatis præstito per abbatem Henniacensem in eccles. cathedr. Ipse cum universo capitulo anno 1453. procuratorem instituit qui eorum nomine appellaret *ad sacro-sanctum universalis ecclesiæ futurum concilium*, de litteris Nicolai papæ V. quibus Johannes Joffridy in episcopum Atrebatensem promotus fuerat. *Reg. cap.* Ipsiusmet Johannis episcopi fuit vicarius generalis ab hoc anno 1453. & eo nomine cum aliis celebravit diœcesanam synodum anno 1457. Transcripsit præposituram an. 1459. & fit archidiaconus.

XXXIV. Matthæus de Hamello admittitur in præpositum die 23. Maii ex resignatione, *& ad instantiam venerabilis & scientissimi viri magistri Petri du Hamel*, causa permutationis, qui paucis post mensibus præpositurae officium simpliciter in manibus capituli dimisit.

XXXV. Laurentius de Reverella hoc ipso anno 1459. mense Julio a capitulo licet absens eligitur in præpositum vi rescripti pontificii sub annulo Piscatoris ad capitulum directi, necnon epistolæ commendatitiæ reverendi dom. Johannis episc. & per procuratorem in muneris hujus possessionem mittitur. An. 1460. promovetur ad episcopatum Ferrariensem.

XXXVI. Jacobus II. de Croy ex nobilissima heroum Croïacensium apud Ambianos, deinde apud Belgas prosapia, ex qua 20. equites velleris aurei prodierunt. Die x. Septembris anno 1460. admittitur in præpositum, cum adhuc in scholis foret auditor. Fuit etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ protonotarius, deinde episcopus Cameracensis.

XXXVII. Johannes V. le Couvreur *al.* Tector & Tectoris, recipitur 2. Jan. anno 1475. ad præposituram vacantem per cessionem Jacobi de Croy. In actis cooptationis dicitur legum doctor. Obiit die ultima Maii an. 1486.

XXXVIII. Petrus V. de Habarq stirpe nobilis, legibus licentiatus & baccalaureus in decretis, eligitur in præpositum anno 1486. Anno autem 1490. resignat præposituram causa permutationis per capitulum admissæ, fuitque archidiaconus an. 1510.

XXXIX. Johannes VI. de Rubempré nobili genere ortus & consanguineus D. de Luxembourg, fit præpositus ex resignatione Petri de Habarq. Erat ille alterius Johannis de Rubempré tunc in ipsa ecclesia Atrebatensi archidiac. filius legitimus. Obiit Johannes præpositus anno 1495.

XL. Carolus de Ranchicourt nobilis adolesc-

cens, Petri episcopi ex fratre nepos, in decretis licentiatus, eligitur in præpositum die 18. Septembris anno 1495. Eodem anno fructibus gaudere permittitur, quod *resideret in famosissima universitate Parisiensi.* Anno 1502. Nicolaum le Ruistre episcopum excepit & in cathedra lapidea sedere fecit. Fuit Regis Castellæ *consiliarius & ordinarius requestarum magister.* Obiit anno 1506. ætatis tantummodo 35.

XLI. Petrus VI. de Geneth ortu nobilis, eligitur ad præposituram an. 1506. die ultima Julii ad electionem assignata. Erat canonicus ab anno 1501. Delegatur a capitulo an. 1509. ad regem Ludov. XII. super ecclesiæ Atrebatensis libertatibus, privilegiis & immunitate a *regalia.* Anno 1510. præposituram permutavit cum Michaële Santin probante capitulo.

XLII. Michaël Santin die 22. Junii 1510. admittitur in præpositum ex resignatione seu permutatione Petri de Geneth. Eodem anno nominatur vicarius generalis sede vacante; & in ipsius æde generalis fit conventus cleri totius diœcesis, a quo delegatus una cum Florentio de Camba canonico, sacrarum litterarum professore ad concilium nationale Galliarum indictum per litteras regias directas ad capitulum, *ad super ecclesiæ Gallicanæ privilegiis & libertatibus tractandum.(Reg. cap.)* Ipso præsidente an. 1511. capitulum per domos convocatum apellavit *à futuro gravamine, adhærendo apellationibus ecclesiæ Gallicanæ & aliis apellationibus ecclesiarum provinciæ Remensis; in præsentia, &c.* In possessionem induxit quatuor episc. Fr. de Melun anno 1513. Philippum de Luxembourg, Petrum Anconitanum & Eustachium de Croy an. 1524. Senio confectus resignavit anno 1528.

XLIII. Natalis de Rosa canonicus recipitur ad præposituram ex resignatione Michaëlis Santin, quam & capitulum ratam habuit, admissa in gratiam ejusdem Natalis nominatione Caroli V. imperatoris, die 3. Junii 1528. Ex hoc tempore, indultum apostolicum Austriacis principibus concessum est & Regibus nostris postea assertum, quo ipsis ad præposituram nominandi jus attribuitur. Instante potissimum hoc præposito, anno 1531. Carolus V. imperator solemni in perpetuum edicto confirmavit in gratiam cleri Artesiensis libertates eccl. Gallicanæ, sicuti apud ipsum viguerant, ante quam supremum dominium cederet Franciscus I. rex. Quod decretum in cœtus Artesiensis commentaria relatum est, & prælo mandatum reperitur inter *privilegia universitatis Lovaniensis,* ac in *tractatu regalium* Pinssonii t. 2. Fuit vicarius generalis Eustachii de Croy episcopi.

XLIV. Johannes VI. de Rosa prædicti Natalis frater & scholasticus, fit præpositus die 18. Novemb. anno 1534. facta cum fratre Natali permutatione. Vicarius generalis cardinalis de Grandvelle episcopi Atrebat. constituitur anno 1538. Interfuit ex parte capituli cum aliis e gremio, juramento fidelitatis plurium abbatum hujus diœcesis, nempe abbatissæ d'Avesnes anno 1536. abbatis Monteligiani anno 1540. Henniacensis 1542. Marchianensis anno 1544. & Henniacensis iterum anno 1545. *Reg. cap.*

XLVIII. Johannes VII. Richebé procurator & legatus Regius in Romana curia, canonicus Atrebat. admittitur in præpositum per resignationem Johannis de Rosa, & ad principis nominationem die 23. Junii an. 1556. Fuit ille Caroli V. imperatoris & Philippi II. Hispaniarum regis orator apud Romanos pontifices Julium III. Marcellum II. Paulum IV. Pium IV. Pium V. & Greg. XIII.

XLVI. Antonius Richebé canonicus capituli præses, die 26. Martii quæ erat Dominica Paschatis anno 1570. exhibuit capitulo schedam Regiam qua nominabatur ad præposituram vacantem per resignationem Johannis Richebé patris sui in manibus SS. dom. nostri papæ factam, una cum bullis summi pontificis, quibus insertæ erant litteræ episcopi Atrebatensis ipsum admittentis. Interfuit hoc eodem anno juramento abbatis montis Eligiani. Vicarius fuit generalis sede vacante post obitum Francisci Richardot episcopi. Matth. Moulart Richardoti successorem solemni ritu excepit.

XLVII. Robertus II. Caulier canonicus & cantor, recusatis multoties antea decanatu, archidiaconatu, & præpositura, fit præpositus ex resignatione Antonii Richebé, habita prius nominatione Regis. Diligenter omnes capituli chartas & monumenta recognovit, quorum accuratissimum concinnavit repertorium, quod etiamnum superest. Vicarius erat generalis sede vacante an. 1574. Animam efflavit 1590.

XLVIII. Thomas III. Cocx Rithovius canonicus theologalis ab an. 1587. Præposituram adipiscitur, Regis designatione, retenta semper theologali præbenda, die 5. Aprilis an. 1593. Suborta inter episcopum & Thomam capitulumque discordia anno 1595. judicio curiæ Mechliniensis condemnatur capitulum ad præsentandum episcopo præpositum; idcirco Thomas Rithovius dimissa præpositura fit scholasticus. Vicarius generalis fuit sede vacante an. 1603.

XLIX. Franciscus Maugre die 22. Jan. 1597. admittitur in præpositum ex præfati Rithovii cessione & nominatione principis. Interest hoc anno 1597. juramento abbatis Henniacensis in ecclesia cathedrali.

L. Ludovicus Gambier J. U. licentiatus & canonicus, nominatione Belgii principum adipiscitur præposituram die 29. Nov. 1602. Fuerat vicarius generalis D. Matthæi Moulart episcopi necnon sede vacante an. 1603. E vita migravit an. 1604.

LI. Franciscus I. la Diennée in fano S. Pauli natus, virtutibus quam genere nobilior, uti legitur in ejus epitaphio. Admittitur in præpositum ad nominationem principum Belgii die 12. Apr. an. 1604. Erat ille librorum censor ac jurisconsultus. Constituit an. 1611. D. Ottembergum episc. in sede lapidea dicens; *assigno R. P. V. sedem ad superintendendum negotiis totius hujus diœcesis;* quo peracto decanus eum duxit solemni ritu ad alteram sedem seu ad thronum juxta sedile majoris archidiaconi, dicens; *assigno R. P. V. stallum ad*

Deo & ecclesiæ laudabiliter serviendum. Obiit 29. Sept. 1621.

LII. Johannes VIII. de Latre succedit in officio præposituræ D. Francisco la Diennée post ejus obitum, mense Aprili 1622. Dedit anno 1630. thecam qua particula ligni S. Crucis includitur, quæque feria sexta cujuslibet hebdomadæ fidelium pietati proponitur. Obiit an. 1636. 16. Septembris.

LIII. Gaspard Vanlaureten J. U. licentiatus, nominatus a principe de more præposituram obtinet die 23. Junii 1636. & obiit die 16. Octobris 1648.

LIV. Philippus I. Cornaille ad præposituram per Christianissimum Regem designatus admittitur an. 1648. Fuit vicarius generalis sede vacante. Anno 1652. delegatur a capitulo ad juramentum fidelitatis Isabellæ d'Anthin abbatissæ de Strumis excipiendum. Hoc eodem anno fato fungitur.

LV. Philippus II. Wallart præposituræ vacantis schedulam Regis Christianissimi adipiscitur anno 1652. Cui morem gerere detrectans capitulum, elegit die 7. Febr. 1653. Ægidium Hanotel. Sed Philippus vi litterarum regiarum & placito magni consilii admtititur hoc an. 1653. facta tamen per capitulum contestata denuntiatione scripta. Obiit die 15. Nov. 1662. Post cujus mortem canonicus quidam Cameracensis qui fuerat ab Hispaniarum rege præpositura donatus, admitti petiit in possessionem, sed a capitulo rejectus est.

LVI. Lambertus Franciscus Wery canonicus & J. U. doctor a Rege nominatus, admittitur die 5. Martii an. 1663. Vicarius generalis fuit sede vacante ab anno 1663. ad an. 1668. Nominatur inter capituli deputatos ad excipiendum sacramentum abb. Aroasiensis an. 1664. Aquæcurtensis anno 1666. Aquicinct. & abbatissæ Strumensis 1670. Avesnarum abbatissæ & Marchian. abb. 1671. Mareolensis 1678. Aroasiensis & Aquæcurtensis 1681. Excepit D. Guidonem de Seve de Rochechoüart episcopum. Obiit an. 1683. 15. Apr.

LVII. Johannes IX. le Febvre canonicus Theologus, Christianissimæ Reginæ ab eleemosynis & concionibus, admittitur in præpositum die 22. Nov. 1683. Ipse anno 1686. cum pluribus aliis e capitulo delectis honorifice excepit legatos regis Siamensis. Quædam opuscula prelo mandavit. Deputatur una cum aliis ad juramentum fidelitatis abbat. Hasnoniensis audiendum an. 1687. & obiit 13. Junii.

LVIII. Anna Jacobus de la Croix nobilis Parisinus, licentiatus sacræ facultatis Parisiensis (postea doctor) ex Regia nominatione præpositura gaudet an. 1693. Vicarius generalis fuit episc. Multoties ad Regem delegatus est ab ordinibus seu comitiis Artesiæ provinciæ, uti & ad principem Eugenium Germanici exercitus ducem, necnon ad fœderati Belgii deputatos, qui in vicinia hujus provinciæ belli tempore degebant. Anno 1716. committitur a Rege una cum dom. de Bernieres in re judicaria & forensi Fland. præfecto, ad visitationem & reformationem academiæ Duacensis. An. vero 1720. dimissa in manibus Regis præpositura, fit canonicus metropolitanæ ecclesiæ Paris. Interfuit juramento abbatissæ Strumensis an. 1695. abbatis Henniacensis an. 1700. & montis Eligiani 1717.

LIX. Franciscus II. Josephus Quarré de la Vieville nobilis Atrebas sacræ facultatis Parisiensis doctor; primum canonicus Atreb. postea cantor, admissus est in ejusdem ecclesiæ præpositum die 29. Dec. 1721. Vicarius generalis episcopi est hoc an. 1722. Seriem utramque præpositorum videlicet & decanorum nobis subministravit dom. Blondin hujus ecclesiæ canon. & Sorbonæ doctor.

DECANI ATREBATENSES.

Necrologium Atrebatensis ecclesiæ nonnullos e veteribus decanis memorat, certa illorum ætate minime designata, quos juvat ceteris anteponere. Ii porro sunt Bertulphus, Durandus, Ebrulphus, Godelinus, Goifridus, Goisbertus, Fulco, Landricus; quorum quidem ordo eo minus dignosci potest, quod præfatum necrologium verba faciat de Tiedonis episcopi decessu, qui obiit circa an. 976. nec protendatur ultra annum circiter 1245.

I. Hugo I. decanus in charta anni 1088. pro Hasnoniensi monasterio.

II. Gualterus decanus Atrebatensis subscriptus legitur in instrumento Gerardi II. episcopi Camerac. & Atrebatensis de parochialibus capituli Atreb. juribus, anno 1090.

III. Guibertus *al.* Wibertus subscripsit privilegiis synodalibus concessis a Lamberto episcopo abbatiis Elnonensi S. Amandi an. 1097. montis S. Eligii eodem anno, Aroasiensi, & S. Dionysii Remensis eodem quoque anno, & S. Vedasti Atrebat. an. 1098. *Regist. Lamberti episcopi.*

IV. Balduinus quo rogante, Lambertus approbavit & confirmavit an. 1101. institutum Odonis abbatiæ Aquæcurtensis fundatoris. *Idem MS. codex Lamberti.*

V. Drogo I. *al.* Droco decanus, in privilegiis Lamberti pro Insulensi capitulo & abbatia sanctæ Trinitatis Rothomagensis, quæ privilegia præferunt annum M. C. XI. *Idem MS. codex.*

VI. Masselinus *al.* Mascelinus decanus, in charta Roberti episcopi an. 1116. pro Aroasiensi monasterio.

VII. Amalricus in charta Hasnoniensi anno 1120.

VIII. Warnerus subscribit an. 1123. instrumento concessionis quatuor altarium monasterio Sithiensi factæ a Roberto episcopo.

IX. Ebruinus decanus in charta Viconiæ an. 1129.

X. Nicolaus I. dec. an. 1138. ch. 3. col. 79. *Vide inter instrumenta.* Occurrit in pluribus chartis ab an. 1141. ad an. 1161. Subscribit synodo sub Godescalco præsule an. 1153. Exstat ad ipsum directa uti & ad præ-

positum & capitulum bulla Alexandri papæ quæ inter cætera capituli jura, confirmat jus eligendi episcopum, præpositum, decanum & cantorem; & prohibet ne quis infra terminos patronatus capituli ecclesiam de novo ædificare & consecrare præsumat. Idem in charta Godescalci & Andreæ episcoporum anno 1161.

XI. Elembertus I. de quo sic legere est in novo codice seu *chartulario* capit. fol. 120. *E.O.B.N. venerabilis quondam decanus noster, in manibus bonæ memoriæ dom. Andreæ episcopi nostri, altare suum de Pumiers resignavit; idem vero episcopus ad petitionem ejus, prescriptum altare jure perpetuo possidendum nobis reliquit* &c.

XII. Petrus I. de Bapalmis. In charta Frumaldi episcopi an. 1176. dicitur dominus Petrus dec. In quodam veteri ordinario ecclesiæ anno 1178. Petrus de Bapalmis; item in charta institutionis capellaniæ Adami de Subcrientione firmatæ in synodo an. 1180.

XIII. Mathæus dec. in charta pro capellania de Rasche an. 1181. idem in instrumento an. 1182. ad componendas controversias episcopum inter & capitulum, secundum Remensis & Ambianensis ecclesiarum consuetudines. Item an. 1183. in charta pro decima de Sauti, & in alia Frumaldi ep. Atrebat. pro Mareolensib.

XIV. Johannes I. in membrana an. 1186. qua capitulum concedit institutionem capellani pro leprosis de Belloramo: de eo vide in Petro episc. Atreb. Fuit episc. Camerac. ex Raissio in Belgica Christiana. Vide in Cameracensibus episc. Eodem tempore præpositus quoque Johannes vocabatur.

XV. Elembertus II. decanus cum Rogero præposito subscripsit concordiæ episcopi Petri cum Vedastinis an. 1188. *Tabul. episc. antiq. fol. 13.*

XVI. Johannes II. dec. in charta an. 1190. cum Johanne præp. pro concordia inter capitulum S. Amati & episc. Idem an. 1191. in instrumento pro decima d'Estrées, ejusdem episcopi Petri. *Tabul. episc. fol. 33. & 34.*

XVII. Nicolaus anno 1193. de quo vide in Johan. I. præposito.

XVIII. Drogo II. dec. anno 1197. in tabul. Mareolensi.

XIX. Gerardus ex chart. Mareol. an. 1198. Eodem anno J. decanus cum A. præposito ex chart. capitul. forsan utroque nomine gaudebat.

XX. Hugo II. decanus Atrebat. ecclesiæ in instrumento an. 1199. mense Julio.

XXI. Johannes III. decanus subscribit anno 1200. variis instrumentis. Ipsi vices suas comittit Octavianus apost sedis legatus ad dirimendam litem inter ecclesias S. Bertini & S. Audomari ex una parte, & Guidonem de Coci ex altera, qui jus advocatiæ sibi arrogabat in villa de Caumont an. 1201. Occurrit in charta an. 1209. pro erectione duarum ecclesiæ cathedralis capellaniarum. Sedebat adhuc anno 1212.

XXII. Bartholomæus in variis chartis ab an. 1214. ad an. 1220. præsertim an. 1218. pro capellania J. Crispini. An. 1219. pro capellania de Merkasch, necnon pro capellania Adæ de Subcrientione eodem anno. Ex charta an. 1224. ipsum fuisse archidiaconum dignoscitur. Anno vero

A 1207. fuit electus una cum Radulpho episcopo ad componendam litem inter abbatem de Claromarisco, & nobilem mulierem Clementiam. De eo vide in Radulfo episcopo.

XXIII. Robertus dec. in instrumento pro capellania fundata a Gilberto canonico in ecclesia cathedrali an. 1220. idem in pluribus chartis tum ejusdem anni, tum sequentium usque ad an. 1231. Dedit annonam clero in die obitus Hugonis comitis S. Pauli. Anno 1230. primus eligitur arbiter ad concordiam capitulum inter & monasterium S. Vedasti Atrebat. conciliandam.

XXIV. G. decanus an. 1236. ex *chartul. ca-*
B *pellaniarum*, forte Gervasius. Nam ex necrol. fuit Gervasius decanus, & anno 1227. legitur Gervasius canonicus in charta Pontii episcopi.

XXV. Willelmus *al.* Guillelmus cognomento de Palude in variis instrumentis ab an. 1238. ad an. 1254. Ipse an. 1247. una cum capitulo obtinet ab Odone Tusculano episcopo legato sedis apostolicæ litteras, quibus declarat se jus episcopi minime lædere voluisse in consecratione ecclesiæ S. M. Magdalenæ Atrebat. Nominatur in capite instrumenti, quo societatem init capitulum cum monasterio S. Dionysii in Francia. Porro in necrologio sic legitur 2. kal. Maii.

C *Willelmus de Palude recolendæ memoriæ decanus, ecclesiam Atrebat. in ornamentis & libris plurimum ditavit.*

XXVI. Johannes IV. de Bapalma in pluribus chartis ab an. 1257. ad an. 1264. maxime in instrumento an. 1261. mense Februario pro solutione *Decimæ fructuum magni gardini, seu novæ circa terram clausuræ, quæ vocabatur li Bruiles l'evesque*. Chartul. episcopale fol. 57.

XXVII. Asso dec. in charta an. 1269. quo an capitulum compromittit in decanum Assonem aliosque cum ipso canonicos, de statuto pro collatione capellaniarum, *Chartul. capitul.* Dedit do- *Doublet in hist. S. Dionysii pag. 577.*
D mum ad usum decanorum, quam etiamnum inhabitant qui ea dignitate fruuntur.

XXVIII. Andreas dec. Atreb. in instrumento anni 1275. mense Septembri, ubi de decima de Hanoncamp agitur, in quo quidem instrumento And. cum altero locum tenet Roberti comitis Atreb. tunc in remotis agentis. Idem recurrit in charta anni 1276. mense Martio in qua de molendino de Fampoux. Andreas de Aurelianis in necrol. IV. idus Junii memoratur.

XXIX. Renaldus de Buyonviller an. 1278. ex chartul. capellaniarum. An. 1281. in instrumento concordiæ capitulum inter & confratres
E Caritatis Ardentium, necnon in charta fundationis præbendarum sancti Nicasii Atrebat. an. 1286.

XXX. Balduinus de Gauchin decanus cum H. præposito in charta anni 1288. pro decima d'Armentieres occurrit. Idem in concordia cum Vedastinis super molendino de Brones.

XXXI. Johannes V. Crispus de Nigella *al.* le Crespe, in charta pro S. Nicasio civitatis Atrebat. Interest an. 1293. revocationi factæ solemniter nomine comitis Atrebat. de Regis mandato, *super Mercatis* claustri & civitatis. Fundavit obitum Caroli regis Siciliæ, & obiit anno 1294.

XXXII.

XXXII. Johannes VI. de Noviomo, dec. interest an. 1296. juramento episcopi Gerardi; cumque decani munia obivisset nondum ab episcopo confirmatus, hinc gravis orta est episcopum inter & capitulum controversia; quæ eo usque processit, ut episcopus per officialem excommunicationis pœnam monitione publica interminaretur: verum causa ad Remensem, postremo ad Romanam curias delata, excommunicationem revocavit episcopus. Obiit Johannes an. 1306.

XXXIII. Guillelmus I. de Villa-regia dec. an. 1308. in parvo codice capituli, qui appellatur *Rouget*. Occurrit Guillel. in charta Guidonis de Castillione comitis S. Pauli an. 1310.

XXXIV. N. decanus adest in tabula partitionis beneficiorum ad capituli collationem spectantium an. 1312.

XXXV. G. de Creby decanus restituit anno 1338. ecclesiæ Camerac. *monimenta & jocalia* quæ capitulum Cameracense deposuerat apud Atrebatum *ex charta capituli Camerac. hujus anni mense Augusto*. An. 1349. G. decanus delegatur cum præposito ad S. Quintinum in Viromanduis, pro concilio provinciali capitulorum cathedralium provinciæ Remensis.

* Tardieu.

XXXVI. Guillelmus II. Cardun * decanus Atrebatensis, Aniciensis ecclesiæ decanatum adeptus est an. 1353. *ex Reg. capituli*, quem inter decanos Anicienses sub cognomine Tardieu recensuimus.

XXXVII. Guido Galvani decanus Atrebat. legitur in registris capituli exspectasse canonicatum an. 1355.

XXXVIII. Petrus II. de Encra decanus Atrebatensis & in sacra Theologia baccalaureus. Cessit e vita an. 1365. *necrol. C.*

XXXIX. Egidius Landrici ad decanatum assumitur die 27. Junii 1365. Hoc ipso anno *fit ei gratia* * quia familiaris erat domini ducis Andegavensis. Nominatur cum Johanne præposito in declaratione onerum præpositiræ data in capitulo generali an. 1371. mensis Febr. die 4.

* Forte concessum est ipsi licet absenti, præbendæ suæ gaudere fructibus.

XL. Thomas Multoris *al.* le Magnier fit decanus Atrebatensis an. 1383. Johannem Canardi episcopum excepit in suo jocundo adventu an. 1393. Appellatur le Magnier in charta episcopali an. 1402. Denatus est an. 1409.

XLI. Martinus de Prato decanus ab anno 1409. ad annum 1420. Delegatur ad juramentum fidelitatis abbatis Marchianensis audiendum an. 1412.

XLII. Johannes VII. Dannequin licentiatus in legibus, eligitur in decanum viâ scrutinii die 23. Aug. an. 1420.

XLIII. Johannes VIII. Aloyel Ambianensis, decanatum obtinuit an. 1423. vi sententiæ apostolicæ latæ contra J. Dannequin. Interfuit anno 1427. sacramento fidelitatis abbatissæ Denaniensis, abbatis Marcolensis an. 1431. Henniacensis 1434. abbatissæ Strumensis eodem anno, Denaniensis 1439. & abbatis Hasnoniensis an. 1440. Sub hoc decano, præposito in remotis agente, capitulum misit deputatos an. 1431. ad concilium generale Basileæ congregatum, & ad ipsum pro-

A vocavit a sententia decani S. Gaugerici Cameracensis delegati judicis a sede apostolica. Ejusdem decani & totius capituli nomine apellatur *ad SS. dominum nostrum papam Eugenium quartum, ad sanctam sedem apostolicam, & ad sacrum generale concilium, a judicis & executoris apostolici processibus, monitionibus, fulminationibus,* occasione cantoris per capitulum electi, contra alterum diplomate pontificio ad id muneris designatum, die 21. Junii 1440. Cujus apellationis instrummentum * promulgatur ante valvas majoris ecclesiæ coram officiali diœcesano & aliis canonicis ac clericis.

Reg. cap.

* Reg. cap. notatum num. xii.

B XLIV. Guillelmus III. Estocart natus in vico de Puschevillers, apud Ambianos, licentiatus in decretis, officialis diœcesanus, eligitur in decanum Atrebatensem via scrutinii an. 1441. Sub ipso capitulum ecclesiæ cathedralis anno 1442. appellavit ad sedem apostolicam, SS. D. N. papam & ad futurum concilium generale, *a censuris fulminatis seu fulminandis per episcopum Tornacensem judicem delegatum, ratione decimæ a duce Burgundiæ obtentæ, die 26. Aprilis an. 1442.* Moritur Guillelmus die 21. Maii 1451.

Reg. cap.

XLV. Jacobus I. Gosselin *al.* de Bosco, canonicus ab an. 1449. virtute pragmaticæ
C sanctionis fit decanus an. 1451. An. 1459. instituitur conservator privilegiorum ecclesiæ Morinensis.

XLVI. Balduinus le Gay decani munus indeptus est an. 1461. diplomate pontificio munitus. Adsuit anno 1470. sacramento abbatis Aquæcurtensis, anno 1471. abbatis Aroasiensis, & an. 1475. abbatissæ Strumensis. Anno 1477. die 14. Sept. Ludovicus rex XI. adstante comite sancti Pauli cum frequenti baronum & militum cœtu, *coram 19. canonicis ejus jussu congregatis declaravit M. Balduinum le Gay decanum Atrebat. fore & esse falsum, proditorem, & crimine læsæ majestatis convictum, & eâ de causâ in-*
D *habilem ad beneficia obtinenda, dicens per expressum quod de canonicatu & prebenda, ac decanatu, venerabili viro Ægidio de Laval viro utique famoso bene merito & sibi noto volebat providere, prout & providebat; requirens dominos de capitulo & nihilominus præcipiens ut eum admitterent & eligerent.* Admissus reipsa fuit ad canonicatum & ad decanatum prædictus de Laval: sed Balduinus le Gay postea restitutus est, impetravitque litteras an. 1482. quibus Regiæ manus injectio solvebatur, fructuum beneficii possessione ipsi permissa. Interim ad decanatum recepti sunt duo sequentes.

Reg. cap. notatum T.

XLVII. Egidius de Laval nobilis clericus &
E in utroque jure licentiatus eligitur in decanum a capitulo die 22. Sept. anni 1477. triduo ante canonicatu donatus, lectis & in electionis instrumento insertis Ludovici Regis XI. litteris, quibus Balduinus le Gay denuntiabatur læsæ majestatis reus.

XLVIII. Johannes IX. de Puteo Andegav. utriusque juris licentiatius necnon Regi a secretis; die 19. Aprilis anni 1480. canonicatum nactus est per cessionem Egidii de Laval in manibus vicariorum episcopi; & eadem die ad decanatum ipsi

ab Egidio libere transcriptum admittitur a capitulo, rogatu nobilis Jacobi Daillon pro Rege in tractu Atrebatensi *locum tenentis*.

XLIX. Jacobus II. Millon recipitur in canonicum & dec. Atreb. virtute litterarum apostolicarum an. 1487. Vicarius generalis eligitur sede vacante post obitum episcopi Petri de Ranchicourt. Celebravit synodum diœcesanam anno 1501, cui aderant abbates ipsi Aroasiensis, Aquæcurtensis, & Marchianensis; ceteri vero abbates & capitula per deputatos. Excepit honorifice Archiducem an. 1499. & ecclesiæ nomine salutavit. Deputatur an. 1515. jurijurando abbatis Aquæcurtensis audiendo. Viuere desiit an. 1516.

L. Florentius de Camba sacræ Theologiæ professor & canonicus, ad decanatum promovetur an. 1516. Delegatus fuerat a capitulo ad concilium nationale Turonense anno 1510. ad concilium Lugdunense an. 1511. Abdicavit an. 1534. & moritur anno sequenti.

LI. Johannes X. Barbier facta cum Florentio permutatione, in decanum assumitur an. 1534. die 31. Januarii. Interfuit juramento abbatis Aquæcurtensis an. 1544. Henniacensis eodem anno, Aquicinctensis anno 1546. Marcolensis eodem anno, & sacramento quo Philippus II. Hispaniarum princeps & comes Artesiæ, civium jura & patriæ privilegia tueri pollicitus est in ecclesia cathedrali anno 1549. Vicarius generalis fuit Antonii Perrenot cardin. de Grandvelle episcopi Atrebat. ad annum usque 1561. Excepit solemni ritu Franciscum Richardotum ejus in sede successorem eodem anno.

LII. Nicolaus Lengaigne primus post synodum Tridentinam canonici theologi munus ad nominationem universitatis Lovaniensis adeptus, fit decanus die 4. Apr. per resignationem J. Barbier. Delegatur in Hispaniam a tribus Artesiæ ordinibus an. 1571. Præsens adfuit nomine capituli sacramento abbatissæ de Strumis an. 1569. & abbatis Montis S. Eligii anno 1570. E vivis eripitur die 7. Octob. 1586. Vicarius generalis fuerat sede vacante annis 1574. & 1575.

LIII. Johannes XI. de Brune scrutinio deligitur in decanum die 7. Novembris 1586. Vicarii generalis munere functus est sub Matthæo Moulart episcopo. Deputatur pro juramento abbatis Aroasiensis an. 1592. & Henniacensis an. 1597. Induxit in possessionem D. du Ploich episcopum Atrebat. an. 1601. Ex hac luce subtractus est an. 1607. 17. Februarii.

Die 14. Martii 1607. vacante decanatu, itum est ad electionem, in qua pari suffragiorum numero postulantur Gaugericus Boucquel archidiaconus Ostrovand. juris utriusque licentiatus, & D. Boudot pœnitentiarius, qui sibi invicem cedere voluerunt, sed tentata iterum electione, G. Boucquel decanus renuntiatur. Fuit ille quatuor episcoporum & capituli, sede vacante, cum aliis vicarius generalis; multis laboribus & donis de ecclesia bene meritus. Anno 1611. in sede episcopali constituit H. Ottembergum & interfuit sacramento abbatis Henniacensis. Vitæ cursum explevit cal. Febr. an. 1618.

LIV. Antonius Moullart Matthæi episcopi ex fratre nepos & archidiaconus Atrebatensis, fit decanus die 16. Febr. 1618. Obiit an. 1626. die 14. Jan. Vicarii generalis officium expleverat ab an. 1585. ad annum 1603.

LV. Christophorus de France sacræ Theolog. baccalaureus & in U. J. licentiatus, eligitur in decanum die 26. Januarii 1626. Delegatur una cum duobus aliis e capitulo ad concilium provinciale Cameracense an. 1631. cujus acta exstant integra in Reg. capituli. Nominatur ad episcopatum Audomarensem an. 1634.

LVI. Antonius II. Noyelle ex resignatione D. Christophori de France ad episcopales S. Audomari infulas promoti, fit decanus Atrebatensis an. 1634. mense Novembri, Vicarii generalis simul fungens officio. Denascitur die 10. Septembris 1636.

LVII. Lucas Lestoquart sacræ Theologiæ doctor in decanum assumitur die 13. Oct. 1636. Litteras apostolicas obtinuit 1637. quibus ipsi & ejus in decanatu successoribus conceditur facultas benedicendi omnia vasa & ornamenta ecclesiastica in quibus sacra unctio non adhibetur. Obiit 20. Decembris an. 1638.

LVIII. Johannes XII. Monnier, J.U. licentiatus in decanum promovetur an. 1639. die 10. Jan. & moritur die 19. Julii 1648.

LIX. Jacobus III. Hanotel Rege Christianissimo consuetam electionis viam permittente eligitur in decanum die 9. Nov. 1648. qua dignitate cessit an. 1670. Adfuerat juramento abbatissæ Strumensis an. 1652. & abbatis Aroasiensis an. 1664.

LX. Adrianus le Cocle Bethunæus, Vicarius generalis D. Guidonis de Seve de Rochechoüart episcopi; fit decanus per resignationem domini Jacobi Hanotel an. 1670. Interfuit ex parte capituli juramento abbatissæ d'Avesnes an. 1671. abbatis Marcolensis an. 1678. abbatissæ d'Avesnes iterum eodem anno, abbatis Hasnoniensis an. 1679. & Marchianensis hoc eodem anno. Exstinctus est 18. Nov. 1680.

LXI. Claudius Auboux Desvergnes eligitur via scrutinii in decanum die 10. mensis Januarii anno 1681. Delegatur a clero Atrebatensi, ad cœtum provinciæ Camerac. in quo electi fuere deputati ad comitia generalia cleri Gallicani an. 1682. Adfuerat anno superiori inter capituli deputatos ad juramentum fidelitatis abbatum Aroasiensis & Aquæcurtensis excipiendum. Cessit anno 1682. in gratiam Martini qui sequitur.

LXII. Martinus Cholet Cenoman. decanatum adipiscitur & admittitur die 3. Aprilis 1682. Interfuit an. 1695. juramento fidelitatis abbatissæ de Strumis, abbatissæ d'Avesnes an. 1698. abbatis Henniacensis an. 1700. Obiit 1717. die Febr. undecima.

LXIII. Johannes XIII. Maucuit Parisinus, sacræ facultatis Parisiensis doctor, canonicus theologus & officialis, eligitur in decanum via scrutinii, die 20. Febr. an. 1717. Hoc eodem anno interest ex parte capituli juramento fidelitatis abbatis Montis-eligiani, an. 1719. abbatis Marcolensis, an. 1720.

abbatis Aquæcurtensis. Anno præfato 1719. a clero hujusce diœcesis in palatio episcopali congregato delegatus est orator ad Regem Christianissimum, cum abbate Monteligiano, pro tuendis in Atrebatensi diœcesi cleri libertatibus & immunitatibus.

DE ABBATIIS DIOECESIS ATREBATENSIS.

IN diœcesi Atrebatensi, uti in toto Belgio, florent multæ variorum ordinum abbatiæ, quas episcoporum, principum, procerum & populorum pietati ac munificentiæ debemus; sed antequam de his, quæ in suo primævo statu hucusque permanserunt, sermonem instituamus, juvat illas perstringere, quæ ab eo defecerunt.

Hamay ou Hamage lez Marchiennes. I. Hamaticum S. Petri seu Hamatgia olim Benedictinum cœnobium utriusque sexus, sequioris tamen maxime, conditum à sancta Gertrude post obitum conjugis sui Rigomari, temporibus * Clotarii II. regis, filii Chilperici, nunc est prioratus Marchianensi cœnobio subjectus, a quo non nisi unius horæ quadrante distat, secundo lapide a Duaco ad fluvium Scarpum. Est tamen in Hannoniæ provincia juxta pagum de Wandegnies (inquit Philippus Brasseur in originibus cœnobiorum Hannoniæ pag. 90.) quem prioratum unus alterve monachus incolit sub unius prioris jurisdictione, qua circiter anno 1650. utebatur Jacobus le Sueur Atrebas.

*al. 644.

Prima hunc locum rexit tanquam abbatissa, ipsius fundatrix S. Gertrudis mater aut avia Adalbaldi ducis, conjugis S. Rictrudis, obiitque anno 649. VIII. idus Decembris, quo die coli solet, ex Cointio, qui Sanderum & alios mortem ejus consignantes anno 655. refellit.

Secundo loco successit S. Eusebia, altera filiarum præfatæ S. Rictrudis, quæ a Nanthilde regina ex sacro fonte suscepta, tum Marcianis cum matre & sororibus reclusa, deinde instituenda sanctæ Gertrudi aviæ vel proaviæ apud Hamaticum tradita, duodennis in ejus locum demortuæ subrogatur. Præfuit annis XI. de qua sic legitur apud Baldericum: *In villa*, inquit, *Hamatgia, beata Christi famula Eusebia, ex rebus hereditariis ecclesiam struxit, quam sanctimonialibus constitutis, etiam ipsa abbatissa, pro modo facultatis, multa ope dotavit; quæ nunc per secularitatem multum delapsa, vix paucos canonicos habet.* Ex quibus verbis sat liquet Hamaticum fuisse primitus parthenonem, postea collegium canonicorum, quibus substituti fuerunt monachi, circiter annum 1028. quo etiam monachi ejectis Marcenna virginibus subrogati sunt. Denique Eusebia migravit ad Dominum VII. cal. Aprilis an. 660. ætatis 23. secundum Bailletum & Cointium. Ipsius vitam vulgavit Mabillonius secul. 2. Benedict. p. 984.

Lib. 2. cap. 27.

Gertrudis II. post S. Eusebiam Hamatici regimen suscepit. Hæc autem ecclesiam B. Mariæ, non longe a B. Petri basilica construxit & XIV. cal. Decembris a Vindiciano Camerac. episcopo consecrari fecit, quo tunc delatum est S. Eusebiæ corpus, quod jam V. cal. Nov. e S. Petri basilica Deo monente elevatum fuerat, subsequentibus temporibus ad Marcianensem ecclesiam deportandum.

II. Broilum & Broilus, seu Mauronti-villa aut Merinvilla, varia sunt nomina monasterii Benedictini sub titulo S. Petri a S. Mauronto seu Morando ædificati sub annum 686. Dicitur Broilum * a situ paludoso, positumque est hinc ad Lysam * fluvium, illinc ad silvam Niepensem *, finitimumque est abbatiæ Belli-prati, Cisterciensium feminarum, ad Lisam. Appellatur Mauronti-villa *, quia prædium erat ipsiusmet fundatoris, eumque locum magna vitæ sanctimonia consecravit. Commendatur autem non solum nobilitate ac sanctitate S. Mauronti, filii B. Adalbaldi ducis ac sanctæ Rictrudis, verum etiam S. Amati Senonensis archiepiscopi ibidem exsulis jussu regis Theoderici, mirabili vitæ sanctimonia, ac beato fine. De utroque paucis agendum.

Bruel.

* Bruel. * Lys. * Nip.

* Merville ou Merghem.

S. Maurontus ex nobili laïco factus est primum clericus; tum diaconus & clericorum abbas, hortatu præsertim & opera S. Amandi, deinde monachus & pater monasterii a se conditi in Broilo, suo fundo. Nuper autem abbas erat, quando migravit a seculo Ultanus abbas Peronæ, cui S. Amatus Senon. archiep. in exsilium pulsus a Theoderico rege, traditus erat custodiendus. Tunc enim Maurontus anno 686. jussus est sanctum præsulem secum Perona Broilum abducere. Abbas quidem obtemperavit, sed vix uterque Broilum accessit, cum S. Maurontus pietate imo miraculis Amati pontificis permotus, ipsum monasterio præfecit. Rexit vero S. Amatus ad annum usque obitus sui 690. tumque S. Maurontus dimissam cœnobii curam resumsit; atque interim corpus S. Amati primum in ecclesia S. Petri condidit, unde tertio post anno transtulit illud in aliam propinquam ecclesiam, quam in honorem B. M. Virginis & sancti episcopi exstrui curavit ac dedicari. Obiit S. Maurontus IV. nonas Maii anno Christi 702. * ætatis 68. in Marchianensi monasterio, quod mater ejus sancta Rictrudis excitarat, ibidemque sepultus est, successorem sortitus Hubertum, si Malbranco fides lib. 4. de Morinis cap. 51. Ita quoque Meyerus in annal. Flandr. ad an. 651.

*al. 701.

Dehinc an. 870. imminente Danorum * persecutione, fratres Deo & S. Amato apud Menrivillam servientes corpus B. Amati patroni sui primo Suessiones, dein Duacum deportaverunt, & in sui juris ecclesia, ut pote in fundo S. Mauronti ab antecessoribus constructa [a] posuerunt. Tum an. 874. placata persecutione Danorum, cum fratres, quid de corpore S. Amati agendum esset,

* Normannorum, ex Sandero.

[a] An. 665. Erchinoaldus cum fratre suo Adalbaldo patre S. Mauronti reædificaverunt Duacense castrum, & intra castrum templum B. Mariæ, ex Colvenerio.

consulerent, statutum est a Carolo rege Francorum, Balduino Flandriæ comite & S. Johanne episcopo Cameracensi, quod sanctissimum corpus & fratres eidem, sicut antea, servientes, intra Duacum in præfata ecclesia B. Mariæ, cum eorum privilegiis & possessionibus, quas prius habuerant vel habituri erant, remanerent; statimque prædictus pontifex, Regis, comitis & aliorum multorum rogatu, præfatum sanctum corpus in dicta ecclesia, quæ deinceps S. Amati* nuncupata fuit, honorifice collocavit in feretro. Addit Gazæus hoc ipso anno, Sanderus lapsu temporis, monachorum præbendas in canonicales fuisse commutatas ab eodem episcopo. Sane vero sub finem XII. seculi vel sub initium sequentis, hujus ecclesiæ superior decanus audiebat, quem scilicet Lambertus episc. Atrebat. suis ad Pascalem papam litteris, excusari ob senium & infirmitatem satagit, quod ad ipsum non venerit. Attamen jam an. 1176. Johannes S. Amati Duacensis præpositus nominatur ante Th. decanum in suis litteris, quibus Martino abbati Mareolensi tribuunt facultatem ædificandi oratorii apud Menrevillam. Et certe modo istud capitulum constat præposito, decano, cantore, thesaurario, scholastico, & 24. præbendis, quarum una Boloniensi episc. addicta est. Rex nominat præpositum, præpositus vero alternatim cum Papa præbendas confert.

Epist. 89. t. v. Miscel. Baluz. pag. 340.

Ceterum S. Amati patroni Duacensium dies obitus notatur 13. Septembris, elevatio per S. Bainum Morinensem episcopum facta & translatio recoluntur IV. cal. Maii & XIV. cal. Nov.

Quod vero spectat ad S. Mauronturn, ipse quoque Duacum transvectus est an. 900. quam urbem non semel ab hostibus defendit, alter ipsius patronus.

Ecclesia illa jam diu collegialis est, quam an. 1529. die 4. Julii Nicolaus Sarreptanus episc. ecclesiæ Tornac. suffraganeus consecravit.

Barale. * d'Oisy. *Marquion

III. Barala vicus est in territorio Osiacensi* juxta Marquionum*, medio ferme itinere inter Cameracum & Atrebatum. Ibi *monasterium canonicæ congregationis exstitit a Clodoveo quidem rege, ut ferunt, conditum, & a B. Vedasto in honore S. Georgii consecratum. Illic enim brachium ejusdem martyris habebatur. Hoc autem locupletissimum & venerabile, columnæ marmoreæ & antiqua pulcra ædificia, quæ adhuc supersunt, fuisse testantur.* Hæc Baldericus, qui locum descripsit, ut eum ob oculos habuit. Recentior Colvenerius in notis ad hunc locum ait, aut nullum aut tenuissimum monasterii vestigium apud Baralam superesse; additque parochialem ecclesiam Baralæ dicatam esse sancto Georgio martyri sub patronatu abbatis Aquicinctini.

Lib. 2. cap. 11.

* Sains.

IV. Sancti*, vicus est Baralæ vicinus, de quo sic Baldericus lib. 2. cap. 12. *Apud Sanctos, puellarum basilica, ubi S. Saturnina virgo & martyr quiescit*, traditur exstitisse..... *ad cujus sanctæ venerationem a fidelibus Christianis facto monasterio, puellaris congregatio delegatur; sed prædictis causis intercipientibus*, scilicet irruptionibus Normannorum, *ad unius presbyteri obsequium redigitur.* Observat autem Colvenerius hanc parochialem ecclesiam dicatam esse S. Saturninæ, sub patronatu capituli B. Mariæ Cameracensis.

* Hanc ecclesiam ab antiquo monasterium fuisse, vel certe deinceps innuit Locrius, quando inter ea recensetur monasteria quæ ab Arnulfo comite reformata sunt circa an. 940.

V. Albiniacum pagus est non procul distans a Monte S. Eligii, baronatu insignis, ubi olim erat monasterium canonicorum, sancti videlicet Chiliani, qui Scotus fuisse traditur; nunc vero prioratus est ordinis S. Augustini dependens a monasterio Montis S. Eligii. Ita Colvenerius in notis ad caput 17. lib. 2. Balderici.

ABBATIÆ EXSTANTES ORD. S. BENEDICTI.

Virorum.

S. VEDASTUS in urbe Atrebat. *S. Waast d'Arras.*
Marchianense monasterium, *Marchiennes.*
Hasnoniense S. Petri, *Hasnon.*
Aquicinctense S. Salvatoris, *Anchin.*
Denonium, *Denain.*

Feminarum

Strumensis parthenon, *Estrun.*
Avennensis, *Avesnes.*
B. Mariæ de Pace, *N. Dame de la Paix.*

ORDINIS S. AUGUSTINI.

Virorum.

Mons S. Eligii, *Mont S. Eloy.*
Arroasia, *Arouaise.*
Henniacum B. Mariæ, *Hennin-Lietard.*
Marcolum S. Amandi, *Maroëul lez Arras.*

Feminarum

Bellus-locus, *Beaulieu lez Sin le noble.*

ORDINIS CISTERCIENSIS.

Feminarum

Braëlla, *la Brayelle lez Aunay.*
Flinæ, *Flines.*
B. M. de Pratis, *N. Dame des Prez.*
Vivarium, *le Vivier.*

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

Virorum.

Viconia, *Vicogne.*
Castellum, *Chasteau l'abbaye.*
Ordinis S. Claræ parthenon Atrebatensis.

S. VEDASTI ABBATIA.

S.t Waast.

ATREBATENSE S. VEDASTI monasterium, dictum prius Nobiliacum, ordinis Benedictini, a S. Vedasto episcopo Atrebatensi & Cameracensi, qui jacet in eodem loco, nomen accepit, originem vero a B. Autberto, qui septimus ei in sede pontificali successit episcopus. Is enim ipso in loco ad Crientionem* fluviolum posito, ubi cellulam olim & oratorium sub nomine S. Petri, in quo sepeliretur, ipsemet Vedastus erexerat, ampliorem ecclesiam adjuncto monasterio ædificavit*, illucque superno monitu ac præsente Audomaro Tervanensi pontifice, ex cathedrali virginis Deiparæ templo, S. Vedasti corpus transtulit calendis Octob. an. 666. ex Cointio*. Porro cœnobium istud agente Vindiciano S. Autberti successore adeo auctum est, totque redditibus ex munificentia Theodorici regis locupletatum, ut

*Crinchon
*an. 655. *ex notis Colvenerii ad chron. Camerac. pag. 405.*
*an. 658. *ibid. & ex Raissio, seu quod idem est, annis 118. ab obitu S. Vedasti. ex libro miracul. ejus, secul. 4. Bened. p. 1. pag. 599.*

locus ille, qui superioribus annis a paucis monachis sub regimine prioris incolebatur, anno 685. Theoderici regis duodecimo, propter advenientium ascetarum multitudinem donatus sit abbate, cui nomen Hatta; immo postea in urbem accreverit, solo nuper veteris muri interjectu, jam ad majorem utriusque partis securitatem dejecti, a civitate distinctam. Ceterum quod spectat tum Vindiciani episcopi, tum regis Theodorici diplomata, curiosum lectorem mittimus ad Cointium an. 685. Decessit Theodoricus rex sub an. 691. ac sepultus est cum Doda conjuge in basilica hujus monasterii, quam *is pro injusta interfectione* S. Leodegarii Æduorum præsulis, pœnitens fundaverat, seu refecerat, testantibus Orderico Vitali & aliis. De abbatibus nunc dicendum.

SERIES ABBATUM.

I. HATTA BLANDINIENSIS monachus, sed non abbas S. Amandi, uti perperam tradit Colvenerius in notis ad chronicon Camerac. p. 419. primus abbas Vedastinus a rege Theodorico electus & a Vindiciano pontifice benedictus est, secundum quod legitur in actis S. Eusebiæ Hamaticensis abbatissæ. Et certe in eo vix ullus auctor ab alio discrepat, secus autem in anno. Alii enim, quos inter Colvenerius loco citato, annum 690. consignant, Henschenius in vita præfatæ S. Eusebiæ 691. ipsissima vero vitæ verba annum secundum ordinationis Vindiciani, ac denique Miræus in chronico ord. S. Benedicti annum duodecimum regni Theoderici. Jam vero nos quam ex his amplectamur sententiam inquiramus; ac primo quidem duabus prioribus explosis, ut pote quæ nullo innixæ fundamento videntur, ad tertiam, pro qua stat Mabillonius, gradum facimus. Vindicianus Autberto successit in episcopali cathedra an. 669. ex Cointio, vel circa 670. ex ipsomet Mabillonio; ergo ipsius ordinationis annus secundus vel cum anno 670. vel 671. illigatur. At neutrum ex his duobus annis benedictioni Hattæ convenire ex eo patet, quod necdum Theodoricus regnaret, a quo designatus abbas legitur. Restat igitur ut annum Christi 685. qui cum duodecimo regni Theoderici coincidit, pro institutione Hattæ in primum abbatem Vedastinum, cum Cointio assignemus. Circa hunc annum Vindicianus episcopus Hattæ privilegium indulsit, quo *omnes inquietudines* a monasterio S. Vedasti exclusit, ut quiete *& secundum regulam S. Benedicti* monachi viventes Deo servirent. An. 686. interfuit dedicationi basilicæ sanctæ Mariæ apud Hamaticum, quam Gertrudis abbatissa post S. Eusebiam exstruxerat, ejusdemque beatæ Eusebiæ translationi ex ædicula S. Petri in prædictam basilicam, factæ a Vindiciano episcopo XIV. cal. Decembris. Obiit vir religiosus imo a nonnullis pro sancto habitus an. 699. calendis* Febr. ex computo Cointii, non 710. ut vulgo tradunt, aut 709. ut legitur in brevi chronico Elnonensi. Utrum vero fuerit etiam abbas Blandiniensis, suo loco expendemus.

Secul. 2. Bened. pag. 585.

Ibid.

* al. XVI. cal.

II. B. Hadulfus ex præposito, ut putant, monasterii Vedastini, Hattæ successit in abbatiale munus, a Vindiciano pontifice consecratus 31. Aug. anni 699. non 710. cum jam ante quinquennium obiisset Vindicianus. Rexit monasterium annis undeviginti, quibus elapsis episcopatum Atrebatensem cum eodem monasterio annis duodecim gubernavit; cujus proinde obitus recte consignatur an. 728.* in annalibus Petavianis apud Labbeum tomo 2. bibliothecæ novæ pag. 733. Ejus elogium historicum texuit Mabillonius sec. 3. Bened. p. 1. pag. 471.

* die 19. Maii.

III. Madelbaldus quem alii Madelbertum vocant, ab inita dignitate anno vix exacto obiit 729.

IV. Ragenfridus fere per biennium hanc dignitatem tenuit, fato functus anno 731.

V. Gossilenus seu Gogislenus octo annis potitus est abbatia, obiitque anno 738. ex annalibus Petavianis apud Labbeum.

VI. Guido Caroli principis propinquus, cum jam esset abbas Fontanellensis, Atrebatensem S. Vedasti abbatiam usurpavit. Sed cum uno duntaxat anno utrumque monasterium tenuisset, initæ conspirationis apud dictum Carolum accusatus, in territorio Viromandensi capite multatus est, ibidemque traditus sepulturæ, anno 738. ex chronographo Fontanellensi; 739. ex Cointio.

Spicil. tom. III. pag. 215.

VII. Romanus per triennium sedit, ab anno 739. ad 742.

VIII. Adalricus, vel ut alii legunt, Adalbericus, probatissimus medicus temporibus Pippini & Carolomanni principum, præfuit annis 26. ab anno videlicet 742. ad 768. quo vitam finivit. Eo abbate Teutbaldus Atrebatensis provinciæ comes, hortum quemdam a Carolomanno concessum monasterio surripere tentavit, sed brevi restituere coactus est; ex libro miraculorum sancti Vedasti.

Secul. 4. Bened. p. 1. pag. 603.

IX. Sigibertus curam cœnobii suscepit anno 768. quam gessit ad annum 783.

X. Ratfridus vel Rutfridus eligitur abbas an. 783. seditque annis 12.

XI. Rado magnus referendarius sub Caroli magni principatu ex Mabillonio lib. 2. Diplom. cap. 12. n. 4. cancellarius vero & archicancellarius ejusdem principis ex lib. 2. annalium Bened. ad an. 719. Ratfrido suffectus est an. 795. ad quem exstant duæ Alcuini epistolæ cum aliquot versibus. Vir fuit canitie & pietate venerabilis, qui combustum templum magnifice instauravit, ac magna in primis auri argentique copia locupletavit, sacraque supellectili ornamentorum. Decessit an. 815. postquam rexisset, inquit vetus catalogus, annis 19. mensibus XI. ac diebus 20.

XII. Adalungus legationibus ab Ludovico Pio imperatore sibi demandatis illustris, una cum Hunfrido comite Curiensi, Romam mittitur ad componendos urbis motus, & ad explorandum, quinam essent conscii necis Theoderici primicerii; cujus insimulatus Paschalis papa, ut se purgaret, coram legatis & magno episcoporum cœtu, immunem se ab hoc crimine jurejurando asseveravit, uti produnt Eginhardus in annalibus ad an. 823. ac Theganus. At cum Adalungus Ludovici partibus foret addictissimus, indigna-

tionem Lotarii filii degeneris in se concitavit, adeo ut erepta ipsi abbatia, Eboni Remorum archiepiscopo ad perfidiam sive perpetrandam seu remunerandam donata sit ab eodem Lothario an. 833. Verum anno seq. Adalungo restituta est, quando scilicet Ludovicus Lotharium devicit, Ebonemque Fuldam relegavit. Quandiu postea rexerit incertum. Dissentiunt enim auctores inter se; vetus catalogus totum ipsius regimen annis 30. circumscribit, Sammarthani addunt sex, mortem ejus consignantes ad an. 850. Cointius eum superstitem facit ad an. 844. Obiisse vero legitur in brevi chron. Elnon. t. 3. anecd. an. 837.

t. 1. Annal. Bened. pag. 543.

XIII. Haiminus ex eo solo innotescit, quod Milo Elnonensis monachus, S. Vedasti vitam quatuor libris metrice editam medio seculo nono ei nuncupaverit.

Secul. 4. Bened. p. 1. pag. 599.

** al. Julias.*

XIV. Adelardus comes se pro abbate gerebat an. 852. quo levatum est corpus S. Vedasti a Theoderico episcopo, VI. nonas Julii, e loco ubi a sanctis Autberto & Audomaro repositum fuerat, idemque anno insequenti pridie nonas Junias * in digniori crypta conditum est. Praefuisse Adelardum usque ad annum 866. tradit Locrius, sumens exordium regiminis ejus (intellige, pacifici) ab an. 855. Cum enim tunc temporis Normannorum Danorumque desaeviente procella res perturbatissimae forent; fortior quisque summam in Vedastino monasterio potestatem arripuit; Matfridus quidem laïcus an. 852. prima vice (ipsum enim denuo regimen ambivisse videbimus) ad unum annum, ex Locrio: & Rothaldus seu Rataldus abbas renuntiatus an. 853. ad tres annos, ex eodem Locrio.

t. 8. Concil. col. 865.

XV. Carolus Calvus rex hanc abbatiam, quam fratri suo Lothario imperatori, confirmandae inter se amicitiae gratia concesserat, an. 866. a Lothario nepote recepit, excluso Adelardo comite. Eam privilegiis, donis & immunitatibus quam plurimis auxit, ut patet maxime ex privilegio concesso in concilio Vermeriensi an. 869. Hucusque vero tribus annis solus rexit, tum vitae reliquis octo, ascito quasi potestatis consorte, non aequali tamen auctoritate.

** Ita Locrius; sed Mabillonius tom. 3. Annal. consobrinum, Sammarthani vero t. IV. p. 614. Conradi nepotem appellant.*

XVI. Hugo I. Conradi filius, a Carolo Calvo nepote * assumitur e canonico in socium curae pastoralis an. 869. spiritualibus tamen duntaxat ei creditis, quorum biennio curam egit, sibi ablatam an. 871.

XVII. Hugo II. ab eodem Carolo Vedastinae familiae datur antistes an. 871. qui vix decem mensibus dignitate potitus, aemulum nactus est Madfridum jam ab undeviginti annis perbrevi tempore ea ornatum. Obiisse traditur Hugo an. 876.

Locrius.

** Is est Hugo Conradi filius ex hac abbatia ante novem annos deturbatus.*

XVIII. Rodolfus & Rodulfus abbas levita domui Vedastinae praeficitur an. 877. a Carolo Calvo imperatore. Ejus temporibus, post obitum Ludovici Balbi, qui contigit an. 879. Ludovico Germaniae regi promittitur ab Hugone * abbate, Bosone & Theoderico pars Lotharii regni, quam Carolus contra fratrem suum Ludovicum, ipsius Ludovici patrem acceperat, *cum abbatia S. Vedasti ad locarium*, seu usum fructum, ea lege, ut relicto Balbi filiis hereditario regno, in suum ipse revertatur. Assensit Ludovicus Germanicus, sed utrum ea promissio suum sortita sit effectum, ignoramus. Sane traditur sub annum 880. Normannis cuncta ferro & igne depopulantibus, monachos fuga suae saluti consuluisse, assumtumque in humeros S. Vedasti corpus Bellovacum deportasse; cum jam pridem id necessitatis praevidentibus, ac petentibus, *antistes illorum venerabilis vir ac totius sanctitatis pater, nomine Theodericus* [a] *eadem sancta ossa, fossa humo, elata exposuisset.* Porro circa an. 886. Rodulfus abbas monasterium instauravit, ita ut non modo par ferendis, sed etiam idoneum esset propulsandis hostium conatibus. Et revera posthac Normannos vicit & usque Noviomum persecutus est; tandemque S. Vedasti corpus Bellovaco, ubi per annos fere tredecim permanserat, ad suum locum revectum est. Defecit Rodulfus an. 900. nonis Januarii, postquam annis 23. rerum potitus esset, ipseque de re publica ecclesiastica bene meritus in aede sacra divi Petri tumulo conditus est.

Locrius.

t. 3. Annal. Bened. pag. 287.

XIX. S. Fulco jam abbas Sithiensis & archiepiscopus Remensis, an. 900. S. Vedasti abbatiam a Carolo Simplice in beneficium accepit. Hinc in ipsum Balduini Calvi comitis jam pridem concepta ira propter abbatiam Sithiensem recruduit. Itaque Fulconi opportunum visum est Vedastinam abbatiam cum Suessionensi sancti Medardi, quam tunc Altmarus comes obtinebat, commutare, tum quia Remis vicinior erat S. Medardi abbatia, tum quia comes Altmarus Vedastinam contra Balduinum facilius vindicare valebat. Verum hoc ipso anno die 17. Junii Balduini factione occisus est Fulco.

XX. Balduinus Calvus Flandriae comes, filius Balduini cognomento Ferrei ex Juditha Caroli Calvi filia, hanc abbatiam etsi malis artibus obtentam, non tam male administravit. Fertur enim monasterium, quod anno circiter 900. feria 2. hebdomadae Passionis Dominicae fortuito conflagrarat incendio, instaurasse, thecamque argenteam, qua recondita sunt sacra B. Vedasti pignora, conflari curavisse. Rebus Vedastinis potitus est ad annos undecim, Bertinianis usque ad mortem, quae Gandavi contigit an. 918.

XXI. Altmarus comes tum jure ante dictae permutationis cum Fulcone, tum favore Caroli Simplicis an. 912. Balduino Calvo Vedastinum monasterium eripuit, illudque occupavit annis circiter 19. avaritiae labe foedatus.

XXII. Adalelmus comes filius & heres Altmari, cum ceteris bonis paternis, monasterii etiam adiit hereditatem, more seculi depravato, qui tum vigebat, idque annis 12. magna disciplinae monasticae jactura pessime gubernavit.

XXIII. Arnulfus cognomento Vetulus, comes Flandriae, Balduini Calvi filius, bellicis artibus illustris, templa diruta partim restituit, partim erexit nova; receptoque armis Atrebato, castroque Nobiliaco, suprema in hoc monasterio auctoritate

[a] Quis fuerit hic Theodericus antistes, inquirendum. Subodoramur hic commemoramorari Theodericum episcopum Atrebatensium & Cameracensem, qui obiit an. 863.

usus est per annos 12. facto principio ab anno 943. Sub se vero inter hæc duos habuit ex ordine quasi secundarios abbates, spiritualibus intentos, Hugonem III. & Hugonem IV. mortuos ante annum 954. ex Locrio. Decessit optimus princeps an. 963.* funeratus in æde sacra B. Petri Gandavensis.

* 964. ex Locrio.

XXIV. Hildebrandus Arnulfi Flandriæ comitis nepos, jam antea abbas S. Bertini, ab avunculo gubernationi Vedastinæ domus admotus fuit sub an. 954. quo circiter reformata dicitur a B. Gerardo* Broniensi abbate, sed eo solo, ut par est credere, fundamento, quod ad Flandriam Arnulfi comitatum pertineret; vix enim ullus reformationis fructus apparet ante B. Richardum, qui huic loco pristinum splendorem restituit. Ceterum octo circiter annis præfuisse Hildebrandum Vedastino cœnobio ferunt, tumque ad S. Bertini regimen an. 961. vel 962. revocatum. Chronicon tamen Vedastinum ad an. 968. Hildebrandum cœnobio isto expulsum tradit, Lothario rege id annuente ex Locrio; unde merito ipsum conjicimus ad hunc usque annum utramque abbatiam retinuisse.

*Per ipsum Hildebrandum, ex Locrio.

t. 3. Annal. Bened. pag. 555.

XXV. Famericus seu Framericus sedit ab an. 968. ad annum 972. quo migravit ex hac vita, teste Locrio.

XXVI. Madefridus seu Malefridus aut Madelulfus vel Maledulfus sedisse legitur annis viginti, ab anno videlicet 972. ad annum 992. sub cujus præfectura monasterium conflagravit circa 987.

XXVII. Fulradus & Fullardus seu Fuchardus abbas tricesimus, ex Locrio instituitur an. 993. de quo vide chronicon Camer. lib. 1. capp. 106. & 116. Cum desidentes primo monachorum mores in dies pessum irent, ac collaberentur, qui lapsos erigere debuerat, ipse oblitus officii cœpit præcipitem se dare, aliosque in pejus pertrahere; adeo ut in eum animadvertere coactus sit episcopus sedis Atrebatensis & Camerac. Rothardus, & post eum Herluinus: cujus cum sententiam frustra subterfugeret, nullo idoneo sibi ascito patrono, dignitate sua dejectus est, anno initæ sedis duodecimo, salutis autem 1004. Quare profectus Remos, auxilium ab Arnulfo archiep. quæsiturus, frequenter causatus est ab inimico pontifice sibi conflatam invidiam. Verum dum interponendæ auctoritatis tempus protrahit antistes, Fulradus dolore ut creditur, administrationis ereptæ contabescens occubuit. Interim summa rerum commissa est Heriberto boni testimonii monacho, sed revera minus idoneo ad tanta damna, quorum Fulradus auctor fuerat, resarcienda. Quapropter & ipsi ablatum regimen traditur a comite, Richardo religiosissimo viro, providente atque ordinante episcopo.

an. 1004.

XXVIII. B. Richardus, prius abbas Virdunensis S. Vitoni, an. 1008. vel 1009. ex Locrio, opera Herluini [a] episcopi Atrebatensis & Camerac. ac Balduini comitis, abbas S. Vedasti renuntiatur, quorum vota cumulate implevit. Nam revocatis ad severiorem disciplinam monachis, rebus restitutis & auctis, vir hac ætate præcipuæ laudis, pietatis atque exacti judicii, natus ad instauranda quæcumque alii male gesserant, perlustravit cum Herluino cuncta pene circumjacentia monasteria, reformavitque; unde Gerardo successori Herluini factus carissimus, ab eo Laubiensi monasterio, loco irreligiosi abbatis, præfectus est. Qui ne scandalo ob tot abbatias esset, se Vedastina abdicavit, cum ei diligenter novennio præfuisset, rejecitque, ut aiunt, in humeros Leduini, in rebus deinde Laubiensibus sanctissime occupatus. Ita fere chronicon Camerac. lib. 3. cap. 16. Verumtamen propemodum constat Leduinum non nisi post Frederici mortem, quem Richardus, ut in ipsius vita legimus, curandis interioribus, uti Popponem exterioribus præfecerat, abbatem fuisse. Idipsumque satis innuit Hugo Flaviniac. in chronico, ubi ait, ipsum an. 1024. abbatiæ S. Vedasti fuisse prælatum. Quod spectat vero ad Maholdum quemdam inductum a Locrio, an. 1018. non integro, suspicamur eum fuisse tantummodo præpositum, loco fortasse Popponis pluribus tunc occupati. Porro Fredericus, cujus elogium habes secul. VI. Bened. p. 1. pag. 185. traditur a Vassemburgo mortuus an. 1022. die vero VIII. idus Jan. ex necrol. S. Vitoni.

Chron. Camer. c. 116. l. 1.

Secul. VI. Bened. p. 1.

t. 1. Bibl. Labb. pag. 175.

XXIX. Leduinus seu Liedvinus *ex laico piæ religionis monachus* a Balderico vocatus, Vedastino monasterio præficitur a B. Richardo, non quidem an. 1018. ut scribit Locrius, nisi fortasse tanquam præpositus, at certe præerat jam an. 1023. prima die mensis Maii, qua præsens in comitiis generalibus, jussu Roberti regis apud Compendium congregatis, inter ecclesiam Bellovacensem & suam, fraternam societatem iniit, ut patet ex charta ea de re conscripta apud Chesnium* & apud Miræum.* Nullus autem pene est in hac abbatum serie, cujus memoria in benedictione magis sit; etenim plurimus exstitit in restituenda & asserenda cum domi, tum foris morum disciplina: plurimum quoque laboravit in re familiari conservanda & augenda. A fundamento monasterium restauravit, ex lib. 3. chronici Camerac. cap. 59. quod quidem Gerardus episcopus, inquit Gazæus, an. 1031. consecravit. Bercloënsem præposituram in proprio, sub S. Vedasti auspiciis, excitavit allodio; Hasprensem permutatione a Gemmeticensibus accepit an. 1044. ac deinde Angilcuriam pro Hasprensi commutatam pretio redemit. Extat ad eumdem Leduinum Gerardi antistitis epistola, qua ei gratias agit, quod compassus sit Atrebat. matri eccl. quæ III. cal. Augusti igne e cœlo delapso combusta fuerat. Item auctoribus Leduino & Rotrico (Sithiensi) abbatibus, Gerardus episcopus demum acquievit consilio quorumdam Belgii episcoporum, qui Burgundiæ præsulum sententiam secuti, commune decretum fecerant, ut tam se se quam omnes homines sub sacramento constringerent, pacem videlicet ac justitiam servaturos (treugam seu treviam Dei appellabant Franci.) Sub annum 1028. ejectis e Marcianensi parthenone sancti-

Chronic. Camerac. lib. 3. c. 16.

* Preuves de l'histoire de Montmorency pag. 12.

* Notit. eccl. pag. 148.

Mir. notit. pag. 166.

Chronic. Camer. l. 3. cap. 32.

Ibid. c. 27.

[a] Non Gerardi, uti perperam legitur apud Hugonem Flaviniac. tom. 1. biblioth. Labb. p. 169. Cum Herluinus Gerardi decessor anno 1008. toto quadriennio superfuerit.

monialibus Balduini comitis jussu, & in earum A locum substitutis monachis, Leduinus abbas eo novam induxit coloniam, cui novem annis præfuisse traditur; interimque Hamaticum cœnobio Marchianensi subjecit, cujus hactenus cella est. Nominatur 1036. in charta pro juribus Atrebatensis telonei a Theoderico rege olim concessi ecclesiæ suæ; & in advocatia Marchianensis abbatiæ 1038. ac insuper 1041. in donatione Ermentrudis pro sepultura mariti sui Gualteri castellani Cameracensis apud Elnonem. Proindeque non est mortuus an. 1040. ut asserit Locrius.

• 4. Annal. Bened. pag. 46.

XXX. Johannes I. defuncto Leduino successit, electus a fratribus, *domno episcopo Gerardo favente, cum comite Balduino.* Verum uno saltem anno serius quam tradit Locrius iniit præfecturam, & altero citius absolvit, ut pote mortuus circa 1047. non autem 1049.

Chronic. Camerac. l. 3. c. 59.

XXXI. S. Poppo primum asceta S. Theoderici prope Remos, jamjamque Stabulensis ac postea Marcianensis abbas, imo & S. Maximini Trevirensis, aliorumque monasteriorum pater, vacanti quoque per obitum Johannis abbatiæ Vedastinæ præficitur a Balduino comite cognomento Pio & Lilano seu Insulano, cum jam pridem, ut diximus, ei præfuisset in exterioribus sub B. Ricardo abbate. At vero *in brevi consummatus explevit* nihilominus *tempora multa*, quippe qui peculium monachorum resecuit, rebus in commune collatis; cumque omnia recte composuisset, vice sui monasterio præfecit Emmelinum Wazonis episc. Leodiensis germanum; inde Marcianas profectus est, ubi Balduinum proabbatem instituit, imminentis haud dubie præscius mortis, quæ revera contigit in eodem monasterio VIII. cal. Febr. an. 1048. Plura de ipso in Stabulensibus abbatibus & alias, cujus interea vitam consule-sis, secul. VI. Bened. part. 1. pag. 569. & seqq.

XXXII. Balduinus Pius, Flandriæ comes & D marchio, Balduino Barbato ex Ogiva Luxemburgensi natus Insulis, princeps laudatissimus, cum jam esset B. Popponis vicarius in regimine Marcianensis cœnobii, statim ut iste mortuus est, summam sibi retinuit administrationem in Vedastino, constitutis sub se abbatibus usque ad annum 1067. quo Insulis e vita migravit calendis Septembris vel Decembris ex Mabillonio, * in æde B. Petri, cujus ipse fundator exstiterat, conditus.

* tom. 5. Annal. p. 4.

XXXIII. Adelelmus vel Adelinus ita præfuisse dicitur per annos decem, ut penes Balduinum suprema remaneret potestas. In veteri tamen E indice, Balduino præponitur ad annum unicum. Moritur ex Locrio an. 1060. melius fortasse 1059.

XXXIV. Herchemboldus eo anno statuitur abbas sub Balduino, quo rex Philippus I. coronatus est, hoc est 1059. Sane commemoratur annis 1063. & 1064. in chartis pro Einhamensi cœnobio. Dicitur autem abbas laïcus in vetusto catalogo, cumque mortuum an. 1067. Locrius tradit.

Mir. notit. p. 177. & 178.

XXXV. Adalardus Marchianensis abbas an. 1067. arripuit ambitiose primariam in cœnobio Vedastino auctoritatem. Sed vix anno elapso ab hac dignitate per Alexandrum III. papam deturbatur, ad priorem remissus præfecturam.

XXXVI. Adolfus, Alolfus & Aloldus seu Adloldus, dejecto Adalardo, e gremio delectus est an. 1068. vir sedulus ac diligens in augendis rebus: percarus Gerardo [a] II. postremo ecclesiæ Atrebatensis & Cameracensis conjunctim episcopo, a quo non pauca, monasterii nomine, accepit beneficia, sub id maxime tempus, quo cœnobium incendio periit anno fere 1090. Gerardus vero longe dissimilem sibi in episcopatu Atrebatensi sortitus est successorem (Is fuit Lambertus, pro cujus electione Urbanus II. papa scripsit ad hunc abbatem & alios, circiter an. 1093.) Adloldo enim, quantum potuit, facessit negotia ob jura, ecclesias ac bona, sed propemodum frustra, nisi quod concordiæ gratia nonnihil de jure monasterii ei cessit Adloldus. Postea tamen Lambertus erga monasterium & abbatem benignior factus videtur; cum enim invitatus ab Urbano papa ad Claromontense concilium, an. 1095. die natali apostolorum Simonis & Judæ profectus est, inter alios viæ comites habuit Aloldum nostrum & Hamericum abbatem Aquicinensem. C Item an. 1097. nonis Febr. in synodo Atrebatensi præsens Aloldus subscripsit privilegio Lamberti episcopi pro S. Dionysio Remensi & Hugone hujus loci abbate; quod etiam præstitit eodem anno XII. cal. Novemb. in charta simili pro Elnonensi cœnobio, ad preces Hugonis abbatis, & pro Eligianomonte. Sed in primis factam reconciliationem inter episcopum & abbatem probat, quod an. 1098. III. idus Octobris ille privilegium concessit Aloldo ejusque fratribus. Insuper an. 1101. ind. IX. 17. cal. Novembris interfuit Aloldus synodo Atrebatensi, in qua Lambertus episcopus Odoni compresbytero privilegium indulsit pro ecclesia Aiulcurtis. Denique an. 1102. ind. X. Roberti Flandrensium comitis rogatu litteras a Paschali II. impetravit Aloldus, quibus omnes monasterii possessiones necnon constituta inter episcopum & abbatem sancita confirmantur. Vivere desiit an. 1104.

t. 5. Miscell. Baluz. pag. 265.

Ibid. pag. 280.

Ibid. pag. 378.

Ibid. pag. 385.

Ibid. pag. 387.

XXXVII. Henricus I. suffectus Aloldo, memoratur 1106. in quadam charta Lamberti episcopi pro Guisende abbatissa Melbodiensi. Anno 1108. interfuit judicio episcoporum Atrebatensis & Tervan. de quadam controversia inter canonicos B. Mariæ Tornac. & monachos S. Martini. Vir fuit *sanctæ Simplicitatis* Iperio, nihilominus tamen sedulus ac solers in rebus agendis & conservandis, sed remissior in tuenda regulari disciplina carpitur, quam tamen paulo post ex occasione inter ipsum & monachos ortæ discordiæ, resarciri per Lambertum Sithiensem abbatem curavit. Sic enim habet Iperius chronographus Bertinianus: *Anno Domini 1109. ab Atrebatensibus monachis S. Vedasti, procurante abbate nomine Lamberto, susceptus est ordo Cluniacensis per hunc modum &c. Consuluit abbas Henricus* Lambertum

Ibid. pag. 392.

Cousin hist. de Tournay, siecle XII. pag. 159.

[a] Hic episcopus antea fuerat præpositus apud S. Vedastum sub Adolfo abbate.

Lambertum abbatem nostrum, ambo comitem Flandriæ Robertum, & concordant ut monachi Bertinenses mittantur Atrebatum ad ordinem reformandum. Die igitur statutâ conveniunt comes & abbas Lambertus cum Sithiensi flore electo, inter quos præcellebat domnus Alvisus monachus noster, quem Henricus abbas, consilio Lamberti abbatis nostri priorem ibi instituit, futurum brevi abbatem Aquicinctinum. Fortassè vero jam ante annos aliquot id tentatum fuerat; legimus enim apud Hermannum libro de instauratione abbatiæ sancti Martini Tornac. Robertum [a] Flandriæ comitem Jerosolyma capta in patriam reducem, e monasterio S. Martini monachos eduxisse, eosque in monasteriis *S. Vedasti Atrebatensis* & S. Petri Gandavensis posuisse, ut ea emendaret. Ceterum Paschalis II. papa epistola 94. gratulatur Henrico abbati de meliori recepta disciplina, his verbis: *Rumor quem de te nuper audivimus, lætitiam nobis non modicam attulit. Audivimus enim quod assumtis de Cluniacensi congregatione fratribus, monasterii tui mores corrigere & religioni studere jam cœperis &c.* Ipsius gratia Lambertus episc. Atrebatensis scripsit Rodulfo Remorum archiepiscopo, ut si quis ad eum criminator aut susurro accederet, ad hunc abbatem *perturbandum*, aures sibi, os illi occluderet. Plures tamen hujus abbatis tempore intercesserunt lites Vedastinos inter monachos, & clericos seu canonicos ecclesiæ Atrebatensis, de quibus legendæ Lamberti episcopi Atrebatensis epist. 128. 131. 132. 133. 134. 135. 136. & maxime 137. quæ est Paschalis II. ad Lambertum episcopum, *frivolam irrationabilemque* appellantis quandam quæstionem canonicorum adversus monachos. Denique idem Lambertus epist. 139. injungit Henrico Vedastensi, Alberto Hasnoniensi, & Fulcardo Marcianensi abbatibus, ut sibi & Johanni Morinensi episcopo ad finiendam diutinam inter canonicos Tornacensis ecclesiæ & monachos sancti Martini Tornac. querimoniam a Paschali II. delegatis in consilium & auxilium adesse non negligant. Præfecturam Henricus produxit in annum 1130. quo discessit e vita, cum sedisset annos 26.

[Margin: t. 5. Miscel. Baluz. pag. 343. — Epist. 116. ibid. p. 352 — Ibid. — Ibid.]

XXXVIII. Galterus subscriptus reperitur an. 1141. in litteris Alvisi episcopi Atrebat. pro S. Bertino; itemque in aliis ejusdem pro S. Nicasio Remensi 1143. & in charta Hasnoniensi 1145. Is maximas ac turbulentissimas expertus est tempestates; dum enim Alvisus episc. Atrebatensis molestissimam Marchianensibus commovet rixam, Galterus seu causa simili implicatus, seu nimio, sibi plusquam tutum esset, potestatem episcopalem crescere ratus, Innocentium appellavit, qui primum id unum ei rescripsit, ut Alviso Atrebatensi episcopo canonicam subjectionem & obedientiam deferret. Sed quoniam ipsi postea simoniæ crimen & alia impacta sunt, rem examinandam summus pontifex commisit Hugoni Rotomagensi archiepiscopo, Gosleno Suessionensi, Miloni Tervanensi, & Goffrido Catalaunensi episcopis, qui quidem postremus antistes de hoc negotio sententiam suam aperit in epistola quam scripsit ad Innocentium papam, his verbis . . . . *Et ecce abbas S. Vedasti, qui me & ipso* (Alviso) *nondum episcopis, præsentibus, & aliis religiosis abbatibus & personis, in manû domini nostri Remensis archiepiscopi abbatiam suam ea conditione sub fidei interpositione refutavit, quod si testimonio & consilio nostro & aliorum religiosorum abbatum vitam suam absque dilatione non corrigeret, & abbatiam suam non ordinaret, absque reclamatione ab administratione abbatiæ suæ cessaret: quia vero episcopus eum ad id, ad quod voto se adstrinxerat testimonio religiosorum virorum adversus abbatem conclamantium cogere nititur, ad præsentiam vestram procaciter invitavit &c.* Neque vero mitius quin & acerbius A. S. sepulcri abbas de Gualtero abbate Vedastino scripsit ad eundem papam; quibus adde S. Bernardi Claræväll. abbatis epistolam 339. * quæ est 21. apud * Baluzium. At quid tandem profecerint hi potentes adversarii, non constat, imo incassum laborasse pene certum est, cum nihil in eum ab Innocentio decretum sit. Hæc foris Galterus, domi vero infestum alium expertus est casum, quando monasterium pene totum incendio periit an. 1136. ex Andrea Marcianensi in chronico Andrensi; quibus infortuniis fractus, jamque senecta pressus, abbatiæ sarcinam deposuit an. 1147.

[Margin: Epist. 9. ibid pag. 405. — Epist. 13. ibid. pag. 408. — Epist. 191 ibid. pag. 414. — Epist. 20. ibid. pag. 415. — * editionis secunda Mabillonii. * ibid. pag. 416. — Spicil. tomi 11. p. 419.]

XXXIX. Guerricus & Wedricus jamdudum abbas Lætiensis, nempe ab an. 1124. huc evocatus, Galteri senio confecti onus excepit an. 1147. vir pietate & prudentia par ei ferendo. An. 1150. dedit quasdam decimas monasterio Caroli-loci diœc. Silvanectensis. Memoratur an. seq. in litteris Theoderici comitis pro S. Bertino, & 1152. in tabula Godescalci episc. Atrebat. pro eodem cœnobio. Insuper adfuit 1153. synodo Atrebat. in qua idem Godescalcus quandam chartam publicavit. Ceterum huic abbati fraudes insidiantium & causæ domesticæ parum otii reliquerunt. A Balduino comite Hannoniæ depopulatus ager Atrebat. immissæ a pluribus controversiæ, quibus se tamen ac monasterium explicuit, aut amica partium compositione, aut ceteris causa cadentibus. De rixis inter Godescalcum episcopum & Guerricum abbatem exstant apud Baluzium duæ Eugenii papæ III. epistolæ, altera ad episcopum, ad abbatem altera; tertiam proferunt Sammarthani, qua decernitur, ut in locum demortuorum divi Petri canonicorum nulli substituantur, atque ita sensim res ejus ecclesiæ concedant in usus *religiosorum*, qui divinum officium ibidem obeant. Sed nec omittendam censemus alteram collectionis Baluz. num. 43. Godescalco Atrebat. episc. inscriptam; postquam enim Atrebatensem ecclesiam sub B. Petri & sua Eugenius papa protectione suscepit, abbatias quoque infra Atrebatensis episcopatus limites sitas, videlicet sancti Petri Hasnon. S. Salvatoris Aquicinensis, S. Vindiciani de Monte S. Eligii, S. Ragenfredis de Domniaco, sanctæ Rictrudis Marcianensis, S. Mariæ de Strumo &c. eidem episcopo, ejusque successoribus subjectas esse & earum abbates vel abbatissas canonice obedire præcepit, hæc addit:

[Margin: t. 5. Miscel. Baluz. pag. 442. — Epist. 36. & 37. ibid. pag. 427. & 428. — Ibid. pag. 434.]

[a] Hic comes an. M.CXI. Meldis ex equo lapsus interiit, & apud S. Vedastum sepultus est.

Abbas vero S. Vedasti de Nobiliaco & successores tibi tuisque successoribus obedientiam manu promittant, & de his quæ ab Atrebatensi ecclesia possidere noscuntur, debitam reverentiam & subjectionem exhibeant. Tandem sopitis controversiis quietior Guerricus, octavo suscepti regiminis anno exstinguitur 1155. die 27. Maii ex necrologio Fidemiensi.

XL. Martinus I. testis habetur 1159. in litteris Theoderici Flandriæ comitis pro S. Bertino, quo etiam anno sigillum apposuit inito pacto inter abbatem Cisoniensem & advocatum. Hunc plurimæ lites ab aliis intentæ exercuerunt, quibus nunquam fractus succubuit. Principibus viris non sua sibi vindicantibus nihil cessit; Philippum Elsatium Flandriæ comitem reddere coëgit receptam a Vedastinis divi Jacobi calvariam: Ludovicum regem Francorum jubentem sibi apud eosdem instrui convivium, solito *dimenso* contentum esse docuit. Interim curavit chartas veteres ad possessiones monasterii, & jura spectantes in ordinem digeri per Guimannum cœnobii alumnum, qui an. 1160. prima ejusdem monasterii cunabula descripsit, ac pleraque cum pontificum, tum Imperatorum & regum diplomata collegit. Nova quoque pro immunitate monasterii privilegia obtinuit ab Alexandro III. papa, qui quidem ei primus, ejusque successoribus utendi tunica & dalmatica potestatem fecit. An. 1167. qui duodecimus erat ejus regiminis, transegit cum Johanne abbate Corbeiensi, sequestris Ingravone S. Medardi & Hugone S. Amandi abbatibus, ex archivo Corbeiensi. Ab eo etiamnum viget pietatis institutum, ut cereus continuo ardeat ante Christi venerabile corpus. Pastoralem curam gessit Martinus usque ad affectam senectutem, qua negotiis agendis impar se abdicavit, post 26. annos regiminis, uti legitur in necrol. his verbis: *Martinus monachus, abbas 26. annis, obiit IV. nonas Junii, jacet in dextro latere ecclesiæ ante altare S. Johannis.* Discimus autem ex duabus Innocentii papæ III. epistolis ad abbatem & conventum S. Vedasti, altera 136. M. quondam abbatem de consilio majoris & sanioris partis capituli, consuetudines ecclesiæ suæ, quas vocat rationabiles in scriptis redegisse, easque jam approbatas a bonæ memoriæ P. S. Chrysogoni presbytero cardinali, tunc legato sedis apostolicæ, Innocentius III. apostolica auctoritate confirmat. Altera numero 135. docet bonæ memoriæ Martinum abbatem composuisse cum Roberto quondam & ejus heredibus Bethuniensibus advocatis, super quibusdam transactionibus talliarum, rogationum, violentarum exactionum &c. in præsentia bonæ memoriæ Samsonis Remorum archiepiscopi.

Spicil. tom. XII. p. 507.

Locrius ad calcem chronici Belgii.

t. 1. collect. Baluz. pag. 72.

t. 2. ejusdem collect. pag. 571.

XLI. Henricus II. Marchianensis abbas, rejectum a Martino decessore munus accepit. At an. 1184. vix quinque mensibus exactis fato interiit Romæ seu Velletri ex necrologio, II. nonas Januarii, ubi funeratus dicitur in baptisterio Constantini, indeque postea translatus Cluniacum, cujus erat alumnus. Porro ex iis mendum suspicamur in temporis nota quarumdam litterarum Philippi comitis pro S. Bertino, quibus Johannes abbas subscripsit, legendumque autumamus an. 1189. pro 1179.

XLII. Johannes II. de Vy caritatis præcipua laude clarus, cui que ideo infirmorum demandata erat cura, fratrum unanimi voluntate, pro omnibus accepit sollicitudinem, delectus in abbatem an. 1184. Sub id vero temporis Lucius III. summus pontifex parem cum Alexandro III. gerens erga Vedastinos animum, ad eos aliquot pontificias dedit litteras, quibus pleraque decessorum diplomata confirmat, ac insuper usui tunicæ & dalmaticæ, usum adjicit annuli pastoralis. Defunctus est an. 1186. XVIII. cal. Dec. jacetque in sinistro cornu altaris S. Nicolai, ex necrologio.

XLIII. Johannes III. ex priore Vedastino Hainocurtensis abbas, postliminio ad S. Vedastum revertitur infula cohonestandus abbatiali anno 1186. Multis ille controversiis petitus est, eo tamen subinde exitu, ut in compositionem sententia communi partes venirent. Sed excitatum incendium majores intulit molestias, cum maxima enim civitatis parte monasterium communibus involutum est flammis an. 1189. 15. Septembris; quo anno testis habetur in charta Philippi Flandrensium comitis, ecclesiam Cameracensem a gavallo seu censu sibi debito liberantis. Summa vero inde Johannis laus est, quod unico superstes anno templum egregie instauravit; dignus sane, qui non tam cito mortem oppeteret, cum necdum quartus ab inita præsulatus dignitate annus esset revolutus; cujus incisa temere vena, aut fortuito rupta, tanta pertinacia, quidquid usquam habebat sanguinis, effluxit, ut eo destitutum corpus, anima ad meliorem vitam commigrans relinqueret in octavis S. Benedicti XV. cal. Aug. Sepulturam nactus est ante altare S. Johannis Bapt. ad caput avunculi sui domni Martini abbatis. Eum vero putamus esse Johannem, qui testis legitur an. 1190.* in litteris Philippi Flandriæ comitis pro S. Bertino.

* al. 1189.

XLIV. Johannes IV. de Haymon-Quesnoy obita cura præpositurae Hasprensis, abbatiæ præfuit perdifficili tempore, cum scilicet Hannonius comes multa pateretur & inferret aliis incommoda. Quid suscepto moderamine fecerit, delevit ætas; supersunt Cœlestini papæ tres litteræ ad eum datæ, quæ nonnihil eum a tenebris vindicarunt, in quibus videre est amplissimam confirmationem omnium, quæ jam ab aliis pontificibus maximis concessa fuerant. Vitæ diem clausit extremum post annos quatuor, Christi 1194. VII. idus Maii, sepultusque est ante altare S. Johannis Bapt. in dextro latere.

XLV. Henricus III. ex camerario, jam ætate gravis præficitur huic gregi. Memoratur 1195. in charta compositionis inter monachos S. Richarii & dominum de Braio Peronæ castellanum. Idem an. 1197. corpus B. Hadulfi Camerac. & Atrebat. episcopi in novo feretro recondidit; tandemque ob senium curam deposuit an. 1200. postquam anno præcedenti S. Michaëlis præposituram ex humili sacello, parœciæ S. Crucis oppidi Atrebatensis olim appendice erexisset, locum

Secul. 3. Bened. p. 1. pag. 473.

recreationi fratrum & fenum infirmitatibus commodum arbitratus. Dicitur an. 1201. *quondam abbas.*

XLVI. Raimundus monachus & abbas sancti Dionysii*, seu potius invasor hujus abbatiæ, Vedastinam quoque occupavit anno saltem 1201. quo recensetur in eadem charta, ubi Henricus *quondam abbas* dicitur. Qualis autem ejus ingressus, talis & tota agendi ratio, mercenarii sane, non pastoris, qui thesauros ecclesiæ corrasit & expilavit. Quare ejus avariciam abominatus pontifex Innocentius III. Vedastini asceterii miseratus, indignum eo gradu hominem amoveri præcepit an. 1206.

* diœcef. Camerac.

XLVII. Odo Marcianensis abbas ex quodam indice manu scripto, Vedastinæ familiæ præsidebat 1216. & 1220. ex charta S. Quintini in insula. Hic præcipuis ad recte moderandum virtutibus instructus, pietatem domi coluit, res temporales diligentissime curavit. Hospitalitatis, quam impense commendat S. Benedictus in regula, studiosissimus, Haspris xenodochium construxit pro peregrinis, & secus monasterium nosocomium, in quo infirmi exciperentur. A summis pontificibus Innocentio III. Honorio III. & Gregorio IX. quam plurima diplomata consecutus est; quibuscum sibi ejus tum pietas, tum prudentia probe essent notæ, eum sæpissime in obortis controversiis honorarium judicem & arbitrum delegaverunt. Sed provecta jam ætate, quietis amantior, ab Honorio III. & a Gregorio IX. has provincias & negotia deprecatus est. Occubuit Odo post annos 22. regiminis, vitæ 64. anno Christi 1228. die S. Calixti papæ. Visitur ejus tumulus in sacello SS. Johannis Bapt. & Evangelistæ: de quo abbate vir cl. Baluzius monet in notis MSS. ad Gall. Christianam, legendam esse epistolam 19. Gervasii episc. Sagiensis.

XLVIII. Johannes V. de Basseia Vedastinus alumnus, post administratam ecclesiam Gorrensem, ipso die obitus Odonis, præfecturæ totius monasterii adhibitus est, quam annis octo pacata gessit tempestate, nonnullis duntaxat molestiis affectus ab iis qui pontificia diplomata sibi sumebant interpretanda, quorum conatus egregie coërcuit, obtentis in eam rem a Gregorio IX. novis diplomatibus. Occurrit autem annis 1232. & 1233. in chartario Marcolensi; ac denique morti concessit an. 1236.* XII. cal. Junii.

* 1237. ex Locr.

XLIX. Martinus II. antea monachus S. Martini de Campis ad Parisios, deinde abbas Latiniacensis, postmodum abbatiali S. Vedasti dignitate auctus est a Gregorio IX. die S. Agnetis an. Dom. 1236. seu 1237. Nominatur M. abbas S. Vedasti 1239. & integro nomine Martinus 1245. mensibus Maio & Novembri in schedis D. Maillart patroni meritissimi in curia parlamenti Parisiensis, quas nobiscum perhumaniter communicavit. Inter plurima, quæ a summis pontificibus obtinuit diplomata, quibus bonorum, jurium & privilegiorum conservationi prospectum est, illud insigne est Innocentii IV. quo abbatibus Vedastinis potestas datur conferendi minores ordines suis monachis, & utendi pontificiis infulis, mitra & baculo pastorali. At brevi tempore his honoribus frui licuit Martino; qui post annum elapsum, XVII. cal. Junii 1249.* obiit, per tredecim annos & quatuor circiter menses de suis benemeritus.

* al. 1250.

L. Hugo III. præpositura sub Martino abbate magna laude perfunctus, consensu omnium provectus est in abbatem, X. calend. Junii, ac solemni processione exceptus V. idus Julii die sacra S. Vedasti relationi anno 1250. Lacessitus ab episcopo Atrebatensi Paulum Hasprensem præpositum misit ad Urbem, qui coram Innocentio IV. causam ageret, quod strenue præstitit, obtenta privilegiorum confirmatione. Inter hæc Hugo rebus domesticis non indiligenter consuluit, quandiu præfecturam obtinuit, breviori sane tempore, nam biennio duntaxat superstes extremum vitæ spiritum in suorum complexu profudit an. 1252.* post duos annos & dies decem regiminis.

* Hoc anno die IX. cal. Aug. ictum fulmine tradit Locrius.

LI. Paulus Hasprensis præpositus, facundiæ simul ac animi dotibus plurimum valens, ob redivivam litem cum episcopo delegatus Perusium ad Innocentium IV. Pontificis favorem sibi conciliavit & obtenta ex voto causa, suorum sodalium gratiam, qui eum Hugoni suffecerunt. Adepta abbatia suos decessores æmulatus, jurium & bonorum tuendorum ergo complura obtinuit diplomata. Novæ basilicæ fabricam auspicatus est amplissimæ molis, qualis nunc etiam visitur. Laudatur P. abbas S. Vedasti an. 1260. in chartulario Marcolensi. Mortem oppetiit 1262. præsulatus anno decimo.

LII. Simon Noviomensis Paulo substitutus e subpræposito an. 1262. pontificias aliquot bullas accepit a Clemente IV. Gregorio X. & Nicolao III. Animam Deo reddidit an. 1279.

LIII. Guarinus theologiam professus cum laude, viam sibi ad abbatis gradum aperuit, quem ipsi legatus ...... Cholet * apud Trecas an. 1279. confirmavit. Hic Pauli æmulus, cœptæ ab eo templi fabricæ coronidem magna ex parte imposuit, intima basilicæ parte evecta ad supremum fastigium, usque ad primam testudinem atrii vel pronaii, quam ab episcopo Silvanectensi lustrari, dedicarique curavit an. 1295. Percarus exstitit Romanis pontificibus, a quibus perplura accepit diplomata, ipse vicissim in curiam Romanam gratissimus, ad quam biennio quoque munus ducentorum florenorum mittere solebat. Sedit annis 18. mortuus 1297. situsque in medio choro templi, proximus crepidini majoris aræ.

* f. Johannes Cholet, qui an. 1281. creatus est cardinalis.

LIV. Rodulfus de Roy an. 1297. regimen hujus monasterii suscepit, qui toto propemodum quo præfuit septennio permultas passus est molestias, ob bella inter Belgas & Gallos. Concessit naturæ debitum an. 1304*.

* 1306. ex Locr.

LV. Petrus du Port eligitur 1304. & confirmatur 1306. Vitam morte commutavit 1308. cum annos quatuor rexisset.

LVI. Nicolaus le Caudrelier *al.* le Cauderlier ab ineunte ætate virtutem una cum litteris excoluit. Versatus prudenter in rebus Hasprensibus, dum eo loci præpositum ageret, demumque electus & confirmatus abbas 1308. difficillimis tem-

poribus monasterium rexit. Hic summa in pauperes liberalitate commendatissimus, Parisiis collegium, quod Atrebatense & Vedastinum vocant, excitavit. Pastorem egit 29. annis, fato functus an. 1337.

LVIII. Eustachius de Mericourt abbas designatus XI. cal. Febr. 1337. perturbatissimis temporibus rexit annos 33. dum belli calamitates, incendia, rapinæ, odia, seditiones, pestis famesque grassarentur. Rem tamen familiarem auxit in tot acceptis damnis; studiosusque decoris domus Dei, multam vestium sacerdotalium supellectilem emit, thecasque argento & auro decoratas pro reliquiis complurium sanctorum conflari curavit, ac denique multo auro abacum seu mensam principis aræ templi, quam Paulus cœperat, perfecit. Vixit ad annum 1370. quo grandævus pastorale onus deposuit.

LIX. Johannes VI. Fabri *le Febvre* legum doctor, ex præposito Vedastensis monasterii abbas Trenorchiensis, jussus est capessere pedum abbatiale S. Vedasti an. 1370. calamitoso satis tempore, quando Angli Atrebati suburbana loca incendere, unde vastitas agris illata est. Insuper an. 1372. XII. calend. Aprilis fulmine immenso fragore cœlo delapso, hujus sacræ ædis turris integra cum ipso templi fastigio conflagravit. Memoratur hic abbas Regi a consiliis anno 1377. 1. Julii & 18. Sept. ac 1379. die ultima Junii, in chartis authenticis regiæ bibliothecæ a domino de Ganieres collectis. Et certe Rex Franciæ eo abbate sæpe usus est variis in negotiis. Misit enim eum ad Papam an. 1376. ut probat Baluzius in notis ad vitas PP. Avenionensium. Scripsit adversus Johannem de Lignario, qui partes Urbani VI. tuebatur, tractatum inscriptum *de planctu bonorum*, qui legitur in codicibus MSS. 812. & 814. biblioth. Colbertinæ, in cujus præfatione ipse se dicit natum Parisiis, ubi doctoris lauream promeruit. Vide Baluzium ibidem col. 1083. Denique an. 1379. susceptæ abbatiæ decimo, a Romano pontifice confirmatur episcopus Carnotensis, sub initium diuturni schismatis.

vol. 16. — *col. 1478.*

LX. Ludovicus an. 1380. hanc dignitatem fratrum calculis adeptus, in turbulentissimam incidit tempestatem funesti illius belli, quo Gandavenses & complures Flandri odio comitem suum Ludovicum prosecuti, & ipse vicissim comes ira implacabili dissentiens ab eis, gravissimis calamitatibus, seipsos, patriam ac ipsam Galliam affecere. Mortalitatem explevit anno adeptæ possessionis 5. Christi vero 1385.

LXI. Robertus I. de Bescat placidiori tempore Ludovico suffectus est, anno scilicet, quo pax inter Flandros & eorum comitem icta est. Excessit e vivis an. 1394. sui regiminis nono.

LXII. Johannes VII. de Moy vel de Mouy, cum virtutibus tum natalibus clarus, dum esset præpositus Vedastinus a Johanne Fabri episcopo Carnotensi sui testamenti executor institutus, an. 1395. VI bullarum Benedicti XIII. munus benedictionis accepit a Johanne episcopo Atrebatensi. Dignitatem obivit non segniter, & quamdiu pax viguit, magno cum profectu. Ædificavit enim sacrarum ædium turrim, quæ apud Atrebates pro miraculo habetur. Posteriores vero ipsius anni aliquanto turbulentiores fuere; Rex enim Galliæ insensissimo sibi Johanni Burgundiæ duci & Flandriæ comiti vices repensurus, Atrebatum obsidione cinxit, quod urbi & pago plurimum malorum invexit. Johannes vero excidium veritus, antequam inita pace solveretur obsidio, Insulas petiit, ubi morte est oppressus an. 1414.

Locrius de scriptoribus Artesiæ, in Joh. Fabri.

LXIII. Sigerus jam sopitis bellis, quæ Atrebates pene oppresserant, factus abbas, qua potuit diligentia munus obivit, dum ageretur concilium Constantiense, ad quod accessit; & a Johanne XXIII. antequam summum abdicaret pontificatum, tria pro Vedastino cœnobio diplomata consecutus est. Subtrahitur ex hac vita 1416. anno primo sui regiminis.

LXIV. Johannes VIII. de Mericourt *al.* de Mauricourt sedebat jam an. 1416. ex Locrio. Memoratur 1418. in regestis cameræ computorum Divionensis. Villas *Mofflaines* & *Theluch* exustas instauravit ex integro, consevit nemus ad novam villam divi Vedasti, curavitque alia non pauca annis 12. quibus præfuit.

LXV. Johannes IX. du Clercq vel le Clercq, honestis apud Duacum editus parentibus, e subpræposito abbas prudenter ac gravissime munus suum gessit ab an. 1428. usque ad annum 1462. quo excessit e vita, ætatis 86. a suscepto regimine 34. die XVII. cal. Octobris. Laudatur vero ad hunc annum ab Engeranno de Monstrelet, tum quod basilicam atque varia ædificia gravissimis ruinis obnoxia restauraverit, tum maxime quod tempore ingentis caritatis annonæ anno 1438. egenis vili admodum pretio & sæpe nullo triticum distribuerit.

LXVI. Carolus de Bourbon cardinalis archiepiscopus Lugdunensis, fuit hujus loci abbas commendatarius annis 26. sub quo monasterium summis obnoxium patuit procellis. De eo fusius in archiepiscopis Lugdunensibus. Obiit 1488.

LXVII. Robertus II. Briçonnet vir moribus a fastu alienis & animi dotibus insignis, ex senatore Parisiensi hanc abbatiam obtinuit in commendam an. 1489. Atrebatum accessit anno seq. summis honoribus exceptus in ecclesia Vedastina. Regi a consiliis & præses *inquestarum* * dicitur in veteri charta ecclesiæ Bellovac. an. 1491. Fuit etiam archiepiscopus Remensis, vita orbatus an. 1497. abbatialis dignitatis nono.

* inquisitionum.

LXVIII. Jacobus de Querles *al.* de Kelles Gandavi non ignobili ortus familia, obitis variis officiis, e gremio monachorum assumtus est in abbatem, quem egit annis undecim. An. 1507. consuetudines pro S. Vedasti prædiis sigillo suo approbavit, ex schedis D. Maillart. Paulo post senio confectus, Martino Asset abbatiam cessit, contentus pensione a summo pontifice constituta; sicque reliquum vitæ, quod fuit decem annorum, transegit, intentus maxime adornando eo sacello quod est e regione sacrarii, seu sacristiæ, ubi quiescit humatus.

LXIX. Martinus III. Asset an. 1508. vivente * decessore pedum abbatiale excepit. Is jura

** Ita Samm. & codex MS secus Locrius.*

monasterii acerrime tutatus est, res divinas studiose curavit & disciplinam monasticam, quoad licuit, restituit. Mirum in modum ædificia domus auxit, quæ cum forent amplissima, splendore omnis generis supellectilis, atque etiam vasorum argenteorum adornavit. Vicarii generalis munia obivit pro Petro Anconitano episcopo Atrebatensi, & cardinali Romæ commorante. Anno 1535. nonnulla commutavit cum abbatissa de Honore Dei seu Flinensi. Repentina morte sublatus est 1537. regiminis an. 29.

LXX. Hieronymus Ruffaldus Insulanus, eo patre genitus est, qui in aula Cæsaris Caroli gratiam promeritus erat. Juvenis sedulam studio navavit operam Lovanii, præceptore usus Ludovico Vive summæ eruditionis viro, cujus exstat ad Hieronymum dicatus Suetonius, præter complures epistolas. Ei quoque Robertus Britannus an. 1540. dicavit editionem epistolarum suarum. Primum vero parentis favore impetravit a Cæsare Gerardimontis abbatiam, deinde ut Martino Asseto coadjutor decerneretur, quo mortuo sumsit provinciam, ad quam recte obeundam omnigenas attulit virtutes, eruditionem, contemtum gloriæ, castitatem, liberalitatem, pietatem in Deum, in suos & exteros, maxime autem in pauperes. Quibus omnia omnino munia optimi antistitis impleturus videbatur, implevitque longe maxima ex parte primis potissimum annis, posterioribus ob senectutem nonnihil remissior. Pastor annis 26. lucis usuram amisit IV. idus Novembris 1563.

LXXI. Rogerus de Montmorency ex stirpe Montmorenciorum, Roberti domini de Wimes magni ad S. Audomarum ballivii filius naturalis *al.* Josephi domini de Nivelle, honestioribus institutus disciplinis, præcipue vero mathematicis, e protonotario designatur Hieronymi vicarius & successor an. 1561. postquam feriis Paschalibus emisisset vota religionis. Triennio circiter elapso infulis condecoratur, quas octo annis & aliquot mensibus gessit summa cum laude; sed mœrore malorum patriæ exstinctus est anno 1572. 23. Julii. Jacet in basilica sua, cujus cenotaphio inscripti sunt hi versiculi a Quercetano in stemmate Montmorenciaco relati.

Æquales in morte sumus, non dispare ab ortu.
Par tibi vivus eram, par mihi lector eris.

LXXII. Thomas [a] de Parenty Bruxellensis monachum induit sub Ruffaldo abbate, cumque haud vulgari disciplinæ ac prudentiæ laude floruisset, 1.° Novitiorum institutor, tum præpositus Angilcuriensis, prior Vedastinus ac deinde præpositus, demum suffragiis omnium renuntiatur abbas, post unius circiter anni spatium benedictus vi bullæ pontificiæ. Occubuit die 23. Febr. an. 1576. a suscepta præfectura quarto.

LXXIII. Johannes X. Sarrazin Atrebas monasticis aliquandiu disciplinis institutus, studiorum causa mittitur ad academias Parisiensem & Lovaniensem, in quibus, sed in hac præsertim tantam sibi famam comparavit, ut abbas Ulíderbacensis monasterii, tunc prope nunc intra Lovanium urbem designatus sit. Verum a suo revocatus abbate ob spem majoris proprii cœnobii utilitatis, præcipua domus officia suscepit, eaque prudentia, & dexteritate obivit, ut publicis etiam patriæ negotiis pari successu admotus sit. His ille gradibus ad primariam inclyti hujus cœnobii dignitatem conscendit an. 1578. ex Gazæo & Raissio, 1579. ex Locrio; quem postea Philippus rex sanctioris consilii senatoribus accensuit, ac demum sede Cameracensi donavit. Bibliothecam Vedastinam ditavit, Atrebati domum patrum Capucinorum a fundamentis excitavit; cui viro Panagius Salius Audomarensis *Vedastiadem* in libros quinque distinctam nuncupavit; ex Locrio in catalogo scriptorum Artesiæ. Retinuit Johannes abbatiam cum archiepiscopatu ex indulto tum pontificio tum regio usque ad obitum, qui contigit an. 1598. die 3. Martii.

LXXIV. Philippus de Caverel nobili genere ex fano S. Pauli oriundus, monasterii major præpositus, & chronici Vedastini fidissimus auctor, præviis omnium fere ascetarum calculis, renuntiatur abbas an. 1598. a Philippo II. Hispaniarum rege. An. 1602. S. Hadulfi ex abbate Vedastino episcopi Cameracensis ossa visitavit. Templum & collegium patribus e societate Jesu in urbe Atrebatensi magnifice a fundamentis exstruxit & dotavit an. 1617. mense Sept. Item Duaci an. 1619. templum aliud præstantissimum cum bipertito collegio S. Gregorii nomine insignito excitavit, cujus altera pars cessit Benedictinis Anglis, altera Vedastinis; ac denique tertium isti contiguum, cui nomen est collegium scholarium, idipsumque Vedastini monachi administrant. Ei Guillelmus Gazet suam historiam ecclesiasticam Germaniæ inferioris, & Aubertus Miræus suas origines Benedictinas nuncuparunt. Defunctus est an. 1636. die 30. Nov. *al.* prima Decembris, ex epitaphio quod sequitur: *An. M. DC. XXXVI. prima Decembris, divo Eligio sacra, Atrebati in monasterio S. Vedasti, ordinis D. Benedicti, sedi apostolicæ immediate subjecto, fatis & naturæ concessit reverendissimus in Christo pater D. Philippus Caverel, dicti cænobii abbas, Benedictinorum per Belgium exemtorum visitator & pro ecclesiasticis ad status Artesiæ deputatus ordinarius: vir extra controversiam summus & avitæ religionis ac patriæ bono natus. A primis vitæ annis Christi jugo mancipatus, nobilem animum sacræ sapientiæ disciplinis & institutis per annos triginta ita excoluit & instruxit, ut ad magisterii apicem evectus, suis, exterisque sanctioris vitæ miris præluxerit exemplis, infulamque passim gemmis coruscam, ipse magnarum virtutum ornamentis augustius decoravit. Inter ceteras eximia in Deum pietate, in proximum caritate & misericordia, in seipsum frugalitate, in subditos benignitate, in litterarum studiosos & egenos munificentia & liberalitate profusus, tantos in terra famæ, in cælo meritorum thesauros recondidit*

Sec. int. Bened. p. 1. p. 473.

[a] In hoc abbate desinit codex MS. biblioth. Colbert. num. 699. qui nihil aliud est quam synopsis & breviarium hujusce monasterii abbatum, cujus auctor recentior est, siquidem laudat Melchiorem Canum, etiam ubi agit de Carolo Calvo.

prudens auri artifex, ut jure hic patris pauperum nomen, illic mercedem promeruerit, cujus semper cupidissimus, cum 82. ætatis ageret annum, viribus paulatim deficientibus, nativoque humido consumpto, inter numerosæ familiæ gemitus & suspiria, ut alter Abraham, ivit ad patres suos in pace, sepultus in senectute bona. Tu lector bene precare sive parenti, religionis vinculo obstrictus, sive in benefactorem & de republica bene meritum, benevola pietate propensus.

LXXV. Maximilianus de Bourgogne e prosapia regia ducum Burgundiæ, & ramo dominorum de Falais & de Bredam oriundus, patre Johanne a Burgundia, matre Catharina Doyenbrughe, monachus e gremio anno 1641. die 26. Octobris *al.* 28. aut 29. vacantem jam annis quinque abbatiam consequitur, a fratribus more solito canonice electus, & confirmatus a Rege Francorum Ludovico XIII. postquam urbem Atrebatum expugnasset. Rexit absque bullis per annos 19. ac demum Lutetiæ Parisiorum decessit an. 1660. die XI. Septembris. Tum vero tradunt Claudium Hacart e proprio collegio assumtum fuisse in abbatem, Rege Catholico probante, sed irrito conatu; cum enim pace ad montes Pyrenæos inita urbs Atrebatum Regi Christianissimo asserta fuisset, Claudius cedere cogitur, qui paulo post tamen S. Sepulcri monasterio præfectus est.

LXXVI. Julius cardinalis Mazarini, de quo jam sæpius dicendi se se obtulit & adhuc offeret occasio, volente Christianissimo rege abbatiam Sanvedastinam adeptus est anno 1660 mense Octobri. Efflavit animam anno sequenti, die 9. Martii.

LXXVII. Rainaldus seu Renaldus d'Est cardinalis, publicorum Galliæ negotiorum in curia Romana defensor, renuntiatur abbas post obitum cardinalis Mazarini. Anno 1660. die 3. Julii, cum etiam tum bullas denegaret summus Pontifex, consilii placito pervicit ut abbatiæ fructus perciperet. Dehinc prima die Septembris ejusdem anni, possessionem apprehendit per procuratorem; cumque tandem bullis donatus fuisset 1. Aug. anni 1668. eodem anno 13. Decembris iterum per procuratorem missus est in possessionem. Ex hac luce subtrahitur an. 1672. die 30. Septembris, simul abbas Moissiaci, ubi perperam dicitur Arnaldus, Cluniaci &c.

LXXVIII. Emmanuel Theodosius de la Tour d'Auvergne cardinalis de Bouillon successit, & mortuus est sacri collegii decanus 2. Martii 1715. ætatis anno 72.

LXXIX. Armandus Gasto cardinalis de Rohan designatur abbas S. Vedasti die 8. Junii 1715. bullasque obtinuit 10. Septemb. ejusdem anni. Annuerat sibi dari coadjutorem cum futura successione, sed hic nomine Robertus d'Hennin major prior mortuus est; jamque alterum sibi dandum proxime monachi Vedastini ab ingenita celsissimi principis, eminentissimique cardinalis humanitate sperant.

ABBATIA MARCHIANENSIS.

MARCHIANENSE monasterium instituti quondam S. Columbani, ac deinde ordinis S. Benedicti, in pago Ostrebanno, comitatus ac diœcesis[a] Atrebat. tribus leucis Duaco, totidemque fere distans Elnone, ad Scarpum fluvium, construitur circiter annum 643. in allodio Adalbaldi ducis, quod ipse B. Amandi consilio præbuit; idemque cœnobium VI. cal. Nov. an. 653. dedicatur ab Autberto & Amando episcopis, in honorem SS. apost. Petri & Pauli. Huc secessit an. 646. S. Rictrudis, Adalbaldo marito jam defuncto, a quo tempore cœpit esse monasterium utriusque sexus cum antea solorum esset virorum, primatusque novis incolis concessus est. Porro sic se res habuerunt per annos 333. vel circiter ab obitu S. Jonati I. abbatis, hoc est ad annum 1024. quo pulsis monialibus ad solos iterum viros monasterium devenit. Dirutum asserit Mabillonius Normannica procella anno 851. iterumque an. 879.* eoque in statu jacuisse ad principatum usque Caroli cognomento Simplicis, unde non mirum videri debet, plura fortasse tum ablatum tum abbatissarum nomina vel acta excidisse.

Marchienses. — a — * 850. ex Locrio.

INDEX ABBATUM ET ABBATISSARUM.

I. S. JONATUS ex monacho Elnonensi sub B. Amando, ab eodem fit Marchianensis abbas an. 643. deinde simul Elnonensis an. 652. Sed cum anno proxime sequenti S. Amandus abjectis Trajectensibus insulis Elnonensem locum repetiisset, Jonatus quoque Marchianas repetiit, *ubi post mortem etiam B. Amandi aliquot lustris*, id est duobus, totidemque annis ac mensibus fere sex, *regulariter vivens, diversos utriusque sexus ad religionem induxit & castitatem.* Migravit autem ad Deum calendis Augusti anno circiter 691. sepultus in ecclesia Marchianensi. Tumque monasterii regimen penes solas moniales fuit per annos, ut diximus, 333. vel circiter, viris tamen aliquot remanentibus (præter sententiam Cointii *) ut patet ex diplomate Caroli Calvi imperatoris prædia quædam Marcianensi monasterio confirmantis, an. 877. V. idus Julii indict. X. *Sororum*, inquit, *& fratrum necessitatibus, sub tutela S. Rictrudis Deo militantium subvenire cupientes &c.* Quin etiam an. 976. Lotharius Francorum rex petente Emma conjuge villam *Aines* restituit tam Judithæ abbatissæ, quam sororibus, necnon fratribus ipsius monasterii S. Rictrudis.

* Tom. IV. Annal. ad an. 690. n. 27. — Mir. notit. eccl. p. 69. & Diplom. Belgic. p. 30. — Mir. notit. p. 124. & Dip. Belg. p. 43.

II. S. Rictrudis *al.* Rotrudis, jam loci domina temporalis, ut pote fundatrix, facta est quoque magistra spiritualis pene a suo in monasterium ingressu, primatum hunc ei deferente conventu

[a] Olim Tornacensis ut pote in pago Tornac. ex veteri abbatum Elnonensium catalogo, ubi Gislebertus episc. Noviom. ac Tornac. abbatiam hanc cum aliis ecclesiis, quæ sui episcopii erant, pro ecclesia S. Martini supra Scarpum apud Elnonem sita, quæ ad parochiam Atrebat. seu Cameracensem pertinebat commutasse dicitur, *ut tota villa ex integro responderet abbati & monachis.* Mabillon. ad an. 782. t. 2. annal. Bened. p. 263. & t. 4. p. 428.

virorum [a]. Hæc in citeriore Vasconia nobili genere nata, ubi a S. Amando ibidem prædicante prima pietatis Christianæ rudimenta didicisse fertur, Adalbaldo nobili Franco nupsit, ex quo genuit S. Maurontum [b] postea Broilensem abbatem, & tres filias Deo dicatas virgines, Clotsendem matri subrogatam in regimine monasterii Marcianensis, Eusebiam Hamaticensem abbatissam, & Adalsendem Marcianis mortuam in juvenilibus annis. Dehinc mortuo viro, quem in Vasconiam pergentem sicarii occiderunt, nuptias alteras cum uno ex regni proceribus renuit experiri, ac Deo se devovit in cœnobio Marcianensi, quod rexit usque ad annum 687. Migravit ad Sponsum hoc * anno, ætatis 74. regiminis 40. IV. idus Maii, ac sepulta est ante altare S. Johannis Bapt. & S. Andreæ apostoli. Subinde vero corpus ejus furto sublatum, tandemque mirabiliter inventum, eo delatum est, comite * Balduino satagente, ubi paulo post Andrense conditum est cœnobium & hic quidem x. cal. Julii, Marcianis autem IV. idus Maii ejus festivitas celebratur. Ita chronicon Andrensis monasterii t. 9. Spicil. qua de re altum silentium apud chronographum Marcianensem. At vero quidquid juris fuerit monachis Andrensibus in sanctæ Rictrudis reliquias, eas constat modo in Marchianensi ecclesia adservari. Res ab ea gestas Hucbaldus monachus Elnonensis petente Stephano Leodicensi episcopo scripsit ineunte seculo x. eodemque desinente vel incipiente altero, Johannes monachus itidem Elnonensis, rogatu Erluini episcopi Cameracensis.

* al. 688.

* Gisnensi.

Secul. 2. Bened. p. 937.

III. Clotsendis filia S. Rictrudis monasterio præfuit post obitum matris, cujus & altera soror, Adalsendis nomine, cum junior adhuc esset, ibidem obiit in sacrosancta Dominicæ Nativitatis solemnitate, & apud Saussaium colitur VIII. cal. Jan. sancta Clotsendis vero, quam S. Amandus e fonte salutari exceperat, vitam clausit ex Cointio an. Christi 714. ætatis 79. prælaturæ 26. pridie calendas Julii, quo die celebris est ejus memoria. Abbatissarum, quæ successerunt, interierunt omnia nomina, si Juditham excipias, quæ post excursiones Normannorum floruit. Ceterum in hoc, uti in omnibus fere Flandriæ monasteriis plurimum intepuerat ordo monasticus circa medium seculum x. ad quem reformandum Arnulfus comes B. Gerardum Broniensem abbatem invitavit.

IV. Judith tempore Lotharii regis Francorum sedit, a quo scilicet villæ *Aines* in Artesia sitæ, prope Bassæam oppidum restitutionem accepit an. 976. cujus etiam abbatissæ temporibus corpora B. Rictrudis, sanctorumque Mauronti ejus filii & Jonati abbatis in tumulis lapideis, ad quos altaria posita erant, adhuc quiescebant, ex Marcianensi chronographo, Andrea Silvio priore Marcianensi, ut conjicit Mabillonius, mortuo anno 1196. qui auctor postquam narravit S. Jonati reliquias elevatas fuisse atque honeste in crypta reconditas, subinfert: *Ibi quoque postea appositæ*

Mir. notit. eccles. pag. 124. & Dipl. Belg. p. 43.

[a] Hoc exemplum patrocinatur instituto Fontebraldensi, quod ut novum & abnorme nonnulli vellicant.
[b] Hunc Andrensis chronographus primum abbatem Marcianensem videtur admittere, Spicil. t. 9. p. 339. sed absque ullo fundamento.

A *sunt reliquiæ B. Rictrudis & Mauronti &c. Nos vero diem elevationis ipsius beatissimæ VII. idus Febr. secundum morem a prædecessoribus traditum, jam per annos sexties viginti devotissime celebramus.*

V. Leduinus seu Lietwinus abbas S. Vedasti; eliminatis feminis a Balduino *(Barbato)* comite; sub annum 1028. ex Meyero, Locrio & Gazæo, *melius* 1024. evocatur ab eodem ad regendum Marchianense monasterium, cui cum annis novem præfuisset, Albcrico discipulo suo regimen imposuit.

VI. Albericus occurrit anno 1038. in charta B Balduini Insulani Flandriæ comitis, qua Hugonem Havet Albiniaci dominum subadvocatum ecclesiæ Marchianensis constituit. Obiit IV. nonas Jan. 1048. postquam locum rexit annis quindecim.

Mir. notit. eccles. pag. 156.

VII. S. Poppo Stabulensis abbas, Vedastinus &c. fit etiam Marchianensis uno fere ante obitum mense; decessit enim hoc in monasterio VIII. cal. Febr. an. 1048. de quo alias.

VIII. Wido seu Guido S. Vedasti monachus Popponi mortuo subrogatur nonis Julii. Adfuit autem an. 1059. die festo Pentecostes inaugurationi Philippi Francorum regis. Cumque annis C viginti sedisset, obiit XIII. cal. Oct. an. 1068.

IX. Alardus I. seu Adalardus jam an. 1067. inquiunt Sammarthani in historia S. Vedasti, cujus cœnobii primariam auctoritatem ambitiose arripuerat, sed ea merito privatus est jussu Alexandri II. papæ. Interfuit an. 1081. elevationi corporis sanctæ Bertiliæ Mareolensis cœnobii fundatricis, & an. 1090. compositioni factæ in synodo inter Atrebatensis ecclesiæ canonicos & Vedastinos asceras, ob S. Crucis & S. Mauritii Atrebatensis oppidi parœcias, dissidentes. Idem an. 1089. nominatur in charta Balduini Jerosolymitani Hannoniæ comitis, Balduini junioris comitis ac D Richildis comitissæ filii, donum Theodorici militis de suo allodio, Vesino nuncupato, ecclesiæ Marchianensi, in qua SS. Rictrudis & Eusebiæ corpora requiescunt, confirmantis.

Locrius.

Mir. notit. eccl. pag. 234.

X. Richardus ex Tornac. S. Martini cœnobio assumtus an. 1091. fuit unus abbatum ad quos Urbanus II. papa scripsit circa annum 1093. de restituta sede episcopali apud Atrebatum, & de Lamberto ad hanc sedem electo. An. 1097. die XII. cal. Novembris adfuit synodo Atrebatensi, in qua Lambertus episc. varia variis monasteriis, scilicet S. Amandi, Montis S. Eligii & Aridagamantiæ seu Arroasiæ privilegia concessit, iisque E subscripsit Ricardus abbas Marcinienfis; quod etiam præstitit circa privilegium pro Aiulcurte datum in synodo an. 1101. XVII. cal. Novemb. In quodam S. Martini Tornac. abbatum catalogo auctore D. Simone Guillemot erudito S. Gisleni monacho an. 1660. Mortuus dicitur an. 1109. at profecto longe antea sortitus erat successorem.

Miscell. Baluz. t. 5. pag. 265.

Ibid. pag. 380. & 384. & Locr. ad hunc an.

Ibid. pag. 386.

XI. Alardus II. seu Adalardus, Ricardi frater secundum Buzelinum, ex archidiacono Valencenensi monachus Aquicinctinus, deinde abbas Marcianensis per novem menses, circa 1102. de quo in vita S. Eusebiæ abbatissæ Hamaticensis, sec. 2. Bened. p. 988.

Carp. t. 1. Hist. Camerac. pag. 446.

XII. Fulcardus Hasnoniensis monachus, præerat 1115. ex Sammarthanis, sub quo Hamaticense monasterium Marcianensi jam pridem subjectum ad tantam paupertatem redactum est, ut uni colono, non secus ac rusticanum prædium, committeretur. Ipsi Fulcardo, Henrico Vedastensi & Alberto Hasnoniensi abbatibus inscribitur epistola 139. Lamberti episcopi de controversiis inter canonicos Tornacenses & S. Martini monachos; quas tandem sopivit prædictus episcopus XVI. cal. Aug. an. 1108. præsente Fulcardo abbate Marcianensi & aliis.

Miscell. Baluz. t. v. pag. 369.

Ibid. pag. 374.

XIII. Amandus de Castello ex canonico sanctæ Mariæ Tornac. monachus S. Martini Tornac. deinde prior Aquicincti ac tandem abbas Marcianensis circa an. 1120. ecclesiam istam pene destructam, tam interius in religione, quam exterius in divitiis renovando correxit, inquit Herimannus in historia restaurationis sancti Martini Tornac. Idem abbas Hamaticum utcumque restituit, necnon corpus S. Eusebiæ virginis, Hamaticensis quondam abbatissæ in novam ex auro & argento thecam an. 1133. ind. XI. sexto decimo calendas Junii includi curavit. Scripsit amplam epistolam de vita & obitu Odonis I. abbatis S. Martini Tornac. & postea episc. Camerac. quam vide-sis apud Raissium p. 116.

Secul. 2. Bened. pag. 987.

Spicil. t. XII. pag. 430.

Secul. 2. Bened. p. 988.

XIV. Lietbertus seu Libertus 1133. ex monacho S. Remigii Remensis, sed prius Aquicinensi. Testis occurrit an. 1138. in charta Alvisi episcopi Atrebat. ecclesiam de Pas concedentis Theobaldo priori S. Martini de Campis. Cessit post annos octo, quem postea restitui Gosvinus Aquicinctensis abbas non approbavit.

Ibid. pag. 951.

XV. Hugo I. S. Remigii Rem. monachus duodecim* tantum dies rexisse fertur, quem legimus in vita Hugonis infra commemoranda injuste abbatiam invasisse. Factus est paulo post abbas Remensis.

al. septem

XVI. Odo ex monacho & priore S. Martini Parisiensis, factus est abbas Marchianensis anno saltem 1141. quo recensetur in charta Theoderici Flandriæ comitis pro ecclesia Tornac. Circa id temporis graves fuerunt controversiæ inter episcopum Atrebat. & Marchianenses, pro libertate electionis abbatis*, quas composuit Yvo cardinalis S. R. E. legatus in concilio Latiniac. anno 1142. monachorum libertatem confirmans. Vide t. X. concil. Labb. col. 1836. Testis etiam nominatur in litteris Alvisi Atrebat. episc. quibus altare de Omneis ecclesiæ S. Nicasii concessit an. 1143. Verum hic Odo vix biennio præsidens, natalis soli dulcedine ductus, ut aiunt, suæ ecclesiæ quam legitime desponsaverat, dedit repudium, & illi alteri (ecclesiæ S. Martini a Campis) quam emancipatus reliquerat, adhæsit, at non impune, eam enim brevi tempore possedit, & invitus amisit.

* Exortæ sunt occasione Odonis electi, ut videre est in vita Hugonis post ipsum uno intermedio abbatis. *t. 3. Anecdot. col. 1725.*

Tom. 3. Anecdot. col. 1725.

XVII. Ingerranus, & Ingerasnus seu Ingrannus ex priore Corbeiensi memoratur abbas de Marchenis in charta Hasnoniensi an. 1145. Sedit autem annis quatuor, postea Sanmedardensis; consule vitam Hugonis qui sequitur, t. 3. Anecdot. col. 1725.

A XVIII. B. Hugo II. ex priore S. Martini Tornac. Marchianensis abbas electus 1148. & anno ætatis suæ 46. consecratus, memoratur an. 1152. in charta Galteri ep. Tornac. pro S. Amando. Adfuit anno seq. synodo Atrebat. in qua Godescalcus episc. publicavit quandam chartam. Anno suæ odinationis sexto templum exædificare cœpit. Ut vir sanctus & humilis laudatur a monacho Marchianensi lib. 2. miraculorum S. Rictrudis, mortuus an. 1158. III. idus Junii. Vita ipsius habetur t. 3. Anecdot. col. 1710. auctore anonymo coætaneo.

Tom. 1. Anecdot. col. 433. B.

Tom. v. Miscell. Baluz. pag. 442.

XIX. Johannes I. abbas ex Bertiniano monacho,
B 1158. Ejus precibus an. 1164. III. nonas Aug. Henricus archiepiscopus Remensis B. Rictrudis reliquias de veteri vasculo in novum transtulit. Anno 1166. nominatur in compositione facta inter Idesbaldum Dunensem & Walterium Bergensem abbates; qui quidem Johannes anno Christi 1167. nonum sui regiminis agere dicitur; idemque videtur esse qui cum Richerio abbate S. Richarii societatem iniit. Insuper habuit controversiam cum Amalrico Landastensi, quam Philippus comes Flandrensis sopivit an. 1176. Conjicimus autem ipsum ecclesiam a decessore inchoatam absolvisse, quam sane IX. cal. Aug. die
C Dominica an. 1177. Willelmus Remensis archiepisc. recens sacratus, in honorem SS. apost. Petri & Pauli consecravit, præsentibus Frumaldo Atrebatensi & Everardo Tornacensi episcopis. Denique paciscitur Johannes an. 1182. cum Simone abbate Cisonii.

Mir. notit. eccl. pag. 439.

Bibl. Colb.

XX. Henricus, Marchianensis abbas, postea Vedastinus Romæ moritur 1184.

XXI. Johannes II.

XXII. Stephanus testis adducitur 1196. in compositione facta inter Stephanum Tornacensem episcopum & Richarium abbatem Centulensem, sequestro P. * episc. Atrebatensi. Postquam
D undecim annis præfuit, dignitatem sponte abjecit.

* Petro.

XXIII. Simon ex monacho Suessionensi S. Medardi, sub quo floruit auctor chronici Marchianensis, rexit ab an. 1199. ad 1202. quo vitam clausit.

XXIV. Milo de Basoches, monachus itidem Suessionensis, cessit post undecim menses, deinde factus est abbas S. Martini Tornac. S. Remigii apud Remos, ac tandem Suessionensis.

XXV. Odo II. vix biennio pedum gessit. Dehinc fertur ad S. Vedasti præfecturam transiisse.

XXVI. Nicolaus I. testamentum Philippi comitis Namurcensis, una cum Villariensi Conra-
E do, Renero S. Johannis Valencen. & Balduino Camberonensi abbatibus, exsecutioni mandavit. Præfuisse dicitur annis 14. *melius* 4.

XXVII. Michaël an. 1209.* Nicolaum dominum de Lalaing beneficum expertus est. Memoratur etiam an. 1222. in charta Egidii de Acromonte & Alexandræ uxoris ejus pro monasterio Viconiensi.

Mir. notit. pag. 524.

* Legimus apud Locrium p. 258. Simonem ab Alciacensi præfectura transiisse an. 1209. ad Marchianensem, & iterum paulo post fuisse regressum ad priorem; sed hæc sibi satis non cohærent.

XXVIII.

XXVIII. Egidius I. an. 1224. regere cœpit. An. 1234. societatem iniit cum Aquicinctensibus monachis.

XXIX. Rabodus 1247. ex veteri Gallia Christ. fortasse Robertus qui cum Oëdain, id est Oda abbatissa Feliniæ transegit an. 1256.

XXX. Egidius II. 1256. idem est fortasse ac

XXXI. Egidius III. abbas 1262. qui postmodum cessit.

XXXII. Amalricus seu Amauricus 1276. & 1283. idem haud dubié qui prima sui nominis littera designatus paciscitur cum abbatissa Fliniensi an. 1290. Occurrit Amalricus in chartario Cisoniensi apud biblioth. Colb. annis 1277. mense Martio, 1281. & 1295. Carpitur ut minus disciplinæ studiosus.

XXXIII. Petrus I. 1296.

XXXIV. Robertus 1306.

XXXV. Johannes III. de Basseria, vir doctus, præsertim in jure pontificio 1326. Deinde abdicavit.

XXXVI. Guido II. 1348.

XXXVII. Nicolaus II. de Hanin an. 1366. sacrum ejuravit magistratum, ut monachus privatus viveret.

XXXVIII. Guillelmus I. Christianus, doctor theologus, S. Martini Tornac. monachus, regimen auspicatus est an. 1366. quod obtinebat adhuc 1389.

XXXIX. Petrus II. Baran 1412.

XL. Adam de l'Escotte 1426. Cessit postea.

XLI. Guilielmus II. de Sinoble 1444.

XLII. Ferricus de Cluny cardinalis episcopus Tornacensis, cessit an. 1478. retenta pensione annua.

XLIII. Jacobus I. Coëne juris peritus, a Mabillonio * perperam dictus Johannes Doëne, mitram obtinuit a Julio II. papa. An. 1537. Duacenæ S. Petri ecclesiæ costam S. Eusebiæ Hamaticensis abbatissæ, una cum parte manus S. Rictrudis dono dedit. Præfuit annis 41. mortuus 1542. die 20. Octobris.

* Secul. 2. Benedict. p. 989.

XLIV. Jacobus II. de Groot ex coadjutore fit abbas 1542. An. 1544. juramentum fidelitatis præstat ecclesiæ Atrebatensi coram Johanne de Rosa præposito &c. Sedebat adhuc 1545.

XLV. Arnoldus Gantois *al.* Cambe præerat 1563. valde commendandus exstructione collegii magnifici in universitate Duacena tempore Philippi II. Hispaniarum regis. Obiit an. 1582.

XLVI. Petrus III. Manart antea prioris officio functus, abbas erat 1584.

XLVII. Petrus IV. Pierart adfuit tanquam commissarius electioni Petri Loyers in abbatem S. Martini Tornac. an. 1604.

XLVIII. Johannes IV. de Joncquoy licentiatus, an. 1622. adfuit electioni Antonii de Roore abbatis S. Martini Tornac. An. 1650. nepoti suo monacho dignitatem suam transcripsit, fato functus anno seq.

XLIX. Adrianus de Malapert.

L. Franciscus Maria cardinalis de Medicis 22. Martii 1703. quam abbatiam dimittendo, Elnonensi donatur an. 1705.

LI. Tussanus de Fourbin cardinalis de Janson episcopus & comes Bellovacensis, par Franciæ, majorque eleemosynarius, obiit die 24. Martii 1713.

LII. Petrus Otthobohi Venetus, S. R. E. cardinalis tit. S. Laurentii in Damaso & vicecancellarius, protector coronæ Franciæ, designatur abbas die 1. Aprilis an. 1713.

Ex historia præpositorum ecclesiæ Atrebatensis, quidam abbas Marchianensis præstitit sacramentum capitulo, an. 1671. Lamberto Francisco Wery præposito & aliis a capitulo electis præsentibus.

Idem præstat alius abbas an. 1679. ex historia decanorum ejusdem ecclesiæ, sed amborum nomina ignorantur.

HASNONIENSE S. PETRI COENOB.

HASNONIENSE in Belgio monasterium Benedictinum, principio duplex, virorum ac puellarum, conditores agnoscit Johannem illius loci dominum & sororem ejus Eulaliam, quorum ille viris, ista feminis præfuit. Positum est hoc cœnobium, quod in ordinibus totius provinciæ secundum obtinet locum, ad dexteram Scarpi ripam, Marcianas inter & S. Amandi oppidum, tertio lapide * a Valencenis, in diœcesi Atrebatensi *, sed in Ostrevandensi pago & Hannoniæ comitatu. In vulgatis de hujus cœnobii origine versibus, non admodum antiquis, prima ejus fundamenta jacta dicuntur an. 670. quo perfecto & absoluto, Vindicianus præsul Cameracensis simul & Atrebat. basilicam, aut potius basilicas duas, in honorem apostolorum Petri & Pauli consecrasse traditur, pridie calendas Maii, anno, ut æstimat Cointius, 691. ut pote prædito littera Dominicali A, quæ pridie cal. Maii ponitur in calendario. Tum vero, addit idem auctor, in cœnobium introducti sunt monachi & moniales, qui separatis ab invicem monasteriis inclusi erant. Deinde anno circiter 880. utrumque monasterium dirutum est a Normannis, quod antea regale ac ditissimum ex Balderico lib. 2. cap. 25. exinde pro monachis & sanctimonialibus paucos aluit canonicos seu clericos seculares, donec Balduinus VI. Montensis illud instauravit annuente Philippo Francorum rege, an. 1065. monachis ibidem restitutis, ut liquet ex ipsorum chartis in appendice relatis; unde etiam appellatus est Balduinus Hasnoniensis, qui demum Balduino patri Flandriæ comiti successit, tribusque tantum annis ei supervixit, mortuus an. 1070, humatusque in eodem monasterio, cujus veteris templi ab ipso reparati dedicatio facta dicitur eodem anno, III. nonas Junias, non Martias, ut habet Locrius, in honorem SS. apostolorum Petri & Pauli & SS. Petri & Marcellini, a Lietberto Cameracensi, Ratbodo Noviomensi, & Rainero Aurelianensi episcopis, assistentibus quindecim abbatibus ac duabus abbatissis, ut legere est tomo 3. Anecdot. col. 791.

Hasnona

* tribus leucis.

* Cameracensi, ex Miræo chron. ord. S. Bened. p. 65.

Ch. VIII & IX. col. 82. & 84.

SERIES ABBATUM ET ABBATISSARUM.

I. Abbas. I. JOHANNES AUTBALDO patre & Grimoara matre Ostrevandensis pagi comitibus ortus, ut primus auctor Hasnon. cœnobii, sic & primus abbas exstitit per annos septemdecim, quibus expletis, & ipse mortalitatem explevit an. 708. ex Cointio, aliis 687. computando scilicet annos 17. ab anno 670.

I. Abbatissa. II. Eulalia soror Johannis, & ipsa fundatrix, monialibus præfuit totidem annis, eodemque defecit anno eodemque die, pridie cal. Maii.

II. Abbas. III. Aldo presbyter Johannis & Eulaliæ frater, ex hac vita sublatus est an. 727. post annos 40. regiminis numeratos ab an. 687.

II. Abbatissa. IV. Bertrudis [a] Johannis, Eulaliæ, & Aldonis soror rexisse legitur annis 20.* ab anno, inquit, Cointius, 708. B

* Obiisse dicitur anno 707.

III. Abbatissa. V. Sigebolda soror præfati Aldonis, tenuit cum eo regimen annis octo, & post ejus decessum quatuor.

IV. Abbatissa. VI. Adalunaria, *al.* Adalwara item soror dicti Aldonis annis 10.

III. Abbas. VII. Savericus decessorum propinquus annis 31. Cointio 45. cujus obitus vulgo consignatur anno 772.

V. Abbatissa. VIII. Gundrada filia (spiritualis) prædicti Saverici annis 12.

IV. Abbas. IX. Geroldus annis 6. *al.* mortuus dicitur an. 790. C

V. Abbas. X. Hrotfridus *al.* Godefridus annis 26. *al.* mortuus fertur 821.

VI. Abbatissa. XI. Martina, annis 13.

VI. Abbas. XII. Waltearius *al.* Waltherus decem & octo mensibus.

VII. Abbatissa. XIII. Alpaidis, anno uno.

VII. Abbas. XIV. Amadeus seu Amedeus annis duobus & sex mensibus.

VIII. Abbas XV. Adalulfus *al.* Audulfus annis 7. & semis.

VIII. Abbatissa. XVI. Algintrudis annis decem.

IX. Abbatissa. XVII. Ermentrudis imperatrix & regina cum filia item Ermentrude, mendose aliquando Ermengarde, annis novem. D Ita MS. codex Hasnoniensis editus tomo 3. Anecdot. col. 782. qui sane vitiosus est. Licet enim compleat numerum octonarium abbatum & novenarium abbatissarum, qui cœnobium a fundatione rexerunt usque ad irruptionem Normannorum, Cointio & Mabillonio probatum, non tamen complet annos, nisi sumantur collective, quasi abbates & abbatissæ alternatim sedissent, quod ridiculum est. Aliunde vero non ipsa Ermentrudris mater, sed filia rexisse videtur, cujus in gratiam Carolus Calvus pater plurima dona ac privilegia monasterio impertivit (Mir. notit. pag. 71. & t. 3. Anecd. col. 783.) E an. 877. cujus tandem regiminis anno secundo * Normanni locum hunc devastarunt. Narrat autem Locrius in melius reformatum medio circiter seculo X. cura presertim Arnulfi comitis; idque vita B. Gerardi Broniensis abbatis edita seculo V. Bened. p. 249. adscribit eidem Gerardo; sed vel hoc pium opus ad effectum usque non est perductum, vel diu non constitit.

* 880.

[a] Post Eulaliam Gazæus inducit Dodilam seu Oedilam conjugem Aldonis.

A XVIII. Rolandus Elnonensis monachus, postquam a Balduino comite monachi apud Hasnonium restituti sunt, primus abbas ibidem datus est anno saltem 1070. (Ch. X. col. 85.) cui, anno seq. Arnulfus Flandrensis comes munificum se præbuit. Inscribitur ei monasterii Hasnoniensis historia a Tomello præfati Balduini secretario digesta; ex cujus prologo discimus Rolandum fuisse eximiæ (Anecdot. tom 3. col. 778.) sanctitatis virum. Et revera disciplinam monasticam in suo cœnobio tantopere promovit, ut ex ipso plures monachi, ad aliorum fundationem sive restaurationem assumerentur. Tales fuere Alardus primus Aquicinensis abbas, Rainerus Crispiniensis cœnobii restaurator & abbas, ac Lambertus qui post Rainerum idem monasterium gubernavit. Rolandus tandem discessit ex hac vita non sine sanctitatis opinione, v. idus Novembris an. 1084.

XIX. Lotbertus, qui aliquando *Robertus* votis omnium fratrum suffectus benedicitur an. 1084. (Tom. 8. Concil. pag. 407. vel t. 2. Spicil. p. 599.) a Gerardo Cameracensi præsule. Roberti nomen abbatis de *Hasnun* legitur inter abbatum nomina, qui adsuerunt concilio Compendiensi an. 1085. ubi approbata sunt privilegia ecclesiæ SS. martyrum Cornelii & Cypriani. Lotbertus vero dicitur anno 1086. in dedicatione Aquicinctensis basilicæ, cui interfuit, donatus ibidem a Balduino comite & Richilde ipsius matre, villa de Montigniaco & vico de Fclegnies, approbante Gerardo Camerac. episcopo; qui rursus eodem anno, sui præsulatus octavo, (Mir. notit. p. 221.) indict. IX. eidem abbati ecclesiam B. M. Valenchennensis laudavit. Ratbodus etiam Noviom. ac Tornac. episcopus an. 1087. episcopatus sui 19. altare de Menin eidem largitus est, subscribentibus Henrico decano & Herimanno præposito. Quo etiam anno Balduinum Jerosolymitanum Hannoniæ comitem beneficum expertus est. Insequenti anno Gerardus Camerac. episcopus sui (Ibid. pag. 227.) pontificatus anno XII.* altare S. Marcellini de Hasnonio dedit ei, teste Hugone decano; & an. 1090. altare de Montigniaco. Ipse autem Lotbertus cum suis monachis vendit an. 1088. Giselberto Balduini Gandavensis filio, quæ Balduinus marchio, Hasnon. abbatiæ *reformator* olim ei contulerat. Denique obiit an. 1091. die 4. Martii, (Mir. notit. p. 228.) seu potius 1090. pro veteri more annos computandi, ex dicendis.

* ab electione sua, superius vero a consecratione. Vide Notam B. col. 22.

XX. Albertus relicto Islensi prioratu Hasnonium se recepit congregationi sociandus, superstite Lotberto, cui defuncto juniorum fratrum electione subrogatur, senioribus monachum Majoris monasterii in abbatem expetentibus, sed frustra. (Locrius.) Albertus itaque benedictionis munus accepit a Gerardo Camerac. episcopo, statimque adsuit an. 1090. synodo Atrebatensi, ubi controversia inter Atrebatensis ecclesiæ canonicos & Vedastinos ascetas, de S. Crucis & B. Mauricii Atrebatensis oppidi parœciis sedata est a præfato Gerardo episcopo. Circa an. 1093. Urbanus II. scripsit Alberto nostro & aliis abbatibus, de restituto ecclesiæ Atrebatensi proprio episcopo, & (Miscell. Baluz. t. 5. pag. 265. & t. x. conc. pag. 45[?].) Lamberto ad hanc sedem electo. Interfuit anno 1097. XII. cal. Nov. synodo Atrebat. in qua

[*t. 5. Miscel. Baluz. pag. 380. & 384. & Locr. ad sua an.*] litteris Lamberti episc. pro monasteriis S. Amandi Elnon. S. Eligii de Monte & Arroasiæ subscripsit. An. 1098. indict. vi. Lambertus ep. Atrebat. sui præsulatus anno quinto eidem abbati concessit altare S. Vedasti Valenchianensis, præsentibus Aloldo S. Vedasti, Johanne S. Eligii de Monte, Hugone S. Dionysii (Remensis) Aimerico Aquicincti, & Hugone S. Amandi abbatibus, necnon Odone præposito & Guiberto decano. Et hoc quidem conjicimus factum in synodo Atrebat. habita hoc anno, iii. idus Octob. in qua idem Lambertus Aloldo Vedastensi abbati privilegium [*Miscell. Baluz. t. 5. pag. 387.*] indulsit, præsente Alberto Hasnoniensi & aliis. Anno seq. Manasses episc. Camerac. dedit Hasnonio altare de Felsecha, episcopatus sui anno tertio, cui donationi subscribunt Rainerius S. Sepulcri & Goiffroldus S. Andreæ de Castello abbates, Erleboldus præpositus & Erleboldus de- [*Mir. notit. p. 279.*] canus. Memoratur idem Albertus an. 1101. in charta ejusdem Manassis pro abbatia Bornhemiensi; itemque in synodo Atrebatensi habita xvii. cal. [*Miscell. Baluz. t. 5. p. 388.*] Nov. ubi Lambertus litteras dedit pro Aiulcurte; & insuper 1106. quo anno indict. xiv. Baldricus Noviomensis ac Tornac. episc. altare de Leers ei donavit. Denique ipsi Alberto, Henrico Vedastensi & Fulcardo Marcianensi abbatibus inscri- [*Miscell. Baluz. t. 5. pag. 369.*] bitur epistola 139. Lamberti episcopi Atrebatensis, de querimonia inter canonicos Tornacenses & monachos S. Martini, cujus tandem decisioni factæ ab eodem episcopo ex delegatione [*Ibid. pag. 371.*] Paschalis II. papæ adfuit an. 1108. xvi. cal. Aug.

XXI. Bonifacius Rotlandi venerabilis abbatis discipulus, sub ejusdem successoribus Lotberto & Alberto prioris officium exercuit, qui demum abbatis munia consecutus, a Radulfo Remensi archiepiscopo bonorum a Balduino comite concessorum confirmationem accepit. At certe Gazæus ei perperam adscribit donationem præpositurae B.M. majoris apud Valencenas a Balduino factam 1086. quo tempore vivebat Lotbertus abbas. Obiisse Bonifacius dicitur 13. Sept. an. 1118.

XXII. Lambertus an. 1119. electus abbas benedicitur a Roberto Atrebatensi præsule, a quo donatur etiam altari de Vaubrechin an. 1120. [* xiii.] ind. x.* xvii. cal. Julii, testibus Bovone S. Amandi, & Dionysio S. Nicolai de Silva Vedogii abbatibus, & 1124. xv. cal. Aprilis, altaribus de Erin & de Belhain, Odone præposito & Amol- [* al. 1123.] rico decano testibus. Anno seq. * totum monasterium cum villa conflagravit, salvis tamen thesauro & bibliotheca. Naturæ debitum solvit Lambertus 17. Martii an. 1126.

XXIII. Robertus instaurare monasterium cœperat, sed immatura morte præreptus est die 7. Junii, circa an. 1129.

XXIV. Hugo I. testis legitur an. 1129. in charta pro Viconia, qui tamen non nisi an. 1131. ad summum benedictus est, scilicet ab Alviso episc. Atrebat. qui hoc tantum anno sedere cœpit. Ceterum Hugo præsens an. 1138. in synodo Atrebatensi, litteris Alvisi episcopi pro Marcolensi cœnobio subscripsit, ex chartul. hujus monasterii; itemque an. 1139. in dedicatione Viconiensis ecclesiæ.

XXV. Fulco, quem Herimannus lib. 3. de miraculis S. Mariæ Laudun. cap. 20. asserit fuisse monachum S. Vincentii Laudun. sub Anselmo magni nominis abbate, reperitur an. 1141. in charta Alvisi episcopi Atrebat. pro Castello-Dei prope Mortaniam; & 1142. in privilegio ejusdem præsulis pro S. Remigio Remensi. [*Mir. notit. p. 384.*] Transegit 1145. cum Gervasio abbate Arroasiensi. Bullam protectionis obtinuit ab Eugenio III. an. 1147. Ecclesiam suam in solemni episcoporum, abbatum, ac virorum nobilium cœtu consecrari a Samsone Remensi archipræsule curavit anno [*Ch. xi. col. 86. t. 5. Miscel. Baluz. pag. 442.*] 1149. Idem 1153. præsens memoratur in charta Godescalci ep. Atrebat. beneficia duorum fratrum erga ecclesiam Atrebatensem enumerantis. An. 1159. terræ mensuras 230. Willelmo Furnensi abbati sub annuo censu concessit, probante Milone Tarvanensi episcopo, & subscribentibus Hugone S. Amandi, Leonio S. Bertini, Theoderico S. Winoci, Walterio S. Judoci & Thoma de Nemore abbatibus. Eodem anno subscripsit pacto inter abbatem & advocatum Cisonienses inito. [*Spicil. t. 12. pag. 567.*] An. 1164. Balduinus Hannoniæ comes quandam Theoderici militis partem in Silva de Walers Fulconi abbati concessit, testibus Gerardo Viconiensi & Radulfo de Castello abbatibus. Fulco insuper an. 1174. ab Hugone Furnensi abbate curtem *Geraldititiouem* in pago Atrebatensi, pretio 1100. marcharum argenti comparavit, tempore Frumaldi Atrebat. & Desiderii Morinensis episcoporum; qui tandem senio confectus obiit 1179. die 15. Aprilis, cum præfuisset annis 40.

XXVI. Hugo II. an. 1181. Balduino Hannoniæ comiti Haiam, inter villam de Baumrin & veterem calciatam, quæ venientibus de Castello montenti pervia est, custodiendam tradit, probatque conventionem quam Fulco decessor cum Balduino patre Balduini comitis fecerat. Societatem quoque iniit cum Raimundo abbate Silvæmajoris: optima denique clarus administratione defunctus est.

XXVII. Johannes I. sub Fulcone prior, evasit abbas ab anno saltem 1186. ad an. 1195. superstes nihilominus ad annum saltem 1196. quo dicitur quondam abbas in compositione inter Stephanum Tornac. episc. & Richarium abbatem Centulensem.

XXVIII. Hugo III. an. 1196. ex Vinchantio & Sanmarth.

XXIX. Mayuerius præerat 1198. quo anno decimarum de Walers ei facta est restitutio per Amandum de Walers & Eyglinam uxorem ejus; & adhuc ex tabulario Viconiensi, annis 1203. & 1205.

XXX. Guillelmus[a] sedebat annis 1205. 1208. & 1215.

XXXI. Walterus Guillelmo & Hadela piis juxta ac ditissimis parentibus ortus, ex œconomo factus est abbas anno saltem 1216. quo pepigisse legitur cum ecclesia Viconiensi super decimis Be-

[a] Sammarthani post Vinchantium Balduini abbatis meminerunt anno 1206. quem nos absque nota temporis reperimus. Fortasse Guillelmum inter & Balduinum fuit contentio uter abbatiam regeret.

Baluzius in notis MSS. ad Gall. Christ. laudat Gervasii Sag. epist. 19. pro inducendo quodam abbate Rogero tempore Honorii III.

legii. An. 1218. transegit cum Marcello abbate S. Dionysii in Brocareia, super decimis de Montigniaco. Emit anno seq. in Felsecha septem jugera terræ; quo anno testamenti patrui nomine Guillelmi fuit exsecutor. An. 1227. litem de bonis acquisitis in territorio Novæ-villæ diu agitatam cum Sigero abbate Camberonensi composuit. Plurimas ædes parentum ope construxit, chartas cœnobii meliorem in ordinem redegit. Controversiam super fonte de Hertaing diremit cum Theoderico castellano de Dixmuda, domino de Baverna & de Walers, & Elisabetha ejus conjuge an. 1231. quam compositionem ratam habuit eorum precibus an. 1234. Johanna Flandriæ comitissa. Obiisse fertur an. 1237.

XXXII. Olricus & Ulricus 1238. 1243; & 1246. ex tabulario Viconiensi.

XXXIII. Rogerius transigit an. 1260. cum Willelmo abbate Aquicincti super territorio de Cantin & de Guelesin, quo quidem anno e vita excessisse dicitur, sed perperam post annos decem & octo regiminis, nisi forte Olricus an. 1243. cesserit.

XXXIV. Revelinus *al.* Renelmus an. 1263. quædam prædia infirmariæ, coquinæ, & camerariæ assignavit. Reperitur adhuc 1268. 1269. & 1273. quo anno, mense Maio testis est venditionis factæ ab ejus cognato viro nobili.

Carp. t. 2. hist. Camerac. in prob. pag. 33.

XXXV. Arnulfus 1274. & 1287. quo anno Gerardum ep. Atrebat. rogavit ut Valencenensem S. Vedasti parochiam in duas divideret. Is est proinde abbas sub quo Ingelrannus ep. Camerac. cum an. 1279, ad monasterium de Hasnon pro parlamento nobilium comitum Flandriæ & Hanoniæ descendisset, ibidemque pernoctasset, postera die feria 2. post *Lætare Jerusalem* conventui schedulam dedit, qua sibi hospitium ex gratia non ex debito concessum esse confitetur. Obiisse videtur an. 1294.

Ch. XII. col. 87.

XXXVI. Odo, sub quo Elisabeth domina de Harstal, capellaniam in ecclesia B. M. Valencenensis fundavit an. 1295. Jacet in sacello B. Mariæ Magdalenæ, ubi hoc olim legebatur epitaphium: *Chy gist dans Oides jadis abbé de Hasnon, quy trespassa en l'an de grace mil trois cens & ung, le XXVII. de May. Priez Dieu pour son ame.*

XXXVII. Alardus.

XXXVIII. Petrus I. diem clausit extremum 1309.

XXXIX. Johannes II. de Montigny & de Vasconia a Clemente papa V. pontificatus ejusdem anno tertio abbas instituitur, qui cum cœnobium multo ære alieno gravasset, & solvendo impar esset, excommunicationis fulmine percussus misere obiit 1314. & ecclesiastica privatus est sepultura.

XL. Philippus d'Avesnes decessit 1334.

XLI. Nicolaus I. Lambescos opulentissimis parentibus natus, præerat an. 1335.

XLII. Johannes III. Castellois nobili prosapia genitus migravit a seculo 13. Oct. 1347.*

**al. 1346.*

XLIII. Petrus II. de Binch 1347. 48. & 54. Visitator exstitit monasteriorum provinciæ Remensis, postea cessit in manu Aimerici episc. Atrebatensis, eique pensio assignata est. 1358

XLIV. Petrus III. Jacobiers domini de Hornaing filius, præcedentisque abbatis consanguineus, an. 1367. libellum supplicem Urbano V. summo pontifici obtulit, ut debita servitia cameræ apostolicæ suo monasterio ære alieno plurimum gravato remitterentur. Præfuit annis 14. mortuus 8. Martii 1370.

XLV. Johannes IV. de Romanis nobilis Burgundio, Johannis ex Johanna Castcaunensi filius, Dionysii Daunois regiæ domus Franciæ panis promi nepos, decretorum doctor, nobilitatem generis virtutum omnium splendore illustravit. Præbendas monachorum auxit, refectorium resarcivit, ac molendinum exstruxit; de quo legimus hoc elogium: cum esset totius juris consultissimus, eruditione clarus, pietate conspicuus, religione & conversatione monastica probatus, cum ecclesiam omni cum laude annis 18. rexisset, Hasnonii obiit 7. Maii an. Dom. 1388.

XLVI. Nicasius de Horrion moritur an. 1401. ut docet hoc ipsius epitaphium: *Chy gist venerable pere dampt Nicaise Horrion nes en Valenchennes, qui fut religieux de cette eglise 58. & abbé 12. ans, qui honorablement gouverna & trespassa l'an de grace 1401. le derrain jour du mois de Septembre. Priez Dieu pour son ame.*

XLVII. Nicolaus II. Vigreux sedit annis 12. cujus hoc reperimus epitaphium: *Chy gist venerable pere D. Nicolas Vigreux nes en Valenchennes, qui fut religieux de cette abbaye longue espace & abbé 12. ans, qui gouverna & fit moult belle reparations en l'eglise de Nostre-Dame la Grande & ent la terre de Hasnon, & trespassa l'an de grace 1413. le 5. jour du mois de Juing. Priez Dieu pour l'ame de ly.*

XLVIII. Jacobus I. Laboureur *al.* Labours, bulla Johannis papæ XXIII. pontificatus ejusdem anno quarto creatus abbas, usum mitræ & insignium pontificalium a Martino papa V. impetravit an. 1422. Mortuus est 1438. ut discimus ex ejus epitaphio, quod inscriptum marmori, medio in choro quondam legebatur his verbis: *Chy gist venerable pere dampt Jacques Laboureur, nes de Ruet en Ostrevant, qui honorablement gouverna abbés de l'eglise de cheens XXV. ans & VIII. mois, & fut religieux XVI. ans, qui trespassa l'an de grace M. CCCC. XXXVIII. le V. jour du mois de Fevrier. Priez Dieu pour son ame.*

XLIX. Bertrandus du Rhesne *al.* du Quesne, Burgundus, doctor in utroque jure, Romæ cum legatis Burgundiæ ducis existens, abbatiam ab Eugenio papa IV. obtinuit 1439. assignata Petro Sicq a fratribus electo & cedenti, pensione. Apoplexia correptus munus abbatiale transcripsit sequenti, vixitque ad annum 1450.

L. Laurentius ab Ivoriaco, d'*Ivoire*, nobilis Burgundus, an. 1468. Floriacenses *lege* Florinenses monachos, ac in primis Godefridum Godinum adhibuit ad suum reformandum monasterium. Cessit an. 1480. cujus epitaphium in codice MS. reperimus, in hunc modum:

Hoc in sarcophago vita functus requiescit
Insignis Laurentius abbas Hasnoniensis,
Moribus ornatus, genuit quem Polliacus,
Ipse pius pater, prudens humilisque, benignus,
Hic & honestatis decus almum relligionis
Suasit amore gregem legis praecepta tenere,
Atque reformavit, servareque vota coëgit.
Flexibilisque bonis fuerat, rigidusque superbis.
Praefedit monachis annis triginta novenis,
Qui florens annis sibi suspecta Libitina
Praetulit ipse gregi Stephanum cognomine du Ploich *

* post secundam cessionem. Ob. 1487. 16. Maii.

Mille quadringentis post Christum Virgine natum,
Quando fluxerunt simul octogintaque septem
Sedecima Maii, qui mortis debita solvens
Mortuus est mundo, victurus postea Christo.
Inde rogo rogans abbatem posce supremum
Ut veniam scelerum det ei regnumque polorum.

LI. Jacobus II. Bertholdi, ex nobili familia natus, monachus Blandiniensis, ac decretorum doctor, per Laurentii cessionem abbatiam consecutus est, quam vix uno possedit anno, Mechliniae mortuus 12. Julii, & in ecclesia S. Rumoldi sepultus.

LII. Laurentius ab Ivoriaco, de quo supra, sumto iterum regimine, iterum abdicavit an. 1482. 17. Julii.

LIII. Stephanus de Ploicq altera Laurentii d'Ivoire cessione factus abbas, exemplo vitae regularis suis praeluxit fratribus. An. 1501. varia constituit de divinis officiis rite celebrandis, qui demum sibi coadjutorem adscivit an. 1517.

LIV. Johannes V. Thierry *al.* Thery an. 1519. mense Aug. ex coadjutore fit abbas. An. 1523. societatem instituit cum Judoco abbate S. Martini de Castello juxta Mauritaniam. Ejus tempore plures apud Hasnonium monachi floruerunt, tum pietate tum doctrina, ac in primis Ludovicus Hosceedi scriptor celebris. Senio confectus Johannes apud Valencenas diem supremum obiit 5. Decemb. 1534. unde Hasnonium revectus in parvo templo conditus est cum epitaphio sequenti: *Chy gist venerable pere D. Jehan Thierry religieux & prevost jadis de S. Vaast d'Arras & abbé de ceens. Cest chapelle avec la nef & clocq & clocher il restaura, qui trespassa l'an 1534. le 5. jour de Decembre. Priez Dieu pour son ame.*

LV. Maximilianus de Falais, *al.* de Calhis pronepos Philippi Pii Burgundiae ducis, nominatione Caroli V. imperatoris abbatiam S. Nicolai de Mildelburgo adeptus est, ac deinde Hasnoniensem per obitum Johannis, quam ad breve tempus gubernavit, siquidem rebus humanis exemtus est 28. Martii 1536.

LVI. Nicasius le Clercq monachus S. Gisleni prope Montes Hannoniae, tum prior ejusdem monasterii, necnon Altimontensis sub Carolo de Croy, abbatiam Altimontensem primum, deinde Hasnoniensem obtinuit an. 1536. Ipse sibi adhuc vivens hoc epitaphium posuit:

Ille ego, qui duri recubo sub tegmine saxi:
Hac quoque sacrata pastor in aede fui.
A *Praeteriit falsi properantis gloria mundi;*
Sum quod eris, lector, nam quod es, ipse fui.
Plange meos crines, precibus succurre sepulto,
Itaque dic lachrymans, molliter ossa cubent.
Corpus arena tenet, supplex rogitare memento,
Ut pateant animae caelica regna meae.

LVII. Jacobus III. de Lattre prior Vallis scholarium apud Montes Hannoniae, favente Maria Hungariae regina Belgii administratrice, Hasnoniensem abbatiam obtinuit an. 1540. quam fato ereptus 27. Januarii 1543.* reliquit. Sepultus est in templo Vallis Scholarium cum hoc epitaphio: *Hic requiescit venerandus praesul, qui morum candore Deo, hominibusque gratus vixit, quique prudentia, necnon provida sua discretione reipublicae nostrae perutilis & necessarius fuit. Unde primo hujus conventus ei administratio data est, deinde summi pontificis ac etiam imperatoris Caroli V. providentia, primus patriae Hannoniensis constituitur fidei inquisitor, ac demum ob vigilantiam in officio praestitam, abbatiali honore donatur, dignus sane vir, qui mortis jura non subiret.* *al. 1544.
B
Haec in gratiam ejus ediderunt nepotes anno 1557. cal. Novembris.

LVIII. Michaël I. du Quesnoy abbas effectus C 1544. praefuit annis 25. qui tandem apoplexia suffocatus 20. Junii 1569. conditus est in sacello abbatum, cum hoc epitaphio:

Venerando patri ac domino domino Michaëli du Quesnoy Hasnoniensi abbati XLI. Jacobus Froye successor, memoriae ergo maestus posuit. Vixit annos 59. praefuit 25. Obiit 20. die Junii mensis anno 1569.

LIX. Jacobus IV. Froye monachus Laetiensis scripsit tractatum de sanctis Hannoniae; dignus plane cujus memoria conservetur in epitaphio sequenti: *Reverendo in Christo patri domino domino Jacobo Froye abbati defuncto an. 1586. aetatis* D *58. regiminis 17. optime de religione & hujus ecclesiae ornatu merito L. Tison abbas vitam aeternam pie precabatur 1616.*

LX. Petrus IV. Blondeau a Rege nominatus die 26. Aug. 1588. anno aetatis suae 34. in ecclesia S. Jacobi Valencenensis benedicitur a Matthaeo Moulart episcopo. Praefuit annis 13. mensibus 5. ac tribus diebus, mortuus 20. Martii anno Christi 1602. aetatis 48. Jacet in sacello S. Benedicti.

LXI. Leodegarius Tison, cui defuncto epitaphium sequens a successore positum est: *Reverendus admodum in Christo pater D. Leodegarius* E *Tison quondam hujus monasterii abbas vigilantissimus obiit an. 1626. 26. Julii, cum praefuisset 24. annis, vir singularis prudentiae, scientiae, & maximi consilii, cui feliciorem vitam pie precabatur R. dominus Michaël de Raisme abbas.*

LXII. Michaël II. de Raisme odeum in templo B. M. majoris apud Valencenas exstruxit, sub quo post tres annos regiminis sepultus est 1630.

LXIII. Jacobus V. Japin vir pius & bonus rexit novem annis, exstinctus 1639.

LXIV. Archangelus Michaël monachus Marchianensis, sacrae Theologiae doctor an. 1640.

die festo S. Scholasticæ Cameraci benedictus fuit. Ad Hannoniæ comitia fere semper deputatus, disciplinæ regulari, bonisque temporalibus minus justo invigilavit. Obiit Valencenis die XI. Aug. 1653.

LXV. Matthias le Roulx æs alienum auxit, ædificiorum sarta tecta & disciplinam per 23. annnos neglexit. Adfuit an. 1672. 5. Novemb. ecclesiæ S. Amandi consecrationi; ac denique e vivis excessit Valencenis die 12. Apr. 1676.

LXVI. Bernardus Tassin cœnobii redditus omnes, qui vix creditoribus sufficiebant, in manibus judicum abjecit, sola ipse cum suis alimentaria pensione contentus. Obiit Tornaci 28. Junii 1685. uti ex ejus epitaphio discimus: *Hic situs est amplissimus dominus D. Bernardus Tassin abbas hujus monasterii meritissimus, vir vere humilis & pacificus, longiori vita dignus. Præfuit novem annis. Obiit 28. Junii 1685. ætatis suæ 58. Requiescat in pace.*

LXVII. Michaël * III. André monachus S. Martini Tornacensis & prior de Machemont administrationem bonorum monasterii e manibus secularium ex parte recuperavit: cœnobium multo ære alieno liberavit. Disciplinam quoque regularem instaurare cœperat, sed fato præreptus pium opus consummare non potuit. Lauduni in Gallia defunctus est ac sepultus die 4. Julii 1694. post quam non ita pridem unus fuisset ex commissariis a Rege nominatis pro electione novi apud S. Amandum abbatis.

LXVIII. Rupertus de Los seu de Loos monachus & præpositus S. Martini Tornac. a Rege nominatus abbas die 24.* Septemb. 1693. benedictionem percepit 21. Decembris ab episc. Atrebatensi. Jam an. 1712. monasterium magna ex parte restauraverat, disciplinam regularem restituerat, ac ditissima supellectile sacristiam locupletarat. Coadjutorem accepit mense Aprili anni 1714. domnum Placidum Pouillaude, qui deinde factus est abbas S. Sepulcri unde assumtus fuerat.

*al. 28.

Alter coadjutor ex majori priore Theodorus Crespin electus est 1722.

COENOBIUM AQUICINCTENSE.

Anchin.

AQUICINCTENSE seu AQUICINENSE S. SALVATORIS monasterium ord. S. Benedicti, sic dictum a circumfluentibus aquis, positum est ad Scarpum fluvium, secundo milliari ab urbe Duaco; maximum quidem & ditissimum Thomæ Cantipratensi lib. 1. Apum c. 6. n. 3. Ejus auctores fuere illustres duo viri Duaceni Sicherus atque Walterus, qui locum exstruendo monasterio ab Ansello seu Anselmo de Ribodimonte viro nobilissimo an. 1079. acceptum, cum assensu Gerardi episcopi, de suis allodiis dotarunt. Exstat ea de re apud Miræum charta cap. 103. notit. eccl. Belgii, seu c. 40. diplom. Belgicorum, quam nostra inter instrumenta recudimus. Attamen ex Herimanno in historia restaurationis S. Martini Tornac. Aquicincti sumenda

Ch. XIII. col. 87. Tom. XII. Spicil. pag. 412. & 371.

* Forte idem qui an. 1687. fidem obstrinxit capitulo Atreb. coram Johanne le Febvre præposito & aliis.

A videtur origo, jam ab an. 1077.* Conditum enim est, inquit, annis quindecim ante restauratum Martinianum, quam restaurationem illigat an. 1092. ex quo certe annorum numero si subducas quindecim, superest annus 1077. Ceterum memoratus pontifex Gerardus an. 1086. ecclesiam consecravit in honore D. N. J. C. ejusdemque genitricis S. Mariæ. Multa insuper eidem loco beneficia contulit, necnon Hugo Cameracensis ecclesiæ decanus, antea capellanus Lietberti episcopi, qui Gerardum præcessit, *cujus* (Hugonis) *sanctitatem*, inquit Rodulfus monachus in libro de ipsius Lietberti vita, *monstrant claustra canonicorum ecclesiæ matris; monstrat monasterium Aquicinctense.* Plura nunc supersedemus dicere, quæ decurrendo abbatum historiam opportunius dicentur. Id solum notare juvat post Locrium, cœnobium illud non modo diœcesios, verum etiam comitatus Atrebatensis, sive Artesiæ partem esse: unde in comitiis provinciæ hujus, sedet abbas Aquicinctinus & suffragium fert.

* 1078. ex chron. Lucn. t. 3. Anecdot.

B

ABBATUM INDEX.

C

I. ALARDUS seu ADALARDUS, cujus meminit auctarium Molani calendis Augusti, monachus Hasnoniensis, ordinatur in primum abbatem Aquicinctinum circa an. 1079. a Gerardo II. Atrebatensi & Camerac. episcopo. An. 1083. Affligemii fratribus pastorem petentibus, priorem suum nomine Titubaldum cum fratre Rodulfo concessit, ex hist. Affligemensi. Ipse vero Alardus anno sequenti in pervigilio Ascensionis Domini, ad monasterium Affligemense accessit, ubi postridie ad habitum monasticum duos fratres admisit, nec inde abscessit nisi post tres menses. Obiisse legitur vir miræ simplicitatis an. 1087. de quo Miræus in chronico Benedictino p. 283. & 286.

Tom. 10. Spicil. pag. 590.

D

II. B. Alelmus ad cujus tumulum multi feruntur a febre sanati, erat Beccensis monachus in Normannia, quando accitus est ad regendum hoc monasterium; sed heu, vix uno elapso anno decessit 1088. Recensetur in auctario Molani die 5. Septembris.

III. Hamericus seu Aimericus Atrebatensis monachus, litteris eruditus, Alelmo suffectus est, cujus tempore Gelduinus, ex monacho Laudunensi abbas S. Michaëlis in Tcorascia, abdicata præfectura, Aquicinctum venit, ibique reclusus vixit, Haimerici successor futurus. Porro laudatur Haimericus ab Herimanno in narratione de restaurato

E

S. Martini Tornac. cœnobio, quod hujus restaurationis auctores, Odonem scilicet ac socios plurimum adjuverit, ejusque potissimum consilio monasticum institutum pro clericali assumserint; imo habitum ipsis contulerit, ex Cognato hist. Tornac. secul. XI. p. 137. Unus etiam est e quatuor abbatibus ad quos Urbanus II. papa scripsit anno circiter 1093. in causa Lamberti electi ad episcopalem sedem Atrebatensem, quæ quidem epistola est numero XIII. in appendice tomi X. conc. Labb. p. 452. Ad concilium vero Claromontense profectus est cum eodem Lamberto episc. an. 1095. cujus item privilegio pro cœ-

Tom. 12. Spicil. pag. 395.

Tom. V. Miscell. Baluz. pag. 265.

Ibid. pag. 380. & 387.

nobio Elnonensi subscripsit XII. cal. Nov. anno Christi 1097. quarto ejus pontificatus. Idem abbas an. 1100. brachium S. Georgii quod Robertus Flandrensis comes ab Jerosolymis secum detulerat, ab eodem accepit, intulitque Aquicinctum III. cal. Julii; denique moritur an. 1102.

Ibid. pag. 145.

IV. Gelduinus ex abbate S. Michaëlis in Teorascia Aquicincti reclusus, post Aimericum electus est abbas. An. 1104. cellas S. Mariæ in Aymeries & S. Georgii Paschalis papa ei confirmavit. Sed & huic novæ prælaturæ nuntium remisit an. 1109. ut discimus ex epistola conventus ad Lambertum ep. Atrebat. quæ est 103. inter Lamberti epistolas; tumque ad S. Bertini monasterium secessit, paulo post iterum expetendus in abbatem Aquicinctinum; sed minime annuit. Exstat S. Anselmi epistola, *Gelduino reverendo abbati Aquicinensis cœnobii inscripta*, qui eum de quibusdam dubiis consuluerat.

Lib. 3. ep. 163.

Tom. v. Miscell. pag. 346.

Mir. chron. Bened. pag. 287.

Ibid. pag. 285.

V. Robertus communibus votis Gelduino cedenti subrogatur, ut probat epistola conventus ad eundem episcopum, quæ est 104. Sed cum ægre ferret insectatione quorumdam secularium vexari ecclesiam sibi creditam, maxime quia hoc ei imputabatur, consilio accepto dimisit abbatiam an. 1111. *al.* 1112. Imo vero tradit Iperius *an. 1110. monasterium Aquicincti ad religionem reparatum esse per Lambertum abbatem Bertinianum, cum ex monachorum dissensionibus nactus esset opportunitatem, monachis Aquicincti inter se tumultuantibus, in tantum ut suum abbatem expellentes deponerent. Hoc itaque domnus Lambertus considerans, per secretos internuntios, illos induxit, ut virum venerabilem &c. sibi sumerent in abbatem, quo collapsa eorum ecclesia relevaretur. Et eis nominari fecit domnum Alvisum monachum nostrum (Bertinianum) reformatum, ecclesiæ S. Vedasti tunc intendentem.* Quod utique factum non esse constat, priusquam Gelduinus iterum in abbatem expetitus, excusari ob infirmam valetudinem obtinuisset, scripta epistola ad Lambertum Atrebat. ep. quæ est 112. in laudata collectione. Quod etiam confirmatur altera conventus ad eundem præsulem epistola quæ est 114. Sed nec ista Iperii narratio veritati omnimode consonans est, ut mox videbimus. Ceterum addit Iperius, Gelduinum, Aquicinctinum olim abbatem, cum efficere non potuisset *, ut Pontius abbas Cluniacensis ad S. Bertinum veniret, transfretasse in Angliam, ubi non multo post obierit.

Tom. v. Miscell. Baluz. pag. 350.

Ibid. pag. 352.

* Contrariam affert rationem Locrius, scilicet, Gelduinum indignissime tulisse quod Pontius abbas Cluniac. veniret ad S. Bertinum, ut jus sibi suisque successoribus a Lamberto Bertiniano abbate anno 1101. concessum confirmaretur; & ideo in Angliam trajecisse ne id videret.

VI. Alvisus ex monacho Sithiensi prior Vedastinus, excusato Gelduino postulatur in abbatem, ut liquet ex epistola 114.* A. prioris Aquicinensis & totius conventus ad Lambertum ecclesiæ Atrebat. episcopum. Hac siquidem *ejus precantur clementiam, quatenus D. Lambertum abbatem S. Bertini super hoc negotio pulset; ut quia monachus sui cœnobii est professus, eorum assentiri dignetur votis, largiendo eum* (Alvisum) *in quo acclamavit totius sanior capituli assensus unanimis.* Ex quibus sane verbis efficitur contra Iperium, inscio Lamberto abbate Sithiensi & inconsulto, nedum instigante, ut hic auctor asserit, electum fuisse Alvisum in abbatem Aquicinensem. Annuit vero Lambertus ep. Aquicinensium precibus, in eamque rem scripsit primum Johanni Morinorum episcopo, his verbis:

* Ibid.

Epist. 113. ibid.

... rogamus sanctitatem vestram, de qua multum confidimus, immo præsumimus, quatenus electionem, quam Aquicinenses fratres de filio vestro Alviso S. Vedasti priore fecerunt, nobiscum confirmetis & confortetis, vel ut eum abbatem habeant, secundum auctoritatem vobis a Deo donatam instanter adjuvetis. Tandemque scripsit abbati Lamberto: *Electionem siquidem Aquicinenses fratres de priore S. Vedasti Alvisio fecerunt. Placeat ergo vobis eum illis donare in abbatem, & nobis ad obedientiam nostræ ecclesiæ absolutum reddere &c.* Præerat autem Alvisus jam anno saltem 1112.ᵃ, ind. v. die vero XIII. calend. Julii, quo Paschalis II. papa ei prioratum S. Georgii prope Hesdinium confirmavit. An. seq. XII. * cal. Julii B. Odo Cameracensis episcopus, Tornacensis S. Martini monasterii instaurator, & primus ab instauratione abbas dimisso episcopatu, obiit Aquicincti, ibidemque sepultus est, octavo die suæ *conversationis* in monasterio. Subscripsit 1123. chartæ Roberti episcopi Atrebat. pro Sithiensi monasterio, itemque chartæ Burchardi Camerac. episc. pro S. Dionysio in Broqueroia, ubi dicitur *Algisus.* Anno 1128. interfuit Alvisus inaugurationi Philippi regis Remis peractæ. Insuper ejus nomen inscriptum reperitur litteris Guarini Ambianensis episcopi pro Lehunio seu cella Lihunensi an. 1130. *al.* 1131. quo tandem ad episcopatum Atrebatensem evectus est, postquam, inquit Iperius, consilio & auxilio Lamberti abbatis Bertiniensis, Aquicinctinam ecclesiam reformasset & in spiritualibus ac temporalibus exaltasset. Ejus edisserit laudes S. Bernardus epist. 65.

Epist. 118. ibid.

Mir. notit. eccles. pag. 296.

* al. XIII.

Spicil. t. XII. pag. 469.

Ibid. pag. 306.

Tom. V. Spicil. pag. 564.

Editionis Mabill.

VII. B. Goswinus, qui & Gosso, Goson, Goduinus, Gorvinus seu Gorguinius, & etiam Warinus jam celebris philosophus, cum Alvisus abbas Aquicinctensi monasterio præesset, sanctioris philosophiæ studio illuc se recepit, ibique monasticen professus est an. 1113. vel 1114. Gosvinus abbas nuncupatur an. 1131. in chartulario Lehunensi fol. 22. ỷ. quo anno interfuit concilio Remensi cui præfuit Innocentius II. & 1142. ibidem fol. 23. Gorvinus post Alvisum episcopum subscriptus habetur in charta institutionis canonicorum Regul. in eccl. S. Martini intra muros urbis Ambianensis a Warino Ambianensi episcopo factæ an. 1135. Idem Goswinus an. 1138. litteris Alvisi ep. Atrebat. pro Mareolo subscripsit. An. 1139. XI. cal. Decembris in cœtu abbatum apud Resbacum coacto

Spicil. t. XII. pag. 161.

ᵃ Hoc anno Simon abbas Aquicinensis concordiam fecit cum R. abbate Cisoniensi inter B. Quintini ecclesiam & Balduinum majorem Senginensem super quibusdam rebus, quas in villa *Sengin* major ille sibi competere contendebat. *Actum apud Sengin anno incarnati Verbi M. C. XII. mense Septembri*, ex chartario S. Quintini de Insula, inquit Mabillonius, unde infert Alvisum post Simonem, non proxime post Robertum ad illam abbatiam promotum fuisse. Verum præter allata testimonia, quæ sane præponderant huic chartario, ad probandum Roberto Alvisum absque medio successisse, observare satis est Alvisum ex litteris Paschalis II. hic laudatis sedisse an. 1112. XIII. cal. Julii, Simonem vero nonnisi mense Sept. ejusdem anni commemoratum.

præsens; commune omnibus rescriptum accepit ab Innoc. papa. Gosso dicitur in charta ejusdem Alvisi Roberto abbati Corbeiensi altare de Ranfart concedentis an. 1142. episcopatus sui XII. Appellatur vero Goduinus in tabula ejusdem anni ejusdemque episcopi pro Lehunio. An. 1143. nomen apposuit donationi altaris de Omneis factæ S. Nicasio Remensi ab eodem episcopo, ex tabulario hujus monasterii. Memoratur insuper 1145. in litteris Theoderici episc. Ambianensis, quibus prioratus S. Martini & S. Acheoli in abbatias eriguntur, quo etiam anno dicitur Goson in charta Hasnoniensi. Interfuit concilio Remensi sub Eugenio III. an. 1147. & 1153. synodo Atrebatensi, ubi Godescalcus episcopus quandam chartam publicavit. An. 1155. in insula Aquicinensi dedicata est ecclesia B. Dei genitricis Mariæ a Godescalco Atrebat. episcopo, mense Julio, ex additamentis ad Sigeberti chronicon. Subscripsit 1159. pacto inter abbatem & advocatum Cisoniensem, ab archiepiscopo Remensi, Atrebatensi & Noviomensi episcopis firmato, rursumque an. 1164. Dedit an. 1160. Theobaldo abbati S. Martini de Gemellis decimam de Leitbutvilla, ex tabul. hujus cœnobii. Paciscitur 1163. cum Walterio abbate S. Judoci ad mare pro decima de Seri; & 1165. cum Eustachio abbate S. Vindiciani seu Montis S. Eligii, ex archivo Corbeiensi. Denique se se ipse Warinum vocat in subscriptione compositionis inter cœnobia Judocense supra mare & Aquicinctense a Frumaldo arhid.* Atrebatensi factæ an. 1165. ex chartario S. Judoci. Pepigit an. 1166. cum Anselmo abbate Cisonii, sequestris Hugone S. Amandi & Gerardo Viconiæ abbatibus. Migravit ad Dominum hoc anno VII. idus Octobris die Dominica, sepultus in ecclesia B. Mariæ virginis, in loco ubi orare consueverat, ex additamentis ad Sigeberti chronicon, Miræo in fastis, Locrio*, & Andrea Valerio in bibliotheca Belgica; de quo etiam Molanus in natal. SS. Belgii, die 9. Oct.

Ibid. pag. 963.

Tom. v. Miscell. Baluz. pag. 442.

Mir. chron. Bened. pag. 288.

Spicil. t. XII. pag. 507. & 511.

* Qui fuit postea ep. Atrebat.

Ibid.

* ad an. 1131.

VIII. Alexander ex priore factus abbas, decessoris vitam conscripsit, teste Locrio in catalogo scriptorum Artesiæ ad calcem chronici Belgici. Circa annum 1170. quoddam donum accepit ab Anselmo Cisonii abb. ex cod. MS. bibl. Colbert. An. 1173. varias sanctorum reliquias undequaque collectas in arca auro & argento affabre obtecta inclusit; inter ipsum etiam & Gerardum abbatem de Gardo pacis arbiter fuit Frumaldus archidiaconus Atreb. postmodum episc. Decessit Alexander hoc an. 1174. ex chron. Andrensi, sepultusque est ad sinistram altaris B. Mariæ, ubi lapis marmoreus quatuor columnis innixus ad ejus memoriam positus est.

IX. Simon I. hujus loci asceta mortui Alexandri partes excepit anno saltem 1175. Reperitur 1178. in charta Montis S. Martini. Cumque anno sequenti a concilio Romano rediret, ad Claram-vallem divertit, ubi donatus S. Bernardi reliquiis, eas in suo monasterio decenter reposuit. Anno 1180. mense Sept. habito cum fratribus consilio veterem ecclesiam S. Salvatoris angustiorem destruere decrevit & anno seq. ind. XIV. luna XIII. concurrente III. &c. anno a prima constructione ecclesiæ centesimo tertio, mense Martio, die 2. ejusdem mensis, id est feria 2. post Dominicam 2. Quadragesimæ, novæ amplioris fundamenta jecit. Missa igitur de SS. Trinitate celebrata, Simon abbas duobus secum assumtis abbatibus, Johanne videlicet S. Amandi & Nicolao Maricolensi, cum sanctorum reliquiis, crucibus & thuribulis ac cereis, cum tota congregatione fratrum cappis solemnibus indutorum, processit ad locum. Ibi aderat Balduinus comes istius pagi dicti *de Pequincourt*, cum frequenti turba militum & aliorum Christi fidelium. Primum lapidem in fundamento comes manibus suis cum cæmento posuit, & in ecclesia magnum gaudium fuit. Hactenus chronicon Aquicinctinum. Idem abbas an. 1187. transegit cum Aselmo de Orrivilla super decimatione territorii de Viconia, ex archivo Corbeiensi, & 1195. cum Bernardo abbate Hamensi, arbitro Hugone Cari-campi abbate, cujus cum decessore Artaudo paulo ante pepigerat, ex archivo Corbeiensi. Ea vero tempestate Philippo Elsatio Flandriæ comite in expugnatione Ptolemaidis sive Acræ, peste exstincto, orta est contentio inter Philippum Francorum regem & Balduinum Hannoniæ comitem, uter Flandriam possideret, quâ lite tandem judicio arbitrorum subdita, Guillelmi scilicet Remensis archiep. Petri ep. Atrebat. Simonis Aquicinensis & Danielis Camberonensis abbatum, divisa est Frandria in duas partes, quarum altera Philippo cessit, altera Balduino cum titulo Flandriæ comitis. Ita Vinchantius in Annalibus Hannoniæ pag. 256. E vivis tandem Simon excessit an. 1202.* vel 1201. ex Locrio.

X. Adam I. reperitur abbas jam an. 1201. in tertio chartulario S. Bertini, pro diverso nimirum computandi more, & 1202. in archivo Corbeiensi; quo etiam anno Robertum de Rooth militem de injuriis monasterio illatis pœnitentem. recepit in gratiam & participationem sacrificiorum, die 7. Febr. An. 1207. Dominica Palmarum, prima vice Adam cum suo conventu majorem ecclesiam necdum absolutam ingressus est. Interiit an. 1204. 20. Maii, ex necrologio Fidemi[...]si, conditus in ipso ingressu templi.

* Mir. chr. Bened. pag. 290.

Carp. t. 2. in prob. hist. Camerac. pag. 24.

XI. Willelmus I. Adamo suffectus, an. 1207. mense Maio ratam habuit venditionem Arnaldo abbati Cari-campi factam ab A. priore S. Sulpitii de Durlando, ex archivo Corbeiensi. Transfertur anno seq. ad regimen S. Amandi, ubi vide.

XII. Simon II. memoratur hoc an. 1208. in charta Hasnoniensi. Paciscitur an. 1209. cum domo leprosorum Ambianensi, ex archivo Corbeiensi. Is inceptam ecclesiam ab avunculo suo Simone I. abbate feliciter consummavit, additis duobus campanilibus cum undecim* campanis. Claustrum etiam an. 1213. ædificare cœpit, & 1218. die 24. Decembris chorum ecclesiæ nuper constructum benedici curavit, ad quam solemnitatem vocatus est Ebrardus seu Everardus ep. Ambianensis. An. 1216. mense Augusto societatem precum iniit cum Radulfo abbate Fiscanni, ex chartul. hujus monasterii. Jus mitræ & annuli, necnon sacerdotalia & altaris ornamenta benedicendi

* al. 12.

benedicendi & successoribus impetravit an. 1219. ab Honorio III. summo pontifice. Præerat adhuc abbas optimus an. 1227. quem obiisse legimus 1233. pro veteri more computandi annos.

XIII. Willelmus II. le Parent decessoris virtutum heres non minus, quam sedis, an. 1232. transigit cum monasterio Gillengensi. Ei Balduinus dominus de Belval satisfecit an. 1235. pro illatis a fratribus suis Hugone & Johanne, prioratui de Durlando injuriis, ex archivo Corbeiensi, ubi etiam composuisse legitur cum Gerardo decano & capitulo Ambianensi, super decima de Bellaquercu, an. 1239. mense Maio. Dicitur autem præfuisse annis decem ac mensibus novem. Obiit vero XI. cal. Febr.

XIV. Jacobus * de Bethunia, ex prosapia toparcharum hujus nominis, Petri & Godelidis filius, recipitur in monachum a Simone abbate, ac deinde post obitum Willelmi, in ejus locum subrogatur. Extant ejus litteræ in chartophylacio domestico pro Radulpho milite toparcha de Inchy an. 1247. mense Decembri. Fato fungitur an. 1250. prælaturæ septimo, humatus in choro majoris ecclesiæ sub tumulo marmoreo, cum hac inscriptione: *Hic jacet domnus Jacobus noster Aquicinctensis abbas decimus quartus, qui hanc ecclesiam anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo, decimo * cal. Novembris fecit consecrari a domino Petro * venerabili legato cardinali & Alemanniæ legato.*

*al. Johannes, filius Guillelmi & Mathildis Teneræmundæ dominæ, ex Miræo notit. eccl. p. 443.

*al. calendis.

*episcopo Albanensi.

XV. Willelmus III. Brunel præpositus Aquicinctensis successit ex martyrologio, ubi dicitur *vir per omnia laudabilis.* Memoratur an. 1251. mense Julio in tabulario Cisoniensi, quod asservatur in bibliotheca Colbertina. Quædam permutavit an. 1259. cum abbatia Viconiensi. Eidem attulit reliquias Gerardus de Jauche, quarum depositioni adfuisse legitur an. 1260. Bernardus de Abbatis-villa episcopus Ambianensis. In choro sepultus est, insigni tectus marmore, cujus mortem alii consignant an. 1264. alii 1271. post annos 21. regiminis. Annus 1264. melius cohæret cum sequentibus.

Chron. Hann. vol. 3. c. 34.

XVI. Anselmus seu Ansellus rexit sex annis, ut palam fit ex ipsius epitaphio, in hæc verba:

Hinc patris Ansellus Benedicti rexit ovile
Abbas sedenus senis duntaxat aristis,
Christo devotus & religionis amator.

XVII. Adam II. Ghisny nonnulla commutat an. 1271. cum abbatissa de Honore Dei; & an. 1277. compositionem fecit cum abbate Viconiensi. Præfuisse dicitur annis 13.

XVIII. Johannes I. Baillet, aliis de Dinant confirmatus est atque benedictus an. 1286. *ex Regio thes. 1630.* quo etiam anno memoratur in regesto 34. archivi regii Paris.

XIX. Everardus sedebat 1289. & 1295. quo anno, die Dominica post festum Conceptionis B. M. virginis pacificitur cum Roberto Artesiæ comite, ex codice MS. domini Maillart patroni celebris in parlamento Parisiensi, cui titulus est, *extrait des chartres d'Artois.*

XX. Johannes II. memoratur anno 1300.
A mense Febr. & 1304. in tabulario Cisonii apud bibliothecam Colbertinam, & 1308. prima die Veneris in mense Maio, in præfato codice MS. domini Maillart. Societatem iniisse legitur cum canonicis ecclesiæ B. M. Camerac. ea inter alias lege, ut abbas & monachi in choro canonicorum sedes conscenderent, & distributiones acciperent, & ita canonici haberentur Aquicincti. Mortem oppetiit an. 1310.

XXI. Hugo I. fœdus pepigit cum canonicis Ambianensibus, & fratribus cœnobii Cantipratensis. Laudatur ejus studium pro conservanda
B disciplina, necnon sollicitudo pro defunctis, quibus feria 2. post octavas Pentecostes officium annuale fundavit. Obiisse fertur 1317.

XXII. Petrus I. ex epitaphio solum innotescit his verbis:

Vicenus primus noster Petrus exstitit abbas;
Qui cunctos summe fratres dilexit, & illum
Mors rapuit, quinis nobis dum præfuit annis.

XXIII. Eustachius sacræ theologiæ doctor; recensetur in necrologio Fidemiensi, die prima Junii.

XXIV. Johannes III. an. 1317. *lege* 1337.
C die 10. Oct. Eustachii successor dictus, declarat se Cisonio solvisse sex libras monetæ currentis, quibus tenetur erga quemlibet novum Cisonii abbatem, ex tab. Cisonii asservato in bibliotheca Colbertina. Fortasse is est Johannes de Basseria; qui an. 1340. mense Martio suffragiorum tribuit communionem illustri viro & militi Berengario Borello, cognomine *Burgundo*, propterea quod abbatiam deffendisset contra Eduardi regis Anglorum irruptiones.

Carp. MS. Camerac. prob. p. 48.

XXV. Johannes IV. Bovis *le Bœuf.* cujus lapidi sepulcrali hoc distychon insculptum dicunt:

Pace alta fratres rexit, proventibus auxit
Istud cænobium, divinis laudibus instans.

D

XXVI. Johannes V. d'Escrechin seu d'Esquerchin, vir nobilis & pius erga defunctorum animas, instituit anniversarium quale fit pro abbatibus, pro iis maxime qui quotidianam monachorum refectionem auxerant. Ipse demum iisdem appositus est anno 1344. post quem vacasse aliquandiu abbatia videtur.

XXVII. Amedeus de Laviniaco *al.* de Lamecho, sollicitum maxime se præbuit sartis tectis abbatiæ juribus servandis; cumque, ait chronicon, incredibili ratione cœnobium auxisset divitiis & missarum solemnitate exornasset spatio decem annorum, mortuus est an. 1357.

E

XXVIII. Rodolfus seu Radulfus de Longavilla moritur an. 1369. ita laudatus a veteri poëta:

Radulfus vir magnanimus vigesimus abbas
Et sextus, sumtu magno, magnoque labore
Hostes ecclesiæ nostræ reparare coëgit
*Dedecus illatum *, vim scilicet hanc quotannis*
Succensis ceræ cernes facibus reparatam.

*a D. Le lain.

XXIX. Petrus II. de Novavilla laudatus etiam ob jurium defensionem, exstinctus est an. 1380.

XXX. Johannes VI. de Beſchot *al.* le Boſtot[a] vitæ curſum abſolvit an. 1391. qui præ modeſtia noluit in templo ſepeliri cum abbatibus, ſed in cœmeterio cum novitiis & converſis. Ei tamen hoc epitaphium in ſacello B. Mariæ appoſitum eſt :

Cy giſt le bon abbé
Qui ſans benbance voulu eſtre enterré.

XXXI. Henricus Coſſadellis *al.* de Conſtant nobilis Burgundus antea prioris officium geſſerat in prioratu S. Machuti in Anglia abbatiæ ſubdito. An. 1407. die 23. Julii renovat ſocietatem cum Fiſcanno, ex tabul. Fiſcann. Memoratur an. 1410. in ſchedis D. Maillart. Obiiſſe creditur an. 1421. ſepultus in choro ad ſedes novitiorum.

XXXII. Johannes VII. de Batheria ſacræ theologiæ ac decretorum baccalaureus, ex priore ſub Henrico abbate, eidem ſucceſſit. An. 1432. tranſigit cum abbatiſſa de Honore Dei ſeu Flinenſi. Divini officii, ut decet abbatem ex regula, ſtudioſiſſimus, ſtatuit quotidie SS. Trinitatis & Salvatoris noſtri fieri commemorationem in veſperis & matutinis; & feria tertia non impedita, de SS. Trin. celebrari officium ; idemque B. M. cultui addictus ſacellum illud egregium, quod ad latus ſiniſtrum chori viſitur, exſtrui curavit. Spiritum Deo reddidit an. 1448. conditus in baſilica B. Mariæ.

XXXIII. Petrus III. Toulet via Spiritus ſancti a fratribus electus, domum prudenter adminiſtravit. Templum ditavit organis pneumaticis excellentiſſimis, & ſacriſtiam pretioſioribus ornamentis. Ædes abbatiales ampliſſimas cum inſigni oratorio erexit, aliaque plurima præclare geſſit, quæ longum eſſet enumerare. Denique tranſiit ex hac vita an. 1464.

XXXIV. Hugo II. de Lohes bullam obtinuit a Sixto IV. ſummo pontifice, in qua mandatur abbati Cantipratano & officiali Cameracenſi, ut adhibito jurejurando ad reſtitutionem cogant eos qui aliquas monaſterii poſſeſſiones, ſciphos, teſſeras, vaſa aurea, argentea, libros, cruces, calices, ſtolas & alia retinebant, ex quibus patet eo tempore monaſterium dilapidationem paſſum eſſe. Attamen Hugo ſacrarium ditavit mitra pretioſiſſima auro, unionibus & gemmis ornata & onerata, tantique ponderis, ut cum vix geſtari poſſet, duæ ex illa poſtea conflatæ & compactæ ſint. Inſuper aquilam pro analogio in quo canitur Evangelium, & ſeptem candelabra ad gradus presbyterii, ex ære cyprio, ac pedum paſtorale ex auro & argento affabre conflari fecit. Demum quievit in pace an. 1470. *al.* 1477. vel 1481.

XXXV. Guillelmus IV. d'Oſterel eximia pietate præditus, ſuos etiam ad virtutis ſtudium accendere pro viribus contendit, ſed imparibus; quare ad hoc pium opus, cum jam ætatis annum ageret 73. ſibi coadjutorem adſcivit Johannem Coëne abbatem Marchianenſem, qui cum veniſſet,

[a] Is eſt haud dubie Johannes, cui Johannes alter Lemov. epiſc. & card. Præneſtinus ſuas vices delegavit pro adminiſtratione prioratus S. Salvii.

A quorumdam improbitate monachorum abſcedere cogitur. Eccleſiæ res auxit, baculum aureum ex quo pendet capſula ſanctiſſimi ſacramenti ſupra ſummum altare fieri curavit ; cortinas principis aræ holoſericas, ſciphos argenteos & alia ornamenta ſuppeditavit. Sacellum ſancto patri Benedicto perhonorificum ſtatuit ; necnon hoſpitium Cameracenſe conſtruxit. Idem abbas ſocietatem inivit cum Vedaſtinis monachis & S. Theoderici prope Remos. Eum Philippus archidux Auſtriæ cancellarium ſuum creavit & intimis conſiliis ſuis adhibuit. Deſiit eſſe in vivis an. 1511. poſtquam adlegiſſet ſucceſſorem, & in ſacello, quod ad honorem S. Benedicti exſtruxerat, ſepultus eſt.

B XXXVI. Carolus Cokin *al.* d'Arragon vir acris ingenii, electus a deceſſore qui ſuccederet, magna prudentiæ laude & morum probitate annis quadraginta vixiſſe dicitur, quorum utique ſumendum eſt exordium ab anno quo in ſucceſſorem adſcitus eſt, ut pote quem an. 1546. mortuum ferunt. Porro longior forem, ſi per quælibet præclare ab eo facta excurrere animus eſſet; nulli enim anteceſſorum ſecundus in ulla re fuit. Occurrit an. 1531. in tabulario S. Remigii Remenſis, & 1545. in ſchedis domini Maillart. Sæviente bello inter Imperatorem & Galliarum regem, Duacum ſe ſe recipere compulſus eſt,

C tandemque ingraveſcente ætate ſucceſſorem ſibi elegit.

XXXVII. Johannes VIII. Aſſet primum fuit Vedaſtinus monachus ſub abbate patruo, vir ſacræ theologiæ & juris canonici peritiſſimus, tum abbas S. Andreæ juxta Brugas, deinde coadjutor Aquicinctinus an. 1542. ac denique hujus cœnobii abbas mortuo Carolo an. 1545. *al.* 1546. Sub eo degebant quinquaginta monachi, quibus abunde quidquid neceſſarium & honeſtum adeſſe volebat. Providus etiam in pauperes, totum quod ex menſis tam ſua quam fratrum, diebus Domi-

D nicis, feriis tertia & quinta, reſiduum erat, ex antiquo more, diſtribui voluit. Infirmorum vero præſertim curam gerens, ex menſa ſua quodlibet lautiſſimum mittebat. Prioratum S. Sulpitii e manibus quorumdam, qui hunc occaſione bellorum occupaverant, lite Pariſiis intentata recuperavit. Demum ſublatis oneribus, quibus oppreſſum erat monaſterium, pie & devote efflavit animam ex ſanguinis profluvio an. 1555. Ipſius epitaphium ſubjungimus :

Eximii marmor claudit patris oſſa Johannis
Aſſet, quem in lucem protulit Attrebatum,
E *Vedaſti in clauſtrum teneris qui ductus ab annis*
Arripuit ſacræ relligionis iter :
Andreæ ſancti tandem poſt jure creatus
Abbas, commiſſas hic bene pavit oves.
Majori at Chriſtus meritum dignatus honore
Effecit noſtrum non ſine laude patrem.
Fulmine, reſtituit tum campanile peruſtum,
Templaque veſtivit veſtibus innumeris.

XXXVIII. Johannes IX. Lentailleur Atrebas, in Univerſitate Pariſienſi ſacras & humaniores litteras cum Hebraicæ & Græcæ linguarum peritia hauſit, quarum deinde ſtudia apud

suos strenue promovit. Idem quoque disciplinæ regularis observantissimus omnem movit lapidem ut subditos ad emendatioris vitæ semitam revocaret, eosque primum ad victum & vestitum communem reduxit, sensimque postea perfectiorem vivendi rationem inire, favente in primis Atrebatensi episcopo, curavit. Non solum autem studuit domesticæ rei, sed & publicam promovere sollicitus fuit. In academia Duacensi nuper erecta insigne gymnasium excitavit, quod patribus societatis Jesu regendum commisit. Anno 1557. adfuit tanquam commissarius electioni Johannis du Quesne in abbatem S. Martini. Illum tanti faciebant episcopus Atrebatensis & Artesiæ gubernator, ut quoties Atrebati habebantur comitia, primus sententiam diceret, licet in ordine primus non esset. Deflevit mortem Ludovici Blosii abbatis Lætiensis, cui familiaritate conjunctus erat, an. 1566. Ipse vero pie, ut vixerat, mortuus est anno incerto, cujus funus solemniter prosecutus est Arnoldus Gantois abbas Marchianensis.

Tom. VI. Spicil. pag. 541. XXXIX. Warnerus Daureus *de Daure* solemnem Aquicincti benedictionem accepit præsente Dominico Capron Laubiensi abbate, qui defunctus est an. 1570. Cum autem non multo post quidam amicus abbatis insimulatus esset, quasi Duacum & Bochianum * urbes hostibus tradere voluisset, ipse abbas, ne his suspicionibus implicaretur, aufugit, primum in urbem sancti Quintini, deinde Parisios, demumque Lotharingiam adiit. Interea nonnulli, quibus haud placuerat severior abbatis disciplina, arrepta occasione hac, alterius eligendi licentiam postularunt ab Archiduce & obtinuerunt; statimque electus est Joachimus Zoëtte præcipuus hujus factionis actor, quem vicariatus Atrebatensis confirmavit, absente episcopo, qui minis Archiducis & stipatoribus fiscalium territus exsulabat, quique postmodum ab exsilio reversus eam confirmationem rescidit. Accedit nihilominus hic pseudoabbas ad episcopum Tornacensem & ad suffraganeum Cameracensem, ut benedictionem ab eis accipiat, sed illis abnuentibus, Bruxellis eam percepit. Denique Cameraci inita Regis gratia, cui ab eleemosynis factus est, ibidem paulo post exstinguitur peste. Warnerus autem aliquot annis superstes, usque ad an. 1595. ex hist. Fidemii, rexit pacifice monasterium.

* Bouchain.

XL. Johannes X. Faveau antea S. Georgii apud Hesdinum prior, in abbatiali regimine Warnero suffectus est, quem Locrius in suo chronico Belgico an. 1616. evulgato sat clare innuit ad hunc annum pervenisse.

XLI. Johannes XI. de Meere præerat anno 1625.

XLII. Johannes XII. du Vauchel *al.* de Vaucel, adest benedictioni Josephi de Calonne abbatis Blangiacensis die decima Junii an. 1640.

XLIII. Franciscus de Calonne, is forte cujus sacramentum exceperunt Lambertus Franciscus Wery & alii a capitulo deputati an. 1670. adfuit cum aliis abbatibus infula redimitus solemni ecclesiæ S. Amandi consecrationi an. 1672. mense Novembri. Datur ei coadjutor eminentissimus cardinalis d'Estrées, qui cessione voluntaria præcedentis fit abbas ultima die Oct. 1681.

XLIV. Cæsar d'Estrées cardinalis & episcopus Laudunensis hanc abbatiam obtinuit anno 1681. ad 1714. quo Lutetiæ vitam absolvit 19. Decembris. De eo alibi fusius dicendum, quanquam fama sit super æthera notus.

XLV. Melchior de Polignac S. R. E. cardinalis, designatur abbas a Rege Christianissimo 8. Junii 1715. Abbas etiam est Corbeiensis, & Boniportus; facundia, ingenio, variis legationibus celeberrimus, nullis ignotus est populis, etiam barbaris: sed ejus laudes premere silentio cogimur, quod vivat, & utinam Nestoris annos.

Coadjutorem habet domnum... de Bernemicour de Saluce cœnobii alumnum.

PARTHENON STRUMENSIS.

Estrun. STRUMENSE nobilium puellarum ordinis S. Benedicti monasterium Atrebato versus occidentem una leuca, semileuca a Monte S. Eligii versus meridiem distans, conditur primum, vel ut aliis placet, restauratur a Gerardo Cameracensi & Atrebatensi episcopo circiter annum 1085. quod exinde Lambertus in Atrebatensi cathedra successor a Paschali papa II. curavit confirmari & approbari, scripta ad eum epistola, quæ est 90. Ceterum locus iste lætatur ebullientibus adeoque emanantibus aquis, quæ in fœcundas piscinas collabentes, mox in Scarpam fluvium, quem in conspectu cœnobium habet, confluunt. Tom. V. Miscell. pag. 341.

SERIES ABBATISSARUM.

I. FULGENDIS, FULSENDIS ac FULGENTIA, prima omnium præfuit ac profuit ab anno saltem 1086. Ei Lambertus ep. locum monasterii, qui dicitur *Strum* & altare de Hamart villa, Gerardum decessorem imitatus confirmavit, & ut idem præstaret Paschalis II. papa, rogavit suis litteris, quas ipsa Fulgendis obtulit summo pontifici. Evolavit in cœlum an. 1124. epitaphio teste, quod sic se habet: *Hæc domina Fulsendis hujus cœnobii abbatissa prima anno incarnati Verbi 1124. * ind. 2. in prælationis suæ anno 40. nonis Augusti obiit.* Verum ante sex annos quasi cesserat ex dicendis. Ibid.

* al. 1116.

II. Beatrix diploma pontificium obtinet a Calixto II. datum Remis anno 1118. nonis Nov. pontificatus ejus anno 1. Item an. seq. Robertus episc. Atrebat. ei privilegium indulsit, episcopatus sui anno 5. sedebat B. abbatissa, id est Beatrix an. 1121. cujus regimen Locrius producit ad an. 1154. sed perperam.

III. Maria I. an. 1142. ind. VI. die XI. cal. Jan. privilegium obtinuit ab Innocentio II. pontificatus ejusdem an. 13. & ab Eugenio III. an. 1147. pontificatus ejus anno 3. ind. X. die XIV. cal. Julii. Insuper Godescalcus episc. Atrebat. ei confirmavit quæ decessor ejus Lambertus contulerat, an. 1155. præsulatus sui anno 5. iterumque an. 1164. Item accepit Maria altare de Ma-

gnicort sub unius marchæ argenti annua redditione an. 1166. a Milone episcopo Morinensi, quod relaxavit Desiderius ejusdem sedis antistes anno 1184. Matildi abbatissæ. Recensetur adhuc an. 1178. in litteris Frumaldi epifc. Atrebat. quandam donationem confirmantis; eamque putamus esse M. cujus contentionem cum W. * abbate S. Judoci pro villa de Siliacour diremit Odo cardinalis legatus anno secundo Alexandri papæ III. qui quidem summus pontifex Mariæ privilegium indulsit datum Parisiis idibus Aprilis.

* Id est Waltero.

IV. Mathildis bullam accepit a Lucio III. datam Veronæ an. 1184. nonis Novembris indict. III. pontificatus anno 4. Obiit 1189.

V. Adela seu Adelidis & Aaliz successit, cui, an. 1194. XIII. cal. Maii P. episc. Atrebat. ea confirmavit, quæ ab Hugone de Silva S. Leodegarii emerat. An. 1199. commutationem fecit cum Claro-marisco, approbantibus Petro Atrebat. & Lamberto Morinensi episcopis. Memoratur Adelidis an. 1204. feria sexta post festum S. Andreæ; at citius mortua videtur quam an. 1224. contra Locrium.

VI. Agnes præerat an. 1205. mense Januario, quo R. episc. Atrebat. venditionem unius domus in foro Atrebatensi factam ab ipsa confirmavit. An. 1209. Phillippi regis Francorum tricesimo, Ludovicus filius ejusdem regis primogenitus suo diplomate Agnetem & post eam futuras abbatissas liberat in perpetuum ab exercitu, equitatione, nihilque sibi retinet in terra ecclesiæ Strumensis, præter *murtrum*, raptum, latronem, & combustionem. Biennio post, mense Maio emit Agnes decimam in territorio de Hamaroil. An. 1217. litteras scripsit de pitancia danda in festo S. Benedicti & in die suimet obitus. Eadem an. 1221. XVII. cal. Dec. dedit ad censum terram de Francfos, approbante P. episc. Atrebatensi. Item præsens memoratur an. 1228. VIII. idus Dec. quando S. Bertiliæ corpus in novum vas pretiosius a Pontio Atrebat. episcopo translatum est. Denique commutationem ab ea factam cum Hermaro Luca laudavit an. 1229. mense Jan. P. episc. Atrebatensis.

VII. Maria II.

VIII. Maria III. an. 1269. mense Decembri molendinum cedit Guidoni de Castillon comiti S. Pauli.

IX. Ida Clariacensis, *de Clari*, 1272. mense Januario.

X. Amissa 1284. 1292. mense Junio, & 1296. eodem mense, quo domum acquirit apud Atrebatum.

XI. Maria IV. 1298. mense Martio compromisit cum abbate Montis S. Eligii.

XII. Margareta I. de Fosseux 1316.

XIII. Benedicta *le Maroniere*.

XIV. Adela II. Donayensis seu Aëlidis *Douaye*.

XV. Eustachia de Busquet reperitur an. 1330. in chartario Mareolensi. Vixit ad annum 1359.

XVI. Margareta II. Dainvillana 1364.

XVII. Maria V. de Wencourt. 1371.

XVIII. Maria VI. de Vaulx.

XIX. Roberta Daussi.

XX. Johanna I. de Chapigny *al.* de Sapigny 1377. Libellum supplicem obtulit J. episcopo Atrebat. an. 1391. obiitque an. 1397.

XXI. Jacoba I. Monteligiana 1400.

XXII. Johanna II. Riveria *de la Riviere* 1410.

XXIII. Thomassa de Calonne 1443.

XXIV. Margareta III. de Noyelle.

XXV. Jacoba II. de Betencourt 1446.

XXVI. Margareta IV. de Ranchicourt 1471. qua sedente, an. 1476. calendis Augusti ecclesia Strumensis a Petro de Ranchicourt episc. Atrebat. consecratur.

XXVII. Jacoba III. Buzeria *al.* de Bussé 1493. Decessit 1524.

XXVIII. Johanna III. de Ranchicourt 1524. Desiit esse in vivis 1550.

XXIX. Johanna IV. du Pré, obiit 1569.

XXX. Magdalena I. de Warluzel moritur 1584. die 4. Aug.

XXXI. Isabella de Vaux 1585. Defecit 1589. mense Maio.

XXXII. Margareta V. de la Chapelle 1590. Mortalitatem explevit an. 1602. 25. Aprilis.

XXXIII. Johanna V. de Ganthau 18. Junii 1605.

XXXIV. Claudia I. de Belvalet, Atrebatensis, præerat anno 1616. & adhuc 1621. 15. Febr.

XXXV. Claudia II. du Ploich. 1625.

XXXVI. Elisabeth I. de Hautecloque 24. Junii 1636.

XXXVII. Elisabeth II. d'Antin an. 1652. juravit fidem capitulo Atrebatensi, quod juramentum excepit Philippus Corneille præpositus ex capituli delegatione. Memoratur anno seq. 25. Nov.

XXXVIII Johanna VI. de Hautecloque de Quatrevaux 31. Decemb. 1662.

XXXIX. Maria VII. Theresia de Montmorancy, Rege Catholico nominante abbatiam Strumensem consecuta, vera & legitima ejusdem monasterii declaratur abbatissa sanctioris consilii decreto 15. Julii an. 1664. adversus Johannam de Tramecourt a Rege Christianissimo designatam, cui tamen ducentæ supra mille annuæ pensionis libræ attribuuntur.

XL. Genovesa le Bougoise de Pommereval 12. Martii 1668.

XLI. Maria VIII. Margareta de Tramecourt abbatiam obtinuit 17. Martii 1668. Fortasse ipsa est quæ anno 1670. sacramentum dixit ecclesiæ Atrebatensi. Pervenit ad annum 1694.

XLII. Magdalena II. Antonia Bochart de Champigny, soror episc. Valentinensis, quam dicunt secundam ex eadem gente, hujus parthenonis abbatissam, nominata fuit mense Martio anni 1695. quo an. 5. Junii benedicta, fidem promisit capitulo Atrebat. coram Anna Jacobo de la Croix præposito. Sedebat adhuc anno saltem 1710.

DENONIUM.

Denain ou Duneng.

DONONIUM vel DENONIUM, DENAIUM vel DENAINUM, DOMNIACUM ac DYNIACUM, fuit olim sexus utriusque monasterium, ut patet maxime ex diplomate Caroli-calvi an. 877. illud instaurantis, ac prædiis jam olim possessis, *ad utilitatem fratrum sororumque ibi Deo militantium dotantis.*

Mir. Diplom. Belg. pag. 260.

Primo conditum fuisse apud Berzellam juxta Flinas ad fluvium Sabim, deinde translatum fuisse in castellaniam Bochanii *, auctor est vir doctissimus dom. Godefroy, cujus curæ commendatum est tabularium cameræ computorum Insulensis, avito & velut hereditario jure. Sane jam pridem stat inter Bochanium & Valencenas, ab hac urbe secundo milliari, ad sinistram Scaldis ripam.

* Bouchain

Ejus auctores fuere an. 764. Aldebertus Austrovandiæ comes, & Regina ejus conjux, qui pro sanctis coluntur, ille X. cal. Maii, hæc calendis Julii. Isti videlicet ex suo conjugio decem filiabus susceptis, quæ omnes cœlibem vitam elegerunt, in vico Duneng cœnobium ad honorem Dei genitricis, cui postea titulus S. Ragenfredis accessit, itemque ecclesiam in venerationem sancti Martini pro clericis ad sacra obeunda ibidem institutis ædificarunt.

Porro virgines Dononienses, non monasticæ, sed canonicæ seu regularis vitæ genus initio secutæ sunt, post Normannorum autem vastationem, Benedictinum institutum sunt amplexæ. Verba sunt Locrii, quibus annuere Cointius videtur, sed non ita Mabillonius in præfatione seculi 2. Bened. qui contendit eas ab exordio fuisse Benedictinas; ita etiam Vinchantius.

Cum autem jam altera vice, inquit hic auctor, monasterium fuisset dirutum, sive ut loquitur Baldericus *, incumbente inopia inclinaret, pauci deinde canonici illud incoluerunt, donec consilio domni Gerardi episc. & Leduvini abbatis (Vedastini) Balduinus comes ad pristinum statum illud restituit, ibique monialibus regulariter institutis, abbatissam nomine Ermentrudem præfecit.

* Lib. 2. c. 28.

Circa an. 1030.

Paulo tamen aliter rem edisserit Gazæus, scilicet, quod postquam cœnobium a Normannis fuit devastatum *, non prius instauratum sit quam temporibus Rainerii cognomento Longioris colli, circa annum 969. tumque aliquot clericis, postea monachis, tandemque virginibus Benedictinis addictum.

* an. 881. ex Vinchantio.

Ceterum Dinyacenses sanctimoniales jam ætate Eugenii III. ab avito fervore plurimum defecerant, ut pote quas hic pontifex laxatæ regulæ arguit, ad eas scribens, jubetque obedire Godescalco episcopo Atrebatensi, cui se dicit in mandatis dedisse, ut gratam Deo religionem in illis studeat reformare, & monasterium earum ad frugem melioris vitæ reducere. Perstat etiamnum hæc domus, sed est collegium nobilium virginum seu canonicarum secularium, cujus tamen abbatissa regularis est, hoc est votis adstricta.

Tom. v. Miscell. Baluz. pag. 430.

ABBATISSARUM CATALOGUS.

I. S. REGINA * PIPINI regis consanguinea, cum suo conjuge Aldeberto condidit hunc parthenonem, ac post ejus obitum eidem præfuit, uti post Gazæum Cointius opinatur; quæ sane pingitur cum baculo abbatiali; vel quia fuit abbatissa, vel quia tanquam fundatrix, plus fuit quam abbatissa.

* Reyne.

Balderic. lib. 2. c. 28.

II. S. Rainfredis seu Ragenfredis, Aldeberti & B. Reginæ filia, ex Miræo & aliis, prima fuit abbatissa, quæ cœnobii ita res auxit, ut altera quasi fundatrix & patrona merito habeatur; patronæ quidem ab anno saltem 877. titulus ipsi datur in diplomate Caroli-Calvi supra memorato. Visuntur tam ejus quam parentum sepulcra in parochiali eccl. S. Martini; sed inde corpora extracta in monasterii summo altari in argenteis feretris quiescunt, S. Ragenfredis in medio, B. Aldeberti, qui tamen non est solemni ritu sanctorum albo inscriptus, in dextro latere, in sinistro vero, sanctæ Reginæ. Festum diem Aldeberti consignavimus post Molanum, x. cal. Maii, Reginæ, calendis Julii. Sancta vero Ragenfredis colitur 8. Oct.

III. Ermentrudis, postquam cœnobium variis obnoxium fortunis, cura tandem Gerardi Camerac. & Atrebat. episcopi, Leduini abbatis S. Vedasti, necnon Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis, virginibus ordinis S. Benedicti restitutum est, anno circiter 1029. præficitur abbatissa.

IV. Fredescendis successit, ex Gazæo.

V. Helvidis memoratur abbatissa Dononiensis sive de Doneig annis 1221. & 1223. imo sedebat jam circa 1185. ex charta Cisonii, in bibl. Colb.

VI. Eusilia seu Eusilia Dononiensis ecclesiæ abbatissa & ejusdem loci conventus, vendunt an. 1240. ecclesiæ Xantensi quidquid habebant in Honepele & Husen, consentiente Assone Atrebatium pontifice. Reperitur eadem Eusilia anno 1241. in tabul. Viconiensi.

VII. Maria commemoratur abbatissa de Dononio an. 1272.

Sequentium abbatissarum seriem, qualibet adhibita diligentia, quibusvis precibus obtinere ab iis quæ monialibus successerunt dominabus nobis non fuit integrum.

PARTHENON AVENNENSIS.

AVENNENSIS seu AVESNENSIS ord. S. Benedicti parthenon Deiparæ sacer, primo conditur haud longe Bapalma an. 1128. in loco, qui etiamnum *Avena dominarum* nuncupatur, a Clementia Burgundica Roberti Jerosolymitani Flandriæ comitis uxore. Sed metu bellicarum tempestatum, moniales anno Christi 1565.* in urbem Atrebatum, indeque postea ad castrum Bellomottæum, quod erat prædium belle ædificatum Margaretæ de Masle Artesiæ comitissæ, haud longe Atrebato se se receperunt; eaque locus ædificiorum præstantia conspicuus est, ut possit merito cum elegantioribus Belgicæ provinciæ gynæceis comparari.

Avesnes.

* al. 1558.

ABBATISSARUM INDICULUS.

I. BEATRIX cognomento de Waliers, prima fuit abbatissa, cui Robertus episc. Atrebat. loci decimas concessit.

II. Berta de Bailloeul.

III. Mathildis I. de Bailloeul.

IV. Agnes I. de Fretel 1180.

V. Mathildis II.

VI. Elisabeth I.

VII. Liegardis seu Liciardis transigit cum Leshunii monachis an. 1234.

VIII. Agnes II.

IX. Aëlidis I. Turtecomt.

X. Adela I. de Fournelle.

XI. Aëlidis II. de Brunevers.

XII. Adela II. de Fournelle.

XIII. Adda seu Ada 1282. mense Maio, & 1294. mense Martio, ex tabul. Strumensi, ac 1295. ex tabulario Hasnoniensi.

XIV. Johanna I. Villers.

XV. Catharina de Montigny. Anno 1350. abbatissa Avesnensis præstat sacramentum fidelitatis in ecclesia Atrebatensi, cui interfuit Johannes Rousseleti præpositus Atrebatensis; sed nomen abbatissæ tacetur.

XVI. Margareta I. d'Aveline sedebat anno 1409. ut patet ex ejus apocha pro perceptis viginti libris Parisiensibus suo monasterio a Rege debitis annuatim, data die 16. Novembris, ex regest. cameræ computor. Litteris appendet sigillum, in quo ipsa tenens pedum visitur in genua provoluta coram imagine Deiparæ virginis filium inter brachia sustinentis. A dextris & a sinistris videntur duo scuta, quorum dextrum exhibet leonem erectum.

XVII. Margareta II. de Sisonies.

XVIII. Egidia de Moronval.

XIX. Johanna II. de Pronville obiit 1492.

XX. Elisabeth II. de Noyelle præerat anno 1535. Anno sequenti præstat juramentum fidelitatis ecclesiæ Atrebatensi.

XXI. Magdalena de Warluzel elegans sacellum in veteri Atrebatium civitate construit anno 1558. adjunctis ædibus, quæ bellorum procella ingruente virginibus sacris asylo forent. Obiisse dicitur anno sequenti.

XXII. Margareta III. de Warluzel ea est, si Gazæo credimus, quæ sedem fixit in veteri Atrebato, an. 1565. ac paulo post in castro Bellomottæo, emtione sui juris effecto. Id vero Locrius Magdalenæ superiori adscribit, quam & perducit ad annum usque 1599. sed interim alia nobis occurrit, scilicet

XXIII. Anna I. de Warluzel mortua 1599.

XXIV. Florida de Gantau Atrebati orta mortem oppetiit an. 1605.

XXV. Adriana de Morelle Taugry sedit ab an. 1606. ad an. 1628. quo vitam cum morte commutavit.

XXVI. Anna II. de Warluzel occubuit 1637.

XXVII. Gislena de France fatis concessit 1651.

XXVIII. Maria-Theresia de Montmorency ex linea toparcharum de Croisilles & de Neuville

A Wissac prope Atrebates, moritur 1672. *al.* 1673.

XXIX. Johanna III. de Tramecourt diem extremum obiit an. 1697.

XXX. Elisabeth III. de Monchy de Vismes fidem juravit Atrebatensi capitulo an. 1698. superstes ad annum saltem 1710.

B. MARIÆ DE PACE PAPTHENON.

BEATÆ MARIÆ DE PACE in urbe Duaco, abbatia puellaris strictioris observantiæ Benedictinæ, examen est cœnobii de Honore beatæ Mariæ, seu Fliniensis, ex quo nimirum egressa 17. Novemb. anni 1604. Florentia de Vergui-
B gnœul ætatis suæ anno 45. professionis 20. cum sodalibus quatuor & una sorore conversa, prima hujus fundamenta posuit. Miræus in origin. ord. S. Bened. p. 156. tradit in urbe Duacena anno 1604. exstructum esse a fundamentis monialium Benedictinarum reformatarum cœnobium quod vulgo *abbatia Pacis* nuncupatur.

CATALOGUS ABBATISSARUM.

I. FLORENTIA DE VERGUIGNOEUIL * filia Francisci, & Gertrudis de Daure primum canonica Monasterii ad Sabim prope Namurcum, deinde monialis apud Flinas, domui B. Mariæ
C de Pace quam erexit Duaci, annis 26. laudabiliter præfuit. Ceterum hic parthenon vitis est fructifera, quæ palmites suos longe lateque protendit. Fundavit enim monasterium de Pace Jesu in civitate Atrebatensi an. 1612. alterum apud Grandimontem, tertium Bethuniæ, quartum Namurci, quintum Brugis an. 1623. sextum denique Leodii an. 1627. Præfecturæ nuntium remisit Florentia 17. Octob. 1630. ac denique obiit 29. Aug. an. 1638. ætatis 79.

* *al.* Verguignuel.

II. Maria I. Anna de Coudenhove Tornacensis, filia Jacobi equitis ex Johanna du Quesnoy,
D cum tunc esset priorissa, facta est abbatissa per cessionem Florentiæ, anno ætatis suæ 49.* quam episcopus Atrebat. benedixit & confirmavit die 20. Octobris. Supremum diem obiit 23. Junii 1653. ætatis anno 63. professionis 40. regiminis 23. fundato an. 1650. sui instituti parthenone in urbe S. Amandi, de quo jam egimus.

* *melius* 39.

Ch. XXVI. col. 64.

III. Maria II. Ignatia Grenut Insulensis, electa 28. Junii ejusdem anni, ætatis 49. consecratur ab abbate Hasnoniensi. Obiit 12. Oct. 1683. cum ante biennium cessisset.

IV. Columba l'Estoquart Atrebatensis, eligitur in abbatissam die 6. Dec. an. 1681. Bene-
E dictionem accipit 6. Januarii 1686. ac moritur 1707. ætatis anno 84. professionis 62.

V. Maria III. Magdalena le Sage ex priorissa cooptatur in abbatissam 18. Febr. 1707. cujus mensis die 26. benedicta fuit ab episcopo.

MONTIS S. ELIGII COENOBIUM.

MONS S. ELIGII ordinis S. Augustini canonicorum Regularium, Atrebato duobus ad Aquilonem passuum millibus distans, hoc nomen sumsit a sacello quod S. Eligius Noviomensis antistes a se constructum valde frequentabat. Quandoque etiam monasterium S. Vindiciani

Mont S.t Eloy lez Arras.

nuncupatur, eo quod hic sanctus, cum Halitgario successorum altero, suam ibi sepulturam elegerit. Testantur autem Gazæus & Colvenerius ipsummet S. Eligium eo in loco decem * viros aggregasse, eremitarum instar, religiose viventes (quod Locrius serius actum contendit) ubi verisimiliter, inquiunt, usque ad Normannorum grassationes, id est usque ad annum circiter 880. permanserunt. Tum enim oratorio combusto dispersi sunt eremitæ, sicque remansit locus desertus, donec occasione miraculi, quod refertur a Baldrico chronographo Cameracensi, circa annum 950. elevatus est S. Vindicianus a Fulberto episcopo, novaque ab eo ædificata est ecclesia, necnon alia quædam ædificia, ampliori forma, quam prius fuerant, constructa; Qui & ibidem octo clericos seu canonicos seculares instituit, titulo SS. Apostolorum Petri & Pauli & S. Vindiciani, stipendiis, unde viverent, constitutis. Hi vero perseverarunt usque ad annum circiter 1066. * quo a Lietberto episc. Camerac. & Atrebatensi in canonicos Regulares transformati sunt, qui & abbatem eis præfecit, & locum multis possessionibus dotavit. Ceterum hujus ecclesiæ canonici veste violacea utuntur, sed quo tempore mos iste invaluerit, prorsus ignoratur. Abbas in ordinibus Artesiæ sedet.

* al. XII.

Lib. 1. c. 29.

* 1070. Vide in Lietberto episc. Camerac. col. 21.

SERIES ABBATUM.

I. JOHANNES I. ab ipsomet S. Lietberto reformatore primus abbas constitutus est an. 1068. Reperitur an. 1095. in charta Molismensi. Lambertus episc. Atrebat. ei privilegium indulsit in synodo Atrebatensi, 21. Oct. an. 1097. ipsumque insuper commendavit epist. 85. Paschali II. papæ, ut ab eo simile privilegium mereretur accipere. Eodem anno ind. V. nonis Febr. subscripsit litteris ejusdem Lamberti pro Hugone abbate S. Dionysii Remensis; & anno seq. III. idus Oct. privilegio ab eodem concesso precibus Aloldi Vedastensis abbatis; item anno 1101. XVII. cal. Novembris, pro Aiulcurtensi monasterio, & 1106. VIII. idus Novemb. pro Guisende abbatissa Melbodiensi. Denique Walterus primus abbas S. Sepulcri Camerac. inscripsit ei præfationem vitæ S. Vindiciani ep. Camerac. & Atrebatensis. Fato suo functus est VII. Aprilis 1108.

Tom. V. Miscell. pag. 380. Ibid. pag. 336.

Ibid. pag. 378. 379. 384. 386. 388. 392.

II. Richardus I. & aliquando Runardus, ex priore factus abbas, an. 1108. XVI. cal. Augusti adfuit concordiæ inter canonicos Tornacenses & monachos S. Martini factæ per Lambertum ep. Atrebatensem. Anno 1111. Romam profectus est ad Paschalem II. papam; a qua peregrinatione redux, subscripsit anno sequ. III. idus Apr. litteris ejusdem Lamberti episcopi altaria plurima Bovoni abbati S. Amandi concedentis. Ricoardus appellatur an. 1124. qui tandem e vivis excessit 15. Martii 1129. *al.* 1130.

Ibid. pag. 374.

Ibid. pag. 399.

III. Hugo cum S. Bernardo Claræ-vallensi abbate familiaritate conjunctus, memoratur 1129. in charta pro Viconiensi monasterio. Circa 1130. claustrum muris cingere auspicatur; nec multo post Ludovicus VI. rex Francorum Albiniacensem ecclesiam, canonicis secularibus dimissis ei tradidit, per aliquot ejusdem monasterii sub uno priore canonicos administrandam, idque in nostra tempora perseverat. An. 1132. subscriptum ejus nomen legitur in charta Milonis I. Tervanensis episc. pro Andrensi monasterio; item 1138. in litteris Alvisi episc. datis in synodo Atrebatensi pro Mareolo; 1141. pro Castello-Dei prope Mortaniam, & 1143. in aliis ejusdem præsulis, pro S. Nicasio Remensi. Interest concilio Lateranensi & aliis synodis Galliarum, necnon Remensi synodo; ac denique moritur 1151. 12. Aug. postquam rexisset 22. annos.

Mir. notit. p. 352. & Spicil. t. 9. pag. 427. Mir. notit. p. 384.

IV. Radulfus ex priore de Rebreuves, adest synodo Atrebatensi anni 1153. in qua Godescalcus episc. beneficia Roberti canonici & fratris ejus Ermenfridi erga ecclesiam cathedralem recensuit litteris datis hoc anno. Interfuit etiam concilio Turonensi, ac paulo post decessit 8. Martii an. 1164. quo anno calendis Octob. reperitur in charta Godescalci episc. Atreb. pro Strumensi parthenone.

Ibid. pag. 442.

V. Wicardus uno præfuit anno, mortuus 1165. 19. Aprilis.

VI. Wirinfridus ex præposito, defecit 29. Januarii 1166. Quidam tamen, inquit Locrius Wirinfridum Wicardo præponunt.

VII. Eustachius, vir litterarum etiam humanarum valde peritus, pepigit anno 1165. cum Gosvino abbate Aquicinctensi, & 1173. cum Martino abbate de Mareolo, teste Manasse abbate Choquensi, *regnante Ludovico rege Francorum, Philippo Flandriæ comite, tempore videlicet quo præparaverunt exercitus suos adversus regem Anglorum.*, ex chartul. Mareol. Adfuit anno seq. restitutioni quarumdam reliquiarum, quas Philippus Flandriæ comes a Vedastinis monachis abstulerat, factæ hoc ipso an. 1174. XII. cal. Maii. In vivis esse desiit 7. Nov. 1181.

VIII. Johannes II. de quo sic legimus apud Locrium: *Eustathio successit Johannes, temporibus Lucii papæ III. & Urbani III. qui * Urbanus Johannem abbatem mitra & aliis pontificalibus insigniis decoravit: ac postea eundem episcopum Lugdunensem * instituit.* Memoratur 1189. mense Julio in charta P. episcopi Atreb. ex chartulario Strumensis parthenonis. Eidem Johanni abbati, nobilis eques Hugo de Couchy castellanus Cameracensis, atque Oisii regulus, temporale Montis S. Eligii dominium, cum potestate altæ justitiæ, ut vocant, eximia pietate concessit, unde merito ejusdem cœnobii fundator nominatur. Diem clausit extremum Johannes 5. Sept. 1192. *al.* 1191. & exinde duobus annis vacavit sedes.

* Sammarthani Lucio id acceptum referunt. Utrumque verum ast.

* Sammarthani habent, episcopum in partibus Orientalibus.

IX. Gregorius ex priore de Rebreuves in abbatem Eligiani montis assumtus 1193. post biennium cessit; sed non decessit, infra enim commemoratur.

X. Reinaldus circa an. 1195. eas sylvas, quas juxta Waurechin possidebat, Balduino Henniacensi abbati accepto pretio in perpetuum tradidit. Item an. 1197. VIII. idus Martii jus quod habebat in grangia de Dorlens, Simoni Aquicinctensi vendidit pro trecentis libris Parisiensi-

bus, præsente Petro Atrebat. episc. ac testibus Gregorio quondam abbate & Desiderio priore &c. ex archivo Corbeiensi. Obiit autem hoc ipso anno ex Locrio, non, ut habent Sammarthani 1199. 30. Augusti.

XI. Asso prior Albiniaci tertio ab urbe Atrebatensi lapide, post annos undecim regiminis, migravit ad meliorem vitam 19. Aprilis anno 1208.

XII. Desiderius ex decano S. Petri Insulensis, ac deinde Albiniaci priore, factus abbas, ecclesiam novo opere a fundamentis erexit; disciplinamque monasticam in integrum restituit. Præfuit annos 12. & menses tres, ac postea viam universæ carnis ingressus est 23. Febr. 1219.

XIII. Richardus II. de Salliaco, ex subpræposito electus archimandrita 1219. perfecit ecclesiam ea forma qua nunc spectatur. Petrum de Collemedio S. Audomari præpositum in canonicum & fratrem recepit, qui Petrus postea in archiepiscopum Rotomagensem electus, tandem ab Innocentio IV. Albanensis episcopus est creatus, & Romanæ ecclesiæ cardinalis. Richardus vero an. 1224. societatem iniit cum D. abbate Præmonstr. memoratur etiam annis 1225. & 1228. in chartario Mareolensi. Mortuus est 18. Martii an. 1238. *al.* 1239.

XIV. Simon de Neufville Burgundus, Radulfi Atrebatensis episcopi nepos, prius officialis & archidiaconus in eadem ecclesia, mox abbas S. Johannis Senonensis 1229. inde ad Montem S. Eligii, ubi canonicus fuerat, traducitur. Exstinctus est 6. Dec. 1248. ad cujus sepulcrum hoc legitur elogium:

Patris in hac fossa tumulantur Simonis ossa:
Is Ostrevannis bis denis præfuit annis;
Inde petens claustrum, Boream mutavit in Austrum.
In duplici cura servans claustralia jura,
Canonico more, gemino successit honore.
Pauperibus largus fuit hic & luminis Argus.

XV. Johannes III. de Barastre hujus cœnobii præpositus Simoni defuncto subrogatur. Vir fuit eximiæ sanctitatis, qui sibi creditam ecclesiam ædificiis instruxit, ac diversis possessionibus ditavit, scholares bonos plurimum dilexit, eosque libenter ad religionis habitum promovit. Recepit in fratrem magistrum Balduinum de Bapalmis archidiaconum Atrebatensem. Sancto Ludovico regi valde acceptus ab eo plurima impetravit. Codicem vitæ regularis atque constitutionum abbatiæ Montis S. Eligii misit ad Johannem abbatem ad Gemellos. Sub hoc abbate initur societas cum fratribus Prædicatoribus in capitulo generali eorumdem apud Budam Hungariæ civitatem an. 1254. item eodem anno cum fratribus Minoribus, tempore capituli generalis, & ordinis prædicti ministro generali Johanne: ac insuper anno 1259. cum fratre Bonaventura ejusdem ordinis ministro generali, Sabbato ante festum B. M. Magdalenæ. Item an. 1253. cum G. abbate S. Martini Laudun. nomine abbatis Præmonstr. & capituli generalis, & 1257. cum Benedicto abb. Cist. totoque conventu abbatum, tempore capituli generalis; atque etiam

A 1261. mense Nov. cum Willelmo abbate Aquicincti; ac denique 1265. in vigilia S. Barthol. apost. cum fratribus de Pœnitentia. Invitatus fuit Johannes a Gregorio X. pontifice ad concilium Lugdunense an. 1274. at ob longævam ætatem per seipsum interesse non potuit, sed tantum per procuratores magistrum Stephanum doctorem in theologia, postmodum ipsius successorem, & magistrum Jacobum de Fontibus; qui a summo pontifice honorifice fuerunt excepti; ad osculum enim pacis, contra usum, præfatum dominum Stephanum recepit idem papa. Rexit autem Johannes hanc ecclesiam annis 25. mortuus 14. Martii 1274. ex
B Locrio, 1276. ex Sammarthanis.

XVI. Stephanus de Firomonte, *de Firmomont* vel *du Fermont* nobilis stirpe, ex subpræposito ac doctore theologo Parisiensi, promovetur ad cœnobii summam præfecturam. Fuit amator litterarum, ad quarum studium suos alumnos hortabatur; unde magister Servatius ejus successor, temporibus ejus doctor in theologia factus est cum duobus aliis Johanne & Andrea. Cinxit totum monasterium muris politis & altis ut hodie cernuntur. Quod legitur interfuisse concilio Lugdun. intelligendum de concilio Lugdun. habito
C an. 1274. cum nondum foret abbas, tempore etenim ipsius præfecturæ Lugduni nulla synodus est habita. Postulatus in episcopum Atrebatensem, infulas recusavit. Anno 1278. nonnulla commutavit cum Johanne abbate Mareolensi. Defunctus est 15. Aug. 1291. postquam sedisset annis septemdecim & mensibus quinque.

XVII. Servatius doctor theologus & Parisiensis facultatis decanus, in locum Stephani unanimi omnium consensu successit; benedicitur vero in æde B. Mariæ a Guillelmo ep. Atrebatensi. Fuit is in pœnitentia austerus, in studiis assiduus, in confessionibus audiendis sedulus. Nusquam absque cilicio fuit; frequenter pane atro, uno pul-
D mento & cervisia pro potu in mensa contentus, residuum præbendæ pauperibus transmittebat. Sacris officiis nunquam defuit quantumcumque fessus ex itinere. Fuit a consiliis Roberto comiti Atrebatensi. Spiritum emisit 27. Januarii anno 1314. secundum Sammarthanos, 1309. secundum Locrium, qui sane sibi non constat, quando alibi 22. annos regiminis huic attribuit.

XVIII. Bernardus du Pont ex priore de Rebreuves, communibus suffragiis in abbatem postulatus, usum rocqueti (ut vocant) circa 1318. accepit. Vitam cum morte commutavit 29. Julii
E 1324.

XIX. Nicolaus I. de Duysants sacræ theologiæ doctor, memoratur 7. Junii 1347. in codice MS. bibliothecæ D. Maillart patroni meritissimi in curia parlamenti Parisiensis. Decessit 25. Martii anni 1350. exactis in prælatura 26. annis.

XX. Michael I. Coulon ex priore de Rebreuves, anno 1357. 18. Nov. statuta condit cum Aelmo abbate S. Bertini, pro collegio Becodiano *Bonnecourt* in Monte S. Genovefæ apud Parisios. Interiit 1361. die XI. Septembris, secundum Sammarthanos; at innuit Locrius eum nonnisi 1363. defunctum esse.

XXI.

XXI. Jacobus de Sailly antea subpræpositus, non amplius mensibus quinque pedum gessit, ex Locrio, mortuus 1362. 29. Julii.

XXII. Nicolaus II. de Noielette *al.* de Noullette S. theologiæ baccalaureus, ab Urbano V. promovetur abbas idibus Martii 1363. Obiit 1388. 18. Novemb.

XXIII. Michael II. d'Alennes claro genere Rebroviis natus obtinuit electionis suæ confirmationem a Clemente VII. litteris datis XIII. cal. Martii 1390. Commemoratur in actis concilii Pisani an. 1409. inter abbates, qui ad illud concilium procuratores miserunt plena cum potestate. Item an. 1413. 10. Sept. a Burgundo principe obtinuit facultatem suum monasterium muris & turribus communiendi, ea tamen lege, ut quoties ejus loci antistitem, supremum vitæ diem obire contingeret, toties & in ævum, candidam lanceam ferro instructam Eligiani Montis ascetæ, Artesiæ principibus offerrent. Seculo defunctus est 4. Nov. 1424.

XXIV. Johannes IV. Bullot natus in vico de Gony apud Ternates, bulla Martini papæ data IV. cal. Febr. 1425. ejus pontific. anno VIII. confirmatur in abbatem. Occurrit anno 1426. 12. Junii & 1435. 1. Junii in codice MS. D. Maillart. Is thecam argenteam, qua B. Vindiciani corpus continetur, fieri curavit; ecclesiam parœcialem in ipsa Montis Eligii villa construxit; Channense asylum seu refugium Atrebati situm pretio sibi comparavit, & ædificiis a fundamento instauravit. Denique monasterio suo alterum murorum ambitum, turriculis ornatum, circumduxit. Sedit annos 28. atque obiit 3. Julii 1452.

XXV. Johannes V. de Pingrelem electus decimo-sexto ab antecessoris obitu die, nosocomium (infirmariam vulgo appellant) curandis ægrotis construxit. Idem a magistratu Atrebat. & optimatibus decretas Philippo Bono Burgundiæ duci nuper defuncto exsequias in æde Vedastina celebravit. Vivere desiit Carolo Philippi filio & heredi carissimus 24. Decemb. 1486. post administrationem 34. annorum & sex mensium turbulentissimis temporibus.

XXVI. Antonius de Coupigny vir natalium splendore clarus eligitur unanimi consensu, atque inungitur a Petro de Ranchicourt Atrebat. episc. mense Febr. Mitræ usum sibi suisque successoribus a Leone X. papa renovari obtinuit anno 1514. pridie cal. Julii pontific. ejus anno 2. Missæ sacrificium, ad Dei-paræ, quam impensissime colebat, gloriam, quotidie in crypta celebrari præcepit, ejusdemque beatissimæ Virginis ditissimam iconem ex argento conflari curavit. Mortalitatem explevit 1520. die 20. Maii; tot annis quot prædecessor sua dignitate potitus.

XXVII. Johannes VI. de Feucy Henniacensis monasterii præsul, comes consistorianus & magister libellorum supplicum Caroli V. imperatoris, rejecto Philippo de Marchenelles, quem elegerat conventus, declaratur abbas a præfato Carolo V. quo etiam annuente, paulo post Georgium Egmondanum in partem laboris assumsit successoremque designavit. An. 1526. calendis Octobris ecclesiam magno apparatu per suffraganeum Tornac. curavit consecrari. Idem Johannes ab Eustachio episcopo Atrebatensi magnus creatur vicarius, & vicissim Eustachius, flagitante id Cæsare, eligitur qui ab ejus obitu Monteligianam infulam exciperet. At ista pactio, moriente Eustachio 1539. fuit rescissa. Itaque Johannes annuente conventu impetravit a Cæsare, ut is qui sequitur, sibi succederet. Fato eripitur 24. Aprilis 1542. relicto bonis omnibus sui desiderio. Sepultus est magna pompa in medio choro, sub eximio marmore, quo ipse & successor Guillelmus de le Ruelle pariter teguntur, cura sumtuque Belloti antistitis. Hoc habet epitaphium:

Conditur hoc sculpto sub marmore Feucius abbas,
Judicio clarus, nec pietate minor.
Hanc virtute domum, tectis & honoribus auxit,
Consilio juvit Belgica sceptra suo.

XXVIII. David Hay ex præposito per 32. annos, fit coadjutor, ac deinde abbas, inauguratus in sua ecclesia a Paschali Salubriæ episcopo, pridie cal. Maii. Interiit 25. Julii 1543.

XXIX. Guillelmus de le Ruelle natus in tractu Bethuniensi parentibus tenuissimæ fortunæ, inauguratur XI. Jan. 1544. a Paschali suffraganeo *al.* episcopo Salubriæ. An. 1547. Eleonoram Francisci I. Francorum regis viduam, cum Maria sorore Belgii gubernatrice hospitio excepit. Vicarius generalis Perrenoti & Ricardoti episcoporum Atrebatensium; nomen suum indidit majori campanæ ecclesiæ S. Saviæ an. 1559. ex schedis D. Maillart; quo etiam circiter anno coadjutorem sibi adlegit annuente conventu Franciscum Ausay præpositum, qui paulo post immatura morte sublatus est. Denascitur Guillelmus 5. Junii 1571. ætatis anno 73. regiminis 27. cum sex mensibus.

XXX. Johannes VII. Malpaut ex præposito inungitur abbas in sua ecclesia a Franc. Richardot ep. Atrebat. sub finem mensis Octobris anni 1571. ætatis suæ 48. Moritur 1574. die festo S. Andreæ.

XXXI. Georgius Bellot Atrebas ex priore per octodecim annos sacratur abbas 1576. 6. Febr. a Ludovico de Berlaymont Camerac. archiep. Transiit ad meliorem vitam 19. Maii 1587. postquam rexisset XI. annos & menses 3.

XXXII. Ludovicus Ripet Bruxellensis, ex priore conventuali, jam an. 1584. mense Martio designatus successor, sed non nisi post biennium a fratribus acceptus, tandem post Georgii obitum ordinatur abbas, in ecclesia Monteligiana in festo Exaltationis S. Crucis an. 1587. per Matthæum Moulart ep. Atrebat. Obiit post annos tres, menses quatuor ac dies duodecim, sepultus in crypta ante aram B. M. virg.

XXXIII. Adrianus du Quesnoy sacræ theol. baccalaureus & prior de Rebreuves benedicitur abbas Montis S. Eligii a Matthæo Moulart ep. Atreb. in sacello episcopali, VI. idus Junias 1592. An. 1601. iniit societatem cum Jacobo de Marquais abbate S. Martini Tornac. III. calend. Nov.

ac die 10. Decemb. cum Petro Pierrat abbate Marchian. Item anno seq. 25. Oct. cum Laurentio Bracy ministro generali Capucinorum; anno 1603. 15. Aug. cum Johanne abbate Elnonensi, 1605. XVII. cal. Apr. cum Petro Boisron abbate Henniaci, ac denique 1616. die 3. Nov. cum Vincentio Longuespée abbate B. Mariæ de Laude. Mortalitatem exuit 9. Julii 1624. anno ætatis 81. cum sex mensibus.

XXXIV. Andreas le Vaillant Duacenus, sacræ theol. baccalaureus, antea prior monasterii per annos 25. ecclesiam variis donariis exornavit. Fato præreptus est 1625. 10. Maii ætatis anno 57. cum ob infirmam valetudinem necdum benedici potuisset.

XXXV. Franciscus d'Oresmieux Atrebas, ex præposito, renuntiatur abbas a serenissima infante Isabella, VIII. idus Aug. 1625. ac benedicitur 21. Octob. ejusdem anni ab Hermanno episcopo, in templo Monteligiano. Novam S. Vindiciani Camerac. & Atrebat. episcopi vitam adornavit, quam habes apud Bollandianos die XI. Martii. Scripsit etiam chronicon abbatum & virorum illustrium sui monasterii. Decessit 26. Oct. 1639.

XXXVI. Hieronymus de Warlincourt ex priore abbas electus 24. Apr. 1640. suæ dignitatis ornatus est insignibus 29. Maii ejusdem anni, apud Tornacum, per episcopum hujus loci. Obiit vir pius 7. Febr. 1651.

XXXVII. Petrus I. Busquet antea prior, designatur abbas a Rege, die 15. Martii 1651. confirmatur 4. Apr. ac benedicitur XI. ejusdem mensis & anni, ab episcopo Bellicensi in oratorio Capucinorum Atrebati. Mortuus est 25. Nov. 1653.

XXXVIII. Petrus II. le Roy canonicus Regularis San-victorinus, electus canonice 28. Apr. confirmatusque die 4. Maii, benedictionem percepit 14. Maii 1654. in eccl. S. Victoris Parif. a cardinali de Grimaldi. Regi fuit a consiliis, sæpiusque ab ordinibus provinciæ deputatus. An. 1664. 19. Julii memoratur cum Francisco de Lieres abbate S. Bertini superior & provisor collegii de Bonnecourt in Universitate Parisiensi, pro quo statuta condunt 3. Sept. 1668. Vitam clausit 17. Febr. 1685. non ita benemeritus de monasterio, quod ære gravatum alieno reliquit.

XXXIX. Cæsar d'Estrées cardinalis & episc. Laudun. nominatur abbas a Rege 20. Octobr. 1685. Regiorum ordinum præceptor creatur an. 1688. Obiit 18. vel 19. Decemb. 1714.

XL. Killianus de le Coëuillerie ex priore majori abbas eligitur 7. Julii 1715. annuente Rege Christianissimo an. 1716. 21. Jan. Benedicitur anno seq. 21. Febr. apud S. Audomarum ab episcopo hujus diœceseos, eodemque anno sacramentum præstitit Atrebatensi capitulo coram Anna Jacobo de la Croix præposito &c. Anno 1720. die 23. Junii tanquam deputatus a clero Atrebat. cum aliis duobus, Regi codices provinciæ obtulit. Hucusque feliciter præest reparandis ecclesiæ suæ prædiis valde intentus.

ARROASIENSES S. NICOLAI ABB.

ARROASIA, Aridagamantia & Truncus Berengarii seu Berengertruncus, varia sunt nomina ejusdem abbatiæ ordinis S. Augustini, quæ sita est inter Peronam & Bapalmam, non longe * ab hac urbe, in finibus Artesiæ *ad truncum Berengarii*, de qua denominatione, vide Locrium ad an. 1090. Usitatius tamen est Arroasiæ nomen, quin & alia duo pene sunt obsoleta. Primi ejus auctores exstiterunt tres eremitæ, Eldemarus Tornacensis, Cono Teutonicus, ambo sacerdotes, quorum hic postea legatus apostolicus & cardinalis Prænestinus tempore Paschalis II. papæ creatus est, & Rogerus Atrebas ex proxima villula *Transloy* laïcus. Hi videlicet anno circiter 1090. in silva Aridagamantia, ubi fuerat olim spelunca latronum, cellam sibi & oratorium sub invocatione SS. Trinitatis, & S. Nicolai patrocinio construxerunt; quæ domus originem dedit congregationi Augustinianæ Arroasiensi, & parens olim fuit viginti sex * monasteriorum. Illa recensere fortassis haud erit ingratum.

Arouaise ou Erouaige.

* Duabus leucis, mem. des Intendans.

* al. 28.

Monasterium S. Mariæ Henniacensis[a], beatæ Mariæ Boloniensis, S. Eligii Fontis in Calniaco[b], S. Nicolai in Pratis juxta Tornacum, S. Calixti Cisoniensis, S. Mariæ de Bello-loco juxta *Choques*, S. Johannis Bapt. juxta *Choques*, S. Mariæ a Zunebeka, S. Mariæ a Castriciis in Burgundia, S. Johan. Bapt. in Valencenis, S. Bartholomæi Brugensis, vulgo *Ekout*, latine Quercetum, monasterium a Bethleem in Alemannia, S. Patricii in Hibernia. S. Mariæ a nemore *, S. Crispini in Cavea apud Suessiones, S. Vulmari Boloniensis, S. Leodegarii apud Suessiones, S. Amandi Mareolensis, monasterium a Claro fageto, SS. Petri & Pauli Warnestuniensis, a Castellione in Burgundia, a Dodelliviſſa, S. Mariæ a Sagano, in ducatu Silesiæ, in diœcesi Uratislavensi; S. Christophori Fanopinensis, B. Mariæ & S. Huberti in atrio Vosago *al.* ab. Alteriaco, & Dulcis vallis, Flandris *Soëtendael* juxta Middelburgum Flandriæ.

[a] Hennin-Lietard.

[b] Chauny

* Ruisseauville.

Porro monasterii Arroasiensis ætas hoc disticho probe innotescit.

Anno milleno Domini deciesque noveno
Norma Berengarii trunco nova cœpit haberi.

Lambertus autem episc. Atrebat. an. 1097. cœnobium istud confirmavit, datis hoc anno litteris ad Cononem, quem vocat *reverentissimum fratrem & compresbyterum*, in synodo Atrebat. XII. cal. Novembris; in quibus & hæc notanda sunt verba: *In adventu enim tuo & bonæ memoriæ domni Heldemari magistri & consacerdotis tui in Aridagamantia in parochia nostra, quæ dicitur Rockennias, locum vobis ad serviendum Deo elegistis &c.* Neque vero id fecisse satis habuit Lambertus ep. sed etiam rogavit Paschalem II. papam per suas litteras, quarum lator fuit Cono, ut idem præstaret, qui annuit dato diplomate IV. calend. Aprilis an. 1116. & altero XII. cal. Junii an.

Miscell. Baluz. t. 5. pag. 383.

Ibid. pag. 341.

1117. quæ confirmavit Calixtus II. an. 1119. iv. idus Nov.

Florentissimum igitur fuit hoc monasterium; pene ab ortu suo caput ordinis, etiamnumque floret, etsi bellorum procellis fere semper patuerit & militum injuriis, sed tamen jam pridem illa monasteriorum congregatio ei subditorum desiit, nec ulla spes affulget ejus aliquando renovandæ. Sedet abbas in ordinibus Artesiæ.

Præpositorum et abbatum historia.

I. Heldemarus eremita, magister & consacerdos Cononis, primus fuit præpositus an. 1090. obieratque 1097. ex litteris Lamberti episc. jam laudatis, ubi dicitur *Bonæ memoriæ &c.* Ejus epitaphium lubet hîc apponere:

Quem tegit iste lapis, nostri decus exstitit orbis,
Martha labore gregi, mente Maria sibi.
Mente vigens actuque potens, signisque refulgens,
Infima despiciens, solaque summa petens.
Hæc Heldemarus loca fundans ipse salubri
Arida quæ fuerant rorifer imbre rigat.
Furis hic impuri transfossus tempora ferro,
Martyr martyrii præmia consequitur.
Idibus hinc Jani vitam sine fine quietam,
Absque labore diem det sine nocte Deus.

II. Cono fundatorum alter, an. 1098. subscripsit tanquam præpositus de Aridagamantia privilegio Lamberti episcopi Atrebat. pro altaribus S. Vedasti, ex tabul. Vedastino. Passim legitur testis vel actor Cono *vir religiosus de Aridagamantia, presbyter de Aridagamantia de titulo S. Trinitatis*, tum in synodis, tum alibi. Quod spectat ad ecclesiæ structuram, Arroasienses monachi dicuntur apud Locrium everso priore oratorio ligneo, venerabilis Cononis industria, ecclesiam ex quadrato lapide construxisse, quam Godefridus Ambianensis & Johannes Tervanensis episcopi, Lamberti Atrebatensis permissu & rogatu anno 1106. ix. cal. Octobris consecrarunt. Hoc autem anno necdum erat Cono cardinalis, ut pote qui legitur tantum *Cono de Aridagamantia* in subscriptione litterarum Lamberti episcopi pro Guisende abbatissa de Melbodio. In litteris autem Paschalis II. postea subscriptus reperitur tanquam cardinalis.

Ibid. pag. 372. *Ibid. pag. 394.*

III. Richerus seu Richerius præpositis annumeratus a Locrio, ecclesiam, ædificavit, inquiunt Sammarthani, id est consummavit, ut liquet ex dictis. Mortem oppetiit anno 1121. ex Locrio.

IV. Gervasius patria Bononiensis *al.* Boloniensis, primus abbas consecratur a Roberto Atrebat. episcopo an. 1121. Hic diversis in locis cœnobia construxit, eoque cœnobii sui alumnos ad plantandam religionem Arroasiensem, transmisit; quam & nonnulli aliorum ordinum canonici, ordini suo renuntiantes, amplexari gestierunt. Nominatur an. 1138. in charta Alvisi episc. Atrebat. pro S. Martino de Campis, 1143. in charta ejusdem pro S. Nicasio Remensi, & 1145. in charta Hasnoniensi. Cumque jam annos 25. in pastorali cura exegisset, cessit 1147. in manibus Alvisi episcopi, ac mortuus est 1171. 14. cal. Octobris.

V. Gerardus de Messines Flander genere, cum jam esset abbas S. Nicolai Tornacensis, Gervasii cessione Arroasiensis evasit. Obiisse fertur anno 1150. viii. idus Novembris, sed fortasse abdicavit duntaxat, nam an. 1154. memoratur in charta Balduini episc. Noviomensis pro canonicis de Margellis, ex archivo Corbeiensi.

VI. Fulbertus natione Anglus, ex abbate S. Nicolai Tornacensis factus Arroasiensis, testis est an. 1154. in charta Godescalci episcopi Atrebat. litem componentis inter Balduinum abbatem Mareol. & Mariam Strumensem abbatissam, ex chartario hujus parthenonis. Subscripsit 1159. pacto inter abbatem & advocatum Cisoniensem inito. Præfuit annos circiter undecim, nempe ad annum 1161. quo dignitati ob varias molestias nuntium remisit, ac denique fato functus est vi. nonas Octob. an. 1166.

Spicil. t. xii. pag. 509.

VII. Lambertus gente Lotharingus, vir litteratus, postquam Valencenense S. Johannis monasterium loco S. Gilberti a Balduino Hannoniæ comite exagitati; aliquandiu rexisset, Arroasiæ præfectus est. Sedit vero annis fere undecim, hoc est ad an. 1172. quo munus deposuit.

VIII. Everardus seu Ebrardus, non Guerardus, uti legitur in historia Camberonis edita p. 102. prius abbas Ruissevillæ seu B. Mariæ de Nemore, ac deinde Arroasiæ, cessit an. 1177. tumque apud Cluniacum se recepit, ubi aliquandiu commoratus est, ac tandem in cœnobio Ursicampi Cisterciensi regulæ se se mancipavit.

IX. Johannes I. (aliquando Jacobus) Hamensis patria, primum canonicus Arroasiæ; ac postremo antistes, secundo regiminis anno, postquam a Lateranensi concilio sub Alexandro papa habito rediisset, exstinctus est 1179. v. idus Jan.

X. Galterus & Walterus nobilis Cameracenus, cum esset vitæ sanctitate ac splendore generis plurimum commendabilis, an. 1179. idibus Januarii subrogatur. Eodem anno Bullam obtinuit ab Alexandro III. quam hîc exhibendam censemus: *Alexander episcopus servus servorum Dei dilectis Galtero abbati & fratribus S. Nicolai de Arrouasia salutem & apostolicam benedictionem. Ex debito pastoralis officii, quod licet inviti disponente Domino gerimus, religiosa loca divino cultui mancipata oculo tenemur paternæ provisionis respicere, & ut in ipsis religionis ordo inviolabiliter observetur, promptam sollicitudinem adhibere. Quocirca dilecti in Domino filii pro observantia ordinis & religionis monasterii vestri, prout debemus, solliciti & vigiles existentes, auctoritatem illam, quam in corrigendo ordine vestro prædecessor noster felicis memoriæ papa Adrianus vobis indulsit; videlicet si alia religiosa congregatio canonici ordinis a subjectione alterius domus libera sub obtentu majoris religionis, vestro se collegio sociaverit, ordinemque vestrum & rationabiles ecclesiæ vestræ consuetudines sponte susceperit, de cætero sibi abire retro non liceat; & ut ad annuum capitulum universi abbates in ec-*

clesia B. Nicolai de Arrouasia conveniant, quibus alibi conveniendi vel capitulum convocandi contra antiquam consuetudinem inconsulto abbate Arrouasiense facultatem omnimodis interdixit, sicut a tempore ipsius habuistis, ratam habemus & auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Viterbii v. kal. Augusti.

Occurrit Galterus 1182. in charta cellæ Margellæ, quo etiam anno Robertus Venator donationem a patre suo factam ei confirmavit. Memoratur insuper an. 1186. in bulla Urbani papæ III. Naturæ debitum solvit an. 1192. post annos tredecim præfecturæ.

XI. Simon canonicus & abbas Henniaci, simul obtinuit Arroasiæ regimen, quod utrumque reliquit fato cogente an. 1194. *al.* 1193.

XII. Johannes II. Belinnes reperitur 1193. in charta Hasnoniensi, tacito cognomine, quem alii cessisse, alii obiisse dicunt 1196.

XIII. Robertus I. genere Anglus inauguratur abbas eodem anno 1196. difficillimis sane temporibus, quando scilicet ære alieno, grandinis flagello, bellorum procella & cibariorum penuria oppressum erat monasterium. Quare habito consilio cum Willelmo Remensi archiepiscopo, Petro Atrebatensi, Stephano Noviomensi & Lamberto Morinensi episcopis, suos omnes apud Gosnay redditus Waltero abbati Mareolensi vendidit an. 1198. mense Aprili. Quin etiam legitur abdicasse an. 1200. & Marcolo præfuit post unum annum revocandus, & Arroasiæ restituendus. Et certe reperitur abbas 1202. & 1205. quo anno compositionem iniit cum Lamberto II. abbate S. Bartholomæi Noviom. ex tab. hujus monasterii. Inter epistolas Johannis Saresberiensis exstat numero 43. epistola T. * Cantuar. archiepiscopi inscripta R. abbati Arroasiæ quem putamus hunc esse Robertum; *ab ordine vestro*, inquit sanctus antistes, *de novo apud vos scandala emerserunt &c.* tom. XXIII. bibl. patrum pag. 419.

* Thomas.

XIV. Radulfus sedit anno uno, scilicet quandiu Robertus Mareolum administravit.

XV. Johannes III. monachus de Valcellis an. 1217. suæ apud Arroasiam administrationis octavo, apud Henniacum secundo diem clausit extremum.

XVI. Bartholomæus occurrit an. 1226. in archivo Corbeiensi.

XVII. Petrus I. anno 1228. præsens fuit, quando Pontius ep. Atrebat. corpus S. Bertiliæ in novum vas pretiosius apud Marcolum reposuit. Decem & octo annis gubernavit.

XVIII. Laurentius suum regimen produxit ad annos 19.

XIX. Robertus II. cœnobium rexit mensibus octo.

XX. Balduinus cujus tempore anno 1256. datum videtur decretum concilii S. Quintini de supprimendis in abbatia & ordine Arroasiensi sororibus conversis, quod leges in appendice. Idem Balduinus adfuit celebri translationi S. Adalhardi abbatis Corbeiensis factæ an. 1263. die Dominica post Exaltationem S. Crucis, præsentibus Balduino imperatore Constantinop. S. Ludovico Francorum rege &c. ut docet inscriptio inventa in ejusdem sancti capsa anno 1710. die 3. Sept. Componit anno 1266. cum Arnulfo abbate S. Bartholomæi Noviom. præsente Wermondo Noviom. episcopo. Ejus totum regimen circumscribit Locrius viginti quatuor annis. Eundem putamus esse B. abbatem S. Nicolai Arroasiæ, quem legimus in schedis D. Maillart patroni in curia parlamenti Parisiensis, an. 1284. feria 3. post festum omnium SS. pepigisse cum abbatibus suæ congregationis super jure correctionis.

Ch. XVII col. 88.

XXI. Andreas transegit an. 1296. cum Johanne II. abbate S. Bartholomæi Noviom. seu administratore, qui tunc erat abbas S. Genovefæ. Clavum tenuit annis octo.

XXII. Egidius I. dictus Gadifferes, sedisse legitur apud Locrium annis 17. ac proinde is esse videtur E. abbas de Arroasia, qui cum J. decano Noviomensi ex una parte transigit anno 1315. cum capitulo S. Florentii de Roya, ex archivo Corbeiensi.

XXIII. Johannes IV. de Servin præfuit annis quatuor.

XXIV. Johannes V. de Manicourt sedebat an. 1322. quo ineunte legimus in historia abbatum S. Eligii fontis de electione Johannis Moyset hujus loci abbatis, scriptum esse ad Johannem abbatem Arroasiæ. Locrius tradit eum sedisse annis 16.

XXV. Egidius II. de Gruyeres curam gessit Arroasiæ annis 27. ex Locrio, qui certe anno 1344. die Sabb. in vigilia in qua cantatur *Invocavit me* vocatus est a canonicis abbatiæ de Claro-fageto ad electionem celebrandam abbatis hujus monasterii, mortuo nuper abbate Guillelmo. Memoratur idem Egidius an. 1347. 8. Dec. in charta authentica regiæ bibliothecæ, ex collectione D. de Ganieres.

XXVI. Petrus II. præfuit annis 4.

XXVII. Philippus annis 37.

XXVIII. Theodericus annis 34.

XXIX. Egidius III. annis 24.

XXX. Paschasius annis 18. sub quo facta est ultima congregatio Arroasiana an. 1470. x. cal. Octobris, qua die scripsit ad Johannem abbatem B. Mariæ de Claro-fageto in diœcesi Ambianensi, pro quorumdam excessuum correctione.

XXXI. Johannes VI. Fabri *Faure* an. 1471. consecratus a Petro de Ranchicourt Atrebatensi episcopo, interfuit an. 1478. translationi corporis sanctæ Hunegundis apud Humolarias, & an. 1480. benedictioni Eustachii Lequien abbatis S. Richarii. An. 1490. Johannem Franciscum Arroasiensis ecclesiæ præpositum delegavit ad inquirendum de vita & moribus abbatis de Claro-fageto. Morte oppressus est 1499.

XXXII. Johannes VII. François, idem fortasse quem mox diximus præpositum, præfuit

duobus annis ex Locrio, mortuus 1504. ex Sammarthanis.

XXXIII. Johannes VIII. Parent sex annis sedit, ex Locrio, emisit animam 1512. ex Sammarth.

XXXIV. Augustinus I. Seneschal abbatia potitur uno anno, inquit Locrius, quem Sammarthani dicunt obiisse 1518.

XXXV. Augustinus II. Gabel Chalcedonensis episcopus designatus & suffraganeus Cameracensis, 1539. Ex hac vita decessit 1542. secundum Sammarthanos. Locrius autem tribuit ei 22. annos regiminis.

XXXVI. Johannes IX. de Betencourt obiit ex Sammarthanis 1560. quem Locrius tradit sedisse 23. annis.

XXXVII. Nicolaus Imbert, cujus ultimum vitæ ac regiminis annum Sammarthani consignant an. 1572. a Locrio dicitur decem annos rexisse.

XXXVIII. Jacobus Canoël fato ereptus anno 1592.

XXXIX. Michaël Thery canonicus Aquæcurt. 1617. Vitam cum morte commutavit 1625. post sedem annorum 38. inquiunt Sammarthani, sed aliquot minus, ut computanti patebit.

XL. Adrianus le Roy abbas inauguratur ab Hermanno Ottemberg episc. Atrebat. Clausit ultimum diem Bapalmis an. 1636. Sept. 16.

XLI. Augustinus III. Neveu in abbatia Eligiana subprior, benedicitur Duaci ab archiepisc. & duce Cameracensi. Cœnobii clavum moderabatur an. 1649.

XLII. Arnaldus l'Any 1654.

XLIII. Franciscus Goubet abbatiam consecutus est die 20. Aug. 1672.

XLIV. Gregorius Goubet renuntiatur abbas 29. Junii 1675.

XLV. Augustinus IV. Hatté, 1694. Obiit 27. Julii 1710.

XLVI. N. d'Ambrine designatur abbas regularis in festo omnium SS. anni 1710.

HENNIACENSE B. M. COENOBIUM.

Hennin-Lietart ou N. Dame sous Evrin lez Henin Lietard. * Lens.

HENNIACUM LIETARDI, vicus olim nunc oppidum in finibus Artesiæ Duacum inter & Lendium * ad Eurinum fluviolum, qui se immergit in Scarpum, S. Autberti prædicationibus ad fidem Christi conversum est; qui quidem præsul ecclesiam illic in honore S. Martini episcopi Turonensis primitus consecravit. Sed cum a clade Normannorum in suis sepulta cineribus diu jacuisset, eam Gerardus I. episcopus Cameracensis & Atrebatensis una cum vico restauravit, ejusdemque consilio quidam Robertus Atrebatensis advocatus in eadem S. Martini ecclesia, tunc temporis unius presbyteri regimine acta, duodecim canonicos deputavit anno 1040. qui postea nempe an. 1094. suadente Lamberto episcopo regulam S. Augustini amplexi sunt. Hæc sunt initia Henniacensis abbatiæ congregationis olim Arroasiensis, in qua secundum locum occupabat seu prioris vice fungebatur abbas, in comitiis seu A capitulis generalibus proximus assidens Arroasiensi; in ordinibus vero provinciæ Atrebat. etiam nunc sedet inter abbates. Ceterum an. 1169. ex urbe Henniacena (vicus enim lapsu temporis crevit & evasit in urbem an. circiter 1074. auctoritate Roberti Frisii Flandriæ comitis) canonici vitæ quietioris amore migrarunt eum in locum, ab oppido quadrante leucæ, ubi nunc visitur monasterium, in honore S. Mariæ virginis consecratum.

ABBATUM INDICULUS.

I. STEPHANUS præerat an. 1088. ex Sam- B marthanis, quem insuper addunt abdicasse anno 1121. & obiisse 1127. Sane memoratur 1123. in charta Caroli Boni Flandriæ comitis res monasterii ab secularium dominorum potestate liberantis. *Mir. notit. p. 318.*

II. Hugo, cui Rainoldus archiepisc. Remensis monasterii possessiones confirmat 1129. hoc anno dicitur ejurasse dignitatem, ut liberius Deo vacaret. Decessit 1131. *Ibid. pag. 334.*

III. Johannes I. canonicus Arroasiæ, tum abbas Henniaci, memoratur 1138. in litteris Alvisi episc. Atrebatensis pro Marcolo, & 1145. in charta Hasnoniensi.

C IV. Ingebrandus testis est annis 1154 & 1155. in chartis Godescalci episcopi Atrebat. ejus præsulatus ann. 3. & 5. pro parthenone Strumensi, & ex tabulario ejusdem. Fato concessisse dicitur 1180. conditus in sacello B. M. virg. sed fortasse citius obiit, aut ante obitum abdicavit.

V. Lanwinus pepigit an. 1178. cum Martino abbate S. Vedasti. E vivis abiit 1192. humatus in ecclesia quam condiderat.

VI. Simon vir doctus & eloquens Arroasiensem simul & Henniacensem præfecturam morte correptus amisit 1194. vel 1193.

VII. Balduinus I. an. 1198. sylvam Ongnia- D censem * pensis nummis monasterio suo comparavit. Statuerat autem anno superiori, unanimi consilio fratrum atque consensu, ut deinceps nulla mulier reciperetur in sororem, donec earum numerus conversarum, quæ modo ibi erant, ad senarium numerum esset redactus, idque Petrus episc. Atrebat. litteris hoc anno 1197. datis confirmavit. Is est B. abbas Henniaci, qui cum J. abbate Falempini reperitur in chartario Strumensi an. 1210. in vigilia B. Andreæ. Fato fungitur 1215. ** d'Ongoy. Locrius.*

VIII. Johannes II. Vallis-cellæ monachus, cum jam esset abbas Arroasiensis, factus est simul Hen- E niacensis. Obiit autem 1217.

IX. Ricardus seu Wicardus ex præposito abbas interfuit Mercoli an. 1228. translationi sanctæ Bertiliæ. Vivere desiit anno sequenti.

X. Ulricus canonicus Arroasiensis, a capitulo generali ordinis sui in Burgundiam missus fuit ad reformanda monasteria Castellionis & de Castriciis. Vita defunctus est 1230. dignitate Johanni, qui sequitur, prius concessa.

XI. Johannes III. fato eripitur an. 1262. aliquanto prius tempore prælatura dimissa in gratiam sequentis.

XII. Jacobus I. iniit societatem cum canonicis Falempini. Vitam cum morte commutavit 1282.

XIII. Guillelmus de Dechy spiritum reddidit 1284.

XIV. Petrus I. prima littera designatus transigit an. 1287. cum Johanne abbate Marcolensi. Obiit Petrus eodem an. 1302. quo Henniacense oppidum atque monasterium ab Flandris direpta & combusta fuere.

XV. Lambertus abdicat regimen 1307.

XVI. Ricardus II. de Wez dimisit præfecturam 1326. mortuus 1335.

XVII. Johannes IV. de Fampoux annis circiter tribus administravit & obdormivit 1329.

XVIII. Bernardus de Croisilles, cui temporalium dispensatio ad tempus subtracta ac postmodum reddita fuit, mortem oppetiit an. 1350.

XIX. Galterus de Bouchain vitæ metam attigit 1369. mense Martio, ut notat ipsius epitaphium apud Locrium.

XX. Petrus II. de Marka morte dissolvitur 1379.

XXI. Ingerrannus de Maslaing ad electionis suæ confirmationem obtinendam ab Urbano VI. pene partem tertiam redituum cœnobii expendit, Fato concessit 1389.

XXII. Johannes V. Poulain Henniacensis patria, aliquot post annos dignitatem abdicavit, obiitque an. 1397.

XXIII. Johannes VI. de Paris a præfectura removetur an. 1407.

XXIV. Jacobus II. Chevalier, quo sedente, anno videlicet 1414. ejus loci canonici 14. peste fuerunt exstincti; quibus præ rerum inopia vix parentatum. Ipse vero e medio sublatus est 1417.

XXV. Johannes VII. Panekin *al.* Billet canonicus Falempinensis, vir eruditus & veneranda corporis forma, obiit cœcus 1432. dimisso regimine.

XXVI. Johannes VIII. de la Tramerie sede abdicata 1443. decessit 1461.

XXVII. Melchior Lucepois benedicitur a Fortigario episcopo, tandemque moritur ex hydropisi an. 1453. Fortasse is est abbas Henniaci qui an. 1452. juramentum fidelitatis præstitit ecclesiæ Atrebatensi.

XXVIII. Carolus Voiturier mortalitatem exuit 1455.

XXIX. Abel Canet, dum instat operis, ab summo templi fastigio lapsus moritur 1456.

XXX. Johannes IX. Breton canonicus Marcolensis, expletis in prælatura duodeviginti annis, vitam cum morte commutat 1474.

XXXI. Jacobus III. le Vasseur quadraginta per annos rem monasterii mirum in modum reparavit & auxit. Vitæ cursum implevit 1515. cui Balduinus de Glen ejus loci asceta, inde præclarus abbas tale inscripsit epitaphium :

Scita patrum, convulsa diu, me præsule, rursum
Recepta sunt & culta sunt.
Organa cum tabulis posui, atque sedilia templo,
Æs cypriumque plurimum.
A *Undique conspexi minitantia tecta ruinam,*
Satagente me sed sarta sunt.
Billia quod tellus, & quod Bourchæulia reddit,
Debetur id curæ meæ.
Abba salutabar, fureret cum creditor acer,
Huic ære terso fit satis.
Sic Jacobe domum Vassor componis & ornas,
Reparas, adauges, sublevas.
Et licet occideris senio, tibi præmia Christus
Cælo reposta reddidit.

XXXII. Johannes X. de Feucy superioris
B nepos, adsciscitur consiliis Caroli V. imperatoris, ac propterea Petrus Bouchier datur ei coadjutor ab eodem principe; at paulo post, nempe anno circiter 1521. Johannes fit abbas Montis-Eligiani, ubi vide.

XXXIII. Petrus III. Bouchier anno 1542. præstat juramentum fidelitatis ecclesiæ Atrebatensi præsente Johanne de Rosa præposito. Naturæ debitum persolvit an. 1545. Ejus tumulum Franciscus de Glen successor marmore & ejusmodi elogio decoravit :

Flete trucem casum, vestrique antistitis olim
Tristia Boucherii plangite fata Petri,
C *Qui placido vultu, qui prono pectore egenos*
Excepit : miseros reque operaque juvans.
Munia qui veri pastoris obivit & instar
Luminis Henneia claruit ille domo.
Quis memoret sacram quantis hanc vestibus ædem
Dotavit! Series & mora longa foret.
Heu vestri obtritus senio fulcimen honoris,
Corruit! ah vestri cœnobiarcha soli!
Obriguit novies quino cum frigore tellus;
Supremum clausit, vere ineunte diem.

XXXIV. Franciscus de Glen, forte eodem anno suffectus est Petro Bouchier, nam in historia præpositorum narratur Johanne de Rosa
D præsente abbatem Henniacensem fidem jurasse ecclesiæ Atrebat. an. 1545. Seculo abcessit 1562. atque e regione altaris Beatæ Virginis, quod vivus ornaverat, terræ mandatus est. Jacet sub marmoreo cenotaphio, cui a Balduino nepote & successore id epitaphii incisum :

Conditur hoc medio Franciscus jure sacello,
Glendus, sculpturis, fornice quod decorat.
Vestes cancellis sacras tutatus & arcis,
Altari pictas imposuit tabulas.
Multa sui moriens liquit monumenta laboris,
Quæ fratres seri, posteritasque canet.
Plura relicturus, miles nisi prodigus æris
E *Alterius, nostras sæpe vorasset opes.*
Moribus Alcyonem placidis vultuque sereno
Huc invitavit, detinuitque diu.
ILICet aVfVgIt sæVos eXosa tVMVLtVS,
eXCIpIs HanC grato sed bone CHrIste SInV.

XXXV. Balduinus II. de Glen Atrebas, superioris ex fratre nepos, scripsit seriem & monarchiam Regum Hispaniæ, item provinciarum Belgicarum transitum ad principes Austriacos, necnon sui monasterii chronicon. Defecit 1594. mense Decembri; jacetque in templi sui sacello,

memoriæ martyrum sacro, sub marmore cui incisum hoc epitaphium :

Glendius Artesiæ jacet hic pars magna senatus,
Relligionis honos, Henninique pater.
Passus erat ter quingentos & quatuor annos,
Lustra decem, mortis Christus & octo suæ,
Bis dena supra annum auctam trieteride vitam
Hic metit ; æternam quam super astra tenet.

XXXVI. Petrus IV. de Boisfrond Bassæanus anno 1597. fidem juravit ecclesiæ Atrebatensi. Obiit anno salutis 1610.

XXXVII. Simon de Gouy Duacenus die 24. Oct. anni 1610. inauguratur ab episc. Tornac. assistentibus S. Gisleni & S. Medardi Tornac. abbatibus in sacello episcopali. Anno seq. obsequium pollicitus est capitulo Atrebatensi. Reperitur etiam an. 1617.

XXXVIII. ...... Inauguratus est in cœnobio S. Quintini Bellovac. sub initium Febr. anni 1653.

XXXIX. Augustinus Hossart designatus abbas 15. Decemb. 1661. confirmatusque a vicariis generalibus episcopatus Atrebat. 24. Januarii 1662. postridie se Regi obstrinxit sacramento.

XL. Carolus d'Ambrine frater abbatis S. Sepulcri Cameracensis renuntiatus est abbas 29. Julii 1699. An. seq. fidem juravit ecclesiæ Atrebatensi. Hactenus feliciter præest.

MAREOLENSE S. AMANDI COEN.

Maroeul les Arras. MAREOLUM, MARIOLUM & MARACULUM S. AMANDI, ubi colitur S. Bertilia, quam Gazæus & Locrius fundatricem appellant, vetus est cœnobium ordinis S. Augustini [a], a Fulberto Cameracensi & Atrebatensi episcopo institutum circiter annum 935. quod postea destructum per violentiam secularium ac nimiam Theudonis episcopi cupiditatem, Lotharius Francorum rex utcumque reparavit an. 977. ut patet ex ipsius litteris, quas licet alibi excusas, in appendice nostra retulimus. (Ch. XIV. col. 87.) Huc usque vero ac longe post ibidem canonici seculares militabant, quos tandem Alvisus Atrebatensis episc. in Regulares transformavit, sub annum 1132. Neque id certe differendum est ad annum 1144. ut censet Locrius, nam præter alia momenta, constat ex bulla Innocentii papæ II. data Lugduni 2. idus Junii, pontificatus ejusdem anno VI. hoc est 1135. Mareolenses canonicos jam tunc fuisse e congregatione Arroasiensi.

ABBATES.

I. BALDUINUS DE BAILLEUL canonicus Aquæcurtensis, tunc erat abbas Furnensis, sed ob seditiones incolarum, Aquæcurti manebat, quando accitus est ab Alviso præsule ad regendum Mareolum, an. 1132*. (*al. 1131.) pontificatus ejus anno secundo, *Ludovico adhuc juvene Sicambris* A *imperante, Theodorico patre Philippi Flandris principante.* Scripsit ad hunc abbatem idem Alvisus anno 1138. sui præsulatus octavo ; in cujus adhuc litteris pro Roberto abbate Corbeiensi (Ch. III. col. 79.) Balduinus memoratur 1142. & 1145. in charta Hasnoniensi. Item an. 1153. testis est in tabula Godescalci episcopi Atrebatensis beneficia duorum fratrum, Roberti canonici & Ermenfridi erga ecclesiam cathedralem enumerantis ; (Tom. V. Miscell. Baluz. pag. 442.) idemque præsul anno seq. litem, inter Balduinum abbatem Mareol. & Mariam Strumensem abbatissam composuit. Accepit anno 1152. diploma B pontificium ab Eugenio III. Subscripsit 1159. pacto inter abbatem & advocatum Cisoniensem inito ; (Spicil. t. XII. pag. 510.) item 1164. calendis Octob. chartæ Godescalci episc. Atrebat. pro Srumensi parthenone, & 1165. chartæ Milonis episc. Morinensis, una cum Petro S. Winari, Evrardo de Nemore, & Hugone de Bello-loco abbatibus. Denique vitam clausit anno 1171. IV. idus Martii, postquam ipse domum ædificasset Balduino Calderon adjuvante.

II. Martinus ejusdem loci prior, in proximo festo Annuntiationis Dominicæ ab Andrea pontifice consecratur. Anno 1173. paciscitur cum C Eustachio abbate Montis S. Eligii, subscribente Manasse Choquensi abbate. Johannes S. Amati Duacensis præpositus & Th. decanus abbati nostro certis conditionibus permiserunt, ut oratorium apud Menrevillam ædificaret, probantibus D. Morinensi & F. Atrebatensi episcopis an. 1166. *lege* 1176. Philippo Flandriæ & Viromandiæ comite. Memoratur 1175. in charta Frumaldi episc. Atrebat ; quam vide inter instrumenta. (Ch. VI. col. 81.) Circiter an. 1178. testis est compositionis inter ecclesiam Arroasiensem & Hugonem militem filium Johannis de Buscoy. Obtinuit a Lucio III. cœnobii possessiones confirmari anno D 1183. Ecclesiam pene totam a fundamentis erexit, quam cum a Petro Atrebatensi episcopo IX. cal. Julii 1191. dedicari curasset, ipso die uni ex fratribus dixisse perhibetur, se ulterius nolle vivere, ex quo videbat ecclesiam suo tempore ac labore dedicatam ; & revera duodecimo die abhinc transacto, hoc est IV. nonas Julii obdormivit in Domino.

III. Walterus ipso die quo sepultus est Martinus, in ejus locum suffectus est, eique non multo post Petrus Atrebatensis episcopus benedictionem impertivit. An. 1198. emit a Roberto Arroasiensi abbate omnes ipsius redditus apud Gosnay, E quem & postea invitus, sortitus est successorem. Quippe Walterus exauctoratus est a præfato Petro episcopo post decem annos regiminis, & quinquennio superstes mortem oppetiit anno 1206. XIII. cal. Febr. Ita Locrius, quem tamen sibi non constare mox videbimus.

IV. Robertus I. de quo Mareolensis chronographus : *Nos autem consilio ejusdem P. domnum R. qui abbatiam Arroasiæ sponte dimiserat, accepimus in abbatem, qui cum ecclesiam nostram, per unum annum rexisset, iterum in abbatem Arroasiæ eligitur & assumitur*, non an. 1207. ut habet Locrius, qui sibimet repugnat, sed 1202.

[a] Alii dicunt fuisse olim virginum Benedictinarum, alii virorum ejusdem ordinis, at fortasse utriusque sexus, ut alia plurima tunc temporis fuere.

V. Petrus I. natione Anglicus, Arroasiensis canonicus, prius abbas de Dondelvilla & de Valencenis, Marcolensi ecclesiæ præerat an. 1210. mense Nov. ex tabulario Strumensi; cumque rexisset annis 14. posita dignitate an. 1216.* ad locum professionis suæ rediit, ubi paucis annis superstes, senex & plenus dierum in pace quievit. An. 1203. Marcolensis abbas, litteris Radulphi Atrebat. episcopi a jurisdictione scabinorum eximitur.

* Ex Locrio, perperam 1221. ex dicendis, & ex jam dictis. Ch. xv. col. 88.

VI. Petrus II. Atrebas, ex priore in abbatem eligitur in festivitate B. Benedictæ virginis, ac postridie in solemnitate S. Dionysii martyris quæ Dominica die habebatur (an. 1216.) a venerabili R. Atrebatensi episcopo benedicitur in ecclesia B. Mariæ Atrebatensis. An. 1228. cum vas primum in quo S. Bertiliæ corpus Marcoli asservabatur, sacrilegi quidam auro argentoque denudassent, hic abbas novum idque elegantius præparavit, in quod Pontius Atrebat. episc. VIII. idus Octob. magna cum solemnitate sacrum pignus reposuit, præsentibus Roberto decano &c. Molendinum apud Anzaing dono accepit ab Emma Saugwalonis relicta, an. 1232. cujusque temporibus bona plurima monasterio accesserunt. Rexit autem fere per 28. annos ac mortuus est x. cal. Aug. 1244. ex ipsomet Locrio, qui tamen ipsi nonnisi 24. annos regiminis adscribit. Sepulturam accepit biduo post obitum, ante majus altare.

VII. Michaël patria Marcolensis Petro subrogatur in festivitate S. Hippolyti martyris & crastina die in vigilia Assumtionis que Dominica dies erat, benedicitur ab Assone episcopo in capella ejusdem pontificis an. 1244. Statim vero cum suo conventu pepigit, præsentibus S. Nicolai de Arrosia & Hinniaci abbatibus an. 1244. mense Aug. Biennio tantum præfuit.

VIII. Johannes I. de Wangnart *al.* Vaignart gente Calniacensis *de Chaulny*, Falempinensis canonicus, moribus sanctus & amabilis, post duos annos sepultus est ante majus altare 17. Febr. 1248.

IX. Everardus Bretel Atrebas e gremio sumtus est, consilio Johannis de Dinant episc. Atrebat. a quo tum confirmatus, tum inauguratus est in sacello ejusdem antistis, an. 1248.

X. Petrus III. plusquam semel occurrit in chartulario domestico an. 1252.

XI. Jacobus I.

XII. R. abbas de Mareolio 1260.

XIII. Johannes II. Brochart an. 1277. feria 2. post Ramos Palmarum, 1278. mensibus Apr. & Maio nescio quid commutat cum Stephano abbate Montis S. Eligii, probante Petro episc. Atrebatensi. Promisit an. 1282. cum toto suo conventu, fore ut singulis annis in posterum, obitus tum Petri quondam Atrebat episcopi, tum Roberti decani, patrui ejusdem Petri celebrarentur. Denique compositionem iniit anno 1287. cum P. abbate B. M. de Hinniaco.

XIV. Jacobus II. de Fay occurrit an. 1290. in chartulario, una cum Guillelmo Atrebatensi episcopo.

XV. Egidius ibidem memoratur an. 1300. mense Martio, una cum Gerardo episcopo Atrebatensi.

XVI. Antonius I. Dalongneville *al.* de Longville.

XVII. Antonius II. de Caverna.

XVIII. Eustachius de Risto.

XIX. Franciscus de Becourt.

XX. Johannes III. Chevalier ultimis quatuor a Sammarthanis præpositus, ideo postponitur a nobis, quod hunc putemus esse Johannem, qui an. 1340.* feria sexta post festum Exaltationis S. Crucis ecclesiæ Remensi sacramentum fidelitatis exhibuit. * 1350.

XXI. Gerardus.

XXII. Hugo.

XXIII. Nicolaus I. Hustins.

XXIV. Johannes IV. Odoul *al.* Nodoul reperitur in chartulario Mareol. an. 1387. 17. Febr. *al.* 1324.

XXV. Stephanus de Vennis *de Vienne* quæstor cœnobii Monteligiani, occurrit annis 1410. 1416. & 1418. in tabul. Mareol.

XXVI. Petrus IV. de Marcenis.

XXVII. Renoldus.

XXVIII. Robertus II.

XXIX. Egidius le Grand an. 1455. ecclesiæ suæ princeps altare abaco, seu tabula (ut vocant) & odeum canonicorum subselliis exornavit.

XXX. Thomas I.

XXXI. Waleranus.

XXXII. Robertus III. le Roy filius molitoris, cœnobium tum ædificiis tum suppellectile auxit & illustravit. Defunctus est 1525.

XXXIII. Johannes V. de Busquoy e vita sublatus est 1533.

XXXIV. Paschasius Crestel post regimen annorum 18. fatis concessit 1551.

XXXV. Johannes VI. Brassart vivere desiit an. 1553.

XXXVI. Nicolaus II. Lietart annis triginta expletis præfecturam dimisit an. 1583. mortuus 1588.

XXXVII. Thomas II. Jacquart renuntiatus abbas an. 1583*. moritur 1594. * 1588. *ex Locrio.*

XXXVIII. Bonaventura Faber *le Febvre* an. 1602. adstitit Philippo Caverel abbati Vedastino corpus S. Hadulfi ep. Atrebat in thecam argenteam novam transferenti. An. 1615. coadjutorem obtinuit Johannem Paslyart canonicum regularem prioratus regalis S. Andreæ prope Ariam; tandemque cessit e vita an. 1622.

XXXIX. Johannes VII. Paslyart obiit 5. Maii an. 1656. Ejus epitaphium juvat hîc referre: *Hic jacet reverendus in Christo abbas frater Johannes a sancto Andrea, qui ab anno 1615. abbatiam hanc sanctorum Amandi & Bertiliæ de Mareolo ordinis canonicorum Regularium sancti Augustini vigil & strenuus rexit: in qua votis, precibus ac lacrimis continuis post multos annos ordinis canonici reformationem a Deo, ut spes est, numquam defuturam obtinuit. Abbatiam dudum ære alieno prægravatam exoneravit, luculentis ædificiis exornavit, quæ belli longioris nequitia plane fædavit devastavitque; refugium Atrebatense emit, de novo*

novo in divini cultus, observantiæ Regularis ac fratrum usum integre ædificavit. Ordinibus Artesiæ deputatus generalis egregiam & fidelem operam navavit. Deo in omnibus & super omnia spiritu & veritate placere semper studuit, in quo ut pacifice requiescat in pace. Amen.

XL. Petrus V. le Roy nominatur abbas 20. Junii 1656. idemque sanctioris consilii decreto abbas & superior tam in spiritualibus, quam in temporalibus declaratur 6. Febr. 1660. adversus Nicolaum de la Tour nominatum a Rege Catholico 29. Junii 1656. Erat etiam abbas Montis S. Eligii.

XLI. Nicolaus III. de la Tour Cisoniensis canonicus, post diutinas lites cum Petro le Roy, demum accessit ad monasterium an. 1661. eique pacem restituit. Defunctus est 5. Maii an. 1667.

XLII. Josephus du Houssaye ex priore fit abbas 16. Octobris 1667. Animam exhalavit an. 1676.

XLIII. Ludovicus de Breson Insulanus, redituum cœnobii coactor, renuntiatur abbas 7. Jan. 1676. Anno 1678. fidem obstrinxit capitulo Atrebatensi. An. seq. conventum ex Atrebatensi refugio, ad quod jam pridem secesserat, Mareolum revocavit. Novam ibidem ecclesiam exstruxit, in qua primum an. 1693. res divina peragi cœpta est. Denique maximo sui relicto desiderio mortem oppetiit 26. Octob. anni 1712.

XLIV. Bernardus Vanakre Insulanus, cum esset prior, ipsum Rex Christianissimus designavit abbatem 24. Decembris 1712. Obiit 1717. 18. Martii, cui successor hoc epitaphium apposuit:

HIC STA VIATOR ET LEGE.

Jacet sub hoc marmore R. adm. dom. Bernardus Vanackre hujus monasterii per quinque circiter annos meritissimus abbas, in quo misericordia in pauperes, benevolentia erga fratres, humilitas in omnes, nitoris domus Dei zelus indefessus, rei communis procurandæ studium, in choro assiduitas, regularis disciplinæ observantia, una cum ceteris virtutibus, quamdiu vixit resplenduere. Obiit 18. Martii anni 1717. ætatis 60. professionis canonicæ 38. Huic pie lector bene precare, ut æterna quantocius requiescat in pace. Amen.

XLVI. Carolus Bayart ex priore schedula regia evasit abbas exeunte anno 1718. Anno seq. fidem juravit capitulo Atrebatensi. Hactenus feliciter præest.

AQUACURTENSE COENOBIUM.

Eaucourt. AQUACURTA, AICURTIS, AIULCURTIS & AIULFICURTIS, abbatia est canonicorum Regularium ordinis S. Augustini, sita in finibus Artesiæ, una leuca a Bapalma oppido, nec longe ab Arroasia, quam Odo presbyter & eremita in honorem Dei-paræ condidit, & Lambertus episc. Atrebatensis privilegiis adornavit, ac in primis facultate eligendi abbatem, ut patet ex ejus diplomate dato XVII. cal. Novemb. an. 1101. quod etsi jam excusum nihilominus inter instru- (Ch. XVIII. col. 90.)

A menta recudere operæ pretium censuimus. Aquæcurtensis abbas sedet in ordinibus Artesiæ.

SERIES ABBATUM

I. ODo I. monasterii primus auctor, quem Lambertus episc. in præfato documento vocat reverendissimum fratrem & compresbyterum, dicitur ab eodem benedictus calendis Novembris anni 1101. ac seculo defunctus circiter an. 1142.* 6. Maii; at vel citius saltem duobus annis, vel ante obitum cesserat ex dicendis. Sane vero sub annum 1131. hic Odo Balduinum de Bailloeul apud se manentem petenti Alviso episc. (* Auctuar. Molani.) B Atrebatensi concessit, ut abbas Mareolensis crearetur, ex chartul. Mareolensi. Odonem insuper fuisse auctorem seu fundatorem abbatiæ & congregationis Arroasiensis notat Miræus * sed nullo prolato testimonio, vel teste. Vide quæ diximus in Arroasia. Testem revera legimus Odonem quemdam religiosum eremitam & presbyterum de Aridagamantia de titulo S. Mariæ semper virginis dominæ nostræ, in concordia inter canonicos Tornacenses & monachos S. Martini facta per Lambertum episc. Atrebat. an. 1108. XVI. cal. Aug. sed eundem non esse Odonem vel cæcutienti patet, tum quia noster tunc abbas C Aquæcurtensis, titulum hunc in subscriptione non reticuisset, tum quia si fuisset unquam alumnus Arroasiæ, multo magis, si fundator, Aquæcurtense monasterium congregationi Arroasiensi procul dubio subjicere curasset, quod tamen ab ipso tentatum nullibi legitur. (* Diplom. Belgicorum pag. 97.) (Tom. V. Miscell. Baluz. pag. 374.)

II. Gerardus I. pepigit an. 1140. cum Bartholomæo abbate Hamensi ordinis S. Augustini; ex chartul. hujus monasterii.

III. Simon I. ordinatus ab Alviso Lamberti successore, litteris ejusdem episcopi dantis ecclesias de Hospen & de Belgen Odoni S. Remigii D abbati subscripsit; datæ sunt anno XI. ejus præsulatus, hoc est 1142. Occurrit etiam 1145. in charta Hasnoniensi; quo insuper anno bullam protectionis accepit ab Eugenio III. An. 1152. decimas de Pisceriis Ricardo abbati de Valcellis concessit. Testis est anno sequenti in charta Godescalci episcopi Atrebat. ubi beneficia Roberti canonici & Ermenfridi ejus fratris collata ecclesiæ B. M. Atrebatensis recenset. Eidem abbati privilegium indulsit Adrianus IV. papa an. 1159. Transigit 1162. cum Valcellensibus monachis, Henrico Remensi archipræsule sequestro. Hoc anno mortem ejus consignat Locrius, sed perperam, quandoquidem Simon abbas memoratur 1164. ca- E lendis Oct. in charta Godescalci episc. Atrebat, pro Strumensi parthenone. (Tabul. S. Remigii.) (Ibid.) (Tom. V. Miscell. Baluz. pag. 442.) (Tabul. S. Remigii.)

IV. Fulco I. sacellanus Alexandri III. papæ; legitur apud Locrium præfuisse annos 25. ac deinde mortuus 1187. legendum vero putamus 15. pro 25. & 1177. pro 1187.

V. Gerardus II. 1177. 1178. & 1182. quo anno testis est in litteris Rainoldi episc. Noviom. pro Arroasia, ex archivo Corbeiensi. An. 1184. bullam tuitionis obtinuit a Lucio papa III. ex tabul. S. Remigii. Porro quando legimus in historia MS. S. Bartholomæi Noviom. Gerardum &

Fulconem canonicos hujus monasterii electos fuisse abbates Aquæcurtenses, quorum alter notatur in necrologio, IV. cal. Maii, alter XIV. cal. Decemb. quid vetat id interpretari de his duobus abbatibus.

VI. Guilbertus, teste Locrio, institutus est an. 1187.

VII. Odo II.

VIII. Martinus.

IX. Balduinus, quem ferunt majorem ecclesiam Aquæcurtensem construxisse, reperitur an. 1214. in litteris Galterii domini de Honecurte, ex tabul. S. Remigii.

X. Richardus, fortasse is est qui prima sui nominis littera R. designatus quandam domum vendidit Wiberto Bosket canonico S. Gaugerici, an. 1242. ex tabul. S. Remigii.

XI. Guido.

XII. Hugo.

XIII. Fulco II. initiali nominis apice F. connotatus an. 1252. mense Martio donationem sui prædecessoris B. factam Waltero Mauchion confirmavit, ex tabul. S. Remigii. Sic autem legitur in charta Willelmi equitis dom. de Longeval data

Ganiares. 1256. mense Junio, *frere Foulbes abbé d'Yencourt.*

XIV. Petrus I. Canelius.

XV. Odo III. de Hangest.

XVI. Johannes I.

XVII. Simon II.

XVIII. Parisius de Villers.

XIX. Johannes II. Noviomensis.

XX. Bertrandus de Tilleloy.

XXI. Egidius I.

XXII. Theobaldus.

XXIII. Droco I. Turnetus *Tournet al.* Guilbertus.

XXIV. Petrus II. Turnetus.

XXV. Johannes III. Hi omnes hoc ordine recensentur a Locrio;

XXVI. Egidius II. an. 1333. transegit cum priore S. Martini a Campis. An. 1345. die 17. Aprilis accessit ad capitulum generale congregatum in cœnobio S. Bartholomæi Noviom. ex hist. MS. hujus monasterii.

XXVII. Petrus III.

XXVIII. Droco II.

XXIX. Petrus IV.

XXX. Radulfus Martinus.

XXXI. Alexander de Porta.

XXXII. Petrus V. l'Escuyer.

XXXIII. Johannes IV. le Vasseur.

XXXIV. Petrus VI. Courcol.

XXXV. Petrus VII. Bonifacius, Arroasiensis canonicus, fit abbas per superioris cessionem.

XXXVI. Arturus seu Artus de Tabary reperitur an. 1526.

XXXVII. Adrianus de Habarcq asceta Vedastinus, Arturi cessione, instituitur abbas bulla Clementis VII. data Viterbii VI. idus Septemb. an. 1528. ejus pontificatus anno quinto.

XXXVIII. Yvo Dalurius Montis Eligiani canonicus & prior de Rebroviis obiit 1542.

XXXIX. Antonius de la Hamaide canonicus item Montis S. Eligii, is est fortasse qui sacramentum præstitit Atrebatensi capitulo an. 1544.

XL. Johannes V. de la Croix.

XLI. Johannes VI. Boulanus, superioris antea coadjutor.

XLII. Michaël Daillet ecclesiam sui monasterii ea ipsa forma qua hodie visitur, condidit, mortuus 1607.

XLIII. Hubertus de Moronval occurrit anno 1612. 4. Aprilis in tabul. S. Remigii.

XLIV. Josephus Uranx fuit abbas, primum Aquæcurtensis, tum Cisoniensis, ac postremo S. Auberti. Fortasse iis est qui ecclesiæ Atreb. fidem obstrinxit an. 1666. toto capitulo sacramentum excipiente.

XLV. Augustinus Routart *al.* Ransart nominatus 26. Febr. an. 1675. obtinuit usum pontificalium ab Innocentio XI. de consensu Guidonis episc. Atrebat. 12. Aug. 1678. ex schedis D. Maillart.

XLVI. . . . . . Remond schedula Regis Christianissimi renuntiatur abbas mense Maio anni 1680. Juravit fidem Atrebatensi capitulo anno 1681. coram Francisco Wery præposito.

XLVII. Jacobus Neveu 1697.

XLVIII. Joachim d'Arlus 14. Aug. 1704. abbas regularis. Mortuus est circa 1720. quo anno Atrebatensi capitulo fidem obstrixit novus abbas.

BELLUS-LOCUS.

BELLUS-LOCUS seu B. Maria de Bello-loco, olim prope urbem Duacum, nunc intra muros, primitus erat domus hospitalis S. Nicolai de Ditiaco nuncupata, cujus administratione a secularibus ad sanctimoniales translata; hæc sub regula S. Augustini & ordine San-victorino vivendi licentiam obtinuere ab Honorio III. 1224. & a Gregorio IX. 1227. Pontio episcopo renitente, quibus tandem successor ejus Asso indulsit abbatissam an. 1233.

Beaulieu lez Sin le noble.

Vide inter instrumenta Ch. XIX. col. 90. & Ch. XX. col. 91.

ABBATISSARUM CATALOGUS.

I. ALIX, prima fuit abbatissa 1233. de qua necrologium, *VII. cal. Octobris anniversarium piæ memoriæ Aëlidis quondam abbatissæ nostræ.*

II. Oda 1242. & 1249. quo anno permutationem fecit cum abbate & monachis S. Amandi. Sedebat adhuc 1268.

III. Margareta I. 1275. & 1288.

IV. Juliana 1295.

V. Helvidis 1300. Occurrit cum laude in necrologio, IX. cal. Augusti.

VI. Maria I. Maletz 1310.

VII. Yvetta de Bonnebrocque 1320. cujus meminit necrologium VI. cal. Nov.

VIII. Petronilla de Lis 1343. consignatur in necrologio calendis Junii.

IX. Maria II. le Joune 1360.

X. Nicasia Beil 1368. & 1374.

XI. Agnes de Liau 1376.

XII. Margareta II. de Bonnebroque 1380, & 1383.

XIII. Maria III. de France 1384. A

XIV. Johanna I. Nedoulle 1393. Memoratur in necrologio, XII. calend. Aprilis.

XV. Idonea Martin benedicta 1418. præerat adhuc 1451.

XVI. Jolendis Janson 1478.

XVII. Alix II. Turquette benedicitur 1479. Claustrum ædificavit, disciplinamque regularem prima restituit. Defuncta est an. 1507. ætatis 57.

XVIII. Magdalena de la Vacquerie tum genere, tum pietate conspicua, benedictionem accepit anno 1507. Mortem oppetiit 1538. ætatis anno 72. B

XIX. Johanna II. de Montmorency migravit a seculo 1558. ætatis anno 72. professionis 52. prius allecta coadjutrice.

XX. Bona de Brousse benedictione donatur mense Julio 1558. quæ jactata bellorum procellis, e vivis tandem excessit an. 1575.

XXI. Anna de Lattre munus benedictionis accepit 21. Januarii 1596. cumque duodecim annis laudabiliter præfuisset, vivere desiit 27. Decembris anni 1607.

XXII. Adriana Moulart neptis episcopi Atrebatensis, ab eo benedicitur 8. Junii 1608. Hæc C cum esset omni virtutum genere adornata, domum sibi creditam non religione tantum, sed & prædiis ædificiisque plurimum ampliavit. Quin etiam perpendens quantis monasteria virginum ruri pateant periculis, in urbe Duacena consideravit agrum & emit eum, ubi claustro, domitorio ceterisque regularibus officinis exstructis, eo tandem cum sororibus ex pago de Syn transmigravit 27. Aug. 1622. Templi quoque fundamenta jecit, fastigium mox impositura, nisi mors vitæ filum succidisset. Dum enim sub auroram divinas decantaret laudes, apoplexia suffocata fuit an. 1624. professionis 38. regiminis 16. D

XXIII. Elisabeth I. d'Assonville ex priorissa per sexdecim annos, fit abbatissa, quæ blandimentis prædita lenitatis, ita sibi subditarum in Deum provocavit affectum, sibique devinxit, ut ipsius consilio de cœnobio clathrando facilem assensum præbuerint. Inchoatum absolvit templum, ac tandem obiit 12. Januarii 1647. ætatis anno 79. professionis 62. regiminis 22.

XXIV. Elisabeth II. Haudouart postquam annis 34. sanctissime rexit, migravit ad Dominum 9. Aprilis 1682. ætatis suæ anno 81. professionis 64.

XXV. Elisabeth III. Desprez occubuit die 20. E Januarii an. 1697. ætatis suæ 59. professionis 42. dignitatis abbatialis 14.

XXVI. Maria IV. Margareta Caullet decessit 29. Septembris 1711. ætatis anno 61. professionis 43. regiminis 13.

XXVII. Maria V. Angelica Thumerel a sodalibus electa, confirmatur ac benedicitur ab episcopo Atrebatensi, die 1. Januarii an. 1712.* vivit adhuc hoc anno 1723.

* Attamen in schedis publicis, a Rege nominata dicitur 22. April. 1713.

BRAELLA.

BRAELLENSE virginum ordinis & lineæ Cisterciensis cœnobium, dictum etiam Annetense seu Asnayense, non procul Lensensi * oppido in Artesia, ædificari cœpit ab Ada seu Oda nobili matrona de Harnis constabularia Flandrensi; consentiente filio M. de Harnis, & annuente Hugone S. Petri Gandav. abbate an. 1196. necnon approbante P. Atrebatensi episc. an. 1198. mense Julio. Id quoque laudavit R. Atrebatensis electus an. 1204. mense Octobri, iterumque an. 1211. IV. cal. Decemb. tanquam episcopus, volens illam domum de novo in sua diœcesi fundatam perpetuo esse in ea libertate, qua ceteræ ejusdem ordinis (Cisterciensis) ecclesiæ gaudent in aliis diœcesibus. Vix autem medium seculum transierat, ex quo locum hunc sanctimoniales incolebant, cum earum ecclesia prorsus diruta, ipsoque dormitorio minante ruinam, ad alium locum, juxta *grangiam* suam de Markese in parochia de Bouvignies ejusdem diœcesis Atrebat. transmigrare coactæ sunt, assensum præbente Petro antistite anno Domini 1262. mense Febr. sabb. ante festum B. Petri ad cathedram. De his omnibus nostra consule instrumenta. Porro Michael de Harnis in hoc parthenone sepultus est, cujus & ipse fundator audit in antiquo necrologio; sed utrum iste sit filius fundatricis, de quo supra, an alter cognominis, quem Gazæus, Locrius & Miræus comitem d'Anthoing ad annum 1251. fundatorem appellant, ignoramus. Ceterum ex hoc cœnobio B. Mariæ sacro alia plura tanquam apum examina prodiere; in his monasterium de Pratis, modo in urbe Duacensi, de Saliceto juxta Tornacum, de Bello prato prope Lisam fluvium, de Biache non longe Perona in Picardia, &c.

Le Brayelle les Aunay.

* Lens.

Ch. XXVI. col. 97.

Ch. XXVI. col. 98.

SERIES ABBATISSARUM.

I. LIEGARDIS prima abbatissa pluribus cum ab Innocentio III. tum ab Honorio III. Romanis pontificibus dicitur insignita fuisse privilegiis, quorum ea maxima sunt, exemtio ab episcoporum jurisdictione, & a decimarum solutione. Ea vero est haud dubie quæ prima sui nominis littera designatur, mense Januario 1222. Migravit ad sponsum anno sui regiminis tricesimo.

II. Mathildis 1244. Decessit 7. Aprilis, de qua legitur, quod cum laude rexerit & religionis rigorem, qui tunc vigebat in ordine, virili animo conservaverit.

III. Agnes I. Douvrain, de qua scribitur; *quod sicut inter aves aquila, sic illa inter abbatissas excelluerit*. Ecclesiam, qualis modo cernitur, pluraque loca regularia exstruxit. Vivebat an. 1267. & obiit 24. Aprilis.

IV. Maria I. de Harnes filia Michaelis, secundi fundatoris, unanimi sodalium electione dignitatem abbatialem assecuta est. Ipsa est fortasse Maria, quæ reperitur an. 1277.

V. Alcidis decessit 21. Aug.

VI. Ada recensetur an. 1293. mense Junio. Moritur 29. Maii.

VII. Agnes affinis nobilis viri Joannis de Haynaut, qui tanquam insignis benefactor in obituario laudatur, regebat circa an. 1312.

VIII. Beatrix successit Agneti ad tres annos, obiitque XI. Octobris.

IX. Elisabeth seu Isabella de Lille 1317. & 1320. Vita defungitur die XI. Martii.

X. Margareta I. vivebat an. 1356. suumque dicitur protendisse regimen ad annos 27. Hæc est forsitan Margareta quæ reperitur abbatissa de Braila, in quadam schedula anni 1259. pro 1359.

XI. Johanna I. de Hallennes.

XII. Agnes II. de Milly. Utraque reperitur in archivo domestico.

XIII. Isabella defuncta est die 29. Martii.

XIV. Sara cujus tempore moniales magnam penuriam passæ sunt, ob quam bona monasterii oppignerare coacta fuit. Vivere desiit 26. Febr.

XV. Johanna II. Sinople.

XVI. Catharina obiit die 7. Junii.

XVII. Helindis bona quæ prius alienata fuerant recuperavit. Diem clausit extremum 10. Aprilis.

XVIII. Petronilla le Brune vitam communem restituit, multisque debitis solutis, defuncta est die 5. Decembris.

XIX. Margareta II. Carré Atrebati orta, e vivis excessit 23. Maii.

XX. Jacoba seu Jacquemina de le Pierre ex Marquetensi parthenone assumta, sui monasterii jura contra dominos de Harnes strenue defendit.

XXI. Christiana de Valloncapelle cessione præcedentis pedum obtinuit, gessitque annis quatuor. Migravit a seculo 1508.

XXII. Benedicta de le Doncq Tornacensis, de qua legimus quod Phænix fuerit abbatissarum. Libri etiamnum exstant in archivis, qui ejus diligentiam testantur. Cujus etiam temporibus ecclesiam, quæ hodie frequentatur in honorem B. M. virginis dedicavit Nicolaus Turelli, Sareptanus episc. eccl. Tornac. suffraganeus an. 1522. 20. Sept. ex regestis eccl. Atrebat. Moritur mense Nov. 1540. postquam onus abbatiale exuisset.

XXIII. Johanna III. de Jouveneau avitas ordinis virtutes reflorescere suis curis vidit in suo monasterio, cumque annis præfuisset 26. obdormivit in Domino 1556.

XXIV. Maria II. Caverel amita Philippi Caverel abbatis S. Vedasti, fatis concessit 7. Octobris 1557.

XXV. Martina du Peage Regis nominatione pedum assecuta, gessit annis octo, mortua 7. Julii 1566.

XXVI. Ludovica de Bachimont soror abbatissæ Marquetensis a Rege Catholico designata 1567. vitam reliquit 1604. abdicato ante annos quatuor regimine.

XXVII. Sancia de Laurin animam exhalavit die 26. Augusti anno Christi 1625. præfecturæ 25.

XXVIII. Balduina le Mosnier laudabiliter re-

A xit per annos 15. fato erepta 1640.

XXIX. Maria III. Mulet nominatur an. 1653. 9. Januarii a Ferdinando Cardinali fratre Hispaniarum Regis, Belgii gubernatore.

XXX. Victoria de Betencourt ex nobili familia de Carency, providetur de abbatia 14. Nov. 1667. ex schedis D. Maillart.

XXXI. Maria IV. Diana de Marchere d'Hallu *al.* de Hulu Victoriæ neptis, designatur a Rege Christianissimo mense Maio 1682.

XXXII. Josepha Warselle ab eodem Rege Christianissimo renuntiatur abbatissa 14. Augusti 1705. Sedulo intenta erat tum pietati conser-

B vandæ, tum ædificiis reparandis 1710.

FLINÆ seu FELINÆ.

NObilis abbatia Flinensis ord. Cisterc. puellarum sub Claravalle, sita est ad fluvium Scarpam sesquimilliari Duaco. Sua tamen initia sumsit an. 1234. in loco Honoris B. M. juxta oppidum Orchiacum*; unde in vetustis monumentis *Honor B. Mariæ* peculiari nomine insignitur. Utrobique vero fundatum fuisse hunc parthenonem a Margareta domina de Dampetra, postea Flandriæ comitissa, probant ipsius litteræ jam edi-

C tæ apud Miræum, quæ sic se habent: *Ego Margareta de Dampetra, notum facio universis, quod pro remedio animæ meæ & domini Willelmi de Dampetra quondam mariti mei, locum qui dicitur* Honor B. Mariæ, *situm prope villam* de Orchies, *in diœcesi Tornacensi, cum omnibus appenditiis suis contuli in eleemosynam domino Bernardo & ordini Cisterciensi, ad hoc quod sit in perpetuum abbatia monialium ejusdem ordinis & specialis filia Claræ-vallis. Actum an. M. CC. XXXIV. in die S. Dionysii.*

Flines.
Mir. notit. pag. 584.
* Orchies.
Ibid.

Verum cum piæ principissæ, quæ jam contulerat, minime sufficere viderentur, ea novis muneribus cumulavit an. 1241. quem sane Locrius

D annum natalem abbatiæ facit; sed in eo graviter lapsus est quod non procul Duaco hoc ipso anno positam dicat cœnobii sedem, de qua translatione non nisi post decem annos cogitatum est, ut patet ex litteris J. præpositi, W. decani, totiusque Atrebatensis ecclesiæ capituli, quibus an. 1251. testantur secum de hac ædium mutatione actum Porro id consilii exsecutioni paulo post demandatum fuisse, palam fit ex litteris Margaretæ comitissæ, in hæc verba: *Margareta Flandriæ & Hannoniæ comitissa universis præsentes litteras inspecturis salutem. Noverit universitas vestra, quod nos ecclesiam, seu monasterium sanctimonialium de*

Ibid.

E *Honore B. Mariæ virginis, Cisterciensis ordinis, quod nos pro remedio animæ nostræ & domini Willelmi de Dampetra quondam mariti mei, necnon & omnium antecessorum successorumque nostrorum, juxta Orchies primo fundavimus, ac postmodum ipsum transtulimus juxta Felines. specialius in Domino diligentes, maxime cum in dicto monasterio Carissima filia nostra Maria se in Christi perpetuum dedicaverit famulatum, in perpetuam contulimus eleemosynam. Datum M. CC. LII.*

Hujus autem fundationis fuisse participes Tho-

nam de Sabaudia & Johannam Margaretæ sororem, Thomæ conjugem, probare videntur aliæ Margaretæ litteræ, quas aiunt legi in chartulario Braëllensi, datæ an. 1260. mense Martio, quibus se vidisse testatur quasdam litteras *Claræ memoriæ domini Thomæ de Sabaudia quondam comitis Flandrensis & Haionensis, & Karissimæ quondam dominæ sororis nostræ Johannæ Flandrensis & Haionensis comitissæ*, pro Braëllensi parthenone, in quibus hæc inter alia dicunt: *Insuper est sciendum, quod nos abbatissæ & conventui monasterii de Honore B. Mariæ, quod primo juxta Felinas transtulimus, in eleemosynam contulimus &c.* Verum suspicionem de harum litterarum sinceritate generat, quod Thomas, mortua sine liberis uxore Johanna comitissa an. 1244. in Sabaudiam remearit, qui proinde vix potuit translationem hanc promovere, sed sola Margareta, quæ Johannæ sororis hereditatem adepta erat. Ceterum an. 1279. v. calend. Junii, adstante principum, episcoporum & abbatum percelebri cœtu, dedicata & consecrata est ecclesia ista in honorem B. Mariæ virginis a venerabili Petro archiepiscopo Remensi [a]; tumque hoc ipso anno * die 10. Febr. obiit Margareta, ac die 16. ejusdem mensis sepulta est in medio chori.

* 1280. secundum hodiernum computum.

Plures insuper stemmatis ejusdem nobiles in hoc parthenone jacent tumulati: Guillelmus de Dampetra Margaretæ filius mortuus 1251. secundum Grammaium, non maritus, qui 1241. defunctus est, prout scribit Meyerus; Maria de Dampetra [b] Guillelmi soror, hujus cœnobii alumna per annos ad minimum sexaginta, imo abbatissa, si fides epitaphio, jacet ad pedes matris, fato erepta 21. Decembris an. 1302.* Guido quoque Flandriæ comes Mariæ frater & Guillelmi, cum sua prima conjuge Mathilde e vivis egressa 1274. XI. Novembris, ibidem sepulturam accepit, morte solutus an. 1304. *al.* 1305. vel 1306. nonis Martiis. Quibus omnibus adde Blancam de Sicile filiam Caroli I. regis Neapol. & Siciliæ &c. fratris S. Ludovici Franciæ regis, quæ cum nupsisset Roberto III. Flandriæ postea comiti, obiit in partu an. 1272.* jacetque in sacello SS. Philippi & Jacobi ecclesiæ Flinarum, ut legitur in hist. genealog. Patris Anselmi a domino du Fourny recognita.

* 1303. ex Vinchantio.

* 1264. ex Grammaio; quo anno fuisse collocatam Roberto Locrius tradit.

ABBATISSARUM NOMENCLATURA.

I. OGINA* & OGIVA nobilis genere, Margaretæ fundatricis & abbatis Claræ-vallensis judicio, novellæ congregationi apud Orchiacum præposita est, eique præfuit septem vitæ suæ reliquis annis, hoc est usque ad annum 1241. quo migravit ad Dominum. Corpus ejus ibidem tumulo conditum, postea transfertur Flinas.

II. Oda de Maigny successit eodem anno, assumta ex parthenone Marquettæ. Memoratur an. 1252. in compositione cum R. decano Tornacensi, quam approbat W. episc. Tornac. quondam decanus. Appellatur Oëdain in transactione cum Roberto abbate Marchianensi an. 1256. transiitque anno seq. sub initium Decembris ad regimen Marquettæ, ubi vide.

III. Aleydis de Brune claris orta natalibus, paucis præfuit annis, sed multum profuit, ut pote quæ monasterii adornaverit officinas.

IV. Imena, Hymana & Imania, Conradi archiepiscopi Coloniensis soror, cum antea regeret Salsiniense monasterium in diœcesi Namurcensi, creatur abbatissa Flinensis an. 1261. quo anno ipsius frater Conradus prædictus, ad ejusdem sororis suæ & Margaretæ Flinensis cœnobii fundatricis preces, plura S. Ursulæ sodalium corpora illuc transmisit, ex quibus nonnulla retinuerunt moniales, alia vicinis ecclesiis tradiderunt. Henriquez in libro, cui titulus, *Lilia Cistercii*, Himanam catalogo sanctarum seu beatarum ordinis feminarum adscribit die 29. Januarii. Beato fine quievit inchoati templi gloria illustris, an. 1270. quo Philippus Claræ-vallensis abbas accessit ad monasterium bullam Clementis IV. promulgaturus de numero, ad quem excrescere possent recipiendi fratres vel sorores in singulis ordinis monasteriis; atque ut inibi hoc decretum exsecutioni mandaret, statuit ne præter consensum abbatis commissarii, moniales choro addictæ centenarium numerum excederent, ne ve plures essent quam decem & octo sorores seu fratres conversi.

V. Johanna I. de Waurin *al.* de Tornaco filia magni Flandriæ senescalli, templum eleganti fabrica perfecit, tumque ad regendam Marquettam, unde assumta fuerat, revocatur an. 1285. & ibi moritur 1287. die 25. Martii.

VI. Johanna II. d'Avesnes vel de Hainaut, filia Johannis Hannoniæ comitis, natu majoris Margaretæ fundatricis ex primo connubio, abbatissa legitur an. 1298. Decessit 1304. prima sepulturam adepta in capitulo quod exstruxerat, sub hac inscriptione: *Cy gist dame Jehanne de Hainaut jadis abbesse de ceans.* Auctor quidem historiæ Camberonensis editæ solum ipsi affingit titulum honorarium abbatissæ, sed ex mera, ut videtur, conjectura.

VII. Margareta I. de Chasteauvillain migravit a seculo an. 1309. post quinquennium regiminis ex Grammaio & aliis, quos libenter in hoc sequimur; neque enim putamus jam sedisse anno 1302. ut asserit auctor historiæ Camberonensis, sua priori conjectura ductus, quod scilicet Johanna d'Avesnes nonnisi post amitæ Mariæ de Dampetra mortem, quæ contigit an. 1302. abbatissa fuerit, & quidem honoraria tantum.

VIII. Gertrudis de la Thieuloye *al.* de Thelain dormitorium absolvit. Fato abrepta est anno regiminis 14. Christi 1323.

IX. Egidia I. de Lalaing memoratur annis

* Ita Gazæus, Grammaius, Bucelinus & Henriquez, sed Locrius post Democharem id adscribit Johanni Leodicensi episcopo, Margaretæ ex Guidone filio nepoti, haud citius an. 1282. qui vitæ defunctus an. 1292. sepulcrum ibidem accepit.

[b] Duplicem Mariam de Dampetra distinguit Miræus in chronico Belgico p. 350. alteram Margaretæ filiam & monialem Flinensem, alteram hujus Mariæ neptem ex fratre Guidone, abbatissam Flinensem.

Locrius & Vinchantius solam primam admittunt ipsamque abbatissam, Grammaius similiter sed honorariam tantum, quod vero similius est.

1323. & 1332. Sepelitur in claustro quod per- A fecerat, an. 1356.*

* 1336. ex Grammaio.

X. Isabella d'Enghien mense Februario ejusdem anni 1356. pedum accepit, quod anno sequenti mense Julio transcripsit. Vivere desiit proximo sanctorum Innocentium festo.

XI. Perona seu Petronilla de Soissons dicta de Blangis diem clausit extremum an. 1361.

XII. Catharina I. de Courtray defecit die 29. Novembris 1363.

XIII. Egidia II. de Lalaing e vivis excessit an. 1387.* postquam annis 24. cum laude præfuisset.

* 1380. ex Locrio.

XIV. Maria I. d'Oisy vitam amisit an. 1391. B al. 1392.

XV. Maria II. de Marquette reperitur anno 1401. Defuncta est 1418. in capitulo sepulta.

XVI. Johanna III. de Lalaing mortalitatem exuit 1419. condita in sacello S. Annæ.

XVII. Margareta II. de Raisse al. de Rasse obiit 1436. 1. die Martii.

XVIII. Elisabeth occurrit an. 1451.

XIX. Catharina II. de S. Genois commemoratur annis 1455. & 1465. Abdicavit an. 1482.* superstes ad annum circiter 1488.

* 1480. ex Grammaio.

XX. Maria III. du Jardin al. du Gardin recensetur an. 1492. quo traditur * ad superos evo- C lasse post decem annorum administrationem. Verum alibi legitur deposita quam gesserat annis 14. dignitate, nonnisi an. 1496. obiisse. Sepulta fuit in claustro ante januam ecclesiæ.

* Gramm.

XXI. Maria IV. Wye al. Waye muro cinxit posteriorem cœnobii aream. Spiritum exhalavit die 27. Novembris an. 1507. atque in claustro ante portam capituli illata est sepulcro.

XXII. Johanna IV. de Boubais patria Cameracensis, memoratur annis 1508. 1514. & 1515. Hæc disciplinam regularem temporum injuria laxatam, ea prudentia temperavit & confirmavit; ut in eodem statu feliciter hactenus perseveret. D Transiit ad meliorem vitam die Sabb. 7. Nov. an. 1534. abdicato prius * regimine. Hucusque marmoreum ejus sepulcrum cum ipsius effigie cernitur ante altare B. Mariæ virginis, ejusque epitaphium refert Henriquez in suo liliorum Cistercii libro.

* mendose 1538. apud Gram.

XXIII. Jacoba de Lalaing ædes abbatiales & hospitum cellas, quales hodie cernuntur, magnifice construxit. Ejus tamen in primis erga sorores infirmas pia sollicitudo laudatur. Ad sponsum virginum evolavit 26. Febr. 1560. Certe Henriquez inter beatas ordinis eam annumerat ad diem 23. Julii Ipsius epitaphium legere est apud E eundem auctorem libro citato.

XXIV. Philippa I. de Torque dicta Harpin obiit 7. Febr. 1570.

XXV. Gabriela d'Esne filia domini de Bethencourt ac soror Michaëlis d'Esne episc. Tornacensis fatis concessit 17. Oct. 1608. ætatis suæ anno 73.

XXVI. Catharina III. de Coupigny defuncta est 1631. die 1. Febr. ætatis anno 66. postquam sororibus viginti & amplius supra centum, annis 23. præfuisset.

XXVII. Margareta III. Despierres emisit animam 23. Febr. 1636. ætatis suæ anno 43.

XXVIII. Catharina IV. Trigaut Duacena bello sæviente Hispaniam inter & Franciam, suo exsulare monasterio coacta est, seque Duacum recipere cum sororibus, ubi expiravit 15. Junii 1654. ætatis suæ anno 71. professionis 54.

XXIX. Philippa II. de Robbes comitis d'Anappes affinis, decessit 24. Febr. 1673. anno ætatis 66.

XXX. Ursula Becq Bethuniensis, omni virtutum genere præluxit, quarum mercedem a Domino receptura, spiritum eidem reddidit 13. Decemb. 1690. ætatis anno 64.

XXXI. Ernestina Obert Regis nominatione gubernaculum capessivit. Statim vero ecclesiam concameravit, præclarisque subselliis chorum ornavit. Turrim quoque præaltam inchoaverat, sed mors immatura quin perficeret impedivit. Fatis enim concessit 2. Septemb. an. 1695. ætatis 68. professionis 50. sepulcro illata e regione tumuli Guidonis Flandriæ comitis, hoc est a latere epistolæ versus chorum presbyterorum.

XXXII. Placida Ricart Insulensis a Rege Christianissimo designatur abbatissa 24. Dec. 1695. Turrim ab Ernestina inchoatam feliciter consummavit. Præerat adhuc an. 1711.

B. MARIA DE PRATIS.

CISTERCIENSIS parthenon B. Mariæ de Pratis [a] olim in suburbio Duaci, nempe in parochia S. Albini, de fundo S. Amati, nunc in urbe, fundatur ineunte seculo XIII. sub jurisdictione abbatis Valcellensis, ut patet ex querela mota inter moniales & S. Amati canonicos, pro qua finienda latam habes inter instrumenta sententiam an. 1217. XVII. cal. Jan. quam R. ep. Atreb. an. 1218. idibus Decembris & S. Amati capitulum ipso anno XII. cal. Decembris approbarunt. Ita vero sese res habuerunt, donec abbatia bellorum procellis destructa, anno 1477. die 12. Aprilis Maria ducissa Burgundiæ extorribus sacris virginibus Beghinagium Duacense, cui nomen Campus Floridus ad inhabitandum concessit. Vide inter instrumenta.

N. Dame des Prez. a

Ch. XXI. col. 91.

Ch. XXII. col. 93.

SERIES ABBATISSARUM.

I. ELIXENDIS seu ELISENDIS D'ASSONVILLE ex priorissa Braellæ de Alnaco facta est prima B. M. de Pratis abbatissa.

II. Isabellis I. al. Gabriëlis de Doüay filia castellani Duacensis an. 1224. terram de Flekieres ab Agnete matre sua, præsente Roberto Valcellensi abbate accepit.

II. Agnes de Doüay an. 1243. terram de Raimbaucourt acquisivit.

III. Engleburgis al. Englebertha de Doüay.

IV. Rixendis vel Richildis de Doüay.

V. Mathildis I. de Cans filia Reginaldi an.

[a] Fortasse hæc est ipsa abbatia quam Bellum pratum ad Scarpum fluvium in urbe Duacensi recenset Miræus ad an. 1228. in chronico Cisterc. & iterum pag. 301.

1264. dedit in concambium ecclesiæ Viconiensi A decem menkaldatas terræ arabilis, & dimidiam in parochia S. Vedasti in Cameracesio pro centum solidis annui reditus.

VI. Eustachia de Prats traducitur ad Marquettæ monasterium an. 1279. ubi vide.

VII. Maria I. de Beuri vel de Buri filia Thomæ Insulensis ballivii præfuisse dicitur annis 32.

VIII. Isabellis II. de Hamceicourt *al.* Gabriëlis Hamciacourt, fortasse Hemericourt, ut conjicit Buzelinus.

IX. Sancta Louchard filia Jacobi civis Atrebatensis. B

X. Margareta de Deunioeul vel Demmoeul filia Balbi civis Duacensis.

XI. Johanna I. Mouillart, fortasse Moullart filia Simonis civis Camerac.

XII. Catharina I. de Sailly *al.* de Sanli præerat an. 1365.

XIII. Johanna II. Mommiere *al.* Monniere de Duaco, sedebat annis 1372. & 1373.

XIV. Maria II. Gomer filia Thomæ civis Insulensis, electa die Sabbato in festo S. Andreæ 1382. *al.* 1. Nov. quæ fortasse dies fuit ejus benedictionis, obiit 12. Octob. 1384.

XV. Mathildis II. le Poulletier de Tornaco, C electa 6. Nov. ejusdem anni, cessit die 5. Nov. anni sequentis.

XVI. Maria III. de S^t. Albin eligitur postridie 1385. ac moritur 16. Aprilis 1387.

XVII. Jacoba I. de Cormorand electa 18. Apr. 1387. interiit 2. Nov. 1389.

XVIII. Florentia le Poulletier postridie obitus præcedentis proclamata, præfuit annis decem, mensibus septem ac diebus 16. Obiit vero 18. Julii (legendum Junii) an. 1400.

XIX. Isabellis III. Picquette regimen obtinuit per annos 25. menses duos & octodecim dies, postea cessit, defuncta 27. Aprilis 1425. *al.* 1426.

XX. Johanna III. de Molenbais quinque duntaxat hebdomadis præfuit, mortua 24. Novemb. 1426. D

XXI. Catharina II. d'Aigremont rexit 12. annis.

XXII. Maria IV. au Pouche de Templeux in pauperes liberalis, ad hospites jucunda, patiens ad peccantes, benigna ad omnes præfuit annis 20. ac diebus sexdecim. Defuncta est 6. Apr. 1458.

XXIII. Catharina III. du Bus Cisonii nata præfuit ad annum 1495. cujus temporibus ad muniendam propugnaculis adversus Gallos civitatem abbatia fuit destructa 25. Februarii 1476. E Unde anno seq. 24. Maii in vigilia Pentecostes translata est in urbem a Maria Burgundiæ ducissa & Flandriæ comitissa. Obiit Catharina 20. Apr. 1495.

XXIV. Antonia de la Lacherie Insulensis, die sequenti, 21. Aprilis electa fuit coram abbate Laudensi. Ipsa dormitorium, claustrum, ceteraque necessaria ædificia construxit: cumque annis decem ac duobus circiter mensibus laudabiliter præfuisset dignitatem sponte dimisit 2.* Junii 1505. defuncta 5. Aug. ejusdem anni. *al. 22.

XXV. Johanna de le Becque electa 22.* Junii 1505. præsente Michaële abbate Laudensi, atque ab abbate Claræ-vallensi confirmata, ecclesiam ædificavit, infirmarum cellam &c. Obiit 20. Oct. 1516. postquam egisset in præfectura annos undecim, menses quatuor ac dies octo. Jacet in ecclesia. * f. 22.

XXVI. Philippa Dablaing *al.* d'Ablain sororum omnium calculis subrogatur 21. Oct. 1516. præsente abbate Valcellensi. Cœnobium pluribus ædificiis auxit, ecclesiam ornamentis decoravit. Diem supremum obiit 1. Martii 1538.

XXVII. Isabellis IV. seu Elisabeth Denys, electa mense Junio ejusdem anni, magna cum laude præfuit ad an. 1554. quo naturæ debitum solvit 26. Febr. *al.* 16.

XXVIII. Jacoba II. Boulengier electa 28. Febr. claustrum collationis reparavit, cruce argentea aliisque nonnullis ornamentis ecclesiam instruxit. E vivis egressa est 15. Junii 1580. *al.* 1579.

XXIX Isabellis V. seu Elisabeth de la Tramerie die 15. Augusti electa, argenteam ecclesiæ supellectilem auxit. Vivere desiit 10. Aprilis 1591. ætatis suæ 47.

XXX. Ludovica d'Aoust *al.* d'Auroult electa 19. Junii 1591. possessionem accepit 21. Julii. Vitam optimo regimine claram absolvit 8. Nov. 1628. ætatis 75.

XXXI. Elisabeth VI. de Broide Duacena eligitur an. 1628. 24. Decemb. In possessionem inducitur die 14. Jan. 1629. Benedictionis munus accepit XI. Maii 1632. Pie moritur 26. Sept. 1646. ætatis suæ 65.

XXXII. Catharina IV. Geet, fortasse Geer suffecta 5. Januarii 1647. possessionem cum benedictione accepit 22. Septemb. ejusdem anni. Præfuit laudabiliter annis 4. mensibus octo & diebus 4. mortua 26. Maii 1652. ætatis 62.

XXXII. Isabellis VII. sive Elisabeth de Raisme Duacena electa 7. Aug. 1652. possessionem apprehendit 28. Septemb. ejusdem anni, ac die sequenti benedictione donata fuit ab abbate Dunensi. Migravit a seculo 30. Junii 1661. ætatis suæ anno 61. professionis 45. jacet in sacello abbatissæ cum hoc epitaphio: *Cy gist venerable dame madame Elisabeth de Raime en son vivant 33. abbesse de ce monastere, laquelle ayant regenté loüablement & maintenu ledit monastere pacifiquement en l'observance ponctuelle de la discipline reguliere l'espace de 8. ans. & 9. mois, trespassa le 30. de Juin 1661. de son aage 61. Requiescat in pace.*

XXXIII. Catharina V. Levra *al.* de Leura die 1. Octob. *al.* Novemb. an. 1661. eligitur, 14. Januarii an. sequentis in possessionem indutitur ac die sequenti ab abbate Dunensi consecratur. Mortalitatem explevit 24. Dec. 1663. ætatis 61.

XXXIV. Catharina VI. Vilain electa 12. Aug. 1664. possessionem accepit 27. Septemb. ejusdem anni, ac postridie benedictio [illegible] Desiit esse inter vivos 28. Febr. 1671. ætatis suæ 58.

XXXV. Maria V. Judoca seu Jossina de Bray Insulensis, electa die 1. Apr. 1671. benedicitur

ab abbate Dunensi 12. Julii ejusdem anni. Diem suum obiit 1691. 10. Febr. ætatis anno 61.

XXXVI. Anna d'Humieres Jotrensis sanctimonialis, soror marescalli d'Humieres & abbatissæ Marquettæ, confirmata per abbatem Claræ-vall. 5. Junii 1691. ad monasterium accessit 22. Junii ejusdem anni, ipsoque die in possessionem inducta est. Obiit Insulis 13. Sept. 1712.

XXXVII. Maria VI. Petronilla de Loz cum esset *bursaria* monasterii, a conventu fuit electa & a Rege nominata 31. Oct. 1712. Confirmatur per abbatem Claræ-vall. 27. Martii anni sequentis, præest adhuc hoc anno 1723.

VIVARIUM.

le Vivier. * al. Sesqui milliari.

VIVARIENSE asceterium olim duabus leucis * Atrebato distans, nunc in urbe, fundatur ad honorem B. M. virginis ab Eustachio de Neuville equite an. 1219. ex Gazæo, 1227. ex Locrio, quem intelligere par est de ipsius cœnobii perfectione, ac traditione virginibus Cistercienisibus facta. Gregorius IX. Innoc. IV. & Alexander IV. summi pontifices huic parthenoni diplomata dedere, quibus vel nova privilegia conceduntur, vel data confirmantur. Hæc abbatia jurisdictioni abbatis Cisterc. obnoxia est.

ALIQUOT ABBATISSÆ.

I. BERTHA fuit prima abbatissa; aliarum seriem detegere qualibet adhibita diligentia nobis integrum non fuit.

II. Maria Rocurtia ordine vigesima quinta, varia, quæ seu lapsu temporum, seu injuria bellorum corruerant ædificia, reparavit. Obiit anno 1612. ætatis suæ 73.

III. Helena Caudron ex parœcia S. Nicolai apud Atrebates oriunda successit.

IV. Scholastica Bouquet præerat 1698.

VICTORIA: Aliam feminarum ord. Cisterc. abbatiam nomine Victoriam in provincia necnon diœcesi Atrebatensi profert Miræus in chronico Cisterc. p. 303. de qua nihil aliud potuimus expiscari.

COENOBIUM VICONIENSE.

Vicogne.

VICONIA S. Sebastiani, olim *Casa Dei*, Præmonstr. ord. pulcherrimum cœnobium juxta Valencenas inchoatur anno circiter 1125. a Guidone presbytero & eremita, genere Britanno, locum in silva suppeditante viro illustri Almano seu Almayno de Pons vel de Pouz, partim accepto pretio, partim gratuito ac mercedis æternæ intuitu. Primum vero locum hunc cui ab initio nomen *Casa Dei*, Guido præfatus oratoriolo in honore Dei & S. Sebastiani martyris ex lignis compacto sacravit; tum ejus animo insedit, ipsum tradere gubernandum abbati & fratribus Trunci Berengarii, hoc est Arroasiæ, quibus ob loci difficultatem ad sua redeuntibus, Walterum S. Martini Laudunensis abbatem rogavit, ut ejusdem curam susciperet; statimque ipsi annuenti, modo abbates ibidem consecrati, cum sibi subditis, Laudunensis cœnobii statuta servarent,

A Robertus Atrebatensis episcopus commisit locum prædictum, litteris datis an. 1129. quas vide inter instrumenta. Ch. XXVII, col. 98.

Deinde anno circiter 1132. cum jam numerus fratrum valde adauctus esset, ac ædes forent angustiores, oratorium lapideum hortatu seniorum terræ construi cœptum est, quod sex annis consummatum, septimo dedicatur in honorem B. M. virginis ab Alviso Atrebatensi episcopo, anno ab Incarnatione Dom. M. C. XXXIX. domini Warini primi abbatis decimo, VIII. cal. Octobr. Nec multo post, nempe an. 1143. Balduinus III. Hannoniæ comes hæc omnia suis litteris in B appendice relatis confirmavit. Ch. XXIII. col. 95. Porro ad concinnandam brevem hanc historiam, ea non solum usi sumus, quæ tomo XII. Spicilegii p. 533. edita est; verum etiam instrumenta domestica, a judicibus Valencenarum asserta, omni diligentia evolvimus.

SERIES ABBATUM.

I. GUIDO fratribus, quos aggregaverat in eremo, aliquandiu præfuit, sed postquam eos instituto Præmonstratensi supposuit, a regimine discessit; qui deinde Jerolymis iterata vice rever- C sus, cum, in territorio Mettensis civitatis ædicula constructa, collocato etiam abbate, quandam curtem ad usum pauperum & senum apud Valencenas manentium exorsus esset construere juxta Montem Aysin, oppidanis non ad placitum adjuvantibus, in Burgundiam profectus est, * ubi post duos menses a suo discessu defunctus apud Jovinium præfatæ regionis castrum pridie calend. Aprilis an. 1140. * *melius* 1147. ex Locrio & aliis, in atrio S. Lazari, ubi debiles, peregrini, & pauperes sepeliri solent, ipso petente conditus jacet.

* tertia inquit Vinchantius, Jerosolymitana peregrinatione suscepta. * *Spic. t. 12. pag. 541.*

II. Henricus Laudunensis S. Martini asceta vir illustris (fertur enim capellanus & con- D sanguineus fuisse Regis Francorum) fratribus ex eodem monasterio Viconiam missis vice prioris prælatus, ac paulo post, rebus prospere cedentibus, ab ipsis in abbatem electus est. Verum statuta consecrationis ipsius die, cum episcopus non adesset, dilata benedictione, ipse Laudunum reversus est.

III. Warinus seu Guarinus ex priore S. Martini Laudunensis, volente ipsius abbate, primus Viconiæ consecratur abbas an. 1129. sub quo tum ecclesiæ novæ constructio ac dedicatio facta est an. 1139. tum bonorum confirmatio per Bal- E duinum III. Hannoniæ comitem an. 1143. Ipse an. 1140. Arnulfum militem de Hucegnies ad habitum religionis admisit. Casæ Dei nuncupatur abbas in charta Alvisi episcopi Atrebat. pro Castello Dei anno 1141. & in donatione terræ juxta Ursineval ipsi Guarino a Gosvino S. Johannis abbate * facta an. 1149. quo etiam anno nescio quid in parochia de Tongra sub annuo censu ab Algoto Crispiniensi abbate accepit, ubi dicitur abbas Viconiensis. Cum autem annis viginti ferme duobus ecclesiam istam strenue rexisset, cœnobii S. Martini Laudunensis regimen suscepit, (hoc est circiter an. 1151. *) uti legitur in historia

Mir. notit. pag. 354. * pseudo abbate. *Ibid.* * 1153. ex biblioth. Præm. pag. 507.

in historia brevi cœnobii Viconiensis edita Spicil. tom. XII. *post transitum*, addit, *Widonis, annis quatuor semis ferme defluxis*, quæ sane verba invicte probant mendosum esse annum 1140. assignatum ibidem pro anno Widonis obitus, legendumque esse 1147. ut supra diximus.

IV. Gerardus I. patria Remensis, ex alumno S. Martini Laudunensis fit abbas Viconiæ anno saltem 1153. quo decimas de Hatenies a Monte S. Martini comparavit. Anno 1156. altare de Doisnegn ei donavit Nicolaus Camerac. antistes, sui episcopatus anno vicesimo; quo etiam anno Godescalcus Atrebat. episc. altare de Ramis ei concessit, testibus Clarembaldo præposito, Nicolao decano & Rainaldo abbate Hamensi. Idem Gerardus terram Aubrui & de Ramis accepit an. 1158. a Balduino comite Hainonensi, teste Hugone S. Amandi abbate. In capitulo generali an. 1161. testis est compositionis factæ inter Præmonstratensem & Thenoliensem abbates; eodemque anno, præsulatus Nicolai Camerac. episc. 26. ind. x. epacta III. concurrente VII. T.* Beatæ Mariæ Camerac. præpositus & H.* decanus terram de decania Ognen Gerardo abbati Viconiæ sub annuo censu trium solidorum dederunt. Testis est Geroldus abbas de Viconia in charta Philippi abb. Præmonstr. pro Morinensi S. Augustini cœnobio, an. 1164. & 1166. fuit arbitrorum alter concordiæ inter Goswinum Aquicinct. & Anselmum Cisoniensem abbates. Denique exauctoratus dicitur anno 1168. quod quidem satis innuit laudata brevis historia, cum asserit eum primo laude dignam duxisse vitam, sed postea a recto & humili religionis tramite deviasse.

Theodoricus. * Hugo.

Spicil. tom. XII. p. 541.

V. Galterus I. vix uno præfuit anno, nequidem consecratus.

VI. Stephanus e gremio sumtus, altare de Curgiis a Theoderico præposito & Hugone decano Cameracensi, sub annuo censu 12. librarum accepit an. 1170. electionis Petri episcopi tertio, Gisleberto abbate de Monte S. Martini teste. Reperitur an. 1174. in charta Hasnoniensi, qui tandem abdicato regimine an. 1176. defunctus est III. nonas Februarii.

VII. Daniel post quatuor menses nondum accepta benedictione regere desiit.

VIII. Johannes I. Gasco antea prior Præmonstrati, deinde Stellæ, præfuit mensibus sex, & benedictione quoque caruit.

IX. Godefridus I. ortu Tungrensis clavum obtinuit annis sex, mortuus XIII. cal. Decemb. 1184.

X. Arnulfus genere Belga reperitur an. 1190. in charta Balduini Tornac. castellani pro Camberona. E vivis excessit an. 1204. XIII. cal. Maii, abjecta, ut videtur, jam an. 1200. prælatura.

XI. B. Radulfus antea prior Viconiæ ex abbate primo S. Martini juxta Mauritaniam * per annos, inquiunt, 49. sed paulo minus ex dicendis, memoratur abbas Viconiensis in chartario S. Quintini de Insula 1202. & 1206. quo anno transegit cum Matthæo abbate S. Quintini. Imo jam anno 1200. in historia primi quod rexit monasterii, translatus ad Viconiense regimen dicitur.

* Chateau l'Abbaye près de Mortagne.

A An. 1208. Radulfus Atrebat. episc. ei decimas in Ostrevando laudavit. Fertur autem abdicasse an. 1212. * at certe non ante 1209. superstes nihilominus ad 1217. X. cal. Maii. Jacet in tumulo elato in media navi ecclesiæ, cum hoc epitaphio: *Sub hoc tumulo requiescens beatus pater Radulfus postquam septem annis sancte & laudabiliter hanc ecclesiam rexisset, in senectute bona obdormivit in Domino, ætatis suæ....... anno Domini 1217.*

* al. post septem annos regiminis ex bibl. Præmonstr. p. 528. quos forsasse numerat. ab an. 1204.

XII. Walterus seu Galterus II. origine Quercetanus * ex præposito Viconiæ, abbas electus, reperitur annis 1216. & 1228. in tabul. Has-B noniensi. Ipso sedente Eustachius de Lens cœnobii alumnus, theologiæ doctor & professor apud Parisios, necnon abbas duorum diœcesis Suession. monasteriorum, his abdicatis, suos in monasterio Viconiensi dies absolvit an. 1225. Walterus autem Id. Martii 1229. quem ut virtutum Radulfi decessoris, potius quam muneris heredem laudat Vinchantius.

* du Quesnoy.

Annal. Hann. p. 226.

XIII. Egidius I. de Leuvis Zelandus natione, prius abbas S. Nicolai Middelburgensis, paciscitur an. 1230. mense Septembri cum P.* præposito & R.* decano Camerac. super *terragiis in minutis petiis* terræ apud Oneng. Mortuus dicitur 1237. C VII. idus Martii, abdicasse vero tantum hoc anno legitur in annalibus ordinis qui manu exarati servantur in bibliotheca S. Johan. Ambianensis.

* Petro. * Rogero.

XIV. Gerardus II. de Cirnia *de Chierne*, alias dictus a Leonio, recensetur an. 1247. in tabul. Hasnoniensi. Obiit VI. idus Martii * an. 1258. donatus epitaphio, quod sequitur:

* al. Maii.

Providus & lenis & justus, largus egenis
Mille ducentis bis quinque, quater duodenis
Annis emensis, obit abbas Viconiensis
Ipsius offensis parcat censorius ensis.
Quatuor hic lustris annoque bis iste Gerardus
D *Præfuit illustris, sua vita fragrat quasi nardus*
In propria jacet ecclesia, quem vera sophia
In patria sine mæstitia locet atque Maria.

XV. Guillelmus de Wercin cognomento Eleemosynarius, diruta secunda hujus loci eccl. tertiam toto hoc tractu spectabilem an. 1260. inchoavit. Pepigit an. 1261. cum J. abbate Crispinii super decimis de Bello-monte. Ei 1265. * Margareta Flandriæ comitissa monasterii possessiones confirmavit. Transegit an. 1271. cum Centulensi monasterio, & an. 1275. cum cœnobio S. Præjecti; rursumque an. 1277. cum Adamo abbate Aquicinctensi, probante Petro Atrebatensi episcopo. E Vitam cum morte commutavit an. 1279. XIX. cal Sept. conditus ante majus altare, ubi quondam hoc ipsius epitaphium legebatur:

* al. 1266.

Abbas Viconiæ Willelmus verna Mariæ
Fungatur requie perpetuaque die.
Wercinio natus hic pastor & hic tumulatus
Quo melioratus is locus, ordo, status.
Actibus innumeris virtutum claruit orbi
Gratus erat genti, clauso lux, invalido pes,
Semper amans inopes, patuit sua bursa petenti.
Templi murorum porta, structura domorum

G

Monstrant, fama viri quod non debeat sepeliri.
A nece quid tutum! Vas nobile carne solutum,
Gemmaque virtutum fit cinis atque lutum.
Flet grex subreptum, sed spes hortatur amo
Tollere mærorem, quia cælos sperat adeptum.
Mille ducentis septuaginta ter tribus annis
Regnaras Christe, cum carne resolvitur iste.

XVI. Johannes II. de Havay *al.* de Bavay Malbodiensis præerat 1279. Decessit an. 1290. III. idus Novembris.

al. 1292. XVII. Nicolaus Pastorelle 1291. & 1293. quo anno compositionem iniit cum abbatissa de Gislinghien. Efflavit animam v. cal. Septembris 1297. postquam cessisset, ejus epitaphio teste:

Quem lapis iste tegit, Nicolaus erat sibi nomen,
Pastor cognomen; cessit, sed gratis id egit.
Hic vir subtilis, facundus, largus, honestus,
Compatiens, humilis, venerabilis atque modestus,
Pauperibus solitus dare munera, jureque magnus
Consiliis habitus, sapiens, vir mitis ut agnus.
Ordinis, ecclesiæ nostræque negotia gessit,
Arduave patriæ, quod ab ista luce recessit.
Pastor pastorum Pastori regna polorum
Tradere digneris, qui cunctorum misereris.
Hic Augustini festo decessit in anno
Milleno Domini cum C. ter, tres removendo.

XVIII. Johannes III. de Pons a præfectura dejectus 1301. obiit nonis Martii.

XIX. Johannes IV. de Tongria theologiæ doctor & professor, scriptis clarus, quem & Guillelmus a Bavaria comes Hannoniæ plurimi faciebat, abdicato regimine transiit ad ordinem Fratrum Minorum an. 1303. superstes anno saltem 1311. ex litteris sequentibus:

Universis præsentes litteras inspecturis Prior & conventus ecclesiæ Viconiensis salutem: Universitati vestræ tenore præsentium volumus esse notum, quod Johanni de Tongria doctori in theologia ordinis Fr. Minorum, quondam abbati monasterii nostri Viconiensis prædicti, deliberavimus, & tradidimus, deliberari & tradi fecimus libros seu volumina & res ad suum studium pertinentes, vel quod ad suum usum habeat in eisdem prædictis duntaxat rebus & libris ad nostrum monasterium Viconiense post ejus obitum reversuris. Actum anno Domini M. CCC. XI. pridie calendas Martii.

Et revera non solum libri vel alia quæ mutuo acceperat, Viconiam ipso defuncto relata sunt, sed etiam ipsius corpus, quod in claustro ante exitum capituli sepultum est.

XX. Jacobus Mallet anno præfecturæ quinto, *al. 1306. Christi 1308.* XVIII. cal. Novembris excessit e vita.

XXI. Johannes V. de Priches doctor theologus cessit an. 1312. aut 1311. secundum varium anni inchoandi modum. Mortuus est v. nonas Julii. Plurima vero tum stricta tum soluta oratione scripsit, nonnullaque opuscula comiti Willelmo ejusque conjugi Johannæ Valesiæ dicavit.

XXII. Godefridus II. de Bavay Cameracensis, A comitibus Willelmis patri & filio a consiliis, cum annis 32. præfuisset, obiit XVI. cal. Aug. 1344. sepultus in sacello S. Egidii, cum hoc epitaphio:

Historiæ sidus abbas jacet hic Godefridus,
Audax & validus patriam solandoque fidus,
Vi necis absorptus, in Cameraco fuit ortus,
Floridus hic ortus sit ei lux cælica portus.
Consilio certus, septemplicis arca sophiæ
Exstitit expertus secretis theologiæ.
Hannoniæ dominis promte tractavit agenda,
Nec prece, sive minis flectit ad jura tenenda.
Augendo parta solers fuit altera Martha.
Omnis enim charta laudando foret nimis arcta.
B *V. novies præter I. Julius M. quoque C. ter*
Se premit ut læter, sibi sit domus altior æther.

XXIII. Egidius II. de Manse anno Christi 1380. regiminis 35. pridie nonas Aprilis defunctus est. Jacet ad introitum chori cum hoc epitaphio:

Hic modo sublatus jacet Egidius tumulatus;
Dictus de Manso, det ei Christus rogo solum
Hoc habitare solum, quod promisit dare manso.
Is quem tumba tegit, hæc quondam fortiter egit,
Hostes observans, invasorique resistens,
Ignibus obsistens, hanc ecclesiam bene servans.
C *In comitis cætu socii fuit omine fretus,*
Atque capellani ductus pro consule sani.
Dum contra comitem tulit obvia præscia litem;
Pro meriti flore dignus pastoris honore
Est sublimatus, sed per papam recreatus,
Quem primus fratrum socium sibi sumsit honoris
Summus hic inde patrem non est oblitus amoris
Gratia cujus præbuit hujus plurima votis,* * notis.
Ecclesiæ jus non dedit ejus sanguine notis.
Ædes, horrea, curtes, prædia quæ temeravit
Bellica gens, ea transita prælia post reparavit.
Prædia terrarum fecit huic domui cumulari.
D *Mors miserata patrem non horruit hunc tumulari.*
Nesciat ipse metus aut fletus inferiorum,
Angelici cætus referent sibi regna polorum.

XXIV. Petrus de Bleusmortiers Amandinopolitanus, exactis in prælatura decem annis, migravit e vita XVI. cal. Januarii 1390. sequenti decoratus epitaphio:

Desbleumortiers Pabulana genteque stirpe,
Primus Pabula studiis traditus sine bulla.
Ferre non expavit Viconia longeque pavit.
Parisius jure baccalaureus influit ire,
E *Ordinis ut visor datus est contra mala visor.*
Jus rexit nemorum grato dictamine rerum,
*Ut laudent psalmi * ad vocem neumatis almi,* * f. psalmis.
Abbas electus fuit, hic suus est modo lectus
Marmore sub isto, sibi propitius Deus esto.
Anno milleno transit C. ter X. quoque nono
Dat finem membris lux septima dena Decembris:
Ut semper regnet, Deus hunc sine fine gubernet.

XXV. Johannes VI. Copin antea prior, vivere desiit VI. idus Decembris an. 1409.

XXVI. Johannes VIII. Vauket *al.* Wanchet vir doctus ac modestus, nec tamen principibus parum familiaris, abbatiam Ninivensem sibi ob-

latam recusavit ; Viconiensi vero annis 13. gubernata, fato concessit VI. idus Januarii 1422. *al.* 1421. pro veteri more annum inchoandi.

XXVII. Alexander Petit postquam prælaturæ sarcinam deposuit an. 1451.* vixit ad annum 1462. 12. Febr. Ejus epitaphium subjicimus:

*al. 1450.

Uno solaris cycli numero fuit abbas
Hujus Alexander templi, virtute nitens vas.
Grammate præditus, sibi parcus, largus egenis.
Hoc aurei calicis ditavit munere templum,
Pluribus ac donis, cujus tam vita celebris,
Fratribus exemplum vivendi liquit in ævum.
Anno milleno, C. quater, semel L. semel uno,
Bis sena februi subit undecies renovati.
Posco sit in cœlis, cujus tumulum modo cernis.

XXVIII. Otto le Febvre vix primo sedebat anno, cum sibi adjutorem Ludovicum ex fratre nepotem allegit; ipsi vero totum regimen transtulit an. 1464. mortuus anno seq. 20. Aug. Tale est ipsius epitaphium:

Præfuit huic templo pastor venerabilis Otto
Annis bis septem, vir cujus nomen & omen
Monstrarunt opera; vitam quis ducere sanctis
Consimilem valuit; vas morum, mitis egenis,
Zelator fratrum, vivendi formula quorum,
Pluribus huic templo junctis, aquilam dedit æris.
Anno milleno C. quaterque quater decies sex
Liquit pastoris curas, annoque voluto
Augusti sensit bis dena spicula mortis.
Cujus busta vides cœlorum posce sit ut pras.

XXIX. Ludovicus Otton *al.* Oston sedit annis 40. intra quos Petrus de Ranchicourt episc. Atrebatensis ecclesiam Viconiensem cum duobus altaribus consecravit die 14. Sept. an. 1497. Fato concessit III. cal. Junii 1504. cui Stephanus Pinchon Hasnoniensis monachus hoc epitaphium affinxit.

Abbas emeritus jacet hic dominus Ludovicus
Canonico jure studio florens graduatus
Moribus ingenuis, meritorum luce coruscans,
Prælatus fratribus cunctis, hoc in ordine carus
Fratres instruxit, verbi dulcedine fovit,
Cui fuit ecclesiæ zelus bonus amplificandæ.
Quæ loca destruxit belli tempus, reparavit.
Quadraginta bladi modios & quinque redemit,
Admortisavit precibus pretioque resolvit
Hanc prius ecclesiam pro Curgies, inde Granatum
Anno milleno quingenteno quoque quarto
Emisit flamen, cui vera salus Jesus, Amen.

XXX. Johannes VIII. Carlier Montensis post novem annos regiminis abiit e vivis die 4. Junii 1513. conditus in medio chori cum hoc epitaphio:

Funera commeriti merito recolenda Johannis
Carleri veniant * *abbatis mente perenni* (*f. vernant.)
Sedulus in curis fuit is pastoris agendis,
Testantur nobis ea quæ monumenta reliquit.
Sumtibus immensis nam debita multa redemit.
Nostra modo quibus est domus exonerata quot annis,

Tomus III.

A *Aurea regali cultu ornamenta paravit;*
Pluribus & partis templum decoravit opimis;
Moribus, exemploque gregem pascens alimento.
Regnavit binis lustris anno minus uno.
Occidit M. C. quater, L. bisque, decem semel & ter,
Junii quarta dies quem sustulit incolat æther.

XXXI. Johannes IX. de Bracq Werciniensis cum laude præfuit annis 37. mortuusque anno 1550. die 6. Novembris ætatis suæ an. 64. jacet in ingressu templi, cum hoc epitaphio:

B *Wercinium genuit, coluit Viconia patrem*
Nomine Johannem, gremio distenta capaci
Corpus terra tegit, petiit sed spiritus astra.
Plurima virtutum post se monumenta reliquit
Nunc imitanda suis, quibus immortale paratur
Nomen, & in cœlum felix via carpitur altum.

XXXII. Gilbertus de la Cousture Insulensis, postquam annis octo gubernavit, defunctus est XII. cal. Maii 1559. ac sepultus in sacello S. Blasii, ubi hoc habet epitaphium:

Hic inopes fovit patrio, dum vixit, amore;
Urbs vexata fame proxima testis adest,
C *Ingenuisque favens, quos sors angusta premebat;*
His tulit ut studiis excolerentur opem.
Jam quod posteritas merito mirabitur omnis,
Hoc exstructa viro bibliotheca dabit.

XXXIII. Robertus Thievelin Insulensis, ex priore factus abbas, anno regiminis duodecimo, Virginei partus 1571. XIII. cal. Maii diem supremum obiit, in sacello S. Blasii tumulatus.

XXXIV. Antonius Vermans Athensis, cum & ipse tunc esset prior, creatus est abbas ad annos viginti. Suis de refugio providit Montibus & Valencenis. Sepulturam nactus est in Odei medio, die 3. Maii 1591. ubi hoc epitaphium
D legitur.

Floruit ut quatuor lustris Antonius abbas
Vir vere hic Vernans vermibus esca jacet,
Acri correptum morbo quem Maïus ademit,
Annua cum recolit plebs pia festa crucis.

XXXV. Johannes X. Six Insulensis prioris officium exercebat, quando ad abbatialem dignitatem evectus est an. 1592. mense Maio, Roberto Camberonensi abbate ejus electioni præsidente. Anno 1599. thecam argenteam costæ S. Sebastiani includendæ fieri curavit. Mortem oppetiit 29. Julii 1603.

XXXVI. Johannes XI. Hiron ex subpriore
E electus abbas, obiit 12. Sept. an. 1612.

XXXVII. Natalis Carré Bassensis pedum gessit annis 12. primus mitra decoratus a Paulo V. an. 1619. VI. cal. Septembris; cui mortuo 22. Junii 1624. hoc appositum est epitaphium:

Ultima Natali sedes quadrat ista Quadrato
Abbati quondam, primæ cui facta tyaræ
Gloria, qua primum redimitur tempora, tandem
Post exantlatos morbi seniique dolores,
Communi mortis sub falce emarcuit, urna
Corpus habet, animam superi, mitramque sequentes.

XXXVIII. Matthias Bar Valencenensis fato functus est nonis Febr. 1642. in sanctuario novi chori tumulatus, cum hoc epitaphio:

D. O. M.

Reverendi admodum domini D. Mathiæ Bar, 33. hujus ecclesiæ abbatis vultum cernis mortui in vivente statua, an viventis in mortua! Solidam viri virtutem marmor, mores candor exprimit. Vitam mortuo dat marmor, ille marmori. Elinguis jacet, animi magnitudinem ac pietatem marmora prædicant; mortuum flent, quem omnes boni immortalem optarant, odeum, sacrum hunc chorum, in eo aram principem Deo, homini sibi monumentum posuit. Vixit annos LVII. Devixit anno 1642. nonis Februarii.

R. J. P.

Cælica nil dubito Bar præsul abivit ad astra.
Fecit is in terra, quod sapit astra, puto.
Odeum nobis, altare, sedile chorumque
Struxit is & inopi semper abunde dedit.

XXXIX. Christophorus l'Abbe vel Labe Insulanus, antea prior, sedebat 1648. quo circiter anno domum suam pereleganti ædificio illustravit. E medio sublatus est die 4. Martii an. 1660.

XL. Claudius de la Rue Duacenus adfuit 5. Novemb. an. 1672. solemni ecclesiæ S. Amandi consecrationi. Postea cessit in gratiam cardinalis de Bouillon in coadjutorem electi; tandemque e vivis excessit an. 1678. VII. cal. Sept. *al.* mense Septembri.

XLI. Emmanuel Theodosius de la Tour d'Auvergne cardinalis de Bouillon occubuit an. 1715. mense Martio, de quo fusius alibi. Fuit enim abbas plurimorum cœnobiorum, S. Martini Pontisar. S. Vedasti, S. Audoeni, Tornusii, Cluniaci, Montis S. Eligii &c.

XLII. Augustinus Bertin cœnobii alumnus designatur abbas regularis anni 1716. ineunte Febr.

CASTELLUM.

Chasteau l'abbaye ou Castelnau l'abbaye.

CASTELLUM abbatiale, seu Castellum Dei & Castellum Mauritaniæ, vetus est cœnobium, si Gazeo fides; tradit enim conditum fuisse in loco dicto *Mal-maison* ou *Molle-maison* prope Mortaniam a Ludovico Balbo rege Francorum circiter annum 800. *lege* 870. vel 880. pro canonicis secularibus, qui pro Christianis eo loci gladio Normannorum trucidatis ac sepultis in perpetuum funderent preces. Miræus quoque asserit in chronico Præmonstr. p. 120. jam anno 870. Benedictinos monachos seu canonicos seculares ibidem collocatos, statuitque cœnobium, quod S. Martini nomine insignitur ad Scarpum fluvium, apud Mortaniam, secundo ab urbe Tornaco milliari, in diœcesi tamen Atrebatensi*. Sane uterque auctor consentit circa an. 1155. restauratum fuisse, seu potius de novo ædificatum monasterium pro ord. Præmonstrat. ab Evrardo Radoulx principe Mortaniæ ac Tornacensi castellano, prope ipsius castellum, unde vocatur *Castellum ab-*

Mir. notic. eccl. pag. 384.

* *Tornacensi, Etat de la France.*

A *batiale*, in quo & sepultus est, cum hoc epitaphio: *Evrard Radoulx prince de Mortagne, chatelain de Tournay, vray edifieur de cette eglise est icy enseveli en l'an 1180.* ipsumque monasterium Viconiam matrem agnoscit, eo quod primus abbas e Viconia fuerit evocatus.

SERIES ABBATUM.

I. ROBERTUS I. occurrit abbas Castelli-Dei an. 1141. in charta Alvisi episcopi Atrebatensis eidem ecclesiæ bene facientis. *Ibid.*

II. B. Radulfus ex priore Viconiæ fuit primus abbas Castelli-Mauritaniæ, ex quo ibi susceptus est ordo Præmonstratensis. Testis est an. 1164. cum Gerardo Viconiensi abbate in charta Balduini Hannoniæ comitis pro Hasnoniensi monaste-
B rio. Præfuisse legitur annis 49. qui sane memoratur 1193. in charta Balduini castellani Tornacensis & domini Mauritaniæ pro Viconiensi cœnobio. Et hoc quidem Viconiæ cœnobium Radulfus suscepit regendum an. 1200. *al.* 1204.

III. Rainardus sigillum apponit compositioni factæ Camberonenses inter & Viconienses fratres super nemoribus de Hucegnies; ipsumque conjicimus esse, qui in historia edita monasterii Bonæspei, e Castello translatus dicitur ad regimen Bonæspei an. 1204.

IV. Stephanus.

V. Gerardus.

C VI. Garinus.

VII. Matthæus Caron.

VIII. Nicolaus a Montigny ex canonico Viconiensi abbas Castelli-Mauritaniæ creatus circa 1308. Scripsit annales monasterii Viconiensis & alia plura, ex chronico Præmonstrat. apud Mir. p. 194.

IX. Robertus II.

X. Balduinus I. fortasse is est Balduinus qui VII. cal. Aug. memoratur in necrol. Marchatii Radulphi.

XI. Johannes.

D XII. Balduinus II.

XIII. Judocus an. 1523. iniit societatem cum Johanne Thierry abbate Hasnoniensi.

XIV. Oliverius de Bochagen 1575.

XV. Hermes a Ponte cessit an. 1627.

XVII. Goswinus Van-Werdt Floreffiensis canonicus obiit 1629.

XVIII. Arnoldus sedebat an. 1634.

XIX. Johannes Magniette cœnobii Castrensis abbas erat in comitatu episcopi Tornac. quando iste anno 1655. die festo S. Thomæ accessit ad monasterium S. Martini Tornac. pro exsequiis
E Antonii de Roore abbatis.

XX. [illegible] Roguet adfuit solus abbas qui mitram in capite non gestaret an. 1672. die 6. Novembris solemni Petri Honore in abbatem Amandinum benedictioni. Postea tamen mitram obtinuit; ac denique adscito coadjutore grandævus obiit an......

XXI. [illegible] Les Pierres.

CLARISSÆ ATREBATENSES.

DOmus clarissarum Atrebatensium conditur an. 1457. in veteri Atrebatium civitate a nobili viro Philippo de Saveuse domino Balliolimontis * & Hovinii, necnon Maria de Lully ipsius conjuge domina de Sailly & de Busquoy; quam fundationem Callixtus III. papa comprobavit hoc anno, III. idus Aprilis Romæ apud S. Petrum dato diplomate *; eique Johannes ep. Atrebat. privilegium adjunxit.

* Bailleul-le Mont.

* *Vide apud Locrium.*

ABBATISSÆ.

I. CATHARINA I. Calonnensis, prima fuit abbatissa.

II. Margareta Mauguieria.

III. Agnes Uby obiit an. 1491. initio Maii.

IV. Laurentia du Monchel e vivis excessit 1505.

A quo anno hujus loci virgines Peronam commigrarunt & inde Cameracum.

V. Johanna I. Loterier defuncta est an. 1520.

VI. Antonia Briel vivere desiit an. 1528.

VII. Maria I. de Bacqueville præfuit annis 30. diemque suum obiit 2. Octob. 1558. ætatis anno 72.

VIII. Gabrielis de Bruay moritur 1564.

IX. Maria II. a Monte S. Eligii interiit anno 1568. ætatis 61. actis in religione 47. annis.

X. Paschasia Pierchon vitam cum morte mutavit an. 1590.

XI. Magdalena de Paradis migravit a seculo 1594.

XII. Catharina II. Gotram fatis concessit an. 1596.

XIII. Jodoca Lalloux mortalitatem exuit 1604.

XIV. Johanna II. Monvoisin *al.* Meauvoisin vivebat 1616.

AUDOMARENSIS ECCLESIA.

AUDOMAROPOLIS seu fanum S. Audomari, suam ipsi Audomaro debet originem; absoluto enim Sithiensi monasterio anno circiter 660. S. Audomarus in vicino colle basilicam construxit sub Dei-paræ patrocinio, cui cœmeterium adjunxit, ubi sibi suisque fratribus sepulturam elegit, quem locum immunitatis privilegio donavit, & ab episcopi potestate liberum esse voluit, subditum vero Sithiensi abbati. Perseveravit hoc in statu basilica sancti Audomari, degentibus ibi Sithiensibus monachis usque ad Fridegisum abbatem secularem tempore Ludovicii Pii: hic vero abbas relictis tantum sexaginta monachis in Sithiensi S. Petri seu S. Bertini monasterio (longe plures antea fuerant) ejecit ex cœnobio seu basilica S. Mariæ vel sancti Audomari monachos ibi Deo famulantes, pro quibus canonicos substituit, qui auctoritate abbatis secularis freti, tyrannidem in Sithienses ursuparunt. At Hugo Fridegisi successor inde ortam discordiam composuit, restituta monachis prærogativa.

Porro urbs Audomarensis portio est veterum Morinorum in comitatu Atrebatensi, a Tarvenna olim hujus gentis capite tribus tantum leucis distans; ab Aria Ardeaque quatuor; ad Agnionem fluvium sita est. Nonnulli Iccium portum hic fuisse volunt, de quo apud Cæsarem, cui sententiæ suffragatur Ortelius, a loci nomine situque conjecturam capientes (vocabatur enim Sithiu quasi Sinus Itii,) qui locus cum esset tantum vicus in exordio, sensim in oppidum excrevit; quod Fulco sancti Bertini abbas muris circumdare cœpit circa 880. At Balduinus calvus comes Flandriæ opus absolvit anno 902. monasterio Sithiensi in urbem admisso. Ampla nunc est civitas & amœna, ædificiis ac plebe spectabilis, hinc flumine ac paludibus septa, illinc arce colli imposita, aggeribus saxeis, profundisque fossis munitissima. Hanc Philippus dux Aurelianensis Ludovici XIV. regis frater unicus expugnavit 1677. reportata prius ad Cassellam celebri victoria. Anno sequenti, sancito Galliam inter & Hispaniam in urbe Noviomago fœdere, ex conditionibus pacis, Galliæ regno cessit Audomarum.

Ad ecclesiastica quod spectat, episcopatus recens est a Paulo IV. summo pontif. fundatus anno 1559. Deletis namque Morinis, & urbe Tarvennensi solo æquata anno 1553. sede episcopatus veterrima, diœcesis in tres scissa est, parsque Audomarensi civitati obtigit, quæ sic episcopalem dignitatem consequitur Philippo II. Hispaniarum rege ac Belgarum principe procurante. Sed cum pace Noviomagensi (ut jam diximus) ad Gallos devenisset hæc civitas *: episcopum ejus designandi seu nominandi jus Ludovico XIV. ac ejus successoribus concessit Innocentius XI. anno 1686. die Maii vigesima, pontificatus sui anno x. Indulti verba sunt. *Volentes itaque tibi, qui, ut accepimus, civitates Audomarensem & Iprensem majestati tuæ, a charissimo in Christo filio nostro Carolo Hispaniarum Rege Catholico, per tractatum pacis inter utriusque vestrum plenipotentiarios, Noviomagi die 17. Sept. 1678. initum, & subinde utrinque ratificatum, in perpetuum cessas & renunciatas de præsenti possides, tuisque successoribus regibus Francorum Christianissimis, quo Regiam benevolentiam erga personas bene meritas, vobisque gratas & acceptas exercere valeatis, gratiam facere specialem; ac sperantes &c. Motu proprio ac ex certa scientia nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tibi tuisque successoribus regibus Francorum Christianissimis, qui pro tempore easdem civitates Audomarensem & Iprensem possederint, jus nominandi personas in Theologia magistros, aut in decretis doctores, seu licentiatos, nobilium universitatum more, diligenti examine præcedente promotos, ad ecclesias Audomarensem & Iprensem prædictas, nunc vacantes, & quotiescumque illas vacare contigerit, nobis & Ro-*

* 1678. 17. Sept.

mano pontifici, qui pro tempore fuerit, per nos & eundem Romanum pontificem, in episcopos Audomarensem & Iprensem ad nominationem hujusmodi respective instituendos.

Ad ecclesiam Audomarensem, quando erecta fuit in episcopalem, translatæ sunt 50. præbendæ Morinensis ecclesiæ.

Capitulum ecclesiæ cathedralis constat sex dignitatibus, 29. magnis canonicatibus & 5. modicis. Dignitates sunt, decanus cujus nominatio ad Regem spectat, cantor, duo archidiaconi, alter Atrebatensis, Flandrensis alter, archipresbyter & pœnitentiarius: octo præterea sunt vicarii in hac ecclesia necnon 23. sacellani, plures pueri chorales sub uno musicæ præfecto. E. 29. magnis præbendis, tribus nobiles clerici in diœcesi oriundi gaudent; tres in Theologia, & tres in jure licentiatis attribuuntur. In diœcesi 102. cum annexis undecim *, numerantur parœciæ. In urbe sunt Dominicani, Carmelitæ discalceati, Recollecti & Capucini, Parthenones decem & tres, varia nosocomia & xenodochia, bina Societatis Jesu collegia, alterum Gallo-Flandrorum, Anglorum alterum. Seminarium clericorum presbyteri seculares moderantur: præterea Ariæ, Hesdini, Lillerii, sunt ecclesiæ collegiatæ, ac tum in iis, tum in ceteris diœcesis urbibus, complures sunt religiosæ utriusque sexus familiæ. De abbatiis infra dicturi sumus.

* *al.* novem.

De episcopis Audomarensibus scripsere Gazetus, Locrius & alii. Ceterum B. Audomari ecclesia ante adeptam episcopalem dignitatem præpositos habuit, quos hîc recensere juvat.

SERIES PRÆPOSITORUM S. AUDOMARI.

I. HELECINUS præpositus an. 1016. in charta pro monasterio S. Audomari facta tempore Balduini episcopi.

II. Arnulphus I. primus præerat an. 1075. ut patet ex bulla Gregorii papæ VII. inscripta Roberto Flandriæ comiti, qua confirmat bona & privilegia concessa ecclesiæ S. Audomari. Obiit an. 1083.

III. Otgerus I. ecclesiæ S. Audomari præpositus anno 1084. qua dignitate abdicata, in Montis S. Eligii asceterium secessit; forte is est de quo apud Lambertum in historia Ghisnensi, qui fuit filius Willelmi Audomarensis castellani & Milescendæ de nobilissima regis Francorum Caroli magni stirpe & familia progenitæ, Ernulfi vicedomini de Pulrimo filiæ; & frater Willelmi item castellani Audomarensis & Walterii Tiberandis vel Thabariæ principis.

IV. Arnulphus II. 1093. primus in testibus subscripsit Roberti Flandriæ comitis diplomati pro abbatia S. Salvatoris Hamensis.

Ch. VII. col. 116.

V. Otgerus II. an. 1123. testis fuit 1129. in litteris Theodorici comitis Flandriæ pro monasterio Dunensi: item in aliis chartis ann. 1136. 1137. & 1138. necnon in charta ejusdem Theodorici pro Trunciniensibus.

Ch. IX. & X. col. 116. & 117.

VI. Gerardus I. S. Audomari præpositus in charta Theoderici Flandriæ comitis dantis anno 1151. Miloni episc. Tarvan. quidquid juris habebat in ecclesia de Hesdinio. Idem forte qui subscribit alteri chartæ Sybillæ ejusdem Theoderici uxoris pro Claromarisco.

Ch. XXV. col. 121.

VII. Petrus I. filius Theodorici comitis Flandriæ, præpositus Audomarensis, eligitur anno 1167. episcopus Camerac.

VIII. Robertus I. Philippi comitis Flandriæ cancellarius, præpositus Ariensis & S. Audomari, inde electus episc. Camerac. ubi vide.

IX. Gerardus II. comitis Flandriæ frater, præpositus anno 1180. in litteris, quibus capellanum comitis de Ruhoc canonicum constituit. Occurrit etiam an. 1187. in pacto quodam inter ipsum & Danielem abbatem Camberon.

X. Petrus II. de Collemedio capellanus Gregorii papæ IX. 1227. Statuta quædam condidit eodem anno mense Maio. Arbiter fuit cum B. abbate Frigidi-Montis inter capit. Noviom. & cœnobium Ursi-campi. Præposituram reliquit factus asceta apud Montem S. Eligii, postea Rothomag. archiep. cardinalis & episcop. Albanensis.

XI. Petrus III. cardinalis S. Susannæ 1239. obiit 1256. sepultus in claustro S. Audomari.

XII. Johannes I. de Blesis, capellanus Innocentii papæ IV. præpositus erat jam anno 1256. siquidem exstant litteræ constituentes redditus ad utilitatem ecclesiæ sancti Audomari datæ per J. præpositum & Th. decanum eodem anno mense Novembri, superstes fuit ad annum 1263.

XIII. Adenulphus sive Arnulphus III. cognomento de Anagama, canonicus Parisiensis, electus fuit in episcopum Parisiensem, sed ante consecrationem factus canonicus Victorinus. Erat præpositus an. 1264. 1269. Obiit an. 1289. jacet in medio chori S. Victoris. Memoratur in quadam determinatione magistrorum Theologicæ facultatis in academia Parisiensi, circa confessionem peccatorum facta an. 1282. vide vitas paparum Aven. tom. 2. p. X.

XIV. Matthæus de Columna 1290.

XV. Nicolaus Capotie nobilis Romanus præpositus erat an. 1336. cum ad ecclesiam Maguntinensem missus est nuntius a Benedicto papa XII. Anno 1348. exeunte factus est episc. Urgellensis postea cardinalis dictus de Urgellis. Anno 1367. ejus nomine emitur redditus annuus X. librarum *Super terris apud Latinghem, applicandus ad Servitium divinum, secundum intentionem ipsius Cardinalis.*

XVI. Stephanus de Columna præpositus an. 1350. forsan cessione superioris solemnem fecit ingressum 16. Martii 1352. Ad Genuenses mittitur a Gregorio XI. pro pace concilianda inter Genuensium ducem & regem Cypri. Cardinalitio galero donatus est ab Urbano VI. 18.

Septemb. an. 1378. Obiit Romæ sub eodem pontifice sepultus ad S. Mariam majorem.

XVII. Carolus de Poitiers an. 1387.

XVIII. Johannes II. Pictavensis, frater Caroli episcopi Valentiæ.

XIX. Itherius de Matrolio quem Locrius vocat Petrum de Matreloy, & Franciæ cancellarium dicit, præpositus erat an. 1389. & 1392. inde Podiensis, ac demùm Pictavorum pontifex.

XX. Petrus IV. Trousselli licentiatus in legibus, Regi a consiliis, archidiaconus Parisiensis, præpositus an. 1396. receptus in episcopum Pictaviensem an. 1409. 1. Decemb. inde transfertur ad Remensem ecclesiam an. 1413. sed nondum adeptus possessionem moritur Lutetiæ 16. Dec. eodem anno, sepulturam habet in ecclesia Bituricensi, in qua canonicus & archidiaconus fuerat.

XXI. Hugo de Cayeu decanus S. Audomari, præpositus erat an. 1409. 23. Dec. postea episc. Atrebatensis.

XXII. Quintinus Menard ex oppido Flaviniaci in Burgundia oriundus, canonicus Catalaunensis ac S. Audomari & consiliarius ducis Burgundiæ, fit præpositus per bullam Martini V. 17. Januarii pontif. an. 10. receptus per procuratorem 5. Apr. 1426. Designatur episc. Atrebat. & inde transfertur ad sedem Bisuntinam. Fundavit collegium canonicorum S. Genesii in loco natali. Obiit 18. Decembris 1462. sepultus ante majus altare.

XXIII. Simon de Luxemburgo filius spurius comitis S. Pauli, legis doctor, archid. Flandriæ in ecclesia Morinensi, Brabantiæ in ecclesia Cameracensi, & canonicus Trajectensis, evasit præpositus annuente Eugenio papa IV. 14. calend. Martii 1438. & admittitur per procuratorem 7. Februarii 1439.

XXIV. Johannes III. de Burgundia nothus quoque, a Papa provisus, deinde a capitulo electus, & a summo pontifice confirmatus, recipitur per procuratorem 21. Septemb. 1480. & per se 11. Februarii sequentis: fuit etiam præpositus Ariensis & S. Mariæ Brugensis. Obiit 25. Junii 1499. sepultus in choro S. Audomari.

XXV. Franciscus de Melun electus 5. Febr. 1499. * solemnem fecit ingressum 11. Sept. 1502. fit episcopus Atrebatensis & retinuit præposituram. Moritur 22. Nov. 1521. & jacet in medio chori S. Audomari, fundato prius officio duplci in honorem S. Francisci.

* ante Pascha id est an. 1500.

XXVI. Eustachius de Croy filius comitis de Rœux..... nominatus a Carolo V. imperatore, postulatur a capitulo 13. Dec. 1521. admittitur per procuratorem 22. Junii 1523. & per se 24. Junii 1526. Fuit etiam præpositus Ariensis, deinde episcopus Atrebatensis. Obiit mense Octobr. 1538. tumulo donatus in choro prope majus altare ecclesiæ S. Audomari, ubi habet mausoleum insigne cum hac inscriptione:

D. O. M. & R. in Christo patri ac illustrissimo domino D. Eustachio de Croy Atrebatensi episcopo, hujus & Ariensis Sanctarum ædium præposito, piæ matris in filium officiosus dolor monumentum posuit. Obiit V. nonas Octobris anno M. D. XXXVIII. ætatis suæ XXXIII.

XXVII. Robertus II. de Croy episcopus & dux Camerac. a capitulo electus 30. Dec. 1538. Cœpit possessionem per procuratorem 28. Martii sequentis. Cessit 11. Junii 1539.

XXVIII. Odoardus de Berlacques dudum canonicus hujus ecclesiæ, & parochus S. Dionysii, consiliarius & eleemosynarius major Caroli V. imperatoris, ac decanus Cortracensis, postulatus a capitulo 18. Junii 1539. inducitur in possessionem per procuratorem 19. Sept. ejusdem anni, & civitatem ingressus est 18. Junii 1540. Occubuit Bruxellæ 15. Febr. 1557. sepultus in monasterio Frigidimontis.

EPISCOPI AUDOMARENSES.

De Poitiers.

I. Guillelmus.

ANNI CHRISTI 1559.

S. Audomari ecclesia, ut jam diximus, sede episcopali adornata, Guillelmus de Poitiers archidiaconus Campaniæ in ecclesia Leodiensi, primus hujus ecclesiæ episcopus nominatus fuit, sed non consecratus, ut scribit Arnoldus Raissius in Belgica Christiana.

De Hamericourt.

II. Gerardus.

Ex abbate S. Bertini episcopus S. Audomari renunciatus est 1562. retenta simul abbatia, quam prudentissime jamdudum administraverat, Pontifice ac Rege annuentibus. Bullas pro episcopatu
1563. obtinuit datas Romæ apud S. Petrum 1563. pridie kal. Aprilis pontificatus Pii IV. papæ anno 4. sacram unctionem accepit Bruxellis in monasterio S. Elisabeth ordinis S. Augustini a card. Granvellano assistentibus Pipino Salubriensi & Francisco Boscodunensi episcopis. Mox per procuratorem possessionem inivit: deinde per semetipsum solemni ritu in ecclesia exceptus est 10. Octobr. ejusdem anni, ad quem Carolus de Piers decanus orationem habuit. Fit canonicus majoris præbendæ 13. Augusti 1567. collegium PP. Soc. Jesu a fundamentis erexit in urbe, amplis proventibus assignatis ad puerorum suæ diœcesis gratuitam institutionem. Lovanii alterum instituit, quo delecti juvenes, Theologia, ceterisque disciplinis imbuendi mittuntur. Mortalitatem explevit 17. Sammarth.
Martii 1577. & in ecclesia PP. Societatis Jesu 1577.
quam ipse fundaverat, tumulatur cum hac inscriptione: *Reverendissimus & Piissimus D. D. Gerardus ab Hamericourt, primus episcopus Audomarensis, idemque abbas incliti monasterii S. Bertini, atque fundator hujus collegii & templi nominis Jesu, necnon pauperum studiosorum collegii Bertiniani, sepeliendi sui corporis locum sacrum pie hic sibi elegit. Anno Domini M. D. LXXVII. mense Martio. Quem sacer clerus & religiosi patres Ber-*

ANNI CHRISTI *tiniani atque collegii Societatis Jesu in hoc tumulo* A *mœsti posuerunt, ut optimi fundatoris devotioni ac munificentiæ satisfacerent, pro cujus animæ sempiterna quiete, christiane lector, ora religiose Christum dominum nostrum.*

SIX.

III. JOHANNES I.

Johannes Six, Insulanus primum S. Stephani primariæ in urbe Insulensi parœciæ pastor, inde unius in academia Lovaniensi collegii moderator, fit canonicus S. Audomari 3. Decemb. 1571. archidiaconus, pœnitentiarius 1577. denique
1581. Audomarensis episcopus 23. Julii 1581. consecratus Duaci, eam diœcesim noviter institutam B summa sollicitudine administravit, synodo diœcesana in vulgus edita anno 1582. 4. Novemb. In sacello collegii PP. Societatis Jesu benedictionis munus impendit Michaëli Thierio abbati S. Judoci in nemore seu domni Martini. Cum autem ad concilium provinciale Montes Hannoniæ proficisceretur, naturæ debitum persolvit 1586.
* S. Petri, ex Raissio. sepultus * Insulis in S. Stephani; & in æde collegiata S. Petri ejusdem urbis, ante chorum a parte dextra, sequens insculpta est epigraphe: *Reverendissimo in Christo patri domino Johanni Six, philosophiæ ac Theologiæ quondam Lovanii magna cum laude professori, dein in parochiali ecclesia D. Stephani hujus oppidi aliquot annis pastori vigilantissimo, inde ob virtutem & merita ad canonicatum Audomarensem assumto, postea reverendissimi domini Gerardi ab Hamericourt primi episcopi Audomar. vicario generali, ac tandem in episcopatu successori, dum huc ad synodum provincialem fidei ac religionis ergo proficisceretur, febri correpto, ac*
* v. *in hoc oppido, ubi vitæ acceperat initium IV.* * *idus*
1586. *Octobr. 1586. ætatis vero suæ LIII. vita functo,*
a *& e regione chori tumulato* [a], *Jacobus Vuillant ex sorore nepos, & hujus ecclesiæ canonicus, avunculo optime de se merito mœstus posuit.* Cor ejus Audomaropolim translatum ad ingressum chori terræ mandatur sub hac inscriptione: *Johannes Six hujus ecclesiæ episcopus II. frequentioribus cleri & populi orationibus desiderans esse commendatior, hunc sibi vivens sepulturæ locum elegit, qui dum iter faceret Montes Hannon. ad concilium episcoporum provin. Insulis Flandrorum in patria obdormivit, ætatis suæ anno LIII. episcopatus VI. salutis humanæ*
* v. idus. *M. D. LXXXVI. idus* * *Octobris.*

DE PAMELE.

IV. JACOBUS I.

Jacobus de Pamele e nobili baronum Pameliensium genere natus Brugis, insignis Theologus, præceptore usus est Ruardo Tappero; fit primo canonicus 2. Januarii 1581. inde 1583. institutus canonicus graduatus, archidiaconatum obtinuit 15. Januarii, episcopus tandem designa-
1587. tur 1587. Cum ergo Bruxellas proficisci cogitaret, Montibus Hannoniæ necdum confirmatus, e vivis excessit eodem anno, sepultusque in templo S. Waldetrudis retro chorum hoc inscripto epitaphio:

a Forsan e primo sepulturæ loco corpus translatum est in ædem S. Petri ut innuere videtur hæc inscriptio.

DEO OPT. MAX.

ANNI CHRISTI *Nobili viro Jacobo Pamelio presbytero, summo Theologo, D. Salvatoris Ultrajectensis præposito, ecclesiæ Audomaropolitan. archidiacono, ejusdem ecclesiæ nominato episcopo, multis in Cyprianum, aliosque scriptores monumentis editis clarissimo, intempestiva eheu morte abrepto, fratres Moestiss. PP. Natus est anno 1536. mortuus est anno 1587. 13. cal. Octobris.* Cujus laudes oratione funebri prosequutus est Guillelmus Tabeomius archidiaconus Audom.

V. JOHANNES II.

VERNOIS.

Johannes de Vernois ex FF. Prædicatorum familia, doctor sacræ facult. Parisiensis, ac ducis Parmæ ecclesiastes aulicus, natus est Poliniaci in comitatu Burgundiæ, episcopus autem nominatur an. 1590. consecratus mense Oct. 1591. 1590.
Solemni pompa in urbem invehitur mense Febr. 1592. Palatium episcopale reparavit, sacellum pontificium retro chorum templi majoris vario ornatu decoravit, ibidemque conditur 1599. mortuus 6. Jan. ejusd. an. cujus sarcophago hæc addita inscriptio: *Johannes a Vernois Burgundio, Beati Dominici sodalitio primo ætatis vere inscribitur. Post emenso monastices tyrocinio, ingenii* C *pollens acumine, a patribus Lutetiam dirigitur. Ibi encyclopediam consequutus, Sorbonica doctorum in cathedra, magistri nostri titulo insignitur: dein ordini suo parit decus, tum apud suos, tum apud exteros suadela nervosus & potens. Demum Parmæ duci Farnesio Regis per Belgium vicario, Bruxellæ a concionibus, mellifluo aulam demulcens eloquio, Audomarensibus datur episcopus 1590. Ubi in Deum pietate, in gregem sedulitate, in pauperes liberalitate, in omnes humanitate, vireta cœli subiit vernantia, perpetuo fruiturus vere: anno salutis 1599. ætatis LX.* * *insulæ IX.* Cor ejus apud 1599. * LIX.
D Dominicanos patres ejusdem urbis, ad dextrum cornu aræ majoris telluri mandatum est.

VI. JACOBUS II.

BLAZAEUS.

Jacobus Blazæus Brugensis, ex ordine sancti Francisci necnon ministro provinciali primum promotus fuit ad episcopatum Namurcensem, & ex dicta sede translatus per archiduces Belgii ad Audomar. an. 1600. Ejusdem eccles. accepit 1600.
possessionem per procuratorem 19. Aprilis an. 1601. Festivo autem apparatu urbem subiit die 7. Maii ejusdem anni. An. 1603. Dominica SS. Trinitatis solemniter benedixit Jacobum Corbault E in abbatem S. Augustini Tarvan. ord. Præmonstr. Idem munus impertivit benedictionis an. 1606. Claudio de Reysieich abbati S. Andreæ in nemore. Vita defungitur 21. Martii 1618. sepultusque est in sacello S. Johannis Evangelistæ; super tumulum ejus qui lamina ænea tegitur, hæc leguntur verba. *Hic jacet frater Jacobus Blazæus quartus episcopus Audomarensis, qui obiit anno M. DC. XVIII. mensis Martii die 21. requiescat in pace.*

VII. PAULUS.

BOUDOT.

Paulus Boudot Burgundus ex canonico & archidiacono

ANNI CHRISTI 1618.

chidiacono Cameracensi Audomarensis antistes A factus est anno 1618. cum jam episcopalia munia obivisset in ecclesia Cameracensi sub titulo episc. Cardiensis. Iniit possessionem die 6. Maii 1619. per procuratorem, urbem suam ingressus 3. Junii ejusdem anni. An. 1625. Jacobum Champaigne benedixit in abbatem S. Andreæ in nemore. Eodem anno 12. Januarii ecclesiam sororum de pœnitentia consecravit. Sedit ad annum 1627. quo 26. Junii dimisit hunc episcopatum, adepto Atrebatensi; De eo plura in episcopis Atrebat.

PAUNET.

VIII. Petrus.

Petrus Paunetius Franciscanus sacram Theologiam novem annis in suo ordine professus est, variis deinde ac præcipuis muneribus laudabiliter perfunctus, binas ad Urbem & in Hispaniam expeditiones subiit: denique ex rectore conventus Gandav. assumtus est ab Isabella Hispaniarum infante Belgii principe, ut ipsi esset a confessionibus & conscientiæ directione, ac paulo post ad ecclesiam Audomarensem promotus, consecratur epis-
1628. copus in festo Sanctissimæ Trinitatis 1628. a Nuntio Apostolico, sacro cooperantibus archiepisc. Mechliniensi & episcopo Silvæducensi. In possessionem immititur per procuratorem 15. C Junii ejusdem anni; solemni pompa in urbem invehitur die 18. ejusdem mensis; moritur Audo-
1631. mari anno 1631. pridie cal. Aprilis, & in sacello S. Petri retro chorum ecclesiæ cathedralis sepelitur cum hac inscriptione:

D. O. M.

Frater Petrus Paunetius Barbansonius ex ordine Minorum sextus ecclesiæ Audomarensis præsul, pie obiit pridie calendas Aprilis M. DC. XXXI. ætatis LI. episcopatus III. Resurrectionem exspectanti bene precare.

MORLET.

IX. Christophorus I.

Christophorus de Morlet Bruxellensis, fit officialis, deinde canonicus 25. Januarii 1616. tum archidiaconus Flandriæ 1619. ecclesiæ Audomarensis decanus mense Novembri 1625. de-
1632. mum episcopus renuntiatur 18. Augusti 1632. quo die possessionem per procuratorem accepit. Consecratus fuit Hallis in Hannonia 26. Septembris ejusdem anni, & Audomarum ingressus est die 4. Octob. subsequentis. Naturæ concessit 25.
1633. Decemb. 1633. terræ traditus in templo monialium Pœnitentium vulgo Capucinarum hujus civitatis Audomarensis, cum hac epigraphe tumulo superaddita.

Hic jacet Christophorus de Morlet Bruxellensis septimus episcopus Audomarensis: obiit 25. Decembris 1633. requiescat in pace.

Christo Jesu sacrum piæque memoriæ reverendissimi dom. Christophori de Morlet, patria Bruxellensis, septimi Audomarensis episcopi. Quem primum officialem, mox canonicum, deinde archidiaconum, decanum, vicarium generalem, denique episcopum, ut cetera virtus sensim extulit, ita zelus & ardor in suorum salute procuranda raptim cælis intulit, ætatis anno 43. episcopatus mense 15.

ANNI CHRISTI

A *Moriebatur ea qua Christus exortus est die, & hac in æde sororum Pœnitentium ex voto suo sepultus, quibus a confessionibus fuit. Spiritum omni cura excoluit, eleemosynis promovit: totum demum ordinem jam latiùs propagatum & sanctis constitutionibus firmatum feliciter consecravit. Diu vixit qui bene, quive momento æternum vivere meruit. Hoc apprecare mortuo & tibi ita vive & vale.*

X. Christophorus II.

DE FRANCE.

Christophorus de France præsidis consilii magni Machliniensis filius, ex decano cathedralis ecclesiæ Atrebatensis creatur episcopus nominatio-
B ne Regia anno 1634. & 19. Maii anni subse- 1634.
quentis immissus est in possessionem per procuratorem. Inauguratus fuit Valencenis 15. Julii sequentis, & in civitatem solemniter intravit 6. Augusti ejusdem anni. Anno 1636. Nicolaum le Dé benedixit in abbatem S. Andreæ in nemore. Magna fuit in hoc præsule prudentia, sollicitudo pastoralis ac in pauperes munificentia, pueris, quo doctrinæ Christianæ elementa imbiberent ardentius, præmia distribui voluit, annuo in id operis assignato reditu. Synodo solemni habita, e vivis excessit x. Octobr. an. 1656. sepultus in choro a parte Evangelii.

XI. Ladislaus.

JONNART.

Ex decano Cameracensi nominatur primum Atrebatensis episcopus, postea Audomarensis, cujus sedis possessionem apprehendit 20. Sept.
anni 1662. Audomarum festiviter ingreditur 1662.
28. Maii 1663. Eluxerunt in eo sapientia, sobrietas, modestia & a seculi fastu abhorrens animus. Transiit ad archiepiscopatum Cameracensem 16. Maii 1671. de quo plura ibidem.

XII. Jacobus Theodorus III.

DE BRIAS.

Jacobus Theodorus de Brias præclaris apud
D Atrebates ortus natalibus, in possessionem im-
missus est 11. Apr. 1662. festivo apparatu exci- 1662.
pitur 11. Junii ejusdem anni, quem affabilitas, animi celsitudo, liberalitas, magnusque in gregem amor toti diœcesi carum reddiderunt. Ad infulas Cameracenses evehitur 30. Oct. 1675.

XIII. Carolus.

DE LONGUEVAL.

Nominatus & jamjam confirmandus Johannes Carolus de Longueval decanus hujus ecclesiæ, honoris simul & oneris magnitudinem reformidans, obiit 10. Novembr. 1676. sepultus in navi ecclesiæ in sacello S. Blasii.

E

XIV. Arnulphus Anna Tristannus.

DE LA BEAUME.

Nobili apud Delphinates gente satus, primum Tarbeiensis creatur episcopus, hinc ad sedem Au-
domaropolitanam translatus 1677. ad archiepi- 1677.
scopatum Auscitanum ascendit mense Maio 1684.

XV. Ludovicus Alphonsus.

DE VALBELLE.

E vicecomitibus Massiliæ gente in Provincia nobilissima de ramo toparcharum de Montfuron Ribies, patre Antonio de Valbelle domino de Montfuron, matre Francisca de Felix domina de

ANNI CHRISTI 1684.

Valsere ortus est: oratorii Reg. magister fuit ac Sorbonicus doctor. Ex episcopatu Electensi ad Audomarensem sedem traducitur mense Junio anni [a] 1684. Pastor vigilantissimus ac gregis sui utilitatis procurandæ sollicitus, plura gessit quæ nomen tanti præsulis posteritati commendent. Generale pauperum hospitium erexit in urbe, datis ad tam pium opus librarum viginti millibus, pro qua institutione Regias litteras obtinuit datas mense Februario 1702. ac supremi Parisiensis senatus commentariis insertas 5. Sept. 1703. Eidem hospitio moriens ad 80. librarum millia reliquit, omni supellectili legata. Puellarum egentium domum (hortum nostræ Dominæ vocant,) in qua procul a seculi corruptela instituuntur virgines, redditibus auxit ac ædificiis. Seminarium clericorum bonis etiam locupletavit, alumnos sexaginta gratis in eo ali voluit, & ad eorum clericalem institutionem, bibliothecam optimis libris instructam, iis maxime qui ad Theologiam, jusque canonicum spectant donavit.

Sorores a Caritate dictas (Griseas vulgus nominat) quæ pauperibus infirmis alimenta per domos ministrant, in urbem induxit fundavitque, decisa ad earum sustentationem de bonis episcopalibus parte non modica. Tot bonis operibus in cœlum præmissis obdormivit in Domino 29. Octobr. anno 1708. ætatis suæ 68. sepulturam habet in ecclesia * cathedrali cum hoc epitaphio:

* alias in sacello episc.

Sta viator ad nobilem tumulum.
Sub eo jacet magni viri exiguus cinis.
Hic est illustris D. D. Ludovicus Alphonsus de Valbelle
Vicecomitum Massiliæ virtutis hæres & Sanguinis
Cleri Gallicani agens generalis;
Regis oratorii magister;
Qui dum majorum decora æmulari studuit,
Majoribus non minor fecit sua.
Primum ad Electenses, dein ad Audomarenses
Infulas merito provectus.
Quos pastor egenos vivens adoptavit ut suos,
Eosdem hic, sibi moriens designavit hæredes.
Obiit anno 1708. ætatis suæ 68.
Nec tamen totus interiit.
Vivit in suis indoles nobilis,
Apud Regem fidelitas inconcussa;
Apud populos incorrupta integritas,
Apud omnes fama.
Abi viator; & lacrimis publicis adde tuas;
Meretur utrasque jactura publica.
Mors nec ovibus parcit, nec pastori.

[a] Attamen in schedis domini Maillard in senatu Parisiensi patroni, reperimus Antonium Lambert constitutum fuisse œconomum in temporalibus episcopatus Audomarensis, litteris regiis datis 21. Maii 1684. & 23. Aprilis 1685.

XVI. Franciscus.

DE VALBELLE

Franciscus de Valbelle de Tourves ex eodem genere ac illustrissimus decessor, sed e linea dynastarum de Tourves, Johannis Bapt. de Valbelle marchionis de Tourves & baronis de Turre filius est ex Margareta de Vintimille de Marseille ejus uxore. Sorbonicus doctor, Regi ab eleemosynis, ejusque oratorio præfectus fuit. Cum esset decanus ecclesiæ Audomarensis & abbas Pontis-Rotondi, consanguineo suo datur successor a Rege 1. Novemb. 1708. adhuc præest & prodest hoc anno 1723. 1708.

XVII. Josephus.

DE VALBELLE

Josephus Alphonsus Francisci ex fratre nepos Regi ab eleemosynis designatus est primum episcopus Sarlatensis 8. Jan. 1721. sed nondum acceptis bullis in coadjutorem Audomarensem adsciscitur & admittitur Romæ in consistorio publico 2. Aprilis 1722. sub titulo episcopi Geropolitani, sacro ritu propediem inaugurandus.

SERIES DECANORUM AUDOMARENSIUM.

Ch. IV. col. 112.

I. GUNTFRIDUS decanus anno 1016. testis in charta Helecini præpositi.

II. Norbertus 1094.

III. Guncelinus decanus S. Audomari 1122. *Miræus pag. 315.*

IV. Bonifacius occurrit anno 1150. in compositione inter Milonem ep. Tarven. & Theodericum Flandriæ comitem, pro jure quod habebat dictus episcopus in urbe Tarven. An. 1158. donat ecclesiæ S. Audomari 25. mensuras terræ arabilis in parochia S. Martini sub dominio præpositi pro suo anniversario.

V. Johannes 1159. ab Adriano papa bullam protectionis & confirmationem possessionum obtinuit.

VI. Willelmus 1178. privilegium obtinuit ab Alexandro III. Subscripsit acceptioni fundationis præbend. de Ruhout 1189. & 1194. testis fuit compositionis inter abbatiam de Claromarisco & homines de Lon. An. 1201. memoratur in charta Lamberti episc. Morin. pro Claromarisco.

VII. Walterius decanus testis in charta ejusdem Lamberti Morinensis episcopi pro Claromarisco.

VIII. Petrus decanus S. Audomari 1214.

IX. Philippus decanus Audomarensis 1226. Ad mandatum episcopi Meldensis suo sigillo munit chartam ecclesiæ Meldensis, in qua de sententiis episc. a capitulo observandis, deque excommunicatis facto agitur 1230.

X. S.... decanus 1242.

XI. N. de Ardea antecessor Thomæ.

XII. Thomas 1259. contendebat distributiones sibi absenti deberi ratione sui decanatus; super quo intervenit sententia ab arbitris dicta. Testis est & anno 1270. mense Januario in concordia, inter *curatum* seu pastorem de Lampenesse & Kerke magistros & parochianos dicti loci ex altera, super quadam domo sita in solo sacerdotali.

XIII. R. 1282.

XIV. Nicolaus de Regio anno 1290.

XV. Johannes 1308.

XVI. Gillebertus a S. Aldegunde.

XVII. Petrus Galgani 1332.

XVIII. Milo de Frincuria 1334.

XIX. P. de Craffiaco 1343.

XX. Stephanus Labarois obierat 1352.

XXI. Alexander de S. Desiderio recipitur in decanum virtute bullarum expectativ. 23. Maii 1352.

XXII. Balduinus de Wissant 1363.

XXIII. Johannes Balbotti * electus decanus anno 1367. 21. Januarii, sed dubitatur an electio ipsius suum fuerit sortitus effectum, quia anno 1370. vocatur locum tenens decani.

* al. Balbelli.

XXIV. Robertus de Acquineio seu d'Acquignii decanus erat 6. Novembr. 1364.

XXV. Hugo de Cayeu.

XXVI. Eustachius de Faucquenbergue 1410.

XXVII. Simon Bocheux interfuit concilio Basileensi anno 1433. obiit 22. Septemb. 1462. sepultus in sacello SS. Trinitatis in quo piam fecerat fundationem.

XXVIII. Jacobus de Croy sedis Apostolicæ protonotarius, postulatus 6. Octobr. 1462. & confirmatus a præposito 4. Novembris, permutavit cum sequenti.

XXIX. Simon Godefridi recipitur 4. Septemb. 1475. Ædificavit sacellum S. Claudii, & fundavit in eo 4. missas per hebdomadam & officium duplex ejusdem sancti. Cessit sequenti.

XXX. Nicolaus Rembert possessionem adeptus per procuratorem 26. Februarii 1494. & per se ipsum 9. Julii insequentis, dedit duas portas æneas claudentes chorum, & alias columnas circa sedes presbyteri, diaconi & subdiaconi. Obiit 11. Januarii 1503. sepultus juxta sepulcrum S. Audomari.

XXXI. Johannes Lequien electus 26. Januarii 1503. receptus per procuratorem 24. Aprilis 1504. & per se 28. Maii ejusdem anni, naturæ debitum solvit 17. Februarii 1512.

XXXII. Sidrach de Lalaing in decretis licentiatus 14. Martii 1512. electus, possessionem iniit 30. Martii 1513. adversarium passus Johannem de Rentii. Fato fungitur 28. Junii 1533. sepultus ante sacellum S. Johannis Evangelistæ. Donavit pannum holosericum nigrum pro majori altari.

XXXIII. Natalis de Rosa præcedentis coadjutor a 26. Maii 1533. eligitur 14. Julii insequentis & possessionem adipiscitur 23. ejusdem mensis. Obiit 23. Februarii 1541.

XXXIV. Philippus de Lengaigne canonicus S. Valtrudis Montensis & cantor atque canonicus Audomarensis electus 21. Aprilis 1542.

XXXV. Carolus Piers cantor, eligitur 7. Junii 1555.

XXXVI. Ludovicus de Bersagues * doctor & canonicus eligitur a capitulo 2. Januarii 1576. & confirmatur ab Episcopo 5. ejusdem mensis. Obiit 27. Decembris 1595. sepultus in medio navis cum hoc epitaphio gallico.

* al. de Bersaigne. Sammarth.

Cy gist monsieur Loüis de Bersagues docteur

A *ès droits en son vivant, doyen en cette eglise, lequel a fondé un obit solemnel au 20. de Decembre avec distribution de pain aux pauvres, si a legaté 12. cens cinquante livres de rente pour estre employé chaçun an comme s'ensuit, assavoir a 56. poures certains accoustrement a distribuer la veille de Toussains.* Item *a trois ecoliers a chacun cens livres;* item *pour marier deux filles honnestes & sans reproche de cette ville banlieu ou du village d'Esque a chacun cens livres & le surplus pour faire apprendre metier a pauvre enfant & trespassa le 27. Decembre 1595. priez Dieu pour son ame.*

XXXVII. Johannes de Ploich archidiaconus Arthesiæ eligitur a capitulo 16. Maii 1597. B confirmatur ab episcopo & cepit possessionem 21. ejusdem mensis. Deinde adlectus ad sedem Atrebat. consecratur a Jac. Blasæo Audomarensi episcopo, assistentibus Tornacensi & Yprensi præsulibus 1602. 6. Januarii. Obiit calendis Julii ejusdem anni; sepultus jacet in sua cathedrali ecclesia juxta sedem Episcopalem.

XXXVIII. Franciscus Lucas Brugensis, canonicus primum Theologalis, postea præb. grad. deinde pœnitentiarius, electus a capitulo 31. Junii 1602. adiit possessionem 19. Augusti sequentis. Obiit 15. Februarii 1619. jacet ante sacellum S. Dionysii. C

XXXIX. Johannes de Bersacques * canonicus nob. grad. & archidiaconus Arthesiæ, antea Flandriæ & pœnitentiarius, electus decanus a capitulo 22. Maii 1619. & confirmatus a vicariis episcopi 29. ejusdem mensis, possessione donatur eadem die. Obiit 2. Septembris 1625. sepultus in claustro prope capitulum.

* al. de Bersaigne. Sammarth.

XL. Christophorus Morlet archidiaconus Flandrensis, electus 1625. 10. Novembris, factus est episcopus 1632.

XLI. Walerandus de Kerchove archidiaconus Flandrensis, a capitulo electus 1. Decemb. 1632. D decessit 25. Septembris 1645. sepultus penes sacellum S. Aldegundis.

XLII. Johannes-Maria de Marnix doctor theologus, protonotarius apostolicus, pœnitentiarius & archidiaconus Flandriæ, electus a capitulo 10. Junii 1647. migravit a seculo 9. Februarii 1648. sepultus in sacello S. Spiritus.

XLIII. Johannes Carolus de Longueval canonicus & Theologalis, in theologia licentiatus, 25. Novembris 1648. electus est. Postea fuit nominatus episcopus Audomarensis, sed nondum confirmatus, e vivis sublatus est 10. Novembris 1676. Quiescit in sacello S. Blasii.

E XLIV. Jacobus de Lieres fuit nominatus episcopus Yprensis; nondum & ipse accepta confirmatione obiit 6. Septembris 1703. jacet in navi ecclesiæ e regione sacelli Conceptionis.

XLV. Franciscus de Valbelle canonicus grad. & archid. Fland. post nominationem Regis eligitur a capitulo & confirmatur a vicariis episcopi; recipitur per procuratorem 22. Jan. 1704. & per se 17. Sept. demum episc. Audomar. creatus est.

XLVI. Johannes Ludovicus Deslions.

XLVII. Josephus Alphonsus de Valbelle nunc est decanus & episcopi patrui coadjutor.

Abbatiæ dioecesis.

S. Bertini in urbe, *S. Bertin*, ord. S. Bened.
S. Salvatoris Hamensis, *S. Sauveur de Ham*, ord. S. Bened.
Burburgi, *Bourbourg*, femin. ord. S. Bened.
Choquensis, *Choques*, ord. S. Aug.
Clari-marisci, *Clair-mareſts*, ord. Ciſt.
S. Columbæ de Blandecqua, *Blandecque*, fem. ord. Ciſt.
Vaſtina, *l'Oſtine*, fem. ord. Ciſt.
Raversbergenſis, fem. ord. Ciſt.
Belli prati, fem. ord. Ciſt.
S. Auguſtini prope Tarvennam, *lez Terouanne*, ord. Præm.

Clariſſæ Audomarenſes.
Clariſſæ Heſdinenſes.

S. BERTINUS.

S.Bertin.

NObiliſſimum S. Bertini, quo nullum in toto Belgio præſtantius, ordinis S. Benedicti monaſterium, ad Agnionem [a] fluvium, in extrema parte urbis Audomarenſis cui cœnobium initium dedit, poſitum eſt. Sithienſe appellabatur in exordio ſuo, a villa Sithiu, quam ad illud fundandum Adroaldus vir prædives ac nobilitate conſpicuus, Audomari Morinenſis epiſcopi conſilio, a quo nuper ab idolorum cultu revocatus fuerat, piiſſimis monachis S. Bertino, Mommolino & Ebertramno conceſſit. Inſtrumentum hujus donationis a Miræo jam publicatum, inter noſtra recudere viſum eſt. Annum præfert Clodovei regis undecimum, hoc eſt 648.* uti Cointius & Mabillonius interpretantur. Porro in vita S. Audomari apud Surium die 9. Septemb. prædictæ donationi hæc verba proxime ſubjiciuntur: *Sancti illi divinæ religionis cultores, Mummolinus, Bertrannus, & Bertinus, in Domino conſpirantes, cœnobium condunt, quod vetus templum dicitur &c.* ex quibus recte inferas, quod minime obſervatum multos feſellit, duo ſcilicet diſtinguenda eſſe monaſteria; hoc, de quo dictum eſt, & alterum, quod Bertinus poſt annos quatuordecim non longe a primo inchoavit, cum Ebertramnus abbas eſſet S. Quintini, & Mommolinus eccleſiæ Noviomenſi jam præeſſet. Et illud quidem vetus jam pridem redactum eſt in vicum S. Mommolini nomine inſignem, uno milliari ab Audomaropoli, iſtud vero primitus in honorem S. Petri dicatum, poſteaque nomen S. Bertini ſortitum, plurium aliquando cœnobiorum caput exſtitit, S. Winoci apud Berghas, cui ex Bertinienſibus monachis providebantur abbates, Alciaci, quod etiamnum ſuos a Bertinienſi prælatos accipit &c. Plurimorum etiam Tarvanenſium præſulum, necnon quinque Flandriæ comitum ſepulturis nobilitatum, multiſque Regum diplomatis amplificatum, quæ collegit Folcuinus ſeculi x. monachus Sithienſis, ſuum hodieque priſtinum decorem, quanquam bellicis tumultibus ſæpius labefactatum, ſer-

Ch. III col. 109.
* 626. *Iperio Locrio & Gazæo: 654.*
Mir. notit. eccleſ. p. 7.
Mabill. Diplomat. lib. 6. pag. 605.

[a] Hic fluvius dictus etiam eſt Ennenp & Ulter, (nunc Aa) unde monaſterium Ulterenſe dictum.

A vat, ſervabitque Deo propitio, cui ſincero corde famulantur aſcetæ. Inter abbates vero qui ſedent in ordinibus Artheſiæ Bertinienſis annumeratur.

Abbatum ordo.

I. S. Mommolinus Constantia civitate Alemanniæ oriundus, ſtirpeque prænobili, veteri monaſterio Sithienſi, primus abbas præficitur ab ipſomet Audomaro epiſcopo, cujus tunc temporis, e Luxovio an. 639.* egreſſus cum Bertino & Ebertramno, in evangelii prædicatione cooperator erat. Alii quidem Bertino Mommolinum poſtponunt, & alii Mommolinum ex albo B Sitivenſium abbatum penitus expungunt: ſed neutram opinionem ſuſtineri poſſe, duobus præſertim invicte probatur teſtimoniis: primum eſt veteris ſcriptoris vitæ S. Audomari, quem ante cladem Normannorum vixiſſe Mabillonius autumat. Sic autem legitur: *Necdum operi ſuprema erat impoſita manus, & jam monaſtico ſtructa apparatu, fortiſſima caſtra religioſorum virorum implet multitudo. Itaque ſacerdos Domini Audomarus in his omnibus Dominum benedicens, Mummolinum illi cœnobio præficit.* Argumentum alterum conficitur ex privilegio Clodovei regis, filii Theoderici, ubi diſerte Mommolinus Bertini anteceſ- C ſor aſſeritur. Rexit vero tanta cum laude annis circiter XI. ut Eligio mortuo, in cathedra Noviomenſi meruerit ſubrogari.

* ex Cointio.
Secul. 2. Benedict. p. 503.
Dipl. l. 6. p. 607.

II. S. Bertinus prope * Conſtantiam urbem ad Rhenum nobiliſſimis parentibus natus*, Luxovii primum monaſticen amplexatur cum Mommolino & Ebertramno an. 633. ex Cointio, unde aliquot poſt annos*, invitatu Audomari Morinenſis epiſcopi, & cum abbatis ſui licentia diſcedentes, in Franciam ad erudiendos Morinos in fide acceſſerunt. Condito poſt cœnobio Sitivenſi, an. 648. ut diximus, non Bertinus, licet epiſcopi conſanguineus, ſed Mommolinus ab eo- D dem antiſtite primus abbas conceſſus eſt. At poſtquam Mommolinus ad epiſcopatum Noviomenſem evectus fuit, tum demum Bertinus, volente Audomaro, monaſterii regimen ſuſcepit. Subſtitit autem in hoc veteri monaſterio adhuc tres annos, quibus elapſis, cum jam numerus monachorum ad 150. excreviſſet, novum ſtructuræ amplioris, a veteri diſtans altero milliari ædificavit.* Verum & præter has duas baſilicas, alteram in vicino colle ſub patrocinio B. Mariæ Audomarus epiſcopus ad ſuam ipſius & monachorum ſepulturam exſtruxerat an. 648. quam circiter annum 660. abbati Bertino dedit; in eaque poſtmodum E inſtituti ſunt monachi ad quadraginta, quos Fridogiſus abbas ſecularis in ſeculares canonicos ſeculo IX. convertit; ipſaque tandem baſilica in cathedralem Audomaropolis eccleſiam erecta eſt. Sub annum Clotarii regis ſextum, quem anno 660. vel 661. illigant Cointius & Mabillonius*, Bertinus aliqua prædia commutavit cum Mommolino, eamque regio diplomate commutationem ratam haberi curavit. Quo circiter etiam tempore villam Arkas, quæ nunc eſt Arkenſis præpoſitura, Walbertus comes Arkenſis, & alia prædia Bertino in uſum fratrum Sithienſium tra-

*in ipſa urbe ex Gazæo.
* an. 612. ex Cointio.
* an. 639. ex eodem.
* *Mabill. ad an. 660. inceptum dicit a Mommolino.*
* *Diplom. pag. 605.*

didit. An. 667. vel insequenti Bertinus cum suis monachis, Audomari corpus in SithiensemB. Mariæ basilicam, de qua superius, solemni pompa delatum, ibidem magna cum veneratione sepelivit; unde postea hæc ecclesia S. Audomari nomen accepit. Subscripsit an. 675. XV. calend. Maii testamento S. Amandi episc. Trajectensis; & anno seq. regni Theoderici decimo, obtinuit ab eodem Rege præceptum securitatis de eo quod comparaverat in Attinio fisco. Anno regni Theoderici duodecimo vir illuster Amalfridus puellare monasterium, quod ipse in prædio suo Hunulficurte, in pago Camerac. ad Scaldim exstruxerat, Bertino concessit; eidemque roganti, Theodericus rex anno sui regni decimo quarto confirmavit. Clodoveus etiam rex Theoderici filius, anno regni sui primo qui respondet anno circiter 690. Bertino immunitatem a vectigalibus indulsit. Idem Bertinus an. 695. accepit ab Heremaro sive Hademaro prædium Woromholtanum, ipsumque anno sequenti Winnoco tum in Gruneburga seu Monte viridi * commoranti, a quo Woromholtum vix sesqui lapide distabat, contulit. Deinde hoc ipso anno 696. * ut divinæ contemplationi liberius vacaret, sibi Rigobertum in prælatura substituit. At vero de mortis ejus anno variæ sunt opiniones. Iperius, quem secuti sunt Locrius in chronico, Miræus in fastis Belgicis die 5. Sept. & Malbrancus lib. 4. de Morinis cap. 49. aliique plurimi, mortuum tradit *an. 698. ex quo monasterium suum fundavit, in veteri monasterio 73. anno vero a sui monasterii fundatione in hoc loco 59. ætatis vero suæ 121.* Breve chronicon Elnonense t. 3. Anecdotorum Martenii, Bertini mortem consignat anno 697. Cointius denique anno 702. ex Folquino, qui ut antiquitate, sic auctoritate Iperio longe præstat. Primum vero hic auctor Bertini vitam ultra annum Christi 698. protrahit; asserit enim sexto Childeberti regis anno, quocum annus Christi septingentesimus componitur, cœptam ædificari Sitivensem basilicam S. Martini, quam Rigobertus abbas a se testatur inchoatam *ordinante domino* Bertino. Deinde a primordiis monasterii Sitivensis ad obitum usque Bertini numerat annos 54. eoque calculo determinate mortem B. Bertini in annum 702. rejicit. Initia enim Sitivensis monasterii coincidunt cum anno Christi 648. sive cum anno Clodovei regis undecimo, quo datæ ipsius Adroaldi fundatoris tabulæ reperiuntur, non autem cum anno 626. Ut ergo in utriusque cœnobii conditu, sic & in ætate S. Bertini a prædictis auctoribus discrepat Cointius & nos cum illo annis 22. totamque S. Bertini vitam annis 90. circumscribimus. Dies obitus notatur nonis Sept. Ipsius gesta edidit Mabillonius secul. 3. Bened. parte 1. p. 104.

Ibid. pag. 606.

Ibid. pag. 607.

* Mont S. Winoc.

* ex Cointio, an. 700. ex Mabill.

III. Rigobertus ab ipsomet S. Bertino suffectus in locum suum an. 696. ut diximus, basilicam seu monasterium ejusdem jussu sub patrocinio S. Martini [a] ædificavit, sexto Childeberti regis anno, hoc est Christi septingentesimo. Regimen abdicavit anno 702. ex Cointio.

[a] Nunc parœcia est, basilica vero S. Petri amplius non exstat. *Secul. 3. Bened. p. 115.*

IV. Erlefridus, & aliquando Erlebertus, vivente adhuc Bertino, eodemque satagente in abbatem cooptatur. Vix autem sedere cœperat, cum sibi ereptum totus cum illo conventus piissimum patrem Bertinum deflere mortuum cogitur. Corpus ejus ab Erlefrido conditum est in cœnobio Sitivensi ad aram basilicæ Martinensis principem, quam amplificavit. Idem abbas æque providus ac devotus anno Childeberti regis decimo quarto * VI. nonas Maii, hoc est 708. prædia nonnulla extra Morinorum fines ad Somonam fluvium emtione comparavit. Denique moritur anno regiminis 12. quem pro sua quisque diversa de morte S. Bertini sententia, cum annis Christi diversimode componit.

* al. XIII. V. nonas.

V. S. Erkembodus seu Erkembodo, de quo Molanus in natalibus SS. Belgii, die 12. Aprilis, obtinuit privilegium a Chilperico rege, anno regni ejus tertio, hoc est 718. quo donationes antea factæ monasterio confirmantur. Item duo præcepta ei concessit Theodericus rex anno regni sui primo, Christi 721. Fit autem episc. Tarvanensis anno tertio ejusdem Theoderici; retenta usque ad obitum monasterii cura, quod pluribus villis hoc ipso anno comparatis adauxit. Cointius mortem ejus consignat an. 740. pridie idus Apr. qua die colitur, alii 742. Locrius 734. Sepultus est in monasterio S. Audomari, sive in basilica S. Mariæ, quam Audomarus pridem dedicaverat.

Mabill. Diplom. pag. 608.

Ibid.

VI. Waymarus Erkembodoni successor datus, a Childerico rege præceptum impetravit, anno regni ejus primo, die 23. Aprilis, hoc est secundum Cointium, anno Christi 744. Vivere desiit paulo post.

Ibid. pag. 63.

VII. Nantharius I. jam anno secundo Childerici regis abbas constitutus, anno ejusdem tertio, seu 746. a Felice presbytero cellam quandam in loco dicto *Rochashem*, hodie *Roxem* juxta Aldenburgum accepit; quodque notatu dignum est, ea in charta primum Bertinus sanctus appellatur. Pervenit Nantharius ad usque tempora Pipini regis, sub cujus initia regni, inquit Iperius in chronico, Childericus in monasterium S. Bertini in Sithiu detrusus fuit, quem Nantharius in monachum suscepit, ibidemque postea sepelivit; nec multo post ipse migravit ad Dominum cum nuper secunda Pipini regis coronatio peracta fuisset, anno circiter 754.

VIII. Dalbertus seu Dalbertus vel Dagobertus fit abbas hoc anno 754. ac moritur anno regiminis sui duodecimo, hoc est 766.

IX. Hardradus quasi biennio ante Pipini mortem, quæ contigit anno 768. salutatus abbas, ab ejus filio Carolo Magno, regni ejus anno primo privilegium accepit. Villas etiam *de Lovinghem* a quodam Walberto, anno regni ejusdem Caroli octavo, & *de Fressinghem* a Sigeberta nobili matrona anno vigesimo coëmtas rebus monasterii adjecit. Obiit an. 795. post annos viginti novem regiminis.

Ibid.

X. Odlandus hoc anno 795. vel 796. sui moderaminis primo, impetravit a rege Carolo privilegium venandi in silvis *nostris*, inquit Iperius

in chronico Bertiniano, & aliis ubicumque constitutis, ad volumina librorum tegenda, & manicas habendas & zonas habendas, exceptis *foreſtis* regiis. At Contius * veluti commentitium rejicit hoc diploma, multis allatis rationibus non ſpernendis; quibus hanc etiam lubet addere, nempe quod varient auctores in numeris chronologicis. Mabillonius lib. VI. Diplomat. pag. 611. *datum VII. cal. Aprilis anno XX. regni Caroli* refert; Malbrancus vero lib. 5. de Morinis cap. 38. *datum II. cal. Aprilis anno XXVI. regni Caroli;* Qui quidem numeri tum a Mabillonio, tum a Malbranco prolati, non Odlando abbati, ſed Hardrado potius convenirent. Itaque ad certiora, Odlandi geſta tranſeamus. Tale videtur quod a Mabillonio loco citato refertur; donum ſcilicet quod accepit a Deodato clerico de rebus ſitis *in locis in Sanctum & in Aſcio, ſuper fluvio Witbaci & in Freſiunio, ſuper fluvio Capruino, & Hilduvalcurt, & in Lonaſto ſuper fluvio Albumfontana, in pago Terwanienſe, nimirum fabricaturas eccleſiarum auro argentoque, drappalia diverſæ faciei, ſpeciei, libros diverſos &c. ea ratione, ut res cunctæ comprehenſæ ad opus monachorum in monaſterio Sithiu degentium veſtimenta compareutur; id eſt drappos ad Kamiſias ultromarinas, quæ vulgo Berniſeriſt vocitantur. Actum Sanctis publice. Datum menſe Auguſto die III. anno XXXII. regni domni noſtri Karoli glorioſiſſimi regis. Gunabertus diaconus ſcripſit.* E vita diſceſſit Odlandus an. 804. regis Caroli magni 35. imperii circiter 4.

* ad an. 795. n. 39.

XI. Nantharius II. cognomento junior an. 806. ſui regiminis tertio, regnante Carolo rege anno 39. & imperii ejus ſexto, * menſe Octobri emit ab Erlhario manſum unum ad Flitrinium in pago Iſeretio, ab Iſera flumine ſic appellato. Initium tabularum ſic habetur: *Domino venerabili in Chriſto patri Nanthario abbati de monaſterio ſitiu, ſive de cella quæ dicitur Hebrona,* [a] *ubi Hebroinus al. Ebrogerus prapoſitus eſſe videtur:* finis vero ſic: *actum Hebrona in menſe Octobrio &c.* Anno ſeq. *imperii Caroli octavo, regni quadrageſimo Lebtrudis nobilis matrona domina de Ghiſnis, quam ab hac * eccleſia tenebat in feodum, & erat de terra S. Walberti in comitatu Arkenſi, quem ipſe Walbertus beato Bertino adhuc in corpore viventi tradiderat, feodum ſuum prædictum reſignans in manus abbatis Nantharii, & ad opus eccleſiæ, tradidit Ghiſnas prædictas & totam ejus terram, appendicem, terræque dominium cum omnibus aſpicientiis ejus.* Pro qua donatione expetiit a monachis terram aliquam monaſterii in loco *Æcloum* in ipſo pago Bononienſi, ea ratione ut has terras ipſa & tres filii, dum adviverent, ad uſum fructum poſſiderent, pro quo etiam uſu annis ſingulis ad feſtivitatem S. Audomari calendis Nov. *penſas 2. de formaticis* perſolvere deberent, & non haberent *pontificium* ipſas res alienare. *Actum die XI. menſis Octobris,* anno quo ſupra. Hunc ipſum abbatem memorant annales Bertiniani an. 808. legatum fuiſſe ab Imperato-

* al. 7.

* Bertinienſi.

Iperius,

A re ad Leonem III. Papam; quem etiam Cointius eum eſſe Nantharium cenſet, qui præſens in ſynodo Noviomenſi anni 814. memoratur. Tandem e medio ſublatus eſt an. 818. * poſt ſedem an.... um 14.

Flodoard. lib. 2. c. 18.

* 821. ex Locr.

XII. Fredegiſus ſeu Fridugiſus aut Fridogiſus, Anglus patria, Carolo-magno conſanguineus [a] & Ludovici Auguſti cancellarius, diaconus canonicus & Alcuini diſcipulus, cum jam eſſet abbas S. Martini Turon. & Cormarici, factus etiam eſt Sitivenſis antiſtes an. 820. Huic cœnobio Ludovicus Pius rogatus a Fridugiſo abbate privilegium conceſſit, datum XIV. cal. Aprilis anno
B Chriſto propitio 17. imperii, indict. VIII. hoc eſt 830. Diem clauſit extremum Fridugiſus an. 834. decimo quarto regiminis. In eum Folquinus [b] decimi ſeculi monachus Sithienſis & ſcriptor, acerbius quam par erat ſic invectus videtur: *In capitaneo,* inquit, *Apoſtolorum ſeu S. Martini * loco, octoginta tres * monachi deſerviebant Domino, ſexaginta pro humana potius laude quam pro Dei amore retinuit, reliquos diſtrictioris vitæ viros, quos ſuæ perverſitati putavit non conſentire, de monaſterio expellens abire permiſit. In S. Audomari quoque monaſterio ubi regulariter viventes aderant quadraginta * monachi, triginta canonicos*
C *ibidem ad ſerviendum deputavit in miniſterio Chriſti &c. Et quia canonicus erat, in S. Audomari monaſterio ſeculariter vivebat,* id eſt canonice, ut in Sammartiniano Turonenſi, ſeu non monaſtice. Eum tamen non ita monachis fuiſſe infenſum, imo coluiſſe monachos & dilexiſſe, duo teſtantur præcepta immunitatis, quæ pro cœnobio Cormaricenſi impetravit. Sed de his alias.

* Bertini, ex Mabill. ſecul. III. Bened. pag. 131.

* 86. ex Iperio.

* 60. ex Mabill. ad an. 820.

XIII. Hugo I. filius Caroli magni, ſacri palatii archinotarius, jam erat abbas S. Quintini Viromanduenſis, quando S. Bertini moderamen ſuſcepit an. 834. Hoc autem anno, inquit Iperius apud Locrium, *juvenem elegantiſſimum* beatum
D Grimbaldum recepit, & induit hujus monaſterii Sitivenſis *monachum.* Ipſo deprecante frater ejus Ludovicus Auguſtus imperii ſui anno 22. indict. XIII. quæcumque anteceſſores ſui Francorum reges Bertinienſi monaſterio privilegia conceſſerant, novo privilegio confirmavit. Exſtat quoque apud Mabill. & Cointium diploma Folquini Tarvanenſis epiſcopi Sitivenſi cœnobio collatum rogatu ejuſdem Hugonis abbatis an. 839. quod Cointius cenſor exactus expendit. Denique an. 844. cæſus eſt in prælio, de quo ſic annaliſta Fuldenſis ad hunc annum: *Pippini duces Karli exercitum ſuperant VII. idus Junii, in quo prælio*
E *ceciderunt Hugo abbas patruus Karli & Richboto abbas * &c.* Habet eadem annaliſta Bertinianus, cujus hic ſenſus eſt: Hugo presbyter & abbas, filius Caroli magni quondam imperatoris &c. dum ad Carolum Calvum Toloſam obſidione vallan-

* Centulenſis.

[a] *Bebrona* legit Mabillonius; erat autem Hebrona, inquit Cointius, anachoreticum domicilium quo ſe Sitivenſes aſcetæ recipiebant exercitationibus ſpiritualibus vacaturi.

[a] Hæc duo Cointius fictitia credit, propinquitatem generis cum Carolo Magno, & cancellarii munus ſub ejus filio. Et hoc quidem ea præſertim ratione, quod an. 836. a morte Fridugiſi abbatis ſecundo, Durandus ad vicem Fridugiſi cancellarii diploma Ludovici Pii pro Miciacenſi monaſterio recognovit.

[b] Folcardus ſeculi XI. monachus ex Mabillonio ſecul. III. Bened. p. 121.

tem properaret, occisus est a Pippino rege Aquitaniæ in pugna Ecolismensi.

XIV. Adalardus filius Henrici *al.* Hunroci comitis de militia Caroli magni, juvenis a patre suo, Deo, S. Petro, sanctoque Bertino oblatus est in monasterio Sithiu, sed postea sub Fridogiso canonicus apud ecclesiam S. Audomari est effectus; deinde major annis, post obitum Hugonis suscepit hanc abbatiam anno Domini 844. ex Iperio cap. 13. Anno 846. tertio regiminis Adalardi, Folquinus Morinensis antistes corpus S. Bertini secretiori quam antea loco mire compositum locavit. Qui quidem præsul seculo defunctus an. 855. regis Caroli decimo quinto, Adelardi abbatis duodecimo, *episcopii* vero sui quadragesimo ad dexteram B. Bertini tumulatur. In capitularibus mense Novembri anni 853. apud Valentianas & Silvacum editis, recensetur Adalardus abbas Sithiensis inter missos dominicos Silvaci designatos, cum Immone episcopo Noviomensi, in Noviomiso, Vermendiso &c. Postea vero insimulatus apud regem Carolum privatur abbatia an. 859. * subrogato Hugone Juniore, canonico, Conradi filio, ipsius Caroli avunculo, IX. cal. Aprilis ex Folquino; at post biennium restitutus, anno scilicet 861. interfuit eodem anno synodo Pistensi, ut Mabillonio * videtur, ac monasterium anno proxime elapso * devastatum reparavit. E vivis abiit 864. IV. nonas Febr. in cœnobio S. Amandi, ibique sepultus est in crypta.

Secul. 3. Bened. p. 1. pag. 125.

* 858. ex Mabill. Diplom. lib. 6. pag. 613

* Diplom. lib. 5. pag. 352.

* al. 861.

XV. Hugo II. Junior dictus, Conradi filius & avunculus Caroli Calvi, fere biennio abbatiam tenuit, ab anno scilicet 859. quo ablata est Adelardo, usque ad annum 861. quo eidem fuit restituta.

XVI. S. Hunfridus primum fuit monachus Prumiensis, tum episcopus Morinensis, ac tandem simul abbas Bertinianus electione monachorum, anno circiter 864. episcopatus nono, quo ipso, vel sequenti puer nobilis Megenfridus a patre Ruodwaldo istic oblatus est in monachum, concesso ad victum ejus & vestitutum, ait Iperius, quodam prædio *bunuariorum* XII. in pago Boloniensi. Litteræ donationis sic incipiunt & sic desinunt: *In Christo, domino & venerabili patri Hunfrido episcopo & abbati monasterii sancti Petri, vocabulo Sithiu &c. Actum Sithiu monasterio, in ecclesia B. Petri apostoli, anno vigesimo sexto regnante domno Carolo rege.* Verum an. 866. ex Iperio post Folquinum, idem Carolus rex cum dedecore abstulit abbatiam episcopo sancto, ut eam Hilduino canonico, a Lotharii partibus ad suas converso traderet, qui vicissim ei rependit auri libras 37.* die XIII. cal. Julii anni sequentis, Folquino teste. Gesta Hunfridi breviter perstrinxit Mabillonius secul. 4. Bened. p. 2. pag. 223.

* al. 30.

XVII. Hilduinus malis artibus abbatiam adeptus an. 866. ita tamen se gessit in ejus administratione, ut nullus abbatum, secundum B. Bertinum primum loci conditorem, plus in relevando monasterio laboraverit. Eo petente Carolus rex, Sithiensium privilegia confirmavit, lit-

A teris datis pridie idus Febr. indict. VI. anno 34. regni sui in Francia, & in successione Hlotarii regis an. 4. Actum S. Quintino; quibus in litteris dicitur *venerabilis abbas Hilduinus, fidelissimus noster, atque ministerialis noster librarius.* Alterum quoque privilegium petierat ab eodem Carolo, sed antequam obtineret, carnis sarcinam deposuit anno 877. VII. idus Junii, in Carisiaco regali palatio, unde, prout in votis habuerat, ad suum delatus monasterium, ibidem sepultus est optimus abbas, post cujus mortem Carolus imperator petitum privilegium indulsit XII. calend. Julii anno regni 37. imperii 2. Actum Compendio palatio imperiali, die 14. post mortem

B præfati abbatis. Vide instrumenta nostra * & Frodoardum lib. 3. cap. 18.

Ch. III. col. 110.

XVIII. S. Fulco antea canonicus S. Audomari in locum Hilduini assumtus est. Eo regente an. 881. VII. cal. Januarii Normanni Sithiu oppidum ingressi, totum incendio consumserunt cum ecclesiis, excepta S. Audomari basilica, quæ optime munita erat. Jam autem Fulco instaurare monasterium & munire propugnaculis cœperat, quando insequenti anno Remorum archiepiscopus fuit creatus.

XIX. Rudolfus seu Rodulfus ex senioribus

C monasterii, libera & canonica fratrum electione successit. Dicitur aliquando monachus Elnonensis, sed non alia profecto ratione quam quod, cum jam esset abbas, litteris ab Hucbaldo sancti Amandi monacho informatus sit. Anno primo ejus regiminis Rodinus quidam ei tradidit res proprietatis suæ in pago Pontivo, & in pago Ambianensi in Sana-terra *, quæ omnia idem abbas Rodino in præstariam dedit anno primo Caroli imperatoris, VI. idus Septemb. hoc est an. 883. qui regni Caroli-Crassi primus erat in regno Lotharii. Idipsum præstitit biennio post Odgrinus monasterii advocatus, de hereditate in loco nun-

* le Santerre

D cupato *Hamma* super fluvium Marsbeka, in pago Mempisco. Anno 2. Eudonis regis, hoc est 890. inquit Iperius, hoc monasterium a tempestate dejectum est, & hæc est tertia loci destructio. Eodem nihilominus anno Rodulphus abbas concessit in præstariam Hucbaldo monacho S. Amandi, quo, ut diximus, in litteris utebatur magistro, villam hujus monasterii in pago Viromandensi, dictam Heldini-curtem &c. Denique anno regiminis octavo, cum ex sanguinis minutione Atrebati facta brachium intumuisset; postridie Dominicis sacramentis munitus diem clausit extremum an. 892. regis Eudonis quarto, sepultusque est in monasterio S. Vedasti.

E XX. S. Fulco Remensis archiepiscopus, iterum an. 893. abbatiæ suscepit administrationem, unaque Balduini Calvi Flandriæ comitis illam ambientis indignationem incurrit, quæ postmodum usque ad necem præsulis erumpet. Hoc autem anno villa S. Audomari igne consumitur; quam illico reparavit, cum ipso monasterio, quod supra vidimus tempestate dejectum. Balduinus interea Fulconem sollicitabat de restituendis abbatiis S. Vedasti & S. Bertini; quas cum pius pontifex in manum laïcalem devenire piaculum crederet;

gladio tandem Winemari, jussu comitis, confossus, martyr invictus pro ecclesiæ libertate animam Deo reddidit an. 900. xv. cal. Julii, feria tertia, hora sexta, cujus corpus Remos delatum est & in ecclesia B. Remigii positum.

XXI. Balduinus I. Calvus Flandriæ comes hanc abbatiam extorsit a Carolo Simplice an. 901. eamque tenuit usque ad annum 917.* quo mortuus in Blandinio tumulatur.

** ex Iperio; sive 918. iv. nonas Jan. ex Locrio & Miraeo.*

XXII. Adolfus seu Adalolfus Boloniæ comes patri successit, ac fratrem natu majorem Flandriæ comitem in abbatia præcessit. An. 928. idibus Decembris corpus S. Folquini episcopi Tarvanensis in ecclesia S. Bertini conditum elevavit. Occubuit an. 933. idibus Novembris, sepultus in basilica S. Bertini a latere sinistro principis aræ S. Martini.

XXIII. Arnulfus Magnus Flandriæ comes post Balduinum patrem, mortuo sine liberis fratre, ejusdem comitatus Boloniensem & Tarvanensem cum ipso S. Bertini monasterio, comitatui Flandriæ adjunxit. An. 935. Wicfredus Sithiensis monachus ecclesiæ Tarvanensis episcopus ordinatur ab Artaldo Remensi archipræsule. Porro hanc abbatiam commisit Arnulfus an. 944. Gerardo abbati Broniensi; tandemque mortuus est an. 963.* sepultus in Blandinio.

** 964: ex Locrio.*

XXIV. S. Gerardus Broniensis abbas & fundator, volente Arnulfo comite ac probante Wicfredo Morinorum episcopo, abbatiam Bertiniensem suscepit regendam an. 944. qua legibus optimis per triennium informata, inde Blandinium strictioris observantiæ, quam illic ante aliquot annos instituerat, stabiliendæ causa revertitur. At ne disciplinæ vigor apud S. Bertinum intepesceret, ejusdem monasterii regimen Agiloni monacho S. Apri absque abbatis titulo, delegavit, adjuncto ei Womaro Blandiniensi monacho; cumque intra biennium Agilo vivere desiisset, Widonem suum nepotem illic præfecit abbatem. Plura de Gerardo Broniensi abbate in diœcesi Namurcensi dicemus infra.

XXV. Wido B. Gerardi nepos, consentiente Arnulfo comite, Bertiniensis abbas renuntiatur an. 947. Exiguum sane fuit ejus regimen; cum enim aliquantum dissitus a B. Gerardo, juventutis suæ gaudia nimium sectaretur, ab eodem fuit depositus an. 948. Folquino teste*, Womaro, qui supra, Bertinianam abbatiam ad tempus regere permisso, qui deinde an. 954. Blandiniensis abbas evasit. Guido tamen haud multo postquam Bertiniensi abbatia privatus est, instante comite Bavonianam obtinuit.

** Secul. iv. Bened. p. 1. pag. 623. An. 950. ex Iperio.*

XXVI. Hildebrandus nepos Arnulfi Magni Flandriæ comitis, eo favente, a B. Gerardo præficitur abbas, & a Wicfrido Morinorum episcopo consecratur an. 950.* Vir iste ad omne bonum promptissimus, monasterium sic rexit, testante Iperio, ut aliis omnibus per circuitum foret exemplum. Verum quatuor post annis ab avunculo suo comite prædicto destinatur ad reparandum S. Vedasti cœnobium, ejusque in locum subrogatur a B. Gerardo, consilio Comitis, ac Wicfredo episcopo laudante Bertiniensis alumnus, qui sequitur.

** 951: ex Sandero, in vita S. Gerardi.*

A XXVII. Regenoldus seu Reginaldus an. 954. statim vero ut confirmatus fuit, prædia plurima in feudum tradita emtionis titulo recuperavit, de quibus vide chronicon Iperii.* An. 960. grassante per hanc regionem elephantina peste, cum & ipse Regenoldus ea infectus fuisset, cessit anno seq. assensu fratrum & Comitis.

** Tom. 3. Anecdot. pag. 556.*

XXVIII. Adalolfus II. hujus ecclesiæ monachus commissum sibi regimen a Regenoldo suscepit an. 961. sed episcopi confirmatione caruit, ex certo Comitis proposito, qui nepotem suum Hildebrandum Atrebato revocare cupiens, Adalolfum misit ad Angliæ regem. Et hic quidem B vix a sua legatione redierat, cum regimine cessit. Folquinus tamen levita & monachus Sithiensis chartaceum codicem ei nuncupavit.

XXIX. Hildebrandus iterum assumitur in abbatem an. 962. qui toto suo tempore strenue monasterium rexit. Vide Locrium ad ann. 961. & 964.

XXX. Balduinus II.

XXXI. Arnulfus II.

XXXII. Walterus sedit tempore Hugonis regis. Is est cui Folquinus abbas Laubiensis acta SS. Audomari, Bertini, Folquini episcopi Morinensis, Winnoci & Silvini nuncupavit. Mortuum C tradit Mabillonius an. 996.

Secul. 3. Bened. p. 1. pag. 104.

XXXIII. Trudgrandus rexit ab anno 996. ad 1000. ex Locrio.

XXXIV. Odbertus cœpit regere anno millesimo, desiitque post annos duodecim.*

** an. 1014. ex Locr.*

XXXV. Hemfridus an. 1015. privilegium obtinuit ab Henrico imperatore, interventu Heriberti Colon. archiepiscopi. Idem anno seq. villam *Odingatum* a Balduino comite dono accepit. Defunctus est an. 1021. Narrat autem Hugo Flaviniacensis * hanc abbatiam cum aliis circa id temporis a Balduino comite, Ricardi abbatis Virdunensis curæ commissam fuisse.

Ch. IV. col. 112.

** Tom. 1. bibl. Labb. pag. 169.*

D XXXVI. Rodericus seu Rotricus ex monacho Vedastino Sithiensis abbas creatus est an. 1021. curante, ut videtur, Ricardo, quem anno 1024. abbatiam Vedastinam transcripsisse Leduino Hugo Flaviniacensis testatur. Balduinus autem Morinorum episcopus benedictionem impertivit eidem Rotrico, quem hunc esse Mabillonius conjicit, cujus & Leduini prædicti consilio Gerardus episcopus Camerac. sententiæ quorumdam episcoporum Belgii de treuga Dei demum acquievit. An 1026. commutationem fecit cum præfato Balduino episc. Tarvanensi. Subscripsit quoque an. 1028. diplomati Balduini marchionis Flandriæ, Marcianensis cœnobii advocationem susci- E pientis. Exstinctus est an. 1043.* sepultus in claustro ad ostium templi sinistrum intrantibus a meridie.

Chron. Camerac. l. 3. c. 27.

** al. 1042.*

XXXVII. Bovo ecclesiam Roderici tempore * combustam a fundamentis reædificavit, interimque fuit auctor anno 1052. sui regiminis nono, elevationis corporis S. Bertini, a Folquino quondam Morinorum episcopo ob infestationes Normannorum loco secreto reconditi, ejusque facti relationem, rogatu Widonis archiepiscopi Remensis, litteris mandavit. Eidem Bovoni Folcardus Sithiensis

** an. 1031. ex Locrio.*

Secul. 3. Bened. p. 1. pag. 154.

Sithiensis monachus primam suam de S. Bertini gestis lucubrationem nuncupavit. Anno 1056. villam Arkas a pravis & iniquis advocatorum exactionibus, auctoritate Balduini Flandriæ comitis, liberavit. Obtinuit anno seq. a Victore II. papa privilegium, ut negotio de substituendo hic abbate Morinensis episcopus se non immisceret. Testis est an. 1063. in charta fundationis Einhamensis monasterii per Balduinum Flandriæ comitem, & 1064. in tabulis ejusdem principis subadvocatum hujus cœnobii Arnulphum de Aldenarda constituentis. Obiit Bovo vir litteratus & pius an. 1065. die x. Decembris, cum annis quatuor & viginti monasterium rite administrasset, ex Mabillonio post Iperium, qui quidem auctores præponderare debent, tum Heliæ Dupin viro aliunde clarissimo & doctissimo, Bovonis mortem consignanti an. 1069. quatuor annis postquam abdicasset, tum aliis anno 1067. Conditus est e regione sepulcri Roderici decessoris.

Mir. notit. p. 177. & 179.

XXXVIII. Heribertus genere & moribus clarus, hujus ecclesiæ negotia gerebat, etiam antequam esset monachus & postea; eoque munere tanta cum laude perfunctus est, ut an. 1065. ad supremum abbatis fastigium meruerit sublimari; dignus plane Bovonis alumnus & successor, qui basilicam ab eo inceptam honorifice consummavit. Rex Francor. Philippus ei cœnobium S. Germani Altissiodorensis contulit, ex Iperio, qui quidem narrat ipsum anno 1069. Bertiniani regiminis quinto, apud Autissiodorense monasterium suum moram traxisse, nec inde prius, abdicato regimine, ad suam ecclesiam Bertinianam accessisse, quam anno 1072. Sed nulla hujus abbatis fit mentio in libro de gestis abbatum S. Germani Autissiod. apud. Labb. t. 1. bibliothecæ novæ. Et alius profecto est ab Heriberto Altissiodorensi præsule, ut recte observant Sammarthani, diem obitus ejus calendis Octobris consignantes. Eodem anno 1072. Heribertus Suelgerum Sithiensem monachum Alchiaco præfecit abbatem, eoque mortuo Norbertum an. 1077. Jam autem an. 1070. indict. VIII. vel etiam fortasse 1069. privilegium immunitatis altarium de Borbourg & Laon a Drogone Morinorum episcopo acquisierat. Denique postquam an. 1075. anniversarium diem Roderici & Bovonis decessorum, necnon suum instituisset ac dotasset, ex dysenteria defecit an. Domini 1081. regiminis sui an. 17. sepultusque est in medio basilicæ quam ipse absolverat.

XXXIX. Johannes I. vir pius & modestus, ex priore sub Heriberto abbate, ei defuncto votis omnium subrogatur, benediciturque a Gerardo Camerac. episcopo, cui tunc cura Morinensis episcopatus erat delegata, an. 1081. Paulo post totum monasterium fortuito incendio conflagravit, quod abbas sedulus in meliorem, quam antea, statum reparavit. An. 1087. villam Ostresclam S. Bertini allodium, quam advocati vexabant, delato illuc S. Bertini corpore, sibi vendicavit. Idem an. 1093. privilegium confirmationis de libertate *Arkas* impetravit a Roberto Flandren-

A sium comite; quo etiam anno Ratbodus episc. Noviomensis, ecclesiam *de Calmont* in vallibus, certis conditionibus ei concessit. Plures libros conscribi fecit, quos laudat Iperius in chronico*; ac demum efflavit animam die 4. Martii anno 1095. sepultus in septentrionali claustri parte, juxta introitum capituli, postquam rexisset annis 14. Sub hæc tempora Gotselinus e Bertiniano Cantuariensis monachus vitam S. Augustini Cantuariensis episc. ejusdemque translationis historiam duobus libris conscripsit.

* Tom. 3. Anecdot. col. 592.

Mabill. sec. 1. & sec. VI. p. 2. pag. 742.

B XL. Lambertus apprime versatus in litteris, antea prioris officio functus est, quo post aliquantulum temporis, vitæ privatæ studio, cessit. Is tamen abbate Johanne defuncto electus est in successorem, cumque Gerardus Morinensium episc. ordinavit an. 1095. Eodem anno Urbanus II. papa concilium celebravit apud Clarum-montem in Arvernia, cui Lambertus abbas interfuit. An. 1097. Gerardus Morinensis episc. ei quædam altaria suæ diœceseos confirmavit; quo etiam anno indict. V. nonis Septembris Lambertus abbas sui regiminis anno tertio corpus B. Folquini Morinensis episcopi e veteri scrinio in novum translu-

C lit. Sub idem tempus reddendæ paci ecclesiæ Morinensi feliciter adlaboravit Lambertus, testante Iperio. An. 1098. indict. VI. Ida Bolonigensium comitissa abbati Lamberto dedit pro anima Eustachii comitis viri sui, ac filiorum suorum Eustachii, Godefridi & Balduini, qui contra paganorum incursus ex apostolico præcepto Jerosolymam profecti erant, omnes consuetudines & comitatum, & quidquid ad ipsam pertinebat in terra Oudgerii & Berewoldi. An. 1101. ex Iperio idem Lambertus comitis Flandriæ consilio, ac Johannis episcopi Morinorum confisus, quod antea diu mente conceperat, religionem in suo reparare cœnobio curavit. Exstat ea de re t. 1.

Tom. 3. col. 597.

Mir. notit. p. 273.

D Anecdot. col. 309. epistola Clementiæ comitissæ ad S. Hugonem abbatem Cluniacensem, qua ipsum invitat ad reformandum Sithiense monasterium, quod Cluniacensi subjiciendum pollicetur. Lambertus interim comitari simulans Johannem episcopum Romam pergentem, Cluniacum petit, fratrum ordinem discit ac profitetur. Inde recedens Hugonis abbatis Cluniacensis rogatu (volebat enim hic privatus remanere) secum adduxit monachos ex diversis Cluniacensium monasteriis, sicque ordinem ipsorum huc introduxit an. 1101. eo fructu, inquit Herimannus in historia restaurationis S. Martini Tornacensis, ut ubi prius vix duodecim monachos invenisses, postmodum

E 150.* omni abundantia refertos reperisses. Obtinuit vero Lambertus ab Hugone Cluniacensi abbate, quando propriam, ut diximus, abbatiam repetere compulsus est, ut quandiu viveret, Cluniacensis monachus haberetur; cumque hujus vitæ curriculum absolvisset, tricenis diebus pro eo sacrum fieret apud Cluniacum, ejusque obitus anniversaria dies solemniter quotannis ageretur. Statutum hoc editum est t. VI. Spicil. pag. 448. Tanti faciebat hunc ordinem Lambertus, tantoque zelo illius propagandi æstuabat, ut ipsum in Alchiacensi ac Bergensi monasteriis hoc eodem

Tom. VI. Spicil. pag. 443.

* plusquam 120. ex Iperio, t. 3. Anecdot. col. 600.

tempore instituі curaverit; quin etiam in Atrebatensi S. Vedasti an. 1109. Alviso priore ibidem constituto, quem deinde ab Aquicinctensibus in abbatem postulatum, Lambertus episc. Atrebat. a Lamberto nostro petiit & obtinuit. An. 1102. privilegium impetravit a Roberto Flandrensium comite. An. 1106. calendis Maii abbatia dedicatur a Johanne Morinensi & Odone Camerac. præsulibus, præsente Roberto Jerosolymitano & uxore ejus Clementia Burgunda Calisti II. papæ sorore. Porro Lambertum abbatem ad Remensem cathedram expetitum recusasse probat luculenter S. Anselmi epistola 139. lib. 3. Vocatur idem Lambertus ab Andrensi chronographo *sanctæ memoriæ abbas Sithiensis & primus ibidem institutor ordinis Cluniacensis*, in amicabili compositione, quam fecit cum Gisleberto Andrensi abbate super terra de Suemelis seu de Sumerlis * in parochia Campaniæ an. 1112. Ceterum eodem tempore ex instituto ibi ordine Cluniacensi data est occasio Cluniacensibus abbatibus hoc sibi monasterium vendicandi, sed frustra; Pontius siquidem Cluniacensis abbas venit Balduini comitis munitus privilegio, a Lamberto abbate subsignato, sed repulsam passus est. Qua de causa iterum retractata scripsit S. Bernardus epist. 149. ad Petrum Cluniacensem abbatem, eum deterrens ab illo tam operoso consilio. Acquievit Petrus, totumque suum jus cessit, omnimoda libertate Bertiniensibus restituta. Anno 1114. indict. VII. idem Lambertus commutationem fecit cum Balduino Flandriæ comite, eo ipso die, quo prædictus comes cunctique Flandriæ proceres pacem firmarunt sacramentis. An. 1117. ordinem Cluniacensem in S. Petri Gandavensi monasterio, necnon in S. Remigii archicœnobio Remensi suscipi curavit. Duobus post annis ind. XII. hoc est 1119. Balduinus comes Lamberti precibus privilegium a Balduino Insulano proavo suo de libertate *Arkas* collatum, sartum tectum esse voluit. Obiit hoc anno piissimus princeps paulo post fratrem suum Guillelmum, quem in cœnobio Sithiensi sepeliri jusserat, conditus & ipse ibidem post fere decem in habitu monastico menses transactos. Insuper Eustachius Boloniensis comes anno post reditum suum ab Jerosolymis vigesimo, Dominicæ vero Incarnationis 1122. indict. XV. ob salutem animæ suæ, Idæ matris comitissæ & fratrum suorum Godefridi regis Jerosolymitani atque Balduini qui ei successit in regno, terram Merkensem, quæ ad S. Bertini monasterium pertinebat, ab omni exactione liberam fecit; subscribunt Lambertus abbas S. Bertini & alii: quo etiam anno Callistus II. papa eidem Lamberto privilegium indulsit. Anno seq. Robertus episc. Atrebat. ei quatuor altaria concessit, litteris datis, quas vide inter instrumenta. Manassem quoque Ghisnarum comitem munificum expertus est an. 1125. qui fuit ultimus vitæ B. Lamberti, dies vero postremus. X. cal. Julias. Sepultus est in sacello B. Mariæ, quod ipse infirmis ædificaverat, Johanne Morinorum episcopo funus ejus celebrante. At vero jam anno superiore paralysi perculsus, domnum

Epist. 116. tom. 5. Miscell. Baluz. pag. 352.

Spicil. t. IX. pag. 364.

* Tom. 3. Anecdot. pag. 608.

Tom. 1. Anecdot. col. 334.

Mir. notit. pag. 314.

Ch. v. col. 112.

A Simonem, qui postea fuit abbas hujus loci, sibi, consilio episcopi, ad hanc regendam ecclesiam * substituerat, quo per Cluniacenses Bertinianos infra annum deposito, fratres Carolo Flandriæ comite & Johanne Morinorum episcopo præsentibus, quemdam Johannem nuper a Lamberto abbate ex regulari canonico monachum hic effectum, ipso Lamberto vivente & reclamante elegerunt.

XLI. Johannes II. citra consensum Lamberti adhuc viventis electus, benedictionem percepit a Johanne Morinorum episcopo, præsente Carolo Flandriæ comite, an. 1124. quo ipso anno duos
B in oppido Caleti * presbyteros institui curavit. Eodem anno perrexit Romam, unde a Calixto * papa duo diplomata retulit, de quibus apud Iperium. * Anno seq. impetravit a Simone Tornacensi episcopo altare *de Lisleweghe* cum appendiciis ejus. Eidem abbati Carolus comes privilegium de vicecomitatu de Bourbourg a Balduino decessore traditum Lamberto, confirmavit an. 1126. * quo anno Urbem secundo adivit contra Cluniacenses, quos iterum vicit. Transigit an. 1127. cum Guidone de Elleboin, sequestro Manasse Ghisnensi comite; cumque hoc ipso anno Guillelmus Normannus Theoderici de Alsatia pro
C Flandriæ comitatu æmulus, in obsidione castri Alostensis sagitta vulneratus esset, vix quatuor diebus superstes, habitum hujus cœnobii petiit, & in eodem sibi sepultura delecta obiit, hucque delatus, ad caput Balduini conditus est. An. 1129. fundatores parthenonis S. Leonardi Ghisnensis cum Johanne abbate Bertiniano pepigerunt, ea ratione ut hanc abbatiam Bertiniensi subjicerent in perpetuum, ex Iperio. * Circa idem tempus adhæsit Johannes Petro Leonis antipapæ, a quo privilegium adversus Cluniacenses impetravit; at circiter annum 1131. exauctoratus ab Innocentio papa Romam ad Petrum Leonis confugit, de
D quo nihil amplius innotescit. Cœnobium ejus tempore plusquam centum aluisse monachos testis est Herimannus in hist. restaurationis S. Martini Tornac. tom. XII. spicil. p. 383.

XLII. B. Simon I. Gandavensis, a puero monachus hic effectus, vir religiosus & litteratus, cujus opera usus est Lambertus abbas ad quædam per Flandriam emendanda monasteria, quique ab ipso Lamberto, ut jam diximus, circa finem sui regiminis morbo laborante, vicarius & coadjutor est constitutus. Odone defuncto Alchiacensis abbas efficitur, ac deinde ejecto per Innocentium papam Johanne, in Bertinianum abbatem una-
E nimi monachorum consensu assumitur, ac per Milonem episcopum consecratur an. 1131. Interfuit an. 1133. dedicationi ecclesiæ S. Winnoci. Verum Innocentius papa, Cluniacensium factione, Simonis electionem irritam declaravit, quod lite adversus Cluniacenses pendente & inconsulta curia Romana, attentata fuisset: præcipiens ut Simone deposito alium sibi deligerent abbatem Cluniacensium consilio. Paruit reverenter his litteris Simon, suaque dignitate cedens an. 1136. Gandavum patrium solum petiit, unde post aliquot annos religiosissime transactos huc

* in temporalibus.

* f. Casleti.

* Honorio; ex Locr.

* tom. 3. Anecdot. col. 619.

* al. 1125. ind. III.

* tom. 3. Anecdot. col. 629.

reversus, feliciter obdormivit in Domino anno A 1148. die 4. Febr. sepultusque est in cœmeterio juxta sacellum B. Mariæ; sed nunc tumba ejus est intra idem sacellum a Leone abbate reparatum. Hic autem est Simon qui chronicon hujus ecclesiæ a tempore Roderici hucusque descripsit.

XLIII. B. Leo seu Leonius, nobilis Furnensis ex abbate Laubiensi Bertiniensis eligitur anno 1138. post diutinum laborem tum in obtinenda eligendi canonice ab Innocentio facultate, tum in electione facienda, diversis in diversos conspirantibus. Eodem anno reperitur in tabulis Theoderici Flandriæ comitis, ecclesiæ Warnestonensis mutationem e statu seculari in regularem B confirmantis; necnon in litteris Alvisi episcopi Atreb. quibus ecclesiam de Pas Theobaldo priori S. Martini de Campis concedit. Actum Atrebati in synodo, in basilica B. M. semper virginis an. 1138. ind. I. &c. pontificatus D. Alvisi Atrebat. episcopi septimo. Vix autem hic annus effluxerat, cum ecce novus abbas Leo in causam per Cluniacenses evocatus, Romam tendit cum Alviso Atrebat. episcopo; jus suum strenue prosequitur tempore concilii Lateranensis, ac vincit feliciter, obtentis ab Innocentio papa litteris, quas iterum a Celestino successore an. 1143. renovari curavit. An. 1141. Alvisus episc. Atrebatensis ei C contulit altare de Baslin, quod eidem confirmavit Godescalcus Alvisi successor an. 1152. Testis est anno 1143. mense Novembri restitutionis altaris de Marla factæ monasterio S. Jodoci ad mare a Milone I. Tarvanensi episcopo, ex tab. hujus cœnobii. Occurrit an. seq. in charta Balduini Ardensis toparchæ, Ardense canonicorum secularium collegium ab avo suo Arnulfo fundatum convertentis in abbatiam ord. Præmonstr. An. 1144. privilegium obtinuit a Lucio papa; eique tertio Romam profecto Eugenius III. summus pontifex an. 1145. privilegium contra Cluniacenses iterum atque iterum confirmavit. Hoc D ipso anno præsens memoratur in synodo plenaria Milonis episcopi Morinensis, in qua Arnulphus Ghisnensis comes quidquid fratribus *de Claromaresch* tradiderat recognovit. Anno seq. terræ cujusdam sitæ in Kelinis comitatum accepit ab Hugone Butri, qui hunc ab Hugone de Falkemberga in feodum tenebat. Nec multo post, eodem scilicet anno ad bellum sacrum profectus est cum Theoderico Flandriæ comite & Alviso Atrebat. episcopo, qui hac in peregrinatione vitam clausit; ex ea vero non prius regressus est Leo, quam an. 1148. teste Iperio; interim a prædicto comite privilegio donatus an. 1147. E quo singula antecessorum suorum collata S. Bertino privilegia corroborat, pro anima Suanehildis suæ primæ conjugis & Balduini comitis cognati sui. Sub idem tempus societatem precum iniit cum Natali Resbacensi abbate. An. 1152. totum pene monasterium conflagravit, quod quidem Leo, etsi senio confectus intra biennium sartum tectum restituit, adjuvante in primis nobili viro Guillelmo de Ipra. Anastasius IV. duo privilegia indulsit Leoni an. 1154. Item Adrianus IV. anno seq. privilegium exemtionis a Cluniacensibus renovavit. Denique vir religiosissimus Leonius gentilium litterarum atque divinarum peritissimus, inquiunt vetus codex ecclesiæ Laudunensis & Auctuarium Molani, migravit ad Dominum an. 1163. VII. cal. Febr. * Sic autem habet ultimus epitaphii versus:

Mir. notit. p. 171.

Ibid. pag. 186.

Ibid pag. 188.

tom. III. Anecdot. col. 643.

* al. Jan.

ecce ruis,
Ante diem Februi sexta suprema tui.

Jacet ante altare sacelli B. M. virginis, quod ipse post incendium ampliori forma construxerat. Exstant ad ipsum epistolæ S. Bernardi 324. & 342. nunc 382. quam autumat scriptam Mabillonius anno circiter 1150. & 383. & ad monachos Bertinienses 341. & 344. nunc 384. & 385.

XLIV. Godescalcus alterius cognominis Alchiacensis abbatis nepos, apud S. Bertinum regulam professus est, tum prior effectus Alchiaci sub patruo, inde hospitalarius in S. Bertini cœnobio, tandem ex abbate Hamensi, primævæ domus abbas eligitur, ac per Milonem episcopum Morinensem ordinatur an. 1163.[a] Prius tamen eligentium vota pro Arnaldo Affligemiensi abbate concordabant, sed episcopus Cameracensis noluit consentire. Eodem anno Godescalcus interfuit concilio Turonensi ab Alexandro papa coacto, ubi rursus ecclesiæ suæ libertatem adversus Cluniacenses asseri curavit. An. 1165. B. Thomam Cantuariensem archiepiscopum exulare coactum hospitem in hoc cœnobio lætanter excepit, ipsumque Suessiones usque perduxit cum Milone episcopo Morinensi. Testis est anno seq. cum pluribus aliis in transactione inter Idesbaldum Dunensem & Walterum Bergensem abbates. An. 1172. concordiam iniit cum Willelmo S. Audomari capellano. An. 1175. quemdam comitatum in Kelinis & Acquin a Waltero de Elnes pretio marcharum argenti 14. comparavit. Anno seq. litteras obtinuit a Philippo Flandrensi & Viromanduensi comite; quo quidem anno mortuus legitur Godescalcus in Andrensi chronico*, IV. idus Dec. ex veteri Gall. Christiana, sed legendum est an. 1177. IV. idus Septembris, ex Iperio. * Et certe hoc anno, VI. nonas Julii eum exsequias Christianæ comitissæ uxoris Balduini Ghisnensis comitis, ad pedes matris suæ Adelivæ in Andrensi monasterio sepultæ cohonestasse legimus in codice MS. Lamberti Ardensis ecclesiæ presbyteri de historia comitum Ghisnensium. Corpus hujus abbatis in medio capitulo conditum est.

* tom. II. Spicil. pag. 464.

* tom. III. Anecdot. col. 662.

XLV. Simon II. hujus loci monachus Godescalcum excepit anno tantum 1177. etsi pepigisse dicatur cum Henrico de Insula an. 1176. ut pote quem annum nemo nescit eundem esse posse cum anno 1177. pro varia computandi ratione. Anno 1179. interest concilio Lateranensi sub Alexandro papa; quo etiam anno Philippus comes ei privilegium concessit. An. 1183. testis est in charta ejusdem comitis, abbatiarum S. Wi-

Mir. notit. p. 456.

[a] Itaque gratis asserit Miræus in Diplom. Belgic. p. 120. Henricum abbatem de Liskis Leoni successisse in regimine Bertiniensis monasterii.

noci Bergensis & S. Nicolai Furnensis possessiones confirmantis; eodemque anno B. Bernardum Pœnitentem in monasterio sepelivit; de quo vide martyrol. Benedictinum Hugonis Menardi 19. Aprilis, p. 542. Insuper Willelmus Remorum antistes, quo jam auctore pactum quoddam fecerat Simon cum Philippo Flandriæ comite & Ida ejus nepte Boloniæ comitissa, cujus tunc erat tutor Philippus, eidem Simoni abbati tertiam partem decimæ altarium apud Caletum & Aleri laudavit an. 1185. Tandem vero quartana febre aliisque molestiis attritus prælaturæ nuntium remisit an. 1187. in Translatione S. Benedicti, vixitque postea usque ad octavas S. Vincentii, & obiens apud Oxelare, huc est clatus & sepultus ab Aquilonari parte altaris.

XLVI. Johannes III. de Ipra Laubiensis monachus, de consensu, imo de consilio Simonis electus, a Desiderio Morinensi episcopo benedictionem percepit die XI. Julii an. 1187. Biennio post a Clemente papa III. bonorum omnium confirmationem impetravit, a Celestino 1198. ab Innocentio III. eodem anno vel sequenti, ab Honorio 1217. & a Gregorio IX. 1227. Eidem Philippus comes an. 1190. nemus de Wlverdingha *al.* Wlnindinghe pro suo suæque uxoris anniversario contulit, jamjamque Jerosolymam profecturus anno 1198. privilegia confirmavit, quæ Philippus Francorum rex anno seq. regni sui decimo tertio collaudavit. Circa an. 1193. Petrum abbatem Andrensem, cujus exceperat confessionem, quique sibi sepulturam in porticu ecclesiæ, ut ab omnibus conculcaretur, humiliter elegerat, ante altare honorifice tumulavit. Anno 1207. Cantuarienses monachos Regis Anglorum tyrannide extorres factos apud se invitavit. & quandiu voluerunt retinuit, pro qua exhibita caritate ipse Innocentius papa litteris suis grates rependit. An. 1209. privilegium accepit ab eodem summo pontifice contra monachos Alchiacenses supra electione sui abbatis, quæ fieri debet e gremio Bertinensium monachorum. Transigit an. 1210. cum Claro-marisco de quibusdam decimis. An. 1229. hominium Rogerii de Walonis-capella militis excepit, itemque vassallis suis de Poperinghes legem constituit. Eodem anno vadem se dedit pro quadringentis libris *t. IX. Spicil. p. 663.* trecentis ex Iperio *tom. 3. Anecdot. p. 709.* ne Flandrenses burgum de Withsand incendio vastarent. Denique migravit a seculo 1230. initio Quadragesimæ ex Andrensi chronico *, seu v. calend. Martii ex veteri Gall. Christ. anno sui regiminis 44. quem fratres ut patrem dilectissimum cum luctu sepelierunt in australi parte templi, in sacello quod ipse S. Dionysio ædificaverat.

Spicil. t. IX. pag. 505.

Iper. tom. 3. Anecdot. col. 688.

* *tom. IX. Spicil. pag. 664.* Circa finem, ex Iperio, *tom. 3. Anecdot. p. 712.*

XLVII. Jacobus I. Furnensis consilio antecessoris fuit per conventum unanimiter electus, quem Petrus Morinensium episcopus die Lunæ post Dominicam in Ramis palmarum benedixit, hoc est postridie quam ipse solemni pompa cathedram suam adierat pontificalem an. 1230. ex Andrensi chronico. Anno seq. mense Febr. Jacobus abbas dedit hominibus suis *de Arkes* legem

t. IX. Spicil. p. 664.

A juratam, quæ *Chora* vulgariter appellatur, unde *choremanni* vel *chorarii* dicuntur judices, qui de pace tractant, & de utilitate communitatis villæ, & de *forisfactorum* emendatione; verum paulo post mutavit hanc legem, aliamque pro villa de *Poperinghes* a decessore constitutam emendavit an. 1232. Idem hoc ipso anno controversiam diu ventilatam inter episcopum & archidiaconum Morinenses atque inter abbatem S. Bertini, de procurationibus & pastu habendo in domibus S. Bertini ubicumque constitutis diremit; quo etiam anno fuit alter e quatuor arbitris inter cœnobium S. Augustini & Rainaldum de Aria. An. 1234.
B translationem S. Bertini promovit, ex Iperii chronico, a quo etiam habemus ipsum hoc anno in Purificatione B. Mariæ abjecta prælaturæ sarcina transiisse ad Claromariscenses, quos inter monachus effectus reliquum vitæ suæ peregerit. Ita etiam Miræus in chronico Cisterc. p. 103. sed his adversatur liber miraculorum S. Bertini, in cujus capite XXXI. translationem prædictam legimus celebratam an. 1237. *Jacobo tunc ecclesiæ B. Bertini venerabili abbate præsidente.* At fortasse ideo dicitur abbas, quod necdum haberet successorem ex dicendis.

t. XII. Spicil. pag. 169.

tom. 3. Anecdot. col. 717.

C XLVIII. Simon III. Gandavensis, rejecto, quia monoculus erat, Bartholomæo * Wasselin, quem elegerat conventus, a Petro episcopo Morinensi, ordinatur ab eodem præsule instinctu Jacobi antecessoris, qui tamen a conventu in abbatem receptus non est, nisi an. 1237. quo summus pontifex auditis hinc inde partibus electionem Simonis confirmavit. An. 1243. Lugdunensi concilio generali interfuit sub Innocentio IV. a quo privilegium impetravit. Postquam vero rexisset annis ferme 12. diem clausit extremum an. 1249.* & sepultus fuit in claustri cornu sinistro inter ecclesiam & capitulum.

* *al.* Jac. de Wasselin.

* 1250. *ex Locrio.*

D XLIX. Gilbertus Audomaropoli natus egenis parentibus, ob animi præclaras dotes Simoni defuncto subrogatur an. 1250. & a Petro ep. Morinensi confirmatur & ordinatur. An. 1252. mense Nov. sede Morinensi vacante, quandam controversiam Bergensem inter & Hamensem S. Salvaris abbates lata sententia finivit, ex chart. Hamensi. Fuit autem Gilbertus Alexandri papæ IV. sacellanus & commensalis valde dilectus, quem in curia Romana propter ejus liberalitatem & munificentiam communiter vocabant *Abbatem aureum.* Quapropter is a prædicto summo pontifice multa & præclara obtinuit privilegia, in quibus non tacendum jus mitræ & pontificalium datum anno
E 1. ejus pontificatus, hoc est 1254. quo tamen nunquam usus est. Eum fuisse magnificum plurima testantur; novum videlicet refectorium, quo pulcrius non habetur in toto regno, inquit Iperius, incepit & complevit. Novam quoque inchoavit ecclesiam, & maxime promovit, sed ultra quam decebat amplam & sumtuosam, quam nemo successorum ausus est perficere. Tandem Gilbertus relicto hoc monasterio secessit ad Claromariscum, ibique monachus est effectus an. 1265. ex Iperio, 1264. ex Miræo in chronico Cisterc. p. 103. *al.* 1266.

L. Jacobus II. dicitur etiam a nonnullis, testante Iperio, cito post suam promotionem, ad Claromariscum abiisse; uterque, ut videtur, quod regularis observantia deficeret; idque satis innuit epistola 176. Clementis papæ IV. ad Simonem cardinalem sedis apostolicæ legatum, data pontificatus anno 1. Christi 1265.

tom. 2. Anecdot. col. 238.

LI. Guillelmus I. Mestrensis natione, de Oya prope Gravelingas, primus omnium abbatum Bertinensium qui mitra usus sit, naturæ debitum solvit an. 1271. & sepultus fuit intra principalem ingressum templi a parte meridionali intrantibus a claustro.

LII. Johannes IV. de Bosco Audomarensis interfuit concilio generali Lugduni celebrato pro subsidio terræ sanctæ, anno quarto pontificatus Gregorii X. hoc est 1274. Jam autem ab exordio suæ prælaturæ quandam inducere tentaverat in hac ecclesia Bertinensi reformationem, sed irrito conatu; unde an. 1278. in manibus episc. cessit, tribus circiter annis superstes.

LIII. Galterus aut Walterus II. Bloc Gandavensis, abdicatione Johannis factus est abbas an. 1278. Initio dissimulavit excessus, quos tandem emendavit. An. 1281. privilegium impetravit a Martino IV. summo pontifice. Is est procul dubio W. qui reperitur an. 1284. in chartulario quarto S. Bertini, quique similiter connotatus cum J. abbate Dunensi commutationem fecit an. 1289. Rogatu ejusdem Walteri &c. parochiam S. Bertini de Poperinghes Jacobus episc. Morinensis in tres parochias divisit 1290. Denique postquam rexisset annis 16. mensibus undecim ac diebus aliquot, obiit an. 1294. 2. idus Octobris, ibidemque sepultus est, successorem sortitus Eustachium Gomer, in quo desinit chronicon Iperii.

t. 1. Gallo-Fl. p. 32.

LIV. Eustachius Gomer Insulanus, electus in abbatem, ordinatur a Jacobo episcopo Morinensi. Defecit an. 1297. nonis Martii, vir clarus eruditione, sepultusque est in area crucis ecclesiæ suæ, extra scilicet oratorium S. Sebastiani, contra sepulcrum Willelmi, primi abbatis, qui mitra usus est, ex continuatore chronici Johannis Iperii.

LV. Egidius de Onnia regere cœpit an. 1298. Carthusiam ædificari in valle S. Aldegundis juxta S. Audomarum consensit. Anno sui regiminis tertio instituit *missam* quotidianam pro benefactoribus. Prima nominis sui littera E reperitur an. 1307. Cessit an. 1311. ac mortuus 1320. conditus est sepulcro ante oratorium S. Sebastiani, medius inter decessores Johannem & Eustachium, cum hoc epitaphio; *Hic jacet dominus Egidius de Onnia, quondam abbas hujus loci, qui obiit anno Domini 1320. quinto calendas Augusti,* non 1325. uti habet obituum liber. Ita continuator Iperii.

LVI. Henricus de Condescure ingenuis parentibus in valle Casletensi ortus, ex priore sub Egidio, eidem cedenti an. 1311. suffectus est, cum tunc essent sexaginta tres monachi. Occurrit an. 1327. die 1. Maii in chartulario quarto S. Bertini. Mortem oppetiit v. cal. Febr. 1334. sui regiminis an. 24. quo anno Johannem ab Ipra seu Iperium in monachum susceperat, abbatem postea futurum, & hujus loci chronographum. Sepultus est in choro novo quem inceperat.

LVII. Alealmus seu Alelmus cognomento Bristel, patria Boloniensis, ex villa *Freneq* oriundus, electus Dominica die qua cantatur *Exurge* an. 1334. benedicitur in abbatem ab Hugone Cabilonensi episcopo. Reperitur eodem anno die 12. Aprilis in chartulario quarto S. Bertini. Transegit an. 1345. cum episcopo Morinensi; quo etiam anno decimam de Lictherneide cuidam Rogero dedit ad censum. Compromisit an. 1353. cum Petro abbate S. Richarii, qui sub Alelmo aliquandiu vixerat ad S. Bertini, de mutua celebratione festorum S. Bertini & S. Richarii in utroque monasterio. An. 1357. cum Michaële abbate S. Eligii de Monte statuta condit pro collegio Becodiano Parisiis in monte S. Genovefæ a Petro Morinensi milite fundato 1353. Delegatur 2. Febr. 1360. cum officiali Audomarensi Jacobo le Riche super collecta pecuniæ ad liberationem Regis Francorum Johannis. Quo anno die 9. Septembris, item 1361. & 1363. 13. Julii & 1365. 26. Febr. memoratur in chartis authenticis a D. de Ganieres collectis & in bibliotheca regia asservatis. E vivis sublatus est hoc anno 1365. in choro sepulturam nactus cum hac inscriptione: *Hic jacet bonæ memoriæ D. Alelmus, quondam abbas hujus loci, & consiliarius D. nostri Regis, qui fabricam hujus chori, quem D. Henricus fundaverat, continuavit XXXII. annis quibus ipse rexit. Obiit anno Domini 1365. mensis Martii die 17. Orate pro anima ejus.*

LVIII. Johannes V. le Long seu de Ipra, unde vulgariter Iperius, filius patris cognominis & Isabellis, sub Henrico abbate an. 1334. monachus Bertiniensis effectus, mittitur Parisios ab Alelmo successore, ubi gradum baccalaureatus in decretorum scientia adeptus est. Mortuo tandem Alelmo, successor ei datus est in vigilia Annuntiationis Dominicæ. Mox Avenionem profectus est ad Urbanum V. suum quondam magistrum in studio Parisiensi, a quo, die 16. Aprilis ejusdem anni; seu potius anni 1366. confirmatus est, munusque benedictionis suscepit 19. ejusdem mensis a cardinali Boloniensi, in Dominica, qua cantatur *Misericordia Domini*, post octavas Paschæ. Auctor est chronici Bertiniensis toties a nobis laudati, idque protenditur ab anno 590. ad annum 1294. ex qua lucubratione, quantæ fuerit fidei & sedulitatis, quantæ prudentiæ & constantiæ liquido apparet. Editum est nuper a nostro D. Edmundo Martenne, cum admonitione prævia, tum sua, tum Lucæ Dacherii auctoris Spicilegii, sodalis item nostri, jam pridem defuncti. Demum vir pius & doctus, de quo videndi Valerius Andreas in Biblioth. Belgica & Antonius Sanderus de scriptoribus Flandriæ, annos vitæ implevit die 2. Januarii an. 1383. teste ipsius epitaphio, quod exstat etiamnum in monasterio S. Bertini, in sacello S. Dionysii, his verbis: *Hic jacet piæ memoriæ Johannes oriundus de Ipra, quondam abbas hujus monasterii, qui rexit 17. annis & obiit anno Domini 1383.*

t. 3. Anecdot. a pagina 442 ad 776.

secundo die mensis Januarii, sexta feria. Orate pro eo. Requiescat in pace. Amen

LIX. Jacobus III. de Condé primum fit Bertiniensis monachus an. 1343. sub Alelmo abbate, tum abbas Alchiaci 1380. per obitum Bernardi de Milleto, in remotis partibus, extra tamen curiam Romanam defuncti; sed hac non admissa electione propter schisma, eligitur paulo post abbas Bertiniensis, ac Tornaci benedicitur Dominica Passionis anni 1383. Mox autem quidam monachus Bertiniensis nomine Jacobus Scottelaire de Brugis, qui Roberti Gebennensis dicti Clementis VII. partibus adhærebat, se se dicens abbatem, plura monasterio damna intulit, quo tempore ibi erant solummodo 34. monachi & duo conversi; hunc tradunt mortuum in curia Romana. Anno 1389. 5. Januarii Jacobus de Condé abbas rogatu Egidii Longi fratris Johannis Longi seu Iperii ultimi abbatis fundavit anniversarium pro dicto Johanne & ejus fratribus. Omnia vero monasterii debita Jacobus persolvit. Recensetur an. 1392. die 4. Febr. in chartulario 4. S. Bertini. Mortuus est x. calend. Martii an. 1407. sui regiminis an. 24. & paulo plus.

LX. Johannes VI. le Blicqure Arkensis, electus 1407. in festo cathedræ S. Petri, duobus tunc de papatu contendentibus, confirmatur & ordinatur a Matthæo Reginaldi episcopo Tervanensi, ac deinde possessionem adeptus est 27. Junii. Innumera præclare gessit tum ad decorem, tum ad utilitatem monasterii. Hominem exuit die 26. Septembris anni 1420. ex ipsius epitaphio, quod exstat in sacello S. Jodoci.

LXI. Alardus II. Trubert, prius abbas Alciacensis, confirmatur a Martino V. anno quarto ejus pontificatus, v. cal. Decemb. Morte corripitur apud Arkas VIII. cal. Sept. an. 1425. tumulo conditus in area ecclesiæ, super quem ænea signa ad horas divini officii quotidie pulsantur.

LXII. Johannes de Gribonal vel de Gribonele Atrebas, e gremio deligitur a Martino V. bulla data VI. cal. Oct. ejus pontificatus anno octavo, & a fratribus in possessionem inducitur in festo S. Clementis mense Novembri. Obiit 1447. die 16. Septembris.

LXIII. Johannes de Medon* Iprensis mortuo Johanni de Gribonal electione fratrum numero 57. subrogatur. Mox ad venerabiles viros Dionysium Grieten decretorum doctorem, archidiaconum & officialem Morinensem, Johannem Dantin baccalaureum in decretis pœnitentiarium dictæ ecclesiæ, ac sigilliferum curiæ Morinensis, vicarios reverendi patris D. Johannis tit. S. Laurentii in Lucina S. R. E. presbyteri cardinalis episcopi Tarvanensis tunc absentis accessit, ut sua confirmaretur electio auctoritate ordinaria, in forma juris debita. Verum interim quidam sacerdos, qui se dicebat capellanum & nuntium episcopi Virdunensis, ducis Burgundiæ consiliarii, dixit præfatum episcopum ex apostolica cœnobii S. Bertini reservatione expressa in ipsius gratiam facta, jus & prælaturam dicti monasterii prætendere, neminemque hac vice præter dominum Papam de hac abbatia potuisse disponere. Itaque differtur in curia Morinensi confirmatio electi; at paulo post, nimirum x. Martii ejusdem anni seu potius sequentis placitum regium obtinuit pro accipienda possessione, dehinc ab archiepiscopo Remensi confirmatus, demum in vigilia S. Martini hyemalis in hoc cœnobio lætissime receptus fuit. Neque tamen idcirco rem susceptam deposuit episcopus, sed auctoritate ducis Burgundiæ fultus misit quemdam Jacobum de Villers in chorum ecclesiæ S. Bertini cum testibus, qui nomine dicti episcopi in abbatiæ possessionem iret. Ceterum an. 1450. Johannes de Medon pepigit cum Johanne Caronis abbate S. Bartholomæi. Tandem vero ecclesiæ suæ ruinam dolens, volente Philippo duce Burgundiæ, abbatiam dimisit exeunte Julio, sibi retenta pensione annua 400. florenorum quam summus pontifex approbavit. Cum ea privatus vixit annis fere undecim; cessavit autem pensio, quando Guillelmi abbatis episcopi Virdunensis auxilio ad abbatiam Montis S. Quintini evectus est. Denique obiit in hoc cœnobio an. 1471. cui etiam Bertinienses justa persolverunt.

* *al.* de Meudon.

LXIV. Guillelmus II. Fillatre monachus S. Petri Catalaunensis, abbas S. Theodorici prope Remos, Virdunensis episcopus, Tullensis ac Tornac. successive, beneficio ducis Burgundiæ abbatiam quoque S. Bertini adeptus est, quam possidebat annis 1459. & 1460. ex schedis D. Maillart. Gandavi defunctus est an. 1473. unde relatus ad abbatiam Bertinianam, ibidem honorifico tumulo conditus est XI. vel XII. cal. Septembris.

LXV. Johannes IX. de Lannoy *al.* de Launoy ex abbate Alciacensi Bertiniensis occurrit an. 1477. & ultima die Martii 1486. in schedis D. Maillart. Transiit a seculo 27. Novemb. 1492. ut ejus epitaphium docet his verbis: *Sepultura bonæ memoriæ R. patris D. Johannis de Launois Alciacensis, deinde hujus S. Bertini monasteriorum abbatis, Maximiliani Romanorum regis & Philippi ejus filii archiducis Austriæ & Burgundiæ consiliarii, ac aurei ordinis velleris eorumdem cancellarii, qui Machliniæ obiit anno Domini 1492. mensis Novembris die 27.*

LXVI. Jacobus IV. du Val ab Antonio de Croy Morinensi episcopo benedictionom percepit, sed minime confirmatus ab Alexandro VI. summo pontifice, cessit Antonio, qui sequitur.

LXVII. Antonius I. de Berghes jam abbas S. Trudonis, reperitur etiam Bertiniensis die 14. Januarii 1500. & 3. Aug. 1520. in schedis D. Maillart. Et certe hoc anno, habito consensu Leonis X. papæ, proprium templum superioribus annis instauratum consecrasse dicitur a Locrio. Anno 1516. S. Silvini maxillam monachis Alchiacensibus dedit. Scripsit historiam ordinis aurei velleris a Philippo Bono Burgundiæ duce instituti, teste Locrio in brevi catalogo scriptorum Artesiæ, ad calcem sui chronici Belgici. Diem clausit extremum an. 1531. sepultura donatus apud S. Bertinum, cum hoc epitaphio: *Hic jacet bonæ memoriæ reverendus in Christo pa-*

ter domnus Antonius de Bergis, primo Montis S. Mariæ in Burgundia, deinde S. Trudonis Leodiensis, & tandem hujus S. Bertini monasteriorum abbas, qui obiit an. 1531. 22. Januarii, postquam huic œli præfuit annis 38. mensibus 5. diebus 26. ætatis suæ anno 76. mense 6. die 8.

LXVIII. Ingelbertus d'Espagne superioris ex sorore nepos solum innotescit ex epitaphio, quod sequitur: *Hic jacet bonæ memoriæ reverendus in Christo pater D. D. Enghelbertus d'Espaigne hujus monasterii S. Bertini religiosus expresse professus, viginti duobus annis coadjutor, & tandem abbas, qui obiit anno Domini 1544. die 28. mensis Nov. cujus anima requiescat in pace.*

LXIX. Gerardus de Hamericourt Ingelberti nepos ex sorore, primum fuit abbas S. Winoci, tum Bertiniensis an. 1544. postea primus episcopus Audomarensis, quem synodus Tridentina olim suspexit. Collegium Societatis Jesu dotavit ex sumtibus abbatiæ quam retinuerat, & in ejusdem collegii sacello sepelitur an. 1577. De quo plura in episcopis Audomarensibus.

LXX. Vedastus Grenet *al.* Genest Atrebas vitam cum morte commutavit 1603. x. Decembris, sepultus ad altare S. Dionysii, e quo translatus est loco, una cum Nicolao Mainfroy successore, per Guillelmum Locumel successorem alterum; ut patet ex hac inscriptione:

Siste gradum, quicumque hac transis.

Scito sub splendidi hujus odæi structura, busta duorum præsulum translata jacere. Vedasti Genest, successoris magni Gerardi ab Hamericourt abbatis hujus cœnobii, primique episcopi Audomarensis, quem synodus Tridentina olim suspexit. Hujus religionem imitatus, Belgicis tumultibus adhuc prior, carcerem exiliumque, pro Deo, Regeque sustinuit. Pietatem suam in cultu divino promovendo, Romani officii ritu solemni inducto & stabilito, fortitudinem in privilegiorum conservatione probavit, ornamentis variis ecclesiæ sacrarium locupletavit, templi turres ære campano multiplici, etiam ad concentum musicum idoneo nobilitavit; Gradualia officio sacro canendo a se concinnata; Clementi VIII. pontifici maximo dicata, plurimumque laudata; sumtu non vulgari, prælo subjecit. Præfuit vir munificus juxta ac mitissimus etiam adversis & turbulentis temporibus annis viginti. * *Fato concessit 10. Decembris anni Domini M. DC. III. sepultus ad altare S. Dionysii, huc translatus 7. Aprilis M. DC. XXI.*

* *f.* 16.

LXXI. Nicolaus Mainfroy, cui dicat Aubertus Miræus origines cœnobiorum Benedictinorum in Belgio 1606. spiritum reddidit IX. cal. Novembris 1611. Porro hic est duorum præsulum alter, quorum busta Guillelmus Locumel successor e loco prioris sepulturæ ad alium sub odæo transtulit; de quo sic habet altera pars inscriptionis a nobis exhibitæ in proximo decessore, his verbis: *Nicolai Mainfroy e vicino tumulo, Qui variis officiis rite perfunctus, ad infulas sacras adlectus, disciplinam religiosam mire excoluit, cubicula quieti religiosorum percommoda magno studio atque expensa construxit. Prælatus in primis religiosus, verecunde gravis & affabilis, vir desiderorum, pauperum pater, rexit annis octo, sed omnibus relicto sui desiderio & luctu, decessit anno Domini M. DC. XI. XXIIII. Octobris. Hos in vivis conjunctissimos Guillelmus Loëmelus utriusque successor pietatis ergo substructa honorabili specu sociavit. Tu interim lector eorum animos emissis votis recrea.*

LXXII. Guillelmus III. Locumel Antuerpiensis, ex subpriore, cal. Jan. 1612. creatur abbas. Basilicam novo opere adornavit, & prope navim chori introeuntibus sub statua habitu pontificali decorata legitur hoc epitaphium: *Quid spectator Odæi tamdiu magnificentiam lustras! huc converte oculos, hoc marmor tibi operis auctorem indicabit. Decessoribus suis Vedasto Grenet & Nicolao Mainfroy referre voluit. Sed horum non immemor, mori certus; futuræ vitæ memor ipse sibi vivens sepulchrum condidit. Is est Guillelmus Lomelius quem Vedastus S. Benedicti alumnum, Nicolaus priorem, Deus opt. max. Paulus Quintus pontifex Romanus, Albertus Belgarum princeps, virtute paratum præsulem fecit, non ignotum in urbe, qui negotiis ac potissimum privilegiis cœnobii tandiu occupatum annis tredecim detinuit. Post te, lector, respice vestibulum quod eminet castro, S. Bertini templo paravit, anno Domini M. DC. XXII.* Migravit a seculo an. 1623. die 13. Febr. Sammarth.

LXXIII. Johannes * X. Gillocq renuntiatur abbas die XI. Maii, benediciturque Dominica *Lætare* anni 1623. Obiit 16. Augusti 1638. * *al.* Philippus.

LXXIV. Antonius II. Laurin ex præposito de Poperinghe abbas eligitur 2. Martii 1641. Possessionem accepit 27. ejusdem mensis, confirmatus ab episcopo Audomarensi; qui fecit ei potestatem administrandi spiritualia monasterii per sex menses, virtute bullæ Leonis X. summi pontificis indultæ abbati Antonio de Berghis 1519. 28. Januarii. Tandem Bruxellis munera benedictionis adeptus est ipso die Ascensionis Domini 1642. ab archiepiscopo Machliniensi. Præfuit annis 9. mortuus 2. Octob. an. 1650.

LXXV. Franciscus I. de Lieres creatus est coadjutor 18. Septemb. anni 1650. Præses ac visitator congregationis exemtorum dicitur an. 1668. die 3. Septemb. quo tanquam superior ac provisor collegii de Boncourt apud Parisios pro eodem statuta condit. Defecit an. 1674. 19. Maii, ætatis anno 65. assumti religionis habitus 52. sacerdotii 38. & abbatialis dignitatis 24. paralysi per sex ante obitum annos continuos afflictus. Pluribus annis fuerat ordinum Artesiæ deputatus ordinarius.

LXXVI. Franciscus II. Ludovicus Boucault *al.* Boutault, fuit coadjutor duobus annis, & abbas uno, præsens an. 1635. Hamensis abbatis benedictioni.

LXXVII. Benedictus de Bethune des Planques nobilis Atrebas, provisus an. 1677. 5. Julii, anno seq. mense Augusto privilegia confirmari obtinuit a Ludovico Magno. An. 1694. die Dominica Julii XI. ei benedictionem contulit dominus de Ratabon episcopus Iprensis in ecclesia S. Winoci Bergensis, de consensu Audomarensis episcopi. Reperitur an. 1697. 2. Dec. fuitque

præses congregationis exemtorum annis 1702. & 1705. quo tandem anno mense Octobri animam exhalavit.

LXXVIII. Mommolinus le Riche Valencianensis, cum jam esset major prior, electus est abbas an. 1705. Confirmatur a rege Christianissimo 28. Januarii 1706. eodemque anno benedictionem percepit. Hucusque vivit præsul optimus, observantiæ regularis tenax, cultus divini studio fervens, suorum amans, pauperum pater, cunctis beneficus. Hæc omnia firmissime, ut oculati testes, asseverare possumus. Missi e nostris, qui S. Bertini bibliothecam perlustrarent, ut mss. codices pervolutarent atque consulerent, ea humanitate, ea comitate ac caritate ab illo excepti sunt, cui vix alia comparari possit. Mirati sunt sermonis affabilitatem, animi candorem, morum suavitatem, ad omnia sibi affatim subministranda attentionem, verbo dicam, omnia paternæ benevolentiæ officia. Mirati sunt religiosam monachorum disciplinam, eorum in rebus divinis ardorem, voluntatum consensionem, mutuamque ad omne bonum conspirationem. Si quis ergo e nostris, his minus consentanea alicubi dixerit, illum improbamus, & quæ dixit pro non dictis haberi volumus.

HAMUM.

Ham les Lilers.

HAMUM LILERIENSE [a] in Artesia, diœcesis olim Tarvanensis nunc Audomarensis, * sub instituto Benedictino, fundatur circiter annum 1080. * in honorem S. Salvatoris ab Ingelranno Lileriensi toparcha, cujus epitaphium minime pium in claustro legitur 1100.

[a] Atrebat. ex Miræo orig. Bened. & chron. ord. S. Bened. pag. 64.

* 1084. ex Iperio.

Hic flos militiæ, Paridis gena, sensus Ulyssis,
Æneæ pietas, Hectoris ira jacet.

Hic dum rediret a peregrinatione S. Jacobi in Hispania, hospitatus est in monasterio Carossensi, cujus admiratus religionem, monachos inde secum adduxit, iisque novum suum monasterium commisit, quod quidem ante annum 1084. contigisse evincitur ex dicendis in primo ejusdem loci abbate. Porro fundationem hanc non solum ab Ingelranno factam, sed ab Emma quoque ipsius conjuge, & Sarra eorum filia & herede, ratam habuere tum Robertus Flandriæ comes an. 1093. tum Baldevinus Roberti filius an. 1115. de quibus vide instrumenta. Abbas jus habet consessus & suffragii in ordinibus Artesiæ.

Spicil. t. m. pag. 305. Ch. VII. col. 114.

SERIES ABBATUM.

I. GIRARDUS & GEROLDUS regimen auspicatus est an. 1080. vel 1081. ut constat ex ipsius litteris in archivis Sanvedastinis an. 1104. ordinationis ejus 24. ubi se primum abbatem Hamensem ac sanctæ Karrosensis ecclesiæ monachorum minimum vocat; ex chartul. M. fol. 28. ỷ. teste Stephano Lepez Sanvedastino.

* Apud castrum de Lileriis Wenemarus ejusdem loci dominus cum fratre suo Ingelranno & matre Ransuide fundavit an. 1043. in honorem D. N. J. C. ac B. M. V. necnon S. Audomari collegium canonicorum, quod etiamnum perseverare tradit Miræus Diplom. Belgic. pag. 60.

A An. 1085. Giraldus interfuit concilio Compendii celebrato. Subscripsit an. 1097. chartæ Lamberti episc. Atrebatensis pro S. Amando; quo etiam anno nomen apposuit cum Ravengario abbate Capellæ in instrumento Manassis comitis pro cœnobio Andrensi, & rursum in litteris Gerardi Morinensis episcopi pro S. Bertino. Atque insuper adfuit translationi corporis B. Folquini Morinorum episcopi factæ hoc anno ind. v. nonis Septemb. a Lamberto abbate S. Bertini. Idem an. 1105. Baldricum episcopum Noviomensem beneficum experitur, sub quo fundatus est prioratus de Wlfraimcourt, ex charta quam habes in appendice. Denique Gerardus inter abbates religione conspicuos, qui tempore Johannis episcopi Tarvanensis florebant, recensetur in vita hujus præsulis auctore Johanne de Collemedio, apud Bollandum 27. Januarii.

Spicil. t. 2. pag. 599. Miscell. Baluz t. 5. pag. 350. Mir. notit. pag. 272.

B Ch. VI. col. 113.

II. Stephanus an. 1108. testis est in litteris Johannis Morinensis episcopi, de compositione inter canonicos ecclesiæ Tornac. & S. Martini monachos.

III. Rannulfus qui & Radulfus a Locrio dicitur, ipso die Paschatis anni 1135. solemnem accepit benedictionem, quo anno vel sequenti incendium patitur monasterium. Pietate

C floruit, meruitque cœlitus admoneri, ut dispersa nec satis reverenter condita Ingelranni Lilleriensis, Emmæ uxoris ejus & Saræ virginis eorum filiæ corpora honorificentius consepeliret, quod quidem magna cum celebritate, nec sine miraculis peractum fertur. An. 1138. Theodericus Flandr. comes ei confirmavit centum solidos a Rogerio comitis œconomo persolvendos, testibus Milone Tarvanensi episcopo, Otgerio præposito, Balduino decano &c.

IV. Sevelardus abbas de Ham testis est donationis factæ Parvino abbati S. Sepulcri a Nicolao Camerac. præsule an. 1142.

V. Godescalcus Godescalci Alciacensis abbatis
D ex fratre nepos secundum Locrium, occurrit an. 1151. in charta Theoderici Flandriæ comitis Miloni episcopo Tarvanensi, quidquid juris habebat in ecclesia de Hesdinio concedentis. Item anno seq. in litteris Godescalci episcopi Atrebat. pro S. Bertino, & 1156. in pacto inter monachos S. Vedasti & Robertum advocatum de Bethunia. Deinde subrogatur Leonio abbati sancti Bertini defuncto an. 1163.

Ex schedis D. Maillart patroni Paris. Locrius: pag. 319.

VI. Willelmus I. cum aliis abbatibus testis legitur in transactione inter Idesbaldum Dunensem & Walterium Bergensem abbates, arbitro Milone Morinensi episcopo an. 1166.

E VII. Bernardus I. 1179. in tabulis Philippi comitis pro S. Bertino.

VIII. Guntherus abbas de Ham testis occurrit cum aliis abbatibus in litteris Odonis domini Hamensis pro Arroasia & Magella monasteriis 1182. ex archivo Corbeiensi.

IX. Willelmus II. 1184.

X. Bernardus II. sedebat 1189. quo Philippus Flandriæ comes omnimodam in sua terra libertatem ei concessit. Idem ipsi beneficium impertivit Robertus advocatus Atrebati ac Bethuniæ

thuniæ dominus an. 1190. deinde an. 1193. Hugonem de Malanoy munificum expertus est. Compositionem iniit an. 1195. cum Simone Aquicinctino abbate, sequestro Hugone abbate Caricampi; quo etiam anno reperitur in Andrensi chronico, ubi dicitur vir pecuniosus, frater Itherii natione Petragoric. ex eleemosynario Carrofensis ecclesiæ in Andrensem abbatem electi, ex quibus conjicere par est Bernardum ipsum fuisse patria Petragoricensem, & Carrofensem alumnum. Sane Bernardum prævaluisse opibus id maxime probat, quod abbas Carrofensis annuente conventu se ipsi cessurum abbatiam promiserit, si alienum æs ob assidua bella contractum solveret. Assensit Bernardus, jamque versus Carrofum iter arripuerat, cum ex equo quinquies horribiliter lapsus, sexta demum vice extra Carrofum tam graviter cecidit, ut vix triduo supervixerit.

Spicil. tom. II. p. 507.

Ibid. p. 515.

XI. Johannes I. abbas de Ham nominatur in litteris Alardi de Brochi pro domo de Bello loco 1202. ex archivo Corbeiensi.

XII. Walterus [a] Hamensis abbas recognoscit se nullum jus habere super ecclesia de Eynes an. 1205. mense Januario.

a Bibl. Colb.

XIII. Itherius Bernardi II. abbatis frater, cum jam esset Andrensis abbas, consilio Lamberti Morinorum episcopi postulatur in abbatem Hamensem ante an. 1208. An. 1210. donum accepit a Johanne domino de Rai contra hæreticos Albigenses cruce signato. Idem an. 1214. domum de Selleke Balduino de Bodevilla concessit. Vivebat adhuc 1215. & quidem legimus hunc sedisse annis 13. sed postea interdicto subjectum fuisse & ex synodo ignominiose ejectum & expulsum.

Tom. II. Spicil. pag. 546. &c.

XIV. Bernardus III. anno 2. Honorii III. papæ factus abbas, reperitur 1223. & 1224. quo anno prædia nonnulla comparavit, superstes ad annum saltem 1236. mense Julio.

XV. Osmundus an. 1242. mense Maio componit de cujusdam mansi finibus cum P. de Malinghehem seu de Malo-alneto.

XVI. David innotescit maxime ex compositione gravissimæ controversiæ inter Hamensem & Carrofensem ecclesias, de usu nimirum & consuetudine Hamensium eligendi suum abbatem ex Carrofensibus monachis, de subjectione, reverentia & obedientia eorumdem Hamensium erga prædictos Carrofenses, de quadam pensione annua & rebus aliis, quibus illi erga istos tenebantur. Lata res est ad summum pontificem qui magistrum Bernardum Espanum Ulixponensem decanum, suum capellanum, judicem delegavit. Porro hujus sententia, monachi Hamenses de cetero liberi & immunes quantum ad Carrofense monasterium declarantur, domus tamen seu grangia de Divion in diœcesi Atrebatensi Hamensium propria, Carrofensibus cedit pro expensis & pensione. Actum anno IX. *lege* IV. pontificatus Innoc. IV. papæ. Assensit autem huic decreto David Hamensis abbas anno 1247. die Lunæ ante festum B. Thomæ, Jordanus vero Carrofensis an. 1252. mense Aug. cujus postremi vide chartam inter instrumenta. Reperitur adhuc David abbas an. 1249. die Veneris post *Quasimodo*.

Ch. VIII. col. 116.

XVII. Henricus nominatur anno 1266. in charta Johannis militis domini de Norrem; & rursum eodem anno feria VI. post SS. Trinitatem in schedis D. Maillart patroni in curia parlamenti Paris.

XVIII. Johannes II. an. 1273. mense Aug. quoddam exhibuit hominium Petro de Malinghehem. Occurrit etiam 1277. & 1279. in charta Guidonis Flandriæ comitis, superstes an. 1285.

XIX. Radulphus excepit hominium Petri de Becout militis domini de Enkin anno 1303. mense Novembri.

XX. Johannes III. de Chamegny 1323. 25. & 28. quo anno transegit cum Hugone abbate Corbeiensi. Anno 1333. cum Simone abbate S. Johannis Bapt. de Choques, & 1337. die Martis in festo SS. Simonis & Judæ cum Johanne abbate S. Faronis Meldensis societatem iniit, ut pro suis invicem defunctis orarent, & fratres cum suo abbate discordes exciperent, donec in gratiam cum ipso rediissent. Denique paciscitur an. 1340. cum rectore & pastore de Alta-cloca.

XXI. Simon anno 1349. die Veneris post festum S. Dionysii pepigit cum Roberto domino de Waurin, de Lillers & de Malanoy super amnis cujusdam cursu.

XXII. Johannes IV. de Ham vita excessit an. 1411. ut probat ipsius epitaphium, in hæc verba: *Cy gist damp Jehan de Ham né de Furne, en son temps abbé de ceans, & trespassa l'an de grace 1411.*

XXIII. Petrus transigit an. 1450. cum abbate de Arrosia, ex archivo Corbeiensi.

XXIV. Jacobus de Rosembois *al.* de Roisenbos filius Johannis du Mesnil militis domini de Rosembois ex Johanna de Waurin an. 1455. procuratorem instituit, ex archivo Remensis archiepiscopi.

XXV. Johannes V. de Walloncapelle testis occurrit an. 1484. cum Henrico a Lotharingia episcopo Morinensi; hoc etiam anno jussu ejus, chartæ monasterii in volumen unum redigi cœperunt. An. 1502. sibi coadjutorem adscivit Hugonem Præpositi, & anno sequenti mortuus est. Jacet in sacello S. Benedicti cum hoc epitaphio: *Hic jacet domnus Johannes de Walloncapelle hujus loci abbas, qui diem suum extremum clausit anno Domini 1503. mensis vero Septembris die 14.*

XXVI. Hugo le Prevost vir tum scientia, tum religionis zelo conspicuus, plurimisque piis fundationibus maxime commendandus, an. 1509. diebus 15. & 18. Septembris, ætatis anno circiter 43. consuetudines balliviatus Lillariensis chirographo suo approbavit. Cessit an. 1522. IV. idus Septemb.

Ex sched. D. Maillart.

XXVII. Johannes VI. le Prevost baccalaureus in decretis, per cessionem patrui, quam Adrianus VI. papa die & anno præfatis admisit, abbas institutus, cum nonnisi 23. annorum esset, ex privilegio

a Fortasse Willelmus, cui diu in causam tracto ac tandem deposito successit Iterius ex abbate Andrensi.

Ibid. pag. 546. &c.

ejusdem summi pontificis, ab eodem papa commendatur Carolo imperatori Romanorum. Ipse vero Johannes die 22. Sept. ejusdem anni 1522. cameræ apostolicæ solita servitia pendit, ac deinde munus benedictionis accepit insequenti mense Decembri, præsentibus Egidio Clari-marisci abbate & Oliverio S. Martini præposito. Tandem sepulturam nactus est in sacello S. Benedicti, ubi hoc ipsius epitaphium legitur: *Cy gist Jehan le Prevost abbé de cette église, qui trespassa en l'an 1542. le 28. Fevrier.*

XXVIII. Julianus Bournel filius Guillelmi, ex Johanna de Calonne primogenita Baudrani domini de Nielles & Antoniæ de Licques, sedebat an. 1544. Plurima construxit ædificia, ecclesiamque sacra supellectile ditavit. Defunctus est an. 1550. seu 51. mense Aprili, *ex D. du Fourny.*

Du Fourny Grands Maistres d'Artillerie.

XXIX. Johannes VII. de Pradellis abbas jam an. 1552. nescio quid an. 1567. 2. Maii vendidit Ludovico de Rebecque, consentiente Gerardo de Hamericourt Audomarensi præsule. Coadjutorem obtinuit 1574. superstes ad annum 1587. quo ex hac vita migravit, in sacello B. Mariæ tumulatus, ex epitaphio, quod in successore legitur.

XXX. Robertus Dandrehen decessoris nepos ex sorore, reperitur abbas jam an. 1576. 4. Jul. & adhuc 1582. Dormitorium resarcivit, atque ornamenta ecclesiæ suppeditavit. Sepulturam habet in sacello B. Mariæ cum hoc epitaphio: *Cy devant gist dom Jehan Pradels abbé de cette église, lequel trespassa l'an 1587. le 21. Decembre, & dom Robert Dandrehen abbé de cette mesme église, lequel a fait faire cette table en l'an 1595. le 28. d'Octobre; Priez Dieu pour leurs ames.*

XXXI. Franciscus d'Aussy Bethuniæ natus, prævio Catholici Regis consensu die 7. Decemb. an. 1595. confirmatur abbas a Johanne de Vernois Audomarensi episcopo die 23. ejusdem mensis.

XXXII. Nicolaus le Febvre Ariensis, electus an. 1598. eodem anno confirmatur a Johanne de Vernois Audomarensi episcopo. Obiit 29. Aug. 1612.

XXXIII. Maximilianus Dostreleolanus, d'*Entreseau* al. *Doutreleaux* ex priore factus abbas, an. 1626. usum mitræ & baculi pro se & successoribus ab Urbano papa VIII. impetravit. Idem an. 1628. die 20. Martii societatem iniit cum priore & conventu S. Andreæ a Pratis juxta Ariam. Sepultus est in ecclesiæ navi cum hoc epitaphio:

Hic decus abbatum, moderatæ mensis imago,
Nobilitatis honor, relligionis apex
Maximilianus humo tegitur prælatus ab Hamo:
Mitram, claustra, Deum, repperit, auxit, habet.
Obiit 21. Febr. 1634.

XXXIV. Antonius de Wignacourt ex cantore electus abbas die 10. Sept. an. 1635. post biduum adeptus est possessionem. Sedit ad annum 1657.

A XXXV. Carolus Roussel a Rege Catholico designatur 20. Septemb. 1657. cujus ætate an. 1663. *al.* 1664. monasterium conflagravit. Istud habet epitaphium in ecclesiæ navi: *Sepulture de dom Charles Roussel abbé de ce lieu, lequel ayant fait faire le clocher, fondre les cloches, couvrir les églises & cloistres brulez du foudre de l'an 1663. deceda jubilaire de religion le 15. de Septembre 1674. Requiescat in pace.*

XXXVI. Maurus Fautrel providetur ultima die Febr. an. 1674. ex schedis D. Maillart, quem anno seq. die 4. Aug. Jacobus Theodorus de Brias Audomarensis episcopus benedixit, assisten-
B tibus Francisco Ludovico Boucaut abbate confirmato S. Bertini & Johanne Robaert Choquensi abbate. Jacet ante majus altare, cum hoc epitaphio:

D. O. M.

Hic jacet reverendus admodum D.
D. Maurus Faustrel,
Hujus loci abbas meritissimus,
Religionis cultor eximius,
Gregis sui norma,
In adversis [a] *invictus,*
In pastorali munere vigilantissimus;
Ærarii officio 40. annis laudabiliter functus est.
C *Successoribus suis codices censuales*
Propria manu conscriptos reliquit.
Chorum & turrim magnifice exstruxit.
Alia hujus monasterii ædificia reparavit:
Sacram supellectilem abunde procuravit.
Tandem meritis plenus obiit
Ætatis 64. dignitatis abbatialis 20.
Die 20. Maii anni 1695. Viator bene apprecare.

XXXVII. Benedictus Mercier a Rege designatus abbas 1. Nov. 1695. vivere desiit 1697. cui hoc appositum est epitaphium:

D *D. O. M.*

HIC JACET.

R. admodum dominus dominus Benedictus Mercier hujus monasterii abbas humilitate & modestia in prosperis præclarus, secularium rerum tumultus & mundanos mores exosus, obeundis regularium exercitationum muniis momentorum observantissimus, omnibus ob insignes naturæ dotes & laudabilis vitæ meritum & gratus & venerabilis. Obiit anno Domini 1697. ætatis suæ 69. abbatialis dignitatis 2. R. J. P.

E XXXVIII. Johannes VII. du Bois calculis fratrum electus 1697. eodem anno mense Aug. a Rege Christianissimo confirmatur, approbante etiam Ludovico Alfonso de Valbelle Audomarensi præsule 23. Octob. ejusdem anni, qui & ipsi munus benedictionis impendit 27. ejusdem mensis, assistentibus Benedicto de Bethune des Planques abbate S. Bertini, & Josepho Maillard abbate Clari-marisci. Vivit hoc an. 1723. ab ordinibus provinciæ deputatus.

[a] Exul in monasterio S. Michaëlis in periculo maris, post biennium ab exsilio revocatur cum laude.

PARTHENON BURBURGENSIS.

Burbourg. BORBURGUM & BURBURGUS &c. oppidum Belgii una leuca situm a Gravelinga in Austrum, antea Morinensis, modo dioecesis Audomar. parthenonem habet cognominem sub titulo S. Mariæ ordin. S. Benedicti, olim in suburbio nunc in urbe ab anno 1551. quo, jussu Caroli V. Cæsaris in eam translatus est. Hunc fundavit
al.* 1102. pro nobilibus virginibus circiter annum 1099.*
a Clementia [a] Burgundica Roberti Jerosolymitani Flandriæ comitis uxor, ut patet ex his pontificiarum litterarum excerptis; Paschalis II. papa an. 1106. *Petente filia nostra Clementia spectabili Flandrensium comitissa. Preces vestras non difficulter admisimus, & B. Mariæ monasterium, sicut a fratre nostro Johanne Tervanensi episcopo confirmatum est ab omni episcopalis exactionis debito liberum permanere sancimus &c.* Sic etiam Calixtus II. an. 1119. in bulla abbatissæ directa: *Tam tuis, quam carissimæ sororis nostræ Clementiæ Flandrensium comitissæ ipsius loci fundatricis petitionibus annuentes, B. Mariæ Broburgensis monasterium sub apostolicæ sedis tutela excipimus, & B. Petri patrocinio communimus.* Absque dote virgines nobiles suscipiuntur in hoc parthenone.

SERIES ABBATISSARUM.

I. GODILDIS seu GODILIS, quam, inquit Grammaius, monumenta cœnobii & alii scriptores testantur Clementiæ fundatricis sororem fuisse, itidemque Calixti papæ, Lamberti abbatis S. Bertini & archiep. Burdeg. cujus hactenus nomen ignorare se fatetur, sedebat 1102. & 1106. quo anno, ut diximus, Paschalis II. papa fundationem hujus abbatiæ confirmavit. At vero valde incertum est hocce Godildis genus, ne dicam fictitium, neque enim inter liberos novem, quos
Mir. chron. Belgic. p. 254. Guillelmus II. cognomento Audax, Burgundiæ comes ex Gertrude suscepit, Godildis, aut Lambertus, vel etiam ullus archiep. Burdegalensis numerantur, sed potius Calixtus, Clementia & Hugo Vesontionensis archiepiscopus.

II. Christina 1122.

III. Ogina seu Egina 1131.

IV. Claricia de Somerighem *al.* de Zomeringhem seu de Zomernighem 1140. Hæc sanctum Cantuariensem archiepiscopum Thomam excepit hospitio, a quo vicissim grati animi pignus calicem aureum etiamnum in cœnobio asservatum accepit.

V. Mathildis I. Henrici Borburgensis castellani filia, soror vero Mabiliæ Yprensis vicecomitissæ, e gremio sanctimonialium Broburg. rapta potius & illecta quam electa, abbatissæ nomen accepit & officii dignitatem, anno saltem 1174. superstes
Mir. notit. eccles. pag. 174. adhuc an. 1194. quo fuit arbitra cum nonnullis abbatibus inter abbatiam de Claro-marisco & homines de Lon. Fortasse vero ipsa est Mathildis recensita XVII. cal. Maii in obituario Nonem-

a Obiit 1129. hoc in cœnobio sepulta, cum esset quoque fundatrix abbatiarum de Merkem juxta Dixmudam & de Avesnis apud Bapalmam, monialium similiter Benedictinarum, de quibus suo loco.

A bosci; post cujus obitum soror ejus Beatrix etsi titulo careret, vices tamen abbatissæ diligenter exsequebatur & opportune; ad ejus enim nutum voluntates omnium sanctimonialium inflectebantur & disponebantur actiones, ex cod. MS. hist. Ghisnensium comitum, auctore Lamberto Ardrensi presbytero.

VI. Margareta I. de Straëta. Ea est M. quæ an. 1223. sigillum apposuit seu chirographum chartæ Willelmi de Bergis pro Viconia.

VII. Adelidis & Aëlidis de Sotteghem 1228. & 1256. (forte 1246.) quo anno decem bona-
B riorum nemoris in parochia de Costices decimam largita est ecclesiæ de Honore B. Mariæ, seu de Flinis, sub annuo censu 17. solidorum priorissæ & monialibus de Faumont solvendorum. Hæc est autem fortasse Adelisia die XII. cal. Jan. memorata in necrologio Nonembosci.

VIII. Sara de Merins 1252. & 1275. quo anno transegit cum abbate & conventu Dunensi super terris de Novo-portu. Cœnobii possessiones auxit, ac privilegia procuravit. Moritur abdicato prius regimine 1284.

IX. Margareta II. de Wormhout 1282.

X. Mathildis II. d'Auxy 1305.

XI. Johanna I. de Rasingien 1317.

C XII. Hersendis de Guisnes filia Balduini Ghisnensis comitis, 1332.

XIII. Isabella I. seu Elisabeth de Herzellis pactum iniit an. 1349. cum Lamberto abbate & conventu Dunensi.

XIV. Isabella II. de Ghistelle 1365.

XV. Johanna II. de Fiennes 1387. cujus temporibus monasterio bellorum procellis everso, moniales dispersæ fuerunt, sed ipsius cura, adjutæ præsertim Agnetis Yprensis eleemosynis reparatum est cœnobium, & sacræ virgines in ipsum reversæ. Obiit Johanna 1395. die 4. Nov.

D XVI. Agnes de Nicpa electa 1395. confirmatur eodem anno die XI. Decemb. a Benedicto XIII. Avenione sedente, pontificatus ejusdem anno secundo. Inchoatam monasterii reparationem feliciter absolvit, pie defuncta 1418. 27. Augusti.

XVII. Maria I. de la Chapelle sedit ab an. 1418. usque ad annum 1438. quo cessit, e vivis egressa 1439.

XVIII. Bonna de la Viesville diem clausit extremum 1469. ecclesiæ turri constructa.

XIX. Ursula de la Viesville sororem excepit 1469. ac tandem vivere desiit 1475.

E XX. Barbara I. Destainbourg regimen abdicavit an. 1495. superstes ad annum 1503.

XXI. Adriana de Noyelle, nuncupata de Capelle in epitaphio, regere cœpit an. 1495. tum sibi coadjutricem allegit Antoniam neptem an. 1522. in cujus tandem humeros totum onus regiminis transmisit an. 1533. Jacet in sanctuario, cum hoc epitaphio: *Sepultura venerabilis & generosæ dominæ Adrianæ de Capelle hujus . . . .*
. . . .
& septem annos præfuit . . . . sex annis supervixit & obiit ipso die omnium SS. anno salutis 1538. Insuper sita est venerabilis ac gene-

rosa domina Antonia de Noyelle ejusdem monasterii . . . . . .

XXII. Antonia I. de Noyelle regimen auspicatur 1533. Cum ipsa deinde carcinode laboraret, cessit in gratiam sequentis annuente Carolo quinto. Efflavit animam Atrebati die 26. Maii an. 1545. ex qua urbe ad suum relata monasterium, in sanctuario sepulturam obtinuit.

XXIII. Maria II. de S^t. Omer dicta etiam de Moerbeke electa 1545. bullas accepit 25. Novembris. E vivis excessit an. 1568. cui appositum est hoc epitaphium : *Maria de S. Andomaro dicta de Morbeque hujus ecclesiæ abbatissa, post vetus cœnobium, prius citra hoc oppidum situm, ex mandato cujus solo æquatum, novumque istud sub Philippo rege Hispaniarum propriis impensis ejusdem monasterii per ipsam denuo constructum, in hoc loco, ut in vita postulaverat, sepulta est 1568. 16. Decembris.*

XXIV. Maria III. de Bernemicourt sexto jam anno coadjutrix, fit abbatissa, sororum votis an. 1568. quam deinde confirmavit ac benedixit episcopus Audomarensis ex delegatione summi pontificis, testatus abbatiam sedi apostolicæ proxime subjectam. Moritur an. 1577. in sanctuario sepulta a latere Evangelii, cum hoc epitaphio: *Cy gist venerable dame Marie de Bernemicourt abbesse de ce monastere, fille de messire Charles de Bernemicourt baron de Lisvelt, sieur de la Thieuloye Frevin &c. maistre d'hostel de la Reyne d'Hongrie, jadis regente & gouvernante de ces Païs-bas pour l'Empereur Charles V. son frere, laquelle devant estre abbesse avoit esté six ans coadjutrice de feüe madame Marie de St Omer dite de Morbeke sa predecesserice, & trespassa le XX. de Juing anno M. D. LXXVII. aagée de LI. an. Priez Dieu pour s'ame.*

XXV. Antonia II. de Wissocq dicta de Bomii jacet in sanctuario a latere. Epistolæ, cum hoc epitaphio : *Cy gist noble & reverende dame madame Anthonette de Wissocq, fille de noble & puissant seigneur Charles de Wissocq en son vivant chevalier & seigneur de Bomii, la Cousture, Hely, Hagronsart, laquelle aprés avoir vescu pieusement religieuse en ce monastere l'espace de 52. ans, les 22. desquels vertueusement & prudemment en estat & dignité d'abbesse, aagée de soixante-sept ans, comblée de toutes vertus a rendu son ame immortelle a Dieu le XXV. de Juillet l'an de grace M. D. C. Priez qu'en paix elle repose. Amen.*

XXVI. Barbara II. de Bailleul innotescit ex epitaphio quod sequitur : *Nobili ac reverendæ abbatissæ D. dominæ Barbaræ de Bailloeul quondam nobilis D. Petri de Bailloeul domini de Ecke, Steenvorde, Schonewalle &c. equitis aurati ex Philippa de Bricque filiæ, quæ postquam annis 9. priorissæ munus cum laude obiisset, supremo abbatissæ gradu triennio perfuncta, tandem religiosæ morti cessit an. 1603. ætatis suæ 55. Septembris die 18. ob præclaras animi dotes consanguinei mæsti hoc mon. impensis posuere monast. Requiescat in pace.*

XXVII. Jacquelina de Lannoy hoc epitaphio decoratur : *Cy gist noble & venerable dame madame Jacqueline de Lannoy, laquelle aprés avoir vescu religieusement en ce monastere, tant dehors les murs de la ville de Bourbourg que dans, l'espace de soixante-deux ans, desquels les trois ayant employé en l'estat de prieure, & autres dix-sept en la dignité abbatiale, & aagée de 77. ans, a rendu son ame a Dieu le 20. d'Avril 1620. Priez Dieu pour son ame.*

XXVIII. Maria IV. de Bonnieres an. 1620. die 29. Augusti sacram benedictionis gratiam & honorem accepit. Ejus expensis chorus templi Capucinorum apud Broburgum erectus est. Cetera docebit epitaphium sequens : *Ce marbre qui couvre le corps nous ouvre le desir de noble & venerable dame madame de Bonnieres, laquelle l'espace de 22. ans qu'elle fut abbesse de cette maison, y a maintenu par sa debonnaire prudence la paix & exemption en temps de troubles & guerres, dont l'ame a pour loyer, comme nous esperons, la paix & le repos éternel depuis le 29. de Septembre 1642. Requiescat in pace.*

XXIX. Isabella III. de Hericourt electa 1643. confirmatur die decima Novembris ejusdem anni *al.* 1644.*

* *ex schedis D. Mallart.*

XXX. Catharina I. de Beaufremés confirmatur abbatissa 10. Aug. an. 1645. Cetera innotescent ex epitaphio quod in sanctuario a latere epistolæ legitur his verbis :

D. O. M.

Et piæ memoriæ perillustris & admodum reverendæ dominæ D. Catharinæ de Beaufremez. Hæc postquam sævientibus ferocioris belli procellis Occidentalem Flandriam penitus devastantibus non sine ingenii cura & molestia hanc Burburganam domum decem & octo annos abbatissa insigni prudentia rexisset, tandem ætatis suæ anno 63. Parisios ob grave monasterii negotium profecta, ibidem mox morbo correpta obiit postridie Pentecostes an. 1663. Corpus ejus apud S. Johannem vulgo en Greve dictum sepultum jacet ; spiritus hisce temporum injuriis & laboribus plurimum oppressus placide ad cælos, uti speramus, optata quiete æternum fruiturus evolavit. Præclaræ defunctæ ne hoc invideas, sed apprecare qui legis.

XXXI. Anna Severina de Warluzel successit eodem an. 1663. Condita est sepulcro sanctuarium inter & chorum a latere Evangelii, cum hoc epitaphio :

D. O. M.

Et bonis manibus dominæ Annæ Severinæ de Warluzel nobili apud Hannonios & Artesios prosapia oriundæ, quæ cum hanc domum annos IX. abbatissa prudenter & religiose rexisset, piam Deo, monialibus & notis mortalibus gratam effudit animam X. cal. Julii an. 1672. Æternum quiescat lector Deum precare.

XXXII. Catharina II. de Bernemicourt præfuit ab anno 1672. ad 1688. quo vitam clausit, chorum inter ac sanctuarium a latere Epistolæ, cum hoc epitaphio sepulta :

D. O. M.

D. Catharina de Bernemicourt ex vicecomitibus

de la Thieulloye hanc domum 15. annos antistes A *rexit. Intulit huic tumulo genus splendidum, docilem animum, bonam mentem, placidum regimen & quidquid mortales afficit aut commendat. Deo spiritum sistit christianæ fidei & fiduciæ plena an. 1688. die 20. Januarii. Defunctæ quietem precare.*

XXXIII. Maria Anna d'Affigny regimen auspicatur die 26. Martii 1688. quod absolvit 29. Dec. 1694. ut discimus ex hoc ipsius epitaphio:

D. O. M.

Cy gist tres illustre & tres reverende dame madame Marie Anne d'Affigny, laquelle aprés avoir esté dans toutes les charges de cette noble maison B *de Bourbourg, fut de prieure nommée abbesse en l'an 1688. & ayant gouverné avec toute la prudence & avec toute la circonspection necessaire a une bonne superieure, mourut le 29. Decembre 1694. aagée de 63. ans.*

XXXIV. Magdalena Francisca Adorne de Ronsel designata abbatissa die 3. Apr. 1695. triennio tantum præfuit, secundum ipsius epitaphium quod sequitur:

D. O. M.

Icy gist tres illustre & tres reverende dame madame Magdelaine Françoise Adorne abbesse de C *cette abbaye qui mourut le 6. de Novembre 1698. aagée de 50. ans, aprés 6. jours de maladie & trois ans de dignité abbatiale. Sa belle conduite, sa prudence, sa pieté, sa charité & autres vertus dont elle nous avoit donné des marques exemplaires, étant chapelaine & puis prieure, nous promettoient beaucoup, mais helas une mort inopinée nous la ravie, ne nous laissant que le loisir de la regreter.*

XXXV. Antonia Eugenia de Bethune soror Benedicti de Bethune abbatis S. Bertini, nominatur abbatissa in vigilia natalis Domini anno D 1698. Adhuc præest 1723.

S. JOHANNIS B. COENOBIUM CHOQUENSE.

Choques. * forte idem quod S. Johan. de Pratis O. A regularis abbatia.

CHOQUENSE S. JOHANNIS BAPT. * monasterium, sacrum olim B. Mariæ, conditur primum in oppido Choquensi prope castrum an. 1100. pro canonicis secularibus, quos an. 1120. in Regulares commutavit Johannes Morinorum episcopus. At cum exinde tempore Milonis sedis ejusdem antistitis ecclesia ista cum cœnobio funditus eversa fuisset, alteram extra pagum in loco tranquilliori haud procul Bethunia collocatam, Desiderius Morinensis præsul in honorem Dei, S. Mariæ virginis & S. Johannis Bapt. an. 1181. consecravit. Dotem auxerunt postea Bethuniæ domini Guillelmus, Balduinus, Daniel & Robertus. Hoc aliquando monasterium congregationi Arroasiensi addictum fuit. Ejus abbas sedet in ordinibus Arthesiæ.

SERIES ABBATUM

I. GUALBERTUS *al.* GALTERUS an. 1120.

II. Godfo.

III. Manasses I. an. 1173. subscripsit cuidam transactioni inter Eustachium Montis S. Eligii, & Martinum Marcolensem abbates, ex chartul. Marcolensi. Reperitur 1182. in instrumento Roberti de Bethunia advocati Atrebatensis; quo etiam anno testis est in litteris Odonis domini Hamensis pro Aroasia & Magella monasteriis, ex archivo Corbeiensi. Denique Manasserius nuncupatur in charta P.* Atrebatensis episcopi pro Hasnonio an. 1193.

* Petri.

IV. Willelmus I. memoratur in donatione facta monasterio Choquensi a Balduino de Bethunia comite Albæmarlæ 1199. in altera anni 1201. ac etiam in charta controversiæ cum Eustachio castellano *de Lens*, super quibusdam hospitibus burgi sui de Choques, de quibus chartophilacium abbatiæ.

V. Johannes I.

VI. Manasses II.

VII. Willelmus II. canonicus Henniacensis.

VIII. Guifridus.

IX. Ricardus.

X. Petrus I.

XI. Johannes II. Atrebatensis.

XII. Matthæus Boloniensis.

XIII. Johannes III. Clavelius.

XIV. Simon Canæus reperitur anno 1323. mensibus Januario & Martio in chartul. S. Salvatoris Hamensis. Idem an. 1333.* mutuam iniit societatem cum Johanne Hamensi abbate. Assecutus est annum saltem 1341. ex schedis D. Maillart patroni jam aliquando laudati.

* Errorem suspicamur in anno alterutro.

XV. Andreas Belrerelius.

XVI. Robertus Philippi.

XVII. Thomas I. Boloniensis.

XVIII. Jacobus Baccotius.

XIX. Everardus Bandelius.

XX. Thomas II. Groulinsius.

XXI. Johannes IV. Parvus.

XXII. Petrus II. Illiæus obiit circa 1500.

XXIII. Justinus * Causfortius, obiit die XI. Maii.

* Petrum vocat Locrius, sed perperam, ut nos humaniter monuit D. Michaël Rogeau prior Hamensis hodiernus.

XXIV. Antonius I. Hericurtius frater Balduini abbatis Ruisselliville.

XXV. Antonius II. Tesson Bethuniensis jacet in choro, cum epitaphio sibi & nepoti, qui sequitur, communi.

XXVI. Antonius III. Tesson alterius Antonii E nepos ex fratre, obiit in octava dedicationis abbatialis ecclesiæ 19. Junii 1591. juxta patruum in choro sepultus, cum hoc epitaphio utrique communi:

Funde preces, jacet hic Tessonius alter & alter
Præsul honoratur patruus atque nepos.
Quæ tenuit cum laude diu, dat sponte sacerdos
Sceptra sacerdoti, dat senior juveni.
Nec minor ille datis, nec sumtis lautior ipse est.
O gratum juvenem, munificum O vetulum!
Prudenter rexere suos, laceræque ruinas
Sarcivere domus, laus par utrumque manet.

Obiit senior anno Domini M. D. LIV. mensis Maii 24. & junior anno Domini M. D. XCI. Junii 19.

XXVII. Johannes V. de Loz Basseanus benedicitur Atrebati die 15. Julii 1591. a Matthæo Moulart urbis antistite; moritur autem 18. Aprilis 1621. sequenti epitaphio decoratus:

Lozius antiqua nulli pietate secundus
Relligione cluens, integritate, fide,
Præsulis Antonii post tristia fata, Choquensi
Sufficitur mandræ, mystica sceptra tenens.
Sedulus ipse domus operosa negotia curat,
Et Mariæ Martham jungit, utramque colens.
His ita compositis compostus pace quiescit,
Clausa sub hoc solido marmore membra tegens.

ΠΟΛΛΑ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ ΚΑΜΩΝ
ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΤΕ ΔΙΔΑΞΑΣ
ΛΩΖΙΟΣ ΗΓΗΤΟΡ ΚΑΛΠΙΔΙ ΤΗ
Δ'ΕΤΑΦΗΝ.

XXVIII. Guillelmus III. Delvalle antea coadjutor, die 8. Maii an. 1621. inauguratur in ecclesia sua abbatiali a Paulo Boudot episc. Exuit mortalitatem 29.* vel 30. Aug. 1638.

* al. 28.

XXIX. Johannes VI. de Lierres nobili gente procreatus sedit ab an. 1639. ad annum 1656. quo decessit, die 28. Aprilis.

XXX. Gislenus de la Bœuvriere vacanti abbatiæ per obitum Johannis de Lierres præficitur 29. Nov. an. 1656. ex schedis D. Maillart.

XXXI. Philippus du Jardin ex suo innotescit epitaphio:

S T A   V I A T O R.

*Jacet sub hoc marmore hujus domus abbas; sub quo marmor jacere debuit. R. D. Philippus du Jardin, tum demum vere hortulanus, cum domum hanc hortum fecit. Afflictam bellorum injuria domum suscepit excolendam. postquam ipse se omni virtutum exornarat flore. Ne solus hoc in horto flos ipse viresceret, adscivit multos, hos apud se detinuit, ut cantu novo hic jam diu non audito gratum facerent & vocum & virtutum concentum. Illos probe excultos emisit ad paræcias, suo ut odore ad cœlestium amorem paræcos * allicerent. Labores excogitanti novos, nominis ut expleret omen, mors non improvisas struxit insidias: nam semel moriturus quotidie mori didicerat, & inter tot flores, quot bonus pater habebat filios exstinctus vitæ finem imposuit, non gloriæ anno Domini 1666.* ætatis 70. Abi viator & disce nihil hoc dicto verius esse:* Morimur tempori, nascimur æternitati.

* f. parœcianos.

* die 13. Octobr.

XXXII. Guillelmus IV. de la Bœuvriere, quis & qualis fuerit, epitaphium demonstrabit.

S T A   V I A T O R.

Jacet hic in exiguo cinere vir magnus R. D. Guillelmus de la Bœuvriere nobilis Choquensis domus nobilior abbas, non genere, sed virtute. Mars ei pedum dedit, quod pax abstulit, quia totus pacificus, ex priore, omnium votis in abbatem electo, eadem pax quod abstulerat pedum restituit. Quam bene aliis præesset, in utraque fortuna prius ostenderat, dum sibi semper similis, nec accusavit adversam, dum abstulit, nec laudavit prosperam, dum restituit. Usus est pedo, non ad feriendos at exstimulandos ad virtutem suos. Nemo hinc ab eo recessit iratus, parcus imperii & exempli prodigus: lapsum a se dimittebat exemplo magis quam verbis emendatum. Invictum patientia animum, trium annorum morbus est aggressus in corpore, donec mors ei vitam non eripuit, sed temporalem cum æterna mutavit, anno Domini 1669. ætatis 66. Abi viator. Hic magni viri exiguus cinis olim magnum resurget in virum.*

* die 4. Octobr.

XXXIII. Johannes VII. Robart munus abbatiale consecutus XI. Decembris anni 1669. mitram obtinuit an. 1675. quo etiam anno die 4. Aug. interfuit solemni Mauri Fautrel in abbatem Hamensem electioni. Cetera ejus require in epitaphio quod sequitur.

Maillard.

S T A   V I A T O R.

Et luge jacturam publicam
Si es pars publici.
Jacet hic hujus domus abbas
Primus sibi & successoribus meritus infulas
R. D. Johannes Robart,
Vir major
Quam uni tantum studeret domui:
Vastus animus totam Artesiam complexus.
Legatus ad Regem,
Sic illius causam egit ut evicerit,
Non minus aulica
Quam ecclesiastica eloquentia potens.
Hanc suspexere Calonna & Stegre,
Illam miratus est Ludovicus Magnus.
Gratus hinc ordinarius statuum princeps legatus.
Nec facundior illi lingua quam vita.
Omnis ejus vivendi ratio sermo eloquens fuit;
Ubique virtutem professus,
Omnium oculis nobilem illius effigiem proposuit.
Deo non minus fidelis,
Quam hominibus.
Quam Philippo & Guillelmo prædecessoribus
Erigendi sepulcrum fidem dedit,
Hanc generose præstitit.
Tantum virum
Invidit æternitas tempori,
Et submissa morte
Vita temporali privari voluit
Ut eum donaret æterna.
Abi viator
Et æternitati provide.

Aliud epitaphium docet eum obiisse die 22. Julii an. 1688. ætatis suæ 64.

XXXIV. Carolus Hannote prima die Nov. an. 1688. designatus abbas, post mortem dignus est habitus cui sequens epitaphium apponeretur: *Jacet ante hoc marmor amplissimus ac reverendus admodum D. D. Carolus Hannotte præsul dignissimus, pietate & misericordia inclytus, templum domumque exornavit, suos timore Domini rexit quindecim annis. Obiit 21. Julii an. 1703.*

XXXV. Patricius de Goüy hujus loci alumnus regia schedula nominatus 24. Dec. 1703.

benedictionem percepit 15. Junii anni insequentis. Vivit etiamnum prudens moderator hoc an. 1723.

WATINUM seu WATANUM.

Waten. GUATINENSE seu WATINENSE ordinis S. Augustini monasterium in diœcesi olim Tarvanensi nunc Audomarensi, suam primariam debet originem cuidam sacerdoti Otfrido nomine ab Orientalis Flandriæ partibus egresso, qui vitæ superioris amore diversis cœnobitarum habitaculis laborioso circuitu perlustratis, hunc tandem locum in monte positum & in castellania de Cassel juxta S. Audomarum, ubi jam erat sacellum in honorem S. Richarii, prælegit an. 1072. ipsumque Watinum a Bergensis monasterii jugo, gratia præsertim majoris provinciæ viri A.* (Adami ex Gazæo) & uxoris ejus liberari curavit; statimque discipulos aggregavit, quibus hic Adamus publicarum hujus regionis *forestium* officialis cum sua conjuge plurima beneficia impertivit, ab iisdem vicissim in societatem hujus fraternitatis susceptus, & annumeratus. Plures item tum canonici in Morinis & in Petenham, tum etiam milites huic cœnobio munificos se præbuerunt; sed his omnibus quanto dignitate præstabant Adela Flandriæ comitissa & filius ejus comes Robertus Friso, tanto & beneficentia præcelluerunt; ut enim taceamus dominicalem curtem nomine Ballenberge ad Occidentalem plagam Caleti * montis juxta rivulum Penam, cum omnibus appenditiis integerrime, insuper & duas *garbas* totius parochiæ Guatinensis &c. ab iis datas & in synodo Tarvanensi confirmatas, præsidente Drogone episcopo, anno Incarnat. Domini 1072. indict. x. sexto idus Junii, feria sexta, ipsamet comitissa Guatinum venit & quasi una de minoribus, humili subsellio cum cæmentariis ac fossoribus operi immorata, sancti ædificii fundamenta jecit, & abscedens hac vice non modicum censum ad plastarum expensas per manum domni Odfridi dereliquit. Ita chronicon domus Watinensis, ex MS. codice Dunensi, ubi per sanctum ædificium intelligere est ecclesiam, quam a Drogone Tarvanensi episcopo in honorem Dei, S. Nicolai, S. Richarii & S. Egidii consecratam Gazæus tradit. Rem tamen paulo aliter narrat Lambertus Ardrensis in historia comitum Ghisnensium cap. 28. in hæc verba.

*Richildis * igitur Dei nutu se causa succumbere & bello victam jam se esse intelligens, & respiciens locum dedit comiti, sicque devicta & bello exsuperata, interfecto ibi filio suo Arnoldo, qui ante altare in ecclesia S. Audomari apud Sithiu sepultus est in Hannonia non sine multa strage suorum, a Flandria turpiter abscessit & in Flandriam ultra numquam comparuit.* Ob cujus facti memoriam comes Robertus adepto totius Flandriæ principatu in honorem Beatissimæ semperque virginis Mariæ Watinensem fabrefecit ecclesiam, & triginta regulariter viventium canonicorum deservi-ri instituit * obsequio. Nec contentus eo, quando-

* Hi conjuges a Gazæo fundatores hujus cœnobii dicuntur.

* Casleti, ex Miræo, et 5. canon. Reg. pag. 122.

* Montensis comitissa.

* auctoritate Gregorii VII. papæ, ex Gazæo.

A quidem in die S. Petri apostolorum principis solemnis habetur cathedra meritis & intercessione ejusdem apostolorum principis, cui se, suos, ipso die conflictus & belli commendaverat, divina semper præeunte gratia de Richilde victoriosum diem exultaverat, in parochia S. Mariæ virginis apud Casletum, in eminentiori montis excelsi crepidine, infra muros castelli & firmitatis ejusdem loci, in honorem apostolorum principis sancti Petri fabricavit & fundavit ecclesiam & viginti clericorum sive canonicorum secularium frequentiori procuravit obsequio.

B Ceterum hæc domus primo quidem præpositura tantum videtur exstitisse, tum abbatia, ac demum recidisse in præposituram; sed qua ratione dicatur a Miræo Præmonstratensis ordinis, ejusque fundator Theodericus Elsatius Watenis quidem sepultus an. 1168. minus notum est. Certe enim perseveravit sub regula S. Augustini nobilis præpositura Watinensis usque ad erectionem episcopatus Audomarensis, quo tempore omnino exstincta fuit, redditibus mensæ episcopali attributis, qui tandem patribus Anglis societatis Jesu cesserunt. Dipl. Belg. pag. 137.

SERIES ABBATUM seu PRÆPOSITORUM.

C I. OLFRIDUS seu OTFRIDUS primus auctor cœnobii, uti jam diximus, primus etiam illud rexit, sive tanquam prior, sive tanquam præpositus sive tanquam abbas, his enim promiscue titulis decoratur. Eo sedente an. 1081. nocte Ascensionis Dominicæ monasterium comburitur, Meyero teste. Otfridus vero qui primum Drogonem Tarvanensem episcopum amicum expertus fuerat, tum demum hunc obtrectatione malignorum delusum, adversarium passus est, dumque Romam properat rogaturus ut sibi summus pontifex Gregorius VII. privilegium indulgeat ad confirmationem ecclesiæ suæ; majorem D inde tum episcopi, tum clericorum invidiam incurrit; adeo ut etiam rapto per vim privilegio damnatus sit ac depositus; sed tandem L. sancti Audomari canonicus, qui cum venerandæ memoriæ Gregorio VII. in sacro palatio non parvo tempore commoratus fuerat, quid privilegium contineret intuitus grata interpretatione resolvit, & oppilato refragantium ore, Guatinensi ecclesiæ resignari abundanti ratione convicit. Itaque Olfridus sedi suæ restitutus, tranquilla jam pace gaudebat, cum Hubertus Drogonis successor, quod electionis abbatis Bergensis quam improbabat eum fuisse auctorem putaret, excommunicationis vin-E culo innodavit. Tum vero modis omnibus conatus est aversum animum episcopi delinire, sed incassum, donec tandem prælaturam abjecit, quam gesserat ab anno Christi 1072. septem annis, mensibus octo ac diebus sex. Denique obiit Gandavi an. 1085. sepultus in Blandiniensi S. Petri monasterio, ut discimus ex Hariulfi libro de miraculis S. Richarii cap. 1. ubi dicitur vir sanctissimus, referturque de illius gloria revelatio.

II. Bernoldus aliquando præpositus, aliquando abbas nuncupatus, idem fortasse qui prius canonicus in Petenham decem mensuras terræ. Wati-

nensi monasterio dederat, interfuit an. 1087. in A Aldemborg exsequiis S. Arnulfi Suessionensis episcopi, & anno 1089. translationi reliquiarum S. Walburgis e veteri scrinio in novum, idemque putatur esse ac Bernardus præpositus Waranensis *lege* Watanensis qui an. 1092. adfuit concilio Remensi, de quo Johannes Yperius in chronico S. Bertini cap. 39. sane Bernoldum præpositum, Richoardum decanum ceterosque Watinensis monasterii fratres Lambertus episc. Atrebat. Objurgat epist. 25. quod Achardum *ecclesiæ nostræ*, inquit, *thesaurarium* S. Mariæ præpositum illicite rapuissent, eosque nisi reddant pro inobedienti- B bus Spiritui sancto habiturum se minatur. Idem quoque Bernoldus abbas Guatinensis appellatur in epistola Manassis Remorum archiepiscopi qua Lamberto episcopo Atrebatensi, quem dicit esse familiarem ecclesiæ Guatinensis, ejusdem consecrandæ officium injungit, quia scilicet hujus officii exsequendi potestas Gerardo Morinensi, hoc tempore non erat concessa. Item an. 1093. Bernoldus præpos. testis est in charta fundationis de Loa. An. 1097. indict. v. nonis Sept. adfuit translationi corporis B. Folquini Morinorum episcopi e veteri scrinio in novum factæ a Lam- C berto abbate S. Bertini; ac denique an. 1114. subscripsit chartæ Clarembaldi de possessionibus de Leustinghen monasterio S. Bertini concessis.

Tom. 3. Anecdot. p. 590.

Tom. v. Miscell. pag. 299.

Ibid. epist. 35. pag. 305.

Mir. notit. pag. 237.

Tom. iv. Anecdot. p. 134.

III. Arnoldus I. præpositus Watiniensis, testis est in charta fundationis S. Nicolai de Furnis an. 1120. idemque fortasse regebat an. 1124. quo cœnobium fulmine de cœlo ictum est.

Mir. notit. p. 310.

IV. Alsunnius presbyter seu cantor ecclesiæ Guatinensis antequam esset in monasterium versa, eam dimisit Olfrido, cui se comitem & socium adjunxit, postea que ejusdem ecclesiæ prior effectus est.

Mir. orig. canon. Regul. pag. 122. & Anecdot. tom. 3. pag. 803.

V. Manasses abbas Watinensis an. 1141. D testis nominatur in charta Theodorici Flandriæ comitis pro ecclesia Tarvanensi; & an. 1142. in charta Milonis episcopi Morinensis pro Warnestonensi ecclesia.

Mir. notit. eccl pag. 873.

VI. Alexander Watinensis abbas testis in transactione Idesbaldi abbatis Dunensis cum Walterio Bergensi an. 1166. arbitro Milone episc. Morinorum. Quædam commutavit cum Radulfo abbate IV. Montis S. Eligii.

VII. Arnoldus II. præpositus de Watenis 1183. in charta Philippi Alsatii Flandriæ & Veromandiæ comitis, abbatiarum S. Winoci Bergensis & S. Nicolai Furnensis possessiones con- E firmantis.

Mir. notit. pag. 456.

VIII. Willelmus I. interfuit an. 1221. translationi corporis S. Oswaldi regis in Bergensi S. Winoci monasterio.

IX. Michaël de Petra ex prioratu Albiniacensi a Monte S. Eligii pendente adscitus in abbatem Watinensem rexit per annos 21.* & obiit 1234. 3. Septemb.

** f. 12. Ex catal. virorum illustrium Montis S. Eligii.*

X. Willelmus II. præpositus B. M. Watenensis circa 1384. memoratur præsens, quando Jacobus de Condeta abbas Bertiniensis invitavit D. episcopum Tervanensem ut in suo monasterio die 5. Sept. in festo depositionis S. Bertini divinum officium celebraret, & postea pranderet in refectorio. Adfuit etiam cum abbate de Claromarisco Petro visitationi reliquiarum cœnobii S. Bertini post an. 1386.

XI. Jacobus dicitur præpositus monasterii B. Mariæ Watinensis ord. S. Augustini Morinensis diœcesis 28. Julii an. 1424.

Bibl. Coll.

XII. Philippus de Lannoy, Watinensis præposituræ Virgini matri sacræ decanus, S. Mariæ in nemore juxta Ruissellivillam, ubi votum religionis emiserat, abbas consecratur an. 1590.

Locrius.

CLARUS-MARISCUS.

Claromarisci seu Claræ paludis ordinis Cisterc. e linea Claræ-vallis monasterium, haud procul Audomaropoli in Arthesia situm est. Inchoatum traditur a Fulcone Dunensi abbate an. 1128. adeoque a monachis primum Benedictinis insessum, tum vero ab eodem Fulcone Cisterciensibus commissum an. 1137. sed incolas aluisse ante annum 1140. nullatenus videtur. Sane præcipuus, si non primarius censendus est fundator Theodericus Elsatius Flandriæ comes, qui Dunensi primum cœnobio munificum se præbuit an. 1136. quæ dona multis aliis cumulata confirmavit anno seq. Milone Morinensi episcopo approbante; deinde an. 1140. Jerosolyma reversus, suadente S. Bernardo, cum Sibilla uxore sua concessit locum inter paludes & nemora juxta fanum S. Audomari, ad novum in honorem B. Mariæ virginis construendum monasterium, quod exinde cœpit Claro-mariscum appellari, eique novas adjecerunt possessiones, quas Philippus eorum filius ratas habuit anno 1176. Interea vero Stephanus rex Angliæ Gunfrido Clari-marisci abbati dedit unam *carrucatam* terræ in nemore de Bethlo juxta aquam quæ appellatur Recke non longe a villa de Neuverlede ad abbatiam inibi construendam. Sed cum jam incepta esset abbatia in hereditate comitis Flandriæ in Claro-marisco, præfatus Rex alio rescripto donationis suæ conditionem revocavit; ita ut fratres Clari-marisci ad locum ejus donationis transferre se non tenerentur, modo ipse & uxor ejus Mathildis Clari-marisci fundatores æque ac Theodoricus comes haberentur. Ac merito quidem, ut pote qui primæ huic donationi plures alias addiderunt, quas omnes Mathæus Boloniæ comes Philippi Flandriæ comitis frater & uxor ejus Maria comitissa, Stephani Angliæ Regis & Mathildis reginæ filia laudaverunt atque ampliarunt. Abbas consessum habet in ordinibus Arthesiæ.

Clermarés.

Mir. chron. Cist. p. 99. & 101.

Ch. IX. X. & XVII. col. 116.

Ch. XVIII. col. 120.

Ch. XI. XII. XIII. XIV. col. 117. & 118.

Ch. XV. & XVI. col. 119.

Indiculus abbatum.

I. Gunfridus & Guiffridus seu Gaufridus & Godefridus genere clarus, ex priore Claræ-vallensi primus abbas Clari-marisci a magistro S. Bernardo institutus est an. 1140. * quo legimus exstructam abbatiam de Claro-maresch in brevi ejusdem chronico tom. 3. Anecdotorum. Memoratur anno seq. in charta Theodorici Flandriæ comitis pro ecclesia Tarvanensi; & 1143. in ejusdem instrumento pro

** 1139. in Meyero.*

pro cœnobio Trunchinensi ; eoque circiter tempore transegit cum canonicis Tarvanensibus, testibus Alberone de Dunis & Willelmo de Longovillari abbatibus, atque Erembaldo decano. Porro sub ejus regiminis prioribus annis, grates egit S. Bernardus Leonio abbati Bertiniano & monachis, pro impensa humanitate fratribus Clarimarisci inopia laborantibus. At non multo post, scilicet an. 1145. cœpit hæc domus erigere caput, Arnulfi Ghisnensium comitis & Mathildis uxoris beneficiis & donis, quæ Milo præsul Morinorum confirmavit. Rexit Gaufridus annis octo, obiitque 1148. die XI. Novembris, cujus meminit, Cisterciense menologium die 28. ejusdem mensis.

Epist. 353. & 354.

Mir. notit. eccles. p. 387. & 388.

II. Guillelmus primum Claræ-vallis monachus, tum prior Clari-marisci, tandem uno post obitum Gunfridi anno a S. Bernardo creatus est abbas. Nominatur 1153. in charta Milonis episcopi Morinorum pro Dunensi cœnobio, & in litteris Stephani Angliæ regis abbatiam Clarimarisci ad locum suæ donationis minime transferri permittentis. Ei Arnulfus vicecomes de Arda & uxor ejus Adelvia, largiti sunt omnem decimam *grangiæ* de Nieurlede : itemque Milo prædictus antistes partem decimæ altaris de Briast concessit an. 1162. præsentibus Theoderico abbate S. Johannis & Erembaldo decano. Idem abbas an. 1166. in die Parasceves transtulit cœnobium e loco, qui adhuc ea de causa Vetus curia nuncupatur, ad locum ubi nunc exstat ; quo etiam anno testis legitur in transactione inter Idesbaldum Dunensem & Walterium Bergensem abbates, arbitro Milone Morinorum episcopo. Sedit annis 20. vel circiter ac mortuus est an. 1169.* 18. Julii.

Ch. XVI. col. 119.

Chronic. Clari-marisci tom. 3. Anecdot.

*al. 1168.

III. David ex prosapia castellanorum Audomarensium, post annum & quinque menses ac dies 15. ab obitu Guillelmi eligitur ; de quo hæc Yperius : *Anno Domini 1171. David pater Nicolai militis tunc, nuper in Claro-marisco abbas effectus, dicto præposito* * *instigante, conatus est in mediam terram nostram de Arkas aquæ ductus facere. Abbate nostro (Bertiniano) fratribusque contradicentibus arroganter est comminatus, ab incepto opere non desistere, donec illud pro suo velle compleret ; sed virga cælestis iræ de superbo vindictam sumsit. Crastino enim in pristinum opus aggressus, in medio suorum operariorum, cum equo calcitrante cecidit, & fracto crure domum in lectica reportatur &c.* Ceterum David an. 1174. Balduinum Ghisnensem comitem beneficum expertus est, ac tandem interiit die 20.* Junii an. 1176. postquam rexisset annis 5. mensibus 5. ac diebus 19.

*Roberto præposito Arienli & S. Audomari, qui filiam suam dederat in uxorem Nicolao præfato.

Mir. Dipl. Belgic. pag. 145.

*Abdicavit hac die, superstes, ex Gaspare Jongelino.

IV. Everardus subrogatur Davidi post tres menses & duodecim dies, 6. Octobris secundum Gasparem Jongelinum. Anno 1176. seu 77. V. idus Aprilis Philippus Flandriæ & Viromandiæ comes ei partem sui nemoris haud procul a monasterio concessit. Præfuit annis undecim, quatuor mensibus & dimidio, cessitque an. 1188. die 10. Febr.

V. Fernandus seu Ferdinandus eodem die in abbatem cooptatus, occurrit 1188. in instrumento Philippi Flandriæ comitis. Circa idem tempus pepigit cum Johanne abbate montis S. Eligii. Abdicavit 1192. die 12. Febr.

VI. Gerardus I. de Spineto d'*Espinoy*, post duos menses, diesque tredecim, ipso die sancti Marci Evangelistæ electus, eodem anno 1192. bullam protectionis obtinuit a Cœlestino III. Romano pontifice. Prælaturæ nuncium remisit die 9. Sept. an. 1197.

VII. Adam Gerardo successit XI. cal. Novemb. qui cum abbatiam rexisset per octodecim hebdomadas, exstinctus est 1198. III. cal. Martii.

VIII. Gerardus II. de Campania electus pridie nonas Aug. jam senex, per tres annos, menses decem, diesque undecim gubernavit. Cessit an. 1202. die 16. Junii.

IX. Nicolaus I. de Cambron post annum, septem menses & dimidium electus pridie cal. Februarii, bullam accepit an. 1205. ab Innoc. III. Quo tempore maxima vertebatur quæstio inter abbatem Clari-marisci & Rainaldum comitem Boloniensem, ob injurias & damna quæ hic intulerat monasterio ; ac primum quidem agitata fuit coram abbate S. Auberti & decano Cameracensi judicibus a sede apostolica delegatis, sed tandem abbas & comes compromiserunt in Guidonem Remensem archiepiscopum S. R. E. card. ac sedis apost. legatum, qui sententiam in hunc modum protulit, quod scilicet dictus comes in compensationem injuriarum & damnorum, & pro salute animæ suæ & Idæ comitissæ uxoris suæ, chartas sigillo suo & Idæ comitissæ necnon & sigillo Regis Francorum munitas concederet, & confirmaret ecclesiæ Clari-marisci possessiones quas tenebat in comitatu & dominio Boloniensi, omnesque libertates quas contulerant antecessores ejus. Exstant ea de re litteræ Philippi Francorum regis an. 1206. Rainaldi vero comitis & Idæ comitissæ an. 1205. Onus pastorale dimisit Nicolaus an. 1208. 20. Sept. postquam illud gessisset quatuor annis, mensibus septem & viginti diebus.

X. Lambertus I. substituitur eodem anno XI. cal. Nov. qui sub idem* tempus discordias cum Johanne S. Bertini abbate composuit. Memoratur an. 1218. mense Nov. in regesto XXXI. archivi regii Paris. fol. 57. Præfuit autem monasterio per 13. annos & menses octo, demtis sex diebus, cessitque an. 1222. 15.* Junii.

*1210. ex Locrio & Iperio.

*al. 16.

XI. Michaël in locum Lamberti suffectus VII. idus Augusti, cessit ex Gaspare Jongelino, post annum unum regiminis, menses septem & dies undecim : *alias* vero dicitur amotus an. 1224. 19. Martii.

XII. Mennerius Lombardus ex priore Claræ-vallis assumitur post duos menses. Rexit mensibus novem & sexdecim diebus, obiitque Romæ apud S. Anastasium pridie nonas Martii an. 1225. ibidem sepultus.

XIII. Simon de Marketta VIII. idus Julii ejusdem anni abbatiam suscepit regendam. Recensetur an. 1231. in instrumento Claræ-vallis ; quo etiam anno transigit cum Jacobo abbate S. Bertini,

An. 1233. arbiter cum W. abbate Villariensi, litem composuit Dunensem inter & Camberonensem conventum. Idem præstitit an. 1241. cum J. abbate de Bodelo Thosanum inter cœnobium & Dunense; cumque aliis arbitris firmavit pacem an. 1247. inter Robertum Atrebatensem comitem & S. Bertini monachos. Reperitur adhuc an. 1251. qui demum abjecisse dignitatem dicitur XII. cal. Nov. 1257.[a] ac postmodum in medio capituli ante analogium sepultus cum hac brevissima inscriptione: *Hic jacet D. Simon quondam abbas hujus loci.*

XIV. Robertus I. de Bethunia die sequenti proclamatus abbas regimen obtinuit annis octo totidemque mensibus ac diebus, illudque postea dimisit III. cal. Julii an. 1266.

XV. Arnulfus seu Arnoldus de Villari monachus de Laude in crastino præficitur ad annos sexdecim, subtractis 29. diebus. Cessit e vita *al.* regimine tantum an. 1282. die 30. Maii.

XVI. Nicolaus II. de Steenfort cognomine *Mangiers* in hoc cœnobio a juventute vitam professus monasticam, eidem datus est abbas nonis Junii 1282. Occurrit autem 1284. mense Decembri in quarto S. Bertini chartulario. Præfuit annis fere octo, nempe si duos menses ac dies novemdecim excipias; cessitque 22. Martii 1290. *al.* 1291.

XVII. Anselmus Rosin hac ipsa die subrogatus, munus abbatiale gessit per tres annos & unum mensem *al.* & quinque menses ac dies viginti septem; cessit enim 18. Sept. 1293. *al.* 1294.

XVIII. Reinerus de Marketta sacræ Theologiæ doctor, electus 17. Nov. duobus annis monasterio præfuit, quem alii dicunt abdicasse mense Novembri 1295. *al.* 1297.

XIX. Petrus I. de Divione cum esset medius cellerarius Claræ-vallis, assumtus fuit in abbatem Clari-marisci in vigilia S. Thomæ apostoli an. 1295. Amovetur autem a regimine die 13. Nov. an. 1301.

XX. Henricus de Ypra ex procuratore & socio cellerarii, unanimi fratrum consensu eligitur abbas die 24. Nov. an. 1301. Cessit an. 1316. nona die Novembris, cujus tempore propter bella & inundationes dispersus est conventus, sed sollicitus abbas gregem suum a dispersione revocavit.

XXI. B. Sagalo de Atrebato, monachus & magister novitiorum in Ursi-campo, eadem die Henrico cedenti sufficitur, qui dum ad capitulum generale pergeret, obiit 17. Septembr. an. 1323. in monte Anglorum apud Claram-vallem, atque in ipso Claræ-vallensi capitulo sepultus est cum magna sanctitatis opinione.

XXII. Henricus de Ypra iterum admovetur regimini ad annum unum. Obiit anno 1324. 2. Oct. vel ut habet inscriptio sepulcralis in capitulo ante sedem prioris, 1323. die B. Leodegarii.

XXIII. Johannes I. Brieure doctor & professor in sacra theologia, per septem circiter menses; *al.* per annum, regimine potitus, cessit an. 1325.

XXIV. Franciscus Sandre Audomarensis, post annum regiminis, spontanea cessione desiit esse abbas 1326. medio Aprili mense.

XXV. Lambertus II. Vout* Arkensis prudenter domum sibi creditam annis 13. & novem mensibus gubernavit. Mortalitatem exuit 24. Januarii 1340. sepultus in parte australi capituli juxta fenestras ante columnam sub nigro marmore sic inscripto: *Hic jacet D. Lambertus quondam abbas domus hujus, qui obiit anno Domini M. CCC. XL. vigilia Conversionis S. Pauli. Anima ejus &c.* *al. Voet.

XXVI. Paulus de Balliolo cum sedisset annis 4. & sex mensibus, efflavit animam die 4. Oct. 1344. *al.* 1345.

XXVII. Jacobus I. Mithe *al.* Mintke erat ostiarius monasterii, cum ejusdem abbas effectus est. Ejus electionis chartam habes in appendice, quam Claræ-vallensis abbas an. 1345. confirmavit. Optimi vero pastoris officium exercuit viginti annorum spatio, tumque anno 1365. mense Octobri cessit, superstes ad annum circiter 1386. in claustro tandem sepultus ad ingressum capituli cum hac epigraphe: *Hic jacet D. Jacobus Mintke quondam hujus ecclesiæ abbas XXVII. orate pro eo.* Ch. XXIII. col. 122.

XXVIII. Johannes II. Godberons Dunensis monachus, eodem die evehitur ad abbatialem dignitatem, quam gessit tempore schismatis & belli annis 21. Mortuus est die 4. Oct. an. 1386. ut liquet ex ejus epitaphio in parte australi capituli juxta fenestras prope murum, his verbis: *Hic jacet D. Johannes Godberons monachus de Dunis & postea hujus ecclesiæ abbas 28. qui obiit anno Domini M. CCC. LXXXVI. die S. Francisci &c.*

XXIX. Petrus II. Ruthe altero die 6. Octobris post obitum Johannis electus est. Reperitur in quarto S. Bertini chartulario an. 1392. die 4. Febr. quem inscriptio sepulcralis in capituli parte australi positum docet, cum obiisset an. 1400. die 2. Julii.

XXX. Georgius I. de Campinis *al.* de Campania, Claro-mariscensi ecclesia annis undecim gubernata, vivere desiit an. 1411. 19. Aug. ex epitaphio quod in capituli parte septentrionali legitur.

XXXI. Johannes III. Gheers vir admodum litteratus, quem Baluzius in suis notis MSS. vocat *ambaciatorem* Johannis Burgundiæ ducis in concilio Constantiensi an. 1417. Occurrit 1424. indict. 2. die 26. Aug. in schedis D. Maillard patroni meritissimi. Post annos 27. regiminis fato percellitur 17. Febr. an. 1438. sepulturam in capituli parte aquilonari ad lævam Pauli abbatis sub *griseo* lapide sortitus.

XXXII. Rolandus Monachi *le Moine* cellerarii officio fungebatur, quando vocatus est ad prælaturam die 24. Martii, & prima Junii consecratus in ecclesia Clari-marisci. Rexit decem annis, uno mense & undecim diebus, obiitque 3. Maii an. 1448. sepultus in capitulo ad caput Petri Ruthe abbatis, ad austrum.

[a] Hinc mendum suspicari licet in quadam scheda, eruta, inquiunt, ex chartario Dunensi, ubi D. abbas Clari-marisci cum W. de Vaucellis & J. de Bodelo abbatibus an. 1252. controversiam diremisse legitur inter Dunense ac Thosanum monasteria; verum fortasse per D. abbatem Clari-marisci, nihil aliud quam *dominus* intelligendum est.

XXXIII. Johannes IV. Serlanus *al.* Serlamins & Galien die Maii penultima successor datus, explevit in prælatura annos septemdecim; Postea cessit an. 1465. ac tandem egressus est e vita die 29. Decembris.

XXXIV. Ingeranus Craybeen Audomarensis ipso die cessionis Johannis Serlani electus est, cujus regiminis anno 2. ecclesia dedicatur a Jacobo Insulensi * episcopo, suffraganeo Morinensi. Defecit an. 1484. die 22. Novembris, postquam rexisset per annos 19. sex menses & 19. dies.

* al. Juliensi

XXXV. Jacobus II. le Lievre, *al.* le Cyeure Ingerannum excepit XI. Januarii 1485. Abdicavit post annos XI. die 17. Januarii an. 1496. ac mortuus est 17. Aug. ejusdem anni, sepultus in capitulo.

XXXVI. Egidius I. Villers Audomaropolitanus ex suburbio Altipontensi, ecclesiam istam summo decoravit honore per annos 22. & sex menses quibus ei præfuit. Demum abdicavit 16. Julii 1518. defunctus 22. Aug. & in sacello S. Catharinæ, quod est inter ecclesiam & capitulum tumulatus.

XXXVII. Egidius II. du Pont Burburganus, ex Veteris curiæ magistro, cedente Egidio de Villers in ejus gratiam, nominatur in abbatem a Carolo V. imperatore, antea * rescissis coadjutoriæ litteris, quas Ludovicus Hertault prior Clarimarisci subripuerat; statimque acclamatur ipso die 16. Julii, præsidente Edmundo Claræ-vallis abbate, qui postridie ipsum confirmavit, præsentibus Antonio de Berghes S. Bertini & Petro Emwanberghe Dunarum abbatibus. Sedit pacifice viginti sex mensibus; at exinde usque ad obitum semper passus est adversarios, presertim cardinalem SS. Quatuor coronatorum, qui abbatiam consecutus est in commendam, vacantem, ut aiebat, quod abbas infra sex menses confirmari a sede apostolica neglexisset, quodque *annatam*, (sic ecclesiastici beneficii annuum reditum vocant,) curiæ apostolicæ non solvisset; contra quem nihilominus Egidius litteras obtinuit ab imperatore an. 1523. die 25. Septembris. Verumtamen post diutinas lites cedere Ludovico Hertault coactus fuit, tumque divertit ad parthenonem de Ravensbergue, ubi mœrore confectus supremum diem obiit an. 1525. 23. Maii. Inde relatus ad Clarum-mariscum sepelitur in introitu capituli ad meridiem sub parvo marmore nigro cum hac superscriptione: *D. Egidius de Ponte abbas XXXVI. hujus domus rexit septem annis & obiit an. Domini 1525.*

* 1517. 18. Aug.

XXXVIII. Ludovicus Hertault Audomarensis, sacræ theologiæ baccalaureus, de quo supra & Imperatrici a sacris confessionibus, fatis concessit die 30. Maii an. 1544. cum annis novemdecim præfuisset; conditusque est in ingressu capituli juxta clathros ad lævam.

XXXIX. Robertus II. Pepin Audomarensis, Austriacæ aulæ calculo suffectus, terram de Quiervalle ad censum perpetuum 14. librarum Flandrensium annuatim dedit an. 1545. 14. Dec. Migravit a seculo 1547. 2. Oct. sepultus in capitulo ad pedes Hertaltii decessoris.

XL. Antonius I. de Croix nobilis Audomarenus ex priore fit abbas ad annos 28. septem menses & 29. dies. Hominem exuit 25. Januarii an. 1577. in capitulo sepultus inter mediam fenestram & analogium sub albo marmore sesquipedali.

XLI. Antonius II. de Canteleu Audomarensis, decessoris nepos ex sorore, sacræ theologiæ licentiatus, prioris officium obibat, gaudebatque coadjutoris dignitate, quando abbatiam per se regendam suscepit. An. 1584. terram de Quiervalle pretio 1500. florenorum redemit. Naturæ debitum solvit die 4. Julii an. 1589. sepultus in choro presbyterii versus aquilonem sub marmore nigro, *al.* in navi ecclesiæ.

XLII. Hubertus Raoul Audomarensis, quem inter Flandros illustres memorat Jacobus Marchantius Brabantiæ lib. 1. evasit abbas ex priore, sub onere pensionis 50. florenorum Theodorico de Lieuden vicario generali Leodiensi persolvendæ, in compensationem cessionis præpositurae S. Walburgis a Zutphen ab eo factæ, pro censu augendo sedis episcopalis Daventriensis non ita pridem erectæ. At hæc pensio 3000. florenis semel solutis redemta fuit 1594. 8. Febr. quo anno die 21. Decembris vivere desiit Hubertus ætatis suæ 40. juxta antecessorem sepultura donatus.

XLIII. Morandus Blomme patria Renescurius, nominatur abbas 18. Aprilis 1595. ac in possessionem inducitur 27. Maii ejusdem anni. Ditavit sacram supellectilem, atque officinas cœnobii partim reparavit, partim a fundamentis exstruxit. Idem quoque mitram obtinere tentavit, sed mors invida conatus fregit ac irritos fecit an. 1615. die 28. Martii, epitaphio teste quod in ecclesiæ navi legitur his verbis:

Atropos sans pitié la fleur nous a ravi,
Des abbés Dom Morand Blomme qui a regi
Vingt ans en grand honneur Clair-marés sans reproce,
Et fait beaux ornements a l'église & les cloces,
Racheté les deniers prestez & arrentis.
Les reliques & calices par luy sont enrichs,
Pour la mitre obtenir premier encommença,
Dom Martin successeur, du pape l'impetra:
Car Dieu permit helas! que la mort fut sa prinse
Du soir vingt & huit jours en Mars seize cens quinze;
Profes de cinquante ans, âgé soixante & huit,
Le nombre d'abbé mort quarante trois emplit,
Priez ami lecteur, que Dieu par sa puissance
De repos éternel lui donne jouissance.

XLIV. Martinus Tirant Veteris curiæ magister abbatiam consequitur 15. Maii, cujus possessionem adeptus est 9. Junii an. 1615. post biduum benedictus. Hic eodem anno societatem inivit cum Johanne l'Alleman abbate Blangiac. & secundo regiminis anno usum mitræ a Paulo V. summo pontifice sibi suisque successoribus obtinuit, qua primus omnium abbatum Claromarensium insignitus fuit per episcopum Audomar.

Jacobum Blaseum in ejus episcopali sacello. Denique vitam cum morte mutavit die 6. Octob. 1621. in refugio Audomarensi, unde Claromariscum relatus in medio capituli sepultus est inter duas crassioris molis columnas. A

XLV. Egidius III. du Mont Audomarenus, monialibus S. Columbæ in Blandeka erat a confessionibus, quando ad hanc sedem abbatialem evectus est 8. Januarii 1622. Non nisi tamen 5. Februarii anni sequentis possessionem & 21. Martii inaugurationem accepit, quod confirmatus tardius fuisset a Claræ-vallensi abbate, intercedente videlicet sedis apostolicæ nuntio, qui confirmationem pertinere ad ipsam sedem apostolicam contendebat; sed paulo post jus Cisterciensium agnovit. Hic abbas marmoream summi altaris tabulam ex politissimis diversi coloris lapidibus, altitudinis pedum 50. exstrui curavit, & arcam pneumaticorum organorum ad fornicem usque evexit, quam tamen morte præreptus perfectam videre non potuit. Contigit ejus obitus die 21. Septembris an. 1633.* ætatis 54. postquam annis 12. mensibus septem & diebus 20. ab inita possessione laudabiliter præfuisset. Sepultus jacet ad pedes D. Morandi, sub nigro marmore, eminentem abbatis in pontificalibus effigiem exhibente. B

* al. 1632.

XLVI. Georgius II. d'Affringues Audomarensis, sacræ Theologiæ baccalaureus, creatur abbas ex priore 22. Novembris 1635. possessionem adipiscitur 29. Decembris D. Bernardo Campmans abbate Dunensi ordinis in Belgio vicario, eum in officio abbatis constituente, ac tandem benedicitur per D. Christophorum de France episc. Audomarensem in ipsius cathedralis ecclesiæ choro, abbatibus Bertiniano & Dunensi assistentibus, Dominica 3. Quadragesimæ 24. Febr. an. 1636. Porro sub ejus regimine cœnobium bello tunc in Flandria desæviente a Francis direptum est an. 1639. quo ipso mortuus est abbas, nimio hujus cladis dolore consumtus die 4. vel 5. Julii. Quiescit in ecclesiæ navi. C D

XLVII. Dionysius Pecqueur* abbas renuntiatus die 24. Decembris an. 1639. ac possessionem adeptus 13. Aprilis 1640. benedictionem percepit XI. Maii ejusdem anni. Mortem oppetiit 7. Maii 1649. conditus in ecclesiæ navi.

* al. Pescheur.

XLVIII. Bernardus Michiels cessione Josephi Arnolphini ab archiduce Leopoldo designati, quem alienigenam Arthesiæ primores recipere noluerant, ab eodem principe nominatur abbas assignata Josepho pensione 6000. florenorum. Auxit plurimum sacram supellectilem, silentium in refectorio perpetuum restituit, biretum quod sub caputiis gerebant sacerdotes interdixit, omnesque indiscriminatim tam in refectorio quam in dormitorio communi vivere voluit. Jacet in ecclesiæ navi cum hoc epitaphio: E

REGI CUI OMNIA VIVUNT.

Siste vel tantisper gressum quicumque hæc legis, si tibi sit tempus ab negotio vacuum, viram ad immortalitatem natum, religiosum, antiquæ regularitatis retinentissimum præsulem, nostri seculi decus, & posteritatis exemplar hoc sub marmore cernis: seu potius amplissimi D. manes Bernardi Michiels sacræ Th. graduati, qui hanc ecclesiam 19. annis, forma gregis factus, labore, pietate, industria, rexit, auxit, ornavit. Hunc omnes religionis, regularitatis honestique amatores coluerunt, suspexerunt, venerati sunt. Vixit annos LXXII. Devixit ultima Maii 1669. Inclyto huic viro, multisque sibi nominibus colendo, tam sui quam confratrum affectibus obsequens H. M. ad post. mem. P. C. tertius in præsulatu a morte ejus successor. Abi modo ad negotia viator, & memento defuncti, magis tui, maxime Dei.*

* f. J. hoc est Josephus Maillart.

R. J. P.

XLVIII. Robertus Robertii e vivis excessit post undecim menses regiminis, die 13. Nov. 1670. in ecclesiæ navi sepulturam nactus.

XLIX. Georgius III. societatem iniit cum Mauro Fautrel Hamensi abbate an. 1678. Migravit ad alteram vitam 25. Febr. 1688. ætatis anno 76. sepultura donatus in ecclesiæ navi cum epitaphio nil scitu dignum continente.

L. Josephus Maillart Insulanus eligitur 14. Maii 1688. quem anno sequenti, prima die Maii benedixit episcopus Audomarensis, assistentibus Hamensi & Choquensi abbatibus. Postea vicarius ordinis in Belgio Gallico creatur. Chorum eleganti marmore stravit, stallisque eximii operis adornavit. Redditus auxit, debita solvit, insignem B. M. iconem sex librarum millibus comparavit, hortos amœniores & elegantiores fecit; superstes an. 1712. 13. Julii.

LI. Antonius III. de la Houssaye ex alumno hujus loci, per obitum D. Josephi Maillart abbas nominatus a Rege, confirmatur per abbatem Claræ-vall. XI. Sept. 1718.

LII. Antonius IV. Finé de Brianville doctor Facultatis Paris. ex priore Cari-campi nominatur a Rege Christianiss. 23. Sept. an. 1719. & confirmatur eodem anno, die 28. Decembris per abbatem Claræ-vall. An. 1721. delegatus fuit ab ordinibus Arthesiæ ad Regem Christianiss.

BLANDEKA.

CISTERCIENSIS S. COLUMBÆ IN BLANDEKA[a] parthenon sub Claravalle, prope S. Audomarum in Arthesia situs, in diœcesi olim Morinensi, nunc Audomarensi, initia sua refert accepta Ghisoni de Aria filio Evrardi de Aria, cujus laudavit donationes Desiderius episc. Morinensis an. 1182. & iterum 1186. ut probat ejus diploma editum tom. XI. Spicil. pag. 330. Imo vero pius hic præsul non solum beneficia jam præstita hoc suo instrumento confirmavit, sed & propriis cumulavit, adeo ut ceteros minime vereatur appellare suos in hac fundatione coadjutores. Decessorem suum utcumque imitatus est Lambertus, cum an. 1201. novam Guillelmi de Aria & M. uxoris ejus ratam habuit donationem. Quod & eodem anno præstitit

Blandech. a

a Bladecense monasterium vocat Miræus in chronico Cisterc. p. 182.

Balduinus Flandrensis & Hainonensis comes, his verbis: *Ex dono Ghisonis de Aria fratris vestri & domus vestræ fundatoris, quidquid possidebit in burgo S. Audomari & extra burgum, in terris, mansis, pratis &c. terram arabilem adjacentem atrio S. Michaëlis, quam Willelmus de Aria & M. uxor ejus vobis in eleemosynam contulerunt.* Ita chartularium domesticum quod excerpsit Stephanus Lepez Vedastinus, atque nobiscum perhumaniter communicavit, uti abbatissarum indicem Clari-marisci clarissimus abbas.

SERIES ABBATISSARUM.

I. HEYLENVIDIS filia Theoderici militis a Desiderio episc. Morinensi instituta, bullam protectionis accepit a Clemente III. summo pontifice. Rexit annis 14. mortua 20. Aprilis.

II. Margarita jam abbatissa 1201. suum monasterium necdum speciali addictum instituto, ordini Cisterciensi aggregavit, annuente Lamberto episcopo Tarvanensi & approbante Innocentio III. papa, epistola Margaritæ inscripta XI. cal. Febr. indict. XI. Incarnationis Dominicæ anno 1207. pontificatus vero Domini Innoc. papæ III. anno decimo. Migravit a seculo 19. Aug. postquam annis circiter decem præfuisset.

Lib. 1. epist. 192.

III. Sarra memoratur an. 1213. Obiit anno seq. die XI. Febr.

IV. Lidgardis unam e suis alumnis emisit an. 1217. quæ tanquam abbatissa Wastinensem abbatiam legibus Cisterciensibus informaret, Ipsamet vero post septem apud Blandekam regiminis annos accersitur an. 1222. ad regendam abbatiam de Braëlla, quam Michaël de Harnis comes Antoniensis d'*Antoing* fundaverat.

V. Mabilia successit, cujus temporibus Beatrix comitissa Ghisnensis relicta comitis Arnulfi II. Andrensis Domini, filia vero Walterii castellani de Bourbourg ex Mathilde de Bethune, abbatiam de Bonnehen * fundavit an. 1223. cujus primam instituit abbatissam Beatricem filiam, tunc S. Columbæ de Blandeka sanctimonialem. Anno 1227. eadem Mabilia e suo parthenone dimisit Elisabetham, ut prima Viridarii B. M. a Johanne Carnotensi comite & Oisiaci domino fundati foret abbatissa. Fatis concessit mense Jan. 1231.

* Bouhan. du Fourny hist. magnorum Fr. pincernarum.

VI. Clementia de Berghes filia castellani de Berghes & Margaritæ, abbatiali dignitate potita per duodecim circiter annos, moritur die 4. Maii an. 1243.

VII. Alix I. e vivis excessit 26. Julii 1254.

VIII. Beatrix I. de Guisnes Arnulfi comitis Ghisnensis & Alexiæ de Coucy filia rexit annis 33. ac vivere desiit 23. Sept. 1287.

IX. Catharina I. præerat 1288.

X. Beneventa du Fossé oriunda ex comitatu d'Oye prope Gravelingam, tuitionis litteras a Roberto comite Atrebatensi impetravit.

XI. Maria I. Fernaguts triennio sedit, cujus obitus dies consignatur 7. Maii.

XII. Elixendis de Mez vivebat 1304. naturæ debitum solvit 1316.

XIII. Beatrix II. de Cayen dicta de Longvilliers, filia Willelmi de Cayen domini de Longvilliers, eligitur 1. die Octob. an. 1316. Jura sui monasterii adversus Enguerannum Tarvanensem episcopum, qui illud suæ jurisdictioni subdere volebat tutari coacta est. Cessit e vita 1330.

XIV. Isabellis I. cujus tempore Johannes abbas Claræ-vall. præsente Lamberto Clari-marisci abbate, visitando monasterium statuit an. 1331. ne deinceps plures in illo degerent quam triginta moniales. Transiit ad meliorem vitam die 4. Oct. an. 1343. postquam annis 12. mensibus decem ac diebus 24. præfuisset.

XV. Maria II. du Valhuon filia Guillelmi S. Audomari ballivii, bullam obtinuit a Clemente papa VI. Johanni abbati S. Johannis directam, pro recuperandis prædiis usurpatis. An. 1348. Maria Blandekensis abbatissa prædia quædam in emphytheosim tradit monasterio Dunensi, approbante Bernardo Claræ-vallis abbate. Decessit 31. Julii 1355.

XVI. Johanna I. Floren obiit 28. Sept. an. 1365.

XVII. Catharina II. du Hocques urgentibus Anglorum armis ad S. Audomarum se recepit. Defecit an. 1380. die 27. Sept.

XVIII. Agnes I. Fernaguts sedit annis 20. cum sex mensibus, cujus temporibus an. 1395. parthenon de Bonnehen, cui tunc temporis præerat Margarita de la Tour abbatissa, auctoritate capituli generalis unitur cœnobio Blandekensi, agente in primis Petro de Ruthe abbate Clari-marisci. Obiit Agnes 8. Maii 1401.

XIX. Johanna II. de Rexponde filia Gilleberti de Rexponde & Christinæ Craye, ex moniali de Bonnehen evasit abbatissa Blandekensis, quod monasterium rexit ad diem 16. Aug. an. 1422.

XX. Maria III. le Couvreur monasterii jura strenue defendit. Defuncta est 1436.

XXI. Alix II. de Heghes innotescit ex epitaphio quod pone chorum versus claustrum legitur his verbis: *Cy gist Dame Alix de Heghes abbesse de Blandecke en son vivant, qui trépassa l'an 1443. lendemain Nostre-Dame de my-Aoust.*

XXII. Mathildis mortem oppetiit 20. Aug. 1450.

XXIII. Agnes II. de Groote exhalavit animam 25. Sept. 1458.

XXIV. Maria IV. de Bruges post duos in abbatiali dignitate transactos annos abdicavit. Jacet in sacello S. Crucis cum hoc epitaphio: *Cy gist Dame Marie de Bruges jadis abbesse de Blandecke, laquelle trépassa l'an de grace 1464. le 13. d'Avril, priez pour son ame.*

XXV. Catharina III. Rollard obtentum sex circiter annis regimen dimisit an. 1466. duobusque post annis cessit e vita mense Octobri 1468.

XXVI. Martina Lambert cessione præcedentis regimen assecuta, post ejusdem obitum cedere cogitur, ac tum se recepit ad monasterium B. Mariæ Regalis, vulgo *le Lys.*

XXVII. Maria V. le Pruvot Nigellæ in comitatu Boloniensi nata, rexit hanc domum annis XI.

cum tribus mensibus, accepta interim bulla Pauli II. papæ ad distractas possessiones recuperandas. Postea dignitati nuntium remisit in manu Enguerranni Craybeen abbatis Clari-marisci 17. Jan. 1480. tandemque obiit 1484. secus Alexiam de Heghes cum hoc epitaphio sepulta: *Cy gist dame Marie le Pruvot, religieuse de ladite abbaye, qui trépassa en 1484. le 7. Aoust.*

XXVIII. Johanna III. Josse nuncupata d'Azincourt, nobili genere nata, primum vitam religiosam in Urbanistarum monasterio professa est, dehinc ad Cistercienses virgines transvolavit an. 1478. ac demum facta est abbatissa ipso die cessionis Mariæ le Pruvot, nimirum 17. Januarii 1480. Vitam denique cum morte mutavit an. 1500.

XXIX. Johanna IV. du Maisnil ex priorissa monasterii ad apicem regiminis evecta, æmulam patitur Claram, quæ principum gratia sibi nomen abbatissæ vendicabat. Cursum vitæ consummavit die XI. Febr. 1530. uti hoc ipsius epitaphium docet: *Cy gist D. Jenne du Maisnil, laquelle fut trente ans abbesse de ceans, trépassa le unziéme de Fevrier 1530. Priez pour son ame.*

XXX. Isabellis II. de Tilly apoplexia suffocatur XI. Julii 1569.

XXXI. Jacquelina Blondel claustri reparatione spectabilis, præfuit annis 34. mensibus 9. ac diebus 23.

XXXII. Francisca d'Ermines Ariensis * patria, annis undecim quibus præfuit, curavit maxime ære alieno domum liberare. Fato functa est 7. Aprilis 1615.

* d'Aire.

XXXIII. Isabellis III. de Canteleu filia Eugenii militis necnon scabini Audomarensis, jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Cy gist le corps de madame Isabeau de Canteleu abbesse de Blandecques, laquelle aprés avoir vescu vertueusement religieuse l'espace de 29. ans, & exercé la prelature avec notable avancement, tant du spirituel que du temporel, environ huit ans, deceda le jour du Vendredy-Saint 14. Avril 1623. Priez Dieu pour son ame.*

XXXIV. Anna I. Lenfant neptis Franciscæ d'Ermines, electa 1623. monasterium summa cum laude gubernavit, cujus reditus auxit, ædificia reparavit, ecclesiam decoravit, domum abbatialem construxit. Denique animam virtutibus plenam Creatori reddidit an. 1650.

XXXV. Columba du Four schedula Philippi Catholici Regis fit abbatissa 1650. Ex bellorum procellis plurima patitur incommoda; quibus tandem mors finem attulit die 6. Junii 1658. Condita jacet apud Clarum-mariscum cum hoc epitaphio: *Icy gist le corps de venerable Dame dame Colombe du Four 35. abbesse du monastere de S.te Colombe de Blandecque, laquelle aprés une vie vertueuse & exemplaire, mourut a saint Omer le 6. de Juin 1658. de son aage le 52. d'abbatiat 14.* Ami lecteur priez que son ame au ciel repose.*

* Mendum est, nisi forte præcedens abbatissa cesserit ante mortem, quod minus vero simile est.

XXXVI. Leonora de Mailly moritur ætatis anno 61. professionis 45. die 7. Junii 1665. gesta laudabiliter præfectura sex annis.

XXXVII. Bernarda de Bainast diem supremum obiit an. 1676.

XXXVIII. Anna II. Roguet sedit ab anno 1677. ad 1709.

XXXIX. Christina Carlier nominata fuit abbatissa 19. Apr. 1710. Regit adhuc hoc anno 1723.

ABBATIA DE BOUHAN.

HIc instar appendicis qualemcumque subjungimus notitiam abbatiæ de Bonnehen seu Bouhan vel Bouhem ordinis Cisterc. feminarum in diœcesi Morin. cujus superius meminimus. Ea vero, uti jam diximus, fundatricem agnoscit an. 1223. vel 1224. Beatricem comitissam Ghisnarum & castellanam de Bourbourg, annuente filio ejus Balduino; & hic quidem prædicta comitissa sepulturam elegerat; sed renitente ipsius filio, sepulta est in *Bourbourg*.

Prima fuit hujus loci abbatissa Beatrix filia fundatricis, parthenonis Blandekensis alumna; de qua nihil aliud ad nos pervenit; imo ne quidem succedentium abbatissarum nomina præterquam sequentis novimus.

Margarita de la Tour hæc est, sub qua monasterium ad duas moniales & viginti quatuor francos redactum unitur monasterio S. Columbæ in Blandeka auctoritate capituli generalis anno 1395.

VASTINA.

§ Ostine ou Westine.

TRibus a Claro-marisco leucis positus est hic parthenon ordinis Cisterc. quem vidimus in Blandeka, per abbatissam hinc eductam an. 1217. fuisse informatum legibus Cisterciensibus; unde suspicari licet errorem typographicum in Gazæo, ubi hujus parthenonis fundatio consignata legitur an. 1295. pro 1195. Ceterum idem auctor asserit fundatorem fuisse Gerardum de Reveltaire militem, qui primum hoc in loco septem canonicos Regulares ad normam Watinensium * collocavit, sed postea exigente tum angustia loci tum redituum exilitate, quatuordecim moniales ordinis Cisterc. sub obedientia Clari-marisci abbatis, approbante summo pontifice subrogavit.

* Waten

Ursula Bertin vel Hertin a Rege Christianissimo nominata die 29. Aug. anni 1720. confirmatur a Claræ-vall. abbate 12. Sept. ejusdem anni.

RAVENSBERGENSIS PARTHENON.

Ravensberghe & Outtonf.

RAVENSBERGA apud Watanum ordinis Cisterc. puellare cœnobium fundatur a Christiana toparcha, tempore Willelmi * Remensis archiepiscopi & L. * Morinensis præsulis, exeunte seculo XII. vel ineunte XIII. ut patet ex charta fundationis inter instrumenta.

* de Champagne.
* Lamberti.
Ch. XXIV. col. 123.

SERIES ABBATISSARUM.

I. AElidis obiit 12. Aprilis.

II. Beatrix consignatur in necrologio 1. Septembris.

III. Maria I. die 3. Junii.

IV. Margareta I. die 29. Decemb.

V. Johanna die 16. Augusti.

VI. Mathildis die 1. Novembris.

VII. Elisabeth I. Iprensis mense Decembri, fortasse Isabella Stricqs ex moniali Marquetensi abbatissa de Ravensberg, in historia Marquetensi edita 1701.

VIII. Margareta II. die 12. Octob.

IX. Maria II. 31. Augusti.

X. Margarita III. 18. Octob.

XI. Elisabeth II. 23. Aprilis.

XII. Elisabeth III. Loonins die XI. Sept.

XIII. Margareta IV. Roüen 21. Aprilis.

XIV. Maria III. Wiuneel 19. Septembris.

XV. Catharina Ismaets 25. Febr.

XVI. Elisabeth IV. *van* Meersch 26. Octobris 1559.

XVII. Jacoba *van* Torre 19. Junii 1584.

XVIII. Margareta V. Laenknecke 8. Augusti.

XIX. Maria IV. *van* Meersch 26. Nov. 1597.

XX. Francisca I. Bernaerdt senior, Cassetensis 18. Jul. 1630.

XXI. Francisca II. Bernaerdt junior, Cassetensis obiit 10. Apr. 1647.

XXII. Francisca III. de Maunay, prima quæ solemniter benedicta est. Decessit 12. Septembris 1667.

XXIII. Maria V. Thuyn Audomarensis, recepta solemni ritu 27. Maii 1668. migravit a seculo 1694.

XXIV. Liduina seu Liduvina *vander* Meersch nominatur 27. Septemb. 1694. Obiit exeunte anno 1717.

XXV. Maria VI. Isabella Lanvin parthenonis alumna, renunciatur abbatissa mense Jan. 1718. & confirmatur 17. Martii ejusdem anni a domno Pontio Jeunet priore Claraevall. sede abbatiali vacante.

BELLUM-PRATUM.

Beaupré. BELLI-PRATI nomine tria sunt ad minus gynæcea ordinis Cisterc. Alterum est in urbe Duacensi, alterum apud Gerardi-montem, tertium denique, de quo nunc agimus, conditum jacet ad Lisam fluvium inter Ariam & Armentariam oppida, haud longe a Mergemo, quod Minariacum in Antonini Pii itinerario nuncupari quidam existimant, Galli Mervillam vocant, quasi Mauronti villam. Fundatur autem anno 1221. a Roberto & Daniele Bethuniensibus advocatis, qui sacerdotum collegium in pago de l'Estren ab antecessoribus suis fundatum, in parthenonem Cisterciensis ordinis auctoritate apostolica converterunt.

SERIES ABBATISSARUM.

I. MARIA I. vendit monasterio de Laude totum feodum de Tressin an. 1230. ex tab. Laudensi: fortasse hæc est Maria de Avesnes quam Henriquez in suo libro *Lilia Cistercii* nomen præferente, assumtam ex Marquetensi parthenone tradit.

II. Emmelina transigit an. 1231. cum capitulo Tornacensi, super decima de Ham, approbante W. abbate de Balantiis ex chartul. S. Martini Tornac.

III. Christina le Cocq, quam vigesimam primam numerant abbatissam, novum exstruxit dormitorium.

IV. Maria II. de Waës, Marquetensis alumna.

V. Gentiana de Watrimoiiille.

VI. Guillelma Doucé Insulensis difficillimis temporibus rexit circa an. 1594.

VII. Maria III. Maupetit Bethuniæ claris progenita parentibus, a Parmensi principe Belgii gubernatore præficitur monasterio, quod summa cum laude annis circiter 24. administravit.

VIII. N. Monsoret, nobili genere nata, grandæva & priorissa, abbatiali dignitate sex annis præfulsit.

IX. Maximiliana Oyenbrugghia sedebat an. 1639.

X. Anna Facon priorissa, favore Isabellæ claræ Eugeniæ Hispaniæ regis filiæ, thronum abbatialem conscendit, quem cum plurimis pietatis illustrasset exemplis, deserere cum vita cogitur an. 1649. 22. Septembris.

XI. Maria III. Loysel ab archiduce Leopoldo nominata pedum gerebat an. 1653.

TARVANENSE S. AUGUSTINI COENOBIUM.

S. AUGUSTINI cœnobium ordinis Præmonstratensis, juxta Tervanam fundatur anno 1131. a Milone Tarvanensi episcopo, qui cum esset Præmonstratensis alumnus, ad inchoandam hanc abbatiam, ejusdem ordinis ascetas, non ex cœnobio S. Jodoci in nemore, ut tradit Malbranchius in antiquitatibus, sed ex Selincurte diœcesis Ambianensis evocavit. Verum non ita multo post Philippus Theoderici Flandriæ comitis filius combussit ecclesiam, pro cujus damni reparatione, Theodericus comes in perpetuum censum per singulos annos decem libras Flandrensis monetæ, eidem ecclesiæ, consilio ejusdem sui filii &c. in eleemosynam dedit an. 1163. idque ratum habuit ipsemet Philippus Flandrensium comes an. 1167. de quibus omnibus appendix consulenda. Ch. XXV. & XXVI. col. 124. In ordinibus Arthesiæ sedet abbas hujus cœnobii.

ABBATUM CATALOGUS.

I. ALELMUS ex Selincurtensibus assumtus est in primum abbatem S. Augustini Tarvanensis. Ei Robertus Corbeiensis abbas, quam in parochia *Laxis* terram habebat, concessit 1140. rogatu Milonis episcopi Morinensis; qui & ipse quædam altaria & alia nonnulla eidem largitus est 1147. Eugenio III. papa hoc ipso anno X. cal. Dec. approbante. Attigit annum 1156.

II. Drogo successit accitus item ex Selincurte. Hic terram apud S. Philibertum accepit a Johanne de Herly & filio ejus Gerardo, Milone Morinensi episcopo præsente. Porro ejus temporibus Philippus Theoderici comitis Flandriæ filius ecclesiam S. Augustini combussit, quod quidem conjicimus perpetratum in odium Selincurten-

sium, quibus infensissimus erat, unde ipsis per capitulum generale anni 1164. revocatis, Furnenses substituuntur, ut liquet ex charta in appendice relata; cum prius tamen eodem attestante documento, Drogo depositus fuisset, & alius cujus nomen incognitum, in ejus locum ex Selincurtensi familia suffectus, qui postea cum suo conventu magis ac magis ad illicita devolutus non immerito expellitur.

Ch. xxvii. col. 134.

III. Absalon a Willelmo Furnensi abbate institutus ex charta proxime laudata, praeerat jam anno saltem 1166. quo cum aliis pluribus testis est in transactione Dunensem inter abbatem Idesbaldum, & Walterium Bergensem, sequestro Milone Morinorum episcopo. Anno seq. Philippus Flandriae comes, damni, quod huic intulerat ecclesiae, reparationem jam a patre suo factam, confirmavit. Deinde an. 1170. Alexander III. coenobii possessiones laudavit. Denatus est Absalon die 6. Maii an. 1177. vir cum in temporalibus tum in spiritualibus bene providus.

IV. Rodolfus seu Radulfus rexit usque ad annum 1206.

V. Guido ab anno 1206. ad 1218.

VI. Egidius paciscitur an. 1219. cum capitulo S. Petri Ariensis super quibusdam decimis, describunturque termini utriusque ecclesiae territorii. Ad regimen abbatiae S. Foillani transiisse dicitur an. 1220. qui tamen adhuc abbas S. Augustini memoratur an. 1221. in chartario S. Andreae prope Ariam.

VII. Johannes I. de Lisle vel de Lillers occurrit an. 1223. in tabul. S. Andreae de Nemore. Decessit 1234. quem arbitramur eum esse Johannem in necrologio Marchasii-Radulfi memoratum VII. idus Augusti.

VIII. Thomas ejus successor iniit societatem cum coenobio S. Johannis * ord. S. Benedicti nunc Ypras translato. Sedebat autem 1237.

* de Monte.

IX. Walterus 1241. sub cujus vel successoris regimine an. 1244. Petrus ep. Tarwanensis omnes decimas villae de Resbech asseruit monasterio.

C. xxviii. col. 135.

X. Godefridus 1247. in tabulis Domni-Martini, seu S. Jodoci in nemore.

XI. Jacobus I. de Fasques 1252.

XII. Guillelmus I.

XIII. Johannes II. de Witernes.

XIV. Balduinus I. scripsit epistolam Waltero abbati Furnensi, 2. Octob. an. 1314.

XV. Gerardus.

XVI. Johannes III. de Rebreivies obiit 1348.

XVII. Adamus rexit utque ad an. 1362.

XVIII. Johannes IV. de Vermans regimen produxit ad an. 1377.

XIX. Johannes V. Rogerus de Fasques baccalaureus in Theologia fit abbas an. 1377. Eo usus est Johannes abbas generalis Praemonstratensis ad curanda negotia in curia Romana. Cessit octogenarius ac obiit die XI. Martii an. 1411.

XX. Otho de Crocq de Bamberg sequenti regimen transcripsit an. 1444. postquam sedisset annis 34.

XXI. Johannes VI. Robbe abcdaivit & ipse post annos 21. seculo defunctus 5. Aug. 1465.

XXII. Jacobus II. de Smenghier interfuit hoc anno 1465. electioni Walteri in abbatem Furnensem. Mortuus est an. 1478. die 23. aut 25. Julii.

XXIII. Johannes VII. Lippins electus an. 1478. vivere desiit calendis Septembris anni 1486. Jacet in ecclesia parochiali de Haringue cum hoc epitaphio : *Hic jacet venerabilis pater ac insignis dominus dominus Johannes Lippins quondam abbas in divi Augustini coenobio prope Morinum, ac hujus ecclesiae collator, qui vitam cum morte commutavit anno Domini M. CCCC-LXXXVI. calendis Septembris.*

XXIV. Christianus du Puits moritur die 27. Januarii an. 1497.

XXV. Nicasius de Rhodes *al.* de Rhedes nobili genere ortus, ex subpriore per cessionem praecedentis abbatiam adeptus est, quam annis 30. summa prudentia gubernavit. Exstinctus est an. 1526.

XXVI. Johannes VIII. Baucherius *al.* Baucherel Caroli V. imperatoris, Hispaniarum regis ac Belgii principis nominatione abbas effectus, vitam plurimis ob assidua bella molestiis exercitatam clausit 15. Maii 1542. ex annalibus ordinis manu exaratis in bibliotheca S. Johannis Ambian. *al.* 1545.

XXVII. Robertus Picavel *al.* Picaus praefuit ab an. 1546. ad 1559. quo naturae debitum solvit die 4. Octob. fuitque interea testis eversionis urbis Tarvanensis, quam praecessit destructio campanilis, navis ecclesiae, & maximae partis coenobii, Gallorum copiis.

XXVIII. Benedictus Baucherel regiminis clavum tenuit ab an. 1559. ad 1569. quo tempore, urgente necessitate vasa sacra pretiosasque sanctarum reliquiarum thecas divendere cogitur.

XXIX. Michael Wallart Ariensis patria, ex coadjutore promotus abbas, fatis concessit anno 1571. cum prius vasa sacra a suo decessore oppignerata redemisset.

XXX. Petrus Smitz assumtus e monasterio Furnensi, sex tantum mensibus praefuit.

XXXI. Adrianus de Neufville *bonus abbas* nuncupatus, postquam motus inter civicos, jacturam bonorum, vincula exsiliumque passus esset, tandem Audomaropoli, quo se recipere cum religiosa sua familia coactus fuerat, diem clausit extremum 25. Aug. 1596.

XXXII. Guillelmus II. de la Haye Belgii principis Alberti nominatione factus abbas, duobus tantum annis coenobium administravit. Obiit enim 14. Aug. 1599.

XXXIII. Balduinus II. Pauchet ab eodem principe nominatur abbas ex priore, cum jam esset septuagenario major, 19. Octob. 1599. quem Simon episcopus benedictione solemni perfecit. Cessit e vivis an. 1602. die 28. Decembris, veteri refectorio ac aedibus hospitum reparatis.

XXXIV. Jacobus III. Corbeau seu Corbault Audomarenus, prima die Martii anni 1603. designatus a Principe, inauguratur eodem anno in festo

festo SS. Trinitatis a Jacobo Blasæo Audomar. A episcopo. Hic ære gravatum alieno cœnobium exoneravit, multaque alia præclare gessit, tandemque migravit a seculo an. 1462. XI. die Febr. *al.* 8. Januarii ætatis anno 73. in ecclesia Furnensi tumulatus.

XXXV. Augustinus I. de Pacy *al.* de Paris Bethuniensis, vir summæ probitatis, schedula Francisci de Mello in Belgio proregis, ac bulla pontificia munitus, inaugurationem accepit a Christophoro de France episcopo diœcesano, an. 1642. 9. Novembris. Postea sibi coadjutorem B adscivit, cui moriens X. vel XI. Octob. anni 1651. dignitatem quam strenue gesserat calamitosis temporibus, reliquit.

XXXVI. Hugo de Camp Nardensis, antea prior & coadjutor, solemni benedictione donatur 16. Junii 1652. Laudatur ob solertiam in rebus tum sacris tum temporalibus monasterii tractandis. Ex hac luce subtrahitur 17. Julii 1677.

XXXVII. Augustinus II. Willeron promotus ad abbatiam dicitur die 30. Septemb. an. 1677. *al.* sedisse jam an. 1675. Fatis concessit 1708. ætatis anno 73. C

XXXVIII. Ferdinandus d'Auchy nominatus 7. Aprilis an. 1708. benedictionem percepit die festo SS. Trinitatis insequenti apud S. Audomarum ab episcopo *de Waterfort*, ægrotante Audomarensi præsule. Adhuc vivit pastor dignissimus, sæpius ab ordinibus provinciæ deputatus.

CLARISSÆ AUDOMARENSES.

CLARISSÆ AUDOMARENSES primariam juxta Brugas sedem habuere, qua relicta sub finem XVI. seculi Audomaropolim commigrarunt, J. de Vernois episc. permittente, qui etiam emto ab urbis sagittariis fundo, ædes earum capaces suis sumtibus exædificavit.

CLARISSÆ HESDINENSES.

HESDINI veteris Clarissæ Philippum & Isabellam Arthesiæ comites loco fundatorum habent an. 1437. idque probavit Eugenius IV. dato diplomate V. cal. Julii anni præfati, nec multo post, anno videlicet 1440. S. Coleta illuc accessit cum aliquot virginibus, ex licentia Guillelmi de Casali ordinis fratrum Minorum ministri generalis, cujus rescriptum habes apud Locrium cum supradicta bulla. Pag. 513, & 514.

ABBATISSARUM INDICULUS.

I. GUILLELMA CHRISTIANA ex Burgundia illuc adducta, prima omnium per B. Coletam regimini admovetur.

II. Panagia Silvia virgo nobilis ac vitæ sanctimonia commendabilis fragilem hanc vitam cum æterna commutavit an. 1528.

III. Jacoba de Sombre.

IV. Antonia d'Austremepui.

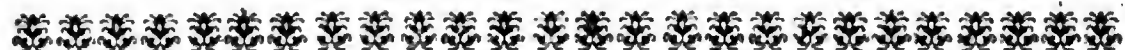
V. Johanna I. Botina obiit an. 1563.

VI. Maria Silvia Panagiæ neptis, ac toparchæ de Blangerval matertera.

VII. Johanna II. Isoré.

VIII. Margareta du Pont.

IX. Francisca de Canchy ætate Locrii florebat.

ECCLESIA NAMURCENSIS.

NAMURCUM nobilis comitatus caput, unam ex 17. Belgii provinciis cum suo tractu constituit, & Hannoniæ, Brabantiæ, Luciliburgensis, & Leodiensis agrorum fines attingit. Olim Mamucum & Manucum castrum dicebatur ex gestis Regum Francorum: postea transpositis litteris Namucum vocari cœpit, quo nomine a Sigeberto in chronico designatur; demum corrupto nomine & inserta littera R. Namurcum, Namurcium & Namurum, Gallice *Namur*, Teutonice *Namen*, hodie appellatur. Plerique scriptores restauratæ per Romanos aut certe Francos arci a novo muro nomen hæsisse credunt. Heuterus lib. 2. cap. 16. de veteri Belgio Nemetocennam Cæsaris a Nemetum ad Sabin colonia fuisse autumat. Porro Namurcum natura & arte munitissima urbs est, in loco edito sita, ad lævam Mosæ ripam, Lovanio leucis octo, Bruxella decem, Leodio totidem disjungitur; hanc Sabis fluvius interfluit qui in Mosam postea evolvitur. Tractus Namurcensis etsi montibus asper, haud tamen infertilis, venationi ut plurimum aptissimus est, sale nitro ferrique fodinis abundans, & ex eo varii coloris marmor eruitur. Oppida complectitur Nivigellam, Carlomontium, Mariæ-Burgum, Bovinas, Walliscurtem, Gemblacum, Florennam &c.

Namurci, consilii provincialis curia est, a qua ad supremum Mechliniense tribunal fiunt appellationes. Hic Paulus papa IV. sedem episcopalem a Leodiensi avulsam constituit, quam Cameracensi metropoli subdidit bulla data quarto idus Maii anno 1559. quæ bulla episcopo Namurcensi subjicit in spiritualibus Namurcesium integrum & Brabantiam Gallicanam. Grammaius qui fusiori stilo scripsit de antiquitatibus Namurcensibus, ait in diœcesi numerari 347. parochiales ecclesias, sed in tabulis episcopatus 326. tantum recensentur. Ecclesia cathedralis S. Albanum martyrem Moguntinensem patronum veneratur. Fama habet fuisse antiquitus virgines in ea sacra peragentes, sed fama tantum; quod enim tradunt quædam chronica, & asserunt nonnulli scriptores fuisse in hac ecclesia sarcophagum, qui titulum abbatissæ S. Albani præferret non probat Grammaius; immo a monachis Benedictinis excultam fuisse asserit: quorum cum disciplina monastica tepesceret, reique familiaris penuria labo-

rarent ; Albertus II. Namurcensis comes dirutam ecclesiam restauravit, & loco monachorum canonicos substituit duodecim, quibus ipse & uxor ejus decimas aliosque proventus assignarunt diplomate dato anno 1047. indictione XV. tempore Wasonis episcopi Leod. Horum autem canonicorum crevit numerus, munificentia comitum subsequentium, vitamque regularem amplexi sunt ab ipso fundationis exordio, quod docent claustrum, dormitorum, & alia arctioris disciplinæ loca, quæ adhuc visuntur, ut auctor est Grammaius in antiquitatibus Namurcensibus. Verum lapsu temporis, ac bellorum injuria, cum inducta fuisset licentior vita, hanc Guido legatus apostolicæ sedis & antistes Prænestinus aliquatenus repressit, positis vivendi legibus de consensu Leodiensis episcopi, quæ aliquandiu servatæ, postea in desuetudinem abierunt.

Porro nunc capitulum constat præposito, decano, viginti novem canonicis & 20. vicariis. Præter illud collegium canonicorum, alterum est in urbe, beatissimæ virgini Mariæ nuncupatum, cujus caput est abbas secularis, quodque diu de præeminentia cum S. Albani collegio certavit. Sed de illo seorsim agemus.

Tertium erat canonicorum S. Petri in castro collegium, quod unitum fuit Albanensi, auctoritate pontificia, ad dotandum novem præbendas litteratis addictas, sive graduatas ut vocant.

Parochiales ecclesiæ in urbe sunt quinque numero, D. Virginis prima oppidi, S. Johannis Bapt. S. Johannis Evangelistæ. S. Lupi, & S. Nicolai. Virilis sexus cœnobia sunt : Cruciferorum, Dominicanorum, Carmelitarum discalceatorum, Minorum Recollectorum & Capucinorum.

Moniales sunt Carmelinæ calceatæ albæ Dominæ vulgo dictæ, Carmelinæ discalceatæ strictioris observantiæ, Ursulanæ, Annuntiatæ, Celestinæ, Recollectinæ. Collegium & amplissimas ædes habent PP. Societatis Jesu ; plura sunt insuper in urbe xenodochia ac nosocomia.

Namurcum expugnatur anno 1692. ab ipsomet rege Ludovico Magno ; at anno 1695. receptum est a fœderatis principibus, duce exercitus Guillelmo Nassavio Arausicæ principe, qui rex Angliæ obiit.

Episcopos Namurcenses ex Miræo, Gazeto, Grammaio, & aliis auctoribus depromsimus, sed maxime ex schedis clarissimi & doctissimi domini de Fontaines ecclesiæ cathedralis Namurc. canonici, necnon seminarii præsidis meritissimi, cujus humanitati multum nos debere ultro profitemur.

EPISCOPI NAMURCENSES.

HAVET. ANNI CHRISTI

I. ANTONIUS. A

ANTONIUS Atrebas, ordinis sancti Dominici alumnus, & sacræ Theologiæ doctor, qui Mariæ Austriacæ Hungariæ reginæ, Caroli V. imperatoris sorori, apud Belgas rerum administratrici fuit a confessionibus, & ejusdem concionator, sicuti postea Margaritæ Austriacæ ducissæ Parmensis, quæ Belgio quoque præfuit. Pri-
1562. mus creatur Namurcensis antistes an. 1562. adiit
al. possessionem 7. Martii, consecratus ipso SS. Trin.
1563. festo. De animarum salute sollicitus, plurimum insudavit ut diœcesim noviter erectam recte ordinaret & ad mentem concilii Tridentini cui interfuerat institueret. Synodum diœcesanam celebra-
1570. vit an. 1570. mense Julio ; statuta quædam pro canonicis condidit : sedit annos 16. & amplius.
1578. Obiit an. 1578. in choro ecclesiæ suæ cathedralis tumulatus habet hoc epitaphium :

D. O. M. OE. S.

Frigida quid mœsto referunt hæc marmora luctu !
Præsulis eximii membra sepulta tegunt.
Dogmate Cæsareos sacro imbuit ille decores
Regisque intrepida corda superba fide,
Ille Namurcensem primus gestare Thiaram
Et sacri meruit sceptra tenere gregis.
Ille tibi decus æternum laudemque Namurcum
Eloquii peperit dexteritate sui.
Ergo age cum lacrymis dic talia verba sepulcro
Sit tibi syderea præsul in arce locus.

Obiit an. 1578. ultima Novembris. Edidit opusculum de statu Belgii, ad Mariam Austriacam, teste Locrio in catalogo scriptorum Arthesiæ.

II. FRANCISCUS I.

WALLON CAPELLE. ANNI CHRISTI

Franciscus a Wallon-capella dictus, Audomaropoli natus est, inde ordinem minorum ingressus, variis in conventibus guardianum egit, quo in munere omnium sibi existimationem amoremque conciliavit. Electus in Namurcensem præsulem anno 1579. 5. Maii, inauguratur VI. idus 1579.
sextiles hoc est * 8. Aug. 1580. a Laurentio *al. 10.
Metsio episcopo Boscoducensi in ecclesia Fran- April.
ciscanorum Namurcensium. Hispaniæ regi acceptissimus fuit, a quo pensionem annuam mensæ B episcopali annexam accepit. Johanni quoque Austriaco Belgii moderatori, qui tum ob civiles provinciæ motus Namurci morabatur, in primis charus fuit. Tandem diœcesi in magna temporum varietate prudenter administrata, die 17. Februarii fato fungitur anno 1592. regiminis sui duo- 1592.
decimo, in Divi Albani æde sepultus. Scripsit librum de stationibus urbis Romæ, ut docet Locrius jam laudatus.

III. JOHANNES I. C

DAVE.

Johannes Namurcensis in theologia licentiatus & juris utriusque doctor, ex præposito S. Albani & magni consilii Mechliniensis senatore, nominatur episcopus 1593. Aprili ineunte. 1593.
Consecratur Antuerpiæ a Levino Torrentio hujus urbis episcopo 18. Sept. 1594. & in Ecclesia cathedrali sancti Albani excipitur 23. Octob. ejusdem anni. Vir fuit in tractandis negotiis multum versatus ; brevi admodum sedit tempore, sed ea pietate, eo zelo, munus impositum exsecutus

ANNI CHRISTI 1595. est, ut magnum sui moriens bonis omnibus reliquerit desiderium. Naturæ concessit 3. Martii 1595. jacet in choro basilicæ cum hac inscriptione.

Reverendissimo, amplissimoque viro Domino D. Johanni Davæo Namurcensi, S. Theologiæ licentiato & utriusque juris doctori clarissimo, primum hujus Ecclesiæ canonico & præposito, tum consiliorum provincialis Namurcensis, & supremi Machliniensis consiliario, necnon ecclesiæ collegiatæ B. M. Virginis Namurcensis abbati seculari, ac demum tertio hujus ecclesiæ S. Albani episcopo ac pastore meritissimo, bonis omnibus & primariis quibusvis viris amicissimo, Petrus Radu *hujus item ecclesiæ canonicus & archidiaconus & in abbatiali dignitate successor, domino suo colendissimo, de præmortui facultatibus, testamento obsignatus exsecutor erigi curavit: vixit annos 64. obiit 5. nonas Martii 1595.*

BLAZÆUS

IV. JACOBUS.

Jacobus Blazæus Flander Brugensis ordinis sancti Francisci concionator facundissimus, ex provinciali provinciæ S. Andreæ, ad hanc sedem
1596. promotus 11. Maii 1596. consecratur Bruxellis 23. Novemb. 1597. a nuntio sedis Apostolicæ, in oratorio beatæ Elisabethæ. Ibidem in exsequiis Philippi II. Hispaniarum regis apud S. Gudilam, funebrem habuit orationem 1598. 31. Decembris. Ad eum papa Clemens VIII. breve Apostolicum misit quo populi Namurcensis in fide catholica sinceritas comprobatur. Sedit annos 3. ac fere sex menses: inde ad Audomarensem cathe-
1600. dram evocatur an. 1600. de eo fusius ibidem.

BUISSERET

V. FRANCISCUS II.

Franciscus Montensis in Hannonia, jurium doctor ex decano metropolitanæ ecclesiæ Came-
1601. racensis designatur Namurcensis præsul an. 1601. Sacratur Montibus anno 1602. 10. Febr. a Guillelmo de Berghes Cameracensi antistite, assistentibus Tornacensi & Atrebatensi episcopis. In urbem paulo post festiva pompa invehitur. Synodum celebravit anno 1604. Levavit super altare corpus beatæ Mariæ Ogniacensis: seminarium episcopale Nivigellæ erexit. Namurcensem tenuit cathedram annos circiter 13. inde translatus ad
1614. Cameracensem archiepiscopatum anno 1614. De quo plura videsis in archipræsulibus hujus urbis. Cor ejus ad hanc Namurcensem cathedram relatum est.

DAUVIN.

VI. JOHANNES II.

Johannes nobili apud Namurcos stirpe progenitus, theologiæ licentiatus, ex archidiacono ecclesiæ cathedralis Namurcensis, antistes ejusdem urbis ab Alberto Belgarum principe nominatur
1514. an. 1614. Sacram accepit unctionem an. 1615. 22. Novemb. a Francisco Vanderburchio Cameracensi archiepiscopo. Sanctorum suæ diœcesis officia propria evulgavit an. 1619. Inter vi-
1619. vos esse desiit an. 1629. 15. Sept. Collegio Societatis Jesu hærede relicto, corpus ejus conditum est in monumento quod ipse sibi vivens posuerat.

DESBOIS.

VII. ENGELBERTUS.

Engelbertus nobilis Burgundus, patre Anghiæ gubernatore natus, ex archidiacono Cameracensi fit præpositus B. Petri Insulensis, inde episcopus Namurcensis 31. Octobris 1629. Inauguratur ibid. 7. Julii 1630. ab eodem archipræsule Vanderburchio; diœcesanam synodum congregavit anno 1639. Disciplinæ monasticæ restaurandæ cupidus, pia Ludovici Blosii abbatis Lætiensis instituta monachis Broniensibus sectanda proposuit. Excessit e vita 15. Julii 1651. & in eodem S. Gerardi Broniensis cœnobio tumulatur. 1630.

WACHTENDONCH

VIII. JOHANNES III.

Johannes baronum de Wachtendonck gente satus, consiliarius ecclesiasticus magni consilii Belgici, postea ad Catholicæ majestatis sanctius consilium evocatus; designatur episcopus Namurcensis 10. Novemb. 1651. bullas vero confirmationis accepit tantum 5. Octobr. 1654. posses- 1654.
sionem nactus 9. dic Novemb. insequentis. Sacram percepit unctionem 13. Decemb. eodem anno a Gaspare Nemio Camerac. archipræsule, in ecclesia metropolitana Machliniensi. Synodum habuit mense Maio an. 1659. Ad eandem metropolim Machliniensem promovetur mense Maio an. 1668. Moritur Bruxellis 25. Junii eodem anno *al.* 1669.

GROBBENDONK.

IX. IGNATIUS AUGUSTINUS.

Ignatius Augustinus comes de Grobbendonk archidiaconus & vicarius generalis Tornacensis, prius designatus ab Hispaniarum rege ad cathedram Ruremundensem, mox infulas Namurcenses adeptus nominatione regia, confirmatur a sede apostolica 24. Apr. 1669. In possessionem in- 1669.
ducitur per procuratorem, D. Simonem Polchet hujus ecclesiæ præpositum 5. Maii ejusdem anni. Consecratur Antuerpiæ in sacello monialium Carmelitarum ab Ambrosio Capelle episcopo Antuerpiensi 12. Maii eodem anno & 16. Octobr. insequentis dedicavit ecclesiam SS. Ludovici & Christophori in arce Caroli-regii. Anno 1672 16. Oct. adfuit archiepiscopo Mechlin. episcopum Ruremondensem consecranti, deinde traductus est ad Gandavensem sedem mense Martio anni 1679. ubi fato functus est 31. Maii 1680. 1679.

VANDENPERRE.

X. PETRUS.

Petrus canonicus & officialis Antuerpiensis, ab Hispaniarum rege nominatus fuerat primum Audomarensis episcopus; sed cum rex Christianissimus alium huic ecclesiæ destinasset antistitem: ipse sedi Namurcensi præficitur mense Aprili 1680. ab Innocentio XI. confirmatus, 19. No- 1680.
vembris ejusdem anni in possessionem inducitur per procuratorem Philippum Boiiille decanum. In episcopum rite ungitur Bruxellis ab Alphonso de Berghes metropolita Mechliniensi, 5. Jan. 1681. Namurcum adiit 2. Febr. inseq. Mortalitatem explevit 7. Sept. 1695. & jacet in choro cathedralis ecclesiæ.

De Trazegnies.

XI. Albertus.

Anni Christi

Albertus de Trazegnies vicecomes de Bilstein, præpositus Nivigellensis, antea Montensis sanctæ Valdetrudis, designatus est episcopus Namurcensis sed oblatum honorem accipere detrectavit.

De Berlo.

XII. Ferdinandus Maximilianus.

Comes de Berlo & de Brus, S. Lamberti Leodiensis canonicus & archidiaconus Campiniæ, a rege Hispaniæ Carolo II. nominatur episcopus mense Augusto anni 1696. post anni unius A interpontificium. Diplomate pontificio confirmatur 11. Decembris 1697. Inauguratus est episcopus Leodii in ecclesia abbatiæ Belli-Reditus a D. de Blavier Leodiensi suffraganeo. Possessionem indeptus est per procuratorem dominum de Cassalt decanum 21. Januarii 1698. & 26. die insequenti in urbem adventans exceptus est. Anno 1716. 22. Martii Philippo archiepiscopo Mechliniensi pallium imposuit, eidemque Henricum episcopum Brugensem consecranti adjutor exstitit. Adhuc feliciter præest hoc anno 1723.

Anni Christi

PRÆPOSITI NAMURCENSES.

I. Guilbertus præpositus S. Albani memoratur ut testis in instrumento anni 1198. in quo agitur de fundatione decanatus S. Petri in castro Namurcensi. Vixisse fertur ad annum 1221. cancellarius Balduini Hannoniæ & Namurcesii comitis, necnon S. Germani Montibus præpositus.

II. Ch. Pehon præpositus S. Albani, diplomate ducis Burgundiæ anni 1419. constituitur éxecutor testamenti Johannis de Flandria.

III. Lambertus Willelmi Delphensis Batavus præpositus sancti Albani Namurci anno 1534. necnon pastor primariæ ecclesiæ sancti Hyppoliti Delphis.

IV. Carolus Nicquet præpositus S. Albani renuntiatur anno 1540. obiit cal. Junii 1546.

V. Adrianus de Thenis præpositus an. 1562.

VI. Philippus de Lespinee præpositus anno 1580. dignitatem transcripsit sequenti.

VII. Johannes Dave præpositus S. Albani Namurcensis, postea episcopus ejusdem ecclesiæ. Vide in episcopis.

B VIII. Ægidius Tseraĉte Johanni successit in præpositura. Mortuus est 15. Septemb. 1595.

IX. Bernardus Fumal præpositus, vivere desiit 23. Sept. 1606.

X. Guillelmus Masson excessit e vita an. 1636.

XI. Petrus Despiennes in præpositum assumtus, naturæ concessit 21. Decembris 1640.

XII. Nicolaus Turlot migravit e vita 17. Januarii 1651.

XIII. Remigius de Laury antea decanus Namurcensis, mortuo Nicolao successit & tandem obiit præpositus Insulensis 15. Nov. 1681.

C XIV. Simon Ignatius Polchet in sanctiori consilio Belgii senator, fit præpositus eodem anno, Naturæ debitum solvit 1. Octobris 1700.

XV. Alexius de Glime de Brabant canonicus S. Lamberti Leodiensis, in præpositum assumtus adhuc præest hoc anno 1723.

DECANI NAMURCENSES.

I. Primus S. Albani Namurcensis decanus fuit Fredericus [a] Gosilonis Lotharingiæ ducis filius. Qui cum aliis canonicis S. Albani obtinuit reliquias ejusdem sancti ab abbate monasterii S. Albani prope Moguntiam circa annum 1047.

II. Hermannus occurrit decanus circa annum 1192.

III. Petrus I. in diplomate anni 1198. memoratur tanquam decanus S. Albani Namurcensis.

IV. Hugo præerat ut decanus circa annum 1221.

V. Willelmus I. Masson decanus erat anno 1372. necnon comitis Namurcensis ærario præfectus ex archivo Namurcensi.

VI. Willelmus II. Amavion anno 1388. ex registro antiquo decanatus.

VII. Johannes I. de Seron decanus S. Albani condidit suum testamentum anno 1477. quod hactenus servatur in tabulario & obiit 30. Martii ejusdem anni.

[a] Quidam existimant hunc eundem esse Fridericum, qui ex archid. Leod. Romam a Leone IX. evocatus & cancellarius S. R. E. constitutus, postea monachus & abbas Cassin. tandem Romanus Pontifex evasit Stephanus IX. dictus an. 1057.

VIII. Hesuardus de Flerons tanquam decanus S. Albani interfuit cuidam contractui adhuc servato, quo certa prædia data sunt ad censum annuum in grano an. 1478.

IX. Petrus II. Delstenne decanus, coram imD peratore Carolo V. Missam solemniter celebravit 23. Jan. 1531. Obiit 19. Octob. 1537.

X. Henricus Hermal successit, & exstinctus est 31. Aug 1540.

XI. Johannes II. Carpentier præfuit 12. annis mensibus 4. diebus 13. mortuus 13. Jan. 1553.

XII. Johannes III. Gisleni electus dicitur decanus anno 1552. forsan cessione superioris, e vita migravit 28. Octob. 1553.

XIII. Jacobus Forvie naturæ concessit 8. Decemb. 1568.

XIV. Lambertus I. Malloteau assumitur in decanum 22. Decemb. 1568. fato fungitur 24. Julii 1574.

XV. Johannes IV. Brugius, e vivis sublatus 24. Oct. 1578.

XVI. Arnoldus Mazius interfuit concilio Tri-

dentino cum Antonio Havetio primo Namurcensi episcopo. Obiit decanus 2. Sept. 1592.

XVII. Nicolaus Cousin eodem anno in decanatu successit, occubuit anno 1604.

XVIII. Lambertus II. Paradii decanus, mortem oppetiit 17. cal. Dec. an. 1613.

XIX. Ægidius Bosmans electus 10. Decemb. 1613. in decanum, simul erat archipresbyter hujus ecclesiæ, migravit a seculo mense Jan. 1627.

XX. Andreas Wipion assumtus est in decanum an. 1627. Vivere desiit 15. Aug. 1631.

XXI. Johannes V. Marbais obiit 30. Martii 1635.

XXII. Johannes VI. Feron eligitur decanus eodem anno & ex hac luce subtrahitur 26. Oct. 1645.

XXIII. Johannes VII. Carlier brevi tempore

A decanatu potitur exstinctus anno 1646. 20. Sept.

XXIV. Remigius de Laury electus in decanum anno 1646. postea præpositus ejusdem ecclesiæ, denique S. Petri Insulensis. Obiit 15. Nov. 1681. in urbe Insulensi.

XXV. Carolus I. Philippus de Wavre sedem decanalem obtinuit 11. Julii 1651. vitam cum morte commutavit 21. Aprilis 1671.

XXVI. Philippus Boüille decani dignitate potitur 19. Maii 1671. & ea simul cum vita exuitur 6. Decemb. 1691.

XXVII. Carolus II. Hyacintus de Cassalt eligitur 8. Jan. 1692, obiit 18. Nov. 1721.

XXVIII. Petrus III. Adrianus Marotte de Montigni Dostin in decanum assumtus est 9. Dec. 1721. & admissus ad possessionem 16. die ejusdem mensis.

ABBATIÆ DIOECESIS NAMURCENSIS.

BRONIUM, *Saint Gerard de Brogne*, ord. Bened.
Gemblacum, *Giblou* ou *Gemblours*, o. B.
Valciodorum, *Vasor*, o. B.
Nivella, *Nivelle*, o. B. femin.
Monasterium ad Sabim, *Moustier-sur-Sambre*, olim femin. o. B. modo canonicarum.
Andana, *Andenne*, olim femin. o. B. modo canonicarum.
Geroldi-Sartum, *Geronsart*, ord. Aug.
B. Maria Namurcensis, abbatia secularis.
Villare, *Villers*, ord. Cist.
Grande-pratum, *Grand-pré*, o. C.
Jardinetum, *Jardinet*, o. C.
Molina, *Molines*, o. C.
Nizella, *Nizelle*, o. C.
Boneffia, *Boneffe*, o. C.
Salsinia, *Sallesines* ou *Salsen*, o. C. femin.
Aquiria, seu Aviria, *Aiwiers*, o. C. femin.
Ramcia, *Rameige*, o. C. femin.
Argentonium, *Argenton*, o. C. femin.
Walteri-brania, *Vatiebraine*, ou *Wautiebraine*, ou *Wautibraine*, o. C. femin.
Soleriæ, *Solieres*, o. C. femin.
Solismons, vel Soriamons, *Soleilmont* ou *Soliamont* & *Soriamont*, o. C. femin.
Marchia-dominarum, *Marche-les-dames* ou *March-le-dam*, o. C. femin.
Floreffia, *Floreffe*, ord. Præm.
Hasteria, *Hastieres*, vide ad calcem Valciodori.
Orpium, *Orp*, ord. Bened. femin. non amplius exstat.

SANGERARDIENSE MONASTERIUM.

S.t Gerard de Brogne. BRONIENSE S. Petri & S. Eugenii, nunc S. Gerardi monasterium Benedictinum, in comitatu ac diœcesi Namurcensi, cum antea Leodicensis esset, situm est Mosam inter & Sabim fluvios, pari duarum horarum utrimque intervallo, tribus a Namurco, una paulo plus a Philippopoli & sesqui duabus a Dionanto. Auctorem habet S. Gerardum, qui locum proprii fundi jam antea Michaëli archangelo sacrum restituit, B ampliusque dotatum clericorum sodalitio commisit. * Tum vero fit monachus an. 918. in celeberrimo S. Dionysii juxta Parisios asceterio, ibique decem expletis annis, postea in patriam remeavit, adsportatis secum sacris exuviis B. Eugenii martyris & archiepiscopi Toletani, ob quas potissimum impetrandas ibi monachum induerat, necnon abductis cum prioris permissu duodecim monachis, quos amotis clericis Bronii collocavit, eorumdem effectus abbas. Chartam primatiam exhibet miræus datam anno Domini 918. Caroli regis octavo, paulo videlicet antequam Gerardus in Sandionysianum monasterium secederet. Huc eam adducere juvat :

* an. 914. ex Sandero in hagiol. SS. Flandriæ p. 47. sub an. 904 ex Fisseno, sed melius circa 918. ex Mabill.

Notit. eccl. cap. 52.

C *Ego in Dei nomine Gerardus, cogitans de æterna retributione, dono consentiente patre meo Stantione & fratre meo Widone aliquas res meas ad ecclesiam, ubi cupio construere monasterium, ac me ipsum in servitio omnipotentis Dei militaturum, quæ est sita in pago Lomacensi, in loco nuncupato Bronium, super fluvium* Bornom; * *dono jus quod habeo in Romerias. Actum in villa de Bronio anno Domini* DCCCC. XVIII. *anno Karoli octavo* * *regis excellentissimi.*

* Burnom.

Hoc monasterii condendi primum consilium fuit, quod non nisi post decem annos executioni mandatum est. Deinde Gerardus Romam postu-
D landi privilegii causa profectus est, quod Stephanus papa libenter indulsit circa an. 929. uti legitur apud miræum notit. eccl. Belgii cap. 52. non autem an. 913. ut habetur apud eundem in chronico ordinis S. Benedicti, pag. 224. & in origin. Bened. p. 92. vel etiam circa an. 942. ut in ejusdem diplomatibus Belgicis p. 274. Ejusdem loci libertatem præceptis suis asseruere tum Carolus Simplex anno decimo quarto Lothariensis regni,

Mir. notit. ecclef. pag. 95. & cod. D nat. pag. 123.

* Annus Caroli Simplicis octavus numeratur a morte Ludovici Germaniæ regis postremi ex Carlovingica stirpe, id est ab anno DCCCC. XI. quo Rege mortuo largiorem Carolus hereditatem indeptus est.

tum Henricus Auceps-Germaniæ rex an. 932. A ac tandem comites Namurcenses, in quibus Godefridus anno 1131. qui se loci non advocatum, sed defensorem dicit, profiteturque *liberam & absolutam fundi possessionem;* pariterque Henricus cognomento Cæcus an. 1154. Postmodum vero variam fortunam expertus est locus, monasticis tamen semper addictus institutis, & abbate regulari gaudens usque ad Philippi II. Hispaniarum regis tempora, qui occasione motuum Belgicorum, Namurci episcopatum a Paulo IV. erectum, confirmatumque a Pio IV. ejus successore, primo quidem proventu abbatiæ Floreffiensis, aliisque dotavit; deinde vero pro Floreffiensi mensam, ut B vocant, abbatialem Broniensis monasterii eidem episcopo attribui curavit. Unde in tantam egestatem prolapsus est locus, ut vix duos aut tres monachos ferret, excidioque proximus esset, nisi Christianissimi regis Ludovici Magni nutu ac felicibus auspiciis respirare cœpisset, excitatis denuo regularibus officinis, cooperante regiis ministris R. P. Paulo Hennione priore qui sacrorum ibi cultum fovere invicto animo perseveravit.

Mir. notit. eccles. pag. 403. ac Dip. Belg. pag. 128.

INDEX ABBATUM.

I. S. GERARDUS I. apud *Stablecellas* [a] Lomacensis territorii vicum patre Stantio * seu C Stantione ex prosapia Haganonis Austrasiorum ducis, matre Plectrude Stephani Tungrorum episcopi sorore procreatus est. Hic cum seculari militiæ, aulæque lenociniis nuntium remisisset, vitæ religiosæ tyrocinium posuit in Sandionysiano prope Parisios monasterio, a quo transiit, ut diximus, ad præfecturam Broniensis cœnobii a se nuper in fundo paterno constituti. At non multo post prioribus electis cum quibus onera sua partiretur, in remotiorem cellulam juxta ecclesiam solus cum solo Deo vacaturus se abdidit. Inde invitus præficitur abbas cellæ S. Gisleni, tum S. Bavonis cœnobio, postea Blandiniensi, ac demum S. Ber- D tini. Quæ singula cum aliis quatuordecim, ut vulgo traditur, ad severiores leges revocavit. Singula, inquam, hæc cœnobia identidem perlustrans, haud tamen suum Bronium neglexit, quod allatis Gandavo sacris pignoribus & maxime brachio S. Vandregisili ditavit; illucque morti proximus ceteris abdicatis convolavit. Denique felicem animam suam Deo reddidit an. 959. * die 3. Octobris. Ejus tamen festus dies nonnisi III. nonas Octobris in toto Namurcensi episcopatu celebratur, ut refert Molanus in additionibus ad martyrologium Usuardi & in suo hagiologio. Ipsius elogium habes secul. v. Bened. pag. 248. & apud E Fissenum in Floribus Leodiensibus pag. 442.

** Æstantio apud Fissenum in Floribus Leodiensibus.*

** al. 958.*

II. Heribertus Ottonis II. filii Ottonis magni præceptor & sacellanus erat, quando Bronium suscepit regendum. An. 992. ejus oratu Notgerus antistes & Otto Cæsar Bronium venientes, in suam uterque protectionem sacrum hunc locum receperunt. Mortuus est an. 998.

III. Guinebaldus & Guineboldus ecclesiam perfecit, inquit Grammaius.

[a] Vicus est liberrimus ac nobilis, inter Mosam & Sabim, vulgo *Staves*, duabus a Bronio leucis.

IV. Gontherus I. præerat an. 1031. testante Molano. S. Gerardi vitam exscribi curavit templumque dicari an. 1038. Fatis communibus cessit an. 1062.

V. Guiremundus *al.* Querimondus ex Cymacensibus dynastis ortus secundum Grammaium, monachus S. Jacobi Leodiensis, Broniensem abbatiam pretio dicitur accepisse ab Otberto episcopo Leod.

Cantatorium S. Huberti.

VI. Reinerus hoc ordine recensetur a Fisseno, sed a Grammaio quarto ponitur loco.

VII. Boso obtinuisse privilegia tum a Gregorio VII. tum ab Henrico IV. dicitur. Vivere desiit an. 1085.

VIII. Thomas I. obiit an. 1106. ex Grammaio.

IX. Arnulfus I. hoc eodem anno e vivis excessit, ex Fisseno.

X. Stephanus 1114. sub quo SS. Innocentes elevati an. 1116.

XI. Ebroinus obtinuit ut S. Gerardi corpus ad venerationem e terra levaretur an. 1131. quod quidem Alexander episcopus Leodicensis executus est, adstante plures inter nobiles Godefrido Namurci comite, ac uterque communi præcepto monasterii prædia recensuit & confirmavit. Idem abbas conventiones habuit cum Manasse nobili viro de Hirge; quas Albero Leodicensis antistes an. 1140. approbavit.

Mir. notit. pag. 345. Ibid. p. 381.

XII. Gerardus II. Levita solummodo creatur abbas, quo sedente Henricus cognomento Cœcus comes Namurcensis & Luxemburg. abbatiam in protectionem suscepit an. 1154. Fato functus est rector optimus an. 1156.

Ibid. pag. 403.

XIII. Godefridus nepos Henrici Leodicensis episcopi migravit a seculo an. 1161.

XIV. Libuinus & Liboinus summæ religionis merito, ait Grammaius, a Lucio papa confirmationem accepit. Mortem oppetiit an. 1185.

XV. Arnulfus II. transiit ad alteram vitam anno 1192.

XVI. Robertus occurrit 1196. in litteris Alberti episcopi Leodicensis pro cœnobio Bonæspei, & 1199. in charta Alnensi ejusdem præsulis. Lobiensis abbas creatur an. 1201. quam abbatiam dicitur abdicasse an. 1222. fortasse ante Pascha, Grammaius enim mortuum tradit an. 1221. & epitaphio donatum in medio capituli.

XVII. Lambertus I. ex Rosetensibus dynastis oriundus feliciter præfuit usque ab obitum qui contigit an. 1234.

XVIII. Thomas II. moritur an. 1268. in ecclesiæ navi sepultus cum epitaphio.

XIX. Petrus ex Grammaio, omittitur enim a Fisseno, animam exhalavit an. 1270. cujus epitaphium exstat in ecclesiæ navi.

XX. Gerardus III. vitam cum morte mutavit an. 1277. ex Fisseno, 1273. ex Grammaio.

XXI. Lambertus II. ex Fisseno, Thomas III. ex Grammaio fato intercipitur an. 1293. cujus (Thomæ) epitaphium legitur in sacello Mariano.

XXII. Balduinus de Riwenchias exstinctus est an. 1301.

XXIII. Thomas III. vel IV. omni virtute clarus interiit an. 1310.

XXIV. Gerardus IV. spiritum reddidit anno 1313.

XXV. Alardus vir multæ experientiæ occubuit an. 1336. ex Gramm. 1353. ex Fisseno.

XXVI. Henricus de Faliziis genere clarus, virtute clarior exuit mortalitatem an. 1380.

XXVII. Johannes I. omissus a Fisseno, inter vivos numerari desiit ex Grammaio, an. 1390.

XXVIII. Johannes II. Buffetial morum integritate insignis obiit an. 1400.

XXIX. Walterus de Faliziis utiliter præfuit, obiitque 1427.

XXX. Johannes III. de Lierne omissus a Grammaio, denatus est 1433. ex Fisseno.

XXXI. Nicolaus I. de Laine summam cum insigni doctrina modestiam conjunxit, feretrum S. Eugenii splendide adornavit, & campanam turris quæ fulmine conciderat refecit. Postea vitæ privatæ studio dignitatem abdicavit in gratiam successoris an. 1447. mortuus anno sequenti.

XXXII. Nicolaus II. Cardin superior Minoritarum Namurcensium e vivis excessit an. 1452.

XXXIII. Guillelmus I. de Grau in officio sedulus & prudens, defecit an. 1483. ex Fisseno, 1482. ex Grammaio, qui testatur ejus epitaphium legi in sacello Mariano.

XXXIV. Jacobus le Tourier vir sagax corporis sarcinam deposuit an. 1503. epitaphio ante sacellum Marianum decoratus.

XXXV. Guillelmus II. de Beez sacra supellectile plurimum adaucta vitæ finem attigit an. 1507. cujus epitaphium cernere est in ecclesiæ navi, testante Grammaio.

XXXVI. Thomas IV. vel V. Badre vel Badri vir prudens & industrius prælatura se abdicavit in gratiam successoris anno 1512. superstes ad annum 1516.

XXXVII. Guillelmus III. Caulier ita monasterium restauravit ut condidisse videri posset. An. 1523. creatus abbas Lobiensis utrique monasterio non mediocriter profuit. Vitam amisit anno 1550.

XXXVIII. Benedictus de Mally *al.* de Mailly quæ bello Gallico diruta fuerant diligenter refecit. Vita defungitur an. 1564. habetque epitaphium in sacello Mariano. Ab hoc autem anno diœcesanus episcopus Bronii perpetuus abbas censetur.

XXXIX. Præter hos abbates legimus in MS. codice S. Laurentii Leod. Sigibertum abbatem Broniensem & Petrum abbatem Gemblacensem in uno eodemque sepulcro apud S. Laurentium Leodii jacere, in sacello S. Jacobi a sinistris.

GEMBLACUM.

Gemblou ou Giblou. a

IMperiale Gemblaci seu Gemmelaci monasterium Benedictinum, sancti Petri [a] apostoli & Exuperii martyris tutelæ dicatum, ad amnem *Ornoy* diœcesis olim Leodiensis, nunc Namur-

[a] His sanctis patronis præmittitur aliquando S. Salvator, aliquando S. Maria.

A censis, in Brabantia situm est, sex horarum intervallo a Lovanio, tribus a Namurco. Conditur anno 922. * [b] intra oppidi cognominis mœnia *an. 921. ex Locr. b
sumtibus Wiberti seu Guiberti, quem Martyrologium Romanum S. Gilbertum nuncupat. Hic a seculari militia ad monasticam disciplinam transiens, castrum suum Gemmelaus, sive Gemblacum, cum omnibus appendentibus, Erluino viro pio hortante, qui postea primus abbas constitutus est, ad inchoandum cœnobium Deo obtulit, in quo perficiendo, ab avia sua Gisla plurimum adjutus fuit. Decessit S. Guibertus in Gorziensi monasterio apud Lotharingos x. cal. Junii anno
B 962. ut Sigebertus monachus Gemblacensis in chronico tradit, inde mox Gemblacum translatus est, atque an. 1110. 23. Septemb. e terra elevatus, (a quo tempore cœpit Guiberti cultus) curante eodem Sigeberto, qui vitam illius scripsit, editam a Mabillonio ex Suriana editione a Lambecio emendata. Interea vero Guibertus novellam cœnobii sui constructionem curavit edicto imperiali confirmari, quo permittitur abbati cancellarium sibi constituere quemcumque voluerit ex suis; similiter mercatus, percussura monetæ &c. Datum est Leodii ab Othone magno XII. cal. Octob. an. Dominicæ Incarnationis 946. indict. *Secul. 5. Bened. pag. 299. & seqq.*
C IV. regni ejus undecimo. Illud inter instrumenta nostra recudimus ex Miræo, quem in anno præfixo emendamus ex vita laudata. Alio diplomate idem Otho Lambertum comitem Lovaniensem monasterii advocatum constituit an. 948. quibus præceptis postea Benedicti papæ VII. [c] confirmatio accessit. Porro cœnobium istud ad eam processu temporis pervenit honorum amplitudinem, ut abbas titulo comitis gaudeat, ac primum inter proceres seculares locum in comitiis Brabantiæ ordinum obtineat. Denique an. 1505.* ad congregationem Bursfeldensem accessit. Ch. I. col. 125. *Spicil. tom. VI. p. 512. & Mir. in codice donat. piarum pag. 180.* c *an. 1503.

D ABBATUM CATALOGUS.

I. ERLUINUS I. & Herlinus [d] in condendo cœnobio Guiberti adjutor, ab eodem primus abbas creatus est. Sic enim habet Ottonis diploma nostris adjunctum instrumentis: *Siquidem & in hoc habuit doctorem venerabilem Erluinum, qui & ipse canonicam, qua vivebat regulam mutavit in monasticam vitam. Ipsum præfatus Wibertus, post ædificatam ecclesiam & officinas claustri, quas simul construxerant, sibi elegit abbatem & se cum omnibus quos accersierat monachis commisit regendum.* Consentit chronographus his verbis: *Unde (Guibertus) salubri directus consilio, totum se ejus submisit magisterio, eumque abbatem delegit* d Ch. I. col. 125. *Spicil. tom. VI. p. 509.*
E *& præfecit sibi fratrumque suorum collegio.* Idem etiam legitur apud Folquinum in chronico Laubiensi. Quod quidem vitæ Guiberti repugnare *Ibid. pag. 572.*

[b] Mabillonius ad an. 923. serius statuendam esse monasterii conditionem censet ex contextu vitæ S. Guiberti.

[c] Ita Mabillonius in vita S. Guiberti laudata. Meminere quidem Sammarthani fratres diplomatis Agapeti 2. an. 951. sed ubi repererint non indicant. Fortasse ipsimet Agapeti nomen substituère loco Benedicti, quod Agapetus non Benedictus regeret tunc ecclesiam.

[d] Mabillonius tomo 3. Annal. ad an. 923. Gorziensem monachum fingit Erluinum, sed nullo veterum innixus fundamento.

Secul. 5. Bened. pag. 304. videtur, ubi Gorziæ monachum induisse, ibidemque ad finem vitæ perseverasse perhibetur. Verum id ita conciliari forsan possit, ut Guibertus jam conversus a seculo, sed nondum tamen monachus, Erluino se subjecerit: postea vero Gorziam humilitatis gratia secedens, monasticum habitum susceperit. Ceterum constat Erluinum, primum fuisse abbatem, tum ex allatis testimoniis, tum ex brevi chronico Leodicensi, atque etiam ex chronico Sigiberti ad an. 948. ubi sic habetur: *Erluinus I. ejus loci abbas a sancto patre nostro Guiberto electus, in sanctitate & religionis fervore claret.* Item laudatur abbas Erluinus cum Wiberto fundatore in posteriori charta Ottonis Magni data an. 948. iterumque solus Erluinus in dono villæ pagi Brachantensis, *Dorp* nuncupatæ, facto a quodam Fulquino circa hoc tempus. Dehinc an. 956. Erluino conferri præposituram Laubiensem Raginerus comes Haginoensis curavit, specie ut Laubienses emendaret, re ut ipsis molestiam facesseret. Satis tamen egit Erluinus ut eos ad mores corrigendos adduceret; sed quia invitis præpositus erat, mortali eum odio prosecuti sunt Laubienses, quem aliquando multa fustium grandine multatum semineceın relinquere; ac tum demum XIII. cal. Novembris an. 958. oculis multant, eique extremam linguam amputant. Post hæc ille, ne quid pejus sibi accideret, cymbæ impositus Gemblacum devectus est. Supervixit vero ad an. 987. testante Sigiberti chronico, vel 986. regiminis 63. ex Grammaio, IV. idus Augusti, & in ecclesia S. Petri sepultus est.

Tom. 3. Anecdot. col. 1407.

Spicil. t. vi. pag. 512. &c. ut supra.

Mir. Dipl. Belg. p. 37.

Ibid. pag. 513.

II. Heriwardus Erluini frater, antea monachus S. Michaëlis in periculo maris, sed jam diu Gemblacensis *pro desiderio ferventis ibi sanctæ religionis*, communi fratrum consilio electus, per manus Notgeri Leodicensis episcopi abbas substituitur: quo munere ternis tantum annis functus, debitum humanæ naturæ solvit v. nonas Maii an. 991. ex Sigiberti chronico, & Locrio, 989. ex Grammaio.

Ibid. p. 517.

III. Erluinus II. prioris Erluini consanguineus, ac Erluini Cameracensis episc. nepos (ex sorore) postquam in Gorziensi monasterio apprime in regulari disciplina exercitatus fuerat, Gemblacensis abbas ordinatus est 10.* Januarii; sub cujus regimine, quod annos plusquam viginti tres tenuit, regularis disciplina molliri cœpit & tepescere sanctæ conversationis fervor. Decessit an. 1012. calendis * Junii, ac sepultus est in ecclesia S. Petri juxta decessorem suum Heriwardum.

Ibid. p. 518.

* al. x. cal.

* al. VII. cal.

IV. Olbertus vel Adelbertus patria Ledernensis, puer in cœnobio Laubiensi liberalibus artibus ac disciplina monastica, ab Herigero ejus loci abbate, est instructus. Post Lutetiæ Parisiorum in cœnobio S. Germani, deinde apud Tricassinam urbem studiis per triennium operam dedit. Magistro etiam usus est Fulberto Carnotensi; tanta ubique fama pietatis ac doctrinæ sibi comparata, ut ad suum Laubium reversus, dignus paulo post repertus sit, qui Burchardi Vormatiensis episcopi studia promoveret. Quantum vero is ex Olberti doctrina profecerit, id vel maxime testatur ma-

A gnum illud canonum volumen, quod sub Burchardi nomine vulgatum est. Tandem Olbertus suo redditur Laubio, enixe commendatus a Burchardo, cujus potissimum gratia Baldricus Leodicensis episcopus egit, ut ipse in abbatem Gemblacensem assumeretur. Hoc factum est an. 1012. eique benedictio impertita fuit undecimo calend. Octobris. Porro ut diximus nonnihil sub decessore laxata fuerat disciplina regularis; sed hanc pius abbas mira prudentia restringere ac resarcire curavit, adhibitis præsertim litterarum studiis, ad quæ felicius procuranda bibliothecam insignem

Ibid. pag. 522.

B apparavit. Postea de instaurandis monasterii officinis serio cogitavit, atque a domo Dei incipiens, anno præfecturæ suæ primo novæ ecclesiæ fundamenta jecit. Tum vero Christi fideles piis largitionibus Olberti animum erigebant; Baldricus siquidem episcopus gaudens se non esse frustratum de abbatis a se electi bona existimatione, totum se transfudit in ejus dilectionem, & ecclesiam in Bavechim, & novellam ecclesiolam in Heis, decimam quoque in Bermisse in Sombresia Gemblacensi tradidit ecclesiæ, quæ omnia Wolpodo Baldrici successor confirmavit & insuper ecclesiam Gemblacensem immunitatis libertate do-

C navit. Interea idem Wolpodo S. Jacobi monasterium a Baldrico in insula Leodicensi fundatum Olberto commisit regendum, de quo suo loco. Nec tamen is conceptum opus Gemblacensis ecclesiæ dimisit, imo tam strenue institit, ut intra triennium fere ædificata ecclesia cum vasis suis, constructo etiam claustro cum officinis suis, ac denique omnibus ex voluntate apparatis, dedicationem illius ecclesiæ celebrari curaverit a Durando venerabili Leodicensium præsule VIII. cal. Aug. anno 1022. & insuper haud multo post oratorium S. Pauli situm intra claustrum, VI. cal. Junii a successore Durandi Reginardo consecrari.

D Adjecit autem Olbertus præter novam ecclesiam duplex oratorium construere, quod idem episcopus secundo idus Augusti dedicavit, alterum superius in honorem S. Michaëlis archangeli & Stephani protomartyris, inferius alterum in honorem S. Johannis Baptistæ & Johannis Evangelistæ, in quod ex antiqua S. Petri ecclesia anno 1025. corpora Wiberti fundatoris & trium antecessorum suorum abbatum reverenter fecit transportari. Curabat nihilominus vir prudens & industrius rem augeri familiarem, ut & fratribus necessaria suppeditarentur, & pauperum inopia sublevaretur. Idque in primis enituit anno

E 1043. quo nimia annonæ caritas totam profligavit Galliam. Denique Olbertus an. 1048. peracto Gemblaci officio Natalis apostolorum Petri & Pauli, Leodicum abiit urgente nuntio de infirmitate Wathonis* episcopi, cui cum extremæ unctionis sacramentum nonis Julii administrasset, ad monasterium S. Jacobi cui præerat regressus, septimo die postquam decessit episcopus, scilicet pridie idus Julii felicem & ipse Deo spiritum reddidit pro voto, Gemblacensis regiminis anno trigesimo septimo, Leodicensis vero S. Jacobi circiter 29. ibique sepultus est cum hoc epitaphio:

* al. Vazonis.

Hic

Hic jacet Abbatum speculum, decus & monachorum
Abbas Olbertus, flos paradise tuus.
Præfuit ecclesiis normali tramite binis;
Legia corpus habes, Gembla carendo doles.

Consulenda ipsius vita cum observationibus prævviis, seculo VI. Bened. p. 1. pag. 596. & seqq.

V. Mascelinus seu Mathelinus & alio nomine Misach a pueritia sub Olberti consanguinei disciplina educatus fuerat cum Folcuino fratre, qui ad Stabulense monasterium ad regendas puerorum scholas a Poppone primum accersitus, dein ad regimen abbatiæ S. Vincentii Mettensis promotus est. Mascelinus vero ejus frater sub Ricardo Virdunensi abbate in disciplina regulari exercitatus, postea Gemblaci præpositus fuit sub Olberto abbate, cui tandem successit, electus VII. cal. Augusti, ordinatus vero VII. idus ejusdem mensis. Dignus plane qui regeret animas, sub tantis viris hanc artem omnium difficillimam edoctus. Apud Grammaium an. 1071. & in additionibus ad Sigeberti chronicon an. 1072. obiisse dicitur, III. idus Nov. eique Thietmarus successisse; quod certe minus convenit cum chronico Gemblacensi, in quo Olberti obitus anno 1048. ponitur, ejusque successori Mascelino anni viginti octo regiminis tribuuntur.

VI. Thietmarus antea custos ecclesiæ quam plurimis exquisitis operibus ex auro & argento decoraverat, Mascelino subrogatur in abbatiali regimine. Multi sub eo Gemblaci floruerunt præstantes viri, maxime Sigebertus libris editis clarus. Rexit Thietmarus annis 23. quem alii 1094. Grammaius 1093. auctor additionum ad Sigeberti chronicon 1092. mortuum tradunt. Sepulturam accepit ante altare S. Crucis, ubi hoc habet epitaphium : [Ibid. pag. 537.]

Ecclesiæ lampas hic Thietmarius jacet abbas,
Octo beatificas doctus obisse vias.
Pauper, pacificus, mansuetus, pectore mundus,
Lugens, esuriens, compatiens, patiens.
Ultima fulsit ei tua lux penultima Maii : *
Qui vixit Domino, dormiat in Domino.

[* al. pridie cal. Junii.]

VII. Lietardus a pueritia sub Olberti abbatis magisterio probe institutus, regularis vitæ studio excelluit. Deinde sub Thietmaro abbate fuit præpositus, quo jubente cryptam in honorem sanctæ Dei genitricis construxit, & sacellum S. Petri ex humili & parvo, ampliori forma restauravit. Circa annum 1100. [a] ædes abbatiales bello & igne consumtas restituit. An. 1110. eodem Lietardo procurante, sed maxime Sigeberto monacho, de quo supra, corporis S. Guiberti elevatio facta est IX. cal. Octobris per Otbertum Leodicensem episcopum. Seculo defunctus est Lietardus prælationis suæ anno vigesimo secundo, * pridie nonas Febr. paulo post Sigebertum, cujus obitus notatur anno 1112. Jacet tumulatus in crypta ante aram S. Mariæ virginis, cum hac inscriptione :

[* an. 1115. ex Gramm. 1113. ex Mir. in chronico Belgico.]

A *Abbas Liethardus veluti Judas Machabæus,*
Dux bonus ut Josue præfuit ecclesiæ;
Pro qua bella, minas, tulit convitia multa,
Nec tamen in stadio destitit a bravio.
Per tot sudores vir fortis Marthaque solers
Cuncta ministravit fratribus ut potuit.
Defessus tandem, terrena negotia spernens,
Elegit partem Magdalenæ parilem;
Quam sibi ne tollas qui gratis singula donas,
Qui bonus es solus, huic miserere Deus.

VIII. Anselmus in quo abbate libellus de gestis abbatum Gemblacensium explicit, prius apud Altivillarenses & Latiniacenses magister, Gemblacum reversus, eligitur abbas, * quod cœnobium bonis omnibus cumulavit. Ipso procurante basilica ædificatur in monte S. Guiberti, & locus ille privilegiis donatur a Godefrido Barbato duce Brabantiæ an. 1123. Memoratur adhuc Anselmus abbas in charta ejusdem Godefridi monasterio tradentis prædium *Dudinsart* dictum, in eremo juxta metas parochiales de Brania, cum dominio, an. 1131. Idem Anselmus chronicon Sigebertinum ab an. 1112. in quo desinit, produxit ad annum 1136. * ultimum vitæ suæ ex Miræo, qui hoc utrumque chronicon edidit Antuerpiæ anno 1608. Sane Grammaius Anselmi vitam producit ad annum 1138. * sed non alio, ut videtur, fundamento, quam ut habeat numerum annorum 23. ejus regimini attributum, cujus initium sumit ab anno 1115. Ceterum post ejus obitum gravissima de successoris electione orta est discordia inter Godefridum ducem Lovaniensem & comitem Namurcensem, quæ nonnisi totius oppidi concrematione, ac etiam monasterii aliqua ex parte, sopita fuit. Vide inter instrumenta chartam mox laudandam, sed maxime Auctarium Gemblacense ad annum 1137. editum a Miræo post chronica Sigeberti & Anselmi an. 1608.

[Spicil. t. VI. pag. 539.] [* an. 1113. ex Mir. chron. Belg.] [Mir. notit. eccl. p. 316.] [Ibid. pag. 343.] [* al. 1137.] [* VIII. cal. Martii.]

IX. Arnulfus I. ex S. Nicasii Remensis monacho in abbatem Gemblacensem electus, Romæ benedicitur ab Innocentio II. cujus ea de re epistolam habes inter instrumenta. An. 1145. ab Eugenio III. privilegiorum confirmationem obtinuit & ab imperatore Frederico an. 1153. quo etiam anno muris & fossa munivit oppidum Gemblacense. Legitur autem in chronico Villariensi S. Bernardum sub hujus abbatis regimine Gemblacum venisse, ubi amice susceptus casulam suam reliquerit. Deinde Arnulfus ad Signiacense monasterium secessit testante Mabillonio, eumque mortuum tradit Grammaius an. 1155. die ultima Novembris.

[Ch. II. col. 127.] [Tom. 5. Annal. pag. 575.]

X. Petrus obiit die 14. Sept. an. 1156.* secundum Grammaium, sepulturæ locum sortitus ante aram S. Benedicti.

[* Sub hoc an. ex Barthol. Fisen.]

XI. Odo successit, cujus regiminis initio, an. 1157. cœnobium Gemblacense cum claustro & ceteris officinis, totoque oppido combustum est. Anno seq. puellæ cuidam Judith nomine a Godefrido duce Lovaniensi cui carus erat, oblatæ, religionis habitum dedit apud Gemblacum. E vivis eripitur die 24. Decemb. an. 1159. sepul-

[Ex Auctario affligem.]

[a] Ita Grammaius, Mabillonius tamen secul. V. Bened. pag. 312. primam cœnobii combustionem alligat anno 1107. secundum an. 1137.

cro illatus ad sanctam Gertrudem ante altare huic virgini sacrum.

XII. Johannes I. sub quo, circiter annum 1186. abbatia horrendum a comitibus Namurcensi & Hainocensi patitur excidium, quod sua noster abbas deplorat epistola in appendice relata; necnon Guibertus tunc monachus Gemblaci, deinde abbas luculenter describit, ut ibidem videre est; ex qua Guiberti epistola discimus Johannem abbatem titulo non optimo dignitatem suam adeptum esse. Ceterum plures viri misericordiæ hisce calamitatibus permoti nimis afflicto monasterio se se pios exhibuerunt. Godefridus III. dux Lovaniensis assensu filii sui Henrici collapsa privilegia renovavit an. 1187. Albertus Leodicensis archidiaconus duas ecclesias de Bossuto & de Bavechin concessit, quas an. 1194. Thomas ejusdem ecclesiæ archidiaconus Johanni abbati confirmavit. Memoratur idem Johannes an. 1190. in charta Jacobi d'Orbais pro abbatia Bonæ-spei; qui denique suum diem obiit 15. Septembris sub annum 1195. ex Bartholomæo Fisen, non autem an. 1198. uti legitur apud Grammaium. In sacello S. Gertrudis sepultus est.

Ch. III. col. 127. Ch. IV. col. 128. Ch. VI. col. 130.

XIII. Guibertus cognominatus Martini seu Martinus ob devotionem erga S. Martinum, *magnæ sanctitatis, probitatis & doctrinæ vir, scripturam sacram semper habens in manu & ore*, ut habet chron. ms. Gemblacense, *magnus fuit zelator animarum, suæ præcipue.* Habitavit in diversis monasteriis, sed reversus Gemblacum, ubi primum vitam monasticam professus fuerat, eligitur abbas Florinensis, non an. 1179. ut quidam volunt, nec ibi quindecim * annos & menses octo regiminis exegit, ut habetur in prædicto chronico, sed electus post annum 1188. nonnisi quinque annis & mensibus octo ibidem præfuit; [a] ut colligimus ex indice Florinensium abbatum, & ex charta quam tradimus inter instrumenta. *Interea temporis*, addit laudatum chronicon, *Johannes abbas Gemblacensis e vivis excessit, ad cujus celebranda funeralia a monachis Gemblacensibus dictus abbas Florinensis vocatus est. Volentem Florinas reverti fratres Gemblacenses illum elegerunt in abbatem suum circa annum Domini 1194. præfuitque annis decem.* Porro cum is electus fuisset absente Alberto Leodiensi pontifice, sedit absque benedictione menses 14. imo diutius. Roma siquidem Leodium reversus episcopus Guibertum abnuit confirmare, quod, inquiebat, a minori ad majorem ecclesiam transiisset, sed revera quod ei Guibertus centum marchas auri nollet persolvere, ne obtentu promotionis suæ dedisse hanc pecuniam videretur. Deinde tamen satis habuit episcopus sexaginta marchas exigere, quas quidam Guiberti familiares dolentes tamdiu differri ejus benedictionem pacti sunt illi dare, inscio Guiberto, quin etiam inhibente per excommunicationis sententiam cum Gemblaci tum Leodii fulminatam. Nil ergo peccavit Guibertus de pecunia data; Simoniæ tamen insimulatur a nonnullis falsis fratribus. Quamobrem pro tranquillitate suæ conscientiæ, factum ut acciderat, scripsit ad summum pontificem, qui hunc a culpa remotum declaravit, rescripto Decretalibus Innocentii III. lib. 5. tit. 3. cap. 33. inserto. Insuper Guibertus ut sua palam fieret omnibus innocentia, scripsit epistolam, in qua suam electionem tam ad Florinensem, quam ad Gemblacensem abbatias exponit; ac de pravo hujus monasterii statu ingemiscit. Ejus fragmentum habes inter instrumenta. Inter hæc vero Guibertus an. 1196. Gemblaci privilegia a Cœlestino papa confirmari curavit; quo etiam anno testis habetur in charta Alberti Leodicensis episcopi pro abbatia Bonæ-spei. Denique cum annis decem [b] præfuisset, duobus * ante mortem quæ contigit an. 1208. onus abbatiale dimisit. *Maluit siquidem*, ait Hervardus Leodicensis archidiaconus in epist. ad G. Laudunensem canonicum, *utili quæsita & nacta occasione honeste cedere, quam sub onere, quod solus & gemens sine fido portabat comportante, cadere, & casu sui ab ineptis irrisoribus ludibrium sustinere.* Tum vero apud Florinenses habitavit; inde venit in Villare cœnobium, quod deserens, iterum in Galliam abiit, Turonisque (secundo) habitavit. Quibus valedicens, ad quamdam virginem Hildegardem nomine divertit, cui multam felicitatem precatus, Gemblacum ad priorem & proprium nidum reversus ibidem obiit senex dierum & dives multorum bonorum operum. Vixit in sacerdotio sexaginta tres & amplius annos. Viam universæ carnis ingressus est 22. die mensis Febr. (an. 1208.) Ita chronicon MS. Gemblacense laudatum. Sepultus est ante altare S. Martini cujus ipse sacellum ædificaverat. Scripsit aliquas epistolas Sigifredo archiepiscopo Moguntino, quocum aliquando inierat amicitiam in monasterio Villariensi, ubi exsulabat antistes, & Guibertus hospitabatur, quarum alteram sic inscripsit: *Magno & præclaro in sacerdotibus Christi & B. Martini in ecclesia Moguntina vicario archipræsuli Sigifrido frater Guibertus ex divite duorum cœnobiorum abbate, Dei gratia & ex sua voluntate nunc pauper monachus.* Scripsit & aliam epistolam Philippo Coloniensi archiep. de sancta conversatione fratrum Majoris monasterii, quam vide t. 1. Anecdot. col. 606. Cujus etiam Guiberti mentio fit tanquam justi & docti in epistola Leodicensium rescripta Trevirensibus de differentia Quatuor temporum, ibid. pag. 304. De ceteris ejus scriptis pluribus consule Mabillonium t. 2. Analect. pag. 545. & seq.

* al. 10. Ch. V. col. 129. Ch. V. col. 129. * leg. 3. vel 4. Tom. 2. Analect. Mabill. pag. 536.

[a] Saltem antequam Gemblacensis abbas evaderet, ex ipsomet laudato chronico *, quod quidem postea quindecim annis & octo mensibus totum regimen Florinense concludit, sed hoc adversatur Florinensium abbatum indiculo, uti suo loco videbimus.

Unum tamen est quod nos angit, nempe quod ipsemet Guibertus in epistola XIV. inscripta Johanni abbati fratribusque Majoris-monasterii, se duabus abbatiis antea præpositum, nunc uni Florinensi præesse scribit.

* Analect. Mabill. tom. 2. pag. 544. Ibid. pag. 545.

[b] Apud Gemblacum & quindecim annis cum octo mensibus apud Florinas, utriusque loci regimen deposuit, ex chronico MS. Gemblac. sæpius laudato, sed jam diximus id repugnare Florinensium abbatum catalogo, quod uno verbo in antecessum demonstratur. Wibertus abbas Gemblacensis & Petrus Florinensis subscribunt chartæ Alberti episcopi Leodic. an. 1196. pro cœnobio Bonæ-spei, ex chronico hujus monast. ord. Præm. edito an. 1704. Non ergo Wibertus factus abbas Gemblacensis retinuerat abbatiam Florinensem. Hæc charta legitur prædicti chronici pag. 141.

XIV. Willelmus I. ex priore fit abbas anno saltem 1205. quo sacellum a decessore Guiberto in honorem S. Martini erectum, ad ejusdem preces consecrari fecit III. idus Apr. Sui quoque regiminis initio antiphonam *Salve regina* expletis missarum solemniis decantari instituit. Idem an. 1213. XVII. cal. Decemb. renovari privilegia impetravit ab Innocentio III. Interfuit an. 1215. concilio Lateranensi sub eodem summo pontifice. An. 1217. amice composuit cum Johanne abbate Bonæ-spei; ac tandem cessit e vita die 9. Junii an. 1229. ex Grammaio, sepultusque est ante divi Pauli sacellum. Epist. 146.

XV. Henricus vir summe industrius, cujus rogatu Henricus dux Brabantiæ jus quoddam suum in abbatiam, exigendi nimirum unum pavonem & quinquaginta capones commutavit pro una missa quotidiana pro ducibus Brabantiæ; idque Gregorius IX. papa eidem abbati confirmavit. Defunctus est Henricus abbas die 25. Septemb. an. 1233. ex Grammaio.

XVI. Arnulfus II. de quo nihil suppetit.

XVII. Willelmus II. cognomento de Ultraalnum e vivis excessit die 26. Augusti, ante S. Crucem sub lampade tumulatus.

XVIII. Godefridus I. cognomento Magnus obiit 5. Octobr. Jacet in crypta sub magno marmore quatuor inter columnas.

XIX. Johannes II. de quo in veteri abbatum registro, necnon in libro anniversariorum sic habetur: *Post mortem Godefridi domnus Johannes quondam abbas Affligemiensis* [a] *& hujus loci.* Utramque abbatiam dimisit, ac vivere desiit 16. Maii 1240. ex Grammaio, sepultus in sacello Dei-paræ virginis. Scrupulus tamen nobis superest de Affligemiensi abbatia quam & ipse Grammaius eum scribit antea possedisse; id enim falsi arguunt quæcumque hactenus de Affligemiensi historia eruere potuimus monumenta; fortasse magis ac magis inquirentibus nobis occurret unde solvamus hunc nodum, & scrupulum comminuamus.

XX. Johannes III. de Bronio, dictus etiam de Soye ecclesia S. Gaugerici donatur a Johanne episcopo Leodiensi. Exstinctus est an. 1259. die S. Marci Evangelistæ, sepulturam nactus ad S. Matthiam.

XXI. Radulfus statutum scripto reliquit an. 1261. de *mandato* seu de lotione pedum singulis feriis sextis facienda, quibus in Adventu & Quadragesima secundam & quartam ferias adjunxit. Monachorum præbendam auxit curte de Coninsart iis assignata. Primus quoque institutor fuit candelæ cereæ, quæ jugiter ardere debet ante SS. sacramentum, sanctosque patronos. Postquam vero rexit novem annis, vitam cum morte mutavit die 4. Febr. 1268. ex Grammaio, sepultus ad S. Martinum.

XXII. Arnulfus III. seu Arnoldus de Castris Radulfo successor datus est, quem imitatus certos redditus assignavit eleemosynariæ in suppetias cereæ candelæ, de qua supra. Anno 1268. querelam habuit adversus dominum de Valhanio, qui advocationis prætextu multa in dominio Gemblacensi exigebat, qua de re Johannis Brabantiæ ducis exstat instrumentum, quod cum ipso viginti duo nobiles subsignarunt an. 1288. Porro is est Arnulfus abbas, quem cum altero Arnulfo Floreffiæ abbate Guido comes Flandrensis delegavit ad provocandum Philippum cognomento Pulcrum regem Francorum, quod filiam suam detineret in custodia, veritus ne illam Regi Angliæ collocaret. Sed cum abbas Floreffiæ regiam majestatem reveritus, timidius hanc provinciam exsequeretur, totum hoc negotium incubuit Gemblacensi. Occubuit Arnoldus abbas an. 1300. feria 4. ante festum SS. Simonis & Judæ, atque in sacello Virginis Mariæ sepultus est.

XXIII. Godefridus II. an. 1304. cum ecclesia Floreffiensi concordiam iniit super decima domus ac terrarum de Coninsart. An. 1307. privilegium obtinuit a Johanne duce Brabantiæ de pleno dominio montis S. Guiberti & Dion in monte. Idem abbas an. 1317. quædam cum monasterio S. Jacobi Leodiensis permutavit. Defunctus est an. 1323. pridie cal. Januarii, in sacello S. Mariæ juxta Michaëlem fratrem suum quondam abbatem S. Jacobi tumulatus.

XXIV. Arnoldus I. de Rosiers litem habuit cum ministris Brabantiæ ducis, ratione Judæorum atque fœneratorum qui Gemblaci habitabant, & an. 1329. quo pacto regi deberent statutum est. An. 1333. prædia nonnulla cum abbate Bonæspei commutavit. Denique fatis concessit an. 1346. die 3. mensis Decembris, postquam annis circiter 23. pedum tenuisset ac paulo ante mortem deposuisset. Sepulturæ locum sortitus est in sacello B. Mariæ.

XXV. Lambertus I. de Liroux *al.* Viroul, vir strenuus & acris in tuendis sui monasterii juribus adversus episcopum Leodiensem, assumtus est ad abbatialem dignitatem an. 1346. Hic baculum pastoralem qualis nunc exstat, suis impensis fecisse, ex ipsius appositis insignibus conjicitur. Extremum diem obiit 23. Januarii an. 1379.* ex Grammaio, sepultus in sacello beatæ Mariæ virginis. *al. 1378.

XXVI. Nicolaus de Rupemont cujus tempore Vinceslaus dux & Johanna ducissa Brabantiæ in suo consistorio declararunt, oppidum Gemblacense per ministros abbatis regendum; villicum scilicet & scabinos. Charta hæc præfert annum 1393. Circa hoc tempus idem abbas componit cum sanctimonialibus ordinis S. Augustini, quæ prope silvam del Soigne parthenonem ædificabant (modo Bruxellis degunt in loco qui dicitur Jericho, bonisque fruuntur quæ Gemblacum in parochia Laloux possidebat) ea lege ut singulis hebdomadis, perpetuis temporibus tres missas celebrari curarent, & quot annis septem florenos & quatuordecim stupheros monasterio Gemblacensi persolverent; quæ compositio firmata fuit an. 1399. a Johanna Brabantiæ ducissa. Mortalitatem exuit Nicolaus 16. Maii ejusdem anni 1399.* ex Grammaio, sepultus in sacello B. Mariæ. *al. 1400.

XXVII. Johannes IV. del Bare, dictus de

[a] Id magis convenit Johanni qui sequitur.

Chaumont, an. 1400. civium qui balistis pedalibus uterentur societatem instituit. Interfuit concilio Pisano an. 1409. mense Martio celebrato, ubi legatione functus est pro duce Brabantiæ. Idem nihilominus misit ad præfatam synodum procuratorem cum plena potestate; nam in actis synodalibus legitur inter abbates, qui per procuratorem adsuerunt, *D...... ab. monasterii* Gemblacensis. An. 1414. centum siliginis modios civibus dedit onus sternendi plateas in se suscepturis. Memoratur anno seq. in pacto unionis Brabantos inter & Limburgenses. Viam universæ carnis ingressus est an. 1421. die penultima mensis Aprilis, sepultus ad introitum chori, secus altare S. Christophori.

Spicil. t. 6. pag. 347. — *Ibid. pag. 369.* — *Mir. notit. pag. 683.*

XXVIII. Johannes V. de Valhanio, * dictus de Lancelot illustri comitum semine oriundus, electus in abbatem fuit & confirmatus an. 1421. Æmulum aliquandiu passus est Arnoldum de Glimis,[a] qui promoveri ad abbatiale fastigium per fas & nefas ambiebat. An. 1432. Philippus Burgundiæ & Brabantiæ dux privilegia monasterii confirmavit; cujus etiam jussu an. 1440. die festo Purificationis emendari cœpit observantia regularis, opera duorum S. Jacobi Leodiensis monachorum, quorum alter prior, alter procurator institutus est, necnon industria præpositi de Meersen monachi S. Remigii, qui in omnibus ad religionem spectantibus illis aderat, hæc ipsa probante Johanne de Valhanio, qui tertio post mense defunctus est 14. Aprilis, ac sepultus in sacello S. Mariæ virginis.

* *al.* de Valhaino.

XXIX. Ludovicus I. d'Oignies *al.* Dougnies, S. Bertini ac deinde S. Remigii monachus, tunc abbas erat S. Vulmari * de nemore quando in abbatem Gemblacensem postulatus est, favente in primis duce Brabantiæ. Qua de re visuntur inter instrumenta ejus litteræ ad ipsum Ludovicum, necnon Philippi ducis ad summum pontificem, qui tamen nonnisi anno 1443. x. * cal. Aug. hanc electionem confirmavit. Deinde Gemblacum venit Ludovicus die 15. Septemb. ejusdem anni, ubi tum a monachis tum ab oppidanis honorifice susceptus est. Hic autem vir juxta eruditione atque probitate conspicuus, cœnobii officinas exædificavit, bona ipsius deperdita recuperavit, juraque ac privilegia defendit. In uno dormitorio suam cuique monacho cellulam assignavit, omnesque in unum locum ad cibi & potus refectionem voluit convenire. Spiritum Deo reddidit an. 1457. postquam hunc locum summa cum laude rexisset annis septemdecim, ac sepultus est in choro ante majus altare, cujus tumbæ post aliquot annos propter collapsam testudinem in cryptam delatæ hi versus inscripti sunt:

* S. Ursmari, *ex Grammaio.* — *Ch.* VII. & VIII. col. 131. — * *al.* XIII.

Abbas Ludovicus jacet hic Doinguies nominatus.
Præfuit ecclesiis diverso tempore binis.
Moribus & factis inibi servivit & aptis,
Ut ad tranquillam posset pertingere vitam.
Quam sibi non deneges, qui gratis singula præbes,

[a] Fisenus vocat sacræ theologiæ baccalaureum & præpositum Mersenium, quem etiam tradit successorem abbatis affectæ jam ætatis nominatum fuisse a Philippo Burgundiæ duce.

A *Quisquis dicat amen, habeat per sæcula lumen.*
Milleno quadringenteno transiit anno
Et quinquageno septeno mense Novembre
Debita naturæ septena dandoque die.

XXX. Otto I. de Dauve *al.* de Davre toparchæ Miremontani filius, monachus S. Remigii & præpositus de Meersen circa an. 1458. abbas Gemblacensis creatus est. Is an. 1474. die 25. Septembris duo sacra corpora, alterum ex sociis S. Gereonis, alterum ex sociabus S. Ursulæ in duobus sarcophagis reposuit, assistentibus Guillelmo Broniensi & Johanne de Furna Maloniensi B abbatibus. Plura in honorem Dei & sui monasterii utilitatem præstitit, quæ longum esset singulatim texere. Mortuus est in senectute bona anno 1477. die 3. mensis Augusti, ut liquet ex hoc ipsius epitaphio:

Lapide sub isto jacet venerabilis Otto.
Hic erat de Dauve insigni genere natus,
De Meersen præses, abbasque loci præsentis;
Quem bene regendo statu divitiis auxit.
Anno milleno C. quater novies octo
Quinque simul junctis, Augusti tertia mensis,
Hic vita functus mundo cedit ore fidelis.

C XXXI. Johannes VI. de Carniers ex æditúo unanimi fratrum consensu Ottoni subrogatus, confirmatur a summo pontifice, addita bulla conservationis privilegiorum, qua decanus S. Petri Lovaniensis, abbas S. Jacobi Leod. & S. Gudulæ decanus, monasterii defensores constituuntur. An. 1488. exorta civili inter principes Belgii dissentione innumera cænobium pertulit incommoda, cujus cum ruinas resarcire noster abbas cœpisset, repentina morte correptus est an. 1495. die 7. Febr. in medio chori sepultus.

XXXII. Johannes VII. Dittre *al.* d'Itre e gremio assumtus, probante Alexandro VI. ponD tificatus sui anno tertio, regere cœpit v. cal. Julii an. 1495. eoque abbate curante Maximilianus Romanorum rex monasterii privilegia roboravit an. 1498. Sepultus est in introitu chori cum hoc epitaphio: *Hic jacet dominus Johannes Dyttre abbas hujus loci, qui obiit anno Domini M. D. 21. Febr. orate pro eo.*

XXXIII. Otto II. de Vivario confirmatus ab Alexandro VI. antequam benedictionem acciperet morte præreptus est die natali Domini anno 1500.

XXXIV. Antonius I. de Bossune & ipse ante solemnem benedictionem sexto electionis suæ E mense Lovanii defunctus est die festo S. Johannis-Bapt. an. 1501.

XXXV. Arnoldus II. de Solbrecq * Athensis, primum S. Martini Tornacensis alumnus, tum prior S. Amandi in Francia, cum deinde arctioris vitæ desiderio ad Jardinetum se contulisset, hujus cœnobii abbas effectus est ad annos quatuordecim, * sub quorum finem invitatus adfuit emendationi abbatiæ de Cortebeghe, seu Courtenberghe ord. Benedictini feminarum adstantibus Philippo principe multisque nobilibus & prælatis, quos inter Henricus de Berghis Camera-

* de Solbroneq, *ex Grammaio.* — * *al.* 12.

censis episcopus & Guillelmus Stradio cancellarius Brabantiæ, qui ambo nostrum abbatem interpellarunt de assumendo Gemblacensi regimine. Arnoldus tamen excusatum se haberi suppliciter orat, reluctatur præterea Cistercii abbas, causatus maxime habitus diversitatem, sed his non obstantibus, dispensante cum ipso & sociis Alexandro VI. Gemblacum venit cum duodecim monachis anno 1501. die Circumcisionis Domini hoc est 1502. Possessionem accepit, Jardinetum repetiit novi abbatis electionem curaturus, qua peracta Gemblacum reversus est. Tum serio cogitat de monasterio ad meliorem frugem reducendo, quod ut felicius exsequatur, cum senioribus caute ac prudenter dissimulans, locum junioribus monachis opplet; sicque factum est brevi, ut bonus odor esset omnibus Gemblacum & forma. Unum ex pluribus appellabo quemdam Regis Franciæ capellanum abbatem Andrenensem*, qui necdum monachus huc venit habitu religionis induendus, nec inde prius recessit, quam per biennium disciplinis monasticis sufficienter imbutus esset. Porro cum Arnoldus quantum ad disciplinæ custodiam uniones monasteriorum conducant probe novisset, suum Gemblacense curavit annecti Bursfeldensi congregationi, annuente Philippo Hispaniarum rege an. 1505. Denique post annos decem & amplius optimi regiminis, vita functus est anno 1511. die 8. Aprilis, sepultusque ante novum altare S. Guiberti, cum hoc epitaphio:

* f. Andrensem.

Abbas Arnoldus toto vir clarus in orbe
De Sobrecq dictus, hac requiescit humo.
Is laceram penitus disciplinam reparavit,
Primus, cum nimio flagrat amore Dei.
Diruta restituens, fratres numero cumulavit.
Rexit & alterno tempore claustra duo.
Mille subadjungas quingentos undecim annos
Octava Aprilis . . . . . .

XXXVI. Matthæus Petri de Floreffia ex cantore in abbatem electus confirmatur VIII. idus Julii an. 1511. ac Treviris benedicitur in cœnobio S. Matthiæ die Dominica post festum S. Lucæ 19. Octobris sequentis a Johanne suffraganeo Trevirensi, cui Antonius S. Matthiæ & Conradus S. Martini abbates assistebant. Nec multo post jucundum suum ingressum fecit, die scilicet SS. Simonis & Judæ, adstantibus Floreffiensi, Malonienſi, Jardineti & S. Remigii abbatibus. An. 1514. petente S. Andreæ Brugensis abbate sex illuc misit monachos, qui collapsam ibi disciplinam restaurarent. Novum exstruere dormitorium cœperat, quando immatura morte præreptus est an. 1517. ætatis suæ 36. Corpus ejus in crypta ante altare S. Matthiæ sub parentum tumulo jacet, hoc insignitum epitaphio:

Vix bene præsedi senos feliciter annos,
Me mea fatali pulvere fata tegunt.
Matthæo mihi nomen erat, si forte requiras,
Marmor idem mecum servat uterque parens.
Sustulit a M. & quingentis ter fere sextus
Annus, sacra licet mors ita sceptra premit.

XXXVII. Antonius II. Papinius, Athensis, vir doctus & probus, accepto benedictionis munere in cœnobio S. Andreæ prope Brugas, solemni pompa exceptus est an. 1518. die festo S. Scholasticæ. Paulo post quinque monachos probatæ vitæ rogatus misit ad abbatem S. Trudonis, qui postquam juventutem noviter in ordine susceptam optimis moribus informassent, anno 1522. Gemblacum reversi sunt. An. 1531. die 22. Januarii Carolum V. imperatorem Gemblacense oppidum ingredientem, conventu & clero ex ordine procedente, ipse indutus pontificalibus honorifice suscepit, cui data manu imperator dixit, *habes venerandum conventum, si tibi conventuique tuo mea munificentia aliquando opus erit, benevolum me repeties experierisque.* Quo dicto chirotecas suas in argumentum benevoli animi porrexit abbati, indeque Bruxellas profectus est. Neque tamen id obstitit, quominus abbas eidem imperatori mille octingentos florenos an. 1533. solverit, pro quibus colligendis centum florenos annui redditus impignorare coactus est. Anno 1536. Dominica post festum S. Bartholomæi, capitulo generali congregationis habito in Osbrech oppido Flandriæ interest, in quo compræses nominatur. Inceptum a decessore dormitorium, necnon refectorium multis expensis absolvit. Domum valetudinariam ad muros oppidi construxit, bibliothecam auxit, ædes amplissimas ad inferiorem portam monasterii excitavit, sacellum B. virginis Mariæ pene neglectum & ecclesiam multis in locis collabentem instauravit, organisque pneumaticis instruxit. Optima demum clarus administratione, cum paulo ante mortem sibi coadjutorem adscivisset Nicolaum de Bois œconomum, obiit an. 1541. 19. Augusti in choro fratrum sepultus.

XXXVIII. Arnoldus III. de Monte, Lovaniensis, fit abbas * per cessionem Nicolai, quam Imperator approbavit. Continuo tamen multas habuit concertationes cum Roberto d'Yvre quondam priore, quem rejecta Nicolai cessione, conventus elegerat, & summus pontifex anno sui pontificatus octavo confirmaverat. Vicit tandem Arnoldus, ac in ecclesia FF. Prædicatorum Bruxellensi, benedictione suscepta an. 1543. die 22. Januarii, Gemblacum repedavit 28. ejusdem mensis. Verum postea cum in gravem corporis infirmitatem incidisset, Lovanium translatus, ibi diem clausit extremum XI. Junii an. 1549.

* I. commendatarius.

XXXIX. Bernardus Feriet *al.* de Forier, licet electus jam an. 1549. 17. Augsti, nonnisi tamen an. 1553. 29. Julii benictionem percepit ab episcopo Agathensi Leodiensi suffraganeo. Is gravatum ære alieno monasterium pene omnino exoneravit, Deo largitatem ejus in pauperes ac disciplinæ studium remunerante. Sarcophagum ad recondenda S. Exuperii ossa affabre fieri curavit. Denique anno 1557. die S. Mariæ Magdalenæ inter vivos numerari desiit, sepultus ante altare S. Benedicto sacrum.

XL. Lambertus II. Hucart *al.* Hancaërt, Athensis, nominatur abbas an. 1557. mense Octobri, eique benedictionem impendit Leodiensis suffraganeus an. 1561. calendis Augusti. Sarcopha-

gum B. Guiberti fundatoris opere magnifico fecit. Doctissimam habuit orationem ad Albanum ducem, Belgii moderatorem nomine trium hujus provinciæ ordinum, ut ipsum ad misericordiam inflecteret erga eos, tum qui se conspirationi sectariorum contra Catholicum regem immiscuerant, tum qui hæreticorum admissi concionibus, vellent ad unitatem ecclesiæ redire. An. 1572. vice nobilium Brabantiæ ad regem Philippum delegatus est, cumque aliquando ad salutandam Reginam admissus, filium Regis e gremio nutricis in ulnas suscepisset ac præ gaudio lachrymas fudisset, delatus a quibusdam quasi liberius egisset, laudem a Rege nedum vituperium promeruit. Cessit e vita Lambertus an. 1578. die S. Augustini, sepultusque est in sacello S. Mariæ.

XLI. Johannes VIII. Caverel Vedastinus asceta, electus in abbatem Gemblacensem an. 1579. die S. Ursulæ, benedicitur ad S. Vedasti monasterium anno sequenti. Is sacram supellectilem divendidit, remque monasterii ad summam 434. florenorum annui redditus impignoravit. Mortem oppetiit Namurci die 20. Nov. an. 1582. non autem 1588. ut habet Grammaius, errore, ut putamus, typographico, ibidemque tumulo conditus est in ecclesia fratrum Minorum.

XLII. Ludovicus II. Sombech antea subprior, ac juniorum monachorum institutor, a Rege nominatur abbas an. 1583. mense Martio, & anno seq. die 7. Septembris confirmatur a Gregorio XIII. Munus ei benedictionis impendit Namurcensis episcopus in ecclesia sua cathedrali 12. Maii an. 1585. ac postridie Ludovicus Gemblacum reversus ibi solemniter exceptus est. Aubertus Miræus ei dicavit chronicon Sigeberti editum anno 1608. Tandemque anno sequenti die XI. Sept. spiritum emisit, ac in æde S. Mariæ virginis cum hac epigraphe tumulatus est. *R. dominus Ludovicus de Sombech oriundus ex Gemblaco migravit ex seculo an. 1609. ætatis 76. prælaturæ 27. sacerdotii 52. professionis 56.*

Post hæc pulvis ait præsul Sombechus & omni
Fastu deposito mente superna petit.
Despicit hæc mundi deliramenta simulque
Dispicit æternas post habiturus opes.
Post hoc pulvis ait sanctorum semita morum,
Doctrinæ jubar & religionis honos.

XLIII. Philippus Clocman nobilis Bruxellensis a puero in cœnobio sancti Vedasti educatus, quando per ætatem licuit, inter ascetas ejusdem loci adscriptus est. Cum autem doctrina non minus quam pietate prælucceret, Albertus & Isabella Belgii principes hunc anno 1609. die SS. Apostolorum Simonis & Judæ Gemblacensem abbatem nominarunt; quem anno 1612. die ultima Septembris solemni benedictione donavit episcopus Namurcensis. Migravit a seculo anno 1625.

XLIV. Carolus de Durselle nobilibus parentibus ortus, ex monacho S. Bertini, traducitur ad regimen Gemblacense favore principum Alberti & Isabellæ. Defecit an. 1635.

XLV. Gaspar Benselle cœnobii Gemblacensis alumnus, sedit abbas cum laude annis quindecim absque confirmatione. Deinde cessit in gratiam sequentis; ac denique sepulcro illatus est ante altare S. Nicolai.

XLVI. Martinus Draerk stirpe nobili apud Limburgum satus, primum apud Trudonenses religioni monasticæ nomen dedit, tum sacram ibidem edocuit theologiam duodecim annis, deinde prior effectus, cum interim abbas defunctus esset, pari cum domno Huberto a Suetendael suffragiorum numero electus est in successorem. Jure tamen suo cessit ac in prioris officio permansit, donec abbate Gemblacensi mortuo sanior pars conventus ipsum elegit, serenissimo Archiduce probante. Exstinctus est post annos sexdecim regiminis magno sui relicto desiderio, an. 1667.* pridie octavæ S. Martini. *al. 1663.

XLVII. Franciscus de Monceaux *al.* Mouzeau ex subpriore in abbatem cooptatur die S. Nicolai, quo festo proxime recurrente confirmatur a summo pontifice. Difficillimis bellorum temporibus præfuit, infracto semper animo, nisi cum sub finem belli, urbe ac monasterio incensis, ad tantam omnium penuriam redactus est, ut omnes fere monachos alio dimittere coactus sit. Paulo post tamen reædificato B. Mariæ sacello revocavit aliquos, qui decenter officium peragerent. Exinde totum monasterium quale modo visitur exstruxit, campanas & campanile restituit, supellectilem cum sacram tum profanam abunde suppeditavit, ac demum fatis concessit die 27. Martii anno Christi 1695.* a nominatione sua 28. *al. 1696.

XLVIII. Arnoldus IV. de Mertz designatur a Rege 10. Aug. 1696. ac die sequenti in possessionem inducitur. Benedictionem accepit an. 1697. ab archiepiscopo Mechliniensi; obiit abbas optimus die 9.* Febr. an. 1716. ætatis 75. religiosæ professionis 54. sacerdotii 51. abbatialis dignitatis 20. *al. 19.

XLIX. Petrus Dumonceau benedictionem accepit 29. Junii 1717. superstes ad annum 1723.

VALCIODORENSE MONASTERIUM.

Valciodorum & Valciodorus seu Vallis decora (sic enim etymon explicant) locus est ad Mosam in comitatu & diœcesi Namurcensi, antea Leodicensi positus, Dionantum inter ac Philippopolim *, ubi comes Eilbertus cum uxore sua Heresinde cœnobii Benedictini ad honorem S. Mariæ fundamenta jecit an. 944. testante chronographo *, tribusque annis illud consummavit; idemque laudari fecit ab Othone I. Germaniæ rege, post imperatore, anno regni ejus undecimo, Christi 946.* ind. 1. (lege IV.) ex quo regali decreto innotescit tunc e Scotia quosdam advenisse Dei servos, sub regula sancti Benedicti vivere cupientes, quos prædicti comites susceperant, loco eis tradito, qui dicitur Valciodorus &c. quod quidem monasterium decernit Otho ut perpetuo in usus peregrinorum & pauperum stabiliatur, & semper in ditione Scotorum permaneat. Hi vero fuere Maccalanus

Wasor, ou Vaulsoir & Walcourt ou Valencourt.

* *Civitem ex Gazao ac Miræo, uno supra Dionantum milliari.*

* *Spic. t. VII. pag. 525.*

* *Mir. Diplom. Belg. pag. 278.*

& Cadroë, de quibus infra, cum sociis undecim, ut probant eorum acta, quibus ignotis chronographo, Eilbertum comitem, laïcum & uxoratum huic cœnobio per 23. annos quasi præfuisse finxit, quanquam non inficiamur, pro conditoris hujus monasterii jure, illius curam omnino non dimisisse. Et hic error chronographi hunc in alium induxit errorem, nempe quod cum istum primarium Scotorum accessum seu primam coloniam ignoraverit, Maccalani & Cadroæ, post Forannani secundæ coloniæ ducis obitum, quasi fuissent ipsius socii, præfecturam rejiciat. Ceterum temporibus Forannani an. 968.* vel 969.* unitur Valciodoro sub potestate tamen Mettensis ecclesiæ, Hasteria, cella vicina ab Othone imperatore precibus Eilberti comitis ac Theoderici Mettensis episcopi ejus consanguinei, ad quem pertinebat. Sicque factum est Benedicto VII. probante, ut sanctimonialibus, quæ ibi hactenus cum decana, sub jugo & obedientia S. Glodesindis abbatissæ ex dono Adalberonis episcopi Mettensis perseverabant, ad S. Glodesindis monasterium regressis, Forannanus quatuor ibidem constituerit sacerdotes, qui divina officia illic sub moderamine Valciodorensis abbatis celebrarent. Denique ut hæc ipsa Valciodorensis ecclesia ad statum meliorem proveheretur, curarunt ipse comes [a] & ejus conjux cum Forannano abbate, sacris alicujus sancti pignoribus eam nobilitare; cumque his diebus fama S. Eloquii [b] Latiniacensis quondam abbatis percrebresceret, ejus corpus intra Laudunensis diœcesis limites positum, a Rodoardo venerabili pontifice impetrarunt. Postmodum accessit hoc monasterium ad congregationem Bursfeldensem.

Secul. 5. Bened.

*Mir. notit. pag. 119.
*Spic. t. 7. pag. 530.

b Spicil. t. 7. pag. 535.

Ordo abbatum.

I. S. Maccalanus patria Scotus aliquandiu sociis duodecim, qui secum e Scotia venerant, necdum monachis præfuit apud S. Michaëlem in Theorascia, locum sibi ab Hersinde comitissa concessum, Cadroë sociorum altero id muneris recusante. Postea monasticæ disciplinæ studio accensus, Gorziam perrexit sub Agenaldo abbate, Cadroë vero Floriacum sub Erkembaldo. Qui Maccalanus a comitissa revocatus locum prædictum gubernavit, indeque paulo post accitus apud Valciodorum monasticum ordinem instituit sub annum 946. domnumque Cadroë a Floriaco reductum, omni conamine renitentem, præpositum ordinavit. Sed cum videret Maccalanus utriusque loci curam (S. Michaëlis scilicet & Valciodori) vires suas excedere, domnum orabat Cadroë ut nomen patris in loco Valciodoro non recusaret suscipere. Abnuit tamen vir modestus, donec Othonis tunc regis, deinde imperatoris accessit auctoritas, cui vix acquievit. Denique Maccalanus diem suum obiit an. 978. ex appendice Flodoardi, non autem 990. uti legitur apud chronographum & Fissenum, qui perperam, hic secun-

A dum, ille tertium tantummodo inter abbates Valciodorenses ei locum assignant, sepultusque est in ecclesia S. Michaëlis, quam abbatiam quandiu mansit in corpore, pio moderamine rexit.

II. S. Cadroë Scotus & ipse, de quo jam in superioribus dictum est, administrato aliquot annis Valciodorensi monasterio, S. Clementis cœnobii apud Metas regimen suscipere ante an. 953. coactus est ab Adalberone Mettensi episc. Migravit ad Dominum an. 975. vel 976. ex Mabillonio*, non vero 988. ex Fisseno in Flor. eccl. Leod. p. 146. aut 998.* ex chronographo.

*Secul. 5. Benedict.
*Spicil. t. 7. pag. 544.

B III. Godefridus ex Remensi S. Remigii monasterio assumtus est, qui Cadroæ [c] succederet, at ille ob superbiam pravumque regimen a monachis abbatiali dignitate dejectus est.

IV. S. Forannanus e Scotia quoque oriundus, cum esset archiepiscopus in patria [d], superne admonitus venit in Galliam cum sociis duodecim, quos ad suum Valciodorum ab illis concupitum perhumaniter deduxit Eilbertus comes, & *patriota* (proculdubio Maccalanus & socii) gratanter habuerunt; adeo ut continuo in abbatem, superiori deposito, eligeretur. Id contigit an. 968. si Miræo fides & chronographo, quod non negamus. Postea Romam accessit tempore Benedicti
C VII. (ut scribunt tum biographus tum chronographus) qui pontifex unionem Hasteriæ cellæ cum Valciodoro ei confirmavit, sancivitque ut Forannanus privilegium sui archiepiscopatus in omni officio & actione cultuque divino retineret, necnon ut Valciodorum cura pastorali gubernaret, idemque monasterium sub protectione apostolicæ auctoritatis in æternum firma stabilitate tueretur. Regressus autem obtinuit, ut diximus, corpus S. Eloquii, a Rodoardo Laudunensi pontifice, ipsoque die obitus sancti III. nonas Dec. quo Valciodorum intulit corpus, ecclesiam Valciodorensem Forannanus consecravit. Tandem
D hic sancto fine quievit pridie calendas Maii an. 982. non vero 958. ut apud Fissenum, humatus in ecclesia Valciodorensi, ubi ante annos quinque Eilbertum comitem monasterii conditorem, in sepulcro, ab ipso comite sibi suisque parato, sepulturæ mandaverat.

V. Immo, non Guivio vel Juinio, dicitur a chronographo ecclesiis S. Michaëlis in Theorascia & Valciodori præfectus abbas, sed hoc solo ut videtur fundamento jam concusso, quod Immonem Maccalani, utriusque aliquando ecclesiæ abbatis successorem proximum faciat. Equidem hunc fatemur abbatem Valciodori, quo nomine
E potuit inter utrumque monasterium societatem jungere, licet unius abbas esset; quem proinde eum esse putamus Immonem, cujus jussu susceptum est onus scribendi vitam S. Cadroæ, eique ab auctore dedicatum opus.

[a] Hardericus male vocatur apud Surium tom. 6. ex Samm. fratribus in Rodoardo Laudun. episcopo, cujus tempora antevertunt.

[b] Hunc Vinchantius perperam fingit abbatem fuisse Valciodori *de Valcourt* pag. 96.

[c] Legitur apud chronographum Immonis successor tum in abbatia S. Michaëlis, tum in abbatia Valciodori, nullo prorsus fundamento.

[d] Gazæus hist. eccl. Belgic. pag. 298. vocat archiepiscopum *de Dominormor*, biographus, secul. v. Bened. pag. 588. *de Domnachmor*, quæ vox, inquit Mabillonius, non urbem Scotiæ metropolim, quæ Ardmacha est, sed templum seu majorem ecclesiam significat: *Domnach* enim Hibernis ecclesiam, *Mor* majorem sonat. Chronographus autem *Spicil. t. VII. pag. 526.* vocat archiepiscopum sine addito.

VI. B. Ricardus abbas S. Vitoni etiam Valcio-dorum inter alia plurima regendum accepit a Balduino Flandriæ comite sub initium undecimi seculi, ex ipsius vita secul. VI. Bened. p. 1. pag. 545. & biblioth. Labb. tom. 1. p. 169.

VII. Theodoricus I. antea sacerdos de Priezeriis uno stadio supra Valciodorum, ad conversionem venit sub Immone abbate, qui deinde factus abbas, ex ecclesia Hasteriensi sacerdotes qui a comite & a B. Forannano constituti fuerant removit, & ex Valciodorensi monasterio monachos assumens, in eadem Hasteriensi ecclesia loco sacerdotum servire constituit. Idem suo tempore Valciodorense concrematum monasterium instauravit an. 1008. cumque res exigeret ut altarium consecrationes episcopali benedictione renovarentur, tres a B. Forannano solemnes celebritates tertio nonarum Decembrium sub unius diei observantiam constitutas mutavit. Nam templi consecrationem pridie idus Maii statuit, depositionem B. Eloquii propria die reliquit, & ejusdem translationis observantiam octavo idus Octobris constituit.

VIII. Erembertus nobili genere natus, puer oblatus est in hoc cœnobio, factusque adolescens tantos fecit progressus, ut obeunti Theodorico unanimi fere cleri, populi & monachorum calculo subrogatus sit. Attamen cum aliqui refragarentur, hoc audito rex Henricus electionem approbavit, qua quidem Erembertus toto regiminis tempore dignissimum se ostendit. Claustrum enim, ceterasque monasterii officinas eleganti opere construxit, sed maxime ecclesiam decoravit. Cum enim esset auri faber eximius, duas tabellas argenteas suo labore perfecit. Sed & mater ejus Ermendrada plurima huic ecclesiæ contulit ornamenta. In primis vero saluti fratrum invigilavit Erembertus, quibus cum scholæ puerorum impedimento essent, eas in Hasteriam transtulit. Denique obiisse fertur anno 1033. magno Valciodorensium mœrore, quoniam, inquit chronographus, ab die depositionis ejus usque nunc in Valciodorensi ecclesia hujus detrimenti non est reperta recuperatio, nec reformatione alicujus personæ sic utilis suffragatio.

IX. Rodulphus puerorum magister ab Eremberto abbate in Hasteria constitutus, & postea ibidem præpositus, tandemque Valciodorensis abbas, e vita migravit an. 1035. quem prout expetierat in Hasteria ab eo reformata sepelierunt.

X. S. Poppo abbas Stabulensis & plurimorum aliorum monasteriorum, regali decreto hanc quoque Valciodorensem ecclesiam regendam suscepit. Spiritum Deo reddidit an. 1048. de quo alias sæpius recurret mentio.

XI. Lambertus III. præpositum agebat sub Poppone abbate in Trevirensi S. Maximini ecclesia, quando idem S. Poppo eum sibi successorem in Valciodoro constituit. Hunc satis acriter perstringit chronographus, quod jura sua in Hasteriam neglexerit, ac deperire permiserit. Ecclesiam parochialem primus erexit, quam a Detuino (Theoduino) Leodiensi pontifice in honorem S. Michaëlis consecrari curavit postridie quam ecclesia monasterii in honorem SS. Trinitatis, & S. Crucis atque Genitricis Dei & 12. apostolorum fuerat consecrata, hoc est VI. nonas Octobr. Obiit apud Hasteriam & ibi sepultus est, anno 1050.

XII. Godescalcus nobilitatem generis bonorum cœnobii distractione dehonestavit. Anno 1080. calendis Septembris factus est pons lapideus Dionantensis super Mosam, assentiente Godescalco abbate Valciodorensis monasterii, cui navicula ad usum transeuntium competebat ab hoc tempore quo Eilbertus comes illud condiderat. Defunctus est circa an. 1101. In cantatorio S. Huberti ad an. 1075. vocatur abbas Hasteriensis. *Mir. notit. pag. 207.*

XIII. Widricus, nobilis ortu sed nobilior moribus, vix præesse consensit. Ejus tempore Valciodori florebat accurata vitæ monasticæ disciplina cum magna rerum copia; cujus loci fama adducti quidam litterati viri, Widrici abbatis magisterio se submiserunt; in his Wibaldus qui primum Valciodorensi scholæ præfuit, dein Stabulensi, ubi postmodum abbas exstitit, simulque Corbeiæ novæ & Cassinensis. Widricus obiit an. 1129. ex Floribus eccl. Leod.

XIV. Theodoricus II. filius Hugonis de Gabelo, Hasteriensium inobedientiam repressit auctoritate Lotharii, Conradi & Frederici imperatorum, qui primarium Othonis I. subjicientis Hasteriam Valciodoro præceptum confirmarunt. Ad ipsum exstat epistola Wiboldi abbatis Stabulensis tom. VII. Spicil. in addendis ad præfationem p. 22. & secul. V. Bened. p. 587. Mortuus est an. 1148.

XV. Robertus consilio Wibaldi Stabulensis abbatis, quem etiam Valciodorenses elegerant, sed excusavit se, in abbatem ex decano Stabulensi electus est. Decessit pater optimus anno 1174. Vide præfatam epist. Wibaldi abbatis Stabul.

XVI. Petrus e cœnobio Hasteriensi assumtus, obiit 1189.

XVII. Libertus seu Lietbertus claris ortus natalibus, priusquam ad virilem pervenisset ætatem, nomen & officium abbatis sortitus est. Expiravit Leodii anno 1203. sepultusque est in ecclesia B. Laurentii.

XVIII. Warnerus I. (de Roseriis) præpositus contra Walcherum cantorem abbatiam obtinuit, quam intra septennium debitis omnibus exoneravit, tumque intra septennium alterum acquisitione bonorum ditavit. Interfuit concilio Lateranensi sub Innocentio III. obiitque anno sequenti 1216.

XIX. Walcherus, Varneri quondam æmulus ei tandem successit ad annos undecim, quibus elapsis cum infirmitas graviter eum premeret, cessit in manibus Hugonis episc. die festo S. Andreæ apostoli, nec multo post viam universæ carnis ingressus est, an. 1228. ex Floribus ecclesiæ Leodiensis; serius tamen ex chronico*, quippe qui mortuus est cal. Aprilis, ac post Hugonem episc. Leodiensem, cujus mors consignatur an. 1229. 12. Aprilis feria quinta post Palmas.

*Spic. t. 7. pag. 582.

XX.

XX. Nicolaus I. de Chastel S. Vitoni Virdunensis monachus, rescissis ab Ottone sedis apost. legato duabus electionibus, prima Johannis Boutou cognati Hugonis S. Pauli in Leodio canonici, vi litterarum Coloniensis archiepiscopi qui sibi jus ordinandi abbatis arrogabat, altera domni Henrici de Gran facta per Valciodorenses monachos, electione concordi tam Hasteriensium quam & Valciodorensium factus est abbas, qui post annum unum & aliquot menses, cum sibi res pro voto minime cedere videret, abbatiam abdicavit & ad locum unde venerat recessit. A

XXI. Henricus de Gran *al.* de Graux iterum electus & confirmatus ædificato claustro aliisque præclare gestis, naturæ debitum solvit an. 1251. B

XXII. Gerardus de Hierge mortuus est anno 1260.

XXIII. Alardus de Hierge novum chorum Hasteriensem construxit, fato functus 1264.

XXIV. Philippus de Nova-villa mortem oppetiit 1270.

XXV. Nicolaus II. fatis concessit an. 1276.

XXVI. Jacobus e monacho S. Nicasii Remensis obiit 1284.

XXVII. Walterus I. de Nova-villa exstinctus est an. 1326.

XXVIII. Johannes I. Tungrensis diem clausit extremum an. 1337. C

XXIX. Baldricus de Willez vitam cum morte mutavit 1352.

XXX. Thomas Corbeaux altare majus Valciodori erexit. Occubuit an. 1358.

XXXI. Johannes II. d'Aroche vel Akoche vivere desiit an. 1375.

XXXII. Walterus II. de Bossu e vivis excessit an. 1384. ex Floribus ecclesiæ Leodic. 1404. ex Grammaio.

XXXIV. Egidius I. de Benée *al.* Denée obiit 1430. *al.* 1438.

XXXV. Johannes III. Henrart de Falmaigne *al.* Heniart moritur 1461. *al.* 1469. D

XXXVI. Johannes IV. de Chernon *al.* Abry decessit an. 1489.

XXXVII. Johannes V. Faing morte correptus est, an. 1492.

XXXIX. Andræas de F̶raige vitam finivit an. 1505.

XL. Johannes VI. Mouchez *al.* Mouchet humanis rebus exemtus est 1527.

XLI. Egidius II. Henrart insigni opere claustrum & dormitorium Valciodori condidit, defunctus an. 1551.

XLII. Nicolaus III. Sartiau obiit 1562. E

XLIII. Franciscus I. Romignon e vivis excessit 1578.

XLIV. Theodoricus III. de Sommale carnis ergastulo solutus est 1590.

XLV. Warnerus II. de Rosier e vita egressus est an. 1601.

XLVI. Johannes VII. Scaillet fato abripitur 1610.

XLVII. Petrus Poillevache cujus precibus corpus S. Forannani refossum fuit an. 1616. die 20. Oct. Emisit spiritum an. 1629.

XLVIII. Carolus Brisbois obiit 1641.

XLIX. Benedictus du Pont regebat an. 1647.

L. Placidus le Roy successit, mortuus 1669.

LI. Franciscus II. Wanson obiit 1689.

LII. Lambertus le Bidart præest hoc an. 1723.

HASTERIÆ antiquissimum est cœnobium uno milliari a Valciodorensi ad alteram Mosæ ripam, quod perhibent seculo septimo conditum a Widerico comite, Fisenus pro clericis, Grammaius [a] & Miræus pro monialibus, principatu Sigeberti regis. Destructo monasterio, abbatia in laïcorum manus devoluta erat, obtigeratque comiti Wigerico patri Adalberonis episcopi Mettensis, qui eam hereditario jure accepit, tum sanctæ Glodesindis parthenoni attribuit. Exin *Hasteriensem villam*, ut in chronico Valciodorensi legitur, *moniales S. Glodesindis tenebant, & in ecclesia ejusdem villæ, sub imperio & regimine decanæ, quædam earum in eadem cella Deo servientes vivebant, & sub jugo & obedientia abbatissæ S. Glodesindis omnes pariter incedentes regebantur.* Non diu perseveravit iste Hasteriensis cellæ status, quippe quæ a Theoderico episcopo, Adalberonis successore concessa est monasterio Valciodorensi, a quo tempore hucusque subest eidem, ita ut qui Valciodorensis abbas audit, idem etiam Hasteriensis dicatur. Vide supra in Valciodoro. Unum addam ex Alberici chronico: nempe an. 1231. Hugonem Leodicensem episcopum, Hasteriensem abbatiam, quæ in ejus diœcesi sita est, Mettensi episcopo cessisse, ab eoque S. Trudonis monasterium in commutationem recepisse *, agente Conrado cardinale. Fortasse Leodienses episcopi locum hunc, quia situs erat in sua diœcesi, Mettensibus abstulerant, quem ad ipsos Mettenses pertinuisse supra vidimus. At nunc temporis vix aliquod jus in Hasteriensem abbatiam seu cellam inesse videtur, tum Leodiensibus tum Mettensibus episcopis, sed soli antistiti Namurcensi.

[Margin: HASTIERES. — [a] — *an.* 968. *vel* 969. — * *an.* 1227. *ex Fiseno in floribus eccl. Leodic. pag.* 492.]

NIVIGELLA.

NIVIALLA & NIVIGELLA, seu etiam NIELLA in annalibus Bertinianis, ac amanuensis errore Mella in divisione abbatiarum facta an. 870. Carolum inter & Ludovicum reges, recentioribus est Nivella ordinis quondam Benedictini feminarum, ducalis S. Gertrudis abbatia nuncupata, modo canonicarum secularium [b] nobile collegium in Brabantia, Bruxellas inter & Montes Hannoniæ situm, diœcesis olim Leodiensis, nunc vero Namurcensis. Conditur S. Amandi episcopi consilio in honorem S. Mariæ virginis & SS. apost. Petri & Pauli, ab Itta seu Iduberga paulo post * obitum ipsius conjugis Pipini senioris, majoris domus Sigiberti in Austria *, qui contigit an.

[Margin: NIVELLE. — [b] — * *an.* 650. *ex Meyero.* — * l'Austrasie ou France orientale.]

[a] Iste, diploma fundationis profert datum an. 656. sed id quidem fictionem sapit.

[b] Mutationem hanc subiisse virgines circiter an. 1059. suspicari licet ex diplomate Henrici IV. imper. hoc anno prædia Nivellensis ecclesiæ in tres portiones dividentis; quarum prima xenodochio, secunda abbatissæ, tertia capitulo utriusque sexus attributa fuit; quam prædiorum divisionem Lotharius Imp. alio diplomate an. 1136. confirmavit.

640. Duplex ab initio fuit hoc cœnobium, uti plurima tunc temporis sacrarum virginum domicilia, virorum scilicet ac feminarum; & quidem in utroque sanctimoniales & monachos, non canonicas & canonicos habitasse probat optimis invictisque rationibus Mabillonius noster in observationibus præviis ad vitam S. Gertrudis; maxime vero ex scriptore vitæ sanctæ hujus abbatissæ, qui non nisi monachorum atque monialium meminit, necnon ex actis sanctæ Aldegundis abbatissæ Melbodiensis, ubi mentio fit Subini abbatis de Nivialensi monasterio. Porro tres in hoc asceterio primitus basilicæ erant, una S. Mariæ, quæ modo parochialis est; altera S. Petri, olim sanctimonialium, modo nobilium canonicarum 42. propria; tertia S. Pauli, quæ forte monachorum erat, sanctimonialibus sacra ministrantium, nunc triginta canonicorum est, qui solemnioribus anni diebus in eodem cum virginibus choro sacra celebrant.

Secul. 2. Bened. pag. 462. & in præfatione hujus seculi num. 31. Ibid. pag. 812.

INDEX ABBATISSARUM.

I. S. GERTRUDIS filia Pipini majoris domus in Austria ex Itta seu Iduberga paris [a] nobilitatis & sanctitatis matrona, post sacrum sibi velum impositum a S. Amando episcopo, Nivialensi cœnobio quod pia mater ejus condiderat præficitur abbatissa anno 647. IV. nonas Dec. die Dominico. Etsi vero Gertrudis junior esset, quando cœpit regere, ut pote non nisi 20. aut 21. annos nata, summæ tamen ac senilis prudentiæ in omnibus specimen exhibuit. In primis sollicita fuit accersere pios & doctos viros, qui se suasque sorores sacris litteris imbuerent, quos inter præcipui fuere Foillanus & Ultanus fratres genere Scoti. Nec piguit eam mittere Romam, qui sacros inde libros & SS. reliquias reportarent. Cum autem an. 652. matre defuncta, Gertrudis totum regiminis pondus in se solam recepisset, ut posset ipsa liberius Deo vacare, foris quidem bonis & fidelibus fratribus, intus vero, id est intra monasterii septa, spiritalibus sororibus rei familiaris curam demandavit. Cumque jam anno 656. corpus sanctæ virginis multa abstinentia multisque vigiliis attenuatum, acri insuper ægritudine fatigaretur, ex consilio servorum & ancillarum Dei, abbatissæ honore & officio se se Christi amore abdicans, quantum quidem ad rerum externarum curam attinet, neptem suam Wilsetrudem suo loco invitam coëgit abbatissæ ministerium exercere. Denique a S. Ultano de die & hora mortis certior facta, *sanctissimum Christi corporis & sanguinis viaticum* percepit, atque ubi sacerdos *Dominicam secretam sententiam absolvit*, animam Creatori reddidit anno ætatis 33. die Dominico XV. cal. Aprilis anno Christi 658. ex Mabillonio, melius XVI. cal. Aprilis qui dies Dominicus erat, anno 659.[b] ex Cointio.

[a] Pipinus colitur XII. cal. Martii, Itta seu Iduberga VIII. idus Maias.

[b] Alii aliter mortem ejus consignant; breve chronicon Lobiense an. 656. Gazæus an. 664. breve chronicon Leodic. an. 661. & hic dicitur abbatissa secunda, postquam mater ejus præfuisset annis decem, & Waldetrudis abbatissa tertia, tom. 3. Anecdot. col. 1403. Sed hæc omnia vitæ S. Gertrudis ab auctore coævo scriptæ advertantur.

A Sanctam Gertrudem Nivellæ urbis præsidem & patronam veneratur omnis posteritas. Ejus vitam require secul. 2. Bened. pag. 462. & seqq.

II. Wilsetrudis viventi adhuc Gertrudi successit, maxime in rei familiaris administratione, aliis, ut Cointio, an. 656. aliis 658. prout scilicet vel triennium a Gertrudis abdicatione usque ad ejus mortem computant, vel trimestre solummodo spatium. Hanc sententiam sequimur, ut pote quæ magis convenit cum vitæ S. Gertrudis contextu. Jam vero de cognatione ejus cum sancta Gertrude, qualis fuerit valde incertum est. Neptem appellat biographus sanctæ Gertrudis, quod qui-

B dem Mabillonius interpretatur, ex sorore Begga, Bollandi autem continuatores, ex fratre Grimoaldo majore domus in Austria post Pipinum patrem, cognatam solum post Molanum Cointius intelligit. Penes eos sit fides. Ceterum laudatur præsertim Wilsetrudis constantia, quæ non modo potentum adversariorum fregit audaciam, verum etiam ipsos ita convicit & devinxit, ut qui antea per cupiditatem raptores atque accusatores exstiterant, postea largitate & beneficiis exstiterint defensores. Post annum vero decimum ab obitu S. Gertrudis, in Nivialensi monasterio tantum exortum est incendium *ut nullus monachorum vel*

Secul. 2. Bened. pag. 464.

C *virginum*, seu virorum eodem concurrentium ullam spem haberet ad servandum monasterium, sed ignem visa est compescere S. Gertrudis. Quapropter Wilsetrudis abbatissa lectum S. Virginis in ecclesiam S. Pauli honorifice deferendum curavit, ad quem cæca puella lumen recepit, multique alii sospitate donati sunt. Denique pia antistita obdormivit in Domino anno Christi 669. vel 670. undecimo sui regiminis, ætatis tricesimo, IX. cal. Decemb. & in basilica S. Petri sub marmoreo tumulo sepulta est.

Ibid. pag. 466.

III. Agnes I. alumna quoque sanctæ Gertrudis, nobili genere nata, unanimi *cunctæ familiæ*

D consensu abbatissæ locum obtinuit post Wilsetrudem. Ea basilicam in honorem S. Gertrudis erexit, in qua septem lampades tempore saltem vigiliarum & matutinorum ardere consueverant, atque in eam lectum beatæ illius virginis transtulit. Eadem Agnes sorore S. Gertrudis Begga, matre Pipini Heristallensis & avia Caroli Martelli petente, sorores e suo Nivialensi cœnobio misit ad ordinandum quod pia vidua nuper fundaverat * Andanense monasterium, ipsique lectuli S. Gertrudis partem concessit.

IV. Dominica innotescit ex prologo vitæ S. Gertrudis, quam ejus auctor sacra puella Domi-

E nica abbatissa, ac sancta congregatione Nivialensis monasterii postulante scribere se dicit.

** anno trigesimo tertio post obitum B. Gertrudis, hoc est circa 692. Secul. 2. Bened. pag. 471.*

V. Egburgis & Eggeburgis sive Eckiburga, cujus octavo regiminis anno puella cæca ad tumulum S. Gertrudis visum recepit.

VI. Rotrudis.

VII. Iduberga.

VIII. Tauperga 877.

IX. Gisla *al.* Giesla Zuencheboldi seu Zuentiboldi regis Lotharingiæ neptis, inter abbatissas numeranda nobis videtur, ad cujus petitionem hic princeps res quasdam in usus fratrum ac so-

Mir. notit. pag. 80. rorum Nivialensium assignatas confirmavit, dato A diplomate VII. cal. Augusti an. 897. indict. XV. anno Zuentheboldi regis tertio, in ipso monasterio Nivialensi.

Ibid. pag. 112. X. Adelbertina *al.* Adalbernia & Adalburina an. 966. quoddam privilegium obtinuit ab Otone I. imperatore.

Ibid. pag. 131. XI. Goda *aliis* Oda an. 992. beneficum experta est Otonem III. regem.

XII. Athais, ex floribus ecclesiæ Leod. eadem est fortasse ac Adheleis filia Erenfridi seu Ezzonis comitis Palatini monasterii Brunwillarensis fundatoris ex Mathilde Ottonis II. imperatoris filia. Præerat an. 1030. B

Ibid. pag. 163. & 164. XIII. Rikesa & Richeza I. vel Rikela, sub sub cujus præfectura Nivialensis abbatia multis calamitatibus attrita, refloruit munificentia Henrici regis ann. 1040. & 1041. Rikela sedebat adhuc an. 1049. quo cœnobii prædiorum a Leone papa IX. confirmationem accepit. *Ibid. pag. 169. & 170.*

XIV. Ida 1070.

Ibid. pag. 203. XV. Richeta II. circa an. 1073. memoratur in charta Godescalci Nivellensis ecclesiæ præpositi, eidem benefacientis. An. 1112. Odonem episcopum Cameracensem munificum experta est. *Ibid. pag. 296.*

Ibid. pag. 327. XVI. Oda I. erga suam ecclesiam se beneficam exhibuit an. 1126. Præerat adhuc anno 1136. C quo divisionem prædiorum ecclesiæ Nivellensis in tres portiones Lotharius imperator approbavit. *Ibid. pag. 395.*

Ibid. pag. 411. XVII. Oda II. an. 1158. allodium Loverolense monachis Altimontensibus sub annuo censu concessit.

XVIII. Ada nemus quoddam Truncinensi monasterio dedit 1178. Præfuisse dicitur jam anno 1161.

Flores eccl. Leod. XIX. Bertha I. neptis Frederici imperatoris obiisse dicitur an. 1182.

Mir. notit. pag. 524. XX. Bertha II. 1183. & 1209. quo ipsi petenti Otho IV. imperator burgum & ipsam villam D Nivellensem, cum mercato, teloneo, moneta &c. secundum Frederici imperatoris privilegium, confirmavit.

Ibid. pag. 553. XXI. Helwidis memoratur an. 1225. mense Januario in charta Henrici Lotharingiæ ducis pro Nivella. Ipsa est H. abbatissa de Nivella quæ an. 1218. ratum habuit pactum Egidii de Bruxella & Ottonis de Trasignies cum ecclesia Niniventi. Hinc falsi redarguimus chronicon Cisterciense Miræi, ubi pag. 210. Helwidis mortua dicitur an. 1215. sed fortasse legendum 1225. vel duplex admittenda Helwidis.

XXII. Idulberga sive Igeburga 1227. ex floribus ecclesiæ Leod. Eandem esse autumamus ac E Erburgem, quam Fisenus Adam inter ac Bertham Frederici imperatoris neptem, de quibus supra, reponit.

Ibid. pag. 586. XXIII. Oda III. de Luys *al.* de Lays 1230. ipsa est O. memorata 1236. in litteris Godefridi episc. Cameracensis. Recurrit Oda 1245. mense Julio, & 1265.

XXIV. Aleydis de Beerbeke *al.* de Bierbeka 1277. ex floribus eccl. Leod.

XXV. Elisabetha I. de Bruggelette *al.* de Burget obiit 1278.

XXVI. Isabellis I. 1287. eadem haud dubie ac Elizabeth de Birbaco, cujus tempore, anno 1292. facta est translatio reliquiarum S. Gertrudis. Hanc an. 1293. Fisenus appellat Elisabetham de Barbais. *Sæcul. 2. Bened. pag. 474.*

XXVII. Yolens Destenes 1317.[a] ex historia edita, seu chronico Bonæ-spei. Eam vocat Fisenus Yolentam de Steyne an. 1340. quam anno 1294. tradit electam Jacobus Baro le Roy in sua Gallobrabantia. a

XXVIII. Elisabetha II. de Lidekerke 1341.

XXIX. Mechtildis de Leuwenberg 1351.

XXX. Aleidis de Ligne 1380.

XXXI. Catharina de Halewin 1386.

XXXII. Bella de Franckemberg 1417.

XXXIII. Christina de Franckemberg 1423. Nizellam condidit aut instauravit an. 1440. vel 1441. Cisterciensibusque tradidit.

XXXIV. Margareta I. Descornais 1449.

XXXV. Agnes II. de Franckemberg 1462.

XXXVI. Margareta II. de Hauchin filia domini de Longastre 1474.

XXXVII. Guillelma de Franckemberg 1490.

XXXVIII. Elisabetha III. de Herzelles. 1494.

XXXIX. Margareta III. d'Esne 1520.

XL. Adriana I. de S.t Omer dicta de Marbeeck *al.* de Moerbeke 1522.

XLI. Margareta IV. Destournel 1549.

XLII. Margareta* V. de Noyelle 1561. ** al. Anna.*

XLIII. Maria I. de Hoensbrouch 1569.

XLIV. Anna *al.* Margareta de Namur 1601.

XLV. Margareta VI. de Haynin vel de Hennin orphanorum domum insigni munificentia condidit & mortua est 1623. die 6. Dec.

XLVI. Isabella II. Schouteete, dicta van Zuylen sed frequentius d'Erpe collegium Societatis Jesu liberaliter promovit. Obiit 1630.

XLVII. Adriana II. de Lannoy successit eodem anno die XI. Nov. ad annum 1654. quo mortua est die 14. Jan. *al.* Junii.

XLVIII. Elisabetha IV. Doyembrughe de Duras mortem oppetiit 1668.

XLIX. Magdalena Theresia de Noyelle obiit 5. Nov. anni 1705.

L. Maria II. Francisca de Berghes abbatissa instituitur an. 1706. Hucusque præest.

MONASTERIUM AD SABIM.

MOnasterium ad Sabim duobus supra Namurcum milliaribus fuit olim abbatia virginum benedictinarum a S. Amando fundata *MOUSTIER sur SAMBRE.*
* in honorem apostolorum principis; quæ quidem celebrior evasit ob translatum * illuc ex Turnino, vulgo *Dorne* prope Antuerpiam corpus B. Fredegandi, unde etiam aliquando dicta est cœnobium S. Fredegandi; quod post Normannorum vastationem prima restituit nobilis Ermen- ** an. 661.* ** an. 880.* *an. 931*

[a] Circa hunc annum inducitur a Vinchantio Mathildis d'Avesnes filia Johannis Hannoniæ, Hollandiæ & Zelandiæ comitis.

gardis, exindeque sæpius vocatum est monasterium Ermengardis ad Sabim. Porro ibi restitutæ disciplinæ auctorem Ebroinum abbatem, fautorem Stephanum episcopum Grammaius laudat: additque insuper templum exstructum cum claustro & post triennium dedicatum. An. 1259. duæ sanctimoniales de abbatia contendunt, quarum una mortua, altera a sororibus delusa cessit honore; sed quia id ambitione factum, Henricus Leodicensis episcopus Sophiam comitis Nassoviæ filiam, suam ex sorore neptem quatuor non amplius annos natam designavit antistitam, & ut religiosa disciplina imbueretur, misit ad Vallem Benedictam, sanxitque postea in ejus gratiam ut monasterium relicta monastices disciplina, canonicarum institutum amplecteretur. Verum hæc sanctio non nisi 1282. suum sortita videtur effectum, quando scilicet Johannes Henrici successor eam ratam habuit, a quo tempore, nobilium virginum canonicarum septemdecim & canonicorum decem collegium est.

an. 926.

ANDANA.

ANDENNE a

ANDANA sive ANDENNA celebre municipium est comitatus Namurcensis[a], haud procul a dextra Mosæ ripa, Namurcum inter & Hoium medio ferme itinere, in quo S. Begga soror S. Gertrudis Nivellensis, post cædem mariti sui Ansegisi, monasterium puellare ad formam Nivialensis instituit, ubi *religiosam vitam duceret*, non canonicam, virginesque sacras, quas e Nivella tempore Agnetis abbatissæ accersivit, *in servitudinem divinam perpetua stabilitate firmaret*, non arbitraria, ut modo, licentia. Porro Cointius id factum censet an. 674. seu anno post Ansegisi ducis necem proximo, quam ideo solum illigat anno 673. quod statim Begga Romam progressa dicatur, sacrasque obtinuisse reliquias a summo pontifice Deodato, qui sedit ab anno 669. ad an. 676. vel ex sententia Cointii, ab anno 673. ad 677. Verum Sigebertus in suo chronico Ansegisi mortem consignat anno 685. & anno sequenti monasterii fundationem. Neutrius tamen sententia convenit cum auctore vitæ S. Gertrudis, qui conditum tradit hunc parthenonem anno trigesimo tertio post obitum S. Gertrudis, hoc est anno circiter 692. Ceterum Andana septem retinet ex prima fundatione, ad similitudinem Romanarum, distinctas ecclesias, in quarum primaria, quæ olim erant sanctimoniales, nunc sunt triginta numero dominæ Andennenses, canonicæ seculares, tribus dignitatibus præpositæ, cantricis & scholasticæ comprehensis, quibus canonici decem in officio divino subserviunt. Et certe Henricus III. imperator, villam Andanam, quæ *ad septem ecclesias* dicitur, ab Alberto III. comite Namurcensi virginibus in ecclesia Andennensi Deo famulantibus restitutam, confirmat an. 1101. In divisione monasteriorum regni Lotharii facta inter Carolum & Ludovicum reges an. 870. Andana memoratur in portione Caroli, cujus ecclesiæ tanquam abbas & advocatus Philippus marchio Namurcensis non nisi nobiles feminas in eam admittendas decernit an. 1207. mense Augusto. Dies obitus S. Beggæ constans est apud omnes XVI. cal. Januarii, quo die colitur in Andanensi ecclesia, ubi Ansegisus ejus maritus itidem sepultus est; sed non ita de anno. Apud Cointium scribitur annus 686. sive annus decimus tertius post Ansegisi mortem, apud Sigebertum annus 698. apud auctorem vitæ S. Gertrudis annus secundus post conditum cœnobium, hoc est 694. ac denique in brevi chronico Leodiensi annus 709. quo beatæ Beggæ mortuæ S. Huberga successisse dicitur in regimine, quæ demum sepulta fuerit apud *Kutis* juxta Andanam.

Secul. 2. Bened. pag. 471.

Ibid.

Mir. notit. pag. 273.

Mir. notit. pag. 521.

Tom. 3. Anecdot. col. 1403.

[a] Diœc. Leod. ex Mabill. indice MS. abbatiarum; Traject. ex Cointio. In comitatu ac diœc. Namurc. ex Miræo, de collegiis canonicorum &c. pag. 46.

GEROLDI-SARTUM.

GERON-SART.

GEROLDI-SARTUM seu GERONDI-SARTUM vel GERONSARTUM uno quadrante leucæ Namurco, ex prioratu ordinis Vallis scholarium, ætate Auberti-Miræi, id est circiter an. 1617. evasit abbatia. Ejus autem origo accepta refertur Alberoni Leodiensi episcopo, qui locum dictum *Sartum Geroldi* intra terminos ecclesiæ B. Mariæ Namurcensis obtulit Deo & S. Augustino & capellam dicavit iisdem, quam donationem Alexander successor ratam habuit & auxit, idemque post fecit Eugenius pontifex. Hi vero ascetæ postea ordinem Vallis scholarium assumserunt, ac cœnobii Leewensis, itemque Mechliniensis fuere institutores & aliorum.

an. 1134.

an. 1225.

ABBATES.

I. AUGUSTINUS I. de Latre creatur abbas 1617. ac moritur 1638.

II. Johannes Pieltemps rexit ab anno 1638. ad 1647. quo anno fatis concessit.

III. Philibertus de la Hamaide successit eodem anno, ipsumque mors abstulit an. 1698.

IV. Matthæus Fechaux obiit an. 1705.

V. Augustinus II. Servatii vitam cum morte commutavit 1715.

VI. Ignatius Charlier abbas institutus 23. Febr. 1716. vivit ac regit hoc anno 1723.

B. MARIA NAMURCENSIS.

ECclesia collegiata B. Mariæ Namurcensis benefactricem agnoscit, sin minus fundatricem B. Odam amitam S. Huberti, de qua sic habetur apud Sigibertum ad an. 711. *S. Oda uxor Boggis ducis Aquitanorum sanctitate claret in Gallia, quæ ecclesias Dei sua ditavit munificentia, & moriens in Leodiensi quievit parochia;* scilicet in Amaniensi ecclesia collegiata quam fundaverat, sita inter Hoium & Leodium. Festum vero ejusdem S. Odæ quotannis celebratur in ecclesia de qua instituimus sermonem, quod, inquit vetus codex, *semper fuit de consuetudine, & erit in posterum, nec prætermittatur, quia signum memoriale est nostri dominii nobis & ecclesiæ nostræ dimissi in*

Foulx per prædictam S. Odam, dum in humanis viveret. Porro ista ecclesia, quæ diu cum S. Albani collegio de præeminentia certavit, ab ævo Caroli Magni clericos habuit, quos in ordinem redegerunt secuti Leodicenses episcopi. Ex iis Stephanus præsul constituens duodecim sacellanos, vicarios & consultores episcopi, totidem ecclesiarum Divæ virgini inscriptarum abbates, etiam Namurci novem constituit clericos, præfecitque unum abbatem secularem qui hospitalitatem curaret. Ex quo tempore sub an. 922. mansit hæc abbatis secularis dignitas, qui & beneficia confert, numerus autem canonicorum auctus est usque ad 18. Deinde Richarius episcopus sub an. 934. S. Lamberti collegium nova fertur auxisse dignitate, quando sacrorum antistites, quos abbates seculares appellamus, ex illo ut deligerentur sanxit. Hi porro sunt, abbas S. Mariæ Leodii, Masecæ, Amanii, Tungris[a], Messiæ, Cellis (Visetum transtulit Adolfus a Marca) Dionanti, Namurci, Maloniæ[b] (Trajectum Notgerus transtulit) Alnæ (idem Notgerus Thudinii voluit esse) Mechliniæ, Cennaci. Et inde contigit capitulum collegiatæ Namurcensis suos abbates semper elegisse ex capitulo S. Lamberti Leodii; donec an. 1560. Pius IV. pontifex maximus indulsit Philippo II. Hispaniarum regi ut de dignitate aut canonicatu in qualibet ecclesia suarum ditionum providere posset: vi cujus indulti, abbatia ecclesiæ collegiatæ B. Mariæ vacante, Rex ad eam aliquem præsentavit. Abbas vero secularis omnes quocumque mense vacantes præbendas conferre solebat, sed modo summus pontifex secundum Germanica concordata præbendas mensibus Januario, Martio, Maio, Julio, Septembri, Novembri & abbas reliquis sex mensibus vacantes confert, salvo tamen privilegio apostolico Universitatis Lovaniensis, nominandi in vita cujuscumque abbatis ecclesiæ prædictæ tres ejusdem universitatis alumnos, quibus tres præbendæ observatis observandis conferendæ sunt.

Grammaius cap. 26. Reipubl. Namurc.

Fisen in hist. Leod.

SERIES ABBATUM.

I. GERELMUS abbas S. Mariæ an. 1049. ex veteri scheda quam refert Grammaius in historia Namurcensi, in hunc modum: *Nobilis Ermengarda ex Francigenarum stirpe Caroli ducis filia, in festo quinquaginta quinque martyrum defuncta in ecclesia Mariæ matris cælorum tumulatur, & præsente filio comite Alberto Namurcensi & Gerelmo abbate S. Mariæ legavit terræ quietionis suæ viginti parvos denarios. Deus sit ejus animæ misericors.*

II. Guido comitis Sabaudiæ abbas Namurcensis aderat inter canonicos S. Lamberti, quando Innocentium II. papam Leodium advenientem solemni ritu exceperunt an. 1131.

Chapeavill. tom. 2. de Pontif. Leod.

III. Albertus archidiaconus & abbas S. Mariæ Namurcensis innotescit ex diplomate anni 1134. quo canonici Divæ virginis cedunt aliquam decimam monasterio de Geronsart[a]; ex archivo hujus cœnobii.

IV. Gilbertus nominatur ut testis an. 1198. in charta fundationis decanatus S. Petri in Castro: De ecclesia B. Mariæ testes, Gilbertus abbas, Theodericus præpositus, Wernerus decanus, Lambertus custos, Godinus, Nicolaus, Berevenus canonici; De ecclesia S. Albani testes, Gilbertus præpositus, Petrus decanus, Adam, Johannes, Renerus, Lambertus, Franco &c. canonici. Præerat adhuc an. 1214.

V. Walterus de Bellerino an. 1434. vacantem abbatialem dignitatem obtinuit. Fuit etiam tempore Eugenii papæ IV. & Nicolai V. sedis apostolicæ acolythus & capellanus. Migravit a seculo 1470.

VI. Antonius Wasterpasse canonicus Leodiensis adeptus est abbatiam secularem XV. cal. Octob. an. 1470.

VII. Conradus de Sarto licentiatus in decretis, admissus est in abbatem 23. Novemb. an. 1478.

VIII. Johannes I. de Tornaco in utroque jure licentiatus & canonicus Leodiensis in locum Conradi suffectus est an. 1502. 15. Febr.

IX. Philippus de Marka comes de Rochefort sedem abbatialem tenuit an. 1519.

X. Egidius Van-de Blocherii Leodiensis canonicus, necnon episcopo a secretis, eligitur a capitulo 17. Aprilis 1529. per obitum comitis de Rochefort.

XI. Ludovicus de Berlaimont Egidio mortuo successit 8. Novembris 1556. postea sublimatus ad archiepiscopatum Cameracensem.

XII. Johannes II. Taintelier episcopi Namurcensis vicarius generalis vi cessionis domini de Berlaimont ac regiæ nominationis admittitur ad abbatiam 26. Junii 1572. Defunctus est an. 1579.

XIII. .... Foucque præpositus Ultrajectensis ac primarius Regis consiliarius in consilio statuum & privato, a Rege nominatus in abbatem ex indulto Pii IV. obtento an. 1560. a capitulo tandem eligitur an. 1580. 26. Febr. ac in possessionem inducitur, salvis canonicorum S. Lamberti Leod. & capituli B. Mariæ Namurci protestationibus.

XIV. Johannes III. Dave juris utriusque doctor, præpositus S. Albani, & consiliarius regius, exhibitis litteris Regis electus est a capitulo 20. Junii 1586. Deinde fit episcopus Namurcensis anno 1593.

XV. Petrus I. Radu archidiaconus Namurcensis successit an. 1595. cujus tamen dignitatis possessionem non nisi an. 1597. accepit, tenuitque tantum anno uno.

XVI. Jacobus Blasæus episcopus Namurcensis a Rege nominatus abbas an. 1598. ac deinde a capitulo electus an. 1600. 13. Julii, intra hunc annum transiit ad sedem Audomarensem.

XVII. Franciscus Buisseret juris utriusque doctor, ac decanus ecclesiæ metropolitanæ Camera-

[a] Miræus de collegiis canonicorum, Hoium recenset pro Tungris.

[b] Idem Miræus Tudinium habet pro Malonia, nec tamen prætermittit Alnam.

[a] Gerondisartum seu Sartum Geroldi olim prioratus, nunc abbatia ordinis Vallis scholarium S. Augustini in districtu Jamocensi ultra Mosam, de quo Grammaius in suo Namurco pag. 55.

censis, electus antistes Namurcensis obtinuit an. 1601. litteras regias pro abbatia seculari B. Mariæ Namurc. Dehinc a capitulo eligitur atque ad possessionem admittitur 23. Junii ejusdem anni. Antiqua capituli statuta probavit, factaque visitatione, decreta valde utilia pro divini cultus augmento, morumque emendatione condidit. Mortuus est 2. Maii 1615.

XVIII. Johannes IV. Dauvin successor datus cum in episcopatu tum in abbatia, decessit anno 1629. 15. Septembris.

XIX. Engelbertus Desbois præpositus S. Petri apud Insulas, cum fuisset electus episcopus Namurc. an. 1630. munitus etiam litteris regiis admissus est in abbatem 2. Januarii. Obiit 15. Julii 1651.

XX. Johannes V. *van* Wachtendoven episc. Namurc. in abbatem a Rege designatus litteris datis an. 1551. 15. Decemb. electus est a capitulo die 30. Januarii. An. 1668. traducitur ad archiepiscopatum Mechliniensem.

XXI. Ignatius Augustinus de Grobendoven episc. Namurcensis obtentis ad abbatiam litteris regiis, a capitulo susceptus est 21. Junii 1669. Postea vocatus ad sedem episcopalem Gandavensem, vivere desiit an. 1680. 31. Maii.

XXII. Petrus II. Vanden Perre episc. Namurc. litteris datis a Rege die 14. Junii 1680. & exhibitis capitulo 4. Febr. 1681. eodem die electus est. Obiit post obsidionem civitatis an. 1695. 7. Septemb. & abbatia aliquandiu vacavit.

XXIII. Ferdinandus comes de Berlo episc. Namurc. regia schedula 2. Aprilis an. 1698. nominatus abbas, eligitur a capitulo ac in possessionem inducitur 23. Junii ejusdem anni.

VILLARE.

Villers.

VILLARE seu VILLARIUM primogenita claraevallis filia in Brabantia, diœcesis quondam Leodiensis, modo Namurcensis, ipsummet S. Bernardum agnoscit auctorem, utpote qui rogatus a pluribus, ut sui instituti sodales aliquot in Brabantiam mitteret, monachos duodecim cum tertio decimo Laurentio designato abbate, & conversis quinque ex Claravalle transmisit. Hi vero in Boveria ad fontem Goddiarch subsistentes, cum agri aliquot ipsis essent oblati, ibidem monasterium atque oratorium rudi opera an. 1147.* construxerunt. Ita Miræi chronicon Cisterciense, auctuarium Gemblacense, & alii auctores. Quod tamen etiam plures anno superiori adscribunt, Gaspar Jongelinus in sua ordinis Cisterciensis abbatiarum notitia, Angelus Manrique in Annalibus ejusdem ordinis, Chrysostomus Henriquez in suo menol. Cisterc. Fisenus in Floribus Leodiensibus, & ipsamet historia Villariensis edita tom. 3. Anecdot. col. 1270. Cum autem eo in loco vix uno duobusve annis stetissent, cogente inopia soli, ac præsertim aquæ penuria, ad vallem medias inter silvas, loco ad Diliæ fluvii scaturiginem, Nivellam inter & Gemblacum a Florinensibus accepto, sese transtulerunt. Porro hæc est palæstra in qua tot sancti currentes ac decertantes bonum certamen, bravium æternæ gloriæ consecuti sunt, filiique ipsorum non degeneres quotidie assequi moliuntur. Plura de hoc cœnobio apud Cæsarium lib. 4. cap. x. lib. 6. cap. 34. & lib. 9. cap. 31. de quo etiam sæpius differit Cantipratanus in libro Apum; ac fuse omnino Johannes Bapt. Grammaius in sua Gallo Brabantia pag. 15. & seqq.

*al. 1146.

ORDO ABBATUM.

I. LAURENTIUS de quo apud Fisenum in Floribus Leodiensibus & apud Henriquez in menologio Cisterciensi ad diem 17. Maii, ipsius S. Bernardi calculo probatus electusque est an. 1147.* sed hic obedire magis quam imperare desiderans, cum uno tantum præfuisset anno, cessit, ac in eodem cœnobio perseverans, sancto fine quievit sub annum 1154.

*al. 1148.

II. Giraldus sive Gerardus I. fuit unus e duodecim, quos præter abbatem Laurentium S. Bernardus e Claravalle Villarium transmisit. Etsi vero singuli tanti magistri disciplina exculti aliis præesse merito possent, is tamen præ ceteris aptior visus est, qui cedenti Laurentio subrogaretur. Et certe vix inierat præfecturam, cum ex difficultate loci sollicitos fratres, jamjamque reditum ad Claram vallem meditantes, in commodiorem locum auspiciis S. Bernardi ac Eugenio papa probante deduxit. Cessit paulo post Gerardus; aliis, post unum annum regiminis; aliis, post tres, at non serius an. 1149. quo in episcopum Tornacensem legitur consecratus.

III. Fastradus, alter a Fastrado Camberonensi abbate, uterque tamen coævus ac S. Bernardi discipulus, a quo iste Camberonam directus abbas; ille vero de quo nunc agitur, ad prima cœnobii Villariensis fundamenta cum abbate 1. Laurentio missus, postea in locum Geraldi suffectus est. Porro valde incertum est quandiu rexerit. In diversis diversa legi, & debeo singulorum opiniones ponere. Historia Villarii edita totum regimen Gerardi & Fastradi abbatum fere quinque annis circumscribit. Fisenus in Floribus Leodiensibus Fastradum rexisse anno uno mensibusque aliquot tradit, qui tamen hunc nonnisi post annum 1153. mortuum testatur. Denique Manrique in annalibus ord. Cisterc. ad an. 1154. docet Fastradum hoc ipso anno vel circiter 1153. secundum Gasparem Jongelinum, cum laudabiliter præfuisset, dignitatem deposuisse; hæc Annalistæ sententia magis arridet.

Tom. 3. Anecdot.

IV. Odelinus sedit ab anno 1154.* ad annum 1160. annis septem aut circiter nemine refragante, deinde abdicavit.

*al. 1153.

V. Ulricus Alemannus* apud Valcellas monachus Odelinum cedentem excepit in regimine Villariensi anno 1160. Hic quoque cessit anno 1166. ex Annalista ordinis Cisterc. & ex Fiseno in Floribus Leodiensibus ad diem 1. Januarii. At chronographus Villariensis ad annos viginti quatuor, Sanderus & Grammaius ad an. 1185. ipsius regimen producunt; quibus adstipulatur menologium Cisterciense, tradens eum cessisse hoc ipso anno 1185. Valcellisque mortuum esse

* al. Coloniensis.

Ibid.

post aliquot annos. In dubiis factis auctoritas plurium sequenda videtur. Vide inter instrumenta chartam Ulrici abbatis de dono quod ipsi fecit vir nobilis Sigerus de Gand circa an. 1180.

Ch. IX. col. 132.

Ceterum quam sancte apud Valcellas post abdicatum munus vixerit, luculentum nobis testimonium suppeditat epistola Johannis abbatis Valcellensis ad Henricum * Lotharingiae ducem, in hunc modum: *Habemus*, inquit, *monachum apud nos octogesimum annum & eo amplius agentem; quondam Villarii abbatem, quotidie se pro Christo crucifigentem.* Unde colligimus Ulricum vixisse adhuc anno saltem 1190. ante quem Johannes Valcellis minime praefuit.

VI. Gerardus II. cognomen de Spineto d'*Espinay* vel d'Espinoy sortitus erat, ac post Villariensem praefecturam, Claromariscensem obtinuit, si credere fas est auctori notitiae abbatiarum ord. Cisterc. quod quidem utrumque tacent alii auctores, sed non implicat contradictionem; unanimis autem omnium est sententia virum mirae abstinentiae fuisse, ac post sex annos abdicasse.

VII. Guillelmus I. ex priore Clarimarisci * Villariensis abbas effectus est ad annos septem, quibus elapsis cessit vel obiit.

* al. Heisterbaci.

VIII. Carolus frater comitis Seynensis, antea monachus Hemmerodensis raptus est ad infulas Villarienses an. 1197. quarum sarcina, post annos duodecim abjecta Hemmerodam rediit, sed paulo post S. Agathae monasterio puellari praepositus, diem ibi clausit extremum. De eo legendi chronographus Villariensis tom. 3. Anecd. pag. 1272. & 1317. Fisenus in Floribus Leodiensibus ad diem 29. Januarii; Itemque menologium Cisterciense consulendum ad eundem diem.

IX. Conradus filius Egini seu Eginonis comitis Seynensis ac nepos Bertoldi ducis Turingiae*, ex canonico primum S. Lamberti Leodiensis fit monachus in Villario, deinde prior ac demum abbas an. 1209.* Hinc transiit ad Clarae-vallensem an. 1214. tum ad generalem totius ordinis praefecturam 1217. Denique ad cardinalatum & episcopatum Portuensem sublimatus, obiit Barii in Italia an. 1227. Plura de illo apud Fisenum & Menol. Cisterciense die 30. Septembris, & apud chronographum villariensem t. 3. Anecdot. pag. 1274.

* al. Zaringiae.

* al. 1211.

X. Walterus seu Gualterus I. nobilis Trajectensis Conrado Clarae-vallensi abbati facto subrogatus est anno 1214. In Valle S. Lamberti * fato praereptus est anno 1221. ibidemque sepultus; de quo Menologium Cisterciense die 13. Nov. Fisenus die 1. Martii, & chronographus Villariensis tom. 3. Anecdot. p. 1276.

* Hujus coenobii fuisse abbatem per duos annos quidam opinantur, ut Fisenus

XI. Willelmus II. nobili Dongelbergiorum apud Bruxellenses genere natus, Waltero successit an. 1221. Ad Grandi-pratense monasterium secundo milliari a Namurco excitandum monachos duodecim cum abbate tertio decimo misit ex Villario Guillelmus abbas an. 1231. idemque praestitit erga locum S. Bernardi ad Scaldim prope Antuerpiam, in cujus coenobii fundationis charta memoratur an. 1233. Eodem anno parthenon Vallis-ducis ord. Cist. a Lovanio sesquimilliari, fundatus ab Henrico duce Brabantiae, Guillelmi curae ac imperio subjicitur. Demum assumtus dicitur in abbatem Clarae-vallensem an. 1236. sed haec promotio saltem differri debet ad annum seq. quo adhuc anno se ipse vocat abbatem de Villari. Vide chartam x. inter instrumenta col. 134. De eo agit Menologium Cisterc. ad diem VIII. Apr. Fisenus 30. Sept. & chronographus Villar. tom. 3. Anecdot. col. 1278.

Mir. notit. pag. 591.

XII. Nicolaus I. ex priore Clari-marisci *al.* suppriore, ex dictis non ante an. 1137. Villariensis abbas electus est. Cognominatur de Sombreff in historia Vallis-virginum prope Lintras, ubi Ermengardem ex priorissa primam instituisse dicitur abbatissam. Praefuit annis 4. & obiit 1240. sepultus in capitulo; de quo vide Menologium Cisterc. & Fisenum in Floribus Leodiensibus ad diem 29. Maii; & Villariensem chronographum tom. 3. Anecdot col. 1285.

XIII. Arnulfus I. sive Arnoldus de Lovanio, nobili genere satus, prioris * officium agebat, quando in abbatem assumtus est an. 1240. Curavit an. 1243. altare quod est proximum ostio turris, a Bonifacio Lausanensi quondam episcopo in honorem SS. Trinitatis consecrari. Ipsum dux Brabantiae Henricus II. in procerum suorum consessu sanctitatis merito honorare & *carissimum patrem* compellare solebat. Unde in extremis positus an. 1247. in coenobio Villariensi, quod, inquit Dux, plus dilexi & honoravi, humari voluit, & se precibus conventus & *carissimi abbatis Arnulfi* commendans expiravit. Arnulfus vero adhuc tres annos regere perrexit, tumque an. 1250. curae pastorali nuntium remisit, nec multo post * vitam praeclara virtute admirabilem feliciter clausit. Conditus est in coemeterio juxta capitulum, sive quod idem est fortasse, immediate juxta mediam fenestram capituli foris. Ipsius meminerunt Menologium Cisterc. 2. Aprilis, ac Fisenus in Floribus Leodiensibus 2. Martii; sed maxime chronographus Villariensis t. 3. Anecdot. col. 1289.

* al. Subprioris.

* an. 1250. ex notit. abbatiarum ord. Cisterc.

XIV Walterus II. de Geldonia munus abbatiale suscepit an. 1250. cujus anno tertio, scilicet 1252. x. cal. Decembris altare secundum quod est prope ostium turris consecratum est in honorem S. Ursulae & sociarum a Bonifacio Lausanensi quondam episcopo, qui cunctis in caritate ad ipsum accedentibus in die anniversaria dedicationis sexaginta dies indulgentiae in perpetuum tribuit. E medio sublatus est Walterus post septem annos regiminis, in parthenone Walteri Braniae ord. Cisterc. in Brabantia, quem tunc visitabat, indeque Villarium relatus, in capitulo sepultus est.

XV. Nicolaus II. de Harnut vel de Harnuit antea canonicus regularis in ecclesia S. Johannis Valencenensis, & postea monachus Villariensis fit abbas an. 1258. eodemque decedit, sepultus in capitulo.

XVI. Johannes I. de Sengery vel de Sancgery,

* Is est Henricus qui dotem abbatiae Villariensis auget & possessiones omnes confirmat an. 1183. *Mir. Diplom. Belg. pag. 341.*

cui successor ejus præmittitur in notitia abbatiarum ord. Cisterc. ponitur an. 1259. a Sandero, Fiseno, Grammaio & chronographo Villariensi, ad annos quinque, quibus expletis mortuus est ac sepultus in capitulo.

XVII. Bernardus de Monte S. Wiberti vel Guiberti, vir litteratus præerat an. 1264. cumque annis circiter quatuor pedum Villariense tenuisset, illud abjecit, oblatumque postea Grandipratense gessit ad annum 1270. quo Villarium pro quibusdam negotiis profectus, ibidem morte præventus 7. Julii, sepelitur in capitulo.

XVIII. Almericus & Amelricus monachus Fusniacensis, abbas Trium fontium & in domo Ringii, ac tandem Villariensis ab anno 1268. ad 1271. Ita chronographus Villariensis. Quid sit autem domus Ringii, hucusque nobis incompertum, nisi forte legendum S. Remigii, Ita lego in quodam MS. cod. & in notitia abbatiarum ord. Cisterc. necnon apud Fisenum &c. sed neque sic enodatur difficultas. Quis enim ille sit S. Remigius, ne quidem augurari possumus. Certe in historia Trium fontium legimus Amauricum abbatem an. 1259. qui postea transiit ad Orionem, sive S. Martinum de Aurione, sed ibi neque domus Ringii, neque S. Remigii ulla fit mentio.

XIX. Arnulfus II. sive Arnoldus de Gestele vel de Ghestele, ac mendose *de Pestele*, Villarii cœnobita, deinde abbas loci S. Bernardi anno 1259. quem postea Villarienses in suum abbatem repetierunt; sed cum ille tantæ domui regendæ se ratus imparem, præfecturam hanc detrectasset, priorem quoque illam ponere jussus est; fuitque solummodo prior Loci S. Bernardi, donec iterum electus abbas Villariensis an. 1271. consensit tandem. Præfuit annis quinque, totidemque mensibus, cujus temporibus traduntur in villario fuisse monachi centum & conversi trecenti. Obiit an. 1276. * VI. nonas Martii, qua die memoratur apud Fisenum, & in menologio Cisterciensi. Vide quoque chronographum Villariensem tom. 3. Anecdot. col. 1294.

* 1277. ex brevi chron. Clari-marisci, tom. 3. Anecdot.

XX. Jacobus I. de Somalia vel de Somaria *al.* de Bomalia, verbi Dei eximius præco, post septem annos regiminis, eo se abdicavit, invito conventu, ac renitente Clarævallis abbate; de quo qui plura desiderat, fontes laudatos adeat.

XXI. Robertus I. de Boquery vel de Blokeri Ottigniacensis toparchæ filius, eligitur a sodalibus an. 1283. Cessit autem die S. Stephani anno regiminis sui vigesimo.

XXII. Nicolaus III. de Gest ducis Brabantiæ affinis, eidemque a consiliis & a confessionibus, fuit primum Villariensis monachus, tum abbas Grandis prati, ac tandem Villariensis an. 1303. cui prælaturæ anno quinto inchoato nuntium remisit in Claravalle, eodem anno defunctus ex Fiseno.

XXIII. Raduardus de Mechlinia ex abbate loci S. Bernardi factus est Villariensis an. 1308. qui tertio post anno cedens, rursum creatur abbas Loci S. Bernardi.

XXIV. Jacobus II. de Plancenot vel de Plancenoet electus die S. Francisci 1310. postquam sex annis laudabiliter præfuisset, dignitatem abdicavit an. 1315.

XXV. Johannes II. de Malre *al.* de Make baccalaureus in theologia ex abbate Loci S. Bernardi, Villariensis præsul effectus est an. 1315. Hic missus anno secundo sui regiminis ad curiam Romanam pro communibus ordinis negotiis, inde rediens ipso anno in Claravalle defunctus est.

XXVI. Jacobus de Plancenot secundo electus an 1317. mense Aprili post Pascha, denuo absolvi petiit & obtinuit an. 1329.

XXVII. Gerardus III. de Mostier vel de Mosters bursarius, in abbatem assumitur mense Julio an. 1329. Cedit anno seq.

XXVIII. Henricus de Faux *al.* de Faas in Grande pratum antea missus ad abbatis dignitatem, ad Villariensem revocatus est an. 1330. quam post duos menses reliquit.

XXIX. Desiderius de Brigode *al.* de Burgundis vel de Brugodiis Villarii priorem primum egit; tum Henrico in Grandi prato succedere jussus est, ac etiam deinde in Villario, & tertio post anno viam universæ carnis ingressus est in vigilia Nativitatis B. Mariæ virginis. Jacet in capitulo.

XXX. Johannes III. de Bruxella sacræ theologiæ doctor e gremio Villariensium electus est an. 1333. cum tunc Parisiis apud S. Bernardum degeret. Unico præfuit anno, sed non continuo mortuus est contra Fisenum. Sic enim ejus epitaphium habet.......

Anno milleno C. ter & sex hic quadrageno,
Junensi mense mortis tunc capitur ense.

Tom. 3. Anecdot. col. 1302.

XXXI. Johannes IV. de Steemberghe obiisse dicitur an. 1334. idem fortasse qui ante vel post Villariensem, Loci S. Bernardi prælaturam obtinuit.

XXXII. Albericus de Genappia, olim militia clarus, ex priore factus abbas decessit 8. Julii an. 1337. vel 1347. * variat enim ejus epitaphium, in hunc modum:

* ex Fiseno, & Gramm.

.... *&c.*
M. C. terque, ter * *X. septem finis fuit isti*
Octava feria Julii, pro quo, precor, ora.
Ita legitur tom. 3. anecdot. col. 1303.

* quater, in notitia abbatiarum ord. Cisterc.

XXXIII. Johannes V. de Franea abdicato regimine mortuus dicitur an. 1349. sed hoc minime convenit cum epitaphio:

Tom. 3. Anecdot. col. 1303.

.... *&c.*
Abbas hoc rexit claustrum bene, denique cedens
M. C. ter X. sena duo quater * *nox quoque Lucæ*
Dant mortem &c.

* 1368.

XXXIV. Nicolaus IV. de Brigode *al.* de Brugodiis cessit ex hac vita an. 1358. ut scribunt Jongelinus, Grammaius & Fisenus, contra quos pugnat epitaphium:

Ibid.

.... *&c.*
Fortiter hic annis claustrum rexit duodenis.
M. C. ter adjunctis LX. duplexque * *notatis*
Augusti trinis finem dedit ipse calendis.

* 1362.

Sed quidni horum duorum abbatum invertatur ordo, ita ut Nicolaus Johannem de Franea præcedat! hanc certe conjecturam nonnihil firmat tempus attributum Martino, qui sequitur.

XXXV. Martinus I. de Hoyo baccalaureus in

in theologia, postquam annis duodecim vel circiter sedisset, vita defunctus est die 4. Julii 1381. *al.* 1382.

XXXVI. Johannes VI. de Hole *al.* de Holer post annos circiter undecim in pœnam dilapidati monasterii destitutus est, ac postea misere mortuus.

XXXVII. Otto ex monacho Villar. electus abbas ipso die Palmarum anni 1393. Memoratur an. 1415. in pacto unionis Brabantos inter & Limburgenses. Laudabiliter præfuit annis 31. hoc est ad annum 1424. quo feliciter migravit ad Dominum die 1. Decembris.

Mir. notit. pag. 618.

XXXVIII. Egidius de Lovanio cellerarius Ottoni defuncto successit, & post novem circiter annos cessit.

XXXIX. Gerardus IV. de Lovanio in locum Egidii ex priore suffectus an. 1433. circa finem Aprilis, cum merito timeret amoveri; sponte cessit an. 1446. uno vel altero die ante festum S. Michaëlis, ac pro prensione grangiam de Elshoute *al.* de Helscoute recepit. Post cessionem vero stetit aliquandiu in studio Lovaniensi, & inde profectus Parisios, ibidem obiit & sepultus est in collegio S. Bernardi.

XL. Walterus III. de Ascha Lovaniensis, sacræ theologiæ baccalaureus, successit eodem anno 1446. die festo S. Michaëlis. Anno 1449. delegatur commissarius ab abbate Claræ-vallensi pro Camberonensis abbatis electione. Organa pneumatica conflavit. Cumque aliquando rediret a monasterio de Binderis *, jamque ad Parcum dominarum * visitandum accessisset, ibidem fato correptus est, & inde vectus ad Villare, in capitulo sepelitur an. 1459. die 14. Januarii.

* abbatia Virginum ordin. Cist. terc. in diœc. Silvæducensi.

* puellaris abbatia ejusdem ordin. in diœc. Machliniensi.

XLI. Franco Calaber vel Calabre, & aliquando Franciscus Clabon, Lovaniensis, doctor theologus, cum tunc esset bursarius cœnobii, in abbatem promotus est ducis Brabantiæ favore an. 1460. Hic parthenonem Vallis ducis ad severiores leges revocavit, in primisque statuit ne virgines foras prodirent. Obiit Lovanii suo munere perfunctus annis 27.* die VI. cal. Decembris 1485.* unde altera die adsportatus Villarium, ibidem tumulatur in capitulo. Ejus epitaphium recitat Jungelinus.

* circiter 25. t. 3. Anecdot. p. 1307.
* 1484. ex Gramm.

XLII. Johannes VII. de Campernoille *al.* de Campernoel electus 1486. cessit anno regiminis sui decimo octavo, anno Christi 1503. die 28. Junii e vita migravit.

XLIII. Johannes VIII. Rigaldus vel Regnaldus de Malleto, Burgundus, sacræ theologiæ ac juris canonici baccalaureus, Lutetiæ primum S. Bernardi collegium rexit, tum fuit abbas Villariensis ab anno 1503. ad 1524. ac denique Megarensis episcopus, hunc ei titulum procurante Philiberto, qui sequitur, quando abbatiam Villariensem & prioratum d'Arboise inter se commutarunt. Obiit Johannes post duos circiter annos.

XLIV. Philibertus Naturelle Burgundus, Romanæ curiæ protonotarius, ecclesiæ cathedralis Ultrajectinæ archidiaconus & præpositus, ex permutatione cum prioratu d'Arboise ordinis S. Benedicti diœc. Bisuntinæ, abbatiam consecutus est; quam paulo post dimisit, sub annua pensione. Obiit vero Mechliniæ, unde advectus est villarium, juxta chorum ad latus altaris Angelorum sepeliendus, pridie cal. Augusti an. 1549. cum hoc epitaphio :

Dormit sub hoc lapide dominus Philibertus
Naturelle, Burgundus, genere nobilis;
U. J. doctor, qui varias pulchre obivit
Legationes, ecclesiæ Ultrajectinæ præpositus
Et curiæ Romanæ protonotarius.
Obiit Meclinia an. 1529. 22. Julii, hic sepelitur.

XLV. Dionysius I. a Zeverdonck, Bruxellensis, antea Liranus canonicus, vir ad magna quæque natus, Carolo V. Cæsari percarus fuit. Mechliniæ consecratur a suffraganeo Cameracensi an. 1524. Mitræ usum sibi posterisque obtinuisse dicitur, quem Miræus jam pridem concessum tradit Johanni decessori. Sane suum cœnobium optime instituit, accitis e Jardineto monachis. Lovanii decessit IX. calendas Martii an. 1545. non autem 1536. uti habet Fisenus. Coadjutorem sibi adsciverat Egidium Joris a Lovanio, sed hic post sex annos Lovanii defunctus est pridie idus Apr. an. 1538. in claustro sepultus e regione capituli. Deinde allegit Dionysium qui sequitur.

Chron. Cist. pag. 128.

XLVI. Dionysius II. a Spina ex coadjutore abbas instituitur & confirmatur ab Alnensi abbate ordinis commissario ipso die sepulturæ decessoris, in festo Cathedræ S. Petri, ac VI. cal Mart. die S. Mathiæ apost. Leodium profectus, ibidem calendis Martii Dominica *Reminiscere* benedicitur in ecclesia FF. Prædicatorum. Novem annis & quinque mensibus præfuit, obiitque IV. nonas Augusti 1554. sepultus in sacello versus Aquilonem.

XLVII. Matthias Hortebeck ex abbate Bonneffiæ 21. annis *al.* 12. Villariensis creatur an. 1554. die 6. Novemb. ex nominatione Regia. Spiritum Deo reddidit die 5. Novembris anno Domini 1568. ætatis suæ 80. Corpus ejus terræ mandatum est in ingressu capituli, cum epitaphio, quod vide apud Jongelinum.

XLVIII. Franciscus de Vleyschouwere Bruxella oriundus Matthiæ datus est successor 2. Junii an. 1569. 16. Apr. benedictionem accepit ab episc. Namurc. An. 1570. vitam cum morte mutavit die 14. Octobr. an. 1583. ex Fiseno, 1587. ex Grammaio, sepultusque est in medio navis.

XLIX. Robertus II. Henrion Gemblacensis, benedictus fuit in abbatem Villariensem an. 1587. die 8. Nov. An. 1599. plurium sanctorum ossa e veteri tumulo in sacellum magnifice adornatum transferri curavit. Hic decessori monumentum posuit in templi medio. Plura in ornatum ecclesiæ egregie præstitit. Ipsi Aubertus Miræus chronicon Cisterciense dicavit an. 1614. ac biennio ante Henricus vander Heyden olim prior Villariensis, tunc vero prælatus S. Salvatoris Antuerpiæ, & Roberti postmodum successor futurus, in ejus laudem, suum anni quinti & vigesimi in prælatura jubilæum in Villario cele-

brantis, die XI. Novembris panegyricam habuit orationem, quam videsis in fronte chronici laudati. Sepultus est Robertus in sacello S. Bernardi cum hac inscriptione : *Hic jacet R. dom. Robertus Henrion XLVIII. abbas Villariensis, qui multis annis perfunctus officio vicarii generalis ord. Cisterciensis per Belgium & Leodium, moritur Bruxellis 29. Jan. 1620. dum præfuisset 32. annis & tribus mensibus. Requiescat in pace.*

L. Henricus *vander* Heyden Lovaniensis, ex priore Villariensi accitus est an. 1610. ad prælaturam prioratus S. Salvatoris Antuerpiæ, unde post obitum Roberti Villarium revocatur ad abbatialem dignitatem obeundam, sacraque infula solemni ritu decoratur 21. Aug. an. 1621. Interfuit an. 1623. capitulo generali. Fuit ordinarius Brabanticorum ordinum assessor per annos tredecim, ac tandem vivere desiit die x.* Junii 1647. anno ætatis suæ 69, professionis monasticæ 51. sacerdotii 46. præluræ 28. sepultus est in ecclesiæ navi cum hoc epitaphio : * al. XI.

D. O. M.

Vander Heydius hac Henricus clauditur urna,
Qui quater hic denus nonus & abba fuit.
Bis jubilarius est votis mitraque sacratus,
Dum sæclis domus hæc quinque creata stetit.* * sacrata.
Consilio Belgas rexit, virtute creanti
Complacuit, scandit pro pietate polos.
Obiit IV. idus Junii anno Domini 1647.

LI. Robertus II. de Namur innotescit ex epitaphio : *Sub hoc mausolæo jacet reverendus dominus D. Robertus de Namur avitæ nobilitatis & virtutum titulis ornatus, qui prior quindecim annis Villaris assumtus, & in prælaturam Jardineti ibi septemdecim annis digne præfuit, tandem hujus professionis suæ domus archimandrita L. inaugurari meruit ; cujus dum clavum quinque annis tenuisset, jubilarius cessit fatis 31. Octob. 1652. ætatis suæ 72.* monasticæ professionis 56. sacerdotii 49.* * al. 74.

LII. Bernardus Vander Heck abbatiali munere laudabiliter functus annis 13. & mensibus decem, obiit an. 1666. XIX. cal. Januarii.

LIII. Isdebaldus seu Idesbaldus Willemart, postquam sedes abbatialis per octodecim menses vacasset, ad eam promovetur a patriæ prorege. Cetera disce ex ejus epitaphio ;

Hic requiescit reverendus dominus D. Isdebaldus Willemart LII. abbas Villariensis, qui cum præfuisset 4. annis, obiit anno Domini 1671. die 26. mensis Aprilis. Requiescat in pace.

LIV. Thomas Moniot in locum Isdebaldi subrogatur a comite de Monterez gubernatore patriæ; at Rege jus nominandi reclamante cedere coactus est, aliquando restituendus.

LV. Laurentius Oieux monialibus Olivæ a confessionibus erat, quando Villariensis abbas a Rege designatus est; verum paulo post inopinato casu brachio confracto, vitæ simul ac nominationi nuntium remisit.

LVI. Lambertus Stralen sive a Stralen regia schedula dignitatem abbatialem consecutus & ea rite perfunctus, mortem oppetiit 18. Martii an. 1686.* Jacet in sacello S. Mariæ. * al. 1687.

LVII. Edmundus Witenhoven Bruxellensis, antea prior, cessit e vivis 12. Maii 1693.

LVIII. Thomas Moniot aliquando, ut vidimus, rejectus a Rege, vir pius, sed non multum litteratus, electione fratrum Bruxellis canonice facta; Brabantiæ cancellario & abbate Loci S. Bernardi præsidentibus, secundo in abbatem electus est. Apoplexia correptus interiit ac sepultus est in sacello S. Bernardi, cum hoc epitaphio : *Hic requiescit reverendus dominus D. Thomas Moniot LIII. abbas Villariensis, qui præfuit quatuor annis & obiit 28. Febr. 1697. Requiescat in pace, Amen.*

LIX. Antonius de Pinchart hospitium Bruxellense sub antecessore flammis absumtum, a fundamentis restauravit. Naturæ debitum solvit 26. Januarii an. 1705. humatus in ecclesia, cum hoc epitaphio :

Hic requiescit reverendus dominus Antonius de Pinchart LVI. abbas Villariensis, qui præfuit annis octo. Obiit 26. Januarii 1705. ætatis suæ 63. Requiescat in pace.* * al. 1704.

LX. Martinus II. de Cupis de Camargo nobili stirpe progenitus, electione canonica abbatiale munus adeptus est. Ecclesiam novo pavimento stravit, vasisque argenteis ac plurimis ornamentis, quibus per incendium Bruxellense spoliata fuerat, decoravit. In sacello S. Bernardi jacet cum hoc epitaphio : *Hic resurrectionem vitæ a Domino & preces a fratribus expectat reverendus dominus dominus Martinus de Cupis Camargo dictus LVII. abbas Villariensis, quondam per Belgium vicarius generalis. Obiit 26. Decembris an. 1714.*

LXI. Jacobus Hache ex alumno hujus cœnobii abbas nominatur ab Imperatore 10. Octob. 1716. Antuerpiæ benedicitur 6. Januarii ac per abbatem Clarævall. confirmatur 20. Jan. 1717.

GRANDE-PRATUM.

GRANDE-PRATUM ordinis Cisterciensis in Transmosana regione, & comitatu Namurcensi positum est, a cujus urbe primaria distat altera leuca, & est diœcesis cognominis, cum antea Leodicensis esset. Fundatur an. 1231. mense Augusto a Margarita comitissa Vianæ Henrici conjuge, ex bonis quæ ad hoc destinarat frater ejus Philippus marchio Namurcensis, qui cruce signatus contra Albigenses hæreticos, in itinere * obiit an. 1227. sepultus Valcellis. Charta fundationis, quæ passim legitur, * utriusque conjugis nomen præfert, unde simili jure uterque locum habet in necrologio Grandis-prati, in hunc modum : *IV. cal. Novembris anniversarium nobilissimi marchionis & comitis Henrici & Margaretæ conthoralis ejus, fundatorum nostrorum, quorum animabus misereatur Deus.* Ecclesiam vero consecravit Johannes de Appia Leodicensis episcopus anno sui præsulatus secundo, Christi 1232. quo etiam anno Fernandus Flandriæ & Hannoniæ comes & Johanna uxor ejus, & anno 1238. Thomas Flan-

Grandpré.

* in Aquitania.

* *in Annalibus ord. ad hunc an. Apud Mir. notit. pag. 578. ac Diplom. Belgic. p. 382.*

Mir. ibid. drensis & Hannoniensis comes & Johanna comitissa uxor ejus fundationem hanc approbarunt.

INDICULUS ABBATUM.

I. JOHANNES I. ex nobili equite monachus Villariensis, duodecim fratribus secum e Villario ad Grande-pratum excitandum missis jussus est præsidere.

II. Johannes II. is est aut decessor ejus, qui an. 1237. prima sui nominis littera connotatus, fuit commissarius cum W. abbate de Villari & O. de Valle S. Lamberti super aggregatione parthenonis Solis-montis ordini Cisterciensi. Vide chartam X. inter instrum. col. 134.

III. Lambertus I. præerat an. 1256. ex charta Quinciaci.

IV. Johannes III.

V. Libertus.

VI. Bernardus I. de Monte S. Guiberti, de quo in Villario, ubi hoc habet epitaphium: *Hic jacet dominus Bernardus VI. abbas de Grandi-prato, quondam XVI. de Villari, anno Domini M. CC. LXX. 7. mensis Julii.*

VII. Johannes IV. de Gentines antea prior & cellerarius Villarii, sedebat circiter annum 1271.

VIII. Laurentius I.

IX. Walterus.

X. Balduinus de Asor Villariensis alumnus sub Johanne de Maire abbate, præerat circa 1320. Villarii moritur & apud antecessorem Bernardum de Monte S. Guiberti in capitulo sepelitur.

XI. Laurentius II. *omittitur a Bartholomæo Fisen.*

XII. Nicolaus I. de Gest, de quo in Villario.

XIII. Jacobus I.

XIV. Henricus I. de Faux *al.* de Faas & de Fais, postea Villariensis abbas an. 1330. ubi vide.

XV. Desiderius de Brigode, exinde Villariensis abbas, ubi vide.

XVI. Gislenus.

XVII. Johannes V. de Streu.

XVIII. Lambertus II. de Winoro *al.* de Winoco.

XIX. Henricus II. d'Esterlandt.

XX. Lambertus III. de Gelria.

XXI. Hermannus.

XXII. Stephanus de Hanseau.

XXIII. Johannes VI. de Streu.

XXIV. Gerardus de Maillens *al.* de Mailhens.

XXV. Egidius I. de Ville in Hasbania dictus Blehain.

XXVI. Johannes VII. de Waret.

XXVII. Johannes VIII. de Mailhens dormitorium exstruxit.

XXVIII. Johannes IX. Moriaux.

XXIX. Jacobus II. Courtoy.

XXX. Nicolaus II. Nicquet.

XXXI. Jacobus III. Alart.

XXXII. Franciscus Bolsria, ex priore Villariensi, circa 1450. postea cessit, obiitque pater confessarius in Binderen.

XXXIII. Petrus Emmens, vel Eumens Ni-

A zellensis monachus, subrogatur Francisco per abbatem Villar.

XXXIV. Fastradus Feche *al.* Chaumont Hoiensis, monasterium pulchris ædificiis ornavit, & domum hospitii Namurci exstruxit.

XXXV. Thomas Robin.

XXXVI. Bernardus II. Rosa.

XXXVII. Johannes X. Landuinus, sacræ theologiæ doctor, ex Alnensi monacho.

XXXVIII. Bartholomæus Poisson ex *River.* natus prope monasterium Molinense.

XXXIX. Egidius II. Feche Chaumont.

XL. Johannes XI. Petit *al.* Oni, Hoiensis.

XLI. Egidius III. Bauchiaux *al.* Bouchian ex *Durnal.* Multos deperditos census monasterio restituit. Grammaius hunc numerat XLI. abbatem.

B XLII. Johannes XII. de Jamblines ex *Doyon,* circa an. 1640. Obiit an. 1647.

XLIII. Carolus I. Coppin animam exhalavit an. 1670.

XLIV. Franciscus II. de l'Arbre-Epine fatis concessit an. 1704.

XLV. Carolus II. de Thier superstes an. 1723.

JARDINETUM.

HORTULUS B. Mariæ, vulgo Jardinetum prope Valcuriam in diœcesi & comitatu Na- *Jardinet.*
C murcensi, abbatia est ordinis Cisterciensis, e linea Cistercii, olim feminarum, deinde virorum; cui, miraculum nomen indidisse ferunt ex incendio templi Deiparæ Valcuriensis, ubi imago Virginis colebatur. Cum enim angeli, ne suæ gloriosissimæ Reginæ statua combureretur, hanc in suburbanum pratum seu hortulum sustulissent, unde nulla poterat industria dimoveri, Theodoricus Rupefortius loci dominus voto nuncupato se inibi cœnobium ædificaturum, si suam B. Virgo pateretur imaginem referri Valcuriam, voti compos effectus, cœnobium exstruxit an. 1317. Tum
D vero alter Theodoricus ejusdem nominis & Gertrudis conjux hanc abbatiam Johanni Oigniez abbati, ad usum puellarum ordinis Cisterciensis an. 1332. obtulerunt: tandemque monialibus an. 1430. *al.* 1432. vel etiam paulo serius, scilicet 1435. ejusdem ordinis monachi substituuntur.

Alix, sola nobis occurrit abbatissa an. 1242. antea Fontinellensis in diœcesi Cameracensi.

SERIES ABBATUM.

I. JOHANNES I. Eustachii vel Eustachius adolescens Montibus Hannoniæ in cœnobio
E Vallisscholarium, S. Augustini complexus est institutum. Sed cum intellexisset in tractu Namurcensi Cisterciensis disciplinæ splendorem non ita pridem revixisse, Moliniique in primis clarescere, ad Molinienses transeundi facultatem a suis præsulibus impetravit sub an. 1428. Hic aliquot annis tanta cum laude vixit, ut circiter annum 1435. ab Alnensi abbate missus sit ad Hortulum B. Virginis proxime Valcuriam cultiore disciplina excolendum. Tres omnino sanctimoniales ibi reperit, quibus ob vitam liberiorem amotis, viros substi-

tuit, iisque praeesse jussus est. Deinde fit primus abbas Nizellensis an. 1441. ut suo loco dicemus, ad annos sex, quibus elapsis ad suum Jardinetum revertitur. Nota jam viri tum pietas tum industria Claraevallis abbatem impellit ut illi committeret corrigenda pari diligentia Olivam apud Binchium, & Bellum-pratum apud Gerardi-montem, duos ejusdem ordinis parthenones. Ardua sane res erat, quam non sine miraculo ad felicem exitum perduxit. Denique vir pius prophetiae dono & miraculis clarus migravit ad Dominum inter caros suorum amplexus anno regiminis sui undequadragesimo, vitae privatae quarto, aetatis 78. Christi vero 1481. ex Miraeo, Vinchantio & Fiseno, non autem 1441. ut in menologio Cisterc. ad diem 20. Septembris; qua die sic in Olivae necrologio memoratur: *Johannes Eustachii primus abbas de Jardineto, qui inter cetera opera virtuosa quae gessit, hoc praesens monasterium reformavit, non sine periculo corporis proprii.*

II. Martinus I. de Lanoy *al.* de Alneto Johanni Eustachio successit, de quo sic habet necrologium Olivae: *8. Junii Martinus secundus abbas de Jardineto, visitator hujus monasterii, vir tam humanarum quam divinarum scientiarum floribus adornatus, in cunctis discretus & circumspectus;* Codex vero MS. Belliprati dioecesis Machliniensis: *An. 1484. 15. Julii obiit D. Martinus de Lannoye 2. abbas Jardineti, qui ante suam promotionem 30. annis pater monialium prope Gerardi-montem fuerat.* Legitur autem apud Bartholomaeum Fisen in floribus ecclesiae Leodiensis pag. 423. obiisse Bruxellis an. 1484.

III. Arnoldus de Solbrecq *al.* Sombrec vel Sombreff biennio postquam a Martino [a] susceptus fuit in congregatione, eidem defuncto subrogatur; tum vero post annos 12. *al.* 14. transfertur ad Gemblacum ubi vide.

IV. Jacobus I. de Wymes *al.* de Wini creatus abbas an. 1501. pedum posuit an. 1518. & obiit 1524. de quo sic legitur in obituario parthenonis Olivae: *17. Febr. Jacobus de Wymes quondam confessor hujus domus & abbas de Jardineto.*

V. Nicolaus Clermis *al.* de Clermont post tres hebdomadas eodem anno mortuus est; de quo sic habet necrologium Vallis-ducis: *Nicolaus de Clermont quondam pater confessor Vallis-ducis, postea abbas de Jardineto obiit XIV. cal. Junii.*

VI. Willelmus Fliquier *al.* Flocquier decessit an. 1533. die, ut videtur, 30. Maii, qua scilicet dicitur abbas sextus de Jardineto & visitator Olivae, in necrol. hujus parthenonis. Nullus proinde superest locus cuidam Johanni quem dicunt memorari abbatem de Jardineto in capitulo generali anni 1531. *fortasse* 1551.

VII. Jacobus II. Ravescot Romae dignitatem obtinuit, & Bruxellis ab episcopo Leodiensi confirmatur, abdicato postea pedo, obiit in Parco 1554.

VIII. Johannes II. Rosa *al.* a Rosa Divione in Burgundia natus & Cistercii monasticen professus, fit abbas Valcellarum an. 1545. & simul aut paulo ante in Jardineto. Utrumque monasterium laudabiliter rexit, sed an. 1560. Jardineti pedum ponere jussus, Valcellas regere perseveravit usque ad an. 1570. quo mortuus est pridie idus Febr. Notatur tamen ejus obitus in necrologio Olivae die 7. Febr. an. 1571. ubi dicitur abbas octavus B. Mariae de Jardineto, visitator Olivae, ac monasterii de Valcellis.

IX. Martinus II. Just vel le Juste *al.* Ledris obiit 1574. cujus meminit necrologium Olivae, tanquam ipsius visitatoris, die 9. Martii.

X. Zacharias de Leers *al.* Deslers mortuus est an. 1587. laudatus in necrologio Olivae die 21. Febr.

XI. Hubertus Sculfort post quinque menses diem clausit extremum.

XII. Thomas Busse *al.* de Buisseret * abbatis Clarae-vallensis vicarius in Belgio, instituit Valcellensem abbatem 8. Aug. 1590. Obiit 1592. posita prius dignitate.

* *ex notitia abbatiarum ord. Cisterc.* in Valcellis.

XIII. Ursmarus Clemens postquam rexisset annis septem, curae pastorali nuntium remisit, fato functus an. 1612.

XIV. Hugo de Buisseret primum Alnensis monachus, tum abbas Nizellae, deinde Jardineti, vivere desiit an. 1624.

XV. Pontius Bonay rebus humanis exemtus est an. 1631.

XVI. Robertus I. de Namur ex priore Villarii abbas Jardineti per annos 17. ac postea Villariensis, ubi vide. Obiit 31. Octobris 1652.

XVII. Robertus II. Coutume subtrahitur ex hac luce an. 1667.

XVIII. Benedictus Loyer moritur an. 1710.

XIX. Ignatius Malfroid regit hoc an. 1723.

MOLINA.

ALLODIUM. B. MARIAE, vulgo MOLINA vel MOLINIUM *Molines* in dioecesi & comitatu Namurcensi, Bovinium inter & Valciodorum, haud longe a Mosae ripa, milliari infra Dionantum, initium habuit an. 1233. & inhabitatum fuit a virginibus ord. Cisterc. permittente Johanne de Apia episcopo Leodiensi. Beatrix prima loci abbatissa ex Soriamontano * coenobio evocata praefuit laudabiliter aliquot annis, & post hanc aliae, usque ad an. 1414. quo Johannes Cisterciensis & alii plures ejusdem ordinis abbates, monasterii Molinensis statum tribus ordinis sui abbatibus, Matthaeo de Clara-valle, Ottoni de Villari, & Godefrido de Alna, agente praesertim Guillelmo [a] comite Namurcensi, mense Martio commiserunt. Hi vero prava monasterii tam in spiritualibus quam in temporalibus administratione perspecta, Clementiam abbatissam a suo deturbaverunt officio, eamque cum ceteris monialibus ad alia transmiserunt

* Solimontio, *et* Grammais.

[a] Bartholomaeus Fisen in Floribus eccl. Leod. die 8. Apr. scribit eum praeceptore Johanne Eustachio primo abbate, monasticae vitae tirocinium posuisse in Jardineto.

[a] Comes iste anno 1413. petierat a capitulo generali Cisterciensi, ut ex Molina, Argentonio, Valencuria, Boneffia & Solismonte (quae monasteria tam spiritualem quam temporalem minabantur ruinam) unica fieret abbatia. *Anecdot. tom. IV. col. 1558.*

cœnobia, assignatis prædictæ Clementiæ quondam abbatissæ sex modiis *speltæ* pro annua pensione, & cuilibet alteri moniali quatuor, dummodo caste viverent. Tum vero designatus est abbas.

Series Abbatum

I. JOHANNES I. DE JEVIA *al.* DE LEVIA & DE GEMA monachus Alnensis, vir probus ac honestus, cum quinque aliis ex eodem monasterio cœnobitis, & sex aliis e Villario sumtis huc missus est ad regendum, usque ad an. 1420. quo mortuus est.

II. Johannes II. Penno insignis Marchiani parthenonis promotor obiit 1430.

III. Walterus de Migrode domo nobilis decessit 1438.

IV. Petrus de Amsterdam prudentia clarus obiit 1464. sub quo ecclesia de Molinis anno 1444. XVII. cal. Febr. a Dionysio Carmelita episcopo Rossensi & suffraganeo Leod. dedicatur in honorem S. Dei genitricis Mariæ & omnium apostolorum ac discipulorum Christi.

V. Johannes III. Girelin Philippo Castellæ regi a sacris confessionibus & consiliis obiit 1483.

VI. Nicolaus Neumart *al.* Neumaert vir pius migravit e vita an. 1498.

VII. Johannes IV. a Bleria Marchiæ dominarum ord. Cisterc. prope Namurcum strenuus curator, obiit 1512.

VIII. Johannes V. Rolandi vir doctus interiit 1523.

IX. Tussanus de Quercu œconomiæ laude clarus, vivere desiit an. 1530.

X. Petrus II. Boutte mortuus est 1534.

XI. Petrus III. de Flandria insignis monasterii reparator vitam cum morte mutavit anno 1556.

XII. Hubertus Colenne electus fuit canonice, at vel lubens cessit vel invitus.

XIII. Simon Columbanus *Coulon* novum templum construxit, atque obiit 1558.

XIV. Nicolaus II. Tibault vir eximii candoris, defunctus est 1561.

XV. Lambertus Briol *al.* Briot & Brut e vivis sublatus est an. 1572.

XVI. Jacobus de Glymes genere nobilis diem suum obiit 1594.

XVII. Petrus de Royer Leodiensis exstinctus est an. 1608.

XVIII. Matthias d'Or nonnulla ædificia reparavit, mortuus 1621.

XIX. Nicolaus III. Sommalius religione, candore ac humilitate spectabilis obiit 1644.

XX. Johannes VI. Rampen in sacra theologia licentiatus fatis concessit an. 1650.

XXI. Antonius le Waitte ex Camberonensi monasterio assumtus, qui postquam 12. annis Molinio præfuisset, Camberonam suscepit regendam, demumque obiit 1677.

XXII. Bartholomæus Vanden Perre sedit annis 32. posteaque decessit 29. Octobris 1695.

XXIII. Jacobus II. Maucourt obiit Namurci an. 1703.

XXIV. Maximilianus Damanet hoc ipso anno successit, sedebatque adhuc an. 1723.

NIZELLA.

NIZELLA Sesquimilliari ab oppido Nivella fuit olim villa Molinensis abbatiæ, ad quam quotannis qui rem divinam peragerent, paucos e suis monachos abbas mittere consueverat. Dehinc facta est nobilium adolescentum schola, qui memores officii erga se præstiti, sed maxime Johannes de Huldeberghe, augendis numero fratribus suas opes contulerunt. Et hic quidem moriens an. 1458. die 14. Januarii Nizellæ sepelitur. Attamen præcipua laus hujus abbatiæ fundationis debetur Christinæ Frankenbergiæ abbatissæ Nivellensi, ut pote quæ non modo Rosoriam villam contulit, verum etiam huic novellæ plantationi abbatiæ titulum procuravit. Varios casus & ruinas expertus est hic locus, ac præsertim an. 1502. & 1577. incendio deformatus; sed tandem principum & abbatum solertia gloriosior resurrexit. Nizelle.

Aliquot abbates.

I. JOHANNES I. Eustachii jam abbas Jardineti, primus Nizellensis creatur petente Christina abbatissa Nivellensi, an. 1441. XIV. cal. Julii; sed postquam annis sex novam illam familiam obfirmasse visus est, ad suum Jardinetum se recepit, ubi de illo plura.

II. Johannes II. Tristandi abbas erat S. Mariæ Nizellæ an. 1448.

III. Nicolaus Spaens abbas de Nizella, reformator cœnobii de Rosis. Obiit 1. Martii, ex necrol. hujus parthenonis.

IV. Johannes III. de Monte, cui successisse dicitur an. MLDCII. *forte* M. D. LXII.

V. Johannes IV. Montgaillard.

VI. Hugo Buisseret an. 1589. oratorium Nizellense reparavit. Postea fuit abbas Jardineti.

VII. Bernardus de Montgaillard sacræ theologiæ doctor, Regis christianissimi quondam ecclesiastes, monasterio S. Salvatoris Antuerpiensis incorporatur an. 1590. tum fit abbas Nizellæ cui tribus annis præfuit, ac deinde an. 1605. Aureævallis antistes.

VIII. Johannes V. Foucart a Nizellensi abbatia quam obtinuit annis undecim, ad Laudensem migravit an. 1618. ubi vide.

IX. Johannes VI. d'Assignies Hannonius, Camberonensis monachus, eodem anno 1618. mense Octobri benedictionem accepit a Johanne Farinart Camberonensi abbate. Templum a se reparatum consecrari curavit an. 1622. mense Sept. Scripsit Gallice fasciculum sanctorum ordinis Cisterciensis, quo in opere exstat vita Johannis Eustachii primi abbatis Jardineti & Nizellæ. Obiit 1642. fere octogenarius 22. Maii.

X. Gregorius de Lattefeur & ipse monachus Camberonensis, recusante Martino du Bus præ modestia, Johannis d'Assignies coadjutor efficitur, ac tandem successor.

BONEFFIA.

Boneffe.

BONEFFIA seu VINEA nostræ Dominæ conditur an. 1240. sacrisque virginibus ord. Cisterc. primum traditur inhabitanda. Sed anno 1241. ultima Septembris, deprecante ducissa Burgundiæ, substitui monachos placuit. Sita est hæc abbatia in diœcesi & comitatu Namurcensi, in loco amœnissimo quem perlabitur fluviolus *Mechaigne*, æquali pene spatio ab urbibus Namurco, Thenis, Huo & Gemblaco, duobus tantum milliaribus a Gelidonia & Hanuto. Primum ecclesiæ lapidem posuit an. 1263. die SS. Simonis & Judæ Gerardus comes Namurcensis, Edmundus* vero Turonensis * episcopus vicarius Johannis Leod. episcopi an. 1276. feria sexta in Ramis palmarum tria altaria consecravit, ecclesiam dedicavit ac cœmeterium benedixit. Ne unam quidem abbatissam reperimus; quamobrem nostrum catalogum ab abbatibus exordiemur.

* Ermundus, ex Grammaio.
* Ubinam gentium sit hæc sedes episcopalis nos latet.

SERIES ABBATUM.

I. PETRUS I. MULTORIS seu MULTORIUS *al.* MOLITORIS, ALOSTANUS patria, e Jardineto sumtus præfuit annis fere novem & obiit 1470. 6. Augusti.

II. Theodoricus Wrese *al.* Wiere, etiam Alostensis, monachus vero Moliniensis, electus abbas an. 1470. die 4. Octobris rexit annis 12. Cognominatur Vitse in necrologio Vallis-ducis pridie nonas Decembris. In æde FF. Minorum sepultus est an. 1482.

III. Petrus II. de Quaye de Wasmunstria sodalium calculis in abbatem electus est die 1. Febr. *al.* Januarii an. 1483. Mortuus est an. 1524. prælaturæ 42. ætatis 72. De matre hujus abbatis sic habet necrologium Vallis-ducis: *Clara Boyens conversa monasterii Belli-prati mater tertii abbatis Boneff. post professionem reformationis.*

IV. Georgius Sarens *al.* Harens, Mechliniensis, eligitur an. 1524. mense Aug. ac deinde consecratur a suffraganeo Leodicensi. Post novem annos translatus est ad S. Trudonem, ubi decessit an. 1558.

V. Matthias Hortebeeck *al.* de Hortembeke Diestemiensis benedicitur an. 1533. in festo S. Urbani a Petro Leodicensi suffraganeo; quo etiam anno ecclesiam a decessore constructam dedicari curavit 9. Julii. Præfuit laudabiliter annis 21.* Postea fit abbas Villariensis, ubi vide.

* al. 11. & mendose 12.

VI. Rumoldus Hoons *, Mechliniensis, assumtus an. 1555. benedictionem percepit a Gedeone suffraganeo Leodicensi, assistentibus Matthia Hortembeke Villariensi & Georgio Sarens Trudoniensi abbatibus, suis olim antecessoribus in Boneffia, ac præsentibus Alnensi & Moliniensi. Viam universæ carnis ingressus est an. 1560. in festo S. Laurentii.

* al. Hunaeus.

VII. Ludovicus de Quaye de Wasmunstria successor datus an. 1560. die 17. Novembris, mortem oppetiit Lovanii in hospitio Boneff. 28. Junii 1567. qui tamen sepulturam nactus est Boneffiæ.

A VIII. Cornelius Lieviens *, Antuerpiensis, Ludovico suffectus eodem anno 3. Augusti, munus benedictionis accepit ab Antonio Havetio primo Namurcensi præsule. Anno proximo * totum exarsit monasterium Gueusiorum impietate. Quare abbas Namurcum se recepit in hospitium Boneffiense, cum iis e suis quos alere poterat, aliis ad alia monasteria dimissis. Lovanii mortuus est an. 1569. tumulo conditus proxime urbem apud Cælestinos.

* al. Brafeghen.
* al. 1565. 8. Nov.

IX. Gerardus I. Robais de Zottegem *al.* Rottegernensis, electus a conventu & a curia confirmatus an. 1570. solemni donatus est benedictione B 27. Martii an. 1572. in parthenone de Camera a Gisleno suffraganeo Mechliniensi. Continuo studuit ad suum locum revocare monachos tantisper reparatum; at vero superveniente nova bellorum calamitate, iterum cedere cum suis & apud Hoium exsulare cogitur. E medio sublatus * est Trajecti die 2. Septemb. an. 1579. eo profectus ut abbatissam Hochtensem institueret.

* peste, ex Grammaio.

X. Johannes I. Rotharius de Bossuyt, Lovaniensis, designatus abbas eodem anno 1579. die 10. Decemb. ab Alexandro Farnesio duce Parmensi ac Belgii prorege, Namurci solemni ritu C benedicitur an. 1581. ab episcopo loci Waloncapellio. Hac in urbe decessit 4. Nov. 1587. apud Minoritas sepultus.

XI. Egidius Bruseghem Antuerpiensis, institutus an. 1588. inaugurationem accepit 6. Nov. ab episcopo Namurcensi. Præfuit summa cum laude usque ad an. 1607. 18. Decemb. quo Namurci defunctus, ibidem sepelitur in sacello refugii Boneff.

XII. Jacobus Thybiermont de Tubize electus 10. Jan. 1608. benedicitur eodem anno 27. Aprilis apud Villarium a Roberto Henrion dicti loci abbate atque ordinis in Belgio vicario generali, præsente conventu Boneffiensi, quem Na- D murco tandem Boneffiam reduxit, ædificiis utcumque reparatis, ubi & anno 1617. quatuor altaria templi consecranda curavit per Johannem Dauvin episcopum Namurcensem.

XIII. Geraldus II. Ulrici, præerat an. 1640.

XIV. Remigius Chavée obiit an. 1655.

XV. Reinerus de Corbelle naturæ debitum solvit 16. Aug. 1695. Fortasse ante obitum cesserat.

XVI. Johannes II. du Rieux, ex priore factus est abbas die 1. Novembris an. 1694. Decessit 3. Nov. 1719.

XVII. Alexander Parmentier superstes ad annum 1723.

E

SALSINIA.

Sallesines ou Salsen.

SALSINIA parthenon Cisterciensis ad Sabim proxime Namurcum, Vallis divæ virginis & S. Georgii nuncupatus, sub instituto Benedictino olim militabat, cujus templum Innocentius II. anno 1130. dedicavit. Abbati Molinensi peculiariter paret.

SERIES ABBATISSARUM.

I. IDA I. quam ferunt inscriptam catalogo sanctarum ordinis, præerat an. 1130. Migravit ad Dominum 1158. *al.* 1157.

II. Berta fatis concessit an. 1182.*

* al. 1195. Menolog. Cisterc.

III. Agnes de Warnant largis muneribus locupletato monasterio vivere desiit an. 1205.* in festo S. Georgii.

* al. 1228. Ibid.

IV. Margareta I. 1233. Omittitur in Menol. Cisterc.

V. Imana seu Himana Conradi archiepiscopi Coloniensis soror uterina, necnon soror Aleidis abbatissæ S. Walburgis, aliquanto tempore S. Julianam Corneliensem tresque ejus individuas comites Agnetem, Oziliam & Elisabetham ob Christi amorem a suo monasterio exsules humaniter excepit & fovit. Tum vero ipsamet sub an. 1256. orta Namurcensium gravi seditione adversus Martham Augustam Constantinopolitanam & Namurci comitem, cui in paucis cara erat, eoque nomine populi Namurcensis odio graviter petebatur, Salsinâ cum suis omnibus cedere compulsa est; sed tandem an. 1261. Flinensem abbatiam regere jubetur.

VI. Hawidis moritur an. 1282.

VII. Clementia vitam hanc deseruit anno 1300.

VIII. Ermengardis Lonescamps *al.* de Longchamps occubuit an. 1328.

IX. Ida II. obiit an. 1342.

X. Joya e medio sublata est an. 1356.

XI. Elisabeth I. decessit an. 1370.

XII. Elisabeth II. de Bertinchamps diem clausit extremum an. 1388. *al.* 1386.

XIII. Johanna I. fato fungitur 1405.

XIV. Johanna II. del Tour *al.* Destour e vivis excessit 1422.

XV. Maria I. Muzet *al.* Muzot vitam exuisse dicitur an. 1427. quam legimus superstitem an. 1440.

XVII. Mathildis Matiel obiit circa annum 1450.

XVIII. Johanna III. de Sanselle *al.* de Sensille naturæ debitum solvit die S. Blasii 1462.

XIX. Aleydis de Wallion mortem oppetiit an. 1485.

XX. Johanna IV. Smalken vitam cum morte mutavit 1512.

XXI. Catharina Smalken defecit 1524. *al.* 1526.

XXII. Margareta II. Wigart *al.* Wingarde interiit an. 1553.

XXIII. Maria II. Nays denascitur an. 1559.

XXIV. Anna I. de Noirmont dicta de Juplen occubuit 1580.

XXV. Anna II. de Hempnes dicta de Wagines defuncta est an. 1590. *al.* 1598.

XXVI. Anna III. de Godefriaux benedicta 1598. dignitatem cum vita posuit an. 1627.

XXVII. Margareta III. Moniot pietate & prudentia insignis præerat an. 1636. ac eo fortasse migravit a seculo.

XXVIII. Johanna V. Dacos humanis eximi-

A tur die 4. Sept. an. 1655.* postquam sedisset annos 19.

* al. 1653.

XXIX. Maria III. de Herschamp vitam amisit 14.* Febr. 1669.

* al. 15.

XXX. Alix * Dacos post septem menses ei sufficitur, obiitque 1. vel 2. Febr. 1688.

* al. Elisabeth.

XXXI. Humbelina Jonniaux instituta XI. Aprilis 1688. Spiritum reddidit 13. Januarii 1711.

XXXII. Gerardina * Coust observantiæ regularis studiosissima, dotis quam afferunt candidatæ domicellæ parum sollicita, multum vero de bono proposito, pedum gerebat an. 1719. & adhuc B 1723.

* al. Maria Bona.

AQUIRIA.

AQUIRIA sive AVIRIA pagus est Leodium * inter & Hoium medio ferme itinere, non procul sinistra Mosæ ripa, ubi conditum fuit Cisterciensis familiæ gynæceum circiter annum Christi 1202. Cumque annis aliquot ibi stetisset, bellis inter episcopum Leodiensem & comitem Namurcensem exortis, in Gallicanam Brabantiam se se moniales contulerunt, & in vico C Allodiensi, vulgo *Aloux* primo lapide a Nivella anno 1210. domicilium collocarunt; quibus socianda huc accessit S. Lutgardis, pie convixit ac devixit. Sed cum aquarum ibi penuria laborarent, inde ad locum quarto fere milliari a Bruxella situm, quem hodieque obtinent, an. 1217. commigrarunt. Monasterio in hunc diem Aquiriæ nomen perseverat, cujus sacræ virgines Alnensi abbati subsunt in spiritualibus, Jacobus Baro le Roy describsit abbatissas in sua Gallo-Brabantia edita 1692. Recensuit etiam Fisenus in Floribus eccl. Leod. circa 1647. Hunc auctorem maxime secuti sumus.

* Aiwiers. * al. secundo milliari ab civitate.

D ABBATISSARUM ORDO

I. MARIA I. priorissa tantum, vivebat anno 1211.

II. Agnes 1221.

III. Beatrix I. quam Fisenus mortuam tradit an. 1225. reperitur adhuc an. 1229.

IV. Hawidis successit, cui vitam S. Lutgardis Thomas Contipratanus dicavit. Vivere desiit an. 1248. x. cal. Junii.

V. Margareta I. 1249. mense Febr. & 1250.

VI. Beatrix II. de Lateau cessit e vita mense Augusto anni 1263.

E VII. Margareta II. 1226.

VIII. Maria II. 1275.

IX. Juliana 1280.

X. Lutgardis 1290.

XI. Margareta III. moritur an. 1302.

XII. Helvis seu Helwidis fato concessit anno 1307.

XIII. Benedicta 1313.

XIV. Maria III. de Puinpies defuncta est an. 1340.

XV. Maria IV. de Simousis naturæ debitum solvit 7. Maii * an. 1341. cujus epitaphium exstat apud Swertium in suis inscriptionibus &

* al. 31. Martii.

monumentis Brabantiæ pag. 326.

XVI. N. d'Estrange *al.* Extranea migravit a seculo an. 1365. XVIII. cal. Aprilis.

XVII. Maria V. del Haye 1377.

XVIII. Johanna I. del Haye sedisse dicitur ab anno 1389. ad annum 1402.

XIX. Johanna II. d'Itre 1402.

XX. Margareta IV. de Bertenchamp 1404.

XXI. Catharina I. Halhuys *al.* Zalphins 1411.

XXII. Catharina II. Hallebaye *al.* Halbaize 1413.

XXIII. Maria VI. 1426.

XXIV. Catharina III. Marquen *al.* Mariques 1442.

XXV. Johanna III. de Bray dignoscitur ex epitaphio: *Hic jacet memoranda abbatissa domina Johanna de Bray, quæ XX. annis hanc ecclesiam notabiliter rexit, ac tandem præ nimia senectute resignavit, atque anno 1471.* lege *1476. 13. Junii obiit.*

XXVI. Catharina IV. de Campernoille religionem vitio temporum collapsam reparavit. Cetera disce ex epitaphio: *Hic jacet veneranda domina domina Campernoüil, quæ XXXVI. annis hanc ecclesiam in spiritualibus & temporalibus religiose ac notabiliter rexit. Obiit vero anno Domini 1510. 15.* Febr.*

* al. 5.

* al. Anna.

XVII. Johanna * IV. Bernaige, adaucta plurimum sacra supellectile obiit an. 1533. die 4. Septembris.

XVIII. Maria VII. Marbecq 1542.

XIX. Margareta V. de Marbais vitam cum morte mutavit an. 1592.* die XI. Januarii *al.* Febr. 1593. postquam cœnobium rexisset annos 13.

*al. 1591.

XX. Ludovica de Blaton cœnobium bellorum injuria ad nihilum pene redactum instauravit. Defecit an. 1632.

XXI. Johanna V. Bourlart successit, adhuc superstes an. 1647.

Vide 1. 3. Junii Boland. pag. 233.

XXI. Lutgardis de Lonchin obiit 28. Oct. an. 1670.

XXII. Johanna VI. Marsille mortua est 10. Julii 1675.

XXIII. Benedicta de la Motte præerat anno 1692.

XXIV. Tecla Collyns.

RAMEIA.

Rameige.

KERCHUMI primum haud procul Thenis & Lovanio conditur hoc cœnobium puellarum ordinis Cisterc. ineunte seculo XIII. unde paulo post in Brabantiæ fines Geldoniam versus propter rei familiaris angustias transfertur in eum locum, qui a ramorum multitudine Rameia dicitur, datum ab Helwide abbatissa Nivellensi & Gerardo Jacheæ toparcha, circa 1215. Novem abbatissarum nomina, quæ primæ rexerunt, & aliarum aliquot sequentium injuria temporum interciderunt. Ceterum nulli in tota Brabantia facile cedit hic parthenon, sive amplitudinem spectes, sive situm, sive quid aliud commendabile, in quo

A quidem cœnobio numerus virginum circiter annum 1620. sexagenarium excedebat.

CATALOGUS ABBATISSARUM.

I. MARIA I. ordine decima fuisse fertur.

II. Elisabetha I.

III. Odilia.

IV. Eremberga.

V. Elisabetha II.

VI. Maria II. ordine vigesima.

VII. Catharina I.

VIII. Agnes.

IX. Maria III.

B X. Catharina II.

XI. Elisabetha III. de Rivo.

XII. Elisabetha IV. Kerckem.

XIII. Beatrix I. de Corbais trigesimo tertio loco invenitur.

XIV. Maria IV. del Barre.

XV. Beatrix II. de Campo vitam clausit an. 1478.

XVI. Helvidis Commel ex parthenone Marchiæ dominarum accita primævo splendori monasticen restituit an. 1501. eaque de causa prima post reformationem appellatur abbatissa. Decessit C an. 1504.

XVII. Maria V. Henrici obiit 1514.

XVIII. Johanna I. Valkembourk moritur 1541.

XIX. Francisca de Tullo vivere desiit anno 1566.

XX. Margareta I. de Hermoye transiit ad alteram vitam 1578.

XXI. Catharina III. des Cloquir dies absolvit an. 1608.

XXII. Catharina IV. Simonis cessit e vita 1640.

XXIII. Johanna II. Severy præerat anno D 1647.

XXIV. Maria Magdalena I. de Henriet obiit 6. Octob. 1690.

XXV. Maria Magdelena II. de Briart defecit 2. Febr. 1712.

XXVI. Margareta de Capis Camargot fato fungitur 3. Aprilis 1715.

XXVII. Lutgardis Reumont benedicitur 28. Julii 1715. Vivit hoc anno 1723.

ARGENTONA.

E ARGENTONUM seu ARGENTONIUM & ARGENTONA in Brabantia proxime Gemblacum, ordinis Cisterc. abbatia puellaris, eo in loco cœpit esse an. 1229. beneficio Guillelmi Harentonii, qui e Grandivalle propter Flerucum, ubi primum sacræ virgines consederant, egestate illas cogente huc adduxit. Id autem probavere tum Johannes episcopus Leodicensis an. 1232. tum Godefridus dominus de Pervez ducis Lotharingiæ fratris filius eodem anno vel 1230. ex Miræi notitia pag. 564. Porro hujus loci sanctimoniales Villariensem olim, nunc Alnensem abbatem tanquam patrem agnoscunt.

Argenton.

Mir. Dipl. Belg. pag. 372. 373. & 374.

SERIES

SERIES ABBATISSARUM.

I. MECHTILDIS abbatissam prima egit, sed quandiu, ignoratur.

II. Maria I. regere cœpit an. 1280. & mortua est 1306.

III. Margareta de Namur obiit 1336.

IV. Maria II. de Gemblou fertur rexisse octoginta moniales an. 1380. cujus tempore hostilibus flammis totum cœnobium conflagravit. Occubuit ipsa 1418.

V. Maria III. de Gentinne an. 1430. sibi substituit Nicasiam de Harby & octavo post anno defuncta est.

VI. Nicasia de Harby totum monasterium ædificiis instauravit, & ad primævum disciplinæ nitorem revocavit. Fatis concessit an. 1452.

VII. Catharina I. de Herke moritur 1468. de qua in necrologio Vallis-ducis sic habetur : *III. idus Junii domna Catharina de Herke secunda abbatissa in reformatione de Argenton, cujus sollicitudine & adjutorio illud monasterium reformatum & inclusum exstitit.*

VIII. Johanna I. Crokinne cessit e vita 1506.

IX. Johanna II. d'Allenne naturæ debitum solvit an. 1526.

X. Helena d'Allenne alterius soror vivis excessit an. 1536.

XII. Catharina II. Termonde ædificiis etiam monasterium ornavit, ac sibi substituit Annam de Rubempré.

XIII. Anna de Rubempré animam exhalavit an. 1558.

XIV. Johanna III. Remy cum insigni virtutis opinione obdormivit in Domino an. 1574.

XV. Francisca de Vernembourghe cum cœnobium ab Hollandis incensum restaurare cœpisset, vivere desiit 1612.

XVI. Catharina III. Malinæa erat bursaria in parthenone Cameræ, quando ad Argentoniensem regendum accita fuit. Hæc opus incœptum feliciter absolvit, quodque multo potius est, revocata prima legum observantia magnum religiosæ disciplinæ splendorem addidit. Vivebat adhuc & regebat cum pari laude an. 1647.

XVII. Maria IV. Molle e vita migravit anno 1688.

XVIII. Catharina IV. de Coppein *al.* Copin nobili genere nata cœnobium bellis attritum eximia sua prudentia restituit.

XIX. Robertina de Wallez magna sollicitudine præerat an. 1719.

WALTERI-BRANIA.

Vatiebraine ou Wautibraine.

WALTERI-BRANIA virginum instituti Cisterciensis abbatia in Gallo-Brabantia primo lapide ab Hallis Hannoniæ oppido, diœcesis Namurcensis, nomen sumsit a Waltero illustri equite, qui circiter annum 1229. parthenonem in vico Hereditario, nunc cognomine instituit, jam olim celebrem, & Thomæ Cantipratani ævo domum, *sanctarum altricem virginum integræque pietatis hospitium.* Disciplinam & ædificia

A per hæreticos vastata reparare cœpit Catharina de Leste, quæ perfecit Johanna Weslem *al.* Wessen abbatissa ex Valle-ducis per serenissimum Albertum Austriacum evocata. Subest monasterium visitationi Villariensium abbatum.

Francisca de Mendivil abbatissa confirmatur 26. Junii 1688. Obiit 4. Martii 1714.

Agnes de Raulez ex priorissa facta est abbatissa Imperatore confirmante XI. Maii 1714. & abbate Claræ-vall. 12. Junii ejusdem anni, quam Villariensis abbas in possessionem induxit.

B

SOLERIÆ.

Solieres.

ORatorium B. Virginis de Soleriis ferme sesquimilliari ab Hoio ditionis Leodic. oppido, in comitatu ac diœcesi Namurc. conditur ab exordio an. 1196. in pago de Ben ad Mosam a domino Belle-fortensi, pro sacris virginibus Augustiniani instituti, unde an. 1214. transfertur ad locum de Soleriis ubi ecclesiam Hugo episcopus dedicavit. Sed cum anno post millesimum & ducentesimum trigesimo secundo *, clarissima esset tota diœcesi Leodic. disciplinæ Cisterciensis gloria, ea huc invecta est.

* *al.* 31. vel anno tertio episcopatus Johannis.

C

SERIES ABBATISSARUM.

I. ISABELLA DE MOUELETTE, *al.* BONEM vel BONEMIÆ, Johanni. Apiano Leodic. episcopo sanguine propinqua, prima fuit abbatissa, quam appellat Grammaius Elisabetham de Boves cognatam Johannis episc.

II. Maria I. de Alta-silva.

III. Agnes I. de Lattines obiit an. 1291.

IV. Gertrudis.

V. Margareta I. de Grinmomont.

VI. Agnes II. Dauscou.

VII. Maria II.

D

VIII. Comitissa.

IX. Johanna I. Morielle dicta de Halene.

X. Oda de Strees.

XI. Margareta II.

XII. Agnes III. de Harbize.

XIII. Ida de Aza.

XIV. Margareta III. de Brevées, prima reformationis abbatissa vocatur. Obiit 1483.

XV. Elisabetha Longlei.

XVI. Maria III. de Haut-bois obiit 1531.

XVII. Maria IV. de Flandre vivis excessit 1538.

XVIII. Anna de Halembecque obiit 1584.

E

XIX. Johanna II. d'Emptinne moritur 1591.

XX. Catharina Bougeletz animam exhalavit 1603.

XXI. Johanna III. Jaynée obiit 1625.

XXII. Eleonora de Hamoir. Vivere desiit 15. Martii 1648. sui regiminis anno 23.

XXIII. Maria V. de Cassal Philippi regis Hispaniarum nominatione, successit 2. Dec. 1648. Lucis usuram amisit 21. Sept. 1663.

XXIV. Agnes IV. de Seliis nominatur a Rege Hispaniarum 9. Oct. 1664. Obiit 5. Maii 1695.

XXV. . . . . . . du Mesnil renuntiatur abbatissa de *Solieres* 8. Septemb. 1695.

XXVI. Beatrix de Senii designatur a duce Bavariæ tempore Caroli II. die 14. Dec. 1695. Defuncta est 2. April. 1708.

XXVII. Clara de Baugnée ab eodem duce nominata tempore Philippi V. Hispaniarum regis die 14. Decemb. 1708. Sedebat an. 1717. annum agens trigesimum nonum.

SOLISMONS.

Soleilmont ou Soliamont & Soriamont.

SOLISMONS & aliquando Soriamons haud procul Fleruco diœcesis hodie Namurcensis, Cisterciensis ordinis sacrum gynæceum ab anno 1237. quo huic ordini adjunctum est auctoritate capituli generalis, & subjectum immediate abbati de Alna, ut liquet ex charta in appendice relata. Ch. x. col. 124. Fundatum vero dicitur longe antea auspiciis Henrici comitis, ac probante Romano pontifice, sed sub quo instituto, ignoratur. Denique ad severiores leges revocatur an. 1380. ex Grammaio, qui addit, miseranda lue sublatis omnibus sanctimonialibus, Guillelmum comitem Namurci, Mariam de Alveto cum aliis sororibus Mechlinià adduxisse ad cœnobium restituendum, post annum 1400.

SERIES ABBATISSARUM.

I. MARIA DE SENCELLE prima post reformationem abbatissa 1380. ex Grammaio, obiit an. 1438. ex Fiseno.

II. Catharina de Vire decessit 1439.

III. Antonia du Harby præfuit annis 22.

IV. Carola de Rasfledt, cujus circiter tempore bellorum strepitu exitiali, tanta monasterium damna sustulit, ut abbas Camberon. tanquam contributionum collector, in sumtus qui fiunt in curia Romana & alibi, nihil se ab hoc monasterio exegisse pronunciet an. 1480.

V. Elisabetha de Lannoy rexit annis plus viginti duobus, claustrumque ac dormitorium exstruere cœpit.

VI. Johanna de Tresnier *al.* de Trazenies cœpta a superiore opera absolvit, postque annos viginti præfecturæ obiit 1545.

VII. Agnes de Saultour *al.* de Sautoir moritur 1566.

VIII. Elisabetha II. de Hemricourt diem supremum obiit 1578.

IX. Anna Robert defuncta est 1602.

X. Magdalena Bulteau vivere desiit 1624.

XI. Jacquelina Colnet obiit 1636. cui successit.

XII. Anna II. Estienne superstes ad an. 1650. aliis defuncta 1649.

XIII. Maria II. de Burlen præfuit annis 12.

XIV. Eugenia la Halle sedit annis 34.

XV. Isabella Wolffe e gremio assumta anno 1694. 1. Nov. rexit annis octodecim.

XVI. Josepha Stainiere sextum regiminis annum agebat an. 1719.

MARCHIA DOMINARUM.

Marche les Dames ou Mache le Dam.

MARCHIA seu MARTIA dominarum nomen est parthenii una hora distantis Namurco, quadrante a Mosa. Transiit ad ordinem Cisterciensem sub annum 1400. prius vero appellabatur Vivarium B. Mariæ, cujus initium an. 1096. matronis tribuitur, quæ post militiam maritorum susceptam in terram sanctam huc se contulerunt. Porro ejus templum anno 1103. dedicatum est.

ABBATISSARUM INDICULUS.

I. MARIA I. DE BERWIER hujus cœnobii postquam se se legibus Cisterciensibus addixit, prima fuit abbatissa instituta an. 1406. quod cum annis triginta septem rexisset, dignitatem abdicavit in manibus superiorum ordinis, superstesque adhuc biennio, defecit tandem an. 1446.

II. Maria II. de Tornaco electa 1447. cessit e vita 1460.

III. Maria III. de Hersta præfuit ab an. 1460. usque ad obitum suum qui contigit an. 1487.

IV. Maria IV. de Hustin hoc ipso anno subrogata, vivere desiit an. 1504. cujus auspiciis disciplinæ vigor inductus est in parthenonem de Rameia.

V. Catharina I. de Hodeige successit an. 1504. Cessit post annos 27. ac decessit an. 1531.

VI. Jacquelina de Houtem salutatur abbatissa an. 1532. Moritur 1565.

VII. Maria V. de Dauvre obiit 1579.

VIII. Johanna Baduelle nominata eodem anno, interiit an. 1602.

IX. Clementia a Castro *du Chateau*, vitam cum morte mutavit XVII. cal. Febr. an. 1635.

X. Anna de Jamblinne mortem oppetiit die 19. Nov. an. 1658.

XI. Christina de Hinnisdael exactis in abbatiali munere annis 23. naturæ debitum solvit 21. Junii 1682.

XII. Catharina II. de Trixhe postquam cœnobium 24. annis administravit, spiritum emisit 29. Aprilis 1706.

XIII. Margareta Bulet dignitatem obtinuit per annos saltem quatuordecim.

FLOREFFIA.

Floreffe.

FLOREFFIA primum in Belgio ac tertium totius ordinis Præmonstratensis cœnobium, ad dextram Sabis ripam, duabus ab urbe Namurco leucis, fundatores habuit Godefridum comitem Namurcensem & Ermensendem ipsius conjugem an. 1121. ut liquet ex inscriptione sequenti quæ hactenus in ecclesia legitur.

Anno 1121. in conversione S. Pauli apostoli hoc monasterium Floreffiense ordinis Præmonstrati cepit initium sub domino venerabili Norberto, primo patre & fundatore dicti ordinis, obtinente ab illustri viro Godefrido Namurcensi comite locum & fundum hujus monasterii, in quo ædificari fecit ecclesiam parvam, quæ modo Salve *vocatur, & dor-*

Edit. in chron. Præm. Aub. Mir. an. 1121.

mitorium cum debitis officinis, in quo ordinavit dominum Richardum primum abbatem ejusdem. Postmodum dicto monasterio in facultatibus ampliato, hæc major ecclesia ædificari cœpta est 4. idus Aprilis an. 1165. a dominis Reinaldo Coloniensi archiepiscopo & Alexandro Leodiensi episcopo [a] *& Henrico comite Namurcensi supra dicti comitis Godefridi filio, atque Alberto Regis Bohemiæ filio, sub domino Gerlando III. abbate Floreffiæ; fuitque hæc secunda ecclesia anno Domini M. CC. L. idibus Novembris consecrata a domino Petro Albanensi episcopo S. R. E. C. & totius Imperii legato, adjuncto sibi domino Jacobo Atrebatensi episcopo, in honorem S. & individuæ Trinitatis & B. Virginis Mariæ, S. Johannis Evangelistæ & omnium SS. hujusque ecclesiæ, dedicationem instituit idem legatus celebrari Dominica proxima post festum B. Martini.*

Prædicti vero comites Godefridus & Ermensendis seculo relicto Præmonstratense amplexi sunt institutum. Jacent ante majus altare Floreffiæ cum Henrico filio, quem etiam necrologium S. Justi Bellovac. ecclesiæ Floreffiensis fundatorem appellat die 14. Augusti, cum Agnete ipsius conjuge.

Porro Floreffia parens est aliarum sex abbatiarum, quibus ut pater & abbas specialiter præest abbas Floreffiensis, adeo ut electos ipsarum abbates confirmet. Sunt autem Helissemium in Brabantia, Bellus reditus in civitate Leodiensi, Leffia apud Dionantum ditionis Leodiensis oppidum, Romerstorpia in diœcesi Coloniensi, Septem fontes in diœcesi Remensi, & Postula olim præpositura, nunc vero ab anno 1624. erecta in abbatiam satis celebrem. His adde duo minora monasteria Harlaymundam in Hannonia & Wanziam in agro Leodiensi, in quibus degunt canonici Præmonstratenses, cum suo quique provisore (ut vocant) e gremio Floreffiensi illuc missi ab abbate, ad cujus nutum omnes amoveri possunt. Abbatum catalogum ex antiquis Floreffiæ monumentis contextum hic exhibemus.

Abbatum index.

I. B. Ricardus, unus e præcipuis S. Norberti discipulis, primus ab eodem Floreffiæ abbas institutus est, ex supra dictis, cujus ordinatio consignatur an. 1129. Sancto fine quievit circa an. 1132. post gubernatam annis undecim Floreffiam. *Bibl. Præm. p. 439. in vita B Richardi.*

II. Amalricus seu Almaricus Ricardi primus successor, an. 1138. cum principibus Christianis in expeditionem sacram profectus est, ubi primum donatur abbatia S. Abbacuc in Syria, quæ hoc pacto filia Floreffiæ evasit, ac deinde Sidonensis episcopus creatur anno, inquiunt, 1154. quem tamen Bartholomæus Fisen mortuum tradit an. 1150.

III. Gerlandus gente Alemannus, appellatur abbas in litteris societatis initæ Cluniacensem inter & Præmonstratensem ordines datis VI. idus Oct. an. 1141. in capitulo generali apud Præmonstratum celebrato, itemque anno sequenti in tabulis societatis confirmatæ inter Cistercienses & Præmonstratenses. Reperitur etiam an. 1158. in charta pro Alnensi cœnobio, 1164. in tabulis Philippi abbatis Præm. de Morinensi S. Augustini cænobio, & an. 1165. in litteris Alexandri episcopi Leodicensis pro Heinsbergensi Præmonstratensis ordinis parthenone. *Mir. notit. pag. 420.* Denique Leffiensem [b] ecclesiam Floreffiæ conjunxit ac subjecit. Præfuit annos ferme 36. ac mortuus est XII. cal. Aprilis an. 1173. ante Pascha.

IV. B. Hermannus & ipse patria Germanus, Henrico Namurcensi comiti a confessionibus, recensetur abbas Floreffiæ an. 1173. in charta pro cœnobio Postulano. *Ibid. pag. 434.* Ejus temporibus, anno videlicet 1176. novæ aquarum salubrium scaturigines haud procul a porta majoris ecclesiæ quæ tum ædificabatur, emanarunt, e quibus ægri plurimi potentes sanitati restituti sunt. Item an. 1188. Namurco sua cum arce per Balduinum Hannoniæ comitem expugnato, Floreffia ferro flammaque vastatur, fratribus interim per diversa loca decem & octo mensibus dispersis. Postea tamen revocatis illis, ecclesia reconciliatur a beato Issrido Raceburgensi * episcopo, consecratis in ea, die uno septem altaribus. *al. Radelburgensi.* Sedit Hermannus annis fere viginti, hoc est ad annum 1193. vel 1194.

V. B. Johannes I. d'Avelois ut rerum divinarum contemplationi liberius vacaret, prælaturæ sarcinam abjecit, tumque monasterii prior effectus, migravit ad Dominum die 2. Decemb. an. 1200. Corpus ejus terræ mandatum est in ecclesia ante altare S. Servatii.

VI. Ulricus *al.* Wericus cum non ita pridem esset abbas Leffiensis, factus est Floreffiensis sub annum 1200. Circa 1205. pars salutiferæ crucis a Philippo Namurcensi comite, Henrici Flandriæ comitis & imperatoris C. P. fratre, Floreffiæ data sanguinem stillavit, idque miraculum an. 1254. iteratum est. Obiit Wericus an. 1209.

VII. B. Helinus, vir gravis moribus, pietate, doctrina, dicendi facundia & concionandi gratia conspicuus, jussu Honorii III. papæ, bellum pro religione adversus infideles suscipiendum, non modo concionibus verum & exemplo persuasit. Petente siquidem Jacobo a Vitriaco Acconensi episcopo ac deinde cardinali legato a latere iter in Palestinam arripuit, munitus litteris commendatitiis Gervasii abbatis Præmonstr. ad C. patriarcham Jerosolymitanum, quas vide in bibliotheca Præmonstr. *Vide epist. 9. Gervasii episc. Sagiensis. Pag. 521.* Hic rebus catholicorum in meliorem statum reparatis, reluctans factus est cœnobii S. Abacuc abbas, quod dum pristino splendori restituere conatur, adversariorum perfidia illud deserere & se in monasterium Episcopiæ in Cypro Præmonstratensis ordinis & Nicoziensis diœcesis recipere cogitur, ubi feliciter obdormivit in Domino 21.* Aug. an. 1218. *al. 19.*

VIII. Nicolaus I. Wanziensium virginum ord. Præm. in agro Leodicensi præpositus, obiit an. 1220. *Vide epist. 68. Gervasii episc. Sagiensis.*

IX. Johannes II. Huensis *de Hoioul* B. Ivettæ

[a] In monimentum signumque pacis inter eos initæ, ex chronico Leod. MS.

[b] Eidem abbati Postulæ Harlemundæ & Wanziæ acquisitio accepta refertur a Miræo in chron. Præm. p. 143.

ultimam confessionem excepit, eandem sepelivit A an. 1227. ejusque vitam ab Hugone Floreffiensi alumno exscribi curavit. An. 1229. una cum J. Acconensi episcopo, M. Fusniacensi & R. Valcellensi abbatibus fuit executor testamenti Hugonis quondam episcopi Leodiensis. Memoratur adhuc anno 1231. in chartulario Alnensi, ac denique suam dignitatem abdicavit 1239.

X. Johannes III. de Capella ex abbate Septem fontium creatus Floreffiensis, scriptis claruit.

XI. Domitianus Hoiensis sanctæ crucis cultor insignis ejusque aræ fundator vivebat annis 1242. & 1245.

XII. Petrus I. de Capella decessit an. 1254.

XIII. Theodericus vir egregii candoris ac pietatis cessit an. 1268. Is est haud dubie Th. memoratus an. 1264. in chartario Averbodiensi.

XIV. Walterus I. de Bais *al.* Dobais obiit an. 1280.

XV. Walterus II. de Leez, indigna passus pro libertate ecclesiæ, & a præfecto Bullionensi ereptus e vinculis, posita dignitate vivis excessit anno 1303.

XVI. Arnulfus, de quo vide in altero Arnulfo Gemblacensi abbate circa an. 1290. omittitur a Fiseno.

XVII. Egidius I. de Niel Septem fontium abbas in itinere ad limina Apostolorum mortuus est 1294. Fortasse is est Egidius, cujus in necrologio Ressoniensi ad v. idus Julii fit commemoratio, his verbis : *Egidii abbatis Floreff. qui impetravit ordini nostro carnem manducare.* Id tamen ab auctore annalium MSS. ordinis in bibliotheca S. Johannis Ambian. asservatorum tribuitur Domitiano abbati, de quo superius, & quidem, ait, secundum necrologium Ressoniense.

XVIII. Johannes IV. de Lovanio rector successive diversarum ordinis ecclesiarum, soli tandem Deo vivere cupiens, prælaturæ Floreffiensi D nuntium remisit. Mortem oppetiit an. 1322. non autem 1292. ut habet Fisenus, sepultusque est ante altare S. Jacobi cum hoc epitaphio :

Sancta suis annis fuit & pia vita Johannis,
Lovanio natus, tumba jacet hic tumulatus.
Hic juvenis Christum sequitur, mundum fugit istum.
Floreffiensis pastor fuit atque Zenensis,
*Et Steinfeldensis *, Rompstorph & Winagiensis.*
Anno milleno septem sex septuageno,
Ac ducenteno juncto sibi numero deno,
Augusto mense, mortis truncatur ab ense.

* *al.* Steinvordiensis.

XIX. Hugo I. de Refays vivere desiit anno 1306.

XX. Nicolaus II. Gestaul, valde doctus, sed regendo monasterio minus idoneus dignitatem posuit, & pastor in Aublain obiit 1309.

XXI. Petrus II. de Sobra interiit an. 1314.

XXII. Egidius II. de Spira, doctrina celebris defunctus est an. 1315.

XXIII. Robertus Tournout *al.* de Tournehoult cura pastorali abjecta, apud Postulam servitio peregrinorum se mancipavit an. 1317.

XXIV. Wericus *al.* Ericus cessit anno 1321.

XXV. Godefridus I. de Revez post administratam sapienter & fortiter provinciam obiit 1333.

XXVI. Hugo II. de Hossier magno sui relicto desiderio fatis concessit 1336.

XXVII. Gillenus Gualterus de Namurco regularis observantiæ tenax, diem clausit extremum 1341.

XXVIII. Theodorus de Warnans cessit e vita 1360.

XXIX. Johannes V. de Perwez decretorum B doctor reperitur absque cognomine in chartario Averbodiensi annis 1371. & 1375. Is est fortasse Johannes quem in veteri catalogo abbatum Lessiensium legimus ex abbate Lessiensi fuisse Floreffiensem. Obiit 1379.

XXX. Petrus III. de Blehen migravit a seculo 1390.

XXXI. Alardus de Obasio animam exhalavit 1396.

XXXII. Egidius III. Herentalius exstinctus est an. 1399.

XXXIII. Johannes de Harchées obiit 1414.

XXXIV. Gerardus I. ab Eyck ex præposito C Postulano abbas Floreffiensis an. 1417. Adjutus a Thoma Hubuleto presbytero insignem Franciscanis conventum exstruxit in agro Namurcensi ad Sabim fluvium.

XXXV. Nicolaus III. de Blehen naturæ debitum solvit 1431.

XXXVI. Herentalius abbas Floreff. obiit circiter annum 1436. ex bibliotheca auctorum eccl. auctore D. Dupin seculo XIV.

XXXVII. Balduinus de Fourny *al.* Fourvy occubuit an. 1449.

XXXVIII. Lucas ab Eyck ex præposito Postulano & abbate Bernensi, usum mitræ sibi suisque successoribus impetravit a Nicolao V. papa an. 1453. E vivis abiit 1465.

XXXIX. Gerardus II. ab Eyck præerat an. 1483. ex historia edita monasterii Bonæ-spei pag. 418. Vitam clausit 1492.

XL. Johannes VII. Sampeyn an. 1508. ex Grammaio.

XLI. Egidius IV. Herlin *al.* Hennin de Sorle posito magistratu an. 1516. obiit 1523.

XLII. Godefridus II. Martini, vitam cum morte mutavit an. 1548.

XLIII. Johannes VIII. Decanus laudabiliter rexit & mortuus est. 1552.

E XLIV. Guillelmus Dupasius Gemblacensis vir omnium disciplinarum & maxime politioris litteraturæ bene peritus, eligitur abbas Floreffiæ an. 1552. Per totum Belgium visitatoris officium obivit, præfuitque an. 1572. capitulo provinciali in cœnobio Parcensi celebrato, sub quo proinde hujus abbatiæ proventus aliquandiu addicti sunt pro dotatione episcopatus Namurcensis; at paulo post pro Floreffiensi mensa, ut vocant, abbatialis mensa Broniensis monasterii eidem episcopatui attributa fuit. Demum hic abbas cum propter tumultus Belgicos Leodium confugisset,

ibidem fato functus est an. 1576.* sepultus in abbatia Belli-redditus. Ejus poëmata sacra Leodii edita sunt an. 1577. quem hi duo versus omni laude cumulant :

* 1578. regiminis 26 Vide Mir. in chron. ord. Præm. ad an. 1576. Ita bibliotheca Belgica Valerii Andreæ pag. 312.

Guillelmus Dupatius.

Cui similem nunquam genuit Floreffia florem ;
Non habuit, vel habet, non habitura parem.

XLV. Egidius V. d'Asschelot vel d'Anchels circa annum 1580. Walterum a Corsworm administratorem regularem coenobii Tongerloensis nominatum a Rege, tanquam vicarius generalis confirmavit. Defecit an. 1592.

XLVI. Henricus Ersclius vel Irsselius florebat an. 1602. Floreffiæ vitam absolvit 1607.

XLVII. Johannes IX. Roberti, ex priore inauguratus abbas 1607. totius ordinis in Belgio vicarius generalis erat anno 1617. Collegium Floreffiæ apud Lovanium condidit an. 1628. Desiit inter vivos numerari 1639.

XLVIII. Carolus de Severy & ipse vicarius generalis ordinis Præmonstrat. 1655. & 1658. ex historia edita monasterii Bonæ-spei.

XLIX. Guillelmus de Jalet obiit 1676.

L. Christophorus de Heest mortuus est an. 1686.

LI. Ignatius de Heest mortem oppetiit anno 1700.

LII. Bernardinus de la Perle decessit 15. Decembris 1718.

LIII. Ludovicus de Warde *al.* Vanwerdt benedictionem percepit an. 1719.

Duo insuper abbates Floreffiæ absque nota temporis reperiuntur, scilicet Amandus notatus pridie idus Novembris in necrol. Reffoniensi, & Augustinus xv. cal. Junii in necrol. Albæcuriæ.

ORPIUM.

Orp et Orpen.

ORPIUM pagus est in Brabantia Gallicana, secundo lapide ab Hugardia & a Thenis oppido, dioecesis olim Trajectensis, modo Namurcensis, in quo fuit aliquando parthenon vel a Pippino Herstallensi, vel ab Alpaide ipsius pellice, in expiationem sacrilegæ cædis S. Lamberti, vel denique a S. Adilia conditus in honorem B. M. virginis & S. Martini sub an. 692. Variant scriptores de auctore hujus coenobii ; quod, inquit Cointius, forte Adilia inchoavit, evocatis e Nivella monialibus, auxerunt ædificiis ac reditibus Pippinus & Alpais, postquam eos peccati poenituit. Sane in eo poenitentiam egit Alpais, de qua Fisenus in Floribus ecclesiæ Leodic. die xv. cal. Octobris, & S. Adilia ejusdem coenobii fuit abbatissa, uti habet menologium Benedictinum pridie cal. Julii.

ADDENDA QUÆDAM ET EMENDANDA
IN METROPOLI CAMERACENSI.

COL. 481. in XVII. episcopo ecclesiæ Audomarensis addendum. Die xi. Aprilis anni 1723. sacram percepit unctionem ab eminentissimo Card. de Rohan episc. Argentinensi magno Franciæ eleemosynario, in ecclesia novitiatus PP. Societatis Jesu Parisiensis, in re sacra Collaborantibus episc. Silvanectensi & Abrincensi.

Col. 71. in XXXII. decano eccl. Camerac. (adde) a Martino V. papa, ejus pontificatus anno sexto, hoc est an. 1422. III. idus Septemb. nominatur alter ex commissariis circa reformationem ecclesiæ collegiatæ S. Audomari.

Col. 75. Præter Goswinum præpositum Sonegiarum, (adde) Nicolaum de Fontanis, postea episcopum Camerac.

Col 79. in catalogo abbatiarum (adde) Thura *la Thure* Ord. Aug. femin. & abbatia Brigittinarum ejusdem ord.

Col. 81. IX. Ramnericus (adde) *al.* Famericus.

Col. 90. Abbatibus Laubiensibus adde Josephum Robson in consistorio D. papæ proclamatum die 23. Sept. an. 1722. præest hoc an. 1723.

Col. 93. in XIV. abbate S. Gisleni, (adde) sub ejus præfectura an. 1071. Theoduinus episc. Leod. accepit ab Henrico IV. imperatore abbatias Altimontis, S. Gisleni &c. ex ch. x. inter instrumenta eccl. Leod. col. 151.

Col. 94. in XXI. abbate, adde fuisse ordinatum an. 1162.

Col. 103. XXX. abbas Johannes Ladourie (lege) *al.* Labourie.

Ibid. in XXXII. abbate, mortuus an. 14..... *lege* 1443.

Col. c. XI. in XLIV. abbate.... Gouffart (lege) *al.* Gousart, Bruxellis benedictus an. 1646.

Col. 113. inter Johannem & Sigerum IX. & X. abbates restituendus est Petrus Quicque, de quo vide in S. Amando, col. 266.

Col. 118. in XLVI. abbate (adde) Cessit an. 1588.

Ibid. in XLVII. (adde) Obiit 1625.

Ibid. XLVIII. Petrus le Jeune (adde) Malbodiensis, ex coadjutore abbas benedicitur apud Cameracum 17. Aug. 1625. Usum mitræ obtinuit ab Urbano VIII. 1640. qua decoratus est anno seq. in festo S. Michaëlis. Obiit 24. Octobris 1656.

XLIX. Petrus III. le Boucq nominatus die 30. Aug. 1657. Obiit 20. Aug. 1669.

L. Quintinus Gobert designatus 3. Julii 1670. vivere desiit 18. Nov. 1675.

LI. Petrus IV. Cantineau *al.* Goudineau favore fratris sui gubernatoris Athi eligitur 1676. Obiit 3. Martii 1710.

LII. Ansbertus Petit renuntiatus abbas 13. Junii 1710. *lege* 24. Maii.

Col. 119. II. Rainerius (adde) præerat jam an. 1090. ante Pascha, ex charta Gerardi episcopi Camerac.

Col. 120. Inter Balduinum & Gerardum VI. & VII. abbates, fortasse inserendus est Fulbertus de Flavy filius Balduini equitis, domini de Reumont & de Grand-fart in Cameracesio, ex Eleonora de Crevecœur, qui nuptias contraxerant an. 1151. ex Carpentario tom. 2. hist. Camerac. pag. 560.

Col. 122. in XXXV. abbate, adde fuisse antea priorem.

Ibid. XXXVII. abbas Antonius de Fervis nominatur ab Hispan. rege an. 1595.

Ibid. XXXIX. Franciscus Bourchault.... postulatus est in abbatem (adde) an. 1622. 4. Jan. .... recusavit (adde) obiit die 1. anni 1627.

Ibid. Post Franciscum Bourchault (adde.)

XL. Robertus Fournis eligitur a fratribus 6. Maii & iterum mortuo Francisco, XI. Jan. 1627. quam electionem Urbanus VIII. manu propria comprobavit. Sed cum variæ difficultates super hac electione intercessissent, in ipsius locum suffectus est 1. Julii 1628. ab Isabella principe *al.* per canonicam postulationem Philippus Surhon qui sequitur.

XLI. Philippus Surhon (adde) benedictionem accepit ab archiepiscopo Camerac. die 20. Aug. in ecclesia S. Johan. Valencen. & die 22. in hoc monasterium S. Sepulcri magno totius civitatis & fratrum applausu ingressus est. Rexit annis ad minimum 30.

Col. 123. XLIV. *lege* XLV. & adde, Benedicitur die 30. Septemb. Obiit an. 1721. die 25. Decemb. clarus tum ædificiorum cœnobii reædificatione, tum restitutione disciplinæ.

Ibid. XLV. *lege* XLVI. & adde fuisse alumnum S. Sepulcri, ac benedictionem percepisse ab episcopo Eumeniæ Kebecensi coadjutore.

Col. 124. Restituendus videtur in serie abbatum Lætiensium Anselmus des Essars, quem legimus in MS. indice abbatum Elnonensium, fuisse eductum ex hoc monasterio, tempore Malbodi abbatis, ut Lætiense regeret. At profecto iste codex mendosus est, sin minus in hoc Anselmo, certe in pluribus quos ibidem laudat ex eodem cœnobio sub eodem Malbodo accitis ad varia monasteria regenda abbatibus, neque enim eorum tempora vel inter se vel cum Malbodo conveniunt.

Col. 124. XI. Petrus I. de Avesnis..... moritur an. 1225. (adde) die 21. Octobris.

Col. 126. XL.....an. 1625. (adde) die 25. Julii benedicitur Laubii...... Obiit 1664.

Ibid. XLI. Franc. Louchierius præerat jam an. 1664. Obiit 1678.

Ibid. adde, XLII. Lambertus Boüillon creatur abbas ex coadjutore an. 1678. Obiit 1708. die 6. Novemb. relicto omnibus magno sui desiderio, ætatis anno 79. professf. 57. sacerdotii 51. prælaturæ 31.

Col. 129. in VIII. abbate adde, dicitur Authbertus in charta Odonis episcopi Camerac. quædam altaria donantis Elnonensi monasterio ad petitionem Hugonis abbatis an. 1105. indict. XIII. præsulatus Odonis an. 1. actum in synodo celebrata in ecclesia S. Brixii.

Col. 130. in XLIV. abbate, fit abbas 7. Nov. 1645. (adde) *al.* 1648...... Obiit 1669.

XLV. Petrus II. Tacquenier nominatus 1670. obiit 1698.

XLV. *lege* XLVI. adde mortuum fuisse 1720.

XLVII. Franc. Levesque designatur 1720. ac benedicitur ab episcopo Ambian. sede Cameracensi vacante.

Col. 136. XLV..... annuente Urbano VIII. (adde) qui simul ei pedi ac mitræ jus donavit.

Ibid. XLVI. Renulfus (adde) *al.* Reginaldus monachus S. Martini Tornac. & prior de Chantelus in Gallia.

Ibid. in XLVII. abbate (adde) Benedicitur an. 1648. die festo S. Johannis ante Portam latinam.

Col. 138. XVII. Walterus de Brant *lege* de Grart.

Ibid. XVIII. Balduinus II. (adde) de Thuin.

Col. 140. in XLIV. abbate (adde) obiit 1617.

Ibid. in XLV. (adde) obiit 1635.

Ibid. XLVI. Ludovicus de Bonmarché successit an. 1635. obiitque 1655.

XLVIII. Anselmus Meurin subrogatur an. 1679...... obiit 1701.

XLIX. Nicolaus Payen 1701. Moritur 1714.

L. Theodorus de la Cocquerie successit eodem anno.

Col. 155. in abbate XIX. adde, fortasse idem ac Florentius de Flavy quem Carpentarius tomo 2. hist. Camerac. pag. 561. scribit abbatem fuisse hujus cœnobii.

Col. 171. ante cœnobium Camberonense, adde quæ sequuntur.

THURA.

THURA B. Mariæ *la Thure* ord. S. Augustini parthenon fundatur primum Marpinii ad Sabim anno 1244. a Nicolao de Barbenson Solræ dynasta, quo in loco duodecim annis stetit, ad annum videlicet 1256. in Paschate, quo inde translatus fuit ad eum locum ubi nunc conspicitur in pago Solrensi ad prædictum fluvium Sabim, haud ita procul ab ecclesia, opportuna sede, partim in valle, partim in monte ad silvæfauces. Quam fundationem Guido Camerac. episcopus laudavit eodem anno 1244. die S. Bartholomæi. Ita Philippus Brasseur in suis originibus cœnobiorum Hannoniæ pag. 256. ubi etiam legere est abbatissarum seriem hoc ordine.

I. AGNES Premiaco evocata rexit ab. an. 1244.

II. Johanna I. de Barbenson filia fundatoris an 1271.

III. Maria I. de Ville.

IV. Isabella de Barbenson altera fundatoris filia an. 1307.

V. Alix de Rouvroit an. 1331.

VI. Juliana de Longueville an. 1368.

VII. Maria II. de Tornaco an. 1386.

VIII. Jolendis de Kievelons an. 1388.

IX. Catharina I. de Marage an. 1406.

X. Johanna II. de Sars an. 1432.

XI. Johanna III. Dittre an. 1452.

XII. Maria III. de Villemont an. 1500.

XIII. Magdalena Prevost accersita e Premiaco cum aliis sororibus ad reducendum in Thura primævum regulæ nitorem, adnitente an. 1507. Jacobo de Croy episcopo Camerac. abbatissa renuntiatur ab eodem præsule, qui singulas moniales alba, vulgo *Sarro* dicta, quam hodieque gestant, induit & donavit, & ne gravamen novus iste ritus monasterio adferret, centum libellas annuas eidem delegavit.

XIV. Eva Sohiere an. 1532.

XV. Roberta de Pamele an. 1540.

XVI. Catharina II. de Ligne Ludovici de Berlaymont archiepiscopi Camerac. matertera an. 1550. cujus abbatissæ beneficio ac providentia, accedente ejusdem archiepiscopi auctoritate, chorus ecclesiæ nimium angustus dilatatus est.

XVII. Johanna IV. de Rengomont an. 1581. qua regente anno demum 1599. die 5. Aug. altare sacris initiatum fuit a Francisco Petrart suffraganeo Cameracensis archiepiscopi, istius dedicationis anniversario ad 1. Dominicam Augusti præfixo.

XVIII. Bona de Boussu an. 1615.

XIX. Waldetrudis de Buignies an. 1636.

XX. Maria IV. de Hamal nobili genere nata benedictionem percepit Montibus Hannoniæ apud Vallem Scholarium ante an. 1646. quo quidem anno sanctæ Lucillæ virg. & mart. corpus ab Innocentio X. (curante ejus fratre societatis Jesu presbytero) obtentum, cum suis digno honore excepit.

Abbatia Brigittinarum ord. Aug. apud Valencenas.

INitium habuit hæc domus ex legato quinque millium florenorum scripto ante suam professionem a novitia quadam nomine Johanna de Lo in Atrebatensi ejusdem ordinis parthenone, pro altera domo ejusdem ordinis alibi instituenda. Tum vero placuit urbem Valencenas eligere; quod consilium magistratus approbavit 19. Martii an. 1613. Non nisi tamen an. 1618. 17. Febr. urbem ingressæ sunt sex moniales, cum sorore laica, ex quo die conductam domum simul incoluerunt usque ad ultimum diem anni 1620. tunc enim coemto refugio d'*Andregnies* in idipsum commigrarunt, ubi & modo resident, haud longe a S. Jacobi ecclesia.

Prima novello cætui abbatissa præfuit Elisabeth Cambier Insulensis, qua non diu post defuncta, in ejus locum electa & solemni ritu benedicta fuit Barbara Lestocquart superstes anno 1650.

Col. 183. abbatibus Valcellensibus adde Gerardum Wartelle a Rege nominatum mense Martio anni 1723. vacante abbatia per obitum Andreæ Beauvillain.

Col. 195. IX. Jacobus (adde) Atrebas, doctor theologus...... 1225. (adde) doctrinam suam scriptis suis testatam reliquit ex Biblioth. Belgica pag. 400.

Col. 260. B. Hi abbates quos hic retulimus ex fide indicis MS. abbatum Elnon. tanquam assumtos ex eodem cœnobio, sub abbate Malbodo, plerique, ne dicam omnes, vixerunt longe post Malbodum.

Col. 271. in LXXXI. abbate seu coadjutore adde; in cujus consistorio proclamatus est die 23. Sept. ejusdem anni.

Col. 296. XXIX. Matthæus a Castro, (adde) Insulensis, ex alumno cœnobii fit abbas. Redegit in compendium vir doctus commentaria Cornelii Jansenii in concordiam evangelicam. Item reliquit noctes hyemales & æstivales, commentarium in psalmos, aliaque multa, quæ in dicto cœnobio habentur manu scripta. Obiit an. 1597. ex Biblioth. Belgica pag 654.

Col. 328. littera Cisterc. mendum est in subscriptione Gervini abbatis Aquicinct. an. 1175. obierat enim ante novem annos.

Col. 373. in catalogo abbatiarum (adde) Aqua-curta *Eaucourt*. Ord. Aug.

Col. 392. in LXXVIII. abbate (adde) Bullas obtinuit mense Febr. 1673.

Col. 398. in XLVII. abbate (adde) obiit 24. Julii 1614. ad Aquas Spadanas.

Col. 427. in V. abbate (adde) cognomento Croisillinus.

Col. 429. XVII. Servatius (adde) de Grés.

Col. 450. post abbatiam Belli loci ord. S. Aug. addi potest sororum a S. Brigitta parthenon apud Atrebatum, cujus abbatissa donari benedictione posset, uti ceteræ ejusdem instituti. Ex commentariis diœcetarum *.

* *Memoires des Intendants*

Col. 484. in catalogo abbatiarum (adde) Watanum Waten ord. Aug.

GALLIA CHRISTIANA
IN PROVINCIAS
DISTRIBUTA.

PROVINCIA COLONIENSIS CUJUS METROPOLIS COLONIA AGRIPPINA.

COLONIA AGRIPPINA * ad citeriorem ripam Rheni sita, in solo Gallico, Germaniæ secundæ sive inferioris metropolis, Ubiorum antiquitus sedes fuit. Quippe cum Suevorum, qui eos vectigales fecerant, inquit Cæsar libro IV. incursionibus vexarentur, a Romanis traducti ex Germanico solo ad Gallicum, ibidem urbem condiderunt dictam Agrippinam, sive ab Agrippa qui Ubios transmigrantes in fidem suam receperat, sive ab Agrippina ejus nepte Germanici filia, ea in urbe genita, quæ post primum conjugium, ex quo Neronem susceperat, Claudii Cæsaris conjux fuit. Sane Tacitus libro XII. Annalium docet eam in oppidum Ubiorum in quo erat genita, veteranos, Coloniamque deduci imperasse: *Cui*, inquit *nomen inditum est ex vocabulo ipsius.*

* Germanice Coln.

A Plinio nuncupatur Ubiorum Colonia Agrippinensis; & fortasse rectius, quod nomen semel & iterum ei datur a Tacito libro I. hist. aliudque pene simile, scilicet *Colonia Agrippinensium.* In nummis tamen Claudii, Neronis & Vitellii Cæsarum, ejus nomen est Colonia Agrippina.

Hæc ab initio suum habuit capitolium, uti fere omnes Coloniæ Romanæ: Cives enim Romani, præ desiderio & amore urbis Romæ communis matris suæ capitolii & insigniorum hujus urbis locorum velut simulacra in suis Coloniis, & saltem nomina habere gaudebant. Certe capitolii rudera nomenque adhuc supererant apud Coloniam, tempore Pipini Francorum ducis, quando ejus conjux Plectrudis ibi condidit celebre Puellarum monasterium *sanctæ Mariæ in Capitolio.*

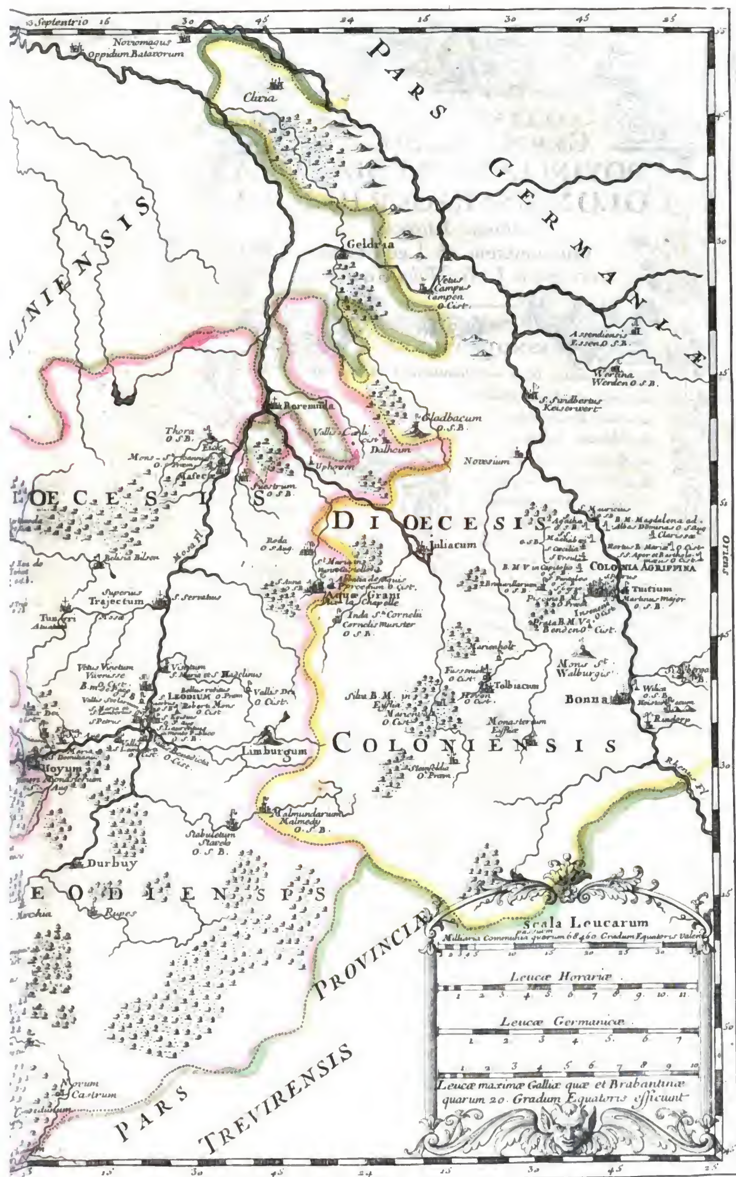
Colonia diu floruit sub Romanorum imperio, fuitque copiosa, frequentissima, & amplissimi nominis civitas, Ammiano teste. At viribus imperii debilitatis & accisis, eam Romanis ademit, occupavitque Childericus Francorum rex Merovei pater; tuncque cœpit vocari tantum Colonia, quod docere videntur, Rorico, Hincmarus, ipse etiam Gregorius Tur. libro VI. hist. cap. 24. Ibi postea sedem regni sui habuit Sigibertus Claudus: at cum a filio suo Chloderico fuisset occisus, hoc parricida paulo post interempto, Clodoveum Magnum populi plaudentes, tam parmis quam vocibus clipeo evectum, super se regem constituerunt. Sicque Coloniam regnumque Sigiberti, aliis regnis suis & ditionibus hic adjunxit monarcha, uti narrat Greg. Tur. lib. I. hist. cap. 40. Sicque civitas hæc principibus Francis Merovingicæ stirpis paruit.

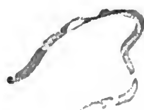
Deficientibus in Germania Caroli Magni posteris, Saxonicis inde regibus subdita fuit. Otho I. dictus Magnus, imperator eam restauravit, ejusque dominium contulit archiepiscopo, anno circiter 950. quod etiamnum aliqua ex parte retinet, quamvis enim urbs sit libera & Hanseatica (sic vocant urbes Teutonica inter se societate commercii fœderatas & conjunctas) senatumque instar veteris Romæ habeat, qui de causis civilibus judicat, de capitalibus tamen decretorias sententias non pronuntiat, sed in his summum jus ad archiepiscopum imperii electorem pertinet; cui cives hominium exhibent & fidem jurant; & ipse urbis privilegia illibata servare sub jurejurando pollicetur.

Colonia multas olim clades experta est; nam sub Valentiniano III. vergente ad occasum Romano imperio ab Attila Hunnorum rege direpta & eversa est, quarto sæculo medio. Normanni vero sub Godefrido & Sigefrido regibus, nono sæculo inclinato, eam flammis ferroque vastarunt. Sub imperatoribus Germaniæ pristinum recuperavit splendorem, multisque ornata est privilegiis a Friderico I. præcipue.

GALLIÆ CHRISTIANÆ
GERMANIA SECUNDA
PROVINCIA ECCLESIASTICA
COLONIENSIS cis RHENUM
Continens Diœceses
Coloniensem et Leodiensem
Descripta a J. B. Nolin Geographo
ANNOTATIONES
Notæ sequentes designant Dignitates Ecclesiasticas
Sedes Archiepiscopales.
Sedes Episcopales.
Abbatias Virorum.
Abbatias Mulierum.
Abbatias non amplius extantes vel loco mutatas.
Litteræ sequentes designant varia Nomina, Ordinum &c.
O. S. B. Ordinem S.ti Benedicti.
O. Cist. Ordinem Cisterciensem.
O. S. Aug. Ordinem S.ti Augustini
O. Præm Ord.em Præmonstratensem
Fl. Fluvium.
PARS PROVINCIÆ MECHLI
PARS PROVINCIÆ CAMERACENSIS
PARS PROVINCIÆ REMENSIS
Bruxellæ
Lovanium
Thenæ
Diest
Nivella
Gemblacum
Namurcum
Carlopolis
Condatum
Montes
Binchium
Valentianæ
Quercetum
Molbodium
Thuinum
Valcour
Florines
Philippopolis
Caroli Mons
Dionantum
Rupes Fortis
S. Hubertus O. S. B.
Cameracum
Castellum Cameracense
Landrecies
Avennæ
Maceriæ
Occidens
Meridies

Septentrio
Noviomagus Oppidum Batavorum
Clivia
PARS GERMANIAE
Geldria
Vetus Campus Campen O. Cist.
Assendiensis Essen O. S. B.
Werdina Werden O. S. B.
S. Suidbertus Keiserwert
Roremunda
Gladbacum O. S. B.
Dalheim
Novesium
Thora O. S. B.
DIOECESIS
Juliacum
COLONIA AGRIPPINA
Tuitium
Aquae Grani la Chapelle
Inda S.t Cornelii Cornelis Munster O. S. B.
Superius Trajectum
S. Servatius
LEODIUM
Limburgum
Tolbiacum
Mons S.t Walburgis
Bonna
Marienholt
Monasterium Eyffliae
COLONIENSIS
Rhenus Fl.
Hoyum
Malmundarium Malmedy O. S. B.
Stabuletum Stavelo O. S. B.
Durbuy
LEODIENSIS
PROVINCIAE
PARS TREVIRENSIS
Novum Castrum
Oriens
Scala Leucarum
Milliaria Communia quorum 68460 passuum Gradum Equatoris Valent
Leucae Horariae
Leucae Germanicae
Leucae maximae Galliae quae et Brabantinae quarum 20 Gradum Equatoris efficiunt

I. præcipue. Nunc floret maxime, meritoque Roma Germanica vocatur propter amplitudinem, civium frequentiam, sui senatus decus, opes, ædificiorum elegantiam & cultum: ut nulli fere Germaniæ urbi secunda censeatur. Mœnibus validis cingitur, & multiplici vallo, ac præaltis turribus octoginta tribus munitur. Gaudet academia seu studiorum universitate, ac sede archiepiscopali; cujus præsul unus est ex imperii electoribus.

Quamvis minime certum sit quo tempore Colonienses fidem susceperint Christianam, attamen constat ecclesiam Coloniensem quarto sæculo ineunte fuisse illustrissimam, præsertim propter Maternum episcopum sanctitate, doctrinaque conspicuum, magnæ apud Constantinum Augustum famæ; uti mox dicturi sumus. Ecclesia sub S. Petri apostolorum principis titulo Deo dicata, magnificentia operis & elegantia cum præstantioribus totius Europæ basilicis contenderet, si foret absoluta. Capitulum habet cujus nobilissimi canonici comitum titulo insigniuntur, eorum caput præpositus; nemo in hoc collegio recipitur, nisi ad antiquam generis nobilitatem accedat principis aut comitis dignitas. Præter majus capitulum constans 60. canonicis, viginti quatuor seniores antiquiores aliud componunt capitulum, solique pro electione archiepiscopi vocem activam habent & passivam. Quinque sunt archidiaconi, præpositus metropolitanus, decanus major, præpositi Bonnensis, Sanctensis & Suzatiensis.

Archiepiscopus Coloniensis episcopatuum plurimorum est metropolita, [a] sed solum Leodiensem qui cis Rhenum est commemoramus; de aliis enim trans Rhenum silebimus, quod ad Galliam nullo modo pertineant. Quo vero tempore metropolis facta sit hæc civitas decernere non audemus. Cogitarat Zacharias papa de erigenda in metropolitanam sedem Colonia juxta petitionem Francorum, ut liquet ex epistola ejusdem papæ ad Bonifacium inter Bonifacianas 138. cui sedi præficere sanctum hunc Apostolum in animo habebat; sed mutato consilio hunc honorem detulit Moguntinæ ecclesiæ. Præter electoris dignitatem, archiepiscopus imperii major cancellarius est in Italia; sed nulla nunc hujus officii munia obit. In actis publicis se præfatur Westphaliæ & Angariæ ducem.

Coloniæ, præter capitulum metropolitanum sunt decem canonicorum collegia, Novemdecim ecclesiæ plebanæ seu parochiales, virorum aut feminarum cœnobia plusquam LV. varia xenodochia, multaque alia loca sacra. De abbatiis in urbe, & in parte diœcesis quæ cis Rhenum est, positis seorsim loquemur. Suo etiam loco habitorum Coloniæ conciliorum mentio fiet.

Egidius Gelenius S. Andreæ canonicus scripsit historiam archiepiscoporum electorum Coloniensium in libro cui titulus est *De admiranda Coloniæ Agrippinensis magnitudine.* Petrus Mersæus Minorita, in catalogo electorum ecclesiasticorum, seriem præsulum qui Coloniæ sederunt ab initio usque ad suam ætatem exhibet, hoc est usque ad finem decimi sexti sæculi. Varii auctores vitas antistitum, qui hac in sede sanctitate floruerunt elucubrarunt; quos recenset eruditissimus Jacobus le Long Oratorii D. Jesu presbyter, in bibliotheca historica. Catalogum archiepiscoporum Coloniensium auctore Levoldo a Northof canonico Leodiensi edidit tom. 2. Rerum Germanicarum Henricus Meibomius junior pag. 1. & sequentibus. Hic auctor desinit in Willelmo de Genepe, meminitque gravissimæ mortalitatis, & sectæ Flagellantium; quæ designant eum usque ad an. 1349. aut 1350. pervenisse, ut conjicit Meibomius; sic autem incipit: *Quia pauci sunt credo, in terra Marchana qui habeant aliqua scripta de gestis & temporibus archiepiscoporum Colobiensium &c.* legendum Coloniensium. Brevem historiam ipsorum descripsit noster Martennus ex MS. codice, quæ parum discrepat ab hoc catalogo, etiam quantum ad verba; ut unum ex altero sumtum facile nobis persuadeamus: sed historia manuscripta desinit in Reinaldo, qui obiit anno 1167. catalogus vero attingit an. 1349. aut 1350. His adjuti subsidiis historiam horum archipræsulum a nostris Sanmarthanis olim scriptam auximus & emendatiorem damus.

[a] Sententia Caroli Cointii est ecclesiam Colon. fuisse metropolitanam utriusque Germaniæ ætate Faramundi & Clodionis; ac tempore Evergisli episcopi. Vide tom. 1. in indice poster. episcopatuum & monast. ubi tamen nihil probat. Tom. 2: in indice dicit tantum Coloniam fuisse metropolim Germaniæ II. sub Faramundo & Clodione. An. Chr. 486. quo Clodoveus rex Treviris potitus est, Trevirensis episcopus erat metropolita, tum Belgicæ, tum utriusque Germaniæ. Fiblcius promotus an. 498. ultimus fuit qui jus metropol. habuit in utramque Germaniam. Cointius t. 2. ad an. 577. n. 52.

ARCHIEPISCOPI COLONIENSES.

I. S. Maternus.

ANNI CHRISTI

S. Maternus vixit temporibus Constantini magni, qui Donatistis judices sibi postulantibus ex Gallicanis episcopis, delegavit hunc antistitem cum Rheticio Augustodun. & Marino Arelat. episcopis, ad hanc causam finiendam. Quapropter anno 313. Romam venit Maternus ad synodum sub Melchiade papa celebrandam, ubi Donatistæ condemnati, absolutusque Cæcilianus. Schismaticis vero non acquiescentibus, & pleniorem synodum postulantibus, celebrata est anno 314. alia synodus apud Arelatem, ad A quam Maternus accessit; de quo concilio vide quæ diximus in Marino Arelatensi episcopo. Sunt qui duplicem Maternum Episcopum Coloniæ sedisse volunt, quorum prior fuerit S. Petri discipulus. At nutant hujus opinionis fundamenta; quam proinde aliis propugnandam relinquimus; & de qua fusius in Leodiensibus episcopis. Aliæ insignes ecclesiæ Maternum auctorem & fundatorem agnoscunt, Tungrensis & Trevirensis, ut alibi dicere non omittemus; sed de eo loquuntur, quem putant a S. Petro ap. missum. Certe Le-

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

voldus nullum alium Maternum quam istum agnoscit.

Nonnulla hic sunt annotanda. Primo, Rupertum Tuitiensem l. 1. de offic. c. 27. asserere Crescentem episcopum ac Pauli discipulum primum Coloniæ docuisse, quod unde hauserit ignoramus. Secundo, Aquilinum post Maternum Coloniensem episcopum vulgo constitui; sed nullo alio fundamento quam S. Ursulæ & sociarum historia; qua ut mitissime loquar, nihil minus certum. Tertio, vetustiores Coloniensium rerum scriptores addere a Materno usque ad Euphratam hæreticum nullum Coloniensi ecclesiæ præfuisse inveniri. Quarto, notare Gelenium in metropolitano necrologio ad diem 18. Aug. inscribi obitum *Wickeri archiepiscopi Coloniensis*, qui tamen in nullo indice reperitur. Quinto, Stangefol. in Annalib. Circuli Vestphal. secundum Ubiorum episcopum assignare B. Paulinum, & tertium Charentinum quemdam; sed nullo fundamento certo.

II. Euphratas.

Euphratam Arianæ hæresis damnatum fuisse in Concilio Coloniensi, ac ideo suo excidisse gradu legimus in omnibus Conciliorum collectionibus. Hæc synodus Coloniensis seu Agrippinensis habita est IV. idus Maias ex ipsius actis. Paulo tamen post Euphratas non solum adfuit concilio Sardicensi, anno scilicet 347. inter orthodoxos patres, qui in hanc Illirici urbem convenientes Christi divinitatem & verbi consubstantialitatem adversus Arianos & Anomæos asseruerunt; sed etiam delectus est a sancta synodo cum Vincentio Capuæ episcopo, ut Constantium imperatorem adiret, rogaretque Athanasio & sociis ejus, contra fas & jus omne depulsis, reddi ecclesias. Unde orta est occasio dubitandi de Euphratæ hæresi, ejusque in concilio exauctoratione. Quo enim modo potuit intra unius fere anni spatium fieri, ut qui in uno concilio convictus hæresis nefandæ, & hac ratione episcopatu dejectus fuerat, in altero cui intererant omnes pene episcopi a quibus in Coloniensi concilio condemnatus dicitur, & ubi sedebant tot patres confessione & defensione fidei orthodoxæ conspicui, ceteris præferretur, ad obeundam pro synodo legationem apud Constantium Augustum, & agendam coram eo fidei, ejusque deffensorum causam, ideo viri docti de actorum concilii Agrippinensis sinceritate dubitant.

At inquiunt nonnulli, Euphratas ex oriente redux anno circiter 349. hæresim quam inter Arianos hauserat, aliosque Arianis pejores hæreticos, disseminavit, ob idque condemnatus est in synodo Coloniensi. Sed quo tempore habita decernetur? Certe S. Maximinus Trevirensis qui præfuisse huic judicio legitur, jam e vivis excesserat an. 349.

Bailletus in vita S. Maximini Trevirensis episcopi mense Maio sic purgat Euphratam; 1.° censet cum eruditis plerisque supposititia esse Concilii Agrippinensis acta, in quo condemnatus legitur 2. si de eorum sinceritate constaret, ait in hac A quidem synodo damnatum fuisse Coloniensem aliquem episcopum, cujus cum nomen in actis non occurreret, amanuensem temere supplesse Euphratæ nomen, qui fuerat in locum præsulis depositi subrogatus; quod meo judicio verisimilitudine caret.

III. S. Severinus.

S. Severinum qui Coloniensi præfuit ecclesiæ, non eumdem esse, uti popularis obtinet opinio, ac Severinum Burdigalæ episcopum de quo jam egimus tomo secundo, in Burdigalensibus antistitibus probatum est; sed quæ ibi diximus novis B munire argumentis operæ pretium est. Gregorius Turon. de utroque loquitur; de Coloniensi quidem l. 1. de miraculis S. Martini c. IV. de altero vero l. de gloria confessorum c. 45. at nullibi dicit unum eumdemque esse; imo dum docet *ex relatione fideli clericorum Burdigalensium, Severinum ex partibus Orientis ad Burdigalensem urbem destinatum esse*, non obscure significat eum Coloniâ minime profectum fuisse: Gregorius enim ubique per Orientem intelligit aut regiones ad Orientalem ecclesiam pertinentes uti col. 17. 96. 467. 533. 725. 874. aut Italiam uti l. de Gloria Conf. c. 27. ubi docet S. Martialem a Roma- C nis missum episcopis in Galliam, secum adduxisse duos Presbyteros ab Oriente. Ubi tamen potius significare videtur S. Martialem ab Oriente cum duobus presbyteris advenientem, a Romano Pontifice fuisse missum in Galliam.

Florebat Severinus tempore S. Martini Turon. episcopi, cujus mortem an. 397. per revelationem didicit, uti legimus apud Greg. Tur. l. 1. de S. Martini miraculis c. 4. *Beatus*, inquit, *Severinus Coloniensis civitatis episcopus, vir honestæ vitæ & per cuncta laudabilis, dum die Dominica loca sancta ex consuetudine, post matutinos hymnos, cum suis canonicis circumiret, illa hora qua* D (B. Martinus) *obiit, audivit chorum canentium in sublimi &c.* Et paulo post narrat S. Severini archidiaconum misisse velociter Turonos, *qui hæc diligenter inquireret. Qui veniens, eo die & hora manifestissime cognovit transisse Beatum Martinum quo S. Severinus audivit psallentium chorum.*

Quamdiu supervixerit S. Martino Beatus Severinus; nobis incompertum.

His addunt recentiores rerum Coloniensium scriptores eum deposito Euphrata in synodo Agrippin. electum fuisse episcopum: ac inter alia pietatis opera quibus plurimum enituit, insignem Basilicam sub SS. Cornelii & Cypriani E nomine ædificasse, quæ hodie a sacris ejus exuviis S. Severini nuncupatur.

IV. S. Evergislus.*

S. Evergislus patria Tungrensis, S. Severini alumnus & discipulus Christianam fidem barbaris annunțians, Tungris a latronibus crudeliter perimitur nono cal. Novembris, anno ut autumat Cointius, 439. Magnum chron. Belg. & Levoldus scribunt eum cum magistro suo Severino hymnum Angelicum audivisse in transitu S. Materni; sed legendum Martini. Quiescit ad S. Cœciliam Coloniæ.

* apud Levoldum Trigillus, sed legendum Evergillus: nam in Bruncone quem vicesimo quinto loco ponit, laudat eum quod corpus S. Evergilli transtulerit Coloniam.

ANNI CHRISTI

V. S. Aquilinus.

S. Aquilinus sive Solinus & Solanus circa an. 455. Christi 455. pontificatum gessit, inquiunt Sammarthani & alii, at Cointius docet eum sedisse an. 509. post interpontificium multorum annorum; additque Coloniam tunc subjectam fuisse Wormaciæ, cui nuperrime attributum fuerat jus Metropoliticum in utramque Germaniam. Tungris primo sepultus est, sed deinde a Brunone I. sacræ ejus exuviæ Coloniam translatæ sunt, ut videre est in ejusdem Brunonis vita apud Sur. c. 27. atque ad S. Cœciliæ tumulatæ.

VI. Simoneus.

Simoneus*, recensetur an. 500. vel circiter. In dyptichis ecclesiæ mortuus dicitur pridie cal. Octobris.

* Levoldo Simoneus, & Solatius, Alberico Solanus. Cointio Semoneus.

Levoldus Simoneo subdit Remedium, de quo nihil addit. Omittit alios præsules aliunde notissimos, ut Domitianum. Albericus Aquilino seu Solano subdit Sunemerum, qui idem est ac Simoneus, & item Remedium Simoneo.

VII. Domitianus.

Domitianus sic subscribit concilio Arvernensi 535. habito an. 535. *Domitianus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Coloniensis consensi & subscripsi.* In quibusdam codicibus, ut monet Jacobus Sirmundus, legitur: *episcopus de Colonia.* In Pithœano quidem codice legimus: *Episcopus ecclesiæ Tungrorum*, quod Cointio persuasit Domitianum ex Coloniensium episcoporum albo expungendum esse; sed auctoritas unius codicis manuscripti præponderare minime debet testimonio codicum Fossatensis, Tiliani & aliorum. Domitiani quoque nostri nomen præmittitur etiam epistolæ synodicæ ad Theodebertum Regem scriptæ.

VIII. Charentinus.

Charentini, qui & Chareternus dicitur, quique sedebat anno circiter 570. virtutes, Caritatem in omnes, vigilantiam, mores eximios, in sacris ædibus instaurandis & ornandis studium commendat Fortunatus l. 3. cap. 27. his carminibus, quæ monumenti loco apponere placuit cum quibusdam variis lectionibus.

Charentine decus Fidei, Deitatis amice,
Nomine de proprio, Chare, perennis amor.
Pontificem pollens Agrippina Colonia præfert
Frugiferis agris, digne, Colone Dei.
Si videas aliquos quacumque ex gente creatos,
*Quamvis ignotos, mox facis esse tuos, &c.**
Vocis Apostolicæ sectator dignus haberis,
Quæ charos animo præposuit fidei.*
Tranquillus, placidus, mitis sine nube serenus;
Cui rabies mundi nil dominare potest.
Pectora cunctorum reficis dulcedine verbi,
Lætificas vultu tristia corda tuo.
*Pauperibus cibus es, sed * & esurientibus esca;*
Rite pater populi, dando salutis opem.
Aurea templa novas, pretioso fulta decore,
A *Servas, unde Dei fulget honore domus.*
Majoris numeri quo templa capacia constent,
Alter in excelso pendulus ordo datur.
Sollicitat pia cura gregis, te, Pastor opimi,
Nil lupus a stabulis quo vigilante rapit.
Tempora longævo teneas felicia tractu,
Et per te Domini multiplicentur oves.

* Hic desunt sex carmina quæ idem sonant.
* animos.
* dasque esurientibus escam.

IX. Ebregesilus.

Ebregesilum duobus in locis commemorat Gregor. Turon. quem & Ebregisilum ac Eberegisilum nuncupat. Ac primo quidem l. x. histor. c. 15. refert eum a Childeberto Rege Brunichil-B dis filio, cum episcopo Pictaviensi missum fuisse anno 590. ad sedandos tumultus a Chrodielde 590. regiæ stirpis moniali & aliis in S. Crucis parthenone exortos. Secundo in l. de gloria martyrum cap. 62. ubi sic loquitur. *Est apud Agrippinensem urbem basilica, in qua dicuntur quinquaginta viri ex legione Thebæorum pro Christi nomine martyrium consummasse. Et quia admirabili opere ex musivo quodam modo deaurata resplendet, sanctos aureos ipsam basilicam incolæ vocitarunt. Quodam autem tempore Eberegisili episcopi, qui tunc hujus urbis erat antistes, capitis medietas validis doloribus quatiebatur* (unde cum esset in villa urbi pro-C xima) *misit diaconum suum ad sanctorum basilicam; qui collectum* (ex puteo in quem post martyrium conjecti dicuntur) *pulverem detulit sacerdoti*, (quem ubi capiti apposuit) *extemplo dolor omnis exemptus est.* Tertio ibidem cap. 63. narrat quo pacto S. Mallosi corpus ab eo inventum fuerit; nempe cum fama esset illum apud Bertunense oppidum martyrium consummasse, occultumque omnibus esset quo in loco quiesceret, quamvis ibi oratorium sub ejus nomine consecratum existeret; in ejus honorem basilicam ædificavit, ut ejus artus, si aliquando eos revelaret Deus, transferret. Interea diaconus quidam Metensis per visum duc-D tus, ubi martyr quiesceret, edoctus est, re ad Ebregesilum delata, se ad oratorium transtulit, ubi diaconus ex iis quæ per visum acceperat, ait hic effode, & sancti corpus invenies; qui cum quasi ad septem pedes fodisset, suavissimum odorem expertus, sanctum reperit illæsum, & in basilicam a se constructam transtulit, & cum magna pietate sepelivit. Denique histor. l. 9. c. 28. refert Brunichildem jussisse fabricari ex auro & gemmis miræ magnitudinis clypeum, cumque cum duabus pateris ex eadem materia fabricatis, ad regem Hispaniæ per Ebregesilum misisse; at cum Parisios accessisset, ab Ebrachario duce E comprehensum fuisse, deductum ad Guntrannum regem, ab eoque gravissime increpatum quod ad hostes suos munera deferret; sed cum respondisset munera quæ deferebat destinata esse Recharedo qui Chlodosuindam Childeberti regis sororem *sponsare debuerat*, abeundi cum muneribus copiam obtinuisse. Verum non dicit Gregorius Ebregesilum antistitem eundem esse qui hac aliisque plurimis legationibus pro Brunechilde defunctus fuerat. Ipsum esse autumant Sanmarthani, & quidem recte, verisimile quippe videtur Reginam hanc ejusque filium Childebertum, qui

ANNI CHRISTI

Austrasiæ regno, in quo erat Colonia, potiebantur, curasse, ut adeo de se bene meritus minister & legatus ad cathedram Agrippinensem promoveretur.

Monendus lector in multis Colon. episcoporum catalogis Charentinum Ebregesilo postponi, sed perperam, cum ex Gregorio pontificatum hic tenuerit anno 590. certe in ea sententia sunt Henricus Pantaleo I. part. de viris illustribus Germaniæ ubi Charentinum asserit sedisse an. Christi 560. & Cointius ad annum 562.

X. Remedius.

Remedius præfuit circa annum 612. *Vir doctus, qui verbo & opere vitæ plurimum Christianæ reipublicæ profuit*, ut Cratepolius testatur. Ejus obitum notat necrologium Coloniense XV. calendas Februarias, anno pro nostro computandi
623. modo 623, quanquam annum 615. assignent magnum chron. Belgic. & annales Colon. apud Bucelinum, 622. vero Gelenius in Coloniæ magnitud.

XI. S. Chunibertus.

S. Chunibertus illustri Austrasiorum ducum genere ortus est, inquit Gelenius. Patrem habuit Crallonem, matrem Reginam, quorum ditiones apud Mosellam fuerunt: pars ubi nunc Valdentziorum comitum dominia; pars ad Rhenum supra Confluentiam. At non id omnino ejus vita, in qua id unum habetur: *Pater ejus Crallo nomine provinciæ Mosellanæ indigena.* Additur filium suum Dagoberto Francorum regi nutriendum simul & provehendum commendasse, quod & ipsum stare nequit, jamdiu quippe erat Trevirensis archidiaconus cum Dagobertus Austrasiæ regnum a patre consecutus est: unde Theodeberto traditum asserit Gelenius, sed nullo auctorum testimonio fretus. Ut ut est constat factum fuisse Trevirensem archidiaconum ac tandem defuncto Remedio, votis omnium Coloniensi ecclesiæ præfectum VI. calend. Octobr. an. 623. Anno
625. 625. unus fuit ex episcopis qui Remis concilium celebrarunt sub Sonnatio archiepiscopo, Flodoardo teste l. 2. histor. Rem. c. 5. qui octavum illi locum assignat, & sedem Coloniensem.

Ejus sæpe meminit Fredegarius scholasticus in chronico: *post discessum B. Arnulfi,* inquit c. 58. *adhuc consilio Pipini majoris domus & Chuniberti pontificis urbis Coloniæ utens, & ab ipso fortiter admonitus* (Dagobertus Rex) *tantæ prosperitatis & justitiæ amore complexus universas sibi subditas gentes, usque dum ad Parisius pervenit, regebat, ut nullus de Francorum regibus præcedentibus sua laude fuisset præcellentior.*

Anno XI. regni sui Dagobertus Sigibertum filium suum Austrasiæ regem constituit, *sedemque Mettis civitatem habere permisit*; sed propter minorem ætatem, illius tutelam Chuniberto Coloniæ urbis pontifici, & Adalgiselo duci commisit, *curam vero regni Austrasiorum & providentiam omnium imposuit Pipino principi*, ut legitur apud Sigebertum qui in hoc postremo fallitur. Fredegarius enim in chron. cap. 75. scribit: ubi

A primum Dagobertus, patre defuncto, rerum potitus est Neustrasiis auctoribus, Austrasios suspectos habuit & invisos totoque fere decennio apud se retinuit in Neustria, ne novi aliquid in Austrasia molirentur, ac inter eos Pipinum. Unde sequitur & novi Regis tutelam, totamque regni administrationem non Pipino, sed Chuniberto & Adalgesilo commisisse Dagobertum. Idem Fredegar. ibidem c. 85. ait post Dagoberti mortem Pipinum domum reversum, adjunctoque sibi Chuniberto vetere amico regnum Austrasiæ gubernasse. Quod & testatur Aimoin. l. 4. c. 36.

B Post Dagoberti mortem Pipinus Major domus & Chunibertus amicitia conjunctissimi omnes *Leudes* Austrasianorum sua prudentia & suavissimis moribus pellexerunt ut in obsequio permanerent. Postea Compendium venerunt ut partem thesaurorum Dagoberti debitam a Nantilde Regina, Regeque Clodoveo ejus filio obtinerent, quam Mettim deduci curarunt.

In vita Pipini ducis Chunibertus dicitur sanctitatis fama illustris, & tanti viri in regni administratione consors. In actis quoque S. Remacli Trajectensis legitur Regi ac proceribus carus, tan-
C tæque apud eos existimationis, ut nihil quod alicujus esset momenti, absque ejus consilio fieret. Hinc jure merito credimus ipsius consiliis & monitis adscribenda esse tot monasteria quæ aut fundavit, aut ditavit pius hic princeps. Consecravit Regis jussu duo cœnobia Stabulense & Malmundariense in Arduenna silva, licet in diversis diœcesibus, Coloniensi & Tungrensi, ubi præerat S. Remaclus abbas simul & episcopus.

Anno 656. liberior a curis & regni negotiis, 656.
cœpit gregi suo assidue invigilare. An. vero 663. 663.
vel 664. *completis feliciter 40. villicationis suæ annis*, inquit ejus vitæ scriptor, die XII. Novembris morte justorum occubuit, & in ecclesia
D S. Clementis quam ipse construxerat, quæque nunc ejus nomine insignitur, ejus corpus conditum est, ut vivens præceperat. In diplomate S. Annonis quod in armario ecclesiæ S. Chuniberti asservatur: legitur, *Susatum in Westphalia Angariæ metropolim, D. Petro S. Chunibertus archiepiscopus acquisivit.* Quod & confirmat magnum chron. Belgicum. In Susatiensi vero tabulario apud Gelenium dicitur, in prælio contra Saxones se socium Sigiberto dedisse, Susatiumque cum villa populosa in prædæ partem accepisse, & S. Clementis ecclesiæ dedisse. Plurima alia prædiorum dona ab eo facta enumerat Bertoldus Trevirensis episcopus in diplomate dato
E Coloniæ anno 873.

XII. Bocaldus.

Hic antistes notatur a Sammarthanis ad annum 663. quo ipsum S. Chuniberto successisse docet Cointius ad hunc annum n. 24. Forsitan idem est ac Rothadus de quo hæc Albericus: *In Colonia post S. Chunibertum Rothadus, deinde Stephanus, post Aldewinus.*

XIII. Stephanus.

Stephanus ecclesiæ suæ gubernacula tenuit

ANNI CHRISTI

usque ad annum 690. inquiunt Sammarthani, quos aliosque scriptores idem sentientes redarguit Cointius, qui contendit hunc antistitem vitam clausisse anno 680. habuisseque successorem eodem anno Adelvinum qui sequitur. Moritur Stephanus pridie idus Februar.

XIV. Aldewinus.

Initium episcopatus Aldewini vel Adelvini; imo & Abelwini ac Balduini videtur Cointio sumendum ad anno 680.* quia annus 3. Sergii papæ, Christi 690. erat decimus ejus pontificatus, quod probat ex quodam textu sic a se restituto: *Episcopante in ecclesia Coloniensi Aldewino episcopo ejusdem ecclesiæ anno X.* legendo enim, ut prius, *episcopante in ecclesia Coloniensi Aldewino X. episcopo ejusdem ecclesiæ*, falsus sequeretur sensus, videlicet Aldewinum fuisse tantum episcopum numero decimum. Utrum plures annos exegerit in episcopatu, & nonagesimum supra sexcentesimum supergressus sit ignoratur. Ejus tempore Plectrudis Pipini Majoris domus in Austria pia conjux, Coloniæ puellarum condit monasterium, cum quibus aliquandiu vixit.

* Coint. ad an. 690. n. v.

690.

Nescio quid sibi velit Gelenius cum in sacris & piis fastis mensis Febr. 12. ait. Eodem die obiisse referunt tabulæ episcoporum venerabilem Stephanum Ubiorum antistitem circa annum 690. nihil enim de eo Stephano alibi legimus.

XV. Giso.

Gisonem, seu Guisonem excepisse in episcopatu Aldewinum consentiunt omnes qui de rebus ecclesiasticis Coloniensium scripsere. Sedebat anno 695. quando Francorum dux Pipinus adducta ad se sanctorum Ewaldorum presbyterorum Anglorum & martyrum a Saxonibus, quibus Christum annuntiabant, interemtorum *corpora condidit cum multa gloria in ecclesia Coloniensi*, Venerabili Beda teste lib. 5. c. XI. inquit Cointius. Rexit sub Clodoveo III. & Childeberto III. regibus, pervenit ad initium VIII. seculi, obiit an. 710. si fides adhibenda annalibus circuli Westphalici. Pius episcopus jacet apud S. Severinum *in crypta sub majore choro ante aram primariam B. M. V. Annuntiatæ dicatam, elevato nonnihil marmoreo saxo quadrato, ad pedes strictiore.*

695.

ad an. 695. n. 5.

XVI. Anno.

Anno Gisonis successor Plectrudi principi feminæ piæ ac religiosæ carus, arguitur a Gelenio quod Pipino adulterii reo indulgentiorem se exhibuerit. Quin etiam traducitur, [a] quod indicto aliquot episcoporum conventu, depositionis sancti Lamberti Traject. episcopi sententiam pronuntiaverit. Sed has criminationes diluit Carolus Cointius ad annum 724. num. 27. probando 1.° Pipinum Alpaïdem super inductam feminam dimisisse antequam Anno Colonienses gestaret infulas, & repudiatam Plectrudem revocasse. 2.° S. Lambertum in exsilium actum esse ab Ebroino an. 674. proindeque longe ante Annonis episcopatus tempora. Idem Cointius carpit Gelenium, qui eum archiepiscopum appellat, *quia*, inquit, *Coloniensis ecclesia jus metropoliticum per illa tempora nondum recuperarat.* Memoratur in vita S. Suiberti circa annum 707. Existimat Cointius eum adfuisse ordinationi S. Huberti Leod. episcopi, an. 708. quod male de ejus *elevatione* scripsit Gelenius, verum de hoc infra. Hic episcopus adfuit translationi S. Lamberti an. 721. inquit Cointius. Annus mortis ejus incertus. Notat Gelenius diem ab aliis assignari vigiliam Nativitatis, ab aliis XI. calendas Decembris. Sepulturæ locus S. Severini basilica, in vestibulo majoris chori. In ea ut ait Gelenius, septem præbendas instituerat, cui & tradiderat casulam ex serico, quam ibidem suo ævo conservatam fuisse asserit Hermannus de Wesalia in manuscripto chronico Coloniensi.

707.

[a] Gelenio ita sentiendi occasionem præbuit Rainerus sancti Laurentii monachus in vita S. Lamberti c. x. ubi dicit: *Fertur Coloniensis episcopus conspirasse* contra S. Lambertum; At minime indicat Annonem; præterea dubitabundus dicit: *fertur*. Denique scripsit seculo 12. nondum medio.

XVII. Faramundus.

Faramundum quemdam Trajectensem cathedram post ejectum S. Lambertum invasisse, eamque per septennium occupasse in confesso est apud omnes qui de rebus ecclesiasticis Leodicensibus & Trajectensibus scripserunt: sed hunc ipsum fuisse Coloniensem episcopum, nec ratio temporum, nec alia quælibet credere patitur. Certe ab omni verisimilitudine procul abest eum qui cum tanto dedecore fuerat ejectus non solum e sede Trajectensi, sed ex tota provincia, ea in civitate episcopum ordinatum esse, ac de ipsius ordinatione siluisse scriptores omnes qui de eo locuti sunt.

Quo tempore præfuerit Faramundus difficile est statuere. Si constaret Annonem anno 721. superstitem fuisse, ac translationi S. Lamberti adfuisse, uti vult Cointius, respuenda esset Gelenii & Sammarthanorum sententia, qui scribunt sedisse Faramundum temporibus Pipini Heristalli sub annum 711. duobus annis. Sed minime probat Cointius huic translationi Annonem interfuisse.

Ex præmissis liquet nihil certi reperiri de Faramundi episcopatu in sede Coloniensi; eum tamen commemoravimus tot scriptorum qui eum Coloniensibus annumerant præsulibus morem gerentes. Levoldus omnes archiepiscopos a Chuniberto usque ad Faramundum ordine a nobis servato ponit, ponunt & Annales circuli Westphalici, qui ejus mortem anno 712. illigant, aduntque ei successisse Agilolfum.

XVIII. Raginfredus.

Vulgati indices Raginfredum postponunt Agilulfo, sed præcedere debet, si anno 735. quædam mancipia cum Willibrordo primo Ultrajectino pontifice commutaverit, uti ex archivis refert Browerus, & ex ipso Gelenio l. 3. de Colon. Agrippin. magnitudine. De hac tamen commutatione nihil legimus in antiquo Johannis de Beka chronico.

ANNI CHRISTI

S. Bonifacius Germaniæ apostolus, quem Beka S. Willibrordo successorem dat, præfuit synodo in Germania congregatæ a Carlomanno Francorum principe anno 742. XI. Calendas Apriles, *al.* Maias, cui adfuit episcopus nomine Raginfridus. Eum autem cum Cointio credimus fuisse Coloniensem: huic enim ecclesiæ & aliis in utraque Germania jure metropolitico præerat Bonifacius, auctoritate a Gregorio papa III. accepta, tanquam legatus sedis apostolicæ, cum nondum ulli sedi episcopali affixus esset.

746. Raginfredum anno 746. obiisse conjicimus ex epistola Zachariæ papæ data hoc anno pridie Calend. Novembr. imperante D. piissimo Augusto Constantino a Deo coronato....... anno XXVII. * imperii ejus anno v. indict. XIV. Hac enim epistola summus pontifex confert ecclesiam Coloniensem, procul dubio vacantem, S. Bonifacio, qui huc usque fuerat episcopus *regionarius* nulli addictus sedi: *de civitate namque illa*, inquit, *quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum per nostræ auctoritatis præceptum, nomini tuo metropolim confirmavimus, & tuæ sanctitati direximus pro futuris temporibus ejusdem metropolitanæ ecclesiæ stabilitatem.* Sed octodecim circiter mensibus elapsis idem pontifex ad eumdem Bonifacium scripsit: *Alia scriptura tuæ fraternitatis continebat, quod jam olim de Agrippina civitate scripsisti, quod Franci non perseverarunt in verbo quod promiserant, & nunc moratur tua fraternitas in civitate Moguntina.* Utrum vero Bonifacius aliquandiu sederit Coloniæ, nobis ignotum. In eadem altera epistola dicit pontifex: *Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus & successoribus tuis in metropolim sit confirmata, habens sub se has civitates, idest Tungras, Coloniam, Vormatiam, Spiratiam, & Trectis.* Stangefol. in annalibus circuli Westphalici Raginfredum mortuum notat anno 752. 15. cal. Octobr. sed eum Agilolfo postponit.

Epist. 9.

* XXVI.

XIX. Agilulfus.

S. Agilulfus, qui & Agilolfus & Agiolfus abbas Stabulensis & Malmundariensis, vir genere ac sanctitate illustris, ad cathedram Coloniensem assumtus est abbatis officio & titulo minime depositis. Ad eum & ad alios diversos Galliæ & Germaniæ episcopos epistolam scripsit Zacharias papa, gratulabundus pro unanimitate in fide, in caritate, in sacro ministerio, in obsequio & benevolentia erga Romanam sedem. Eam porro datam an. 748. post Baronium autumat Labbeus. Post quatuor regiminis annos, Christi cir-

750. citer 750. Agilulfus reversus est ad monasterium suum, ubi cum vixisset usque ad annum 770. uti scribit Fisenus in abbatibus Stabulensibus, in Arduenna silva impiorum manibus obtruncatur, & pro martyre colitur. In Malmundariensi cœnobio sepultura donatus dicitur, ejusque corpus argenteo sarcophago inclusum a B. Annone inde Coloniam translatum requiescere in basilica Beatæ Mariæ virginis ad Gradus. Scribit Canisius in martyrologio XXXI. Martii locum in quo cæsus est semper virescere & noctu cœlesti lumine il-

A lustrari in signum ejus sanctitatis. Sancti Agilulfi mentio exstat apud Adonem & Surium in vita S. Bonifacii: apud Molanum quoque ad 8. idus Julii, & Miræum in fastis.

Observandum quæ hic de Agilolfi temporibus a nobis dicta sunt plurimum differre ab iis quæ vulgo circumferuntur, imo & ab auctore qui ejus passionem descripsit, verum quæ ii habent auctores adeo sunt intricata, tam parum cohærentia, & sibi ac historiæ ita contraria, ut iis omnibus spretis, quæ ex certis monumentis probabiliora nobis visa sunt assumere operæ pretium duxerimus. Vide quæ habent Bollandiani ad

B diem nonam Julii.

XX. Hildegarius.

Hildegarius seu Hildegerus S. Agilolfo abdicanti suffectus est, anno, ut præmisimus, circiter 750. *Anno 753. Pipinus iterum Saxonum perfidia provocatus regiones eorum devastavit*, inquit annalista Fuldensis, *in qua expeditione Hildigarius Coloniensis archiepiscopus a Saxonibus interimitur.* Jacet in sancti Gereonis ecclesia: notatur in fastis ecclesiasticis, IV. calendas Jul. quo die interemtus est in castro prope Wisurgim *, cum a Pipino pro sancienda pace missus 753.

C esset, (quamquam eum *in bello* interfectum fuisse notat magnum chronicum Belgicum.) Notatur & VI. idus Aug. quo sepultus est ad S. Gereonem. Memoratur autem cum titulo Beati ac martyris, pro more illorum temporum, qui hoc titulo donabant eos omnes qui a barbaris occisi fuerant. Porro cum constet illum gladio Saxonum interiisse anno 753. falsi convincitur quod apud Gelenium legitur l. 1. Syntagm. 2. eum occisum esse an. 757.

* le Weser.

Annales Fuldenses Hildegerum archiepiscopum appellant, forsan ob restitutum Coloniæ jus metropoliticum a Zacharia papa concessum

D quando sedem hanc S. Bonifacio assignavit. Sed Moguntia in qua paulo post apostolicus ille legatus cathedram suam fixit nomen & jus metropolis obtinuit, non Colonia. Sane S. Bonifacius in epistola ad Stephanum papam, quam refert Johannes de Beka in chronico, ubi mentio fit præsulis Coloniensis, nunquam eum appellat archiepiscopum, sed episcopum.

Apud Surium tom. 2. habetur ad calcem vitæ S. Suiberti epistola Ludgeri in qua dicitur hortante Pipino Rege, Stephanum papam vices suas commisisse ad inquirendum de gestis, virtutibus ac miraculis sancti illius antistitis, ad ejus *canoni-*

E *sationem*, pluribus episcopis, sed præcipue Hildegero Coloniensi archiepiscopo, in cujus parochia migraverat ad Christum, sed belli imminentis necessitate impeditos rem exsequi non potuisse. Verum id cum assignato ipsius cædis anno nequaquam convenit. Vide Gelenium in pretiosa Hierotheca pag. 41.

XXI. Hildebertus.

Hildebertus, quem cum Hildegario male confundunt Gelenius & Sammarthani, ipsius fuit successor. Cum ecclesiam Ultrajectinam ad se,

ANNI CHRISTI

hoc est ad suam diœcesim trahere vellet, commovit animum S. Bonifacii apostolicæ sedis legati. Hanc ecclesiam fundarat S. Willibrordus, aliter Clemens dictus, post impetratam licentiam a Sergio papa, qui eum ordinavit episcopum, prædicandi Frisonibus evangelium. Per annos 50. Willibrordus assidue prædicans, Frisones maxima ex parte ad fidem convertit, quod Colonienses episcopi nec fecerant, nec tentaverant. Post sancti obitum princeps Francorum Carlomannus commendavit sedem illam Bonifacio ad ordinandum episcopum, quod & fecit. Obstitit Coloniensis episcopus, locum hunc ad se pertinere contendens, *propter fundamenta cujusdam ecclesiolæ*, inquit S. Bonifacius in epistola ad Stephanum papam III.

Quo tempore scripta fuerit hæc S. martyris epistola nullæ demonstrant notæ chronicæ. Autumat Cointius S. Bonifacio, quando scripsit, ignotum fuisse iter a papa in Franciam susceptum. Porro Roma profectus est Stephanus die XIV. Octobris, indictione VII. ex Anastasio in ejus vita. Indictio VII. incepit mense Septembri an. 753. *Decimo quinto die mensis Novembris prædicta indictione septima, a civitate propria movens, suum in Franciam profectus est iter...... Unde & cum celeritate, Deo prævio, ad Francorum venit Clusas*, inquit Anastasius. Post natalem Domini diem Pipinus ad villam regiam Pontigonem * in pago Pertensi, obviam papæ perrexit. Hæc acta sunt desinente an. 753. quo ineunte Hildegarius fuerat occisus. Ex quibus conjicimus Hildebertum eum esse de quo S. Bonifacius ad Stephanum papam scribit: *Nunc autem Coloniensis episcopus illam sedem* (Ultrajectinam) *sibi usurpat*, quo tempore Stephanus accinctus erat ad iter in Franciam.

* *Pont-yon. en Parthois*, prope Vitriacum incensum, *Vitri le brûlé*.

Cointius refert Hildeberti mortem ad annum 761. hac sola fultus ratione, quod Berthelinus ipsius successor decem annos exegerit in episcopatu, & qui ei successit Ricolfus anno tertio Caroli Magni Regis, id est anno 771. sit electus secundum Cratepolium. Refert Gelenius in pretiosa Hierotheca pag. 41. epitaphium ipsi in ecclesia S. Gereonis positum.

Hildbertus meritis qui fulsit episcopus annis
Assumptus cælo hoc jacet in tumulo.
Obiit anno Incarn. Dom. DCCLXII. IV. *Kal. Jul.*

XXII. Berthelinus.

Berthelinus nobis notus est ex Pipini Regis diplomate pro constructione & dotatione monasterii Prumiensis, quod primus edidit noster Mabillonius tom. 2. Annalium in appendice pag. 705. cui subscribit *Berthelinus episcopus*, cum aliis multis quorum nomina sedesque assignat vir eruditissimus. Datum legitur anno XI. Pipini, regis, Augusti die XIII. si computemus annos Pipini ab ejus inunctione Suessionis sancti Bonifacii manibus facta, annus hic XI. ad annum Christi 761. referendus est; quod Cointii opinionem de pontificatus Berthelini exordio confirmat. Si vero memorentur anni ab iterata unctione & inauguratione quæ in regali S. Dionysii abbatia majori cum solemnitate celebrata est a Stephano papa anno 764. undecimus annus hujus Regis pertinet ad æræ Christianæ annum 764. Obiit an. 771. ex Cointio nonis Februariis. Vivebat adhuc anno sequenti secundum Sammarthanos. Ob ecclesiarum restaurationem & decoramen laudatur a Gelenio, apud quem de eo legitur.

Bertholinus amans Christi pia templa refecit,
Et miro sacros auxit honore tholos.

XXIII. Ricolfus.

Coloniensem præsulem fuisse Ricolfum, inter Germanicos & Francicos scriptores constat, cetera quæ de illo referuntur, incerta. Apud Mersſæum Cratepolium, præsulatum iniit *anno tertio sub Carolo Magno*, idest anno Christi 771. gessitque *annis 22. laudabiliter*, ad annum usque 793. quam chronologiam admittit Cointius. Ejus initium longe antevertit Sanderus, qui in auctuario ad primum tomum Flandriæ illustratæ hæc scribit: *Scoranus* Blandiniensis abbas, *ac Ricolfus episcopus* Coloniensis *res quasdam commutarunt anno 768. & eodem anno obiit rex Pipinus*. Mendosum Sanderi textum asserit Cointius, & anni 768. loco, restituendum videri annum 778. verum hanc conjecturam evertit Sanderi contextus, qui eodem anno quo hæc commutatio facta est, e vivis ereptum fuisse Pipinum refert, Pipinus vero anno 768. hac luce exemtus est. Sammarthani ipsius memoriam referunt ad annum 775. quo Gelenius aliique rerum Coloniensium scriptores eum Marcoduranæ synodo interfuisse scribunt, & ejus obitum anno 782. adscribunt. In Ludgeri vita per Altfridum scripta hæc habentur: *Albricus* (jam antea electus Ultraject. episcopus) *cum in Colonia civitate gradum accepisset episcopalem, fecit & Liudgerum secum presbyterii percipere gradum, &c.* Si Coloniæ inauguratus est, certe non ab alio quam illius civitatis antistite, quem non alium a Ricolfo fuisse merito affirmat Cointius.

XXIV. Hildebaldus.

Hildebaldus sive Hildivaldus ut scribit Anastasius in vita Leonis tertii papæ, Ricolfo successit. A Carolo rege factus est sacri palatii archicapellanus, & apostolicæ sedis apocrisiarius ab Hadriano papa. Ejus nomen subscriptum legitur in diplomate quod Annales circuli Westphalici exhibent, hunc in modum. *Hildebaldus archiepiscopus Coloniensis & sacri palatii capellanus recognovi. Data* IV. *cal. Octob. anno Dominicæ Incarnationis* DCCLXXXIX. *ind.* XII. *Anno autem regni Caroli* XXI. Cointius, cujus chronologiam annorum Ricolphi evertit hoc instrumentum, illud commentitium esse pronuntiat, tum quod annus Dominicæ Incarnationis & indictio minime ponerentur in publicis Francorum actis, tum quod nondum Hildebaldus foret præsul Coloniensis, aut archicapellanus, superstitibus adhuc Ricolpho Colon. & Angilramo Metensi & archicapellano. Verum Mabillonius lib. 2. de re diplomat. c. 26. profert diploma Caroli Magni pro Metensi sancti Arnulphi monasterio, cujus autographum diligenter inspexit vir doctissimus

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

his verbis desinens : *Data kal. Maias an. XV. & VIII. regni nostri, ab Incarnatione autem Dom. J. anno septingentesimo octogesimo tertio, in die Ascensionis Dominicæ, in cujus vigiliis dulcissima conjux nostra obiit..... Actum Theodone villa palatio nostro in Dei nomine feliciter, ind. VI.* Habes hic indictionem & annos Dominicæ Incarnationis. A

Eadem facilitate solvitur objectio petita a titulis archiepiscopi Coloniensis & Archiepellani datis perperam Hildebaldo, quia superstites adhuc erant Ricolfus Coloniensis præsul, & Angilramnus Metensis episcopus Archipellanus. Nam Ricolphum nondum obiisse, mera est Cointii conjectura. Quod spectat vero ad Angilramnum, erat quidem hoc tempore Archipellanus, at quid vetat Hildebaldum fuisse capellanum? hoc enim titulo duntaxat insignitur in diplomate a Cointio reprobato. B

794. Adfuit concilio Francofordiensi an. 794. in

Can. 55. Carolus Magnus rex dixit *se a sede apostolica licentiam habuisse, ut Angilramnum archiepiscopum in suo palatio assidue haberet propter ecclesiasticas utilitates;* seque deprecari synodum *ut eo modo sicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildebaldum episcopum habere liceret, quia & de eo sicut & de Angilramno apostolicam licentiam habebat.* Ejus precibus annuit *universa synodus, & placuit eum in palatio esse debere propter utilitates ecclesiasticas.* Refert Anastasius eum missum fuisse obviam Leoni papæ Paderbornam ad C

799. Carolum regem adventanti anno 799. Addit eodem anno ei Romam revertenti cum aliis novem tam præsulibus quam comitibus comitem datum fuisse *in pontificale obsequium*, ibidemque jussu Caroli inquisivisse de criminibus papæ impactis a Paschali assecilisque ipsius, qui explorata Leonis innocentia, anno sequenti a Carolo missi sunt in Franciam puniendi.

802. Anno 802. S. Ludgerus ordinatur episcopus D Mimigardevordensis seu Monasteriensis, reluctans, illud apostoli causatus *oportet episcopum irreprehensibilem esse*, quod effatum audiens Hildebaldus consecrator, cum gemitu statim exclamasse dicitur, nec illud in se completum fuisse.

811. An. 811. Carolus Magnus *annis tribus antequam decederet fecit divisionem thesaurorum ac pecuniæ, & vestium, &c. coram amicis & ministris suis*, inquit Eginhardus, qui addit hujus *constitutionis & ordinationis* fuisse testes septem archiepiscopos; primumque nominat Hildebaldum nostrum. Adfuit concilio Moguntino ex tribus E provinciis coacto anno 813. in cujus præfatione primo loco ponitur Hildebaldus sacri palatii archiepiscopus, quod nonnullis persuasit ipsum synodi fuisse præsidem, etiam præsente Riculpho Moguntinensi antistite; at censet Cointius Hildebaldo hunc honorem, ut primus nominaretur, delatum fuisse ob archicapellani dignitatem: ceterum Ricolfum Moguntinum archiepiscopum synodo præfuisse, quod merum est opinamentum nullis actis nixum. Petrus Beek in Aquisgrano c. 7. ab eo, vivente & præsente patre Carolo, coronatum fuisse Ludovicum Pium hoc anno affirmat.

ANNI CHRISTI

Anno 814. Carolus Magnus migravit e vita v. calendas Februarii: *Septimo die postquam laborare cœpit*, inquit Theganus c. 7. *jussit familiarissimum pontificem suum Hiltibaldum venire ad se ut ei sacramenta Dominici corporis & sanguinis tribueret, ut exitum suum confirmaret.*

Hildebaldus eundem locum apud Ludovicum Pium obtinuit, fuitque hujus imperatoris archicapellanus, uti docet Astronomus in Ludovici vita, ibi quippe narrat Hildebaldum sacri palatii archicapellanum ab eo obviam Stephano papæ Remos adventanti missum cum aliis præsulibus, comitantibus multis ecclesiæ ministris. Quo tempore id factum sit facile assequemur. Stephanus IV. anno 816. die 22. Junii electus est, & statim legationem misit ad Ludovicum Augustum, *quæ super ordinatione ejus imperatori satisfaceret.* Verba sunt Astronomi in vita Ludovici. Idem significat annalista Laureshamensis, cum scribit papam duos legatos direxisse, *qui quasi pro sua consecratione imperatori suggererent.* Idem scriptor pergit: *Stephanus nondum duobus post consecrationem suam exactis mensibus, quam maximis potuit itineribus ad imperatorem venire contendit.* Hac adhibita diligentia summus pontifex facile potuit Remos advenire saltem ineunte mense Augusto; quo tempore Hildebaldus hac in urbe morabatur. Nulla certa suppetunt argumenta temporis quo ad Deum migravit. Gelenius qui eum sancti & Beati titulo exornat, docet ipsum obiisse III. nonas Septembris anno 818. quem vulgo 818.
sequuntur rerum Coloniensium scriptores; & Cointius addit corpus ejus depositum fuisse in sancti Gereonis ecclesia apud S. Mauritii aram. Denique quod præterire non possumus affirmat novam basilicam metropolitanam ab eo erectam fuisse. Quod autem eandem basilicam *bibliotheca per Wenilonem Laudonensem episcopum ex Italiâ curata* dotasse dicitur non ita certum. Lege Cointium ad hunc annum num. 20,

De eo canit Theodulphus Aurelianensis episcopus in prolixo carmine quod inscripsit Carolo Regi, in quo e regia familia transit ad proceres, & inprimis ad Hildebaldum in hunc modum:

Adsit præsul ovans animo vultuque benigno,
Ora beata ferens, & pia corda gerens.
Quem sincera fides, quem tantus culminis ordo;
Pectus & innocuum, Rex tibi Christe dicat
Stet benedicturus Regis potumque cibumque
Sumere quin etiam Rex velit, ipse volet.

Monendus lector in antiquitatibus Sandionysianis a Dubleto conscriptis recenseri Coloniensem archiepiscopum Philippum nomine. Nempe referri expeditionem a Carolo rege susceptam ad Jerosylimam e manibus Saracenorum eripiendam, eamque re ipsa & universam terram, quam sanctam cognominant infidelibus eripuisse, inde Constantinopolim venisse, ibique a Constantino multas obtinuisse reliquias, quæ spectant ad Dominicam passionem, eas Aquisgranum delatas quam plurimis resplenduisse miraculis, iisque permotum Carolum, Leonem papam, archiepiscopos, episcopos, abbates invitasse per universum

ANNI CHRISTI

universum pene terrarum orbem ut Aquisgranum venirent; venisse, & inter eos jam nominatum Philippum Colon. archiepiscopum, qui & nominatur in diplomate Carolino Suessionibus dato & ab iisdem Leone, ceterisque episcopis subscripto. Verum has fabellas evertit Cointius inutili sane verborum apparatu, cum falsitas ipsis oculis contrectetur.

Non retuli quod de Hildebaldo legitur in epistola ad Rixfridum Trajectensem episcopum a Liudgero Mimigardevordensi præsule transmissa, quæque refertur apud Surium die 1. Mart. post vitam S. Swiberti, nempe Caroli regis & Hildebaldi precibus Leonem papam Swibertum sanctorum confessorum catalogo adscripsisse. Confictam enim fuisse hanc epistolam asserunt & probant viri doctissimi, Morinus de pœnitentia l. x. c. 20. Cointius ad an. 805. n. 6. Henschenius ad diem 26. Martii, & apud illum D. Josephus Maria San-Felicius apostolicæ sedis ad inferioris Rheni tractum nuntius. Reperio insuper Leonem archiepiscopum Coloniensem nominatum a Gariele Monspeliensi canonico in serie præsulum Magalonensium & Monspeliensium, in Stabello episcopo, quem refert cum pluribus aliis ac Carolo rege adfuisse consecrationi altaris Anianensis per Leonem III. summum pontificem. Præterquam quod enim apud Guillelmum Cruceum in serie Cadurcensium episcoporum in Aymato ep. n. 51. *Leo* dicitur *archiepiscopus Tolonicensis*, ea consecratio per papam Leonem commentum est, ut probat Cointius ad annum 805. n. xi. xii.

XXV. Hadabaldus.

Sequimur Gelenium, Sammarthanos, Cointium, &c. cum Hadabaldum, sive Hagebaldum, & Hildeboldum ac Hadalboldum, Hildebaldo successisse anno 818. docemus, quamvis similitudo nominis dubios nos facere possit, utrum ex unico Hildebaldo duos conflaverint mutatis tantisper nominibus. Certe Levoldus unicum agnoscit Hildeboldum. Hadaboldum tamen alium esse ab Hildebaldo probat quod tum in actis Theodonis-villæ, de quibus infra, tum in capitulari Ludovici imperatoris, & in aliis actis publicis Hadalboldus dicatur archiepiscopus, minime addito archicapellani titulo, qui ubique Hildebaldo datur. Et quidem tunc archicapellanus erat sancti Dionysii celeberrimus abbas Hilduinus. Certe Hincmarus in opusculo ad proceres regni pro institutione Carolomanni regis cap. 15. archicapellanorum seriem texens, post Hildebaldum Coloniensem, locum dat Hilduino & quidem tempore Ludovici Pii, postea Fulconi presbytero, deinde Drogoni episcopo scilicet Metensi.

Concilium apud Theodonis-villam habitum
821. est anno 821. de quo Eginhardus in chronico ad hunc annum: *Medio mense Octobri,* inquit, *conventus generalis apud Theodonis-villam, magna populi Francorum frequentia celebratur.* Huic cœtui ex plurimis provinciis, & ex tota pene Gallia congregato adsuit Hadabaldus Coloniensis archiepiscopus cum suffraganeis suis, ad sententiam præsertim adversus clericorum percussores ferendam. Anno 825. Ludovicus Pius capitulare promulgavit, cujus 25. capitulo constituit 825.
in Colonia Missos dominicos Hadabaldum archiepiscopum & Ecmundum comitem.

Celebris fuit annus 828. ob quatuor concilia, 828.
quæ quatuor in locis haberi jussit Ludovicus Augustus, scilicet Moguntiæ, Parisiis, Lugduni & Tolosæ. Moguntiam convenire præcepit archiepiscopos cum suis suffraganeis, Autgarium Moguntinum, Hadabaldum Coloniensem, Hetti Trevirensem, & Bernuinum Vesuntionensem, ad disciplinam Christianam tam in clero quam in populo restituendam per totum Gallicanum imperium. Hæc constituit pius imperator in Aquisgranensi placito, anno quem designavimus exeunte, ut averteret Dei flagella pravis gentis actibus ad iracundiam provocati, cujus argumenta haud dubia enumerat, *famem, frugum sterilitatem, mortalitatem animalium, hominum pestilentiam, scandala per tyrannos in regno exsurgentia &c.* Paulo post habitum fuisse concilium Moguntinum, anno tamen sequenti 829. conjicimus. At ex quatuor istis synodis, solius Parisiensis exstant acta septimo *col. 1594. & seq.*
collectionis Labbeanæ tomo, tribus libris digesta.

Anno 838. Trithemius abbas refert Hirsau- 838.
giensis monasterii dedicationem; *aderatque*, inquit, *Hildeboldus archiepiscopus Coloniensis, Willericus &c.* Eodem anno sedit in conventu Aquisgranensi. Cum Hildegrimus Halberstadiensis episcopus & provisor monasterii Werthiniensis, super tumulum Liudgeri fratris sui extra Werthinensem basilicam erexisset oratorium, incertum quo anno, illud Hadabaldus Coloniensis archiepiscopus in honorem S. Stephani protomartyris & S. Jacobi fratris Domini dedicavit, teste Walafrido his versibus:

Hoc templum Stephani celebratur honore dicatum,
Cum Jacobo nostri fratre simul Domini.
Quorum sub precibus Christi pietate receptis,
Summi adipiscamur munera larga boni.
Hildigrim struxit, Hadabaldus episcopus archi
Sanctificavit: honor certus utrumque manet.

Quid exinde egerit, quo anno mortuus sit incertum. Gelenius aliique ejus obitum consignant anno 846. aut circiter, aiuntque incompertum id esse, eo quod Dani seu Normanni Rheno vecti anno 845. Coloniam occupaverint, penitusque protriverint, eodemque tempore Ludovicus II. cum Carolo Calvo intestinas discordias habuerit, unde factum esse volunt ut Coloniensis sedes aut præsule caruerit, aut qui pedum tenuit sine consecratione ecclesiam rexerit, cum in antiquis monumentis dicantur *Colonienses sine benedictione episcopali fuisse usque ad annum 851.* Inter Hadabaldum & Guntharium Levoldus ponit Hagelbridum sub Ludovico filio Caroli, qui sedit annos 22.

XXVI. Guntharius.

Post Hadabaldum longo vexata est interpon-

ANNI CHRISTI

tificio Coloniensis ecclesia, quod tandem Gun- A tharii consecratione cessavit. Eum præcipuæ nobilitatis parentibus ortum inferimus, quod sororem suam Lothario regi nupturam speraverit. Cum vacante sede Colon. eversum fuisset Hamburgum, nihilque S. Anschario ejus præsuli suppeteret, unde vitam sustentaret, Rex Ludovicus & synodus Moguntina anni 847. aut alia ejusdem circiter temporis Bremensem episcopatum cum Hamburgensi conjunxerunt, eumque regendum Anschario tradiderunt. Re ad Guntharium, ubi primum electus est, per sanctum præsulem denuntiata, vehementer intercessit, & intercessionis causas edidit ac tandem in conventu Vormatiensi B

857. an. 857. duorum Regum Ludovici & Lotharii ac omnium præsulum qui aderant, precibus victus cessit, professusque est se id omne ratum habiturum, si apostolica firmaretur auctoritate, quod præstitit Nicolaus I. definiens, ut nullus deinceps Coloniensis archiepiscopus, ullam sibi in Bremensi civitate potestatem vindicaret; bulla data est sub initium ejus pontificatus, in qua, teste

858. Adamo l. 1. c. 27. *notatur annus Domini 858.* Eodem anno habitam esse Moguntiæ synodum circa calendas Octob. narrant veteres Francorum annales, & in ea lectam fuisse Gunthari Coloniensis ad Aldfridum præsulem epistolam de ter- C ribili tempestate quæ contigerat Coloniæ 17. calend. Octobris: fulmen enim ignei draconis instar sancti Petri basilicam irruperat, unoque ictu tres homines diversis in locis occiderat, sexque alios eodem impetu prostraverat, qui semivivi elati vix convaluerant. Commemoratur Gun-

859. tharius in concilio Metensi anni 859. & eodem anno adest Tullensi apud Saponarias; subscribit anno sequenti Tullensi II. ad Tusiacum, & privilegio S. Martino Turonensi concesso; duabus quoque synodalibus epistolis subscripsit, primæ ad Wenilonem archiepiscopum, alteri ad Britanniæ minoris antistites, qui a metropolitano D Turonensi desciverant. Scripsit cum Theutgaudo Trevir. & Harduico Vesuntion. archiepiscopis epistolam ad Hincmarum pro causa Hilduini, quem ille episcopatu indignum judicabat. Scripsit & cum iisdem aliisque antistitibus ad episcopos in regno Ludovici constitutos pro causa Rothadi, cui contra Hincmarum favere videntur.

Huc usque in Gunthario sana omnia & integra, posteriora corrupta & lugenda. Waldradam deperibat Lotharius, Theutbergam legitimam uxorem odio habebat, hanc repudiare, illam ducere decreverat, quod ut consequeretur, cum sine episcoporum consensu non posset, Gun E tharium magnæ authoritatis virum sibi conciliavit, ac totius negotii impulsorem reddidit, *facta spe falsa ei, si ab uxore liberaretur, se ducturum ejus sororem*, inquit Otho episcopus. Hinc Theutgaudum Trevirorum episcopum virum simplicem sibi ascivit Guntharius. Atque ut tragœdia moveretur, mensibus Januario & Februario an.

860. 860. Aquisgrani duæ synodi habitæ sunt in quibus Theutberga vi ac dolo fateri coacta est se ab Hucberto fratre passam esse flagitium, quibus intellectis Guntharius qui in prima synodo vocatur *summus capellanus*, aliique præsules Reginam publicæ pœnitentiæ addixerunt, ut ipsi testantur in epistola ad Nicolaum papam. Aliquid tamen amplius actum fuisse patet ex tertio concilio ibidem anno 862. habito, in quo Lotharius id unum postulat, ut licentiam nubendi a patribus accipiat, quam & eidem concedunt. Dissolutum ergo prius fuerat ejus cum Theutberga conjugium; in eo porro concilio decretis priorum confirmatis; *Waldrada producitur regio cultu decorata, Reginæ nomen sortitur..... Rex, Guntharium quem suæ nequitiæ socium falsis promissionibus fecerat, versute decepit.* Ut scilicet quamvis promissis frustratus, novo matrimonio consentiret. Interea rem totam ad summum pontificem detulere Theutberga cum suis fautoribus, se injuriam vimque passam ac eorum omnium de quibus insimulabatur insontem esse protestata est. Quibus commotus Nicolaus I. duos legatos misit, qui Metis synodum agerent, ibique remoto omni partium favore, litem accurato perpenderent examine, ac diligenter discussam definirent; sed in hoc cœtu anno 863. mense Junio habito, 863.
Rex, facinus propter quod arguebatur episcoporum consilio & auctoritate factum esse protestatus est, quod illi non inficiantes, annuentibus legatis, qui muneribus corrupti censiti sunt, Guntharium Agrippinensem & Theutgaudum Trevirensem episcopos ad Nicolaum papam miserunt, qui *secum quasdam assertiones rationum verisimilium*, quibus gestæ rei qualitatem munire nisi sunt, deferrent, & apostolicæ sedi probandas curarent. Romam devecti Nicolao pontifici scriptum obtulerunt, protestati se nihil aliud habere quod dicerent. Ille coacta anno 863. in Lateranensi palatio synodo, reque examinata, Metensem conventum damnavit, ejusque acta rescidit, Guntharium & Theutgaudum archiepiscopos, præcipuos Lothariani divortii assertores deposuit, & communione privavit, *juste quidem & canonice, ut scriptis suis ipse fatetur, injuste vero sicut scriptis & assertionibus firmare conantur*, inquiunt annales Francorum a Pithœo editi.

Nec sic resipuit Guntharius, sed furore percitus cum socio exiens ab urbe ad Ludovicum imperatorem Beneventum perrexit, innumerisque criminationibus ac calumniis ejus animum magnopere commovit. Hinc pluribus epistolis ad eis indulgendum pontificis animum excitavit, pro iisdem quoque veniam deprecati sunt illius regni antistites, aliique plurimi; verum inexorabilis Nicolaus a proposito dimoveri numquam potuit. Imo duram & austeram responsionem omnibus, atque ipsi Ludovico dedit, *pro reconciliandis Theutgaudo & Gunthario*, inquiens...... *cesset vestræ gloriæ jam nos pulsare sublimitas..... si patienter egerint... poterunt alia miserationis ecclesiasticæ beneficia præstolari, prioris tamen ministerii, aut cujuscumque sacerdotalis officii dignitatem frustra quidem sperare poterunt, resumere autem in sempiternum non poterunt.* Ira accensus Ludovicus *Romam ea intentione venit, ut aut depositos papa restitueret, aut hoc facere nolenti*

ANNI CHRISTI *Tom. 8. conc. Lab. col. 697.* 862.

ANNI CHRISTI

noxie quodam modo manum mitteret, inquiunt annales Bertiniani ad annum 864. Sed evasit Nicolaus, & postea cautione accepta, venit ad imperatorem, quocum ita egit, ut intento fraudatus redierit, Guntariumque ac Theutgaudum qui secum venerant, in Franciam redire præceperit. Sicque ab omni spe dejecti epistolas quasi encyclicas ad episcopos catholicos, imo & ut fertur ad schismaticos, Photium scilicet ejusque sectarios, felle consertas miserunt, in quibus aiunt Nicolaum, qui *se totius mundi imperatorem facit*, eorum pœnituisse quæ in ipsos fecerat. Tum Nicolaum papam compellantes queruntur, quod cum ei gestorum suorum rationem scripto tradidissent, ut quid inde sentiret, quid vellet sibi demonstraret, paratis, quidquid ipse rectius & probabilius insinuaret, ejus arbitrio una cum confratribus suis ultro acquiescere; nihil vero ipsis respondisset, sed *tantum quodam die in publico dixisset ipsos excusabiles apparere, & innocentes juxta sui adsertionem libelli*; quo non obstante tandem se *ad suam præsentiam evocatos, obseratis ostiis, conspiratione more latrocinali facta, & ex clericis & laïcis turba collecta, opprimere studuisset, atque sine synodo & canonico examine, nullo accusante, nullo testificante, nulla disputationis districtione dirimente, vel auctoritatum probatione convincente, & absque oris sui confessione, absentibus aliis metropolitanis & diœcesanis episcopis, extra omnium omnino consensum, suo solius arbitrio ex tyrannico furore* damnasset. Ac tandem concludunt se illius sententiam contemnere; idque omne per Hilduinum clericum fratrem suum, *adjunctis ei suis hominibus*, misit Guntharius ad Nicolaum papam, dans illi in mandatis, ut illa, si nollet recipere, super corpus B. Petri jactaret. Rem ille summa temeritate exsecutus est; Romam venit, & a S. pontifice repulsam passus, armata militum manu in Apostolorum principis basilicam ingressus, obsistentes custodes fustibus excipi jussit, fugatis omnibus, scriptum super corpus B. Petri jactavit, seque & qui cum eo venerant evaginatis gladiis protegentes, de ecclesia exierunt & ad Guntharium redierunt. Hic vero in Cœna Domini Coloniam veniens, sacrum offerre, ac chrisma conficere præsumsit, crimini cumulum imponens, sed Lotharius, postulantibus episcopis, eum præsulatu dejecit, unde commotus, quidquid in ecclesiæ thesauro residuum erat abstulit, Romam iterum petiit, ut omnia Lotharii & sua figmenta de Theutberga & Waldrada pontifici ex ordine panderet. Sed incassum hæc omnia, Nicolaus enim synodum Romæ coegit circa calendas Novembris, ut latam in depositos sententiam confirmaret.

Mitius egit Nicolai successor Hadrianus, & inde a nonnullis infamatus est. Waldradæ communionem restituit, Lotharii ad se venire cupientis consilium approbavit, eumque cum adve-
869. nisset, eo quo debuit honore excepit anno 869. Lotharium secutus est Guntharius, & ad laïcam communionem admissus de manu papæ eu-

A charistiam accepit apud Cassinum montem.[a] De Gunthario exitu nihil certi tenemus. Eum, uti Lothario regi contigit & omnibus pene ipsius familiaribus in itinere Italico sociis misere periisse[b] facile suspicaremur, nisi ex expistola 27. Hadriani constaret anno 870. fuisse superstitem, uti dicemus inferius.

Objectum quoque ei fuit quod Ingeltrudem Bosonis comitis uxorem adulteram recepisset, ac sua auctoritate adversus maritum protexisset. Verum hanc ejus mentem non fuisse suadet Hincmarus, qui in epistola, quam ad conventum episcoporum incerti in Gallia loci circa annum 860.
B misit, cujus inscriptio hæc est: *ad interrogationem Guntharii archiepiscopi Coloniensis*, quæstionem sibi ab eo propositam sic refert. *Si femina* Bosonis ad nos venerit & publice confessa fuerit, dicens mea culpa virum meum adulteravi; quapropter timore mortis perterrita ad vos confugi, ut & a morte corporali quæ mihi imminet ex parte mariti mei me liberetis, utrum debeam illi publicam pœnitentiam imponere, quam aut in parochia mea in quam confugit, sejuncta a viro suo peragat, aut eam eidem viro suo sub tali conditione reddere debeam, ut nullo modo eam interficiat, sed post pœnitentiam, illam in conjugio habeat;
C quam si interfecerit, sciat se ecclesiastica pœnitentia plectendum. *Conc. Labb. tom. 8. in appendice pag. 1917.*

XXVII. Hugo.

Hugo, dictus ab Ebbone *abbas-princeps*, filius fuit non Roberti Fortis, uti volunt nonnulli, *Spicil. t. 12 pag. 525.* decepti vulgato S. Benigni chronico, & interpolato Aimonii loco *, sed Conradi comitis, ex ** V. Mabil. annal. t. 3. pag. 259.* Adelaïde Ludovici Pii filia, Caroli regis consobrinus, Sithiensis seu S. Bertini, S. Germani Autissiodorensis, S. Martini Turonensis, & S. Vedasti Atrebatensis abbas, Francorum dux, qui non semel contra Nortmannos haud infeliciter
D pugnavit. Ei tonsura clerico, ordinatione tantum subdiacono, moribus & vita laïcis Coloniensem episcopatum donavit anno 864. Lo- 864.
tharius, ademtum Gunthario, cujus contumacia offensus fuerat. Verum Hugo episcopalem consecrationem nusquam accepit, & Coloniensem ecclesiam Hilduino clerico Guntharii fratri resignavit circiter 866. Obiit anno 887. Aure- 866.
lianis, ac Autissiodori sepultus est in basilica S. Germani, erga quem vivens impense affectus fuerat, exemplo parentum suorum, qui ibidem humati fuerant. De eo Hericus lib. 1. de miraculis S. Germani: *Is est Hugo, ut absque assen-*
E *tationis fuco verum fatear, & nomine & officio*

[a] Probat Mabillonius ad an. 869. n. 100. Lotharium regem cum sociis & Hadrianum papam Cassinum convenisse, ubi Rex sacram communionem accepit ministrante summo pontifice, & dato sacramento affirmavit se a Waldrada, postquam a Nicolao papa excommunicata fuerat, abstinuisse, idemque præstitere ejus proceres. Tunc etiam laïcam communionem accepit Guntarius, se pontifici deinceps in omnibus obsecuturum professus etiam scripto, *dat. cal. Julii indict. 2. in ecclesia Salvatoris quæ est in monasterio S. Benedicti in Cassino*, uti legitur in annalibus Bertinianis.

[b] De eo Levoldus: *Fertur autem divinum officium sibi iterum usurpasse contumaciter, & propter hoc Zanecis ab Angelis sacris vestibus exutus ante altare occisus est.*

ANNI CHRISTI

abbas, de quo quidquid dixero longe infra meritum ipsius est.

XXVIII. HILDUINUS.

Hilduinus Guntharii frater, cujux audax facinus, in fratre retulimus, episcopatum obtinuit Hugonis resignatione anno 866. Certe Carolus Calvus qui nuper Austrasiæ regnum obtinuerat, eum ad hunc archiepiscopatum ordinari cupiebat, sed Willibertus favente Ludovico Germaniæ rege sedem hanc obtinuit. Hilduinum non commemorat Levoldus, uti nec ipsum, nec Hugonem, Castillioneus. Imo Ægidius Aureæ vallis monachus, aliique deinceps rerum Coloniensium scriptores, interpontificium septem annorum hîc inserunt usque ad Willibertum.

XXIX. WILLIBERTUS.

De Williberti, aliis Weriberti consecratione ita loquitur Flodoardus in chronico ad annum
870. 870. *Luitbertus Moguntinæ sedis archiepiscopus, cum quibusdam suffraganeis suis profectus Coloniam, Willibertum presbyterum, jussu Ludovici regis, & totius cleri & populi electione, etiam Carolo Calvo*, (qui Hilduino favebat) *nolente, in locum Guntharii ordinavit episcopum.* Electus fuerat anno præcedenti; hanc porro ejus ordinationem minime probavit Hadrianus papa, quod inconsulta sede apostolica facta esset, ut patet ex ejus epist. 27. ad Ludovicum regem. Ex ea quoque intelligimus tunc adhuc superstitem fuisse Guntharium; quippe inter rationes reprobandæ ordinationis Williberti primariam hanc refert: *Præcipue*, inquit, *quia Guntharii dudum archiepiscopi causam, antequam in locum illius substitueretur episcopus, nos iterum audituros, & vocem ejus admissuros fore spopondimus.* Addit: *præfatam ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quousque ille qui ordinatus est nostræ exhibeatur præsentiæ, & utraque pars coram nobis discussa, conventus synodalis perpendatur audientia.* Quo pacto res ea definita sit, incompertum nobis est, id constat, Willibertum, etiam negato pallio in regimine Coloniensis ecclesiæ perseverasse, & strenue se gessisse.

873. Anno 873. VI. calendas Oct. præfuit concilio Coloniensi, in quo confirmata sunt decreta Guntharii ejus antecessoris de monasteriis canonicorum, quibus & bonorum proprietas, & sibi præpositum eligendi facultas data. Item laudatur & confirmatur fundatio illustrissimi parthenonis Assindiensis. Eodem anno metropolitanam ecclesiam a se aut absolutam, aut restauratam consecravit V. calendas Octobris inquit Gelenius.

Mabillon. ad hunc an. n. 23.

Anno 875. cum Hilduino juniore Halberstadensi episcopo consecravit ecclesiam Werthinensem ab annis 66. inchoatam. Fuit orator Ludovici regis in concilio Pontigonensi an. 876. uti legitur in sessione IV. habita IV. nonas Julii, petiitque nomine Regis *partem de regno Ludovici imperatoris, filii Lotharii fratris eorum, sicut ei competeret ex hæreditate, & illi firmatum erat sacramento*, qua de re legendi annales Bertiniani.

A Johannes VIII. papa eum invitavit ad synodum generalem Trecis celebrandam, ut legitur ad calcem epistolæ 100. tom. 9. conciliorum Labbei. Habita est hæc synodus anno 878. III. idus Augusti; sed in subscriptionibus præsulum qui adfuerunt, non legitur Williberti nomen.

Præfuit synodo Coloniensi cum Lieutberto
Moguntino metropolitano anno 887. ubi con- 887.
tra bonorum ecclesiasticorum invasores, & sacrarum virginum corruptores, vibrata sunt ecclesiæ fulmina. Demum adfuit synodo alteri Moguntinæ anno 888. in qua subscripsit decreto, quo immunitas Corbeiæ novæ & parthenonis B Herisiensis asserta est. Vide Mabillonium ad hunc annum numero 35. Non solum Hadrianus, verum etiam Johannes VIII. papa ei pallium denegavit, hic ob quatuor causas; scilicet quia fidem catholicam ad plenum in epistola sua non exposuerat, & quia nec universalium conciliorum, nec decretalium pontificum Romanorum ullam mentionem fecerat; & præterea in illa epistola non subscripserat, nec aliquem nuntium miserat qui pro eo juraret. Decreti I. part. dist. 100. c. 4. Exstat & tom. 9. concil. Labb. p. 283. ejusdem Johannis ad Willibertum nostrum epistola, qua ejus vigilantiam commendat, C & presbyterum excommunicatum, ac pœnitentia functum, ipsius testimonio absolvit, & sacerdotali ministerio restituit, eique cujusdam Gedeonis adulteri causam committit, ut sententiam canonice ferat. Fato suo concessit anno 890.* die XI. Septemb. sepeliturque in ecclesia S. Petri. Ut gloriæ cœlestis decore ornatus in sanctorum catalogis passim recensetur, & locum habet in martyrologiis Ferrarii, Canisii, & aliorum XI. Septembris, ut asseritur in notis ad concilium Coloniense tom. IX. concil. Labbei col. 257.

* 891. in chron. Leod.

XXX. HERIMANNUS.

D Herimannus seu Hermannus & Hartmannus cognomento Pius jam Coloniensem cathedram
conscenderat an. 890.[a] quo, ut refert Mabillon. 890.
annal. l. 39. n. 52. interfuit synodo apud Forcheimium, & cum aliis episcopis Herisiensis parthenonis constructionem, dotationemque, rogatu Bisonis Patherbrunnensis præsulis confirmavit. Primum ejus studium fuit sibi ereptam Bremensem ecclesiam vindicare, conqueriturque suæ ecclesiæ jura violata. Reclamat Adalgarius Hamburgensis antistes, & Stephanum papam adit. Hic Fulconi Remensi archiepiscopo vices suas hanc in rem committit injungitque ut synodum apud E Vangionum civitatem cogat, & causam accurato perpendat examine. Quod & hoc ipso anno præstitit. At quid in ea synodo judicatum fuerit, huc usque incompertum est. Vide Flodoardum lib. 4. c. 1. Id unum constat definitam litem non fuisse, ut enim narrat Flodoardus, *Formoso* Stephani successori scripsit Fulco, *ut sibi auctoritatis suæ in his exsequendis scripta dirigeret.* Verum

[a] Chronic. Belgicum cœpisse dicit anno 893. notatque in quodam chronico dici iniisse episcopatum 889. sedisseque annis 30. aut 35. ut in alio chronico dicitur.

ANNI CHRISTI

non direxisse videtur pontifex, nullus enim amplius de Fulcone sermo in eo negotio, quod ad ipsum Formosum detulit Hermannus, diem dixit Adalgario Bremensi, qui nec per se nec per legatum se stitit, ut epistolâ ad ipsum datâ papa conqueritur, notatque facta inquisitione omnes ecclesiæ Coloniensis suffraganeos testatos fuisse, *usque ad ipsum nullum Bremensis ecclesiæ præsulem modum subjectionis Coloniensi antistiti recusasse, sed omnes ejus decessores sedi Coloniensi subjectos fuisse.* Ac tandem *dispensative definit Bremensem ecclesiam ad subsidium archiepiscopi Hamburgensis, cum aliquo tamen subjectionis respectu permanere posse, dum fundatis novis episcopatibus Hamburgensi antistiti subjiciendis, Bremensem ecclesiam recipiat sedes Coloniensis.* Rem aliter narrat Albertus abbas Stadensis ex Adamo Bremensi, nempe *collecta apud Triburiam synodo*
895. an. 895. cui uterque Herimannus & Adalgarius intererant, *Hattone Moguntino præsidente, cassata fuisse apostolicæ sedis privilegia, & gloriosorum principum annullata præcepta, consentientibus iniquis decretis Formoso papa & Arnulpho rege. Deinde facta subscriptione Adalgarium archiepiscopum in cauda concilii positum fuisse.*

908. Anno 908. inquit idem Mabillonius Herimannus a Ludovico rege obtinuit ut Laubiense cœnobium ab Arnulpho rege ecclesiæ Leodiensi datum, Stephano ejusdem sedis antistiti confirmaretur, eique concederetur abbatia quam *Fossas* vocant. Vide Miræum notit. p. 82. Cum anno 920. Hilduinum in Leodicensem episc. inaugurasset, sibi molestiam non modicam conscivit; quamvis enim id non nisi minis ac terroribus victus fecisset, quamvis Hilduinum postea tertio vocasset ad synodum ut de objectis criminibus se purgaret, graviter tamen a Johanne X. papa objurgatus est, jussusque cum Hilduino & Richario competitoribus ad sanctam sedem venire. Memoratur testis in celebri pactione Bonnensi ad Rhenum inter Carolum & Henricum reges, cujus est incertus annus, de eo enim disputatur. Eam leges in capitularibus & in Gallia Christiana Sammarthanorum. Concilium Confluentinum celebravit anno 922. cum archiepiscopo Moguntino & sex episcopis. Legitur ex hac vita migrasse die XI. Apr. an. 925. Chronicon tamen Saxonicum ejus mortem consignat an. 923. Jacet in æde sacra S. Petri.

Franco scholasticus Leodiensis, deinde monachus & abbas Affligemiensis (quod tamen in dubium revocant nonnulli) nuncupavit Herimanno librum de Quadratura circuli, qua de re legendus Sigebertus lib. de scriptoribus ecclesiast. cap. 164. Dicavit ei quoque Stephanus Leodiensis episcopus vitam * S. Lamberti episc. Trajectensis & martyris ex eodem Sigeberto cap. 26.

* De hac vita vide Mabillon. sec. III. Bened. p. I. pag. 67.

XXXI. Wicfredus.

Wicfredus Coloniensis archiepiscopus designatus est anno Christi 925.* De ipso tamen altum est silentium in antiquis monumentis usque ad annum 948. quo, septimo idus Junias, inter-
925. fuit synodo Engilen-Heimensi habitæ coram Ottone & Ludovico regibus. Refert Martennius noster eum adfuisse eodem anno generali placito apud Niumagum, in quo Otho I. Suestrensem abbatiam Prumiensi monasterio confirmavit. Eodem insuper anno dato diplomate, S. Severini, ut ait, monasterio bona concessa confirmavit, dinumeravit & suis limitibus circumscripsit, apud Gelenium lib. 3. Syntagm. 3. p. 272. In eo quoque testatur se hoc loco oratorium construxisse, & in quantum potuit ornasse, reliquias S. Severini in capsam decentiorem transtulisse, & de suo jam dictæ ecclesiæ plura contulisse. Flodoardus in chronico ejus mortem consignat an. 953. die VII. Julii. De eo Hugo Flaviniacensis pag. 133. *Anno DCCCC. LIII. Wigfredus Coloniensis episcopus obiit, & Bruno frater Regis Ottonis succedit, &c.* Illis consentiunt Regin. Sigefrid. Dithm. lib. 2. Gelenius, &c. Quamquam chronicon Leodiense ejus obitum illiget anno 952. In vita S. Brunonis c. X. dicitur fuisse *diu admodum imbecillis, regiæ tamen majestati & patriæ satis fidus.*

* 923. ait Magn. chron. Belg. ex chronicis Colon.

XXXII. Bruno I.

Brunonis stirpe nihil in orbe nobilius, natus est Patre Henrico Aucupe Germaniæ rege, fratrem habuit Othonem magnum imperatorem, sororem Haduidem, quæ fuit Hugonis Capeti regis mater, nepotem Othonem II. Augustum. *Annos circiter IV. habens, liberalibus litterarum studiis imbuendus Baldrico venerabili episcopo, qui adhuc superest, Trajectum missus est,* inquit Rothgerus, qui vitam Brunonis scripsit jubente Folcmaro successore. Baldricus autem Brunonis præceptor minime est episcopus Trajecti ad Mosam qui obiit anno 958. aut 959. proindeque diu ante Brunonem, sed Ultrajectinus præsul cognominis, qui post annum 970. mortalitatem explevit, nam Brunonis præceptor adhuc superstes erat, inquit Rothgerus, quando Brunonis demortui vitam scripsit, successoris ipsius jussu. Tantos in studio progressus fecit, ut *nullum penitus* fuerit *studiorum liberalium genus, in omni græca vel latina eloquentia, quod ingenii sui vivacitatem aufugeret,* inquit laudatus scriptor.

Chron. Alberici ad an. 958. & 987.

Henrico imperatore ejus parente mortuo, ab Othone fratre jam Rege in aulam vocatur. Ibi nec fractus illecebris, nec victus ab objectis, nec raptus exemplis, se totum pietati & studio litterarum dedit. Institutores habuit Israëlem Scotigenam episcopum, & famosissimum Ratherium monachum Laubiensem ac Veronensem quondam episcopum, aliosque græcæ linguæ præceptores; tantumque sub illis ardorem concepit, ut *quocumque circumagebantur tabernacula & castra regalia, bibliothecam suam sicut arcam benedictam circumduceret:* & ita sacris litteris operam dabat, ut prophanas non negligeret; imo *scurrilia & mimica quæ in comœdiis & tragœdiis.... serio lectitabat, materiam pro minimo, auctoritatem in verborum compositionibus pro maximo reputabat.* Israël de discipuli moribus a nonnullis requisitus, *sanctum* eum apprime virum esse respondit. Sub Ratherii disciplina multum profecisse testatur

ANNI CHRISTI

Fulcuinus, qui Laubiensium abbatum gesta conscripsit. Quanti autem fecerit Ratherium Bruno satis probavit collato ei Leodiensi episcopatu, uti suo loco dicemus. *Millies per dies cogebatur calamitosis patrocinari, consulere afflictis, opem ferre miseris.*

Antequam Bruno ad episcopalem promoveretur thronum, adhuc adolescens quædam rexit monasteria[a], *in quibus degentes, partim voluntate, partim vi ad regularem vitam constrinxit.... ipsaque post paululum deo sacrata loca, annuente regia liberalitate, privilegiis & libertatibus pristinis reformavit, nihil sibi suisve exinde beneficii reservans, nisi quantum cœnobiorum patres sponte causa caritatis obtulerant.* Idcirco abbas appellatur in Flodoardi chronico ubi meminit synodi Virdunensis an. 947. habitæ.

Defuncto Wicberto Coloniensi archiepiscopo, unanimi plebis, magnatum, & totius cleri consensu & applausu, suffectus est 30. Augusti. Ac non diu postea a fratre renuntiatus est Lotharingici tractus rector seu archidux; quæ in utraque provincia gesserit seorsum referemus.

Coloniæ inauguratus, mox scripsit *ad Agapetum miræ sanctitatis papam* per Hadamarum Fuldensem abbatem, qui perhumane acceptus a pontifice, præsuli retulit pallium, & *reliquias de proprio corpore S. Pantaleonis martyris*, & privilegium, apostolicæ sublimitatis authoritate traditum, quo, eodem pallio, præter consuetudinem, quoties vellet uti permissus est Bruno.

In episcopatu sibi parcus semper fuit, pauperibus largus, benignus omnibus; nusquam mundi honoribus captus est, luxum & delicias semper abhorruit, cum dignitates pompam ac splendorem exigebant, sibi vilis & abjectus fatalem deplorabat necessitatem; inter epulas studebat abstinentiæ, cum sibi permissa viderentur omnia, nihil ipse sibi permittebat; calumniis lacessitus, patientia duntaxat & lenitate vicit inimicos & ad officium revocavit. Ad sibi subditos quod spectat, *de religione primo & cultu Dei secundum datam sibi sapientiam instituit ut..... in diversis congregationibus suæ diœcesis unum cor esset & anima una: ut vestium superfluitas, morum inæqualitas, & quidquid effeminatum & indecens in ejus ecclesia videretur, vera & spirituali circumcisione diligentissime abscinderetur: ut divinis ministeriis omnes, quorum id intererat, intentissime secundum præfixam sibi regulam viverent.* Sanctorum corpora, aut membra, aliaque monimenta, ut suis patrocinia cumularet, & per multos populos ultra citraque hac celebritate gloriam Domini propagaret, undecumque collegit. Sibi ab Hadamaro allatas S. Pantaleonis exuvias collocavit in antiqua B. martyris ecclesia civitati proxima tunc inculta ac pene diruta, quam reparavit & auxit, ibidemque monasterium sub ejusdem sancti titulo construxit, præfecitque monachis abbatem nomine Christianum, quem Rotgerus *beatum* propter morum sanctitatem appel-

[a] In his est Loreshamense, *locus Regum munificentia nobilis, adhuc retinens & prærogativam libertatis, & monimenta religionis.*

A lat. S. Evergislum Tungris Coloniam transtulit & in ecclesia S. Ceciliæ reposuit. Circa annum 960. ab Ansigiso Trecensi episcopo S. Patrocli ossa obtinuit ac per Evercharum Leodiensem episcopum asportata, Coloniâ Susatum detulit, ac condidit in ecclesia quam fundaverat, ac amplis reditibus ditaverat. *Baculum & catenam S. Petri qua diligentia, quo fervore, quo gaudio in urbem suam, alterum Metis, alteram Roma adduxerit, noverunt omnes*, inquit Rotgerus. His omnibus adde sanctos Eliphium, Privatum, Gregorium, &c. quibus diœcesim suam ditavit. Certatim quoque plurimis in locis, ecclesias, monasteria &
B cetera ædificia servitio Domini Dei sui, & honori sanctorum apta, quædam a fundamentis erexit, quædam prius fundata nobiliter auxit, alia olim diruta reparavit, inquit idem scriptor. Cœnobia porro hæc destructa forte fuerant vel in Normannorum procellis seculo IX. vel in illa Hungarorum irruptione, quam contigisse Brunonis tempore legimus in tractu Coloniensi, Veromanduensi, Hannoniensi, &c. Mulieres S. Mathæi in Fossa familiarius cum vicinis viris agentes transtulit in Konigsstorff, eisque substituit percelebris collegii canonicos, qui templum illud nunc S. Andreæ nuncupatum cultu divino exornarunt. Verbo dixerim nihil non tentavit ut templis splendo-
C rem, clero seculari pietatem, regulari fervorem, plebi morum integritatem restitueret.

Nec minor fuit ejus in secularibus administrandis industria & felicitas. De eo chronicon Magdeburgense, *Bruno frater Regis gloriosus totius Lotharienfis regni ducatum & regimen cum episcopatu suscepit.*[b] *Ita cum magna religione usus est officio sacerdotis, & exigente necessitate functus est virtute magnanimi ducis.* Hinc Magni cognomen merito consecutus est tanquam dux, & uti nonnulli loquuntur Archidux cum summo imperio; exsilio mulctavit Rainerium & Lam-
D bertum comitis Montensis filios ob rapinas & molestias ecclesiis illatas, ex chronico Camerac. quod laudat Mabillonius ad annum 974. n. 1. Erat quoque cancellarius & sacri palatii archicapellanus.

Lotharingos undequaque sollicitatos, in officio retinuit, rebelles vel rationibus, vel vi ad obsequium revocavit. Ab Hungarorum furore ditionem suam exemit, pacem ubique restituit. Ludolphum suum ex fratre nepotem, qui se ducem rebellionis in Othonem gerebat, vehementissimo, & ad commovendum aptissimo sermone
E deterruit, desperatis rebus consolatus est, *statum pristinum, si quæ sua erant accuratius vellet attendere, repromisit*, ut ad se veniret invitavit, Bonnæ recepit, fovit, patris animum ipsi reconciliavit. Lotharium Franciæ regem, sororis suæ filium, cum a consobrinis suis vehementer esset oppressus, mirifice eruit & exaltavit, nec cessa-

[b] *Bruno*, inquit magnum chron. Belgic. *ducem Lotaringiæ latrocinantem bello victum in vincula conjecit, & judicio fratris sui imperatoris reservavit, ab eodem ducatum Lotharingiæ per sententiam dicti imperatoris & principum acquisivit, & Coloniensi ecclesiæ applicavit, cum ante hæc sua tempora archiepiscopi Colonienses non judiciis gladii temporalis, sed tantummodo jurisdictione usi fuissent baculi pastoralis.*

ANNI CHRISTI

vit donec in locum patris sui Regem constituit, ac majores ipso potentioresque Hugonis filios illius regni principes sub jugum ejus stravit. Lugdunum venit ut cives secum invicem discordantes, ac bello dissidia finire volentes ad concordiam revocaret. Othonis II. nepotis & regni Cisalpini custos & tutor creatus est a fratre Romam profecturo, ut rebus Italiæ provideret, quem & ipse Regem unxit Aquisgrani.

962. Anno 962. dum in pago Meldensi concilium haberetur, ut Artaldo Remensi archiepisc. nuper mortuo daretur successor, annitentibus quibusdam episcopis ut Hugo quondam dejectus ex hac sede, restitueretur, Bruno Johannis papæ rescriptum obtulit de alio ordinando, electusque est Odalricus illustris clericus, Hugonis comitis filius, *favente Lotario rege, cum regina matre, præfatoque Brunone.* (Ex Flodoardi chron.)

963. Anno 963. tanquam Lothariensis regni rector consensum præbuit abbati S. Maximini Wiggero castrum Luciliburgum (*Luxembourg*) *excambire* volenti cum Sigefrido comite pro villa quadam in Arduenna. Brunone petente Otho imperator an. 965. S. Gisleni monasterio Villare confirmat. Extremum diem clausit eodem anno v.* idus Octobris, de cujus obitu sic Albericus: *Bruno dux archiepiscopus Franciam pergens ad pacificandos nepotes suos Lotharium regem & filios Hugonis (Magni,) ubi Compendium venit, febre correptus Remos rediit, & quidquid habuit jure mancipii ecclesiis sanctorum delegans mortuus est.* *Corpusque ejus a Theoderico Metensium episcopo Coloniam refertur.* Atque ut postulaverat, sepultus est in monasterio SS. Pantaleonis, Cosmæ & Damiani atque Quirini. Gravissimum illius elogium exstat in vita Johannis abbatis Gorziensis.

965. (* VI. ex Gestis abbatum Laub. c. 27.)

XXXIII. Folmarus.

Folmarus qui & Volmarus & Folcmarus, memoratur in vita Brunonis Magni c. 27. ubi cum Tungris esset S. pontifex sibique noctu in somniis apparuisset S. Evergislus, facto mane dicitur accersisse *Folcmarum œconomum, quem in omni negotio consueverat habere conjunctissimum* ab eoque somnii expositionem petiisse, qui illud statim de translatione S. Evergisli Colon. interpretatus est. De eo iterum ibidem c. 45. refertur, allatis boni patris reliquiis *Folcmarum memorabilis probitatis & industriæ diaconum, ac prudentem fidelemque Coloniensis ecclesiæ protum & œconomum,* quo illum nomine Bruno, *ut pote vicarium suum & sibi in omni negotio conjunctissimum,* honorare consueverat, luctu se ac lacrymis præ omnibus affecisse; illique pium patrem, præscium futuræ successionis res suas omnes egenis & episcopatus ecclesiis distribuendas, summo studio delegasse. Eum archidiaconum & præpositum Bonnensem ante episcopatum fuisse asserit Gelenius. Electus est anno 965. Adfuit elevationi S. Maurini, anno 966. 13. Octobris, cujus corpus inventum est, cum nova basilica construeretur. Qua de re audiendus Stephanus qui de hac translatione sermonem faciens sic loquitur: *Folcmarus dignus Deo, digni Brunonis in sacerdotio successor, vocatus adfuit cælestis doni arbiter, & cælestium exsequiarum minister.* Rotgerus ei nuncupavit vitam Brunonis antecessoris his verbis: *Domino in Dei gratia perfectissimo Folcmaro archiepiscopo, &c.* Post annos IV. in episcopatu transactos mortalitatem explevisse dicitur anno 968. aut 969. XVIII. Julii ut vult Gelenius.

* Post receptum magnum illud viaticum redemtionis nostræ pignus, de quo quid senserit, quando allatum est ostendit, toto videlicet corpore prostratus ante illud, ut observat Rotgerus, ejus gestorum scriptor.

XXXIV. Gero.

Gero ex secundi ordinis clero Coloniensi delectus est anno 969. ut Folcmaro succederet, teste Stephano superius laudato, qui eum sanctæ memoriæ episcopum nuncupat. Saxonem eum fuisse, atque Lusatiæ ducibus prognatum asserit Gelenius, & probant hi versus.

Gero Lusacides princeps Glabbacia condit
Claustra, parens Ubium sacrificusque fuit.

Othonis Magni nepos erat, Ditmarique (*al.* Ludolfi) marchionis & Idæ, quæ Jerosolymis obiit, filius, inquiunt Sammarthani. De ejus autem genere nihil dicit Levoldus, nihil pariter magnum chronicon Belgicum. Illi offensus Otho II. Imperator, cum regalia invitus indulgeret, inquit Gelen. l. 3. synt. 1. p. 247. Angelus adjutor adfuit qui Augustum non solum ad regalium munus promptissimo animo conferendum impulit, sed etiam ad arctissimam cum eo familiaritatem ineundam permovit. Condidit monasterium Gladbacense S. Viti in Clivensi pago, imo prope Novesium aiunt annales Circuli Westphalici, & quidem in dirutæ a barbaris ecclesiæ ruinis, ubi plurimas sanctorum reliquias ante annum 954. a religiosis metu barbarorum defossas reperit, & inter eas caput & reliquias S. Laurentii, inquit Gelen. Condidit & aliud cum Thietmaro marchione fratre suo in prædio proprio juxta Salam, in honorem S. Dei genitricis & S. Cypriani martyris. Collegiatam S. Andreæ ecclesiam absolvit. Notgerum Leodiensem episcopum ordinavit an. 971. ex Sigeberto & Ægidio, 972. ex magno chron. Belg. Cameracensibus quoque Teddonem. An. 973. præceptum obtinuit ab Othone Augusto VIII. kal. Aug. quo confirmat S. Petri ecclesiæ bannum bestiarum & piscationum in Burgina & Cottenforest, ac locis aliis a Ludovico rege, & Othone patre concessum. Illud habet Gelen. de Colon. magnitudine lib. 1. synt. 7. p. 66. & 67. Mortuus dicitur anno 976. IV. calendas Julii. Mabillonius tamen ejus obitum refert an. 974. Gelenius antiquum profert monumentum in quo hæc leguntur: *Anno Domin. Incarnationis 974. indict. 2. V. nonas Maii dedicata est hæc domus* (collegii S. Andreæ) *a Gerone reverendissimo* episcopo in honore S. Andreæ apostoli. Non possum hic mortis genus prætermittere. Cum infirmitate capitis ita laboraret, ut sæpius per multos dies quasi mortuus sine sensu jaceret, in quodam hujus morbi

ANNI CHRISTI

accessu, cum Evergero summæ ædis custodi videretur [a] exstinctus, in tumulum illatus est, sed tertia ut aiunt nocte excitatus contentissima voce exclamavit ad auxilium: qui vocem audierat ad Evergerum accurrit, rem narrat, rogat ut succurrat; hunc ille male verberibus & scipione exceptum tanquam mendacii auctorem a se rejecit, sicque perit ante mortem humatus præsul. Warino successori episcopatum ambienti tantum facinus tribuunt chron. Colon. Levoldus, Magnum chr. Belg. Martennii codex, annales circuli Westphalici, &c. Sepultus est in basilica S. Petri. In historia fundationis monasterii Gladbacensis dicitur vir *recordationis piissimæ, bonis pollens moribus, & per cuncta laudabilis. Deo plenus, divinæ voluntatis exsecutor haud tædiosus, antistes beatus, in agendo quæ Dei sunt nescius moram pati.* Virginis Deiparæ cultor fuit devotissimus, cujus honori non solum ingentem statuam ex argento cœlatam dedicavit in æde metropolitana, sed etiam annuum censum attribuit in Mansledan iis pendendum qui certos hymnos in ejus honorem concinerent, uti sæpius in martyrologio metropolitano annotatur, inquit Gelenius.

XXXV. Warinus.

Warinus sceleris in decessorem commissi fructum adeptus est cum Coloniensem cathedram licet *consensu totius cleri & plebis*, conscendit, si vera sunt quæ omnes rerum istius diœcesis scriptores unanimi pene consensu referunt. Nec hoc solo crimine infamatur, hoc item additur. Otho II. filium suum Othonem jam renuntiatum Regem, licet quadrimum educandum & instituendum ei tradiderat. At Henricus minor, qui Othonis I. patruelis erat, regnum ambiens, tenellum Regem a Warino accepit, & Lothario Francorum rege favente, *regium nomen assumsit, non sine invidia in Warinum* qui invasori favere videbatur. Hinc eum pulsare videtur Gerbertus in epistola 34. ubi hæc ait: *Cæsarem in filio superesse putavimus. O quis prodidit! Quis nobis alteram lucem eripuit. Agnum matri* (Theophaniæ imperatrici) *non Lupo* (forte Warino) *committi oportuit.* Refert magnum chron. Belgic. eum ob facinus in decessorem admissum, affectata an incauta negligentia Romam pœnitentiæ causa accessisse; impetrataque a sede apostolica sceleris indulgentia, in satisfactionem, monasterium S. Martini collapsum restaurasse, amplificasse & in perpetuum Scotigenis addixisse. Forte ad utrumque expiandum abdicato episcopatu monachum ibidem induit. Ut ut est in ea professione migravit e vita 21. Septemb. 985. eo ipso anno quo cœnobium intravit, ut asserunt nonnulli, alii tamen consenuisse in plures annos volunt. Jacet in ecclesia S. Martini.

Referunt Coloniæ rerum scriptores eum ad preces B. Egberti Trevirensis archiepiscopi baculum S. Petri per medium secuisse, ac superiorem ejus partem sibi retinuisse, inferiorem vero ecclesiæ Trevirensi, quæ ipsum totum ab antiquo

[a] Nonnulli volunt Evergerum finxisse credere Geronem mortuum.

A obtinuerat, reddidisse. Solemni ritu benedixit ecclesiam S. Pantaleonis, IV. sui pontificatus anno elapso, scilicet 980. Narrat Hugo Flaviniacensis Coloniensem episcopum S. Pantaleonis martyris corpus Nicomediâ retulisse, obtentum dono Constantinopolitani imperatoris, quando pro ejus filia Othoni II. in matrimonio jungenda, jussu ejusdem Othonis legatus missus est. Id fateor nostro Warino apprime conveniret; sed cum iis quæ ex auctore æquali retulimus in S. Brunone conciliari nequaquam possunt. Peccavit quoque in Gladbacense cœnobium a S. Gerone fundatum, ratus enim Sandradum illius abbatem Leodiensi episcopo cujus diœcesis erat, magis favere quam sibi, illum expulit, & pastorem mercenarium ei substituit, sed postea culpam agnoscens, legitimum præsulem revocavit. ANNI CHRISTI 980. Tom. 1. bibl. Labb. p. 166.

B

XXXVI. Evergerus.

Evergerus Warino subrogatus est anno, ut videtur 985. vir fuit animi austeri; infamatur a 985.
Ditmaro quasi author sceleris in Geronem admissi, ut supra retulimus, sed illud Warino affingunt communiter omnes rerum Coloniensium scriptores. Gladbacense cœnobium gravius afflixit quam decessor, indignatus illud a Gerone in aliena diœcesi fundatum, penitus evertere decrevit. Hinc ejectis paucis canonicis qui cœnobium S. Martini occupabant, eo Gladbacenses monachos cum abbate Folrado transtulit, prædia vero cum ecclesiis multis, suis militibus distribuit, ut notat auctor historiæ fundationis hujus monasterii tom. 12. Spicil. p. 630. Qui vero fuerint illi canonici ignoramus, nisi forte dicamus apud S. Martinum fuisse canonicos ante monachos Scotos a Warino inductos: idque mihi fere persuadet, quod legitur cœnobium S. Martini fuisse restauratum a Warino *cum licentia sedis apostolicæ.* Certe non expetenda erat summi pontificis licentia ad restaurandum collapsum monasterium, sed quia status canonicus in monasticum erat immutandus, petenda fuit facultas a sancta sede. Ceterum Evergerus apparitione sancti Viti perterritus postea Gladbacense cœnobium restituit, revocatis ad pristinam sedem monachis, sed ut esset in sua parochia consecutus est ab episcopo Leodicensi, datis in permutationem tribus ecclesiis. Sancti quoque Chuniberti ecclesiam insigniter expilavit. Aulæa, auream altaris tabulam, bibliothecam, marmorea pavimenta, vineas, prædia, villas & ecclesias auferendo, atque aliis congregationibus, quin & militibus fiduciarie concedendo; quam injuriam divina ultione visceribus effusis, & sine peccatorum confessione moriens, eluit anno ut videtur 998. pridie idus Julii ut observatur in Sigebergensi necrologio. Ab aliis tamen ejus obitus consignatur anno vel 997. vel 999. & 2. Julii. Ditmarus l. 4. testatur anno 990. Theophaniam imperatricem Othonis III. matrem ab eo sepultam in monasterio S. Pantaleonis.

C

D

E

XXXVII. S. Heribertus.

Sanctus Heribertus vir generis nobilitate, rebus præclare gestis, ac patratis tam in vita quam post

ANNI CHRISTI

post obitum miraculis æterna memoria dignus, natus est, ut vulgo dicitur, Rottenburgensium ad Tubarum, seu Lemingensium, ut aliis placet, imo vero Vormatiensium progenie, ut conceptis terminis Lambertus auctor æqualis, & ejus vitæ scriptor asserit. Patrem habuit Hugonem in urbe Vangionum multo celebrem nomine, matrem Thietwinam alto Alemanniæ comitum sanguine insignem, *fratrem uterinum* Henricum Wirzburgensem episc. Vormatiæ liberalibus studiis operam dedit: deinde ubique diffusa Gorziensis abbatiæ fama, illo se contulit, ubi miros tum in pietate, tum in sacris litteris progressus fecit. Revocatus a patre, tantam apud Hildebaldum Vormatiensem episcopum sibi comparavit existimationem, ut vacantem præpositi dignitatem illi contulerit, & de eo sibi in episcopatu substituendo sedulo cogitarit.

Baluz. Miscell. t. 4. pag. 435.

Nec hic stetit ejus virtutum & prudentiæ fama; in aulam usque penetravit, qua commotus Otho III. imperator tantum virum ad se accersitum *suo lateri sociandum* judicavit, aulæ cancellarium constituit, sibique sæpius Romani itineris comitem adscivit. Extat apud Christophorum Gewoldum in additionibus ad metropolim Salisburgensem * privilegium Othonis Christiano episcopo & ecclesiæ Passaviensi concessum Romæ III. nonas Januarias, anno Dominicæ Incarnat. 999. cum hac conclusionis formula *Heribertus cancellarius vice Willigisi archiepiscopi recognovit.* Aliud quoque *vice Petri Comani episcopi archicancellarii* in Italia recognovit ibidem *nonas Maii* ejusdem anni. Denique *VI. calend. Junii* ejusdem anni recognovit præceptum dicto Petro episcopo & Comensi ecclesiæ concessum, quod refert Ughellus tom. 5. Italiæ sacræ p. 266. *Archicancellarius* in ipsius vita cap. 1. & a Ruperto *primus cancellarius* nuncupatur; videtur tamen aulæ imperialis simplex duntaxat cancellarius fuisse sub Willigiso archiepiscopo Moguntino, & Petro Comensi episcopo.

* Tom. 1. pag. 363.

Sacerdotio initiatus Wirzburgensem episcopatum sibi ab Ottone oblatum recusavit, se tanto honore indignum affirmans, & in fratrem suum Henricum, uti se ipso longe digniorem transferri curavit. Dum in Italia degeret, Roma Ravennam missus est, ut discordes reconciliaret, & imperator in Beneventanum tractum discessit. Interea defuncto Evergero, ortum Coloniæ clerum inter & populum schisma, illo alium, hoc alterum exposcente: sed major præpositus Wezelinus quem clerus eligebat, miro humilitatis exemplo, Heribertum, *virum* inquiebat *valentem secundum Deum & secundum sæculum,* ut pote *Christo devotum & imperatori charum*, designavit, Mira res! in Heribertum illico conspirant omnes, deputati Beneventum oratores, ut electionis factæ confirmationem ab imperatore ibi tum agente postularent. Tali nuntio recreatus Cæsar postulationem admittit, litteras dat electo Ravennæ tunc degenti, quarum hæc erat inscriptio: *Otto imperator Augustus sola Dei gratia, Hereberto archilogothetæ gratiam & Coloniam, & pallii cubitum unum.* Beneventum profectus Heribertus, ibidem VII. idus Junii pontificali honore donatur, Romæ pallium accepit ab apostolicæ sedis præsule. Deinde Coloniam profectus, cum ad civitatem accederet, *pallio missionis apostolicæ præmisso*, indutus linea, discalceatusque lento pede secutus est, cum tempus hiemale præ rigore calceatis quoque molestum esset. Templum ingressus ipso natali die ad missam quam *ad auroram* appellant consecratus est, sub finem anni 999. ut asserit Rupertus, sub initium, ut indicatur a Lamberto in ejus vita. 999.

Othonem in Italiam iterum secutus est anno 1001. illique a Romanis divexato cum copiis adfuit. Extincto porro imperatore anno eodem secundum veterem computandi modum, sequenti juxta præsentem calculum, ejus corpus, *invitis & insequentibus Romanis per ferrum & hostium sanguinem* transfert Coloniam, ubi magna pompa excipitur & in diversis basilicis depositum, tandem Sabbato sancto Aquisgranum perducit, & ipso die Paschæ in medio choro ecclesiæ sanctæ Mariæ humo contegit. Interea, dum hoc pietatis opus optimo & amantissimo principi exhibet, electioni Henrici II. qui Othoni suffectus est, adesse non potuit, imperii ornamenta, quæ secum abstulerat, diutius retinuit, imo & electioni non favere visus est, Lambertus enim de ea loquens hæc scribit cap. 2. *Optimatum in hoc unanimitati resistere, etsi ad modicum voluit, omnino non valuit,* & cap. 4. aperte tradit eum in in alterum diadema transferre tentasse. Hinc perpetua fere imperatoris cum ipso simultas. Verum pietas singularis qua pollebat Henricus iram cohibuit. Cancellarii dignitatem nihilominus conservavit Heriberto, qui sub eo titulo ejus donationem nobili Thorensium canonicarum collegio factam recognovit anno 1007. Quin etiam *S. Heriberti archiepiscopi interventu atque petitione* Cameracensem comitatum Erluino Camerac. episcopo donavit, & anno sequenti Baldrico Leodiensi episcopo bannum bestiarum in propriis silvis. Vicem rependit antistes; anno 1006. adfuit concilio Francofordiensi & erectionem Bambergensis episcopatus, quam toto nisu prosequebatur Henricus, suo calculo approbavit. Ad ejus quoque preces, apud Richardum abbatem institit ut Popponem imperatori concederet Stabulensi cœnobio præficiendum. 1001. 1007.

Verum ea simultas, qualis tandem fuerit, antistiti plurimum profuit; aulæ & secularium negotiorum tumultibus ereptus, se totum sibi rebusque divinis addixit; parcens impensis quarum occasio fuerat effusus in Ottonem amor, omnia sua in sacros usus contulit. Primum ejus studium Tuitii fundatio. Inter ipsum & Othonem convenerat ut quoddam cœnobium in honorem B. M. construerent, ea conditione, ut, si alterutro decedente, res infecta foret, qui superesset votum impleret. Sponsionis memor præsul Tuitii ecclesiam & loca regularia fundavit dicavitque anno 1019. ubi primus abbas fuit. Diploma exhibet Gelenius. Coloniæ duodecim apostolorum basilicam & collegium moliri cœpit, sed morte præventus Piligrino successori opus perficiendum reliquit, in aliis locis sacris destructa reparavit, imperfecta

ANNI CHRISTI

consummavit, quæ sibi supererant pauperibus A erogabat. Exorta per Galliam & Germaniam fame, innumera promiscuæ plebis multitudo Coloniam confugit. Omnes hospitio, cibis ac vestitu fovit, omnes alternis vicibus invisebat, pedes eorum abluebat, necessaria suis manibus distribuebat; nec id solum, verum & per alias urbes sibi intimos misit clericos, *quibus & certa pecuniæ quantitatem clam dirigebat ut in similes usus ab eis fideliter expenderetur.* Terra demum producente fructus suos, quos aluerat, ad sua revertentes juvit.

Vigebat adhuc nonnulla Henrici imperatoris cum Heriberto simultas, quæ invidorum & adu- B lantium malitia in tantum excrevit, ut utrumque pene ad extrema compulerit. Othonem præpotentem comitem qui Moguntinum episcopatum ferro flammaque vastaverat Henricus tunc in castro Hamerstein obsidebat; Heriberto mandaverat ut ad se cum copiis festinus accurreret: at ipse magnis febribus occupatus jussa exsequi non potuit. Antiqua suscipione præoccupatus Cæsar excusationem non accepit, imo Coloniam ire constituit, cumque aut pontificatu amovere, aut quoquo modo posset acerbius tractare, injuriaque afficere. Expugnato hoste properavit ad cogitatum facinus, verum officiosissime a S. viro C susceptus, cœlestique visione exterritus in alium virum commutatus, advocatum ad se præsulem contra aulicorum exspectationem, benignissime excepit & amplexus est, veniamque ab eo supplex precatus.

Reconciliationi non diu superstes fuit S. antistes. Cum visitaret suæ diœcesis ecclesias in febrem incidit apud Novesium *, quo accersivit Heliam abbatem S. Martini Majoris apud Coloniam. Ab eo sacro perunctus oleo, postea corpore & sanguine Domini reficitur. Inde Coloniam navigio revectus, migravit ad Dominum XVII. kalendas Aprilis ordinationis suæ anno XXXIII. ab D Incarnatione Domini 1021. aut 1020. veteri calculo. Corpus ejus navigio delatum per alveum Rheni ad Tuitiense monasterium, ibi sepulchro conditum est elato & magnifice ornato. Miraculis in vita & post mortem claruit, quorum nonnulla referunt vitæ ipsius auctores, quibus commotus Gregorius VII. eum numero sanctorum adscripsit, ut patet ex ejus bulla. Anno ab Incarnat. 1147. 3. calend. Septemb. ejus corpus ab Arnoldo I. Colon. archiepiscopo translatum est.

* Nuis.

Silentio prætereundum non est Rupertum observasse venerabilem hunc præsulem calumniis E impetitum fuisse. Hinc Baluzius t. 1. Miscellan. pag. 412. autumat ad eum scriptam esse cujusdam *Widi monachi epistolam ad Heribertum archiepiscopum*, quam edidit ex codice MS. regio. In ea porro hæc scribit. *Audivimus, quod valde miramur, quod sacri apud vos ordines pecuniis distrahuntur, dum quicunque tale attentaverint, omnino hæretici comprobentur.* In uno ex Colbertinis MSS. hunc præ se fert titulum: *Epistola S. Paschasii papæ ad Mediolanensem archiepiscopum Simoniaca hæresi laborantem.* Et certe fatente Baluzio constat ævo Paschalis II. qui Paschasius quoque dictus est a nonnullis, Petrum Gosculanum Mediolan. præsulem accusatum fuisse quod archiepiscopalem dignitatem pretio mercatus fuisset, potuitque adeo traduci, quasi ecclesiasticas dignitates aliis quoque pretio contulisset. Unde nihil certi inde erui potest. Et vero nihil in tota antiquitate indicat S. Heribertum tanti criminis suspectum fuisse. Quod nec auctor affirmat nisi dubitabundus & ex vulgi fama, *audivimus*.

S. Wolbodonem in Leodiensem episcopum consecravit anno 1018. In vita S. Adelheidis Villicensis abbatissæ dicitur S. Heribertus tanto amore fuisse illi colligatus, ut ejus consiliis pareret in quacumque divinarum rerum ordinatione, eamque summa excoleret veneratione: eam Vilica Coloniam, vel invitam transtulisse, ejusque exsequiis adfuisse. *Sæpius primus elector Coloniensis* appellatur apud rerum Coloniensium scriptores, sed ex chronico Martini Poloni in errorem inducti sunt, cum electoralis collegii origo ad Innocentii IV. tempus referenda sit, quando in concilio Lugdunensi, an. 1245. contra Fredericum imperatorem coacto, septem electores constituti fuerunt, nec diu post iidem, qui hactenus ea dignitate potiuntur, confirmati.

XXXVIII. PILIGRINUS.

Piligrini (qui & Piligrimus, Pilegrinus, ac Peligrinus, imo & Bilegrimus ac Belgrimus nuncupatus est) genus & modus adipiscendi episcopatus, ænigma, quod huc usque insolutum permansit. Vulgo creditur Aribonis Moguntinensis archiepiscopi consanguineus, idque ex vita Conradi Salici auctore Wippone; additur fuisse S. Heriberti nepotem, unde sequeretur eum ex alto comitum Palatinorum sanguine progenitum. Aliunde vero in libro miraculorum S. Bernardi Hildesheimensis episc. refertur historia quæ cum, cum scholaris esset, ad mendicitatem adactum fuisse probat. *Sedebat*, inquit, *aliquando cum hospitibus suis, & ecce scholaris quidam pauper ante fores eleemosynam petens, præsulem, ut sui misereretur invocavit. Quod audiens homo propheticus... jussit ut episcopus Coloniensis foris stans introduceretur. Currentes ministri renuntiarunt neminem foris esse præter scholarem illum pauperem. Præsul vero affirmans ipsum esse Coloniensem episcopum, adduci præcepit, adductumque benigne suscipiens, in capite mensæ*, licet renitentem *collocavit. Post mensam vir beatus, quod ipse Coloniensis episcopus esset futurus, prædixit, exorans ut primam missam quam in Colonia celebraret, pro paupere Bernwardo decantaret. Ille cum summa devotione precibus ejus annuens petita & accepta benedictione recessit ab eo.* Postmodum *factus archiepiscopus*, *juxta* sancti *vaticinium, regnante Henrico de Bavenberg anno Domini 1023. 12. cal. Decembr. ad altare missam celebraturus accedens, cantoresque præveniens, missam pro defunctis, omnibus qui aderant stupentibus, inchoavit. Et cum venisset ad canonem, sicut promiserat memoriam ipsius egit inter vivos: sed inter salutaris victimæ consecrationem, transitus viri Dei divinitus ei revelatus.*

ANNI CHRISTI

est: unde mox etiam in memoria defunctorum nominis ejus mentionem fecit, & omnia quæ acciderant, finita missa fidelibus publicavit, qui miraculum curiosius investigare cupientes, missis exploratoribus in Hildensheim, certissime cognoverunt quod eadem hora qua archiepiscopus hostiam nostræ salutis immolavit, anima Bernwardi, *cœleste gaudium introivit.* Id porro nemo est qui non videat nulli alii præter quam Piligrino convenire posse. Hæc quo pacto cum alto ejus genere conciliari possint non facile est conjicere. An Christi imitationis & paupertatis zelo, an domus paternæ quamquam illustrissimæ inclinatæ imo & jacenti fortunæ, an priscæ Germanorum in educandis liberis severitati, præsertim si studiis vacarent, an propinquorum tutorumque iniquitati Piligrini in juventute mendicitas tribuenda?

De ejus episcopatu novus se nodus offert, at non ita difficile solvendus. Guillelmus Malmesburiensis hæc refert de quodam Coloniensium præsule: *Imperator Dominica Quinquagesimæ venatum pergens, solus ad oram silvæ devenit omnibus comitibus dispersis, juxta quam habebat ecclesiam presbyter agrestis, deformis sane & pene portentum naturæ. Imperator militem se mentitus suppliciter rogat missam, ille confestim parat: alter interea volvebat animo, quare Deus a quo formosa cuncta procedunt, tam deformem hominem sacramenta sua conficere sineret. Mox cum ad versum tractus ventum esset,* scitote quoniam Dominus ipse est Deus, *sacerdos socordiam pueri increpitans respexit, & concitatiori voce, quasi cogitanti imperatori responderet, dixit:* ipse fecit nos & non ipsos nos. *Quo dicto perculsus imperator, æstimans eum propheticum virum, invitum & renitentem sublimavit in archiepiscopum Coloniæ, quod tamen semel susceptum dignis moribus honestavit.* Hæc ille, sed suppresso tam episcopi, quam Cæsaris nomine, quæ tamen chronographus Coloniensis detorquet ad Piligrinum & S. Henricum Augustum. Testatur Gelenius, ubi de ejus corporis elevatione & translatione agit, detecto sarcophago, apparuisse resupinum eximiæ staturæ præsulem, qui certe naturæ portentum dici nequaquam potest. Aliunde constat notum fuisse imperatori Piligrinum, ut pote qui cum electus est in sacris imperatori ministrabat. Denique Trithemius asserit eum fuisse abbatem monasterii Herbipolensis sancti Burchardi. Quo ergo modo ei convenire possunt quæ refert Malmesburiensis!

Ut ut sit electus est episcopus Coloniensis
1021. anno 1021. quo Cunigundis Augustæ & ipsius interventu Henricus imperator dedit diploma pro Gandershemiensi monasterio: *Actum Noviagi X. kalend. Aug. 1021. ind. IV. anno vero domni Henrici imperat. regnantis XX. imperantis VIII.* Consule Mabillon. ad hunc an. n. 105. Eodem anno habitæ Aquisgranensi synodo cum imperatore adfuit, in eaque inter ipsum & Durandum Leodicensem episcopum recruduit altercatio pro monasterio Burchito *, quod uterque diœcesi suæ subjectum esse contendebat, cumque Durandi causa, agente præsertim Gerardo Cameracensi

* Borcet.

præsule, prævaluisset, Piligrinus *præter ullam synodalem reverentiam, ira commotus abscessit*, ut refert Baldricus.* In ea quoque synodo constituta sunt Cæsari auxilia ad Italicam expeditionem adversus Græcos, ad quam cum eum Popone Trevirensi, comitatus est. Auctor est Leo Marsicanus missum illum Romam fuisse cum viginti armatorum millibus ut Pandulfum principem Capuanum & Athenulfum Cassinensem abbatem, qui Græcis favisse videbantur, apprehenderet, Pandulfumque a strenuo illo præsule captum adductum esse ad Henricum, qui ægre & nonnisi ejus precibus ac contestatione vitam condonavit. Exinde cum Henrico Cassinum venit, ubi calculi morbo laborans Augustus & S. Benedicti meritis sanitatem consecutus plurima dona ei concessit, & ejus exemplo Benedictus papa & Piligrinus alia insuper ornamenta patri Benedicto contulerunt. Sub finem ejusdem anni rediit cum imperatore antistes noster; & primam suam missam XII. kalendas Decembres pro Bernwardo Hildeshemiensi eo die defuncto celebravit, modo quem supra retulimus. Anno 1023. interfuit colloquio Henrici imperatoris cum Roberto Francorum rege, quem multis magnique pretii donis honoravit, & ejus exemplo Pilegrinus, Gerardus Camerac. episcopus, atque Godefridus Lotharingiæ inferioris dux. 1023.

Anno 1024. Henrico ad immortalem vitam assumto divisa pro ejus successore principum Germanorum vota. Saxonum principes Moguntiæ convenientes præfecerunt sibi in regem Conradum Veterem, seu Salicum dictum, *quorum ordinationi* Gothilo princeps Lothariensium contraire voluit, episcoposque Coloniæ (Piligrinum) Noviomagi, Virduni, Trajecti, Leodii allocutus, sacramentum a singulis accepit, non nisi ejus consensu manus se ei daturos, neque ad eum ituros. Verba sunt Baldrici in chr. Camerac. l. 3. c. 50. qui & addit sacramentum primum ab episcopis infractum, eosque primos se dedisse, sicque populi *canticum malum* effectos. Certe adfuit Piligrinus comitiis imperialibus Aquisgrani, & Gislam Conradi uxorem benedixit anno Domini 1024. 1024.
imperator vero an. 1025. III. nonas Januarii; 1025.
rogatu ejusdem Reginæ & Piligrini quem in comitatu habebat, insignem donationem Tuitiensi cœnobio fecit, & Mathildis comitissæ exsequias in ecclesia Brawillariensi celebravit. An. 1027. 1027.
interfuit synodo Francofordiensi celeberrimæ, ex chronographo quodam inedito, cujus meminit Mabillon. adhunc annum. 1028. Brawillari cœnobii fundationem confirmavit. Diadema imposuit Henrico imperatori an. 1030.* & novam S. Laurentii basilicam a Reginaldo episcopo Leodiensi conditam consecravit an. 1034. cum
Johanne Portuensi episc. Johannis papæ legato. 1034.
Collegium apostolorum ab Heriberto inceptum perfecit, in quo mortuus VIII. cal. Septembr. 1036.* sepultura donatus est. Obiit autem extra Coloniam, si fidem meretur Marianus Scotus qui refert Scottigenas qui in monasterio Majori sancti Martini ex præscripto Warini archiepisc. degebant, Piligrinum ex falso quorumdam relatu

ANNI CHRISTI

* In chron. Camerac. l. 3. c. 25.

Vide Mabill. annal. l. 55. n. 23.

* 1027. inquit Beek ex Sigeberto.

* *Chron. Virzeburg. 1035.*

ANNI CHRISTI

suspectos habuisse, & de illis expellendis cogitasse: A Heliamque ejus loci abbatem magnæ sanctitatis opinione & prophetiæ spiritu clarum, Deum conscientiæ suæ cognitorem contestatum dixisse: *Si Christus in nobis peregrinis est, nunquam vivus Coloniam veniat Pilegrinus.* Quod ita Deum complevisse affirmat idem auctor ad annum 1035. Anno 1643. inventum est ejus corpus in collegiata SS. apostolorum ecclesia, ac in duobus monumentis hæc reperta sunt. In altero sub ejus capite: *Anno Incarnationis Domini 1306. indict. XV. VIII. kal. Sept.* ⊖ *Piligr. archiepisc. fundator ecclesiæ hujus.* Inde translatum est in novum B mausoleum marmoreum cura & impensis Ferdinandi archiepiscopi constructum.

Chronographus Coloniensis asserit Piligrinum fuisse *secundum spiritum & animam, prudentem, religiosum, & sanctum virum.* Cæsarius Heisterbac. in homilia Dominicæ secundæ post Pascha ait: *Ex episcopis Coloniensibus, Bruno primus, Piligrinus, Herimannus, Anno sancti sunt. Hi omnes duces erant & pontifices; illi viri erant pii ac religiosi, castra sicut in eorum gestis legitur destruentes, & monasteria ædificantes, modo castra ædificant & cœnobia sive in ædificiis suis sive in prædiis dissipant.* Unde & Gelenius nomen C ejus in suis sacris fastis consignavit. Sed a morte non statim beatitudinem consecutus est, si de illo intelligenda sint quæ scribit Petrus Damiani: *Clericus Coloniensis* diœcesis vadum fluminis transibat, & ecce B. Severinus ejusdem ecclesiæ nuper episcopus equi ejus habenas apprehendit eumque *retinens sistit*, (cumque hic) *cur ille tam* clarus & celebris famæ vir hic moraretur inquireret, *da mihi*, inquit, *manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu, cumque datam manum fluctibus episcopus impressisset, tantus eam ardor absorbuit, ut undique carnes ejus dissolutæ diffluerent, & ossa nudata vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem clericus: cum no-* D *men tuum in tanta benedictione sit apud nos & fama tua consonis totius ecclesiæ præconiis celebretur, cur te pestilens hæc vorago constrinxit, tantoque proh dolor incendio cruciaris. Ad quem episcopus, nihil aliud, ait, remansit in me ultione plectendum, præter hoc tantum, quia in aula regia constitutus, imperialibus me consiliis vehementer implicui, canonicæ synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvi, mane quippe omnia simul coacervans, tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum ardoris hujus fero supplicium...... vade fili, obsecra fratres nostros ecclesiæ clericos, &* E *alias spirituales viros, ut pro me preces fundant, indigentibus subsidia conferant, sacrificiorum votis insistant: his enim peractis ego mox vinculo pœnæ hujus indubitanter expediar, & expectantibus me beatorum civium choris lætus adjungar.* In contextu *Severinus* male scribitur, tum quia expers aulæ fuit, tum quia non nuper pro Damiani ætate, sed seculis pluribus ante vixit: tum denique quia probantibus miraculis longe ante cœlitibus accensus vivebat in cœlis. Piligrinum loco Severini legendum putat Gelenius, utpote cui hæc omnia convenire possunt.

Berno abbas Augiensis ei nuncupavit librum *de musica* quem in monasterio S. Georgii, olim in Hercinia silva, nunc Villengam translato invenit Mabillonius. Exstat ejusdem Bernonis epistola in librum suum *de regulis symphoniarum & tonorum* a Sigeberto laudatum, nuncupatumque Grinovero Coloniensi præsuli. Certe nullus in Coloniensium episcoporum catalogis Grinoverus recensetur, hocque tempore minus ei locus suppetit quam alio quocunque. Deinde eum filium suum vocat Berno, his verbis *domino, Deoque dilecto filio Grinovero, mundi hujus advenæ & peregrino, Bern.* Quod profecto monachus, etsi abbas, archiepiscopo nequaquam diceret. Forte Scotus fuit & S. Pantaleonis aut S. Martini abbas, nam abbates nonnunquam præsules appellantur. Verum Elias eo tempore utriusque monasterii abbas erat. Respondet Mabillon. annal. l. 55. n. 36. An binominis erat Elias? An potius Grinoverus præsul erat collegiatæ apostolorum basilicæ, ubi *apostolorum principe linguarum omnium quodammodo plectrum modificante*, Deo psallebatur?

XXXIX. HERIMANNUS II.

Herimannus seu Hermannus, Pius ac nobilis dictus, Ezonis Palatini comitis, & Mathildis natæ Othonis II. imperatoris filius, Hermanno teste, frater Ludolfi & Othonis Sueviæ ducum, ac Richesæ reginæ Poloniæ, archiepiscopatum adeptus est anno 1037. vel potius 1036. ex infra dicendis. Anno 1040. Henricus Niger imperator interventu primatum suorum, Hermanni Coloniensis archiepiscopi, & Nithardi Leodiensis præsulis &c. Nivillensi abbatiæ Nivellam burgum restituit: quod decretum sua subscriptione roborarunt prædicti pontifices, aliique plures, Actum Stabulau. Hujus cœnobii ecclesiam ab abbate Poppone renovatam cum Nicone Leodic. præsule dedicavit eodem anno, adstantibus imperatore, episcopis & optimatibus in Nivellensi diplomate nominatis. Anno 1041. dedit abbati & monasterio Tuitiensi hæreditaria bona quæ habebat in comitatu Markensi, in pago Bachom, pro animæ suæ & parentum salute. Circa hæc tempora plurimum laboravit pro Wasone Leodicensi electo, adversus quem malevoli Regis animum exasperarant, eumque tandem a Rege confirmatum consecravit. Celebre collegium S. Severini instaurat anno 1043. & instauratum testatur charta quam refert Gelenius, quæque sic incipit: *Ego Herimannus II. Othonis imperatoris filiæ, scilicet dominæ Mathildæ beatæ memoriæ filius.* Sic vero explicit: An. 1043. ind. XI. & III. regni junioris *Henrici regis, atque VIII. præsulatus mei. Acta sunt hæc publice ante cornu ipsius altaris cum Romano ibi ante præibam VI. idus. Septembr.* Inde probatur inchoandum esse ipsius episcopatum anno 1036. Interfuit Moguntinæ synodo ex Adamo Bremensi, qui eam refert ad annum 1049. alii ad 1050. aut 51. celeberrimus autem fuit hic cœtus, cui adfuit imperator, præfuit Leo IX. qui Coloniæ septem canonicos cardinales creavit an. 1049.

1040.

Annal. circ. Westphal. l. 3. p. 254.

Magnit. synt. 3. p. 273.

1043.

ANNI CHRISTI

uti legitur in ejusdem Leonis vita auctore Wiberto l. 2. c. 4. Anno 1051. consecravit ecclesiam in Goslaria. Eodem anno, seu, ut habet Lambertus Schafnab. 1052. Coloniæ baptizavit Henricum filium imperatoris, quem Agnes Augusta superiori anno pepererat. Eodem anno testis memoratur Herimannus in diplomate Cæsaris in gratiam Brawillar. cœnobii. Henrico regi electo in Cæsarem coronam imperialem solemniter dedit Aquisgrani an. 1054. Quod factum est inquit Schafnaburg. *Vix & ægre impetrato consensu Luipoldi archiep. ad quem propter primatum Moguntinæ sedis, consecratio Regis, & cætera negotiorum regni dispositio potissimum pertinebat: sed imperator potius Herimanno hoc privilegium vendicabat propter claritatem generis ejus, & quia intra diœcesim* ipsius consecratio hæc celebranda *contigisset.* Migravit e vita an. 1055. III. idus Febr. ind. VIII. ex chronicis Leodiensi, Hildeshemiensi, & Wirzburg. Quamquam M S. Brawillar. ejus mortem consignat an. 1058. in die S. Scholasticæ, uti & Lambertus Schafnab.

Italiæ archicancellarius pro imperatore, uti Bardo Moguntinensis archiepiscopus Germaniæ, fuisse videtur. Nescio an eo titulo in bullis Leonis IX. papæ nominetur, an & ab illo suus archicancellarius constitutus fuerit. Certe in plurimis, illius, uti archicancellarii, fit mentio. Sic in privilegio ecclesiæ Salernitanæ concesso: *Datum XI. kal. Aug. per manus Friderici S. apostolicæ sedis bibliothecarii & cancellarii, vice domini Herimanni Coloniensis archiepiscopi & archicancellarii, anno Domini Leonis IX. papæ tertio ind. IV.* Alia exempla Mabillonius ad annum 1051. & 1053. exhibet. Ad eum scripsit Franco Leodiensis, scholasticus sancti Lamberti, volumen de quadratura circuli, teste Sigeberto.

XL. S. ANNO II.

Annonis sanctitas actibus & miraculis licet comprobata, in dubium tamen a plurimis revocata est. Nec mirum sane. Virtus enim malorum invidia semper premitur: maxime vero qui primas in regni negotiis obtinent, quo juris tenaciores sunt, eo plures sibi infensos experiuntur; aliunde vero non paucos inter sanctos reperies, qui humanum tamen aliquid in vita passi fuerint. Hominis indoles, mentis præoccupatio, animi motus, etiam piissimos, in lapsus impellunt; nec ideo tamen de illorum beatitate ambigendum. Hæc porro Annonis nostri sors; peccasse nequaquam negaverim, sed peccata delevit pœnitentia, texere virtutes, uti ex mox dicendis palam erit.

Is ut nonnullis placet è Saxonum gente ac comitibus, seu Reingraviis de Dasselle; seu, ut videtur aliis ac inprimis coævo ejus vitæ scriptori, *ex Alemannorum populis duxit originem.* Patrem habuit Walterum, matrem Engelam, *studio religionis insignes, illamque qua secundum sæculum non adeo celebrabantur, claritatem, cum essent tamen ex ingenuis ingenui; nobilitate quæ est ad Deum, valde transcendentes.* Frater illi fuit Wesselus Magdeburgensis, archiepiscopus.

Apud Sur. iv. Decemb. vita l. 1. c. 1.

A Puer studiis militaribus a patre adhibetur, sed ab avunculo Bambergensi canonico abstractus, & Bambergam ductus se clero addixit, ibidemque in litterarum studio tantos progressus fecit, ut earum professor evaserit. Inde Goslariensis præpositus effectus, & ad curiam evocatus, *brevi apud imperatorem*, Henricum III. *præ omnibus clericis qui in foribus palatii excubabant primum gratiæ & familiaritatis locum obtinuit.* Ob hoc præcipue dilectus *quod æqui rectique tenax esset, atque in causis omnibus, pro suo tum statu, non adulando ut ceteri, sed cum magna libertate obloquendo, justitiæ patronum agebat.* Sicque exactis B in palatio haud multis annis, ad Hermannum Coloniensem archiepiscopum in extremis agentem missus a Cæsare, ejus defuncti funus sua præsentia cohonestavit, reversusque ad Henricum ea cathedra, reclamantibus licet nonnullis donatus est, & baculo ac annulo investituram accepit, posteaque inunctus est anno 1055. V. nonas Martii, seu 1056. juxta præsentem computandi modum. Certe in ejus diplomate de renovata basilica B. M. Virginis ad gradus quod refert Gelenius, annus Dominicæ Incarn. 1065. ind. XIII. dicitur ejus episcopatus nonus. Sed C videtur mendum irrepsisse, anno quippe 1065. indictio erat III. non XIII. 1055.

Vir erat statura procerus, vultu decorus, lingua promptus, vigiliarum & inediæ patientissimus, & ad omne boni operis exercitium naturæ muneribus affatim instructus. In omnibus tam ecclesiasticis, quam reipublicæ negotiis haud imparem se acceptæ dignitati gessit, & sicut editiori loco insignitus, ita cunctis virtutum generibus inter ceteros regni principes conspicuus incessit. Coloniensis archipræsulis dignitatem, & uti ferebant hæc tempora, secularem pompam ambitiosius pene quam quivis ex decessoribus ostentavit ad populum, nec propterea tamen invictum spiD ritum unquam relaxavit a studio divinarum litterarum: publicis rebus diurnas, precibus nocturnas consumpsit. Visus est per plures annos singulis noctibus per urbis ecclesias, paucis ac lectis comitibus, interdum uno tantum puero contentus, discurrere nudis pedibus, nonnumquam etiam cilicio indutus, pœnitentiam agere, peccata deflere, nec ab hoc sancto more dimoveri potuit, donec a perfidis sæpius injuriis, imo & verberibus exceptus fuerit. Tantæ fuit castimoniæ, ut nec odium implacabile, nec immensa criminandi libido, quid vel minimum in eum etiam mussitare potuerit.

Primis ordinationis suæ temporibus omnem E archiepiscopatus sui parochiam perlustravit; verbum Dei, quod ea jam ætate rarum erat, continuo annuntiavit, idque tanto ardore, tanto lacrimarum fluxu, ut omnium corda permoveret, & ex corde gemitus, fletus ex oculis omnium exprimeret. *Pietatis & misericordiæ* operibus nulli inferior fuit. Agricolas & reddituum debitores, antecessorum suorum superfluitate gravatos intelligens, exactoribus jussit ut parcerent, singulisque vel totum, vel ex parte, prout opus erat, remitterent. Pauperum, peregrinorum &

ANNI CHRISTI

Lib. 1. c. 8. &c.

infirmorum perpes fuit illi sollicitudo. Miserias omnium benignitate, humilitate, ac liberalitate sublevavit. Mira sunt quæ hanc in rem narrat illius vitæ scriptor.

Cum per omnes curæ suæ commissas congregationes, cujuscumque professionis essent, disciplinæ regularis tramitem deperisse doleret, aliis ob vitæ necessitates, aliis ob cordis cupiditatem in prava quæque declinantibus, universorum præbendas pro supputatione redditutum annuorum large disposuit, nonnullas ex suis adaugens, ut occasione libertatis erepta, jugi claustralis necessitatem cunctis induceret. Quinque monasteria a fundamentis exstruxit, omnia reformavit, adductis hanc in rem exteris regulæ sanctæ exactis observatoribus. Sed jam ad ejus gestorum seriem accedendum.

Anno 1056. filium suum illi commendavit
1057. Henricus imperator moriens. 1057. plures villas
in precariam concessit Richezæ Poloniæ reginæ,
1060. Ezzonis comitis & Mathildis filiæ. *Anno 1060.*
ab Annone archiepiscopo dicata est crypta (ad
S. Gereonem) *in honorem D. N. Jesu Christi & vivificæ crucis, & S. M. virginis, & S. Clementis martyris, & SS. Maurorum, Innocentium &c.* ut habent tabulæ a Gelenio relatæ. Ad annum 1064. vulgo refertur nova fabrica ecclesiæ collegiatæ B. M. virginis ad gradus, sed ante hoc tempus constructam fuisse, inde patet quod & jam anno 1057. regina Richeza in ea sepulturam acceperat, & episcopus noster in diplomate quod laudat Gelenius, quodque scriptum est
1061. anno 1061. ind. XV. ordinationis suæ anno V.
profitetur se novam altaris tabulam fieri curasse decem auri talentis. Verum tamen est fundationis diploma esse anni 1065. sic enim definit: *Anno*
* III. *1065. indict.* * *XIII. anno episcopatus domini*
Annonis IX. Actum Coloniæ IV. calend. Aug.
1062. Anno 1062. muliebris imperii pertæsi regni
proceres, Henricum juniorem ab Agnetis piissimæ imperatricis moderamine abstractum Annoni regendum tradiderunt, sicque totius quodammodo regni administrationem nactus est, in qua optime se gessit ut notat Petrus Damiani. Ita quidem vulgo auctores, sed rem longe aliter narrant Lambertus Schafnaburgensis & Albertus Stadensis abbas in chron. Scilicet quosdam principes invidia ductos, ac pessimis, sed, ut videtur, falsis de imperatrice rumoribus sparsis commotos, crebra conventicula fecisse, circa functiones publicas remissius egisse, adversus Augustam popularium animos sollicitasse, ac demum Annonem communicatis cum Ecberto comite & cum Othone Bavariæ duce consiliis, navigio venisse ad S. Suiberti insulam, ubi tunc Rex erat, captataque occasione principem invitasse, ut navim suam, quam ad hoc ipsum miro opere construxerat visitaret, in eam ingressum statim ab his quos factionis suæ socios ac ministros paraverat stipatum fuisse, navimque in medium fluminis impulsam. Regem spe omni abjecta se precipitem in aquam dedisse, indeque vix ereptum, ac blanditiis delinitum, Coloniam perductum. Addit Albertus ex eo tempore dissentionem in regno, per-

A turbationem ecclesiæ, monasteriorum destructionem, clericatus despectum cœpisse & permansisse. Ut ut est, fatetur ejus vitæ auctor abhinc commotum in Annonem regis animum, perpetuisque cum eo tum amicitiæ, tum odiis vicissitudinibus ad finem usque vitæ affectum fuisse; aliquandoque in summam familiaritatem ac pene in regni consortium assumtum, aliquando vero quoniam ea quæ in regno præter æquum & bonum perperam gerebantur, vehementer detestabatur & acerrime impugnabat, regem qui sinistra de illo suspicione præoccupatus erat, eum cum contumelia de palatio ejecisse, & ad nomen ejus extinguendum totum regni robur concitasse.

Alexandro papæ initio non favit, sed Cadaloo Parmensi episcopo, in hoc Henrici Augusti aliorumque Germanorum sententiam secutus, qui
B indignati Romanos Alexandrum secundum inscio Cæsare elegisse imo & conservasse, in Honorium II. conspirarunt. Imo & id pro antipapa gessit; cum Bucco Halberstadensis episcopus pallium, aliaque quædam archiepiscopatus insignia ab eo accepisset, idque indignissime ferret Moguntinus præsul, id ad suæ primatiæ fastigium deprimendum ratus factum, indeque novum schisma timeretur, archiepiscopi iram, procurata satisfactione Anno placavit 1063. Insequente an. 1064. Romanis ob electum Parmensem in papam se in-
C consultis defectionem molientibus, Romam missus est Anno, qui eos ad officium revocaret. Sic porro Alexandro locutum fuisse testatur Baronius: *Qua ratione frater Alexander absque mandato & assensu domini mei Regis recepisti papatum &c.* Pro eo respondit Hildebrandus tunc archidiaconus, ac probare aggressus est, id jus Augustis nequaquam competere. Quibus motus Anno, timensque Romanorum rebellionem, ad indictam Mantuæ synodum profectus est, cum Alexandro jussus ire Cadalous, qui Honorii II. nomen usurparat, detrectavit. Ibi re accurate perpensa, pro Alexandro definitum est, & adversus
D Cadaloum conclamatum.

Interim captata occasione absentiæ Annonis Adalbertus Bremensis seu Hammaburgensis archiepiscopus, cujus magnas virtutes ambitio & dominandi cupiditas deturpabant, juvenculum principem, cui austerior videbatur Anno, blanditiis demulcens ad se traxit, sicque imperii administrationem usurpavit. Hinc multa rixarum materia ipsum inter & Annonem, quem utcumque mitigare volens, fecit ut sibi Corbeiensis & Laurishamensis abbatiæ, Annoni Inda & Malmundarium a Rege donarentur. Verum Mal-
E mundario, non nisi post obitum Friderici ducis potitus est Anno, tuncque abbatem ad regendum constituit Tegenonem. Nec sic tamen pacatus est Anno, sive quod reipublicæ studio ductus ægre ferret omne regni pondus in hominem haud satis aptum recumbere, sive quod auctoritatem sibi inique ablatam graviter ferret. Unde Regis animum adversus æmulum accendere totis viribus aggressus est Adalbertus, tantoque successu egit, ut cum primum Vormatiæ se Henricus armis bellicis succinxisset, primam susceptæ armaturæ experientiam

ANNI CHRISTI

in ipsum dedisset, & ad persequendum eum ferro A & igni præceps abiisset, nisi res turbatas Agnes imperatrix ex Italia in Germaniam advecta, tempestivo valde consilio composuisset inquit Schafnaburgensis ad annum 1065. Vormatia digressus Henricus urbem Trevirorum adiit, ibique rogatu Adalberti, Eberhardi & Annonis nostri cœnobii S. Maximini privilegia confirmavit, sed nescio utrum in gratiam rediisset sanctus pontifex.

Certe anno 1066. eo processerat Adalberti insolentia, ut tolerari amplius hominis fastus ambitioque non posse videretur. Hinc indicto ab Annone & Moguntino præsulibus Triburiam B omnium ordinum concilio, communi suffragio definitum Regi denunciandum ut ante certum diem illum a se dimitteret, totumque se ab ejus consiliis & amicitia averteret, aut regno cederet. Ad condictum diem accurrit Cæsar, plurimisque tentatis hoc periculum evadendi viis, tandem Adalberto, cum omnibus suæ tyrannidis fautoribus, contumeliose ejecto, se proceribus permisit, sicque iterum ad Annonem & Moguntinum archiepiscopum rediit summa rerum potestas, ita ut singuli suis vicibus, quid Regi, quid reipublicæ facto opus esset providerent. Interim Sigebergensis monasterii paulo ante hoc tempus C a se exstructi basilicam hoc anno X. kalendas Octobres, sub S. Michaëlis nomine, & patrocinio S. Mauricii & sociorum ejus consecravit. Verum cum in omnibus Teutonicis monasteriis antiquum regularis disciplinæ fervorem admodum refrixisse cerneret, gravi tædio angebatur, quod ingentibus expensis nihil Deo dignum egisse videretur; sed providit Dei misericordia. In Italiam profectus, in reditu Fructuariæ hospitio exceptus monachorum fervorem admiratus, duodecim ex eis probatissimos secum adduxit, eosque in Sigebergensi monasterio constituit; qui sua observantia omnibus exemplum, ipsi suis D precibus refugium, conversatione solatium præbuerunt. Hoc denique anno Chonradum, quem truncato nomine Cunonem vocant, Coloniensis ecclesiæ præpositum, Annonis precibus Rex, inconsulto clero & populo, Trevirensem creavit archiepiscopum, sed a Trevirensibus crudeliter necatus martyris titulo cohonestari meruit.

Anno 1067. S. Georgii collegiatam ecclesiam ante portam quæ Alta dicitur, *fundavit*, exædificavit, & facultatibus ecclesiasticis in tantum locupletavit, quantum possent illic Deo famulantium necessitatem sustentare. Verba sunt diplomatis quod refert Gelenius. In eo S. Georgii bra- E chium, ex abbatia S. Pantaleonis cum brachio S. Bartholomæi permutatum reposuit. Elegantis quoque artificii sacellum templo S. Georgii contiguum instruxit, & in honorem S. Jacobi dedicavit reponens in eo quod Roma detulerat martyris Cæsarii brachium. Anno 1070. cum eo
1070. Romam ab Alexandro papa evocati sunt Moguntinus & Bambergensis episcopi. *Omnesque*, inquit Lambertus Schafnaburg. *in commune acerbe objurgati, quod sacros ordines per Simoniacam hæresim & venderent, & ementibus indifferenter communicarent, manusque imponerent. Tandem accepto ab eis jurejurando quod hæc ulterius facturi non essent, in sua, cum pace, dimissi sunt.* In reditu hospitatus in Agaunensi monasterio a sacrarum ædium custode, donis ac promissis obtinuit S. Innocentii corpus una cum capite S. Vitalis quæ Sigebergensi monasterio intulit III. idus Maii, qui dies Ascensionis erat hoc anno. Tunc quoque Alexander dedit privilegium Fructuariensi cœnobio interventu Agnetis imperatricis & Annonis Colon. archiepiscopi. Sex jam annis Malmundarium juri Stabulensis abbatiæ ereptum permanebat, nihilque Anno precibus, nihil lachrimis, nihil ipsa perurgentium importunitate, nihil amicorum monitis, nihil denique apostolicæ sedis mandatis, imo, si verum est quod refert auctor triumphi S. Remacli, nec miraculis movebatur. Imperatori suaserat sibi prædictum cœnobium conservare; verum tot signis totque portentis exterritus, cœlique vindictam pertimescens Cæsar jussit Annoni, ut quod a se non bene consulto acceperat restitueret, cui ille: quando quidem sic Deo placet, nec aliter potest fieri, (porrigit baculum quem tenebat, signum abbatialis dignitatis) en inquit domine, bonum recipe quod dedisti; Rex vero pastoralem baculum detulit ad S. Remacli feretrum, anno 1071. Salefeldam ei cesserat Richeza, ibique monasterium condiderat, quod sub patrocinio SS. apostolorum Petri & Pauli consecrarat, in eoque canonicos instituerat: sed hoc anno expulsis canonicis vitam monasticam illic instituit, missis eo ex cœnobiis Sigebergensi & S. Pantaleonis monachis, quorum vivendi ratio cunctos trahebat in admirationem.

Anno 1072. abbatiam Graffschaffensem instituit sub nomine S. Alexandri martyris acquisito in Westphalia fundo hujus nominis a quadam matrona nomine Chuniza. Eodem anno Henricus Cæsar ejus precibus nonnulla prædia donat ecclesiæ Verdensi. Mortuus est hoc anno Adalbertus Bremensis archiepiscopus, qui triumphatis æmulis suis, a quibus ante aliquot annos de palatio ejectus fuerat, solus tunc Rege fruebatur, receptus non modo in gratiam & familiaritatem, sed pene in regni consortium. Paulo post Rex populorum clamoribus permotus, annitentibus in hoc ipsum cunctis regni principibus, exoravit Annonem ut post se rerum publicarum administrationem susciperet. Diu ille restitit petenti, partim memoria veterum injuriarum, partim quia homo totus in Deum suspensus, divinis quam secularibus negotiis implicari maluisset. Superatus tamen unanimitate postulantium, privatum commodum publico postposuit. Ac tum Respublica in pristinum statum, dignitatemque reformari cœpit, frænaque injecta sunt vigenti usque ad id tempus licentiæ: nam cum Rex omnem causarum cognitionem a se ad archiepiscopum, tanquam ad patrem ac salutis suæ tutorem rejicere soleret, ille nec gratia cujusquam, nec odio, a jure ad injuriam unquam abduci poterat, sed judicabat omnia... sine personarum acceptione... Divites, si qui per potentiam

1072. Gelen. Magnit. l. 3. synt. 7. p. 313.

ANNI CHRISTI

pauperes oppressisse delati fuissent, severissima animadversione castigabat, castella eorum quæ male agentibus perfugium erant, funditus everti jubebat, plerosque ex ipsis & genere & opibus clarissimos in vincula conjiciebat. Postremo eo moderamine, ea industria, atque auctoritate rem tractabat, ut ambigeres pontificali eum an regio nomine digniorem judicares. Hactenus Lambertus.

Felix profecto regni status, si hæc Regis ac pontificis concordia perseverasset. Verum princeps ad ingenium rediit, plurima præter æquum & bonum gessit in palatio, quibus offensus Anno petiit vacationem deinceps sibi dari a rerum publicarum administratione, causatus in senium jam vergentem ætatem & laboriosis regni negotiis minus minusque in dies sufficientem, quod Rex
1073. lubens annuit anno 1073. Illum tamen cum Hermanno Bambergensi antistite ad colligendam pecuniam quæ ipsi debebatur, misit in Italiam. Reversus nomine & auctoritate Alexandri papæ II. Henricum Romam citavit, ut ad accusationem de Simoniaca hæresi responderet. Adhunc eumdem annum refertur facta prætensi S. Benigni martyris Divionensis translatio. Sic porro narratur historia. Dux quidam Alemannorum & Burgundionum cellam S. Viti in Suevia condiderat, in eaque monachos collocarat. Divionem postea profectus corpus S. Benigni cum reliquiis ter Geminorum asportavit, ibidemque reposuit. Post multos annos sacrum corpus a fossoribus inventum est, cumque hæc cella Elewangensi abbatiæ subjecta foret, illius abbas Annoni se tantum thesaurum reperisse affirmavit. Hinc S. archiepiscopo orta illius possessionis cupido, ut Sigebergensibus suis illum traderet. Assensit abbas, modo pro sua apud Regem auctoritate quoddam debitum sibi relaxari procuraret. Adimpleta conditione corpus concessum Sigebergam transtulit XIII. cal. Martii hoc anno. Fateor alicujus ponderis esse testimonium auctoris vitæ S. Annonis, factamque alicujus corporis translationem lubens admitto, at corporis S. Benigni pernego, cum illud hactenus in Divionensi S. Martyris basilica asservari certo certius constet.

Abdicato ab Annone rerum publicarum regimine, Rex tanquam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia flagitiorum genera, ruptis omnibus modestiæ & temperantiæ frænis se se præcipitem dedit; montes omnes colliculosque Saxoniæ & Thuringiæ castris munivit, unde tot malis afflicti sunt incolæ, ut in apertam rebellionem abierint, cui & S. pontificem nomen dedisse fama erat. Missus tamen fuit 1074. cum aliis Rheni principibus ad colloquium cum Saxonibus. Hi tot infanda in se commissa narrarunt, ut plenis comitiis definitum fuerit, nisi Rex satisfaceret, omnes ab eo deficerent, aliumque in thronum evehérent. Sed decretum elusit Henricus; Annonem iterum misit ut Saxones ab evertendis castellis deterreret, quod cum ad effectum non perduxisset, novis in eum iræ motibus efferbuit, quibus commoti Colonienses, gravissimam adversus archiepiscopum seditionem excitarunt occasione navis cujusdam divitis mercatoris quam occupaverant ejus ministri. Indignatus ille Classicum sonat, armantur cives, ad ædes episcopales concurrunt, capellam exspoliant, pontificem quærunt ut occidant, qui nullibi, ne quidem in S. Petri basilica tutus, noctu fugit Novesium. Ad tantum facinus horrentes vicini populi, ingenti numero armati concurrunt ad Annonem, cumque facta vi impellunt ad vindictam. Timore perculsi cives clementiam implorant, & concedit, sed interim ipso inscio ac inconsulto domos incursant armati milites, possessiones diripiunt, occurrentes partim sternunt, partim in vincula conjiciunt, &, ut veritati vel coacti assentiamur, inquit Lambertus, multo ferocius quam tanti pontificis existimationi competeret, justæ ultionis negotium exsequuntur.

Hinc crudelitatis erga suos, & perfidiæ erga Henricum accusatur, quod vanis promissis Anglorum regem induxisset ad faciendam in Germaniam cum magno exercitu irruptionem, quibus furore percitus Cæsar cum magno exercitu Coloniam profectus est, sed monitus archiepiscopus legatos misit qui assererent falsam omnino, ac scenicis figmentis similem esse fabulam, seque non ita rationis expertem, vel communis commodi negligentem esse, ut in ultionem privatæ injuriæ patriam suam barbaris prodere velit, nec ea levitate a puero vitam instituisse, ut quisquam sanæ mentis tam inepta de se suspicari possit. Sic Rex non exstincto sed interim cohibito furore Coloniam venit sperans per civium accusationes occasionem sibi futuram, ut eum seditione commota rursum civitate exturbaret aut reum majestatis efficeret, sed ille omnes accusationum strophas responsi veritate ac sententiarum gravitate ut aranearum telas dirupit. Unde duo tandem ab illo exegit Henricus, primum ut Coloniensibus admissæ in se temeritatis veniam daret, excommunicatosque ecclesiæ reconciliaret; alterum ut in suæ fidei pignus sex sibi ex militibus suis obsides daret. Utrumque magno animo negavit, obsides quidem, quia nullus regum tale quid a suis decessoribus postulasset, excommunicatorum autem reconciliationem, quia sine digna pœnitentiæ satisfactione excommunicatos in ecclesiam recipi leges ecclesiasticæ prohibebant. Tanta constantia victus Rex cessit, aitque malle se cum eo beneficiis certare quam maleficiis.

Exhinc S. episcopus in Sigebergense cœnobium secessit, illicque in vigiliis, jejuniis, orationibus, & eleemosynis quod superfuit ætatis exegit, nec inde uspiam nisi summa forte ac inevitabili necessitate compulsus abscessit: & quia quos amat Dominus castigat, ut ab eo omnem terrenæ conversationis scoriam coqueret, multis incommodis tentari permisit. Duo ministri ejus, eique ab intimis insidias tendunt, & nisi Dei misericordia malum hoc prævertisset, nihil tale suspicantem trucidassent. Alteri beneficiis ejus onusto litteras commiserat cognatis deferendas, qui eas imperatori detulit, sicque novis calumniis locum dedit. Crebris suorum mortibus afflictus est,

ANNI CHRISTI

est. Denique veluti data Satanæ in carnem ejus potestate, ulcere pessimo in utroque pede percussus est, quo exinde ad crura & femora propagato, paulatim carnes diffluxerunt, & hinc abducta cute fœdo aspectu ossa nudata. Postea ad vitalia penetrante morbo sanctam animam, igne probatam & purgatam septuplum emisit in cœlum, datis prius, pœnitentiæ, humilitatis, patientiæ, caritatis, omniumque virtutum signis continuis. Diem ejus mortis omnes consignant pridie nonas Decemb. De anno non una est sententia. Communis assignat an. 1075. ita Lambertus Schafnab. æqualis, &c. Chronicon Leodiense 1076. ut & appendix ad Herman. contract. & chronica Australe; Hildesheimense, Stedirburgense, & Wirzeburgense chron. 1077. Jacet Siegburgi sub Mausoleo, cui Reginhardus abbas hoc epitaphium litteris aureis insculpi curavit.

Patribus egregiis ornata Colonia multis,
Ecclesiæ speculum misit ad hunc tumulum,
Emicuit mundo nova lux Annone secundo,
Qui per cuncta suo par erat officio,
Mensibus hoc denis, annis octoque vicenis*
Quarta Decembris eum lux tulit e medio.

* Hic mendum est, constat enim eum sedisse tantum 21. aut ad summum 22. annos.

Plures ad eum scripsit epistolas Gregorius VII. hæ notatu dignæ sunt, l. 1. epist. 79. suum erga Coloniensem ecclesiam studium ostendit, Annonemque arguit negligentiæ in honoranda sede apostolica, l. 2. epist. 25. monet eum ut causæ inter Bennonem Osnabrugensem episcopum & Corbeiensem abbatem* finem imponat. Eadem epistola monet eum, ut in suis & in suffraganeorum suorum parochiis presbyteros, diaconos, & subdiaconos castè vivere faciat, epist. 67. ejusdem libri, de suis decretis ad castitatem clericorum spectantibus & contra Simoniam datis, in concilio promulgandis agit. Nullibi autem Gregorius Simoniam illi objicit, quod crimen, si notum ei & aliis fuisset, minime dissimulasset, qui clericis non caste viventibus & Simoniacis bellum indixerat.

* Agitur hic de Corbeia nova in Germania.

Ei Anselmus canonicus Leodiensis dicavit vitas Leodiensium episcoporum, quas scripsit. Fuisse summum ecclesiæ Romanæ cancellarium, inde inferri potest quod in fine epistolæ Alexandri papæ II. quæ privilegium est pro ecclesia Vindocinensi, legatur: *Scriptum per manus Rainerii... subdiaconi atque cancellarii, vice domini Annonis arch. VIII. idus Maii, anno Domini 1063. indict. 1.*

XLI. Hildolfus.

Hildolfus, dictus in vita S. Annonis Hildulfus, in chronico Leodiensi Hilduinus, apud Levoldum Hildebaldus, humili loco natus, in palatium inductus est ab Henrico IV. fuitque ejus clericus, ac Goslariensis canonicus. De eo in vita S. Annonis: *Cum in Goslaria, villa regia publicis majorum conventibus interest* (Anno) *Hildulfo ex latere Regis clerico, pro familiaritate petenti, ut codicem sacramentorum, qui vulgo Missalis dicitur, quem non parvi decoris habebat, sibi dono daret, respondit: Hac interim postulatione carebis, donec juri tuo conferatur omne ministerium quod capellulæ meæ claustris debetur.* Eventu comprobata est prædictio, defuncto quippe propheta, Coloniensis clerus & populus ad eligendum sibi antistitem frequens confluxit, at eis rex Hildolfum obtulit, atque ut eligerent dedita opera institit, illi contra summa ope nitebantur objicientes, quod homo statura pusillus, vultu despicabilis, genere obscurus, nec animi nec corporis virtutibus quicquam tanto sacerdotio dignum prætenderet. Unde rei indignitate tanta in eum concitata sunt omnium odia, ut sicubi in publico apparuisset, omnes eum tanquam naturæ monstrum inconditis clamoribus & cantilenis perurgerent, lapidesque in eum & pulverem vel quodcunque aliud furentibus casus obtulisset jactarent. Verum Annonis invictum adversus omnes suos conatus animum recolens Henricus, talem ei successorem dari decrevit, cujus facilitate ad omnia quæ vellet pro libito suo abuti posset. Cumque diu multumque conatus, nulla ratione ut eligeretur obtinere potuisset, Colonienses infecto negotio ad sua remisit, iterumque media quadragesima, rectius si fieri posset consultos, præsto esse præcepit, sancte contestatus, quandiu viveret, aut nullum eos aut hunc habituros esse pontificem. Hinc cleri Coloniensis tres tantum, militum etiam paucissimi Goslariæ adfuerunt, ceteros enim ne ad ferenda suffragia occurrerent, rei indignitas detinuit. Ipsos qui occurrerant, vix, contemptim, & summis, ut dici solet, labiis de electione consuluit, & sua auctoritate Hildolfum nominavit pridie Nonas Martii. Et ne quis forte adversus eum tumultus seditione vulgi, dilata consecratione concitaretur, statim Coloniam profectus, consecrari eum fecit a Willelmo Trajectensi episcopo, anno 1075. juxta veterem computandi modum; 1076. juxta nostrum.

Schafnab. ad an. 1076.

Consecratus Henrici partibus adhæsit contra summum pontificem Gregorium VII. a quo cum aliis multis excommunicatus videtur. Sic enim Lambertus ad annum 1076. de conventu principum Vormatiensi: Uto episc. Trevir. Roma nuper reversus communicare nolebat cum episc. Moguntino, episcopo Coloniensi, & aliis quampluribus, qui apud Regem præ cæteris assidui erant, & quorum consilio Rex omnia faciebat, obtendens eos, & ipsum Regem excommunicatos esse. Sed & in Triburiensi principum conventu Henricus rex Coloniensem, Banbergensem & ceteros episcopos, aliosque excommunicatos, quorum antehac opera, consiliisque gratissime utebatur, castris egredi jubet. Denique ab ejus communione abhorruisse dicuntur Colonienses omnes. Sed videtur quoque ex illis fuisse qui Canusium ad Gregorium venerunt, & ab eo in cellulis inclusi, velut solitarii in jejunio pœnitentiam agentes, veniam & solutionem ab excommunicatione lata consecuti sunt.

Anno 1076. si fides Gelenio S. Lamberti sacellum, quod est decani metropolitani oratorium, consecravit. Synodum quoque Coloniæ coëgit, cui se se stitit vir quidam impius qui ob prolatas

ANNI CHRISTI

in Deum & sanctum Annonem blasphemias, utroque oculo e capite mirabiliter avulso ad se reversus, & S. Annonem invocans, perfecte curatus est, & coram omni Synodo totam hujus rei texuit historiam, ejusque veritatem jure jurando, & prolatis testibus confirmavit.

Gelenius ejus obitum consignat 13. calend. Augusti 1079. chronicon vero Wirzeburgense anno 1078. Albericus eum tribus annis vixisse testatur, quem sequitur MS. chron. Belg. Marianus Scotus & scriptor vitæ S. Annonis* differunt ejus mortem ad annum 1084. Fortasse dimisso, vel amisso episcopatu aliquot annis vitam privatam egit. Mabillonius ad annum 1077.* refert eum renuisse Brauvillarensi monasterio restituere villam *Cloteno* dictam, etiam Papa id fieri decernente, ob idque morte repentina pœnas luisse.

*l. 2. c. 7.

*1079. ex Gelenio.

Pro Hildolfo quemdam Hildebaldum Henrici imperatoris capellanum inducit Levoldus, quem XV. annis sedisse notat. Totidem Hildolfo tribuit Stangefol. in annal. circuli Westphal. l. 3. p. 269.

XLII. S. Sigevinus.

Colonienses infulas vivens S. Anno Sigewino prædixerat vocans eum verum Israelitam in quo dolus non est: post S. Pontificis obitum, cum Colonienses sacrum ejus corpus apud se retinere totis viribus anniterentur, ipse solus cum Hermanno vicedomino & Gerlaco comite se se acerrime opposuit, & ita egit ut Sigebergam delatum fuerit. Erat porro archidiaconus & collegii sancti Petri decanus, a qua dignitate ad archiepiscopalem vita functo Hildolpho evectus est. Ecclesiam S. Mariæ ad gradus in cineres redactam reparari præcepit, & iterata consecratione dedicavit, plurimaque dona eidem concessit, ut patet ex ejus diplomate a Gelenio relato, & dato anno Dominicæ Incarnationis 1085. indict. VIII. Eodem anno adfuit conventui Moguntino a schismaticis celebrato, præsente Henrico imperatore paulo post Pascha, ubi sententia excommunicationis in Gregorium papam iteratur, & ejectis plurimis episcopis Papæ faventibus, alii Henricianarum partium fautores ordinantur. Efflavit animam 14. Maii juxta necrologium metropolitanum, juxta Sanctense, & Sanseverianum pridie kalend. Jun. anno 1089. ex chronicis Belgico, Hildesheimensi, & Wisseburgensi. Levoldus dicit eum sedisse annos 10. & jacere in *domo* S. Petri. Addit Stangefol. eum *bene præfuisse*.

XLIII. S. Hermannus III.

Hermannus cognomento *Dives*, sed cujus divitiæ profuerunt ecclesiis Christi, inquit MS. chron. Belg. Henrico & Gertrude genitus, Richezæ, quæ Lothario nupsit, frater, juxta Annonis prophetiam ordinatur Coloniensis antistes anno 1089. ex chronicis Wirzeburgensi, Leodiensi, & Belgico, aliisque auctoribus. Conradum II. qui adhærens Gregorio papæ VII. Henrico patri bellum intulerat, coronavit Aquisgrani, & Imperatorem inauguravit. Anno 1090.

A controversiam inter canonicos S. Mariæ ad Gradus & monachos Brauvillarenses exortam composuit. An. 1092. pontificatus quarto Obertum Leodiensem episcopum ordinavit. Fatis functus est II. calend. Septembr. an. 1099. A nonnullis dicitur sepultus Sigebergæ, a Levoldo in cathedrali basilica.

XLIV. Fredericus I.

DE CARINTHIE.

Fredericus vir pulcherrimus & magnæ Constantiæ inquit Levoldus, adeo ut nec Imperatori resistere timeret, addit MS. chr. Belg. ex Carinthiæ ducibus genus traxit, fraterque fuit Engelberti Carinthiæ B ducis. Hermanno suffectus est anno 1099. ex 1099.
Dodechino, chronicis Wirseburg. & Belgico, quod ultimum asserit plus Henrici hujus nominis quarti imperatoris factione, quam piorum electione ad hanc dignitatem evectum fuisse. Anno circiter 1101. Henrico regi adfuit Coloniæ prædium Prunisfeld, ab Henrico comite Limburgensi usurpatum, restituenti monasterio Prumiensi, cui tunc præerat Walfrannus abbas. An. 1102. cum Oberto Leod. episcopo testis fuit in decreto contra advocatos Prumiensis abbatiæ ab eodem principe lato. An. 1103. Henricus Augustus ad petitionem regni principum, videlicet C Brunonis Trevir. Friderici Coloniensis episcoporum, &c. dat diploma pro Abrinsbergensi cœnobio. An. 1107. subscripsit dplomati ejusdem imperatoris, antiquissima cleri Leod. privilegia confirmantis. Hoc ipso anno, ipsius, nec non Ruotardi Mogunt. & Brunonis Trevir. archiep. interventu Henric. rex Romanorum plura prædia restituit S. Maximino. Circa annum 1110. memoratur in epistola Adalgeri Magdeburg. archiepiscopi ad episcopos Saxoniæ & alios a quibus auxilium petit adversus paganos qui Christianos crudelissime cædebant. Hoc anno quoque corpus B. Guiberti Gemblac. abbatis, consentiente D Friderico, ac ejus synodo generali, e terra elevatum est. Id tamen alii consignant anno 1119. Inter ipsum & Fredericum Westphaliæ comitem, alias de Arnsberg, tanta contentio orta est, ut comes diœcesim Coloniensem flammis ac rapinis miserabiliter devastarit; archiepiscopus vicissim castrum Arnsberg obsederit atque in detionem acceperit. Multa item patitur ditio Colon. ab imperatore Henrico, cum quo pariter contendebant imperii principes. Eodem anno amplissimi diplomatis Henrici imperatoris possessiones Locensis monasterii confirmantis testes sunt Bruno Trevir. Fridericus Colon. &c. An. 1114. 1114.
E subscribit præcepto Imperatoris pro ecclesia S. Deodati. Anno sequenti cum aliis quibusdam regni proceribus contra Augustum insurrexisse dicitur, quod tamen silet Baronius ad hunc annum. Certe hoc anno ineunte, feria secunda Paschæ Cono Prænestinus episcopus & S. Sedis legatus Coloniæ habita synodo in templo S. Gereonis Henricum regem damnavit. Trithemius in chronico Hirsaugiensi meminit alterius conventus Coloniæ coacti ab alio legato nomine Theodorico an. 1116. in Nativit. Domini: *convenerunt*, inquit, *multi pontifices, abbates & principes*

(margin: 1101. 1110.)

ANNI CHRISTI

Henrici rursus damnandi causa. Aliud concilium Coloniense celebratum a legato Conone & Teutonicis ad propugnandam ejusdem Henrici excommunicationem refert Urspergensis in chronico; quod conciliorum collectores an. 1118. assignant. Anno 1117. fundatum est nobilium virginum cœnobium Dunwalt, cui plurimum favit Fridericus. 1119. a Calisto II. papa invi-
1120. tatur ad concilium Remense. 1120. Alexandro in ecclesiam Leodiensem Simoniace per Henricum intruso se se opposuit, & ejus loco Fredericum eligi curavit, cumque defuncto Frederico sedem iterum ambiret Alexander, conatus elusit, & Alberonem defuncto substituit. Eodem anno Corbeiensi monasterio in Saxonia confirmavit decimas *de mansis Dominicatis* in suo episcopatu. Quo eodem anno comitatum Padtbergensem a Dietmaro comite, & Beatrice vidua Erponis quondam Padtbergensis comitis emit, ac suæ Coloniensi diœcesi in perpetuum addixit. 1122. subscripsit instrumento quo Henricus imperator jus investiturarum dimisit, illudque ut cancellarius recognovit. Circa an. 1124. nonnulla largitur cœnobio Graffschatensi præsentibus Gerardo S. Pantaleonis, Albano S. Martini, & Ruperto Tui-
1125. tiensi abbatibus. Anno 1125. Lotharius junior seu II. una cum Richiza uxore, imperiali diademate a nostro Frederico redimitur die Dominica,
1128. 13. Sept. Exstat ejus charta 1128. qua Malmundarium a Stabulensi cœnobio pendere declarat. 1131. subscripsit diplomati Lotharii II. pro ecclesia collegiata S. Johannis Leodiensis.

Vir magnus fuit Fridericus & bellica virtute conspicuus, qui cum parva militum manu contra Suevos & Bavaros in campis Andernacensibus insignem victoriam reportavit. De eo hæc habet MS. chron. Belg. *Fundavit cœnobium sanctimonialium quod vulgariter dicitur RolantWerde* (est parthenon Insulæ Rollandi in Rheno) *& religiosorum fratrum in Remage super montem* (est cella montis S. Apollinaris apud Regiomagum.*) *Sicut etiam monasterium Campense O. C. instituit,* (Veterem Campum dictum apud Rhenobergam,) *Rhinberg. quod consecravit an. 1222. adductis è Morimundo monachis 12. quos a fratre suo ibidem abbate postulavit, quos missos benigne suscipiens, in palatio suo Coloniæ tandiu retinuit, donec eis in episcopatu de loco congruo providit.* Instrumentum fundationis edidit ex Miræo nuperus scriptor historiæ ecclesiæ Geldriæ. Adhuc perseverat sub Guillelmo Norff abbate. Fundavit quoque monasterium Riddagshusense O. C. cujus primus abbas fuit Henricus frater Arnoldi abbatis Morimundensis. Hoc cœnobium cessit Lutheranis, ubi sunt abbas, prior, & aliquot conventuales, teste Meibomio juniore tom. 3. Rerum Germanicarum, in chronico hujus cœnobii p. 343. in fine. Morte oppressus est Fredericus 8.
1131. calend. Novemb. 1131. ac Sigebergæ conditus. Rupertum ab æmulis divexatum protexit, & cunctantem ad scribendum impulit. Exstat apud Tegnagellum epistola Trajectensis ecclesiæ ad ipsum de Tanchelmo seductore, in qua ejus errores reteguntur. Dum vero hæc scriberentur, Tanchelmus, aut saltem ejus discipuli in custodia tenebantur a Friderico, quem rogant Trajectenses ne eos elabi sinat.

* *f.* Rigomagum, *Rimagen* inter Bonnam & Antunnacum; vel *Regemach* inter Confluentiam & Coloniam.

Anno 1116. Thietmarum Verdensium episcopum ordinavit in monasterio S. Albani.

XLV. BRUNO II.

DE ALTENA.

Bruno filius fuit Adolfi comitis, nepos alterius Adolfi comitis de Monte & de Altena, inquit Levoldus Northovius in Markanis originibus; seu in chronico comitum de Marka, cui magis credendum quam iis qui patrem ejus dicunt fuisse Engelbertum. Alterius Brunonis Trevir. archiepiscopi nepos erat ex fratre vel sorore. Clero mancipatus, metropolitanus Coloniensis & S. Florini Confluentini præpositus fuit, atque S. Gereonis decanus, ut in archivis se reperisse affirmat Gelenius. S. Bernardo notus, & amicitia conjunctus fuit, qua fretus sanctissimus abbas cum rogat ut quosdam Arnoldi Morimundensis abbatis monachos, quos secum abduxerat, reverti faciat ad suum monasterium. Defuncto an. 1130. Meginero Trevir. archiep. congregatis tam cleri quam populi optimatibus ad successorem designandum, electus est omnium, ne uno excepto, consensu, quam dignitatem constanter recusavit, quod opibus destitutam necessariis commode geri posse negaret; quanquam illa suberat tacita hominum suspicio, facile minora contemni ubi affulgeret spes, opulentioris sacerdotii, inquit Browerus. Ut ut est in Eburonum fines profectus, ibique arcana quædam, & vulgi auribus ignoranda prætexens, quominus delatos honores susciperet, ægre ab Innocentio papa vacationem muneris obtinuit.

epist. 6. an. 1125.

Mortuo Friderico in electione suffragia divisa sunt inter ipsum & Godefridum Sanctensem præpositum. Sed etsi hujus pejor fortuna, certe melior conditio; siquidem Levoldus ait Brunonem, canonica electione Godefridi, favore Lotharii regis & malignantium abrogata, ad sui perniciem *inthronisatum fuisse.* Quod & confirmat Magnum chron. Belgic. dicens: *nec ipse episcopatum canonice adeptus est: nam post obitum Frederici, majores & canonici elegerunt unanimiter Godefridum.... Virum honestum & prudentem; sed pendente ordinatione, Bruno consilio propinquorum revocatus a Francia, ubi studio doctrinæ vacabat, quibusdam sibi faventibus, schisma in clero & populo pro tali electione fecit.......* Itaque invidorum & pacis inimicorum perseverante discordia, sublata fuit illa canonica electio, & præsente Lothario ac favente *inthronisatus est.* S. Bernardum consuluit, an volentibus se promovere acquiescere deberet. Ratio dubitandi hæc erat, ut sancti verbis utar, humilis ipsius, sed terribilis confessio, qua vitam suam graviter, &, ut se credere ait, nonnisi veraciter accusabat, quod scilicet, vitam, quamvis clericus, secularem duxisset, seculique vitiis servisset, nec intercurrisset pœnitentiæ tempus. Bernardus responsione sua suspensum eum tenet, nihilque definit, (sed hoc agendi modo mentem suam satis aperit,) consulitque ut adeat S. Norbertum: *Habetis*, inquit,

epist. 8.

ANNI CHRISTI

dominum Norbertum, quem melius præsentem præsens interrogare poteftis, nam tanto vir ille in aperiendis myfteriis nobis promptior, quanto & Deo propior eft. His non obftantibus præfulatum
1132. accepit, & an. 1132. a Willelmo cardinali Prænestino fedis apoftolicæ in Germania legato confecrationem accepit. Statimque iterum fcripfit ad Bernardum aliquid ab eo poftulans. Refpondit vir fanctus, fe, quæ poftulaverat exfecutum fuiffe,
Epift. 9. cumque ad timorem pro fibi impofito onere, inducere conatur. Scripfit & ad ipfum tertiam epiftolam, ordine decimam, qua illum ad juftum corripiendi zelum excitat.

1135. Commemoratur anno 1135. in litteris Alexandri Leod. pro fundatione Averbod. cœnobii, & in charta Stephani Metenfis epifcopi pro eodem cœnobio data an. 1136. Circa id tempus altare in S. Urfulæ porticu dicat & dotat. Lotharium cæfarem in expeditione Italica fecutus, ex hac vita fublatus eft, an. 1137. IV. cal. Junii, auctore Othone Frifingenfi l. 7. c. 21. *Bruno*, inquit, *archiepifcopus...... apprime eruditus, in Apulia decedens, fexto anno præfulatus, in ecclefia S. Nicolai Barræ honorifice humatus eft in diebus Pentecoftes*, anno fui pontificatus VI. inquit Albericus. Eum caduco morbo laboraffe docet Levoldus. Ejus fepulcrum, uti & Ranulfi ducis, Rogerius Siciliæ princeps paulo poft effregit, eorumque educta cadavera per compita viafque publicas traxit, & immani fævitia dilaceravit, uti refert Otho Frifing. l. 7. c. 23. Gelenius ait ejus offa tranflata deinde fuiffe in Veterem montem.

DE SPONHEIM

XLVI. Hugo.

Hugo de Sponheim Majoris ecclefiæ decanus Brunoni fuffectus infra duos menfes vita & facerdotio functus eft, & in Apulia apud Melpham quievit, inquit Otto Frinfing. in chron. l. 7. c. 21. Obiiffe cum Romam iret confecrationem a S. pontifice accepturus inquiunt nonnulli rerum Colonienfium fcriptores. De loco ejus fepulturæ confentiunt Otho & Albericus, Barii vero terræ mandatum fuiffe affirmant chronicon Belgicum & Levoldus, quorum poftremus addit eum ab Honorio papa confecratum effe, & poft paucos dies fpiritum exhalaffe. Paulo aliter Browerus, eum nempe Barii confecratione & pallio a pontifice impetratis, brevi poft, quatriduo fcilicet Melphiæ, fectione venæ cum fanguine vitam amififfe.

DE GUELDRES aut DE ZUTPHEN.

XLVII. Arnoldus I.

Arnoldum, qui & Arnaldus fæpe nuncupatur, atque etiam Arnulfus ab Alberico, qui de Gelricis rebus fcripfere, filium Henrici comitis Gelriæ afferunt. Dicitur fuiffe Conradi Suevi imperatoris cancellarius, & S. Andreæ Colonienfis præpofitus. Hugoni fucceffor datus eft anno fal-
1138. tem 1138. quo definente teftis legitur in privilegio Conradi pro S. Remigio. Legitur & in alio ejufdem anni Coloniæ fcripto quo Oftergoæ Frifici comitatus Ultrajectino antiftiti olim conceffi, & a Lothario ablati, ei a Conrado reftituuntur. Interfuerat Coronationi Conradi Aquif-

A grani factæ a Theoduino epifcopo cardinali, quia ipfe, *qui id facere jure debuerat, noviter inthronifatus pallio carebat*, & tamen cum Trevir. archiepifcopo, inauguranti cardinali cooperatus fuerat. Nefcio an non anticipandum foret ejus epifcopatus initium, & 1137. confignandum; fiquidem ejus diploma profert Gelenius in Magnit. Colon. fynt. 20. p. 426. de ecclefia S. Mauritii, quod fic explicit. Acta funt hæc Coloniæ *anno Dom. Incarnat. 1144. indict. VII. anno pontificatus D. papæ Lucii I. regni vero D. Conradi regis & noftri præfulatus anno VIII.* De illo fic Otto Frifing. *Filius Conradi Henricus jam*
B *Rex declaratus obiit.* (Obiit porro anno 1150.) *Inter hæc Arnoldus quoque Colonienfis archiepifcopus, vir ad omnia ecclefiaftica & fecularia negotia inutilis vitam finivit.* Certe Gelenius afferit eum obiiffe anno 1151. 30. Aprilis, eumque fequuntur vulgati rerum Colonienfium auctores. De eo item Magnum chronic. Belgicum. *Initio admodum aptus & idoneus vifus eft, ad extremum vero depravatus, cunctis vilefcere cœpit.* Ejus tamen obitum anno duntaxat 1155. confignat Albericus. Sed unum illius & fucceſſoris nomen auctores in errorem facile potuit inducere.

Otto Frifing. l. 2. c. 22. chron.

Ibid. l. 1. c. 62.

C Magnum chronicon Belgicum hæc de eo refert: *Cum his temporibus per Eugenium papam III. apud Rhemos fuiffet generale concilium habitum, Arnoldus a concilio abfens de Simonia accufatus, una cum archiepifcopo Moguntinenfi, fimiliter abfente, fententiam depofitionis accepit (Levoldus* dicit *fufpenfionis ab officio.) Dictis vero archiepifcopis pro fua reconciliatione Romam accedentibus, & Moguntinenfi archiep. gratiam obtinente Arnoldus reconciliationem obtinere non potuit, cum tamen pro ea plurima obtuliffet.* Rem aliter refert Baronius. *Anno 1151.* inquit, *duo primarii Germaniæ archiepifcopi, Colonienfis & Moguntinus, ad dicendam caufam Romam ab Eugenio*
D *papa vocati comparent, amboque muneribus onufti, argenti copia onerati, ut donarent ea Eugenio.... At ipfe nihil penitus ex eis attingens, eadem in Germaniam eos reportare coëgit. Colonienfem innocentem inventum abfolvit, Moguntinum autem dimifit obnoxium pleniori judicio.* Bernardus l. 3. de confiderat. c. 3. notat ambos reos coram Eugenio fe ftitiffe; alteri gratiam gratis redditam alterum indignum cui gratia redderetur, audiviffe: *cum quali vefte intrafti, cum tali egredieris.* Quis ille fit cui conceffa eft reconciliatio non aperit Bernardus; conceffam tamen Arnoldo fuiffe, cum Baronio fentimus: tum quia qui de ejus morte fcripfere, auctores coævi, illum etiam
E tunc archiepifcopum appellant (ut Otho Frifing, &c.) Tum quia conftat Henricum Moguntinenfem a legatis apoftolicis poftea & judicatum & depofitum fuiffe. Certe Bernardus in ejus gratiam fcripfit epiftolam 302. anno 1153. quo jam tempore è vivis excefferat Arnoldus.

XLVIII. Arnoldus II.

DE WEDA.

Arnoldus comes a Weda, Burchardi & Ludovici comitum ejufdem loci frater, Conradi imperatoris cancellarius, Friderici item Cæfaris

ANNI CHRISTI

archicancellarius, S. Petri Coloniensis præpositus, electus est in archiepiscopum anno 1151.
1151. sed suæ electioni assensum præbere noluit usque ad Conradi adventum, quod Cæsari gratissimum fuit, unde eum peramanter excepit in Choinæ castello, & cum eo Coloniam venit, ubi *in principali S. Petri ecclesia sedens, illum renitentem valde & reclamantem, pontificatus simul & ducatus regalibus investivit.* Inde Romam mittens Eugenii III. bullam accepit, qua Coloniensis ecclesiæ bona confirmavit, ipsi pallii usum, & vivificæ crucis vexillum, atque *Naccum*, insigne videlicet festivi equi concessit. Adjecit ut nulli B primati, nisi tantum Romano pontifici foret subjectus; ordinationem Regis, infra ipsius provinciam, ei conservavit; jussitque ut si Romanus pontifex, vel apostolicæ sedis legatus in eadem provincia concilium celebraret aliquando, ipse post eos, primum inter alios locum obtineret. Denique statuit ut septem idonei presbyteri cardinales in Coloniensi ecclesia ordinarentur, qui induti dalmaticis, & mitris ornati, ad principalia duo altaria ejusdem ecclesiæ, cum totidem diaconibus, vel subdiaconibus, quibus sandaliorum usum concessit, missarum solemnia, festivis diebus tantummodo celebrarent. Data est bulla C VI. idus Januarii, indict. XV. Incarnationis Dominicæ 1151. pontificatus anno VII.

Otho de gest. Frideric. l. 1. c. 62.

1152. Anno sequenti Fridericum I. Ænobarbum cognominatum consecravit, & diademate redimivit in ecclesia Aquisgranensi, die Dominica qua cantatur, *lætare Jerusalem*; ibidemque alium Fridericum in Monasteriensem episcopum inau-
1153. guravit. Anno 1153. testis fuit in diplomate Friderici I. prædia & possessiones ecclesiæ Cameracensis confirmantis. Testis & in alio ejusdem possessiones, & privilegia Stabulensis abbatiæ rata habentis; & in tertio ejusdem anni, quo Fridericus declarat quæ sint jura advocatiæ Marsnensis.

1155. Anno 1155. secutus est Fridericum Romam D profectum coronæ imperialis accipiendæ gratia, Tridenti, ut Cæsaris archicancellarius, recognovit ejus diploma bona ecclesiæ Leodiensis confirmantis. Ab eo præmissus est ad papam Hadrianum, ut de coronatione aliisque rebus cum eo conveniret, ejusque diligentia inauguratio facta est die Sabbati Junii XVIII. Ibidem recognovit ut Italici regni cancellarius diploma ejusdem Friderici, quo Guigoni delphino argenti fodinam Ramæ, & jus cudendæ monetæ concedit, ex camera computorum Delphinatus.* Eodem anno E omnibus Romæ dispositis auctor fuit imperatori, ut ad ulteriora contra Willelmum filium Rogeri, qui Apuliam, usurpato regio nomine tenebat, progrederetur. Sed licet rationibus ejus commotus, ab aliis tamen dissuasus pedem reduxit. Morte sublatus est anno 1156. ex chronico Sederbug. & Ottone Frising. ita loquente.* Anno
1156. 1156. inter Pascha & Pentecosten *Arnoldus Colon. archiepiscopus, vir honestus, suæque ecclesiæ reparator diem obiit Maii 14.* Jacet in ecclesia S. Clementis de Rendorp* territorii Bonnensis, quam construxerat. De eo Levoldus: *vir fuit*

** Caisse Dauphiné.*

** l. 2. c. 29.*

** Levold. Rehrdorp.*

A *probitate compositus, & idoneus consilio, & prudentia, violentis resistebat, & ecclesiastica jura defendebat.* Similia habet Magn. chron. Belgic. Gelenius vero ex archivis addit eum ob bonorum ecclesiæ per Fridericum factas alienationes, invitum cathedram conscendisse, sed ad eam evectum, data pecunia, plurima ecclesiæ conquisisse & requisisse, Coloniensis urbis telonium, multaque episcopalia servitia, castellum Odenkerken, Annuft, Segerodt &c. comparasse.

XLIX. FRIDERICUS II.

DE ALTENA.

B Fridericus, cui a nonnullis cognomen de Monte, ab aliis sed pluribus de Altena datur [a], filius fuit Adolfi comitis, Ingenaldi frater, superioris Friderici* nepos, S. Georgii Coloniensis præpositus. Ejus electionem sic refert Otho Frising.* *Defuncto Arnaldo Colon. archiepiscopo ecclesia illa ad electionem faciendam conveniens gravissime scissa est, præpositis & abbatibus Gerardum Bonnensem præpositum*, Majoris ecclesiæ canonicis, qui tunc temporis præposito & decano carebant, Fridericum Adolfi comitis filium, eligentibus. Itaque imperatore mense Julio in Norico castro morante, utræque partes causam C suam principi ostensuræ veniunt...... advocatos exposcunt, & de sua electione per triduum coram principe decertant & conrixantur. Tandem princeps utrorumque auditis allegationibus, consilio & judicio quos secum habebat episcoporum, aliorumque principum, prædictam causam ad curiam Ratisponensem...... producendam decrevit.... (ibique) præsentatis sibi iterum de Coloniensi ecclesia utrisque partibus, eam electionem quæ a canonicis majoris ecclesiæ facta fuit, validiorem judicans, Fridericum.... de regalibus investit, sicque eum a Romano pontifice consecrandum ad urbem misit. Longe acerbius loquitur Magnum chron. Belg. Hic *non canonica elec*-D *tione, sed propinquorum factione, & juvenum clericorum electione & favore archiepiscopatum est adeptus.* Addunt *quidam* quod per Simoniam constitutus sit ab Imperatore, cum omnium piorum electio in Gerhardum Bonnensem præpositum conspiraret. Quippe Ratisponæ cassata priori canonica electione favore principum archiepiscopatum suscepit ab Imperatore, moxque cum fautoribus Romam veniens ab Adriano papa IV. consecratur. Quod idem habet Levoldus.

Ut ut est, ejus electio consignatur an. 1158.
aut 1157. & parum diu parta dignitate potitus 1157.
E est. Cæsarem secutus in Italica adversus Mediolanenses expeditione *tertio sui pontificatus anno*, inquit Radevicus*, *cum multorum luctu diem suum clausit extremum, carnesque ejus & viscera apud Papiam posita, ossa vero ad civitatem Coloniensem deportata sunt. Vir nobilis & litteratus, quique mansuetudine ac benignitate sua longe lateque multorum in se provocarat affectum.*

Magnum chron. Belg. ait obiisse vix duobus annis pontificali dignitate potitum, ejusque ossa

[a]

* Forte legendum Brunonis de Altena. Ita quippe habetur apud Levoldum, & in Magno chron. Belg.

* *l. 2. de vita Frid. imp. c. 31.*

* *l. 2. c. 14.*

[a] De Monte & de Altena duo sunt ejusdem familiæ cognomina, duoque castra ad illam pertinentia, unde illius surculi aliquando de Monte, aliquando de Altena, & aliquando de utroque sunt appellati.

ANNI CHRISTI

translata in monasterium B. M. Veteris-Montis Colon. diœcesis, quod patruus ejus fundaverat. Iste castrum Rondenradt propter rebellionem destruxit & solo coæquavit. Obiit porro anno 1159. VII. cal. Octobr.

De Dasselle

L. Reinaldus.

Reinaldus qui & Reinoldus & Reginoldus nuncupatur, nobili stirpe Westphaliæ comitum de Dasselle progenitus, Hildeshemiensis præpositus, & Frederici I. imperatoris cancellarius. Quo postremo titulo, & ab eo missus est cum Henrico de Lanzeburg, ut suo nomine Francorum regem salutaret. Litteras Hadriani IV. quæ divisionis origo fuere, plenis in comitiis legit, & fida satis interpretatione exposuit, teste Radevico. De ipso tamen graviter conqueritur papa in litteris ad episcopos Germaniæ scriptis, quasi *blasphemias magnas in legatos*, litterarum suarum bajulos, *& sacro sanctam Romanam ecclesiam evomere præsumpsisset*. Verum his nequicquam obstantibus, in Italiam profecturus Imperator, ipsum & Ottonem Palatinum comitem ad Papam præmisit, viros, inquit Radevicus, quibus inerat personarum spectabilitas gratiosa, generis nobilitas, ingenium sapientia validum, animi imperterriti; quippe quibus nullus labor insolitus, non locus ullus asper, non armatus hostis formidandus. Nullius sibi delicti, nullius libidinis gratiam faciebant. Laudis avidi, pecuniæ liberales erant, gratiam ingentem divitias honestas volebant. Ætas juvenilis, eloquentia mirabilis, prope moribus æquales, præter quod uni ex officio & ordine clericali necessaria inerat mansuetudo & misericordia..... His moribus, talibusque studiis, sibi laudem, imperio gloriam, & utilitates non modicas, domi militiæque peperere; adeo quod tunc temporis pene nihil ingens, nullum exquisitum virtutis facinus in ea expeditione gestum est in quo hos heroas, aut primos, aut de primis non comperecrim exstitisse. Certe in prædicto negotio tanta prudentia se gessit, omniumque animos adeo permulsit Reinaldus, ut in benignum sensum explicatis Hadriani litteris, concordia tandem restituta fuerit. Cum socio Palatino comite missus ab imperatore Mediolanum pro magistratu constituendo, commoto populo & in seditionem verso, infecto negotio vix effugit.

l. 1. c. 18.

1159. Anno 1159. statim ac Fridericus vitæ cursum explevit, in ejus locum suffectus est, & in obsidione Cremæ Imperatoris diploma pro Belli-prati abbatia recognovit ut archicancellarius. Datum porro dicitur 17. calendas Novemb. indict. VIII. anno 1159. regni Friderici VIII. imperii V. Post Hadriani obitum orto in ecclesia Romana schismate, aliis octavianum, dictum Victorem III. aliis Rolandum, seu Alexandrum etiam III. agnoscentibus, Fridericus concilium Papiæ coëgit, & contendentibus diem indixit. Adfuit octavianus, adfuit & Reinaldus cum 50. circiter episc. In eo, rejecto Alexandro Octavianus pro vero summo pontifice est agnitus. Epistolæ synodicæ subscripsit
1160. Reinaldus ut archiepiscopus anno 1160. & a conventu missus est in Galliam, ut eundem agnosci pro legitimo papa, tum Regi, tum episcopis, optimatibus, &c. suaderet. Anno 1162. cum imperator colloquium cum Galliarum rege decretum habere nollet, misit Reinaldum mutati consilii rationes allaturum. Eodem anno memoratur cum archiepiscopi titulo in diplomate Friderici pro ecclesia Gebennensi, de quo vide in Arducione tunc episcopo. Eodem insuper ut archicancellarius, Taurini recognovit instrumentum quo Fredericus Provinciæ atque Forcalquerii comitatus dedit in feodum Raimundo juniori, nepoti Raimundi senioris, filio vero alterius Raimundi marito Richildis Hispaniarum reginæ. Anno 1164. solemni pompa urbem suam ingressus est cum pluribus sanctorum pignoribus, inter quæ recensentur trium Magorum Christi infantis adoratorum corpora, Mediolani prius in ecclesia S. Eustorgii confessoris atque pontificis recondita, Mediolano autem expugnato a Friderico, qui urbem solo æquavit, hæc (defuncto Leodiensi episcopo, cui primum attributa fuisse volunt Leodicensium rerum scriptores,) archiepiscopo Reinaldo concessa fuerant, uti nos docet hujus archiepiscopi epistola tom. x. concil. col. 1185.

ANNI CHRISTI 1162. 1164.

Anno 1165. pro Friderico imperatore legatus venit ad Ludovicum Galliæ regem, petens ut unam filiarum suarum daret uxorem Henrico Bajoariæ duci, alteram filio suo adhuc puerulo, teste Roberto de Monte. Quo anno trium Magorum corpora Coloniam transtulit ex chronic. Stederburg. Sequenti an. patronos ecclesiæ Bonsis, Cassium, Florentinum, & Malusium martyres VI. nonas Maii, summa cleri devotione & populorum frequentia, ex sepulcris levavit. Eodem anno recognovit privilegium imperatoris quo Austriam in ducatum erigit. Vide chronicon August. Eodem, litteras accepit ab Henrico Anglorum rege, quibus Alexandro papæ infensus; quod sibi minus faveret quam Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, significabat se, ab eo recessurum, nisi sibi quæcumque postulabat adversus S. Martyrem concederet. Eodem habitum est Herbipoli pseudoconcilium, in quo sacramento affirmavit imperator se nunquam Rolandum, ut ait, pro papa habiturum, se perpetuo Paschali adhæsurum, iisque deinceps quos pars ejus eligeret. Hæc porro facta sunt instinctu præcipue Reginaldi Coloniensis. Deinde ejusdem consilio jussi sunt omnes qui aderant, idem jusjurandum præstare, quod plures nonnisi ægre præstiterunt. Idque ut declinaret Magdeburgensis antistes, postulavit ut prius Coloniensis ordines & consecrationem reciperet; cumque id ille promittere detrectaret, exasperatus Cæsar gravissimis verbis, imo objurgationibus ac minis eum insectatus est. Sic ergo ille vehementer adstrictus non potuit evadere, quin cum maximo fletu primus juraret, & susceptis ordinibus consecrationem quoque se recepturum sponderet. Eodem denique anno, ut testatur Magn. chron. Belgic. Aquisgrani præsente Frederico imperatore multisque episcopis ac proceribus, ossa Caroli Magni è terra levata in feretro argenteo cum Alexandro Leodiensi præ-

1165. 1166.

ANNI CHRISTI

fule collocavit, ipsumque inter sanctos retulit.

Tertio sequutus Imperatorem in expeditione Italica anno 1167. sequenti Romam præmittitur, ac Tusculo inclusus a Romanis obsidetur. 1167.
Re cognita Moguntinus archiepiscopus, cum minima sed veteranorum militum manu, ad ejus auxilium accurrit, consertoque prælio Romani ab utroque victi ad internecionem cæduntur. Sed mox orta gravissima pestilentia exercitum invasit & ex maxima parte exstinxit. Eâ inter ceteros periit Reinoldus 19. calendas Septembris. Annum hunc assignant vetus scriptor, qui appendicem ad Radevicum de gestis Friderici adornavit, chronicon Staderburg. & Steingesol in annal. circuli Westphalici l. 3. p. 310. Alii prælium cum Romanis & interitum ejus anno 1166. illigant, ita Otto de S. Blasio in sua ad cognominem Frising. episcopum appendice, Baronius, Pagi, Fleuri. Ejus corpus frustratim divisum, & in ferventi aqua decoctum sui detulerunt, inquit Kleinforgius. Laudatur ab eruditione, probitate, meritis erga patriam, ac insignibus in suam ecclesiam beneficiis. De eo Philippus successor in quodam metropolitanæ ecclesiæ diplomate de prædio in Leichnech ab illo collato: Rainaldus, *quamvis diebus sui præsulatus temporis angustia coarctatus, sacro sanctæ ecclesiæ & sanctissimi Romani imperii servitio frequenter, imo fere incessanter occupatus, maximis & sæpe cottidianis expensis, jugiter si fieri posset, exhaustus, sibi tamen commissam S. Colon. ecclesiam vigili custodia observavit, ædificiis ecclesiasticis, & episcopalibus, intra & extra civitatem decoravit, ampliavit..... & in quibus potuit paternæ caritatis sollicitudine, provide, pie & prudenter in omnibus curavit.* De eo item Fridericus imper. in diplomate quo fisci rapacitatem coercet, & spoliorum usum in ecclesia Coloniensi in posterum prohibet an. 1166. *Carissimum principem nostrum Reinaldum, S. Colon. ecclesiæ venerabilem archiepiscopum, universis imperii fidelibus in exemplum proponimus, cujus labores immensos, cujus opera & servitia magnifica in omni necessitate imperii & nostra sæpenumero fide oculata perspeximus.* De eo denique Godefridus Pantaleonita in chronico suo: *Reinoldus.... vir sapientia & industria mirabilis, in quo maxima pars imperatoris erat, in vigilia assumtionis discessit, omnibus sacramentis ecclesiasticis, scilicet confessione, communione, unctione devotissime susceptis, & testamento suo commendabiliter ordinato & conscripto.* Id unum, & illud sane maximum in eo reprehensione dignum, quod in errorem schismatis præcipitem se dederit, illud foverit, & quotquot potuit ad illud adduxerit. Quamquam sub finem vitæ erratum agnovisse videatur, & in eo nonnisi timore perseverasse. Ejus tempore comprehensi Coloniæ hæretici Cathari nuncupati, ac in hæresi pertinaces, ab ecclesia ejecti sunt, & brachio ut aiunt seculari traditi, extra civitatem exusti an. 1163. nonis Aug. de quibus ad ipsum scripsit Eckbertus.

LI. Philippus I.

DE HEINSBERG.

De Philippi genere quanquam non omnes consentiant, aliique eum ab Heinsberg, alii cum Levoldo de castro Homberg, alii cum Magno chron. Belg. de castro Hamesberus [a], ab Heinsbergana tamen familia ortum demonstrat Henricus Meibomius junior tom. 3. Rerum Germanicarum in chron. Marchau. p. 154. parentesque habuisse Goswinum Heinsbergium (quod & refert Albericus) & Adheleidem palatinam Summersburgiam; fratres Goswinum II. Herimannum, & Godefridum; sorores Udam, Mathildem, & Salomen, quæ omnia ipse scripto diplomate refert anno 1180. Ante episcopatum fuit Friderici imperatoris cancellarius, & Coloniensis ecclesiæ decanus, quo postremo titulo litteras a Reinaldo archiepiscopo recepit, quibus monebatur Magorum Christi incunabulis adoratorum corpora a se Coloniam deduci. Quo, insuper diœcesi insignem navavit operam, degente quippe in Italia cum Imperatore, Reinaldo, tres Germaniæ principes Coloniensem tractum deprædari decreverant, & Montem Reineck eam ob causam occupare statuerant; at monitus eos antevertit, bellum & certamen ad condictum diem denuntiavit, congregatisque, quod mirum est, plusquam centum & viginti quinque millibus bellatorum, cum nullus hostium se sistere ausus fuisset, castrum in prædicto monte ad patriæ munimen construxit. Demum fatis suis functo Reinaldo, in ejus gratiam Coloniensibus scripsit Fridericus imperator, rogans ut illum defuncto substituerent, quod libenter effecerunt anno 1167. & anno sequenti redux ex Italia, Coloniam magna pompa ingressus est in Assumtione B. M. V. & in festo S. Michaëlis a Godefrido Trajectensi episcopo ibidem ordinatus in archiepiscopum præsentibus octo episcopis: nec multo post legatus ab imperatore Rothomagum ad regem Angliæ profectus est, ibique Mogunt. antistes & Saxoniæ dux occurrerunt; at legationis causa hucusque incomperta. Vir erat prudens & discretus, corpore quidem parvus, sed pulcherrimus & animo maximus, affabilis & supra modum liberalis inquit Magnum chronic. Belgic.

Magn. chron. Belg.

1167. 1168.

Anno 1170.* in vigilia Assumtionis B. M. V. Henricum Friderici filium in regem Romanorum unxit Aquisgrani. Anno regni Friderici 23. imperii 21. Christi 1174. indict. VII. testis legitur in hujus imperatoris diplomate dato in episcopatu Papiensi, 12. kal. Junii in obsidione Roboreti, quod recognovit Godefridus cancellarius vice Philippi Colon. arch. & in regno Italico archicancellarii. Anno sequenti, obsessione Alexandriæ soluta, electus fuit ut cum Longobardis de pace tractaret, sed infausto eventu. Dehinc cum delegatis cardinalibus egit de tollendo schismate, sed & iterum frustra. Egit tandem efficacius cum ipso pontifice. Ac primo pro congressu delectæ Venetiæ. Ibi ordinatis omnibus sancita pax, ac Germanorum principum & in primis Philippi Coloniensis sacramento con-

1170. ** 1169: inquit Godefrid. in analibus.* 1174. 1175.

[a] Nec dissentiunt auctores ibi citati. Varia enim quæ assignant nomina, Heinsbergam, licet adulterata paululum appellatione, significat.

ANNI CHRISTI firmata. Hinc tam ipse quam alii pontifices abjurato schismate, promissaque Alexandro obedientia reconciliati sunt, & unitati ecclesiæ aggregati an. 1177. ex Godefrido in annalibus: ibique cum illo & aliis nonnullis dispensatum *ut cum ordinatis suis persisterent.* Exinde vero Alexandro papæ plurimum placuit & favit, præcipue vero in negotio mobilium episcoporum, quæ post ipsorum decessum fisco adjudicari volebat Imperator. Hinc Bertoldum Metensem episcopum hac de causa è sede sua dejectum Coloniæ excepit eique ad sanctos apostolos præbendam pro vitæ necessariis contulit. Hinc vicissim ab Alexandro litteras accepit a plurimis ecclesiæ Romanæ cardinalibus subscriptas, quibus omnia Coloniensis ecclesiæ jura, prædia, privilegia con-
1179. firmantur, datæ sunt an. 1179. & cum anno 1186. Omnes Alpium vias clausisset Fridericus, ut nemo pro quolibet negotio Romanam sedem adire posset, Alexander Philippo *legationem Romanæ ecclesiæ commisit*, ut clausis licet itineribus, singulorum causas discuteret ac definiret.

Henrico Saxoniæ duce proscripto, ejusque ducatibus fisco, omnium principum sententia, ad-
Magn. chron. Belg. dictis, Westphaliæ & Angariæ ducatum Philippo ob probitatem & merita in solemini principum atque optimatum curia contulit Imperator, *& vexillo imperiali & banno solemniter investivit*;
Ch. I. col. 135. 1180. datum est ea de re Friderici diploma an. 1180. Hinc Philippus ut erat vir audax & strenuus, concessionis istius imperialis sibi assumens executionem, cum exercitu trium millium militum electorum, exceptis armigeris, equitibus, & pedestrium exercitu, quorum non fuit numerus, intrans Saxoniam, Henricum ducem tribus continuis annis incessanter impugnans, expulit, & ad extremum exterminavit. Nec gratis tamen prædictum ducatum obtinuit, sed immenso potius pretio persoluto coëmit, ut testantur hi duo ejus epitaphii versus:

Accipe collatos tibi per me Petre ducatus,
Quos quinquaginta marcharum millibus emi.

Postea Imperator illum tum ob amicitiam cum Alexandro contractam, tum ob nimiam, ut putabat, potentiam ex tantorum dominiorum acquisitione ortam, suspectum habuit, eique, captata occasione graviter adversari cœpit. Unde archiepiscopus, nec minis territus, nec inimici auctoritate turbatus, sibi cavere constituit, pecuniam collegit, amicos veteres fovit, novos comparavit, Coloniam novo vallo ampliavit, muro cinxit, munitionibusque firmavit. Verum tertio post anno Moguntiæ in curia solemni, principum interventu, in Imperatoris gratiam restitutus est, inquit M. chron. Belgic.

Nominatur archicancellarius Italiæ in ejusdem
Willelmo Friderici privilegio pro W. episcopo Vapincensi
1184. dato III. calend. Octobr. 1184. Anno 1189. quædam constituit de eleemosynis quæ fiebant ad sacra trium Regum, seu Magorum corpora.
1191. Anno 1191 testis memoratur in charta Henrici
Mir. notit. p. 178. VI. pro Ghislenensi abbatia. Eodem anno pro-

A fectus cum imperatore in Apuliam, inquit Levoldus, cum pene totam provinciam sua prudentia ac magnanimitate Romano subdidisset imperio, post annos 24. in episcopatu transactos, excessit è vita in obsidione Neapolitana, idibus Augusti; unde translatum ejus corpus jacet in ecclesia cathedrali sub insigni mausoleo, juxta Reinaldum suum decessorem. Tanta ecclesiæ acquisivit, ut non immerito fundator ejus nuncupari possit. Eorum nonnulla refert & confirmat Lucius III. in bulla quam refert Gelenius. Fundavit monasterium Heisterbacense, de quo Cæ-
B sarius l. 4. c. 64. & cœnobium ad Machabæos Coloniæ, in quod eorumdem SS. martyrum reliquias transtulit.

Asservatur in tabulario abbatiæ Grandimontensis epistola hujus archiepiscopi, quam retulere Sammarthani fratres.

LII. Bruno III.

De Altena et de Monte.

Bruno Friderici II. archiepiscopi de quo supra, & comitis Engelberti de Monte Veteri frater, inquit Albericus, S. Petri Coloniensis præpositus, pene eodem modo quo & Fredericus episcopatum adeptus est anno Domini
C 1191. teste Magno chronico Belgico, quippe cum Lotharius Bonnensis præpositus canonice fuisset electus, prodito consilio, sic pro- 1191.
pinquorum Brunonis virorum potentum minis territus est, ut electioni de se factæ in capitulo renuntiarit, statimque Bruno electus fuerit. Jura episcopatus, & duos ducatus accepit ab Henrico imper. curiam vormatiæ habente circa octavam Epiphaniæ, & in octava Pentecostes in archiepiscopum consecratus est a Johanne Trevir. archiepiscopo, & præsule Virdunensi. Sed anno 1193. seu potius 1192. (episcopatu enim, ut habet chron. Belg. vix uno anno potitus est) cum
D propter senectutem, & tam corporis quam sensus imbecillitatem, ad tantæ ecclesiæ regimen minus sufficeret, convocatis omnibus suis primoribus atque nobilibus, baculo pastorali super altare B. Petri posito, episcopatum resignavit, & ad domum Veteris Montis profectus, habitum monasticum induit, ac emissa professione e vita migravit, & juxta fratrem suum archiepiscopum Fridericum humatus est. Albertum Leod. episcopum electum contra Imperatoris voluntatem confirmavit. Ipsius meminit Menologium Cisterciense & Gaspar Jongellinus.

Chronicon Leodiense MS. in Alberto Lovaniensi electo, docet Papam mandasse Ambrosio
E Coloniensi archiepiscopo, ut hunc electum consecraret, quod metuit facere propter Imperatorem, qui electioni Alberti contradicebat; quis porro sit hic Ambrosius Coloniensis archiepiscopus dicere non possumus. Certe mera est scriptorum chronici Hallucinatio, ut constat ex Ægidio Auræ-vallis, aliisque auctoribus qui Brunonem nominant.

LIII. Adolfus I.

De Altena.

Adolfus de Altena filius Everardi comitis Altenensis & Margaritæ Juliacensis, Brunonis decessoris

ANNI CHRISTI

* filius ejus fratris ex Levoldo, & chron. Belg.

decessoris consanguineus ait Albericus, * ex ma-
joris ecclesiæ præposito provehitur ad Colo-
niensem thronum anno 1193. & ordinatus est
presbyter Sabbato *sitientes* & sequenti die *judi-
ca me* archiepiscopus ab Herimanno Monaste-
riensi episcopo, præsentibus Conrado Mogunt.
1193. & Mindensi præsulibus.* Ratas habet an. 1195.
1195. pontificatus sui anno secundo concessiones factas
monasterio S. Remigii ab Alexandro, Albe-
rone & Henrico Leodiensibus episcopis, apud
Marsnam.

An. 1197. Henrico Ænobarbi filio & im-
peratore in Apulia exstincto, gravissimum in im-
perio schisma secutum est. Alii quippe Philippo
Suevorum duci, Henrici fratri, coronam detu-
lerunt. Alii, inter quos Adolfus, Andernaci Za-
ringiæ ducem Germaniæ regem proclamarunt;
cumque is, pecuniis exhaustus, acceptis maximis
a Philippo muneribus, partam dignitatem abdi-
casset, Othonem Henrici Leonis filium Bava-
riæ & Saxoniæ ducem elegerunt. Philippus in
Vangionibus Dominica in Albis, seu, ut alii vo-
lunt Moguntiæ in Assumtione B. V. Mariæ an.
1198. 1198. unctus est & Coronatus, Otho vero
a Aquisgrani IV. nonas Julii per Adolphum [a],
quem ut sibi magis devinciret, nonnulla ecclesiæ
Ch. II. col. 136. ejus jura, & Angariæ ac Westphaliæ ducatus do-
nationem Philippo Heinsbergio factam anno
1200. 1180. confirmavit 1200. Verum cum in Co-
loniensem tractum transmisso exercitu Philippus
omnia ferro & flamma vastaret, Adolphus alii-
que principes, aut adversarii impetum sustinere
non valentes, aut auro corrupti, ab Othone
1204. deficientes, ad Philippum transfugiunt an. 1204.
& sequenti anno Aquisgrani ei diadema impe-
riale imposuit Adolfus in festo Epiphaniæ, ejus-
que conjugem ibidem coronavit, & ab eo vi-
cissim allodium accepit in Salvet, & ducatus
Ch. III. col. 137. Westphaliæ & Angariæ confirmationem; diplo-
ma inter instrumenta referemus, ut inde pateat
qui, præter Adolfum, principes & magnates eo
1205. tempore ab Othone ad Philippum secesserint.

Ea porro defectio mirum quam displicuerit
Coloniensibus. Instabant ut factum retractaret,
quod cum se facturum negasset, ab Othone &
canonicorum collegio scriptum ad Papam, ut
contra Philippum pronuntiaret; unde plurimum
commotus pontifex per apostolica scripta man-
davit Adolfo ut infra sex septimanas apostolicæ
sedi se exhiberet, ac de objectis purgaret, quod
cum neglexisset, Sifridus Moguntinus & Johan-
nes Cameracensis præsules, sedis apostolicæ lega-
A ti, Coloniam veniunt, & in media ecclesia, co-
ram universo clero & populo excommunicatum
publice denuntiant, ab officio & dignitate depo-
nunt, canonicisque potestatem faciunt novi anti-
stis eligendi. Suevum secutus Adolfus, ab eo No-
vesium accepit, posteaque impetrata anathematis
solutione a pontifice, ut in sedem suam restituere-
tur, data licet opportunitate impetrare numquam
potuit, sicque accepta annua trecentarum libra-
rum argenti pensione, privatam deinceps vitam
egit, è qua quo præcise anno exierit, incertum
est. In necrologio metropolitano dies annota-
tur 15. Aprilis, ex Gelenio. Ad eum scripsit
B anno 1203. Balduinus Flandriæ comes de capta
Constantinopoli urbe, & sua electione in Impe-
ratorem.

Nescio quid sibi velit Renerus S. Jacobi Leod.
monachus chronici Lamberti Parvi continuator,
cum ait Albertum de Cuik consecratum fuisse
Coloniæ in Leod. episcopum ab Aygulfo archie-
pisc. Dominica post Epiphaniam anni 1196.
aut enim fallitur in nomine præsulis, aut corrup-
tus est ejus codex, aut binominis fuit Adolfus.
Certe chron. Belg. aperte pronuntiat Albertum
Coloniæ consecratum fuisse ab Adolfo an. 1196.

C

LIV. BRUNO IV.

DE SENA.

Bruno e nobilissima Senensium comitum fa-
milia, Bonnensis præpositus, Adolfo communi-
bus canonicorum votis suffectus est anno 1205. 1205.
Sed inde bella, strages & homicidia. Ditio Co-
loniensis ferro flammaque iterum devastata, ob-
sessa, sed frustra, a Philippo civitas, captum
Novesium & Adolfo restitutum. Consecratus
est interea Bruno a Sifrido assistentibus duobus
episcopis Anglis, cooperari timentibus Germanis.
Mox cum exercitu rediit Philippus, occurrerunt
Otho rex & Bruno, consertum ad castrum Was-
senburgense, victus fugatusque est Otho, cap-
D tus Bruno quem manicis ferreis vinctum abduxit
Philippus, & in vinculis per annum integrum
detinuit. Interea veniam a Philippo postulant
Colonienses, & æquis conditionibus obtinent.
Anno 1207. Adolfus interventu Philippi per 1207.
Hugonem Ostiensem & Leonem S. Crucis car-
dinales sedis apostolicæ legatos ab excommunica-
tione, & Bruno eorumdem legatorum interces-
sione per Philippum carcere, exsoluti sunt.

Anno 1208. uterque Romam profectus pro 1208.
suo jure viriliter egit, sed pontifex Brunonem
in episcopatu confirmavit. Hic ad suam ecclesiam
E reversus, ab omnibusque summa reverentia sus-
ceptus, vix post integras a reditu hebdomadas
octo, ex hac luce in castro Blankenbergensi mi-
gravit, ipso die fidelium commemorationi desti-
nato, ejus corpus Coloniam deportatum terræ
mandatum est in metropolitana æde.

LV. THEODORICUS.

DE HEINSBERG.

* seu SS. Apostolorum, ut habet Pantaleonita in annal. ad an 1208.

Theodoricus è familia Heinsbergensium regu-
lorum ortus, e gremio capituli, cujus erat præpo-
situs *, archiepiscopus an. 1208. circa Natalem
Domini, præsente Othone qui mortuo æmulo
solus imperabat, eligitur a quatuor viris quibus 1208.

* Prius pro ipso spoponderat uti legimus in collectione Rimerii t. I. p. 106. ad an. 1198. in hæc verba: *Principes & barones Alemanniæ supplicant pontifici Romano quod consecrationem Othonis in imperatorem confirmaret.* Ut autem a domino Rege nostro jura Romanæ ecclesiæ integra & illibata serventur, nos in bona fide spondemus, & pro domino Rege nostro fide jubemus. Ego Adolfus Colon. archiep. elegi & subscripsi. Ego Bernardus Paderborn. episcopus elegi & subscripsi. Ego Thiedmarus Mindensis episcopus elegi & subscripsi. Ego Withichindus Curbeiensis abbas elegi & subscripsi. Ego Conradus Tudensis abbas elegi & subscripsi. Ego Eribertus Verdensis abbas elegi & subscripsi.

a Cusus est Coloniæ hoc tempore nummus argenteus, cujus Inscriptio uno ex latere erat OTTO REX, in altero latere: COLONIÆ ADOLFUS EPS. uti lego in Apologia pro Othone IV. p. 120. t. 3. rerum Germanicarum ab Henrico Meibomio juniore edito.

ANNI CHRISTI

sua suffragia commiserant electores. Hanc ejus A designationem sic describit Cæsarius dialog. l. 7. c. 41. *Hermannus decanus Bonnensis, cum Deum ejusque genitricem, sicut ipse mihi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quatenus tantæ ecclesiæ dignus præficeretur, nocte in visu eadem Virgo B. ei apparens, & librum aureis litteris scriptum porrigens, ait: defer librum istum episcopo...... per librum intellexit episcopatum, quem cum ferre vellet Johanni episcopo Cameracensi, eo quod tam Rex, quam ipse illi faverent, probitatem illius cognoscentes, revocavit eum B. Virgo, dicens, non Johanni, sed Theodorico SS. apostolorum præposito deferas illum. Quod si in episcopatu non se bene* B *habuerit, sicut per me illum adeptus est, ita per me illo privabitur. Semper in ejus obsequio idem Theodoricus devotus fuerat, & sicut mihi notum est, quotidie missæ ejus quotidianæ vult interesse, nummum offerens singulis diebus. Tempore electionis cum Rex pro episcopo Cameracensi intercederet, eique ab electoribus responderetur quod idioma terræ ignoraret, cessavit. Hoc ipsum prædixerat præfatus Hermannus. Tunc electores personis quatuor vota sua commiserunt, a quibus Theodoricus in antistitem electus est.*

Statim post electionem regalibus donatus, ducatusque Westphaliæ & Angariæ confirmatione recreatus est ab Imperatore, & vetera amicitiæ foedera cum Brabantinis renovavit. Anno C 1209. Sabbato post Pentecosten a Theoderico Trajectensi episcopo presbyter initiatus est, & ab Hugone Leodiensi, præsentibus suffraganeis suis, in episcopum consecratus, sequenti Dominica, id est octava Pentecostes, inquit Godefridus monachus in annalibus tom. 1. collect. Freheri p. 279. *Post dies paucos* ab electione, inquit Cæsarius ibidem, *a malis consiliariis in tantum depravatus est, ut modicam haberet differentiam inter personas laïcas & ecclesiasticas, inter rusticos & monachos, æque ab his ut ab aliis telonia recipiens, indebitis exactionibus utrosque* D *gravaret. His aliisque actibus malis Dei genitrix irritata egit.... ut indigne satis a Moguntino deponeretur episcopo*, æmulo ejus per electionem substituto, quod sic evenit. Otho pontificio fulmine percussus ac exauctoratus, plurimos principes a se deficere magno animi mœrore persensit, quos nequaquam imitatus Theodericus ei impensius adhæsit. Unde a Sifrido primum sacris interdictus est, ac cum sacra nihilominus obiisset,
1212. in ordinem redactus est an. 1212.* Cum jam
* Gelen. 1213.
antea cum Adolfo dudum exauctorato litigasset, E qua de re Innocentius III. anno IX. sui pontificatus VIII. cal. Julii scripsit ad Adolfum *quondam* archiep. Colon. Cumque in Theodorici locum se substitui hic urgeret, indeque permiscerentur omnia Coloniæ, a clero primario missi sunt Romam oratores petentes ut, vel de Adolfo & Theoderico depositis papa disponeret, aut novi præsulis eligendi licentiam daret, quod postremum concessit. Unde an. 1216 die 22. Febr. electus est Engelbertus & Adolpho ac Theodorico assignatæ sunt ex reditibus episcopalibus, alimentorum loco * trecentæ argenti marcæ. Fuit

* Quadringentæ, ut habet Magnum chron. Belg. & alii.

archicancellarius Othonis IV. imperatoris, ut probat hujus diploma an. 1209. quod recognovit Conradus Spirensis episcopus, ejus vice, editum tom. 3. Rerum Germanic. p. 129. 161. Dicitur ante suam depositionem construxisse castrum Godesberch in monte, & quidem bonis *usurarii cujusdam Judæi peripsum captivati.*

LVI. Engelbertus.

De Altena.

Engelbertus natus est patre Engelberto Montium & Altenæ comite, matre Margarita Gelriæ comitis & Seinardæ Brabantæ filia, anno Christi 1185. Patruos habuit Fridericum II. & Brunonem III. Colonienses archiepiscopos: patruelem Adolfum Brunonis supradicti successorem; nepotes Theodoricum ecclesiæ Colon. præpositum ac Monasteriensem præsulem & Engelbertum antistitem Osnabrugensem. Fuit facie pulcherrimus, statura procerus, viribus robustus, atque etiam ab ineunte ætate prudens & amabilis, tractabilis, liberalis, humilis satis & gratiosus valde, inquit Cæsarius Heisterbacensis, ejus vitæ l. 1. c. 2. addit tamen ibidem eum, cum adhuc puerulus studeret in scholis, stipendiis ecclesiasticis oneratum, & ecclesiis honoratum fuisse. Fuit primum canonicus domicellaris, ut vocant, ecclesiæ metropolitanæ, tum S. Georgii præpositus, imo & S. Severini, ac statim pro cathedralis ecclesiæ præpositura cum Theoderico ab Heinsberg SS. apostolorum præposito gravi lite contendit, ut patet ex epist. 199. Innocentii III. libro 2. & tandem dignitate potitus est. Anno 1203. Monasteriensem pontificatum ad quem duodeviginti annos natus electus fuerat, suscipere detrectavit. Demum, exauctoritatis Adolpho & Theoderico, archiepiscopus Colon. eligitur 22. Febr. an. 1215. juxta veterem computandi morem,
juxta novum 1216. ac Nurembergæ kal. Maii 1216.
a Petro Saffone cardinali, auctoritate pontificia, confirmatur, & ab imperatore Friderico regalibus donatur; sed ei pallium a P. M. Honorio III. negatur donec decessorum suorum nomina in urbe solvisset. Illud tandem obtinuit anno 1218. quo se archiepiscopum inscribit, cum antea se se tantum electum vocitaret.

Initio præsulatus passus est æmulos & adversarios principes, ac præcipue Clivensem, Luxemburgicum & Limburgicum comites, sed eos patientiâ, animi fortitudine, vique nonnumquam aperta, ad officium revocavit, cum illisque amice
pepigit anno 1220. 1220.

Plurima beneficia variis suæ diœceseos ecclesiis ac collegiis contulit. Severinianis canonicis *centum & viginti jugera de silva Hesseholze ac novalium decimas*. Ecclesiæ B. M. V. de Questelberg *patronatum* ecclesiæ in Medebach. Abbatiæ S. Nicolai in Brawiler, *jus decimandi novalia in Asp*, ut compensarentur damna superioribus schismatibus illata. Monasterium Porcetanum unde disciplina religiosa prorsus exsularat, auctoritate sedis apostolicæ dissolvit, virginibusque Cisterciensis ordinis, plus minus quinquaginta adductis, tradidit, omneque jus in eas transtulit. Sed præcipuum ejus studium Coloniensem

ANNI CHRISTI

ſpectavit eccleſiam, ejus prædia ſimul & feuda, A vi occupata, vel per torporem ac impotentiam neglecta recuperavit; nova bona, etiam civitates & caſtra munita adjecit, inter quæ eminet Turrinum caſtrum Moſellæ adjacens, prædonum latibulum, quod comparavit, & eccleſiæ reliquit. Oppidum Attendarienſe novis aggeribus circumvallavit. Libertatem eccleſiaſticam ingenti animo tutatus eſt, contra advocatos potiſſimum, quos & per ſe, & per Honorium III. S. P. obtentis tribus in eos epiſtolis, reprimere aggreſſus eſt, ſicque viam ſibi ſtravit ad martyrium. Cum quidam impii ſacras hoſtias in eccleſiis furati B fuiſſent, ac in lutum projeciſſent, repetitis a ſceleratis criminum pœnis, in diœceſana ſynodo lato decreto in mandatis dedit ut in omnibus diœceſeos ſuæ templis venerabilis hoſtia concluſa ſervaretur. V. Cæſarium l. 9. de Euchariſt. c. 52. Dominicanos & Franciſcanos Coloniam ingreſſos maximo charitatis affectu ſuſcepit.

Fredericus imperator in Italiam profecturus
1220. anno 1220. ei præſentibus imperii principibus Henricum filium commendavit; ſed poſtea, præ aliis Engelberti curæ eundem cum adminiſtratione regni cis Alpes, imperialibus litteris demandavit. Unde Cæſarius c. 5. ejus vitæ eum dicit *Henrici tutorem & totius regni Romani per Alemanniam proviſorem.* Godofridus Pantaleonita dicit *regni Teutonici gubernacula tenuiſſe.* In chronicis Auguſtenſibus dicitur *vir magnæ providentiæ & tutor C Regis.* Apud Levoldum a Northoff in chronicis Markanis aſſeritur *Henricum* & totum regimen ſuſcepiſſe in tutelam. Ad tantum faſtigium evectus mira ſunt quæ egit vir ſanctiſſimus. Pacem terris imperii conciliavit, afflictorum tutelam ſuſcepit, tyrannorum fregit audaciam. Magnanimitatem cum animi ſubmiſſione, cum affabilitate magnificentiam, lenitatem cum rigore mira arte, ſeu potius ineffabili Dei gratia conjunxit. Ex illis tantam in toto imperio ſibi conciliavit auctoritatem, ut ſolo litterarum, chirothecæ, vel alte- D rius ſigni præſidio itinera tueretur. In tanta negotiorum mole, cum aſſumtæ Crucis munia non poſſet obire, diſpenſationem ſeu potius commutationem obtinuit ab Honorio, *& pro ſe milites miſit cum magnis ſumtibus. Quinimo & ante mortem renuntiare negotiis propoſuerat, & pro peccatis ſuis perſonaliter transfretare.*

1222. Anno 1222. VIII. idus Maii Henricum VII. decennem in conſortem paterni imperii regiis in-
Ch. IV. col. 138. ſignibus & honore apud Aquiſgranum inauguravit. 1224. ex pecunia quam collegerat, exorta fame, magnam frumenti copiam comparavit, ad E pauperum, & maximè religioſarum perſonarum victum. Eodem anno Averbodienſis monaſterii poſſeſſiones confirmavit ex hujus loci tabul. & cum Thedrico Trevir. Gerardo Biſontino archiepiſcopis, Siffrido Auguſtenſi, ac Willelmo Lauſan. epiſcopis teſtis fuit ſententiæ latæ ab Henrico Cæſare pro Clementia Zeringh. ducis vidua, Stephani comitis Burgundiæ filia. Eodem denique an. diploma dat in gratiam monacho-
Ch. X. col. 144. rum Campenſium quod exhibemus in appendice.
1225. Anno 1225. Fredericus imperator ob ejus in ſe merita prædium Richterich eccleſiæ Colonienſi donavit. Eodem anno initio Aprilis accepit ab Honorio papa litteras, ipſi & epiſcopo Portuenſi communes de electione magiſtri Olivarii Paderbornenſis epiſcopi.

Tandem vir ſanctus, cum Eſſendienſis cœnobii deprædationem ferre non poſſet, Fridericum ad Ruram comitem, patruelis ſui filium, qui ſub ementito illius cœnobii advocati titulo, tortorem & prædonem agebat, ſerio commonuit ut a vexationibus ceſſaret, imo ita benigne cum illo ſe geſſit *ut de propriis reditibus annis ſingulis certam penſionem ei offerret, modo advocatione legitime uti vellet.* Tandemque videns hæc omnia caſſa eſſe & inania palam proteſtatus eſt ſe exhæredem eum ſcripturum: unde ille in furorem actus decrevit ſanctum trucidare. Venit ille Suſatum Angariæ metropolim, Fridericum advocavit, ac triduo pro compoſitione pacis laboravit, ſed vix ulla via quæ Frederico placeret inveniri potuit; tandem acquieſcere ſimulans perfidus, epiſcopum aliquandiu comitatus eſt, ac quæſita occaſione receſſit, cumque ſciret dedicandam poſtridie ab archiepiſcopo eccleſiam in Swelme, ad ſatellites ſuos rediit, eos diverſis in locis inſidias tendere juſſit, omnique quo potuit ſtudio ad facinus accendit: interea ſe ſe præmiſſa peccatorum exhomologeſi ad cæremoniam ſacram parat antiſtes; & cum rediſſet comes, cum illo proficiſcitur feria VI. poſt feſtum omnium ſanctorum an. 1225. ſub tempus veſpertinum, cum ad locum inſidiarum perventum eſſet, primum comes latus ejus perforavit, deinde in eum irruentes ſicarii gladiis & pugionibus, 47. confoſſum vulneribus exanimant. Peracto ſcelere ſecedit comes cum ſuis in caſtrum ſuum Iſemburg.

Defuncti corpus primum in eccleſiam Swelmenſem, inde in Bergenſe cœnobium defertur, ibidemque repoſitis inteſtinis, reliquum in urbem tranſlatum in D. Petri eccleſia deponitur, ac 23. Febr. anni 1226. monumento a cardinale Portuenſi conditur; innumeris poſt mortem miraculis claruit, quorum lectione commotus Ferdinandus elector diem ejus natalem eccleſiaſtico officio celebrari juſſit anno Chriſti 1618. epiſcopatus ſui VIII. curavit inſuper ut ejus oſſa novo elevationis honore dignarentur, quod & factum eſt an. 1632. * ſuffraganeos *al. 1633.
habuit Theodericum Heiſtorum & Walterum Carioleuſem epiſcopos, qui Walterus ejus juſſu Thecam reliquiarum in eccleſia SS. apoſtolorum benedixit anno 1225. idibus Julii. Ipſius duo epitaphia damus ex MS. codice Villarienſi.

Præſul Agrippinæ daris Engelberte ruinæ,
Vir probus a reprobis pro grege paſtor obis.
Murus eras legis, pax regni, regula regis,
Virtutum jubare floridus abſque pare.
Mors tua mors orbis, oppreſſis, triſtis & orbis;
Orphanus & vidua morte ruêre tuâ.
Te laceris membris vidit ſeptena Novembris
Veſpera cognati crimine fata pati.

ANNI CHRISTI

A l i u d.

Flos procerum, lux pontificum, decus ecclesiarum
Spes patriæ, dux justitiæ, pax certa viarum
Cleri gemma, pupillorum pater, ac monachorum.
Engelberte genus ducens ab origine clarum
Sedis Agrippinæ sacer antistes, rationis
Auctor pro Christo sævi ruis ense latronis;
At nunc angelicis in cælo fulte colonis
Æternis frueris & amœnis inclite donis
Sanguine perfusus roseo, crudelia membris
* . . . .
Anno milleno bis centenoque viceno
Et quinto Christi cælestia dona petisti.

* Hic deest unus versus

De Molenark.

LVII. Henricus I.

Post S. Engelberti necem indictus est comitiorum dies ad 15. Novembr. ejusdem anni 1225. In his omnium vota in Henricum a Molenark Bonnensem præpositum, de Tombergi & Molenarkæ, in ducatu Juliacensi, dynastarum, seu comitum prosapia ortum, virum in Gallica & Latina lingua, non minus quam in materna versatum, juriumque peritia percelebrem, collimarunt. Electus in archiepiscopum, juramento se adstrinxit decessoris sanguinem se, quoad viveret vindicaturum, nec se se perjurii reum exhibuit; mox quippe *Francofurtum*, inquit Cæsarius, *ascendens ad colloquium regis, corpus martyris duobus abbatibus O. C. deferendum commisit, puta Godefrido abbati Montensi & Henrico Vallis sancti Petri. Cumque præsentatum esset corpus Regi atque principibus, & cum eo mortis insignia, interula, diplois, & pileus, iis qui corpus præcedebant districtis gladiis, ut habent legum jura, contra Fridericum latronem vociferantibus, turbatus est Rex, & omnes qui cum illo erant, maxime autem Rex puer, qui perinde ut lugere solet filius parentem, & puer tutorem suum, exstinctum planxit episcopum, proscriptionem vero Friderici in celebri conventu Norembergensi factam renovavit.* Regalibus a Rege donatus, Moguntiæ in reditu a legato apostolico concilium per dies Dei adventui sacratos celebrante, obtinuit ut Engelbertus martyr declararetur, & parridæ caput diris devoveretur. Coloniam reversus x. Decembr. in diœcesana synodo tanti criminis reos iterum a communione sejungi curavit. Nec id solum, Fredericum comitem interceptum, sibique bis mille marcarum pretio traditum in vincula conjecit, ac quarta post die fractis brachiis & cruribus in rotam egit Coloniæ, ubi pœnitens & confessus publice suum scelus animam exhalavit. Fratres ejus Theodericum Monasteriensem episcopum, & Engelbertum Osnabrugensem electum, qui participes sceleris habebantur, jam in concilio Moguntino excommunicatos, Honorius papa dignitatibus privatos perpetuo damnavit exsilio. Comites de Lippia & de Tecklemburg necis S. præsulis conscios invasit Henricus exustis aliquibus illorum villis, nemoribus præcisis, castrisque aliquibus captis & dirutis patria pepulit; hi tamen postea præsuli nostro reconciliati duo monasteria exstruere promiserunt. Denique Cæsario Heisterbacensi monacho O. C. jussit Henricus vitam S. Martyris

A exarare, quod præstitit vir piissimus tribus libris, quorum duo priores ejus gesta, tertius miracula, referunt.

Paulo ante sumtam de tanto scelere vindictam, ordinatus & consecratus fuerat ab archiepiscopo Moguntino * die 20. Septembr. 1226. A pluribus sæpe calumniatoribus in invidiam vocatus, per delegatos apostolicos censuris fuit irretitus, quin & ipse S. P. Gregorius IX. in eum inquisivit, verum calumnias, atque etiam affictam adulterii maculam dextere eluit. Anno 1227. 1227.
Aquisgrani regali benedictione consecravit uxorem Henrici regis. Eodem anno scripta charta
B permutationem inter Leodic. & Metensem episcopos factam confirmavit. Eodem denique cum Osnabrugensi ecclesia fœdus init, & cum ea dividit Teklenburgi ditiones. 1231. Leodiensi S. Martini collegio ea confirmat quæ Johannes episcopus in suis litteris expresserat. Anno 1235. habita sunt Maguntiæ comitia, quibus cum multis aliis præsulibus interfuit medio mense Augusto. Ibi in frequenti cœtu principum regni Teutonici pax juratur, vetera jura stabiliuntur, nova statuuntur. Adfuerunt autem ex archiepiscopis ad nostram Galliam Christianam pertinentibus, Henricus de Molenark Agrippinensis, & Theodori-
C cus comes a Weida Treverensis; ex episcopis, Henricus Constantiensis, Bertoldus Argentorat. Henricus Basileensis, Johannes de Oppia Leodiensis, Georgius Camerac. Ludolfus Metensis, N. Tullensis, Georgius Virdunensis, Otho comes Lippiacus Trajectensis, Conradus a Thon Spirensis.

* Treverensi inquit Pantaleonita.

Ch. v. col. 139.

Ch. vi. col. 140.

1231.

Ad eum scripsit rex Angliæ[a] an. 1236. sororem suam ad Imperatorem deducendam commendans, ex collectione Rimerii. Anno sequenti confirmavit S. Nicasii Rem. monachis ecclesiam Berbalensem, aut Berbacensem, ex tabul. hujus monasterii. Moritur eodem anno die 26. Martii, 1236. [a]
D idest an. 1237. juxta nostrum computandi modum, quanquam annales Dominicanorum Colmar. dicant: *Anno 1238. Coloniensis episcopus obiit, & electus est frater comitis de Hohenstraten.* 1237.

De Hochstad.*

LVIII. Conradus I.

Conradus seu Conrardus ex utroque parente clarissimis splendebat natalibus; filius enim erat Lotharii Hochstadensis comitis, & Mathildis Viennensis comitis sororis. Antequam pontificalibus infulis decoraretur an. 1238. majoris ecclesiæ præposituram gesserat.* Vir fuit 1238.
litteratus, facundus, magnanimus, bellator gna-
E vus, inquit magn. chron. Belg. In Angliam profectus est, ut scribunt Sammarthani fratres, cum Lovaniensi duce missus a Friderico imperatore, ut Isabellam Henrici III. Angliæ regis sororem sibi desponsatam per Germaniam honorifice deduceret. Rem amplissime narrat Matthæus Paris, & magnificentissimum nuptiarum apparatum, verum nomen archiepiscopi Coloniensis non profert: & cum hoc conjugium dicat con-

*Ita Levoldus qui superiorum archiepisc. tacet cognomina.

* Levoldus S. Mariæ ad gradus.

[a] Epistola regis Angliæ scripta H. . . . idest Henrico, quod notamus quia nonnulli Conrado archiepiscopo, qui sequitur, hoc tribuunt.

ANNI CHRISTI

summatum XIII. calend. Augusti, die Dominica, A an. 1235. Coloniens. archiepiscopus de quo loquitur Matthæus, non est Conradus, sed Henricus. Magni autem ponderis est hujus scriptoris testimonium. Alia ex parte errorem irrepsisse in Matthæi textum constat, quod an. 1235. XIII. calend. Augusti, seu 20. Julii dies, non fuit Dominica, sed feria III. Præterea epistola Coloniensi archiepiscopo a rege Anglorum scripta, non annum 1235. præfert, sed 1236. Huic quæstioni amplius immorandum non censemus, quam attingere sufficit in brevi hac Conradi nostri historia.

Bellum gessit cum Willelmo Juliacensi comite, a quo in conflictu captus, novem mensi- B bus jacuit in vinculis. Gessit & cum Brabantiæ duce, ac demum pacem cum ipso sanxit duplici matrimonio, nempe Adolfi ducis Limburgensis filii cum sorore hujus archiepiscopi, & ipsius nepotis comitis de Hochstade cum filia Valerani ducis Limburgensis fratris, de quibus agit Albe-

1243. ricus ad annum 1240. Anno 1243. Trevirensem archiepiscopum consecravit cooperantibus Sigifrido Moguntino & aliis. Exauctorato in concilio Lugdunensi Friderico II. imperatore, in ejus locum electus est ab imperii primoribus, inter quos præcipuum locum Conradus tenebat, Henricus Thuringiæ Landgravius cognomento Res- C po, anno 1245. & eo mortuo substitutus ab iis-

1248. dem anno 1248. Willelmus Hollandiæ comes. Anno eodem Arnoldo Trevirensi Thuroniæ arcem obsidenti adfuit, & castrum ad deditionem compulit: ac ibidem cum eodem præsule, & Palatino comite pacem fœdusque sancivit hisce conditionibus, ut Conradum, Arnoldumque, horumque clientes in possessiones avitas, munitiones, ecclesias mitteret Palatinus, omniaque damna, ex quo Zorno tenuisset arcem, ipsis illata resarciret, &c. *Actum die 14. ante Remigii.*

1250. Anno 1250. Willelmum regem Leodium adeuntem cum magna aliorum procerum caterva D prosecutus est, ibidemque adfuit principis aræ S. Lamberti dedicationi kalendis Maii.

Interfecto Guillelmo Cæsare, proceres Rheni quos recenset Mathæus Paris, quique jus creandi Regis sibi potissimum vindicabant, vix collatis suffragiis in diversas partes abierunt. Conradus noster, trans mare in Britannia, ubi profusissima largitione emtus fuisse dicitur, Richardo Cornubiæ comiti, Anglorum regis fratri Alemanno-

1257. rum regnum promiserat. Hincque cum an. 1257. Trevirorum antistes aliique nonnulli principes Alfonsum Hispaniarum regem elegissent, ipse E cum Moguntino præsule & Ludovico Rheni Palatino, Richardum designavit, & ipso die Ascensionis Dominicæ, VI. calendas Junii apud Aquisgranum coronavit, & postera die Sanchiam ejus uxorem in Reginam inauguravit. Sed tam pauco tempore regnavit, ut vix inter Romanorum reges numeretur, per plurimas civitates a suis deductus, ubi gazis exhaustus est, ab omnibus desertus, in Angliam redire cogitur.

1259. Anno 1259. cum legationis apostolicæ munere gauderet, illudque in diœcesi Trevirensi obire vellet, contra nisus est Arnoldus Trevirensis archiepiscopus, & missis Romam oratoribus obtinuit ut a cujusvis legati, præter quam qui a latere mitteretur, imperio & auctoritate liber esset. Deprecatus est Campaniæ comitem, *ne ratione debitorum in quibus tenebatur civi cuidam Parisiensi, mercatores Colonienses, qui nunquam* *Chartul. Campaniæ.* *potuerunt de jure pro debitis archiepiscoporum suorum impeti, aliquo modo gravarentur in terris & in nundinis suis.* an. 1260. in vigilia B. Thomæ 1260. apostoli. Eodem anno quædam sacra corpora S. Ludovico regi concessit reponenda in Regalis *Ex tabul. Regal. Mont.* Montis monasterio, de quibus exstant litteræ testimoniales Conradi ad Regem, datæ XIV. calend. Julii. Aliæ datæ fuerunt Idibus Sept. an. 1261. 1261. quas vide t. 1. Anecdot. col. 1108. & 1112. Obiit hoc anno pridie S. Michaëlis, jacetque in æde metropolitana.

Vir fuit in omnibus prudens & strenuus, inquit iterum magn. chron. Belg. intrepide se opponens pro juribus ecclesiæ. Cum civibus ac civitate Coloniensi, qui suis superioribus semper æmuli & cervicosi erant, multa & quasi continua suo tempore bella gessit, & ad extremum sua prudentia & strenuitate, ac justo Dei judicio disponente, votis potitus, civitatem & regionem ejusdem in suam redegit omnino potestatem; ita ut cum suo satellitio haberet omnem custodiam portarum & murorum, pro suo libitu faciens liberum introitum & exitum civitatis. Comitatum de Hochstaden, cum omni jure suo & attinentiis, necnon nobile castrum Are cum suo districtu, una cum castro de Nureberg, cum pluribus allodiis ad ipsum ex paterna successione pertinentibus, ecclesiæ Coloniensi contulit. Item castrum Waldenberch, & castrum Wede, cum ministerialibus & villis atque possessionibus, suis pecuniis comparavit, & eidem ecclesiæ cessit. Circa finem vitæ fundamenta novæ structuræ basilicæ S. Petri inchoavit, & primum ejus lapidem apposuit. Ejus quippe tempore exusta fuerat illa basilica ut testatur Innocent IV. in diplomate dato Lugduni anno pontificatus sui quinto, qui fuit Christi 1248.* ** V. Colon. de Magnit. Colon. l. 3. synt. 1. p. 231.*

LIX. ENGELBERTUS II.

DE WALEKENBERCH vel VALEKENBORCH

Engelbertus ex præposito majori Coloniensi creatus est archiepiscopus anno saltem 1262. hoc 1262. enim anno scripta epistola ad archiepiscopum Magdeburgensem & Coloniensem electum, exstat tomo 2. Anecdot. col. 6. Anno 1264. 1264. consecratur Urbani papæ IV. manibus. Anno 1266. VI. idus Maii celebravit Coloniæ conci- 1266. lium, ibique 145. capitula ad ecclesiasticam disciplinam spectantia publicavit. Post longum interregnum Germani proceres Gregorii papæ hortationibus ac minis commoti de eligendo Rege sedulo tandem cogitarunt, ac Moguntinus præsul ad sua consilia adducto Engelberto, effecit ut Rudolphus de Habsburg crearetur anno 1273. 1273. quem anno 1274. octavo idus Januar. trabea atque regali diademate cinxit.

De ejus gestis, chronici Belgici scriptor hæc habet: *In tuenda ecclesiæ libertate parum felix, per Willelmum comitem Juliacensem prælio capitur, &*

ANNI CHRISTI

in castro Nydecko per tres annos in custodia detinetur. Per tres annos cum dimidio, inquit Levoldus, per quatuor aiunt annales circuli Vestphalici. *Captus item a civibus suis, ob quam rem per sex annos & amplius;* per tres annos ait Levoldus, *civitas ecclesiastico fuit supposita interdicto.* Ab hac quoque custodia liberatus, de contumelia vindictam sumere aggreditur. Coeunt Valkenburgicus comes ejus frater, dux Limburgi, Cliviæ comes, aliique plurimi nobiles, qui agmine
1268. Coloniam obsident an. 1268. urbem subeunt a proditoribus inducti, sed infausto exitu; cives enim re cognita volant ad arma, hostesque vi & armis pellunt. In eo prælio occubuit Engelberti frater, dux Limburgi capitur, multi trucidantur, plurimi dilabuntur, episcopus pudore suffunditur. Tandem post multas clades, ex hac vita
1274. migravit anno 1274. ut scribunt Sammarthani fratres, vel 1275. si Gelenio adhibenda fides. Sedit annos 14. ex eodem auctore & Levoldo. Jacet Bonnæ in templo SS. Cassii & Florentini.

LX. SIFFRIDUS.

DE WESTERBURG.

Siffridus seu Sigefridus illustri trans Rhenum stirpe ortus, fratrem habuit Willelmum-Henricum Westerburgi dominum, cui desponsata fuit Agnes filia Gerlaci Limburgensis Domini. Clero addictus, præpositi Moguntinæ ecclesiæ dignitatem obtinuit hincque Coloniensem cathedram conscendit. *Defuncto Engelberto*, inquit Levoldus, *abbates, præpositi, decani, priores convenerunt in ecclesia Bonnensi ..... sed soli canonici ecclesiæ ..... omnes, elegerunt Conradum de Monte præpositum S. Mariæ ad Gradus, defectum ætatis patientem. Solus autem Petrus de Vienna Majoris ecclesiæ præpositus elegit Sigifridum de Westerburg præpositum Moguntinensem. Hoc sic electo Gregorius X. in concilio Lugdunensi Conradum cassavit, & ecclesiæ Coloniensi providit de dicto Sigfrido.* Ut ut est, consecrationem & pallium accepisse dicitur ab eodem pontifice Dominica Palmarum
1275. anno 1275.

Hic a juventute in studiis militaribus non minus quam in ecclesiasticis educatus, continua bella gessit in episcopatu. Comitem Arnsbergensem una cum filio suo in se insurgentem devicit. Pugnavit & cum comite Juliacensi Willelmo, eoque interea Aquisgrani cum filiis interemto, Siffridus ob illata sibi damna, omnem comitis provinciam occupavit, Juliacum oppidum cepit, castrum funditus evertit. Sed a defuncti amicis & parentibus & ipse oppugnatus fuit, ac tandem post longam bellorum, prædarum ac incendiorum fatigationem, mediantibus amicis, Romanoque pontifice interveniente, pax redintegrata, & omnia fere hæredibus ab episcopo restituta. Castrum Kerpenne fuit inter ipsum ac Brabantiæ ducem dira belli materia. Fœdere junctus cum Reinaldo Gelriæ comite, ducem impugnat, sed eventu funesto, prælio cadit, plurimi nobiles, inter quos frater ejus trucidantur, plurimi capiuntur, & ipse ab Adolpho duce Montensi captivatus septennio detinetur in carcere *, interea ejus castra & oppida victori deduntur aut expugnantur, ecclesiæ prædia diripiuntur, nec in pristinam libertatem restituitur, donec optimam provinciæ partem victori dimittat. Solutus vinculis ac casu fortior effectus, plurima recuperavit, diruta castra reparavit, comitem Adolphum incautum, imo & contra fidem datam, ut aiunt auctores, intercepit, & in cavea ferrea inclusum æstate nudum melleque illitum muscarum aculeis cruciandum exposuit quoad vixit, & quamvis comes illa omnia quæ extorserat se redditurum polliceretur, & multo plura, additurum, ut libertatem consequeretur, nihil tamen impetravit, præterquam insolens responsum: habere D. Petrum quo suos enutrire posset, nec quidquam rerum ipsius egere, velle se docere ipsum, quid sit archiepiscopum tenere captivum. Exemplum prorsus inauditum, barbaries quam in pectus cadere christianum potuisse vix crediderim, quantumvis eam auctoris non unius consensus asserat & confirmet. Certe illam tacet magnum chron. Belg. tacet & Levoldus, tacent & alii nonnulli.

* Berchemius haud ultra annum detentum asserit, asserunt & Annales Prædicatorum Colmar. ad an. 1290.

Petrus Merssæus; Pontan. hist. Gelr. l. 6. pag. 168.

Anno 1276. eremitis S. Augustini Coloniæ a seculo & amplius fluctuantibus, libertatem prædicandi verbi Dei & sacramentorum administrandorum licentiam fecit dato diplomate. 1276.
Scripsit excellenti domino E...... regi Angliæ Sifridus Dei gratia S. Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus de favore regum Angliæ in archiepiscopos Coloniæ continuando. Datum Aquisgrani VI. calendas Maii an. 1276. ex collectione Rimerii tom. 2. pag. 1264. Exstat in tabulario Veteris campi illius charta, qua monachis privilegium indulget frequentandi studia theologica, data anno
1285. An. 1288. bellum agens cum duce Brabantiæ, eum cum exercitu anathemate involvit, 1285.
quo non obstante infausto prælio decertavit, fuitque captus a comite de Monte, Sabbato, die B. 1288.
Bonifacii martyris, uti legitur in gestis Balduini de Luzenburch t. 1. Miscell. Baluzii col. 103. Apud Rimerium jam laudatum legitur t. 2. p. 665. *De juramento ab Sifredo arch. Coloniensi super servitio suo contra regem Franciæ recipiendo XII. Nov.*
1294. Ex eodem Rimerio liquet Siffridum adhuc ecclesiam rexisse 1295. & 1297.* Basilicam 1294.
metropolitanam instauravit magnis sumtibus. *Tandem boni certaminis cursu laudabiliter consummato, fortis athleta, quasi servus fidelis, in domum sui Domini introiturus, vocatus a Domino fato fungitur*, inquit M. chron. Belg. (quæ sane cum ea immanitate quæ ei tribuitur conciliari nequaquam possunt) Moritur an. 1297. aut 1298. Illatusque est in ecclesiam Bonnensem sepeliendus, quia tunc ecclesiastico interdicto supposita erat Colonia.

* Ibid. pag. 151. 674. 676.

LXI. VICBOLDUS.

DE HOLTE.

Vicboldus nobilis baro Westphalus ex decano majoris ecclesiæ, & præposito Aquensi, vir senex ac viribus pene confractus, aulicorum potius favore quam capituli legitima electione ac suffragiis cathedram consecutus dicitur apud magn. chron. Belgic. Levoldus tamen docet eum concorditer electum & confirmatum a Bonifacio fuisse, anno 1298.* apud Nussiam.* Albertum Romanorum

* al. 1299. in principio Maii, inquit Levoldus.
* Nuiyz.

ANNI CHRISTI 1300. regem, ejusque conjugem apud Nurembergam inauguravit an. 1299. Anno 1300. statuta pro sua diœcesi promulgavit ad disciplinam ecclesiasticam & morum reformationem, numero 22. jam senex, plusque consilio quam armis exercitatus, prudentia & mansuetudine ecclesiam suam regere constituit. Unde primum cives suos ab interdicto cui jam diu subjecti fuerant liberare curavit, castra sua atque in primis turrim ad custodiam Rheni constructam munivit. Nobiles ac vicinos proceres muneribus in officio & pace retinere tentavit. Sed eos insatiabiles expertus, vim vi repellere decrevit; comitem de Marka metuendum ecclesiæ hostem bello petiit, ac diu fatigatum, variisque cunctationibus pecunia exhaustum, exercitum dimittere compulit, tuncque tempus aptum nactus, terram ejus cum exercitu invadens, omnia devastavit, ac nisi morte præoccupatus fuisset, illum ad extremam deditionem compulisset. Verum insuetis laboribus consumtus Suzatum reversus, sacramentis munitus obdormivit in Domino die 3. Aprilis anno 1304.* ibidem tumulo in S. Patrocli fano donatus. Multa ab Alberto Austriaco imperatore passus fuisse dicitur apud magnum chron. Belg.

* 1306. inquit Gelenius, 1303. alii annal. Prædicator. Colmar.

LXII. HENRICUS II.

DE VIRNENBURG al. VIRNABORCH.

Fatis functo Vicboldo, comitiisque coactis, in varias partes abiere eligentium vota. Alii Henricum S. Petri Colon. præpositum, alii Rainaldum * Westerburgium Bonnensem præpositum Siffridi Coloniensis archiepiscopi fratrem, alii Villelmum comitem Juliacensem Leodiensem archidiaconum, S. Servatii Trajectensis itidem præpositum nominarunt archiepiscopum. Ac primo vicit Villelmus, ejus electione a Bonifacio papa VIII. confirmata, sed statim periit in bello Flandrico, in quo Francorum regis signifer erat. Alii duo coelecti ad pontificem profecti pro tanta dignitate diu decertarunt, sed tandem pro Henrico pronuntiatum, qui & ab eodem Papa manuum

* seu, ut habet Magn. chr. Belg. Meynardum.

1306. impositionem accepit. Anno 1306. adversus Begardos synodum Coloniæ coëgit. Exstant & ejus litteræ in regio Franciæ chartophylacio Parisiensi quibus eodem anno Philippo regi & ipsius hæredibus fidei sacramentum Lugduni præstat, eique obsequium jurat adversus omnes, exceptis Romanorum Imperatore ac ecclesia Coloniensi. Cum bene affectus foret in Francos, mortuo Alberto Augusto, Raimundus cardinalis tituli B. Mariæ Novæ ad eum scripsit de eligendo in imperatorem Carolo Valesio Andegavensi co-

Sammarth.

Baluz. vit. pap. Aven. t. 1 19. & in notis pag. 649.

1308. mite an. 1308. Sed electus est Henricus comes Lutzemburgensis, quem coronavit Aquisgrani

1309. an. 1309. ineunte; cum uxore Margareta ducis Brabantiæ sorore, quos deinde Coloniam duxit trium Magorum corpora veneraturos.

1311. Concilio generali Viennensi 1311. adfuit. Defuncto Henrico VII. imperatore, divisa sunt electorum vota; nonnulli, ac imprimis Baldewinus Trevirensis Ludovicum Bavarum elegerunt; alii, quorum præcipuus erat Henricus noster, pro Friderico Austriæ duce regis Alberti filio pronuntiarunt: Ludovicus Aquis, quibus potiebatur, ab archiepiscopo Moguntino Regis insignibus decoratus est; Fridericum Henricus, pari cærimonia, sed dispari celebritate Bonnæ consecravit. Hinc inter ipsum & Balduinum Trevirensem odium, quamquam ad Henrici nostri laudem faciat, quod in actis Balduini, quæ Baluzius edidit tom. 1. Miscellan. legitur, cum miro moderationis exemplo dure increpasse quemdam *carminum recitatorem* qui turpia in Trevirensem effutiebat. Anno 1317. Tolbiacum, vetus in 1317.
Agrippinensium finibus oppidum, a Willelmo Juliaci duce, quod Ludovici partes is ferebat, repetiit, renuentem exauctoravit, reipublicæ hostem declaravit, crebrisque incursibus oppidum infestavit. Sed dux, Balduino Trevir. subsidia copiasque subministrante, suum tutatur, & incursiones reprimit. Imo & accusatur Henricus, quasi hoc anno pacem publicam, ipsius nuper assensu a Ludovico constitutam temere violarit, commerciumque sustulerit, multiplici deprædatione & rapinis impeditis viis & populationi sedem legerit Brulense castrum. Hinc anno sequenti 1318. principes plurimi coadunatis copiis illud 1318.
obsederunt & in deditionem post IV. menses acceperunt, imo & ducentarum librarum damnatus fuit, arbitro Moguntino antistite ad reparanda damna quæ Trevericæ ditioni intulerat.

Nec feliciori eventu cum suis civibus pugnavit, pax a Balduino restituitur, qui etsi Coloniensibus faveret, *dilapidationem Coloniensis ecclesiæ nequaquam voluit tolerare.* Anno 1324. *fuerat* 1324.
quidam sacerdos Coloniæ degradatus, & propter hæresim crematus. Et vere tota civitas fuerat infecta pravitate hæretica, & vix purgata...... quæ hæresis a Moguntinensibus fuisse dicitur initiata. Tandem multas bellorum & eventuum secundas & adversas fortunas expertus, plenus dierum in pace defunctus est anno, ut dicitur, 1331. aut 1333. Bonnæ vero monumentum habet in sacello S. Barbaræ inquit Gelenius, Levoldus ait in ecclesia martyrum Cassii & sociorum ejus, addit eum in pace rexisse ecclesiam annos 25. sedem vero Coloniensem viginti & uno diebus vacasse affirmat magn. chron. Belg.

Refert Gelen. de Colon. magnitud. l. 1. syntagm. 7. p. 76. multa ab eo collata ecclesiæ suæ beneficia. A Cæsare impetrasse jus civitatum & munitionis oppidorum suorum *Nodenberg*, *Lechenich*, & *Rempen.* Ei iterum indulsisse Cæsarem diploma pro recuperandis castris Zeltangensi ad Mosellam & Barkelensi prope Tremoniam. Privilegium obtinuisse anno 1310. ut liceat ab itinere Italico abesse, & tamen archicancellariatus officium exercere per substitutum & nihilominus emolumentis frui. Obtinuisse tandem privilegia Theloniorum in Andernaco, Bonna, Novesio &c.

LXIII. VALRAMUS.

DE JULIERS.

Cum Henrici morte vacasset sedes Coloniensis, cathedrale collegium Leodiensem episcopum Adolphum Markanum, virum agnitæ probitatis, & in Leodiensis ecclesiæ regimine fama percelebrem postulavit in antistitem. Verum postula-

ANNI CHRISTI

tione rejecta Walramum seu Valmarum, imo & Galeranum quamvis absentem & 28. annos ætatis vix excedentem nominavit Johannes XXII. fratre ejus marchione apud curiam & apud Papam procurante, inquit Levoldus.

Erat hic ex vetusto Juliæ comitum stemmate prognatus princeps, natus ex Gerardo comite & Elisabetha Gelra seu Brabantina. Clero addictus a puero litterarum studiis exercitatus, grandior factus in Franciam profectus juri canonico & sacris litteris diu operam dedit in Parisiensi & Aurelianensi academiis, ac baccalaurei in decretis licentiati gradum obtinuit. Ex archidiacono porro Leodiensi ac sacri in ecclesia Coloniensi thesauri custode creatur archiepiscopus, non anno 1334. ut legitur in chron. Belgico, sed multo
1332. citius, si quidem anno 1332. Philippo regi, ejusque primogenito Normanniæ duci obsequium pollicitus est, apud Viennam Allobrogum; & eodem anno cum aliis Germaniæ principibus, cum eodem Rege fœdus iniit adversus Robertum Atrebati comitem ac ducem Brabantiæ; cujus conditiones profert Joh-Isaac Pontanus histor.
1333. Gelr. l. 7. p. 215. Denique an. 1333. mediante eodem Philippo in pacem redicre principes illi, qui pro Mechlinia decertabant, ut videre est in camera computorum Divionensi, ubi leguntur: *Extraits de plusieurs traitez entre les Evesques de Lieges & les Comtes de Flandre, touchant la ville de Malines*, in quibus exstat ejus epistola hoc ipso anno, die VIII. Septembris scripta, in qua se dicit Coloniensem Dei gratia archiepiscopum.

1334. An. 1334. Carthusianos Coloniæ fundavit in agro Martiniano, ubi scilicet S. Severinus quondam audivit epinicium angelorum S. Martini animam in cœlum deducentium, inquit Gelenius, quanquam hæc ejus fundatio locum vix habuerit, ac civium liberalitate, unde viverent acceperint. Anno 1337.
1337. Rainaldus Gelriæ, & Guillelmus Juliaci comites spondent iterum se cum notato militum numero pro rege Franciæ ejusque filio militaturos adversus Robertum de Artesia, &c. In collectione Rimerii t. 4. exstat epistola scripta *ad venerabilem W. archiepiscopum & comitem Coloniæ super vino in An-*
1338. *gliam transmittendo* 20. Novemb. 1338. Quo item anno monuit eum Benedictus XII. ne cum Ludovico Bavaro exauctorato adversus Leodienses sentiret. Eum obtemperasse credimus, nam Carolum IV. filium Johannis Bohemiæ regis Ludovico subrogatum unxit in Romanorum regem
1346. an. 1346.

Ex indice Thesauri chartar. fol. 214. Anglia.

Ecclesiam suam in summa pace initio ac per XI. circiter annos rexit; principum quos consanguineos aut affines habebat, summa potentia terrorem vicinis incutiente & sedatis omnibus bellorum tumultibus. Quo temporis intervallo, munitiones & castra quæ collapsa aut diruta, aut inchoata tantum fuerant reparavit, & perfecit. Villas, oppida, castraque alienata, soluta pecunia recuperavit. Verum postea rupta pax, omniaque turbata, designato enim Romanorum rege Carolo, & Bonnæ uncto, Ludovicus odio & vindicta accensus eum crudeliter divexavit. Principes ac comites in ejus ditionis finibus positi conspiratione facta terras ecclesiæ diripuerunt; milites conduxit, prælia miscuit, sed semper victus, exhausto thesauro, a suis etiam ac parentibus derelictus, ære alieno pressus, creditoribus omnia sua permittens, in Franciam secessit, ibique ut peregrinus & ignotus aliquandiu vixit, ac tandem Parisiis occubuit pridie Assumtionis B. M. V. an. 1349. Longe aliter ejus 1349.
interitum narrat Henricus Rebdorf in annalibus apud Marquardum Freherum in collect. tom. 1. p. 434. ubi sic loquitur ad an. 1344. *Eodem tempore comes de Virtemberg inventus cum uxore cujusdam nobilis in Elsatia mirabiliter* occisus est. Similis eventus mortis contigit Walramo archiepiscopo Colon. non multum post hoc tempus occulte periit* (ut) *communiter dicebatur. Alii dicebant naturali morte eum mortuum & improvisa, in quodam castro marchionum de Baden, familia sua penitus* procurante & ignorante.* Verum hæc aperte repugnant cum iis quæ retulimus, quæque habent omnes rerum Coloniensium scriptores, quibus major adhibenda fides quam externo, qui dubitabundus & ex vulgi duntaxat rumore loquitur. Jacet sub marmoreo cœnotaphio in majori S. Petri ecclesia. Suffraganeum habuit Scopiensem episcopum, qui anno 1347. dedicavit sacellum SS. Johannis & Cordulæ, religiosorum ordinis Hierosolimitani.

* miserabiliter.

* f. nesciente.

LXIV. GUILLELMUS.

DE GENEP.

Guillelmus nobilis baro, Coloniensis canonicus, ac præpositus Susatiensis, Walrami archiepiscopi familiaris & arcanorum particeps promovetur anno 1349. per Clementem VI. papam, servata, ut tunc moris erat sedi Romanæ nominatione, & *accepta pro eo magna summa pecuniæ*, inquit Albert. Argentin. in chron. ad hunc annum, cui nulla debetur fides. In tabulario Lotharingiæ leguntur litteræ Caroli IV. imperatoris, quibus anno 1354. III. idus Martii, matura 1354.
deliberatione habita cum Guillelmo Coloniensi, Gerlaco Moguntin. &c. creat Mussipontis marchionem & imperii principem Robertum comitem Barrensem. Eo quoque præsente ac de ipsius & aliorum episcoporum ac principum consilio idem Imperator 12. calend. Jan. privilegia quædam urbi Mussipontanæ concessit. Ibidem commemoratur in aliis litteris anni 1362. In ca- 1362.
mera computorum Divionensi exstant litteræ Caroli ejusdem Augusti, datæ Nurenbergæ 1362. indict. XV. die 18. calend. Febr. quibus Philippo Turoniæ duci comitatum Burgundiæ confert, cum consilio Gerlaci Mogunt. arch. & archicancellarii Imperii in Germania, Guillelmi arch. Colon. & archicancellarii in Italia, & Bernardi* archiep. Trevir. archicancellarii Imperii in Francia & regno Arelatensi.

Arcula Pontamousson, n. 81. & 30.

Arcula, Donations, l. 2. c. 37.

* Boëmundi.

Tempus ejus mortis designatur in hac inscriptione quæ legitur ad ipsius mausoleum ex nigro marmore, candidis tamen statuis ornatum quod sibi vivens posuerat.

Anno Domini 1362. 15. die mensis Septemb. obiit reverendus in Christo pater dominus Willelmus de Genep

ANNI CHRISTI

de Genep archiepiscopus Coloniensis hic sepultus, vacante tunc sede apostolica per mortem fœlicis recordationis domini Innocentii papæ sexti, & regnante eodem tempore serenissimo domino Carolo Romanorum Imperatore. Anima ejus requiescat in pace.

Hic porro a cercopitheco, quem in deliciis habebat, leviter in pede morsus, in ea primum parte, deinde in tibiis ac cruribus ulcus horrendum exortum est, quo serpente, febreque superveniente misere interiit. Ad extrema deductus de ecclesiæ regimine sollicitus, vocatis amicis & consiliariis, Willelmum de Weda majoris templi præpositum, suum successorem designavit, eumque accersitum oravit & obtestatus est, ut post obitum suum, curiam Romanam adiret, & pro consequendo pontificatu apud summum pontificem ageret, datis ad expensas v. florenorum aureorum millibus, quod ille neglexit.

Fuit vero Guillelmus corpore procerus, aspectu pulcher, in sermone amœnissimus, tractandis negotiis aptissimus, ingenio sublimis, magnificus, & in omnes beneficus, in gestu, habitu, incessu & morum gravitate venerandus. Ecclesiam suam ære alieno vix non obrutam liberavit, de suæ conditionis splendore nihil detrahens. Prædia, castraque pignori opposita mira industria repigneravit, bella quoad vixit sollicite fugit. Curiam Imperatoris, propter consilii solertiam, sæpius vocatus fere semper frequentabat, & Francorum regi carissimus erat. Hac una reprehensione dignus inquit chron. Belg. *quod cupidus admodum videbatur, & cum theloneis & exactionibus exquisitis nimium abutebatur, unde & multorum in se odia concitavit.* Addit eum constitutiones multas & varias, tam per se, quam officialem suum condidisse.

De Virnenburg.

LXV. Johannes I.

Exstincto Willelmo Colon. archiepiscopo, cum statim alter Willelmus majoris ecclesiæ præpositus, archiepiscopali dignitati sibi oblatæ nuntium remisisset, canonicorum collegium, contra prohibitorium Papæ interdictum, qui archiepiscopi nominationem sedi apostolicæ reservarat, elapsis ab obitu paucis diebus ad electionem processit, & nobilem virum Johannem decanum ecclesiæ Coloniensis, *ad electionem ambitione manifesta* vehementer aspirantem designavit, *& tumultuosa magis laïcorum acclamatione, quam canonica servata moderatione nominatum in sede archiepisc. solemniter collocavit.* Deinde profectus ad impetrandam sui pontificatus confirmationem a summo pontifice, repulsam passus est. Unde & a nonnullis hic omittitur. Sed se nihilominus pro electo gerens, a Guillelmo collecta dispersit, & ecclesiam novis debitis obligavit. Dehinc tamen factus est Monasteriensis episcopus, & vix completo anno ad Trajectensem ecclesiam transfertur.

De la Mark.

LXVI. Adolfus II.

Adolfus e comitibus de Marka parente cognomine natus, cum aliquot annis canonicus fuisset Coloniensis, ac Monasteriensi præfuisset ecclesiæ, nondum tamen sacris insignitus ordinibus, ab Urbano papa ad Coloniensem translatus est, *præter suam & aliorum spem, cum nec ipse instaret; nec capitulum Coloniensis ecclesiæ eum in episcopum postulasset*, inquit chron. Belg.

Inconsiderate ergo translatus, pergit idem chron. cum bona ecclesiæ per Willelmum relicta, & per Johannem magna ex parte dissipata, castraque plurima per eumdem in consanguineorum suorum manus translata reperisset, non modicam pecuniæ summam illis pro restitutione coactus est persolvere. Imo conceptam de se spem postea fallens, bona ecclesiæ quæ supererant dissivit, castra & possessiones archiepiscopatus distraxit, & alia creditoribus obligando, alia laïcis in beneficium conferendo, majora prioribus debita cumulavit. Ac demum ecclesia Coloniensi cum tanto ejus dispendio per decem menses administrata, clericalis status pertæsus, & deponi metuens, suæ dignitati renuntiavit matrimonium contrahendo: ecclesiamque Romanam decepit, inquit auctor vitæ Innocentii VI. Aiunt eum in manibus Papæ archiepiscopatum resignasse an. 1364. xv. Aprilis.

De la Mark.

LXVII. Engelbertus III.

Engelbertus Markanus, Adolfi decessoris patruus, ex episcopo Leodiensi, quam ecclesiam magna sapientiâ, nec minori probitatis famâ rexerat, ab Urbano papa V. translatus est anno 1364. ac 1364.
tam clero quam populo plaudente receptus, sub quo nimirum persuasum omnibus erat Coloniensem ecclesiam in pristinum splendorem restituendam, sed vana spe delusi sunt; impensis quippe maximis in suam translationem exhaustus, surgentibus, initio sui regiminis bellis, ecclesiæ necessitatibus de ære alieno subvenire coactus est; unde plura prioribus debitis accumulans, munitiones, castra, prædiaque ecclesiæ, quæcumque superfuerant libera, creditoribus oppigneravit. Subditos tamen rebellionem meditantes repressit & ad saniora consilia coëgit. Ac tandem senio confectus assumsit coadjutorem Cunonem de Falkenstein Trevirensem archiepiscopum, de consensu & consilio capituli, acceptaque sedis apostolicæ confirmatione, Brulæ privatam vitam egit, retentis sibi duobus ecclesiæ castris, & congrua redituum portione: ac anno archiepiscopatus V. paralysi divexatus, ibidem rebus humanis exemtus est anno 1368. Ejus corpus Coloniam tran- 1368.
slatum quiescit in monumento, quod ipse sibi vivens in metropolitana basilica paraverat. Ibidem lamina ænea columnæ affixa hæc habet.

Anno Domini 1368. in crastino sancti Bartholomæi apostoli obiit R. P. ac dominus, dominus Engelbertus de Marka archiepiscopus Coloniensis hic sepultus, cujus anima, requiescat in pace.

Et in MS. kalend. breviarii metropolitani de eo scriptum est: *Anno 1368. post completorium obiit D. Engelbertus archiepiscopus Colon.*

ANNI CHRISTI

LXVIII. Cuno.

De Falkenstein. Cuno, alias Cono Trevirensis archiepiepiscopus in coadjutorem accitus a decessore, ut jam diximus, Coloniensem ecclesiam ære alieno gravatam & oppigneratam liberavit, redemtam summa laude gubernavit. Engelberto mortuo in archiepiscopum postulatus a capitulo, annuente pontifice, transferri recusavit, solo administratoris titulo contentus, quem tamen deinde abjecit, ut commendatarii nomen acciperet; postea cum Urbanus V. ad cameræ Apostolicæ usum sibi Coloniensem ecclesiam reservasset, illum in eâdem suum & apostolicæ sedis vicarium generalem dixit. Quo denique titulo mutato eumdem de novo ejusdem ecclesiæ administratorem decrevit, ut notat magnum chronicon Belgicum. Andernacenses oppidanos rebelles prælio vicit & compescuit. Tolbiacense oppidum ex Juliæ principis manibus, refusa pecunia, redemit. Anno
1368. 1368. die 25. Augusti. Arnsbergensem comitatum, Godefrido ultimo Arnsbergensi comite, Annaque Clivica ejus uxore improlibus cedentibus, Coloniensis ecclesiæ dominio asseruit. Ejus temporibus varie a civibus divexato clero, variis ipsi contra libertatem ecclesiasticam exactionibus impositis, duobus fere annis supposita est interdicto Colonia: verum nec sic correctis civibus, omnes clerici, relictis ecclesiis, & domibus, urbe excedunt & aliô transmigrant, sed post annum & dimidium revocantur a civibus, abrogatis statutis, quæ contra jus ecclesiasticum lata fuerant. Denique rebus optime compositis effecit apud canonicos Colonienses ut omnium eorum vota in Fridericum suum ex sorore nepotem canonicum Coloniensem conspirarent, eumque sibi pastorem præfici a sede apostolica unanimiter postularent. Qua postulatione admissa ac confirmata, ipse administratione Coloniensis ecclesiæ abdica-
1370. vit se anno 1370. & ad Treviros secessit, ubi obiit apud Confluentes mense Junio 1388. De eo plura in archiepiscopis Trevirensibus.

LXIX. Fridericus III.

De Sarwerden. Æmulum habuit Fridericus Johannem de Luxembourg episcopum Argentinensem Caroli IV. Imperatoris ex fratre Venceslao nepotem, qui pro consanguineo nihil non tentavit, sed irrito conatu, nam, ut docet magnum chronic. Belg. Urbanus V. cum famam bonæ indolis Friderici, optimosque, quos in studio litterarum Bononiæ mores ostenderat, apprime nosset, quippe quem, Romæ aliquanto tempore commorantem viderat, ubi sibi & cardinalium collegio præsentem se stiterat; anno pontificatus sui ultimo illum con-
1370. firmavit 13. Nov. anno 1370. & Coloniam remisit, ubi magno cleri & populi plausu exceptus est. Adversus eum se se armis accinxere Colonienses, & in ejus odium Tuitium exussere sub
1376. annum 1376. Quo eodem anno Venceslaum imperatorem a se electum Cæsareis insignibus condecoravit. Litteræ quibus eum a se electum declarat, sic incipiunt: *Nos Fredericus Dei gratia sanctæ Colon. ecclesiæ archiepiscopus, sacri Romani*

A *Imperii per Italiam archicancellarius, &c.* ac in hunc modum desinunt: *Actum Frankenford anno Domini 1376. die Sacramenti.* Se Caroli regis, filiique Viennensis Delphini clientem ac fidelem profitetur Lutetiæ 1378. Creatus cardinalis ab Urbano VI. anno 1385. hanc dignitatem recusavit ex Reginaldo. Sub eo fundata est schola seu universitas studiorum ab eodem Urbano apud Coloniam anno 1388. ex hist. eccles. Gelriæ, 1389. ex Bucelino. Eodem anno datis ad Leodienses litteris, comitiorum Imperii decretum de agnoscendo Urbano VI. pro legitimo pontifice denuntiat. Exstat apud Rimer tom. 8.
B p. 2. 3. 4. scriptum ejus quo se Ricardi Angliæ regis *vassallum* & *homagialem* ad utriusque vitam facit & constituit, eique promittit sinceram fidelitatem..... omnia & singula quæ vassallus & homagialis fidelis domino suo facere tenetur & solet. Promittit se ei adversus inimicos auxiliaturum, etiam cum numero quingentorum lanceatorum, quibus tamen Rex stipendia sufficere tenebatur; subditos ejus per sua dominia transeuntes vel moram facientes dessensurum tanquam suos proprios subditos. Excipit Papam, Imperatorem, Imperium, dominos coelectores suos, aliosque quos recenset. Exstat & aliud Regis scriptum
C ibidem; quo præmissorum consideratione, assignat archiepiscopo ad totam vitam suam in *feudum* ac loco *feudi*, pensionem annuam mille librarum, sive trium millium Nobilium monetæ Anglicanæ; promittit ipsum se deinceps manu tenturum in jure suo & protecturum contra quoscumque. Excepit & ipse Papam, aliosque quos nominat. Utrumque datum est anno 1397.
Rupertum imperatorem electum an. 1400. in- 1400.
sequenti, die Epiphaniæ Coloniæ coronavit; & præsens fuit ut testis commissionis ejusdem Cæsaris & Ludovici filii ejus ad tractandum de matrimonio Ludovici prædicti cum Blanchia filia
D Henrici IV. Angliæ regis.

Ipsum ejusque suffraganeos Innocentius VII. monet tradita sibi universæ ecclesiæ gubernacula
an. 1404. VI. cal. Januar. Sequenti an. una cum 1404.
Coloniensibus bellum certis de causis adversus Adolfum Montensem ducem movet, ejusque ducatum ferro flamma & prædis devastat, sed vix elapso anno fit pax, & Adolfus archiepiscopi, citra Rhenum marescballus constituitur. In actis
concilii Pisani anni 1409. editis Spicil. tom. VI. 1409.
p. 362. recensetur inter archiepiscopos qui ad hanc synodum procuratores miserunt. Ipsum, Wernerum Trevir. Johannem Mogunt. archi-
E episcopos de sua in Papam electione monet Jo-
hannes XXIII. an. 1410. Bonnæ diem clausit ex- 1410.
tremum an. 1414. die 7. April. sepultus in me- 1414.
tropolitana basilica.

Canonicorum regularium Nussiensium* reformationem magno studio promovit, eos opibus juvit, & sua protectione fovit. Castrum & dominium de Linne acquisivit, nec parum laboravit cum Cunone avunculo ut Arnsbergensis comitatus dictæ ecclesiæ Coloniensi accederet. Plura item beneficia præstitit canonicis a S. Antonio cognominatis, eorumque ecclesiam consecravit.

ANNI CHRISTI

Collect. Baluz. ad vit. Pp. Avenion. col. 798.

1378. 1385. 1388.

Ch. VII. col. 140.

* Nuys.

ANNI CHRISTI

Coepiscopum habuit Conradum Vene-compo- A nensem præsulem, qui anno 1406. Regularium Nussiensium templum reconciliavit ad cautelam, & in eo tria altaria consecravit. Habuerat & antea Everardum de Westerhein virum nobilem, ordine Dominicanum Sebastensem episcopum.

De Meurs.

LXX. Theodoricus.

Theodericus de Morsa, defuncto avunculo, thesaurum & *clenodia* * ejus nondum electus occupavit, castrorumque ac prædiorum pro majori parte possessionem sibi vindicavit, quibus archiepiscopatum ambiens, canonicis aliisque B proceribus multa florenorum millia distribuit aut promisit, plura de castris distraxit & oppigneravit. Hincque factum est ut præstituto electioni die pauci admodum canonici ad locum capituli convenientes Willelmum de Monte electum Paderbornensem, pro quo multi principes & nobiles intercedebant, suis calculis juverint, & in præsulem postularint, alii vero longe majori numero Bonnam petierint, cujus præpositus erat Theodoricus, ibique eum elegerint, & quidem an. 1414. VIII. calend. Maias, ut in MS. calend. metropolitani breviarii annotari affirmat Gelenius. Romam ab utroque missi cum maximis impensis, C viri percelebres, qui electionis confirmationem a Johanne XXIII. obtinerent, ac tandem post multas litium & sollicitationum ambages, vicit Theodericus, & ad importunas præsertim Sigismundi Romanorum & Hungariæ regis, ac Johannis Moguntini antistitis preces confirmationem obtinuit. Nec sic tamen finita lis est, Willelmus enim a provisione, tanquam notorie intruso concessa, & simoniaco progressu facta, a Johanne Bononiensi (sic Papam vocabat) ad unicum verum & indubitatum summum pontificem, ad sedem apostolicam ac generale concilium Constantiæ celebrandum appellavit, & provocationem suam valvis ecclesiæ Coloniensis publice D fecit affigi. Sed & Adolfus dux Montensis Willelmi frater, adjunctis sibi multis principibus & proceribus Theodericum bellis gravissimis per annum & amplius fatigavit. Verum hæc omnia irrito conatu. Vi repulsa vis est, additoque dolo, Paderbonenses ad suas partes traxit Theodericus, creatus administrator Paderbornæ sacramentum a civibus accepit & castrum occupavit. Sicque sibi undique timentes germani fratres, contracto uterque matrimonio, ab armis, & a jure suo cessarunt.

* Id est, monilia.

Chron. Belgicum ex Goblino.

Exinde Coloniensi diœcesi tranquille potitus est Theodericus, vir magnificus, honor & decus totius ecclesiæ ac præpotentum dominorum temporalium gloria, inquit chron. magn. Belg. cujus E liberalitate effectum est ut archiepiscopalis curia comitum, nobilium & feudatariorum multitudine frequentaretur. Ingentem exercitum in Prussiam per se se duxit ut gentiles ibi tumultuantes debellaret, quorum multa millia contrivit, præliis pluribus commissis, suorumque paucis amissis, cum triumphi laude rediit. Bis quoque cum maximo exercitu Bohemos hæreticos divexavit, nonnullaque eorum castra expugnavit. In comitiis imperii tantas ad mensam, familiam ejusque ornatum & vasa, impensas fecit, ut præcipui etiam Electores ad tantam magnificentiam obstupescerent. Ducatum Montensem maxima pecuniæ summa comparavit a Gerardo Juliacensi & Montensi duce. At in his omnibus collectos a decessore thesauros exhausit, castra, prædia archiepiscopatus aut abalienavit aut oppigneravit, sicque sub vitæ finem ad inopiam redactus est, tantumque beneficium ære alieno oppressum, & ab omni spe vix non vacuum moriens successori reliquit.

Sigismundum an. 1414. die 8. Nov. Aquisgrani in Romanorum regem coronavit. An. 1421. 1421.
ex universa Germania centum millia armatorum cruce signatorum adversus Bohemos processere, aderant omnes Imperii electores, inter omnes tamen præcipuus & quasi *capitaneus* erat Theodericus, verba sunt magni chron. Belg. Sed in ea expeditione nihil memoria dignum actum est.
1423. Coloniæ synodum habuit in qua die Jovis 22. Aprilis statuta quædam publicavit t. XI. 1423.
concil. collect. Labb. edita p. 360. in quorum veluti titulo legitur: *Theodericus Dei gratia S. Colon. ecclesiæ archiepiscopus, sacri Imperii per Italiam archicancellarius Westphaliæ & Angariæ dux.* Quo eodem anno illum concilii Ticino Pisas translati certiorem fecit Martinus V. litteris datis Idibus Aug. pontificatus anno VI. Cum Henrico Angliæ rege eodem fere modo pacificitur anno 1426. quo ejus decessor. Ad ipsum ejusque suffraganeos scribit Martinus papa V. anno 1430. sex millium florenorum auri summam ab eorum diœcesibus exigens, ut legationem ad Græcos pro unione faciendam promoveret, eisque subsidium adversus Turcas præberet. Albertum diadémate ornavit 1438. & legatos misit ad 1438.
Basileense concilium. Coronavit & Fredericum III. Junii 18. 1442. ex mag. chron. Belg. In divisione concilii Basileensis & Eugenii IV. papæ, cum neutralitatem ut aiunt elegisset sociumque haberet Trevirensem archiepiscopum, uterque ab Eugenio IV. papa anno 1445. exauctoratus est, 1445.
& in utriusque locum suffecti Burgundiæ ducis consanguinei, Coloniæ, Adolfus amplissimo Cliviensium principum genere ortus, Burgundi nepos, Treviris ejusdem frater nothus Johannes Camerac. episcopus: qua de re scripsit pontifex episcopo Trajectensi præcipiens ut præsulibus a se suffectis ecclesiarum daret possessionem. Inde vero commoti Germani ac in primis Electores Francofordiam convenerunt, ibique inter se pacti sunt, ni latam in archiepiscopos sententiam rescinderet Eugenius, ac Germanicæ nationis onera tolleret, auctoritatemque conciliorum, ut in Constanciensi exposita fuerat profiteretur, ad Amedeum, Felicem V. descíscerent. Res, moderante Frederico imperatore prosperum habuit exitum, postulata concessit summus pontifex, sicque restitutus est Theodoricus. Qui tandem exactis in pontificatu 48. annis, varia fortunâ variisque tempestatibus jactatus obiit 1462. 18. Februar. inquit Gelen. 1462.
sepultus in metropolitana ecclesiâ, ei appositâ hac inscriptione:

Theodoricus erat formosus corpore, mente
Pulchrior, & lingua dulcis in orbe valens:

ANNI CHRISTI

Præsul Agrippinus nulli pietate secundus,
Magnificus factis, religione, fide.
Octonis lustris, totidem labentibus annis
Præfuit ecclesiæ pastor ubique bonus
Morsa dedit mundo, Zons huncce ad astra remisit.
Quem duce cum Petro suscipe Virgo pia.

Ecclesiam corporis Christi ad majorem dignitatem evexit atque in monasterium canonicorum regularium ordinis S. Augustini erexit. Cellitarum ordinem, data sibi a Papa commissione approbavit. Brigittanas in diœcesim primus induxit, fundator Foresti vel Silvæ supra Bonnam. Parthenonem monialium regularium ordinis S. Augustini, qui vulgo dicitur B. M. Magdalenæ ad Albas dominas reformavit sub annum 1446.

Illi Paderbornensem episcopatum resignavit an. 1415. Willelmus dux de Monte, qui deinde ejus ex sorore neptem, comitissam Tcklemburg uxorem duxit; nuptiæque in arce Arnsbergensi ad archiepiscopum pertinente eoque præsente celebratæ sunt. Sub eo Susatenses a diœcesi Coloniensi defecerunt ad Cliviæ ducem, cui 1444. clientelæ officia jurejurando spoponderunt. Armis injuriam pulsare tentavit Theodoricus sed infausto eventu. Fratrem habuit Valramum de Morsa, quem Monasteriense capitulum in episcopum elegit: repugnante populo ad arma hinc inde concursum, Colon. archiepiscopus fratrem juvit, cives Fredericus dux Brunsvicensis, commisso prælio, dux vincitur, capitur, Coloniam perducitur, ibique in custodia detinetur donec suo se ære liberaret. Post Theod. mortem, cathedrale collegium ac diœcesis comitia unanimiter paciscuntur, ne in posterum electus archiep. potestatem habeat sua sponte bellum suscipiendi, aut quidvis aliud in reipublicæ aut cujuslibet privati damnum. Vicarium in sacris obeundis habuit Johannem Schlocter Minoritam Theologiæ professorem, & episcopum Veneccomponensem, qui obiit anno 1452.

De Baviere.

LXXI. Rupertus seu Robertus.

Rupertus de Bavaria, Ludovici cognomine Barbati, ex comitibus Palatinis Rheni, utriusque Bavariæ ducis, ex Mathilde Sabauda natus, Frederici Electoris frater, Colon. ecclesiæ canonicus, major præpositus Argentinensis, vir, inquit Magnum chron. Belg. *exilis personæ, levis mente, venationi & aucupio plurimum deditus, minus discrete*
1463. in episcopum *electus est* an. 1463. die 30. Martii inquit Gelenius. Ortæ statim inter ipsum & capitulum simultates: dolebat castra & telonea, numero pauca, quæ libera reliquerat decessor, currente interpontificio a capitulo tradita, ita ut sibi vix duo millia florenorum annuatim superessent, vixque ulla reditus ecclesiæ recuperandi spes affulgeret. Indigne ferebat capitulum, præsulem regimini minus idoneum summam rerum non sibi, sed privatis hominibus, iisque laïcis ac imperitis permittere. Hinc primum submurmurationes, tum publicæ expostulationes, ac tandem convitia, & tanta audacia, ut ii ipsi a quibus electus fuerat ei abdicandum esse palam denuntiarent.

A Re audita Fridericus Palatinus comes apparatu magno occurrit, capitulo significat fratrem quidem, se nullatenus sollicitante, electum, sed nusquam passurum se ut abdicare cogatur. Exhinc animadvertens malorum causam a pravis consiliariis, quos frater elegerat exortam, quosdam de suis prudentes & magni animi viros misit, ac simul cum eis strenuos milites, cum duce belli peritia partisque victoriis percelebri, quorum usus præsidio, cum oppignerata castra redimere non posset, vi ablata recuperavit.

Verum ad primam mentem reversus, spretis fratris consiliariis, suis usus, ad extremam calamitatem perductus est. Statim enim rebelles facti B sunt subditi, ac imprimis Novesienses, a quibus capti per insidias cæsique militiæ episcopi duces, & sic in apertum bellum itum est. An. 1474. Novesium oppidum Caroli Burgundi auxilio per annum obsidione cinxit; qua, anno sequenti soluta, pene desertus a suis, in superiori Germania exsulans, ab Henrici Hassiæ Landgravii satellitibus captus, post biennium interiit 1480. funeratus Bonnæ in cœnobio S. Cassii. 1474.

De Hesse.

LXXII. Hermannus IV.

Hermannus IV. de Hassia, Ludovici Hassiæ C Casselensis Landgravii, ex Anna Saxonica natus, canonicus Coloniensis, præpositus Aquisgranensis & S. Gereonis, facta capitulum ac cives inter & Rupertum decessorem abruptione publica, episcopatus administrator renuntiatus est anno 1473. ac deinde Novesium missus *cum notabili numero nobilium vassallorum, numerosa multitudine equitum, pro majori parte ex Hassia, cum nonnullis pedestribus ex eâdem gente, urbem adversus omnes Burgundi vires tutatus est.* Defuncto Roberto an. 1480. successor declaratus est postridie S. Laurentii. De eo hæc leguntur in MS. bibliothecæ metropolitanæ calendario: *Pridie idus De-* 1480.
D *cembris an. 1485. intravit Fridericus Rex Rom. Coloniam XVIII. calend. Jannar. Eodem anno supradictus Rex dedit in antiquo foro Hermanno Landgravio archiepisc. Colon. regalia post prandium hora IV. nonis Jan.* Annales circuli Westphal. aiunt eum anno 1689. Coloniæ splendidissime inauguratum, eodemque anno administrationem Paderbonensis diœcesis a Simone a Lippia episcopo suscepisse. 1485.

Maximilianum I. electum in Regem solemni celebritate coronavit 1486. die Sept. 20. Anno 1494. sorores conventus Vallis Cedrorum regulam & institutum ordinis S. Augustini susceperunt. Anno 1503. Brulæ benedixit Engelbertum Campensem abbatem, in æde sacra Franciscanorum in vigilia Nativitatis Domini. Vita functus est anno 1508. die 27. Sept.* jacet in æde metropolitana ante tabernaculum sanctissimi sacramenti. Dictus est Pacificus, quia 1486.

*velut habent aliqui MSS. 20. Octob. inquit Gelen.

. . . . Bella repressit
Et templis Ubiis plurima dona dedit.

Exstant hujus epistolæ ad Trithemium abbatem & Trithemii ad eumdem. Dicitur fuisse princeps

ANNI CHRISTI

admodum doctus; sapientissimus, multis virtutibus egregie excultus, pacis publicæque tranquillitatis studiosissimus, dissidentes vicinos principes ad concordiam summo studio revocasse, diœcesis castra collapsa aut abalienata restaurasse aut recuperasse, Brulis S. Francisci alumnis construxisse conventum, prostitutarum pœnitentium collegium auspicatus fuisse, ac licet suos haberet suffraganeos, sacros tamen ordines sæpius contulisse. Inter alios vero habuit R. P. Henricum de Unckel Minoritam episcopum Cyrenensem, submersum in Rheno an. 1482.

D'ORBESTEIN & DE DUNE.

LXXIII. PHILIPPUS II.

Philippus II. comes de Orbestein & de Duna ex decano electus anno 1508. in die S. Brictii. Decessit 1515. humatus in metropoli. In eum hoc distichon refert Gelenius.

Nobilium fraudes elusit ab arte Philippus
Nec tamen effugit spicula dira necis.

De eo sic annal. circuli Westphal. Hic egregius princeps insigni sua prudentiâ & industriâ plurimum ecclesiæ Colon. profuit. Vir omni humanitate præditus, in pauperes admodum misericors, in construendis ecclesiis ac ædibus sacris reparandis assiduus.

DE WEDA.

LXXIV. HERMANNUS V.

Hermannus V. comes de Weda, Paderbornensis administrator, electus est in Colon. archiepiscopum an. 1515. Initio optime se gessit, ac Divitis, Pacifici, Piique cognomina meruit inauguratus 1518. Carolum V. Aquisgrani 1520. & Ferdinandum I. Regem Romanorum coronavit 1531. Deinde convocatis provinciæ suæ antistitibus synodum celebravit, in qua de dogmatibus religionis quam plurima ordinata fuere; de quo concilio exstat epistola (c. 4. l. XIV.) cardinalis Sadoleti ad Hermannum, quâ ipsius zelum maxime commendat. Vir natura bonus & liberalis, qui diœcesim summa prudentiâ & tranquillitate gubernavit, exactionibus neminem unquam vexavit. Postea vero ab aulicis suis doctrinæ Lutheranæ sectariis hæresis veneno infectus, specie clerum reformandi & abusus in religionem invectos auferendi Buccro apostatæ apud Bonnam concionandi munus publice contulit, nequicquam renitente clero Coloniensi. Ejus librum de reformanda religione editum an. 1543. refutarunt Colonienses Theologi. Nihil inde commotus Hermannus hæreseos virus Kempennæ, Epternaci & alibi sparsit. Sæpe admonitus, & gravibus epistolis a summo pontifice reprehensus, cum corrigi recusaret, a pontifice depositus est anno 1546. die XVI. April. & in ejus locum Adolphus Schavenburgicus ab ipso jam ante ob benevolentiam delectus coadjutor papali diplomate sufficitur. Egitque apud Cæsarem pontifex ut sententia exsecutioni demandaretur. Hic legatos Coloniam misit; qui convocatis provinciæ ordinibus suo nomine jusserunt ut veteri relicto præsule ad novum transirent. Id ab ecclesiasticis facile impetratum, morosiores ceteri, sacramentum prætexentes. At Hermannus miti vir ingenio, suorumque periculo potius quam rei familiaris ac dignitatis dispendio territus, ultro archiepiscopatu cessit & jusjurandum subditis remisit anno 1547. die 25. Februar. Biverni suæ ditionis oppido jam senio gravis interiit 1552. die 15. Augusti, ibidemque sepultus est.

V. Gelen. de Colon. Agripp. magnitudine l. 3. synt. 1. p. 237.

Vicarium in pontificalibus habuit D. Quirinum; qui episcopali benedictione confirmavit Johannem Ingenraci Campensem abbatem.

DE SCHAWENBOURG.

LXXV. ADOLPHUS III.

Adolphus III. comes de Schawenbourg præpositus Leodiensis, canonicus ecclesiæ Moguntinæ datus est Hermanno coadjutor, deinde electus archiepiscopus an. 1547. die 24. Januar. solemni pompa urbem ingressus est an. 1550. die 28. Jul. quamquam annum 1548. alii assignant. Nihil non tentavit, ut quidquid decessor per totam regionem corruperat, ad religionem catholicam revocaret: concilium provinciale celebravit in Quadragesima an. 1549. Comitiis celeberrimis Augustanis interfuit 1547.* & synodo Tridentinæ 1552. De eo Olaus magnus Gothurchi præsul Upsaliensis* in epistola, qua opus suum de historia gentium septentrionalium eidem dicat, ejus virtutem & integritatem in concilio asserit omnium ore prædicatam enituisse, ut & prudentiam ac humanitatem, addit quod in corona multorum præsulum & virorum illustrium, qui quotidie ad amplitudinem ejus confluebant, tanquam ad quoddam terrestre sapientiæ oraculum, graviter dissereret, & quod gravissima censurâ omnes superaret, quin & vitæ sanctimoniâ, doctrinâ, facundiâ & bonis omnibus a Deo collatis. Dicit quod ejus occasione & instinctu opus de Gentibus septentrionalibus aggressus sit; quod ex omnium clarissima fortissimaque Schawemburgorum Saxonum prosapiâ ortus sit, quod duras ac feroces gentes, & inimicos catholicæ fidei domuerit, quotidieque pro fide miranda faciat, nomenque tam ampliter in tota Italia sublime innotescat, quam apud extremos terrarum fines prædicetur; quod in Tridentino concilio omnes hortaretur tam piis suasionibus, ut omnes in eum conversi nihil magis expeterent quam ejus subesse voluntati. Alia suo loco ibidem prosequitur. Obiit tandem Adolphus Brulæ 20. Sept. 1556. & hoc epitaphio in majori basilica exornatus est:

1547.

* al. 48.

* Upsal en Suede.

Reverendiss. dom. Adolpho archiepisc. ac principi Electori Coloniensi, sacri Rom. Imper. per Italiam archicancellario, legatoque nato, Westphaliæ & Angariæ duci, &c. ex illustri familiâ comitum a Schawemburg oriundo, electo die 24. Januarii 1547. qui pie & prudenter episcopatui præfuit annos IX. menses XI. dies XXV. Tandemque diem ultimum in Domino clausit anno Dom. 1556. die XX. Septembr. 1556. 1547.

Aliud epitaphium versibus expressum refert Gelenius l. 3. syntagm. 1. p. 251. 252.

ANNI CHRISTI

LXXVI. Antonius.

DE SCHAWENBURG. Antonius de Schawenburg Adolphi frater eidem subrogatus est anno 1556. Parentes habuit Jodocum comitem & Mariam Nassaviensem; patruos Ernestum Hildesheimensem, & Henricum Mindensem episcopos. Vitam cum morte commutavit in arce Godesbergensi 1558. Junii 18. sepultus in metropolitana æde cum hac inscriptione:

Reverendiss. dom. Antonio electo & confirmato principi Electori Coloniensi, sacri Rom. Imp. per Italiam archicancellario, legatoque nato, &c. ex illustri familiâ comitum a Schawemburg oriundo, electo 1556. qui fratri succedens, in Domino obdormivit 1558. die 18. Junii; atque præventus morte fratri justum monumentum erigere non potuit, uti cœperat, Reverend. dom. Gebhardus electus archiepiscopus princeps Elector dominis & affinibus suis carissimis pietatis ergo posuit anno 1561.

1558.

LXXVII. Johannes Gebhardus.

DE MANSFELD. Johannes Gebhardus comes Mansfeldicus, Ernesto comite & Dorothea de Solms genitus, eligitur 1558. die festo S. Andreæ*. Annales Westphalici aiunt Ferdinandum in Imperatorem ab eo Francofurti electum & coronatum anno 1558. Decessit Brulæ ex aqua intercute 1562. in die animarum inquit sacra Belgii chronologia, sepultus in metropolitana in sepulchro Schawenburgensium testudinato. Ipse ac decessor absque pontificis confirmatione sedisse dicuntur in annal. circuli Westphal. Suffraganeum habuit Johan. Pennarium Novesiensem Minoritam, sui ordinis provincialem, qui obiit an. 1564.

* al. 26. Jul.

1558.

LXXVIII. Fridericus IV.

DE WEDA. Fridericus IV. comes de Weda dominus in Ronckel & Isemberg, &c. ex decano electus archiepiscopus 1562. pontificatui cessit sexto post an. 1567. annoque insequenti vir singulari prudentiâ præditus obiit 26.* Dec. tumulo conditus apud Dominicanos, a latere meridionali juxta chorum cum hac in æreis laminis inscriptione:

1562.

* 23.

Anno 1568. obiit
Reverendissimus & illustrissimus princeps & dominus D. Fridericus comes in Weda, dominus in Ronkel & Isemberg, &c. cum ante annum archiepiscopali & electorali dignitatibus sponte se se abdicasset.

LXXIX. Salentinus.

DE ISENBOURG. Salentinus ex comitibus Isemburgicis primum canonicus Moguntinus & decanus S. Gereonis, mox ad Coloniensem sedem evectus est 1567. die 23. Decembris. Plurimas ecclesiæ suæ toparchias acquisivit, Bonnam; Arnsbergam, Brulam, Cæsaris insulam, aliaque loca splendidis ædificiis ornavit; castrum Hornenburg, omnemque toparchiam Rechlingausanam, quam Vestam apellant, data pecunia reluit. Laudatur a Gerardo Janssenio presbytero cum suos tractatus de eccle-

A sia, Gregorio XIII. pont. & eidem archiepiscopo consecrat 1576. ait enim; hoc certè dixero absque adulatione, ea est in te incredibilis animi magnitudo, ea prudentia, is fidei sanctæ in te flagrat ardor, ea morum cum principis gravitate temperata humanitas, ea in te omnium virtutum clarissima fulgent ornamenta, iis polles excellentissimis ingenii dotibus, eâ vales gratiâ & gloriâ apud omnes monarchas & principes, ut inter hos ecclesiæ tumultus, omnes boni, amplissimas de tanto divinitus nobis dato principe spes conceperint. Electioni & coronationi Maximiliani II. Imper. Francofurti interfuit an. 1564. & 1576. cum aliis electoribus in Imperatorem elegit Rudolphum II. Tandem Salentinus, qui & episcopatus Paderbornensis erat administrator, utrique B dignitati sponte renuntiavit nondum consecratus, dispensante summo pontifice, eo quod stirps Isemburgica masculo careret, uxorem duxit an. 1577. 13. Sept. Antoniam Villelmam Caroli Aremberg. comitis sororem, nuptiasque suas Bonnæ condigno apparatu celebravit, indeque in comitatum suum secedens, tranquillus & privatus vixit. Ad eum in tumultu Truchsesiano duos oratores misit canonicorum collegium, qui rogarent ut diœcesim laborantem consilio & auxilio sustentaret. Ille diœceseos amator cum legatis Andernacum profectus est, & a civibus obtinuit ut se in fide capituli perC mansuros jurarent.

ANNI CHRISTI 1576.

LXXX. Gebhardus.

TRUCHSES. Post Salentini abdicationem, cum tantam ejus dignitatem plurimi ambirent, ac in primis Ernestus Alberti Bavariæ ducis filius, omnibus prælatus est a sacri collegii sodalibus, annitente Hermanno Nuenario comite, Gebhardus Truchsesius ex illustri Valburgensium regulorum stirpe in Sucvia, Wilhelmi baronis Valburgi & Johannæ Friderici Furstembergici comitis natæ filius, Othonis Truchesii cardinalis Augustani nepos. Bonorum artium avidus multas academias studioD rum gratia perlustrarat: deinde Romam profectus, ibi aliquandiu non sine gloria substiterat, in Germaniam reversus ac clero adscriptus, Augustæ Vindelicorum summi collegii præpositus, apud Argentinenses cathedralis ecclesiæ decanus, & canonicus Coloniensis evaserat, ac demum hujusce urbis archiepiscopus electus est an. 1577. pridie festi sancti Nicolai. Bavarus quem aiunt uno duntaxat voto inferiorem in electione fuisse, jus suum asserere volens, sedem apostolicam apellavit. Lis ad sequentem annum pependit, quo Gregorius XIII. ratus neminem Gebhardo orE thodoxæ fidei, Romanæ sedis ac disciplinæ ecclesiasticæ studiosiorem esse, motus etiam felici Othonis cardinalis Gebhardi patrui recordatione, electionem ejus confirmavit.

1577.

Et certe tantum suæ pietatis ac sapientiæ specimen dabat, ut optima quæque de illo nemo non speraret. Hinc cum anno 1579. Rudolfus Imperator ad compositionem Belgicorum tumultuum animum adjecisset, neminem eo digniorem, qui negotio præficeretur, arbitratus est.

At faustis his initiis nequicquam respondêre

ANNI CHRISTI

posteriora. Fascinatus enim Schotti magi philtris, seu potius captus amore Agnetis, Johannis Georgii Mansfeldii comitis natæ, quæ pietatis exercitiis addicta in cœnobio Girifeimio degebat, nimiam cum illa familiaritatem & consuetudinem contraxit: indeque passim per Germaniam sparsis de utroque haud satis bellis sermonibus, & Petro-Ernesto Mansfeldio vehementer instante ut promissis fidem publica nuptiarum celebratione faceret; ipse Bonnæ coram fratre sororeque Maria, sed clandestine, illam in uxorem duxit sub initium anni 1582.

Re ad summum pontificem delata, reverentia cardinalis Augustani patrui, cujus egregia erant in sedem Romanam merita, indignationem co-
Ch. VII. fol. 142. hibuit, operæque pretium duxit ad illum litteras dare, quibus multa de generis ipsius claritudine & Augustani cardinalis memoria præfatus, monet ut famæ ac saluti suæ consulat, & si fortasse longius quam decet progressus sit, pedem referat; sin falsa sunt quæ objiciuntur, animum ac sensum suum quantocius aperiat; dehinc significat datum in mandatis archiepiscopo Trevirensi ut ad ipsum proficisceretur, ut pontificis nomine cum eo amplius ageret. Exinde cum abrupta omni dissimulatione Gebhardus religionis libertatem suis subditis permisisset, Bonnam dolo occupasset, nec Cæsaris legatis obtemperasset, diploma Romæ kal. Aprilis an. 1583. datum publicatur, quo pontifex Gebhardum publicum sectarium & innumeris prope criminibus contaminatum, ecclesiæque Romanæ perduellem a Christiana communione amputat, ei jus omne, quod in Coloniensi archiepiscopatu obtinebat, adimit, canonicos, reliquosque subditos sacramento solvit, mandatque ut cum ad eos hæc sententia pervenerit, statim alium idoneum archiepiscopum eligant, quod & præstiterunt Ernesto Bavaro in præsulem designato. Post hæc res Gebhardi pessum abeunt, captâ ab hostibus Bonnâ; primum in Westphaliam secedit, indeque Delphos ad Arausicanum principem profugit, ac tandem in Germaniam reversus ut per amicos ac propinquos aliquam fortunæ sublevandæ rationem iniret, ab omnibus derelictus misere periit circa annum 1589.

DE BAVIERE.

LXXXI. ERNESTUS.

Ernestus Bavarus natus 1554. 16. cal. Jan. patre Alberto Bavariæ duce, matre Anna Austriaca Ferdinandi I. Imperatoris filia, fuit primum designatus Moguntinæ & Herbipolensis ecclesiarum canonicus; tum Frisingensis electus 12. annos nondum natus, administrator insuper Hildesheimensis & Monasteriensis postulatus 1585. episcopus Leodiensis ac Coloniensis archiepiscopus, & abbas Stabulensis. Stupenda sane pontificatuum multitudo, quam apud summum pontificem Clementem VIII. apud quem ea de re traductus fuerat per legatum, excusare conatus est. Vir tamen vere magnus, prudentiâ vix cuiquam suæ ætatis principi comparandus. Qua ratione & pontifices maximi ejus opera in dissidiis Germanicis, Belgicis & aliis componendis frequenter usi. Rudolfus etiam Imperator, aliique principes electores in negotiis rebusque Imperii adhibuere, usque adeo ut nisi exploratâ ejus seu per litteras, seu per legatos sententiâ vix quicquam magni negotii unquam statuerint, inquit Chapeavill.

Ad electoratum Coloniensem, exauctorato Gebhardo communi consensu electus est anno 1583. die 23. Maii. Hincque collectis in agro 1583.
Leodiensi copiis, conquisitisque undique, ac præcipue a fratre auxiliaribus, Coloniam tendit, & paulatim urbes & castra a Truchsesio occupata recuperat, ac tandem occupatâ Bonnâ fugatoque extra Germaniam apostatâ, sua dignitate pacifice potitur, & quidem sub electi ac confirmati titulo, unde anno 1593. traductus est apud sum- 1593.
mum pontificem; & de episcopatuum multiplicitate & de dilata consecrationis & pallii susceptione. Anno sequenti adfuit comitiis Imperii Ratisbonæ habitis ubi regalia tanquam septemvir ab ipso Cæsare accepit, & ita ad publicam, & imprimis religionis utilitatem se gessit, ut gratulatorias inde litteras a Papa acceperit. Anno 1599. 1599.
ob egregia merita, susceptosque pro fide catholica labores gratiosum & amplum indultum motu proprio a Clemente VIII. datum accipit. Anno 1606.
1606. 11. Sept. ad abusus qui in monasteria longe lateque irrepserant tollendos, decreta quædam pro diœcesi Coloniensi in lucem profert, quæ apostolica Pauli V. auctoritate confirmata sunt die VI. Junii 1607. Fato tandem functus est Arnsbergæ 1612. annos natus octo & quinquaginta, sepultus in metropolitana Coloniensi ante sacellum trium Magorum, cum hoc epitaphio.

ERNESTUS BAVARORUM

Dux inclitus, archipræsul Coloniensis, & princeps elector, Religionis columen, publicæ pacis assertor, patriæ pater laudabilis, hoc tumulo gloriosam præstolatur resurrectionem, devotis quondam sui gregis commendatis precibus. Electus 23. Maii anno 1583. Obiit 17. Februarii 1612. ætatis 58.

LXXXII. FERDINANDUS.

DE BAVIERE.

Ferdinandus Bavarus, Guillelmi V. Bavariæ ducis ex Renata Lotharinga filius, natus est 1577. die 7. Octobris, fratres habuit Philippum cardinalem de Bavaria episcopum Ratisponensem, & Maximilianum ducem, quem Ferdinandus Imperator dignitate electorali insignivit, exauctorato Friderico V. Electore comite Palatino Bohemiæ rege. Ferdinandus autem fuit primum præpositus Coloniensis & Treverensis canonicus, Ernesti deinde, summi pontificis auctoritate, & metropolitani capituli assensu coadjutor creatus est ultima Martii 1595. quo titulo anno 1602. 15. Octobris comitiis Coloniensi- 1612.
bus præfuit. Defuncto patruo in archiepiscopatus regimine successit anno 1612. Fuit & more Germanico, cui beneficiorum pluralitas principibus viris competit, episcopus & princeps Leodiensis, Hildesheimensis Monasteriensis, Paderbornensis, administrator Stabulensis & Bergtolf-

ANNI CHRISTI 1616. gadensis. Ei an. 1616. tomum tertium gestorum pontificum Leodiensium dicat Chapeavillus. Imperatoribus Ferdinando II. & III. quam plurimas legiones militum misit in bello Germanico adversus hæreticos, ac principatum suum egregie cum Maximiliano duce tutatus, novis etiam basilicis totam regionem instauravit. Anno 1643. 17. Aug. Piligrimi corpus è terra levari curavit. Mortem obiit in Westphalia apud Arnsberg 13. Sept.
1650. 1650. humatus in æde metropolitana 26. Novembris sequentis prope Ernestum patruum. Princeps fuit omnium virtutum, imprimis vero pietatis, beneficentiæ, ac continentiæ laude cumulatus. Procpiscopum habuit Georgium-Paulum Stravium Joppensem episcopum, a quo benedictum primum lapidem templi discalceatarum virginum ordinis Carmelitani posuit Ferdinandus archiepiscopus 16. Jul. 1645.

De Baviere. LXXXIII. Maximilianus-Henricus.

Maximilianus-Henricus de Baviere Coloniensis archiepiscopus, princeps, Elector, per Italiam archicancellarius ac legatus natus, Westphaliæ, Angariæ, Bullionii, & utriusque Bavariæ dux, marchio Francimontensis, comes Lossensis, episcopus Leodiensis & Monasteriensis, administrator Hildeshimensis & Berghtolsgadensis præpositus, princeps Stabulensis, S. Gereonis, Magdeburgique ac Argentin. præpositus. Alberti VI. Bavariæ ducis & Mathildis Landgraviæ de Leuchtenberg filius, patrui Ferdinandi coadjutor dudum electus proclamatus est an. 1643. 21. Ja-
1650. nuarii, eoque fatis functo 1650. possessionem adeptus est 26. Novembr. Eucharisticum sacrum in Bonnensi sacello celebravit 1651. 20. Sept. Dominica, die octava mensis Octobris consecratus est archipræsul in ecclesia Minimorum a Fabio Chisio episc. Neritonensi sedis Apostolicæ nuntio extraordinario postea papa Alexandro VII. Bonnæ pallio pontificali decoratur 27. Dec. ejusdem anni ab episcopo Joppensi Coloniensi suffraganeo, Innocentii X. papæ delegato. In festo Epiphaniæ anni sequentis solemniter in pontificalibus professionem fidei catholicæ principis Ernesti Hassiæ Lantgravii, & ejus conjugis Mariæ Solmensis excepit in templo cathedrali. Franciæ addictus fuit & præcipuum rerum agendarum consiliarium habuit Guillelmum Egonem de Furstemberg cujus occasione contumeliam passus est. An. 1687. D. Martino de Ratabon tunc Iprensi episcopo provinciam demandat collegiatam S. Leonardi ecclesiam suo nomine visitandi.

De Baviere. LXXXV. Josephus-Clemens.

Josephus-Clemens a Bavaria, natus 6. Dec.
A 1671. patre Ferdinando-Maria-Francisco, &c electore, matre Henrica-Adelaide filia Victoris-Amedei Sabaudiæ ducis. Vix Ephebus electus fuit in episcopum Ratisbonensem & Frisingensem. Dehinc an. 1688. 19. Junii breve apostolicum accepit ab Innocentio XI. quo, licet annos duntaxat circiter 17. natus, declarabatur eligibilis ad infulas Colon. Hildesim. & Leod. vel ad illarum quamlibet, si Maximilianum Colon. archiepiscopum, qui illas gestabat, cedere aut de-
B cedere contingeret; eâ tamen conditione, ut si illas omnes, aut illarum aliquam obtineret, statim Ratisbon. & Frising. ecclesiæ vacarent aut vacare censerentur. Interea vivente adhuc Maximiliano Henrico, majoris ecclesiæ collegium numero 21. canonicorum coactum, Guillelmum Egon. de Furstenberg majorem præpositum ac decanum 19. votis in coadjutorem postularunt, sed rejecta postulatione, negatoque recens electo,
C diplomate pontificio ab Innoc. XI. E vivis sublato archiepiscopo, coactum iterum est sacrum sodalitium, plura iterum tulit suffragia Furstembergius, verum Bavariæ princeps, qui & ipse suffragatores habuerat, de electione cum illo contendit, & vicit S. pontificis favore & beneficio, a quo pontificatus confirmationem accepit 20. Sept. ejusdem anni 1688. posita tamen conditione ut Johannem Henricum Hieropolitanum episcopum defuncti præsulis suffraganeum, & Colon. ecclesiæ canonicum in coadministratorem suum in spiritualibus assumeret, facta insuper novo pon-
D tifici licentia ut, donec quietam ecclesiæ Colon. illiusque bonorum possessionem adeptus fuisset, Frising. & Ratisbon. beneficia conservaret, quæ eâ adeptâ, statim vacare censerentur. Accepto insuper an. 1689. 19. Nov. brevi Alexandri VIII. quo, licet Coloniensi præsulatu jam pacifice possesso, ad Leodiensem & Hildesimensem conscendere permittebatur, ad utramque eccles. electus est. Exorto Galliam inter & Imperatorem Bello, cum frater ejus Bavariæ dux in partes Francorum regis transisset, ipsum secutus, è suis ditionibus extorris factus est. Interea sacros suscepit ordines ac primum sacrum Insulæ in Patrum Jesuitarum oratorio magna pompa celebravit die 1. anni
E 1707. & die 1. Maii ejusdem anni consecratus est in archiepiscopum a Francisco de Salignac de Fenelon Camerac. archiep. assistentibus Atrebatensi, Iprensi, Audomarensi, & Namurcensi præsulibus. Coadjutorem accepit nepotem suum Clementem a Bavaria, jam Monasteriensem ac Paderbornensem episcopum, qui ad hanc dignitatem a sacro Coloniensi collegio unanimi consensu designatus est.

ECCLESIÆ

ECCLESIÆ COLONIENSIS MAJORES PRÆPOSITI.

PRæpositus, prima post archiepiscopum Coloniensis ecclesiæ dignitas. Qui ea gaudet, primus, seu Coloniensis est archidiaconus, & institutæ in urbe universitatis archicancellarius. Eorum indicem ex vetustis tum MS. tum editis libris contexuimus, sed eum non usquequaque perfectum, quia vix quicquam subsidii ex ea amplissima urbe obtinere potuimus.

Primus videtur fuisse S. Evergislus, qui vulgo nuncupatur S. Severini archidiaconus, atque adeo tunc, uti verisimillimum est, prima post episcopum dignitas. Cum S. Severino meruit audire concentum Angelorum in obitu S. Martini. Patri suo successit in episcopatu. Vide utriusque historiæ compendium in nostro Colon. antistitum catalogo.

II. Goderammus marchionis filius, fuit sacræ paginæ doctor, & præpositus majoris ecclesiæ Colon. postea monachum Benedictinum professus est in monasterio S. Pantaleonis Coloniæ, ex quo a S. Bernwardo Hildesiensi episcopo & fundatore monasterii S. Michaëlis evocatus an. 996. cum aliquot fratribus primus abbas constitutus est, ubi & ad cœlestem vitam evolavit anno 1030. pridie calend. Jul. ex schedis MSS. S. Michaëlis.

III. Nescio an non præpositi dignitatem obtinuerit Folcmarus, siquidem in vita S. Brunonis cognomento Magni dicitur fuisse ipsius *protus & œconomus*, quorum primum nomen præpositum connaturaliter significat. Brunoni successit an. 955.

IV. Werelinus Coloniensis præpos. sub Evergero, qui an. 985. archiepiscopatum adeptus est. Ab eo missus est Gladbacum, cujus prædia & omnia alia jam usurparat, ut reliquias inde Coloniam asportaret, volens monasterium funditus evertere, sed ab eodem visione in somniis perterrito, eas referre jussus est. Hic ipse est Wezelinus qui defuncto Evergero videns populi & cleri vota dividi, miro humilitatis exemplo, quamvis eum clerus designaret, S. Heribertum nominavit, & omnes ad suam sententiam traxit an. 999.

V. Wilekanus, cujus nomen varie legitur in diversis ejusdem temporis diplomatibus. Et quidem 1.° Wekanus præpositus S. Petri testis est in charta S. Heriberti, quâ Tuitiensi cœnobio dat decimas Remagenses, an. 1003. 2.° Wiskerus dicitur in litteris ejusdem anni ac diei, & ejusdem Heriberti pro eodem cœnobio. 3.° Wikerus anno 1019. indict. 2. v. nonas Maii anno Henrici Regis XVIII. mei vero episcopatus (inquit) 21. Denique Wigerus in charta ejusdem Heriberti Tuitiensi abbatiæ nonnulla donantis. Scripta porro est anno 1003. ind. 1. 14. cal. Jun. anno Henrici II. primo, Heriberti vero episcopatus tertio; & in aliis litteris pro eodem cœnobio scribitur testis Wigerus decanus. Hæc omnia ex Gelenio in notis ad vitam S. Engelberti pag. 299. 300.

VI. Cuno seu Conradus Colon. præpositus, a S. Annone consanguineo suo promotus ad cathedram Trevirensem anno 1066. post triplex de altissima rupe præcipitium illæsus, pro libertate ecclesiastica a Trevirensibus gladio transfossus obiit, miraculis post necem clarissimus. De eo in Trevir. antistitibus. V. Lambert. Schafnaburg.

VII. Hermannus majoris ecclesiæ præpositus testis cum Gerardo decano in charta Annonis pro Verdenensi S. Ludgeri abbatia, an. 1074.

VIII. Altmannus patria Westphalus, ex pervetusto Wittinensium ducum genere ortus, Agnetis Henrici III. conjugis sacellanus, ejusque favore summi templi Colon. præpositus ac tandem Patavlensis in Bavaria episcopus, vir fuit pietate, litteris, consilio & auctoritate magnus, summisque Germaniæ principibus carus. Multa deinceps passus pro clericorum cœlibatu & causa Gregorii VII. adversus Henricum imperatorem propugnandis.

IX. Bruno de Monte & de Altena non solum S. Florini Confluentini, sed Metropolis Colon. præpositus, ac S. Gereonis decanus. Electus est archiepiscopus anno salutis 1132.

X. Arnoldus comes Wedanus ex præposito archiepiscopus electus anno 1151. Testis memoratur in diplomate Arnoldi I. anno 1144.

Anno 1157. Colon. ecclesia præposito & decano carebat, ut testatur Otho Frising. ubi de Friderici II. electione agit.

XI. H..... Colon. ecclesiæ præpositus erat tempore Reinoldi, ut patet ex hujus archiepiscopi litteris cum hac inscriptione *Reinoldus Dei gratiâ S. Colon. ecclesiæ electus ... dilectissimis in Christo H. majoris ecclesiæ Coloniensis præposito, Philippo decano, &c.* datæ sunt anno 1164. iisque Colonienses monet se trium Magorum corpora in eorum urbem deferre.

XII. Bruno major præpositus testis cum Adolfo decano in diplomatibus Philippi ab Hinsberg datis, annis 1185. & 1187. & antea an. 1173. in diplomate ejusdem, quo cessit monasterio Windeckhauzen Præmostratensi nonnulla jura. Eligitur in episcopum an. 1191.

XIII. Adolfus de Altena Brunonis ex fratre nepos ait Levoldus, ex præposito, patruo in episcopatu successit an. 1193.

XIV. Ludovicus major præpositus testis legitur cum Udone decano in charta fœderis initi inter Adolfum Colon. archiepiscopum & Windekindum Corbeïæ Saxonicæ abbatem, Aquisgrani IV. nonas Jul. in die Coronationis Othonis IV. Romanorum regis. An. Incarn. Domini 1198. indict. 1.

XV. Theodoricus Heinsbergensis ex præposito factus episc. post Brunonem IV. an. 1208.

XVI. S. Engelbertus pro præpositi dignitate, grandi lite cum Theoderico ab Heinsberg contendit, & eâ tandem potitus est. Eo titulo testis

profertur cum Udone decano an. 1203. in charta fœderis inter Adolfum Colon. archiepiscopum & ducem Brabantiæ. Testis item cum Conrado decano in charta renovati fœderis inter Theodericum præsulem & eumdem Brabantiæ ducem.

Gelen. ad vit. S. Engelb. p. 70. XVII. Conradus major præpos. & archidiac. testis in charta S. Engelberti jus patronatus in ecclesia Romerskirken cœnobio Knechstedensi confirmantis. Testis insuper an. 1220. in charta ejusdem pro canonicis S. Severini, & in ejusdem diplomate pro fundatione collegii Radensis prope Virsen. Denique testis eodem anno cum Goswino majore decano in ejusdem charta qua Brauvillarensi monasterio dat jus decimandi Novalia in Hasp. Memoratur Conradus major præpositus & archidiaconus in diplomate Henrici a Molenark pro fœdere inter ecclesiam Coloniensem & Osnabrugensem an. 1227. Idem esse videtur cum Conrado qui Henrico successit anno 1238. (Idem ibid. p. 164.)

XVIII. Engelbertus II. de Valkenberch ex præposito creatur archiepiscopus an. 1262.

XIX. Arnoldus Lossensis præpositus Colon. delectus cum aliis ut pacem inter Henricum Gueldrum & ejus subditos farciret quod & præstitit anno 1269.

XX. Petrus de Vienna præpositus, defuncto Engelberto II. solus nominavit Siffridum Moguntinensem præpositum, qui tamen prævaluit favente Greg. X. papa.

XXI. Henricus de Virnenburg. ex præposito electus an. 1304.

XXII. Refertur in annalibus Westphalicis l. 3. p. 399. ex Crantzio & Timpio anno 1305. Othoni Monasteriensi episcopo per invidiam a sede sua dejecto Conradum de Monte præpositum Coloniensem injuste substitutum fuisse & IV. duntaxat annis pedum tenuisse, ac tandem multis acceptis & illatis damnis a papa exauctoratum fuisse.

XXIII. Guillelmus de Weda, quem Gelenius cognominat de Schleida metropolitanæ ecclesiæ præposit. fuit sub Guillelmo de Genep, quem hic moriens designavit suum successorem an. 1362. & exoravit ut post obitum suum curiam Romanam adiret & pro obtinenda dignitate apud summum pontificem ageret, datis ad expensas millibus quinque florenorum aureorum, quod ille neglexit.

XXIV. Gerardus de Monte præpositus, insti- A tutum clericorum in communi viventium, cum Theoderico de Morsa approbavit circa annum 1422. V. Gelen. de Magnit. Colon. synt. 39. p. 451.

XXV. Hermannus comes filius Gumperti comitis a Nuvenair & Margaritæ de Limborg Colon. præpositus, qui annum agens nonum & trigesimum fato functus est Augustæ vindelicorum in ipsis comitiis & conventu principum & statuum imperii anno a Virgineo partu 1530. jacet in ecclesia monialium S. Brigittæ in Sion, B ubi parentum suorum sarcophagum posuerat.

XXVI. Georgius Mindensis episcopus, administrator Bremensis ac Verdensis, & Coloniensis ecclesiæ præpositus. Cui cum septuagenarius esset, nec præpositi munus in majori basilica S. Petri posset adimplere, datus est coadjutor a Pio IV. an. 1563. Georgius qui sequitur. Consensum præbuit Mindensis antistes anno 1565. per procuratorem suum Petrum de Lintris clericum Leod.

XXVII. Georgius a Seina ex comitibus de C Witgenstein datus decessori coadjutor an. 1563. qui quod Gebhardo Truchsesio apostatæ saveret, & in hæresim lapsus fuisset, in jus ab oratore pontificio vocatus an. 1583. cum se sistere recusasset & ad concilium futurum generale vel nationale liberum provocasset, dignitate sua amotus est 17. calendas Julias.

XXVIII. Ferdinandus a Bavaria ex præposito Coloniensis coadjutor designatus 1595. archiepiscopus 1612.

XXIX. Fridericus Zolleranus præpositus 1618. V. Gelen. Magnit. Colon. p. 620.

Vacabat præpositura anno 1645. quo Gelen. libros de Magnit. Colon. edidit. non diu tamen D vacavit siquidem.

XXX. Ericus de Limbourg comes de Stirum hanc dignitatem paulo post obtinuit.

XXXI. Franciscus Egon Furstenbergius comes major præpositus majorque decanus Coloniensis, episcopus Argentinensis &c. Obiit 1682.

XXXII. Guillelmus Egon de Furstenberg Hugonis Furstenbergii comitis & Annæ Mariæ ab Hoenzollern natus 1629. præpositus & decanus Coloniensis, de quo vide in Josepho-Clemente archiepiscopo. Obiit IV. April. Parisiis an. 1704. & in Sangermanensi abbatia sepultus est.

DECANI COLONIENSES.

I. WIGERUS decanus in litteris S. Heriberti pro Tuitiensi abbatia initio XI. seculi. V. in Wilekano præposito.

II. Gerardus ecclesiæ Colon. decanus, & Hermannus præpositus testes in litteris Annonis archiepiscopi an. 1074. de donatione bonorum ecclesiis Colon. & Novesiensi facta ab Everardo Cliviæ comite. Gelen. not. ad vit. S. Engelb. pag. 290.

III. Sigewinus ex majore decano electus an. 1079.

IV. Hugo de Sponheim ex decano post Brunonis obitum electus archiepiscopus an. 1137. & ab Honorio papa consecratus, paucis postea diebus Spiritum exhalavit & Barri in Apulia sepultus est, teste Levoldo.

V. Albertus Colon. decanus memoratur anno 1152. in diplomate conventionis inter Fridericum Cæsarem & Eugenium papam.

VI. Philippus Heinsbergius decanus absente in Italia archiepiscopo Reinaldo ditionem magna animi constantia, felicissimoque eventu tutatus

est adversus potentissimos Germaniæ principes. Anno 1170. vivente adhuc Rainaldo, coram ipso traditum est prædium in Flaersheim virginibus ordinis Eremitarum S. Augustini. Rainaldo successit cum esset Imperatoris cancellarius. Ad eum scripsit Rainaldus episcopus an. 1164. Vide in H.... præposito.

VII. Hugo decanus & Bruno præpositus majoris domus in Colonia subscribunt chartæ Philippi de institutis monasteriis Breidlariensi & Scheidano sub an. 1170.

VIII. Adolfus major decanus testis cum Brunone majore præposito in diplomatibus Philippi ab Heinsberg archiepiscopi datis ann. 1185. & 1187. Testis item in litteris ejusdem, anni 1189. quæ exstant t. x. concil. Labb. pag. 1187.

IX. Udo decanus & Ludovicus præpositus notantur ut testes in charta fœderis initi inter Adolfum Colon. archiepiscopum & Widekindum Corbeiæ Saxonicæ abbatem. Scripta porro est Aquis an. 1198. IV. nonas Jul. in die scilicet coronationis domini Othonis Romanorum regis. Idem cum Engelberto præposito testis in charta innovationis fœderis inter Brabantiæ ducem & Adolfum archiepiscopum an. 1203.

X. Conradus decanus & archidiaconus cum S. Engelberto præposito testis renovati fœderis inter Theodericum archiep. & Brabantiæ ducem anno 1208. *Conradus major decanus & archidianus Colon.* testis in fundatione Wallis-Dei an. 1216. primo pontificatus * Engelberti. Idem denique, cum Theoderico præposito testis in litteris mutuæ fidelitatis ab Engelberto, duci Lotharingiæ, datis anno 1217. III. nonas Jul.

* Id est electionis.

XI. Goswinus seu Borwinus decanus cum Conrado præposito testis in charta, quâ Engelbertus, ex donatione Ernesti sacerdotis de Suchtelen, erigit collegium canonicorum in Rode, an. 1220. Iidem hoc ipso anno testes in charta donationis factæ cœnobio Brawillar. Testes ambo in charta Henrici archiep. pro Romerskirken, anno 1228.

XII. Vicboldus de Holt ex majori decano & præposito Aquensi archiepiscopus 1298.

XIII. Ernestus decanus testis nominatur in decreto electionis Henrici Romanorum regis, an. 1309. die 22. Novembr.

XIV. Johannes Clivensis testis in confirmatione privilegiorum Neomagensium concessa a Reinaldo III. Gelriæ duce, an. 1344.

XV. Johannes de Virnenbourg decanus, archiepiscopatum recusante Guillelmo de Weda, a collegio electus est an. 1362. Sed confirmationem a sede Romana non obtinuit, ut pote quæ

A sibi hujus dignitatis conferendæ jus hac vice reservarat.

XVI. Ulricus a Manderchaisune decanus Colon. ad Trevirensem archiepiscopatum non æquis vocatus suffragiis anhelavit, unde principatus Trevirensis diuturno bello vexatus est, cui tandem anno 1437. Eugenius papa IV. pacem attulit, confirmatis inter Rabanum archiepiscopum & Ulricum fœderis pactionibus, quas Theodericus Colon. archiep. Fredericus Vormat. antistes & Theodoricus designatus archiep. Moguntinus sanxerant, ut nimirum Rabanus archiepiscopatum teneret, Ulrico vero darentur annuatim duo
B aureorum millia, & Scoltiense castrum, quod eo vita functo ad ecclesiæ Trevir. possessionem rediret.

XVII. Philippus d'Orbestein & de Duna ex decano electus archiepiscopus an. 1508. Anno 1497. intra metropolitanæ immunitatis clausuram elegans sacellum construxit in honorem SS. Christophori, Erasmi & Sebastiani martyrum; quod his versibus exprimitur.

Anno millesimo C. quater, septem, nonageno,
Illustris dominus venerabilis ecce decanus
De Duna Philippus claro sanguine natus;
C *Capellam hanc struxit, quam patronis dedicavit*
Christophoro, simul Erasmo, Sebasquetiano.

XVIII. Fridericus de Weda ex decano archiepiscopus hujus nominis IV. an. 1562.

XIX. Antonius comes de Schowenbourg decanus tempore Gebhardi Truchsesii, qui anno 1588. Januar. 29. in comitiis, cum læsæ religionis suspectus foret, mentem suam aperuit, ac palam professus est se numquam in ea opinione fuisse, ut vel latum unguem a pactis & statutis patriæ, ac multo minus a patria & avita religione recederet. Hæc omnia violasse archiepiscopum seque illi nunquam consensurum.

D XX. Franciscus Lotharingiæ dux, episcopus & comes Virdunensis, S. R. J. princeps, decanus major erat & archidiaconus Novesiensis an. 1645.

XXI. Franciscus Egon Furstenbergius comes major decanus majorque præpositus.

XXII. Guillelmus Egon de Furstenberg major decanus, majorque præpositus, de quo in præpositis.

XXIII. N........... comes a Konigseck magnus decanus erat anno 1714. quo serenissimus princeps elector Clemens-Josephus Bavariæ dux & Colon. archiepiscopus, in suis ditionibus restitutus, ei diœcesis curam commisit, donec rediret.

DE VETERIBUS MONASTERIIS DIOECESIS COLON. quæ non amplius exſtant.

I. ECCLESIA S. GEREONIS in urbe Colonienſi, dicta etiam *ad aureos martyres*, modo collegiata ſecularis ſub præpoſito, inter alias proxima dignitate a metropolitana, fuit olim abbatia Benedictina, cujus abbas Maximinus ſeculo IX. incipiente recenſetur a Wandelberto auctore vitæ & miraculorum S. Goaris confeſſoris & Eremitæ. (Secul. 2. Bened. p. 295.) De qua eccleſia legendus Egidius Gelenius in lib. 3. de Colonia ſyntagm. 2. Porro Arnoldus erat præpoſitus S. Gereonis an. 1216. quo clericorum regularium ad S. Bartholomæi congregationem appellat *novellam plantationem*. Item Hermannus Lantgravius Haſſiæ erat hujus eccleſiæ & S. Mariæ Aquiſgran. præpoſitus, quando factus eſt archiep. Colon. an. 1480.

II. Werda ſive Inſula, vicus ad Rhenum ſitus infra Coloniam Agrippinam, quem S. Suidbertus epiſcopus ſub annum 707. a Pippino ejuſque uxore Plectrude obtinuit. Poſtmodum vero, ut a multis tum in Germania oppidis eodem nomine inſignitis diſtingueretur, dictus eſt S. Suidberti inſula, hodie Cæſaris-inſula nuncupatur, vulgo *Keiſerwert*. A Gelenio ſic deſcribitur: *Werda Rheno alluitur, illiuſque brachio cincta, inexpugnabilem loci natura, in inferiori diœceſi Colonienſi arcem, atque oppidum inſigni canonicorum collegio, olim monaſterio clarum ac dives reliquiis SS. Suitberti & Willeici exhibet.* Illic Suitbertus exſtruxit monaſterium, quod nec adhuc abſolutum erat, cum e vita diceſſit an. 713. Rexit illud hic ſanctus uſque ad obitum & poſt hunc Willeicus, qui vita functus eſt an. 723. VI. nonas Martii.

III. Herdekenſis. parthenon diœceſis Colon. ſolum innoteſcit ex annalibus circuli Weſtphalici ad an. 819. *Hoc tempore*, inquit Hermannus Stangefolus iſtorum annalium auctor, *Friderina de familia Caroli magni, cognata Ludovici imperatoris, in terra Boſacterorum, nunc in comitatu Marchenſi ad Ruram in loco Nonherdeke jam nuncupato, ædificat cœnobium virginum. Eſt modo collegium nobilium virginum in Herdicke condictum.*

IV. Monaſterium Eiffliæ *Munſter-Eiffel* fundatur circa annum 836. a Marcwardo abbate Prumienſi & Andaginenſi, a quo monaſterio ut originem, ſic & nomen accepit haud ignobile oppidum agri Juliacenſis in diœceſi Colon. Hoc cœnobium monachis Prumiâ vocatis attributum fuit, addictaque illis annona, quæ ſatis eſſet, ex eodem Prumienſi monaſterio. Marcwardus vero fundator dimiſſa utriuſque monaſterii cura, huic præfuit ſingulariter.

V. Colonienſe S. Petri monaſterium Benedictinum conditur ab Hildeboldo archiep. Colon. ſub an. Chriſti 840. in quo plurimo tempore epiſcopi ſepeliri voluerunt, quo deinceps loco metropolitana eccleſia conſurrexit.

VI. Bonnenſis eccleſia habuit olim abbatem Wilberti Colon. archiepiſcopi temporibus, deinde præpoſitum quemdam Gevehardum in teſtamento Brunonis I. archiepiſcopi, vide Flodoardum hiſt. Rem. eccleſiæ lib. 4. capp. 42. & 43.

VII. Mons S. Walburgis, monaſterium ord. Ciſt. olim monialium, cujus primum memoria incidit an. 1199. tanquam diſciplina inſignis, deinde monachorum, quod trium circiter horarum itinere Coloniâ diſtat, prope Bruelam, ad ſilvæ Ardennenſis promontorium. Nunc vero deſtructum ceſſit patribus Societatis Jeſu.

Prima loci abbatiſſa fuit Margareta, illuſtris femina, & ut ferunt comitiſſa, ut probatur ex veteri lapide, quem Egidius Gelenius, dum loci monumenta, juſſu archiepiſcopi Colon. curioſius perluſtraret, reperit ante ſacellum S. Judoci in Monte Walburgis, qui lapis creditur ſepulcro ejus impoſitus, cujus etſi corroſa ſuperſcriptio, & tempus præfecturæ & ſanctitatis, qua floruit, opinionem ſatis oſtendit. Sic autem habet:

Migrat Margareta caſtro de corpore læta,
Jam fruitur luce, Virgine matre duce.
Iſta magiſtra gregis, en iſtius quia legis,
Complevit mater tempora tria ter.

Hoc eſt ut interpretatur Annaliſta Ciſtercienſis, cum novennio ſancte præfuiſſet, trabeâ carnis exuta, cœlos conſcendit.

VIII. Piſcina ſeu Silva B. Mariæ ad muros urbis Colon. filia Steinfeldiæ ordinis Præmonſtratenſis, abbatia nunc diruta.

DE ABBATIIS EXSTANTIBUS.

MONENDUS lector has inter abbatias, plures cum fortaſſe reperturum, de quibus dubium eſſe poteſt utrum exiſtant, necne. Inopia ſubſidiorum hoc fecit, quanquam nec preces, nec litteras, imo nec provinciæ luſtrationem omiſimus. Elenchum accipe.

ORDINIS S. BENEDICTI.

Virorum.

Malmundarium, *Malmedy*.
Werthina ſeu Werda & Werdena, *Werden*.
Inda S. Cornelii, *Inde* ou *Corneliſmunſter*.
S. Pantaleo, in urbe.
Gladbacum, *Gladbac*.
S. Martinus major, in urbe, ſeu ad Scotos.
Tuitium, *Tuy* ou *Duits*, ſeu Heribertinum cœnobium.
Brauvillarium, *Brauveiler*.
Sigebergenſe monaſterium, *Sigeberg*.
Graffſchaffienſe ſeu Grafſcafenſe, *Graffſchafft*.

Feminarum.

B. M. Virg. in capitolio, apud Coloniam.
S. Urſula, in urbe.
SS. Machabæi, in urbe.

S. Cecilia, in urbe.
Assendiensis parthenon, *Essen.*
Wilica.
S. Agatha, in urbe.
S. Mauricius, in urbe.
Rindorp.

ORDINIS S. AUGUSTINI.

Feminarum B. Maria Magdal. ad Albas-dominas.

ORDINIS CISTERCIENSIS.

Virorum. Vetus Campus, seu Campense monasterium, *Campen.*
Vetus mons, seu Aldenberg.
Heisterbacum, seu Vallis S. Petri.
Locus S. Mariæ, vulgo *Marienstadt.*
Silva B. Mariæ.
Vallis-Gaudii.
Feminarum Fussenich.
Prata B. M. virg. vulgo *Benden.*
S. Apri & S. Bartholomæi, sive monasterium ad martyres, in urbe Colonia.
Hoven seu Hovenes.
Speculum B. Mariæ, vulgo *In Senen.*
Bennikhoven.
Hortus B. Mariæ virg. seu monast. B. M. virg. in horto.
Fons B. Mariæ.

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

Steinfeldia, *Steinfeld.*
Secida vel Scheida, & Segor.
Romesdorpium.
Hamburna.
Knestedensis abbatia.
Clarissæ Colonienses.

MALMUNDARIUM.

Malmedy. DE hoc cœnobio SS. Petri & Pauli memoriæ dicato, in Transmosanis ad Warchinnam piscosum rivulum, silvam inter Arduennam & Leodium posito dicere supersedemus, ut pote quod vix duobus passuum millibus a Stabuleto diœc. Leod. disjunctum, licet ipsum sit in diœcesi Colon. habuit tum eundem fundatorem, tum eosdem abbates, ad quod lectorem remittimus.

WERTHINA seu WERDA & WERDENA.

Werden. * Roërot. HOc cœnobium Benedictinum in saltu Wideburgensi ad Ruram * fluvium, qui in Rhenum infra Coloniam devolvitur, condidit S. Liudgerus circa an. 793. in honorem Salvatoris & B. Mariæ, idemque postea loci patroni gloriam adeptus est, jam anno saltem 857. Ludovici II. Imperatoris tertio, indict. IV. quo anno dicitur ecclesia S. Salvatoris & S. patris Liudgeri, ex actis hujus S. episcopi apud scriptores rerum Brunswicensium p. 110. Non solum vero hæc commendatur abbatia S. Fundatoris sepulcro, sed etiam quinque aliorum episcoporum, qui juxta primum S. patroni conditorium, ad utrumque latus in crypta sub marmoreis porphyreticis monumentis in hodiernum diem sepulti requiescunt.

A De ceteris quæ laudi hujusce domus maxime conducunt, abbatum historiam decurrendo, pro modulo nostro faciemus satis.

INDICULUS ABBATUM.

I. S. LIUDGERUS, antequam Werthinense monasterium fundaret, in Cassinensi, sub habitu monastico, nulla tamen facta regulæ professione, biennio paulo plus commoratus est. Deinde in patriam reversus, a Carolo rege Frisiis Orientalibus præficitur, tum apud occidentales Saxones pastor instituitur in loco, cui vocabulum B est *Mimigerneford*, ubi vir sanctus monasterium *sub regula canonica* exstruxit, a quo locus postea *Monasterium* * appellatus est. Denique Werthinam locum sibi divinitus indicatum adiit, elegitque in sui viventis secessum & mortui sepulturam. Id autem contigisse anno fere nono ante datum S. Liudgero episcopatum hoc est anno 793. vel seq. tradit Surius in ipsius vita. Idque probant instrumenta donationum, quæ eidem Liudgero factæ sunt, a Bollandianis relata, 26. Martii; quorum unum *Liudgero presbytero ad reliquias S. Salvatoris* & S. Mariæ datum est XVII. cal. Aprilis anno vicesimo septimo Caroli regis, id C est, nonagesimo quarto; aliud vero anno insequenti Liudgero abbati inscriptum est, uti & plura alia subsequentia usque ad annum Caroli tricesimum tertium, quo tempore episcopus Mimigernefordensis creatus fuit. Fuit etiam S. Liudgerus abbas Lutosæ, ut diximus & monasterii Helmstadiensis in Saxonia fundator, cum germano fratre suo Hildegrimo, circa an. Christi 802. ut constat ex tabula marmorea in fundamentis templi ejusdem, dum restauraretur, reperta. Obiit S. Liudgerus an. 809. VII. calend. Aprilis, in sua episcopali urbe, unde sacrum illius corpus, agente apud Carolum Hildegrimo episcopo Catalaunensi ipsius germano, in suum D Wertinense monasterium delatum, ibidem extra basilicam Salvatoris, ut ipse præceperat, ad partem Orientalem, sepulturæ mandatum est, tricesimo secundo ab ejus obitu die, VII. cal. Maii. Nunc autem ab anno circiter 1080. in basilica Werthinensi, retro majus altare, in tumba pretiosa duabus marmoreis columnis suffulta requiescit.

* Munster. an. 801.

II. B. Hildegrimus seu Hildigrinus I. frater S. Liudgeri, primum Catalaunensis episcopus in Francia, dein primus antistes Halberstadiensis, Werthinensis quoque cœnobii curam egisse dicitur annis fere octodecim. Superest etiamnum in E hoc monasterio liber epistolarum divi Pauli propria manu [a] B. Hildegrimi in membrana conscriptus. Transiit ad meliorem vitam anno 827. 19. Junii. Corpus ejus Werthinæ sepultum est in crypta a dextris S. Liudgeri, cum hoc elogio:

Juli tredecimis resolutus carne calendis
Hildigrimus tumulo clauditur apposito.
Frater Liudgeri, coëpiscopus, atque beati
Compar huic meritis, sicut in officiis.

[a] Aliæ S. Liudgeri, aliæ S. Hildegrimi manu conscriptæ dicuntur a Bucelino.

III. B. Gerfridus sanctorum præsulum Liudgeri & Hildegrimi consanguineus, illi successit in episcopatu Mimigardefordensi, nunc Monasteriensi, isti vero in abbatia Werthinensi [a], quam rexit annos circiter 13. Migravit anima ejus ad Dominum an. 839. 12. Septemb. Corpus vero ad sinistrum latus cryptæ conditum jacet, cum hac inscriptione:

Gerfridi patris tumbam venerare fidelis,
Cujus apud Dominum forte viget meritum.
Idus Septembris persolvit debita carnis
Deponens massam pridie corpoream.

IV. B. Thidhgrimus sive Thiatgrimus ex alumno Corbeiæ novæ episcopus II. Halberstadensis, SS. Liudgeri atque Hildegrimi nepos, & in promovenda fundatione cœnobii Werthinensis successor & sedulus administrator ab imperatore Ludovico constitutus, pie moritur an. 840. VIII. idus Febr. hoc est 841. secundum hodiernum computandi morem. Werthinæ jacet apud antecessorem suum S. Hildegrimum.

V. B. Altfridus Gerfridum consanguineum excepit in episcopatus dignitate, Thidhgrimum sibi quoque affinitate conjunctum in abbatiæ regimine; quem an. 840. apud Werthinam sub tumulo marmoreo inscripto sepelivit. Idem clericos ac novella religionis monasticæ germina plantasse, & paterne fovisse dicitur, imprimisque S. Liudgeri patrimonium auxisse, cujus etiam acta, maxime quæ per negligentiam omissa fuerant, ut ipsemet in prologo testatur, fidelissime conscripsit. Obiit an. 849. x. cal. Maii, sepultus in crypta Werthinensi.

VI. Hildegrimus II. sanctorum præsulum Liudgeri & Hildegrimi ex sorore nepos, fuit quartus Halberstadiensis episcopus, sextusque Werthinensis cœnobii administrator, cujus basilicam ab annis sexaginta sex inceptam demum perfecit, atque an. 875. cum Williberto Coloniensi archiepiscopo solemni ritu consecravit. Idem anno 877. XI. cal. Junii insigne privilegium obtinuit a Ludovico rege. Vitam cum morte mutavit an. 887. die 21. Januar. conditus apud Gerfridum episcopum.

VII. Andolfus, post mortem Hildegrimi II. permissa monachis libera successoris in abbatia electione, suffectus, eodem anno decessit die 12. Maii.

VIII. Hembil sive Hembilis privilegium accepit ab Arnulfo imperatore an. 888. itemque a Stephano papa, ejus pontificatus anno sexto, ind, VIII. hoc est 890. quo diplomate roborantur privilegia imperatorum Caroli, Ludovici & Arnulfi. Obiit Hembilis hoc anno vel sequenti.

IX. Adaldagus successit ad breve tempus. Dies obitus ejus notatur 8. Julii.

X. Odo precibus Ratbodi Trevirensis archiep. A privilegium obtinuit a Zuenteboldo filio Arnulfi imperatoris, datum Aquisgrani an. 898. Moritur Odo calendis Martii.

XI. Hogerus e vivis excessit VII. cal. Januar. an. 902.

XII. Hildibrandus illustri apud Brabantinos prosapiâ ortus, mortem oppetiit an. 912. VIII. idus Januarii.

XIII. Adalbrandus obiit v. nonas Martii an. 918.

XIV. Weris diem ultimum clausisse dicitur circa an. 930.

XV. Witgerus ex Corbeiæ novæ monasterio B ad Werthinensem præfecturam postulatus, hujus cœnobii privilegia novo Henrici Germaniæ regis diplomate roborari curavit an. 931. & rursum ab Ottone Magno 936. Fato fungitur an. 940. calendis Septembris.

XVI. Wigo, quem legimus fuisse comitem Frisiæ, obiit an. 943. VIII. cal. Aprilis.

XVII. Reinerus nobilis Monasteriensis defecit an. 962. calendis Febr.

XVIII. Engelbertus, quem tradunt ex illustri Saxonum familiâ natum, exuit mortalitatem an. 971.

XIX. Folcmarus seu Volcmarus comes de C Hennenberg, regalia, jus monetæ, & alias libertates accepit ab Ottone II. imperatore an. 974. imperii ejus septimo, regni 14. ind. 2. 14. cal. Septembris. Fatis communibus succubuit hoc ipso anno.

XX. Ludolfus nobilis Friso corpus S. Idæ cum Dodone episcopo Monasteriensi elevavit, sacrumque ipsius caput Werthinam transtulit an. 980. die 26. Novemb. ind. VIII. ut scribit Uffingus monachus Werthinensis.

XXI. Werinbertus l. *al.* Werinbrandus confirmationem omnium sui cœnobii possessionum, necnon liberam eligendi abbatis facultatem impetravit ab Othone III. Coloniæ an. 985. VI. idus D Aug. Idem post novem annos ab eodem imperatore obtinuit, ut nullus in eodem loco institueretur advocatus, nisi quem abbas elegisset. Mortuus est an. 1002.

XXII. Redbaldus seu Ratbrandus baro de Volmoidstein an. 1002. indict. XV. privilegium accepit ab Henrico II. imperatore. Vitam amisit an. 1015. in vigilia Paschæ ex chronico Saxonico.

XXIII. Hetthenricus seu Heidanricus comes de Aldenberg erat præpositus ejusdem cœnobii Werthinensis, quando ipsi in locum Redbaldi abbatis subrogato, Imperator apud *Cassulum* oppidum, cum consilio Heriberti Coloniensis archipræsulis E Wirdunense seu Werthinense monasterium commendavit. Is autem abbas post biennium, hoc est an. 1017. Werthinæ excepit Henricum imperatorem, qui Pentecosten ibidem egit. Denique an. 1026. IV. idus Septembris Conradus imperator rogatu ejusdem abbatis, Werthinensis monasterii privilegia confirmavit. Desiit vivere an. 1031. III. idus Novembris.

XXIV. S. Bardo ex nobili familia de Opershoven procreatus, monachus primum Fuldensis, deinde, tum ob virtutem ac pietatem, tum ob

[a] Anno sexto Ludovici imperatoris, hoc est Christi 819. *Hildigrimus & Gerfridus episcopi rectores* Werthinæ dicuntur in quadam donatione Sigihardi, allata in actis S. Ludgeri per scriptores rerum Brunswicensium, auctore Godefrido Guillelmo Leibnitio, p. 109. pagina vero 119. in charta anni septimi ejusdem imperatoris solus Hildigrimus Werthinæ præesse memoratur.

doctrinam, annuente Richardo abbate, a fratribus in decanum electus, cum idem abbas Fuldensis in occidentali monasterii parte novum extruxisset in honorem S. Andreæ monasterium, eidem, consilio fratrum præficitur, ubi a Conrado rege, qui forte Fuldam inviserat, agnitus & magno in honore habitus est. Unde non multo post ei præfecturam Werthinensem contulit Imperator. Dehinc Bardo an. 1031. *Suggestione Gislæ imperatricis*, cujus consanguineus fuisse dicitur ab anonymo ejus vitæ scriptore, traducitur ad abbatiam Herveldensem seu Hersfeldensem, moxque ad sedem Moguntinam, post mortem scilicet Aribonis, ubi de illo plura. Vide interim Menologium Bened. die x. Junii.

XXV. Geroldus comes de Limborg ex Fuldensi monacho Werthinensis abbas, pluribus acceptis privilegiis beneficio Bardonis, a Conrado 1033. & ab Henrico 1040. imperatoribus, diem suum obiit ultimum an. 1050.

XXVI. Gero ex dominis de Urymersheim oriundus ecclesiam parochialem S. Lucii Britanniæ regis adauxit, & per S. Annonem archiepiscopum Coloniensem dedicari curavit. Item cryptam, quæ collapsa erat, renovavit, tribus erectis altaribus, quam idem archiepiscopus an. 1059. consecravit. Rexit Gero annis 13.

XXVII. Gilbertus & Giselbertus dominus de Plesse annis fere tribus præfuit, obiitque anno 1076.

XXVIII. Adalwigus nobilis Franco, ex cœnobio Fuldensi assumtus est, primo in præpositum, deinde in abbatem. Hic sanctissimi fundatoris corpus elevasse dicitur, & in pretiosa tumba collocasse. Obiit 1081. VI. cal. Nov. postquam annos circiter quindecim præfuisset.

XXIX. Otto I. comes de Sappersheim *al.* de Sappenheim an. 1098. ind. IV. privilegium accepit ab Henrico IV. imperatore. Sedit annis fere 24. mortuus 1105. VIII. idus Maii.

XXX. Rodolfus I. Adolfus comes de Marca eodem anno quo salutatur abbas, ex hac luce subtrahitur.

XXXI. Rodolfus II. comes de Helpenstein, obiit 1113. XV. cal. Maii.

XXXII. Luitbertus comes de Isenberghe, cujus tempore monasterium conflagravit an. 1120.

XXXIII. Berengozus comes de Westerborgh præpositus quondam cœnobii S. Maximini Trevir. privilegium obtinuit ab Henrico V. imperatore anno 1122. apud Trajectum, anno regni Henrici 23. imperii 12. Præfuisse dicitur annis ferme sex.

XXXIV. Bernhardus de Weselschoven rexit cum laude annis 15, ac mortuus est XI. cal. Nov. an. 1141.

XXXV. Werinbertus II. comes de Schoenburg *al.* de Schoumburg obiit 6. Octobris, post quinque circiter annos regiminis.

XXXVI. Volmarus de Bilstein immatura morte sublatus est anno primo suæ dignitatis.

Mir. Dipl. Belg. pag. 121. XXXVII. Lambertus de Gennepe subscripsit 1146. chartæ Conradi III. imperatoris prædia Cameracensis ecclesiæ confirmantis. Idem privilegio donatur ab eodem Conrado imperatore anno 1147. indict. x. anno regni ejus decimo. Defunctus est anno 1152. XIII. calend. Novembris.

XXXVIII. Willelmus I. comes de Moers vir litteratus juxta & pius, sub quo Werthinam translata sunt an. 1159. duo corpora sanctarum virginum e sodalitio S. Ursulæ. Mortuus est anno seq. X. cal. Julii.

XXXIX. Adolphus I. vel II. comes de Altena vivere desiit an. 1174.

XL. Wolframmus comes in Kyrburch monasterium puellare sub regula S. Augustini fundavit prope Helmstadium. Ei summus pontifex Alexander usum pontificalium laudavit anno 1176. ac Lucius III. privilegium exemtionis indulsit anno 1183. Fatis concessit hoc anno VII. idus Julii in monasterio S. Liudgeri Helmstadii, sepultus honorifice in ecclesia a se fundata.

XLI. Heribertus I. comes de Monte obiit circa annum 1196.

XLII. Heribertus II. de Buren an. 1198. cum Theoderico episcopo Trajectensi ac Thiedmaro Mindensi interfuit Aquisgrani coronationi Ottonis Romanorum regis. Anno seq. monasterium S. Liudgeri Helmstadiense incendio conflagravit. An. 1204. XVIII. cal. Febr. Innocentius III. bullam de usu pontificalium Heriberto concessit, datam Anagniæ pontificatus ejus anno sexto. Obiisse dicitur circiter annum 1230.

XLIII. Gerhardus de Graiffschap mortuus est an. 1255.

XLIV. Albertus de Gocre præfuisse legitur annis 3.

XLV. Albero comes de Teklenberg pro ecclesia prius combusta, jam vero instaurata, necnon dedicata per Albertum Magnum Ratisponensem episcopum, largas a diversis episcopis Lugduni congregatis obtinuit indulgentias anno 1274. Obiit 1277.

XLVI. Otto II. baro de Werberg sive Warberg Saxo, castrum Frederici comitis de Hemberg asylum prædonum, ope vicinorum principum destruxit. Sedit Otto annis undecim, nefarie tandem trucidatus, dum curat germanos fratres Henricum, Albertum, atque Wilhelmum duces Brunswicenses inter se componere. Sepultus est in ecclesia S. Liudgeri prope Helmstadium anno 1288. nonis Junii.

XLVII. Henricus I. comes de Wildenberg monasterium virorum, cui vocabulum est *Porta cœli* sub instituto S. Augustini fundavit apud Helmstadium. Ei diploma contulit an. 1291. Rudolphus imperator, quod exstat apud Gabrielem Bucelinum. Præfuit Henricus annos prope 22. ac mortuus est an. 1310. nonis Martii.

XLVIII. Wilhelmus II. de Hardenberg multis præclare gestis migravit a seculo IX. cal. Maii an. 1330. quem tradunt an. 1317. urbi de Werden originem dedisse.

XLIX. Johannes I. de Herle antea præpositus, denatus est anno decimo quarto sui regiminis, Christi 1344. cal. Januarii.

L. Johannes II. de Arschot magna prudentiæ A & religionis laude Werthinensibus præfuit annis fere sexdecim. Ei bullam inscripsit Innocentius VI. Viterbii datam XIV. cal. Junii pontificatus anno quarto, qua Werthinenses abbates a visitationibus synodalibus, a decimis & caritativis quibuslibet subsidiis eximit, permittitque ut novus abbas post factam canonicam electionem valeat petere confirmationem a quocumque sedis apostolicæ legato, vel potestate illius fungente, aut a quovis prælato ordinis nostri infulato, gratiam & communionem ejusdem sedis habente. Obiit an. 1360.

LI. Henricus II. comes de Wildenberg ex præ- B posito Werthinensem prælaturam gessit annis fere 22.

LII. Johannes III. comes de Spiegelberg rexit annis quinque.

LIII. Bruno comes de Rennenberg morte oppressus est an. 1399. postquam annos duodecim & aliquot menses rexisset.

LIV. Adolphus II. vel III. comes de Spiegelberg interfuit generali capitulo Trevirensi cum aliis propemodum trecentis abbatibus, in quo de reformatione ordinis actum est. Summa cum laude & suorum utilitate utrique monasterio S. Liudgeri, tam in Werthina quam Helmstadio præ- C fuit annis 39. & aliquot mensibus. Obiit grandævus an. 1438.

LV. Johannes IV. Stecke nobilitatem generis moribus plane secularibus dedecoravit. Moritur an. 1454. regiminis 16.

* al. Gleichen.

LVI. Conradus I. de Gelichen * genere quidem comes illustris, sed vitæ conversatione monachus vagus & vanus, abbas fuit non sacerdos, sub quo plures nobiles, non ut monachi, sed quasi seculares canonici vixerunt. Et hic quidem utrumque monasterium Werthinense & Helmstadiense in extremam perniciem adduxisset, nisi favore sedis apostolicæ, Imperatoris, archiepiscoporum D Magdeburgensis, Trevir. & Colon. necnon Johannis Clivensis ducis monasterii advocati, anno 1474. palam in capitulo exauctoratus esset, quo facto cœpit reformari monasterium S. Liudgeri per Adamum de Eschweiler *al.* Meyer abbatem S. Martini Colon. ex commissione Ruperti Coloniensium antistitis.

LVII. Adamus de Eschweiler aliquandiu monasterium Werthinense administravit, in quo tum disciplinam tum œconomiam restituit. Cessit post obitum Conradi qui contigit circa annum 1477. statim videlicet ac reformatio Bursfeldensis stabilita fuit.

E

LVIII. Theodoricus de Hagedorn quondam prior S. Petri in Erfordia, obtinuit regalia ab imperatore Frederico. Munus abbatiale gessit annis septem, quibus nunquam non studuit promovendæ regulari disciplinæ. Obiit circa an. 1484.

LIX. Antonius Grymholdt de Lippia vir nobilis, ex monasterio Hildesheimensi S. Michaëlis olim accitus, sed tunc prior hujus cœnobii, sic rexit gregem sibi commissum, ut post mortem ex ore abbatum ad annuum capitulum in monasterio SS. Marcelli & Petri Selingenstadt congregatorum, hoc elogio decorari promeruerit: *Obiit R. ac religiosus in Christo pater ac dominus Antonius abbas S. Liudgeri in Werdena, idibus Junii an. 1517. decus & ornamentum religionis nostræ.* Sepultus est in medio choro basilicæ Werthinensis. Ceterum an. 1490. cum jam per annos 680. Helmstadium oppidum abbati Werthinensi paruisset, jamque cives parere amplius detrectarent, illud ipsum vendidit abbas Willelmo duci Brunswicensi.

LX. Johannes V. de Groninga, singularis Deiparæ virginis cultor, ac zelantissimus disciplinæ monasticæ propagator, ex priore Werthinensi abbas electus, maximam cœnobii partem novis ædificiis exornavit. Defunctus est anno 1540. die 7. Julii.

LXI. Hermannus de Holt an. 1541. more antecessorum obtinuit regalia & privilegiorum confirmationem a Carolo V. imperatore. Anno sequenti die SS. Cosmæ & Damiani a subditis seu vassallis hominium consuetum excepit. Rexit optimus pastor annis 32. mortuus an. 1572. die 3. Octobris.

LXII. Henricus III. Duden ex antiqua & nobili familia hujusce nominis genitus, cum esset cellerarius, factus est abbas, ad quam dignitatem obeundam accepit regalia ab imperatore Maximiliano an. 1575. Vir prudens & industrius œconomiæ plurimum studuit; documenta, litteras, & monumenta e tenebris eruit, quorum adminiculo plurima bona deperdita seu alienata recuperavit. Naturæ debitum solvit an. 1601.

LXIII. Conradus II. Kloedt vir boni studiosissimus, regalia impetravit a Rodulfo imperatore anno 1603. die 6. Junii. Vitam clausit anno 1614.

LXIV. Hugo de Assindia medios inter Germaniæ bellicos tumultus constanti animo recuperandis monasteriis adlaboravit. Ex hac vita subtractus est an. 1646. die 24. Junii, postquam annis 33. præfuisset.

LXV. Henricus IV. Ducker de Werthina Bursfeldensis congregationis per Germaniam præses, electus est in capitulo annuo Werthinæ celebrato an. 1654. 3. cal. Sept. Redditta Germaniæ pace, collapsam aliquandiu disciplinam Werthinæ restituit. Sacram supellectilem remque familiarem non mediocriter auxit. Fatis concessit 19. Junii 1667.

LXVI. Adolphus III. vel IV. Borcken utiliter monasterio præfuit tribus annis & mensibus duobus. Obiit an. 1670. 4. Augusti.

LXVII. Ferdinandus de Erivite successit.

INDA.

Inde seu Corneliusmunster.

INDA S. CORNELII, ordinis S. Benedicti monasterium ab Inda proximo rivulo sic dictum, conditorem habuit sub annum 814. Ludovicum Pium imperatorem. Vallis erat ab Aquisgranensi palatio sex fere millibus distans, quam idcirco ad extruendum cœnobium elegit princeps Augustus, ut quem parentis loco Benedictum Anianensem habebat, in promtu semper adesset.

Itaque

Itaque perfectis ex regia munificentia ædificiis, ecclesiæ dedicationi, sub titulo S. Cornelii papæ & martyris factæ, adfuit imperator, qui locum ex fiscalibus prædiis copiosissime ditavit, ad triginta fratres alendos, quibus immunitatem scripto diplomate concessit. Recensetur hoc cœnobium in testamento S. Ansegisili Fontanellensis abbatis an. 831. his verbis: *ad Indam cænobium libras duas*, itemque an. 870. in divisione monasteriorum & abbatiarum regni Lotharii facta inter Ludovicum & Carolum reges, estque in portione Ludovici.

Spicil. t. 3.

Index abbatum.

I. S. Benedictus cognomento Anianensis ab Aniana monasterio quod erexerat, Indam ut regeret accitus est e Mauro-monasterio in Alsatia posito, quod nuper ei commiserat Ludovicus Augustus. Tum vero cœpit vir Dei palatinas præter morem terere fores, & olim dimissum ferre tumultum ob multorum utilitatem. Omnes siquidem, qui quidvis negotii apud Imperatorem habebant, causas suas commendabant Benedicto. Hic autem benigne accipiebat universos, eorumque petitiones, vel querimonias, schedulis impressas, opportuno tempore offerebat Imperatori: qui simul atque Benedictum videbat, mox *mappulam, manicasque ejus* palpabat, si quid ejusmodi schedularum reperiret. Sic Benedictus omnium miserorum patronus & advocatus erat, uti monachorum pater & institutor. Demum febre corripitur VII. idus Februarii, dum esset Aquisgrani in palatio Imperatoris, unde ad suum proximum Indæ monasterium deductus, comitante Helisachare abbate, qui cancellarius erat Imperatoris, quarto post die spiritum emisit III. idus Febr. postquam Indæ præfuisset annis plus minus septem. Postridie vero sepultus est, qui dies ejus depositionis sub ritu duplici notatur in veteri calendario Gellonensi, idemque in fastis sacris Anianensis monasterii celebratur, & in ecclesiastico officio, per totam diœcesim Montispessulanam, & congregationem S. Mauri; mirum quod neglectus apud ipsos Indenses, dignus certè ob tanti viri in rem monasticam meritum, qui in toto S. Benedicti ordine similiter recolatur. Ipsius vitam per S. Ardonem ejus apud Anianam discipulum conscriptam edidit Mabillonius secul. IV. Bened. p. 1. pag. 191.

II. Wicardus sedit usque ad annum 842. quo mortuus est IV. idus Aprilis, ex Mabillonio t. 2. annalium pag. 463.

III. Adalongus hoc ipso anno villam Crassiniacum *Gressenich* a Ludovico Germaniæ rege Pii nepote impetravit, dato præcepto Aquisgrani VII. cal. Aprilis, anno secundo Ludovici gloriosissimi regis, indictione quinta. Memoratur a Bucelino annis 856. & 860. Obiit III. cal. Febr.

IV. Syfordus vivere desiit XIII. cal. Julii.

V. Odelinus transiit ad meliorem vitam VII. idus Novembris.

VI. Rodoardus sub cujus præsulatu rex Galliæ Ludovicus relicto ad Viennæ obsidionem continuandam Carolomanno fratre, Normannos memorabili prælio fudit, qui fugientes Indam devastarunt, flammisque absumserunt. E vivis excessit XIV. cal. Decembris.

an. 881.

VII. Nevelongus interfuit synodo Coloniensi an. 887. cum Andulfo Werdinensi abbate, qui ambo vocantur *magnæ devotionis abbates*. Exstinctus est die 4. Junii, ex Bucelino.

Tom. IX. concil. Labb. col. 369.

VIII. Egilhardus seu Igelhardus Nevelongi successor, a Normannis in villa *Berchem* non multo post cæsus est VIII. cal. Junii, cujus nomine sacellum in vicina silva prope Bolendorff erectum est, quod vulgo nuncupatur *S.t Eulard*.

IX. Adagrinus, sub quo monasterium Indense tam integra religione florebat, ut per legatos suos Ruodtbertus Trevirensium antistes virum inde postulaverit, qui Mediolacensibus præesse & collapsam disciplinam restaurare valeret. Missus est autem Rotwicus, qui pristinum loco splendorem & primam religionis famam restituit, circa 941. ex annalibus Mabillonii ad hunc annum n. XXIII. Naturæ concessit idibus Januarii.

X. Airicus vivebat ex Mabillonio tempore Lotharii imperatoris, per quem a Romanæ ecclesiæ partibus sacras B. Hermetis reliquias obtinuisse dicitur; deinde in B. Remacli memoriam auro inclusisse & catenis argenteis appendisse ad ejusdem sancti Hermetis martyris monumentum, quoddam poculum Stabulensi monasterio a quodam hujus famulo prius ablatum, tum miraculo restitutum, quod multis precibus impetraverat a Stabulensibus.

XI. Bertoldus I. sive Berchatoldus florebat an. 948. ex Bucelino. Anno sequenti antiqua monasterii sui privilegia favente & petente Brunone Ottonis I. imperatoris fratre obtinuit confirmari ab eodem Ottone. Obiit X. cal. Nov.

XII. Erenbaldus notatur XIII. cal. Sept.

XIII. Baldricus.

XIV. Nicardus XV. cal. Novembris.

XV. Ericus & Erwicus seu Henricus I. vir illustris Indensi monasterio ab Ottone secundo præpositus est, ut ex ipsius Ottonis præcepto discimus, quo liberam abbatis eligendi facultatem, aliasque cœnobii prærogativas confirmavit. Datum est Trajecti an. 974. Idem abbas an. 985. immunitates monasterii, maxime jus eligendi abbatis, *mercati* & monetæ ab Ottone III. imperatore renovari curavit. Sedebat adhuc an. 988. quem tradunt e vivis abiisse VIII. cal. Apr.

XVI. Landtfridus claruit an. 997. ex Bucelino, denatus V. idus Martii.

XVII. Bertoldus II. decessit XI. cal. Aprilis.

XVIII. Libertus, VI. cal. Martii.

XIX. Winricus I. ex monacho Malmundariensi floruit abbas Indensis an. 1064. & obiit pridie idus Aprilis 1084.

XX. Ricardus vel Riquardus diem clausit ultimum III. nonas Aprilis.

XXI. Gerardus, XII. cal. Aprilis.

XXII. Theodoricus notatur mortuus nonis Octobris.

XXIII. Lucas a Bucelino prætermissus innotescit ex chronico Hirsaug. tom. 1. p. 398. sub annum 1133.

XXIV. Rodulfus simul abbas Tuitiensis, & S. Liudgeri Werthinensis, migravit a seculo 3. Junii.

XXV. Anno dictus *nobilis abbas* conquestus est an. 1155. apud Fridericum imperatorem de Fugelone quodam Coloniensi thelonenario, sub Arnaldo II. Coloniensi archiepiscopo, quod Indensis thelonei libertatem violaret. Mortuus est v. cal. Martii.

XXVI. Wernherus mortalitatem exuit XVI. cal. Augusti.

XXVII. Florentius I. simul abbas Tuitiensis an. 1174. indict. VII. pridie cal. April. testis est in charta Friderici I. imperatoris contractum inter Aquisgranensem & Altimontensem ecclesias initum approbantis. Defunctus est an. 1212.

Mir. notit. pag. 436.

XXVIII. Florentius II. anno 1229. mense Julio Scladiniense canonicorum collegium in agro & diœcesi Namurcensi dotavit, ut patet ex ipsius charta apud Miræum Diplom. Belgic. pag. 374. Unde abbas Indensis collator est præposituræ Scladiniensis.

XXIX. Albertus I. 1248. quo anno mense Julio Johannes dominus de Audenarde miles septem villarum advocatias tenere se in feodo confitetur. Anno præcedenti Indensem ecclesiam diversis debitorum oneribus obligatam sublevat Henricus II. Lotharingiæ inferioris & Brabantiæ dux.

Tom. 1. Anecdot. col. 1058.

Mir. Dipl. Belgic. pag. 173.

XXX. Johannes I. memoratur a Bucelino annis 1260. & 1269.

XXXI. Willelmus I.

XXXII. Reinerus & Raynardus an. 1280. mense Decembri Guidoni de Dampetra comiti Flandriæ vendidit Rothurnacum &c. in terra Alostana diœc. Camerac. quæ bona etiamnum possidet collegium canonicorum Rothurnaci. Rexit usque ad annum 1302. ex Bucelino, proindeque is est Raqualdus corrupto nomine, a quo Godefridus de Perweys *villagium* de Puers &c. comparasse dicitur ante annum 1288. ex historia abbatiæ S. Bernardi ad Scaldim diœc. Antuerp. edita Leodii an. 1717.

XXXIII. Arnoldus de Mullenarck 1330. Occisus est prope curtem Nerscheid territorii Corneliani XI. cal. Maii an. 1336.

XXXIV. Ricardus vel Ricaldus moritur an. 1355. pridie idus Maii.

XXXV. Johannes II. de Levendal occurrit annis 1370. 1376. & 1380.

XXXVI. Winricus II. de Kintsweiler obiit 1392.

XXXVII. Bavinus Barm de Mertzenhausen defunctus est an. 1400.

XXXVIII. Petrus de Roden seu de Rotten 1404. & 1406. Primus infulam promeruit.

XXXIX. Winandus de Rhor efflavit animam an. 1434. pridie idus Febr.

XL. Henricus II. de Gertzen castrum Castenholtz in diœcesi Coloniensi restauravit. Diem clausit extremum v. idus Febr. an. 1450.

XLI. Heribertus de Lulsdorff ecclesiam insigniter ornavit, variisque possessionibus in Gilgverath, Sereckenhoff, & Fraulautenheit abbatiam auxit. Priusquam vita cederet VIII. idus Febr. 1481. ob imbecillitatem corporis dignitate cessit.

XLII. Willelmus II. de Goir Falckenburgensis obiit XV. cal. Octobr. 1491. in cujus locum suffectus quidam annis meritisque maturus, raro humilitatis exemplo oneri se subducens, gravi cunctis oratione persuasit, ut sibi substituerent qui sequitur.

XLIII. Henricus III. de Binsfeldt Juliacensis, cum esset tantum diaconus electus est in abbatem. Mox sacerdotio initiatus, Weissemburgo deducta monachorum colonia disciplinam restituit. Ecclesiam paramentis, ædificiis abbatiam ex lapidibus quadratis magnifice auxit. Denique vir in omni vita religiosus juxta & prudens, quadragesimo præsulatus anno idibus Aprilis 1531. defecit, condito sibi monumento ante summum altare inclusus.

XLIV. Johannes III. a Wachtendonck ante restitutam disciplinam decanus, eligitur abbas an. 1531. Præmatura morte sublatus est calendis Octobris an. 1534. cum tribus tantum annis & mensibus quatuor præfuisset, quem nihilominus tradunt paulo ante obitum novam templi fabricam dedicari curavisse.

XLV. Rutgerus I. ab Anstell Juliacensis ex pastore in Bergheimerdoff concordibus votis renuntiatur abbas. Hic pro tuendis abbatiæ juribus murum æneum se opposuit, nec veritus est sacram interpellare Cæsaream majestatem, a qua præceptum contra violatores obtinuit, quo nefarii ausus eorum rescinduntur. Ex his erat dux Juliaci, cujus iram declinaturus Coloniam se recepit, ubi mœrore contabuit an. 1547. die 7. Decembris, sepultus in parthenone SS. Bartholomæi & Apri ord. Cisterciensis.

Gelen. lib. 3. synt. 57. §. 3.

XLVI. Albertus II. a Wachtendonck monasterii reditus auxit, mille & quingentos aureos pro anniversaria sui memoria constituit; cumque annis 25. utiliter præfuisset, Aquisgrani diu decumbens, vita functus est 17. cal. Septembris an. 1573. conditus ante principem aram sui monasterii.

XLVII. Nicolaus a Vorstheim eodem anno prima Septembris electus, vivere desiit an. 1582. die 2. Septembris.

XLVIII. Johannes IV. ab Hammerstein Montensis *al.* Westphalus, bellorum cogente procella, exsul cum suis Aquisgranum confugit, ubi contracta ex continuis adversitatibus phtysi, anno 1597. XI. Septembris exstinctus est.

XLIX. Johannes V. Henricus de Gertzen cognomento *Sintzig* Juliacensis, electus abbas XVIII. cal. Januarii, summa cum laude tam in spiritualibus quam in temporalibus præfuit. Diuturna infirmitate consumtus est 1620. 4. Julii, anno vigesimo secundo suæ administrationis, sepultus in ecclesiæ navi.

L. Hermannus ab Eynnaten Valkenburgensis, *speculum & exemplar virtutum omnium*, monasterii & templi restaurator felicissimus, meritorum copia dives, religiosissime in Domino requievit an. 1645. 10. Sept. *al.* 28. Junii.

LI. Henricus IV. Franciscus *al.* Franciscus Henricus a Fraimerstorff dictus etiam *Putzfeld*, tanta virtute excelluit, ut ejus fama nominis usque Romam pertingente, sacram ipsi purpuram, inquiunt, destinarit papa, sed mors præmatura invidit an. 1652. 12. Septembris.

LII. Isaac a Landtskron & ab Hirsch nuncupatus, præerat ex Buccelino an. 1662.

LIII. Johannes VI. Balduinus a Durffendal decessorem imitatus abdicavit anno 1675.

LIV. Johannes VII. Theodorus ab Hoën de Cartyels, utroque decessore adhuc superstite pluribus annis, regimen capessivit. Defunctus est 26. Augusti 1686. vir dignus longiore vita, nisi dignior meliore fuisset.

LV. Bertrandus Goswinus a Gevertzhagen creatus abbas, simul evasit liber baro de Gevertzhagen, Indensis territorii dominus, præpositus perpetuus in Eschain, dominus in Eilendorff, Gresnich, Castenholtz, Mortrou, & Cumptich. Hic a monasterio suo vi armorum abstractus, Romam ad sanctissimum dominum nostrum papam confugit, a quo benigne susceptus, & omnimodæ ab ordinario immunitatis præcepto munitus, ad propria rediit pacifice. Verum igne rebellionis non exstincto, sed duntaxat quasi sub cineribus delitescente, dum præsul optimus sacras Aquensium reliquias, recurrente septenis annis solemnitate, veneraturus Aquisgranum* pergeret, equo insidens, in media circiter via versus castrum Schonforst, in via regia, ex latibulo quodam, a latente illic sicaria manu, globo trajectus, funesta ac præmatura morte cecidit an. 1699. die 18. mensis Julii, ætatis suæ an. 46. professionis monasticæ 26. dignitatis abbatialis 13.

* *al.* dum rediret.

LVI. Rutgerus II. Stephanus a Neuhoff & a Ley dictus, vir quietis ac solitudinis studiosus in pace quievit an. 1713.

LVII. Hyacinthus Alfonsus comes de Suys &c. præerat an. 1714. & adhuc 1723.

S. PANTALEONIS.

Erat in suburbio Coloniensis civitatis ecclesia quondam SS. Gervasii & Protasii, tunc vero S. Pantaleonis ac SS. Cosmæ & Damiani necnon S. Quirici, *inculta & ruinæ proxima*, in qua Bruno Magnus receptas Roma per Hadamarum Fuldensem abbatem S. Pantaleonis reliquias deposuit an. 956.* ibidemque *ut puta in loco secretiori & ab urbanæ inquietudinis molestia remotiori, fratres in laude divina pervigiles & sollicitos, sub monasticæ regula disciplinæ Domino servire instituit, quibus abbatem præposuit, nomine Christianum.* Monasterii fundationem an. 956. Mabillonius consignat, eam differt Gelenius in annum 964. tum ex antiquis tabulis, quibus id expresse asseritur, tum ex Brunonis diplomate, quo plurimas eidem concedit libertates, prohibet spolia a morte defunctorum abbatum, mandat *ut locum defuncti* abbatis *nullus obtineat nisi quem votiva fratrum electio secundum timorem & amorem Christi* de suis sibi præesse voluerit; eximit cœnobium ab omni onere, nisi cum archiepiscopis successoribus suis pro statu & negotio regni ultra Alpes proficiscendum erit, quo tempore *spadicem validum sed nudum* accipient; si vero intra regnum, vehiculum absque jumentis, quod post expeditionem, si superfuerit restituetur. *Acta sunt hæc Coloniæ anno Christi 964. pontificatus Brunonis undecimo.* Ceterum jam exstitisse hoc cœnobium temporibus Ludovici Pii imperatoris Gelenius tradit; imo Stengelius & alii asserunt an. Christi 670. ibidem jam passum S. Maurinum abbatem. Exinde vero Brunonis corpus ex Gallia relatum, hac in ecclesia quam restauraverat, sepulturæ mandatum est; quam etiam ditavit an. 991. sacris B. Albani martyris exuviis Theophania Ottonis II. imperatoris conjux. Porro cum diuturnitate temporum irrepsisset languor disciplinæ, & ut verius dicam, religionis omnimoda corruptio, Theodoricus a Moërsa archiepiscopus eliminatis monachis, qui genere quidem illustres erant sed moribus obscuri, pristinæ virtuti & regulari observantiæ monasterium restituere conatus est; sed brevi tepescere cœpit hæc reformatio, donec sub Hermanno de Hassia opus fausto fine consummatum, ad nostra usque tempora perseverat, sub congregatione Bursfeldensi, cui addictum dicitur an. 1450.

* ex chron. Saxon. al. 954.

INDEX ABBATUM.

I. S. Maurinus abbas & martyr anno 670. die X. Junii in atrio ecclesiæ passus est, cujus sepulcrum usque ad 966. latitavit, quo anno, dum ponendo fundamento pro restauratione collapsi oratorii, terra effoditur, inventus est loculus ejus, cum hac inscriptione: *Hic requiescunt ossa bonæ memoriæ Maurini abbatis, qui in atrio ecclesiæ martyrium pertulit sub die 4. idus Junii.* Vide menologium Bened. ad hunc diem.

II. Christianus in lege Domini, quod nomen ejus præferebat, & in confessione vitæ monasticæ apprime eruditus, a Brunone archiep. primus abbas post restaurationem constituitur, cui quidem ordinato hoc breve commonitorium de occidentis partibus scripsit: *Ut sis quod vocaris cura; gentilitati ne degeneres, id serio triumpha; ut non, sicut prius, antiquetur, sed de virtute in virtutem ut eatur nava.* Eidem Benedictus papa VII. suis litteris anni 977. cœnobii fundationem approbavit, in quibus ob amorem Imperatoris & Augustæ petitionem, ac Guarini archiepiscopi desiderium, privilegiis supra relatis addit jus utendi dalmatica & sandaliis, ut sic episcopalem, (ut ita dicam, inquit) habeat honorem. Ei vero Stephanus, ut ipse se vocat, *Exiguus* libellum de inventione S. Maurini dicavit; cujus quoque mentio fit in vita S. Brunonis Colon. archiepiscopi apud Trithemium in chron. Hirsaug. ad an. 964. Obiit Christianus XII.* cal. Aprilis in festo S. Benedicti an. 998. ex Gelenio, 1001. secundum Stangefol; quanquam instrumento fundationis Tornensis seu Thorensis parthenonis dato 992. calendis Junii subscribat Johannes abbas S. Pantaleonis. Fortasse Christianus ante obitum cesserat, qui quidem in sacros ecclesiæ Coloniensis fastos refertur ad diem supra memoratum.

* *al.* XI.

Mir. Dipl. Belgic. pag. 49.

III. Johannes I. innotescit ex charta fundationis parthenonis Tornensis, cui subscripsit an. 992. calendis Junii. Eum omittit Stangefol in annalibus circuli Westphalici, ejusque loco reponit Reginbertum, quem scribit electum 1001. obiisse 1015.

IV. Reginbertus abbatiales infulas accepit, ut mox diximus, anno 1001. quas moriens deposuit an. 1015. XVI. cal. Novembris.

V. Kilianus rexisse dicitur ab Hermanno Stangefol ab an. 1015. ad 1019. quo rebus humanis exemtus est, XV. cal. Jan. *al.* 14. Januarii. Sub hæc tempora Goderammus ex præposito S. Pantaleonis factus est primus abbas S. Michaëlis apud Hildesheimum, volente Bernwardo episcopo hujus civitatis & Moguntiæ suffraganeo, ex vita hujus S. præsulis, secul. VI. Bened. p. 1. pag. 227.

VI. Fulbertus seu Volbertus & Volpertus, primus abbas Tuitiensis, & Gladbacensis quartus, rexit abbatiam S. Pantaleonis circiter annos tres. In vita S. Heriberti, cui dum viveret familiarissimus erat, dicitur multorum monachorum pater, eique sanctus antistes a morte apparens prædixisse fertur, die sui obitus trigesimo secum in cœlesti convivio conjungendum. Obiit 1021. idibus* Aprilis relicta sanctitatis opinione, sepultusque est Tuitii in sacello S. Johannis Baptistæ.

*al. die 14.

VII. B. Helias genere Scotus, cum jam esset abbas S. Martini Colon. factus etiam est S. Pantaleonis. Vir quidem eximiæ sanctitatis fuit, sed districtioris, nimiæque disciplinæ, ob quam & propter aliquot Scotos, quos secum habebat, Piligrino archiepiscopo displicuit, eoque res processit, ut & Heliam & socios alienigenas inde vellet expellere. Hujus rei causa in aulam regiam vocatus Helias, cum rediisset, dixisse fertur cum ceteris Scotis: *Si Christus in nobis peregrinis est, nunquam vivus Coloniam redeat Piligrinus*; quod ita contigisse anno sequenti narrant. Ut ut est, Piligrino supervixit Helias ad sex annos, mortuus an. 1041. ut testantur Marianus Scotus, & Trithemius lib. 3. de viris illustribus ord. S. Benedicti, 1042. die XII. Aprilis, ut scribit Stangefol. Jacet in basilica S. Martini, in sacello S. Benedicti, pro sancto habitus eoque titulo consignatus in fastis sacris ad diem XII. Aprilis. De eo loquitur Sigebertus in chronico ad an. 1027. Vitam ejusdem consule secul. VI. Bened. p. 1. pag. 469.

Secul. 6. Bened. p. 1. pag. 468.

VIII. Aaron successit Heliæ anno 1042. Is cantum Gregorianum a Leone IX. acceptum primus ab Italia in partes Colonienses invexit, inquit Gelenius. Obiit anno 1052. XIV. cal. Decembris, sepultus in choro S. Petri. Illius meminit Trithemius in chron. Hirsaug. ad annum 1055. ubi dicitur abbas etiam S. Martini Colon.

IX. Henricus I. seu Hemericus frater Sicconis præpotentis comitis, Wolphelmum ex sorore nepotem, Hermanni archiepiscopi litteris Coloniam accitum e S. Maximini juxta Treveros cœnobio, in suo S. Pantaleonis, ad omnem sanctitatem formavit. Fuit etiam abbas Gladbacensis, ad cœlos evocatus an. 1066. VII. idus Nov. quam in catalogo abbatum Gladbacensium Henrici depositio notatur VI. cal. Septembris.

X. Humbertus abbatis dignitatem obtinuit an. 1066. Vitæ cursum implevit 1082. VII. idus Octob. ex Stangefol; sub quo quanta fuerit monachorum sanctitas docet Lambertus Schafnaburgensis in chronico ad annos 1071. & 1074.

XI. B. Hermannus seu Herimannus I. cognomento *Humilis* ex comitibus Zutphaniæ genus suum duxit, sororemque habuit S. Irmgardem, quæ S. Pantaleoni multas possessiones transcripsit. Hic vir *totius honestatis & religionis*, ut in vita S. Volphelmi appellatur, factus est abbas circa annum 1082. Testis est an. 1090. in charta Hermanni Colon. episc. pro canonicis S. Mariæ ad Gradus. An. 1091. Wolphelmo Brunwilarensi abbati in extremis posito adfuit, eum rogatus sacro oleo inunxit, ejusque funeri paucis post diebus cum Hermanno archiepiscopo parentavit. Ejusdem S. Volphelmi vitam Hermanno S. Pantaleonis & Everhardo Brunwillarensi abbatibus Conradus monachus nuncupavit. Obiit Herimannus an. 1121.* IV. cal. Jan. cum præfuisset annis 89. sepultus est in oratorio S. Crucis ac duodecim apostolorum, quod ipse ædificaverat, Hermannusque III. nomine archiepiscopus an. 1094. indict. 2. IV. nonas Julii dedicaverat. Ejus epitaphium refert Gelenius lib. 3. de Magnitud. Coloniæ syntagm. 12. pag. 373.

*al. 1120.

XII. Rudolfus seu Radulfus primum fuit S. Trudonis in diœcesi Leod. abbas per annos 12. & tres fere menses, deinde pulsus cum multis aliis monachis, quia cum Henrico imperatore communicare recusabant, Coloniam secessit, ubi benigne exceptus a Frederico archiepiscopo, abbas S. Pantaleonis electione fratrum creatus est VIII. idus Sept. anni 1121. Sed postea ab Alberone Leodicensi episcopo apud Coloniam consecrato, Leodium reductus an. 1123. primæ suæ S. Trudonis abbatiæ per Henricum archidiaconum restitutus est, ubi de ipso plura.

XIII. Gerardus Radulfi successor, circa annum 1124. testis est donationis factæ monasterio Graffschatensi a Friderico archipræsule Colon. & 1128. in charta ejusdem præsulis Malmundarium cœnobium Stabulensi subjectum declarantis. Hic ipse videtur esse, quem, ut habet auctor tabulæ abbatum, monasterio vi obtrusit Fredericus, unde a Wolberone ecclesiæ custode postmodum abbate, visus est Fredericus a morte expiatorio cruciatu torqueri. De illo tamen, ut volunt, intruso sic sensit vir in hisce rebus versatus; post Hermanni obitum, monasterium aliquandiu caruisse pastore, quod in electione successoris monachi convenire non possent, sicque post plures menses a Frederico Rodulphum illis oblatum fuisse, quem in abbatem susceperunt; illoque post annum & aliquot menses ad suos regresso, iterum ad electionem processum, cumque rursus monachi a se invicem dissentirent, oblatum illis denuo fuisse ab archiepiscopo, cujusdam monasterii ascetam, qui factus abbas, fratres suæ congregationis officiis præficiens, tumultum excitavit. Sed si ita est, de visione Wolberonis actum est. Porro

Ch. XXII. col. 165.

initium Gerardi conſignant aliqui anno 1121. obitum 1147. vel 1148. 2. Octob. poſtquam regimen abdicaſſet.

XIV. Wolbero, vir ingenio & eloquio clarus, ſtudioſiſſimus in divinis ſcripturis, & in ſecularibus litteris ſuo tempore doctiſſimus, ex cuſtode eccleſiæ, Gerardi abdicatione factus eſt abbas an. 1147. Scripſit ſanctimonialibus Deo ſub regula S. Benedicti *in Inſula Rheni* mancipatis libros quatuor in cantica canticorum. Obiit v. idus Aprilis an. 1167. vel 1166. ſepultus in ædicula B. Mariæ virginis ſub lapide nonnihil elato, cum hac inſcriptione:

Corporis exuvias hic depoſui tumulandas,
Præſidiumque piæ ſub tegmine ſpero Mariæ,
Cujus ad ædiculam conſtruxi culmina ſacra.
Sit requies animæ, ſit plena ſolutio culpæ.

XV. Wichmannus electus 1167. e vivis eripitur an. 1169. pridie idus Septembris.

XVI. Henricus II. Campenſis, renuntiatur abbas 1169. Exceſſit e vita 1196. die 22. Febr. de quo fortaſſe intelligenda ſunt, quæ Cæſarius Heiſterbacenſis monachus refert lib. 3. cap. 36. Certe vivebat hic abbas circa hæc tempora. Hæc ſunc Cæſarii verba: *In monaſterio S. Pantaleonis abbas quidam fuit fratrem habens Coloniæ, quem carnaliter diligens, ſæpe pecuniam monaſterii illi occulte largiebatur, quam propriæ ſubſtantiæ admiſcens, & in ea negotians, quocumque perrexit, ſemper cum damno rediit, factaque eſt ei monaſterii pecunia tanquam ignis & ſubſtantia propria tanquam ſtipula .... Compaſſus ejus infelicitati abbas, cum ſemper ei daret & ille non proficeret, imo ſemper minus haberet......... tandem in ſe reverſus, venit ad ſacerdotem, omnia ſua ei in confeſſione aperuit. Cui ille: pecunia fratris tui furtum eſt, & ipſa ſubſtantiam tuam devoravit. De cetero nihil recipias ab eo, quod adhuc ſupereſt negotiare, videbiſque manum Domini ſuper te bonam. Quidquid autem lucratus fueris, medietatem fratri tuo reddes .... & hoc tandiu, donec omnem pecuniam monaſterii tibi datam illi reſtituas. Obediens homo in brevi adeo ditatus eſt, ut & ipſe abundaret & fratri recepta reſtitueret. Cui cum abbas diceret, unde tibi iſtæ divitiæ, frater! Reſpondit, quandiu ſubſtantiam fratrum tuorum recepi, ſemper pauper & miſer fui, & tu graviter peccaſti ...... Ex quo enim de his pœnitui & furtum abhorrui, benedicente Domino abundavi.*

XVII. Waldaverus ex monacho S. Pantaleonis primum abbas S. Pauli Trajecti, unde huc revocatus an. 1196. abdicavit anno 1200.

XVIII. Henricus III. de Werdena fratribus in electione ab invicem diſcordantibus, ex conſilio tandem archiepiſcopi & priorum electus eſt an. 1200. cum tunc eſſet præpoſitus eccl. S. Ludgeri de Werdena. Moritur 1220. 3. idus Septembris.

XIX. Henricus IV. a Bucelino cognominatus *de Campis* mortem oppetiit die 22. Sept. an. 1227.

XX. Simon obiit 1230. XVIII. cal. Sept.

XXI. Henricus V. de Hurne deceſſit anno 1242. 26. Januarii.

A XXII. Hermannus II. de Keſſele carnem depoſuit an. 1255. 16. Maii.

XXIII. Embrico monachus Brunwillarenſis e vivis abiit an. 1283. IV. cal. Januarii.

XXIV. Godefridus I. de Belle e vita migravit an. 1313. 3. cal. Nov.

XXV. Theodoricus an. 1330. in vigilia Pentecoſtes ſcripſit chartam de elevatione S. Albini ſeu potius Albani martyris & de miraculis ad ejus reliquias patratis, quam refert Gelenius de Magnitud. urbis Coloniæ lib. 3. ſyntagm. 12. pag. 369. Viam univerſæ carnis ingreſſus eſt 28. Sept. an. 1337.

B XXVI. Edmundus de Cuſſino rexit ab anno 1337. ad 1344. quo defunctus eſt v. cal. Junii.

XXVII. Conradus de Berga obiiſſe dicitur XIII. cal. Jan. an. 1363.

XXVIII. Heidenricus de Rundorp ceſſit e vita VIII. idus Octob. an 1373.

XXIX. Hilgerus de Vichtrich incendio conſumti cœnobii ſollicitus reparator, mortuus eſt an. 1391. XVIII. cal. Aprilis.

XXX. Henericus Muell occubuit 26. Junii 1401.

XXXI. Hermannus III. Zeuwelghyn vivere deſiit 1419. XVI. cal. Maii.

C XXXII. Johannes II. de Cuſſino defunctus eſt an. 1425.

XXXIII. Guillelmus I. de Juliaco e Gladbacenſi abbatia, quam primum obtinuit, tranſlatus eſt ad iſtam S. Pantaleonis, ubi mortuus eſt 1426.

XXXIV. Ludovicus de Ulmesheim electus eſt an. 1428. ſub quo Theodoricus de Moerſa Colon. archiep. an. 1446. juſſis abire monachis, qui genere quidem illuſtres erant, ſed vivendi ratione maxime ignobiles, priſtinæ obſervantiæ locum reſtituere tentavit, ſed irrito conatu. Denatus eſt Ludovicus abbas v. idus Jan. an. 1447.

XXXV. Johannes III. Worſt ex abbate S.
D Maximini & S. Matthiæ Trevirenſis annis 1439. & 1442. electione fratrum S. Pantaleonis hanc abbatiam obtinuit. Naturæ debitum ſolvit anno 1452. pridie nonas Junii.

XXXVI. Johannes IV. de Suzato regimine potitus eſt ad annum 1460.

XXXVII. Johannes V. de Dudecken ad annum 1464.

XXXVIII. Gotfridus II. de Lechnich præfuit ad an. 1473. quo fuit deturbatus.

XXXIX. Jacobus de Iſelſtein pedum obtinuit an. 1473. vivente Gotfrido, ſed loco ceſſit anno ſeq. Gotfrido reſtituto tum Cæſarea tum apoſto-
E lica auctoritate.

XL. Gotfridus, qui ſupra, triennio ante obitum ceſſit, mortuus an. 1483.

XLI. Guillelmus II. a Boichvoltz *al.* Boichaultz Gotfrido ſuperſtite præficitur monaſterio an. 1482. Deceſſit an. 1494. IV. nonas Octobr. vel 1495.

XLII. Andreas Kuchler de Uratiſlavia juris pontificii doctor, quondam ordinis Johannitarum alumnus, vitam monaſticam an. 1483. in Weſſeinburgenſi cœnobio amplexus fuit, unde ob doctrinæ præſtantiam morumque integritatem ab

Hermanno Colonienſi præſule accitus, Willelmo adhuc ſuperſtiti datus eſt ſucceſſor an. 1486. vel 1487. Sub hoc tempus Tuitienſem abbatem plurimum juvit, ut Bursfeldenſem diſciplinam apud ſuos inferret. Sedit ad annum 1502. quo vitæ curſum abſolvit idibus Junii.

XLIII. Johannes VI. Luninck vitam clauſit an. 1514. nonis Aprilis.

XLIV. Johannes VII. Kelner ex cellerario creatur abbas an. 1514. In ſpiritualibus ac temporalibus laudatiſſime præfuiſſe dicitur annos 24. & obiiſſe 1538. 6. vel 7. Maii, ætatis anno 55.

XLV. Benedictus Keſſel rexit ab an. 1538. ad 1556. 16. Octobris.

XLVI. Henricus VI. a Mulheim poſt obitum avunculi ſui cœnobio præfectus, pedum amiſit cum vita an. 1572. 12. Novemb.

XLVII. Godefridus III. Borken a Werden rexit ad annum 1597. 17. Decemb.

XLVIII. Godefridus IV. ab Huls monaſterium rexit annis octo, vita defunctus 18. Martii an. 1606.

XLIX. Henricus VII. Spichernagel præfecturam adeptus eſt an. 1606. Unionis Bursfeldenſis per Germaniam præſes principalis anno 1620. tectum eccleſiæ jam ruinæ proximum reparavit, eccleſiamque ipſam interiorem teſtudine decoravit. Memoratur an. 1639. in excerpto archivi congregationis Bursfeldenſis, ex annalibus circuli Weſtphalici lib. 2. pag. 138. Demum ex hac vita migravit 1641. ætatis 76. die 3. Maii.

L. Placidus Browerus abbas fuit ab an. 1641. ad diem 5. Jan. an. 1646.

LI. Egidius Romanus electus eſt anno 1646. præſul per omnia digniſſimus.

LII. Rainoldus I. Greuler ſucceſſit an. 1684. mortuus 1687.

LIII. Conradus Kochen electus 1687. moritur 1717.

LIV. Rainoldus II. Bahnen eligitur 9. Martii 1717. adhuc ſuperſtes an. 1723.

GLADBACUM.

GLAIDPACENSE, frequentius Gladbacenſe * ordinis S. Benedicti monaſterium, fundatore gloriatur S. Gerone Colonienſi archiepiſcopo, qui de ſtruendo cœnobio cogitans, cœleſti oraculo didicit, quod in colle nemoribus conſito ad rivulum præterfluentem Deo ſub ſancti Viti patrocinio condere illud deberet. Itaque huic operi virum ſtrenuum Sandradum nomine præponere decrevit, dumque ambo locum aptum citra Rhenum perquirunt, Colonienſis parochiæ fines prætergreſſi, acceſſerunt ad Molenſium fines, ubi mons incultus erat, nemorum denſitate opacus, in quo veteris eccleſiæ rudera cernebantur. Hunc locum ubi Sandradus perluſtravit, advertitque rivulum ad radices montis preterfluentem, vallemque Fontibus undique ſcaturientibus habilem piſcinis, illic conſiſtere placuit, uno ſcilicet milliari ab oppido Noveſienſi, quod ipſum eſt quinquè vel ſex infra Coloniam, in ducatu Juliacenſi, haud procul a fluvio Nerſa *, inter Moſam ac Renum, in diœceſi tum temporis Leodienſi, modo Colonienſi. Id autem factum eſt circiter annum 973. imperante noviſſime Ottone ſecundo, poſt obitum patris. Acceſſit hoc monaſterium congregationi Bursfeldenſi an. 1511. ex Mir. orig. ordin. S. Benedict. lib. 2. cap. 26.

* Nierſe.

Spicil. tom. XII. p. 621.

* Duo hoc nomine monaſteria ab eodem Gerone fundata comminiſcitur Mabillonius, quæ indubie unum & idem ſunt; aliud, inquam, in pago Cliverſi non longe a fluvio Nerſa, aliud ad Molenſium fines, in monte inculto, ad rivulum cui Gladbaci vocabulum affingit vir doctiſſimus, ſed quo fundamento, divinandum relinquit.

SERIES ABBATUM.

I. B. SANDERADUS e cœnobio S. Maximini prope Treviros accitus a Gerone, ut ſibi condendo monaſterio adjutor eſſet, eidem abſoluto præeſſe juſſus eſt ab eodem S. præſule. Verum eo defuncto cum ejus ſucceſſor Warinus Sanderadum plurimum vexaret, quin etiam loco expuliſſet, ad imperatricem Adheleidem, cui a confeſſionibus erat, ſe recepit, a qua benigne ſuſceptus, Weiſſemburgenſi monaſterio præfectus eſt. Interim Gladbaci in ejus locum a Warino ſuperinductus eſt abſque conſecratione Maginhardus, ſub quo facta eſt deploranda rei familiaris, librorum, reliquiarum, prædiorumque diſtractio, necnon monachorum diſperſio: quibus commotus archiepiſcopus Sanderadum honorifice revocavit, ac in gradum priſtinum reſtituit. Reverſus omnia peſſumdata reperit, ſed curavit maxime diſperſos fratres ad ſe revocare, quibuſcum in magna penuria Deo ſervivit, tandemque fractus laboribus ſpiritum ei reddidit anno circiter 985. 24. Aug. qua die anniverſarium ejus feſtive in Gladbach celebratur, teſtante menologio Bened. tametſi chronicon Hirſaugienſe feſtum ejus conſignet die 20. Aug. tom. 1. pag. 115. Ceterum Bruno monachus Gladbacenſis, Sandradi abbatis diſcipulus florebat ſub annum 985. qui cum eſſet ſcholarum magiſter, opuſculum de inſtituendis novellis monachis *introductorium* dictum, aliaque ſcripſiſſe fertur.

II. Folradus & Volradus, vita functo Sandrado, monaſterii curam ſuſcepit. Iſte divinis & humanis valde idoneus, ex clerico monachum profeſſus, vitam pauperem cum ſuis egit, nec tamen ſegnem operam poſuit tum reſtaurandis, quæ diruta fuerant, tum perficiendis quæ cœpta fuerant a deceſſore. Verum inter hæc Evergerus Warini ſucceſſor in cathedra Colon. ſibi ratus indecorum Leodienſem parochiam a ſe ædificari (erat ſcilicet monaſterium in diœc. Leodienſi) Gladbacenſium prædia ſuis militibus diſtribuere cœpit, ejuſque loci monachos cum Folrado abbate in Colonienſe S. Martini cœnobium tranſtulit, *ut, profeſſis vel expulſis paucis, quos invenerant canonicis, ibidem inſtituerent vitam normæ regularis:* ſivæ hæc nondum, inquit Mabillonius, illic inſtituta eſſet omnino, ſeu quia ibidem adhuc ſupererant pauci canonici, qui ante inductos illuc a Warino monachos locum incolebant. Ita Gladbacenſe monaſterium in ſolitudinem redactum, & Werlino præpoſito domus S. Petri data cura, ut ſacras inde reliquias ad S. Martinum afferret. Paulo poſt tamen

viso S. Viti loci patroni deterritus, eas loco suo restitui jussit, Folradum cum suis Gladbacum remisit, ac ipsum monasterium instaurare festinavit, sed nullo ornatu, recollectis, ut ipsi licuit, prædiis, quæ nondum in alienas manus venerant. Et ne deinceps locus ille a Coloniensium antistitum ditione esset alienus, hunc & alium Rheite nuncupatum, datis tribus suæ diœceseos ecclesiis, ab episcopo Leodicensi comparavit. Denique Folradus plenus dierum in pace quievit.

III. Obertus floruit circa annum millesimum, cujus tempore S. Ansfridus Ultraject. episcopus Amsfordiense monasterium construxit, e Gladbaco sumtis duodecim monachis, quibus Weringerum doctum juxta & pium præfecit abbatem. Oberti anniversarium celebratur 4. Julii.

IV. Fulbertus & Volpertus Gladbaco, cui jam præerat, Tuitium deduxit coloniam circa an. 1019. eique traditum regimen non solum Tuitii, sed etiam S. Pantaleonis. Hoc utrumque cœnobium consule.

V. Arabo florebat circiter annum 1024. Obiit 2. Julii.

VI. Henricus I. Sicconis illustrissimi comitis frater *, ac S. Wolfelmi sui in hac abbatia successoris avunculus, laudatur ab auctore anonymo historiæ fundationis monasterii Gladbacensis, tanquam fons primarius ex quo hanc suam historiam hausit, *vir*, inquit, *cum veneratione nominandus*. Cum autem simul esset abbas S. Pantaleonis, ei Wolfelmus ex sorore nepos Coloniam e S. Maximini prope Treviros monasterio revocatus commendatur ab Herimanno Colon. archipræsule, quem omni sanctitate formavit, ac deinde præfecit Gladbacensi monasterio, cujus regimen ad se pertinebat. Obiit Henricus bonis operibus plenus in cœnobio S. Pantaleonis, die 27.* Aprilis an. 1066.

* al. filius.

Spicil. tom. xii. p. 622.

* al. VII. idus Nov. & VI. cal. Septemb.

VII. S. Wolfelmus ab Henrico, ut diximus, avunculo suo & institutore, S. Pantaleonis abbate & Gladbaci, huic abbatiæ præfectus est. Dehinc Anno Coloniensis archiep. eum Sigebergensi monasterio ab se condito præponere voluit; at cum activæ vitæ, quæ novæ coloniæ pernecessaria erat, expertem esse intelligens, aptiorem judicavit, qui proximæ Brunwillarensi abbatiæ, ut pote solitariæ, præesset. Ibi clarus miraculis ad cœlum migravit x. cal. Maias anno 1091. De ipso plura in abbatia Brunwillarensi.

VIII. Meginhardus Brunwillarensis monachus translato ad Brunwillarensem abbatiam Wolfelmo, Gladbaci abbas renuntiatus est. Hic exorta Berengariana hæresi Wolfelmum, suum, ut videtur, in Christo parentem, de veritate corporis Christi, ac de ejus ingressu ad Apostolos januis clausis consuluit. Respondit Wolfelmus epistola quam in ejus vita Conradus monachus refert, secul. VI. Bened. p. 2. pag. 681. Obiisse dicitur 2. Julii.

IX. Adalbero successit, quo regente Rodulfus qui postea fuit abbas S. Trudonis, relicto Porcetensi monasterio, cujus erat monachus, quod illic regulam a paucis observari animadverteret, accessit ad Gladbacense, in quo substitit aliquandiu regularis vitæ studio, quæ ibidem observabatur, nec ab eo recessit alia de causa, quam quod timeret ne Gladbacensis disciplina Adalberone sene abbate mortuo corrueret. Sed nec interea temporalium curam neglexit Adalbero, quippe qui Christiani monachi usus consilio & opera, monasterii census deperditos recuperavit & novos adjecit. Vitam amisit 12. Aprilis.

X. Christianus, idem haud dubie, cujus industria enituit in temporalibus, agente in vivis decessore, vixit ætate Friderici archiepiscopi Coloniensis, qui hunc aliquoties fratrem suum appellat, maxime anno 1116. quo se ad petitionem fratris sui Christiani abbatis Gladbacensis, testamentum ordinationis quarumdam rerum ratum habuisse testatur. Obiisse 25. Januarii.

XI. Walterus I. præfuit circa annum 1130. Hic ad professionem admisisse dicitur decem monachos, quorum hucusque exstant syngraphæ. Ejus nomen inscribitur necrologio 17. Nov.

XII. Everwinus dictus etiam Luewinus & Hebroinus innotescit ex sequentibus versibus in campana scriptis quam conflari jussit:

Abbas Henricus primus fore dicitur hujus
Auctor campanæ flamine clarisonæ.
Inde loci nactis abbas Hebroinus habenis
Amplificavit eam, conque sacravit eam.

Et ne cui de gemino nomine ambigendi ratio relinquatur, sub Ebroini nomine minutiori charactere legitur Everwinus. Is septem monachos & duas sorores ad professionem admisit. Vivendi finem fecit 16. Augusti.

XIII. Rubertus septem monachorum & unius sororis professionem excepit. Memoratur anno 1172. in veteri instrumento; clarusque bono regimine diem clausit extremum 5. Febr. anno 1183.

XIV. Walterus II. naturæ concessit 7. Julii.

XV. Hemericus præfuisse creditur circa annum 1194. Vitam absolvit 8. Martii.

XVI. Gerardus I. sedebat an. 1205. ut constat ex veteri charta.

XVII. Hermannus I. tria molendina cœnobio comparavit an. 1210.

XVIII. Gerardus II. regebat an. 1231. sub quo monachi saltem 21. in monasterio vixisse reperiuntur.

XIX. Hermannus II. an. 1243. strenuum se præbuit ingenti pecunia redimendis quæ fuerant oppignerata & in alienas manus translata.

XX. Johannes I. de Eiile occurrit in quibusdam litteris an. 1259. 10. Aug.

XXI. Theodericus præerat jam an. 1261. superstes an. 1295. Mortuus est 22. Julii.

XXII. Willelmus I. cujus tempore an. 1304. Walrannus comes de Kessel injustum telonium ab se impositum rescidit.

XXIII. Otto de Maclar memoratur an. 1309. in litteris scabinorum Kempensium.

XXIV. Willelmus II. de Helpenstein prælaturam gessit anno 1311. cujus opera curtis de Baeckausen, que antea solummodo tanquam feudum masculinum ad abbatiam spectabat, in integro cum omnibus aliis pascuis monasterio accessit

an. 1315. Hominem exuit 18. Septemb. an. 1334.

XXV. Willelmus III. de Oranien ex priore factus abbas anno 1334. labentem disciplinam fortiter restituit. Cessit e vita 10. Aprilis 1366.

XXVI. Giselbertus de Wels pastoralem curam suscepit an. 1366. quam laudabiliter gestam cum vita reliquit 16. Martii 1396. *al.* 1398.

XXVII. Johannes II. de Froistorff electus an. 1396. *al.* 1398. æs campanum liquavit an. 1415. Defunctus est 28. Aug. 1418.

XXVIII. Willelmus IV. de Juliaco ex illustri Juliacensium & Geldriæ ducum stemmate trahens originem, litterarum scientia excelluit, vitæ B munditia, morum honestate, spiritualium prudentia & temporalium circumspectione, aliarumque virtutum donis, ut loquitur Martinus papa in bulla Florentiæ data VII. idus Maii 1419. Deinde traducitur ad abbatiam S. Pantaleonis, in qua decessit an. 1426.

XXIX. Willelmus V. Rouver de Wevelinghoven ex pastore Gladbacensi creatus abbas anno 1424. ecclesiæ testudines fieri curavit. Interfuit concilio Basileensi; ac senio confectus libere cessit an. 1450. obiitque 27. Decembris 1453.

XXX. Willelmus VI. Rouver de Wevelinghoven ex priore Gladbacensi an. 1450. electus C abbas, defecit an. 1492. 25. Jan.

XXXI. Johannes III. de Epsendorff ipso die obitus antecessoris electus, congregationi Bursfeldensi monasterium subjicere tentavit, at quominus id fieret, & protervorum intercessio & mors ipsa moram attulit. Exstinctus est mense Jan. 1505. ætatis suæ anno 53.

XXXII. Egidius a Bocholts *al.* a Bocholz præsulum gemma, non modo cœnobii fabricam vetustate ruentem erexit, sed & lapsam disciplinam secundum approbata unionis Bursfeldensis statuta instauravit, adjuvantibus Johanne Brauvillarensi, Gerlaco Tuitiensi & Gerhardo sancti D Martini Colon. abbatibus. Ex hac luce subtrahitur 30. Aprilis 1538. sepultus in ecclesiæ navi ante cryptam cum epitaphio sequenti & aliis quæ omittimus:

Frigida saxa tenent ferventia pectora quondam
In Christum & sanctas religionis opes.
Abba pater, te ne mors improba vulnere sævo
Abba pater, te ne mors improba vulnere sævo
Stravit, nec canos est venerata tuos!
Stemma nec aspexit patrium Bocholtica signa!
Nec quidquam in sanctum splendida dona gregem!
Quandoquidem morum, lapsæ reparator & ædis,
Vite beate, tuæ, teque favente fuit.
Vixerat ut decies septem non segniter annos,
Tempora non potuit Maie videre tua.
Tres hic terque decem messes curavit ovile
Christe tuum, pro quo fac sit & inter oves.

XXXIII. Petrus I. a Bocholts in locum patrui suffectus die 3. Augusti 1538. anno sequenti in urbem Gladbacensem tanquam fundi dominus solemniter invectus est. Is cum esset principibus acceptissimus, frequenter ab iisdem ad diversa A obeunda negotia destinatus est. Ejus tempore Philippus II. Hispaniarum rex nullum non movit lapidem, ut caput S. Laurentii quod apud Gladbacum asservatur, in Escuriale templum a se constructum transferri liceret, sed frustra, quod nollent illius loci monachi tam pretioso thesauro privari. Vitam cum morte mutavit 30. Decembris 1573. conditus ante sacellum S. Scholasticæ, cum sequenti epitaphio:

Dormitat hoc tumulo rogitas quis, candide lector,
Aspice, non vani causa doloris inest.
Heu! Petrus cecidit reverendus præsul & abbas,
Qui genus a Bocholst nobilitate trahit.
Non virtute minus, quam sanguine clarus avorum,
Exornat generis splendida signa sui
Dotibus ingenii, radiis quasi stella coruscis,
Emicuit, morum dexteritate nitens.
Pectus erat niveum; frustra non stirpis imago
In galea cygni candida colla gerit.
Cum probitate pari pietas certavit in illo;
Spectataque fuit integritatis honor.
Et doctus doctisque favens de pectore toto,
En insigne tuum docta Minerva decus.
Pauperibus largus pavit tua viscera, Christe,
Præmia sic cornu divite larga dabas.
Omnibus unus erat, facilisque sed omnibus idem,
Inque loco norat comis & esse gravis.
Hic poterit campos laus ampla meare per omnes,
Omnia sed brevis hæc charta tenere nequit.
Præfuit auspiciis septem per lustra secundis,
Non secus ac sentit vela secunda ratis.
Bis sed lustra duos[a] *prope vixit insuper annos;*
Ad Jani mensem morte peremptus obit.
Corpus in cineres, virtutis nulla ruina,
Donec erit mundi Phœbus & iste globus.
Hinc pia fama viget, manet indelebile nomen,
Et gaudet longa posteritate frui.
Viscera condit humus, sed spiritus Altipotentis
Elisios felix incolit usque lares.
Exstitit ut semper pacis studiosus amator,
Sic quoque perpetua pace fruatur, amen.

XXXIV. Jacobus Heeghem electus 24. Januarii *al.* 26. obiit 25. Augusti 1583. ætatis 46. prælaturæ 10. Quiescit in navi, sequenti decoratus epitaphio:

Qui disciplinæ cultor non segnis, & ultor
Semper erat rigidus, dissimulansque nihil.
Ornamenta dedit templo pretiosa, quod ipse
Pulcrius ornari fecit amore Dei.
E *Corpus humo tegitur, melior pars occupat astra*
Spiritus, æthereis perfruiturque bonis.
Ista pietatis dantur cultoribus alma
Præmia, quæ nunquam sunt peritura rogo.

XXXV. Vitus Ulricus electus 13. Septemb. 1583. seculum reliquit 22. Augusti 1587. ætatis suæ 37. sed non dereliquerunt eum eximia in Deum pietas, incredibilis pene in egenos munificentia, aliæque præclaræ virtutes.

XXXVI. Antonius Odendahl electus 1. Sept. 1587.

[a] Hoc est 12. annos, privatus monachus, antequam esset abbas, vixit.

1587. præfuit annis 5. & tribus mensibus, defunctus XI. Octobris 1592.

XXXVII. Theodorus Hulsen ob insignes animi dotes cooptatus est in abbatem 15. Dec. 1592. Hic sacras ædes ad Dei sanctorumque gloriam cordi & curæ singulariter habuit. Præmatura morte interiit 19. Decemb. 1600. ætatis suæ anno 38.

XXXVIII. Arnoldus ab Huokelhoven vel Huickelhoven electus 3. Jan. 1601. præfuit fere 19. annis. Vitam cum morte mutavit 22. Octob. 1619. sepultus in sacello S. Stephani.

XXXIX. Henricus II. Goirmans electionis jure factus est abbas 24. Octobris 1619. Ecclesiæ rerumque sacrarum singulari studio curavit ornatum. Abbatiæ jura strenue propugnavit. Mitræ usum sibi suisque successoribus ab Urbano VIII. impetravit. Ad eum scripsit Isabella Eugenia Belgii gubernatrix pro obtinendo S. Laurentii capite. Denique obiit Henricus die 22. Octobris an. 1635. ætatis 53.

XL. Petrus II. Sybenius eligitur 27. Octob. 1635. cujus tempore Alexander papa VII. dum adhuc Fabius Chisius nuntium ageret apostolicum ad Rheni tractum, caput S. Laurentii apud Gladbacum veneratus est. Præfuit ad annum 1659. quo ex hac vita migravit die 14. Oct.

XLI. Bruno Charmans electus 16. Octobris an. 1659. vivere desiit 28. Octobris 1680. sepultus in navi. Ejus tempore apertum est S. Alberici sepulcrum.

XLII. Ambrosius Steingens patria Kempensis, electus in abbatem 10. Novembris *al.* 20. anni 1680. postea præses congregationis Bursfeldensis evasit. Denique gravis cum annis tum meritis diem clausit extremum 24. Novembris 1703. sepultus ante altare S. Scholasticæ.

XLIII. Petrus III. Knor facta electione 4. Decembris anni 1703. dignus repertus est qui succederet. Vir omnibus numeris absolutus integrum fere monasterium a fundamentis restauravit, superstes ad annum 1723.

S. MARTINUS MAJOR, SEU AD SCOTOS.

HUujus cœnobii originem sic refert Gelenius: Quæ S. Martino dedicata est ordinis S. Benedicti ecclesia, cognomento *major* apud Agrippinenses, olim dicta fuit a situ, *in Insula*, quia Rheno circumluebatur; & ab incolis loci, *Scotorum*, qui eam magna frequentia & sanctitate incoluerunt. In quæ tempora ejus exordium sit revocandum, ob vetustatem obscurum est. Superest in ambitu perantiquum sacellum, quod ab eremita Dacico credunt inter circumfluentes undas exstructum: ad beatos tamen viros Plechelmum & Otgerum sanctorum Bonifacii & Gutberti socios tutius referuntur exordia, qui adjuvantibus Plectrude & Pipino insulam arboribus amœne consitam in religiosorum claustrum converterunt. Hactenus ille.

Nos cœnobii primordia ducemus a Warino Coloniensi antistite, qui in suburbana Rheni in-

A sula monasterium Scotorum condidisse, sive collapsum restituisse ad finem vergente decimo seculo memoratur, ibique sub finem vitæ abdicato episcopatu monachum induisse. Vixit ibidem Marianus Scotus non ignobilis annalista. Gloriatur illud cœnobium, quod hodie est in continente, non procul a Rheno, intra muros, & quidem ad forum & macellum urbis Coloniensis, ubi omnis civium negotiatio concurrit; S. Eliphii corpore, plurimisque sacris & profanis opibus auctum a Brunone I. archiepiscopo. Post varios casus semper illustrius evasit; sed præci-
B puam gloriam ducit a reformatione, quam suscepit an. 1448. vel 1450. unioni seu congregationi Bursfeldensi accedens; exinde quippe pietate & magnificentia constanter accrevit.

SERIES ABBATUM.

I. MIMBORINUS, sive Mumborinus & Mumbrinus sancto Martino præfectus a Warino, duodecim annis rexisse dicitur & sanctitate plenus obiisse an. 974. vel 975. Eum Trithemius in chronico Hirsaug. ad an. 974. ait fuisse virum religione & sanctitate multum venerabilem.

II. Kilianus electus est anno circiter 975. for-
C tasse idem qui postea factus abbas S. Pantaleonis obiit 1019. Porro legimus t. XII. Spicil. p. 630. Evergerum Warini successorem in sede Coloniensi, Folrado abbate cum omni sua S. Viti Gladbacensis congregatione advocato, misisse eos in monasterium S. Martini quod est Coloniæ, *ut professis vel expulsis paucis quos invenerant canonicis*, ibidem instituerent normam vitæ regularis; sive hæc nondum, inquit Mabillonius, illic instituta esset omnino, seu quia ibidem adhuc supererant pauci canonici, qui ante inductos illuc a Warino monachos locum incolebant.

III. B. Helias utrumque S. Martini & S. Pan-
D taleonis cœnobium rexit, de quo plura in S. Pantaleonis abbatia. Anno 1021. tanquam abbas S. Martini solummodo, accersitus ab Heriberto Colon. archiep. brevi morituro, eum sacro inunxit oleo, necnon corpore & sanguine Dominico refecit.

IV. Maiolus excessit e vita an. 1061.

V. Felinus seu Felanus vitam cum morte mutavit an. 1068.

VI. Wolfardus vivere desiit 1083.

VII. Hezelinus seu Helzelinus vel Herelinus 1085.

VIII. Isaac 1087. & 1090. quo anno testis
E est in charta Hermanni Colon. archiepiscopi pro canonicis S. Mariæ ad Gradus.

IX. Arnoldus I. secundum Bruschium, sive Alvoldus ut scribit Hermannus Stangefol, præerat an. 1103.

X. Gerardus I. Udeshein morte oppressus est an. 1110. ac sepultus in choro majori.

XI. Albanus monachus Brunwillarensis, electus 1110. præsens est circa an. 1124. donationi Friderici Coloniensis archiepiscopi factæ monasterio Grafschatensi. Vitam & pedum amisit an. 1130. ad cujus preces Rupertus Tuitiensis scripsit vitam S. Eliphii.

XII. Guillelmus 1140. idem fortasse ac Wildelinus, qui an. 1144. subscripsit diplomati Frederici I. archiepiscopi litem inter abbatem S. Pantaleonis & Hermannum nobilem civem pro ecclesia S. Mauricii dirimentis.

XIII. Piligrinus 1146.

XIV. Adalardus seu Adelardus diploma pontificium ab Adriano papa consecutus est, quo bona monasterio concessa ab Evergero, Heriberto, & Annone Coloniensibus archiepiscopis confirmantur. Vivebat an. 1152. & sub Arnoldo II. Coloniensi antistite atque Conrado III. imperatore. Porro is est A. ut conjicimus, cujus exstat epistola modestiæ plena ad Hildegardem, tom. 23. biblioth. patrum p. 559. Sepultus quiescit in medio choro S. Petri.

XV. Godescalcus 1159. cujus rogatu Arnoldus Trevirorum antistes nonnulla prædia juxta Mosellam sita suo diplomate monasterio laudavit, ipsaque ab æmulis tutatus est. Templum exædificavit Godescalcus, quod quidem an. 1172. consecratum legitur. Conditus est in choro S. Mariæ.

XVI. Everhelmus floruit an. 1173. sepulturam nactus in sinistro latere chori S. Petri.

XVII. Ortlinus seu Ortlivus 1180. Jacet in choro S. Mariæ.

XVIII. Rudolphus vivebat anno circiter 1201. Jacere dicitur in sacello S. Benedicti, quod est in ambitu.

XIX. Bruno I. claruit an. 1217.

XX. Ludolfus I. an. 1220.

XXI. Simon 1223. & 1230. Fortasse contendit cum Ludolfo, qui reperitur annis 1224. & 1228.

XXII. Bruno II. de Rode 1235.

XXIII. Ludolfus II. an. 1240.

XXIV. Hermannus I. regebat an. 1250. Hic antecessoris sui Ludolfi anniversarium agi singulis annis decrevit, atque in eo dari fratribus solidos sex præcepit; quod etiam voluit in suo observari. Jacet in choro B. Mariæ.

XXV. Bruno III. præerat an. 1264. Sepultus traditur in choro B. Mariæ.

XXVI. Johannes I. florebat circa 1269. Sepulcrum obtinuit in choro B. Mariæ, mortuus 1280.

XXVII. Hermannus II. 1280. quem tradunt quiescere in choro B. Mariæ.

XXVIII. Hermannus III. 1287.

XXIX. Franco vixit an. 1297. quem Bruschius & Buccelinus dicunt sedisse duobus annis. Sepultus est in choro B. Mariæ.

XXX. Arnoldus II. summa cum laude abbatiam rexit annis 46. Defunctus est an. 1342. conditus, inquiunt, in choro B. Mariæ.

XXXI. Johannes II. regimen auspicatus est an. 1343. quem Bruschius sedisse tradit annos 29. Tribuunt ei sepulturam in dextro latere chori S. Petri.

XXXII. Theodericus I. de Cornu obiit anno Domini 1397. in vigilia Assumtionis B. M.

XXXIII. Wernerus Brockendorff exstinctus est die S. Mauricii an. 1406.

A XXXIV. Theodericus II. Lanzeroen 1419.

XXXV. Constantinus Baldenberg *al.* de Baldenborch abbas ex priore, turrim choro impositam concamerari, majoremque fundi campanam curavit. Sedit annis undecim.

XXXVI. Jacobus I. Wachendorp præfuit annis sexdecim, interim coactus ob inopiam sui monasterii, Bursfeldensem disciplinam suscipere. Mortem oppetiit VI. idus Aug. 1454.

XXXVII. Adam Meyer *al.* de Escheweiler monachus S. Matthiæ Trevirensis, socius & collega pro reformatione S. Martini Colon. assumtus a domno Johanne Dome, feliciter adlaboravit, tandemque isto Johanne & Jacobo Wa-
B chendorp abbate defunctis, omnium suffragiis renuntiatus est abbas an. 1454. die festo S. Michaëlis archangeli. Ejusdem curis, jubente Pio summo pontifice, an. 1459. monasterium S. Agathæ virginum ord. S. Augustini translatum est ad ordinem S. Benedicti, in quo etiamnum sub directione abbatis S. Martini virtutum flore virescit. Plurimum quoque juvit Willelmum Laner abbatem Tuitiensem ad Bursfeldensem in suum monasterium reformationem inducendam. Insuper etiam alia propemodum innumera cœnobia seu labentia, seu jam collapsa primævo ni-
C tori restituit. Præfuit autem aliquanto tempore Werdinensi monasterio, retenta S. Martini præfectura, quam cum fideliter gessisset annis 44. in senectute bona obdormivit in Domino anno 1499. die 14. Febr. *al.* XIII. cal. Martii, in choro communi sepultus; de quo vide chronicon Hirsaug. ad hunc annum tom. 2. pag. 576. & 577.

XXXVIII. Henricus I. a Lippia e Werdinensi monasterio huc adductus ab Adamo decessore, in ejus mortui locum subrogatur, quem sibi semper imitandum proposuit. Immatura morte sublatus est an. Dom. 1505. *al.* 1506.
D sepultus in cœmeterio communi fratrum, in ambitu, prope gradum lapideum superiorem, quo ex ecclesia in ambitum descenditur.

XXXIX. Johannes III. de S. Trudone patria Leodiensis, duobus tantum annis cum totidem mensibus præfuit abbatiæ S. Martini. Fatis concessit III. idus Aprilis, in choro communi sepultus.

XL. Gerardus I. a Loën gente Westphalus sedebat an. 1510. die 20. Aprilis, quem Bruschius scribit annis pene quadraginta sedisse, ac obiisse 1546. sub tumultu Germanico, alii vero mortuum tradunt post annos 41. regiminis, an.
E 1547. 2. Aug. vel 1548.

XLI. Johannes IV. a Warsloe dicitur ab eodem Bruschio præfuisse duobus annis, vitamque clausisse an. 1549. *al.* VII. cal. Decemb. 1548. postquam rexisset 14. mensibus.

XLII. Balthasar I. a Tongris, vir proceræ & elegantis staturæ, doctus & humanissimus, litterarumque omnium amantissimus, prioris officio pluribus annis perfunctus est, tandemque munus abbatiale consecutus, decennio gessit. Diem supremum obiit 6. Octob. 1558.

XLIII. Gerardus II. a Loën annis duodecim

regimen obtinuit, quod cum vita reliquit 10. Decemb. an. 1570.

XLIV. Paulus Prostmannus rebus humanis exemtus est an. 1585. die 4. Novembris.

XLV. Balthasar II. Reiner a Brée migravit a seculo anno 1621. ætatis suæ 77. die 12. Junii.

XLVI. Henricus II. Libler Coloniensis transiit ad alteram vitam an. 1652. die 18. Julii *al.* Augusti, ætatis anno 77.

XLVII. Jacobus II. Schorn ex pastore S. Brigittæ eligitur abbas die 21. Augusti 1652. Laudabiliter præfuit annis 23.

XLVIII. Johannes V. Schlotanus ex pastore itidem S. Brigittæ assumtus est in abbatem die 12. Novembris 1674. benedictione donatus 9. Decembris.

XLIX. Gabriel-Gysen Coloniensis, sacræ theologiæ apud Coloniam doctor, & pastor S. Brigittæ, postquam sedisset annis tribus, vitam amisit die 25. Januarii an. 1695.

L. Henricus III. Obladen Coloniensis, cum esset monialibus S. Agathæ a sacris confessionibus, ipso die S. Agathæ 5. Febr. an. 1695. abbas electus est. Adhuc vivit hoc an. 1723.

TUITIUM.

Tuy ou Duits.

TUITIUM vel Duitium seu Divitense monasterium ordinis S. Benedicti contra Coloniam Rheno intermedio, B. Virgini sacrum, statim ab obitu Ottonis III. qui contigit anno 1002. condi cœptum est ab Heriberto Coloniensi archiepiscopo, ex voto, inquiunt, sive pacto prædictorum Ottonis & Heriberti, ut simul ædificarent cœnobium, vel si alterutro decedente res infecta esset, is qui superstes foret, utriusque votum expleret. Sane jam an. 1003. III. cal. Aprilis Heribertus in suo quodam diplomate dicit, se quædam bona assignare *fratribus divinis in laudibus desudantibus in monasterio sanctæ & perpetuæ virginis Mariæ, quod egomet divina favente clementia in castello Divitensi construxi & dedicavi.* At cum pro loco non satis firma essent fundamenta, hoc ipso anno, *quadam nocte dum finitis matutinorum solemniis* (ut ait Rupertus) *omnes fuissent egressi, repente sic tota structura concidit, ut lapis super lapidem non remaneret, præter unum parietem parvulum, qui solus inter illas ruinas stans repertus est.* Conductis itaque peritioribus architectis, & fundamentis ad altitudinem navalis mali defossis, solidius ædificium exstructum est, & basilica in modum crucis exædificata; quæ demum an. 1019. in honorem Deiparæ virginis Mariæ ab ipso Heriberto consecrata est. Exstant hac de re primariæ ipsius Heriberti litteræ, in quibus initi cum Ottone pacti meminit, aitque se collatis ibidem sanctorum pignoribus, cum celeberrima cleri, plebisque frequentia, novam basilicam in honorem Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, & pissimæ genitricis ejus dominæ nostræ perpetuæ virginis Mariæ V. nonas Maii dedicasse, ipsoque die eidem ecclesiæ contulisse ad principale ejus altare, *in usus fratrum in eodem monasterio Christo sub regulari norma militantium*, prædia & possessiones, quæ sui juris erant, vel a gloriosissimo augusto principe Ottone ad hoc opus ipsi delegatæ fuerant. Tum vero ista ecclesia S. Heriberti nomen obtinuit, postquam ipse anno 1021. XVII. cal. Aprilis in ea conditus est; quam deinde Piligrinus successor plurimum ornavit & locupletavit; sed & Hermannus II. S. Anno, & Sigevinus archiepiscopi insigniter auxerunt. Verum nec etiam injuriarum fuit expers hoc monasterium; ipsimet enim cives Colonienses in odium proprii archiepiscopi illud combusserunt annis 1376. & 1416. ac tandem heterodoxi anno 1583. ex quo tempore ad annum saltem 1645. suis consepultum jacuit ruinis, inter hæc monachis in parochiali ecclesia S. Urbani sacris operantibus. Accessit autem ad congregationem Bursfeldensem an. 1491.

[Margin notes: Gelen. Colonia sua lib. 3. syntagm. 14. — Ibid. pag. 381. — Ibid. pag. 382.]

ABBATUM INDICULUS.

I. FULBERTUS & FOLPERTUS ac etiam Wolpertus, cum jam esset abbas monasterii Gladbacensis, Tuitiensi quoque præesse jussus est a S. Heriberto fundatore, in cujus litteris pro monasterio datis circa an. 1019. legitur *signum Folberti abbatis.* Fuit etiam abbas S. Pantaleonis, ubi vide. Obiit autem die 13. vel 14. Aprilis an. 1021. atque in sacello S. Johannis Bapt. conditus est ad sepulcrum S. Heriberti. Vide secul. VI. Bened. p. 1. pag. 469. & 470.

II. Radolfus I. seu Rodulfus, quem aliquando Bucelinus episcopum Osnabrugensem electum tradit, nec tamen in catalogo hujus ecclesiæ præsulum reponit, fuit secundus abbas Tuitiensis, quod quidem monasterium picturis fertur exornasse, necnon campanam suo nomine appellatam ecclesiæ contulisse. Jacet ante altare Virginum, hoc est S. Ursulæ & sociarum.

III. Werimboldus successit, cujus tempore Lantbertus monachus librum de vita S. Heriberti vulgavit. Quinquaginta mansos & centum septuaginta * novem mancipia ecclesiæ suæ acquisivit. Sepultus est ante altare S. Johannis juxta baptisterium. (*al. 178.)

IV. Otto I. Werimboldum excepit ex Bucelino, attestante insuper eum in sacello S. Benedicti quiescere.

V. Hartmannus, cui sub annum 1077. per visum prænuntiata mors Hildolfi Coloniensis archiepiscopi, testis est anno 1090. in instrumento Hermanni Coloniensis antistitis pro canonicis S. Mariæ ad Gradus. Sepultus est in sacello sancti Benedicti. (Baron. ad hunc an.)

VI. Rudolfus II. seu Rodulfus, dictus comes in Helffenstein, cum episcopatum Osnabrugensem ambiret, veneno sublatus interiit *, sepultus in sacello S. Johannis Bapt. ad caput Folperti seu Fulberti, primi hujus ecclesiæ abbatis. (*an. 1113. ex histor. Werthin. multo serius ex Indensi.)

VII. Luitfridus abbatiam malis artibus occupatam, pejoribus administravit.

VIII. Bavo Frederici I. archiepiscopi avunculus jacet in sacello S. Benedicti.

* *f. Sigeberg. monaster.*

IX. Marcuardus *de Siburg** *assumtus, constituit de caritate fratrum in anniversario suo decimam quandam in Vinza, viginti maldra siliginis, totidemque avenæ persolventem, & carratam vini de vineis in Cithelinghove jacentibus persolvendam; quæ omnia hospitalarius suscipiens, tam fratribus in refectorio, quam ministerialibus de villa, cunctisque præbendariis, secundum consuetudinem hactenus observatam, debet administrare.* Marcuardi precibus Rupertus, mox futurus ejusdem successor vitam S. Heriberti a Lamberto monacho duriore stylo conscriptam expolivit. Obiit Marcuardus anno 1117. ex Bucelino, ante altare S Nicolai in ecclesia Tuitiensi sepultus. Verum Mabillonius hanc mortem toto serius triennio consignare videtur, quando Rupertum ei successisse tradit anno tantum 1120.

Tom. vi. annal. pag. 275.

X. B. Rupertus primum fuit Leodiensis sancti Laurentii monachus, deinde Sigebergensis, a quo monasterio, auctore Cunone abbate Sigebergensi raptus est ab archiepiscopo Coloniensi ad prælaturam Tuitiensem, nec usquam legere est, contra Mabillonii sententiam, fuisse antea monachum Tuitiensem. An. 1128. testis est in charta Frederici Colon. archiepiscopi Malmundarium cœnobium Stabulensi subjectum declarantis. Hic plurimis editis operibus commendandus, nequaquam minorem laudem promeretur ex iis quæ gessit ad monasterii sui decorem. Sacellum videlicet beati Laurentii ante portam castri Divitensis exstruxit; chorum ecclesiæ eximio fornice adornavit, ac insuper dormitorium, quod appellatur novum, exædificavit. Ad anniversarium suum & ad B. Laurentii festum celebrandum, quod ipse solemniter agendum instituit, novem solidos de Hostein solvendos, & maldrum avenæ, de Hathekenrode quatuor solidos, de Zuzendorp maldrum & semis tritici, de Wadenhein carratam vini; quæ omnia prior excipiens, in ejus anniversario & in festo S. Laurentii, in simila, in pisce & vino servire debet, & cereum nocturnalem singulis altaribus providere. Denique postquam annos quindecim Tuitium administrasset, sancte vita decessit IV. nonas Martias, anno post millesimum & centesimum trigesimo quinto. Sepultus est in sacello S. Michaëlis, quod est in claustro Tuitiensi. Miraculis illum claruisse Trithemius affirmat; cujus elogium Fisenus texuit in floribus eccl. Leodiensis.

Ch. xxii. col. 165.

XI. Rudolfus & Radolfus III. intrusione potius quam electione abbatiam consecutus, plurima ejus bona distraxit, quem idcirco tradunt ab Eugenio papa exauctoratum, consenuisse ad S. Pantaleonis Coloniensis, ibique sepulturam accepisse. Quædam nihilominus Tuitiensibus ad caritatem constituit, in Walda scilicet & in Leichlinga octodecim solidos. Memoratur an. 1138. in privilegio Conradi imperatoris pro S. Remigio, & 1144. in quadam charta de lite inter abbatem S. Pantaleonis & Hermannum civem consopita. Recensetur a nonnullis inter abbates Indenses & S. Liudgeri Wertinenses.

Gelen. lib 3. syntagm. 30. §. 1.

XII. Gerlacus I. ab Eugenio papa in locum Rudolfi subrogatus, huic oneri parem se, eoque dignum honore factis comprobavit. Multa siquidem tam in cantu ecclesiastico, quam in moribus fratrum emendavit; plurima quoque sanctorum corpora e Colonia in suam ecclesiam transvexit, ut pote cui, attestante Gelenio, circa annum 1155. commissa fuerat provincia tumbas sanctarum virginum, quarum corpora quærebantur, aperiendi, & cuncta sedulo examinandi. Ædificia ruinam minitantia resarcivit, prædia distracta redemit, alia de novo comparavit. Denique ad anniversarium suum & ad festivitatem SS. virginum e sodalitio S. Ursulæ celebrandam, non modicos redditus constituit per manus custodis fratribus administrandos. Item carratam vini custodi prædicto annuatim attribuit, ad alendum lampadis ignem in crypta. Mortuus est an. 1161. ac sepultus in vestibulo sacelli, quod olim S. Johanni Bapt. sacrum erat.

XIII. Hartpertus, Hartobernus, Harbernus & Hartbernus antea camerarii officio functus, in omnibus æmulatus est decessorem. Præfuit etiam ex Gelenio inventioni & examini ossium XI. millium virginum, quæ tunc effodiebantur.

XIV. Remboldo seu Rembodo sepultus jacet in sacello S. Michaëlis in claustro.

XV. Theodericus in capitulo sepulturam accepit, qui dedisse huic ecclesiæ dicitur tractum in Rheno & vinum in Remago.

XVI. Florentinus I. simul Indensis abbas, obiit anno 1212.

XVII. Godefridus sepulcro conditus est ante Crucifixum, pro cujus aniversario Bruno successor quatuor solidos assignavit.

XVIII. Bruno.

XIX. Johannes I. a Sanctensi urbe Sanctensis dictus claruit eruditione, ut pote qui passim magister audiit. Anno 1222. ex decano B. M. virginis Aquisgran. & abbate Tuitiensi, in abbatem S. Trudonis postulatus est, ex indulto legati apostolici, episcopi Portuensis cardinalis S. Rufinæ, cujus hæ sunt litteræ: *Dilecto in Christo Johanni abbati S. Trudonis salutem in Christo Jesu. Licet salubriter in sacris canonibus sit statutum, ut singulis personis singula officia commitantur, frequenter tamen personarum consideratis & locorum qualitatibus ac circumstantiis, plures ecclesiæ conceduntur uni personæ de gratia speciali. Hinc est quod cum abbatiam Tuitiensem S. Heriberti tibi commiserimus, ne monasterium S. Trudonis ex nostra commissione jacturam in spiritualibus vel temporalibus patiatur, tibi legationis, qua fungimur auctoritate indulgemus, ut abbas Tuitiensis existens, S. Trudonis remaneas, ut utrumque monasterium & eorum personas auctoritate præsentis indulgentiæ, tanquam proprius abbas regas, & plenam curam eorum habeas in temporalibus & spiritualibus ministrandis.* Sic in vita S. Geluci lib. 1. cap. x. laudatur idem abbas: *Vir reverendissimus & magnæ in Christi ecclesia gloriæ magister Johannes Sanctensis fidelis verbi crucis dispensator & modernæ expeditionis Jerosolymitanæ studiosus coadjutor.* Refert Cæsarius in vita S. Engelberti lib. 3. cap. 5. eum invocato sancto præsule a quartana febre liberatum. Ex hac tandem vita migravit an. 1228. x. cal. Oct.

XX. Henricus I.

XXI. Philippus.

XXII. Walterus.

XXIII. Johannes II. floruit annis 1260. & 1269. sub quo disciplina regularis plurimum viguit, & omnes a carnibus abstinuere, ut palam fit ex libello pergameno, in quo monasterii possessiones accurate describi curavit. Jacet in sacello SS. Cosmæ & Damiani, quod est in valetudinario.

XXIV. Wernerus ex abbate Tuitiensi factus est Minorita, ex Gelenio in descriptione fratrum Minorum conventualium S. Francisci; sic enim (inquit) habetur in tabula defunctorum patrum illius conventus: *Inter eos, qui primo seculo Franciscano pientissime obierunt, fuere........frater Wernerus, quondam abbas Tuitiensis, &c.*

XXV. Embrico quiescit in sacello S. Stephani protomartyris.

XXVI. Otto II.

XXVII. Franco de Leiden, vir admodum Deo devotus, & utilis ecclesiæ suæ, quam insigniter adornavit. Deflevit tamen suo tempore monasterii cum ipsa parochiali ecclesia destructionem a civibus Coloniensibus perpetratam, sed ingemuit maxime de fratrum ex hac ruina dispersione. Vide chron. Hirsaug. ad an. 1376. Nussiæ animam egit.

XXVIII. Alexander de Lulstorff ex cellerario monasterii, dum in curia Romana cives Colonienses pro reparandis damnis prosequitur, a fratribus Nussiæ in sacello S. Nicolai congregatis eligitur abbas die 19. Febr. sub quo facta legitur, auctore Coloniensi archiepiscopo, bonorum temporalium divisio conventum inter & ipsum abbatem. Sepultus est ante crucem in conventu.

XXIX. Meinricus Fridachius Marchensis vixit an. 1401. Jacet in capitulo.

XXX. Albertus I. de Steinhuff Montensis floruit an. 1407.

XXXI. Henricus II. Laner de Breitbach conditur in sacello S. Michaëlis in claustro.

XXXII. Bertoldus de Spreng Markensis *al.* Marggensis quiescit in capitulo *sub matta*.

XXXIII. Willelmus Laner de Breitbach, vir natalibus clarus, sed longe clarior virtutibus, cum illustrissimis Coloniensibus archiepiscopis Theoderico de Morsa, Roberto Palatino Rheni, atque Hermanno Lantgravio Hassiæ a consiliis esset, eorum ope suum in multis destitutum cœnobium instaurare, fratrumque suorum laxatos retinere mores curavit. Atque ut hoc pium opus diuturnius foret, suum univit monasterium congregationi Bursfeldensi, auxilio præsertim Hermanni archiepiscopi, Jacobi sancti Pauli Trajectensis *, Andreæ S. Pantaleonis & Adæ S. Martini Coloniensis abbatum, necnon Johannis de Nesselrait Tuitiensis præfecti, simulque nonnullis, ex fratribus, qui colla subjicere disciplinæ abnuebant, eliminatis, e diversis monasteriis viros religiosos adduxit an. 1491. Præfuit annis 39. & senex dignitati nuntium remisit; cumque annum unum & tres menses supervixisset, beato fine quievit die S. Gereonis & sociorum an. 1492. Sepultus est in sacello S. Johannis Baptistæ.

* Utrecht.

XXXIV. Gerlacus II. de Breitbach Willelmi ex fratre nepos, postulatus ex monasterio Lacensi, cum tunc pastorem ageret in Cruifft, cedenti patruo successit tum in dignitate, tum in zelo reformationis an. 1491. 18. Julii. Haud multo post Romam profectus parochias a monasterio diu abstractas recuperavit. Mortalem cum æterna vitam commutavit die 7. Junii an. 1512. sepulturam nactus in sacello S. Helenæ ad latus Thomassie de Leinen suæ parentis; de quo vide chronicon Hirsaug. ad an. 1511.

XXXV. Henricus III. Horst de Novesio seu de Nussia *Nuis* ex cellerario pastor Remagensis, renuntiatur abbas & confirmatur an. 1512. Vir fuit ingeniosus, summe industrius, & laboriosus, nuspiam otiari visus, disciplinæ & sobrietatis studiosissimus. Templum decoravit, vitreis ejus fenestris renovatis, ac sedilibus affabre factis; dormitorium ampliavit, variasque officinas cum molendino exstruxit. Ejus potissimum cura, Ruperti abbatis Tuitiensis opera in lucem prodierunt. Vivere desiit 15. Aprilis an. 1545. ætatis 76. tumulo conditus in sacello S. Thomæ.

XXXVI. Henricus IV. Boink vel Bohinck Vredensis, vir nobilis & eruditus, grassante apud Remagenses prava Buceri doctrina, verbi divini prædicationem adeo feliciter suscepit, ut omnes omnino Buceri sequaces exturbarit. Hinc tantam apud omnes, & maxime apud Adolfum coadjutorem Coloniensem famam sibi comparavit, ut obeunte Henrico abbate, unanimi fratrum consensu in ejus locum subrogatus sit atque benedictus an. 1545. Sed neque abbas prædicationis officium intermisit, quin etiam in synodo generali anni 1548. imparatus licet, sic peroravit ut omnium auditorum animos in admirationem converterit; at brevi ea lucerna exstincta est, anno scilicet 1553. die 27. Septembris.

XXXVIII. Florentius II. de Horsts etsi concordibus votis electus, non nisi tamen coactus electionem admisit, Deumque inter hæc enixe rogavit ut brevi carne solveretur, votique compos effectus, 28. die post electionem peste correptus & sublatus est.

XXXIX. Gisbertus de Sevenheim eodem an. 1553. die 31. Octob. electus, postquam annis octo devote & laudabiliter præfuisset, animam Deo reddidit an. 1561. cal. Aug. Corpus ejus humatum est in choro ante aram S. Gertrudis.

XL. Nicolaus Vredeu vir pius & doctus ex pastore Distemiensi eligitur abbas anno 1561. Deinde qua tum apud archiepiscopos Colonienses, tum seculi principes gratia pollebat, cum Bursfeldense monasterium ab hæreticis occupatum esset, visitator & præses unionis Bursfeldensis creatus est. At vero Tuitiense monasterium incendio ab hæretica factione illato turpiter deformatur an. 1583. & fratres cum abbate misere disperguntur. Præfuit summa cum laude Nicolaus annis 33. mortuus 1594. 19. Junii.

XLI. Gerardus Foller aut Feller ob eximias dotes in abbatem cooptatus, annis 31. laudabiliter regimen obtinuit. Anno 1605. die 14. Septembris, cum esset præses congregationis Burs-

feldensis, ratam habuit Elnonensis cœnobii aggregationem unioni Bursfeldensi. Dignitatem posuisse dicitur ante obitum, qui contigit an. 1625. Sepultus est in sacello S. Thomæ.

XLII. Paulus Vrechen antea pastor Remagensis, assumtus est in coadjutorem, deinde in abbatem benedictus an. 1625. Commissarium egit nobilium virginum ad S. Cœciliam & ad SS. Machabæos. Multorum etiam suæ congregationis monasteriorum visitator exstitit. Denique cum ab Urbano VIII. summo pontifice gestandæ mitræ privilegio donatus fuisset, migravit ex hac vita 17. Oct. an. 1636. ætatis 50. conditus in sacello S. Thomæ.

XLIII. Henricus V. Geysen sacræ theologiæ doctor ac seminarii Benedictini in urbe Colonia præpositus, ex priore monasterii abbas evasit, fato præreptus post quinquennium die 2.* Nov. anno Christi 1641, ætatis 35. * al. 4.

XLIV. Johannes IV. Hafert Marcoduranus monasterium ære alieno gravatum sublevavit, varia ædificia restituit, ecclesiam a fundamentis exstruxit, ac pretiosa supellectile, in primis sex candelabris argenteis decoravit. Mortem oppetiit an. 1672. ætatis suæ 73.

XLV. Albertus II. Hermans vir per omnia venerabilis, ex pastore Regiomagensi abbas effectus, naturæ concessit anno secundo regiminis.

XLVI. Andreas Steprath antea pastor Tuitiensis, tum prior ac tandem abbas, principem aram magnis impensis inaurari fecit, ecclesiam variis ornamentis decoravit, ipsumque monasterium ædificiis auxit. Dignitati lubens nuntium remisit post annos regiminis 31. ac demum vita functus est anno 1703. ætatis 72. tumulum sortitus in choro.

XLVII. Vitus Zeitskens Gladbacensis patria, ex pastore in Zundorff fratrum calculis in abbatem assumtus, primo regiminis anno gravissimam belli tempestatem expertus est. Summa cum laude præfuit annis octo, mortuus 31. Julii 1708.

XLVIII. Michaël Ruthgers Coloniensis successit, superstes an. 1723.

BRAUVILLARIUM.

Brauveiler.

BRUNWILLARIUM seu BRUNWILLARE ordinis S. Benedicti monasterium, unius horæ itinere distans a Colonia Agrippina, conditum est directore operis S. Poppone in honorem S. Nicolai & S. Medardi an. 1024. ab Ezzone[a] seu Erenfrido comite Palatino & Matilde illius uxore, Ottonis II. filia, qui ambo in eodem monasterio humati sunt, dedicata prius ecclesia a Piligrino archiepiscopo an. 1028. Parentum pietatem æmulata est filia* Richeza, Poloniæ regina, quæ apud Ubios exsul, destructo veteri ædificio, novum ædificavit monasterium, cujus basilicam S. Anno Coloniensis antistes, præsente Eigelberto Mindensi episcopo, III. cal. Novembris consecravit an. 1061. Tegenone abbate secundo. Vita Ezzonis & Matildis fundatorum necnon & liberorum edita est a Bollandianis ad diem * al. neptis.

[a] Elo vocatur in vita B. Popponis Stabulensis abbatis.

A 21. Maii. Accessit autem hoc monasterium unioni Bursfeldensi an. 1468.* * al. 1466.

SERIES ABBATUM.

I. ELLO secundum Gelenium, qui Evo secundum acta S. Popponis, primus abbas ab eodem S. Poppone præfectus dicitur anno 1028. biennio post munus benedictionis accepisse ab archiepiscopo Coloniensi Piligrino, viginti annis præfuisse, tum onus abdicasse, ac tandem obiisse 25. Maii die festo S. Urbani anno 1055.* * al. 1054. tumulo illatus ante altare S. Crucis. Legimus B tamen sub Ellone abbate utrumque fundatorem e vivis excessisse, Mathildem scilicet die 20. Nov. an. 1024. Erenfridum vero 1034. XII. cal. Jun. unde citius regimen auspicatus esset, quam an. 1028.

II. Tegeno, vivente ac volente antecessore, fratribusque annuentibus, abbatialem benedictionem percepit anno circiter 1051. ab Hermanno Coloniensi archiepiscopo, quo anno privilegium obtinuit ab Henrico imperatore, & cryptam cum tribus altaribus consecrari curavit. Eodem abbate superstite, nova basilica Richezæ Poloniæ reginæ munificentia ædificata, an. 1061. III. cal. Nov. consecratur ab Annone Coloniensi antistite. Obiit C Tegeno an. 1063. nonis Januarii.

III. S. Wolphelmus in Ripuariensi pago nobiles parentes habuit Frumoldum & Evezam; qui eum in ecclesia Coloniensi educari curarunt sub S. Heriberto archiepiscopo, ubi cum multum in litteris profecisset, fit monachus in monasterio Trevirensi S. Maximini, sub Bernardo abbate, cui successit S. Poppo. Inde Coloniam revocatur, cujus cathedram obtinebat Herimannus Ezzonis comitis Palatini, de quo supra, filius, & commendatur disciplinæ Henrici avunculi sui, qui tunc præerat S. Pantaleonis monasterio. Postea Gladbacensi præficitur monasterio, tandemque Brunwillarensi an. 1063. Cum hanc præfectu- D ram gereret, Berengarii *Turonensis* errorem impugnavit, scripta ad Meginardum abbatem Gladbacensem epistola. Pro suæ ecclesiæ juribus decertare coactus est adversus S. Annonem, & Hildolfum ejus successorem Colonienses archiepiscopos, citra humilitatis & intimæ pacis jacturam. An. 1077. legatos ad Gregorium VII. in Gallia Cisalpina morantem direxit, ut ejus auctoritate suo monasterio restitueretur villa *Cloteno*, quam Richeza Poloniæ regina eidem contulerat. Denique cum virtutum & miraculorum gloria conspicuus esset, cœlo maturus, a Deo ad palmam & mercedem vocatur. Imminente vero morte, ab Herimanno S. Pantaleonis abbate *olei sacrati se fecit* E *liquore perungi;* tandemque x. cal. Maii an. 1019. obiit in Domino. Herimannus Coloniensis archiepisc. ejus exsequias celebravit, ad quas multi confluxerunt, in his Herimannus S. Pantaleonis & Reginardus Sigebergensis abbates; ad cujus sepulcrum frequentia facta sunt signa virtutum. Vitam ejus a Conrado monacho subæquali scriptam edidit Mabillonius seculi VI. Bened. part. 2. pag. 675. Laudatur etiam a chronographo Gladbacensi, tom. XII. Spicil. pag. 622. Vide Surium & Bollandum.

IV. Herwicus postquam biennio præfuisset, mortuus est die S. Huberti an. 1093. conditus ante aram S. Crucis.

V. Adelbertus de Luzenrade suasionibus archiepiscopi Coloniensis vix adduci potuit, ut curam pastoralem susciperet; gessit autem quatuor annis, ac deinde naturæ concessit an. 1097. calend. Sept.

VI. Wetzelo seu Wetzelinus reluctans & ipse onus pastorale subiit. *Novalem* infra silvam *Bram* ad unum mansum sufficientem obtinuit ab archiepiscopo. Vitam clausit idibus Martii an. 1107.

VII. Everardus I. & Everhardus florebat tempore Ruperti venerabilis abbatis Tuitiensis, qui scripsit ad eum epistolam, de qua Gelenius *de Magnitud. Coloniæ pag. 426*. Multa cœnobio acquisivit. Auctor fuit Conrado monacho Brunwillarensi, ut vitam B. Wolphelmi litteris consignaret, quod opus ei Conradus & Herimanno S. Pantaleonis abbati nuncupavit. Vide secul. VI. Bened. p. 2. pag. 675. Defunctus est an. 1120. die penultima vel ultima Febr.

VIII. Bertolphus sive Bertholdus cœnobii decanus erat, quando in abbatem assumtus est; vir plane dignissimus qui præesset, ut pote in temporalibus apprime versatus, absque dispendio religionis, cujus cumprimis zelo æstuabat. Viam universæ carnis ingressus est an. 1134. die penultima *al.* ultima Febr. sepulcro donatus ante altare S. Georgii martyris.

IX. Æmilius vel Amilius de Brabantia eligitur hoc ipso anno 1134. cujus tempore S. Bernardus Claræ-vallensis abbas ad monasterium divertit, ubi patrasse miracula, remque divinam peregisse traditur. Persuasit Æmilius patri, matri ac sorori, ut suis omnibus monasterio legatis, monasticam in eo religionem profiterentur. Sub hoc abbate viguit observantia regularis, multique viri doctrina & sanctitate claruerunt, adeo ut plures ad varia monasteria regenda assumerentur. An. 1144. testis est in charta pro lite consopita inter abbatem S. Pantaleonis & Hermannum nobilem civem super ecclesia parochiali S. Mauricii Coloniensis. Decessit Æmilius anno sui regiminis 15. Incarnationis Dominicæ 1149. pridie idus Nov. ac sepultus est in capitulo sub matta.

Gelen. lib. 3. syntagm. 30. §. 1.

X. Geldolphus quædam a summis Pontificibus obtinuisse privilegia fertur. Idem pietate motus erga fidelium defunctorum animas, statuit ut in festivitate omnium SS. finitis vesperis, vigiliæ defunctorum cum novem lectionibus decantarentur. Obiit an. 1177. XVIII. calend. Septemb. sepultus in sacello S. Benedicti, quod erat olim S. Medardi.

XI. Theodericus vir magnæ integritatis ex mandato apostolico visitationis munus obivit in cœnobio S. Jacobi Leodiensis, unde in Franciam cum ecclesiæ Coloniensis majori decano profectus, Cistercium usque pervenit, tempore capituli generalis, a quo litteras societatis impetravit. Vivere desiit an. 1185. vel 1187. XVI. calend. Octob. sepulcro conditus juxta decessorem.

XII. Bertramnus de Amraide cum ecclesiam suam summopere cuperet amplificare; quosdam

A misit sacerdotes cum reliquiis S. Nicolai ad colligendas eleemosynas, pro more hujus seculi, sed ii collecta pecunia abutentes ab eo revocantur. Obiit idibus Maii anno Christi 1196. aliis prælaturæ suæ anno septimo, aliis post annos 8. & menses 7.

XIII. Godesmannus de Freimersdorff elephanticorum valetudinarium juxta *Ytendorp* fundavit. Ejus temporibus *grangiæ* omnes ipsumque monasterium pene integrum exusta sunt; quare litteras obtinuit a sedis apostolicæ legato, quibus cautum est, ne deinceps monachorum numerus quadragenarium excederet. Datæ sunt an. 1225. calendis Januarii. Occubuit anno sequenti die ultima Septembris illatus sepulcro ante altare S. Crucis.

B XIV. Godefridus de Malsdorff quædam vivaria infra pagos *Glessen* & *Kydorp* fieri curavit. Migravit a seculo prima die anni 1232.

XV. Hermannus I. successit, sub cujus regimine Willelmus comes Juliacensis decimas novalium totius nemoris in *Asp* cœnobio concessit. Item sub hoc tempus nescio quis monachus metro conscripsit vitam SS. patris nostri Benedicti; quam & picturis adornavit. Decessit Hermannus multo ære alieno contracto, quin etiam distracta curte in Colonia, an. 1237. VIII. cal. Julii.

C XVI. Emecho I. de Clotten prædictum Willelmum comitem Juliacensem & fratrem ejus Walrannum beneficos expertus est. An. 1255. bona monasterii inter se & conventum partitus, innumeris ansam præbuit calamitatibus. Obiisse creditur an. 1263. III. cal. Nov.

XVII. Henricus I. e nobili comitum de Rennenberg prosapia ortus, patre Arnoldo & Mathilde matre, inprimis sollicitus fuit ut *feodales* redditus a suis decessoribus elocatos redimeret. An. 1271. ad concilium generale Lugdunense profecturus, de statu monasterii rationes collegit. Exuit mortalitatem an. 1288. in vigilia S. Laurentii, sæviente bello inter archiepiscopum Coloniensem & comitem Juliacensem, magno monasterii detrimento.

D XVIII. Arnoldus I. post Henricum electus, sed non statim confirmatus, ob Archiepiscopi captivitatem, monasterium belli fragore ad extrema redactum ingemuit; duas interim curtes octingentis marcis divendere coactus. Ab hac luce subtractus est an. 1291. die 28. Septembris, post tres annos & unum mensem regiminis.

XIX. Leonius ex illustri gente comitum de Newenahr, cum esset cellerarius, unanimi fratrum consensu in abbatem electus est. Laudatur

E pro sua erga pauperes misericordia. Præfuit annis septem, deinde abdicavit coram Wickboldo archiepiscopo, & abbatibus S. Martini, S. Pantaleonis & Tuitiensi, quos omnes invitaverat. Obiit 6. Febr.

XX. Ludolphus anno prælaturæ secundo privilegiorum confirmationem obtinuit ab Henrico imperatore. E vivis excessit an. 1316. regiminis 16. die festo S. Agnetis, *al.* 1321. regiminis 22. die 22. Januarii, ac sepultus est prope altare S. Michaëlis in sinistro ecclesiæ latere.

XXI. Menfredus de Beclynghen seu de Baeklingen electus via compromissi, & a curia Romana confirmatus, quemdam æmulum tanta benignitate passus est, ut postquam decem ferme annos quasi exsul Treviris exegisset, maluerit cum assensu domini Papæ cedere ad manus conventus, retenta solummodo centum marcharum Brabantinarum & trium *carratarum* vini annua pensione, quam dispendio bonorum cœnobii obsistere. Exstinctus est 21. Julii.

XXII. Fredericus filius comitis de Seynheym cedente Manfredo fit abbas. An. 1349. ab imperatore Carolo IV. Coloniæ moram trahente privilegia renovari obtinuit. Anno sequenti fraternitatem iniit cum ascetis Steinfeldensibus ord. Præmonstr. Obiit an. 1359. IV. nonas Martii, honorifico conditus sepulcro ante altare sancti Antonii.

XXIII. Arnoldus II. Scholl æmulus quondam Manfredi, cum esset cellerarius, abbatialem dignitatem, ad quam jam pridem anhelabat, assecutus est; sed ea diu non est potitus, obiit enim an. 1361. VIII. idus Aprilis.

XXIV. Hermannus II. Zobbe, dictus de Iehendorp *al.* Ingendorff vir nobilis triginta novem annis laudabiliter præfuit. Animam exhalavit anno 1400. V. cal. Aprilis.

XXV. Emecho II. de Nichem *al.* de Nitheym primum cellerarius, deinde parochus ecclesiæ in Enkerich ad Mosellam, postea prior, tandemque abbas, moritur an. 1401. 5. Maii sepultus ante altare S. Crucis.

XXVI. Henricus II. Fridath *al.* Freytag nobili genere ortus e castro Aden prope Lunen in Westphalia, multa bona acquisivit, multaque di-
* *al.* 13. stracta recuperavit. Defecit an. 1428. 21.* Febr. tumulo elato reconditus honorifice ante altare S. Martini.

XXVII. Arnoldus III. Quaedt genere nobilis, ex thesaurario seu quæstore, grassante peste abbas electus est a septem fratribus. Interfuit concilio Basileensi cum abbate Gladbacensi. Inde reversus quædam statuta condidit pro reformatione sui monasterii. Diem clausit extremum III. cal. Aprilis an. 1458. sepultus ante altare S. Georgii martyris in sepulcro elato parieti apposito. Ante idem altare sepulti jacent sub magno lapide ipsius parentes Wilhelmus Quaedt miles & Bela comitissa de Lymburch.

XXVIII. Everhardus II. de Galen gente nobili satus, ab officio thesaurarii transiit & ipse ad abbatialem dignitatem. An. 1467. accitis e monasterio S. Martini Colon. septem fratribus, suos voluit ad regulæ normam reducere, sed ab eis tantopere vexatus fuit, ut altero post instauratam disciplinam anno, loco cedere coactus fuerit. Inter hæc beatam Virginem, quæ dicitur Heremitica, visitavit, unde profectus Argentinam, ibidem suos dies absolvit anno 1469. in profesto sancti Augustini, sepultus in oratorio Carmelitarum.

XXIX. Adam I. de Hertzenroydt *al.* de Hertzogenraede cellerarius S. Martini Colon. huc missus an. 1467. cum sex sociis ad monasterium A secundum congregationis Bursfeldensis statuta reformandum, primum instituitur præpositus, tum abbas post obitum Everardi, ad quam dignitatem rite obeundam munus benedictionis accepit in cœnobio S. Martini Coloniensis. An. 1473. sanctimoniales in *Koninxdorp* ad strictiorem vivendi normam revocavit. Profectus an. 1483. cum abbate S. Martini Coloniensis ad partes Frisiæ atque Hollandiæ, plurima ordinis monasteria ad Bursfeldinam pertraxit reformationem. Denique paulo postquam ex hac pia rediisset expeditione, mortuus est in Novo opere, die profesto B S. Jacobi apostoli 24. Julii an. 1483. Corpus ejus ad monasterium delatum honorifice conditum est ante altare S. Crucis.

XXX. Adam II. de Moynchradt vel de Monchraede electus via compromissi, tredecim annos & quinque menses præfuit; deinde cessit anno 1497. Moritur an. 1502. die S. Cyriaci martyris, sepultus ante aram S. Crucis.

XXXI. Rutgerus de Morsa vel de Moyrsa cedente Adamo statim electus atque confirmatus die 29. Januarii, uno vix anno sedit, obiit enim anno 1498. die S. Mauri, tumulo conditus ante altare S. Crucis.

C XXXII. Johannes I. de Weda primum subprioris officio laudabiliter functus anno & dimidio, tum prioris per annos quatuor, deinde pastoris ecclesiarum *in Burgel* & *Zons* septennio, tandem mortuo Rutgero postulatur in abbatem. Anxius quid ageret, nempe utrum consentiret necne, mensem rogavit, intra quem deliberaret, eoque transacto, fratribus in capitulo congregatis hoc onus genibus flexis deprecatus est; sed frustra. Exinde Coloniensem archiepiscopum adiit, qui feliciter ipsum adduxit, ut collum jugo supponeret. Itaque ordinatus est abbas die SS. Martyrum Fabiani & Sebastiani an. 1498. Anno 1505. assumtis se- D cum sex fratribus Bursfeldinam reformationem in suum non ita pridem monasterium introductam ad Graffschaffiense traduxit. Coloniæ fatis concessit an. 1515. die 7. Julii, sepultus nihilominus in suo monasterio ante altare S. Crucis.

XXXIII. Johannes II. de Lunen pastorem agebat in *Zons*, quando in abbatem cooptatus est an. 1515. Præfuit annis sexdecim cum octo mensibus. Cessit e vita 7. Aprilis 1532. sepultus ante altare S. Crucis.

XXXIV. Hermannus III. Laër a Bochum an. 1531. vivente adhuc Johanne adscitus est in coadjutorem, & eo mortuo in abbatem. Hic an- E tecessoribus observantior carnium esum in conventu omnino interdixit. Sedit annis 35. & mensibus novem, quem an. 1567. die 1. vel 2. Januarii defunctum, ad latus dextrum altaris S. Michaëlis sepelierunt.

XXXV. Andreas Munsterus Coloniensis ex cellerario abbas electus præfuit annis ferme tredecim. Obiit Coloniæ an. 1579. die 27. Novembris.

XXXVI. Heribertus Artopæus a Loendorff prope Syntzich in ducatu Juliacensi, Græce, Latine & Hebraïce peritus, e sacellano S. Laurentii unanimi fratrum consensu in abbatem eligitur. Commentaria

Commentaria in psalmos Davidicos aggressus erat, cujus operis consummationem belli tumultus impedierunt; iisque tandem nimium fatigatus, tribus circiter ante obitum annis, sibi coadjutorem adlegit Dionysium Liecke cellerarium, & anno 1600. 5. Novemb. diem clausit extremum, in ecclesia sepultus ante altare S. Annæ.

XXXVII. Dionysius Liecke natus in urbe S. Cornelii prope Indam ex cellerario in coadjutorem & postea in abbatem concordibus animis electus & a capitulo Coloniensi confirmatus, monasterium bellis furentibus agitatum strenue gubernavit usque ad annum 1614. quo vitam clausit die 22. *al.* 23. Julii, ætatis suæ anno 51.

XXXVIII. Johannes III. Coblentz Coloniensis *al.* a Widich Confluentinus, cum tunc esset annonæ dispensator, in abbatem electus est. Is continuo suum erga litteras demonstravit affectum, præcipuus enim auctor fuit seminarii studiorum Benedictini in urbe Colonia an. 1617. Verum hoc ipso anno immatura morte præreptus est 15. Aug. *al.* 19. in monasterio Veteris-montis, unde corpus ad proprium cœnobium rheda revectum in templo sepelitur.

XXXIX. Gasparus Rodinger Coloniensis, primum cellerarius, deinde prior, & a sacris confessionibus in Novo-opere, tandemque abbas unanimiter electus, post quatuordecim ab electione dies, necdum confirmatus decessit 4. Septembris.

XL. Johannes IV. Munch a Niderzeiren prope Marcodurum electus via compromissi, monasterium ære alieno gravatum ad summam 32000. dalerorum magna ex parte, etsi temporibus difficillimis, absolvit. Ex hac mortali vita ipse solutus est Coloniæ 3. Febr. anno 1649. ætatis suæ 73. cum pie & laudabiliter annis 31. & quinque circiter mensibus præfuisset. Sepultus est in navi ecclesiæ.

XLI. Johannes V. Mertzenhausen Juliacensis, ex cellerario factus abbas die 6. Februar. 1649. variis monasterium ornamentis decoravit. E vivis excessit Coloniæ 17. Septembris an. 1659. *al.* 1660. ætatis 69. sepultus juxta altare S. Antonii, postquam annis undecim septemque mensibus præfuisset.

XLII. Nicolaus Schorgens ex Overemberg in ducatu Juliacensi, antea prior, abbatiali benedictione donatur in festo Conceptionis B. V. M. Sedulus fuit in officiis divinis, tam nocturnis, quam diurnis. Rem quoque temporalem diligenter administravit, ut pote qui licet nonnisi quatuor annis cum fere dimidio præfuit, debita nihilominus 11000. imperialia solvit, quin etiam tria circiter millia reliquit. Coloniæ defunctus est in aula ex halitus difficultate, ultima Febr. anno ætatis suæ 54. sepultusque est in choro B. Mariæ virginis ante ipsius aram.

XLIII. Philippus Breuwerus, ex Werle oriundus, sacræ theologiæ doctor, ac per duodecim annos in seminario Benedictino Coloniensi rector vigilantissimus, summa cum laude gubernavit. Carnis sarcinam deposuit an. 1672. ætatis 64. prælaturæ 7. die 4. Martii; & qui dicere solitus erat, *Vivo & morior Thomista*; in festo S. Thomæ Aquinatis, in quo natus, conversus, professus & abbas electus erat, est etiam tumulatus ante altare S. Petri apostoli, in sepulcro quod sibimet paraverat.

XLIV. Martinus Klingen ex Herlen Falcoburgensis, postquam in cœnobiis, tum isto Brunwillarensi, tum Erffordiensi, lectoris, subprioris & magistri novitiorum, necnon in Widerstorff pastoris muneribus per plures annos rite perfunctus esset, an. 1672. 15. Martii concordibus votis in abbatem electus est; vere pius & maxime erga sanctissimam Dei genitricem, sponsumque ipsius devotus, studiorum fautor, ac jurium monasterii strenuus defensor. Obiit Coloniæ repentino catharro suffocatus an. 1693. ætatis 65. die 21. Martii, in vigilia Paschæ, sepultusque est ante altare S. Antonii.

XLV. Alexander de Richterich Juliacensis; nemine contradicente electus est abbas a fundatione monasterii quadragesimus quintus, a reformatione decimus septimus, die 26. Martii anno 1693. An. 1696. monasterium conflagravit, quod providus pater non solum restituit, verum etiam multis debitis exoneravit, villas reædificavit ac domum Dei pretiosa supellectile decoravit. Naturæ debitum solvit 5. Febr. anno Domini 1708. ætatis suæ 69.

XLVI. Matthias Francken Juliacensis, ex Seterrich oriundus, lectoris in proprio cœnobio, tum in Trevirensi S. Matthiæ munus obivit, deinde prior creatus, tandem abbas unanimi fratrum electione efficitur die 22. Febr. Coloniæ benedictus in ecclesia S. Ursulæ 7. Aprilis anno 1708.

XLVII. J. Schmids electus est an. 1722.

SIGEBERGENSE MONASTERIUM.

Sigeberg.

POsitus est hic locus, a præterfluente Siga amne & monte incumbente *Sigeberg* appellatus, in diœcesi Coloniensi trans Rhenum, tribus fere milliaribus a Bunna oppido distans. Illic venerabilis Anno Coloniensis antistes ord. S. Benedicti monasterium exstruere cœpit paulo ante annum Christi 1066. eoque ipso anno consummatam basilicam sanctus pontifex consecravit x. cal. Octobris, S. Michaëlis archangeli nomine eamdem nuncupans, sub patrocinio S. Mauricii, ejusque sociorum. Tum vero quosdam e vicinis locis ad novum hunc incolendum advocavit, quibus non ita multo post honorifice in locum suum remissis, duodecim ex Fructuariensi monasterio observantiæ laude clarissimo secum ex Italia rediens adductos subrogavit, inter quos ipsemet sæpissime conversatus, & post mortem sanctissimam honorifice conditus est; ex Mabillonio tom. 5. annal. pag. 89. qui tamen tom. 4. pag. 681. sepultum tradit in ecclesia S. Mariæ ad Gradus.

SERIES ABBATUM.

I. ERPHO secundum Mabillonium, qui Copho secundum Bucelinum, primus [a] Sigebergensi monasterio præfuit, *sanctæ memoriæ abbas* nuncupatus. Vivebat adhuc quo tempore spiritum Deo reddidit Anno fundator, anno scilicet 1075. eratque inter alios monasteriorum patres & fratres, non minus duodecim, quos sibi quarta ante obitum hebdomada assidere jussit, omnemque vitæ suæ cursum perlustrare, confessione publica se reum proclamans eisque stolam pastoralem resignare voluit, ea se indignum confessus, at Erpho abbas, eam ut reciperet, ex obedientia injunxit.

II. Reginhardus ex priore monasterii successit in abbatiale munus, cujus hortatu anonymus monachus Sigeberg. auctor gravis, res ab Annone gestas litteris consignavit. Anno 1091. interfuit exsequiis B. Wolfelmi abbatis Brunvillarensis.

Secul. 6. Bened. pag. 2. p. 695.

III. Cuno I. seu Cono antea monachus S. Jacobi Leodiensis, Reginhardum excepit an. 1105. postmodum Ratisponensis episcopus *, cui Rupertus pleraque sua opera, ut pote patrono ac defensori suo dedicavit. Fuit is, teste ipso Ruperto, *venerabilis abbas, & venerabilium studiosissimus litterarum, quodque eo majus est, monachicæ columna religionis*, qui jam inde ab anno 1105. abbas, *Christo fideliter obsequendo, bono implebat odore domum Domini.* Ita de illo Rupertus in epistola ad ipsum Cunonem, libris de S. Trinitate, ejusque operibus præfixa, quam scribebat an. 1117. cum Cuno *in monte Sigebergensi, ad memoriam S. Michaëlis archangeli annum ab ordinatione sua duodecimum ageret.* Eo tempore Norbertus, Præmonstratensium institutor & archiepiscopus Magdeburgensis in Sigebergensi monasterio educatus fuisse traditur, haud dubie sub Reginhardo vel Cunone, & fortasse sub utroque. Argumento est donatio ab eo facta Sigebergensi monasterio. De illo sic habent sacri fasti Agrippinenses 14. cal. Junii: *In monte S. Apollinaris prope Regiomagum in sinistra ripa Rheni, B. Cunonis episcopi Ratisbonensis & abbatis Sigebergensis, qui an. 1120. lege 1130. hoc die obiit vitæ sanctimonia præclarus.*

* *circa an. 1126. ex Bucelino.*

IV. Adolfus I.

V. Godefridus I.

VI. Cuno II. anno 1144. indict. VII. testis habetur in charta quadam de consopita lite inter abbatem S. Pantaleonis & Hermannum civem pro ecclesia parochiali S. Mauricii. Memoratur in fastis Agrippinensibus XIII. cal. Jan. ubi ex monacho Brauvillarensi Sigebergensis abbas dicitur.

Gelen. l. 3. syntagm. 30. §. 1. p. 426.

VII. Gerardus I. an. 1181. ad S. Egidium & Rupem Amatoris orandi gratia advenit, cumque ad patriam remearet, divertit ad Grandimontem, fraternitatem ordinis petiturus, quæ ultro illi concessa est a Guillelmo priore, isque vicissim rogavit abbatem ut corpus alicujus e sacris S. Ursulæ sociabus sibi donari curaret, quod promisit, modo fratres mitteret; qui missi inde attulerunt corpus S. Albinæ virg. & martyris, &c.

Gelen. p. 749.

VIII. Godefridus II.

IX. Theodoricus I.

X. Gerlacus.

XI. Nicolaus I.

XII. Hermannus I.

XIII. Otto.

XIV. Lambertus.

XV. Theodoricus II.

XVI. Adolfus II.

XVII. Henricus.

XVIII. Wolfwardus I. fortasse idem ac Waldradus, qui an. 1328. societatem iniit cum Theoderico abbate S. Martini Glanderiensis.

XIX. Reinhardus de Lulstorff, qui primus solos nobiles in cœnobium admisisse dicitur.

XX. Nicolaus II. de Lanstein.

XXI. Theodoricus III. ab Horst.

XXII. Wolfwardus II. de Nesselraedt.

XXIII. Peregrinus de Drachensels.

XXIV. Rabado de Flinderen.

XXV. Willelmus I. a Spiess.

XXVI. Willelmus II. de Lulstorff.

XXVII. Johannes I. de Nesselraedt.

XXVIII. Gerardus II. a Plettenbergh.

XXIX. Johannes II. a Furstembergh.

XXX. Hermannus II. a Wachtendunck.

XXXI. Godefridus III. ab Eyll.

XXXII. Willelmus III. ab Hochkirchen.

XXXIV. Gerardus III. a Kolff.

XXXV. Bertrandus a Bellinghausen.

XXXVI. Johannes III. a Bock. Quorum abbatum nomina suppeditavit nobis Bucelinus.

GRAFFSCHAFFT.

GRAFFSCHAFFTENSE seu GRAFSCAFENSE S. Alexandri martyris & sex ejus sociorum, ordinis S. Benedicti monasterium apud Westphalos, in ipso ferme Angariæ sinu, in declivitate montis, loco aptissimo ad habenda omnia necessaria positum est. Fundatorem habuit S. Annonem archiepiscopum Coloniensem, qui duodecim monachos ex Sigebergensi monasterio, quod ante condiderat eo deduxit an. 1072. Decrevit aliquando hæc abbatia variis temporum fortunis, sed jam in tantum accrevit prudentia maxime prælatorum, ut paucis monasteriis congregationis Bursfeldensis, ad quam accessit an. 1508. tam quoad disciplinam & scientiam, quam quoad bona temporalia cedat. Insuper habet præposituram in oppido Bedelike, gaudetque abbas spirituali ac temporali directione cujusdam parthenonis dicti Odacker. Denique hæc abbatia choro addictos monachos ultra quadraginta numerat, quorum quindecim extra conventum curam animarum gerunt.

ABBATUM CATALOGUS.

I. LUIDFRIDUS 1072. cujus nomen inscribitur necrologio die 6. Junii.

II. Wichbertus anno circiter 1122. fundationis confirmationem obtinuit a Friderico antistite Coloniensi.

III. Benedictus sub annum 1140. ex Bucelino in Germania sacra.

IV. Huto rexit monasterium circa an. 1173.

V. Uffo & Yffo circa annum 1176. vixisse dicitur.

VI. Otto quædam oppignorata redemit.

VII. Adolphus circa an. 1214. litem habuit cum comite de Arensperg super decimis de Warstein, in qua vicit Adolfus, superstes an. 1237.

VIII. Widekindus comes de Witgenstein an. 1243. castrum Schmallenbergense una cum Conrado archiepiscopo Coloniensi muro circumcinxit. An. 1258. montem in quo civitas Bernebergensis sita est, fratri suo Sifrido de Witgenstein cum assensu archiepiscopi vendidit. An. 1270. sub Widekindo abbate invaluit rerum proprietas, eodemque anno totum monasterium incendio absumtum fuit. Obiisse dicitur præfatus abbas 14. Nov. 1272.

IX. Godefridus I. ex perillustri genere de Bilstein ortus, Widekindo successit. Quosdam reditus in Benckhusen a Johanne & Godescalco fratribus, dominis castrorum in Padberg recuperavit. Item an. 1285. prædia nonnulla acquisivit. Sedisse traditur annos 17.

X. Lupertus ex clarissima gente de Rodinghusen natus, an. 1290. parochiam in Attendorn, quæ incuria Uffonis abbatis ad alienas manus devoluta videbatur, restitui monasterio curavit per Siffridum archiep. Coloniensem. Huic restitutioni interfuerunt Bunnæ in synodo Godefridus abbas S. Pantaleonis, Wernerus Tuitiensis, Hermannus S. Martini & Adolfus Sigebergensis. An. 1307. Luperti abbatis consensu Henricus II. archiepiscopus Colon. oppidum Bedelicense, ubi ab antiquo exstat præpositura a monasterio Graffschattensi dependens, construxit & perfecit eo in loco ubi Mænus & Wessera confluunt.

XI. Godefridus II. ex prænobili familia Padtbergensium procreatus Lupertum excepit in regimine, superstes an. 1325.

XII. Theodoricus claro Snellenbergensium sanguine satus, in ipso ætatis flore munus abbatiale videtur adeptus, nam, ut testatur necrologium, præfuit ab anno 1344. ad 1391. Fuit jurium cœnobii strenuus propugnator; multa acquisivit, & legitime acquisita contra invasores diligenter conservavit. Fratrem habuit uterinum monachum Franconem, cujus opera in administratione rerum temporalium potissimum utebatur.

XIII. Arnoldus ex illustrissima gente Beringhusen ortus, locum habet in necrologio 4. Maii.

XIV. Rotgerus I. a Schaden nobili genere progenitus præerat an. 1404. quo Johanni de Odingen vendidit ad vitam mansum situm in Glendorp. Multa insuper bona comparavit. An. 1437. in concilio Basileensi obtinuit confirmationem ecclesiarum a Friderico archiepiscopo in sua diœcesi Coloniensi constitutarum. Regebat adhuc an. 1469.

XV. Hermannus a Visbeck præfuit ab anno 1469. ad 1489.

XVI. Petrus a Dorrenbach electus an. 1489. & confirmatus ab Hermanno Lantgravio-Hassiæ

A archiepiscopo Coloniensi, cessit anno 1507. in gratiam reformationis.

XVII. Albertus a Colonia an. 1507. ex monasterio Brauvillarensi ad restaurandam cum sex aliis monachis apud Graffschafft disciplinam ab Hermanno Coloniensi archipiscopo assumtus; biennio post defuncto archipræsule, cum suis expellitur ab antiquis monachis. At non multo post a Philippo archiepiscopo restitutus, monarium suum aggregavit Bursfeldensi congregationi an. 1508. Oppignorata plurima, imo a decessoribus alienata recuperavit. Anno 1513. ex commissione speciali Philippi archipræsulis, apud Od-

B acker haud procul a castro Hirtsbergensi quatuor virgines veste Benedictina induit. Nunc ibi sunt quindecim sub directione monachorum Graffschaffensium. Coloniæ mortuus est Albertus, ac sepultus in monasterio S. Martini an. 1525. IV. nonas Aprilis.

XVIII. Jacobus de Aelboen seu Alboem cognomento Molitor * electus & confirmatus anno 1525. transiit ad alteram vitam 1549. ipso die SS. Simonis & Judæ.

XIX. Matthæus * de Arpe electus 1548. *al.* 1559. vitæ cursum absolvit 1551. in festo S. Vitalis.

* Istud cognomen affingit Bucelinus Mathæo qui sequitur, non Jacobo.

* Molitoris de Arpe, apud Bucelinum.

C XX. Rotgerus II. Lindanus electus an. 1551. & ab Adolfo archiepiscopo confirmatus, naturæ debitum solvit 1584. 28. Januarii.

XXI. Henricus Steinhauff concordi omnium voto electus an. 1585. 8. Aprilis, præsidente Nicolao de Vreden Tuitiensi abbate & visitatore, confirmatur ab Ernesto archiepiscopo. Senio confectus, postquam dormitorium erexisset, onus pastorale in Godescalcum coadjutorem suum per liberam cessionem transtulit an. 1609. Obiit an. 1611. in festo S. Ursulæ & sociarum ejus.

XXII. Godescalcus a Dael ex coadjutore an. 1609. in abbatem electus, præfuit annis tribus,

D quatuor mensibus & 23. diebus. Obiit 14. Octobris 1612.

XXIII. Gabelus cognomento Schaffenius ex monasterio Abdinghoffensi Paderbornæ assumtus unanimi fratrum calculo, spirante adhuc sed mox expiraturo Godescalco abbate eligitur in festo SS. Cosmæ & Damiani anno 1612. Vir eruditionis & virtutis laude præclarus, totus in eo fuit, ut vacillantem disciplinam & regularem observantiam sartam conservaret. Bona plurima cœnobii oppignorata redemit, ædificia proxime ruitura instauravit; cumque jam viginti * annis de hoc monasterio bene meritus esset, an. 1632. a

E suis Abdinghaffensibus electus est in abbatem. Defecit an. 1650. die 1.* Maii.

* *al.* 11. & mensibus 8.

* *al.* 10.

XXIV. Johannes Worth electus an. 1633. æmulari decessorem gloriatus est. Multa ædificia reparavit, novaqua exstruxit. Ecclesiam quatuor novis altaribus exornavit, monasterium muro cinxit, numerum fratrum adauxit, adeo ut qui vix decem erant, ad viginti & ultra excreverint. Defunctus est 10. Aprilis an. 1671.

XXV. Godefridus III. Richardi antequam munus abbatiale obtineret, variis functus est muniis, ut pote lectoris tam in suo quam in

Brauvillarensi monasterio, magistri novitiorum & supprioris. Vir singularis in Deiparam pietatis, singulis per totum annum Sabbati diebus, nivis copia nequaquam impediente montem praecelsum Witzemberg conscendit, sacrumque fecit ad sacellum ejusdem B. Virginis in eo situm. Sacram suppellectilem plurimum adauxit, argentea candelabra, thuribulum, lampadem magnis sumtibus comparavit. Denique *vir secundum cor Dei*, ut ipsum appellare solebat congregationis praeses, migravit ad meliorem vitam an. 1682.

XXVI. Emericus Quinckenius electus anno 1682. fuit strenuissimus jurium monasterii defensor, & ut erat apud principes & magnates summae authoritatis & existimationis, multarum litium flammam exstinxit. Dirutis etiam ruinae proximis aedificiis, nova substruxit, tres insignes campanas pro majori turri comparavit, hortique praeclari formam eximia dexteritate descripsit. Mortalitatem explevit an. 1707.

XXVII. Beda Weller vir singulari prudentia & scientia ornatus, maximum cum hisce dotibus regularis observantiae studium novit conjungere. Immatura mors eum abstulit an. 1711.

XXVIII. Coelestinus Hoynik ex magistro novitiorum ac deinde cellerario per 25. annos eligitur abbas an. 1711. Hic amplissimum consecutus est beneficium, ut scilicet decanatus totius Christianitatis Wormbacensis, abbatiae in perpetuum uniretur. Regebat adhuc an. 1723.

ABBATIA BEATÆ MARIÆ VIRGINIS IN CAPITOLIO.

COLONIENSE S. MARIÆ monasterium; *novum* dictum, seu *B. M. V. alta ecclesia* debetur maxime Plectrudis adversae fortunae. Cum enim a conjuge Pipino Heristallo, ob Alpaidem quam deperibat, se neglectam doleret, Coloniam secessit, & in Capitolio, ducum Austrasiae palatio, insigne monasterium virginum Benedictinarum in honorem sanctissimae Dei Genitricis exstruxit circa an. 689. ubi post vitam pie ac religiose transactam, in senectute bona fato concessit, ac in medio basilicae sepulturam accepit. Ejus anniversaria commemoratio peragitur die XI. Augusti. Ita Colonienses auctores. Verum haec ecclesia jam diu conversa est in collegiatam nobilium canonicarum secularium, quarum ex opposito sunt in altero choro canonici duodecim & 23. vicarii absque praeposito vel decano, siquidem capituli caput est abbatissa. Quatuor antistitas reperimus.

Prima est circa an. 966. Wolvereda nomine, quae dicitur adfuisse cuidam miraculo ad reliquias S. Maurini abbatis & martyris patrato erga Geronem qui Folcmaro archiepiscopo Coloniensi successit. [Tom. 3. annal. Bened. pag. 582.]

Secunda, Berthrada Megingaudi seu Megengozi illustrissimi comitis & Gerbergae filia. Haec ab ineunte aetate divinae servituti mancipata est Coloniae in monasterio S. Dei Genitricis Mariae dicto *in Capitolio*, ubi tantos in disciplina monastica progressus fecit, ut nulla dignior inventa A sit quae sororibus praeficeretur. Quin etiam cum ejus soror Adheleis jam a suis parentibus Vilicensi coenobio quod erexerant praefecta, in eo regulam S. Benedicti instituere decrevisset, ipsam venerabilem abbatissam & priores de S. Dei genitricis monasterio accersivit, & humili devotione, illarum se se subdidit magisterio, ut per illarum doctrinam monachicae conversationis viam inveniret, inquit ejusdem Adheleidis vita. Exinde apud se reversa Berthrada piissime vixit, ac tandem meritis plusquam annis plena obdormivit in Domino sub initium XI. seculi.

B Tertia, S. Adheleis, cum jam esset abbatissa Vilicensis, jussa est etiam loco sororis defunctae Capitolino coenobio praeesse, tum ab Imperatore tum a S. Heriberto Colon. antistite, qui quidem tanto illi amore colligatus fuit, ut ejus consiliis in quacumque divinarum rerum ordinatione pareret, eamque summa excoleret veneratione. Sic autem *geminato ovili* invigilavit, ut tamen quas in Vilika Domino parturiens lacte salutaris doctrinae nutrierat, singularitatem quandam interni affectus impartiret. Denique *appropinquante obitus sui die, cura debitae provisionis revisit mona-* C *sterium S. Dei genitricis Mariae*. In eo spiritum Deo reddit 5. Febr. anno, ut censent Miraeus & Bollandus 1015. Sacrum ejus corpus Vilicam translatum est, ubi miraculis claruit. Consulenda ipsius vita secul. VI. Bened. p. 1. pag. 137. & seqq.

Quarta, Ida sive Itta ex sorore neptis praecedentium, quam Adheleis in proprio monasterio regulariter educaverat, ei successit, utrum tamen in Vilica, utrum in Capitolio, vel in utroque, haud satis innotescit ex vita S. Adheleidis. Nec minus incertum, an eadem sit ac Ida filia Ezzonis comitis & Mathildis monasterii Brauvillarensis D fundatorum, quae memoratur abbatissa S. Mariae in Colonia, secul. VI. Bened. p. 2. pag. 676. & apud Gelenium VI. cal. Decemb. [Secul. 6. Bened. p. 1. pag. 145. & 146.]

ABBATIA SS. URSULÆ ET SODALIUM.

FEminarum est apud Coloniam, olim quidem ex instituto regulari S. Hieronymi viventium, deinde secundum normam S. Benedicti, quae demum in canonicas seculares, quales sunt hodie, defecerunt. Hujus ecclesiae incunabula petunt Colonienses ab anno 237. quo affirmant E XI. millia virginum, una cum Ursula martyrium fecisse, sub Aquilino, quarto, ut aiunt, a S. Materno, antistite. Addunt eam vastatam cum urbe, anno 355. restauratam; rursus ab Attila deustam an. 451. decennio post pristino splendori restitutam. Denique propugnant in ea & in agro, ut vocant, Ursulano, divinis revelationibus detecta fuisse plurima sanctae illius societatis corpora. Ceterum constat ibi aedificatum piarum virginum coenobium, in quod circa an. 922. Hermannus I. Colon. archiep. illustres virgines parthenonis Gerritzheimensis, quem Hungarorum * furor *incineraverat*, transtulisse dicitur una cum reliquiis S. Hippolyti martyris. Insuper in hoc S. Ursulae

[* al. Hunnorum.]

collegio circa 980. dum adhuc legibus hieronymitanis adstrictum esset, S. Adheleis prima religionis cœnobiticæ rudimenta posuit, unde postmodum educta, Wilicensi monasterio a Megengozo & Gerberga comitibus Geldriæ suis parentibus condito, præficitur. A

De abbatissis vero S. Ursulæ vix quidquam nobis suppetit. Circa an. 1160. N...... de Dassselle soror Rainaldi Colon. archiepiscopi abbatissa collegii S. Ursulæ habuit controversiam cum monialibus SS. Machabæorum, quas nomen *Agri Ursulani* seu *sanguinis* gestare nolebat; ex Gelenio lib. 3. syntagm. 52.

Clementia per Dei misericordiam collegii XI. mille virginum abbatissa, anno 1188. cum suo conventu ecclesiam S. Maximini juris sui factam pauperibus aliquot sororibus permisit, ex eodem Gelenio lib. 3. syntagm. 56. Fortasse hæc vel quæ sequitur, fuit soror Philippi de Heinsberg archiep. Colon. pro qua eligenda litem sustinuit. B

Euphemia abbatissa obiit circa 1217. ex Cæsar. lib. 8. c. 86.

SS. MACHABÆORUM ABBATIA.

HUjus parthenonis Benedictini in urbe Colonia, ipsa in area sacra cæsarum, ut ferunt, XI. millium virginum, unde primarium nomen habebat, *Ager Ursulanus* sive *sanguinis*, exordia nobis prorsus ignota. Id unum pro certo constat, ut notat Gelenius, tempore Rainaldi Colon. archiepiscopi exortam controversiam inter episcopi sororem S. Ursulæ abbatissam, & moniales *Agri Ursulani* seu *sanguinis*, quod nomen istud hæ sibi arrogarent; quam hic antistes sic compescere decrevit. Ex Italia trium Magorum &c. atque etiam Machabæorum corpora transtulerat, hæc nostro parthenoni concessit, ea lege ut a SS. Machabæis nomen acciperet. Quod tamen non nisi post ejus mortem & postquam Ager sanguinis in honorem SS. Machabæorum solemniter consecratus est, cœpit esse in more. Consecrationem hanc perficere meditabatur S. Engelbertus, sed cruenta cæde abreptus Henrico successori perficiendam reliquit; hicque tandem per apostolicum legatum Johannem Mithylinæum Cypriensem id muneris obivit. C D

Anno 1504. D. Elias Mercæus qui sanctimonialibus erat a confessionibus, sacram ædem Machabæorum restauravit, cumque ossa sacra Ursulæa conglutinasset, per totum templum miro ac laudabili ordine deposuit, nobilioribus reliquiis singulis in monumentis aptatis: ac demum Machabæis tumbam curavit deauratam, quam supra majus altare collocavit. Abbatissarum catalogum a tempore solummodo, quo disciplina regularis inibi restituta est, post Gabrielem Bucelinum exhibemus. E

SERIES ABBATISSARUM.

I. RICHMODIS *vonder Horst* per abbatem monasterii S. Matthiæ prope Treviros sub annum Christi 1433. instituta, religiosissime præfuit annis 29. quorum ultimo, vicino incendio monasterium quoque interceptum, totum fere absque ecclesia in favillas consedit. Obiit anno 1463.

II. Anna I. Johanna *vonder Horst* soror Richmodis annis quatuor monasterium rexit.

III. Margareta I. Yngelinx vix anno superstes, an. 1468. exuit mortalitatem.

IV. Otta *die Hesteren* præfuit temporibus Adami Herzogenrade abbatis Brauvillarensis, ejusdem monasterii commissarii.

V. Maria Gimmenich sedit annis novem; deinde ad preces ducissæ Clivensis, cum quinque virginibus & sorore laïca missa est ad novum monasterium Aquisgranense S. Annæ.

VI. Anna II. Breulmans monasterio laudabiliter annis novem præfuit, temporibus imprimis Heliæ Marcæi, quem abbas S. Ludgeri curatorem cœnobio dedit, sub quo disciplina monastica mirifice viguit, & sacræ reliquiæ pro dignitate compositæ sunt.

VII. Agnes Hardenrath obiit an. 1535. postquam præfuisset annis octo.

VIII. Anna III. Ammersforst quatuor annis administravit.

IX. Anna IV. Ryshols electa 1539. obiit 1548. 10. Martii.

X. Margareta II. Moor defecit an. 1576.

XI. Beatrix de Stummel animam exhalavit an. 1581.

XII. Elisabeth Rommerswinckel mortem oppetiit 1594.

XIII. Aleydis Dentz tribus annis præfuit.

XIV. Catharina Ohnsorgs obiit 1600.

XV. Christina Borns cum sedisset annis 47. migravit a seculo 1647.

XVI. Gertrudis Punderichs præerat summa cum laude an. 1660. & postea.

ABBATIA S. CECILIÆ COLONIENSIS.

ASINDENSIS S. CECILIÆ parthenon sub regula S. Benedicti conditur eo in loco, ubi primitus metropolitica ecclesia sub titulo S. Mariæ & S. Petri erat, a Williberto archiep. qui quidem an. 873. in concilio quod habuit Coloniæ, eam fundationem ratam haberi curavit. Hoc monasterium cognominatur *Vetus* in litteris Brunonis archiepiscopi, qui *sanctimonialibus de monasterio S. Ceciliæ*, quibus tunc Beresvintia abbatissa præerat, multa prædia largitus est. Dehinc an. 1475. adauctum est Cecilianum collegium accessione monasterii suburbani *ad Piscinam* * appellati, quod an. 1198. in honorem B. M. V. & S. Johannis Evangelistæ fundatum, & anno 1474. auctoritate apostolica & ordinarii in regulare ord. S. Augustini, Elisabetha de Reven prima ejusdem abbatissa regulari instituta, reformatum, anno sequenti, quam ob causam latet, dejectum & * al. Weier.

complanatum est, ac virgines cum sacro thesauro & censibus translatæ sunt ad S. Ceciliam. Hinc tamen exorta lis est has inter virgines & Elsam comitissam de Richenstein S. Ceciliæ abbatissam, quæ demum post infinitas prope expensas in curia Romana factas, amice per arbitros composita fuit; pacemque initam archiepiscopus sic comprobavit, ut ab eo tempore huc inducta regularis observantia viguerit & stabilis perseveraverit, usque ad medium saltem seculum proxime elapsum, quo Gelenius tradit quinquaginta Deo sacras virgines sub obedientia & voto se se intra claustra perpetuo continendi vixisse, ex quibus nobiliores sexdecim erant canonicæ capitulares cum quinque canonicis. Hæc basilica modo, inquit Mabillonius, est una e præcipuis urbis ecclesiis, a nobilibus canonicabus secularibus occupata, quibus canonici quinque cum pluribus vicariis deserviunt.

Quatuor tantum hujus loci abbatissas sumus assecuti.

I. Beresvintia; cui an. 962. S. Bruno arch. plura contulit ad virginum sustentationem.

II. Ida, cujus rogatu Anselmus decanus Namurcensis scripsit historiam episcoporum a S. Theodardo, qui vivebat an. 666. usque ad Wasonem, qui Ricardo successit an. 1041. & obiit 1048. *Dupin.*

III. Elsa comitissa de Richenstein dicitur abtissa S. Ceciliæ circa an. 1475. quo tempore litem habuit cum virginibus de Piscina apud se translatis.

IV. Anna Maria baronissa de Sinzigh dicta a Gartzen medio seculo decimo septimo quinquaginta virginibus regulariter viventibus præerat.

ASSENDIENSIS PARTHENON.

Essen.

Variis nominibus indigitatur hic parthenon nobilium virginum Benedictini quondam ordinis, hodie canonissarum, Assendiensis, Essendiensis, Essensis, Asnediensis, Esnedensis, & Asnidiensis. Fundatorem habuit Altfridum episcopum Hildesiensem seu Hildenesheimensem, ut probatur ex privilegio ejusdem Altfridi episcopi concesso, ut prætenditur, in synodo Coloniensi anni 873. in quo ait, *se in prædiolo suo, quod Asnide vocatur, ecclesiam in honorem S. & individuæ Trinitatis, sanctæque semper virgini Mariæ, & SS. martyribus Cosmæ & Damiano dicatam contruxisse, ubi congregationem sanctimonialium adunaverit sub abbatissæ regimine, quam nec prece nec pretio eligi aut institui edicit secundum sanctionem Sergii papæ, ejusque successoris Hadriani, concessa ejus loci sanctimonialibus libera rerum suarum, domorum & ædificiorum proprietate & de iis disponendi facultate.*

Quod nequidem regula Aquisgranensis canonicabus indulget. Quare id serius fabricatum verisimillimum est in gratiam canonicarum, quæ ex monachabus factæ sunt. Neque enim prope fidem est Altfridum, ex monacho episcopum, alterius instituti quam monastici sanctimoniales in loco ab se exstructo collocasse. Obiit post biennium S. Altfridus XVIII. cal. Sept. & in Asnediensi ecclesia sepultus est.

Catalogus abbatissarum.

I. Gersuida I. sive Gerswinda B. Altfridi fundatoris soror, ab eodem eligitur & consecratur in primam abbatissam. Defuncta est III. cal. Januarii.

II. Adaluna seu Adalana, vel Adalaim & Adelwif, Gersuidæ propinqua vixit sub Johanne VIII. summo pontifice, & Carolo Crasso imperatore. Obiit 22. Septemb.

III. Gersuida II. cujus obitus dies notatur in necrologio Assindiensi 21. Octob.

IV. B. Pinnosa successit ex Mabillonio & Bucelino, cujus sacræ reliquiæ in tumba supra altare S. Crucis expositæ, digno celebratæ fuerunt honore usque ad regimen Elisabethæ comitissæ de Sain, quæ præcibus imperatoris Rudolfi & sororis suæ partem reliquiarum donavit. Ejus anniversarius depositionis dies agitur 6. Decembris, translationis vero 2. Novembris.

V. Witburgis seu Wartburgis a Winburg electa est sub Arnulfo imperatore & Bonifacio VI. pontifice an. 898. Ei Zuenteboldus rex Lotharingiæ *al.* Austrasiæ rogatu Odæ reginæ & Odonis ducis quædam suæ *proprietatis* dona cum ecclesiis nonnullis concessit. Obiit Wartburgis an. 906. 26. Decembris.

VI. Mechtildis I. de Ringelheim vivere desiit 7. Januarii.

VII. Gerbergis seu Gerberga I. ex illustri domo Saxonica, soror Hatwigis quæ sequitur, mortem oppetiit 29. Augusti.

VIII. Hatwigis I. sive Hatmondt, vel Agina sive Hayona Henrici I. imperatoris soror, cujus favore pagum *Assinde* sive *Essen* vallo cinxit ac mœnibus, & ad civitatis speciem instruxit, ab eoque regalia mixti ac meri imperii, civitatisque jura obtinuit, quorum medietatem sibi successuris abbatissis, alteram sibi suisque heredibus reservavit. An. 951. privilegium exemtionis obtinuit ab Agapeto II. papa, alterumque ab Othone I. cum quibusdam bonis anno incerto.

IX. Ludgardis I. Ottonis Saxoniæ ducis filia, duarumque præcedentium abbatissarum soror privilegium accepit ab Othone Magno nepote, quo sancitur ut abbatissa a solo capitulo suo eligatur, & ab omnibus civilibus exactionibus libera sit in perpetuum, *ex annalibus circuli Westphalici.*

X. Ida I. 971. *ibidem.*

XI. Atelheidis I. Ottonis Magni imperatoris filia rexit ecclesiam Asnetensem sive Essensem circa an. 974. Obiit 14. Januarii, *ex Bucelino.*

XII. Mechtildis II. Ottone II. & Theophania Constantinopolitani imperatoris filia, parentibus gloriosissimis Augustis nata, præfuit Essendiensi ecclesiæ circa an. 998. sub Gregorio V. & Silvestro II. pontificibus, item Ottone III. & Henrico II. imperatoribus. Hæc præter alia munera ecclesiam Asnidensem ornavit reliquiis S. Marsi sacerdotis. Ipsa quoque cœnobium virginum sanctimonialium, modo collegium nobilium canonissarum in Rellinckausen, in territorio Assindiensi fundavit an. 1008. atque ex suo monasterio, nempe Assindiensi præpositam iisdem vir-

ginibus præesse voluit, quam functionem ipsa simul, quoad vixit, sedulo obivit, ibidemque humiliter elegit sepeliri. Eidem Mechtildi nepti suæ Henricus II. imperator privilegium concessit an. 1003. IX. cal. Martii.

XIII. Sophia I. Henrici ducis soror, Ottonis III. imperatoris consanguinea ex Bucelino, filia vero Othonis II. imperatoris ex annalibus circuli Westphalici, an. 1028. XIV. cal. Junii ind. XI. a Conrado imperatore precibus Gislæ ejus conjugis privilegium obtinuit. Erat simul præposita in Rellinckausen.

XIV. Gerbergis II. filia Henrici ducis Saxoniæ obiit 2. Januarii.

XV. Theophania Erenfrido seu Ezzone comite Palatino & Mathilde Ottonis III. imperatoris sorore parentibus nata, simul præposita in Rellinckausen, ab Henrico III. imperatore princeps imperii vocata obtinuit decretum sive sententiam derogationis super advocatia in Rellinckausen, quam Adolfus comes de Marcka sibi vendicare volebat. Hæc quoque abbatissa circa an. 1051. cryptam Essendiæ ædificavit, ipsumque monasterium cum universis officinis, jam partim vetustate collapsum ab ipsis fundamentis de novo erigens mirum in modum amplificavit. Exuit mortalitatem 5. Martii, sepulta ante altare S. Jacobi.

XVI. Adelheidis II. obiit 20. Junii.

XVII. Swanehildis ecclesiam & cœnobium in monte quem vulgari lingua vocant *Hoppenberg* vel Stoppenberg, modo nobilium virginum canonissarum, Assendia distans dimidia fere hora fundavit, consecravitque Anno archiepiscopus salva in omnibus auctoritate ac synodali lege matricis ecclesiæ Assenetensis, sive Assendiensis, an. 1073. ind. XIV. calend. Febr.

XVIII. Ida II. ex stirpe Bavarica obiit 17. Nov.

XIX. Gerbergis III. moritur 20. Nov.

XX. Mechtildis III. e domo Bavarica, Henrico & Wilside parentibus orta decessit 4. Nov.

XXI. Lutgardis II. regio ex Suecia sanguine procreata rexit ecclesiam Assendiensem, sub Urbano II. Paschali II. & Gelasio II. summis pontificibus, atque Henrico V. imperatore. Vitam cum morte mutavit die 23. Octob.

XXII. Ida III. sive Uda filia Ludolfi comitis Palatini præfuit an. 1122. sub Calixto, Honorio & Innoc. pontificibus, Henrico V. & Lothario imperatoribus. Obiit 6. Julii.

XXIV. Imma e vivis excessit 21. Decemb.

XXV. Ermentrudis I. regimine potita est sub Conrado III. imperatore an. 1140. Obiit 25. Aprilis.

XXVI. Hatwigis II. de Bilstein rexit ab an. 1148. usque ad an. 1154. mortua 5. Julii.

XXVII. Ermentrudis II. præfuit sub Friderico I. imperatore & Arnoldo archiep. Colon. ann. 1159. & 1161.

XXVIII. Hatwigis III. gubernavit circa an. 1164. Defecit 4. Junii.

XXIX. Hildentrudis *al.* Hedecundis sedit an. 1170.

XXX. Cunegundis I. de Windeck.

XXXI. Beatrix I. de Lennep obiit 21. Martii.

XXXII. Jutta de Milve sive Milhein transiit ad alteram vitam 20. Novembris.

XXXIII. Elisabetha memoratur in instrumento anni 1197. quod in tabulario Veteriscampi asservatur, ex Gelenio in vita S. Engelbert.

XXXIV. Alheidis III. de Wildenberg præfuit ecclesiæ Essendiensi annis 1216. & 1224. quo tempore plurimum passa est abbatia sub impio advocato Friderico comite Isenburgico, qui quidem pro dicti monasterii defensione stantem S. Engelbertum patruum Colon. archiepiscopum ausu nefario trucidavit. Devixit Adelheidis die 23. Aprilis, ac Essendii ante altare S. Georgii tumulata est.

XXXV. Elisa seu Elisabetha præerat circa an. 1245. quo Innoc. IV. papa huic ecclesiæ concessit indulgentias in festo SS. patronorum Cosmæ & Damiani, Lugduni VII. cal. Junii pontificatus an. 2. Ipsa vero dedit ecclesiæ Verthinensi calicem, in cujus pede, hæc inscriptio legitur: *Domina abbatissa Elisa*, cum ejus effigie ante Crucifixum & habitu religioso ad instar stolæ monialium Benedictinæ.

XXXVI. Bertha I. de Holte sedebat anno 1250. quo circiter tempore brachium S. Cosmæ & S. Damiani duabus argenteis thecis includi curavit.

XXXVII. Sophia II. comitissa de Graffschafft præfuit an. 1253. sub Sixto IV. pontifice, & sub Innoc. IV. a quo privilegium exemtionis renovari obtinuit.

XXXVIII. Agana vel Agina *al.* Hemelburg, comitissa de Hardenberg obiit 17. Novemb. sepulta in crypta ante altare S. Johannis sub monumento.

XXXIX. Mathildis IV. comitissa de Hardenberg sub Rodulfo I. imperatore. An. 1265. subito incendio templum Assindiense cum monasterio & adjacentibus ædibus plurimis conflagravit; statimque cœpit Mathildis abbatissa magnis sumtibus ecclesiam restaurare ea in forma, in qua modo conspicitur. Obiit an. 1278. die 7. Maii, apud sororem abbatissam Aginam in crypta Asnidæ sub elevato monumento sepulta.

XL. Bertha II. de Arnsberg obtinuit a Nicolao IV. summo pont. confirmationem privilegii exemtionis a decessoribus Agapeto & Innocentio collati. Fato fungitur 8. Januarii.

XLI. Beatrix II. de Holte ecclesiam Assindiensem magnifice complevit; migravit a seculo sub Henrico VII. qui omnia privilegia decessorum imperatorum confirmavit, an. 1317. 14. Sept. sepulta ante altare S. Mariæ Magdalenæ.

XLII. Irmgardis I. de Witgenstte successit Beatrici de Holte circa an. 1317.

XLIII. Cunegundis II. comitissa de Monte præfuit sub Johanne XXII. pontifice & Ludovico II. Romanorum rege & Henrico archiepiscopo Colon. simul præposita in Rellinkausen. Obiit an. 1336. 26. Nov. sepulta ante altare S. Stephani.

XLIV. Catharina I. comitissa de Marca ecclesiam parochialem in Borbeck territorii Essendiensis distantem una leuca a civitate fundavit & dota-

vit, ubi nunc illustrissima princeps abbatissa commoratur, an. 1339. Defecit an. 1360. die festo SS. Cosmæ & Damiani.

XLV. Irmgaardis II. de Broick rexit sub Innocentio VI. & Carolo IV. imperatore. E vivis abiit an. 1370. 1. Martii.

XLVI. Elisabetha II. de Nassau electa 1370. die 26. Martii, multa comparavit & donavit ecclesiæ Asnidendi ornamenta, quorum pleraque ipsamet acu pinxit. Hæc cum præfuisset annis fere 43. cum magna laude, abbatialem dignitatem in vigilia Epiphaniæ an. 1413. dimisit in manibus sororum, ac deinde anno post cessionem nondum absoluto pie obiit, ante altare S. Elisabethæ, quod ipsa fundaverat & bonis patrimonialibus dotaverat, sepulta.

XLVII. Margareta * I. comitissa de Marca eligitur an. 1413. die SS. Fabiani & Sebastiani. Moritur 1415. XI. Septemb.

* al. Elisabetha.

XLVIII. Margareta II. de Limborgh simul præposita in Rellinckausen a Martino V. summo pontif. solito more confirmata non fuit, ideoque a nonnullis inter abbatissas Essendienses non numeratur. Obiit an. 1426. 5. Junii.

XLIX. Elisabetha III. de Beeck sacellum cum domo leprosorum extra urbem an. 1439. fundavit. Decessit 1445. sepulta in basilica ante altare omnium sanctorum.

L. Sophia III. de Stain *al.* comitissa de Orbestein, electa 1445. 12. Junii, obiit 1447.

LI. Elisabetha IV. de Saffembergh seu Schaffenburg, ex præposita eligitur abbatissa an. 1447. Vitam amisit 1459. 21. Augusti.

LII. Sophia IV. comitissa de Gleichen soror Conradi Werthinensis abbatis ex decana renuntiatur abbatissa an. 1459. 17. Septemb. Obtinuit a Friderico III. imperatore privilegium telonii seu vectigalium in Essendia & Brisich an. 1475. Denique multis præclare gestis obiit an. 1489. 5. Aug.

LIII. Mœna ab Orbestein electa an. 1489. 19. Aug confirmatur & solemni ritu in possessionem inducitur an. seq. Initio regiminis habuit æmulam Irmgardem de Diepholt, quæ tandem cessit an. 1493. Denique Mœna senio confecta Margaretam de Bichlingen coadjutricem sibi adscivit. Vixit post cessionem annis fere 5. ac obiit sub annum 1525.

LIV. Margareta III de Bichlingen simul abbatissa in Ureden diœcesis Monasteriensis, defuncta est an. 1534. XI. Decemb. ac sepulta in Ureden illustri collegio virginum.

LV. Sibilla de Montfort *al.* Montport an. 1534. 15. Dec. electa & anno sequenti 15. Junii confirmata, excepit consuetum a duce Clivensi Willelmo tanquam advocato juramentum in choro comitissarum. Interfuit comitiis imperialibus Ratisponæ. Obiit 1551. 10. Martii ac sepulta est ante altare S. Crucis.

LVI. Catharina II. de Fecklenborg * eligitur an. 1551. 29. Martii, moritur 1560. 9. Martii sepulta ante altare S. Catharinæ.

* al. Tecklemborg.

LVII. Maria I. de Spiegelbergh ex decana fit abbatissa an. 1560. 21. Martii; obiit extremum diem 1561. 13. Septemb.

A

LVIII. Irmgardis III. de Diepholt electa hoc an. 1561. vivere desiit 1575. 28. Junii.

LIX. Elisabetha V. de Manderscheit cessit an. 1578. & nupsit Wirico comiti de Falckenstein &c. domino in Broich &c.

LX. Elisabetha VI. de Sain electa an. 1578. mortua est Werlæ an. 1588. 17. Maii, Assindiæ sepulta in basilica.

LXI. Elisabetha VII. de Manderscheit electa 1588. 26. Aprilis, castrum Borberck curavit reparari an. 1591. ubi fere semper usque ad finem vitæ resedit propter tricas cum civitate Essendiensi. Moritur ibidem an. 1598. ac sepelitur, domina vere humilis ac in pauperes misericors.

B

LXII. Margareta IV. Elisabeth de Manderscheidt, cum esset decana, evasit abbatissa anno 1598. Obiit Arnhemii an. 1604. 28. Nov. ibidem sepulta.

LXIII. Elisabetha VIII. de Monte nunquam visa est in Assindia, sed in Ureckenhorst diœcesis Monasteriensis, ubi etiam antistita fuit, semper resedit, ita disponente Domino ob bonum religionis orthodoxæ, quæ in hoc illustri collegio in dies magis periclitari cœpit. Obiit an. 1614. 12. Jan. sepulta in basilica Assindiensi ante chorum comitissarum sub marmoreo monumento.

C

LXIV. Maria II. clara comitissa de Spaur &c. electa 1614. XI. Febr. obiit Coloniæ quasi in exsilio an. 1644. die 14. Decemb. in medio sacello patrum Capucinorum Coloniensium sepulta. Præfuit annis 30. mensibus decem, diebus quatuor, princeps fidei catholicæ in primis studiosa, facunda, quinque linguarum gnara & in pauperes misericors.

LXV. Anna I. Eleonora comitissa de Stauffen ex abbatissa Thorensi & Assindiensi decana, obtinuit hanc abbatiam die 24. Jan. 1646. Utrumque cœnobium ex indulto summi pontificis Innocentii X. administravit, sed hoc brevi admodum tempore; obiit enim hoc ipso an. 23. Apr. ac sepulta est in basilica Asnidensi ante sepulcrum fundatoris Altfridi.

D

LXVI. Anna II. Salome comitissa de Salm ex præposita renuntiatur abbatissa an. 1646. 5. Junii.

WILICA.

Puellare monasterium est diœcesis Coloniensis, non procul ab urbe Bonna, ad Sigam fluvium, sedulo distinguendum a Vilica oppido, quod est in inferiori parte diœcesis Coloniensis inter Juliacum & Duisburgum. Fundatores habuit Megengosum Geldriæ comitem pro sancto habitum & Gerbergam ejus uxorem æque piissimam, quæ cum eo ibidem humata est. Hujusce fundationis tempus notatur post expeditionem in Boëmos ab Ottone tertio factam, in qua Godefridus Megengozi filius occubuit. Testatur vero Lambertus Scafnaburgensis Ottonem III. Bohemiam devastavisse anno 986. eamque sequenti anno sibi subjecisse in altera expeditione. Quibus

E

Hist. Eccl. Leod. l. 7. p. 169. Quibus concinit datum hoc anno diploma Ottonis locum illum sibi a conditoribus traditum *ad perpetuam tutelam regiæ defensionis*, omnimoda libertate donantis *secundum legem & constitutionem monasteriorum* Gandershcimensis, Quindelinburgensis & Asindensis; ita scilicet ut nullus judex vel advocatus inde unquam servitium, aut in ejusdem loci consiniis placitum exigeret, nisi quantum placuisset abbatissæ, vel congregationi sibi commissæ, & perpetuam eligendæ abbatissæ potestatem ejus loci sanctimoniales haberent. Porro hic primum positæ virgines, quæ canonicarum, non monialium leges sequebantur, deinde commutatæ sunt in monachas ordinis S. Benedicti, sed jam a multis temporibus in primævum statum, hoc est canonicarum sæcularium restitutæ sunt, quæ modo præter abbatissam duodecim circiter numerantur, omnes genere illustres, cum quinque canonicis.

ALIQUOT ABBATISSÆ.

I. S. ADELHEIS virgo generis nobilitate & virtutibus clara, filia Megengozi & Girbergæ fundatorum, Deo dicatur in parthenone S. Ursulæ Coloniensis secumdum regularem institutionem S. Hieronymi, deinde condito a parentibus Vilicensi præficitur, ubi cum sodalibus permansit absque mutatione habitus, donec mortua matre postquam per annum se privatim probasset, S. Benedicti regulam & habitum, usa magisterio sororis suæ Bertradæ abbatissæ & priorum monasterii S. Mariæ in Capitolio, eo, non tamen facile, invexit.* Subinde vero defuncta sorore ejus Bertrada evocatur a beato Heriberto Colon. archiep. ad Capitolinam ecclesiam S. Mariæ regendam, retenta Vilicensi, quam etiam carius dilexit, ad quam videlicet sæpius accedebat, quæque sacro ipsius corpore post transitum ditari meruit ad solatium. Sororem habuit B. Oswendam sanctimonialem Wilicensem. Denique obiit sanctitate celebris circa annum Domini 1015. die 5. Febr. miraculis in vita & post obitum præfulgens. Vitam ejus haud inconcinne scripsit Bertha soror S. Wolphelmi abbatis Brunwillarensis, quæ se se ipsam sanctimonialem in Vilicensi cœnobio fuisse passim declarat. Eandem in acta retulit Mabillonius ex Bollando, qui eam ad stylum primigenium, a Surio mutatum restituit.

* circa an. 999.

Secul. 6. p. 1. pag. 138. Ibid. pag. 146.

II. Ida successit ex vita laudata, utrum tamen in Capitolina, utrum in Vilicensi, vel in utraque simul ecclesia, non satis compertum est. Vide in abbatia S. Mariæ in Capitolio.

III. Mathildis filia Ezzonis comitis & Mathildis cœnobii Brunwillarensis fundatorum, sorores habuit Adheleidem abbatissam Nivellensem Theophaniam Assendiensem, Hildewigem in Nussia, Idam S. Mariæ Coloniensis & Sophiam S. Mariæ de Moguntia, atque Gandersheim abbatissam. Ipsa vero fuit antistita in Didinckirica & Wilica.

Secul. 6. Bened p. 2. pag. 676.

IV. Amœna Margareta de Burscheidt post nuperas hæreseos clades abbatissa, locum hunc primum a Gebhardo Truchsesio, qui ecclesiæ Coloniensis sedem fidei catholicæ defectione fœdavit, deinde a Suevis * igne concrematum instauravit, ut licuit; verum Adheleidis sepulcrum, quod in ecclesia eadem hodieque visitur, reliquiis hinc inde distractis, vacuum remansit; pars tamen aliqua in cœnobio canonicorum Bodingensium asservatur, a quibus Vilicenses partem brachii obtinuere.

* Suecis; secul. 6. Bened. p. 1. p. 138.

S. AGATHÆ PARTHENON.

POsitus est in media urbe Colon. ad quam ex Dedonis vulgo *Dittirchen* collegio, quod erat prope Bonnam *al.* in hac ipsa urbe, translatus est an. 1313. Ejus incerti cum fundatores, tum annus fundationis. Exstabat tamen jam anno circiter 1030. quo tempore sub regula S. Benedicti militabat. Postea vero, sed non ante annum 1208. transiit ad ordinem S. Augustini, sub quo reformatus legitur an. 1455. ac post tres annos primævo restitutus ordini, qui hactenus ibidem servatur.

SERIES ABBATISSARUM.

I. MATHILDIS I. filia Ezzonis & Mathildis comitum, qui Brauvillarense monasterium an. 1024. fundavere, simul abbatissa Wilicæ, ubi vide

II. Irmentrudis de Milendunck a Philippo Colon. archiep. aliunde accersita ibi disciplinam restauravit, seculo XII. inclinante; de qua vide Gelenium in fastis Agrippin. p. 693.

III. Margareta I. Eyll instituta an. 1458. 21. Decemb. obiit 1471. 31. Maii.

IV. Mechtildis II. Burbach e vivis excessit 19. Decemb. 1498.

V. Christina Daverkausen pacifice præfuit annis 40. mortua 22. Julii an. 1540.

VI. Margareta II. de Plettenberg obiit anno 1551. die S. Sixti martyris, postquam annis 12. præfuisset.

VII. Barbara de Schinkern post regimen annorum triginta, defuncta est 10. Decembris 1581.

VIII. Catharina Mulhelms sedit annis 15. exstincta 23. Julii an. 1597.

IX. Margareta III. Bichters cum rexisset annis 28. mortem oppetiit 21. Julii an. 1625.

X. Margareta IV. Wydenfeldt cœnobii mater annos 17. Mortalitatem exuit an. 1642.

XI. Maria Lemerschem magna religionis & prudentiæ laude præerat an. 1660.

S. MAURICII IN URBE COLONIA.

FUndatum est hoc puellare ordinis Benedictini cœnobium ab Hermanno de Baculo patricio Agrippinensi & Ida uxore ejus sub annum 1140. ad honorem S. Mauricii & Thebeæ legionis, in fundo abbatis S. Pantaleonis, cujus etiam directioni monasterium fuit subjectum; primæ vero sanctimoniales ex Insula Rolandina * in Rheno evocatæ sunt.

* Rolandtwerth cœnobium non longe ab oppido Bonnensi, quod sub annum 1099. al. sub annum 1130. Fridericus Colon. archiepisc. fundavit.

INDEX ABBATISSARUM.

I. ALVERADIS e virginibus Rolandinis, prima huic loco præfecta est.

II. Blitildis I.

III. Beatrix, quæ tres abbatissæ monasterii gubernacula usque ad annum 1200. tenuere.

IV. Sophia I. de Baculo sive Stave neptis fundatoris monasterio laudabiliter præfuit 36. annis.

V. Elisabetha I. electa 1236. præfuit usque ad an. 1264.

VI. Hadewigis mortalitatem exuit 1270.

VII. Blitildis II. de Schiderich obiit 9. Dec. 1293.

VIII. Sophia II. de Molengassen defecit an. 1300.

IX. Catharina cœnobium rexit annis 8.

X. Isenbella e vita migravit an. 1317.

XI. Kunegundis sedit usque ad annum 1336.

XII. Blitza I. de Baculo rexit cum laude usque ad an. 1348.

XIV. Agnes e vivis excessit 2. Oct. 1359.

XV. Paitza de Cornu præfecturam gessit annis 34.

XVI. Blitza II. vitam reliquit sub an. 1412.

XVII. Sophia III. de Stummel præfuit annis 37. ac mortua est 1449.

XVIII. Willelma Humpesch de Lovenbergh obiit 1464.

XIX. Helena I. Lulsdorff an. Christi 1483. clausuram introduxit, & congregationi Bursfeldensi se submisit. Transiit ad meliorem vitam an. 1497. postquam utiliter monasterio præfuisset annis 35.

XX. Elisabetha II. Daverkausens reformationem strenue prosecuta 18. annis, vitæ cursum absolvit an. 1515.

XXI. Margareta Sudermans vitam cum morte mutavit die festo S. Margaretæ an. 1532.

XXII. Eva Reidt diutissime rexit & optime annis 47. oculis aliquandiu orbata. Moritur an. 1579.

XXIII. Anna I. Schall de Bell, virgo prænobilis, nec minus virtutibus illustris, migravit ad sponsum an. 1609.

XXIV. Adelheidis Hacks oculis tandem orbata & multis exhausta morbis, ex hac vita discessit an. 1635.

XXV. Anna II. Greutters de Suchtelen, omnibus gratissima sui desiderium ingens reliquit moriens 7. Maii an. 1660.

XXVI. Helena II. Segens. communibus electa votis regimen capessivit.

XXVII....... Aubels successit.

SIBERACUM.

COenobium est ord. S. Benedicti, quod sub an. 1090. fundavit, aut certe locupletavit Hermannus archiep. Colon. in eoque sepulturam elegit, ex Bucelino.

RINDORP.

RINDORP nobilium virginum ordinis S. Benedicti sub titulo S. Clementis cœnobium in diœcesi Colon. quod Arnoldus de Weda Colon. archiep. fundavit circa annum 1156.

ECCLESIA B. MARIÆ MAGDAL. AD ALBAS-DOMINAS.

ABbatia virginum regularium ord. S. Augustini, prope *rivum urbis* Colon. vulgo *Auff der Bach*, a candore vestium *ad Albas-dominas* nuncupatarum, in qua bis redintegrata est disciplina, primum sub Henrico de Molenarck archiepiscopo Colon. circa an. 1230. deinde sub Theodorico de Morsa an. 1446.

VETUS CAMPUS, seu CAMPENSE MONASTERIUM.

VETERIS CAMPI cœnobium, a loco fundationis germanice *Aldevelt*, vulgo *Ald-camp* vel *camp* nuncupatum, primum in Alemannia ordinis Cisterc. ut pote fundatum an. 1122. a Friderico archipræsule Coloniensi, qui fratres ad incolendum locum e Morimundo accersivit. Situm est in finibus diœcesis Coloniensis, non procul a Rhenoberca, in confinio Cliviæ & Geldriæ, in monte amœnissimo, fama & religione celeberrimum, centum * monasteriorum fœcundissima mater.

Campen. Mir. Dipl. Bened. p. 316.

* al. circiter 70.

ABBATUM NOMENCLATURA.

I. HENRICUS I. a suo Morimundensi abbate Arnulfo cum 12. fratribus emissus, ad locum Veteris campi accessit pridie calend. Febr. quem cum sexdecim annis evellendo, plantando, seminando atque rigando feracissimum reddidisset, a laboribus suis quievit an. 1137. v. calend. Aprilis.

II. Theodoricus an. 1137. successit Henrico primo abbati. Anno 1139. privilegio singulari donatur ab Innoc. papa II. & an. 1151. ab Eugenio III. Post annos 40. regiminis animam Deo reddidit x. cal. Julii an. 1177.

III. Ebrardus abbatiali munere pro virili perfunctus annis septem, supremum halitum fudit III. nonas Martii an. 1184.

IV. Gerardus I. eodem anno quartus abbas Campensis designatus, mirum in modum suo monasterio profuit, in quo supra viginti fratres quos ad ingressum suum reperit, triginta successori reliquit, illudque nihilominus ære alieno liberavit, & felici rerum copia exornavit. Rexit annis 20. morte sublatus VII. calend. Decembris.

V. Theodorus I. præfuit ab anno 1204. per sesquiannum.

VI. Gerlacus electus anno 1206. post annos 13. & menses novem rebus humanis exemtus est idibus Octobris.

VII. Johannes I. creatus abbas an. 1218. vitæ

suæ cursum complevit xv. cal. Aprilis, postquam sedisset annos 4. & 2. menses.

VIII. Arnoldus I. ex Morimundo accitus, an. 1224. secundo sui regiminis privilegium obtinuit ab Henrico imperatore. Vir magnæ probitatis fuit Sophiæ comitissæ Geldriæ a sacris confessionibus; deinde an. 1235. factus est abbas Morimundensis, ubi de illo plura.

IX. Harclevus præfuit annis decem, ab anno scilicet 1235. fato ereptus VIII. idus Septembris 1245.

X. Henricus II. in locum Harclevi substitutus est.

XI. Hermannus I. obiit an. 1252. x. calend. Octobris.

XII. Gerardus II. electus an. 1252. pedum gessit annis decem, ac mortuus est pridie idus Febr. Ejus tempore Gerardus de Steynhuis multa donavit monasterio pro sustentatione filii sui ibidem facti monachi. *Mir. notit. p. 650.*

XIII. Albertus Volckolderadensis postquam annis præfuisset duodecim, vivere desiit anno 1274. XIII. cal. Julii.

XIV. Giselbertus præfuit annis 14. defunctusque est XVI. cal. Martii.

XV. Arnoldus II. Zittardensis electus anno 1298. post annos 22. diem clausit extremum III. cal. Novemb.

XVI. Hermannus II. a Wachtendonck abbatem egit annis sex, quod onus an. 1326. in humeros successoris rejecit. In pace quievit pridie nonas Novembris.

XVI. Godefridus I. Novesiensis Hermanni cessione factus est abbas ad annos 15. Vita defunctus III. cal. Febr.

XVII. Arnoldus III. Berckensis electus anno 1341. morte sublatus est VI. cal. Aug. postquam sedisset annis octo.

XVIII. Guillelmus I. Zwalmensis eligitur an. 1349. qui post annos undecim regiminis, provecta fractus ætate, illud transcripsit Villingo, assentientibus fratribus. Ejus obitus dies notatur 8. Septemb.

XIX. Villingus a Pleeze facultatis theologicæ laurea decoratus renuntiatur abbas anno 1360. Obiit senio confectus VI. cal. Febr. cum annis duodeviginti laudabiliter præfuisset.

XX. Adamus Loevenich in abbatem susceptus an. 1379. nonis Martii, tribus annis & aliquot mensibus strenue gubernavit. Mortem oppetiit in villa Stromeursa non longe ab oppido Berckensi, unde ad monasterium suum transvectus est VI. idus Octobr.

XXI. Guillelmus II. Coloniensis viginti fere annis pastorale munus obivit, ab anno videlicet 1382. Vitam clausit III. nonas Sept.

XXII. Johannes II a Bottenbroech an. 1402. VI. cal. Sept. in abbatia successit; quam ob ætatem ingravescentem paulo ante obitum dimisit. Denatus est an. 1423. VI. nonas Octobris, ac sepultus in anteriori parte templi, quod non solum ad viginti quinque pedes occidentem versus protulit & provexit, verum etiam testudine lateritia eleganti an. 1410. exornavit.

XXIII. Johannes III. Gochensis calculo fratrum an. 1423. idibus Julii Campensis abbas comprobatus est. Quindecim annis præfuit, ac deinde cessit. Diem suum obiit XII. cal. Jan.

XXIV. Johannes IV. Niphusen an. 1438. electione fratrum, cui præsedit Guido Morimundensis abbas, regimen abbatiæ Campensis adeptus est, quod annis 14. tenuit. Coloniæ in fata concessit III. cal. Aug. unde curru delatus ad monasterium, ibidem sepultus est.

XXV. Henricus II. a Raey an. 1452. suffectus præfuit annos 31. hebdomadas duas, obiitque XI. cal. Octobris, multorum cœnobiorum diligens reformator.

XXVI. Henricus III. patria Calcariensis antea prior Veteris campi, a fratribus in abbatem cooptatus an. 1483. præsidentibus electioni Arnoldo Veteris montis & Johanne Campi-Mariæ abbatibus, confirmatur ab episcopo Cyrenensi Hermanni Colon. archiepiscopi suffraganeo. An. 1489. prioratum Wateringanum ord. Cist. tabulis suis confirmavit. Vir fuit multæ ac variæ lectionis, ac monasticæ disciplinæ insignis restaurator. Dignitate se exuit an. 1499. & paulo post jubilæo celebrato, cum sine curis reliquum vitæ traduxisset, mortem obiit XIV. cal. Febr. *Mir. notit. pag. 673.*

XXVII. Theodorus II. Vernekens, Vezaliensis post annos circiter quinque vitam clausit anno 1503. VI. nonas Octobris.

XXIX. Engelbertus patria Coloniensis, abbas electus X. cal. Novemb. an. 1503. Brulæ in æde Franciscanorum benedicitur ab Hermanno Colon. archiepiscopo in vigilia Natalis Domini, præsentibus Veteris-montis & Tuitiensis cœnobiorum abbatibus. Cum autem vix 25. septimanis præfuisset, VI. idus Aprilis fatali concessit necessitati.

XXX. Antonius a Bemmel Noviomagus regimen auspicatus est an. 1504. VII. cal. Maii, & Bonnæ in ecclesia SS. Cassii & Florentii confirmatus est ab Hermanno Colon. archiep. præsentibus Guillelmo Heisterbac. & Gerlaco Tuitiensi abbatibus. Obiit III. nonas Febr. non ultra 41. hebdomas regimine potitus.

XXXI. Johannes V. Niddels ab Huls sacræ theologiæ baccalaureus in facultate Parisiensi, primum fuit pastor Berchensis, deinde pastor & abbas Campensis an. 1504. nominatus. Rexit annis 19. & an. 1524. vivendi finem fecit.

XXXII. Henricus IV. ab Orsoey cum esset a sacris confessionibus virginum Ruremundensium, Campensis abbas designatus est, quo in munere peractis prudenter annis quinque, diem suum obiit VII. idus Febr. an. 1529.

XXXIII. Johannes VI. Ingenracy Hulsensis ex sacellano decessoris, & præcipuarum quarumdam villarum administratore, quem vulgo *bursarium* vocant, a suis sodalibus expetitus est moderator an. 1529. Andrea Veteris-montis ex commissione Edmundi abbatis Morimundi præsidente, quem in sacram Johannitarum ædem Coloniæ a duobus abbatibus honorifice deductum Quirinus Hermanni a Weda in pontificalibus vicarius 2. nonas Julii episcopali benedictione confirmavit. Ei Johannes Ditmarus an. 1557. historiam suam

Campensem nuncupavit, tam sedulo pastori ut A Veterem campum quasi novum effecerit.

XXXIV. Richardus de Xantis electus 1563. 20. Aprilis, obiit an. 1572. & sepultus est in Campo.

XXXV. Johannes VII. Langeradt a Wachtendonck sacræ theologiæ doctor in alma Coloniensium universitate, fratrum votis in abbatem cooptatur; sub quo invalescente Geusiorum numero (Calvinistæ modo dicti) & ipso archiepiscopo Colon. Gebhardo Truchsesio a fide orthodoxa deficiente, monasterium adeo continuis excursionibus gravari cœpit, ut an. 1580. præ- B dictus abbas Novesium in domum refugii cum quibusdam fratribus secesserit, ceteris in Campo remanentibus, donec alimentorum penuria monasterio relicto Rhenobercam se contulerunt an. 1584. quo Novesii Johannes abbas diem clausit extremum.

XXXVI. Godefridus II. Draech Logbergenus, cum Coloniæ ad Hortum S. Mariæ virginibus sacris foret a confessionibus, eligitur a quibusdam fratribus) nam plures Rhenobercæ degentes electioni interesse noluerunt) in præfato monialium cœnobio, abbate Veteris-montis præside: cum vero nec in Campo, nec Rhenobercæ C nec Novesii, quæ oppida novatores occupabant, tutus esset habitationis locus; decrevit Coloniæ in curia Campensi permanere, ablegatis hinc inde fratribus ad alia monasteria, priore duntaxat & cellerario secum retentis. Anno 1585. cum Colonia Duisseldorpium tenderet a milite Truchsesiano captivus Rhenobercam ductus, pro libertate recuperanda pendere sex millia dalerorum coactus est, cum tamen isto anno & sequentibus vix centum daleros ex universa monasterii substantia, propter devastationem diœcesis Colon. percipere potuisset. Denique an. 1612. jam senio confectus abbas, Coloniæ onus abbatiale deposuit, ubi an. 1622. die octava festi S. Johannis D mortuus, sepulcro donatus est in Horto B. Virginis monialium Cisterc. cœnobio.

XXXVII. Carolus Reineri cedenti Godefrido successit an. 1612. 29. Maii. Officio se abdicavit 1622. 23. Sept. vivebatque adhuc an. 1632.

XXXIX. Henricus V. Laurentius de Beveren patria Clivensis, cum esset a confessionibus in Vallis Comitis parthenone, die 29. Maii a fratribus in abbatem electus est, præsidentibus abbatibus de Veteri monte & de Valle S. Petri. Hic omni ære alieno monasterium liberavit, & domos Coloniæ & Bercæ ruinosas reparavit. Erat E illi quoque animus reædificare monasterium, sed cum plura obstarent, an. 1629. auctoritate archiepiscopi Colon. ad refugium Novesiense cum fratribus se contulit, exspectando meliora. Tandem modica pensione contentus ultro cessit an. 1636. vir variis animi dotibus ornatus, & doctrina excultus.

XL. Petrus Polenius a Wachtendonck antea monialibus in urbe Ruremundensi a confessionibus, deinde cellerarius, ac tandem abbas, summa bonorum omnium laude, post sexaginta annorum exsilium, restaurato, quod funditus eversum fuerat, monasterio, conventum suum ad primævum fundationis locum feliciter reduxit.

XLI. Guillelmus Norff nuper sedebat, ex recenti historia eccl. Gelriæ.

VETUS MONS sive ALDENBERG.

HOc cœnobium dictum etiam brevitatis causa de Bergis ac Bergense, seu Montense apud Rhenobercam haud procul a Colonia & in ducatu Montensi, trans Rhenum, pertinet ad ordinem Cisterciensem sub linea Morimundi. Fundatum est an. 1133. ab Adolfo comite Montensi & de Altena, ipsius fratre Eberhardo seu Everhardo dudum Morimundensi monacho petente. Tumulo fundatoris illustratur necnon Brunonis III. archiepiscopi Colon. qui relicta pontificia dignitate, ibidem pie vixit, defunctus ac sepultus est. Inter alia notatu digna quæ plurima sunt in hoc monasterio, eminet sane templum magnificum, longum pedes 278. latum 76. &c. Vide Jongelinum.

ABBATUM INDEX.

I. BERNO, natione Gallus, ac Morimundensis monachus professione anno Christi 1133. pridie S. Genesii martyris primus abbas monasterii B. M. de Veteri-monte constitutus est. Ædificavit ipse duo monasteria, primum in Monteveteri sive Aldenberg, quo propter inopiam aquarum & alia incommoda relicto, alterum ædificare incœpit anno decimo quarto sui regiminis, in valle perquam amœna, juxta fluvium Dunam. quod archiepiscopus Colon. sub patrocinio beatæ Mariæ & S. Marci Evangelistæ dedicavit. Præfuit venerabilis Berno annis octodecim, & vocanti Deo animam reddidit, VIII. cal. Septemb. sepultus in præfati monasterii oratorio, cujus sepulcrum etiamnum integrum est, inquit Jongelinus.

II. Dudelinus & ipse patria Gallus ac in Morimundo professus, Bernoni quem ad Veterem montem secutus fuerat subrogatur an. 1151. & post quatuor annos in pace requievit.

III. Hermannus I. successit an. 1155. ac post septem annos regiminis decessit.

IV. Rixo invitus accessit ad hanc dignitatem an. 1162. cujus temporibus Fredericus ex comitibus de Altena Coloniensis archiepiscopus in Veteri-monte sepultus est. Postquam vero annis undecim præfuisset, naturæ debitum solvit.

V. Bodo Rixonis locum accepit an. 1173. cui præsedit annis octo.

VI. Goswinus electus an. 1181. rexit cum laude annos 21. Pie moritur sedente Adolfo Altenano archiepiscopo Coloniensi, cujus patruum venerabilem Brunonem quondam etiam archiepiscopum, in habitu & moribus Cisterciensis ordinis formavit ad vitæ sanctimoniam, qui demum ex hac vita ereptus, ibidem juxta fratrem suum Fredericum archiepiscopum sepulturam accepit,

VII. Arnoldus I. an. 1202. hujus cœnobii gubernacula suscepit, intra annum e vivis sublatus.

VIII. Richoldus præfuit annis 13. ab anno scilicet 1203. cui se munificum præbuit Theodoricus archiep. Coloniensis.

IX. Hermannus II. electus 1216. regimen produxit ad novem annos.

X. Godefridus I. secundum sui regiminis agebat annum, quando jussu Henrici archiepiscopi Colon. delectus est una cum Henrico abbate Heisterbacensi, qui corpus S. Engelberti Francofurtum ad Imperii comitia deferrent 1226. Sedit annis tredecim.

XI. Bruno assumtus 1238. annis omnino quatuor præfuit.

XII. Everhardus designatus an. 1242. summa cum laude gregem sibi commissum rexit annis octo; quo tempore beneficum expertus est Conradum archiepisc. Colon. atque interfuit dedicationi majoris templi quod a præfato archiepiscopo constructum fuerat.

XIII. Gyselerius an. 1250. abbatiali benedictione donatus est. Anno ejus administrationis quinto, sedente Conrado in cathedra Coloniensi, Adolfus comes de Monte sororius ejusdem archiepiscopi, & frater ejus dux de Lymburgh Walramus primum lapidem locarunt in fundamentum novi monasterii de Bergis, quinto nonas Martii, quorum principum munificentia & aliorum fidelium liberalitate, nobilis illa structura templi spatio decem annorum tantam accepit perfectionem, ut in eo divinum officium peragi posset. Quin etiam dormitorium & alia plurima hujus abbatis tempore perfecta sunt. Regimen obtinuit quatuordecim annis.

XIV. Theodoricus I. an. 1265. abbatiale munus suscepit, quod strenue undecim annis exercuit.

XV. Otto electus an. 1276. sedulo præfuit annis quatuor; sub cujus regimine an. 1277. feria sexta post octavas Paschæ monasterium S. Bartholomæi ad martyres, vulgo *Mechteren* extra muros civitatis Coloniæ, quod præpositus & regulares, sororibus tredecim ord. Cisterc. sub abbatissæ regimiue gubernandis certis de causis cedere tenebantur, abbati Veteris-montis quantum ad spiritualia commissum fuit per Sifridum archiepisc. Colon. rogatu Brunonis dicti *Hardtvust* militis & scabini Coloniensis, certa quadam redituum portione dictis præposito & regularibus quoad viverent assignata.

XVI. Marsilius an. 1280. Veteris montis factus est abbas & annis novem optime rexit.

XVII. Henricus I. laudabiliter præfuit annis quatuordecim, cum fuisset electus an. 1289. Fuit vir suo tempore studiorum amantissimus, eaque de causa instruxit bibliothecam pulcherrimam, quam variis optimisque libris exornavit; qui tandem senio confectus, obtenta a superioribus facultate curam deposuit pastoralem.

XVIII. Jacobus I. an. 1303. in locum Henrici cedentis suffectus est & annis novem utiliter præfuit.

XIX. Johannes I. nominatus an. 1312. pie rexit annis duobus & obiit.

XX. Theodoricus II. assumtus est an. 1314. & laudabiliter sex annis regimen tenuit.

XXI. Reynardus an. 1320. regimini admotus, summa pietate ac prudentia insignis optime rexit annis decem; cujus temporibus an. 1324. die 23. Maii monasterium ingenti diluvio conquassatum est.

XXII. Philippus an. 1330. constitutus est abbas, & quinque annis sedit.

XXIII. Henricus II. electus an. 1335. præfuit annis tribus.

XXIV. Hermannus III. de Horichem unanimi omnium consensu in abbatem cooptatus an. 1338. annis octo pacifice gubernavit.

XXV. Ludovicus ab an. 1346. impositam sibi provinciam provide administravit annis sexdecim; quo sedente duo Colonienses archiepiscopi Adolfus & Theodoricus in hujus cœnobii templo sepulturæ traditi sunt.

XXVI. Pilgerus sive Pillegrinus huic cœnobio præfectus est an. 1362. qui annis quinque regimen obtinuit.

XXVII. Willelmus I. annis quatuor regimine potitus est, ab anno scilicet 1366.

XXVIII. Johannes II. de Schalverenburg an. 1370. abbatiam moderandam suscepit, & annis decem eidem piissime præfuit; quo regente Wichboldus episcopus quondam Culmensis ecclesiam Bergensem necdum consummatam impensis quatuor millibus & septuaginta florenis Rhenensibus perfecit, ita huic domui affectus ut relicta civitate Colon. hîc sibi domum ædificari curaverit, in qua usque ad finem vitæ habitans, omnibus sanctæ conversationis exemplum præbuit; atque interim præfatam ecclesiam ex commissione Frederici Colon. archiepiscopi consecravit sub patrocinio B. Mariæ, SS. quoque Benedicti & Bernardi, necnon SS. undecim millium virginum, proxima Dominica post festum SS. apost. Petri & Pauli an. 1379.

XXIX. Andreas I. de Monchem an. 1380. declaratus est abbas unanimi consensu. Mortuus est an. 1388. 5. Decemb. teste ipsius epitaphio, quod habes apud Jongelinum.

XXX. Johannes III. de Havembergh assumtus in abbatem an. 1388. præfuit annis 32. cujus temporibus hoc in monasterio pie defunctus est Wichboldus episcopus Culmensis, ejusdem insignis benefactor, sepultusque in medio chori sacerdotalis, sub tumulo ad tres circiter pedes elevato, quem totum ænea lamina tegit. Item obiit Johannes episcopus Scopiensis, suffraganeus archiepiscopi Colon. hujus quoque monasterii benefactor, conditusque est in choro hujus ecclesiæ sub lapide marmoreo inter sedilia monachorum. An. 1393. ipso die S. Johan. ante portam Latinam dono hujus abbatis caput S. Luciæ cujusdam a Willelmo Montium duce Dusseldorpium traslatum est. Gelen. p. 745.

XXXI. Henricus III. de Werden conclamatus abbas an. 1420. præfuit decem annis.

XXXII. Johannes IV. Rento an. 1430. abbatiale pedum accepit, quod magna tum pietate tum prudentia decem annis gessit, ac paulo ante mortem dimisit.

XXXIII. Johannes V. Rodenkoeven *al.* Kodencoven electus an. 1440. obiit anno vigesimo secundo regiminis, conditus in communibus abbatum sepulturis.

XXXIV. Johannes VI. Schlebusch an. 1462. factus est abbas, sed quoniam seculo magis addictus erat quam religioni, post quinque annos exuitur dignitate; postea tamen moribus in melius commutatis, sacris virginibus in Monte amoris fuit a confessionibus 31. annis, ibidemque obiit ac sepultus est.

XXXIV. Arnoldus II. Munckendam sacræ theologiæ, prius abbas de Lenyn in marchia Brandeburgensi, huc translatus est an. 1467. Ordinis commissarius fuit per totam Germaniam, ac tandem a capitulo generali missus est Romam tempore Sixti papæ IV. ibique duobus annis pro libertate ordinis multum laboravit contra commendas. Denique ad suos reversus modeste omnino inter eos, tanquam unus ex illis conversatus est, donec an. 23. regiminis sancto fine quievit, die S. Thomæ Aquinatis, sepultus in ecclesia ante altare SS. apostol. Petri & Pauli sub lapide marmoreo.

XXXV. Bartholomæus I. Frinck de Caster, cum esset *bursarius*, in locum Arnoldi successit an. 1490. dignus sane qui tanto viro subrogaretur, ei per omnia similis. Verum post sex annos infirmitate correptus, cessit officio, ac paulo post animam Deo reddidit, sepultusque est in reconditoriis abbatum.

XXXVI. Henricus IV. Reuffer de Braweiler, ex pastore Solingensi an. 1496. Bartholomæo cedenti & adhuc viventi successor datus est. Præfuit vero annis 21. quo tempore ecclesiam ornavit duobus organis pneumaticis, majori & minori affabre factis. Domum hanc ab omni ære alieno liberavit, cujus rei gratia expendit octies mille, centum & quinquaginta florenos Rhenenses. Denique obiit an. 1517. crastina die S. Bartholomæi apost. sepultus in capitulo. Dum autem adhuc viveret an. 1511. die 6. Septembris ex hac vita sublatus est Willelmus dux Juliacensis & Montensis, cujus corpus ad hoc monasterium delatum est, & in sacello principum, ubi ipse vivus sepulturam elegerat, tumulatum die 3. Nov.

XXXVII. Gerardus a Novo castro sacræ theologiæ doctor, abbas designatus est an. 1517. & an. 1524. viam universæ carnis ingressus est, postquam optime rexisset. Conditus est in capitulo.

XXXVIII. Andreas II. Boir pastor civitatis Solingensis an. 1524. Gerardum in regimine secutus est; quo anno, die 9. Julii Sibilla ducissa Juliacensis, &c. fatis concessit, ac in monasterio juxta principem Willelmum maritum suum sepulturæ tradita est. Erat cultus B. Mariæ studiosissimus, ad cujus honorem præclarissima gessit. Demum Coloniæ in curia Veteris montis diem clausit extremum an. 1536. ipso die Purificationis beatæ Mariæ; unde ad monasterium relatus sepulcro infertur ad latus sinistrum abbatis Gerardi.

XXXIX. Matthias Boir an. 1536. Andreæ substituitur invitus, qui duobus annis ac dimidio ferme completis migravit a seculo 1538. idibus Junii Coloniæ in curia monasterii, & huc translatus ad dexteram abbatis Gerardi est tumulatus.

XL. Willelmus II. Hittorp an. 1538. creatur abbas, superstes an. 1545.

XLI. Winandus Dutzman defunctus est an. 1568.

XLII. Godefridus II. Sundorff regimen auspicatus est anno 1568. præfuitque annis tredecim.

XLIII. Petrus I. Neuwenar an. 1581. die 3. mensis Aug. electus est, & annis decem regimen tenuit, Coloniæ usque ad finem vitæ commoratus, propter animos quorumdam fratrum secum minus concordes. Hinc vero postquam obiit, ad monasterium delatus sepulturam accepit in communi abbatum conditorio.

XLIV. Bartholomæus II. Anstelius in abbatia successit die 8. mensis Maii an. 1591. quam annis 23. pacifice gubernavit. Jacet in capitulo.

XLV. Petrus II. Rodenkirchen, vir omnibus carus, postquam multis annis officio prioris functus fuisset, anno 1614. die festo inventionis S. Crucis unanimi consensu electus est in abbatem. Obiit Coloniæ in curia monasterii 10. Junii, relatusque ad monasterium 13. Junii 1627. sepultus est in capitulo sub lapide marmoreo.

XLVI. Melchior a Mondorff an. 1627. 12. Junii Petro Rodenkirchen nepote suo necdum sepulto, renuntiatus est abbas, præsentibus electioni Laurentio de Bever abbate Veteris campi, ordinis progenerali in provincia Rhenana, Westphalia & alibi, atque Johanne Buschman abbate Vallis S. Petri sive Heisterbaci. Eodem anno 12. Octobris solemni ritu benedictionem abbatialem suscepit Coloniæ in templo S. Johannis a Cyrenensi archiepiscopo suffraganeo Coloniensi, assistentibus præfatis abbatibus. An. 1637. primus abbatum Veteris-montis mitram obtinuit. Denique an. 1640. domno Jongelino suam abbatiarum ord. Cisterc. notitiam typis edendi facultatem dedit, ubi se ipse dominum in Reyll, abbatum Claræ-vallis & Morimundi per tractum Rheni & partes Westphaliæ, vicarium generalem appellat.

XLVII. Johannes VII. Blankenberg sacræ theologiæ doctor, patritia apud Colonienses familia oriundus, clarissimi videlicet domini Walrami, alti-electoralis judicii scabini, necnon vicecomitis in Nidderich optimi parentis dignissimus filius.

XLVIII. Godefridus III. Gummersbarch.

XLIX. Egidius Sipensius.

L. Jacobus II. Lohe.

LI. Johannes VIII. Henning præerat an. 1712.

HEISTERBACUM seu VALLIS S. PETRI.

Est abbatia ordinis Cisterciensis, filia Hemmerodæ, de linea Claræ-vallis, sita ex opposito Bonnæ urbis, in ducatu Montensi, non ita longe a Rheno, quam an. 1188. Philippus de Heinsberg Colon. archiep. fundavit in monte Stromberg dicto S. Petri ob ecclesiolam sub ejusdem sancti nomine dicatam, eo deducta colonia

duodecim monachorum Hemmerodensium, quibus in abbatem præfectus est Hermannus præfati monasterii prior. Verum quarto post anno cogente penuria loci, quæ nuper, ut quidem vero similius est, alios incolas fratres regulares Augustinianos exinde coegerat abire, ipsi quoque novi ejusdem loci cultores abierunt in vallem subjectam, occupantes ibidem villam seu mansionem quandam, dictam *Heisterbach*, quo in loco hodieque exstat monasterium, occasione Montis S. Petri dictum *Vallis S. Petri*, cujus loci monachus fuit Cæsarius auctor non ignobilis.

Series abbatum.

I. Hermannus quondam canonicus Bonnensis, ex priore Claustri sive Hemmerodæ in diœcesi Trevirensi, assumtus est qui coloniam fratrum suorum ad inhabitandum novum Heisterbacense monasterium deduceret, eisque præesset. Illinc egressus est XVI. cal. Apr. an. 1188. & XI. cal. ejusdem mensis pervenit ad montem Stromberg, qui prima, ut jam diximus, cœnobii fuit sedes, unde quarto adventus sui anno, id est 1191. in pedem seu vallem ejusdem montis descendit; quanquam monasterium Montis S. Petri nomen retinebat adhuc an. 1193. ut patet ex bulla protectionis Cœlestini papæ III. Hermanno abbati hoc ipso anno inscripta. Deinde post biennium Hermannus ad regimen primævæ domus Hemmerodæ vocatus est; tandemque primus abbas Loci S. Mariæ vulgo *Marienstadt* an. 1215. effectus est.

II. Gevardus seu Gebardus olim canonicus S. Mariæ ad Gradus, deinde monachus Hemmerodensis, Hermanno primo abbati Heisterbacensi, translato ad regimen Claustri suffectus est; de quo Cæsarius Dialog. lib. 1. cap. 7. & lib. 4. capp. 6. 36. 37. 50. & 65. multa præclare facta loquitur. Quale est illud anni 1197. quo valida fame premente, una die pauperibus mille quingentis eleemosynam tribuisse laudatur, statimque a Domino mercedem accepisse annonæ multiplicationem. An. 1202. hujus, quod nunc est, monasterii fundamenta jecit; nam eo usque temporis per undecim scilicet annos in hac valle quasi absque monasterio fuisse, humilibusque & angustis quibusdam ædificiis coarctati vixisse videntur. Verum anno incepti operis septimo, prælaturæ suæ decimo tertio, Christi nati 1208. XV. cal. Martii migravit ad Dominum. De quo Cæsarius adhuc legendus lib. 12. Dialog. c. 5.

III. Henricus I. quondam canonicus Bonnensis, genere nobilis, Christiani a Bergis germanus, ex priore sub Gevardo vices ejus excepit, tam concorditer electus ut visitator admirans diceret, tam unanimem electionem non posse esse nisi a Deo. *Vide Cæsarium lib. 4. cap. 6.* Et quia tunc temporis ob episcopi Brunonis captivitatem ordines Coloniæ fieri haud poterant, data est ei facultas a superioribus, ordinationis suæ recipiendæ a Johanne archiepiscopo Trevirensi. *Cæsar. lib. 7. cap. 40.* An. 1213. bullam apostolicæ protectionis & confirmationis accepit ab Innoc. III. ejus pontificatus anno decimo sexto. An. 1225. vel seq. alter fuit ex duobus, qui corpus S. Engelberti impie occisi circumtulerunt, ut ultionem de ejus cæde repeterent. Inchoatam a decessore monasterii constructionem absolvit tandem an. 1233. cum jam an. 1227. plurima dedicari curasset altaria. Denique an. 1237. die S. Lucæ consecratur ecclesia a Conrado Osnaburgensi & Baldewino Senogalliensi episcopis, illo majus altare in honorem S. Mariæ, isto altare conversorum in honorem S. Crucis dedicante. Porro hunc esse putamus Henricum, qui III. Novembris memoratur in fastis sacris Agrippinensibus, his verbis: *Venerabilis Henrici abbatis Heisterbacensis, cui baculum pastoralem porrigere visa est regina angelorum.*

Reginald. tom. 1 ?. pag. 348.

IV. Gerardus antea canonicus majoris ecclesiæ Coloniensis.

V. Christianus I.

VI. Henricus II. postea monachus Hemmerodensis.

VII. Alexander.

VIII. Eckbertus.

IX. Theodoricus I.

X. Nicolaus.

XI. Conradus.

XII. Johannes I.

XIII. Petrus I.

XIV. Johannes II.

XV. Theodoricus II.

XVI. Anselmus.

XVIII. Johannes III.

XIX. Jacobus.

XX. Henricus III.

XXI. Rutgerus.

XXII. Christianus II. de Siberg.

XXIII. Theodoricus III. de Nussia.

XXIV. Henricus IV. de Colonia,

XXV. Willelmus de Bonna.

XXVI. Petrus II. de Droltshagen.

XXVII. Johannes IV.

XXVIII. Johannes V. Kreghten.

XXIX. Johannes VI. Vitensis.

XXX. Johannes VII. Bruschman Marcoduranus, eo tempore electus est in abbatem, quando monasterium incendio pene consumtum ab an. 1588. jacebat; quod quidem summa cum vigilantia 31. annis administravit. Obiit an. 1628. die 4. Maii, sepultus in parthenone ord. Cisterc. cui nomen est Fons beatæ Mariæ virginis, vulgo *Burbach.*

XXXI. Franciscus Schefferus præerat adhuc & proderat an. 1640. ex notitia abbatiarum ord. Cisterc. unde potissimum eruimus præmissa. Defecit an. 1660. 4. Decembris.

XXXII. Godefridus Brughausen eligitur an. 1661. die 1. Sept.

XXXIII. Robertus Copperus de Bonna electus an. 1688. 29. Julii, benedictionem percepit 29. Augusti; sub cujus regimine Bonna urbe incensa, maxima damna monasterium pertulit.

XXXIV. Nivardus Wizotte 1692. 2. Augusti.

XXXV. Ferdinandus Hartiman vir pius an. 1708. 13. Maii adest benedictioni primi abbatis

Vallis Dussellanæ. Iste strictissimam disciplinam ad normam Aureæ-vallis in suum monasterium induxit.

LOCUS SANCTÆ MARIÆ, vulgo *Marienstadt*.

AD hujus cœnobii fundationem præbuit monachos Henricus tertius abbas Heisterbacensis, in manus Hermanni, olim prioris Hemmerodensis, postea primi abbatis Heisterbacensis, deinde abbatis Hemmerodensis, ac denique abbatis primi loci S. Mariæ, sive *Marienstadiensis*, postulante, ut videtur, Everardo Burchgravio de Arberg, factumque id anno Christi 1215. in loco diœcesis Trevirensis, qui nunc *Vetus claustrum* dicitur; unde non ita multo post, ad alium magis congruum in diœcesi Colon. cum assensu Trevirensis archiepiscopi transmigratum est.

Series abbatum.

I. Hermannus, de quo supra, moritur, antequam Trevirensis archiepisc. assensum præbuisset mutationi loci.

II. Ulricus successor Hermanni, vix uno præfuit anno.

III. Conradus floruit sub Engelberto archiep. Colon. cujus temporibus Henricus comes Seynensis novi monasterii fundamenta jecit, ad quod conventus sub isto abbate descendit an. 1227.

IV. Wigandus de Grisenstein annum 1324. regiminis sui vigesimum septimum numerabat, quo anno, die S. Johannis Evangelistæ Henricus de Virnenburgh Coloniensis archiepiscopus anno decimo septimo ecclesiam Marienstadiensem in honorem B. Mariæ solemni ritu consecravit.

V. Johannes Widdich abbas trigesimus octavus, ex Heisterbaco assumtus, benedicitur anno 1636.

SILVA B. MARIÆ.

Silva B. Mariæ prope Heimbach ordinis Cisterciensis abbatia virorum in diœc. Colon. Mir. chron. Cisterc. p. 308. Fortasse est eadem ac Silva B. Mariæ in Eifflia vulgo *Marienwalt* filia Bottenbrochii quæ fundata est an. 1480. ex Gaspare Jongelino in notitia abbatiarum ord. Cisterc. cujus tempore, an. 1640. prior erat hujus monasterii D. Bertramus Polem.

RIDDAGSHUSEN.

HOc Cisterc. ord. monasterium fundatur circa an. 1130. a Friderico I. archiepisc. Colon. cujus primus abbas fuit Henricus frater Arnoldi abbatis Morimundensis. Deinde cessit Lutheranis, ubi sunt abbas, prior, & aliquot conventuales, teste Meibomio juniore tom. 3. rerum Germanicarum in chronico hujus cœnobii p. 343. in fine.

VALLIS-GAUDII.

Vallis-Gaudii ordinis Cisterciensis, in diœcesi Coloniensi ex Bucelino; utrum vero sit virorum, utrum feminarum, minime tradit.

HORTUS B. MARIÆ VIRGINIS, seu Monast. B. M. V. in horto.

HUjusce parthenonis ex instituto Cisterciensi apud Coloniam incerta est origo. Hanc alii tribuunt Wieboldo archiepiscopo an. 1296. alii cuidam nobili feminæ Guderadæ Hermanni Geyer conjugi sub an. 1300. sed utrique perperam; tum quia in archivo, quod accurate scrutatus est Gelenius, neutrius vel minima fit mentio: tum quia sub Conrado de Hochsteden archiepiscopo, in litteris anni 1244. *Abbatissa & monasterium Hortus B.M.V.* memorantur; tum denique quia in diplomatibus diversorum præsulum an. 1252. frequens ecclesiæ restaurandæ commendatio inculcatur, & in aliquibus dicitur *monasterium Hortus S. Mariæ modernis temporibus hostili invasione supra modum gravatum.* Itaque probabilius cum Gelenio censemus ejus exordia deberi B. Engelberto archiepiscopo & martyri, qui Cisterciensis ordinis singularis fautor fuit & propagator.

Series abbatissarum.

I. Ida de Leiskirchen, post disciplinam restitutam secundum leges Cistercienses, religiosissime præfuit an. 1233.

II. Helwigis I. an. 1246. ex archivo hospitalis S. Hereberti, teste Gelenio.

III. Margareta I. de Jueda 1253.

IV. Helwigis II. de Hardesuist an. 1270.

V. Sophia I. sedente archiepiscopo Siffrido, sub an. 1281. teste Gelenio.

VI. Elisabetha I. de Lanzeren 1299.

VII. Anna I. de Bewig eligitur an. 1306.

VIII. Agnes I. de Urreggin 1317.

IX Gertrudis de Momerselog 1326.

X. Petronilla de Werstoltz 1337.

XI. Sophia II. de Mullenheim 1338.

XII. Agnes II. de Speculo *al.* Spiegel 1344.

XIII. Mechtildis I. de Scherffgen. 1348.

XIV. Agnes III. de Mullenheim 1353.

XV. Rigmodis de Steffa 1361.

XVI. Beatrix Klingendanck 1378.

XVII. Engelradis ab Erpel 1388.

XVIII. Agnes IV. Sudendorp electa 1396.

XIX. Christina I. de Asino creatur abbatissa 1404.

XX. Catharina I. de Rebelbant 1425.

XXI. Christina II. de Erpel electa 1440.

XXII. Mechtildis II. non annum integrum præfuit 1440.

XXIII. Elisabetha II. Lanxeron 1442.

XXIV. Catharina II. de Asino 1443.

XXV. Elisabetha III. de Titzea 1452.

XXVI. Agnes V. Daëssen 1483.

XXVII. Sophia III. Ellerborn 1502.

XXVIII. Anna II. Daffrath 1512.

XXIX. Anna III. Bongardt 1531.

XXX. Sophia IV. Suderman 1537.

XXXI. Margareta II. Porgen 1543.

XXXII. Mechtildis III. Hanneman 1553.

XXXIII. Cunegundis Cranenberg 1584.

XXXIV.

XXXIV. Christina III. Merhems 1608.

XXXV. Mechtildis IV. Newkirchen obiit 1648.

XXXVI. Adhelcis de Wittigshouen 1652.

XXXVII. Agnes VI. Metternichs e vivis excessit 1657.

XXXVIII. Christina IV. Francot successit.

FUSSENICH.

FUSSENICH parthenon Cisterc. ordinis in tractu Colon. conditur circa an. 1207. in quo Mathildis ditissimis nata parentibus magistra effici meruit, & soror ejus Alcidis priorissa. At vero pene crediderim hoc ipsum cœnobium posteris temporibus transiisse ad virgines Præmonstratenses, vel e contrario istas Cisterciense institutum amplexas fuisse; vel certe aliud est virginum Cisterc. de quo diximus, aliud Præmonstratensium, de quo Gelenius in fastis Agrippinensibus die 9. Febr. *Vulpiaci sive in Fussenich ordinis Præmonstr. asceterio juxta Tolbiacum diœcesis Colon. natalis S. Alderici confessoris &c.* Vide Biblioth. Præmonstrat. in circaria Westphaliæ p. 332. & appendicem vitæ B. Alderici, ibidem pag. 505.

PRATA BEATÆ VIRGINIS, vulgo *BENDEN*.

FUndatum est hoc cœnobium ordin. Cisterc. puellarum an. 1207. extra Coloniam Agrippinam, juxta oppidum Bruilense, a nobili matrona Margareta ab Herssels. Multas deinde vicissitudines passum, aliquoties totum conflagravit. Primo quidem an. 1383. quando omnia ædificia una cum templo perierunt, restaurata deinde a canonico ex officiali quondam * Coloniensi. Postea vero an. 1503. sub abbatissa Dorothea Ruttenbach, jacuitque tunc temporis ad viginti tres annos desertum, monialibus hinc inde dispersis, paucisque in vili tugurio misere delitescentibus, donec Christina Ruttenbach abbatissa exiguo peculio instructa illud reædificare cœpit. Non potuit tamen nec ipsa, nec sequentes aliquot abbatissæ hoc opus perficere, donec tandem Christina Gebels an. 1589. electa, singulari diligentia & labore, superatis omnibus difficultatibus, extremam manum addidit. Ex hoc monasterio sumserunt originem conventus ad S. Aprum Coloniæ & duo alia monasteria in superiori Germania.

* *lego quodam.*

S. APRI ET S. BARTHOL. MONAST. AUT VICE VERSA, sive MONASTERIUM AD MARTYRES.

EX duobus cœnobiis, altero S. Apri, S. Bartholomæi altero, unum, ut ita dicam, coaluit. In hoc primùm, quod extra muros civitatis Coloniensis erat, dicto S. Bartholomæi ad martyres, vulgo *Mechteren*, propter beatorum Thebæorum corpora, qui atrium ipsius ecclesiæ

A martyrii sui sanguine dedicarunt, Philippus archiep. in litteris anni 1180. se collocasse memorat clericos regulares secundum regulam S. Augustini, eisque præfecisse Conradum boni testimonii virum, tam in regula, quam in consuetudinibus *Marbaisii* monasterii, unde missus erat, exercitatum. Sed hi clerici ruri degentes non diu ab exordio disciplinam coluerunt; unde an. 1277. auctoritate Siffridi archiepisc. loco cedere coacti sunt, & ex Prato * monasterio Cistercienses virgines illuc introductæ, *juxta votum & desiderium* Brunonis Hardewst militis & scabini Coloniensis, ea se se conditione ad relevandam ecclesiam B cum suis ædificiis, & ad recolligenda prædia offerentis. Illic autem sacræ virgines permanserunt, sub disciplina abbatis Veteris-montis, & *filiatione* Cistercii, cui per Siffridum subjectæ sunt, donec an. 1474. urgente bello Novesiensi, ne quid detrimenti ex monasterio illo urbi eveniret, eo ab amplissimo senatu Coloniensi penitus destructo, ad S. Apri monasterium intra muros urbis, non procul a porta Honoris, sive, ut loquitur Gelenius, ex opposito portæ appellatæ Agrippinæ translatæ fuerunt. Istud porro cœnobium, quod erat tantum sacellum S. Apro dicatum an. 1169. ex litteris Philippi I. Colon. hoc anno datis, exorto C deinde S. Francisci ordine, illius soboles inhabitavit, donec an. 1474. diruto, ut diximus, S. Bartholomæi ad martyres monasterio, Franciscanæ virgines ex divi Apri ad S. Bonifacii auctoritate apostolica translatæ, Cisterciensibus ex S. Bartholomæo locum reliquerunt. Tum vero novi amplioris monasterii fundamenta jacta sunt a Cisterciensibus an. 1477. die 21. Aprilis, & ab allatis S. Bartholomæi reliquiis, pioque virginum affectu, titularis & tutelaris patronus accessit, ut ecclesia nunc SS. Bartholomæi & Apri dicatur; quæ quidem sub annum 1640. fama & religione celebris, nulli alteri virginum in urbe D Colon. cedebat, sub abbatissa Margareta Leiskirchen præclaris orta natalibus.

* *Benden supra.*

HOVEN seu HOVENES.

CISTERCIENSIS parthenon juxta muros Tolbiacenses, Heisterbacensi abbati subditus, initia sua cepit sub annum 1208. adductis ex Monte S. Walburgis monialibus, sub venerabili & sancta matre Sophia, de qua Cæsarius lib. Dialog.

Sophia hunc locum prima rexisse dicitur, E quam quidem Cæsarius prius monialem nigri ordinis in Dietkirchen seu Detkirgen Bonnensis urbis cœnobio, postea mutasse habitum, ac Cisterciensem in Monte S. Walburgis induisse testatur in suis dialogis; ibidemque cum priorissæ officio fungeretur, primam Henrici Heisterbacensis monachi audivisse missam, juxta quod illi ab eo prædictum fuerat: demum inde præfectam in abbatissam monasterii de Hovenes, claram miraculis, virtutibus illustrem obiisse, XIII. cal. Octobr. ante paucos annos, quam dialogos ipse suos concinnaret, quos 1222. ab se consummatos ipsemet tradit. *Alias* vero, cum Dialogos scriberet Cæsarius,

duæ aliæ præcesserant abbatissæ, Elisabeth nimirum, quæ sancta memoratur VI. cal. Sept. apud Gelenium, & Gertrudis. Ita Angelus Manrique annalista Cisterc.

SPECULUM BEATÆ MARIÆ vulgo *IN SENEN.*

(* al. in urbe.)

HÆc ecclesia prope Coloniam * nec longe a Rheno in loco insulari conditur an. 1221. pro virginibus Cisterciensis ordinis a Mathilde comitissa de Senen, quæ ibidem ante summum altare, saxo paululum elevato sepulta est. Rhenus autem fluvius autumnali & hyemali temporibus frequenter adeo molestus est his virginibus, ut divina in ecclesia multoties peragere nequeant; prout an. 1432. ejus inundationem ipsis templi aris altiorem exstitisse ibidem cernitur adnotatum. Florebat nihilominus hic parthenon observantia regulari an. 1459. ex quo videlicet accitæ fuerunt sanctimoniales opera illustrissimæ Catharinæ, Adolfi Cliviæ ducis germanæ, ut monasterium *Sleidenhorst* in ducatu Clivensi juxta Resam ad pristinam ordinis severitatem revocarent.

BENNIKHOVEN.

COenobium virginum in Bennikhoven dioecesis Colon. non procul a Lippia fundatur an. 1223. *al.* 1240. & reformatur an. 1477. Mir. chron. Cisterc. p. 219.

FONS B. MARIÆ.

SItus est hic parthenon ordin. Cisterc. in villa Nemore juxta Burbach, dioecesis Colon. quem nobilis femina Guderada conjux Hermanni Geyer fundavit, ibidem an. 1312. sepulta cum suo marito. Ita Miræus in chronic. Cisterc. p. 218.

STEINFELDIA.

STEINFELDENSIS in Eifflia coenobii nunc ord. Præmonstratensis originem consignant circa annum 920. fundatore illustri viro Sigebodone seu Sibodone de Hochteden comite de Are. Hic cum venationi in remotioribus comitatus sui partibus nimium se aliquando oblectaret, ne hoc corporali exercitio, spiritus fervor deperiret, oratorium construere instituit. Locum ad hoc in Arduennæ silva delegit, quem brevi in monasterii formam redactum, per Sifridum *lege* Wicfridum archiepiscopum Coloniensem ad honorem Dei genitricis ac SS. Apostolorum dedicari fecit, ibique sanctimonialium virginum quæ sub regulari S. Benedicti disciplina Deo militarent coetum adunavit. Et quo novella hæc domus illustrior evaderet, sanctorum martyrum Potentini, Felicii, & Simplicii reliquiis ab archiepiscopo Trevir. obtentis ditavit. At cum sanctimoniales jam annis 177. eo in loco peractis, laxius vivere coepissent, canonici regulares ex Springeirbacensi monasterio Trevirensis dioecesis

A earum in locum substituti sunt, iique post annos 23. ordini Præmonstratensi nomen dederunt, in quo posteri hactenus perseverant, abbati generali tanquam patri proximo singulariter obedientes. Ipse vero Steinfeldensis abbas pluribus abbatiis titulo patris immediati dominatur.

SERIES PRÆPOSITORUM ET ABBATUM.

I. EVERVINUS seu HERWINUS fuit tantum præpositus, uti quatuor alii sequentes. Præerat jam an. 1124. ex annalibus ordinis, qui manu exarati servantur in bibliotheca S. Johannis Am-
B bian. Anno saltem 1136. quo Theodoricus Campensis abbas creatus est, memoratur cum eodem testis quorumdam S. Bernardi miraculorum, tom 2. operum hujus S. doctoris editionis Mabillonii p. 1175. idemque Evervinus scripsit epistolam ad eundem S. Bernardum de præsentia reali Christi in Eucharistia, quæ præmittitur sermoni 65. ejusdem sancti in Cantica. Obiit 9. Octobris, ex annalibus prædictis. (Tom. 1. operum S. Bernardi p. 487.)

II. Ulricus Gallus Evervino successit an. 1166. vir non mediocris litteraturæ ac probitatis. Obiisse dicitur an. 1170. vel 1171. nonis Januarii ex prædictis annalibus MSS. cujus meminit necro-
C logium Marchiæ Radulfi pridie nonas Januarii.

III. Wernerus sive Warinus consignatur in necrologio domestico, die 22. Martii.

IV. Tetzelinus.

V. Hermannus obiit die 7. Sept. an. 1194.

VI. Albertus titulum abbatis primus gessit; electus 1194. Fuit erga intemeratam Virginem impense devotus, cujus ad laudem scripsisse libellum dicitur. Ejus obitus notatur die 10. Decembris.

VII. Herensridus 1197.

VIII. Eberhardus eligitur 1211. de quo liber obituum Præmonstr. *Commemoratio domini Ebe-*
D *rardi abbatis Steinfeldensis & fundatoris Ainaugiensis.*

IX. Macharius electus est 1226. sub quo floruit B. Joseph presbyter & canonicus Steinfeldensis.

X. Garardus I.

XI. Gosvinus I.

XII. Lambertus.

XIII. Goswinus II.

XIV. Johannes I.

XV. Winemarus.

XVI. Adolfus de Dollendorp.

XVII. Fredericus.

XVIII. Marsilius.

E XIX. Winricus Ruinschuter cessit an. 1359.

XX. Willelmus I. Vressenich electus 1359. vitam B. Joseph conscripsit.

XXI. Matthias.

XXII. Conradus electus 1366. præfuit annis quinque, sub quo maxima bonorum pars alienata fuit.

XXIII. Gerardus II. præfuit ab anno 1371. ad 1382.

XXIV. Godefridus I. de Bonnenberg electus 1382. ab Anglis peremtus est an. 1389. die 17. Decembris, ex biblioth. Præmonstrat. ubi

dicitur abbas XIX. & ex Gelenio pag. 748.

XXV. Gerardus eligitur an. 1389.

XXVI. Jacobus I. de Rudesheim, de quo sic habetur in sacris & piis fastis Agrippinensibus auctore Gelenio pag. 715. ad diem XIII. cal. Sept. *In Steinfeldensi diœceseos Coloniensis cœnobio beatæ memoriæ Jacobi de Rudesheim ejusdem ecclesiæ abbatis vigesimi primi ordinis Præmonstrat. qui zelo flagrans monasticæ disciplinæ, cum impiorum excessus pro officii sui ratione indefessus argueret, ab iisdem intoxicatus, gloriosa morte obiit; facinoris autem hujus conscii mala morte perierunt.*

XXVII. Christianus I.

XXVIII. Willelmus II.

XXIX. Johannes II.

XXX. Christianus II.

XXXI. Johannes III. cujus tempore monasterium de Silva B. Mariæ seu de Piscina prope Coloniam solo æquatum est an. 1475.

XXXII. Rainerius electus an. 1484. præfuit annis octo. An. 1490. jussu Montensis ducis quoddam virginum ord. Præmonstrat. monasterium, nomine Dunwalt ad severiores leges revocavit, imposita virginibus lege intra claustra monasterii se se perpetuo continendi.

XXXIII. Johannes IV. in abbatem cooptatus an. 1492. corpus B. Joseph in medium templum transtulit 1509.

XXXIV. Johannes V.

XXXV. Godefridus II.

XXXVI. Johannes VI. ab Altena primævum regulæ nitorem in suum induxit monasterium.

XXXVII. Simon.

XXXVIII. Jacobus II.

XXXIX. Balthazar Panhausen, Oppoteranus, exsul agebat in monasterio Eiffliæ an. 1603. die festo Conceptionis B. M. ex ipsiusmet epistola ad Miræum de statu Steinfeldensis cœnobii. Obiit an. 1606. ex annalibus MSS. supra memoratis.

Chron. ord. Præmonstr. pag. 55.

XL. Christophorus Pylkmannus, Bonnæ natus, in officii regimine successit. Hic observantiæ regularis studiosissimus in Bohemiæ & Vestphaliæ reformandis monasteriis insignem operam navavit. Interfuit capitulo generali an. 1618. ejusdemque meminit anno sequenti die 19. Julii historia Parcensis cœnobii edita. Denique prælatura se abdicavit an. 1630.

XLI. Norbertus ab Horrichen electus est an. 1630. Is B. Hermanni cognomento Joseph Coloniensis, canonici Præmonstrat. presbyteri & confessoris reliquias contulit ecclesiæ S. Christophori parochiali, cujus territorio Steinfeldensis abbatis aula & seminarium ordinis continentur.

WEDINGHAUSEN.

WEDINGHAUSENSE in Westphalia monasterium ordinis Præmonstr. filia Cappenbergæ, *al.* Insulæ B. M. quod etiam Arnsbergense nuncupatur a vicino oppido Arnsberga, fundatum est in loco amœnissimo, an. 1157. inquit Miræus in chronico Præmonstr. melius tamen 1170. ex annalibus circuli Westphalici, ab Henrico Arnsbergensi comite, qui post obitum Ermengardis conjugis suæ, depositis comitatus insignibus, spretisque seculi pompis, ecclesiam in Wedinckausen parentum, avorumque suorum ossibus honoratam, in cœnobium monachorum ord. Præmonstr. convertit, factusque ibidem frater, ut vocant, conversus, beato fine quievit die octava Januarii, * & in capitulo sepultus est. Hoc autem monasterium, quod non nisi præpositura fuit ab initio, nec prius in abbatiam evasit, quam seculo XVI. patronam colit S. Benedictam virginem & martyrem, cujus ibidem corpus asservatur.

* In fastis tamen Agrippinensibus memoratur 14. Julii.

SERIES PRÆPOSITORUM ET ABBATUM.

I. REINERUS vir probatissimus ab archiepisc. Colon. primus designatur præpositus.

II. Arnoldus I. secundus præpositus, qui & abbatis titulo insignitus reperitur, præfuit circa an. 1191. & 1211.

III. Hartmodus præsidebat an. 1221.

IV. Hartwinus 1235.

V. Otto 1251.

VI. Eustachius *dei patientia præpositus in Arnsberg* vivebat an. 1270.

VII. Wigandus 1288.

VIII. Gerhardus I. 1309.

IX. Theodoricus 1321.

X. Henricus Lange vixit an. 1337.

XI. Gerhardus II. 1341.

XII. Hermannus I. de Medebeck 1353.

XIII. Leo.

XIV. Jacobus.

XV. Burchardus.

XVI. Christianus.

XVII. Hieronymus sub an. 1400. Hi tres debentur annalibus ord. Præmonstr. qui manu exarati asservantur in bibliotheca sancti Johannis Ambianensis.

XVIII. Arnoldus II. 1419.

XIX. Gerwinus Schungel 1424. & 1452.

XX. Herbodus a Meinershagen 1460. postea cessit.

XXI. Wedekindus a Plettenberg confirmatur a Roberto arch. Colon. an. 1470. Moritur 1486.

XXII. Johannes I. Meesen restaurator monasterii obiit an. 1511.

XXIII. Johannes II. Bock ultimus præpositus e vivis excessit an. 1513. die 27. Junii.

XXIV. Adrianus Tutel abbas fato functus est an. 1531.

XXV. Hermannus II. Lilie obiit an. 1550.

XXVI. Johannes III. Stockusen decessit an. 1555.

XXVII. Michael Brandis mortem oppetiit 1581.

XXVIII. Johannes IV. Costerus *, Tremoniensis vitam clausit anno 1610. die 1. Junii. Eo sedente in hunc locum impie desævit Gebhardus Truchsesius Coloniensis archiep. a religione apostata, circiter an. 1583. Ex quo infortunio languor in disciplina irrepsisse videtur; nam an. 1604. R. P. Christophorus Pilkmannus, Bonnensis scribit ad R. patrem Jacobum Mola-

* Vocatur Franciscus Questerus in annalibus ordin. Præmonstr. in biblioth. S. Johan. Ambian.

nium, se hoc ipso tempore, ut eum locum ad primævam revocet observantiam, operam navare.

XXIX. Godefridus Reichman theologiæ licentiatus, ex alumno Knegstedensis cœnobii fit abbas Wedenekusensis an. 1613. die 27. Aug. Ad doctoris gradum provehitur Coloniæ an. 1621. die 19. Octob. Præerat adhuc an. 1625.

SCEIDA vel SCHEIDA & SEGOR.

* Præpositum vocat Miræus in chronic. Præmonstr. p. 122.

HÆc abbatia * Præmonstratensis ordinis filia Cappenbergæ sita est in Angaria & comitatu Marcano diœc. Colon. Ejus fundatio debetur B. Eckardo presbytero, qui Wiltrudi Wolandi de Ardeya viduæ auctor fuit destruendæ an. 1173. arcis, & ædificandi ejus loco monasterii, in quo ejusdem B. Eckhardi memoria colitur I. Julii, sitque commemoratio venerabilium Volandi, Wiltrudis & Jonathæ de Ardeia, Itemque III. calend. Sept. in eodem cœnobio fit mentio venerabilis Rathardi de Ardeia fundatoris Scheidani monasterii.

Gelen.

Series abbatum seu præpositorum.

I. HErmannus I. ex Judæo factus Christianus, & asceta Cappenbergensis, deinde primus abbas Scheidæ, obiit nonagenarius, non sine sanctitatis nota. Ejus festivitatem natales SS. ord. Præmonstr. referunt ad diem 23. Decemb. Sed ephemerides Scheidani monasterii tradunt eum migrasse in cœlum VIII. idus Augusti.

II. Volmarus.
III. Juvanus.
IV. Hermannus II.
V. Theodoricus I. 1226.
VI. Henricus.
VII. Johannes I.
VIII. Arnoldus.
IX. Sifridus I.
X. Hermannus III.
XI. Theodorus.
XII. Warmundus.
XIII. Conradus I. de Wittene an. 1300.
XIV. Sifridus II.
XV. Conradus II.
XVI. Adolfus an. 1360.
XVII. Lambertus 1372.
XVIII. Johannes II. de Mengede 1382.
XIX. Hermannus IV.
XX. Willelmus I. ab Hemmerden 1416. multis præfuit annis.
XXI. Willelmus II. a Drehaussen 1450.
XXII. Johannes III. Plater electus 1460. obiit 1481.
XXIII. Rutgerus a Laër collapsæ disciplinæ restitutor, defecit an. 1506. idibus Januarii.
XXIV. Casparus I. a Plettenberg obiit 1540.
XXV. Willelmus III. a Galen mortuus est an. 1559.
XXVI. Johannes IV. Sondag ordinem amplexus an. 1531. fit præpositus in Olinghausen anno 1552. deinde Scheidanus præpositus anno 1559. Moritur 21. Febr. 1575.
XXVII. Fridericus a Schaphusen obiit anno 1583. XI. Junii.

A XXVIII. Theodoricus II. ab Hatzweld decessit an. 1602. 12. Martii.

XXIX. Conradus III. ab Hoevel Tremoniānus, fato fungitur an. 1617. cal. Junii.

XXX. Casparus II. ab Heze eligitur an. 1617. sub quo inducitur reformatio an. 1622. coadjutore illi tradito.

XXXI. N. Gruter Juliacensis patria assumitur in coadjutorem ex monasterio Knegstedensi, qui deinceps eliminato præfato Casparo abbas Scheidanus constituitur.

B *Quatuor sunt insuper, vel certe fuerunt in diœc. Colon monasteria ejusdem ordinis Præmonstratensis.*

CApella juxta Lippiam circuli Westphalici civitatem, filia Præmonstrati, cujus loci abbas Willelmus Keopen interfuit translationi corporis S. Norberti in urbem Pragam an. 1627. ex annalibus ord. Præmonstr. asservatis manuscriptis in bibliotheca S. Johann. Ambian.

ROMESDORPIUM * filia Floreffiæ. * al. diœc. Trevir.

HAMBURNA in ducatu Clivensi, filia Steinfeldiæ.

C KNESTEDENSIS ABBATIA, filia Præmonstrati.

CLARISSÆ COLONIENSES.

MOnasterium S. Claræ apud Coloniam fuisse olim Romanorum militare præsidium creditur, deinde Constantini magni temporibus, regia Helenæ ipsius matris, ac postremo Juliacensium principum aula, e quorum domo Richarda, permittente summo pontifice Benedicto, eam pluribus coëmtis & adjunctis domibus versus
D plateam latam, in Clarissarum parthenonem commutavit. Exstructo igitur cœnobio, an. 1306. die S. Claræ, ejus in honorem dedicatur ecclesia, eodemque die ex Monte S. Claræ in Horde instituta est abbatissa, simulque posita lex est intra claustra monasterii se se perpetuo continendi.

Aliquot abbatissæ.

I. PEtronilla de Cherve sanctitatis fama celebris ex Monte S. Claræ in Horde accersita. Hæc, inquiunt Colonienses, divinitus monita, in pomario equitis ord. Rhodiensis SS. Johannis & Cordulæ commendatoris, jussit S. Constantiæ
E corpus & plusquam mille alia societatis Ursulanæ ex humo elevari, quod factum est an. 1327.

II. Isabella Gelrica Rainaldi I. cognomento Bellicosi, Gelriæ comitis ex Margarita de Flandria, filia, non Adolfi comitis Montensis vidua, ut plurimi tradunt, sed virgo & impubis erat, quando monasterium ingressa est. Obiit 1352. X. cal. Sept. ut in ejus sepulcro legitur. Fortasse vero ipsa est Bela Geldriæ comitissa, quam primam tum fundatricem, tum abbatissam fuisse an. 1347. scribit Erhardus Vinheim Carthusianus in suo Agrippinæ sacrario, pag. 275.

III. Philippa Isabellæ soror, nec ipsa ante conjugata Walramo Falckemburgico, sed virgo parthenonem ingressa, post sororem rexit, & obiit 1354.

IV. Elisabetha de Achermunt.

V. Helwichis de Beichoven.

VII. Adeleidis de Trongelen. Aliarum abbatissarum nomina desiderantur.

ADDENDA ET CORRIGENDA IN PRÆPOSITIS COLONIENSIBUS.

Post Ericum de Limbourg numero XXX. ponendi sequentes hoc ordine.

XXXI. BARTHOLDUS comes a Connigseck ex hac luce migravit an. 1663. Unus è nostris scripsit nobis Colonia, post hujus obitum longo tempore vacasse præposituram usque ad annum 1682. Sed falli videtur, ubique enim reperitur præpositus.

XXXII. Franciscus-Egon Furstenbergius comes, major præpositus, majorque decanus Colon. ac episcopus Argentinensis, qui obiit 1682.

XXXIII. Otho-Ludwig Manderscheid electus an. 1682. vita functus 1684.

XXXIV. Felix Egon filius Hermanni Furstenbergici comitis ac principis ex Maria Francisca filia Frederici Rodolfi, népos Francisci Argentinensis episc. & Guillelmi cardinalis, princeps & abbas Lutrensis, necnon Murbacensis; electus præpositus an. 1684. e vivis exemtus est 15. Martii anno 1686.

A XXXV. Franciscus-Bernardus de Nassau filius Johannis-Ludovici de Nassau-Hadamar & Ursulæ filiæ Simonis a Lippia, ad hanc dignitatem evectus est an. 1686. Fuit & Argentinensis præpositus, & è vivis excessit an. 1695.

XXXVI. Christianus-Augustus Saxoniæ dux, ex linea principum de Saxe-Zeist natus est 1666. Ad catholicam fidem conversus, factus est canonicus, subdecanus ac tandem præpositus Coloniensis, Javarini præsul, cardinalis 17. Maii 1706. Strigoniensis archiepiscopus 1716. qui adhuc vivit, & Cæsareæ majestati charissimus est.

Eradendus ergo e numero præpositorum Guillelmus Egon Furstenbergius cardinalis.

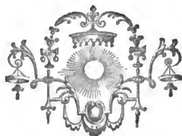
ADDENDA IN DECANIS COLONIENSIBUS.

XXI. FRANCISCUS Egon &c. post obitum præcedentis electus an. 1655. e vivis excessit 1682.

XXII. Guillelmus Egon &c. electus hoc an. 1682. obiit 1704.

XXIII. Hugo Franciscus comes a Conigsegg eligitur an. 1704.

XXXIV. Henricus Philippus dux de Croy electus an. 1720. adhuc vivit hoc an. 1723.

ECCLESIA LEODIENSIS.

EPISCOPATUS de quo hic agimus, non fuit perpetuò hoc nomine designatus, sed pro variis sedibus quibus illigatus est, primùm Tungrensis, deinde Trajectensis ac demum Leodiensis appellatus est.

Regionem illam, quæ Mosam inter & Rhenum sita est, primum habitarunt *Eburones*: his deinde, quod Sabinum & Cottam Romanorum legatos cum una legione & V. cohortibus internecioni dedissent, a Cæsare, ut videtur, penitus excisis, successere *Tungri* a Plinio, Tacito * Ptolomæo, Ammiano Marcellino, & aliis memorati. Præcipua eorum habitatio *Atuatucum*, *Aduatucum*, *Atuaca* seu *Aduaca* Tungrorum primùm dicta; ac postea more complurium Galliæ oppidorum, appellatione propriâ deposita, gentis cujus caput erat nomen accepit, & Tungri * dici cœpta est. Hinc Ammianus-Marcellinus *Germania secunda Agrippina & Tungris munita, civitatibus amplis & copiosis*. Hinc Gregor. Turon. lib. 3. hist. cap. 5. *Tungros oppidum* appellat. Sed præclara civitas variis afflictata cladibus tandem ad nihilum pene redacta est. Suos habuit episcopos, verum, *Aravatio* seu Servatio defuncto, ab Attila Hunnorum rege funditus eversa, sedes episcopalis Trajectum Mosæ translata est, in primæ tamen sedis honorem Trajectenses antistites diutissime, imo & nonnunquam Leodienses, dicti sunt Tungrenses.

* L. 2. & 4. histor. & in libro de moribus Germanorum.

* Plin. l. 31. c. 2.

Trajectum, initio vicus exiguus, nunc urbs solo ampla, pulchris & crebris ædificiis ornata, muris, aggeribus, propugnaculis adversus hostiles impetus munitissima. Trajectum ad Mosam & vulgo *Maestricht* dicitur, quod ibi trajiciatur id flumen, & nunc quidem magnifico operisque pulcherrimi ponte. *Trajectum* quoque *superius* nuncupatur, ut a Trajecto ad Rhenum (*Utrecht*) quod dicitur *inferius*, distinguatur. Trijectum * quoque, ac Trejectum * imo & Triectum ac *Trectum* corrupto nomine appellata est. Ditionis fuit Leodiensium episcoporum, ab illis, Hispaniæ regibus concessa, a quibus transiit ad fœderatos Belgii ordines, servatis tamen dictorum præsulum juribus.

* a Greg. de Glor. confess. c. 72. auctore æquali vita S. Landeberti nondum editæ.

* Vita S. Amandi capitula Caroli Calvi apud Marsnam, & annales Bertiniani ad an. 871.

Aravatio seu Servatio ad cœlos evocato, Tungris Trajectum translata est sedes episcopalis, ibique permansit usque ad S. Hubertum, a quo Trajecto Leodium abducta est.

Leodicus vicus in valle inter nemora & montes positus, fontibus & amniculis per prona decurrentibus amœnissimus, solitudini ac contemplationi aptissimus visus est Landeberto seu Lamberto Trajectensium episcopo, qui in illum crebro secedere consueverat, & in eo a Dodone Pippini Francorum principis domestico, interfectus est. Ejus corpus Trajecti sepultum, eo ab Huberto successore relatum est, ampla atque magnifica ibidem ædificata basilica. Exinde vicus in maximam & copiosissimam urbem excrevit, ædificiis ac inprimis episcopi palatio percelebrem, omnibus vitæ commodis refertam, munitionibus, & suo præsertim populo, robusto, bellicoso, & ad quidvis audendum promptissimo, munitam. Imperialis titulo gaudet, quamquam in ipsam vix quidquam juris habeat imperator. In civilibus & ecclesiasticis rebus supremo episcopi imperio subest, iis tamen privilegiis & immunitatibus gaudens, ut ceu libera quædam respublica a suis magistratibus gubernetur. A Danis, Normannis, & Carolo duce Burgundiæ crudeliter divexata, è suis cineribus amplior ac ornatior semper emersit. *Legia* a nonnullis dicta est nomine ad Francicam appellationem proxime accedente, & ut quibusdam videtur ab amniculo *Legia* ibi in Mosam effluente. Ab aliquibus inter veteres, & ab omnibus fere Latinis scriptoribus recentioribus *Leodium* aut *Leodia* nuncupatur: verum mendose ab omnibus, si Justo Lipsio adhibenda fides, qui Leodicum vocabulum retinendum inde probat quod illud solum exhibeant priscæ tumulorum inscriptiones, & veteres historiarum ac chronicorum scriptores.

Johan. papa X. in epist. ad Carolum Regem, & Sigebert. in chronico.

Cum a clero suam omnem gloriam mutuata sit civitas, nemini mirum esse debet si primas in ea clerus obtinuerit. Ejus caput, episcopus, sacri Romani imperii principis titulo gaudet, supremum in universam Leodiensem ditionem dominium obtinet, ita tamen ut in collectis seu vectigalibus indicendis aliisque gravioribus negotiis, nihil statuere possit nisi de consensu trium patriæ ordinum seu statuum, nempe ecclesiastici, nobilis, & civici. Bullionensis ducis, Franci-montensis Marchionis, Lootzensis & Hasbaniensis comitis &c. titulos assumit. Habet ditioni suæ subditas complures urbes, Dinantium, Huyum, Mosacum, dimidium urbis Trajecti ad Mosam, Trudonopolim, Tungros, &c. Sunt in urbe plura, eaque luculentissima canonicorum collegia, SS. Petri, Pauli, Johannis, Crucis, Martini, Dionysii, Bartholomæi; quorum caput, amplissimum illud S. Lamberti civium tutelaris, tam amplo censu dotatum, tantaque auctoritate instructum, ut, secundum episcopum in rebus administrandis plurimum possit, in illud porro nullus admittitur nisi vel genere nobilis, vel doctoris, seu, ut aiunt licentiati laurea decoratus. Constat 60. canonicis inter quos primus est major præpositus, dehinc major decanus, cantor, archidiaconi, inter quos primum locum obtinet præpositus, est enim ipsiusmet civitatis Leodiensis archidiaconus. Præpositura vero prima est post episcopalem, cathedralis dignitas: ideoque præpositus tam in ecclesia, quam in functionibus publicis

primum, post episcopum, locum occupat; sed in capitulo, actisque capitularibus decanus potior est, quia præpositus non habet votum in capitulo ut præpositus, sed ut canonicus, quamobrem decanum in capitulo sequitur tanquam primus archidiaconorum. Cæteri archidiaconi sedent ubique juxta ordinem suæ ad illam dignitatem admissionis. Eorum autem nomina hæc sunt: *Hasbaniæ, Brabantiæ, Campiniæ, Condrosii, Hannoniæ, Arduennæ Famennæ.* Brabantiæ archidiaconatus per novorum in Belgio episcopatuum erectionem summopere fuit imminutus, cum enim magna Brabantiæ pars diœcesi Leodiensi subesset, id omne archiepiscopo Mechliniensi attributum fuit; perseverat tamen hujus archidiaconi jurisdictio plurimis in locis Brabantiæ vicinis, necnon in aliis quæ ex cæteris archidiaconatibus avulsa sunt. Plurima quoque ex Campiniæ archidiaconatu decisa sunt quibus constat integra diœcesis Ruremundensis, & maxima pars Buscodunensis; remansit tamen ampla jurisdictio tam in Campinia Leodiensi, quam in ducatu Juliacensi. Ex archidiaconatibus vero Hasbaniæ, Condrosii & Hannoniæ integra diœcesis Namurcensis distracta est, prout & magna pars Antuerpiensis ex archidiaconatibus Hasbaniæ & Campiniæ. Præter primarios canonicos, sunt etiam in eadem Lambertina basilica duo minorum canonicorum collegia, quorum utrumque XXX. canonicis constat, & alterum a B. Virgine, alterum a S. Materno cognominatur. Habet insuper ampla urbs triginta parochias & amplius, quatuor virorum abbatias, easque amplissimas, tres feminarum, plurimos conventus, alia multa templa, xenodochiaque optime instituta & satis laute dotata. Clericorum seminarium, in quo philosophia & theologia edocentur; illud regebant presbyteri universitatis Lovan. jam vero regunt Jesuitæ.

De his porro episcopis præter Robertum & Sammart. egerunt plures antiqui auctores, Harigerus seu Herigerus Lobiensis abbas qui floruit circa annum 980. Anselmus Leodiensis canonicus 50. circiter annis Herigero posterior. Ægidius Aureæ-vallis monachus Cisterciensis, qui floruit an. 1240. & gesta pontificum, ubi desiit Anselmus, prosecutus est. Johannes Hocsemius Ægidii continuator. Radulphus a Rivo Tungrensis decanus, qui eorumdem præsulum acta descripsit ab anno tertio Engelberti a Marka ad Johannem a Bavaria. Suffridus Petri qui vitas texuit a Johanne de Bavaria ad Erardum a Marka. Quorum omnium opera tribus tomis collegit, typis edidit ann. 1612. 1613. & 1616. & postremorum acta proprio marte conscripsit, vir percelebris Johannes Chapeavillus canonicus & vicarius Leodiensis. Habemus insuper Godefridi Henschenii diatribam de Tungrensibus ac Trajectensibus episcopis. Quam secundo edidit initio tom. VII. sanctorum Maii sub hoc titulo *Exegesis historica de episcopatu Tungrensi ac Trajectensi.* Habemus & *disputationem historicam de primis Tungrorum seu Leodiensium episcopis, &c. studio & opera Ægidii Bucherii è Soc. Jesu*, & Bartholomæi Fisen *historiam ecclesiæ Leodiensis*, ac *Flores ecclesiæ Leod.*

TUNGRENSES EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

QUÆ de primis Tungrensium antistitibus vulgo circumferuntur, obscura sunt & incerta, sibi invicem minime cohærentia, & ab historiæ, illorumque temporum moribus, ut videtur, aliena. Nec mirum sane, cum qui de illis scripsere X. aut IX. sæculo non sint antiquiores. Harigerus omnium vetustissimus contendit Eucharium, Valerium, atque Maternum Treviros a Petro apostolo missos, tribus civitatibus, Treviris scilicet Coloniæ & Tungris evangelium prædicasse, sibi invicem in episcopatu successisse, Maternum Tungrensibus præcipuè præfuisse, & octo ad Servatium usque successores habuisse, hoc ordine.

Chapeavill. t. 1. p. 16.

I. S. MATERNUS.

Maternum subdiaconum cum Euchario pontifice & Valerio diacono ab apostolo Petro Trevirim missum, mortuum in via, ac baculo Petri ad vitam revocatum fuisse, cum sociis, Trevirensibus, Coloniensibus ac Tungris, fidem prædicasse, defunctis sociis successisse, ac ut quadraginta diebus prius jacuerat in sepulcro, ita totidem annis postea mansisse in sacerdotali ministerio asserit Harigerus. Atque quemadmodum fama, sic error crescit eundo, addit Ægidius ipsum Coloniensibus & Tungris prædicasse, *per Colo-* A *niensem diœcesim multas sanctorum diversorum ecclesias fundasse, primo destructis idololatriæ templis. Tungris ab eo damnatam culturam Jovis, Junonis ac Veneris, exstructum templum B. Mariæ perpetuæ virginis, emundata delubra dæmonum, dedicatas ecclesias sanctorum usque ad numerum septuaginta duarum congregationum.* Eum *Tungrensium primum* episcopum ab universo populo electum, & in pontificali cathedra inthronisatum. In tribus illis civitatibus, *Angelo ducente, miraculose, uno eodemque paschali die, divinum officium celebrasse.* Ac tandem apud Coloniam XVIII. kal. Octob. anno Domini 130. a sociis vocatum, ad cœlos evolasse. Sed & de suo addit B anonymus qui gesta Leodiensium episcoporum scripsit circa annum 1506. & cujus opus reperimus inter MS. codices illustrissimi viri Johan. Estræi Cameracensium episcopi designati, Maternum fuisse filium comitis Papiæ in Lombardia, & alia hujusmodi plurima.

ANNI CHRISTI

Pagg. 18. 19. 28. 21.

II. S. NAVITUS.

III. S. MARCELLUS.

IV. S. METROPOLUS.

V. S. SEVERINUS.

ANNI CHRISTI

VI. S. Florentius.

VII. S. Martinus.

VIII. S. Maximinus.

IX. S. Valentinus.

Chapeav. p. 22.

De his octo antistitibus id habet Herigerus: *Hi, quorum Imperatorum vel consulum claruerint tempore, vel quos vita singulorum habuerit exitus, quotque annis administraverint singuli officium pontificatus, vel quis illorum sepulturæ sit locus, nullius a nobis requirat exactio, cum ecclesiarum totius Galliæ memoriam aboleverit facta per Hunnos subversio.* Paulo doctior Ægidius ait Navitum episcopales infulas sexaginta & amplius annis gestasse, ac floruisse sub apostolicis Evaristo, Alexandro, Sixto, Telesphoro, Higinio & Pio, ac tertio postremi anno vitam cum morte commutasse. Sed oculatissimus anonymus de singulis refert notatu dignissima.

1.° Navitum ducis Galliæ filium, videlicet nepotem fratris ultimi Tungrensis regis. Apud Treviros fidem mortuam sua prædicatione suscitasse, ideoque a Trevirensibus in suum episcopum cooptatum, duas illas ecclesias per 40. annos gubernasse, ac tandem anno Domini 190. ad dominum migrasse, & in civitate Tungrensi sepultum fuisse.

2°. Marcellum natione Tungrensem, Lucium Britanniæ regem cum omni sua gente ad Christianam religionem adduxisse, sedisse in pontificatu annis circiter 29. Tungris obiisse ac sepultum fuisse anno Dom. 220. MS. codex medii circiter sec. 14. in bibliotheca Uffenbachiana asservatus ejus mortem assignat an. 191.

3.° Metropolum natum Metropolino Lotharingiæ duce ex filia regis Hungariæ. Ejus tempore passas fuisse virgines numero undecies mille Coloniæ. Obiisse anno pontificatus 19. & *in Tungris* sepultum fuisse.

4.° Severinum non illum Coloniensem de quo in vita S. Martini, fuisse, sed Mezonis comitis Lovaniensis filium, vitæ cursum consummasse præsulatus sui XV. ac sepultum fuisse in Tungris. Addit codex Uffenbach. id contigisse an. 240.

5.° Martinum Martino comite Nampurcensi genitum, obiisse anno sui præsulatus XI. ac sepultum fuisse in Tungri, idque anno 266. ut placet auctori cod. Uffenbach.

6.° Maximinum, Maximino pagano ex Helena matre christiana ortum, doctorem theologiæ & Tungrensis ecclesiæ primo decanum, obiisse an. 13. episcopatus, & terræ mandatum in urbe Tungrensi. An. 277. addit codex Uffenbach.

7.° Valentinum ordinatum an. Christi 290. in extremis positum pastoralem suum baculum posuisse super altare B. M. virginis, ac sub anathematis poena vetuisse ne quis inde eum aufferret, donec daretur episcopus Dei revelatione, obdormisse in domino anno præsulatus sui XIX. sedem deinde vacasse 7. annis, & infra illud temporis spatium Trevirenses & Colonienses ab episcopo Tungrensi se abalienasse.

Hæc omnia vel cæcutienti videntur absurda, A & nulla omnino fide digna. Nec sola tamen traditionis illius auctoritatem labefactant & penitus evertunt. Alia suppetunt & quidem plurima.

Primum est, quod ex Trevirensium annalibus quindecim antistites, successere Materno, qui in Tungrensium episcoporum catalogo non recensentur; quibus ad cœlum evocatis, eandem sedem Navitus aliique illi octo inter Tungrenses pontifices jam jam relati, Trevirensem sedem occupasse narrantur. Id vero quo pacto conciliari queat, viderint alii.

Alterum est quod Maternus qui conciliis Romano & Arelatensi contra Donatistas interfuit B annis 313. & 314. Coloniensis episcopus dicatur, nullumque ante ipsum hæc ecclesia videatur antistitem admittere. Quis porro ille Maternus? si trium ut supra relatum est, civitatum apostolus, ruit prætensa illa traditio & episcoporum series. Si diversus, duplex ergo cum nonnullis recentioribus admittendus est Maternus. At repugnant Herigerus aliique vetusti Tungrensium præsulum historiæ scriptores, repugnant & veteres omnes Coloniensis ecclesiæ tabulæ, catalogi & dipthyca.

Ex his omnibus viri nostrorum temporum doctissimi hisque in rebus versatissimi, S. Eucharium Trevirensis ecclesiæ fundatorem 3. sec. fuisse affirmant, eique successisse Valerium, Valerio vero C Maternum. Hunc initio 4. sec. factum Trevirensem episcopum, ac postea sedem illam in gratiam Agritii abdicasse, ut fidem apud Ubios seu Colonienses, tum apud Eburones seu Tungros prædicaret duarum illarum ecclesiarum fundamenta posuisse, quarum utraque suos post ipsum habuerit episcopos.

Launoy de Sulp. Severi sententia. c. 29. Tillem. t. 4. p. 499. & 500. Baillet in Euchario, Valerio & Materno.

Addunt sancti Eucharii vitam quæ exstat apud Chapeavillum refertam esse fabulosis eventibus, factis nulla ratione probabilibus, & modo quo Gallias ad christianam religionem conversas fuisse tradunt auctores probatissimi, ita oppositis, ut D nullam omnino fidem mereantur; de eo altum apud omnes antiquos Hagiologiorum scriptores silentium, primumque a Gelasino insertum in Romano martyrologio, postea a Baronio. Quod sane mirum nobis videtur, cum hæc de eo referat Greg. Turon. de vitis Patrum cap. XVII. num. 4. *Cum lues inguinaria populum Trevericum vastaret, facto de nocte vehementissimo sono audita est vox dicentis*: Quid hic ô socii faciemus; ad unam enim portam Eucharius sacerdos observat, ad aliam Maximinus excubat; in medio Nicetius: nihil E hic ultra prævalere possumus .... *statimque morbus quievit.* Denique notant in vita S. Maximini referri basilicam sub ejus nomine jam ab anno Christi 330. ædificatam, verum nihil eos id moratur. Quæ enim inquiunt fides debetur auctori noni duntaxat seculi.

Ad S. Valerium quod spectat, nomen ejus fatentur inseri 29. Januarii in antiquis martyrologiis sub Hieronymi nomine editis, & plurimis nono seculo exaratis a Wandalberto, Rabano, Usuardo, Notkero, &c. & in iis, si Rabanum excipias, ut Petri discipulum exhiberi. Verum id nihil esse fidenter asseverant, tum quia aucto-

rum

ANNI CHRISTI

rum 600. annis posteriorum auctoritas nullius A ponderis merito censetur : tum quia qui a Romano pontifice mittebantur, aliquo pacto a Petro missi dici potuerunt : tum denique quia, qui doctrinam ecclesiæ docebant, Petri, præcipui illius doctoris, discipulos nuncupari connaturale est.

De Materno constare (inquiunt) judicem in causa Donatistarum contra Cæcilianum a Constantino datum fuisse an. 313. & adversus illos pronuntiasse in concilio Romano, ut & anno sequenti in Arelatensi; in illis Coloniensem episcopum constanter nominari; diem ejus festum in Romano, aliisque recentioribus martyrologiis B notari ad diem 15. Sept.

Sciunt illi in Trevirensibus indicibus 22. episc. inseri Maternum inter & Agritium, qui 26. numeratur, & octo post eundem Maternum in Leodiensibus ad Servatium usque. Verum id absque ullo fundamento, & a recentioribus 10. sec. auctoribus factum aiunt, atque adeo nullum negotium facessere posse. Verum plures illorum coluntur ab ecclesia inquies. Fatentur, at licet sancti, non ideo episc. & multo minus Trevirensis ecclesiæ pontifices. At quid de Martino qui decimus, imo & vicesimus Trevirensis, septimus vero Tungrensis episcopus, & Hasbaniæ apostolus nuncupatur? C Mortuus dicitur an. 276. 10. aut 12. episcopatus, ejusque corpus a B. Servatio in argentea capsa repositum. Quærunt quo hæc omnia fundamento dicantur. Notant Molanum solo Tungrensi breviario niti fateri, quod levissimi ponderis affirmant. Notant insuper Harigerum fateri non inveniri quando vixerit, quandiu rexerit, & ubi sepultus fuerit.

Denique facile concedunt Maternum inter & Servatium, unum aut alterum episcopum Tungris sedisse, cum per tempus liceat. At quinam illi sint, quandiu sedem tenuerint, quid egerint, nonnisi temerario definiri posse contendunt, cum D nulla suppetant de illis indubia monumenta.

Hæc sunt quæ de primis ecclesiæ Leodiensis episcopis dicere operæ pretium duximus, non ut ulli sententiæ præjudicium afferamus, sed ut lectoribus, uti decet historicos, difficultates ob oculos ponamus, quæ utrinque affirmantur, edoceamus, sicque facilius quod verum est tenere, aut inquirere valeant. Consuetum episcoporum ordinem in sequentibus referemus, non quod illi firmiter adhærendum esse censeamus, sed ut avitæ jam consuetudini pareamus, & Sanmarthanorum ordinem non turbemus.

X. S. SERVATIUS.*

Vix salebrosa & scopulis plena primorum Tungrensium antistitum loca evasimus, cum ecce in nihilo faciliora incurrimus, Servatii videlicet gesta quæ aggredimur enarrare. Quærimus enim auctores, & non suppetunt nisi & ætate recentiores, & audacia fingendi fide prorsus indigni. Putidas quippe de ejus origine, natione, & missione fabulas somniarunt, quæ historiæ monstra a Baronio merito dicuntur. Iis ergo omissis antiquiora & certiora inquiramus.

* qui & Servatio, & Sarbatius nominatur.

V Tillemont t. 8. pag. 770.

346. Primam ejus notitiam exhibet Agrippinense concilium anno 346. post consulatum Amantii & Albini, IV. idus Maias habitum, in quo sic adversus Coloniensem episcopum pronuntiat: *Quid fecerit, quidve docuerit Euphrates pseudoepiscopus, non opinione, sed veritate cognovi pro finitimi loci conjuncta civitate; cuique publice & domestice sæpe obstiti, cum ille Christum Deum negaret, audiente etiam Athanasio episcopo Alexandriæ, & presbyteris, diaconibusque plurimis: idcirco censeo Christianis episcopum eum esse non posse, quia Deum Christum sacrilega voce negavit, &c.* Sed hæc non ita certa; & quæ contra hanc synodum proferri possunt, nos minime latet, de iis quid sentiendum sit, in Coloniensibus episcopis ostendimus.

Adfuit Sardicensi concilio an. 347. ejus enim nomen in subscriptionibus reperitur. Docet Athan. Apol. 1. p. 679. Sarvatium cum Maximo ad Constantium imperat. missum a Magnentio an. 350. Intererat Ariminensi concilio an. 359. in quo cum Phæbadio Agennensi pro Christi divinitate acerrime decertavit, sed uterque Valentis fraudibus deceptus fidei formulam æquivocam subscripsit, & postea miratus est uterque se inscium, & mente catholicum, dolosa professione Arianum audire. Vide quæ diximus in Phæbadio. 347.

Porro cum hic noster Servatius nulli omnino synodo, post prædictum Ariminense concilium, interfuisse, nullis congregatorum episcoporum decretis, licet multa fuerint edita, subscripsisse uspiam dicatur: cumque ex auctoribus Gregorio Turonensi vetustioribus nullus, aliquam ipsius tanquam post id tempus superstitis mentionem fecerit, eum vivendi finem fecisse imperante adhuc Constantio, putamus: nec enim concipere possumus, quo pacto tantæ sanctitatis, doctrinæ & auctoritatis vir, aut nihil deinceps egisset, aut tanto silentio cum suis actis obrutus fuisset. De his porro quæ de Servatio seu Aravatio refert Gregorius Turon. fusius agemus infra.

XI. S. AGRICOLAUS.

Episcoporum Leodiensium historiæ scriptores tradunt Servatii sedem vacasse usque ad S. Remigii episcopatum, quo primum ab Agricolao, deinde a septem aliis, quorum postremus fuerit Falco occupata est. At in hoc vehementer eos falli inde manifestum est, quod eorum septimus Falco fuerit ipsi Remigio coævus. Unde missis illis auctoribus, sententiæ, quæ 2. Servatios, aut E Servatium ab Aravatio distinguit adhærentes, sequentes episcopos, quos ipsi suppeditant sic recensemus, ut ab Agricolao XI. Tungrensium episcopo initium sumamus, successorem habuit Ursicinum.

XII. URSICINUS.

Godefridus Henschenius in diatriba de episcopatu Trajectensi, agens de S. Agricolai successoribus incertum esse affirmat quandiu singuli sederint, usque ad finem quinti seculi, quo initium Falconis adscribit, ad cujus sententiam acceden-

ANNI CHRISTI

tes missa facimus figmenta codicum MSS. Uffembach. Estræi &c. quæ & horum præsulum genus & pontificatus annos proprio suo ingenio decernunt.

XIII. Designatus.

S. Designatus colitur calendis Decembris; obiisse tamen idibus Januarii legitur in chronico Belgico.

XIV. Renatus sive Resignatus.

De hoc episcopo nudum nomen tradere satius est, quam insulsas scribere fabellas.

XV. Servatius II. seu Aravatius.

Duo hic inquirenda. Primum, utrum, aliquis episcopus, Servatius seu Aravatius dictus, hoc loco sit inferendus. Alterum quo sit nomine insigniendus.

Primum ex Gregorio Turon. definiendum est; sic porro ille lib. 2. histor. cap. v. Rumor erat Chunos in Gallias velle prorumpere. *Erat autem tunc temporis apud Tungros oppidum Aravatius eximiæ sanctitatis episcopus, qui vigiliis ac jejuniis vacans, crebro lachrymarum imbre perfusus, Domini misericordiam precabatur, ne unquam gentem hanc incredulam, seque semper indignam in Gallias venire permitteret. Sed sentiens per spiritum, pro delictis populi sibi hoc non fuisse concessum.* Romam adire decrevit, ut accito Petri præsidio, quod flagitabat obtinere mereretur. *Accedens ergo ad B. apostoli tumulum deprecabatur auxilium ejus in multa abstinentia, maxima inedia se consumens, ita ut biduo triduoque sine ullo cibo potuque maneret, nec esset intervallum aliquod in quo ab oratione cessaret* (tandem) *fertur hoc a B. apostolo accepisse responsum..... Apud Domini deliberationem sancitum est Chunos.. Gallias.... maxima tempestate debere depopulari.... Accelera velociter, ordina domum tuam, sepulturam compone, require linteamina munda: ecceenim migrabis a corpore, nec videbunt oculi tui mala quæ facturi sunt Chuni in Galliis. Hoc pontifex.... responso accepto, iter accelerat, Galliasque velociter repetit: veniensque ad urbem Tungrorum, quæ erant necessaria sepulturæ secum citius levat, valedicensque clericis ac reliquis civibus, denuntiat cum fletu & lamentatione, quia non visuri essent ultra faciem illius. At illi cum ululatu magno & lacrymis eum prosequentes rogabant, ne derelinquas nos pater sancte, ne obliviscaris nostri pastor bone. Sed cum eum fletibus revocare non possent, accepta benedictione cum osculis, redierunt. Hic vero ad Trajectensem urbem accedens modica pulsatus febre recessit a corpore.*

Cap. vi. *Igitur Chuni a Pannoniis egressi, ut quidam ferunt, in ipsa S. Paschæ vigilia, ad Metensem urbem, reliqua depopulando perveniunt, tradentes urbem incendio, populum in ore gladii trucidantes, &c.* cap. viii. *Attila vero Chunorum rex a Metensi urbe egrediens, cum multas Galliarum civitates opprimeret, Aurelianis aggreditur.* Et in lib. de Glor. conf. c. 72. *Arvatius Trijectensis episcopus, tempore Chunorum, cum ad in-*

A *rumpendas prorumperent Gallias, fuisse memoratur.*

ANNI CHRISTI

Ex his adeo palam est Aravatii prædictionem, iter Romam, & mortem cum Attilæ & Hunnorum in Gallias irruptione a Gregorio connecti, ut lectione sola non confirmatione opus habeat. Cur enim jubet Petrus: *Accelera velociter, ordina domum tuam, require linteamina munda, ecce enim migrabis a corpore nec, &c.* Cur mandatum ad amussim exsequitur S. pontifex, iter accelerat, Galliasque velociter repetit? Cur Metis prædicat ut periculum imminens votis & eleemosynis redimant? Cur Tungros reversus asserit *inevitabilem instare urbi interitum*? Cur statim om-

B nes sanctorum reliquias, cruces, divini mysterii vasa, simulque sepulturæ suæ necessaria tolli imperat! Quorsum hæc præpropera festinatio, si Hunni non nisi post 70. annos in Gallias erant irrupturi! Si tamen confirmationem requirant adversarii, eam sufficiet Gregorianæ historiæ epitome, a Fredegario concinnata, quæ sic habet: *Cum Wandali præterissent a Galliis, nec multo post tempore Chuni Gallias ingredi disponebant. Quod cum B. Arvatius episc. Tungrorum civitatis audisset, Romam pergit ad limina S. Petri apostoli, ibique quotidianum jejunium & vigilias assidue faciens, in*

C *visione somni ab apostolo responsum accipiens decretum ab Altissimo Chunos ingredi Gallias, protinus ad civitatem suam rediit, prædicens ejus obitum, ut hoc malum non videret. Aëtius cum iniisset certamen cum Chunis, &c.* Suppetit & Aventinus, qui in lib. 2. annalium tradit Aduacam Tungrorum ab Attila Hunnorum rege expugnatam, direptam ac incensam, quam Asanarius episcopus vir sanctus (sic Servatium, seu Aravatium vocat) precibus suis servare non potuerit. Vide Bedam, Adonem & Notkerum III. idus Maii. Vide & Carolum Sigonium lib. 13. de Imperio Occidentali. Sufficiunt denique & illi mediæ ætatis scriptores, qui Servatio quarti seculi

D hæc omnia tribuunt. Sic enim Herigerus: *post hujus obitum, Hunni subversis quam plurimis Galliarum civitatibus, civitatem quoque diruére Tungrorum.* Ægidius sibi minime constans Hunnos in Gallias irrepsisse asserit antequam fato fungeretur Servatius: *gens Hunnorum*, inquit, *inaccessis clausa montibus rabie inopina exarsit,* (adeo ut) *Servatius, ut fama est, vix urbis Romanæ municipia exierat, cum late vagantes Hunnorum incidit in phalanges.... captus.............. vinculis mancipatur.* Deinde refert insigni miraculo commotos Hunnos eum dimisisse.

E Jam vero si illius, de quo loquitur Gregorius, mors cum Hunnorum irruptione conjuncta sit, dubio procul nequit esse Servatius ille Athanasio coævus, qui Sardicensi & Ariminensi conciliis interfuerit: hic enim, si vera sint synodi Agrippinensis acta, jam episcopus erat an. 346. imo & fere decennio prius, ut pote qui Euphratam in ea damnatum, ait se coram Athanasio dum Treviris exsularet, ob conceptam hæresim reprehendisse. Quo ergo pacto episcopus esse & Romam proficisci potuit an. 450. Quis credat illum centum & decem annis pedum gestasse, & 140. natum tantum iter suscepisse?

ANNI CHRISTI

Verum, inquiunt Baronius aliique, hallucinatur hic, ut & alibi sæpe Gregorius. Servatius ad cœlum evolavit non sub Attilæ adventum, sed longe ante, & sub aliorum barbarorum in Gallias irruptionem. At primo unde habent hallucinatum fuisse Gregorium. Proferant auctorem fide digniorem & ætate superiorem, qui contrarium asserat. Eos quidem ingerunt qui Tungrensium episcoporum historias texuerunt, verum quam fidem illi merentur, qui sex postea seculis floruere, præ Gregorio vix non synchrono. Deinde quos producunt auctores? Certe non Herigerum, sed Ægidium, Sigebertum, aliosque, quorum antiquissimus nonnisi decimo tertio sæculo commenta, nugas, invicem pugnantia scripsit? Secundo quænam est illa barbarorum irruptio? Certe ab Ariminensi concilio ad annum 406. nulla, saltem insignis & memoranda notatur apud historicos. Quam Hieronymus ad Ageruchiam commemorat, ea esse nequit, qua Tungrorum urbem eversum iri prædixit Servatius & quâ imminente mortuus est: tum quia in verbis Hieronymi & aliorum qui de ea scripsere, nulla Tungrorum mentio: tum quia Vandalorum iter attentius consideranti vix fieri posse videtur, ut ad Tungros deflexerint. In Moguntinum tractum transmeato Rheno factus est primus eorum impetus; recta deinde progressi narrantur ad Alpes usque & Pyræneos, ac se se etiam ex obliquo per Remos, Atrebates & Morinos diffudisse: a qua via longius abest Tungrorum civitas, ut ad illam accedere potuerint: tum denique quia his etiam concessis, Servatius ab anno 336. jam episcopus centenarius fuisse dicendus foret, cum iter Romanum aggressus est & LXX. circiter annos in episcopatu exegisse, cum mortuus est, quæ quis credat?

Instant hanc opinionem refragari omnibus Leodic. episcoporum indicibus. At illi indices sunt ætate recentiores, inaccurati, fabulis factisque sibi nullatenus cohærentibus referti, quibus, & si mille forent, auctoritate longe major est Gregorius.

Tungri ab Hunnis dirui potuerunt anno 384. inquiunt Bollandiani, non quidem ab his qui sub Attila in Gallias irruperunt, sed ab aliis qui anno assignato a Valentiniano contra Maximum tyrannum acciti sunt. Sed ipsamet Sigonii & S. Ambrosii verba quibus id probare tentant, Hunnos tunc temporis in Gallias ingressos non fuisse aperte demonstrant, ut invicte probat Sluzius de unico Servatio cap. 5. pag. 61. 62.

Ingeniosum est clarissimi Sluzii systhema, sed non ita verum, utpote recentiorum duntaxat auctoritate fultum, & ex jam dictis eversum. Unum habet quod præterire non possumus, nempe Tungrorum urbem ab Hunnis nunquam fuisse dirutam. 1.° Id si verum est, non Gregorio solum, sed Herigero, Ægidio, aliisque Tungrensium episcoporum historicis, quibus unis nititur, abjudicanda fides. 2.° unde id habet vir doctissimus? ex Olao duntaxat, qui ex Hungarorum annalibus asserit Attilam Rhenum Argentorati transmeasse, quæ civitas a Tungrorum oppido longissime distat. Verum, ut observat D. de Tillemont, quid sint hi annales, qua antiquitate quave auctoritate polleant incompertum est, nec possumus recentiorum hujusmodi auctorum judicio adhærere. Addit vir doctissimus videri Hunnos in Gallias intrasse per Francorum regiones, in quibus Tungri erant, asserente Sluzio. Denique notat, si Argentoratum ingressi fuissent. Mediomatricum accedere minime debuisse.

Nostram hanc sententiam tenuere viri doctissimi, & in his rebus versatissimi, Hadrianus Valesius [a] Cointius [b] Pagius [c] & noster domnus Theodoricus Ruinart nota C. ad cap. 6. l. 2. hist. Greg. ad quem etiam plurimum accedit D. de Tillemont.

Ad alterum quod spectat, nempe quo nomine appellandus sit hic noster episcopus, res est ex MSS. definienda. De illis porro ultimus operum Gregorii editor D. Theodoric. Ruinart vir sincerus, & in emendando textu accuratissimus lib. 2. histor. c. 5. in textu pro *Servatius* reposuit *Aravatius*, cum hac marginali nota: *Editi fere omnes* cum codice Bec. *Servatius*, Corb. *Asavatius* .... *Ex omnibus MSS. quos videre licuit (plurimos autem licuit) unicus Bec. hic... Servatius habet.*

Ad librum vero de Gloria Confessorum cap. 72. in cujus textu Ruinartus posuit *Arvatius* in nota hæc dicit: *Sic habent MSS. & editi quos vidi, excepto unico Clarom. A. qui habet* Servatius. *Cui consentit codex S. Laurentii Leodiensis, huic ecclesiæ oblatus a Reginaldo Leod. episcopo, an. 1034. ut observat Henschenius in exegesi... codex tamen S. Dionysii seculo 8. scriptus, quem penes se habebat*, Aravatius *exhibet, ut monuit me clar. Daniel Papebrochius.* Denique in addendis & emendandis. *Sic*, inquit, *habet codex Floriacensis in capitum indice*, de Aravatio Trajectensium episcopo. Tandem ad epitomen fredegarii in contextu ponit, *Aravatius*, & notat ita habere codices Clar. & Ambracianum tom. 2. bibliothecæ Cæsareæ Lambecii laudatum, & Boherianum.

Ex quibus conficitur hunc episcopum Arvatium seu Aravatium nominandum esse.

Narrat Gregor. de Glor. Confess. c. 72. referri Aravatium sepultum fuisse *juxta ipsum pontem aggeris publici*, & quamvis maxima nivis quantitas defluxisset, quamvis 3. aut 4. pedes alta terram operiret, tumulum tamen nullatenus adtingere: imo nec marmor, quod super erat humectare. Procedente vero tempore advenientem in hanc urbem Monulfum episcopum, templum magnum in ejus honorem construxisse, ornasseque, in quod multo studio & veneratione translatum corpus magnis nunc virtutibus pollet.

Ex eo porro quod in lib. de Gloria Confessorum Arvatium Trijectensem episcopum nuncupat Gregorius, non immerito infertur, cum morti proximum sedem suam Trajectum transtulisse anno 450. Quam ibi ad S. Hubertum usque permansisse vulgo tradunt auctores. Negavit 459.

[a] *Lib. 3. rerum Francicarum cap. 5. & in præfat. t. 2.*
[b] *in annal. Francorum ad an. 418. n. 8. & 450. n. 5. 6. 7.*
[c] *in epistola ad Nicasium apud Baillet in vita Servatii.*

ANNI CHRISTI

quidem hoc Bucherius in disputatione *de primis* A *Tungrorum seu Leodiensium episcopis*, quem secutus est Fisen; verum hanc ejus sententiam tot tamque invictis argumentis confutavit Henschenius, tum in *diatriba de episcopis Trajectensibus*, tum in *exegesi de episcopatu Tungren. & Trajecten.* c. 5. 6. 7. 8. ut ulteriori confirmatione non indigeat.

XVI. Supplicius seu Sulpitius.

Ejus loco, codex Estræus post Resignatum refert Stephanum, quem dicit sancti Nasonis filium ex filia principis Galliæ fuisse, & 15. annis præfuisse. Verum unde id hausit? certe omnes episcoporum indices Supplicium hic memorant. Sub annum 465. 15. kalend. Februar. obiisse tradit Cointius, observarique a Bollando Sulpitii Traject. episcopi nomen in multis martyrologiis & kalendariis reperiri. Ejus natalem 18. Januar. consignari in kalendario sanctorum provinciæ Leodiensis, a Ferrario, Saussaio & Placentino: in MS. vero Florario die 17. Januar. & in MS. quodam carthusiæ Bruxellensis die 9. Februarii; hæc insuper in eo MS. haberi die 14. Augusti. *Translatio S. Supplicii episcopi Trajectensis superioris, qui supra ponitur V. idus Febr.* Iniisse ait MS. cod. Uffembach 517. quod stare nequit.

Coint. ad hunc annum n. 3.

XVII. Quirillus.

Hunc episcopum Quivillum vocat MS. cod. Uffembachianus, & ejus episcopatum male consignat an. 525. Codex Estræus eum dicit filium comitis Dionanti; decanum antea fuisse & suam ecclesiam 40. annis rexisse.

XVIII. Eucherius I. seu Eucharius.

Eucherius Falconis successoris sui frater dicitur. Ejus initium ponitur sub annum 487. (quamquam multo serius a MS. cod. Uffembach. an. scil. 527. & 535.) obitus vero x. cal. Martias consignatur. Illius festum a quibusdam coli observat Eugenius. Ab Estræo codice dicitur natus comitis Hostiensis ex filia comitis Namurcensis, & 2. annis sedisse.

XIX. Falco.

Falco fratri suo Eucherio successit circa annum 495. (male codex Uffembach. an. 536.) pontificatum adeptus, statim in Mosomagensi * ecclesia adversus ecclesiæ Remensis jura sibi jurisdictionem usurpavit, ibi levitas & presbyteros ordinando, archidiaconum instituendo & primicerium scholæ clarissimæ, militiæque ductorem, colonorum tributa & agrorum reditus sibi portari jubendo. Unde gravissimis litteris eum reprehendit S. Remigius, levitatis, alienorum invasionis arguens, monensque levitas atque presbyteros quos contra ordinem fecerat, a se fuisse ab ordine remotos. Eum ad tempora Theodorici regis pervenisse & circa annum Christi duodecimum supra quingentesimum ad Deum migrasse mense Februario, aliosque diem 20. alios 21. notare, scribit Cointius.

* Mouson.

ad hunc an. n. 4. & 5.

XXI. Eucharius II.

Eucharius Falconi successit circa annum 512. non 539. ut habet MS. cod. Uffembach. Anonymus Estræus filium comitis Flandriæ ex filia regis Angliæ fuisse asserit, præfuisse annis tribus, ac Trajecti sepultum. Sed fides sit penes auctorem, de his enim silent & Herigerus & Ægidius. Ait Herigerus eum tertio kalendas Martii credi ad vitam cœlestem transiisse.

XX. Domitianus.

Ut inter ea quæ de Domitiano circumferuntur certa secernamus ab incertis. 1.° Anonymus eum filium regis Bavariæ, ex filia ducis Ardennæ fuisse asserit, de quo silent vel ipsi Ægidius & Herigerus; idque unum notat chron. Belgic. eum in Galliæ partibus ex honestis & secundum terrenæ dignitatis gloriam altis & præclaris parentibus exstitisse procreatum. 2.° Ægidius addit in Aurelianensi synodo, Principis, & episcoporum judicio ipsi concessum fuisse, prædia, castella, & quæ Tungrensis ecclesiæ & civitatis erant beneficia, & post ejus destructionem a pluribus direpta fuerant, Trajectum ad sedem suam transferre: de quo altum apud Herigerum silentium. 3.° eum civitatis dirutæ deformitate commotum B. Servatii seu Aravatii sepulcrum Trajecti cœpisse frequentare.

Constare asserunt Leod. auctores eum Arvernensi concilio an. 535. sub Theodorico Austrasiorum rege celebrato subscripsisse, sed vide quæ diximus in cognomine episcopo Coloniensi. Constat & Aurelianensi v. synodo an. 549. habitæ interfuisse, in qua, si vera sunt quæ habet Ægidius, per eum Deus multa signa ostendit: *dicitur enim quod cum disputaret contra hæreticos qui ibi convenerant, terra in modum pulvinaris assurgens ei sedile præparavit. Contradicentibus & resistentibus verbis fidei hæreticis, cum contra fidem catholicam aliquid falsitatis dicerent, plenus spiritu sancto levabat manum suam contra ipsos, & statim excæcabantur per divinam potentiam.* 535.

Asserit Cointius anno 550. nonis Maiis ad Deum transiisse, nec curat notæ marginalis ad Ægidium auctoritatem, quæ annum assignat 560. ut & breve chronicon Leodiense, nec chronica Belgica ac Bucherii quæ 569. aut 570. mortem ejus consignant, hac ductus ratione, quod ab ejus obitu ad episcopatum usque Johannis cognomento Agni, numerentur anni tres supra septuaginta, Johannes autem teste Sigeberto præsulatum inierit, cum superstes in vivis erat Austregesilus Bituric. episcopus, cujus mors in annum Christi 624. incidit.

S. Domitianus Hoyi jacet in ecclesia B. Mariæ. Ab Hoyanis præcipuo honore colitur, ob multa quæ illis contulit beneficia, quæ Placentius recitat; draconem enim interfecit, qui fontem ipsis pernecessarium inficiebat, eoque purgato, alterum etiam ægris medentem eduxit.

ANNI CHRISTI

XXII. S. Monulphus.

S. Monulphum filium comitis Dionanti ex filia comitis Hostiensis appellat Estræus codex solus. Certe illum Ægidius dicit *tam genituræ quam morum nobilitate præclarum* fuisse, & Dinantii dominum indicat, dum castrum illud *hæreditarie suum* vocat, qui & addit S. Servatium (sic enim vocat) ab eo omnium prædiorum suorum scriptum hæredem; & inter ea prædia castrum Dinantium annumerat Molanus. Longe certius est quod scribit Gregor. de Gloria Confess. c. 72. *Procedente tempore, adveniens in hac urbe Monulphus episcopus templum magnum in ejus* (S. Arvatii) *honorem construxit, composuit, ornavitque, in quo multo studio & veneratione translatum corpus magnis nunc virtutibus pollet.* Illud dedicavit VII. idus Julii, teste Ægidio, ac sedem pontificalem illic deinceps fore constituit, teste Herigero. Dicitur Tungrim devastatam reparare voluisse, sed statim a cœpto destitisse, omnem curam suam in Trajectum impendisse, pios ibidem clericos instituisse, quos secundum canones vivere hortatus est. Fertur insuper Legium non inamœnam villam, cum aliquando videret, inclytam fore prædixisse, in ea construxisse ecclesiam & sub SS. Cosmæ & Damiani martyrum nomine Domino consecrasse. Tandem *videns sibi jam imminere finem vitæ, omnibus rite peractis, in medio ecclesiæ in qua per 39. circiter annos fuerat episcopus designavit locum sepulturæ, ubi vitæ hujus termino feliciter peracto sepultus est cum magno honore, septimo cal. Augusti.* Obiit an. 589. In martyrologiis tamen ejus nomen reperitur 17. cal. Aug. unde suspicantur nonnulli diem septimum pro decimo, septimo in textum Ægidii irrepsisse.

XXIII. Gondulphus.

De Gondulpho nihil præter nomen habet Herigerus. Doctior Ægidius, ex relatione quorumdam fidelium eum dicit magnis ex natalitus, primis videlicet Lotharingiæ oriundum; doctissimus Estræus anonymus addit filium fuisse Lotharingiæ ducis ex filia Lotharii regis Francorum. Tungrim paulo inconsultius renovare aggressum fuisse tradunt, sed brevi sensisse frustra Dei voluntati resisti, opifices enim operi admotos a lupis dilaceratos, & nocte fulmen egressum omnem diei laborem absumpsisse, quapropter ab incœpto destitisse, ut fusius narrat Ægidius. At id omne fabulam esse censet Fisen. Trajectensem ecclesiam septem annis sapientissime rexit, & migravit ex hoc seculo an. 596. VII. cal. Aug. ait Ægidius, 17.° inquiunt Molanus, Miræus, Saussaius & Fisen. Sepultus est in navi ecclesiæ S. Servatii.

XXIV. Perpetuus.

S. Perpetuus apud Dionantum quiescit, inquit Harigerus, nihilque amplius. Addit Ægidius ordinatum episcopum circa annum 598. quod idem habet breve chron. Leodiense apud Marten. t. 3. Anecdot. col. 1403. ubi ait. *Anno 598.* A *S. Perpetuus Tungris antistat.* Unde male MS. cod. Uffembach. ait episcopatum iniisse 608. Eum ducis Hostiensis ex filia comitis Coloniensis filium asserit anonymus. Ad Christum migravit anno 609. exactis in episcopatu 13. annis pridie nonas Novembris, virtutibus in vita, signis post mortem clarus.

XXV. Ebregisus seu Evergisus.

B. Ebregisus Perpetuo succedens in Trumonia ejusdem ecclesiæ villa est humatus. Id unum habet Herigerus, ut & chron. breve Leod. quod B addit eum antistitem fuisse an. 618. Serius ejus episcopatum consignat codex Uffembach. anno scil. 621. Initium ejus episcopatus anno 615. illigat Estræus codex. Sed id brevius visum est & suo quisque modo amplificare tentavit. Cum Evergislo Coloniensium antistite a nonnullis confusus est, vel propter nominis affinitatem, vel quod utriusque corpus a Brunone creditur translatum & in eodem S. Cæciliæ monasterio repositum. Hinc Ægidius aliique, quidquid de Evergislo scriptum reperitur, Ebregiso adscripsere. Hinc aliis errore contrario, Ebregisum ex C Trajectensium episcoporum numero eraserunt, utrinque male. Evergislus Coloniensis colitur IX. calendas Novembr. Ebregisus V. cal. April. teste Henschenio in diatriba. Deinde Ebregesilus Colon. pontifex prius obierat, quam Ebregisus in episcopum Traject. assumeretur. Denique Ebregisum Traject. episcopum agnoscunt Heriger. Anselm. Ægid. Cratepolius, Chapeavil. Miræus, Fisen. Henschen. & Bucher. in posteriore chronologia. Sedisse annos XIV. vulgo asseritur. Cetera, quæ de eo circumferuntur, incerta. Obiisse anno 623. asserit Coint. tum quia ut jam diximus 14. ann. pedum gessit: tum quia teste Ægidio vivebat cum Clotarius rex Pipino duci Dagobertum filium commendavit: D commendasse vero anno 622. probavit ibidem Cointius. Colitur V. Aprilis ut notat Henschen.

XXVI. Johannes.

Johannes cognomento Agnus, vir vitam ruri agens, agrosque colens, non egestatis necessitate (*erat quippe vir nobilis & magnarum possessionum abundans reditibus*) inquit Herigerus, sed vitandi otii causa, uxoratus & nonnullorum liberorum parens, ab extraneo futuri sui pontificatus prædictionem accepit, primum incredulus, statum suum, litterarum inscitiam aliaque ejus-E modi prætexens, tandem edito signo eodem, quo primus Aaron a Deo electus est, ipsius scilicet virga, quam manu gestabat humi defixa, revirescente, frondente, florescente, fructumque germinante, consensit. Paulo post omnium votis ex laïco factus est Trajectensis episcopus, anno ut videtur 623. ut ex Sigeberto probatur, qui ait. 623. *Florebant in Galliis Austregesillus Bituric. episcopus, & sub eo Sulpicius, Chunibertus Coloniensis & Johannes Tungrensis.* Obiit vero Austregesilus anno 624. Male ergo breve chron. Leod. scribit Johan. factum episcopum an. 626. anno 625. codex Uffembach. 635. ex magno

ANNI CHRISTI

chron. Belg. Factus episcopus uxorem, quam prius duxerat, in sanctimonialem consecravit, ut observat Cratepolius. Exinde Romam profectus est, ac in reditu S. Mononem reperit idem iter aggressum. Cum eo familiariter conversatus, detexit locum solitudini aptum in Arduenna sylva, rogavitque post iter Romanum ad se reverteretur, demonstraturum se locum ad quem a Deo mittebatur. Promisit ille & uterque stetit promissis. Cellulam & oratorium ædificavit Monon, in loco qui nunc dicitur villa Nassonia*, quæ est diœcesis Leodiensis, duobus duntaxat milliariis a monasterio S. Huberti distans, ibique decennio circiter contemplationi vacans, tandem a sicariis latronibus occisus est. Mortem servi Dei indoluit Johannes, decentemque *basilicam* ibidem *ædificavit in honorem B. Mariæ Virg. quam ab omni exactione liberam episcopali auctoritate in sua provinciali synodo, perpetuo esse decrevit.* Obiit Johannes anno 649. cum sedisset annos 26. Sex tantum pontificatus annos ei tribuere Cratepolium, Placentium, aliosque non ignoro. Verum id quo pacto stare potest cum Herigero, qui eum mortuum tradit *in bona senectute*, & cum Baudemundo, qui Amandi præsulatum triennio circumscribit, quique Johannis successor, jam Traject. ecclesiam administrabat anno 651. cum ad eum litteras misit Martinus papa. Porro Johannes obiit 8. cal. Aug. ut notant Ægidius & quædam martyrologia apud Molanum. *Sepultus fuit in eccl. S. Cosmæ Hoii* in monte sita. Multa prædia ecclesiæ Traject. contulit, quorum decimationem*, inquit Herigerus, *S. Cosmæ retinet ecclesia in castro Hoyensi, pro ejusdem S. viri sepultura.* De terra elevatus est a Johanne II. Leod. episcopo, sacræque ejus exuviæ reconditæ in altari SS. martyrum Cosmæ & Damiani in castro Hoyensi circa medium XIII. seculi, inquit Ægidius.

* Nassoin.

* Hui.

XXVII. Amandus.

S. Amandus in provincia Aquitanorum & pago Herbalitico* natus est patre Sereno, matre Amantia, tum generis nobilitate tum mentis pietate inclytis. Adolescentiam prætergressus, secessit primum in Oïam* seu Ogiam insulam, inde Turonis paululum commoratus, Biturigas ad S. Austregesilum adiit, ibique in cellula juxta ecclesiam inclusus, jejuniis, orationi & sacrarum litterarum studio vacavit per tria fere lustra. Postea Romam ad limina apostolorum properavit; unde reversus in Gallias, coactus a rege Chlotario regionarius episcopus ordinatus est circa annum 626. & primum Tornacensibus, Gandensibus, postea Brabantiis, Sclavis & Vasconibus verbum Domini prædicavit. A rege Dagoberto, quem ob impuros amores arguebat, e ditione sua pulsus, tandem ejus jussu sedulo conquisitus & revocatus est, cui deinde filium a Deo impetravit, quem & sacra baptismatis unda regeneravit.

* Herbauge.

* Oye in finibus Pictonum e regione Rupellæ posita.

Defuncto Johanne Agno, electus est Trajectensis episcopus, anno juxta Cointium 649. circa an. 647. ex Bollandianis, vix ante annum 648. ait Mabillon. ad hunc annum in annalibus, quamquam breve chronic. Leodic. habeat *anno 632. S. Amandus Tungris fit episcopus.* Scio ipsum haud dubie esse, qui his verbis: *In Christi nomine Amandus Trajectensium urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi.* datum S. Crucis seu S. Faronis cœnobio diploma confirmavit. Scio hoc privilegium a nonnullis datum dici an. 628. ab aliis paulo serius; sed scio quoque illud adeo mutilum esse, tam confuse in eo referri tempora, ut nihil inde certo concludi posse videatur.

Factus episcopus omnia boni pastoris munia maximo cum ardore exsecutus est, nihil non tentavit ut ex subditorum animis vitia exstirparet. Sed videns se nihil proficere, pravosque etiam ecclesiæ ministrorum mores cum ferre non posset, scripsit ad Martinum papam, duo postulans, primum ut episcopatum abdicare sibi liceret, alterum ut nonnullas reliquias concederet. Datis litteris, quæ in vita Amandi per Baudemundum referuntur, ratum habuit Martinus posterius, prius postulatum denegavit, eumque ad patientiam & perseverantiam hortatus est. Nihilominus tamen cura Traject. diœcesis dimissa an. 652. Romam profectus est, ut quod litteris non potuerat, præsentia obtineret, quod & factum est. Annum hunc assignat Cointius ob Remadi successoris ordinationem, quam 3. nonas Febr. anno Christi 653. factam esse constat. Tandem iterum suscepta Elnon. monasterii cura, ex hac vita discessit an. 679. ut aiunt Coint. & Mabillon. Scio aliter sentire nonnullos, ac inter alios Milonem Elnonensem monachum in ejus vita IX. sec. scripta, qui ait *anno Incarn. Dom. N. J. C. 661...... obiit S. Amandus annorum circiter 90.* Abbatem Bonæ Spei anno ab Incarnat. 661. Harigerum 665. Bollandianos 684. sed constat eos errare, ut facillimum est demonstrare ex omnibus fere auctoribus, qui de illo scripsere. Milo ipse ait eum mortuum *VIII. idus Febr. die Dominica*; abbas Bonæ Spei: *nocte Dominica VIII. idus Febr. regnante in Francia Theoderico, anno vitæ 90.* Apud Hucbaldum in vita sanctæ Aldegundis, *Dominica nocte plenus dierum*: quod & de die Dominica habet vetus historia de translatione & elevatione corporis S. Amandi, quam Surius & Bollandus publicarunt. At an. 661. littera Dominicalis erat C. & VIII. idus erat Sabbatum. Anno 665. littera Dominicalis erat E. & dies octavus ante idus incidebat in feriam V. & in Sabbatum anno 684. Et toto Theodorici regis tempore, sub quo diem clausit extremum S. Amandus, dies Dominica non incidit in VI. Februarii, nisi annis 679. & 690. ad hunc postremum pervenisse S. Amandum nemo dixerit, ad primum ergo ejus obitum necesse est alligare.

Jacet in monasterio Elnonensi ut testamento suo sub terribili interminatione jusserat. Ejus corpus e tumulo post annos a morte 16. elatum est & in nova S. Petri ecclesia depositum. Deinde ineunte seculo IX. è terra levatum. An. 1056. ad instaurandam Elnonensem basilicam incendio consumtam, delatum est per Galliam, ac tandem an. 1107. per Brabantiam.

ANNI CHRISTI

XXVIII. S. Remaclus.

S. Remaclus seu Remaclius & Rismaclus in Aquitania, & Bituricensi pago, patre Albutio, matre Matrinia generis nobilitate & possessionum copia praeclaris natus est. Ad Clotarium regem adolescens missus, piorum virorum, praesertim S. Eligii, cui commendatus a parentibus fuerat, amicitiam in aula regia sibi conciliavit, deinde sacri scrinii procuratorem egit, fuitque unus ex referendariis. Mortuo Clotario patriam repetiit, ac se totum Deo vovit, exinde Solemniacum se recepit, ubi primus ut videtur abbas renuntiatus est ab Eligio. Falluntur ergo ejus vitae auctores, Herigerus, Notgerus; aliique, qui eum sub Eligii illius coenobii abbatis regimine in rebus monasticis institutum affirmant. Eos enim erroris convincit S. Audoeni synchroni auctoritas, qui refert Eligium adhuc laïcum fuisse cum designatus est episcopus Noviomensis, imo illum quidem cogitasse aliquando, *demum eidem se mancipare monasterio, nisi eum alio in loco Dei obligasset dispensatio.*

Exhinc a Sigeberto rege translatus est ad regendum Casaegondunense* coenobium super Sesmarum fluvium situm in Austrasia inter Chinium & Bullonium oppida. Non multo post hortante ac operis praefecto Remaclo Sigebertus alia duo monasteria in Arduennensi saltu construxit, Malmundarium & Stabulense. Utrum vero ante, an post Trajectensem ejus pontificatum id evenerit, incertum. Id post ejus promotionem referunt ipsius vitae auctores, sed cum non sint in designandis temporibus admodum accurati, cumque in charta fundationis tantum abbas nominetur, asserit Mabillonius noster tunc non fuisse episcopum. Quod & ab Herigero confirmatur, cum c. 54. ait: *Quem locum* (Casaecongidunum) *cum premeretur a circumstantibus & potentium turbis, conveniens super hoc Sigebertum regem, ut in Arduennae partibus, loco, qui Stabulaus nominatur caenobium construeretur, precibus obtinuit, cujus operis a praefato rege provisor & rector est institutus.* Degebat ergo Casaecongiduni, ergo non erat Traject. episcopus. Ordinatus est episcopus III. nonas Februarias *, quo charactere notatur annus 653. (non 652. ut vult Mabill.) Eo tempore utrumque Arduennae monasterium jussu Regis & Cuniberti Colon. episcopi, in cujus dioecesi situm erat Malmundariense, dedicavit. Ad initium quoque episcopatus ejus pertinet Sigeberti diploma, quod Bollandus ex archivo Stabulensi publicavit, sed in quo duplicem naevum detexit Cointius, ex praecepto Childerici Sigeberti ex fratre nepotis corrigendum. Exstat & aliud ejusdem Sigeberti diploma hoc eodem anno datum, in quo Remaclus episcopus & abbas nominatur. Anno 656. S. Trudonem sibi missum a Deo, vias Domini edocuit, direxitque ad Clodulfum Metensem episcopum, ut S. Stephano omnem suam haereditatem largiretur. Hic rediens in Hasbaniam iterum invisit Remaclum *suum spiritualem patrem*, a quo perhonorifice susceptus est, anno 662. Quo eodem anno

* Cougnon.

* Ut notatur apud Wionem, Gelenium, Saussaium, & Bollandum & asserit MS. cod. Uffenbach.

A S. Pontifex *pertaesus secularium tumultuum* episcopatum abdicavit & in suum Stabulense monasterium secessit. Ejus abdicationem cum anno 662. illigamus, quia in chronico Trudonensi reditus S. Trudonis in Hasbaniam collocatur anno Remacli decimo, ut observat Bollandus in prolegomenis ad vitam S. Hadelini 3. Febr. §. ult. Et annum decimum Remacli episcopi cum hoc anno 662. coincidere inde palam est, quod idem auctor in eodem chronico, anno tertio (inchoato scilicet) post Trudonis reditum, monasterium quod Trudo Sarchinii construxerat tertio idus B Octobr. ab episcopo Theodardo dedicatum asserat; illa enim diei nota designat annum 664 siquidem toto tempore quo Theodardus pontificatum gessit, tertius dies ante idus Octob. cum Dominico coincidit hoc solum anno bissextili, qui littera Dominicali F. per mensem Octobrem praeditus fuit.

Abdicato episcopatu se se recepit in monasteria sua diligentia condita, & utrumque Stabuletum & Malmundarium aliquandiu solus iterum rexit, donec Papolenum Malmundariensi praefecit. Anno 667. VIII. Childerici, diploma ab ipso obtinuit, quo utrique monasterio factae donationes C confirmantur, excepto quod ad ejus petitionem ad dimidiam partem contractae sunt. Denique anno sequenti senior quidem ut ait Notgerus, at moribus, ut subjungit, quam annis maturior beato fine quievit III. nonas Sept. quo die coli solet. Sepultus fuit in oratorio S. Martini, quod extra monasterium Stabulense construxerat.

Aegidius ait S. Landoaldum S. Romanae ecclesiae presbyterum in Gallias, S. Amando ad auxilium, exercendae praedicationis causa transmissum fuisse, creatum Trajectensis ecclesiae archipresbyterum; & quia studio praedicandi, se episcopali sarcina expedierat Amandus, eum vices episcopi suppleviffe, & per novem annos D rexisse ecclesiam episcopo vacantem, donec Remaclus cathedram Trajectensis ecclesiae suscepit. Et ita ante eum Notgerus, & post ejus tempora Nicolaus Leodiensis canonicus in vita S. Lamberti, qui & addunt Lambertum in pietate & litteris educandum Landoaldo traditum a patre fuisse, & ab eodem in praemium impensae diligenter operae donatum praedio nomine Wentershowm, ubi postea construxerit ecclesiam, in qua sepultus diu jacuit.

Haec omnia nullo fundamento nituntur. Anno Christi circiter 652. qui primus Remacli fuit, ex Italia in Galliam adductus est Landoaldus. In administranda dioecesi per novem annos consilio E & opera Remaclum juvare potuit, sed nusquam obiit episcopalia munia, nunquam enim ordinatus est episcopus, presbyter solummodo in fastis ecclesiasticis dicitur & archipresbyter a Notgero & aliis. Praeterea sub Landoaldi disciplina numquam fuit S. Lambertus; Godescalcus enim qui omnibus vitae S. Lamberti scriptoribus antiquior est, quique majorem auctoritatem inde meretur, quod Lamberti vitam ab auctore synchrono conscriptam legerit, ac pene ad verbum exscripserit, aperte notat cum a patre S. Theodardo

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

Traject. præsuli commendatum, divinis dogma- A tibus & monasticis disciplinis in aula regia erudiendum, ubi nullum sive de Landoaldo, sive de Remaclo verbum. Nec a Godeschalco dissentit Stephanus, Notgero & ipse antiquior.

XXIX. S. Theodardus.

Theodardus nobilibus parentibus in Gallia natus est, cum Clotarius avus Sigeberti regnum Francorum administrabat. Cœnobiorum Stabulensis & Malmundariensis factus est abbas anno 653. & Trajectensis episcopus post abdicationem Remacli. Ad illum missus est a patre Lambertus. Anno 664. dedicata est ecclesia Sarchiniensis B cœnobii a Trudone constructa. Verum a quo? De ipsa etiam dedicatione silet omnino Amatus diaconus primus vitæ S. Trudonis * scriptor, silet & Herigerus in vita S. Remacli. Notgerus cæremoniam illam Remaclo tribuit in ejus vita; Theodardo vero Theodoricus in vita Trudonis, quem secutus est auctor chronici Trudonensis. Forte dedicationi uterque, Remaclus & Theodardus interfuere, quemadmodum cellæ S. Gisleni dedicandæ operam suam contulisse perhibentur Amandus & Autbertus episcopi.

* S. Tronc.

De Theodardi necis tempore variæ sunt auctorum sententiæ. Dies in fastis ecclesiasticis notatur IV. idus Sept. Annum 668. definit Cointius, qui calculum suum sic confirmat. Theodardum ad hunc annum pervenisse docet diploma, quod Childericus anno priori, die VI. Septemb. emisit. Nam Theodardus, qui tunc vivebat, quarto post die non occubuit; siquidem præceptum Trajecti datum legitur, & Theodardus prope Nemetum interemptus est, cum proficisceretur ad Childericum regem, qui Trajecto procul aberat. Martyrium autem ejusdem Theodardi post hunc annum differri nequit; Lambertus enim illi successit in episcopatum, versante in Austrasia Childerico, cujus profectio in Neustriam post obitum Clotarii fratris facta est anno sequenti. Id quidem optime, si constet Clotarium anno 669. occubuisse, at Mabillon. noster, qui ejus mortem refert ad annum 670. Theodardi quoque martyrium assignat anno 669. Atque hæc quidem ad mortis ejus chronologiam, ad historiam vero quod spectat, sic eam refert Anselmus.

B. Theodardus pro rebus ecclesiæ sibi creditis, dum regias aures pergit compellare, & contra pervasores prædiorum ecclesiæ auxilium postulare, in saltu Biwalt nominato, haud longe ab urbe Nemetensi, quæ Spira nunc dicitur, ab ipsis ecclesiæ suæ prædonibus interceptus, diffugientibus a se comitibus, innocens trucidatur. Sepultus fuit juxta martyrii locum, nec inde moveri potuit a vicinis Vangionum, Spiræ & Argentinæ episcopis. Sed a successore Lamberto in suam diœcesim ejus reliquiæ fuere translatæ. Notat Chapeavillus a se repertum codicem vitæ S. Lamberti, in quo caput secundum sic inchoat. *Eodem tempore Ayus pontifex Theodardus.* Sed mendum esse optime notavit Fizenus post Christianum le Roy Lecienſem monachum, Ayumque positum fuisse pro agio seu sancto.

XXX. S. Lambertus.

Lambertus, seu potius Lamdebertus aut Lantbertus Trajecti, parentibus locupletibus, & inter loci primates conspicuis ortus est. Herigerus abbas, ejusque exscriptores, patrem ipsius Aprum virum illustrem & comitem, matrem Herisplendem pari nobilitate claram fuisse asserunt. Adolescentem pater Theodardo episcopo tradidit, divinis litteris ac monasticis disciplinis in aula regia imbuendum. Tantum sub eo magisterio progressum fecit, ut a prædonibus necato magistro, cleri ac populi suffragio, ac Regis assensu in ejus locum fuerit substitutus anno 668. aut 669. quod postremum habet codex Estræus, & quidem anno ætatis suæ XXI. Si Ægidio credimus, hac in dignitate summum apud principem locum obtinuisse traditur. Initio pontificatus, magistri ac decessoris sui Theodardi corpus ægre admodum obtinuit & in villa publica Legia, seu Leodico sepelivit cum eo honore qui martyrem decebat. Quo eodem tempore ecclesiam a Landrada virgine in sylva cui nomen *Bellua*, constructam, dicavit.

Anno 673. aut insequenti Trajecto pulsus est. Sic enim loquitur ejus vitæ auctor suppar C Godescalcus: *Cum interfectus fuisset... Rex Childericus..... diabolus festinus insurrexit contra B. virum cum adversariis sævissimis iniqua & falsa consilia machinantibus, ut eum de sede pontificali dejicerent. Ita autem prævaluit iniquitas eorum; ut deponerent eum de sede sua sine causa, & privatus est honore sua absque culpa.* Sedem porro episcopalem invasit Pharamundus, qui quis fuerit, silent antiquissimi scriptores. Coloniensem clericum dicunt Nicolaus & Renerus, imo apud Renerum *fertur* Coloniensis episcopus conspirasse pravorum factioni zelo invidiæ ductus, & primores populi data pecunia ad odium Lamberti D concitasse, qui etiam clericum ecclesiæ suæ Pharamundum ad episcopatum Trajectensem contra jus & fas passus est promoveri. Qualis vero fuit ejus in episcopatum ingressus, talis & illius administratio. *Præsulatus curam ad seculi rapuit pompam.... animarum exstitit latro, ecclesiæ publicus prædo..... nullum facinus exsecratus est; nullum scelus intactum reliquit*, inquit Stephanus, & multis aliis relatis, subdit: *Plura referre pudet, quæ doli magister egisset.*

Interea Landebertus secessit in Stabulense monasterium. Et si monachatum non est professus, ut revera professus videtur *, certe monachum E egit, & omnia claustri munia, imo & durissimas observantiæ regularis leges ac castigationes lubens subiit. Sed denum evoluto toto septennio, interfecto Ebroïno, pax ecclesiæ Trajectensi reddita est; ab ea etiam provincia ejectus Pharamundus, Lambertus votis omnium expetitus, a Pipino Austrasiam gubernante suæ sedi restitutus

* Certe ejus vitæ scriptor scribit n. 3. Lambertum a Theodardo eruditum fuisse in divinis dogmatibus, *& monasticis disciplinis* Scribit, & Stephanus ejusdem sedis episcopus, in vita ejusdem sancti. *Inter quos* (monachos Stabulenses) *vivit novissimus ordine, sed primus exstitit sanctitate; postremus numero, sed præcipuus devotionis studio...*)

an. 681.

ANNI CHRISTI

an. 681. aut sequenti. Exhinc in episcopatu vixit ut monachus, pauperes fovit ut episcopus, mores correxit, vitia debellavit, fidem prædicavit, & universam Taxandriam ab idolorum cultu ad Christi fidem perduxit ut apostolus. Honocurtensis monasterii dedicationi, & S. Landradæ exsequiis interest circa an. 690. Tandem a sicariis interemtus martyr, ut illis temporibus loqui solitum erat, ad cœlos evolavit 17. Sept. seu 15. cal. Octobr. Sed de martyrii anno & causa lis est apud auctores. Ad annum quod spectat, septingentesimum octavum assignamus. Trajectensem enim ecclesiam *per annos XL.* rexit, ut tradunt vitæ S. Huberti scriptores, & qui de gestis pontificum Leodiensium agunt auctores. Cum ergo B Theodardus ejus decessor necatus sit anno 668. aut 669. certe ad annum 708. pervenit Lambertus. Necis, cujus auctor fuit Dodo Pippini principis domesticus, causam alii aliam afferunt. Primus ejus vitæ scriptor Godescalcus hanc assignat, quod Landeberti nepotes Gallum & Rioldum fratres, bonorum & hominum ecclesiæ Traject. invasores interemissent. Godescalcum sequuti sunt Stephanus Leodiensis episcopus, & Rabanus Maurus in martyrologio. Aliam dant Ado Viennensis in martyrologio & Regino Prumiensis in chronico, nempe *reprehensionem domus Regiæ.* C Denique obscuram horum scriptorum mentem, de correptione Pipino facta ob consuetudinem ejus cum Alpaïde, quam, rejecta Plectrude uxore legitima, in thorum adsciverat, exponentes Sigebertus in chronico, Anselmus Leodiensis, Nicolaus Reinerus, Ægidius ac sequiores historici, hanc aut solam, aut cum prima conjunctam necis Lamberti causam protulerunt. At longe majorem fidem merentur primævi vitæ scriptores. Deinde alienum omnino videtur a tanti principis bonitate & clementia, ut cædis istius auctor fuerit. Denique certum videtur Cointio, & novissimæ donationes Pipini & Plectrudis ejus conjugis communiter factæ suadent, Pippinum non D amplius adhæsisse Alpaïdi, cum Landebertus necatus est. Amovenda ergo a tanto principe tam diri facinoris invidia. Sic autem duæ primæ conciliari possunt sententiæ. Gallus ac Rioldus regii ministri *in ecclesiam sæviebant tot perversis operibus*, inquit Godescalcus, *ut nullus eos ferre posset, nec locus esset evadendi.* Landebertus Pipinum, ut pote domus regiæ administrum, ea de re commonefecit, ipsosque Gallum & Rioldum graviter redarguit, sed incassum; quo vehementissime commoti ejus nepotes, aliique vexati, utrumque cædunt. Dodo Pipini domesticus, Galli ac E Rioldi consanguineus, hanc cædem, Lamberti illius minime conscii, cæde ulciscitur. Certe in actis S. Hucberti ab anonymo ejus æquali, & a Jona episcopo scriptis *pro ovibus suis* animam posuisse dicitur.

Cæsus porro est in villa Leodico; ejus corpus Trajectum allatum *sine aliqua funeris pompa conditum* est *in quadam ecclesia S. Petri, in qua vir illustris Aper* defuncti parens *requiescebat.* Inde anno 720. aut insequenti, ordinationis Hucberti duodecimo, plurimis miraculis in loco ejus A martyrii patratis, eo translatum est, & amplissima basilica constructa, in qua repositum.

XXXI. S. HUBERTUS.

De S. Huberto seu Hugberto & Humberto hæc refert anonymus in libello de ejus conversione. *Erat quidam adolescens nobilis genere, sub Theoderico Rege comes palatii, Hubertus nomine, & litterarum studiis, & armorum exercitatione strenuus. Fertur autem quod quadam die solemni, quando alii Christiani, seu vicini ejus pergebant ad ecclesiam, ipse vanitatibus mundi deditus pergebat ad venationem; & ecce apparuit ei cervus, qui infra cornua sua gestabat signum S. Crucis; audivit insuper vocem dicentem sibi; nisi convertaris ad Dominum per sanctæ vitæ propositum, descendes velocius ad infernum. Quo audito, descendit illico de equo suo adorans Dominum.... & promtum se exhibens ad faciendum quod monuerat... considerans Ebroïnum ad omnem malitiam promtissimum, Franciam Sequanorum deseruit, & in Austriam* ad Pippinum ducem... se contulit. Adhærebatque illi quasi comes individua amita sua Odda, quæ exstitit Boggis Aquitanorum ducis recens defuncti vidua. Cum igitur in parochia Tungrensi apud memoratum principem aliquandiu conversaretur, B. Lamberti pontificis celebre nomen cognoscens, cupiensque videre, descendit Trajectum.* Miræus profectionem hanc in Austrasiam illigat an. 688. quod cum 3. chronologis characteribus optime convenit, sed non cum quarto, qui desumitur ab Ebroino; sed hic expungi debet, in eo quippe fallitur anonymus. Annum tunc agebat circiter 25. Uxorem jam duxerat Floribanam, & ex eâ filium susceperat Floribertum nomine, suum in episcopatu successorem. Quod ait Molanus eum tunc paganum fuisse cum inter cervi cornua Crucifixum vidit, falsum esse probatur ex anonymi verbis. Quod addit Miræus, miraculum hoc in Arduenna sylva contigisse, gratis asseritur. Trajecti clericum induit & sub Lamberti disciplina tantos fecit progressus, ut in episcopatu magistro proxime successerit anno 708. ut testatur ejus vitæ auctor coætaneus. Fallitur ergo MS. cod. Uffenbach. qui successioni annum assignat 701. & Codex Estræus qui 700. adscribit. Nicolaus Leodiensis canonicus, qui gesta Lamberti post annos 400. & amplius litteris mandavit, affirmat Lamberti martyrium Sergio papæ, in ipso temporis momento quo contigit, revelatum fuisse ab Angelo, successorem designatum Hubertum, pastoralem defuncti baculum ipsi allatum, ac Huberto Romæ peregrinanti cum episcopali consecratione traditum. Verum de ea Huberti peregrinatione, de Angeli apparitione, & miraculosa ordinatione silet auctor vitæ coætaneus. Nullam quoque prædictæ peregrinationis mentionem faciunt Godescalcus, Stephanus, Anselmus, aliique, qui vel gesta Lamberti, vel S. Huberti vitam ante Nicolaum scripserunt. Deinde Sergius vita functus est anno Christi 701. quo ergo pacto septennio post potuit Hubertum ordinare?

* l'Austrasie

V. Coint. an. 688. n. 35.

708.

An. Franci an. 708. n. 43. 44.

ANNI CHRISTI

hoc anno n. 9.

Anno 711. mortuam Oddam, de qua supra mentionem fecimus, notat Cointius. De ea Amanienses canonici in litteris ad abbatem & monachos S. Arnulphi Metensis, hæc referunt: *omnes*
711. *suas possessiones, prædia, & allodia, quæ possidebat in patria Leodiensi, legavit... S. Huberto.... episcopo Leodiensi consanguineo suo ad opus suarum ecclesiarum, quas.... tunc fundabat tam in civitate Leodiensi, quam in Ardennâ.*

720. Anno 720. suæ ordinationis XII. divinitus admonetur, ut *a Trajectensi* oppido membra S. Lamberti levaret, & Leodicum ubi passus fuerat transferret, quod & præstitit anno sequenti. B
Hæc translatio celebratur IV. kalendas Maii. Nec tantum S. Martyris reliquias sed & cathedram pontificalem Trajecto Leodicum transtulit Hubertus. Ac deinceps a loco Leodicenses & Legienses vocati sunt episcopi, qui prius a superiori Trajecto, Trajectenses; & antiquius Tungrenses a Tungris vocabantur. Martyris exuviæ in ecclesia S. Cosmæ a Monulpho constructa conditæ sunt, quæ ab Huberto amplificata mireque exornata fuit. Hæc porro electa, quia in ea trucidatus fuerat, quamquam alia quoque ibidem exstaret, post tot ab illo patrata miracula, ejus *honori & nomini ædificata*, ut ait Godescalcus hac C
in re summæ auctoritatis. Thecam in qua positæ fuerant ejus reliquiæ auro gemmisque adornavit. S. Theodardi cineres terrâ eduxit, ac populorum cultui exhibuit. S. Madelbertæ virginis corpus, Malbodio in episcopatu Cameracensi, ubi monialium abbatissa fuerat, Leodium quoque feliciter advexit. Idololatriæ reliquias ex Arduenna, Taxandria & Bracbanto, penitus abolevit.

726. Anno 726. mortem sibi *post anni vertentis curriculum* imminere divina revelatione cognovit. Concessum spatium in precibus, vigiliis, aliisque bonis operibus consumsit, Bracbantum D
perrexit, & ecclesiam novo opere constructam Domino dedicavit. Inde Furam, Lovanium inter & Bruxellas, situm vicum digressus, incidit in febrim *feria prima*, & *sexta* migravit in cœlum;
727. & quidem anno 727. ut hoc argumento conficitur: Huberti discipulus ac comes, qui magistri vitam scripsit, affirmat illius translationem factam *die Dominica anno decimo sexto felicissimi ejus excessus*. Carolomanni vero majoris domus, Caroli Martelli filii, *tertio jam anno*. At anno 743. littera Dominicalis fuit F. & mensis November ad annum III. Carolomanni totus pertinuit, quia Carolus Martellus ejus pater obiit mense Octobri anno Christi 741. Addamus anno Christi 727. E
fuisse litteram Dominicalem E. & diem III. ante calendas Junias incidisse in feriam VI. Nec longe abest breve chronicon Leod. cum ait, *circa annum Domini 730. 3. calend. Jul. obiit B. Hugbertus, quamvis ejus festivitas recolitur 3. Nonas Novemb. quando Karlomannus corpus ejus de terra levavit & in altum collocavit.* Addit idem chron. *Præfuisse sedi Tungrensi annis XXX.* quamvis in vita B. Odæ legatur *præfuisse annis XX. &c.* Fallitur Happart cum eum mortuum asserit anno episcopatus 43.

ANNI CHRISTI

XXXII. Florbertus.

Florbertus, seu Florebertus & Floribertus S. Huberti filius, in episcopatum Leodicensem, *divina gratia præordinante, atque Angelo revelante* inquit breve chron. Leod. successit patri defuncto, cujus vestigiis inhærens diœcesim magna tum sapientia, tum pietate gubernavit. Testatur Placentius eum, priusquam ad episcopatum promoveretur, abbatem fuisse Stabulensem, asserunt Sammarthani decem canonicos ab eo in sua ecclesia fuisse constitutos, & corpus B. Odæ levatum esse e terra, ut & SS. Landoaldi, Amandi, Adriani & aliorum corpora, ex chronico S. Bavonis.

Obiit anno 745. & teste Ægidio, *postquam Leodiensem ecclesiam decem & octo circiter annis fideliter gubernasset, eamque ampliasset multis bonis, in magna sanctitate requievit in Christo.* Aliter Placentius: *obiit anno 754. anno administrationis XIX.* Placentium sequitur Molanus. Verum ex dictis supra aperte confutantur. Sepultus est S. Florebertus in ecclesia S. Lamberti.

XXXIII. Fulcarius.

Fulcarius memoratur in XI. epistola, quam Zacharias papa in Franciam scripsit pluribus episcopis per provincias Moguntinam, Remensem, Rotomagensem ac Senonensem, in inscriptione quippe sic legitur *Fulcario * Tungrensi episcopo.* * al. Folcrico.
An. 746. suffraganeus metropolitæ Moguntiacensis effectus est. Memoratur & in altera epistola 746.
Zachariæ pontificis data anno secundum Sirmundum 744. secundum Baronium vero, quem 744.
sequitur Cointius, an. 748. hi optime, quia non- 748.
nulli ex episcopis, quibus hæ litteræ inscribuntur, post an. 744. sedere cœperunt, ut hic noster, & Reginfridus Rotomag. cujus decessor Grimo obiit an. 746. & Agilulphus Colon. non fuit episcopus ante an. 746. Sic porro habet illius epigraphe: *Dilectissimis nobis Reginfrido Rotomagensi...: Fulcario Tungrensi episcopo &c.* Chrodegandi privilegio pro Gorziensi monasterio sic subscribit: *Ego Fulcharius vocatus indignus episcopus subscripsi.* Datum porro scribitur: *Anno ab Incarn. Dom. 757. ind. IX. ep. XV. Conc. IV. anno VI.* 757.
regni Pippini regis, sub die X. kal. Jun. Johannes Chapeavillus refert chartam Ludovici Pii ex archivo Leodiensis ecclesiæ descriptam, qua, petitione *venerabilis Fulcarii* Tungrensis episcopi plurima concedit *in pago Vitalelgonus, in villa Brochem*: quæque data dicitur *VI. kal. Maias, anno Christo propitio, decimo tertio* ejus *imperii, indict. VIII.* Verum eam ut commentitiam rejicit Cointius, tum quia annus 13. Ludovici per mensem Aprilem componitur cum anno Christi 826. cui non VIII. sed IV. indictio illigatur. Tum quia aliud ejusdem principis diploma refert ibidem prædictus Chapeavillus, commutationem a *Walcando Tungrensi episcopo* factam firmans, quod datum dicitur 13. cal. Maii, *anno, Christo propitio, 18.* ejus *imperii, ind. IX.* idest anno 831. cum ergo Carolo magno regnante sedere cœperit Walcandus, & pedum adhuc tenuerit an. 831. stare nequit illud diploma, quod impugnamus.

ANNI CHRISTI

Cointius asserit eum obiisse an. 760. quia post S. Florebertum, quem anno 745. ex hac vita sublatum probavimus, *præfuit Leodiensi ecclesiæ annis XV.* ut Ægidius in additionibus ad Anselmum scribit. Maxima tamen hic emergit difficultas. Diplomati enim, quod Pippinus Rex de Prumiensis cœnobii origine & dotatione scribi jussit an. 763. post ipsum, ejus conjugem & filios, inter episcopos subscribit *Fulcaricus episcopus*, sane Tungrensis. Adde quod inter episco-
765. pos, qui Attiniacensi placito interfuerunt an. 765. recensetur *Folericus episcopus civitatis Tungris.* Primi loci mentionem non facit Cointius, Folericum a Fulcario distinguit: huicque anno 760. defuncto, istum successisse, atque sua subscriptione placitum Attiniacense communivisse ait. Verum cum in diversis epistolarum Zachariæ papæ editionibus modo Folericus, ut in Baroniana, modo Fulcricus ut in Serariana, modo Fulgarius ut in Biniana, ac tandem Fulcarius ut in Sirmondana & Labbeana, videntur hæc omnia unius ejusdemque pontificis nomina fuisse, seu nomen diversimode scriptum; atque adeo eumdem pontificem ad annum usque 765. pervenisse. Addamus in omnibus Leodiensium episcoporum indicibus Fulcario proxime subjici Agilfridum: quod magni certe ponderis nisi, contradicat auctor aut coætaneus aut tantæ auctoritatis, ut contra sentire non possimus; quod certe Ægidio viro longe recentiori, ac minime in his rebus fide digno non convenit. Certe chronic. Belgic. ejus successoris initium serius consignat, anno videlicet 768.

XXXIV. Agilfridus.

Mab. annal. t. 2. pag. 263. Coint prius episcopum fuisse dicit, quam abbatem an. 770. n. 17.

Agilfridus seu Agelfredus ex monacho Elnonensi, Bavonianus seu Gandensis, dein Elnonensis abbas, ac demum episcopus Leodiensis effectus est ab Carolo M. & quidem anno 768. si Placentino & codici Estræo adhibenda fides; 769. ex brevi chron. Leod. Ad eum Desiderium Italiæ regem captum a Carolo magno Leodium missum in exsilium asserit Anselmus, eique suffragantur Ægidius, Sigebertus, Meyerus & alii deinceps. Hepidannus vero San-Gallensis monachus; *Anno* inquit 772. *Paveia civitas conquisita, & rex Desiderius, & Ansa uxor ejus pariter exiliati sunt ad Corbeiam, & ibi Desiderius in vigiliis & orationibus, & jejuniis, & multis bonis operibus permansit usque ad diem obitus sui.* Leodienses historicos sequitur Cointius, quibus solum Hepidannum anteponi non debere affirmat, cum & in chronologia erret, & nulla prædicti exsilii penes Corbeienses monachos supersit memoria. Utramque sententiam conciliare tentat Mabillon. cum in annalibus ait ab Agilfrido Desiderium in Franciam jussu Caroli abductum, in Corbeiense monasterium relegandum. Sed hujus conciliationis nullum fundamentum. In re ergo incerta liberum nobis est historiæ Leodiensis scriptores sequi. Ut ut est, dicitur ab Ægidio vir præclarus & nobilis, & in palatio Caroli M. nominatissimus (aliquid amplius habet chronic. Belgic. filium fuisse ducis Burgun-

A diæ ex filia comitis Arvernensis, ac Caroli Magni nepotem.) Addit Ægidius S. Lamberti vitam per Gotescalcum clericum suum scribi curasse, sub eo Leodiensem ecclesiam multa acquisiisse, idque testari privilegia ipsi a rege Carolo collata. Ac tandem illius obitum consignat circa annum 784. Placentius vero hoc præcise anno, ut & Estræus codex; 787. ex brevi chronico Elnonensi apud Marten. Anecdot t. 3. p. 1394.

XXXV. Gerbaldus.

Gerbaldum Agilfrido successisse asserit Anselmus, nihilque præterea. Addit Ægidius eum B fuisse virum nobilem & honestum, ac annis circiter XXV. præfuisse, obiisseque XV, Novemb. Denique hoc ejus epitaphium refert:

Catholico more Gerbaldus functus honore
Ecclesiæ multa bona contulit intus & extra.

Notat Gallia Christ. Sammarthanorum fratrum eum natum ex sanguine Bavaro; ejusque genitricem fuisse materteram Ogeri ducis de Danamarchia asserit chronic. Belgic. Happart eum appellat filium Regis Bavariæ, ut & Estræus codex.

C XXXVI. Walcandus.

Walcandus qui & Walcaldus Gerbaldi successor, natus est patre Adelredo, qui pro Carolo certans ante Ticinum interfectus est. An. 810. 810.
factus est episcopus, ut concluditur ex brevi chron. Leod. in quo hæc leguntur: *Anno 825. qui erat* 825.
annus ordinationis D. Walcaldi episc. Leod. XV. Sequenti an. testis nominatur in testamento Caroli Magni. Notat Ægidius anno IV. consecrationis ejus, qui ab Incarn. Dom. 814. exstitit, vita decessisse Carolum magnum. Andainensis cœnobii restauratio, & deservientium in eo Christi ministrorum commutatio sic ab anonymo coætaneo D translationis S. Huberti scriptore refertur: *Walcandus venerandus episcopus .... studebat in diœcesi sua cuncta de bonis ad meliora semper evehere. Unde inter cetera quæ emendationem postulabant, obtulit se ejus munificentiæ cella ...... Andagium, quæ olim habitatoribus pene fuerat annullata ..... Hanc pene a fundamento restauratam, in melioremque statum denuo renovatam... nobiliter ejus statum composuit, ædificiis honestis nobilitavit* (ultra prædia olim concessa) *alia de episcopio suo superaddidit, incolasque loci illius monachos esse voluit.* Paulo aliter Ægidius: *Clerici Andainensis monasterii, cum jam pene deficerent* E *ad Walcandum Leod. episcopum se contulerunt.... quasque in eo paterentur necessitates retulerunt:* (ille) *commutato ordine clericali anno Domini*
817. IV. idus Augusti.... monachorum ibi reli- 817.
*gionem constituit, dispositis eis possessionibus, quæ sufficerent * ibi Deo servientium.* Porro quod id actum vult *cum consilio Leonis papæ & Ludovici imperatoris*, falsum quoad prius. Rem præclaram gessit S. Pontifex; statim enim undequaque *in illum locum religiositatis cultores confluere, & maxime nobiles ex monasterio S. Lamberti* (seu cathedralis Leodiensis) *qui apostolicæ*, id est mo-

* *necessitatibus.*

ANNI CHRISTI

nasticæ *vitæ desiderio accensi erant, illuc convolare* cœperunt, qui anno, ut videtur, 822. *adierunt venerabilem antistitem, uti B. Huberti præsulis ossa eis a loco sepulturæ permitteret transferre, & in cellam suæ habitationis transportare.* Ille *ferme tribus annis eorum petitionem transtulit.* Interea Adebaldum Coloniæ metropolitam consuluit, hic Ludovicum pium, qui rem detulit ad concilium Aquisgranense: istud porro, cum monachorum postulatis assensum præbuisset, Walcandus S. Hucberti corpus *anno ordinationis* suæ
825. *XVI. qui est Incarnat. Dominicæ 825.... pridie calend. Octobr.* ad prædictum monasterium transtulit. In floribus ecclesiæ Leodiensis 13. Januar. apud Fisenum hæc referuntur: *Anno verbi Incar-*
837. *nati 837. Imperii autem Ludovici XXV. ordinationis vero domini Walcaudi episcopi XXVIII.* celebre miraculum editum est intercessione S. Huberti, sedata nempe imbrium & sævæ tempestatis immanitas. Hæc denique de eo refert Ægidius: *Quanta & quali sagacitate* (Andaynum) *ampliare studuerit, quibus possessionum reditibus de suo vel fratris sui Erohengoldi patrimonio eidem ecclesiæ contulerit, testantur privilegia a papa Leone & a metropolitano Hildebodo Coloniensi, & Ludovico* (Pio) *confirmata.* Præfuit annis XXVI. obiit VI. idus April. sepultus prope Andainense monasterium in villa, quæ Seranius campus dicitur. Exstant ejus epistolæ *ad papam Leonem.*

XXXVII. Pirardus.

Pirardus qui & Perardus Leodiensis fuit episcopus teste Anselmo, qui solum ejus nomen & ordinem refert: Ægidius id unum addit: *Qui per aliquot annos functus pontificali dignitate, viam universæ carnis ingressus est anno Domini 840.* Constanter ab illis auctoribus Pirardus nuncupatur, & asseritur ecclesiam sub S. Caprasii Aginnensis martyris nomine circa annum 840. fundasse. Eodem tamen tempore reperitur Erardus qui adfuit synodo apud Theodonis villam anno 835. innominata sede quam occupabat; sed in subscriptione præcepti Ludovici Pii pro ecclesia Cenomanensi contra Anisolenses monachos anno 837. sic nominatur: *Erardus Tungrensis episcopus.* Subscribit & placito Aquisgranensi an. 838. Erardus. Idem videtur esse cum Perardo; sed aliunde difficultas augetur, nec is solum Tungrensem seu Trajectensem sedem occupasse videtur, cum alius Leodiensem teneret. Jacobum enim Trajecti sedisse anno 848. compertum est ex Eginhardi ad ipsum epistola, cum simul Leodii sederet Hircarius. Sed & anno 860. *Franco Tungrensis episcopus, & Ungerius Trajectensis* præsul synodo Tullensi apud Tusiacum subscribunt. Iidemque subscribunt Aquisgranensi tertiæ an. 862. An duo simul fuere Leodienses episcopi? An non fas est credere, quia Hubertus inconsultis provincialibus episcopis sedem suam Trajecto Leodicum transtulerat, Trajecti sedisse identidem episcopos, in quorum numero fuerint jam assignati?

XXXVIII. Hircarius.

Quæ de Hircario proferuntur, omnia præter nomen, quod solum habet Anselmus, incerta. Ægidius fatetur se ejus gesta nondum legisse, asseritque eum obiisse 3. calend. Augusti sub Lothario imperatore & annis XV. ecclesiam gubernasse. Anonymus Estræanæ bibliothecæ eum dicit *filium comitis Sabaudiensis ex filia comitis Lemogiensis, decem* circiter annis præfuisse, sepultumque in crypta S. Lamberti martyris. Sed quod ad regiminis tempus attinet, Ægidii potior est auctoritas. Unde cum 3. cal. Augusti an. 855. decessisse putamus, quanquam alii volunt VI. cal. Octob. 851. fato functum fuisse.

XXXIX. Franco.

Franco [a] multæ nobilitatis & Palatinis studiis instructus, inquit Fulcuinus in gestis abbatum Lobiensium Spicil. tom. 6. p. 558. ad episcopatum Leodiensem evectus est anno 856. & per annos 856.
48. subditos sibi sapientissime gubernavit, ut asserit Anselmus, quamquam Fulcuinus testatur vita decessisse, postquam in episcopatu plusquam L. peregerat annos. Tullensi concilio interfuit anno 859. & cum ceteris præsulibus subscripsit 859.
epistolæ ad Wenilonem Senonensem archiep. qua citabatur ad synodum An. 860. Tusiacensi conc. 860.
& Confluentino adfuit. Eodem anno Aquisgrani congregatus est præsulum cœtus a Lothario rege, qui ejus incontinentiæ cum Valdrada conniventes, Teutbergam legitimam uxorem, incestus cum fratre accusatam leviter damnarunt, & a regio thoro pepulerunt, & 862. in altero ejusdem urbis cœtu permissum est Lothario aliam uxorem ducere. Inter eos porro leguntur *Franco Tungrensis* & *Ungarius Trajectensis*, verum facti pœnitens ad concilium Metense anno sequenti proficisci detrectavit Franco, sed in Franciam ad Sylvanectense concilium indictum a Carolo, cu- 861.
jus ditionis erat major episcopatus pars, imo ipsa civitas, profectus est: verum & cum ibi Rotaldus Suessionum episcopus, agente in primis Hincmaro, in ordinem redactus fuisset, quamquam sedem apostolicam appellasset, Nicolai pontificis indignationem cum aliis incurrit; sed ipse facile veniam obtinuit, litteris XV. calend. Octobr. hanc in rem a papa acceptis. Anno 862. fuit *Epist. 45. Nicolai.*
unus ex patribus Aquisgranensis synodi. Anno 869. è vivis sublato Lothario, Carolus ejus 869.
regnum ambiens Virdunum, Metas &c. occupavit, tum ab episcopis inter quos Franco erat, Rex salutatus, utque suis partibus vires adderet, episcopo Coloniensi demortuo, Hilduinum substituit & per Franconem ordinari curavit. Synodo Dusiacensi adfuit anno 871. Pontigonensi quoque an. 876. ex capitularibus Caroli Calvi apud Sirmundum. SS. Eucharii & Trudonis corpora, rogantibus Trudonensibus monachis è terra levavit & in loco eminentiori collocavit an. 880. ex chron. Trudon. l. 2. c. 6. 880.

[a] Hic episcopus & sequentes usque ad Farabertum eodem ordine recensentur in libello de abbatibus Gemblacensibus tom. VI. Spic. cujus scriptor coævus erat Sigeberti. Gemblac.

ANNI CHRISTI

apud Boll. in vita S. Eucherii. Adfuit & an. 887. synodo Coloniensi sub Williberto praesule. An. 881. Normanni in Mosam se se inferentes, in omnem circa regionem se se diffuderunt, & Trajectum, Leodium, alia oppida, urbes, vicos vel ceperunt, vel diripuerunt, vel vicina ferro flammâque vastarunt. Leodii in S. Lamberti basilicam irrumpentes sacro martyris conditorio, auro gemmisque nitenti inhiabant, sed injecto divinitus subito terrore, praecipitem in fugam acti, urbe se praeripuerunt. Matricem basilicam flammis absumtam fuisse scribit Ægidius, sed solus; nullus quippe eam de novo excitatam asserit; imo ipsemet templum a S. Huberto olim conditum, sed vetustate jam collabascens a Notgero restauratum postea narrat. Inde ad alia loca transierunt Normanni, ac tandem in Lotharingiam & loca finitima redierunt circa annum 891. Sibi suisque timens Franco, accito sibi Reginero Longicollo cognominato, viro strenuo & in bellicis rebus exercitato, inquit Fulcuinus c. 12. de gestis abbatum Laub. Spicil. t. 6. p. 560. frequenter cum eis in acie conflixit, perraro victus, multoties victor. Nec cessatum donec peste attrito Rege eorum Godefrido, ad fidem Christi converso & baptisato, nec multo post interfecto, pax ecclesiae redderetur. Post haec Franco sciens illicitum quemquam sanguineis manibus sancta tractare, Romam misit
* al. Eleutherium. Bericonem Leodiensem clericum, & Teutricum* Laubiensem monachum, eosque, ut vices suas supplerent, episcopos ordinari oravit & exoravit.

Prae omnibus decessoribus suis auxit res ecclesiae Leod. uti communiter aiunt nostrates scriptores (inquit Chapeavillus) & probant relata nonnullorum principum diplomata. Primum est tempore, Caroli Crassi quo Magderam villam ea ratione confert, ut Franco pro fidelitatis suae merito eam in vita sua possideat, post ejus vero obitum fratribus eidem ecclesiae servientibus mancipetur. *Datum* VI. calend. Julii anno Incarnat. Domini
884. 884. indict. 2. Imperii ... *Caroli IV.* Secundum est Caroli Simplicis Arceias ecclesiae Leodiensi olim ab Eva Conradi uxore concessas, restituen-
894. tis, *anno* Incarnationis Dominicae 894. anno quoque regni Caroli 2. indict. XII. VI. calend. *Octob.* Tertium Zuentiboldi regis, quo ditionem Leodicensem auget, dato ecclesiae S. Lamberti
* Tess. nobili praedio, quod Tecta* nuncupant. Actum
898. VIII. idus Octob. anno Incarnat. Domin. 898. regni Zuentiboldi...4. Duo alia Fisenus commemorat, alterum Arnulphi Germaniae regis, quo Lobiense coenobium a Lotharingiae regibus aut magnatibus possessum, ecclesiae Leodiensi, consentientibus monachis concedit, *facta prius conventione ut medietas abbatiae fratribus in eo Deo famulantibus* competeret, alia in usus episcopi cederet. Illud refert Miraeus in notitia ecclesiarum Belgii p. 76. datum Francofurti XVII. cal. Dec. anno Dom. 889. Arnulfi regis secundo ind. VII. alterum, quo Ludovicus rex, Zuentiboldi frater, dat ecclesiae Leodiensi Fossensem abbatiam in pago & comitatu Lummensi, datum est an. 898. seu 900. ut habet Fisenus. Circa idem tempus Arlendis & Reinulae ejus sororis Eykensis mona-

A sterii abbatissarum corpora, satagente Ava, è tumulis in orientalem novae ecclesiae plagam Franco transtulit X. cal. Apr. Demum vir suo tempore celeberrimus, ut virtutibus, sic & vitiis obnoxius fuit. Haec ut expiaret Dei flagello correptus est, quippe qui ante obitus sui diem diutino fatigatus corporis languore animam Creatori reddidit an. 903. 903.
V. idus Januar. & in basilica S. Lamberti depositus est. Mortis annum innuit Ægidius, cum ait evectum esse ad episcopatum anno 856. & 48. annos in eo exegisse; asserunt Sigebertus, Fisenus & alii. Mabillonius tamen illum mortuum putat an. 901. & ex brevibus annalibus Leodiensibus, &
B ex electione Stephani ejus successoris, quem conjicit esse Stephanum nobilissimum abbatem, cui Fulco trucidatus anno 900. scripsit litteras consolatorias ex Flodoardo lib. 4. c. 7. sed non videtur de ejus episcopatu Leodiensi loqui Fulco; nullus enim auctor refert circa illum repulsam passum Stephanum.

XL. Stephanus.

Stephanus genere nobilis, & ut quibusdam placet, Salinensis seu Salmensis comitis filius, cujus sororem sibi matrimonio conjunxit comes Namurcensis, in scholis Palatinis cum Radbodo
C Trajecti ad Rhenum, & Mancione Catalaunensi episcopis institutus est ex Reginone, fuit Metensis in juventute clericus, fuit & abbas Laubiensis teste Fulcuino chronici Laub. c. 18. sed, vi sui episcopatus, cui unita fuerat abbatia per Arnulphum regem, ut patet ex diplomate Ludovici ejus filii, qui eam donationem confirmat huic Stephano V. cal. Febr. an. Christi Domini 909. Fuit & S. Michaëlis ad Mosam abbas ex ejusdem loci chronographo, & ex charta commutationis de Harevilla & Saponeriis, factae inter Anselmum filium quondam Teuterii comitis & monachos S. Michaëlis, *ubi praeest domnus Stephanus epis-*
D *copus & abbas, & Halevincus praelatus*, id est praepositus seu decanus; cui chartae uterque subscribit, *anno 3. regnante Hludowico filio Arnulfi*, qui annus anno Christi 902. respondet, quo anno Stephanus jam erat episc. Leodiensis ex Mabillon. Antea *Stephanus venerabilis abbas* synodo Metensi anno 888. interfuit in ecclesia S. Arnulfi. Ad eum quoque scripsit Fulco archiepiscopus Remensis apud Flodoardum histor. l. IV. c. 7. *Stephano cuidam abbati, qui ad episcopatum electus videbatur, tunc autem rejectus vel reprobatus, consolatorias dirigit litteras, amicitiam, quam ei promiserat asserens perpetuo se servaturum.* Utrum
E vero secularis aut regularis abbas fuerit, incertum est: secularem fuisse innuunt Fulcuinus, Sigebertus in viris illustribus cap. 126. Ægidius, aliique rerum Leodiensium scriptores, cum eum non monachum, sed Metensis ecclesiae clericum seu canonicum nominant. A Sigeberto in chron. *vir sanctitate & scientia clarus* dicitur: *vir litteratus* a Fulcuino, *& quantum ad canonicos religioni studens.*

Vitam & passionem S. Lamberti politiori stylo edidit & Hermanno Coloniensi archiepiscopo dicavit, simulque cantum de Trinitate. *Fecit &*

ANNI CHRISTI

libellum quemdam, addit Fulcuinus, *ex plurimis divinorum librorum flosculis* decerptum, in quo singularum in anno festivitatum opuscula, cum collectis & versibus utili commento congessit: in cujus libelli præfatione ostendit se..... Metis a puero educatum fuisse. Roberto *ejusdem sedis episcopo libellum legendum misit ad comprobandum.*

Episcopatus ipsius initia, monasterii ad Sabim Normanorum furore diruti restauratione nobilitata sunt. Ejus tempore, inquit Fulcuinus de gestis abbatum Lobiens. *ecclesia nostra dedicatur ab ipso, evocato ad id opus & conjuncto sibi Dodilone Cameracensi episcopo, quod in basibus columnarum, quis quam partem dedicaverit, in promptu est cernere.* Anno 908. Aquisgrani degens Ludovicus rex, Stephani nostri supplicatione, collaborantibus Herimanno Agrippinensi archiepiscopo, clarissimisque aliis principibus, auctoritate sua, quæcumque ecclesiæ Leodiensi concesserat priorum imperatorum munificentia, confirmavit, Lobium videlicet, Tecta, & Fossas; & ea pariter quæ ipse largitus fuerat, Heribotheshemium nempe, atque Trajecti telonium & monetam. *Datum XV. cal. Febr. anno Incarn. 908. ind. XI. anno autem regni Domini Hludovici VIII.* Diploma refert Chapeavillus, refert & aliud Caroli Simplicis anno ut videtur 915. quo silvam Tectensem, quam sibi retinuerat Zuentiboldus, cum villam daret, ecclesiæ Leodiensi concessit. *Datum VIII. cal. Sept. indict. III. anno 23. regnante Carolo rege gloriosissimo, redintegrante XVIII.* Et quidem donum factum asserit Rex *interventu Stephani venerabilis Tungrorum episcopi, nostræ consanguinitatis affinis dilectissimi.* Obiit an.
920. 920. XIV. cal. Jun. cum præfuisset annis 18. sepultus est sub altari S. Trinitatis, in crypta scilicet S. Lamberti, regnante Conrado Romanorum imperatore hujus nominis I.

XLI. Richarius.*

* Qui Richerus dicitur apud coætaneos auctores. *Vide t. 9. concil. col. 573. & seq.*

Defuncto Stephano turbatur ecclesia Leodiensis de antiste substituendo, inquit Fulcuinus, nam pars una Hilduinum ejusdem ecclesiæ clericum sibi poscebat episcopum, favente sibi ad hoc Gilleberto Lothariensium duce, qui flocci pendens regiam majestatem, regni sibi usurpaverat summam: alia Richarium Prumiæ abbatem, dono & consensu Caroli regis expetitum....... Jubente porro, imo extorquente potius & urgente Gilleberto consecratur Hilduinus episcopus ab Herimanno Agrippinæ sedis archipræsule, novo & inusitato genere temeritatis, absque Regis & procerum regni sanctione. Quapropter mittuntur a clero alterius partis ad apostolicam sedem litteræ de his conquerentes. Johannes tunc apostolicæ cathedræ præsidebat, qui ordinatorem & ordinatum, & tertium regis auctoritate designatum Romam ut veniant jubet, missis epistolis. Quid plura? Veniunt duo, archiepiscopo valetudine detento. Hilduinus, incertum qua ratione, judicium subterfugit. Ubi rescitur, Richario acclamatur, eligitur, producitur, & ab ipso summo pontifice ordinatur & consecratur, donato sibi, omnium

A antecessorum suorum soli, archiepiscopali pallio, & equo apostolico more ad procedendum strato. Tali ergo & tanto cum privilegio Gallias reversus, contrariæ partis dissidium diremit, & solus in Leodiensis ecclesiæ solio resedit. Hactenus Fulcuinus. Chronic. Virdunense Hugonis Flaviniac. contentionem ortam ait anno 920. & eodem anno utrumque Romam profectum, deinde ad annum 922. hæc habet: *Richarius,* (Roma) *reversus est, ordinatus a Johanne papa IX. episcopo Hilduino ab ipso papa excommunicato.* Idem habet Frodoardus in chronico ad annum 920. Sigebertus & Ægidius Hilduinum accusant,
B quod pecunia data duci Gilleberto ambiisset sibi ab eo dari episcopatum, qui tamen postea Mediolanensis episcopus creatus est, teste Ratherio, epistola ad summum pontificem Johannem.

Sub ejus, non Stephani ante 8. annos defuncti, episcopatu S. Gerardus ex Regali S. Dionysii prope Parisios abbatia profectus, secum partem reliquiarum S. Eugenii martyris Bronium transtulit an. 928. petita prius a Tungrensi præ- 928.
sule, in cujus ditione situm erat recens illud monasterium, licentia, qui & eam libentissime concessit, & allati martyris cultum, frustra reclamantibus nonnullis clericorum, pro viribus, miraculo
C ad id addictus auxit, edito decreto ut per totam Broniensem decaniam sancti solemnitas, ut Dominica dies, deinceps observaretur, & cœnobium *ab omni obsonio* episcopis Leodicensibus debito immune haberetur. An. 932. ex Fiseno, su- 932.
per antecessoris sui tumulum aram posuit & SS. Trinitati dicavit, quod eam ille singulari religione coluisset, atque illius officium concinnasset, cujus vestigia sequens omnium primus festum celebravit & deinceps celebrari jussit VIII. post Pentecosten die, cujus exemplum plures alii secuti sunt, & hæc paulatim a variis ecclesiis recepta est consuetudo, donec ab universa tandem ecclesia
D in legem evasit. Anno 933. cum quidam comes 933.
Bernardus prope Verceias in solo Leodiensi castellum erexisset, rebus suis id adversari ratus Richarius, sumtis armis exercitum eo deduxit, munitionesque disjecit. Eodem anno subscribit diplomati Henrici Germaniæ regis confirmantis fundationem monasterii Broniensis. Vide Mir. not. eccl. Belgic. cap. 52. Monasterium S. Petri Leodic. a Normannis dirutum restaurare incœpit anno 934. ecclesiam aliaque ædificia construxit, & ex propriis vectigalia in tantum auxit; ut satis essent alendis XXX. canonicis, quos ibidem vice monachorum instituit. An. 940. Fulberto Ca- 940.
E merac. episcopo, obtinuit ab Othone rege, ut omnis istius ecclesiæ immunitas & privilegia novo rescripto probata confirmarentur, & jus indicti in civitate, portorii, cudendæque monetæ episcopis & canonicorum collegio transcriberetur. An. 944. cum apud Imperatorem una cum Rutberto 944.
Trevirorum archiepiscopo perfidiæ fuisset insimulatus, venit Duisburgum ad indictum eo loco conventum, fidemque suam & innocentiam probavit. An. 945. x. cal. Aug. vivendi finem fe- 945.
cit, sepultus in crypta basilicæ S. Petri ante sepulcra monachorum, inquit Ægidius: sed postea

ANNI CHRISTI

sacerdoti cuidam cum apparuisset, se ante altare B. Petri ad lævam transferri jussit. Rexit annis xxiv. & ultra, inquit Ægidius: xxii. duntaxat annos in episcopatu peregit, affirmante Fulcuino.

De eo mira profert Fisenus in Floribus 23 Jul. Comitis Hanoniæ filium dicit ex Wasseburgio, sed virtute clariorem. Multæ autem fuerunt in eum congestæ dignitates; nam Andaini primo abbas creatur an. 894. & post quadriennum Stabuleti, ac deinde proximo anno Prumiæ: factus episcopus Andainense pedum abdicavit, Stabulense servavit, ne scilicet in prophanis manibus relinquere videretur: cumque inter celeberrima omnis sanctitatis decora, magna sua laude, bonoque omnium

945. vixisset, an. 945. vivendi finem fecit. Non longe abest Fulcuinus, cum ait eum omnibus amabilem, munificum, in exornandis sive construendis ecclesiæ rebus fuisse assiduum. Verum id addit: solum erga monachicam vitam minus fuerat cautus, & hoc in eo mirandum, qui a puero monachico lacte nutritus, monachicis ferulis edoctus, monachicis institutionibus fuerat assuetus. Nam sub eo apud nos omnia fuere venalia; siquidem annua non dicam obedientiæ ministeriorum commutatio, eorumdemque dura coemtio, quidquid apud nos optimum erat exhauserat, reliquum parasitorum turba obligurierat.

XLII. Ogo seu Hugo I.

Hugo I. qui & Ogo ex monacho & abbate S. Maximini Trevirensis factus est Leodiensis episcopus, ut docet chronicon Frodoardi his verbis: *Richario Tungrensium præsule defuncto, idem episcopium rex Otho Hugoni abbati monasterii S. Maximini nolenti atque refugienti dedit, eumque ordinari fecit episcopum.* Id contigisse anno 945. docet & Estræanus codex, & chronicon Magdeburgense, in quo hoc anno hæc leguntur, *Richarius Leodic. episcopus obiit, cui Ougo abbas Trevir. successit.* Ex præposito abbas electus fuerat an. 934. ex eodem chron. *Ecclesia S. Maximini turbine corruit. Electione ibidem monachis clementia Regis concessa, Ougo, ante præpositus, abbas eligitur, monachi non regulariter viventes expelluntur.* De eo ita canit Ægidius c. 33.

Huic successit amor plebis, tremor Hugo potentum,
Clarus avis, clarus studiis, recreator egentum.

947. Obiit anno 947. quem eundem annum notat chronicon Magdeburg. *vix duobus annis* in episcopatu *exactis*, inquit Fulcuinus cap. 21. *duobus annis & circa menses sex.* ait Ægidius; qui & addit obiisse 3. idus Aprilis, quamquam liber ecclesiæ Leodic. ex quo leguntur commemorationes fratrum & omnium defunctorum, ponit commemorationem Hugonis ix. calend. Febr. Nihil de Hugone apud Fisenum; tametsi ejus commendandi potior quam Richarii ratio erat, inquit Mabillon.

XLIII. Farabertus.

Post Hugonem, inquit Ægidius, Leodiensium episcopus subrogatus est Farabertus, vir religiosus, A cum esset abbas monasterii Prumiensis. Interfuit synodo generali Ingelheimiensi anno 948. 948.
vii. idus Junii. Ei ut & nonnullis decessoribus subjecta erat Laubiensis abbatia, in qua sub ipso, ut antea sub Richario, omnia fuisse venalia tradit Fulcuinus, adeo ut is locus a parasitis *Argentea vallis* diceretur. *Tunc corona illa regalis aurea,* subdit ille, *hactenus deplorata, miri operis & non minimi pretii, confracta & pro libitu dilapidata; gemmæ ejus mirificæ pessumdatæ & ab oculis subductæ sunt: & hoc pro nihilo ducebatur, tantum ut potiretur emens annuali ministerio; eoque quis* B *dicebatur sanctior, quo ad dandum profusior, eo utilissimus quo voracissimus. Monasterium Eiche* Gesta episc. Leodic. t. 1. pag. 173. *vocatum, quod virginum erat, super fluvium Votra constructum, situm in pago Husce; in comitatu Rodulphi* Leodicensi ecclesiæ ab Otthone rege attribui curavit Farabertus; præceptum an. 949. datum est, ut probat indict. vii. non anno 944. ut in editis legitur, siquidem hoc anno nondum episcopatum obtinuerat Farabertus. Diploma refert Miræus in notit. eccles. Belgii cap. 55. Ejus suasu Fulcuinus vir potens villam Dorp in Brabantia dat monachis Gemblacensibus; chartam C & ipse subscribit circa an. 950. Obiit an. 953. 953.
v. cal. Septemb. cum præfuisset annis vi. inquit Ægidius, sepultus in crypta S. Lamberti. In collectaneis reperio Farabertum episcopum Leodic. an. 961. subscripsisse commutationi quam fecit Erluinus primus abbas Gemblacensis cum Ermenfrido de ecclesia quadam in villa quæ dicebatur Agionis curta: *Datum in villa Namurco iii. idus April. anno 961. ind. iv. regnante piissimo rege Otthone.* Verum id stare nequit, jam enim ab viii. annis fato functus fuerat Farabertus.

XLIV. Ratherius.

D Ratherius, cujus genus ignoratur, Lobiensis monachus, vir pro suis temporibus doctissimus, Hilduino qui de Leodicensi episcopatu cum Richario contendit, addictus, rejectum, in Italiam ad Hugonem regem & Arelatensem comitem secutus est: ubi a Veronensi ad Mediolanensem sedem translato patrono, Veronensibus, reluctante Rege; sed agente Papa Johanne datus est episcopus anno ex Sigeberto 928. ex Mabillonio 931. Hinc illi Hugo perpetuo adversatus est; contra promissum: *misit in Piraciolo certam quantitatem stipendii quod teneret* episcopus, *de cæteris exigens jusjurandum; ut diebus suis, filiique Lo*E *tharii amplius non requireret.* Et cum pacto renuisset consentire, quibuslibet modis eum è cathedra deturbandi occasionem quæsivit. *Nactus est*, inquit Ratherius ipse, *cepit me, retrusit in custodiam in quadam Papiæ turricula, non dico sine mei culpa; sed citra legem & sine audientia.* Culpam refert Ægidius his verbis: *Quinto anno ordinationis ejus, Arnoldus dux Boioariorum in Italiam contra Hugonem veniens, a Veronensibus, hortatu Ratherii, & Milonis comitis, suscipitur, qui Arnoldus cum Hugone confligens, vincitur; sicque Ratherius episcopus quia Boiaoriis faverat, Papiæ exiliatur.* Duobus annis & dimidio priorem persecutionem, & totidem carceris suppli-

ANNI CHRISTI

cium se passum asserit. Inde tandem ereptus, ad Hugonem regno pulsum anno 933. veniens, a Berengario Hugonis æmulo comprehensus & sub custodia detentus tribus & semis mensibus, indeque emissus & Veronam perductus, mirum quid Milonis artibus, fraude & pessimis machinationibus biennio pertulerit. Tandem a Lothario rege jussus est solum mutare. Concessit in Provinciam, ubi viri cujusdam nobilissimi filium Roslagnum nomine litteris informavit, & ob præstitam operam episcopatu in illis partibus donatus est. Verum Laubiense cœnobium præferens, Richarium Leodic. præsulem adiit *a quo favorabiliter receptus Laubiis est habitare permissus.*

Paulo post ad curiam perlata ejus litteraturæ fama, ab Othone magno advocatur ut Brunonem germanum suum qui postea fuit Coloniensis episcopus erudiret. Defuncto Faraberto, Leodicensi ecclesiæ, *in emolumentum magisterii*, ut aiunt Fulcuinus & Notgerus, *magna Brunonis instantia*
953. *est incardinatus, anno circiter 953.* Nec ob id tantum sed & quod *propter abundantem doctrinam & eloquentiam copiosam.... non eidem solum ecclesiæ cui præfuit, sed & multis aliis circumquaque, valde proficuum fore putatum est; & quia in illis partibus per zelum & contentionem quidam etiam sacerdotes Domini plerumque terrenæ plus justo confisi potentiæ populum imperitum scandalisabant.... Ratus Bruno hunc ejectum antea & neglectum, hoc tanto beneficio ad illud fidei & veritatis adduci, ut a nemine posset reduci. Ita demum os loquentium iniqua obstruere posse credidit, si nulla occasio scandali posset in eorum episcopo reperiri.* Verum nec sic pacem habuit vir miseriis destinatus; in duas partes scissa est Leodic. civitas: pars altera Baldricum *qui erat de magnatorum terræ illius prosapia oriundus*, postulavit, *Erratum est, sævitum est*, nec cessatum donec Ratherii expulsione crudelitati suæ & nequitiæ satisfacerent.... ablata est omnis spes restitutionis ejus, nam in festo Nativitatis Domini facta est Leodii gravissima contra eum conspiratio, quæ nisi illius cessione visa est non posse sedari. Cessit igitur post biennium, ne vinceretur a malo, sed vinceret in bono malum. Exacto vero a discessione biennio, inquit Fulcuinus, Italiam revertitur, efficit Bruno ut eidem, jam bis inde deturbato, sedes Veronensis restituatur: sed ecce novas a suis clericis procellas patitur; eas declarat cum in libello de sua discordia pag. 217. tum in suo Romano itinerario, ex quibus patet dissidii causas fuisse & quod eorum intemperantiam graviter argueret, & quod ecclesiæ suæ facultates instaurandis templis impendisset.

Demum cum in tanta rerum perturbatione tranquille vivere non posset, *pertæsus civium insolentia, simulque suspectam habens innatam illis & peculiarem perfidiam*, missis prius ad Fulcuinum tunc abbatem litteris, Laubias reversus est post annum 965. secum afferens, inquit hic ipse Fulcuinus c. 29. auri & argenti non dicam pondera, sed, ut ipsius verbis utar, massas & acervos, ex quibus a Lothario Rege abbatiam S. Amandi mercatus est, quâ vix una nocte potitus, eam, ut erat miræ levitatis vir, derelinquens, Alnam revertitur villam, quam munificentia domni episcopi promeruerat. Exinde simili modo monasterium, quod Altum-montem nominant, dato magno pretio comparavit, ubi quidquid præcipuum sibi in ornamentis & vestimentis ecclesiasticis fuerat, facta donatione congessit. Hoc quoque derelicto Alnam denuo revertitur. Laubiensi monasterio infensus & Fulcuino, hic loco cessit, quem invadit Ratherius, claustrum in modum castelli cingit, sed defuncto Evacro successit Notkerus, qui adscitis prudentibus viris rem sedulo examinat, omnibusque ponderatis fratres abbati reconciliavit, & ipsum restituit. Ratherius Alnam revertitur ubi de reliquo vitam egit, ac tandem apud Namurcum, ubi cum comite agebat, vita decessit anno 974. teste Sigeberto. Ejus corpus Laubias delatum cum maxima pompa in ecclesia S. Ursmari ad partem Aquilonarem honorifice tumulatum est. Epitaphium ipse suum composuit, quod his verbis exstabat in libro cui titulus: *Meditationes cordis &c.*

Veronæ præsul, sed ter Ratherius exul,
Ante cucullatus, lobia, postque tuus.
Nobilis, urbanus, pro tempore morigeratus.
Qui inscribi proprio hæc petiit tumulo.
Conculcate pedes hominum sal infatuatam.
Lector propitius subveniat precibus. Amen.

Pessima sunt quæ hactenus de illo retulit Fulcuinus: infenso in illum animo fuisse videtur, nec ei leviter adhibenda fides, cum ait S. Amandi & Altimontis monasteria emisse, quod certe credi vix potest de viro qui constanter Simoniam & Simoniacos insectatus est, quique impense laudatur a viris non suspectis, ut ab Eraclio seu Everacro in epistola ad eum data: *Quis est vobis*, inquit, *aut sapientia, & probitate, aut optimarum artium studio, aut innocentia, aut ullo laudis genere præstantior! Patientia si memoratur, si fas est dicere, salva fide, ne Deum offendam, tu es ipsa... non modo non rapuisti, sed nec quidem appetiisti aliena, largitus propria.... omnibus omnia factus ut omnes lucri faceres.* Laudatur a Notgero in vita Brunonis, ubi ait eum a Brunone destinatum Leodici episcopum, ut scandalum a nonnullis ejus decessoribus datum, per eum tolleretur. Fulcuinum aliunde tam maligne calumniatum fuisse quis sibi persuadeat. Forsan ut optime conjicit Mabillonius id hausit Fulcuinus ex adulantium aut malevolorum relatu, quod ipse Ratherio infensus non ægre credidit, & litteris mandavit. Sane ob similem causam in Erluinum Gemblac. haud satis æquus fuit.

Varia scripta & opuscula edidit Ratherius, quorum pleraque exstant t. 2. Spicilegii, præter epistolam ad Patricum *de corpore & sanguine Domini*, quæ in t. 12. vulgata est. Desiderantur in editis liber *Phrænesis* contra Baldricum Leodic. episcopum, & *meditationes cordis*, vide Sigebertum c. 127. Dicitur Antropomorphitarum hæresim propugnasse sub an. 928. vide Baron. Trithem. in chron. Hirsaug. apud Bucelinum.

XLV.

ANNI CHRISTI

XLV. Baldricus I.

Baldricus seu Waldricus de magnatum terræ illius prosapia oriundus, inquit Fulcuinus, fuit Metensis comitis filius, germanus comitis Hainoniæ. Male cum Baldrico Trajecti ad Rhenum episcopo, primo Brunonis Coloniensis archiepisc. magistro, confunditur a Chapeavillo. Ratherio facto Leodici episc. ac vix biennio cathedram assecuto, pars magna civium, satagente Raginero comite, ejus abdicationem, & Baldrici electionem tanta postulavit animositate, ut cedere Ratherius, & locum suum
955. æmulo permittere coactus fuerit anno 955. nec impune tamen, plurima enim in Baldricum, eaque magni momenti scripsit infensus. Hic circiter tribus annis præfuit teste Ægidio, qui addit eum obiisse 15. cal. Novemb. quamquam liber commemorationis fratrum sub *pretiosa* ad Primam legendus, ejus commemorationem ponit ad 12. cal. Maii. Ejus obitus consignatur an. 958. imo & 959. & 960. computato scilicet ejus initio, non a tempore ejectionis Ratherii, sed ab eo quo episcopatu pacifice potitus est, quod non nisi biennio post Ratherii abdicationem evenit.

XLVI. Eraclius.

Eraclius qui & Euraclus & Everaclus, & a Fulcuino Euracrus nuncupatur, Saxonicæ gentis nobilitate, singulari sapientia & rara scientia fuit percelebris. Coloniæ Agrippinæ eruditus, tantum progressum in sacris litteris fecit, tantumque pro eis dilatandis ardorem concepit, ut ex Bonnæ decano seu præposito factus Leodic. episcopus circa an. 960. totam Leodicensem ecclesiam, imo totam provinciam, nullis hactenus litteris illustratam, ad studium accenderit, peritos undequaque clericos collegerit; eosque magistros instituens sua ope liberaliter paverit, scholasque per omnia tum secularis tum regularis cleri claustra instituerit, inquit Ægidius. Eas vero frequentare sua dignitate nullatenus indignum judicabat, animos tironum accendebat, sapientioribus difficillimas quæstiones proponebat enodandas, si minus possen, tipse enodabat. In via posito aderant perpetuo quibuscum de scripturis tentaret; absens, quos scholaribus reliquerat magistros, frequentibus litteris ad studium provocabat. Eaque insigni sollicitudine complures provexit ad eximiam rerum humanarum & divinarum cognitionem, adeo ut mox celeberrimæ per vicina late regna scholæ Leodienses evaserint.

Tanta ejus erat sapientia, ut a principibus seculi plurimi fieret & etiam ad regni negotia vocaretur. Hinc jubente Othone Augusto Brunonem Coloniensem comitatus est in Franciam, quo mittebatur, ut nepoti Lothario regi suppetias ferret. Trecis transiens Bruno S. Patrocli corpus ab episcopo obtinuit, sed negotiis urgentibus redire coactus rem totam Eraclio commisit, qui sedulo eam exsecutus, sacrum depositum Coloniam detulit. Imperatorem aut ejus filium cognominem secutus est in Italiam, & victoriæ in Apulia Calabriaque adversus Græcum Imperatorem perfidum reportatæ testis fuit, imo exercitum tot jam victoriis il-

A lustrem, sed solis eclipsi territum & ad deliquium fere adductum excitavit, vanum & puerilem esse terrorem edocuit, ac in pristinum animi vigorem restituit.

Ecclesiarum decorem adeo amavit, ut duas basilicas Leodii condiderit, alteram sub beati Pauli, alteram sub sancti Martini nomine dedicaverit, & 30. canonicos singulis deputaverit. Ternas curias descripsit, & parœcis condidit templa S. Magdalenæ urbe media, & S. Severini ac S. Margaretæ in suburbiis. Suum & in rem monasticam studium ostendit, cum & Laubiensi monasterio idoneum pastorem instituit domnum Aletramnum, & postea Fulcuinum, quos plurimum juvit, restituens tres villas antea abalienatas, inquit Fulcuinus c. 27. Monasterium S. Laurentii sub vitæ finem ædificare aggressus est: ubi a fundamento surrexere parietes, veritus ne, quod accidit, ante perfectum opus vita eum deficeret, nascentem ecclesiam dotare voluit, & minus altare, majori nondum absoluto, in honorem S. Sixti martyris & pontificis Romani consecravit, ibique Leonem episcopum, ex Græcis nobilissimum, quem sibi suspectum in has partes abduxerat Otho imperator, profugum excepit, mansionem assignavit, & de bonis a se ibidem delegatis, cum suis habere stipendia constituit, qui ibi & post mortem sepultura donatus est.

Tantæ fuit fidei, ut insigne miraculum in se expertus fuerit. Sub sui episcopatus initia, horrendus morbus, qui Lupus a medicis appellatur, corripuit ipsum & adeo ejus artus depascebat, ut quotidie binos gallinarum pullos mane; binos vespere objectos consumeret, nec sic tamen carnibus ægri parceret: post omnem medicinæ artem vimque superatam, tandem ad divinam opem confugit, quam meritis B. Martini assecuturum se speravit, ut pote qui post Normannicos impetus, Autissiodoro Turones revectus miris prodigiis emicabat. Turones ergo profectus, natalem ejus diem celebravit, dies octo statuit ad ipsius tumulum continuos agere, tandem septima nocte raptus in extasim vidit S. Martinum corpori suo crucis signum imprimere, & statim a morbo sanatus est. Mane facto, a clericis ejus ecclesiæ fit canonicus & celebriori ritu sacrum peregit. Nec immemor beneficii statim ut ad sua reversus est, pretiosa omnis generis ornamenta pio medico obtulit & singulis canonicis singula donaria transmisit, apud Leodium in descensu publici montis ecclesiam sub sancti nomine construxit, tantisque redditibus cumulavit, ut 30. canonicis aliisque ministris abunde sufficerent, & demum de tanto eventu chartam manu propria conscripsit, & quoad potuit quot annis Turones accessit benefactori gratias acturus.

S. Evermari corpus jam diu in obscuro loco delitescens, sed divina revelatione cognitum elevavit è terra & in ædem S. Martino sacram intulit. Patientiæ documenta suis præbuit, cum eorum injuriis lacessitus de vindicta ne quidem cogitavit. Tandem virtutibus clarus caducam hanc vitam cum æterna commutavit, anno Incarnat. Dominicæ 971. VI. kal. Novembr. anno pontificatus 971.

ANNI CHRISTI

sui XII. Othonis I. tam regni quam imperii 34. ait Ægidius, qui & ejus ad Ratherium epistolam refert, in qua se ejus filium dicit, eique ob sibi directam cum balsamo ex urbe Verona legationem gratias agit, demum in ejus laudes, de quibus nos supra, excurrit. Ejus quoque obitum an. 971. locat chronicon Magdeburgense, ut & Leodiense. Sepultus est in basilica sancti Martini in monte. Adfuit concilio Ravennatensi, ubi & sua subscriptione institutionem archiepiscopatus Magdeburgensis confirmavit circa annum 967.

XLVII. Notgerus.

Vide tom. 5. Ital. sacr. p. 1501. t. 4. Spicil. p. 537. & interfuit concilio Rom. an. 998.

Notgerus seu Notkerus ut in diplomatis passim legitur, Alemannus ortu, in Suevia nobilibus parentibus natus, primum *monasterii S. Galli præpositus*, ut in chron. Saxonico legitur, ubi tantum in litteris ac pietate progressum fecit, ut fratribus præponi meruerit, & inde ab Odilone Stabulensi abbate ad suos erudiendos evocatus fuerit teste Bartholomæo Fiseno; demum Eraclio e vivis sublato suffectus est & a S. Gereone Coloniensi
972. episcopo consecratus 972. Vir fuit eximiæ pietatis, singularis pro illis temporibus eruditionis, summæ in agendo sapientiæ, miræ in pertractandis negotiis sagacitatis & vix non immensæ erga omnes benevolentiæ simul & munificentiæ.

Primum ejus studium fuit, ut plebem ad officium revocaret, ratus illam nisi coerceretur, rem publicam universam suo veneno brevi infecturam. Statim atque possessionem iniit, iis qui omnem Eraclii domum impudenter perruperant, diem dixit, & cognita causâ damnatos pœnas luere jussit. Exinde totus in suorum utilitatem incubuit. Capri-montanam arcem infra secundum ab urbe lapidem sitam, accessu arduam, murorum ac turrium firmitate munitam, hactenus inexpugnatam, imo & inexpugnabilem visam, Leodico imminentem, latrunculorum & pagi tyrannorum speluncam, improbanda ac temeraria fraude cepit, ac totam evertit tanto suorum ardore ut pristinæ munitionis nullum omnino vestigium permanserit. Crevere ista ruina Leodicum & Aquisgranum, eversa quippe Dei genitricis basilica, presbyteros duodecim qui in illa Domino serviebant, cum omnibus suis redditibus Aquensi collegio conjunxit, & additis de suo vectigalibus, alios insuper denos instituit. S. Caprasii in eodem monte positum collegium canonicorum ad sancti Pauli Leodium transtulit. Tertiam S. Johannis Evangelistæ ecclesiam vi nulla destruere potuit, donec similem in urbe construendam vovisset, cujus
981. se voti religione liberavit anno 981. unde hi versus compositi:

Legia ditatur per me, Capri-mons spoliatur.
Hic ruit, hæc surgit; manet hæc, numquam ille resurgit.

Urbem deinde muro circumcinxit, & ædificiis honestavit: majorem ecclesiam, vetustate & operis infirmitate ad lapsum declinantem, a fundamentis renovavit & ampliavit, ditissimisque ornamentis decoravit, claustrum, domos, officinas & episcopale palatium de novo construxit; plurima alia A templa quaquaversum in urbe erexit, & quot templa tot arces munitissimas condidit, sicque tutissimam ab hostibus reddidit civitatem, hinc illa carmina:

Legia, lege ligans cum prælatis sibi leges,
Notgerum Christo, Notgero cætera debes.

Nec urbe se tenuit antistitis munificentia, se se foras exeruit, & late diœcesim non exornavit tantum, sed & communivit. Fossensem ecclesiam condidit, inquit Ægidius, & in defensionem, muro turribusque validissimis circumcinxit. Thudinium seu Tuinum urbem condidit, firmis-
B que munivit operibus in loco natura prævalido, & ex omni fere parte arduo. Mechliniam a Normannis vastatam restauravit, collegium 12. canonicorum condidit, addita præpositi dignitate. Comitatum denique Hoïensem acquisivit, illum Ansfrido S. Lamberto largiente.

Nec ecclesiæ suæ temporalia duntaxat, sed spiritualia quoque, & quidem præcipue curavit Notgerus, exemplo prædicabat & verbo. De eo Ægidius cap. 57. *Erat pauperibus mitis, superbis divitibus terribilis; bonis quibusque lenis ac mansuetus, iniquis & malitiosis metuendus; po-*
C *tentibus venerabilis, mediocribus amabilis, admirabilis sapientibus; indoctis eruditor clementissimus, senum ac debilium sustentationis baculus, juvenum & adolescentium correptor studiosus. Providus in consilio, circumspectus in facto, clarus in eloquio, discretus in silentio.* Incredibilis erat ejus eloquentia, qua quidquid rectum ac honestum est persuadebat, quidquid vitii & turpitudinis, insectabatur, hæreses fortiter profligabat, quamquam quæ fuerint nemo prodiderit, verbo divino rebelles anathemate percellebat, idque nusquam incassum, ut notant auctores.

Sed quia spes ecclesiæ præcipua in juventute consistit, mirum qua cura, quo ardore pro illius
D educatione laborarit, illi moderatores undique conquisivit, litterarum cognitione, diligentia, & morum integritate conspicuos. Factis & cohortationibus magistrorum & discipulorum animos accendebat, difficiliores Theologiæ quæstiones cum illis non raro discussas definiebat: hos propositis pro cujusque captu materiis, vel enodatis paulo obscurioribus, instruebat; ab illis vix poterat avelli, adeo ut dum in via pergeret, inquit Anselmus, secum scholas scholaresque circumduceret, cum omni libraria supellectili & præposito doctissimo. Dignam episcopo curam, & miris cumu-
E latam fructibus. Ex ejusmodi quippe disciplina, omnes tantæ diœcesis clerici doctiores evaserunt, & non pauci religione sapientiaque adeo illustres prodierunt, ut longe lateque pietatem & scientiam disseminarint: inter hos recenset Anselmus Otbertum, Huboldum, Durandum, Wasonem Rothardum, Erluinum, &c. qui varias ecclesias vel docendo illustrarunt, vel ut episcopi gubernarunt.

Monachis quoque ubique favit. Gemblacenses adeò fovit, ut eum in patrem & dominum elegerint, sicque, superveniente imperiali auctoritate, Gemblacensis abbatia ecclesiæ Leodiensi

Anselmus p. 206.

ANNI CHRISTI

cessit. Laubio restituit Fulcuinum non parvo rei monasticæ incremento, eique mortuo suffecit Herigerum virum & pietate & scientia percelebrem.

Ejus sapientia rei publicæ & imperiali dignitati perutilis exstitit. Othoni II. fuit charissimus, & fere semper a consiliis. Eo mortuo, suffectus est Otho III. anno vitæ undecimo & dum regno maturesceret, pueritiæ præceptor a Germaniæ principibus delectus est. Henricum successorem sua in conjugio continentia celebratissimum juvit in pluribus ac præcipue in bello adversus Balduinum Flandriæ comitem; cum enim Valentianas ab hoc occupatas irrito conatu obsideret Imperator, in consilium & auxilium advocatus Notgerus, ut longo rerum usu valebat, in Flandri ditionem bellum inferendum asseruit. Secutus consilium Henricus in Flandriam signa movit, omnia depopulatus, Gandavum obsidione cinxit, tam felici eventu, ut pacem petierit, Valentianas restituerit, & in fidem ac officium redierit Balduinus. Hinc minime mirum si plurima ab his imperatoribus acceperit beneficia. Otho secundus Imperator dato ei diplomate quidquid Pipinus, Carolus M. Ludovicus, aliique ad ipsum usque principes, ecclesiæ Leodiensi, donarant, ac nominatim Hoium, Fossas, Lobium, Tungros, Mechliniam, ratum esse jussit. Datum refertur *VIII. idus Januar. anno Dom. Incarnat. 981.* regni Othonis II. XIX. Imperii vero XIII. indict. VI.* Sed errarunt in notis chronologicis librarii, legendumque anno 990. ind. VIII. Simile ab Ottone III. obtinuit, quo præter jam enumerata, Brunengerusium comitatum, Trajectum, & Gemblacensem abbatiam in ditionem Leodiensem transcripsit. Datum porro dicitur anno 994. Denique anno 1006. ab Henrico Othonis successore obtinuit, ut quæcumque Leodicensis ecclesia superiorum regum beneficentia possidebat, auctoritate sua confirmaret.

* juxta hodiernum computandi modum 981.

990.

994.

Caritatem & beneficentiam ad mortuos extendit, cum enim S. Odilo in universa Cluniacensium congregatione, defunctorum commemorationem instituisset, avide suscepit institutum & in sua diœcesi, ut fert ejus traditio, observandum præcepit.

Quid de Landoaldi & Amantii sanctitate & miraculis resciret rogatus ut litteris mandari curaret, jussit Herigerum Laubiensem monachum rem exsequi, ejusque operi præmisit epistolam suo nomine Womaro venerabili in Christo patri & fratribus Gandavensibus datam. Hincque effectum est ut Adalbero Remens. archiepiscopus sanctorum illorum reliquias exponi permiserit, & cultum publicum sanxerit. Anno 995. sedit in concilio Mosomensi IV. nonas Junii, ubi agitata est causa Arnulphi è Remensi sede dejecti, & Gerberti in ejus locum subrogati. Vide t. IX. conc. Labbei. Eodem anno in locum demortui Rotardi Camerac. episcopi Erluinum Leodic. ecclesiæ archidiaconum promoveri curavit, idque opera Mathildis filiæ Othonis Quindeliburgensis abbatissæ. Adfuit & synodo Francofor. an. 1006. ubi S. Henricus imperator pro erigenda Bamber-

995.

1006.

A gensi ecclesia in episcopalem supplicavit. Anno 1007. ejus rogatu Henricus Germaniæ rex benefacit Thornensi nobilium canonicarum collegio. Mir. notit. c. 78.

Denique annis, meritis, & gloria plenus, exactis in regimine 36. annis ad Christum evolavit IV. idus Aprilis anno 1007. 1008. inquit Mabillon. annal. tom. IV. pag. 201. idque auctoritate scriptoris vitæ S. Theodorici Andagin. seu S. Huberti, abbatis, qui ipsius æqualis fuit, quique ortum ejus sic notat: *Natus est anno Incarnat. Dom. 1007. Imperatore apud Romanos & Germanos Henrico, anno postquam juniori Othoni* B *successerat sexto, præsidente in Leodiensi sede Notgero, magnæ sanctitatis & prudentiæ viro, postquam ordinatus fuerat episcopus anno septimo trigesimo, &c.* Et ut alter codex addit: *priusquam vita decederet anno uno.* Quod & inde confirmatur, quod totum annum 1007. decurrisse videatur. S. enim Henricus Imperator ejus petitione benefacit Thornensi collegio, præcepto dato 2. nonas Junii. Deinde erectioni Banbergensis episcopatus subscripsit hoc ipso anno calendis Novembris, ut videre est apud Labbeum tom. IX. col. 785. Adeoque non ante insequentem annum mense Aprili demortuus dici potest. C Confirmatur denique auctoritate Lamberti Scafnaburgensis, qui ad hunc annum Notgeri obitum refert, ut & chronicon Leodiense Labb. bibl. MS. t. 1. p. 337.

Porro quia sine dolore non amittitur quod cum amore possidetur, orbitatem suam deploraruntur omnes totius diœcesis ordines. In urbe dies singulos sibi sumserunt singula canonicorum collegia ut patri patriæ parentarent, ac demum in ecclesia S. Johannis, ut suo testamento sanxerat, sepultus est ad aram S. Hilarii. De illo præter jam relatos Anselmum & Ægidium agit Albericus in chronico. Ejusdem meminit chronicon Centulense l. 3. c. 30. Vitam S. Remacli, rogatu Warinfredi abbatis Stabulensis, composuit, ut non- D nulli volunt. In Marca Hispanica p. 994. refertur Notgerum subscripsisse litteris Benedicti papæ VIII. pro Urgellensi ecclesia, quod stare nequit.

XLVIII. Baldricus II.

Baldricus generis & morum nobilitate conspicuus, inquit Anselmus, de prosapia comitum Lossensium, Notkero suffectus est anno 1008. de quo id refertur, quod optimi antecessoris sui studens inhærere vestigiis, nullam ecclesiam nullum ve monasterium prætermisit, quod non aliquo prædio vel beneficio dotaverit. Pro sua ecclesia obtinuit ab Henrico rege *Forestim Hevam* E dictam & bannum suum bestiarum, in quibusdam silvis quas nominat. Utriusque doni diploma refert Chapeavillus, quorum primum *datum* est *kalendis Julii, indict. VI. anno Dom. Incarn. 1008. anno vero D. Henrici II. regnantis VII.* Alterum iisdem anno & ind. at *pridie idus Sept.* Eidem ex propriis dedit *Allodium Panuardum* ad sustentandos ex eo XXIV. pauperes; ejus item cura Heribertus Colon. archiepiscopus cum fratre suo Godefrido, Florinense oppidum & monasterium Leodiensis ecclesiæ dominio subjecit. Basi-

Vide Hug. Flavin. pag. 168.

Sigebert. in chron.

Anselmus p. 223.

ANNI CHRISTI

licam S. Lamberti de novo constructam a Notkero, dedicat cum Heriberto Coloniens. præsule v. kal. Novemb. in festo SS. Simonis & Judæ apostolorum,& tertio ab hinc die ecclesiam S. Bartholomæi.

1013. Anno supra millesimum decimo tertio, inquit Fisenus post Sigeb. in chr. & Lambertum Parvum, tertio sui episcopatus anno,ait Ægidius, atque adeo Christi 1010. quod vix credibile, ad dioeceseos suæ finium præsidium, Hugardiæ munitionem excitare cœpit Baldricus. Incœpto contradicit Lambertus cognomento Barbatus comes Lovaniensis, ditioni suæ munimentum illud officere prætendens, benigne respondet episcopus, sed frustra, ferox princeps vim infert, Leodiensis ecclesiæ bona invadit; iterumque preces adhibet Baldricus, imo & spiritualibus armis assumtis sacrorum communione comitem privat: at ille ferocior evadens cœpit magis infestus esse, ac villas & agros magis magisque vastare. Hincque effectum est ut adhibito prius suorum consilio, bellum decreverit episcopus. Utrimque concurritur, prælium conseritur VI. cal. Octobr. ac tandem ecclesiæ copiæ in fugam vertuntur, vulneratis seu captis plurimis, trecenti Leodiensium sub gladio cecidere mortui. Altum porro vulnus animo Baldrici hæc clades inflixit, dolebat bellum etsi jure, a se tamen susceptum, dolebat factam tot civium stragem, eorumque animas, quas servandas susceperat a se in æternum exitium forte propulsas timebat, sicque diu irrequietus & gemebundus permansit, donec cujusdam Johannis Itali episcopi, qui Leodii habitabat, colloquio & hortationibus paululum erectus est. Suasit ille ut ad diluenda anteactæ vitæ errata, & ad interfectorum in prælio solatium templum ac monasterium conderet, in quo venturis omnibus ætatibus, pro illis preces Deo jugiter funderentur. Consilium secutus, utrumque, in insula urbis, sub S. Jacobi nomine construere incunctanter aggressus est, sed imperfectum opus morte intercedente reliquit, cryptam tamen S. Andreæ perfecit & dicavit VIII. idus

1016. Septemb. anno ut videtur 1016. ac alendis monachis sufficientes redditus assignavit.

Episcopi munificentiam compensavit Deus Lossensi comitatu, quem S. Lamberto suo testamento donavit comes Arnulphus, donationi subscripsit Lutgardis ejus uxor. Interea Theodoricus Frisiorum comes omnia late infestans, hostis imperii declaratur, Gozelo regni Lothariensis dux adversus illum jussu imperatoris movet exercitum, & pro temporis usu, auxilium ferre reipublicæ & ad castra progredi jubetur antistes, sed præteritorum memor, & ætate gravis ac corpore gravior immunitatem obnixe precatur, sed non auditus, imo & injuriis & minis oppressus se itineri committit. Verum ingravescente valetudine substitit in vico Heremandontio, ubi vita decessit IV. calend. Augusti eodem temporis articulo,quo Flardarbergæ pugna committebatur Goseloni infausta, anno 1017. ut Ægidio, Reinero, Fizeno & aliis placet, quamvis sequentem annum magis convenire autumat Mabill. cumque annum assignant Sigebertus in chron. & Lambertus Par-

A vus, ac chronographus Magdeburgensis, & auctor historiæ Lossensis lib. x. pag. 290. Baldrici corpus Leodicum relatum, terræ mandatur in crypta S. Andreæ, eo quod S. Jacobi basilica ad fenestras duntaxat assurexisset.

XLIX. Wolbodo.

Wolbodonis, qui & Walbodo, ac Walpodo; Wlpodoque nuncupatur, gesta scripsere Anselmus, Ægidius, & omnium antiquissimus Reinerus monasterii S. Laurentii Leod. monachus, qui circa annum 1130. floruit, alii denique plurimi B recentiorum temporum. Claræ nobilitatis Wolbodo genus ex Flandria duxit, inquit Reinerus. Meyerus ad annum 1020. illius patrem asserit fuisse Godefredum Montensium comitem, matrem vero Johannam Balduini junioris Flandriæ comitis filiam: at quo fundamento, ipse viderit. Generis claritatem clariore illustravit vita, eruditione, & pontificali dignitate. A puero se totum Deo devovit: at quo in statu, clericali an monastico, ambigitur. Monachum Benedictinum fuisse asserunt recentiores Fisenus, Meyerus, &c. Censuit ante annos trecentos Henricus S. Laurentii abbas,qui renovato ejus tumulo sic barbare canit:

C *Stirpe decens, virtute nitens Wolbodo notatur,*
Præpositus pridem Trajecti, rector & idem,
Ob celibem statum, post hæc recipit monachatum.

Disertis verbis affirmat Ægidius Aureæ-vallis Cisterciensis monachus, qui ineunte seculo XIII. floruit; *Post decessum*, inquit, *Baldrici episcopi; XLVIII. Leod. episcopus, monachus religiosus.... B.... Wolbodo successit.* Indicat Anselmus his verbis: *apud Ultrajectum sub religiosis admodum patribus in ecclesiasticis claustralis vitæ adoleverat disciplinis* & paulo post scribit Woldobonem *invitum a claustri quiete* abductum ab imperatore fuisse; *quem secum in capella commorari voluit.* D Clericum non monachum fuisse econtra contendit Henschenius, his præcipue Reineri in ejus vita verbis: *Juventute spectabili.... omnes in clero præcellebat ecclesiæ Ultrajectensis, in qua etiam fuerat canonicus a puero.* Sed nihil id est, fuit monachus Ultrajectensis, ibi enim regulæ Benedictinæ observationem, quam in ea S. Willibrordus constituerat, etiam tunc viguisse plusquam verisimile est: sed & canonicus nuncupatur, quo nomine monachos qui in cathedralibus ecclesiis erant instituti donatos fuisse, multis exemplis ostenditur.

E Ut ut est in ea ecclesia tanto ardore litterarum studio incubuit, ut brevi magistros suos superarit, eique scholæ ecclesiasticæ commissæ fuerint, postea præpositus & decanus ibidem evasit. Cujus meritum cum agnovisset Henricus Augustus, eum plurimi faciebat, præcipuoque inter amicos loco censebat, ac interdum secum detinebat in palatio, ejus familiaritate, consiliis & exemplo frui desiderans. Imo & suo sacrario præfecisse & ad cancellarii dignitatem evexisse nonulli affirmant. Certe sedi Leodiensi, licet reluctantem imposuit.

Nihil de priore agendi ratione detraxit addita

ANNI CHRISTI

dignitas. Tantæ fuit abstinentiæ, ut inter lautissimos cibos esuriret: tantæ pietatis, ut in oratione quotidie pernoctaret, & quod de S. Jacobo legimus, callum obduxerint genua camelorum instar: tantæ in pauperes munificentiæ, ut continuis eleemosynis eorum egestatem sublevaret, & sæpe cum ad manum nihil aliud suppeteret, peristromata ipsa aliamque supellectilem profunderet, donec a familiæ præfecto redimerentur. Tanti zeli, ut vitium ubique profligaret, morum integritatem induceret. Hinc Popponem Stabulensibus monachis corrigendis, jussu Augusti præfecit. Hinc Ingobrandum Laubiensem abbatem deposuit, quod sub specie regularis habitus, nihil religionis interius haberet, & exterius bona ecclesiæ dissiparet, Laubiensque cœnobium Richardo abbati Virdunensi *regendum tradidit, ut industria ejus, religionis in eo reformaret propositum, quod videbatur a pristino rigore immutatum*, inquit Hugo Flaviniac. qui male Baldrico tribuit quod ejus successori convenit. Hinc denique videns Olbertum Gemblacensem abbatem religiosius ceteris vivere, ejusque monachos, regulari observantiæ penitus addictos, illos sua benevolentia cohonestavit & dato diplomate, quæ Baldricus antecessor, abbatiæ dederat confirmavit, & Gemblacensem ecclesiam immunitatis libertate donavit. Diploma refertur in vita Olberti actor. Bened. sec. VI. pag. 602. Cum mortuo Baldrico ejus propinqui bona dotando S. Jacobi cœnobio ab eo relicta sibi excidisse & voluntatem ejus non impleri graviter ferrent, Imperatorem interpellant, & ea sibi restitui postulant, sed frustra, Wolbodoni curam perficiendi monasterii commisit Augustus, quod statim exsecutus est pius antistes; advocato Olberto Gemblacensi abbate, cui surgentis monasterii fabricam & præfecturam demandavit. Hugo Flaviniac. ait Baldricum (fallitur, legendum Wolbodonem) monasterium in suburbio Leodicensi in honorem S. Laurentii ædificandum suscepisse, rem totam Richardo jam supra nominato commisisse, absoluto opere, factaque dedicatione, fratres ex S. Vitono Virdunensi evocatos, quibus præpositi nomine præfectus fuerit Stephanus. Verum ut in episcopo sic & in aliis errat ille chronologus, constat enim serius institutos fuisse monachos in S. Laurentii ecclesia, quæ ab Eraclio incœpta, a Notgero perfecta fuerat. Certe Anselmus scribit Woldobonem, cum in ea monachos instituere cuperet, nec potuisset morte præventus, id commisisse Popponi Stabulensis cœnobii abbati; & Reginardum Durandi successorem monachos in prædicta ecclesia constituisse, & illis primum abbatem Stephanum S. Vitoni monachum dedisse.

Cum aliquando sine causa commotum contra se Imperatoris animum vidisset, cumque placare pecunia meditaretur, re coram Deo perpensa sententiam mutavit, satius esse ratus Deum in cujus manu sunt corda principum eleemosynis placare, paratam pecuniam pauperibus distribuit; quod cum Imperatori delatum fuisset, episcopi prudentiam & constantiam laudavit, pristinam ei reddidit benevolentiam, imo in tantum auxit, ut Heribertum Coloniensem antistitem, cui diu infensus fuerat, quemque multis injuriis affecerat, ejus suasu in gratiam admiserit, illatas repararit injurias, ac ei plane pleneque coram omnibus satisfecerit. Processiones cleri secundarii ad majorem ecclesiam certis per annum solemnitatibus instituit, ut sic secundariæ ecclesiæ matrem agnoscerent, eique quasi hominium præstarent. Gemblacensi cœnobio confirmavit ecclesiam in Bavechin, quam Baldricus paulo ante mortem dederat.

Tandem de die mortis a S. Laurentio præmonitus, in cilicio & cinere stratus, perceptis ecclesiæ sacramentis, excitatis ad mundi contemtum omnibus qui aderant, Crucifixum ad crucis præsentiam adorans, migravit è vita piissimus antistes anno vicesimo primo supra millesimum, XI. cal. Maias. Sepultus in ecclesia S. Laurentii, (ut notat chron. S. Trudonis) cui præter ea quæ vivens dederat, trecentas auri marcas ad perficiendum opus inchoatum legavit, septem insuper *matrices ecclesias* attribuit, ac prædia non pauca in Flandria a progenitoribus accepta contulit. Tot miraculis post obitum claruit, ut Stephanus primus S. Laurentii abbas, veritus ne quotidianus adunatæ plebis concursus monachorum solitudinem ac quietem turbaret, S. præsulem per divinum nomen contestatus sit ut ab illis temperaret, inquit Reinerus. Ejus memoriam in martyrologiis triginta & amplius notatam se vidisse testatur Molanus.

L. DURANDUS.

Durandus infimæ quidem sortis, si genus spectes, ut pote inter Gotescalci majoris ecclesiæ præpositi servos natus, sed ingenii, litterarumque tum humanarum, tum divinarum cognitione clarissimus, Wolbodoni in pretio fuit, qui illum Henrico Imperatori, peritum clericum quærenti, concessit ac plurimum commendavit; a quo ad Bambergensem ecclesiam missus, illam & doctrina illustravit, & fovit pietatis exemplo. Woldobone vita functo præsul a capitulo designatus est Godescalcus, Durandus vero ab Imperatore, ejus labores remunerante, nominatus. Statim uterque profectus, hic Leodium possessionem initurus, ille ad Cæsarem capituli decretum delaturus. Occurrerunt in via, cognitaque itineris causa, Durandus pro reverentia, quam domino suo debere se profitebatur, nominatione cedere voluit; Godescalcus econtra clientis virtute, sapientia & moderatione commotus, jus omne suum dimittere constituit. Præclaram profecto, & apud posteros summa laude dignam contentionem. Vicit tamen Godescalcus, herilique potestate usus clientem coegit episcopatum assumere; eoque præstante inauguratus est an. 1021. Prioris tamen conditionis 1021.
nusquam oblitus Durandus, dominique sui potestatem ac modestiam semper reveritus, cum ipso inaugurationis die Godescalcus clientelæ professionem editurus accederet, illi ab espiscopali cathedra reverenter assurrexit, palamque professus est se a domino suo hominium nusquam accepturum.

Anno 1022. Gemblacensem ecclesiam dedicavit VIII. kal. Augustas ex libello de gestis ab- 1022.

ANNI CHRISTI

batum Gemblac. tom. VI. Spicileg. in vita S. Olberti Gemblac. abbatis t. VI. act. Bened. p. 603. Illius meminit Hariulphus in chron. Centulensi l. 4. c. 3. his verbis: *Notkerus Leodic. episcopus, cui a D. Ingelardo abbate, quædam S. Richarii prædia fuerant oppignorata, obierat; & post alios duos Durandus ipsius sedis susceperat præsulatum. Hunc itaque Angelrannus adiit, & ut conditionem illius ut suus fecerat antecessor, renovaret.... exoravit. Qui venerandi viri precibus acquiescens, nam & a D. Ebalo Remensi antistite idipsum facere fuerat exoratus, tale denuo rescriptum promulgavit: in nomine sanctæ, &c. .... Acta sunt hæc Leodio publicè sub die XIV. kal. Octob. anno Domini Incarn. 1022. Imperii vero Henrici XIX.* Quo in loco illud annotandum quod duos episcopos Notkerum inter & Durandum intercessisse Hariulfus affirmat, cum unum solum habemus Woldobonem, nisi ille alius sit Godescalcus. Pro anno Henrici XIX. legendum IX. is enim est S. Henricus Claudus qui cœpit an. 1014. obiit an. 1027. Cum Piligrino Coloniensium præsule questionem habuit de Burcitano seu Porcetano monasterio, utrius diœceseos esset, quæ, causam perorante Geraldo Cameracensi episcopo in Aquisgranensi synodo pro Durando decisa est an. 1023. vide Labb. tom. IX. concil. p. 853.

De eo queritur Hugo Flaviniac. p. 181. quod absente Richardo S. Vitoni abbate, ipsoque inconsulto, Stephanum, quem ille præfecerat cœnobio S. Laurentii, abbatem consecrasset, quod cum non satis prompte Richardus Jerosolymis reversus, approbasset, Stephanumque castigasset, Lobiensem quoque abbatiam ipsi abstulit. & contra jus fasque pro libitu abbatem constituit. Sed in tempore & episcopo assignando hallucinatur Hugo, ut ex articulo sequenti patebit. Queritur & Ægidius post Reinerum, quod Woldobonis beneficiorum immemor, ea quæ ille S. Laurentii ecclesiæ donarat abstulerit, & partim militibus suis dederit, partim episcopatui attribuerit. Unde sæpius in somnis a decessore suo objurgatus, cum emendare negligeret, tandem ejus virga pastorali cæsus, gravi morbo afflictus statim interiit X. cal. Februarii, inquit Ægidius & liber ecclesiæ Leodiensis, anno 1024. addit idem Ægidius, hoc est, pro præsenti computandi modo 1025. ut habet chron. Leodic. apud Labb. biblioth. MS. t. 1. p. 337. Facti pœnitens extra S. Laurentii ecclesiam sepeliri voluit, eique legavit prædium, quod quatuor auri marcis emerat, spondens, si spatium vitæ mereretur accipere, cuncta quæ abstulerat, ex integro se restituturum. Ejus tamen corpus paulo post ab abbate Stephano sub tectum admissum est, composito in hunc modum epitaphio:

Durandus jacet hic, qui paulo plus tribus annis
Tungrensem rexit nobiliter cathedram.
Pauperis in nido patrimonii natus, & altus
Ingenio, summos evolat ad proceres.
Quos tulerat dominos, hisdem famulantibus usus
In theatro mundi fabula quanta fuit!
A *Septima lux urnam fundentis in orbe fluebat.*
Cum faceret rebus triste vale, senior.

Ei Baronius aliique plurimi tribuunt epistolam ad Henricum Francorum regem de corpore & sanguine Domini, sed immerito, obiit quippe anno 1024. Durandus, ante natam Berengarianam hæresim, ac etiam antequam Henricus regnum iniisset. Eam porro Deoduino tribuendam esse probat Mabillon. t. IV. Analect.

LI. REGINALDUS.

Reginaldus, qui & Reginardus, & Rainoldus B ac Reinardus, nobilibus in agro Coloniensi parentibus ortus, a puero clero destinatus, litteris ac virtuti adeo incubuit, ut Coloniensis canonicus evaserit & in familiam ab Heriberto archiepiscopo adlectus, Bonnensis ecclesiæ præpositus demum effectus fuerit, qua dignitate, magna sapientia nec minori apud omnes fama diu defunctus, in suum antistitem ab ecclesia Virdunensi pastore destituta postulatus est; sed eodem tempore defuncto Durando Leodiensi præsule 1025.
sedem hanc ambiit, Virdunensi prætulit, ac tandem, quo non mortalia pectora cogit ambitio! data Conrado Regi non modica pecunia obtinuit C 1025. Ab Heriberto Coloniensi præsule consecratus, tam infaustis initiis susceptum episcopatum non male rexit. Novæ dignitatis initio Gerardus Atrebat. simul & Camerac. episcopus ad eum misit acta synodi Atrebat. a se celebratæ adversus quosdam hæreticos, qui in ecclesiæ sacramenta blasphemabant, cum epistola dedicatoria in qua *Spicil. tom. XIII. p. 1.*
ejus negligentiam arguit, miraturque quo pacto hæresim ita dissimulare potuerint ut eum fefellerint, & quod indemnatos velut innoxios eos abire permisisset. An. 1027. cum *in manu Reginardi* 1027.
episcopi, inquit Ægidius, non vero Durandi, ut male scribit Hugo Flaviniac. *S. Laurentii,* Poppo D *remisisset providentiam*, ejus successorem Stephanum Virdun. monachum indicavit Herimannus comes, accersitoque ac reluctanti, Richardi abbatis causatus voluntatem & mortem, loci præfecturam & benedictionem abbatialem impendit: at paulo post ex Jerosolymitana peregrinatione reversus Richardus, audito quod factum erat, doluit, Stephanum graviter objurgavit, ac gravi pœna mulctavit. Quibus ad Reginaldum relatis, excanduit, Laubiensem abbatiam Richardo abstulit, aliumque abbatem substituit in locum Stephani, cui tamen brevi restitutam præfecturam constat.

E Interea Reginaldus perpetratæ Simoniæ sibi conscius, conscientiæ remordentis ictibus continuo perculsus, ac tanti criminis pœnitens, episcopatum dimittit, anno 1029. Romam proficiscitur, ad Pontificis pedes in publico conventu 1029.
procumbit, ac lacrymis persusus flagitium publice confitetur, pedum dimittit & ad Pontificis pedes deponit. Ejus pœnitentia commotus Johannes papa, eum absolvit, & in suam dignitatem ea conditione restituit, ut peccatum eleemosynis, & pio ac insigni quodam opere redimat. Leodicum lætus revertitur, ac suggerente Hermanno comite,

ANNI CHRISTI

S. Laurentii ædiculam paucorumque monachorum tuguriola immutare decernit. Nec mora
1030. an. 1030. opus aggreditur, absolvit an. 1034.
1034. quo ejus precibus a Papa misso Johanne Portuensi episcopo, invitato Piligrino Coloniensi archiepiscopo, ab illis nova basilica solemni pompa dedicatur. In veteri codice MS. monasterii S. Laurentii refertur die dedicationis centum quinquaginta mansos & amplius, octo ecclesias, plurima ecclesiæ vasa & ornamenta aurea ac argentea cum plurimis libris S. Laurentio donasse. Nec hic stetit, sed cessante muscarum peste S. Nicolai nimirum intercessione, ecclesiam sub ejus nomine construxit, quæ, ut affirmat Ægidius, fertur prima omnium fuisse sub ejus tutela constructa in regno Lotharingiæ. Sub illis temporibus orbem universum vexante horrida fame, peccata sua eleemosynis redimere cupiens, mirum quanta fuerit ejus liberalitas: trecentos quotidiana stipe Leodii pauperes sustentabat, Hoii trecentos, totidemque Dionanti & Fossis, plurimorum quoque aliorum, quos a mendicatione pudor ingenuus absterrebat, egestati clam subveniebat. Vixque a tot impensis respirabat cum Odone Campaniæ comite Lotharingiam devastante, innumera partium illarum multitudo Leodium in interiora regni victum quæsitura, transire coacta est. Trecentos exulum illorum alendos suscepit, ac suo exemplo subditis, ad misericordiæ opera injecit ardorem; & ut tanto malo mederetur, jussus ad Gozelonis exercitum cum delectis peditum, equitumque copiis profectus est, ac victoriæ de Odone reportatæ plurimum
1036. contulit. An. 1036. pridie cal. Dec. charta scripta testatur Radulfum virum nobilem Aicuriense 12. canonicorum collegium fundasse. Denique Mosa fluvio ponte strato, aliisque duobus in Transmosana regione pontibus excitatis, obiit *anno 1036. ind. 2. nonas Decembris*, inquit Ægidius, & ante eum Albericus, quos sequitur codex Estræanus, quamquam refert Fisenus ad calcem Transmosani additum recenti manu, quod incensa an. 1568. S. Laurentii basilica in qua sepultus est Reginardus, apertoque anno sequenti ejus tumulo, inventus sit integer, laminaque plumbea sic inscripta. *Ego Reginardus Leodiensis episcopus excessi de vita anno ab Incarnat. Dom. 1038. indict. V. nonis Decemb. & sepultus sum in basilica S. Laurentii, quam adjuvante Deo construxi.* Chron. Leod. apud Labb. t. 1. bibl. MS. p. 337. mortem ejus consignat an. 1037.

LII. NITHARDUS.

Nithardum Reginaldi nepotem avunculo successisse, & anno 1041. aut 1042. obiisse constans est rerum Leodicensium scriptorum sententia. Inter Wasonem tamen & Reginaldum, præter Nithardum reperiuntur scripti [a] Richardus, Niso, & Nico. Nithardum in Richardum commutari potuisse concipio. Verum quo pacto ex Nithardo, Niso vel Nico, & Nitzo potuerit emergere difficilius videtur: emersisse tamen necesse est, cum omnia quæ de aliis referuntur, eo temporis spatio, quo Nithardus sedit, includantur, nec aliunde duos de episcopatu contendisse vel a longe insinuetur. Dicendum ergo est omnia, ejusdem nominis esse corruptelas amanuensium oscitantia exortas. Certe Mag. chron. Belg. ait *Reginardo succedit Nizo, qui & Nithardus.*

Nithardus ergo Reginardi nepos annitente Wasone præposito, ac tantam dignitatem fugiente, ex custode præsul creatur anno ut videtur 1039. 1039.
rexitque non modica laude. In codice cœnobii S. Laurentii dicitur duas ecclesias parochiales S. Thomæ scilicet & S. Remigii ædificasse; castrum in Dionanto & in castro capellam sub nomine S. Benedicti. Anno Domini 1040. nonis Julii 1040.
ecclesiam Stabuleti recens a Poppone restauratam, *Act. Bened. tom. VI. p. 587.*
præsente Henrico imperatore, cum Herimanno Coloniensi præsule consecravit. Quo eodem tempore subscripsit ejusdem principis diplomati, quo Nivellensi abbatiæ Nivellam restituebat, vetabatque ne quis alius ibi advocatus seu comes institueretur, nisi quem abbatissa eligeret. In libro primo chartarum ecclesiæ refertur diploma ejusdem Henrici, quo comitatum Arnoldi comitis nomine Haspingam (hoc est Hasbaniam) ecclesiæ Leodicensi *Gesta Pont. Leod. tom. 1. p. 279.*
largitur. *Datum IX.* calend. Februar. ind. VIII. anno Dominicæ Incarn. millesimo *Quadragesimo* (1041. secundum præsentem computandi modum.) Hoc postremo anno ejus interventu idem 1041.
Henricus dat diploma in gratiam earumdem canonicarum.

Hæc quidem optima, sed in eo reprehendendum quod habet prædictus S. Laurentii codex: *Nithardus nepos Reginardi, in episcopatum succedit, qui pene totam suppellectilem, & aurum, & argentum, quod antecessor...... S. Laurentio thesaurisaverat, totaliter abstulit.* Etsi juvenis electus, brevi tamen tempore, quatuor nempe *Apud Labb. bibl. MSS. t. 1. p. 337.*
circiter annis, pedum tenuit, obiitque, si fides Ægidio & chron. Leodic. anno Dominicæ Incarnat. 1041. cal. Aug. In lamina vero plumbea in ejus tumulo reperta anno 1587. hæc habetur: *Anno Incarnat. Domin. 1042. indict. X. IX. cal. Septemb. obiit Nithardus Leodiensis episcopus.* Jacet in ecclesia Leodiensi. *V. Mab. ad an. 1042. n. 25.*

Mabillonius Waltonem Reginaldo sine medio subrogat & Waltoni Deoduinum tom. 4. Annal. p. 308. c. & citat. Labbeum t. 1. bibl. p. 357.

LIII. WASO seu WATHO & WALTHO.

Wasonem e parvis initiis ad summum ecclesiæ Leodicensis apicem virtus evexit. Fuit primum sub Notkero simplex capellanus; dein ab eodem scholis præfectus est, sub quo & sub Adelmanno scholastico ejus successore, qui illum laudat in rithmis *, *legia magnarum artium nutricula* floruisse dicitur: postea decani officio in illa ecclesia ritè perfunctus est; quo tempore scripsit epistolam ad Johannem ejusdem ecclesiæ præpositum, ** V. Analect. tom. 1. p. 424.*
qui muneris sui potestate abutens, omnia pro arbitrio inconsultis canonicis disponebat, nec se regularis vitæ officiis teneri putabat. Exstat illa epistola in gestis episcoporum Leod. tom. 1.

[a] Richardum legit Cratepolius. Nisonem habent gesta abbatum Laubiensium. Niconem exhibet vita S. Poponis Act. Benedict. t. 6. p. 587. Nitzonem denique refert Miræus notit. eccles. Belg. cap. 85. apud quem Nitzo subscribit ut custos chartæ Reginaldi anno 1036.

ANNI CHRISTI

c. 85. eam inscribit *Fratri Johanni* sive ad ejus A fastum reprimendum, sive is mos tum fuerit, ut illius ecclesiæ canonici se monachorum exemplo, fratres nuncuparent. Ex ea aperte constat vitam communem apud Leodicenses canonicos adhuc viguisse. Scripta porro est stilo mordaci & acerbo, unde Johannis iram & invidiam in tantum concitavit, ut episcopi, urbis procerum, ac rusticorum animos in illum concitarit, quorum postremi eo usque insanierunt ut illum in domo cremare tentarint. Hinc amicorum consilio, cedens adversariorum furori, fugit ad Imperatorem, a quo benigne exceptus, virtutis ac scientiæ in confutandis præcipue Judæis, specimen dedit, ac Principis capellanus effectus est. Johanne præposito B vita functo, Lambertoque archidiacono in ejus locum substituto Leodium reversus est, ac paulo post e vivis sublato Lamberto, totius cleri suffragiis præpositus simul & archidiaconus ab episcopo renuntiatus est, eoque in munere quidquid in Johanne reprehenderat evitavit, canonicorum præbendas, antea pauperes, reddidit opulentissimas, ac variis modis pauperibus & peregrinis consuluit. Denique defuncto Nithardo, episcopatum, quem antea declinaverat acceptare cogitur a clero, ac ope Hermanni Colon. episcopi placato imperatore, rite consecratus est anno, ut C
1042. notat Magn. chron. Belgicum 1042.

Factus antistes mirum quanta sanctitate vixerit, eam his verbis repræsentat Anselmus: abjectioni deditus, inter humiles & subjectos episcopum se esse nesciebat: studia singulorum exploraturus scholas frequentabat, quæstiones proponebat, ac licet maximus Theologus de Prisciani & Donati regulis adolescentulos non dedignabatur interrogare. In diurnis ac nocturnis officiis in choro celebrandis nemo prius accurrebat, devotius intererat, serius recedebat: saxeo sedili pro lecto, matta pro lectisternio, pane avenaceo cum faba modica pro cibo, cervisia, sæpius aqua pura, D pro potu, quadragesimali præcipue tempore, utebatur. Summa semper enituit caritate, sed nusquam magis quam primo præsulatus anno, quo fame ingenti per Galliam Germaniamque grassante, frumenta undique collegit, & pauperibus, pro cujusque necessitate, liberalissime distribuit. Godefrido duce Lotharingiam vastante, capta urbe Virduno, & tota sic incendio consumta, ut nec majori ecclesiæ parcitum sit, afflictis canonicis libras argenti quinquagenas misit, quarum pars altera singulis cederet, altera ædis sacræ reparationi.

Edoctus a Christo quæ sunt Cæsaris Cæsari, E quæ sunt Dei Deo reddere, quidquid potuit pro patria, pro Imperatore præstitit. Cum nudatam præsidio Germaniam (Imperatore, atque proceribus Romam profectis) Franci aggredi & Aquisgranum expugnare deliberassent, supplices ad Regem litteras dedit, rogavitque ut tot fœderibus assertam utriusque imperii amicitiam crudeli bello non violaret, quibus effectu privatis, alias adjecit magis aculeatas, effecitque ut a proposito piissimus princeps desisteret. Postea ad defectionem sollicitatus, in fide stetit. Denique Godefrido publico hosti, ac fines Leodienses invadenti fortiter obstitit, suam urbem jam operibus munitam, immisso in arcem præsidio ab militum incursu tutam reddidit: castella ab hostibus capta collectis militibus vi recepit, ejecto hoste evertit & in tranquillitatem diœcesim asseruit, copiis ipse permixtus, nullisque aliis armis quam cruce, quam manibus præferebat, instructus. Atque hæc quidem pro imperatore: nec ideo tamen illi in omnibus obsecutus est. Gregorio VI. electo Romano pontifice, Clementem III. suffecit Henricus, eoque mortuo scriptis ad Imperatorem litteris, suffecti electione improbata, cum pro viribus adhortatur ut superstiti Gregorio *alium superordinare* non attentet, *ne ordinationi divinæ repugnare videatur.* Hinc accensus in eum Imperatoris animus, apud quem perfidiæ accusatur, quasi Godefrido duci rerum novarum auctor fuisset, & quia militiam suam in expeditionibus navalibus rudem, Frisiis rei maritimæ gloria celebribus opponere renuisset, primum se debitamque suo characteri reverentiam fortiter tuitus est, sed postea magnatum clamoribus, episcoporumque consilio victus, procidit ad pedes Imperatoris, & quasi pro culpis redimendis quæ non erant, inquit Anselmus, trecentas argenti libras pollicetur, quas licet donante principe non persolverit, toto tamen vitæ tempore id fecisse pœnituit.

Tandem plurimi factus apud omnes, sæpissime ab episcopis, imo & a Romanis pontificibus in difficilioribus causis consultus, morbo lethali cœpit tentari, & advocato Olberto Gemblacensi abbate peccata sua, audientibus omnibus, confitetur, & sacramentis munitus animam Deo reddit VIII. idus Julii ut habent Ægidius & liber ecclesiæ Leodiensis jam sæpe laudatus, ac vita S. Olberti Actor. tom. 6. p. 606. anno 1048. inquiunt idem Ægidius, Lambertus Parvus, chronicon Leodic. apud Labb. tom. 1. bibl. MSS. p. 337. Sigebertus in chron. auctor vitæ S. Olberti Gemblac. abbatis. Verum hæc quo pacto cum vita S. Popponis conciliari possunt, in qua legitur *obiit sane* (Poppo) 6. cal. Febr. anno Incarnati verbi 1048. indict. 1. ætatis suæ anno 70. Henrici II. *an. 10*, cumque ejus corpus exceperit Wazo, & post illum mense Julio obierit, si auctor vitæ veterem computandi modum secutus est, ut videtur secutus, certe Waso nonnisi anno 1049. obiit. Vide Acta tom. 6. p. 692. num. 50. & 51. Ut ut est, sepelitur in basilica S. Lamberti cum hoc brevi sed gloriosissimo epitaphio:

Ante ruet mundus quam surgat Waso secundus.

Qua ecclesia postea igne consumta, translatus est sub Hugone episcopo ad aram S. Andreæ. Fratrem habuit Emmelinum monachum observantiæ regularis tenacissimum, quem S. Poppo S. Vedasti cœnobio Atrebatensi præfecit.

LIV. Theoduinus.

Theoduinus, qui & Deoduinus, & Dietwinus ac Tietwinus, *natione Noricus de Bavaria, consanguineus*

ANNI CHRISTI

sanguineus Imperatoris, ait Albericus in chronico,
ex præfecto S. Donatiani Brugensis, aiunt San-
marthani, Wasoni successor datus est ab Henrico
III. Imperatore, ut ait MS. codex Alnensis,
(qui & consanguineum ejus fuisse asserit) ante
1048. calendas Augusti, anno 1048. ut patet ex ejus
diplomate pro Huensi basilica, in quo ejus annus
decimus nonus conjungitur cum anno Christi
millesimo sexagesimo sexto. Eum Leodiensis ec-
clesiæ placidum sidus apellant commentarii cœ-
nobii S. Laurentii. Belli motibus initia ponti-
ficatus ejus turbata sunt; motus in Hollandia
ciebat Theodoricus marchio, nec reprimere po-
1049. tuit Cæsar: at anno sequenti 1049. Theodui-
nus ipse cum Ultrajectensi ac Metensi præsuli-
bus, finitimaque nobilitate conjunctis copiis viam
glacie aperiente Theoderici ditionem penetravit,
& ipsum occurrere ausum vicit, & cecidit, Go-
defridum suppetias ferentem expugnavit ac fudit.
Sic Leodienses auctores, quanquam longe aliter
rem referant Hollandi. Eodem fere tempore Leo-
dium advenit Leo IX. qui pacem restituit. Anno
1050. 1050. sparso rumore de concilio Parisiensi ad-
versus Henricum Andegav. episcopum & Beren-
garium, ab Henrico Rege indicto, litteras ad ip-
sum dedit, quibus a concilii celebratione dehor-
tatur, eo præcipue quod cum episcopus sine apo-
stolica auctoritate damnationis subire sententiam
non possit, quidquid contra illos fiet, scandalum
in omnium fidelium populo generabit, quia quos
videbunt impunitos, & nequaquam a sui gradus
honore dejectos, eosdem putabunt ab omni con-
cilio aut vinci non potuisse, aut purgatos esse.
Prolatis deinde nonnullis SS. patrum auctorita-
tibus varios eorum errores confutat.
1053. Anno 1053. bellum iterum Imperatorem in-
ter & Balduinum Flandriæ comitem recruduit.
Hic primum impetum fecit in Leodiensium fi-
nes: ipse Thudinium, filius cognominis Hoium
capit, incendit, ac penitus evertit. Pietatis ac mu-
nificentiæ Theoduino occasionem dedit tam fu-
nesta calamitas, Huensque castrum suscepit in-
staurandum, at in primis Dei genitricis ædem pro
singulari qua ardebat in illam religione, veteri
longe ampliorem ac magnificentiorem a funda-
mentis erexit. Hoc ipso anno, cum Anselmo
S. Lamberti canonico, qui nonnullorum Leodien-
sium præsulum gesta conscripsit, Romam profec-
tus, ibi Theodericum Laubiensem monachum
Jerosolymitanum iter aggressum reperit, secum
reduxit, & statim post reditum, quanquam Ful-
densibus monachis professorem designatum, in lo-
cum defuncti Adelardi Andaginensis abbatis, sub-
stituit anno 1055. ut refert vita Theoderici, Act.
1055. Bened. sec. VI. parte 2. p. 567. An. sequenti alla-
tas ex Gallæcia ab Herimanno consule de Grez &
Roberto S. Jacobi Leodic. monacho reliquias
jussit debito honore, maximaque pompa in ur-
bem induci, & in monasterio sub S. Apostoli no-
mine dicato recondi. Ecclesiam B. Mariæ Hoïen-
sis, quam tot sumtibus perfecerat una cum epi-
scopo Cameracensi Lietberto dedicavit an. 1066.
pontificatus sui anno 19. VIII. kalend. Septembr.
Ei deserviendæ XV. canonicos, totidem jam

A antea creatis, adjunxit; ac triduo post civibus
libertatem aliaque privilegia concessit dato diplo-
mate quod exhibet Chapeavill. gest. Leod. pontif.
tom. 2. p. 4. In charta tamen dotationis quam
refert Miræus notit. eccl. Belg. data dicitur 1066. 1066.
ind. IV. anno episcopatus domini Dietwini XVIII.
An. 1071. Richildis Flandriæ & Hannoniæ 1071.
comitissa, cum a mariti fratre Flandria armis occu-
pata fuisset, ultionis æstuans desiderio, immensam
pecuniæ summam a Theoduino postulavit, de-
ditque vicissim Hannoniæ comitatum, quem ab
eo postea recepit in feodum. Ingens sane decus ac
B potentia hinc ecclesiæ Leodiensi advenere, sed ad
solutionem expilati basilicarum thesauri, vasa ipsa
sacra ab illis adsportata, & aliis nihilo æquioribus
modis conquisita pecunia. Emtionem confirma-
vit Imperator Henricus IV. dato præcepto quod
retulit Ægidius, qui jam anno præcedenti, decesso-
rum suorum donationes ecclesiæ Leodiensi factas
diplomate ratas habuerat. Ecclesiam S. Evermaro
consecravit post patratum ab eo miraculum.
Cum sub annum 1074. Theodoricus S. Hu- 1074.
berti abbas Romam cum Herimanno Metensi
episcopo profectus esset, a Gregorio VII. cui
jam pridem familiaris erat, perhumaniter excep-
C tus est, & privilegium obtinuit sub gravi inter-
minatione vetans, ne ullus dux, comes, aut qui-
vis alius quidquam de monasterii possessionibus
detraheret: id malevolorum consilio graviter tulit
Theoduinus, litteras apostolicas rejecit & abba-
tem a suo conspectu repulit. Quod cum acce-
pisset Gregor. VII. litteras ei scripsit datas X. Apr.
anni sequentis, quibus Theodericum excusat, asse- 1075.
ritque nihil contra ipsius ecclesiæ honorem fecisse,
monet & rogat ut cum tranquille agere permittat.
Graviter eum reprehendit quod plura in episco-
patu adversus SS. patrum instituta perpetrarit,
*videlicet in venditionibus ecclesiasticarum dignita-
tum & canonicarum præbendarum*: asserit ratione
D justitiæ his de causis sententiâ in ipsum animad-
vertendum fuisse, sed parcere se propter senilem
ætatem, & quia Herimannus Metensis episcopus
eum apud se pluribus excusarat: denique, quia in
extremis positus videbatur, eum a peccatis absol-
vit. His litteris commotus episcopus, post mul-
tas tergiversationes Theodericum audivit in Ho-
yensi conventu & absolvit. Non multo post rebus
humanis excessit Theoduinus IX. kal. Julias, imo
kal. Julii inquit MS. cod. Alnensis, anno episcopatus
26. hoc eodem anno 1075. ut refertur in vita B.
Theoderici, Act. Bened. tom. VI. part. II. p. 576.
asserunt Ægidius apud Chapeavill. t. 2. p. 31. &
E chronic. Leodiense apud Labb. hist. MS. tom. 1.
p. 337. ut & Albericus in chronico, quanquam
ejus obitum anno præcedenti consignat breve
chronic. Lobiense, apud Marten. Anecdot. t. 3.
col. 1419. Sepultus est Hoyi in æde, quam Dei-
paræ virgini consecrarat.

LV. Henricus I.

Defuncto Theoduino, congregati pro eligen-
do successore Leodienses, in varias partes, multis
ambientibus, distracti sunt. Interea Bullonii dux
Godefridus ab Imperatore impetravit, ut nullus,

ANNI CHRISTI

nisi quem præsentaret, episcopatum obtineret. Hinc
Henricum cognatum suum, *virum vita & genere*
nobilissimum Virdunensem archidiaconum, filium
Frederici Tullensis comitis, rei omnino ignarum
obtulit, ac, licet frendentibus candidatis, Leodiensem
episcopum nominari procuravit. Inde Leodium
profectus, atque ab omnibus ordinibus magna
cum lætitia exceptus, ab Annone Coloniensi
magna pompa consecratus fuit anno 1076. ait
MS. codex Alnensis.

Primum ejus studium fuit ut Wolbodonis
S. Laurentii abbatis superbiam retunderet. Id illi
præ omnibus in mandatis dederat consecrator;
unde illum in jus vocatum, cum corrigi renueret,
consentiente synodo generali deposuit. Ille Gre-
Lib. 4. epist. 21. gorium pontificem adiit, ab eoque litteras accepit,
quibus Herimanno Metensi præsuli jubet, ut rem
accurato perpendat examine, & juxta canonica
instituta definiat. Datæ sunt VIII. idus Apr. ind.
1076. XV. anno 1076. Anno 1078. Weremboldum
1078. quemdam cum uxore sua excommunicavit Henricus.
Illi apud Papam de latæ sententiæ injustitia
conquesti sunt; unde scripsit pontifex ad episcopum,
qui paulo gravius respondit, ut patet ex l. 4.
epist. 4. in qua Gregorius eum temeritatis arguit,
quod contra Romanæ ecclesiæ auctoritatem verba
jactaverit, jubetque ut excommunicatorum causam
adhibitis Trevirensi ac Metensi episcopis definiat;
cum tamen jam ipse Weremboldum, timore
mortis, ut ait, absolvisset.

1079. Anno 1079. Romam religionis causa profectus,
ab Arnulpho comite in via intercipitur, spoliatur
omnibus, ac sub necis interminatione, jurisjurandi
nexu obstringitur ablata se nusquam repetiturum.
Re ad Gregorium VII. delata, sanctis
apostolis illatam injuriam putavit, eamque ulturus
scripsit ad Theodoricum Virdunensem episcopum,
jubens ut comitem habito conventu ad
pœnitentiam & satisfactionem invitet; si renuat,
ecclesiæ introitum ac corporis & sanguinis Dominici
participationem ei interdicat; & nisi intra
XV. dies resipuerit, anathematis gladio eum feriat;
injuriarum episcopi ultoribus peccatorum veniam
pollicitus, & Henricum a coacto juramento absolvens.
Eadem scripsit & ipsi Henrico, adhortans
ut contra illatas injurias quibus viribus poterit insurgat,
reum omnibus modis infestet, & armis
tam *carnalibus* quam spiritualibus quantum poterit,
insequatur. Datæ sunt III. kalend. Februar.
1080. ind. III. anno 1080. Idem pontifex lib. 4. epist.
6. respondet quæstioni ab Henrico propositæ de
Willelmo Ultraject. episcopo nuper mortuo. Vide
quoque lib. 4. epistolam 14. Eodem an. 1080.
kal. Sept. ejus studio inchoatur pons lapideus super
Mosam, Dionanti.

Defuncto Adelardo S. Trudonis abbate, Lanzo
S. Vincentii Metensis archimandrita & Lupo
Trudoniensis monachus electi sunt. Lanzoni favit
Henricus, eoque a Lupone fugato, collecta
militum manu ut eum restitueret, episcopus oppidum
obsidione cinxit, ac tandem combustum
& omnino dirutum, in deditionem accepit
1087. an. 1087. secundum Ægidium, 1085. inquiunt
Bruistemius, Fisenus &c. Mirum quanto amore,

A qua reverentia Theodericum virum sanctissimum
Andagini abbatem prosecutus fuerit. Ejus amore
castrum Mirwalt inæstimabili sumtu emtum
& reædificari cœptum, funditus diruit, & cum
omnibus suis appenditiis S. Hucberto attribuit:
ei morienti statim adfuit pius præsul, datisque
pœnitentiæ & infirmorum unctionis sacramentis,
defuncti funus non sine lacrymis executus
est, anno, ut probat Mabillonius, 1087. 1087.
Act. Ben. sec. VI. part. II. p. 558. num. 2.
Cum nimia licentia intra fines diœcesis omnia
cuique licerent, ac homicidiis, incendiis &
rapinis terra vastaretur, omnes illius proceres
in consilium advocavit, apud quos convenit su-
B premum judicem eligere, qui omnium clientes
aut subditos vocare posset in judicium, saltem ubi
de vi aut injuria quæstio esset, ac ipsum Leodiensem
episcopum judicem nominarunt. An. 1089. 1089.
pacem inter Henricum Virdunensem episcopum
& Godefridum Bullionensem restituere tentavit,
& tandem ultro citroque sæpius commeans, propositum
feliciter executus est, quo eodem anno subscribit
diplomati Henrici IV. Imperatoris fundationem
abbatiæ S. Agerici Virdunensis confirmantis.
Memoratur anno 1091. in charta Gilberti
comitis Claromont. pro Cluniaco. Denique
vivis feliciter excessit hoc anno 1091. teste
C Ægidio, pridie kalend. Junii, ut idem asserit, &
indicat Rodulphus in chronico S. Trudonis auctor
æqualis, apud quem Henricus episcopus in
diebus Pentecostes defunctus traditur. Habetur
tamen in libro Leodic. ecclesiæ, ex quo leguntur
commemorationes .... defunctorum ad
Primam *IV. nonas Novembris commemoratio domini
Henrici nostri episcopi primi*, quod sequitur
Fisen. In ecclesia S. Mariæ ante altare S. Johannis
Baptistæ tumulatus est ex chronic. Alberici
monachi.

LVI. Obertus.

D Obertus, quem Autbertum, Olbertum, Otbertum,
imo & Albertum * vocari reperio,
S. Lamberti canonicus ac simul ecclesiæ S. Crucis
præpositus, accepta ab episcopo Romam adeundi
licentia, cum Regem in Italia reperisset, apud eum
in curia cum ceteris capellanis mansit, tantamque
gratiam apud eum invenit, ut accepto de Henrici
morte nuntio, Leodicensi episcopatu donatus redierit.
Ita quidem Ægidius Aureæ-vallis monachus:
at longe aliter gesta abbatum S. Laurentii,
& Cantatorium S. Huberti, atque ex his Fisen.
Otbertum aiunt ob male gesta * Leodio pulsum
ab Henrico episc. Romam ire simulasse, sed ad
E Henricum in Germaniam abiisse, in ejus familiam
receptum, ac inter Regii sacrarii sacerdotes
cooptatum. Audita vero Henrici præsulis morte,
illius cathedram petiisse Otbertum, oblata etiam
auri summa non mediocri, Wolbodonem & Luponem
suis dignitatibus ob crimina pulsos ei auxilium
præstitisse, facto prius pacto de honoribus
sibi restituendis; hæc omnia apud Imperatorem
valuisse, sicque Otbertum renuntiatum episcopum
Leodiensem anno 1091. ut ex ejus charta 1091.
patet, in qua sextus ejus annus cum 1096. illigatur;
consecratumque Coloniæ ab archiepiscopo Ch. XI. col. 51.

* a Laurentio de Leodio auctore penè æquali in historia episcoporum Virdun.

* Chronicon Belg. ejectum quidem dicit, sed nihil habet de male gestis,

ANNI CHRISTI 1092. ipsis kal. Februarii, anni juxta præsentem computandi modum 1092. promissis stetisse atque Berengerum S. Laurentii abbatem, prætexto Regis imperio depulisse, eique substituisse Woldobonem; Luponem quoque remisisse ad S. Trudonem, sed deinceps Wolbodoni præsulatum abrogare coactum fuisse. Ut ut est laudatur ab Ægidio tanquam *vir sagax, utiliumque provisor, in negotiis divinis & humanis apprime eruditus*, ab eoque vetus prosa in ejus laudem composita refertur, in qua dicitur: *de muneribus episcopalibus plus ab eo scitum quam dici possit de homine, summa pietate erga Deiparam virginem affectum fuisse, domus Dei decorem dilexisse, ecclesiæque ruinas erexisse.*

Anno 1091. subscripsit diplomati Henrici IV. Imperatoris confirmantis restitutionem Andennæ villæ ab Alberto III. comite Namurcensi ablatæ parthenoni Andennensi. Quo eodem anno, ejus precibus idem Imperator Laubiensis abbatiæ privilegia confirmat. Eodem denique anno, seu 1094. ut scribit MS. codex Alnensis castrum Bullonium ecclesiæ suæ acquisivit, datis Godefrido Lotharingiæ duci, ad bellum sacrum proficiscenti, mille trecentis argenti purissimi, & tribus auri marcis. Hinc novæ adversus illum ortæ querelæ, pondus enim istud cum ex se se conflare non posset episcopus, quidquid in tota diœcesi gemmarum, auri argentive sacrum erat, corrasit; imo & *B. Lamberti martyris memoriam, loculum scilicet in quo jacebant ejus reliquiæ, auro coopertum excrustavit.*

Id quidem violentum; excusat tamen Ægidius & *pie violentum* affirmat, fecisseque Obertum miseriis pauperum compatientem, quippe quod ab arcis præsidiario milite multa late patiebatur omnis vicinia, ac præcipue hæc nostra diœcesis *assidue cædibus, rapinis pupillorum & viduarum omni genere vastabatur, dissipabatur, & magna ex parte suis reditibus & justitiis mutilabatur.* Addit fecisse Obertum ea ratione, ut non solum *multorum direptiones, captivitates, mendicitates, pericula, mortesque redimeret*, sed ut duorum quoque regnorum paci consuleret. Denique notat plurima saltem ex ablatis restituisse: *tabulam* enim *altaris, quam prius excrustaverat, feretrumque S. Lamberti auro vestivit, lapidibusque pretiosis.*

Anno 1096. juxta veterem computandi modum; 1097. juxta novum. XIII. calendas Febr. ecclesiam S. Mariæ & S. Ursmari dedicavit. Emit a Balduino Hannoniæ comite Covinum castrum, appensis auri pondo argentique marcis quinquaginta. Emtionis charta sic clauditur: *Leodii 18. calend. Julii anno ab Incarnat. Domini 1096.* ind. III. (lege IV.) *Imperante nobilissimo Henrico III.* Romanorum Augusto. Præsidente Leodiensi cathedræ domino & venerabili Oberto, anno ordinationis suæ in episcopatu quinto.* Clarum quoque montem grandi ære acquisivit. Oborta inter ipsum & Godefridum Lovaniensem comitem de comitatu de Brunengeruz, controversia, electis

1099. arbitris vincit episcopus anno 1099. & comiti Namurcensi beneficiaria lege mancipat. Hoc eodem anno, seu Hubertensium monachorum odio,

* IV.

A ut ipsi affirmant, seu ut Leodiensium plerique volunt, studio publicæ incolumitatis, Mirwaltium castrum instauravit. Nihil non tentarunt monachi, ut præsulem a proposito dimoverent, sed frustra, & male habiti recedere coacti sunt. Unde mulctatum episcopum scribunt & anno vertente captum ab Henrico comite. Verum quis ille Henricus? qua mente id sit agressus, & an impune? a nemine scriptum invenio inquit Fisen. ANNI CHRISTI

Henricum IV. Imperatorem a filio vexatum, & in Lotharingiam profugum, Leodii excepit, fovit & suis facultatibus juvit, eique Lemburgum obsidenti adfuit, ac Fulcardo Lobiensi abbati obti-

B nuit, ut abbatiam & omnia ejus prædia in Cæsaris fidem reciperentur. Diploma edidit Miræus notit. eccl. Belgic. cap. 122. datum 17. kalend. Jun. anno 1101. ind. VIII. anno ordinationis 1101. Henrici XLVIII. regni XLVI. Imperii VIII. Paschalis pontifex Robertum Flandriæ comitem è Palestina reversum datis litteris rogavit, ut Leodienses *pseudoclericos excommunicatos*, Henricumque pro viribus persequeretur. Sed inanes ejus conatus reddidere auxilia a Leodiensibus præstita, & anno sequenti in conventu Leodiensi sancita pace, in verba Cæsaris jurat Robertus. Aquisgranum veniens Henrici filius, ac ipsa feria quinta,

C quæ postremæ Christi cœnæ sacra est, Leodium expugnare volens, milites misit, qui pontem occuparent, quo Viseti tum Mosa sternebatur. *Hoc videns Obertus*, inquit Ægidius, *multorum corda ad auxilium patris contra filium sollicitavit*, missisque copiis, *milites filii a ponte expelluntur, aliis eorum captis, aliis in Mosam demersis, aliis occisis.* Anno 1106. huic fœdi schismatis accusati Leodienses episcopus ac clerici, sed accusationem a se amoliri conati sunt clerici, datis litteris *omnibus bonæ voluntatis hominibus.* In illis multa adversus Paschalem, sed nec pauciora pro se, ac primo se excommunicatos male asseri probant, deinde

D episcopi sui hac in parte apologiam aggrediuntur. *Quis jure reprehendet*, inquiunt, *quod episcopus partibus domini sui favet, cui promissam cum juramento fidelitatem debet!* quis dubitet reum *esse capitis qui non reddit Cæsari quæ sunt Cæsaris, secundum decretum Dei; vel qui Regem inhonorat secundum decretum apostoli..... dominus noster episcopus communicat Regi & Imperatori suo, cui ex regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem*, quod confirmatum aiunt a Gregorio VII. *Hildebrandus papa, qui auctor est hujus novelli schismatis, & primus levavit sacerdotalem lanceam contra diadema regni, primo indiscrete Henrico faventes excommunicavit: sed reprehendens se intem-*

E *perantiæ, excepit ab excommunicatione illos qui Imperatori adhærebant necessaria & debita subjectione, non voluntate faciendi vel conciliandi malum, & hoc pro decreto scripsit.* Deinceps: *nihil modo pro Imperatore nostro dicimus; sed hoc dicimus, quod etiamsi talis esset, tamen eum principari nobis pateremur...... nec talis a nobis repellendus esset armis contra eum sumptis, sed precibus ad Deum fusis.* Hinc Fisenus non ideo censet necesse esse Leodiensem ecclesiam schismatis ream fuisse: quidquid enim mali fuerit,

ANNI CHRISTI

inquit, politicum fuisse potius recte arbitratur Johannes Roberti in Legia Catholica, quam ecclesiasticum: quandoquidem Henrico Imperatori excommunicato quidem adhæsisse, non Guiberto Antipapæ schismatico, vel ex eo constat, quod Henrico mortuo, cujus unius gratia sumserant arma Leodienses, pace cum Paschali composita, ad officium & omnem observantiam redierunt. His turbulentis temporibus Andaginenses seu S. Huberti monachi, qui ab Olberti communione recesserant, graves ab eo procellas passi sunt, ut discimus ex epistola Jarentonis S. Benigni Divion. abbatis ad Theodericum Andaginensem abbatem. Veritatis zelo & caritate refertæ sunt, sed paulo duriores in Obertum, qui alias non ita malus fuisse videtur episcopus, inquit Mabillon. annal. Bened. ad an. 1102.

Exinde vero plurima beneficia diœcesi suæ contulit Obertus; præter ea quæ jam meminimus S. Lamberti ecclesiæ ab eo collata, præceptum ab Henrico obtinuit, quo antiqua illius privilegia renovanda & perpetuo corroboranda decrevit.
1107. Datum est Leodii kal. Januar. anno 1107. ind. xv. anno domini Henrici V. Romanorum Regis secundo. S. Petri collegium, cujus templum dedicarat opibus auxit. Binas S. Huberti & S. Fidis curias cum suis templis addidit anno 1110. Continuator gestorum abbatum Lobiensium de eo hæc refert: *Locum nostrum ab antecessore suo Henrico nimis neglectum, quam maxime excoluit. Fulcardum abbatem nostrum ad præsentiam Imperatoriæ majestatis venire coactum benigne excepit, & ut nobis privilegia regiæ immunitatis ab Ottone concessa per Imperatorem Henricum renovarentur obtinuit anno 1101. Quin & plurima quæ negligentia Arnulfi & Oilbaldi* (abbatum) *insolentia abalienata erant, Otberti episcopi sollicitudine ecclesiæ restituta sunt. Neque externis solum, sed internis quoque curam adhibuit, adeo ut in diebus suis si quid extraordinarie vel in observatione regulæ, vel in aliquo a propositis perpetrata .... apud nos contigisset, ipse vel per se, vel per religiosas personas.... corrigere curavit.* Nec defuit S. Trudonis cœnobio; cum enim Herimannus abbatiam centum marcharum pretio a duce Godefrido nundinatus esset, eum citatum, nec se sistentem excommunicavit & a præfectura rejecit, ac Theodericum abbatem providit, & tandem restauratum a Radulpho abbate monasterium consecravit III. nonas Octobr. 1117. Ex quibus inferre licet, quod si inhonora fuerint ejus initia, ea glorioso fine correxerit. Vivendi finem fecit pridie kal. Februar. anno Dom. Incarnat. 1118. secundum veterem computandi modum, secundum novum 1119. pontificatus XXVIII. sepultus est in basilica S. Lamberti in choro inferiori Dei genitricis Mariæ dicto. Hoc ipso mortis anno ex ejus consensu Geraldus I. Geldriæ comes condit collegium canonicorum Wassemburgæ pridie cal. Oct.

Spicil. tom. vi. p. 598.

Mir. notit. cap. 121.

Ejus tempore an. 1116. multis plagis attrita est civitas Leodiensis. Mense Maio tonitru omnes qui in sacra æde Lambertina sacris vacabant ad terram sternuntur, fulmen cecidit, atque A inde secutus fœtor intolerabilis, qui vix ullo aromatum odore dissipari potuit. VII. idus Junii tanta pluviæ copia decidit, ut plurimas domos diruerit, immensam annonam pessumdederit, & multos oppresserit; kalendis Julii tectum majoris ecclesiæ fulmine disjicitur & fulmen multos occidit. Eo quoque pedum tenente floruere plurimi. Helinus abbas S. Mariæ pietate, misericordia & justitia percelebris. Algerus S. Lamberti canonicus, tantæ apud omnes opinionis, ut *nulla Christianæ fidei regula ei crederetur ignota*: tres libros adversus Berengarii hæresim eximia sapientia conscripsit.

B Observandum denique inter eos qui cum Godefrido Bullonio ad terram sanctam profecti sunt, a Crantzio recenseri, Dodonem Leodiensem episcopum. Verum ut videtur nullo fundamento, tale enim nomen inter Leodienses episcopos nusquam alias auditum; neque qui tum vivebat Obertus Asiam aliquando attigit, vel in iter se dedit, ut optime scribit Fisen.

LVII. Fredericus.

C Oberto è vivis sublato in diversas pro eligendo successore partes scinduntur clerus, nobiles & vulgus; comitiis tamen dies indicitur. Interim vero Godefridus Barbatus Lovanii dux cum pluribus aliis è prima nobilitate, Alexandrum archidiaconum, ac S. Pauli & B. Mariæ Hoiensis præpositum adhortatur, ut omni conatu ad episcopatum contendat. Eo fretus præsidio Henricum Cæsarem adit, licet, ob idem peccatum propter quod in patrem conjuraverat, ab ecclesia pulsum; & ab eo donatus pedo & annulo in possessionem immittitur, numerata prius pecuniæ summa, inquiunt recentiores, quod quamvis sileat Ægidius, imo & Radulphus S. Trudonis abbas auctor coævus, vix tamen negari potest, cum Fredericus D Colon. archiep. in epistola ad ecclesiam Leodic. eum Simoniacæ ambitionis accuset. Deductus a fautoribus templum init Alexander, & principatum occupat, reclamantibus omnibus ordinibus, duobus cleri collegiis exceptis, qui præpositum suum rejicere detrectant.

Re ad Fredericum Coloniensem archiepiscopum delata, sua metropolitæ, & summi pontificis auctoritate Leodiensibus inhibet ne Alexandrum recipiant, utramque partem ad se accersit ut cum illis causam cognoscat; Alexandro, secundò, tertiòque dies dicitur, eoque adesse recusante, Leodiensibus datur facultas comitiorum in urbe habendorum, hac tamen conditione, ut si minus E prospere succedant, Coloniam redeant. Frustra tentatis comitiis libertatem obturbante Barbato, ex condicto reditur, ac maxima animorum consensione Fredericus S. Lamberti major præpositus & archidiaconus, comitis Namurcensis frater renuntiatur Leodiensis episcopus an. 1119. Inde Remos profectus, ubi synodum celebrabat Calixtus papa, ab ipso consecratur, & hinc Leodium usque nudis pedibus incedit. Ita quidem Ægidius, sed a Radulfo supra nominato uno ex electoribus, innuitur Agrippinæ a Calixto consecratus. Ut ut est, hinc ortum in ecclesia Leodiensi

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

schisma, & ex schismate bellum acerrimum, regionis magnatibus utrimque pugnantibus, ac omnia ferro & flamma depopulantibus. Vicit tamen pars Friderici, & ubique profligatus Alexander cedere cogitur, promissaque emendatione ac abdicatione perpetua, Leodii in publico conventu a Frederico episcopo absolvitur.

Nec inde tamen pax reddita; qui Alexandro & Lovaniensi duci favebant Fredericum variis injuriis & pressuris perpetuo affecerunt, donec secundo ordinationis suæ anno tot ærumnis & laboribus fractus migravit ad superos, *anno ab Incarnatione Domini 1121. secundo cal. Julii*, inquit Ægidius. Radulphus vero diem assignat *VI. kal. Julii*. Fertur propinatum ei venenum, & cum pro homicidarum desiderio lentius ageret, iteratum: sed cum nec Radulphus nec Ægidius id referant, non ausim asserere. Sepultus est in S. Lamberti basilica, ubi tot miraculis claruit, ut sanctitatem ejus etiam inimici cognoscere cogerentur, ut notat Laurent. de Leodio qui eum appellat *sanctæ memoriæ*, notat & MS. cod. Alnensis.

LVIII. Albero.

Frederico è vivis sublato Alexander episcopatum iterum ambiens *a suis & cum suis* Leodium *reducitur*: Godefridum Barbatum advocat, qui convolans ad diem conventui præstitutum omnium animos demulcet, comitiaque ingressus, universa cleri, populique suffragia in eum inclinat, quanquam qui de Fredericianis intererant silentio magis quam corde aut ore assenserint, inquit Rodulfus. Andreas major præpositus, ne prophana cum Alexandrinis consuetudine pollueretur, urbe excesserat, & Fredericum Coloniensem archiepiscopum convenerat. Hic ad S. Cornelii cœnobium venit, majores ecclesiæ Leodiensis convocat; accurrunt cum Alexandro, biduo concertatur, anathematis vinculo se solutum clamat Alexander, indeque infert nihil obstare quominus omnium suffragiis designatus episcopatu potiatur. Inania contra esse suffragia, ut pote ab excommunicatis lata affirmat archiepiscopus, ipsumque Alexandrum primo quidem vinculo solutum, sed quod cum Barbato aliisque excommunicatis consuetudinem non vitasset, novo irretiri. Tandiuque perorat ut commotis animis tandem omnes procidant, petitamque absolutionem impetrent. Interrogatus ab archiepiscopo Alexander, obedientiam promittit, vi cujus omni petitione episcopatus ei interdicit; annuit ille & pœnitentia ductus Romam proficiscitur extremis suis malis summum remedium a Pontifice quæsiturus. Nec tunc tamen datus Leodiensibus episcopus; at pace inter Sacerdotium & Imperium
1122. anno 1122. firmata, permissaque electione Albero seu Adelbero Godefridi Lovaniensis frater, Metensis ecclesiæ primicerius innocentia singulari, columbinaque simplicitate commendatus, suffragiis omnibus in episcopum deligitur, ac consentiente Augusto Coloniæ consecratur anno
1123. 1123. ut videtur Leodiensium rerum scriptoribus, Fizeno, Brevi chronico Lobiensi, quod hoc anno ejus electionem & consecrationem refert, &c. quanquam breve chronicon Leodiense anno præcedenti consignet his verbis: *Anno 1122. orta est Werra instigante diabolo inter Alberonem episcopum & Henricum comitem Namurcensem nepotem suum, pro qua miserabiliter exustum fuit templum S. Foillani Fossensis cum tota villa.* Et Henricus Virdun. episcopus fundans Bellum fontem, seu potius Bellum Fagetum, sic fundationis chartam claudit. *Factum est hoc anno ab Incarnat. Domini 1123. regnante Henrico Imperatore IV. Alberone episcopo in Leodio anno primo, &c.*

Novam sub eo formam induit Leodicensis ecclesia, pax ubique restituta, ejus perturbatores repressi, mores emendati, fugata vitia. Floreffiense monasterium a S. Norberto conditum consecravit; alterum Præmonstratensibus in Cornelii monte fundavit, eisque S. Nicolai curiam in regione Transmosana commendavit. An. 1124. 1124.
canonicos regulares in ecclesia S. Ægidii in Publico monte constituit. Ratam habuit anno eodem donationem ecclesiæ de Bertreis Cluniaco factam. Jus quoddam Leodiensi episcopo illis temporibus competebat, quo domesticæ supellectilis quod erat optimum sibi assumere poterat, quoties e vivis abierat pater familias, jusque illud *manum mortuam* appellabant. Quod in perpetuum abdicavit, auditis intempesta nocte, qua ad singula urbis templa supplicatum ibat, mulierculæ querelis, sortem suam deplorantis, quod viro orbata, etiam culcitra sua ab episcopo spoliata fuisset. Diem S. Magdalenæ festum agi sanxit in universa diœcesi, ac demum kalendis ipsis Januarii anno 1128. humanis exemtus est *vir*, inquit Rodulphus, *simplex & rectus, lenis, pudicus, sine avaritia, bonis moribus, nobilior nobilibus.* Sepultus est in Monte publico ante aram principem Ægidianæ basilicæ, quam munificentia sua locupletarat. Notat Fisen, ultima ejus vitæ primis & conceptæ de illo existimationi non respondisse ferri, sed id quo fundamento! cum testis oculatus Rodulfus post ejus obitum jam jam descripta referat.

LIX. Alexander.

Alberoni vita functo suffectus in episcopum Leodiensem Alexander ille, qui jam bis hanc dignitatem ambierat, *& canonicè* per ostium in ovile ovium ingressus est, communi omnium consensu electus & dono regali XV. Aprilis anno adhuc 1128. juxta veterem calculum, juxta novum 1129. inquit Ægidius, qui & addit eum fuisse virum *magnæ prudentiæ, sagacis facundiæ, in humilitate præcipuum, in oratione devotum, in eleemosynis pauperum nulli suo tempore secundum.* Verum aliter Rodulphus Ægidio vetustior, & Alexandro æqualis: *Statim* (a morte Adalberonis, inquit lib. XII.) *male sanata cicatrix veteris morbi Alexandri, bis prius effracta, tertio jam erupit & ad episcopatum anhelans, ut lupus ad dilapsam sibi prædam, omnem pudorem, Deique timorem postponere cœpit. Sed quid! melius tacenda quam male dicenda in auribus hominum proferre volumus! assecutus est quod voluit. Quo-*

ANNI CHRISTI

modo! sicut Deus novit. Gladebach cœnobio S. Viti consecrationis ejus dies fuit; res mira: ab archiepiscopo Coloniensi Frederico, qui tanta in eum egerat antea, ab illo imbutus antiquitus vitiis avaritiæ subtrahere se non poterat a servitio idololatriæ per exercitium simoniæ; qua propter a suis clericis agitatus ante apostolicum Honorium Romam est invitatus. Addit Romam profectum Alexandrum, seque cum illo, cumque *infuso sibi ab apostolico Honorio vino salubris increpationis, & oleo paternæ commonitionis domum cum socio repatriasse.* Exinde Trudonensibus monachis favit, eorumque causa Gislebertum de Durachio, & Godefridum ducem Lovaniensem sacris interdixit; imo & adversus illos bellum suscepit, Durachium obsidione cinxit: cum Lovaniensibus ac Flandrensibus ad auxilium accurrentibus pugnam commisit, hostes vicit, prostravit, fugavitque capto
1129. ducis vexillo VII. idus Aug. anno 1129. Anno
1130. sequenti absolutum Novi-monasterii ad portas Hoïenses templum in honorem S. Sepulcri & S. Johannis Baptistæ consecravit XI. kal. Oct.

1131. Dominica III. Quadragesimæ 22. die Martii frequens episcoporum & principum imperii conventus habitus est, cui cum episcopo nostro adfuit Lotharius Imperator, accessit etiam Innocentius papa II. comitante S. Bernardo Claravallensium abbate. Eo anno jussu summi pontificis, S. Gerardi Broniensis sacras exuvias terra eduxit Alexander cum ingenti omnium ordinum concursu, chartamque edidit, qua & id memoratur, & illius ecclesiæ bona enumerantur & confirmantur. Vide Miræum notit. eccl. Belg. p. 142. Eodem anno, publico instrumento fundationem abbatiæ Parci prope Lovanium testatus est, quam & liberam fecit ab omni parochiali jure. Anno 1133. testis nominatur in charta confirmationis quarumdam decimarum canonicis Antuerpiensibus factæ a Lothario II. Imperatore.

Ab hoc vero anno, inquit Ægidius *post quinquennium prædictus Alexander, invidis contra se machinantibus ab Innocentio papa depositus fuit: cumque videret se injuria depressum, præ nimio dolore ægritudinem incurrens, statim post depositionem suam, defunctus est pridie nonas Julii, anno pontificatus sui VI. ab Incarnat. Domini 1135. Sepultus est in ecclesia S. Ægidii in Publico monte.* Annum 1136. assignat breve chron. Laubiense: & certe ut testis subscripsit diplomati Lotharii Imperatoris, quo divisionem prædiorum ecclesiæ Nivellensis in tres portiones approbat hoc ipso anno 1136. Sepultus est in ecclesia S. Ægidii in Publico monte, amotis a funere omnibus episcopi insignibus. Non ita depositionem ejus narrant abbatum S. Laurentii gesta apud Chapeavillum: *Apud Innocentium de Simonia accusatus*, inquiunt, *& ab ipso semel & secundo ac tertio vocatus, cum venire tardaret in concilio Pisano deponitur. Quo duro nuntio percepto, in tantam amaritudinem incidit, ut quasi vix confessione facta, communioneque percepta, & regulari vita ad S. Ægidium promissa spiritum exhalaverit.* Depositionis causam explicatius refert magnum chronicum Belgicum ex libro XIII. chronicorum

A Rodulphi abbatis S. Trudonis: defuncto scholarum magistro, ait, in æde S. Martini Juvenem quemdam nomine Theodericum accepta pecunia eo beneficio donarat, sciolum quidem satis de scholari eruditione, sed necdum vel signatum habitu, vel tonsura clericalis disciplinæ, & quidem, quod eo usque inauditum fuerat, sine *canonia*. hoc est præbenda. Hac de re reprehensus deterius egit, cumque canonicum per pecuniam fecit. Inter tanti facinoris reprehensores, Nicolaum ejusdem ecclesiæ canonicum ita divexavit, ut ad Innocentium papam appellare coegerit. Is Romam profectus, episcopum quasi simoniæ reum insec-
B tatus est, & quæ supra retulimus, evenere. Dum vero tædio tabesceret Alexander, Rainaldus Barri comes Bullionum ut avitæ hæreditatis suæ bonum, cum vi non posset, arcis custodibus pecunia corruptis, intercepit, quod ad annum 1134. refert Albericus in chronico. Exstant tom. 12. Spicil. Pag. 151. litteræ Honorii papæ Alexandro episcopo & clero Leodiensi datæ, quibus deplorat detestabilem consuetudinem, ut quicumque ibi canonicus fieri voluerit, oporteat eum præposito & decano determinatam pecuniam exhibere, & hoc de investituris ecclesiarum & altarium archidiaconos & decanos *facere* se accepisse testatur.

C

LX. Albero II.

Albero, qui & Adalbero a Sam-marthanis dicitur filius comitis Gelriæ, quod silent Leodicensis historiæ auctores, ab Ægidio dicitur de prosapia Namurcensium comitum, & ex chronico Leodiensi, ejus mater soror erat comitis Namurcensis; soror vero, Godefridi Lovaniensis ducis genitrix. Qua sola ratione ab omnibus unanimi consensu, spe recuperandi Bullonii, cum esset Metensis ecclesiæ primicerius, & juxta alios Leodiensis canonicus, in
D episcopum electus est, juvenis ætate, inquit Ægidius, sed in signum maturæ mentis canus capillo; verum falsum omnino signum, ut pote qui unum aut alterum duntaxat opus bonum exsecutus est, in omnibus aliis pessimus, & episcopatu indignus. Quo vero tempore electus fuerit, non convenit apud auctores: Fisen annum pene integrum tenuisse interregnum asserit, atque adeo non nisi anno 1136. Alberonem designatum fuisse episcopum. Ita & ante eum Auctuarium chronici Gemblacensis & Albericus in chronico ad hunc annum, & breve chronic. Lobiense. Verum antea ad hanc dignitatem evectum fuisse notat
E breve chronicon Leodic. cum ait: *Anno 1135. Albero Metensium primicerius Leodic. episcopus eligitur.* Ita quoque Auctuarium Gemblacense. Electus ab Innocentio papa confirmatur, & novis honoribus cumulatur, concesso rationalis seu superhumeralis usu. Pontificis diploma referunt recentiores rerum Leodic. scriptores. Ut ipsis sui episcopatus initiis spem de se conceptam non falleret, in Bullionum recuperandum totus incubuit; ac primo, quibus potuit modis, egit apud Imperatorem & Pontificem ut Rainaldum Barri comitem ad restitutionem cogerent: ter Romam petiit, ter repulsam passus est. Hinc, oppido Fossensi

Itaquem chron. Alberici ad an. 1136.

ANNI CHRISTI 1141.

interim ab eodem Rainaldo devastato, vim vi repellere decrevit, collectisque copiis proficiscitur, & XVI. calend. Septembris anni 1141. episcopatus V. arcem Bullonium obsidione cinxit, S. Lamberti corpus in castra deferri curavit, cujus præsidio certissima esset futura victoria. Nec delusa spes, tot miraculis claruit S. Martyr, obsidentium animos ita auxit, ita minuit obsessorum, tam gravi morbo Hugonem Rainaldi filium percussit, ut tandem decimo die ante calend. Octobr. castrum deditum fuerit, quæ omnia fuse refert auctor triumphi S. Lamberti de castro Bullonio & ex eo, ut videtur, Ægidius.

Anno 1142. horrendo incendio pars civitatis maxima conflagravit: ortum & bellum inter Alberonem & Henricum comitem, quod tamen ad annum 1140. refert Albericus, quem sequitur breve chron. Lobiense. Nec mirum, si tot calamitatibus premebatur Leodium. Horrenda vigebat non in plebe tantum sed & in clero, clerique principe morum corruptela. Beneficiorum ecclesiasticorum, ut profanarum mercium publicæ nundinæ Leodii; hinc adepti sacerdotia nil nisi accepto pretio agebant, nec ipsa sacra mysteria ministrabant; fracta sunt canonicorum claustra, & utrique sexui diu noctuque in illa permissus aditus; clericorum libidine impietati suæ honestum matrimonii nomen obtendere ausa, civium plerique viris e clero non minus, imo & libentius quam è populo filias suas dare non erubescebant. Signum abominationis in loco sancto positum præcipuis anni festivitatibus. Surrexit tandem Phinees Henricus tunc præpositus, Romam profectus est, summo pontifici lugendum Leodiensis ecclesiæ statum aperuit. Hinc Alberoni dies dictus, qui profectus, *in reditu suo*, inquit Ægidius, *anno Domin. Incarnat. 1155. præsulatus sui XV.* [a] *Mannæ febre corripitur, Otridæ moritur, Ortinæ sepelitur VI. kal April.* Eundem annum assignant breve chronicon Leodiense & Auctuarium Gemblacense. Millesimum vero centesimum quadragesimum sextum notant Albericus & breve chron. Lobiense. Non in reditu, sed in itu mortuum censet Fisen.

Annot. marginal. codicis Aureaval. Ægidii.

Memoratur ab Herimanno Leodiensi archidiacono, qui ratam habuit libertatem ab Alexandro episcopo concessam ecclesiæ Marnensi subditæ cœnobio S. Remigii Remensis, & Odoni abbati. Datum est Herimanni instrumentum *anno Incarnat. 1136. Imperante Lothario III.* * *præsidente Leod. Alberone II. ind. XIV.* ex chartular. S. Remigii. Pactum iniit cum Rainaldo Rem. archiepiscopo pro quadam ecclesia ad Bullion. castrum pertinente an. 1137. Subscripsit diplomati Lotharii Imperatoris privilegia Stabulensis ecclesiæ confirmantis 10. kal. Octob. ejusdem anni. Conradi præceptum pro ecclesia Ultrajectensi sua subscriptione firmavit an. 1138. ut & privilegium ejusdem pro Aquisgran. capitulo. Eodem anno memoratur in prædicti Imperat. præcepto

* II.

A pro S. Remigio; & in charta pro Alna an. 1144. quo item clericis hujus cœnobii concedit facultatem S. Augustini ordinem profitendi. Anno 1140. approbat donationem Manassis de Hierge in agro Leodiensi factam Broniensi abbatiæ, dum proficisceretur in Siriam. Testis quoque nominatur in altero diplomate jam dicti Conradi pro ecclesia Ultraject. [b] 1145. XV. calend. Novembr. Ad eum scripsit Petrus venerabilis, abbas Cluniac. epist. 2. lib. 3. in qua recenset tres eximios viros, quos Cluniacensis ecclesia a Leodiensi acceperat, ac præsertim Algerum, qui tam erudite scripsit de sacramento altaris.

ANNI CHRISTI 1144. b 1145.

LXI. HENRICUS II.

Henricus Lejanus, Limburgensis comitis filius ex chron. Leod. MS. S. Lamberti præpositus
B & archidiaconus, vir pius & animarum zelo incensus, in minoribus constitutus, ecclesiastici ordinis labem, & summam judiciorum corruptelam ferre non valens, Alberonem iterum & tertio officii sui commonuit, & incorrectum detulit ad summum pontificem. Post ejus in itinere Romano interitum, omnibus cleri populique suffragiis ad episcopatum evectus est IV. idus Maii anni 1145. ut asserunt Ægidius & Auctuarium Gemblacense, & ut aperte significat liber gestorum abbatum Villar. c. 1. ubi cœnobii fundationem consignat *anno 1146. secundo anno*
C *Eugenii Papæ tertii, secundo anno Henrici Leodiensis episcopi secundi.* Significat & tabularium San-Remigianum, in quo ejus charta refertur, qua Odoni abbati confirmat omnia S. Remigio concessa a decessoribus suis pro ecclesia Marnensi. *Actum Leodii*, inquit, *1145. ind. VIII. regnante Conrado secundo anno regni octavo, episcopatus primo.* Quamvis alii auctores decessoris mortem, & ejus electionem consignent anno 1146. ut Albericus, & breve chronicon Laubiense. Ab Arnulpho, hoc est Arnaldo Colon.
D archiepiscopo octavo cal. Julii consecratus est.

Conceptam de se, cum præpositus foret, ab omnibus spem non fefellit; nam pro Rei-publicæ pace, pro civium securitate, pro rebus ecclesiæ conservandis & augendis, maximè vero pro tutela ovium, quas in suam curam susceperat, tanquam bonus pastor, damna rerum temporalium, oblata a persecutoribus suis pericula, gravesque corporis molestias subire non timuit, inquit Ægidius. Reditus episcopatus Leodiensis plurimum ampliavit, allodia & castra plusquam sedecim dato pretio comparavit, castra, domos, palatia restauravit, aut a fundamentis erexit, basilicam S. Lam-
E berti pretiosa supellectili, ornamentis, aliisque id genus ditavit.

Anno 1146. 3. calendas Januarias testis adhibetur in præcepto Conradi Imperat. prædia & possessiones ecclesiæ Cameracensi confirmantis. Anno 1147. S. Bernardus Leodium venit, sacram Crucigerorum militiam prædicatu- 1146. 1147.

[a] Fallitur hic Ægidius; ex omnibus enim auctoribus, undecim ad summum annos pedum tenuit Albero. Fallitur & in anno Incarnat. legendum 1145. ut habent breve chron. Leod. & Auctuarium Gemblacense.

[b] Diploma refert Heda in historia episcoporum Ultrajectensium, in Heriberto, & sic explicit: *Anno Dominica Incarnat. 1145. ind. VIII. XV. cal. Novemb. regnante Conrado Romanorum rege tertio, anno vero regni ejus VIII.*

ANNI CHRISTI

rus, totque portentis claruit, ut ad tantam virtutem attonitus ac compunctus episcopus, cum eum non posset, aliquos saltem ejus discipulos habere voluerit, qui positis in provincia sedibus, eam vitæ instruerent exemplo, ac vi orationum suarum protegerent, eisque habitandam dedit Alnam, ad Cistercii leges accedentibus, qui paulo ante inducti fuerant canonici. Eodem anno Trudonensibus, ob inviolatam fidelitatem concessit, ut
1148. pari cum Leodiensibus jure gauderent. An. 1148. ecclesiam S. Mariæ Magdalenæ, ab Alardo de Cymaco & ejus uxore constructam, monasterio S. Nicasii Remensis donavit. Ab ipso, anno 1151. die B. Magdalenæ sacro consecratam fuisse S. Nicolai basilicam in Glano positam referunt gesta abbatum S. Laurentii, sed in hoc falluntur quod hunc Christi annum cum nono ejus episcopatus anno connectant. Sequenti orta inter episcopum & comitem Namurcensem gravi discordia a factiosis hominibus conflata, hinc utrinque damnis, direptionibus, villarum incendiis, hominum cædibus desævitum; ad ultimum commisso prælio apud Andanum, victus comes discessit. De tempore discordant auctores. Ad annum 1150. refert auctuar. Affligem. ad sequentem Alberici chronicon, ad 1153. Ægidius, ad 1155. Lambertus Parvus. Hic certo fallitur, ceteri inter se conciliari facile possunt; potuit enim sub finem anni 1150. oriri discordia, & commisso prælio anno 1153. finem accipere.

In præcepto Friderici imperat. pro Stabulensi monasterio, ut testis adhibetur 7. idus Martii 1152. Idem præstat in diplomate ejusdem possessiones ecclesiæ Camerac. confirmante 4. cal. Januar. 1153. Ad castra a Frederico evocatus in Italiam, cum ipso profectus est Octobri mense anni 1154. Imperatorem Mediolanenses bello persequentem, imo & Romam secutus est, ubi
1155. 14. calend. Jul. anno 1155. præsens fuit Frederici coronationi, & ipse ab Adriano papa accepit diploma, quo omnes Leodiensis ecclesiæ ditiones in sedis apostolicæ fidem recipit; simile Tridenti, in reditu scripsit Imperator VII. idus
Ch. XII. col. 153. Sept. quod ultimum referemus inter instrumenta. Alteram principibus suis in Italiam expeditionem indixit Fredericus anno 1157. ad eam se denuo comparavit Henricus, sed ne sua absentia labefactaretur respublica, universam provinciam invisit, urbes lustravit, ordines omnes ad animorum consensionem hortatus est, ac tandem in Italiam cum Augusto profectus est ante kal. Junias anni 1158. sed antea hoc eodem anno licentiam dederat regularibus Alnæ canonicis ad ordinem Cisterciensem accedendi. Denato Adriano papa legitimis suffragiis electus est Alexander III. at miserandum schisma conflavit Octavianus assumto Victoris IV. nomine. Factionem ejus amplexus Fredericus concilium convocavit, quod Ticini habitum, consentiente Henrico Alexandrum damnavit, & pro Victore sententiam dixit. Capto
1162. deinde Mediolano V. nonas Martias anni 1162. urbi præfecit Henricum Augustus. Interea, Vic-
1164. tore defuncto an. 1164. X. kal. Maias, omnium ejus asseclarum vota Henrico in successionem de-

A lata sunt. Detrectavit ille summa contentione, multisque tandem precibus obtinuit ut in alium id oneris devolveretur. Electum vero Guidonem Cremensem, Paschalem dictum, a quo pallii dignitatem accepit invitus, lacrymansque, consecravit, & Sardiniæ regem ab Imperatore coronatum inauguravit VI. kal. Maias. Inde, ut Leodicenses habent scriptores, ceteris tacentibus, Mediolani constitutus, trium Magorum corpora ab Imperatore obtinuit Leodicum transferenda; verum Ticini morte præventus, ea suæ ecclesiæ attribui Rainaldus Coloniensis archiepisc. obtinuit. B Anno 1162. VII. idus Sept. nominatur testis in constitutione facta pro ecclesia Gebennensi a Frederico imperatore. Memoratur in charta veteri S. Dionysii 1164. pontificatus sui anno 20.

De die mortis ejus, pridie scilicet nonas Octob. convenit apud omnes, de anno non item; eam anno 1164. consignant Ægidius, & breve chronicon Lobiense, quibus adstipulatur Fisenus; 1165. Albericus. 1166. parvum chron. Leodic. apud Labbeum: Henrici corpus Leodium postea relatum est, & in basilica principe humatum. Id lego in hist. monasterii Villariens. c. 14. *D. Henricus Leod. episcopus, compatiens inopiæ* C *nostræ dedit nobis decimam de Diepenbeke, pro qua habemus quotidie butirum.* In chronico Bonæ-Spei habetur illius charta anni 1161. qua testatur se illi cœnobio donare ecclesiam de Leugnies cum decimis & omnibus appenditiis ejus.

LXII. ALEXANDER II.

Exstincto Henrico successit Alexander secundus nomine, filius nobilis domini de Orreo juxta Trevirim, ex præposito, decano & archidiacono majoris ecclesiæ, electus est an. 1165. ut docent ejus litteræ pro monasterio S. Dionysii, in quibus electus dicitur hoc anno & Johanni ecclesiæ Corbeïensis abbati confirmasse ecclesiam D de Hare, ind. 13. Vide hist. Bonæ-Spei p. 96. Nihil clarum, inquit Ægidius, nihilque dignum memoria in diebus suis fecit. Anno 1165. rogatus Aquisgrani confirmare bona & possessiones parthenonis Hensbergici Præmonstratensium, præstitit, & scripta charta declaravit. An. 1167. juxta nostrum anni inchoandi modum, V. kalend. Febr. Aquis coram Augusto ipse cum Rainaldo Coloniensi archiep. ex Paschalis III. antipapæ decreto Carolum magnum ritu solemni cœlitibus annumeravit. Exinde profectus in Italiam cum Frederico, præsens fuit omnibus quæ Roma passa est; sed grassante in Cæsarianum exercitum peste, ea correptus interiit. Leodium ejus corpus E relatum est & in basilica S. Lamberti conditum. Quo vero anno è vivis sublatus sit, non conveniunt auctores. Anno 1167. inquit Fisen post Ægidium, Lambertum Parvum, Ottonem Moronam Laudensem scriptorem hujus temporis; & breve chronicon Lobiense; 1168. indicat Albericus & asserit chronic. Leod. 1166. auctuarium Aquicinctinum. Præfuerat circiter tribus annis, inquit Ægidius, fere tribus ait Estræus codex.

LXIII.

ANNI CHRISTI

LXIII. Radulphus.

a Apud Ægid. b Apud Alberic. c Apud scriptores rerum Mogunt.

Radulphus[a] qui & Rodulphus[b], imo & Rudolfus[c] nuncupatur, vir fuit genere clarissimus, frater scilicet Bertholdi Turingiæ, seu potius Zeringiæ ducis ac Conradi & Alberti, inquit Ægidius, nepos Henrici comitis Namurci. Acri fuit ingenio & seculari prudentia præditus, qui valde laude dignus exstitisset, si quod acceperat gratis, gratis dedisset. Electus est primum Moguntiæ archiepisc. sed quia (addit idem Ægidius,) stimulante avaritia confregerat Benonem, id est statuam auream, quam in ea urbe Judæi suo ære jussu Imperatoris erexerant; eo quod pincernam ejus nomine Benonem interfecerant, aurumque omne expenderat & consanguineis suis diviserat, episcopatu cedere jussus est. Albericus ad annum 1168. idem per omnia refert; sed paulo aliter genealogia Balduini de Avesnis tom. VII. Spicil. p. 597. Patrem Rodulfi non nominat, fratres vero appellat, primum Bertoldum, tertium Hugonem. Addit Radulphum ab electione repulsum, procurante Imperatore, quia eorum potentiam pertimescebat. Aliter quoque Dodechimus[a]. Ut ut est comitiis Leodii pro subrogando episcopo habitis, Namurci comes nihil non tentavit, ut nepos Radulphus eligeretur, & optatis potitus est, anno 1158. inquit breve chron. Lobiense.

Eo episcopatum obtinente, Gerardus comes Lossensis anno 1170.[b] Tungros oppidum in-
1170. Ægid. c. 48. gressus cum armata militum manu, ædem sacram & adjunctum *episcopium* incendit, civesque bonis spoliavit omnibus: præsul facinore commotus vim vi repellere decrevit, collectisque copiis ducit in agrum Lossensem, omnia ferro flammaque populatur, Los castrum, Calmontem & Belitiam injectis flammis perdit, sed intercedentibus Namurcensi & Montensi comitibus, pax
1171. redintegrata est. Anno sequenti Godefridus Lotharingiæ dux pro trecentis marcis ei Herstalium oppigneravit, quod & ab Imperatore Frederico dato diplomate confirmari curavit Leodii 3. cal. Octob. anno Domin. Incarn. 1171. ind. IV. regnante domino Frederico .... anno regni ejus XX. imperii vero XVIII. quo eodem anno Wederico abbati S. Trudonis confirmat ecclesias S. Mariæ Trudonopolis & de Mielef. apud Marten. Anecdot. t. 1. col. 557.

An. 1173. XVII. calendas Julii rogatus a canonicis Hoyensibus sacrum S. Domitiani corpus ex humiliori eductum loco, in feretrum argenteum antea præparatum intulit maxima concurrentis multitudinis veneratione, miraculis editis excitata. 1174. testis legitur in præcepto Friderici I. imperat. contractum inter Aquisgranensem & Altimontensem ecclesias approbantis. Solus ex Coloniensi provincia synodo Lateranensi III. interfuit anno 1179. sub Alexandro III. ex catalogo subjecto tom. XII. Spicil. Vide tom. X. concil. Labb. in appendice col. 1531. Anno 1183. præsens fuit cum Philippus Colon. episcopus nonnulla concessit cœnobio Heinsbergensi, & ei a patre concessa confirmavit.

Interea tanta erat morum in diœcesi corruptela, ut publice canonici aliique clerici uxores ducerent, sacerdotia emerent ac venderent, nullomodo reclamante episcopo, imo eo avaritiæ & impudentiæ procedente, ut palam, medioque foro præbendarum aliorumque beneficiorum nundinas constitueret, ibique impietatis illius sederet minister perditissimus quidam senex Udelinus nomine, lanius conditione, gloriatus episcopatus facultates a se non parum auctas, sacerdotiumque a decessoribus suis denis marcis venditum, a se ad quadragenas auctum. Scelestos homines viis omnibus tentavit divina misericordia, ac primum malis injectis eorum malitiam puniit. Anno 1183. S. Lamberti monasterium, clau- 1183.
strum, domusque claustrales, & basilica (excepto principali B. Mariæ virginis altari) ædes S. Petri, aliaque incendio periere; nec multo post insolita aquarum inundatione plurimi exstincti fuere. Nec sic compunctis Leodicensibus, insurrexit vir summæ pietatis Lambertus cognomento *le Begues* (balbus) (a quo quidam institutum Beguinarum derivant, vide Miræum chron. Belg. ad annum 1173.) qui intrepidus & fidei ardore succensus, in depravatos, clericorum præcipue, mores vehementissime declamavit, ad vivum expressit & auditoribus horrorem incussit: inde commota plebe, clericorum furor accensus est, cum ad episcopum tanquam sibi honorem assumentem detulere, hic eum in vincula conjecit, sed recuperata libertate summum pontificem adiit, qui ab eo Leodicensium facinora edoctus est. Legatus vero ejus Henricus Albanensis episcopus Leodium venit, flagitiaque civium ac in primis simoniam tanta orationis vehementia insectatus est, ut mira animorum immutatio subsecuta sit: tantum quippe de anteacta vita dolorem concepere clerici, ut apud legatum beneficia sua omnes abdicarent. Unde ductus ille commiseratione sic restituit, ut translatos in alia collegia beneficiis aliis donaret. Sed nec sic de sua salute securi redditi, pars maxima in anteactæ vitæ expiationem crucem suscepit ad sacram expeditionem, ac in primis Radulphus ipse, qui an. 1190. cum Imperatore Frederico iter arripuit. *Quo misere pereunte, revertens ad propria antistes, antequam fines sui episcopatus attingeret, in terra sua in infirmitate gravi diem clausit extremum, sepultus in quadam ecclesia suæ proprietatis*, inquit Albericus; Ægidius verò: *cum jam quasi in januis soli natalis esset, vitiatum veneno ferculum, utrum tamen hoc vel illud ambigimus, latenter sibi oblatum sumsit ut dicitur, sicque vitam finivit anno 1191.* Sepultus est Viseti ex chron. Belgico. Edita sunt tom. 1. Anecdot. Marten. col. 492. ejus decreta adversus incendiarios, & rerum ecclesiasticarum deprædatores.

a Rem aliter narrant rerum Moguntiacarum scriptores. Occiso Arnoldo archiepiscopo, sceleris auctores inconsulto aut coacto clero Rudolfum substituunt. Ille ut regalia obtineret, ecclesiæ thesaurum dilapidavit, & brachium Crucis aureæ, quæ Bonna dicebatur, avulsit. Sed & ab Imperatore & a summo pontifice repulsam passus est. Imo & secundum quosdam eo in itinere periit. Quæ omnia sedulo examinanda nobis erunt, cum de Moguntinis antistitibus agemus.

b Id ad annum 1179. refert novus scriptor histor. Lossensis, quem a Trudonensi chronographo assignari notat.

ANNI CHRISTI

LXIV. S. Albertus I.

Albertus de Brabantio, alias & melius de Lovanio, patrem habuit Henricum Magnum Lovanii ducem, matrem Margaritam Limburgicam, fratrem Henricum Lovanii, seu Namurci, & Lotharingiæ ducem, fuit primum canonicus & archidiaconus Leodiensis, tandem, defuncto Radulpho, episcopus electus est. Ejus electioni ceteri omnes archidiaconi, clerus & populus civitatis, & principes consensere, solus Balduinus Hainonensis comes refragatus est, & Albertum alium cognatum suum, fratrem comitis Manasseri Reytestensis, ejusdem ecclesiæ archidiaconum & majorem præpositum, hominem stolidum & illitteratum, cui nihil non humile præter genus, episcopum nominavit, adjunctis sibi paucis canonicis ejus familiaribus. Henricum Imperatorem adiit uterque, & ab eo fictis verbis uterque illusus est, quod cernens Albertus Reytestani, jus omne suum abdicat, suumque ac suorum suffragium in cognominem Lovaniensem transfert, juratque se nunquam alio diversurum, & cum aliis omnibus supplicat Imperatori pro competitore. Recusat Imperator, jus nominationis ob contendentium dissidium sibi devolutum affirmat, Lothariumque Bonnensem præpositum, Horstadensis comitis fratrem, virum magnum atque divitem, multis cleri dignitatibus præditum, germani sollicitationibus, & trium millium marcarum pretio designat antistitem, & designatum regalibus investit. Albertus Lovaniensis coram Imperatore sibi, ecclesiasticæque libertati injuriam fieri contestando denuntiat, & ad summum pontificem provocat; sed frustra, Lotharius Augusti protectione fretus, episcopatum, urbem, omniaque castella occupat, vi, metu, spe ab omnibus fere agnoscitur, imo Lotharingiæ dux fratrem ejurare cogitur & fidem adversario præstare. Certe anno 1192. *Lotharius Dei gratia Leod. episcopus*, edit diploma quo Signiaci abbati Cisterciensi, locum a Julio comite Duracensi datum in insula quæ *Rosiers* dicitur, ad fundandum ejusdem ordinis cœnobium confirmat. Illud porro ut testes sua subscriptione confirmant Albertus præpositus, Hugo de Petraponte archidiaconus, Simon decanus S. Lamberti. Albertus a præsentia Henrici subductus, per distortas vias, alienam vestem indutus, & in comitatu servi speciem effingens Romam venit, & a Cœlestino benigne excipitur; ejus electio tandem confirmatur, diaconus ordinatur, & in cardinalium numerum cooptatur. Coloniensi episcopo, aut eo recusante, Remensi præsuli mandatur ut eum in presbyterum primum, dehinc in episcopum consecret.

His acceptis lætus ab Urbe regreditur Albertus, vitatisque sibi ab Imperatore structis insidiis, avunculum suum Henricum Ardennæ dominum convenit, atque hinc, excusante Coloniensi episcopo, Remos venit, & ab archiepiscopo con-
1192. secratur anno 1192. Eodem præsule paulo post ad S. Jacobi sepulchrum profecto, mirum ad quantas paupertatis & miseriæ angustias redactus

A fuerit Albertus, & quanta patientia, animique magnitudine pertulerit. Interea furebat Imperator, Leodienses mandatis Cœlestini parentes diris modis divexabat, Alberto adhærentium domos & prædia funditus evertebat, tantumque in eum odium demonstrabat, ut tres viri nobiles in ejus necem conspirarint, quanquam eos ad tantum scelus ab Augusto missos affirmat Albericus. Ut ut est Remos veniunt fingentes se ab Imperatore ejectos, ab episcopo perhumane excipiuntur, inter familiares admittuntur, & apud eum diu tanquam amici fideles conversantur, donec nacta spatiandi occasione extra muros civitatis,
B cum uno clerico eductum gladiis concidunt VIII. kal. Dec. anni 1193. ait Ægid. anno 1192. inquit breve chron. Leodic. ut & Lobiense cum Alberico. Novem septimanis & duobus diebus a consecratione elapsis, inquit liber obituum ecclesiæ Remensis. Ejus corpus Remos relatum magna pompa, inter archiepiscopos in ecclesia matrice sepultum est, ac miraculis claruit, quorum nonnulla refert Ægidius. Re Leodium delata infremuit civitas, Lotharius fugere coactus est, primo Hoyum, deinde ad aulam Imperatoris, ac paulo post misere periit, homicidas quoque non tantum ab aula, sed & ab universo regno Teutonico ex-
C sulare coegit Imperator, quorum plures intra paucos dies morte turpissima sunt a Deo vindice condemnati, ait Ægidius. Narrat chron. Leod. MS. Lotharium pseudoepiscopum apprehensum in civitate Tungrensi, vivum fuisse excoriatum & calce perfricatum, postea occisum: Henricum vero Imperatorem, ut pro tanto crimine faceret satis, duo sacella in ecclesia S. Lamberti fundasse. Sacrum Alberti corpus anno 1612. translatum est Bruxellas in ecclesiam Carmelitarum, petentibus Alberto archiduce ac Isabella ejus uxore Belgii principibus, cum licentia cardinalis Guisii Remorum archiepiscopi.

D

LXV. Albertus II.

Defuncto S. Alberto de episcopatu inter ambientes diu & ancipiti eventu decertatum: idque quo pacto factum fuerit, nequaquam convenit inter auctores. Auctuarium Aquicinctinum refert duces Lotharingiæ & Ardennæ adversus Imperatorem tanquam adversus Alberti martyris cædis auctorem, plurimos imperii principes concitasse, eumque tantam procellam extimescentem, pacem postulasse, & ea, inter alias, obtinuisse conditione, ut utrique duci, cum consilio capituli liceret quem vellent eligere Leodiensem episcopum, &
E Simonem filium ducis Ardennensis elegisse. Albericus vero ad an. 1194. scribit Simonem ducis Henrici de Lemborg filium, fratremque Galeranni, ac Alberti decessoris consobrinum, electum fuisse in episcopum; & ex alia parte favente Balduino comite Namurci, designatum Albertum de Cuick archidiaconum. Denique Ægidius narrat Alberto martyre ad cœlos evecto, confœderatorum principum animos ad subrogandum antistitem conversos fuisse, a se se invicem statim dissensisse, binasque potissimum fuisse factiones, quarum altera, damnato Lothario, provehebat fratrem comitis de Sena,

Bonnensem præpositum, virum formæ elegantis & morum honestorum: Simonem ducis Ardennæ filium, sedecim annorum adolescentem tanto ministerio necdum maturum, efferebat altera. Ardennensem ducem pluribus laboribus & impensis omnium vota præparasse, sicque in comitiis habitis mense Octobri, suffragiorum pluralitatem Simoni favisse, sicque electum fuisse in episcopum. Vides hic Simonem dici filium ducis Ardennæ ab Ægidio & Auctuar. Aquicinctino, quibus adjungendum chronicon Leodiense MS. major tamen videtur adhibenda fides Alberico quam aliis omnibus. Ut ut est, nec sine contentione fuit Simonis electio, intercessere numero quidem impares, at dignitate meritoque potiores, inter quos eminebant quatuor archidiaconi, Hugo Petrapontius, Otto Falcomontius, Albertus Reitestanus & Albertus Cuickius; verum intercessionem sprevit Simonis parens, ac filii electionem, quasi omni controversia vacuam, Imperatori probandam detulit, qui licet animo reluctans, palam tamen visus est approbare, & Simonem renuntiavit episcopum Leodicensem an. 1193. Reclamarunt tamen quos supra nominavi, archidiaconi, & sedem apostolicam appellarunt. Contemta appellatione, Simonis parentes castra diœceseos occupant, ac miras de sacerdotiis strophas agitant.

Interea Romam proficiscitur Cuickius, provocationem apud Papam prosecuturus, Simonem vi factionis suæ potius quam suffragiis legitimis electum probat. Unde a summo pontifice impetrat ut comitia eo loco cogantur in quo major speretur libertas, ut Simon episcopatum poneret, alioquin anathemate feriretur; Hannonii quoque comitis vires invocavit ad ejus contumaciam infringendam. Ovans Roma rediit Albertus. Dies comitiis dictus XIV. kal. Dec. locus Namurcum, in iis Albertus ipse electus est; hinc ortum bellum inter Balduinum Hannoniensem & Simonis affines, sed accurrente Lovaniensi duce ea conditione sopitum est, ut sequestri fidei urbes & castra episcopatus traderentur, donec utroque competitore Romam profecto, causam alterutri pontifex addixisset. Pontificem ergo adeunt ambo candidati, suamque causam magna animorum contentione agunt, sed lite pendente Simon in cardinalium collegium adlectus a Cœlestino propter generis claritatem, vel ut aliis placet, ut isto honore contentus, ab episcopatus prosecutione desisteret, fato functus est cum multis aliis Leodiensibus in festivitate S. Petri ad vincula, & planctu magno Romanorum, sepultus honorifice in ecclesia S. Johannis intra palatium Lateranense, inquiunt Ægidius & Renerus S. Jacobi monachus, ac Auctuarium Aquicinctinum, mortis genere non expresso. Fisenus illam attribuit ardoribus caniculæ, quibus in febrim incidens & mente emotus vita decesserit. Albericus vero ait eum a quibusdam perfidis veneno accepto sublatum; additque audito mortis ejus nuntio partem canonicorum in ecclesia S. Lamberti residentium alium substituisse electum per commune capitulum, Ottonem videlicet virum religiosum, fratrem Gosvini de

A Monte-Falconis, archidiaconum, qui primo nominatus sit præpositus, & postea episcopus; sed ei adversatum præcipue archidiaconum Hugonem præpositi defuncti nepotem, fratrem Roberti de Petra-ponte domini; ac non multo post è vita sublatum venerabilem Ottonem.

Albertus Cuickius & ipse tentatus est in valetudine & ex ejus comitatu periere Albertus Reitestanus præpositus, Simon decanus, & alii nonnulli, sed sanitati restitutus, cum non esset qui ei resisteret, suæ electionis confirmationem obtinuit, magnisque itineribus ad Imperatorem rediens ab eo regalia accepit, & non multo post
B an. 1196. die festo Epiphaniæ in ecclesia Coloniensi ab Adolfo archiepiscopo consecratus est, 1196.
& Leodium paulo post reversum insigni gratulatione ordines omnes exceperunt, inquit Fisenus post Ægidium, sed aliter Albericus: *Consecratus episcopus Leodium intravit, & licet prima illius electio non fuit canonica, vellent nollent qui ei contradicebant, modo receperunt, febribus quartanis & aliis languoribus conquassatum & ita qualicumque modo præfuit ab hinc quadriennio.* Ut ut est infaustis auspiciis episcopatum ingressus est: profusis sumtibus dignitatem adeptus, ære alieno
C graviter oppressus languebat, ab eo liberari ac quæ prodegerat recuperare cupiens, nihil non tentavit ut aurum compararet, unde & in impias simoniæ sordes immersus est. Hinc illud epitaphium a quodam clerico compositum:

Hoc in sarcophago, cunctorum dira vorägo
Clauditur Albertus, Giezi dum vixit apertus.

De eo quippe inter alia legimus electionem Gemblacensis abbatis, vacante sede Leodiensi factam, & ab archiepiscopo Coloniensi confirmatam, admittere noluisse, nisi certam pecuniæ summam acciperet. Quod abbas, ut pote illicitum committere noluit, sed monachi inscio ab-
D bate præstiterunt, quod cum abbas ab episcopo invitatus intellexisset, turbatus apostolicam sedem consuluit, & responsum accepit ab Innoc. III. de Simonia cap. *sicut tuis.*

An. 1196. primo sui pontificatus, dedit Bonæ-Spei quandam ecclesiam, seu datam confirmavit. 1196.
Sic enim explicit diploma. *Actum Leodii...... in nostra synodo generali, anno Incarnationis Domini 1196. indict. XIII. anno pontificatus nostri primo.* Hoc eodem anno memoratur episcopus Leod. in charta Alberti de Dintere Bernensem abbatiam dotantis. Post Henrici impe-
E ratoris mortem orto pro imperio schismate inter Philippum Sueviæ ducem & Otonem filium ducis Saxoniæ, stetit a partibus Philippi, & licet Oto ipse an. 1198. Leodium venerit, nec muneribus 1198.
nec precibus adduci potuit ut ei fidelitatem promitteret; quin etiam ne quid ei in civitate venderetur, interdixit. Quo commotus Philippus xenia pulcherrima mittit Alberto, duo pallia holoserica auro texta miri operis, quæ in majori ecclesia Leodiensi usque hodie cernuntur, inquit Ægidius. Eodem anno 1198. tertio pontificatus, Averbodio confirmavit ecclesiam de Corselle. Memoratur denique eodem anno in litteris

ANNI CHRISTI 1199. Gerardi abbatis Stabulensis pro S. Dionysio. Anno ejus quarto, reparatæ salutis 1199. gravis orta seditio laïcos inter & clericos Leodienses, & mala ex seditione plurima: laïcis favebat episcopus, qui
1200. & iis maxima concessit privilegia. An. 1200. nonnulla dat Heinsbergensi parthenoni, quo eodem anno Albertus qui episcopatum ambitiose magnis laboribus & sumtibus, spreta etiam corporis valetudine, vix pacifice possidebat, ingravescente morbo moritur nocte Purificationis B. Mariæ virginis, sepultusque est cum magno apparatu in ecclesia S. Lamberti ante chorum superiorem, III. nonas Februarias. Consentit & Albericus, breve chron. Lobiense, aliique omnes diœceseos historiæ scriptores. Ejus tempore inventæ sunt Lithantraces * seu Hullæ.

* Du Charbon de Terre.

LXVI. Hugo II.

De Hugone II. sic Albericus ad annum 1200. post obitum Alberti, *diu protracta fuit electio Leodiensis, & cum quidam consentirent in dominum Conradum monachum adhuc novitium de Villariis, qui post fuit abbas Claræ-vallis & cardinalis; quidam in Henricum archidiaconum, qui dicebatur de Jacia; quidam vero in Hugonem ejusdem ecclesiæ præpositum, qui Hugo fuit filius Hugonis de Wasnadio, cujus mater dicta est Clementia filia comitis Witherii Reitestensis de prosapia Namurcensi. Hic igitur Hugo factus episcopus sedit 19. annis, & licet iste in primis fuerit solutus, vitam suam correxit, & postea multa bona facta sunt per eum in episcopatu laude digna, & ipse tandem consummatus est fine laudabili.* Aliter Ægidius & eo antiquior Renerus S. Jacobi monachus. Aiunt electum statim Hugonem, a die obitus Alberti, mense nondum transacto. Regalibus investitum ab Othone rege, qui tunc forte Leodii præsens erat, in possessionem immissum, in ipsius verba ab utriusque ordinis optimatibus juratum: at non multos post dies in eum insurrexisse nonnullos clericos, præcipuos fuisse Rodulphum archidiaconum, Henricum de Jacia, & Henricum de Calce, ab his provocatum ad summum pontificem, ad eum iter assumtum, obtentasque adversus Hugonem literas; cum se quoque viæ commisisse sed a Guidone Prænestino cardinali reductum a Monte-pessulano Coloniam, ibique sacramento tactis Evangeliis præstito de objectis ab adversariis criminibus, ac in primis de morte S. Alberti, cujus conscius dicebatur, coram omni metropoleos clero purgatum, solemniter a legato confirmatum, & ipsa Resurrectionis nocte in presbyterum, ac octavo post Pascha die in episcopum consecratum, a Leodiensibusque paulo post insigni gratulatione exceptum, nequicquam obstante iterata Henrici de Jacia oppositione. Certe chron. breve Lobiense notat eum electum anno 1202. & consecratum. Filius erat ut jam dictum est, Hugonis domini de Petra-ponte & de Wasnadio, ex Agatha-Clementia de Rethel filia Manassis comitis Rethelii & Beatricis de Namurco, fratres habuit Mathæum Wasnadii, & Robertum Petra-pontis dominos.

1202. Anno secundo pontificatus, Christi 1202. Cisterciensi ordini cœnobium exstruxit prope Leodium, quod sancti Lamberti vallem nuncupavit, illique multa contulit, inquit Ægidius. Quo eodem anno Guido sedis apostolicæ legatus ex Hugonis & capituli consilio statuta edidit ad cleri reformationem, (quæ refert Chapeavillus *.) Comes quoque Lossensis omnia sua castra donat S. Lamberto, & de manu episcopi recipit in hominium An. 1203 assensu episcopi, cleri, civium, & militum, tributum ab introeuntibus in urbem exigitur, & civitas muris cingitur. An. 1204. Averbodio dat capellam de Cerselle ad augmentum præbendarum fratrum ibidem deservientium. S. Lamberti canonici, arbitro Guidone & assentiente episcopo, possessiones ecclesiæ inter se dividunt & præpositum destituunt, inquit Renerus. Comes de Muha comitatum suum cum omnibus appenditiis sancto Lamberto tradit & quinquaginta millia librarum in compensationem accipit anno 1204. Res Leodio funesta fuit, mortuo siquidem comite, Brabantiæ dux petiit sibi comitatum committi, donec quandam pecuniæ summam, quam defuncto se mutuo dedisse jactabat, percepisset, renuit episcopus ac litem imperii comitiis definiendam detulit. In furorem actus Brabantinus sub specie mandati Othonis Augusti, quo cum, ut pote a summo pontifice diris devoto, communicare renuebat episcopus, copias colligit, Leodium accedit, urbem ingreditur anno 1212. ipso Ascensionis die, omnia etiam sacra diripit, nudat ecclesias, clericos exspoliat, multos etiam in templis mactat, cives cogit in Othonem jurare, ac demum in octava festi exercitum prædis gravem reducit. Tunc episcopus coacta apud Hoium diœcesana synodo, exaggeratisque malis a Brabantino illatis, eum ab ecclesiæ gremio rejicit, sacris interdicit omnibus Brabanti ditionibus, jubet ubique a cantu, & in ecclesia majori a divinis abstineri: sed & quam maxima potest è Francia, Flandria, aliisque locis contrahit auxilia, & commisso prælio anno 1213. nobilem de Brabantinis victoriam reportat, desideratis è suis septem & viginti duntaxat; ter mille hostes occisi, capta quatuor millia. Victores ducis ditionem vastarunt, oppida villasque succenderunt, castraque nonnulla ceperunt; denique coactus dux pacem supplex postulavit, pro illatis ecclesiæ damnis quindena librarum millia, centenas insuper libras in opus basilicæ S. Lamberti appendit, ac admissus in urbem, supplex è genibus ab episcopo & canonicis veniam petiit & impetravit, ac anathematis vinculo solutus est.

* ad cap. 98. Ægidii

Anno 1215. crucem cum aliis plurimis amplexus est, licet ad sacram peregrinationem minime profectus fuerit, sed Romam illustri comitatu venit, a Papa magno honore habitus, Lateranensi consilio interfuit. Notat codex Estræus prima die synodali in consessu sedisse Hugonem inter prælatos in habitu laïcali, quasi comitem, in *mantello* & *scarlata* tunica, *capellum* viridem habentem in capite. Secunda, tanquam ducem in *cappa manicata* viridi, tertia denique, ut episcopum infulatum, idque fecisse, quia Papa convocaverat omnes principes, sed fides sit penes

ANNI CHRISTI

auctorem. Refert Renerus ordines ab eo collatos annis 1218. Sabbato ante Natale Domini, & 1219. prima Quadragesimæ hebdomada.

Anno 1218. data charta significat se a Ludovico & Arnaldo comitibus accepisse decimas in Hasset & Hercenrodio dedisse. An. 1220. assensum præbuit dono ecclesiæ de Juncis a Mathilde abbatissa de Bilsen facto hospitali domui Teutonicorum. An. 1222. VIII. idus Maii interfuit
1225. consecrationi Henrici VII. in regem. An. 1225. Gertrude Mohana absque liberis defuncta, plenam comitatus illius possessionem adit Hugo Petra-pontius, frustra reclamante Henrico Brabantino, Imperator enim ad quem provocarat, Mohanam omnem ditionem ac Walevianam ecclesiæ Leodiensi in perpetuum addixit, quod & sua au-
1126. ctoritate probavit Honorius papa III. An. 1226. defuncto Remensi archiepiscopo Guillelmo, votis omnium ei successor designatus est Petra-pontius, missi legati qui eum ad archiepiscopatum invitarent, ille, qui ejusmodi dignitatem sæpius ambierat, post adhibitas multas ad Deum preces tunc recusavit. Trudonopolim annexuit ecclesiæ
1227. Leod. an. 1227. illam pro duabus villis in diœcesi Metensi, cum illius urbis episcopo permutans. Contractus H. Coloniensis archiepiscopi, Henrici Romanorum regis & summi pontificis auctoritate confirmatus est. Eodem anno dato diplomate significat Nicolaum clericum de Goy dedisse *medietatem* patronatus ecclesiæ de Goy cœnobio Bonæ-Spei. Demum anno 1229. ait Albericus, 12. Apr. ipso die quo Cœnam Domini recolimus, sub horam sextam, Hoyi mortalem hanc vitam deseruit, ecclesiæ sacramentis munitus & in agone Jacobi de Vitriaco Acconensis episcopi monitis
Alberic. in chron. adjutus. Die Parasceves Leodium devectus est, ac in S. Lamberti ædem delatus, ubi jacuit in pompa funebri ad XVI. ante kal. Maias, quo die, decreto capituli terræ mandatus est cum hoc epitaphio.

Francia me genuit, cathedravit Legia, morum
Me decoravit apex, sensus, genus, sanguis avorum.
Hugo fui Petra-ponte satus, locus iste relictum
Corpus habet, carpunt vermes è corpore victum.
Sic perit orbis honor, sic defluit omne decorum.
Posce Deum lector ut me locet arce polorum.

Ante duos annos testamentum condiderat quo exsecutores instituerat J. Acconensem episc. F. M. de Fusniaco, R. de Valcellis, J. Floreffiæ abbates, quibus & marcarum triginta duo millia, & amplius crediderat, post mortem, primo iis quibus injuriam forte fecerat, deinde in sacras ædes, monasteria, egenos & per totam diœcesim distribuenda, quod fideliter impletum est. Jusserat & paulo ante mortem, ut Dominicani in civitate reciperentur, quod & commendavit Acconensi præsuli & Johanni Apiano præposito.

Vicarium in spiritualibus seu perpetuum, seu ad tempus, dum in exteras provincias iter faceret, habuit Theodoricum Infelandiæ, inquit Fisenus, Livoniæ habet Cæsarius, qui anno 1216. V. cal. Martias ecclesiam in Juncis consecravit.

LXVII. JOHANNES II.

Defuncto Petra-pontio ad successorem eligendum indicuntur comitia in IX. kal. Junias, postridie Ascensionis Domini, quo mira omnium consensione, ne uno quidem reclamante, Leodiensis episcopus renuntiatur Johannes II. Apianus seu de Eppa *d'Alpe* & de Oppia, Hugonis Petra-pontii ex sorore Margareta nepos, filius Hugonis de Eppa domini de Rumigni, & de Florinne, ac Margaritæ de Petra-ponte, Majoris ecclesiæ præpositus, vir honestus & castus, qui pedum tenuit annis VIII. Sequenti Quadragesima a Waltero Tornacensi episcopo Sabbato *sitientes* sacerdos, die Dominica Passionis sequenti antistes consecratus est ab Henrico Remensi archiepiscopo, & primum sacrum solemne celebravit in valle S. Lamberti anno Domini 1231. ait Ægidius, qui & 1231.
addit primam synodum ab eo coactam in Novo-Monasterio Hoyensi eodem anno, quo, mense Jan. dat litteras de cessione facta a liberto Ferni juris hospitandi ter in anno in quadam villa dicta *Aix* in Hasbania, cujus dominium ad abbatem & monachos S. Dionysii pertinebat, ex tabular. S. Dionysii.

Circa idem tempus odiis Fredericum inter & Gregorium papam in publicum emergentibus, misit hic apostolicum nuntium Othonem cardinalem in Germaniam, qui classicum adversus Augustum caneret, venit Hoyum ubi honorifice a Johanne susceptus est. Postea Leodium veniens, Antistitem pertraxit in fœdus cum Romano pontifice, sed & ultra progressus voluit bona omnia ecclesiastica, ubicumque essent in æquas partes distribui, easque singulis clericis, nullo facto discrimine assignari. Res intolerabilis primoribus è clero visa est, nihil non tentarunt ut Othonem a proposito dimoverent. Frustra laborantes, tandem Aquensem præsidem in auxilium advocarunt. Advolantis conspectum fugere nuntius & episcopus, fugientes, non malevole, sed simpliciter intuentes cives fugasse visi sunt, ait Ægidius, risu & cachinnis insultasse asserunt alii; Quidam de mandato Regis, ut dicitur, nuntium interficere voluerunt (ait Albericus.) *Unde & crimen illud*, subdit idem chronographus, *quod unus vel duo ribaldi attentabant, cardinalis in totam civitatem retorsit*, & sacra omnia Leodiis inhibuit, solo baptismate pueris abluendis permisso. Quin & pontifex clerum jussit ab urbe discedere, sin minus se illam cum omni populo subversurum; sed decanus contra litterarum necdum etiam perlectarum tenorem, sedem apostolicam intrepidus appellavit: verum hæc omnia in fumum abiere, propositam enim inter Gregorium & Fredericum pacem abjecit posterior, nisi & iis quoque redderetur, quos Imperii causa quoquomodo vexari fecisset, ac inprimis sacrorum usus nuntii sententia Leodiis interdictus restitueretur. Statim a pontifice missus est, qui omni censura Leodium absolveret, quo ad Otonem delato, ut tantum dedecus tegeret, misit duos Cistercienses abbates, qui, quod nuntius recens missus facturus erat, præoccuparent.

An. 1232. corpus B. Foillani episc. & martyris 1232.

ANNI CHRISTI

reposuit in feretro, & domum monialium de Argenton O.C. sub sua protectione recepit, ac sua auctoritate confirmavit donum, quod eis contulerat Willelmus de Harenton. An. 1233. quasdam ecclesias Averbodio confirmat. An. 1234. concedit ut in Birbacensi ecclesia canonicorum male viventium loco monachi S. Nicasii Remensis constituantur, qua de re scripsit ad Colon. archiepi-
Tabular. S. Nicasii.
1236. scopum an. 1236. Eodem anno acquisivit terram de Sitter pro duobus marcarum millibus, quam Walerano marescallo suo concessit in feudum, inquit Magnum chr. Belg. An. 1237. litteras dedit pro Bonæ-Spei cœnobio. Denique grave bellum gerere coactus cum Walerano Luxemburgensi comite, aliquod ejus castrum obsedit, ac jam pene in desperationem obsessos adegerat, cum morbo gravissimo correptus, Dionantum clam se
Breve chr. Lobiense.
recepit, & paulo post diem clausit extremum VI. nonas Maias, seu I. Aprilis ut ex ejus epitaphio
1238. patet anno 1238. Corpus Mosa devectum est in Vallem S. Lamberti, ibique conditum cum hac inscriptione:

Quem splendor morum, generosus sanguis avorum,
Famaque dotavit, quem Legia pontificavit,
Quem pia mens, quem larga manus, caro munda beavit,
Apia quem pavit natum, mors impia stravit,
Cunctis deflenda, Maii tunc prima calenda
M. quater X. annis, C. bis, I. bis deme; Johannis
Hujus in hac fossa sunt condita corporis ossa,
Annis qui sancte præsedit ter tribus ante.

Ejus tempore inchoata est ecclesia Fratrum Minorum, & ecclesia Prædicatorum in Insula: fundatum cœnobium Grande-pratum ordinis Cisterciensis, monasterium quoque Cruciferorum in Hoïo ab episcopo nostro.

LXVIII. GUILLELMUS.

Ad episcopi electionem coacta sunt comitia circa festum S. Johannis Baptistæ, & scissa cleri, nobilium, & populi vota. Pars, commovente Metensi primicerio fratre ducis Nanceii, Othonem ecclesiæ Trajectensis præpositum, ac simul S. Lamberti canonicum; pars, juvante Galtero archidiacono, fratre comitis de Retest, in Guillelmum Sabaudum, Thomæ Sabaudiæ comitis ex Margareta de Fusceneis filium, Amedei comitis, Thomæ Flandriæ item comitis, Bonifacii Bellicensis episcopi, &c. fratrem, ecclesiæque Valentinæ jam designatum præsulem, virum bonum & honestum in Leodicensem antistitem elegit
1238. 22. Jun. 1238. Re ad curiam Romanam delata, Romanque profecto utroque cum Conrado electo Coloniensi, secundum Guillelmum pronuntiavit Pontifex, Conradumque adstrinxit *ad Othonem abjurandum* & electo Valentiæ gratiam & auxilium suum efficaciter *accommodandum.* Non stetit Papæ judicio Trajectensis præpositus, *Regalia* accepit ab Augusto, qui & Conradum filium Leodium misit, a quo in cathedræ posses-

A sionem vi introductus est, nihilque non tentatum, ut in illius verba cives jurarent, at illi non sapienter minus quam fortiter professi sunt inviolatam fidem ei se daturos, quem ecclesia episcopum agnosceret. At non ita ceteri, hincque intestino bello divexata Leodicensis ditio. Audita tamen Papæ sententia, cessarunt illico dissidia, magnoque desiderio ad sui pastoris adventum anhelarunt universi, sed ille jam consecratus ac in itinere positus, anno 1239. 3. Octobris exstin- 1239.
ctus est, & quidem veneno, ut quidam affirmant, Brixiæ, ut volunt nonnulli, Viterbii ut aliis placet. Corpus ejus in Sabaudiam relatum Altæcumbæ
B humatum est.

LXIX. ROBERTUS.

Defuncto Guillelmo erectæ sunt spes Othonis ejus competitoris, qui episcopatum iterum invasisse videtur, sic enim de eo Albericus ad annum 1240. *occasione præpositi Trajectensis, qui episcopatum Leodii invaserat, fultus auxilio Conradi filii Imperatoris, multa mala facta sunt in terra.* Verum omnes ejus conatus infracti sunt; & ne aut ipse iterum, aut quivis alius Frederico devotus in episcopum deligeretur, *legatus Jacobus Prænestinus episc.* ex Papæ mandato, *Leodiensibus inhibuit sub pœna*
C *suspensionis & excommunicationis, ne episcopum eligerent, nisi de suo consilio & de sua auctoritate, quod valde fatigavit electores eundo post eum per Franciam*, inquit Albericus. Hinc ferme annus abiit interpontificii, tandemque facta copia, sub calendas Novembres indicta sunt comitia, & coram ipso, ut scribit Albericus, in tres personas consensere electores, in Lingonensem episcopum Robertum, in unum de fratribus electi de Valentia nuper mortui, & in electum Catalaunensem, tali pacto, ut si primus recusaret secundus reciperet, si ille nollet, tandem tertius haberet. Non ita omnino Ægid. sed in tres prædictos scissa
D fuisse comitiorum vota affirmat. Legati & majorum ecclesiæ qui convenerant hortatu & consilio prælatus est Robertus, ac Leodiensis episcopus communi consensu denuntiatus est, anno 1240. Octob. 30. 1240.

Erat is nobili familia de Torota oriundus; fratres habuit Radulfum Virdunensem episcopum, & Johannem Campaniæ Gallicæ præfectum, Lingonensem ecclesiam diu & sapienter rexerat. Vir erat acris judicii, eloquentiæ non mediocris, juris sacri cognitione, prudentia & morum integritate præditus. Cum in regionem adventasset, *curialiter susceptus est ab Hoyensibus, & crastino*
E *admissus in vigilia Natalis Domini, quo die & in crastino magna curia fuit, ubi præsentes fuerunt comes Flandriæ, comes S. Pauli, & quidam alii tam clerici quam laïci, nec non & militum & burgensium multitudo, & in die S. Stephani processionaliter, sicut mos est, a Leodiensibus recipitur, & in cathedra decenter locatur, præsentibus omnibus supradictis comitibus, nobilibus & ignobilibus*, verba sunt Alberici. Initio pontificatus nihil illustrius, placuit omnibus, & beneficiis placere meruit: sed, ut sunt res humanæ, famam statim maculavit, & ambitionis ac avaritiæ nævo

ANNI CHRISTI

sorduit. Mortuo Remis archiepiscopo Henrico de Dreux, cum aliis nonnullis, successor in comitiis fuit designatus: tantæ dignitatis fulgore perstrictus ad eam omni conatu contendit. atque ut haberet abundantius unde partis suæ causam foveret, tributis vel extortis denariis adeo subditos omnes vexavit, ut nec clero, nec ordini monastico pepercerit. Quanquam notat Ægidius hæc ab eo non tam cupiditate propria, quam pravorum consiliis attentata fuisse.

1240. Anno 1240. synodum celebravit in capitulo Leodiensi, in qua ortam de sessionis præeminentia inter Gemblacensem & San-Trudonensem abbates controversiam sic definiit: *Præpositum S. Lamberti ad dextrum, & abbatem Gemblacensem ad sinistrum, & immediate abbatem S. Trudonis debere sedere statuimus, & post dictum abbatem, abbatem S. Laurentii Leod.* ex gestis abbatum S. Laurentii. An. 1242. consummatum Prædicatorum templum cum Guidone Cameracensi, & Bonifacio Lausanensi quondam episcopo dicavit sub nomine S. Catharinæ. Quo eodem anno, juxta præsentem computandi modum, abbati Averbodiensi permisit in quibusdam sibi subjectis ecclesiis capellanos seculares instituere. Ut exortis circa fines Luxemburgensis & Dionantensis ditionis controversiis mederetur, emit eodem anno a Walerano Luxemburg. comite pontem ad Lessiam, cum aliis secundum Mosam adjunctis, & quodcumque jus Walerano poterat esse Dionanti. Anno
1243. 1243. ratam habet, & sigillo suo confirmat venditionem quandam ab Hildegunde abbatissa Thorenti factam Godefrido domino de Breda. Minorum ecclesiam a loco *Tresles* in urbis medium
1244. translatam consecravit 1244. Radulpho fratri
1245. Virdunensi episcopo è vivis sublato 1245. insigni apparatu justa persolvit Robertus, dotavitque capellanum qui quotidie pro ipso & Johanne de Aspero-monte consanguineo suo sacrificium Eucharisticum offerret. Hinc Lugdunum profectus adfuit concilio ibidem ab Innocentio IV. celebrato. Eo soluto, ex itinere deflexit ad capitulum generale Cistercienstum, & ab eo impetravit ut S. Lamberti festum, quod huc usque sola commemoratione coluerant, solemni deinceps ritu in omnibus monasteriis celebrandum decernerent. Festum corporis Christi, petente B. Juliana per diœcesim celebrari præcepit an. 1246. quod antea nullibi factum fuerat, & quod deinceps jubente Urbano IV. pontifice universa ecclesia adoptavit. Paulo post Hoyum profectus Robertus S. Leonardi templum in monte situm dicavit, inde Fossas abiit, ubi morbo correptus extremum vitæ diem clausit in contritione magna & devotione laudabili 17. kal. Novemb. ejusdem
1246. anni 1246. Corpus Alnam delatum est, & ibi terræ mandatum; postea cura Stephani Clarevallensis abbatis ad Claram-vallem translatum est, ubi sepulturam elegerat, dum Lingonensi præerat ecclesiæ, ut probatur ex charta Alnensis abbatiæ, in qua sic habetur:

Hic quievit corpus reverendissimi præsulis Roberti episcopi Leodiensis 68. qui primus in orbe Christiano festum corporis Christi celebrandum induxit. Dein Claram-vallem delatum; cum fuisset olim episcopus Lingonensis. Obiit 17. calend. Novemb. 1246.

LXX. HENRICUS III.

Divisis comitiis, & in diversos, ac tandem ad duos, Henricum de Gueldres & Eustachium Retestanum revocatis votis, rebus suis consulens Innocentius IV. papa legatum cardinalem Capocium misit, cujus operâ VI. idus Oct. anni 1247. Henricus denuntiatur episcopus & ab archiepiscopo Coloniensi Conrado confirmatur. Erat is frater Othonis III. comitis Geldriæ, filius Gerardi [a], adolescens forma egregius, genere perillustris, sed castris aptior quam ecclesiæ, qui Leodiensem ecclesiam XII. annis nec sacerdos, nec episcopus, sub solo electi titulo rexit. Multa a civibus passus est, sed longe plura eis intulit. Omne ferme regiminis tempus eorum seditionibus, bellis, incendiis, rapinis, aliisque discordiæ appendicibus consumtum est, sed semper vicit, & motus tandem compescuit. Externos hostes vix expertus est. Quin & sacra non omnino infeliciter administravit; quanquam enim litterarum expers & vitio deditus semper fuerit, viros tamen litteratos & virtute claros ad suæ diœcesis gubernationem libenter adhibuit, eorumque consiliis sæpius adhæsit.

Anno 1248. interfuit comitiis, in quibus Imperii coronam accepit Guillelmus Hollandiæ comes. Primus, ut tradunt, episcopum titularem in muneribus pontificiis vicarium sibi substituit an. 1248.
1249. Danielem Carmelitam, quod exemplum amplexi sunt ejus successores. Anno 1250. cal. 1250.
Maiis aram principem Lambertiani templi recens restaurati consecrari curavit per Petrum Rothomagensem sedis apostolicæ legatum. Statimque in Remensem ditionem movit exercitum, Dosium castellum in agro Mosomensi ab archiepiscopo constructum, & Bullionensibus metuendum oppugnavit, sed statim juvenili inconstantia pedem retulit, & postea cum archiepiscopo transegit.
Testis fuit anno 1252. in diplomate Willelmi 1252.
Romanorum regis pro Johanne de Avesnis*. An. 1253. habito Mechliniæ solemni judicio definiit Johannem de Avesnis verum Hannoniæ dominum agnoscendum. Litteras Gallico idiomate scriptas exhibet Marten.* Sententiam confirmavit
Willelmus Romanorum rex. Eodem anno. 1257. 1257.
litteras dedit mense Octobri Colonia scriptas, quibus jubebat, ut prædictum Johannem dominum suum agnoscerent*. Eodem anno Mechliniam rebellantem obsidione cinxit, sed deficiente commeatu illam solvit. 1258. jus patronatus ecclesiæ de Bacule Averbodiensi cœnobio in perpetuum
alligavit. 1260. mense Aprili excepit hominium 1260.
Theobaldi comitis pro Novo-castello* in Arduenna sylva*, & cum eodem Barrensi comite pepigit

* Apud Marten. Anecdot. tom. 1. p. 1166.

* Ibib. col. 1051.

* Exstant apud Marten. ibid. col. 1030.

* Le Neufchastel.

* Ex tabul. Lothar. Arcula, Chyni comté Florines, &c. & Arcula Treves, archeveiché & cité n.2.

[a] Annales Belgii Ægidii de Roya sic ad an. 1180. aiunt: *Otho frater Gerardi filiam Richardi de Juliaco cepit in uxorem, ex qua cepit Ottonem episcopum Trajectensem, Gerardum successorem suum &c.* & ad annum 1211. *Gerardus rexit annis 27. & ex filia Richardi comitis de Nassow, genuit Henricum, episcopum post Leodiensem & Ottonem &c. qui Otho Rainaldum suscepit successorem.*

ANNI CHRISTI

anno sequenti in Assumtione B. Mariæ virginis. Novellæ congregationi Beghinarum in una curte apud Bredam commorantium concessit, ut apud se cœmeterium haberent & sepulturam, absque juris parochialis detrimento.

Annis 12. Leodiensem ecclesiam rexit sacerdotio nondum initiatus. A capitulo compulsus ad officium, paruit, & in presbyterum ac episcopum ordinatus est an. 1258. & abbas Stabulensis parum feliciter a monachis eligitur; sed aucta dignitate creverunt & crimina. Hæc cumulavit,
1262. cum anno 1262. Bertam filiam Conrardi dicti Coen le Frison vi compressit, unde a Theobaldo de Placentia archidiacono in capitulo vehementer objurgatus est, sed ille pro verbis verbera reposuit. Quarto post die in Palæstinam profectus Theobaldus, in Papam eligitur an. 1271. Gregorii X. nomen assumsit, & illico scripsit Henrico gravem piam, eruditam, & zelum simul & caritatem spirantem epistolam *, in qua refert ejus inscitiam, qui nec Latinum noverit, tirannidem in subditos, exactionum acerbitatem, in beneficiorum distributione simoniam, bonorum episcopatus distractionem, libertatum ecclesiæ violationem, juris ac legum neglectum, horarum canonicarum recitationis omissionem, tantum in prosequendis voluptatibus carnis ardorem, ut non in fornicationibus modo, sed & in adulterio, incestu, & sacrilegiis vitam consumeret; tantam denique in criminibus impudentiam, ut gloriaretur se intra menses XXII. suscepisse filios XIV. ob quæ scelera cum vehementissime hortatur ad pœnitentiam. Sed ille in peccatis obduratus & effrons, epistolam scripsit Leodiensi capitulo, se brevi in urbem reversurum, & de accusatoribus suis vindictam sumturum denuntiat. Porro ad concilium Lugdunense vocatus a Gregorio, mittuntur legati præcipuarum diœceseos urbium qui depositionem ejus postularent. Interrogatus a Pontifice, cedere maluit quam sententiam exspectare. Unde dato an-
1274. nulo abdicavit anno 1274. Privatus vixit, sed successorem afflixit, quem sub prætextu summæ in utilitatem ecclesiæ Leod. insumtæ ad colloquium invitatum, noctu capiunt Henrici satellites, & ita divexant ut ex equo mortuus ceciderit. Non diu supervixit homicida, exstinctus anno 1281. 23. April. & apud Ruremundam cum suis patribus sepultus, inquit Hocsemius. Ab aliis interfectus dicitur prope Franci-montem.

* *Hanc vide apud Hocsem. c. 9. t. 2. Chapeavilli p. 299. & seqq.*

LXXI. Johannes III.

Johannis hujus cognomen incertum; dicitur ab Hocsemio, Sammarthanis aliisque nonnullis Enghiensis d'*Enghien*. In gestis abbatum Stabulensium *de Argivis*, ab aliis chronicis Johannes *Agnius*, *Anguis*, ac *Angivus* a brevi chron. Lobiensi, & *de Agennis*, seu *Agonnis* in MS. cod. Uffembach. *d'Angis* a chron. MS. Leod. *de Angeriis* in MS. Trudonensi appellatur. Ex gestis Stabulens. abbatum fuit regis Francorum nepos; in veteri *Gallia Christiana*, dicitur filius Galtheri (aliis Sigheri) ex Isabella (seu Aleide) de Brienne: Ab Hocsemio dicitur fuisse diœceseos Tornacensis, & doctor Theologiæ. Fuit primum Tornacensis episcopus, postea abdicanti Henrico, substituitur in concilio Lugdunensi a Gregorio X. a quo in Bulla electionis impense laudatur 1274. fuit etiam Stabulensis abbas. Magna nobilium frequentia stipatus Leodium venit in vigilia omnium Sanctorum & possessionem iniit. Vir genere nobilis, moribus honestus & forma conspicuus. Eo sedente, Rudolphus Cæsar, uno &
altero diplomate anno 1275. ecclesiasticam cleri 1275.
Leodiensis libertatem, dataque a decessoribus privilegia confirmavit. Eodem tempore ex re nihili metuendum exarsit incendium: Condrosii præfectus, ex Jallanio Gonensis toparchæ prædio vaccam abducendam curaverat ob noxam aliquam, indignatus ille Bello-fortensis & Falesii fratrum suorum auxilio fretus, Condrosos incursat & infestat, deinde aperta defectione tres fratres a vicinis principibus, Brabantino, Namurcensi ac Luxemburgio suppetias petunt, & ut eas obtineant, iis se subjiciunt. Hincque exortum Bellum crudelissimum, utrinque incendia, prædæ, neces damnaque gravissima biennio perpetrata; pax, arbitro Franciæ rege componitur anno 1276. ea lege, ut Falesium, Bello-fortense & Gonense castra in Leodiensi dominio permanerent. Denique anno
1281. non 1282. ut brevi chr. Lobiensi male 1281.
visum est, captus episcopus ab Henrico decessore, sive ex equi succussione, sive ex verberibus acceptis fato functus est 24. Augusti ante portam monasterii de Heilechines, *al.* Heylisem, anno pontificatus sui VII. inquit Hocsemius, qui addit: *& quia libertates ecclesiarum fuerat conatus infringere, propter quod contra ipsum diu cessaverunt a divinis, in majori non finitur ecclesia sepeliri, sed in ecclesia S. Mariæ sub muro ad latus, quo pacis judicio præsidere solent episcopi, tumulatur*: postea tamen ejus ossa in D. Lamberti basilicam translata sunt. Certe accusatus est avaritiæ, clerique libertatum impugnationis. Unde hic & mortem ejus ulcisci parum curavit, & corpus ejus Leodium relatum, nullo fere honore exceptum est.

LXXII. Johannes IV.

De substituendo Johanni successore diu disceptatum est, vacavit sedes anno & amplius; in duos canonicos distracta electorum vota, aliis Burchardum de Hannonia Leodiensem præpositum, Bernardum a Mag. chr. Belg. dictum; Willelmum de Arvernia aliis designantibus. Re Romam delata, duobusque litigantibus, tertius gavisus est: Guido enim Flandriæ comes, missis ad summum pontificem nuntiis, Leodiensem cathedram pro Johanne filio suo Metensium episcopo postulavit & obtinuit, dato quem relinquebat, episcopatu, Burchardo. Rem aliter narrat chronicon Leod. MS. Duos a capitulo electos, Burchardum præpositum, & Guillelmum archidiaconum de Condrosio in ecclesia Leodiensi, doctorem Theologum; utrumque Romam profectum ut suam electionem quisque tueretur; Martinum vero papam, Burchardum archiepiscopatu Vesontionensi donasse, & Metensi præsulatu Willelmum. Leodiensem interim sedem novem mensibus vacasse, ac tandem ad eam evectum Johannem filium

ANNI CHRISTI

filium Guidonis. Scimus Burchardum & Willelmum ab aliquibus inter Leodienses episc. numerari, sed eos hallucinari constat, nec quisquam Johannis II. successor sine medio haberi potest, præter hunc Johannem. Ortus est ex Guidone Flandrensium comite, & primogenita domini de Tenremunde advocati de Bethunia; Brugensis & Insulanus primum præpositus, postea Metensis episcopus, ac tandem Leodiensis. Vir fuit nobilis, humilis, modestus, decretorumque doctor; possessionem iniit anno 1282. in vigilia omnium sanctorum.

An. 1284. cum inter Guidonem Flandriæ, & Johannem de Avesnis Hannoniæ comites motæ fuissent de variis rebus discordiæ, arbitros assumsere, Guido Johannem nostrum filium suum, Johannes vero Burchardum fratrem electum Metensem, præstito prius juramento se eorum sententiam observaturos, apud Marten. Anecdot.
1285. t. 1. col. 1194. An. 1285. Johannes & clerus Leodio Huum excedunt circa festum B. Dionysii ob patriciorum & nobilium temeritatem, qui tributa contra fas, injussu Principis & absque cleri populique consensu imposuerant, ibique per annum & menses x. diversati sunt; quo temporis intervallo arcem Huensem instaurat, aulamque
1287. que construit percelebrem; tandem anno 1287. mense Augusto pace facta Leodium redeunt, statimque episcopus, *universis abbatibus, abbatissis, prioribus, præpositis, archidiaconis, decanis, conventibus, capitulis, &c.* convocatis, synodum habet generalem, & synodalia statuta publicat, quæ typis edita sunt Lovanii an. 1500. & apud Marten. Anecdot. t. 4. & col. 829. & anno 1290. temparamenta dedit eorumdem statutorum, quæ vide ibidem p. 885. Ac tandem dum in sylvis circa Bullionum venatur, capitur, novercæ, ut ferunt mandato, per 5. menses captivus detinetur, nec libertati redditur, quin magnam pecuniæ summam expenderit, se seque sacramento obstrinxerit hujus facinoris reos nunquam proditurum. Leodium magna suorum lætitia redux cum Brabantino pepigit, eumque in Voroncano bello, pro Limburgensi ducatu, contra Gueldrum juvit; sed parta victoria, pacti conditiones sprevit Bra-
1292. bantinus. Denique anno 1292. II. idus Octobr.
* al. Ansans decessit Anhey* prope Namurcum, pontificatus anno x. Ejus corpus in Flandriam deportatum, in cœnobio Flinensi prope Duacum, cum proavis suis sepultum est.

DE CHALON.

LXXIII. Hugo III.

Hic iterum dissidia & rixæ. Comitiorum ad electionem coactorum pars altera Guidonem comitis Hannoniæ filium, altera Guillelmum Bertoldi de Mechlinia, inquit Hocsemius, fratrem Bertrandi a Brabantia aiunt alii, doctorem Theologum elegit. Confirmata per archiepiscopum Guidonis electione, ut episcopus ab omnibus admissus est, castra omnia occupavit, &, ut poterat, episcopi munia obivit. Certe anno 1294. in crastino S. Remacli, abbati Averbodiensi privilegium concedit sub titulo electi Leodiensis. Interim ad sedem apostolicam provocavit & pro-

A fectus est Guillelmus, quem in sui vices administratore relicto secutus est Guido; sed indiscussa lite, defuncto Nicolao IV. pontifice reversus est post Pascha anno 1293. & anno sequenti ab Adolpho Augusto regalia impetrat. Fratrem interea datis copiis juvat in bello adversus Valencenenses. Ingentem pecuniæ summam, quam capitulum ad redimendum castrum Mirewartium ardue collegerat, mutuo recepit ab ecclesia, & in lite consumsit; incassum tamen, a Bonifacio enim facto pontifice irrita utriusque contendentis electio pronuntiatur an. 1296. Guillelmo donatur 1296.
B Ultrajectensis episcopatus, Guido vacuus dimittitur, quia priusquam confirmationem adeptus fuisset, regimen episcopatus usurparat: firmata tamen sunt ejus acta, at Leodiensis episc. creatur an. 1296. Hugo III. Cabilonensis, Johannis de Cabilone ex Laura Commerceya filius, quanquam eum de Burgundiæ comite natum asserit historiæ Leodiensis compendium, post Jacob. Chiflet in Vesontionis parte II. p. 282. ubi ait: *Hugo de Cabilone, filius Johannis de Cabilone comitis Burgundiæ, ex Laura de Commerceyo, quæ sepulta est in Salinensi Franciscanorum templo.* Consanguinitate quoque contingebat Lotharingos principes: nam exstant ejus litteræ datæ postridiè festi
C S. Remigii anno 1300. quibus plenam potestatem aliquid suo nomine faciendi concedit nobili baroni Theobaldo a Lotharingia domino de Rumigni carissimo suo consanguineo. Lothar. tab. Arcula *Treves, archevesché & cité, n. 5.* & merito sane, Laura enim de Commerceyo ad Lotharingiæ domum pertinebat. Venit anno 1296. possessionem initurus & a Leodiensibus magno honore, magnaque lætitia exceptus est. Orta controversia cum duce Brabantiæ de Trajecti dominio a se lectis arbitris permissa est, quorum sententia Leod. ecclesia enormiter læsa est, teste Hocsemio. An. 1297. sabbato post Assumtionem B. M. 1297.
D concedit ut ecclesia Diestensis in collegium canonicorum erigatur. Eodem an. erumpente odio inter Varusiam & Aventiam familias, ad arma utrinque ventum est, vastati agri, castra obsessa; ad pacem eos revocare conatus est Hugo, renuunt Aventini ferociores, castrum eorum obsidet præsul, & ad veniam petendam adigit, eamque hac conditione concedit, ut supplici habitu, nudis pedibus, sellas equinas nudis capitibus deportantes procedant a porta Martiniana ad S. Lamberti basilicam. Eodem anno sabbato post Assumtionem B. M. curionatum S. Johannis in collegium canonicorum scripto diplomate erigit. Eodem con-
E firmat concordiam inter Gudam abbatissam Thorensem & *investitum* de Gilze. An. 1299. maxima 1299.
exoritur Hoyi seditio, ob judicum avaritiam, & sententiam inique prolatam, pelluntur scabini, eorumque ædes spoliantur. Tanto malo remedium allaturus Hugo scabinos deponit, novosque substituit. Depositi Leodium cum familiis confugiunt, & opem implorant. Hinc Leodiensibus bellum in Hoyenses & præsulem, hinc prædæ, cædes & incendia, & ex his cleri populique Leodiensis murmur in episcopum, nec illis murmurare satis, legatos mittunt ad Papam, Hugonem-

ANNI CHRISTI

que de bello Hoyensi, de corrupta moneta, de spoliatione patriæ, de enormibus exactionibus ab ejus fratre Johanne de Cabillone, ipso, ut dicebant, consentiente commissis aliisque capitibus accusant. Citatus se stitit Romæ, ac pro se caussam dixit, nihilominus tamen ea cecidit, & sententia pontificis Leodiensi episcopatu dejectus est,
1301. anno 1301. 1300. inquit MS. codex Trudon. in quo & quatuor annos præfuisse legitur, seu potius nulla interveniente depositione translatus est ad sedem Vesuntionensem.

Habuit suffraganeum Guidonem qui an. 1299. gravem in urbe tumultum sua præsentia & oratione sedavit. An. 1300. ratam habuerat venditionem quintæ partis decimæ de Isenghien Bonæ-Spei cœnobio factam ab abbate & monachis Florinensibus.

DE VALDECK.

LXXIV. Adolphus I.

Adolfus de Valdeck, comite de Valdeck Adolfo * natus ex Helena marchionis Brandeburgensis filia, Leodiensis ecclesiæ canonicus, zelator justitiæ, sed ebriosus, & iracundus, inquit Hocsemius; cum præsens adesset in curia Romana,
1301. episcopatu donatur a summo pontifice an. 1301. & circa Nativitatem Domini, ut Hocsemio placet, in festo S. Johannis Baptistæ, ut aliis videtur, urbem & ecclesiam solemniter adivit. Hoyenses ob tumultus Hugone episcopo excitatos mulctat. Fossenses rebellare ausos comprimit & ad officium reducit. Mirewartium castrum diruit, & ejus prædia sibi vindicat. Lombardos (hoc nomine designabantur foeneratores,) resistente magistratu, armatus non clypeo vel galea, sed mitra &
1302. baculo pastorali, proscripsit & ejecit. An. 1302. idibus Dec. in lecto decumbens, factoque testamento rogavit, ut Johannis de Enghien decessoris ossa transferrentur, & secum in majori basilica conderentur, & demum receptis ecclesiæ sacramentis in Domino requievit, pontificatus sui anno primo, & ante majus altare sepelitur, huc usque Hocsemius. Johannes presbyter, famam fuisse ait eum veneno sublatum; alii casu submersum in lacu ad S. Paulum Leodii. Jacet ejus corpus in cathedrali ecclesia ante majus altare, cum hoc epitaphio:

De Waldeck natus jacet hic Adolphus humatus,
Qui vixit gratus anno minus hic cathedratus:
Nobilis, elatus nil, sit fine fine beatus.
M. C. ter & iota bis, annos conjunge, notabis;
Post mortem Christi sua dum mors incidit isti
Semper justitiæ cupido sub luce Luciæ.

* al. Ottone

DE BARRO.

LXXV. Theobaldus.

Post obitum Adolfi duobus fratribus de Horne Richardo & Gerardo canonicis, & ecclesiæ præposito Arnoldo Blankenhemio, episcopatum ambientibus, & omnia permiscentibus, Guillelmus de Atrebato Leod. archidiaconus vir ignobilis & senex, sed magna morum probitate insignis, eligitur, qui se tanto sentiens imparem oneri, novo & inusitato exemplo, episcopatum recusat, & Theobaldum proponit, tunc in curia Romana degentem. Hic ab omnibus electus, a Bonifacio papa

A confirmatur. Erat de Barri-familia, Theobaldi Barrensis comitis filius ex Johanna de Toci, (in chron. MS. Leod. dicitur filius Theodorici de Bar, & filiæ ducis Gelrensis, verum de fide hujus chronici mihi non constat) frater Reginaldi Metensis episcopi, & canonicus Leodiensis, Romæ a Benedicto papa XI. consecratus 1303. Roma, 1303.
ære alieno pressus, excedere non ausus, fratres suos Johannem & Petrum Leodium præmittit, quorum alter interrex seu *Mauburnus* creatur, statimque Trajectum rebelle frustra obsidet, & vastat Brabantiam. Theobaldus Leodium venit
B VI. Novemb. in festo S. Leonardi, ex MS. chr. Leod. magna nobilium caterva cohonestatus & statim Hoyenses compellit ad mulctam VI. millium librarum, quam nuper Adolfus imposuerat, solvendam. An. 1304. fratri suo Erardo de Bar, 1304.
quidquid sui juris erat apud Condetum, in pago Barrensi, Grammecourt, Waincourt cessit ipso Circumcisionis die, reservata sibi tantum annua pensione XII. (*al.* XVII.) librarum; id ipse significat in litteris authenticis datis anno 1310. die Dominica ante festum S. Laurentii, quibus confitetur se prædictam pensionem percepisse; ta-
C bular. Lotaring. Arcula *Bar. fiefs de la ville & chasteau.* An. 1306. Mechlinienses qui Braban- 1306.
tiæ duci parebant, cessione facta per Henricum Geldrum, reclamantibus licet S. Lamberti canonicis, a duce discordes episcopum advocant & in ejus potestatem ultro redeunt. Inde bellum cum Brabantino, & pax sine sanguinis effusione. Habetur excerptum plurium pactorum inter Leod. episcopos & Flandriæ comites, in arca cameræ computorum Divion. c. 1. ex quo unum habemus Theobaldi diploma datum 1307. feria VI. post festum B. Petri ad vincula.

An. 1308. cum esset Mechliniæ pro parte
D dominus, transigit super juribus ejusdem cum Ægidio Berthout de Mechlinia. An. 1309. in 1309.
provincia Interamnensi Monte-virolium castrum a Lotharingiæ duce ædificatum & patriæ infestum diruit, Agimontem recepit, Givetum incendit. Anno eodem Tudinium obsidione Hannonii comitis liberavit, de Mirevartio castro per arbitros transegit, ut illud, beneficiario jure, tanquam ecclesiæ cliens teneat Hannonius. Eodem anno memoratur in chartario Remigiano. Anno
1310. cessit Eduardo comiti Barrensi urbes, *la* 1310.
Marche, Chastillon & *Constant*, ut patet ex litteris Philippi Francorum regis mense Octob. da-
E tis; tabular. Lothar. Arcula *la Marche.* Eodem anno adfuit per suos legatos concilio Coloniensi, cui præfuit Henricus archiepiscopus. Eodem anno secutus est Henricum Luxemburgensem Cæsarem in Italiam. Tandem an. 1312. Romam ingressus dum fortiter contra Ursinos dimicaret, multis confossus vulneribus, captus, intra triduum diem clausit extremum, III. idus Maias, & in porticu ecclesiæ S. Petri sepelitur in sacello Papæ.

DE LA MARCK.

LXXVI. Adolfus II.

Adolfus seu Adulfus a Marca Vormatiensis ecclesiæ præpositus, patrem habuit Adolfum comitem de Altena & Marka, matrem Marg. co-

ANNI CHRISTI

mitis Loffensis filiam, in academia Aurelianensi legibus & juri operam navans, audita Theobaldi morte, acceptisque a Philippo Pulcro Francorum rege commendatitiis litteris, ad Romanam curiam Avenionem proficiscitur, & a Clemente V. pontifice maximo Leodiensis antistes renuntiatur pridie nonas April. a quo & Regalia, nullo tunc existente Imperatore, & subdiaconatum accepit VI. idus ejusdem mensis die Dominica Palmarum. Deinde diaconus ac presbyter a Guillelmo Mandagoto episcopo Prænestino; ac tandem episcopus consecratus est die Dominica infra octavam Pentecostes a Berengario Fredoli episcopo Tusculano & cardinali.* Dehinc an. 1313. solemni pompa urbem ingressus est. Æmulum ei tribuit magnum chronicon Belg. Willelmum de Julemont canonicum Leod. Eum laudat Hocsemius, quod in re militari inter decessores parem non habuerit, quodque non per duces sibi suffectos, ut assolet, sed quoties pugnandi necessitas incumbebat, semper ipse manus conseruerit & ab hoste triumphum semper reportaverit. Dignam sane pontifice laudem! Lugendam potius hominis sortem, qui etsi necessitate compulsus, omnem vitæ suæ cursum in eo munere consumsit, qui multa etiam a suis perpessus, plura rependit, qui ab extraneis lacessitus, eos vi semper & armis retudit.

* *Baluz. not. ad vit. Pap. Avenion. col. 633.*

Primum ejus bellum cum Hoyensibus anno
1314. 1314. quod intermissum & renovatum, tan-
1316. dem anno 1316. finitum est pace Fexana tumultuarie sancita, & anno sequenti confirmata. Eodem anno approbat separationem quarumdam ecclesiarum, quæ sunt collationis seu præsentationis abbatissæ de Thoren.
1318. An. 1318. Falcomontius comes Tungrensibus infestus, captis ejus castris ab episcopo & Brabantiæ duce domatur. Orta inter Dionantenses & Bovinienses discordia, hisque a Namurcensi comite missis auxiliariibus, interpellatus præsul, totam comitis ditionem igne
1320. ferroque vastat an. 1320. fiunt induciæ, quibus ab hostibus violatis, Bovinium obsidet Adolfus & tandem comitem compellit ad pacem petendam 1322. Exstat inter diplomata Lossensia *Relevatio** comitatus Lossensis per Arnoldum comitem Lossensem nomine Ludovici filii sui facta an. 1323. Adolfo episcopo Leod. Anno 1324. Leodii novi tumultus erumpunt, novique conatus ad auctoritatem episcopi minuendam, Hoyum discedere cogitur, quò & curias transfert, quò sacris interdicta civitate discedunt & S. Lamberti canonici. Tanto malo mederi conatur abbas S.
1326. Nicasii an. 1326., & facto compromisso, pacem Vihonensem designat. Sed furor augetur Leodii, & post duas hinc inde factas strages, bis fusis Leodiensium copiis ab episcopo, obsessa Tungrorum urbe, fit pax, pactum Vihonense publicatur, gravique quinquaginta millium librarum summa Leodienses aliique rebelles mulctantur 1328. sed si intùs pax, statim foris bellum. San-Trudonenses infestabat Brabantiæ dux, receptoque apud se Roberto Atrebatensi, Regi Franciæ displicuerat, hinc adversus illum confœderantur principes, archiepiscopus Coloniensis, noster Adolphus, comes Geldriæ, aliique plurimi; ac post

* *Id est, fructus beneficiarii prædii domini commutatione patrono obveniens, Gallicè relief.*

nonnullas velitationes fit pax interventu Regis, jussus dux San-Trudonensibus ablata restituere an. 1333. Interea missis ad sedem apostolicam oratoribus, magnisque muneribus dux summum pontificem sollicitat ad episcopatum in sua ditione creandum, sed episcopi & Galliæ Regis dissuasione proposito suo dux frustratus est. Cum Eduardo Barrensi comite fœdus pepigerat anno 1330. 27. Junii, (*traitez & alliances des Ducs de Loraine*, Arcula *Treves archevesché & cité n. 7.*) Eodem anno quia Mechlinienses principi suo rebelles, partibus Brabantini semper favebant, ut tantum auxilium hosti subtraheret, de consensu capituli Mechlinia venditur ingenti pecuniæ summa comiti Flandriæ, qui se idcirco clientem ecclesiæ profitetur. Acta venditionis refert Baluz. in collectaneis ad vitas Paparum Avenion. col. 549. & seq. In computorum camera Divion. exstant pacta multa inter Leodic. episcopos & Flandriæ comites occasione Mechliniæ inita, quorum unum sic incipit. *Universis præsentes litteras inspecturis, Adulphus Dei gratia Leod. episcopus, &c.* Datum & actum in capitulo nostro 28. die mensis Julii anno Domini 1333. Renuentibus oppidanis favit dux. Hinc iterum principum atque antistitis nostri præcipue fœdus adversus illum an. 1334. qui pluribus cladibus fractus pacem pecunia redimit, interventu regis Galliæ. Anno 1334.
1335. lex de homicidiis fertur, quod sint capitalia, hincque pax sancita inter duas familias nobiles, quæ per 38. & amplius annos patriam homicidiis cruentarant. An. 1336. moritur absque liberis Ludovicus Lossensis comes, Leodiensis ecclesiæ cliens. A canonicis urgetur episcopus ut comitatus possessionem ineat, tergiversatur & fallit, quia Hinsbergius defuncti hæres, sororius ejus erat. Hinc orta illi cum capitulo dissidia, hinc canonicorum ad Papam queribundæ litteræ, & hujus ad ipsum monitoriæ; at frustra, sunt electi ab ipso arbitri, qui pro Hinsbergio pronuntiant reclamantibus canonicis & ad sedem apostolicam provocantibus, at tandem mortuo Heinsbergii filio Adolphi ex sorore nepote, hic serio agit, Hinsbergium monet ut Lossensi comitatu cedat, parere recusantem sacris submovet. Anno 1337. Brabantiæ dux, ultimo supplicio plexis duobus apparitoribus cum omni sua ditione sacris interdicitur, eique bellum indicitur, sed anno sequenti bello finis imponitur. Rex Angliæ imperii vicarius creatur a Ludovico Augusto, sed pontifex vetat ne quis Leodiensium eum agnoscat. Imò 1339. acceptis a Francorum rege sexaginta millibus florenorum pro eo cum quingentis equitibus contra Anglum militat. An. 1338. vetitus fuerat a Benedicto XII. Coloniam se transferre ad clientelam profitendam Ludovico exauctorato. Nundinæ ab eo Leodii instituuntur an. 1343. Rebellant Hoyenses ob reformatam monetam & Brabantiæ duci junguntur; paulo post tam ipsi quam dux a Pontifice maximo excommunicantur. Sed an. 1344. fit pax cum Hoyensibus. Hoc eodem anno 4. Octobr. Margarita de Loraine comitissa de Chiny ei hominium exhibuit, pro Florinis, aliisque toparchiis; (tabular. Lothar. Arcula,

Right margin: ANNI CHRISTI 1333. — *Hocsem. c. 17.* — 1334. — 1335. — 1336. — 1337. — 1338. — 1344.

ANNI CHRISTI

Chiny comté, Florines, &c.) Eodem denique querelis adversus præsulis ministros auctis, tribunal vigintiduum-virale instituentes litteras dilacerat Adolfus. Concepta de Hoyensium agendi modo tristitia decumbit, & 3. Novembris ejusdem anni naturæ debitum persolvit, ac in sepulcro quod Johanni de Apia fuerat præparatum tumulatur. Initium anni alio, ac hactenus fuerat, tempore, a Natali scilicet Christi D. computari præcepit. Refert codex Estræus ab eo acquisita castra de Wars & de Claromonte anno Domini 1325. Anno 1329. sua auctoritate confirmavit fundationem Carthusiæ factam a Gerardo domino de Diest & Johanna de Flandria ejus conjuge in parochia ecclesiæ de Zeelher. Hæc de eo MS. chron. Belg. *Cum vacante ecclesia Coloniensi capitulum postulasset Adolfum episc. Leod. Johannes XXII. papa, dicta postulatione non admissa providit domino Walramo de Coloniensi ecclesia.* Suffraganeum habuit Hermannum de Lobio, qui obtinuit corpus unius ex Ursulanis sodalibus & ad S. Jacobi invexit nonis Januar. 1324. Erat hic Hermannus gente Coloniensis, professione monachus Lobiensis, tanta sapientia præditus, ut curante Adolfo Hennensis episcopus consecratus fuerit, & Adolfi vices in sacro munere obeundo ageret.

De la Marck.

LXXVII. Engelbertus.

Engelbertus de la Marck Adolfi ex fratre nepos, regis Francorum postulatione, Avenione ex præposito S. Lamberti fit per Pontificem Leodien-
1345. sis episc. an. 1345. in vigilia B. Mathiæ, & XII.*
* al. VII. Aprilis cum maxima pompa Leodium ingreditur. Eodem anno proficiscitur in Westphaliam: reversus, bellum sibi a Leodiensibus, Huiens. San-Trudonensibus aliisque rebellibus illatum reperit, statimque collectis copiis dimicat & vincitur. Hinc ferro flammaque dilacerata ditio, castra aut capta, aut solo æquata, diruta ædificia, fruges in agris vastatæ. Vexati tam capituli quam aliarum ecclesiarum clerici cardinalibus & Papæ litteras dirigunt, & tanto malo remedium postulant. Legatum mittit pontifex, mittit & oratores Francorum rex pacem tentaturos, sed frustra; tan-
1347. dem anno 1347. profligatis ab episcopo sociorum copiis, hi pacem supplices petunt & obtinent. Nec sic tamen alligata plebis inconstantia, novos tumultus subinde obortos sedat En-
1348. gelberti sapientia & moderatio an. 1348. Interest
1349. Aquis, coronationi Caroli IV. Cæsaris 1349.
1354. An. 1354. III. idus Mart. ejus, aliorumque
Ex tabul. Lotharing. Arcula. Pontamousson. prælatorum ac principum consilio idem Carolus Robertum Barri comitem creat Mussipontis marchionem & imperii principem. An. 1355. tran-
1355. sigit cum Reinerio Averbodiensium abbate. Bellum inter Flandrum & Brabantinum oritur occasione Mechliniæ; primo tanquam clienti suo favet Engelbertus, mittit exercitum qui Brabantini copias fugat, agrosque depopulatur, sed paulo post Caroli Cæsaris hortatu arma deponit. Anno
1357. 1357. Cornelii castrum incolunt Carthusiani.
1361. An. 1361. moritur Hinsbergius Lossensis co-
Anecd. t. 2. col. 944. mitatus usurpator., eumque Alembruchio legat., hinc novi tumultus, qua de re exstat Innocentii VI. epistola scripta v. calendas Maii pontificatus anno IX. Alembruchius bello impar Rummeo sua jura resignat an. 1363. Lis apud Cæsarem Pragæ agitatur, adest Engelbertus & vincit, jure fiduciario comitatu frui jussus. Interea cum Adolphus a Marca, Clivensis comes factus, archiepiscopatum Coloniensem in manu summi pontificis dimisisset, hic Engelberto seni bene merito, & multis bellorum molestiis laboribusque fracto, illum contulit eodem anno, aut 1364. ut habent chron. Leod. & MS. codex San-Trudonensis, atque historia Lossensis lib. X. p. 290.

D'Arckel; alii de Erche aut de Erkel.

LXXVIII. Johannes IV.

Johannes Arkelius Johanne dynasta Arckelii, ex Gertrude conjuge, Henrici de Loz domini in Steivort filia, seu ut aliis placet, ex Hermingarde filia Othonis Cliviæ comitis natus, Avenione ab Urbano V. pontifice ex episc. Ultrajectino creatur Leodiensis antistes, ac magnatum caterva non mediocri stipatus urbem ingreditur die penultima Julii 1364. vir magnis animi corporisque doti- 1364.
bus præstans ac in sacris & secularibus litteris probe versatus. Rummæus comitatum Lossensem infestat, sed episcopi jussu ejus castrum obsidetur, & captum funditus diruitur an. 1365. Ille ad ex- 1365.
trema redactus præsulis ac Lambertini collegii clementiam implorat, & pensionem ter mille florenorum meretur ad vitam, tradendo omnes comitatus tabulas, omnique jure cedendo. An. 1368. Ju- 1368.
liacenses Francimontanum agrum devastant, & episcopus vicissim magna militum manu Juliacensem. An. 1372. gravis tumultus Thudinii or- 1372.
tus, duo scabini episcopo plus justo, ut videbatur incolis, faventes proscribuntur, restitui jubentur a præsule, quatuor aulicis eo fine Thudinium missis, ab horum uno Johannes Harcius in principem impotenter debacchatus occiditur, cadaver Huum, Dionantum, ac tandem Leodium defertur, hinc undique pulsatur classicum. Leodio Trajectum præsul aufugit; fit pax & ea tribunal vigintiduum virum erigitur an. 1372. XI. Dec. 1372.
Leodium redit Johannes mœstus ob inhonoram pacem. Dolori cumulum addidit quod vigintiduum viri adversus ipsum sententiam ferre ausi fuissent. Hinc Leodio Trajectum, indeque Avenionem abscedit de tam temerario ausu conquesturus. Sacris patria omnis interdicitur, exacerbati ordines universi interregem dicunt Valtherum de Rupeforti, & mittunt Avenionem, qui præsulem apud Gregor. XI. accusarent. Demum mediis omnibus frustra tentatis, collecta affinium & amicorum manu Leodiensem agrum infestat episcopus, vicem rependunt hostes, quanquam longe amplius læsi, & sic ad pacem promtiores, eam sancivit Brabantiæ dux, eaque restricta vigintiduum potestas, pecuniæ summa episcopo soluta an. 1376. 1376.
Hic eodem anno pactum inter Engelbertum & Averbodiensem abbatem olim initum renovat. Pace potitus Johannes omnem mentis aciem ad cœlestia dirigit, solitudinem meditatur, eremum sibi præparat, sed per tempus non licuit pium consilium exsequi, humanis siquidem ex-

ANNI CHRISTI

emtus est Leodii anno reparatæ salutis hum. 1378. calend. Jul. aiunt Sammarthani, die 25. Julii inquit chronic. Leod. MS. Ejus intestina apud Guillelmitas prope Leodium recondita, corpus Ultrajectum delatum ibidem tumulatur, cum hac inscriptione apud Guillelmitas:

Anno 1378. kalendis Julii obiit R. pater dominus Joes d'Erckel quondam Trajectensis, postea Leodiensis episcopus. Ex palatio Leodiensi ejus corpus fuit deductum Trajectum, & ibidem in ecclesia S. Martini humatum.... Hujus domus specialis amicus, &c.

DE HORNE.

LXXIX. ARNOLDUS.

Die 5. post Johannis obitum concordibus canonicorum votis Eustachius Persan de Rupeforti in Leodiensem episcopum ex canonico deligitur, statimque missi oratores, ut a summo pontifice electionis confirmationem obtinerent, quam, Eustachii damno, a Clemente Fundis obtinuerunt, ut ad eumdem scripsit cardinalis de Agrifolio, cujus litteræ editæ sunt in vita secunda hujus pontificis. Urbanus autem interea Arnoldum de Horne apud se tunc temporis degentem, virum primæ nobilitatis ex illustri Hornana familia annos natum circiter XL. corporis & animi viribus pollentem, jurisprudentiæ & rei militaris apprime peritum, ad Leodiensem episcopatum ex Ultrajectensi evehit. Interea Eustachius cum fratre suo Leod. manburno rixatur, & cum Brabantiæ duce, archiep. Colon. ac Juliæ duce fœdus init, sed & a civibus ut Leodium quantocius veniat, invitatur 1479. Longiori mora indignati Leodienses Hornanum advocant eique fidem, obedientiam & opem promittunt. Hic statim accurrit; verum quia non omnes Urbanum agnoscebant, operæ pretium duxit interim non episcopum sed manburnum se profiteri, itaque vicibus suis fratri commissis, Ultrajectum, quò negotia vocabant, reversus est. Interea atrox bellum geritur pro Eustachio, sed tandem divisis ejus sociis, & ad extremum deserente quoque Brabantino, frustraque implorato Clementis auxilio, relicta sua dignitate & patria, Avenionem secessit, ubi privatam deinceps vitam duxit. Sicque

1379. Arnoldus de Horne anno 1379. ut episcopus & princeps Leodium ingreditur, solemnibusque cum capitulo & magistratu sacramentis servatis, oblatoque Urbani diplomate, & Venceslai Cæsaris litteris concessorum regalium, ab omnibus excipitur, episcopatumque auspicatur a pace cum Brabantino, *de cujus sanguine ex latere materno prodierat.* Rodemachius toparcha Bullionensem agrum infestat, sed statim reprimitur & punitur.

1380. An. 1380. Aquas venit Hornæus ad Cæsarem, adest cœtui quo Urbanus legitimus papa declaratus est, & in Clementem conclamatum. Eodem anno memoratur in tabulario Virdun. ecclesiæ. Villariensis abbas coram eo prodigalitatis insimulatus, testes suæ innocentiæ superos invocare ausus, repentina & horrenda morte punitur, teste Radulpho de Rivo, quanquam repugnant Villarienses. Gandenses a suo comite obsessos annona juvant Leodienses, & frustra nititur episcopus eos cum principe reconciliare, an. 1383. quo eodem anno rogante Flandro, ad regem Angliæ Ypras obsidentem convenit, pacem postulat, sed repellitur. Felicior Dionanti, sua præsentia ingentem tumultum contra curiam officialis excitatum compescit. An. 1385. purpuram sibi ab Urbano oblatam detrectasse vulgo creditur. An. 1388. lacessitus a D. de Ravestein 40. hominum millia mittit qui tractum ejus devastarent. Sed tanta multitudine perterritus, facta satisfactione pacem obtinuit. An. 1389. apostemate inter scapulas enato ægrotat, & ex eo morbo non multo post, die VIII. Martii circa XI. noctis horam anno ætatis 50. fato functus est. Ejus corpus in Hornensem agrum revectum est, & sepultum in monasterio virginum Cisterciensium, cui nomen Kesersbos, ab ipsius olim majoribus fundato.

DE BAVIERE.

LXXX. JOHANNES V.

Celebratis Arnoldi de Horne exsequiis, post festum Annuntiationis celebrata sunt ad electionem comitia; duo præcipue episcopatum ambiebant, Guillelmus de Lecka archidiaconus, cui favebat Brabantiæ ducissa, & Johannes a Bavaria, in cujus gratiam nihil non tentabat pater Albertus. Nihilominus omnium vota in Theodoricum a Marka conspirarunt, unanimi consensu postulatus est episcopus, & admissa ab Urbano papa postulatio; at tanti oneris pondus reformidans, actis capitulo maximis gratiis, postulationi renuntiavit, sicque Bonifacius IX. postulatum deinde Johannem de Bavaria, filium Alberti Bavariæ ducis, Hannoniæ, Hollandiæ ac Zelandiæ comitis, &c. 1389.
jam Cameracensem designatum, nominavit episcopum Leod. annos natum duntaxat 17. Deinde magna principum comitante caterva Leodium ingressus est, & a clero ac populo cum ingenti tripudio receptus x. Jul. 1390. Undecima in capitulo cathedralis ecclesiæ excepit a patre suo clientelæ 1390.
professionem ob comitatum Hannoniæ, ac sabbato post festum S. Luciæ subdiaconus ordinatus est; quo solo munere contentus XVIII. annos episcopatum rexit, solo electi Leodiensis titulo, a subditis fere semper divexatus, quibus vexationes abunde refudit.

Anno 1391. operam suam in Antuerpiensibus ad sinum ecclesiæ revocandis ponere jussus est. Anno sequenti jacta sunt fundamenta majoris turris S. Lamberti, quæ an. 1423. finita est. Sub finem anni 1394. civilibus motibus exacerbatus, 1394.
Diestum commigravit, eoque suam officialis curiam transtulit anno seq. sed facta sibi qualicumque satisfactione, Leodium reversus est an 1399. 1399.
Patris hortatu in Frisiam cum fratre Willelmo profectus est, ut Frisios rebellantes puniret, sed eos vir moderatus ad officium sine sanguinis effusione revocavit: dehinc Franciæ omnis exemplo, ac Regis impulsu, se suamque ditionem utriusque pontificis obedientiæ subtraxit. Exstat inter Anecdota Martennii tom. 2. col. 1250. appellatio interposita per Leodienses a Papa, post eorum subtractionem an. 1400. 1400.

Orta est Hedrotiorum, a recti & juris odio sic

ANNI CHRISTI

dictorum factio, Johanni plurimum molesta, patriæ magis infesta. Volebant illi electum suum dejicere, aliumque substituere, bona ecclesiastica sibi arrogare, aliaque similia, sed pravum suum consilium aliqua boni specie velabant. Dolere fingebant nullum sibi episcopum suppetere, Johannem urgebant ut aut consecraretur, cum jam legitimæ esset ætatis, aut abdicaret; reponebat ille secum a summo pontifice dispensatum, ut non consecratus episcopatum retineret, clamabant illi & iniquam esse dispensationem, & datam a pontifice, cui, etiam ejus calculo, subtracta fuisset obedientia. Unde in apertam rebellionem erumpentes effecerunt ut universa civitas suam quoque obedientiam electo subtraheret, vi carcerem clericorum abruperunt, sceleratos in ea inclusos liberarunt, canonicos majoris & secundariarum ecclesiarum proscripserunt, episcopalesque redditus sibi usurparunt. Quibus offensus Johannes curiam suam spiritualem ita divisit, ut partem Hoyum, partem Trajectum ad Mosam transferret an. 1405. Hinc aucto furore, de consensu oppidorum patriæ, duobus exceptis, Johannem sua dignitate dejectum declararunt, in interregem Henricum Hornæum Perviciacensem, & in episcopum ejus filium Theodoricum archidiaconum elegerunt an.
1406. 1406. & electionis confirmationem a Benedicto, seu Petro de Luna Avenioni sedente, & a Vencellao Cæsare exauctorato obtinuerunt an. 1407. Bullonium, San-Trudonopolim, ac tandem Trajec-
1408. tum, & in ipso principem obsederunt an. 1408. Hinc commoti Johannis cognati & amici principes, conjunctis copiis obsidionem solvére, tandemque in Hasbania dato generali certamine, Perviciacenses pater & filius statim occisi sunt ad Othæum fluvium, exinde subsecuta maxima ad 50. ferè millia rebellium strages, & inde ad saniorem mentem revocati Leodienses, pacem supplices postularunt, hisque conditionibus ad amussim observatis, obtinuere, ut præcipua rebellionis capita traderent, ut tum laïci tum clerici bini ac bini nudis pedibus ac flexis genibus veniam ab episcopo rogarent, ut Johanni fidelitatis & obedientiæ sacramentum præstarent, ut suis omnibus privilegiis renuntiarent, eorumque instrumenta victori traderent, ut sumtus belli, ad ducenta & viginti aureorum millia persolverent. Ac sic restituta tranquillitas.

In actis concilii Pisani an. 1409. *Johannes electus* Leodiensis recensetur inter præsules qui huic synodo per legatos interfuerunt. Ad eum scripserat Gregorius XII. III. idus Apr. an. 1407. ex Reginaldo ad hunc an. n. 30. An. 1414. Aquis interfuit coronationi Sigismundi imperatoris, qui deinde Leodium venit pridie Natalis Domini paulo post vesperas, quas iterum coram se cantari rogavit, ac in sanctissima nocte in cappa & habitu quasi pontificio matutinis officiis adfuit.

Tandem electus Johannes plus semel tentata
1418. Hollandia, ut eam sibi arrogaret, *anno 1418. Dordraci degens per procuratorem suum in concilio generali Constantiensi cessit & renuntiavit pure ac libere omni jure quod sibi in episcopatu Leodiensi jam per annos XXVIII. 20.* inquit Suffridus Petrus, *possesso competere posset*, & statim obtenta dispensatione uxorem duxit Elisabetham Vencellai Cæsaris filiam, Luxemburgensem ducissam, Brabantiæ ducis viduam, non contemnendam Hollandiæ partem beneficii jure, ac Hollandiæ, Zelandiæ & Frisiæ gubernationem a nepte consecutus est, ac tandem an. 1424. Hagæ comitum veneno, ut nonnullis visum, sublatus est. Jacet Hagæ comitis in Prædicatorum cœnobio.

LXXXI. JOHANNES VI.

DE WALENRODE.

Johannes de Walenroda seu Waldevroda natione Germanus, patria Franco, professione doctor utriusque juris, dignitate Rigensis episcopus, ut vult Siffridus, quanquam Stabulaus eum dicit solùm ordinis Teutonici equitem, vir pietate, prudentia, & dexteritate in rebus agendis clarus, in concilio Constantiensi cui aderat, a Martino V. post Johannis a Bavaria abdicationem, Leodiensis episc. renuntiatus est die 4. Maii, & die 4. Julii
1418. *al.* Aug. cum decenti comitatu Leodium 1418. ingressus, tantæ dignitatis iniit possessionem. Inde veri episcopi munia obiit, clerum in officio continuit per se, sublatis suffraganeis omnia peregit, ecclesiasticis officiis primus & assiduus incubuit, publicas reipublicæ functiones, non precibus aut pretio, sed merito tribuit, judiciis ipse persæpe præfuit, ut exemplo suo judices doceret justitiam personarum respectu non esse prodendam; ut pacem plene perfecteque resarciret, privilegia civitatis per Johannem de Bavaria sublata restituit, onera imposita relaxavit, veteres in ordinandis ministeriis adhiberi solitas constitutiones revocavit. Ac tandem, immatura morte sublatus est in pago Alkensi, Albensi, aiunt alii, an. 1419. die Maii 28. *al.* 24. administrato decem menses episcopatu. Genus mortis non omnino certum. Suffridus veneno illi ab improbis porrecto periisse asserit; Meyerus dubitanter loquitur, sic enim scribit: *Leodienses venenum illi miscuisse dicuntur;* Zantfliet & Stabulaus, qui particularia quæque ut sibi notissima scribunt, veneni nequaquam meminere. Sepultus est in ecclesia S. Lamberti ante majus altare.

LXXXII. JOHANNNES VII.

DE HINSBERG

Johannes Hinsbergius, filius Johannis domini de Hinsberg ex Margarita de Gennep adolescens annorum 23. eleganti forma præditus, magnamque de se spem excitans concordibus canonicorum votis, ex Hasbaniæ archidiacono electus est Leodiensis episcopus anno 1419. mense Junio, 1419. Florentiæ a Martino V. confirmatus IV. idus Septembres, urbem cum maximo principum, magnatum ac nobilium comitatu, parentem suum inter & Cliviæ ducem ingressus est, mense Decembri sacerdotalem ordinem accepit, ac an. 1420. in Quadragesima in episcopum consecratus est. Anno sequenti Bruxellis magni motus sedantur ejus interventu; qui postea cruce signatus adversus Hussitas Bohemiam ad bellum sacrum profectus est, sed vix quicquam executus brevi cum sociis rediit. An. 1423. interest Coloniensi synodo, in qua reformationis edita decreta, quæ quia

ANNI CHRISTI

1424. suis libertatibus adversari videbantur, recipere renuit clerus Leodiensis, aliaque optima in eumdem finem sibi præscripsit, quæ an. 1424. edita sunt; edita quoque hoc eodem anno consularis electionis formula, seu regimen Hinsbergicum.

1430. An. 1430. ortum grave dissidium Leodicenses inter & Burgundiæ ducem, ob castrum dictum *Montorgueil*, quod tentarant Bovinienses occupare, & ex dissidio bellum, rapinæ, cædes, incendia, pace finita parum honesta; castrum enim diruere, ingentem pecuniæ summam solvere, veniam flexo genu postulare coacti sunt cum episcopo Leodienses. Hinc orta Antiniensium sedi-
1433. tio, quæ 1433. conjuratorum qua morte, qua exsilio compressa est. An. 1435. Atrebati Hinsbergius interest paci Francum inter & Anglum ac Burgundum sanciendæ. Dicitur factus Trevi-
1438. rensis administrator an. 1438. Cum splendido comitatu coronationi Frederici IV. Cæsaris Aquis
1442. interest an. 1442. mense Junio. Jerosolymita-
1444. nam peregrinationem aggressus an. 1444. Venetias usque pervenit, ubi a Turcis commeandi facultatem postulavit, sed ducis Bullonii titulum, quem inter ceteros assumserat, reformidantes Mahumetis sectatores, negarunt, sicque domum reverti coactus est. Tandem an. 1455. episcopatum in gratiam Ludovici Borbonii deponit, aut animi gratitudine pro beneficiis a Burgundo acceptis commotus; aut tot curarum, ac vitæ publicæ & tumultuosæ tædio; aut sumta ex Leodicensium importunitate ac audacia, offensione, quippe magistratus episcopatus regalia magna ex parte sibi arrogabant, & ipsum è Brabantia, ubi libenter versabatur, imperiosius crebro revocarant ac litteris significarant, ut aut è vestigio rediret, aut in æternum extra Leodium permaneret, unde fertur exclamasse se talem eis pastorem procuraturum qui virga ferrea regeret, & tam procaces litteras scribere dedoceret. Ut ut est, accepta octo * millium Renensium annua pensione Hinsbergium concessit, ibique anno sequenti mortuus ac sepultus est.

* Quindecim, ait chr. Belgic.

De Bourbon

LXXXIII. Ludovicus.

Ludovicus Borbonius Caroli I. Borbonii ducis filius ex Agnete Johannis Burgundiæ ducis nata, Philippi item Burgundi ex matre nepos, Caroli audacis consobrinus ac sororius. Philippi avunculi impensis Lovanii liberaliter institutus, ex præfecto S. Donatiani, per resignationem Johannis, a Papa creatus est Leodiensis episcopus, procurante eodem Philippo. Bullæ pontificiæ in capitulo promulgatæ sunt die 9. Martii, & in festo S. Mar-
1456. garitæ sequenti 1456. urbem solita pompa ingressus est. Sacerdotii tamen & episcopatus caracterem nonnisi an. 1466. accepit apud Huum, propter interdictum urbis Leodicensis.

Sub ejus regimine omnis ditio Leodiensis fœde vastata, & vix non penitus eversa fuit. Causæ fuerunt 1. incolarum in episc. & Burgundos odium capitale, indeque orta dicteria, probra, horrenda convitia, ardens studium ad hostilia facienda, eorumque arrepta quælibet occasio, continua in præsulem rebellio, & ejus etiam incarceratio. 2. Mi-

A nistrorum episcopi avaritia, inclementia & acerbitas, ipsiusque nimia, ut videbatur Burgundiæ ducibus devotio, & liberior agendi ratio. 3. Ludovici Franciæ regis perpetua exstimulatio, pacta cum Leodiensibus inita, auxilia solemniter promissa, & sæpius non præstita. Hinc ferro flammisque vastatus ager universus, præcipua castra, ac tandem Leodium urbs an. 1468. vi capta, 1468.
omnibus spoliata, diruta & incendio tradita, cives innumeri ferro, reste, ac in flumen mersione, aut fame, frigore, miseriisque necati; bona omnia direpta & ab hostibus asportata. At inde aucta in
B episcopum odia, multiplicati inimici, inter quos præcipuus Guillelmus a Marka, dictus Arduennæ aper, qui multis militibus stipatus, discursat, præsuli insultat, omnia devastat, ac tandem an. 1482. 1482.
ad civitatem accedit, occurrit præsul cum modica militum manu, pugnatur, cæduntur prætoriani, fuga dilabuntur plerique, antistes tribus vulneribus conficitur, quorum unum a Markano inflictum 30. Augusti, corpus ex equo in lacunam per viam dilapsum, indusio tenus denudatur, a Franciscanis paulo post elatum postridie deponitur in æde cathedrali, & sine pompa sepelitur. Anno circiter 1456. ratum habuerat collegium XIII. ca-
C nonicorum in ecclesia S. Sulpitii de Diest erectum ab Henrico de Vocen abbate XXVI. Tongerloensi. In Galliam abierat 1461. ad coronationem Ludovici Regis. An. 1473. adfuerat colloquio Trevirensi Cæsarem inter & Carolum Burgundiæ ducem, regaliaque & confirmationem privilegiorum ecclesiæ acceperat. Anno sequenti Carolo Novesium obsidenti adfuerat. Anno 1466. Hoyi consecratus fuerat in episcopum ab episcopo Lexoviensi, a quo & præclara salutis monita acceperat. An. 1476. sua auctoritate confirmarat fundationem cœnobii canonicarum regularium, ab Engelberto II. comite de Nassau factam in loco dicto Westilibergh in territorio Bredæ. An.
D 1477. post Caroli funestam in Lotharingia cædem Gandavum vocatus ierat ut Mariam defuncti filiam, neptem suam consolaretur, & consilio suo in disponenda republica juvaret. Tres habuit filios qui nothi Leodienses dicti sunt, inter quos primus Petrus de Bourbon Busset, qui duxit Margaretam d'Alegre dominam de Busset, 2. Jacobus eques ordinis S. Johannis Hierosolym. Tertius Ludovicus. *Du Fourni in hist. geneal. p. 152.* Dicitur ab auctore anonymo codicis Estræi vir natura bonus, animo lenis, conversatione placidus, sermone suavis, qui semper optavit bene agere, paratior misereri quam ulcisci, potius parcere quam
E ferire quemquam. In sacris vicarium habuit Liberiensem episcopum Minoritam, qui ejus consecrationi interfuit an. 1466.

LXXXIV. Johannes VIII.

De Horne.

Cæso Ludovico de Bourbon Markanus victor eodem impetu civitatem intrat, cathedrales canonicos cogit ad filium suum Johannem adolescentem nullis adhuc sacris initiatum in præsulem eligendum kalendis Septembribus, qui deinceps postulatus Leodiensis appellatus est. Exinde diu Romæ laboratum ut a summo pontifice confir-

ANNI CHRISTI

maretur, sed irrito semper conatu. Interim mense A Octobri canonicorum major pars Lovanium dilapsa, hanc electionem nullam, ut pote coactam, denuntiavit, deinde divisis suffragiis elegit Jacobum de Croy protonotarium, fratrem comitis de Chimey, & Johannem Horneum: hincque triplici factione distractum Leodium, & bellis iterum exhaustum; sed tandem attrito Markano, confirmataque Romæ Hornæi electione, nonnullorum principum intercessione fit pax inter utrumque, episcopatusque postulationi pro filio cessit Markanus. Ac sic

Johannes de Horne, Jacobi comitis Hornæi & Johannæ de Morsa filius, comitis Hornæi frater, B Leodiensis antea præpositus, civitatem solemniter ingreditur & episcopatus possessionem init anno
1484. 1484. sed in eo semper irrequietus, bellisque continuis divexatus fuit, & tandem mœrore contabescens exstinctus est. Hoc ipso anno Willelmum a Marka sibi reconciliatum paratis insidiis exponit, captus ille & Trajectum advectus XIII. kal. Julias publice decollatus est. Hinc exitiosi motus a Markana familia excitati, incendia, cædes,
1488. furta, aliaque damna ubique illata. Anno 1488. profecto in Flandriam episcopo liberandi Maximiliani gratia, quem captum Brugenses in vincula conjecerant, Everardus a Marka Leodium in- C vadit, atque ad miseriæ cumulum Croïus contra Horneum lites movet, caussatus sibi non solvi promissam ab Horneo pensionem annuam, episcopatum petit, sed ubique repulsam passus ad propria redit.
1489. Anno 1489. fiunt processiones & supplicationes publicæ; revelantur & cultui plebis exponuntur Lamberti aliorumque sanctorum reliquiæ, pro placanda Numinis ira, ex quo omnia Hornæo successere & pars magna patriæ ei se submisit, &
1492. anno 1492. pax inter Horneos & Markanos sancitur, & conjugio Everardi filii cum filia comitis Hornei firmatur, atque inde Everardus ipse D præsulem VIII. calendas Augusti. Trajecto Leodium magna cum nobilium pompa deduxit. An.
1500. 1500. mense Aprili cum ducentis equitibus Coloniam profectus Johannes, pacem Ultrajectensem episcopum inter & Juliacensem ducem com-
1503. posuit. Anno 1503. profectus in Franciam, sequestro Rege controversias omnes cum Roberto a Marka Sedanensi principe diremit. Sed interea continuæ ordinum Leodiensium querimoniæ adversus ipsum, ejusque ministros ob nimias exactiones: maximæ a creditoribus illatæ vexationes, animi corporisque ægritudinem ingessere, qua tumultibus & injuriis aucta, naturæ debitum persol- E vit XVIII. cal. Febr. ut habet Suffridus, quanquam
1505. XVI. scribunt Chapeavill. & Samm. an. 1505. sepultus est, apud Franciscanos, prope Trajectum in monte, habitu ordinis indutus. Habuit suffraganeum fratrem Johannem ordinis Minorum, qui in chartis refertur tonsuram contulisse Buscoduci IV. Julii 1499.

DE LA MARCK.

LXXXV. ERARDUS.

Erardus, *al.* Evrardus de la Marck, Roberti Clivensis, Markensis, & Arembergensis principis filius ex chron. Leod. post unius fere anni interpontificium XI. kal. Januarias an. 1506. ex divi Lamberti canonico, & protonotario apostolico Leodiensis episcopus communi calculo renuntiatus est. Nec mirum sane, quippe quem præter generis nobilitatem, multa Adolfi & Engelberti generis ejusdem antecessorum pro patriæ tranquillitate & tuitione præclare gesta, indoles eximia, maxima animi moderatio, gratissima omnibus affabilitas, præstans ingenium, judicium, eloquentia & non vulgaris sacrarum & humanarum litterarum cognitio commendabant. Electus se ad sacros ordines parat in Laurentiano primùm cœnobio, deinde in Carthusiano Montis-Dei, haud longe a Sedano, opportuno secessu & rerum divinarum meditatione; tum confirmatione a Pontifice accepta, in S. Laurentii æde sacerdotio initiatur, ac deinde Tungris episcopali caractere insignitus, Leodium in vigilia Pentecostes maxima pompa ingreditur, sequenti die sacerdotii primitias Deo offert spectante multitudine innumera, in qua & abbates quinque supra viginti. Mirum quæ exinde pro patria & pro ecclesia gesserit.

Hostem qua vi, qua arte a patriæ finibus arcet, & ut facilius ab eo tuta sit, munimenta vel condit vel restaurat, arces videlicet Hoyensem, Dionantensem, Franchi-montanam, Stoke-mensem, & Curingianam, duas turres marmoreas condit in urbe præcipua, cujus & mœnia reparat, palatium immensæ molis sumtu plane regio aggreditur. Monetam probam & vicinis acceptam cudit. Milites vagabundos, & validos mendicantes a finibus arcet, dato edicto 1510.
mense Junio 1510. quo vetat ne exteri ultra tres dies moram trahant in civitate, jubetque ut & tabernarii & xenodochiorum præfecti nomina externorum apud se diversantium ad prætorem referant, quod renovat & auget 22. Febr. an. 1513. confir- 1513.
mat insuper anno seq. jubetque ut uno tantum die in urbe remaneant. Nec id solum pro ditionis tuitione, verum externum quærit auxilium, & quia majus ac promtius a Francorum regibus sperat, illis primum se se adstringit. Hinc a Ludovico XII. legatus mittitur ad Maximilianum Imperatorem, ut eum in fœdere secum inito contineret. Hinc in Gallias profectus Carnotensi episcopatu forte sub eos dies vacante donatur anno 1514. ut habent Leodiensium rerum scriptores, quanquam hunc ejus episcopatum an. 1507. consignat vetus Gallia Chr. quem abdicavit in gratiam Guillardi Tornac. episcopi sub annua quatuor millium * & quingentorum florenorum pensione an. 1524. vel 1527. inquit Gall. Chr. vetus in Carnot. episc. sed majora sperans ab Austriacis, seu, ut aliis placet, a Francisco Galliæ Rege offensus, Trudonopoli cum Carolo V. Belgarum principe convenit, fœdusque de communi defensione Belgas inter & ipsum ac Robertum fratrem sancitur. Ea pactione lætatus Maximilianus Cæsar jura omnia ecclesiæ Leodiensis confirmat; addito ne ejus subditi in quacumque causa, extra patriam a cognitione sui judicis ordinarii subduci aut in jus aliô vocari possint, ne clarigationes (jus *repræsaliæ* vulgus vocat) fiant, & ne ad Cæsarem, cameramve imperialem a sententiis judicum patriæ appellare liceat, nisi agatur

* *al.* novem millium flor.

ANNI CHRISTI

agatur de summa sexcentis aureis Rhenensibus majore. In diplomate dicitur Erardus *sacri Romani imperii propugnaculum, atque præsidii turris, ac præcipuum membrum.* Fit quoque eodem anno Valentinus in Hispania archiepiscopus, & creatur cardinalis sub titulo S. Chrysogoni, cujus dignitatis pileum missum a Leone pontifice accepit an. 1522. Carolus Cæsar renuntiatus Leo-
1520. dium venit 12. Oct. an. 1520. ab Erardo maxima, ut decebat, pompa excipitur, qui eum Trajectum primo, deinde Aquas comitatur, ejus coronationi interest, fitque primus ac præcipuus ejus consiliarius. An. 1529. adfuit Cameraci Margaretæ Belgii gubernatrici, quando de pace conventum fuit Cæsarem inter & Francorum regem. Interest imperii comitiis Augustæ habitis an. 1530. & inaugurationi Ferdinandi in regem Roman.
1531. an. 1531. indeque Bruxellas abit comes Carolo. Ejus jussu fiunt Leodii delectus & sumtus ad Bellum Turcicum, ejusdemque consensu, postulante Carolo, Cornelius Bergensis dudum creatus fuerat coadjutor Leodiensis. Atque hæc quidem pro conservanda ab externis hostibus tranquillitate publica. Ut vero eam adversus seditiosos firmaret, plurima patitur pacis studio, exortos tumultus statim compescit, plerumque præsentia, sermone, urbanitate, aliquando vi & pœnis inflictis, ut in Ripariis. Edicto prohibet ne cives gesta per se vel per majores suos sub præcedentibus præsulibus sibi mutuo exprobrent, pœna proscriptionis trium annorum a civitate in transgressores posita. Ne arma gestent, exceptis, iis quibus vel ortu, vel privilegio licet. Ne cruces rectas aut obliquas, vel alia principum externorum insignia ferant.

Non minori zelo res ecclesiasticas curavit quam seculares. Dedit ecclesiæ cathedrali aulæa sacraque indumenta pretiosa, æra campana, alterum pondo librarum quindecim millium, alterum duodecim, thecam, statuamque magnificentissimam includendo S. Lamberti capiti, argenteumque conditorium D. Theodardi reliquiis offert. Festum translationis S. Lamberti majori, quam hactenus, solemnitate celebrari, ejusque sacrum caput in publica supplicatione a quatuor cathedralis ædis canonicis circumgestari præcepit an. 1512. quod edictum refragantibus canonicis nonnisi anno 1526. effectum sortitum est. Initio pontificatus in blasphemos legem tulit, gravibus pœnis constitutis. Monasteria a primo fervore delapsa in pristinum statum restituit; disciplinam lubens suscepit Andaginum S. Huberti, Veteris-vineti parthenon non ita; primo virgines inculpatæ vitæ paruerunt, verum eas dicteriis & ictibus lacessitas pellunt aliæ, quæ jugum ferre renuebant: pulsas revocat, & rebelles migrare jubet, sicque pacem & seve-
1533. riores leges induxit. Anno 1533. legatus a latere creatur a Pontifice Romano, quo officio in restauranda pro virili, cleri sui exemti disciplina præclare fungitur. Sed in conservanda avita fide ejus ardor præcipue enituit: serpentem suis temporibus Lutheranam hæresim in sua ditione comprimit, quicumque subditorum eam hauserant proscribi vel supplicio tolli jubet, edicto vetat ne quis scholam aperiat, aut conventicula habeat,

A inquisitores instituit, doctores selegit, qui titubantes confirmarent, stantes, Lutheranorum fallacias vitare docerent. Magistros erroris, externos præcipue, flammis addixit. Denique novissima præ oculis habens, monumentum æreum inauratum, ac arte non minus quam materia spectabile, in æde Lambertina sibi exstrui jussit an. 1527. & anniversarias exsequias sibi defuncto celebrandas vivens instituit, suppeditatis ad rem hanc maximis redditibus, Febr. 13. an. 1530. An. 1538. die 15. Januar. in febrem incidit, qua exeso propemodum corpore, perceptis sacramentis, summo
B bonorum omnium dolore exstinctus est XVI. *al.* XVIII. Febr. Corpus in æde Lambertina, cor apud Cruciferos Huyenses, exta in cœnobio septem Fontium non procul a Bruxella deponuntur.

LXXXVI. CORNELIUS. DE BERGUES.

Cornelius de Bergues, Cornelii Bergarum domini ex Maria de Suemberg filius, qui promovente Carolo V. Cæsare ab Erardo & canonicorum collegio coadjutor postulatus fuerat, & confirmatus a pontifice Romano an. 1529. cathedram Leodiensem conscendit 15. Junii an. 1538. 1538.
Anabaptistas Leodio & ex aliis urbibus ejecit &
C puniit, Imperatoris exemplo Lutheranorum aliorumque heterodoxorum libros in suis finibus vendi & legi edicto prohibuit. Securitati publicæ consuluit urbem muniendo, castra reparando, seditiones præveniendo, externos arcendo, militiam secularem in tota diœcesi ordinando. An. 1540. Fer- 1540.
dinandum regem Leodii excepit & Bruxellas petentem comitatus est. Georgium Austriacum adjutorem sibi creari postulavit. An. 1544. abdicavit.

LXXXVII. GEORGIUS. D'AUTRICHE.

Georgius Austriacus, Maximiliani imperatoris filius naturalis, Leodiensis canonicus, Brixiniæ *
D episcopus, Valentinus in Hispania archiepiscopus, fit coadjutor Cornelii a Bergis an 1541. & post ejus abdicationem successor an 1544. Anno se- 1544.
quenti Julii 20. Carolus Cæsar privilegia, quæ tam ipse quam Maximilianus Leodiensibus concesserant, instante præsule approbat & rata habet. Renascuntur præsulis & ordinum controversiæ de tributis, cum clero secundario, quas sua benignitate & urbanitate placat an. 1547. Idem clerus anno 1552. recusans pecuniam pro alendo milite conferre, ejusdem præsulis comitate persuadetur. An. 1546. clero & academiæ Colo- 1546.
niensi Hermanni damnationem Romæ prosequenti, se cum Ultrajectensi episcopo adjunxit.
E Hoc eodem anno Austriaci Mariamburgum in solo Leodiensi ædificant, promisso in compensationem Heristallo, eaque conditione ut illius castri præsidium nihil unquam hostile adversus Leodicenses aggrediatur, etiam bello inter Leodicenses & Belgas exorto. At nec promisso nec conditioni steterunt, imo & Caroli-montem condunt anno 1555. & Philippopolim an. 1557. necdum præstita Heristalli, Wanti & aliorum locorum compensatione. Synodum habuit an. 1548. 1548.
cujus decreta edita, inter alia vetabant ne quis ad sacrum ordinem admitteretur, nisi quos vicarii sui

* Brixen dans le Tirol.

ANNI CHRISTI

præmisso diligenti examine, optimis moribus & litterarum scientia imbutos reperissent. Illud subire nonnulli contemserunt, spem in dispensationibus apostolicis ponentes, quarum vi ab episcopis extraneis ordines susciperent, & in eis etiam in diœcesi ministrarent. Tanto malo obviam iturus, edito decreto omnibus quoquomodo curam animarum habentibus vetat vi sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis ac suspensionis a divinis officiis, ne sacra obire cuiquam non examinato permittant. An. 1551. jussus ire Tridentinam ad synodum, per valetudinem se excusavit, misso pro se Guillelmo a Pictavia Leodiensi scholastico, viro sapientia & doctrina claro, ita quidem Chapeavillus. Quanquam constat eodem anno concilio interfuisse Gerardum Grosbecanum tunc Leodiensem decanum cum Gregorio Silvio ordinis S. Dominici. Ortum Gallos inter & Cæsarem occasione Octavii Farnesii bellum, non Germaniam tantum, sed & Belgium & Leodicensem ditionem pervasit & multum afflixit. Bullioni castrum deditur

1552. an. 1552. Dionantum expugnatur an. 1554.

1554. Eodem anno Cæsar missis Leodium legatis postulat coadjutorem episcopo creari. Consentit præsul, nec repugnat capitulum, dummodo his deinceps coadjutoriis non gravetur, & tres circiter è suo gremio designet, ex quibus Imperator & præsul, quem ad hanc dignitatem judicaverint utiliorem assumant: facto inde scrutinio quinque offerunt canonici, quibus major votorum pars favebat, ex quibus Robertus a Bergis nominatur. Denique testamento condito an. 1556. die 16. Novembr. cum aliquot mensibus adversa valetudine laborasset, animam Deo reddidit an. 1557. die 4. Maii, sepultusque est in æde S. Lamberti, cum epitaphio quod refert Chapeavil.

DE BERG.

LXXXVIII. ROBERTUS II.

Robertus de Berg Antonii marchionis Bergæ ad Somam & Jacobæ de Croy filius, ex coadjutore fit episcopus, ac consecratus a præsulibus Cameracensi, Atrebat. Tornac. & Ultraject. urbem solemni pompa ingreditur XII. Dec. anno

1557. 1557. Ejus tempore diœcesis fines sunt plurimum imminuti novorum in Belgio episcopatuum

1559. erectione an. 1559. Promissa aliqua tanti detrimenti compensatio, adhuc exspectatur. Jactura aliquo pacto resarcita est castris Bullione & Covinio

1560. a Gallis pace Cameracensi restitutis 1560. Biennio post aura pestilenti in gravem infirmitatem delapsus, successorem, annuente canonicorum collegio Groesbekanum designat, & accepta Romani

1564. pontificis confirmatione abdicat an. 1564. Bergamque se recepit, ubi anno sequenti vitam cum morte commutavit 26. Januar.

GROSBEC.

LXXXIX. GERARDUS.

Gerardus Grosbecanus abdicatione decessoris, ex decano, fit episcopus Leodiensis anno 1564. abbas Stabulensis an. 1576. cardinalis an. 1578. Consecratur episcopus an. 1565. in Herkenroede nobili virginum asceterio, indeque Leodium magna pompa & omnium gratulatione ingreditur. Difficillimis temporibus gubernavit, bellis, hæ-

A resi, intestinisque factionibus ditionem undique prementibus. Plurimum illi debet Leodicensis tractus, plurimum & avita religio. Subditos catolicæ fidei deditos mirum in modum fovit & confirmavit; ab ea declinantes, prudentia, eloquentia, paterna caritate, & ubi necessum fuit, minis, pœnis, & aperto marte revocavit. Belgas heterodoxos sub *Geusiorum* nomine sævientes, terrasque suas sæpius tentantes cohibuit, & ultra progredi impedivit; hæreseos prædicatores insectatus est, externos omnes ob sectarum & factionum metum ex omni patria expulit. Denique multis fractus laboribus ac molestiis, servataque

B ut potuit, in tanta procella, ecclesia ac republica, piè moritur an. 1580. quarto calendas Januarias, exacto ætatis LXIII. anno regiminis XV. In S. Lamberti æde sepultus est.

XC. ERNESTUS.

DE BAVIERE.

De Ernesto Bavaro jam plurima in Coloniensibus archiepiscopis diximus, hîc ea duntaxat referemus quæ Leodicensem ecclesiam spectant. Urbem ingressus est solemni & nunquam alias visa pompa Junii 10.* an. 1581. ac statim patres Soc. Jesu ibidem in Hieronymianorum domum induxit, anno sequenti scholas aperturos. Pro *al. 18. 1581.

C patria & pro religione præclara gessit. Germanum militem ducis Parmensis, & postea Hispanicum, agrum Hasbanicum vastantem cecidit an. 1585. Comitatum Hornanensem a Ruræmundanis præsidiariis defendit an. 1588. Huense castrum ab Hollandis astu & proditione captum, vi recuperat eodem anno. Milites conscribit & auxilia undique comparavit ad hostes a finibus aut arcendos, aut expellendos. Chalcanti, sulfuris & aluminis fodinas in Arduenna silva mira animi sagacitate deprehendit an. 1587. Nec minora pro religione gessit. Veneficos & sagos magno numero puniit Stabuleti, manifestis criminum ar- 1585. 1588.

D gumentis an. 1597. Edicta contra hæreticos sæpe repetiit, Bacquium pastorem Hasselensem hæreseos primum suspectum ac deinde convictum, lata sententia 29. Martii an. 1589. exauctoravit, ac palinodiam canere jussit. Lege lata cavit ne librorum impressores aut bibliopolæ libros errorem spirantes typis ederent aut venderent, ne quisquam ludimagistri munus susciperet, nisi prius a vicario generali examinatus & approbatus fuisset. Ipso approbante Johannes Franciscus Vercellensis episcopus sedis apostolicæ legatus diœcesanam synodum coegit & in ea concilium Tridentinum promulgavit. Rituales libros de novo

E edidit & reformavit, seminarium S. Mathæi sive ad Catenam condidit. Pontifice approbante, præter Jesuitas, Clarissas & Capucinos Leodium induxit. Ac tandem annos natus duos & sexaginta in Vestphalia, arce Arensbergensi decessit e vivis 17. Octobr. an. 1612.

XCI. FERDINANDUS.

DE BAVIERE.

Ferdinandus de Baviere Ernesti ex fratre nepos, Guillelmi Bavariæ ducis ex Renata Lotharinga filius, Philippi cardinalis episcopi Ratisponensis frater, archiepiscopus & elector Coloniensis,

ANNI CHRISTI
Monasteriensis, Hildesheimensis, Paderbornensis ac Leodiensis coadjutor, postea episcopus, Stabulensis, & Berchtolsgadensis administrator. Leo-
1613. dium solemniter ingreditur 27. Jan. an. 1613. Sub ejus regimine exteri milites agrum Leodicensem incursarunt & depopulati sunt fere per singulos annos, factiones quoque perpetuæ inter præsulem & cives exortæ, atque hinc proscriptiones, exilia, cædes, &c. Admissæ sunt tamen ejus tempore plures religiosæ familiæ; Augustinianæ S. Sepulcri, in æde suburbana S. Valburgis an. 1614. aut circiter: Carmelitæ excalceati & Minimi an. 1617. Ursulanæ an. 1618. post biennium Augustinianæ, deinde Carmelinæ, Celestinæ, Benedictinæ, Dominicanæ: Franciscanæ variæ, Capucinæ, Recollectæ, Conceptionenses, Urbanistæ, Tertiariæ. Sed anno 1630. Urbani VIII. pontificis jussu exstinctæ Jesuitissæ. Maria Medicæa Henrici IV. uxor, Leodii ejus jussu perhonorifice excipitur, qua defuncta, corpus ejus transvehitur in Galliam, postquam ei parentatum fuit in æde cathedrali Lambertina an. 1643. Maximilianus Henricus Ferdinandi ex fratre nepos Coloniensis jam coadjutor, fit etiam Leodicensis an. 1649. & Leodium regit pro patruo. Hic discedit vita Arensbergæ 17. Sept. an. 1650. Suffraganeum habuit Stregnartium.

DE BAVIERE.
XCII. MAXIMILIANUS-HENRICUS.

Maximilianus-Henricus Ferdinandi ex fratre nepos archiepiscopus Coloniensis & elector, Hildeshemiensis præsul, iis gradibus accessit ad Leodiensem ecclesiam. In numerum canonicorum cooptatus est 17. Apr. an. 1649. electus decanus 1.
1650. Junii ejusdem anni, coadjutor episc. 19. Octob. Romæ confirmatus 7. Aug. 1650. ac defuncto
1651. patruo episcopus eodem anno. Primum sacrum in urbe fecit die Sanctorum omnium an. 1651. quo eodem anno cardinalem Mazarinum è Francia profugum benigne excepit. Sub ejus principatu regio variis principum exercitibus mire di-
1654. vexata fuit, sed tandem anno 1654. maximam tranquillitatem experta est, sedatis intestinis dissi-
1658. diis, quibus diu fuerat agitata, eliminatisque militibus externis. Anno 1658. rogatus ab abbatissa insignis collegii de Bilsem, ut ecclesiæ suæ privilegia confirmaret, tres celebres viros delegavit, ut ea evolverent ac examinarent, quo rite peracto ea
1663. comprobavit diplomate dato Leodii 24. Dec. an. 1663. E vivis exemtus est 3. Junii an. 1688.

ELDEREN.
XCIII. JOHANNES-LUDOVICUS.

Johannes-Ludovicus baro ab Elderen, Leo-
1688. diensis ecclesiæ canonicus, cantor, decanus, ac tandem episcopus 17. Aug. an. 1688. natus est patre Guillelmo ab Elderen domino de Genouls, Elderen, Rechoven, &c. matre Elisabetha de Warnant. Consecrationem accepit a suffraganeo Leodiensi. Vir fuit pius, pacificus, mitis indole, alloquio facilis, erga omnes beneficus, qui tamen malis consiliis impulsus Gallos nequaquam lacessentes provocavit. Unde ab ipsis Leodiensis civitas
1691. tormentis æneis concussa est an. 1691. Anno superiori confirmarat privilegia monasterii Bilsem,
A diplomate dato 23. Nov. Epiphora suffocante correptus, subitanea morte interiit 1. Febr. an. 1694. Jacet in cathedrali ecclesia a latere altaris præcipui.

DE BAVIERE.
XCIV. JOSEPH-CLEMENS.

Joseph-Clemens Bavariæ dux, natus an. 1671. 5. Dec. ex Ferdinando-Maria electore Bavariæ, & Adelaïde-Henrica, Victoris-Amedei Sabaudiæ ducis filia, fuerat jam electus Coloniensis archiepiscopus an. 1688. 10. Julii, septem videlicet diebus post obitum Maximiliani Henrici de Baviere decessoris & an. 1694. 28. Jan. coadjutor episcopi Hildesheimensis; cum defuncto Johanne-Ludo-
B vico Leod. episcopo, habita sunt ad novam electionem comitia 20. April. 1694. Ad ea accessere duo principes, hic noster cum fratre Maximiliano tunc Flandriæ Hispanicæ gubernatore generali, & Ludovicus-Antonius Neoburgius supremus ordinis Teutonici magister, causam suam apud sacros collegas acturi. Ab his via scrutinii delecta est, designati tres scrutatores, & unus eorum nominatus, ut conclusam electionem communi nomine pronuntiaret; cui designationi decanus, alii-
C que viginti una cum illo intercessere, simulque postularunt ut ad aliam diem differretur electio, quo prius quid breve ferret Pontificium ad principis Bavari eligibilitatem concessum expenderetur, reclamarunt alii breve votorum pluralitate admissum pro valido affirmantes. Unde decanus, aliique canonici numero 21. contestata denuntiatione facta de gerendorum nullitate è capitulo egressi sunt. Interea qui remanserant, numero 24. serenissimum Bavariæ principem elegerunt episcopum: qui vero recesserant, in domo decani postero die congregati, in summum ordinis Teutonici magistrum sua vota contulerunt, & episcopum hora secunda pomeridiana denun-
D tiarunt. Hinc orta lis, & ad curiam Romanam delata, sed Ludovico-Antonio principe è vivis sublato die 14. Maii ejusdem anni, res ejus æmuli facilior evasit, & quanquam decanus litem persequeretur, eique eminentiss. cardin. a Bulliono se se adjunxisset, post aliquot scripta curiæ Romanæ hinc inde oblata, pro principe Clemente pronuntiatum est 18. Sept. an. 1694. Hineque solemni 1694.
pompa urbem ingressus est 24. Octobr.

Fratris sui mentem secutus Gallorum partibus adhæsit, ideoque è suis ditionibus ejectus, Namurci & Insulæ sedem posuit, & in subdiaconum ordinatus est 15. Aug. an. 1706. ab archiep. Camerac. in diaconum ab episc. Tornac. 8. Dec. ejusdem anni, & in presbyterum in nocte Natali Domini
E sacra. Tandem pace sancita post 14. annos Leodium maximo apparatu subiit 16. Jan. 1715. An. sequenti die 26. Martii Ratisponensem episcopatum, quo jam ab an. 1685. potiebatur, Clementi Augusto de Baviere ex fratre nepoti transcripsit. An. 1717. 20. Apr. in temporalem tum archiepiscopatus Colon. tum episcopatuum Hildesheimensis & Leod. nec non præpositura de Berchtolsgaden inductus est possessionem, ab Imperatore seu ab ejus legatis amplissimam hujus rei gerendæ potestatem habentibus. Obiit 12. Nov. an. 1723. in urbe Bonna, natus annos 52.

LEODIENSIS ECCLESIÆ PRÆPOSITI.

PRæpositura, prima cathedralis ecclesiæ post episcopatum dignitas, uti in præfatione ad hanc diœcesim diximus. Præpositos omnes hîc a nobis recenseri asserere non audemus, plures tamen hoc in nostro catalogo, quam alibi uspiam, memorari gloriamur. Plures ex editis libris, atque ex MS. codicibus eruimus; plures nobis suppeditavit vir illustrissimus & juvandis litteris natus dominus baro de Crassier, qui missam ad nos tum præpositorum, tum decanorum seriem manu exaratam, postea, suppresso suo nomine, typis mandari curavit.

Præpositorum series.

I. FUlcarius, quem comitis Lovanii filium asserit vir clarissimus D. baro de Crassier, de quo tamen nihil apud antiquos rerum Leodiensium scriptores, ex præposito factus est Leodiensis episcopus an. 746.

II. Hircarius de quo nihil habet Anselmus præter solum nomen, a recentissimis auctoribus dicitur fuisse filius Sabaudiæ comitis, & ex præposito episcopus an. 841. quod postremum ex tabulis Leodiensis ecclesiæ patere asserit nunquam sine laude nominandus illustrissimus baro de Crassier.

III. Carolus, quem volunt Caroli Crassi filium, at quo fundamento, viderint, fuisse dicitur sub Richardo seu potius Richario episcopo præpositus an. 920.

IV. Ogo seu Hugo primum abbas S. Maximini Trevirensis, tum Leodiensis episcopus an. 944. & quidem ex ejusdem ecclesiæ præposito, ut asserit recens editus præpositorum Leod. catalogus ex Vanderbergh. MS. sed in hoc errare videtur, tum quia insolitum est, abbatem regularem hac seculari dignitate ornari; tum quia illam prætermittunt Anselmus, Ægidius, aliique historiæ Leod. scriptores. Fallor nisi erroris occasio fuerit, quod priusquam S. Maximini abbas renuntiaretur, præpositus ibidem fuerat.

V. Eraclius fuisse dicitur præpositus sub Ratherio anno 953. idque haberi ex archivis Leodiensibus.

VI. Johannes I. fundationem collegiatæ sancti Martini ecclesiæ ab Everacro seu Eraclio factam suo sigillo roboravit anno 963. ut & ejusdem fundationis confirmationem an. 965.

VII. Robertus Notkeri episcopi nepos, Leod. ecclesiæ præpositus, patrui jussu, clusa cujusdam potentis viri cupiditate, in loco situ valido & civitati supereminenti, qui *Silvestris* seu *S. Michaëlis* dicebatur, quemque ille ambiebat, ecclesiam sub titulo S. Crucis, claustrum, aliaque ædificia quindecim fratribus idonea construxit. Ecclesiam porro consecravit Notkerus 23. Octob. an. 978. in cujus navi ante altare B. Helenæ sepultus est Robertus VI. idus Martii, inquit Ægidius. Notat Fizen

A eum fuisse chorepiscopum, idest (inquit) episcopatus administratorem in Notgeri absentia, item familiæ ejusdem episcopi præfectum.

VIII. Ludovicus Francorum regis filius, inquit recens editus præpositorum catalogus, præpositi dignitatem obtinebat, cum Notkerus episcopus bellum abversus Brabantinos suscepit pro conservando ecclesiæ suæ comitatu Huensi anno 985. Johannem Colley, Maillart dictum, bello Huensi insignem, atque a patre suo quondam equitem creatum, constituit in Sabulonariæ dis-
B trictu villicum, seu prætorem circa annum 996.

IX. Godescalcus illustri Morialmæorum gente natus, præpositi dignitatem obtinuit, Baldrico, Wolbodone & Durando Leod. ecclesiam regentibus. Basilicam S. Bartholomæi exstruxit, adjunxitque collegium canonicorum, quibus stipendia assignavit. Dedicata est ecclesia an. 1015. Anno 1021. defuncto Wolbodone, ipse unus omnium suffragiis electus est episcopus, quam dignitatem mira mentis magnitudine recusavit. Vide in Durando episcopo. Mortuus est mense Decembri, at quo die, quove anno non reperitur.

C X. Johannes II. vir litterarum scientia, & in gerendis negotiis dexteritate præditus exstitit, sed sua dignitate clarus, multa reprehensione digna gessit. Claustri negotia sine decani & capituli consilio tractare præsumsit, se decano in omnibus potiorem asseruit, choro interesse neglexit, se regulæ subjectum negans, aliaque id genus præstitit, quibus commotus Waso decanus insignem ac mordacem illam epistolam ad eum scripsit, quam habes apud Chapeavil. Ea ulceratus Johannes adversus æmulum nihil non tentavit; in eum episcopi ceterorumque animos accendit, rusticos ad
D rebellionem induxit, totque ei tetendit insidias, ut fuga sibi consulere coactus fuerit. Sed non multo post exstinctus est Johannes. Testis reperitur donationis factæ collegio S. Bartholomæi per Baldricum episcopum an. 1031.

XI. Lambertus primum archidiaconus, deinde præpositus, modico superstes tempore diem clausit extremum, cum prius Wazonem decanum testamenti sui exsecutorem instituisset.

XII. Wazo, de quo jam plura in episcopis retulimus, defuncto Lamberto, acclamatione pariter
E & electione totius cleri per episcopum Reginaldum in præpositura simul & archidiaconatu datus est successor. In eo munere ita se gessit ut omnibus placuerit, ac tandem post 14. circiter administrationis annos episcopus renuntiatus est. Ut præpositus testis fuit cum Hugbaldo decano in confirmatione monasterii S. Laurentii per Reginaldum episcopum. Subscribit & an. 1036. pridie kalend. Decemb. chartæ, qua idem præsul testatur fundatum collegium Aicurtense XII. canonicorum.

XIII. Lanzo apud Fizenum Wazoni successit

an. 1043. Testis memoratur in charta donationis a Lamberto Lovaniensi comite factæ collegio S. Bartholomæi, & antea testis donationis episcopi Wazonis factæ eidem collegio eodem anno.

XIV. Godefridus I. cui Stephanus pontifex maximus particulam S. Crucis in qua Christus orbem redemit, Roma Leodium deferendam tradidit an. 1058.

XV. Herimannus qui & Herimannus dicitur, filius Ludovici comitis Lossensis, ut præpositus adfuit dedicationi basilicæ B. Mariæ Huensis & translationi corporis S. Domitiani per Theoduinum episcopum, & testis memoratur, in charta collationis prædiorum factæ ecclesiæ Huensi * an. 1066. Ejus consilio idem Theoduinus Hanoniam acquisivit an. 1071. atque pro solvendo tantæ ditionis pretio, consilio insuper ejusdem *Hermanni præpositi, Walteri decani, cæterorumque fidelium suorum*, conventuales ecclesias in suis auri & argenti thesauris graviter afflixit, inquit Ægidius. Factus est Metensis episcopus circa annum 1071. inquit Fizen, illius tamen electionem sub an. 1072. refert Lambertus Schafnaburg. sed de hoc alibi.

* Fallitur ergo Brusthemius cum in charta hujusce donationis testes sic enumerat. *Archidiaconus Hermannus, præpositus Godescalcus, Wolbertus decanus.*

XVI. Godefridus II. vir familiæ nobilis & divitis census. Hic cum Romam fere quotannis adiret, aliquando in ecclesia quadam S. Laurentii, ejus reliquias furatus est, duas scilicet ampullas ejus saginæ, easque Leodium attulit, ac in Laurentiana illius urbis æde reposuit. Verum quo anno, & qua tunc dignitate insignitus foret, incertum. Alii annum assignant 1056. *al.* 1071. *al.* denique 1074. Ad ejus dignitatem quod spectat. Gesta abbatum S. Laurentii, in Stephano primo abbate, aiunt: *tempore Theoduini ecclesia nostra...... B. Laurentii reliquiis meruit honorari per Gaudefridum majoris ecclesiæ præpositum.* Innuit tamen Ægidius perpetratum hoc furtum a Godefrido nondum in majoribus constituto. Eum enim vocat *Religiosum clericum urbis Leodiens.* & conceptis terminis Berengerus abbas asserit allatas eas reliquias *a quodam religioso canonico S. Lamberti, nomine Godefrido, postmodum Leodiensi præposito.* Quod nobis hoc facinus a tantæ dignitatis viro alienum cupientibus, magis arridet. Vide ne idem sit cum primo cognomine.

XVII. Hugo II. qui cum aliis suscepit traditionem bonorum, per Ermengardam, comiti de Los factam anno 1078. inquit recens editus catalogus.

XVIII. Tyetwinus testis adhibetur in fundatione eleemosynæ per Godescalcum S. Pauli decanum, annuente Henrico episcopo anno 1086. Testis quoque in fundatione abbatiæ Flonensis an. 1092.

XIX. Guillelmus ex parentela Godefridi Bullonii, fuit præpositus tempore Oberti episcopi, ut refert Vandenbergh. an. 1094.

XX. S. Fredericus filius Alberti III. comitis Namurcensis, ut testis nominatur in charta acquisitionis castri de Covino facta ab Oberto 18. cal. Julias anno ab Incarnat. 1096. apud Miræum notit. c. 98. Testis iterum in concordia inter collegiatas S. Martini & S. Crucis anno 1099. An. 1107. indict. x. Henrici V. Romanorum regis secundo, subscripsit illius præcepto antiquissima cleri Leod. privilegia confirmanti. Adfuit conventioni cleri de canonicis decedentibus intestatis an. 1108. Cum Alexander episcopatum ab Imperatore data pecunia obtinuisset, ejus intrusioni se se opposuit, propositoque edicto sanxit ut nemo reciperet, quem ille inaugurasset, cui omnes fere paruerunt. Ab Oberto male habitum fuisse & omnem ejus familiam in custodiam detrusam legimus: at qua causa nobis incompertum, forte quia se ejus vitiis opponebat. Demum factus est episcopus an. 1119.

Helinum virum nobilitate clarum, sed pietate, omniumque virtutum genere clariorem hoc ipso tempore S. Lamberti præpositum appellat Transmosanus; sed, ut videtur, hallucinatur. Hac enim tempestate solus Fredericus ea dignitate potitus est. Unde ab aliis, & quidem melius, abbas S. Mariæ nuncupatur. Hic x. inferioris nominis canonicos, quibus nomen dedit a S. Materno, in æde principe constituit. Ptochieion a Gualtero canonico inceptum absolvit, & redditibus instruxit. Instituit & societatem virorum, qui mortuis decentem sepulturam dari satagerent.

XXI. Andreas Cuickensis, primum Leod. canonicus, dehinc archidiaconus, quo titulo subscriptus legitur in charta Oberti episcopi de emtione castri Covini an. 1096. & in præcepto Henrici imperatoris quo cleri Leod. jura confirmat anno 1107. postea præpositus sub annum 1119. Cum post mortem S. Friderici Alexander iterum sedem ambiret, adessetque Brabantiæ dux sacris interdictus, ut ejus partes juvaret, Andreas ne eorum communione pollueretur recessit Eyletum, inquit Ægidius, dehinc se archiepiscopo Coloniensi adjunxit, & cum eo egit ut excluderetur Alexander. Subscripsit ut testis chartæ qua Albero episcopus notam facit & confirmat anno 1124. donationem prædii Arvernensis factam monasterio S. Laurentii Leod. a Waltero nobili viro; & eodem anno alteri ejusdem præsulis chartæ de fundatione prioratus de Bertreis. Suo sigillo confirmavit concordiam inter Almannum præpositum S. Johannis, & advocatum de Tiebegen. an. 1125. Memoratur insuper ut testis in charta Odæ Nivellensis abbatissæ an. 1126. Exinde creatus est Ultrajecti episcopus, & è vivis excessit an. 1138. aut 1139.

XXII. Lotharius Lotharii Alemannorum regis filius, dicitur fuisse præpositus an. 1131. Ita Brusthemius apud Chapeavill. tom. 2. pag. 76. & alii deinceps.

XXIII. Steppo de Manles frater Theobaldi comitis de Foron, memoratur in veteri charta S. Michaëlis ad Mosam an. 1133. Testis adscribitur in charta approbationis libertatis ecclesiæ de Mersen an. 1136. Is esse videtur de quo in vita Stephani abbatis VII. S. Jacobi. Cum hic habitu monastico nobilem adolescentem præpositi consobrinum, induisset, id ægre ferens præpositus misit ad abbatem, qui dimitti mox adolescentem juberet. Renuit abbas, iratus præpositus, va-

lidaque manu collecta, monasterium irrumpit, A adolescentem abripit, sacris vestibus exuit, induit secularibus, & seculo restituit. De vi illata apud episcopum expostulat abbas. Jus denegante episcopo, flexis genibus coram Crucifixo abbas in hæc verba exclamavit: *judicem contra te præposite in terra habere non possum, & ideo contra te Deum supremum judicem interpello, ut infra 40. dies uterque nostrum compareat, coram illo sententiam pro meritis accepturus.* Ab omnibus ut mentis impos habitus est & cachinnis exceptus: verum quadragesimo post die, 8. ante idus Januarias sub meridiem abbas diem suum clausit B extremum, pulsumque pro illo omne æs campanum; forte tunc in balneo lavabat præpositus, causamque soni inquirens, & abbatis obitum discens, attonitus, perii exclamat, statimque de balneo exsiliens animam efflavit. Id Chapeavillus refert sub Alberto de Cuick episcopo, qui iniit anno 1196. Fizen vero sub Alberone secundo, & Stephano septimo abbate, idque ex MS. S. Jacobi. Obiit porro Stephanus ille an. 1138. quod huic historiæ apprime convenit.

XXIV. Henricus de Layen seu de Leye præpositus & archidiaconus, qui merito suæ conversationis, & temporalium erga fratres suos stipen- C diorum optimæ dispensationis ad episcopalem dignitatem evectus est. Pro pace regni, pro securitate civium, pro rebus ecclesiæ servandis... damna rerum temporalium, pericula persecutorum, gravesque corporis molestias sustinere non timuit.... cum videret omnis generis tyrannidem contra ecclesiam grassari, & injustitiæ neminem resistere, imo Alberonem ipsum crimina dissimulare, illum jam tertio frustra coram omni clero monitum, ad curiam Romanam, facta provocatione traduxit. Profecto Alberoni, & in itinere exstincto omnium calculis suffectus est. An. 1140. Alberonis 5°. cum qui Bullonium obsidebant, corpus D S. Lamberti ad castra deferri postularent, resque difficillima videretur, ipsum misit Albero ut Leodiensibus persuaderet delationem permittere, quod & præstitit. Testis memoratur an. 1144. in diplomate de Alnensi cœnobio canonicis regularibus attributo,

XXV. Alexander quem de Orreo cognominant & Trevirensem affirmant Ægidius, aliique vulgo rerum Leodiensium auctores, Boloniensem vero recens editus indiculus, testis nominatur in charta concessionis factæ ecclesiæ Remensi per Henricum episcopum Leod. an. 1147. Item in charta acquisitionis castrorum & prædiorum E per eundem antistitem an. 1154. Reperio in diplomate quo Henric. II. Leodic. episc. S. Bernardo se dedisse declarat Alnensem abbatiam cum omnibus appenditiis suis, ea conditione, ut ibidem abbatiam sui ordinis constitueret, quodque datum est anno Incarnat. Dominicæ 1158. testem adhibitum Alexandrum præpositum cum Huberto decano. Factus est Leodic. episcopus, hujus nominis secundus an. 1165.

XXVI. Philippus filius Gosuini II. domini de Heinsberg & Adeleidis, memoratur ut præpositus an. 1165.* in charta Alexandri II. Leod. episcopi, qua confirmat prædia collata cœnobio Heinsbergensi a patre fundato. Electus est Coloniensis archiepiscopus an. 1167.

*juxta præsentem anni computandi modum 1166

XXVII. Henricus de Jacea *de Jacé*, aut *Jance* Leod. ecclesiæ præpositus, testis adest præcepto Friderici I. Imperatoris de Heristallo ecclesiæ suæ oppignerato 3. cal. Octobr. anni 1171. Testis in charta Rodulfi episcopi, qua Wederico S. Trudonis abbati confirmatur ecclesia parochialis S. Mariæ Trudonopolitanæ eodem anno. In charta Godefridi III. Lotharingiæ & Brabantiæ ducis, qua collegium canonicorum sancti Johannis in insula Leodii dotat apud Mir. notit. c. 165. hæc leguntur: *Coram domino Henrico de Jace præposito & archidiacono ecclesiæ S. Lamberti, qui vices agebat episcopi. Et testes sunt præpositus & archidiaconus Henricus de Jace...... Acta sunt hæc Leodii in capite jejunii anno..... 1173.* idest 1174. Eodem anno 1173. dato diplomate confirmat donationem ecclesiæ de Orbaix factam cœnobio Bonæ-Spei a Godefrido illius loci domino.

XXVIII. Albertus Reitestani comitis frater, Balduini comitis Hainonensis cognatus, Leod. præpositus, vir stolidus, illiteratus, cui nihil non humile præter genus inquit Fisen, cum S. Alberto de episcopatu contendit, sed cum se & æmulum videret delusum ab Imperatore, qui Lothario favebat, jus Alberti Lovaniensis palam testatus est, & in ejus partes cum suis transiit. Obiit Romæ an. 1195. ex ardoribus caniculæ. Cum Cuikio faveret, sigillum apposuit chartæ Conradi comitis Palatini Rheni, & præsens fuit oppignerationi de Hugardes an. 1185. Item ordinationi de capella S. Remigii per abbatem S. Jacobi an. 1187. Quo eodem anno chartam conscripsit qua confirmat donationem ecclesiæ de Genetines factam Bonæ Spei per Godefridum de Otenies. Subscripsit anno 1192. diplomati Lotharii pseudo-episcopi quo locum in Rosiers Cistercienti ordini datum a comite Duracii confirmat. Denique an. 1195. adfuit donationi per Henricum de Hauz factæ ecclesiæ S. Martini.

XXIX. Otto frater Gosuini de Monte-Falconis, vulgo de Foucaumont, mortuo Simone electo Leodiensi, & absente Alberto de Cuick, designatus est a capitulo præpositus, ac deinde episcopus, sed non multo post defunctus est, ut refert Albericus.

XXX. Hugo de Petraponte, seu ut habet præpositorum catalogus, de Wasnadio, vir nobilis & eruditus, ex præposito fit episcopus v. Martii an. 1200. Non intelligo quid velit Reneras S. Jacobi monachus cum ait: *An. 1204. canonici S. Lamberti possessiones ecclesiæ mediante cardinali Guidone, & episcopo Hugone assentiente, inter se dividunt, præpositum destituunt.* Quis ille præpositus? non Hugo tunc episcopus; non Johannes qui sequitur, fuit enim præpositus. An aliquis intermedius? Quæ etiam illa destitutio, incompertum est.

XXXI. Johannes III. de Apia Hugonis nepos, avunculo successit in præpositura, & testis adhibitus est cum Theodorico decano in charta assen-

sus præstiti per episcopum pro presbyteratu de Avrido, & in altera similis assensus capituli an. 1214. Memoratur in duobus diplomatibus Henrici VI. Imperatoris 1222. Ei Hugo avunculus moriens commendavit quod jusserat, nempe dari in civitate domum Dominicanis anno 1229. inquit Fisen, an. 1230. ait Ægidius. Tandem defuncto avunculo fit Leod. antistes an. 1230.

XXXII. Jacobus primicerius Metensis, cui Otto diaconus cardinalis tituli S. Nicolai in carcere Tulliano, ac legatus apostolicus contulit præpositi dignitatem vacantem per promotionem Johannis de Apia ad episcopatum. Sententiam arbitralem una cum S. Lamberti collegio pronuntiavit in causa duorum capellanorum imperialium adversus Eustachium militem de Perwez. Fructus abbatiæ B. M. V. ad Fontes, præpositurae uniti fuere ejus tempore, uti constat ex actis apud Hoium x. cal. Julii ejusdem anni. Adfuit pacto capituli cum civibus ratione graduum ecclesiæ versus forum 12. Decemb. an. 1231. Ex archiv. Leod. vivebat adhuc an. 1235. Memoratur in tabulario S. Nicasii an. 1234.

XXXIII. Guillelmus ex Sabaudiæ principibus, comitis Flandriæ frater an. 1238. designatur episcopus, ex electo Valentinensi, imo ex præposito Leodiensi, inquit recens editus catalogus, de quo tamen silent Ægidius, aliique.

XXXIV. Robertus de Torota præpositus refertur in tabulario S. Nicasii Remensis an. 1239. ex antistite Lingonensi eligitur Leodiensis. Vide in episcopis.

XXXV. Henricus præpositus præsens fuit dum capitulum Renero aurifabro facultatem concessit ædificandi ad pedem pontis insularum, & portionem assignavit *investito* de Hologne anno 1241. ex chartis.

XXXVI. B...... præpositus adfuit synodo celebratæ in capitulo Leodiensi sub Roberto episcopo, feria v. post Trinitatem an. 1242.

XXXVII. Johannes IV. de Steio præsens fuit in permutatione facta cum episc. de nemoribus de Marchinelle an. 1245. Fuit unus ex designatis ad episcopatum tempore electionis Henrici Geldri. Aderat redemtioni *firmitatis* rerum venalium per clerum & cives Leodicenses an. 1249. ut constat ex tabulis.

XXXVIII. Godefridus adfuit pacto cathedralem inter & secundarias ecclesias de mutua defensione inito an. 1253. Ejus tempore cum in capitulum intrasset Dionantius consul & ibi male habitus ac virga cæsus fuisset, mox occisus conclamatur, & illico ad arma convolat populus, ecclesiæque fores effringit, mortem magistratus ulturus, sed vivo reperto sedatur, verum pro sacris violatis fieri satis jubent canonici, paret populus, & tranquilla fiunt omnia; sed aliunde irritatus episcopus Henricus Gueldriæ sacra omnia populo interdicit. Provocat ad Papam præpositus, ratus meritas pœnas luisse populum. Nihilominus clerum evocat præsul, qui statim urbem deserit & Namurcum se recipit: at præpositus, cantor, aliique de clero principe quini non parent an. 1253. Hinc utrinque in hostilia & in apertum martem irrumpitur. Sed tandem pace restituta anno 1255. vindictæ avidus princeps cum in urbem rediisset, præpositum ceterosque qui ei adhæserant hoc dedecore notavit; misit ad parœcias, quæ interdictum ex præpositi sententia contempserant, qui altaria effringerent & omnia sacra vasa tollerent.

XXXIX. Johannes V. de Condeyo cum Ægidio decano memoratur in litteris molitorum & pistorum an. 1257. Cum Godefrido decano & capitulo responsum dedit variis quæstionibus capituli Namurcensis an. 1266. Ejus tempore facta est ordinatio pro canonicis tam S. Materni, quam parvæ mensæ 1274.

XL. Burchardus, Johannis de Avesna comitis Hannoniæ, & Alixiæ sororis Guillelmi Hollandiæ comitis & Imperatoris filius, erat ex multorum sententia præpositus an. 1276. quo, cum Gonanus toparcha, pro re parvi momenti bellum in patriam movisset, omnesque ordines peterent ab episcopo ut vim vi repelleret, hic, ut mitis erat animo, recusavit, sicque mollis & fœmineus habitus est. Unde nonis Octobris *manburnus* creatus est Burchardus, statimque cum Hoyensibus egressus, arcem Gonanam & tractum aggressus cepit & incendit. Deinde cum se hostibus adjunxisset Brabantiæ dux, in ejus fines ingressus cum Hasbanis, omnia, Thenas usque populatus est, sed tandem sancita pax an. 1277. Fuit cum Guillelmo Arverno electus episcopus Leod. sed utriusque electione cassata, Metensem episcopatum a papa obtinuit an. 1281. Præsens fuit in ratihabitione arbitrii super juribus episcopi Leodiensis & Brabantiæ ducis in villa Trajectensi 1283. ex archiv. eccles. Leod. Anno 1280. templi Lambertiani portam quæ ducit ad palatium exornavit.

XLI. Hugo Burchardi successor dedit Elberto Leodiensi canonico bona de Liers & Holvole an. 1285. & adfuit permutationi villæ de Jupilia an. 1289. ex autographo.

XLII. Angeles fundationem Beghinagii prope S. Adalbertum per Sibillam de Richen sigillo suo munivit an. 1289. ex autographo.

XLIII. Arnoldus de Blanckenheim assensum præbuit assignationi pensionis annuæ 100. librarum Turonensium factæ per capitulum Leod. dominæ de Mirewart an. 1292. Adolfo de Waldec è vivis erepto an. 1302. non modica votorum parte postulatus est episcopus, sed episcopatum obtinere cum non potuisset, oblatam *manburni* dignitatem seu totius provinciæ administrationem donec veniret electus Theobaldus Barrensis, respuit. Postea cum Arnoldo Loss. in eam dignitatem electo diu conflixit, socium habens Cangium decanum; uterque plebeïos adversus nobiles tutatus est, & eorum jura ampliavit, inde motus nonnulli, sed brevi sedati. An. 1311. testis nominatur & sigillum apponit in charta conventionis inter abbatissam Thorensem & canonicos ejusdem loci. An. 1312. defuncto trans Alpes Theobaldo, cum jus eligendi episcopum ad Papam devolutum esset, de eligendo *manburno* cogitarunt

canonici. Votum in comitiis habere postularunt nobiles, sed iis non vocatis electus est præpositus Blanckenhemius. Mirum quam ægre id tulerit nobilitas, coacta in urbem venit & armis jus suum vindicare decrevit, sed admonitus *manburnus* rem eò deduxit ut a plebe pellerentur optimates; at dum incautius in moram trahentes invehitur, obtruncatur: atque hinc in furorem actus populus, patritios in templo latentes comburit.

XLIV. Bernardus, *al.* Bertrandus a Gharne creatus cardinalis tit. S. Agathæ, erat præpositus Leod. an. 1325. & in curia Romana Avenioni versabatur.

XLV. Walramus Gerardi comitis Juliacensis filius, ex præposito Leod. ac thesaurario Coloniensi factus est archiepiscopus Coloniensis an. 1332.

XLVI. Engelbertus a Marka Adolphi episc. ex fratre nepos, præsens fuit ut præpositus in *relevio* * castellaniæ de Franchimont. Anno 1337. cum diœcesim Leod. vexaret Brabantiæ dux, & abesset episcopus, accita Germanorum valida manu in Brabantiam irrupit, captivos abduxit, prædamque non mediocrem. Nominatur etiam præpositus in duobus aliis *releviis* 8. Septembris & 15. Octobr. an. 1344. Creatur Leod. antistes an. 1345.

* Gallice Relief.

XLVII. Bertrandus Odocro seu potius de Deucio cardinalis, præpositi munus obiit anno 1345. Anno sequenti 25. Septemb. ad eum scripsere majoris ædis canonici conquerentes de abbatis S. Nicasii imprudentia malorum suorum causâ, & consilium ejus circa ea, quæ sibi agenda erant enixe postularunt. Hic anno 1347. apostolicæ sedis legatus Nicolaum Romæ tyrannum, qui se tribunum dicebat, urbe ejecit. De eo plura in archiepiscopis Ebredunensibus.

XLVIII. Stephanus Alberti seu Aubert præpositus obiit Viterbii an. 1369.

XLIX. Simon de Borsano cardinalis tit. SS. Johannis & Pauli archiepiscopus Mediolanensis, præpositus Leodiensis an. 1375. Obiit Niciæ 27. Aug. an. 1381.

L. Johannes V. Ægidius Gallus, qui ab Innocentio VII. creatus est diaconus cardinalis tit. SS. Cosmæ & Damiani. Nominatur præpositus præsens in variis *reliviis feudalibus* ann. 1390. 1391. 1392. & 1394. Fuit primus ex 16. electis arbitris pro pace Tungrensi 28. Aug. an. 1403. Stans a partibus Urbani, Clementinos ubi potuit insectatus est, & in ecclesia in qua dux Burgundiæ Missam audierat, sacra peragi vetuit, quia Clementi favebat. Obiit Pisis an. 1407. ex Ciaconio.

LI. Johannes VI. Bueren præpositus, cujus mentionem facit anno 1418. Chr. Butkens in trophæis Brabant. p. 389.

LII. Antonius de Hertoghe (sive Bax) de quo Carpentier circa annum 1438. histor. Camerac. t. 2. p. 1040.

LIII. Johannes VII. de Ligne præpositus, contulit præbendam S. Materni an. 1442. ut patet ex archiv. ecclesiæ cathedralis.

A LIV. Johannes VIII. de Lalaing præpositus ex permutatione facta cum Johanne de Ligne an. 1443. voluit se opponere exsecutioni bullæ Eugenii IV. pont. max. circa reservationes præbendarum S. Materni an. 1446.

LV. Everardus a Marka Romæ residens factus est præpositus, ut refert MS. Langii, circa annum 1450.

LVI. Antonius de Lalaing præpositus, qui post resignatam fratri Arnoldo dignitatem suam, secutus Carolum Audacem Burgundiæ ducem, occubuit in prælio contra Helvetios.

LVII. Arnoldus de Lalaing fratris abdicatio-
B ne præpositus, adhuc in vivis erat Leodii residens initio anni 1481.

LVIII. Hugo de Lalaing eligitur in præpositum die 6. Februarii ejusdem anni 1481. & è vivis exemtus est an. 1483.

LIX. Johannes Jacobus presbyter cardinalis tit. S. Stephani in Cœlio-monte, erat præpositus an. 1485.

Nescio cur hic in catalogo recens edito omittatur Johannes Hornanus, quem tamen præpositum video nominari apud Fisen ad annum 1482. & ubi agit de ejus electione in episcopum; apud auctorem compendii historiæ Leod. apud Lobbetium in Gloria ecclesiæ Leodiensis, &c. Hic, cum Arembergius in episcopum Lu-
C dovicum Borbonium copias duceret, nihil non egit pro tuenda illius & patriæ libertate. Productum è sacrario vexillum in ipsa ara collocavit, & ad urbem properante hoste, cum Borbonio è civitate egressus illud tulit. Videns hostes suis longe fortiores, hortatus est episcopum ut receptui caneret, renuit ille parum prudens, & in prælio gladiis confossus occubuit, captus Hornanus, sed statim promissa militibus pecuniæ summa in libertatem restitutus est, & postea electus est in episcopum an. 1484.

LX. Franciscus de Busluyden ex resignatione
D Johannis Jacobi præpositus, cui Alexander VI. papa, breve seu epistolam scripsit 22. Octob. an. 1492. præpositus adhuc erat an. 1496. quo anno electus est in Vesuntion. archiepiscopum, x. cal. Septembr.

LXI. Jacobus de Croy ex præposito Leod. factus episcopus Camerac. per Alexandrum VI. papam.

LXII. Bernardus cardinalis tit. S. Crucis in Jerusalem, præpositus an. 1504.

LXIII. Johannes IX. ex comitibus de Horne,
E nepos Leodiensis episcopi, præpositturæ possessionem iniit 29. Jul. an. 1505. Interfuit redemtioni dominii de Aigremont, ac supremæ Hasbaniæ advocatiæ per comitem de Marka x. Mart. an. 1518. Demum cum suæ dignitati ac clero remisisset nuntium, ut cum Anna Egmondana nuptias contraheret, improlis obiit an. 1531.

LXIV. Adolphus comes a Schawembourg Moguntin. ecclesiæ canonicus, præpositturæ Leod. possessionem accepit an. 1533. postea ad Coloniensem cathedram evectus est an. 1547. ac fatis concessit an. 1556, Fuerat & Moguntin. ecclesiæ præpositus.

LXV.

LXV. Antonius ex comitibus de Schawembourg-Holstein, Adolphi frater, ei successit in præpositura & archiepiscopatu an. 1556. ex hac vita migravit an. 1558.

LXVI. Arnoldus a Bocholt præpositus, desiit esse in humanis an. 1568. in die conversionis S. Pauli.

LXVII. Guillelmus a Pictavia primum scholasticus Leod. archidiaconus Campiniæ, consilii ordinarii præses, & privati cancellarius, electus est in præpositum 19.* Febr. 1568. exstinctus est Gratianopoli, cibo, potui-ve veneno infuso, cum prosequeretur lites liberorum fratris sui germani defuncti; Sepultus est Pictavii an. 1570. Designatus fuerat primus Audomarensis præsul.

* al. 12.

LXVIII. Jacobus * a Berlaymont electus 13. Septembr. an. 1570. Vitam finivit an. 1580. Filius fuit comitis de Berlaymont & præpositus Nivellensis.

* al. Johannes.

LXIX. Winandus a Wingarde designatus 6. Septemb. Obiit anno 1593. Adfuit abjurationi anno 1589. factæ a Johanne Baks in hæresim lapso. Vir fuit illustri prosapia oriundus, candore animi & larga in omnes benignitate, consilio maturo, prudentia solerti præditus. Jacet in ecclesia cathedrali cum hoc epitaphio a nepote condito. *Admodum generoso Winando a Wingarde Leod. præposito, & annis circiter 54. canonico, pluribus principum legationibus ad tres successive summos pontifices atque Galliæ Regem præclare pro Rep. functo, viro uti eximio generis splendore, ita prudenti, infractoque semper in laboribus subeundis animo, omnibusque ob egregias morum ac liberalis ingenii dotes percharo. Anno CIↃ. IC. XCIII. 23. Jun. vita defuncto, Winandus à Wingarde ex fratre nepos patruo B. M. pos.*

LXX. Conradus de Grave in decessoris locum sublectus est an. 1593. & è vivis ereptus an. 1602.

LXXI. Jacobus de Carondelet dominus de Marck in præpositi locum cooptatus est 20. Januar. an. 1603. vitam cum morte commutavit 1606.

LXXII. Winandus II. a Wingarde a collegio designatus est præpositus 23. Januar. an. 1606. Ex hujus vitæ stadio decessit anno 1618.

LXXIII. Arnoldus ex baronibus a Bocholt ad præposituram assumtus 24. Januar. an. 1619. Desiit agere in vivis an. 1632.

LXXIV. Johannes X. baro Raitz a Frents, nominatus est præpositus 14. Jan. an. 1633. Diem clausit extremum an. 1641.

LXXV. Johannes XI. baro ab Elderen præpositus appellatus est 3. Septemb. an. 1641. Naturæ debitum solvit an. 1652.

LXXVI. Paulus-Johannes baro a Groesbeck renuntiatus est præpositus 1. Julii anno 1652. Denatus est an. 1675. Reperio sub idem tempus in collectaneis historicis magistratuum Leod. civitatis Ferdinandum a Bocholtz præpositum.

LXXVII. Emmanuel-Theodosius a Turre-Arverniæ presbyter cardinalis ad præposituram vocatus est 15. Jun. an. 1675. Naturæ debitum persolvit an. 1715.

LXXVIII. Johannes-Ferdinandus de Mean magnus præpositus & S. Servatii Trajecti ad Mosam præpositus obiit 18. Junii an. 1709. Atrini in Condrosio, cujus erat dominus. Jacet in veteri cathedralis ecclesiæ choro. Ejus familia titulo liberorum baronum imperii ab Imperatore Leopoldo illustrata est, diplomate scripto 3. Nov. 1694. in favorem præpositi nostri.

LXXIX. Maximilianus-Henricus comes de Poictiers ecclesiæ Leod. canonicus & custos, necnon abbas Dionantensis, Cheminonis, & S. Crispini majoris in Suessionibus, dictus est præpositus XI. April. an. 1715.

LEODIENSIS ECCLESIÆ DECANI.

DEcanus, tertia Leodiensis ecclesiæ dignitas, in externis præpositum sequitur, verum in capitulo præcedit, quia præpositus non habet votum in capitulo ut præpositus, sed ut canonicus, eaque de causa decanum sequitur in capitulo, tanquam primus archidiaconorum, qui ceteros canonicos præcedunt.

DECANORUM SERIES.

S. MAXIMINUM Tungrensis ecclesiæ decanum dicit codex Estræus, imo & theologiæ doctorem, & inde episcopum. Sanctum quoque Quirillum dicit decanum, & postea Trajectensem antistitem fuisse.

I. S. FLOREBERTUS primus occurrit Leodiensis ecclesiæ decanus, per S. Hubertum constitutus, atque ex decano, ut convenit apud recentiores præcipue, rerum Leodiensium scriptores, factus episcopus an. 727.

II. Walcandus similiter ex decano asseritur factus episcopus an. 810.

III. Otgerus erat decanus an. 842. ut patet ex visitatione feretri S. Materni facta an. 1489. in quo reperta est schedula dicens in eo positas fuisse ejusmodi reliquias *per Otgerum decanum de licentia Stephani papæ IV. anno Domini 842.*

IV. Hubertus I.

V. Renerus I. dicitur Regis Navarræ filius; decanus erat, quando Notkerus bellum suscepit adversus Brabantinos, pro conservando ecclesiæ suæ comitatu Huensi an. 985.

VI. Waso decanus testis legitur cum Johanne præposito in charta donationis factæ collegio S. Bartholomæi per Baldricum episcopum. In ea dignitate, inquit Anselmus, ita se modestum ex-

hibere studebat, ut & in subjectos mansuetissimus appareret, & contra superbos erectus, virtutis instantia contumacias eorum supprimeret. Factus est deinde præpositus, ac tandem episcopus de quo plura jam diximus.

VII. Hugbaldus decanus cum Wasone præposito, testis fuit in charta confirmationis monasterii S. Laurentii per Reginardum episcopum an. 1034.

VIII. Anselmus cujus suasu abbas S. Jacobi unum è suis Compostellas reliquias beati apostoli conquisiturum misit. Quo insuper sollicitante, Theoduinus episcopus retinuit apud se Theodoricum sanctissimum monachum, & Andaini abbatem instituit post Adelardi excessum an. 1155.

IX. Wolbertus cum Hermanno præposito testis memoratur in dedicatione templi B. Mariæ Huensis an. 1066.

X. Walterus I. cujus consilio usus est Theoduinus in acquisitione Hannoniæ an. 1071.

XI. Wolbodo decanus testis nominatur cum Tyetwino in charta fundationis eleemosynæ per Godescalcum ecclesiæ S. Pauli decanum factæ an. 1086.

XII. Simon I. filius Bavonis de Wahart castellani de Mirwart, de quo Albericus mentionem facit ad an. 1099.

XIII. Henricus I. decanus memoratur in diplomate Henrici V. Imperatoris an. 1107. Interfuit anno 1108. conventioni de canonicis decedentibus intestatis.

XIV. Gualterus de Calventiaco (vulgo de Chavency) domum suam convertit in ptochotrophium S. Mathæi ad Catenam, sed prinsquam opus absolveret, terris ereptus est circa an. 1111.

XV. Helinus seu potius Hillinus decanus, cujus anniversarium III. nonas Maii celebratur. De eo vide inter præpositos.

XVI. Lefridus decanus qui post mortem S. Frederici partes Alexandri episcopatum ambientis secutus est an. 1121.[a]

XVII. Henricus II. testis adhibetur in charta Alberonis Leod. episc. qua notum facit Walterum de Trudeneris monasterio S. Laurentii Leod. prædium suum Arvernense in comitatu Steppensi dedisse, eamque donationem confirmat. Sic enim explicit, *testes fuerunt archidiaconi omnes, Audreas præpositus, Henricus decanus, &c. Actum Leodii an 1124.* apud Mir. notit. eccles. c. 135.

XVIII. Guido filius ducis Ardennæ sub Alexandro I. episcopo, memoratur in archiv. sed an Razonem præcesserit, an post illum dignitatem habuerit, nobis incompertum.

XIX. Renzo seu Renizo & Razo ut decanus testis fuit in dotatione Novi-monasterii prope Huum an. 1130. sic enim in charta legitur: *Decanus S. Lamberti Razo.* Testis item in approbatione libertatis ecclesiæ in Mersen anno 1136. & in charta traditionis factæ abbatiæ Broniensi per Manassen de Hierges VI. calend. Mart. an. 1140.

XX. Arnulphus decanus memoratur in recognitione supradictæ traditionis V. Idus ejusdem mensis & anni.

XXI. Reimbaldus Leodiensis scripsit epistolam adversus Cluniacenses, quos Anacleti fautoribus infensiores pro Innocentio existimabat. Baronius eam eruit ex bibliotheca Vaticana, eumque episcopum fuisse hinc infert, quod se se inscribat, *Minimum majoris ecclesiæ quæ est in Leodico.* Sed profecto fallitur vir ille doctissimus, neminem enim hujus nominis episcopum fasti, quot quot habentur, indigitant. Deinde Baronii ratio aperte nulla est: *Minimus* enim *majoris ecclesiæ quæ est in Leodio*, canonicum significat, non episcopum. Hic quippe se phrasi illis temporibus usitata, se *minimum ecclesiæ quæ est in Leodio*, dixisset. Decanus erat cum Albero Alnenses ascetas convertit in regulares canonicos; sic enim clauditur ejus charta. *Actum Leodii ..... Anno ab Incarnat. Domini 1144. ind. VII. regnante Conrado hujus nominis II. præsidente Leodiensi ecclesiæ Alberone secundo. Huic rei testes interfuerunt Henricus præpositus .... Rembaldus decanus, &c.*

XXII. Hugbertus III. testis memoratur cum Alexandro præposito, in aquisitione castrorum.

XXIII. Hubertum ab Hugberto III. distinguit recens editus catalogus, qua ratione, non video. Ut ut est, Hubertus, cum Alexandro præposito scribitur in charta testis, qua Henricus II. Leod. episcopus Alnam se S. Bernardo dedisse testatur, anno 1158. Subscribitur ut testis in diplomate quo Henricus II. Leod. episcopus donat ecclesiæ Bonæ-Spei ecclesiam de Leugnies anno 1161. ex chron. Bonæ-Spei c. 2. p. 92. Cum Philippo præposito adfuit confirmationi cœnobii Heinsbergensis an. 1165. & cum Henrico præposito testis fuit in charta Rodulfi episcopi pro monasterio S. Trudonis, qua confirmat Wederico abbati parochialem ecclesiam S. Mariæ Trudonopolis an. 1171.

XXIV. Simon II. cum eodem Henrico præposito subscribit an. 1171. chartæ oppignerationis villæ Heristallii.

XXV. Ludolphus decanus testis fuit in consensu collationis presbyteratus de Avroto.

XXVI. Simon III. cum Alberto seu Eilberto præposito scriptum edidit, quo cum canonicis, ut judicibus electis litem definit inter ecclesiam S. Johannis Evangelistæ, in Insula Leodii, & ecclesiam S. Johannis Bapt. in Florinis motam circa decimas & nonas novalium cujusdam silvæ extirpandæ *anno Incarn. Domin. 1184.* Anno 1192. ut testis adhibetur in charta Lotharii pseudo-episcopi, qua locum ad fundandum Cisterciencce cœnobium datum a comite Duracii confirmat. Subsignavit chartam Conradi comitis Palatini Rheni an. 1185. Alberto Cuickio favit adversus Simonem electum Leodiensem, & Romæ diem suum obiit, ejus causam deffendens. Hæc habet codex Alnensis MS. an. 1099. Obertus castrum Mirewart reædificavit, & Bovonem de Vahart fecit castellanum, qui Bovo genuit Hugonem patrem Theobaldi, Julianum de Esmer-villa, Bo-

[a] Magnum chronicon Belgicum ait sub Alberone fuisse decanum, qui constructo ab episcopo monasterio ordinis Præmonstratensis in Cornelio monte, ibi regularem habitum suscepit, & prior evasit.

vorem canonicum S. Lamberti, Johannem abbatem S. Huberti & Simonem decanum Metensem & Leodiensem.

XXVII. Conradus decanus nominatur in institutione duorum sacerdotum in ecclesia S. Lamberti per Henricum Imperatorem anno 1193. Adhibetur testis in diplomate, quo Albertus Leodiens. episcopus an. 1196. confirmat donationem ecclesiæ de Calmont factam monasterio Bonæ-Spei a Godefrido de Calmont.

XXVIII. Gozilo de quo hæc Fisen. cum urbis muros perficiendos an. 1198. suscepisset populus, ac tantis sumtibus se sentiret imparem, clero tributa imperavit: hic prærogativas suas & jura B obtendit, de quibus, cum non curaret populus, vis utrinque facta, & plebi sacra omnia a clero sunt interdicta. Interea variis casibus obteritur civitas, hincque advocatam in concionem multitudinem Gozilo gravi oratione castigat, quâ commota veniam & pacem petit, obtinet, & publicæ supplicationes decernuntur ad placandam supremi Numinis iram.

XXIX. Walterius II. de Ravensten, qui in hospitali ad Catenam domo prioratum sub regula S. Augustini instituit, ædemque sacram in S. Mathæi honorem a Guidone legato dicari obtinuit anno C 1204. Ibidem postea sepultus est.

Apud Fisen in floribus hæc verba reperio ad diem 12. Apr. in vita Hugonis Petrapontii c. 2. *Wericus Kannetius decanus Leod. conditum superiore seculo intra septa collegii Lambertini Nosocomium addixit ascetis utriusque sexus regulam Augustinianam sectantibus.*

XXX. Theodoricus I. testis cum Johanne præposito in donatione presbyteratus de Avrido seu Avroto an. 1214.

XXXI. Johannes I. Nivellensis in S. Lamberti collegio decanum egit, Hugone Petrapontio Leodiensem ecclesiam regente, vir morum D integritate, doctrinaque percelebris. Dignitatem abdicavit, & Oigniaci vitam monasticam amplexus est. Mirum quam pure in eo monasterio vixerit, quotque exemplo & verbo è mundi corruptelis avulserit, ac tandem meritis plenam vitam cum sancta morte commutavit.

XXXII. Theodoricus II. decanus memoratur in duobus diplomatibus Henrici VI. Imperatoris an. 1222. Donationem x. Bonnariorum terræ sigillo suo communivit an. 1229.

XXXIII. Johannes II. de Rumigny sententiam quamdam cum Jacobo præposito pronuntiavit an. 1230. Contra litteras sedis apostolicæ E intrepidus appellavit an. 1231. Adsuit cum eodem præposito pacto capitulum inter & cives, ratione graduum ecclesiæ versus forum; inito 12. Dec. ejusdem anni. Præsens fuit in assignatione portionis *investito* de Hologne an. 1241. Ejus hortatu Robertus episcopus an. 1246. obtinuit a capitulo generali Cisterciensi, ut in ordine universo singulis annis S. Lamberti festum solemniter celebraretur. Præsens fuit conventioni clerum inter & populum pro *firmitate* pactæ anno 1242.

XXXIV. Johannes III. de Morengy decanus A Leod. ut patet ex ejus epitaphio. Obiit 14. Maii an. 1253.

XXXV. Henricus III. de Resées cum Godefrido præposito adsuit obligationi cathedralem inter & secundarias ecclesias sibi invicem operam præstandi, factæ eodem anno.

XXXVI. Ægidius I. de Lagery nominatur in primis litteris *molitorum* & pistorum anno 1257. Adsuit concordiæ capitulum inter & cives ratione turris S. Walburgis an. 1261.

XXXVII. Gefridus qui & Godefridus nuncupatur decanus, cujus anniversarium celebratur IV. nonas Januar. cum Johanne præposito & collegio responsum dedit quæstionibus capituli Namurcensis, an. 1266.

XXXVIII. Franco decanus nominatur in archiv. ad an. 1273.

XXXIX. Johannes IV. de Cambiis, seu potius de Cangis memoratur in statutis synodalibus anni 1274. Et cum Arnoldo præposito consensit vadimonio constituto dominæ de Mirwart anno 1292. quo eodem anno in comitiis pro successore Johannis Flandri eligendo coactis, designavit Guillelmum a Mechlinia Leodiensem archidiaconum, qui tamen cùm competitore suo Guidone Hannoniæ Leod. item archidiacono causa cecidit; Bonifacius enim VIII. Hugonem Cabilonensem renuntiavit episcopum. Memoratur adhuc a Chapeav. tom. 2. p. 337. ad an. 1302. quo, cum scabini novum onus populo vellent imponere, & ex omnibus omnino venum propositis vectigal exigere, se se opposuit clerus ædis primariæ, & nisi decretum suum abolerent sacris interdixit; sed cum viribus suis freti ea canonicorum sententia nequaquam commoverentur, Cangius decanus, etsi patritiorum ortus genere, sacro collegio suasit multitudinem sibi fœdere jungere.

XL. Johannes V. Sapiens decanus præsens fuit in *relivio* terrarum de Flemale anno 1304. item in variis aliis actibus, ut patet ex regestis ann. 1305. & 1309. & in charta conventionis inter abbatissam & Thorenses canonicos, cui inscribitur ut testis & quam sigillo suo munit an. 1311.

XLI. Bertrandus de Montefaventio de Castronovo cardinalis diaconus, decanus erat cum Avenionem missus Hocsemius ut gesta partis canonicorum, quæ in dissidiis civium Leodiensium cum Adolpho episc. Hoium secesserat, firmanda curaret, obtineretque ut ea pro capituli gestis censerentur; cum id sine lite a Papa consequi non posset, approbationis litteras a præposito, & Bertrando nostro cardinalibus accepit. Paulo post capitulum eidem Bertrando scribit aduersus rebellium accusationes. Denique ad eundem scribunt nonnulli de capitulo adversus episcopum, qui circa comitatus Lossensis negotium tergiversabatur. Ea porro contigerunt annis 1325. 1328. & 1337. Obiit Avenione an. 1343. sepultus in ecclesia beatæ Mariæ extra muros a se constructa.

XLII. Johannes VI. ex baronibus de Blancart, cum anno 1364. in Leod. præsulem de-

signatus fuisset Johannes ab Arkel Ultrajectinus antistes, & ad Clementem pontificem scripsisset rogans ut mitteret ad se qui Leodiensium institutionum ignarum ritus inaugurationis edoceret, missus est Blancartus decanus, qui tunc primum Leodii degit, cum multis annis inter cardinales Avenione mansisset hæc dignitas. Testis fuit in testamento Guidonis de Bulonia cardinalis & episcopi Portuensis an. 1372. die 16. Maii. In dissidiis populi & episcopi ad hunc missus est orator Blancartus anno 1376. & coram Papæ legato pro Leodiensibus Tungris vehementer peroravit.

XLIII. Henricus IV. de Loncin decanus migravit è vita an. 1387.

XLIV. Renerus II. de Loncin decanus, ut constat ex ejus epitaphio. Supremum diem explicuit 26. Jun. an. 1388.

XLV. Simon de Castris de medio sublatus est an. 1390.

XLVI. Johannes VII. Ægidius, decanus circa an. 1395. primus ex deputatis ad componendas controversias inter cives & Johannem a Bavaria. Fuit postea cardinalis tit. SS. Cosmæ & Damiani vulgo dictus cardinalis Leodiensis. Jacet propter aram SS. Cosmæ & Damiani in S. Lamberti basilica.

XLVII. Ægidius II. de Chocka cui Johannes de Flemale legatum testamento reliquit anno 1420.

XLVIII. Henricus V. Goethalst decanus, dicitur legatus ducis Burgundiæ ad regem Anglorum 24. Jun. 1416. apud Rimer. t. 9. p. 364. Erat præpositus ecclesiæ Insulensis 6. Aug. anno 1422. Idem t. x. p. 234. præsens fuit in *relivio* Mechliniæ per Philippum Burgundiæ ducem 4. Jun. an. 1421. Ejus sollicitatione & opera capitulum Leodiense a Martino V. Papa obtinuit ut deinceps in ecclesia Leodiensi nullus ad canonicatum & præbendam admitteretur, nisi graduatus vel nobilis, quod indultum pontificium omnes & singuli canonici in capitulo se servaturos jurarunt an. 1426. E vivis excessit an. 1433.

XLIX. Gerardus Rondelly terris ereptus est an. 1441.

L. Razo Warousius, cui decano, in Syriam abiens an. 1443. Johannes Heinsbergius episc. sacrorum omnium curam commisit, ut & Willelmo Gaverano Campiniæ archidiacono. Missus inde ad Burgundiæ ducem ut de gravaminibus ipsi illatis ratione Brabantiæ componeret.

LI. Ægidius III. de Thylia viam universæ carnis ingressus est an. 1443.

LII. Henricus VI. Scatter spiritum emisit an. 1451.

LIII. Johannes VIII. de Monte, supremum diem obiit an. 1456.

LIV. Johannes IX. de Seranio memoratur in instrumento pacis cum Carolo Burgundiæ duce an. 1467. In pacto indemnitatis cleri per reliquos cives an. 1468. In concessione reliquiarum S. Lamberti facta Guidoni de Humbercourt an. 1469. In *reliviis* dominiorum de Celle & de Viller-sur-Lèche x. Octobr. ejusdem anni. Item in *relivio* bonorum advocatiæ Amaniensis 29. Mart. In emtione 100. modiorum speltæ in Bolzée 1470. Mortem obiit an. 1474.

LV. Johannes X. de Humieres decanus nominatur in *reliviis* 27. Jun. an. 1474. 27. Nov. ejusdem anni. Præsens fuit restitutioni magistratus civici an. 1477. Corporis vinculis solutus est anno 1483. Jacet Lovanii in choro Dominicanorum.

LVI. Walterus III. de Corswaren electus est in decanum 27. Octob. 1483. Nomen apposuit instrumento pacis Maximilianum Cæsarem inter & Johan. Hornæum Leod. episcopum Coloniæ an. 1486. Vita decessit 23. Jan. an. 1526.

LVII. Fredericus ex comitibus de Bichlingen decessit an. 1533.

LVIII. Georgius ex comitibus d'Egmond obiit an. 1548.

LIX. Gerardus a Groesbek primum ecclesiæ Leod. decanus, quam dignitatem magna cum laude sustinuit, tantamque in ea agendarum rerum peritiam adeptus est, ut in comitiis ad electionem episcopi an. 1549. inter quinque viros ad id muneris designatos & Carolo Imperatori oblatos secundum locum obtinuerit. Robertus tamen a Bergis a Cæsare nominatus est; sed ei successit & factus episcopus decanatum capitulo conferendum deposuit.

LX. Winandus a Wingarde decanus vir nobilitate conspicuus, & prudentia eximius, an. 1568. missus a Gerardo Groesbecano ad ducem Albanum ut profiteretur Tungros se inscio primores exercitus principis Arausicani apud se excepisse. Litteras ad senatum Leodiensem Roma detulit a Gregorio papa XIII. quibus Leodienses laudat ab horrore quem adversus hæreses conceperant. Eas refert Fisen. Datæ sunt die 8. Apr. an. 1575. pontificatus tertio.

LXI. Arnoldus I. Hoen ab Hornsbrouck vivendi finem fecit an. 1585.

LXII. Guillelmus ex baronibus de Grimberg, vir generis nobilitate & eruditione illustris. Romam profectus Gregorio XIII. carus in paucis fuit, eique a cubiculis. Anno 1578. galerum cardinalis insigne detulit ad Gerardum Groesbekanum, a quo in S. Lamberti collegium cooptatus est, ejusque orator ad multos principes missus. Exhinc decanus Leodiensis renuntiatus est 2. Septembr. an. 1585. Postea Antuerpiensis episcopus an. 1598. ac demum archiepiscopus Cameracensis an. 1601.

LXIII. Theodoricus de Linden Guillelmo successit in decanatu 3. Julii an. 1598. desiit agere in vivis XI. Julii. an. 1603.

LXIV. Winandus a Wingarde electus 12. Augusti, sed 21. ejusdem mensis abdicavit.

LXV. Godefridus a Bocholt decanus appellatus est 18. Septemb. sed & dignitate cessit 16. Novembris sequentis.

LXVI. Johannes XI. Dullardi assumtus est ad hanc dignitatem 12. Dec. an. 1603. fato concessit 14. Julii an. 1606.

LXVII. Godefridus II. a Bocholt designatus 5. Septembr. humanis eximitur 28. Aug. anno 1609.

LXVIII. Franciscus de Montmorenci, filius Ludovici domini de Beuvri & Johannæ de Saint Omer, fuit ipse dominus de Wastines, Berzée, &c. Cassellensis primum ecclesiæ præpositus, tum canonicus & major decanus Leodiensis, comes d'Hisfere & baro d'Averskerke & per avunculi obitum, comes de Morbecque & vicecomes d'Aire, quibus omnibus abdicatis Jesuitarum Societatem ingreditur, illisque Collegium Æriæ construxit, & Theologiæ scholam in Duacensi cademia fundavit.

LXIX. Arnoldus II. a Wachtendonck creatus est decanus 28. Januar. an. 1619. Vitam finivit an. 1633.

LXX. Johannes XII. ab Elderen vota tulit 7. Octobris an. 1633. Deinde factus est præpositus an. 1641.

LXXI. Ægidius IV. a Bocholt decanatum habuit 19. Septemb. an. 1641. & cum vita deposuit an. 1648.

LXXII. Maximilianus-Henricus Bavariæ dux ex decano confirmato 18. Aug. an. 1649. fit episcopus Leod. an. 1650.

LXXIII. Ferdinandus baro a Bocholt in locum principis Maximiliani-Henrici suffectus est 17. Octobr. an. 1650. & vitæ suæ cursum absolvit 21. Januarii an. 1669.

LXXIV. Johannes Ludovicus ab Elderen primo canonicus cathedralis ecclesiæ 8. Novemb. 1636. cantor an. 1661. decanus 18. Febr. an. 1669. ac tandem episcopus an. 1688.

LXXV. Johannes Ferdinandus baro de Mean collegii canonicorum suffragiis ad decanatum provehitur 22. Septemb. se se opposuit electioni sereniss. principis Joseph - Clem. a Bavaria. Capto Leodio 21. Novembr. anno 1701. a Gallis comprehensus, missus est Avenionem in exsilium, unde Namurcum rediit, fide jubente comite de Berlo civitatis episcopo, ibique mansit, donec in plenam libertatem restitutus cum Leodium reverteretur, ex hujus vitæ stadio decessit an. 1709. mense Aug. seu 18. Jun. ut notat collectio heraldica magistratuum Leod. p. 526.

LXXVI. Franciscus - Lambertus baro de Selis, præpositus Maseikensis & Hilvarisbecensis, renuntiatus est decanus an. 1709. An. 1714. 18. cal. Sept. primum lapidem domus civicæ posuit nomine serenissimi principis.

Præter jam memoratos decanos, occurrunt alii nonnulli, sed absque ulla temporis nota, qua quo seculo vixerint dignosci possit. Unde illos ad hanc appendicem rejicere operæ pretium visum est, & eorum solum nomina referre eo ordine quo in obituario cathedralis ecclesiæ assignantur.

Kal. Januarii commemoratio Narboldi decani.

XVI. kalend. Martii commemoratio Engonis decani.

IV. nonas Junii commemoratio Adelolfi decani, qui nobis dedit *Pucei*.

Idibus Julii commemoratio Boyonis decani.

XIV. kal. Septembris commemoratio Theodorici de Urilwin decani nostri.

XI. kal. Octobris commemoratio Godeszonis nostri decani.

III. idus Octobris commemoratio Richardi decani nostri, qui dedit nobis Selins.

VII. kal. Januarii commemoratio Godescalci decani.

ABBATIÆ DIOECESIS LEODIENSIS.

Longe plura numerabantur olim in hac dioecesi monasteria, quæ nunc ad alias recens erectas pertinent. Hæc sunt vero, quæ vel mutato statu vel retento intra limites hujus diœcesis etiamnum perseverant.

DE VETERIBUS MONASTERIIS,

QUÆ NON AMPLIUS EXSTANT,

VEL A PRIMÆVO STATU DEFECERUNT.

*Cougnon. *le Semoy.

I. CASÆ-CONGIDUNUM * *ord. S. Bened. super Sesmarum * fluvium* conditur an. 645. a Sigeberto piissimo rege Austrasiorum, in honorem apostolorum Petri & Pauli & S. Johannis Evangelistæ & ceterorum martyrum in saltu Arduennensi, accito è Solemniacensi monasterio Remaclo abbate, qui servis Dei illic congregatis præesset. Exstat regium de hoc monasterio diploma primarium apud Bolland. 1. Febr. p. 234. Superest etiam nunc cella seu prioratus in predicto vico Casæ-congiduno, inter Chinium & Bullonium oppida posito ad Sesmarum fluvium, qui dextram Mosæ ripam subit prope castrum Reginaldi.

Vide annal. Bened. ad an. 648. & 52.

II. Fossæ duabus a Malonia leucis, vetus Hanoniæ monasterium commemoratum in partitione abbatiarum regni Lotharii, quas an. 870. Ludovicus & Carolus Francorum reges inter se diviserunt. Conditur a SS. Foillano & Ultano post mortem S. Fursei germani eorum, locum Fossas præbente sub annum 650. sancta Gertrude Nivialensi abbatissa. S. Ultanus cœnobii curam suscepit volente fratre, qui S. Gertrudis in Nivialensi parthenone *contubernalis* aliquandiu vixit; unde cum aliquando ad Fossense monasterium Rhodio Cameracensis diœcesis oppido proximum, fratres visendi gratia tenderet, in silva seu *villa Sonesia* a nefario homine cum tribus sociis interemtus est pridie cal. Nov. annum circa 656. Corpus ipsius post septuagesimum diem hoc est XVII. cal. Febr. repertum, sepelitur in Fossensi monasterio, quod nunc est collegium canonicorum, ac III. nonas Septemb. è terra levatur. Idem S. Ultanus an. 658. sciscitanti per legatum obitus sui diem sanctæ Gertrudi, crastina die migratu-

rum ad Dominum respondit. Post annos aliquot monasterio Perronæ, ubi frater ejus Furseus sepultus jacebat, abbas præfectus est. Obiit S. Ultanus calendis Maii an. 686. etiam abbas San-Quintinensis. Sacra ejus ossa partim Perronæ, partim Fossis adservantur, ut Molanus & Miræus ad illum diem testantur.

Porro quamvis hoc monasterium non tam cito a suo primævo statu desciverit, nullus tamen, post S. Ultanum, ipsius abbas reperitur. Videtur autem ab instituto suo descivisse circa initium seculi decimi, ut pote quam abbatiam Ludovicus Germaniæ & Lotharingiæ rex per præstariam a Gisla abbatissa, sua consanguinea, ipso volente B acquisitam, an. 908. Stephano Leodiensi episcopo confirmat.* Mir. notit. cap. 47. An. 974. de Fossensi cœnobio Notgerus episcopus bene meritus est, adjecta urbe. Ceterum istud maxime commendat hanc ecclesiam, quod, ut ita dicam, genuerit abbatiam S. Foillani ordinis Præmonstratensis an. 1126. cujus abbas ex decreto Nicolai episcopi Camerac. pedum pastorale Fossis ab altari B. martyris Foillani tenetur accipere.

* Ch. III. col. 146.

Tres offendimus Fossenses præpositos, primum, Henricum archidiac. S. Lamberti an. 1112. Alterum Rainaldum Arnulfi IV. comitis Lossensis filium, fundatoris abbatiæ Averbodiensis fratrem, canonicum S. Lamberti & præpositum Fossensem an. 1131. ex hist. Loss. p. 92. tertium denique Berengerum, qui testis est an. 1140. in charta Alberonis episcopi Leodicensis pacta quædam inter Ebroinum abbatem Broniensem & Manassem dominum de Hierge confirmantis.

III. Monasterium S. Petri Leod. pro 15. monachis Benedictinæ familiæ, quod a S. Hucberto conditum perhibent, a Normannis postea* vastatum, Richarius episc. Leod. seu Tungrensis, in collegium 30. canonicorum mutasse dicitur, eisque prædia ad victum cultumque sufficientia donavisse circa an. 934. quo anno vivendi finem fecisse dicitur, sepultusque in crypta basilicæ S. Petri ante sepulcra monachorum.

* an. 881.

IV. S. Maria in Novo castello, seu Aquisgranensis, fuit abbatia clericorum, a Pippino Heristallensi, proavo Caroli-Magni condita vel restaurata, quam deinde ipse Carolus-Magnus magnificentiorem, forma rotunda exstruxit, columnis marmoreis ex variis Italiæ locis magno sumtu advectis, in qua & ipse honorifice conditus quiescit. A majoribus autem hæc ecclesia *Monasterium S. Mariæ* nuncupata est, eo quod clerici seu canonici viginti a Carolo-Magno instituti, regulariter in eo vixerint sub obedientia unius præfecti seu abbatis, in communi, intra claustrum, simul manducantes & dormientes secundum statuta concilii Moguntini sub Carolo-Magno celebrati. Sed hoc suave jugum Aquisgranenses, uti & Moguntini, aliique plurimi sub Othone III. Imperatore & Notgero Leod. episc. excusserunt. Qui quidem Otho & Notgerus basilicam Aquisgranensem a Normannis destructam instaurarunt, atque ex regularibus clericis 20. canonicos seculares 28. instituerunt.

Mir. cod. D nat. p. 43.

Ceterum hanc esse Mabillonius autumat abbatiam *de Aquis*, quæ memoratur anno 870. in divisione monasteriorum regni Lotharii facta Carolum inter & Ludovicum Francorum reges. Anno 972. Oto I. imperator abbatiam *Kivermunt*, sive abbatiam [a] canonicorum Capræmontensium dedit ecclesiæ Aquisgranensi *ut deinceps*, inquit, *de Regum vel Imperatorum capella abbas eidem loco præficiendus eligatur, idemque quicumque erit, nullas ecclesiæ res sibi providendas forinsecus aliquo usu deducere præsumat; sed infra communiter ad fratrum ceterorumque ibidem servientium commoda necessaria retentet. Proponimus autem, ad hæc, ut nullus per æternas temporum successiones Rex vel Imperator jam dictum locum cuiquam omnino in beneficium præstet, sed per se, ut ab exordio, in Regum vel Imperatorum manibus integerrimus perseveret.*

a Mir. notit. pag. 120. & Fisen. hist. Leod. pag. 167.

Tres tantum abbates S. Mariæ Aquisgran. ad nostram pervenere notitiam:

Eginhartus abbas S. Mariæ Aquisgranensis, ad cujus preces Carolus-Magnus an. 779. ea laudavit, quæ Pippinus proavus huic ecclesiæ contulerat.

Mir. notit. pag. 34.

Lotharius abbas an. 844., ipsius rogatu Lotharius imperator dona huic ecclesiæ collata ab imperatoribus Carolo-Magno & Ludovico Pio sarta tecta esse voluit.

Ibid. pag. 33.

C Folcharius Aquisgrani palatii abbas interest circa an. 887. Coloniensi concilio, in quo maxime contra invasores rerum ecclesiasticarum actum est.

Godescalcus Aquensis ecclesiæ præpositus, necnon Henrici III. imperatoris capellanus anno 1098. villam *Harve* in pago Arduennæ sitam & alia quædam accepit ab eodem Henrico principe.

Ibid. p. 227.

Alios præpositos recensere supersedemus, de quibus consuli potest Petrus a Beeck in historia Aquisgrani.

S. Servatii abbatia Traject. ad Mosam quando cœperit ignoratur. Ecclesiæ tamen origo accepta D vulgo refertur S. Manulfo successori S. Servatii. Exstabat vero abbatia jam octavo seculo medio, quando exsulavit in ea Wando Fontanellensis abbas jussu Caroli principis, quo mortuo Fontanellam reversus est. An. 870. facta divisione monasteriorum regni Lotharii inter Carolum & Ludovicum Francorum reges, devenit in portionem Caroli. Deinde varias experta est fortunas. An. 889. Arnulphus rex Lotharingiæ eam tradidit Ratbodo Trevirorum archiepiscopo ejusque successoribus, sed vix aliquando fuit juris ecclesiæ Trevirensis. Quenteboldus enim rex eam dedit in precariam Ragenario comiti Hannoniæ, qui E tamen paulo post, ipsam Ratbodo restituit anno 898. Ablatam iterum a Gisilberto Ragenarii filio Carolus rex Francorum Rutgero archiepiscopo reddi imperavit an. 919. Dehinc an. 928. consilio Henrici regis & principum adductus est Rotgerus archiep. ut Gilberto jure precario, hoc est quoad viveret, eam permitteret. An. 945. Rotbertus archiep. Trevir. jubente Ottone magno in possessionem hujus ecclesiæ regressus est; item Egbertus archiep. an. 993. jussu Ottonis III. ac V.

Mir. notit. eccl. p. 77.

Ibid. pag. 81.

Ibid. pag. 87.

a De ecclesia Camprimontana, vide Mir. notit. p. 99.

deniquc Eberardus Trevir. antistes an. 1065. A
Ceterum titulus abbatialis desiisse videtur ante medium seculum x. quam nihilominus ecclesiam Lothorius III. imperator (parochialem vocat) decernit assensu Leod. episcopi Alexandri, solam in Trajectensi urbe habere decimas & terminum, secundum legem ante trecentos annos institutam, contra præpositum & fratres de S. Maria Trajecti, an. 1132. indict. x.

An. 1441. XI. cal. Jan. Servatiani canonici Trajecto Leodium secesserunt, quod, ipsis decimas quasdam exigentibus, a populo minæ intentarentur. In collegio Servatiano canonicatum obtinet dux Brabantiæ, ut rex Galliæ in collegiis B Turonensi &c. Idem præterea nominabat olim præpositum, quod jus Hollandis cessit, cumque olim præpositus alternis mensibus cum Papa conferret præbendas, Hollandi modo mensibus Papæ addictis eas vendunt. *Fisen. hist. eccles. Leod.*

VI. Calmontense monasterium *Calmont* diœcesis Leod. memoratur an. 870. in divisione abbatiarum regni Lotharii facta inter Carolum & Ludovicum Francorum reges.

VII. Abbatia de Aquis ordin. Cisterc. femin. sub Alnensi abbatia virorum, memoratur apud Miræum chronici Cisterc. p. 308. Fortasse eadem est ac Mons S. Salvatoris apud Aquas, qui par- C thenon sub an. 1207. conditus, ac post annos circiter 15. translatus est ad Porcetum non longè ab Aquis, desertum a viris ejusdem instituti; ex quo etiam parthenone Deo dicatæ virgines Hochtense monasterium desertum pariter a viris, ut ad Vallem-Dei se conferrent, primum inhabitarunt, deinde ad Vallem nostræ Dominæ commigrarunt.

VIII. Becana abbatia ord. Cisterc. feminarum medio milliari a Tudonopoli recensetur a Miræo chron. Cisterc. p. 308.

IX. Legimus insuper in commentariis Reverendi admodum patris domni Stephani Vienot Cistercii D monachi, quæ nobiscum perhumaniter an. 1721. communicavit, inter alias abbatias a Sammarthanis omissas, annumeratum *Locum S. Benedicti* Floridi campi filiam, cujus fundationem in diœcesi Leodiensi illigat anno 1172. XI. Novembris. Utinam plura dicere nobis integrum fuisset.

X. Abbatia S. Johannis in Monte seu Mons S. Johannis ord. Præm. prope Maseycam ditionis Leod. vulgo *Sint-Jansberg* fundata fuit Andrea primo abbate Averbodii procurante, cui suum priorem Giselbertum præfecit abbatem, Waltero decano S. Gereonis Colon. cum fratre E suo Huberto eam dotante, & Cælestino III. pontifice Max. an. 1143. confirmante. Desierat hæc abbatia an. 1620.

Præter illa monasteria, numerabantur olim in diœcesi Leodiensi, ante multiplicatos in Belgio episcopatus, duodecim abbates seculares, quos Richarius episc. Leodiensis ex cathedrali S. Lamberti collegio sub annum 934. sanxit eligendos. Hi porro sunt; S. Mariæ Leodii: S. Mariæ & SS. Harlindis & Reinulæ de Eika: S. Mariæ S. Georgii & S. Odæ de Amanio: S. Mariæ & S. Domitiani de Hoyo[a]: S. Mariæ & S. Severi de Messia: S. Mariæ & S. Hadelini de Cellis: S. Mariæ & S. Perpetui de Dionanto: S. Mariæ de Namurco: S. Mariæ & S. Petri de Alna: S. Mariæ & S. Theodardi de Tudinio[b]: S. Mariæ & S. Rumoldi de Mechlinia: S. Mariæ de Cenaco: De quibus antequam breviter dicamus, notandum hos abbates nulla uti abbatiali veste, neque mitra, neque pedo pastorali.

S. MARIA & S. LAMBERTUS Leodii inter abbatias seculares primum jure ac merito civitatis locum obtinet. Duo ipsius nobis occurrerunt abbates: I.

Boso archidiaconus & abbas Leodiensis, qui Hoiensi collegio novem duntaxat constanti canonicis, senos alios adjecit, decanumque præposuit. Fato fungitur sub an. 1044.

Helinus abbas seu præpositus[c], vir gente nobilis, decem inferioris notæ canonicos, quibus *a S. Materno* nomen dedit, in æde principe collocavit. Idem pauperum hospitalem domum, quam *ad Catenam* vocant, a Gualtero Cavechio canonico inchoatam absolvit, redditibusque instruxit. Obiit circa an. 1113.

Eicka prope Masacum egregium oppidum ad Mosam, Trajectum inter & Ruremondam, in comitatu Lossensi ac diœcesi Leodiensi, habuit olim parthenonem, ab Adalhardo & Grinuara *al.* Grumiara, piis sanctarum virginum Harlindis & Reinulæ parentibus fundatum circa an. 730. Occurrit in portione Caroli anno 870. quando prædictus Carolus & Ludovicus Francorum reges abbatias regni Lotharii inter se diviserunt. Vastatur a Normannis an. 881. quem post annos circiter quinquaginta Richarius Leodicensis episcopus in honorem B. Mariæ reædificavit, & clericos ibidem instituit sub abbate seculari. An. 949. indict. VII. Otho I. imperator, petente Conrado Lotharingiæ duce *monasterium Eiche* dedit Faraberto Leodicensi episcopo, hoc est fortasse, confirmavit. Tandem vero an. 1571. ob metum Calvinistarum, Eikenses canonici Masacum in oppidum migravere, probante Gerardo de Groësbeck episc. qui sacra prædictarum virginum Harlindis & Relindis seu Reinulæ corpora in novam habitationem invexit XI. calend. Aprilis. II. EIKE. *Mir. notit. eccl. p. 100.*

Harlindis seu Harlinda postquam cum sorore sua Relinde in quodam monasterio, quod vulgo Valencina[d] dicitur, *omni divino dogmate pleniter erudita fuisset*, Eikensi monasterio a parentibus condito præesse jussa est. Ambæ quidem sorores (successive) *a beatis episcopis Willibrordo & Bonifacio secundum normam sanctæ regulæ & ecclesiastica instituta abbatissæ ordinatæ atque consecratæ* feruntur; verum ut ætate Harlendis anteibat, ita prior adolescentem familiam rexit anno *Secul. 3. Bened. p. 1. pag. 656.*

[a] Fisenus pro Hoyensi, Tungrense recenset.

[b] Idem Fisenus Maloniam accenset pro Tudinio, quod cum Alna confundit, tradens ipsam a Notgero episcopo fuisse translatam Tudinium, Maloniam vero Trajectum.

[c] Dignitatem abbatialem in præpositum eccl. Leod. transcriptam esse Fisenus tradit ex archivis Lambertinianis.

[d] Cœnobium est S. Johannis Valentianensis, quod nunc est canonicorum Regularium in diœc. Camerac.

730. priorque vivendi finem fecit die 12. Octobris circiter an. 745.

Relindis, seu Reinula sorori successit, atque *ad decrepitam ætatem perdurans*, beato fine quievit die 6. Februarii, miraculis post obitum clara.

Ava ex lignea lapideam fecit ecclesiam, in quam è tumulis sacra prædictarum virginum corpora ad orientalem plagam, pone altare beatissimæ Mariæ virginis transferri curavit per Franconem episcopum, qui post Hircarium sedem iniit Leodiensem an. 856. eique per annos 48. præfuisse dicitur.

De secularibus ejusdem ecclesiæ abbatibus nihil ad nos pervenit.

III. Amanium pagus est infra Hoium non procul a læva Mosæ ripa, ubi conditum est in honorem S. Mariæ & S. Georgii collegium canonicorum ab amita S. Lamberti adhuc superstitis S. Oda nobili matrona, cujus elogium exstat in floribus ecclesiæ Leod. ad diem 23. Octobris. Unum reperimus abbatem Engelbertum Francoy canonicum Leodiensem, subscriptum secundo loco inter testes & homines feudales in charta *relevationis* comitatus Lossensis facta Bullonii per Arnoldum comitem nomine Ludovici filii sui ab Adolfo episc. Leod. 30. Dec. 1323. Diplom. Loss. n. 16. pag. 18.

IV. S. Mariæ & S. Domitiani Hoyense collegium aliquando pertinuit ad ecclesiam Cameracensem, ex Balderico lib. 1. cap. 52. Sub annum vero 934. evasit abbatia secularis S. Lamberti collegio subjecta; quam dotavit an. 1066. atque dedicavit adjuvante Lietberto Camerac. episcopo Theoduinus Leodiensis antistes, quindecim ibi canonicis a Bozone archidiacono & abbate S. Mariæ institutis, totidem adjectis. *Mir. notit. p. 97.*

V. S. Mariæ & S. Severi Messiensis ecclesia ante Normannorum cladem abbatia Benedictina, erat sub annum 934. ex numero duodecim abbatiarum S. Lamberti, floruitque aliquando religione canonica; sed cum postea misere jaceret, Henricus de Lexe *al.* Lucemberch episc. Leodiensis eam tradidit an. 1149. Wafelino abbati S. Laurentii, ut ibi regularem monachorum ordinem restitueret, idque Radulfus Henrici successor approbavit an. 1171. Modo vix est prioratus.

VI. S. Mariæ & S. Hadelini cœnobium Cellense ad Letiam * fluvium haud procul a Dionanto oppido ad Mosam, hunc sanctum B. Remacli discipulum an. 669. auctorem agnoscit. Crevit autem ex munificentia præcipue Pippini, non regis, sed principis, cognomento Heristallensis. Lapsu temporis monachi mutati sunt in canonicos seculares, jam ante medium seculum decimum, qui baronum Cellensium vexationibus fatigati, Cellis relictis, Visetum * in oppidum, Trajectum inter & Leodium translati sunt circa 1337. Adolfo a Marka episc. Leod. probante, eosque illuc deducente cum sacro B. Hadelini corpore.

* Lesch.

* Visé.

Tres reperimus abbates quorum primus Johannes de Holonia, *quondam canonicus majoris ecclesiæ Leodiensis & abbas secularis Cellensis*, qui diaconus monachus professus S. Jacobi Leodiensis hominem exuit an. 1318. die S. Priscæ.

Secundus, Levoldus Northovius florebat an. 1358. quo circiter ad Engelbertum comitem Marcanum scripsit latiné chronicon comitum Marcanorum, quod in gestis hujus anni desinit, ex chronico Belgico Miræi.

Tertius, Johannes a Chokier, gentilitio familiæ cognomento de Surlet, Erasmi frater, primum ad S. Pauli, deinde ad S. Lamberti in æde cathedrali canonicus & abbas secularis Visetensis, Ferdinandi Bavari episcopi Leod. vicarius generalis. Plura scripsit opera, quæ vide in biblioth. Belgica Valeri Andreæ.

S. Mariæ & S. Perpetui Dionantense collegium, videtur fuisse monasterium; memoratur enim in divisione abbatiarum & monasteriorum regni Lotharii facta an. 870. inter Carolum & Ludovicum Francorum reges. Deinde evasit abbatia secularis tempore Richarii episcopi Leod. sub annum 934. capitulum constat duodecim canonicis & abbate, ad cujus & Papæ nominationem alternatim pertinent canonicatus. VII.

De S. Maria Namurcensi diximus in abbatiis hujus diœcesis. VIII.

De Alna dicemus infra in abbatiis ordinis Cisterciensis. IX.

S. Mariæ & S. Theodardi Tudiniense * monasterium ad fluvium Sabim paulo supra Laubias, recensetur inter illas duodecim abbatias seculares, quorum abbates ex S. Lamberti collegio circa 934. eligendos censuit Richarius episc. Leod. X.

* Thuin.

Hujus ecclesiæ abbas simulque decanus S. Pauli Leod. memoratur Richerius 1222.

De S. Mariæ & S. Rumoldi collegio Mechliniensi dicemus in Mechlinia, cujus templum est primarium & cathedrale novi archiepiscopatus. XI.

S. Mariæ Cennacensis ecclesia in Condrosis, Dionanto tribus leucis, sesquimilliari Cellis, fit abbatia secularis, S. Lamberti collegio subjecta sub annum 934. XII.

INDEX ABBATIARUM
ORDINIS S. BENEDICTI.

VIRORUM.

STABULAUS, *Stavelo.*
S. Trudo, *S. Tronc.*
Andaginum, *S. Hubert.*
Florinensis S. Johan. Bapt. *Florenne.*
S. Jacobus Leod.
S. Laurentius Leod.

FEMINAR.

Belisia, *Munster-Bisen.*
Suestrum, *Susteren.*
Thora, *Thoren.*
S. Catharina Mileniensis, *Munster-Milen.*
S. Anna Aquisgranensis.
B. Maria de Pace.

ORD. S. AUGUST.

VIRORUM.

Flona.
Novo-monasterium, *Neumoustier.*
Roda.
S. Egidius Leod.
Malonia, *Maloigne.*
Vallis scholarium Leod.

ORDINIS

ORDINIS CISTERCIENSIS.

VIRORUM. Alna.
Vallis S. Lamberti.
Vallis-Dei, *Val-Dieu* ou *la Vau-dieu.*
S. Remigius.

FEMINAR. Porcetum, *Portzet.*
Robertimons.
B. M. de Terbeeck.
Herkenroda.
Vallis cœli.
Vallis Nostræ-Dominæ.
Vallis Benedicta, *Vaulx-Benoit.*
Pax Dei.
Felix-pratum, *Felipré.*
Vetus Vinetum, seu Vetus-Vinea, *Vivignis* ou *Vignegnies.*
Oriens, *Orienten.*

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

VIRORUM. Bellus reditus, *Beau-repart.*
Lefflia *seu* Leffia.

STABULENSIS ABBATIA.

Stavelo. STABULAUS, STABULUM & STABULETUM seu STABULACENSE monasterium titulo principatus insigne, in saltu Arduennensi, haud procul a fluvio Amblava, trans Mosam, in Trajectensis * diœcesis finibus, militavit aliquando sub regula S. Columbani, deinde sub instituto Benedictino. Conditum est sub patrocinio B. Petri a S. Remaclo tunc abbate Casæ-congudunensi *, sumtus præbente Sigiberto Austrasiæ rege, & cooperante Grimoaldo duce, sub annum 648. ex Cointio, cum jam non ita pridem fundamenta posuisset Malmundarii in diœcesi Colon. duobus circiter a Stabuleto milliaribus disjuncti, quod utrumque monasterium dicavit S. Remaclus factus episc. Trajectensis an. 653. itemque fundamentali & perpetua lege sancivit ab unico semper abbate gubernandum. Recensetur Stabuletum an. 817. inter ea monasteria, quæ dona & militiam facere debent, & an. 870. in divisione monasteriorum regni Lotharii, quæ Ludovicus & Carolus Francorum reges inter se partiti sunt, estque in portione Ludovici. Jam ante annum 1376. abbas titulo principis & comitis Longiæ honoratur, qua de causa in comitiis Cæsareis inter Imperii principes sessionem habet & votum, monetam sub circulo Westphalico cudit, ab Cæsare accipit regalia, & a summo pontifice confirmationem.

*Mastrecht

* cougnon, entre Chiny & Bouillon, maintenant prieuré.

INDEX ABBATUM.

I. S. REMACLUS genere Aquitanus & Solemniacensis abbas evocatur a Sigeberto rege ad regimen Casæ-congudunensis cœnobii super Sesmarum * fluvium in episcopatu Trajectensi an. 645. cujus loci pertæsus post tres annos, auctor fuit eidem Regi, ut Malmundarium & Stabuletum monasteria conderet, quorum jubente Rege curam suscepit. Verum postquam Remaclus ad pontificatum Trajectensem [a] promotus

*le Semoy.

[a] Tradit Mabillonius antea Remaclum fuisse ordinatum regionarium episcopum.

A fuit an. 653. perbrevi spatio temporis interjecto, subrogatus est in ejus locum Theodardus, qui cœnobiis Stabulensi & Malmundariensi præesset; cumque jam uterque decimum ageret annum prælaturæ, iste abbatialis, ille pontificiæ, B. Remaclus, quod semper habuit in voto, ad dilectæ solitudinis quietem regressus, ex permissu Regis & principum, & cleri sibi commissi, totiusque plebis assensu, an. 662. sanctum Theodardum in episcopatu successorem habuit. Exinde duo simul monasteria rexit S. Remaclus per se quidem Stabuletum, ubi jacet & colitur die 3. Septembris, Malmundarium vero per S. Papole-
B num, quem ibi præpositum constituit. Ejus obitus consignatur a Cointio an. 668.

II. S. Theodardus, de quo jam in superioribus actum, in abbatiali cathedra decessorem habuit & successorem beatum Remaclum, eique in episcopali successit an. 662. Denique martyrium subiit an. 668. Vide in episcopis Leodii.

III. S. Papolenus seu Babolenus regendo Malmundario jam pridem probatus, omnium votis sancto Remaclo sufflectus est an. 668. Exstat in archivo Stabulensi diploma Vitaliani papæ, inscriptum *Baboleno abbati monasteriorum in Stabulaus &*
C *Malmundario constructorum in honorem sanctorum Petri & Pauli*, quo diplomate Pontifex omnia confirmat, quæ Sigibertus rex contulit Stabulensi monasterio, ubi S. Remaclus Baboleni decessor quiescere dicitur; conceditque facultatem eligendi abbatis secundum regulam S. Benedicti; insuper monasterium cum incolis rebusque suis omnino liberum esse jubet. *Scriptum in mense Septembri, indictione quarta*, lege *undecima* vel *duodecima*. Sancto fine quievit Papolenus an. 670. VII. cal. Julii, quo die festum illius cum ritu duplici majore celebratur in monasterio Stabulensi, ubi quiescit, & altare habet consecratum in sui honorem. *Ex Cointio.*

IV. S. Sigolinus beati patris Remacli judicio
D æque ac Papolenus approbatus, inquit Notgerus, in demortui locum successit an. 670. Sub annum vero 674. Landebertum episcopum sede sua Trajectensi ab Ebroino dejectum in suo Stabulensi monasterio reverenter excepit.

V. S. Goduinus annis & morum maturitate grandævus S. Remacli corpus ex oratorio S. Martini, quod nunc est curiale & extra monasterii septa, in majorem Principis apostolorum basilicam transtulit; lectumque seu tumulum ejus auro & argento decoravit. Ejusdem abbatis rogatu Dagobertus Austrasiorum rex donationes quasdam Stabulensi & Malmundariensi cœnobiis, a Sige-
E berto patre suo factas confirmavit calendis Aug. anno regni sui quarto, hoc est 677. Idem S. Goduinus a Theoderico rege Chlodovei junioris filio privilegium obtinuit. Cumque Stabuletum & Malmundarium per annos novem gubernasset, ad Deum feliciter migravit, anno circiter 685.

VI. Bobolenus, sive Abolenus vel Papolenus, episcopus & abbas, nulli tamen episcopali sedi alligatus, regale præceptum obtinuit a Clodoveo III. sub annum 693. regni ejus secundum.

VII. Rabangarius episcopus & abbas innotescit ex quodam placito coram Carolo Martello majo-

re domus habito apud Glamanvillam, pro restitutione quarumdam villarum Stabuleto facienda, regnante Chilperico rege.

VIII. Crodmarus.

IX. Amolgerus, sive Amingerus.

X. Florbertus seu Floribertus aut Florebertus S. Huberti filius & in sede Leodiensi successor an. 727. ex Cointio, antea fuit abbas Stabulensis, ut Placentius testatur in antistitibus Leod.

XI. S. Anglinus factus abbas an. 727. ex Cointio, sanctum Agilulfum, sibi a parentibus traditum instituit, quem habuit postea successorem. Anglino Childericum regem an. 742. varias prærogativas concessisse, & Carolomannum an. 746. villas sexdecim contulisse tradit Fisenus in Floribus eccl. Leod. p. 605. Verum Cointius ad an. 744. n. 16. elevat fidem horum diplomatum; ac primi quidem, eo quod Regem se Childericus ante annum 743. haud dixerit, idque fortasse agnovit ipsemet Fisenus ibidem pag. 321. ubi concessum legitur Anglino abbati a Childerico rege diploma an. 746. Sane in schedis MSS. quæ ad nos pervenerunt, donatio anni 742. Carolomanni nomen gerit, altera Childerici. Ceterum utrilibet principi hoc ultimum diploma tribuatur, exinde tamen illud in dubium revocat Cointius, quod Anglinus annum 746. haud videatur attigisse, quia illo anno promotus est ad episcopatum Coloniensem Agilulfus abbas antea Stabulensis ac Malmundariensis, ipsiusque Anglini successor.

XII. S. Agilulfus seu Agilolfus vel Aiulfus, cum jam, ut diximus, abbas esset Stabulensis ac Malmundariensis, sublimatus est ad sedem Coloniensem an. 746. prædictorum monasteriorum retento regimine. Abdicavit episcopatum anno circiter 750. mansitque abbas Stabuleti & Malmundarii ad annum usque 770. quo vitam martyrio finivit, ut dictum est in antistitibus Coloniensibus.

XIII. S. Albricus, clericus & abbas, rexit ab an. 770. ad annum 779. quo vitæ cursum feliciter consummavit.

XIV. Sichardus, vir doctus & disciplinæ regularis observantissimus, annis tredecim gubernavit, mortuus an. 792.

XV. Wirundus Carolo-Magno percarus fuit, magnisque functus sub eo legationibus, quem an. 814. non semel munificum expertus est. An. 803. ind. XI. privilegium a Vitaliano papa concessum, a Leone III. confirmari curavit. Obiit an. 815.

XVI. Absalon Malmundarii templum adjuvante Ludovico Pio imperatore instaurare aggressus, obiit post sesqui annum, 817.

XVII. Haudo sive Odo vel Hauto, aliis Ando, trium abbas monasteriorum, Dervi scilicet, Malmundarii & Stabuleti, in priori, favente Ludovico Pio imperatore clericos ibi degentes ad prisca monachorum instituta revocavit an. 827. sub quo etiam abbate in duobus aliis monasteriis disciplina regularis cum litterarum studiis florebat, ex Christiani Druthmari prologo in Matthæum. Audonis fit mentio in veteri charta Namurci data III. cal. Aprilis anno XI. imperii Ludovici, & in libro miraculorum S. Bercharii abbatis Dervensis. Mortuus est inclinante an. 836. postquam præfuisset annis 19. Ejus obitus III. idus Junii notatur in veteri necrologio Dervensi, modo in bibliotheca regia, his verbis: *Stabelai monasterio transitus domni Hauthonis abbatis &c.* Secul. 2. Bened. pag. 845.

XVIII. Ratholdus successor Haudonis in Malmundariensi & Stabulensi cœnobiis, vivere desiit an. 840.

XIX. Harindus obiit 844. Idem est fortasse ac Hartuinus abbas a quo facta legitur præstaria anno tertio regnante Carolo rege, subscribente Hartgario Tungrensi episcopo.

XX. Ebbo I. archiepiscopus Remensis, sed jam depositus, abbatiis Stabulensi & S. Columbani in Italia donatur a Lothario imperatore, quibus mox ab eodem privatur, quod imperatam legationem in Græciam detrectasset. Tum vero Ludovicum Germaniæ regem adiit Ebbo, a quo episcopatum Hildesheimensem consecutus, ibidem obdormivit an. 851.

XXI. Ebbo II. mense uno & diebus octo rexit, mortuus an. 845.

XXII. Hircarius sive Hartgarius, filius comitis Sabaudiæ, cum annum quintum jam ageret in episcopatu Leodiensi, beneficio Lotharii imperatoris, Stabulensis abbas creatus est, & obiit an. 855. *al.* 856. III. calend. Octob.

XXIII. Adelardus, cum in monasterii archivis passim comes appelletur, non videtur fuisse monachus, sed administrator jubente Cæsare designatus. Mortem ejus consignat Fisenus an. 867. at siquidem, ut Mabillonius tradit, fuit idem Epternacensis abbas, imo etiam fortasse Sithiensis, toto citius triennio obiisse dicendus est.

XXIV. Hildeboldus videtur fuisse monachus, quia Ludovicus Germaniæ rex in rescriptis annorum 874. & 877. quibus monasterii privilegia probat, augetque fortunas, venerabilem abbatem appellat. Laudabiliter præfuit & mortuus est anno 880. III. cal. Octob.

XXV. Antonius episc. & abbas Stabul. fiscum Blandonium &c. ab imperatore Carolo Crasso accepit an. 882.

XXVI. Leutbertus seu Luitbertus ex abbate Elvagensi in diœcesi Augustana Moguntinus archiepiscopus fuerat jam annis septemdecim, quando Stabuletum administrare cœpit. Eo tempore Normanni monasterium & viciniam omnem devastarunt. Obiit an. 889.

XXVII. Lintfridus, quem Arnulfus rex an. 890. comitem, Zuentiboldus rex an. 895. vocat suum dilectum comitem, paulo amplius novem annis administravit, cujus tempore, metu Normannorum, B. Remacli corpus in castrum Longiæ, deinde ad arcem Caprimontanam delatum est. Mortem oppetiit an. 898.

XXVIII. Richarius seu Richardus e monacho Stabulensi fit abbas ejusdem loci an. 898. cui abbatiæ duas alias, Prumiensem & Hubertensem adjecit anno sequenti. Demum circa 920. creatur episcopus Leodiensis, quo tempore Andaginum seu abbatiam S. Huberti reliquit. Efflavit animam an. 945. X. cal Aug. vix unquam

quiete potitus Stabuleto, quod vi usurparunt potentissimi principes quatuor hoc ordine.

XXIX. Raginerius Hannoniæ comes, ex Miræo, Stabuletum, excluso Richario, vi occupavit, an. saltem 902. & 15. annis administravit; qui certe anno 911. dicitur comes, ac missus dominicus, necnon abbas Stabul. & Malmundar.

XXX. Everardus Raginerii nepos in abbatum catalogo nominatur comes & abbas.

XXXI. Gisilbertus vel Gislebertus Raginerii filius, *al.* nepos, dux primus Lotharingiæ creatus ab Henrico Aucupe Germaniæ rege, rexit non inutiliter usque ad mortem, an. 939. Rheno flu- B mine absorptus, ex Miræo.

XXXII. Conradus seu Cuno Werinheri filius, Othonis I. gener, Lotharienfis dux, abbatiam occupavit ad annum usque 952.

XXXIII. S. Odilo vir natalibus clarus, cum ecclesiæ Virdunensis secundus ab episcopo curam gereret, repente seculi facultatibus rejectis monasticen amplexus est in monasterio Gorziensi sub annum 933. Is vero jam adulto monasticæ conversationis robore, a Stabulensibus exoptatur, ibidemque promovetur abbas *, & quidem verus Richarii successor. Circa 947. adfuisse dicitur synodo Virdunensi, in qua sedes archiep. Remensis, C Hugone rejecto, adjudicata fuit Artaldo. An. 950. Otto imperator ei primariam cœnobii donationem confirmavit. Attamen non nisi quantum ad spiritualia cœnobium administrasse videtur per annos septem, nimirum usque ad an. 952. quo demum, connivente utcumque Conrado, ex integro factus est abbas. Porro iste monachos hinc inde dispersos adunavit, disciplinam regularem suscitavit, litterarumque studia ad pristinum honorem reduxit, opera inprimis Notgeri, quem e S. Galli monasterio ad suos erudiendos evocavit, viri magna eruditionis laude celebris, qui postea Leodicensem ecclesiam illustri gloria rexit. Denique cœlo maturus Odilo migravit ad Dominum an. D 954. v. nonas Octob. de quo sic habetur in libro miraculorum S. Remacli: *Hic consummatus in brevi explevit tempora multa.*

* an. 938. ex Bucelino.

XXXIV. Werinfredus seu Werenfridus & Werinherus monachus Stabulensis & in schola Notgeri commendatissimus, disciplinæ regularis per S. Odilonem restitutæ observantissimus fuit. Jam anno 953. commutationem fecisse dicitur cum Warnero comite. Locum refugii in civitate Leodiensi obtinet an. 961. ab Everaclo episcopo. Anno 966. liberam eligendi abbatis fratribus suis ab Ottone imperatore facultatem impetravit. Ei Notgerus prædictus librum de vita S. Remacli episcopi, quem ejus hortatu compo- E suerat, nuncupavit. Cujus deinde consilio idem Notgerus jam tum factus episcopus ad pacandum Laubiense monasterium usus est, uti legitur apud Fulcuinum de gestis abbatum Laubiensium c. 8. Memoratur insuper Werinfredus an. 974. quo prædium Turninas recuperavit. In quodam elencho MS. sedisse legitur annis 27. hoc est usque ad annum 980. quo Ravingerum a Fiseno dicitur accepisse coadjutorem & sexennio post obiisse; sed neutrum verum est; nam 1.° Ravingerus abbas occurrit jam an. 974. 2.° Werinfredus seu Werinherus pervenit ad an. 996. quo privilegium apostolicum obtinuit a Gregorio V. Itaque citius accepisse coadjutorem dicendus est Werinfredus, & anno saltem 974.

Spicil. tom. vi. p. 577.

XXXV. Ravingerus annis 974. & 980. privilegia impetrat ab Ottone II. pro libera in posterum abbatis electione. Quia vero Malmundarienses monachi proprium abbatem contra S. Remacli sanctionem habere moliti erant, hanc controversiam Imperator suo rescripto diremit, favente judicio episcoporum viginti, qui in Engelheim ad synodum generalem convenerant; eoque in primis cavit, ut Stabulenses primam electionis vicem obtinerent. An. 986. ab Ottone III. confirmari curavit omnes monasterii immunitates. Quod quidem præceptum a Werinhero abbate impetratum legimus in annalibus Benedictinis & alibi. Accessit etiam Silvestri II. papæ diploma precibus Ravingeri concessum, quo privilegium Ottonis II. roboratur, hac addita clausula, quod sicut Imperio in temporalibus, sic & sanctæ sedi in spiritualibus proxime subessent ista duo monasteria. Inter ea vero Malmundariensis cœnobii templum a Werinfredo cœptum Ravingerus perfecit, & curiale S. Gereonis construxit. Memoratur in libro miraculorum S. Remacli, secul. 2. Benedict. pag. 502. Vivere desiit an. 1008. ex Fiseno, IV. idus Novemb. sed fortasse citius.

Ex schedis D. Edmundi Martenne.

Ibid.

XXXVI. Bertrannus seu Bertrandus ex præposito abbas electus circa annum 1005. inquit Martennius noster, an. 1007. privilegium obtinuit ab Heriberto Coloniensi præsule. Testatur tamen Fisenus in Floribus ecclesiæ Leod. hunc nonnisi post biennium * a sua electione, quam idem auctor illigat an. 1008. ineundæ administrationis facultatem obtinuisse ab Henrico I. imperatore, quod vitiosam ejus electionem falso nonnulli detulissent. Postea vero utiliter præfuit, ac mortuus est feliciter an. 1020.

* an. 1011. ex Bucelino.

XXXVII. B. Ricardus abbas Virdunensis S. Vitoni, fuit etiam abbas S. Remacli, & Malmundariensis, ex vita ejusdem Ricardi secul. VI. Bened. part. 1. pag. 545. sed ista duo monasteria haud aliter rexisse videtur, quam quomodo alia plurima, quibus informandis discipulos præfecit.

XXXVIII. S. Poppo I. nobili genere in Flandria natus, militiæ prius operam dedit, mox in cœnobio S. Theoderici prope Remos aliam sub cura Gilberti * militiam amplexus, omnibus virtutibus enituit. Apud S. Vitonum sub Ricardo abbate cellerarii munere defunctus, ac postea in Vedastino cœnobio secundus ab eodem Ricardo præfectus, Stabulense tandem cum Malmundariensi regendum suscepit, sub an. 1021. precibus Henrici imperatoris vix annuente Ricardo, qui cum sibi necessarium esse obtendebat. Utrumque monasterium restauravit Poppo, maxime vero Stabulensem ecclesiam, quam variis donatam ornamentis, ab Herimanno Coloniensi archiepiscopo & a Nicone Leodicensi præsule consecrari curavit nonis Julii ind. VIII. an. 1040. præsente

* seu Eilberti, hic erat Gerardi episcopi Camerac. frater.

cum aliis episcopis Henrico III. Romanorum rege, qui hoc ipso dedicationis die monasterii jura magnifice confirmavit. Cum autem esset etiam S. Maximini Trevirensis abbas, circa an. 1030. suppetias contulit ad novam S. Apri Tullensis ecclesiæ fabricam. Idem sub hoc tempus præclarum modestiæ specimen dedit, quando sibi delatum a Conrado Augusto episcopatum Argentinensem constantissime respuit, neque nisi coactus variarum abbatiarum emendationen ac instaurationem suscepit. Defunctus est VIII. cal. Febr. an. 1048. ind. I. ætatis suæ anno septuagesimo, imperii vero Henrici III. anno decimo, apud Marcianas, quod monasterium ipsius tutelæ Balduinus *marchisus* non ita pridem demandaverat, sed moriens ad Stabuletum se deferendum præcepit. Exstat ipsius vita secul. VI. Bened. p. I. pag. 569. Sub hæc tempora Ruodo sive Rudolfus ex præposito Malmundar. factus est abbas Hirsfeldensis, deinde episc. Paderbornensis per annos 18. & mortuus est 1052.

XXXIX. Petrus antea decanus Popponi successisse videtur ex brevi narratione dedicationis eccl. Stabul. & inventionis corporis S. Remacli, apud Martennium, sed paulo post vel cessit vel decessit.

XL. Theodoricus patris cognominis viri nobilissimi filius, a S. Poppone suo magistro in extremis agente ad Imperatorem ire jussus est ut S. Maximini monasterii Trevirensis regimen ab eo acciperet. Obtinuit vero & abbatiam Stabulensem, pro qua privilegium accepit a S. Leone papa IX. tertio nonas Septembris ind. III. pontificatus ejus anno I. hoc est 1049. aut 1050. Exstat tom. IV. annalium Bened. p. 735. & apud Miræum notit. eccl. p. 289. Vocatur Thiedericus in charta Frederici Lotharingiæ inferioris ducis & monasterii Stabulensis advocati an. 1067. ecclesiam de *Sprimont* & allodium quoddam *Genape* monachis Stabulensibus, apud quos eligit sepulturam, concedentis. Eo sedente S. Agilolfi corpus Malmundario Coloniam advexit S. Anno Coloniensis antistes, eique monasterio præfecit Teginonem monachum ex cœnobio Brunwillarensi, seu abbatem, inquit Fisenus; sed sacro S. Remacli corpore Leodium delato, ubi tum erat Cæsar, miraculorum frequentia factum est, ut rescisso priori decreto, antiqua lex deinceps de uno utriusque monasterii abbate teneretur. Obiisse fertur Theodoricus an. 1080. prima die Novemb. sepultus ad introitum capituli.

(Mir. notit. pag. 290.) (V. Mabill. t. V. annal. Bened. pag. 43.)

XLI. Rodulfus anno 1085. indict. VIII. necessitate regii *servitii* coactus, accepit a Mazone de Rona equum unum pro quatuor marcis, *carratam* vini pro duabus marcis: pro quibus sex marcis dedit ei in vadimonio curtem in *Sprimont* de qua supra, *cum tota indominicatura usque decima*. Hic ab Henrico Cæsare impetravit an. 1089. indict. XII. decimo cal. Decembris ut omnis Stabulensium libertas & facultates, ejus auctoritate firmarentur. E vivis excessit an. 1097. vel 1098. nonis Novembris.

(Mir. notit. pag. 294.)

XLII. Folmarus antea monachus Stabul. abbas etiam S. Maximini Trevirensis, moritur 1105. XVIII. cal. Sept. ipso die Assumtionis B. Mariæ.

XLIII. Poppo II. de Bello-monte jam ante duos annos abbas Prumiensis, ob neglectam in hac utraque abbatia rem familiarem *Depopulator* appellatus est. Interiisse dicitur an. 1119. VII. cal. Aug. post quem Warnerus quidam monachus abbatis dignitatem invasit, quam post sexennium auctoritate apostolica relinquere compulsus est.

(Spicil. tom. pag. 465.)

XLIV. Cuono monachus Malmundariensis legitime substitutus an. 1124. rem monasticam simul & domesticam magna laude restituit. Fato functus est 1128. IV. idus Dec. postquam, inquiunt, eodem anno Fredericus archiepiscopus Coloniensis ei dominium in cœnobium Malmundariense, secundum antiqua privilegia, asseruisset.

XLV. Johannes I. de Reuland seu de Ruland hoc ipsum, quod mox laudavimus, Frederici Coloniensis archiepiscopi privilegium obtinuisse dicitur eodem an. 1128. interventu Wiboldi tunc portarii seu hospitum magistri, ad resecandam omnem inter ascetas utriusque cœnobii dissentionis materiam. Obiit 1130. idibus Novembris.

(Ch. XXII. col. 164.)

XLVI. Wiboldus & Guibaldus, male Nisboldus & Hisbaldus, vir nobilis & litteratus Arduennas gente * an. 1119. ætatis suæ 20. monachus Walciodori[a] factus est sub Widrico abbate, qui Stabuletum paulo post ad litteras perfectius discendas illum misit. Hinc Valciodorensi scholæ præficitur, dein Stabulensi, ubi tanta prudentiæ ceterarumque virtutum laude inclaruit, ut anno ætatis trigesimo tertio omnium acclamatione renuntiatus sit abbas Stabulensis, XVI. cal. Decembris 1130. Anno seq. Lotharius Romanorum rex cum Richisa sua conjuge ob venerationem B. Remacli, devote Stabuletum appulsus, Wiboldum in abbatiæ possessionem induxit, privilegia cœnobii confirmavit, ipsumque Alexander episc. Leodic. præsente eodem rege benedixit die 20. Aprilis. Eodem anno 1131. præsens memoratur in charta ejusdem Lotharii pro monasterio Epternacensi. Circa an. 1135. Wiboldus abbas prædia Stabuleti descripsit ex altaris tabella argentea, in quo opere sunt argenti meri sexaginta marcæ, in deauratura sunt auri meri quatuor marcæ, tota vero expensa operis centum marcæ. Erat præfectus Classis Lotharii imperatoris, quando Salernum obsidione cinxit & expugnavit an. 1137. eoque anno 19. Sept. subrogatus est in locum Rainaldi abbatis Cassinensis, qui Petri Leonis pseudopontificis partibus adhærebat. De qua electione Lotharius ipse in aureo quod vocant diplomate sic ait: *Post multos labores & pericula, quæ pro nobis & nobiscum in administratione nostri imperii in Apulia fideliter pertulit, nobis redeuntibus, in monasterio Cassinensi a fratribus ejusdem loci & universo populo, violenta & admirabili prorsus electione in abbatem raptus est.* Sic inquam Imperator in suo pro Stabulensi abbatia præcepto hoc anno

(* ex Fisen.) (Mir. notit. p. 341. & 295.) (Chron. Cassin. c. 134.)

[a] In chronico Cassinensi natione Lotharingus & a pueritia in monasterio Stabulensi monachus factus dicitur. Ita etiam D. Fleury in hist. eccl. tom. XIV. p. 503. sed potior habenda videtur ratio Valciodorensis chronici, Spicil. tom. VII.

indict. I. x. cal. Octob. Wiboldi precibus concesso, quod quidem habes apud Miræum notit. eccl. Belgii cap. 148. At vero cum paulo post ex Imperatoris præmatura morte, quæ contigit eodem anno pridie cal. Octobris, Rogerus Siculus vires resumsisset, nec ab eo pacem obtinere posset Wiboldus, clam e Cassino discedens, die 2. Novembris, suos ad Stabulenses remeavit. Subscripsit an. 1138. privilegio Conradi imperatoris pro S. Remigio, ex chartul. 2. hujus monasterii; quo etiam anno III. idus Aprilis idem *Mir. notit. pag. 379.* Conradus Wiboldo petente monasterii Stabul. jura confirmavit. An. 1140. v. idus Febr. eundem principem strenuum expertus est defensorem, adversus eos qui cœnobii immunitates infringere moliebantur. Tanta uno verbo apud Conradum imperatorem gratia valuit, ut summi quique principes, atque adeo Orientis imperator Emmanuel, imo ipsi Romani pontifices, si quam ad Conradum adornarent legationem, obnixe Wiboldo commendarent, qui vel prudentia sua dirigere vel gratia apud Cæsarem promovere negotia posse credebatur; hodieque servantur in archivis Stabulensibus, acceptæ ab illis & a Wiboldo redditæ litteræ. Inde vicissim plurimas a summis pontificibus bullas accepit, quibus magis ac magis monasterii libertas roboratur, aliam anno 1140. 2. nonas Maii indict. III. ab Innocentio II. alteram a Cœlestino II. an. 1143. indict. VII. tertio cal. Jan tertiam a Lucio II. an. 1144. ind. VIII. quarto idus Novembris; quartam ab Eugenio III. an. 1146. indict. IX. octavo idus Junii; quintam denique ab Adriano IV. anno 1154. indict. III. decimo sexto calendas Junii. Reperitur insuper Wiboldus an. 1146. in charta Conradi III. pro ecclesia Viennensi, & in altera ejusdem Conradi & Frederici I. imperatorum eodem anno prædia & possessiones ecclesiæ Camerac. confirmantium. Porro hoc ipso anno ab- *Ibid. pag. 393.* batiam Corbeiæ Germanicæ suscipere cogitur, cujus afflictum statum ab annis quinquaginta *Spicil. t. VII. pag. 572.* pristino splendori restituit. Item an. 1148. ipso die sepulturæ abbatis Valciodor. unanimi conventus sententia in successorem electus est, sed modeste se excusavit, statimque Robertus, quem *Secul. V. Bened. pag. 587.* ex allatis ad se non ita pridem vita & miraculis S. Forannani ipsius Roberti studio compositis noverat, ejus consilio in abbatem cooptatus est. An. 1152. subscribit paci inter ecclesiam & Imperium initæ, ex annalibus Cisterc. Eodem anno indict. xv. septimo idus Martii a Friderico Ro- *Mir. notit. p. 394.* manorum rege privilegium impetravit. Cujus etiam tabulis pro ecclesia Cameracensi subscripsit anno seq. Denique Umboldi nomen abbatis Sta- *Tom. I. Anecdot. col. 445.* bulensis & Corbeiensis inscriptum reperitur chartæ seu epistolæ Bertoldi Burgundiæ ducis ad Guigonem dalphinum, qua ei concedit quidquid habebat in civitate Vienna, an. 1155. Quid plura? Vir summæ prudentiæ ac religionis, vitæ suæ terminum invenit in Butellia civitate Paphlagoniæ, dum ab urbe Constantinopolitana ex legatione ad Imperatorem Græcorum reverteretur, suæ administrationis anno 28. ætatis 61. Christi 1158. XIV. cal. Aug. Revectus Stabuletum ante majorem aram conditus est. Elogium habet apud Fisenum in Floribus eccl. Leod. 19. Julii.

XLVII. Erleboldus & Aldebardus, Wiboldi frater uterinus & virtutum heres, monachus primum sancti Laurentii, deinde Stabulensis, fratri suo datus est successor anno 1158. Anno 1160. subscripsit donationi villæ Germiniaci factæ S. Remigio & Hugoni abbati. Ossa Wi- *Chartul. Remig.* boldi decessoris e Græcia Stabuletum transferri curavit, eaque honorificentissimo tumulo ibidem recondi. Anno 1161. ex Fiseno, *al.* 1167. insignium pontificalium usum a sede apostolica sibi & successoribus obtinuit. Testis legitur an. 1162. in bulla aurea Frederici imperatoris *Mir. notit. p. 436.* pro ecclesia Genevensi. An. 1174. nominatur Erlembaldus in charta ejusdem Frederici contractum inter Aquisgranensem & Altimontensem ecclesias initum confirmantis. Exstat ad illum epistola x. libri v. Petri Cellensis. Senio tandem confectus dignitatem deposuit anno 34. sui regiminis, & anno sequenti, qui fuit 1193. IV. nonas Martii mortuus est; de quo fortasse sic habet necrologium Dervense: *VII. cal. Martii Erlembertus abbas S. Remacli.*

XLVIII. Gerardus I. Malmundarii nosocomium leprosis ab antecessore conditum auxit. S. Quirini [a] conditorium auro gemmisque ornavit. Litem composuit an. 1198. cum Hugone VI. abbate S. Dionysii, super quarumdam decimarum perceptione, ex archivo Sandionysiano, in hist. hujus monasterii pag. 212. Eo sedente an. 1203. fœdus perpetuæ unitatis & concordiæ inter Malmundarienses & Stabulenses initum est. Obiit 1209.

XLIX. Adelardus II. seu Alardus an. 1211. *al.* 1212. societatem cum Hubertensibus renovavit. Iniit etiam fœdus cum ecclesia Trevirensi, cui donavit ecclesiam curialem de Clotten ad Mosellam, cum tertia parte decimarum vini & tritici. Moritur 1222. III. idus Octobris, de quo sic habet necrologium Dervense: *idibus Octobris Alardus abbas S. Remacli.*

L. Fredericus a Petra jam triennio Prumiensis abbas, vir magnæ prudentiæ & religionis, utriusque monasterii dignitatem & libertatem fortiter defendit. Vivere desiit an. 1244. XVI. cal. Decemb. *al.* 1245. sui regiminis 23. Hinc e nostro secundo tomo col. 571. expungendus est XXXI. abbas Solemniacensis Mauricius, quem superinduximus ex litteris apud Mabillonium excusis secul. 2. Bened. pag. 1093. neque enim legendum est anno 1234. sed 1134. ut probat indictio XIII.

LI. Nicolaus adeptus vacantem sedem aduobus annis, dejicitur 1. die Novemb. an. 1248. in conventu Aquisgranensi, ubi Guillelmus Hollandiæ comes rex Romanorum coronatus est. Creditur Nicolaus adhæsisse partibus Frederici imperatoris imperio dejecti.

LII. Henricus I. Guelder, frater Othonis Geldriæ comitis, cum jam esset Leodiensis electus,

[a] Hujus sancti presbyteri & martyris corpus cum sacris sociorum ejus reliquiis annuente Carolo magno Wirmundus seu Wirundus abbas an. 808. Condato juxta Parisios Malmundarium advexerat.

in eodem conventu Aquisgranensi designatus est abbas Stabulensis ex Fiseno in Floribus ecclesiæ Leod. qui tamen alias, scilicet in historia eccl. Leod. ejus ad abbatiam electionem revocat ad annum 1258. & in hac quidem sententia præcursores habuit omnes propemodum qui ante illum de rebus Leodiensibus scripsere. Verum hæc ita conciliari possunt, ut revera Henrico post deturbatum Nicolaum commendata sit abbatia, sed fratres minime consenserint, donec fuerit consecratus. Ceterum an. 1274. in concilio Lugdunensi, exigente criminum pondere, omnibus ecclesiasticis dignitatibus exutus est. Ejus vero temporibus an. 1263. idibus Junii Johannes decanus totusque conventus Stabulensis petentibus Solemniacensibus dederunt reliquias S. Remacli patroni communis, scilicet de baculo pastorali, de casula, in qua jacuit tumulatus, & de sandaliis ejus, unaque polliciti sunt, se, cum de capsa in capsam transferri corpus contingeret, congruam ad eos portionem ejus transmissuros; quod quidem præstiterunt an. 1268. Dominica ante Ascensionem Domini, tradito nuntiis e Solemniaco missis brachio sancti.

LIII. Johannes II. Engianus, prius episcopus Tornac. an. 1274. mense Maio episcopatu Leodiensi, Stabulensique abbatia donatur a Gregorio X. papa, in concilio Lugdunensi. Traditur autem a Gueldrensi superstite captus & equo impositus in angustissimo ephippio, hac inusitata equitatione fractus interiisse an. 1281.

LIV. Egidius de Falconis-petra vir probatæ religionis & magnæ prudentiæ, obiit an. 1307. VI. idus Maii.

LV. Henricus II. de Bolan, *al.* de Bouland, monachus Stabulensis, Henrici Luxemburgensis Stabulensium hostis vi potius, quam electione canonica intruditur abbas. Condidit tamen Stabuleti altare S. Andreæ, ante quod sepeliri voluit. Fato fungitur 1334. die XI. Augusti.

LVI. Winricus cognominatus de Pomærio monachus & custos Malmundariensis, vir prudens & gnavus, in abbatiali munere confirmatur anno 1335. die S. Vitalis. Idem pro rebus monasterii curandis Avenionem ad Pontificem profectus, in reditu mortuus est anno 1342. die 4. Decemb. tribus a civitate Avenionensi leucis.

LVII. Hugo de Alvernia juris utriusque doctor a summo pontifice substitutus est magno monasterii bono. Libros enim rationum feudalium meliorem in ordinem redegit, prædia quædam nobilia recuperavit, aliaque nonnulla emendavit. Ab eo Carolus IV. imperator an. 1346. advocatiam abbatiæ cum bonis eidem annexis accepit; hincque pro suo officio æquissimus princeps ordinesque & subditos Luxemburgenses ab infestandis Stabulensibus coërcuit, ac insuper an. 1357. bullam auream Lotharii per aliam aureo item sigillo munitam confirmavit. Cumque Hugo annis trinqita utiliter ac religiose præfuisset, vitam reliquit an. 1373. die 3. Novemb.

LVIII. Warnerus *al.* Warnerus de Ockiers *al.* de Ockur monachus Malmundariensis * utrique monasterio præerat an. 1376. quo Carolus IV. imperator vocat eum in suo diplomate devotum suum ac dilectum principem. An. 1384. Wencesllao prædicti Caroli filio & in Imperio successori advocatiam abbatiæ cum suis annexis contulit. Exstinctus est anno sui regiminis vigesimo, Christi 1393. VI. cal. Febr.

* *al.* eleemosynarius minor Stabulensis.

LIX. Walramus *al.* Walranus de Schleida vel de Sceilda Wencesllaum imperatorem hospitio triduano Stabuleti excepit. Infeliciter bellum gessit an. 1400. cum toparcha Montis-jovis *Montjoye*, trecentis e suis desideratis, totidemque captis, quos redimere coactus est duodecim millibus florenorum Rhenensium. Mortem oppetiit an. 1410. ipso die S. Marci Evangelistæ.

LX. Henricus III. de Viseto vir pacificus ac religiosus a Sigismundo Romanorum rege, cujus coronationi apud Aquisgranum interfuerat, privilegiorum confirmationem obtinuit an. 1417. quo mortuus est.

LXI. Johannes III. Godescalcus Malmundar. decanus, sive secundum alios monachus Stabulensis negligenter admodum rexit per annos 21. cujus temporibus an. 1421. Bartholdus de Ockier abbas S. Huberti ex delegatione Martini V. papæ monasterium visitavit, pluraque statuit ejus administrationi valde utilia. Johannes autem Longiensem arcem & comitatum oppigneravit Everardo Markano; ex quo secuta sunt innumera mala. Exuit mortalitatem an. 1438.

LXII. Henricus IV. de Merode canonicus Aquisgranensis, vir doctrina, moribus & genere clarus, ad hanc dignitatem vocatus, antequam regimen abbatiæ subiret, Leodii in monasterio S. Jacobi regulam professus est, & inde aliquot cœnobitas Stabuletum adduxit, quorum opera disciplinam restitueret. Magna cura parique fructu rexit annos 22. mortuus 1460.

LXIII. Gasparus decanus Malmundariensis, electus die festo S. Scolasticæ, in frequenti ecclesiasticorum & nobilium cœtu inauguratur a suffraganeo & abbatibus S Jacobi & S. Egidii 22. Junii. Anno 1462. parochialem ecclesiam S. Gereonis Malmundariensis uniri ecclesiæ abbatiali Malmundariensi obtinuit a Pio II. summo pontifice. An. 1466. Fredericus III. imperator ei regalia monasterii concessit &c. Gravia passus est ab Arembergiis & Markanis, ratione Longiensis comitatus omnem regionem infestantibus. E vivis excessit pene nonagenarius an. 1499. sui regiminis 39. pridie cal. Aprilis.

LXIV. Guillelmus e comitibus de Manderscheit primum fuit monachus S. Arnulfi Mettensis, tum præpositus Prumiensis, deinde abbas Stabulensis, ac demum etiam Prumiensis an. 1518. disciplina utrobique restituta secundum constitutiones Bursfeldenses maxime commendandus. An. 1501. Malmundarii benedictionem percepit a Johanne de Horne episcopo Leodiensi, Dominica 1. Octobr. An. 1502. die 9. Maii privilegium impetravit a Maximiliano Romanorum rege. Arcem Longianam cum toto comitatu armis Caroli V. Cæsaris recuperavit. Castrum Stabulense construxit & in eo mortuus est an. 1546.

2. Julii. Jacet in medio templi ante summum altare. Hoc autem in castro acta publica, manuscripti codices, & sacra supellex pretiosior adservantur, necnon ibidem officina nummaria cernitur; abbas enim, ut diximus, jure cudendæ monetæ gaudet.

LXV. Christophorus comes de Manderscheit Guillelmi nepos ex fratre Jacobo comite Keilensi, cum jam an. 1544. patrui coadjutor in utraque abbatia designatus esset, & a Paulo IV. summo pontifice anno sequenti confirmatus, statim a morte Guillelmi abbatiarum Prumiensis & Stabulensis possessionem adeptus est. Postridie vero exsequiarum ejusdem 5. Julii habitum regularem a Stabulensibus suscepit, paucisque diebus elapsis, gratiam longioris temporis faciente Papa, vota monastica palam nuncupavit. Deinde ad sacrum diaconatus ordinem promotus, in quo ad mortem usque permansit, utrumque monasterium difficillimis temporibus sapienter rexit, viriliterque propugnavit catholicam fidem. An. 1553. die 16. Martii privilegio donatur a Carolo V. imperatore. Obiit an. 1576. 28. Aug. mœrore confectus, quod sub fictis rumoribus summus pontifex consensisset uniri abbatiam Prumiensem ecclesiæ metropolitanæ Trevirensi.

LXVI. Gerardus II. a Groesbeck ex decano S. Lamberti episcopus Leodiensis, creatus est abbas (ita propter finitimorum turbas e re videbatur potentiorem aliquem præesse principem) ista pactione, ut eo decedente maneret Stabulensibus integra designandi successoris potestas. Quod adeo sancte princeps observavit, ut factus deinde cardinalis conventionem illam ab apostolica sede ratam haberi & confirmari obtinuerit. Quatuor annis sapientissime suo munere perfunctus obiit 1580. v. cal. Jan. qua die elogium habet in floribus Leodiensibus Fiseni, pag. 524.

LXVII. Ernestus Bavarus elector Coloniensis & episcopus Leodiensis, eadem de causa & lege eadem cooptatus est in abbatem. Etsi vero sibi subditos status ab hæreticorum dogmatibus & insultibus magnanimiter defenderet, haud tamen impedire potuit, quin ecclesia Malmundariensis a confœderatis hæreticis ex Gueldria erumpentibus sacrilege profanaretur an. 1587. 26. Junii. Fatis concessit 1612. adscito sibi coadjutore jam an. 1599. Ferdinando nepote.

LXVIII. Ferdinandus Bavarus post Ernesti patrui mortem, magna omnium exultatione hanc trinam dignitatem auspicatus est an. 1612. Ossa B. Popponis e terra levavit an. 1624. & anno 1630. Guillelmum Bavarum aulæ suæ præfectum, suum designari successorem obtinuit. Mortuus est 1650.

LXIX. Guillelmus I. Bavarus baro de Hollinghoven abbatiæ immunitates strenue defendit. Eo regente an. 1654. 25. Aug. congregationi Bursfeldensi utrumque monasterium accessit. Vitam absolvit an. 1657.

LXX. Maximilianus Henricus a Bavaria Ferdinandi successor in archiepiscopatu Coloniensi, ac deinde Guillelmi coadjutor in abbatia Stabulensi, paucis post annis dignitatem abbatialem a

A Stabulensibus petiit transferri in Franciscum Egonem Furstenbergium.

LXXI. Franciscus I. Egon Landgravius de Furstemberg episcopus Argentinensis, denegatam ab Alexandro VII. confirmationem obtinuit a Clemente X. Moritur an. 1682.* postquam anno præcedenti fratrem suum in coadjutorem obtinuisset. *al. 1683.

LXXII. Guillelmus II. Egon de Furstemberg episcopus Argentinensis an. 1683. abbatiæ gubernaculum adeptus est; hisque titulis accessit paulo post cardinalitia dignitas. An. 1699. indultum apostolicum obtinuit, quo cavetur, ut ipso B eminentissimo cardinali cedente vel decedente, etiam apud sedem apostolicam, successoris electio ad monachos secundum privilegia apostolica pertineret. An. 1702. sibi coadjutorem adlegit, ac denique mortuus est Lutetiæ in suo abbatiali palatio S. Germani a Pratis 10. Aprilis an. 1704.

LXXIII. Franciscus II. Antonius a Lotharingia frater ducis Lotharingiæ de luce raptus est apud Lunevillam die 17. Julii an. 1715. unde biduo post Nanceium translatus, in tumulo majorum sepelitur.

LXXIV. Johannes IV. Ernestus ex comitibus de Lewenstein episcopus Tornacensis, hactenus C præest.

S. TRUDO.

BENEDICTINUM S. TRUDONIS monasterium in Hasbania ex nomine auctoris appellationem traxit, uti etiam locus antea Sarchinium dictus, qui ex celebritate sancti fundatoris ex vico in oppidum evasit Trudonopolim nuncupatum. Fundatum est an. 662. ad Cisindriam fluvium in diœcesi Tungrensi seu Trajectensi, sexto milliari Leodio, dedicaturque an. 664.* III. idus* Octobris ex Cointio in honorem S. Quintini martyris & S. Remigii confesso- D ris, a Theodardo episcopo Trajectensi; quod nihilominus ab ipso S. Trudone, vel antequam illud conderet, consentiente Remaclo Tungrensi episcopo, Metensi S. Stephani ecclesiæ attributum est, eo pacto ut ea in urbe sacris litteris erudiretur; reveraque sub tutela Metensium episcoporum constanter permansit, donec Hugo de Petraponte Leodicensis episcopus a Johanne Metensi antistite abbatiam & municipium Trudonianum in patrocinium suum an. 1227. recepit. Porro præter S. Trudonem eo in cœnobio quiescentem, celebris est memoria S. Eucherii episcopi Aurelianensis, qui a Carolo principe in ex- E silium actus, ibidem vitam cum exsilio absolvit anno 742. Perstat etiamnunc monasterium imperiale S. Trudonis ordini Benedictino addictum, quod anno 1603. Bursfeldensi congregationi accessit.

S.t Tron ou Truyen.

* 657. Mir. origini Bened. Anno pontificatus Theodardi tertio, ex Fiseno ad an. 655. n. 43.
* al. Cal.

INDEX ABBATUM.

I. S. TRUDO nobilis Hasbaniensis, & Hasbaniorum apostolus a Baronio appellatus, primus auctor cœnobii, primus etiam illud rexit, sed præpositi nomine contentus. Vitam ejus scripsit

Donatus ecclesiæ Mettensis diaconus, eamque dicavit Angelramno episcopo, qui mortuus est an. 800. Exstat apud Mabillonium secul. 2. Bened. pag. 1069. & apud Fisenum in floribus eccl. Leod. p. 487. Migravit ad Dominum S. Trudo anno ætatis 65. IX. cal. Decembris, incarnationis Dom. an. 689. ex Cointio, & Fiseno ad hunc annum, 698. ex Mabillonio, vel denique 693. ex Mir. origin. Bened. qui tamen alias, nempe in Diplom. Belgicis mortem ejus consignat an. 689.

II. Lotharius post S. Trudonem gubernavit ad annum usque 727. qui nec ipse voluit abbas nominari.

III. Grimo successit abbatis auctus dignitate, quam gerebat adhuc an. 745. ex Cointio. Certe an. 742. quinque villas accepit a Roberto Hasbaniæ comite. Sub eo S. Eucherius episc. Aurelianensis exsulavit in monasterio.

Mir. notit. p. 24.

IV. Reiramnus *al.* Reyraimus sedit ex Cointio ab anno 745. usque ad annum 752.

V. Hardebenus.

VI. Columbanus.

VII. Angelramnus, quem noster Mabillonius ad annum 837. n. 79. putat esse Angelramnum episc. Metensem, cui Donatus ejusdem ecclesiæ diaconus vitam S. Trudonis nuncupavit.

VIII. Ambrosius.

IX. Gislebertus *al.* Giselbertus obiit anno 837. ex Cointio, non 838. vel 843. ex Fiseno.

X. Drogo episcopus seu archiepiscopus Mettensis, qui etsi locum non habuit in catalogo * chronographi, tamen Gisleberto successisse creditur. Id probat noster Mabillonius ad an. 837. n. 79. ex charta cujusdam Hrodberti *, qui confert quædam ad basilicam S. Trudonis, *ubi ipse pretiosus in corpore requiescit, & domnus Drogo archiep. præesse videtur. Actum in Sarcinio monasterio S. Trudonis publice sub die 13. kal. Aug. anno 24. regnante domino nostro Ludovico serenissimo & orthodoxo imperatore.* Hæc est etiam Fiseni sententia & Cointii.

* Tom. VII. Spicil. pag. 347.

* Norberti, ex hist. Loss. pag. 19.

Mir. lib. 2. Donat. cap. 10.

XI. Adelbodus.

XII. Hildradus.

XIII. Sabbatinus.

XIV. Ermemnarus *al.* Ommemarus.

XV. Radulfus.

XVI. Ludovicus.

XVII. Radbertus. Hi omnes a Rodulfo chronographo reperti sine numero annorum, quibus præfuerunt. Sub hæc vero tempora * Libertus S. Trudonis præpositus vel abbas a Normannis martyrio affectus est.

* an. 884.

XVIII. Rodegangus, haud alius nobis post Mabillonium, quam Mettensis episcopus Angelramni decessor videretur, nisi Fisenus Rodegangi mortem consignaret an. 920. quem certe Mabillonius alibi tradit ad seculum X. pervenisse.

XIX. Imizo prætermissus a chronographo, mortuus traditur a Fiseno in floribus eccl. Leod. pag. 497. anno 939. & pag. 129. anno 933. melius 939.

XX. Reinerus Hasbaniensis præfuit quinque annis ex chronographo, hoc est secundum Fisenum pag. 490. ad annum 943. & pag. 130. ad annum 938. obiitque calendis Martii; qua die Fisenus ejus elogium texit. Narratur autem in libro I. miraculorum S. Trudonis, quod Reinerus ipsius sancti favore in gratiam cum episc. Adalberone sibi præter rationem infenso redierit.

XX. Adalbero Metensis episcopus, etiam abbas an. 944. innotescit ex historia MS. Trudoniana testante Meurissio ordinis S. Francisci alumno in historia Mettensium episcoporum. Sic enim habet lib. 3. fol. 315. Adalbero 46. episcopus Mettensis abbatiam S. Trudonis viginti annos gubernavit, ibidemque ad alteram vitam sub pontificatu Johannis XII. & imperio Othonis I regis Lotharingiæ transmigravit. Idem asserit chronicon MS. S. Trudonis parte 2. lib. 3. cap. 12. his verbis: *Anno Domini DCCCC. LXIV. regni Othonis XXVI. imperii ejusdem anno III. dominus Adalbero Metensis episcopus & abbas hujus loci, postquam 20. annis huic abbatiæ præfuit, quadam die ad hoc monasterium deveniens, in lecto ægritudinis cecidit, convocatisque fratribus, post sacramentorum sumptionem VII. cal. Martii in Domino obdormivit*, cujus corpus in latere exterioris parietis ipsius monasterii ad lævam, versus claustri ambitum, primo sepultum, dein Gorziam, ac demum ad S. Arnulphi basilicam translatum est. Ita etiam Fisenus; sed præsertim audiendus Mabillonius relatum a Meurissio pag. 311. fragmentum historicum laudans: *An. DCCCC. LXIV. Adalbero, qui ob favorem, quem monachis exhibebat, monachorum pater est appellatus, gravi compatiens desolati gregis necessitati, ut abundantius proficienti illi in monasticis prodesset, & temporalia bona, quæ per illos XLV. annos desolati hujus loci per tyrannidem nobilium & magnatum injuste possidebantur, reparare posset, divinitus inspiratus, onus prælaturæ hujus monasterii assumens, abbas efficitur. Et quia dudum Reinero suo prædecessori, sinistre informatus, alienus exstiterat, pro qua causa S. Trudo etiam ipsum corripuerat; ideo ferventius ad omnem istius monasterii promotionem intentus, hereditates disperditas pro parte restitutas accepit, & non habitas, ex proborum largitione, quos informaverat augmentavit.* Ille etiam de suo quædam adjecit, *& structuram monasterii cum gravibus expensis in altum produxit & firmo tecto ex sectis lapidibus nobiliter coopertam consummavit.* Jamque absolutis majori ex parte ædificiis Adalbero, annuente Tungrensi episcopo diœcesano, *hoc monasterium solemniter consecravit anno prælationis suæ in hac abbatia tertio* (947.) a prima dedicatione monasterii 288. ex codice MS.

Secul. VI. Bened. part. 2. p. 87.

Tom. 3. Annal. p. 479. & 568.

XX. Thietfridus sive Theudefridus vel Thertfridus hanc abbatiam consecutus est an. 964. Rexit annis 30. obiitque an. 994. idibus Januarii, qua die elogium habet apud Fisenum.

XXI. Erenofridus seu Herenfridus pedum gessit annis quatuor, mortuus an. 999.

XXII. Adalardus I. memoria dignissimus; præfuit ab anno 999. usque ad annum 1033. vel 1034. ex Fiseno in Floribus eccl. Leod. Idem asserit chronographus quoad initium regiminis Adelardi,

Spicil. t. 7. p. 348. Ibid. p. 347. Adelardi, sed non ita de fine, quem consignat anno 1039. etsi totum reginimis spatium triginta quinque annis complectatur. Sane hunc ab Adalberone secundo Mettensi episcopo, cujus sedi ab origine monasterium subjectum erat, ordinatum fuisse colligimus ex vita ipsius Adalberonis, qui *S. Trudoni duos abbates* præfecisse dicitur, Erenofridum scilicet, qui quatuor tantum annis cœnobio præfuit, & Adelardum primum, de quo in præsens agimus; ac proinde hanc ordinationem factam esse oportuit non serius anno 1004. qui Adalberonis junioris extremus fuit. In Adelardi laudes excurrit Fisenus die VIII. cal. Octobris. Discimus autem ex chronographo vexatum fuisse aliquando a Theoderico Mettensi episcopo & in eam urbem captivum abductum, exsulantis abbatis vices interim gerente Popponе abbate Stabulensi, sed tandem agente Leodicensi episcopo, honorifice revocatum.

Labb. t. 1. biblioth. p. 678.

XXV. Guntramnus claris ortus natalibus in Hasbania, in S. Trudonis monasterio ab adolescentia innutritus sub Adelardo abbate, ibidemque ecclesiasticis & regularibus disciplinis apprime eruditus, postquam aliquandiu in Stabulensi cœnobio commoratus esset, atque in Hersfeldiensi camerarii abbatis officio perfunctus, tandem mortuo Adelardo S. Trudonis abbate, una omnium in palatio voce & sententia dignissimus repertus est, qui in demortui locum substitueretur. Huic sententiæ Imperatrix maxime favisse dicitur, missusque ille cum litteris ejus commendatiis ad Mettensem episcopum, ut eo annuente, ad quem Trudonensis monasterii cura pertinebat, abbas ordinaretur. Factus itaque abbas Guntramnus, ac Leodici ab episcopo, scilicet Nithardo, ordinatus, multam in suo monasterio inopiam, parum disciplinæ regularis invenit, sed utramque resarcivit, inopiam quidem ex iis quæ ab Imperatrice dono acceperat; disciplinam autem regularem, ex ea quam tum Hersfeldiæ florentissimam viderat. Porro cum hic esset formæ elegantissimæ, & canora maxime polleret voce, hunc ei contulit honorem ecclesia Leodiensis, *ut summis ejus solemnitatibus indutus honorificentissime chorum medius cantorum regeret*. Stepelinus monachus ei suum opus de miraculis S. Trudonis nuncupavit. Vide secul. VI. Bened. part. 2. pag. 85. &c. Denique obiit Guntramnus an. 1055. post annos viginti præfecturæ, inquit chronographus, cujus proinde ducendum est initium ab an. 1034. non autem 1039.

Spicil. t. 7. p. 351. & seqq.

XXVI. Adelardus II. ingenuis in Brabantia parentibus ortus in vico Lovinio juxta Lovanium, a pucro in S. Trudonis monasterio nutritus sub Adelardo primo & Guntramno abbatibus, apprime imbutus litteris, sculpendi ac pingendi haud ignarus, ex majori præposito electus est abbas & consecratus; qui quidem in abbatiæ regimine magnæ auctoritatis exstitit, tum ob divitiarum affluentiam ex oblationibus fidelium ad S. Trudonis sepulcrum, tum ob patrocinium Adalberonis Mettensis episcopi eo nomine tertii, qui fratrem suum Fredericum Lotharingiæ inferioris ducem, a quo tota imperialis curia pendebat,

Ibid. pag. 355.

A monasterii advocatum an. 1059. designaverat. Hinc Adelardus monasterium, subjectasque ecclesias instaurare cœpit; qua in re mira fuit hominum undequaque concurrentium devotio, qui ad illud opus incredibili studio lapides, calcem, sabulum, ligna immo & columnas e longinquo convehebant. An. 1060. præfatus Adalbero jus quoddam in oppido S. Trudonis a Theoderico decessore monasterio concessum, Adelardo abbati confirmavit; & an. 1065. mortuo fratre suo Frederico monasterii, ut diximus, advocato, cum Udo qui successerat in ducatu & advocati munere, advocati jura præter morem augere B studeret, majores natu illorum locorum hac de re consuluit, eisque auditis, advocati & subadvocati jura explicavit. Verum Herimannus Adalberonis successor contraria incessit via, in tantum ut abbatem tæderet vivere. Dicitur autem an. 1077. ad sepulcrum S. Volbodonis episc. phrenesi liberatus. Quievit tandem in pace an. 1082. VIII. id. Dec. postquam præfuisset annis 27. plurimum commendandus, si quantum in augendis temporalibus, tantum studii adhibuisset in tuenda regulari disciplina. Initia Trudonensis B. Mariæ collegii canonicorum ei accepta referuntur circa an. C 1080.

Mir. notit. p. 171.

Ibid. p. 172.

XXVII. Gerardus I. tum præpositus, adstantibus in capitulo episcopis Mettensi & Leodicensi, Herimanno & Henrico, necnon Berengario S. Laurentii apud Leodicum abbate & Francone magistro scholarum S. Lamberti, admodum religioso, III. idus Augusti insequentis mortem Adelardi abbatis, fratrum calculis in ejus locum suffectus est; at ejus electio ab episcopis rejecta, jussumque est ut ex aliis monasteriis eligendus assumeretur; cumque repugnarent fratres, electique sui, qui ex Guntramni abbatis discipulis unus superstes erat, meritum defenderent, exsilium contumacibus intentatum ab Henrico Leodicensi episcopo.

Spicil. t. VII.

D XXVIII. Lanzo S. Vincentii Mettensis abbas, vir religiosus teste chronographo & inter religiosos nominatissimus, altera die, hoc est pridie idus Augusti introducitur a præfatis episcopis in monasterium S. Trudonis, cujus præfecturam ei commiserunt IX. cal. Septembris.* Id cum gravate admodum ferrent Trudoniani, plerique voluntarium prætulere exsilium, per varias dispersi regiones; pars etiam mutato habitu ad clericorum ordinem redacti, pauci cum Lanzone abbate in monasterio remanserunt, quorum unus fuit Gerardus ille præpositus, qui a fratribus electus fue- E rat. Inter hæc Lanzo duorum fultus episcoporum auctoritate, in temporalibus & spiritualibus strenue agere cœpit, advocata sibi ex Mettensium partibus religiosorum monachorum multitudine: sed nescio quo occulto Dei judicio, regiminis ejus anno tertio [a] monasterium illud magnificum, quod multo labore & sumtu Adelardus II. absolverat, incendio penitus absumtum est VII. idus Martii.

Ibid. p. 367.

* Decembris. ibid. p. 369.

XXIX. Luipo Trudonensis monachus, nobili

[a] 1083. ex Fiseno hist. eccl. Leod. ad hunc an. ex hist. Lessiensi, & ex Mabill. secul. VI. part. 2. p. 85.

genere ortus, instituto Lanzone abbate in sancti A Trudonis monasterio, Leodici apud S. Laurentium se receperat, veritus ne a Leodiensi episcopo longius amandaretur. Hic frustra tentato Lanzone, ut in monasterium suum reciperetur, animo constituit ejus loci abbatiam petere ab Imperatore, quem Herimanno Mettensi episcopo, Lanzonis fautori, infestum esse non ignorabat. Petiit revera & obtinuit facile, atque in ejus possessionem per duos comites magna militum pompa stipatos, VII. cal. Junii, quæ secunda erat Rogationum feria inductus est. Tum nil moratus ad urbem Mettensem pergit, & baculum pastoralem B a Walone seu Gualone, qui in episcopatum intrusus fuerat accipit. Quo audito Leodicensis episcopus eum cum suis asseclis excommunicat XVII. cal. Julii, octavis scilicet Pentecostes. Cumque propterea Luipo ad Imperatorem perrexisset, interim episcopus Leod. Henricus S. Trudonis oppidum obsedit, quo ad deditionem compulso VIII. idus Julii an. 1085. *al.* 1086. Lanzonem restituit.

XXX. Lanzo restitutus non prius rediit ad monasterium, quam Gerardus venerabilis monachus, quem abbatem electum superius diximus, illuc C ante mensem Augustum ab episcopo remissus, fructus collegisset, templi ruinas reparasset & circa exustos monasterii parietes domunculas refecisset. Quibus pro tempore & loci facultate peractis, cœperunt fratres bini & bini ad propria redire: sed illi tantum, qui Lanzonem Luiponi præferebant. Lanzo autem novissimus omnium rediit, X. cal. Martii, statimque egit pro virili, ut monasterium cum in rebus spiritualibus tum in temporalibus instauraret. Paulo post tamen exagitatus a Brunone quodam Mettensis ecclesiæ invasore, curam abbatiæ S. Trudonis & baculum reddidit episcopo Leodiensi, deindeque Jerosolymam profectus est.[a]

XXXI. Herimannus I. Calvus & senior cog- D nominatus, multa pecunia tradita ab ejus fratre Engerramno viro nobili & prædivite, abbatiam accepit a Brunone prædicto, qua etiam frui permissus est ab Herimanno Mettensi post ejectionem Brunonis in sedem suam restituto, cum nihil de bonis ecclesiæ ab eo datum audisset. Verum an. 1091. mortuis tum Herimanno Mettensi, tum Henrico Leod. episcopis.

XXXII. Luipo restituitur in abbatiam Henrici comitis Lovaniensis favore, fratribusque consentientibus III. idus Augusti, atque ab Otberto episcopo Leodiensi volente Imperatore, cui data pe- E cunia, consecratur. Obiit autem calendis Augusti, duobus annis post acceptam benedictionem, sepultusque est in suo monasterio; quo etiam anno præpositus Gerardus mortuus est, ac paulo antea Herimannus, qui ex quo dejectus est, in claustro mansit quietus absque ullo scandalo.

[a] Circa hoc tempus meminit Valerus Andreas in sua biblioth. Belgica p. 304. Guikardi monachi & abbatis S. Trudonis congregationis Cluniac. qui latine scripsit vitam S. Trudonis. Ejusdem quoque mentionem facit Mabillonius in observationibus præviis ad vitam S. Trudonis, secul. 2. Bened. p. 1069. Fortasse hic a fratribus ea turbulenta tempestate fuit expetitus, at regimen obtinuisse haud videtur; neque enim locus vacat.

XXXIII. Herimannus II. alterius nepos *, cœnobio innutritus a pucro, sed nunquam professus, data similiter pecunia, sed præsertim beneficio Godefridi comitis Lovaniensis, fratribus nequicquam reclamantibus, abbatiam consequitur a Poppone, qui Mettensi episcopo Herimanno successerat, sed a Leodiensi excommunicatus, cogitur exsulare; quem Fisenus perperam dicit obiisse an. 1098. cum ipse Theodericum successorem toto regiminis ejus tempore exagitare non destiterit, & post ejus obitum modis omnibus illicitis abbatiam recuperare tentaverit.

* Fisenus vocat eum Henrici I. imperatoris nepotem.

XXXIV. Theodericus Trudonensis monachus, sub contentione abbatum Lanzonis & Luiponis ad Gandense S. Petri monasterium se receperat. Illinc evocatur a fratribus ut sibi præsit, Aquisgrani baculum accipit de manu Imperatoris III. cal. Febr. atque in abbatem & sacerdotem consecratur ab Otberto Leodic. episcopo Nonis Martii * an. 1099. Continuo cœpit monasterium reparare, inde an. 1102. cryptam consecrari fecit ab eodem præsule; nec multo post ex illa crypta in chorum pulcherrimum fratres eduxit; interim æmulum patitur Herimannum suffultum gratia & auctoritate Henrici comitis de Lemburg majoris advocati ecclesiæ Trudonensis, & comitis Gisleberti de Duras advocati; quos omnes & alios Herimanni fautores anathemate percussit episcopus Leodicensis; sed iste postea Gislebertus resipuit, adjunctoque sibi Godefrido Lovaniensi comite, Henrico viriliter obstitit, donec tandem inita fuit pax inter illos & cum abbate. Diu tamen concordia non stetit, namque iterum comes Gislebertus cum Henrico junctus Theodericum ejicere atque Herimannum in abbatiam introducere conatur. Tum vero Theodericus confugiens ad Dominum, Cluniacensium usus in monasterium inducere cœpit cal. Martii, quæ fuit eo anno (1107.) sexta feria, auxilio præsertim Stephani S. Jacobi, Berengarii S. Laurentii Leodic. abbatum, qui singuli duos ex suis monachis illuc transmiserunt. Denique moritur Theodericus ex sanguinis minutione, VII. cal. Maii, die Litaniæ majoris an. 1107. exactis in abbatia annis novem, mensibus tribus, sex diebus minus, cujus exsequias curavit Berengarius abbas S. Laurentii Leodiensis. Is est Theodericus qui librum de vita S. Bavonis a quodam Anonymo scriptum, alio stylo reddidit. Scripsit etiam librum de vita & miraculis S. Trudonis.

* *al.* III. idus Februar ex hist. Loss. p. 60.

XXXV. Rodulfus natus Monasterii * ad Sabim ubi sacrarum virginum ordinis S. Benedicti habetur abbatia, primum fuit monachus in loco qui dicitur Porcetum juxta palatium Aquisgrani, scilicet in monasterio S. Johannis Bapt. sub Azelino abbate, custos & magister scholaris puerorum, cellerarius, minor & major præpositus, deinde majoris perfectionis causa transiit ad S. Trudonis monasterium, cujus abbas Theodericus primum ei scholares pueros scholaribus disciplinis instruendos commisit, elapsoque biennio prior electus a fratribus, gessit hoc munus maxima cum diligentia, quandiu vixit Theodericus, at ubi mortuus est, abdicavit propter invidiam & odium

* Moustier sur Sambre.

Herimanni fautorum; tum enim acrius egit Herimannus, ut abbatiam obtineret, ipsamque pene visus est impetrasse ab Imperatore, sed episcopus Leodiensis Olbertus non assensit, nec ipse Adalbero Mettensis. Hinc igitur Rodulfus Herimanno ejusque asseclis magis indies invisus, ad S. Laurentii Leodiensis cœnobium sub magisterio Berengarii abbatis se contulit, ibique infra tertiam hebdomadam Septembris stabilitatem suam firmavit. Jam autem mediante mense Decembri ejusdem anni 1107. cum Imperator curiam haberet Leodii in capitulo S. Lamberti, Olbertus episcopus ita convicit Herimannum, ut seipse reum confessus absolutionem enixe postularit, moxque ad S. Symphorianum, cellam Cluniacensem ultra Mosam in Silva supra Leodium juxta Clarummontem secesserit, ubi mortuus est sex circiter annis postquam Rodulfus abbas regere cœpit. Porro iste præfecturam iniit Adalberone fratrum electionem confirmante III. cal. Febr. dehinc solemni ritu oppidum & monasterium intravit IV. nonas Febr. hoc est die Purificationis B. Mariæ, statimque indutus candelas benedixit, processionem cum aliis egit, missamque cantavit; ac demum VII. cal. Martii 1. Dominica Quadragesimæ benedictionem percepit anno 1108. *al.* 1109. Hæc nova dignitas novos ipsi aculeos disciplinæ regularis restituendæ addidit, quam deinceps sedulo fovit tum verbo tum exemplo. Dirutum insuper monasterium ante annos triginta duos, jam aliquatenus cum a se tum a decessore reparatum dedicari curavit III. calend. Octobr. anno 1117. ab Olberto episcopo Leodiensi. Annuam S. Quintini alterius e patronis monasterii solemnitatem instituit, officio proprio composito. Circa an. 1119. interfuit concilio Frislariensi * adversus Henricum V. imperatorem coacto a Conone episcopo Prænestino, Gelasii papæ legato; itemque Coloniensi per Fridericum archiepiscopum celebrato, in quo Alexander ecclesiæ Leod. invasor ejectus est, & Fridericus ejusdem ecclesiæ major præpositus in verum ac legitimum episcopum electus. Neque vero satis fuit Rodulfo probasse sua præsentia exauctorationem Alexandri, scripsit etiam ad ipsum epistolam, & aliam ad quemdam ejus fautorem, acriter eos redarguens de illicita ejus invasione & de tyrannide quam in ecclesiam quotidie exercebant. Inter hæc cogente Gisleberto monasterii advocato, Rodulfus eligit potius abbatia cedere, quam cum excommunicatis ab ecclesia communicare. Cessit an. 1121. feria IV. Paschæ idibus Aprilis, indeque se recepit ad S. Petrum Gandæ sub Arnulfo abbate, ubi mansit usque ad obitum Frederici Leod. episc. cujus partes cum foret amplexus, itemque cum ecclesia Romana communicaret, hæc ideo patiebatur gravamina. Deinde aliquandiu apud S. Laurentium, postea Tuitii commoratus est, cujus abbati Roberto (Ruperto) commendatus fuerat a Friderico Coloniensi antistite, illicque manere decreverat; sed jam novem post Herimanni abbatis S. Pantaleonis obitum mensibus, in ejus locum suffectus est a majoribus ecclesiæ Coloniensis, monachis ipsis annuentibus mense Septembri paulo ante Nativitatem B. Mariæ. Jam autem exsulabat Rodulfus duos annos & quinque menses, cum ecclesiæ Leodiensi pace reddita per electionem Adalberonis, auxilio ejusdem ecclesiæ ac Stephani Mettensis episcopi repetitus a suis Trudonensibus, statim post Adalberonis consecrationem ad ipsos rediit. Haud multo post perrexit Romam tempore Honorii papæ cum Alexandro jam tum ab invasionis reatu absoluto; cumque idem Alexander tunc episcopus consecratus a Friderico archipræsule Coloniensi, ante Papam citatus fuisset, denuo Rudolfum sibi socium itineris adjunxit. Postremo Rudolfus incidit in paralysim XV. cal. Aprilis anno 25. ordinationis suæ; a qua tamen utcumque convaluit. Circa idem tempus, nempe an. 1133. testis occurrit in litteris Alexandri episcopi Leod. pro S. Dionysio. Item memoratur an. 1136. in chartis tum ejusdem Alexandri, tum Stephani Mettensis episcopi pro Averbodio, ad cujus fundationem aliquid confert; quo etiam anno scripta ad hunc Stephanum epistola, damna recenset quæ passa est abbatia, ex quo decessit Adelardus II. usque ad hunc annum, neque ibidem prætermittit quid pro reparandis illis egerit. Scripsit insuper chronicon sui monasterii libris septem comprehensum, quod Spicil. t. VII. editum est; item septem alios libros adversus Simoniacos; & ad Sibertum priorem S. Pantaleonis Colon. gravem epistolam, in qua respondet interroganti, an & qua ratione liceat aliquid exigere pro susceptione puerorum in cœnobiis; censet autem damnandam esse divitum avariciam, qui filios offerunt indotatos, a quibus tamen nihil exigendum est. Forte etiam is est Rodulfus monachus, qui vitam Lietberti episcopi Cameracensis Spicil. t. IX. vulgatam scripsit. Demum in pace quievit an. 1138. pridie nonas Martias, qua die Fisenus breve ipsius elogium texit.

* Frisebart tom. VII. Spicil. pag. 477.

Mir. notit. p. 360. & 361.

Spicil. t. VII. p. 455.

XXXVI. Folcardus ex præposito factus abbas, Othonem Durachium aliquando passus est inimicum, adeo ut tribus mensibus Trudonopolis obsidione teneretur; sed eo tandem pacato, plurimorum beneficiis ad ædificandum monasterium egregie fuit adjutus. Obiit autem post septem annos regiminis anno 1145. * sub cancellis sepultus.

* al. 1144.

XXXVII. Gerardus II. filius Gisleberti comitis Durachii sive Durassii & Othonis prædicti frater, Trudonensis monachus Cluniaci vitam agebat monasticam, quando accitus est invitus ad regendum Trudonense monasterium, benedictus VIII. cal. Aug. an. 1145. Multa cum laude illi præfuit ecclesiæ annis undecim, posteaque ad monasterium S. Petri Gandensis sponte secessit, unde per abbatem Cluniacensem revocatus, prioratum de Bertreys gubernandum suscepit. At hinc etiam optima clarus administratione ad suum regressus est monasterium, ubi transiit ad feliciorem vitam post annos undeviginti ex quo munus abbatiale deposuerat, an. videlicet 1174. sepultus in ecclesia ad ostium chori dextrum, versus meridionalem plagam.

XXXVIII. Wiricus seu Guiricus & Wedericus major ecclesiæ præpositus & armarius Gerardo

cedenti suffectus 2. Decemb. an. 1155. consecratur ab Henrico Leodiensi pontifice XVIII. cal. Febr. Cum anno sequenti conflagrasset universum monasterium, illud incredibili diligentia instauravit. Idem abbas cum Henrico Leodic. episcopo in Italiam profectus, usum mitræ & annuli a Victore antipapa Cremonæ tunc degente impetravit. An. 1169. corpora sanctorum Trudonis, Eucherii & Liberti a Radulfo Leod. præsule solemniter elevari curavit. An. seq. idem Rodulfus Wederico abbati Trudonensi confirmat ecclesiam parochialem S. Mariæ. Anno 1176. Henricum ducem Limburgium & marchionem Arlonensem advocatum majorem contra Durassium comitem advocatum, strenuum defensorem expertus est. Denique mortuus est Wiricus an. 1180. III. idus Decemb sepultusque est sub lapide tessellato ante lapidem super quem S. Libertus occisus fuit. Ejus elogium exstat apud Fisenum.

Mir. notit. pag. 25.
Tom. 1. Anecdot. col. 557.

XXXIX. Nicolaus vir probus & pius expletis in præfectura duodecim annis, abdicavit 1193.

XL. Christianus Guirici nepos ex fratre, heresque virtutum, munere pontificalium fertur a summo pontifice privatus, ideo solum, ut videtur, quod jus istud a pseudopapa Guiricus accepisset. Lutgardem sanctissimam illam virginem in S. Catharinæ ad muros Trudonenses, ubi tum Milenianæ virgines degebant, vota nuncupantem excepit. An. 1219. testis est in charta donationis curtis de Milen præfatis monialibus factæ. Interfuit concilio Lateranensi sub Innocentio III. contra hæreticos Albigenses. Obiit religiose anno 1221.* postquam præfuisset annis 30. tumuloque conditus est in choro psallentium ante gradus. Ejus autem corpus an. 1557. repertum est ab omni putredinis vitio intaminatum.

*al. 1222.

XLI. Johannes I. dictus Sanctensis a natali loco urbe Sanctensi an. 1222. ex decano B. Mariæ virginis Aquisgranensis & abbate Tuitiensi ob singularis dexteritatis & scientiæ famam, a legato sedis apostolicæ creatur abbas Trudonensis: quo etiam anno idem legatus apostolicus Portuensis episcopus, ac S. Rufinæ cardinalis ei censoriam in Stabulense & Malmundariense monasteria potestatem tradidit exercendam. Vita functus est post septem annos regiminis 1228.

XLII. Libertus post administratum quatuor annis monasterium, dignitatem abdicavit 1232.

XLIII. Johannes II. Maillart cum jam esset abbas S. Laurentii Leod. electus est Trudonensis an. 1232. Utramque abbatiam post septem annos dimisit, factusque monachus apud Vallem S. Lamberti ord. Cisterc. infra annum ibidem e vivis excessit an. 1240. In epitaphio tamen legitur 1239. vide in S. Laurentio.

XLIV. Thomas mediocri loco apud Trudonopolim natus, primum fuit plebanus S. Mariæ Trudonensis, deinde præpositus monasterii ac postremo abbas, quo in munere tam solertem se præbuit, ut cœnobium ære alieno gravatum, maxima ex parte liberarit. An. 1240. nosocomium quod in monasterii Trudon. sepulcreto conditum A fuerat, ad alium in urbe locum transtulit in vicum Stapelium. Idem an. 1243. virginibus Cisterciensibus solum monasterii B. Mariæ in Rothen concessit. Romam profectus sibi restitui pontificalium usum obtinuit ab Innocentio IV. Anno 1248. priorissæ & conventus S. Catharinæ de Milen juramentum excepit, quod amodo numerus monialium, fratrum ac sororum sexagenarium non excederet, idque Thoma potissimum agente Innocentius IV. confirmavit. Obiit hoc anno IV. cal. Nov. sepultus ante altare S. Elisabeth.

XLV. Willelmus I. de Rickel antea plebanus ecclesiæ S. Mariæ Aquisgranensis & Willelmi B Romanorum regis capellanus, Thoma mortuo, hortatu monachorum religionis habitum in eodem monasterio assumsit, & infra octo dies, cum jam professionem emisisset, a monachis concorditer electus est in abbatem, cui postmodum Arnoldus de ordine Cisterciensi quondam episcopus Senigalliæ ex speciali licentia & mandato Leodiensis electi munus benedictionis impendit. Verum postea Willelmum de hujusmodi promotione cepit religio; consuluit summum pontificem Innocentium IV. qui præfati Regis precibus inclinatus non modo cum eodem Willelmo *dispensative agere* visus est, scripta Lug- C duni epistola Leodiensi electo, IV. nonas Maii anno pontificatus sexto, sed etiam alia ejusdem anni epistola ipsi Willelmo inscripta XVI. cal. Junii, pontificalium usum cum potestate benedicendi sacerdotalia vestimenta & conferendi primam tonsuram monachis & clericis sui monasterii eidem indulsit. Ceterum hic abbas spem monachorum nequaquam fefellit; nam qua pollebat apud Regem auctoritate, nonnulla prædia a quibusdam contra jus occupata recuperavit, aliaque obtinuit Cæsaris munificentia; nec minori gloria religionem procuravit. An. 1258. Beguinas hinc inde dispersas in unum locum collegit. Ejus tempore cum D plures in monasterio degerent spurii nobilium virorum filii, statutum est unanimiter, quod nullus de cetero in monachum hujus loci reciperetur, nisi ipse recipiendus & uterque parens, amborumque parentes justa uxore procreati essent. Mortem oppetiit Willelmus an. 1272. IV. cal. Martii, postquam annos 23. publico bono rexisset, sepultusque est ante sacellum S. Trudonis in loco veteris sanctuarii. Ejus elogium consule apud Fisenum.

Baluz. t. vii. Miscell. p. 494.
Ib. p. 503.

XLVI. Henricus I. de Valbecke Guidonis Flandriæ comitis & Johannis Brabantiæ ducis consanguineus erat, quos cum invadere prædia E monasterii cerneret, maluit abbatia cedere anno 1276. in manibus Johannis episc. Leodiensis.

XLVII. Guillelmus II. de Mechlinia monachus Affligemiensis, ægre admodum, quia nothus, etsi aliunde vir omnibus numeris absolutus, in abbatem promotus est ab episcopo. An. 1281. advocatiam villæ de Halleghterre in feudum recipit ab Arnoldo comite Lossensi, emitque anno sequenti. Vitam cum morte mutavit an. 1297. post viginti annos regiminis, ac in medio navis ecclesiæ sepulturam accepit.

XLVIII. Adam de Ardinghen nobili apud

Hasbanos genere ortus abbatialem dignitatem temporibus adeo difficilibus gessit, ut sedem bis mutare cum toto suo collegio coactus fuerit. Denique vita functus est in festo S. Sixti an. 1331.* in medio navis ecclesiæ sepulturam nactus hoc epitaphio decoratam.

*1330. ex Fiseno.

Prudens prælatus Patrem placare paratus,
Simplex, Sensatus, saltem sacris sociatus
Adam, vir gratus ex Ardinghen bene natus,
Moribus ornatus hic abbas cubat humatus:
Ecclesiæ tutor, perquirendo sua jura:
Pauperis adjutor, præbendo munera plura.
*Plenus erat fidei nos dingue * progeniei.*
Sedem Rex det ei pius æternæ requiei.
In Sixti festo, semel M C ter socientur
X ter & I dentur, migravit corde modesto.

* digna.

Fuit etiam abbas S. Laurentii, ex Fiseno.

XLIX. Amelius seu Amelinus de Schoenhoven dictus Mascherol *al.* de Massereel, quindecim regiminis posterioribus annis paralysi laboravit, tandemque obiit 20. Febr. an. 1351.* ut liquet ex hoc epitaphio quod in medio chori ipsi appositum est:

*1350. ex Fiseno.

Merco magnificus meritis mos morigeratus,
Mitis, munificus, monachus multum moderatus;
Abbas Amelius de Scoonowen vocitatus,
Vermibus egregius dominus jacet esca paratus:
Hic per lustra quater rexit, menses quoque senos,
Atque dies denos, dignus honore pater.
Quæque negavit inepta, paravit honesta libenter.
Mors mala stravit & adnichilavit violenter.
Rex Romanorum per eum cartas renovavit,
Et confirmavit jus omnimodum monachorum.
Virgine matre duce scandat, numerum dare vellem,
Vicesima luce Februi cadit I C ter L M.

L. Robertus I. de Craenwick tanta qua præditus erat animi fortitudine opus habuit, quo minus molestiis quas pertulit succumberet. Solum quippe vertere toto triennio coactus est, nec tamen æs alienum contraxit, imo persolvit, & prædia nonnulla comparavit. Mortuus est anno 1366.

LI. Zachæus de Frankenhoven *al.* de Vranckenhoven obiit an. 1391.

LII. Guillelmus III. de Ardinghen exactis in optimo regimine decem annis vivere desiit 1401. de quo apud Fisenum in Floribus eccl. Leod. p. 574.

LIII. Robertus II. de Rickel migravit a seculo 1420. die 31. Augusti sepultusque est in ecclesiæ navi cum hoc epitaphio:

Abditur in busto resoluti corporis abbas
Robertus, germen de Rykel ingenuum.
Rebus in hoc claustro rectis sine labe, quievit,
Cælum mente colat, ossibus ornat humum.
X Domini bino, semel M sub C quatuor anno,
Augusti mensis posteriore die.

Porro is est haud dubie abbas S. Trudonis, qui an. 1409. misit procuratorem ad concilium Pisanum, pro schismatis exstinctione celebratum.

Spicil. t. vi. p. 369.

LIV. Johannes III. de Beelde *al.* de Beesde in A ducatu Geldriæ natus, favore Johannis de Heinsberg episcopi Leod. & domini de Buren asserentium hunc suum esse consanguineum, electus est. Sub eo monachi lascivientes, in canonicos seculares transformari toto nisu laborarunt, tandemque obtinuerunt ab Eugenio IV. ita tamen ut quandiu viverent abbas & monachi, in habitu monastico permanerent, ceteris vero qui in posterum huic collegio adsciscerentur, secularis habitus gerendi libertas esset. Sed cum hoc pacto abbas & conventus suam conditionem nequaquam fieri meliorem cernerent, sed suorum duntaxat posterorum, id consilii ad exitum non perduxere. Obiit B Johannes abbas an. 1443.

LV. Henricus II. de Coninexhem claro stemmate progenitus abbatiale munus obivit 26. annis, multo interim ære alieno contracto. Cessit autem an. 1469. ac deinde sepultus est in choro ad dextrum latus.

LVI. Arnoldus de Berenghem *al.* de Beringhe patria Diestensis anno suscepti regiminis 13. seu 1482. defunctus est in oppido Diestensi, unde adsportatus sepulturam habuit in choro ad latus sinistrum. Is autem paulo antequam decederet, successorem ex licentia summi pontificis designaverat Guillelmum Gerardum, virum integerrimum, toto C approbante conventu; sed dum Romam contendit, ac morte legati interveniente negotium differtur, adsunt ex utraque aula, pontificia videlicet ac regia, qui paratæ inhiant prædæ; hinc cardinalis quidam obtinet commendam, illinc quidam Maximiliani imperatoris commentariensis, cognominatus *ab Enneteu* prensat pro fratribus. Verum tribus illis competitoribus certa quadam pensione contentis, rem confecit Cornelius a Bergis regulus Septimontanus armata auctoritate interposita, pro fratre suo instituti Cisterciensis jam abbate. Itaque

LVII. Antonius de Bergis renuntiatur abbas D an. 1483. quo anno vel præcedenti ex Fiseno cum Ludovicus de Bourbon episc. Leod. a Guillelmo Aremburgo impie trucidatus esset, hujusque sceleris auctor meritas abscissione capitis apud Trajectum pœnas dedisset, subsecutis inde calamitatibus ipsemet abbas involvitur; siquidem Leodiensi regione a vindicibus Aremburgi ferro flammaque vastata, ac tandem urbe Leodio capta, alios inter captivos an. 1486. in potestatem hostium venit, moxque Leodium vectus in vincula conjicitur, e quibus non nisi quindecim millibus florenorum Remensium pactis, abire permissus est. Tum vero Lovanium se contulit studiorum E prætextu, sed revera ut parcimoniæ studeret, cui vitæ necessaria interim frater ejus Johannes a Bergis suppeditabat. Denique suam dignitatem an. 1517. transcripsit Guillelmo de Bruxella tunc abbati S. Amandi, sub annua pensione 800. florenorum numismatis Brabantici, ac insuper retentis proventibus pagi nomine *Prouin* in Flandria, qui ducentorum annuatim florenorum erant.

LVIII. Guillelmus IV. a Bruxella de quo jam diximus in abbatibus S. Amandi dioec. Tornac. generis obscuritatem ingenii claritate ac morum præstantia compensavit. Hic, dum sua quique

monachi privatim haberent, omnia fecit communia, accitis e Gemblaco monachis an. 1520. mense Julio, qui tam exemplo quam doctrina germanam S. Benedicti regulam vitio temporum labefactatam ad primævum splendorem revocarent. Lovanii magnificas ædes exstruxit, numerosaque bibliotheca locupletavit, quibus an. 1525. fortuito concrematis incendio, alias longe splendidiores, quæ etiamnum visuntur, exædificavit. Plurima quoque ad cultum divinum ornamenta pretiosa & calices comparavit. Corpora SS. Trudonis & Eucherii ex inferiori sacello in sublimius transtulit. Fato concessit Lovanii an. 1532. cujus corpus aromatibus conditum, in ædibus Lovanii diu a ministris celatum, postmodum sepulcro illatum est in sacello abbatum, ubi hoc legere est epitaphium:

Guillelmus a Bruxella obiit anno 1532.
14. Novembris.
Hac quicumque via transis, rogo, siste viator,
Verba tibi expedient paucula quid remorer.
Hujus eram septi primas pietate colendus,
Doctrina clarus, clarus & eloqnio.
Conditur hic corpus morbo senioque solutum;
Laus, decus ingenii, gloria, fama manent.
Ergo age qui gelidi leges epigramma sepulcri,
Spiritus æterna, dicito, pace cubet.

Hæc etiam superscriptio legitur apud Carthusianos Lovanii.

In tria divisus nunc sum, qui mole sub una
Quamvis naturæ duplicis unus eram.
Reddita mens cœlo, cor & hic & viscera marcent.
Trudo fovet molli cetera membra sinu.
Cum judex aderit magnus, dispersa coibunt,
Ut fiam rursus de tribus unus homo.

LIX. Georgius Sarens a Mechlinia cum esset abbas Bonessiensis ord. Cisterc. sedis apostolicæ gratia Willelmo datus est coadjutor, inscio conventu, qui quidem Ruthgerum Franconis Trudonopolitanum in abbatem elegit; sed hic tandem præpositura contentus est, Georgius vero factus est abbas an. 1533. Plures suæ ditionis ecclesias collapsas restauravit, ac domum abbatialem in suo monasterio magnifice construxit. Anno 1540. Gerardus Moringus sacræ theologiæ licentiatus, ejusdemque in monasterio S. Trudonis professor, necnon ecclesiæ collegiatæ B. Mariæ in oppido S. Trudonis canonicus, ipsi novam S. Trudonis vitam nuncupavit. Rexit autem summa cum laude S. Trudonis cœnobium annis pene viginti quinque, Bonessiense octo, ac tandem octogenario major, e vivis excessit an. 1558. III. nonas Aprilis, sepultus in sacello abbatum.

LX. Christophorus de Blocquerie, designatus Georgii successor an. 1557. vitam cum morte mutavit an. 1585. *al.* 1586.

LXI. Leonardus Betten subrogatus an. 1585. obiit 1607.

LXII. Remigius Vatzon mortem oppetiit 1612.

LXIII. Hubertus I. Germeys S. Theologiæ licentiatus e medio sublatus est an. 1638.

LXIV. Hubertus II. a Suestendael licentiatus & ipse in sacra Theologia e vita migravit anno 1663.

LXV. Michael vanders Missen interiit anno 1679.

LXVI. Servatius Foullon nondum confirmatus moritur eodem anno 1679.

LXVII. Benedictus Mannaërts fato abreptus est 1690. die 4. Septembris, ætatis anno sexagesimo.

LXVIII. Maurus vander Heyden successit hoc anno 1690. vivitque hactenus religionis, prudentiæ, ceterarumque virtutum gloria insignis, multisque probatus adversis, cujus pios conatus ut Deus fortunet apprecamur.

ANDAGINUM seu S. HUBERTI COENOBIUM.

ANDAGINENSE seu ANDAINENSE S. PETRI, modo S. Huberti monasterium, ordinis quondam canonicalis nunc Benedictini, positum est in Arduenna silva ad amnem seu fontem Andaginam vel Andainam, a quo primum locus nomen accepit. Ejus initia revocantur a Cointio ad annum circiter 704.[a] auctore S. Beregiso, qui tum Pipini majoris domus regiæ capellanus, ex ejusdem liberalitate & Plectrudis conjugis monasterium ædificavit sub instituto canonicali, quod deinde Valcandus episcopus Leodicensis in Benedictinum commutavit. Viget etiamnum sub abbate regulari, ditionis S. Huberti domino, strictiori regulæ Benedictinæ observantiæ, quam accepit a reformata SS. Vitoni & Hidulfi congregatione, addictum, quanquam ei non subjacet.

ABBATUM NOMENCLATURA.

I. S. BEREGISUS pie in monasterio Trudonensi, *sub habitu religionis* educatus est, utrum clericus, aut monachus, utrimque difficultas: clericum fuisse propugnat Cointius, monachum Menardus noster; quid quivis sentiat per nos licet. Sane postquam Andainense monasterium in honore S. Petri construxit, ibi *clericis ordine canonico militantibus, ipse pater in eodem habitu est sociatus*, inquit chronographus Trudonensis apud Miræum in originibus Bened. vel potius ex Mabillonio anonymus Andaginensis monachus, qui libellum de vita Beregisi composuit anno secundo Ottonis, filii Henrici Saxonum sive Austrasiorum regis, qui est ab Incarnatione Domini 937. Et hæc quidem anonymi sententia auctoritatem habet a Jona episcopo in libello de translatione S. Hucberti in monasterium Andaginense, testante, *cellam Andagium olim inhabitatoribus habitus canonici floruisse.* Vixit S. Beregisus ad annum saltem Theodorici regis quintum, hoc est 725. quo donationem vi-

[a] Anno 687. ex monasterii codice MS. qui inscribitur *Cantatorium*: at si S. Hubertus cœnobii oratorium consecravit, uti legitur in historia ejusdem asceterii MS. auctore D. Adulpho Happart ejusdem loci monacho sub an. 1535. cum idem S. Hubertus non ante annum 708. ex Cointio creatus fuerit episcopus, origo cœnobii differenda videtur.

nearum Treviris a Grimberto comite, cum multis aliis obtinuit. Migravit ad Dominum VI. nonas Octobris, quo die colitur in ecclesia Sarchiniensi & Andainensi, sive in cœnobiis, ut hodie vocant, sancti Trudonis & S. Huberti. Fisenus ad hunc diem breve ipsius elogium texuit.

II. S. Alveus a sancto Beregiso primus est, cujus habetur notitia, nec tamen quanta qualisque deceret virum, quem Walcandus episcopus Leodie. idoneum judicavit an. 817. qui novo cætui monachorum a se in locum clericorum substituto præesset. Et revera impositum sibi munus tanto cultioris disciplinæ studio & ardore exsecutus est, ut plerique relicto Leodiensi collegio S. Lamberti, sub ejus disciplina monasticum vitæ genus amplexati sint. Quin etiam extra monasterii septa ejus fama religionis ac regendorum animorum peritia adeo inclaruit, ut Benedicto Anianensi suam opem conferre in restituenda monasteriorum disciplina sollicitatus fuerit & contulerit. Sub hoc tempus sacrum B. Huberti corpus ab episcopo cœpit expostulare, cujus patrocinio & disciplinæ decor certius constaret & populus religionis gratia locum frequentaret. Voti compos effectus est an. 825. a quo tempore monasterium S. Huberti deinceps appellationem obtinuit, multo peregrinorum concursu ad vitandam rabiem frequentatum. Obiit S. Alveus an 828. cujus meminit Fisenus die 16. Novembris, & liber miraculorum S. Huberti secul. IV. Bened. p. 1. pag. 297.

III. Tancradus vel Tancrardus cum jam ab anno 806. esset abbas Prumiensis ordine secundus, etiam Andaginensis factus est an. 828. subtrahitur ex hac luce labente eodem anno, vel 829. III. idus Febr. ex chronico Reginonis abbatis Prumiensis. Ejus elogium exstat apud Fisenum die 13. Febr.

IV. Macuardus vel Marcwardus vir prudens & sacræ religioni deditus, affinis erat Lupi Ferrariensis abbatis; idemque sub Aldrico abbate cœtui Ferrariensi adscriptus fuisse intelligitur ex Lupi epistola 55. ad ipsum Marcwardum, cujus jam abbatis Prumiensis atque Andaginensis deprecationem apud Imperatorem flagitat; *Quoniam*, inquit, *de loco nostro estis, a quo vos corpore duntaxat ecclesiastica utilitas abduxerit.* Hanc utramque abbatiam regere cœpit an. 829. Hubertensem abdicavit 836. at Prumiensem nonnisi cum vita reliquit an. 853. III. cal. Martias, ex Fiseno, qui eum sanctum vocat absque idoneo, ut videtur, fundamento, quem venerabilem & *beatæ memoriæ* virum cum Lupo dicere satis fuerit.

Lupus epist. 91.

V. Sevoldus successit Marcoardo in Andaginense regimen an. 836. Memoratur in libro miraculorum S. Huberti ad annos 837. *lege* 838. & 841. Obiit an. 855. idibus Januarii, qua die elogium habet apud Fisenum.

VI. Eigil, seu Egilo, Egilusve ortus e diœcesi Æduensi, a Lupo Ferrariensi in epistolis ad Marcwardum abbatem Prumiensem ut *carissimus & communis filius* passim salutatur, quem etiam epist. X. *rerum suarum fidum interpretem* vocat. Ex qua verborum familiaritate suspicatur Mabillonius, cum primo in Ferrariensi monasterio religiosæ vitæ no-

A men dedisse cum Marcwardo dein Marcwardum, a Prumiensibus postulatum, eum secum pertraxisse in monasterium Prumiense. Exstant epistolæ duæ Lupi ad Marcwardum & Eigilem eximiæ inter hos viros & Lupum necessitudinis indices. Cumque aliquando sanitatis causa Ferrarias a Marcwardo missus fuisset Egil cum aliis, ut *dilectissimum fratrem* lætus excepit Lupus ex epist. 70. Porro an. 853. defuncto Marcwardo, Egil abbas monasterii Prumiensis constituitur, inquit Regino Prumiæ chronographus & abbas brevi laudandus; quo etiam teste, anno 860. Egil abbatiam Prumiensem sua sponte dimisit. Odorannus
B Senonensis monachus qui vivebat circa 1045. tradit Egilem Lothario juniore concedente, & Trevirensium episcopo jubente, ex ipsius diœcesi & monasterio, quod dicitur Promia, assumtum, a Carolo rege in monasterio Flaviniacensi fuisse constitutum; id quod Egil ipse testatur in litteris de conditione monasterii Corbiniacensis. Nulla fit hactenus mentio de Andaginensi præfectura, quam subierit Egil anno 855. ac dimiserit cum Prumiensi anno 859. Solus id asserit Bartholomæus Fisen novissimus auctor, penes quem sit fides. Plura de hoc Egile in archiepiscopis Senonensibus, ad quam sedem promotus est an. 865.

Epist. 105. & 107.

C VII. S. Ansbaldus seu Ansboldus Lupo Ferrariensi abbati maxime familiaris, ut ex pluribus ejus epistolis constat, Prumiæ monachus fuit antequam iniret abbatis dignitatem, ut probant ejusdem Lupi abbatis epistolæ 10. & 85. ad Marcwardum abbatem Prumiensem, in quibus salutans fratres Prumienses, hos inter Ansboldum nominat. Ejusdem Lupi ad eum exstant epistolæ tres, nempe 69. 117. & 123. quæ omnes Ansbaldo jam abbati scriptæ videntur, tametsi primam & tertiam *carissimo suo Ansbaldo* inscribit Lupus. *Anno 860.* teste Reginone, *Egil abbatiam Prumiensem sua sponte dimisit, & Anspaldus*
D *in regimine successit, vir in omni sanctitate & bonitate conspicuus.* Quem etiam Andaginensi S. Huberti monasterio præfectum fuisse tradunt. Ita sane Bartholomæus Fisen in floribus eccl. Leod. die 10. Martii, quanquam, teste Reginone, ad cœlestem patriam transiit an. 886. IV. idus Julii, quo die Prumiæ colitur.

VIII. Farabertus Ansbaldo datus est successor in abbatia Prumiensi an. 886. VIII. idus Aug. ex chronico Reginonis. Præfuisse dicitur annis quinque, & obiisse cal. Maii, an. 890. ex Fiseno, postquam, cum Arnulfi regis permissu, magistratu sponte se abdicasset. Nullibi vero præterquam
E apud Fisenum, eum abbatem Andaginensem legimus.

IX. Regino ex chronico suo maxime notus, vir æque pius ac doctus in Faraberti Prumiensis abb. locum suffectus est. Verum circa an. 899. præfectura se abdicare coactus est, ut Richario fratri Gerardi & Matfridi comitum, quorum magna tum erat apud Arnulfum regem auctoritas, eam cederet. Si qua fides habenda Fiseno, fuit etiam abbas Hubertensis, at certe fallitur, quando mortuum dicit an. 893. qui teste Sigeberto chronicon suum produxit ad annum 910.

X. Richarius, de quo jam locuti sumus in abbatibus tum Laubiensibus, tum Stabulensibus, necnon in episcopis Leodiensibus, abbatia Hubertensi cessisse dicitur anno 920. quando scilicet ad episcopatum Leodiensem evectus est.

XI. Hildrardus vel Hilduardus præfuisse legitur ab anno 920. ad annum 939. quo fatis concessit XVIII. cal. Julii.

XII. Fridericus Adalberonis Metensis episcopi patruus, in Andaginensi monasterio a puero educatus, huic episcopo jam grandævus adhærebat, haud inutilis assessor, ut pote qui monitis & consiliis suis juveniles Adalberonis impetus & actus moderabatur. Is Gorziensium monachorum religionem secum retractans, quantocius eis accessit. Nec multo post ob præclaras animi dotes post abbatem præpositus instituitur, Johanne ipsi in coadjutorem adjuncto; ac demum Richarii Leodiensis episcopi rogatu, proprio S. Hucberti monasterio præfectus abbas, pristinum eidem loco religionis splendorem restituit. Anno primo sui regiminis, infra pagum Arduennensem in loco antiquitus *Audoinum* vocato primum castelli fundamentum posuit. Interfuit an. 942. dedicationi basilicæ S. Maximini apud Treviros, post cujus solemnitatem in eodem cœnobio, morbo repente correptus, diem extremum subiit x. cal. Novembris, ibidemque sepultus est, *novaque novæ fabrica ecclesiæ novo hospiti novum primo sinum aperuit*, ut loquitur Johannes abbas in libro de vita S. Johannis abbatis Gorziensis.

XIII. Albertus I. successit, de quo sic habetur in libro miraculorum S. Huberti: *Anno imperii Ottonis primi vicesimo, comes Stephanus dedit Andaginensi ecclesiæ legali dono, quidquid sui juris erat in Calvenciaco: & hoc præsente Brunone archiepiscopo Coloniensium, & Baldrico pontifice Leodiensium, cujus cum esset erga beatum Hubertum affectus magnæ dilectionis, ut corpus ejus ad prædictum fiscum deferretur, ab abbate Alberto & fratribus obtinuit, ibidemque illi vestituram ejusdem allodii, coram Raginero & Gisleberto comitibus, multisque regni principibus, publicè firmavit.* Obiisse fertur an. 966. secundo idus Martii.

XIV. Heribertus eodem anno suscepit abbatialem dignitatem; cujus consilio circiter annum 971. usus est Notkerus episcopus Leodicensis ad pacem, regularemque disciplinam in cœnobio Laubiensi restituendam, teste Fulcuino, qui tunc erat abbas Laubiensis, lib. de gestis abb. Laubiensium cap. 28. Obiit XIII. cal. Junii an. 990. administrationis suæ 25.

Spicil. t. 6. pag. 577.

XV. Wlbertus I. e vivis excessit pridie idus Julii an. 1004. regiminis sui decimo-quinto.

XVI. Wlbertus II. præfuit annis duobus, ac mortuus est an. 1006.

XVII. Widericus sedit annis 21. postea naturæ debitum solvit XV. cal. Jan. an. 1026.

XVIII. Albertus II. reparavit monasterium, cui præfuit septennio. Mortem oppetiit VIII. idus Septembris an. 1033.

XIX. Reinardus vel Renuardus vivere desiit 1034.

XX. Adelardus S. Trudonis scholasticus ac thesaurarius ordinatur abbas S. Huberti an. 1034. a Reginardo episcopo Leodicensi. Difficillimis temporibus rexit, utinam strenuè; asserit D. Happart, negat auctor vitæ S. Theoderici æqualis, his verbis: *Adelardus vir carnis nobilitate satis clarus, sed de cura religionis (cum ad cetera esset) minus strenuus quam debuit.* D. Happart ei tribuit 22. regiminis annos; ex quibus circiter undecim detrahendos esse propemodum suadet chronicon Hugonis Flaviniacensis apud Labbeum biblioth. novæ tom. 1. p. 169. Ricardus enim Virdunensis abbas qui defunctus est an. 1046. inter alia plurima quæ in melius reparavit monasteria, hoc utique S. Huberti reformasse dicitur, loco citato; & an. 1046. * cognito se jam jam moriturum, abbatem S. Huberti Theodericum instituisse, ibidem pag. 188. contra hæc tamen pugnat validius tota vitæ series S. Theoderici.

Secul. VI. Bened p. 2. pag. 568.

* Vide *Mabillonium ad hunc an. n. 99.*

XXI. B. Theodericus I. Lernæ non procul Tudinio * nobili genere natus est an. 1007. Puer in cœnobio Malbodiensi sorori suæ Ansoaldi traditur primis litterarum elementis imbuendus. Cum adolevisset, Lobii monasticen amplectitur sub Ricardo * abbate, illo peritissimo asceseos magistro, in cujus disciplina eam morum integritatem, cognitionemque litterarum adeptus est, ut creatum ab ipso Ricardo *custodem & præceptorem puerorum & scholaris disciplinæ magistrum*; abbates plerique suorum cœnobiorum scholis præfici desideraverint. Obtinuit Stabuleti Poppo, Virduni Gualeranus Ricardi successor, Mosomii Rodolfus; jam jamque ad idem munus exsequendum rogatu Imperatoris Fuldam mittendus erat a Theoduino Leodicensi antistite, cum sub idem tempus, Adelardo vita & munere abbatis Andaini functo, ab eodem præsule succedere jussus est, moxque præsentibus septem abbatibus, quos inter Stephanus S. Laurentii in publico monte, & Gonzo Florinensis, ordinatus est abbas die festo Purificationis anno 1055. Ubi monasterii regimen subiit, cum illud temporalibus & spiritualibus rebus omnino destitutum reperisset, ad spiritualia potissimum resarcienda se convertit, sed non nisi post duos annos indefessi laboris fructum percepit. Carus fuit in primis Theoduino & Henrico primo episcopis Leodiensibus, sancto Annoni archiepiscopo Coloniensi, Metensi episcopo Adalberoni, Gervasio & Manassi Remorum præsulibus, & Helinando Laudunensi antistiti, a quo ecclesiam B. Mariæ apud Evernei-curtem [a] accepit an. 1071. *ex Cantatorio.* Sub idem tempus Godefridus Barbatus senior monachos ex vicino S. Huberti cœnobio evocatos, *concedente venerabili Theoderico abbate*, in ecclesia Bullonii castri, S. Petro sacra constituit, annuisque censibus dotavit, idque Alexandri papæ auctoritate confirmari curavit. Hactenus ibidem est cella abbatiæ S. Huberti. Insuper Arnulfus Warchensis comes, una cum conjuge sua Adelaide ecclesiam seu abbatiolam S. Sulpicii in villa, quam Piros vocant, prope Maccrias * oppidum & Warcum sita,

Secul. VI. Bened. p. 2. pag. 557. & seqq.

* *Jux.* oppidum ad Sabim fluvium non longe a Binchio.

* Is est B. Richardus abbas Virdunensis.

[a]

* *Mezieres & Warck.* Mosam in Remorum finibus versus Leodienses.

[a] *Evernicourt*, prope Castrum Porciani ad Axonam fluvium, ubi præpositura hactenus sancti Huberti monasterio addicta.

sancto Huberto

sancto Huberto dedit, ubi ejus rogatu idem Theodericus abbas monachos collocavit. Porro tunc temporis Theodericus jam bis Romam adierat, prima vice nondum abbas, secunda paulo ante obitum Hugonis abbatis Laubiensis, qui defunctus est an. 1053. inde quidem Jerosolymam profecturus, sed consilio Theoduini episcopi Leod. quem in Urbe reperit, ad suum monasterium Laubiense reversus est. Deinde vero sub annum 1064. eandem peregrinationem nudipes suscepit, a qua tandem suis redditus, de instaurando, ornandoque monasterio cogitavit, quod a tempore Walcandi Leodicensis episcopi rudi opere constructum fuerat. Cœpit itaque vetustate corrupta resarcire, angusta amplificare; & cooperantibus sibi monasterii præpositis, Theoderico, qui ejus successor nominis ac dignitatis esse meruit; Lamberto quoque ejus familiari atque individuo comite; dejecto veteri claustro, novum & magnum construxit, multaque alia quæ legere est in ejus vita. Post hæc, circiter annum 1074. Romam, cum Herimanno Metensi episcopo, jam tertia vice profectus est: ubi cum vota sua Deo ad limina apostolorum persolvisset, perhumaniter exceptus est a Gregorio VII. qui ex diutina, scilicet ab adolescentia, cum illo familiaritate, ejusdem & præfati Herimanni precibus privilegium indulsit; hinc odium incurrit Theoduini episcopi, quasi hic abbas ecclesiam S. Huberti apostolico juri mancipare, & eam S. Mariæ, sanctoque Lamberto voluisset auferre. Sed aliud prorsus erat Theoderici propositum, qui hoc privilegium ob eam tantum causam a se postulatum dixit, ut monasterii sui possessiones intactas servaret; cumque plura dicere pararet, episcopus silentium indixit, iratusque discessit. Quod ubi rescivit Gregorius, acriter reprehendit episcopum, quem Dictwinum vocat, litteris datis x. cal. Aprilis anni 1075. Tandem vero post multas tergiversationes abbas auditus ab episcopo in conventu Hoyensi, absolutusque est. Non multo post rebus humanis excessit Theoduinus episcopus, cui Henricus successit, cum Theoderico nostro amicitia conjunctissimus, cujus permissu denuo * Romam perrexit; indeque rediens, in urbe Remorum, rogatu civium pluviam cœlitus impetravit. Denique ad Deum migravit fere octogenarius, an. 1086.* IX. cal. Septembris, cui pene morienti, nempe altera ante ejus obitum die adfuere Henricus Leodiensis episcopus & Berengerus S. Laurentii abbas. Ejus corpus tertia post mortem die ab Henrico episcopo in sarcophago lapideo compositum, sepulturæ mandatum est ad altare beatissimæ Virginis die 27. mensis Augusti; unde postea levatum & in medio ecclesiæ choro locatum, fidelium venerationi expositum permansit, donec illud Calviniani hæretici in favillas redegerunt.

Gregor. l. 2. ep. 61. vide t. x. concil. col. 114.

* Septima vice, inquit auctor vitæ, legendum videtur quarta.

* *al.* 1087. VIII. cal.

Vide observationes Mabillonii prævias ad vitam Theoderici.

XXII. Theodericus II. ex præposito factus est abbas, ut discimus ex vita Theoderici I. legimus autem in Cantatorio ordinatum fuisse an. 1086. die festo S. Egidii. An. 1087. cellam S. Theobaldi in castro Porcensi accepit a Rogero Porcensi comite, testibus Reginaldo archiepisc. Remensi & aliis. Circiter an. 1092. Berengerum S. Laurentii Leod. abbatem e suo monasterio injuste pulsum ab Otberto Leodic. episcopo, excepit amice in Andaginensi; propter quod beneficium Berengero impensum, ipsemet postea exsulare coactus est, primo in cella Cunensi, deinde anno 1096. calendis Septembris in cœnobio S. Remigii apud Remos sub Roberto abbate; tunc vero temporis abbatiam obtulit Berengero abbati S. Laurentii, qui eam recusavit. Interea memoratur Theodericus an. 1094. in litteris Godefridi Bullonii, postea Jerosolymorum regis, quibus avi sui Godefridi Barbati donationem auget. Sub annum 1103. Andaginenses monachi ab Henrici imperatoris communione recesserunt, ob idque graves a Leodicensi episcopo procellas passi sunt, ut discimus ex epistola Jarentonis Divionensis abbatis ad Theodericum S. Huberti abbatem, eo nomine secundum, quem gravibus verbis hortatur ad fugiendam schismaticorum communionem & ad perferendas quascumque pro Christi causa injurias; qua in epistola durius in Otbertum episcopum invehitur. Epistolæ inscriptio sic habet: *Theoderico abbati de S. Huberto, viro Dei gratia religione venerando, & toti congregationi sub eodem patre Deo militanti, Jeruuto Divionis abbas, & S. Benigni tota congregatio, spiritum Moysi in Pharaonem & in omnes servos ejus.* Porro is est haud dubie abbas S. Huberti, cui post mortem mariti sui Balduini Jerosolymitani Hannoniæ comitis defuncti an. 1102. Ida propter *curialitatem quam invenerat in abbate, alodia sua dedit juxta S. Hubertum, tali conditione quod abbas est capellanus comitis Hannoniæ, & tenetur infra comitatum Hainoniæ ter in anno missam celebrare ad petitionem comitis.* Ceterum præfuisse dicitur Theodericus annis 22. interim passus duos æmulos, quandiu exsulavit, ac tandem clarus invicta in defendenda ecclesiæ suæ libertate constantia pedum posuisse an. 1109. Fortasse is est Theodericus recensitus in necrologio S. Vitoni, IV. idus Julii.

Secul. VI. p. 2. pag. 573.

Tom. V. annal. Bened. p. 662.

Mir. cod. Donat. pag. 220.

Tom. V. annal. Bened. p. 669.

Tom. VII. Spicil. pag. 592.

XXIII. Ingobrandus Lobiensis monachus, Theoderico vero ac legitimo abbate superstite intruditur in regimen per Otbertum episcopum Leodicensem, qui tamen paulo post eum deturbavit, cogentibus Godefrido duce Bulloniensi & Alberto Namurcensi comite.

XXIV. Wyredus ex præposito Ebernensi * abbatiam invasit, Theoderico reluctante; quamobrem & Otberto episc. Leodicensi & Wyredo sacris interdictum est a sede apostolica.

* *f.* Evernei curtis.

XXV. Robertus cessione Theoderici in abbatem & successorem legitimum cooptatur anno 1109. Nominatur post annum MCXI. inter Henricianos seu Henrici imperatoris fautores, qui juniores S. Vitoni Virdunensis monachos, senioribus cum abbate suo Laurentio ejectis ab episcopo, in suam communionem pellexerunt. Sedit Robertus annis 24. cujus tempore, an. 1130. nonis Junii ecclesia S. Huberti conflagravit. Obiit IX. cal. Aprilis 1133.

Spicil. t. VII. pag. 303.

XXVI. Gilbertus præerat jam anno 1133. Idem an. 1139. XV. cal. Maii privilegium obtinuit ab Innocentio papa II. Naturæ concessit 18.

cal. Octobris an. 1145. ex incœpta templi restauratione commendatus. A

XXVII. Johannes I. de Wahart templum absolvit ac dedicari curavit, mortuus anno 1167. VIII. cal. Martii.

XXVIII. Elbertus monachus S. Jacobi Leod. mortuus perperam dicitur a Fiseno, an. 1170. quem legimus an. 1182. adfuisse cum aliis abbatibus novi altaris S. Laurentii dedicationi. Imo longius protraxit vitam, ac regimen, quippe qui post obitum, Eustachium habuit successorem an. 1186. At verosimile est nunquam sedisse pacifice, quin etiam a duobus æmulis turbatum fuisse. Primus est Cono memoratus 1170. quem post B annos tredecim obiisse volunt XIV. cal. Nov. an. 1183. Alter competitor fuit Johannes, quem sola prima sui nominis littera connotatum reperimus an. 1170. in tabul. Aureæ-vallis, & cum integro nomine 1178. ibidem. Dignitatem vero posuisse dicitur, aliis post sexennium, aliis 1193. & obiisse idibus Octobris. Elbertus autem, quem conjicimus eum esse H. id est Helbertum, cui Petrus Cellensis epist. VI. lib. 5. scribit ne deserat abbatiam, e vivis excessit Leodii XVIII. cal. Septembris, sepultusque est ad S. Laurentii in sacello S. Jacobi.

XXIX. Eustachius I. S. Laurentii Leodiensis C monachus & cellerarius, quem dicunt Everlini abbatis S. Laurentii fratrem, eligitur abbas S. Huberti anno 1186. post obitum Elberti. Passus & ipse videtur æmulum Johannem præfatum, ac fortasse Gerardum, qui sequitur.

XXX. Gerardus abbas Prumiensis Brunone Coloniensi archiepiscopo cogente fit etiam abbas Andaginensis an. 1193. Cessit vero ante annum elapsum.

XXXI. Godefridus Justi-montis canonicus eodem anno per jam dictum antistitem vi facta intrusus est. Obiit anno sequenti.

XXXII. Philippus S. Huberti monachus an. D 1194. favente Alberto Leodiensi electo abbatiam occupavit; at ipsum eodem anno idem Albertus amovit, & alium subrogavit.

XXXIII. Theobaldus I. Altivillarensis S. Petri monachus post annos quatuor regiminis abbatiam dimisit in manibus Alberti episcopi Leodicensis, qui eam ipsi tradiderat.

XXXIV. Willelmus e gremio assumitur unanimi fratrum consensu an. 1198. cumque rem familiarem decessorum incuria ferme deperditam restituisset, mortuus est an. 1212. suæ administrationis 14. calendis Febr.

XXXV. Theodericus III. occurrit 1225. & E 1226. quo anno paciscitur cum G. Ellantii abbate. Exstinctus est 1242. III. idus Julii, postquam sedisset annos triginta.

XXXVI. Albertus III. sedebat jam anno saltem 1244. Reperitur an. 1249. in charta Ellantii. Præfuit in sollicitudine annos circiter novem, obiitque 1251.

XXXVII. Radulfus & Rodulfus mortalitatem explevit an. 1264.

XXXVIII. Gulbertus defecit 1289.

XXXIX. Theobaldus II. moritur 1302.

XL. Johannes II. memoratur an. 1307. Prædia monasterii inter se & conventum partitus est; ac denique disciplina religiose instaurata diem supremum obiit 1344. ex Bartholomæo Fisen; verum ex dicendis vel iste Johannes in duos secandus est, medio inter eos Henrico, vel si unicus admittatur, diu ante mortem cessisse dicendus est.

XLI. Henricus I. de Viel præclara sui antecessoris exempla secutus, morte corripitur 1348. calendis Septembris. Sedebat autem Henricus jam an. 1323. die 30. Decembris, quo in charta *relevationis* comitatus Lossensis facta Bullonii per Arnoldum comitem nomine Ludovici filii sui, ab Adolfo ep. Leodiensi præsens ac primus testis & homo feudalis nominatur. Diplom. Loss. pag. 18. n. 16.

XLII. Henricus II. de Almensoir *al.* de Almonsée e medio sublatus est an. 1372. *al.* 1371.

XLIII. Johannes III. Hustin d'Ockier naturæ debitum solvit an. 1374.

XLIV. Johannes IV. d'Ockier annis 14. in regimine ex actis vivere desiit nonis Novembris 1388.

XLV. Bertoldus d'Ockier mitram & alia pontificum insignia sibi & successoribus obtinuit. Sedit annis 34. sepultusque est ante sacellum S. Stephani calendis Aprilis an. 1422. Proinde is est abbas S. Huberti in actis concilii Pisani notatus inter illos, qui ad hoc concilium procuratores cum plena potestate miserunt an. 1409.

XLVI. Ludovicus de Villiers reperitur an. 1429. die Jovis 1. Decembris, in charta authentica regiæ bibliothecæ, collectionis D. de Ganieres, vol. 8. & absque cognomine an. 1442. 17. Aug. ibidem. Ex dicendis vero contendisse videtur cum duobus sequentibus.

XLVII. Theodericus IV. de Corswaremia *al.* de Korswarenne fato fungitur 1435. tum ex Fiseno, tum ex aliis, qui tribuunt ei tredecim annos regiminis.

XLVIII. Eustachius II. de Nettine Theoderico successit an. 1435. & obiit 1444.

XLIX. Nicolaus I. seu Colartus de Verno *de Vernoy* recensetur an. 1463. in tabulario Lotharingiæ arcula *Melanges* n. 107. & 1466. die 24. Octobris in charta authentica regiæ biblioth. vol. 8. cognominatus de Vernoy. Nempe Rex ob devotionem erga S. Hubertum erogat illi 300. scuta auri nova. Inde mendum typographicum reprehendere licet in Fiseno, apud quem Nicolaus mendose etiam appellatus *de Vervo* dicitur obiisse an. 1448. Legendum est 1468.

L. Jordanus de Vercors occurrit 20. Decemb. & 16. Febr. 1471. in duabus authenticis chartis regiæ biblioth. collectionis D. de Ganieres volum. 8.

LI. Nicolaus II. d'Eve *al.* de Enc in chartis Tullensis S. Leonis monasterii reperitur annis 1484. & 1485. Ex hac luce subtractus est XIV. cal. Julii an. 1492.

LII. Henricus III. de Sohez *al.* de Sohan gravatam multis oppositis pignoribus domum li-

beravit. Defunctus est an. 1503. v. idus Julii.

LIII. Nicolaus III. a Malesiis *de Malaise* ex sacrorum custode in abbatem eligitur die XI. Julii an 1503. Templum a fundamentis majori ex parte instauravit, collapsamque regularem disciplinam pristino splendori restituit. Migravit a seculo 19. Jan. 1538. conditus in crypta cum epitaphio, quod etiam successori ejus commune est, his verbis:

Reverendis in Christo PP. & DD. hujus loci abbatibus, D. Nicolao a Malesiis templi majori ex parte a fundamentis restauratori, censuum & sacræ supellectilis auctori, ordinis reformatori, jurisdictionisque conservatori solertissimo, ejusque successori D. Johanni a Schemmalle, quorum hic post 6. menses a dignitate sua obiit 11. cal. Augusti: ille vero XIV. cal. Febr. post totidem menses & 34. annos, 1538. Ponebar primum ob temporum injuriam 1563. mense Septembri.

LIV. Johannes V. a Schemmalle obiit post sex menses, ut videre est in epitaphio præcedenti.

LV. Remaclus a Marchia, dictus *gemma præsulum*, Ludovico Blosio abbati Lætiensi ob virtutem familiaris, carusque Georgio Austriaco episcopo Leodiensi, absolvit templum, dormitoriumque ac ædes abbatiales construxit. Vitam cum morte commutavit die 26. Septembris an. 1564. in choro tumulatus cum epitaphio sequenti, quod itidem est commune successori:

Reverendis in Christo PP. hujus loci abbatibus ac DD. D. Remaclo a Marchia, qui eruditione doctrinæ, cum insigni raraque morum probitate conjuncta, dimidii basilicæ hujus, quod ad Orientem vergit, aliorumque ædificiorum structura, jurisdictionis ac bonorum monasterii cum defensione tum amplificatione magnifica, sui memoriam posteris illustrem reddidit: ac D. Johanni Lamock, qui ei non magis in dignitate, quam vitæ austeritate ac disciplinæ monasticæ observantia successit; quorum prior annis 26. posterior 22. præfuit. D. Johannes Balla beneficæ voluntatis & sacræ supellectilis eorum utinam heres ponebat an. 1589.

LVI. Johannes VI. Lamock nemini antecessorum inferior, ab heterodoxis plurima patitur incommoda, ac tandem moritur 27. Julii 1585. de quo vide mox allatum epitaphium.

LVII. Johannes VII. Balla electus est die penultima Julii an. 1585. Turrim, campanas octodecim, necnon organa pneumatica perfecit, ac insuper tumulum duorum proxime antecessorum ornavit. Transiit ad alteram vitam die 24. Septemb. an. 1599.

LVIII. Johannes VIII. Masbourg electus VI. cal. Octobris, seu post biduum a morte decessoris, benedictionem accepit die 20. Aug. an. 1600. Multa perpessus & ab Hollandis captus interiit die 29. Jan. an. 1611.

LIX. Nicolaus IV. de Fanson Andanæ ad Mosam nobili genere natus, ætatis anno 35. professionis XI. ob insignes animi dotes die 5. Febr. A ejusdem anni abbas electus est, ac die 20. Novembris insequentis in collegiata S. Pauli Leod. ecclesia benedictionis munus accepit. An. 1614. rem domesticam auxit adjectione villæ novæ in vico Terwanensi sitæ. An. 1618. fratres suos ad normam patrum congregationis SS. Vitoni* & Hidulfi reformavit. Eidem Johannes Roberti e Soc. Jesu historiam S. Huberti nuncupavit an. 1621. Multum æs alienum dissolvit; collabentes ædes regulares resarcivit; vicecomitatum Anseromianum emit, ac tandem annis & meritis gravis obdormivit in Domino an. 1652. Corpus ejus in crypta jacet cum epitaphio sequenti:

B

PRÆSIS UT PROSIS.

Hoc sepulcrum quod heredes non sequitur, sub ascia dedicavit dum viveret, R. D. Nicolaus a Fanson, ab instauratione rerum monasterii ac disciplinæ præsul nobilissimus. Obiit 3. nonas Aug. 1652. ætatis suæ 79. regiminis 42. ponebat Benedictus Leschius.

LX. Benedictus Leschius *de Lessive* cum esset prior monasterii, in abbatem, fratrum calculis subrogatus est 20. Aug. 1652. Institutam a decessore suo strictiorem observantiam pro virili tutatus est. Apoplexia suffocatus an. 1662. IV. nonas Decembris, in choro sepulturam accepit, de quo sic habet necrologium: *II. nonas Decembris Benedicti Leschii abbatis nostræ congregationis, qui toto prælaturæ suæ decennio multas & graves pro hujus monasterii jurium defensione sustinuit persecutiones, quibus ac bellorum injuriis non obstantibus, rem domesticam non parum auxit.*

C

LXI. Cyprianus Mareschal antea sacræ supellectilis custos ac novitiorum institutor, die 16. Decembris ejusdem anni sodalium suffragiis Benedicto datus est successor. Advocatiæ jugum feliciter excussit, ac se pauperum patrem semper exhibuit. Vitam reliquit an. 1686. 3. Febr. cujus ita meminit necrologium: *Obitus reverendissimi domini D. Cypriani Mareschal abbatis nostræ congregationis, vere patris pauperum, pro regulari observantia multum zelotypi; qui domum hanc multis illustrem reddidit ædificiis intus & foris; in primis fanum hoc ornamento completo auriphrygiato opere plumario, duobus altaribus ex marmore & jaspide politis, fornice superbo, organis optimis decoravit. Adde quod arduum advocatiæ jugum feliciter excussit. Inter verba orationis expiravit anno Domini post millesimum sexcentesimum octogesimo sexto, & abbatialis dignitatis 24.*

D

E

LXII. Clemens le Febvre vir pietate & doctrina conspicuus, postquam aliquot annis philosophiam edocuisset, ac deinde novitios probe instituisset, factus est prior Cunensis, tandemque exigentibus vitæ meritis abbas S. Huberti die 16. Febr. 1686. Eo regente chorus & sanctuarium eleganti marmore strata sunt, altare quoque non sine magnis impensis ex marmore constructum, ipsumque sex candelabris argenteis miri operis decoratum, ac denique frons ecclesiæ magnifice condita. An 1709. R. pater a S. Ignatio

ordinis Carmelitarum opus theologicum tribus *in folio* voluminibus comprehensum, cui titulus est *Ethica amoris* seu *theologia sanctorum* ipsi dedicavit. Superstitem diu Deus servet.

FLORINENSE S. JOHAN. BAPT. COENOBIUM.

Florenne. FLORINENSE S. JOHANNIS BAPT. monasterium ordinis S. Benedicti urbi cognomini fere cotinguum est, in finibus agri Leodicensis una vel altera leuca Philippopoli Hanoniæ oppido, Namurco sex. Auctorem habuit Gerardum Arnulfi toparchæ Florinensis filium, postea Cameracensem episcopum, qui quidem primùm apud Florinas monasterium [a] S. Gengulfi, quod pater imperfectum reliquerat, pro clericis absolvit, deinde aliud monachorum in honorem S. Johan. Bapt. ipse condidit, dotavitque ex propriis [b], atque Ricardi abbatis regimini subjecit. Porro hæc abbatia, Henrici imperatoris *auctoritate formata, cæpit florere*, inquit Baldericus, *ac postea magis magisque, tam affluentia rerum, quam sanctitate monachorum effloruit.* Ipsa hodie quoque perstat & florescit, cujus abbates citra commissarios regios a fratribus electi, confirmantur ab episcopo Leod.

lib. 3. c. 18.

Mem. des Intendans.

ABBATUM NOMENCLATURA.

I. RICARDUS percelebris abbas S. Vitoni Virdunensis, ab ipso fundatore Florinensi abbatiæ præfectus est. Sed cum esset pluribus intentus monasteriis, huic loco vice sua Benedictum præposuit.

Chron. Camerac. l. 3. c. 18.

II. Benedictus regere cæpit sub annum 1011.

III. Wericus Benedicto successisse dicitur, forte ille ipse Wenricus, cui Henricus imperator Cellam S. Gisleni, mortuo Simone abbate commendavit.

Ibid. c. 20.

IV. Gontho vel Gonzo seu Wenso, frater Wasonis episcopi Leod. quartus abbas dicitur tum a Miræo in fastis Belgicis die XI. Maii, tum a Gazæo in hist. eccl. Belgii. Is autem religione doctrinaque adeo claruit, ut summus pontifex Leo IX. de eo sic scribere non dubitaverit: *In quo quia suum pleniter honorem monastica obtinet religio, mihi complacui.* In æde S. Gengulfi septem sacerdotia, sive canonicatus instituit Gonzo, ejusdemque sancti miracula, necnon monasterii originem scriptis suis posteritati reliquit. Obtinuit a Lamberto Valciodorensi abbate jus sepeliendi nobiles Florinenses, qui prius ad Valciodorense monasterium deferebantur. Certum est illum vixisse an. 1029. & adhuc 1055. quo anno cum Stephano abbate S. Laurentii Leod. præsens fuit ordinationi S. Theoderici in abbatem S. Huberti IV. nonas Febr. Insuper etiam adfuit celebri apud Remos inaugurationi Philippi regis, an. 1059. Post hunc vero Gonzonem magnus est hiatus, quem tamen Fisenus utcumque opplevit octo incerti ævi abbatibus, quorum nomina hæc sunt:

Tom. VII. Spicil. pag. 558.

V. Goselinus, fortasse idem est ac Guaselinus, de quo infra.

VI. Petrus.

VII. Odo.

VIII. Arnulfus.

IX. Tietmarus monachus S. Jacobi Leod.

X. Walterus.

XI. Gerardus, idem fortasse qui Gerardus II. vel etiam Gerardus III.

XII. Guido denique. Jam vero duo nobis occurrunt abbates.

XIII. Gisslebertus scilicet Hasteriensis præpositus, qui ab Otberto episcopo Leod. Florinensem abbatiam pretio legitur accepisse, sub finem XI. seculi vel initium XII.

Ex Cantatorio S. Huberti.

XIV. Lambertus I. S. Laurentii Leodic. monachus, ab eodem Otberto Florinensis abbas ordinatus est, sed post annum recessit, nempe Novigentum sub disciplina Godefridi abbatis. tom. 5. annal. Bened. pag. 232.

Ibid.

XV. Guarinus vivebat an. 1107.

XVI. Herzelo monachus S. Jacobi Leod. obiit 1126.

XVII. Gerardus florebat an. 1134. qui postea desertis Florinis Signiaci factus monachus cum duodecim e suis monachis, ibidem sancte mortuus est.

XVIII. Drogo Laubiensis monachus tempore Leonii abbatis, fit abbas Florinensis, & postea S. Jacobi Leod. ubi de illo plura. Sedebat autem Florinis an. 1139.

XIX. Guaselinus seu Waselinus sub an. 1149. Villarium sui monasterii allodium in Brabantia Cisterciensibus concessit. Porro is est secundum Mabillonium, ad quem Waselinus II. abbas S. Laurentii scripsit epistolam de continentia conjugatorum.

Tom. 1. Analect. p. 339.

XX. Fulbertus vivebat 1180.

XXI. Hermannus 1188.

XXII. Guibertus Martini, de quo vide abbates Gemblacenses.

XXIII. Petrus I. an. 1196. subscripsit chartæ Alberti episcopi Leodic. pro Bonæ-spei monasterio.

XXIV. Robertus obiit 1198. ex Fiseno.

XXV. Deamicus e vivis excessit eodem anno.

XXVI. Johannes I. an. 1203.

XXVII. Everardus 1240.

XXVIII. Gerardus III. 1248.

XXIX. Miles seu Milo 1269. Cessit e vita 1294.

XXX. Odo societatem conflavit cum Willelmo Molineau abbate S. Dionysii de Broqueroia circa an. 1295.

[a] Baldericus lib. 3. c. 18. quem sequitur Miræus in orig. cœnob. Belgic. cap. 32. & in annal. Belgic. ad annum 1012. hoc ipsum monasterium monachis adscribere videtur, & aliud vice versa clericis; sed error est manifestus in amanuensi istius chronici Balderici, quem subodoratus Sigebertus, nec ausus emendare, finxit an. 1010. in cœnobio Florinensi pro clericis, qui ad hoc usque tempus Deo serviebant ibi, monachos fuisse constitutos. Addit vero Sigebertus anno 1015. Baldricum episc. Leodiensem suæ sedi abbatiam Florinensem acquisivisse, fortasse a Gerardo fundatore, jam facto episcopo Camerac.

[b] Addit Baldericus lib. 3. cap. 18. *& ex rebus fratrum suorum*; Albericus vero addit solum fratrem Godefridum, quem unicum habuisse testantur MSS. Leodicensium chronica a monachis Aureæ-vallis olim concinnata, inquit Miræus in origin. cœnob. Belgic. c. 23. Tertium fratrem addit Fisenus Arnulfum nomine.

XXXI. Guillelmus I. seu Willelmus sese de novo abbatem nuncupat in charta anni 1300. qua pro debitis solvendis, vendit Johanni abbati Bonæ spei quandam partem decimarum in villa de Isenghien, de consensu Hugonis episcopi Leodie. qui se nuper ad regimen assumtum dicit.

Chronic. Bonæ-Spei.

XXXII. Arnoldus 1317.

XXXIII. Johannes II. de Fagnoulle 1347.

XXXIV. Nicolaus I. 1366.

XXXV. Walterus II. de Chenée 1390.

XXXVI. Nicolaus II. Thieba 1403. & 1415.

XXXVII. Johannes III. Hotton 1421. subprior S. Jacobi Leod. post sesquiannum pedum posuit 1423.

XXXVIII. Carolus I. de Crahen ex eodem monasterio vocatus, magna laude præfuit 1439. & 1449. Certe munificus fuit erga monachos Jardineti tempore Johannis Eustachii I. abbatis.

XXXIX. Thomas de Limbourg sub annum 1483. disciplina monasterium sic decoravit, ut Henricus de Berghes ep. Camerac. ex eo quæsierit, qui in suæ diœcesis cœnobiis monasticen restituerent. Obiit abbas 1486.

XL. Franciscus de Tresagne Dionautensis cessat 1507.

XLI. Johannes IV. de Giveto obiit 1536.

XLII. Johannes V. d'Ermethon moritur 1563.

XLIII. Petrus II. Wespin Dionantensis occubuit 1574.

XLIV. Martinus Remocampius *de Remouchamps* in Arduenna, electus 10. Martii anno 1574. ætatis 52. Leodii benedictionem percepit 16. ejusdem mensis & anni. Mortuus est die S. Stephani protomartyris an. 1601.

XLV. Jacobus I. Saymon Virodius electione facta 29. Decemb. 1601. Martino successit. Decessit 13. Nov. 1620. ætatis 57.

XLVI. Guillelmus II. Alardi Flavionius postera die obitus Jacobi in ejus locum subrogatus est. Ei vero collata est benedictio Leodii 22. ejusdem mensis & anni. Animam exhalavit 8. Sept. 1626. ætatis 59.

XLVII. Nicolaus III. del Tombor Huensis, electus 9. Sept. an. 1626. ætatis suæ 38. consecratusque Leodii 8. Nov. rebus humanis exemtus est 27. Sept. 1652. ætatis 64. regiminis 26.

XLVIII. Carolus II. Saymon Virodius, Jacobi, de quo supra, ex fratre nepos creatur abbas 4. Nov. 1652. ac moritur 19. Jan. 1679. regiminis 26. ætatis 74.

XLIX. Guillelmus III. de la Hamaide ex priore electus in abbatem 21. Jan. 1679. ætatis 70. consecratusque Leodii circa festum Purificationis B. Mariæ virg. obiit prima die Octobris an. 1681. ætatis 73. professionis monasticæ 50. regiminis 3.

L. Lambertus II. Jacquet Casteletensis ex priore in abbatem assumtus postridie obitus decessoris, ac Leodii benedictus 12. ejusdem mensis & anni, vitam amisit 10. Aprilis 1695. ætatis 59. præfecturæ 14. professionis monasticæ 33.

LI. Hubertus Saymon Virodius ex œconomo fit abbas 18. Junii 1695. E vivis excessit 23. Octob. 1707. ætatis 63. professionis 37. regiminis 12.

LII. Guillelmus IV. Piette natus in pago S. Gerardi, ex provisore in abbatem cooptatur 29. Octob. 1707. ac die 9. mensis sequentis Leodii benedictionem percipit. Defecit 23. Octobris 1711. ætatis 51. regiminis 4.

LIII. Simon Nenquin natus in *Franchimont al.* in vico de Romrée Mosam inter & Sabim ex œconomo salutatur abbas 3. Nov. 1711. ætatis 43. ac 29. ejusdem mensis Leodii benedicitur. Hactenus præest præsul dignissimus.

S. JACOBI COENOBIUM.

BENEDICTINUM S. Jacobi minoris monasterium in insula Mosæ, intra muros urbis Leodiensis positum inchoatur a Baldrico juniori episc. Leodiecensi an. 1016. * VII. cal. Maias: sed quia magnæ molis templum meditabatur, primum omnium S. Andreæ cryptam exstruxit, dicavitque VIII. idus Septemb. collocatis in ea sacris ejusdem apostoli reliquiis, quas sanctus rex Henricus donaverat, ibidemque Baldricus circiter post biennium defunctus sepulturam accepit, cum majorem S. Jacobi basilicam ad fenestras perduxisset. Dehinc Wolbodo ejus successor mandato Henrici præfati imperatoris cœnobium absolvit, eique Olbertum Gemblaci abbatem præfecit; sub quo Rainaldus episcopus ecclesiam consecravit an. 1030. VIII. cal. Augusti.

* *Ex Mabillonio, 1014. ex Sigeberti chronico, & hist. Leod.*

ABBATUM CATALOGUS.

I. B. OLBERTUS I. de quo jam egimus in Gemblaco, Leodiensi S. Jacobi monasterium rexit 28. annis. Jacet ibidem in medio chori sub tumulo marmoreo, cum hac inscriptione: *Anno Domini MXXXXVIII. pridie idus Julii vita decessit dominus abbas Olbertus hujus cœnobii primus, vir summæ prudentiæ & honestatis, qui surrogatus de Gemblaco: XXVIII. annis huic ecclesiæ regulariter præfuit, cujus anima Deo grata requiescat in pace.* Jam præmonuimus vitam ejus exstare secul. VI. Bened. part. 1. pag. 597.

II. Albertus decem & octo præfuit annis, sub cujus regimine an. 1056. Robertus monachus, qui deinde fuit abbas, in Gallæciam orationis causa profectus, inde annuentibus rege Garsia & Stephano præsule insignem brachii S. Jacobi particulam Leodium retulit, quæ jussu episcopi Theoduini totius urbis exultatione, in hoc cœnobio reposita est. Obiit Albertus an. 1066.

III. Stephanus I. postquam decem annos gubernasset, fato functus est V. cal. Augusti anno 1076. sepultusque inter sacella S. Lamberti & S. Stephani.

IV. Robertus decem & novem annos quibus præfuit, rem auxit familiarem. Mortuus est an. 1095. XIX. * cal. Febr. humatus sub primo gradu cryptæ versus dormitorium.

* *al. 19. Febr.*

V. Stephanus II. alio nomine Stepelinus, quem nuper in suo monasterio admiserat ordinem Cluniacensem, circa an. 1103. missis duo-

Spicil. t. vii. pag. 415.

bus monachis totidemque a Berengario S. Laurentii abbate, apud S. Trudonem introduxit. Fuit vir magnæ virtutis, neque minoris eruditionis, quam editis monumentis posteritati testatus est. Obiit an. 1112. IX. cal. Febr. sepultus sub gradibus dormitorii ante sacellum S. Benedicti.

VI. Olbertus II. abbas ex priore, anno 1112. suæ ordinationis primo, diploma obtinuit ab Otberto episcopo Leod. quo ecclesia [a] S. Leonardi confirmatur; itemque aliud ab Henrico imperatore an. 1125. quo nobilis Thiebaldi de Foro & Guidæ uxoris ejus in ecclesia S. Jacobi sepultorum donationes roborantur. An. 1124. memoratur cum Rodulfo S. Trudonis abbate in charta Alberonis episcopi Leod. pro Sarto-monachorum, prioratu Lætiensium. Eo regente Ricardus cardinalis, custosque ac canonicus Compostellanus novo nexu firmavit fœdus, quod ab anno 1056. erat inter Compostellanos canonicos & hoc monasterium. Denique anno 1134. Lotharius III. Romanorum imperator ei laudavit medietatem villæ de Bazenges, quam Widichinus vir nobilis de Huasemburck, Castro in Saxonia veniens ad curiam Aquisgrani in Epiphania Domini tradidit Deo & B. Jacobo in Leodio per manum Arnulfi comitis de Los hujus loci advocati. Hoc ipso anno decessit Olbertus IX. cal. Octobris, humatus ante sacellum S. Lamberti.

VII. Stephanus III. an. 1137. bullam accepit ab Innocentio II. quo prædia monasterii confirmantur. Scripsisse dicitur vitam S. Modoaldi archiepiscopi Trevirensis, quam alii acceptam referunt Stephano II. Obiit anno 1138. VII.* idus Januarii, postquam annos quatuor ecclesiæ suæ diligentissime præfuisset. Jacet ante sacellum S. Benedicti sub hac epigraphe:

* al. VIII.

Clauditur hac tumba Stephanus mitissimus abbas,
Filius ecclesiæ moribus atque fide.
Divini cultus, legisque sacræ studiosus,
Præfuit exemplo, subditus ipse Deo.
Crux igitur Christi sit ei fructus requiei,
Septima quem Jani lux redigit cineri.

Ejus elogium exstat in Floribus ecclesiæ Leod. ad diem 6. Januarii.

VIII. Olbertus III. seu Elbertus, vel etiam Albertus occurrit an. 1144. in charta pro Alnensi cœnobio. Cum autem præfuisset annis duodecim, utroque orbatus oculo abdicavit anno 1150. mortuusque est an. 1167.* calend. Jan. Jacet in sacello S. Benedicti.

* al. 1160.

IX. Stephanus IV. ecclesiam S. Mariæ Magd. quæ modo vocatur S. Nicolai ad Transitum acquisivit anno 1151. Dignitati nuntium remisit anno 1155. urgente Gerardo, qui e canonico Leodiensi factus cardinalis, & legati apostolici munere fungens Leodii synodum celebrabat. Obiit Stephanus an. 1160. idibus Octobris, sepultus ante sacellum S. Stephani.

X. Drogo vel Drugo ex antiqua Florentiæ familia, primum fuit monachus Laubiensis, tum Florinensis abbas, ac deinde S. Jacobi. Memoratur an. 1158. in tabulis pro Alnensi cœnobio; item an. 1165. in charta Alexandri II. episcopi Leodic. pro Heinsbergensi parthenone. Anno 1157. cum Cluniacensibus, & 1168. cum Laurentianis monachis societatem renovavit. Cœnobium refecit, turrimque exstruxit, in qua duo altaria, alterum S. Johan. Bapt. alterum S. Mariæ fundavit. Denique cum annis decem & octo strenue gubernasset, vita decessit an. 1173. idibus Septembris, sepultus in medio ecclesiæ ante crucem.

Alit. mit. pag. 420.

XI. Hugo memoratur an. 1176. in charta Everlini abbatis S. Laurentii varias per annum fratrum suorum refectiones ordinantis. Postquam vero præfuisset annis 12. pedum abdicavit anno 1185. iterumque postea rediit ad dignitatem.

XII. Hermannus seu Herimannus, amoto quodam Rodulfo Brunwillarii monacho, statim fere ut electus est, inquit Renerus, in locum ejus successit. An. 1187. mense Junio Romam profectus est, ex quo redux itinere, animam efflavit an. 1188. idibus* Decemb. sepultus ante sacellum S. Benedicti.

* al. VI. idus.

XIII. Gosvinus S. Laurentii monachus, anno primo sui regiminis quartam partem allodii de Rokelinges, cujus tres aliæ partes jampridem juris erant monasterii, comparavit. An. 1194. adversarium passus est Albericum S. Nicasii Remensis monachum, qui quidem fretus auctoritate summi pontificis, necnon Simonis episcopatum Leodiensem ambientis invasit abbatiam, Gosvino per annum integrum exsulare coacto. Sed vicit tandem Gosvinus, cumque totum novennium rara laude S. Jacobi cœnobium administrasset, ad priorem S. Laurentii quietem rediit, abdicato regimine an. 1197. die S. Marci, quem post biennium occubuisse autumat Fisenus.

XIV. Gerardus I. de Ganges monachus item abbasque S. Laurentii post sex aut septem menses defecit eodem an. 1197. X. *al.* VI. cal. Novembris, *al.* ipsis calendis.

XV. Hugo, de quo supra, iterum electus, iterum cessit an. 1201. obiitque 1202. vel 1203. die 9. Novembris.

XVI. Theodericus I. ex priore S. Trudonis factus abbas S. Jacobi abdicavit an. 1202.

XVII. Henricus I. Jopilius *al.* de Topileo S. Laurentii monachus post septem annos abdicare jussus est an. 1209. cumque aliquandiu privatus vixisset, factus est prior ecclesiolæ B. Mariæ Magdalenæ, ibidem mortuus ac sepultus.

XVIII. Waselinus e Florinensi monacho S. Jacobi abbas postquam 20. annis magna cum laude præfuisset, abdicato regimine secessit ad Vallem S. Lamberti 1229. ubi reliquum vitæ religiose duxit.

XIX. Theodericus II. quatuordecim mensibus præfuit, & Hoii in synodo mortuus est an. 1230. sepultusque in Valle benedicta.

XX. Johannes I. ab Innocentio IV. precibus collegii S. Lamberti primus mitra ornatus est an. 1245.* VII. idus Oct. sed antequam hoc privilegio uteretur mortem oppetiit an. 1248. V. idus Januarii.

* al. 1244.

[a] Jam diu cessit canonicis Regularibus, ex concessione abbatis S. Jacobi.

XXI. Michael I. omnium primus mitram gestavit per annos 35. quibus elapsis ecclesiam ære alieno gravatam, ac regulari observantia destitutam relinquens e vita migravit an. 1283. die festo S. Bernardi.* Jacet in introitu chori.

* al. XII. cal. Septemb.

XXII. Guillelmus I. de Julemont gente nobilis primo decori disciplinam restituit. Unus fuit e quatuor arbitris, quibus omnes cœnobii S. Laurentii redditus crediti sunt an. 1289. ut si fieri posset illud debitis exonerarent. Præfuit annos 18. obiitque 1301. XIV. cal. Maii, sepultus in medio sacelli abbatialis. Ipsius laudes edisserit Fisenus ad diem Aprilis 18.

XXIII. Michael II. frater Godefridi abbatis Gemblacensis, eleemosynarii officio fungebatur apud Gemblacum, quando ad regendum S. Jacobi monasterium accitus est. Verum an. 1305. die festo S. Michaelis abjecta pastorali cura, ad suos revertitur Gemblacenses, ubi moritur & sepelitur in sacello B. Mariæ cum hoc epitaphio: *Hic jacet Michael monachus professus hujus loci, abbas quondam S. Jacobi in Leodio, qui obiit anno Domini 1319. die S. Georgii.*

XXIV. Guillelmus II. de Bever ex subpriore ad abbatialem dignitatem provectus est, quam strenue admodum gessit annis undecim. An. 1308. quidquid majoris ecclesiæ Leod. capitulum in villa & territorio de Ernau possidebat, ab eodem acquisivit. Dormitorium cœpit ædificare consummavitque. Denique fato fungitur vir in castigando corpore severus, alias comis & humanus, an. 1316. IX. cal. Aprilis, sepultusque est in introitu chori a dextris.

XXV. Henricus II. Cosins quondam præpositus S. Leonardi, vir prudens & litteratus, post 26. annos dignitatem reliquit & statim mortuus est an. 1342. die festo S. Martini. Jacet in sacello abbatiali a dextris Guillelmi de Julemont, sub hac inscriptione:

O quem stirps, species trabearunt, littera, mensa,
Morum congeries, virtutum gratia densa,
Lingua, tonus nedum, sed frons & nobile pectus;
Infula, gemma, pedum, gravitas, veneranda senectus,
Prorsus adhuc lucens eclypsans ultro lucerna:
Luce tuos ducens Henrice nitesce superna.
XI. Novembris iter subiens generale sequenti
C super X & C ter XL binoque sequenti.

Eo regente Hermannus de Lobio Coloniensis, ad professionem in hoc S. Jacobi cœnobio admissus a Guillelmo de Julemont, posteaque ab Adolfo Markano Leodiensi episcopo in suffraganeum assumtus, sub titulo episcopi Hennensis, an. 1322. feria 2. Paschæ novam Cruciferorum Huensium basilicam in honorem S. Crucis consecravit. Demum e vivis excessit an. 1332. IV. nonas Octob. Sepultus in S. Jacobi ante ostium dormitorii. Cui successit in hoc sacro munere Franco monachus item S. Jacobi.

XXVI. Johannes II. Pullus, Gallice *Poilhon* vir modestus & pius, necessariis ædificiis monasterium instruxit. An. 1346. rogatus a proceribus Leodii, cum sexcentis fere tam clericis quam laicis, episcopum & Leodienses, qui in vico de Votemia aciem instruebant, verba pacis facturus adiit, sed incassum, ipsoque in conflictu vix evasit accepto vulnere. Fatis concessit an. 1351. XII.* cal. Maii sepultus a sinistris Guillelmi de Julemont.

* al. XI.

XXVII. Gerardus II. d'Auvans *al.* de Auvan an. 1357. testamento Johannis de Brabantia scabini Leodiensis, quo plurima cœnobio S. Jacobi legabat sub certis conditionibus, oneri in posterum futuris, nuntium remisit. Mortem Gerardi docet epitaphium quod sequitur: *Anno Domini M. CCCLXI. calendis Aprilis obiit bonæ memoriæ Gerardus abbas hujus loci, zelator ordinis & disciplinæ, &c.*

XXVIII. Helinus de Messe, quo sedente Nicolaus de Tornaco S. Jacobi alumnus ad regimen Crispinii assumtus est. An. 1369. refectorium, domus abbatialis & maxima pars dormitorii comburuntur, damno æstimato 4000. florenis. Obiit Helinus an. 1372. pridie nonas Junii, sepultus ante S. Mariam sub turri.

XXIX. Nicolaus I. du Jardin contendit an. 1373. cum Laurentiano abbate, utrius ecclesia principatum obtineret, sed hæc querela statim sopita est opera Johannis Arquelii episcopi Leodiensis, & comitis Lossensis. An. 1378. mortuo Arquelio episcopo prima die Julii, Nicolaus abbas S. Jacobi ejus exsequias celebravit in æde S. Lamberti, assistentibus sibi pontificali pompa, S. Laurentii, Vallis S. Lamberti, Novi-monasterii & Belli reditus abbatibus. Naturæ debitum solvit an. 1393. V. cal. Julii, sepultus a dextris chori, sub hoc epitaphio:

Hac petra tectus jacet hic abbas homo rectus,
De Jardin dictus Nicolaus, vir neque fictus
Moribus, ornatus meritis fuit, ac veneratus
A clero, populo generosus, hic tumulatus
Servitio præsto fuit, his præbens famulatus;
Infirmis cellas, & sanis plura paravit,
Ac per anaglypha sic aditum templi decoravit.
Huic laus accrescat ecclesiæ & pace quiescat.
M cape C bis bis, remove sed septies annos;
Quinta dies Julii te subruit ante calendas.

XXX. Bertrandus de Veteri vineto privilegium obtinuit a Bonifacio IX. pontificatus ejus anno sexto, X. cal. Octobris. Epidemia cum 12. monachis interiit an. 1401. VI. cal. Octobris.

XXXI. Johannes III. Sordelhe de Leodio, eleemosynarius, cum jam tres ab antecessoris obitu fuissent electi, nec quisquam eorum curæ pastorali subdere collum voluisset, vix etiam ipse repetitis precibus adduci potuit, ut hanc dignitatem susciperet. Gessit vero septem annis, tumque se abdicans an. 1408. die 12. Octobris, ad S. Leonardum se recepit, ubi senio confectus obdormiit in pace an. 1424. XIV. cal. Martii. Revectus ad monasterium sepelitur e regione sacelli abbatialis, cujus tumulo insculptum fuit hoc epitaphium: *Sub hac petra requiescit venerabilis memoriæ domnus Johannes dictus Sordelh, qui onus prælaturæ hujus monasterii non sponte susceptum lætus deserens, ætate & ægritudine nimia confectus apud S. Leo-*

nardum obdormivit in pace anno 1424. XIV. cal. Martii. Anima ejus requiescat in pace, Amen.

XXXII. Renerus de S. Margareta sive de Heyendale Trajecti ad Mosam natus, an. 1409. misit procuratorem ad concilium Pisanum cum plena potestate, ex ipsius concili actis tom. VI. Spicil. p. 369. Anno ejusdem regiminis quinto cum Leodiense capitulum a quibusdam nimium in suis gravaretur, Johannes XXIII. papa hunc Renerum primarii cleri conservatorem instituit. An. 1414. monasterium Florinense ad puriorem disciplinam revocavit; ad quem etiam finem misit anno 1419. quatuor monachos ad cœnobium S. Mathiæ Trevirensis, qui quidem initium præbuere unioni Bursfeldensi. An. 1420. idem præstare voluit erga Laurentianos monachos, sed incassum; Stabulenses vero ipsius opera meliorem vivendi rationem feliciter amplexi sunt. Denique mortuus est Renerus an. 1436. idibus Martii, sepultusque ad latus decessoris, sub hoc epitaphio: *Anno Domini M. CCCC. XXXVI. idibus Martii obiit venerabilis ac religiosus pater dominus Renerus de sancta Margareta abbas hujus ecclesiæ, qui tam temporales quam spirituales divitias huic monasterio feliciter accumulans, etiam novum ejus ecclesiæ chorum ad vitreas usque perduxit, eidemque regulariter XXVIII. annis præfuit. Orate pro eo.*

XXXIII. Rutgerus de Bloëmendael confirmatus in capitulo generali ordinis apud Basileam, & inter alios præsides præses & ipse constitutus, provinciales, abbatesque diœcesis Leodiensis ad capitulum in monasterio S. Pantaleonis celebrandum citavit. An. 1439. rogatu Philippi Burgundiæ ducis, duos Gemblacum transmisit monachos, qui suam vivendi normam illuc inducerent. Eum Eugenius papa conservatorem capituli canonicorum Vendesimensium constituit an. 1443. Trajecti rebus humanis exemtus est 15. Julii 1470.* unde ad suum relatus monasterium tumulo conditus est ad pedes Reneri decessoris, cum hoc epitaphio: *An. Dom. M. CCCC. LXX. idibus Julii obiit venerabilis ac religiosus D. Rutgerus de Blomendael abbas hujus loci, qui huic monasterio 35. annis regulariter & laudabiliter præfuit, cujus anima per misericordiam Dei requiescat in pace.*

*al. 1471.

XXXIV. Conradus de Molendino magistri Petri de Molendino decani S. Pauli nepos, ex priore via Spiritus sancti abbas electus, maturam gravitatem prudentiamque cum religiosa hilaritate pulcre conjunxit. Præmatura morte raptus est an. 1474. in profesto exaltationis S. Crucis, postquam præfuisset annis fere tribus.

XXXV. Arnoldus de Bercht Distemiensis, ex subpriore factus est abbas an. 1474. Fraternam societatem iniit anno seq. cum monachis S. Martini Tornacensis. Magna prudentia ac diligentia recuperavit bona monasterii deperdita ob bellorum injurias & antecessoris immaturam mortem. Anno 1483. una cum priore, cantore, œconomo, æditiuo & aliis quinque peste sublatus est Distemii, & ibidem in S. Sulpicii ante majorem aram sepultus.

XXXVI. Gerardus III. de Halin Leodiensis, A vir ingenio, litteris & probitate clarus, an. 1499. ab Alexandro VI. judex & conservator jurium & privilegiorum ordinis Cisterciensis constitutus est. Defecit anno seq. die S. Agapito sacra 18. Aug. ætatis anno 42. regminis 17. sequenti epitaphio laudatus:

Halinus memori recolendus laude Gerardus
Clauditur hoc tumulo, quondam venerabilis abbas,
Musicus, eloquio præstans, & pacis amator,
Indiga, qui diri passus discrimina belli
Rexit in exiguo vitæ moderamine rerum.
Annos post mille quingentos occidit ille.

B XXXVII. Servatius Moëns Trajectensis ex subpriore & institutore novitiorum abbas electus, benedictionem percepit an. 1501. 22. Maii. Eum Julius II. papa conservatorem cœnobii S. Huberti renuntiavit an. 1505. Fato fungitur anno seq. cum præfuisset annis sex & tribus mensibus. Hoc ipsi appositum est epitaphium:

Hic in pace manet dominus Servatius abbas
Trajecti natus, cognomine Moeus vocitatus,
Vir prudens, sensu constans, celeberrimus actu,
Quem sua laudavit virtus, mitraque beavit.
Ipse lares superos post mille CCCCC. quinque secutus,
C *Martini sexto post festum * concidit anno.*

*die octava S. Martini.

XXXVIII. Johannes IV. Curvimosanus *Cromoys* majori ex parte monasterium de novo construxit. Ejus tempore floruit monastica disciplina, & per ipsius alumnos multis in locis primæ integritati restituta est. Efflavit animam die penultima Septembris an. 1522. * sepultus ante majus altare sub tumulo marmoreo.

*al. 1523. vel 1525.

XXXIX. Nicolaus II. Balis Limburgensis cœptum ab antecessoribus templum magnifico opere perfecit. Obiit an. 1551.* IV. vel III. cal. D Decembris, cujus epitaphium sequens in parte sinistra chori legitur:

*al. 1551.

Abbas hic recubat Nicolaus Balis in urna;
In superos summa relligione senex
Qui dux & speculum vitæ morumque piorum,
Hanc ædem multa struxit & auxit ope.
Qui sancte vixit, qui vitam fine beato
Clausit, ut hoc totum vix solidasset opus.
Hunc quisquis lapidem cernis, lustrasque sepulcrum;
Obsecro dic animæ pax sit. . . . .

* & alia quæ.

XL. Hermannus Rave multa ædificia instauravit, obiitque an. 1583. XI. cal. Januarii.

XLI. Leonardus Gerardi moritur 1594. 15. E Novembris.

XLII. Martinus Fanchon magnificum odæum exstruxit, & mortuus est an. 1611.

XLIII. Egidius I. Lambrecht fundatori sepulcrum erexit insigne è lapide marmoreo, cui ejus effigies impressa est. E vivis excessit an. 1646. die XI. Junii.

XLIV. Egidius II. Dozin ex Longo-dorso vulgo *Londoz* prope Leodium natus, poëta non ignobilis, eligitur in abbatem sexagenario major 13. Junii 1646. Obiit vero 1. die Maii 1647.

XLV. Egidius III.

XLV. Egidius III. a Briamont *al.* de Geer vir comis ac modestus, monialibus S. Victoris prope Hoium erat a sacris confessionibus, quando in abbatem electus est. Obiit hydropisis morbo die XI. Septemb. 1674.

XLVI. Hubertus Hendrice ex priore electus die 13. ejusdem mensis, via compromissi, diem clausit extremum 1695. 30. Januarii.

XLVII. Nicolaus III. Bouxlion, cum tunc esset prior, in abbatem electus est 1. Febr. 1695. Mortuus est XI. Januarii 1703.

XLVIII. Benedictus de Slins ex subpriore. Mortem oppetiit an. 1708. mense Maio.

XLIX. Josephus Doyen ex priore abbas electus, obiit post 14. menses, necdum confirmatus.

L. Nicolaus IV. Jacquet eligitur ex cantore 30. Junii 1709. Hucusque præest, suis, ut aiunt, plus æquo rigidus.

S. LAURENTII COENOBIUM.

LAURENTIANUM in monte Publico *, olim in suburbio nunc ad muros urbis Leodiensis monasterium ordinis S. Benedicti ædificari cœpit ab Eraclio episc. Leodiensi, qui mortuus anno 970.* ibidem sepultus est. Promoverunt Notgerus, Baldricus & Wolbodo maxime, ejus successores; tandemque Reginardus ejusdem sedis antistes, agente præsertim Herimanno comite, perfecit an. 1026. cœtumque monachorum illuc intulit ex disciplina Ricardi Virdunensis abbatis, qui Stephanum cellerarium S. Vitoni huic novello gregi sub præpositi nomine præfecit. Ecclesiæ dedicatio facta est an. 1034. die 3. Novembris, a Johanne Portuensi episcopo summi pontificis legato, collaborante Pelegrino archiepiscopo Coloniensi.

* vulgo *Publemont.*

* *al.* 971.

Tom. 1. Biblioth. nova Labb. pag. 337.

SERIES ABBATUM.

I. S. Poppo abbas Stabulensis, imperfecti cœnobii S. Laurentii monachisque destituti primus regimen subiit, a Wolbodone præsule sibi demandatum. Verum post annos circiter quatuor * in administratione nullo bono positos, ob avaritiam Durandi episcopi, nihilo meliora sperans a Reginardo successore, sua ipse sponte abdicavit.

an. 1021.

* *al.* 7. hoc est anno 1028.

II. S. Ricardus Virdunensis abbas censeri etiam potest Laurentianus secundus, sin minus primus *, quippe qui post cessionem Popponis, accitus non a Baldrico, ut fallit Hugo Flaviniacensis, sed a Reginardo jam tunc a simoniæ labe per summum pontificem absoluto, fratres ex monasterio suo S. Vitoni secum adduxit, quibus præpositum Stephanum constituit. *De quo* (Ricardo) *hoc fertur mirabile, quia cum turres ecclesiæ S. Laurentii, in altum jam porrectæ, & usque ad cacumen elevatæ, postmodum reclines viderentur, & in ruina earum certa esset dejectio ecclesiæ, vir Dei adveniens,* A *facta oratione signum crucis edidit, & confestim turres dato maximo strepitu in se se resilientes subsederunt.* Sub hæc tempora Ricardus Jerosolymam ad sacra loca visenda profectus est, qua in peregrinatione cum per integrum fere annum remoraretur, rumorque percrebuisset eum obiisse, Reginardus episc. Leod. non Durandus, Stephanum ad se evocatum, ut loco abbatis præesset commonuit & obsecravit. Prætendit iste abbatis sui obedientiam, cujus injussu quidquam agere, nedum aliis præesse, sibi non liceret. Reposuit episcopus, se ejus nutum hac de re ac voluntatem, antequam B discederet, obtinuisse: nunc vero cum fama vulgante ejus obitum resciverit, se decrevisse ejus voluntatem implere. His se persuaderi passus est Stephanus, ac minus caute, ut ex eventu patuit, subiit præfecturam loci & benedictionem abbatialem. Cum enim non multo post Ricardus, qui mortuus falso credebatur, ex peregrinatione redux, audiisset quod factum erat, super Stephani doluit errore. Nihilominus tamen, postquam se peccasse confessus est, præfecturam abdicavit, & cum ceteris Virdunensibus monachis ultimus omnium in vigilia S. Vitoni communibus exercitiis vacavit, crastina die restitutum in superiorem statum pre- C cibus episcoporum, abbatum & clericorum, qui frequentes ad festum confluxerant, & maxime Leodicensis archidiaconi, missi ab episcopo ut Ricardum pro Stephani restitutione exoraret, ad missam, abbatis honores obtinere permisit.

Ibid. pag. 168.

Ibid. pag. 181.

III. B. Stephanus de quo jam plura, primum fuit Leodiensis S. Dionysii canonicus, deinde S. Vitoni monachus, & cellerarius, ac tandem abbas S. Laurentii ab anno saltem 1028. Hic Durandi præsulis corpus, qui quod relicta sancto Laurentio prædia diripuisset, facti pœnitens extra ejus ecclesiam sepeliri voluerat, sub tectum admitti D jussit, ejusque epitaphium composuit, a Reinero in vita S. Wolbodonis relatum. Reginardus quoque Leod. antistes obiisse traditur anno 1038. nonis Decembris, in ecclesia monasterii S. Laurentii ab ipso exstructa sepultus ante majus altare. Tum vero Stephanus abbas, quasi patre orbatus, ad magnas angustias redactus est a nobilibus illarum partium viris, qui jura & immunitates monasterii infringere non dubitarunt. Sed tamen non despondit animum, cœlitusque adjutus ædificia claustri & officinas absolvit. An. 1044. parochiam S. Gertrudis intra cœnobii muros fundavit; quo etiam anno precibus Wazonis episcopi Leod. Henricus III. imperator ei privilegium in- E dulsit. Idem Stephanus pro sua apud omnes existimatione præcipuus auctor fuit electionis beati Theoderici in abbatem Andaginensem. Denique post annos præfecturæ triginta tres, menses duos & dies undecim, laborum suorum coronam a Christo percepit *anno episcopatus Deoduini tertio decimo*, qui an. 1048. episcopatum subiisse traditur. Sepultus est Stephanus in crypta S. Dei genitricis Mariæ ad pedes Wolbodonis episcopi. De quo narratur, quod cum an. 1656. die 29. Octobris corpus B. Wolbodonis e proprio tumulo levatum esset, ipsum B. Stephani abbatis corpus integrum & incorruptum sit repertum.

Tom. 1. biblioth. Labb. pag. 338.

* Fisenus in histor. eccl. Leod. ad annum 1021. tradit ex Wasseburgio, Wolbodonem Ricardo & Popponi perficiendi curam monasterii commisisse. Attamen idem auctor ad annum 1026. nulla Ricardi facta mentione, statim ut Poppo recessit, accitum Stephanum cum senis monachis narrat.

Ejus ita meminit necrologium: *IV.* [a] *idus Jan. D. Stephanus Deo duce ad nominis sui coronam transiit, qui primus huic ecclesiæ XXXIII. annos, duos menses & XI. dies præfuit.*

IV. Lambertus patria Coloniensis, magna litterarum cognitione, editisque scriptis inclytus, testante Fiseno, obiit an. 1069. VI. cal. Octob. in crypta B. M. Virginis ad dextram Stephani abbatis reconditus.

V. Everardus antea Florinensis monachus e vivis excessit an. 1070. XVI. cal. Oct. sepultus ad sinistram Stephani abbatis.

VI. Wlpodo seu Wolbodo nobilis ex utroque parente, ut pote qui genere conjunctus cum Wolbodone & Reginardo Leodiensibus episcopis, altero patris patruo, matris altero, ab Imperatore abbas introducitur. Sed cum vita nihil majoribus simile referret, atque adeo nulla esset in eo species monasticæ disciplinæ, Henricus episcopus eum privatim corripuit, tum indicto sacri ordinis conventu, cum se Wolbodo purgare non potuisset, Virdunum jussus est privatus ad tempus secedere, ut ad S. Agerici, ubi novellum monastices plantarium erat, prima religiosæ disciplinæ rudimenta relegeret. Tandem homo pervicax a præfectura deturbatur sub annum 1076. alterque in ejus locum subrogatur. Intercessit Wolbodo, Pontificis, Regisque auctoritate opposita; qua de re sic Gregorius VII. papa lib. 4. epist. 21. ad Herimannum Mettensem episcopum cui causam illam committit: *Præsentium portitor litterarum Wlpodo abbas monasterii S. Laurentii Leodii ad nos veniens, multis supplicationibus nos exoravit, quatenus eum apud episcopum Leodiensem, qui eum de monasterio suo ejecerat, ut clementius in illum ageret, apostolicis interventibus juvaremus, tantum nobis de causa sua indicans, quod de objectis sibi respondere paratus fuerit, sed legales respondendi & expurgandi se inducias habere nullatenus potuerit, quanquam eas sub vocatione divini nominis & respectus B. Petri quæsierit. Episcopus autem prius nobis in epistola sua quædam indigna de ejus actibus indicaverat.* Ceterum anno 1092. jussu Henrici regis Wolbodo restituitur ab Oberto episcopo Leodiensi, qua de re vide epist. Urbani II. papæ ad ipsum Berengerum abbatem qui sequitur. Iterumque Wolbodo post tres annos & dimidium extruditur ejusdem Oberti auctoritate. *Ch. xxv. col. 167.*

VII. Berengerus seu Beringerus & Berengarius prior Andaginensis, amoto Wlpodone, ut diximus, suffragiis omnibus monachorum, favente in primis Henrico episcopo, in abbatem Laurentianum electus est. An. 1086. vel 1087. adfuit morienti B. Theoderico Andaginensi abbati, suo quondam magistro. *Secul. VI. Bened. p. 2. pag. 580.* Jam jam vero sub eo damna cum in spiritualibus tum in temporalibus a Wolbodone dilapidatore illata sarciebantur, cum in locum demortui Henrici episcopi Obertus ab Henrico rege subintroductus, in mandatis accepit, ut, ejecto Berengero, Wolbodonem abbatem restitueret. Citatus coram novo episcopo Berengerus, innocentiam suam incassum exposuit. Rex jubet, ait Obertus, ut abscedas. Itaque in optatam S. Huberti, unde primum prodierat, solitudinem se retulit, ubi eum excepit humanissime Theodericus abbas, ejus nominis secundus, eique cellam Evernicurtis in diœcesi Remensi incolendam assignavit. Quo tempore litteras consolationis accepit ab Urbano II. Romano pontifice, quas vide in appendice. At postquam ibi tres annos & dimidium commoratus est, exturbato iterum Wolbodone, revocatur ab episcopo Berengerus, magno illius monasterii emolumento, cujus scilicet regularem disciplinam in pristinum nitorem & rem familiarem brevi restituit. *Ch. xxv. col. 167.* Anno circiter 1103. duos e suis monachis ad Trudonenses misit, qui eos ordinem Cluniacensem edocerent; unde liquet prius in monasterio S. Laurentii hunc ordinem fuisse receptum. An. 1112. Aincuriæ instituit collegium duodecim canonicorum, quod suo diplomate hujus anni Obertus episc. omnino liberum declaravit, adeo ut soli prælato S. Laurentii responderet, eaque libertas stetit atque etiam stat, licet translatum an. 1454. ad ecclesiam S. Jacobi Lovaniensis. *Spicil. tom. pag. 415.* Tandem vir clarus meritis obdormivit in Domino die 16. Novemb. an. 1113. sepultus in templi angulo ad januam claustri sub magno lapide marmoreo. *Ch. xxvi. col. 168.* Illud autem maxime cedit in ipsius laudem, quod sub ejus disciplina Rupertus ille quondam piissimus & pro suo tempore doctissimus Tuitiensis abbas, prima vitæ monasticæ & litterarum studia posuerit; quem & Berengerus morti proximus Cunoni Sigebergensi abbati commendavit.

VIII. Heribrandus de Foux S. Jacobi Leodiensis monachus, scriptor vitæ S. Theoderici abbatis Andaginensis, ut quidem fertur, primum accitus est ad docendum in S. Laurentio, ubi alios inter discipulos Rupertum habuit, ut ipse Rupertus, postmodum Tuitiensis abbas, testatur in epistola ad Cunonem Sigebergensem abbatem, libris de Trinitate præmissa; deinde mortuo Beringero successit in abbatiali regimine. Ex hac luce subtrahitur VIII. idus Junii an. 1128.

IX. Wazelinus I. cognomento Momalius, equestri apud Hasbanos familia oriundus, vir humanitate, animique candore & ecclesiasticæ disciplinæ studio insignis, memoratur abbas S. Laurentii an. 1144. in charta pro Alnensi cœnobio. Obiisse dicitur III. cal. Nov. 1149. postquam præfuisset annis 21. cum tribus mensibus. Ipsi autem vel successori cognomini attribuitur a Mabillonio epistola W. abbatis S. Laurentii ad Florinensem abbatem *de continentia conjugatorum ante communionem.* *t. I. Analect. pag. 339.*

X. Wazelinus II. primi consanguineus, ab ortus loco nuncupatus de Fexhe, litterarum amans fuit & peritissimus, nonnullaque ingenii sui monumenta reliquit. Cum strenue hanc ecclesiam rexisset annis novem, mortuus est an. 1158. XVI. cal Julii, sepultus in sacello S. Georgii, quod ipse exstrui curaverat.

XI. Walterus I. exstinguitur an. 1161. VIII. cal. Aug. conditus e regione sacelli S. Xisti martyris in crypta.

[a] Mortuum tradit an. 1059. pridie idus Jan. D. Cœlestinus Lombard Laurentianus monachus, vir doctissimus & humanissimus.

XII. Everlinus seu Everhelmus de Foux filius Liberti militis, ex alumno S. Laurentii memoratur abbas in charta Alexandri Leodic. episcopi fundationem Heinsbergensis parthenonis anno 1165. confirmantis. An. 1168. societatem renovavit cum abbate sancti Jacobi. Porro cum S. Thomæ Cantuariensis postea præsulis aliquando Parisiis studiorum socius exstitisset, ubi accepit eum martyrio coronatum, aram in ejus honorem dicandam curavit primus omnium, qui simili illum honore coluerunt, an. 1171. Idem abbas bullam accepit ab Alexandro III. an. 1178. indict. XII. sexto cal. Aprilis, ejus pontificatus anno vigesimo. Denique iniit societatem cum H. de Clermont abbate Cluniacensi; obiitque an. 1183. XIII. cal. Jan. in sacello S. Jacobi tumulatus.

Mir. notit. cap. 420. & alibi.

XIII. Balduinus abbas S. Laurentii an. 1191. ordinationis suæ tertio [a], rogatus a subjectis sibi canonicis Aincuriensibus, thecam pretiosas sanctæ Ragenulfæ virginis reliquias continentem, præsente multa cleri & populi frequentia reseravit. Excessit e vita an. circiter 1193. die 23. Aprilis, *al.* XII. cal. Apr.

XIV. Gerardus I. de Ganges virtute maturior quam ætate, monasticam disciplinam simul & rem familiarem cum strenue promovisset annis tribus & sex mensibus, S. Jacobi abbas creatus est, at sexto post mense vel septimo immatura morte occubuit X.* cal. Nov. an. 1197. sepultus in ecclesia S. Laurentii sub cruce marmorea, quam olim in ecclesiæ navi erexerat.

*al. calend. & VI. cal.

XV. Otto Leodiensis, nobili Pratanorum familia ortus, fuit olim, ut quibusdam placet, S. Pauli Leod. decanus, qua dignitate suo nepoti Scholarium [b] & Vallis benedictæ fundatori transcrypta, vitam monasticam amplexus est in monasterio S. Laurentii. Tum vero ejusdem loci abbas evasit, quo nomine memoratur 1199. in tabulis Alberti Leodic. episcopi, ex Alnensi chartulario; itemque eodem anno S. Christophori hospitalem domum ad radicem Montis-publici ratam habuit die 24. Julii. An. 1206. renovavit societatem cum Hugone abbate Cluniac. & an. 1216. Hugonem Petrapontium episcopum Leodicensem ad concilium Lateranense comitatus est. Vitam clausit sanctissime an. 1227. XV. cal. Augusti. Sepultus est ex adverso ostii sacelli S. Benedicti sub lapide varie strato.

XVI. Johannes I. Maillart nobilis Leodiensis relicta dignitate, quam gessit novem circiter annis, ad Vallem S. Lamberti concessit, ubi mortuus traditur post biennium, in claustro sepultus e regione capituli, cum hoc epitaphio: *Anno Domini M. CC. XXXIX. nonis* * *Febr. obiit bonæ memoriæ domnus Johannes quondam abbas S. Laurentii in Leodio, postea professus in Valle S. Lamberti. Anima ejus requiescat in pace.*

* al. VIII. idus.

XVII. Henricus I. de Haccuria filius Willelmi de Ronchin militis toparchæ de Haccuria, adolescens factus est monachus in monasterio S. Laurentii, unde non multo post ad generale studium Parisiense missus, tantos ibi progressus fecit, ut in theologia baccalaureus, ac in decretis licentiatus evaserit. Cum autem jam biennium effluxisset ex quo Johannes abdicata præfectura ad Vallem S. Lamberti secesserat, Henricus a suis fratribus revocatus, in abbatem unanimi voto electus est. Anno sequenti 1240.* infulæ primus obtinuit usum a Gregorio IX. qui favore Johannis Apiani Leodic. episcopi ac perillustris capituli commendatione annulum aureum cum sapphyro orientali digito suo detractum ac pretiosam mitram latori litterarum capituli, majori videlicet S. Lamberti custodi porrexit dicens: *Accipe bina hæc jocalia, quæ domno Henrico abbati S. Laurentii nomine meo contrades, in signum potestatis ac dominii, quod in abbatiam S. Laurentii ipsi concedimus; & infula ceterisque pontificalibus donamus illum & successores ejus in perpetuum.* Deinde prima Novembris die, cum Conradus Friderici imperatoris filius & Romanorum rex Leodium advenisset, Henricus in præsentia ipsius Regis inauguratus est abbas in ecclesia cathedrali; & primus abbatum hujusce urbis mitra decoratus. Idem an. 1253. per H. Fuldensem abbatem subdelegatur ut M. Flandriæ comitissam Willelmo Romanorum regi inobedientem anathemate percutiat, prout eidem abbati Fuldensi Innocentius papa mandaverat. Vide has litteras tom. I. Anecdot. col. 1055. Mortem oppetiit Henricus XII. cal. Septembris an. 1258. sepultus in medio choro, & hoc elogio notatus in sepulcrali lapide;

*al. 1241.

Abbas Henricus nigrorum flos monachorum,
Largus, pacificus, præfulgens lampade morum,
Cum magnis magnus, cum parvis mitis ut agnus,
Ex Haccourt natus, primus mitra decoratus.

XVIII. Gerardus II. de Herstallo seu de Heristallo, Henrici cognatus obiit an. 1271. XIV. cal. Martii, coram altari S. Stephani tumulatus.

XIX. Enoch de Jupilia, Henrici & Gerardi decessorum consanguineus, præfuit annis 20. cujus temporibus tanta debitorum mole oppressa domus erat, ut vix essent viginti monachi, cum antea fuissent saltem quadraginta, iique sæpius ob illa debita censuras ecclesiasticas in se per parochias civitatis experirentur. Quare monachorum assensu compromissum est in quatuor viros sapientes, Guillelmum de Julemont abbatem S. Jacobi Leodiensis, qui religionem in suo monasterio desolatam novissime ad honestæ conversationis statum perduxerat, Johannem decanum Leodicensem & duos fratres ipsius monasterii S. Laurentii; qui quidem arbitri hujusmodi ordinationis & reformationis onere in se suscepto inter alia statuerunt, quod dictus Johannes decanus Leodic. Johannes *investitus* de Willemburgh canonicus Leodii & Everardus de Insula civis & scabinus Leodic. omnes redditus & bona tam abbatis quam monachorum per triennium continuum a festo S. Johannis-Baptistæ anni 1289. perciperent, ita ut pensiones ac debita eorum solverent, & quod dicti abbas & conventus ma-

[a] Cur tandiu dilata fuerit ejus ordinatio, vel etiam fortasse electio, nobis incompertum est.

[b] Fisenus in elogio ipsius Ottonis die 18. Julii has fundationes ei vendicat, non autem nepoti.

nus ad bona dicti monasterii nullatenus apponerent. Inter ea moritur Enoch III. nonas Julii 1291. ac sepelitur ante altare S. Crucis, cum hoc epitaphio :

Moribus ornatus jacet hic Enoch tumulatus,
Abbas qui dignus, largus fuit atque benignus.
In prece devotus erat instans pectore totus,
Unde placans factus in sacris, promtus & aptus :
Ut sibi donetur requies, hoc quisque precetur.

XX. Johannes II. Peureal *al.* de Nivella Coriani seu Coriarii Leodicensis consulis prædivitis filius, initio suæ administrationis fratres ad meliorem statum reducere frustra conatus est, quos cum deinde suo modo vivere permitteret, ab Hugone de Chalon episcopo Leodicensi regimine privatur an. 1297. die festo S. Fidis.

XXI. Wericus S. Nicolai in Glano præpositus, contra Hermannum ecclesiæ S. Laurentii custodem & Gerardum de Fontanis cellerarium de abbatia contendentes, eam obtinuit magno hujusce domus detrimento, ut pote quam ad extremam usque desolationem perduxit, ita ut anno 1300. quinque tantum ibi degerent monachi, paulo post decem; itaque an. 1302. aufertur ei administratio ab Adolfo episcopo Leodic. traditurque Adæ abbati S. Trudonis, qui sedit annis circiter duobus.* Tum vero dignitati suæ restituitur Wericus an. 1304. qua denuo privatur an. 1312. ab Adolfo Markano Leodicensi præsule. Cumque an. 1314. præter mandatum episcopi ad bona ecclesiæ manum apposuisset, proscriptus recessit, aufugientibus monachis, qui rediere anno sequenti, sed non abbas qui remansit in Brabantia, tandemque an. 1323. suo muneri nuntium remisit, superstes ad annum 1330. quo litteras accepit a Goverido successore, conquerente quod suo injussu silvam de Glano succidi fecisset Wericus.

* *al.* 5.

XXII. Goveridus seu Godefridus de Bronio Namurcensis, ex monacho secundum quosdam Andaginensi, secundum alios Gemblacensi electus est abbas S. Laurentii an. 1323. Templum, claustra & officinas reparavit, itemque auctore Nicolao de Namurco pio proboque eremita condidit nosocomium S. Georgii in Tilleur, quod prælatis Laurentianis eo nomine subjectum est. Litem habuit adversus quemdam Egidium Hezelot, pro qua primum Remos accessit, deinde Romam, unde reversus an. 1330. abdicavit anno sequenti.

XXIII. Arnoldus I. Decas disciplinæ monasticæ negligentior & substantiæ monasterii decoctor abdicare jussus, includitur hospitio Cornelienfi. Moritur an. 1342.

XXIV. Walterius II. Macharius *de Makair* e Stabulensi decano factus abbas S. Laurentii an. 1342. magna laude rexit & mortuus est 1355. XI. cal. Aprilis, quem in medio choro sepultura donarunt.

XXV. Fastrardus Barré S. Laurentii monachus & apud S. Nicolaum in Glano præpositus, vir pius ac genere potens, omnibus fratrum calculis electus in abbatem, dum accepta confirmatione ab Innoc. VI. apud Avenionem, revertitur, febri correptus post triduum occumbit, in quodam prope Avenionem ord. S. Bened. monasterio, ibique honorificentissime sepelitur.

XXVI. Johannes III. de Cloye monachus ex Gallia, licentiatus in decretis, fit abbas S. Laurentii an. 1356. favore cardinalis S. Crucis ejus consanguinei. Morte subita correptus est tunc abbas Dighionensis in Francia an. 1362. fortasse Divionensis.

XXVII. Robertus de Ginimont ex comitibus de Rochefort & Ogermont oriundus, monachus S. Huberti, ac prior Evernicurtis abbatiam consequitur vi litterarum apostolicarum, an. 1362. at postquam remissius viginti septem annos gubernasset, suo munere cessit delusus a suo capellano Stephano, qui sequitur; elapsisque postea septem aliis annis vita functus est 1396.

XXVIII. Stephanus de Marille nobilis Brabantinus, primum intrusus, sed mox ab omnibus receptus an. 1388. disciplinam neglexit. Naturæ debitum solvit 1404. 12. Martii.

XXIX. Henricus II. Adæ, subprior, unanimi fratrum electus calculo, magna sollicitudine præfuit. Quippe disciplinam, ædificia, remque omnem familiarem instauravit. An 1409. misit procuratorem cum plena potestate ad concilium Pisanum. Morte sublatus est 1434. pridie nonas Sept. regiminis 29. ætatis suæ circiter 60. *Spicil. t. vi. pag. 369.*

XXX. Henricus III. delle Cherau monasterii provisor, hospitium S. Agathæ pene collapsum reparavit an. 1435. sepulcrum S. Wolbodonis exornavit, & ut verbo dicam magno totius monasterii bono gubernavit. Tandem fraude circumventus transcripsit abbatiam sequenti, ac mortuus est 28. Febr. 1461.

XXXI. Arnoldus II. Loën de Kemexhe dolo subintroductus quid nisi pessime gubernaret? cujus in ore sæpius, in animo semper istud, *Quilibet pro se.* Rogatu fratrum abdicavit in gratiam sequentis, obiitque anno 1473.

XXXII. Bartholomæus de Longo campo sui antecessoris cessione ac totius cœtus consensu susceptam provinciam religiose administravit. Consimilem victus & vestitus normam restituit. Festa præsentationis B. M. virginis & S. Annæ pie a fratribus celebrari instituit; denique cessit e vita die ultima Junii an. 1504.

XXXIII. Henricus IV. de Orey Erardo a Marka episcopo Leodicensi familiarissimus, vitam cum morte mutavit 24. Julii 1508.

XXXIV. Johannes IV. Peeckius Loscastrensis, pingendi artis peritus plerasque tabulas quæ templum olim exornabant, sua ipse manu pinxit. Ordinatus ab Erardo præsule 1509. die ultima Jan. defecit an. 1516. 14. Julii. Is est profecto Johannes Lossensis, abbas S. Laurentii, quem Valerus Andreas in sua bibliotheca Belgica pag. 528. scripsisse tradit res gestas episc. Leod. ab an. 1449. in quo desierat Johannes Stabulanus S. Laurentii monachus, ad sua tempora.

XXXV. Johannes V. de Novilia opere magnifico cœnaculum & pleraque alia construxit. Rebus humanis eximitur 29. Aprilis 1520.

XXXVI. Gerardus III. Zuylreus Kempiniensis multa ædificia provide instauravit, curavitque rem familiarem. Fatis concessit. 29. Aug. 1558.

XXXVII. Henricus V. Natalis, vir omni virtutum genere præstans rem utramque, monasticam & familiarem sapienter administravit. Eo abbate templum & nonnulla ædificia Gueusiorum flammis an. 1568. conflagrarunt. Abbas instaurationem aggressus, novi chori fundamenta jecit an. 1576. sed mortuus est anno seq. 2. Oct.

XXXVIII. Jacobus Thomæ ordinatur abbas 9. Martii 1578. a cardinali & episcopo Leodic. Groësbecano. Cum vero sæpius admonitus mores non emendaret, sua dignitate privatus est ab B Johanne Bouhonio Vercellensi episcopo & nuntio apostolico an. 1586.

XXXIX. Otgerus Loncinus electus 7. Martii 1586. ordinatusque XI. Januarii 1587. ab eodem nuntio apostolico, basilicam a fundamentis redintegravit; cumque ingenti monasterii bono, magnaque sua laude rexisset, annis virtutibusque gravis obiit 1633. die 4. Jan. ætatis suæ 82. profess. monasticæ 60. regiminis 47.

XL. Gerardus IV. Sany *al.* la Haye tertio ab obitu Loncini die eligitur in abbatem præsente D. Caraffa S. R. E. eminent. cardinali ac nuntio apost. ad Rhenum Leodii tunc residente, cui deinde fuit carissimus. Obiit an. 1658. pridie cal. Decembris, sepultus in dextra parte sanctuarii.

XLI. Guillelmus Natalis die 2. Decemb. ejus- C dem anni in abbatem cooptatus & a summo pontifice confirmatus 28. mensis Decemb. anni 1659. benedictionem percepit die 4. Jan. anni seq. a Johanne Antonio Blavier Minorita episcopo Dionysiensi & suffraganeo Leodiensi. Is B. Wolbodonis corpus, quod an. 1656. die 29. Octob. e proprio tumulo Josephus Sanfelicius Cosentinus archiep. tunc temporis ad Rheni tractum Alexandri VII. nuntius levaverat, in mausoleo magnificentissimo a se constructo deposuit. (*Secul. vi. Bened. p. i. pag. 175.*) Tandem vir strenuus in tuenda regulari discipli- D na, & in rebus gerendis fortissimus vivendi finem fecit 1. Septemb. 1686. sepultus in sarcophago D. Loncini ante imaginem Deiparæ virginis ad miracula.

XLII. Gregorius I. Tutelaire tertia die ejusdem mensis Septembris e priore hujus monasterii ac theologiæ professore factus est abbas. Decessit vir modestus 17. Dec. an. 1717. ætatis suæ an. 73. abbatialis dignitatis 32. sepulturam accepit ante aram B. Mariæ virg. ad miracula.

XLIII. Gregorius II. Lembor alteri Gregorio subrogatur 7. Januarii an. 1718. Vivit hactenus E prælatorum forma, & utinam ad plures annos.

BELISIA, *vulgo*, *Munster-Bilsen*.

FUit olim monasterium puellare ordinis S. Benedicti, a sinistris viæ qua Tungris Trajectum itur, non longe ab oppido *Bilsen*, quod a S. Landrada conditum an. 669. S. Lambertus episcopus Trajectensis in honorem B. Mariæ dedicavit, nunc vero collegium est triginta nobilium canonicarum, & sex vel octo canonicorum, sub patrocinio sancti Amoris, qui gente Aquita- A nus, & diaconus gradu, Belisiæ beato fine vitam clausit die 8. Octobris.

Aliquot abbatissæ.

I. B. Landrada, prima fuit fundatrix & abbatissa hujus parthenonis; cujus res gestas Theodoricus abbas Trudonianus collegit. Obiit circiter an. 690. ex Cointio, coliturque VIII. idus Julii, ad quam diem breve ipsius elogium texuit Fisenus in floribus eccl. Leodiensis.

II. Guda abbatissa S. Amoris reperitur anno 1163. ind. XI. in charta Lossensi n. 3.

III. Gertrudis abbatissa B. Amoris de Belisia innotescit ex quadam ipsius charta anno 1181. indict. XIV. Ibidem n. 1.

IV. Imaina comitis Lossensis filia, & vidua Godefridi III. Lotharingiæ ducis an. 1203. personatum de Nere Averbodiensi cœnobio contulit Hugone Leodiensi episcopo approbante. (*Hist. Loss. pag. 126.*) Hæc in monasterio collapsæ disciplinæ restituendæ in primævum statum plurimum insudavit; de qua sic habet Averbodiense necrol. *Pridie nonas Junii obitus Imainæ, quondam ducissæ Brabantiæ & abbatissæ Belisiæ.*

V. Mathildis comitissa de Ara & abbatissa S. Amoris de Belisia ordinis S. Benedicti, an. 1221.* (*al. 1220.*) sacellum quoddam B. virgini sacrum annuente Hugone Petrapontio episcopo Leodic. dedit equitibus ordinis Teutonici, cujus deinde hac in provincia domus primaria evasit, nomine *Juncetana*, a Belisia distans semileuca. Eadem Mathildis an. 1231. mense Julio feria VI. post octavas SS. apost. Petri & Pauli, privilegiorum sui monasterii confirmationem accepit a consanguineo suo Arnulfo Lossensi comite. (*Hist. Loss. pag. 184.*) Denique an. 1257. ecclesiam parochialem de Sceps Averbodiensi monasterio confirmavit sub censu unius denarii aurei.

VI. M. abbatissa Belisiensis anno 1282. die S. Martini ex charta Arnoldi comitis Lossensis, eam sibi 150. marcas pendisse pro confirmandis monasterii privilegiis attestantis. (*Ibid.*)

VII. Eleonora Maria, nata comitissa de Apremont, Lynden, Reckem &c. erat abbatissa Belisiæ sub annum 1717.

SUESTRENSIS sive SUSTERENSIS PARTHENON. (*Susteren.*)

JAm exstabat anno 711. ut liquet ex charta Ansbaldi monachi Willibrordo fundatori se munificum præbentis. (*Vet. monum. collect. t. 1. pag. 18.*) *Actum publice in monasterio Suestra anno 1. Dagoberti regis.* Tunc vero fuisse monasterium virorum, certo colligitur ex diplomate Pippini Heristallensis, quo prædium Suestram (in Transmosanis ex adverso Masecæ) eidem apostolico patri Willibrordo episcopo tradit, *ut ibidem fratres peregrinos, & alios Deum timentes congregare debeat....... & cum ipse Willibrordus de hac luce migraverit, ipsi fratres quem inter se elegerint constituant abbatem. Actum....... die 2. Martii anno IV. regni domni nostri Dagoberti regis, hoc est 714.* (*Ibid. p. 201.*) Recensetur Suestra in divisione monasteriorum regni Lotharii facta inter Ludovicum & Caro-

lum reges an. 870. estque in portione Caroli. Deinde vero, cum hic locus in favillas & cineres a Normannis redactus fuisset, cum Arnulfus rex Lothar. jam tum a sacris virginibus excultum tradidit cuidam Siginando presbytero an. 891. cujus non multo post precibus eodem Arnulfo annuente, Prumiensi monasterio cessit; idque ratum habuere Zuentiboldus rex filius Arnulfi an. 895. Carolus an. 916. ac denique Otto 948. Jam diu idem parthenon in nobilium canonicarum collegium conversus est.

Ibid. pag. 237. 242. 270. & 289.

ALIQUOT ABBATISSÆ.

I. S. AMALBERGA florebat sub annum 900. quo tempore duas Zuentiboldi prædicti filias Benedictam & Ceciliam in suo monasterio admisit. Sustereni colitur XI. cal. Decembris.

II. S. Benedicta Zuentiboldi regis Lotharingiæ filia successit, & huic

III. S. Cecilia ejus soror. Eundem utrique diem ecclesia consecravit 17. Aug. apud Gelenium vero XVI. cal. Dec. *fortasse* Sept.

THORA sive THORNA.

Thoren ou Tourne.

THORENSE monasterium puellare haud procul Mosa infra Masecam conditur anno 992. ab Hilsuindi * comitissa Stryensi uxore S. Ansfredi comitis Hoyensis ac deinde Ultrajectensis episcopi, hortatu Notgeri episc. Leodic. cujus etiam precibus anno 1007. Henricus rex Germaniæ, postea imperator erga hunc parthenonem munificum se præbuit. Porro istud cœnobium ab origine sua, ut alia pleraque, fratres aluit & sorores sub instituto Benedictino, quod quidem vigebat adhuc anno 1299. ut patet ex charta Gudæ se se hoc anno abbatissam Thorensem ord. S. Benedicti nuncupantis. Verum paulo post factum est canonicarum collegium, quibus sex canonici seculares, in sacris muneribus obeundis, virginibus subserviunt; jamque a centum & amplius annis haud aliæ recipiuntur quam principissæ vel Imperio proxime subditæ, cum antea cunctis hujus patriæ nobilibus locus pateret. Abbatissa tamen, quæ locum obtinet inter Imperii principes, ordinem Benedictinum profiteri tenetur.

* Sanctis annumeratur a Fiseno.
Mir. notit. pag. 132.
Ibid. pag. 140. Ibid. pag. 132.
Grammaius in antiquitatibus Bredanis.

SERIES ABBATISSARUM.

I. S. HIERSUINDA filia Ansfridi principis & postea Ultrajectensis episc. prima abbatissa Thorensis dicitur in fastis sacris Agripinn. IV. nonas Maii. Hildewardem vocat Fisenus.

II. Benedicta, quam alii unicam fundatorum filiam, sicque primam fuisse abbatissam contendunt, ab aliis dicitur sorori suæ Hildewardi successisse. Obiit post an. 1010. a Fiseno sanctis annumerata.

III. Godeildis.

IV. Aleidis.

V. Elisabetha.

VI. Jutta vivebat an. 1217.

VII. Hildegundis de Borne jam anno 1235. duas ecclesias de Gilsen & Hubach dedit suo

Gramm. ibid.

A conventui. Anno 1243. vendit Godefrido de Breda redditus quinque marcarum Coloniensium annuatim recipiendos a mansionariis spectantibus ad curtim de Baerle & de Gilze. Item anno 1261. canonicis & monialibus ecclesiæ suæ attribuit jus patronatus ecclesiarum de Gilse, Baerle, & de Monte S. Gertrudis. Memoratur adhuc an. 1262.

VIII. Guida & Guda an. 1273. thelonium Stryense dimisit Arnoldo a Lovanio. Nominatur insuper an. 1277. & 1299. quo anno paciscens cum *investito* (presbytero) de Gilze quoad

Ibid.

B decimas de Ginneken, se vocat abbatissam Thorensem ordinis sancti Benedicti. Præerat etiam 1304.

IX. Margareta I. de Petersem seu de Pitresem; Guidæ neptis an. 1310. in vigilia B. Laurentii, ecclesiam parochialem Montis S. Gertrudis, quæ ad suam ipsius præsentationem pertinebat, fieri collegiatam obtinuit a Theobaldo Leodic. antistite. An. 1316. eidem abbatissæ separationem ecclesiarum de Ginneken, Mertensen, Ettenæ & Bavel, a matrice ecclesia de Gilze, earumque in ecclesias baptismales erectionem, præsentatione ad ipsas ei attributa, indulsit Adulfus Leodicensis præsul. Sedebat adhuc an. 1337.

Mir. not. pag. 617.

C X. Margareta II. de Heinsberg 1346. & 1356. quo anno molendinum Gilzense Johanni Polano Bredæ domino transcripsit. Attigit annum 1378.

XI. Margareta III. de Horne *al.* Perweis an. 1389.

XII. Mechtildis de Horne successit anno circiter 1404. vivebatque an. 1446. quando senio gravis dignitatem videtur abdicasse.

XIII. Jacoba Lossensis de Heinberg obiit 1454.

XIV. Elsa Buren fato fungitur 1473.

XV. Gertrudis Sombreff defuncta est anno

D 1486.

XVI. Eva van Isemborch diem clausit extremum 1531.

XVII. Margareta IV. van Brederode decessit an. 1577.

XVIII. Josina vander Marck vitam finivit 1604.

XIX. Anna I. vander March Josinæ soror obiit 1631.

XX. Anna II. Eleonora de Stauffen Assindiensis postmodum abbatissa cessit e vita 1646.

XXI. Catharina de Salme omnibus omnino suffragiis electa successit.

E

MILENIUM.

Munster-Milen.

NOBILE S. CATHARINÆ monasterium ordinis S. Benedicti puellarum primo conditum fuit proxime Trudonopolim, in diœcesi Leod. (ubi hodie solum superest S. Catharinæ templum,) non serius anno 1194. quo videlicet hic monasticen suscepit B. Lutgardis. Verum anno 1231. mutatæ sedes, migratumque est Milenium, locum olim a nobili viro Gotberto de Orbays traditum, & ab Arnoldo comite de Los

confirmatum an. 1219. vide chartam in hist. Lossensi p. 176. Duobus abhinc tribusve annis subest regimini abbatis S. Laurentii ex commissione apostolica, seu illustrissimi D. nuntii apostolici ad tractum Rheni. Priorissarum & abbatissarum catalogum repetimus maxime ex floribus eccl. Leod.

Series priorissarum atque abbatissarum.

I. B. Lutgardis abdicata Dei imperio præfectura migravit Aquiriam anno 1206. Ejus vitam habes in floribus eccl. Leod. ad diem 16. Junii, pag. 268.

II. Beatrix successit.

III. Elisabetha I. de Printhaghen Milenium rexit.

IV. Mechtildis I. de Nulant.

V. Mabilia de Lens.

VI. Agnes de Clermont anno circiter 1390. ex Hemericourt pag. 287.

VII. Maria I.

VIII. Aleidis de Pepinghen.

IX. Maria II.

X. Catharina I. de Lovanio.

XI. Cecilia I. de Til consignatur in necrol. Trudoniano ad diem XIV. cal. Januarii. Quæ priorissæ quo ordine successerint non habemus: sola enim nomina recenset prædictum necrologium.

XII. Ida de Tilte mortua an. 1425.

XIII. Mabilia de Streel *al.* de Streise obiit 1441. *al.* die 25. Martii 1445.

XIV. Catharina II. de Scoenbeeck *al.* de Schoenbeeck reperitur an. 1474. 23. Maii.

XV. Catharina III. de Ans obiit 1506.

XVI. Catharina IV. de Horne *al.* de Hoern disciplinam magna laude restituit. Obiit 1527. die XI. Febr.

XVII. N. Vander Wier successisse dicitur.

XVIII. Maria III. de Vivario decessit anno 1542.

XIX. Catharina V. de Ans obiit 1546. die 25. Octob.

Abbatissæ.

I. Catharina VI. de Courtejoye prima fuit abbatissa, obiitque an. 1578.

II. N. Honsbroeck mortua est an. 1585.

III. Maria IV. de Rouvroy obiit 1603.

IV. Cecilia II. Rave fatis concessit an. 1633. *al.* 1632. ex ipsius epitaphio quod tale est: *Hic jacet reverenda domina Cecilia Rave abbatissa & domina in Milen optime de hoc monasterio merita, cui præfuit annis 31. Obiit autem an. 1632.*

V. Elisabetha II. de Juncis hoc habet epitaphium: *Hic jacet nobilis reverenda domina D. Elisabetha de Joncis abbatissa ac domina temporalis de Milen per annos 32. & professa 60. obiit anno 1664. die 3. Novembris ætatis 79. cujus animam vestris precibus & sacrificiis commendamus. Requiescat in pace.*

VI. Maria V. van Ypelaer innotescit ex epi-

A taphio quod sequitur: *Hic jacet nobilis reverenda domina domina Maria Van Ypelaer abbatissa & domina temporalis de Milen per annos 13. quæ obiit anno Domini 1678. ætatis suæ 65. cujus animam vestris precibus & sacris commendamus. Requiescat in pace.*

VII. Mecthildis II. ab Eynatten, ex Thys obiit 1719. die 12. Martii, anno ætatis 77. professionis 57. dignitatis abbatialis 41.

VIII. Carola de Serain natalibus clara hodie præest, remque monasticam instaurare aggreditur.

B

S. ANNÆ PARTHENON.

Coenobium istud, dictum etiam ad SS. Joachim & Annam in urbe Aquisgran. ord. S. Bened. an. circiter 1500. fundatum est a Sibilla Marchionissa de Brandenberg uxore Guillelmi Juliæ ac Montium ducis, Maria de Gymmenich prima ejus gubernatrice e monasterio SS. Machabæorum Colon. cui aliquot annis præfecta fuerat, sorores aliquas deducente, paternas ædes, amplumque pratum in urbe Aquensi situm applicante &c. Haud plures sex abbatissis a Bucelino relatis exhibere non est integrum.

C

I. Maria I. de Gymmenich, altera, imo præcipua loci fundatrix, ob immaturam Sibillæ mortem, defuncta est. an. 1539.

II. Margareta I. Breill optime merita decessit an. 1576.

III. Agnes ab Einnaten fere sexennio præfuit, mortua 1582.

IV. Maria II. ab Eynatten feliciter 37. annis monasterium rexit, pie defuncta 1619.

V. Margareta II. Veling decem fere annis gubernavit, exstincta 1629.

D VI. Anna de Meuthen, sub qua an. 1656. in illo communi & notissimo urbis Aquisgran. incendio, tectum ecclesiæ cum parte monasterii deflagravit, at eodem anno mira dexteritate restaurata sunt, quæ fuerant exusta.

B. MARIA DE PACE.

Hujus parthenonis strictæ observantiæ Benedictinæ prope Leodium initia referuntur ad annum 1627.

Abbatissarum ordo

E I. Natalia Gordine ætatis suæ anno 33. Christi 1627. die 20. Januarii benedictionis munus percipit. Obiit 17. Martii 1657. eo maxime commendanda quod absque dotatione monasterium inceperit.

II. Lambertina I. Counotte benedicta 2. Maii 1657. rexit annis 39. absolutoque monasterio decessit 21. Julii 1695.

III. Anna Mecthildis Chargeaux electa 26. Julii ac benedicta 20. Aug. obiit 18. Septembris 1696.

IV. Lambertina II. de Liverno benedictione

percepta 13. Octob. 1696. defuncta est 29. A Octob. 1713.

V. Francisca Natalia Braze electa est in abbatissam die 3. Novembris ejusdem anni, vivitque hactenus magno regularis observantiæ bono.

FLONA.

FLONENSE monasterium dioecesis Leod. canonicorum regul. sesqui milliari infra Hoium ad lævam Mosæ conditum est anno post millesimum septuagesimo nono. Ita nec plura Bartholomæus Fisen. B

SERIES ABBATUM.

I. EVERARDUS vir eximiæ virtutis primus rexit prioris nomine.

II. Walterus I. successit auctus abbatis dignitate, & obiit anno circiter 1140.

III. Ginardus decessit an. 1154. Nuperus auctor codicis ms. Laurentiani hunc esse putat ad quem Waselinus II. abbas S. Laurentii scripsit epistolam de continentia conjugatorum, Mabill. autem lib. 1. Analect. putat esse Guaselinum abb. Florinensem.

IV. Rodulfus 1185.

V. Fredericus 1230. C

VI. Laurentius 1237.

VII. Lambertus 1263.

VIII. Walterus II. 1296.

IX. Bodo 1308.

X. Henricus I. 1345.

XI. Johannes I. Cornu 1387.

XII. Bertrandus de Monte-regali 1400.

XIII. Eustachius de Melen.

XIV. Johannes II. de Bodeur vivebat 1432.

XV. Gerardus de Hosden vivebat an. 1454.

XVI. Balduinus I. a Valle de Mesle obiit 1491.

XVII. Balduinus II. de Contwen obiit 1520. D

XVIII. Nicolaus I. Mollin cessit e vita 1539.

XIX. Hubertus de Prea 1545.

XX. Philippus Dorio 1553.

XXI. Jacobus Dorey 1573.

XXII. Balduinus III. Silvius 1578.

XXIII. Thomas I. Streel 1597.

XXIV. Johannes III. Streel 1606.

XXV. Nicolaus II. Perilheux 1608.

XXVI. Thomas II. de Vinalmont 1625.

XXVII. Henricus II. Jamart. 1636.

XXVIII. Guillelmus de Hemricourt electus 13. Aug. 1636. obiit 27. Nov. 1670.

XXIX. Deodatus de Hemricourt electus 3. Decemb. 1670. moritur 23. Maii 1692. E

XXX. Franciscus Laurentius Melart electus 2. Junii 1692. fato concessit 5. Julii 1693.

XXXI. Ludovicus de Jaymaert creatus abbas 13. Julii 1693. vitam cum morte mutavit 1. Decemb. 1721.

XXXII. Johannes IV. Ernestus de Walcourt electus 27. Nov. 1721. hucusque regit.

NOVO-MONASTERIUM.

NOVO-MONASTERIUM in ampla ad Mosam amoenaque valle sub muris Hoiensibus situm, conditorem habuit Petrum Eremitam [a] gente Ambianum, qui post litterarum studium, arma & conjugium, ad virtutem conversus, extructo ibi templo coenobium adjecit, sumtus præbente Lamberto Claromontano, Cononeque Montis-acuti, viæ & reditus Jerosolymitani sociis, attribuitque canonicis regularibus S. Augustini. Ecclesia consecratur ab Alexandro ep. Leod. an. 1130. XI. cal Octob. in honorem S. Sepulcri & S. Johannis-Bapt.

Neu-moustier. [a]

SERIES PRIORUM ET ABBATUM.

I. PETRUS Eremita dictus venerabilis religioso huic a se instituto seminario præesse jussus sub titulo prioris, obiit 1115. VIII. idus Julii ætatis suæ 62.

II. Johannes eodem prioris nomine contentus, annis triginta præfuit, mortuus an. 1146.

III. Lietardus an. 1163.

IV. Arnulfus an. 1172.

V. Weschelinus post annos 24. desiderio privatæ vitæ dignitatem abdicavit.

VI. Renerus I. Genesfius postquam tribus mensibus præfuisset, mortuus est sub annum 1197.

VII. Franco olim S. Lamberti canonicus, deinde monasticen in S. Egidii professus, fuit prior mensibus septem.

VIII. Renerus II. Hoii natus vir doctissimus simul & optimus, cum annis ferme 12. rexisset, jam octogenario major, de consilio virorum religiosissimorum Johannis Nivellensis & Johannis Lirani, dignitatem posuit.

ABBATES.

I. ALEXANDER HORIONORUM genere clarus, primus abbas creatur ab Hugone Petrapontio ep. Leod. Obiit an. 1216.

II. Hermannus cessit e vita 1252.

III. Robertus 1269.

IV. Ulricus 1280.

V. Balduinus 1291.

VI. Fulcardus 1300.

VII. Hellandus 1314.

VIII. Arnulfus 1324.

IX. Gislebertus 1335.

X. Eustachius 1350.

XI. Simon I. de Ossen 1359.

XII. Godefridus Caboce legum peritus obiit 1370.

XIII. Simon II. de Oxhen 1380.

XIV. Cono l'Artesin 1385.

XV. Walterus de Tihange 1391.

XVI. Guillelmus de Humen 1404.

XVII. Arnoldus de Tiermogne 1422.

XVIII. Jacobus de Walevia 1434.

XIX. Henricus I. le Normans 1449.

XX. Johannes I. de Halle 1467.

[a] Ad comites Claromontanos in Arvernis originem suam referre creditur. Vide ipsius vitæ compendium in floribus eccl. Leod.

XXI.

XXI. Johannes II. de Tinlot 1482.
XXII. Henricus II. de Tectis 1502.
XXIII. Johannes III. de Tectis 1530.
XXIV. Nicolaus I. de Manez 1545.
XXV. Leonardus de Tectis 1569.
XXVI. Jodocus Dorio 1601.
XXVII. Johannes IV. Ryckman 1604.
XXVIII. Winandus Perilheux 1627.
XXIX. Erasmus de Xhenceval 1635. cui apprecationem paræneticam scripsit Aloysius abbas S. Egidii a Lymborch carmine elegiaco.
XXX. Petrus Bellamicus 1636.
XXXI. Ludovicus de Nihoul electus 30. Octob. 1636. Obiit 29. Apr. 1648.
XXXII. Cassianus de la Ruelle mense Maio ejusdem anni 1648. declaratus abbas, ex hac vita migravit 8. Junii 1660.
XXXIII. Henricus III. de Noiron assumtus in abbatem mense Junio an. 1660. Obiit 29. Aug. 1678.
XXXIV. Johannes V. Gallé eligitur 6. Sept. 1678. mortuus 22. Jan. 1682.
XXXV. Nicolaus II. Dauvin munus abbatiale consequitur mense Jan. 1682. quod cum vita posuit 18. Maii 1691.
XXXVI. Johannes Guillelmus de Paxheau electus 25. Maii 1691. exstinguitur 20. Aug. 1712.
XXXVII. Henricus Ferdinandus de Jaymaert a die 25. Aug. anni 1712. præest.

R O D A.

Conditum est hoc cœnobium ordinis S. Augustini canonicorum Regularium in agro Limburgensi ad oppidum Rodæ ducis, Gallice, *Rolduc*, inter Trajectum Mosæ & Aquisgranum octavo lapide ab urbe Leodio, an. 1104 auctore Alberto seu Ailberto cathedralis ecclesiæ Tornac. canonico, jam alterius monasterii ejusdem ordinis apud Tornacum* fundatore. Iste videlicet nobilitate haud minus, quam sanctitate & doctrina conspicuus, quippe qui Geraldo comiti Gelriensi, Goswino comiti de Hensberg, Henrico comiti de Krickenbach, & Theodorico comiti Cliviensi consanguinitate junctus, accessit ad Adelbertum comitem de Saphenberg, ditionis Rodensis dominum[a], a quo tum locum, tum agros, prata ac nemora circumjacentia petiit & impetravit. Tum vero non paucis utriusque sexus amplectendæ religionis gratia ad eum confluentibus, ex eorumdem facultatibus monasterium duplex, alterum pro viris, alterum pro feminis ibidem exstruxit; at post aliquot annos illinc translatæ fuerunt feminæ, aliæ quidem ad cœnobium Mariæ-vallis super Arulam fluvium in comitatu Saphenbergensi, aliæ ad monasterium de Sinnich in ducatu Limburgensi, quod utrumque monasterium ut pote ab ipsis abbatibus Rodensis cœnobii, cum attri-

* S. Nicolai de Pratis. *Mir. novæ edit. t. 1. pag. 378.*

[a] Anno 1136. Adolfus comes de Saphenberg Adelberti filius, Mathilde sua filia Henrico Walrami primi Limburgiæ ducis filio in uxorem tradita, in eundem pro dote filiæ suæ, ditionis Rodensis plenum dominium transtulit, a quo tempore, quæ antea solummodo Roda, Rodæ-ducis, nomen accepit ac retinuit.

A butione sufficientis dotis ex fundatione Rodensis constructum, jurisdictioni eorumdem abbatum etiamnum subest. Ailbertus autem anno a fundatione septimo, hoc est Christi MCIX. inde profectus in Gallias pervenit ad silvam Theoralciæ, cujus a principe illius pagi uno circumquaque milliario donatus, desectis arboribus in loco, qui Clarus fons* nuncupatur, novum canonicorum Regularium monasterium ædificavit. Dehinc cum in Germaniam regressus suum Rodense collegium invisere destinat, febre correptus in pago de *Settenich*, modo *Sechtem* agri Coloniensis apud toparcham pia morte vitam sanctissimam clausit 19.
B Sept. an. 1121. in minori ecclesia ejusdem loci, qui duas habet, tumulatus.

* diœc. Laudun. *Ibid.*

Series abbatum.

I. Richerus gente Bavarus, doctrinæ ac religionis laude insignis, postquam Roda discessit Albertus fundator, e quodam in Bavaria ordinis canonici cœnobio, quod annales Rodenses *Reidenbuch* vocant, a fratribus in abbatem postulatur, & annuente Conrado Salisburgensi archiepiscopo, ad cujus diœcesim hoc pertinebat monasterium, impetratur. Distulit vero abbatia-
C lem benedictionem percipere, quod tunc Olbertus episc. Leod. simoniæ reus haberetur; at demum an. 1119. ab ejusdem laudatissimo successore Friderico eam reverenter suscepit. Carnium esum usque ad hunc annum in monasterio permissum abrogavit, solo adipis usu ad olera condienda, pro tunc recepta monachorum consuetudine, retento. An. 1121. rogatus a Conrado Salisburgensis ecclesiæ antistite quatuor ad eum fratres e suo monasterio transmisit, quorum ille opera usus est ad S. Augustini regulam in sua cathedrali ecclesia inducendam; fueruntque illi quatuor inter canonicos hujusce metropolis ad meliorem for-
D mam reductos adscripti; ac insuper anno Domini 1123. ab eodem Conrado archiepiscopo statutum est, ut in posterum abbatia Rodensis & Bavariæ monasteria, sub S. Augustini regula Deo famulantia, unum capitulum seu congregationem unam constituerent; adeo ut hinc illuc atque huc inde fratres ad cohabitandum mitterentur. Diem clausit extremum Richerus die 5. Februarii anno 1122.

II. Giselbertus, secularis pastor ecclesiæ Cirenensis necnon decanus Christianitatis pastorum capituli Juliacensis, electus in abbatem a capitulo Rodensi benedictionem accepit ab Alberone Leo-
E diensi episcopo. Hic quidem vir erat spectabilis forma, litterisque secularibus instructus, sed non ita gnarus disciplinæ regularis; quin & ad eam discendam ob ætatem provectam maxime ineptus. Quod cum ægre ferret conventus, querelas suas episcopo detulit, de cujus consensu Giselbertus amotus est a regimine an. 1123. statuta ipsi annua pensione, unde in domicilio separato vitam transigeret.

III. Bertolphus ex Springierbacensi canonicorum regularium ad Mosellam cœnobio accersitus, Giselberto datus est successor; ejus tamen quantumvis moribus probati ac regularibus disciplinis

instituti, atque etiam ad officium idonei electio A quibusdam fratribus bilem commovit, quod superstite Giselberto regimen suscepisset. Quare Bertolphus graviter indignatus, necdum anno integro sua potitus dignitate, nec abbatiali benedictione recepta, abdicans se regimine, ad professionis suæ monasterium an. 1124. remigravit. Ejus tempore cœnobium Rodense flammis absumitur, ex quo incendio fratrum pars plurima tectum quæsitura commigravit Salisburgum, quos Conradus loci archiepiscopus benigne susceptos monasterio suo cathedrali adscripsit.

IV. Borno seu Burno fortasse Berno, Burgundus genere, electus est quoque ex monasterio B Springierbacensi, cujus cum officium canonicum invitis fratribus introducere vellet in Rodense, re ad sedem apostolicam delata, jussit summus pontifex Honorius II. anno Domini 1127. ut Borno aut solus pluribus cederet, aut loco abscederet, quod postremum elegit antequam benedictione abbatiali insignitus esset. Statim vero Herimannus filius Embriconis, qui monasterio ingentia bona contulerat, ambire dignitatem abbatialem cœpit, a qua ut cum fratres arcerent, quod inquietus ac imperiosus esset, in præpositum monasterii elegerunt Fridericum Richeri primi abbatis C fratrem, quem utpote acris ingenii Herimanni conatibus fortiter obstiturum sperabant. Hic quidem prioribus annis utilem se monasterio præbuit, sed postea factus austerus ac imperii nimius, etiam inconsultis fratribus ac sine venia episcopi, Lotharium regem Romæ coronandum imperatorem comitatus est, aliaque nonnulla citra licentiam commisit, ob quæ tum apud episcopum Leodiensem, tum apud Gerardum cardinalem, qui postea Lucius II. appellatus est, accusatum hic eum deposuit. Egressus itaque & apud Moguntiam quemdam locum ab Imperatore consecutus, dum ibidem cum ejus ministerialibus disceptat, ab iisdem naso mutilatus abscessit, ac tandem obiit D apud *Winkele*. Inter hæc Borno revocatus a fratribus an. 1134. benedictionem abbatialem suscepit, qui deinde cum magna pietatis ac modestiæ laude, migravit ad Dominum an. 1137.

V. Johannes I. patria Lovaniensis, ac Rodensis alumnus Bornoni a sodalibus unanimi subrogatur assensu. Hic an. 1140. sanctimoniales, quæ ex abbatia Rodensi submotæ, in turri parochialis ecclesiæ Kirchrodensis numero 37. degebant, ad monasterium Vallis-Mariæ super Arulam, quod ipsis ædificaverat, transtulit; ac tandem plenus meritis ex hac vita discessit an. 1141. regiminis quinto.

VI. Erpo Trajectensis origine, statim post obitum decessoris una fratrum omnium voce in ejus E locum suffectus est, ac paulo post benedictus a Leodiensi præsule. Is officium divinum psallentibus grave tolerabilius reddidit, at usum adipis tanquam non necessarium abrogavit. Decimam partem reddituum monasterii nunquam non sepoisuit in usum pauperum & peregrinorum. Ecclesiæ, monasterii & hospitalis domus ædificia perfecit; quodque his omnibus præstat, disciplinam regularem quandiu præfuit, illibatam servavit. Vivebat adhuc an. 1178.

VII. Rutcherus occurrit anno 1217.

VIII. Helmericus memoratur an. 1219.

IX. Marsilius occurrit annis 1222. & 1246. mortuus 19. Martii.

X. Conradus præfuit ab an. 1246. ad annum saltem 1262. Obiit 4. Septembris.

XI. Cono I. rebus humanis exemtus est anno 1301. 19. Martii,

XII. Theobaldus regimen auspicatus est anno 1301. fato functus 22. Januarii.

XIII. Thilmannus.

XIV. Wilhelmus I. de Juliaco.

XV. Cono II. de Ruve.

XVI. Christianus de Steghe.

XVII. Wilhelmus II. de Mertzenhausen.

XVIII. Johannes II. de Rade.

XIX. Johannes III. de Berensberg ex nobili quondam genere & castro de Berensberg sub parochia de Richterich ditionis Juliacensis oriundus, benedictionem abbatialem consecutus est 12. Nov. 1392. Usque ad hujus abbatis tempora cœnobium Rodense caput exstiterat omnium Frisiæ occidentalis monasteriorum ordinis S. Aug. canonicorum regularium; sed cum disciplina regularis tum in hoc, tum in istis omnino corruisset, canonici Regulares congregationis Windesheimensis, satagentibus episcopo & viris magnatibus, huc introducti fuerunt ad eam restaurandam, quam quicumque veterum indigenarum amplecti noluerunt, e suis monasteriis abire jussi sunt, abbate ipso Johanne Berensberg senio & podagra domi detento nequicquam reclamante. Vivere desiit hic abbas die 25. Julii an. 1435. vel 1436.

XX. Johannes IV. de Vorstheim ex insigni hujusce nominis castello ducatus Juliacensis ortus thronum abbatialem conscendit an. 1436. vel 1437. naturæ debitum solvit 17. Martii 1469.

XXI. Johannes V. Rippelman dictus *de Berthem*, al. *de Herckhem* antea præpositus Limburgensis, evasit abbas an. 1469. in eaque permansit dignitate usque ad obitum, qui contigit 1. Nov. anni 1480. postquam sibi nepotem suum Johannem van Hussel subrogari curasset.

XXII. Johannes VI. van Hussel pastor de Lommerson, ipso die obitus avunculi in ejus locum suffectus est. Verum post quatuor circiter annos, coram episcopo Leodiensi seu ejus vicario quibusdam delictis evictus, primum administratione privatur, ac deinde sua dignitate spoliatur an. 1485. Obiit tamen in cœnobio, sepultus in sacello S. Annæ ad cornu epistolæ.

XXIII. Johannes VII. de Goor an. 1485. titulo administratoris successit, favente, ut aiunt, Johanne de Horne episc. Leodiensi, cui consanguinitate conjunctus erat. Quin etiam an. 1487. sub octavam Corporis Christi, superstite adhuc decessore, benedictionem abbatialem suscepit. Tum vero cœpit, nec unquam destitit strenuam operam impendere in utraque re sui monasterii promovenda; quam insuper posuit an. 1488. in monasterio nobilium virginum Vallis Mariæ, & 1497. in altero ejusdem sortis puellarum in Sinnich ad meliorem vivendi formam reducendis. Denique vitam cum morte mutavit die 25. Maii an. 1508.

XXIV. Arnoldus Vinck sedit ab an. 1508. A ad 20. Julii 1515.

XXV. Johannes VIII. Potens *al.* Pottis regimini admotus est an. 1515. quod per obitum reliquit die 29. Nov. an. 1521.

XXVI. Leonardus Damerscheidt admissus ad professionem canonicam an. 1510. primariam dignitatem assecutus est an. 1522. Hic pari studio rem spiritualem curavit ac temporalem, sed in hac felicior exstitit, nonnulla siquidem bona recuperavit, ac omnia monasterii ædificia propediem collapsura, cum ecclesiæ choro rædificavit. Vivendi finem fecit die 15. Octobris an. 1557.

XXVII. Johannes IX. Vormbs dictus de B Tomberg ex nobili Wormbsiorum genere satus, pastor erat *in Balen*, quando ad munus abbatiale vocatus est die 4. Febr. anno 1558. Vix autem fieri poterat, ut in difficiliora tempora incideret, quibus scilicet ab orthodoxa fide provinciis fœderatis deficientibus, monasterium sæpius expilatum, ter flammis exustum, ac in summum ultimi exitii discrimen adductum fuit. Obiit die 25. Maii an. 1600.

XXVIII. Matthias I. Straclen sic dictus a loco natali, ex pastore in Hersel ad Rhenum, fuit ultimus prælatus canonice electus, ac primus qui C non esset nobilis, quod tamen, si vitium est, mira in restaurando tam quoad spiritualia quam quoad temporalia monasterio dexteritate compensavit. Tres vero tantummodo fratres in monasterio reperit, at brevi nonnullos optimi propositi admisit, quibus laudabilia statuta tradidit observanda. Laborum suorum mercedem consecutus est 8. Maii anno 1614. cum annis fere 14. præfuisset.

XXIX. Balduinus ab Horpusch dictus de Valsum, ex nobili genere de Kuckum, die 12. Junii an. 1614. primus a Rege abbas renuntiatur; sub quo monasterium prospere in temporalibus egit. Dignitatem cum vita deposuit 18. Oct. an. 1635.

XXX. Matthias II. Duckweiler, curante præ- D sertim celeberrimo prætore* Johanne de Weerd ejus propinquo, abbatiam obtinuit an. 1637. quo sedente fœderati Batavorum ordines post sancitam pacem Westphalicam an. 1648. omnia ecclesiasticorum bona ac præcipue hujus monasterii fisco suo addixerunt. Defunctus est hic abbas peregre in monasterio Vallis-Mariæ die 12. Dec. an. 1650.

* general.

XXXI. Winandus Lamberti, monasterii Rodensis conservator, vivente adhuc decessore in coadjutorem a capitulo delectus est, prohibentibus licet Batavis ne deinceps novus crearetur abbas. Deinde regia schedula munitus, posteaque E ab episc. Leodiensi benedictus, tandem a summo pontifice Alexandro VII. quem olim Aquisgrani nuntium familiariter noverat, mitram primus impetravit. Mirum sane quanta fecerit ac pertulerit, ut suum monasterium & patriam religioni catholicæ & Regi illibata conservaret. Tredecies Hagamcomitis perrexit, cumque interim ab hæreticis ejus vita addicta fuisset, insidiatori militi, a quo fuerat globo tormentario appetitus, deprehenso vitam exoravit. Fuit insuper undecim menses ab Hollandis in carcere detentus; nec tamen unquam adduci potuit ut propositum mutaret, imo feliciter explevit vir ad maxima natus, nisi quod obsistere non valuit, quin Hollandi monasterium nobilium virginum de Hoydonck in majoratu Sylvæ ducensi, suæ abbatiæ subjectum exstinxerint. Denique tabe lenta confectus occubuit die 6. Maii 1664.

XXXII. Matthias III. de Amezaga præpositus Limburgensis, a Rege Catholico designatur abbas die 9. Septembris an. 1664. qui deinde benedictus, mortem justorum obiit 26. Julii 1666.

XXXIII. Petrus Melchioris vander Steghe nominatus a Rege 26. Julii, confirmatusque 10. Augusti, ac die XI. Septembris anni 1667. benedictus, a sancta sede usum mitræ perpetuum Rodensibus abbatibus obtinuit. Tum vero cerneres hunc ad integram sui monasterii reformationem animum adjicientem, pro cujus fundamento, Gallicanæ congregationis S. Genovefæ constitutiones vendicat; sed cum jam a summo pontifice, nonnullis tantum mutatis in habitu ac distributione temporis, confirmandæ essent, vir præstantissimus pleuritide correptus, sancti operis nondum licet absoluti plenam mercedem consecuturus ad cœlos evolavit die 1. Dec. an. 1682.

XXXIV. Johannes X. Bock ex priore monasterii præter omnium spem abbas renuntiatus 30. Januarii an. 1683. ac in possessionem inductus 10. Febr. confirmatur ac benedicitur die 17. ejusdem mensis. Porro cum hic decessorem suum in eam mentem impulisset ut disciplinam regularem in monasterio restitueret, mirum non est si totis viribus fovit, ac pene desperatum opus verbis & exemplis erexit, coluit ac perfecit, donec tandem post 31. felicis regiminis annos, die 2. Maii an. 1712. ætatis 71. vitam præclare actam pia morte cumulavit.

XXXV. Nicolaus Heyendal Limburgensis ex Walhorn, priorem monasterii agebat, quando Rex eum nominavit abbatem die 10. Junii an. 1712. qui possessionem adeptus 13. confirmatus atque benedictus fuit die 24. ejusdem mensis & anni. Hanc ipsemet historiam vir in omni litterarum genere versatissimus, tamque Græce & Hebraïce quam Latine doctus, magna diligentia adornavit, precibus domni Cœlestini Lombard monachi S. Laurentii apud Leodium, pro cujus historiæ ad nos perhumaniter transmissæ beneficio grates amplissimas utrique referimus. Ceterum feliciter hoc anno 1724. regente Nicolao, disciplina regularis, litterarum studium, ac perfecta rerum omnium communio vigent inter ascetas numero 45. quorum pars altera in parœciis cœnobio adjunctis haud segniter animarum curam exercet. Liceat omnibus prospera cuncta apprecari.

S. EGIDII MONASTERIUM.

SUam originem acceptam refert Goderanno cuidam e Gallia Narbonensi, oppido S. Egidii oriundo, qui circiter annum 976. ab arte histrionica conversus, sedem fixit in vertice Publici montis quingentis ab urbe Leodio plus minus passibus, ubi postquam aliquandiu inter silvas

latrociniis infestas iter facientibus, si quando forte deerrarent, in viam reducendis curam posuisset, plurimis tandem ad ipsum solo audiendi studio confluentibus cœpit erigere casas & tuguriola, ædemque sacram S. Egidio construxit. *Hanc porro successu temporis juris S. Laurentii factam Berengerus abbas circiter an. 1100. dedit cuidam Gerico Regulari canonico, cum quibusdam fratribus ejusdem professionis ad inhabitandum & amplificandum secundum ordinem S. Augustini, ea scilicet conditionis ratione ut si prænominatus locus per divinam largitatem crescendo proficeret quod pastorem sibi fratres deberent eligere; idem electus corporalem investituram a prædicto abbate susciperet, a quo etiam ad suscipiendam episcopalem benedictionem præsentaretur hac constitutione per omnes successores valitura &c.* Nec multo post, sub annum scilicet 1120. Adalbero Leodiensis episcopus adjecit cœnobium, templumque novis operibus instauratum die penultima Decembris an. 1126. consecravit, ubi etiam ante aram principem die Circumcisionis Domini anno 1128. sepulturam accepit. Jamvero quod spectat habitum externum, hi canonici Regulares nigram vestem talarem gestant, cui octodecim abhinc annis superinduebant fasciam lineam ab humeris pendentem & ad latus vergentem, quam amplum rochettum vocant, nunc vero ea novitiis relicta, utuntur pro suo commodo tæniola linea in latitudinem digiti unius sub lineo colli amictu parum protensa.

SERIES PRÆPOSITORUM ET ABBATUM.

I. GERICUS, primus fuit præpositus sub annum 1100. cui successit

II. Petrus quondam decanus S. Petri in Leodio.

III. Azo seu Asso an. 1122. primus abbas ordinatus ab Adalberone episcopo, adfuit consecrationi templi Novo-monasteriensis factæ ab Alexandro episc. Leod. an. 1130. Item an. 1136. Wiboldus abbas Stabul. ecclesiam de Heran ei sub annuo censu concedit: ac proinde Fisenus eum perperam tradit obiisse an. 1120. Diem vero clausit extremum circiter an. 1140.

Tom. 1. vet. monum. col. 853. IV. Marsilius testis an. 1171. in charta Rodulfi episc. Leod. ecclesiæ collegiatæ S. Severi de Messia unionem cœnobio S. Laurentii confirmantis. Obiit an. seq.

V. Bruno. [a]

VI. Bartholomæus memoratur 1176. in charta Everlini abbatis S. Laurentii diversas sui conventus refectiones per annum constituentis. Testis etiam est in litteris Rodulfi episc. Leod. pro cœnobio Valciodor. an. 1178. Obiit 1195. *Ibid. col. 914.*

VII. Adam mortuus est 1232. die 23. Julii.

VIII. Balduinus I. Pillart antea præpositus S. Lamberti; ex canonico deinde S. Egidii eligitur in abbatem an. 1232. Defecit an. 1270.

IX. Lambertus I. Broncart seu Bronchart abbas ex priore, innotescit maxime ex hoc ipsius epitaphio:

Abbas Lambertus hilaris, largusque repertus
Hic jacet, expertusque loci bona servat opertus.
Corde quidem magnus fuit, ac pietatis amicus,
Justus, pacificus, reprobis leo, mitibus agnus.
Anno milleno Domini post octuageno
Quinto, centeno bis, mundo transit egeno.
In Julio cessit medio; cui vere quiescit,
Hic dictus Bronchart a Christo sit benedictus.

X. Simon electus die 15. Julii anno 1285. obiit 1299. 18. Octob.

XI. Gofridus d'Ochen Condrosius, vir juxta pius & nobilis, tertio post obitum Simonis die in abbatem cooptatur. An. 1319. senio ac morbis continuis fractus sibi præpositum delegit Theodoricum Pannée vel Panvens ex Fiseno; tandemque vita solutus est circa 1319.

XII. Theodoricus Pannée ex præposito fit abbas circa 1319. cumque annis octo feliciter ac strenue rexisset, mortem oppetiit anno 1327. 15. Sept.

XIII. Balduinus II. de Hanecke vivere desiit an. 1343.

XIV. Walterus I. d'Ochen exstinctus est 1382.

XV. Warnerus de Wartenge e vivis excessit 1396.

XVI. Balduinus III. de Hanecke rebus humanis exemtus est an. 1414. die 29. Martii, sepultusque in sacello B. Mariæ.

XVII. Guillelmus d'Anthinne moritur 1436.

XVIII. Gerardus de Canistrata naturæ debitum solvit 1460.

XIX. Johannes I. Darius fatis concessit 18. Octob. an. 1503.

XXI. Johannes II. Verjus *al.* de Palude tertio post die electus, cum deinde ad ætatem grandævam devenisset, eum qui sequitur in coadjutorem elegit annuente conventu, tandemque vitam reliquit die 14. Nov. an. 1526.

XXII. Walterus II. de Breda ex coadjutore abbas confirmatur ab Erardo de la Marcke cardinali, Valentiæ archiepiscopo & episcopo Leod. Ecclesiam vetustate collabentem resarcivit, ac hospitium Leodii magno sumtu a fundamentis exstruxit. Vitam universæ carnis ingressus est 17. Febr. 1541.

XXIII. Franciscus Wistz post biduum eligitur, moriturque 1549. die 1. Maii.

XXIV. Egidius I. Dorio decessit anno post exactum jubileum XI. regiminis 48. ætatis 79. die XI. Sept. 1597.

XXV. Egidius II. Delinte *al.* de Bayonville præcedentis ex sorore nepos migravit a seculo VI. idus Maii an. 1607.

XXVI. Egidius III. Sprimont multa reparavit ædificia, itemque fundavit sacrum a canonicis qualibet feria V. celebrandum in sacello S. Laurentii, quod nunc a SS. Sacramento dicitur. Defunctus est 20. Julii 1617. in ipso ferme ingressu chori tumulatus.

XXVII. Aloysius a Limbourg electus die sequenti, variis posteritati relictis monumentis interiit an. 1636.

[a] Fisenus meminit hujus abbatis ad an. 1182. sed falli evincitur ex dicendis.

XXVIII. Johannes III. de Nollet successit eodem anno, qui pedum argenteum conflari fecit. Catharro suffocatur die 7. Aug. 1656.

XXIX. Antonius Sprimont obiit 2. Aug. an. 1663.

XXX. Lambertus II. Deserf a Batavis abductus, Hasseleti occubuit an. 1676.

XXXI. Philippus ab Eynnaten de This eligitur eodem anno 31. Aug. Vitam cum morte mutavit 14. Nov. 1706.

XXXII. Matthæus de Jennet ex pastore ecclesiæ *des Richains*, electus abbas die 6. Decemb. ejusdem anni, transiit ad alteram vitam 30. Oct. 1710.

XXXIII. Lambertus III. Defize obiit 1719. 28. Junii.

XXXIV. Lambertus IV. Lervitte ex priore monasterii invitus ad abbatialem dignitatem evectus fuit 7. Aug. 1719. Faxit Deus ut ad multos annos regere pergat ut cœpit.

MALONIA.

Maloigne. HOc cœnobium ad Sabim una vel altera supra Namurcum leuca, in ditione tamen & diœcesi Leod. olim haud dubie ordinis Benedictini, deinde abbatia secularis ex Fiseno, hodie tandem est canonicorum Regularium; qui linteum gerunt in modum stolæ diaconalis, *en Bandouliere*. Conditorem agnoscit sub an. 685. S. Bertuinum genere Anglum, ex monacho Benedictino creatum episcopum, faventibus præsertim Odoario seu Odoacro Floreffiæ principe, & Pipino, (Brabantiæ duce) cujus ingentes erant opes illa tempestate per Austrasiam, quique post aliquot annos rerum potitus est. Ecclesiam in honorem virginis matris ipse S. antistes dicavit, cui primum præfuisse aiunt præpositos & decanos, tum priores, sed anno denique 1201. creari cœptos abbates. Ita Fisenus; citius tamen id contigit ex brevi chron. Leod. nimirum an. 1150. Vita fundatoris exstat in floribus ecclesiæ Leodiensis pag. 480. Tom. 3. Anecdot. col. 1408.

SERIES ABBATUM.

I. UDo canonicus S. Egidii Publici montis vir litteratus primus abbas exstitit an. 1150. quo Maloniæ positus est conventus sub regula patris Augustini. Tom. 3. Anecdot. col. 1408.

II. Albertus, omissus a Fiseno, testis est an. 1178. ind. XI. in charta Rodulfi episc. Leod. quoddam donum fratribus Jerosolymitanis confirmantis. Mir. edit. an. 1723. p. 1183.

III. Gregorius abbatis dignitatem gessit, sed quamdiu præfuerit ignoratur.

IV. Nicolaus I. de Fenal obiit 1284.

V. Nicolaus II. de Fenal cessit e vita 1300.

VI. Godescalcus moritur 1332.

VII. Johannes I. de Fenal 1337.

VIII. Thomas Pinchon.

IX. Nicolaus III. Pinchon obiit 1394.

X. Michael de Fontaine.

XI. Godefridus de Fenal migravit e vita 1403.

XII. Hermannus de Fontaine obiit sub annum 1408.

XIII. Johannes II. de Hansine decessit 1451.

XIV. Judocus de Flavine sibi substituit successorem.

XV. Johannes III. de Furnau.

XVI. Johannes IV. de Mehanioulle obiit 1496.

XVII. Jacobus de Hansine vita fungitur 1499.

XVIII. Henricus de Trahe e vivis excessit 1510.

XIX. Desiderius de Houtain obiit 1517.

XX. Nicolaus IV. de Longavilla animam exhalavit 1523.

XXI. Laurentius Cornelii e vivis egressus est 1562.

XXII. Jacobus II. Guiart obiit 1568.

XXIII. Jacobus III. Fontaine fato functus est 1581.

XXIV. Lambertus a Becquevort obiit 1599.

XXV. Deodatus Sclusmans spiritum emisit an. 1602.

XXVI. Arnoldus a Becquevort vitam finivit 1632.

XXVII. Petrus Hinflinus vivere desiit anno 1640.

XXVIII. Renerus a sancto Huberto regebat 1647.

VALLIS SCHOLARUM.

HOc cœnobium B. Mariæ dicatum, ac etiam Insula B. Mariæ nuncupatum a situ, fundatur apud Leodium ab Ottone Desprez decano & canonico ecclesiæ collegiatæ S. Pauli Leod. pro canonicis Regularibus, qui quondam ex hospitali domo S. Matthæi *ad Catenam* dicta, (modo seminarium est episcopale ab an. 1589.) educti, tunc temporis degebant apud Vallem Benedictam non procul ab urbe, ubi nunc est parthenon Cisterciensis ordinis, de quo infra. Obiit fundator, quem Fisenus abbatem quoque S. Laurentii fuisse tradit in ejus elogio, anno 1227. tribusque post annis mense Jan. Johannes de Appia episc. Leod. & an. 1231. exeunte Septembri Gregorius IX. hanc fundationem confirmarunt. Ch. I. & II. col. 201. At vero præfatus Johannes de Appia univit hanc domum ordini Vallis Scholarium, subditamque fecit priori de Geroldi-sarto litteris datis hoc ipso an. 1231. mense Octobri, quas cum ceteris jam dictis nostra inter instrumenta reperies. Ch. III. Ibid. Deinde an. 1614. die 26. Septembris Paulus V. summus pontifex hoc asceterium hactenus prioratum duntaxat evexit ad abbatialem dignitatem, ut palam fit ex ipsius bulla ibidem adjecta. Accessit tandem ad congregationem Gallicanam an. 1667. sub qua potissimum floret. Ch. IV. col. 202. Templum ejus speciosum est ac celeberrimum, populi maxime cultu erga S. Mariæ virginis imaginem ad quam fiunt plura miracula. In his factum est unum singulare circa dominum Paulum Johannem baronem de Groisbeck majorem ecclesiæ cathedralis & S. Dionysii præpositum, qui meritis B. Mariæ virginis quam corde & affectu hac in ecclesia invocaverat, a morte violenta quam ipsi quidam nefandus sicarius inferre inflictis plus quam 20. ictibus longioris cultri tentavit liberatus est 13. Julii 1648. In Ch. V. col. 204.

cujus rei memoriam & gratiarum actionem inscribi fecit hanc historiam in ima parte tabellæ ipsum ad pedes B. Mariæ virginis exhibentis 22. Martii 1666. Hæc & alia quæ sequuntur nobiscum perhumaniter communicavit R. pater.... Liber prior dignissimus.

SERIES PRIORUM ET ABBATUM.

I. R. Prior 1233. fortasse Robertus, qui reperitur an. 1249. cujus proinde temporibus religiosa domus de Houffalize ortum habuit ex hac Leodiensi an. 1243.

II. Stephanus prior jam 1258. vivebat adhuc 1280.

III. Lambertus occurrit 1285. in testamento canonici Dionanti.

IV. Bastinus 1295.

V. Renerius I. 1302.

VI. Henricus I. de Hermale 1314.

VII. Egidius de Hoio 13....

VIII. Henricus II. Roloux 1322.

IX. Ancealis 1331. & 1348.

X. Balduinus de Jemeppe *fortasse* de Genappia 1351. moritur 1362. die 19. mensis Aug.

XI. Johannes I. Dalleur 1364. Obiit 1368.

XII. Johannes II. de Lantremange 1368. & 1376.

XIII. Johannes III. d'Alker 1377. & 1397.

XIV. Nicolaus I. Hodeige 1401. & 1414.

XV. Gilbertus Paris 1416. & 1427.

XVI. Henricus III. Delweige 1429. & 1439.

XVII. Guillelmus I. de Liewes 1440. & 1451.

XVIII. Guillelmus II. Cuper 1452.

XIX. Franciscus d'Awans obiit 8. Novemb. 1484.

XX. Theodoricus Crome 1487. & 1505.

XXI. Petrus d'Arras fato functus est 15. Decemb. 1531.

XXII. Woot le Follon spiritum emisit an. 1553. die ultima Octobris.

XXIII. Henricus IV. Morlet electus in priorem eodem anno 1553. naturæ concessit peste sublatus cum maxima fratrum suorum parte an. 1556. cujus in tumulo hoc olim epitaphium legebatur :

En prior Henricus jacet hic cognomine Morlet,
Mentis & ingenii dexteritate valens.
Has postquam tabo pestis corruperat ædes,
Non sine consociis, proh dolor! homo ruit.

Notatu vero dignum est fratres huic cladi superstites voto se obstrinxisse quod hactenus solvitur, dicendi quotidie post officium Primæ antiphonam & collectam ad honorem S. Rochi, necnon in ejus die festo annuatim recurrente cantandi solemnem missam, post quam ritu supplicantium composito agmine defertur ejusdem sancti effigies cum SS. Sacramento quod gestat curio S. Foillani.*

* Est parœcia ab hoc cœnobio dependens.

XXIV. Nicolaus II. Delvignette obiit anno 1575. cujus aliquando sepulcro inscriptum erat hoc epitaphium :

A *Vineolanus in hoc tumulo post fata quiescit*
Nicolaus nostræ prima columna domus,
Cujus ut ad veram recto mens tramite vitem
Perveniat, superos, lector amice roga.

XXV. Jacob Hexterman rebus humanis exemtus est die 4. Martii 1588.

XXVI. Gerardus Dorio reperitur an. 1588. Mortem opetiit 13. Junii 1596.

XXVII. Ludovicus Dorlot vir frugi, subscriptus memoratur hoc anno 1596. E vivis excessit die 27. Septemb. 1605. postquam regiminis laude omnes antecessores superasset.

B XXVIII. Paulus I. Moumale successit an. 1605. mortuus anno sequenti.

ABBATES.

I. WINANDUS LATOMI ultimus prior an. 1606. ac primus abbas 1614. quo scilicet anno die 26. Septembris monasterium erigi curavit in abbatiam, bulla Pauli V. summi pontificis, quam habes inter instrumenta. Vivere desiit 4. Aug. 1619.

II. Paulus Wertea hujus cœnobii alumnus curionatum S. Foillani obtinebat, quando fuit electus in abbatem an. 1619. Dies absolvit 14. C Aprilis anni 1654.

III. Renerius II. de Trixhe electus an. 1654. strictiorem vivendi normam inducere cogitavit; quamobrem Parisios vel per se, vel certe per alium accessit; verum morte intercedente rem ad exitum perducere nequivit. Defunctus est in suo monasterio die XI. Martii an. 1664. ætatis 63. professionis 45.

IV. Henricus Guillelmus de Xhervels successit, sub quo unita fuit hæc abbatia florentissimæ canonicorum Regularium Gallicanæ congregationi, a S. Genovefa nuncupatæ, bulla Clementis IX. data 22. Augusti 1667. & assensu D Maximiliani Henrici de Baviere serenissimi principis electoris Coloniensis, quorum vi R. pater a S. Maria ejusdem congregationis procurator generalis ac præcipuus dictæ unionis promotor, cum quinque sociis & uno fratre converso, hujus abbatiæ possessionem adeptus est nomine reverendissimi patris Blanchart abbatis S. Genovefæ apud Parisios, necnon superioris generalis ordinis Vallis Scholarium & præfatæ congregationis Gallicanæ, eodem anno 1667. 10. Octobris, qua die Leodii ac præsertim in hac ecclesia festum B. Mariæ, sub hoc titulo, *Recollectio omnium festivitatum B. Mariæ virginis* agebatur. Porro hi E septem reformati canonici pridie Leodium urbem ingressi, apud RR. PP. Carthusianos diversati fuerant, a quibus & maxime a domno priore ex nobili gente *Liverno* optima quæque charitatis officia experti sunt, nec solum hac in occasione, sed quandiu vixit, & cum in extremis esset positus, eos commendavit fratri suo canonico ecclesiæ cathedralis archidiacono & cancellario episcopi & principis; iisque nunquam non de ipsis bene meritus est. Reticere quoque haud par est accepta tunc temporis beneficia a domino de Slus canonico majoris eccl. Leod. cujus præsertim gratia ejus

frater eminentissimus cardinalis de Slus Romæ nihil non egit apud summum pontificem, ut reformationis negotium consummaret. Inter hæc tamen initia novi hospites rebus omnibus maxime necessariis egebant, at brevi sparso circumquaque virtutum odore, nacti sunt opem. Dominæ de la Naye sua sponte quandam ipsis pecuniæ summam absque fœnore crediderunt, quæ non nisi post annos quadraginta restituta fuit. Insuper nobiles & spectatissimi quique civitatis, eorum optimo vivendi genere allecti, liberos suos pacta mercede eis tradiderunt instituendos; sicque domus hæc facta est quasi seminarium, ex quo tam in ecclesiastico quam in politico ordine præclara juventus prodiit. Testes sunt inter alios dominus episcopus Sermopolis major vicarius & canonicus eccles. cathedralis, dominus comes de Poictiers hodie major præpositus & canonicus eccl. Leod. & dominus de la Naye nunc urbis consul. * Hæc ipsa vero potissimum debentur revendo patri Watrée statim a reformatione electo priori simul & visitatori Campaniæ, qui jam clarus ab instituta reformatione in S. Laudi Rothomagensis, & S. Barbaræ in Augo cœnobiis, hanc quoque domum felicer innovavit. Denique Henricus de Xhervels transiit ad alteram vitam 13. Junii 1674. ætatis suæ 42. professionis 22.

* Bourgmestre.

V. Antonius Petit-pied reformatus canonicus, primus ab instituta in hac domo reformatione declaratur abbas. Tot ac tantas inter quæ in eo eluxerunt virtutes, enituit maxime studium salutis animarum, quo accensus frequenter e pulpito populum docebat, nec infantibus ipsis rudimenta doctrinæ Christianæ tradere dedignabatur. Tandem an. 1678. revocatus est in Franciam, ut majori Valli Scholarium præesset.

VI. Thomas de Paris de Branscourt, Antonio successit an. 1678. die 23. Novembris, non minus pietatis quam sedis ipsius heres. Fuit quoque visitator Campaniæ. At non multo post cum ab hostibus Galliæ Leodium occuparetur, secedere coactus est, junioribus interim canonicis, quos in Christo genuerat in ejus semper ac superiorum ordinis obedientia permanentibus, quanquam illis antiquiores ascetæ defectionem ab ea suaderent. Obiit in abbatia S. Genovefæ Parisiorum die 3. Aug. an 1693.

VII. Johannes Macaire postridie nominatus abbas non continuo per se ipsum possessionem accepit ob æstum belli, sed tandem favore domini baronis de Mean tunc majoris decani ecclesiæ Leodiensis, & domini de Quartier scabini præstantissimi qui pro illo sponsor factus est, liberum in urbem obtinuit accessum. Obiit omni virtutum genere clarus, die 29. Julii an. 1702. cum simul esset provinciæ Campaniæ visitator & commissarius generalis domorum ordinis Vallis Scholarium in inferiori Germania.

VIII. Alanus le Large designatur abbas a reverendissimo patre de Montenay abbate S. Genovefæ &c. cujus abbatiæ possessionem nactus est per procuratorem, cum per semetipsum apprehendere, bello intercedente, non liceret. Denique mortuus est vir præstantissimus insalutatis alumnis 28. Junii an. 1705. in abbatia S. Dionysii Remensis, dum in eadem tanquam visitator Campaniæ suum munus obiret.

IX. Gabriel de Riberolles uno post quam renuntiatus est abbas anno revoluto, necdum gregis sibi commissi visione recreatus, quanquam id summopere cuperet, designatur reverendissimi patris generalis senior assistens, ac deinde superior generalis per annos sex, de quo plura in abbatibus S. Genovefæ.

X. Renatus Hiacynthus de Reminiac successor datus, possessionem accepit die 25. Octobris an. 1706. Iste in primis domus Dei decorem dilexit, verbumque divinum indefesso labore disseminavit.

XI. Carolus Guerin vir tum pietate tum doctrina conspicuus nominatus est abbas 28. Octobris ejusdem anni. Vivendi finem fecit 13. Junii 1723. ætatis 59. simul commissarius cœnobiorum ordinis Vallis Scholarium in inferiori Germania.

XII. Carolus Franciscus Roussel nominatione reverendissimi patris generalis factus est abbas mense Augusto anni 1723. Dignus est qui præsit post talem ac tantum virum decessorem.

A L N A.

Aulne ou Alne.

ALNENSE monasterium ordinis quondam Benedictini, modo Cisterciensis, ad Sabim fluvium, primo ab urbe Thudiniensi * lapide, auctorem habuit sub annum 656. S. Landelinum, qui Laubio condito, Sabim amnem secutus tribus passuum millibus, descendit ad locum alnis consitum, unde & loco nomen Alna, ibique cœnobium exstruxit sub invocatione S. Petri, quod Laubio subjecit. Hunc aliquando locum Euracrus episcopus Leodiensis Ratherio exsuli inhabitandum concessit, illucque iterum Ratherius pace jam facta cum Folquino abbate Laubiensi secessit, ibique reliquum vitæ, nempe triennium exegit, Namurci tamen defunctus an. 974. sed jam tunc hac in ecclesia monasticus ordo ad clericalem defecerat, ut pote quæ numeratur inter illas duodecim abbatias, quarum rectores, dictos seculares abbates ex cathedrali S. Lamberti collegio Richarius episcopus circa an. 934. eligendos sancivit. Porro hi clerici vitæ communis dicti an. 1144. satagente inprimis Alberone II. Leodicensi præsule & consentiente abbate Radulfo habitum canonicorum ord. S. Augustini suscepere, in quo ordine annos tantum quatuor permanserunt. Cum enim eo tempore S. Bernardus in urbe Leodiensi crucem prædicans tria patrasset miracula, loci episcopus Henricus II. Alnensem canonicorum basilicam S. Bernardo & Cisterciensi ordini tradidit an. 1148. Templum eminet elegantia & nitore commendatur, claustra columnis e marmore polito trecentis suffulta, in longitudinem 72. passuum & in latitudinem 22. pedum producuntur. Denique ea fuit olim hujusce monasterii dignitas, ut inter ecclesiæ Leodiensis duodecim viros* pares adlectus sit abbas Alnensis.

* Thuin.

* douze pairs.

CATALOGUS ABBATUM.

I. RADULFUS clericorum vitæ communis abbas, suis auctor fuit anno 1144. ut regulam S. Augustini amplexarentur.

II. Franco de Mortua villa e Clara valle huc missus, præerat adhuc an. 1154.

III. Gerardus I. de Gravio* memoratur 1171. 1177. & 1183. quo anno cum aliis duobus abbatibus fuit arbiter litis inter ecclesias S. Gisleni & S. Landelini super decimis in Harmignies. Insuper is est haud dubie G. qui reperitur anno 1184. quique judex cum C. Alti-montis abbate a Lucio papa III. delegatus est inter ecclesias S. Gisleni & B. Mariæ Cameracensis. Ejus epitaphium nihil aliud docet, quam quod insigni prudentia, magnoque virtutum simul & rei familiaris incremento rexerit.

* Alibi legitur Gervasius anno 1176. tom. 1. vet. monum. col. 897.

IV. Johannes I. de Hoio.

V. Edmundus de Britannia.

VI. Fremaldus de Fontanis, perquam familiaris Alberto a Lovanio episcopo Leodiensi, florebat annis 1190. & 1195. Martyr inscribitur.

VII. Alexander rem familiarem optime administravit annis 1198. & 1204.

VIII. Lambertus de Thudinio obiit 1214.

IX. B. anno 1223. approbat compositionem inter canonicos Laubienses S. Ursinari, & monachos S. Martini Tornac.

X. Egidius I. de Bello-monte e vivis excessit 1224.

XI. Balduinus de Castilleto reperitur annis 1231. 42. & 44. quo anno pactum fecit cum incolis Clari-montis.

XII. Johannes II. Onkelin *al.* Cukelin, testis in charta 1261. pro Fuliensi abbatia, obiit an. 1266. VI. idus Aprilis, conditus in capitulo.

XIII. Johannes III. Filvert *al.* Filsort transegit anno 1277. cum hominibus de Montigny. Decessit an. 1280. III.* cal. Julii, in claustro ante capitulum tumulatus.

* *al.* IV.

XIV. Thomas I. de Moncla *al.* de Monecan diem clausit extremum an. 1292. ipso die S. Bernardi, in capitulo sepultus, cum hoc epitaphio:

Proficiens serie Thomas flos theologiæ
Protulit egregie cælestis dogma sophiæ.
Pro dolor! orbatus vita jacet hic tumulatus.
Est cito sublatus, sit tecum, Christe, beatus.

XV. Jacobus I. de Gozée *al.* de Goce hoc epitaphio gaudet in capitulo.

Anno 1331. III. nonas Septembris obiit piæ memoriæ Jacobus XIII. abbas Alnensis, orate pro eo.*
Moribus ornatus jacet hic Jacobus tumulatus,
Qui tunc pervigili cura præfertur ovili,
Primitus Alnensi, sed postea [a] Fusniacensi,
Hinc Alna petitur abbas & ibi stabilitur.
Heu! cito sed moritur similis cui non reperitur.

* al. nonis.

Legimus tamen in statutis capituli generalis ord.

A Cisterc. anni 1304. datam jam anno præcedenti fuisse provinciam abbati Claræavallensi, ut per se vel per alium corrigeret & reformaret abbatiam de Alna.

Anecdota tom. IV. col. 1504.

XVI. Guillelmus *al.* Gislenus de Binchio postquam abdicavit, ex licentia Claræavall. abbatis & capituli generalis definitorum octo libros e communi bibliotheca sub chirographo mutuatus est.

XVII. Johannes IV. de Messia cum sacellano monacho a nocentibus innocens pro justitiæ defensione occisus sepelitur in capitulo, cum epitaphio utrique communi:

B *Anno Domini 1338. XVII. cal. Novemb. obiit*
D. Johannes de Messia XIV. abbas Alnensis.
Alnenses horum probitatem corde dolere
Debetis, quorum virtutum facta fuere
Tanta, quod ipsorum non quivit corda movere
Ensis iniquorum, per quem simul interiere.
Præmia sanctorum valeant hi semper habere,
Qui perfectorum præcepta sequi studuere.

XVIII. Alardus *al.* Arnaldus de Marbasia sepultus est in claustro cum matre sua Johanna.

XIX. Johannes V. de Marchiennes obiit an.
C 1352. sepultus in capitulo.

XX. Johannes VI. de Barbenson præerat an. 1377. 12. Junii. Exstinctus est 1382. XVI. cal. Nov. sepultus in capitulo, cum epitaphio.

XXI. Nicolaus de Thudinio obiit an. 1400. die 2. Maii, conditus in capitulo.

XXII. Johannes VII. de Thudinio 1410.

XXIII. Jacobus II. de Thorines *al.* de Tourines defecit an. 1428. IX. cal. Octobris sepultus in claustro ante capitulum, cum hoc epitaphio:

Sub tumulo stratus decies sex octo cum annis
Vixit in hoc gratus claustro Jacobusque fidelis;
De quorum numero fuit abbas vir pius octo.
D *Cessit hic officio, sapiens, devotus in illo*, &c.

XXIV. Godefridus de Orechia morte sublatus est an. 1437. 20. Sept. *al.* Junii sepultusque est in capitulo.

XXV. Gobertus de Ham innotescit ex epitaphio quod ipsi appositum est in capitulo, his verbis: *Hic jacet reverendus pater domnus Gobertus de Ham quondam abbas XXI. hujus monasterii, 25. annis abbatizavit, notabiliter rexit, deinde sponte cessit & resignavit, atque an. 1448. mensis Junii die 14.* obiit. Anima ejus requiescat in pace.*

* *al.* 4.

XXVI. Thomas II. ex delegatione abbatis
E Claræavall. adfuit cum Waltero de Ascha abbate Villariensi, electioni Johannis Hostoni in abbatem Camberonensem anno 1449. ex historia edita Camberonis p. 352.

XXVII. Johannes VIII. de Bruxella sacræ theologiæ doctor obiit an. 1452.* ultima die Martii, in capitulo sepultus, cum epitaphio sequenti.

* 1481. ex Jongelino, 1491. ex Fisen.

Forma gregis factus doctor fuit iste benignus.
Heu fleat ordo pius, quia nunc flos decidit hujus.
Crista, Theoque locus, Bella quoque vallis & Alna
Hunc plangant, quem sic mortis rapuit brevis hora.
Has bene nam rexit, quibus & bonus exstitit abbas,
Cui Deus in cælis perfectas det sibi gazas.

XXVIII.

[a] Ne minima quidem ipsius exstat memoria apud Fusniacum; fortasse fuit tantummodo postulatus.

XXVIII. Thomas III. *al.* Johannes IX. de Presle obiit an. 1478. 6. Decemb. cum jam grandævus abdicasset.

XXIX. Egidius II. de Presle sacræ theologiæ doctor Romæ in consistorio domini Papæ & cardinalium eleganti oratione habita, mitræ honorem in perpetuum Alnensi ecclesiæ obtinuit.
al.1494. Fatis concessit an. 1484. x. cal. Junii in capitulo sepultus, cum hoc epitaphio:

Hic jacet Egidius fatis abreptus iniquis,
Cui dederat mitræ maxima Roma decus.
Parisiis arcana Dei collegit ab agris,
Ergo hunc doctorem maxima Roma creat.
Publica curavit sed deinde negotia toto
Ordine, sint meritis præmia digna suis.

XXX. Johannes IX. vel X. Bonfils Leodiensis mortem oppetiit anno 1497. die festo S. Catharinæ, in capitulo sepulturam sortitus.

XXXI. Gerardus II. de Bellosarto ordinis vicarius generalis per Belgium & agrum Leodiensem, cum ob suas præclaras animi dotes Erardo a Marka cardinali & episcopo Leodiensi esset familiarissimus, ejus potissimum nutu monasticam ubique disciplinam restituit, vitæ communis observantiam ad amussim reduxit, ordinisque moniales longo & fastidioso labore ad claustrum adegit. Chorum insuper Alnensis templi, eodem cardinale per septennium triginta operarios subministrante, a fundamentis excitatum perfecit, aliaque plurima suæ tum vigilantiæ tum probitatis monimenta reliquit. Exstinctus est an. 1529. pridie cal. Octob. sepultus in templo ante majus altare.

XXXII. Johannes X. vel XI. de Lannoy ecclesiam varie decoravit, ac inprimis sacello abbatis & subselliis chori; cumque magnis expensis Huensem, Binchiensem, Lovaniensem & Thudiniensem curias exstruxisset, vitam amisit an. 1556. III. nonas Septemb. sepultus ante gradus presbyterii, sub insigni tumulo marmoreo.

XXXIII. Guillelmus Natalis initio regiminis monasterium novis ædibus, ac templum porticu & organis pneumaticis exornavit. Cessit in gratiam nepotis sui Sebastiani Antonii, ac deinde mortuus est an. 1575. pridie cal. Aprilis, in ecclesia prope minorem campanam tumulatus.

XXXIV. Sebastianus Antonii æmulum habuit Dionysium Dionysii a fratribus electum & ordini gratum, sed ipse favore principum & nobilium, quos muneribus devinxerat, adversarium triplici fulmine Vaticani percussum anno ab ejus electione quarto, in summam monasterii perniciem vicit. Verum post quatuor annos regiminis, quibus quadraginta librarum millia decoxit, auctoritate principis Ernesti Bavari Leodiensis episcopi ac sedis apostolicæ legati cedere jussus est. Denique anno 1614. ætatis 72. idibus Januarii *al.* VII. idus morte subita confectus fuit, postquam triginta pene annis pensionem annuam 600. librarum & duplicem tam in cibo quam in potu portionem liguriisset.

XXXV. Dionysius Dionysii jam pridem electus contra Sebastianum, eo demum cedente, iterum eligitur. At spem de se conceptam fefellit, adeo ut etiam cedere coactus sit sub annua pensione 600. librarum. Interiit an. 1603. ætatis 88. sepultus in sacristia.

XXXVI. Henricus Volpen *al.* de Velpert Hasselensis an. 1613. Gislenum Loyers S. Martini apud Nervios monachum sibi dari passus est coadjutorem; at hic post biennium mortuus est magno sui relicto desiderio. Itaque Henricus iterum capessito quo se in coadjutorem exoneraverat regimine, illud horologio affabre facto, multorumque prædiorum ab antecessore venditorum recuperatione decoravit. Vivere desiit an. 1622. IX. cal. Martii *al.* 23. Febr. in ecclesia sepultus cum hoc epitaphio:

Sex & ter denis Henricus præfuit annis:
Præfuit, Alna, tibi, dum vixit, nunc sit & ipsi.

XXXVII. Edmundus Jouvent Marienburgensis electus an. 1622. die 23. *al.* 24. Febr. præsidente Paulo Fisen abbate Vallis S. Lamberti, ab eodem confirmatur ex delegatione Clarævallensis abbatis. Vir disciplinæ regularis observantissimus, nihil non egit, ut subditos subditasque sibi ad avitam religionem revocaret. Collegium pro suis Cisterciensibus in facultate Lovaniensi excitavit, quod iisdem privilegiis, quibus Parisiense, gaudere obtinuit a capitulo generali. Viginti septem annis per patriam & diœcesim Leodiensem vicarium egit generalem; tandemque mortuus est anno 1655. die 25. vel 26. Octobris ætatis anno 78. *al.* 79. regiminis 33. cum octo mensibus; sic enim habet ejus epitaphium:

Desiit Edmundus, postquam bene præfuit Alnæ
Tres & ter denos, octo cum mensibus, annos.

XXXVIII. Hieronymus Reyers Trudonensis, sacræ theologiæ in facultate Lovaniensi licentiatus, & ibidem quondam professor, difficillimis bellorum temporibus mira prudentia gubernavit. Rebus humanis exemtus est 16. Febr. 1670. ætatis an. 72. professionis 50. Ejus epitaphium tale est:

Quatuor & denos, ternis cum mensibus annos
Abbas Hieronymus præfuit: heu moritur!
Judicio magnus, dexterque in rebus agendis,
Et pius & mitis vir cadit, Alna dole.
Alna dole: qui te spatiosis amplificavit
Structuris, stricto conditur in tumulo.

XXXIX. Innocentius Bastin obiit ultima die anni 1676. ætatis 50. professionis 30. insignitus epitaphio sequenti:

Præfuit Alna tibi septem Innocentius annis,
Quam cito florentem mors inimica rapit!
Divini officii cantusque invictus amator
Occidit & nostræ perdita gemma domus.

XL. Humbertus Hubart migravit a seculo die 14. Aug. 1678. ætatis 61. professionis 44. Hoc ipsi appositum est epitaphium;

Præfuit Humbertus monachis Alnensibus anno;
Mensibus & septem quatuor adde dies.

Mansuetus, prudens, humilis fuit atque quietus.
Ut sit ei requies, tu modo funde preces.

XLI. Basilius de Behoult denatus est 25. Martii an. 1682. ætatis 57. professionis 39. regiminis 4. Omnigenis ornatum virtutibus prædicat epitaphium.

XLII. Emmanuel de Noville moritur 10. Sept. 1708. ætatis anno 71. professionis 49. dignitatis 27. Ejus epitaphium subjungimus.

Sex & bis denis, quinis cum mensibus, annis
Emmanuel monachis præfuit, Alna, tuis.
Mente vigens, adversa ferens, & largus egenis,
Raptus ab hac gemitus valle, repente cadit.
Ut citius possit gaudere salute perenni,
Sis memor hanc, lector, fundere corde precem,
Requiescat in pace Dei, amen.

XLIII. Maurus Carrion, tanquam commissarius abbatis Clarævall. præfuit electioni Robertinæ Posson in abbatissam Vineæ Domini, vulgo *Vivegnis* 21. Febr. 1717. Vivebat anno 1723.

VALLIS S. LAMBERTI.

Val-Saint Lambert.

HOc cœnobium Cisterciensis ordinis, e linea Claræ-vallis, situm ad Mosam, Hoium inter & Leodium, sesquimilliari circiter supra hanc urbem, initia sua debet Egidio Claromontano comiti, qui circa annum 1187. scripsit ad abbatem Signiacensem, ut ipse, abbasque Bonifontis destinatam cœnobio aream & agros inspicerent, quos alendis monachis addicere volebat. Consilium placuit, missique e Signiaco monachi, assensum præbente Lothario episc. Leod. an. 1192. locum *Planam vallem* incolere cœperunt, qui B. Mariæ de Roseriis apellatus est; ex quo in hunc diem sigillum monasterii B. Virginem exhibet e roseto prodeuntem. Verum post aliquod tempus, cum monachi habitationis incommoda causati Signiacum reversi fuissent, haud leviter afflictus est Claromontius, cujus tamen ardor minime exstinctus est. Tum igitur subiit illius mentem, Henrico Limburgi duci illa omnia tradere, quæ Cisterciensibus ascetis animo ipse destinaverat, ejus postulationi ponderis & auctoritatis plus fore ratus. Eam lubens, pro suo in eundem ordinem animo, provinciam suscepit, dumque locus tota Limburgii ditione quæritur, Hugo Petrapontius episc. Leod. extruendo cœnobio Campum Maurorum obtulit, locum ad Mosam peramœnum, agrosque insuper, annuente S. Lamberti collegio an. 1202. addixit; statimque felicibus auspiciis ædificatum est nobile monasterium, quod posito Campi Maurorum nomine, Vallis S. Lamberti deinceps appellatum est.

Series abbatum.

I. GERARDUS seu GERHARDUS Signiaco missus cum aliquot sociis, iisdem præfuit annis quatuor, obiitque an. 1206. XVI. cal. Aug.

II. Walterus I. Ultrecht decessit an. 1209. pridie cal. Martii.

III. Wericus patria Leodiensis, ac professione A Signiacensis monachus e vivis abiit 1231. V. idus Aug. postquam anno superiore dignitatem abdicasset.

IV. Walterus II. Parvus e monacho Valcellensi, cessit an. 1235. mortuus an. seq. calendis Martii.

V. Oliverius de Hozemont, cellerarius Alnensis, *al.* S. Jacobi Leod. monachus an. 1237. initiali sui nominis littera designatus, alter fuit ex abbatibus commissariis, pro parthenone Solis-montis ordini Cisterciensi aggregando. Vide chartam x. inter instrum. eccl. Namurc. col. 134. Obiit 1244. III. nonas Octobris, *al.* 1245. cum præfuisset laudabiliter annis novem.

B VI. Henricus Thenensis munus abdicavit an. 1248. & paulo post mortuus est.

VII. Everardus quondam prior Igniacensis cessit & obiit 1250.

VIII. Arnulfus Leodiensis defunctus est 1270. V. nonas Martii.

IX. Robertus I. dignitatem posuit 1274.

X. Heno Leodiensis pedum a se repulit 1288. mortuus 1290. VIII. cal. Septembris.

XI. Antonius de Termoigne jacet in capitulo sub cenotaphio marmoreo, cum hac inscriptione:

Hic petra tectus Antonius est tumulatus,
Jam senio fectus, injusta morte necatus.
C *Forma ditatus junior, fuit ingeniosus,*
Factus prælatus, mala passus & invidiosus.
Qua cecidit dura, mors hæc a morte futura
Sit tibi tutamen, quod concedat Deus, amen.

Et in arcu sculpto circum caput ejus, hæc leguntur:

Anno Domini M. CC. *nonagesimo tertio*, VIII. *idus Septembris martyrisatus* [a] *fuit domnus Antonius quintus* * *abbas Vallis S. Lamberti.*

* Nimirum soli numerantur, qui regimine fungentes mortui sunt.

XII. Gualterus III. a Pousseur obiit 1295. X. cal. Septembris.

XIII. Johannes I. Paignon cessit an. 1296. suoque fato functus est 1300. VI. nonas Martii.

D XIV. Johannes II. de Fontanis abdicavit 1302. defunctus 1312. X. cal. Maii, *al.* 1321. errore typographi in alterutro loco, vel apud Fisenum vel apud Jongelinum.

XV. Walterus IV. de Fieze regere desiit 1303. vivere 1313. XIV. cal. April.

XVI. Nicolaus Sengnon monachus Signiacensis regimen abdicavit 1312. *al.* depositus fuit.

XVII. Egidius Mosson præfuit anno dimidio, & obiit 1315. in Valle B. Mariæ, ipso die Exaltationis S. Crucis.

XVIII. Lambertus ab Odeur excessit e vita E 1316. XV. cal. April.

XIX. Johannes III. Faveau Hoyensis regimine cessit, vitaque defunctus est 1321. 22. Aprilis.

XX. Johannes IV. le Mauvais Hoyensis dignitati nuntium remisit 1329. Obiit 1345. 21. Novemb.

XXI. Johannes V. Pichais monachus Signiacensis, profectus ad capitulum generale, interiit an. 1331. pridie nonas Novemb.

[a] Causa fuit defensio libertatis ecclesiæ: necis auctores consanguinei ipsius decessoris.

XXII. Jacobus I. cognomento Gratus, Hoyensis regimine cessit 1356. mortuus anno seq. XVII. cal. Febr.

XXIII. Johannes VI. ab Haccuria obiit 1387. pridie nonas Apr.

XXIV. Arnoldus de Colonia occubuit 1396. 13. Febr.

XXV. Johannes VII. le Geneal Leodiensis exstinctus est 1399. 20. Decemb.

XXVI. Franciscus de Chartalle vitam cum morte mutavit 1402. 29. Apr.

XXVII. Jacobus II. ab Harzée decessit 1411. 13. Oct.

XXVIII. Tilmannus de Mellin vita functus est 1445. 19. Julii.

XXIX. Egidius I. de Termoigne obiit 1461. 3. Junii.

XXX. Rainaldus a Momalia, cujus tempore circa an. 1478. Godefridus ab Aremberg abbas Aureævallis accepisse dicitur Vallem S. Lamberti in *commendam*. Huic tamen superstes Rainaldus, mortuus est an. 1486. *al.* 1485. 20. Febr.

XXXI. Godefridus I. ab Aremberg abbas Aureævallis morte sublatus uno anno ante decessorem suum, 1484. 25. Maii.

XXXII. Johannes VIII. ab Harzée mortem oppetiit an. 1496. 9. Octob.

XXXIII. Johannes IX. Pressieux transiit ad alteram vitam 1513. 10. Martii.

XXXIV. Johannes X. de Flaminia vel de Faminia Leodiensis moritur 1546. 24. Junii.

XXXV. Eustachius Loncinus a Flemalia, *al.* Æmalia, diem clausit extremum 1547. 2. Aug.

XXXVI. Johannes XI. ab Ivodio fatis concessit 1559. 4. Febr.

XXXVII. Renerus Rahier, *al.* Rasier, Leodiensis interfectus fuit an. 1577. 28. Apr.

XXXVIII. Guillelmus Pantier de Fraipont vitam amisit 1589. 4. Maii.

XXXIX. Egidius II. a Passu Leodiensis vivere desiit 1609. 16. Decemb.

XL. Paulus Fisen sacræ theologiæ licentiatus, mitram auctoritate apostolica primus obtinuit. Rebus humanis exemtus est 1624. 7. Junii.

XLI. Johannes XII. Deborre Leodiensis carnis ergastulo solvitur 1633. 7. Febr.

XLII. Johannes XIII. Gilon de Blavier a Flemalia mortalitatem exuit 1635. die ultima Febr.

XLIII. Michaël Taxillis Leodiensis electus 6. Martii 1635. eadem die possessionem adeptus est. Cui successit

XLIV. Johannes Baptista Pierpont per compromissum electus 19. Aprilis 1666. Obiit 26. Aprilis 1673. sepultusque est in capitulo.

XLV. Robertus II. le Rond electus eodem anno 28. Apr. benedicitur 4. Junii. Defecit 23. Maii 1689. sepultus in capitulo.

XLV. Godefridus II. Salme calculis fratrum abbatiam consecutus est die 30. Maii 1689. Exhalavit animam 23. Januarii 1694. in capitulo conditus.

XLVI. Petrus de Magnerii eligitur 30. Jan. 1694. Moritur 12. Nov. 1702.

XLVII. Bernardus Goffin electus 19. Nov. 1702. defunctus est 7. Julii 1715.

XLVIII. Benedictus Bragard electus 15. Julii 1715. obiit 1722.

XLIX. Robertus III. Boyer ex monacho hujus loci abbas electus est unanimi fratrum consensu 29. Aprilis 1722. & confirmatus eodem anno die 10. Maii per abbatem Claræ vallensem. Hucusque sedulo invigilat tum spiritualibus, tum temporalibus rebus monasterii.

VALLIS DEI.

HOc cœnobium Cisterc. ord. e linea Claræ-vallis, incoli cœpit an. 1216. beneficio Lotharii comitis Hostadiensis, qui locum hunc Transmosanum, inter Leodium & Aquas-Grani tertio lapide a Limburgo, monachis suam apud Hochtum, non procul Trajecto Mosæ, priorem sedem deserentibus concessit. Vide plura diplomata huic abbatiæ collata, apud Jongelinum notit. abbatiarum ord. Cisterc. Porro primum illud monasterium Deo in honorem S. Agathæ consecratum originem sumsit sub annum 1160. ex Fiseno, 1180. ex Miræo chronici Cisterc. pag. 180. in quo deinde successerunt sacræ Deo virgines ejusdem instituti ex Aquensi S. Salvatoris parthenone advenientes, episcopo favente, quæ tamen paulo post ad Vallem Nostræ Dominæ commigrarunt. *Val-Dieu ou la Vau-Dieu.*

SERIES ABBATUM.

I. CAROLUS, primus abbas S. Agathæ, eductus est, ut quidem videtur, ex Eberbaco, cujus cœnobii filia dicitur S. Agathæ monasterium.

II. Guillelmus 1212. ex Cæsario lib. 5. cap. 29.

III. Wido seu Guido cum esset abbas S. Agathæ, an. 1216. nimia paupertate compulsus hunc locum deseruit, migravitque in agrum transmosanum beneficio Lotharii comitis Hostadenii, in locum, qui Vallis Dei dictus est; favente S. Engelberto Colon. archiepisc. ejus pontificatus an. 1. Hoc autem anno migrasse a seculo dicitur Guido abbas, sed ulterius produxisse vitam pene certum est ex historia Vallis beatæ Mariæ seu Nostræ Dominæ.

IV. Thomas I.

V. Thomas II. 1243.

VI. Arnoldus I. de Duellin.

VII. Gilbertus de Lewis.

VIII. Arnoldus II. de Fronget de Viller. Is est fortasse Arnoldus cognominatus Naset, prior Willariensis circa 1271. postquam fuerat abbas Vallis Dei. *Anecdot. tom. 3. col. 1295.*

IX. Jacobus de Trajecto.

X. Arnoldus III. Caulinen.

XI. Gerardus de Peves.

XII. Servatius a Gemblaco.

XIII. Radulfus de Alna.

XIV. Gerardus de Peves, idem qui supra.

XV. Johannes Christiani de Aquis *de Hache* monachus Willariensis, cujus avus Walterus miles de Hache cum uxore sua Villarii sepultus est; jacet ipse in claustro Vallis Dei cum hoc epitaphio: *Ibid. p. 1298.*

Anno Dom M. CCC. septimo in crastino B. Dionysii obiit domnus Johannes Christiani de Aquis abbas ecclesiæ Vallis Dei Cisterc. ordinis. Anima ejus requiescat in pace, Amen.

XVI. Walterus I. de Aquis.
XVII. Johannes II. de Brueste.
XVIII. Henricus I. de Colonia.
XIX. Johannes III. de Loco S. Bernardi.
XX. Walterus de Aquis, secundo.
XXI. Balduinus de Alna.
XXII. Tilmannus de Colonia.
XXIII. Balduinus de Alna, iterum.
XXIV. Walterus II. de Theomueyt.
XXV. Franco de Galopia.
XXVI. Lambertus I. de Stacsdries.
XXVII. Winandus de Wandre.
XXVIII. Egidius de Limbourg.
XXIX. Renaldus de Kisto.

XXXI. Simon I. de Loyhierdorp *al.* de Lohirville memoratur an. 1517. die 18. Dec. in charta quadam a Jongelino descripta. Obiit abbas 1523. nonis Junii. *Notit. abbatiarum ord. Cist.*

XXXII. Theodericus de Batemborch.

XXXIII. Lambertus II. de Limbourg anno 1556.

XXXIV. Henricus II. vanden Sand obiit abbas 1585. xv. cal. Nov.

XXXV. Johannes IV. a Valle obiit abbas 1604. cal. Maii.

XXXVI. Wericus Frongteaux obiit abbas 1621. die 1.* Decemb. * *al.* 2.

XXXVII. Michael a Vervia electus 1622. obiit abbas 1639. 19. Martii.

XXXVIII. Simon II. Rants e subpriore Camberonensi nominatur abbas Vallis Dei a serenissimo principe Ferdinando cardinali Austriaco, Belgii prorege an. 1640. de quo Jongelinus in notitia abbatiarum ordin. Cisterc. lib. IX. Primus fuit abbas mitra ornatus & obiit an. 1658. XI. Martii.

XXXIX. Guillelmus Xhenemont electus eodem anno, migravit e vita 1693. die 14. Oct.

XL. Josephus de Romrée assumtus e Villario 1694. viam universæ carnis ingressus est 1697. 23. Aprilis.

XLI. Paulus Piroule eligitur an. 1698. mortuus 1711. 25. Januarii.

XLIII. Johannes V. du Bois inauguratur 1711. die 16. Nov. Præest hactenus.

ABBATIA S. REMIGII.

SUccursus beatæ Mariæ virginis, quem vulgo S. Remigii monasterium appellant, conditur in Arduennæ silva prope Rupem-fortem paulo ante an. 1230.* ab Egidio [a] nobili viro de Rupeforti pro sacris virginibus ordinis Cisterciensis, quibus an. 1464. viros ejusdem instituti substituere placuit; ut liquet ex instrumentis in appendice relatis. Abbatissarum catalogum a sua fundatione ad an. 1464. infra require in Felici prato. *al. 1206. Ch. XXIX. & XXX. col. 171. & 172.

[a] Jongelinus eundem esse putat Egidium comitem de Clermont & (ut alii addunt) de Rochefort, qui fundavit Vallem S. Lamberti.

SERIES ABBATUM.

I. ARNOLDUS de Nova domo, quem alii de Gandavo dicunt, ex primo abbate Felicis prati per annum circiter cum dimidio, primus abbas S. Remigii effectus est an. 1464. ut amplius videre est in Felici prato puellari ejusdem ordinis cœnobio. Abdicasse vero videtur ante mortem, quæ contigit VIII. idus Decembris. Sic enim habet necrologium hac die: *Obitus venerabilis patris D. Arnoldi de Gandavo primi abbatis hujus domus, qui fuit in diebus suis vir magnæ benignitatis, devotionis ac religionis, atque ob id multa veneratione dignus, quique juventutis suæ primitias primus omnium Deo Creatori suo in monasterio de Jardineto, sub venerandæ memoriæ venerabili viro D. Johanne Eustachii primo ejusdem cœnobii abbate fideliter obtulit; qui etiam moribus in dies proficiens, annos in ordine plus sexaginta quatuor laudabiliter fecit, post quos morti debitum solvens, apud eundem patrem, cui in vita sua corde & animo adhæserat, in choro ejusdem cœnobii jacet humatus.* Ejus elogium exstat in floribus eccl. Leod. die 8. Decemb.

II. Jacobus I. de Valle *al.* ab Insulis secundus abbas, cujus ita meminit necrologium sexto cal. Maii: *Obitus venerabilis patris & devoti domni Jacobi de Valle secundi abbatis hujus monasterii, viri multa veneratione digni, potentisque in opere & sermone, sanctæ quoque religionis zelatoris ferventissimi, qui annis 12. in spiritualibus & temporalibus laudabiliter rexit, deinde morti debitum solvens, ante majus altare jacet humatus.* Obiit anno 1509.* *1519. ex Fisen.

III. Johannes I. de Nassovia quarto idus Januarii ita memoratur in necrologio: *Obitus venerabilis patris domni Johannis de Nassovia tertii abbatis hujus monasterii, viri miræ devotionis & religionis ac eximiæ humilitatis, qui annis novem laudabiliter præfuit, deinde apud Givetum in monasterio Felicis prati diem clausit extremum anno virginei partus octavo decimo* supra millesimum quingentesimum, decima die mensis Januarii, cujus corpus ibidem ante magnum altare jacet humatum.* *1518. ex Fisen.

IV. Egidius de Campis quartus abbas obiit XVIII. cal. Julii.

V. Jacobus II. de Gandavo sequenti decoratur elogio, III. nonas Octobris in necrologio: *Obitus venerablis patris domni Jacobi de Gandavo quinti abbatis hujus domus, qui huic monasterio annis quindecim laudabiliter præfuit, tandem senio & variis infirmitatibus confectus, sponte honori & dignitati abbatiali cessit: cujus temporibus constructum fuit dormitorium cum officiis ceteris, porta quoque, ac in colonia nostra alia plura ædificia, quibus peractis, perrexit ad patres,* an. 1539.

VI. Nicolaus a Floressia nono cal. Septemb. hisce verbis commemoratur in necrologio: *Ingressus est viam universæ carnis pater venerabilis & devotus domnus Nicolaus a Floressia sextus hujus monasterii abbas, vir eximius, qui regimini hujus domus præfuit annis decem cum dimidio, reddiditque domum in multis debitis explicitam &*

indemnem, & ampliavit perpulcre in ædificiis plurimis, ac auxit ipsius substantiam in reddituum, pratorum ac censuum plurium comparatione, fecitque confici eleganti ac subtili opere ciborium SS. Sacramenti argenteum pretio ducentorum ac quinquaginta Carolinorum, post cujus mortem inventi sufficientes sunt nummi pro substitutione futuri abbatis electi, sicque debitum solvit, an. 1549.*

* 1548. ex Fiseno.

VII. Bernardus de Malmundario septimus abbas hujus monasterii obiit XIV. calend. Junii 1565.

VIII. Leonardus de Carnoto postquam tribus annis satis laudabiliter præfuisset, defunctus est v. idus Aug. an. 1568.

IX. Valentinus Vineolei *Vignol quondam abbas hujus monasterii* memoratur in necrologio, IV. idus Martii; obiit autem an. 1590.*

* 1592. ex Fiseno.

X. Antonius I. Grimont decem annis & novem mensibus præfuit, mortuus pridie cal. Jan. an. 1601.*

* 1602. ibid.

XI. Henricus Bricmontanus, de quo sic habet necrologium XI. cal. Sept. *Obitus reverendi domni Henrici Bricmontani, undecimi hujus monasterii abbatis, miræ devotionis & religionis viri, eximiæque humilitatis, qui huic regimini pie & laudabiliter præfuit annis quindecim, quo tempore domum hanc alieno æri obstrictam multis in debitis exemit, colonianque unam in Ciergnon & alia bona impignerata libera nobis restituit.* Obiit 1617.

XII. Gerardus Taffinet locum habet in necrologio VII. cal. Martii, hoc tenore: *Obitus admodum reverendi domni Gerardi Taffinet duodecimi hujus domus abbatis ætatis 87. qui 16. annis laudabilissime rexit, tandem senio confectus, ob varias corporis infirmitates, dimissa abbatiali sarcina sponte, viginti modiorum pensione contentus, 5. annis vitam plane hereміticam duxit. Vir dilectus Deo & hominibus memoriam sui reliquit in benedictione, tum propter singularem in servanda monastica disciplina zelum, tum propter suavem animi & morum humilitatem, & assiduam in reparanda monasterii fabrica diligentiam, ante gradus presbyterii nobiscum resurrecturus jacet humatus*, obiit 1638.

XIII. Lambertus Cheiou *al.* Cheolius decem vel circiter annis pedum gessit, fato functus 1643. x. cal. Decemb.

XIV. Johannes II. Bricmontanus temporibus difficillimis summa cum laude decem annis domum istam administravit. Mortuus est III. idus Febr. an. 1654. ætatis suæ 64.

XV. Philippus Fabri ex Thys, necrologio teste, *domum Dei a fundamentis exstruxit, in eaque post paucos annos, septuagesimum agens, atque abbatiali dignitate 31. humillime perfunctus, claustra, morte præoccupatus, imperfecta relinquens, inter utraque parva ante gradum chori altaria, omnium primus jacet sub tumba humatus.* Obiit 1684. idibus Septemb.

XVI. Antonius II. le Febvre exactis in regimine undecim annis vitam cum morte mutavit IV. cal. Junii an. 1695.

XVII. Hugo Bernardus de la Croix præerat adhuc an. 1723. magna cum utilitate monasterii, cujus ædificia non tantum reparavit, verum etiam auxit.

PORCETUM.

PORCETUM seu PORTZETUM S. JOHAN. BAPT. in agro Limburgensi haud longe ab Aquisgrano situm est. Cœnobium istud, salutaribus balneis, quæ in eo sunt, celeberrimum S. Gregorius frater Theophaniæ imperatricis, quam Otho II. uxorem habuit, a fundamentis exstruxit circa an. 974. Fuit autem ab initio, monachorum ordinis S. Benedicti, quibus moniales instituti Cisterciensis e Monte S. Salvatoris translatæ an. 1220.* successerunt. Porro an. 1023. in conventu Aquisgrani celebrato quæstio mota est inter Piligrinum Coloniensem antistitem & Leodiensem Durandum, de Portzeto monasterio, utrius diœceseos esset. Ad Leodiensem pertinere binis argumentis evicit episcopus Cameracensis Gerardus. Primum fuit quod abbates quinque proxime vita functos episcopi Leodienses consecrassent, Colonienti non refragante. Alterum erat quod ipsemet tam Cæsare quam Baldrico Leodiensi episcopo rogantibus, ejusdem monasterii clericos sacris initiasset Aquisgrani in conspectu Augusti, ipsumque monasterium cum præsulibus Poppone Trevirensi & Virdunensi Haimone dicasset. Quibus testimoniis evicti omnes illud adjudicarunt ecclesiæ Leodiensi. Attamen Petrus a Beeck in historia Aquisgran. pag. 235. ipsum attribuit diœcesi Colon. additque monachos, cum ad licentiosam vitam deflecterent, ad monasterium Vallis-Dei fuisse relegatos.

Portzet ou Bourfette.

* al. 1222.

NONNULLI ABBATES ET QUÆDAM ABBATISSÆ.

I. S. GREGORIUS conditor & primus abbas fuit Portzetani cœnobii. Vitæ ipsius compendium habes in floribus ecclesiæ Leodiensis p. 479.

II. Walframus, de quo narratur quod cum aquæ Portzetanæ a calculo eum haud liberarent, per S. Gregorii fundatoris merita radicitus sit liberatus; unde pro sui medici exaltatione & translatione sollicitus, vitæ historiam, casu non satis noto combustam, cum Arnoldo successore suo iterum colligi fecit.

III. Arnoldus Walframi successor, de quo supra.

IV. Azelinus abbas erat S. Johannis Bapt. de Porceto, quando Rodulfus huc venit ad conversionem, qui deinde abbas S. Trudonis effectus est an. 1107. Moritur Azelinus, cujus nimia simplicitas & gravis senectus spirituale & temporale bonum defluere siverat, quo tempore jam senex erat Adalbero Gladbacensis abbas, qui regere cœpit an. 1091. sed necdum Rodulfus prædictus erat abbas S. Trudonis.

V. Johannes ex decano ei successit homo senex & ad regendum parum aptus.

VI. Walterus fuit ultimus abbas; is enim est

qui ſuum monaſterium annuente conventu monialibus S. Salvatoris ord. Ciſterc. in perpetuum ceſſit.

VII. Hilſuindis patre Arnoldo *Sculteto* Aquenſi, auctoritate & opibus claro prognata, e Monte S. Salvatoris ord. Ciſterc. gynæceo ad Porcetum, quod viri antehac incoluerant, cum toto virginum cœtu traducta eſt an. 1222. eique præeſſe juſſa. Vide flores eccl. Leod. p. 253. Memoratur in ſacris faſtis Agrippinenſibus die XI. cal. Junii.

VIII. Ermengardis an. 1275. quædam permutat cum abbatiſſa Herkenrodenſi Margareta.

IX. Margareta de Foſſ obiit 1579.

X. Petronilla de Foſſ moritur 1614.

XI. Maria Raez de Frenz vinculis corporis ſoluta eſt an. 1616.

XII. Anna Raez de Frenz defecit 1639.

XIII. Henrica Raez de Frenz diem clauſit extremum 1674.

XIV. Johanna Raez de Frenz fato conceſſit 1676.

XV. Maria de Reede obiit 1680.

XVI. Maria Agnes de Bergh dicta Trips confirmatur abbatiſſa per abbatem Clarævall. die 22. Aug. 1680. Defecit an. 1703.

XVII. Engelbertina d'Y ve de Soye, obiit 1713.

XVIII. Anna Carola Margareta de Reneſſe ex Elderen electa 15. Febr. confirmata fuit a Clarævallenſi abbate 2. Maii 1713. ex tabul. Clarævallis. Hucuſque feliciter præeſt.

Has præter abbatiſſas certo tempori illigatas, plures habentur abſque ulla temporis nota, quarum nomina eo ordine ad nos tranſmiſſa fuerunt.

XIX. Benigna, ſecunda, inquiunt, abbatiſſa in monte S. Salvatoris, prima fuit abbatiſſa Porceti, quod quidem repugnat Fiſeno.

XX. Helſwindis I. a Gemenich.

XXI. Sophia.

XXII. Helſwindis II.

XXIII. Eliſabeth.

XXIV. Judith.

XXV. Mechtildis I. de Bongart.

XXVI. Mechtildis II.

XXVII. Richardis.

XXVIII. Aleidis de Mallenarck.

XXIX. Ricenodis de Schellars.

XXX. Catharina de Efferen.

XXXI. Barbara de Merode.

XXXII. Johanna de Franckenbourg.

XXXIII. Hallenbergis de Harff.

XXXIV. Kunigundis de Jernich.

XXXV. Maria I. Gulpen de Bern.

XXXVI. Petronilla de Foſſ. eadem haud dubie quæ ſupra.

XXXVII. Maria II. de Birgelen.

Deinde Margareta de Foſſ, ut ſupra.

ROBERTI-MONS.

HIc parthenon non procul Leodio nomen accepit a Roberto Virdunenſi antiſtite, qui ſub initium XIII. ſeculi ſacris virginibus Ciſtercienſem ordinem nuper amplexis, cum ante annos 60. nullis cujuſpiam inſtituti monaſtici legibus v verent, nec plures duodecim eſſent, jamque ſororum numerus nimium accreviſſet, locum ampliorem conceſſit.

SERIES ABBATISSARUM.

I. ERMEDIS PRATANA Werici Pratani filia (quæ gens illis temporibus Leodii prænobilis erat) ſub annum 1180. in Roberti monte vivebat; illucque prima Ciſtercienſes induxit leges, Leodienſi epiſcopo approbante, a quo & prima deſignata fuit abbatiſſa. Cumque annis viginti magna laude præfuiſſet, V. idus Martias anni 1204. vita deceſſit.

II. Beatrix I. Pratana Ermedis conſanguinea obiit 1220. XVI. cal. Decemb. poſtquam feliciſſime ſexdecim annos ſanctam illam familiam rexiſſet.

III. Catharina I. Lexhia, donum nemoris de Nigirrey accepit a Waleramo duce Limburgenſi an. 1221. [*Mir. notit. eccl. p. 546.*] Quinto ſui regiminis anno cum monaſterium conflagraſſet, cum omnibus ſodalibus migravit in Vallem-benedictam, ubi ejus auſpiciis ſurrexit aliud inſigne monaſterium ord. Ciſterc. de quo alias. Sub annum vero 1240. Roberti-montem reſtaurarunt canonici * quidam S. Lamberti, & ab abbate Ciſtercienſi obtinuerunt, ut ab ejuſdem inſtituti virginibus denuo incoleretur. Id factum eſt an. 1243. [* Lambertus canonicus & cantor S. Dionyſii. *Mir. chron. Ciſt. pag.* 256.]

IV. Sibilla creatur abbatiſſa hoc anno 1243. cui & ſororibus ejus an. ſeq. Henricus dux Limburgenſis & Cunigardis duciſſa benefaciunt. [*Mir. notit. p.* 632.] Vivebat 1248.

V. Beatrix II. florebat 1251.

VI. Catharina II. Marcana regebat annis 1260. & 1271.

VII. Agnes 1271. & 1282.

VIII. Beatrix III. 1284. humilitate Chriſtiana & inſigni humanitate ſpectabilis.

IX. Johanna I.

X. Eliſenna vivebat 1288. & 1297.

XI. Ivetta 1299. & 1301.

XII. Beatrix IV. 1302. & 1312.

XIII. Eliſabetha Surlet regebat 1326.

XIV. Jacoba 1336. & 1338.

XV. Oda de Hodeige 1340. & 1348.

XVI. Ida I. de Juſſeri præerat 1352. & 1354.

XVII. Catharina III. de Lixhe vivebat 1366. Obiit 1391.

XVIII. Ida II. de Servais obiit 1393.

XIX. Johanna II. d'Awilhonpus ſedebat 1394. & 1405.

XX. Ida III.

XXI. Eliſenna II. de Cronwez præerat 1425. Deceſſit 1440.

XXII. Eliſenna III. de Lonchin 1451.

XXIII. Helwidis de Nivelle 1460. & 1467. Hæc nonnihil labantem religioſam diſciplinam primævo nitori reſtituit.

XXIV. Beatrix V. d'Argenteal.

XXV. Catharina IV. d'Arbax 1479.

XXVI. Maria I. de Dinant 1483. & 1491.

XXVII. Ida IV.

XXVIII. Petronilla de S.t Genois 1494. obiit 1506.

XXIX. Margareta I. d'Orbeeck e vivis excessit 1543.

XXX. Maria II. Hellem abdicavit 1566. Defuncta est an. 1579.

XXXI. Aleidis d'Emal templi ac domus sarta tecta instauravit. Obiit 1605.

XXXII. Maria III. Grimont decima post reformationem abbatissa auxit tam domum ædificiis quam templum ornamentis. Cessit e vita 1641. v. idus Jan.

XXXIII. Maria IV. Woet *al.* Woot rexit laudabiliter annis 34. pie defuncta XIV. cal. Maii an. 1675.

XXXIV. Maria V. de Beckman obiit 1681. III. idus Martii.

XXXV. Anna Catharina de Felys mortua est pridie cal. Nov. 1693.

XXXVI. Margareta II. de Hinnisdael hactenus feliciter præest.

B. M. DE TERBEECK.

PArthenon B. M. de Terbeeck dictus olim Straten vel Stratem seu Vallis S. Trudonis a loco primævæ fundationis, transfertur an. 1221. ad locum in quo stat Terbeeck nuncupatum, simulque transit ab ordine Benedictino ad Cisterciensem. Sequentes abbatissas eruimus ex necrologio.

SERIES ABBATISSARUM.

I. ODA I. 1248.

II. Agnes I. van Lickerke 1260.

III. Mabilia Wilem *al.* Willaume 1312.

IV. Aleidis I. Vanderborch 1333.

V. Catharina I. 1340.

VI. Johanna I. 1383.

VII. Gertrudis 1402.

VIII. Johanna II. 1403.

IX. Aleidis II. de Berlo obiit die 1. Januarii an. 1412.

X. Beatrix I. Vanderborch 1444.

XI. Johanna III. de Geldrop decessit 1470. *al.* 1471. mense Aprili.

XII. N. Wiveneert 1470. mense Sept.

XIII. Elisabeth I. de Serkinge moritur 1480.

XIV. Elisabeth II. de Serkinge mortem oppetiit 1504.

XV. Agnes II. de Livelon *al.* de Liverno defecit 15. Martii 1515. *al.* mense Aprili.

XVI. Nicolaa de Pai *al.* de Pallys obiit 1535. *al.* 1546.

XVII. Oda II. mense Julio 1544.

XVIII. Margareta I. Vanden Wy *al.* Vander Wier e vivis excessit 1550.

XIX. Margareta II. van Wedu obiit 1554.

XX. Odilia Baltus interiit an. 1568.

XXI. Gertrudis Fleuron vel Fleron vitam cum morte mutavit die 29. Martii 1590.

XXII. Anna Marchin animam exhalavit an. 1622.

XXIII. Maria Kaye rem familiarem optime A administravit annis 21. defuncta 13. Aprilis 1644.

XXIV. Catharina II. Rennoette obiit 1677.

XXV. Beatrix II. Wens vivere desiit 1678.

XXVI. Robertina Kaye vitam amisit 30. Martii 1679. cum præfuisset mensibus septem.

XXVII. Johanna IV. Dawans eligitur eodem anno, cujus tempore an. 1707. 6. Martii totum monasterium conflagravit. Abdicasse legitur 22. Maii anni 1717. Obiit an. 1719. die 22. Maii anno ætatis 78. dignitatis abbatialis 40. professionis religiosæ 62.

XXVIII. Johanna V. Donnea ex priorissa B cooptatur in abbatissam eodem anno, die & mense quo altera cessit.

HERKENRODA.

ISta puellaris abbatia ordinis Cisterciensis, primo lapide seu milliario ab urbe Hasseleto in comitatu Lossensi, auctorem habuit an. 1182. Gerardum comitem Lossensem, qui defunctus [a] an. 1191. IV. nonas Nov. ex Miræo in Diplom. Belg. p. 210. & ex hist. Loss. hoc in parthenone sepultus est. Hodie, inquit Fisenus, in æde media sepulcrum habet cum octo liberis, quos omnes C ex Aleide conjuge suscepit. Porro Ludovicus prior natu liberorum ratam habuit hanc fundationem an. 1213. ut liquet ex ipsius charta edita in historia Lossensi, quam nostris adjunximus instrumentis. ch. XXVIII. col. 171.

ABBATISSARUM ORDO.

I. INGELTRUDIS I. rexit annis 23. obiitque an. 1205. XV. cal. Aug.

II. Jutta I. administravit annis 32. defuncta 1237. X. cal. Octob.

III. Ingeltrudis II. præfuit annis 20. ac vivere desiit 1257. VII. cal. Junii.

D IV. Jutta II. post annos 15. regiminis e vivis excessit anno 1272. idibus Septembris. Ita Fisenus, atque etiam Martennius noster, qui tamen Henrici Leodic. episc. litteras laudat anni 1254. in quibus Jutta memoratur, at legendum suspicamur 1264. Ceterum æmulam passa videtur Alisiam, quæ reperitur annis 1258. 86. 92. & 93.

V. Margareta I. de Steynen quædam permutat cum Ermengarde abbatissa de Porceto an. 1275. Rexit annis 32. vexata, ut videtur, ab Alisia prædicta, obiitque an. 1304. pridie cal. Martii.

VI. Margareta II. de Steynen, neptis fortasse E superioris, de abbatia contendisse videtur cum Agnete sequenti. Reperitur enim Margareta annis 1315. 19. 26. 29. 30. & 31. quæ quidem an. 1330. privilegium obtinuisse dicitur a Ludovico Lossensi comite.

VII. Agnes de Guighoven Hasseleti novum sacellum in honorem B. Mariæ virg. tanquam parochialis ecclesiæ patrona, construi assensit. Sedit annis 16. mortua 1320. XIV. cal. Martii.

[a] Fisenus anno post conditum cœnobium sexto, Miræus haud sibi constans, anno ipso fundationis mortem ejus consignant. chron. Cisterc. p. 181.

VIII. Beatrix I. de Lobosch diem clausit extremum an. 1371. nonis Novemb. postquam præfuisset annis 51.

IX. Alisia Wanroede uno duntaxat anno gubernavit, fato prærepta anno 1372. pridie idus Octobris.

X. Catharina I. de Goetschoven jam anno 1371. mense Aug. tria sacella construxisse dicitur. Defuncta est an. 1387.* VI. idus Junii, exactis in præfectura 15. annis.

* *1389. ex Fiseno.*

XI. Maria de Kerkom postquam rexisset annis 12. defecit an. 1399. III. idus Junii.

XII. Catharina II. de Kerkom abbatiali dignitate potita annis 15. vitam cum morte mutavit an. 1414. VI. idus Aprilis.

XIII. Aleydis I. de Reikel post annos 22. regiminis, illud cum vita reliquit an. 1436. III. cal. Aprilis.

XIV. Elisabeth de Kerkom abbatissam egit annis octo, deinde occubuit an. 1444. XIV. cal. Martii.

XV. Beatrix II. a Rekoven post aliquot annos optimi regiminis abdicavit. Obiit autem anno 1464. die 1. Octob.

XVI. Catharina III. de Schoenbeeck præfecturam omnium votis assumsit, quam deserere mors coegit an. 1459. V. cal. Aprilis.

XVII. Catharina IV. de Pypenpoye munus abbatiale obivit annis 32. fato functa 1491. IV. cal. Decemb.

XVIII. Gertrudis a Lexhi *al.* a Lechy eum rexisset annis 28. viam universæ carnis ingressa est an. 1519. IV. cal. Decemb.

XIX. Mechtildis a Lechy Trudonensis præerat an. 1532. quo anno Julii 20. exhumata sunt fundatoris & suorum ossa, & in uno simul sarcophago decenter condita: migravit a seculo 1548. III.* nonas Novembris, exactis in regimine 29. annis.

* 2. Nov. in epitaphio.

XX. Aleydis II. a Lechy emisit animam IX. cal. Febr. an. 1561. postquam domum gubernasset annis 12.

XXI. Catharina V. de Gooh *al.* de Goor rexerat annos 18. quando vivendi finem fecit an. 1579. XVI. cal. Febr.

XXII. Alberta de Schuart-senbereh e vivis statim sublata est an. 1579. XVIII. cal. Septem.

XXIII. Catharina VI. de Gaver sexto regiminis anno diem suum obiit 1585. VII. calend. Aprilis.

XXIV. Anna I. de Bloquerien *al.* de Blockerie innotescit ex epitaphio suo, in hæc verba:

D. O. M. memoriæque.

R. D. Annæ de Blocquerien, quæ postquam huic abbatiæ VII. *lustris admodum turbidis, eximia pietate, prudentia, constantiaque præfuisset, humanis exemta est anno redemtionis* MDC. XX. XVII. *calend. Octobris, ætatis* LXXIV. *professionis* LX.

Annet in Elisiis Anna perennet agris.
1629.

Alterum ejusdem epitaphium subjicimus.

D. O. M.

Et prudentia admirabili & eximia in Deum caritate insigni heroinæ dominæ Annæ de Blockerie abbatissæ 23. quæ tumultuosissimis temporibus per 35. annos constanter ad clavum sui regiminis & feliciter moderata est; unde illi non ementitum symbolum, caritas omnia suffert. Vixit annos 74. in sacra religione 60. Obiit anno 1620. 15. Septembris.

XXV. Margareta III. a Bergis præfuit 17. annis, obiitque anno 1637. pridie calendas Decemb.

XXVI. Barbara ab Ainnisdael post annos 16. regiminis denata est 1653. idibus Novembris, ætatis suæ anno 72. professionis 55.

XXVII. Anna Catharina de Lamboy jacet in choro, sequenti adornata epitaphio:

Siste gradum viator.

Hanc mihi marmoream memoriam viva posui; imo & tibi, quæ hic anguste jaceo. Nomen quæris! Ego sum Anna Catharina de Lamboy, cui clemens Deus 66. vitæ annos dedit; officio abbatissæ functa 22. annis. Prosapiam meam ne perscrutare, evanuit cum vita. Nam crede mihi, jam umbræ, omnia bona præter summum bonum umbra sunt: Extremum hoc te precor, viator, æternum ut videam Deum mihi adprecare. Obiit 2. Novemb. 1675.

XXVIII. Claudia de Merode hoc habet epitaphium: *Hic clausa jacet Claudia illa prænobilis & admodum reverenda abbatissa hujus monasterii, nata comitissa de Merode, immunitatis zelosa tutrix, pauperum pia mater, quæ per annos 27. hanc domum pari prudentia & pietate gubernavit. Obiit an. 1702. die 27. Martii, ætatis 83. R. I. P.*

XXIX. Catharina VII. de Mombeeck electa est in abbatissam die 2. Aprilis an. 1702. Præest adhuc anno 1723.

VALLIS COELI.

VALLIS COELI ordinis Cisterc. feminarum apud Dalheim in ducatu Juliacensi prope Wassemburgum dioec. Leod. juxta fluentum Ruræ fundatur ab Ottone de Borne viro nobili & præpotente ac Petronilla ejus conjuge. Eidem cœnobio quædam adjecit Albertus de Kuick Leod. episc. an. 1196. ex nupero scriptore hist. ecclesiæ Geldriæ. Primum conditur apud Ophoven; deinde parthenon transfertur in locum magis convenientem, nomine Dalheim circa an. 1258. Adhuc superstes est ac viget in regulari observantia & clausura, sub D. Maria Sibilla van Eynatten ex Remersbeek, quæ est abbatissa ordine 26.

VALLIS NOSTRÆ DOMINÆ.

Val Nostre Dame.

VALLIS NOSTRÆ DOMINÆ prope Hoyum, olim Vallis Rodumi nuncupata, puellare Cisterciensis ordinis monasterium, diœcesis Leod. ea occasione conditur. Albertus Mohanus simul & Mettensis comes miserabili casu universa posteritate privatus, asceterium aliquod exstruendum meditari cœpit. Edoctus vero a Guidone Vallis Dei abbate Hochtum a se desertum, mox etiam a sacris virginibus ex Aquensi S. Salvatoris parthenone illuc evocatis, præ inopia rerum omnium deserendum [a], cœnobium illis exstruxit in agro suo ubi xenodochium fuerat olim ab ejus majoribus instructum & opimis ditatum vectigalibus. Exstructum dicavit episcopus in honorem Dei parentis, & quod Vallis Rodumi dicebatur, Vallem Nostræ Dominæ indigitavit. Huc ergo migravere Hochtenses, & perseverat in hunc diem religiosus ille sacrarum virginum cœtus, magno Cisterciensis ordinis splendore.

ABBATISSARUM INDEX.

I. AILIDIS I. DE WARFUSÉE filia Antonii militis prima abbatissa pie vixit & obiit 1248.

II. Basilia de Dunois filia comitis de Dunois, vitæ privatæ studio dignitatem abdicavit 1256.

III. Ailidis II. de Beaufart filia domicelli Eustachii obiit 1270.

IV. Basilia de Dunois secundo abbatissa moritur 1280.

V. Beatrix I. de Montmart obiit 1295.

VI. Margareta I. de Warfusée filia Ottonis militis decessit an. 1309.

VII. Helvidis I. de Beaufort filia Godefridi militis obiit 1312.

VIII. Beatrix II. de Ferme filia Roberti militis vivere desiit 1314.

IX. Johanna Persans filia Eustachii militis obiit 1316.

X. Helvidis II. de Mirewart filia Christophori militis animam exhalavit 1319.

XI. Helvidis III. de Corswarem filia Arnoldi militis obiit 1328.

XII. Catharina I. de Fontaine fatis concessit 1349.

XIII. Isabella de Hallebek cessit e vita 1356.

XIV. Maria I. de Warnant filia Milii militis obiit 1362.

XV. Maria II. de Cantemierle defuncta est 1379.

XVI. Maria III. de Vinamont filia domicelli Gerardi obiit 1414.

XVII. Hilvidis IV. de Forvie filia Arnoldi scutiferi 1430.

XVIII. Ailidis III. de Seraing filia Ludovici de Donglebier scutiferi, domini de Seraing obiit 1453.

[a] Hochtum postea restitutum fuisse tradit Fisenus, at nuperus auctor MS. cod. D. Stephanus Vienot Cistercii monachus monuit nos translatum fuisse in urbem Trajectum ad Rhenum, tandemque exstinctum.

A XIX. Maria IV. de Lovegnies interiit 1457.

XX. Ivetta I. de Hollegnoule filia Eustachii militis morte sublata est 1495.

XXI. Margareta II. de Serron.

XXII. Ivetta II. de Hollegnoule obiit 1500.

XXIII. Ida de Loncin, qua regente reformatum est monasterium, obiit an. 1522.

XXIV. Helena de Castaigne mortua est 1551.

XXV. Ailidis IV. de Houthem fato fungitur 1577.

XXVI. Catharina II. d'Henri obiit 1614.

XXVII. Anna Jaymaert *al.* de Vaux occubuit 1624.

B XXVIII. Nicolaa de Waha electa 16. Octob. 1624. Obiit 15. Octob. 1648.

XXIX. Maria V. de Chevalier eligitur 18. Octob. ejusdem anni. Decessit 16. Jan. 1666.

XXX. Maria VI. de Hemricourt de Serron electa 18. Jan. 1666. obiit 10. Decemb. 1695. ætatis suæ anno 92.

XXXI. Lutgardis de la Riviere electa 17. Decemb. 1695. moritur die 13. Octob. 1717. ætatis suæ 76. professionis 59. abbatialis dignitatis 22.

XXXII. Isabella de Warnant eligitur 17. Octobris anni 1717. ac benedicitur 21. No- C vembris insequentis. Præest hactenus, non minus pietate quam natalibus præfulgens.

VALLIS BENEDICTA.

Vaulx-Benoist.

FUit olim monasterium canonicorum Regularium, antea Sartum nuncupatum, quod quidem post annum 1220. non autem jam an. 1213. ut habet Jongelinus, semileuca a Leodio fundatum, Conradus ex abbate Villariensi cardinalis factus Vallem Benedictam voluit appellari, & circa Pentecosten consecravit. Porro cum ab ipso fundatore Ottone Desprez *al.* de Genesse D decano & canonico ecclesiæ collegiatæ S. Pauli Leodiensis translati fuissent prædicti canonici Regulares ad locum in ipsa urbe Leod. qui nunc Vallis Scholarium appellatur, primum illud cœnobium, Catharina Lexhia abbatissa III. Robertimontis, suo parthenone flammis absumto, inhabitare cœpit cum sodalibus, abbate Cisterciensi permittente, ubi in hoc usque tempus magna laude sub legibus Cisterciensibus, sacræ virgines perseverant. Hujus tamen loci antistitis non adscribitur Catharina, fortasse quod Robertimontanis justius accensenda videretur. At quæ in ipsa Valle Benedicta rexerunt, hoc sibi successerunt E ordine.

ABBATISSARUM CATALOGUS.

I. ODA obiit die 31. Decemb.

II. Sibilla, 7. Febr.

III. Jacoba, 24. Maii.

IV. Ermengardis de Nassou hoc epitaphio meruit cohonestari:

Quidquid fortuna, natura, vel ars meditari
Scivit, in hac una vobis Deus accumulavit.
Nomen si quæris, fuit Ermengarda vocata

De Nasson nata, de Ruleimonde postea lata.
Annis ter denis cum senis, non sine pœnis
Hoc claustrum rexit, quam Christus ad æthera vexit.
Hæc sunt infossa præclaræ corpus & ossa.

Anno MCCXX. kalend. Aug. Obiit venerabilissima domina D. abbatissa Ermengardis de Nassou sanguine regio cognata.

V. Maria I. de Pury 17. Octobris.

VI. Beatrix de Sames 17. Decemb.

VII. Mathildis de Fies obiit 1315. 20. Aprilis.

VIII. Elizabetha I. Surlet. Decessit 1324. die 1. Decemb.

IX. Ailidis de Lonchin 3. Aprilis.

X. Johanna I. Dellerose 25. Novembris.

XI. Catharina I. de Libermey obiit 1366. 7. Decemb.

XII. Catharina II. de Muchehaye moritur an. 1370. 22. Decemb.

XIII. Melia de Libermay fato abrepta est 19. Junii 1388.

XIV. Clementia de Bombais obiit 1403. 20. Decemb.

XV. Sophia I. de Libermey defecit 1417. 3. Octob.

XVI. Sophia II. de Fleron diem clausit extremum 25. Octob. an. 1430.

XVII. Elizabetha II. Choquier obiit 1451. 7. Febr.

XVIII. Agnes I. Delle Roche 8. Aprilis 1454.

XIX. Berthelina Delle Falise monasticam disciplinam strenue promovit. Pio fine quievit 27. Septemb. 1473.

XX. Elizabetha III. de Lira 1484. 26. Febr.

XXI. Agnes II. de Pousseur 1516. 9. Febr.

XXII. Catharina III. de Pires 1536. 30. Martii.

XXIII. Johanna II. de Berlo obiit 1566. 2. Febr.

XXIV. Margareta I. de Horion vitam cum morte mutavit 30. Martii 1594.

XXV. Margareta II. de Noville moritur 1631. 7. Decemb.

XXVI. Margareta III. de Saint Fontaine vivere desiit an. 1652. die 1. Maii.

XXVII. Catharina IV. de Hemonde animam exhalavit 13. Aprilis 1671.

XXVIII. Maria II. Lewalle obiit 1697. 28. Martii.

XXIX. Michaelis Dogier annis undecim laudabiliter præfuit, mortua 1707. 15. Febr.

XXX. Catharina V. de Long-champ hactenus regit magna cum prudentia, annos nata circiter 90.

PAX DEI.

PACIS DEI cœnobium Cisterc. ordinis puellarum, sesqui milliari Hoio distans Hasbaniam versus, auctorem agnoscit Arnoldum Corswaremium nobili gente prognatum, qui præsenti aliquando defunctus periculo mortis, quam a fratre germano, suo jam dudum inimico mox subiturum se credebat, exorato per Deum pacis, Deo vitam consecravit in ordine Minorum; cui priusquam aggregaretur, hereditatis suæ potiorem partem matri donavit ea pactione, ut Cisterciensi familiæ cœnobium exstrueret. Fecit mater anno post millesimum & ducentesimum undetricesimo: voluntque delectum fuisse locum illum non procul Hoio, ubi pacem a fratre obtinuerat Arnoldus.

INDICULUS ABBATISSARUM.

I. ALIDIS I. 1242.

II. Ermentrudis 1250.

III. Sibilla 1264.

IV. Margareta I. memoratur 1292. sed tum sua dignitate privata erat.

V. Alidis II. de Wareusée eodem an. 1292. sedisse reperitur.

VI. Euphemia 1318.

VII. Catharina 1324.

VIII. Bertha successit.

IX. Maria I. 1342. & 1346.

X. Maria II. de Jehaing obiit 1356.

XI. Maria III. de Warnant decessit 1398.

XII. Ivetta.

XIII. Maria IV. de Warnant priori cognata obiit 1453.

XIV. Anonyma successit, quam aliqui Maginam fuisse dictam opinantur.

XV. Isabella de Waleve sequentem proxime præcessit.

XVI. Maria V. Salmon prima reformationis abbatissa nuncupatur, obiitque an. 1528.

XVII. Margareta II. d'Eve e vivis excessit an. 1544.

XVIII. Maria VI. de Hemricourt moritur 1552.

XIX. Francisca de Dave obiit 1577.

XX. Helena de Mailen defuncta est 1587.

XXI. Agnes de Corbion obiit 1631.

XXII. Johanna Marotte electa mense Nov. 1631. obiit 24. Decemb. 1663.

XXIII. Philippa de Verlaine eligitur eodem mense & anno, ac moritur 3. Octob. 1678.

XXIV. Bernarda de Hody eodem mense & anno creatur abbatissa. Ex hac vita migravit 26. Martii 1683.

XXV. Constantia Bertrandi in abbatissam cooptatur 1. Apr. 1683. obiit XI. Sept. 1694.

XXVI. Robertina de Lavaux electa 19. Septembris 1694. vivendi finem fecit 19. Apr. 1719.

XXVII. Lambertina de Vanzoulle loci alumna eligitur abbatissa die 28. Apr. an. 1719.

FELIX-PRATUM.

QUanquam hujus cœnobii trans Mosam prope Givetum in pago Frumelenio siti rimati sumus originem, id unum assequi potuimus, eundem vel certe ejusdem gentis fundatorem ipsius exstitisse ac S. Remigii sive succursus B. Mariæ, necnon utrumque primitus incoluisse virgines Cistercienses; tum vero circa an. 1462. Feli-Pré.

Ch. XXX. col. 172. expulsis vel emissis e S. Remigio monialibus A translatum huc esse conventum Felicis prati, succedentibus monachis ejusdem ordinis ad biennium, quo elapso mutarunt invicem sedes, id decernentibus Johanne de Jardineto & Johanne de Molinis abbatibus, ad hoc per capitulum generale delegatis, cum assensu Ludovici de Marka, ex suorum antecessorum successione, utriusque monasterii fundatore ac domino terræ; ipsoque tandem capitulo generali confirmante anno 1467. Abbatissarum seriem teximus ab eo tempore quo sederunt in S. Remigio, nempe ab anno circiter 1230. (Anecdot. tom. I v. col. 1622.)

SERIES ABBATISSARUM.

I. LUCIA prima abbatissa, cujus obitus consignatur in necrologio, v. cal. Julii. Annam vocat Fisenus.

II. Beatrix I. secunda abbatissa XII. cal. Septembris.

III. Johanna I. tertia abbatissa XI. cal. Maii.

IV. Agnes I. memoratur ibidem sexta abbatissa VII. cal. Dec.

V. Clarissa, octava abbatissa, XI. cal. Julii.

VI. Elisabeth I. nona abbatissa, pridie idus Octob.

VII. Johanna II. decima abbatissa tertio idus C Julii.

VIII. Catharina I. nonis Septemb. duodecima abbatissa.

IX. Catharina II. de Boye, quondam hujus monasterii abbatissa, ante capitulum sub lapide tumulata, VI. nonas Julii.

X. Johanna III. abbatissa quondam istius monasterii, cum Ponchardo milite & Aleyde ejus uxore, suis parentibus, VII. idus Octobris.

XI. Agatha, quondam hujus domus abbatissa, v. cal. Decemb.

XII. Agnes II. de Waverelhe, ultima abbatissarum in hoc monasterio defunctarum, VI. D nonas Martii.

XIII. Margareta I. Spaugnau, cænobio S. Remigii paulo plus biennio præsidebat, quando piis inclinata persuasionibus Johannis de Jardineto & Johannis de Molinis monasteriorum abbatum, inde cum sororibus, recessit ad Felix pratum an. 1464. exeunte Octobri, ut locum faceret Arnoldo de nova domo primo abbati Felicis prati, qui quidem statim, ipsa præsente nuncupata Felicis prati abbatissa, totoque ejusdem loci conventu, assumtus est in abbatem S. Remigii.

XIV. Francisca Mulo &

XV. Maria I. de Hulobier, utraque memoratur a Fiseno absque nota chronica; utraque ve- E ro pertinere videtur ad Felix pratum.

XVI. Elisabeth II. de Brandenbourg laudabiliter quinquaginta quinque annis præfuit & mortua est an. 1577.

XVII. Anna I. de la Halle obiit 1616.

XVIII. Maria II. Frerart decessit 1630.

XIX. Margareta II. de Jemeppe dicta d'Ochain vivere desiit 1642.

XX. Maria III. Bathier præerat 1647. ex Fiseno.

XXI. Maria Ursula de Vauthier obiit anno 1665.

XXII. Dorothea Dorlo moritur 13. Aprilis 1688.

XXIII. Catharina III. de Blaimont vita fungitur 21. Aug. 1701.

XXIV. Anna II. de Suray obiit die 16. Septemb. 1713. regiminis anno XI. ætatis 76. professionis 60.

XXV. Josepha d'Aux Brebis admittitur ad possessionem 17. Junii 1714. postridie benedicitur, superstes ad hunc annum 1723.

B VETUS VINETUM, seu VETUS VINEA.

IS parthenon olim appellatus Vinea * nostræ Dominæ seu Domini, ac fortasse Vivenissa apud Mir. chron. Cist. pag. 308. infra Leodium sesquimilliari, non procul Mosa, via Trajectensi, incerto conditur auctore & anno pro sacris virginibus instituti Augustiniani, quibus ab initio clausis in eodem cum viris cœnobio, disjunctis tamen habitationibus, Johannes Apianus ep. Leodiensis auctor fuit, (an. 1235.) ut collectæ in unum puellæ aliam familiam, viri alteram componerent. Hujusce porro instituti geminæ erant familiæ, Bellofageti [b] altera, altera in Vinea nostræ Dominæ. Itaque cum viris omnibus Bellofageti mansit prior Renerus, ac in veteri Vineto Mathildis antistita cum virginibus, quæ aliquanto post tempore Cisterciensem disciplinam amplexæ, in hunc diem perseverant. (Vivignis ou Vignegnies *) (b)

SERIES ABBATISSARUM.

I. MATHILDIS 1240.

II. Margareta I. 1248.

III. Clamens f. Clementia I. 1249.

IV. Juliana 1251. 52. & 53.

V. Isabellis delle Rose 1255.

VI. Maria I. 1256.

VII. Margareta II. 1260. & 61.

VIII. Catharina I. 1269. & 1288.

IX. Agnes I. de Julemont 1288.

X. Clementia II. de Flaccourt vel de Haccourt 1291. 94. & 95.

XI. Ida filia domini Mathon quondam scabini Leodiensis 1296.

XII. Agnes II. 1298.

XIII. Maria II. de Villeir 1320.

XIV. Catharina II. de Wandre obiit die 27. Sept. 1383.

XV. Elisabetha de Bovegnistierze obiit eodem anno * die festo S. Matthiæ. (* Secundum vetus computum.)

XVI. Catharina III. de Fraipont 1384.

* Exstat alius cognominis, ejusdemque ordinis in urbe Lovaniensi, vulgo nuncupatus *Subcastrense monasterium*, an. 1518. *Mir. chron. Cist. p. 299.*

[b] Bello fagetum ord. S. Augustini cœnobium duabus Leodio leucis in Transmosanis, conditorem habuit sub annum 1113. Robertum quemdam ejusdem ordinis alumnum, aream præbente Henrico Virdun. episcopo in agro suo Jupiliensi, loco qui Bellus fons dicebatur, sed ea lege, ut quicumque cœnobio præficeretur, Virdunum veniret, per manum episcopi in capitulo de temporalibus investiendus, salvo jure parochiali Leodiensis ecclesiæ. Silvam addidit an. 1215. Robertus episc. Virdun. & ex ea nomen cœnobio manet.

XVII. Johanna I. de S.t Martin 1394. 99. A 1412. & 1417.

XVIII. Oda Dantin 1425. Ejus lapidi sepulcrali hæc verba inscripta sunt. *Ici gist Dame Onde Dautin qui fut abbesse de Vivegnis, qui trepassat l'an 1439. le 13. jour de Septembre. Priez Dieu pour ley.*

XIX. Johanna II. de Bombaye hoc habet epitaphium: *Cy gist venerable Dame dame Jekenne de Bombaye, jadis abbesse de Vivegnis, fille..... qui trespassat l'an (1441.) en mois d'Avril le 27. Dieu aye merchi de son ame.*

XX. Johanna III. de Comenailhe ex priorissa B die 16. Decemb. 1437. erat abbatissa 1445.

XXI. Maria III. de S.t Nicolay *de S. Nicolao* obiisse creditur labente anno 1477.

XXII. Beatrix de S.t Nicolay 1478.

XXIII. Aleidis de Presseux sub qua Erardus Marcanus episc. Leod. disciplinam in monasterio restituit an. 1511. sequenti decoratur epitaphio: *Hic jacet sepulta venerabilis domina domina Aleydis de Presseux hujus monasterii reformationis abbatissa prima, quæ obiit ipso die SS. Simonis & Judæ anno 1542.*

XXIV. Agnes III. de Barvea ex epitaphio præfuisse noscitur annis undecim, & obiisse an. C 1553. in vigilia Assumt. B. Mariæ.

XXV. Margareta III. Delveau rexit laudabiliter annis triginta, & obiit die 7. Septemb. an. 1583.

XXVI. Anna ab Argenteau prima hujus monasterii abbatissa benedicta, digne præfuit 18. annis; obiit autem 13. Martii 1603.

XXVII. Maria IV. Orana hujus domus professa an. 1566. abbatissa 1603. defuncta ultima Maii 1619. ætatis 66.

XXVIII. Angela de Horion obiit an. 1638. Martii 18. ætatis suæ anno 67.

XXIX. Catharina de Verlaine migravit a seculo 30. Apr. anno 1658. dicta in epitaphio D *abbatissarum sui seculi gloria.*

XXX. Maria V. de Viron obiit an. 1659. v. idus Januarii.

XXXI. Maria Anna de Fleron de Mellia e vivis excessit anno ætatis suæ 81. professionis 64. dignitatis 26. die Julii 25. anno Christi 1683.

XXXII. Maria Catharina de Nassongne confirmatur abbatissa per abbatem Claræval. 29. Aug. 1685. vitam finiit 14. Aug. an. 1712. ætatis suæ 80. professionis 64. abbatialis dignitatis 27.

XXXIII. Maria Clara de Mean ex alumna hujus parthenonis, abbatissa confirmatur a domno Bouchu abbate Claræval. 20. Jan. 1713. mo- E ritur cal. Febr. an. 1717. ætatis 81. professionis 64. regiminis 5.

XXXIV. Robertina de Posson electa 21. Febr. 1717. confirmatur 3. Martii ejusdem anni ab abbate Claræval. Vivere desiit pene octogenaria 9. Julii 1723.

XXXV. Theresia de Selys domini baronis de Selys ecclesiæ cathedralis Leodicensis majoris decani consanguinea electa est in abbatissam 20. Julii ejusdem anni.

ORIENS.

ORIENTIS abbatia Cisterc. ord. puellarum fundatur anno 1240. ab Arnoldo de Loz principe Leodiensi & comite Lossensi, non longe a Trudonopoli, ad quam urbem postmodum translata est. Orienten.

SERIES ABBATISSARUM.

I. HALLWIA obiit die 26. Febr.

II. Mabillia 28. Martii. Quinque sequentium nomina exciderunt.

III. Maria I. obiit 10. Martii.

IV. Hadvidis abbatissa nona.

V. Benigna obiit XIV. Decembris.

VI. Dementia * abbatissa XI. moritur 25. Martii. * *f.* Clementia.

VII. Catharina I. XIII. abbatissa.

VIII. Aleidis de Cippernauwe obiit 8. Decembris.

IX. Philina de Weers abbatissa XVIII. obiit 9. Maii.

X. Gertrudis de Aquis 29. Novemb.

XI. Paula de Vinden 27. Novemb.

XII. Maria II. de Bollen prima post reformationem fundatrix obiit an. 1533. 18. Junii.

XIII. Catharina II. Bollen abbatissa XXII. obiit 1556. 21. Martii.

XIV. Maria III. Keldermans obiit 1557. 4. Novembris.

XV. Margareta ab Austria neptis Maximiliani I. imperatoris gubernare cœpit an. 1557. obiit 1603. epitaphio teste.

XVI. Gertrudis Bousiaux obiit an. 1611.

XVII. Anna de Berwouts decessit an. 1643. 12. Augusti.

XVIII. Antonia Rykel 1653.

XIX. Ludovica Schonuliet 1662.

XX. Christiana Doncelle 14. Dec. 1663.

XXI. Catharina III. Gregorii de Harzée obiit 1667. 6. Septemb.

XXII. Mathildis de Roest obiit 23. Febr. 1696.

XXIII. Johanna de Groot obiit 1704. 19. Decemb.

XXIV. Agnes de Fraipont præerat 1710. & adhuc 1723.

BELLUS REDITUS.

ISta haud ignobilis Præmonstratensis ordinis abbatia, modo in urbe Leodico ad Mosam, infra monasterium S. Jacobi posita, initia sua debet Otberto episcopo Leodicensi, qui an. 1116. in monte Cornelio, uno vel circiter ab urbe milliario in honorem XII. Apostolorum dicavit oratorium ac dotavit. Eidem loco libertatem asseruit Adalbero itidem episcopus Leodiensis dato diplomate an. 1124. in eoque paulo post ordinis Præmonstratensis canonicos e Floreffia eductos collocavit. Sed cum locus iste a prædonibus & perditis hominibus infestari non desineret, fratres hac mutata sede, quam hodie incolunt Carthusiani, Beau-repart.

an. 1288. in urbem se receperunt; quibus an. 1296. mense Martio Odo S. Victoris Parisiensis abbas quidquid juris in eodem loco sibi traditum fuerat a Valdardo quondam archidiacono Leodiensi concessit. Vide chartam XXXI. col. 175. De abbatibus nunc dicendum, quorum indicem a Bartholomæo Fisen in suis floribus Leod. contextum omnino fictitium esse, propugnat vir doctissimus Bernardus du Frays ejusdem loci alumnus, cujus proinde vix ulla habita ratione, commentarium ejusdem ascetæ, beneficio eruditissimi viri D. Cœlestini Lombard S. Laurentii Leod. monachi ad nos transmissum tutiori pede sequemur.

ABBATES CORNELIANI AC BELLI-REDITUS.

I. B. LUCAS S. NORBERTI, sive, ut aliis placet, Ricardi primi abbatis Florestiensis discipulus, vir doctus juxta & pius, dignior huic abbati visus est, qui hanc novam familiam gubernaret. An. 1138. bullam obtinuit ab Innocentio II. Memoratur 1144. in charta pro Alnensi cœnobio, & 1165. in confirmatione Heinsbergensis monasterii, ubi dicitur *abbas de Cornillon*: Unde colligas, minime Lucam, ut asserit vir clarissimus Elias Dupin, mortuum esse an. 1157. Quin immo testis laudatur in charta Rodulsi episcopi Leod. nonnulla prædia de Hermees cœnobio Montis-Cornelii confirmantis an. 1176. ac denique anno 1178. in charta Sifridi ecclesiæ S. Servatii decani, attestantis heredes cujusdam viri nobilis Edmundi, qui prædictæ S. Servatii ecclesiæ quædam contulerat, post ejusdem decessum, se dicto capitulo sistentes huic donationi nuntium remisisse, eamque Lucæ venerabili abbati Cornelii montis ad usum cœnobii & fratrum attribuisse. Acta sunt hæc an. 1178. ind. XII. regnante Frederico Romanorum imperatore, Rodulfo Leodiensi episcopo, Garsendonio Mantuano episcopo ecclesiæ S. Servatii existente præposito. Habetur ejus memoria IX. calend. Novemb. in libro commemorationum defunctorum. Fuit autem sepultus in Cornelio monte, unde cum demigratum est, ut in urbe sedes locaretur, ejusdem beati corpus secum fratres adsportarunt. Scripsit sermones & epistolas plures, necnon opusculum in cantica canticorum, quod exstat in bibliotheca patrum.

Mir. notit. eccl. p. 420. & Diplom. Belgic. p. 328.

Regist. orig. fol. 54.

Ibid. fol. 126.

II. Gerardus reperitur abbas an. 1187. Locum habet in libro commemorationum defunctorum, V. cal. Octobris.

III. Gosvinus I. occurrit abbas Montis Cornelii an. 1190. 1192. indict. IX. 1193. & 1196. in charta Alberti episcopi Leod. pro Bona spe. Nominatur in libro laudato, calendis Martii.

Ibid. fol. 54. 56. 60.

IV. Alexander bullam accepit ab Innoc. III. datam calend. Decemb. anno pontificatus octavo, hoc est 1205.

V. Engelbertus quinto ponitur loco, de quo tamen nihil occurrit, præterquam in libro laudato: *2.º nonas Maii commemoratio Engelberti sacerdotis fratris nostri quondam abbatis.*

VI. Johannes I. successisse traditur, de quo sic habetur in præfato libro: *calendis Januarii comm. Johannis quondam abbatis hujus ecclesiæ.*

VII. Guillelmus dictus de Tongres 1230. & 1235. mense Augusto. Obiit XI. cal. Febr. ex libro sæpius laudato.

Ibid. fol. 118. & 124.

VIII. Petrus bullam accepit ab Innocentio IV. ejus pontificatus anno tertio, hoc est 1245. de eo sic habetur in præfato libro: *XIV. cal. Decembris commemoratio fratris Petri sacerdotis quondam abbatis hujus ecclesiæ.*

IX. Nicolaus I. prima sui nominis littera N. nominatur an. 1255. Eidem Nicolao inscribuntur tres bullæ Alexandri papæ IV. anno pontificatus ejus tertio, hoc est 1256. Pervenit ad annum 1260. de quo liber obituum sic habet: *XVIII. cal. Octobris commemoratio domini Nicolai abbatis hujus ecclesiæ.*

Ibid. fol. 51. 113.

X. Johannes II. de Fleron an. 1260. quo ei patronatum de Radecheim Gisslebertus miles concessit. Reperitur etiam annis 1265. 68. & 1273. quo quidem anno diem suum obiisse creditur; De die autem ejus obitus sic habet jam sæpius laudatus liber: *nonis Septemb. commemoratio Johannis sacerdotis concanonici nostri, quondam abbatis hujus ecclesiæ.*

Ibid. fol. 116.

XI. Henricus I. dictus de Fexhe & Slins, abbas occurrit an. 1273. Is autem est sub quo facta fuit translatio cœnobii e monte Cornelio ad Bellum reditum in ipsa urbe Leod. cujus abbatem se primus nuncupavit anno 1288. feria 5. post Ascens. Domini. Obiit anno seq. VI. cal. Aug.

Ibid. fol. 104. verso.

fol. 64.

XII. Johannes III. de Ewregnees bullam accepit a Nicolao IV. summo pontifice datam idibus Apr. anno ejus pontificatus tertio, qua monasterio Belli reditus eadem omnino privilegia confirmantur, quæ olim ab antecessoribus Cornelio monti indulta fuerant. Dies obitus ejus consignatur in libro laudato, VIII. cal. Octobris.

XIII. Rembaldus quem alicubi legimus antea fuisse canonicum S. Foillani, obiit calendis Febr. ex obituum libro.

XIV. Everardus reperitur in instrumento anni 1293. feria VI. post octavas S. Martini hyemalis; ac in altero anni seq. in vigilia B. Matthæi apostoli. In præfato libro notatur VI. idus Januarii.

Ibid. fol. 94. 98. verso.

XV. Godefridus in hoc eodem libro locum habet IV. idus Octobris.

XVI. Henricus II. de Bonna in testamento Johannis dicti de Fabri clerici de uno altari &c. an. 1311. dicitur olim abbas Belli reditus. Prædictus obituum liber de eo sic habet: *XIII. cal. Aprilis commemoratio domini Henrici de Bonna abbatis hujus ecclesiæ.*

Ibid. fol. 100.

XVII. Henricus III. de Arsiche in instrumento anni 1327. indict. X. die 7. Decembris, cui subscripsit, dicitur quondam abbas Belli reditus.

Ibid. fol. 120.

XVIII. Henricus IV. de Dison an. 1311. erat *investitus* seu parochus S. Nicolai ultra Mosam, ut liquet ex testamento Johannis de Fabri, de quo supra. Erat autem abbas an. 1322. sabbato post festum S. Egidii, & adhuc 1335. indict. III. die 28. Junii. Obiit 1337. sub finem

Ibid. fol. 81. verso & 90.

veris, sic enim habet superscriptio lapidis sepulcralis in choro positi lampadem inter & pulpitum gradualis.

Dum ver finitur, hic Henricus sepelitur,
Qui fuerat dictus de Dyson, sit benedictus.
Ecclesiæ dignus pater. . . . . benignus.
. . . .
M C ter, x. totidem, septem jungantur ibidem.

In libro vero sæpius laudato notatur ejus obitus IX. cal. Junii.

XIX. Henricus V. de Harcuria obiit anno 1348. III. idus Julii.

XX. Libertus de Convarem lapidem habet sepulcralem in presbyterio inter pulpita cantoris & gradualis, cum hac epigraphe :

Liber & ingenuus frater, supplex adolescens,
Præpositus juvenis, aulæ vir conditor abbas
Orto contiguæ, majora deinde putatus
Ædificasse, nisi senio prius occubuisset;
Suprema summe liber requiescat in aula.

Diem suum obiit XIV. cal. Octobris, ex libro sæpius laudato, circiter annum 1354.

XXI. Nicolaus II. de Ponte insulæ, jam præerat XI. Febr. an. 1354. Idem memoratur an. 1362. 9. Aprilis, in charta de translatione ecclesiæ parochialis de Lovirvals cum certa quadam obligatione facta per ipsum abbatem & *investitum* rectorem capellæ castri. Ex Fiseno, seu veteri catalogo mortuus est Nicolaus 18. Aug. 1363. *Ibid. fol. 126.*

XXII. Johannes IV. de Leodio primum occurrit an. 1365. 13. Novembris in charta fundationis altaris S. Johan. Bapt. & B. M. Magd. in ecclesia S. Nicolai ultra Mosam. Ipsius mors innotescit ex lapide sepulcrali, posito in sacello ubi D. abbas vestes sacras induit, cujus talis est inscriptio: *Hic jacet dominus Johannes de Leodio abbas hujus ecclesiæ, qui obiit anno a Nativitate D. N. J. C.* MCCC. *octuagesimo septimo vigesima Decembris cujus anima per misericordiam Dei requiescat in pace. Amen.*

XXIII. Johannes V. de Warnanto successit; reperitur enim jam an. 1388. die XI. Martii. Anno seq. Bonifacius papa IX. ei bullam inscripsit, abbatibus Belli reditus uti annulo pontificali permittentem. Item an. 1406. bullam alteram ei direxit Innocentius papa VII. Is est haud dubie Johannes, qui in actis concilii Pisani recensetur inter abbates, quorum procuratores huic adfuere synodo. Obiit vero 1418. die 6. Maii, ut palam fit ex ipsius epitaphio, quod olim his verbis legebatur : *Hic jacet venerabilis pater Johannes de Warnanto : Hic abbas fundator &c. Qui obiit anno Domini* MCCCCXVIII. *mens. Maii die* VI. Sepulturæ locum designat insuper catalogus abbatum mortuorum: *Johannes de Warnanto 1418. Maii 6. obiit, requiescit cum consanguineo suo,* (Arnoldo de Warnanto abbate successore) *ante ædiculam venerabilis sacramenti proxime aquilam.* Denique obituum liber de eo sic habet : 2.° *nonas Maias commemoratio domini Johannis de Warnanto abbatis hujus ecclesiæ, pro quo habet conventus* XXVIII. *modios speltæ hereditarie &c.* *Ibid. fol. 45.* *Tom. 6. Spicil. pag. 369.*

XXIV. Arnoldus de Warnanto an. 1418. consanguineo datus est successor. Præerat adhuc an. 1423. de cujus morte sic habetur in libro laudato : *VII. cal. Maias commemoratio domini Arnoldi de Warnanto abbatis hujus ecclesiæ, pro quo habemus quinque modios speltæ hereditarie &c.* *Ibid. fol. 80.*

XXV. Nicolaus III. de Biersés memoratur 1425. & 1430. quo anno mortuus est, circa Nativitatem B. M. virginis, ut creditur; fit tamen *V. nonas Maii commemoratio domini Nicolai de Berses abbatis hujus ecclesiæ, pro quo habet fabrica ecclesiæ octo modios speltæ hereditarie &c.* *Ibid. fol. 71, 63. & 95.*

XXVI. Guillelmus de Herck benedictionem percepit an. 1430. circa festum omnium sanctorum. Reperitur anno sequenti in veteri registro fol. 64. & 1436. fol. 108. eoque anno mortuus est die 22. Januarii.

XXVII. Helinus I. de Warnanto 1437. ex eodem veteri registro fol. 75. & adhuc 1449. 4. Novembris. Denique VII. cal. Maii fit commemoratio domini Hellini de Warnanto abbatis hujus ecclesiæ.

XXVIII. Johannes VI. Drommaire, erat pitanciarius annis 1444. & 1449. de quo legitur in libro sæpius laudato : *IX. cal. Febr. commemoratio domini Johannis Drommaire abbatis hujus ecclesiæ.*

XXIX. Helinus II. Perlandi de Warnanto sedebat an. 1452. mense Aprili & 1456. Mortuus est. an. 1466.

XXX. Johannes VII. de Warnanto 1466. & 1469. quo anno ex hac vita migravit.

XXXI. Henricus VI. de Oprebasio dictus de Builhon 1471. 2. Dec. Ludovico de Bourbon episcopo Leodiensi, & 1491. quo transiit ad alteram vitam, sic enim habet ipsius lapis sepulcralis in choro positus inter pulpitum gradualis & lampadem venerabilis sacramenti : *Hic jacet dominus Henricus de Oprebasio abbas hujus ecclesiæ, acceptus ex Floressia, qui incorporavit præbendam S. Crucis* * *& obiit anno Domini* MCCCC. *nonagesimo* (primo.) Dies autem obitus ejus notatur in libro laudato, XIV. cal. Maii.

* Ab eo tempore unam ex præbendis S. Crucis possidet abbas Belli-reditus t. 2. novæ edit. Mir. pag. 808.

XXXII. Bartholomæus Tilens, dictus de Tungris receptus in canonicum S. Crucis Leod. die 4. Octobris 1492. reperitur abbas anno seq. & 1497. Mortuum fuisse anno seq. die 7. Junii docet ipsius lapis sepulcralis, qui idem est ac decessoris.

XXXIII. Goswinus II. Hemonnet, in *vestiario religiosorum*, sic vocatur registrum, dicitur electus die divisionis Apostolorum 1498. seu 15. Julii, qui dies olim erat in officio divino celebris. Abdicavit autem senio gravis uno ante obitum anno, qui contigit v. idus Januarii 1526.

XXXIV. Martinus de Viller admissus in collegio sanctæ crucis 3. Aug. 1524. memoratur abbas anno seq. 20. Martii. Obiit hoc ipso anno IV. idus Augusti.

XXXV. Leonardus de Lymbourg ex pitanciario eligitur abbas 2. Aug. 1525. die vero 19. ejusdem mensis cooptatur in canonicum S. Crucis Leod. Exstinctus est an. 1546. XIV. cal. Sept. postquam ecclesiæ fundamenta jecisset.

XXXVI. Paschasius a Gemeppia præfuit solum 17. diebus.

XXXVII. Jacobus a Boveria, quem tradunt benedictum fuisse 24. Oct. 1546. memoratur 5. Julii 1553. quo anno e vivis excessit VIII. cal. Novembris.

XXXVIII. Nicolaus IV. Lymbourg a Bilstain, Leonardi, qui supra, nepos ex fratre, receptus est in S. Crucis collegio 24. Octob. 1553. Occurrit insuper annis 1554. & 1560. qui tandem an. 1565. 3. Martii in lecto quiescens a suo cubiculario trucidatus est.

XXXIX. Johannes VIII. a Flemalia agnoscitur canonicus S. Crucis Leod. an. 1565. 10. Apr. cujus etiam mentio habetur annis 1566. & 1570. Obiit autem an. 1571. III. idus Sept.

XL. Johannes IX. de Sarto non mediocriter juris peritus, electus est in abbatem 8. Jan. 1571. quo etiam anno admissus est in canonicum S. Crucis Leod. Viam universæ carnis ingreditur 2. Jan. 1584. ætatis 63. cujus cenotaphium hanc prefert inscriptionem:

Hoc mausolæum sibi struxit Sartius abbas,
In vigili Christum dum statione manet.
Quis fuerit, ne quære, docent monumenta, sub ista,
Omnia virtutum nomina mole premi.

XLI. Leonardus II. Bilstain a Limbourg frater Nicolai, qui supra, sedit ab anno 1584. ad 1614. quo, ætatis 73. ac die 16. Martii vitam cum morte mutavit. Iste in choro epitaphium posuit Leonardo patruo suo & Nicolao fratri abbatibus, his verbis: *D. O. M. Domino Leonardo patruo suo & Nicolao Lymborck fratri suo hujus domus abbatibus, R. D. Leonardus Lymbork ejusdem monasterii abbas posuit. Primus obiit an. 1546. Aug. 19. alter a cubiculario trucidatus 3. Martii 1565.*

XLII. Adamus Slins electus 1614. 9. Apr. mortem oppetiit 1623. 17. Junii *al.* 18.

XLIII. Johannes X. Snaep eligitur 22. Junii 1623. quo anno mense Julio fit ejus mentio, ac insuper 1637. Efflavit animam anno seq. 17. Apr. sepultus ante summum altare sub eodem lapide qui tegit Leonardum antecessorem, cum hoc epitaphio: *Reverendo D. Leonardo Bylstain abbati quondam suo reverendus D. Snaep etiam abbas hujus domus memoriæ ergo monumentum hoc posuit. Obiit ille anno salutis 1614. Martii 16. hic vero an. 1638. mensis Apr. die 17. Lector utrique bene apprecare.*

XLIV. Nicolaus V. Gomzé in abbatem cooptatus 21. Maii 1638. spem de se conceptam non fefellit, de quo sic habet toties laudatus liber: *III. nonas Julii commemoratio reverendi D. Nicolai Gomzé abbatis hujus ecclesiæ, qui multos acquisivit redditus, multaque in templo & domo reparavit. Obiit 1657. ætatis 55.*

XLV. Antonius Jamar laurea doctoris in alma Trevirensi facultate insignitus, primum fit seminarii Norbertini apud Coloniam præses, deinde pastor in parochia de Limpelveld duabus circiter leucis ab Aquisgrano, tum S. Nicolai ad pontem Leod. demum an. 1657. 10. Julii electus est abbas, ad quam dignitatem decentius obeundam, mitram in perpetuum obtinuit.* Denique sepultus est juxta gradus principis aræ, cum hoc epitaphio: *Hic jacet reverendus ac amplissimus admodum dominus Antonius Jamar hujus domus abbas, qui obiit 21. Decemb. 1663. Requiescat in pace.*

* Id factum an. 1648. traditur t. 1. novæ edit. Mir. pag. 439.

XLVI. Ambrosius de Fraisne Leodiensis, ex priore per decem annos, evectus est ad abbatiale munus XI. Julii 1664. Mortuus est de sua ecclesia bene meritus pridie cal. Aprilis 1695. Jacet in sarcophago infra B. Virginis altare, in cavea, quam sibi fratribusque suis paraverat.

XLVII. Petrus Alexander de Falloize pastor S. Nicolai septem annis & decem mensibus, eligitur abbas XI. Aprilis 1695. Obiit 1706. IV. nonas Aug. sepultus in choro juxta portam ejus præcipuam e regione stalli abbatialis sub lapide marmoreo, cui hæc verba sunt inscripta: *D. O. M. Monumentum hoc vivens & expectans resurrectionem mortuorum sibi posuit frater Petrus Alexander de Falloize abbas hujus ecclesiæ.*

XLVIII. Henricus VIII. Sullin Leodiensis; philosophiæ primum ac deinde theologiæ professor in suo cœnobio, tum pastor S. Lamberti in Soumagne tribus ab urbe Leodio leucis, tandem unanimi omnium consensu in abbatem electus est 18. Aug. 1706. ætatis suæ 59. Præest hactenus feliciter & utinam ad plures annos.

LEFFLIA seu LEFFIA.

Hujus ecclesiæ B. M. virgini & S. Johanni Evangelistæ sacræ originem referunt acceptam S. Materno. Sita est in suburbio Dionanti ad littus Mosæ, quam primum sacræ virgines incoluerunt, tum clerici seu canonici seculares ab anno circiter 1152. quo Gerlandus abbas Floreffiæ hunc locum suo monasterio comparavit; eumque suis alumnis instruxit, vitam acturis arbitrio Floreffiensis abbatis, donec sub annum 1200. Johannes abbas V. Floreffiensis Leffiam a suis abbatibus regi voluit, qui quidem a fratribus electi citra commissarios regios, ab episcopo Leodiensi confirmantur.

Index abbatum.

I. Wericus ex canonico Floreffiæ, primus abbas Leffiensibus datus est a Johanne Floreff. abbate, cui paulo post successit in regimine Floreffiæ. Mortuus est an. 1209.

II. Helinus obiit an. 1212.

III. Julianus vivebat an. 1234.

IV. Balduinus I. 1242. Fortasse is est qui recensetur in necrologio S. Justi VII. idus Sept.

V. Wericus II. de Waha obiit 1272.

VI. Ponchardus de Bello ramo pedum posuit an. 1278. & mortuus est 1280.

VII. Waleramus, pius in pauperes & afflictos, rem familiarem sedulo curavit. Defunctus est an. 1308.

VIII. Balduinus II. asceta Floreff.

IX. Johannes I. Everhaille, prudentia, facundia & animi magnitudine clarus obiit 1320.

X. Johannes II. Bachelet interiit 1345.

XI. Walterus de Bello-monte vivebat anno 1351.

XII. Balduinus III. Days 1367. Fato functus est 1376.

XIII. Nicolaus I. Moria obiit 1395.

XIV. Albericus de Pecheroux exhalavit animam an. 1400.

XV. Jacobus Baiar vivebat 1413. & 1424.

XVI. Nicolaus II. Damanon vivebat 1429.

XVII. Johannes III. de Gorin obiit 1460.

XVIII. Walterus II. de Wespin vivebat 1466.

XIX. Johannes IV. de Valle 1471. & 1476. in reductione S. Perpetui Dionantum. Decessit 1481.

XX. Nicolaus III. de Mierdo occubuit 1483.

XXI. Johannes V. de Falay exstinctus est eodem anno.

XXII. Arnoldus seu Arnulfus Maillet obiit 1504.

XXIII. Egidius d'Awaigne 1505. & 1506.

XXIV. Hubertus Belivre 1530. & 1531. Præfuit annis novem.

XXV. Ludovicus Giget *al.* a Marchia præfuit annis 7. mortuus an. 1545.

XXVI. Gerardus I. Titheux *al.* Monhiermet obiit 1557. In necrol. S. Johannis Ambian. memoratur Gerardus 15. Augusti.

XXVII. Petrus I. a S. Huberto *al.* Massinet e vivis sublatus est 1561.

XXVIII. Gerardus II. Marlaigne laudabiliter rexit & obiit 1578.

XXIX. Johannes VI. a S. Huberto *al.* Massinet dignitatem senex abdicavit an. 1582.

XXX. Georgius du Terne monasterium prope a fundamentis instauravit, mortuus 1610.

XXXI. Johannes VII. Noize *al.* Noiset Dionantensis imaginem B. Mariæ de Fide ex sua veteri quercu in ecclesiam ei constructam detulit. An. 1618. interfuit capitulo generali apud Præmonstratum celebrato. Denatus est an. 1636.

XXXII. Desiderius Gouverneur pastor Lisoniensis, cum ob grassantem pestem sedes abbatialis vacasset quinque mensibus, minus octo diebus, electus est in abbatem Lessiensem die 4. Decemb. anni 1636. ætatis suæ 51. ac mortuus est 28. Febr. 1653.

XXXIII. Jacobus Malaise ex pastore S. Medardi eligitur & confirmatur abbas 6. Martii an. 1653. ætatis 44. Cursum vitæ absolvit quadragesimo post electionem die, nondum benedictus.

XXXIII. Perpetuus I. Noyzet Johannis superioris ex fratre nepos, assumtus est in abbatem 20. Aprilis 1653. ætatis suæ 53. cum tunc esset pastor de Drehance. Benedictionem percepit 3. Maii ejusdem anni in ecclesia Belli reditus. Ipsi confertur a reverendissimo Præmonstratensis ordinis abbate generali abbatia Tueldeensis diœcesis Moguntinensis, insula & pontificalibus conspicua, quam suo monasterio Lessiensi uniri curavit 17. Maii an. 1657. in capitulo generali, cui interfuit, & iterum an. 1660. Vivere desiit 8. Octobris 1672.

XXXV. Petrus II. le Febve ex provisore eligitur & confirmatur abbas die XI. Octob. 1672. ætatis suæ anno 38. Solemni vero benedictione donatur in ecclesia Belli reditus 20. Nov. ejusdem anni; ac denique moritur 20. Jan. 1704.

XXXVI. Perpetuus II. Renson pastor de Dovinnes in abbatem cooptatur 24. Januarii 1704. ætatis suæ 46 ac benedicitur 10. Febr. ejusdem anni in ecclesia Belli reditus. Hactenus feliciter præest.

Præter hos abbates ex veteri catalogo desumtos, isti reperiuntur apud Fisenum.

I. GODEFRIDUS RENART.
II. Balduinus de Poilvache.
III. Nicolaus de Fonte.
IV. Johannes I. postea abbas Floreff.
V. Johannes II. de Flun.
VI. Frisinolochus Marlet prior Floreffiæ.
VII. Johannes III. de Floreffia.
VIII. Johannes IV. Burdine[a]; quibus addendus
IX. Walterus le Boutilier canonicus Floreff.
ex annalibus ordinis manu exaratis, qui in bibliotheca S. Johannis Ambianensis asservantur, depromtus.

[a] Desiderii Gouverneur proximus decessor, mortuusque an. 1636. 10. Julii dicitur a quodam hujus cœnobii alumno, qui successorum ejusdem Desiderii abbatum historiam nobiscum perhumaniter communicavit; at vix ego crediderim hunc Desiderium a quo se Fisenus abbatum seriem accepisse gloriatur, ignorasse suum proximum decessorem.

ADDENDA PROVINCIÆ COLONIENSI.

COL. 715. E. Clemens-Augustus Bavariæ dux natus 16. Aug. 1700. ex Maximiliano Emmanuele-Maria Bavariæ duce & imperii electore, ac Theresia-Cunegunde Sobieski, patruo defuncto 12. Nov. anni 1723. successit.

Col. 912. E. Georgius-Ludovicus comes Bergensis filius Eugenii comitis Bergensis & Florentiæ-Margaritæ de Renesse, Frater Philippi-Francisci Bergæ comitis primum Leodiensis canonicus, deinde electus ejusdem urbis episcopus 7. Febr. 1724.

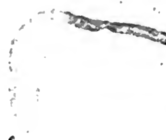
GALLIA

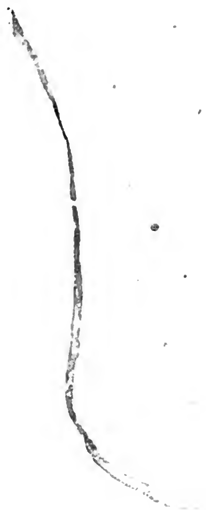

GALLIÆ CHRISTIANÆ
ALPES MARITIMÆ
PROVINCIA ECCLESIASTICA
EBREDUNENSIS
Continens Diœceses
Ebredunensem, Diniensem
Graßensem, Venciensem
Glandavensem, Senecensem et
Niciensem
Descripta a J. B. Nolin Geographo.
Scala Leucarum
Leucæ Provinciæ
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
Leucæ majores Gallicæ
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
Leucæ Horariæ
1. 2. 3. 4. 5. 6
Notæ Sequentes designant Dignitates Ecclesiasticas
Sedes Archiepiscopales.
Sedes Episcopales.
Abbatias Virorum.
Abbatias Mulierum.
Abbatias non amplius extantes vel loco mutatas.
Litteræ Sequentes designant varia Nomina Ordinum &c.
O. S. B. Ordinem S.ti Benedicti.
O. Cist. Ordinem Cisterciensem.
O. S. Aug. Ordinem S.ti Augustini.
Cast. vel C. Castrum.
Fl. Fluvium vel Flumen.
Brians
Fraxeneriæ
EBRODUNUM
Caorgium
Vapincum
Druentia Fl.
Castrum de Bredola
Ubaya
Boscodunum O. S. B.
Barrin
EBRODUN
Sedena
B. M. de Bratis O. Cist.
DIOECESIS
Clucheiretum
Sistaricum
DINIENSIS
Thoarcium
Brusquetum
C. de Oseda
S. Catharina O. S. Aug.
Tartona
DINIA
DIOECESIS
Blesna Fl.
S. Jacobus
C. de Medis
Barrem
SENECENSIS
PARS
SANITIUM Senez
Castellane
Asse Fl.
Rei Ries
P R O V I N C I
Verdo Fl.
Barjols
AQUÆ SEXTIÆ
Villa S.ti Maximini
A Q U E N S I
Cast. Draguignani
Argenteus Fl.

30. 25. 30.

Ulcium
Secusio
Chivassium
25
Doria Fl.
P A R S
Padus Fl.
Brusonum
Cesana
TAURINUM
E S I S
Druentia Fl.
Quadratum
Pertusium Rostagni
Cara Magna
P R O V I N C I Æ
Guillestre
Mt. Visulus
Fontes Padi
Saluciæ
Castrum Delphini
Fossanum
30
Barcinoneta
Ubaye
Villa de l'acha
N E N S I S
T A U R I N E N S I S
Allos
Stura Fl.
Coni
Mons Regalis
Mondovi
Colmartium
Guillelmi
DIOECESIS
NICIENSIS
Castrum de Peiresco
Varus Fl.
de Bollio
Tenda
D I O E C E S I S
Annot
Intervales
Pugetum Thenearum
44
GLADAVA
I S GLANDAVENSIS
Brianzonum
PARS PROVINCIÆ MEDIOLANENSIS
C. de Macio
Rocca Sparviera
DIOECESIS VINCIENSIS
de Braco
Varus Fl.
Albintemillium
Albarno
VINCIUM
DIOECE.
Turbia
Cast. St. Pauli
P. Monœci
I Æ
GRASSA
NICÆA
M A R E
Vallebona O. Cist.
Faventia
GRASSENSIS
de Arluco
Vallis aurea O. S. B.
Antipolis
M EDITERRANEUM
S. Margarita
S. Honorati Lerinensis O. S. B.
30 25 30

GALLIA CHRISTIANA
IN PROVINCIAS
DISTRIBUTA.

PROVINCIA EBREDUNENSIS CUJUS METROPOLIS
EBREDUNUM.

EBREDUNUM* Alpium Maritimarum metropolis, in Delphinatu, Provinciæ & comitatui Niciensi contermina, a veteribus geographis diversimode appellatur, Ptolemæo Eborodunum Caturigum, Æthico Eburudunum, nec non in tabula Theodosiana; Ebrudunum in notitia imperii: aliis Ebrodunum, Ebredunumque. Differt ab Ebroduno castro, vulgo *Yverdun,* quod in finibus Helvetiorum est in provincia Lugdunensi quinta. Porro Ebredunum a Strabone collocatur inter Alpes Cottias, a Ptolemæo inter Græcas, ab auctore vero libri provinciarum inter Maritimas: de quibus Alpibus Maritimis scripsere Tacitus Annalium lib. 15. & 2. historiæ, Plinius lib. 14. cap. 3. Dio lib. 14. Vopiscus in Aureliano & Probo. Ammianus lib. 15. Cum vero inducta est, quæ & deinceps invaluit provinciarum distinctio, Alpes Maritimæ in provinciam unam coaluerunt, cujus caput Ebredunensis civitas constituta est saltem quoad civilia: nam & ecclesiasticam administrationem jam tum obtinuisse eruditi viri sentiunt, uti patebit ex his quæ infra dicemus in Armentario.

* Ambrun

Urbs rupi inaccessæ imposita, prærupto loco adjacet, ab alio latere tegitur arce munitissima, quæ montanæ regioni & convallibus vicinis dominatur. Ambitus ejus haud late patet, sed operibus munitionibusque septa est ac populo frequens. Sita est ad Druentiam flumen, gurgitibus variis intortum, truncis saxisque turbidum, & sparsis incertum ripis, quo transmisso Annibal olim regiones Hetruscas occupavit, ut scribit Ammianus-Marcellinus. Porro Ebredunum, Dinia distat leucis 12. Vapinco 7. ad Ortum, Briancone & finibus Pedemontii totidem vel circiter ad Occasum. Gratianopoli 23. ad Austrum, Sanitio quatuordecim ad Aquilonem. Tractui Ebredunensi, vulgo l'*Ambrunois* nomen dat. Ejus cives fuisse cum Romanis fœdere junctos aiunt, eosque jure Latii donatos a Nerone, & Galbam plura ipsis postea contulisse privilegia. Ebreduni prætoris seu ballivii (ut vocant) jurisdictio est, & bini magistratus, alter Regius, alter vero archiepiscopi, qui una cum Rege, civitatis est condominus. Sub finem anni 1585. urbem occupavit D. de Lesdiguieres; quam exinde Calvinistæ turpiter deformarunt. Anno 1693. vel 94. urbs iterum a Sabaudiæ duce capta, paulo post a Rege recepta est.

Ad ecclesiastica quod spectat, creditur hæc urbs aliquod fidei Christianæ lumen a B. Nazario martyre, Neronis tempore, percepisse. Verum cum sequentibus seculis & sæviente persecutione, ad Idolorum culturam relapsus fuisset populus; singulari divinæ misericordiæ beneficio ad veritatis cognitionem iterum adducitur, quarto Christi seculo, cum pax esset ecclesiæ data, ministerio beati Marcellini primi hujus civitatis episcopi, de quo inferius agemus. Ebredunensis archiepiscopus principis, comitis, & Alpium Maritimarum metropolitani honore conspicuus est; monetamque ex antiquo privilegio licitum illi erat cudere. Cathedrale templum B. Mariæ virgini nuncupatur, cujus capitulum constat præposito, sacrista, cantore & archidiacono; e quibus solus præpositus est dignitas, alii tres personatus tantummodo, & duodecim canonicis. Certe Innocentii III. papæ temporibus, canonicorum numerus major duodenario non erat, ut liquet ex epist. hujus pontificis ad Bernardum Ebredunensem electum. Porro inter canonicos computatur Rex christianissimus, a tempore Francisci I. regis sicut & in aliis regni ecclesiis; præbendæ theologalis & præceptorialis unitæ fuerunt collegio PP. Societatis Jesu a Guillelmo d'Hugues archiepiscopo.

Vide probat hist. Delphin. t. 2. p. 14.

Sunt & alii canonici non præbendati, qui dicuntur honorarii, quorum numerus ad libitum capituli definitur: insuper sunt triginta circiter capellani, qui distinguntur a beneficiatis; beneficiati vero dicuntur quidam ministri capituli, ut diaconi, subdiaconi, &c. Jusque habent ad distributiones eo ipso quo sunt beneficiati; capellani, autem, solum ex indulgentia capituli, idque præmisso examine. In diœcesi 108. parœciæ numerantur & plures domus religiosæ, Prædicatorum Brianconii & Barcelonettæ. Trinitariorum discalceatorum in eadem urbe. Minorum & Capucinorum Ebreduni nec non Brianconii. Sanctimonialium Visitationis B. M. Ebreduni; a S. Ursula nuncupatarum, Brianconii; ac denique duo collegia, alterum PP. Societatis Jesu, Ebreduni; presbyterorum Doctrinæ Christianæ alterum, Barcelonettæ.

Subest Ebredunum cum diœcesi parlamento Gratianopolitano; provinciæ hujus episcopi sunt Diniensis, Antipolitanus seu Grassensis, Venciensis, Glandavensis, Senecensis & Niciensis. At in Notitia provinciarum Galliæ Honorii augusti, uti videtur, temporibus condita, reperiuntur sub hac metropoli civitates Rigomagensium *Chorges*. Cemelenensium *Cimié* & Sollinicnsium, quas inter Cemelenensis episcopali sede olim ornata, jam pridem Niciensi adjuncta fuit. Narrat Petrus Gassendi in Notitia ecclesiæ Diniensis pag. 54. se fando accepisse a R. P. Riviera Cartusiano, in actis, quæ aiebat præ manibus habere, non legi Rigomagensium, sed Brigomagensium; ac fuisse olim Brigomagum, quod jam appellatur Gallice *Briançon*: Sollinicnsium autem civitatem eam fuisse, quæ Sedenensium jam dicitur; ac utramque quidem initio episcopalem sedem fuisse; sed posterius tamen coaluisse in metropolim Ebredunum. Doctissimus Peireskius in ea fuit sententia ut crederet Trinum Montisferrati Rigomagum esse; & Saliniam quæ jam Salucia est in Pedemontio, ipsum esse Sollinium: quorsum vero contigerit civitates has fuisse subductas a metropoli Ebreduno non refert.

Bouxus in hist. Provinciæ lib. 9. sect. 1. cap. 8. laudat bullam quandam Eugenii papæ III. quæ Ebredunensis ecclesiæ privilegia confirmat his verbis.

Ad perpetuam sanctæ Ebredunensis ecclesiæ pacem & tranquillitatem sancimus, ut illæ sex civitates, videlicet Digniensis, Senecensis, Venciensis, Antiponensis, Glandatensis, & Niciensis in ejus obedientia & subjectione permaneant.

Ceterum in diœcesi una est tantum abbatia virorum, Boscodunum *Boscaudon* O. B. de qua seorsim more nostro dicemus.

Seriem autem Ebredunensium archipræsulum ex schedis MSS. Marcellini Fournier Societatis Jesu presbyteri, qui historiam archiepiscoporum nondum vulgavit, exhibuerunt Sammarthani fratres. Nos vero ex pluribus aliis monumentis tum MSS. tum editis sequentem catalogum concinnavimus.

ARCHIEPISCOPI EBREDUNENSES.

I. S. MARCELLINUS.

ANNI CHRISTI

QUidquid de S. Marcellino dicturi sumus, id totum ex ejus vita depromsimus; quam refert Bollandus ad diem 20. Aprilis pag. 751. quamque seculo VI. exaratam censet Mabillonius noster Diplom. lib. 2. pag. 172. immo etiam antiquiorem opinatur D. de Tillemont & jam a seculo V. scriptam: elapsis a S. Marcellini morte annis centum aut circiter. S. Marcellinus natione Afer & genere nobilis, a puero Christiana pietate imbutus, divino admonente spiritu, in Gallias trajecit assumtis secum duobus sociis Vincentio & Domnino, navemque ad castrum *Niciensium appulit, inde Alpinas regiones percurrens, verbum Dei circumquaque disseminavit, plurimosque convertit ad fidem, donec Ebredunum veniens cum sociis, hac in urbe consisteret: ibique juxta muros oratorio exstructo, noctes in psalmis & orationibus exigens, civitatis incolas, qui tum plerique gentiles erant, ab idolorum cultu revocavit, & ad veritatis lumen verbo & exemplo pertraxit. Christianæ itaque fidei jam subdita civitate, B. Marcellinus oratorium, quod nuper condiderat, sacro ritu consecrare voluit, quod cum per se implere non posset, venerabilem Eusebium Vercellensis ecclesiæ episcopum petiit, missisque litteris rogavit ut suam hac in re operam præstaret: annuit Eusebius ad quem jam diu B. Marcellini fama pervenerat, & adjuncto sibi B. Æmiliano Valentinæ urbis episcopo, oratorium non dedicavit modo, sed & B. Marcellinum ordinavit antistitem. In assignanda autem hujus ordinationis epocha variant auctores.

* Nice en Provence.

ANNI CHRISTI

Marcellinus Fournier Societatis Jesu presbyter B. Marcellinum ordinatum fuisse episcopum docet anno 310. totumque ejus episcopatum includit intra annos 310. & 350. quibus vero momentis sententiam suam stabiliat non prodit.

Sammarthani fratres id contigisse anno 313. asserunt, nullo itidem pro hac opinione prolato testimonio, quæ opinio utcumque defendi posset ex actis SS. martyrum Vincentii, Orontii & Victoris, quorum corpora ex Hispania Ebredunum translata, a B. Marcellino jam episcopo sepulta fuisse volunt juxta muros urbis; postquam in persecutione Diocletiani martyrium consummassent. Sed ejusmodi acta longe post tempora beati Marcellini scripta, ejus non sunt auctoritatis, quæ fidem certam mereantur.

Gassendus in Notitia ecclesiæ Diniensis vult hanc ordinationem factam a B. Eusebio papa circa annum 310. sed cum vita B. Marcellini expresse ferat ipsum a S. Eusebio Vercellensi fuisse consecratum in antistitem, huic sententiæ adstipulari non possumus. Nos cum Tillemontio sentimus,

B. Eusebium Vercellensem S. Marcellini consecratorem fuisse quidem, sed serius, Valentiniano seniore nimirum imperante, hoc est post annum 363. quo B. Eusebius in Italiam redux ab exilio, post insignem ab Arianis reportatam victoriam, toti prælucebat ecclesiæ, magnamque sibi apud omnes auctoritatem venerationemque conciliaverat, ut pote egregius divinitatis Christi confessor. Et certe hoc titulo insignitur in vita B. Marcellini: quo minus mireris & sanctum Marcellinum ad eum confugisse pro dedicatione ecclesiæ suæ, & B. Eusebium potestatem sibi arrogasse consecrationes & ordinationes in aliena provincia celebrandi, sæviente quippe Ariana hæresi, turbata admodum fuerat ecclesiastica disciplina, & plerique præsules aut in exilium pulsi, aut in errorem lapsi fuerant.

Tom. VII. hist. eccl. nec non in notis ad calcem.

Sammarthani fratres dicunt B. Marcellinum multa eaque acerbissima passum a Constantio imperatore Ariano, tandemque in exilium deportatum ibidem occubuisse an. 340. sed hæc nullis probationibus firmantur, immo patet ex historia non nisi anno 351. vel 52. Constantium rerum fuisse potitum in Galliis post mortem Constantis fratris, & Magnentii ejus interfectoris cædem. Tardius ergo differendus S. Marcellini obitus, & ad summum consignandus anno 374. si Artemius ejus successor, ut creditur, interfuerit hoc ipso anno synodo Valentinæ. Ut ut est, Ebreduni obiisse S. Marcellinum & ibidem sepulturæ traditum, innuere videtur contextus ejus historiæ, cui consonant ea, quæ de ipso in antiquis Martyrologiis traduntur. Verba Usuardi sunt ista:

In Galliis civitate Ebredunensi S. Marcellini ejusdem urbis episcopi & confessoris, qui divino jussu cum sanctis sociis Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum verbo & signis admirandis, quibus usque hodie refulget, ad fidem Christi convertit. Hæc Usuardus. Ado insuper addit: *Ita ut baptisterium, quod ipse apud præfatam urbem condidit, in sacro-sanctis Paschalis festi vigiliis, divina virtute, singulis annis, aquis subitis inundetur; & per septem ejusdem solemnitatis dies, gratia exuberante, permaneat.* Hæc Ado, quem describunt Notkerus, Petrus de Natalibus lib. 4. cap. 69. Ghinius in natalibus SS. canonicorum & alii. Usuardum vero sequuntur Bellinus, Maurolycus, Galesinius & alii cum hodierno Martyrologio Romano.

Gregorius Turon. lib. de Gloria Confessorum cap. 69. hæc de S. Marcellino scribit: *Habet & Ebredunensis urbs patronum proprium Marcellinum antistitem: per quem dum adhuc in corpore moraretur, multa Christus miracula operatus est. Hic enim fecisse dicitur lavacrum, in quo in die Natalis Domini & Dominicæ Cœnæ, aqua dicitur divinitus exoriri.* De lychno autem ad sancti hujus sepulcrum appenso refert, quod semel accensus, multis noctibus sine ullo additamento perduraret; ex cujus oleo plerumque infirmi medicamenta susciperent.

Est in Delphinatu oppidum quoddam S. Marcellini nomine haud procul a dextera ripa Isaræ fluvii in amœna planitie situm, exiguo quidem ambitu, sed populo frequens. Fuit etiam Ebreduni una ex septem ecclesiis sub sancti hujus invocatione dicata, quam heterodoxi funditus everterunt. Caput S. Marcellini Diniam translatum, una cum sanctorum Vincentii & Domnini reliquiis, magna in hunc usque diem veneratione coli testatur eruditissimus Petrus Gassendus præpositus Diniensis, in lectionibus, quas de sancto Marcellino composuit: verum ineunte seculo decimo hujus sancti corpus integrum, *Cantogilum apud Arvernos translatum fuisse contendunt Cantogilenses nostri; idque ex instrumento authentico fundationis hujus monasterii, quod edidit Mabillonius annalium Benedict. tomo III. in appendice pag. 707. Porro sacræ illæ reliquiæ in ecclesia S. Salvatoris collocatæ fuerunt, quæ postea S. Marcellini nomen assumsit, & in hodiernum usque diem retinet. Caput sancti seorsim in theca asservatur ibidem, & translationis ejus festum ritu solemni peragitur III. nonas Martii.

* Chanteuge.

Post S. Marcellinum inducitur in quadam Ebredunensium præsulum serie Arianus quidam aliunde ignotus, quem ideo nominasse satis habuimus.

II. Artemius.

Artemius B. Marcellino proxime successisse creditur anno 374. vel aliquanto antea tempore. 374.
Certe nomen Artemii subscriptum occurrit inter præsules, qui in synodo Valentina hoc anno sederunt; sed an Ebredunensi præfuerit ecclesiæ, non audemus asserere. Ut ut est, ecclesiam sub sanctissimæ Virginis patrocinio construxisse Artemium, & in ea reliquias SS. Nazarii & Celsi martyrum Ebredunensium collocasse conjiciunt Ebredunenses tabulæ circa annum 392. Marcellinus Fournier episcopatus Artemii sumit exordium ab anno 370.

III. S. Jacobus.

S. Jacobus I. de quo nihil comperiri potuit; quam nomen & titulus sanctitatis, in tabulis hujus ecclesiæ vixisse traditur anno Domini 400. In 400.
catalogo Fornerii omittitur S. Jacobus cujus loco inseritur Albinus eodem anno.

IV. Armentarius.

Exstincto Ebredunensi episcopo anno 438. ad novi antistitis electionem rite & canonice celebrandam, cum se se accingeret clerus: laicorum quorumdam factione turbata est, & eousque processit seditiosorum hominum protervia, ut ministris ecclesiæ vim facerent & præsules ipsos cæderent. Itaque obtruditur in episcopum adolescens quidam Armentarius nomine, qui pie licet ac liberaliter educatus, non nihil tamen ambitioni & vanitati cedens a duobus tantum episcopis vel canonum ignaris vel timore perterritis, ordinationem temere percepit, inconsulto Arelatensi episcopo, & præter aliorum ejusdem provinciæ episcoporum consensum: sed ipso ordinationis die ambos antistites incessit pœnitentia facinoris admissi, multotiesque veniam postularunt; quin

etiam ipse Armentarius Ebreduno excedens, ultro sedi nuntium remisit; scripta insuper ad clerum Ebredunensem epistola, illicitæ ordinationis suæ conscium se, male parta dignitate carere & e sacris Diptycis expungi velle professus est. Verum paulo post seu amicorum adulationibus, seu animi levitate in urbem regressus, regimini hujus ecclesiæ denuo intrusit se, eaque perpetravit, quæ nullam amplius excusationem admitterent.

Coacta igitur Regii synodo in provincia Aquensi seu secunda Narbonensi (qui locus opportunior visus est) 3. calendas Decemb. anni
439. 439. coram patribus, quorum dux erat Hilarius Arelatensis, accusatur Armentarius quod vim acerbissimam Ebredunensi ecclesiæ per viginti menses sacerdote legitimo destitutæ, perniciosa cæde intulisset: quapropter una omnium sententia episcopatu dejectus est, quod fuisset ordinatus sine tribus episcopis, absque litteris episcoporum comprovincialium & citra auctoritatem metropolitani; ita loquuntur patres Reiensis concilii, qui ecclesiam Ebredunensem, tametsi longe antea civilis facta fuerat metropolis, contendebant adhuc Arelatensi ecclesiæ subditam & ad Arelatensem provinciam pertinere: unde consequens erat, in ea non ordinandum fuisse episcopum citra episcopi Arelatensis & comprovincialium præsulum conscientiam. Concilium tamen, cui mens fuit, non tam in sontes animadvertere, quam opportuna malis ecclesiæ adhibere remedia, Armentario chorepiscopi honorem gerere, & extra provinciam Alpinam rusticanæ alicujus ecclesiæ administrationem habere permisit; ambos vero præsules qui eum temere ordinassent, quanquam loco excidere meruerant, ad communionem admisit ea lege, ut nulli amplius episcoporum consecrationi, nullive concilio provinciali interessent.

Operæ pretium est observare Arelatenses episcopos, Galliarum præfecti, qui Arelate sedebat, potentia fretos, & præsertim auctoritate Zozimi papæ, cui Patroclus Arelatensis antistes dudum illuserat falsa exponendo, ut ingenue fatetur Tillemontuis tom. XV. commentariorum in hist. ecclesiasticam: usurpasse jus metropoliticum plures in provincias, etiam in primam Narbonensem, uti contigit in ecclesia Lutevensi, cujus civitatis episcopum Patroclus consecraverat. Idem Tillemontius autumat episcopos secundæ Narbonensis, quæ modo Aquensis est provincia, & Alpium Maritimarum, quæ provincia nunc est Ebredunensis, maluisse subjici Arelatensi metropolitano, a quo suis in causis & negotiis plus obtinebant patrocinii, favente ipsi præfecto Galliarum, quam proprium habere metropolitanum.

Ea vero mens fuit illustrissimi nec non eruditissimi domini de Marca seu potius clarissimi viri Stephani Balusii, lib. V. de concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 31. & seqq. ut putet ecclesiam Ebredunensem jure quidem metropolitico potitam fuisse, quamvis episcopum Arelatensem tanquam primum Gallicanarum provinciarum metropolitanum seu primatem agnosceret; nam Hilarus papa testatur Ingenuum Alpium Maritimarum provinciæ metropolitani semper honore fuisse subnixum epist. IV. tom. I. conc. Gall. & omnes veteres notitiæ hanc provinciam constituunt discretam a Viennensi, ex qua distracta est Arelatensis. Verumtamen id juris affectabant episcopi Arelatenses, præsulum Thessalonicensium potestatis æmuli, ut non ante ordinari possent metropolitani provinciarum Galliæ, quam relatio de ipsorum moribus & electione pervenisset ad eorum notitiam; & irrita foret alicujus ordinatio, quæ prætermissa episcopi Arelatensis auctoritate celebrata fuisset: propterea jus exercuerunt metropoliticum in Alpes maritimas & Narbonensem secundam, quamvis hæ provinciæ haberent suos metropolitanos. Et hæc quidem sententia est Petri de Marca & Stephani Balusii, cui adstipulantur Carolus Cointius ad annum 554. §. 16. & Johannes Morinus.

Sed ut ad Armentarium redeamus, quidam existimarunt eundem esse qui Antipolitanam postea rexit ecclesiam, & pro sancto colitur, forsan ob nominis similitudinem; & quod duo hac tempestate occurrant præsules Armentarii nomine, quorum alter fuit episcopus in his regionibus, Provinciæ scilicet aut Delphinatus. Ceterum hæc opinio mera conjectura est, nulloque nititur fundamento.

Porro data chorepiscopatus Armentarii occasione, haud abs re erit nonnulla de chorepiscoporum ministerio dicere. Quemadmodum erudite observat Petrus de Marca in libro de concordia Sacerdotii & Imperii, epicopatus dignitatem non obtinent, quamvis præsulum vice fungantur: sunt enim inferiores episcopo ac superiores presbytero. Eos villanos episcopos capitularia vocant, episcoporum ministros synodus Parisiensis, antistites in ordine secundo Sidonius Apollinaris lib. 4. epist. XI. ad similitudinem 70. discipulorum institutos fuisse significat concilium Neocæsariense, ut eo discrimine illos ab episcopis separaret, qui apostolis successerunt. Ordinabantur autem ab episcopo civitatis; quin & eorum officium erat, vicanas ecclesias presbyteris commissas administratione sua disponere, ad levandam pontificis sollicitudinem in pagis & vicis diœceseos. Unde Ferrandus diaconus in breviario canonum, & Isidorus in collectione sua, chorepiscopos vicarios episcoporum interpretatur, ratione habita muneris quod gerunt erga ecclesias & parochias rusticanas. Hæc etiam dignitas conferebatur sæpius presbytero alicui sedulo, & episcopo vacanti, jam aliunde consecrato, cui administratio incumbebat presbyteris rusticanarum ecclesiarum & vicorum providere, plebes in officio continere, promovendos in clerum discutere, lectores, subdiaconos, exorcistas & ceteros inferioris gradus clericos auctoritate sua ex episcopi arbitrio constituere; de presbyteris enim & diaconis quorum ordinatio illis interdicta fuit a conciliis Antiocheno & Ancyrano, ad episcopum referebant. Præterea canone 14. synodi Neocæsariensis statuitur, ut etiamsi inter presbyteros adscribantur, nihilominus eis liceret sacra peragere solemni pompa & progredi cum caterva clericorum, quod episcopalem quem-

ANNI CHRISTI

dam honorem referret. Amplum quidem fuit hoc chorepiscopatus officium, sed aliquando conferebatur angustioribus finibus exercendum, ut evenit in causa Armentarii Ebredunensis depositi, cui concessum est canone 3. synodi Regiensis, ut unius, non duarum ecclesiarum regimen obtinere possit; ne quis ei locus decernatur, quem curiæ & civitatis species, aut ordo nobilitat: *Ne vel ultimum clericorum ordinet in sua ecclesia; ne unquam in civitatibus offerre præsumat, etiam sub episcoporum absentia; nec usquam de officiis episcopalibus usurpare, præterquam in ecclesia, quam misericordia fuerit indeptus;* quæ omnia satis evincunt hæc chorepiscopis munia competivisse. Postea cum a Leone pontifice & synodis Gallicanis fuisset prohibitum, ne chorepiscopi deinceps crearentur, tamen retenti sunt ab episcopis, a quorum arbitratu eorum institutio pendebat, ipsis enim erant gratiosi, eo quod in se susciperent omnem laborem episcopalis functionis, & eorum desidiæ patrocinarentur, ut liquet ex capitularibus, & concilio Meldensi. Igitur Nicolaus I. papa an. 864. consultus a Rodulfo Bituricensi metropolitano, vetuit in posterum chorepiscopos ordinationes presbyterorum facere, ne dignitas pontificia ad eos transferretur; demum antistitites a constituendis deinceps chorepiscopis abstinere conspirarunt, & totam sollicitudinem in presbyteros & pagos visitandos, quæ eis competebat, archidiacono concesserunt; sicque desiere in Galliis chorepiscopi sub finem seculi undecimi, ut colligere licet ex Sigeberti chronico. Id etiam observandum ante Armentarium nullum in Galliis reperiri chorepiscopum, licet in Orientali ecclesia longe ante hæc tempora occurrat chorepiscoporum mentio.

V. Ingenuus.

Ingenuus ad Ebredunensem cathedram vocatur circa annum 440. & ut par est credere, abipsomet S. Hilario Arelatensi consecratur. Certe
441. in concilio Arausicano, sedit episcopus an. 441. 8. Novemb. Anno 450. unus fuit ex decem & novem episcopis, qui scripta ad S. Leonem epistola, ecclesiæ Aralatensis tanquam metropolis suæ patrocinium aperte susceperunt; & se & antecessores suos ab hujus sedis præsulibus consecratos
451. ultro fatentur. Interfuit an. 451. synodo Arelate coactæ, in qua patrum omnium calculo comprobata est, & magnis laudibus ornata epistola S. Leonis ad Flavianum C. P. Cujus synodi nomine Romam, ad eundem, gratulatoriam detulit epistolam; a quo pontifice, anno sequenti, prosperos concilii Calcedonensis successus Gallicanis episcopis nuntiaturus remittitur. Porro Ingenuum carpere videtur S. Leo, pro cessione juris sui metropolitici, in epistola ad episcopos provinciæ Viennensis; certe hanc ob causam ipsum ab apostolica sede fuisse culpatum testatur Hilarus papa, epist. IV. tom. I. concil. Galliæ. Gallicanarum enim ecclesiarum administrationem revocare in ordinem cupiens summus pontifex, constituit uti suis unusquisque limitibus ac terminis contentus, aut aliena jura invadere, aut privilegium sibi debitum transferre in alium non præsumeret. Quod decretum est adversus metropolitanos, qui non inviti consenserant jura ordinationum per provincias Gallicanas in episcopum Arelatensem esse translata. Quapropter ne deinceps metropolitani hunc honorem Hilario Arelatensi tribuerent, gravem refractariis pœnam intentat his verbis: *Quod si quis negligens apostolicas sanctiones, plus gratiæ tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre se posse credens, non is cui cesserit, sed is qui intra provinciam antiquitate episcopali ceteros prævenit, sacerdotes ordinandi sibi vindicet potestatem.* His stimulis excitatus Ingenuus animos sumsit, & deinceps pro metropolitica ecclesiæ suæ dignitate viriliter decertavit; uti mox videbimus. Interfuit anno 455. vel circiter concilio Arelatensi III.[a]
ubi sedit judex cum aliis episcopis in causa Theodori Forojuliensis contra Faustum abbatem Lirinensem. 455. De jure provinciæ suæ imminuto ab Auxanio[b] episcopo conquestus est Ingenuus apud Hilarum papam, quod contra canones & decreta Leonis decessoris sui, qui ecclesias Cemelenensis civitatis & castri Nicaeensis, sub unius ejusdemque antistitis regimine unitas fore statuerat; in earum tamen una episcopum constituisset Auxanius cum apostolicæ sedis auctoritate.

Querelæ istius cognitionem Hilarus episcopis quibusdam Gallicanis demandavit his verbis: *Ita vestræ caritati cognitionem adnexæ querimoniæ delegamus, ut nihil adversum venerandos canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei judicium valeat, quidquid obreptum nobis esse constiterit. Nolumus namque ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi; quia per hoc non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius Domini prosilitur.* Deinde audita litis expositione decrevit ut custoditis omnibus quæ super ecclesiis Cemelenensis civitatis, vel castelli Nicaensis, a Leone definita fuerant, nihil ecclesiarum juri noceret ordinatio novi episcopi præsumta ab Auxanio, sed statuta unione permanente, utrique loco unus idemque præesset episcopus: insuper Ingenuo Ebredunensi perpetuum metropolitani titulum & jus asseruit in provincia Alpium Maritimarum. Videsis epist. hujus pontificis editam t. I. concil. Galliæ. Adfuit Ingenuus concilio Romano anno 465. sub eodem Hilaro papa. Vixisse creditur 465. ad annum circiter 475.

Epist. 4. Hilari papæ tom. I. conc. Gall.

Furnerius jam laudatus in sua chronologia episcoporum Ebredunensium, non ultra annum 465. Ingenui episcopatum videtur extendere, reliqua seculi parte Ariano cuidam relicta. Alter vero indiculus quem præ manibus habuimus, Ingenui tempus producit ad annum 487. Ariani vero ab hoc anno ad 507. Porro hic Arianus patrocinio Gondebaldi Burgundionum regis, episcopatum Ebredunensem invasisse traditur.

[a] Sirmondus in notis ad hoc concilium, a Ravennio coactum fuisse docet anno 455. Tillemontius vero lib. XV. commentariorum in hist. eccl. asserit ignorari quo anno celebrata fuerit hæc synodus.

[b] Hujus episcopi sedes ignoratur, præsul tamen Aquensis vocatur lib. V. de concordia Sacerdotii & Imperii cap. 35. §. XI. col. 690. cui sententiæ favet Tillemontius lib. XV. commentariorum in hist. eccles. pag. 820.

VI. Catulinus.

Catulinus Sigismundo Gondebaldi filio orthodoxo satagente, antistes Ebredunensi ecclesiæ datur. Concilio Epaonensi 17. cal. Oct. an. 517.[a]
517. subscripsit cum Avito Viennensi, Viventiolo Lugdunensi, aliisque Burgundiæ, Provinciæ & Delphinatus episcopis. Dum vero in urbe sua synodi decreta exsequi instituit, ab Arianis Ebreduni potentioribus ejicitur, & Viennæ apud S. Alcimum Avitum diversatur, bonis operibus in exsilio per multos annos intentus, non sine sanctitatis eximiæ argumento demigravit, ut tradunt gesta beati Peladii ejus socii Hispanico idiomate conscripta.

VII. S. Gallicanus I.

S. Gallicanus in S. Peladii vita decessor ejusdem Peladii dicitur, verum in breviario Ebredunensis ecclesiæ Peladio proxime successisse traditur; inde factum, ut plerique duos constituerint Gallicanos, alterum S. Peladii antecessorem, alterum successorem: quam sententiam Sammarthani amplexi sunt in veteri *Gallia Christiana* similiter & Furnerius in historia MS. pontificum Ebredunensium, prioris Gallicani meminit, ejusque regimen anni decimi tertii supra quingentesimum spatio circumscribit. Aliter visum est Cointio in annalibus ecclesiasticis Francorum; contendit enim nullam rem cogere ut duo distinguantur, rectiusque probari unum & eundem fuisse Gallicanum, cujus nomen reperitur subscriptum in pluribus conciliis, quique sedit ab anno saltem 524. ad 555. vel circiter. Sane Gallicanus quidam occurrit episcopus anno 524. quo celebrata fuit quarta synodus Arelatensis, cui per procuratorem Emeterium interfuit, verum siletur nomen ecclesiæ cui præsedit: subscripsit etiam concilio Carpentoratensi an. 527. & Vasensi II. an. 529. tacito pariter nomine civitatis. Hæc sententia quidem videtur probabilior, at cum plerique auctores & tabularia hujus ecclesiæ passim diversos denotent; nos tritam viam insistimus, traditioni inhærentes, geminosque dicimus Gallicanos, donec certiora proferantur argumenta, quibus ambos cogamur in unum conflare. Porro quo tempore pontificatum inierit vel clauserit prior Gallicanus ignoramus.

VIII. Palladius.

S. Palladius seu Peladius cujus initia & finis in sede Ebredunensi facile deprehendi nequeunt, recensetur in chronologia Furnerii & in alio indice superius laudato annis 513. & 518. Natus est Ebreduni parentibus genere claris, probatæ fuit sanctitatis, & miraculorum gratia insignis. Festum depositionis illius celebratur septimo idus Januarii. Colitur & undecimo calendas Julias, quo die corpus translatum fuit in Catalauniam, ubi nunc etiam in agro Gerundensi religiose asservatur in monasterio S. Petri de Camporotundo ordinis Benedictini.

Hujus S. Peladii memoria habetur apud Ferrarium in catalogo sanctorum ubi ait, *Camprodoni in Hispania apud Gerundam S. Palladii Ebredunensis episcopi.* Cujus acta in breviariis Barcinonensi ac Gerundensi leguntur, quæ eruit ex codice MS. Camprodonensi Antonius Vincentius Domeneccus in historia SS. Catalauniæ; quæque ex Ibera lingua Latine reddidit Tamayo Salazarius in sui martyrologii Hispani tom. 3. ubi advertas velim, perperam dici Palladium defunctum anno 518. æræ Christianæ; vel si legitima sunt acta, medius est Palladius inter Catulinum & priorem Gallicanum; tametsi acta innuunt post Gallicanum rexisse: probabilius autem est unum tantummodo fuisse Gallicanum, qui Catulino successit.

Carolus Cointius in annal. eccl. ad annum 556. num. XVI. censet Peladium Ebreduni tum sedisse, quando beatus Veranus tunc clericus Gabalitanus postea Cabellicensis episcopus, Caballione profectus est Ebredunum, ibique hospitio exceptus ab episcopo, in cujus præsentia tres energumenos liberavit.

IX. S. Gallicanus II.

S. Gallicanus Peladii successor proximus enuntiatur in breviario eccl. Ebred. Consecrasse dicitur templum SS. martyrum Vincentii, Orontii & Victoris, quod nunc parochiale est in urbe, olim a beato Palladio constructum. Adfuit concilio Aurelianensi IV. anno 541. & ad quintam synodum in eadem urbe celebratam an. 549. Probum 549.
diaconum misit. In chronologia Furnerii sedit hic Gallicanus ab anno 518. ad annum saltem 549. imo pervenit ad annum 554. ex altero indice superius laudato: verum nonnulli existimant hunc Gallicanum a superiori non differre; & hic est sensus Cointii in Annalibus ad annum 536. num. 17. qui, si duo sint admittendi, aliam putat ineundam chronologiam; ita ut primus Gallicanus subscriptus legatur synodo Arelatensi IV. an. 524. Carpentoractensi an. 527. Arausicanæ II. & Vasensi II. anno 529. Posterior vero Aurelianensi IV. anno 541. & Aurelianensi V. an. 549. In subscriptionibus concilii Arausicani II. nomen Gallicani non reperitur; sed cum legatur in concilio Vasensi ejusdem anni, nihil inde patitur detrimenti excogitata a Cointio chronologia, qui suppositis duobus Gallicanis, Peladii pontificatum statuit inter an. 529. & an. 541. seu inter synodum Vasensem II. & Aurelianensem IV. Uno vero admisso Gallicano, Palladium successorem opinatur non decessorem fuisse. Has Cointii conjecturas gravioribus momentis innixas vellemus.

X. Salonius.

Salonius, Sagittarii Vapincensis episcopi frater, nomen & famam ex improbe factis sibi peperit, quanquam discipulus S. Nicetii præsulis Lugdunensis, a quo educatus, etiam diaconus ordinatus est; postea Ebredunenses infulas consequitur:

[a] Alii inter quos D. Theodericus Ruinart in notis ad Greg. Turon. col. 969. dicunt hoc concilium celebratum fuisse an. 509. Ita etiam sentire videtur Marcellinus Fournier jam laudatus, qui solum hunc annum assignat pro episcopatu Catulini; neque contradicit alter episcoporum catalogus, in quo præfuisse dicitur ab anno 507. ad 513.

ANNI CHRISTI

sed ob scandala & scelera quibus ecclesiam inquinavit, sæpe pontificatu suo motus est cum fratre; nam in synodo Lugdunensi II. Guntchramni regis
567. jussu eâ de causâ congregatâ sub annum 567. depositus, apostolicam sedem a concilio appellavit, falsisque suggestionibus a Johanne pontifice litteras ad Regem impetravit, quarum auctoritate, cathedræ suæ restitutum fuisse tradit Gregorius Turonensis lib. v. historiæ cap. 21. *al.* 20. ubi hæc leguntur:

Hujus (Nicetii scilicet) *tempore Salonius Ebredunensis urbis, Sagittariusque Vapigensis ecclesiæ sacerdotes statuuntur. Sed adsumto episcopatu, in proprium relati arbitrium, cœperunt in pervasionibus, cædibus, homicidiis, adulteriis, diversisque in sceleribus, insano furore grassari; ita ut quodam tempore, celebrante Victore Tricastinorum episcopo sollemnitatem natalitii sui, emissa cohorte, cum gladiis & sagittis inruerent super eum. Venientesque sciderunt vestimenta ejus, ministros cæciderunt, vasa & omnem adparatum prandii auferentes, relinquentes episcopum in grandi contumelia. Quod cum rex Guntchramnus comperisset, congregari synodum apud urbem Lugdunensem jussit: conjunctique episcopi cum patriarcha Nicetio beato discussis causis, invenerunt eos de his sceleribus, quibus accusabantur, valde convictos: præceperuntque ut qui talia commiserant, episcopatus honore privarentur. At illi cum adhuc propitium sibi Regem esse nossent, ad eum accedunt, implorantes se injuste remotos: sibique tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romanæ accedere debeant. Rex vero annuens petitionibus eorum, datis epistolis eos abire permisit. Qui accedentes coram papa Johanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille vero epistolas ad Regem dirigit, in quibus, locis suis eosdem restitui jubet. Quod Rex sine mora, castigatis prius illis verbis multis, implevit. Sed nulla, quod pejus est, fuit emendatio subsecuta: tamen Victoris episcopi pacem petierunt, traditis hominibus, quos in seditionem direxerant.* Fusius ibidem prosequitur utriusque flagitia, de quibus in Sagittario Vapincensi diximus. Refert præterea Gregorius lib. IV. capp. 42. & 43. Longobardos in Gallias irrumpentes, a Burgundionibus apud Ebredunum ingenti clade profligatos fuisse; quo in prælio *Salonium & Sagittarium, non Cruce cælesti armatos, sed galea & lorica multos manibus propriis interfecisse* scribit. Parisiensi con-
573. cilio interfuit una cum fratre anno 573. nomenque suum apposuit epistolæ synodi ad Sigebertum regem: cumque ambo læsæ majestatis & proditionis crimine insimularentur, iterato judicio concilii Cabilonensis anni 579. ab episcopatu dejecti sunt & in beati Marcelli monasterium sub custodia detrusi, ex quo clam aufugientes vagam vitam egerunt, quam ubinam gentium finierit Salonius penitus ignoramus. Vide Gregorium Turon. lib. v. hist. cap. 28. Baronium & Spondanum in Annalibus, ubi rem amplius explicant. In indice jam sæpe laudato Salonius memoratur ab anno 554. ad 582.

XI. Emeritus.

Emeritus Salonio suffectus est, at quo anno incertum. Certe cum aliis præsulibus concilii Matisconensis II. canones signo suo munivit an. *Sammarth.*
585. Provincialem synodum episcoporum coegit anno 588. In catalogo Furnerii Societatis Jesu sedisse dicitur ab anno 585. ad 610. nec non in 585.
alio indice MS.

XII. S. Alfonsus.

S. Alfonsus cujus memoria exstat in tabulis Ebredunensibus, vixisse conjicitur anno salutis 600. Indiculus Furnerii hunc præsulem prætermittit, cujus loco substituit S. Benedictum eodem anno, aliunde ignotum: in alio vero indice S. Petrus Emerito subrogatur ab anno 610. ad 600.
640.

XIII. S. Albinus.

S. Albinus in fastis ecclesiæ Ebredunensis titulo sanctitatis decoratus, sedisse narratur circa an- 630.
num 630. Omittitur in chronologia Furnerii nec non in alio indiculo. Hujus sancti caput in monasterio beatæ Mariæ de Crassa asservari ferunt, in capsa argentea auro illita, gemmisque exornata, in cujus ima parte scripta sunt hæc verba Gotico charactere: *Hic est caput sancti Abini Enbreanensis archiepiscopi confessoris*, sed a quo vel quo tempore in eum locum fuerit allatum nobis est incompertum. Ejus memoria recolitur prima die mensis Martii, sicut & S. Albini episc. Andeg.

XIV. Ætherius.

Aetherius, quem Cointius in annalibus sedisse putat ab anno 644. quo concilium Cabilonense celebratum asserit, interfuit concilio ejusdem loci anno 650. * in æde sancti Vincentii martyris habito, tempore Chlodovei II. regis. Præsens quoque adfuit conventui episcoporum ac regni procerum, quem idem Rex in villa regia Clipiaco prope Lutetiam convocavit anno regni sui decimo sexto, Christi vero 653. vel 659. in quo 659.
subscripsit celebri privilegio, monasterio S. Dionysii in Francia ab eodem Rege concesso. Perperam confunditur cum alio Aetherio, qui in actis SS. martyrum Vincentii, Orontii & Victoris laudatur tanquam vir totius prudentiæ atque religionis & *Antinciæ* ecclesiæ antistes: quænam fuerit hæc ecclesia controvertitur inter eruditos. Sammarthani Ebredunensem fuisse volunt, Aetheriumque illi præfuisse, quem exceperit alter Aetherius cognomine peccator; sicque duos statuunt Aetherios Ebredunenses episcopos, unum, quem in actis SS. martyrum supra memoratis commendari dicunt, alterum quem priori successisse asserunt, & prædictorum martyrum gesta scripsisse. Sed præterquam quod scriptor ille nomen suum reticuit, peccatorem se solummodo, more tunc ab episcopis usitato vocans, Aetherium decessorem suum non Ebredunensis ecclesiæ, sed *Antinciæ* dicit episcopum; & quis pro *Antincia* reponat Ebredunum? quid inter illas voces *Antinciæ* & Ebreduni affinitatis est & conformitatis?

* *al.* 648. secundum Sirmondum.

præterea hæ sacræ exuviæ non Ebredunum, sed Noviacum, nec ab Aetherio, abbati Beroaldo, sed ab abbate Beroaldo, Aetherio traditæ dicuntur.

Bollandus ad diem 22. Januarii pag. 390. deleto *Antinciæ* vocabulo, reponendam suspicatur unam ex his vocibus, Diniæ, Sanicii aut Niciæ, parum felici sane conjectura. Cointius in Annalibus ecclesiasticis ad annum 548. tom. I. pag. 734. *Antinciæ* vocabulo Aventicensem ecclesiam designari existimat, cui sententiæ favent tum affinitas vocum *Antinciæ* & *Aventicæ*, tum Noviacus locus, quô sacrarum reliquiarum translatio facta est; quemque ad Aventicensem diœcesim pertinere asserit. Porro Mabillonio nostro in annalibus Benedictinis ad annum 551. t. I. p. 132. persuasum est loco *Antinciæ* legendum Antibiæ; quæ civitas est Antipolitana, cujus loci Euterius antistes concilio Aurelianensi IV. subscripsit anno 541. quique, ejus quidem judicio, idem est ac Aetherius prælaudatus, cui in sede Antipolitana successit Eusebius prædictæ translationis actuum scriptor. Nobis hanc sententiarum varietatem afferre satis sit, ut pateat hos præsules, Ebreduni nunquam sedisse, proindeque ad hanc pontificum Ebredunensium seriem non pertinere.

Post tempora Aetherii supra laudati, turbatissimæ res sunt, magnusque hiatus occurrit in serie pontificum Ebredunensium [a]; qui enim inducuntur a plerisque præsules, vel nulla probatione nituntur, vel numquam sedisse redarguuntur.

Furnerius post memoratum Aetherium anno 662. ait seculares in hac ecclesia rerum potitos ad annum 740. quo Alphonsum reponit; additque postea sedem vacasse ob Saracenorum invasionem, usque ad annum 830. quo Jacobum sedisse refert; alius vero index MS. Aetherium memorat ab an. 658. ad 700. Marcellum ab an. 771. ad 810. Bernardum ab hoc anno ad 830. ac denique Jacobum ab an. 830. ad 850. at hæc omnia valde incerta sunt, nullaque auctoritate firmantur. De Bernardo quidem & Jacobo silent Sammarthani fratres in veteri *Gallia Christiana*, Marcellum vero expungendum censent; sicut & Cointius in annalibus ad annum Christi 789. tom. VI. pag. 431. quod instrumenta ad ipsum admittendum allata, suspicione falsi non careant, tum quia his temporibus sedem Ebredunensem ambitu secularium occupatam fuisse auctor sit Ado.

Philibertus Pingonius in Augusta Taurinorum & Sammarthani post ipsum, Ebredunensibus archiepiscopis soli annumerant Walchunum seu Valchinum quendam, quem Abbonis patricii Romani natione Galli testamento perperam intellecto Ebredunensem antistitem ipsiusque Abbonis patruum fingunt; cum hac tamen observatione non spernenda, quod hic præsul Ebredunensi chartophylacio sit hactenus incompertus. Verum hanc sedem numquam occupasse Valchinum contendit Cointius ad annum Christi 789. tom. VI. pag. 430. ipsumque inter episcopos Maurienneses ablegat: certe Valchinum Abbo patruum in suo testamento non vocat, cujus autem sedis fuerit episcopus, satis aperte docet idem Abbo, cum illum ita commendat:

Domnus & in Christo pater noster Walchunus episcopus ab initio inchoationis operis fundamentum ecclesiæ sancti Petri monasterii Novaliciis hæredis meæ posuit, & usque ad culminis consummationem fabricam perduxit, & in omni opere ædificiorum adjutor & gubernator stetit. Hæc periodus (inquit Cointius ibidem) Valchinum declarat episcopum illius diœceseos, in qua situm Novalicium, id est, diœcesis aut Taurinensis, aut Maurienensis. Novalicium enim, priusquam in Francorum potestatem hæc regiuncula deveniret, ad Taurinensem diœcesim pertinuit, deinde episcopatui Mauriennensi attributum est regnante Guntchramno Francorum rege ac Mauriennæ conditore. Suus igitur locus inter Mauriennenses episcopos Valchino reddendus est. Et hæc quidem est Cointii sententia.

Mabillonius noster in annalibus Benedictinis ad annum 775. n. 58. Possessorem episcopum missum hoc anno a Carolo Magno ad Hadrianum papam ut eum certiorem faceret de auxilio paulo post ipsi ferendo, Ebredunensem cathedram obtinuisse autumat, nulla tamen conjecturæ hujus prolata ratione.

Ceterum canone 8. concilii Francofordiensis celebrati anno 794. continetur, quod sicuti inter Viennensem & Arelatensem episcopos disceptatum est diu de sedium præeminentia, ita & de Tarentasia, Ebreduno, & Aquis legatio directa est ad sedem Apostolicam, ut quidquid super ea re per pontificem Romanum definitum fuerit, pro certo teneatur.

Waldebertum inserit Cointius catalogo Ebredunensium pontificum ex præcitato Abbonis testamento, duo quippe memorantur Waldeberti in illo testamento, quorum unus presbyter, alter episcopus. Abbo ab episcopo Waldeberto multa sibi bona in pagis Ebredunensi & Vapincensi collata enumerat, Cointius autem hunc præsulem ecclesiæ Ebredunensi ideo adjudicat, quod Abbonis testamentum ipsius ævo confectum arbitretur, anno nimirum 789. regnante Carolo Magno, quo tempore constat Donadeum sedem Vapincensem occupasse, sedebat enim jam anno 787. ex Sammarthanis, & concilium Narbonense subscriptione sua communivit anno 791. 23. Caroli Magni: recurrit igitur ad ecclesiam Ebredunensem ut seriem mutilam pontificum ejus, Waldeberti nomine utcumque augeat. Verum Mabillonius invictis probat argumentis, Abbonem longe ante tabulas testamenti dictasse, anno videlicet 739. indict. VII. sub principatu Caroli cognomento Martelli, in illo enim testamento Carolus, non Rex sed gubernator regni vocatur, & indictio septima optime quadrat in annum 739. sicque caduca est Cointii conjectura, & utrius sedis

[a] Neque enim par est Ebreduni præsulibus accensere intrusum quemdam Chramlinum filium Miecii seu Miecionis, qui in concilio Marlacensi, regis Theoderici jussu coacto an. 678. ideo discissa veste fuit ab episcopatu dejectus, quia sedem hanc non regia voluntate, sed vel sua præsumtione, vel per falsam chartam invaserat; neque plures a quibus consecraretur adfuissent episcopi. Hic postea detrusus est in monasterium sancti Dionysii in Francia sub abbate Charderico: quæ omnia constant ex diplomate Theoderici III. regis lib. VI. Diplomaticæ pag. 469.

ANNI CHRISTI

sedis, Ebredunensis, an Vapincensis fuerit episcopus Waldebertus adhuc incertum est.

D. du Fourny inducit Gerlumvesum quemdam, sed absque nota temporis; Guinivernarium vero huic ecclesiæ præfuisse anno 822. scribit, at qua auctoritate nitatur non profert.

XV. Agericus.

Unus fuit ex metropolitanis, qui ad concilium Lugdunense convenerunt jussu Ludovici Pii imperatoris anno Christi 829. Imperii ejus 16. Hunc archiepiscopis Ebredunensibus accensendum contendit Cointius ad annum 828. n. XXIV.
829. & 829. n. CXIII. Furnerius sæpius jam laudatus Gertumachium quemdam memorat archiepiscopum Ebredunensem anno 850. & alter index MS. ab eodem anno ad 870. quos, ut pote nullo fultos testimonio missos facimus.

XVI. Arbertus.

Vide t. 13. Spicil. pag. 263.

Innotescit hic episcopus ex instrumento restitutionis factæ Agilmaro Viennensi archiepiscopo per Wigerium comitem, cui præsens memoratur Arbertus Ebredunensis episcopus. Sane Agilmarus Viennæ sedit ab anno 853. ad 859. quo ipsum defunctum produnt Sammarthani fratres in veteri *Gallia Christiana*.

XVII. Bertmundus.

Hujus archiepiscopi nomen subscriptum repe-
876. ritur in synodo Pontigonensi anno 876. mense Junio, in qua concilii Ticinensis acta firmata sunt ab episcopis Cisalpinis, præsentibus Carolo principe & legatis sedis apostolicæ.

XVIII. Aribertus.

877. Aribertus sive Aripertus, sedebat anno 877. quem Johannes papa VIII. ideo arguit epist. 70. *al.* 24. tom. 3. conciliorum Galliæ, quod rejecto Valdeno diacono, quem clerus & populus Venciensis elegerant & Carolus imperator consensu firmaverat; eodem Augusto de hac luce subtracto, in prædicta ecclesia alium episcopum non juxta normam canonicam electum, & ex adverso venientem consecraverit; præcepitque ut cum utroque, tum a se inaugurato antistite, cum illo, qui asserit se canonice fuisse electum, Romam veniat, quatenus in præsentia sua & sedis apostolicæ, tanti causa negotii diligenter inquisita & examinata, legitimum finem percipiat. Anno vero
878. 878. ad concilium Tricassinum II. vocatur, ut constat ex litteris ejusdem Johannis VIII. Illius tamen non exstat nomen in catalogo patrum, qui canonibus subscripserunt.

Tom. 3. conc. Gall. pag. 469.

XIX. Ermaldus.

Ermaldus *al.* Ermoldus adfuit concilio Ne-
886. mausensi in villa Portu an. 886. XV. cal. Dec. ex monumentis ecclesiæ Narbonensis. Forte non alius ab Arnaldo qui sequitur.

Ibidem pag. 522.

XX. Arnaldus.

890. Arnaldus præerat anno 890. quo Valentiæ cum Aureliano Lugdunensi, Rostagno Arelatensi, Bernoino Viennensi, aliisque regni Arelatensis episcopis & proceribus, in solemnibus comitiis, Regis nomen detulit Ludovico Bosonis filio, cujus inaugurationis tabulas refert Guillelmus Paradinus in annalibus Burgundiæ. Idem Arnaldus adsuisse fertur ordinationi Ragenfredi seu Rigofredi Viennensis archiepiscopi anno 899. 899.
Memoratur in chronologia Marcellini Furnerii, & in alio indice MS. ab anno 890. ad annum nongentesimum.

Tom. IX. conc. pag. 424.

Dominus du Fourny hic Theodulfum quemdam alias ignotum Arnoldo subrogat, quem subscripsisse ait diplomati de restitutione Villæ-novæ facta ecclesiæ Valentinensi an. 912. indict. XII. an. 11. regnante Ludovico imperatore, Bosonis filio; sed chronici characteres non conveniunt. 1.° indictio XII. non quadrat in annum 912. 2.° Ludovicus Bosonis filius tribus aut quatuor tantum annis imperavit: nam an. 901. Romæ a Papa imperii donatus est insignibus, & an. 904. mense Augusto, Veronæ captus a Berengario ejus æmulo, oculis & imperio privatur, ut ait Regino; Gotfridus Viterb. idem anno sequenti accidisse asserit, uti & Otto Frisingensis. Superstes quidem fuit Ludovicus ad annum 934. & regnavit in Provincia, retento Imperatoris nomine, sed si diploma admittendum, annus 22. regni ejus computandus est, si quidem an. 890. regni solium ascendit; proindeque anno 912. annum regni sui 22. numerabat.

XXI. S. Benedictus.

Sedebat hic sanctus jam anno 900. si fides habenda indici MS. memorato. Martyrium subiisse fertur a Sarracenis una cum episcopo Maurianensi in civitate Ebredunensi, & numerosa plebe ex Segusiana valle, Novalesia, atque Maurianensi Sammarth.
diœcesi transfuga an. 916. quemadmodum notat 916.
Guillelmus Baldessanus tomo 2. historiæ MS. inferioris Italiæ, quod e chronologia Novaliensi exscripsisse creditur.

XXII. S. Liberalis.

Briva Curresia, quod oppidum est inferioris tractus Lemovicini, ortum dedisse dicitur S. Liberali, qui Divinarum litterarum apprime gnarus cum esset, proculque vivendi cupidus, proxima Sarracenorum clade Ebredunensibus præsule orbatis, pontifex assumitur; in patriam aliquanto post tempore commigrat ab iisdem infidelibus expulsus, & Brivæ ad meliorem vitam translatus, locum corpori sortitus est in ecclesia natalis soli, sub ejus invocatione dicata, ubi colitur XI. cal. Dec. teste Bernardo Guidonis episc. Lodovensi, in tractatu de sanctis, quorum corpora Lemovic. diœcesim ornant. Memorant hunc sanctum alia martyrologia MSS. Aquitanica; sed quo tempore vixerit, nondum liquido constat, notatur tamen
anno 920. in chronologia Marcellini Fournier, 920.
in alio vero indice MS. 916. & 938.

XXIII. Boso.

De Bosone archiepiscopo Ebredunensi & regni Burgundiæ archicancellario meminerunt chartæ

ANNI CHRISTI 743. *Sammarth.*

Octodurenses, qui cum episcopis hujus provinciæ apud Vallesanos prope S. Mauricium, ingruente gravi paganorum persecutione morabatur anno 943. Occurrit etiam in tabulis ecclesiæ Viennensis. Recensetur annis 938. & 960. in indice sæpius memorato & post cum Amedeus ann. 960. & 993. cujus item mentio fit in chronologia Furnerii an. 970.

XXIV. Pontius.

Bosoni sufficiunt Pontium quemdam Sanmarthani fratres, quem subscripsisse conjiciunt testamento Guillelmi Provinciæ comitis anno 987. sed error est in anno: nam Guillelmus testamentum suum serius condidit, anno scilicet 992. ut constat ex chronica nota ejusdem testamenti, quod etiamnum archetypum asservatur in tabulario S. Cesarii Arelatensis, teste Antonio de Ruffi, qui illud edidit in hist. comitum Provinciæ, pag. 36. Omittitur quidem Pontius a Furnerio, & ab auctore alterius indicis; sed a clarissimo domino Thomassin de Masaugues inter archiepiscopos Ebredunenses recensetur in quibusdam animadversionibus ad Aquenses archiepiscopos manu exaratis.

XXV. S. Ismidias.

S. Ismidias restaurasse dicitur templi labefactati B. Virginis ruinas post Sarracenorum expulsionem, anno circiter 1007. Memoratur apud Furnerium an. 1000. & in alio indice ab an. 993. ad 1015. post quem inseritur ab eodem Furnerio Ismundus, an. 1020. & in alio indice MS. ab an. 1015. ad 1027. quod falsi revincetur ex his, quæ in Radone, qui sequitur, dicturi sumus.

XXVI. Rado.

Rado jam sedebat an. 1016. ex tabulario monasterii Montis majoris Arelatensis, nam Adalaix comitissa Provinciæ, filius ejus Willelmus comes, & filia Constantia donant, *quantum Otbertus habet, ecclesia S. Mariæ, S. Petri apostoli, ac SS. Vincentii & Juliani, in loco, qui dicitur Mons major.* Facta est hæc donatio in mense Augusto, regnante Rodulfo rege indict. XIV. Otbertus vult & concedit, Rado episcopus firmat. Porro indict. XIV. convenit an. 1016. Idem an. 1025. reperitur in charta donationis factæ ecclesiæ S. Mariæ ad Ilionem, regnante Rodulfo, cui donationi præsens adfuit Eminus Diniensis episcopus. Biennio post scilicet an. 1027. probavit & laudavit donationem factam monasterio S. Michaelis de Clusa a Bertrando Forcalquerii, Montis-Fortis & Ebreduni comite, nec non dotationem prioratus de Colchis, in Ebredunensi territorio. Chartam refert integram D. de Ruffi in hist. comitum Provinciæ. Ceterum index sæpius memoratus protendit episcopatum Radonis ad annum 1039. sed nulla in hanc sententiam adducta ratione, Ismidone, qui sequitur, prætermissio.

Notit. eccles. Diniensis pag. 129. Hist. de Prov. de Ruffi pag. 129.

XXVII. Hismido.

Hismido qui & Ismido, Ismodo & corrupte A Rismodo, idem esse videtur qui Ismundus vocatur in subscriptionibus epistolæ Johannis papæ XX. *al.* XIX. qui sedit ab an. 1024. ad an. 1033. Huic archiepiscopo, jus cudendæ monetæ concessisse ferunt Conradum imperatorem Salicum dictum. Signum suum apposuit Hismido privilegio Benedicti papæ IX. indulto abbatiæ S. Victoris Massiliensis, dum solemnis basilicæ consecratio celebraretur an. 1040. idibus Octob. cum Rajambaldo Arelatensi, Petro Aquensi, aliisque præsulibus. Memoratur & in diplomate quo Guillel. Bertrandus comes, sive marchio Provinciæ, dat S. Victori Massiliensi ecclesiam B S. Primasii, seu Promasii cum burgo & terris suæ possessionis, in territorio castri Forcalcheriensis an. 1044. ind. XII. Henrico regnante.

ANNI CHRISTI *Verdala in serie episc. Magal. pag. 737.*

Ruffi hist. de Prov. pag. 41.

XXVIII. Vivemnus.*

** al. Winnamanus.*

Hunc archipræsulem eruit D. de Gasnieres veterum monumentorum scrutator diligentissimus, ex chartulario ecclesiæ de Domina in Delphinatu, qui prioratus a Cluniaco pendet, ubi Vivemnus interfuisse dicitur cum aliis episcopis videlicet Leodegario Viennensi, Ebbone seu Emmone de Tarentasia, Artaldo Gratianopolitano, C dedicationi ecclesiæ de Domina tempore Odilonis abbatis: quo anno incertum est, verum ante 1049. quo beatus Odilo ad superos evolavit.

XXIX. Guinervinarius.

Guinervinarius qui & Guinivernarius memoratur an. 1050. in chronologia Furnerii. Adfuit præsens circa hæc tempora cum plurimis episcopis, dedicationi ecclesiæ Magalonensis, uti auctor est Guillelmus Catellus lib. V. Commentariorum Occitaniæ pag. 985. Meminit & alius index MS. de hoc archipræsule ann. 1045. & 1054. cui si fides habenda, tollendus esset Vivemnus de D quo superius.

XXX. Hugo.

In tabulario ecclesiæ Ebredunensis quod evolvit R. P. Marcellinus Fournier e Societate Jesu, & ex quo texuit historiam MS. hujus urbis pontificum, reperitur charta, in qua præsens memoratur Hugo archiepiscopus, donationi factæ ecclesiæ B. Mariæ Ebred. & S. Marcellini, a Losfredo seu Goffredo Provinciæ comite apud Tarasconem an. 1054. Porro ipse est Hugo, quem Simoniæ convictum stupendo miraculo, in duobus conciliis, Ebredunensi nimirum & Lugdu- E nensi, ab Hildebrando sedis apostolicæ legato fuisse depositum docet Furnerius. Idem narrat Bouche in historia Provinciæ lib. 9. sect. 1. cap. 8. pagg 73. & 74. Vereor tamen ne hæc Hugoni archiepiscopo affingantur, nam Desiderius abbas S. Benedicti cardinalis S. Cæciliæ, Petrus Damiani, & Willelmus Malmesburiensis, quos laudat Baronius ad an. 1055. non archiepiscopo, sed episcopo tantum ista contigisse dicunt. Solus eorum quos affert scriptorum Nicolaus Arragonius cardinalis, de archiepiscopo illa narrat, & quidem parum accurate, cum fallatur tum in summo pontifice Stephano, tum in archidiacono Hildebrando;

Bouche l. 9. sect. 1. cap. 7. pag. 65.

ANNI CHRISTI

subdiaconus enim tantum erat Hildebrandus, nec a Stephano sed a Victore legatus: archiepiscopi vel episcopi nomen nullus indicat, neque concilium in quo hæc gesta sunt. De Riperto Vapincensi episcopo veriora hæc videri possint. *Interea* (inquit Petrus Damiani) *illud etiam, quod Hildebrando archidiacono Romanæ ecclesiæ referente, didicimus, hic inserere operæ pretium judicamus; nam cum adhuc subdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Victore papa apocrisiarius in Gallias destinatus, synodum congregavit, in qua videlicet sex episcopos diversis criminibus involutos, ex apostolicæ sedis auctoritate deposuit, inter quos quidam erat episcopus, &c.*

Ut ut est, constat Hugonem haud diu præfuisse, sive sua pulsus sede fuerit, seu e vivis excesserit, nam Viminianus jam sedebat anno saltem 1056.

XXXI. VIMINIANUS.

Viminianus, Vinimannus in chartis Ulciensibus nuncupatus; Vimmannus, Guinlmannus, & Guinimundus alibi nominatur. Hugoni subrogatus creditur, Victore II. papa præcipiente, a quo pro vitæ merito, & sapientiæ doctrina consecratus est Romæ, & omnia Ebredun. ecclesiæ privilegia confirmari postea obtinuit, *secundum electionem cleri & populi, ad petitionem quoque religiosorum principum, & ad suggestionem venerabilium primatum circumjacentium provinciarum*, uti fert bulla ejusdem pontificis, quam exhibet Bouche lib. 9. hist. cap. 8. pagg. 74. & 75. quamque inter instrumenta nostra retulimus col. 177. De anno ordinationis ejus non constat: in archivis Ebredun. electus fertur anno 1057. ind. x. sed hoc de ejus confirmatione intelligendum est. Sane Victor papa II. pontificatum exorsus est an. 1054. absolvit an. 1057. itaque consecratio Viminiani revocari potest ac debet ad annum 1055. vel 1056. uti innuere videtur decretum confirmationis ejus factæ anno insequenti, quod videsis apud Bouche, & inter nostra instrumenta. Porro Viminianus conventionem fecit anno 1060. cum Leodegario archiepiscopo Viennensi & abbate Romanensi, *de sua obedientia*, fortasse quia S. Bernardi Romanensis alumnus & canonicus erat, uti colligitur ex prædicta conventione. Idem præpositurae Ulciensi, inter alia dona concessit decimas & ecclesias Brianconesii. De hoc archiepiscopo nihil dicendum superest, nisi forte conjicias eumdem esse ac Guinamandum, qui sequitur, propter affinitatem nominis. Index jam sæpe laudatus præter Viminianum inducit quemdam Ragmundum Vinimannum annis 1055. & 1057. chronologia vero Furnerii anno tantum 1055. forsan utroque nomine gaudebat Viminianus. In concilio Avenionensi an. 1060. celebrato, præside Hugone abbate Cluniacensi summi pontificis Nicolai legato, sedit cum aliis archiepiscopus Ebredunensis innominatus, quod de Viminiano (nisi nos fallit conjectura) intelligendum venit, vel certe de Guinamando, qui sequitur.

Ch. I. col. 177. 1060.

XXXII. GUINAMANDUS.

Sic effert hujus archiepiscopi nomen charta e magno chartulario S. Victoris Massiliensis exscripta, quam nobiscum perhumaniter communicavit D. Fournier ejusdem cœnobii asceta. Hac charta Guinamandus donat Bernardo abbati S. Victoris & monachis omnibus, Cardurcensem * S. Victoris, & S. Christophori martyrum pretiosorum ecclesias cum altaribus in eisdem ecclesiis consistentibus, quidquid præterea acquisierunt vel acquisituri sunt in diœcesi Ebredunensi. Acta est hæc donatio an. 1066. ind. IV. Præerat jam antea, & quidem occurrit in actu quodam confecto anno 1065. in favorem ecclesiæ S. Cæciliæ in comitatu Ebredunensi, per Guiramannum archiepiscopum, qui sane haud alius est a Guinamando. De tempore ejus obitus non constat, quem tamen hoc anno contigisse suspicamur. Porro omittitur tam a Marcellino Fournier, quam ab auctore alterius indicis sæpius laudati.

* Chorges. Vide Ch. I. col. 205. in appendice. 1066. Notit. eccl. Diniensis pag. 134.

XXXIII. GUILLELMUS I.

Guillelmum annotat tabularium Ebredunense an. 1066. inquiunt Sammarthani, quibus concinit chronologia Furnerii, immo catalogus alter sæpissime citatus, addito insuper an. 1077. 1077.

XXXIV. PETRUS.

Petrus nomenclaturæ archiepiscoporum adscriptus reperitur sub annum 1077. sed nihil de ejus gestis uspiam legitur; cujus pontificatum index toties repetitus, perperam protendit ad annum 1084. ex dicendis.

XXXV. LANTELMUS.

Electus est archipræsul an. 1080. in synodo * Avenionensi, cui præerat Hugo Diensis episcopus sedis apostolicæ legatus, qui Lantelmum expleto concilio secum Romam duxit a Papa consecrandum, uti legitur in chronico Virdun. Hugonis abbatis Flaviniac. t. I. bibl. Labbeanæ pag. 206. Idem reperitur in chartis præpositurae Ulciensis an. 1084. asseruisse ejusdem loci canonicis ecclesiam de Briancone, & ea quæ a Viminiano supradicto collata fuerant. Cum Ricardo abbate S. Victoris & monachis ejusdem cœnobii, pacem concordiamque firmavit, concessis huic monasterio omnibus ecclesiis ac juribus, quæ in archiepiscopatu Ebredunensi erant, adstantibus Bobello præposito eccles. Ebredun. Senioreto Bruneto, & aliis quampluribus clericis, ex magno chartario Victorino pag. 157.

* Habitam fuisse an. 1078. notat Balusius. 1080. 1084. Ch. II. col. 206. in appendice.

XXXVI. BENEDICTUS II.

Benedictus legitur in membranis præpositurae Ulciensis, eadem approbasse beneficia, quæ antecessores sui huic cœnobio contulerant ann. 1105. & 1118. Porro ipsius meminit Lucius II. ad Guillelmum Ebredunensem scribens, quem arguit quod conaretur auferre ab ecclesia Niciensi jura & privilegia, quæ tum Romani pontifices, tum Benedictus ejus antecessor, ipsi aut dederant aut asseruerant. Vide apud Iofredum in Nicea civitate illustrata, in Petro episcopo.

ANNI CHRISTI

XXXVII. Guillelmus II.

Guillelmus forsan de Campo-Sauro cognominatus, archiepiscopales infulas adeptus præfuit circiter
1120. 1120. S. Petro venerabili abbati Cluniac. qui lib. 1. epist. 12. ei scripsit, perquam familiaris, etenim Ebredunensi nostro, item Arelatensi, Vapincensi & Diensi antistitibus tractatum contra Petrobrusianos hæreticos dicat, Valdensium & Albigensium propagatores, ubi Guillelmus laudatur, quod inter omnes totius provinciæ Septimaniæ, seu Alpium maritimarum episcopos religione, scientiâ, eruditione, ac pastorali sollicitudine pontificale culmen exornet, & Alpes suas hæresi etiam purgaverit; sic enim eleganter initio præfatur: *scripsi nuper epistolam reverentiæ vestræ contra hæreses Petri de Bruis disputantem, &c. mitto nunc tandem eam prudentiæ vestræ, ut per vos hæreticis, contra quos scripta est, & etiam catholicis, quibus forsan prodesse poterit, innotescat. Vobis eam mitto, quoniam in partibus vestris, aut circa easdem, stulta illa & impia hæresis more pestis validæ multos interfecit, plures infecit, sed gratiâ Dei concitante & adjuvante studia vestra, a vestris regionibus sese paululum removit. Migravit tamen ad loca satis nobis contigua, & a Septimania vestra, vobis persequentibus, expulsa, in provincia Novempopulana, quæ Gasconia vocatur, sibi foveas præparavit. Vestrum est igitur ad quos præcipue tam ex officio, quam ex singulari scientia in partibus illis cura ecclesiæ Dei spectat, & quibus ipsa velut fortibus columnis maxime innititur; vestrum est, inquam, & a locis illis in quibus se latibula invenisse gaudet, & in prædicatione, & etiamsi necesse fuerit, vi armata per*
1134. *laïcos, exturbare.* Dum autem an. 1134. rediret a concilio Pisano, cum ingenti multitudine præsulum Gallicanorum & nobilium clericorum, in reditu, apud Lunam civitatem Tusciæ, a Mediolanensibus Conradi fœderatis, appetiti fuere, qui ipsos immani rabie distraxerunt, vulneraverunt, & spoliatos omnibus rebus in captivitatem abduxerunt; quem sane tragicum casum exponit Petrus Cluniacensis epist. 27. lib. 1. ad papam Innocentium, in qua significat Ebredunensem cum Trecensi episcopo ictu hastæ ex equo deturbato in carcerem conjectum fuisse. Huic cladi diu supervixisse non videtur Guillelmus, postquam probasset fundationis abbatiæ Boscaudunensis initium.

De Benevent.

XXXVIII. Guillelmus III.

a Guillelmus cui cognomen de Campo-Sauro [a] a Sammarthanis inditum est, de Benevento in instrumentis authenticis cognominatur. Regimen
1135. hujus cathedræ sumsit anno 1135. nam decimus A quartus ejus episcopatus annus illigatur cum anno Christi 1148. Nominatur anno 1142. in instrumento cujusdam donationis factæ Boscoduno a Pontio Arberti. Anno 1146. controversiam diremit motam inter abbatem Sanvictorinum Massiliensem, & Isoardum Bastar, quem excommunicationis vinculo innodaverat. Multum disceptavit cum Petro episcopo Niciensi, uter abbati S. Pontii Niciensis benedictionem impenderet: verum Lucius II. & Eugenius III. Romani pontifices id juris ad episcopum Niciensem pertinere suis litteris decreverunt, quas edidit B Iosfredus in sua *Nicea illustrata*. A Conrado III. primus impetravit regalia, justitias, monetam, pedaticum utriusque telluris & fluminis Durantiæ, jura salinarum & alia principatus Ebredunensis privilegia an. 1147. Anno 1151. judex fuit litis, quam de castro Manuascæ sibi a Guigone comite anno 1149. dato, Hospitalarii Jerosolymitani intentabant filiis Bertrandi comitis Forcalqueriensis, fratris Guigonis, a quibus expulsi fuerant; suumque judicium confirmari curavit ab Eugenio papa III. vide Bouche in historia Provinciæ lib. 9. sect. 2. pagg. 140. 141. & 195. ubi refertur nova concessio & confir- C matio ejusdem castri facta anno 1180. in urbe Aquensi a Guillelmo comite Forcalqueriensi, in qua memoratur Willel. de Benevento quondam Ebredunensis archiepiscopus sedis apostolicæ legatus. An. 1155. Guillelmus noster confirmationem impetravit a Raimundo Barcinonensi comite, Aragonum principe & marchione Provinciæ, prædiorum omnium, quæ comparaverat in castris de Breseriis, de Belfort, & in villa de Salcetis; pro qua confirmatione undecim millia solidorum Melgoriensium eidem Raimundo pependit. Anno insequenti cum Hiacynto cardinali & Raimundo Vapincensi præsule ratam habuit apud Vapingum donationem Raimundi D de Monte-Bruno factam Bertrando priori Cartusiæ Durbonensis, Hadriano papa IV. tunc sedente. Auctoritate sua robur adjecit partitioni bonorum inter Arnaldum episcopum Niciensem & capitulum, in synodo provinciali factæ an. 1159. Auctor fuit quoque una cum Gregorio Vapincensi & Petro de S. Paulo Aptensi episcopis, ut Guillelmus comes Forcalqueriensis, legem renovaret jamdiu latam, qua scilicet cautum est ne filiæ jam in matrimonium collocatæ ac dotatæ, ultra in successionem parentum jus habere possint, nisi forte aliquid ipsis testamento relictum fuerit. Statutum hoc chronica caret nota, editumque est E ab Antonio Ruffi in hist. comitum. Prov. pag. 133. Bouche autem consignat illud anno circiter 1170. quo, prima vice promulgatum fuisse arbitratur. Nos citius etiam conditum putamus nempe an. 1169. quo, ex membranis Carthusiæ Durbonensis patet jam fato concessisse Guillelmum 7. idus Decembris. Sane Raimundus qui ei successit jam sedebat hoc anno, ut infra videbimus. Porro in hoc statuto diserte cognominatur de Benevento.

ANNI CHRISTI

Vide Ch. VIII. col. 186.

1146

Vide in app. Ch. III. col. 206.

Ch. II. col. 179.

Bouche hist. Prov. l. 9. sect. 2. c. 3. p. 121.

Arch. eccl. Ebredun.

Bouche t. 2. lib. 9. hist. Prov. sect. 2. pag. 195.

[a] Sammarthani totum tempus quod ab an. 1135. ad 1169. fluxit, episcopatui Guillelmi de Camposauro assignant, qui tamen cognominatur de Benevento in compositione facta an. 1151. inter comitem Forcalqueriensem & Hospitalarios Jerosolymitanos de castro Manuascæ & in alio Diplomate anni 1169. inde sequitur Guillelmum duplici notum fuisse cognomine, quod probabilius videtur, vel si duo distinguendi sunt, episcopatus Guillelmi de Camposauro claudendus circa annum 1150. constat enim Guillelmum, cui cognomen de Benevento, præfuisse ab an. 1151. ad 1169.

A

ANNI CHRISTI

XXXIX. Raimundus I.

E sede Carpentoratensi ad metropolim Ebre-
dunensem transiisse Raimundum anno saltem
1169. 1169. [a] liquet ex consignata litteris testifica-
tione eodem anno, in qua sic loquitur prima sui
nominis littera designatus. *Ego R. Ebredunensis*
archiepiscopus cum essem episcopus Carpentoraten-
Ch. IV. *sis, &c.* vide chartam inter instrumenta relatam.
col. 207. in append. Legatus sedis apostolicæ enuntiatur in tabulis Bos-
1174. codunensibus ab an. 1169. & 1174. Coactus
fuit a Frederico Ænobarbo imperatore possessio-
nes quasdam & redditus ac argentifodinas præ-
B posito & capitulo ecclesiæ suæ usurpandas dimit-
tere, cum ad archiepiscopatum fuit electus; ideo ad
sedem apostolicam appellatione interjecta, Ale-
xander papa III. querelam hanc judicio Arelaten-
sis archiepiscopi subjecit. Post hæc vero cum aliis
antistitibus pacem inter comites Forcalquerii &
Provinciæ sancivit. Quo anno vitam clauserit
ignoramus.

ROMAIN.

XL. Petrus I.

Petrus cognomento Romanus paciscitur anno
1177. 1177. cum Guillelmo comite Forcalqueriensi
filio Bertrandi comitis & Jauserandæ, pro juri-
C bus civitatis Ebredunensis, uti legitur in archivo
Ch. V. col. 208. regio Aquensi pag. 140. quo in instrumento
Raimundo decessori successisse se dicit. In alia
quadam charta ipsius aliquot nepotes recensentur
his verbis.

Notum sit omnibus hominibus hanc chartam le-
gentibus, quod Petrus Ebredunensis archiepisco-
pus & nepotes sui Bonifacius & V. Romani &
Bertrandus Romani dederunt tenuram totam
quam habebant in fortareza, domui S. Crucis pro
duobus solidis & sex denariis, præter terram illam
quam tenet Columba Maurella & filii sui. Hujus
D *donationis testes sunt M. sacrista. P. Agni. R. Ugo.*
Robertus d'Aurella, &c. Interfuisse dicitur cum
1179. aliis præsulibus concilio Lateranensi an. 1179.
mense Martio. Abbatiæ Boscaudunensis collapsam
disciplinam aliquantum in melius revocavit; &
monachos adegit an. 1183. ut primæva veste
candidi coloris sub regula ordinis Calisiensis ute-
rentur. In die S. Marcellini annuam largitionem
instituit ex actis capituli. Anno 1189. pacis se-
quester fuit cum Maurelio Senecensi episcopo
inter Ildefonsum regem Arragoniæ & Provinciæ
Bouche l. 9. sect. 2. pag. 171. comitem & Bonifacium de Castellana, cui suasit ut
fidem & obsequium Regi profiteretur, quod &
præstitit idem Bonifacius eodem anno mense
E Octobri.

Sed hîc suboritur difficultas, nam Guillelmum
ejus successorem sedisse legimus ab anno 1184.
forsan error est in chronicis notis, vel Petrus ec-
clesiæ suæ regimen abdicaverat, retento tamen
quoad viveret archiepiscopi titulo. Ceterum an-
nus ejus obitus nobis incompertus.

[a] Emendandus itaque Polycarpus de la Riviere a nobis laudatus in episcopis Capentor. col. 202. ubi dicit eum adhuc fuisse Carpentoratensem episc. an. 1170. ceterum ibidem monere debuissemus eum fuisse Ebredun. archiepiscopum.

ANNI CHRISTI

XLI. Guillelmus IV.

Guillelmus de Benevento secundus hujus cog- DE BENEVENT.
nominis, antea episcopus Diniensis, uti volunt
aliqui, (quod tamen Gassendus in notitia hujus
ecclesiæ, asseverare non audet.) ex canonico Fo-
rojuliensi Carthusianum professus est in carthusia
Montis-Rivi, in qua & priorem egit, ex quodam
necrologio Carthusiano ad diem VII. cal. Junii,
inde ad episcopatum raptus, tandem archiepisco-
pus Ebredunensis eligitur anno 1184. ex eodem 1184.
Gassendo, & schedis D. Polycarpi de la Riviere
ascetæ Carthusiani. In catalogo Marcellini Four-
nier recensetur anno tantum 1194. necnon in
alio indice MS. Memoratur sæpissime in tabulario
Durbonensi, inquit idem D. Polycarpus, qui
quidem Innocentii III. mandatum profert datum
anno 1198. *al.* 1199. Guillelmo Ebredunensi, 1198.
Aquensi & Arelatensi archiepiscopis, eorumque *Bzovius t. 1. annal.*
suffraganeis, ut adversus monasterii S. Victoris *eccl. col. 6.*
Massil. invasores censuris procederent. Anno *ad ann. 1198.*
1204. ab eodem summo pontifice delegatus est 1204.
ad inquirendum de impactis Venciensi episcopo *Ibidem col.*
criminibus, quem, si vera probarentur, aucto- *22. ad*
ritate apostolica deponeret. Porro Guillelmus *an. 1204.*
perveniffe ad annum 1208. reperitur in indice
MS. immo memoratur an. 1210. apud Nostra-
damum pag. 172. & in regesto pergamenorum
archivi regii Aquensis, ubi mentio fit ejus tam
quoad nomen quam & cognomen. At certe tunc
infulas deposuerat; constat enim Raimundum,
qui ipsi subrogatus est, biennio ante, idest anno
1208. cathedram archiepiscopalem conscendisse,
uti infra patebit: præterea obitum ejus an. 1207.
consignavimus tomo 1. novæ *Galliæ Christianæ*
pag. 487. B. nullo quidem ad id probandum
adducto ibidem testimonio; sed id minime asse-
ruissemus, nisi tunc in promtu aliquod fuisset.

De Petro Pictavino, quem inducunt Sammar-
thani, ex testimonio inquiunt Alberici, suffi-
ciat dicere, rem aliter narrari ab illo auctore; en
ipsius verba. *Bertrannus, qui erat cancellarius* *Vide chronicon Alberici ad annum 1206.*
Parisiensis post Pictavinum, factus est archiepis- *pag. 444.*
copus Ebredunensis. Putarunt illi Albericum di-
xisse Bertrannum fuisse archiepiscopum Ebredu-
nensem post Pictavinum, cum Albericus asserat
tantum illum fuisse cancellarium Parisiensem post
Petrum Pictavinum. Ita sentit Balusius in notis
MS. ad veterem *Galliam Christianam*.

Quod ad Bertrannum attinet, insertum huic
catalogo ab iisdem auctoribus ex ejusdem Alberici
fide, ablegandum censemus; nam præter quam
quod ipsi nullus suppetit locus, certe in omnibus
indiculis MSS. prætermittitur.

XLII. Raimundus II.

SEDU.

Raimundus cognomento Sedu *al.* de Salva-
gnis, & de Bargiis, cathedram obtinebat archi-
episcopalem anno 1208. quo litem movit ca- 1208.
nonicis, pro argentifodinis & possessionibus olim
a capitulo usurpatis: quam controversiam dire-
mit eodem anno Bertrandus episcopus Foroju- *Tom. 1. Gall. Christ. p. 432. A.*
liensis, ex Furnerio in Ebreduno MS. inquit J.
Columbi in noctibus Blancalandanis. Sedit in

ANNI CHRISTI

concilio Avenionensi an. 1209. VIII. idus Septemb. contra Albigenses celebrato, præside Hugone Regensi episcopo, assistentibus Viennensi, Arelatensi, & Aquensi metropolitanis, necnon viginti præsulibus. Anno 1210. die 3. Augusti præsens adfuit fidei clientelari, quam exhibuit Adalais comitissa Pedemontii pro marchionatu Saluciarum, Guigoni Dalfino Viennensi, apud Ebredunum in domo archiepiscopali. Eodem anno ab Andrea Dalfino Odonis ducis Burgundiæ fratre donum accepit eorum omnium, quæ in Ebredunensi diœcesi sita, pertinebant ad comitatum Forcalquerii: *Hæc autem donatio archiepiscopo Raimundo* [a] *hoc pacto & hac conventione facta fuit, ut dominus Dalfinus & successores sui haberent a domino archiepiscopo & successoribus suis, in feudum, & in perpetuum omnia prælibata, & fidelitatem ei inde facerent, & jurarent, & personam suam & omnia jura archiepiscopalia ubique solverent, & defenderent &c. Ut autem hæc omnia eidem archiepiscopo & successoribus suis observentur in perpetuum illibata, tam idem Dalfinus quam Odo illustris dux Burgundiæ juraverunt.* Exstat charta apud Guichenonum in bibliotheca Sebusiana centuria 1. cap. 78. pag. 169. & apud Bouche hist. Provinciæ lib. 9. sect. 2. pag. 181.
1212. Eidem archiepiscopo scripsit papa Innocentius III. pontificatus sui anno 14. (hoc est anno 1212.) ut absolvat Roncelinum vicecomitem Massiliæ. Reperitur Ay. archiepiscopus Ebredunensis anno 1213. in veteri charta S. Victoris Massil. (quod interpretamur de Raimundi nomine, littera initiali R. inducta seu erasa) eodem anno ipsum obiisse liquet ex epistola ejusdem papæ ad episcopum Gebennensem, qui ipsi hac in sede archiepiscopali successit.

Tom. 2. lib. 14. epist. 95. pag. 548.

Ch. VI. col. 208.

Lib. 15. epist. 177. pag. 683.

CHABERT.

XLIII. BERNARDUS I.

Bernardus Chabert post diutinum de pontificis substitutione tractatum, a canonicis Ebredun. postulatur in archiepiscopum & Innocentii III. bullâ transfertur ab episcopatu Gebennensi ad hanc sedem, pontificatus ejus anno 15. hoc est
1213. 1213. sane vocatur electus Ebredunensis eodem anno VIII. idus Aprilis in charta de compromissione inter monasterium Cluniacense & ecclesiam Matisconensem, super procurationibus, quas episcopus Matisconensis exigebat in decanatibus ejusdem monasterii. Pallio donatur ab eodem Innocentio per manus Petri-Marci subdiaconi & litterarum apostolicarum correctoris eodem anno.
Exstat & hujus pontificis ad Bernardum nostrum epistola de duodenario canonicorum numero stabiliendo in Ebredunensi ecclesia.

Ibidem epist. 178.

1215. Anno 1215. interfuit circa festum Nativitatis Domini, synodo Monspeliensi sub Petro Beneventano apostolicæ sedis legato coactæ, in qua decretum est, ut Simon comes de Monte-forti, princeps terræ bello sacro adversus Albigenses quæsitæ constitueretur: communi autem assensu

Petrus hist. Albig. cap. 81.

[a] Chorerius lib. 11. sect. 13. Robertum vocat; cui fidem sacramento dedit ut vassallus, & auxilium eo nomine pollicitus est Guido Andreas Dalphinus ob ea bona, quæ ipsi attulerat in dotem Beatrix de Claustral neptis Guillelmi V, comitis Forcalqueriensis.

A præsulum delectus est Bernardus ut pote vir eloquentiâ & eruditionis nomine conspicuus, qui cum aliis clericis Romam delegaretur, ut synodale decretum, quod inconsulto pontifice exsequi non poterant, illi denuntiarent. In histor. Petri monachi Albigensium historici cap. 81. nuncupatur Girardus, vir totius bonitatis & multæ scientiæ, legiturque Romam profectus, ut synodi capitula Papæ & concilio Lateranensi confirmanda exhiberet. Anno 1216. quædam emit Bernardus archiepiscopus coram Gaudino abbate S. Crucis. Eodem anno idem archipræsul, Fulco episcopus Tolosanus, & Hugo [a] Vapincensis, bonorum operum, quæ fient in suis diœcesibus, reddunt participes eos, qui benefecerint monialibus S. Antonii Parisiensis, ex hist. MS. hujus parthenonis. Fidem clientelarem secundo excepit ab Andrea Dalphino, cui amicus inprimis erat, pactumque fecit cum eodem an. 1220. in quo appellatur Berardus. Denique an. 1222. in festo S. Luciæ Amalricus Simonis comitis Montis Fortis filius, dux Narbonæ, comes Tolosæ, vicecomes Biterris & dominus Montis-Fortis eidem Bernardo Ebredun. archiepiscopo, fidem suam obstrinxit pro omnibus illis, quæ in Ebredunensi civitate tenebat & in Caturicis, * & Montegardino & in aliis locis in Ebredunensi archiepiscopatu sitis; uti videre est in bibliotheca Sebusiana centuria prima pag. 70. Pontificatum gessisse dicitur usque ad annum 1235. immo anno tantum insequenti clauditur ejus administratio in indice sæpius memorato. In quibusdam catalogis MSS. eum sancti titulo decoratum invenimus. 1222. * Chorges. 1235.

XLIV. AIMARUS.

Aimarus & Aimardus *al.* Aimo, ex monacho & abbate S. Petri Viennensis, post administratam Maurianensem ecclesiam annis 14. renuntiatur
D pontifex Ebredunensis anno saltem 1236. quo Andreas Dalphinus Viennæ condens testamentum suum IV. nonas Martii, commendat uxorem, filium & homines suos, Johanni Viennensi, Aimaro Ebredunensi archiepiscopis &c. Vide historiam Delphinatus nuper editam, tom. 1. p. 60. An. 1237. Beatrix de Monte-Ferrato Guigonis Andreæ Dalphini vidua, clientelarem fidem obligavit archiepiscopo Ebredunensi, nomine filii sui Guigonis, cujus tutelam gerebat. Eidem Aimaro ad clientelam admisso Fridericus imperator confirmavit privilegium Conradi augusti Guillelmo Beneventano olim concessum, an. 1238.
E testibus Johanne Viennensi archiep. R.* Vapincensi, Petro Gratianopolitano episcopis, &c. Eodem anno testis adducitur in quibusdam privilegiis ecclesiæ Vapincensi concessis, ex registro pergameno archivi regii Aquensis pag. 42. item pag. 66. Aimo archiepisc. Ebredun. præsens adfuit hominio, quod Aquis-Sextiis exhibuerunt Raimundo Berengario 24. April. ejusdem anni Johan. Arelat. Raimundus Aquensis archiepiscopi. R.* Forojul. R.* Tolon. B. Antipolit. 1236. * Roberto. * Raimundus. * Raimundus.

Bouche in hist. Prov. lib. 9. sect. 2. p. 182.

[a] Hujus episc. meminimus in Vapic. episcopis; cujus episcopatus parum notus hoc testimonio confirmari potest.

ANNI CHRISTI

Ex schedis D. Polycarpi de la Riviere & apud Bouche lib. 9. pagg. 241. & 242.

Hugo Diniensis, Guillelmus Venciensis. P. Glandatensis episcopi, una cum P. abbate S. Victoris. Fulcone Forojul. Gaufrido Tolon. Guill. Diniensi & Guill. Senecensi præpositis. An. 1239. indictione XII. B. Antipolitanus episcopus & capitulum ejusdem ecclesiæ in ipsum compromiserunt pro divisione bonorum ecclesiarum Antipolitanæ & Grassensis, qua peracta, & partibus nihilominus lites sibi invicem moventibus, altera
1242. partitio facta est an. 1242. 3. die Oct. apud Sanitium, arbitro eodem Aimaro metropolitano & testibus Guill. Senesc. P. Glandat. & R.* Vapinc. præsulibus. Plura itidem statuit ad utilitatem hujus ecclesiæ. Controversiam habuit eodem anno cum Templariis pro jure visitationis seu inspectionis, quam isti admittere nolebant; quæ controversia, trium episcoporum judicio diremta est. Testis occurrit in instrumento Henrici III. Anglorum Regis, quo visam a se testatur idem Rex chartam donationis villæ sancti Macharii factæ ecclesiæ S. Crucis Burdigal. eamque confirmat 23. die mensis Augusti anno regni sui 27. Christi vero circiter 1243. Spectatæ fuit pietatis, castimoniæ laude, liberalitate & zelo contra ecclesiæ suæ invasores maxime commendatus: ceterum diplomate Innocentii IV. pontif. max. Lugduni dato impetravit, ut nulli alii subesset Ebred. antistes, quam sedi apostolicæ. Fato functus est tempore concilii Lugdun. Viennam transvectus, sepelitur in suo monasterio S. Petri, circa medium navis basilicæ, talibus epitaphiis a parte dextra inscriptis:

* Roberto.

Ibid. p. 255.

Vide Ch. IV. inter instr. eccl. Burdig. tom. 2.

Archos pontificum, lux cleri, dux populorum,
Aymarus, subit hac funeris urbe thorum.
Hunc ornaverunt tria concurrentia, raro,
Lingua perita, manus larga, pudica caro.
Mors dum mordet eum, morti contraria vita,
Redditur & Christo perpetuatur ita.

Aliud ibidem.

Speranti solvit, sanctæ conclusio finis,
Quod dudum meruit raptus ab orbe civis.
Splenduit in clero divinæ numine legis,
Clara sacerdotum gemma, lucerna gregis,
Lætitiæ fulgor, confector pacis, egenis
Porta patens, pietas claustralis, regula morum.

Ad alteram tumuli partem legitur.

Anno Domini MCCXLV. nono kal. Junii obiit felicis memoriæ Donnus Aymarus, qui fuit abbas istius monasterii; inde assumtus fuit in episcopum Mauriannæ, quem rexit feliciter 14. annis. Postmodùm fuit vocatus in archiepiscopum Ebreduni, cui præfuit laudabiliter decem annis; est ejus corpus in præsenti sarcophago reconditum, anno & die quo supra.

Exoret Christum, titulum qui legerit istum;
Ut sit cum Christo, loculo qui pausat in isto, amen.

XLV. Humbertus.

Humbertum ex monacho ordin. S. Bened. Aimaro subrogatum in sede archiepiscopali, probat instrumentum fidei clientelaris, quam

A præstitit ipsi anno 1245. Guigo Dalphinus [a], quodque asservatur in tabulario Ebredun. Porro in hoc instrumento, Guigo antistitem peculiari confessione dominum agnoscit. Quatuor sacerdotibus monachis alendis in monasterio Boscaudunensi, quotidie pro ipsius anima celebraturis, sufficientes redditus de suis bonis assignavit 15. cal. Januarii anno 1247. uti legitur in tabulis Boscaudunensibus. Eodem anno Humbertus archipræsul Ebredun. & Guigo Dalphinus, Robertum episc. Vapincensem & nobilem virum dictum Grattepailli de Clerieu, convenere de suis ob jurisB dictionem dissentionibus pacturi; isti vero decrevere communem quidem inter utrumque illam futuram, uti & postea fuit, *salvo tamen & retento archiepiscopo majori dominio; salvis etiam regalibus ad eum pertinentibus per privilegia Imperatorum bullata bullis aureis, albergariis, taschiis, quartonibus, dominicaturis, &c.* Celebravit concilium anno sequenti, ad quod cum Aicardus abbas Lirinensis haud accessisset litteras excusationis dedit. Morte præreptus est circiter annum 1250.

ANNI CHRISTI 1245. [a] *Bouche l. 9. pag. 182.*

1247.

Chorerius lib. 11. sect. 13. pag. 124.

XLVI. Henricus.

DE SUZE.

C Henricum cardinalem episcopum Ostiensem ac Veliternum jam celebravimus in Sistaricensibus episcopis. Segusii in Pedemontana regione natus est, unde ipsi cognomen inditum; de Bartholomæis nonnulli etiam vocant: quæ gens ignota est Carolo d'Hosier, qui de ejus nobilitate omnino anceps est. Claro tamen ortum sanguine scribunt Sammarthani fratres in veteri *Gallia Christiana* & Ughellus in *Italia sacra*. E sede Sistaricensi ad hanc metropolim ascendit anno circiter 1250. Sequenti anno ab Imperatore principis nomine aliisque privilegiis decoratur, cumque magni nominis doctor esset (largius quippe omnes disciplinas imbiberat) hortatu Alexandri D papæ IV. singulare vigiliarum monumentum, operosam videlicet summam, quæ vulgo ob excellentiam Ostiensis vocatur, Ebreduni composuit, & expositionem super epistolas Romanorum pontificum: quamobrem fons juris utriusque a gravissimis auctoribus nominatur, in quo auditorem habuit Guillelmum Durandum Speculatorem dictum Mimatensem episcopum. Anno 1254. rebelles cives interdicto supposuit, Dalphinumque Guigonem ad clientelarem fidem admisit: quocum postea in contentionem venit pro eadem clientela, quam ulterius exhibere detrectabat, & quia palatium Ebreduni seu castrum excitaverat, E graviter de illo expostulavit archiepiscopus anno 1259. causatus hoc in jurium suorum, id est majoris dominii sui detrimentum, bullamque obtinuit ab Alexandro IV. summo pontifice, qua superius in urbe patrocinium ipsi asseritur. Aliud item impetravit diploma ab Urbano IV. anno 1262. quo lege commissaria in Dalphinum ob negatum obsequium agere permittitur & alteri beneficiario comitatum Ebredunensem tradere

1250.

1254.

1259.

1262.

Tom. 2. hist. Delph. novæ edit. pag. 81.

[a] Ex quo corrigendum, quod diximus tom. 1. col. 464. in Roberto Vapincensi episcopo, ipsum nempe adfuisse an. 1225. quando Guigo Dalphinus Viennensis fidem juravit Humberto Ebredunensi archiepiscopo, legendumque 1245. nam an. tantum 1245. sedere cœpit Humbertus.

ANNI CHRISTI possidendum. Hinc eidem pontifici multis nominibus acceptissimus, in secunda creatione, cardinalis episcopus Ostiensis ac Veliternus adlectus est an. 1263. mense Decembri, uti scribit Theodoricus Vallecolorius in libro de gestis Urbani, & post eum Ughellus in *Italia sacra*: non vero 1261. in prima creatione, uti Ciaconio placet. Nec sic tamen deseruit regimen Ebredunensis
1267. ecclesiæ, anno si quidem 1267. concilium provinciale apud Sedenam celebravit, ex quo prodierunt diversa statuta, quorum meminit Gassendus in notitia ecclesiæ Diniensis pag. 144. & Martennius noster tom. 4. Anecdotorum pag. 186. Legationem pontificiam obivit apud Insubriæ principes. In ecclesiam Ebredunensem munificus fuit, virtutibus, scriptis, & eruditione clarissimus. Ad meliorem vitam transiit Lugduni
1271. VIII. idus Novembris anni 1271. postquam eodem anno, pridie cal. Maii apud Orcam in domo Fratrum Minorum testamentum condidisset, quod
Ch. III. col. 180. vide inter instrumenta. Humo corpus mandatum est in templo Dominicanorum Lugdun. quamobrem falluntur, qui fato eum cessisse volunt anno 1276. aut 1281. cum Henrico in episcopatu Ostiensi successerit Petrus de Tarentasia an. 1272. uti recte observat Ughellus in antistitum Ostiensium catalogo. Porro hujus cardinalis meminere Matthæus Paris in historia Angliæ, Trithemius, Bellarminus de scriptoribus ecclesiasticis, Ciaconius, & alii passim. Primus præpositus Grassensis ecclesiæ fuerat, ante adeptum episcopatum, non vero archipresbyter Ebredunensis, uti male legitur apud quosdam auctores.

XLVII. Melchior.

Hunc archiepiscopum in perantiqua membrana Boscaudunensi memoratum tradunt Sammarthani fratres, at eum sedisse annis 1258. & 1260. falsi arguitur. Gassendus in notitia ecclesiæ Diniensis, Jacobum, qui sequitur Henrico proxime successisse innuit; certe si Melchior archiepiscopus fuit, brevissimo sedit tempore, nec ultra annum 1275. pontificatus ejus protendi potest.

Serene.

XLVIII. Jacobus II.

Jacobus cognomento Serene, ex præposito Ebredunensi archiepiscopus renuntiatur & qui-
1275. dem anno saltem 1275. ex epistola XVI. D. Polycarpi de la Riviere Carthusiani ad Gassendum. Certe eodem anno interfuit Jacobus cum pluribus aliis antistitibus colloquio inter Romanum pontificem Gregorium X. ac Rodulphum imperatorem habito Lausannæ ad lacum Lemannum, in quo ad omnia sedis apostolicæ jura bonaque ser-
Annal Colmar. Reinaldus n. 37. vanda juramento adstrinxit se Rodulphus. Paulo post Lausanna digrediens summus pontifex, colligendarum in Germania decimarum munus demandavit eidem archiepiscopo. Ab Imperatore privilegiorum omnium ecclesiæ suæ confirmationem obtinuit, multis præterea beneficiis, & dig-
Ch. IV. col. 182. nitate triscamerarii perpetui cameræ Imperialis adauctus ab eodem principe, diplomate dato anno 1276. anno regni ejus III. Biennio post
1278. hoc est anno 1278. statuta quædam edidit pro regimine ecclesiæ suæ, quorum meminit Gassendus

A ad hunc annum in Notitia ecclesiæ Diniensis, quæque edidit Martennius noster tom. 4. Anecdot. pag. 187. ANNI CHRISTI

Eodem anno dissidia quædam in ecclesia Diniensi orta composuit. An. 1282. juramentum excepit Pontii Grassensis episcopi. Sedisse ad annum 1286. creditur, quo mortem ejus consignat 1286.
Marcellinus Fournier in histor. MS. archipræsulum Ebredunensium.

XLIX. Guillelmus V.

Hic quoque inter archiepiscopos a Sammarthanis recensetur, anno 1286. necnon a Furnerio & indiculo MS. quem triennio tantum præ-
B fuisse tradunt, & nosocomio Ebredunensi præcipue benefecisse. Gravissimis litibus compositis, e vivis eripitur anno 1289. ex iisdem auctoribus. 1289.

L. Raimundus II. De Mevillion.

Raimundus, de quo jam diximus in Vapincensibus episcopis, claro Medullionum sanguine ortus (quæ domus in Provincia & Delphinatu floruit) patrem habuit Raimundum cognominem Medullionis toparcham, matrem vero Sibyllam, qua mortua, ordinem Prædicatorum amplexatus est pater in quo sancte obiit sub finem anni 1273. *Filius vero eidem ordini nomen dedit medio circiter seculo XIII. virque evasit eruditione* Tom. I. script. ord. Prædic. pag. 414. & 415.
in scholis, quas diutius rexit, pietate, regularis
C *disciplinæ studio, facundia, in agendis prudentia ac solertia clarissimus, ut ad graviora merito sui ordinis pertractanda negotia, primasque ecclesiæ dignitates sustinendas admotus sit.* E sede Vapincensi, cui octo annis præfuit, ad archiepiscopales infulas evehitur anno 1289. Anno sequenti in- 1290.
dictione 3. potestatem fecit quibusdam operariis Hist. Delph. novæ edit. tom. 2. c. 51. pag. 54.
fodiendi quandam argenti fodinam in territorio Castri-Rodulphi ad decem annos. Eodem anno sollicitudinis pastoralis studiosissimus concilium provinciale cogit Sabbato ante Assumtionem B. V. M. in quo cum suæ provinciæ episcopis
D statuta antecessorum renovavit, novaque condidit ecclesiæ suæ utilissima. Hæc acta impressa videsis tom. 4. Thesauri novi Anecdotorum Martennii nostri col. 220. Anno 1292. indict. 5. 13. die mensis Julii sigillo suo munivit chartam, qua Humbertus Dalphinus & Anna uxor ejus Johanni suo primogenito asserunt & confirmant universum Dalphinatum, & baroniam de Turre, Ibidem.
retento sibi usufructu quandiu fuerint in humanis, testibus Willelmo Viennensi archiepisc. Johanne Valentino & Diensi, Guidone Aniciensi [a], Wil-
E lelmo Gratianopolit. episcopis, &c. An. 1293. die 3. Februarii committitur per litteras Caroli II. Siciliæ regis & Provinciæ comitis, qui ipsum dilectum consanguineum suum appellat, pro inquisitione facienda super valore castrorum, de quorum permutatione tractatum fuerat cum ecclesia Ebredunensi. Eodem anno 18. Apr. ind. 1293.
VI. univit monasterium S. Crucis & ecclesiam Ibid. ch. 68. pag. 71.
de Bello-visu cum abbatia Boscodunensi, teste Isnardo præposito. Mira ejus in pauperes generatim, & in loca sacra liberalitas commendatur. Comitiis

[a] Hæc corroborant quæ diximus de Guidone hoc in præsulibus Aniciensibus, cumque extitisse luculenter probant.

ordinis

ANNI CHRISTI

ordinis Prædicatorum in Montepessulano habitis an. 1294. adesse voluit, & in patres congregatos munificum se præstitit; at inde cum rediret, Buxi Delphinatus oppidulo, morbo correptus, inter manus fratrum sanctissime obiit 28.
1294. Junii: unde corpus ejus Sistaricum delatum, apud Dominicanos sepultum est, uti jusserat, in sacello S. Magdalenæ.

Tom. 1. script. ord. Præd. ibid.

Ejus, inter episcopos meminit Bernardus Guidonis, qui sic de eo breviter: *F. Raimundus de Medullione episcopus Vapincensis anno 1281. postea ad archiepiscopatum Ebredunensem translatus. In istis duobus præfuit circa annos 13. Nobilis & sanctus obiit an. 1294. apud Buxum.* Ejus opera recensentur tom. 1. scriptorum ord. Prædicatorum pag. 435. & sequenti, ubi vide.

Monendus hic lector similitudinem nominis, quod in gente Medullionea hereditarium erat, in errorem induxisse Sammarthanos, quos tamen incauti exceperunt Fontana in Theatro & Altamura ad annum 1294. qui Raimundum de Medullione patrem, post mortem uxoris, ordinis Prædicatorum professum, eum esse volunt, qui ad Vapincensem, tum ad Ebredunensem sedes evectus fuit, quod falsum ex dictis evincitur, sed de filio adolescente ordini adscito, nec unquam nuptiis irretito certissimum. Raimundus pater archiepiscopi obiit an. 1273: uti jam diximus, idque patet ex charta 107. relata in editione nova hist. Delphinatus tom. 2. pag. 104. archiepiscopus vero tantum 1294. Uterque professionem emiserat in ordine S. Dominici, pater uxore mortua, filius vero priusquam fieret episcopus, quem pater allegit inter exsecutores testamenti sui; quo nomine postea vendidit castrum de Mollanis fratri suo cognomini Raimundo Medullionis domino, ut legata a patre exsolveret.

Porro in charta donationis baroniæ de Medullione factæ Johanni Dalphino anno 1317. hæc leguntur:

Et de abundantiori cautela, idem dominus Raimundus promisit dicto domino Johanni Dalphino, quod sibi cedi faciet per priorem & conventum FF. Prædicatorum de Buxo, & per provincialem ejusd. ord. omnia & singula jura, actiones & rationes, quæ & quas dictus conventus de Buxo jure sibi cesso per conventus FF. Prædicat. de Balma ante Sistaricum, & de Avinione, habet & habere posset ex causa successionis venerabilis & religiosi viri fratris Raimundi Medullionis quondam domini, & reverendi patris domini fratris Raimundi de Medullione inclytæ memoriæ archiepiscopi Ebredunensis, filii quondam dicti domini fratris Raimundi Medullionis domini, quondam fratrum & professorum ord. Prædicat. supradicti; & avi, & patrui dicti domini Raimundi nunc Medullionis domini. Hæc edita reperies tom. 2. histor. novæ Delphinatus.

De Mandagot.

LI. Guillelmus IV.

Ch. v. vol. 183.

Chartularium statutorum & ordinationum capituli Ebredunensis Guillelmi tempore scriptum, de eo hæc habet. *Qui prius canonicus ecclesiæ Nemausensis ord. S. Aug. & in ecclesia multos successive prioratus obtinens, archidiaconus major factus est in ecclesia ipsa, & deinde archidiaconus in ecclesia Uticensi, ac postremum domini Papæ notarius in Romana curia factus . . . . . .*

. . . .

Demum per dominum Bonifacium papam VIII. ex mera provisione apostolicæ sedis an. Dom. 1295. 1295.
die lunæ in crastinum Ramis palmarum, scilicet die 28. mensis Martii, Romæ apud Lateranum fuit in archiepiscopum Ebredunensem promotus, & ibidem Dominica sequenti post Pascha, per eundem Papam in ecclesia Lateranensi exstitit consecratus, & die Mercurii sequenti ibidem pallio donatus.

Hunc e veteri Mandagotorum nobilitate apud Lodovenses ortum docet Johannes Plantavitius in chronologia episcoporum Lodovensium pag. 188.[a] Præpositum etiam fuisse Tolosanum asserit Baluzius in notis ad vitas PP. Avenion. pag. 666. Delectus est ab eodem Bonifacio, ut una cum cardinali de Ferreria & Rostagno de Capra Arelat. archiepiscopo, Carolum Siciliæ regem in Catalauniam euntem comitaretur, ipsique consilio adesset. Mortuo cardinali totam negotiorum molem sustinuit cum Rostagno, paxque inter prædictum Carolum & Jacobum Arragoniæ regem ipsis conciliatoribus tandem coaluit. Anno
1296. mense Sept. dum diœcesim lustraret, bonique pastoris munia perageret, litteris ejusdem Bonifacii papæ Romam evocatur, ut in condendo sexto Decretalium libro ipsius opera uteretur, quemadmodum legitur in præfatione operis. Vir quippe fuit doctissimus & juris utriusque peritissimus, pluraque scripsit, præsertim tractatum de electionibus, cujus exstant quinque vetera exemplaria in biblioth. Colbertina, opuscula de disciplina, de legibus, de modo scribendi. Ipso tum Romæ agente anno 1297. Bernardus de Vallebona vicarius ejus generalis, pro consueto clientelæ officio, quod Johannes Dalphini filius & Ebredunensis comes reddere recusabat, strenue pugnavit. Anno 1300. judex & arbiter electus 1300.
cum Jacobo Forojuliensi episcopo, inter Gaufredum Vapincensem episcopum & Johannem comitem pro consulatu & jurisdictione urbis, composuit eorum dissidia. An. 1305. die 2. mensis 1305.
Februarii coram ipso tunc rectore comitatus Venaissini, & a sede apostolica specialiter deputato, Aimarus comes Valentinensis confessus est se tenere in *feudum* a Romana ecclesia castra Montilii, de Garda, de Raco, &c. pro quibus juramento se obstrinxit in manibus ejusdem Guillelmi. An. 1311. mense Maio translatus est ad metropolim Aquensem in secunda Narbonensi a Clemente V. ac promulgavit quædam statuta coram præposito capituli & canonicis antequam discederet. Ad cardinalatum assumitur anno sequenti factus episcopus Prænestinus. Tanta vero doctrinæ ac probitatis existimatione apud purpuratos patres floruit, ut cum post mortem Clementis V. cardinales Itali de successore deligendo inter se consulerent, oculos in hunc Guillelmum conjecerint, at ut in Petri sede locaretur per cardinales Vascones non

[a] Amalricus Augerius scriptor coævus, ipsum in diœcesi Nemausensi ortum tradit.

ANNI CHRISTI

licuit. Testis hujus rei adducitur Neapoleo de A Ursinis in epistola ad Philippum Franciæ regem. Sententiam tulit ut arbiter in causa Eboracensis eccl. in Anglia, quam sententiam firmavit cardinalis Fredoli, eandemque postea ratam habuit sacrum cardin. collegium anno 1. pontificatus Johannis papæ XXII. Onuphrius Panuinius in secunda epitome tradit eum obiisse Avenione an. 1321. Contelorius addit mense Nov. Oldoinus vero scribit eum illic sepultum in ecclesia sanctæ Catharinæ. Ejus cum laude meminerunt Bernardus Guidonis, Trithemius, Bzovius, Ciaconius, & Ughellus in episcopis Prænestinis. Vide Baluzium in notis ad vitas Paparum pag. 666. B

Du Puy.

LII. Johannes.

Traducto ad Aquensem metropolim Guillelmo, sufficitur a Clemente V. Johannes cognomento de Podio, Condomiensis patria, ordinisque S. Dominici alumnus. Ita Baluzius in animadversionibus MSS. ad Galliam Christianam veterem, & in notis ad vitas PP. Aven. col. 667. Porro in libro obligationum archivi Vaticani memoratur an. 1311. factus fuisse archiepiscopus Ebredunensis, quem postea titulo conservatoris privilegiorum Cisterciensis ordinis, ad successores postea propagato, decoratum tradunt Sammarthani. Quod ipsis forte ansam dedit scribendi, C Johannem e Cisterciensi familia ad episcopatum assumtum. Fidem clientelarem a Delphinis principibus diu negatam exegit, Johannemque comitem ad solitum obsequium suscepit. Vixit usque ad annum 1317. quo mortuus est Avenione, inquit Baluzius, citans Bernardum Guidonis in opere de exordiis FF. Prædicatorum his verbis: *Frater Johannes de Podio, Condomiensis, fuit factus archiepiscopus Ebrebunensis, per provisionem domini Clementis papæ V. in Avenione anno Domini 1311. XI. cal. Junii in Sabbato post Ascensionem Domini. Obiit Avenione, sepultus* D *in conventu fratrum anno 1317. ante festum S. Michaëlis.*

1311.

1317.

Robaudi.

LIII. Raimundus IV.

Raimundus ex præposito Forojuliensi Massiliensis antistes, postulatur in archiepiscopum Ebredunensem anno 1318. & quidem occurrit hoc anno in catalogo Marcellini Fournier, necnon in alio indice MS. Verum bulla Johannis papæ XXII. pro ejus translatione data est Avenione tantum 12. Sept. pontificatus ejus 4. qui annus illigatur cum anno Christi 1319. Guigonem Dalphinum ad consuetum clientelæ officium recepit E eo pacto, ut archiepiscopus in palatio, quod Ebreduni ædificaverat, supremo dominio uteretur. Item anno 1321. accolas locorum de *S. Espine & de la Roche*, tributi annua pensitatione se redimentes libertate donat, ex tabulario Ebredunensi. Eodem an. 28. Januarii hoc est 1322. ante Pascha stilo moderno, constituit suum procuratorem in quibusdam negotiis dominum Vivandum de Jerusalem civem Massiliæ præsentem. Actum Massiliæ die & anno quibus supra, præsentibus ibidem Johanne de Pennis notario, qui hæc scripsit, &c. Quo anno ex hac vita migravit nobis incompertum.

1319. *Ex tabul. palat. apost. Avenion.*

ANNI CHRISTI

De Deux.

LIV. Bertrandus.

Bertrandus de Deucio ortus e Blandiaco in senescallia Bellicadri & diœcesi Ucetiensi, ex præposito Ebredunensis ecclesiæ, archiepiscopus renuntiatur an. 1323. die 5. Sept. ex libro obligationum Vaticani. Anno 1326. mensis Junii octavo decimo die, indictione nona, pontificatus Johannis papæ XXII. anno decimo, convenit ad synodum ex tribus provinciis, Arelatensi scilicet, Ebredunensi, & Aquensi coactam Avenione apud sanctum Rufum, adductis secum provinciæ suæ episcopis, vel eorum vicariis & procuratoribus: cujus synodi acta videsis impressa ad calcem notitiæ ecclesiæ Diniensis. An. 1329. die XI. Octobris, sedis apostolicæ nuntius erat apud Tarbam in Vasconibus ad componenda dissidia, quæ tum erant inter Gastonem comitem Fuxensem & alios vicinos principes. Idem archiepiscopus an. 1331. ind. XIV. die 3. Julii pro quibusdam juribus transegit cum Guigone Dalphino Viennensi, eumdemque fidem & obsequium exhibentem osculo excepit; idem anno 1334. ind. 2. vigesima Augusti, Humbertum Dalphinum ad clientelaris fidei sponsionem admisit pro comitatu Ebredunensi & quibusdam castris in sua diœcesi sitis. Mittitur an. 1333. a Johanne papa XXII. ad Robertum Siciliæ regem & Franciscum Dandulum ducem Venetorum, ut cum ipsis consuleret de modo coercendi impetus Turcarum adversus Christianos. Hinc Bononiam ad Bertrandum de Poieto legatum se contulit, & cum forte exorta esset seditio in populo Bononiensi adversus legatum, Bertrandus noster male exceptus a furente vulgo, damna multa passus est. Ejusdem Roberti Siciliæ regis juramentum fidelitatis excepit nomine & ex commissione speciali Benedicti papæ XII. an. 1335. mensis Junii 25. Interfuit alteri concilio in monasterio S. Rufi Avenionensis diœcesis habito 1337. Ad purpuram assumitur anno sequenti factus presbyter cardinalis tituli S. Marci ab eodem Benedicto XII. Auctoritate sibi delegata ab eodem pontifice quasdam edidit constitutiones pro bono regimine academiæ Monspeliensis, quarum meminit Gariellus in serie episcoporum Magalonensium pag. 470. Delegatus est vivæ vocis oraculo a Clemente VI. an. 1346. ut constitutionem a Johanne XXII. factam in ordine Grandimontensi, eidemque ordini molestam, examinaret & quæ emendatione indigerent emendaret. Ipsum fuisse præpositum Leodiensem discimus ex Johanne Hocsemio pag. 509. Exstat ad eundem Bertrandum cardinalem & præpositum Leodiensem epistola Leodiensium apud eundem Hocsemium pag. 489. Varias pro Clemente VI. obivit legationes Bertrandus, & de sede apostolica optime meritus, Sabinensis episcopus evasit an. 1350. Quædam statuit anno 1353. pro reformatione & salubri ordinatione Ruthenensis ecclesiæ in Aquitania, inprimis vero circa distributiones redditnum ecclesiasticorum inter canonicos

1323.

1329. *Baluz. in notis ad vitas PP. Aven. pag. 812. & sequenti.*

Tom. 1. hist. Delphin. pag. 284. & tom. 2. pag. 264.

1335. *Conc. Gall. Narbon. pag. 342 & 426.*

ANNI CHRISTI

præsentes & absentes. Gravissimis licet curis occupatus, nec sic tamen a litterarum studio divelli potuit, scripsit enim metro de Christi Domini passione. Obiit an. 1355. die 21. Octob. apud Avenionem, jacuitque corpus ejus aliquandiu in quadam ecclesia, donec translatum est in novam S. Desiderii basilicam, quam executores testamenti ejus instauraverant, & insuper de ejus bonis collegio canonicorum ornaverant. Ad aræ majoris cornu dextrum sub insigni tumulo hæc addita fuit inscriptio: [a]

Hic Jacet.

Bonæ memoriæ Bertrandus de Deucio Gallus, castri de Blandiaco Uticensis diœcesis, legum doctor egregius, qui fuit Ebredunensis archiepiscopus, & deinde tituli S. Marci presbyter cardidinalis, & demum episcopus Sabinensis & sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarius, vir magnarum virtutum, & scientiæ, qui de suis bonis hanc sacram ecclesiam dotavit & fieri ordinavit. Obiit autem Avenione 21. Octobris, ibidem curia Romana residente, anno a Virginis partu 1355. domini Innocentii papæ VI. 3. cujus anima in pace quiescat. [b]

De Bertrando plura Bernardus Guidonis, Ciaconius in vitis cardinalium, Ughellus tom. 1. Italiæ sacræ, Baluzius in notis ad vitas Paparum Avenionensium, aliique scriptores.

DE SARRATS ou DE SERESCUDERIO.

LV. Pastor.

Pastor de Sarescuderio vel Serrescuderio & Sarestudio, sic enim nominatur tum apud Wadingum, tum apud Reginaldum, aliis vero, de Albeniaco, forte ex natali solo, quod oppidum est in Vivariensi tractu, ex quo sumsit originem; instituto S. Francisci se addixit juvenis, inde missus ad studia, eos progressus fecit, ut tandem evaserit magister Theologicæ facultatis in Academia Parisiensi. Ex ministro provinciali sui ordinis in Provincia, factus est episcopus Assisiensis in Umbria an. 1337. calendis Octobris, uti docent litteræ Benedicti XII. apud Wadingum tom. 3. in regesto pag. 252. Ad quam ecclesiam directus in Italiam venit: sed cum in tractandis magni momenti negotiis, Pontifex ejus opera uti statuisset, illum in Gallias revocavit, moxque vacanti per assumtionem Bertrandi ad cardinalatum
1338. Ebredunensi ecclesiæ præfecit an. 1338. sexto cal. Februarii. [c] Hic ab Humberto Dalphino consuetum excepit sacramentum ratione prædiorum, quæ ab ecclesia tenebat; tametsi vero Benedictus papa inter vivos esse desiisset, parem nihilominus apud successorem Clementem VI. gratiam facile sibi conciliavit, legatione cohonestatus una cum Guillelmo Carnotensi episcopo ad Philippum Franciæ regem an. 1347. ut imperia re- 1347.
vocari curarent, quibus idem Rex decimas & proventus ecclesiasticos prælatorum etiam cardinalium, qui in regno non manebant, sub manu sua poni mandaverat, quod & obtinuerunt, cooperante potissimum & interveniente Johanna regina. Bellum gravissimum hæreticis Valdensibus indixit, quos auxilio Humberti Dalphini e sua diœcesi expulit. Tandem Pastor factus est presbyter cardinalis tituli sanctorum Marcellini & Petri an. 1350. 17. Decembris die. Onuphrius Panuinius errandi occasio fuit iis, qui titulum SS. Silvestri & Martini huic cardinali tribuerunt. Decessit Avenione an. 1356. XI. Octobris & jacet apud Franciscanos, locupletissimis muneribus de sua metropoli bene meritus. Multa commentaria in sacros prophanosque auctores, & sui temporis historiam ecclesiasticam conscripsit. De illo cardinali Ciaconius, Ughellus tom. 1. Italiæ sacræ & alii.

Baluzius in notis col. 894.

DE BARDIS.

LVI. Guillelmus VII.

Hic exoritur difficultas, aiunt enim Sammarthani Guillelmum cathedram indeptum fuisse Ebredunensem an. 1345. die 26. Maii ex libro obligationum, at mendum irrepsisse oportet in nota temporis; constat enim Pastorem Ebreduni sedisse ad annum usque 1350. quo a vinculo Ebredunensis ecclesiæ absolutus ad purpuram vocatus est, uti constat ex litteris Clementis VI. quas refert Wadingus in annalibus Minorum ad hunc annum pag. 570. Exstat in bibliotheca Sebusiana pag. 294. bulla aurea Caroli IV. imperatoris in gratiam Guillelmi archiepiscopi Ebredunensis; quem vocat S. R. I. Triscamerarium principem; data an. 1350. ind. 7.* XIV. cal. Martii, id est * melius 3.
an. 1351. XVI. Februarii secundum hodiernum 1351.
computandi morem. Hoc igitur anno & non prius Guillelmus evasit archiepiscopus. Is antea canonicus Lingonensis & Clementis papæ VI. familiaris, prioratu S. Liberatæ per obitum Gerardi de Bardis potitus est, ex tabulario B. Mariæ Deauratæ in urbe Tolosa. A Carolo Delphino postea Francorum rege V. hominii sacramento colitur per Aymarum de Pictavia Delphinatus progubernatorem, in conventu Franciscanorum oppidi Romanensis in diœcesi Viennensi. Memoratur in tabulario Ebredunensi an. 1360. nec non in 1360.
chronologia Furnerii. Ipsum vixisse ad annum 1364. conjicimus.

DE CASTRO NOVO.

LVII. Bertrandus II.

Baluzius in notis ad vitas Paparum Avenionensium col. 856. & 1170. docet Bertrandum archiepiscopum Ebredunensem, originem traxisse ex nobili gente de Castro-novo in diœcesi Mimatensi. Factus est autem archiepiscopus Tarentinus a Clemente VI. an. 1348. deinde Salernitanus anno sequenti, tum Ebredunensis ab Urbano V. an. 1364. sexto idus Januarii, teste Ughello in 1364.
Italia sacra & actis Pontificiis, at nullibi inveni-

[a] Baluzius in notis ad collectionem conc. Gall. Narbon. scripsit Bertrandum apud Carthusianos fuisse sepultum.

[b] In indice tom. XVI. Reginaldi ad annum 1338. vocatur Bertrandus de Dencio seu Diocio; nobilitas vero generis ejus declaratur ex litteris Johannis regis Francorum datis mense Novembri an. 1351. quibus notum facit se dedisse castrum Blandiacum Petro de Deux militi nepoti Bertrandi cardinalis, cui dono postea adjecit jus primarum appellationum. Extant hæ litteræ in regesto 82. archivi regii Parisiensis.

[c] Die IV. Februarii ex registro obligationum Vaticani, sed hoc de promissione seu juramento, quod episcopi præstare solebant intelligi debet, uti observat Baluzius in notis ad vitas Paparum Avenion. pag. 893.

ANNI CHRISTI

mus præterquam in illo auctore Bertrandum in sede Ebredunensi successisse Raimundo ad Agennensem cathedram evocato. Hoc ipso anno die Martis, ultima mensis Aprilis, Dalphina de Castronovo uxor nobilis viri Nicolai de Judicia, ipsum cum pluribus aliis constituit testamenti sui exsecutorem. Innotescit adhuc ex concilio an. 1365.
1365. apud Aptam Juliam habito, cui præsens adfuit cum suæ provinciæ episcopis; interfuerunt etiam alii duo metropolitani, Guillelmus nempe Arelatensis & Johannes Aquensis, una cum Philippo patriarcha Jerosolymitano Cavellicensis ecclesiæ administratore perpetuo, & aliis comprovincialibus episcopis. Occurrit B. Ebredunensis archiepiscopus in chartis Guillestrensibus hoc eodem anno. Demum transiit ad Vivariensem sedem eodem anno, nonis Sept. annuente eodem Urbano V. ubi obiisse videtur an. 1373. quo constat ex libro obligationum archivi Vaticani, Petrum episcopum Vivariensem die 19. hujus anni promisisse pro Bertrando decessore suo, cameræ domini Papæ & dominorum cardinalium solutionem *communium servitiorum*, uti tunc temporis mos erat: ita Baluzius in notis ibidem.

LVIII. BERNARDUS II.

Bernardum hic inserunt Sammarthani, cujus notitia (inquiunt) eruitur ad annum 1365. &
1366. 1366. ex schedis abbatiarum S. Andreæ Avenionensis & Boscodunensis.

LIX. PETRUS II.

AMELII.

Petrus Amelii Arvernigena, ex monacho ord. S. Benedicti archiepiscopus Ebredunensis. Quo anno dignitatem hanc obtinuerit incertum. Cum Rodulpho de Lupey Delphinatus gubernatore antiquas sanxit pactiones, & an. 1367. 16. Aug. honores clientelares a Rege consequitur: subditos rebelles compressit, urbemque suam ab invasione hostium strenue defendit. In quodam instrumento anni 1375. quod edidit Baluzius inter probationes historiæ domus Arverniæ pag. 202. occurrit testis Petrus archiepiscopus Ebredunensis. Certe hanc regebat ecclesiam, quando a Clemente VII. (Roberto Gebennensi) qui tum in Galliis pro legitimo pontifice habebatur, purpura dona-
1378. tus est an. 1378. 18. Decembris uti fert prima vita hujus pontificis, Baluzio 16. Decembris, Reginaldo seu Rainaldo 17. ejusdem mensis feria VI. quatuor temporum. Vulgo tradunt auctores illum fuisse primo presbyterum cardinalem tituli S. Marci, deinde tituli S. Mariæ trans Tyberim; sed in libris cameræ sedis apostolicæ, in quibus adscriptæ sunt creationes cardinalium, vocatur initio cardinalis tituli sanctæ Mariæ Trans-Tyberim, & eo loco ubi dies mortis ejus adnotatur, titulum S. Marci gestat, frequentius tamen vocabatur cardinalis Ebredunensis. Clementi in Galliam revertenti obviam processit Petrus apud Massiliam die 25. Junii anni 1319. & deinceps in ejus curia semper mansit. Fuit præterea carus Mariæ reginæ Siciliæ, quæ sæpissime ejus consiliis usa est, maxime vero an. 1386. mense Septembri cœpit admitti inter intimos hujus Reginæ consiliarios, cui etiam mutuo dedit centum marcas argenti pro facultate & voluntate reddendas.

Baluzius in notis ad vitas PP. Aven. col. 1152.

Obiit anno 1389. die 10. Augusti, uti legitur in libro obligationum, pene octogenarius. Idem habet charta capituli generalis Carthusiæ his verbis: *Obiit reverendissimus in Christo pater D. Petrus cardinalis Ebredunensis X. Augusti anni MCCCLXXXIX.* In codicibus mss. biblioth. Colbert. 812. 814. & 822. exstat tractatus istius card. super materia concilii generalis habendi vel non habendi in negotio schismatis. Exstat & alius ejusdem tractatus de eadem materia in majori Carthusia. Tomo 4. hist. Universit. Paris. pag. 479. legitur epist. hujus archipræsulis scripta Venerab. viro D. Johanni de Calore cancellar. B. M. Paris. & amico carissimo, Avenione die 7. mensis Sept. an. 1378.

Monitum hic lectorem velim Petrum Amelii perperam confundi cum Petro de Sarcenas, melius de Sortenaco, a plerisque auctoribus, hic enim omnino diversus a Petro Amelii, gente fuit Caturcensis, quemadmodum probat Baluzius in notis ad vitas Paparum Avenion. pag. 1170. Vivariensem episcopatum adeptus est post Bertrandum de Castro-novo, de quo superius; factus est cardinalis tituli S. Laurentii in Lucina a Gregorio XI. an. 1375. die 20. Decembris & obiit episcopus Sabinensis an. 1390. die 16. Augusti. Ex quo colligitur Bertrandum, qui in vulgato catalogo episcoporum Vivariensium postponitur Petro de Sortenaco, ei anteponendum esse, & Beraldum hinc tollendum, itemque Petrum V. qui idem est cum superiore. Ex quo rursum sequitur falso eum dici archiepiscopum Ebredunensem in primo tomo veteris Galliæ Christianæ pag. 281. successit sane Bertrando archiepiscopo Ebredunensi, non quidem in cathedra Ebredun. sed in Vivariensi. Hæc Baluzius ibidem p. 1171.

LX. MICHAEL.

STEPHANI

Michael Stephani patria Arragonensis, canonicus Majoricæ insulæ, a Clemente VII. (Roberto Geben.) cum antea Cajetæ eidem pontifici ut camerarius assisteret, ad archiepiscopatum evehitur circa an. 1379. hoc quippe anno consignatur 1379.
in chronologia Furnerii, in alio vero indice MS. jam anno superiori dicitur archiepiscopus. Privilegiorum ecclesiæ suæ confirmationem impetrasse fertur a Sigismundo imperatore an. 1415. Anno 1415.
1421. decretum quoddam Grassensis ecclesiæ auctoritate sua firmavit Michael, cujus regimen producit Furnerius ad annum usque 1427. sic fert etiam index MS. Rebus humanis eximitur plenus dierum calendis Maii, vir simplex & minime malus, sed in hoc culpandus, quod archiepiscopales redditus consanguineis Arragonensibus dilapidandos permiserit.

LXI. JACOBUS III.

GELU.

Ivodium Luxemburgensis ducatus oppidum dedit ortum Jacobo Gelu, qui honesto loco natus & omni eruditionis genere excellens, paulatim erexit se ad supremas ecclesiæ dignitates; ac

* Ivoy.

ANNI CHRISTI

primum Ludovici Aurelianensium ducis, qui A postmodum Burgundionum factione Parisiis violenta morte periit, libellorum supplicum magisterio, & præsidis Gratianopolitani munere conspicuus, canonicus etiam Ebredunensis, ad Turonenses infulas eligitur an. 1414. Fuit autem unus ex concilii Constantiensis nuntiis ad Petrum de Luna (Benedictum XIII.) ipsiusque nomine habetur prolixa epistola ad universos Christi fideles, de rebus gestis ejusdem pseudopontificis. Porro in comitiis pro electione Martini V. papæ, aliquot eligentium suffragiis ad summum pontificatum poscitur. Multa maximi momenti negotia tractavit, calamitosis præsertim temporibus, B cum Gallia bellorum civilium æstu & Anglorum invasione misere jactabatur. Ab Ebredunensi clero in archiepiscopum postulatur an. 1427. & ab eodem Martino V. confirmatus, ad componendas lites Ludovici Siciliæ cum Alphonso Arragonum rege postea delegatur. In diœcesi lustranda assiduus, conciones ad populum frequentes habuit; ædificia ruinam minantia magna cum laude reparavit. Sigismundo imperatori sacramentum apud Parmam dixit pro *feudis* & regalibus suis, uti testatur idem Sigismundus in litteris, quas ad synodum Basileensem scripsit pro revocanda C concordia inter eandem synodum & Eugenium IV. papam. Exstant hæ litteræ in veteri codice MS. bibliothecæ Regiæ. Nec multo post ad meliorem vitam transiit Jacobus, anno scilicet 1432. 7. die Sept. antecessorum suorum in Ebredunensi sede gestis brevi opusculo MS. in compendium redactis.

1427.

1432.

GERARD.

LXII. JOHANNES II.

Nobili apud Ebredunum familia prognatus Johannes Gerard vel Girard, parentes habuit dynastas de Orreis, cujus loci fuit & condominus. Hic ex præside Gratianopolitano & Delphinatus D proregis locum tenente, canonico etiam Ebredunensi, Jacobo subrogatur electione capituli an. 1432. ex Furnerio & alio indice MS. quanquam in opere cui titulus gallicus. *Les presidens uniques & premiers presidens du Conseil Delphinal, &c. par Guy Allard, in douze, à Grenoble 1695.* anno tantum 1437. hanc cathedram conscendisse dicitur: sed id de ejus confirmatione intelligendum putamus, quam tum ab Eugenio, tum a synodo Basileensi consecutus est. Doctrinæ, prudentiæ, ceterarumque virtutum laude floruit, Remensi & Viennensi archiepiscopatibus Ebredunensem prætulit. Boscaudunensem abbatiam a E Petro de Luna subtractam jurisdictioni suæ, novis pontificum sanctionibus in ordinem coegit, jurgia clerum inter & populum placide composuit, ecclesiam largitionibus, opulentisque donis ditavit. Memoratur an. 1439. die 4. Augusti in chartis authenticis domini de Gasnieres in bibliotheca Regia asservatis vol. 5. Ad Viennensem metropolim traducitur an. 1444. de quo plura in hujus urbis archiepiscopis.

ANNI CHRISTI DE MONTE-MAGNO

LXIII. JOHANNES III.

Hunc archipræsulem post Sammarthanos fratres, inter Ebredunenses antistites recensemus, quem ex episcopatu Biterrensi ad istam sedem traductum volunt an. 1444. XII. calendas Maii ex libro obligationum Vaticani. Sane in episcopis Biterrensibus altum est de Johanne silentium, sed neque locus ei suppetit, cum Guillelmus de Monte Gaudii cathedram hanc tenuerit ab anno 1424. ad 1451. quo mortuus est. Præterea in chronologia Furnerii & in alio indice MS. omittitur: verum cum aliunde constet archiepiscopum nomine Johannem tunc Ebreduni sedisse, Sammarthanorum subscribimus opinioni, Johannem hunc ab altero, qui sequitur, diversum statuentes, donec aliquid exploratius nobis occurrat. Fuit ergo (inquiunt) Ludovici delphini Caroli VII. Franciæ regis filii legatus ad Amedeum ducem Sabaudiæ an. 1445. pro exsequendis conditionibus pacis inter Franciæ reges ac comites Sabaudiæ, ex archivis cameræ rationum regiarum Delphinatus. Inde cum aliis ejusdem Caroli oratoribus accessit Genevam an. 1447. pro abdicatione Felicis V. uti recitant vetusta Franciæ chronica, quæ tradunt ipsum eodem legationis munere functum Romæ ad Nicolaum V. pontif. max. 1448. pro Delphino, una cum antistite S. Pauli Tricastinensis & domino de Malicorne. Itemque an. 1449. Johannem archiepiscopum & principem Ebredunensem, & Gabrielem de Bernes dominum de Targes magistrum hospitii, illustris principis domini Delphini Viennensis consiliarios & oratores una cum legatis Caroli VII. regis, Lausannæ ad conciliandam ecclesiæ pacem, & schisma Nicolaum V. inter & Felicem etiam V. exstinguendum laborasse testantur ipsorum litteræ tom. IV. Spicilegii relatæ pag. 347. Porro quandiu Johannes infulas gestarit Ebredunenses, quove obierit anno, plane nos latet.

1445.

1448.

BAILE.

LXIV. JOHANNES IV.

Johannes Baile seu Bajuli, Johannis Gratianopolitani senatus principis filius, & canonicus Ebredunensis, cathedram hanc admodum juvenis consequitur favore cardinalis d'Estouteville, non sine simoniæ suspicione, (magnam quippe pecuniæ vim eidem cardinali patrem dedisse fama erat) vir de cetero multarum litterarum felici comprehensione commendandus. Competitorem habuit Jacobum de Caulers bulla pontificia promotum, vide probationes libertatum ecclesiæ Gallicanæ t. 2. p. 922. Eam igitur ob causam, tum quod patri ejus infensus foret Lud. rex XI. Johannes a clero suo aliquandiu avulsus, partim Romæ, partim Avenione commoratus est. Anno tantum 1474. die 1. Martii testis occurrit in litteris datis a Carolo Borbonio Lugdunensi archiepiscopo. Ipsum rebus compositis, sedi suæ restitutum, omnia ad pacem mira prudentia conciliavisse, Ludovicumque regem XI. protocanonicum suæ ecclesiæ a Sixto papa IV. additum excepisse scribunt Sammarthani: graviter nihilominus de hoc archipræsule expostulabat idem Rex circa annum 1482.

Vide lib. cui titulus Car. VII. Pragm. sanctio cum annot. Francisci. Pinssonii pag. 997. & 998.

1474.

Ibidem. 1482.

ANNI CHRISTI

uti liquet ex ejusdem responsionibus ad capita archiepiscopi Turonensis. Valdensium hæreticorum reliquias per totam diœcesim resecuit; qua de re audiendus Johannes Paulus Perrin lib. de historia Valdensium, quem Genevæ edidit. *Cum Valdenses* (inquit) *vallis dictæ* de Fraissonniere *adhuc subsisterent anno 1460. archiepiscopus Ebredunensis vicinus iterum ipsos est persecutus*, (ita loquitur Perrinus hæreticus,) *hic archiepiscopus dictus Johannes contra Valdenses inquisitorem constituit Minoritam Johannem Veyleti, qui tanta diligentia & violentia negotium urgebat, ut pauci e vallibus de Fraissonniere, l'Argentiere & l'Oyse, manus ejus evaderent quin caperentur ut hæretici vel fautores eorum &c.* Præsens fuisse memoratur in appositione primarii lapidis conventus Observantiæ Lugduni 25. die Martii 1494. Paulo post mense Sept. ejusdem anni vita eximitur: corpus ejus in ædis sacræ metropolitanæ monumentum archiepiscoporum illatum est.

LXV. Rostagnus.

D'ANCEZUNE.

De Rostagno jam sermonem habuimus in Forojuliensibus episcopis. Is clarissima dominorum de Caderousse gente satus, in comitatu Vindascino *, Guillelmum de Ancezuna patrem habuit, fratres Johannem & Aimarum, a quo prodiere barones de Tor. Ex præposito Arausicano, dehinc episcopo Forojuliensi, thronum hunc archiepiscopalem conscendit an. 1494. Memoratur anno sequenti die 1. Junii, & 1508. in chartis authenticis domini de Gasnieres in bibliotheca regia asservatis: cumque fratres ejus perquam familiares forent regi Carolo VIII. ipsius nomine ad pontificem maximum orator venit, camerariusque fuit Julii II. papæ. Supremum diem clausit Romæ, ibique tumulo mandatus est an. 1510. apud Minores.

* le Comtat Venaissain.

1495.

LXVI. Julius.

DE MEDICIS.

Julius de Medicis Florentinus Leonis X. papæ patruelis, Juliano patre natus, qui conjuratione Pazzorum confossus, matrem Julii haud certam uxorem gravidam eo reliquerat. Posthumus autem nascitur, & cum a primis annis ad belli studia inclinaret ingenium, militiæ ordinis S. Johannis Hierosolymitani adscriptus, prior Capuæ creatur. A Julio II. papa Ebredunensem sedem accepit
1510. an. 1510. mortuo Rostagno in curia Romana: inde Florentinum archiepiscopatum adeptus an.
Ciaconius. 1513. mox declaratur cardinalis diaconus S. Mariæ in Dominica, & paulo post presbyter tituli S. Clementis, postea que mortuo Sixto Ruvereo vicecancellarii Romanæ ecclesiæ dignitate cohonestatur. Sed cum Medicea familia a Francis ad Hispanos defecisset, Julius etiam Gallorum partes deseruit, archiepiscopatu Ebredunensi in manibus ejusdem Julii papæ abdicato. Interim eum magnæ in republica Romana auctoritatis splendore claruisse argumento est, quod res gravioris ponderis in ea sustinuit, unde & opes ingentes cum præstanti nominis fama cumulavit. Felici demum sorte ad summi pontificatus apicem provectus an. 1523. nomen accepit Clementis VII. coronatus ad S. Petrum more majorum; Romam Carolo Borbonio duce expugnante, funestissimè direptam vidit, & facta deditione arcis S. Angeli in quam se receperat, captivus detinetur. Carolum V. Cæsarem Bononiæ inauguravit. Massiliam ad colloquium cum Francisco I. accessit, de variis rebus tractandis, belli in Turcas, & concilii promovendi, vel Angliæ regis ad rectam viam reducendi causa. Præcipuus vero pontificis scopus fuit connubium Catharinæ neptis, Laurentii Medicei olim ducis Urbini natæ, cum Henrico Aurelianensi duce celebrandum. Romam reversus excommunicationem regis Angliæ ingenti ecclesiæ detrimento promulgavit, nec multo post in Vaticano moritur 7. kal. Oct. 1534. Primo cadaver in S. Petri, deinde Minervæ basilicam sub marmoreo tumulo translatum, juxta Leonis X. ossa conquiescit. Gesta Clementis pluribus descripsere Jovius, Onuphrius, Ciacconius, & Guichardinus, ex quo Spondanus tomo 3. Annal. *Curiæ*, inquit, *invisus, principibus suspectus, fama potius odiosa; quam grata, existimatus avarus, ambigua fide; & natura a beneficiis in mortales conferendis alienus; nihilominus in suis actionibus valde gravis; sagax, victor sui, maximoque ingenio: Sadoletus tamen eundem virum bonum, prudentem, pacisque in ipso pontificatu amantissimum commendavit.*

LXVII. Nicolaus.

DE FIESQUE.

Nicolaus de Fiesque cardinalis Genuensis antiquo Fliscorum Lavaniæ comitum sanguine genitus, ecclesiis Forojuliensi, Agathensi & Tolonensi præfectus administrator, Ebredunensi etiam, cessione Julii cardinalis Medicei potitur anno
1511. Qui cum esset vir sanctissimis moribus, 1511.
acerque jurium ecclesiasticorum propugnator, uti de eo scribit Ubertus Folieta in elogiis, purpura insignitus est ab Alexandro VI. papa, deinde Ravennensem pontificatum a Leone X. administrandum suscepit an. 1516. Eligitur Albanensis episcopus 1518. postea Sabinensis, demum ex Portuensi ad Ostiensem assumtus 1524. Maii 18. hoc eodem anno Julii 18. decessit, tumulatus in templo S. Mariæ de Populo. Consule Ughellum in Italia sacra.

LXVIII. Claudius.

D'ARCES.

Claudius d'Arces patria Gratianopolitanus, abbas B. Mariæ Boscaudunensis, a capitulo Ebredunensi eligitur an. 1511. diuque cum Nicolao de Flisco cardinali disceptavit, at irrito conatu; cum enim ad Viennensem archiepiscopum appellasset, metropolitæ hujus judicio stare noluit Nicolaus, sicque elusus est Claudius, & lite compressa, jubente Ludovico rege XII. perstitit in archiepiscopatu Nicolaus, destititque urgere Claudius an. 1517. nunquam adepta possessione; vir sane virtutibus & doctrinæ præstantia cum primis conferendus. Obiit in abbatia sua quietus an. 1519.

LXIX. Franciscus.

DE TOURNON.

Franciscus de Tournon canonicus Avenionen-

ANNI CHRISTI

1517. sis & abbas generalis sancti Antonii Viennensis, A in antistitem Ebredunensem promotus est 1517. novem annis hanc dignitatem sustinuit, perhonorificis legationibus obitis, insuper Bituricensi, Ausciensi & Lugdunensi archiepiscopatibus, cardinalium decanatu, necnon abbatiæ Casæ Dei apud Arvernos commenda potitus est. De eo fusius infra in Lugdunensibus dicemus. Ad ipsum tum archiepiscopum Ebredunensem exstat epistola Desiderii Erasmi scripta an. 1522. lib. 9. epist. 92. vide epistolas Johannis Angeli Argonensis ad Johannem de Malo-leone episcopum, præfixas hieroglyphicis oris Apollinis in editione Parisiensi an. 1521. ex Baluzio in suis ad Galliam B Christianam animadversionibus.

De Levis.

LXX. Antonius.

De Antonio de Levis jam diximus in S. Flori episcopis. Is parentes habuit Jacobum baronem de Chateaumorand & Ludovicam Turnoniam Francisci cardinalis sororem. Ex canonico & comite Lugdunensi, fit episcopus Tricastinensis an. 1516. postea ad hujus metropolis administra-
1526. tionem assumitur an. 1526. junior ut creditur, non enim aliter appellatur quam electus Ebredunensis; ideoque vicario generali in spirituali-
1540. bus Rosensi antistite usus est. Anno 1540. hanc C metropoliticam dignitatem cum episcopatu sancti Flori permutavit; postea tamen seu facti pœnitens, seu aliam ob causam, diu cum Baltasare, cujus suum transcripserat, litigavit. Mortem ejus consignant Sammarthani an. 1566.

Jarente, al. de Gerente.

LXXI. Baltasar.

De hoc archipræsule ejusque avito in Provincia stemmate, jam sermo fuit in S. Flori episcopis, & in Venciensibus mox recurret, his enim duobus episcopatibus Venciensi primum, tum San-Florensi præfuit, ante adeptum archiepiscopatus apicem. Permutatione (uti superius diximus) facta, D
1544. cathedram hanc consequitur anno 1544. nonnisi tamen quadriennio post urbem suam solemniter adivit, ob litem motam ab Antonio decessore. Profusa fuit in Ebredunensem metropolim Deiparæ Virgini sacram ejus liberalitas, nam præter largam pecuniæ erogationem, vestibulum marmoreum ingentis molis opus aggressus est, quod imperfectum remansit, fato munificentis-
1553. simi hujus antistitis. Anno Domini 1553. testamentum condidit die 6. Decemb. ejusdem anni, quo hæredem instituit Baltasarem fratris Francisci filium dominum de Varages, & sepeliri voluit in B. Virginis Ebredun. cathedrali basilica, in E quâ duos canonicatus sub patronatu domini de Jarento fundaverat; plura alia dona legavit, ut liquet ex archetypo. Hunc autem plurimum viventem coluere monachi Lerinenses, sicuti mortuum, lacrymis, precibus & sacrificiis prosecuti sunt, auctore Dionysio Faucherio in Lerinensi chronologia, qui Eglogas seu lusus poëticos eidem dicavit. De quo Baltasare cum laude meminerunt Johan. Papon lib. 1. tit. 1. Arrestorum, & Cæsar Nostradamus in hist. Provinciæ. Porro hæc in necrologio ecclesiæ Aquensis leguntur.

Anno Domini MDLXV. die XXVII. Junii in bona senectute ac dierum optima memoria obiit R. D. Baltasar de Jerente archiepiscopus Ebredunensis, & 55. annis canonicus dignissimus ecclesiæ Aquensis, ad Dei laudem, suæque animæ relevamen, tria fundavit anniversaria hac in ecclesia celebranda, censusque XXX. aureorum solutorum, illa annuatim celebrantibus legavit, recipiendos & distribuendos proportionaliter per sacristam.*

* s. solidorum.

De Laval de Bois-Dauphin.

LXXII. Ludovicus.

Ludovicus de Laval, Johannis de Laval domini de Bois-Dauphin, vicecomitis de Bresteau, & Renatæ de S. Mars filius, a militaribus disciplinis transiit ad ecclesiasticam functionem, nullis ex conjuge Claudia de la Jaille relictis liberis. Nominatur ab Henrico II. rege ad archiepiscopatum 1554. sed nondum inauguratus, ante adeptam possessionem e vivis excessit. 1554.

De Lenoncourt.

LXXIII. Robertus.

De Roberti cardinalis de Lenoncourt genere in Lotharingia clarissimo & ejus parentibus diximus in Arelatensibus archiepiscopis, plurima sacerdotia, eaque opulenta, pessimo exemplo simul possedit, fuit enim episcopus Catalaunensis & Metensis, Arelat. archiepisc. Tolosanus & Ebredunensis anno 1554. vir alioqui (ut aiunt) doctrina & vitæ sanctitate conspicuus. Vide tom. 1. in Arelatensibus metropolitanis.

D'Avançon.

LXXIV. Guillelmus VIII.

Guillelmus d'Avançon nobilis Delphinas, parentem habuit Johannem d'Avançon dominum de S. Marcel ærarii præfectum Henrico II. rege, & ad summum pontificem legatum. Cumque Guillelmus camerarii munere fungeretur apud Papam, ad Ebredunensem sedem nominatur a Carolo IX. anno 1561. Multa Romæ, multa in 1561. concilio Tridentino & colloquio Pisciaci, quibus adfuit, pro ecclesia, & in comitiis cleri regnique Blesensibus, annis 1577. & 1588. pro republica feliciter gessit; diuque pastor vigilantissimus gregem suum ab hæreticorum incursionibus & prava doctrina servavit incolumem: sed tandem armis Francisci de Bonna Lesdiguerii præcipui inter novatores Delphinatus ducis, capta urbe anno 1579. cum arce fere inexpugnabili, quam construxerat Avanconius, ecclesia ipsa omnibus ornamentis ac supellectili sacra spoliatur, uti legere est apud Ludovicum Videlium scriptorem vitæ ejusdem Lesdiguerii magistri equitum Franciæ. Concilium nihilominus provinciale coëgit Guill. an. 1583. hactenus ineditum, cujus decreta ex- 1583. stabant in codice mss. biblioth. Baluz. nunc autem in regia asservantur. Ad eandem synodum pertinet epistola regia edita inter probationes libertatum eccles. Gallicanæ tom. 1. pag. 58. postremæ editionis Paris. Romam autem secessit Guillelmus, ibique aliquot annos commoratus est, donec Regi Henrico IV. reconciliatus, suæ restitueretur ecclesiæ. Interim bulla Clementis VIII. data IV. cal. Novembris anno 1592. abbatia Montis Ma- 1592. joris donatur, pro qua tamen litigavit usque ad

ANNI CHRISTI

obitum, contra Guillelmum de Corti schedula re- A gia munitum. In sacrum collegium ejusdem Henrici regis beneficio cooptatus, quo tempore ad eum cardinalatus insignia ferebantur, obiit Gratianopoli postremus præsulum, qui concilio Tri-
1600. dentino interfuerant menseJulio an. 1600. ætatis suæ sexagesimo quinto, regiminis vero sui quadragesimo. Corpus ejus Ebredunum ad altare S. Andreæ sepeliendum transfertur. Ad hunc archiepiscopum exstant duæ epistolæ S. Caroli Borromæi inter epist. Johannis Boteri fol. 18. 51. Benedictus de Flandria in epistola quam præfixit orationi Henrici III. regis in comitiis Blesensibus habitæ, sic eum multo honore compellat. B *Hanc tibi vero dicare volui antistes sacerdotum decus & studiosorum præsidium, operæ pretium me facturum esse ratus, si eloquentissimi Regis, eloquentissimam orationem, ad te nostratum episcoporum eloquentissimum mitterem, regiæ majestatis observatorem studiosissimum, & exterarum gentium optimatibus carissimum.*

DU LAURENS.

LXXV. HONORATUS.

Honoratus du Laurens Arelatensis, Gasparis ejusdem urbis archipræsulis, necnon Andreæ Henrici IV. regis archiatri frater, ante adeptas infulas, uxorem ex gente Ulmea apud Aquas Sextias duxerat, quæ ipsi unicam peperit filiam. C Regiarum inde causarum actoris munere in supremo Aquensi senatu 20. annis difficillimis licet temporibus integerrime functus, ad Ebredunense sacerdotium nominatur ab eodem Henrico rege an. 1600. Fuit is pietate & doctrina cum antiquis decessoribus comparandus, honorum contemtor, Divinæ gloriæ studiosus, spreta lecti mollitie, super stramineam culcitam decumbens, corpus voluntariis afflictationibus domabat. Diœcesim pedes lustrare solitus, proventus ecclesiæ, necessariis sibi suisque ad victum parcissime sumtis, larga in egenos manu effudit. Synodo provin- D
1610. viali apud Grassam coacta an. 1610. antiquos ecclesiæ mores & disciplinam revocare aggressus est, cujus synodi acta exciderunt; præterea facundissimus orator laudavit elogio funebri Margaritam Austriacam Philippi III. Hispaniarum
1611. regis uxorem, Parisiis an. 1611. qua in urbe calculi doloribus animam efflavit anno sequenti 24. die Januarii, sepultus ad Augustinianos.

D'HUGUES

LXXVI. GUILLELMUS IX.

Guillelmus d'Hugues [a] ortu Occitanus, ex loco de Pujols, diœcesis Biterrensis, patre Michaële E domino de Villars *al.* Vilaret natus. Adhuc adolescens ordini Franciscanorum conventualium nomen dedit, inde doctoratus magisterio insignitus, etiam concionatoris facundissimi munia per decennium Avenione exercuit. His officiis summa laude perfunctus cum fuisset, præcipuorum in eadem regione conventuum rector, ea eruditionis & prudentiæ edidit specimina, ut ad summam ordinis præfecturam tandem admotus sit, & quidem pro munere adimplendo, omnia fere totius ordinis per varias Europæ regiones cœnobia lustravit, præclarisque ad disciplinam regularem instruxit documentis. Interim Galliæ regno maximis in rebus perquam utilis, legationibus ornatur amplissimis in Italiam, Germaniam, Angliamque, Henrico magno regi etiam acceptissimus, post obitum ejusdem a filio Ludovico XIII. Maria Medicea regina procurante, hoc archiepiscopatu donatus, antistes consecratur Romæ in ecclesia S. Petri apostoli an. 1612. Novembris 1612.
16. a Johanne Garsia Millino cardinali Tusculano, vicario generali Pauli V. pont. max. Pallium accepit paulo post per manus cardinalis Montalti, Sixti V. papæ nepotis. Maria regni administra & regens in gravissimi momenti negotiis eo præsule usa est; delegatur enim comes Elisabethæ a Francia Philippi IV. Hispaniarum regis uxoris in Hispaniam proficiscentis. Idem quoque in Angliam pro matrimonio Henricæ Catharinæ sororis ejusdem cum Carolo Wallensium principe contrahendo mittitur; quo cum pervenisset a Jacobo magnæ Britanniæ rege impetravit, ut sacramentum confirmationis fere decem millibus catholicis palam conferretur. Demum Franciscum de Bonna ducem Lesdiguerium Gratianopoli in religionis Catholicæ gremium solemniter susce-
pit die 25. Julii 1622. posteaque interfuit cœtui 1622.
cleri Lutetiæ habito an. 1625. Inauguravit anno sequenti die 22. Junii apud Carthusianos Parisienses Alphonsum Ludovicum du Plessis de Richelieu in archiepiscopum Aquensem. Exornavit autem basilicam metropolitanam B.V. Mariæ, & insigne palatium archiepiscopale Ebreduni, summis impensis, ex rudi mole hortis amœnum, picturis clarum, aulis amplum & augustum, æternum suæ in successores bonæ voluntatis monu-
mentum excitavit an. 1639. uti legitur in epi- 1639.
graphe vestibuli ejusdem palatii. Franciscanis Avenionensibus claustrum erexit, Capucinos in urbem induxit, ipsisque ædificia construxit; templi etiam
Patrum Societatis Jesu fundator, an. 1644. Nov. 1644.
13. die, illud sub beati Xaverii Indiarum apostoli nuncupatione Deo dicavit. Fato denique functus in urbe sua an. 1648. die 27. Octobris, humatur in metropolis sacello archiepiscopali. Exstat in claustro Minorum Avenionensium lapis inscriptus hoc tenore.

Illustrissimo ac reverendissimo D.D. Fratri Guillelmo d'Hugues archiepiscopo & principi Ebredunensi, post religiosæ vitæ fundamenta in hoc cœnobio feliciter jacta, ad summam ordinis nostri præfecturam, exquisitæ doctrinæ, ac virtutum omnium gradibus evecto, tum singularibus in Christianissimos reges officiis, ad archiepiscopatum Ebredunensem, pro merito, ob claustrum ingenti sumtu, elegantia pari a fundamentis exstructum, cœnobium Avenionense grati animi ergo posuit an. 1631.

[a] Nepotem habuit & heredem Davidem d'Hugues baronem de Beaujeu in Provincia, (hæc enim gens paulo post Guillelmum ad archiepiscopatum evectum, ex Occitania in Provinciam migravit) qui primum diversarum turmarum militarium dux, tum gubernator Alolli & Lauzeti, necnon vicarius (*Viguier*) Massiliensis, factus demum castrorum præfectus, nobilitatem generis ultra quadringentos annos probavit, die 8. Octobris 1667. *tome 2. du Nobiliaire de Provence par l'abbé Robert de Briançon, seconde edition, a Paris 1693. fol. 233.*

LXXVII.

ANNI CHRISTI

D'AUBUSSON.

LXXVII. GEORGIUS.

A

Ex comitibus de la Feuillade ortus est Georgius, non minus ingenii quam sanguinis claritate illustris, patre Francisco Albuçonio comite, matre Elisabetha Brachet de Perusse. Post decursum feliciter philosophiæ ac theologiæ stadium, doctoris lauream in alma Parisiensi academia consecutus est, cujus postea decanus evasit; tum abbatia S. Petri Solemniacensis juxta Lemovicas ornatus, S. Lupi Trecensis & S. Johan. Laudunensis etiam administrationem postmodum nactus est. Inde eligitur ab universo clero Gallicano Lutetiæ Parisiorum congregato, promotor causarum B ecclesiasticarum, in generalibus ipsius comitiis, annis Domini 1645. & 1646. Quo in munere non semel eruditissime ac disertissime peroravit, atque ecclesiæ jura strenuissime defendit. Demum ob eximias illas animi dotes, quibus præfulgebat, ad ecclesiam Vapincensem fuit a Rege Ludovico XIV. nominatus, loco Arturi de Lyonne e Vapincensi sede ad Ebredunensem cathedram vocati per obitum Guillelmi d'Hugues: sed cum is priorem sponsam, scilicet Vapinc. ecclesiam quamvis gradu inferiorem ac minus opulentam relinquere renuisset, assumitur Georgius ad hanc me- C

* al. 1649. tropolim an. 1648. consecraturque Lutetiæ Ebredunensis archipræsul die XI. mensis Septemb.

1649. anni 1649. in sacello interiori abbatiæ S. Germani a Pratis, a Ludovico Henrico de Gondrin de Montespan archiepiscopo Senonensi, operam præstantibus Ludovico Regiensi ac Felice Catalaunensi episcopis. Mox provinciæ suæ suffragiis electus, comitiis ejusdem cleri annis 1650. & 1651. Lutetiæ habitis iterum interfuit, una cum Leonorio d'Estampes archiepiscopo Remensi, & Ludovico Dinet antistite Matisconensi, quibus ante ipsorum comitiorum finem vita functis, cum oratione funebri in exsequiis Leonorii parentasset, totam negotiorum molem solus in sacro conventu sustinuit. Apud Regem etiam pro tuenda D cleri dignitate & auctoritate egit efficacissime, confestimque in suam diœcesim se contulit, solemni pompa urbem suam ingressus mense Julio

1651. 1651. Varias legationes obivit in Hispaniam & apud Venetos. Ordinis S. Spiritus præceptor creatus an. 1661. Regi fuit a sanctioribus consiliis. Transiit ad Metensem episcopatum anno

1668. 1668. ibique diem clausit supremum 12. Maii an. 1697. ætatis 88. Ceterum ex ipsa Albuçoniorum gente illustrissima floruere superioribus seculis præsules Lemovicenses, Carcassonenses & Tutelenses, nec non Petrus Albuçonius E equitum Rhodiorum magister, ab Innocentio VIII. pontifice cardinalis creatus, vir bellica fortitudine in oppugnatione Rhodi a Turcis, & pietatis laude inclytus. Hi omnes quidem in Christiana militia claruerunt, at in seculari non est prætereundus Leo comes de la Feuillade, Arverniæ progubernator, Georgii frater, qui castris regiis præfectus in Belgio, fortiter militans, ignea glande ictus gloriose occubuit.

ANNI CHRISTI

BRULART DE GENLIS.

LXXVIII. CAROLUS.

Carolus Brulart de Genlis abbas Gaudiivallis * ord. Præmonstratensis in diœcesi Carnot. postea Genliaci ejusdem ordin. in Noviom. Florimundo Brulart marchione de Genlis cataphractorum equitum Gastonis a Francia subcenturione, regiorum inde exercituum legato patre natus est, ex Carlotta de Brunetel de Bethencour, avisque gaudebat Aegidio Brulart equite domino de Genlis & de Crosne & Anna d'Halluin prima ejus uxore, nata Caroli ducis d'Halluin domini de Piennes marchionis de Maignelé equitis torquati & Annæ Chabot. Nominatur a Rege an. 1668. archiepiscopus Ebredunensis, riteque inungitur Parisiis anno sequenti apud S. Lazarum. Præsens adfuit an. 1670. generalibus cleri Gallicani comitiis, in quorum fine peroravit ad Regem. Ut primum accessit ad diœcesim, exceptus solemniter an. 1671. omnem impendit operam ut viros ecclesiasticos ad sanctiorem vitam revocaret, diœcesim sedulo obeundo, & saluberrima condendo statuta synodalia, pensiones etiam pauperioribus parochis attribuendo. Theologiam in propriis ædibus doceri jussit, quas & juniorum clericorum domicilium esse voluit, donec ipsis insigne sumtibus suis construeret seminarium, quod patribus Societatis Jesu regendum commisit. Barceloncttæ præterea, quod oppidum est Ebredun. diœcesis, alteram erexit theologiæ cathedram, quam patribus Dominicanis concredidit, concessis liberalissime in unius professoris stipendium librarum sex millibus. Condito denique testamento cavit ut quotannis ex presbyteris Oratorii Domini Jesu, vel aliis quos S. Josephi vocant, missiones Evangelii præconum fierent per parochias. Capitulum suum & pauperes reliquit heredes. Obiit in sua diœcesi an. 1714. 2. Novembris 86. annos natus, jacetque extra ecclesiam in communi cœmeterio, clauditurque tumulo, quem sibi adhuc vivens posuerat, cum hac inscriptione:

* Joyenval.

Blancourt nobil. de Picardie pag. 79.

1670.

1714.

Memor Crucis & mortis
Tumulum
Suis subjecit oculis
Cruciferum
Ut salvus per crucem
In tumulo jaceat
Carolus Brulart de Genlis
Archiepiscopus princeps Ebredunensis;
Siste viator.
Sic vive & morere,
Anno Domini MDCCIX.

DE VOYER D'ARGENSON.

LXXIX. FRANCISCUS HELIAS.

Franciscus Helias de Voyer, de Paumy, d'Argenson, sigillorum regiorum custodis frater, ex S. Germani Autissiod. in urbe Lutetia decano, nominatione regia fit episc. Dolensis 16. Apr. anni 1702. sacraturque 18. Martii anno sequenti ab eminentissimo cardinali de Noailles in sacello archiepiscopali, adsistentibus episcopis Silvanectensi & Noviomensi. Ab ordinibus Britanniæ minoris missus orator & dux verbi ad regem Christianissimum 14. Januarii 1705. abbatia Preulliacensi

ANNI CHRISTI 1715. DE HENNIN LIETARD. in diœcesi Turonensi donatur 1. Nov. 1706. Transfertur ad metropolim Ebredun. 12. Jan. 1715. Demum ad Burdigal. mense Apr. 1719.

LXXX. JOH. FRANCISCUS GABRIEL.

Joh. Franc. Gabriel de Hennin Lietard nobilissima olim in tractu Atrebat. gente satus, vicarius generalis episcopi Cabilonensis, ad cathedram Alesiensem designatur schedula regia mense Januario 1713. sacroque oleo delibutus ministerio ejusdem eminentissimi cardinalis Noallii, adjuvantibus in re sacra præsulibus Monspeliensi & Mimatensi; evehitur ad hanc sedem metropolitanam mense Nov. anni 1719. Regique sacramentum dixit 29. Junii 1720. Possessionem cepit per semetipsum 28. Junii 1722. Adhuc præest & prodest præsul optimus. ANNI CHRISTI 1719.

EBREDUNENSIS ECCLESIÆ PRÆPOSITI.

I. BOBELLUS sub Lantelmo archiep. Ebredun. circa annum 1080. quocum ecclesias nonnullas cœnobio S. Victoris asseruit.

II. Olivarius, quem circa an. 1106. Johannes secundus episc. Vivariensis & S. Romanæ ecclesiæ cardinalis adlegit sibi in partem pastoralis officii.

III. Willelmus seu Guillelmus erat præpositus jam ab an. 1146. Vide chartam in appendice: occurrit etiam in instrumento Guillelmi de Montemirà, sub Guillelmo archipræsule. Item an. 1153. Willelmus archiep. & Willelmus præpositus & canonici concedunt Guigoni abbati & cœnobio Boscodunensi decimas eorum, quæ suo labore excolebant. Idem esse videtur ac G. præpositus Ebredun. qui partitionem bonorum factam inter Arnaldum episcopum Niciensem ejusque capitulum an. 1159. confirmat cum Guillelmo archiepiscopo.

IV. Petrus I. memoratur an. 1169. in charta Raimundi archiepisc. pro Boscoduno, arbiterque fuit cum ipso controversiæ, quæ vertebatur inter abbatem Boscodunens. & Willelmum de sancto Hilario.

V. Hugo I. Bertinus seu Bertini recensetur an. 1194. in veteri instrumento Boscoduni, quo *montaneam* de Solelabou Petro abbati S. Crucis largitur.

VI. P. præpositus Ebredunensis sub tutela sedis apostolicæ receptus ab Innocentio papa III. pontificatus ejus an. 14. hoc est 1212. vide epistolas ejusdem pontificis 39. & 140. tom. 2. 614. pag. 576.

VII. Petrus II. de Valserris cognominatus, idem forte qui littera initiali P. supra memoratus, reperitur an. 1215. in compositione facta inter Bernardum archiepisc. & homines castri-Rodulphi & sancti Clementis, occurrit etiam annis 1218. 1221. & 1226. & in tabulis ecclesiæ Albiensis an. 1230.

VIII. Petrus III. an idem qui antecessor, an diversus ab illo, incertum. Certe an. 1244. consensit permutationi factæ inter Aymarum archiepiscopum & R. abbatem sancti Theofredi. Memoratur quoque annis 1246. & 1248.

IX. Jacobus I. Serene an. 1256. debitum fidei obsequium præstat Henrico archiep. Reperitur & annis 1260. & 1261. postea fit archiepisc.

X. Philippus præpositus an. 1263.

XI. Isnardus præpositus testis adest in unione monasterii S. Crucis cum abbatia Boscoduni facta per Raimundum archiepiscopum an. 1293. 18. April. indict. VI. Vide probationes histor. Delphinatus, charta 68. pag. 71. tom. 2.

XII. Guillelmus II. Pellizonus præposituram gerebat an. 1295. & 96. quo anno æger in lecto decumbens, legavit coram archiepiscopo ducentas libras antiquorum Viennensium ad fundationem unius capellaniæ in ecclesia Ebredun. pro salute animæ suæ, præter unum anniversarium XXV. solidorum perpetuo celebrandum. Taurini in patrio solo domoque paterna ad quam deportandum se curaverat, diem clausit extremum VI. Novembris. post cujus obitum capitulum in electione novi præpositi, compromisit in tres ex canonicis, qui ceterorum nomine præpositum designarent: verum oborta forsan inter eos contentione, ad Romanam curiam fuit appellatum, & ibidem præposituræ negotium longo tempore agitatum. *Vide Ch. VI col. 184 inter instrumenta.*

XIII. Rifridus vel Raimundus de Blaqueria an. 1300. die Sabb. XIII. Febr. ex canonico Ebredun. & priore S. Marcelli de Carrayreto diœcesis Uticensis, fuit electus præpositus per viam compromissi, & die Mercurii sequenti per dominum archiep. confirmatus. Vivebat adhuc & præpositura potiebatur an. 1316. *Ibidem.*

XIV. Bertrandus de Deucio *al.* de Diocio fuit præpositus 1319. 1321. & 1322. postea Ebredunensis antistes 1323. Idem fuit præpositus Leod. ex Baluzio in notis ad vitas Pap. Aven. col. 814.

XV. Petrus IV. Duranti 1324. & 1326.

XVI. Hugo II. de Mandagoto nepos ex fratre Guillelmi de Mandagoto cardin. Ebred. archiep. Præpositus memoratur annis 1328. & 1329. An. 1331. ind. XIV. die 3. mensis Julii, testis adfuit clientelaris fidei professionis, quam Guigo Dalphinus exhibuit Bertrando archiep. Ebredun. reperitur etiam annis 1334. 51. & 1352. postea episc. Massil.

XVII. Gerardus Testa decretorum doctor & auditor Anglici cardinalis Alban. fuit præpos. Ebredun. ex veteribus monumentis, quæ Guesnæus edidit lib. 2. Cassiani illustrati pag. 635. idem forte qui Geraldus seu Giraudus de Posilhaco legum seu decretorum doctor ac præpositus Ebredun. annis 1364. 67. & 68. Item Geraldus tacito cognomine decretorum doctor & præpositus eccles. Ebredun. adest translationi corporis Urbani V. papæ in ecclesiam S. Victoris die 5. Junii an. 1372. ex archiv. S. Vict.

XVIII. Galhardus de Nova-Ecclesia præpos. A Ebredun. 1403. ex actis Guillelmi Barbani notarii Massil. teste D. de Ruffi.

XIX. Jacobus II. de Strenhout 1206.

XX. Johannes I. Sanini 1422. & 1438.

XXI. Jacobus III. Alberti 1442. 43. & 52.

XXII. Guigo Alamandi 1473. 98. 99. Sedis apostolicæ protonotarius, præpositus & canonicus memoratur an. 1501. quo parochialem ecclesiam S. Vincentii contulit. Occurrit adhuc 1503. & 1504.

XXIII. Robertus de Salice 1506. 1507.

XXIV. Antonius de Avalone 1508. 1516. & 1517.

XXV. Johannes II. Alamandi præpositus & sedis apostolicæ protonotarius 1518. & 1526.

XXVI. Hugo III. de S. Marcello 1548. 50. 63. & 64.

XXVII. Hugo IV. d'Avançon 1567.

XXVIII. Johannes III. Javelli 1590. 1607. 1612. 1630. & 1648. quo anno e vivis excessit.

XXIX. Ludovicus d'Hugues eligitur anno 1648. Occurrit 1659. Diem clausit extremum 1661.

XXX. Johannes IV. d'Hugues doctor in utroque jure, ex archidiacono præpositus evasit an. 1662.

B XXXI. Salvator Stephanus I. de Roux d'Arbaut de Peyrusse 1666.

XXXII. Salvator Stephanus II. de Roux d'Arbaut de Peyrusse receptus an. 1694. in præpositum, vivit adhuc hoc an. 1724.

DE ABBATIIS.

BOSCODUNUM.

Unica est uti jam diximus, in tota diœcesi Ebredunensi abbatia.

BOSCAUDUM vel BOSCODUNUM B. M. V. sacrum, duabus Ebreduno leucis, ordinis sancti Benedicti, fundatum est, inquiunt, sub instituto sancti Augustini, sed verosimilius est ipsum ab initio, nulli certo ord. fuisse alligatum. Et certe quid aliud innuere videntur fundatores his verbis: (Ch. VI. col. 184.) *Confirmamus nemus qui vocatur Boscodo, clericis* C *& laïcis, qui seculum deserentes ibi Deo servire voluerint, & tenere regulam S. Benedicti vel B. Basilii &c.* nisi quod nullam adhuc fixam regulam sibi propositam haberent? Quod si Augustinianæ adhæsissent, vix quispiam credat, tam brevi ab illa defecisse, ut intra duodecim annos ad Benedictinam transirent. Ut ut est, hoc cœnobium fundatores habuit an. 1130. Pontium Alberti, Guillelmum & Petrum de Monte-mira nobiles Ebredunenses; ac post duodecim annos, cum jam secundum institutionem Calesiensium [a] monachorum informatum esset, eosdem Pontium Alberti & Guillelmum de Monte-mira, cum D Tranquerio insignes benefactores probavit; de (Ch. VII. col. 185.) quibus omnibus instrumenta, si placet, consulenda sunt. Porro sub hac nova professione Benedictina, quæ in diœcesi Gratianopolitana, mira sanctitate florebat, Boscodunenses tam uberes pietatis fructus ediderunt, ut plures abbatias haud multo tempore sibi subjectas fecerint; Luram in diœcesi Sistaricensi ante an. 1170. Abbatiam de Pratis seu de Failfoc in Dignensi, & de Puteo seu Podio-rotundo in Arelatensi, an. 1202. quæ E duæ jam pridem in prioratus defecerunt; quibus adjungi potest abbatia S. Crucis, quam an. 1293. Raimundus archiep. Ebredunensis Boscodunensi univit. Ceterum Boscodunenses monachi numero duodecim hactenus in omnibus obediunt regulæ, si abstinentiam a carnibus excipias. De abbatibus nunc dicendum.

ABBATUM NOMENCLATURA.

I. GUILLELMUS I. DE LIONS præerat an. 1130. quo Bertrandus, Willelmus & Hugo de Bauciis monasterium Boscodunense a *passatico* in suis terris eximunt. Idem memoratur an. 1133. sub cujus regimine vel sequentis, Boscodunenses advocatis monachis ex abbatia Calesii [b] in diœcesi Gratianopolitana, legibus Benedictinis se se adstrinxerunt.

II. Guigo I. sive Hugo de Revel vel de Renel an. 1145. bullam protectionis obtinuit ab Eugenio III. An. 1148. testis est cum Guillelmo Ebredunensi archiepiscopo in charta Geraldi Alamandi benefacientis monasterio, ipsumque in suam protectionem suscipientis. Item anno seq. (Ch. VIII. col. 186.) præsens est cum eodem archipræsule in charta donationis factæ Ottoni priori Durbonensi. Nominatur insuper in tabulis anni 1153. quibus Guillelmus archiep. & Willelmus præpositus, totumque capitulum, Boscodunensibus monachis laborum decimas indulgent. Anno 1157. Raimundus comes Barcinonensis & marchio Provinciæ concedit Guigoni & fratribus ordinis Calesii *pascherium* in tota terra sua, probantibus Petro Forojuliensi antistite, Hugone præposito Piniacensi & Guiraudo de Simiana nobili dynasta; Datum Aquis III. idus Julii. Recensetur etiam, vel successor in instrumento anni 1172. quo Guillelmus comes Forcalquerii immunitatem *pascherii* per totam suam terram contulit Raimundo & Raibaudo de Agouto & Guillelmo de Sabrano. At certe eo adhuc sedente, Guillelmus de Montemira alter ex fundatoribus vitam monasticam in eodem monasterio amplexus est. Denique dono Fulconis de Alsonicis & aliorum do-

[a] Hi monachi quantumvis Benedictini veste alba utebantur, proindeque etiam Boscodunenses, unde procul dubio Jongelinus hanc abbatiam traxit ad ordinem Cisterciensem, cujus alumni vulgo dicuntur albi monachi, ad discrimen Benedictinorum, qui nigri vocantur. Attamen non omnino citra exemplum est nigros monachos vestem albam gestasse, uti olim Beccenses.

[b] Hoc cœnobium titulo quondam abbatiæ insignitum, nunc est prioratus Carthusiensium una circiter leuca distans a majori Carthusia.

minorum accepisse Luram dicitur ante an. 1169. cui deinde abbas præfectus est, & postea Calesio. Utrum vero fuerit etiam episcopus Dignensis, uti asserunt Sammarthani, suo loco inquiremus. Asserit Columbus Guigonem de Revel Boscodunensem abbatem hanc episcopalem cathedram obtinuisse sub finem pontificatus Lucii III. hoc est circa an. 1184. ex chartul. Boscod.

III. Guigo II. de Toreria an. 1172. regnante Friderico imperatore, sedente autem Alexandro III. papa litteras obtinuit a Guigone de Galberto, quibus hic præsente Henrico Regensi episcopo quædam prædia apud Pallayrols monasterio confirmat. Idem subscripsit donationi Guillelmi comitis Forcalquerii factæ Durbonensibus Carthusianis an. 1174. 2. Nov. apud Manoascam. Ei quoque privilegium apostolicum inscripsit Alexander papa III. an. 1176. quod vide inter instrumenta. Post hunc Sammarthani quemdam Petrum inducunt an. 1180. sed nullam ipsius mentionem reperimus in chartis domesticis. Ch. IX. col. 186.

IV. Willelmus II. an. 1180. Petro existente archiepiscopo Ebredunensi emit a Bertrando de S. Crispino terram apud Capdenas. Eidem Sancius comes & marchio Provinciæ dedit an. 1182. *pascherium* ovium in pratis apud Arausicam, præsente Bertrando de Baucio. Anno sequenti Petrus supradictus Ebredunensis antistes, abbatiæ Boscodunensis collapsam disciplinam aliquantum in melius revocavit, & monachos adegit ut primævo habitu candidi coloris sub regula ordinis Calesiensis uterentur. Dehinc Cordellus dominus de Bruneto an. 1187. quidquid juris habebat in territorio de Pallayrols ei concessit. Attigit Guillelmus annum 1190. sed non excessit.

V. Rostagnus hoc ipso anno accepisse dicitur a Willelmo comite Forcalquerii *usatica* per terram & aquam: in membrana pendet sigillum Crucis. Fortasse idem est, qui postea Lurensis abbas evasit.

VI. Guillelmus III. de Turreis vel de Turriis acquisivit an. 1193. a Rainerio de Thoardo præposito Dignensi, quidquid ejus nepotum ex fratre Guigone juris erat in castro de Pallayrols. Anno sequenti Hugo de Baucio vicecomes Massiliæ ei tribuit facultatem pastionis in tota terra sua & in civitate Massilia, ipsumque cœnobium in suam tutelam ac defensionem suscepit 1195. Hoc etiam anno quædam apud Montem-miram comparavit.

VII. Petrus quarto præerat anno ante 1200.

VIII. Gaudemarus vel Gaudemarius an. 1197. mansum de Mauriana dono accepit a Pe.... abbate de Clusa. Exstant ad ipsum litteræ apostolicæ Innocentii III. an. 1198. quibus abbatiæ privilegia confirmantur, lib 1. epist. edit. Baluz. pag. 313. Denique an. 1200. Forcalquerii comes Willelmus, Gaudemaro sedente, monasterium exemit a *passatico* & *pascherio* &c. in terris suis. Unde videtur expungendus Guigo post Gaudemarum inductus a Sammarthanis ad an. 1199.

IX. W. 1201. cujus temporibus Jo. de S. Paulo cardinalis sedis apost. legatus Boscodunense monasterium invisit. Is est fortasse W. Elias, qui reperitur an. 1204. quique vocatus Guillelmus præerat Boscoduno an. 1205. ut patet ex cessione ipsi & Jordano abbati Calesii facta a Michaele Arelatensi præsule de ecclesia B. M. de Podio-Rotundo, ut in ea constitueretur abbatia, cujus postea dicitur abbas hoc ipso anno, in charta fundationis abbatiæ de Tornamira, ac deinde primus abbas de Tornamira.

X. Girardus vel Geraudus nominatur anno 1205. in charta prædicta fundationis abbatiæ de Tornamira ordinis Calesii, quam tum prelo subjiciemus, cum agetur de diœcesi Gratianopolitana.

XI. Raimundus 1210. ex veteri Gall. Chr. Sammarthanorum.

XII. Rostagnus reperitur an. 1216. in charta emtionis quartæ partis castri-Rodulfi factæ a B. archiepiscopo Ebredunensi.

XIII. Guido III. de Scala ex priore 1212. abbas reperitur an. 1218. quo Raimboldus de Medis macellum & aquæductum ei largitus est, necnon cœnobii custodem ac defensorem se constituit. Occurrit eodem anno in charta permutationis Pontii Alberti de Rama cum B. archiep. Ebredunensi. Denique an. 1223. a Guillelmo de Ponticio quidquid habebat iste in *montanea* de Morgono acquisivit.

XIV. Willelmus V. Elie an. 1226. quædam emit a P. Lagerier milite de Savina.

XV. Guido vel Guigo IV. de Scala memoratur annis 1233. 34. 37. 41. & 1244. unde colligas expungendum esse Guillelmum de Scala.

XVI. Richavus seu Richannus & Richinius recensetur in tabulis annorum 1248. 1250. & 1251.

XVII. Guillelmus VI. de Cayricio vel de Cayras an. 1253. trecentos accepit solidos, quos Guillelmus de Ponticio ad constructionem altaris legaverat. Idem abbas an. 1256. unum e suis monachis syndicum creavit; eique an. 1262. Agnes uxor Bruneti domum quandam apud Sistaricum largita est.

XVIII. Guillelmus VII. de Vascherias anno 1267. nonnulla permutavit cum Pontio Renaurello de Crotis.

XIX. Guillelmus VIII. de Bordellis an. 1274. donum excipit nobilis domicelli Pontii Alberti de Sabina; idemque anno sequenti paciscitur cum incolis de Crotis.

XX. Arnulfus de Turriis occurrit annis 1277. 82. 83. 84. & 85. quo anno * Audebertum Bastardi abbatem *de Failsoc* seu de Follesnec, indignum, adulterum, perjurum, excommunicatum, inobedientem ac bonorum dilapidatorem amovit, eique subrogavit Hugonem de Durbis, qui ei fidelitatem & obedientiam promisit anno sequenti. * al. 1286.

XXI. Petrus I. de Coreio * ex procuratore cœnobii creatus abbas, reperitur in variis documentis annorum 1287. 88. 91. 92. & 1293. quo Raimundus archiepiscopus abbatiam S. Crucis univit Boscodunensi. Interfuit etiam Ebredunensi concilio an. 1290. pervenitque ad annum saltem 1297. * al. de Corio. Prob. hist. Delphin. pag. 71.

XXII. Raimbaldus Artaudus de Avansono

inscribitur chartis annorum 1300. 1302 1306. & 1307.

XXIII. Petrus II. Chavini 1307.

XXIV. Guillelmus IX. 1312. & 1320.

XXV. Rodulfus I. Richaudi vel Richardi 1323.

XXVI. Guillelmus X. Alberti 1326.

XXVII. Gaufridus de Penna 1330. & 1343.

XXVIII. Petrus III. de Savina 1349.

XXIX. Petrus IV. Raboti 1354.

XXX. Petrus V. de Rossceto 1360. 1362. & 1364.

XXXI. Rodulphus II. cardinalis S. Mariæ, creatur abbas per sedem apostolicam an. 1379. deinde an. 1384. solitum juramentum præstat in palatio Avenionensi. Schismaticum dicunt Sammarthani, at quo fundamento, silent. Sane paulo post an. 1384. Maria regina Jerusalem & comitissa Provinciæ, libertates abbatiæ Boscodunensi concessas, suo diplomate dato Avenione firmavit, anno, inquiunt Sammarthani 1387.

XXXII. Petrus VI. 1393.

XXXIII. Johannes I. de Poliniaco 1398. & 1426.

XXXIV. Petrus VII. de S. Aniano de Alvernia decretorum doctor, possessionem accepit an. 1427. Naturæ concessit 1456.

XXXV. Bernardus Astarcii *Astars* vel Ascars 1457. 59. 61. & 1468.

XXXVI. Johannes II. de Bello-monte an. 1473. libertatum a comitibus Provinciæ suo monasterio concessarum obtinuit confirmationem a Renato Siciliæ rege & comite Provinciæ. Is autem esse videtur, qui nuper promotus dicitur in litteris apostolicis Pauli II. papæ de provisione præceptoriæ S. Sepulcri, datis an. 1468. IV. cal. Decemb. Cessit an. 1474.

XXXVII. Claudius de Arciis d'*Arces* electus Ebredun. archiepiscopus, sed non confirmatus, abbatia Boscodunensi donatur bulla Sixti papæ IV. an. 1474. Memoratur abbas Boscodun. & camerarius S. Petri Viennensis in chartis annorum 1498. & 1513. sub quo Rex Franciscus I. immunitates monasterii suo rescripto anni 1517. roboravit. Præfuit usque ad an. 1519.

XXXVIII. Guigo V. de Feugeriis *de Fugieres* occurrit 1520. 1528. 35. & 36. quo anno designatus est arbiter pro sententia regiminis ecclesiæ Lugdunensis.

XXXIX. Nicolaus de Cruce 1546.

XL. Alexander I. cardinalis Campegius titulo S. Luciæ in Silice, episcopus Bononiensis, cameræ apostolicæ decanus & abbas Boscodun. obiit an. 1554. XII. cal. Octobris.

XLI. Alexander II. Rossceti Italus 1560.

XLII. Alfonsus Rossceti Ferrariensis episcopus, antea Commaclensis, Herculi & Alfonso II. Ferrariæ ducibus a consiliis, vivere desiit anno 1579. cujus elogium legere est apud Ughellum tom. 2. Italiæ sacræ.

XLIII. Alexander III. Rossceti 1581.

XLIV. Abel de Sautereau Regi a consiliis & eleemosynis an. 1600. hanc abbatiam a marescallo de Lesdiguieres & Calvinistis succensam reparavit, dispersosque monachos recollegit.

XLV. Franciscus de Sautereau senator in parlamento Gratianop. præerat an. 1639. seditque per annos 40.

XLVI. Michael de Sautereau filius protopræsidis in camera computorum Gratianopolitana, idemque senator in hoc parlamento, renuntiatur abbas mense Februario anni 1680. sub quo iterum a Germanis & Calvinistis hæc abbatia in favillas redigitur an. 1692. Dicitur tertius abbas ex sua gente, nullo intermedio.

XLII. N. de Savines designatur a Rege Christianissimo die 26. Martii in vigilia Paschæ an. 1712.

Tres in modum appendicis subjicimus abbatiolas; quarum prima & tertia citra dubium ad hanc diœcesim pertinuerunt.

I. ABbatia S. Crucis ordinis S. Benedicti, exstabat jam an. 1188. ut patet ex hac brevi charta authentica: *H. Burgundiæ dux & Albonis comes, universis ad quos præsentes pervenerint litteræ, salutem & dilectionem. Noverit universitas vestra, nos illud, quod habemus in loco illo, qui dicitur desertum de Lachoëres, concessisse P. abbati & fratribus S. Crucis ad colendum & inhabitandum ibi heremum. Actum est istud anno Dominicæ incarnationis 1188. apud Gratianopolim.* Hanc autem abbatiam univit Boscodunensi Raimundus Ebredunensis archiep. an. 1293. XVIII. mensis Apr. a quo tempore nihil de ea suppetit. Quin etiam abbatum, qui rexere ante hunc annum, tribus exceptis, nomina exciderunt.

I. P. abbas an. 1188. ex chartula superius memorata.

II. Gaudinus 1216. in charta Ebredun. archiepiscopatus.

III. Giraudus 1278. ibidem.

II. CLARA-CUMBA, cujus abbates duo nobis innotuerunt.

I. W. 1234. testis in charta R. Berengarii marchionis Provinciæ & comitis Forcalquerii pro Bonis-vallibus.

II. Ricavus 1254. in charta Boscoduni.

III. ADdendum tertium cœnobium vetus suadet Cointius ad an. 548. n. 96. quod eruit ex actis sanctorum martyrum, Vincentii, Orontii & Victoris, qui in Hispania passi, postea delati sunt in Gallias, sepultique juxta muros civitatis Ebredunensis a S. Marcellino episcopo. Ibi constructum fuit insigne monasterium, cui Beroaldus abbas præerat, cum partem reliquiarum poposcit, impetravitque Ætherius episcopus.

ECCLESIA DINIENSIS.

DINIA Bodiontiorum vel Sentiorum urbs primaria gentisque caput, cujus primus meminit Plinius libri 3. cap. IV. Dinia & Dina promiscue olim dicta fuit, & uti legitur variâ nomenclaturâ nunc Dinia, nunc Dignia & Digna, & cohærenter Dineensis vel Dienensis, Digniensis & Dignensis civitas, Gallica & vernacula lingua *Digne* appellatur, sub parlamento Aquarum-Sextiarum in Provincia, quo lites ultima controversia dirimuntur. Porro populi, quorum caput fuit, Bodiontici Plinio dicti sunt, quos Galba imperator formulæ adjecit, id est provinciæ Narbonensi aggregavit, cum antea Inalpinæ adscriberentur. In recentioribus Plinii editionibus non Bodionticos vel Bodiuntios, sed Ebroduntios corrupte legi contendit Hadrianus Valesius, sic enim apud Plinium capite XIX. libri 3. de gentibus Alpinis in inscriptione e tropæo Alpium, *Nantuates, Seduni, Veragri, Salassi Acivatones* . . . . *Bodiontii*, quorum nomen adhuc servare videtur vicus *Baions* seu Bodiontium a Dinia quinque leucis Provincialibus distans. Bloduntios vel Bledontios reponi debere conjicit Gassendus, a Bloduna vel Bledona fluvio vulgo *Bleone*, qui Diniam alluit ac in Druentiam delabitur; sed huic levi conjecturæ, nulla cujusquam veteris scriptoris aut codicis auctoritate nixæ, nequaquam accedit idem Hadrianus Valesius.

Claudius Ptolemæus a Plinio dissentire videtur, quippe qui populos, quorum Dinia caput, vocat Sentios, sic enim apud eum in Gallia Narbonensi scriptum est: *Vocontiis & Mimenis magis ortivi sunt Sentii, quorum urbs mediterranea Dinia*, at cum Bodiontii & Sentii populi confines alteri alteris forent, Diniam utrique pro capite habere potuerunt, ut non raro accidit, atque ita fiet, ut Ptolemæus cum Plinio non pugnet. Hæc Valesius. In veteribus notitiis provinciarum & civitatum Galliæ, Dinia inter VIII. provinciæ Alpium maritimarum civitates 2. loco ponitur, & in chronico Roberti etiam Dina Alpium maritimarum civitas tertia appellatur.

Fuit porro ab annis plusquam octingentis Dinia in civitatem & Burgum distincta, (Burgum nominant alteram fere urbem) civitas quidem excitata fuit ad radicem montis, formâ pene ovali. Quâ pars illius summa est, ac declive dorsum montis imminet; turris est Taliasia vocata. Opposita ex parte, hoc est ad productæ radicis extremum, rupes eminet, supra quam constructum olim fuit episcopale castrum, cujus nunc tantum rudera supersunt. Tres portæ urbis præcipuæ exstant, una Traversiæ, altera Balneorum, tertia portale Galberti, duæ sunt minores, portale Ubaci & Portaletum nuncupatæ: tria suburbia, & mœnia quadratis interstincta turribus. Burgus in convalle situs est, quam Mardaricus fluviolus præterlabitur, haud procul a civitate Bledonam aucturus, vix ducentis passibus fuit civitate minor, uti indicant muri ejus semiruti ac fere solo æquati, portas etiam tres habuit; superiorem, inferiorem & portam Laurentiam; & nunc quoque in Burgo major est ecclesia beatæ Mariæ virginis, non vero ut ait Massonus S. Domnini episcopi titulo insignis, quæ omnia satis aperte innuunt Burgum, veterem olim fuisse Diniam.

Ceterum ea ditionis pars, quæ jurisdictio dicitur, fuit olim inter principem episcopumque communis, unde & præconia, proclamationesve fieri solebant conjunctim auctoritate bajuli regii & clavarii episcopalis in civitate, ex conventionibus inter utrumque factis; nunc a ducentis & viginti aut circiter annis, tota jurisdictio quæsita est principi & judicibus, magistratibusve ab eo constitutis. Quod vero ad directum civitatis dominium, (partem ditionis alteram) spectat, illud fuit olim magna ex parte principis & episcopi, cum & privati non pauci forent, qui emphyteuses proprias, ac laudimiorum jura haberent, at jam illud totum, sic in principem episcopumque transiit, ut ex dimidio sit utriusque.

Burgi tota jurisdictio directo jure pertinet ad ecclesiæ præpositum cessione principis Raimundi Berengarii, qui anno 1221. VIII. idus Martii, concessionem factam a majoribus, speciali diplomate ratam fecit. Porro Dinia sedes est senescallicæ præfecturæ, in eaque jus dicit prosenescallus seu proprætor primarius, sunt etiam advocatus & procurator seu cognitores regii. Creati insuper progressu temporis fuere prosenescalli tres, particularis nempe, submissionum, & particularis criminum; consiliarii præterea tres. Deinde ratione Bajuliæ seu vicariæ Vigueriæve uti jam appellant, constitutus est Viguerius *le Viguier*, qui non modo censoris instar de criminibus in urbe cognoscat, verum etiam præsit comitiis tum particularibus civitatis, tum etiam generalibus oppidorum circumjacentium. Sunt etiam in urbe magistratus quidam municipales, quos consules vocant. Ceterum de Diniæ situ & descriptione, thermis, nundinis & aliis consimilibus observatione dignis, fuse Gassendus in sua Notitia edisseruit.

Ad ecclesiastica quod spectat, fuit semper ecclesia Diniensis sub metropoli Ebredunensi, nulloque argumento nituntur ii, qui affirmant ipsam olim metropolitica dignitate fuisse cohonestatam; at inter subditas Ebredunensi metropoli sedes, primas obtinet Dinia. Ecclesia cathedralis B. M. V. sacra uti jam diximus, a Carolo Magno imperatore constructa dicitur. Capitulum constat præposito, qui primus in choro & capitulo sedet, & tredecim canonicis, inter quos archidiaconus, sacrista, & præcentor seu cabiscolus dignitates etiam censentur. Sunt insuper duo capellani, quos curatos seu parochos vocant, quibus animarum cura incumbit, sex vicarii, totidemque clerici, choragus

magisterve cantus seu musices, sexque clericuli. In urbe & suburbiis tria sunt virorum cœnobia; Minorum, S. Trinitatis de Redemtione captivorum, Recollectorum in suburbio, duo monialium, de Visitatione beatæ Mariæ & S. Ursulæ. Collegium pro institutione puerorum patres Societatis Jesu moderantur ab anno 1652. Hic adnotare juvat, quod Burgo Diniensi cum majore ecclesia a Calvinianis quater direpto, inprimis ann. 1562. & 1592. hoc ipso postremo anno canonici cum sacrarum Reliquiarum & ornamentorum reliquiis, ex Burgo in civitatem, ex ecclesia B. M. in basilicam S. Hieronymi dictam commigraverunt; ita ut quamvis episcopatus, præposituræ, canonicatuum, & aliorum beneficiorum possessionis adeptio fiat in ecclesia beatæ Mariæ, hodieque cathedralis ac sedes habeatur episcopi, moris tamen sit, ut etiam in hac sancti Hieronymi basilica immittatur in possessionem, licet in bullis nulla sit ejus mentio, ac inauditum plane sit, ut cathedralis appelletur.

Continet episcopatus Diniensis parochias seu curas (ut vocant) non amplius viginti septem, cellas seu prioratus duodecim, sacellanias vero viginti & unam. Adeo sunt angusti hujus diœceseos fines, hinc Glannateva & Sanitio, inde Segesterone & Ebreduno prementibus. Notitia diœceseon universalis ecclesiæ commemorat in hac diœcesi abbatias duas, unam de Trucheto, seu de Clucheireto O. S. B. alteram beatæ Mariæ de Villa-veteri Cist. ord. sed hæ jam dudum a primævo statu desciverunt & in prioratus versæ, quorum alter ad Massiliense S. Victoris cœnobium, alter vero ad Cluniacense spectat. Fuit olim præterea juxta Diniam monasterium sanctæ Catharinæ dictum ord. S. Aug. (quantum conjicit Gassendus) adstrictum, quod a tribus ferme seculis monasterio S. Claræ Sistaricensi unitum est, sed de his seorsim agemus in abbatiis non amplius exstantibus.

Episcopos Dinienses e monumentis chartisque vetustis laboriose admodum ac diligenter conquisivit & ad patriæ, ecclesiæque decus ex ordine digessit vir eruditione ac scriptorum elegantia clarus Petrus Gassendus, ejusdem ecclesiæ præpositus, parte tertia notitiæ ecclesiæ Diniensis superius commemoratæ, ex qua pleraque hausimus, nonnullis additis & emendatis.

DINIENSES EPISCOPI.

I. S. Domninus.

ANNI CHRISTI

PRimus horum præsulum ordine est Domninus, quem & Doninum vocat Papirius Massonus in notitia episcopatuum Galliæ, eumque esse censet, qui in Italia celebris est, & a quo Burgus S. Domnini appellatur, agri Parmensis oppidum, ubi Domninus martyr colitur IX. Octobris. Verum is Maximiani Herculis imperatoris cubicularius fuit, non episcopus. Diniensis ergo Domninus primus hujus sedis antistes, gente Afer, B. Marcellinum Ebredunensem postea præsulem una cum comite Vincentio secutus, in Gallias trajecit, simulque Inalpinam regionem perlustrans cum eo mansit, veritatis lumen Idolorum cultoribus invehens, donec fides Christi in Ebredunensium civitate & circumpositis locis disseminata radices egit. Tum vero a Marcellino dimissus cum Vincentio est, fidem ulterius propagaturus, Diniam ergo venit, qua in urbe Servatorem Christum prædicans, signis ac virtutibus inanium Deorum culturam evertit, & oratione in cœlum fusa, fidem in Christum asseruit. Fama est ipsum infirmis undequaque adduci jussis, ac magna illorum multitudine coram universo populo coacta, omnibus in nomine Jesu sanitatem restituisse; quare ingenti applausu facto, cœpit magna pars Deos detestari & baptismum deposcere; adeo ut parato baptisterio abluerit prima vice animas circiter quingentas. Addunt traditio & monumenta hujus ecclesiæ, templum Deiparæ Virgini nuncupatum construxisse, beatumque Marcellinum adfuisse, qui illud consecraret, inuncto simul in episcopum Domnino, qui tandem sese deficere sentiens, postquam hortatus est Vincentium ut curam gregis Dominici susciperet, migravit ad Dominum idibus Februarii, quo die recolitur ejus memoria. Sacrum ejus caput cum altero brachio in Diniensi ecclesia asservatur hactenus, venerationique habetur.

Gassendus in notitia hujus ecclesiæ, Domnini pontificatus exordia ponit an. 313. producitque ad annum 340. quo ipsum obiisse conjicit. Verum hæc conciliari nequeunt cum his quæ de sancto Marcellino scripsimus, constat enim ex ejus vita, quam seculo saltem sexto conscriptam sentiunt auctores gravissimi, ipsum a beato Eusebio Vercellensi episcopo ordinatum fuisse antistitem, quod contigisse arbitratur Bollandus & post eum Tillemontius, postquam ab exsilio, Juliano imperante, rediit Eusebius, hoc est post annum 362. non potuit autem Marcellinus Domnino manus imponere an. 313. cum adhuc non foret episcopus; serius ergo collocanda Domnini ordinatio, & ad annum 364. vel tardius rejicienda; & 364.
hæc quidem est sententia Bollandi in vita sancti Domnini ad diem XIII. Febr. immo ad Theodosii tempora pervenisse Domninum opinatur idem auctor.

II. S. Vincentius.

S. Vincentius gente etiam Africanus, Domnini sodalis ac successor fuit; ita asserunt vetusta quæque legendaria & traditio fastorum ecclesiæ, e quibus Domnino suffectum liquet, tametsi martyrologia quædam eum priorem assignant. Interfuisse synodo Valentinæ Vincentium Diniensem an. 374. vult Gassendus & Sammarthani post ipsum, sed hæc opinio nullo alio nititur fundamento, quam quod Vincentius quidam

episcopus, subscriptus in hujus concilii actis reperitur, nihil vero nos cogit ut eum potius Diniensi, quam alteri cuivis Galliarum ecclesiæ adstruamus. Ita sentit Tillemontius in notis ad t. 7. pag. 780.

Quo igitur anno pontificatum occœperit Vincentius, incertum, quove clauserit: id solummodo constat Marcellino & Domnino in Europam navigantibus comitem sese tertium adjunxisse, quibus in Evangelii prædicatione strenuam ubique præstitit operam per Alpium maritimarum regiones; missumque postea una cum Domnino ut Christi fidem longius proferret, Diniam accessisse, & qua erat facundia, persuadendique gratia in convertendis ad Christum, continendisque in fide Diniensium animis prius Idololatriæ deditis, commilitonem sese Domnino fidissimum exhibuisse. Addit præterea Gassendus in lectionibus hujus sancti, quas Notitiæ suæ Diniensis ecclesiæ inseruit, Domninum aliquando episcopatum Vincentio transcribere voluisse, at cum foret humillimus, perpetuo levitæ munere sub Domnino fungi maluit, quo mortuo, vix tandem communibus suffragiis adductus est, ut id oneris susciperet; tanta autem virtutis specimina edidit, tanta comitate atque eloquentia omnium animos conciliavit, ut aliquoties quasi obrutus quæsierit solitudines, in quas secedens, orationi, hymnisque psallendis quietius vacaret. Miraculorum etiam gratia fuit insignis, solo vestium contactu infirmos sanando, sola præsentia dæmones fugando, mortuosque, suscitando. Fortiter præterea hæresi Arianæ sese opposuit, ac non modo commissum gregem in antiqua fide continuit, sed etiam accurrit, cum ad partes alias, tum præsertim Ebredunum, quo labem illam a beati præsulis Marcellini obitu serpere cognoverat.

Hinc variis Arianorum appetitus insidiis, aliquando in itinere intercipitur, flagellisque ad mortem cæsus, tantum non efflavit animam. Senio tandem & laboribus, quos pro Christi nomine subierat, fractus, spiritum Deo reddidit. Caput ejus sanctum cum altero brachio asservatum colitur in Diniensi ecclesia, quæ & illius celebrat festum undecimo cal. Februarii; translationem vero capitis ipsius III. nonas Julii. Inscribitur Vincentius Martyrologiis Adonis & Usuardi, nec non in Romano card. Baronii ad 12. cal. Maii. Petrus de Natalibus, qui cum cetera ex Adone desumsit, tum etiam illud adjecit de sanctis Vincentio & Domnino loquens. *Socii vero ejus* (Marcellini) *confessores Christi in Domino dormierunt apud Diniensium*, non ut vulgo legitur *Cluniensium urbem conditi.*

At Beda in Martyrologio & ante illum Gregorius Turon. lib. de Gloria Confessorum, uti unius non meminerunt ita nec alterius. Beatus quidem Vincentius passim priore loco nominatur, sed ne putes illum ideo priorem ex duobus episcopum fuisse, contrarium enim suadent cum traditio, tum vetera hujus ecclesiæ monumenta, uti jam diximus. Habemus porro ex istis Vincentium fuisse eloquentissimum, quapropter potuit majorem quandam celebritatem adipisci, & priore loco in primo martyrologio nominari, sicque in ceteris, uti observavit doctissimus Gassendus.

Hic advertendum plerosque falso inseruisse catalogo Diniensium episcoporum Nicasium, qui Diensis revera præsul fuit in provincia Viennensi, nunquam vero hujus Diniensis ecclesiæ in provincia Alpium maritimarum; solusque ex episcopis Gallicanis in celeberrima synodo Nicæna inter 318. patres consedit. Asserunt quidem Nicasium sedi Diniensi Fronto Ducæus, Papirius Masso, Robertus, Galterius, Petrus Saxius in Arelatensi pontificio. Verum Gassendus re maturius discussa respuendum censet, sedique Diensi restituendum. Certe hæc ecclesia Nicasium inter suos præsules annumerat, ejusque sacras jam venerabatur exuvias undecimo seculo. Id patet ex legationis Gallicanæ bulla Hugoni episcopo Diensi concessa anno 1076. in qua conceptis verbis mentio fit *memorandi illius Nicasii, qui pro ecclesia Gallicana sanctæ & oecumenicæ adfuit Nicænæ synodo, cujusque venerabile corpus in eadem sacra requiescit ecclesia.* Eidem assertioni adstipulatur Tillemontius tom. VI. Commentar. in hist. eccles. pag. 644.

III. Nectarius.

Nectarium Vincentio, nullo medio, subrogatum credimus, quanquam aliquem intercessisse episcopum opinatur Gassendus, nulla alia fultus ratione, quam quod Vincentium an. 375. vel aliquanto serius ad superos evolasse autumat, spatiumque temporis, quod ab hoc anno fluxit ad 439. quo Nectarius occurrit, longius fore quam 439.
ut unius viri episcopatui assignari possit: sed si conjicere licet, nihil vetat, quo minus S. Vincentium, & seculum quintum attigisse, & in eo per aliquot annos vixisse dicamus, sicque Nectarius potuit ipsum excipere. Porro eumdem esse præsulem, qui Diniensi præfuit ecclesiæ, & subscripsit an. 439. synodo Regensi in causa Armentarii Ebredun. tacito sedis nomine, sentiunt eruditi omnes. Idem subscriptus reperitur in concilio Arausicano I. an. 441. 8. Novembris in ecclesia 441.
Justiana vel Justiniana dicta habito. Romam exinde missus creditur una cum Constantio vel Constantino Diensi, ad mitigandum S. Leonis in Hilarium Arelatensem commoti animum, & concordiam inter utrumque revocandam. Ibi positus ab Auxiliario Galliarum olim præfecto perhumaniter exceptus est, cui perspecta erant Hilarii magnitudo ingens animi, rerumque humanarum contemtus. Adfuit postea Nectarius Ravennii consecrationi, Hilarii in sede Arelatensi successoris an. 449. cujus occasione cum aliis ejusdem 449.
Provinciæ episcopis libellum supplicem obtulit S. Leoni, ut privilegia sedi Arelatensi ablata restitueret. Interfuit tandem Nectarius concilio in quo controversia inter Theodorum Forojuliensem & Faustum abbatem Lerinensem diremta est circa annum 455. Reliqua gestorum Nectarii, 455.
obitusque ipsius annum ignoramus.

IV. Memorialis

ANNI CHRISTI

IV. Memorialis.

Nectario suffectum Memorialem haud certis constat argumentis. Id unum liquet, comperiri nomen ejus magna cum parte episcoporum comprovincialium in epistola ad Hilarum papam, super causa Diensis episcopi, qui a Viennensi
463. consecratus fuerat anno 463. & in responsione ejusdem pontificis ad eosdem præsules, tacito tamen sedis Diniensis nomine.

V. Pentadius.

Ita nempe scribitur in antiquis Galliæ conciliis per Sirmundum editis; cum in editione conciliorum generalium per Binium facta, scriptum exstet *Pendasius*. Subscriptus legitur Agathensi synodo, quæ rege Alarico (Ariano licet) per-
506. mittente convocata an. 506. eo præsertim fine fuit, ut disciplina ecclesiastica jam collapsa restitueretur. Porro inter præsules qui adfuerunt, subscriptio ejus sic habet: *Pentadius episcopus de Dinia subscripsi.* An vero Memoriali proxime successerit necne, adhuc incompertum.

VI. Portianus.

Innotescit hic episcopus ex concilio Arela-
* al. III. tensi IV.* anno 524. & Carpentoratensi 527.
524. omisso tamen in utroque sedis suæ nomine. Sed ipsum Diniensi ecclesiæ asserit Gassendus, exclusis Aventio, qui Aurelianensi synodo interfuit, & Seculatio, qui in Epaonensi subscriptus occurrit, perperam inter Dinienses præsules recensitis.

VII. Hilarius.

Potuit iste sedem inire post Portianum; legitur nempe in chirographis synodi Aurelianensis
549. quintæ anno 549. sub hac forma: *Hilarius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Diniensis sub-*
Tom. 1. conc. antiq. Galliæ. *scripsi.* Item Arvernensis secundæ eodem anno, *Hilarius episcopus Diniensis subscripsi*, ubi advertendum, tametsi ibidem legitur Basilius ecclesiæ Diniensis episcopus subscriptus, mendum tamen esse, quod exscriptoris alicujus incuria irrepsit, Diniensem pro Glannatensi scribendo, uti ex collatione hujusce concilii cum Aurelianensi manifestum fit. Subscriptione item sua communivit Hilarius concilium Arelatense quin-
554. tum anno Christi 554. his verbis: *In Christi nomine, Hilarius episcopus ecclesiæ Diniensis subscripsi.*

VIII. Heraclius.

Comperitur is subscripsisse etiam tribus conciliis, ac imprimis quidem Parisiensi IV. quod
573. an. 573. celebratum est Sigeberto, Chilperico & Guntchramno regnantibus, pro causis publicis, privatorumque querelis, uti episcopi in constitutione sua ad Ægidium Remensem palam profitentur. Adfuit etiam Heraclius synodo Matisconensi primæ, ad reformandos ecclesiæ mores, coercendamque Judæorum petulantiam convocatæ. In assignanda autem hujus concilii epocha, variæ sunt sententiæ, Severinus Binius in editione

A Colon. posuit annum Guntchramni regis 18. Christi vero 582. ratus illos characteres recte stare cum indictione XV. quam in fine synodi notatam repererat, sed nec annus Guntchramni regis 18. cum anno Christi 582. nec annus Christi 582. per mensem Novembrem convenit cum indict. XV.

In editione Jacobi Sirmundi post canones primæ synodi Matisconensis subjiciuntur hi characteres chronologici, annus 21. Guntchramni regis, calendæ Novembres, & indictio XV. Verum in notis ad hoc concilium, ubi mentem suam clarius explicat, restituendum scribit numerum, non 21.
B sed 20. ut servetur ind. XV. quæ per mensem Novembrem cum anno Guntchramni regis vicesimo, Christi vero 581. comparatur. Porro Cointius in Annalibus ecclesiast. Franc. ad annum 583. 583.
tom. 2. pag. 237. & sequenti consignat hoc anno synodum Matisconensem primam, & in assertionis suæ argumentum profert auctoritatem codicis Bellovacensis, qui codex annum Guntchramni regis vicesimum secundum exhibet, hic autem annus incidit in annum Christi 583. Parvi vero pendit indictionis notam, quam tunc temporis (inquit) Franci publicis monumentis haud apponebant, sed potius Regum annos, & si quæ
C forte indictio circa illa tempora in conciliis Gallicanis adnotata reperitur, censeri debet additamentum neotericorum. Anno 585. convocata 585.
est altera synodus Matisconensis, cui etiam adsuit præsens Heraclius & subscripsit sub hac forma: *Heraclius episc. ecclesiæ Diniensis subscripsi.*

Observat hic Gassendus perperam apud quosdam legi Eradium pro Heraclio, detracta quippe hujus præsulis nomini prima littera, lectum est *Eraclius* sine adspiratione, conjunctisque litteris c l in litteram d *Eradius* ac facili factu metathesi *Aredius*, hinc evenit ut Aredius creditus sit episcopus Diniensis, & non modo pro hoc Heraclio,
D sed etiam pro Hilario superiore habitus; idque tam in memorato Aurelianensi concilio quinto, quam in Parisiensi secundo, quod fuit an. 555. celebratum, uti ex subscriptionibus in editione conciliorum generalium appositis constat, (nam apud Sirmundum nihil tale legitur) & Fronto Ducæus sic habet: *In Aurelianensi concilio quinto subscripsit Aredius Diniensis ecclesiæ episcopus, qui & in Parisiensi male Diensis appellatur.*
Præterea convenit Aredius an. 588. ad Ebre- 588.
dunense concilium sub Emerito metropolita ex MS. Guil. Baldessani vulgato a Ludov. de la Chiesa in hist. Pedemont. ut nos monet Joh.
E Columbi in noctibus Blancalandanis.

IX. Agapius et Bobo.

Memorantur hi ambo præsules in concilio Cabilonensi, quod anno 644. celebratum scribit Cointius, Sirmundus vero an. 650. Canon autem vigesimus hujus synodi idemque ultimus sic habet. *Agapium vero & Bobonem Diniensis urbis episcopos, pro eo, quod ipsos contra statuta canonum in multis conditionibus errasse, vel deliquisse cognovimus; ipsos, juxta tenorem canonum ab omni episcopatuum ordine decrevimus degradare,*

ANNI CHRISTI

Quorsum autem duo simul fuerint episcopi? an alter alterius creatus fuerit coadjutor, an paribus suffragiis uterque factus episcopus, & quia nec unus priorem, nec alius parem vellet, tumultus excitaverint? an porro alia aliqua ratione deliquerint, plane nobis incompertum. Adnotat solum Gassendus, videri Bobonem restitutum fuisse posterius, si is præsertim Bobo est, qui an. 653. secundum Mabillonium subscriptus legitur in diplomate Clipiaci dato, circa immunitatis privilegium monasterio S. Dionysii concessum.

X. Ragambaldus.

Catel. pag. 744. Hunc episcopum primus indicavit Catellus in histor. Occitana, ex concilio Narbonensi, quod prior vulgavit, annoque 788. consignat. Triennio post habitum contendit Cointius in Annali-
791. bus ad annum Christi 791. subscriptio autem Ragambaldi sic est: *Ego Ragambaldus diaconus, Dunensis vocatus episcopus.* Catello *Dianensis*; neutram lectionem admittit Cointius, restituitque *Diniensis* in Alpibus maritimis sub Edredunensi metropolita. Porro Dianensis episcopatus nullus est, Dunenses vero episcopi memorantur duo, Aventinus & Promotus. Aventinus in parochia Carnutensi factus Dunensis episcopus anno 497. Solennii, qui Carnotensem episcopatum gerebat, successor declaratus est, si superstes ei foret, quod anno Christi 509. contigit; ideoque exstinctus est Dunensis episcopatus. Post obitum vero Caletrici Carnotensis antistitis, Promotus castri Dunensis episcopum se dixit adversus Pappolum Caletrici successorem: sed anno Christi 573. exauctoratus est in concilio Parisiensi quarto, a quo tempore Carnotena diœcesis indivisa mansit ad annum 1697. quo Blesis altera sedes erecta est, uti suo loco dicemus. Frustra quis igitur Ragambaldum Dunensibus episcopis annumeret: adde quod Dunum pertinebat ad provinciam Lugdunensem quartam, quæ longissime distabat a prima Narbonensi, ubi habitum est concilium. Tres autem istæ litteræ *ini* exscriptoris negligentia vel ignorantia facile mutari potuerunt in hasce duas *un* & *Diniensis* in *Dunensis*. Denique Ragambaldus postremo subscribit loco, quia Diniensis tantum electus episcopus, nec adhuc forsan ordinatus fuerat. Ejus igitur nomen restitui debere catalogo Diniensium episcoporum censet Cointius, de quibus nihil ad synodum usque Narbonensem occurrit post Cabilonense concilium, quod anno Christi 644. celebratum autumat, uti superius diximus.

XI. Bledricus.

Bledricus Gassendo ignotus sicut & superior, Dignensis episcopus, interfuit electioni Raganfredi seu Rigofredi metropolitani Viennensis an.
899. 899. ex charta in archiepiscopis Viennensibus referenda, & Chorerio tom. 2. pag. 227. Status politici Delphinatus.

XII. Eminus.

Reperitur Eminus subscriptus in charta donationis factæ per Radonem archiepiscopum Ebredunensem ecclesiæ S. Mariæ ad Ilionem an. 1025. regnante Rodulpho rege (puta in Burgundia Cisjurana & Transjurana seu Provincia) his verbis: *Signum Radonis episcopi. Eminus Diniensis episcopus firmavit, Bellonus testis &c.* 1025. *Gassend. in Notit. eccl. Dini.*

XIII. Bernardus I.

Eruitur hic episcopus ex charta in tabulario S. Victoris Massil. asservata, qua Ademarus presbyter ædificatam a se ecclesiam in summo monte dicto Cursone* in *honore S. Mariæ & aliorum sanctorum quinque, in qua sunt quinque altaria* præsentibus Bernardo Diniensi & Jaudado Tolonensi episcopis, donat monasterio S. Victoris & S. Isarno abbati, cui postea ecclesiæ, terras ex possessione sua, tum in hoc monte, tum alibi sitas impertivit idem Ademarus. Debet autem præfuisse Bernardus post annum 1025. & infra 1025.
1038. quo temporis spatio D. d'Ache ipsum etiam collocandum censet.

Mag. Chart. fol. 172. vide inter instrum. Ch. 1. col. 209. in append.
* *Mont-Couson.*

XIV. Hugo I.

Innotescit Hugo ex charta donationis ab ipso factæ Victorinis monachis an. 1038. Porro ex 1038.
ea discimus Guigonem ipsius patrem fuisse præpotentem dominum, in cujus videlicet ditione suum Hugo episcopatum dicit esse constitutum. Donat etiam eidem cœnobio Massil. medietatem decimarum villæ *Caladius** eo pacto ut monachi quotannis anniversarium suum celebrent & duas ceræ libras ecclesiæ Diniensi persolvant. Interfuit an. 1040. dedicationi basilicæ S. Victoris Massil. per Benedictum IX. peractæ, cujus acta 1040.
videsis tom. 1. inter instrum. ch. XV. col. 110. Præsens adfuit concilio apud S. Ægidium habito circa annum 1050.* Denique an. 1065. una 1065.
cum Raimundo Niciensi & pluribus aliis præsulibus, ratam habuit divisionem honoris Sistaricensis episcopatus a Geraldo episcopo factam inter concathedrales Sistaricensem & Forcalqueriensem ecclesias eodem anno nonis Aprilis ind. 3. ex tab. Forcalq. teste R. P. Polycarpo de la Riviere Carthusiano in Annal. MSS. eccles. Avenion. lib. 4. pag. 632.

* *Chaudol. Ch. 11. col. 209. in append. tabul. Victorin.*
* *al. 1056. tom. 1x. concil. Labb. pag. 1082.*

Post canones Theodori Cantuariensis archiepisc. pag. 606. edita est quædam charta Brivatensis anni 1066. in qua nominatur Hugo Diniensis episcopus. Itaque Laugerius, qui in vulgatis catalogis scribitur Diniæ sedisse an. 1065. ex tabul. Ebredun. expungendus est, nisi forte mendum suspicari liceat in hac charta.

XV. Laugerius.

Laugerium episcopis Diniensibus accensemus post Gassendum in Notitia hujus ecclesiæ, & Sammarthanos. Tametsi mendum irrepsisse suspicamur in chronicis notis chartæ, quam proferunt. Verum cum magnus hiatus sit Hugonem inter & Guidonem qui sequitur, potuit interjecto tempore sedere Laugerius.

XVI. Guido.

Habetur episcopi hujus notitia ex quodam transactionis instrumento anno 1146. confecto 1146.

ANNI CHRISTI

Ch. III. col. 206. in append. coram Guillelmo Ebredunensi archiepiscopo & Guidone Diniensi, inter abbatem S. Victoris, & Isoardum Bastar, quod inter instrumenta nostra retulimus.

Hic inserit Gassendus aliquot episcopos, quorum nomina quidem nota, ac etiam dies obitus, at non anni, seu tempora, quibus sedem occuparunt; verum cum tacendi non sint, nec ratio ulla sit, quæ suadeat alibi potius interjiciendos, nihil obest hîc eos memorare, donec locus magis idoneus, quo recenseantur innotescat. Nomina eorum deprompta sunt ex veteri martyrologio in ecclesia Diniensi legi solito, ante receptum officium secundum concilii Tridentini leges: videlicet in margine adnotatæ res variæ fuerant, sed aliquot potissimum episcoporum obitus, idque nunc indicata, nunc prætermissa annorum epocha. Illos autem inverso paulum ordine sic recensemus.

HESMIDO.

XVII. Petrus I.

Petrus Esmido seu Hesmido, sic enim legitur in schedis Polycarpi de la Riviere, qui Petrum circa seculi duodecimi medium floruisse putat. Differt autem ab Isimidone, de quo inferius dicetur, Isimido namque nomen proprium est. Hesmido vero cognomen gentilitium, quod etiamnum gestat antiqua & nobilis familia Hesmidia seu Hesmivia, cujus rami in urbe Dinia & Aquis-Sextiis [a] adhuc supersunt; ex qua etiam gente prodiit Guillelmus Hesmivy canonicus ecclesiæ Digniensis anno 1470. in cujus scriniis servabatur memoria Petri Hesmido gentilis sui. Porro Hesmido, Hesmidi, & Hesmivy, nomen unum est diversimode elatum, pro vario declinandi modo, & littera d successu temporis, & exscriptorum incuria in litteram v consonam mutata.

Sic autem adscribitur Petrus margini martyrologii Diniensis VIII. calendas Martii. *Eodem die Petrus Esmido Dignensis episcopus obiit.*

DE VARS.

XVIII. Hugo II.

De eo sic legitur in citato necrologio ad diem 8. calendas Februarii. *Eodem die obiit Hugo de Vars Dignensis episcopus.*

XIX. Hugo III.

De hoc etiam in prædicto necrologio sic adnotatur ad 3. idus Martii. *Eodem die venerabilis Hugo istius ecclesiæ episcopus obiit; cujus anima requiescat in pace. Qui reliquit pro anniversario suo 20. solidos Vianensium.*

DE DROILLA.

XX. Petrus II.

Sub diem 18. calendas Maii hæc adscripta sunt. *Eodem die Petrus de Droilla electus ecclesiæ episcopus obiit.*

Attexit & alios tres episcopos Gassendus in sua notitia Diniensis ecclesiæ, unum Guillelmum & duos Bertrandos. De priore ad marginem martyrologii ita legitur sub 15. cal. Maii. *Eodem die Guillelmus episcopus hujus ecclesiæ obiit.* Alter de quo sic ad 6. nonas Julias. *Eodem die Bertrandus felicis memoriæ Dignensis episcopus obiit.* Tertius denique de quo ad III. nonas Decembris. *Eodem die Bertrandus hujus ecclesiæ episcopus obiit.*

Quia tamen Guillelmus esse potuit unus ex infra memorandis, & Bertrandorum alter, esse Bertrandus de Segureto, alius vero, unus ex referendis sub littera B; ideo illos indicasse hîc satis habuimus, ne pontificum Diniensium gratis augere numerum videamur.

Non prætermittendum vero exstare tabellam quandam illustres Carthusianos exhibentem, in qua visitur Bernardus ex priore Carthusiæ Portarum factus Diniensis episcopus; at quo tempore non indicatur. Sed jam seriem haud interruptam episcoporum prosequamur.

DE BENEVENT.

XXI. W. vel Guillelmus I.

Guillelmus antea canonicus Forojuliensis, præpositus etiam Diniensis an. 1175. ex schedis Polycarpi de la Riviere, postea ordini Carthusiano nomen dedit apud Montem-Rivi ex tabulario hujus Carthusiæ. Inde ad infulas Dinienses assumtus anno saltem 1179. quo vocatur electus in donatione quadam facta ecclesiæ Forojuliensi & canonicis ab Hugone de Claverio præposito ejusdem ecclesiæ, præsentibus F. Antipolitano, V. Giraldi Venciensi episcopis & W. de Benevento Dignensi electo, & Amelio Tolonensi præposito & aliis; idque mense Julio ejusdem anni. Eo sedente bullam dedit Alexander papa III. in favorem ecclesiæ Diniensis an. 1180. alteram concessit etiam sub hoc præsule Lucius III. an. 1184. Porro an idem sit Guillelmus ille de Benevento, qui hoc ipso anno ex hac sede ad metropolim Ebredunensem ascendit, incertum relinquit Gassendus, nec nostræ fuit felicitatis, ut aliquid occurreret, quo dubium illud tolleremus. 1179. Gassend. in Notit. Diniensis eccl. 1180. 1184.

DE REVEL.

XXII. Guigo.

Ex abbate Boscaudunensi episcopus Diniensis evasit tempore Lucii III. papæ, qui pontificatum gessit ab an. 1181. ad 1185. ex chartulario Boscaudunensi & Johanne Columbi illud citante. Fortasse is est Guigo sic in Necrologio Diniensi adscriptus ad 10. cal. Junii. *Eodem die episcopus Guigo hujus ecclesiæ obiit.* Sammarth.

XXIII. B.

Forsitan Bertrandus de Turrias, cujus nomen occurrit in charta membranea adhuc asservata in tabulariis capituli cum sigillo appenso, qua declarat jus *Mortalagii*; annum autem præfert 1192. sed littera tantum initiali B. ejus mentio ibidem est expressa. Diserte vero nominatur Bertrandus in venditione castri de Pallayrols facta a Rainerio de Thoardo Dignensis quondam ecclesiæ præposito, Guillelmo abbati Boscaudunensi, quamque ratam habuit idem Bertrandus an. 1193. Memoratur & B. de Turrias in transactione inter priorem de Sex-Furnis & filios Goffredi de Torreves 1192. Ch. X. col. 188.

[a] Ex eadem gente ortus est D. baro de Moissac in suprema parlamenti Aquensis curia senator, cognatus clarissimi viri D. Thomassin de Masaugues in camera inquisitionum ejusdem senatus præsidis.

ANNI CHRISTI 1196. scripta apud castrum Sex-Furni an. 1196. 3. cal. Martii. indict. XIV. uti observatur in tabulario S. Victoris Massiliensis; ex quo cognomen ejus innotescit, prætermissum a Gassendo in serie episcoporum. Porro is esse potuit alter Bertrandorum, de quorum obitu sine anno mentionem haberi in necrologio superius observatum est: adeo proinde, ut obiisse, aut sexto nonas Julias, aut tertio nonas Decembris debuerit.

XXIV. Ismido.

Interfuit Ismido (cujus præsulis notitiam D. Polycarpo de la Riviere Carthusiano debere se fatetur Gassendus) donationi ecclesiarum *S. Clementis de Verneto, & S. Mariæ de Clochario, cum ipsarum pertinentiis, monasterio S. Victoris Massiliensis, per Raimbaudum de Bello-joco*
1206. *anno 1206.*

XXV. Walo seu Gualo.

De Dompierre.

Memoratur Walo transtulisse S. Mammetis reliquias in Lingonensem ecclesiam, tempore Ro-
1209. berti præsulis ejusdem cathedræ an. 1209. Constat id ex auctore anonymo, qui translationem illam exscripsit, quamque legere est in bibliotheca Floriacensi seu S. Benedicti ad Ligerim.

XXVI. Lantelmus.

1211. Lantelmus sedebat an. 1211. quo G. de Gal-
Ch. 111. col. 210. berto verbo testatur Bertrando priori majori monasterii S. Victoris in præsentia Hugonis Raimundi Regensis episcopi S. sedis apostolicæ legati & L. (Lantelmi) Dignensis episcopi, quasdam terras seu prædia in territorio de Sulla ditionis esse ejusdem cœnobii, ex parvo chartulario Victorino fol. 149. verso, unde antistitis hujus notitiam eruit Polycarpus de la Riviere. Exscripsit etiam ex eodem tabulario illustris Peireskius Provinciæ suæ decus, Willelmum Feraudum Thoramenæ dominum & Glandavesiæ domus primarium, se se donasse eidem S. Victoris monasterio coram L. Dignensi præsule, quem tutorem fi-
1217. liorum suorum reliquit an. 1217. Præterea in charta Raimundi Berengarii ditionem burgi Diniensis præposito hujus ecclesiæ jam collatam confirmantis, occurrit L. Diniensis episcopus anno
1221. 1221. VIII. idus Martii. Memoratur Lantelmus in instrumento Raimbaldi de Bello-joco pro Bos-
1228. coduno an. 1228. Sed ut certius de ipsius nomine constet, leguntur in margine jam citati necrologii hæc verba sub diem 2. nonas Octobris:
1232. *Eodem die ab Incarnatione Domini 1232. obiit Lantelmus Dignensis episcopus, qui reliquit pro anniversario suo illud quod habebat, & tenebat in molendino, quod est in exitu burgi Digniæ, ad portam superiorem, & debet fieri anniversarium suum die Martis post festum S. Martini.*

Observat autem Gassendus legi in quodam actorum capitularium indice & quidem sub littera L. hæc verba:

Instrumenta duo donationis molendini, prope portam superiorem Burgi, pro præposito & capitulo per V. D. Ludovicum Dignensem episcopum, at sine designatione diei aut anni, sed quia repertorii scriptor potuit ex littera L. Ludovicum potius quam Lantelmum conjicere, ideo per hanc annorum seriem præsules duos, unum Ludovicum & alterum Lantelmum non audet agnoscere, cum unus Lantelmus, de quo magis constat, sufficere possit.

XXVII. Hugo IV.

De Lauduno.

Hugo legitur sine cognomine in actis publicis Aquensibus & in regesto *Pergamenorum* senatus Aquensis. Testis adest apud Sistaricum cum Nicolao cantore Dignensi, privilegio Raimundi Berengarii comitis & marchionis Provinciæ, dato monasterio Boscaudunensi an. 1233. V. cal. Ja- 1233.
nuarii, ex veteribus membranis hujus abbatiæ. Fidem clientelarem exhibuit eidem comiti R. Berengario an. 1238. VIII. cal. Maii, cum aliis pluribus episcopis. Interfuit an. 1241. judicio arbitrorum dissidii inter Aimarum Ebredunensem archiepiscopum & Ebredunenses cives, inquit Johannes Columbi in Noctibus Blancalandanis. Testis etiam adducitur anno sequenti cum 1242.
Hugone de Ebreduno milite in charta ejusdem Aimari archipræsulis Ebredun. pro Boscoduno. Videtur fuisse patruus Hugonis de Lauduno, qui præpositurae Diniensis ecclesiæ munus gessit ad annum 1281. sic autem inscribitur margini jam memorati martyrologii ad VI. idus Julias: *Eodem die obiit venerabilis pater Hugo de Lauduno quondam episcopus, qui reliquit isti ecclesiæ XII. anniversaria facienda quolibet mense de X. solidis: sed primum in ista die sui obitus debet esse de XX. solidis.* Rursum in tabulario, quod postmodum est conditum anno videlicet 1320. memoratur capellania per reverendum in Christo patrem Hugonem de Lauduno quondam Dignensem episcopum, eidem ecclesiæ relicta.

XXVIII. Amblarus.

Amblarum memorari in tabulis Venciensis ecclesiæ an. 1247. Sammarthani docent in ve- 1247.
teri Gallia Christiana, de quo ad martyrologii Diniensis marginem sic scriptum auctor est Gassendus, sub diem 13. cal. Octobris: *Eodem die venerabilis pater Amblarus hujus ecclesiæ episcopus obiit.* Is esse videtur Gassendo, cujus nomen inter acta Carthusiæ Montis-Rivi ægre legitur, (quanquam alii Guillelmum quendam aliunde ignotum pro Amblaro legunt) uti & nomen Philippi Aquensis archiepiscopi, cum quo, & Benedicto Massiliensi, Fulconeque Regiensi aram principem ecclesiæ Montis-Rivi consecravit Amblarus an. 1251. IV. nonas Octobris. Certe quadriennio ante episcopatum abdicaverat, ut ex dicendis infra patebit, nihil tamen obstat quominus ipsum requisita prius licentia hoc munere perfunctum dicamus, si quidem tabella in sacristia Montis-Rivi appensa quatuor exhibet episcopos ejusdem altaris consecratores. Porro testatur Gassendus, monitum se a D. Polycarpo Ripereo, hunc præsulem, tum devotum exstitisse erga religiosum S. Antonii ordinem, tum infulis depositis, Carthusianam vestem induisse anno 1256. in Excubiarum Carthusia, cui, ac etiam

ANNI CHRISTI

Durbonensi & Prato Bayonensi plurima bona contulit. Insuper sanctissime vixisse & spiritus prophetiæ dono clarum obiisse. Denique ipsius vitam a Carthusiano quodam Laicardo nomine fuisse conscriptam.

XXIX. Bonifacius.

Discimus ex epistola Innocentii papæ IV. ad Ebredun. archiep. data Lugduni XI. cal. Nov.
1248. pontificatus sui anno sexto, hoc est 1248. (assumtus quippe est anno 1243. 24. Junii) Dignensem ecclesiam pastoris solatio tum fuisse destitutam, cui cum canonici ejusdem ecclesiæ Bonifacium tunc archidiaconum præfecissent, mandat Innocentius papa Ebredun. archipræsuli, ut si prædictus archidiaconus nominationi de se factæ consenserit, ipsum Dignensi ecclesiæ auctoritate apostolica constituat in episcopum & pastorem. Parisiis theologiæ studio dabat operam Bonifacius, quando electus est a canonicis in antistitem. Oc-
1257. currit an. 1257. sola initiali nominis sui littera designatus in compromisso ipsum inter & Carolum Andegavensem Provinciæ comitem, pro jurisdictione temporali & dominio civitatis Dignensis.

Baluz. Miscell. t. 7. pag. 416. Ex regesto anni sexti pontif. Innoc. IV.

Ex regesto Pedis nuncupato tabul. Aquens.

An. 1264. in scholis apud Tolosam moram
1264. traxisse notatur in Regesto Alfonsi comitis Pictav. & Tolos. Eo sedente celebratum est an. 1267. 7. cal. Novembris provinciale concilium Sedenæ sub Ebredunenensi archiepiscopo Henrico, cujus nomen titulo Ostiensis cardinalis celebre est. Hujus autem synodi acta videsis impressa tom. 4. Anecdotorum Martennii nostri p. 186.

Baluz. in notis MSS. ad veterem Gall. Chr.

1275. Anno 1275. constitutus est a Gregorio papa X. conservator privilegiorum Templariis concessorum: ea propter scripsit G. abbati S. Pontii Niciensis, ut diem diceret episcopo Niciensi, qui eis adversabatur, ex schedis D. Polycarpi de la
1278. Riviere. Decessit anno 1278. 8. cal. Junii ipso die Ascensionis Domini, necrologio adscriptus iisdem die & anno. Porro quis, ipsum inter & Guillelmum, qui sequitur, medius sederit, prorsus ignoramus: sedem enim vacasse ab ejus obitu ad annum 1289. haud vero simile est.

PORCELLET.

XXX. Guillelmus II.

Ex illustri & perantiqua Porcelletorum gente in Provincia ortum Guillelmum docet Gassendus: eundem ordini S. Francisci prius addictum asserit Wadingus, quam ad episcopatum assumeretur an. 1289. diplomate Nicolai IV. hoc anno
1290. dato IV. nonas Decembris. Sane sedebat anno 1290. quo nimirum memoratur quædam ordinasse ex licentia sibi indulta a capitulo, circa distinctionem præbendarum, & assignationem distributionum. Interfuit eodem anno provinciali concilio, quod sub Raimundo archiepiscopo Ebreduni habitum est, in cujus actis sic legitur:

Annal. Minor. ad an. 1289. n. XXI. pag. 558.

Hæc sunt statuta, quæ nos frater R. de Medullione Dei patientia S. Ebredunensis ecclesiæ archiepiscopus, per D. Henricum bonæ memoriæ Ebredun. archiep. ac postmodum Ostiensem episcopum, comperimus esse facta; una cum venerabilibus fratribus G. Dignen. B. Glandat. Lant. Graff. B. Senescen. Hugone Nicien. & Guillel.
A *Vencienfi Dei gratia episcopis suffraganeis nostris: fratre P. abbate Boscaud. ac procuratoribus capitulorum ecclesiarum ipsorum, constituti in nostro provinciali concilio, apud Ebredun. anno Domini M. CC. XC. die Sabbati ante Assumtionem B. Virginis convocato, &c.*

Is est haud dubie, quem in Noctibus Blancalandanis legimus *Guillelmas* appellatum, forte mendo typographico. Præfuisse adhuc legitur an. 1294. ac die 24. Novembris quidpiam simile 1294. superioribus statutis condidisse. Ceterum hunc eundem esse putat Gassendus, cum illo Guillelmo
B Porcello, cujus exstant varia decreta in statutorum serie Diniensi; nec obstat quod hic Porcellus, illic Porcelletus dicatur, cum utraque denominatio illi familiæ conveniat; obstaret magis series, qua statuta digesta sunt; nempe, quæ Guillelmo Porcello tribuuntur, recensentur post statuta tum Rainaudi Porcelleti, tum Guillelmi de Sabrano. At in statutis congerendis habitam non fuisse temporum rationem, id maxime suadet, quod cum certum sit Jacobum Ebredun. archiepisc. inter Henricum, qui fuit card. Ostiensis, & Raimundum de Medullione intercessisse, statuta tamen Jacobi referuntur post ea, quæ R. de
C Medullione cum Guillelmo Porcelleto & ceteris condidit. Porro de obitu Guillelmi silet Gassendus.

XXXI. Hugo V.

Occurrit Hugo, de quo præter nomen nihil comperiri licuit, sedebat autem an. 1297. ex 1297. codice MS. Dominicanorum Tolosæ pag. 453.

XXXII. Rainaldus.

PORCELLET.

Antea Diniensis ecclesiæ sacrista, ex eodem Porcelletorum sanguine genitus, filius scilicet Johannis militis & Alizettæ, filiæ Elizarii de Sa-
D brano ex Cecilia de Agulto. An. 1303. 2. die Ja- 1303.
nuarii, cum jam esset electus in episcopum, licentiam obtinuit (de capitulo bene meritus) conferendi sacristiam, cui expedire judicaret de gremio ecclesiæ; videlicet pro ea vice tantum, & modo id fieret intra diem Martis proximum, qui fuit septimus Januarii, quo die prorogavit tempus capitulum ad biduum: nona demum die Rainaldus sacristiæ beneficium viro idoneo contulit, approbante universo capitulo. Memoratur eodem anno in regesto *pergamenorum* Aquensi pag. 67. Haud alius esse videtur ab illo Raynaldo Dignensi episcopo, cujus legitur fidei clientelaris formula Roberto regi Neapolis & Provinciæ co-
E miti Aquis-Sextiis exhibitæ an. 1309. quæque 1309. in tabulario Aquensi reperitur. Reg. pergam. pag. 255. Anno 1315. 22. Martii statuta quædam 1315. ab antecessoribus condita confirmavit. Ipsum obiisse conjicit Gassendus ante annum 1320. non sine sanctitatis opinione, quippe cujus memoria adhuc venerationi habetur. Tametsi enim nullum superest monimentum, quo habitus sanctus, cultusve illi exhibitus, quasi indigetum uni comprobetur, nominetur vero dumtaxat instar ceterorum antistitum *dominus Raynaudus* in indice tabularii capituli, nihilominus tamen ab avorum memoria

ANNI CHRISTI

palam sanctus audit, exstatque sacellum ab ipso A conditum in cathedrali basilica, in cujus fornicis umbilico visuntur Porcelletanæ domus insignia, quod ab annis plusquam ducentis quinquaginta appellatur *capella S. Raynaudi*. Piissimi autem hujus præsulis ossa reverenter servata sunt in eodem sacello, donec Calvinistæ sævientes, irruptione in burgum & basilicam cathedralem facta, omnes quotquot invenire potuerunt reliquias sanctorum combusserunt, idque pyra exstructa ex elegantissimi chori sedilibus. Fuere tamen ossicula quædam per ecclesiam sparsa, quædam etiam semiusta ex incendio residua, (ac in iis unum B. B Raynaudi) collecta, & in communem thesaurum deinceps illata. Refert vero Gassendus legisse se apud quendam auctorem, cujus nomen e memoria exciderat, unum fuisse sanctum Raynaudum Porcelletum, cui in memorabili illa Gallorum internecione Siculi pepercerint, ob ejus pietatem virtutemque perspectam.

XXXIII. Armandus.

1318. *Sammarth.* Armandus creatur episcopus an. 1318. ex lib. obligationum Vaticani. In chartulario Diniensi hic bis aut ter memoratur, nam scribitur ibi congregatum capitulum in domo præpositura, absen- C tibus quidem nonnullis ecclesiæ canonicis, tum etiam rever. in Christo patre domino Armando Dei gratia Dignensi episc. in Romana curia commorante: unde rursus in fine tabularii refertur collata *vicaria* seu semipræbenda domestico cuidam ejusdem Armandi episcopi licet absenti an. 1320. die 2. Nov. Missum illum refert Odoricus Rainaldus a Johanne papa XXII. in Vasconiam una cum episcopo Magalonensi, ut nimirum tumultuantes ibi proceres in concordiam adducerent *Odor. Rain. ad an. 1322. n. 29. pag. 236.* an. 1322. tacito tamen utriusque nomine. Memoratur in indice seu inventario confecto anno 1340. *Capella viridis cum dalmaticis floquetis &c. quæ fuit domini Arm. Dignensis episcopi.*

De Sabrano.

XXXIV. Guillelmus III.

Ex illustri prosapia de Sabrano genitus Guillelmus, Eliziarium toparcham Ucetensem & Ceciliam de Agulto parentes habuit, fratrem vero Ermengaudum magnum apud Neapolitanos, ut tunc vocabant, justitiarium, qui ex Lauduna Alba, S. Eliziarium Ariani comitem, & beatæ Delphinæ maritum sustulit. Sorores ei fuere Alizetta de Sabrano Raynaldi Porcelleti episcopi mater, necnon Burgola Elziarii de Villa-nova antistitis infra E memorandi genitrix, cujus proinde avunculus, & Raynaldi ipsius antecessoris, & B. Elziarii patruus exstitit. Abbatiam S. Victoris Massil. regebat ab anno 1293. ex Gassendo vel 1294. quando ad infulas Dinienses pervenit, quo anno haud ita liquet. Utramque dignitatem tenuisse simul auctor est D. Polycarpus de la Riviere, quod verum non putamus, nam Guillelmus de Cardaliaco, ejus in abbatia successor jam sedebat an. 1323. & certe anno sequenti capitulum generale celebravit. Porro Guillelmum de Sabrano statuta condidisse anno 1324. 1324. idque mense Augusto scribit Gassendus, quo exeunte anno, vel initio sequentis vitam clausisse conjectat idem auctor. Nos serius etiam anno circiter 1329. mortuum conjecimus in abbatibus S. Victoris Massil. nam ex deliberatione habita in communi urbis Massil. hospitio constat, scriptum tunc fuisse ad episcopum Diniensem & capitulum, ut finerent corpus Guillelmi de Sabrano ad Massiliense cœnobium deferri. Verum id longe post obitum Guillelmi contingere potuit, & certe cadavera dudum sepulta quotidie effodi alioque transferri videmus. Propius ergo ad verum accedit conjectura Gassendi. Mirum videri potius posset quod Raynaldo Porcelleto suo ex sorore nepoti longe post in episcopatu successerit, at cum eundem Raynaldum jam in ecclesiam induxisset Guillelmus Porcelletus, eo mortuo, præeligi potuit Raynaldus, & esse non admodum avunculo junior ex matre antiquiore: novum autem non est juniores senioribus præmori & seniores fieri juniorum heredes atque successores.

XXXV. Guillelmus IV.

Hujus præsulis initia statuit an. 1324. vir clarissimus dominus Thomassin de Mazaugues, ex fide clientelari Regi Roberto exhibita, & in regesto pergam. Aquensi relata pag. 312. quanquam (ut mentem nostram aperiamus,) istud sacramentum ad Guillelmum de Sabrano potius referendum censemus. Anno 1326. misit iste 1326. Guillelmus procuratorem ad concilium Avenionense apud S. Rufum habitum ab episcopis trium provinciarum die 18. mensis Junii indict. IX. namque in actis initio recensentur ii, qui synodo interfuere de metropoli Ebredunensi hac formula: *Dominus Bertrandus Ebredunensis archiepiscopus, cum venerabili in Christo patre domino Fulcone Venciensi episcopo præsente, & cum venerabilium in Christo patrum dominorum Gaufridi Graff. Rostagni Niciensis, Guillelmi Digniensis,* D *Bertrandi Senescensis & A. Glandatensis episcoporum suffraganeorum ipsius procuratoribus sufficienter comparentibus.* Fuit vero fortassis illi cognomen Ebrardo, cum inter memoratas episcoporum *capellas* ea recenseatur, quæ fuit *Guillelmi Ebrardi*, scilicet *violata, de diaspro diversorum colorum, cum floqueto & dalmatica, &c.* At is Guillelmum de Sabrano excipere potuit, cum legatur unus ex canonicis illis, qui statuta ipsi condenti adfuere.

De Willeneuve.

XXXVI. Elziarius.

E perillustri gente de Villa-nova in Provincia satus erat Elziarius, Arnaldo barone de Arcubus & de Trans ex Burgola, *al.* Sibylla de Sabrano Guillelmi supra memorati sorore, quanquam refert Gassendus accepisse se a Francisco de Villanova Flayosci barone & genealogiæ suæ scientissimo, Elziarium exstitisse filium Raymundi, nepotem vero Giraudi: porro stemma gentis Sabranicæ ab illustri Peireskio eidem Gassendo communicatum, Elzearii patrem Giraudum, matrem vero dictam Burgolam de Sabrano exhibet. Ut ut est, is ex canonico primum Forojuliensi tum Massiliensi episcopatum adeptus, fidem juravit

ANNI CHRISTI

1334. Roberto Siciliæ regi & Provinciæ comiti anno 1334. die Oct. 10. quo etiam anno ac mense Junio consecravit ecclesiam monialium Carthusianarum in Cella-Robaudi Forojuliensis diœceseos, in qua tum vivebat S. Rossélina illius vel soror vel ex fratre neptis, cujus sacræ exuviæ adhuc asservantur in eadem ecclesia a patribus Recollectis possessa. Interfuit an. 1337. concilio trium provinciarum Avenione apud S. Rufum habito, in cujus synodi actis vocatur Elizarius Dignensis. Exstant in ecclesia Diniensi hujus præsulis statuta, & in iis formula illa juramenti, ad quam Judæi inter contrahendum ferendumque adversus Christianos testimonium jurare tenerentur. Animam exhalavit nonis Octob. an. 1341. De eo sic habet martyrologium Diniense *VII. die Octobris, obiit dominus Elziarius episcopus.*

1337. V. collect. Baluzii concil. Gall. Narbon. pag. 342.

1341.

Ceterum mira fuisse apparet hujus episcopi pietas, ex vario & multiplici apparatu ac pretio rerum, quibus locupletavit ecclesiam, quæ dona sigillatim dinumerat Gassendus in Notitia Diniensis ecclesiæ, ad quam lectorem remittimus. Cara perseverat apud Dinienses ejus memoria, & quod sacellum fuerat ab eo capituloque simul exstructum, ab ejus nomine *capella sancti Elziarii*, quomodo aliud *S. Raynaudi* adhuc appellatur. In eo præter insignia capituli in fornice, visuntur etiam Villa-novana stemmata in eo capitello, cui arcus innititur, ab angulo inter meridiem & ortum originem ducens.

PISCIS ou PEISSONI.

XXXVII. JOHANNES.

Johannes Piscis *al.* Peissoni primum rector ecclesiæ de Esculenchis in diœcesi Narbonensi, deinde canonicus Narbonensis & Biterrensis, necnon capellanus commensalis factus sedis Apostolicæ, ex cap. 364. Rubricarum anni 3. pontificatus Benedicti XII. a quo pontifice promotus est ad cathedram Diniensem an. 1341. Varia autem ejus decreta episcopalia leguntur, cum in libro statutorum, tum in codice rerum memorabilium & ejus continuatione ab eodem anno ad 1356. Hic transtulit caput S. Vincentii Dignen-
1349. episcopi ad ecclesiam Dignensem an. 1349. die 5. Julii. Memoratur præterea in sententia quadam
1358. vicarius ab illo commissus an. 1358. Ad metropolim Aquensem evectus est an. 1360. Initia tamen ejus in hac sede archiepiscopali ponit Pittonus anno tantum 1362. quo fidem clientelarem juravit comiti Provinciæ ex regesto *Viridis* pag. 73. Eo Aquis sedente statuta pro bono regimine Provinciæ & Forcalquerii condita sunt Niciæ, uti diximus in Aquensibus archiepiscopis, vel potius Nuceriæ, in regno Neapolitano ubi Johanna Regina tunc erat, uti docet Bouche t. 2. hist. Prov. pag. 389.

Alia statuta condidit pro reformatione cleri diœcesis suæ Aquensis, inter quæ pulcherrima & saluberrima sunt, quæ circa celebrationem missæ statuit, quæ tamen decreta, nonnihil immutata & temperata sunt 2. Octob. 1368. a cardinali Ægidio ad hoc delegato ab Urbano papa V. Eadem statuta sanxit Gregorius XI. ad preces capituli anno pontificatus 5. qui incidit in

A annum Christi 1375. Exstant ad calcem martyrologii Aquensis.

DE SEGURETO

XXXVIII. BERTRANDUS II.

Is videtur fuisse ille sacrista Diniensis ecclesiæ, sub quo inventarium condi cœptum est die 2. Novemb. anno 1340. Johanni ad metropolim Aquensem traducto subrogatus est in episcopatu Diniensi. Exstat adhuc membraneum documentum anni 1362. quo Bert. de Segureto confitetur se accepisse a capitulo mitras quasdam pretiosas & annulos pontificales. Interfuit an. 1365. 1362.
B die 14. Maii synodo Aptensi cum aliis ejusdem provinciæ episcopis. Innotescit adhuc ex litteris tonsuræ eodem anno collatæ Durando Heliæ Corbonis tempore visitationis. Ne vero temere succrescat episcoporum numerus, cum is pervenisse potuerit ad annum 1385. ideo ad ipsum referre placet, quod hominium est præstitum eodem anno ac 1. Decembris, uti ex regesto *homagiorum* in tabulario Aquensi legitur, nempe titulus sic habet. 1365. Tom. 4. Analect. p. 331. 1385.

Homagium reverendi in Christo patris, ac domini B. Dignensis episcopi, domini castrorum de Marculpho, de Euzeria, Thorassio, Archaillo,
C *Bastida, de Rocca-bruna, de Rocca-Rossa, Tanarono, & pro partibus, quas habet in civitate Dignæ, & in Rocca-Drasii, & pro Burgo Dignensi, tam nomine ipsius proprio, quam venerabilis præpositi; necnon canonicorum, capituli, & ecclesiæ Dignensis.*

Fuit forte hujus ex fratre nepos, qui Bertrandus de Segureto deinceps præpositus evasit. De obitu vero ejus cum nihil superest, conjicere duntaxat licet, fuisse eum alterum Bertrandorum, quorum diximus diem obitus non vero annum adscribi Necrologio Diniensi; sicque aut VI. nonas Julii, aut III. nonas Decembris decessisse potuit.

DE CERBARIO

D
XXXIX. NICOLAUS.

Nicolaus ex ordine Minorum assumtus, is fuit episcopus, (quantum conjectura assequimur) qui an. 1390. tacito nomine interfuit comitiis Aquisextiensibus. Hujus permulta leguntur instrumenta in veteri scripto archetypo sub initiali nominis ejus littera N. confecta annis 1396 & 1397. quo pariter anno, 12. Junii memoratur in actis consistorialibus Vaticani; quin etiam asservatur formula clientelæ in tabulariis publicis Aquensibus, quam Dignensis episc. dominus de Marculso, de Tanarono & de Rocca-Rossa exhibuit sere-
E nissimo regi Ludovico 1399. die 11. Nov. Bouche t. 1. pag. 417. 1390. 1397.

Denique in Necrologii margine ista leguntur ad tertium nonas Martias. *Eodem die obiit dominus Nicolaus episcopus hujus ecclesiæ Dignensis, & iste dimisit currente anno 1407. ob reverentiam Dei & B. Virginis & redemtionem animæ suæ & parentum suorum imaginem argenteam B. Mariæ, quæ est in præsenti ecclesia, & ideo dicta die fiendum est cantare pro anima sua.* Porro donavit ecclesiæ turriculam argenteam, cui imago illa seu statua insistit; ad cujus basim legitur hæc inscriptio. *Hanc B. M. Virginis imaginem, cum* 1407.

ANNI CHRISTI

tabernaculo fecit fieri & legavit ecclesiæ cathedrali Dignensi magister Nicolaus de Cerbario ordinis Minorum, dictæ ecclesiæ olim episcopus. E vita migravit Nicolaus ut dictum est superius anno 1407. 3. nonas Martii ex martyrologio.

RODULPHUS aut RAOUL.

XL. BERTRANDUS III.

Ex familia itidem S. Francisci ad episcopatum sublectus est Bertrandus, quantum conjicit Gassendus, quia fere semper nomini ejus vox *Frater* præponitur. Sane aderat concilio Pisano anno
1409. 1409. ut liquet ex ejusdem synodi actis, quæ
Tom. 6. Spicil. pag. 153. quidem acta Minoritam fuisse adstruunt; pagina namque 247. legitur: *Dominica, Aprilis mensis die XXI. in præsentia omnium de concilio existentium, in ecclesia S. Martini archiepiscopus Tolosanus missam celebravit, & inter solemnia missæ, quidam frater Minor episcopus Dignensis in Provincia, sermonem faciens & pro themate capiens*
Johan. 10. 13. Mercenarius fugit, *ostendit luculentissime quomodo duo contendentes non erant veri pastores sed mercenarii, ideo expellendi, attentis viis, quas tenuerant, &c.* Plures ejusdem præsulis exstant tabulæ ab eodem an. 1409. quo univit mensæ capituli prioratum Galberti & ecclesiam de Cataleriis. Eo sedente celebratum est Diniæ provinciale concilium anno 1414. mense Julio, tametsi qui in ipsum præsules convenerint aut quid omnino statuerint sit hactenus incompertum Gassendo teste.
1416. Occurrit an. 1416. in quodam visitationis actu in ecclesia B. Mariæ & S. Catharinæ de Gaveda,
Ch. IV. col. 210. in append. ubi & sacramentum confirmationis pluribus administravit. Interfuit eodem anno transactioni capitulum inter & Franciscanos pro *Quarta* funeraria. Statuta quædam condidit annis 1419. & 1429. Hoc ipso anno pepigit cum capitulo pro decimis vinearum Dignæ & Galberti. An. 1432. 26. Decembris tabulas de Sistaricensium canonicorum collegii reformatione obsignavit Bertrandus. Ita Johannes Columbi lib. 4. de Sistaricensibus episcopis. Unde sequitur errorem esse in actis Filioli, quæ citat Gassendus de morte Bertrandi an. 1431. die Martis 26. Februarii; errorem (inquam) si minus in anno, saltem in die.

DE VERCEIL al. DE VERSAILLES.

XLI. PETRUS III.

Petrus de Vercellis theologiæ, juris, rerumque agendarum eximie peritus, innotescit ex variis actis ab anno 1433. Basileensi concilio interfuit nomine cleri totius Provinciæ, atque ut orator Ludovici III. Jerusalem ac Siciliæ regis & Provinciæ comitis. Exstant ejus orationes duæ in eadem synodo habitæ, altera ad ipsum concilium, altera ad Imperatorem, de quibus quidpiam hîc referre juvat; & in priore quidem, postquam mandatum Regis coram patribus exposuit, hæc inter cetera subjicit. *Sunt etiam in patria alii prælati, quorum quidam ægritudine & senio fracti, alii tenues in facultatibus, alii fortes viribus, quos velut ossa reipublicæ non expedit his temporibus a patria recedere. Hos omnes repræsentando, excusatos haberi supplicamus, confidenter ad memoriam*
Reg. 1. 30. 24. *reducentes legem David regis, in istis dudum observatam, videlicet quod euntibus ad prælium &*
A *remanentibus ad sarcinas, æqua erit pars & par præmium.* In posteriore vero sic exorditur. *Serenissime atque sacratissime princeps, Dive Imperator semper Auguste, cujus directioni ille qui cælestia simul & terrena moderatur, totius orbis commisit habenas . . . . Pro parte serenissimi principis & domini nostri Ludovici III. Dei gratia Jerusalem & Siciliæ regis fidelissimi ecclesiæ vassalli, ac filii devotissimi . . . . . vestræ Imperiali sublimitati proxima, imo valde proxima consanguinitatis linea conjuncti, ipsique multis & magnis . . . . confœderationum nexibus olligati . . . . in conspectu vestræ*
B *sacræ Imperialis majestatis, assistentes solemnes, electi, atque destinati ambaxiatores personaliter conveniunt, &c.* Sumto deinde argumento ex eo, quod lectum illo die in ecclesia fuerat, nempe *in concilio justorum* sic demum concludit orationem, Psalm. 73 *relicto igitur concilio impiorum, teneamus concilium justorum*, ac tum adhortatur Imperatorem ad promovendum concilium, ne careat sperato successu, cui apposite respondit Imperator. *Nos multum Gaudemus audire bona de domino Rege consanguineo nostro; & bene recordamur de proximitate generis & confœderationibus habitis &*
C *initis inter nos & Dominum patrem suum bonæ memoriæ, qui si supervixisset ipse dominus . . . . Bituricensis dux, mala quæ nunc sunt in Francia, non essent. Parcat eis Deus. Nos erimus semper parati ad complacita domini Regis consanguinei nostri dilectissimi. Et vos bene veneritis.* Porro synodi hujus tempore varias obivit legationes Petrus, tum ad Eugenium papam, tum ad urbem Tom. xiii conc. pag. 519. 841. 846. 854. 1168. Constantinopolim pro reconciliatione Græcorum. Adfuit etiam concilio Florentino, cui subscripsit his verbis: *Petrus episcopus Diniensis me subscripsi* an. 1439. pridie nonas Julii. Transiit eodem anno ad cathedram Meldensem, ac in
D novam sponsam munificum se præbuit, ducentos aureos ipsi numerando ex pecunia ab Eugenio IV. accepta pro negotiis per eum in Græcia bene gestis. Obiit Meldis anno 1446. XI. Novembris.

D'ESTOUTEVILLE.

XLII. GUILLELMUS V.

Is ex priore S. Martini a Campis in urbe Parisiensi & archidiacono Transligerensi in ecclesia Andegavensi, factus etiam episcopus Andegavensis bulla Eugenii IV. papæ, æmulum passus est Johannem Michel, qui rite & canonice elec-
E tus a capitulo in possessionem inductus est, ex- Tom. xiii conc. pag. 519. clusso Guillelmo. Quanquam in consilio Florentino Guillelmus subscriptus reperitur electus & confirmatus Andegavensis. At hæc suo loco expendemus in hujus urbis præsulibus. Diniensi cathedra donatur ab eodem Eugenio, & scripta Florentiæ possessionis suo nomine adeundæ potestate, 3. Novembris anni 1439. episcopatum 1439. nactus est per procuratorem die insequentis Decembris 18. Ita retulit Filiolus tunc notarius in acta, simulque tabulis consignavit capitulum antistitis sui præsentiam exposcere, & insinuari summo pontifici

ANNI CHRISTI

pontifici velle, suo se electionis jure tum usos non esse, cùm de ejus mandatis certiores facti sunt. Ad purpuram assumtus est Guillelmus hoc ipso anno sub titulo SS. Sylvestri & Martini in Montibus, & anno sequenti mense Octobri legitur in actis Bertrandi Isnardi, urbis Diniæ *syndicos supplicasse Johanni Rodulpho sacristæ & vicario generali in spiritualibus reverendissimi in Christo patris D. G. Dei gratia Dignensis episcopi, cardinalis sancti Martini, ut vellet, &c.* Insuper Lodovensi, Maurianensi & Biterrensi ecclesiis præfuit, Portuensis, ac S. Rufinæ & consequenter Ostiensis & Veliternensis episcopus evasit. Demum archiepiscopus Rotomagensis vixit, maxima quidem cum nominis celebritate, videlicet uti genere nobilissimus, ac Reges ipsos attinens consanguinitate, ita doctrina & munificentia in pios usus excelluit. Episcopatum autem Diniensem rexit tantum per sex annos, scilicet in De-
1445. cembrem usque anni 1445. per istud quippe sexennium varia ipsius leguntur instrumenta, in quibus cum episcopus, tum administrator perpetuus vocatur. Illud vero memorabile est, quod cum habere sibi nollet, quos reditus perceperat ex ea ecclesia, quam numquam inviserat, fuisse illos postmodum ab eo ipsi ecclesiæ restitutos; tum nempe, cum Corraldus a Cruce postea Diniensis episc. legitur *Solvisse capitulo an. 1477. summam ducentorum ducatorum auri, quos illi tradiderat Guillelmus episc. Ostiensis cardinalis d'Estouteville archiepiscopus Rotomagensis, pro fundatione anniversarii, seu cantarioli media die cujusque mensis, aut sequenti proxime, festi solemnitate non impedita.* De eo fusius dicemus in Rotomagensibus archiepiscopis & alibi.

TURTURELLUS al. TURELURE

XLIII. PETRUS IV.

Sic enim diversimode effertur ejus cognomen ac primo quidem in codice quodam repertorii
1445. Diniensis ita legitur. *Anno 1445. die Decembris 18. Sabbato quatuor temporum rever. pater dominus Petrus Turelure, de ordine Prædicatorum, Dei & sanctæ sedis apostolicæ gratia Dignensis episcopus, ordines celebravit infra Dignensem ecclesiam &c.* statim videlicet a possessionis adeptione. In tabulario vero Aquensi in regesto cui nomen *Taurus*, memoratur *dinumeratio censuum & servitiorum pro rever. in Christo patre P. Turturelli Dignensi episcopo* an. 1464. Fidem clientelarem exhibuit Aquis die 13. Januarii anni 1445. ante Pascha, hoc est 1446. quo in actu dicitur, *magister in sacra pagina & de ordine Prædicatorum.* Anno sequenti ac die Novembris 16. capellanias quasdam capituli mensæ adnexuit, ex actis jam citati Isnardi. Præsens adfuit transla-
1448. tioni SS. Mariarum an. 1448. ubi & orationem elegantem habuit, ex tabulis Aquensibus.
1457. Interfuit an. 1457. concilio apud Avenionem a Petro Albanensi & Alano S. Praxedis cardinalibus S. sedis apostolicæ legatis celebrato. Aliquot statuta condidit an. 1460. eadem confirmavit quadrienno post. Mortalitatem explevit an. 1466. mensis Julii 22. die.

Tom. 4. Anecdot. Mart. col. 478.

XLIV. CORRALDUS.

DE LA CROIX.

Corraldus, idem qui interdum Conradus a Cruce, præpositum agebat, quando electione capituli in episcopum assumtus est an. 1466. ind. XIV. 1466.
die Jovis 24. Julii, biduo scilicet post antecessoris obitum. Exstat adhuc electio inter acta Bertrandi Hesmivii tum in urbe notarii, in quibus etiam dicitur & protonotarius & in legibus baccalaureus. Ipsius permulta instrumenta leguntur ab anno memorato ad 1479. inter quæ occurrit permutatio prioratus S. Eugeniæ Corbonensis, cum juribus Marculphi, Euzeriæ, aliorumque locorum ad capitulum pertinentibus anno 1476. 1476.
Itemque solutio illa prædicta ducentorum ducatorum auri sibi a cardinali d'Estouteville consignatorum, cum fundatione insecuta anno 1477. Memoratur etiam in confirmatione cujusdam statuti *super residentia beneficiatorum* anno 1479. ac die Januarii 13. cujus postridie legitur decimalia jura elocasse. Debet autem interiisse eodem anno, idque circa mensem Augustum, nam die hujus mensis 27. occurrit vicarius a capitulo constitutus sede vacante, sed & in bulla Sixti IV. pro confirmatione unionis dicti prioratus S. Eugeniæ, mense Octobri ejusdem anni, legitur ut jam defunctus bonæ memoriæ Dignensis episc. Conradus. Tacendum vero non est, cum agnosceret Divinum officium ob distributionum exilitatem frigescere, donasse illum capitulo pro distributionibus quotidianis septuaginta florenos auri: uti fidem faciunt instrumenta capituli.

GUIRAMAND.

XLV. ANTONIUS.

Corraldo suffectus est Antonius Guiramandus nobilis Provincialis, antiqua Guiramandorum prosapia genitus, cujus plura supersunt documenta ab an. 1479. usque ad 1512. Haud longe ab 1479.
ipsa promotione delectus est a Carolo III. Provinciæ comite, ut cum Francisco Luxemburgico & Johanne de Jarente cancellario postulatum iret a Sixto IV. pontifice maximo, regnum Neapolitanum beneficii jure possidendum. Statuta quædam confecit an. 1482. VII. Junii, quibus plura 1482.
adjecit diversis regiminis sui annis. An. 1485. præposituram Bariolensis ecclesiæ in diœcesi Forojuliensi adeptus est. Ad comitia Provinciæ Aquis-Sextiis celebrata misit procuratorem Petrum Bandon. an. 1487. de quibus videndus Bouche tom. 2. pag. 496.

Biennio ante, Eustachii de Levis archiepiscopi Arelatensis nomine, fidem clientelarem admisit quorumdam ecclesiæ prædictæ prædia beneficiario jure possidentium, uti habent chartæ Montis-Draconis. Anno 1495. prioratum S. Vincentii 1495.
supra burgum concessit religiosis sanctissimæ Trinitatis, seu Redemtionis captivorum incolendum. Ad Ludovicum XII. regem deputatur an. 1498. ex ordine cleri, qui trium Provinciæ ordinum nomine fidem & obsequium eidem testaretur. Delegatur anno circiter 1503. a Georgio card. de Ambasia sedis apostolicæ legato, ut una cum Augustino de Grimaldis episcopo Grassensi & Serisio Maurini abbate Vallis sanctæ statum mo-

Bouche t. 2. pag. 506

Ibidem pag. 515

ANNI CHRISTI

nasticum collapsum ad severiorem disciplinam revocaret. Viget etiamnum cara hujus optimi præsulis apud Dinienses memoria, & insigne est ejus munificentiæ monimentum basilica S. Hieronymi infra muros urbis ab ipso constructa, quæ nunc est vice cathedralis ecclesiæ, ad quam priori, quæ erat in burgo, deserta, translata sunt officia Divina. Episcopatu aliquanto ante obitum abdicasse se conjicimus, quando quidem successoris ipsius documenta quædam exstant anno 1513. Denique sic in martyrologii margine adscribitur ad 11. cal. Novembris.

Eodem die obiit reverend. in Christo pater dominus Antonius Guiramandi, præsentis ecclesiæ Dignensis episcopus, qui construi fecit ecclesiam S. Hieronymi in præscripta civitate, necnon & alia plurima bona ecclesiæ fecit; cujus anima in pace quiescat, anno 1514. die 21. Octob. Refert Gassendus corpus ejus jacuisse in eo sepulcro, quod in medio pariete inter sacristiam & altare majus visebatur, donec Calvinistæ in secunda urbis direptione, ossa optimi præsulis loculo eruta ustularunt, usurpato etiam cranio, loco sphærulæ ad latrunculorum ludum.

GUIRAMAND.

XLVI. Franciscus I.

Antonii ex fratre nepos Franciscus ecclesiæ præcentor, patruo adhuc superstite in episcopum assumitur; ipsius enim sunt acta nonnulla, uti jam
1513. insinuavimus, jam ab an. 1513. Triennio post ad Lateranense concilium proficiscitur, quod sub Leone X. celebratum est: sessione quippe undecima, quæ habita est an. 1516. die Decembris 19. inter eos, qui adfuere, legitur iste Francis-
1517. cus Dignensis, & sessione duodecima an. 1517. die 16. Martii, inter præsentes idem nominatur. An. autem 1519. capitulo adstitit in acceptatione unionis prioratus Brachii cum capitulari mensa,
1532. quo anno & 1532. statuta quædam confecit. Bariolensem etiam fuisse præpositum, audivisse se testatur Gassendus. E vivis exemtus est calend. Junii anni 1536. quo die & anno consignatur ejus obitus in margine martyrologii.

D'ORSIERE

XLVII. Cherubinus.

Bullas pro episcopatu Diniensi a Paulo III. summo pontifice accepit Cherubinus, datas apud
1536. S. Petrum pridie nonas Augusti anno 1536. ex D. de Ruffi. Eundem esse Cherubinum autumamus, qui post Claudii Hassonvillæi Sistaricensis episcopi mortem, omnium canonicorum calculis ejusdem ecclesiæ præsul electus est anno 1531. die 4. Sept. verum hæc electio, Rege non probante irrita fuit. Erat tunc temporis Reginæ ab Eleemosynis vide t. 1. col. 502. in Sistaricensibus episcopis. Hujus mentio fit in codice recensionum bonorum episcopalium die 25. Februarii anno 1538. hoc eodem anno sacramento se adstrinxit. Memoratur etiam ad annum 1543. tum in redemtione seu pretio (ut aiunt) facto fontium Baptismalium, quos construi in ecclesia curavit die Julii 7. tum in placito supremæ curiæ, quod obtinuit die ultima Octobris: eo nempe senatus decreto, census & proventus ab antecessore Francisco relicti, adversus heredes ipsi adjudicantur, sed ita nihilominus, ut sint in ecclesiæ reparationem, piosque usus convertendi. Postremo prædia quædam beneficiariis ex formula
possidenda tradidisse legitur an. 1544. 1544.

OLIVIER.

XLVIII. Antonius II.

Antonius, Jacobi Olivier ducatus Mediolanensis primum cancellarii, postea senatus Parisiensis principis filius fuit ex Genovefa Tulleu D. de Gannay cancellarii nepte, prima ejus uxore, fratrem habuit Franciscum Olivier Franciæ cancellarium. Legitur episcopus Diniensis, & Regi a consiliis in magno ipsius consilio, necnon abbas commendatarius de Voto seu Valassia in Neu-
stria, anno 1546. penultima die Febr. ex chartis 1546.
authenticis D. de Gasnieres in bibliotheca Regia asservatis vol. 5. Memoratur eodem anno 4. Martii in tabulario civitatis Diniensis, pro acceptatione hortorum quorumdam, ex quibus pars inferior prati Plantarum adunata, in episcopatus rem versa fuit. Nempe cum sexdecim ante annis Diniæ cives emissent a Francisco Guiramando, hortum, qui inter castrum episcopale & Mardaricum fluviolum erat situs, prato nundinarum ampliando, idque florenorum trecentorum pretio, quibus fundus episcopatui addicendus conquireretur: ideo hujusmodi viridaria pretio illo coemerunt, quæ postmodum Antonius grata acceptaque habuit. Transiit ad sedem Lumbariensem, ubi de eo fusius dicemus.

HEROET ou HEROUET.

XLIX. Antonius III.

Bibliot. de la Croix du Maine.

Lutetiæ Parisiorum natus Antonius, Franciscum Olivarium Franciæ cancellarium cognatione
attingebat. Occurrit Diniensis episcopus an. 1552. 1552.
Erat etiam abbas Sacræ-Cellæ & prior Longiumi-
elli. Statuta firmavit an. 1556. transactionemque 1556.
cum capitulo inivit, circa jus præsentandi parochos, iis in locis, in quibus prioratus præbendæve ad capitulum aut canonicos attinerent. Comitiis cleri interfuit anno 1567. & contractui Regem inter & clerum inito subscripsit. Vitam produxisse conjicitur ad annum 1568. exeuntem, non nihil hæreseos Calvinianæ insimulatus. Vacasse legitur sedes die Decembris 26. ac die Aprilis 15. insequentis anni 1569. reperitur collatio capellaniæ facta a vicario sede vacante constituto. Poemata quædam conscripsit typis vulgata Lug-
duni apud Johannem Tournes & Parisiis apud Ibid.
G. Thibout an. 1544. Joachimus Bellæus ipsi panxit epigramma istud a Roberto quoque relatum.

Non tua sit quamvis Gallis heroica Musa
Herois nomen Musa tibi imposuit.
Tam bene quod nobis verum describis Erota
Imposuit Graio nomine nomen Heros.

LE MEIGNEM

L. Henricus I.

Henricus le Meignem[a] patre agricola in vico

[a] Genuinum est nomen & cognomen hujus episcopi, tametsi Johannes Mignen, & Mignon in quibusdam actis nuncupatur. Sane testatur Gassendus se præ manibus habuisse quandam ejus scripturam autographam, in qua cognomen habet, *le Meignem*.

d'Oilery juxta Bregiacum in diœcesi Meldensi natus est. Præceptoris officio functus aliquandiu in collegio Lexoviensi Lutetiæ Parif. Pomponium Bellevræum postea Franciæ cancellarium, inter ceteros auditorem habuit. Oratione funebri parentavit manibus cardinalis de Meudon in ecclesia S. Catharinæ Vallis-Scholarium ejusdem urbis. Hinc in aulam a Catharina Medicea Regum matre accercitus, filiæ Margaritæ Valesiæ postea Reginæ, liberalibus studiis instituendæ præceptor datur & eleemosynarius. Præsul autem Diniensis ecclesiæ renuntiatus, procuratorem nominavit Ægidium Coqueletum, quem vicarium generalem officialemque creavit an. 1569. die Octob. 22. Interfuit cœtui cleri Gallicani Parisiis anno 1573. quo anno pro Parisiensi episcopo contulit ordines in sacello collegii Mignonici, in feriis quatuor temporum post festum S. Luciæ, ex charta S. Maxentii in Pictonibus. Adfuit etiam comitiis Blesensibus an. 1577. Consecravit autem ecclesiam Minimorum Nigeonensium prope Parisios an. 1578. die Julii 13. & vicarii generalis Nicolai de Pellevé cardinalis archiepiscopi Senonensis munus gessisse dicitur eodem anno. Episcopatum Claudio ex sorore nepoti transcripsit an. 1587. insalutata sede sua, quam, cum decrevisset vel semel saltem invisere, accessit quidem Mezellum usque, quod oppidum Dinia duabus tantum leucis disjungitur, at Diniam usque venire (nescio quo casu) non sustinens, fertur Mezello retulisse pedem. Occurrit tamen ut episcopus Diniensis anno sequenti, quod solum ob characterem ac superstitem cum ipso denominationem intelligendum est: siquidem Jotrensis ecclesiæ dedicationem perfecit an. 1588. præsente Johanna Borbonia abbatissa, necnon sacelli S. Firmani juxta oppidum Montis-Argivi die 9. Julii ejusdem anni, ubi & fertur a Dæmone possessam liberasse, ex hist. Wastiniensi Guillelmi Morin lib. 1. p. 101. attamen Henrici nomen siletur. Adstitit in Carnutensi Henrici IV. regis inauguratione anno 1594. Memoratur & an. 1602. quo sacros ordines celebravit in ecclesia B. Mariæ de Cagia de licentia capituli Meldensis, sede vacante. Tandem anno ætatis 87. Christi 1605. calendis Julii Parisiis animam exhalavit in collegio Mignonio.

LI. CLAUDIUS I.

COQUELET al. DE COQUELS.

Claudius reginæ Margaritæ Valesiæ ab eleemosynis, Henrici avunculi cessione episcopatum consequitur. Ipsum Ægidii Coquelet supra memorati vicarii generalis & officialis filium fuisse autumat Gassendus. Canonicus erat & archidiaconus ecclesiæ Meldensis, ac etiam decanus, si fides est historiæ MS. abbatiæ Cagiensis, quam abbatiam simul possedit. Diplomate pontificio con-
1587. firmatur an. 1587. die Octobris 26. Verum in acta publica (insinuationes vocant) relata est
1593. bulla anno tantum 1593. quo scilicet primum Diniam adventavit, cum prius cleri Meldensis nomine, Parisiis interfuisset generalibus cleri Gallicani comitiis. Auctor fuit anno insequenti ut, quod antiquitus erat in usu, officium ecclesiasticum, deinceps fieret ad normam ex synodi Tri-A dentinæ decreto præscriptam, res quidem ex se præclara (inquit Gassendus) ut Deus uniformi ritu, (quantum fieri potest) colatur; at bonus ille præsul, hanc mutationem procurasse ob id maxime dicitur, quod, cum interesset officiis, ea ipsi forent sua prolixitate nimis importuna, ingenita quippe mobilitate impatiens, haud poterat diu in eodem loco consistere. Hinc Parisios brevi postea remeavit, & cum sedem revisit episcopalem, in ea tantum commoratus est, quantum fuit opus, ut reditus, etiam solutione anticipata exigeret, de episcopatu nempe dimittendo jam cogitabat; factus enim Parisios redux, ipsum cum Livriacensi B abbatia permutavit ineunte an. 1602. ecclesiam tamen monialium Capucinarum in urbe Lutetia consecrasse memoratur ut episcopus Diniensis an. 1606. quod intelligendum eo modo, quo dictum est supra de Henrico ejus avunculo. Jacet in choro cathedralis ecclesiæ S. Stephani Meldensis.[a]

LII. ANTONIUS IV.

DE BOULOGNE.

Bononia urbs celebris in Italia, Antonii majoribus originem dedisse fertur, & quidem ex gente Capizuccorum. Natus hic tamen Plani ad Barcilonam Ebredunensis diœceseos & ditionis C Sabaudicæ, tertius ex septem fratribus, quorum primogenitus Claudius jurisprudentiam sectatus, ceteris tanquam pater fuit. Cum autem adolevisset Antonius, ordini Minimorum nomen dedit, ac Matisconensis cœnobii procurator effectus est. Episcopatum vero nactus satagente potissimum Stephano fratrum natu secundo, qui Parisios Henrici III. tempore profectus, eo demum pervenerat, ut Regi fieret ab eleemosynis, plurimaque sacerdotia obtineret, inter quæ Livriacensis abbatia, quam Claudio Coqueleto cessit, cedenti vicissim Diniensem cathedram fratri Antonio. Is bullam proinde adeptus an. 1602. mense Martio, Lugduni in-D sequentis Junii die decima, sacro ritu inungitur a Johanne Fabro Tarsensi archiepiscopo, cooperantibus Gaspare Dinet Matisconensi & Roberto Berthelot Damasceno episcopis. Diniam ubi primum accessit, confestim plurimas intentavit lites capitulo, civibus, ac plerisque diœceseos oppidis, idque coram Aquensi senatu, Regis consilio ac Viennensi primatia; quo effectum est ut præter angores animi, variis etiam corporis morbis fere semper afflictatus fuerit. Episcopali domo civilis belli furore dejecta, in ædibus conductitiis aliquandiu mansit, donec amplam satis domum in extremo Traversiæ suburbio exædificavit, quam E tamen (inquit Gassendus) moriens, non ecclesiæ sed minimo natu ex fratribus Julio, qui & gubernator Nogenti in Campania & unus ex regiæ domus œconomis erat, reliquit. Hanc subinde ab ipso Julio coemtam, moniales a Visitatione B. M. dictæ inhabitant. Tandem viribus ac morbo fractus Antonius decessit Tanaronæ, quod episcopalis ditionis est oppidum, anno 1615. die 1615.

[a] In eadem hist. MS. Cagiensi legimus Philibertum de Verges Claudii Coquelet successorem fuisse, ut in abbatia Cagiensi, sic in episcopatu Diniæ, quo vero fundamento, plane nobis ignotum.

ANNI CHRISTI

Sept. 24. Evicerunt ejus affines, ut elatum Diniam cadaver sepeliretur in medio chori ecclesiæ S. Hieronymi, sub monumento lapideo, cui statua prostabat, perinde ac si templum condidisset, ditasset, ornasset. Verum cum sedilia chori instaurarentur, tum monumentum fuit excisum, & statua in illum fornicem conjecta, qui aræ principi sacristiæque interjacet.

De Boulogne.

LIII. Ludovicus.

Ludovicus Antonii frater, ac Regis eleemosynarius, necnon prior commendatarius S. Catharinæ Vallis-Scholarium, Stephani fratris gratia coadjutor etiam Diniensis a Rege designatur cum spe futuræ successionis. Contigit autem ut Antonio obeunte, cum foret in comitatu Ludovici XIII. regis in Aquitaniam profecti nuptiarum causa cum Anna Austriaca ex Hispania tunc adventante, paralysi corriperetur; qua ut sanari numquam, ita nec in episcopum consecrari potuit. Nervis quippe resolutis, dimidii corporis usum amiserat, adeo ut lingua etiam præpedita, vix quidquam balbutire posset. Diniam tamen perlatus, ad tentanda balnea, sed frustra usurpatum ipsi remedium; itaque Nogentum divertens, in domum fratris Julii loci gubernatoris secessit; cui bona tum episcopatus, tum alia procuranda, quoad vixit, permisit. Datus est interim nepos ex fratre coadjutor, ac relictus ipsi titulus episcopi, quem
1628. gessit ab an. 1615. ad 1628. quo Februario ineunte Nogenti migravit e vita.

De Boulogne.

LIV. Raphael.

Raphaël superiorum nepos ex fratre Claudio primogenito, ad Montem-Regalem seu Vici (vulgo *Mondovi*) in Pedemontio natus est. Armis primum innutritus meruit Antipoli; seculari vero militia abjecta, Mussipontum in Lotharingiam venit studiorum gratia, qua in urbe degens, cum nulla Ludovici sanandi spes affulgeret, coadjutor ejus nominatur, & prior S. Catharinæ, sub onere tamen pensionis patruo servatæ. Ab anno igitur 1617, Megarensis episcopi titulo decoratus, coadjutoris munia obire cœpit. Diniam invisit primum an. 1619. mense Septembri, in adventu ejus adstante ac perorante Gassendo. Vixit deinde partim Parisiis, partim Diniæ coadjutor, quousque Ludovico morienti plene successit episcopus anno 1628. dicto mense Februario. Cum autem ad-
1632. iisset Romam desinente anno 1632. Urbanus VIII. papa ipsum adsistentem prælatum cooptavit anno sequenti mense Februario. Cleri comitiis Lutetiæ Parisiorum convocatis adfuit anno
1635. 1635. unde Diniam redux, prædia quædam tum urbana tum rustica comparavit Areis, ubi, quas Diniæ transigere non poterat, clementiore cœlo exigeret hiemes. Denique provecta jam ætate, variisque vexatus morbis, cum pastorali ferendo oneri minus se idoneum sentiret, coadjutorem sibi futurumque successorem delegit Tussanum qui sequitur anno 1653. & e vivis exemtus est
1663. anno 1663. vel 1664.

ANNI CHRISTI

De Forbin de Janson

LV. Tussanus.

De Tussano jam diximus in Massiliensibus episcopis, iterumque in Bellovacensibus recurret sermo. Is ex illustrissima marchionum Jansonii gente in Provincia satus, natalium splendorem abunde in majores refudit, rebus præclare gestis ac gloria. A Raphaele in coadjutorem assumtus, juvenis licet ætate, probante tamen Christianissimo rege Ludovico XIV. diplomate pontificio confirmatur sub titulo Philadelphiensis episcopi. Possessionem adivit per procuratorem die 4. Octobris 1655. Consecratur Massiliæ ab hujus urbis episcopo 14. Maii 1656. in re sacra collaborantibus Arausicano & S. Pauli Tricastinensis episcopis. Diniam ingressus est die 22. Decembris eodem anno & fidelitatis sacramentum Regi præstitit 26. Nov. an. 1658.* Casuistarum apologiam damnavit, censura in synodo diœcesana vulgata 6. Maii 1659. Orationem habuit ad Regem Christianissimum apud Tarascum, nomine totius Provinciæ die 13. Januarii anno 1660. Transiit ad cathedram Massiliensem ineunte anno 1668. e qua ad Belvacensem migravit volente Rege 14. Aug. 1679. Variis legationibus summa cum prudentia functus, Regiorum ordinum præceptor declaratur 26. Maji 1689. In sacrum cardinalium collegium cooptatus anno insequenti 13. Februarii. Obiit Lutetiæ Parisiorum 24. Martii 1713. ætatis anno 88. magnus Franciæ eleemosynarius, necnon abbas Corbeiensis, Marchianensis, Saviniacensis ac Prulliacensis.

* al. 1657.

Rotondi de Biscarras.

LVI. Johannes Armandus II.

Johannes Armandus sacræ theologiæ doctor & abbas Sindracensis, parentes habuit Jacobum Rotondi de Biscarras urbis & arcis Carlopolitanæ & Montis Olympi gubernatorem & Franciscam de Gleisenove. Designatus est a Rege Diniensis episcopus mense Aprili an. 1668. sed nondum 1668.
inita possessione transfertur ad infulas Lodovenses. an. 1669. pro quibus sacramentum dixit Regi 24. Decembris, postea Biterrensis episcopus 5. Januarii 1671. Obiit 15. Februarii 1702.

De Vintimille du Luc.

LVII. Johannes.

Ex vicecomitibus Massiliæ ortus Johannes, in ecclesia Rejensi præpositi munus longo tempore gessit, Tarasconensis postea decanus, schedula regia nominatur ad episcopatum Diniensem mense Sept. anno 1669. Sacro ritu inauguratur 21. 1669.
Sept. anni 1670. in ecclesia Vici de Manne in Provincia ab antistite Regensi, adsistentibus Tolonensi & Cabellicensi episcopis. Transfertur ad Tolonensem cathedram mense Septembri 1675. ubi vide.

Felix de Tassi.

LVIII. Henricus II.

Henricus Felix de Tassi doctor Sorbonicus & thesaurarius S. capellæ Vincennarum, Carolo Francisco toparcha de Stein ac primo Regis chirurgo patre natus est. Diniensi ecclesiæ præficitur mense Sept. an. 1675. Inauguratur 6. Dec. 1676. e qua sede ad Cabilonensem evocatur an. 1677. 18. Junii.

ANNI CHRISTI

De Bourlon.

LIX. Claudius II.

Claudius de Bourlon canonicus regularis & abbas Cartovorensis, Caroli Suessionensis episcopi frater, scheda Regia nominatur episcopus Diniensis 28. Julii 1677. sed oblatam dignitatem accipere recusavit.

Le Tellier.

LX. Franciscus II.

Franciscus le Tellier Reginæ Mariæ Theresiæ Austriacæ ab eleemosynis, pastor & archipresbyter S. Severini apud Parisios, parentibus gaudebat Simone le Tellier Ludovici XIII. regis medico & Francisca de Bonnigalle. Detrectante Claudio designatur antistes 9. Octobris 1677. & sacro oleo delibutus 15. Maii* 1678. ab archiepiscopo Parisiensi, in ecclesia monialium de Calvario suburbii S. Germani, cooperantibus Vaurensi & Engolismensi episcopis. Aquæ-bellæ seu Vallis-Honestæ abbatia in diœcesi Tricastinensi donatur 14. Augusti 1700. Cleri Gallicani comitiis interfuit annis 1702. & 1707. Decessit Parisiis anno sequenti die Februarii undecima annos natus 74. vel circiter, & jacet in abbatia Vallis-Gratiæ.

* al. mense Martio.

ANNI CHRISTI

Puget.

LXI. Henricus III.

Henricus Puget Tolosanus, domini Puget in suprema ejusdem urbis curia præsidis infulati filius, episcopi Vivariensis vicarius generalis & abbas Simorræ, promovetur ad hanc sedem 7.* Apr. anni 1708. consecratur 9. Martii an. 1710. Parisiis in ecclesia monialium S. Francisci vici *de Grenelle* in suburbio S. Germani ab archiepiscopo Narbonensi, opem ferentibus Blesensi & Valentinensi episcopis. Consueto fidei sacramento Regi adstrinxit se 19. Aprilis ejusdem anni, tempore comitiorum cleri Gallicani, ad quæ fuerat deputatus. Hic plebis suæ largissimis eleemosynis sibi conciliavit amorem, utinam præsit ad plures annos. Sedet hoc anno 1724.

* al. 14.

PRÆPOSITI DINIENSIS ECCLESIÆ.

Præpositi dignitas post pontificiam, prima est, & totius capituli præstantissima. Series autem eorum, qui hanc obtinuere, debetur potissimum diligentiæ memorati Gassendi, qui undiquaque illam magno labore & opera e pervetustis instrumentis conquisivit. Nonnulla tamen addidimus quæ doctum virum fugerunt. Eorum primus occurrit.

Præpositorum series.

I. Willelmus de Benevento præpositus Diniensis an. 1175. ex schedis D. Polycarpi de la Riviere. Postea ex Carthusiano episcopus ejusdem ecclesiæ fuit, omissus est a Gassendo.

II. Hugo [a] memoratur in bullis Alexandri III. pontificis an. 1180. & Lucii III. 1184. quibus ad ipsum Hugonem præpositum, & canonicos S. Mariæ Diniensis destinatis, hæc inter cetera habentur: *Obeunte vero episcopo vestro, vel te fili præposite, vel quolibet eorum qui vobis successerint, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quos fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanior secundum Deum providerint eligendum.*

III. P. in declaratione facta ab episc. Diniensi circa ea, quæ vocant *mortalagia*, aliaque ad ecclesiam spectantia, reperitur die 8. Martii 1192.

IV. Rainerius de Thoardo erat præpositus 1193. uti liquet ex ejus charta de venditione omnium, quæ habebant ipse & nepotes ejus, in castro de Paillerols, quæ emerunt abbas & monachi Boscodunenses. Vide inter instrumenta.

Ch. x. col. 188.

V. A. in diplomate Raimundi Berengarii comitis Provinciæ de dominio & juribus præpositi 8. Martii 1221.

[a] Cognomento de Vars vel de Ners, ex D. de Ruffi.

VI. Hugo I. de Thoardo videtur hic commode posse interseri, cum legatur fundasse capellaniam, ex cartulario, quod conditum fuit anno 1230.

VII. Guillelmus in concessione Salini ad præpositum pertinentis die 4. Augusti 1230. Testis adfuit an. 1242. 3. die Sept. in divisione bonorum episcopatus Antipolitani facta per Aimarum archiep. Ebredun.

VIII. L. præpositus Diniensis 1273. & 1275. in chartis ecclesiæ Ebredun.

IX. Hugo II. de Lauduno redigi curavit memoratum diploma circa jurisdictionem & immunitatem burgi Diniensis in formam authenticam a judice Regio 4. Maii 1281.

X. Raymundus Aubertus I. qui denuntiavit appellationem coram Diniensi Bajulo ob usurpatam jurisdictionem a regio Judice 1287.

XI. Hugo III. de Lauduno sese opposuit legi ferendæ de non portandis armis prohibitis, 1294. die 14. Junii.

XII. Guillelmus II. de Lauduno; hujus leguntur varia acta ab an. 1303. ad 1320. in tabulariis capituli.

XIII. Raymundus I. d'Agout de Ponteves e prosapia illustri de Agulto: legitur præstitum ab ipso hominium an. 1331. in Aquensi archivo; exstat & codex judiciorum clavarii ipsius id est judicis, in annum 1338. & memorantur *recognitiones* coram ipso factæ 1340.

XIV. Raymundus II. Boherius reperitur inscriptus tabulis statutorum a capitulo conditorum 1359. & 1373.

XV. Bertrandus I. Rodulphus cujus *investituræ* leguntur ab an. 1394. ad an. 1396.

XVI. Bertrandus II. de Segureto juravit fidem clientelarem regi Ludovico Provinciæ comiti 11. Oct. 1399. eodem die quo Nicolaus de Cerbario episc. Diniæ.

XVII. Bertrandus III. Rodulphus præcedentis nepos esse potuit; habetur ipsius nomen in actis appellationis a sententia lata per officialem Diniensem circa decimas die Septembris 22. an. 1412.

XVIII. Raymundus III. de Rosset memoratur in rescripto cujusdam *investituræ* 3. Novemb. 1421. & in procuratione, quam instituit pro sodalitio (vulgo *confrairie*) S. Spiritus 1424. 18. Januarii.

XIX. Johannes de Puteo legitur in instrumento elocationis omnium redituum præposituræ capitulo factæ die Augusti 20. 1437.

XX. Petrus Gastinellus præerat 1439. 14. Dec. oblata enim procuratione hoc anno pro immittendo in possessionem episcopatus Guillelmo d'Estouville; ipse & capitulum protestati sunt se non processisse ad electionem, quod compertam non haberent vacationem episcopatus, per translationem Petri de Vercellis ad episcopatum Meldensem. Leguntur & alia acta ejusdem, an. 1450. in quibus notatur.

XXI. Conradus a Cruce Delphinas, aut Sabaudus origine, ut conjicitur, præpositus erat 1453. electus vero postea in episcopum.

XXII. Ludovicus Audemaris legitur an. 1466. die Julii 24. ex canonico factus præpositus.

XXIII. Jacobus de Glandeves, quem præfuisse constat ex tabulis an. 1469. & 1470.

XXIV. Robinus Caire 1477. in fundatione anniversariorum facta a memorato cardinali Rotomagensi, nuncupato d'Estouteville. Sedebat & 1481.

XXV. Marcellinus Guiramands missus in possessionem 20. Sept. 1482. antea præcentor: iste rei privatæ alioqui consultissimus, multa alienavit præposituræ bona. Gerebat adhuc munus suum an. 1505.

XXVI. Philippus Guiramands superioris, ut putant nepos, ab an. 1505. ad 1522.

XXVII. Tanguinus Guiramands iniit possessionem 10. Augusti 1522. Testamentum condidit 1549.

XXVIII. Raymonetus Guiramands excidit præposituræ gradu, placito magni consilii die 5. Apr. 1554. ob defectum natalium, cùm adiisset possessionem 11. Apr. 1549. & postea canonicus Bariolensis evasit.

XXIX. Laurentius de Castellane prior Serenoni, & archidiaconus simul Glandatensis ecclesiæ, seu Intervallium successit 1554. sedit ad 1574. obiit 20. Februarii 1581.

XXX. Blasius I. Brunellus admissus fuit a capitulo 1581. deinceps ad annum usque 1625. vixit; mortuus mense Augusto.

XXXI. Blasius II. Ausletus superioris cessione adiit præposituram anno prædicto 1625. postridie idus Aprilis, sed dignitatem suam amisit arresto Parlamenti Aquensis 19. Dec. 1634.

XXXII. Petrus Gassendus Gallicé *Gassend* * primo canonicus, theologus, ac præpositus Diniensis, Regius Matheseos professor in academia Parisiensi: natus est in oppido Campotarcerio quod una ab urbe Diniensi leuca distat. Anno autem 1634. in Natalitiorum vigilia possessionem adiit præposituræ: scriptis clarus, ac matheseos laude conspicuus, plura opera edidit, inter quæ non reticenda est episcoporum ecclesiæ suæ Diniensis accurata notitia: item Nicolai Claudii Fabricii Peireskii senatoris illustris Aqui-Sextiensis vita. Novam parturivit in philosophia sectam, qua sibi magnam conflavit famam. In cujus obitu cecinit lugubre encomium Claudiis Quillet celebris poëta, quod editum est Londini cum aliis Quilleti operibus an. 1708. impensis J. Bowyer. Mortuus est Lutetiæ 24. Oct. 1655. & jacet in sacello parochialis ecclesiæ S. Nicolai a Campis: ibi visitur signum ejus marmoreum umbilico tenus effomatum, cui subjecta est hæc inscriptio:

* ex ipsiusmet epistola ad Bosquetum.

PETRUS GASSENDUS.

Diniensis civis, presbyter, ejusdem
ecclesiæ præpositus, sacræ Theologiæ
doctor in academia Parisiensi;
Regius mathematicus professor;
Hic
Quiescit in pace
Qui natus est anno Christi 1598.
Die 11. Kal. Februarii
Obiit 1655.
Die 9. Kal. Novembris.
Depositus est 7. Kal.

HENRICUS LUDOVICUS HABERTUS
DE MONTMORT.

Libellorum supplicum magister
Viro pio, sapienti, amico suo &
hospiti posuit.

Præposituram transcripserat sequenti.

XXXIII. Nicolaus Taxil canonicus Diniensis, Petri cessione fit præpositus & admittitur 30. Octob. 1655. Hic statuta Diniensis ecclesiæ Gallice vertit ex MS. archetypo Latino, opus sane ecclesiasticis utile, cui subjecit compedium vitæ auctorum, qui eadem statuta condiderunt; & doctrinæ conciliorum, necnon chronologiæ, & tabulas totius operis indices. Dignitate sua potitus est ad annum 1682. quo e vita migravit 24. Sept.

XXXIV. Bernardinus de Jaubert electione capituli, ad id muneris eadem die assumitur, seditque ad annum 1694. quo inter vivos esse desiit 15. Februarii; transcripto antea munere Andreæ de Jaubert ex fratre nepoti 18. annorum adolescenti, at is admissus non fuit a capitulo.

XXXV. Ignatius de Reboul de Lambert Aqui-Sextiensis, exstincto Bernardino, eligitur in præpositum a quibusdam canonicis eadem die qua decessor obiit, ceteris vota sua in alium conferentibus. Itaque lis mota ipsum inter & æmulos, quæ tandem sopita est 15. Februarii anni 1696. tuncque pacificam obtinuit possessionem. Vivit adhuc hoc anno 1724.

DE ABBATIIS.

TRES OLIM FUERUNT IN HAC DIOECESI,
de quibus breviter differendum.

I. ABBATIÆ B. MARIÆ DE PRATIS seu de Villa-veteri, de Failsoc, & Faille seu vel de Follesnec diœcesis Diniensis ord. Cist. incomperta nobis est origo; florebat autem, sin minus rerum temporalium copia, certe observantia regulari, an. 1212. ut pote cujus abbas cum monachis præ inopia sui monasterii apud Vallem-bonam diœcesis Grassensis degere coactus, hoc ipso anno utrique monasterio unito simul per episcopum Grassensem præesse jussus est. Dehinc tamen hæc unio finem habuisse videtur, quando scilicet Vallis-bona Santandreano apud Avenionem monasterio subdita fuit, ac deinde Lerinensi, cœnobium vero beatæ Mariæ de Pratis seu Fallisocense Boscodunensis abbatis jurisdictioni obnoxium factum est ante an. 1285. Gassendus tradit hunc prioratum ad abbatiam Cluniacensem pertinere. Quatuor tantum abbates nobis occurrerunt.

I. Guillelmus B. M. de Pratis seu de Failsoc abbas erat, quando Vallis-bonæ constructio simulque præfectura ei commissa fuit ab Oliverio episc. Antipolitano an. 1144.

II. Hugo I. de Diubes is est abbas, qui, uti jam diximus, cum suis monachis apud Vallem-bonam præ inopia sui monasterii degere cogebatur, cum an. 1212. die 12. Decemb. utrique cœnobio simul unito præpositus est.

III. Audebertus Bastardi tanquam indignus, adulter, perjurus, excommunicatus, inobediens, ac bonorum dilapidator amovetur a regimine an. 1285. per Arnulfum de Turriis abbatem Boscodunensem.

IV. Hugo II. de Durbis in locum Audeberti subrogatus, Arnulfo de Turriis abbati Boscodunensi anno 1286. fidem & obedientiam spopondit.

II. VEtus abbatia de Trucheto sive Tirucheto melius de Clucheireto ordinis S. Benedicti in diœcesi Diniensi, nunc prioratus est Massiliensi S. Victoris monasterio subjectus, ex notitia ecclesiæ Diniensis, auctore Gassendo.

III. FUit olim parthenon S. Catharinæ, ordinis, ut conjicit Gassendus, S. Augustini, situs in urbe Dignensi ad Boream, ac ultra Mardaricum, sed Bledonam propius quam conventus Minoritarum. Nimirum, inquit idem auctor esse proxime debuit molendinum illud, quod etiamnum monialium dicunt, e regione puta episcopalis castri, quando quidem cum turris horologii, castro olim contigua, constructa fuit an. 1414. legitur in registris urbis, eam fuisse completam *ex parte monialium, ex*

A *parte aquarum calidarum; ex parte episcopatus, ex parte civitatis:* qua descriptione designantur quatuor cœli partes, Septentrio, meridies, occasus & ortus. Quod occurrit monumentum illius antiquissimum, non superat annum 1367. illudque est testamentum Isnardi Ayme, in quo legatum legitur factum *conventui monialium S. Catharinæ Dignensis.* Suppetit aliud anni 1393. quo habetur, *Johannem Feraudum clericum beneficiatum S. Mariæ burgi, fundasse capellaniam valoris centum florenorum, pro provisione unius capellani, qui celebrare & servire deberet dominabus monialibus.*

B

ALIQUOT ABBATISSÆ.

I. PRima abbatissa nota est Isnarda Bondaneria, quæ triennio post legitur *locasse domum infra civitatem Dignæ, arrendasse terram in territorio de Ceis:* item *conduxisse quemdam Jacobum Guiholum de Pratis, qui promisit stare cum dominabus monialibus monasterii S. Catharinæ Dignæ, hinc a festo Conceptionis proximo in unum annum, & promisit legaliter servire dominæ abbatissæ, & aliis dominabus dicti monasterii, earumque præcepta & negotia facere: & vice versa domina Isnarda Boudaneria eidem pro sua mercede promisit decem florenos auri & unum florenum pro suis*
C *indumentis, & quindecim dies tempore messium.*

II. Batrona Matharona erat abbatissa monasterii S. Catharinæ Dignensis an. 1420. quo Johannes Amahenqui de Digna ei promisit *Catharinam filiam suam ponere monialem.* Promisit *autem dare XXV. florenos solvendos intra quinque annos, scilicet quinque quolibet anno; ex quorum, super idoneo mercatore positorum, fructu teneatur prædictæ Catharinæ providere, & post ejus mortem perveniant ad monasterium &c.*

III. Ludovica Gauteria post sexennium hoc est an. 1426. & aliæ moniales *confessæ fuerunt habuisse XXV. florenos & caceam pro* cujusdam *monialis ingressu.*

D IV. Briauda Trimonda an. 1430. recepta fuit in abbatissam monasterii S. Catharinæ civitatis Dignæ, ut fertur, adunati cum monasterio de Subripis, de voluntate episcoporum Dignensis & Vapincensis, sub quorum diœcesibus dicta monasteria continentur, *per traditionem crossæ, osculando altare, & deinde sedendo in choro in cathedra majore &c. Quæ quidem juravit super* te igitur *in missali, & proposito super altare, de duabus suis manibus, officium dictæ abbatiæ bene & fideliter exercere.* Ex actis Bertrandi Isnardi. An. 1433. vendidit domum *in carreria portalis Durandorum;* cujus denique exstat transactio quædam anni 1440. mense Aprili.

V. Johanna de Medullione, de qua legitur in A actis memorati Isnardi ad an. 1440. mense Oct. *Syndicos urbis supplicasse Johanni Rodulfo sacristæ, & vicario generali in spiritualibus & temporalibus reverendissimi in Christo patris D. domini G. Dei gratia Dignensis episc. cardin. S. Martini, ut abbatiam conferre vellet Johannæ de Medullione &c.* Porro contulit ille quidem, sed abbatissa non multo post moniales exinde abduxit, transtulitque Sistaricum, hocque monasterium, perinde ac aliud de Subripis addixit mensæ monasterii S. Claræ Sistaricensis. Hinc enim est, cur statim an. 1441. legatur, *Antonium Alamandi loci de Subripis, procuratorem abbatissæ S. Catharinæ Dignæ & de Subripis, locasse domum illarum in carreria portalis Durandorum, juxta procurationem seu schedulam scriptam manu Francisci Audiberti Sistaricensis canonici & prædictorum monasteriorum factoris, subscriptam vero manu dominæ abbatissæ.* Item an. 1449. habetur in registris Johannis Filioli, duos canonicos fuisse a capitulo deputatos *ad tractandum cum domina abbatissa monasteriorum civitatis Dignæ & de Subripis, unionem, si fieri potest, monasterii S. Catharinæ civitatis Dignæ, cum Dignensi ecclesia; coram domino cardinali de Fuxo, & domino nostro papa Eugenio &c. Attento quod ipsum monasterium jam est depopulatum, & dietim proruerit, B propter absentiam dominarum monialium, nunc absentium, & nullus cultus divinus ibidem celebretur: quæ omnia se præsto offerunt ipsi domini canonici fideliter adimplere.* Insuper ad an. 1461. in registro Hugonis Bonifacii hæc leguntur: *Isnarda de Marculso, monialis, vicaria nobilis & magnificæ dominæ Johannæ de Medullione, abbatissæ monasterii Dignæ, Sistarici & de Subripis procuratorem constituit ad constituendum quemdam crotonum, in apotheca domus dicti monasterii sitæ Dignæ, in porta Durandorum.* Ac iterum in eodem, *Nobilis, magnifica, ac religiosa domina Johanna de Medullione, miseratione divina abbatissa Dignæ, Sistarici, & de Subripis constituit procuratores ad exigendum, levandum, recipiendum, acquitandum &c. Actum in focanea monasterii Sistarici.* Cetera quæ spectant hanc abbatissam vide in parthenone Clarissarum Sistaric. tom. 1. novæ Gall. Christ.

Videtur tamen is conatus capituli fuisse irritus, quando lis (nescio quæ) ipsi fuit an. 1470. ob quam postulavit exemplum acti illius, quo Johannæ de Medullione facta collatio monasterii fuerat; & siquidem exinde quidpiam emolumenti alicui fuit, id episcopo cessit, ad quem jam an. 1485. molendinum illud Monialium vocatum pertinebat.

ECCLESIA

ECCLESIA OLIM ANTIPOLITANA.

NUNC GRASSENSIS.

ANTIPOLIS Massiliensium colonia, urbs origine Græca, quippe quæ à Phocensibus Massiliæ conditoribus, in agro Deciatium, quem armis occupaverant, condita fuit, scribit enim Justinus in libro 43. Massilienses, qui ab Liguribus Gallis assiduis bellis fatigabantur, pericula propulsando in tantum enituisse, ut victis hostibus, in captivis agris multas colonias constituerent, inter quas Nicæa, relatæ ex Liguribus victoriæ monumentum, & Antipolis sic dicta, quod Vintio capiti Nerusorum, & Deciatibus, ceterisque Liguribus Capillatis esset urbs opposita. Auctor est Strabo, a Phocensibus Agatham, barbaris Rhodani accolis, idest Volscis; Taurentum vero, Olbiam, Antipolim & Nicæam Salyis & Liguribus montanis, velut propugnacula fuisse objecta, ad frenandos eorum incursus.

Pomponius Mela de Antipoli sic scribit in Narbonensi Gallia: *Nicæa tangit Alpes, tangit oppidum Deceatum, tangit Antipolis.* Nimirum Nicæa & Antipolis maritimas sive Ligustinas Alpes attingunt; a Nicæa autem Antipolis portus millibus 16. distat, uti itinerarium Æthici docet. In Narbonensis provinciæ ora oppidum Latinum Antipolis, regio Deciatium, & amnis Varus Plinio memorantur; quibus verbis insinuat in regione Deciatium Antipolim fuisse; quod apertius Ptolomæus asserit, cui Antipolis Deciatium dicitur. Oppidum autem Latinum Plinius Antipolim vocat, Græcam quidem origine urbem, sed a senatu populoque Romano Latii jure donatam.

Tabula Theodosiana, post Alpes maritimas & Cemelenum, inter fluvium Varum & locum ad Horrea Antipolim ponit, a Varo 10. ab Horreis 12. millibus disjunctam. Idem facit Æthicus: & in itinerario etiam portuum ac positionum navium ab Urbe ad usque Arelatum, Antipolim portum, Nicææ plagæ, Leroni & Lerino insulis medium collocat, a Nicæa 16. ab Insulis vero 11. millibus passuum distantem. Ammianus Marcellinus in provincia Viennensi cum Salyis, quorum sunt Aquæ-Sextiæ, & cum Nicæa Antipolim insulasque Stoechadas ponit: quæ loca postea provinciæ Narbonensi secundæ ex Viennensi detractæ, sunt attributa. Certe notitiæ provinciarum & civitatum Galliæ, inter provinciæ Narbonensis civitates septem, Antipolim ultimam connumerant. Successu vero temporis urbs Antipolis provinciæ Alpium maritimarum accessit & Ebredunensi metropoli adscripta. Sane Robertus in chronico & Gervasius in notitia circa annum 1285. scripta, Ebredunensi ecclesiæ, episcopatum Antipolitanum, post Diniensem ac Niciensem sedes, subjiciunt. Ceterum Antipolis civitas ad littus maris mediterranei sita est, portu gaudet, castroque munitur, operibus novis circumsepto, cui gubernator peculiaris præest. Laudata est ab antiquis muria Antipolitana; erat autem muria rubra, fiebatque ex primo sanguine thynni adhuc spirantis, thynnum Antipolitanum commendat Martialis poëta lib. IV. ac XIII.

Ad ecclesiastica quod spectat, Antipolis, episcopatus sede veterrima fuit insignita, sub metropoli primum Aquensi, postea vero Ebredunensi, qui ibidem perseveravit ad annum 1244. quo Innocentius IV. pontificatus anno secundo, ob terræ depopulationem & frequentes pyratarum incursus, sedem episcopalem transtulit Grassam bulla data 14. cal. Aug. seu 19. Julii. Mansit tamen penes episc. Grassenses jurisdictio omnimoda, temporalis scilicet & spiritualis in urbe Antipoli, ad usque tempora Clementis VII. (Roberti Gebennensis) qui pro legimo pontifice in Galliis semper agnitus est. Hic seu rei nummariæ penuria, seu (quod probabilius est) infensus foret Grassensi episc. qui se spreto, ad partes Urbani VI. defecerat, temporalem Antipolis jurisdictionem Antonio Adorno Genuæ duci primum obtulit, postea revocata concessione, eandem cameræ apostolicæ usibus addixit, quam deinde pretio novem mille florenorum oppigneravit nobilibus de Grimaldis Cagnæ & Villæ-novæ dynastis. Reclamarunt episcopi Grassenses, & querela ad Martinum V. delata, in jus vocavere Grimaldos. Hic auditis partibus, in possessionem restitui jussit antistites Grassæ, refusa Grimaldis pecuniæ summa, quam Clementi dederant. Improbavit etiam hanc oppignerationem concilium Basileense, & causæ cognitione archiepiscopo Ebredunensi commissa, is lata sententia declaravit Antipolim ad episcopos Grassenses pertinere debere, quosque per annos 40. perceperant Grimaldi redditus, plusquam sufficere ad compensationem summæ mutuo datæ Clementi VII. Verum recrudescente sub Eugenio IV. lite, rescissa archiepiscopi Ebredunensis sententia est, causa cecidere Grassenses episcopi, jure an injuria (nihil ad nos) & dominium temporale urbis Antipolitanæ Grimaldis assertum; quin etiam jurisdictione spirituali interdictum est episcopis in eandem urbem, constituto ibi vicario apostolico, cui omnia pontificis jura fuere attributa, quod transactione, seculo proxime elapso, inter cives Antipolitanos & Ludovicum de Bernage episcopum Grassensem facta, firmatum est. Nunc in ecclesia Antipolitana sex deserviunt canonici, ex quibus unus præest decanus, curamque gerit animarum sub vicario apostolico. Porro Henricus IV. Francorum rex dominium urbis comparavit anno 1608. pretio ducentarum quinquaginta mille librarum, ejusque nomine possessionem Antipolis inivit dominus du Vair senatus Aquensis princeps.

Ch. XVIII. col. 119. in append.

De Antipolitanis & Grassensibus episcopis scripsere Bouche tom. 1. pag. 291. qui nuda profert nomina, Petrus Louvet doctor medicus, qui texuit historiam omnium Provinciæ episcoporum, quæ in lucem prodivit Aquis-Sextiis an. 1676. Matti canonicus, in cujus lucubratione adhuc inedita, quæcumque referuntur, ex Petro Louvet depromta videntur. Scripsit etiam Claudius Bernardi de episcopis volumen nondum publici juris factum, indigestum ac confusum in quo plura conjecturæ dantur, &

dubia pro certis proponuntur. Nos hanc episcoporum seriem hausimus præsertim, ex archivis illius ecclesiæ, necnon tabulariis S. Victoris Massil. & principis Monocci, atque ex observationibus, quas nobiscum perhumaniter & non rogatus communicavit, illustrissimus ac reverendissimus D. D. de Megrigni episcopus Grassensis, cui grates, pro tam gratuito beneficio, amplissimas referimus.

ANTIPOLITANI EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

PRima fidei semina apud Antipolim jacta ceterasque urbes maritimas a beati Polycarpi discipulis Provinciam appellentibus, fundatasque ab anno circiter 169. ecclesias Cemelenensem, quæ nunc Nicia est, Antipolitanam, Forojul. & Tolonensem existimat D. Godeau episcopus Grassensis & Venciensis lib. 2. hist. ecclef. pag. 290. verum nulla ad id probandum argumenta profert; & certe si qui primis hisce seculis federunt episcopi, penitus e memoria exciderunt: nam de Amalrico & Vigilio, qui sub annos 203. & 218. præfuisse in ecclesia Antipolitana leguntur, nulla apud antiquos scriptores mentio est, ipseque D. Godeau ingenue fatetur, de nullo ante Agroecium episcopo constare, ex veteribus monumentis ac libris editis. Itaque ad Armentarium veniamus.

I. Armentarius.

S. Armentarius seu Armatarius & Hermentarius Antipoli primus sedisse creditur, coliturque Draguinani Forojuliensis diœceseos oppido, in facello extra muros sub ejus invocatione dicato, in cujus fronte legitur: *S. Armentarius primus episcopus Antipolitanus.* In breviario ecclesiæ Grassensis Lugduni impresso anno 1528. dies ejus festus IV. idus Januarii assignatur. Duo hujus nominis præsules occurrunt tempore S. Leonis papæ, quorum alter numeratur inter episcopos Vellavorum seu Podiensium in Aquitania prima, quod diserte affirmat David Blondellus Apologiæ pro S. Hieronymi sententia sect. 3. pag. 132. alterum vero, qui Ausciensi præfuit ecclesiæ, epist. synodicæ episcoporum Galliæ ad S. Leonem subscripsisse an. 451. verisimile diximus t. I. *novæ Galliæ Christianæ*, quem tamen auctor supplementi conciliorum Galliæ, ex relatione J. Sirmondi & codice Savaronis, Antipolitanum in secunda Narbonensi episcopum facit; cui sententiæ favere videtur D. de Tillemont tom. XV. commentar. in hist. ecclesiasticam, & certe Armentarius memoratur in responsione S. Leonis ad libellum supplicem, quem comprovinciales episcopi metropolis Arelatensis, cui tum forte suberat Antipolis, ipsi obtulerant, pro restituendis hujus ecclesiæ privilegiis. *S. Leo. epist. 50.*

Quidam opinantur hunc ipsum esse Armentarium, qui ex Ebredunensi sede dejectus in concilio Rejensi, eo quod per vim intrusus & a duobus tantum episcopis esset consecratus, ad Antipolitanam postea regendam ecclesiam fuerit evocatus, mitigata sensim, quæ in eum lata fuerat sententia; sed hæc est mera conjectura. David Blondellus econtra eundem Armentarium ad ecclesiam Podiensem traductum existimat, consentientibus nimirum episcopis, ut in diversa saltem provincia ab Alpibus maritimis eligi posset; cuilibet hac in re divinare licet, nos argumentis, non privatorum opinionibus niti vellemus.

Bouche tom. I. pag. 390. Dynamium quemdam episcopis Antipolitanis accenset, nulla tamen probatione adducta. Sane Gregorius Turonensis lib. 2. hist. cap. 13. col. 67. laudat hujus nominis pontificem Engolisinensem ex verbis Paulini presbyteri, fide & religione conspicuum; & nos inter antistites hujus ecclesiæ Dynamium recensuimus post annum 400. Si tamen conjecturam elicere licet ex inscriptione Narbonensi, cum in illa legatur Dynamus episcopus pro reparatione ecclesiæ Narbonensis contulisse solidos L. fas est suspicari in eadem I. Narbonensi provincia fuisse episcopum & forte Biterrensem, cum hæc una ecclesia supersit, quæ in subscriptionibus epistolæ synodicæ præsulum Gallicanorum, suum non agnoscat antistitem. Conjectura est, quam pro assertione haberi nolumus.

II. Valerius.

Valerius martyrium passus fertur ab Eurico rege Gothorum Arriano anno 473. ex veteribus MSS.

III. Agroecius.

Carolus Cointius tom. I. Annalium ecclef. Franc. ad annum 536. pag. 503. conjicit Antipolim & Forumjulii primis temporibus unum eundemque habuisse episcopum, qui modo dictus est Antipolitanus, modo Forojuliensis, habitâ loci ubi præcipue sedit ratione; posteaque diœcesi in duas separata, suum Forojulii fuisse episcopum, suum quoque Antipoli; hancque divisionem antecessisse synodum Agathensem, anno Christi quingentesimo sexto celebratam. Huic conjecturæ nequaquam assentimur, suo enim loco probavimus diu ante episcopos sedisse apud Forumjulii, omnino discretos ab Antipolitanis. Porro Agroecius eidem synodo subscripsit his verbis *Agroecius in Christi nomine episcopus de Antipoli.* 506.
Anno autem 524. misit Cataphronium presbyterum ad 524.
concilium Arelatense IV. sedebat adhuc an. 527. 527.
quo, cum ad synodum Carpentoratensem venire neglexisset, rationem redditurus ordinationis Protadii contra canones factæ, meruit per annum integrum suspendi a Missarum celebratione, uti legitur in epist. synodica ejusdem concilii. Quidam existimant eundem esse Agroecium, qui contulit quædam ad sumtus novæ ecclesiæ Narbonensis, cujus jacta sunt fundamenta an. 444. mense Nov. auctore Marcello Galliarum præfecto, quæque an. 448. absoluta est. Certe, si valet conjectura centenario major mori debuit Agroecius. *Vide Tillem. tom. XV. Commentar. in histor. eccles. [pag. 405.]*

ANNI CHRISTI

IV. Eutherius.

Eutherius qui & Eucherius nominatur in MS. codice Murbacensi ante annos 900. scripto, alter fuit probabiliter ex duobus episcopis ejusdem no-
529. minis, qui concilio Arausicano II. anno 529. subscripserunt. Recensetur & in synodo Aurelian.
541. IV. an. 541. In collectione conciliorum Binii, hæc synodus ad annum circiter 545. differtur, ibique Evarius episcopus ecclesiæ Antipolitanæ memoratur, qui sane haud alius est ab Eutherio vel Eucherio. Porro sub hoc præsule, sedem Antipolitanam Aquensi metropoli antea subditam, deinceps Ebredunensi subjacuisse ecclesiæ conjiciunt quidam, nullo tamen ad id statuendum prolato testimonio: Cointius longe postea sub metropoli Aquensi perseverasse contendit. Mabillonius noster eumdem esse putat ac Ætherium episcopum, qui impetravit partem reliquiarum SS. Vincentii, Orontii & Victoris martyrum a Beroaldo abbate Ebredunensi, easque collocavit in loco, qui Noviacus dicitur. Bollandus ad diem 22. Januarii pag. 390. cum legisset Ætherium fuisse episcopum *Antinciæ* seu *Antimiæ*, reponendum censuit Diniæ aut Sanitii vel Niciæ, at Mabillonius conjicit legendum *Antibiæ*, in annal. Benedictinis ad an. 551. n. 36. Cointius tamen contendit veram lectionem esse *Aventicæ* Ætheriumque huic ecclesiæ, quæ nunc Lausanensis est, adjudicat tom. 1. Annal. ecclesiast. ad annum 548. pag. 734.

V. Eusebius.

Interfuit Eusebius concilio Aurelianensi quinto
549. anno 549. per diaconum nomine Septembrem. Idem forsan præsens adfuit (saltem id asserit Cointius) ac subscripsit synodo Arelatensi V. an. 554. tacito sedis suæ nomine. Scripsit vero de translatione reliquiarum SS. Vincentii &c. si Eutherius ejus decessor idem sit ac Ætherius qui hæc sacra pignora accepit a Beroaldo abbate, nam scriptor historiæ hujus translationis dicit se Ætherio episcopo successisse.

VI. Optatus.

Optatus occurrit in synodo Parisiensi IV. anno
573. 573. & in Matisconensi secunda an. 585. ad
585. quam misit legatum.

VII. Deocarius.

Deocarius adfuit concilio Cabilonensi tempo-
644. re Clodovei regis II. anno 644. quo, celebratam hanc synodum autumat Cointius Annal. tom. 3. pag. 173. Sirmundus vero sexennio post, idest an. 650. Rata quoque habuit privilegia, quæ monasteriis S. Columbæ & S. Petri Vivi Emmo
658. Senonensis antistes concessit anno circiter 658. Vide Mabillonium ad hunc annum numm. 63. & 64.

VIII. Aribertus seu Autbertus.

A Deocario ad hunc Aribertum seu Autbertum effluxere anni saltem 130. ideoque hic manca series est episcoporum Antipolitanæ urbis.

A Porro Autbertus occurrit primum an. 788. quo, interfuit concilio Narbonensi adversus Felicem Urgellitanum coacto; quid autem super pravo ejus dogmate statuerint patres, non produnt acta 788.
synodalia, nam huic concilio Felix præsens adfuit subscripsitque. Suspicatur vero Cointius t. 6. Annalium pag. 465. in hac synodo varie fuisse disputatum, nec defuisse qui Felicem tuerentur; quem sub initium anni proximi ductum esse in Bavariam, ubi Carolus Magnus tunc morabatur, referunt Annalistæ Loiselianus, Fuldensis, ac Bertinianus, tuncque celebratum fuisse concilium Reginoburgi *, in quo Felix primum damnatus est. B Habita est autem hæc synodus anno 792. uti testatur Annalista Laureshamensis, ex quo argumentum elicit Cointius adversus eos, qui concilium Narbonense anno Christi 788. celebratum volunt, & inter illud ac Reginoburgense quatuor annorum intercapedinem collocant; ideoque serius differendam synodum Narbonensem & an. 791. consignandam censet.

* Ratisbonnæ.

IX. Heldebonus.

Vincentius Barralis in abbatum Lerinensium catalogo testatur Leibulfum illustrem virum & C uxorem ejus Oddam, munificos se præstitisse erga monasterium Lerinense tempore Leotmundi abbatis, cui res multas in Arelatensi pago sitas largiti sunt anno 15. Ludovici Pii imperatoris, qui annus concurrit cum anno Christi 828. Insigni 828.
vero huic donationi subscribunt archiepiscopi duo, Benedictus & Notho necnon Heldebonus episcopus. Notho Arelatensis archipræsul agnoscitur, Benedictum inter Aquenses archiepiscopos annumeravimus, ad cujus metropolim tunc temporis episcopium Antipolitanum pertinuisse Cointius asserit. Porro Heldebonus sine expressione ecclesiæ censetur diœcesanus episcopus seu Antipolitanus, in cujus diœcesi sita est Lerinus insula. D Ita sentiunt Cointius & Mabillonius in Annalibus ad annum 828.

X. Aimarus.

Aimarum Sammarthani memorant an. 930. 930.
referunt eodem anno Bouche & Louvet in catalogis episcoporum urbis Antipolitanæ, nullo tamen prolato testimonio, & certe explorati aliquid de hoc præsule reperire, nostræ non fuit felicitatis.

XI.

Dandus est hic locus cuidam episcopo Anti- E politano, qui sedebat an. 966. ex authentico ca- 966.
pituli Arelatensis instrumento eruto ex tabulario S. Victoris Massil. ubi memoratur Silvester archipræs. Secundæ Narbonensis, id est Aquensis ecclesiæ, cum sex ejus suffraganeis Lauderico, Thederico, Airardo, Honorato, Pontio, Umberto, dignissimis ecclesiarum suarum pastoribus, sub Iterio Arelatensi primate, sed quæ cuilibet eorum assignanda sit cathedra, prorsus incertum.

XII. Bernardus I.

Jam sedebat Bernardus an. 987. si fides sa- 987.

ANNI CHRISTI 1000. cramentalibus libris ecclesiæ Arelatensis. Sane A
memoratur an. 1000. in veteribus chartis Antipolitanæ ecclesiæ. Anno 1004. adfuit electioni Johannis abbatis S. Pontii Niciensis, ex hujus monasterii monumentis & tabulis, uti refert P. Jofredus in sua Nicæa illustrata pag. 159. Exstat in sacramentali ecclesiæ Arelatensis libro, quoddam hujus præsulis jusjurandum his verbis: *Ego Bernardus ecclesiæ Antipolitanæ vocatus episcopus, profiteor me deinceps sub ditione Arelatensis metropolitæ consistere & ejus jussionibus obtemperare.* Id factum refertur ad annum 987. tempore Annonis archiepisc. Arelatensis.

Illustrissimus ac Reverendissimus D. D. episcopus Grassensis monuit nos vidisse se quædam B
acta, ex quibus Bernardi pontificatus producitur ad annum 1022. quæ, cum haberet ad manum,
1018. inde collegit hasce chronicas notas 1018. &
1022. 1022. quas, ne forte memoria exciderent, statim chartæ credidit, postea eadem acta serio conquisita, ut diligentius inspiceret ac examini subjiceret, nunquam reperire potuit.

XIII. Heldebertus I.

Heldebertus qui & Adelbertus & quandoque
Ch. I. & II. col. 210. & 211. in append. Aletbertus in chartis Lirinensis monasterii, filius fuit Jauceranni ex Belielde de Gameron, & Ro- C
doaldo comite Antipolitano avo gaudebat, e quibus antiquissima & nobilissima gens de Grassa in Provincia, in plures ramos nunc divisa traxit
1026. originem. Electus dicitur an. 1026. sane biennio post ecclesiam S. Michaëlis urbis Antipolitanæ monasterio Lirinensi restituit. Concessit eidem parœciam castri Marcellini (cui nunc Cannæ nomen) cum decimis an. 1036. Ratum habuit & donationem eisdem Lirinensibus factam a suo fratre Guillelmo an. 1007. terræ de Petra-Foci *Pierre-Fons*, immo & eandem amplificavit addendo Vallem-auream cum appendicibus anno
1038. 1038. die 9. Decembris. Adstitit Benedicto IX. D
papæ ecclesiam S. Victoris Massil. consecranti cum multis aliis præsulibus an. 1040. ind. VIII.
Vide instrumenta t. I. Ch. XV. col. 110. idibus Octobris. Dedit anno sequenti ascetis Lirinensibus omnia altaria comitatus Antipolitani, exceptis ecclesiis parochialibus. Erga Isarnum abbatem & monachos Massilienses munificum etiam se præbuit dando ipsis locum de *Clausona* anno
Ch. I. col. 209. in append. 1042. qua in donatione episcopum se Antibulensem vocat. Subscriptus occurrit anno 1048. mense Martio in charta donationis Rajambaldi Arelatensis archiepiscopi de rebus *proprietatis suæ in villa Camarica* comitatus Arelatensis.

1050. An. 1050. quod pridem Pontius abbas cœ- E
Chronologia Lerinensis pag. 366. I. alphabeti. nobio Lirinensi obnoxium fecerat monasterium S. Verani diœcesis Venciensis, chirographo suo approbavit. Anno item 1058. celebrata synodo
1058. diœcesana, a clericis suis rata haberi voluit omnia bona monachis Lerinensibus concessa, quibus & an. 1061. Lerini degens quoddam munusculum
Ibidem p. 153. 2. alphab. dedit, ut orationum ipsorum fieret particeps. Porro de tempore ipsius obitus nihil comperimus: conjicimus tamen ipsum aliquot ante annis episcopalis oneris sarcinam deposuisse. De Pontio I. quem Sammarthani & Louvet Heldeberto substituunt, nullum ejus factum commemorantes, nihil quoque nobis dicendum occurrit; hunc Bouche an. 1050. ponit, quod minime cum gestis Heldeberti & chronologia Lirinensi cohæret, ideoque expungendus nobis videtur. Suspicamur autem non Antipolitanum fuisse episcopum, sed Massiliensem, quo nomine subscripsit Narbonensi, apud S. Ægidium concilio circa annum 1050.

XIV. Gaufredus I.

Gaufredus episcopus nominatur anno 1056. in chronologia Barralis 2. alphab. pag. 152. At cujus sedis minime prodit. Verum diserte vocatur
Antipolitanus antistes anno 1060. in quadam 1060.
scheda tabularii principatus Monœci; cedente nimirum patruo, pastorale forsan sumserat pedum: erat enim filius Guillelmi Jauceranni Heldeberti
episcopi fratris ex Phida conjuge. Anno 1078. 1078.
ecclesiam B. Mariæ de Grassa cum accessionibus suis dono dedit S. Honorato Lerinensis insulæ patrono, cum consilio canonicorum suorum, ex tabulis Lerinensibus in chronologia citata relatis, quæ postmodum ecclesia nostris temporibus cessit
presbyteris Oratorii Domini Jesu. Insuper an. 1083.
1083. concessit eidem cœnobio ecclesiam de Mogins, cui jam an. 1056. villam ipsam de Mogins contulerat tam ipse pater Guillelmus comes Antipolitanus, quam ejus filii, inter quos recensetur Gaufredus episcopus; quam donationem confirmavit Gregorius papa VII. ann. 1084. Quando vero diem clauserit extremum non comperimus.

XV. Aldebertus seu Adelbertus II.

Occurrit hic episcopus anno 1089. quo in 1089.
controversia cum Victorinis monachis obtinuit arbitrorum sententia ecclesias S. Stephani de
Bazzamon &c. Anno 1093. testis subscripsit 1093.
donationi basilicæ S. Verani secus fluvium Lupi
factæ monasterio Lirinensi per Petrum Vencien- Barralis pag. 155. 2. alphab.
sem episcopum. De Aldeberto altum postea silentium.

XVI. Manfredus.[a] De Grimaldi [a]

In stemmate Grimaldorum locum habet Man-
fredus qui & Majamfredus [b] episcopus Antipo- [b]
litanus, apud Johannem Columbi in Noctibus Blancalandanis pag. 69. & Morerium. Controversiam diremit anno 1110. cum Petro abbate Lirinensi. An. 1113. asseruit P. abbati ejusdem cœnobii ecclesiam de Arluco & alias, Berengario præsente Forojuliensi antistite, a quo postea ipse Manfredus accepit donum omnium jurium,

[a] In chronologia Lerinensi pag. 158. a. alphabeti, legimus quemdam monachum Lerinensem fuisse consecratum in episcopum Antipolitanum a legato summi pontificis Paschalis II. quem cum urbis clerici recusarent, episcopus Genuensis semel atque iterum iisdem scripsit, ut adimplerent ea, quæ dominus Papa mandaverat, & prædictum monachum cum debito honore susciperent in pace & concordia. Quod tamen effectu caruisse videtur, nisi forte id intelligendum veniat de ipso Manfredo.

[b] Ex genealogica & historica Grimaldæ gentis arbore a Carolo de Venasque edita Parisiis an. 1647. fol. 69. Manfredus antistes Antipolitanus frater fuit Caroli Sistaricensis episcopi, quorum pater Grimaldus II. erat filius Guidonis filii Grimaldi I. Monoeci dynastæ.

ANNI CHRISTI

quæ possidebat in castro Avenioneti, quod nunc *la Napoule* vocatur, addita etiam ecclesia B. M. de Pegomas. Concessit eidem abbati ecclesiam S. Michaëlis de Rocaforti hoc eodem anno. Arbiter fuit dissidii pro castro de Soleriis monachos
1116. inter Massilienses an. 1116. Testis & an. 1119. in compositione alterius litigii inter eosdem & episcopum Massiliensem, ex tabulis S. Victoris.
1120. Interfuit anno 1120. absolutioni Guigonis comitis Forcalqueriensis certis conditionibus factæ, ex chartis Montis-majoris.
1124. An. 1124. Honorius II. papa inscripta Manfredo epistola necnon Berengario Forojuliensi, Petro Niciensi, & Augerio Rejensi adhucsuperstiti (nam sedit eodem an. in concilio Viennensi) conqueritur, quod Lerinensi abbati & monachis, qui vexabantur a Sarracenis, quasdam ecclesias violenter auferrent. Obtinuit Manfredus an. 1125. a Berengario Provinciæ comite toparchias de Auribello
1129. & de Biot. Eo præsente an. 1129. fit transactio inter Garinum abbatem & ecclesiam Forojulien-
Barralis pag. 160. sem ex tabulis Lirinensibus. Præsens quoque memoratur Manfredus episcopus tribus solemnibus Lirinensi monasterio factis restitutionibus, de
pag. 161. quibus agit chronologia Barralis in vita Garini abbatis; ubi etiam adfuisse legitur juramento Petri de Misone, quod nullam deinceps in Valle-
Ibidem pag. 162. aurea ad idem cœnobium pertinente vim inferret.
1131. Actum est hoc, anno 1131. Consecutus fuerat anno superiori a Guillelmo de Railliano & Gaufrido ejus fratre, quidquid ad ipsos pertinebat apud Avinionetum, cui subinde adeptioni castrum ipsum ac ejusdem loci jurisdictio accessit, dono Raimundi comitis, & Fulconis filii Guillelmi Remes de S. Johanne, Albergarda ejus uxore consentiente. Circa hoc tempus eadem chronologia meminit maximæ litis inter Manfredum Antipolitanum episcopum & monasterium Lirinense motæ, quæ sub Fulcone II. abbate sopita est auctoritate apostolica, rescripto misso nobilibus viris de Grassa Bertranno & Raimundo fratribus, &c. necnon Guillelmo de Railliano. Varia subinde comparavit emtione vel possessorum donatione gratuita Manfredus apud idem castrum Avenioneti, necnon locum *Mandelieu*, cui quondam castrum Apiani vocabulum erat, annis 1133.
1134. & 1134. Transegit eodem anno cum abbatia Lerinensi pro prioratu S. Cæsarii, quem, ut pote antiquitus ad episcopatum pertinentem monachi ei restituunt. De ipsius gestis nihil amplius occurrit.

XVII. Gaufridus II.

Hunc episcopum a Sammarthanis & Louvet omissum, nobis indicavit reverendissimus & illustrissimus DD. episcopus Grassensis. Electum asserit an. 1140. nulla tamen adducta probatione.
1143. Certe an. 1143. Phedia mater Audiberti & Hugonis de Esclapono dat Gaufrido Antipolitano episcopo toparchiam *de la Motte*.

XVIII. Petrus I.

1146. Petrus an. 1146. Lerino concessa a suis antecessoribus auferre molitus, hoc eodem anno resipuit, inita pace inter ipsum & Lerinenses super ecclesia de Cauneto *al.* de Cannis & aliis. Eo præsente an. 1148. Petrus episcopus Niciensis canonicis regularibus in suam ecclesiam admissis dedit ecclesiam B. M. Villæ-veteris. Vide in prædicto episcopo Niciensi Petro apud Josredum in *Nicea illustrata*. Testis etiam est anno 1152. in 1152.
litteris Raimundi Barcinonensis comitis pro Arnaldo Niciensi antistite. Adstitisse legitur morienti Lamberto Venciensi præsuli an. 1154.* ** al. 1153.*
Bullam ab Adriano IV. impetravit an. 1155. 1155.
qua omnia bona mensæ episcopali addicta ipsi asseruntur. Pepigit eodem anno XI. Martii pro quadam controversia inter ipsum & Raimundum de Grassa; cujus transactionis exemplar archetypum in membranis exaratum, etiamnum exstare in tabulario Grassensis episcopatus monuit nos dominus episc. Grassensis. Ad meliorem vitam transiit VI. cal. Octobris, ex necrologio cœnobii S. Andreæ secus Avenionem.

XIX. Raimundus I.

Hic etiam antistes a Sammarthanis & Louvet omissus, a Bouche dicitur sedisse jam ab an. 1158.
Sane nominatur anno sequenti in charta pro par- 1159.
titione bonorum inter Arnaldum episcopum Niciensem & capitulum ejusdem ecclesiæ. Item in instrumento, quo consules populusque Niciensis civitatis satisfaciunt eidem Arnaldo præsuli, cujus concordiæ arbiter fuit Raimundus noster, ex
observationibus domini d'Ache. Anno 1163. 1163.
interfuit judicio Petri episc. Massil. inter canoni- *Vide in t. 1. Ch. XXI. pag. 113. col. 1.*
cos Massil. & moniales S. Salvatoris. Eodem anno litem diremit motam inter eundem Petrum antistitem Massil. ex una parte & ejusdem ecclesiæ præpositum & canonicos ex altera, uti probat hoc instrumentum ex tabulario Massil. ecclesiæ descriptum:

In nomine Domini nostri J. C. tam præsentibus quam futuris pateat hominibus, de controversiis seu querimoniis, quæ inter Massiliensem episcopum & ejusdem ecclesiæ præpositum & canonicos vertebantur, nobis R. Carpentoractensi & R. Antipolitano episcopo ad hoc ab utraque parte vocatis & judicibus electis &c. Hæc acta sunt in civitate Massiliæ publice, apud sedem antiquam B. Mariæ, inter duo refectoria novum & vetus, anno ab Incarnatione Domini 1163. Luna VII. epacta III. 8. calend. Junii, in præsentia prædictorum episcoporum Carpentor. & Antipol. & omnium istorum Hugonis, Gaufridi de Massilia & Bertrandi fratris ejusdem & Rostagni de Fos, &c.

Quidam ad annum 1167. pervenisse Raimundum volunt, at nullum assertionis hujus produnt testimonium.

XX. Bertrandus I.

Berengarium III. Provinciæ comitem munificum expertus est Bertrandus episcopus an. 1166. 1166.
5. Augusti, quippe cui largitus est hic princeps castra de *Moüans* & de *Oppio*, quæ donatio inserta est chartæ cuidam anni 1324. a Boconi notario. Transegit Bertrandus Antipolitanus antistes cum Raimundo de Grassa & fratribus ejus mense

ANNI CHRISTI 1173. Julio feria 3. anno 1173. Exstat in tabulario Grassensis episcopii instrumentum autographum hujus transactionis, cujus arbitri fuere Raimundus D, G. comes & marchio Provinciæ & P. Ausonensis episcopus vicem Regis Arragoniæ gerentes. Pepigit & Bertrandus præsul cum B. de Grassa 29. Sept. anni 1176. Eodem anno Ildephonsus Arragoniæ rex, Barcinoniæ comes & marchio
Vide in app. Ch. III. col. 111. Provinciæ, donat, laudat & concedit Bertrando Antipolitano episcopo quidquid habebat, tenebat & poterat acquirere, &c. Memoratur insuper Bertrandus in variis actis ann. 1174. 28. Sept.
1176. & 1176. mensibus Febr. & Sept. post festum S. Matthæi, quæ archetypa servantur in tabulario Grassensi.

XXI. Fulco.

Hic exscriptorum temeritate & inscitia suborta est confusio. Initiali quippe nominis Fulconis littera F. in quibusdam instrumentis reperta, integrum nomen supplere volentes, nunc Franciscum, nunc vero Fredolum perperam reposuerunt, sicque unum & eundem episcopum in tres diviserunt, qui tamen constanter unicus fuit Fulco, uti ex dicendis patebit.[a] Is ex monacho S. Victoris Massil. ad infulas episcopales assumtus, sede-
1178. bat an. 1178. quo Ildephonsus Provinciæ comes asseruit ipsi donationem castrorum *de Moüans* & *de Oppio* jampridem a R. Berengario factam, cui toparchiam *de Saint-Valier* adjecit. Interfuit Fulco
Tom. x. concil. pag. 1530. Antipolitanus episcopus concilio Lateranensi sub Alexandro papa an. 1179. Testis adest eodem
1179. anno cum Willelmo Venciensi episcopo, W. de Benevento Diniensi electo & Amelio Tolonensi præposito in donatione castri de Claverio, quod Hugo de Claverio præpositus Forojuliensis canonicis Forojuliensibus liberaliter concessit. Exstat in tabulario Grassensi charta autographa Ildephonsi Arragonum regis comitis & marchionis Provinciæ, pro ecclesia Antipolitana, in qua Fulconis nomen integrum occurrit, quam hic juvat inserere:

Notum sit. . . . . . . quod ego Ildephonsus rex Aragonum, comes Barchinoniæ & Marchio Provinciæ . . . . . ob remissionem peccatorum meorum & beatæ recordationis fratris mei Raimundi Berengarii . . . . . . ad gratiam dilectissimi nostri Fulconis venerabilis Antipolitani episcopi, laudo & dono in perpetuum ecclesiæ Antipolitanæ totam illam albergam, &c. . . . . omnia jura & causas, quæ in eadem villa Antipolitana habeo, &c. Actum mense Junio 1181. vide Bouche ad hunc annum hist. Prov. lib. 9. sect. 2. cap. 4. pag. 151. ubi refert eandem vel
1182. similem donationem Fulconi factam. An. 1182. Fulconis etiam nomen occurrit in altero ejusdem Ildephonsi regis instrumento, quo perpetuam libertatem concedit ecclesiæ B. M. de Grauleriis, ex tabul. S. Victoris Massil.

Idem Fulco testis adest in donatione facta a Sanctio comite & marchione Provinciæ, Bertrando Massiliensi, Guillelmo Grosso, Barrali ejus fratri vicecomitibus Massiliæ *de omnibus bonis & honoribus, quæ & quos in hac urbe possidebant vel poterant acquirere anno 1184.* ex tabul. urbis Massiliæ. ANNI CHRISTI 1184.

In chronico relato a R. P. Labbe in bibliotheca MSS. codicum, necnon in schedis Peireskianis hæc leguntur. *Pateat cunctis quod anno Dominicæ Incarnationis 1185. mense Junio, dominus Fulco Antipolitanus episcopus monasterium Massiliense restauravit, cum de manibus Judæorum vallem Massiliæ liberavit, qui eodem anno II. idus Julias apud præfatum monasterium sepultus est.* Tumulo cuidam militum Pisanorum in Sarracenico ad Majoricas insulas bello peremtorum an. 1114. & apud S. Victorem Massil. sepultorum, addita est inscriptio quædam, quæ sic incipit. IIII. ID. JULII Ō. DOMNUS FULCO ĀTIPOLITANUS EPS. 1185.
Quo die reipsa habet anniversarium in eodem monasterio & cellerarius tenetur *providere bene & honorifice.* Ex quodam *Rotulo* hujus abbatiæ, Armar. Massil. num. 189. Fredolum quemdam Fulconi sufficiunt Sammarthani, Bouche & Louvet anno 1182. quod sane stare nequit cum his, quæ de Fulcone jam diximus, cujus nomen initiali tantum littera designatum, forsan Fredoli vocabulo male suppletum est, & huic catalogo insertum, quod expungendum censemus; certe Fredolus sedebat tunc temporis apud Forumjulii, non vero Antipoli.

XXII. Willelmus I.

Innotescit Will. seu Guillelmus ex approbatione, quam dedit sodalitio cuidam anno 1186. 1186.
his verbis.

Ad honorem Dei & B. Mariæ Antipol. Ego Willelm. Dei gratia Antipol. episcopus, laudo & approbo confratriam Grassæ a temporibus B. Antipol. episcopi institutam.

Item, *laudo atque concedo confratriæ prædictæ oblationes unius diei in anno, quas F. Antipol. episcopus eidem confratriæ donaverat, &c.*

XXIII. Raimundus II.

De Grimaldi

Grimaldo III. Monoeci dynasta patre natus est Raimundus antistes Antipolit. bullamque protectionis obtinuit an. 1188. a Clemente papa 1188.
III. qua ipsi omnia episcopatus bona asseruntur. *Vide Johan. Columbi in Notitiis Blancelandensis.*
Memoratur vero sola initiali nominis sui littera in veteri codice MS. Forojuliensis ecclesiæ anno 1190. ubi agitur de quadam compositione inter 1190.
episcopum & præpositum Forojulienses pro institutione sacristæ; interfuit eodem anno cuidam transactioni Fredoli Forojuliensis episcopi cum Eustorgio S. Victoris Massil. abbate.

Ipsi Dulcia Petri de Misone filia vendidit partem loci *de Saint-Vallier* anno 1192. cujus ven- 1192.
ditionis chartam in tabulario capituli hactenus asservari docet Claudius Bernardi *capicerius* ecclesiæ Grassensis. Exstat etiam in tabulis episcopatus præceptum Ildephonsi Aragonum regis ac Provinciæ comitis, in gratiam R. Antipolitani

[a] In tabulario Boscodunensi occurrit Isnardus quidam episc. Antipol. testis an. 1179. in charta Raimundi Provinciæ comitis pro Boscoduno; verum ab omnibus scriptoribus omittitur, & certe ipsi locus non suppetit ex dicendis in Fulcone.

ANNI CHRISTI

episcopi, archetypum & in membranis exaratum, sub hac forma.

Ildefonsus D. G. rex Aragonum, &c. dilectis suis R. (Raimbaudo) *& Willelmo de Grassa...... præcipimus, quod dilecto nostro R.* (Raimundo) *Antipolitano episcopo reverentiam exhibeatis, &c.* De Ildefonso I. qui Raimundo nostro coævus fuit & anno tantum 1196. diem clausit extremum, quidam hæc intelligunt; at cum chronicis notis careat hoc instrumentum, nihil inde certi colligere possumus.

XXIV. Olivarius.

Olivarius, qui & aliquando Nivarius, eruitur ex chartis Montis-majoris, in quibus potestatem fecisse memoratur Guillelmo abbati B. Mariæ de Pratis & monachis, ecclesiam in diœcesi sua ædificandi & habendi in loco *Sartolis* nuncupato 3.
1199. Febr. indict. 3. *al.* 2. anno 1199.

XXV. Bertrandus *al.* Bernardus.

Bernardi nomen huic præsuli affingunt Sammarthani, Bouche, & Petrus Louvet, ex initiali forsan nominis ejus littera perperam suppleta, quæ multifariam accipi potest: sane in chronico Lirinensi MS. quod noster D. Claudius Estiennot diligenter evolvit & inter fragmenta sua retulit, occurrit Bertrandus cum integro nomine, diciturque plurimum contendisse cum Guillelmo de Gordono abbate Lirinensi, qui electus an. 1202. pedum gessit ad annum 1212. Porro B. Antipolitanus episcopus adstitisse memoratur an. 1208. circa festum omnium sanctorum, Ildephonso Provinciæ comiti & marchioni immunitatem Forojuliensi ecclesiæ & canonicis concedenti. Eodem anno prima tantum sui nominis littera designatus,[a] asserit una cum Hugone Regensi episcopo & W. abbate Floregiæ donationes S. Victori factas a Roncelino vicecomite Massiliæ. Exstant in tabulario Grassensis episcopatus duo chartarum
1211. archetypa, alterum anni 1211. 18. Decembris, quod sic habet:

In nomine Domini ego Willelmus de Grassa vendo vobis domino Bertrando Antipolitano episcopo sextam partem, quam habeo in molendino
1213. *de Castello.* Alterum anni 1213. 7. Octobris in quo sic legitur. *In nomine Christi an. 1213. indict. 1. mense Octobri die 7. confessus est Ugo de Grassa se vendidisse & tradidisse domino Bertrando Antipolitano episcopo sextam partem in molendino de Castello, &c.* At hæc Ugonis confessio fieri potuit sedente Guillelmo, qui sequitur, proindeque Bertrandum obiisse anno 1211. exeunte, vel ineunte 1212. conjicimus.

XXVI. Guillelmus II.

Guillelmus, qui & Gaussclinus & Gausselmus de sancto Marcello dictus memoratur in chronico Lirinensi MS. & apud Bouche in serie episcoporum an. 1212. diciturque eodem anno univisse monasterium B. Mariæ de Pratis seu de Valle-bona, cum abbatia Fallisocensi, & ex duobus cœnobiis unum conflavisse, cui Hugonem præfecit abbatem die 12. Decembris. Nulla tamen de hoc præsule acta supersunt in tabulario Grassensi, forsan quod brevi temporis spatio præfuerit.

In charta Simonis de Monte-forti ducis Narbonæ, quam inspexit noster domnus Jacobus Boyer in tabulario domus publicæ Nemausensis, occurrit Guido quidam Grassens. episcopus an. 1216. die 19. Julii, regnante Philippo II. 1216.
Francorum rege; at in eam mendum irrepsisse putamus & pro *Grassensis*, *Carcassensis* reponendum, nam hi chronici characteres optime quadrant in Guidonem Carcassonæ urbis antistitem, de quo proinde chartam hanc interpretari par est; qui præsul tunc temporis sanctitate & doctrina florebat, & in historia Albigensium celebris est. Porro sedes Antipolitana Grassam nondum translata fuerat, & de Guidone Grassensi nulla apud scriptores mentio, nullum in tabulario Grassensi vestigium.

XXVII. Bertrandus III.

De Aquis.

Hic ultimus fuit Antipolitanus episcopus ac primus Grassensis. Ex familia S. Dominici dicitur assumtus, & cognomen habuisse de Aquis, forte ex natali solo, quanquam volunt aliqui ipsum ex nobili gente de Aquis in Provincia prognatum. Prima sui nominis littera notus memoratur anno 3. Honorii papæ III. hoc est 1218. cujus 1218.
pontificis auctoritate apostolica misit monachos S. Victoris in possessionem bonorum Roncelini olim vicecomitis Massiliæ. Anno 1221. comparavit Bertrandus antistes Antipolitanus medietatem omnium rerum, quas B. de Grassa possidebat in urbe Antipolitana, & ejus territorio, pretio 50. librarum Januensium. Chartam inter instrumenta nostra retulimus. *Vide Ch. IV. col. 212. in append.*

An. 1224. adstante B. Antipolitano episcopo 1224.
Fulco S. Mariæ Vallis-Bonæ abbas terram ad rivum *Merlet* acquisivit die 23. Julii ex tabulis S. Andreæ Avenionensis. Porro B. Antipolitanus episc. dicit se judicem datum a bonæ memoriæ Papa Honorio III. una cum R. Regensi episcopo, & abbate Floregiæ seu Toroneti in causa monachorum S. Victoris adversus Massilienses, qui cum a Vicecomitum dominorum suorum potestate, numerata pecunia se liberassent, pro ea tamen vicecomitatus parte, quam Roncelinus Guillelmo III. S. Victoris abbati dederat, gravissimas movebant lites, jurgiaque excitabant, (lector autem advertet Honorium papam inchoavisse pontificatum an. 1216. absolvisse vero an. 1227.) Itaque Bertrandus rogatus a Bonifilio S. Victoris abbate Massiliam accessit anno 1229. & re ma- 1229.
ture discussa sententiam tulit una cum collega Toroneti abbate adversus Massilienses, & monachis patrimonium Roncelini asseruit, cui judicio Rostagnus Regensis episcopus, aliis occupatus negotiis interesse non potuit. Quod ideo observavimus, ut sententiam eorum convellimus, qui Pontium quemdam hoc ipso anno epi- *Ex tabul. S. Victoris Massil.*

[a] Ex quo loco mendum corigendum, quod irrepsit tom. 1. col. 401. ubi designatur sub littera R. loco B.

ANNI CHRISTI

scopum inducunt, ex monumentis (inquiunt) ecclesiæ Grassensis. Sane nihil ex hujus episcopi gestis uspiam reperisse se monuit nos illustrissimus hodiernus episcopus Grassensis, diligenter licet tabulario episcopatus evoluto.

1234. Anno 1234. indict. 6. *al.* 7. mensis Martii die 27. B. Antipol. episc. emit ecclesiæ nomine a Gaufrido de Grassa filio quondam Guillel. de Grassa tertiam partem, quam habebat in terra de Nogarede ex charta episcopatus archetypa. Comparavit ab eodem omnes terras & jura, quæ ipsi competebant in civitate Antipolit. & ejus territorio anno 1238. 28. Aprilis; triduo ante fidem & obsequium obstrinxerat Raimundo Berengario Provinciæ comiti, a quo non multo post, die scilicet 30. Augusti ejusdem anni, dominium & *Seignoriam* urbis Antipolitanæ, numeratis 30. millibus solidis Raimundensibus consecutus est.

Tabul. episcopatus.

Ibidem.

1239. Anno 1239. 5. Decembris B. Antipol. episc. & Henricus prior & capitulum ejusdem ecclesiæ compromittunt in Aymarum archiep. Ebredun. pro divisione bonorum & redditUum ecclesiarum Antipolis & Grassæ, vide chartam inter instrumenta. Cives Antipolitanos ad clientelæ sponsionem admisit Bertrandus an. 1240. 22. Julii, ex instrumento episcopatus archetypo. Eo sedente divisio bonorum episcopum inter & capitulum facta est ab eodem Aymaro archipræsule Ebred. apud Senesium an. 1242. 3. die Sept. adstantibus R. Wapinc. P. Glandat. & Guillelmo Senecensi episcopis, & aliis pluribus rogatis testibus; cui postea divisioni robur adjecit Raimundus Berengarius Provinciæ comes & marchio 2. cal. Octobris ejusdem anni. Vide Bouche tom. 1. pag. 292.

Ch. v. col. 212. in append.

1240.

Ibidem.

Anno 1244. pedum gerente adhuc Bertrando 14. cal. Augusti sive 19. Julii, Innocentius papa IV. pontificatus anno 2. sedem episcopalem Antipoli Grassam transtulit ob aëris insalubritatem, terræ depopulationem & barbarorum incursiones, bullamque direxit Aymaro Ebredunensi archiepiscopo exsecutioni demandandam. Epocham hanc nacti sumus in schedis quibusdam e tabulario serenissimi principis Monoeci erutis, in quod pleraque invecta fuere episcopatus Antipolitani documenta. Iisdem characteribus insignitam reperit illustrissimus DD. episc. Grassensis hodiernus (uti nos monuit) in quibusdam capitibus cardinali Petro de Saxo a sede apostolica delegato oblatis, ab œconomo capituli Grassensis, adversus præpositum ejusdem ecclesiæ. Translationem hanc a quibusdam serius poni minime nos latet, inter quos Johannes Columbi in Noctibus Blancalandanis, duo Innocentii IV. diplomata profert, in quorum priori pontifex ad Humbertum scribens Ebredun. archiepisc. an. 1247. meminit episcopatus Antipolitani metropoli Ebredunensi subditi: in altero autem anni 1250. ad Henricum ejusdem sedis archipræsulem, pro Antipolitano episcopatu memoravit Grassensem; ergo (inquit) non sub Bertrando mutata sedes, sed sub Raimundo ejus successore, qui annis 1247. & 1250. sedebat. Hinc Leander Albertus lib. 3. de viris illustribus ord. Prædicat. Raimundum appellat ecclesiæ Grassensis primum antistitem. Verum hæc omnia certissimis ac fide dignis testimoniis præponderare non debent, & quidem ad diploma Innocentii IV. anni 1247. responderi potest, pontificem meminisse episcopatus Antipolitani, tum quia recens adhuc erat sedis translatio, tum quod ex integro sortita non esset effectum bulla translationis, renitentibus forte archiepiscopis Ebredunensibus, quæ tandem sub Raimundo ad exitum perducta est. Porro sedente Bertrando sex clerici beneficiati in ecclesia cathedrali stabiliuntur 6. Decembris anni 1244. & in instrumento ejusdem anni memoratur Bertrandus tanquam Grassensis episcopus, his verbis:

In nomine æterni Dei piissimi an. Incarnat. 1244. indictione 2. Decembris die 6. sancti Nicolai. Cum mensa episcopalis, &c. reformatione aliqua indigerent, dominus B. Dei gratia Grassensis episcopus & dominus Henricus Sistaricensis episcopus & præpositus Grassensis, &c. Idibus Julii anno 1245. pontificatus 3. Innocentius IV. committit episcopis Niciensi & Grassensi reformationem ecclesiæ Grassensis, quam postea bulla data ratam habuit 13. Aprilis ejusdem anni idest 1246. secundum hodiernum computandi morem. Obiit Bertrandus eodem anno (uti conjicimus) idibus Decembris ex martyrologio Forojuliensi.

ECCLESIA GRASSENSIS.

GRASSA, nonnullis Grimnicum in Alpibus maritimis & Provincia, sub Aquarum-Sextiarum senatu, cœli clementia & soli ubertate spectabilis urbs, ac populo frequens, sita est ad fluviolum, qui Varum ingreditur. Huic urbi nomen indidisse L. Crassum Romanum consulem volunt aliqui, quam opinionem refellit Bouche lib. 3. hist. cap. 4. contenditque Grassam antiquitus Horreum vocatam, quod ibi frumenta in exercitus Romanos conderentur, essetque ad viam Aureliam posita civitas. Penes hunc auctorem sit fides. Huc translatam sedem episcopalem ab Innocentio IV. diximus supra, cujus diœcesim a Veneiensi hinc amnis Lupus, inde a Forojuliensi Siagna fluvius disterminant. Ab Antipoli tribus aut circiter leucis, a Vincio totidem, a Nicia septem, a Forojulio quinque aut circiter disjungitur. Grassa autem arce munita, & a mari paululum remota est, de qua Robertus in chronico, quod circa annum 1210. composuit, inter Arelatensis provinciæ civitates ante ætatem suam, ait ultimam fuisse civitatem Grassam, ac nihilominus civitatem Antipolim adscribit sub Ebreduno metropoli, certe longe antea Eugenius III. Romanus pontifex, qui sedit ab an. 1145. ad 1153. in confirmatione privilegiorum Ebredunensis ecclesiæ, Antipolitanam recenset inter ceteras huic metropoli subditas. Castrum Grassa, & consules ac populus ibi commorantes memorantur in litteris Hadriani papæ IV. datis anno 1154. hic præterea magistratus municipalis erat olim vicarius urbis *le Viguier*. Verum jam numerata Regi pecunia, abolitus est, ejusque munia primo civitatis consuli fuere attributa. Anno 1570. Carolus IX. Francorum rex ibi sedem justitiæ instituit, in qua locum tenens senescalli Provinciæ jura populis dicit cum aliis ministris inferioribus.

Ecclesia cathedralis sub B. Mariæ virginis patrocinio, simul parœcialis est, cujus capitulum constat sacrista, archidiacono, capiscolo, archipresbytero, totidem dignitatibus, & quatuor aliis canonicis, ex quibus uni competit præbenda theologalis; sunt præterea duo curati (ut vocant) perpetui, octo beneficiati, magister musicæ, ac plures clericuli chorales.

Præpositura, prima quondam capituli dignitas exstincta est an. 1692. 30. Julii, cujus, proventibus episcopatui annexis, reliqua sacristæ cesserunt, qui nunc primus in capitulo sedet. In diœcesi 22. numerantur parœciæ. In urbe sunt Dominicani, Minores, Augustiniani, & Capucini, patres Oratorii D. Jesu, necnon duo sodalitia laïcorum pœnitentium albi & atri coloris. Monialium a B Ursula nuncupatarum domus cessit virginibus a Visitatione B. M. dictis in urbem admissis, Ursulanis earum institutum amplectentibus, sub episcopo Scipione de Villa-nova.

EPISCOPI GRASSENSES.

ANNI CHRISTI

XXVIII. Raimundus III.

E Gente de Villa-nova in Provincia nobili ortum Raimundum autumat D. Olive vicarius *Viguier* Grassensis. Certe ex ordine S. Dominici ad hunc episcopatum promotus est, at serius, quam scripsit R. P. Eschard tom. 1. Scriptorum ordin. S. Dominici, nec a Gregorio IX. sed ab Innocentio IV. sublectus; anno siquidem 1246. indict. IV. mensis Januarii die 3. hoc est
1247. an. 1247. pro nostro computandi more, primum occurrit Raimundus Grassensis episcopus, in compromisso cum fratre Gaufrido de Grassa præceptore domorum templi Grassæ, Niciæ, & Bizoti. Compromisit & Raimundus cum Ottone præposito anno 1249. 7. Martii, cui controversiæ dirimendæ intervenit sententia an. 1250. 2. Maii. Arbitrorum quoque judicio sopita lis est inter R. episcopum & cives Antipolitanos 28. Sept. an. 1249. quorum omnium instrumenta exstant adhuc in tabulario Grassensi. Memoratur in tabulis testamenti Romæi de Villa-nova Vinciæ baronis, anno 1250.

1251. An. 1251. Guillelmus Romanorum rex confirmat Raimundo venerabili episcopo & ecclesiæ Grassensi, ejusque successoribus donationes omnes

A eidem ecclesiæ factas, & specialiter possessionem villæ Antipolitanæ; vide chartam inter instrumenta. Viginti & amplius annos in episcopatu transactos tribuit Raimundo R. P. Eschard, quæ assertio falsi revincitur, ex infra dicendis. Malvenda ipsum viris illustribus ord. Dominicani accenset. Porro quandiu vixerit ignoramus. ANNI CHRISTI Ch. V. col. 216. in append.

XXIX. Pontius I.

Henricus de Segusio Ebredunensis archiepiscopus ratam habet an. 1255. 2. cal. Februarii compositionem factam quinquennio antea, Raimundum inter & Ottonem præpositum, & jura temperat Vicedomini Ottonis in præpositura successoris, quæ sibi adversus Pontium tunc Grassensem episcopum arrogabat, eodem anno, ex B charta authentica tabularii Grassensis. 1255.

Bouche tom. 1. pag. 291. Johannes Columbi in Noctibus Blancalandanis & alii, Deivotum quemdam de Grimaldi episcopis Grassensibus annumerant an. 1263. ex registro Villoso (inquiunt) capituli Forojul. & Venasquio in Grimaldæ gentis stemmate Parisiis edito an. 1646. Verum chartæ inferius referendæ eum nunquam sedisse demonstrant, & quidem a Sammarthanis, & Petro Louvet omittitur in serie Grassensium antistitum.

ANNI CHRISTI

XXX. GUILLELMUS II.

Bouche t. I. pag. 291. Louvet t. I. Guillelmus aliis cognominatur de Barras, aliis vero e gente de Grassa Cabris in Provincia nobilissima, ortus dicitur. Ex canonico Antipolitano Grassensis antistes, occurrit jam ab anno 1258. in schedis quibusdam e tabulario principis Mo-
1259. naeci excerptis. Compromisit an. 1259. 15. Julii ecclesiae suae nomine cum Othone Vapincensi & suis, transegitque cum eisdem 9. Sept. ejusdem anni, cujus transactionis archetypum asservatur adhuc membraneum in tabulis Grassensibus, ubi integra series compromissi describitur, necnon genealogia gentis Grassae, in qua tamen Guil-
1264. lelmus omnino filetur. Anno 1264. nonis Sept. bullam impetravit ab Urbano IV. Romano pontifice, qua ecclesiae Antipolis & de Lobeto, quas capitulum in usus proprios adhuc detinebat, mensae episcopali assertae fuerunt, vide chartam inter in-
Ch. VII. col. 218. strum. relatam. Excommunicationis sententiam adversum cives quosdam Antipolitanos tulerat eodem anno 19. Martii. Rem vestiariam capiscolo ecclesiae adjudicavit 6. idus Decembris anni ejusdem. Ad petitionem ipsius, Guillelmus Vallis-Bonae dioecesis Grass. abbas recognovit an. 1266.
Ch. VIII. col. 219. x. cal. Junii, ad fidem archetypi, quoddam privilegium Bertrando quondam Antipolitano episcopo a R. B. Provinciae comite concessum. Concilium provinciale Sedenae coactum est an. 1267.
Tom. IV. Anecdot. Martennii pag. 185. ab Henrico Ebredunensi archipraesule, cui Guillelmum interfuisse conjicimus, quanquam nullius episcopi nomen subscriptum occurrit. Anno eo-
1267. dem 8. Aprilis & 22. Octobris territoria loci de Oppio ad episcop. Guillelmum spectantis, & Castri-novi, quod Vicedomino Aquensi archiepiscopo & Gregorio ejus filio peculiare erat, certis limitibus definiuntur. Exstat hujus rei charta archetypa latine exarata in tabulario Grassensi.

Concessit anno 1273. 13. Maii Bonaver. Raphincae & Assiliae monialibus, quandiu forent in humanis, usum ecclesiae S. Petri de Antipoli Grass. dioecesis, ipsasque quarumdam terrarum, quas comparaverant, in possessionem immitti. Decimas inter priores de Castronovo, de Magnagnosco & de Oppio distinxit, quid unicuique
1274. competeret assigando 14. Maii an. 1274. Dominicanos ab ipso in urbem inductos eodem anno docet Petrus Louvet. Carthusia B. Mariae Vernensis igne fortuito in favillam redacta, Guillelmus plebem suam ad instaurandam hanc domum 40. dierum indulgentia invitavit. Quandiu pe-
D'ARCUSSIA OU DE SABLIERES dum gesserit, incertum.

XXXI. PONTIUS II.

Hic a Sammarthanis fratribus omissus, a capiscolo Bernardi inter episcopos Grassenses computatur, qui asserit sigillum ejus se vidisse, quod Arcussiae gentis insignia praefert, tametsi aliis nuncupatur de Sablieres, diciturque professionem emisisse in carthusia Parisiensi, ex qua assumtus, primus prior evasit domus S. Crucis in pago Forisiensi dioecesis Lugdun. fundatae an. 1280. a domina de la Tour de Rossillon ejus consangui-
1281. nea. Ut ut est, Pontius certe sedebat an. 1281.

A 21. Julii, quo praepositurae dignitatem contulit Liberono capituli suffragiis electo. Anno 1282. sacramento se adstrinxit in manibus Jacobi Ebred. archiepiscopi.

Anno 1285. inquisitio quaedam facta memo- 1285.
ratur 19. Sept. Antipoli per Pontium episcopum, quae postea inserta fuit cuidam sententiae a Lantelmo ejus successore latae anno 1298. 22. Aprilis. Denique Pontius pretio quinque millium solidorum comparavit partem dominii Antipolitanae urbis ab Othone de Thoardo Prioreto dicto, ad quem successione materna devenerat. Vide chartam inter instrumenta. De ipsius obitu Ch. IX. col. 220.
B nihil comperimus.

XXXII. LANTELMUS.

Petri Gantelmi nomen huic episcopo imponitur a capiscolo Bernardi, qui de Grass. ecclesiae praesulibus scripsit, itemque Gantelmus occurrit in tabulis Dominicanorum Grassae; verum in omnibus, quae de antistite illo supersunt, monumentis, constanter & sine addito Lantelmus nomen habet; quem claro de Pontevéz satum sanguine asserit D. Olive vicarius Grass. *Viguier* nulla tamen ad id firmandum adducta probatione. Porro Lantelmus cuidam intervenit transactioni anno
C 1287. 15. Martii, cives inter Antipolitanos & 1287.
Grassenses, in cujus pactionis archetypo membraneo integrum Lantelmi nomen memoratur, adstante G. Venciensi episcopo. Statuta quaedam condidit 20. Augusti eodem anno, Liberono praeposito & canonicis consentientibus; quorum exstant exemplaria in tabulario Grassensi.

Pepigit Lantelmus an. 1289. 28. Martii cum 1289.
Petro de Gordono, & lata est super compromisso sententia. Synodo provinciali Ebredunensi sub Raimundo de Medullione archiepiscopo subscripsit Lantelmus cum aliis coepiscopis, Sabbato ante Assumtionem B. Mariae an. 1290. 1290.

D Impetravit an. 1291. 20. Novembris a Carolo II. Provinciae comite, ut donationes omnes, privilegiaque ab antecessoribus ejus collata episcopis quondam Antipolitanis, firma & rata manerent, cujus privilegii tenor exscriptus & ad rationem archetypi expensus, ac repositus in tabulario Grassensi, integrum Lantelmi nomen memorat, quamvis forsan littera tantum initialis nominis ejus L insit archetypo, ex quo ansam arripuerunt nonnulli scriptores, Ludovicum quemdam a Lantelmo discretum in hac serie admittendi, quod falsum ex infra dicendis patebit. Anno 1294. 24. Maii alienationem quartae par- 1294.
E tis loci de la Napoule in gratiam sororis suae Angelicae Raimundi de Seyne uxoris, ratam habet Lantelmus. Eodem anno 15. Augusti statuit ut duo canonici eligantur ad studia mittendi, quibus tanquam praesentibus stipendia solvenda sint.

Anno 1296. 22. Julii appellationes quasdam a sententiis Antipoli latis, justas ac legitimas pronuntiat Lantelmus, provocantibusque ad suum tribunal dedit actionem, causamque denuo examinandam indulget. Anno sequenti Bertrandus 1297.
Vallis Bonae abbas, cum venia Lantelmi monasterium suum coenobio S. Andreae Avenionensis

ANNI CHRISTI

subjicit, uti liquet hoc instrumento ex tabulario S. Andreæ depromto.

Frater Bertrandus Conertus monasterii Vallis-Bonæ Grass. diœcesis abbas, magnam devotionem habens ad monasterium S. Andreæ Avenion. diœcesis, ubi viget & floret regula monachalis. . . . . . ubi sunt religiosi providi & discreti, religione & honestate prædití & scientia litterati; attendens, quod eorum via & conversatione. . . . . imbui possunt nectare sacræ religionis . . . . . . considerans insuper monasterium suum tam in spiritualibus, quam in temporalibus multum destructum . . . . & quod per Reverendum in Christo patrem Bertrandum abbatem monasterii S. Andreæ & conventum suum, omnes defectus valerent in melius reformari; obtenta prius licentia a R. patre Lantelmo Dei gratia Grassensi episc. se & dictum monasterium . . . . . . prædictis abbati & conventui S. Andreæ subjicit . . . . Actum in S. Andreæ monasterio XIV. calend. Decembris anno Domini 1297.

1298. *Anno 1298. 22. Aprilis Albertus de Rosetto bajulus in villa Antipolis pro R. domino Lantelmo Dei gratia Grassensi episcopo, requisivit Petrum Bouvacursium notarium, ut publicaret inquisitionem Antipoli factam per Pontium olim Grass. episcopum 19. Sept. 1285.* Hujus rei exstat adhuc archetypum membraneum in tabulis episcopatus. Abdicavit eodem anno Lantelmus, pontificali ferendo oneri imparem se sentiens; quem tamen inde ad sedem Vapincensem migrasse volunt aliqui, attamen Gaufridum de Leoncello cathedram hanc occupasse probavimus ab anno 1289. ad 1314. tom. 1. pag. 466. col. 1. cui successit Oliverius de Laya, nullusque proinde Lantelmo superest locus.

AGARNI.

XXXIII. GUILLELMUS III.

Lantelmo cedenti subrogatus est Guillelmus præpositus Aptensis ecclesiæ, bulla data 8. cal. Novembris, pontificatus Bonifacii VIII. 4. hoc

Ch. II. col. 189.

est an. 1298. vide inter instrumenta. Annotantum uno vel circiter sedisse videtur hic episcopus; unde corrigas velim, quæ de eo perperam scripsimus in Aptensibus præpositis tom. 1. pag. 374. col. 1. ipsum nempe Grassensi præfuisse ecclesiæ ad 1320. quod ex dicendis in Gaufrido, qui sequitur, falsi arguitur.

XXXIV. GAUFRIDUS III.

Ex ordine S. Dominici assumtus Gaufridus innotescit fidei juramento, quod præstitit anno
1300. 1300. in manibus Guillelmi de Mandagot Ebredunensis archiepiscopi, quodque archetypum in tabulis hujus ecclesiæ asservatum se vidisse testatur DD. episcopus Grassensis hodiernus. Anno 1302. 19. Aprilis civibus Antipolitanis jurisdictionem suam temporalem in urbe, admonitio-
1303. ne prævia denuntiavit. Interfuit anno 1303. 25. Februarii commutationi prioratuum Vallis-Bonæ & S. Ambrosii juxta Gordonem, quos sibi invicem præpositus & capitulum Grassense, ac Lirinenses monachi cesserunt. Statuta quædam

A condidit Gaufridus an. 1305. 10. Sept. Sodalitium piorum laïcorum vulgo pœnitentium albi coloris instituit Grassæ anno 1308. 20. Martii, 1308.
uti legitur in tabulis hujus sodalitii. Privilegium quoddam a Roberto Neapolis rege & Provinciæ comite fuerat consecutus 7. Februarii ejusdem anni. Convenit eodem anno cum Pontio de Crocis pro residua solutione partis villæ Antipolitanæ, quam vendiderat olim Otho Prioretus, Pontio quondam Grassensi episcopo; subducta igitur accepti ratione, residuam summam (Ch. IX. col. 220.)
B numerata pecunia solvit Gaufridus, sicque sibi suisque successoribus integrum urbis Antipolitanæ dominium asseruit. Memoratur Gaufridus in quodam excerpto anni 1311. 23. Augusti ex 1311.
primis perscriptionibus Guillelmi d'Adam, in quo refertur arbitrorum sententia dudum inter Raimundum olim Grassensem episcopum ac cives Antipolitanos lata: quod excerptum fuit factum ad postulationem magistri Chabaud sacristæ & Gaufridi episcopi Grass. vices agentis.

Anno 1320. ultima Junii declaravit capiscoli munus esse simplex officium. Controversia 1320.
quædam Gaufridum inter & cives Antipolitanos
C arbitrorum judicio componitur an. 1321. ultima Novembris, cujus compositionis exemplar gothicis characteribus exaratum exstat in tabul. Grass. De eo mentionem faciunt Vallis-Bonæ (nunc S. Andreæ) instrumenta, die XI. Januarii an. 1324. & an. 1329. 13. Decembris, quo die fr. Guillelmus de Sparrano S. Andreæ monachus, possessionem nactus est prioratus B. M. Vallis-Bonæ, ad quam præsentibus Rostagno abbate & conventu S. Andreæ, a Gaufrido Grassensi episcopo admittitur: qui quidem prioratus, Giraudo abbate Lirinensi & eodem Gaufrido præsule consentientibus, anno 1333. die 6. Augusti
D monasterio S. Andreæ Avenionensi assertus fuit, exclusis abbate, & monachis Lirinensibus. Interfuit per procuratorem concilio Avenionensi ex tribus provinciis coacto an. 1326. 18. Junii, 1326.
uti legitur ad calcem notitiæ ecclesiæ Diniensis, & tom. XI. conciliorum parte 2. pag. 1720.

Isuardum Durandi bajulum *Bailli* ou *Baile.* Antipolitanum constituit an. 1334. 17. Martii. 1334.
Ad alteram quoque synodum itidem Avenione ex tribus provinciis in monasterio S. Rufi habitam legavit pro se Johannem Duranti clericum Grassensem an. 1337. ex Baluzio in collect. Conciliorum Galliæ Narbon. pag. 342. Decimas autem territorii urbis Antipolitanæ ac tertiæ partis loci de Biot elocavit an. 1338. 7. Junii.
E Denique statuta circa Missas privatas & alia quædam vulgavit an. 1343. 16. Augusti. Bertrando 1343.
Bonetti vicario generali in spiritualibus usus est. Porro quandonam obierit ignoramus.

DE BERETTO.

XXXV. PETRUS II.

Petrus, de quo jam diximus in Vasionensibus episcopis, patria Narbonensis, professione Carmelita fuit (quanquam in schedis ad R. patrem Eschard ex Provincia missis, ordini Dominicano adjudicatur) & vir doctissimus; cum esset Clementi VI. papæ a sacris confessionibus, ab ipso

ANNI CHRISTI promovetur ad hanc cathedram, circa an. 1344. Sane 16. Januarii ejusdem anni indict. XII. præsens aderat Petrus episcopus Grassensis *submissioni Ludovici Bavari imperatoris factæ Clementi VI. per Humbertum Dalphinum Vienn. & alios ejusdem Ludovici ambassiatores, in consistorio publico. tom. 2. miscellan. Baluzii pag. 273.* Sedebat adhuc an. 1348. uti constat ex testamento Petri de Casa episcopi Vasionensis seu administratoris & patriarchæ Jerosolymitani; ipsum quippe eligit testator ad distribuendos libros suos quinque conventibus ordinis Carmelitani. Eodem anno sedis Vasionensis administrationi admotus est Petrus de Beretto, pluraque scripsit de theologia, ex Gesneri bibliotheca & Ludovico Jacob Carmelita.

1344.

1348.

Vide inter instrumenta eccl. Vasion. tom. 1. Ch. III. col. 153. E. extrema.

PEYROLERI.

XXXVI. Johannes I.

1349. Electus dicitur die 6. Aprilis anni 1349. ex libro provisionum prælatorum. Bouche hist. tom. 1. necnon tabulæ D. d'Hosier Aquis-Sextiis vulgatæ an. 1677. ipsi cognomen Peyroleri tribuunt.

XXXVII. Amedeus.

Amedeo cognomen de Digna inditum asserit D. Olive vicarius *Viguier* Grassensis, quem sedisse jam ab an. 1350. volunt aliqui, at nullo pro hac assertione prolato testimonio. Certe an. 1361. 14. Novemb. contulit una cum capitulo canonicatum ecclesiæ Grassensis. Transtulit an. sequenti unam e costis S. Magdalenæ in ecclesiam de Biot. Adfuit vero an. 1365. concilio Aptensi per procuratorem Jacobum de Sala Grass. canonicum.

1361.

Tom. IV. Anecdot. Martenii nostri col. col. 331.

An. 1367. 18. Aug. sententiam tulit Antipoli, qua Paganii sacristæ capituli Grass. jura temperat.

1369. Anno 1369. 6. Octob. Amedeus ep. Grass. dominusque villæ Antipolis, vendit quædam Pongio Gabelain, Marthæ, &c. ex Jacobo Juliani notario Vinciensi, cujus officinæ chirographa & chartæ nunc sunt penes Reboul, uti nos docent schedæ Matti sacristæ.

DE VOUTA ET DE VOLTA

XXXVIII. Aymarus, vel Ademarus II.

Aymarus, qui & Ademarus frater Guillelmi Massiliensis ac postea Valentinensis episcopi, ex clarissimo Bauciorum in Provincia & Andusiorum in Cebennis sanguine traxit originem; uti edisserit Baluzius in notis ad vitas Paparum Avenionensium. Nepos ex fratre fuisse videtur alterius Ademari itidem Valentinensis episcopi, postea Vivariensis, filii Bermundi de Andusia ex Helienorde de Pictavia, quemadmodum legitur in serie antistitum Valentinensium ac Diensium typis edita an. 1680. sicque caduca esset conjectatio Baluzii, qui Ademarum, de quo nunc sermo est, & Guillelmum ejus fratrem, Bermundo & Helienorde genitos conjicit, hi enim avi non parentes ex dictis fuere.

Baluz. t. 1. in notis col. 1206. & 1209.

Porro sic habent schedæ quædam ad nos e tabulario principatus Monœci transmissæ. *Anno 1374. 25. Novembris dominus Aymarus episcopus Grassensis, in præsentia magnifici & potentis viri domini Nicolai Spinoli militis & camellarii regni Siciliæ ac Provinciæ, & Forcalquerii senescalli, homagium reddidit de castro Antipolitano, de castro d'Opia, & tertia parte Bizotti &c. Aquis, notario Antonio Henrici de Sistarico.* In tabulis autem Grass. deliberatio quædam memoratur habita ab incolis de Oppio coram Aymaro de Vouta episcopo Grass. 16. Maii 1375. Hugoni Laudurentio interminatus est Aymarus canonicatus privationem, ni maneret in urbe, officiisque divinis interesset: refertur & sententia quædam curiæ R. P. D. Aymari Grass. episcopi adversus Veranum Garnaudi de Antipoli 16. Januarii 1376. ante Pascha id est an. 1377.

1374.

1375.

Ex tabul. Grass.

Transfertur Ademarus ad ecclesiam Mass. 15. Julii 1379. eodem tempore quo frater ejus Guillelmus donatus est episcopatu Valentinensi ab Urbano VI. & quidem jam an. superiori vi quarumdam Urbani litterarum hanc cathedram invadere conatus est uti liquet ex epist. quinque cardinalium Massiliensibus scripta, quamque instrumentis nostris inseruimus. Verum postea Roberto Gebennensi in summum pontificem Clementem VII. Fundis electo, cum is secessisset in Galliam, jure suo forsan cessit Ademarus sicut & frater ejus Guillelmus, quibus Clemens de integro episcopatus contulit; nam ejus partibus adhæsisse uterque memoratur.

Tom. IV. hist. univ. Paris. pag. 504.

Ch. X. col. 122.

Baluz. in not. ad vitas Pp. Aven. p. 1209.

XXXIX. Artaudus.

Artaudus, Artaldus & Astaldus, occurrit episc. Grass. in tabulis Vaticani 5. Octob. 1379. Sane decimas Antipolis elocavit 13. Aug. 1380. Ipsi fidem juravit clientelarem Arnaldus Garnier 11. Sept. ejusdem anni. Hugonem de Laudurentio ob continuam absentiam privavit canonicatu 15. Decemb. eodem anno, quem postea confert Bertrando de Mellaud 21. Januarii 1381. pro nostro computandi more. Exstat *sacramentale* quoddam in quo cognominatur de Mehella, nimirum in sacramento, quod exhibuit Ludovico filio regis Franciæ, duci Calabriæ, Andeg. & Turonum, comiti Cenomaniæ, *quod in propria persona militabit, seu auxilium præstabit, ad educendam e carcere Johannam reginam Jerusalem & Siciliæ, comitissam Provinciæ illius matrem,* (per adoptionem scilicet) sub chirographo & insignibus ejus ceræ rubræ impressis 20. Martii an. 1382. Ejus meminit in suo diario Johannes Fabri Carnutensis episcopus. Meminit & Baluzius in suis ad vitas Paparum Avenionensium notis, col. 1083. 1203. 1286. & 1289. Migravit ex hac sede ad Sistaricensem eodem anno, quod observare omisimus, cum de eo sermo fuit in Sistaricensibus episcopis.

DE GERENTE

XL. Thomas.

In quibusdam tabulis publici juris factis a domino d'Hozier, cognomen habet de Gerente, diciturque electus 21. Julii an. 1382. ex actis consistorialibus, serius autem collocandam ejus promotionem putamus, quod Artaudus ejus in hac sede decessor transiisse tantum memoretur ad ec-

ANNI CHRISTI clesiam Sistaricensem, post mortem cardinalis Rainulfi de Monte-Ruco, qui obiit Romæ 18. cal. Sept. eodem anno. Ut ut est, occurrit Thomas in quadam venditionis charta 29. Octobris
1382. 1382. quæ sic habet: *R. D. Thomasius episcopus Grassensis & dominus villæ Antipolitanæ, vendidit magistro Philippo Arlandi præsenti ribarium maris, &c. modo & forma, quibus vendere est consuetum, ut fuit per R. P. dominum Artaudum Dei gratia Sistaricensem episcopum olim Grassensem & per prædecessores suos, ab hodie in duobus annis, &c. Pontius. Actum Antipoli*, ex schedis sacristæ Matti.

Anno 1383. 22. Januarii quasdam ædes in vico Durandorum elocationi tradidit. Eo sedente Clemens VII. (Robertus Gebennensis) forte quod ad Urbanum VI. defecisset Thomas, dominium urbis Antipolitanæ Antonio Adorno Genuæ duci concessit; qua postea concessione revocata, idem dominium cameræ apostolicæ addixit Avenione 3. cal. Novembris, pontificatus sui octavo anno, hoc est 1385. Præfuisse videtur Thomas ad annum 1390.

XLI. Jacobus I.

GRAILIERI

Hunc præsulem Grailieri cognominat D. Olive viguerius Grassensis. Ex monacho S. Pontii Niciensis ubi vices prioris claustralis agebat, assu-
1390. mitur ad infulas Grassenses 8. Junii 1390. Comitiis generalibus Aquis-Sextiis habitis interfuit cum pluribus aliis episcopis, quorum silentur no-
Bouche t. 2. pag. 417. mina 15. Augusti ejusdem anni. Civi cuidam potestatem fecit possessionis adeundæ, quam An-
1391. tipoli coëmerat domus 13. Aprilis 1391. Pacta quædam occurrunt conventa eodem anno 17. Julii inter Jacobum episcopum Grassensem & consules ac cives Antipolitanos. Denique memoratur eodem anno in variis actis, quibus possessionis capiendæ facultas ab ipso conceditur. Horum omnium exstant instrumenta in tabulario episcopatus. Porro Jacobum infulas deposuisse conjicimus, in veteri quippe documento Boscodunensis abbatiæ, in quam forte secesserat, appellatur Jacobus episc. Grass. & officialis Ebredunensis an. 1397. Sub hoc præsule, vel post ejus abdicationem, consignanda venit oppigneratio urbis Antipolitanæ, quam Clemens VII. (Robertus Gevenensis) fecit Marco & Lucæ de Grimaldi nobilibus Genuensibus, pretio novem millium florenorum, bulla data 5. idus Novemb. pontificatus sui 14. id est an. 1391.

Exstat etiam edictum Mariæ reginæ Jerusalem & Provinciæ comitissæ, quo Grassensem episcopum ab urbe Antipoli & ejus territorio expelli jubet, eo quod partes Urbani sectaretur, sic autem legitur:

Maria regina Hierusalem, Siciliæ, ducatus Apuliæ ducissa, Andegaviæ, comitatuum Provinciæ & Forcalquerii, Cenomaniæ, Pedemontii & Rocileti comitissa, bajula, tutrix & administratrix illustrissimi nati nostri Ludovici Dei gratia, &c. dilectis fidelibus nostris bajulo & hominibus loci de Antipoli, &c. mandamus ad pœnam mille marcharum argenti . . . . quatenus ab A *inde in antea, olim episcopo Grassensi aut officialibus suis obedire seu alias intendere nullatenus præsumatis, quin immo eundem olim episcopum tanquam inobedientem Domino nostro Papæ & nobis, a vestro loco de Antipoli expellatis, &c. Aquis. . . . . 1391.* die penultima Januarii, dicti nostri filii Regis anno octavo. Per Reginam in suo consilio. Dhalada.* ANNI CHRISTI

* id est an. 1392.

XLII. Petrus III.

BONNET.

Jacobo abdicanti suffectus est Petrus die XI. Febr. 1392. ex lib. obligationum Vaticani. Pro- 1392.
B motus autem ex ordine monastico dicitur, quod parum verisimile nobis videtur; erat enim præpositus ecclesiæ Grassensis, quando ad ejus pontificatum ascendit, uti liquet instrumento, quo Simon de Brandicio ejus in præpositura successor ipsi fidem obligat an. 1391. (forte ante Pascha hoc est 1392. stylo hodierno) Ludovico Aycardi notario. Memoratur Petrus in tabulis Grassensibus an. 1394. Ad ejus tempora referri de- 1394.
bet diploma Ludovici II. Neapolis regis & Provinciæ comitis, quo ratam habet oppignerationem Lucæ & Marco de Grimaldi factam, confirmatque privilegia ipsis & eorum successoribus
C concessa per Fulconem *al.* Hugonem d'Agoust Provinciæ senescallum, & Reginas Johannam & Mariam, &c. 13. Novemb. 1399. Porro se- 1399.
disse Petrum conjicimus ad annum 1405. hoc enim anno sedes vacasse dicitur apud Tornerium 2. coll. pag. 45. *An. 1405. 27. Junii constitutus Honoratus Angeli clericus beneficiatus in præsentia D. D. de capitulo, capitulum tenentium sede vacante, &c.*

XLIII. Bernardus II.

DE PAULA.

Ex Fratrum Prædicatorum familia sublectus est ad episcopatum Bernardus de Paula dictus
D (forte ex natali solo) an. 1406. Adfuit per 1406.
procuratorem concilio Pisano anno 1409. ex actis ejusdem synodi tom. VI. Spicilegii relatis pag. 362. ubi male vocatur Leonardus. Anno 1410. 2. Jan. postulavit, ut cum solvendo non 1410.
esset, duplici bonorum parte amissa, urbis Antipolitanæ distractione, ad minuendas utcumque jacturas suas, duplici etiam onerum pontificalium seu decimarum papalium parte levaretur; quod & consecutus est a Johanne XXIII. anno 1411. Concessit insuper idem pontifex ipsi & ejus capitulo facultatem percipiendi 2000. ducatorum auri summam super incertis & male ablatis bonis, de quibus non constaret, cui resti-
E tutio fieri deberet, an. 1414. VIII. calend. Aug. Vide inter instrumenta. Statuta quædam confe- Ch. XI. col. 221.
cit una cum capitulo eodem anno 21. Junii & 1418. 15. Aug. 5. & 28. Sept. 7. & 15. Oct. 10. & 16. Novembris. Anno 1421. 16. Maii sub hoc præsule fundatur archidiaconatus in ecclesia Grassensi, & 28. die Octobris insequentis 1421.
decreto cuidam adstringunt sese omnes canonici, cui postea Michaël Ebredunensis metropolita robur adjecit. Eodem anno 26. Augusti Bernardus episcopus approbat permutationem, qua Bartholomæus canonicus Grassensis vicariatum

ANNI CHRISTI

Antipolitanum cedit pro quibusdam facellaniis J. Amedeo de Cipieres. Archidiaconatus fundatio reformatur an. 1422. IV. Martii. Testandi licentiam obtinuit Bernardus eodem anno a Martino V. Romano pontifice, bulla data idibus Junii pontificatus ejus 5.

1423. Anno 1423. 19. Augusti index *jocalium* seu vasorum ac supellectilis pretiosæ sacrarii Grassensis descriptus est coram R. P. & domino B. Grass. episcopo, Petro Isnardi sacrista & Petro de Majori præcentore. Instruxit litem eodem anno 22. Octobris, quæ vertebatur capitulum inter & præpositum Ludovicum de Glandeves. Testamenti tabulas dictavit an. 1426. 29.

1427. Novemb. ac diem clausit extremum an. 1427. sepultus 4. Septembris in cathedrali ecclesia Grassensi.

De Romulis.

XLIV. Antonius II.

Antonius ord. etiam S. Dominici alumnus in conventu Fratrum Prædicatorum Draguignani, ipso die *al.* postridie, quo decessor terræ mandatus est, loco ejus subrogatur una omnium canonicorum voce. Sic enim tabulæ hujus cœnobii ferunt. *F. Antonius de Romulis ord. Prædicatorum, vacante sede per obitum Bernardi, fuit unanimiter electus, &c. Anno Domini 1427. die 4. Sept. indict. V. & pontificatus Martini V. anno decimo.* Item, *nemine discrepante fuit electus R. P. F. Ant. de Remoules sacræ paginæ eximius professor, filius conventus Draguignani ord. Prædic. Facta electione totius capituli, dominus succentor fuit missus Draguignanum, ut ipsum electum avocaret, qui invenit absentem & Romæ degentem, & proprius frater electi Romam ivit, ut haberet bullas a summo pontifice, & proprium fratrem duceret ad ecclesiam Grassensem regendam.* In libello autem supplici ad summum pontificem Martinum V. pro ejus confirmatione ac bullis obtinendis, dicitur de nobili genere ex utroque parente genitus.

1428. Anno 1428. die 26. Octobris Tarascone in castro Regio & aula superiori, fidem clientelarem juravit Carolo fratri Ludovici III. Provinciæ comitis, pro castris de Oppio, Antipolitano, & tertia parte Bizotti. Jacobo Johannis notario, ex tabulis principatus Monœci.

Annis 1429. 5. Sept. & 1430. 22. Junii quædam præscripsit pro sacristia. Præsens adfuit concilio Basileensi, ubi positus, sessione 14. 7. Novembris habita, Missam in pontificalibus celebravit anno 1433. a qua etiam synodo postea impetravit judices, qui de dominii Antipolitani alienatione in detrimentum & injuriam Grassensis ecclesiæ facta, cognoscerent.

Ea provincia (uti jam diximus) archiepiscopo Ebredunensi demandata est, qui lata sententia Antipolis dominium Grassensi episcopo restituit, exclusis Grimaldis; verum hi sedente Eugenio IV. rescriptum novum obtinuere, quo hæc controversia delegabatur Cardinali de Comite, vel ejus vicario Bartholomæo Cavallicensi episcopo: qui delegatione patrum concilii Basileensis irrita ac nulla declarata, sententiam quoque Ebredunensis archipræsulis abrogavit; mulcta insuper expensarum (summa injuria) in eundem Antonium indicta. Interfuit & synodo Florentinæ, cui anno 1439. 4. nonas Julii subscripsit.

Tom. XIII. conc. pag. 519.

Sodalitium pœnitentium albi coloris confirmavit anno 1443. & cessit episcopatu an. 1448. in manibus Nicolai V. papæ, misso ad hoc Romam Berengario Caunier presbytero Regensis diœcesis, & retenta sibi quoad viveret, pensione 300. florenorum de Provincia, quam postea in Isnardum de Grassa præpositum Forcalqueriensem, ob magna patris ejus (Isnardi) in se officia ac merita transferri curavit. Vide inter instrumenta. Ch. XII. col. 223.

Guezi ou Gueri.

XLV. Guillelmus IV.

Guillelmus antea Grass. ecclesiæ sacrista, episcopatum cum ambiret, Antonio pollicitationibus assentationibusque suasit ut abdicaret, in quem tamen parum æquus fuit, denegata ipsi pensione conventa. Jam sedebat anno saltem 1448. uti liquet bulla Nicolai papæ V. qua ad pensionis hujusmodi solutionem compellitur. Statutum quoddam condidit an. eodem 9. Julii, & 4. Decembris insequentis, interfuit elevationi corporum SS. mulierum Mariæ Jacobi &c. ministerio Petri Albanensis ep. sedis apost. legati factæ. Vide in serie perscripta seu processu verbali (ut vocant) hujus elevationis a Guill. Soiberti Carpent. ep. ubi vocatur Guill. Gueri. Bona episcopatus elocavit an. 1449. ultima die Januarii, id est 1450. stilo hodierno. Exstinctus est an. 1451. 24. Novembris. Claudius Bernardi capiscolus ecclesiæ Grass. in hist. ms. hujus eccles. vocat eum Guasqui.

Ibidem. 1448.

Gorbin.

XLVI. Petrus IV.

Mortuo Guillelmo, datus est successor Petrus Gorbinus decretorum doctor, ac Nicolai papæ V. cubicularius, promovente nimirum hoc pontifice. Antonius vero de Romulis vitæ forsan privatæ pertæsus, episcopatui iterum intrusit se ac pro episcopo se gessit: inde concertationes inter utrumque, excommunicationes diversæ, aliæ censuræ & pœnæ ecclesiasticæ, quas in se invicem & sibi respective adhætentes promulgari auctoritate etiam apostolica procurarunt; vide chartam XIII. col. 225. inter instrumenta nostra relatam. Interea dum hæc geruntur, canonici Grassenses elegerunt in episcopum Isnardum de Grassa, qui Antonii partibus adhærebat, nec statim electioni de se factæ consensit. Obiit autem Petrus Gorbinus Romæ 1451. brevi admodum temporis spatio episcopus.

De Guissa.

XLVII. Dominicus.

Dominico de Guissa protonotario apostolico confertur episcopatus ab eodem Nicolao V. summo pontifice 17. cal. Sept. ejusdem anni 1451. uti produnt acta consistorialia, qui sane chronici characteres non cohærent cum morte Guillelmi. Dominicus vero nunquam pedem intulit Grassam, sed neque Gorbinus ejus decessor, nec fructibus episcopatus videtur potitus: forsan jure suo

ANNI CHRISTI

cesserat ob lites nondum sopitas, ideoque neuter A in antistitum numero a quibusdam scriptoribus ponitur.

DE GRASSE.

XLVIII. ISNARDUS.

Isnardus, Bertrandi de Grassa baronis de Albarno filius, antea præpositus Forcalqueriensis & protonotarius apostolicus, necnon domini Papæ referendarius, electione capituli uti jam diximus, assumtus est post Guillelmi Guezi obitum, at bullas consequitur anno tantum 1452. 24. Januarii & 7. Martii insequenti rite inungitur
1453. in episcopum, id est anno 1453. pro hodierno computandi more; cui consecrato canonici omnes, adstantibus urbis consulibus fidem jurarunt B in ecclesia cathedrali. Anno 1454. 25. & 29. Martii, annuam excepit pensionem seu portionem ex fructibus dominii Antipolitani Grassensibus episcopis reservatam, prævia tamen contestata denuntiatione, id fieri, salvo semper jure Grassensis ecclesiæ in integros dominii fructus injuste ab ea distractos. A censuris & irregularitate oravit absolvi & exoravit a Calixto papa III. an. Incarn. Domini 1455. cal. Februarii pontificatus
1456. ejus anno primo, hoc est 1456. metuebat
Ch. XIII. col. 225. enim ne eas incurrisset, Antonii de Romulis partibus adhærendo, cui meliorem causam favere C putabat. Ecclesiæ Dominicanorum aram principem consecravit an. 1461. 26. Aprilis. Andrea de Fontana abbate Lirinensi ad Sistaricenses infulas promoto, abbatiam nactus est in com-
1464. mendam Isnardus an. 1464. & eodem anno 4. Februarii Romæ degens, constituit procuratores Nicolaum ex comitibus Vintimilii ejusdem cœnobii operarium, Johannem Filioli præpositum Grass. Carolum de Grassa dominum de Albarno, Petrum de Grassa dynastam de Borma, & Georgium de Grassa suos fratres, ad temporalium hujus abbatiæ administrationem. Anno 1470. 24. Februarii delegat quosdam, qui nomine suo a D Renato rege ac Provinciæ comite impetrent facultatem inhabitandi locum de Biot, & anno sequenti 29. Martii codicillis regiis impetratis, inducuntur incolæ in possessionem hujus loci, tradituque ipsis inhabitandus a vicario Grassæ *(le Viguier)* vel ejus locum tenente.

1472. Anno 1472. 19. Januarii parœcialem ecclesiam ejusdem loci de Biot, Deo dicavit sub invocatione beatæ Mariæ Magdalenæ; limitesque territorii ejus fixit discretos ab Antipolitanis 21. Aug. ejusdem anni.

Eodem anno 27. Sept. decimus creatur canonicatus in ecclesia cathedrali archidiaconatui an- E nexus.

Pepigit an. 1474. 7. Novemb. Isnardus ep. Grass. & abbas Lirinensis, necnon præpositus ecclesiæ metropolitanæ S. Salvatoris Aquensis, cum
1476. incolis de Biot, & transegit cum eisdem 1476. 7. Sept. Renovavit eandem contestationem denuntiatam, de qua superius egimus, cum Antipolitana pensio annua ipsi numerata est, ultima Novembris 1481. E vivis eximitur 26. Junii anno 1483. Sub hoc præsule Provinciæ comitatus regno Franciæ accessit anno 1481.

XLIX. JOHANNES ANDREAS.

ANNI CHRISTI DE GRIMALDI

Ex nobilissima gente Grimalda Genuensi ortus est Johannes Andreas, baro Prati, abbas S. Honorati Lirinensis, & apud Regem Christianissimum sedis apostolicæ nuntius; patrem habuit Nicolaum Antipolis dynastam & Massiliæ gubernatorem, matrem Cæsarinam seu Lascarinam de Auria ex marchionibus Oneliæ. Variis in curia Romana perfunctus muneribus inclaruit ante episcopatum, fuit enim cubicularius summi pontificis & ad negotia quædam peragenda missus in Marchiam Anconitanam & Romandiolam cum Sylvestro de Malvicinis Viterbiensi, inde vices agens Avenione & in comitatu Venaissino Juliani Ostiensis episcopi ac legati Avenionensis, quo tempore a capitulo electus est in episcopum 27. Junii anni 1483. & pontificio diplomate confirmatus a Sixto IV. quarto nonas Julii insequentis, uti legere est in rescripto ejusdem pontificis ad clientes seu vassallos ecclesiæ Grassensis: erat Ch. XIV. col. 226.
etiam præpositus hujus ecclesiæ, quam dignitatem, factus episcopus simul possedit usque ad obitum. Anno 1486. ab Innocentio VIII. creatur referendarius secretus & commensalis. Eo sedente campanile Grass. ecclesiæ restauratur. Memoratur annis 1487. in bonorum episcopatus 1487.
elocatione, & 1497. in concessione loci de Au- 1497.
ribello, quem quibusdam incolis tradidit inhabitandum. Anno 1498. coadjutorem adscivit sibi Augustinum de Grimaldi annos natum 19. tantum. Occurrit anno 1499. 9. Decembris in actu quodam, quo possessionis apprehensionem permittit fundi cujusdam in territorio de Biot coemti. Duos clericatus fundavit in ecclesia Grassensi an. 1505. 18. Maii, ac mortalitatem explevit 1. Julii insequentis. Destinatus fuerat ad purpuram, Regis nominatione, at eodem obeunte, non potuit in consistorio promoveri; quo fit ut etiam reperiatur depictus in vestibus cardinalitiis, in cathedrali ecclesia Grassensi & in altari S. Honorati apud Lerinum

L. AUGUSTINUS. I.

DE GRIMALDI

Augustinus de Grimaldi Lamberti principis Monœci & Claudiæ de Grimaldi hujus principatus heredis supremæ filius, jam coadjutor Grassensis, Johannis Andreæ decessu plenam possessionem indeptus est cum episcopatus, tum abbatiæ Lirinensis, cui incolæ de Mogins & de Biot fidem clientelarem jurarunt, hi an. 1505. 31. Augusti, isti vero an. 1507. ultima die Novembris. Cæso fratre suo Luciano Monœci principe, liberorum ejus in se suscepit tutelam & principatus iis impuberibus administrationem, dominusque ac princeps Monœci audiit. An. 1512. Ch. XV. col. 227.
11. Februarii factus est Regi Ludovico XII. a consiliis & eleemosynis. Ad ipsum scribunt anno sequenti præsules cœtus Pisani Lugdunum ad tempus translati, pro solutione subsidii pecuniarii Regi concessi & omnibus Galliarum ecclesiis Ch. XVI. col. 227.
imperati. Interfuit concilio Lateranensi quinto an. 1517. Hadriano VI. ex Hispania Romam trajicienti an. 1522. obviam occurrit ad insu-

ANNI CHRISTI

lam-Lirinensem, deosculaturus pedes Pontificis, a
quo honorifice exceptus est. A Carolo V. impe-
Miscell. Baluz. lib. 3. pag. 384. ratore, postquam a Gallis defecit ad Hispanos,
episcopatu Majoricensi, necnon archiepiscopatu
Oristanensi seu Arborensi in Sardinia donatur;
cardinalis etiam designatus, at prius obiit quam
promoveretur. A Francisco I. rege Christianissimo
bonis omnibus ac beneficiis in Gallia sitis spolia-
1524. tur an. 1524. verum inito Madriti fœdere an.
1526. Regem inter & Imperatorem, pacta fuit
ejus restitutio, quam plene mandato regio con-
Ch. XVII. col. 328. secutus est an. 1529. Eodem anno Carolum
V. in arce Monœci perhonorifico recepit hospi-
tio. Monasterium Lirinense ipso procurante ad
severiores leges redactum, unitur congregationi
Benedictinorum S. Justinæ de Padua societatis
Cassinensis, diplomate pontificio Leonis X. &
Christianissimo rege Francisco I. annuente. Pe-
riit Augustinus non sine veneni suspicione anno
1532. 1532. 12. Aprilis, plerisque documentis & char-
tis episcopatus Grass. in arcem Monœci translatis,
quæ ibidem adhuc perseverant. Eum summa
amicitia coluit Jacobus cardinalis Sadoletus, uti
patet epistola 14. libri 4. data Carpentorati an.
1529. Meminit etiam hujus præsulis Johannes
Pini in epistola post vitam S. Catharinæ Senen-
sis edita, & in calce vitæ Philippi Beroaldi. Hæc
Baluzius in animadversionibus ad veterem *Gal-
liam Christianam.*

Post ejus obitum fuit electus in vicarium generalem, sede vacante, D. Antonius Gili canonicus 18. Aprilis 1532. Torneri fol. 615.

DU BELLAY.

LI. Renatus.

Scheda regia apud Castrumbrientii in Armorica data, nominatur episcopus Grassensis Renatus du Bellay senator Parisiensis 8. Junii anno 1532. vi pactorum (concordata vocant) non ita pridem initorum inter Regem Franciscum I. & Leonem X. pontificem maximum. Patre Ludovico du Bellay domino de Langey gaudebat, matre Margarita de Turre Landerici, fratres habuit Guillelmum du Bellay dominum de Langey, in Pedemontio regium legatum, variis ad diversos principes legationibus & rebus in bello Italico præclare gestis clarissimum, Johannem de Bellayo cardinalem & episcopum Parisiensem, Francisco I. Francorum regi gratiosissimum, & Martinum Ivetotii principem, Pedemontii gubernatorem, postea regium in Normannia legatum. Se-
1533. debat anno 1533. quo Guillelmus Paganelli ar-
chidiaconus, juris utriusque doctor, necnon Renati de Bellayo Grass. episcopi vicarius generalis, capitulum Grassense ejus nomine coëgit in sacristia 18. Sept. ejusdem anni. Cessisse Renatum eodem anno vel sequenti conjectamus, in gratiam Benedicti Theocreni, qui sequitur. De ipso plura in episcopis Cenomanensibus.

TAILLECARNE, vulgo THEOCRENUS.

LII. Benedictus.

Benedictus natione Ligur, ex ditione Genuensi, regiorum Francisci I. Francorum regis liberorum institutor, & abbas Nantolii in Valle, in diœcesi Pictaviensi & Fontis-frigidi in Narbonensi, Renati cessione & regia nominatione episcopatum hunc adeptus est; ad quem Sammarthani, Louvet & alii scriptores anno tantum
1548. promotum fuisse falso asserunt, occurrit
enim jam ab anno 1534. 7. Maii, qua die bona 1534.
episcopatus locavit, uti liquet ex tabulis Raibaudi notarii. Anno sequenti 15. calend. Junii urbem Grassensem subiit Benedictus, & prioratum de Bar contulit Ludovico Picar 17. ejusdem mensis. Hoc ipso anno 15. Julii sub hoc præsule, canonici communi deliberatione decernunt, ut pecuniæ mutuatio fieret in dominii Antipolitani redemtionem, quod tamen effectu caruit. Eodem anno 27. & 30. Novembris Laurentius Garini vicarius ejus generalis & procurator, contestando denuntiavit pensionis Antipolitanæ solutionem juribus episcopi non nocituram. Obiit Theocre-
nus Avenione in die S. Lucæ 18. Oct. 1536. Ex tabul. Raibaudi notarii.
& 25. die sequenti ejusdem mensis, Johannes Grenon canonicus constitutus est vicarius generalis & officialis, sede vacante. Versibus admodum juvenis luserat, qui typis vulgati sunt Pictavis eodem anno, in cujus laudem Salmonius Macrinus hujus ævi excellens poëta Juliodunensis hoc carmen cecinit:

Qui Theocreneæ præludia læta juventæ
Hocce novum volvis candide lector opus.
Unguibus e teneris fulvum metire Leonem;
Et tibi sint posthac qualia danda, puta:
Nam si adeo pulchros tulit ætas primula flores,
Serior ô quantis fructibus uber erit,
Et mens, ut fama est, etiamnum munera Vates,
Quæ sint sacrifico præsule digna, parat.
Ergo hac luxurie herbarum spem concipe lætam,
Dum majore fluat proxima messe seges.

In editione Ausonii Parisiensi anni 1551. exstat Benedicti Theocreni episcopi Grass. carmen de laudibus Ausonii. Vide Johannis Gaignæi præfationem ad poëma Aviti Viennensis, & ejusdem Salmonii Macrini poëmata editionis Pictaviensis an. 1638. pag. 8. F.

LIII. Augustinus II.

TRIVULCE.

E nobili Trivulciorum gente Mediolanensi ortus est Augustinus, de quo jam diximus in Telonensibus episcopis ac sæpius sermo recurret, multis namque præfuit ecclesiis præter Telonensem, Bajocensi nempe & Grassensi in Gallia [a], in Italia vero Bobiensi, Astensi, ac Rhegiensi metropoli in Calabria. Abbatias insuper Nantoliensem in diœcesi Pictaviensi & Fontis-frigidi in Narbonensi possedit. Romana purpura donatur a Leone X. an. 1517. Ad episcopatum Grassensem quod spectat, obtinebat illum in commendam 4. Januarii 1540. uti constat ex regiis litteris, quibus Honoratus Grenon canonicus & vicarius generalis, procuratorio Augustini nomine exegit ab actuario exemplum cujusdam immissionis in possessionem, tempore Johannis Andreæ

[a] In Telonensibus episcopis Augustinum diximus Petragoricensem antistitem, quod tamen tacuimus in Petragoricensibus episcopis. At nulla occurrerunt ad id stabiliendum documenta, & certe locus ipsi non superesse videtur.

de Grimaldi

ANNI CHRISTI 1546.

de Grimaldi factæ. Præerat adhuc anno 1546. ex actis capitularibus in quibus memoratur 27. Septemb. Naturæ concessit Romæ, sepultus ad S. Mariam de Populo an. 1548. Claudius Grenon canonicus, vicarius generalis & officialis sede vacante nominatur 8. Februarii ejusdem anni, ex tabulis Mouton notarii.

VALLIER ou VALERII.

LIV. JOHANNES II.

Johannes Valerii Italus, prius canonicus ecclesiæ Agennensis, tum episcopus Carlocensis in partibus, & suffraganeus ac vicarius generalis Johannis a Lotharingia cardinalis, Agennensis episcopatus administratoris, Grassensem cathedram nactus, inducitur in possessionem per procurato-
1550. rem, ultima Junii die anni 1550. Sedem suam nunquam invisit, retento ad obitum usque canonicatu Agennensi, necnon vicarii generalis & suffraganei hujus ecclesiæ munere. Porro diœcesim Grass. rexit in spiritualibus per vicarios
1551. generales Johannem an. 1551. Antonium & Petrum Grenon, qui duo postremi vicevicarii generales Johannis Valerii antistitis nominantur an. 1556. & 1558. in tabulis Casæ-novæ notarii Agennensis. Temporalia vero episcopatus administranda commisit Jano Fregose postea
1560. Agennensi præsuli. Anno 1560. 29. Maii delegavit episcopos Niciensem, ac Vintimiliensem, qui visitationis munus in sua diœcesi obirent, & alia munia episcopalia peragerent.

Anno 1564. IV. Maii ratam habuit Johannes Valerii cujusdam fundi locationem Moneto Gre-
1565. non factam. Præerat adhuc anno 1565. 24. Aprilis, quo Johannes Grenon se dicit vicarium generalem reverendissimi Johannis Valerii Grass. episcopi, in traditione sacelli cujusdam Petro Arnaud collati. Obiit Valerius, ut videtur, eodem anno; occurrit enim Johannes Grenon vicarius generalis a capitulo electus sede vacante 23. Decembris ejusdem anni.

Janus Fregose episcopus Agennensis, Grassenses inter præsules vulgo recensetur a scriptoribus, at titulum non gessit, solo procuratoris Johannis Valerii nomine ad temporalia episcopatus tractanda notus.

GRENON.

LV. JOHANNES III.

Johannes, juris utriusque doctor, dudum vicarius generalis, infulis tandem episcopalibus meruit ornari. Confirmatur a Pio papa V. 13. cal.
1566. Decembris an. 1566. Biennio tantum episcopus, plura tamen gessit, quæ actis publicis inscribuntur. Testamentum condidit an. 1568. x. Sept. e vivis ereptus 19. Novembris insequentis, ex necrologio cathedralis ecclesiæ. Certe ultima Novembris ejusdem anni reperitur Johannes Antonius Escuyer præpositus, vicarius generalis a capitulo constitutus sede vacante.

DEODET.

LVI. STEPHANUS I.

Johanni in episcopatu substituitur Stephanus abbas Crudatensis, qui a Pio V. Romano ponti-
1569. fice bullas obtinuit datas pridie idus Martii 1569. at non nisi quadriennio post sacro delibutus est oleo, Avenione, an. scilicet 1573. 30. Novemb. Interim Johannes Antonius Escuyer præpositus, necnon vicarius ejus generalis diœcesim rexit, uti pluribus ex instrumentis liquet; contulit enim 17. Junii 1571. una cum capitulo canonicatum Gaspardo Rostang, & cuidam alteri prioratum de Magnanosco. Varias insuper concessit litteras (ut vocant) dimissorias; quo mortuo, Stephanus episcopus præpositum constituit Johannem Mulchy 14. Maii an. 1572. quem & vicarium generalem postea præfecit. Perraro visus est in sua diœcesi, ordinibus celebratis semel tantum an. 1579. mense Decembri, & aliquot statutis capitularibus editis, mense Januario sequenti. Mortuus est Crudati in sua abbatia, in diœcesi Vivariensi, mense Augusto anno 1588. post cujus obitum, capitulum elegit in vicarium generalem & officialem, 25. Augusti ejusdem anni, Alexium Mouton capiscolum, qui paulo post ad comitia Bleśis habita deputatus a capitulo venit 15. Sept. eodem anno; e quibus redux per quadriennium diœcesim rexit sede vacante.

DE POISSIEUX

LVII. GEORGIUS.

Scheda regia Henrici III. Francorum regis nominatur Georgius de Poissieux 27. Maii anni 1589. quam nominationem Henrico rege e vivis sublato 2. Augusti ejusdem anni, ratam habuit Henricus IV. ejus successor novo rescripto dato 30. Decemb. sequentis, at cum ecclesiæ gremio nondum esset restitutus hic princeps; rescriptum regium noluit admittere sedes apostolica, nec bullas impetrare valuit Georgius: imo Clemente VIII. in summum pontificem assumto, hic episcopatus Venciensi unitus, confertur Guillelmo le Blanc, de quo mox dicturi sumus. Porro Georgius jure suo cessit 13. Febr. 1598. in gratiam Stephani le Maingre de Boucicaut, quod infra videbimus.

LE BLANC

LVIII. GUILLELMUS V.

Guillelmus le Blanc *al.* Blanchy [a] diaconus Albiensis, & camerarius secretus Sixti V. junior dictus (patruum enim habuit cognominem episcopum Telonensem) Grassensi simul & Venciensi ecclesiis præficitur, quarum conjunctio pridem agitata sub pontificibus maximis Sixto V. & Innocentio IX. ad exitum tandem perducta est bulla Clementis VIII. 16. cal. Martii an. 1592. 1592.
pontificatus ejus primo, in gratiam Guillelmi le Blanc, specialiter, & exclusis successoribus, cum potestate sacrum presbyteratus ordinem recipiendi extra tempora, die Dominica vel alio duplici festo: cujus diplomatis auctoritas comprobata est ac confirmata senatus Aquensis arresto in verba Caroli X. concepto, qui pro legitimo Francorum rege ac Provinciæ comite, Enoticæ factionis tempore habebatur in Provincia 22. Maii 1592.

[a] Appellatur etiam Guillelmus Blandri in odis Olivarii de Magni fol. 37. Fuisse autem cancellarius Universitatis Tolosanæ an. 1565. dicitur. Porro Jofredus in Nicea illustrata, circa hæc tempora inducit quemdam Ludovicum de Grimaldi abbatem S. Pontii Niciensis & episcopum Grassensem & Venciensem, defunctum (inquit) an. 1608. die 5. Februarii. At hoc stare nequit ex dictis & dicendis.

ANNI CHRISTI

Possessionem apprehendit 14. Junii sequentis per procuratorem Alexium Mouton ecclesiæ Grassensis capiscolum, quem & vicarium generalem in eadem diœcesi constituit.

1596. Anno 1596. 14. Februarii codicillos regios impetravit ab Henrico IV. quibus amborum episcopatuum unio rata habetur, manusque regia super proventus injecta tollitur. Eidem Regi sacramento se obstrinxit Guillelmus 14. Martii ejusdem anni, ideoque supremæ Aquensis curiæ placito in possessionem fructuum realem inducendus decernitur. Anno 1597. 4. Januarii clerus Venciensis unioni prædictæ assensum præbuit, revocatis etiam omni actione aut appellatione a dicta unione, quasi temere & inauditis, quarum intererat, partibus facta, & omnimoda procuratione circumscripta. His tamen non obstantibus, litem movente ac urgente Stephano le Maingre, cui Georgius jus suum transcripserat; sanctioris consilii intervenit decretum 19. Martii anni 1599. quo, visis & inspectis omnibus ex utraque parte litis instrumentis, sublata intercessione Guillelmi, statuitur ut œconomus nomine Raousset, in temporalibus Grass. episcopatus constitutus, administrationi instet sibi commissæ, donec diploma pontificium impetrabit idem Stephanus: alio item ejusdem consilii placito 26. Julii anni 1601. summa causæ hujus cognitio cuilibet alteri subtracta foro, Regi ejusque consilio integra servatur. Tandem 21. Nov. ejusdem anni, supremo Aquensis senatus judicio, cui forte litem hanc definiendam Rex indulserat, controversiæ finis imponitur. Fama est tunc causa cecidisse Guillelmum, episcopatumque ipsi Grassensem ereptum, ambarum unione ecclesiarum nulla & irrita declarata. Ut ut est, non diu decreto huic superstes vixit Guillelmus, mortuus in ipsa Aquarum-Sextiarum urbe 29. die insequenti, quo in causæ suæ tuitionem advenerat.

Ecclesiam B. Mariæ in suburbio Pontisarensi solemniter dedicavit anno 1593. 16. Aprilis, necnon 4. altaria, quæ sanctis Nicolao, Stephano, B. Mariæ de Nivibus & S. Laurentio nuncupantur. Interfuit eodem anno, festivo Pauli Huraltii archiepiscopi Aquensis in urbem suam ingressui. Anno sequenti inauguravit Bartholomæum Camelin in episcopum Forojuliensem. Sepultus jacet in æde metropolitana S. Salvatoris Aquensis, hoc epitaphio donatus æri inciso, & muro affixo expensis Guillelmi le Blanc sui ex fratre nepotis, sanctæ sedis apostolicæ protonotarii, & præpositi Telonensis:

UT BENE MORERETUR;
VIXIT UT MORITURUS.

O GUILLELME;

Te Minerva fovit alumnum
Dulci blanda sinu,
Cinxit Apollo tua,
Sacris tempora frondibus.
O, docte præsul, solus annis,
Qui debuisti Nestoreis frui.
Conjux supremi & magna Jovis soror

A *Ortum beavit nobili origine;*
Nomenque avitis stemmatibus tuum,
Illustre quondam reddidit, & tibi
Larga profudit divitias manu.
Te nostra vidit Gallia Præsulem,
Longo paterent tempore dum fores
Jani bifrontis, tu vigili greges
Pastor regebas sollicitudine,
Horrenda sed mors præpropero gradu;
Funestum opacâ nocte tegens caput,
Lecto jacentem te rapuit. Nihil
Doctrina prodest, nil sapientia,
B *Nil stemma avitum, divitiæ nihil,*
Augusta prodest nil tibi dignitas,
Crudele fatum diripit omnia.
Sed non obortis mors tua lachrymis;
Spargenda, vivit pars melior tui.
Nam licet hoc tumuli jaceat sub marmore corpus,
Mens tamen astra tenet, totum & diffusa per Orbem
Insignes virtus agitat de morte triumphos.

Illustri, reverendissimoque domino domino Guillelmo du Blanc episcopo Grassensi & Venciensi, C *Sixti V. camerario intimo, & quondam de ecclesia optime merito; viro eruditissimo, suæque tempestatis poetarum facile principi, nobilissimoque & antiqua progenie orto, ex qua semper doctissimi viri, multique illustres episcopi prodiere, interque ceteros Guillelmus du Blanc senior, episcopus Tolonensis, & sub illustrissimo potentissimoque cardinali Armaniaco in Avenionensi legatione Vicelegatus, Guillelmi episcopi Grassensis & Venciensis patruus, qui sanctæ sedi apostolicæ devotissimus, libros quamplures adversùs hæreticos edidit; cujus vestigiis Guillelmus junior insistens, non minùs virtute quàm sanguine junctus, quamplurima ingenii sui monumenta, tum arte numeris astricta, tum* D *etiam libera, posteritati reliquit. Tandem è vivis excessit, anno salutis millesimo sexcentesimo primo, mensis Novembris 19. ætatis verò suæ 40. Jacet Aquis-Sextiis in Divi Salvatoris: unde illi hunc ego tumulum Gabriel Musterius sacræ theologiæ doctor, flens & mæstus donavi, dicavi, dedicavique.*

Hocce epitaphium perseveravit, donec sacello B. Mariæ Bonæ-Spei, in quo jacebat, immutato ac decorato, lamina ærea aliô translata evanuit.

LE MAINGRE DE BOUCICAUT.

LIX. Stephanus II.

E Stephanus le Maingre dictus de Boucicaut Arelate natus, ordini Capucinorum primum nomen dedit, inde auctoritate pontificia translatus ad Minores de Observantia dictos. Cedente in ejus favorem Georgio, uti jam diximus, novo etiam rescripto nominatur episcopus Grassensis ab Henrico IV. rege 8. Aprilis 1598. at bullas vivente Guillelmo, Romæ impetrare non potuit. Regi fit ab eleemosynis XI. Martii anno 1600. pro quo munere coram Renaldo de Beaune magno Franciæ eleemosynario fidem juravit. Diplomate tandem pontificio confirmatur 9. cal. April. id est 24. Martii 1604. Sacratur eodem anno

ANNI CHRISTI

30. Maii, & statuta generalia condidit 6. Decembris, quæ adhuc vigent in ecclesia cathedrali. Anno 1612. 27. Julii, reginæ Margaritæ Valesiæ primus eleemosynarius evasit. Capucinos communi civium deliberatione in urbem induxit 19. Januarii anni 1615. necnon moniales a S. Ursula dictas. Extranei fori concessionem seu litteras de *committimus* (uti aiunt) obtinuit 9. Martii anno 1621. Interfuit eodem anno cœtui generali cleri Gallicani Burdigalæ convocato. Rebus humanis eximitur 17. Aprilis 1624. conditus apud Capucinos, fundato anniversario in cathedrali ecclesia. Postridie electus est in vicarium generalem sede vacante, Claudius Bernard capiscolus. Exstant in tabulario Graff. statuta ejus synodalia & chartæ visitationis, seu lustratæ diœcesis.

1615.

1621.

DE GRASSE CABRIS.

LX. JOHANNES IV.

Cæsare domino de Cabris ex Martha de Barras, nobilissimis parentibus natus Johannes, tertius gentis suæ infulis decoratur Grassensibus. A Ludovico XIII. rege nominatus, & bullis pontificiis impetratis anno 1625. proventibus episcopatus per aliquot annos potitur. Ejus tempore presbyteri Oratorii Domini Jesu Grassæ admittuntur. Comitiis cleri Pictaviensibus adfuit Johannes adhuc electus tantum, anno 1628. Abdicavit eodem anno nondum accepto consecrationis munere.

1625.

1628.

GUERIN.

LXI. JOHANNES V.

Johannes Guerin Arvernus, ex Regis eleemosynario fit episcopus, annuente Ludovico XIII. per commutationem cum dicto Johanne de Grassa, pro prioratu de l'Enforchure. Inauguratur ab Ægidio de Souvré Autissiodorensi episcopo an. 1630. & in possessionem immittitur 7. Martii eodem anno. Obdormivit in domino Grassæ 7. Aprilis an. 1632. relictis ecclesiæ suæ pretiosis ornamentis.

1630.

DE VILLENEUVE.

LXII. SCIPIO.

Ex primæ nobilitatis stirpe in Provincia satus Scipio, patrem habuit dynastam de Thorenc. Pro secundo ordine a metropoli Ebredunensi deputatus, interfuit cœtui cleri Gallicani apud Fontanetum in Pictonibus an. 1628. Scheda regia nominatur episcopus a Ludov. XIII. Lugduni data 12. Junii 1632. & confirmatur ab Urbano VIII. 20. Decembris proximi eodem anno. Sacro ritu inungitur Aquis-Sextiis in æde metropolitana 8. Maii anni 1633. a Ludovico de Bretel ejusdem urbis archipræsule, adsistentibus Ludovico du Chaine Senecensi & Modesto de Villeneuve des Arcs ejus consanguineo Aptensi episc. Statutum quoddam pro forma vestium in choro gestandarum promulgavit eodem anno XI. Julii, & organa pneumatica fieri curavit. Sanctimoniales a Visitatione B. Mariæ dictas admisit in urbem, quibus Ursulanarum idem institutum amplectentium ædes concessit. Immatura morte præripitur 3. Maii anni 1636. ætatis vero 35. & conditur in ecclesia cathedrali ante aram principem.

1632.

1636.

ANNI CHRISTI

GODEAU.

LXIII. ANTONIUS II.

Antonius ex quadraginta academiæ Francicæ viris unus, pietate, eloquentia, scriptis toto orbe notissimus, designatur episcopus Grassensis a Lud. XIII. rege 21. Junii anni 1636. inde 22. Sept. bulla pontificia confirmatus, sacra unctione delibutus est eodem anno 24. Decembris Lutetiæ Parisiorum, ministerio Leonorii d'Estampes tum Carnutensis præsulis, postea Remensis archiepiscopi, cooperantibus Stephano Puget Dardaniæ, mox Massiliæ, & Bernardo Despruest Sanpapulensi episcopis, in æde sacra presbyterorum Oratorii Domini Jesu in vico S. Honorati. Regi fidem obstrinxit 1. Januarii 1637. & in possessionem inductus est 21. Martii eodem anno. Factus episcopus, sedem suam adivit, synodos coegit, sacerdotes optimis documentis instruxit. Vicariatum apostolicum ecclesiæ Antipolitanæ ad sedem Romanam nullo medio pertinentis nactus, cessione Johannis de Grasse antea electi Grassensis, & probante Lud. XIII. rege, rescripto dato 1. Febr. 1640. ecclesiasticam disciplinam, quæ in urbe Antipolitana penitus collapsa fuerat, feliciter restituit. Idem vicariatus ipsi asseritur a Ludovico XIV. rege, scheda regia 9. Septemb. 1644. Bullas pro unione perpetua Graff. episcopatus cum Venciensi consequitur eodem anno 7. Decemb. ab Innocentio papa X. Ecclesiam Minorum Grassæ consecravit anno 1648. 17. Martii, sub invocatione S. Francisci.

1637.

1640.

Sponte sua cessit episcopatu Grassensi 25. Novembris an. 1653. pia religione ductus, eo quod in libello supplici summo pontifici porrecto, falso fuisset enuntiatum, unionem utriusque episcopatus tempore Guillelmi le Blanc, ea lege fuisse factam, ut ad consecuturos in posterum successores pertineret, cum soli Guillelmo, exclusis successoribus, esset concessa. Ideoque diploma præter veritatem impetratum ratus, cum aliunde ordinem ecclesiasticum ac secularem Venciæ huic unioni multum repugnare sentiret, dimissa Grassensi, Venciensem elegit ecclesiam; ubi de tanto viro uberius dicemus.

1653.

DE BERNAGE.

LXIV. LUDOVICUS I.

Antonio abdicanti sufficitur in episcopatu Grassensi Ludovicus de Bernage canonicus B. Mariæ Paris. & abbas Clari-Fageti apud Ambianos, Regibus Christianissimis Ludov. XIII. & XIV. ab eleemosynis. Romæ confirmatur 25. Novemb. an. 1653. ac die Dominica 25. Jan. anni 1654. sacratur Parisiis, in templo monialium Capucinarum a Georgio d'Aubusson archiepiscopo & principe Ebredunensi, suo metropolita, collaborantibus Ægidio Boutault Ebroicensi, & Bartholomæo Grangier Trecorensi episcopis. Possessionem indeptus est per procuratorem 19. Martii sequentis, vicario antea generali constituto Johanne Dozol in theologia doctore, necnon priore S. Ambrosii. Interfuerat comitiis cleri Parisiensibus an. 1645. delegatus a provincia Parisiensi pro secundo ordine. Plurimum litigavit pro vicariatu apostolico urbis Antipolitanæ, pro quo tandem transegit

1654.

ANNI CHRISTI

Ch. XVIII. col. 229. Parisiis an. 1661. 20. Junii cum clero ac civibus Antipolitanis, vide inter instrumenta. Fatis concessit Grassæ an. 1675. 6. *al.* 16. Maii ac sepultus est in basilica cathedrali, dono datis ecclesiæ pretiosis vestibus sacris. Exstant in tabul. Grass. acta ejus synodalia, ac diœceseos visitationis.

AUBE DE ROQUE MARTINE.

LXV. LUDOVICUS II.

Designatur antistes Grassensis mense Septembri an. 1675. Ludovicus antea præpositus Arelatensis, & bulla Innocentii XI. instituitur 26.
1676. Novemb. an. 1676. quæ senatus Aquensis placito roboratur 2. Januarii 1677. inde capta per procuratorem possessione 3. Febr. inauguratur Arelate eodem anno 26. ejusdem mensis, a Johanne Bapt. Adhemar de Grignan Claudiopoleos archipræsule & coadjutore Arelatensi, opem ferentibus Vasionensi & Cavellicensi præsulibus. Scheda etiam regia nominatus fuerat ad vicariatum apostolicum urbis Antipolitanæ 18. Jan. quem ipsi contulit 2. Julii anni 1677. Antonius Benedictus de Clermont Forojuliensis antistes a sede apostolica delegatus. Regi sacramentum dixit 20. Julii eodem anno, & in urbem suam invectus, ecclesiam parœcialem de Cannes dedica-
1678. vit 13. Novemb. 1678. sub titulo B. Mariæ-Spei. Migravit ad sedem Tricastinensem regia nominatione 2. Nov. 1680. Johanne Bernardi vicario generali usus est, qui in eodem munere perseveravit usque ad successoris adventum.

LE CONTE

LXVI. ANTONIUS III.

Infulæ Grassenses Antonio deferuntur scheda Regia mense Decembri anno 1680. Is Francisco le Conte utriusque militiæ extraordinariæ terra marique quæstore generali patre natus, ex Maria le Clerc ejus uxore, præpositus fuerat ecclesiæ Glandatensis, pluribusque aliis sacerdotiis potiebatur. Ad vicariatum apostolicum urbis Antipolitanæ nominatur 1. Julii 1681. cujus, post collationem sibi factam a D. d'Aquin episcopo Forojul. S. sedis apostol. delegato, cepit possessionem per procuratorem 13. Aug. insequentis; bullasque consecutus pro episcopatu 13. Julii 1682. inauguratur Parisiis in ecclesia patrum Minimorum plateæ regalis ab archiepiscopo Bituricensi, in re sacra collaborantibus Massiliensi &
* al. 19. Alectensi episcopis 16.* Augusti eodem anno. Regi fidem obligavit 18. die sequenti & in possessionem inducitur per procuratorem 23. Decembris ejusdem anni. Vicariis generalibus constitutis Carolo de Villeneuve præposito & Johanne Dozol, obiit insalutata sede sua, 6. Sept. an. 1683. & tumulatur in ecclesia parœciali de Monchy S. Eloy juxta Creolium, cujus loci dominus erat. Ipsi appositum est hoc epitaphium:

HIC JACET.

Illustrissimus & reverendissimus DD. Antonius le Conte episcopus Grassensis, Regi a consiliis, dominus hujus loci de Monchy-Saint-Eloy, de l'Aubespin, les Laudes, &c. prior commendatarius, prioratuum de Lyons en Santerre, Nogent-sur-Seine, d'Azé lez Chateaugontier, &c. olim præpositus Glandatensis. Obiit anno 1683. die 6. Septembris, annos natus 53. cum 8. mensibus & 8. diebus, in hac ecclesia ex voluntate inhumatus.

Ad memoriam illustrissimi & reverendissimi D. D. Antonii le Conte episcopi Grassensis, Regi a consiliis, domini de Monchy-Saint-Eloy, l'Aubespin, les Landes, &c. prioris commendatarii, prioratuum SS. Petri & Pauli de Lehuno in Sanguineterso, sancti Nicolai de Novigento ad Sequanam & d'Azé juxta Castroguntierum, antea dignissimi ecclesiæ Glandatensis præpositi, quo nomine ad comitia generalia cleri Gallicani delegatus, jus Regium illius sanctæ ecclesiæ in temporibus difficillimis summa cum laude tutatus est. Obiit in castro suo de Monchy, anno Domini 1683. die 6. Septembris, natus annos 53. cum 8. mensibus & diebus 8. Ante hoc marmor juxta charissimam matrem dominam Mariam le Clerc conjugem D. Francisci le Conte ejus parentis, Regi a consiliis, & utriusque militiæ extraordinariæ terra marique quæstoris generalis, ex voluntate inhumatus. Ludovicus le Conte eques dominus dictorum locorum de Monchy-Saint-Eloy, l'Aubespin, & les Landes, legionis Pedemontanæ subtribunus, charissimo fratri posuit die . . . . Decembris 1683.

LXVII. FRANCISCUS I. VERJUS

Franciscus Verjus ex congregationis Oratorii Gallicani presbytero & abbate Barberiensi, renuntiatur episcopus Grass. rescripto regio Valencenis dato 31. Maii 1684. inde bullis non- 1684.
dum obtentis transfertur ad Glandatensem episcopatum, mense Novembri 1685. iterum ad hanc sedem regressurus.

DE CABANES DE VIENS.

LXVIII. JOHANNES BALTAZAR.

Francisco ad sedem Glandatensem designato, nominatur a Rege Christianissimo Lud. XIV. iisdem anno & mense Johannes Baltazar filius 1685.
Baltazaris de Cabanes, Baronis de Viens, in camera computorum Aquensi præsidis, ex Magdalena de Valavoire ejus conjuge, qui necdum pontificio diplomate confirmatus, cessit, Venciensi postea præfectus ecclesiæ, ubi de eo videsis.

LXIX. FRANCISCUS II. VERJUS.

Assumitur iterum Franciscus Grassensibus infulis ornandus, volente Rege, mense Apr. 1686. 1686.
Fratrem habuit Ludovicum Creciaci comitem & ad fœdus Riswicense plena cum potestate legatum. A sede apostolica confirmatus 25. Martii
1692. sacratur eodem anno 7. Decembris in 1692.
ecclesia monialium ord. S. Dominici, vulgo de Cruce dictarum, in vico de Charonne & suburbio S. Antonii Parisiensi, ministerio Boloniensis antistitis, cooperantibus Massiliensi & Venetensi præsulibus. Regi sacramento se adstrinxit die 23. ejusdem mensis. Præpositurae proventus episcopali mensæ annecti curavit, cujus, titulo auctoritate pontificia exstincto 30. Julii 1692. honores & privilegia sacristæ cesserunt. Quod co-

ANNI CHRISTI

dicillis regiis postea firmatum, multisque consilii sanctioris placitis seu arrestis, non ita pridem, secretioris etiam consilii decreto a DD. de Mesgrigny obtento sancitum est. Naturæ debitum solvit Franciscus 17. Decembris 1710. in urbe Grassensi, & requiescit in sepulcro episcoporum.

DE MESGRIGNY.

LXX. JOSEPH IGNATIUS JOHAN. BAPT.

Antea Minorita Capucinus, dictus R. P. Athanasius, Aquis-Sextiis natus ex nobili ac togata gente, patrem habuit Johannem de Mesgrigny equitem, vicecomit. de Troyes, baronem de Vendevvre, Aquensis senatus principem, postea abdicato hoc munere, comitem consistorianum, matrem Hubertam Renatam de Bussy d'Inteville. Is religionem ingressus, multos annos in disciplinæ regularis observatione exegit, multisque perfunctus est in ordine suo præfecturis. Jamque senex, episcopali oneri humeros subjicere cogitur, designatus a Rege Christianissimo
1711. antistes Grassensis 5. Aprilis 1711. & vicarius apostolicus Antipolis mense Julio. Ad quam sedem, bulla Clementis papæ XI. confirmatus 14.
A Octob. ejusdem anni, inauguratur Parisiis in ecclesia sui ord. vici S. Honorati, Dominica quarta Adventus, die 20. Decembris eodem anno, ab episcopo Argentoratensi, nunc eminentissimo cardinali de Rohan, adsistentibus Tullensi & Ebroicensi præsulibus. Regi fidem juravit 24. ejusdem mensis. De grege sibi commisso in primis sollicitus, quam primum per negotia licuit, in viam se dedit, urbemque suam ingressus, in possessionem inductus est an. 1712. 2. Martii. Mox lustrandæ diœcesi suæ sedulus incubuit. Subterraneam ecclesiam in ipsa cathedrali basilica, arduum
B opus, aggressus, feliciter perfecit, sacellis ornavit, & in eam sacrum baptisterium transtulit; quo liberior concionibus audiendis, divinisque officiis peragendis esset superior ecclesia, podio insuper pro foribus ejusdem basilicæ constructo. Templa Augustinianorum Grassæ, necnon monialium Visitationis B. M. ejusdem urbis, Cisterciensium Antipolis, & quam plurimas diœcesis suæ parœciales ecclesias solemniter dedicavit. Hactenus præest singulari morum simplicitate, religiosa in 1724.
ipso episcopatu modestia, vitæque integritate commendabilis.

PRÆPOSITI ECCLESIÆ GRASSENSIS.

I. HENRICUS, cui cognomen de Bartholomæis, Segusii in Pedemontio natus, prior erat capituli Antipolitani 5. Decembris an. 1239. quo tempore compromisit cum B. (Bertrando) episcopo Antipolitano in Aymarum archiepiscopum Ebredunensem, ad faciendam divisionem bonorum hujus ecclesiæ, aliasque quæstiones definiendas; quibus peractis primus præpositus constitutus est, vide chartam v. inter instrumenta nostra col. 215. & 216. Sane hac dignitate potiebatur tantum, necdum episcopus Sistaricensis
a an. 1242.[a] 3. Octobris, uti liquet ex eodem instrumento. Episcopus vero factus, præposituram retinuit, quod patet ex charta, quæ sic habet.

In nomine æterni Dei piissimi anno Incarnationis 1244. indictione 2. mense Decembri, die festo S. Nicolai, cum mensa episcopalis & mensa præpositurae Grassensis minus sufficientes existant a
*f. cumque *tempore, quo facta est episcopatus divisio, * Grassensis ecclesia & ejus clerici, tam in choro quam in mensa, reformatione aliqua indigerent, dominus B. (Bertrandus) Dei gratia Grassensis episcopus, dom. H. (Henricus) eadem gratia Sistaricensis episc. & præpositus Grassensis, ac canonici ejusdem ecclesiæ, &c.* Item *statuerunt quod absente domino episcopo, & præposito & etiam ipsis præsentibus, post ipsos sacrista, qui nunc & qui pro tempore fuerit, primam vocem in capitulo & regimen chori habeat, vel is, cui commiserit vices suas . . . . . .* Item *statuerunt quod sex clerici intitulentur in Grassensi ecclesia, quorum duo sint presbyteri, duo diaconi, duo subdiaconi, &c.*

Postea ad metropolim Ebredunensem evectus,
C cardinalis etiam, & episcopus Ostiensis evasit. Vide in archiepiscopis Ebredunensibus. Obiit Lugduni 8. idus Novemb. an. 1271. sepultus apud FF. Prædicatores.

[a] Diximus tamen in episcopis Sistaricensibus, eum factum Sistaric. episcopum ab an. 1241. Fortasse electus est an. 1241. sed non fuit consecratus nisi post diem 3. Octobris an. 1242.

II. Otho præpositus compromisit an. 1249. 7. Martii cum Raimundo episcopo Grassensi. Memoratur etiam in sententia ab arbitris lata XI. Maii 1250. in qua Henricus decessor ejus vocatur quondam præpositus Grassensis. reg. 6. fol. 230. verso.

III. Vicedominus præpositus Grassensis anno
D 1251. transegit an. 1255. XI. cal. Febr. cum Pontio episc. Grassensi, adstante Henrico Ebredunensi archipræsule, qui ratam habuit transactionem. Electus est archiepiscopus Aquensis an. 1257. & cardinalis a Gregorio papa X. avunculo suo creatus. Ad summi pontificatus apicem assumtus dicitur ipso die, quo vita defunctus est. 6. Sept. 1276.

IV. Leonardus successit Vicedomino ad archiepiscopales infulas evecto an. 1257. Occurrit in actis publicis XI. Sept. 1269. Consensum præbuit statuto cuidam condito 6. idus Dec. 1274.
E pro re vestiaria capiscoli, reg. 6. fol. 177.

V. Guillelmus cognomento Liberonus a capitulo electus 21. Julii 1281. cui Pontius episcopus præposituram contulit. Innotescit maxime ex statuto anni 1287. diu in ecclesia Grass. usurpato, quo, præpositus ad alimoniam, vestesque collegiatis subministrandas tenebatur. Tornery pag. 308. Occurrit etiam in instrumento, quo, Humbertus Dalphinus & Anna uxor ejus dant Johanni primogenito suo universum Dalphinatum & baroniam de Turre, retento sibi usufructu quandiu fuerint in humanis, an. 1289. v. idus

Decemb. ind. 3. Idem in confirmatione ejusdem A donationis an 1292. ind. 5. 13. Julii.

VI. Alphantus præpositus nominatur in transactione facta inter capitulum Grassense & abbatiam Lirinensem an. 1303. 25. Februarii.

VII. Guillelmus II. Fulgosi successit eodem anno, secundum Tornerium. Memoratur in statuto anni 1343. pro Missis privatis.

VIII. Bertrandus Bonetti, cui sufficitur

IX. Petrus Bonetti. Assumitur in episcopum an. 1391.

X. Simon de Brandisio fidem obligat Petro episc. an. 1391. coram Leonardo Accardi nota- B rio, post collatam sibi ab eodem præsule præpositi dignitatem. Vita defungitur an. 1397.

XI. Robertus de Tende, Simoni subrogatur eodem anno a domino Papa, ex tabulario Guillelmi Barbani notarii Massil.

XII. Johannes Carolus præpositus, ad clientelam admisit dynastam de Moans 5. Nov. 1405. Reperitur & in documento anni 1418. 8. Nov.

XIII. Stephanus de Arnaudis præpositus; quo vero anno vel die hanc dignitatem nactus fuerit nobis incompertum. Certe a capitularis mensæ administratione summotus est adstante capitulo, cui eam addixit Bernardus de Paula dictus, Grass. C episc. an. 1422. 29. Oct. Ad summum pontificem provocavit Stephanus, & judices in partibus a sede apostolica delegati fuere.

XIV. Ludovicus de Glandeves in præposituræ possessionem immissus est 21. Martii 1422. Decessoris appellationem denuntiavit capitulo, litemque prosecutus est, quæ sopitur an. 1425. a delegatis a sede apostolica Petro Thoma archidiacono & Antonio Requans canonico Forojuliensi, qui duplicem distributionem assignarunt præposito, necnon toparchias de Auribello & Pegomas; ceteris capitulo & canonicis ecclesiæ reservatis, quibus facultas conceditur eligendi duos oecono- D mos ex gremio, qui regant & administrent temporalia. Obiit Ludovicus 1439.

XV. Johannes II. Fillioly Ludovico successor datur. Procurator exstitit Isnardi Grass. episcopi, quandiu is Romæ commoratus est.

XVI. Honoratus de Grasse ad præposituram obitu Johannis vacantem eligitur. In quibusdam tamen schedis reperimus Jacobum de Glandeves præpositum annis 1469. & 1470. Porro 29. Sept. anni 1472. præbendæ unius vel canonicatus fundatio facta memoratur, archidiaconatus officio annexi.

XVII. Johannes Andreas de Grimaldis præp. E an. 1483. quam dignitatem factus episcopus simul possedit ad obitum usque, qui accidit an. 1505.

XVIII. Johannes Antonius Mere præp. erat an. 1522. Testamenti tabulas dictavit an. 1533. Occurrit & in instrumento anni 1539.

XIX. Nicolaus l'Escuyer, dictus Nicolosinus Scuerius, præposituram transcripsit suo ex fratre nepoti 26. Maii 1555.

XX. Johannes Antonius II. l'Escuyer patruo successit, possessionemque apprehendit 27. Oct. 1555. vicarius fuit generalis sede episcopali vacante an. 1568. Contulit præbendam theologalem fratri Fusciano Craovilla ordinis Dominicani 3. Sept. an. 1570. Moritur an. 1572. mense Maio.

XXI. Laurentius l'Escuyer præpositus constituitur 14. Maii an. 1572. at is brevissime sedit.

XXII. Baltazar Meinier præposituram multis diplomatibus a sede apostolica impetravit, quibus nonobstantibus æmulum passus est Johannem Mulchy, qui sequitur.

XXIII. Johannes Mulchy, cui Stephanus Deodet episc. præposituram contulerat, contendit cum Baltazare, possessionemque cepit 20. Nov. 1572. salvo competitoris jure. Sane dignitate sua potiebatur pacifice an. 1580. per quindecim annos vicarius generalis episcopi Stephani. Præpositura tandem cessit circa annum 1590.

XXIV. Gaspardus Mulchy, Johannis cessione præpositus evasit an. 1591. Mortalitatem explevit an. 1594.[a] quo defuncto, tres simul ad hanc dignitatem aspirarunt, & præpositi audierunt, Claudius Bernardi, Alexander de Ville-neuve, & Alexius Mouton, qui postremus, pactione cum aliis facta, præposituram obtinuit.

XXV. Alexius I. Mouton reperitur in instrumento anni 1624.

XXVI. Alexius II. Aillaud, decessore in ejus favorem abdicante, diplomate pontificio confirmatur, in possessionem immissus 26. Maii 1624. E vita migravit an. 1656.

XXVII. Franciscus Aillaud fratris resignatione præposituram indeptus est, quam, cum per multos annos possedisset, transcripsit Honorato Niel canonico Venciensi, at is ad possessionem non pervenit.

XXVIII. Carolus de Ville-neuve a Rege, sede episcopali vacante nominatus, præposituram nactus est, qua sponte cessit an. 1686. in gratiam Francisci Verjus episcopi, ut redditus, exstincto titulo, mensæ episcopali annecterentur.

Bulla igitur data tertio calendas Augusti an. 1692. ab Innocentio papa XII. (cui postea bullæ sanciendæ, decretum suum interposuit senatus Aqui-Sextiensis) delegatus est officialis Forojul. qui auditis, quorum intererat, partibus, intercessione sua summovit capitulum, & omnes præposituræ proventus titulo suppresso, mensæ episcopali attribuit, quod diplomate regio postea firmatum est 21. Martii 1693.

Hanc præpositorum seriem, ex chartis Grassensibus texuit ipsemet illustrissimus ac reverendissimus antistes hodiernus dominus de Mesgrigny, quam nobiscum perhumaniter communicavit.

[a] Hæc illustrissimus Grassensis episcopus; qui tamen in aliis schedis ad nos missis, ait eum mortuum esse tantum anno 1603.

DE ABBATIIS DIOECESIS GRASSENSIS

UNICA EST ABBATIA, LERINUS NOMINE;

de qua nunc agendum, ac deinde instar appendicis, tres illi subjiciemus, quæ olim exstiterunt.

S. Honorati Lerinense monasterium, modo congregationis Cassinensis, sub regula S. Benedicti, diœcesis olim Antipolitanæ jam ante annum 536. modo Grassensis, cum prius ad Forojuliensem pertineret, fundatorem agnoscit & patronum S. Honoratum, aliis an. 375. aliis, inter quos Bailletus, 391. qui, primævæ quoque regulæ in eodem observatæ conditor prædicatur. Situm ejus ita fere describit Vincentius Barralis in capite suæ chronologiæ Lerinensis. Inter civitates antiquissimas Antipolim & Forojulium, inest sinus circumfusi maris mediterranei Gallici, in cujus medio binæ grandiores exstant insulæ, quatuor aut quinque passuum millibus a Continente distantes, quæ a Caio Plinio lib. 3. cap. 5. suæ historiæ naturalis, Lero & Lerina nuncupantur. Insunt & aliæ duæ parvulæ saxosæ insulæ memoratu non dignæ, his supra nominatis quasi pedissequæ adhærentes, quarum una Translero, nunc corrupto vocabulo *terra de Lhierra* & altera S. Ferreoli insula cognominatur. Illa autem quæ videtur major, olim vocata Lero, nunc dicitur insula S. Margaretæ, a sacro sacello priscis seculis inibi in honorem dictæ virginis & martyris excitato, eratque velut recessus vastæ eremi patrum Lerinensium, in qua & egisse aliquando S. Eucherium monachum Lerinensem, & episcopum Lugdunensem, S. Hilarius episcopus Arelatensis commemorat in sermone funebri de vita sancti archipræsulis Arelatensis Honorati. Et hæc satis sint de Lerone insula, juxta quam, trajectu sexcentorum passuum, Meridiem versus, adjacet sacrata Lerina insula, suo adhuc contenta prisco vocabulo, Alpino haud longe jugo subdita, ob reverentiam tamen sui primi incolæ, a Christicolis sacra insula S. Honorati adnominatur. Nam cum antea inanis esset & vacua ob nimium squallorem, & inaccessa venenatorum animalium metu, securus & intrepidus hanc circa annum 375. expetiit vir per cuncta laudabilis, & nomine & re honorandus Honoratus, noster pater insularum, & post rector ecclesiarum, purificavit ac mundavit a contractu, cultuque nefando impuri delubri Leronis. *Et post pauca:* Est igitur nostra felix Lerinensis insula parva (a Strabone Planasia dicta) figura ovali oblongaque, angulos habens acutos ad Orientis & Occidentis plagas positos, duo vero latera Septentrionem & Meridiem respicientia. Hujus circuitus ad duo millia passuum protenditur, circumfuso aëre aperto & salubri, dulci gratoque aspectu, per gyrum, Continentis, portuum, civitatum, castrorum, montium, vastique maris gaudet: æquoreis, fluvialibusque squammosis piscibus A abundans, ramosisque arboribus ac arbustis, & omni fere plantarum sponte nascentium, & satarum genere fertilis & fœcunda, altis, hirsutisque pinis, tremulis, triumphalibusque palmis, pinguibus, paciferisque oleis, victricibus lauris, & herbis dives fulget humus, semper vario vestita colore, & grato florum jugiter odore spirans.

Habet ergo Lerinensis eremus, nedum antiquissima, verum etiam venerabilia cuncto orbi ac votiva sacella, inestque in ipsius insulæ medio ecclesia S. Dei genitrici virgini perpetuæ Mariæ solemniter dedicata, tum etiam ecclesia major sancto archiflamini & primo suo fundatori B Honorato devotissime consecrata; his annexa capella sancti patriarchæ Benedicti, juxta quas claustrum & vetus refectorium: circa gyrum insulæ, viæ stratæ ad peregrinorum solamen visitantium oratoria sanctissimæ Trinitatis, SS. martyrum Cypriani & Justinæ, archangeli Michaëlis, Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi, S. Caprasii confessoris, S. Apostolorum principis Petri apostoli, Lerinensium incolarum protectoris, S. Porcharii abbatis & quingentorum, & eo amplius monachorum martyrum, qui hanc insulam proprio suso cruore consecrarunt: quæ oratoria numerum decennarium perfecte complent. Merito igitur sacrosancta Lerinensis insula a sanctis patri- C bus Hilario & Cæsario Arelatensibus, Sidonio Arvernensi, Ennodio Ticinensi, Honorato Massiliensi, Fausto Reiensi, aliisque præclaris viris, his potissimum effertur præconiis, ut dicatur beata insula, benedicta terra, consecrata habitatio, celebranda tellus, cohors sanctorum, mansio in Christo viventium, nutrix sanctorum, schola Christi, speculum sanctimoniæ, templum sanctum, mirabile Insulanum, sacrum monasterium fundatum ab illo patre Honorato primo insularum, postea rectore ecclesiarum. Hactenus Barralis, cui addi possunt hæc verba Eucherii de laude Eremi ad Hilarium: *Et quidem cunctis* D *eremi locis, quæ piorum illuminantur secessu, reverentiam debeo; præcipuo tamen Lerinam meam honore complector, quæ procellosi naufragiis mundi effusis piissimis ulnis me receperat; venientes ab illo seculi flagrante æstu blande introducit sub umbras suas, ut illic spiritum sub umbra interiore Domini anheli resumant. Aquis scatens, herbis virens, floribus renitens, visibus odoribusque jucunda, paradisum possidentibus se exhibet, quem possidet. Digna, quæ cælestibus disciplinis Honorato auctore fundata sit, quæ tantis institutis tantum nacta sit patrem, apostolici spiritus vigore & vultus honore radiantem. Digna, quæ illum suscipiens ita eniteret. Digna, quæ præstantissimos alat*

Chronol. Lerin. pag. 85.

monachos & ambiendos praeferat sacerdotes. Haec nunc successorem ejus tenet Maximum nomine clarum, quia post ipsum meruit adsciri. Haec habuit reverendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Benjamin lupum retulit. Haec habuit germanum ejus Vincentium interno gemmarum splendore perspicuum. Haec nunc possidet venerabilem gravitate Caprasium veteribus sanctis parem. Haec nunc habet sanctos servos * *illos, qui divisis cellulis Ægyptios patres Galliis nostris intulerunt.*

* senes.

Quos ego illic, Jesu bone, sanctorum coetus conventusque vidi! Pretiosa in his suavi unguedine alabastra fragrabant, spirabat passim odor vitae, interioris hominis faciem exterioris habitu praeferebant, constricti caritate, humilitate dejecti, mollissimi pietate, firmissimi in spe, obedientia citi, occursu taciti, vultu sereni, prorsus ipsa sua contemplatione angelicae quietis agmen ostendunt.

Sidonius Apollinaris quoque in Eucharistico ad Faustum Reiensem episcopum, de iis abbatibus eleganter scribit his verbis:

Fratribus insinuans, quantos illa insula plana
Miserit in coelum montes; * *quae sancta Caprasi*
Vita senis, juvenisque Lupi: quae gratia patrem
Mansit Honoratum: fuerit quis Maximus ille,
Urbem tu cujus monachus, antistes & abbas,
Bis successor agis, celebrans quoque laudibus illis
Eucherii venientis iter, redeuntis Hilari.

Quo loco verisimiliter montes * appellat episcopos & sacerdotes, erat quippe tum Lerinense coenobium piissimorum & eruditorum antistitum veluti seminarium. Hinc Caesarius, qui sub Porcario abbate monasticam regulam edoctus est, de florentissimo statu hujus abbatiae ita disseruit homilia XX. *Benedicimus Dominum nostrum, qui sanctam institutionem & admirabilem consuetudinem loci* * *hujus jugiter crescere, & in majori dignatur gloriae cumulo sublimare. O felix & beata habitatio insulae hujus, ubi tam sanctis quotidie & spiritualibus lucris gloria Domini augetur, & tantis damnis diaboli nequitia minoratur. Beata inquam & felix insula Lerinensis, quae cum parvula & plana esse videatur, innumerabiles tamen montes ad coelum misisse cognoscitur.* Deinde subjungit: *Haec est quae eximios nutrit monachos, & praestantissimos per omnes provincias erogat sacerdotes. Vix enim reperire erat, qui his temporibus assumtus in regionibus illis ad regimen ecclesiarum, non delectus esset ex nobilissimo & regularis institutionis observantissimo coenobio Lerinensi. Ac sic quos accipit filios, reddit patres, & quos nutrit parvulos, reddit magnos, quos velut tyrannos excipit, Reges facit. Nam omnes quoscumque felix & beata habitatio ista susceperit, caritatis pennis ad excelsa virtutum culmina Christo sublimare consuevit. Quae res cum pene in cunctis habitatoribus fuerit feliciter consummata, tamen resistentibus meritis meis in me non probatur impleta.* Ipse etiam Ennodius in vita Epiphanii: *Inde regrediens,* ait, *singula sanctarum habitationum loca visitavit, medianas insulas Cyclades, Lerum, ipsamque nutricem summorum montium planam Lerinum adiit.* Et certe hoc coenobium variis locis & temporibus, ecclesiae dedit archiepiscopos duodecim, episcopos totidem, abbates decem, & monachos quatuor confessores, & 105. martyres omnes sanctos, cum multis viris illustribus; quae omnia fusius leges in chronologia sanctorum & abbatum insulae Lerinensis, auctore Vincentio Barrali Salerno monacho Lerinensi, cum annotationibus evulgata an. 1613. Mirum est autem sub tot & tantis barbararum gentium excursionibus, quae per Gallias toties grassatae sunt, vetustissimum illud monasterium illaesum permansisse usque ad tempora Hildeberti episcopi Cenomanensis, qui tradit epist. 7. lib. 3. *al.* epist. 24. circiter annum 1107. die sacro Pentecostes, quo felix illum ventus ab insula Lerinensi expulerat, coenobio a piratis penitus everso, plurimos etiam monachorum gladio cecidisse; de qua tamen devastatione nihil legimus in aliis scriptoribus hujus aevi; nisi forte de ipsa loquatur Innocentius III. papa, Arelatensi archiepiscopo sic scribens: *Veridica multorum relatione comperimus monasterium Lerinense, quod olim religione florebat, & temporalibus abundabat, ad eum statum sic miserabiliter devolutum, quod nec regularia in eo instituta serventur, nec fratres ibidem de ipsius possint facultatibus congrue sustentari. Ne igitur monasterio ipsi, quod specialiter B. Petri juris existit, nostra videatur sollicitudo deesse, quae circa universas ecclesias diligentius vigilare tenetur, fraternitati tuae mandamus, quatenus accedens ad locum, si per fratres ejusdem ordinis religionem ibidem posse videris reformari, & reduci monasterium ipsum in statum, id summopere studeas adimplere.*

* habitantium in insula Lerin.

Tom. 1. epist. pag. 142.

Ceterum, ut mox dicturi sumus in abbatum historia, hoc monasterium primo subditum fuit Cluniaco, deinde abbatiae S. Victoris Massiliensis, an. 1366. tandemque an. 1516.* accessit ad congregationem Cassinensem. Praesens illius status adeo miserabilis est, ut praeter abbatem regularem grandaevum, quinque duntaxat ibi commorentur monachi, quorum alter annum aetatis 70. alter 63. alii tres circiter trigesimum attigerunt.

* al. 1515.

ABBATUM NOMENCLATURA.

I. S. CAPRASIUS, sub cujus magisterio institutus est Honoratus Lerinensis monasterii pater, postmodum Arelatensis episcopus, de quo Eucherius Lugdunensis libro de laude eremi; *Haec videlicet Lerinensis sancta insula nunc possidet venerabilem gravitate Caprasium, veteribus sanctis parem;* quem & B. Hilarius in sermone funebri de laude S. Honorati, angelica conversatione vixisse memorat; uti etiam Sidonius, carmine ad Faustum, ac vita S. Honorati. Migravit ad coelum calendis Junii apud Lerinum; circiter annum 425. Exstat ipsius vita in chronologia Lerinensi p. 1. pag. 191.

II. S. Honoratus I. postmodum Arelatensis episcopus, sanctum Hilarium suum in sede Arelatensi successorem ad Deum convertit, & ad vitam monasticam pellexit. Appellatur passim Insularum magister ab Eucherio Lugdun. in praefatione libelli de quaestionibus veteris testamenti ad Salonium,

Salonium. Vide chronol. Lerin. pag. 1. & seqq. A Ejus corpus circiter annum 1391. XIII. cal. Febr. Arelate transfertur ad Lerinense monasterium. Ibid. pag. 79. & seqq.

III. S. Maximus postea Regiensis episcopus Lirinensi monasterio præfectus est circa annum 426. eique præfuit septem annis, quo tempore suos inter discipulos habuisse dicitur S. Eudonem, exinde primum abbatem Calmeliacensem; sed iste sanctus, inquit Mabill. longe aberat a temporibus S. Maximi. Consule nostros Regienses episcopos tom. 1. novæ Galliæ Christ. & chronol. Lirinensem p. 2. pag. 115. & 120. Memoratur III. nonas Dec. in necrol. S. Johannis Reomaensis, quod nunc exstat in biblioth. Lirinensi.

Chronol. Lirin. p. 1. pag. 81.

IV. S. Faustus præsul item Regiensis, sub quo florebat inter Lirinenses monachos Vincentius natione Gallus, Tulli Leucorum natus, qui scripsit commentarium adversus hæreticos, excusum sæpe, maxime vero ad calcem Salviani cum notis Baluzianis anno 1669. & in Bibliotheca Patrum. Ejusdem quoque sunt, ut nobis videtur, objectiones Vincentianæ adversus doctrinam S. Augustini de Prædestin. & lib. arb. contra quas scripsit S. Prosper. De dissidio Fausti abbatis cum Theodoro episcopo Forojul. diximus agentes de hoc præsule. Vide chronol. Lirin. p. 1. pag. 52. & p. 2. pag. 119. & 127.

V. B. Anselmus incerta vixit ætate, de quo vide chronologiam Lirinensem p. 2. pag. 81.

VI. Porcarius I. S. Cæsarium postea episcopum Arelatensem in monasterium Lerinense admisit an. 489. ex Cointio. Vide sec. III. Bened. p. 1. pag. 526. & chronologiam Lirinensem p. 1. pag. 225. & 230.

VII. Honoratus II. Johannem abbatem Reomaensem, ignorans quis esset, apud Lerinum excepit circa an. 507. ex eodem Cointio ad hunc annum.

VIII. Abbo an. 530. ex veteri indice quem laudat Mabillonius ad an. 588. n. 46.[a]

IX. Marinus abbas Lerinensis memoratur in actis S. Eugendi, quæ paulo post ipsius transitum, ab ejus discipulo anonymo scripta sunt, ex quibus palam fit Marino impellente instituta de informatione monasterii Agaunensis ab eodem auctore digesta fuisse, cujus proinde cum sit coætaneus, perperam rejectus est a Vincentio Barrali in annum 579. Porro hunc in errorem impegisse videtur, quod cum novisset S. Eugendum sub SS. Lupicino & Romano, Chilperici regis temporibus, factum esse monachum in cœnobio Condatescensi, hunc Regem putaverit esse Francorum, cum sit Burgundionum rex. Jurenses monachi dicuntur S. Marinum religiosa memoria & cultu venerari; illum quoque Gallicano martyrologio inscripsit Andreas Saussaius.

Secul. 1. Bened. pag. 576.

Chronol. Lirin. p. 1. pag. 38.

X. Florianus an. 550. ex laudato veteri abbatum indice.

XI. B. Virgilius, priusquam in episcopum Arelatensem assumeretur, Lerinense monasterium rexit, testante illius vitæ scriptore; at Gregorius Turonensis, cui fides magis debetur, quam scriptori octavi seculi, monachum quidem Lerinensem, deinde Augustodunensem * abbatem appellat, nequaquam Lirinensem. Fortasse tamen utrique monasterio præfuit.

Chronol. Lirin. p. 1. pag. 87.

*S. Martini

XII. Stephanus an. 596. quem laudat Gregorius Magnus lib. 6. epist. 56. novæ editionis, de ordine congregationis, ac ut illum servet sollicite hortatur; ab eodem nihilominus perstringitur ob incautam remissionem, lib. XI. epist. 12. B ad Cononem Stephani successorem.

XIII. S. Cono sive Chononus, qui Bonus & Bono vocitatur, floruit anno 600. ex chronologia Lirin. p. 1. pag. 186. & ex Cointio ad hunc an. n. 9. Ejus solertiam ac vigilantiam in regendo S. Gregorius Magnus inprimis commendat, eumque ad perseverantiam excitat, epistola mox citata; qua de re legendus etiam Baronius tom. 8. annalium ad annum Christi 601. Præerat adhuc an. 611. ex Cointio ad hunc annum n. 5. Illius nomen IV. calend. Junii martyrologiis Gallicano & Benedictino inscriptum reperitur.

C XIV. Nazarius, tertio vel quarto loco Lirinensibus abbatibus annumeratur, in vita S. Honorati digesta tribus libris, capite nono libri secundi, sed perperam, inquit Barralis, nam sancto Maximo, vel teste S. Sidonio Apollinari in carmine Eucharistico successit Faustus in abbatiali regimine. Porro vir strenuus & pius delubrum & aram veneri dicatam, in quodam monticulo, qui dicitur Arlucus, juxta pontem fluminis Siagnæ, non longe a Cannis diruit, ejusque loco templum S. Stephano dicatum, in sacrum sanctimonialium cœnobium erexit, Clotario II. regnante, quod D cum laude usque ad excidium Provinciæ tempore martyrii B. Porcarii abbatis perdurasse dicitur. S. Nazarius locum habet in martyrologio Gallicano XIV. cal. Decembris.

Part. 2. pag. 79.

XV. Maximus II. sedebat an. 641. cum Agricolus, qui præsulatum Avenionensem postea gessit, apud Lerinum se recepit. In martyrologio Gallicano memoratur postridie calendas Septembres.

XVI. B. Eucherius.

XVII. B. Vincentius.

XVIII. S. Aygulfus Blesensis oppidi ad Ligerim indigena, ex mediocri loco natus, fama S. Mummoli Floriacensis abbatis illectus, ejus disciplinæ E se tradidit, qua in schola tantum profecit, ut sanctus abbas eum elegerit ad detegendas & ad se deferendas S. Benedicti reliquias ex Monte Cassino: Quod strenue ac feliciter ab eo adimpletum, non mediocrem illi apud Regem ipsum existimationem conciliavit. Unde factum, ut Lirinensibus abbatem a Rege flagitantibus, quia gravi discordia turbatum erat tunc eorum monasterium, quæ non sinebat ut e suo cœtu patrem sibi eligerent, Rex cum optimatum consilio eis Aygulfum dedit. Eum prius S. Aniani Aurelianensis cœnobio præfuisse docet Vincentius Barralis, sed quo auctore, nos latet; certe de hac præfectura silet Adrevaldus Floriacensis monachus, qui vitam

Chronol. Lirin. p. 1. pag. 339.

[a] Trithemius scribit Cæsarium fuisse Lirinensem abbatem multo tempore, sed perperam, non enim fuit Lirinensis, sed insulæ suburbanæ civitatis Arelatensis.

ejus litteris commendavit. Idem abbas reparasse dicitur parthenonem de Arluco, eique abbatissam præfecisse Angarisimam patria Blesensem. Sub tam pio magistro Lirinense monasterium reflorere cœpit. Ad meliorem tamen frugem perversos quosdam monachos revocare non potuit, quorum antesignani erant Arcadius & Columbus, qui favente Mummolo principe Uzecienti, monasterii bonis inhiante, eum in vincula conjecerunt, & morte affecerunt, cui libere se obtulit; nam de pravorum hominum consiliis in se ab Audoëno [a] episcopo fuerat edoctus. Post varia, inquam, supplicia diversis in locis passa, tandem gladio conficitur cum plurimis sociis in insula *Amatim* * inter Sardiniam & Corsicam, sub die III. nonas Septembris anno circiter 675. ex Mabillonio, 677.* ex Cointio, qui prædictum annum 675. pro regiminis exordio consignat. Inde vero sacrum Aygulfi corpus & sociorum martyrum reliquiæ, eorum altero, qui necem effugerat, nomine Briconio *, monente ac duce, cum Rigomiro S. Aygulfi successore & Angarisina de Arluco abbatissa, ad Lerinense monasterium translata sunt XVIII. cal. Junii. Vitam ipsius habes, necnon historiam translationis ejus reliquiarum, primum ad Floriacense monasterium, deinde ad castrum Pruvinense, secul. 2. Bened. pag. 656. & seqq. Vide chronol. Lirin. p. 1. pag. 129. & 337.

Ibidem pag. 330.

* Amaritina seu Amatuna, *Chronol. Lirin. pag. 336.*

* 660. *Ibidem pag. 327.*

* *al.* Ricoino.

XIX. Rigomirus in gestis B. Aygulfi mox laudatis successor ejus dicitur, ut pote qui ejus & sociorum corpora ex insula Amatuna, ubi martyrium passi fuerant, ad Lirinense monasterium transvexit. Ad hunc etiam referendum est, quod legitur in chronologia Lirinensi p. 2. pag. 81. de S. Eudone monacho Lirinensi, ac deinde primo Calmeliacensi abbate.

XX. S. Amandus ter millium & septingentorum monachorum pater, florebat an. 690. Migravit ad Dominum ineunte octavo seculo, cujus festum agitur XIV.* cal. Decembris, ex chron. Lerin. p. 2. pag. 80.

* *al.* XI.

XXI. B. Silvanus post S. Amandi excessum Lirinense monasterium gubernavit, *ibid.*

XXII. S. Porcarius II. præerat monachis minimum quingentis eo tempore, quo Saraceni Gallis apud Arelatum superatis, in vicinas provincias effusi sunt. Porcarius cœlesti monitu præscius ruinæ suo monasterio imminentis, discipulos ad perferenda tormenta hortatur; imbelles pueros sexdecim, adolescentes triginta sex fuga sibi consulere suadet, eosque in Italiam mittit; Columbum & Eleutherium trepidantes in quoddam antrum prope littus insulæ abdi præcipit. Interim barbari adita insula in monasterium subeunt, monachos præcipiti cæde mactant, unaque cum iis Columbum, qui martyrii desiderio captus ex latibulo exierat. Ecclesias, omniaque sacra ædificia funditus evertunt ac solo æquant. Hæc Saracenorum irruptio accidisse videtur Mabillonio, an. 731. Cointio, 739. Vide S. Porcarii vitam apud Surium die 12. Aug. & apud Mabillonium secul. III. Bened. p. 1. pag. 525. necnon in chronologia Lirinensi p. 1. pag. 220. & seqq. Ceterum Montis-Virdunenses volunt Porcarium neci subductum in suam urbem advenisse, quæ est pagi Segusiani in diœcesi Lugdunensi, ibique a Saracenis lancea confossum interiisse. At si ibi passus est aliquis Porcarius martyr, id de alio quam de Lirinensi est intelligendum.

XXIII. Eleutherius monachus Lirinensis, de quo supra, cum juvenibus quatuor monachis, qui a Saracenis in navi secum abducti, facta sibi aliquando potestate in terram descendendi aufugerant, & sacram Lirinensem insulam repetierant, S. Porcarii & sociorum monachorum corpora sepelivit. Deinde monachis, qui in Italiam perfugerant, revocatis, cœnobium Lirinense instauravit. Vide chronol. Lirin. p. 1. pag. 223. Dicitur autem a Stephano papa institutus abbas an. 752.

XXIV. S. Florentius, de quo vide chronol. Lirin. p. 1. p. 367.

XXV. S. Ardemius.

XXVI. S. Ebidobius.

XXVII. S. Evodius.

XXVIII. S. Polemius. Quinque isti Lirinenses abbates dicti, incerto tempore floruerunt. Vide chronol. Lirin. p. 2. pag. 149.

XXIX. Leotmundus præerat fortasse jam an. 814. quo Bernarius Corbeiensis monachus, Adhelardi abbatis & Walæ frater natu minimus, ad Lerinense monasterium relegatus est. Sane anno quinto-decimo imperii Ludovici, hoc est 828. illustris Leybulfus & uxor ejus Odda sacrosanctæ Dei ecclesiæ S. Honorati & S. Caprasii monasterii Lerinensis, quod situm est prope pagum Forojuliensem, ubi & venerabilis Leotmundus abbas præerat, de rebus suis propriis dederunt ea, quæ habebant in pago Arelatensi, in insula, quæ est suburbana illi civitati &c. *Ibid.* p. 150.

XXX. Albertus in quodam indice MS. an. 954. die 28. Martii ind. XII. dicitur Guidonem Imperialem comitem de Vintimille beneficum expertus.

XXXI. Maiolus abbas Cluniacensis monasterium Lerinense cum Arlucensi dono accepisse fertur a Benedicto VII. papa, ejus pontific. anno 4. sed an aliquando Lerinum accesserit, non certo constat. Vide chronol. Lerin. parte 1. pag. 39. & 389.

XXXII. Warnerius seu Garnerius, munificum expertus est Almeradum episc. Regensem an. 990. quo etiam anno Guillelmum Gruette filium Rodoardi principis Antipolitani monastico habitu induit.

XXXIII. S. Odilo Cluniacensis abbas Lerinense quoque monasterium regebat an. 997. de quo vide chronologiam Lirin. die 1. Januarii p. 1. pag. 39. & catalogum abbatum, ibid. p. 2. pag. 151. attamen in quodam MS. codice Gabrielis de Roux monachi Lirinensis circa 1680. hæc habentur. *S. Odilo Cluniaci monachus anno 1022. Roma rediens Lirinum advenit, & ejus-*

[a] Conjicit Mabillonius hunc esse S. Audoënum Rothomag. episcopum. Quidni potius dicamus esse Audoënum Uzeciensem, qui tunc temporis vivebat, & poterat facilius tum Mummoli & rebellium monachorum consilia detegere, tum etiam de his certiorem facere S. Aygulfum?

dem cœnobii abbas efficitur. Recensetur in veteri A necrol. Lerin. calendis Januarii.

XXXIV. Amalricus ecclesiam S. Michaelis Antipolitanæ urbis suo quondam monasterio subjectam recuperat an. 1028. beneficio Aldeberti episcopi Antipolitani. Circa annum 1030. eidem abbati nobilis Belieldis præfati antistitis mater concessit domum & terras ac *pertinentias* omnes in territorio Sartophili adjacentes. Item an. 1033. VI. nonas Julii nobilis femina Adalgalda & ejus filii dederunt sacræ Dei ecclesiæ S. Mariæ necnon S. Honorati insulæ Lerinensis cœnobii, ubi venerabilis abbas dominus Amalricus præerat, res suas proprias, quæ erant in pago Regiensi, B tam ecclesias, quam terras & reliqua bona. An. 1038. donum quinque ecclesiarum cum omnibus altaribus & *pertinentiis* suis, quæ fundatæ sunt in comitatu Forojuliensi, accepit a Gaucelino Forojulii antistite, de consensu canonicorum, & aliorum quam plurium utriusque sexus communi voluntate. Denique an. 1041. Adalbertus Antipolitanæ sedis episcopus monasterio Lerinensi ejusque abbati Amalrico transcripsit cuncta altaria, quæ erant in comitatu Antipolitano, cum suis *pertinentiis.* Mortuus creditur circiter annum 1046. notaturque in veteri necrol. domestico XI. cal. Aprilis.

XXXV. Aldebertus I. in veteri quodam indice ordinatus legitur an. 1046. & ipsomet anno Lerinense monasterium destructum, nec rædificatum, nisi post annos 42. ab illius successore Aldeberto II. quod tamen Vincentius Barralis in dubium revocare videtur, cum nulli exprimantur invasores, atque insuper florentissimus appareat eo tempore monasterii status, cui Gaucelmus Forojul. episcopus hoc ipso anno munificum se præbuit. Anno 1055. Pontius abbas S. Verani senio confectus hunc Aldebertum ad se vocavit, seque illi cum sua S. Verani ecclesia obtulit VIII. cal. Augusti *al.* Maii indict. VIII. D Insequenti anno, ordinationis ejusdem Aldeberti decimo, Guillelmus Gaucerannus Phidaque uxor, necnon eorum filii Gotfredus episcopus, Raimbardus & Aldebertus ei dederunt omnia, quæ ex paterno jure sibi evenerant in proprium. Insuper an. 1061. Aldebertus episc. Antipolitanus quoddam munusculum eidem cessit, ut monachorum jugibus orationibus ab instantibus angustiis eriperetur, futurisque, cum defecisset, gaudiis perfrueretur. Neque etiam silentio prætereundum est Robertum Clarimontis comitem & Stephanum de Vetusta Brivate an. 1064. decimo octavo regiminis Aldeberti primi, dedisse E monasterio Lirinensi ecclesiam S. Justi, quæ sita est in territorio Brivatensi, in loco qui vocatur Luciacus. Diem clausit extremum Aldebertus post annos viginti moderaminis.

XXXVI. Aldebertus II. an. 1066. abbas institutus, magna cum laude triginta sex annis administravit. Ei Raimundus comes Barcinonensis & uxor ejus Almodis cesserunt monasterium S. Pauli maritimi * in comitatu Barcinonensi an. 1068. mense Januario. Post biennium Hugo quidam & Rixenda illius conjux ecclesiam S. Stephani de Barzamon in diœcesi Forojuliensi, Aldeberto Lirinensi abbati contulerunt; quo etiam an. 1070. mense Januario Guillelmus de Eyras quartam partem castri Auriluci, quam hactenus injustè detinuerat, eidem abbati omnimode absque ulla retentione dimisit ac reliquit. An. 1073. Rostagnus Avenionensis antistes dedit ecclesiam Lauratæ cum suis omnibus appendicibus. Item 1078. Gaufredus Antipolitanus episcopus, ecclesiam S. Mariæ de Grassa cum *pertinentiis* suis tradidit Aldeberto Lirinensi abbati consanguineo suo. An. 1081. accepit ab Hugone filio Constantini domino de Brianson quartam partem castri & villæ de Brianson, in diœcesi Glandatensi. Porro legimus in chronologia Lerinensi p. 2. pag. 376. dedicationem seu consecrationem sanctarum ecclesiarum sacræ insulæ Lerinensis, ecclesiæ videlicet S. Dei genitricis Mariæ dictæ de Pietate, & ecclesiæ majoris S. Honorati, tum capellæ S. Crucis infra turrim, uno die quarto nonas Octobris, an. 1088. per reverendum abbatem Aldebertum II. solemniter feliciterque peractam fuisse. An. 1089. paciscitur cum Ricardo abbate S. Vict. Massil. confirmante Petro Aquensi archiepiscopo. Sub hæc quoque tempora Urbanus II. papa ei bullam inscripsit contra C invasores monasterii. Demum Aldebertus naturæ concessit an. 1101. ætatis 70. regiminis 36. sepultusque est Lerini cum hac inscriptione:

Hic Aldebertus jacet abbas pace refertus,
Quam graviter geritur, quod tumulo teritur!
Hinc populi plorant, monachi tristantur & orant
Nocte dieque Deum, quo tueatur eum.
Namque sui dextra construxit intus & extra
Turres atque tholos, ecclesiasque, polos.
Ipse fuit norma monachis, via, semita, forma,
Nec quis plus quærat, omnia solus erat.
Ex septemdenis quos vixit, ter duodenis
Annis, ut decuit, pastor & abba fuit.
Et quod eris lector fuit, es quod tu modo lector.
Filius ergo Dei, dic ita, parcat ei. Amen.

XXXVII. Pontius Fortis an. 1102. administrationis suæ primo, immunitatis apostolicæ privilegium obtinuit a Paschali II. Anno sequenti Augerius episc. Regiensis varias ei donationes contulit, & an. 1109. mense Apr. Petrus Isnardi quartam partem loci de Rocheta cessit. Hinc suspicamur errorem in apice L. quem litteræ Arberti episc. Avenion. abbatem Lerinensem exhibent an. 1107. Judicium tamen abstinemus, donec major lux affulgeat. Cum enim hujus L. abbatis decessor fuisse dicatur episcopus in Italia, utrum sit Pontius Fortis, investigandum. Ceterum hoc ipso anno 1107. uti jam diximus post Hildebertum episcopum Cenomanensem, ingenti clade attritum est monasterium Lirinense. Memoratur Pontius in veteri necrol. Lerin. 2. nonas Januarii.

XXXVIII. Petrus I. electus an. 1110. finem imposuit paulo post controversiæ, quæ vertebatur inter ipsum & Manfredum episcopum Antipolitanum, qui quidem episcopus dedit ei ecclesiam de Vilmo, *al.* S. Petri de Roquefort, fortasse

* *al.* de Girunda.

utramque, præsente Berengario episc. Forojuliensi an. 1113. Martinum quoque Vintimiliensem seu Telonensem & Imbertum Glandatensem præsules munificos expertus est. Obiit 1115. quinto regiminis anno. Sub quo S. Lambertus monachus Lirinensis factus est episcopus Venciensis. A

XXXIX. Fulco I. eodem anno suffectus est ad annos quinque.

XL. Petrus II. Gauceranni Fulconem excepit an. 1120. quo quidem anno Callixtus II. papa ecclesiam S. Justi injuste a quodam abbate Brivatensi ablatam monachis Lirinensibus restitui curavit, itemque ratam habuit concessionem ei factam ecclesiæ S. Mariæ de Sylva a Petro Portuensi episcopo. Dehinc non multo post Romam adiit, & coram summo pontifice de variis sui cœnobii oppressionibus conquestus est, ac præsertim de ecclesia S. Torpetis a Lerino distracta, quam idem Callixtus papa suo rescripto ad Petrum Niciensem episcopum restitui jubet. Insuper autem duo privilegia concessit Honorius II. quorum altero cunctis fidelibus fabricam turris pro tuitione monasterii contra Saracenos commendat, altero Regiensem episc. Augerium, Berengarium Forojuliensem, Petrum Niciensem & Manfredum Antipolitanum ad restitutionem quarumdam ecclesiarum compellit. Moritur Petrus postquam præfuisset annis quinque. B

XLI. Garinus assumitur in abbatem an. 1125. quo circiter jubente Honorio II. episcopus Regiensis ecclesiam B. Mariæ de Monasterio Lirinensibus reddidit. An. 1129. paciscitur cum eccl. Forojul. super ecclesia de Rocabruna, subscribentibus Berengario Forojul. episcopo & Bertranno præposito, necnon Manfredo præsule Antipolitano. Idem Berengarius episcopus ecclesiam de Miramas ei concessit an. 1131. Demum Garinus expleto septimo suæ ordinationis anno in pace quievit. C

XLII. Fulco II. regimini admotus est anno 1131. quo Berengarius Raimundus, *al.* Raimundus Berengarii Melgoriensis comes & marchio Provinciæ in manu ipsius Fulconis abbatis laudavit & confirmavit castellum, quod olim dicebatur Marcellinum, liberum & immune ab omni invasione comitis, propter quam libertatem voluit, ut deinceps appellaretur *Francum*, ac insuper monasterium in suam tutelam suscepit. Bertrannum quoque Forojuliensem & Imbertum Glandatensem episcopos, necnon Alfonsum comitem Tolosanum benefactores habuit. Anno 1141. Josephus abbas insulæ d'*Albenque* dictæ *Galliniere* ecclesiam S. Leontii sitam in dominio de Calliano ei contulit sub censu viginti solidorum. Obiisse dicitur, postquam rexisset annis duodecim; sed non ante an. 1144. quo Bertrandum episc. Forojul. beneficum expertus est. D E

XLIII. Hugo I. pacem iniit cum episcopo & canonicis Vintimiliensibus an. 1144. Vivere desiit anno secundo præfecturæ.[a]

XLIV. Raimundus I. 1146.[b] Rexit annis quatuor, quo temporis intervallo Petrus de Morsans veniens ad conversionem in monasterio Lirin. & Bermundus ipsius frater omnia sua tradiderunt, ex Vincentio Barrali.

XLV. Raimundus II. dictus de Claverio a Vicentio Barrali, *al.* de Cluniaco, de Clavesio & de Cluso, successit anno 1150. quo prædictam ei donationem adscribit noster D. Claudius Estiennot.

XLVI. Boso creatus abbas an. 1151. quandam bonorum commutationem fecit cum Guillelmo abbate Massiliensi an. 1153. & insequenti privilegium obtinuit ab Adriano IV. summo pontifice pro libera sepultura in insula Lirinensi. An. 1159. Raimundus Berengarii marchio Provinciæ ei omnia bona monasterii laudavit; quo etiam anno basilica S. Mariæ virginis absoluta consecratur ab Eynardo seu Enardo Senecensi & Isnardo Glandatensi episcopis. Abbatiæ clavum tenuit annos undecim* & menses quinque. * al. 15.

XLVII. Raimundus III. Richardi electus fuit in abbatem an. 1162.* Eodem anno Bertrandus de Avenioneto quidquid habebat vel habere debebat in villa & territorio de Arluco, abbati Richardo dimisit, pretio 200. solid. Melgor. Ei Raimundus Berengarius Provinciæ comes omnia bona concessa monasterio, suo diplomate confirmavit. Idem quoque præstitit Ildefonsus rex Arragoniæ & comes Barchinonensis an. 1167.* quo anno Richardus solummodo appellatus pacem iniit cum Forojul. capitulo, abbate capitulo cedente ecclesiam castri de Draguinano cum suis pertinentiis, ac vicissim ecclesiæ Lerinensi capitulo dimittente totum id quod habebat vel se habere dicebat in ecclesiis de Calliano. Præfuisse dicitur annis octo. *al. 1165. *al. 1166.

XLVIII. Gaufredus I. de quo nihil memoria dignum, præterquam quod sedebat an. 1170.

XLIX. Augerius de Cluniaco dignitatem obtinuit an. 1171. Ei Raimundus Berengarii comes & marchio Provinciæ omnia monasterii bona asseruit an. 1178. Adsuit Sancio comiti Provinciæ confirmanti donationem de Claverio in civitate Venciensi factam præposito Forojuliensi, teste Fredolo Antipolitano episcopo, & Bonifacio de Castellana an. 1181. ex archivis ecclesiæ Forojuliensis. Rexit abbatiam undecim annis.

L. Raimundus IV. de Mosteriis, *al.* de Monasteriis, antea prior S. Saturnini & S. Mariæ de Bello visu, *al.* de Mosteriis, vix uno præfuit anno 1182.

LI. Aldebertus III. *al.* Andebertus ab Ildefonso rege Arragonum, comite Barcinon. & marchione Provinciæ bonorum ac privilegiorum cœnobii confirmationem accepit mense Martio anni 1184. pro diverso more annos computandi. Rexisse vero dicitur annis fere octo, *al.* successorem habuisse jam an. 1183. ex chronol. Lirin. p. 2. pag. 165.

[a] Hunc abbatem a Raimundo, qui sequitur, post Vincentium Barralem distinguimus; fortasse tamen idem est vocatus Hugo Raimundus, ex tom. 1. novæ Gall. Christ.

[b] Anno sequenti subjecta fuit hæc abbatia emendationi ac regimini abbatum de Toroneto, ex tomo XI. frag. historic. nostri D. Cl. Estiennot p. 4.

LII. Rostagnus I. de Flayosco, *al.* de Flagone successit an. 1183. *al.* 1190. quem Cœlestinus III. papa mense Julio anni 1192. confirmavit. Hujus abbatis rogatu Clemens III. summus pontifex litteras dedit consulibus Grassæ, pro commendatione hujus monasterii S. Honorati anno 1188. Idem abbas an. 1193. ab Ildefonso rege Arragon. &c. privilegia & bona monasterii roborari curavit, datis tribus millibus solidorum regalium coronatorum. Administravit annos duodeviginti.

LIII. Rostagnus II. de Muiolis, *al.* de Mugiis vix annum 1201. integrum peregit.

LIV. Guillelmus I. de Gordon, an. 1208. vicum de Pegomas propter aëris intemperiem ab incolis desertum dimisit certis conditionibus Petro Guidoni de Pegomas. Rexit abbatiam decem annis, interim vexatus a Bertrando episc. Antipolit.

LV. Guillelmus II. de Sclapono sedit ab anno 1212. septem annos, deinde evectus est ad cathedram Vapincensem.

LVI. Giraudus I. antea monasterii S. Boniti monachus & abbas an. 1224. v. idus Novembris permutavit cum episcopo & præposito Magalonensis ecclesiæ basilicam B. Mariæ de Adau, pro castro & ecclesia de Avinioneto. Anno 1226. sui regiminis septimo ecclesias S. Mammetis & S. Mariæ de Fonte-vinoso Hugoni præposito, successoribus & sociis ejus perenniter secundum regulam S. Augustini victuris ea conditione tradidit, ut Lerinense monasterium caput suum semper agnoscerent, in cujus signum subjectionis capucia nigra super sua superpellicia gestarent, & singulis annis in festivitate Pentecostes titulo pensionis duos bisantinos aureos eidem monasterio persolverent, &c. Insequenti anno idem Giraudus, Aycelinæ uxori quondam R. de Scavola facultatem concessit cœnobii sanctimonialium in loco Vallis-aureæ* construendi, quod per omnia subditum esset abbati & conventui Lirinensi, ipsa vero Aycelina eidem præfuit toto vitæ suæ tempore. Vita functus est Giraudus post annos duodecim regiminis.

* *vulgo* Vallaurie.

LVII. Raimundus V. de Crocis, *al.* de Grossis 1231. rexit ad novem annos.

LVIII. Aldebertus IV. sive Albertus de Ciegiis an. 1241. quo suum monasterium ab ære alieno sublevaret, annuente fratrum collegio vicum de Roquefort cum ejusdem dominio temporali vendidit communitati S. Pauli, pretio 16000. solid. Raimundensium. Rexit annis quatuor, mensibus tribus, ac sponte abdicavit.

LIX. Aicardus de Torrenes 1244. & 1248. quo anno se se excusavit quod Ebredun. concilio non adfuisset; vir adeo tenax regularium institutorum, ut an. 1255. Alexander IV. summus pontifex litteris datis ad episcopum Forojuliensem mandaverit eum & monachos Lirinenses induci in realem possessionem monasterii S. Antonii de Janua, si quidem id episcopus Januensis nondum perfecisset. Sedit Aicardus annis duodecim.

LX. Bernardus Aiglerius prius monachus & sacrista monasterii Savigniacensis Lugdunensis diœcesis, an. 1256. Lirinensis abbas renuntiatur ab Alexandro IV. summo pontifice, & hoc ipso anno capellanus domini papæ nuncupatus societatem iniit cum Roberto abbate Savigniaci. Obtinuit eodem anno a prædicto Alexandro confirmationem monasterii S. Antonii Januensis in gratiam Lerinensis. Dehinc an. 1259. privilegium amplissimum ab eodem summo pontifice accepit. Rexit vero S. Honorati cœnobium usque ad an. 1263. quo assumtus est ad abbatiam Cassinensem jussu Urbani papæ IV. & post decem & novem annos ad cardinalatum. Denique obiit Cassini ubi & sepultus jacet, an. 1282. pridie nonas Aprilis. Scripsit plura opera, de quibus chronologia Lerinensis p. 2. pag. 169.

LXI. Nicolaus I. *al.* Stephanus prior de Villamaura suffectus est ab Urbano papa, cujus etiam capellanus erat, in locum Bernardi Aiglerii an. 1263. cumque annis octo præfuisset, obiit Massiliæ ac sepultus est in cœmeterio SS. Trinitatis.

LXII. Petrus III. de Carles cognomento Trajoli, prior* de S. Paulo Venciensis diœcesis eligitur a toto capitulo Lerinensi per viam compromissi an. 1271. Hic constituit anniversarium pro anima Bernardi Aiglerii decessoris, pridie nonas Aprilis. Ipse est procul dubio Petrus Carolus abbas Lirin. qui pepigit cum Bertrando de Ayguina & Truando fratribus condominis d'Ampus. Mortem oppetiit in cœnobio Lerinensi, cujus abbatem egerat annos 24. ibidemque conditus est juxta ecclesiam B. Mariæ ad sinistram in capitulo veteri, quo in loco sepeliri consueverunt abbates.

* *al.* oriundus.

LXIII. Gaucelmus sive Gaucelinus de Mayreris vel de Mayrois monachus & abbas S. Theofredi in Arvernia, Lerinensem adiit abbatiam 1295. Hunc autem omisimus in catalogo abbatum S. Theofredi, nisi forte sit idem ac Guillelmus, qui præerat an. 1288. Et certe in quodam elencho Lerinensium abbatum legimus Guillelmum Gaufelmi an. 1295. Ceterum an. 1306. die 6. Aprilis constituit tum sua, tum conventus auctoritate, ut jam deputatis monachis in monasterio S. Antonii Januensis, unus presbyter monachus Lerinensis adderetur *ad Missas* & alia divina officia peragenda; quo etiam anno scripsit ad Porchetum Januensem antistitem, ut Rostagnum de Corneto monachum Lerinensem in realem dicti prioratus S. Antonii de Janua possessionem induceret. Præfuit annis 14. quorumdam ædificiorum, & maxime chori in ecclesia S. Honorati exstructione commendatus. Gaucelinus habet anniversarium 15. Martii.

LXIV. Fulco III. Plani-campi *de Pleinchamp* monachus S. Theofredi an. 1309. bulla pontificia Clementis papæ V. factus est abbas Lirinensis; quo anno monasterium ingreditur, die festo S. Benedicti mense Martio, ac post revolutum triennium eo ipso die conditur in tumulo decessoris, veneno, ut fertur, apud Grassam necatus.

LXV. Hugo II. Carolus seu Caroli *de Carles* monachus Lerinensis ac prior S. Mariæ de Mosteriis, electus an. 1312. vitam amisit anno sequenti, dum in curia Romana suæ confirmationis

negotium prosequitur. Anniversario gaudet calendis Julii.

LXVI. Nicolaus II. Auriolus sive Aurioli, *d'Auriol* monachus S. Victoris Massiliensis nominatione Clementis papæ V. Lerin. monanasterio præficitur an. 1313. die ultima Julii, qua ipsa die moritur anno sequenti. Hujus abbatis fit anniversarium in cœnobio S. Victoris Massil. die 2. Aug. ad quod sacrista tenetur quadraginta florenos solvere, ex quodam rotulo Victorini monasterii, armario Massil. n. 189.

LXVII. Rostagnus III. de Corneto ex illustri familia natus, monachus Lerin. & prior S. Antonii de Janua, eligitur in abbatem via compromissi an. 1314. die 4. Septembris, atque confirmatur a Johanne papa XXII. mense Aprili anni 1316. Concordiam fecit cum Anselmo Glandatensi præsule super quibusdam contentiosis, & an. 1327. die 26. Maii nonnullas fecit permutationes. Denique vita defunctus an. 1331.* die 2. Quadragesimæ, postquam præfuisset annos 17. humatur in sepulcro gentilitio juxta januam veteris refectorii.

* al. 1329.

LXVIII. Giraudus II. de Segusia vel de Susa promotus an. 1331. per Johannem papam XXII. competitorem habuit Raimundum Clari electum a conventu, cui dimisit monasterii administrationem, retenta sibi præeminentia dignitatis abbatialis, beneficiorumque collatione. Unde anno 1341. die 21. Julii prædictus Giraudus suo rescripto, cum ageret in remotis, dedit in mandatis suo priori claustrali Guillelmo de Blevis, ut quibus faveret conventus, quædam beneficia juris monasterii conferret. Anno 1337. audiens Girbertum abbatem Massiliensem monasteria & & prioratus ab eo dependentes correctionis gratia visitare, ipsum adiit apud Manuascam salutandi gratia, ubi tanquam testis collationem prioratus de Afluvello signo suo roboravit die 14. Maii, ex ipso archetypo asservato apud S. Vict. Massil. Anno 1338. concordiam iniit cum Draconeto Vapincensi & Petro Grassensi præsulibus. Anno 1341. die 15. Febr. apud Neapolim, Robertus rex ei confirmavit omnes cœnobii possessiones. Obiit autem an. 1347. sepultus infra dictum monasterium in sacello S. Benedicti, postquam annos sexdecim præfuisset.

LXIX. Bertrandus Furoni monachus Insulæ Barbaræ & auditor in Romana curia ad abbatiam Lerinensem evectus est bulla Clementis VI. an. 1347. cedere coacto, quem elegerat conventus, Guillelmo de Solethatio, *al.* de Solelhaco priore de Calliano. Uno tantum anno clavum tenuit.

LXX. Guillelmus III. de Blevis *al.* de Blennis prior de Neapola, via Spiritus sancti electus an. 1348. confirmatur a Clemente VI. summo pontifice. An. 1351. die 5. Martii capitulum generale celebravit in suo cœnobio Lerinensi, in quo tunc erant centum & decem monachi. Item post biennium die 3. Martii alterum habuit capitulum generale. Denique an. 1360. sui regiminis ultimo Laurentium episcopum Niciensem per totam Quadragesimam hospitem habuit in suo monasterio, qui quidem rogatu abbatis ordinationes habuit in sabbato *Sitientes* pro monachis tantum. Dedit hic abbas suo Lerinensi cœnobio duodecim argenti crateres *marchales*.

LXXI. Alziarius cum esset monachus & camerarius Montis-majoris, an. 1361. beneficio Innocentii papæ VI. abbatiam Lerinensem assecutus est, adversus Rostagnum de Cobrio calculis monachorum electum. Demum post annos quatuor regiminis evehitur ad sedem episcopalem Glandatensem.

LXXII. Johannes I. Tornafortis, *al.* de Tornatoris abbas S. Pontii de Nicia translatus est ad regimen Lerinensis cœnobii an. 1365. per Urbanum V. summum pontificem; eoque potitus dicitur triginta quatuor annis (lege quæ dicimus in successore.) Hunc virum pium & honestum testantur, tum quod statuit circa monachos prioratus S. Antonii de Janua, ne scilicet extra septa dicti loci absque licentia prioris, & absque cucullis exire præsumerent, tum quod an. 1381. decrevit infantes quotidie preces fundere pro animabus Ralbaudi Barralis notarii de Luceramo, *al.* de Lucerano diœcesis Niciensis & ejus uxoris ac parentum, monasterii benefactorum. Quibus & aliis piis operibus ditari meruit anno 1391. sacro beatissimi patris Honorati primi fundatoris corpore. Anno sequenti die 14. mensis Septemb. sacellum intra turris Lerinensis arcem sub invocatione S. Crucis dedicatum est & altare consecratum per ipsum Johannem jam sublimatum ad Niciensis civitatis episcopatum. Abbatiam vero retinuisse videtur usque ad obitum suum, qui contigit anno circiter 1398. intereaque turrim *de Canois* perfecit, cooperuit ecclesiam majorem S. Honorati, ac varia privilegia, in primis exemtionem a subjectione sui monasterii erga Massiliense S. Victoris, a sede Romana impetravit.[a]

LXXIII. Rostagnus IV. Monachi antea monachus Montis-majoris & prior B. Nicolai monialium de Tarascone, nominatione Bonifacii IX. successit an. 1399. in locum Johannis Tornafortis defuncti, quo anno ac die 26. Junii immissus est in realem abbatiæ possessionem, per Nicolaum S. Mariæ Trans-Tyberim presbyterum cardinalem, ad hoc specialiter a sede apostolica delegatum. Legimus tamen in diario Johannis Fabri episc. Carnot. fol. 109. ℣. anno 1385. (1386.) die mercurii 14. Febr. *Hac die dominus Rostagnus Monachi abbas Lerissii (forte Lerini) litteras credentiæ deferens pro parte civitatis Arelat. comparuit coràm domina, exposuit quod intendit ire ad possessionem suæ ecclesiæ recipiendam, etiam de facto, si inveniat resistentiam. Petiit favorem dominæ, quæ annuit.* Conjicimus autem hanc primam nominationem factam esse ab (Roberto Gebennensi) Clemente VII. post obitum Philippi, quem fortasse in locum Johannis Tornafortis subrogarat an. 1380. quo anno Philippus reperitur in schedis DD. de Peiresch & de Ruffy. Circa annum 1399. Johannes de Nicea prior Vallis-Aureæ, quem exinde eo ipso anno vicarium

[a] Jam an. 1368. biennio postquam illi subditum fuerat, & iterum a Gregorio XI. rogatu Johannæ reginæ.

generalem & priorem claustralem sub abbate Rostagno reperimus, signum argenteum pectore tenus efformatum, cum mitra pontificali auro & lapidibus pretiosis ornata, affabre fieri curavit, in quo ossa capitis S. Honorati reposita sunt cum inscriptione. Rostagnus an. 1401. prioratum S. Honorati de Grassa univit officio infirmarii Lerinensis. Sedit pacifice usque ad annum 1406. quo ipsum deturbavit Benedictus XIII. pseudopontifex.

LXXIV. Jacobus Catalani instituitur abbas ab eodem antipapa Niciæ tunc commorante. Præfuit tantum duobus annis; quibus etiam competitorem habuisse videtur Angelum de Raimo Neapol. monachum, quem Innocentius VII. ad hanc Lirinensem ecclesiam promovit v. calend. Aug. anno 2. sui pontificatus, Christi 1406. ex lib. provis. & regul. ejusdem pontificis fol. 275. Sedisse vero dicitur usque ad an. 1432. quo mortuus est, at certe haud pacificè.

Tom. VIII. Ital. sacra p. 306.

LXXV. Petrus I. Fernandi Frias, Hispanus cardinalis episc. Sabinensis & Oximensis, ejecto per Alexandrum V. Jacobo Catalani, ab eodem summo pontifice abbas renuntiatur. Cessit vero post duos annos in gratiam prædicti Rostagni.

LXXVI. Rostagnus V. Monachi iterum fit abbas Lirinensis an. 1410. qui rursus Nicolaum quemdam competitorem vel certe coabbatem seu coadjutorem habuisse videtur anno 1413. suæ dignitatis decimo quarto, ut liquet ex quadam collatione ab eodem Nicolao facta in capitulo Lerinensi, mense Febr. anni præfati, Bertrando Turreli monacho Lerinensi, de capellania seu cura parochiali ecclesiæ S. Antonii de Janua. Sedit hac vice Rostagnus per annos decem.

LXXVII. Gaufredus II. de Monte-electo monachus S. Martini prope Turones, decretorum doctor, & in sacra pagina baccalaureus, an. 1420. cum tunc esset Romæ, successor datus est a Martino V. summo pontifice; quem cum monachi abbatem suscipere detrectarent, Yolandis mater Ludovici III. Siciliæ regis milites ad cogendum eos misit. An. 1423. rectorem insulæ S. Margaretæ instituit domnum Hanequin de Bruxelles, accedente bulla summi pontificis. An. 1432. 12. Sept. quosdam reditus univit prioratui de Angulis in diœc. Senecensi a Lerino dependentis, uti patet ex hac charta:

*Universis præsentes has litteras inspecturis, Gaufredus miseratione divina abbas monasterii S. Honorati sacræ insulæ Lirinensis ord. S. Benedi Grassensis diœcesis ad Romanam ecclesiam cum omnibus suis membris nullo medio pertinentis, ac R. in Christo patris & domini D. Joh. eadem gratia episcopi Senecensis in suis civitate & diœcesi Senecensi vicarius generalis, salutem in Domino, & præsentibus indubiam dare fidem. Notum facimus per præsentes, quod nos considerantes tenuitatem ac exilitatem proventuum & emolumentorum prioratus nostri de Angulis dictæ Senecensis diœcesis, membri a dicto nostro monasterio dependentis, ipsumque prioratum ad laudem & honorem Dei omnipotentis cupientes .... quasdam terrarum incusias in territorio de Vergo-*A *mas, loco qui dicitur Alserest prope dictum prioratum de Angulis situatas, quæ olim fuisse asseruntur cujusdam pontis disrupti & collapsi, qui vulgariter nuncupatur Pons Juliani, omnes ab integro absque diminutione quacumque, cum omnibus pertinentiis suis, & quascumque alias terras ad prædictum pontem pertinentes, eidem prioratui de Angulis univimus & annexuimus & incorporavimus, ac de mandato ipsius R. in Christo patris domini Joh. nobis vivæ vocis oraculo facto in notarii publici & testium infra scriptorum præsentia, tenore præsentium unimus, annectimus pariter & incorporamus, &c. Datum in dicta civi-* B *tate Senecensi sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo secundo, die vero XII. mensis Septembris ind. I. pontificatus sanctissimi domini nostri Eugenii papæ IV. anno 2. præsentibus ad hoc venerabilibus viris dominis Antonio Rostagni archidiacono, Petro de Blenis canonico dictæ ecclesiæ Senecensis, Melchiore de Berra monacho dicti monasterii & Raymondo Fornerii doctore medicinæ testibus ad præmissa vocatis & rogatis. Sig. G. abbas Lirinensis, & me Symone Tare notario &c. ex ipsis patentibus litteris cum sigillo ejusdem domini abbatis.* Anno C 1430. prioratum de Veteri Spissa diœc S. Flori, qui juris erat monasterii Lerinensis, libere cessit canonicis ecclesiæ novæ S. Mariæ, S. Flori, qui quidem canonici vicem accepti beneficii magnifice rependerunt, ut videre est in chronologia Lerinensi p. 2. pag. 177. Legationem obivit pro Ludovico III. Siciliæ rege & comite Provinciæ ad concilium Basileense, cui interfuit, & post concilium ad Eugenium IV. Florentiæ commorantem, a quo donatus est abbatia S. Germani prope Parisios; sed dum apud Basileam jus suum prosequitur contra quemdam electum ad hanc abbatiam, M. de Ybraia nuncupatum, clausit ibi diem extremum an. 1436.

D LXXVIII. Antonius I. sedebat an. 1436. ex monumentis Lerinensibus, ut habet chronologia Lerinensis, quo tamen omisso legimus in quodam indice MS. Johannem Bartholomæi an. 1436. & in alio, tunc quidem rexisse, sed non ut abbatem.

LXXIX. Ludovicus de Ponte Niciensis, anteà, inquit MS. codex, abbas S. Pontii de Nicia, an. 1437. traducitur ad abbatiam Lerinensem, in qua ne susciperetur prohibuit Renatus rex, unde plures inter monachos dissensiones fuerunt usque ad an. 1439. quo pax inter eos firmata fuit. Anno 1440. facultatem concessit Antonio Salvanechi Lerinensi monacho præbendi consensus E electioni de ipso factæ in episcopum Venciensem. Eodem anno permutavit hanc abbatiam cum Antonio abbate Toroneti, qui sequitur.

LXXX. Antonius II. Rostaing confirmatur ab Eugenio IV. an. 1440. Insequenti modernus abbas Lerin. dicitur in libro institutionum divini officii; quo etiam anno VII. cal. Martii bullam protectionis obtinuit Florentiæ ab Eugenio IV. Memoratur insuper anno sequenti, ac denique an. 1447. indict. X. die 19. Novemb. in pactione Andreæ de Placentia Lerinensis abbatis super

consuetudinibus castri de Mogins vocatur ejus decessor. Præfuisse dicitur annis septem.

LXXXI. Guillelmus IV. Vayserius, *al.* Vaxerii sedis apostolicæ gratia Lerinensem abbatiam consequitur an. 1445. eaque privatur an. 1447. Nicolai V. summi pontificis auctoritate, ut liquet ex ejus per procuratorem comparitione hoc anno 28. Aug. coram Antonio episc. Grassensi, conquerentis, quod ipsi inaudito Nicolaus prædictus abbatiam abstulisset; ex schedis Jacobi de Draguignano notarii. Attamen se gerebat adhuc pro abbate an. 1462.

LXXXII. Andreas de Fontana, *al.* de Placentia Pedemontanus, infirmarius Lerinensis ac prior de Briansonio, jam an. 1447. a fratribus electus, eodem anno paciscitur super consuetudinibus castri de Mogins; quo etiam anno a suis subditis de Canes hominium requisivit & accepit in aula longiori dicti castri. An. 1453. die 16. Aprilis, electus per capitulum Lerinense, suum primum capitulum generale in dicta insula celebravit. Deinde an. 1455. Guillelmus prædictus iterum se immiscuit in abbatiali regimine, & vigore litterarum apostolicarum Calixti papæ III. inductus est in possessionem realem hujus abbatiæ, toto conventu monachorum in majori ecclesia S. Honorati, & capitulo veteri ad osculum pacis eum recipiente. Quibus non obstantibus Andreas annis sequentibus invenitur administrationem abbatiæ exercuisse usque ad an. saltem 1457. quo sedit in concilio Avenion. inchoato hoc anno. At vix credimus eum in pace produxisse suum regimen usque ad annum 1464.* quo bulla Pii II. papæ ad episcopalem dignitatem Sistariensis ecclesiæ promotus est, uti legitur in chronologia Lirin.

Anecdot. t. iv. col. 379.

** al. 1463. ex tabul. principis Monaci.*

LXXXIII. Petrus interest eidem concilio Aven. sub finem, quod quidem inchoatum an. 1457. ac deinde interruptum eodem anno mense Sept. demum anno seq. Dom. 2. Quadrag. resumtum est. Imo, si fidem habemus viris clarissimis de Peiresk & de Ruffy, Aimarus quidam olim camerarius Montis maj. ac deinde Lerinensis abbas thronum eccles. Venciensis episcopalem conscendit an. 1459. sed hoc utrumque nullo prorsus fundamento nititur.

Anecdot. t. iv. col. 380.

LXXXIV. Isnardus de Grassa episcopus Grassensis, ac Pii II. papæ referendarius obtinuit ab eodem summo pont. hanc abbatiam, uti vulgo dicitur, in commendam, an. 1464. die 29. Maii. Dehinc anno seq. die 4. Febr. cum adhuc Romæ versaretur, suos procuratores constituit Nicolaum ex comitibus Vintimilii monachum Lirinensem & operarium, Johannem Filioli decretorum doctorem præpositum Grassensem, Carolum de Grassa dominum de Albarno, Petrum de Grassa dominum de Borma, & Georgium de Grassa tres suos fratres. Tandem vero Pio II. papa e vivis egresso, Isnardus Roma discedens eodem an. 1465. die XI. Novembris Lerinum accessit, ubi cum omni reverentia susceptus, omnia monasterii statuta observaturum se juramento adstrinxit. An. 1472. Pitanciarii officium erexit annuente capitulo, illudque commisit Johanni Jordanny priori de Neapola seu de Avinioneto.

LXXXV. Johannes Andreas Grimaldi seu de Grimaldis episcopus Grassensis, legitur abbas jam an. 1482. in quadam serie MS. at in chronologia Lerinensi non nisi circa annum 1491. obtinuisse dicitur Lerinensis cœnobii administrationem. Eam transcripsit nepoti, Alexandro VI. probante an. 1505. die 1. Decemb. retentis sibi dum viveret omnibus abbatiæ reditibus. Obiit hoc anno maxime commendandus ob capsam argenteam, quam recondendis S. Honorati ossibus fieri curavit.

LXXXVI. Augustinus Grimaldi jam anno 1498. Johannis Andreæ patrui coadjutor in episcopali sede Grassensi, an. 1505. eodem cedente factus est abbas Lerinensis, quo anno seu potius seq. ultima die Aug. hominium requisivit ab incolis castri de Mogins, qui se paratos ad obediendum dixerunt. Hic religionis zelo incensus anno 1515. univit hoc monasterium Lerinense congregationi S. Justinæ de Padua, quæ nunc Cassinensis appellatur, ea conditione, ut deinceps per abbates regulares gubernaretur, sibi tamen retentis abbatiæ fructibus ad vitam. Verum an. 1527. hisce reditibus privatur, perinde ac Carolum Borbonium venientem nomine Imperatoris ut Provinciam incenderet, in suo castro *de Mourguez* excepisset.

Bouche hist. de Prov. l. 2. pag. 840. & D. de Gaignieres volume des evêchez, nunc in bibliotheca regia.

LXXXVII. Cardinalis de Bourbon Augustino Grimaldi impacto crimine defectionis a Rege obtinuit abbatiam in commendam an. 1527.

LXXXVIII. Johannes du Bellay cardinalis episc. Baionensis per obitum cardinalis de Bourbon hanc abbatiam adeptus est an. 1532.

LXXXIX. Gregorius Cortesius Mutinensis, omissus a Bouche, legitur apud Papirium Massonum de episcopis urbis in Paulo III. summo pontifice, diu præfuisse monasterio Lerinensi, sub pontificatu ejusdem Papæ, a quo deinde purpura donatus est.

XC. Guillelmus V. Pellissier episc. Monspelliensis an. 1547.

XCI. Carolus de Bourbon card. archiep. Rotomag. an. 1570. die 17. Dec. dominum Fabry priorem de Romolle suum in hac abbatia vicarium, administrationis suæ rationem ponere jubet.

XCII. Franciscus de Boliers clericus diœcesis Taurinensis, vacantem cessione cardinalis de Bourbon Lerinensem abbatiam regendam suscepit bulla Gregorii XIII. data 3. Octob. 1575. postea fit episc. Forojul. quo tempore simul etiam abbas, Eucherii commentariolum de laude eremi ad Hilarium scriptum, monachorum precibus, Lutetiæ Parisiorum subjectum prælo imprimi curavit.

XCIII. Johannes-Bapt. de Romans dominus d'Agoult, dono baronis des Arcs, nepotis præcedentis abbatis, cui Rex dare successorem permiserat, hanc abbatiam adeptus est, Rege probante 4. Apr. 1594. necnon magno consilio confirmante 26. Apr. ejusdem anni. An. 1598. prævia Regis monitione, pactum iniit cum monachis, cedendo juribus suis pro pensione annua mille ducentorum nummorum auri quandiu viveret, sicque facta est abbatia regularis, per abbates monachos ex Gallia, non aliunde, regenda.

XCIV.

XCIV. Hilarius Giraudy ab Antipoli anno 1599. a Rege nominatus abbas regularis, eidem Regi obsequium ac fidem juravit in manibus Franciæ cancellarii. Eodem anno die penultima mensis Augusti, prior & conventus S. Germani a Pratis apud Parisios ei quasdam S. Thuriavi Dolensis archiepiscopi & S. Leufredi, abbatis Crucis S. Audoeni, modo crucis S. Leufredi reliquias dono dederunt. Anno seq. monasterii possessionem accepit, & an. 1601. pensio prædicta semel solutis sex mille nummis exstincta fuit.

Chron. Lirin. p. 2. pag. 185.

XCV. Princeps de Joinville frater ducis a Guisia an. 1611. hanc abbatiam impetravit, qua tamen cessit anno seq. in gratiam monachorum, a quibus ob beneficium acceptum, insula S. Margaretæ donatus est.

XCVI. Ludovicus de la Valette cardinalis data occasione insularum S. Honorati & S. Margaretæ per Hispanos occupatarum, an. 1638. abbatiam Lerinensem in beneficium accepit.

XCVII. Armandus de Bourbon princeps de Conty, per obitum Ludovici cardinalis an. 1644. abbatiam adeptus est.

XCVIII. Julius cardinalis Mazarini vacantem per matrimonium principis de Conty abbatiam obtinuit an. 1654. Obiit 9. Martii 1661.

XCIX. Ludovicus de Vendosme cardinalis.

C. Philippus de Vendosme major prior Franciæ etiamnum vivit.

Quanquam vero ab an. 1464. usque ad præsentem 1724. vix assignari tempus valeat, in quo monasterium haud subjacuerit abbatibus commendatariis, nihilominus suos habuit ad triennium regulares abbates, a quo tempore ad congregationem Cassinensem accessit; quorum hic elenchum texere operæ pretium duximus.

I. HIERONYMUS I. de Montferrat 1516.
II. Leontius d'Onaille 1519.
III. Simon de Gene 1520.
IV. Johannes I. Maria de Montferrat 1522.
V. Hieronymus II. de Montrouge 1523.
VI. Gregorius de Modene 1524.
VII. Hieronymus de Montrouge 1527.
VIII. Johannes Evangelista d'Averse 1530.
IX. Johannes Bapt. de Tourtouve 1532.
X. Benedictus I. 1534.
XI. Laurentius de Cremone 1536.
XII. Hieronymus III. de Paute 1542.
XIII. Dionysius Faucherii 1544.
XIV. Cæsarius I. de Laude 1546.
XV. Honoratus I. de Salusses 1550.
XVI. Placidus de Gene 1552.
XVII. Simplicianus de la Valtolive 1554.
XVIII. Cæsarius de Laude 1555.
XIX. Honoratus de Salusses 1561.
XX. Cæsarius de Laude 1562.
XXI. Maximus Rodolfi 1568.
XXII. Cæsarius de Laude 1570.
XXIII. Germanus Bellon 1572.
XXIV. Cæsarius de Laude 1577.
XXV. Hieronymus IV. de Perusia 1577.
XXVI. Benedictus II. de Venise 1582.

XXVII. Germanus Bellon 1585.
XXVIII. Angelus I. de Pontevez 1590.
XXIX. Hilarius Giraudi 1592.
XXX. Julianus Daluse 1601.
XXXI. Petrus de Poldeflor 1602.
XXXII. Cæsarius II. Barcillon 1607.
XXXIII. Zenobius de Peruse 1608.
XXXIV. Cæsarius Barcillon 1610.
XXXV. Antonius I. de Muris 1612. & 1613. quo anno Vincentius Barralis, loci alumnus suam chronologiam Lerinensem ei nuncupavit.
XXXVI. Marcus Antonius Escarras 1614.
XXXVII. Theodorus Tardivy 1615.
XXXVIII. Angelus II. de l'Isle 1621.
XXXIX. Angelicus de Regis 1623. ex quadam serie MS. nostri D. Cl. Estiennot. Hic autem videtur esse Angelicus de Sylva Italus, qui deturbato antecessore, quod rem familiarem monasterii expilaret, electus est a monachis, annuente Rege, ad duos annos, die 3. Maii 1623. Deinde an. 1625. Venantius Rusque monasterii decanus, a Rege nominatur abbas ad tres annos secundum congregationis S. Justinæ constitutiones, cujus cum patentes ea de re litteras in commentarios referendas supremo senatui Aquisextiensi obtulisset an. 1626. 16. Januarii, id præstare abnuit, ob intercessionem quorumdam monachorum, decrevitque eodem anno die 27. Martii Angelicum de Sylva permansurum abbatem, donec a Rege aliter statueretur.
XL. Theodorus Tardivy 1626.
XLI. Honoratus II. Clary 1632.
XLII. Ludovicus I. Meynier 1638.
XLIII. Octavius Robius Cheriensis, monachus Cassinensis recensetur a Sammarthanis anno 1642.
XLIV. Leander Avets 1644.
XLV. Honoratus Clary 1651.
XLVI. Benedictus III. Toenon 1657.
XLVII. Ludovicus II. Meynier 1659.
XLVIII. Honoratus Clary 1664.
XLIX. Cæsarius III. Barcillon 1667.
L. . . . . . de Guerin.
LI. . . . . . de Meyvonay sedebat 1681.
Hoc anno 1724. abbas regularis septem annis major est septuagenario.

I. PARTHENON S. STEPHANI DE ARLUCO conditorem agnoscit S. Nazarium abbatem Lerinensem tempore Clotarii II. regis Francorum, circiter an. 616. ex Cointio. Situs erat in colle peramœno fere ad littus maris, & ad ripam fluvii Siagnæ, in quo olim erat, ut tradunt, ara in luco Veneri sacra, a quo *Aræ luci* nomen accepit. At vero præter ecclesiam S. Stephano protomartyri dicatam, erat altera in honorem S. Johannis Bapt. de qua legimus in pervetusto hagiologio Lerinensi; *XI. cal. Julii dedicatio ecclesiæ S. Johannis Bapt. in castro Arluco.* Perseveravit hoc cœnobium sanctimonialium sub regimine abbatum Lerinensium usque ad tempora S. Aigulfi abbatis, qui quidem ipsum variis cladibus attritum resarcivit, eique præfecit abbatissam Angarismam patria Blesensem circiter annum 676. Quin etiam

substitisse creditur usque ad excidium Provinciæ A tempore martyrii B. Porcarii abbatis Lerinensis circa 731. vel 739. Dehinc autem Conradus rex anno regni sui 27. hoc est Christi 964. hoc cœnobium cum Lerinensi tradidit ordinandum abbati Montis-majoris, nec multo post Benedictus papa VII. utrumque monasterium congregationi Cluniacensi adjunxit, bulla data x. cal. Maii pontificatus anno IV. imperante Ottone anno XI. hoc est an. 979. eaque inscribitur Majolo Cluniacensi abbati. Notandum vero est idem esse hoc cœnobium, de quo jam locuti sumus in veteribus diœc. Forojul. monasteriis, quod nobis melius consultis referendum videtur ad diœcesim Grassensem. B

Vide chronol. Lirin. p. 2. p. 80.

Vallaurie.

II. VALLIS-AUREA prædium olim concessum Lerino, anno scilicet 1038. evasit postmodum abbatia sanctimonialium ex concessione Giraudi abbatis Lirinensis & conventus. Hi nimirum an. 1227. facultatem indulserunt dominæ Aycelinæ uxori quondam R. de Scavola * construendi & dotandi monasterii sanctimonialium in loco Vallis-aureæ, ad remedium animæ viri sui R. defuncti & Petri monachi filii, sepultorum in monasterio Lirinensi, quod in omnibus & per omnia subditum esset abbati & conventui Lirinensi. Ipsa C vero Aycelina fuit ejusdem abbatissa quandiu vixit. Vide chronol. Lirin. p. 2. pag. 168. Hic locus postea defecit in prioratum.

* *al.* de Seranogle.

III. ABbatia B. Mariæ de Pratis seu de Vallebona, ord. Cisterc. *al.* Benedictini condita est an. 1199. ab Olivario episc. Antipolitano, in loco de Sartolis *de Sartous*, quem jam ab anno 1016. Belieldis uxor Jauceranni comitis Antipolitani, mater Aletberti seu Aldeberti episcopi Grassensis Lerinensi monasterio contulerat. Hanc postmodum Gaucelinus de S. Marcello episcopus Grassensis univit abbatiæ Fallifocensi an. 1212. D mense Decembri, a quo tempore, ut conjicimus, dicta est etiam abbatia B. Mariæ de Pratis. Tum subjecta fuit an. 1297. Avenionensi S. Andreæ cœnobio; ac tandem an. 1303. in prioratum conversa, quem anno seq. Ganselmus abbas Lirinensis acquisivit a capitulo Grassensi, commutatione facta cum ecclesia S. Ambrosii de Gordono. Porro dictum cœnobium, cujus adhuc superest ecclesia satis culta & ampla, cum nonnullis ædificiis regularibus, situm erat in Valle-bona & fertili, quam præterfuit fluviolus, septem milliaribus a monasterio Lirinensi, totidemque ab oppido Grassensi. E

I. GUILLELMUS jam abbas B. Mariæ de Pratis seu de Faillefoc & de Faillefuer in diœcesi Dignensi, monasterio Vallis-bonæ ab Olivario episc. Antipolitano fundatore præficitur an. 1199.

II. Hugo de Diubes abbas Faillifocensis apud Vallem-bonam morabatur cum suis monachis, ob inopiam sui monasterii, quando Gaucelinus de S. Marcello episc. Grassensis, unico ex duobus cœnobiis conflato ipsum abbatem præesse jussit an. 1212. die 12. Decemb.

III. Bertrandus I. an. 1220 Bertrandum Augerii beneficum expertus est concessa tertia parte villæ de Villabruch, cujus jam anno præcedenti suam partem Bertrandus de Castro-novo factus ibidem monachus eidem monasterio tradiderat.

IV. Fulco præerat an. 1222. quo Raimundus Berengarii comes Provinciæ dominium de Villabruch ei laudavit. Memoratur etiam annis 1224. & 1226. quo anno dictus Provinciæ comes ei concessit terræ *de Sartous* medietatem. Annum attigit 1229. ex schedis nostri D. Stephani du Laura.

V. Petrus 1232. eodem attestante.

VI. Willelmus I. eodem anno, ex schedis nostri D. Cl. Estiennot.

VII. Pontius 1234. & 1239. quo anno quartam partem de Clausona a Raimundo Grassensi & Pontio Alberti fratribus, S. Honorati Lerinensis monachis, necnon Beatrice Bonifacii de Clermont conjuge & Bertranda eorumdem sororibus acquisivit. An. 1241. Isnardus Malusvicinus eidem contulit quidquid habebat in castro de Oppia. Occurrit adhuc annis 1245. & 1246.

VIII. Jacobus amovetur a regimine an. 1248. per Gantelmum episc. Grassensem, quod bona cœnobii dilapidaret.

IX. Bertrandus II. hujus loci alumnus in decessoris locum subrogatur ab eodem episcopo, qui quidem paulo post videns hoc monasterium nec in spiritualibus, nec in temporalibus proficere, construxit ª ibidem puellare ordinis S. Benedicti asceterium, cui subdito Vallis-bonæ abbati & monachis partem redituum ejusdem cœnobii assignavit.

X. Marinus I. 1253. & 1255.

XI. Sicardus 1255.

XII. Guillelmus II. Cornetus vel Conertus 1265. 66.* & 69.

XIII. Marinus II. 1280.

XIV. Bertrandus * III. Cornetus vel Conertus an. 1297. XIV. cal. Decembris suum Vallis-bonæ monasterium, intuitu religionis, Avenionensi S. Andreæ cœnobio subjecit, obtenta prius a Lantelmo episcopo Grassensi facultate, uti videre est in hoc præsule. Sed hæc unio non diu stetit; Gaufredus enim episc. Grass. an. 1303. dicta monasteria tam monachorum quam sanctimonialium fere diruta ac nimia pauperie gravata penitus exstinxit, atque in prioratum redegit, quem univit capitulo Grassensi, annuente Guillelmo Ebredunensi antistite, in eoque priorem instituit Raimundum Clary sacristam Grassensem, qui postea factus est monachus Lerinensis & proabbas. Verum anno seq. ut diximus, ista ecclesia Lirinensibus cessit, data vice commutationis capitulo Grassensi ecclesia S. Ambrosii de Gordono, cum iis omnibus quæ habebant in villa Avinioneti, seu de Neapola. Unde gravis altercatio inter monasteria Lerinense & Avenionense, de qua in Gaufrido episcopo Grassensi ad annum 1337.

* *Vide istud instrum.* Ch. VIII. col. 219.

* *al.* Bernardus.

ª In quodam MS. codice Gabrielis de Roux Lirinensis monachi circa 1680. id tribuitur Niculao abbati Lirinensi de consensu Lantelmi episcopi Antipolitani an. 1293. Sed Vallis-bona necdum erat juris cœnobii Lirinensis.

ECCLESIA VINCIENSIS.

VINCIUM, VENCIA, VENSIENSIS, VENSIENSIUM, VINCISIENSIUM & VECISIENSIUM civitas, urbs nunc exigua, olim amplior, sita est tribus leucis ab Antipoli ad Septentrionem, duabus a Varo flumine ad occasum, a Grassa tribus distans. Comitatus olim titulo donata est, ut constat ex chartis in gratiam basilicæ B. M. Deauratæ conscriptis circa annum 1030. Pulcherrimo prospectu, soloque gaudet jucundo, ac aureorum & Assyriorum pomorum, aliorumque fructuum suavissimorum feracissimo. Cathedralis ecclesia Deo, sub titulo S. Mariæ virginis, & patrocinio SS. Verani & Lamberti consecrata est. In ea præter episcopum sunt præpositus, archidiaconus, sacrista, capiscolus, cum quinque aliis canonicis quorum unus theologus, octo beneficiariis, ex quibus duo curam animarum gerunt, musices præfecto, & quatuor chori clericis. In ea religiose asservantur sanctorum Verani & Lamberti corpora. Diœcesis separatur a Niciensi Varo flumine; a Grassensi, amne Lupo; a Glandavensi, fluvio Storori, a Forojuliensi, territorio Caillensi. Adeo angusta est ut viginti tantum parochias contineat, nullamque abbatiam, nullum virorum seu mulierum conventum in omni suo ambitu complectatur. Hinc sæpe tentatum eam in unum cum altera conjungere: ac primo quidem cum Senecensi, tempore Eugenii IV. qui unionis bullam conscripsit Romæ *XVI. cal. Jul. 1432. anno secundo*, verum irrito tentamine. Secundò cum Grassensi an. 1562. quod executionem habuit, teste Chopin lib. 2. de sacra politia, sed ad brevissimum tempus. Tertio cum eodem episcopatu, concedente Clemente VIII. litteris datis v. idus Febr. an. 1591. Ac tandem frustrata Clementis concessione, tentatum an. 1640. sub celeberrimo Antonio Godeau, & pro unione toto decennio, tum Romæ, tum Parisiis actum, at irrito semper conatu, in contrarium totis viribus annitentibus iis quorum intererat. Hujus ecclesiæ initia incerta, episcoporum catalogum ex antiquis monumentis, ut potuimus exaratum, hîc subjicimus.

VINCIENSES EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

I. EUSEBIUS.

QUo tempore, & a quo Christiana religio in hanc urbem primum invecta fuerit, quis primus in illa ut episcopus sedem habuerit, hactenus incompertum. Primus, qui occurrit antistes est S. Eusebius, in perantiquo Savaronis codice, & in chartario Agaunensis cœnobii expressus,
374. præfuisseque dicitur ad annum 374. sed de ejus gestis nihil certi reperitur.

II. S. JUVINIUS.

S. Juvinii notitiam subministrat vita MS. S.
410. Verani, & circa annum 410. pedum gestasse vulgo creditur.

III. ARCADIUS.

430. Arcadius memoratur ad annum 430. Reperitur & Arcadius subscriptus in synodo Regiensi an. 439. sed utrum noster sit, an alius, dijudicare non possumus, quia sedis illius nomen non exprimitur. Memoratur quoque in epistola Cælestini papæ anni 431. aut initii sequentis, pro Prospero & Hilario ac S. Augustini doctrina, sed ibi etiam de Arcadii sede siletur.

IV. S. VERANUS.

De S. Verano ejusque sede plura dicemus in Lugdunensi metropoli, cujus antistes fuisse a doctissimis viris creditur, quamquam nobis aliter videatur. Natus est S. Eucherio, Lugdunensi postea episcopo, ex Galla conjuge. Cum fratre Salonio Lerinum missus, in ea solitudine monasticæ vitæ A professionem emisit, aut saltem sanctis moribus institutus est, & in litteris tum sacris tum profanis, primum sub S. Honorato, tum sub Salviano Massiliensi presbytero, ac tandem sub Vincentio Lirinensi operam navavit. Quin & pater Eucherius ut filios scriptis doceret duos libros difficultatum ex scripturis emergentium exaravit, tertiumque Verano inscriptum: *Formulæ spiritualis intelligentiæ*, qui nihil aliud est quam variorum scripturæ terminorum & loquendi modorum expositio. His auxiliis adjuti tantum in studio profectum fecerunt ut & ipsi libros conscripserint. Certe exstant tomo 1. bibliothecæ Patrum dialogi in Proverbia & Ecclesiastem, quibus Veranus nodos difficiles proponit, solvit Salonius.

Veranum episcopalem sedem postea conscendisse constat, siquidem ut episcopus cum Salonio B & Ceretio scribit ad S. Leonem anno 451. de accepta ipsius ad Flavianum epistola gratias agens. Exstat & epistola Hilari papæ ad Leontium, Veranum & Victurum episcopos, qua illis delegat Ingenui & Auxanii præsulum controversiam; statuit ut Cemelenensis civitas ac Nicaense Castellum ad unius episcopi regimen revertantur, notatque Veranum, quem suum fratrem & coëpiscopum appellat, ad decessorem suum cum ceteris provinciæ Ebredunensis antistitibus relationem hujus negotii misisse. Exstat & altera ejusdem pontificis, qua significat se *ad Veranum scripta direxisse, ut Mamertum* Viennensem præsulem, qui Diniensi ecclesiæ præfecerat episcopum, *ex sua delegatione conveniat*. Exstat & tertia ejusdem, qua erratum quod admiserat emendat, &

ANNI CHRISTI

quam plurimis scribit episcopis, ac inter alios, Veriano. Salvianus gaudet ipsum, & fratrem Salonium magistros ecclesiæ factos fuisse. Denique Veranus episcopus adest concilio Arelatensi anno circiter 475.

Fuisse vero Vencensem episcopum inde probabile fit, quod inter Ebredunensis provinciæ præsules semper reperiatur, quodque negotiis provinciæ implicitus ubique legatur. Certum vero fieri videtur, primo quod in veteri martyrologio Venciensis ecclesiæ hæc legantur: *Venciæ in provincia Provinciæ depositio B. Verani ejusdem civitatis episcopi, qui fuit monachus Lirinensis, discipulus B. Hilarii postea Arelat. episcopi. Qui B. Veranus multis virtutibus & miraculis clarus, ac de nobili prosapia ortus, in pace quievit.* Secundo quod hæc sit traditio Lirinensis ecclesiæ, quæ veterem codicem habet in quo nomina sunt episcoporum, abbatum & monachorum qui ex Lerini gremio in sanctorum numerum cooptati sunt, & in quo hæc leguntur: *S. Veranus Venciensis episcopus.*

Ejus reliquiæ asservantur in ecclesia cathedrali, ubi sacrum ejus caput seu cranium reconditum est in statua dimidia sui parte inferne trunca, ex argento fabricata & inaurata, cum hac inscriptione. *Hoc est caput B. Verani episcopi Venciensis fabricatum per magistrum Laurentium de Pardis aurifabrum anno Domini 1495. die X. Octobris.* Ejus festum colitur die decima Septembris Fuit olim in diœcesi abbatia S. Verani, de qua infra.

V. PROSPER.

De hoc episcopo nihil omnino reperire fas fuit; ejus tamen nomen hic inserimus freti indiculorum a variis auctoribus relatorum auctoritate.
525. Floruisse vulgo creditur circa annum 525.

VI. FIRMINUS.

VII. DEUTHERIUS.

Deutherius qui & Deotherius & Deotharius nuncupatur, adfuit synodo Aurelianensi IV. an.
541. 541. & quintæ an. 549. subscripsit quoque quin-
549. tæ Arelatensi per Cyminiacum a se directum an.
585. 554. Matisconensi secundæ an. 585. per missum
588. a se legatum; ac denique Ebredunensi an. 588. apud Ludovicum de la Chieza ex MS. Baldesani, inquit Johannes Columbi. Ut ut est, vitam hoc ultimo anno cum morte commutavit, ut asserit Gregorius Turonensis historiæ lib. 9. c. 24.

VIII. FRONIMIUS.

De eo sic Gregorius Turonensis loco jam citato ad annum Childeberti regis XIII. Christi
588. 588. *Obiit Deutherius Vinciensis episcopus in cujus locum* Fronimius *subrogatus est. Hic Bituricæ urbis incola fuit: sed causa nescio qua in Septimaniam abiit, ac post mortem Athanagisdi regis, a Leuvane ejus successore magnifice est receptus, atque in urbe Agathensi episcopus ordinatus. Sed post mortem Leuvanis ...... cum Ingundis filia Sigiberti Regis in Hispaniam ad matrimonium duceretur, audivit Leuvichildus quasi hic episcopus ei consilium dedisset ut nunquam se veneno hæreticæ credulitatis* (Arianæ) *deberet admiscere: & ob hoc semper ei molestus, injuriarum laqueos intendebat, quousque eum ab episcopatu dejiceret. Cumque non inveniret quibus eum muscipulis posset innectere, ad extremum emisit qui eum gladio deberet adpetere. Quod ille per internuntios cognoscens, relicta urbe Agathensi in Gallias advenit, ibique a multis episcopis receptus ac muneratus, ad Childebertum Regem transiit. Sicque* (morte Deutherii) *patefacto loco potestatem pontificalem nono dejectionis suæ anno, Rege largiente suscepit.* Interea subscripserat synodo Matisconensi 2. an. 585. inter episcopos qui sedem non habebant.

IX. AURELIANUS.

Aurelianus subscriptus legitur concilio Cabilonensi sub Clodoveo II. Dagoberti filio, anno, ut autumat Cointius, 644. quamvis alii paulo serius illud consignent. Ab Aureliano vero ingens hiatus est in catalogis Venciensium antistitum ad annum usque 835. quem nos aliis nihilo feliciores replere non potuimus.

X. LIEUTADUS.

Lieutadus an. 835. inquiunt qui de Venciensium præsulum rebus scripserunt, nihilque amplius. Exstat illius epistola formata ad Wenilonem Rotomagensem archiepiscopum de Vulfado diacono, quem olim ad ipsum miserat Ebbo Remensis antistes, in qua notat primo se vehementer desiderare cum eo colloqui; sed quia locorum distantia non sinit, se ejus precibus commendat. 2.° ait Vulfadum ecclesiæ suæ subdiaconum sibi petenti traditum ab Ebbone quondam Remensi archiepiscopo; & quia postquam ipsi traditus fuerat, in propria remansit ecclesia, se suggerente ordinatum ab Ebbone in gradu diaconatus. 3.° addit: *Nunc autem quia scitis eum propter causas necessarias in partibus vestris morari, sicut mihi commendatus erat, vobis eum committo, & ut ad majores gradus eum provehatis suppliciter exoro. Credimus enim quoniam & sapientia & mores ad hoc eum dignum indicant.* Ea porro epistola est anni circiter 868. Quandiu vixerit in episcopatu nos latet.

XI. WALDENUS.

Sub Johannis VIII. papæ pontificatu lis fuit Vinciæ pro episcopo, ut ex ipsius epistola 70. ad archiepiscopum Ebredunensem edocemur. Sic enim loquitur Papa: *Si canonica in consecrandis episcopis statuta servasses, num quam .... & de quodam diacono, nomine Waldeno, super tuam dilectionem reclamante se canonice a plebe* * *& populo Veniciate electo & a tua sagacitate abjecto, de consecrato controversia qualibet nasceretur, qua vestra merito reprehenderetur fraternitas. At nunc quia mortuo Venciensi episcopo, non præfatum sacerdotem, quem, ut dictum est, clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus imperator suo consensu firmaverat, consecrasti, eodem Augusto de præ-*

* clero

ANNI CHRISTI

senti vita subtracto, alterum non juxta normam canonicam nec per ostium sed aliunde introeuntem, tuo tantum libitu ordinasse accusaris, (tum probat nulli plebi invitæ ac repugnanti dandum episcopum, hincque infert) *Ne in ecclesia tibi commissa scandalum maneat, vel schisma existat, dilectioni tuæ jubemus, ut cum eodem a te consecrato episcopo, & illo qui se canonice asserit fuisse electum, de præsenti Romam venire procures, quatenus in præsentia nostra & sedis apostolicæ tanti causa negotii inquisita & examinata, legitimum Deo favente finem percipiat..... si aliter feceris, scito quia nos talem illicitam præsumtionem impunitam nullatenus relinquemus.* Data porro est
877. hæc epistola sub finem anni 877. Quis vero sit intrusus ille episcopus, an citati Romam profecti fuerint, qui denique litis eventus, nobis incompertum. Waldenus apud Bouche aliosque recensetur episcopus, verum forte ideo tantum, quia legitime fuerat electus. Scribit Johannes papa sub finem anni 877. jubetque ut Ebredunensis metropolita, Waldenus electus, & antistes ab Ariberto consecratus Romam veniant; & anno sequenti mense Junio Wifredus est Venciensis episcopus. Aut ergo causa cecidit Waldenus, aut vix tribus mensibus pedum tenuit.

XII. Wifredus.

Quis sit hic Wifredus, an ille qui in antistitem Venciensem ab Ebredunensi archiepiscopo contra cleri populique vota fuerat constitutus, an Waldeni successor, an tertius qui duobus litigantibus hoc sacerdotio potitus est, definire non possumus. Id unum constat, infulas eum gestasse mense saltem Martio aut Maio, ut pote qui apud summum pontificem accusatus est, quod cum excommunicatis communicasset. De hac accusatio-
878. ne sic ad eum scribit idem Papa, IV. idus Junias
* epist. 145. indict. XI. an. 878.* *Auctoritate Domini N. J. C. & S. Petri apostolorum principis, nostrique apostolatus, quia cum excommunicatis communicasti, ut litteræ tuæ manifestant, omni te missarum celebratione privamus, donec in nostram cum eisdem hominibus occurras præsentiam; & si, quod non optamus, amplius præsumtor extiteris, denuntiamus te omni sacerdotio fore nudatum.* Quem exitum habuerit hoc negotium, ignoramus.

XIII. Elias.

Eliam coronationi Bosonis Regis adfuisse anno 879. afferunt vir cl. Ruffius & D. d'Ache; quibus multum deberemus, si quod afferunt validis muniissent testimoniis. Certe usque ad Arnulfum qui sequitur multi desunt episcopi.

XIV. Arnulfus.

Arnulfus in schedis Martennii nostri dicitur Pontio Arelatensi archiepiscopo circa annum 1020. ut notat Bouche, obedientiam canonicam & fidem jurasse his verbis: *Ego Arnulphus Venciensis ecclesiæ vocatus episcopus, promitto coram Deo & sanctis ejus omnem subjectionem & obedientiam canonicam & fidelitatem S. Stephani ecclesiæ sedis Arelatensis, ubi corpus B. Trophimi*

A *confessoris quiescit, & Pontio archiepiscopo præsenti, & successoribus ejus, si eum supervixero.* Neque id mireris, illis enim temporibus id in usu erat, ut de Pontio Aquensi refert Saxy pag. 204 & de Bertrando Forojuliensi, Agelrico Regiensi, Benedicto Avenionensi, Stephano Vendacensi seu Carpentoratensi, Odolrico Arausicano, Bernardo Antipolitano, &c. antistitibus. Id quippe exigebant Arelatenses præsules vi sui primatus.

XV. Durantus.

De Duranti seu Durandi initio maxima hic se se offert difficultas. De eo Barralis in chronologia
B SS. Lirinensium I. parte pag. 363. id habet: *Ut antiqua docent chartularia, anno ab incarnato Dei verbo 1005. indict. III. currente VII. idus Decembr. præsidente in Aytensi* (Aptensi) *civitate Domino Stephano, electus est in Venciensem episcopum dominus Durantus monasterii S. Eusebii abbas.* Quod stare nequaquam potest: nam ex Barrali factus est episcopus Stephano Aptæ sedente: qui non sedit ante annum 1010. ut duplici demonstratur argumento. Primum est quod ab auctore ejus vitæ synchrono annus 1046. dicatur ordinationis ejus 36. Alterum quod Hilbogus ejus decessor consignetur anno Rodulfi III.
C Trans-jurani regis vicesimo, qui iniit regnum anno 994. Ejus ordinationem refert Mabillonius ad annum 1015. sed repugnat indictio, unde cum Bouxo eam non tertiam, sed decimam tertiam esse affirmat. Alii denique eam ad annum 1034. aut 1033. differunt, quam sententiam secuti sumus tomo I. in abbatibus S. Eusebii col. 378. fuit enim, uti jam diximus, abbas S. Eusebii Aptensis. Electus in Venciensem antistitem, quia *rudes & totius boni ac religionis ignaros homines terræ illius noverat*, Pontium prædicti cœnobii monachum comitem sibi adscivit, qui monasterium *Deauratæ*, seu S. Verani instituit. Re-
D fert Joffredus in Nicia illustrata p. 160. Durantum episcopum Venc. cum Pontio Niciensi præsule firmasse anno 1027. donationem loci de Revesto..... cum 2. mansis, factam monasterio S. Pontii a Leodegario & Odila conjugibus, ex arch. mon. S. Pontii. Adfuit 1040. Benedicto 1040.
IX. papæ sancti Victoris Massiliensis ecclesiam consecranti. Memoratur 1048. in charta Rajam- 1048.
baldi Arelatensis archiepiscopi pro Volverado. Anno 1050. indict. 2. Pontius suum S. Verani 1050.
cœnobium dedit monasterio Lerinensi in perpetuum possidendum, & ejus donum approbavit,
E ac illius chartam suo sigillo roboravit Durantus; quintoque post anno, idest 1055. iterum con- 1055.
firmavit. Adfuit synodo ad S. Ægidium in provincia Narbonensi anno 1056. aut quibusdam 1056.
annis antea. Vide Dom. de Marca in concordia sacerdotii & imperii col. 441. Anno 1060. 1060.
* aut circiter interfuit synodo Avenionensi habitæ ab Hugone Cluniacensi abbate legato Nicolai Papæ, in cujus synodi actis Bouche historiæ Provinciæ scriptor testatur se legisse subscriptum nomen Duranti episcopi Venciensis. Hæc acta seu eorum excerpta tunc erant penes Polycarpum

* Vide Bouche tom. 2. histor. Provinciæ l. 9. p. 76. & 77.

ANNI CHRISTI

Rivierum Carthusianum, qui ea historiæ Aveuio-nensi inserere pollicebatur.

XVI. Petrus I.

Petrus ex monacho Lerinensi ad insulas vocatur an. 1094. inquiunt *Sammarthani fratres*, sed eas ab illo jam anno superiori gestas asserit Barralis in chronologia Lerinensi p. 2. pag. 154. & 155. cum ad annum ab Incarnatione Domini
1093. 1093. hanc Petri chartam refert: *Ego Petrus Venciensis ecclesiæ præsul, consilio ductus canonicorum meorum ..... pontificali auctoritate trado ..... cænobio Lirinensi ..... ubi a puerita elegantissime nutritus sum sub regulari solertia, altaria cuncta S. Verani .... Petrus episcopus hoc donum super altare ..... S. Honorati posuit .... & ad roborandum tradidit D. Aldeberto Antipolitano episcopo, necnon seniori etiam Berengario & Gau-*
* 1106. *ceranno fratribus ipsius donatoris.* An. 1103.*
circiter ex nostro D. Estiennot Fragment. tom. 12. pag. 126. subscriptione sua firmavit Augerii Regiensis episcopi litteras, quibus significat se Pontio Lerinæ abbati nonnulla tribuisse. An. 1108. chirographo suo munivit litteras Isnardi Niciensis episcopi,
1108. copi, quibus multa ecclesiæ bona & reditus partitur inter canonicos, ut alacrius Deo serviant.
Vide chronol. Lerin. part. 2. pag. 257. Has litteras videsis in Nicæa illustrata Joffredi pag. 165. Anno 1113. præsens adest chartæ, qua Augerius Regiensis episcopus Lirinensi monasterio largitur ecclesias S. Petri de Aubiosc & S. Mariæ de Quinson.

XVII. S. Lambertus.

S. Lambertus, quem Pelоguinum cognominant Sammarthani fratres, Baudunii, in diœcesis Regiensis oppido natus est parentibus nobilitate claris; ex utero matris, partus doloribus exstinctæ, Cæsareana incisione extractus est, statimque baptismate regeneratus. Adhuc infans Deo dicatus, in Lerinensi monasterio educandus, & tam litteris, quam monasticis institutionibus imbuendus traditur. Mirum porro quantum in sacra schola progressum fecerit. Omnium virtutum ac humilitatis præcipue splendore ubique fulsit, quo commota Vinciensium civitas, cum in antistitem ele-
1114. git an. 1114. Eam rexit annis 40. summa cum prudentia; & in regimine virtutes in cœnobio comparatas non modo non amisit, sed iis omnibus quæ pastorem animarum decent cumulavit. Dominationem in clerum abhorrens, nulla re a suis clericis discerni poterat, quam eminentiori virtute. Omnibus omnia factus, omnes sibi devinciebat, & ad cœlestia promovebat. Jejuniis adeo deditus erat, ut licet statura procerus, forma speciosus, vultuque decorus esset, facies tamen ejus palleret, & macilentia corpus tabesceret. Orationi ita assiduus erat, ut per XXX. postremos vitæ annos, ceteris officiis persolutis, etiam psalterium singulis diebus, priusquam mensæ accum-
1152. beret, ex integro recitaret. An. 1152. ejus opera & Petri Antipolitani episcopi, in portu Canoæ facta est amica conventio inter Arnaldum Niciæ episcopum & Laugerium de Graoleriis. Tandem virtutibus plenus ac miraculis clarus migravit ad
1154. Dominum an. 1154. non 26. Julii, ut habent

A Baronius, & ex eo Ferrarius & Saussaius, sed VII. cal. Junii, idest 26. Maii, uti notant ab auctore coævo conscripta ejus vitæ acta, apud Bollandianos ad hunc diem n. 6. p. 459. col. 2. Morienti adstiterunt Arnaldus Niciensis & Petrus Antipolit. episcopi. Sepultus est Vinciæ in lapideo tumulo, cui litteris Gothicis insculptum est hoc epitaphium :

Discat qui nescit, quod episcopus hic requiescit
Nomine Lambertus, multa bonitate refertus.
Quinque * *quater denis huic sedi præfuit annis.* *l. Quique.
Non hunc erexit res blanda, nec aspera flexit.
B *Parcat peccatis illius fons pietatis,*
Et luceſcat ei lux perpetuæ requiei.

Miraculis ante & post obitum claruit, quorum plurima refert vitæ illius scriptor.

XVIII. Rainaldus.

Rainaldus magnæ sanctitatis vir regebat an. 1155. inquiunt Samm. & Bouche. At veremur ne sit Raimundus qui sequitur: utrumque quidem habet Bouche, sed Raimundum omittunt Sammarthani. Econtra Rainaldum habet indiculus nobis ab illustrissimo D. de Catelan Venciensi
C episcopo suppeditatus, sed Raimundum omittit.

XIX. Raimundus I.

Raimundum suppeditat instrumentum a Jofredo relatum in Nicæa illustrata, quod exaratum est pro partitione bonorum inter Niciensem episcopum & ejus capitulum facta an. 1159. me- 1159.
diatoribus Raimundo Antipolitano & Raimundo Vinciensi. Legimus etiam ejus nomen in alia ejusdem anni charta * significante Arnaldo episcopo factum satis a consulibus Niciensis urbis. *Ex schedis domini d'Ache.
Idem legimus quoque in litteris Guillelmi de S. Albano 1164. v. idus Februarii, de quibus 1164.
D in Arnaldo Niciensi.

XX. Guillelmus I.

Giraldi.

Guillelmus Giraldi memoratur in documento capituli Forojuliensis an. 1179. quo eodem in- 1179.
terfuit concilio Lateranensi sub Alexandro III. Sic enim legitur in subscriptionibus editis t. 12. Spicil. p. 648. *Provinc.æ Ebredunensis .... W. Venciensis.* Anno 1180. vel potius 1179. 1180.
fecit amicabilem compositionem inter Fredolum Forojuliensem antistitem & Hugonem præpositum ac canonicos. Consule quæ diximus in Hu-
E gone Forojuliensi præposito tom. 1. col. 444.

XXI. Petrus II.

Petrus Grimaldi cognominatur in episcoporum catalogo nobis ab illustrissimo Venciensium episcopo communicato, in quo & frater Raimundi præsulis Antipolitani dicitur. An. 1193. 1193.
die Augusti 22. probat testamentum Romei de Villa-nova, baronis Venciæ & connestabilis comitis Provinciæ, ex autographo. Sedebat adhuc an. 1202. Mortuus est in territorio de Besaudu- 1202.
duno. Vide Innocent. III. lib. 2. epist. 34.

ANNI CHRISTI

XXII. L.

L. hic reponendus videtur, ut pote cui quondam episcopo, B. archiepiscopus Ebredunensis
1214. scribit anno 17. pontificatus Innocentii III. papæ hoc est 1214.

XXIII. Guillelmus II.

Riboti.

Guillelmo Riboti & ejus successoribus Rai-
1229. mundus Berengarius an. 1229. dedit omnia jura, quæ habebat in castro de Besauduno, ea conditione ut episcopus & sacerdotes, qui ad venerabilem synodum Venciæ accedent, missam celebrare teneantur ultima die synodi, in remissionem B peccatorum dicti Berengarii & parentum ejus. In registro pergameno archivi regii Aquensis pag. 66. exstat instrumentum professionis clientelæ, quam Raimundo Beregario VIII. cal. Maii
1238. an. 1238. præstitere J. archiepiscopus Arelatensis, R. archiepisc. Aquensis, R. Forojuliensis, B. Antipolitanus, Hugo Dignensis, Guillelmus Venciensis, P. Glandatensis una cum P. abbate S. Victoris Massiliens. Ful. præposito Forojul. Gaufrido præposito Tolonensi, Guillelmo præposito Senecensi. Testis est Aimo archiepiscopus Ebredunensis. Denique in quadam scheda Martennii nostri legimus Guillelmum episcopum ad- C
1239. huc anno 1239. Quin etiam Bouche hist. Provinciæ lib. IX. sect. 2. tom. 2. pag. 255. refert gravissimam controversiam ortam esse an. 1242. inter Aymonem seu Aymardum Ebredun. archiepiscopum & quemdam Templi militem in ipsius diœcesi commendatorem; eamque tribus episcopis P. Glandatensi, Guillelmo Senecensi, & alteri Guillelmo Venciensi permissam, ab iisque compositam fuisse. Abdicavit retenta pen-
a sione, ut probat ejus testamentum.[a]

Ad marginem veteris martyrologii Venciensis legitur: *IV. cal. Aprilis obiit D. Guillelmus episcopus, qui castrum de Besauduno, & de Oliva,* D *& de Gateriis ecclesiæ Venciensi acquisivit. Qui post cessionem commorans in monast. S. Victoris de Massilia, in pace quievit.* Condidit testamentum
b an. 1257. IV. non. Aprilis & paulo post obiit.[b]

XXIV. Petrus III.

Petrus dicitur fuisse a consiliis & eleemosynis Caroli regis Jerusalem & Siciliæ. Affirmant Sammarthani fratres Raimundum Berengarium Provinciæ comitem ei confirmasse dominium de Besauduno an. 1232. idque ex tabula archivi Venciensis. Sed procul dubio mendum est in notis A chronicis, ut abunde probant, quæ mox diximus in Guillelmo. Transegit de jurisdictione loci de Corsegolis an. 1263. cum dynastis de Villa-nova, 1263.
ut produnt acta capitularia.

XXV. Guillelmus III.

De Sistarico

Guillelmus quem de Sistarico cognominant Sammarthani fratres, an. 1270. impetravit a 1270.
Carolo Rege confirmationem donationis castri de Besauduno. Adfuit translationi reliquiarum S. Mariæ Magdalenæ an. 1281. ut patet ex charta qua id significat, una cum Grimerio Aquensi, aliisque præsulibus, quam exhibet Bouche histor. Provinciæ lib. 9. sect. 3. Adfuit & testis in collatione prioratus S. Benedicti de Sarano per priorem B. Mariæ de Grauleriis, Aquis-Sextiis 5. Maii
anno Incarnat. Dom. 1282. ex archivo S. Vic- 1282.
toris Massiliensis. Sedit an. 1290. in provinciali concilio Ebreduni habito die Sabbati ante Assumtionem B. M. V. in quo confirmata sunt statuta per Henricum Ebredunensem archiepiscopum edita.* * *Gassendi notit. eccles. Diniensis p. 144.*

XXVI. Petrus IV.

Malirati

Petrus cognomento Malirati, Avenione natus, ibidemque vitam religiosam professus in ordine Dominicanorum, inde ad episcopatum Venciensem evectus est. Certe memoratur P. Venciens. episcopus, cum P. Sistaricensi, &c. in instrumento Caroli regis Siciliæ pro attributione quorumdam reddituum Aquensi monaste-
rio B. Mariæ de Nazareth an. 1298. die 1. Maii, 1298.
ind. XI. regnorum dicti Caroli anno XIV. Idem
Petrus an. 1304. XII cal. Octob. nuptias inter 1304.
Sancium primogenitum Jacobi Majoricarum regis, &c. & Mariam filiam Caroli II. regis Jeru-
salem & Siciliæ benedixit, ex charta quam vide- Ch. III. col. 196.
sis inter instrumenta. Præfuisse dicitur circiter annis 20. ex chartis capitularibus: atque adeo hic ipse est, qui diplomata Raimundi Berengarii comitis & marchionis Provinciæ, quibus ecclesiæ Venciensi castrum Besaudunum largiebatur, quæque ex vetustate una cum sigillis pendentibus *ceperant devastari*, renovat, describit & exemplari
vult adhiberi fidem. Datum anno Dom. 1295. 1295.
die 10. Septembr.

XXVII. Fulco I.

Fulco an. 1308. bona complura ecclesiæ 1308.
Venciensi acquisivit ex tabulariis. In catalogo, quem suppedita vitillustrissimus Venciensis antistes, hæc habentur: Fulco vixit an. 1309. ut E constat ex monumentis capituli.

XXVIII. Petrus V.

Petrus in Venciensem episcopum inauguratus
est an. 1312. Ei an. 1315. capitulum dedit 1312.
omne dominium, jurisdictionem, & alia servitia, 1315.
quæ habebat tam in civitate Venciensi & ejus territorio, quam in castris de Turretis, de Malvanis & de Bastida, eo pacto, ne idem episcopus vel successores, venderent, aut abalienarent in totum, vel in partem eas jurisdictiones, sine expressa voluntate hominum præfatæ civitatis. Hincque

[a] Operæ pretium est quædam ex hoc excerpere testamento. *Notum sit*, &c. *quod ego Guillelmus Venciensis episcopus condam* & post multa quæ legat enumerata addit: *prædicta legata volo quod solvantur, tam de 2. libris Turonensibus quas recepit pro me & nomine meo Gontardus officialis Venciensis quas mihi Venciensis episcopus annis singulis facere tenebatur*; scilicet ob reservatam ex episcopatus reditibus pensionem. Vide inter instrum. col. 194.

[b] In Victorino apud Massiliam monasterio sedem elegisse videtur depositis infulis; ibique sepeliri voluit, & huic asceterio suos libros legavit, suique testamenti executores hujus loci monachos instituit. Adhuc apud eos degebat anno 1256. ut eruitur ex charta qua Stephanus Massiliensis abbas Bernardo de Rodes monacho licentiam dat ad alium ordinem transeundi: *Actum in capitulo dicti monasterii, in præsentia & testimonio D. Guillelmi Dei gratia olim episcopi Venciensis.*

ANNI CHRISTI

effectum est, ut cum circiter annum 1572. dicta jurisdictio alienata fuisset a Ludovico de Boleo episcopo Vencensi, in gratiam Claudii de Villanova baronis & condomini de Vencia, reclamantibus & non consentientibus hominibus illius civitatis, lites ortæ sint in suprema Parisiensi curia, inter Guillelmum le Blanc, & Scipionem de Villa-nova filium & hæredem Claudii memorati: sed tamen illa jurisdictio quam antea habebat præsul in civitate, unita fuit mensæ episcopali, agente Petro du Vaire, Guillelmi le Blanc successore.

XXIX. Raimundus II.

1319. Raimundus obiit 16. cal. Octob. anni 1319. In præsulis hodierni catalogo dicitur hoc ipso anno episcopatum iniisse.

XXX. Petrus VI.

Petro, Sammarthani cognomen Malirati tribuunt, tribuit & laudati episcopi catalogus, nullumque Petro IV. affingunt. Fuit a consiliis Roberto regi Siciliæ & Jerusalem, comiti Provinciæ. Electus est in Vencensem episcopum circa annum 1319. Fundavit capellam S. Crucis extra muros in territorio de Novis. Ecclesiæ suæ jura *Quartonis* & *calcaturæ* loci de Gatteriis comparavit ab Isnardo
1321. de Cornilhanı anno 1321. ex præsulis indiculo. Eidem reliquit centum auri florenos pro sa-
1325. cello construendo. Anno 1325. statuta condidit, ac eodem vel sequenti e vivis abiit laudabilis vitæ episcopus.

XXXI. Fulco II.

Fulco seu Falco ex ordine religioso, inquiunt Sammarthani, ex ordine Dominicanorum ait Vincent. Maria Fontana, qui & eum cognominat de Terescona, assumtus est ad episcopatum
1326. Vencensem, eumque possidebat anno 1326. quo adfuit concilio S. Rufi prope Avenionem die 18. Junii, ex actis ejusdem editis a viro clarissimo Petro Gassendi, post notitiam Diniensis ecclesiæ. Hospitale S. Laurentii de Varo ordinis S. Augustini, eo præsidente mensæ episcopali unitum est bulla Johannis XXII. ut refert catalogus antistitis. Capitulo suo legavit mitram pre-
1328. tiosam gemmis ornatam. Anno 1328. translatus est ad Tolonensem ecclesiam, uti nos docent litteræ Johannis papæ infra laudandæ.

XXXII. Raimundus III.

Frater Raimundus ordinis Minorum, papæ Johannis XXII. Pœnitentiarius, primum ad ecclesiam Ventimiliensem in Liguria provectus est anno 1320. VI. calendas Decembr. ab eodem pontifice, qui in bulla sua eum vocat virum litterarum scientia præditum, vitæ ac morum honestate decorum, aliisque virtutum meritis insignitum. * Ibidem sedisse dicitur plus minus annis octo. Inde traductus est ad ecclesiam Vencensem, per translationem Falconis ad Tolonensem, VIII. idus Novembr. pontificatus Johannis anno XIII. hoc est 1328. quo anno sacramentum præstitit Roberto regi Siciliæ, ex regesto pergamen. regii A archivi Aquensis p. 257. Ac tandem migravit ad sedem Niciensem, ex litteris Johannis papæ infra adducendis.

* Apud Vading. tom 3. Annal. an. 1320. §. 7. & in Regestopag. 312.

XXXIII. Arnaldus.

BARCILLON seu DE ANTISICO.

Arnaldus, quem Sammarthani fratres & catalogus episcopi *Barcillon*, Annales vero Minorum, *de Antisico* cognominant, fuit natione Hispanus, e provincia Catalauniæ, professione Minorita, papæ pœnitentiarius. Raimundo ad Niciensem cathedram translato, creatus est Vencensis episcopus a Johanne XXII. bulla data Ave- B nione idibus Februar. anno pontificatus 18. Christi 1333. In ea dicitur Arnaldus scientia præditus, morum gravitate conspicuus, in spiritualibus providus, in temporalibus circumspectus, & aliis virtutum meritis laudabiliter insignitus. Inter eum & capitulum ex una parte, ac homines seu syndicos civitatis Vencensis ex altera, ad requisitionem Hugonis Glandavensis episcopi
facta fuit transactio circa annum 1345. pro so- 1345.
lutione *quotæ decimæ*, quæ ad hunc usque diem servatur. Statuta plurima laudabiliter edixit. Vi-
tam denique cum morte commutavit an. 1346. 1346.

XXXIV. Johannes.

C Johannes electus Vencensis & confirmatus
reperitur anno 1348. omittitur tamen in catalo- 1348.
go nobis ab illustrissimo præsule communicato.

XXXV. Guillelmus IV.

DIGNA.

Guillelmus Digna Vencensis episcopus emit a Fulcone de Agouto magno Provinciæ Seneschallo imperium seu jus quod habebat in homines
civitatis Vencensis anno 1358. * pretio mille * al. 1350.
ducentorum florenorum auri. Renatus Chopin Politiæ sacræ l. 3. tit. 5. 6. & 7. scribit ei divenditum anno 1358. Maii 30. merum urbis do- 1358.
D minium a Ludovico Rege Johannæ Siciliæ Reginæ secundo marito. Quoddam pactum iniit an.
1360. Præsulis illustrissimi catalogus ait eum 1360.
Niciæ ex hac vita migrasse.

XXXVI. Stephanus.

DIGNA.

Stephanus Digna frater Guillelmi, episcopus
anno 1361. Statuta edixit an. 1362. Interfuit 1361.
synodo Aptensi an. 1365. quod celebrabatur ab 1365.
archiepiscopis Arelatensi, Ebredunensi & Aquensi, ac plerisque suffraganeorum.

XXXVII. Bonifacius.

DU PUY.

E Hic sese exhibet nodus nobis vix extricabilis. Quotquot de Vencensibus episcopis scripsere, Stephano Johannem Abrahardi, & huic Bonifacium de Puteo suffecerunt. Johannem Vincentius Maria Fontana de Melide in Theatro Dominicano p. 317. dicit ab Urbano VI. creatum fuisse Venciæ episcopum circa annum 1385. Floruisse circa annum 1388. asserunt Sammarthani fratres & Bouche. Bonifacium vero sedisse anno 1396. triennio post schismaticum declaratum fuisse a summo pontifice, quod cum ipsi renuntiatum esset, Castrum de Gatheriis consulibus Niciæ oppignerasse, eique mobilia omnia vendidisse,

ANNI CHRISTI

vendidisse, ex archivis publicis. E contrario reperimus 1.° Bonifacium de Puteo statuta promulgasse anno 1375. & insuper memorari 1376. & 1379. 2.° Johannem Abrahardi a communitate Niciensi episcopale Castrum de Gatheriis a Bonifacio, ut videtur, oppigneratum recepisse & in eo e vivis excessisse. Quid ergo? An duo Bonifacii, duoque Johannes distinguendi? An expungendus Abrahardus? Aliquid nobis suppetit facilius & connaturalius. Autumamus mendum esse solum in amanuensi, qui de Bonifacio legit 1396. pro 1375. invertendumque ordinem Johannis Abrahardi & Bonifacii, ita ut iste illum praecesserit. Cui sane conjecturae favet receptio castri episcopalis de Gatheriis a Johanne, quod Bonifacius oppigneraverat. Favet quoque quod nequaquam videatur a quo pontifice anno 1398. schismaticus declarari potuerit, ita ut episcopatum dimittere coactus fuerit: facile autem intelligi possit id evenisse an. 1378. quo Urbano adhaerere potuit, & eam ob causam a Clemente deponi, cui favebat Regina Siciliae, comitissa Provinciae. Favet quod tale quid Ademaro de Volta, eodem anno evenerit. Vide in supplemento chartarum ad ecclesiam Grassensem pertinentium, chartam x. col. 221. Favet denique & illustrissimi praesulis catalogus nobis post haec jam scripta commodatus, hic enim licet de nodo quem solvere nitimur nihil habeat, Bonifacium Stephano subjicit, & Bonifacio Johannem.

ABRAHARDI.

XXXVIII. Joannes I.

Johannes Abrahardi seu Habrahardi ordinis praedicatorum, indeque vulgo cognominatus *episcopus Albus*, fuit ecclesiae suae jurium propugnator acerrimus. xx. libras capitulo Venciensi ea lege donavit, ut in ecclesia sua perpetuis futuris temporibus festum S. Thomae Aquinatis solemniter celebraretur. Castrum de Gatheriis a decessore Nicienfibus oppigneratum recepit, & in eo requievit in pace circa annum 1395. si vera est nostra de ejus ordine in sede Venciensi conjectura dfuit. Anno 1390. comitiis trium Provinciae ordinum congregatis adversus Raimundum a Turenna qui eam summopere vexabat.

XXXIX. Raphael I.

Raphaëlem hic inserunt Bouche, Gallia Christiana quadripartita, & illustr. domini episcopi
1404. catalogus, cumque vixisse affirmant anno 1404. De illo nihil ultra nobis reperire licuit, eorumque duntaxat auctoritate ducti illum catalogo inserimus.

XL. Johannes II.

Id unum de Johanne nobis occurrit, quod
1409. anno 1409. misit procuratores suos, qui suo nomine interessent concilio Pisano, quo diutinum schisma tandem exstinctum est. Vide Spicil. tom. vi. p. 362. Nescio quo pacto omissus sit in episcopi catalogo.

XLI. Paulus I.

ANNI CHRISTI DE CARIO.

Paulus de Cario Venciensis episc. an. 1415. 1415.
obtinuit a Ludovico rege Siciliae & comite Provinciae, necnon a Johanna ejus uxore diploma quo rata habetur distractio civitatis Venciensis, quam fecerat Fulco d'Agoult in favorem Venciensium episcoporum. Complures habuit controversias cum dynastis de Villa-nova Venciae condominis. Ex hac cathedra transiit ad Glandevensem an. 1420. facta permutatione cum 1420.
sequenti.

DE GLANDEVES.

XLII. Ludovicus I.

Ludovicus I. de Glandeves ex antiqua & nobili prosapia Glandevensi, ortus ex ramo dominorum de Faucon in Provincia, parentibus Elione toparcha S. Mauritii, & Philippa de Glandeves de Chasteauneuf, fuit primo Glanatensis episcopus; exhinc transiit ad Venciensem ecclesiam, commutatione facta cum Paulo de Cario an. 1420. In 1420.
hac archidiaconatum instituit circa annum 1428. 1428.
cui pro sua praebenda nonnullas possessiones & praedia assignavit in loco S. Laurentii de Varo, & alia in civitate ac comitatu Niciensi. A summo pontifice Eugenio IV. expetiit unionem episcopatus Venciensis cum Senecensi propter penuriam redditüum: & quidem consentiente Johanne de Sillons Senecensi praesule, & utriusque ecclesiae capitulo, bulla Eugenii papae IV. data 16. Julii pontificatus anno 2. Christi 1432. per- 1432.
missa est unio; sed effectu caruit: siquidem anno 1441. Ludovicus successorem habuit Antonium Salvanhi; & Johannes Senecensis antistes, quanquam translato ad Massiliensem cathedram Ludovico, vi rescripti Eugenii a Venciensi capitulo in praesulem electus fuisset, numquam possessionem adeptus est, & post mortem in ejus locum successit Erigius Clariani an. 1443. Ludovicus ad Massiliensem cathedram convolavit, quod quo pacto praestiterit, quidve deinceps egerit require in Massiliensibus episcopis.

SALVANHI.

XLIII. Antonius.

Antonius Salvanti seu Salvanhi & Salvanechi monachus Lerinensis, ac hujusce insignis abbatiae prior, dicitur a Sammarthanis fratribus ex monacho factus canonicus Venciensis anno 1440. annuente Ludovico abbate. Verum id non legimus, sed tantum datam eodem anno a praedicto abbate licentiam assentiendi suae electioni in episcopum. Ut ut est, ordinatus est antistites anno 1441. Fundationi archidiaconatus a Ludovico 1441.
de Glandeves instituti cum suo capitulo reclamavit ad Alanum cardinalem in Gallia legatum a latere pro sancta sede, datoque supplici libello postulavit hanc dignitatem abrogari ob episcopatus & capituli tenuitatem. Extat in archivis capitularibus bulla praedicti cardinalis data Avenione 9. Septembr. 1457. qua causae cognitio ad ex- 1457.
stinctionem hujus dignitatis delegatur abbati insulae Lerinensis, & Ludovico Grenoni, ac Petro Gilli cathedralis Grassensis canonicis. Vita functus est Antonius an. 1463. 1463.

ANNI CHRISTI

Aimarium antea monachum & camerarium Montis-majoris, ac poſtea abbatem Lerinenſem, factum fuiſſe epiſcopum Vencienſem an. 1459. cui dicitur ex ſchedis dominorum de Peyreſc & de Ruffy. Verum cum in nullis epiſcoporum indicibus reperiatur, nec inter Lerinenſes abbates locum habeat, imo nec habere poſſit apud Barralem & alios, nec nos illi dare poſſumus inter Vencienſes epiſcopos, donec major lux affulſerit. Forte in ſchedis illis non nitide exaratis Aimarium pro Antonio legerunt.

MONSO.

XLIV. RAPHAEL II.

Raphaël Monſo Hiſpanus Barcinonenſis, ordinis S. Auguſtini, fuit Renato regi Siciliæ & comiti Provinciæ a confeſſionibus ſacris, delectus
1463. deinde in Vencienſem epiſcopum an. 1463. plurima beneficia ſuæ eccleſiæ contulit, quorum ut memorem gratumque ſe præberet capitulum, decrevit ut ſingulis in perpetuum annis propriis ſumtibus ejus anniverſarium celebraretur. Eccleſiam organis decoravit, pretioſiſque ornamentis locupletavit. Suis impenſis capitulum uno clericatu ampliavit. Eidem prioratus ſanctorum Petri & Johannis de Ganda * & de Purgetono univit. Ipſo mandante ſepulcrum Divi Lamberti aper-
1468. tum eſt an. 1468. ejuſque caput argentea theca incluſum, ceteris membris in ſepulcro relictis. Habitationem S. Laurentii de Varo tringinta homi-
1485. nibus dedit an. 1485. ea conditione, ut hi & eorum ſucceſſores teneantur propriis ſumtibus habere naviculam ad vehendum de ripa ad ripam Vari fluvii, amore Dei, abſque ulla ſolutione nulloque exacto emolumento, homines, animalia, & res quaſcumque, uti legitur in ipſis originalibus tabulis confectis anno ſupradicto. Comitiis Aquiſextienſibus per legatum Gaſpardum Mare juriſ-
1487. conſultum interfuit an. 1487. die 9. Aprilis. Demum vitam cum morte commutavit ſexto nonas Octobres an. 1491. terræ mandatus in eccleſia cathedrali.

* al. de Gauda.

DE VESC.

XLV. JOHANNES III.

Johannes de Veſc, ut habent Bouche, Sammarthani fratres, & præſulis catalogus, ſeu de Weſt, ut refert vir clar. Ægidius Dongois in hiſtoria MS. Sacræ-capellæ Pariſienſis, patrem aut avum habuit ex eodem Stephanum de Weſt, qui erat Carolo VIII. a cubiculo, *valet de chambre*, cujus principis favore factus eſt Bellicadri * patriæ ſuæ, & Nemauſi ſeneſcallus & in camera computorum præſes. In Sacræ-capellæ canonicum admiſſus eſt Johannes an. 1485. ac poſtea cantor electus. Demum ad Vencienſem cathedram evectus eſt an. 1491. Sub eo a diœceſi, imo & ab omni Provincia ejecti ſunt Judæi ſolemni Ludovici XI. regis edicto.

* Beaucaire.

DE VESC.

XLVI. AIMARIUS.

Aimarius ſeu Aimarus de Veſc, Johannis præcedentis frater & ſucceſſor ex catalogo illuſtriſſimi hodierni epiſcopi, primo monachus & camerarius Montis-majoris, dehinc abbas Lerinenſis, demum epiſcopus Vencienſis, inquiunt alii, ſed, ut jam notavimus, falſo, ſedebat an. 1497. Nos non latet in ſchedis clar. vir. Peireſkii & Ruffii dici ſediſſe an. 1447. & in alia ſcheda, 1449. ſed id ſtare nequit, cum toto illo tempore pedum tenuerit ſupra memoratus Antonius. Certe annum a nobis notatum aſſignant Bouche & Gallia Chriſtiana quadripartita, & jam ſæpe laudatus catalogus, qui addit ab eo confirmata antiqua ſtatuta & conſuetudines, *circa manuales diſtributiones in choro, reſidentiam perſonalem, ſolutionem dimidiæ annatæ anniverſarii & capæ choralis.*

FARNESE.

XLVII. ALEXANDER.

Alexander Farneſius cardinalis diaconus titulo S. Euſtachii, dehinc epiſcopus Oſtienſis, poſtea cardinalium decanus, ac demum an. 1534. die 12. Octobris creatus ſummus pontifex ſub nomine Pauli III. In bullis, aliiſque reſcriptis an. 1508.
1508. vocatur epiſcopus commendatarius eccleſiæ Vencienſis. Eodem anno die 12. Septembr. congregatum eſt capitulum pro epiſcopatus regimine. Reliquias multas Roma Venciam miſit, ut legitur in ipſius epiſtola ad ſuum capitulum 1509.
decima Maii an. 1509. Obiit 1549. idib. Nov.

ARBAUD.

XLVIII. LAMBERTUS II.

Hic epiſcopus, quem alii Ambertum Arbaud nominant, negotium faceſſit. Non reperitur in indicibus Vencienſium epiſcoporum Bouche, hodierni Vencienſis epiſcopi, & Sammarthanorum fratrum, nec videtur quo tempore ſedem tenere potuerit; & tamen de eo ſic habet Ughellus Italiæ ſacræ tom. 7. pag. 227. *Lambertus Arbaudus Antipolenſis Gallus, qui pridem Vencienſis epiſcopus fuerat, ad hanc Venuſinam eccleſiam tranſlatus eſt a Julio 2. an. 1510. die 16. Novembr.... Obiit 1527.* Idem obſervat D. d'Ache. Quid ergo? an pro cardinali Farneſio Vencienſem eccleſiam epiſcopus vicarius adminiſtravit? An electus eſt a capitulo parum curante reſignationem quam Sammarthani aiunt Baptiſtæ ſequenti factam a Farneſio? An commentum eſt illa reſignatio? Certe vix negari poteſt Lamberti epiſcopatus, qui potuit illum adipiſci an. 1510. aut 1511. & poſt annum aut aliquot menſes ad Venuſinam ſedem transferri.

BONJOANNES.

XLIX. BAPTISTA.

Baptiſta Bonjoannis, *al.* Beaujean Romanus factus eſt epiſcopus Vencienſis an. 1511. in ejus 1511.
gratiam abdicante Farneſio, inquiunt indices. A ſua diœceſi fere ſemper abſens Romæ ut plurimum commoratur; unde adfuit ſeſſioni VIII. concilii Lateranenſis V. an. 1513. Inter ipſum 1513.
& capitulum exortæ lites, compoſitæ tandem ſunt an. 1517. tranſactione, qua conſtat epiſcopum Vencienſem habere collationem omnium beneficiorum ſuæ diœceſis; electionem autem, nominationem & præſentationem dignitatum canonicalium & præbendarum, beneficiatorum & vicariorum pertinere ad capitulum; cujus conventionis acta aſſervantur in archivis capitularibus. Vivere deſiit Baptiſta an. 1523. & ſepultus eſt Cagnæ.

ANNI CHRISTI

CENALIS.

L. Robertus.

Robertus Cenalis Parisinus, Theologiæ doctor in facultate Parisiensi & Sacræ palatii capellæ thesaurarius, vitæ probitate & scientiæ merito Francisco I. regi gratus, vi Concordatorum de-
1523. signatus est ab eo episcopus Venciensis an. 1523. Celebravit capitulum generale in sua cathedrali
1527. 1527. Augusti 27. Inde traductus est ad Rejensem episcopatum scheda regia an. 1530. 7. Maii. In eo cum sæpissime concionaretur, tædio affecti canonici tot illum injuriis ac contumeliis affecerunt, ut discedere, & episcopatum permutare coactus fuerit: imo ab ejus successore exegerunt ut evangelium non doceret, nec conciones haberet, id *proprium* esse *monachorum* asserentes. Inscitiæ ac corruptionis portentum id est, quod fidem non mereretur, nisi gravi testimonio comprobatum esset.* Sicque Robertus Abrincensis episc. evasit an. 1532. Ac tandem Parisiis obiit an. 1560. tumulatus in ecclesia S. Pauli cum epitaphio.

* V. Julium Raimundum de Soliers, ubi de Rejensi civitate loquitur, & Bouche histor. Provinciæ, l. x.

Plura scripsit, eaque pro illis temporibus non contemnenda. De utriusque gladii facultate, de cœlibatu, de divortio matrimonii Mosaici, contra Calvinum libros tres, Antidotum adversus Sacramentarios, historiam rerum Gallicarum, librum contra *Interim* Cæsareum, commentarium de colloquio cum hæreticis, &c.

JARENTE.

LI. Baltazar.

Baltazar Jarente ex baronibus de Montclar, filius Thomæ baronis de Senas ac Ludovicæ de Glandeves, jurisprudentiæ operam dedit & doctoris lauream consecutus est, posteaque primi præsidis in curia computorum, & vectigalium Provinciæ apud Aquas-sextias officium; tandemque Venciensem episcopatum adeptus est an.
1531. 1531. quem an. 1536. adhuc tenebat, ac simul
1536. erat præses in camera computorum Aquensi. Transegit cum Venciæ barone pro jurisdictione. Fuit postea translatus ad episcopatum S. Flori, & inde ad Ebredunensem archiepiscopatum.

JARENTE.

LII. Nicolaus.

Nicolaus Jarente fratris * coadjutor ac vicarius generalis, per ejus resignationem episcopus evasit an. 1541. Jurium ecclesiæ strenuus defensor, transegit cum Antonio de Villa-nova condomino & barone de Vencia & hominibus dictæ civitatis super jurisdictione & servitiis. Exstinctus est Heinæ die 2. Octobris an. 1555.

* seu consobrini, ut habet præsulis indiculus.

DE SIMIANE.

LIII. Johannes IV.

Johannes Baptista Rambaldus de Simiane, Bertrandi Rambaldi baronis de Gorda & de Casanova, ex Perota de Ponteves filius, sedebat Venciæ an. 1555. Inde translatus est ad ecclesiam Aptensem an. 1560. Cetera quæ illum spectant require in Aptensibus episcopis.

GRIMALDI

LIV. Ludovicus IV.

Ludovicus Grimaldi ex progenie comitum de Bueil natus est, parentibus Renato barone Bolei in comitatu Niciensi, & Vallis Massæ domino, ac Thomassina Lascaris è condominis Briguæ. Fuit abbas S. Pontii, eleemosynarius ducis Sabaudiæ, ordinis Annuntiatæ cancellarius, ecclesiæ sanctorum Mauritii & Lazari magnus prior, ad regem Henricum III. ducis Sabaudiæ orator. Ut Venciensis episcopus commemoratur an. 1560. Adfuit colloquio Pisciacensi, & Tridentinæ synodo sub nomine Ludovici de Bueil. Denique Niciæ senio confectus ac dimisso episcopatu jam an. 1576. ait præsulis index, defecit circa annum 1612. inquiunt Sammarthani fratres. Joffredus vero in sua *Nicia illustrata*, in appendice de abbatibus S. Pontii dicit eum obiisse die 5. Febr. 1608. & fuisse simul episcopum Grassensem.

GARIDELLI.

LV. Audinus.

Audinus, *al.* Andinus Garidelli primum Venciensis canonicus, postea Ludovici decessoris vicarius generalis, ac tandem ejusdem Ludovici resignatione factus episcopus, possessionem iniit 8. Dec. 1576. Exstinctus est in villa S. Pauli 23. Aprilis 1588. & ibidem sepultus. Fuit divini verbi præco nobilis & assiduus, inquit episcopi catalogus.

LE BLANC

LVI. Guillelmus V.

Guillelmus le Blanc patria Albiensis, Sixti V. Pontificis Maximi camerarius, vir fuit pro illis temporibus doctissimus, poëta præcipue eximius, qui parænesim versibus heroïcis ad Henricum IV. multaque epigrammata in ejus honorem Romæ typis edidit anno 1595. item carmina in laudem S. Hiacynthi. In suis porro operibus nuncupatur Guillelmus Blancus junior, quod eodem tempore illius patruus cognominis antistes esset Tolonensis. Post Audinum factus est Venciæ episcopus, & in ejus favorem Grassensis sedes cum Venciensi unita est bulla Clementis VIII. data 5. idus
Februar. anno 1591. sed postea disjuncta senatus consulto regii consilii anno 1601. Unde in apographo vitæ S. Lamberti ex archivis ecclesiæ Venciensis exscripto Antonius Isnardi an. 1596. se dicit *canonicum Theologalem & vicarium generalem Venciensem pro D. Guillelmo Blanco episcopo Vencien. & Grassen.* Paulum Hurault de l'Hopital Aquensem archiepiscopum comitatus est cum Antonio de Cuppis Sistaricensi præsule, quando urbem suam solemniter ingressus est anno 1599. 23. Decembris. Sub titulo Venciensis & Grassensis episcopi eodem anno 1599. 16. 1591.
Aprilis ecclesiam Nostræ Dominæ in suburbio Pontisaræ ab Eleemosyna nuncupato consecravit, & quatuor in ea altaria: primum sub nomine S. Nicolai, secundum sub titulo S. Stephani, tertium sub invocatione B. Mariæ a Nivibus cognominatæ, quartum denique sub patrocinio S. Laurentii, cum quatuor capellanis, quibus addicti sunt non mediocres reditus. Bartholomæum Camelin creatum Forojuliensem episcopum consecravit an. 1600. assistentibus Clemente Isnard 1600.
Glandevensi & Ægidio de Septris Tolonensi præsulibus. E vivis excessit die 29. Novembris 1601. ac funebri oratione laudatus est a Carolo a S. Sixto Reiensi præsule.

ANNI CHRISTI

LVII. Petrus VII.

Du Vair. Petrus du Vair Parisinus, frater Guillelmi Franciæ procancellarii & Lexoviensis antistitis, filius Johannis libellorum supplicum magistri,
1601. episcopatum adipiscitur anno 1601. vir piissimus, & in obeundo munere vigilantissimus, qui multa in ecclesiæ Venciensis commodum præstitit, domum episcopalem bellorum miseria dirutam restituit, jurisdictiones locorum de Vencia, de Broco & de Besauduno alienatas recuperavit, aliasque ecclesiæ suæ acquisivit. Oblatos sæpe honores, & sacerdotia majoris reditus, & in his Massiliensem episcopatum accipere recusavit, dicens: *sibi sufficere primam uxorem, quamvis pauperem, nec ad secundas nuptias, quocumque prætextu convolare velle.* Constitutiones synodales ad cleri reformationem edidit an. 1603. Ex hac vita migravit, meritis ac senio gravis anno 1638. die 28. Junii, sepultusque est in cathedrali. Coadjutorem habuerat Jacobum Ribier ex sorore pronepotem, non consecratum.

LVIII. Antonius.

Godeau. Antonius Godeau filius Antonii viri nobilis, qui aquariæ & silvestris provinciæ subpræfectus erat in comitatu Drocensi, & Mariæ Terge, ex qua in lucem editus est die 24. Septembris 1605. sacrisque undis ablutus in ecclesia parochiali sancti Petri Drocarum die 29. ejusdem mensis. Adolescens pietati humanisque ac divinis litteris se totum dedit, tantumque progressum in studiis fecit, ut Theologus, Historicus, Poëta, præcipue Gallicus, orator, &c. unde quaque perfectus evaserit, vixque ulli præstantissimorum virorum, quibus abundabat præteritum seculum cesserit. Habitis crebro apud Conrartum politioris humanitatis colloquiis occasionem dedit Academiæ Gallicæ, cujus & membrum evasit. Doctrina, concionibus & morum gravitate percelebris effectus, ac cardinali Richelio notus, ejus operæ Grassensis episcopus a Rege nominatus est anno 1636. bullisque ab Urbano VIII. pontifice acceptis eodem anno die 14. mensis Decembris consecratus est Lutetiæ in ecclesia Patrum congregationis Oratorii S. Maglorii, a Leonorio d'Estampes episcopo Carnotensi, postea Remensi archipræsule, cooperantibus Stephano Puget Dardaniæ, dein Massiliæ, & Bernardo Despruetz S. Papuli antistite. Quæ ibi gesserit diximus in Grassensibus episcopis.

* al. 1639. Factus est deinde Venciensis præsul an. 1638.* Unionem Grassensis & Venciensis episcopatuum diu sollicitavit, legitimis rationibus ad id compulsus; tum quod utriusque redditus esset modicus, & vix decem mille libras superaret; tum etiam ob exiguum parochiarum numerum, qui ad triginta tres in utroque episcopatu tantum pervenit; denique ob urbium episcopalium vicinitatem, quæ tribus tantum leucis a se invicem distant. Sed vani fuere ejus conatus, sive quod id concedere noluerit summus pontifex, toto nisu intercedentibus Venciæ civibus, ut asserit Bouche lib. 14. p. 987. sive quod obtenta ab Innocentio X. unione, cum ordinem ecclesiasticum & secularem Venciæ huic unioni multum repugnare sensisset, juri suo cesserit, ne extra diœcesim litibus vacare cogeretur, ut asserunt Sammarthani fratres.

Venciensem ergo ecclesiam elegit, & an. 1650. urbem solemniter ingressus est. An. 1656. generalibus cleri Gallicani comitiis interfuit, in quibus cum ceteris præsulibus pietate ac eruditione tunc præstantioribus applausit nascenti Galliæ Christianæ, ejusque auctoribus fratribus Sammarthanis, viris, inquit, quorum nomen, musarum scientiarumque ipsum nomen est. Lugdunum ad Regem ab ordinibus Provinciæ cum aliis legatus est an. 1658. ubi tanta eloquentia, tanta modestia, tantaque verborum lenitate peroravit, ut omnium laudem meruerit. Inde Tarascone in ordinis ecclesiastici procuratorem electus est. Cardinalis de Grimaldi Aquensis archiepiscopus Romam a Rege missus anno 1660. ipsum instituit suæ ecclesiæ & totius metropoleos administratorem. 1656. 1658. 1660.

Tot inter negotia, vir improbi laboris, multa opera publici juris fecit totius ecclesiæ commodo, quæ styli elegantia, & doctrinæ puritate micant. Scripsit patrio sermone paraphrases in omnes divi Pauli epistolas, septem canonicas, ac psalmos Davidis, explicatam Novi Testamenti Versionem, meditationes in epistolam ad Hebræos. Orationes funebres Regis Ludovici XIII. Henrici Lostolfi Maroni Vasatensis, Johannis Petri Camus Belliccensis episcoporum, & Mathæi Molé Franciæ procancellarii ad populum habuit. Historiam ecclesiæ quatuor prima secula complectentem edidit, in hoc præcipue laudandam, quod prima sit vulgato idiomate conscripta, accurata, fida, absoluta ac lectione jucundissima; duos libros Christianæ poëseos, institutionem principis pro Ludovico XIV. Vitas sanctorum Pauli, Augustini & Caroli Boromæi; elogia episcoporum, qui omnibus ecclesiæ seculis doctrina & pietate floruerunt; homilias, Christianam Ethicam, epistolas, aliaque opuscula composuit.

Demum vir doctissimus æque ac piissimus tentatus apoplexia in sua diœcesi die 17. Aprilis ipso die Paschatis, sublatus est an. 1672. Jacet ecclesia cathedrali.

LIX. Ludovicus III.

Ludovicus Thomassin filius Ludovici Regi a consiliis in suprema curia Aquensi & Johannæ du Chaine, designatur coadjutor Antonii Godeau mense Apr. 1671. consecratur 21. Febr. 1672. in ecclesia Monialium a Maria Visitante nuncupatarum, ab Ucetiensi episcopo, cooperantibus Meldensi & Bajocensi præsulibus; clientelarem fidem Regi exhibuit VIII. Martii insequentis, possessionem iniit 23. Maii. Ab hac vero sede ad Sistaricensem translatus est 2. Febr. 1680. ubi vide.

LX. Theodorus.

Allart. Theodorus * Allart Minorita Recollectus provinciæ Parisiensis, ac suæ congregationis Vicarius generalis, designatur Venciensis episcopus mense * al. Germanus.

ANNI CHRISTI

Junio 1681. Inauguratus est die 12. Julii sequentis in Recollectorum Parisiensium ecclesia ab archiepiscopo Cameracensi, assistentibus Vaurensi & Briocensi antistitibus. Possessionem adeptus est 25. Septembris 1682. E vita migravit 13. Decembris 1685. annos natus 68. sepultus in ecclesia cathedrali.

DE CABANNES.

LXI. JOHANNES-BALTAZAR.

Johannes-Baltazar de Cabannes de Viens, ex nobili gente in Provincia ortus, filius Baltazari de Cabannes baronis de Viens, & in camera computorum Aquensi præsidis, ex domina de Valavoir sorore Nicolai Regensis episcopi, fuit primum hujus antistitis avunculi sui Vicarius generalis, tum eo mortuo designatur ejus successor an. 1685. mense Novembri; sed priusquam bullas acciperet, nominatur Venciensis episcopus mense Aprili anni sequentis; diplomate tamen, quod electionem confirmaret, a summo pontifice tardius accepto, non nisi an. 1693. 29. Novembris sacro delibutus est oleo in ecclesia seminarii Missionum exterarum ab archipræsule Albiensi, assistentibus Vaurensi & Cadurcensi episcopis. Eodem anno 7. Decembris Regi fidem juravit. Possessionem iniit 9. Decembris 1694. Fatis concessit Tornaci die 9. Maii 1697.

DE BERTON DE CRILLON.

LXII. FRANCISCUS.

Franciscus de Berton de Crillon, filius Ludovici marchionis de Crillon & marquisiæ d'Albertas, fuit Ludovici Aube de Roquemartine episcopi Tricastinensis Vicarius generalis, præpositus Cavallicensis, abbas S. Leodegarii. Regia nominatione obtinuit Venciensem episcopatum 26. Maii 1697. ad cujus confirmationem bullas accepit 12. Decembris ejusdem anni. Regi fidem sacramento adstrinxit in sacello regio castri de Marliaco 10. Maii 1698. ac eodem anno die 4. Octobris in sua ecclesia susceptus est. Inauguratus fuerat 29. Decembr. an. 1697. in ecclesia Patrum Jesuitarum apud Avenionem, sacra facientibus hujusce urbis archiepiscopo & præsulibus Cabellicensi & Valentinensi. Nominatus est abbas S. Leodegarii diœcesis Santonensis 1. Nov. 1701. & S. Florentii Salmuriensis 14. Aug. 1711. Quo anno adfuit generalibus cleri Gallicani comitiis Lutetiæ congregatis. Ad Viennensem ecclesiam translatus est anno 1714.

1697.

1711.

DE BOURCHENU.

LXIII. FLODOARDUS.

Flodoardus Moret de Bourchenu, episcopi Gratianopolitani Vicarius generalis, nominatus a Rege Christianissimo an. 1714. sacram unctionem accepit Parisiis anno sequenti die 6. Januarii ab eminentissimo cardinali de Rohan episcopo Argentinensi, cooperantibus Redonensi & Sylvanectensi episcopis in ecclesia S. Antonii in vico ejusdem nominis. Die vero 18. ejusdem mensis ad sacramentum Regi præstandum admissus est.

PRÆPOSITI VENCIENSIS ECCLESIÆ.

I. D. PRÆPOSITUS sub Guillelmo episcopo 1239.

II. B. 1291. in instrumento excommunicationis Petri Romée de Villeneuve.

III. Johoannes I. Gualterii 1319.

IV. Johannes II. Dalmatii in statutis Falconis episcopi 1327. 29. 35. 38.

V. Johannes III. de Aysis sub R. episcopo post an. 1373.

VI. Geraldus Mercaderii præpos. Venciensis, unus fuit exsecutorum testamenti Petri de Crosso seu de Croso cardinalis Arelat. facti an. 1388. uti legitur in dicto testamento. Vide collect. Baluzii ad vitas pap. Avenion. col. 1013.

VII. Raimundus I. Buxe testis fuit depositionis partis Dominicæ crucis in ecclesia S. Symphoriani castri Lugd. diœcesis, factæ 8. Oct. 1403. vide Baluz. ibidem col. 1136.

VIII. Raimundus II. de Verduno 1427.

IX. Hugo de Sanceriis 1461.

X. Johannes IV. Felicis 1502. & 1508. in capitulo generali.

XI. Romanus de Portu in capitulo generali anni 1526.

XII. Petrus I. de Portu Dionysii Faucherii monachi Lirinensis viri doctissimi familiarissimus 1538. qui in ejus funere sermonem habuit, in quo eum dicit filium fuisse Francisci a Portu, & laudat ejus corporis elegantiam, animi sagacitatem, dexteritatem ingenii, sermonis suavitatem, in familiari congressu comitatem cum gravitate conjunctam; qui prudentiæ singularis, æquitatis, constantiæ, pietatis ac devotionis in Deum, ardoris in profligandis hæresibus, zeli contra nascentes quotidie morum ac disciplinæ corruptelas specimina dedit, quoad vixit: denique notat eum diutinis ac gravissimis languoribus ac morbis a Deo tentatum animam ipsi dimisisse beatitate munerandam.

XIII. Raphaël Guerin 1605. 1612. 1623. & 1630.

XIV. Petrus II. Guerin 1645. Obiit 1677.

XV. Gaspardus de Villeneuve de Thorent ex resignatione præcedentis.

XVI. Honoratus Albanes.

XVII. Alexander Isnard 1706. 13. Julii.

DE ABBATIA S. VERANI.

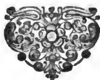
S. Veran. part. 1. pag. 363. DE Cagnensi S. Verani, antea B. Mariæ Deauratæ monasterio sic fere habet Vincentius Barralis in sua chronologia Lirinensi. Anno 1005. indictione III. concurrente VII. idibus Decembris, præsidente in Aptensi civitate Stephano episcopo, electus est in Venciensem episcopum Durandus, tum abbas S. Eusebii monasterii Aptensis. Hic, quia rudes & totius boni ac religionis expertes illius terræ homines noverat, quemdam fratrem prædicti cœnobii monachum, Pontium nomine, comitem sibi adscivit; qui ambo monasterium S. Verani in territorio Cagnensi, ubi Carolus Magnus ecclesiam B. Mariæ, quam Deauratam vocabant, sancto etiam Johanni Bapt. ac Verano confessori nuncupatam exstruxisse ferebatur, loco ad mare opportuno, ad fluvium Lupi, prope castrum Cagnæ construxerunt, omnimoda libertate prius eidem loco a principibus illius regionis concessa. Hactenus chronologus, in quo certe annum 1005. pro Durandi electione assignatum probare non possumus, suspicamurque merum esse vel amanuensis vel typographi mendum. Quod inde probatur, quia Stephanus prædictus sedere non cœpit ante annum 1010. ut diximus in Aptensibus episcopis, imo fortasse non ante annum 1012. vel 1013. seu vigesimum Rodulfi regis, quo superstes adhuc erat ejus decessor. Et siquidem habenda ratio indictionis III. quæ ab eodem Vincentio Barrali adjicitur an. 1005. mutanda est post Mabillonium & Bouche in indictionem XIII. quæ respondet an. 1015. vel potius in XI. quæ convenit an. 1012. vel 1013. Vide supra in episcopis Vinciæ.

Addit Barralis: *Et dominus Constantinus nobili familia ortus abbas primus ejusdem monasterii est electus, qui omnia collapsa reparavit & sancte gubernavit, multosque monachos inibi congregavit, & varia donaria ab hominibus.* Ei videlicet & successoribus ejus nobilis Petrus, cum uxore sua Ermengarda dedit vineam, quæ jacet juxta flumen Cagnæ & mare, cum ædificiis suis, & aliam vineam supra pontem juxta Malvanam, aliamque juxta ecclesiam, cum manso uno, in vico, qui vocatur Varo, cum suis *dependentiis*, an. 1012. & post quatuor annos iidem contulerunt aliam possessionem jacentem inter flumen Lupi & Malvanam & flumen Cagnæ & mare, &c. ut abbas Constantinus & monachi præsentes & futuri perpetuis temporibus possiderent; idemque Constantinus hoc an. 1016. mansum apud Antipolim comparavit. Ibid.

A Prosequitur Barralis: *Anno 1030. supra nominatus Pontius antea monachus S. Eusebii defuncto Constantino præcessore ordinatus est abbas monasterii S. Verani nonis Augusti, qui ecclesiam rexit omni semota inquietudine, sancte, in magna pace, cui secundo anno ordinationis suæ a proceribus loci facta est insignis oblatio.*

Eodem an. 1032. pridie cal. Decemb. nobilis Guido & uxor ejus Blismoda, & liberi Obertus & Guillelmus dederunt ecclesiis monasterii supra dicti, Pontioque abbati & monachis, aliquas terras & vineas in comitatu Glandatensi, in B villis quæ dicuntur *Tudonum* & *Revestum*, ut amodo ab habitatoribus præfati cœnobii S. Verani in perpetuum tenerentur. Quo insuper anno Leotgerius & Odila nobiles conjuges, cum filiis suis Raimbaldo, Petro episcopo, & Rostagno juniore, castrum comitatus Venciensis, ex marchione Guillelmo & Adelaide comitissa sibi proveniens, contulere monasterio S. Mariæ & S. Johannis Bapt. sanctique Verani confessoris, sito juxta mare, prope fluvium Lupi in eodem comitatu Venciensi, *ante castrum Cagna*, ubi venerabilis Pontius abbas præerat. *Facta est donatio ista in mense Febr. anno ab Incarnatione Domini* C *M. XXXII. indict. XV. regnante Rodulfo rege Alamannorum sive Provinciæ.* Videsis chartam inter instrumenta. Anno sequ. mense Maio illustris Lambertus & uxor ejus Austrudis & filii eorum Fulco & Guillelmus dereliquerunt præfato cœnobio & abbati Pontio quasdam possessiones, cum domibus suis, quas possidebant juxta sæpe dictum monasterium. An. 1036. vir nobilis Amicus nomine, frater prædicti Lamberti dedit eidem abbati & monasterio, domum cum vineis, campis, terris &c. in villa, quæ cognominatur Cagna, in loco qui dicitur *Isclaveneris*. Ch. I. col. 231.

Aliis porro & variis donariis auctum fuit mo- D nasterium S. Verani, sub magisterio Pontii abbatis, qui providens eidem cœnobio in futurum, ipsum cum omnibus quæ habebat, monasterio sacræ insulæ Lerinensis commendare atque unire curavit, primum an. 1050. indict. 2. uti legitur in chronologia Lerinensi; deinde an. 1055. VIII. cal. Aug. indict. VIII. concurrente VI. ut ibidem legere est & in appendice nostra. Hanc vero donationem Raimbaldus princeps non modo tanquam testis an. 1050. firmavit, verum etiam an. 1062. dato instrumento roboravit. Regebat adhuc Pontius an. 1056. pervenitque ad annum saltem 1058. part. 1. pag. 366.

ECCLESIA GLANDEVENSIS.

GLANDEVA urbs est Alpium maritimarum ad dextram Vari fluminis ripam sita. Illius nec Plinius, nec Strabo, nec Ptolemæus uspiam, sed veteres duntaxat provinciarum ac civitatum Galliæ notitiæ meminerunt. Ejus nomen varie apud antiquos exprimitur, Glandata enim & Glandate, Glannatina & Glannatica, Glanatena & Glandateva, imo & civitas Glandis, ac Glandetum nuncupatur. Nunc aut barbarorum incursibus, aut montis alicujus ruina, aut lapsu temporum, ut sunt res humanæ, ita diruta est, ut nihil aliud ex ea supersit quam castrum non multis abhinc annis restauratum; sed ex illius ruderibus erectum est oppidum regium, cui a situ nomen est Intervalles (*Entrevaux.*) Illius dominium sub comitatus titulo ad illustrem familiam toparcharum ab ea cognominatorum quondam pertinuit, verum cives, ut se se Regi subjicerent, ab iis pecunia se redemere.

Ornata est episcopatu, sub Ebredunensi metropoli posito. Templum primarium patronum colit S. Justum. Illius collegium præposito, archidiacono, sacrista, capiscolo & quinque canonicis constat: diœcesis plusquam quinquaginta curionatus in suo ambitu complectitur, quorum pars non mediocris in ducis Sabaudiæ ditionibus sita est, alia ad Provinciam pertinet. Episcoporum indicem non usquequaque perfectum proferimus, pauca enim suppetunt illius monumenta, sive temporum injuria, sive habitantium incuria, sive barbarorum, aliorumque hostium populationibus exciderint.

EPISCOPI GLANDATENSES.

ANNI CHRISTI

QUo tempore religionem Christianam susceperint, & episcopum habuerint Glandevenses, non omnino certum. Diximus in Ebredunensibus antistitibus primum illius civitatis præsulem S. Marcellinum consecrationis munus accepisse anno duntaxat 363. primumque in Alpibus maritimis fidem Christianam annuntiasse; mirum ergo non est, si non nisi paulo post Glandata proprium episcopum habuerit. Hincque primus qui occurrit est

A

I. FRATERNUS.

FRATERNUS episcopus innominata sede subscriptus legitur in epistola synodica episcoporum
451. Galliæ ad Leonem Magnum papam an. 451. scripta de ipsius ad Flavianum epistola, quam summis laudibus exornant, eique se in omnibus consentire profitentur. Hunc autem Fraternum fuisse Glandatensem præsulem innuunt omnes illius ecclesiæ indices, notatque Savaronis codex.

B

II. CLAUDIUS.

Post Fraternum quis sederit nobis incompertum, sedisse tamen aliquos inter ipsum & Claudium palam est. Hic cognitus est ex concilio Au-
541. relianensi IV. an. 541. cui subscripsit nomine Glanatensis episcopi per Benenatum presbyterum a se suo loco missum.

III. BASILIUS.

Basilius interfuit synodo Aurelianensi V. an.
549. 549. & paulo post eodem anno concilio Arvernensi II. in quo ejusdem synodi Aurelian. quindecim priores canones cum decimo septimo iterum approbati promulgatique fuerunt iisdem ver-
554. bis. Subscripsit & concilio Arelatensi an. 554. a Sapaudo illius urbis præsule congregato, per Benenatum presbyterum.

III. PROMOTUS.

ANNI CHRISTI

Promotus convenit ad synodum Parisiensem
quartam an. 573. 573.

V. AGRITIUS.

Agritius, qui & Agrecius & Agroetius scriptus legitur, adfuit concilio Matisconensi secundo
anno 585. ut patet ex hac ejus subscriptione: 585.
Agroecius episcopus ecclesiæ Glannatinæ subscripsi.
Interfuit & an. 588. synodo provinciali Ebre- 588.
dunensi sub Emerito archiepiscopo, quam ex MS. codice Baldesani edidit Ludovicus de la Chiesa, in historia Pedemontana.

Hic iterum aut quadringentorum circiter annorum inter pontificium exstitit, aut periere nescio quo casu omnia illorum temporum monumenta tum privata illius ecclesiæ, tum publica universalis, ex quibus erui possent.

VI. WIGO I.

Wigo, qui & Guido & Wido, eodem re ipsa nomine nuncupatus legitur, fuit abbas Calmeliacensis, seu S. Theofredi * & Arimanni successor. Certe jam ea dignitate fruebatur an. 975. quo ex chartulario monasterii duos mansos accepit ab

C

Arnaldo sacerdote 17. Maii. In vetustis illius monasterii monumentis dicitur simul abbas & præsul, ut in charta Aldealdis matronæ filium suum S. Theofredo offerentis & simul quatuor mansos, de quibus pactum iniere *Guigo abbas & præsul,* & fratres cœnobii, *& facta est inde*
charta congadiaria anno ab Incarn. Dom. 991. 991.
regnante D. nostro J. C. Francis autem contra jus regnum usurpante Hugone Rege, cognomento Capeto, cui nondum parebant Aquitani. Occurrit & anno III. regni Hugonis, & tertio, regnante Rodulfo rege Provinciæ, anno saltem 994. ac

* S. Chafre.

ANNI CHRISTI

denique in pacto inito cum Agno vicecomite, A
regnante Roberto Rege. Glandensis vero episcopus dicitur in statutis per Widonem Aniciensem præsulem ad pacem inter Christianos conciliandâ promulgatis initio ejus episcopatus, hoc est circa annum 976. unusque fuit ex episcopis & magnatibus qui ea condiderunt & confirmarunt. Vide tom. 2. nostræ Gall. Chr. instrum. p. 226.

Alterum Wigonem præcedentis tam in abbatia S. Theofredi quam in episcopatu Glandevensi successorem inducit Mabillonius : at quo fundamento, inquirendum. Profert vir doctissimus chartam Umberti Gratianopolit. episcopi pro
1012. S. Theofredo datam an. ab Incarn. 1012. feria v. luna 25. ind. x. Verum primo ex eo instrumento nihil habetur ex quo rite inferatur Wigonem abbatem in eo commemoratum, Glandavensem cathedram tenuisse. Secundo & si quid haberetur, quid vetaret dicere eumdem Wigonem sedisse annis 976. 991. & 1012.

XVII. Pontius I.

Pontius episcopus Glandatensis cum fratre suo Eldeberto dedit ecclesiam S. Mariæ in comitatu Sistaricensi cœnobio Psalmodiensi, anno Incarn.
1029. Dom. 1029. *indict. 12. regnante Rodulfo rege Alamandorum, sive Provinciæ*. Quam ecclesiam eodem anno cum Fraudone episcopo consecravit, concessis indulgentiis pœnitentibus qui ad
1040. illam convenirent. An. 1040. adfuit dedicationi basilicæ S. Victoris Massiliensis, factæ idibus Octobris a Benedicto papa. Vide chartam xv. inter instrumenta ecclesiæ Massiliensis tom. 1.
1041. nostræ Gall. Christ. Subscripsit anno sequenti donationi Gaufridi comitis Provinciæ factæ cœnobio S. Victoris Massil. Adfuit concilio apud
1056. S. Ægidium anno 1056. Subscribit chartæ qua Gaufredus marchio seu comes Provinciæ, cum uxore & filio Bertranno reddit monasterio S. Victoris *condaminam*, sitam in Rubione*, quondam ab avo suo Guillelmo, Ugoni cuidam traditam,
1057. an. 1057. ind. x.* regnante Henrico rege Romanorum, ex magno chartul. S. Victoris.

* Roubian cartier du terroir de Tarascon.

* *l. v.*

VIII. Pontius II.

Pontium alterum hic admittere cogimur, ne plus æquo regimen primi protrahamus. Hic itaque Pontius secundus nomine, Glandensis episcopus factus est monachus in S. Victoris Massiliensis abbatia, cujus abbati Ricardo & monachis dedit *decenam in Castellania*, aliaque multa, xvii. cal.
1095. Februar. anno ab Incarn. Dom. 1095. ex charta S. Victoris, quam vide inter instrumenta.

Chr. anna col. 195. & 196.

IX. Petrus.

Petrus Glandevensis episcopus comes fuit Raimundi comitis S. Ægidii in sacra expeditione.
1103. Ratam habuit an. 1103. xvi. cal. Febr. donationem medietatis civitatis Gibellet factam ab eo principe ecclesiæ S. Victoris Massil. Vide probationes historiæ domus Arverniæ auctore Stephano Baluzio pag. 57. & historiam comitum Provinciæ D. de Ruffi pag. 64. & 65.

X. Ubertus.

Ubertus qui & Imbertus & Humbertus cognominatur. Sub Uberti nomine, una cum Datilone ecclesiæ suæ præposito subscribit constitutioni Isnardi Niciensis episcopi, qua canonicis, ut commodius Deo servire possint, reditus ecclesiæ partitur anno ab Incarnato Verbo 1108. 1108.
In chronologia Lerinensi 2. part. pag. 158. refertur D. Petrum Lirin. abbatem donaria accepisse a domino Imberto Glandatensi episcopo. Memoratur & sub Garino abbate circa annum 1129. Imbertus Glandat. præsul, ut testis resti- 1129.
B tutionis ecclesiæ B. Mariæ factæ cœnobio, ibidem pag. 161. Sub Fulcone quoque II. abbate, qui pedum accepit an. 1131. refertur nonnulla donaria monasterio fecisse, ibid. p. 162. Denique Willelmus Ebredun. archiepiscopus in præsentia Guidonis Digniens. Aldeberti Senec. Humberti Glanacens. Lamberti Venciens. episc. quemdam Isoardum Barfart, qui multa damna intulerat ecclesiæ de Gigors condemnat, jubetque ut cum hæc reparare nequeat, saltem desistat a querelis, quas Massiliensi monasterio & dictæ ecclesiæ movebat an. 1146. ex parvo chartular. 1146.
C S. Victoris fol. 153. verso.

XI. Isnardus I.

Isnardus, quem alibi lego Isoardum apellatum, testis est in charta, qua Guillelmus a S. Albano jus *Albergæ* dimitit Arnaldo episcopo Niciensi v. idus Februar. an. 1164. Forte idem qui de- 1164.
signatur littera J. pro partitione bonorum inter prædictum Arnaldum episcopum, ejusque capitulum an. 1159.

XII. Raimundus.

Raimundus interfuit concilio Lateranensi anno Domini 1179. sub Alexandro III. summo pon- 1179.
D tifice, ut patet ex præfatiuncula & subscriptionibus editis tom. 7. Spicil. pag. 638. ubi inter episcopos provinciæ Ebredunensis, qui subscripserunt, nominatur *Raimundus Glatensis*.

XIII. Isnardus II.

Isnardus Grimaldi sedisse an. 1190. dicitur 1190.
in genealogica Grimaldorum arbore a Johanne Columbi concinnata, p. 169. cui consentit D. du Fourny.

XIV. P.

Hujus episcopi hic inserendi nobis auctor est
E dominus de Ruffi, qui se ita legisse dicit in chartis San-Victorinis Massil. an. 1213. eique conci- 1213.
nunt viri clar. D. d'Ache observationes, in quibus huic episcopo cognomen *de Glandeves* attribuit. Certe in parvo chartulario S. Victoris Massil. fol. 148. P. Glandet. episcopus cum Bertrando priore de Penna, Raim. archiep. Ebredun. arbiter litem componit, an. 1213. ix. cal. Octobr. Scio Ay. pro Ray. archiepiscopo Ebredun. exscriptum esse, sed aut male legerunt, qui exscripsere, aut ab autographo, seu vetustate, seu chartæ situ abrasa est prima littera R. Cum enim annus 1213. ubique constanter & aperte exhibeatur, id Aymaro

ANNI CHRISTI

id Aymaro Ebredun. archiepiſcopo convenire A nequit, Raimundo vero ejus deceſſori apprime convenit. Neſcio utrum ipſe ſit, an alter ejus ſucceſſor, qui an. 1225. ab impio quodam obtruncatus eſt. Rem narrat Honorius III. in epiſtola ad archiepiſcopum Ebredunenſem data hoc anno Laterani XIII. cal. April. Cum Glandatenſis epiſcopus ſuam diœceſim viſitaret, a filio Belial Salvagno nomine, qui cum ipſo, invitatus, comederat, in nullo culpabilis, in cœmeterio, & juxta oſtium cujuſdam eccleſiæ necatus eſt. Addit Ebredun. præſulem, ejuſque ſuffraganeos epiſcopos, ac abbates, ſceleratum illum, omneſque qui ei conſilium & auxilium in hoc præbuerant, B excommunicaſſe, homines & terram homicidæ diſtricto ſuppoſuiſſe interdicto. Sed & de ſuo ſuperaddit pontifex: ad quemcunque locorum ejuſdem provinciæ malefactor advenerit, die quo applicuerit & ſequenti in eccleſiis ipſius loci, præter pœnitentiam, baptiſmum, & euchariſtiam in extremis, omnia ſacramenta deneganda fore. Ab inſtanti præterea Auguſti menſe, nemini villam in qua occiſus eſt epiſcopus habitare licere, nullique fas fieri in ejus eccleſia officia divina celebrare.

XV. P.

P. quem alii Petrum, alii Pontium nominant, C quique forte idem eſt ac P. ſuperius poſitus, memoratur in ſacramento fidelitatis, quod Raimundo Berengario comiti Provinciæ, Aquis-Sex-
1238. tiis præſtitere VIII. cal. Maii 1238. *J.* (Johannes Baucianus) *Arelat. R.* (Raimundus Audeberti) *archiepiſc. Aquens. R.* (II. Forojul.) *Roſtagn. Tolon. B. Antipolit. Guillelmus Vencien. P. Glandat.* &c... *Teſte Aymo. archiep. Ebredun.* ex regiſtro pergameno p. 66. In quodam inſtrumento in eccleſia Graneuri habetur diviſio omnium beneficiorum inter B. (Bertrandum) epiſcopum Antipolitanum & ejus capitulum facta
1242. an. 1242. in quo nominatur Aimarius (archiep. D Ebred.) una cum Guillelmo epiſcopo Senecenſi, P. Glandat. & R. (Roberto) Vapinc. ex ſchedis viri docti D. Polycarpi de la Riviere Carthuſiani. Eodem anno orta controverſia inter Aymonem ſeu Aimarum archiepiſc. Ebredun. & Templariorum commendatorem, qui præſulis inſpectionem admittere renuebat, judices electi ſunt P. Glandat. Guillelm. Senec. & Guillelm. Vencienſ. In ſchedis jam memorati R. P. de la Riviere exſtat epiſtola Innocentii IV. ad epiſcopum Glandat. de appellatione capituli Siſtaricenſis ſuper electione epiſcopi. Dat. Lugduni XV. calend. Martii, pontificatus anno ſecundo, id E
1245. eſt 1245.

Bouche t. 2. hiſt. Provinciæ p. 255.

XVI. B.

B. epiſcopus Glandav. adfuit ſynodo provinciali Ebredunenſi an. 1290. Vide Marten. t. IV. Anecdot. pag. 209.

XVII. Anselmus.

De Glandeves.

Anſelmus de Glandeves, filius Guillelmi Feraudi de Glandeves domini de Glandeves, de Torame, & de Chaſteauneuf le Charbonier, ac Beatricis ex vicecomitibus Maſſiliæ, domina de Suers, frater Elziarii Tolonenſis epiſcopi, ſedebat
jam an. 1316. quo Provinciæ comiti hominium exhibuit, ex regeſto pergam. archivi regii Aquenſis pag. 74. A. id eſt Anſelmus adfuit per procuratorem concilio S. Rufi prope Avenio- 1316.
nem an. 1326. 18. Junii, ut videre eſt apud 1326.
Gaſſendum in hiſtor. Dinienſ. An. 1327. 22. 1327.
Octobr. interfuit capitulo generali Senecenſis eccleſiæ, cujus forſan erat epiſcopus aut fuerat, vel etiam canonicus.

XVIII. Jacobus.

Jacobus ex ordine religioſo ad epiſcopatum
aſſumtus eſt an. 1328. Februarii 23. ex regiſtro 1328.
Vaticano. Præſens fuit concilio Avenionenſi an.
1337. 1337.

XIX. Hugo.

Hugo nominatur epiſcopus 20. Decembris
anni 1345. in iiſdem actis conſiſtorialibus, ſeu 1345.
regiſtro Vaticano.

XX. Bernardus.

Bernardus memoratur an. 1353. Ex hac vita 1353.
migravit an. 1365. ex notis Baluzii ad Galliam Chriſtianam. Eo circa idem tempus requirente, facta eſt tranſactio inter Arnaldum Venciæ epiſcopum ac ejus capitulum ex una parte, & cives ejuſdem urbis pro ſolutione *quotæ decimæ*.

XXI. Alziarius.

Alziarius Montis-majoris prope Arelatem monachus, deinde camerarius, ac tandem abbas Lerinenſis, ab Innocentio VI. papa creatus eſt an. 1361. Rexit per annos quatuor, & ad Glandat.
cathedram evectus eſt an. 1365. ut auctor eſt 1365.
Barralis in chronologia Lerinenſi. In charta Montis-majoris, in qua de reformatione agitur, appellatur Alziarius d'Albe. Ponſeraudus canonicus & vicarius generalis domini Glandatenſis epiſcopi abſentis, (Alziarii profecto) intereſt concilio Aptenſi 1365.

XXII. Bertrandus.

Lagerii ſeu Escharpiti.

De Bertrandi cognomine & patria nonnulla ſuppetit difficultas. Ad cognomen quod attinet, dicitur primo Bertrandus Lagerii ſeu Latgerii, ut legitur in vita prima Gregorii XI. & hoc verum eſſe ejus nomen affirmat Baluzius in notis ad vitas Paparum Avenion. col. 1072. Dicitur ſecundo Eſcharpiti, ut illum vocat Clemens VI. in bulla qua eum præficit eccleſiæ Adiacenſi, apud Vadingum. Ad patriam quod ſpectat, in prima vita Gregorii XI. dicitur *Alvernigena*: & apud Onuphrium Panvinum in ſecunda epitome, *de Figiaco*: ſed auctori primo major adhibenda fides quam ſecundo. Adde quod videatur Onuphrius, ſeu is quem exſcripſit, illum cognominaſſe, de Figiaco, non a loco originis, ſed a conventu in quo profeſſionem emiſerat. Fuit profeſſione Franciſcanus, gradu doctor, exercitio Theologiæ magiſter, & quidem in conventu Montiſpeſſulani, ut ex Vadingi verbis conjicit Baluzius,

ANNI CHRISTI

An. 1345. XII. calendas Julii ad episcopatum A Adiacensem evectus est a Clemente sexto, (vide Vading. ad hunc an. n. 8.) cumque tenuit ad annum 1348. quo ab eodem pontifice translatus est ad Assisiensem ecclesiam. Demum evasit Glan-
1368. datensis antistes per obitum Alziarii an. 1368. octavo calendas Februarii: at quandiu huic ecclesiæ præfuit, moratus est *extra civitatem in sua diœcesi pro majori parte*; quod adversus eum trahit Baluzius, sed nescio an juste; forte jam Glandatensis civitas habitatoribus carebat, qui Intervalles * secesserant. Certe id ipse de se refert ut ostendat præsulem de aliqua civitate nuncupari posse, licet in ea non habitet, sicque Romanorum argumento respondeat, quibus videbatur pontificem Avenioni commorantem, Romanum dici non posse.

* Entrevaux.

In sacrum cardinalium collegium adlectus est
1372. a Gregorio XI. an. 1372. die VI. mensis Junii & duos titulos habuisse videtur, sanctæ videlicet Cæciliæ, & S. Priscæ. Vide Baluz. in notis col. 1074. Hoc ipso anno cum Thomas magister generalis ordinis Minorum Gradensis patriarcha creatus fuisset, ipse vicarius generalis ejusdem ordinis creatus est. Tradit Ciaconius legatum quoque fuisse in Hispaniam, sed fallitur, cum missum asserit ad Johannem I. Castellæ regem. Gregorii C XI. Avinione Romam revertentis comes fuit an. 1376. quo in itinere orta tempestate fracta est ad Talamonem triremis Johannæ reginæ Neapolitanæ, qua vehebatur, & pelago jactatus venit in vitæ discrimen.

Defuncto Gregorio, cum furor & ululatus Romanorum omnia terrore complevissent, Bertrandus, ut se *adversus ingruentem tempestatem muniret, protestationem edidit die Martis quæ præcessit electionem Urbani, qua contestatus est se, si necessitas ingrueret Italum in pontificem eligendi, id facturum metu mortis, alias nusquam acturum*, ut asserit & pluribus probat Baluz. pag. D 1076. quam reclamationem in conclavi emissam, coram iisdem testibus postea renovavit. Sicque quartus votum suum contulit archiepiscopo Barensi, dicto Urbano VI. ejus inaugurationi & coronationi interfuit, ceteraque peregit quæ a cardinalibus agi solent erga pontificem canonice electum: quin etiam ab Urbano in ipsis pontificatus auspiciis promotus est ad episcopatum Ostiensem & Velletrensem, & vi promotionis omnia locorum illorum antistitis munia peregit. Ab eo tamen, licet ultimus, defecit, & cardinales secutus est Anagniam, ac cum ipsis Robertum Gebennensem sub nomine Clementis septimi E summum pontificem Fundis creavit, moxque Ostiensi cathedræ renuntiavit & eam illico recepit a Clemente. An. 1389. Ludovicum I. Siciliæ regem & ducem Andegavensem inunxit, ut videre est in Miscellaneis curiosis Labbei pag. 640. & in probat. historiæ Caroli VI. Francorum regis pag. 567. Ei ab Avenionensi pontifice, assignata est pensio quinquaginta florenorum auri super reditibus capituli Vaurensis ecclesiæ, ut patet ex instrumento Avenioni conscripto an. 1390. die 17. Maii, quod exstat in archivo ejusdem ecclesiæ. Demum obiit Avenione Bertrandus an. 1392. octavo, alias octavo decimo Novembris, & sepultus est apud sodales suos fratres Minores.

XXIII. Johannes I.

Johannes hic ex Vadingo nobis innotuit, ait enim in annalibus ordinis Minorum fratrem Hermineum obitu Johannis Glandat. episcopi ad eam cathedram evectum fuisse. Videtur ergo hic Johannnes successisse Bertrando ab anno circiter 1372. ad decennium. Atque adeo hic est, quem Bouche histor. tom. 2. pag 417. quanquam tacito B ejus nomine, asserit adfuisse comitiis generalibus Aquis-Sextiis 15. Augusti 1390. habitis. 1390.
Innotescit insuper ex eo quod cum cum Geraldo III. Aptensi episc. commiserunt cardinales quidam a Clemente VII. delegati, ut inquirerent de vita & miraculis cardinalis a Luxemburgo, ad examen faciendum extra Romanam curiam, ut constat ex procuratione ad urgendam ejus in sanctorum numerum relationem demandata ab eodem Clemente Willelmo Vivariensi electo episcopo, Avenione secundo nonas Septembris, pontificatus anno secundo, seu 1390. ex schedis Polycarpi de la Riviere.

XXIV. Hermincus.

De Vicarustede.

Frater Hermincus de Vicarustede professione Franciscanus, factus est Glandatensis antistes per obitum Johannis an. 1391. XVI. cal. Martias ex 1391.
Vadingo ad hunc an. n. 3.

XXV. Johannes II.

Johannes Glandatensis episcopus an. 1409. 1409.
misit ad concilium Pisanum procuratorem suum, ut liquet ex actis tom. 6. Spicileg. Sed ante hoc tempus, anno scilicet 1405. die 13. April. memoratur Johannes miseratione divina electus ecclesiæ Glandatensis, in tabulario Guillelmi Barbani notarii Massiliensis.

XXVI. Ludovicus.

De Glandeves.

Ludovicus de Glandeves ex illustri Glandavensium procerum stirpe & ramo baronum de Faucon, Johanni successit, & an. 1420. permutatione facta cum Paulo de Cario, translatus est ad Venciensem ecclesiam. De eo plura in Massiliensibus & Venciensibus episcopis diximus.

XXVII. Paulus.

De Cario.

Paulus de Cario è Venciensi cathedra transiit ad Glandatensem, facta cum decessore permuta- 1420.
tione an. 1420.

XXVIII. Johannes III.

Bonifacii

Johannes Bonifacii ex nobili gente apud Massiliam, Anielli Bonifacii, & Alazariæ Vivaudæ filius, fuit executor testamenti Constantiæ Flotte cum Richardo de Veteris sacrista Massiliensi; fuit & eccl. Massiliensis præpositus, ac tandem Glandatensis episcopus an. 1425. quo anno 8. Mart. 1425.
ecclesiæ Massiliensi dedit breviarium serico violaceo coopertum, & uncinis argenteis, ac auro

ANNI CHRISTI 1426. illitis, & scuto gentilitio ornatum. Eruditione floruit ac pietate ex histor. MS. episcoporum Massil. domini de Ruffi. An. 1426. Junii 27. synodum capitularem coëgit in ecclesia B. Mariæ, Richardo de Veteris præposito, aliisque canonicis adstantibus, pro ordinatione statutorum cathedralis Glandat. ut produnt ecclesiæ tabularia.

MARINI.

XXIX. Petrus.

Diu hic hæsimus; suadebat ordo naturalis ut Petrum hunc ante Marinum assignaremus; sed retinebat Vadinghi authoritas, qui in annalibus Minorum ait Marinum factum Glandatensem episcopum an. 1447. Verum re maturius perpensa præconceptum ordinem servandum censuimus, & recte censere, vel ex ejus verbis persuasum habuimus, sic enim ille: *F. Marinus Minor fit episcopus Glandatensis per obitum Petri.* Quid connaturalius, quam inde inferre Marinum ergo illum Petro cognomento Marini successisse; idque eo magis, quod nullus Petrus in omnibus episcoporum indicibus plusquam octoginta retro annis reperiatur. Sed asserit Vadingus Fratrem Marinum per obitum Petri factum episcopum an. 1447. Id in annalibus Minorum reperiri fatemur, sed aut typographi lapsus est, aut Vadingi error, & hic minorem quam alibi fidem meretur, qui summorum pontificum diplomata creationis episcoporum referre solitus, hic omisit, nec aliunde significavit unde aut illud, aut alia de Marino reperire possimus.

Petrus cognomento Marini ordinis Heremitarum S. Augustini, ex conventu Aquensi, vir doctus, concionator percelebris, Renato Andegavensi duci, Siciliæ regi, & comiti Provinciæ a confessionibus, Glandatensibus infulis decoratus est. Interfuit translationi reliquiarum SS. mulierum Mariæ Jacobi, Mariæ Salome, & Mariæ
1448. Cleophæ anno a Nativitate Domini 1448. Adfuit & concilio Avenionensi an. 1457.

In ecclesia conventus Aquensis ordinis sui jacet, ut eruitur ex sepulcrali ejus lapide ibidem ante majus altare posito cum insculpta imagine eum pontificalibus indumentis ornatum exhibente, & cum hac inscriptione ad oram exarata.

Prudens, munificus, affabilis, utilis, insons,
Mente, manu, lingua, doctrina, corporis arte:
Glandatensis apex vocatus nomine Petrus,
Renati Regis confessor honore..... dignus.*
Cœnobii namque hujus alumnus inclita proles
Annis millenis..... orbavit gloria regni*
In Agnetis die hic doctor tumulatur iste Marini
Cognomen, hunc recipiat sacrum flamen.

*al. potius dignus honore.

* cetera jam legi nequeunt.

Multa scripsit. Exstant in bibliotheca Heremitarum S. Augustini Aquensium, tria concionum ejus MSS. volumina; quorum primum Patavii compositum fuisse notatur. Quæ in tertio continentur, habitæ dicuntur Aquis in metropolitana æde, ac sæpe audiente Renato Rege. Clarissimus vir dominus de Mazaugue, tria etiam habet illius operum volumina. Primi titulus est *Enchiridion, sive manuale psalmorum D. Petri Marini episcopi Glandatensis.* Finis vero: *Excipiunt aliqui flores ex tractatu Aurelii Augustini episcopi de psalm. 150.* Operis occasionem sic refert. *Ego fr. Pe. Marini .... cum ex conquesta Burdigalensi per R. F. factam anno Domini 1451. Andegavis remeassemus, ad domum assuetam venimus; cumque jam sol hinc inde capricornium circumdaret, noctesque produceret, ad fugiendum otium ...... viridarium diu optatum perquisivi, expositionem seu tractatum psalterii gloriosissimi patris Aurelii Augustini..... collegi ex illis floribus....... & in hoc libello tanquam in quodam manipulo colligavi.* Hæc est secundi voluminis inscriptio *Explanatio præcipuarum figurarum totius sacræ scripturæ R. P. D. Petri Marini episcopi Glandatensis, conventus Aquensis S. Aug. alumni.* Hæc quidem, ut & aliæ, recentior est, sed ad calcem, hæc ejusdem characteris, quo hi libri conscripti sunt, leguntur: *Iste liber est reverendi in Christo patris magistri Petri Marini miseratione divina episcopi Glandatensis.* Tertium denique volumen inscribitur: *Extracta quædam ex historia ecclesiastica Eusebii Cæsar. a reverend. P. D. Petro Marini episc. Glandat. ord. Erem. S. Aug.* Exstat denique ejus *Explanatio tractatus Severini Boëtii de Trinitate,* in folio.

XXX. Marinus.

Frater Marinus ordinis Minorum, in Petri defuncti locum substitutus est. Verum quo anno, quid egerit, hactenus incompertum. Illius meminit Vadingus, notatque an. 1447. ad hanc cathedram evectum fuisse, verum id stare non posse ostendimus in decessore. Videtur ergo male legisse, & ut videtur pro 1447. legendum 1457.

XXXI. Johannes IV.

DE MONTANHIM.

Johannes de Montanhim Glandatensis ecclesiæ electus vocatur 13. Aprilis an. 1468. quo 1468.
testis adfuit, quando Johannes Alard inductus est in possessionem ecclesiæ Massiliensis, ex schedis D. de Ruffi.

XXXII. Marianus.

DE LATUO

Marianus de Latuo Aquis interfuit consignationi reliquiarum S. Sebastiani an. 1470. Ad- 1470.
erat & comitiis generalibus Provinciæ, quibus ea regio se Francorum Regi sponte submisit; quanquam lego apud Nostradamum histor. Provinciæ VI. parte p. 687. non per se, sed per Stephanum 1487.
Loup doctorem ac Bersis priorem adfuisse, an. 1487. quo anno regens cancellariæ dicitur a Sammarthanis. Romæ fato functus est an. 1494. 1494.

XXXIII. Christophorus.

D. LATUO

Christophorus de Latuo hunc episcopatum rexit an. 1494.

XXXIV. Symphorianus.

DE BULLIOUD

Symphorianus de Bullioud Lugdunensis, filius Guillelmi supremi judicis secularis justitiæ Lugdunensis, & Catharinæ Varinier; Regis eleemosynarius, canonicus S. Justi Lugdunensis, & clericus consiliarius in supremo senatu Parisiensi, tandem vocatur ad episcopatum Glandatensem, &

ANNI CHRISTI 1509. an. 1509. nominavit vicarium generalem in spiritualibus & temporalibus per totam diœcesim consobrinum Claudium Bulliodium, canonicum BB. Justi & Pauli Lugdunens. Eodem anno a rege Ludovico XII. Mediolanum missus variis de rebus, in senatu Mediolanensi gessit munus consiliarii, quod patet ex variis instrumentis. Romam delegatus ad pontificem Julium II. interfuit etiam concilio Lateranensi sub Leone X. Regis nomine, in cujus actis perperam legitur Laudunensis, pro Glandatensi, & ita scribitur tomo ultimo annalium Bzovii. Ex Glandatensi sede traductus est ad Vasatensem ecclesiam.

DE TERRAIL. XXXV. PHILIPPUS.

Philippus de Terrail Delphinas, Petri strenuissimi equitis dom. Bayardi frater, Aymonis ex Helenâ Alemandâ de Laval filius, nepos verò Ludovici Allemandi episc. Gratianopolitani, in cujus contubernio educatus, & ab eo canonicatu ecclesiæ B. M. donatus, fit postea episcopus hujus sedis, ex decano Gratianopolitano, quemadmodum notat hist.
1532. equitis Bayardi c. 1. Decessit an. 1532.

DE TERRAIL. XXXVI. JACOBUS.

Jacobus de Terrail, Philippi germanus, primum decanus Gratianopolitanus, dehinc post fratrem Glandatensis antistes, obiit Carnuti 15. Maii
1535. 1535. ubi abbas erat Josaphati prope urbem.

ISERAND. XXXVII. IMBERTUS.

Imbertus Iserand Montis-majoris monachus & eleemosynarius obiit Glandavensis episcopus
1548. an. 1548. ex observationibus D. d'Ache.

BACHET. XXXVIII. MARTINUS.

Martinus Bachet, *al.* Bocher.

DE MAUGIRON. XXXIX. AYMARUS.

Aymarus de Maugiron, Guidonis domini de Maugiron Delphinatus progubernatoris filius, episcopus Glandatensis, abbas Montis-majoris, & Viennensis præpositus. Episcopus jam factus, pro clero Delphinatus, sedit in cœtu magnatum habito in aula S. Ludovici supremæ curiæ Pari-
1557. siensis feria IV. die V. Jan. 1557. Triplici porro
1564. suæ dignitati & vitæ valedixit 28. Apr. 1564.

MARTELLI XL. HUGOLINUS.

Hugolinus Martelli Florentinus cum Catharina Medicea Regina venit in Franciam, & ejus favore ad episcopatum Glandavensem evectus est
1572. 18. Julii 1572. Vir erat litteratus: scripta ejus quæ potuimus expiscari sunt: *De anni integra in integrum restitutione*, cardinali Sirleto inscriptum opus, editum Florentiæ 1578. iterumque Lugduni 1582. *Sacrorum temporum assertio* an. 1583. & *la Chiave dell' calendario Gregoriano.*

ISNARDUS. XLI. CLEMENS.

1593. Clemens Isnardus civis Niciensis, an. 1593. Niciæ consecratur ab episcopis Niciensi Francisco Martinengo, Venciensi ac Entimeliensi die 19. Dec. Cum autem decennovennio maxima cum laude ecclesiæ suæ præfuisset, dierum suorum cursum emensus est Niciæ 11. Maii an. 1612. Anno 1599. cooperatus est inunctioni Bartholomæi Camelin Forojul. episcopi una cum Guillelmo le Blanc Grassensi & Venciensi præsule, & Ægidio de Sceptris Tolon. episcopo. In schedis Martennii nostri habetur Octavium Isnardum an. 1609. 7. Febr. in præsentia Honorati du Laurens Ebred. archiepiscopi, capitulo suo, bellorum ac temporum injuria quam maxime attrito, ad cathedralem præsertim ecclesiam reædificandam, univisse omnes ædiculas rurales, prioratus, aliaque beneficia curam animarum non habentia in diœcesi Glandatensi in posterum vacatura. Sed aut in anno hallucinatus est, aut ad Clementem patruum, non ad Octavium nepotem id pertinet. ANNI CHRISTI 1599.

ISNARD. XLII. OCTAVIUS.

Octavius Isnard Clementi successit, & anno 1615. interfuit generalibus cleri comitiis Parisiis habitis 1621. 5. Decembr. una cum Ludovico du Chaine Argolicensi præsule, coadjutore Senecensi. Adfuit Bartholomæo Camelin Petrum cognominem ac nepotem consecranti.

LE CLERC XLIII. RENATUS.

Renatus le Clerc Bellovacensis, Thomæ ærarii Franciæ præfecti frater, adolescens Minimorum institutum professus, ex ordinis sui Provinciali in Burgundia, Glandatensis episcopus renuntiatus est, ac Parisiis consecratus an. 1627. in ecclesia 1627.
Minimorum, a Guillelmo Hugues suo metropolita Ebredunensi, suffragantibus Claudio de Toiras Nemausensi, & Nicolao Sanguin Silvanectensi episcopis die Dom. Quinquagesimæ 14. Febr. Interfuit comitiis cleri Parisiensibus an. 1635. 1635.
& excessit è vivis an. 1651.

FAURE. XLIV. FRANCISCUS I.

Franciscus Faure ordinis Minorum, theologus Parisiensis, Regis concionator, designatur Glandat. episcopus scheda regia Ludovici XIV. die 6. Martii 1651. Hominii sacramentum pro tem- 1651.
porali exhibet Parisiis eodem an. 24. Aug. Apud Franciscanos ibidem Dominica I. Sept. consecratur ab Hardoino de Perefixe Ruthenensi præsule, cooperantibus Petro Bedacier Augustensi, & Henrico de Laval Leonensi antistitibus. Deinde ad Ambianensem sedem translatus est.

ITHIER. XLV. JOHANNES-DOMINICUS.

Johannes-Dominicus Ithier Franciscanus, Reginæ concionator, Minoritarum Burdigalensium *guardianus*, in hac urbe quæ tum a Rege defecerat magna pollebat auctoritate: quapropter nomine Regis ei data est amplissima potestas cum seditiosis agendi, missis insuper pro perduellionis oblivione litteris. Sed re a pacis hostibus cognita, conjicitur in vincula Itherius, & perpetuo carceri mancipatur pane & aqua tantummodo pascendus. Attamen in vinculis, Regis negotia movit, tantumque suis litteris ac emissariis profecit, ut plura civium millia palam declararint se ad pristinam obedientiam redire velle, & ad

ANNI CHRISTI

regiorum exercituum duces Itherium ipsum è carcere eductum miserint, qui omnibus compositis pacem in urbe restituit. In tantorum itaque officiorum memoriam Glandavensi episcopatu a Rege donatus est an. 1653. Obtentisque summi pontificis bullis consecrationem accepit Lutetiæ in æde sancti Germani a Francisco decessore, collaborantibus Roberto Cupif Dolensi & Dionysio
1654. Silvanectensi episc. 21. Junii 1654. ac possessionem iniit eodem anno. E vivis excessit an. 1672.

BACOUE.

XLVI. LEO.

Leo Bacoue ex religioso ordinis S. Francisci Observantino, ut aiunt, episcopus Glandav. re-
1672. nuntiatus an. 1672. inauguratur 1673. Anno
1681. 1681. die 16. Decembris apud Parisios R. P. Claudii Frassen magni conventus Paris. Biblicas disquisitiones approbavit. Fundavit seminarium, datis ex proprio censu decem librarum millibus. Cessit an. 1684. (*al.* 1685. aut etiam 1687.) reservata sibi annua quatuor millium librarum pensione. Nominatus est ad episcopatum Appamiensem, obiitque Appamiis 12. aut 13. Febr. 1694. ætatis anno quarto supra nonagesimum.

Coadjutorem habuit Franciscum de Camps generalem Albiensis archiepiscopi vicarium, nominatum mense Apr. 1682. qui ad Appamienses infulas postea translatus est mense Novembri 1685. Verum ejus nominatio effectu caruit in utraque ecclesia, hocque an. 1723. ex hac vita migravit Signiacensis abbas.

ANNI CHRISTI

XLVII. FRANCISCUS II.

VERJUS.

Franciscus Verjus frater Ludovici domini de Creci, &c. ad pacem Riswicensem cum summa potestate legati, ex congregationis Oratorii D. J. presbytero & abbate Barberiensi nominatur episcopus Grassensis mense Jun. 1684. postea Glandavensis 1685. ac iterum Grassensis mense Apr. 1685.
1686. nec nisi ad hunc ultimum episcopatum inauguratus est.

DE VILLENEUVE DE VENCE.

XLVIII. CAROLUS.

Carolus de Villeneuve de Vence doctor theologus, & præpositus ecclesiæ Grassensis, designatur episcopus an. 1686. mense Aprili, inaugura- 1686.
tur 18. ejusdem mensis an. 1694. in sua ecclesia, ut alicubi lego; Parisiis, ut alibi, Aquis denique, ut alias, in ecclesia S. Salvatoris ab archiepiscopo Aquensi, Toloniensi & Massiliensi episcopis cooperantibus. Regi fidem jurat 28. Aug. 1695. ac tandem vita defungitur 1702. 1694. 1695.

DE SABRAN.

XLIX. CÆSAR.

Cæsar de Sabran ex comitibus Forcalquerii designatur antistes 1702. 3. Junii. 1702.

DE BERTON DE CRILLON.

L. DOMINICUS-LAURENTIUS.

Dominicus-Laurentius de Berton de Crillon renuntiatur episcopus post obitum præcedentis 8. Januar. 1721. Regi fidem præstitit 18. ejusdem mensis 1722. 1721.

GLANDATENSIS ECCLESIÆ PRÆPOSITI.

I. DATILO subscribit litteris Isnardi Niciensis episcopi an. 1108. quibus inter suos canonicos multa ecclesiæ bona partitur. Vide Jofredum in *Nicæa illustrata* p. 165.

II. Laugerius an. 1164. testis est in litteris Guillelmi a S. Albano, quibus jus *albergi* in castro de Drapo remittit Arnaldo ep. Niciensi.

III. N... præpositus, qui an. 1200. cum plurimis aliis arbiter fuit & auctor concordiæ initæ inter Johan. Niciensem episc. & Guillelmum præpositum S. Jacobi, super decimis S. Stephani Thincensis & de Rhemas.

IV. Petrus de Petrisco in charta de statutis ecclesiæ 22. Octob. 1327. tempore Anselmi de Glandeves episcopi.

V. Bartholomæus Christol annis 1375. & 1399. in schedis Guillelmi Barbanii notarii Massil. teste D. de Ruffi.

VI. Ricardus de Veteris 1426. tempore Johannis Bonifacii episcopi.

VII. Honoratus Sabranus an. 1500. paciscitur cum Rege, ratione jurisdictionis d'*Entrevaux*.

VIII. Bertrandus Romani in supremo senatu Provinciæ consiliarius recipitur 12. Junii 1555.

IX. Josephus de Romans dominus d'Esperel memoratur an. 1576. in charta alienationis duorum prædiorum a præpositura.

X. Paulus Isnardi Niciensis, prior de Gordelon, nomine secundi ordinis delegatur ad comitia cleri annis 1620. & 1625. quo anno dicitur etiam vicarius generalis episcopi Glandatensis.

XI. Clemens Isnard sedis apostolicæ protonotarius & prior S. Blasii decimam d'Entrevaux locavit an. 1650.

XII. Gaspardus de Saqui præpositus an. 1658.

XIII. Antonius le Comte primo Glandatensis præpositus an. 1668. inde Grassensis episcopus designatus an. 1680. ac inauguratus 1682.

XIV. Renatus de Grasse ex illustri genere dominorum de Brianson doctor Sorbonicus 1679.

XV. Johannes de Grasse Brianson 1710.

XVI. Alexander de Chailan, de Mories 1718. & 1724. cujus potissimum beneficio, curante illustrissimo episcopo Grassensi, hæc nostra præpositorum series perfectior prodit.

ECCLESIA SENECENSIS.

IN Alpibus maritimis ſub metropoli Ebredunenſi & Parlamento Aquenſi ſita eſt urbs Sanitium ſolo parum fertili, montibus aſpero, frigidiſſimoque cœlo. A Caſtellana Regiæ juriſdictionis ſede duabus leucis disjungitur, a Dinia quatuor ad Auſtrum, octo vero a Siſtarico ad ortum Hiemalem, totidemque a Graſſa, denique quatuordecim ab Ebreduno etiam ad Meridiem. Hanc civitatem, (vicum potius quam urbem ob exiguitatem loci populique infrequentiam dixeris,) primus inter ſcriptores memorat Ptolemæus lib. 3. cap. 1. his verbis Οὐισδιαντίων ἐν Θαλασσίοις Ἄλπεσιν Κεμενέλιον, Σανίτιον, Veſdiantiorum in Maritimis Alpibus Cemeneleon, Sanitium, quod oppidum Italiæ attribuit. At in hoc erraſſe arguit Cluverius lib. 1. antiquæ Italiæ cap. 8. quod Sanitium citra Varum flumen eſt, a quo tamen amne plerique ſcriptores Italicæ regionis initium ducunt; negat præterea Veſdiantiis, quorum caput Cemelene, vulgo *Cimies* juxta Niciam adſcribendum Sanitium, quod ab hac urbe 15. leucarum ſpatio diſpeſcitur. Sentiis ergo populis adjudicandum Sanitium conjicit, Honoratus Bouche, qui de Provinciæ chorographia ſcripſit lib. 4. cap. 3. pag. 272. & certe ſicut ab Ebroduntiis Ebredunum, ita a Sentiis Sanitium derivatum probabilius videtur; tametſi Sentiorum urbs primaria Dinia eſt, Sanitio vicina. Porro in veteribus notitiis provinciarum & civitatum Galliæ, vocatur nunc civitas Sanitienſium, ideſt Sanitio, nomine incorrupto, nunc vero civitas Sanicienſium, ideſt Saneſio, corrupte, littera t, in c & in ſ converſa; quintumque obtinet locum inter provinciæ Alpium Maritimarum octo civitates, quintam quoque numero ponit chronicon Roberti. Sanitium autem, ſinceram eſſe loci appellationem docet Hadrianus Valeſius, ex qua Sanetium, Senetium, Saniſium & Saneſium corrupta vocabula defluxerunt, vulgo nunc dicitur *Senez*. Scaliger & quidam alii Senas appellant. Tribus ex æquo dominis paret, epiſcopo ſcilicet, capitulo & domino de Gautier, baroni d'Aiguines. Quod pertinet ad eccleſiaſticum ſtatum; cathedrale templum B. M. virgini ad cœlos aſſumtæ dicatum eſt, in quo canonici regulares ord. S. Aug. ſacris olim operabantur, qui togam ſecularem induerunt ab an. 1650.* nunc vero capitulum conſtat præpoſito, archidiacono, ſacriſta & quinque aliis canonicis, quorum unus camerarius nuncupatur. In eadem inſuper eccleſia cathedrali parochus eſt, qui curam gerit animarum, treſque alii ſacerdotes ad officia eccleſiaſtica deputati, qui ad nutum amoveri poſſunt, magiſter muſices & aliquot pueruli chorales. Nulla vero præbenda theologo aſſignata, uti mos eſt in aliis eccleſiis cathedralibus, nullum in oppido cœnobium, nulla domus religioſa, nullum piorum laïcorum ſodalitium. Apud Caſtellanam ſunt Eremitæ Auguſtiniani, religioſi B. M. de Mercede & moniales ab eadem B. virgine Elizabetham cognatam viſitante nuncupatæ. Conjungitur hic epiſcopatus cum Vencienſi tempore Johannis de Seillous ab Eugenio IV. ſummo pontifice bulla data XVI. cal. Julii an. 1432. pontificatus ejus anno 2. verum hæc unio caruit effectu. Porro de transferenda in urbem Caſtellanam epiſcopali ſede agi cœptum eſt an. 1485. & noſtris etiam temporibus anno ſcilicet 1652. tranſlationem hanc urgere decretum eſt, at quibuſdam impedimentis ſupervenientibus, negotio injecta eſt mora. In rerum clientelarium catalogo an. 1200. exarato cenſebantur olim in hac diœceſi 50. circiter eccleſiæ Baptiſmales, nunc vero ad pauciorem numerum redactæ ſunt, quibuſdam bellorum procella penitus exciſis, nonnullis deficiente populo aliis annexis. Hic obiter obſervandum perperam a multis auctoribus numerari in diœceſi Senecenſi duas abbatias ordinis S. Benedicti, nempe S. Bonæ & S. Andreæ de Buſco vel de Buxo; ex quibus, alteram cum altera confundentes quidam, unam tantum conſtituunt abbatiam, S. Andreæ de Bonellis dictam, vulgo *S. André de Bonnets*. Sane in regeſtis curiæ Romanæ, in quibus quid ab unoquoque beneficio exigatur ſcriptum eſt, earum fit mentio, ſed & in indice omnium Galliæ ſacerdotiorum ſeculo decimo ſexto exarato, pro decimis Regiis ſolvendis, hæ duæ memorantur abbatiæ. Harum nihilominus nec eſt, nec fuit unquam in hac diœceſi veſtigium; unde merito Senecenſis diœceſis a ſolutione decimarum pro iſtis abbatiis exonerata eſt ex decreto cœtus cleri Gallicani an. 1605.

* Bulla tamen pro ſecularisatione data eſt ab Innocentio X. an. 1647. pridie non. Febr. ejus pontificatus quarto.

Quænam autem fuerint hæ abbatiæ, aut ubi exſtiterint, ſuas hac de re profert conjecturas Honoratus Bouche t. 1. hiſt. Prov. lib. IV. p. 274. quibus hic narrandis ſuperſedemus. Fuit vero in hac diœceſi ante annum 1200. cœnobium quoddam canonicorum regularium S. Jacobi de Barrema nuncupatum, in quo, tempore Feraudi de Falcone ejuſdem cœnobii præpoſiti an. 1287. ſacra peragebant ſaltem novem canonici; at an. 1570. eccleſia, clauſtriſque dejectis ac ſolo æquatis, ne in manus hæreticorum devenirent, ipſiſque præſidio forent: canonici ad propria dilapſi ſunt, remanſitque ſolus præpoſitus commendatarius, qui temporali ac ſpirituali loci juriſdictione gaudet. Vide Bouche tom. 1. lib. IV. pag. 278. ubi ſeriem præpoſitorum exhibet.

De epiſcopis Senecenſibus ſcripſere Honoratus Bouche theologiæ doctor & præpoſitus S. Jacobi de Barrema, in hiſt. Prov. tom. 1. lib. IV. cap. 3. pag. 272. Petrus Louvet Bellovacenſis, doctor medicus, conſiliarius, & hiſtoriographus ſereniſſimi principis Dombarum, & Sammarthani noſtri in veteri *Gallia Chriſt.* Nos ex his, itemque aliis editis libris, certiſque monumentis auctiorem hunc catalogum & emendatiorem contexuimus.

SENECENSES EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

CONSTANTIUM quemdam primum Sanitii præſulem fuiſſe nonnulli volunt, cui omnia, quæ de Conſtantio Arauſicano antiſtite diximus, affingunt. At is, de quo nunc ſermo eſt, Conſtantius fuit Sciſcianenſis * in Illyrico epiſcopus, interfuitque Aquileienſi ſynodo anno 381. una cum Felice Zaræ ſeu Jaderæ in Dalmatia præſule, uti obſervat Tillemontius t. x. commentatorium in hiſt. Eccleſiaſticam pag. 128.

* Sciſſia ou Seſeg.

Eventius quoque inter præſules Senecenſes perperam recenſitus a Juveni in hiſt. Delphinatus adhuc inedita, quamque MS. habet apud ſe vir clariſſimus D. de Mazauges, Cenetenſis ſeu Citinenſis in Italia fuit epiſcopus, non vero Sanitienſis in Provincia. Ceneta autem Italice *Ceneda* oppidum eſt territorii Treviſani in ditione Veneta ſub metropoli Aquileienſi, (quanquam in poſtrema operum S. Ambroſii editione Eventius Ticinenſis * occurrit antiſtes) ſeditque cum aliis præſulibus in concilio Aquileienſi an. 381.

Tillemont in not. ad t. x. pag. 738. Amb. edit. Bened. tom. 2. pag. 805. E.

* de Pavie.

I. URSUS.

IN vulgatis antiſtitum Sanitienſium catalogis primus ordine recenſetur Urſus, cujus nomen ſubſcriptum occurrit in epiſtola ſynodica præſulum Galliæ ad S. Leonem papam an. 451. qua ipſius ad Flavianum CP. epiſtolam eximiis ornant laudibus, eique ſe in omnibus aſſentiri profitentur: tametſi in tom. 1. concil. Jacobi Sirmondi ſileantur epiſcoporum ſedes, reperiuntur tamen in codice MS. eruditi Savaronis Claromontanæ præſidialis curiæ in Arvernia præſidis, ubi Urſus Senecenſis antiſtes diſerte dicitur, favetque huic aſſertioni Tillemontius, qui Urſum Senecenſem nominat epiſcopum. Sane in epiſtola 19. epiſcoporum ad S. Leonem pro defenſione jurium eccleſiæ Arelatenſis, junctus eſt Urſus cum aliis, quibus inſimul inſcribitur ejuſdem pontificis reſponſio. Non diſſimulandum tamen Queſnellium in notis ad epiſtolas S. Leonis, ad epiſt. ſcilicet Ceretii, &c. pag. 478. opinari Salonium aut Ceretium fuiſſe tunc epiſcopum Senecenſem, at id profert ex mera conjectura, quam infra videtur revocare, ubi Urſum reponit in numero antiſtitum Senecenſium. Porro ad eum & alios præſules, qui de Mamerti Viennenſis cauſa in ſynodo cognoverant, ſcripſit Hilarus papa an. 463. Eundem eſſe ac Urſum, qui cum Tuentio præſul conſecratus eſt, autumat Bouche hiſt. tom. 1. p. 591. contra quos inſurrexit Zozimus papa an. 417. eoſque de epiſcopatu dejicere voluit: at hæc conjectatio non arridet, nulloque nititur fundamento.

Tillem. t. x. pag. 694.

II. MARCELLUS.

Memoratur Marcellus quidam epiſcopus circa annum 475. in libello Lucidi preſbyteri ad epiſcopos, in quo, errore emendato, fidei ſuæ profeſſionem juxta ſynodi Arelatenſis ſtatuta declarat idem Lucidus; an vero Marcellus iſte Senecenſi præfuerit eccleſiæ, aſſerere non auſim, cum taceatur ſedis ejus nomen. Interfuit autem concilio Agathenſi anno 506. cui ſubſcripſit his verbis 506.
Marcellus epiſcopus de Sanetio. Quod Arauſicanam ſynodum 2. ſpectat, diverſus omnino eſt ab illo, qui in ea Marcellus nominatur, hic enim non fuit epiſcopus, ſed vir illuſtris & laïcus.

III. SIMPLICIUS.

Adfuit Simplicius ſynodo Aurelianenſi IV. an. 541. & Arelatenſi V. an. 554. Subſcriptio autem ejus ſic ſe habet in Aurelianenſi: *Simplicius de Saneſio conſenſi & ſubſcripſi.* In Arelatenſi vero *Simplicius epiſcopus eccleſiæ Saneſienſis ſubſcripſi.* 541.

IV. VIGILIUS.

Innoteſcit Vigilius ex concilio 2. Matiſconenſi, cui per miſſum epiſcopalem ſubſcribit an. 585. 585.
Interfuit autem Ebredunenſi an. 588. inquiunt 588.
Johannes Columbi & Ludovicus de la Chieza in hiſt. Pedemontana, hujus vero ſynodi acta deſiderantur. Quod ſpectat ad Verum & Prothaſium, qui a nonnullis ſuperinducti reponuntur in ſerie epiſcoporum Senecenſium circa annos 600. & 650. primum Ruthenenſi reſtituimus eccleſiæ, alter antiſtes fuit Sedunenſis, ex ſubſcriptionibus concilii Cabilonenſis an. 650. Porro ab hoc præſule ad Petrum, qui ſequitur, magnus eſt hiatus in ſerie antiſtitum Senecenſium, forte ob Sarracenorum incurſus, a quibus vaſtatæ civitates, templa diruta, flammiſque abſumta vetera eccleſiarum monumenta; forſan quoque fugatis cæſiſque populis interrupta fuit epiſcoporum ſucceſſio.

IV. PETRUS I.

Jam ſediſſe Petrum anno circiter 993. conjicitur ex charta, qua dat Deo & S. Honorato Lerinenſi eccleſiam S. Martini & S. Maximini in caſtro de Menta, quæ quidem charta caret chronicis notis, at eam circa hoc tempus datam ſentiunt eruditi: ſane præerat Petrus an. 1000. vixitque longe poſtea, nam anno ſaltem 1027. fertur dediſſe monaſterio Stublonenſi eccleſias S. Theofredi de Noranta & S. Andreæ de Auranſi ex inſtrumento, quod vidit noſter D. Claudius Eſtiennot, in tabulario Montis-majoris, quodque inſeruit t. XII. fragmentorum. p. 24.

993. *Ch. 1. col. 233. in append.*
1000.
1027.

VI. AMELIUS.

Occurrit Amelius, qui & quandoque Amelinus, jam an. 1028. indict. XI. ex charta monaſterii S. Victoris, qua eidem cœnobio reſtituit *manſum* unum in territorio Petræ Caſtellanæ. Interfuit an. 1040. una cum multis aliis præſulibus conſecrationi eccleſiæ S. Victoris Maſſilienſis a Benedicto papa IX. peractæ eodem anno idibus Octobris ind. VIII. Vide inter inſtrumenta

1028. *Ch. 1. col. 197.*
1040.

ANNI CHRISTI tom. 1. ch. xv. p. cxi. col. 1. De eodem Amelio fit mentio in vita S. Isarni abbatis S. Victoris Massil. ubi dicitur hic sanctus visitasse Amelium episcopum in sua episcopali civitate anno supradicto, ex codice MS. ejusdem cœnobii. Infulas deposuit aliquanto ante obitum tempore, ut patebit ex dicendis infra.

VII. Hugo.

Abdicanti Amelio suffectus est Hugo, qui an.
1043. Ch. III. col. 235. in append. 1043. ratam habuit restitutionem quandam monasterio S. Victoris Massil. factam ab Heldeberto & ejus uxore Hermengarda, adstante domino Amelio episcopo adhuc vivente. Asseruit eidem cœnobio & monachis & consensu suo firmavit quidquid Maynardus monachus ipse factus, testamento suo contulerat illis & ecclesiæ B. Mariæ
1052. Ch. III. col. 198. & Ch. IV. col. 199. de Mura an. 1052. & insuper decimam illius loci concessit eodem anno. Interfuit concilio apud S. Ægidium celebrato an. 1056. si bene conjiciunt Labbeus tom. 9. conc. pag. 1082. Baluzius in conc. Gall. Narbon. & illustrissimus D. de Marca in concordia sacerdotii & imperii col. 441. Sed citius habitam esse hanc synodum probavimus t. 1. in Arelat. archiep. & suadet solus Lutetevensium episcoporum indiculus. Vide quæ hac de re diximus in Rajambaldo Arelatensi archiepiscopo tom. 1. col. 554. Porro Hugonis nomen reperitur in quibusdam Elifanti Aptensis episcopi
1056. donationibus anno præfato 1056. necnon in tabulis S. Victoris Massil. Denique ejus exstat memoria in perantiqua inscriptione lapidi insculpta, quæ visitur in ecclesia S. Saturnini diœcesis Aptensis his concepta verbis:

Hæc domus S. Saturnini est consecrata trium episcoporum personis, Rajambaldi Arelatensis archiepiscopi, & Hugonis Saniciensis, & Alphanti Aptensis episcopi mense Madio.

VIII. Stephanus.

Adfuit Stephanus synodo Avenioni an. 1060. habitæ, præside Hugone Cluniacensi abbate summi pontificis Nicolai legato, & adsistentibus Arelatensi, Aquensi & Ebredunensi archiepiscopis & eorum suffraganeis præsulibus, cui omnium postremus subscripsit Stephanus noster, hoc modo *Steph. Sanaciensis episcopus.* Hujus autem concilii acta desiderantur in collectionibus, quæ quidem olim asservata in tabulario Forcalqueriensi, postea ex eo subtracta evanuisse observat Honoratus Bouche in hist. Provinciæ. Excerpta tamen istius synodi se vidisse testatur in hist. MS. episcoporum Avenionensium, quam adornavit Polycarpus de la Riviere Carthusianus, quamque habet apud se clariss. vir D. Thomassin de Mazaugues. Ejusdem concilii mentio fit in charta Bertrandi II. Sistaricensis episcopi an. 1170. uti constat ex eadem historia.

IX. Petrus II.

Petrus Senecensis episcopus auctoritate sua firmat omnia, quæ antecessores ejus, monasterio S. Victoris concesserant, & nominatim cellam de
A Petra Castellana, tempore Richardi abbatis an.
1089. v. idus Febr. indict. XIII. *al.* XII. ex charta S. Victoris Massil. quam vide inter instrumenta. Subscripsit an. 1108. litteris Isnardi episcopi Niciensis, quo tempore canonicos inter Nicienses redituum quorumdam partitio facta est, ut commodius Deo famularentur, inquit Josfredus in Nicea illustrata pag. 165. Recensetur eodem anno in serie episcoporum Sanitiensium Honorati Bouche. Denique in quodam necrologio monachorum professorum S. Victoris Massil. sic adnotatur 2. cal. Febr. *D. Petrus Senecensis episc.* ANNI CHRISTI 1089. Ch. II. col. 197. 1108.

X. Aldebertus.

B Pedum gerebat Aldebertus Sanitiensis episcopus, regnante Henrico rege Alamannorum; quo tempore, cuncta, quæ Massilienses monachi in diœcesi sua possidebant, asseruit abbati S. Victoris & successoribus ejus an. 1123. indict. 1. v. cal. 1123.
Januarii. Vide chartam inter instrumenta relatam. De hoc præsule fit etiam mentio in instrumento membraneo anni 1125. & in sententia Guillelmi Ebredunensis archiepiscopi an. 1146. Ch. IV. col. 236. in append. 1146.

XI. Enardus.

Enardus qui & Erardus occurrit jam an. 1155. 1155.
in quibusdam chartis t. XI. fragmentorum nostri D. Claudii Estiennot insertis. Adfuit etiam an.
C 1159. dedicationi ecclesiæ S. Mariæ Lirinensis, 1159.
ex chronico ejusdem cœnobii Vincentii Barralis.

XII. Pontius.

Pacis seu conventionis cujusdam sequester fuit Pontius an. 1170. & controversias Willelmum 1170.
Feraudum inter & cœnobium Massiliense placide composuit an. 1174. Ch. VI. col. 237. in append. 1174.

XIII. Maurellius.

Ex præposito, Sanitiensis episcopus Maurellius, testis memoratur una cum Ebredunensi ar-
D chiepiscopo in pace Ildefonsi Provinciæ comitis cum Bonifacio de Castellana an. 1189. ex veteri 1189.
documento. Ipse testatur a se fuisse conscriptam, dum foret præpositus, chartam transactionis seu concordiæ inter Willelmum Feraudum & monachos Massilienses. Vide inter instrumenta. Ch. VI. col. 237. in append.

XIV. Guillelmus I.

Præsens reperitur Guillelmus Senecensis episcopus in concordia inter P. Glannicensis ecclesiæ præsulem & ipsius capitulum ex una parte, & Bertrandum priorem de Penna ex altera, an. 1213. 1213.
E xix. cal. Octobris, qui prioratus pendet a S. Victoris Massil. cœnobio, ex parvo chartul. ejusdem monasterii fol. 148.

XV. Johannes I.

Sedebat Johannes jam an. 1217. ex charta, 1217.
qua Willelmus Feraudus insanabili detentus morbo se donat & concedit B. Mariæ de Toramina monasterio S. Victoris, luminaria & alia quædam dona coram J. (Johanne) Senecensi & L. (Lantelmo) Diniensi episcopis eodem anno v. idus Januarii. Ipse adjunctus Bertrando Forojuliensi Ch. VII. col. 238. in append.

ANNI CHRISTI

Forojuliensi episcopo, acceptis ab Honorio papa
litteris datis Signiæ VI. cal. Augusti, pontificatus
ejus an. 8. litem diremit quæ vertebatur inter ab-
batem S. Victoris & Bonifacium de Castellana ob
vexationes in homines de Villa-crosa & Salernis
1227. factas, VIII. id. Maii an. 1227. ex parvo chartul.
S. Victoris fol. 150. Occurrit Johannes Sene-
censis episcopus in transactione facta inter Rai-
mundum Berengarium Provinciæ comitem ex
una parte, & ipsum, necnon Laugerium præpo-
situm S. Jacobi de Barrema canonicum Sene-
censem ex altera, super podio seu colle S. Pontii
1237. in territorio ejusdem loci de Barrema an. 1237.
cujus transactionis arbiter fuit Romeus de Villa-
nova. Vide Bouche tom. 1. pag. 277. & tom. 2.
pag. 254. Memoratur idem episcopus an. 1238.
in statuto quodam Raimundi Bereng. Prov. co-
mitis, circa ea, quæ a diœcesi Senecensi tempore
belli subministrari debebant. De hoc præsule fit
etiam mentio in regesto pergamenorum archivi
Regii Aquensis pag. 16. Haud tamen dissimu-
landum, de vero antistitis hujus nomine dubi-
tandi locum esse, quippe qui in quibusdam actis
vocatur Is. seu Isn. unde Isnardi nomen inditum
ipsi a D. Polycarpo de Riparia Cartusiano; utro-
que forsan gaudebat nomine, nisi id exscripto-
rum incuria accidisse dixeris, nam in hoc ipso
instrumento, quod dubitandi ansam præbuit,
quodque integrum refert Bouche t. 2. p. 254.
Johannes vocatur.

XVI. PETRUS III.

Nihil de gestis hujus præsulis potuimus inveni-
re præter nudum ejus nomen; consignatur autem
1238. anno 1238. apud Sammarthanos nostros &
Bouche in serie antistitum Sanitiensium tom. 1.
pag. 273.

XVII. GUILLELMUS II.

1242. Præerat Guillelmus an. 1242. ex charta di-
visionis bonorum ecclesiæ Antipolitanæ inter
episcopum & capitulum factæ apud Sanitium
eodem anno tertia die Sept. testibus R. Wapin-
censi P. Glandatensi & Guillelmo Senecensi epi-
Ch. V. col. 214. in append. scopis, &c. Unus fuit ex arbitris in causa Aimari
Ebredunensis archiepiscopi adversus Templarios
pro jure visitationis, eodem anno, ex Bouche t. 2.
pag. 255. & J. Columbi in Noctibus Blanca-
landanis, post Fornerium in hist. MS. Ebredun.
1243. pag. 428. Memoratur & an. 1243. in chartis
Ebredunensibus.

XVIII. SIGISMUNDUS.

Hujus episcopi notitiam eruit noster D. Clau-
dius Estiennot ex chartis Lirinensibus, quibus
Sigismundus Senecensis antistes dat priori & mo-
nachis S. Mariæ de Vergons decimas, quas habe-
bat in hoc loco an. 1245. Fragm. t. 12. p. 145.

XIX. GUILLELMUS III.

Innotescit Guillelmus ex quodam codice MS.
Sanitiensis ecclesiæ, in quo sic legitur *ad diem*
1246. *22. Octobris an. 1246. consecrata fuit nostra*
ecclesia Senecensis per dominum Guillelmum Dei
gratia episcopum nostrum, quæ cœpit ædificari an.
1176. mense Madio, ex schedis D. Polycarpi
de Riparia.

XX. RAIMUNDUS.

Jam sedisse reperitur Raimundus an. 1255. 1255.
ex cessione juris cujusdam quod ipsi competebat.
Inscribitur & an. 1260. in quodam instrumento 1260.
tabularii S. Victoris Massiliensis.

XXI. BERTRANDUS I. DE SEGURETO

Interfuit Bertrandus Senecensis episcopus con-
cilio Ebredunensi sub Raymundo de Medullione
archiepiscopo, habito an. 1290. cum aliis com- 1290.
provincialibus episcopis; cujus synodi acta pu-
blici juris fecit Martennius noster t. 4. Anecdot.
pagg. 209. & 210. Statuta quædam synodalia
condidit annis 1309. & 1312. pro ecclesiæ & 1312.
diœceseos suæ regimine; quæ quidem olim ex-
stabant in codice bibliothecæ Ludovici du Chaine
Senecensis episcopi.

XXII. ALBERTUS.

Memoratur Albertus in quodam codice MS.
Senecensis episcopii, in quo refertur compositio
cujusdam litis facta inter ipsum & Petrum Orsa
priorem de Talaloire an. 1319. Pro eo fiunt 1319.
sacra quotannis in ecclesia Senecensi, recurrente
obitus ejus die.

XXIII. BERTRANDUS II.

Præerat Bertrandus an. 1326. quo procurato- 1326.
rem misit ad concilium ex tribus provinciis coa-
ctum in æde sacra S. Rufi juxta Avenionem, quod
videsis t. XI. concil. parte 2. p. 1719. & ad cal-
cem notitiæ ecclesiæ Diniensis. Ipse autem adfuit Conc. Gall. Narbon. Baluzii.
præsens alteri synodo in eadem ecclesia celebratæ
an. 1337. cum suo metropolitano & aliis pro-
vinciæ Ebredunensis præsulibus. Reperitur & an.
1358. in collatione cujusdam capellaniæ ex ta- 1358.
bulis Patrum Eremitarum S. Augustini conven-
tus Castellanensis.

XXIV. PETRUS IV.

Interfuit Petrus Senecensis antistes synodo Ap-
tensi an 1365. cum Arelatensi, Aquensi & Ebre- 1365.
dunensi metropolitis & eorum suffraganeis præ-
sulibus. Cujus consilii acta vulgavit Martennius
noster t. 4. Anecdotorum col. 331.

XXV. ROBERTUS. GERVASII.

Robertus Occitanus, Andusiæ, in municipio
olim munitissimo ad Gabalorum fines, ortus est,
uti colligit Baluzius ex litteris Arnulphi d'Aude-
nehan Franciæ marescalli & locum tenentis do-
mini Regis in partibus Occitanis, in quibus Jo-
hannes & Bernardus Gervasii Andusiæ cives me-
morantur. Ordinem Prædicatorum amplexus est
in conventu Morologii, Gallice *Marueges*. Theo-
logiæ studio ita dedit operam, ut doctoris laurea
sit donatus & inde ab Urbano V. summo ponti-
fice ad Senecensem cathedram Petri morte vacan-
tem promotus, litteris datis apud Urbem veterem
V. idus Octobris pontificatus ejus anno septimo,

ANNI CHRISTI 1369. Christi 1369. Aemulum habuisse videtur Johannem Bireti ex ordine etiam religioso assumtum, sic enim legitur in statutis pro orphanotrophio Pontisfracti Avenionensis an. 1374. ind. XII. 15. Febr. in quibus subscriptus occurrit. *Assentior & ego frater Johannes Bireti electus Senecensis, sacræ theologiæ professor*, ex annalibus MSS. eccl. Avenionensis D. Polycarpi de Riparia Carthusiani lib. v. p. 1090. Evicit tamen Robertus, diuque rexit ecclesiam Senecensem; nominatur enim sæpissime in variis actis ab an. 1376. ad 1389. nec non in pluribus capellaniarum collationibus, quæ exstant in tabulario Augustinianorum Castellanæ.

1385. Delegatur an. 1385. una cum Raimundo * Vasionensi episcopo a Clemente papa VII. (*al.* Roberto Genevensi) ad expendenda quædam capita, pro adscribendo in sanctorum numerum Urbano V. summo pontifice ex annalibus MSS. Avenionensis eccl. D. Polycarpi de Riparia lib. v. pag. 1117.

* Hæc Odoricus refert ad an. 1381.

1390. An. 1390. episc. quidam Senecensis innominatus adsuit comitiis Provinciæ generalibus, ex Bouche t. 2. p. 417. quod de Roberto intelligendum videtur. Quandonam è vita migrarit incertum. Scriptis pluribus eum celebrem probant, quæ sequuntur ejus opera etiamnum servata.

1.° *Speculum morale regium seu de regimine principum* Carolo VI. Francorum regi nuncupatum sub initia regni ejus, 2.° *Tractatus de schismate adversus Johannem de Linhano & Baldum Perusinum defensores Bartholomæi Barensis*, sic enim ab eo nominatur Urbanus VI. qui cum tota Gallia Robertum Genevensem Clementem VII. dictum, pro legitimo pontifice Romano agnoscebat. Cum autem in hoc opere meminerit miraculorum B. Petri cardinalis de Luxemburgo 2.
1387. Julii 1387. mortui, consequens est hoc opus fuisse postea elucubratum, tamen ante annum 1389. cum de Urbano VI. ut vivo loquatur, qui hoc ipso anno vitam clausit 15. Octobris. Porro de hoc præsule, qui plura discere volet, consulat Baluzium in notis ad vitas Pp. Avenionensium col. 1055. & R. P. Aichardum in Scriptoribus ordinis Prædicatorum p. 689.

XXVI. Ammo.

Nicholai

Id enim nominis habuisse liquet ex inscriptione lapidis sepulcralis tumulo ejus superpositi, in sacello S. Mitrii, pone aram principem ecclesiæ metropolitanæ S. Salvatoris Aquensis. Quam epigraphen subjicere operæ pretium duximus contra Baluzium, qui in suis ad veterem *Galliam Christianam* animadversionibus legit *Avinio* non *Ammo*. Porro hic episcopus antea ordinis S. Dominici alumnus, provincialis munere in Provincia perfunctus est & Benedicto XIII. (Petro de Luna) carus fuit, a quo primum Senecensi præfectus est ecclesiæ, at quo tempore nos latet. Inde ad Oscensem in Arragonia transfertur cathedram, cui præerat an. 1417. uti docent litteræ episcoporum Hispaniæ citerioris ad eundem Benedictum XIII. quæ exstant apud Odoricum Rainaldum, itemque an. 1420. ut eruitur ex veteri instrumento, quod laudat Franciscus Didacus de Aynsa lib. 3. Oscensis historiæ capite 21. Post schisma exstinctum jubente Martino V. summo pontifice ad sedem migravit S. Pontii Tomerarium, tandemque archiepiscopus evasit Aquensis quo in munere decessit an. 1443. 15. Junii. Vide quæ de eo diximus tom. 1. in metropolitis Aquensibus. En ejus epitaphium,

HIC JACET REVEREND. PATER AMMO NICHOLAI SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSOR ORDINIS PRÆDICATORUM, ET EORUM IN HAC PROVINCIA PROVINCIALIS; POSTEA SUCCESSIVE ECCLESIARUM ET SEDIUM SENECEN. OSCEN. ET SANCTI PONTII TOMER. PRÆSUL: ET POSTREMO HUJUS SANCTÆ SEDIS AQUENSIS ARCHIEPISCOPUS, PRÆSENTISQUE CAPELLÆ CONSTRUCTOR, QUI MIGRAVIT AD DOMINUM, ANNO DOMINI M. CCCC. XLIII. ET DIE XV. JUNII, ORATE PRO EO.

XXVII. Isnardus.

De Juliano

Hic etiam fuit ex S. Dominici familia, doctrina, pietate ac morum integritate spectatus vir, partes Clementis VII. ejusque successoris Benedicti XIII. cum tota Gallia constanter amplexus est, a quo ex provinciali ordinis sui in Provincia ad infulas Senecenses promovetur, circa an. 1397. 1397.
rexitque hanc ecclesiam ad annum 1409. quo ab eodem Benedicto XIII. (*al.* Petro de Luna) Avenionensi ecclesiæ præficitur; verum ad possessionem non solum non est admissus, sed ab omni omnino regimine submotus est, & loco cecidit eodem anno, bulla Pisis data ab Alexandro V. 5. idus Augusti pontificatus ejus anno primo, in qua vocatur filius iniquitatis, quod eidem Petro de Luna papatu in concilio Pisano dejecto nimis obstinate adhæreret. Vide inter instrumenta. Ch. v. col. 200.

Hîc subjungere juvat ea, quæ refert D. Polycarpus de Riparia in annalibus MSS. ecclesiæ Avenionensis lib. 5. pag. 1168. & seq. quæque his, quæ jam diximus de Isnardo lucem utcumque afferre possunt.

Post obitum Ægidii Bellameræ, qui contigit an. 1406. Benedictus XIII. Avenionensem ecclesiam administravit ab hoc anno usque ad 1409. per vicarium generalem in spiritualibus & temporalibus, qui vocabatur *Michael Molsos*, eratque sacrista Agathensis. Hoc ipso an. 1409. eidem ecclesiæ præfecit Isnardum de Juliano sibi 1409.
addictissimum, cui antea Senecensem contulerat episcopatum, sed ab Avenionensibus repulsam passus est, & Guillelmus abbas S. Andreæ, œconomus seu administrator sede vacante constitutus ab ipsis, Isnardus vero episcopatu privatus ab Alexandro V. uti jam diximus, eodem anno.

ANNI CHRISTI

Petrus autem de Tureio cardinalis tituli S. Suzannæ, administrator perpetuus hujus ecclesiæ renuntiatur ab an. 1409. ad 1413. quo Guido de Bochagio cathedram hanc adeptus est ex iisdem annalibus, quos tamen minimè sequendos putavimus in texenda præsulum Avenionensium serie. Consule monitum ea de re tom. 1. editum col. 851. Quidam altero post depositionem anno Isnardum repentina morte corruisse volunt, at id commentum putamus, obitus enim ejus anno tantum 1420. consignatur a Johanne Michaële Cavallieri in libro Italico idiomate conscripto, cui titulus: *Galleria de sommi pontifici, patriarchi, archivescovi, è vescovi dell' ordine de Predicatori*, pag. 213. tom. 1.

Sane eumdem esse conjicimus, de quo in pervetusto codice actorum concilii Constantiensis in bibliotheca eminentissimi cardinalis Bullionii olim asservato sic legere est.

Ambassiatores ejusdem Benedicti (Petri de Luna) *& regis Arragonum ingressi sunt concilium die 10. mensis Januarii an. 1415. quorum quidem ambassiatorum in præsentia imperatoris proposuit quidam Jacobita*, (id est Dominicanus) *olim episcopus Senecensis*. Unde colligimus Isnardum pseudopontificis nomine huic interfuisse concilio eodem anno.

XXVIII. JOHANNES II.

DE SEILLONS.

Amoto Isnardo, subrogatus est Johannes de Seillons canonicus Andegavensis diaconus, in utroque jure licentiatus ab Alexandro papa V.
1409. an. 1409. vide inter instrumenta. Cujus præsulis nobile genus adhuc apud Andegavos perseverare dicitur tribus a Credonio leucis. Memoratur sæpissime ab eodem anno ad 1441. in variis collationibus beneficiorum, ex tabulis episcopatus, necnon conventus Augustinianorum Castel-
1432. lanensis. Anno 1432. Godefredus abbas Lirinensis vicarius generalis Johannis episcopi Senecensis, prædia quædam adnexuit prioratui d'Angles. Eodem anno bulla Eugenii papæ IV. conjuncti fuere episcopatus Senecensis ac Vencienlis, ita ut præsulum alterutro decedente, superstes utramque pleno jure obtineret sedem; vi cujus unionis, Ludovico de Glandeves Vencienli episcopo ad sedem Massiliensem tunc vacantem evocato, postulatur Johannes a Vencienli capitulo an. 1434. & anno sequenti bulla in supremi senatus Aquensis acta refertur: quæ tamen unio causis nescio quibus impedientibus, effectum sortita non est. Vixisse Johannem conjectamus ad annum 1442.

(Ch. v. col. 200. — Bouche t. 2. pag. 450. — Ch. II. col. 233.)

XXIX. ERIGIUS.

DE CLARIANI

Colmartium seu Collis Martius, quod oppidum est in Provincia, ortum dedit Erigio, qui
1442. an. 1442. infulas Senecenses adeptus, occurrit in variis collationibus beneficiorum ab eo factis eodem anno & sequentibus. Ejus apud Saxium in pontificio Arelatensi fit mentio sub nomine Georgii; & certe sic inscribitur initio actorum concilii Avenione habiti an. 1457. cui Petrus Albanensis cardinalis de Fuxo & Alanus S. Praxedis etiam cardinalis, S. sedis apostolicæ legati a latere præsederunt; & tamen in fine synodi hujus vocatur Eugenius. An id amanuensium oscitantiæ adscribendum, an duo a se invicem distincti episcopi sint statuendi, ancipites sumus. Advertendum, hoc concilium aliquandiu ob supervenientia negotia intermissum, non nisi post sex menses fuisse resumtum. Sane hoc temporis spatio Erigius seu Georgius mori potuit & alter Eugenius nomine ipsi substitutus interesse concilii hujus fini, at cum nullus in hac conjectura nobis præiverit, rem in dubio relinquimus. Occurrit adhuc antistitis Erigii nomen integrum in charta quadam anni 1459. quo capellaniam confert; unde conjicimus male lectum esse Georgium & Eugenium.

(Tom. IV. Anecdot. Marten. pag. 379. & 382.)

XXX. ELZIARIUS.

DE VILLENEUVE.

Antiqua & illustri satus gente de Villa-nova in Provincia ex ramo toparcharum de Vauclause & de Burjemont, regimen auspicatus dicitur an. 1459. desiitque sedem administrare an. 1490. 1459.
quod constat ex multis actis tabularii episcopalis. 1490.
Fuit etiam præpositus S. Jacobi de Barrema.

In historia Tullensium episcoporum a R. P. Benedicto Minorita Capucino nuper adornata legimus Alexandrum VI. Romanum pontificem demandasse Francisco electo episcopo Senecensi & palatii apostolici auditori examinanda quædam pacta inter Odalricum de Blammont & Johannem Marades conventa, qui de episcopatu Tullensi contendebant. Forte fuerat Senecensi sede donatus ab eodem pontifice anno circiter 1492. quo tempore Nicolaus qui sequitur a capitulo electus est antistes; at jure suo cessisse videtur, nusquam enim alibi reperitur, sed nec ulla in tabulis episcopatus exstat ejus memoria. Quod vero spectat ad alium quemdam Franciscum, cui cognomen est de Senatro in vulgatis catalogis, quique ex libello contra senatum Aquensem summo pontifici oblato perperam inducitur episcopus Senecensis sub initia concilii Lateranensis quinti cui interfuisse dicitur, expungendus est: eo enim tempore sedebat Johannes Bapt. d'Oraison, qui Senecensi præfuit ecclesiæ ab an. 1512. ad 1546. præterea in subscriptionibus hujus concilii nulla fit Francisci mentio. Vide Bouche tom. 2. pag. 523.

(Nobil. de Prov. de l'abbé Robert. pag. 194.)

XXXI. NICOLAUS I.

DE VILLENEUVE.

Elziarii patruelis Nicolaus, *al.* ex fratre nepos, uti docet Robertus in opere quod de nobilibus Provinciæ domibus vulgavit, post aliquanti temporis interpontificium, ad hanc cathedram assumtus est an. 1492. seditque ad annum 1507. 1492.
quod colligitur ex variis collationibus capellaniarum. Ita habent Sammarthani & Petrus Louvet. 1507.

XXXII. NICOLAUS II.

DE FIESQUE.

De Nicolao cardinali Genuensi & ecclesiarum Forojuliensis ac Tolonensis perpetuo administratore jam egimus tom. 1. Senecensis etiam regimen adeptus dicitur, quod dimisit an. 1512.

ANNI CHRISTI

D'ORAISON.

XXXIII. JOHANNES-BAPTISTA.

Johannes-Bapt. Antonii baronis de Oraisono vicecomitis de Cadeneto frater, & patruus Claudii Castrensis episcopi, patrem habuit Philibertum de Laigue Bituricis natum, Renati regis ac Provinciæ comitis cubicularium & consiliarium, necnon Barrensis ducatus seneschallum, qui Ludovicam Oraisonæ domus heredem duxit uxorem, ex qua posteris nomen inditum est. Ad Senecen-
1512. sem promovetur ecclesiam an. 1512. uti refert
1546. Bouche tom. 2. p. 523. quam rexisse ad 1546. multa documenta docent cum tabularii senatus Aquarum-Sextiarum, tum etiam episcopatus Senecensis. Erat etiam abbas S. Eusebii Aptensis diœcesis an. 1517.

QUIQUERAN.

XXXIV. PETRUS IV.

Arelate natus Petrus ex veteri Quinqueranorum familia, proavo gaudebat Johanne Bellijoci barone, Gaucherii itidem Bellijoci baronis patre, qui Gaucherius ex Margarita Castellana suscepit Antonium Francisci I. regis œconomum. Is ducta Palamedis Forbini filia, sustulit Petrum episcopum, qui Lutetiam litteras discendi causa primo venit, ubi Turnebum, Lambinum, & Strebæum celeberrimos linguarum Græcæ & Latinæ professores audivit: poëticæ etiam facultati dedit operam, docente eodem Strebæo. Inde Italiam petens, celebres lustravit academias, e quibus redux, a Francisco I. sedis hujus antistes nominatur an. 1546. quam nunquam invisisse vulgo creditur. In Mathesi, historia, eloquentia, aliisque
Sammarth. disciplinis excelluit: de laudibus Provinciæ libros edidit ad Franciscum cardinalem Turnonium, & centum Hexametros versus de Annibale. Vix autem quartum & vigesimum ætatis annum attigerat, cum decessit apoplexia XVI. cal. Sept. an.
1550. 1550. nondum consecratus. Elogium ejus scripsit Franciscus Ninus Clarettus; sepelitur apud Augustinianos Parisienses, in sacello ubi conspicitur statua procumbens in genua, hocce ornata epitaphio:

Dum juvenilis honos prima lanugine malas
Vestit, & in calido pectore fervet amor:
Me rapuit, quæ cuncta rapit, mors invida doctis
Hei mihi! cur vitæ tam brevis hora fuit,
Cur brevis hora fuit! rerum sic volvitur ordo,
Alternatque suas tempus & hora vices.
Si fera longævæ tribuissent fata senectæ
Tempora, venturis poma dedisset ager.
Flos periit, periere simul cum cortice fructus;
Aridaque ante suos poma fuere dies.
Nemo tamen lacrymis, nec tristia funera fletu
Foedet, cur! volito docta per ora virûm.

Tum sequitur hæc inscriptio. *Hic jacet nobilis vir reverendus in Christo pater dominus Petrus Quinqueranus Senecensis episcopus, filius domini Antonii Quinquerani equitis & baronis Bellijocani illustrissimi in Provincia; cujus libri tres de laudibus Provinciæ exstant, disciplinarum ac rerum cognitione efflorescentes. Obiit an. Domini 1550. 16. cal. Sept. annos natus 24.* Episcoporum sui temporis fuit nobile ornamentum, cujus memoriæ, epitaphiis parentavit Martinus Briovæus Parisiensis. Ex eodem nobili genere ortus est qui Castrensem regit a multis annis ecclesiam illustrissimus D. Honoratus Quiqueran de Beaujeu t. 1. commemoratus.

DE JARENTE, *al.* DE GERENTE.

XXXV. NICOLAUS III.

Balthasaris archiepiscopi Ebredunensis ex fratre nepotem Nicolaum inducit Johannes Columbi an. 1550. itemque Marcellinus Fournier e so- 1550.
cietate Jesu in hist. Ebredun. eccl. MS. p. 684. Certe brevissimo sedit tempore, forte solum nominatus, omittiturque in vulgatis Senecensium antistitum catalogis.

DE CLERMONT.

XXXVI. THEODORUS JOHANNES.

E nobilissima gente de Claromonte ortus Theodorus Johannes, Bernardini vicecomitis de Talart ex Anna de Husson de Tonnerre filius fuit & Gabriëlis episcopi Vapincensis frater. S. Ægidii abbatiam obtinuit in commendam. Senecensibus vero decoratur infulis an. 1551. uti constat ex 1551.
perscriptis lustratæ eodem anno diœceseos actis. Vicelegatus Avenionensis constitutus est, dum isti præesset ecclesiæ an. 1553. vivebat adhuc an. 1560. ex Sammarthanis. 1560.

CLAUSSE.

XXXVII. JOHANNES III.

Johannes Clausse Parisinus, Toroneti in diœcesi Forojuliensi abbas, Engilberto Clausse domino de Mouchy in suprema Paris. curia senatore natus est; patruoque gaudebat Cosma Clausse quatuor virorum uno a scribendis Regis epistolis & mandatis, cujus filii Nicolaus & Cosmas, eorumque ex fratre nepos Henricus, Catalaunensi successive præfuerunt ecclesiæ. Episcopus Senecensis renuntiatur *Du Fourny in hist. equit. & lyvis præfectorum.*
an. 1561. Fuit is acerrimus catholicæ fidei pro- 1561.
pugnator & hæreticorum hostis infensissimus, a quibus sæpissime appetitus est; eximia vir doctrina facundiaque præditus, gregem suum verbi Divini pabulo sedulus nutrivit. Interfuit synodo Tridentinæ an. 1562. e qua redux sedit inde ad annum 1587. quo decessit die 6. Novembris, de sua diœcesi bene meritus, maxime de successoribus episcopis, quippe qui castrum episcopale pene dirutum restauravit, bonaque distracta vel alienata recuperavit. Vacavit porro sedes ab eodem anno ad 1601. interimque œconomus, administratorve nominatus a Rege fuit Ludovicus de Berton dominus de Crillon Avenionensis.

MARTIN

XXXVIII. JACOBUS.

Post multorum annorum interpontificium tandem nominatur ab Henrico Magno rege Hugo de Ponte archidiaconus Senecensis, qui a pontifice bullas impetrare non potuit; itaque Rex alium designavit nempe Jacobum Martin 14. Aprilis
anni 1601. Is ex nobili apud Massilienses ortus 1601.
familia, in S. Victoris cœnobio monachum induerat, sacristæ munus adeptus, necnon prioratum S. Petri: fungebaturque vicarii generalis D. abbatis officio, delegatus an. 1562. ad lustranda monasteria citra Rhodanum a S. Victore pendentia

ANNI CHRISTI

(quo tempore a sectariis ad breve tempus pactæ fuerant induciæ) quo in munere multa statuit ad cultum Divinum statumque religionis in his partibus restaurandum. Pontificio diplomate confirmatur a Clemente VIII. xi. cal. Nov. eodem an. 1601. Plurimum cum canonicis litigavit, quorum post obitum spolia sibi arrogabat, quippe quibus ut pote regulæ S. Augustini addictis peculium habere ac de bonis suis testamento cavere interdictum contenderet. Vitæ cursum absolvit
1623. octogenarius an. 1623. die 21. Febr. in coadjutorem antea assumto Ludovico, qui sequitur.

DU CHAINE.

XXXIX. LUDOVICUS.

Brinolium seu Brinonia Provinciæ haud ignobile oppidum, dedit originem familiæ du Chaine togæ primis muneribus illustri, quæ nunc extincta est. Ex ea ortus Ludovicus, patrem habuit Ludovicum Aquensis senatus præsidem secundum, qui Regibus Henrico III. & IV. fidelem navavit operam, matrem vero Annam de Bausset Massiliensem. Fratres ejus fuere Johan. Bapt. paternæ dignitatis heres, & Nicolaus senator: in eodem quoque senatu Lazarus fratris filius præsidis gessit munia. Porro Ludovicus ecclesiæ metropolitanæ S. Salvatoris canonicus cum esset, totius cleri nomine Tolosam delegatur, ut ecclesiæ jura tueretur contra nobilium vexationem, qui fiduciariæ possessionis sententia (provisionalem dicunt) damnati fuere. Ad Gallicani etiam cleri comitia venit an. 1612. cum adhuc in ordine secundo versaretur. Jurisperitus ac prædicator fuit eximius, mathematicis & musica plurimum delectabatur, omnia fere instrumenta pulsandi peritus. In coadjutorem Senecensem adscitus annuente Ludovico XIII. Rege, bullaque Pauli V. summi pontificis munitus, rite inauguratur sub titulo Argolicensis episcopi 17. Junii an. 1618. a Jacobo Martin decessore, adsistentibus Tussano de Glandeves Sistaricensi & Johanne Pelissier Aptensi præsulibus in eadem S. Salvatoris basilica, cujus interim, electione capituli, præpositurae dignitatem indeptus est; adfuitque cœtui cleri Gallicani Blesis habito an. 1619. A Guidone cardinali Bentivoglio Regensium episcopo, qui Romæ ob singularem rerum gerendarum peritiam a summis Pontificibus detentus, episcopatum per se administrare non poterat, delegatur ad visitationis in eo munia peragenda & alia statuenda, quæ spectant ad curam pastoralem. Fatis functo Jacobo Martin an. 1623. ecclesiam suam adivit in qua honorifice exceptus est, & pro provincia Ebredunensi deputatur ad generalem cleri conventum Lutetiæ Parisiorum habi-
1625. tum an. 1625. Meduntæ vero an. 1641. Porro
1641. cum Senecenses canonici Augustiniani regulares ex instituto, minime tamen viderentur suæ regulæ facere satis, ab ea absolvi censuit æquius, & per Romanum pontificem Innocentium X. ad secularem statum revocari an. 1650. quo diplomate omnia ejusdem ecclesiæ sacerdotia vel ab ea pendentia secularibus addicta fuere, & canonici toga etiam seculari donati, qua in re ipsorum utilitati temporali potius consuluit quam suæ, cum antea

A fruerentur bonis decedentium canonicorum, quibus nunc abstinent successores episcopi. Ne quid vero ecclesia damni pateretur amissione religiosæ familiæ, novam suis sumtibus monialium a Visitatione B. Mariæ dictarum fundavit Castellanæ suæ diœceseos civitati primariæ, cui moriens omnem suppellectilem, omniaque vasa domus in qua morabatur Castellanæ reliquit, necnon summam ter mille librarum. Sanitii seminarium erexit anno 1664. quod patribus Doctrinæ Christianæ regendum commisit. Testamentum condidit xi. Octobris anni 1670. in quo varia legat domibus religiosis, xenodochiis, & sodalitiis urbis Aquensis B & suæ ecclesiæ Senecensis, item omnibus egenis indiscriminatim tam suæ diœcesis quam aliarum, viginti duo millia librarum & ecclesiis diversis viginti millia. Rebus humanis exemtus est 2. *al.* 1. Martii an. 1671. annos natus octoginta tres, decanus omnium Galliæ præsulum, ac sepelitur apud patres Minimos urbis Aqui-Sextiensis.

ANNI CHRISTI

1664.

AUBERT DE VILLE-SERIN.

XL. LUDOVICUS-ANNA.

Ludovicus Anna Aubert de Ville-Serin ordinis S. Michaëlis præceptor, nominatur a Rege mense Aprili 1671. bullasque impetravit a sede 1671.
C apostolica idibus Julii insequentis. Consecratur Parisiis in oratorio virginum a S. Ursula nuncupatarum in suburbio S. Jacobi ab Ademaro de Monteil de Grignan Ucetiensi episcopo, in re sacra opem ferentibus Carolo de Bourlon Suessionensi & Johanne Rotundis de Biscarras Biterrensi præsulibus 9. Augusti eodem anno. Regi fidem obstrinxit die sexta Octobris sequentis. E vita migravit an. 1695. 7. Februarii. 1695.

SOANNEN

XLI. JOHANNES.

Ricomagi in Arvernia natus Johannes, congregationi presbyterorum Oratorii Domini Jesu nomen dedit, inde qua pollebat facundia inter verbi D Divini præcones eloquentissimos claruit. Designatus a Rege antistes Senecensis 8. Sept. anni 1695. Adventu sequenti coram regia majestate concionatus est. Sacra postea unctione delibutus 1. Julii anni 1696. ab archiepiscopo Parisiensi 1696.
in ecclesia Oratorii vici S. Honorati, cooperantibus Venciensi & Glandatensi præsulibus, Regi fidem juravit die 18. ejusdem mensis, sacris nihilominus instans concionibus verbum Divinum disseminare perrexit, quod præstitit maxime Aquis-Sextiis per Quadragesimam anni 1698. & Tolosæ an. 1700. Ejus eleemosynas enarrat tota E ejus diœcesis, quibus ut par esse possit abstinuit ab omni luxu & pompa, curru vehi recusans, & in victu cultuque suis clericis pene similis. Mense Octobri an. 1702. in magna aquarum inundatione, non sine vitæ periculo sacratissimum sacramentum e tabernaculo ecclesiæ suæ extractum ab eluvionis injuria eripuit. Adsuit comitiis generalibus cleri Gallicani an. 1705. & in festo S. Au- 1705.
gustini coram augustissimo cœtu hujus sancti doctoris panegyricum celebravit apud Augustinianos majores dictos, quo in monasterio habebantur comitia. Vivit etiamnum præsul senex in sua diœcesi assiduus.

PRÆPOSITI SENECENSES.

I. PONTIUS præpositus nominatur in charta Hugonis episcopi an. 1052. quam vide inter instrumenta. Ch. IV. col. 199.

II. Guido præpositus Senecensis, cujus consilio & aliorum canonicorum Adalbertus seu Aldebertus Senecensis episcopus confirmat monasterio S. Victoris omnes ecclesias in sua dioecesi sitas an. 1123. ex parvo carthul. S. Vict. Massil. fol. 140.

III. Maurellius præpositus an. 1174. conscripsit chartam qua querelæ inter W. Feraldi & A mon. S. Victoris arbitro Pontio episcopo Senecensi sopitæ sunt. Fuit ipsemet postea episcopus.

V. Guillelmus Senecensis præpositus anno 1238. VIII. cal. Maii in homagio quod Aquis-Sextiis exhibuerunt Raimundo Berengario Provinciæ comiti Johannes Arelatensis, Raimundus Aquensis archipræsules & alii.

VI. Isnardus de Grasse, præpositus Senecensis, & metropolitanæ Aquensis, abbas Lerinensis & episc. Grassensis, obiit 1483. die 26. Junii.

NICIENSIS ET CEMENELEONENSIS ECCLESIA.

HAS duas ecclesias hîc jungere operæ pretium duximus, tum quia situ adeo vicinæ sunt, ut fidem Christianam simul & ab iisdem præconibus suscepisse videantur; tum quia ab iisdem episcopis aliquando rectæ sunt; imo & in unam coaluerunt, ut mandaverat Leo Magnus apud Hilarum papam epist. IV. qui & ipse idem jussit, hinc Magnus anno 549. se dicit Cemenel. & Nicaensem antistitem; tum denique quia cum paucissimos antistites habuerit Cemeneleon, hîc potius quam alibi de illis nobis visum est.

CEMENELEON.

CEMENELEON urbs antiqua variis nominibus tum a veteribus, tum a recentioribus designata. Ptolemæus ait: *Vediantiorum in maritimis Alpibus* Cemeneleon. Plinius lib. 3. cap. 5. *Oppidum Vediantiorum Cemelion.* Antoninus in itinerario *Cemenelum.* In alia itineraria tabula *Gemenello.* In notitia civitatum Galliæ, in Viennensi quarta: *civitas Cemelevensium.* In epistola Hilari papæ: *civitas Cemeliensis.* In actis S. Pontii: *Chimella* sive *Cimella.* Ab aliis vero recentioribus, *Cemelium, Camala, Cemelia*, & per apochen *Melia.* Gallice *Cimié, Cemele*, & Italice *Cimella.* Nominis etymon D. Godeau præsul doctissimus, Joffredus, aliique ducunt a monte Cenemo, quo nomine non illud præcise jugum apellatur ex quo Varus fluvius ortum ducit, quod a Cemeneleone civitate abest millia passuum minimum 30. sed quidquid hinc montium erigitur ad Vari usque ostium, atque inde ad Ligustici Apennini exordium tendit. Vide Jofredum pag. XI. Niciæ illustatæ n. 3. & 4.

Sita est non ad littus maris, sed in mediterraneis. Olim celeberrima fuit, utpote quæ & amphitheatrum, & aquæductum, & thermas, aliaque id genus ornamenta suo ambitu complectebatur, & procuratorem seu præsidem habebat. Sui primum domina nulli paruit, a Romanis devicta, jugum subire coacta est; ac tandem a Vandalis, Longobardis & Saracenis tot cladibus attrita est, ut primævæ suæ magnitudinis ne umbram quidem servaverit, cum quidquid pristinum splendorem probare posset, tot ruderibus opertum sit, ut urbem hîc fuisse ne quidem suspiceris.

Si vera sunt quæ fert traditio popularis, Christianam fidem non longe a temporibus Christi e mortuis redivivi accepit a S. Nazario martyre, qui divinitus admonitus Cemeneleonem venit, ibique Marianillam civitatis matronam vero Deo acquisivit, quæ filium suum Celsum laborum ac præmiorum socium ei tradidit. Aliquanto post ibidem flagris crudelissime cæsus puer, & e civitate cum magistro ejectus, abiit Entemelium (*al.* Trevirim,) unde a vicario Romano ad Neronem Romam missus, ejus jussu uterque navi impositus ut in undis mergeretur, sed divinitus ereptus Mediolanum, venit, & ibi capite plectitur uterque. Sed ea traditio, non omnino certa. Græci quidem asserunt Nazarium qui Mediolani passus est, Celsum puerum secum adduxisse ex urbe Cimelea ἐκ Κιμελέως. Verum apud doctos convenit & acta Metaphrastis, & quæ græci referunt in Menæis, falsa esse & apocrypha. Adonis martyrologium die 12. Junii SS. Nazarium & Celsum Mediolani passos refert, & eodem die Nazarium & Celsum, alios ab illis, Ebreduni passos narrat. Gregorius item Turonensis de Gloria Martyrum cap. 47. hæc refert: *De sancti vero Nazarii ac Celsi pueri artubus, quos apud Ebredunensem Galliarum urbem passos lectio certaminis narrat, ipsa corpora ita clam propter paganorum insecutionem, sepulta sunt, ut in tempora secutura oblivioni darentur..... Referre erat solitus vir* (quidam) *natam super hæc sepulcra pirum arborem in hortulo quodam pauperis, & poma inde nascentia infirmos curasse.* Porro *cum se revelassent martyres* (succisaque fuisset pirus, etiam invito domino, in eo loco) *basilica miro opere ædificata est..... tantaque pauper ille fide prælatus est, ut sacerdotium in hac ecclesia promereretur.* Hinc palam est non ita constare quæ de S. Celso Cemeneleonensi vulgo circumferuntur. Nec multo certiora videntur quæ de S. Pontio traduntur; quanquam enim ejus acta, quæ Baluzius Bollandianique typis ediderunt sincera & certissima primo aspectu videantur, ut pote conscripta ab auctore coævo, condiscipulo, comite, passionum socio, qui Martyris corpus sepelivit, & ejus acta a scribis publicis redemit, a viris tamen doctissimis habentur ut falsa & quæ defendi nullatenus possunt ob momenta quæ vir doctissimus D. de Tillemont retulit.* Non ideo tamen negamus, imo nec credimus negari posse Cemenelensem ecclesiam ejus pietate & martyrio cohonestatam fuisse.

* *Tom. IV. not. 6. in persec. Valeriani pag. 588. & seqq.*

NICIA.

NICÆA, quæ & NICEA, & NICIA & NICA; Italice NIZZA, Gallice *Nice* dicitur, olim castrum, nunc ampla civitas, & quidem Italiæ, secundum Plinium, Lucanum, eosque fere omnes qui Varum Galliæ terminum statuunt; Galliæ vero ex Strabone, Mela, Ammiano, Stephano, Gregorio Turonensi, quanquam plures ex illis Varo Galliam finiant. A Massiliensibus primum

condita in imperii sui præsidium, & sic appellata fuit in victoriæ de Liguribus Alpinis recens relatæ monumentum. Sita est in agro, quo ob collium amœnitatem, soli ubertatem, cœli clementiam nullus in Europa salubrior, nec enim æstu, nec frigore nimio affligitur; & quidquid, non solum ad vitæ necessaria, sed & ad delicias requiritur, abunde subministrat. Paruit primo Massiliensibus, deinde jugum Romanorum subiit, donec a Longobardis vexata & vix non diruta fuit. Ab illis transiit ad Francos, a Francis ad Provinciæ comites, ac demum an. 1388. ad Sabaudiæ comites, qui etiamnum se se Niciæ comites appellant. Ab his plurimum aucta est & illustrata; insuper validis muris, propugnaculisque munita, amœna & frequens, domibus quinum aut senum tabulatorum conspicua, vicis velut ad perpendiculum directis spectabilis: sed arx præcipue eminet; opus mirabile & antiquis Romanorum ædificiis nequicquam impar.

Eodem fere tempore ac Cemeneleon, Christianam religionem suscepit. Videtur primum recta illius ecclesia a Cemenelenensibus episcopis, suos & ipsa deinceps habuit. Nunc diœcesis parochiales ecclesias habet tres & quinquaginta. Cathedralis olim erat S. Mariæ Assumtæ basilica, sed post quam arci inclusa est, parœcia simplex evasit, & in S. Reparatæ templum translata est mater ecclesia, in qua sunt decem tantum canonici, quorum dignitate præstantiores præpositus, prior, archidiaconus, sacrista, præcentor, & infirmarius. Olim erat regulare collegium, & ordinis S. Augustini, 24. canonicis constans. Plura religiosorum collegia suo ambitu complectitur; abbatiam unicam a S. Pontio cognominatam. Episcoporum seriem exhibent Sammarthani fratres, Ughellus, Jofredus, & alii, accuratiorem texere conabimur.

EPISCOPI NICIENSES ET CEMENELONENSES.

S. Bassum primum fuisse suæ urbis episcopum & martyrem asserunt Nicienses, ac sub Decio imperatore passum v. Decembris; sed hujus opinionis fundamentum inquirimus: de eo, inquit Baronius, *tabulæ ecclesiæ Niciensis, unde & acta ejus manuscripta accepimus*, sed ea quam fidem merentur? integra non sunt, plura falsa & quæ propugnari non possunt complectuntur, ex illis nihil habetur unde cujus sedis episcopus fuerit dignoscatur, nisi quod in fine notat ejus corpus Niciæ sepultum fuisse. Laudat insuper hanc in rem Baronius homilias S. Valeriani Cemelenensis episcopi quinto seculo habitas. Sed nec in 16. nec in 15. & 17. quidquam habetur unde inferri possit de quo sermonem habebat ad populum. Unde viri doctissimi Sirmundus & Bollandus opinantur tres illas homilias esse de Pontio celebri Cemeneleon. martyre. Nihilo majorem fidem facit quod profert Barralis in chronolog. Lirin. part. 1. pag. 135. id enim nihil aliud est quam quod exhibet Petrus de Natalibus. Unde Petrus Gallesinus, aliique viri doctissimi persuadere sibi nequaquam possunt S. Bassum fuisse Niciæ episcopum: tum quia concipi nequit quo pacto Provinciæ episcopus in nullo veteri Latinorum martyrologio reperiatur: tum quia inter opera S. Johannis Chrysostomi t. v. homil. 70. exstat sermo in festo S. Bassi, qui aut illius est; aut certe græci auctoris, episcopi Asiani. Unde Bassus de quo loquitur, quique, ut ait celebritate sui nominis populos adunabat, martyr est, & episcopus Orientis non Provinciæ, & Nicænus non Niciensis antistes.

pag. 869. edit. Paris.

Pontium martyrem Cemenelensium episcopum fuisse tradunt recentiores sed absque ullo fundamento. Hanc ejus dignitatem silentio prætermittunt ipsius acta, non habet regionis traditio, nulla unquam exstitit intra monasterii ejus septa effigies antiqua infulis episcopalibus ornata. Martyrem tantum vocant & antiqua donationum ejus nominis cœnobio factarum diplomata & martyrologia Romanum, Usuardi, & alia. Verbo dixerim pro ejus episcopatu nemo citatur Petro de Natalibus antiquior. Dicuntur ejus reliquiæ translatæ in cœnobium Tomerarium, & ob ejus reverentiam, illud ad cathedralis ecclesiæ dignitatem evectum, ac de nomine illius nomen S. Pontii Tomerarium accepisse; sed iterum incertum an Pontius illius urbis idem sit ac cognominis qui Cemeneleone passus est. De eo quippe dubitant Jofredus, aliique viri doctissimi. Neminem denique invenimus Cemelæ vel Niciæ sedisse episcopum ante Amantium qui sequitur.

I. Amantius.

Amantius sedit in synodo Aquileiensi an. 381. nonis Septembr. adversus Palladium episcopum Arianæ hæresis sectatorem, in eaque sic penultimo loco sententiam suam pronuntiavit. *Amantius episcopus Niciensis dixit: Palladium, qui sectam Arii non destruxit, secundum consacerdotum meorum judicium, etiam & condemno.* Hæc de eo addit Jofredus: postmodum an. 390. sub S. Ambrosio ad aliam synodum Mediolanum evocatus est, cui subscripsit, necnon epistolæ a Patribus concilii ad Siricium papam transmissæ, quæ est inter D. Ambrosii epistolas n. 81. Sed nomen ejus non habetur in epistola synodica illius concilii ad Siricium papam apud Labbeum.

ANNI CHRISTI 381.

II. Valerianus.

De Valeriano hæc constant. An. 439. adfuit Reiensi concilio, in quo de negotio Armentarii actum est. Accepta S. Leonis epistola ad Flavianum cum aliis plurimis ad ipsum scripsit, illam summis laudibus extollens, eique se in omnibus assentiri professus est.* Fuit etiam unus ex iis quibus respondit S. Pontifex gratulatus ipsorum orthodoxam fidem, & Eutychen ac Dioscorum in concilio Calchedonensi damnatos significans.* Orta gravi 439.

* Labb. tom. 3. conc. col. 1329.

* Ibid. col. 1332.

gravi controversia Theodorum Forojuliensem episcopum inter & Faustum abbatem Lerinæ, quæ tunc ab ea diœcesi pendebat, scandaloque maximo ex ea emerso, adeo ut abbatem a sua pace & ab ecclesiæ communione episcopus rescidisse videatur: cumque Valerianus noster & Maximus Reiensis episcopi, partes in eo jurgio, & quidem Lirinensium amplexi fuissent, Ravennius Arelatensis episcopus, tanto malo remedium allaturus, in sua urbe concilium coëgit ad 30. Decembris. Adfuere cum eo & Rustico Narbonensi undecim antistites; convenerunt quoque cum Lirinensibus monachis Maximus & Valerianus, non nominantur tamen inter judices, forte quia ut partes aderant. Lis tandem amice composita fuit. Quo præcise anno habitum fuerit incompertum, certe inter annos 449. quo ad episcopatum evectus est Ravennius, & 461. quo ad immortalem
455. vitam migravit. Annum assignat 455. Sirmondus, antea Tillemontius. Rivierus Carthusianus notat mentionem fieri an. 451. Valeriani Nic. episcopi.

Exstant xx. homiliæ cum epistola ad monachos quas primus edidit Jacobus Sirmondus Soc. J. & post ipsum Theophilus Rainaudus ejusdem societatis, quas Valeriani esse jam apud omnes in confesso est. Certe primam, quæ est de bono disciplinæ, illius esse constat; ceteras vero ex styli argumentique similitudine, prioris illius germanas sorores esse conjicit primus editor, & ejus conjecturam ceteri deinceps admisere. Asserit Sirmondus eas plenas esse gravi ac splendida, & dignitate succoque referta facundia. Semipelagianismi errorem spirare visæ sunt viris doctis; illarum apologiam suscepit Theophilus Rainaldus, qua non obstante undecimam ad catholicum sensum detorqueri non posse videtur Tillemontio tom. 15. in Eucherio, art. 3. pag. 126.

Heribertus Rosveidus apud Joffredum putat nostrum hunc antistitem eum esse Valerianum Eucherii Lugdunensis cognatum; illustrissimæ nobilitatis virum, cui S. præsul disertam illam paræneticam epistolam scripsit, quæ incipit: *Bene alligantur vinculo sanguinis, qui vinculo consocientur amoris.* Sed fallitur, videtur enim adhuc seculo servisse an. 456. quo panegyrim Aviti imperatoris ad eum mittit Sidonius Apollinaris. Alias hujusce nostræ assertionis rationes vide apud Antelmum de init. eccles. Forojul. p. 212. Idem esse videtur ac Valerius monachus Lerinensis; qui Niciæ ut episcopus colitur 24. Julii: quod & opinatur Theoph. Raynaud, cui concinit martyrol. monasticum Arnoldi Wionis. Certe Valerianum nostrum fuisse Lirinensem monachum vix negari potest, si is sit, ut esse creditur ab omnibus, qui synodo 3. Arelatensi interfuit; sic enim in epistola qua invitantur episcopi dicitur: *Ad eos qui ex ipsa insula sunt,* sic quippe legendum, non vero *ad eos qui in ipsa insula sunt,* scribitur enim epistola, non ad monachos, sed ad episcopos; idque innuunt sequentia verba: *Beatitudinem vero vestram præcipuè adesse convenit, quos insula ipsa velut sinu quodam genitricis fovens, ad eam gratiam quæ nunc in vobis est, Domino instigante* *produxit,* quorum postrema episcopatum aperte significant. Quin & initio causam esse inter Theodorum Forojul. ex una parte, & Valerianum ac Maximum episcopos, atque Faustum satis indicat. *Causam quæ inter S. episcopum Theodorum, & S. Valerianum vel S. Maximum item episcopos, atque abbatem Faustum, necnon & reliquos fratres insulæ Lerinensis accidit.* Id porro si ita est, ex epistola quam scripsit patet, eum absentem monasterii cujusdam abbatem communibus monachorum votis electum fuisse, iis responsum dedisse, eosque exhortatum fuisse ad pietatem.

Circa hæc tempora videtur facta a S. Leone conjunctio cathedrarum Cemelii & Niciæ, & utraque diœcesis a Valeriano gubernata.

Auxanium hic inserunt Augustinus ab Ecclesia, Sammarthani fratres, Jofredus, Bouche, &c. ipsumque esse, de quo Hilarus papa loquitur in epistola Verano, Leontio & Victuro scripta, opinantur. Verum ex Hilari epistolis eos falli apertum est. Jusserat Leo papa Cemenelensem & Niceensem ecclesias in unam conjungi, & ab uno eodemque præsule regi. E vivis sublato Leone, Auxanius Romam anno 462. legatus missus cum Fausto Reiensi, obrepsit Hilaro Leonis successori, exposuit excludendam esse cupiditatem illius, qui duos episcopatus simul possidere præsumebat, sicque ab eo decretum, judicio S. Leonis contrarium, obtinuit. Roma reversus episcopum in illarum civitatum alterutra consecravit. Interea Alpium maritimarum metropolitanus Ingenuus scripto conquestus est apud Hilarum, quod quædam petente Auxanio in præjudicium suum statuisset. Rem in suo consilio examinavit pontifex, jussit recitari quæ hanc in rem edixerat Leo, & scripta Verano aliisque episcopis epistola decrevit, ut nihil adversum canones, nihil contra S. memoriæ decessoris sui judicium valeat, quidquid obreptum ipsi fuerat. Declaravit nolle se ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi, nec permittere in alterius provincia sacerdotis, alterum jus habere. Denique sic in fine loquitur: *Habeat itaque Ingenuus provinciæ suæ pontificium; & custoditis omnibus quæ super ecclesiis Cemelenensis civitatis vel castelli Nicaensis decessoris mei definivit auctoritas, nihil ecclesiarum juri noceat, quod in altera memoratarum a prædicto fratre* (Auxanio) *proxime est consecratus episcopus; sed statutæ correctionis forma permaneat, ut ad unius antistitis regimen prædicta loca revertantur quæ in duos dividi non decuit sacerdotes.* Epist. 42 1038. D. apud Labb. t. 4 concil. t.

Ex his porro nemo est, qui non colligat Auxanium illum non fuisse Niciensem aut Cemelensem episcopum. Primo enim quis sibi persuadeat episcopum simile quid contra suum metropolitanum attentare ausum fuisse? Quis putet Auxanium duarum illarum civitatum episcopum, separationem sollicitasse, etiam cum sui honoris dispendio, siquidem ambitione factam unionem asserit. Denique ex verbis Hilari patet eum non fuisse provinciæ Alpium maritimarum episcopum,

ANNI CHRISTI

Nolumus inquit *in alterius provincia fratris alterum jus habere.... Habeat igitur Ingenuus provinciæ suæ pontificium.* Unde viri doctissimi suspicantur Auxanium Aquensem fuisse archiepiscopum. Annalium Massiliensium auctor Guesnaius contendit fuisse Massiliæ præsulem, p. 177. Si conjecturis indulgere liceat, verisimilius est hunc Auxanium non alium esse ab episcopo Aptensi Auxanio a nobis recensito. Et quidem convenit tempus quo sedit.

III. Dutherius.

De Dutherio nihil apud scriptores antiquos exstat: notumque sibi duntaxat ex annalibus Massiliensibus Johannis de Guesnai fatetur Jofredus. In illis ex Tolonensi in Provincia tabulario refertur vetus instrumentum, anno postmodum 1096. inter authentica relatum a Gilberto de Tarenta Provinciæ comite, cujus hæc verba: *Anno Domini J. C. nativitatis ejusdem 570. ad honorem Dei & gloriosæ V. M. atque sanctorum qui in ecclesia nostræ civitatis Toloni quiescunt in pace, amen. Præsentibus & futuris notum sit, quod ego Desiderius servus Dei Tolonensis episcopus ad perpetuam rei memoriam, in præsenti publico instrumento, & secundum tenorem ipsius, de aliis manibus scripto, collectæ sunt ex nobis vitæ omnium sanctorum qui in hac ecclesia quiescunt.... & in primis, &c. De sanctis Gratiano & Dutherio. Gratianus Tolonensis episcopus successor Adriani ex parte Italiæ ex Alberto prognatus fuit, floruit ex tempore Zenonis junioris II. nomine, ex tempore Chlodovei Francorum regis, & navigans ex parte Galliæ Narbonensis cum Dutherio Niciæ episcopo ad Toloni portum magna tempestate venerunt. Dictusque Gratianus post mortem Adriani factus est episcopus. Cum autem Saxones cum Hunnerico Vandalorum rege Gallias nostras invasissent, Tolonum etiam invaserunt, B. Gratiano prædicando in ecclesia & ad populum, dicti Saxones irruentes.... in templo B. Gratianum cum socio suo Dutherio, & cum multis aliis invenerunt... &... pro Christo immolaverunt......*

pag. 187. n. 4.

493. *anno Domini 493.... Quorum corpora Gratiani & Dutherii Christiani occulte & nocte tollentes, in agro juxta turrim sepelierunt 5. cal. Septembr.*

Hoc diploma Desiderii Tolonensis episcopi sublestæ fidei mihi videtur: neque enim sapiunt seculum VI. hæ formulæ: *ad perpetuam rei memoriam, in præsenti publico instrumento, &c.* Adde quod nullibi occurrat Adrianus hîc commemoratus Tolonensis episcopus.

Aliter D. Antelmi de initiis ecclesiæ Forojuliensis p. 148. *Intra annos 472. & 483. Crocus & Simplicius provinciales episcopi exilio mulctantur. Valerius Antipolitanus, Gratiannus Telonensis, Deutherius Niciensis præsules ejusdem Tyranni Evarici Wisigothorum regis jussu martyrio afficiuntur.*

IV. Magnus.

Magnus Cemelensis & Nicæensis episcopi nomine concilio Aurelianensi V. subscripsit per

549. Aëtium presbyterum an. 549. Interfuit & synodo Arelatensi anno 554. & titulum episcopi Cemelensis solum assumsit. 554.

V. Austadius.

Notus est Austadius ex Gregorio Turonensi, qui historiæ lib. VI. cap. 6. acta S. Hospitii referens, hæc de ejus obitu narrat: *Cum jam dies obitus ejus adpropinquaret, vocavit ad se præpositum monasterii dicens....* mitte nuntios ad episcopum civitatis ut veniat ad me sepeliendum, die enim tertio ab hoc egredior mundo....... *misit præpositus ad episcopum civitatis Nicensis qui ei hæc nuntiarent.... Adveniens autem Austadius episcopus beatum corpus studiosissime sepulturæ mandavit circa an. 581.* Porro vix quidquam 581. in hac diœcesi S. Hospitio illustrius: ejus vitam, abstinentiam, susceptos cruciatus, mortem pretiosam, prodigiaque refert Gregorius loco citato, & in libro de Gloria Confessorum c. 97. Locus ubi vixit prope Villam liberam situs est. Jofredus scribit esse peninsulam tribus circiter passuum millibus a Nicea urbe dissitam prope Herculei Villæfrancæ portûs fauces, versus Orientem, ex corrupto S. Hospitii nomine vulgo dicitur San-Sospir, ubi exstabant monasterii templi reliquiæ, quæ omnino destructæ sunt, ex quo arx ibidem jubente Victore Amedeo Sabaudiæ duce constructa est. Sancti corpus in ipsa cathedrali Niciensi etiam nunc asservari dicitur, ubi colitur 15. Octobr. Memoratur autem in martyrologio Romano die 21. Maii.

VI. Catulinus.

Catulinus, *al.* Catolinus Niciensis episcopus per vicarium interfuit concilio 2. Matisconensi an. 585. Taurinensi vero per se ipsum an. 588. ait 585. Johannes Columbi post Ludovicum de la Chieza in historia Pedemontana; sed quæ de hac synodo dicuntur minus certa habentur inter eruditos.

Post Catulinum aut fuit diuturnum interpontificium, aut illius successorum notitia periit, nulli enim ab an. 588. ad Siacrium & ad annum 777. integro fere seculo suppetunt episcopi.

VII. Siacrius.

Siacrii seu Syagrii vitam edidit in chronologia sanctorum monasterii Lerinensis Vincentius Barralis part. I. pag. 132. in qua ait Carolum Magnum profectum ad partes Provinciæ, ut paganos & infideles inde expelleret, & gentem ad fidem catholicam revocaret, venisse ad fines Cimellienses & Nicienses, regem Chimeriensem & duarum harum civitatum principes destruxisse & fugasse; habuisse in comitatu honestum juvenem Siacrium nepotem suum comitem Briensem; hunc patruum rogasse ut juxta ecclesiam in qua S. Pontii corpus sepultum erat sibi monasterium ædificari curaret; precibus annuisse Carolum, & Cimeliensem comitatum monasteriio dedisse; in eo virtutibus & miraculis insignem vitam duxisse Siacrium; deinde *Adriani papæ quinto anno, qui erat Domini 777. è monasterio abstractum primum episcopum civitatis Niciensis ordinatum fuisse, in eoque X. annis laudabiliter vixisse, virtutibus eximiis* 777.

ANNI CHRISTI

coruscasse; ac demum ejus animam x. cal. Junii, carne solutam, æthereas regiones, cum Christo perenniter regnaturam, conscendisse; corpus vero ejus sepulturæ mandatum fuisse in basilica sui monasterii a S. Pontio cognominati, *in quo primus monachorum pater exstiterat.*

Ex his porro quædam ab omnibus admittuntur, quædam a viris doctis ut falsa rejiciuntur. Ejus episcopatus veritas, tempus, sanctitas in confesso sunt apud omnes, non ita cætera, ac

1.° Quod Caroli Magni nepos, & imperator ejus patruus dicitur, stare nequit; Carolomannus Caroli frater, Pipini Brevis filius, natus est anno 751. & Siacrius anno abhinc vigesimo sexto factus est Niciensis episcopus.

2.° Quæ de Caroli expeditione in Provinciam dicuntur, ut falsa ab ipso Joffredo repudiantur: tempore siquidem Caroli Magni, inquit, nulli in Provincia erant pagani & infideles. Illud vero verbum, *regem Chimeriensem*, chimæricum plane est, cum nulla sit in vicinia urbs Chimera. Quod de regibus Cimeliensi & Niciensi destructis & effugatis dicitur, hoc minimè prorsus verisimile est; ac Cemelione quidem tunc, non modo non fuisse reges, sed nec cives nisi infrequentes probabilius dixerim, urbe olim a Longobardis vastata. Denique Niceam venisse Carolum Magnum scriptores reticent. Vide Cointium ad annum 775. num. 34.

3.° Petente Siacrio non nepote sed familiari & dilecto ex munificentia Caroli erectum S. Pontii monasterium non inficiamur. Inde quippe sequitur fundatorem illius merito censeri, sed nequaquam consequitur hunc Regem in illo tunc loco commoratum esse.

Denique quod Siacrius comes, & comitatus Cemeliensis illius monasterio concessus dicitur, Cointio placere nequit, nec enim, inquit, illis temporibus adhuc erecti erant comitatus.

VIII. Johannes I.

Johannes S. Siacrio successisse videtur anno
787. 787. ut asserit Cointius. Subscripsit concilio Narbonensi an. 791. juxta Cointium, aut 788. hoc modo: *Ego Johannes Cimelanensis episcopus S.* Catellus corrupte legit *Cunelanensis:* verum Cemelenensem in MS. codice archivi Narbon. se legisse testatur D. Bouche. Hincque adverte Magni, qui in concilio Aurelian. v. se Cemelensem & Nicaensem simul episcopum inscribit, successores lapsu temporis dictos fuisse aut Cemelenses aut Nicienses. Adverte insuper hunc Johannem cum successoribus ad finem x. seculi usque in vulgatis Niciensium episcoporum catalogis desiderari.

Columbus in noctibus Blancalandanis ex Andrea Duchesne lib. 2. historiæ Monmorancicorum cap. 2. refert Josephum Niciensem episcopum subscripsisse chartæ Raginfredi Carnotensis episcopi de restitutione monasterii S. Petri de Valle. At plurimum hic errat Columbus 1.° non secundo, sed primo capite libri secundi hæc Raginfredi charta refertur, 2.° non est anni 904. sed 955. 3.° quod præcipuum est, non subscribit

A Josephus Niciæ episcopus, sed archiepiscopus Turonensium.

IX. Frodonius.

Frodonii nomen exhibet charta, qua Miro & & Odila conjuges inter Nicienses potentissimi, castri quod olim dicebatur Rocca, nunc S. Andreæ, quartam partem cœnobio S. Pontii largiti sunt. Eam refert Joffredus p. 158. & sic explicit: *Facta chartula ista eleemosynaria sub die sabbati v. idus Decembr. anno Dominicæ Incarnationis*
999. indict. XII. regnante Rodulpho rege feliciter. Facta in castro Juris in præsentia D. Frod- 999.
B *donii episcopi.* Dicitur excerpta ex archivo cœnobii S. Pontii. Notæ chronicæ optime conveniunt.

X. Bernardus I.

Bernardus successit Frodonio, & an. 1004. 1004.
ratam habuit electionem Johannis in abbatem S. Pontii, ex diplom. in archivo ejusdem monasterii asservatis.

XI. Pontius I.

Pontius Mironis & Odilæ nobilium Niciensium filius, ut patet ex charta in Frodonio relata,
C cui post parentes subscribunt *Pontius & Bernardus & Miro filii eorum*, sedebat an. 1018. Certè 1018
anno * 1019. dat ecclesiæ S. Mariæ sedis Niciensis, plurima quæ charta enumerat apud Joffredum pag. 159. sic porro clauditur: *Facta autem donatione ista in mense Martio, in die Martis, hora tertia, anno XXV. regnante Rodulpho rege, indict. III.* Asservatur porro in arch. eccles. cathedral. Ex tabulario monast. S. Pontii cum Duranto Venciensi præsule sua subscriptione firmavit donationem loci de Revesto in comitatu Niciensi factam monasterio S. Pontii ab Odila & Leodegario conjugibus an. 1027. quo & obiisse dicunt. 1027.

D

XII. Gaufredus.

Gaufredus anno 1027. cooptatus legitur in episcopum Niciensem, & eodem anno vivere desiisse. Reperitur subscriptus ut testis una cum Astorgio Vapincensi episcopo in charta donationis, qua Bertrandus comes Forcalquerii multa concessit monasterio S. Michaëlis de Clusa. Illam refert Bouche in histor. Provinc. lib. 9. sect. 1. cap. 7. pag. 60. & sic clauditur: *Sunt testes Astorgius & Gaufredus episcopi Vapincensis & Nicæensis, & Benedictus abbas Clusensis. Facta ista dona-tione nonis Decembr. anno Dom. 1027. ind. XI.* 1027.
E *regnante Rodulpho in Gallia.* Easdem tabulas donationis affert Anton. Ruffy in histor. Gallica comitum Provinciæ. Vide tamen quæ diximus in Casto Vapinc. episcopo, consule quoque juniorem Ruffy in dissert. de comitibus Forcalquerii & J. Columbi in noctibus Blancadan. ubi hoc donum Ebredunensi ecclesiæ factum memorat, idque quod asseritur de Vapinc. & Niciensi episcopis, asserit ipse de Gaufredo Nemausensi, unde magna erroris suspicio exoritur.

* Sic legendum, non anno 1025. hic enim Rodulfus eo nomine tertius regnavit ab an. 994. ad an. 1034 ejusque regni annus 25. respondet an. 1019. certe minime convenit anno 1025. indict. III.

ANNI CHRISTI

XII. Pontius II.

Pontium hunc II. exhibet Joffredus ex diplomate quo hujus nominis episcopus oppidum Castri-novi sibi ex paterna hereditate obveniens cum villis adjacentibus cessit monachis S. Pontii. *Facta*
1030. *est hæc charta an. 1030. kal. Jun. ind. XII. regnante Rodulpho rege Alamandorum.* Certe vix possumus non suspicari hunc Pontium unum & eundem esse cum primo, atque adeo Gaufredum expungendum.

XIV. Andreas. I.

1032. Andreas Niciensem regebat ecclesiam an. 1032. quo interfuit donationi qua Leotgerius seu Leodegarius, ejusque uxor Odila & filii Raimbaldus, Petrus episcopus & Rostagnus nobiles, primariique viri Nicienses monasterio S. Verani, & ecclesiæ S. Mariæ Deauratæ prope fluvium Lupum in diœcesi Venciensi multa largiti sunt. Vide Barral. chronol. Lerin. pag. 365. Eidem S. Verani monasterio & Pontio ejus abbati plures ecclesias
1033. contulere Raimbaldus & Rostagnus anno 1033. *Hujusmodi autem donationis chartam 50. personæ propriis firmaverunt manibus, inter quos nobiliores exstiterunt ...... Petrus episcopus Sistaricensis, Adalbertus episcopus Antipolensis, Andreas episcopus Niciensis, &c.* Ibidem pag. 366. Vide t. 1. quæ diximus de Petro Sistaricensi episc.

XV. Nitardus.

Nitardus qui & Nectardus ac Nectarius dicitur, patria Niciensis, inquit Joffredus, pedum te-
1037. nuit an. 1037. ut colligitur ex donatione facta a Raimbaldo monasterio S. Pontii quam confirmavit, ex archivo illius abbatiæ. Memoratur cum laude ut bonus pastor in confirmatione dotis ecclesiæ S. Johannis de Oliva, prope rudera mo-
1040. nasterii S. Hospitii sitæ. An. 1040. adfuit dedicationi ecclesiæ S. Victoris Massiliensis XVI. idus Octobr. Cum Raginbaldo Arelat. episcopo, Benedicto Avenionensi & Odilone abbate scripsit parænesim ad *sanctam Treuvam Dei*, seu epistolam ad omnes archiepiscopos, episcopos, presbyteros & cunctum clerum per totam Italiam commorantes, qua illi præsules hortantur ad inducias servandas a feria quarta ad feriam secundam sequentem, eam servantibus bona omnia cupientes, mala, & excommunicationem infringentibus imprecantes. Refertur a D. Martenne t. 1. Anecdot.
1041. pag. 161. qui datam notat an. 1041. Reperio tamen in quadam scheda obiisse an. 1040. idibus Octob. sed id prædictis auctoritatibus prævalere nequit.

XVI. Andreas. II.

Andreas hic Nitardo successit. Pontius S. Verani abbas suum monasterium cum omnibus quæ habebat, abbatiæ Lerinensi tribuit, submisit, & univit. Charta refertur in chronol. Lerin. p. 366. *eam Durantus Venciensis episcopus firmavit*, ut & *Adelbertus Antipolit. episc. Andreas Niciensis episc. &c. Facta est autem hæc charta anno ab Incarnato*
1050. *Dei verbo 1050. ind. 2.* Concilio apud S. Ægi-

A dium habito cum pluribus aliis episcopis interfuit an. 1055. aut circiter. 1055.

XVII. Raimundus I.

Raimundus Niciensis episcopus erat an. 1064. 1064.
quo videlicet Baldo, Martinus presbyter, Rostagnus, &c. multa bona concesserunt ecclesiæ B. M. de Terio, in comitatu de Bolcano. An. 1067. 1067.
a Rostagno Rainardi & uxore ejus recuperavit decimas de venatione, &c. An. 1073. Petrus Vasensis* episcopus, filius Raimbaldi dat ecclesiæ Niciensi castrum Drappi, quod nunc comitatus titulum præfert, ea conditione, *ut episcopus Raimundus, qui nunc ibi famulatur ad præsens, & successores sui, illud habeant & possideant in secula seculorum ..... & ut nec iste præsul nec successores sui alienare, nec vendere, nec in vadimonium nihil possint facere, nisi in servitio Dei, matrisque Mariæ, Niciensis sedis, atque omnium sanctorum.* Raimundo vero, statim ac Drappi possessionem adeptus est, illius loci consules & incolæ fidelitatis sacramentum præstitere in ecclesia cathedrali. In veteri necrol. Lirinensi legitur: *Raimundus episcopus Niciensis obiit 2. cal. Febr.*

* Id est Vasionensis, de quo vide t. 1. col. 915.

XVIII. Bernus.

C Bernum in Niciensi cathedra ante Archimbaldum sedisse videri affirmat Joffredus, & argumento esse quandam donationem Archimbaldo factam, in qua habetur mentio de ipsius decessore *Berno*, cui Willelmus comes mansum unum dederat. Addit Bernum vixisse circa annum 1075. 1075.

XIX. Archimbaldus. I.

Nescio an non hallucinatus fuerit Joffredus in Berno, & an non pugnantia de his duobus episcopis locutus fuerit. De Berno dicit eum vixisse circa annum 1075. hic vero Archimbaldum &
D circa 1070. & 1078. infulas Nicienses gestasse notat. Sic enim de eo memorat in notis ad vitam S. Hospitii, Nic. illustr. part. 1. pag. 112. D. *Prope locum monasterii S. Hospitii ædificata est ecclesia S. Johannis de Oliva. Circa annum Dom. 1070. cum jam locus monachis destitutus esset, Laugerius Rostagni .... eam remisit Archimbaldo episcopo Niciensi, qui paulo post, anno scilicet 1078. eandem cessit monachis S. Pontii, & Ebrardo abbati.* Ut ut est, chartam hujusce postremæ donationis refert p. 164. Bouche, qui & hist. Provinciæ lib. 9. sect. 1. c. 9. p. 82. ex Frayle Diago lib. 2. cap. 73. exhibet testamentum Hermengardi Urgelli comitis, an. 1090. conditum, 1090.
E quo illius executores designat *episcopum de Nicia* &c. qui hic noster esse videtur. In veteri necrol. Lerin. jam citato hæc habentur: *nono cal. Dec. Obiit Archimbaudus episc. Niciensis.*

XX. Isnardus.

Isnardus qui & Isoardus, jam sedebat an. 1108. quo videns canonicos suos bonis & reditibus Deo dicatis male uti, constitutionem edidit, qua eos reditus illis partitur. Eam refert Joffredus, datam 6. nonas Julii, & firmatam subscriptionibus Petri Senec. Petri Venciensis, & Uberti Glandat. episcoporum,

Regebat adhuc an. 1110. uti patet ex quodam Petri successoris diplomate. Scio Isnardum ab Isoardo distinguere Joffredum, & contendere Isnardum anno 1109. è vivis sublatum fuisse, sed cum nullum momentum quo id probet adducat, & Martinengi catalogus unum hic & eundem sub Isoardi nomine recenseat, huic adhæreo, donec quid in contrarium evidentius repererim.

XXI. Petrus I.

Petrus memoratur in bulla Paschalis II. quæ sic incipit: *Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Petro Niciensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum, &c.* ubi recensentur bona Niciensis ecclesiæ quæ confirmat, & sic explicit. *Datum*
1115. *Tiberiæ ..... Anno Dominicæ Incarnat. 1115. indict. VII. pontificatus autem D. Paschalis an. 15. VI. idus Junii.* Anno sequenti 1116. Raimundum Berengarium Catalauniæ, Barcinonæ & Provinciæ comitem Romam proficiscentem comitatus est, una cum Forojuliensi & Antipolit.
1120. præsulibus. Ad eum scripsit Calixtus II. an. 1120. his verbis: *Filius noster Petrus Lerin. abbas & fratres ejus ad nos venientes, multa nobis bona de tua fraternitate dixerunt, quod eos & monasterium ipsorum paternæ caritatis intuitu diligas, protegas & sustentes.* Jubet tamen ut S. Torpetis ecclesiam eis a suis canonicis ablatam restitui curet. Legi alicubi illum interfuisse concilio Viennensi
1124. an. 1124. An. 1125. Honorius II. papa scribit Augerio [a] Regiensi, Berengario Forojuliensi, Petro Niciensi; & Manfredo Antipolit. episcopis, referens Lerinenses monachos, sibi a Saracenis timentes, & munitionem adversus illos aggressos, conqueri se ab illis non tantum non adjuvari, verum e contra sibi quasdam ecclesias ablatas fuisse. Unde ipsis mandat: *quatenus præfatas Lerinensi monasterio sine dilatione restituant,*
1129. *&c.* Idem S. Pontifex an. 1129. privilegium a decessore suo Paschali olim concessum renovavit & ampliavit diplomate, cujus initium: *in apostolicæ sedis speculâ, &c.* Multis bonis Templarios & S. Johannis Hierosolymitanos equites
1135. donavit Petrus anno 1135.

Raimundus Ausanni *Deo, B. V. M. & domino Petro Niciensi episcopo, ac canonicis, & hospitali* nonnulla largitus est, *anno ab Incarnato*
1136. *Domino 1136. feria sexta in præsentia Petri*
1137. *Niciensis episcopi.* Anno 1137. inceptam a decessore Isnardo Regularium canonicorum in sua ecclesia cathedrali institutionem executioni plane pleneque dedit, ea vero sub S. Augustini regula per 500. circiter annos perseveravit, quousque ecclesia B. Mariæ, arci novæ inclusa, cathedralis esse desiit. Illam confirmavit Innocentius II. diplomate ad Petrum directo, cujus hoc compendium est. *Statuentes ut ordo canonicus, qui secundum B. Augustini regulam, tuo laudabili studio est in Nicensi ecclesia ..... institutus, ibidem futuris temporibus irrefragabiliter observetur. De-*
A *cedentibus clericis, qui in præsentiarum in ea Domino famulantur, nullus eis, nisi regularem vitam professus, canonicus subrogetur. Obeunte quoque te, nemo ibi, præterquam Regularis, episcopus præponatur .... Data Pisis per manum Aimerici S. R. E. .... cancellarii, 3. cal. Aprilis ind. XIV. Incarn. Dom. an. 1137. pontificatus D. Innoc. papæ II. anno septimo.* Illam quoque institutionem eodem tenore confirmat Lucius II. papa, diplomate ad nostrum Petrum misso; in quo de monasterio S. Pontii addit: *Mandamus ut in eo monasterio abbas ..... per manus Niciensis episcopi benedicatur. Datum Laterani ....*
B *non. April. indict. VII. Incarnat. Dom. 1144.* 1144.
pontificatus D. Lucii secundi papæ anno primo.

His porro non obstantibus Guillelmus Ebredunensis archiepiscopus approbationem abbatis electi, ejusque consecrationem in eo monasterio sibi adjudicavit; sed facta a Petro ejusque canonicis de hac usurpatione apud S. sedem expostulatione, litteras scripsit ad Guillelmum Lucius II. jubens ut Pontiani abbatis consecrationem Petro episcopo & ecclesiæ Niciensi, sicut hactenus habuisse dignoscitur, in pace dimittat; ac illi qui in S. Pontii ecclesia electus fuerit, præcipiat, ut a
C Nic. episcopo benedictionem accipiat. Quibus nequicquam commotus Guillelmus prædictam *abbatiam Petro abstulit, & ad contemtum sedis apostolicæ, absque cujus auctoritate episcopum deponere nulli licitum est, in refutationem episcopatus, annulum de ipsius episcopi manu suscepit.* Hinc Romam profectus Petrus Eugenio rem totam exposuit. Indignatus pontifex scripsit Guillelmo v. calend. Maii, jubens ut proxima B. Lucæ festivitate suo se conspectui repræsentaret, & S. Pontii abbatem, omni occasione remota secum adduceret. Non paruit Guillelmus, unde & abbas depositus est, & dato decreto irrefragabili; causa cecidit archiepiscopus, & pro Petro pro-
D nuntiatum est. Diplomata refert Joffredus.

Anno 1148. Febr. 9. feria IV. Giraldus quidam Hierosolymam profecturus Johannem filium 1148.
suum in canonicorum numerum cooptari postulavit, & grati animi specimen editurus; *canonicis medietatem totius hereditatis suæ tradidit, & eos in possessionem induxit: medietatem vero aliam D. suo episc. P. in pignore pro 50. sol. Melguriensium obligavit.* Eodem anno canonicis suis *ad claustrum*, id totum dimisit, quod intra confines ecclesiarum cathedralis, S. Johannis Bapt. B. Pauli, & aulam episcopii includebatur; dedit & ecclesiam Villæ-veteris. Denique pluribus exantlatis laboribus, annorum & meritorum gravis è vita
E discessit, anno, ut videtur, 1151.

XXI. Arnaldus.

Arnaldus sive Arnaudus canonicus regularis & sacrista Arausicanæ ecclesiæ, ad mentem, & vi mandatorum Apostolicorum, quorum supra mentionem fecimus, Niciensis episcopus renuntiatus est, & quidem an. 1151. ut patet ex charta 1151.
remissionis decimarum factæ ab uxore Bermundi Giraldi, in qua dicitur: *de ea controversia talis pax & concordia facta est anno ab Incarnato*

[a] Ex his uberiùs refelluntur qui asserunt hujus episcopi mortem an. 1123. pridie id. Martii contigisse; quod idem jam probavimus ex concilio Viennensi an. 1124. cui adfuit, cum de eo in Regensibus actum est episcopis.

ANNI CHRISTI

Domino 1151. eodem ipso anno assumto Arnaldo Arausicensi sacrista *in episcopatu Nicienſi. . celebrante jam dicto episcopo Missarum solemnia*, & cetera quæ vide apud Joffred. p. 172. Anno
1152. sequenti 1152. conciliatoribus S. Lamberto Vencienſi & Petro Antipolitano præsulibus pactus est cum Laugerio de Graoleriis, qui juribus ecclesiæ detraxerat. Anno 1153. adiit Raimundum Berengarium comitem Barchinonensem & Provincialem, rogans ut ecclesiam sibi commissam sub protectionis suæ munimine susciperet: quod & præstitit dato diplomate mense Aprili feria quarta, præsentibus Petro Antipolitano, &c. In Carpentoractensibus episcopis * jam retulimus Raimundum eundem laudasse ecclesiæ Ebredunensi, & Guillelmo archiepiscopo nescio quas
1153. terras mense Octobri an. 1153. testibus Raimundo Arelat. Arnaldo Niciensi præsulibus, &c. Anno sequenti Venciam profectus, astitit cum Petro Antipolitano, S. Lamberto morienti,
1154. & mortuo parentavit. Exstat in archivo Ebred. ecclesiæ diploma Raimundi Barcinon. quo nonnulla Guillelmo archiepiscopo largitur, an. 1155.
1155. cujus testes sunt Raimundus Arelat. Petrus Forojul. Arnaldus Niciensis, &c. Ebredunum ad
1159. provincialem synodum profectus est an. 1159. in qua solemnem bonorum ecclesiasticorum cum suis canonicis partitionem fecit, arbitris electis Raimundo Vencienſi, & altero Raimundo Antipolitano episcopis, nec non Benedicto abbate S. Pontii; quam confirmarunt G. archiepiscopus Ebredun. G. præpositus, Raimundus Antipolit. Raimundus Venciensis. Testibus J. Glandat. &c. Niciam reversus a civibus a quibus diu divexata fuerat ecclesia, plenam ac integram satisfactionem accepit, mediatore Raimundo Vencienſi, &c.
1164. An. 1164. emit a Guillelmo de S. Albano jus, ut vocant, *Albergi* in castro Drappi. Conventionis chartam refert Jofredus. Idem quoque ei dimisit eodem anno Guido de Guerra, comes Ventimiliensis.

* In Guillelmo de Risole col. 904.

XXII. RAIMUNDUS II.

LAUGERIUS.

Raimundus Laugerius patria Niciensis, professione canonicus regularis, dignitate presbyter, canonicus & sacrista cathedralis ecclesiæ, quo titulo pluribus in chartis reperitur ejus nomen, post Arnaldum factus est Niciensis episcopus, se-
1166. debatque circa annum 1166. circa quem videtur ad eam dignitatem assumtus ex inventario rerum mobilium sacristiæ, quas in episcopum electus suo in officio sacristæ successori tradidit custodiendas.

XXIII. PETRUS II.

De Petro quidquid novimus, ejus cum monachis S. Pontii controversiis debemus. Tantum religionis defectum passum erat hoc monasterium, ut modica apud illud vestigia monasticæ professionis apparerent. Tanta erat rerum temporalium inopia, ut licet paucissimi vix utcumque possent de illius redditibus monachi sustentari. Verba sunt Lucii III. papæ ad hunc nostrum Petrum, cui facultatem dat, *ut ascitis religiosis, & prudentibus viris monasterium secundum Dominum & rationabiles institutiones absque contradictione & appellatione in melius ordinaret*. Verum illi in malo contumaces pastoris vocem audire renuerunt, & non tantum reformationis leges ab eo latas suscipere noluerunt, verum jura ejus parochialia attentarunt, unde excommunicationis sententiam in illos promulgavit. Obdurati monachi, nec emendare quod nequiter egerant, nec sententiam ipsam aliquatenus observare voluerunt. Quapropter rem totam ad Lucium detulit Petrus, ac ille datis litteris ad monachos, districte præcepit ut latam ab episcopo sententiam inviolabiliter observarent, & de tanto excessu facerent satis. Piis hisce monitis redeuntes ad cor, tandem an. 1184. mense 1184.
Septemb. congregati in capitulo monachi, coram urbis consulibus, aliisque plurimis, agnoverunt, Petrum *esse dominum & episcopum monasterii*, jus habere abbatem confirmandi & benedicendi, ac tam caput quam membra corrigendi, &c. Ibidem facta est abbatis electio coram episcopo, & postmodum in Niciensi ecclesia confirmata. Denique monachi expensas in itinere Romano factas episcopo persolverunt. Refert noster D. Estiennot fragment. t. 12. chartam Ildefonsi regis Arragon. & ducis Provinciæ qua cedit ecclesiæ Antipolitanæ jus hospitii in eadem civitate, cui subscribunt plures episcopi, inter quos est P. Niciensis, sed nescio utrum recte legerit, facile enim oculi falluntur in P. & R. initialibus litteris.

XXIV. JOHANNES II.

Johannes sedebat an. 1197. Apud Innocent. 1197.
III. lib. x. epist. 83. hæc de eo, leguntur. Litem habebat cum quibusdam religiosis diœcesis Niciensis, & quasdam contra illos litteras exhibuerat. Illi ad papam eas detulerunt, *conjicientes* easdem litteras esse falsas, crimenque falsi episcopo opponentes. Quo audito Innocentius Glandatensi & Senecensi episcopis judicibus in lite datis scripsit, ut ab ea decidenda abstinerent, seque litteras illas inspecturum. Interim Johannes, qui *tunc usque veras eas esse putaverat*, incidens in suspicionem ipsarum, adiit apostolicæ sedis legatum, & exposito, quod clericus, qui sibi familiaris fuerat, illas ab Innocentio se dixerat impetrasse, quodque penitus earum falsitatis ignarus, fuerit usus ipsis; quid sibi agendum esset ab eo quæsivit. Ejus autem consilio Pontificem adiit, & non sine rubore ei rem totam exposuit. Ille ipsum ab officio suspensum ad prædictos episcopos judices constitutos remisit, mandans ut postquam ab eo cum tribus episcopis super hoc canonicam purgationem receperint, eum ad idem officium restituant; illum vero quem dictas litteras constiterit procurasse, appellatione postposita puniant. Data porro est v. calend. Jul. anno decimo, id est anno 1208.

XXV. HENRICUS I.

Henricum sedisse an. 1210. habemus ex charta 1210.
privilegiorum civitatis Niciensis facta a Sancio fratre Raimundi Berengarii *pro octo millibus & quingentis solidis Januensibus. Actum in plano de*

ANNI CHRISTI

Arisana, sub Tenda domini prædicti comitis 1210. ind. XII. die Augusti 22. Et fuerunt testes dominus Henricus Niciensis episcopus, &c. habetur apud Bouche in addendis ad hist. Provinciæ t. 2. pag. 1062. Ad hunc episcopum multa pertinent quæ infra dicemus in Antepellicano.

XXVI. Sancius.

Sancium subministrat Augustinus ab Ecclesia in indiculo præsulum Niciensium ad annum 1212. Verum cum de eo nihil peculiare referat, nihilque de eo repererint in veteribus monumentis, qui ea evolvêre, ut Joffredus, liceat nobis de eo dubitare donec major lux affulserit.

XXVII. Antepellicanus.

De Antepellicano gravis hic exurgit difficultas. Illum admittunt Ludovicus ab Ecclesia in histor. Pedemont, Franciscus Augustinus itidem ab Ecclesia in serie præsulum Niciensium, Sammarthani fratres, &c. Joffredus vero illum expungendum esse affirmat, quibusdam rationibus probat, & alias promittit. Nos qui verum ubique quærimus, utriusque partis momenta referemus, ut cui adhærere debeat, æquus lector judicare possit. Unicum profert Joffredus, nempe quod Henricus & anno 1215. & multis etiam post annis vixerit: primo enim eodem anno, indicente Innocentio III. interfuit concilio Lateranensi, ubi pridie celebrationis concilii, opera Arriaudi Nemausensis, & Bertrandi Antipolitani episcoporum, definivit controversiam pro ecclesia & decimis Piliæ, cum Falcone abbate S. Ruffi. Secundo eadem conventio ad ipsius Henrici episcopi, & Falconis abbatis petitionem confirmata est, non solum ab eodem Innocentio, Laterani v. idus Novembris, pontificatus anno 12. (eodem scilicet mense, quo Antepellicanus asseritur Genuenses accersivisse) sed etiam successive a Gregorio IX. Perusii 19. cal. Februar, pontificatus anno secundo, Christi 1228. Tertio ad hæc tempora Nicienses, amicos fœderatosque habebant Pisanos Genuensium hostes, huc enim refert Joffred. epistolam P. archiepiscopi, consulum, universique populi Pisani, ad episcopum, consules, & populum Niciensem asservatam in tabulario ecclesiæ cathedralis, in qua renovatur antiqua utriusque civitatis amicitia, quam minime fuissent amplexi Nicienses, si partibus Genuensium studuissent. Hincque infert, quod si aliquid tunc in gratiam Genuensium actum est, privata duntaxat auctoritate factum, auctoribus Mirone Badato, & Antipolitano episcopo, cui nomen Bertrandus, & affinitate nominis deceptum Justinianum, & pro Antipolitano, scripsisse Antepellicanum.

Contra hæc pro altera sententia nonnulla militare possunt. Certe constat plures Provinciæ civitates, comite Raimundo Berengario V. nondum adulto & absente rebellasse, & nihil non tentasse ut se se in respublicas liberas everherent. Id testantur omnes historici, & de Arelate, Avenione & Massilia in confesso est apud omnes. De Nicia testatur Bouche, qui eam asserit in hunc finem cum Arelate fœdus inire voluisse, & cum Genua iniisse. Idque inde constat, quod prædictus comes eam tandem obsederit, & Genuensium auxiliis nequicquam obstantibus in deditionem acceperit 9. Nov. an. 1229. fidelitatis sacramentum ab ea acceperit, eique ministros & præfectos urbanos instituerit. Ad hujusce vero negotii auctores quod pertinet, Mironem Baddadum & Antepellicanum episcopum Niciensem nominant quotquot de rebus Genuensium scripserunt. Justinianus in annalibus Genuæ lib. 3. ad annum 1215. pag. 70. edit. Genuens. anni 1537. sic loquitur: *Eodem anno, mense Novembri Miro Baddado civis Niciensis, & Antepellicanus episcopus Niciæ, dederunt civitatem Niciensem reipublicæ Genuensi.* Unde vero id hausit? ut apparet ex *instrumento publico scripto per manum Marchisii & Oberti Spinolæ, qui fidelitatis sacramentum exceperunt, & arcem Niciæ everterunt, in qua præsidium habebant Arragonenses.* Petrus Bisarus histor. Genuens. lib. 3. ad finem, ad eumdem annum: *circa mensem Novembris Mirobaddadum civem Niciensem & Antepellicanum ejusdem urbis episcopum miserunt Nicienses, seque ultro reipublicæ tanquam vicinos & socios obtulerunt, ac in eorum tutelam & obsequium tradidere..... misit respublica qui suo nomine fidem & juramentum reciperent, & destruerent arcem.* Idem habet Ubertus Folieta, Genuens. hist. lib. 3. fol. 53. verso, ad annum 1215. Idem quoque Epiphanius Ferrarii Barnabita, in Liguria triumphante, pag. 244. ubi eumdem Niciæ episcopum nominat. Quod de Antipolitano episcopo dicit Joffredus, locum habere nequit, tum quia nullum jus in Niciam hic habebat, tum quia Antepellicanus Niciæ episcopus ubique asseritur, tum denique quia ex historicis videtur apertum, nec Antipolim, nec ejus episcopum adversus Provinciæ comitem rebellasse.

Hæc sine alicujus videntur ponderis. Sed minimè refellunt quæ ex certis monumentis eruuntur de Henrici episcopatu ad annum 1228. producto: quæ nullum locum tum Sancio, tum Antepellicano episcopis relinquunt.

XXVIII. Meinfredus.

Meinfredum episcopatum Niciensem possedisse an. 1238. agnoscunt omnes, qui de Niciensibus antistitibus scripsere, idque omnes inferunt ex charta venditionis jurisdictionis castri de Drappo, cum hoc tamen discrimine quod Joffredus chartam referens primam tantum ejus nominis litteram apponat & in ea notet apponi, Bouche vero Meinfredum ex integro exscribat his verbis: * *Anno a Nativit. Domini 1238. ind. X. mense Julii die 3. Notum sit omnibus....... quod ego Romeus de Villa-nova....... pro domino R. B. comite....... & ejus nomine, & pro necessitate ejusdem, vendo.... vobis D. Meinfredo episcopo Niciensi..... omne jus quod D. comes habet in castro de Drappo..... in Alberga..... Calvacata....... quista, &c.... pretio 80. librarum Januensium.* Notat J. Columbi post Furnerium in Ebred. MS. eum appellari Michaëlem an. 1242. in dissidio Aimari Ebred. archiepisc. cum Templariis Niciensibus.

* Hist. Prov. lib. 9. pag. 258.

1238.

ANNI CHRISTI

Monere debemus duos hic episc. inseri a nonnullis. Prior est V. hac sola initiali littera designatus an. 1242. ex charta Ebredunensis ecclesiæ quam inspexit noster Martennius. Alter est Henricus II. de quo Joffredus, in Antepellicano. Primus valde incertus est: tanta quippe in litteris majusculis æquivocatio, ut facile inter se se confundantur, & legentes in errorem inducant. De secundo vero major difficultas, vero enim propius est Henricum I. eundem esse qui ad an. 1228. pervenit; potuitque annum 1238. attingere, & adhuc plures.

XXIX. Petrus III.

Petrus cognomento Bonus, forte ex morum
1255. integritate & indolis bonitate, an. 1255. testis occurrit in veteri charta ecclesiæ Ebredunensis. An. 1256. testis est homagii exhibiti archiepiscopo Ebredunensi, a Jacobo Serene præposito, pro præpositura, ut refert Fornerius in Ebreduno
1257. MS. ad hunc annum. Die III. cal. Sept. anni 1257. Carolus I. rex Siciliæ, comes Provinciæ Sistaricensium civitati maxima privilegia concessit, & decretum circa matrimonia editum a Guillelmo VI. Forcalquerii confirmavit; sic porro explicit diploma: *Datum apud S. Remigium.... Testes sunt B. Forojuliens. P. Niciensis, &c.* Vetus mortuarium sacristiæ ecclesiæ cathedralis tradit ipsum obiisse an. 1262. inquit Joffredus.

XXX. Johannes III.

Johannem hic inserit Joffredus, & quidem
1270. an. 1270. quo tempore confirmata est antiqua societas inter canonicos Nicienses & Magalonenses: additque eandem amicitiam renovasse Johannem Niciensem & Guillelmum Magalonensem episcopos.

XXXI. Hugo.

Hugonem inducit Joffredus ex MSS. authenticis, inquit, & episcopatum gessisse affirmat anno
1291. 1291. officialemque, seu vicarium generalem habuisse Bernardum de Turretis ejus in episcopatu successorem. Eum prætermittunt alii auctores, qui de Nic. episcopis scripserunt; & de eo, ut & de nonnullis sequentibus pauca ex veteribus monumentis erui fatetur Joffredus. Exstitisse constat, sed ante annum quem illi primum assignat Joffred. Siquidem concilio Ebredunensi an. 1290. adfuisse constat B. Glandat. Hugonem Niciensem & Guillelmum Venciensem episcopos. Vide Martennium t. IV. Anecdot. pag. 209.

XXXII. Bernardus III.

DE CHIABAUDIS.

Bernardum de Chiabaudis, ex dominis de Turretis Joffredo debemus, qui ait eum vixisse
1300. an. 1300. & videri eodem obiisse die 6. April. ut tradit mortuarium vetus ecclesiæ cathedralis; sed amplius deberemus Joffredo, si quæ refert certissimis confirmasset argumentis.

XXXIII. Nitardus II.

Nitardi hujus II. nudum nomen invenio in quodam vetere MS. inquit Joffredus, qui & addit
1301. eum sedisse an. 1301.

XXXIV. Raimundus III.

Raimundi nomen per primam tantum litteram R. signatur in chartulario ecclesiæ cathedralis fol. 34. unde decepti Martinengus & Joffredus, Rostagnum pro Raimundo suffecerunt & quidem an. 1316. Certe constat ex bulla Johannis XXII. qua Guillelmus ejus pœnitentiarius creatus est episcopus an. 1317. ipsum successisse Raimundo.

XXXV. Guillelmus I.

Guillelmi ad sedem Niciensem institutionem habemus ex diplomate Johannis XXII. dato an. 1317. VIII. calend. Maii, in quo sic loquitur pontifex: *Pridem ecclesia Niciensis ordinis S. Augustini, per obitum bonæ memoriæ Raimundi episcopi Nic...... pastoris solatio destituta est. Nos qui provisionem ejusdem ecclesiæ dispositioni nostræ auctoritate apostolica ea vice duximus reservandam, ad te ordinis fratrum Minorum professorem; tunc pænitentiarium nostrum, litterarum scientia; vitæ virtus, altitudo consilii, discretionis maturitas, morum honestas, aliaque multiplicium dona virtutum tibi desuper concessarum, nobis sunt per familiarem experientiam non ignota........ te illi præficimus in episcopum & pastorem..... ac subsequenter per venerabilem fratrem nostrum Nicolaum episcopum Ostiens. tibi munus fecimus consecrationis impendi, &c.* Eundem Ebredunensi episcopo commendat. *Datum*, ut supra.

XXXVI. Rostagnus.

Rostagnus an. 1322. die 21. Maii notatur in libro obligationum. Frater nuncupatur, atque adeo religionis alicujus professus videtur, at cujus ordinis fuerit non exprimitur. An. 1326. adfuit per procuratorem concilio Avenionensi trium provinciarum, habito 18. Junii in monasterio S. Ruffi. 1322. 1326.

XXXVII. Johannes IV.

Johannem Rostagno suffectum asserit Martinengus in syllabo Niciensium episcoporum, eumque *fratrem* nominat, & vixisse notat an. 1333. Eum exscribit Joffredus. Certe Johannem *Artaudi* è Niciensi sede ad Massiliensem translatum fuisse an. 1334. asserit D. H. Suarez in epistola ad D. de Ruffy scripta Avenione an. 1656. probatque ex commentariis Vaticani. *Hæc*, inquit, *recenti adhuc memoria refero, quandoquidem commentarios Vaticani non ita pridem evolvi.*

XXXVIIII. Raimundus IV.

Raimundus, de quo jam plura in Venciensibus episcopis, ex Venciæ cathedra transfertur ad Niciensem auctoritate Johannis XXII. an. 18. ejus pontificatus, seu Christi 1333. ex registro ejusdem pontificis, t. 2. Hæc vero quo pacto, cum iis quæ asseruit Suarez, conciliari possunt, nisi forte memoria lapsus fuerit Suarezius circa annum. In Massiliensibus episcopis nobis ignotum diximus Johannem Artaldum, & reposuimus Johannem Gasqui, diximusque præfuisse an. 1334. ex actis consistorialibus Vaticani. Fortasse Johannes Guasqui 1333.

ANNI CHRISTI

Guasqui & Johannes Artaudi idem est episcopus, qui duplici cognomine vocabatur. His temporibus frequentes erant episcopatuum ad Paparum arbitrium mutationes.

XXXIX Guillelmus II.

Guillelmus apud eosdem obligationum libros
1335. notatur electus Niciensis an. 1335. die 7. Junii, quo solitum pensum se sacro senatui soluturum promittit. Interfuit concilio Avenionensi apud S. Rufum, & ejus statuta approbavit, sigillum suum appendens instrumento ea complectenti,
1337. *anno Domini 1337. ind. v. die 3. mensis Sept. pontificatus... Benedicti... papæ XII. anno tertio.*

XL. Philippus.

Philippus Gastonius ex episcopo Sedunensi, vulgo *Sion*, in Alpibus Helveticis, ad episcopa-
1342. tum Niciensem assumtus est an. 1342. Illum Joffredus præponit Guillelmo, sed præpostere, ut ex dictis in Guillelmo constat.

XLI. Guillelmus III.

Guillelmus Amesini patria Niciensis, dignitate præpositus ecclesiæ cathedralis, episcopatum
1345. auspicatus est anno circiter 1345. Cum Guillelmo S. Pontii abbate transegit de decimis abbatiæ. An. 1348. suum condidit testamentum, quo suæ ecclesiæ maximi pretii sacram supellectilem legato tradidit, ac universalem bonorum suorum heredem instituit, non fratrem suum Johannem Amesini, sed Petrum in episcopatu successorem. E vivis exemtus est eodem anno die 6. mensis Septembris, ex necrologio.

Sardine.

XLII. Petrus IV.

Petrus non ex natione aut patria Sardus cognominatus, ut Sammarthanis, Ughello & aliis placet, sed cognomento Sardine, sive Sardina dictus, civis Niciensis ex familia satis nota, cum esset ecclesiæ cathedralis canonicus, & prior B. Mariæ Villæ-veteris, in episcopum assumitur a Pontifice an. 1348. 6. Nov. de quo mentionem fieri in libro obligationum prælatorum ad annum usque 1354. die 26. Nov. se reperisse affirmat Ughellus. Coram illo, an. 1355. die 16. Maii, capitulo coacto, canonici eligunt Laurentium Pictoris præpositum ad transigendum cum Dominicanis super controversia legatorum relictorum conventui S. Dominici. Laudatur Petrus ob ædificatum odæum & ecclesiam cathedralem augustiorem factam. Actis aliis plurimis laude dignis migravit è vita 8. Martii incerto anno.

XLIII. Laurentius.

Laurentius Pictoris civis Niciensis ex præposito ecclesiæ cathedralis ad ipsam cathedram evectus est. An. 1360. una cum suis canonicis statuta condidit egregia ad rectum ecclesiæ regimen. Eodem anno Dei gratiam imploraturus secessit in Lerinense cœnobium, per totam Quadragesimam in eo mansit, monachos sacris ordinibus initiavit, quinque altaria in ecclesia majori consecravit,
1365. variasque in eis reliquias recondidit. An. 1365.

A interfuit concilio Aptensi, cujus acta edidit Martennius noster tom. iv. Anecdot. col. 331. Vitam cum morte commutavit die 12. Aprilis.

XLIV. Roccasalva.

Roccasalva quidam memoratur inter hujus ecclesiæ antistites an. 1374. ab Augustino Salutiensi episcopo in sua chronologia, a Sammarthanis, Ughello & Joffredo, qui postremus autumat ejus episcopatum pervenisse ad annum 1388. quo Nicia principum Sabaudiæ imperio se ultro subB didit. Quis porro sit hic episcopus incompertum; nisi forte idem existat cum fratre Roccasalva de Soleriis provinciali ordinis Prædicatorum in Provincia, uti suspicatur Joffredus, qui de eo agit in Petro episcopo an. 1356.

XLV. Johannes VI.

Johannes de Torna-forte ex Lantusca in comitatu Niciensi oriundus, fuit primum S. Pontii monachus, postea ejusdem cœnobii abbas, exinde translatus ad Lerinensem abbatiam, demum an. 1392.* ad Niciensem episcopatum evectus est, quo eodem anno sacellum novum S. Crucis 1392. *al. 1382.
C consecravit Lerinæ, & in eo reposuit S. Honorati sacras exsuvias, multasque alias sanctorum reliquias. Anno 1399. auctoritate pontificia fultus 1399.
repressit Raimundi de Agulto abbatis S. Pontii temerarios ausus, qui juribus suis non contentus, propria episcopi munia usurpare præsumebat. Potestate sibi facta ab Amedeo Sabaudiæ duce, Niceæ pro causis incolarum Drappi judicem constituit 15. Martii anno 1400. Compescuit & 1400.
assultus magistratuum laïcorum, qui jurisdictionem episcopalem impediebant. Demum vir per omnia laudandus, & a summis pontificibus ac principibus magno in pretio habitus è vivis abiit circiter annum 1401. multis ecclesiæ suæ donariis D oblatis.

XLVI. Franciscus I.

Franciscus Benedicti papæ XIII. referendarius Johanni suffectus est. Is an. 1405. eremitis 1405.
S. Augustini ædes concessit intra urbis mœnia, ne in posterum hostium & exundantis fluminis paterent incommodis. Pepigit & an. 1406. cum Carmelitis pro concedendo cœmeterio. Favit Benedicto XIII. eumque Avenione discedentem excepit Niciæ.

XLVII. Ludovicus I.

Ludovicus in Gallia Christiana Sammarthanorum & apud Ughellum dicitur in scriniis ecE clesiæ adnotatus Niciensis episcopus eodem an. 1406. Joffredus tamen eum tantum sedisse asserit circa annum 1408. & brevi è vivis sublatum scribit.

XLVIII. Johannes VII.

De Burgo.

Johannes de Burgo apud Sebusianos ortus, factus est Niciensis episcopus an. 1409. ex char- 1409.
tis illius civitatis, inquit Baluzius in annotationibus ad Galliam Christianam quadripartitam. Qui addit eum ad ecclesiam S. Papuli a Martino V. anno 1418. translatum, idque haberi ex libro

ANNI CHRISTI

provisionum prælatorum. Omittitur a Francisco Augustino ab Ecclesia. Joffredus ejus cognomen & patriam silet, ac translationem ad aliam sedem, de eoque nihil singulare refert, nisi quod eccle-
1410. siam S. Francisci consecravit an. 1410. ex marmorea inscriptione & archivo conventus Franciscanorum.

Clementis seu de Regiaco.

XLIX. Antonius III.

Antonius Clementis, seu de Regiaco, ordinis Minorum, vir doctus, & in sacra Theologia baccalaureus, ad Niciensem cathedram sublimatur a Martino V. an. 1418. III. idus Aug. ut ait Vadingus in annal. Minorum ad hunc annum. Quatuor fere annos hanc ecclesiam rexit, ut liquet ex libro obligationum & provisionum prælatorum.

L. Aimo I.

Aymonis episcopatum discimus ex diplomate Martini V. dato *populo civitatis & diœcesis Niciensis*, in quo postquam declaravit dudum provisiones omnium ecclesiarum cathedralium vacaturarum per translationes a se faciendas, se sibi reservasse, addit: *Postmodum ecclesia Niciensi ex eo vacante, quod.... Antonium, tunc Niciensem episcopum ad ecclesiam Bellicensem tunc vacantem..... duximus transferendum..... ad provisionem ipsius ecclesiæ Niciensis...... intendentes...... Demum ad Aymonem electum Niciensem, tunc priorem prioratus de Cassiano ordinis S. Augustini Biterrensis diœcesis, licentiatum in decretis, de nobili genere procreatum, & in sacerdotio constitutum*, &c. *providimus. Datum Romæ apud S. Petrum, XII. calendas Maii, pontificatus nostri anno V. Christi 1422.* Diploma integrum refert Joffredus, nihilque amplius de hoc addit episcopo.

Badati.

LI. Ludovicus II.

Ludovicus Badatus seu Badati, nobilis civis Niciensis, ex abbate S. Pontii creatus est episcopus Niciensis ab eodem summo pontifice Martino V. sexto idus Martii, an. 1428. ex libro obligationum. Illum ab hoc anno ad 1445. hanc ecclesiam rexisse, ac in synodo Florentina coram Eugenio IV. & postmodum in Basileensi contra religiosos cathedralis jura usurpantes rescripta obtinuisse; sub ejus regimine Guilhermum Felicis in sua obedientia papæ V. ac in provincia Provinciæ vicarium generalem, Niciæ existentem declarasse, cameræ Apostolicæ nullum deberi spolium super bonis canonicorum Niciensium vita functorum, ut pote regularium, affirmat Joffredus. Illius obitum consignat vetus necrologium 19. Junii, incerto anno.

Provana

LII. Aymo II.

Aymo Provana Pedemontanus ex dominis Lainiaci, decretorum doctor, monachus ordinis S. Benedicti, an. 1446. Niciense pedum gestabat. Illum nonnulli negant episcopum fuisse, sed ejus episcopatus ex actis publicis evincitur; tran-
1459. segit enim cum consulibus Niciensibus an. 1459. die penultima Augusti pro decimis; & anno se-

A quenti, ipse & Antonius Badati præpositus aliique viri è clero pepigere cum consulibus pro iisdem decimis, ut docet post Augustinum ab Ecclesia Josfredus ex archivo civitatis & ecclesiæ.

LIII. Henricus II.

Henricus olim Aconensis episcopus, Aimonem subsecutus est ex provisione Pii II. summi pontificis, inquit Petrus Joffredi, qui & addit videri eum cessisse è vita an. 1461. ex archivo 1461.
publico civitatis, ac eo anno sumtibus publicis constructum cœnobium S. Crucis Minorum S.
B Francisci de Observantia.

LIV. Bartholomæus. Chueti.

Bartholomæus Chueti vel Cuetus Sabaudus, seu verius ex Joffredo Delphinas, anno circiter 1462. XVII. calend. Maias Niciensem episcopa- 1462.
tum adeptus est, designante Pio II. papa: accepit in commendam abbatiam S. Pontii a Sixto IV. an. 1473. postulante domina Yolanda Sabaudiæ ducissa. Subscriptus habetur in codicillis Ludovici ducis Sabaudiæ, quibus agnoscit se habere Sudarium quod antea servabatur in ecclesia de
C Lireio, Parisiis VI. Febr. 1464. Consecravit an. 1464.
1467. altare ecclesiæ Brenodii apud Bugesios. Anno 1474. 5. Maii S. Crucis fratrum de Ob- 1474.
servantia oratorium sumtu publico ædificatum dedicavit. Idem præstitit an. 1482. in templo a 1482.
S. Dominici alumnis occupato, & ampliori forma renovato. Memoratur in investituris a Blanca Sabaudiæ ducissa factis in gratiam comitum Castrimontis anno 1490. Cathedralem ecclesiam ex 1490.
parte instauravit; sacristiam omnis generis supellectile locupletavit; sibi & canonicis sedilia in choro affabre facta addidit, & organum pneumaticum. Denique perpetuis seculis ob bene acta laudandus præsul ex hac vita migravit anno reparatæ
D salutis 1501. die 12.* Junii, sepultus in sacello * al. 13
S. Bartholomæi, quod in sua basilica construxerat, annuis ditarat proventibus & insignibus sanctorum reliquiis exornarat; & ut in eo commodius Missarum sacrificia celebrarentur, Divinique officii laudes peragerentur, sex sacerdotibus in commune viventibus, & ab ipso dotatis statuta a sede Apostolica approbata conscripserat.

Uriol seu Orcoli.

LV. Johannes VIII.

Johannes Uriol, *al.* Orcoli Viennæ in Delphinatu natus, patre Jacobo domino de Challes, matre Maria de Virieux, protonotarius Aposto-
E licus, canonicus Gebennensis, Lugdunensis ac Viennensis, prior commendatarius de Neuville & de Brous, præpositus B. Mariæ de Burgo, videtur tam in Niciensi episcopatu, quam in S. Pontii abbatia successisse Bartholomæo. Vivebat anno 1503.

LVI. Bonifacius. Ferrerius

Bonifacius Ferrerius Bugellensis, Eporediensis seu Hipporegiensis episcopus renuntiatus an. 1499. Niciensis ecclesiæ, post Johannem ut videtur, administrator fuit. Anno 1509. primum suum episcopatum cum Vercellensi commutavit

ANNI CHRISTI

ex cessione Johannis-Stephani, fratris sui, cardinalis, quo postea fatis functo eodem anno, Bonifacius ad Eporediensem ecclesiam rediit, ad quam regressum sibi reservarat. Creatus est cardinalis tit. SS. Nerei & Achillei a Leone X. an. 1517. & Hipporegiensem episcopatum in Philibertum nepotem transfudit. Romæ excessit è vivis 1543. mense Januario.

FERRERIUS

LVII. Augustinus.

Augustinus Ferrerius Bonifacii superioris germanus, Julii II. papæ cubicularius, S. Stephani Rodobii præpositus, multarumque in Pedemontii abbatiarum commendatarius, Niciæ episcopus 29. Novemb. 1506. nondum inauguratus ad Vercellensem ecclesiam translatus est, an. 1511. v. cal. Octob. inquit Ughellus Ital. sacræ tom. 4. col. 1122. diem postremum clausit an. 1536. Fateor hic omnia obscura videri, nihilque certi de ordine, quo tres hi postremi sederunt, suppetere.

ARSAGI.

LVIII. Hieronymus I.

Hieronymus Arsagi seu de Arsagis, Ughello de Anzago, Sammarthanis de Azarguis, Mediolanensis, monachus ordinis S. Benedicti, Mirandulæ præpositus & abbas Bremensis, Nicienscm
1511. ecclesiam assecutus est an. 1511. die 18. Nov. Interfuit synodo Lateranensi a Leone X. coactæ
1513. anno 1513. & 1514. Eo absente & Romæ ad eandem synodum degente, ecclesia B. Mariæ Carmelitarum consecratur per Antonium Barrai episcopum in partibus, an 1517. ut ex archivo Car-
1517.
1531. melitarum refert Petrus Joffredi. Anno 1531. mense Nov. a Francisco I. Galliarum rege diploma accepit, quo jure incolarum regni donatus est; ex eo porro diplomate discimus eum reginæ Eleonoræ Francisci conjugi fuisse ab eleemosynis.
Ex vet. regest. arch. reg. Paris.
1537. Eo præsule an. 1537. in hanc urbem convenerunt Paulus III. pontifex, Carolus V. Imperator, & Franciscus I. Galliæ rex pacis conciliandæ gratia; quæ cum sanciri non posset, induciæ pactæ fuerunt. Vixit Hieronymus ad annum usque 1542. diemque suum extra Romanam curiam obiit. Fuerat etiam abbas Angeriacensis, ut tomo 2. notavimus col. 1107.

Hoc postremo anno episcopus Salutiensis in suo catalogo, duos Hieronymos Ansagos fuisse Nicienses episcopos refert; habetque Nicolaum quemdam & Philippum (P. Joffredi, qui idem censet, addit & Bonifacium Ferrerium) inter eos intercessisse annis 1518. 1519. & 1521. sed duo primi Nizienses in Romania fuerunt episcopi, non Nicienses, & Joffredus ipse, quæ de illis circumferuntur, incerta esse fatetur. Bonifacium Ferrerium supra suo loco retulimus, & de eo hic posito non nisi subdubitans loquitur Joffredus. Denique unus exstitit Hieron. de Arsago, qui ab an. 1511. ad annum 1542. Niciensis fuit antistes, nuncupatus de Mirandula, cum illius oppidi præpositus fuisset, qui majus templum columnis exornavit; in eo enim legitur in marmore ibidem ad parietem exposita inscriptio: *Hieronymus ex Capitaneis de Arsago Mediolan. Patrit. episc. Niciæ, templum hoc incuria pene collapsum pilis communivit MDXXI.*

ANNI CHRISTI

DE CAPITE-FERREO.

LIX. Hieronymus II.

Hieronymus de Capite-ferreo dictus, inquiunt Sammarthani, Recenatus seu de Recenatis, inquit Ughellus, Alphonsi Neapolitani ex Ughello, Recenatensis ex Ciaconio, civis, & aulæ Romanæ advocati consistorialis, ex Bernardina Capoferrea filius, Romæ natus, vir excelsi animi, sub Clemente VII. & Paulo III. ad res maximas evocatus, thesaurarius Apostolicus, Datarius, ad reges Galliæ & Lusitaniæ legatus fuit. In demortui Arsagi locum Niciensem episcopatum adeptus est an. 1542. die 6. Februar. Paulo post, 1532.
hoc est an. 1544. diaconus cardinalis S. Georgii 1544.
in Velabro creatus est ab eodem Paulo; & dein vulgo cardinalis Capoferreus dictus est. Romæ obiit, & in æde S. Mariæ de Pace tumulatus est. Paucis annis Niciensem rexit ecclesiam, eamque cum regressu, abdicavit in gratiam Johannis Bapt. Provana. Jofredus hunc in suo catalogo post Johannem de Provana recenset, sed nullo certo fundamento.

PROVANA

LX. Johannes-Baptista.

Johannes Baptista Provana ex dominis Lainiaci, Francisci senatoris, & Mariæ de Aladio filius, ex protonotario Apostolico, canonico & thesaurario Taurinensis ecclesiæ, magnoque Sabaudiæ ducis eleemosynario episcopus Niciensis electus est. Hic primus in novo S. Reparatæ episcopali palatio sedem fixit, ubi prius fuerat domus S. Pontii abbatialis. Vitam cum morte commutavit an. 1548. 21. Septemb. ex Petro Joffredi, qui citat vetus mortuarium ecclesiæ cathedralis.

Philippum hic quemdam, ante Franciscum Lambertum inserit Joffredus, circa 1550. cujus cognomen & patriam silet, qui primus illum induxit, Augustinus ab Ecclesia, & de quo nihil admodum nancisci sibi licuisse, in iis, quæ ad manus suas devenere monumentis fatetur Joffredus. Certe non potuit sedere an. 1550. cum constet tunc episcopum fuisse Lambertum.

LAMBERTUS.

LXI. Franciscus II.

Franciscus Lambertus nobilis Sabaudus, patria Chamberiacensis, Philiberti Lamberti ex Philippa de Lotherio filius, Petri Maurianensis episcopi, & alterius Petri Casertensis præsulis frater, cum Romæ referendis supplicibus libellis operam navasset, episcopus declaratus est an. 1548. die 18. Jan. hoc est secundum præsentem computandi modum 1549. Joffredus ejus initium illigat anno 1552. sed hac in re virum doctum falli inde manifestum est, quod Paulus III. a quo Lambertum factum antistitem nobiscum agnoscit, ex hac vita migravit IV. idus Nov. 1549. Ex ejus epitaphio ejus gesta hic exscribo.

D. O. M.

Franciscus Lambertus Chamberiacensis, episcopus

ANNI CHRISTI

Niciensis, qui postquam Romæ, referendis suppli- A
cibus libellis, in utraque signatura, Paulo III. ac Julio item III. pontificibus maximis plures annos operam navarat, ab ipso Paulo huic populo Niceno in episcopum præfectus, spirituali ejus regimini, jam annos 32. incubuit: legationeque interea pro strenuo principe suo Emmanuele-Philiberto Sabaudiæ duce invictiss. apud Venetos biennio perfunctus, sacro mox generali concilio Tridentino adfuit. Nunc 65. annum agens, & infirmus ex gravi & diuturno morbo, ideo novissima sua memorans, hunc sibi lapidem in sepulturam poni Ludovico Balduino ejus vicario mandavit, hic in fide B
& spe mortuorum resurrectionem expectaturus, & vitam æternam. Tu vero, pie lector, si non eleemosynis, at saltem tuis ad Deum precibus illumina,
1583. *anno Redemptionis nostræ 1583. mense Aug.* Ergo 35. annos exegit in episcopatu.

PALAVICINUS.

LXII. JOHANNES-LUDOVICUS.

Johannes-Ludovicus Palavicinus Pedemontanus, ex marchionibus Cevæ, Julii Cæsaris filius, Marsicanus episcopus, inquit Ughellus, Sallutiarum primo episcopus designatus, inquit Joffre-
1583. dus, huc translatus die 7. Novembris 1583. C
1584. consecratus est anno duntaxat 1584. Carolum-Emmanuelem Sabaudiæ ducem, cum Catharina Austriaca uxore, ex Hispania reducem excepit
1585. anno 1585. Constitutiones synodales in aula pa-
1590. latii episcopalis Niciæ promulgavit 9. Maii 1590. Ysiæ, cum visitandæ diœcesi operam daret, extremo morbo affectus obiit 5. Nov. 1598. Ædium episcopalium sarta tecta curavit, sacras reliquias ornavit, & fundavit lampadem coram ipsis semper arsuram.

ROSINUS.

LXIV. CHRISTOPHORUS III.

Franciscus Rasinus, seu, ut habet Ughellus, D
Rosinus, dictus *Martinengus* in gratiam comitis Martinengi, patria Cercenascensis in Pedemontio, professione Minor de Observantia, munere ac dignitate concionator percelebris, theologiæ lector, guardianus, definitor ac minister provincialis; tum Carolo Emmanueli Sabaudiæ duci fuit a confessionibus; ac tandem ad archiepiscopatum Taurinensem nominatus, sed spe frustratus, ad Niciensem infulam a Clemente VIII. pontif. Max. evocatur die 23. Oct. 1600. sed nonnisi anno 1601. 19. Januar. episcopatum auspicatur. In episcopatu vitam egit innocentissimam, in pauperes largus fuit, & maximo E
animarum zelo flagravit: assiduus fuit in diœcesis visitatione, ecclesiarum cultum & morum reformationem pro viribus procuravit, Deique verbum constanter prædicavit, teste Joffredo. Egregias scripsit constitutiones synodales, ad quas decessorum suorum catalogum edidit, in quo tamen multorum præsulum nomina desiderantur. Demum ex hac vita migravit an. 1622. inquiunt Gallia Christiana quadripartita & Ughellus; sed melius 1620. 22. Augusti, hunc enim annum habet epitaphium ejus tumulo affixum in sacello corporis Christi, quod a fundamentis erexerat, & in quo ejus corpus humatum est.

ANNI CHRISTI

MALLETUS.

LXIV. PETRUS-FRANCISCUS.

Petrus-Franciscus Malletus Vercellensis, canonicus regularis Lateranensis, primo abbas S. Andreæ de Vercellis, & ejusdem ordinis Generalis creatus an. 1615. scripsit vitam B. Amedei Sabaudiæ ducis, indeque anno Christi 1622. factus est Niciensis episcopus, ac urbem 15. Maii ejusdem anni ingressus est. Per novennium sedit assiduus in sui gregis custodia. Excessit è vivis in tabifica lue, qua Nicæa correpta est, an. 1631. die 4. Novembris.

MARENGUS.

LXIV. JACOBINUS.

Jacobinus seu Jacominus Marengus a Monte-Regali in Pedemontio, primo rector monialium S. Margaritæ Cherii, tum archipresbyter ecclesiæ Carmagnoliæ, postea Salutiensis episcopus anno 1627. demum ad hanc cathedram translatus est ab Urbano VIII. an. 1635. die 18. Decem- 1635.
bris, intercedente Sabaudiæ duce Victore-Amedeo. Diem clausit extremum die 2. Januarii an. 1644. ex Hispanica aula reversus. De eo vide Ughellum in Salutiensibus episcopis, t. 1. Italiæ sacræ.

DE PALLETIS.

LXVI. DESIDERIUS.

Desiderius de Palletis, patria Vercellensis, professione canonicus Lateranensis, ex abbate S. Andreæ ejusdem urbis, Jacobini vacantem cathedram obtinuit ab Innocentio X. P. M. postulante Christiana Borbonia Sabaudiæ ducissa. Romæ consecratus est die 6. an. 1644. Anno sequenti 1644.
1645. 24. Febr. urbem solemniter ingressus est. 1645.
Sibi monumenta ære perenniora erexit, novam ecclesiæ majoris fabricam, ædificatam basilicam B. Mariæ de Saghesto, episcopalium ædium refectionem, & non modicum episcopatus redituum augmentum. Dum cathedralis ecclesiæ erectioni intenderet, ruinas collabantes fugiens, & in lapidem impingens, læso gravissime capite, animam statim efflavit medio mense Sept. 1655. ex Bouche hist. Provinciæ t. 2. pag. 1006. aliis 1659.

DE MORET.

LXVII. N....

N... de Moret nominatur ad hanc ecclesiam anno 1661. a serenissimo duce Sabaudiæ.

DE PROVANA.

LXVIII. HENRICUS III.

Henricus de Provana de Leiini, Carmelita discalceatus, episcopus Niciensis ab eodem duce renuntiatur, & sacrum munus auspicatur anno 1672. Ecclesiam cathedralem exornavit, ara principe è marmore constructâ. Fratres suos Carmelitas discalceatos in eam induxit ecclesiam, cui nomen B. Maria de Laghet, in qua prius rem divinam faciebant presbyteri seculares. Ad superos evolavit an. 1706. 29. Novembris, seminario bonorum herede constituto. Ab eo tempore, propter discordias Romanam curiam inter & serenissimum Sardiniæ regem ducemque Sabaudiæ exortas, sedes episcopalis vacat.

PRÆPOSITI NICIENSES.

PRæpositorum seriem hic exhibemus mutilam, quia nihil, præter ea quæ sequuntur de illis reperire potuimus, nec quidquam ex Niciensi civitate licuit mutuari.

I. N...... præpositus Niciensis an. 1200. unus fuit ex arbitris, a quibus quæstio sopita est inter Johan. episc. Niciensem, & Guillelmum præpositum S. Jacobi super decimis S. Stephani Thinensis.

II. R.... præpositus Niciensis testis occurrit in instrumento divisionis bonorum episcopatus Antipol. factæ an. 1242. 3. die Octobr.

III. Raimundus Calverie an. 1270. visitavit ecclesiam Magalonensem ad antiquam societatem & amicitiam inter utrumque capitulum renovandam, quod factum est hoc anno IX. cal. Nov. Vide Joffredum pag. 184.

IV. Guillelmus Amesini civis & præpositus Niciensis, postea ejusdem urbis episcopus.

V. Laurentius Pictoris civis Niciensis præpositus erat an. 1348. quo adfuit Guillelmo Amesini testamentum condenti. An. 1355. die 16. Maii electus est ad transigendum nomine capituli, cum Fr. Rocasalva provinciali FF. prædicatorum in Provincia, de certis controversiis. Acta vero transactionis quæ supersunt, leguntur facta 1357. Adhuc erat præpositus anno circiter 1360. quo creatus est episcopus.

VI. Bertrandus Sardine præpositus, notus ex pacto inito inter Franciscum episcopum, dictum Bertrandum, &c. & religiosos Carmelitas, an. 1406. 26. Julii. Jam præerat tempore Johannis de Tornaforte episcopi.

VII. Antonius Badati præpositus nominatur in instrumento anno 1460. quo Haymo episc. Niciensis & alii de clero componunt cum consulibus Niciensibus pro decimis. Hic præpositus dolens numerum canonicorum ad duodenarium esse redactum, qui antea erat duplo major, abdicavit se administratione bonorum & redituum capituli, quæ hucusque penes præpositum erat.

VIII. Johannes Andreas Grimaldi præpositus constituitur a Sixto IV. R. ponfice circa annum 1471. postea episcopus Grass.

IX. Philibertus Grimaldi frater Augustini Grimaldi episcopi Grassensis mortui an. 1532. fuit præpositus ecclesiæ Niciensis. *Du Fourny, amiraux de France.*

X. Johannes Bapt. de Provanis præpositura potiebatur anno circiter 1545. reservatis tamen centum nummis aureis pensionis annuæ Hieronymo de Capiteferreo episc. Niciensi.

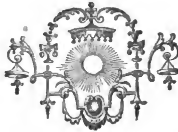
Qui sequuntur solo cognomine noscuntur, & quo tempore vixerint ignoramus.

N... Rossignoli.

N... Baudoin.

N... Baudoin præcedentis frater.

N... Germain.

UNICA EST ABBATIA IN HAC DIOECESI.

S. PONTIUS.

S. Pontii prope & extra muros Niciensis civitatis monasterium conditum legitur a Carolo Magno, pro S. Syagrio, primo hujus loci abbate, Niciensi postmodum episcopo, ipsius, ut aiunt, nepote. Verum uti regale Syagrii genus in dubium revocavimus, quando egimus de Niciensibus episcopis, ita nunc ancipites sumus de fundatione hujus monasterii, quæ Carolo Magno tribuitur. Neminem tamen dubitare videmus de tempore fundati cœnobii, cui constat S. Syagrium ut primum abbatem præfuisse ante annum 777. quo ad Nicienses infulas est assumtus. Loci patronus est S. Pontius martyr, & ut popularis fert opinio, Niciensis episcopus, ibidem sepultus. Processu temporis subjicitur hæc abbatia cœnobio Massiliensi, vi bullæ Urbani V. datæ anno quarto ejus pontificatus, VI. idus Febr. hoc est an. 1366. quæ tamen vix suum sortita est effectum ante annum 1433. quo Francisci Cravi monachi S. Pontii & prioris S. Ermentarii in diœcesi Forojul. precibus, in acta refertur coram officiali episcopi Niciensis, die 15. Januarii. An. 1473. Sixtus IV. pontifex Romanus hoc cœnobium misit in commendam, cujus deinde abbatialem mensam Niciensi episcopali annexuit, sed refragante urbis magistratu hæc unio rescissa fuit. Ita fere Petrus Joffredi in appendice ad Nicæam civitatem, ex quo præsertim hanc abbatum seriem hausimus.

Index abbatum.

I. S. Syagrius e monacho Lirinensi, primus abbas S. Pontii, factus episcopus Niciensis an. 777. migravit ad Dominum sub annum 787. x. cal. Junii. Ejus corpus in basilica S. Pontii conditum est.

II. Johannes I. in episcopali sede Syagrii successor, ipsi quoque in monasterii præfectura subrogatus vulgo creditur, sed id minime certum. Aliorum abbatum nomina ignorantur, usque ad alterum Johannem qui sequitur.

III. Johannes II. eligitur abbas anno 1004. v.* idus Maii, præsentibus Bernardo episcopo Niciensi & altero Bernardo præsule Antipolitano. Sub hæc tempora anno videlicet 999. Miro & Odila nobiles conjuges quartam partem sui castri de Rocca, *al.* S. Andreæ largiti sunt monachis; qua de re instrumentum habetur apud Petrum Joffredi pag. 158.

* *al.* VI.

IV. Benedictus interfuit concordiæ Arnoldum inter episcopum & canonicos Nicienses apud Ebredunum. Hæc autem inita est ante annum 1159. quo circiter suam in episcopum noxam consules expiarunt, ex archivo ecclesiæ cathedralis.

V. Bertrannus seu Bertrandus, sub quo multa dona monasterio facta sunt, subscripsit litteris consulum & civium Niciensium pro faciendo satis Arnoldo episcopo Niciensi, anno circiter 1159. Vide Niceam illustratam Jofredi.

VI. Ebrardus sedebat an. 1178. quo Archimbaldus episc. Niciensis ecclesias S. Mariæ & S. Johannis de Olivo ei contulit, ex tabulis S. Pontii.

VII. Petrus I. episcopus Niciensis beneficio Lucii papæ abbatiam velut in commendam suscepit an. 1184. Vide litteras pontificias in Nicæa illustrata Petri Jofredi.

VIII. Guillelmus I. an. 1200. fuit unus e sequestris concordiæ inter Johannem episcopum Niciensem & Guillelmum præpositum S. Jacobi super quibusdam decimis, ex archivo cathedralis ecclesiæ. Fortasse is est Wimus compendiose scribendo pro *Willelmus*, qui an. 1203. 7. Junii, licet jam successorem sortitus, reperitur in instrumento acquisitionis *grangiæ*, pretio quingentorum solidorum Genuensium, ex archivo domestico.

IX. Gilebertus & Guilabertus testis est anno 1201. in charta privilegiorum, quæ Sancius Provinciæ comes Niciensibus cessit, ex archivo urbis. Idem an. 1212. ind. XIV. undecimo cal. Augusti testis occurrit in instrumento donationis factæ Guillermo abbati Massiliensi a Roncelino vicecomite & domino Massiliæ. In quadam vero inscriptione apud S. Victorem hæc leguntur: *VIII. cal. Julii obiit. domn. Guillabertus S. Pontii Niciensis abbas.*

X. Bartholomæus I. paciscitur an. 1249. cum Niciensi capitulo, super juribus parochiæ S. Reparatæ. Idem est fortasse ac Bertholdus, qui reperitur anno seq. in archivo S. Pontii.

XI. Guillelmus II. de Bettra an. 1279. cum Petro & Raimundo de Chiabaudis fratribus definivit terminos castri & territorii S. Blasii, ex tabul. S. Pontii. Sedebat jam an. 1275. aut circiter ex dictis in Bonifacio episc. Diniensi.

XII. Petrus II. Palleta vel Pelleti obiit anno 1320. die 28. Octobris, & crastina sepultus est in claustro, uti liquet ex charta electionis successoris, quam habes inter instrumenta. Probatur insuper Petrum Pelleti fuisse abbatem ex litteris pos- Ch. I. col. 237. in append.
tulante monasterii procuratore, per notarium Jacobum de S. Elpidio, jussu Rainaldi de Scaleta senescalli Provinciæ scriptis VI. die Septembr. anni 1321. quibus attestantibus præpotentes viros civitatis Niciensis, post obitum dicti abbatis plurima cœnobii bona in rem suam convertisse, præfatus senescallus Niciensi judici injungit contra invasores quantocius inquirere, & ad ablatorum restitutionem cogere.

XIII. Manuel Renulfi monachus S. Pontii Niciensis & prior S. Mariæ de Asperomonte electus est in abbatem an. 1320. die 14. Novembr. An. 1337. testis est in quibusdam actis Niciæ scripto mandatis a Bertrando archiep. Ebred. pro hospitali S. Laurentii de Varo, ex archivo urbi.

XIV. Guillelmus III. disceptat cum civibus

Nicienſibus an. 1343. *al.* 1353. 18. Febr. & ultima Julii, qua die a ſententia contra ſe & Laurentium priorem S. Blaſii lata per officialem epiſcopi Nicienſis in gratiam ejuſdem epiſcopi, pro juribus & expenſis, quæ ſibi ratione viſitationum deberi contendebat epiſcopus, ad ſedem apoſtolicam appellavit; ex tabul. domeſtico, ubi memoratur etiam die 5. Decembris an. 1358. Interfuit an. 1359. die 24. Dec. capitulo generali habito apud S. Victorem Maſſil. Obiit Avenione anno decimo Innocentii papæ VI. hoc eſt 1362.

XV. Johannes III. prior S. Devotæ diœceſis Nicienſis eodem anno ſucceſſit, ex ſchedis domni Claudii Eſtiennot. Et certè in tabulario S. Pontii legitur Johannes abbas hoc anno 1362. amice compoſuiſſe cum Nicienſibus. Porro hic eſt Johannes de Tornaforti, poſtea electus abbas Lirinenſis anno IV. Urbani papæ V. hoc eſt 1365. vel 66. pro diverſo computandi more, ex actis pontificii Avenion. ac demum epiſc. Nicienſis.

XVI. Laurentius Audberti prior de Saletis in diœceſi Regienſi, Johanni ſuffectus eſt bulla Urbani V. data 5. Martii an. 1365. Ædes infirmis fratribus addictas reparavit an. 1367. 21. Nov. ex actis publicis Guillelmi Lamberti notarii. Rexit uſque ad annum tertium Gregorii XI. hoc eſt 1373. ex actis pontificii Avenion.

XVII. Alfonſus ex priore de Ventabreco diœceſis Aquenſis, fit abbas S. Pontii Nicienſis bulla Gregorii XI. data pontificatus ejus anno tertio. An. 1376. die 27. Febr. ſacrum collegium cardinalium, pro ſervitiis ſibi a monaſterio debitis Alfonſo abbati apocham dedit. Vivebat adhuc an. 1377. die XI. Septemb.

XVIII. Jacobus de Provana a Cariniano præerat an. 1390.

XIX. Raimundus de Agunto ſæpius diſputat de juribus cum epiſc. Nicienſi an. 1398. ex tabul. eccl. ſiæ cathedralis. De eo vide in Johanne VI. epiſc. Nicienſi.

XX. Ludovicus I. Azo an. 1422. locum dedit ſodalibus Miſericordiæ in eccleſia S. Reparatæ.

XXI. Ludovicus II. Badati *al.* Bardatus monachus Benedictinus abbatiam obtinebat an. 1425. Evaſit epiſc. Nicienſis an. 1428.[a]

XXII. Robertus de Rupecula eligitur die 14. Septembris an. 1428. ex inſtrumento Georgii Muzetti notarii. An. 1439. interfuit ſynodo Baſileenſi, in qua conqueſtus de Ludovico Badati Nicienſi epiſcopo, olim abbate S. Pontii, delegationem ab eadem ſynodo retulit inſcriptam 6. Julii ejuſdem anni Raimundo Talloni decretorum doctori, confirmato Siſtaricenſi, ratamque habitam in ſynodo Siſtaricenſi, vi cujus delegationis prædictus Raimundus Talloni tanquam judex & commiſſarius a ſacroſancta generali Baſileenſi ſynodo ſpecialiter delegatus, poſſit ac debeat cauſam ſeu cauſas, jam motas ſeu movendas inter præfatum epiſcopum & Robertum abbatem ſententia lata definire. An. 1441. die 14. Julii hominium exhibuit duci Sabaudiæ in manibus gubernatoris Nicienſis, de juribus feodalibus, quibus monaſterium in urbe, territorio ac diœceſi Nicienſi fruebatur. Tranſegit annis 1447. 30. Octob. & 1460. 17. Decembris cum civibus Nicienſibus de jure paſcendi & *ligniandi* hoc eſt ligna cædendi in variis partibus territorii ejuſdem urbis. Extinctus eſt an. 146....

(Ch. II. col. 241. in append.)

XXIII. Guillelmus IV. de Boleo in abbatem præfectus eſt bulla Pii papæ II. anno quinto ejuſdem pontificatus, ut liquet ex ipſius litteris ad Ludovicum Sabaudiæ ducem, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſex...... .. exto K. Auguſti, pontificatus quinto. An. ſeq. die 22. Martii quædam prædia locari permiſit. Obiit 6. Martii 1468. (Ch. III. col. 144. in append.)

XXIV. Humbertus[b] Mourandi, loci alumnus, major vicarius & ſacriſta, electione fratrum a S. Victoris abbate confirmata, Guillelmo de Boleo ſucceſſit, ex veteri commentario.

XXV. Bartholomæus II. Chuetti primus commendatarius & epiſc. Nicienſis an. 1473. ſub quo, ut videtur, an. 1476. 19. Jun. Jacobus Belmondi S. Pontii monachus, duci Sabaudiæ ab eleemoſynis factus eſt, & an. 1495. 13. Nov. Milanus Larde ejuſdem cœnobii monachus eandem provinciam accepit.

XXVI. Johannes V. Uriolus *al.* de Lauriol de Chales Nicienſis epiſcopus 1504.

XXVII. Claudius de Seyſſello olim epiſc. Maſſilienſis, poſtea Taurinenſis archiep. ex tabul. S. Pontii. Vide Auguſtinum ab Eccleſia, & J. B. Gueſnay in annalibus Maſſil.

XXVIII. Innocentius Cibo S. R. E. cardinalis Innocentii VIII. & Leonis X. nepos, 1520.

XXIX. Paulus Medici S. R. E. cardinalis Cæſis, titulo S. Euſtachii 1523. Biennio poſt, die 6. Octobris Guillelmus Vaſſador ſacri palatii auditor, abrogationis monaſterii S. Pontii, & ejuſdem unionis cum eccleſiæ cathedralis capitulo ſententiam irritam declaravit.

XXX. Honoratus I. Martelli ex Lantuſca; disjectas in urbis obſidione ædes monaſterii an. 1543. inſtauravit.

XXXI. Honoratus II. Martelli, ſuperioris ex Ludovico fratre nepos præerat, vel certe patruus ejus, an. 1548. quo ſententiam arbitrorum judicio ſubjectam, inter ipſum & monachos de reædificatione monaſterii, de re veſtiaria & alimentaria, aliiſque nonnullis, Johannes Baptiſta Provana epiſcopus Nicienſis tanquam delegatus a duce Carolo pronuntiavit, eamque laudavit ipſemet Honoratus abbas. Memoratur adhuc an. 1550. & 1569. quo poſteaquam an. 1567. 21. Martii cardinalis Strozzius archiep. Aquenſis & abbas S. Victoris Maſſilienſis, contra Franciſcum Lambertum Nicienſem epiſcopum volentem S. Pontii monaſterium viſitare commonitorias litteras obtinuiſſet, Honorato Martelli partes imponit, ut varia pro dicto monaſterio ſtatuta per viſitatores edita curet obſervari, die 22. Januarii

[a] Auguſtinus ab Eccleſia in recenſione abbatum dominii Sabaudiæ, adducit Ludovicum de Ponte Aſtenſem, ſub id tempus abbatem S. Pontii, deinde S. Petri Saviliani & S. Mariæ de Pinerolio.

[b] Duo nobis occurrunt abbates S. Pontii in tabul. Albienſi, Sebaſtianus de Orleaco 1468. & Johannes de Quercubus 1470. fortaſſe hic S. Pontius alter eſt a Nicienſi.

an. 1569. Diem clausit extremum Taurini an. A 1590. mense Januario, ex qua urbe corpus ejus ad S. Pontii relatum, ibidem ecclesiasticæ traditum est sepulturæ.

XXXII. Ludovicus III. de Grimaldis a Bolco olim episcopus Venciensis, unanimi fratrum consensu assumitur in abbatem commendatarium an. 1590. indict. III. die 23. mensis Januarii, & confirmatur x. Febr. ejusdem anni per abbatem seu vicarium abbatis S. Vict. Massil. uti constat ex publicis cum electionis tum confirmationis instrumentis, quæ habes in appendice. An. 1593. 24. Febr. transigit cum S. Pontii monachis; idque laudavit Clemens VIII. anno sequenti die 1. Junii. Obiit Niciæ 5. Febr. 1608.

Ch. IV. & V. col. 244. & 246. in append.

XXXIII. Honoratus III. Laugerius Niciensis ex dominis Rupeculæ fato fungitur 3. Decembris 1648. sub quo fortasse prolegatus Avenionensis bulla data an. 1610. die 10. Maii officium prioris claustralis, quod prius erat ad vitam, in posterum restringit ad tres annos.

XXXIV. Eugenius Mauricius serenissimi principis Thomæ a Sabaudia filius an. 1649. factus abbas, pedum dimisit an. 1656.

XXXV. Gaspar Lascaris ex comitibus Vintimiliensibus ac dominis Castellarii, sub Innocentio X. camerarius honorarius ac sub Alexandro VII. prolegatus Urbinensis, tum Bononiensis, ac demum Avenionensis an. 1658. abbatia donatur. Obiit episcopus Carpentoratensis die 6. Decembris an. 1684. Vide in prolegatis Avenionensibus t. 1. novæ Gall. Christ. pag. 848. Deinde titulus abbatialis vacavit usque ad annum saltem 1688. quo Henricus Provana episc. Niciensis, tanquam in hac parte apostolicus exsecutor auctoritate apostolica specialiter deputatus bullam Innocentii XI. datam an. præcedenti, v. idus Martii effectui mancipare intendit ultima die Maii. Cum scilicet tunc temporis abbatum incuria, ædificia monasterii partim diruta, partim caduca essent ac vix quinque monachi inibi degerent, ipsa quoque disciplina & observantia regularis inclinaret, atque, ut verbo dicam, monasterium tum in spiritualibus, tum in temporalibus ad certam ruinam vergeret; Innocentius summus pontifex plurima bona separavit a mensa abbatiali & addidit conventuali, multaque alia decernit, quæ vide in appendice, ut deinceps saltem duodecim choro addicti & quatuor laici seu conversi monachi in B dicto monasterio commorentur.

Ch. VI. col. 247. in append.

XXXVI. Thomas Provana filius comitis Horatii protopræsidis & præfecti * Sabaudiæ, missi a curia Sabaudiæ ad pacem Noviomagi, assiduè commorantis in curia Romana, & legati in curia Franciæ, hanc abbatiam obtinuit circa an. 1688. quam an. 1690. permutavit cum Petro Joffredi pro abbatia S. Mariæ de Alpibus ordinis Cisterc. in Sabaudia. Vivit hactenus Thomas matri ducis Sabaudiæ ab eleemosynis.

* *Commandant.*

C XXXVII. Petrus III. Joffredi auctor Niciæ civitatis illustratæ ex permutatione cum præcedenti factus est abbas. Obiit Niceæ die XI. Novembris an. 1692. sepultus ad S. Pontii in sacello S. Pancratii; qui dum viveret, Amedei II. hodie Sardaniæ regis studiorum moderator exstitit, eques SS. Mauricii & Lazari, historiographus, bibliothecarius, & eleemosynarius regiæ domus Sabaudiæ. Præter Nicæam civitatem, edidit quoque librum epigrammatum, &c.

Hucusque monasterium est sine abbate ob difficultates quæ Romanam inter & Sabaudam curias intercedunt.

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA
AD TOMUM III.
GALLIÆ CHRISTIANÆ
IN PROVINCIAS ECCLESIASTICAS DISTRIBUTÆ
SPECTANTIA.

QUÆ PERTINENT AD PROVINCIAM CAMERACENSEM.

Ecclesiæ metropolitanæ Cameracensis instrumenta.

I.

Editum a Miræo notit. c. 77.

Diploma Ottonis III. imperatoris, quo ecclesiæ Cameracensi & Herluino episcopo concedit mercatum, monetam, teloneum, &c. in castello S. Mariæ, vulgo le Casteau Cambresis.

OTTO Romanorum imperator Augustus. Agnoscat multitudo omnium fidelium nostrorum, quod nos Herluino episcopo, ob interventum Leonis episcopi & ceterorum, dedimus jus, fas atque licentiam faciendi, statuendi atque construendi mercatum cum moneta, teloneo, banno & totius publicæ rei ministeriis, in quadam proprietate sanctæ Cameracensis ecclesiæ, in loco qui vocatur castellum S. Mariæ, quod vocabatur antea Vendelgeias, quod situm est in pago Cameracensi ac comitatu Arnulphi comitis. Atque prædictum mercatum, monetam, teloneum, bannum cum tota publica functione, in proprium concedimus sanctæ Cameracensi ecclesiæ, tali tenore, ut nullus dux, marchio, sive comes, seu aliquis homo ullam potestatem habeat super memoratum mercatum, nisi cum licentia Herluini episcopi, suorumque successorum. Data XI. Kal. Maii an. Dom. Incarnat. millesimo primo, indictione XIV.

II.

Editum a Miræo ibid. c. 78.

Diploma S. Henrici II. imperatoris, quo eidem ecclesiæ ac Herluino episcopo, ejusque successoribus donat comitatum Cameracensem.

HEINRICUS divina clementia favente rex, omnibus fidelibus notum fieri volumus, qualiter nos tam animæ nostræ consultu, quam venerabilis Heriberti archiepiscopi Coloniensis interventu, Cameracensi ecclesiæ in honore S. Mariæ constructæ, comitatum Cameracensem hac nostræ auctoritatis præceptali pagina in proprium donavimus: præcipientes ut prælibatæ sedis Erluuinus episcopus, suique successores liberam dehinc habeant potestatem, eundem comitatum in usum ecclesiæ supradictæ tenendi, comitem eligendi, bannos habendi, seu quidquid sibi libeat, modis omnibus inde faciendi. Signum domini Henrici regis invictissimi. Eberhardus cancellarius, vice Willegisi archicapellani recognovit. Data XI. Kalendas Novembris indictione V. anno M. VII. anno domini Henrici secundi regni VI. Actum Aquisgranensi palatio.

III.

*Charta Nicolai episcopi Cameracensis altare de Harceiis, &c. Oduino abbati * Cellensi concedentis.*

* S. Ghislain.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Nicolaus divina miseratione Cameracensium episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Si per scripturam, quæ ait; *vide cui des & erit gratia in donis tuis multa*, qualiter quibusve largiendum sit edocemur: arguendi sumus, si super indiscreta largitione judicamur. Proinde regalem Cellensem S. Gisleni ecclesiam, quæ ad manum imperialem respicit, debito honore venerantes, reverendi fratris nostri Oduini ejusdem ecclesiæ abbatis piæ petitioni condescendimus, atque pro salute & memoria parentum nostrorum, qui ibidem sui judicis adventum præstolantur, altare de Harceiis cum appendiciis suis Grandi ecclesia & Scambrusia, altare etiam de Blateren libera & sine persona, salvis nostris & ministrorum nostrorum debitis, præfatæ Cellensi ecclesiæ, consilio clericorum nostrorum concedimus. Ad arcendas itaque quorumlibet importunitates, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores, quoad resipuerint excommunicationis sententiam promulgamus, atque canonica subsignatione & sigilli nostri impressione hujus nostri decreti paginam assignamus. Signum Theoderici eorumdem altarium archidiaconi. S. Johannis, Alardi, Theorici archidiaconorum. S. Gerardi decani & archidiaconi. S. Guidonis, Gualterii, Guirinboldi sacerdotum, Guerimboldi, Guillelmi, Hugonis levitarum. Hugonis, item Hugonis, Eustachii, Gualcherii, Gualterii, Vincentii, Radulfi, Rotberti, Pipini canonicorum. Actum anno Incarnati verbi M. C. XXXVIII. indictione I. præsulatus dom. Nicolaii 2°. Ego Guerimboldus cancellarius scripsi & recensui.

1138. *Ex chartario Gisleniano. Ecclesiastici 12. 11.*

Vide apud Miræum inter Belgica diplomata pag. 121. Conradi II. diploma, quo tempore Nicolai I. episcopi, Cameracensis ecclesiæ bona confirmat.

IV.

Conradus II. imperator suo præcepto confirmat ecclesiæ Cameracensis privilegia & possessiones, in gratiam Nicolai I. episcopi.

CONRADUS, divina favente clementia, Romanorum rex secundus. Nicolai Cameracensis episcopi precibus annuentes, collata ecclesiæ suæ a prædecessoribus nostris privilegia dignum duximus confirmare; ut quod præcedentium imperatorum & regum Pipini, Caroli Mag. Ludovici, Arnulfi & Ottonis ecclesiæ Cameracensi dedit & confirmavit auctoritas, nostro roboretur auxilio. Auctoritatis igitur nostræ præcepto, jura & honorem Cameracensis

ecclesiæ roborantes, subsignatas possessiones præfatæ sedi Cameracensi, ad utilitatem præfati episcopi, & successorum suorum, irrefragabiliter assignavimus civitatem, quæ Cameracus nuncupatur, cum justitiis, districtibus, moneta, molendinis, aquis, aquarumque decursibus, ecclesiis, villis, quæ hactenus episcopalis possessionis exstitisse constat. Abbatiam etiam S. Gaugerici, comitatum totius terræ Cameracensis, castellaniam, casaturas & hominia, quæ de feodo episcopi esse constat: ad hæc Novum-Castellum cum justitiis, districtibus, moneta, molendinis, aquis, casatis; forestum etiam tendens in longitudine a Sanasionis monte usque ad illum locum, ubi duæ Helpræ cadunt in Sambram, in latitudine a villa quæ dicitur Barsis, & loco qui vocatur Gorgunes, ita ut Sambra decurrit, &c. Porro ad conservandos honores & regni nostri fines, præfato episcopo & successoribus suis, interventu conjugis nostræ Gertruidis reginæ concedimus, ut in nostra & successorum nostrorum manu & tuitione, irrefragabiliter permaneant. Præterea novam illam consuetudinem, quæ vulgo Gavena dicitur, quam solet comes Flandrensis exigere, prædicto filio nostro Nicolao episcopo, civitati, ecclesiæ & territorio Cameracensi, ex regalis auctoritatis beneficio remittimus; statuentes, ut nullo in posterum tempore liceat Flandrensi vel cuilibet comiti secularive personæ ad prædictam consuetudinem manum mittere vel ecclesiæ Cameracensis pacem super injustis vexationibus fatigare. Hujus rei testes sunt Arnulfus Coloniensis archiepiscopus, Henricus Leodiensis, Vernerus Monasteriensis, Ortliebus Basiliensis, Philip. Osenbrugensis, Albero Verdunensis, Anselmus Havelenburgensis episcopi, &c. Heteemannus Palatinus comes de Rheno, Henricus de Lemburg & frater ejus comes Waleramus de Arlon, Otto comes de Rinecka & filius ejus Otto, Ludovicus comes de Lon, Adolfus comes de Monte, Hugo comes de Dagesburg, Otto comes de Ravensberg, Otto comes de Duras, Henricus comes de Gelren, &c. Ego Arnoldus cancellarius vice Henrici Moguntinensis archiepiscopi & archicancellarii recognovi. Anno Dom. Incarnat. M. C. XLVI. ind. VIII. III. Kal. Januarii, regnante Conrado Roman. rege II. regni ejus octavo. Data est Aquisgrani in regio palatio.

V.

Litteræ Philippi Flandrensium & Viromanduorum comitis, de Gavallo, seu censu sibi debito ab ecclesiis, a quo tamen liberat ecclesiam majorem Cameracensem.

1189. PHILIPPUS Dei gratia Flandrensium & Viromandorum comes, cunctis fidelibus, &c. Vestra noverit universitas, quod intuitu eleemosynæ nobis collatum nos & pater noster Theodoricus a majore ecclesia B. Virginis & aliis conventualibus ecclesiis, per earum villas in comitatu Cameracensi recepimus * Gavallum; & tactis sanctorum pignoribus publice juravimus, quod in ecclesiis dictis Deo servientes & res eorum, si deprimerentur injuste, pro nostro posse, contra quoscumque conservaremus; & hoc beneficium, non ad alium quam ad legitimum heredem Flandriæ transferremus. Hoc cautela sanæ circonspectionis determinato, quod in terris episcopi Cameracensis, & dominicatis ecclesiarum, & feudis earum, non poterimus gavallum accipere. Et si vel emptionis titulo, vel alio modo transeant in alienum quodcumque dominium, terræ quæ prius solverunt gavallum, cum sua causa transire debent & onere, & comiti Flandrensi gavallum solvere: præstiti reverentia sacramenti, nulli domino præfati comitatus gavalli collectionem & receptionem condonare, neminem inde possumus feodare. Si necessitas ingruerit, in sanctorum villas ad exercitium juris & dominii, nonnisi vocari debemus intrare. Si enim per aliquos malefactores, damnum vel injuria ecclesiis, vel ecclesiasticis personis, vel earum rebus illata fuerit, & hoc auctoritate ipsarum ecclesiarum vel ministrorum ac personarum earum, officio & potestate sibi dumtaxat ab ecclesiis concessa, poterit emendari; ad nostrum non tenentur confugere patrocinium. Si vero per ipsas ecclesias, vel earum ministros damnum vel injuria emendari non poterit, tunc demum contra suos malefactores ad nostrum debent patrocinium convolare, nec alterius postulare auxilium quam nostrum, nisi ecclesiasticæ censuræ dignitatem. In quibus si malefactores justificaverimus, nos solo contenti gavallo, delicti pœnam dominis quorum est villa, vel villæ, integre reservabimus. Nec debemus contra dominorum jura malefactorum versutias fovere, si qui de suis hominibus ad nostrum patrocinium voluerint confugere. Hæc est autem colligendi gavalli mensura & ordo. Carruca debet dare dimidium modium frumenti & dimidium avenæ, manuoperator qui terram cultivam non habet, debet unum mencaldum frumenti, & unum avenæ ad mensuram Cameracensem, Cameracique suum tenentur comportare gavallum ad locum eis prædictum. Post messes collectas, nostri servientes submoneant ministros ecclesiarum, ut infra quindecim dies post submonitionem eorum, paratum sit gavallum. Quod si post quindecim dies non fuerit solutum a debitoribus, ecclesiarum auctoritate cogetur solvi, cum pœna delicti, cooperante nostra potestate. Hujus autem sacræ paginam pactionis, &c. Actum anno Verbi incarnati M. C. LXXXIX. Signum domini Petri Atrebatensis episcopi. S. Johannis abbatis S. Vedasti. S. Heriberti abbatis S. Auberti Cameracensis. S. Gerardi abbatis S. Sepulchri Cameracensis. S. Hugonis beatæ Mariæ decani. S. Heriberti decani S. Gaugerici. S. Waltheri majoris ecclesiæ scholastici. S. Vincentii scholastici S. Gaugerici. S. Henrici cantoris B. Mariæ. S. Johannis cantoris S. Gaugerici. S. Roberti Atrebatensis advocati, domini Bethuniæ. S. Michaelis constabularii. S. Johannis capellani Insulensis, &c.

* Gavallum. Idem ac Gavalum, Gablum, Gabella, estque tributi vel census quædam species.

VI.

Fredericus Romanorum rex præcepto suo confirmat privilegia, & libertates ecclesiæ Cameracensis, in gratiam Johannis episcopi quem principem & consanguineum suum appellat.

FREDERICUS Dei gratia Romanorum rex, semper augustus, & rex Siciliæ. Universis Christi fidelibus, quibus præsentes litteras videre contigerit, gratiam suam, & omne bonum. Ad vestram volumus notitiam pervenire, quod cum dilectus & fidelis princeps & consanguineus noster Johannes Cameracensis episcopus facto nobis hominio, & præstito juramento fidelitatis, cum integritate universi juris sui tam in privilegiis quam aliis, quæ ipse vel antecessores sui ab antecessoribus nostris regibus, vel imperatoribus, tam Othone (dum esset Catholicus) quam aliis, obtinuerant, plenariam investituram de regalibus suis in solemni curia Aquisgrani recepisset a nobis; ad ipsius instantiam litteras, quas contra eum, & in præjudicium Cameracensis ecclesiæ, cives ejus Cameracenses super consuetudinibus ipsorum, vel aliis confirmatis, vel concessis à nobis, ipso absente & ignorante, & ante investituram suam impetraverant, per sententiam principum revocavimus, & decrevimus penitus non valere. Episcopum ipsum, & ecclesiam suam in protectionem regiæ magnitudinis recipientes, & omnes ecclesiæ suæ libertates, & jura universa ei corroborantes. Ad cujus rei memoriam hanc paginam inde conscriptam sigillo nostro jussimus muniri. Testes hi sunt: Moguntinus & Treverensis archiepiscopi: Osnaburgensis, & Monasteriensis episcopi: major Præpositus B. Petri in Colonia, Godefridus S. Severini in Colonia canonicus,

& Regis capellanus, magister Michael canonicus Cameracensis. Dux Bavariæ, dux Lotharingiæ, dux de Lemborc, comes de Los, comes de Hostade, comes Juliacensis Germaniæ, comes de Diest, Walerannus comes de Lussenborc, Henricus de Dunes, & multi alii. Datum Aquisgrani in solemni curia, ab Incarn. Dom. M. CC. XV. IV. Kal. Augusti, indictione III.

VII.

Ex autographo.

Charta Willelmi episcopi Cameracensis sepulturam in monasterio Feliniensi eligentis.

1292. UNiversis præsentes litteras inspecturis Guillermus Dei gratia Cameracensis episcopus salutem in Domino sempiternam. Noverit universitas vestra quod nos ob devotionem quam habemus ad monasterium B. Mariæ de Felines Cisterciensis ordinis, Atrebatensis diocesis, & ob specialem affectum quem habuimus & habemus ad personas loci ejusdem, tam nunc viventes quam quæ jam humano generi commune mortis debitum exsolverunt, & quia spem & fiduciam concepimus speciales, quod tam nos quam bonæ memoriæ dominus * J. quondam Leodiensis episcopus dominus noster & consanguineus carissimus, debeamus apud Dei misericordiam orationum earumdem suffragiis adjuvari, nostram eligimus, acceptamus & determinamus expresse & irrevocabiliter sepulturam in prædicto monasterio, una cum domino nostro consanguineo memorato: ita quidem, quod tam nos quam ipsum idem sarcophagus contineat, & in signum perpetuæ societatis uniat corpora defunctorum, quorum in vita per veræ caritatis glutinum junxit affectus identitas animorum. Quod si forsan aliquo tempore contingeret nos de corde nostro aliquid specialiter ordinare, id nihilominus ratum esse volumus & immutabiliter observari. Ceterum ut amoris affectum quem ad dictum monasterium & personas ejusdem habemus & habuimus ostendamus operis per effectum, & ut præfatæ personæ eo devotius, eoque ferventius, inter orationum sacrificia & divinæ laudis cantica apud Deum tam dicti domini & consanguinei nostri prædicti quam nostræ salutis commoda prosequantur, quo per nos senserint devotiori caritate impensa bonorum temporalium se munitos: nos tam pro domini & consanguinei nostri prædicti salute, quam nostra, facimus & instituimus in monasterio prædicto capellaniam unam perpetuam valoris viginti librarum Turonensium annui & perpetui reditus sub hoc modo, videlicet quod nos in pactum & conventionem legitima deducimus & promittimus bona fide, quod nos acquiremus & assignabimus pro capellania prædicta ad opus & nomine ipsius, viginti libras Turonenses annui & perpetui reditus quitti & liberi monasterio supradicto; & quod nos de anno in annum donec prædictum annuum reditum acquisierimus & dicto monasterio assignaverimus, prout superius est expressum, solvemus integre de nostro proprio dictas viginti libras annui reditus pro dicta capellania, & nomine ipsius sæpedicto monasterio anno quolibet, die quo celebrabitur anniversarium domini nostri & consanguinei supradicti. Damus insuper ex nunc pro pitantia & nomine pitantiæ abbatissæ & conventui præfati monasterii, centum solidos annui & perpetui reditus monetæ prædictæ convertendos in perpetuum nomine pitantiæ in refectionem personarum dicti monasterii annuatim die quo celebrabitur anniversarium dicti domini & consanguinei nostri quandiu vixerimus, & post mortem nostram etiam eodem die quo cum suo nostrum volumus anniversarium perpetuo celebrari. Insuper damus ex nunc eidem monasterio quadraginta solidos monetæ prædictæ annui reditus de quibus ordinamus & volumus diebus quibus dum vivimus anniversarium dicti domini & consanguinei nostri, & post mortem nostram

*Johannes de Flandria.

A nostrum cum suo celebrabitur prout superius expressum est, capellano cuilibet dicti monasterii qui celebrationi dicti anniversarii præsens erit duodecim denarios Turonenses assignari. Residuum vero dictorum quadraginta solidorum in emptionem ceræ volumus applicari, sex cereos annuatim inde confici, & eos quandiu anniversarii prædicti celebrabitur officium anno quolibet in loco celebrationis accendi. Ad hoc autem tam prædictos centum quam quadraginta solidos Turonenses annui & perpetui reditus promittimus bona fide acquirere & assignare in perpetuum, & etiam solvere monasterio sæpe dicto sub eisdem modo & forma, tenore & conditionibus qui de viginti libris Turonensibus pro capellania acquirendis, assignandis & solvendis superius sunt ex-
B pressi. Intelligimus autem quod illi duntaxat capellani dicti monasterii dictos duodecim denarios Turonenses percipiant, qui pro dicto domino & consanguineo nostro ac nobis missas prædicti die anniversarii celebrabunt. In quorum omnium testimonium, & ut præmissa omnia robur obtineant firmitatis, præsentibus litteris sigillum nostrum duximus apponendum. Datum anno Dom. M. CC. XCII. feria V. post octavas beatorum apostolorum Petri & Pauli.

VIII.

De facultate concessa solis pauperibus vescendi lacte & butyro tempore Quadragesimæ.

Ex registro Ægidii le Muisis abb. S. Martini Tornacensis.

C ANno M. CCC. LI. reverendus pater dominus Cameracensis episcopus, compatiens indigentiæ pauperum gentium, quia anno illo defectus maximus fuit pisorum, fabarum, & aliorum de quibus fit potagium, propter quod ultra modum cara erant insuper alecia, pisces, carnes, fructus arborum, bladum, avena, vinum & omnia victualia; & etiam cuncta venalia modum excedebant; quia non est visum tantam esse caristiam de omnibus generaliter & ubique, sicut fuit anno illo; ob quam causam dictus dominus episcopus, motu proprio, misericordia motus, fecit supplicationem domino summo pontifici pro sua diocesi Cameracensi, qui quidem receptis bullis peritos cum suo consilio convocavit, habitaque deliberatione misit per suam diocesim ad decanos, & decani miserunt ad curatos & illos quibus mittere oportebat.
D Mandatum autem neque bullam vidi nec audivi, sed a pluribus fide dignis intellexi quod aliud est factum quam mandatum; nam multi de gratia facta pauperibus abusi sunt, infringendo ordinationem Quadragesimæ ab antiquo. Nam gratia talis erat, ut dicitur, quod pauperes non habentes unde possent tenere pisa, potagia, halecia, & victus alios, de consilio suorum curatorum, quibus suam indigentiam ostendere tenebantur, poterant comedere lac & butirum propter necessitatem. Sed fama fuit quod quidam decani, plures presbyteri & viri ecclesiastici, qui tenentur bonum exemplum dare populo, dicebant non solum pauperibus, sed etiam divitibus, quod verba principis large sumenda sunt, & quod gratia a summo pontifice emanabat, cui omnes Christiani tenentur
E obedire; & sic ipsimet fama laborante comedebant, alios exhortantes & monentes ad comedendum sic divites ut pauperes. Unde accidit quod multi laici propter exemplum virorum ecclesiasticorum comederunt, quia plures plus sunt ad malum quam ad bonum promptiores. Idcirco multi sapientes & sanæ mentis dictam gratiam non approbabant, quia forte futuris temporibus successores istam gratiam in consuetudinem ducere nitebuntur *. Tamen dominus episcopus fecit propter bonum commune pauperum gentium.

* nitentur.

IX.

Bulla Sixti papæ IV. qua Henricum de Bergis Cameracensi ecclesiæ præficit.

SIXTUS episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico de Bergis electo Cameracensi salutem & apostolicam benedictionem. Apostolatus officium quanquam insufficientibus meritis, nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini præsidemus, utiliter exsequi adjuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de ipsarum regiminibus agitur committendis, tales eis pastores præficere studeamus, qui populum suæ curæ creditum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam B exemplo boni operis informare, commissasque sibi ecclesias in statu pacifico & tranquillo velint & valeant, duce Domino, salubriter regere, & feliciter gubernare. Dudum siquidem bonæ memoriæ Johanne de Burgundia episcopo Cameracensi regimini ecclesiæ Cameracensis præsidente; nos cupientes prædictæ ecclesiæ, cum vacaret, per apostolicæ sedis providentiam, utilem & idoneam præsidere personam, provisionem ejusdem ecclesiæ, dispositioni & ordinationi nostræ, duximus ea vice specialiter reservandam: decernentes ex tunc irritum & inane si secus super iis per quoscunque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Postmodum vero dicta ecclesia per obitum ejusdem Johannis episcopi, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, nos vacatione ejusmodi fide dig- C nis relatibus intellecta, ad provisionem hujus ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservatione & decreto obstantibus supradictis; ne longæ vacationis ecclesia ipsa exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem; demum ad te notarium nostrum juris utriusque doctorem, in subdiaconatus ordine & ætate legitima constitutum ac dicti Johannis episcopi olim coadjutorem per sedem apostolicam deputatum, cum apud nos de litterarum scientia, vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia, & temporalium circumspectione, aliis- D que multiplicum virtutum donis fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos mentis nostræ; quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, eidem ecclesiæ de eorumdem fratrum consilio, auctoritate apostolica providemus, teque illi præficimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo, sexto decimo calendas Junii, pontificatus nostri anno nono.

X.

Diploma quo Maximilianus Augustus episcopum Cameracensem ducem creat.

MAXIMILIANUS divina favente clementia electus Romanorum imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, venerabili illustri Jacobo de Croy episcopo ac duci Cameracensi, comiti Cameracesii, principi, consiliario & consanguineo nostro devoto, dilecto, gratiam nostram Cæsaream & omne bonum. Splendor nostræ Cæsareæ majestatis, ad instar divini illius solii, quod in magnitudine & multitudine electorum & sancto-

A rum suorum exultat, digne trahens exemplum, hilari semper affectu desiderat, ut in circuitu augustalis solii nostri, principum numerus crescat & feliciter augeatur: quo & nostra majestas majoribus aucta dignitatibus & potestatibus, solidius roboretur, & fidelibus populis nostris justitia administretur, ac indebite oppressi & afflicti refugium habeant, ubi sublevamen & auxilium in pressuris eorum comperiant, & ceteri fideles nostri spe gloriæ & præmii, ad virtutes magis magisque excitentur. Attendentes itaque multiplicia virtutum tuarum merita, & devotionis affectum, quo nos & sacrum Romanum imperium omni studio & officio venerans, gloriam, honorem & commodum nostrum & ipsius imperii assidue sollicitis studiis procuras, motu proprio, & certa nostra scientia, animo deliberato, accedente etiam consilio & assensu venerabilium & illustrium nostrorum, ac ejusdem sacri imperii principum, comitum, baronum, nobilium nostrorum fidelium, dilectorum, te præfatum Jacobum episcopum Cameracensem, comitem Cameracesii (cum & origo nobilitatis tuæ a serenissimis regibus Hungariæ originem trahat, & beatitudo, ac amplitudo ditionis tuæ multum se diffundat, necnon intemerata fides, devotio, & observantia tua & progenitorum tuorum, qua a longo tempore nobis, & eidem sacro Romano imperio, & serenissimæ domui nostræ Burgundicæ inservivisti) hodie in verum ducem Cameracensem erigimus, illustramus, insignimus, & decoramus. Decernentes expresse, quod tu ex nunc in antea omni dignitate & præeminentia, jure, potestate, libertate, honore, & consuetudine gaudere & frui debeas, quibus alii nostri & sacri Romani imperii duces illustres, freti sunt hactenus, & quotidie potiuntur. Civitatem Cameracensem, terras quoque tuas, munitiones, territoria, cum omnibus aquis, pratis, pascuis, judiciis, homagiis, & aliis juribus tibi competentibus, ac omnibus eorum pertinentiis, quæ latitudo dominii civitatis Cameracensis comprehendit, in verum ducatum Cameracensem ereximus, ac de plenitudine nostræ Cæsareæ potestatis tenore præsentium ereximus; decernentes & hoc Cæsareo statuentes edicto, quod tu Jacobus episcopus & dux Cameracensis, & comes Cameracesii nominari & appellari exnunc inantea debeas, & tanquam cæteri Romani imperii duces teneri & honorari, ac ubique locorum ab omnibus reputari, privilegiis, gratiis, & immunitatibus absque omni impedimento frui, quibus alii nostri & sacri Romani imperii duces & principes in conferendis & recipiendis juribus, & in omnibus & singulis aliis illustrem statum & conditionem ducum concernentibus freti sunt hactenus seu quomodolibet potiuntur. Quo autem universi reipsa cognoscant peculiarem gratiam, & benevolentiam nostram qua te complectimur, ad arma & insignia tuæ antiquæ & præclaræ nobilitatis, quæ sunt in hunc modum descripta, videlicet scutum quadripartitum habens in superiori dextra & inferiori sinistra, in campo argenteo tres * facies rubeas, latas, manubriis brevibus rubeis; quarum duæ superiores manubriis ad invicem conversis, inferior autem in E dexteram vertens: in medio autem scuti, parvus clipeus superpositus etiam quadripartitus, in cujus superiori dextra & inferiori sinistra, in campo aureo sunt rubei tractus incerti numeri, ab angulis incipientes, quadrati in formam rumbi cancellantes; in superiori autem sinistra, & inferiori dextra, ejusdem clipei, iterum in campo aureo est leo niger, elevatis pedibus erectus, & cauda ad caput elevata. Hæc arma & insignia tuæ & tuorum nobilitatis antiquæ, in modum & formam subscriptam innovanda & melioranda statuimus, & etiam innovamus & meliora facimus auctoritate & de plenitudine potestatis nostræ Cæsareæ: scilicet quod tu Jacobus episcopus & dux Cameracensis, Cameracesii comes, in poste-

* f. fascias.

rum ultra arma & insignia solita, eisdem armis potiaris, quibus in eodem scuto ad tertiam partem, quæ caput scuti vocatur, superponatur sacra nostra aquila nigra regalis in campo aureo, extensis alis, pedibus & cauda, castellum rubeum transversum per alas ad pectus gestans tribus dentibus, quorum singuli in singulis alis, medius in pectore deorsum porrecti; prout melius hæc artificis ministerio hic in medio cernuntur figurata; quibus ex nunc in posterum futuris temporibus in omnibus uti possis, in quibus alii nostri & sacri imperii duces talibus utuntur. Omnes autem & singulos defectus, si qui in præmissis ratione solemnitatis omissi, dubia interpretatione verborum seu alio quovis modo comperti fuerint, supplentes de plenitudine nostræ Cæsareæ potestatis, nostris juribus semper salvis, & præsertim ipsius civitatis Cameracensis, quam ultra solitum minime gravari volumus, & sine præjudicio primævæ amortisationis, libertatis, neutralitatis jurium, privilegiorum, concessionum, usuum & consuetudinum laudabilium tuorum episcopatus ecclesiæ, comitatus, civitatis & subditorum tuorum, & absque eo quod, vos aut aliqui vestrum ad aliqua servitia, subventionesque teneantur, ad quæ ante eandem erectionem non tenebantur. Nulli ergo omnino hominum liceat, &c. Datum in civitate nostra imperiali Augusta die XXVIII. Junii, anno Dom. M. D. X. regnorum nostrorum Romani XXV. Hungariæ vero vigesimo primo.

XI.

Bulla Pauli papæ IV. pro erectione ecclesiæ Cameracensis in metropolim. Ubi etiam de aliis similibus erectionibus agitur.

PAULUS episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam: super universas Orbis ecclesias, eo disponente qui cunctis imperat, & cui omnia obediunt, quanquam sine nostris meritis constituti levamus in circuitu agri dominici oculos nostræ mentis, more pervigilis pastoris inspecturi, quid provinciarum & locorum quorumlibet statui & decori, quidve illorum incolarum animarum saluti congruat, ac desuper hoc præsertim tempore quo humani generis hostis omni conatu ad ipsarum animarum perniciem, & fidei catholicæ eversionem incumbit, disponi debeat; & divino fulti præsidio dignum quin potius debitum arbitramur in irriguo militantis ecclesiæ agro, novas archiepiscopales, & episcopales sedes & ecclesias plantare, ut per hujusmodi novas plantationes popularis augeatur devotio, divinus cultus effloreat, & ipsarum animarum salus subsequatur, ac loca insignia, ea præsertim, quorum incolæ benedicente Domino multiplicati noscuntur, dignioribus titulis, & condignis favoribus illustrentur, & propagatione novarum sedium venerabilium præsulum assistentia, regimine & doctrina suffulti, cum apostolicæ auctoritatis amplitudine & orthodoxæ fidei augmento populi ipsi proficiant semper in Domino, & quod in temporalibus sunt adepti, non careant in spiritualibus incremento; præsertim cum id catholicorum regum & principum exposcat devotio. Cum itaque mentis nostræ aciem convertissemus in eam inferioris Germaniæ partem, quæ charissimi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum regis catholici ditioni hæreditario jure subjecta est, scientes messem quidem ibi multam esse, operarios autem paucos; propter quod cum ea regio antiquitus erectionis cathedralium ecclesiarum suarum tempore, sparsim & infrequenter admodum habitaretur; a tot jam tantisque populis & gentibus incolitur, ut pro oppidorum celeberrimorum, quibus ubique referta est frequentia, & castellorum, pagorumque multitudine, paucæ ibi sint admodum ecclesiæ cathedrales; quo fit, ut tam pauci episcopi non ea qua opus esset diligentia tantam animarum multitudinem tegere possint, quod quibusdam eorum hoc etiam est difficilius quod ipsorum diœcesani linguæ idiomate, institutisque differunt, & quidam eorum etiam hujusmodi privilegia habeant, ut ipsos ad sedem episcopalem non liceat evocare, ita ut nec fidei doctrina & pie vivendi præceptis commode instrui, nec si quid deliquerint facile corrigi ab episcopis suis possint: ad ipsos vero episcopos visitandos, admonendos, & in officio continendos, ne una quidem in illa tam celebri, & tam longe lateque patente regione ecclesia est metropolitana; sed illæ quibus subjectæ sunt, extra fines ipsius Philippi regis sunt, earumque archiepiscopi propter multa & varia impedimenta nulli suffraganeis suis usui jam pridem fuerant: ad quæ tanta incommoda, cum hoc quoque accedat quod cum ea regio omni fere ex parte cincta sit & obsessa a populis hæreticis atque schismaticis; propter assiduas hæreticorum insidias, dolos, & fraudes, pestiferasque doctrinas, catholica illic fides & animarum salus in maximo discrimine ac periculo versantur. His causis, aliisque quæ animum nostrum impulerunt adducti; precibus etiam annuere volentes, tamque pio desiderio satisfacere ipsius Philippi regis, qui pro sua pietate & catholicæ fidei studio, hac de re nobiscum & sæpe ac per quam diligenter per litteras & nuncios egit, habita, sicut rei magnitudo postulabat, cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, deliberatione matura, tam graviter periclitanti in illis partibus fidei orthodoxæ & animarum saluti aptissimum esse remedium duximus, si veterum ecclesiarum in illa regione positarum diœceses commodioris regiminis causa divideremus, novisque erectis cathedralibus ecclesiis, ejusmodi præficerentur episcopi, qui tum exemplo tum verbo commissas sibi oves pascant, & proborum, quorumdamque doctorum virorum copia muniti, idoneorumque opera ministrorum adjuti, illas adversus insidiantium luporum rabiem tueantur atque custodiant, & metropolitanæ aliquot ecclesiæ opportunis ejus regionis locis erigantur, ad quas commode adiri possit, quibus qui præfuturi sunt, suffraganeos suos in officio suo contineant. Ex certa igitur nostra scientia, de eorumdem fratrum nostrorum consilio, ac de apostolicæ plenitudine potestatis, ad Dei omnipotentis honorem, & sanctæ ipsius ecclesiæ utilitatem, Cameracensem, Trajectensem, Atrebatensem, & Tornacensem ecclesias, civitates, atque diœceses a Remensi, Coloniensique provinciis, quibus sunt metropolitico jure subjectæ, ac Mechliniense, Antuerpiense, Harlemense, Daventriense, Lewardiense, Groningense, Middelburgense, Buscoducense, & Ruremondense, Namurcense, Audomarense, Yprense, Gandavense & Brugense, celeberrima Cameracensis, Trajectensis, Leodiensis, Morinensis & Tornacensis diœcesum oppida, a sua quodque eorum diœcesi & provincia: præterea a diœcesi Cameracensi quam nuper ab omni potestate & juridisdictione Remensis archiepiscopi, cujus suffraganea erat, liberavimus, eam ipsius diœcesis Cameracensis partem, quæ in Brabantiæ ducatu, & Flandriæ comitatu existit: itemque ab ecclesia diœcesique Leodiensi, eam ipsius diœcesis Leodiensis partem, quæ est in Namurcensi & Hornensi comitatibus, ac Brabantiæ & Geldriæ ducatibus, ditionis ipsius Philippi regis; itemque ab ecclesia & diœcesi Tornacensi eam partem ipsius diœcesis Tornacensis quæ a Roesbek pago & Audenardæ oppido ad oceanum vergit, ipsis pago & oppido inclusis. Itemque ab ecclesia & diœcesi Trajectensi, eam partem ipsius diœcesis Trajectensis quæ in Flandriæ comitatu existit, & insulas Zelandiæ, ac totam Hollandiam aquaticam, & partem illam Hollandiæ quæ firmior appellatur, usque ad oppida Leidense exclusive & Amstelodamense inclusive, ac insulas Vlietlandt & Texel ac Wieringhein, & totam regionem Transissellaniam, ac Gruningam, & Frisiam, cum magna

parte ducatus Geldriæ, quæ inferior appellatur, A usque ad Hardewicum, & Scherenbergen oppida inclusive, & usque ad Arnhen, & Wagemugen oppida, ipsis tamen exclusis, necnon partes quas habet ultra Waliam flumen, ad ipsum Geldriæ ducatum pertinentes, & magnam aquam Dordracensem versus Brabantiam, a dilectis autem filiis capitulo ipsius ecclesiæ Trajectensis, seu illius mensa capitulari, omnem jurisdictionem, omniaque jura episcopalia ipsius capituli, quæ habet in regione Westfrisia vocata. Ab Osnaburgensi vero, & Monasteriensi ac Coloniensi, Paderbornensi ecclesiis ac diœcesibus, & a Coloniensi provincia, eas partes Osnaburgensis, Monasterii, ac Coloniensis & Paderbornensis diœcesis quæ intra fines regis Philippi existunt, cum omnibus & singulis earum terminis & territoriis, ac B cleris, populis & personis, monasteriis, ecclesiis ac piis locis, ac beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus & ordinum quotumcumque regularibus, ab ipsa autem ecclesia Morinensi, per obitum bonæ memoriæ Francisci de Crequy, olim episcopi Morinensis, ab hinc circiter septennio defuncti, pastoris solatio destituta, eam partem ipsius diœcesis Morinensis, quæ in Arthesia existit, & Flandriæ comitatibus, ditionis ipsius Philippi regis, cum ipsius terminis, territorio, castellis, pagis & locis, clero, populo ac personis, monasteriis, ecclesiis & piis locis, & beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus, & ordinum quorumcumque regularibus, fructusque, reditus, proventus, decimas, jura & emolumenta, quæ episcopus Morinensis, juta quoque quæ archiepiscopus Remensis in parte diœcesis C Morinensis, ac terminis, territorio, castellis, pagis & locis prædictis, seu ratione visitationis, aut quovis alio jure & causa percipere consueverunt, à mensa archiepiscopali Remensi, & episcopali Morinensi, auctoritate apostolica, tenore præsentium perpetuo eximimus, segregamus, dividimus, & separamus, ac ab omni jurisdictione, potestate & subjectione Remensis & Coloniensis archiepiscoporum; & Cameracensis, Trajectensis, Leodiensis, Morinensis, Tornacensis, Osnaburgensis, Monasteriensis & Paderbornensis episcoporum pro tempore existentium, ac dilectorum filiorum capitulorum, Remensis, Coloniensis, Cameracensis, Trajectensis, Leodiensis, Morinensis, Tornacensis, Osnaburgensis, Monasteriensis & Paderbornensis ecclesiarum, atque a solutione de- D cimarum, & quorumvis aliorum jurium, eisdem archiepiscopis, episcopis & capitulis, ac cleris, & aliis prædictis ratione jurisdictionis, subjectionis, ac legis diœcesanæ & metropoliticæ debitorum, ita ut posthac episcopus Morinensis jurisdictionem aliquam in partem a diœcesi separatam, & illius territorium, castella, pagos & loca, ac clerum, populum & personas, ac monasteria, ecclesias & pia loca, & beneficia exercere, & beneficia sub hac separatione ac divisione comprehensa, quæcunque, & qualiacunque sint quæ ad ejus collationem antea pertinebant conferre, seu fructus, reditus, proventus, jura, obventiones, & emolumenta ab eo in parte a diœcesi separata, terminis, territorio, castellis, pagis & locis prædictis, subventionis causa, aut ulla qualibet ra- E tione percipi solita; & episcopus Morinensis, atque archiepiscopus Remensis prædicti, in parte diœcesis ipsis adempta, ac terminis, territorio, castellis, pagis & locis præfatis de iis quæ ad eos ratione visitationis ipsorum, & legis diœcesanæ ac metropoliticæ pertinebant, intromittere se nullo pacto possint, eximimus, & omnino liberamus. Cameracensem vero & collegiatam S. Rumoldi oppidi Mechliniensis & Trajectensem ecclesias in metropolitanas, ac Cameracensem & Trajectensem sedes episcopales in archiepiscopales, easque & ipsam ecclesiam S. Rumoldi metropolitanorum præsulum sedes ac provinciarum capita, scientia, consilio & potestatis plenitudine, similibus auctoritate & tenore præmissis etiam erigimus & instituimus; ex quibus archiepiscopis nuncupandis, Cameracensis quidem pro sua diœcesi habeat viginti octo oppida cum castellis, & pagis monasteriis interjacentibus intra spatium septuaginta duorum millium passuum Italicorum in longitudinem, sexaginta vero in latitudinem, per nuncium nostrum propediem illuc mittendum limitanda; Trajectensis autem pro sua diœcesi obtineat territorium Trajectense, & majoris partis Hollandiæ, magnæque partis Geldriæ, cum dominiis de Btten, de Culenburch, de Vianen, Ormeiden, Yselsten, triginta oppidorum præter pagos in longitudinem nonaginta, in latitudinem quadraginta millium passuum similium terminanda, ut dictum est; eisdem autem duobus & tertio Mechliniensi nuncupandis archiepiscopis pallium & crucem, sicut mos est deferendi, reliquisque omnibus insigniis, honoribus, ornamentis, privilegiis, & prærogativis ecclesiarum ac sedium metropolitanarum utendi jus & potestatem concedimus. Mechliniense autem, Antuerpiense, Harlemense, Daventriense, Levvardiense, Groningense, Buscoducense, Ruremondense, Namurcense, Audomarense, Yprense, Gandavense, Milddelburgense & Brugense oppida in civitates erigimus, ac in eis sic erectis ecclesias S. Albani Namurcensem, S. Audomari ejusdem civitatis S. Audomari, B. Mariæ virginis Antuerpiensem, S. Johannis Gandavensem, S. Donatiani Brugensem, S. Lebuini Daventriensem, S. Johannis Evangelistæ Buscoducensem, & S. Spiritus Ruremondensem collegiatas, ac S. Bavonis Harlemensem, S. Viti Levvardiensem, S. Martini Groningensem, parochiales, necnon B. Mariæ Præmonstratensem, Middelburgensem, monasterii S. Martini & S. Augustini canonicorum regularium ordinum Yprensem, sub eisdem invocationibus in cathedrales, scientia, consilio, & potestate, ac auctoritate, & tenore præmissis, erigimus; pro cujusque earum civitatum creandis episcopis, qui suæ quisque præsint, earumque ædificia augeant, & in cathedralium ecclesiarum formam redigant, ac jurisdictionem episcopalem, aliaque omnia & singula, quæ ad ordinem & jurisdictionem ac munus episcopale pertinent, in civitatibus, oppidis, terminis, territoriis, insulis, finibus & partibus diœcesium divisatum, postquam terminata fuerint respective exerceant, atque in eisdem metropolitanis archiepiscopales, in cathedralibus sic erectis ecclesiis, episcopales dignitates cum sedibus & mensis archiepiscopalibus ac episcopalibus aliisque metropolitanatum & cathedralium ecclesiarum insigniis, mensis, * artis, sigillis, aliisque capitularibus insigniis, honoribusque & privilegiis quibus ceteræ metropolitanæ & cathedrales ecclesiæ de jure vel consuetudine utuntur, vel uti poterunt, similiter erigimus ac instituimus. Ecclesiis vero supra commemoratis sic in cathedrales erectis, eisdem civitatibus in perpetuum concedimus & assignamus pro suis diœcesibus, Namurcensi, comitatum Namurcensem, & Gallicæ Brabantiæ partem longitudinis quadraginta, & latitudinis triginta millium passuum Italicorum: Audomarensi districtum decem oppida continentem longitudinis quadraginta duorum, latitudinis triginta novem millium passuum similium: Mechliniensi districtum decem & septem oppidorum cum pagis interjacentibus, longitudinis sexaginta novem, latitudinis triginta millium passuum similium: Antuerpiensi territorium septem oppidorum, cum pagis interjacentibus longitudinis quinquaginta sex, latitudinis triginta millium passuum similium: Gandavensi territorium quatuor oppidorum cum pagis interjacentibus, longitudinis quadraginta sex, latitudinis viginti quatuor millium passuum similium: Brugensi territorium novem oppidorum cum pagis interjacentibus, longitudinis quinquaginta quatuor, latitudinis viginti quinque millium passuum: Yprensi territorium decem oppidorum cum interja-

* f. armis.

centibus pagis, longitudinis quadraginta duorum, latitudinis triginta trium millium passuum similium: Buscoducensi territorium decem oppidorum cum pagis interjacentibus, longitudinis quinquaginta, latitudinis triginta milium passuum similium: Ruremondensi territorium decem oppidorum cum pagis interjacentibus, longitudinis quinquaginta, latitudinis triginta millium passuum similium, comitatu Hornensi in eis comprehenso: Harlemensi territorium duodecim oppidorum præter pagos interjacentes, longitudinis nonaginta, latitudinis triginta millium passuum similium: Daventriensi territorium viginti quinque oppidorum præter pagos interjacentes, longitudinis sexaginta duorum, latitudinis quadraginta sex millium passuum similium: Levvardiensi territorium decem oppidorum præter pagos interjacentes, longitudinis sexaginta duorum, latitudinis quadraginta * millium passuum similium: Grunigensi territiorium patriæ Grunigensis & Dreatiæ...... ac insularum * *Rothange & Vorchim*: Middelburgensi territorium decem oppidorum præter pagos adjacentes, longitudinis quinquaginta sex, latitudinis triginta trium millium passuum similium, pro sua cujuscumque eorum episcoporum diœcesi, sicut dictum est, assignanda. Personas vero ecclesiasticas pro cleris, & laïcos in illis habitantes pro populis eorumdem; præterea Cameracensi, Atrebatensem, Tornacensem, Audomarensem, & Namurcensem; Mechliniensi vero Antuerpiensem, Gandavensem, Brugensem, Yprensem, Buscoducensem & Ruremondensem; Trajectensi autem ecclesiis prædictis Harlemiensem, Daventriensem, Levvardiensem, Grunigensem & Middelburgensem civitates, diœcesesque prædictas eisdem scientia, consilio, & potestatis plenitudine, ac auctoritate apostolica & tenore attribuimus, & pro cujusque ipsarum metropolitanis provinciis esse statuimus, ipsasque sic erectas cathedrales ecclesias, eosque qui pro tempore fuerint ipsarum episcopi pro suffraganeis eorum qui pro tempore fuerint Cameraci, Mechliniæ & Trajecti archiepiscopi; qui suffraganei, ut membra capiti, sic eisdem archiepiscopis metropolitico jure subjecti sint, & Cameracensis, Mechliniensis & Trajectensis provinciarum cleros & populos, pro suis cujusque ecclesiarum provincialibus, quorum singulorum causæ ad suum cujusque eorum archiepiscopum secundum sacros canones deferantur perpetuo similiter concedimus & assignamus; & quod ad archiepiscopalia, metropolitica & provincialia jura pertinet, diœceses, civitates, cleros, populos sæpius commemoratos, eisdem præsulibus qui pro tempore fuerint subjicimus, sicut easdem civitates, diœceses, cleros & populos quoad ordinariam episcopalem jurisdictionem & potestatem attinet, suis quoque ipsorum qui pro tempore fuerint episcopis subjectos esse decernimus. Archiepiscopali vero Mechliniensi quinque millium, & cuiliber ex episcopalibus mensis hujusmodi trium millium ducatorum auri de camera annuos redditus ex certis decimis & bonis ac fructibus, redditibus, ex proventibus ecclesiasticis, per dictum nuncium specificandis & repartiendis ex nunc prout ex tunc, & e contra postquam specificati fuerint & repartiti. Ac interim donec specificatio & repartitio hujusmodi factæ ac effectum sortitæ sint, & non ultra. Mechliniensi trium millium, ac cuiliber ex episcopalibus mensis prædictis mille & quingentorum ducatorum similium annuos reditus per ipsum Philippum regem ex redditibus & proventibus quos ex dicta regione percipit assignandos, & archiepiscopo Mechliniensi ac singulis episcopis præfatis pro tempore existentibus, singulis annis, quousque specificatio & repartitio prædictæ, ac pro ea tantum parte quæ plenarium suum effectum minus sortita fuerit, & non ultra, integre & proportionaliter persolvendos, pro earum dote, ex pari consilio eadem auctoritate etiam perpetuo applicamus &

* al. 72.

* al. Rolsinghen.

A appropriamus. Eidem autem Philippo regi, ejusque successoribus qui pro tempore ejusdem regionis in temporalibus domini exstiterint, jus nominandi personas idoneas in theologia magistros, aut in decretis doctores, seu licentiatos nobilium universitatum more diligenti examine præcedente promotos, ad Mechliniensem, Antuerpiensem, Trajectensem, Atrebatensem, Tornacensem, Harlemensem, Daventriensem, Lewardiensem, Gruningensem, Middelburgensem, Buscoducensem, Ruremondensem, Namurcensem, Audomarensem, Yprensem, Gandavensem, & Brugensem ecclesias prædictas, tam pro hac vice, quam quotiescunque illas pro tempore vacare contigerit, nobis & Romano pontifici qui pro tempore fuerit, per nos & eumdem pontificem, in

B archiepiscopos, & episcopos earum ad nominationem instituendos, de eodem consilio & scientia ac auctoritate præmissis in perpetuum reservamus atque concedimus; ac irritum & inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac prædictarum, & quarumvis aliarum ecclesiarum, necnon monasteriorum & ordinum hujusmodi, etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alias roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & literis apostolicis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, archiepiscopis, episcopis, capitulis & aliis prædictis, ac quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, aliisque

C efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis, & motu proprio, & ex certa scientia ac consistorialiter concessis, ac etiam iteratis vicibus confirmatis & innovatis; quibus omnibus etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica & expressa mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie specialiter & expresse derogamus, illaque adversus præmissa suffragari nullomodo posse, seu debere decernimus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagi-

D nam nostram exemptionum, segregationum, divisionis, separationis, liberationis, erectionis, institutionum, concessionum, assignationum, attributionis, statuti, subjectionis, decretorum applicationis, appropriationis, reservationis, & derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, quarto idus Maii, pontificatus nostri anno quarto. Signata erat hæc bulla sub plica *F. L. D. cardinalis Cesus*: & a latere sinistro, *Francisc. Aragonis*: super plicam, *F. de Lyon*: & a tergo sic habebatur: *reverentia apud*

E *Fr. Aragonis*: infra autem scriptum erat: *collata præsens copia cum bulla originali, & concordare inventa per subsignatum Vander Aa. J.*

XII.

Privilegium Ottonis imperatoris in gratiam Ascetarum S. Gisleni.

965. *Ex Chartulario.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Otto Romanorum divina favente clementia imperator augustus. Pro remuneratione perpetua vitæ præsentis, regnique nostri stabilitate, cum inquireremus eos qui ad nostrum pertinent imperium, locorum status qui dicati sunt Deo sanctisque ipsius; pervenit ad notitiam nostram quod venerabilis locus olim ab incolis Ursidongus, nunc cella vocatus, ad quem * relatione fidelium nostrorum didicimus de Athenis civitate Græcorum commeavit sanctus confessor christi Gislenus sacerdos & monachus * hunc locum rex Dagobertus cum beato Gisleno ad unguem perduxit: & ut in gestis ejusdem sancti legitur, regia munificentia ampliavit. Sanctus vero Otbertus cum beato Amando in honore apostolorum Petri & Pauli eundem locum dedicaverunt. Noverint ergo duces & marchiones, comites etiam nostri, & principes, & totius regni nostri procerum multitudo, locum hunc regia tuitione semper & ubique protegi & deffendi. Itaque præcepimus subtitulare rerum ad eundem locum pertinentium possessiones, quatenus regia corroboratione confirmatæ, semper ad usus fratrum in eodem loco Deo servientium, famulentur. Hortus cum præcinctu ipsius in giro, & districto toto a flumine videlicet Wenin, usque ad viam ubi magna crux statuta est, & inde ad alium fluviolum qui Haneton appellatur, quousque ad flumen magnum Hagua perveniatur. In Durno ecclesiam unam cum decimis, ab antiquis diebus usque in præsentem diem ibi aspicientibus; videlicet de Offineiis, & de Slogia, dimidiam partem villæ & totam decimam omnium feodorum ad eandem villam pertinentium. In eadem villa Durno, mansos decem & dimidium. Inter Dercineias & Brautineias & Offineias & Gondurnum & Blelgeias & Erchanam mansos viginti octo. In Lisimonte ecclesiam unam, cum decimis ab antiquis diebus ibi aspicientibus, videlicet de Blelgeiis, & de Erchana, & de Astices: in Slogia mansos septem & dimidium; in Asquileias mansum unum, & hospites sex, & decem bonnaria terræ. In villa Quaternione ecclesiam unam in honore S. Quintini martyris gloriosi, & duos mansos terræ. In villare, ecclesiam cum duobus mansis & appenditiis Harminiaco & Bawineis, & decimis de terris S. Landelini & Audomari. In Villare duodeviginti mansos. In Novella ecclesiam unam, cum aliis terris. In Betineias sex Curtilia, & alias terras, & in Stefles mansum unum cum aliis terris. In Aldrineias mansos quindecim. In Ermeias quartam partem ecclesiæ & totius villæ. In Resin mansos duos & unum curtile, & culturam terræ arabilem. In Veri duo curtilia & terram arabilem. In Ursineias duo curtilia, & terram arabilem. In Gussineias duos hospites, & terram arabilem. In Basiaco mansos duos quos dedit S. Aldegundis. In Mosteroleuk quæ est in pago Cameracensi, quatuor curtilia, & pratum, & molendinum, & terram ad duas carrucas. In Semerias & Ramulgeias duo curtilia & pratum & molendinum & terram ad duas carrucas. In Semerias & Ramulgeias duo curtilia & terras plures. Apud S. Paulum circa Triveriam hospites quatuor & decem bonnaria terræ. In Rumineias mansos quindecim & sylvam quingentis porcis pascendis. In Tumaides curtile unum, & octo bonnaria terræ. In Mirewoldo, mansos quinque & piscaturam unam. In Heuwish molendinum dimidium, & dimidiam piscaturam, & curtile unum. In Bereineias & in villa, curtilia, terras cultas & incultas, sylvas, prata. In Villare capellam unam. In Villare super Tenram bonnaria duodecim & unum pratum. In Alemannis villa quæ sita est in pago Suessionensi, hospites, vineas, & terras cultas & incultas. Hæc omnia eidem loco præsenti auctoritate per hanc nostram imperialem paginam concedimus, confirmamus & confirmando sigilli nostri impressione corroboramus, atque ipsum locum omniaque sibi pertinentia more antecessorum nostrorum in nostram tuitionem accipimus & præcipiendo præcipimus ut nullus dux, marchio, comes, sive aliqua major minorve judiciaria persona, ipsum monasterium inquietare, aut aliquid de rebus sibi pertinentibus auferre præsumat. Et ut hæc nostræ ingenuitatis auctoritas stabilis & inconvulsa permaneat, hoc præceptum propria firmamus manu.

* deest forte *ut*.

* deest aliquid.

Sigillum domini Ottonis magni imperatoris & invictissimi augusti.

Adalgerus cancellarius sedis, vice Vardonis archicancellarii recognovi acta cal. M. anno Dom. Incarnat. DCCCCLXV. indictione XII. anno autem Domini [a] Ottonis XXX. imperii scilicet IV. Actum Noviomago in Dei nomine feliciter amen.

XIII.

Præceptum Henrici III. Romanorum regis Popponi abbati S. Gisleni comitatum Basilicarum concedentis.

1040. *Ex chartario Gisleniano.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum rex. Statum regni nostri indubitanter stabilire speramus, si justis & idoneis precibus viscera misericordiæ aperire non negamus: nosque etiam remunerandos esse in cœlesti confidimus patria, si nostro consilio & auxilio sancta fuerit ecclesia exaltata. Quocirca omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium & nostrorum præsentium scilicet ac futurorum universitati notum fieri volumus quod nos pro æterno Dei nomine, ac pro remedio bonæ memoriæ patris nostri Ch. imperatoris animæ, insuper ob interventum & petitionem Gerardi sanctæ Cameracensis ecclesiæ episcopi, atque Popponis abbatis, pauperi monasterio in honore apostolorum Petri & Pauli constructo quod nunc Cella vocatur, ubi pretiosus confessor Christi Gislenus corporaliter [b] jacere videtur, omnem comitatum villæ nomine Basilicas, a Croha usque ad Petras Boseras, & de cruce quæ est in via Platonis usque ad aliam crucem, quæ est in fine allodii ejusdem villæ, cum districtu & mercato, & cum omni publica functione & utilitate, seu cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus ad prædictum comitatum prænominatæ villæ pertinentibus, consilio & consensu Balduini ejusdem terræ comitis suique militis Goswini vicecomitis, nostra præceptali auctoritate concedimus, donamus, insuper corroboramus & confirmamus. Præcipientes igitur volumus atque stabiliter statuimus, ut nullus episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, seu aliqua totius nostri regni magna parvaque persona, præfatum monasterium de prædictis rebus a nobis concessis, aliisque bonis omnibus ad eamdem sanctam ecclesiam jure pertinentibus, inquietare, molestare, disvestire præsumat, aut ullo modo se intromittere audeat. Et ut hujus nostræ donationis auctoritas stabilis & incorrupta omni tempore permaneat, & ut ab omnibus diligentius observetur, præ-

[a] Huic anno convenit quidem numerus annorum regni Ottonis, sed minime indictio XII.

[b] An. 1491. Henricus de Bergis Camerac. episcopus visitavit reliquias S. Gisleni die 15. Januarii, quas integras, dempto uno brachio, quod deosculandum quotidie peregrinis exhibetur, coram Johanne abbate S. Gisleni & plurimis vicinis abbatibus, easque transtulit in novum sacellum: de quibus omnibus litteras dedit; ex quibus discimus easdem olim fuisse visitatas per Rogerum episcopum Cameracensem anno M. C. LXXX.

sentis

sentis paginæ testamentum manu propria roborantes, A sigillo nostro jussimus insigniri. Signum Henrici III. regis invictissimi. Theodoricus cancellarius vice Bardonis archicapellani recognovi. Data anno Dominicæ incarnationis MXL. indictione VIII. VI. cal. Junii, anno Domini Henrici III. regis ordinationis XIII. * regni I. Acta Leodii feliciter amen.

* imperii.

XIV.

Bulla Urbani papæ II. ad Rogerium abbatem Aubechiensem in diœcesi Cameracensi, ex qua cognoscimus Aubechiensem abbatiam a Gerardo episcopo Cameracensi fuisse fundatam.

1096. *Ex chartario Gisleniano.*

URBANUS episcopus servus servorum Dei dilecto B filio Rogerio abbati monasterii quod situm est in parochia Cameracensi, in insula quæ dicitur Abberias, salutem & apostolicam benedictionem. Officii nostri nos hortatur auctoritas pro ecclesiarum statu sollicitos esse, & quæ recte statuta sunt stabilire. Quamobrem carissime fili Rogeri, tuis petitionibus apostolicæ benignitatis aures inclinantes, monasterium sanctissimæ Trinitatis, cui Deo auctore præsides, præsentis decreti auctoritate munimus, & quæcumque bona venerabilis confrater noster Gerardus Cameracensis episcopus, cujus nimirum donatione locus ipse institutus esse cognoscitur, præfato monasterio contulit: quæcumque præterea quilibet fideles de suo jure concesserunt, vel in futurum sancti Spiritus inspiratione concesserint, integra semper & illibata manere apostolica auctoritate sancimus. Decrevimus itaque, ut nulli omnino hominum liceat eumdem locum temere perturbare, vel ejus possessiones auferre, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Quisquis autem locum ipsum pro divini timoris reverentia vel rebus suis ditare, protegere, vel pro sua facultate exaltare studuerit, omnipotentis Dei misericordiam & apostolorum ejus gratiam consequatur. Qui vero contra hujus nostri decreti tenorem pertinaciter agere tentaverit, sancti Spiritus gladio plectatur. Datum apud Clarum montem Arverniæ, per manum Johannis S. R. E. diaconi cardinalis, III. calendas Decembris indictione III. * anno Dom. incarnationis MXCVI. pon- D tificatus autem domni Urbani secundi papæ anno VIII.

* f. IV.

Hanc abbatiam Burchardus Cameracensis episcopus concessit & donavit monasterio S. Gisleni 1118. pontificatus anno III.

X V.

Litteræ encyclicæ de obitu venerabilis Oduini abbatis Cellensis.

OMnibus S. matris ecclesiæ fidelibus communi quidem caritatis domicilio commorantibus, sed distincta fulgoris claritate illis lucidius radiantibus, humilis grex sanctorum Petri & Pauli, sancti quoque E Gisleni Cellensis cœnobii quidquid in Christo felicius. Indignatio primæ maledictionis heu suæ retrusionis excedens antra atque obsidionis antiquæ novis nos circumveniens assultibus, mœnia pervasit nostra, spiculisque diversi generis circumquaque volantibus, vexilliferum nostrum dominum videlicet abbatem Oduinum cuspide communi percussum interemit. Proh dolor! Agonoteta noster princepsque fortissimus, ex adverso resistens, murusque pro domo Israel oppositus, non victus sed victor occubuit. Ut ergo internos mentium nostrarum vobis * pendamus dolores, qualiter sic pater noster vixerit, egerit, obieritque sic explicabimus. Postquam omnipotentis Dei

* f. pandamus.

favente misericordia electus a fratribus, præstantissimam provehi meruit ad sedem, gregem dominicum cura * gerens pervigili, præceptorum spiritualium opulentissimas suis propinabat dapes: nec deerant post has epulas mentis, opes usibus aptæ humanis, quas in tantum suo ingenio auxit amplificavitque, ut alter Augustus ab augendo vocari possit & dici. His itaque tam decentissime compositis patris Benedicti imitator verus, dum omnia bona & sancta factis amplius quam verbis ostenderet, forte fragilitatis humanæ cogente, ad tempora pervenit extrema. Sed quia probandus erat velut in sufflatorio, appendendus etiam trutina æquitatis, a dysenteria non modico tempore valde cœpit urgeri. Quid plura? ter ternis ante vocationem suam diebus, accersito sacro sancti misterii sanctificatore cœlestis cibi poculique sumsit viaticum, dehinc rogatus à circumstantibus cubiculariis ut cibum sumeret, prorsus abnuit sic dicens: ***absit filioli mei ut cœlestibus divitiis, dapes addamus perituras, cum indecens videatur atque incongruum.*** Memorans illam cujusdam proclamantem sententiam: quantum (inquiens) virescit caro, tantum animæ marcescit saginatio; atque e contrario, quantum illa marcescit, tantum & ista, quod decet, pinguescit. Ultima itaque suprascripti numeri die in penultimis constituta, jejunio tot fatigatus dierum, prævidens sui exitus horam imminere, capellano accersito, aqua se exorcizata jubet adspergi, & quia dominicæ noctis sacratissimus volvebatur decursus, lavari sibi pedes mandati gratia præcepit. Interea mandati completoriique officio expleto, ad- C vocatis quos jam Deo summo videlicet pastori sanctissimo commendaverat fratribus, lecto excipitur, cineri, cilicioque applicatur. Circumstantibus itaque nobis & mœrentibus jussit allato codice, Domini nostri coram se recitari passiones, quibus finitis signo munitus fidei, nobisque mœrentibus, indicibile relinquens exemplum sanctam, ut credimus, reddidit cœlo animam XVI. calend. Novembris. Nos itaque sponso ablato lugentes & mœrentes, transmittere ad vos curavimus, quatenus hæc scientes non solum nostris compatiamini doloribus: verumetiam vestris orationibus obtineatis ut ei,

* f. regens.

Sit fidei merces, sit denique gloria perpes;
Et prece justorum retributio vera laborum.

Gerulum autem rogamus & obsecramus ut caritative suscipiatis, cibo potuque, atque quæ pro tali negotio ei debentur, non negetis. Valete in Christo Jesu.

Sequuntur quædam alia carmina quæ longum esset hic exscribere, nec adeo necessarium.

XVI.

Litteræ Richardi Romanorum regis de confirmatione & benedictione Petri abbatis S. Gisleni.

Ex chartario.

RICHARDUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus, honorabilibus viris priori & conventui monasterii S. Gisleni ordinis S. Benedicti Cameracensis diœcesis, infeudatis hominibus & vassallis ejusdem monasterii dilectis fidelibus suis gratiam suam & omne bonum. Venerabilem virum Petrum in abbatem S. Gisleni de communi consensu omnium vestrum electum, & a venerabili N. Cameracensi episcopo diœcesano loci confirmatum, & cum solemnitatibus consuetis & debitis benedictum, pro recipiendis feudis suis a nobis, ad nostram præsentiam accedentem, qua decuit affectione recepimus, & recepto ab ipso prout moris & juris est homagio, & fidelitatis debitæ juramento, feuda hujusmodi prædicti monasterii, prout ad nos ratione imperii pertinet, cum solemnitate qua decuit, de manu nostra duxi-

mus sibi liberaliter concedenda, exercendi temporalem jurisdictionem feudorum ipsorum auctoritatem plenariam tribuentes eidem. Eapropter universitati vestræ auctoritate regalis culminis districte præcipimus & mandamus, quatenus eidem abbati de cetero tanquam fideli nostro & imperii, vestroque abbati & domino in omnibus quæ ad abbatem S. Gisleni pertinent obedientiam & reverentiam debitam exhibentes, de omnibus redditibus, fructibus, obventionibus ac universis bonis ejusdem monasterii studeatis plenarie respondere. Datum Beikemsted XI. die Decembris indict. XV. anno Domini M. CC. LXXI. regni vero nostri anno XV.

Postridie idem rex Balduino de Avesnis domino de Bellomonte scripsit, ut sua hunc abbatem deffensione tueretur, & si quæ venditiones aut concessiones sub Guillelmo abbate prædecessore in detrimentum monasterii sine consensu ejusdem monasterii & absque regia auctoritate factæ fuissent, illas revocaret.

XVII.

Litteræ Rodulphi Romanorum, regis quibus vices suas committit Hannoniæ comiti pro recipiendo hominio Rogerii abbatis S. Gisleni, & ipsi administrationem temporalium tanquam principi Romani imperii concedit.

1289. *Ex chartulario.* RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus universis sacri Romani imperii fidelibus præsentes litteras inspecturis, gratiam suam & omne bonum. Romani imperii celsitudo consurgens antiquitus, & fundata mirifice super immobile firmamentum excellentiæ prærogativa qua viguit, columnis meruit stabiliri stabilibus, & egregiis ædificiorum juncturis venustissime adornari, inter quas siquidem principes imperii, ut pote columnas imperii nobilissimas, ad totius operis machinam supportandam potiori voluit præstantia præeminere: ut quo uberius gratiæ privilegiis insigniri se sentiunt, eo amplius in obsequio se redditibitionis vicissitudine, ceteris debeant præclarere. Sane ex parte venerabilis abbatis nomine Rogerii S. Gisleni ordinis S. Benedicti Cameracensis diœcesis, principis nostri dilecti, nostro culmini extitit humiliter supplicatum ut sibi licet absenti de nostræ benignitatis instinctu, ratione principatus quem obtinet, administrationem temporalium largiremur. Nos auditis ipsius abbatis devotis supplicationibus, collocato præ oculis ipsius ecclesiæ gravi damno quo urgetur, & mole debitorum qua graviter laborat, propter damna & dispendia graviora quæ consurgerent, si dictus abbas nostris se conspectibus præsentaret, ex speciali gratia regalis munificentiæ, ne dictam ecclesiam propter absentiam & expensas dicti abbatis contingat gravius prægravari; nobili viro Johanni de Avesnis comiti Hannoniæ fideli nostro dilecto, in hac parte vices nostras committimus, damus auctoritatem plenariam, & liberam concedimus potestatem, ut ipsum abbatem nostrum & imperii principem vice & nomine nostro ad nostræ familiaritatis amplexus admittat; administrationem temporalium, recepto prius pro nobis & loco nostri, homagii debito, concedat eidem, ac ipsum investiat de eadem. Mandamus igitur tenore præsentium universis ipsius ecclesiæ fidelibus ministerialibus & vassallis quatenus eidem abbati ut pote principi nostro dilecto, suoque vero domino parere & intendere studeant in omnibus prout debent. Datum Basileæ pridie nonas Augusti indictione secunda anno Domini M. CC. LXXXIX. regni vero nostri XVI.

XVIII.

Venceslaus apud priorem & conventum S. Gisleni conqueritur quod quempiam in abbatem elegerint, qui munus benedictionis accepit ab episcopo Cameracensi stante a partibus Roberti de Gebenna.

VENCESLAUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus & Bohemiæ rex.... Non sine admiratione ducit nostra serenitas, qua præsumptione, imo temeritate verius, vos qui subestis sacro Romano imperio, quemdam nuper, defuncto vestro abbate, elegistis, qui in sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sacri Romani imperii rebellionem non modicam & contemptum, a Johanne Serkles qui se dicit Cameracensem episcopum, & se tenet cum Roberto antipapa de Gebenna, munus confirmationis præsumptuose accepit. Ex qua re aliud colligere non possumus nisi quod divum quondam Carolum Romanorum augustum celebris memoriæ dominum & genitorem nostrum charissimum, nos & electores sacri imperii conati estis * fidem catholicam non tenere. Quocirca vobis sub obtentu nostræ gratiæ firmiter præcipimus & mandamus quatenus errorem vestrum revocantes præfatum electum vestrum expellatis, neque amplius pro abbate vestro teneatis, sed illi quem dominus noster papa Urbanus sextus vobis dedit vel dabit in abbatem pareatis, & dum ad vos venerit obediatis cum effectu; alioquin illustri Alberto comiti palatino Rheni, necnon Hannoniæ Zelandiæ & Frislandiæ comiti, ducique Bavariæ socero nostro charissimo dedimus firmiter in mandatis, quatenus de universis & singulis bonis vestris quæ habetis, ratione quorum nobis & sacro Romano imperio subestis se intromittat. Facturi taliter ut jura & libertates vestras quæ & quas a sacro Romano habetis imperio nostram celsitudinem non minuere, sed gratiosius augere semper delectet. Datum in Atluno XXVIII. die mensis Septembris, regnorum nostrorum anno, Bohemiæ XXII. Romani vero nono.

Ex chartulario. Circa 1387.

* nonnulla desunt.

De mandato domini Regis Conradus episcopus Lubicensis, religiosis priori & conventui monasterii sancti Gisleni ordinis S. Benedicti, devotis dilectis Cameracensis diœcesis.

XIX.

Charta fundationis monasterii S. Dionysii de Broqueria prope Montes Hannoniæ, ordinis S. Benedicti, diœcesis Cameracensis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Richildis comitissa mater Balduini, &c. *uti legitur in charta sequenti, paucis admodum mutatis.* Occurrit mihi intentio relevationis de quodam locello in honore S. Dionysii dedicato, & statuere ibi fratres Deo militantes juxta regulam S. Benedicti. Quapropter pro remuneratione vitæ cœlestis confero ad usus inibi Deo servientium, cuncta quæ adjacent præfato locello in terris, aquis, silvis, pratis, cambis, molendino uno, & in omnibus ad ipsum locum pertinentibus S. Dei genitricis Mariæ majoris silvæ, & altari prædicti Dionysii martyris, ea lege atque libera potestate, ut nullus ibi habeat advocationem, nec aliquem dominatum in nulla omnino re, nisi prænominati sancti, & fratres ipsorum servientes altari. His etiam addo mansum unum in villa Montinium vocitata, cum duobus servis & cum eis qui ad ipsos pertinent in omnibus rebus, scilicet in filiis & filiabus, ut idem servitium ipsi persolvant martyri & fratribus præfatæ ecclesiæ, quod deberent mihi persolvere, & successoribus meis in reliquo tempore.

Mir. notit. eccles. p. 209.

Ut autem hæc corroborata & confirmata permaneant A in præsenti & futuro, idoneorum testium confirmatione describuntur in præsenti schedula nomina testium manifesta descriptione. S. Balduini comitis & matris ejus comitissæ Richildis, qui hæc statuunt prædictis sanctis, S. Walterii, S. Gosvini & Walteri. S. Gileberti. S. Ragnierii. S. Anselmi. Acta sunt autem hæc in monte qui vocatur Castri-locus, anno ab Incarnatione Dom. M. LXXXI. indict. IV. epacta VII. concurrente IV. regnante rege Romanorum Henrico filio Henrici imperatoris, & vivente Balduino comite cum genitrice sua Richildi, præsidente autem Gerardo pontifice post Liebertum pontificem ecclesiæ Cameracensis sedis: ego Gosvinus monachorum infimus hanc chartam scripsi & subscripsi & in patulo relegi.

XX.

Charta Richildis comitissæ de pacto cœnobii Silvæ-majoris & monasterii S. Dionysii.

Pro spe servanda, *(inquit)* Christo sunt cuncta dicanda,
Ipsius ut nomen nobis sit omnibus omen.

Exstat hæc charta sec. VI. Bened. p. 2. pag. 671. & apud Miræum notit. eccl. Belgii. p. 210.

EGo RICHILDIS comitissa mater Balduini comitis filii magni Balduini, qui tenuit principatum utriusque, scilicet Flandrensis atque Haynocensis pagi, cernens totum mundum ruere ad occasum, atque cunctos mortales magis subditos peccatorum tenebris, quam veritatis luci; cœpi tractare de salute meæ meique filii animæ, quo modo possemus sanctæ matris ecclesiæ casum relevando oculis superni placere judicis. Talia mihi sæpe cogitanti ac ingemiscenti occurrit intentio relevationis de quodam locello S. Dionysio dicato, & statuere ibi fratres juxta regulam S. Benedicti Deo militantes. Tempore vero quo hæc meo versabantur animo, erat inceptum monasterium in loco * Silva-major nuncupato, ubi Deus servos mira augebat dispositione, quippe cui tota famulabantur intentione. Huic igitur ecclesiæ placuit præfatum locum subjicere, ut ex tam nobili congregatione * accipiat semper qui ecclesiam S. Dionysii recte disponat. De nostra quidem circumjacenti possessione tantum loco contuli, ut abbas honeste possit haberi. Dominus quidem Geraldus Silvæ-majoris abbas primus de suis monachis illuc misit, primumque abbatem constituit. Census autem duodecim denariorum auri ibi constituitur, ut singulis annis initio Quadragesimæ S. Mariæ in cujus honore Silvæ-majoris monasterium dedicatum est, persolvatur. Hunc vero locum & cetera pertinentia ad ipsum ita omnium absolvimus potestate, ut nemini in eo quidquam juris vel dominationis sive advocationis liceat habere, nisi abbati & fratribus ecclesiæ. Sed & domnus Geraldus Cameracensis episcopus episcopale jus quod in ecclesia sive altari habebat, Deo propter Christianæ religionis culturam condonavit, ut ibi degentes monachi, omni prorsus inquietudine sint liberi. Quod si quando, quod absit, abbas S. Dionysii contra regulam egerit, ad abbatem Silvæ-majoris ipse veniat, qui male acta ipse corrigat, similiter & monachus qui abbati fuerit rebellis. Ut autem hæc auctorizabiliora habeantur, nobilium virorum testimonio roborantur *. S. Geraldi Cameracensis episcopi. S. Anselmi de Ribodimonte *. S. Balduini de Tornaco. S. Gillaberti præpositi de Nivella, aliorumque multorum, qui huic assertioni interfuerunt. Acta sunt itaque hæc anno ab Incarnat. Dom. M. LXXXII. indictione V. epacta XVIII. concurrente V. imperante Henrico Romanorum rege. S. Balduini comitis, S. Richildis matris ejus.

* la Seauve.

* al. semper abbatem suscipiat qui &c.

* Quorum nomina sub notantur.

* Ribemont.

XXI.

Charta Balduini comitis de fundatione monasterii S. Dionysii, de servis &c. & de ecclesia S. Petri eidem cœnobio collatis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen. Ego Balduinus comes de Hainonia nobilissimæ Richildis comitissæ filius. Dum audissem a bonis prædicatoribus, & scirem veraciter justorum & impiorum merita per revelationem atque ostensionem sanctarum scripturarum dissimiliter remunerari, psalterio puerorum acclamante: *justi hæreditabunt terram & habitabunt in sæculum sæculi super eam, injusti autem disperibunt simul, reliquiæ impiorum interibunt.* Et iterum in eodem subsequuntur pueri lectitantes & divitibus hujus mundi significantes: *nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere, divitiæ si affluant, nolite cor apponere: quia tunc*, id est in die judicii, *reddet unicuique juxta opera sua*, Dei inspiratione compunctus, & matris prædictæ confortatione vigoratus, tunc consensit mihi cor meum & cœpi disponere qualiter in tempore opportuno, dum tempus est, aliquid proficui mihi assumerem, quod in illo die ante Christi tribunal adstans remunerandus offerrem. Hoc autem est dispositionis meæ optabile mihi proficuum. Noverint tam præsentes quam posteri, quod in meo allodio, hoc est in villa quæ sancti Dionysii appellatur, monachorum ordinem sub abbatis potestate constituo, ad quorum usus idem allodium, sicuti jure hæreditario usque nunc possedi, liberum ab omni terrena dominatione, amodo possidendum ad honorem Dei & B. Mariæ semper virginis liberrima concessione S. martyri Dionysio trado. Ut vere radicari & fundari merear cum antecessoribus in terra viventium, concedo adhuc eidem loco servos & ancillas, sicut designat subtitulatio; Odam de Mæres, cum sororibus suis & earum posteritate futura. Odam de Senephyo, cum filiis & filiabus ejus. Ricueram de Bilchi & quinque filias ipsius, Ricueram, Renscellam, Hulsendem, Tierdendem, Stahineldem, Hargerum coquum & uxorem ejus Ghislam & filium * Yburgem, Robertum & uxorem ejus Liciardem, Alardum Cambarium quem de manu Segardi Ceœs suscepi, & eidem loco concessi. Item concedo Normannos qui in eadem villa degerint, ea conditione, ut si anno & una die ibi manserint, postea ibi & ubicumque in comitatu meo, abbas vel monachi jure possideant sempiterno. Si vero ad annum diemque non pervenerint, solum dum ibi habebuntur, sub ditione abbatis & monachorum erunt. Albanos etiam similiter trado, quamdiu videlicet ibi manserint venientes: quos ea solum conditione Theodericus de Avesnis, qui eis feodatus est multo precatu in manu mea reddidit. Has itaque donationis meæ oblationes ab omni advocatione humana præter abbatis liberas clamo ab omni terrena potestate, & dominatione absolvo. Nulli amodo comitum, principum, castellanorum, aliarumve potestatum liceat ex his surripere quicquam. Quod si quis ausus fuerit præsumere, nisi desierit, potenter æterna sustineat tormenta. Ut autem hoc ratum permaneat sicut oportet, nobiles meos & principes & potentes, sicut præsentes sunt ad testimonium appello & subnotare censeo. S. Gosvini de Montibus, S. Theoderici de Avesnis, S. Theoderici de Aldenarda, S. Segardi de Ceœs, S. Manasse de Betunnia, S. Fastredi, S. Walrerii de Lens, S. Walterii de Chirvia, S. Anselli de Morbes, S. Folechini castellani, S. Anselli de Ribodimonte, S. Baldrici de Rosin, S. Widonis senescalli, S. Rodulfi fratris ejus, S. Gonscelini, S. Wasselini Brunoldi, S. Lieberti. Iterum consilio mei domini Gerardi Cameracensis episcopi, consilio inquam salubri, & præscriptorum nobilium meorum assensu, quasi di-

Psalm. 36.

Psalm. 61.

* *f. filiam.*

vino fervore inflammatus ecclesiam S. Petri quæ sita est in Montibus inter duo monasteria, S. Waldetrudis videlicet & S. Germani cum omnibus appenditiis suis eidem B. Dionysii cœnobio liberaliter trado : ita ut canonici ipsius ecclesiæ subjaceant potestati abbatis, & obeuntibus illis, in usus monachorum S. Dionysio servientium præbendæ ipsorum cedant. Majora & submajora, & ut ita dicam, molendini & molendinaria, S. Dionysii in manu & potestate abbatis sint : ita ut nullus hæres in eis constituatur, sed abbas ad libitum suum & profectum eas prærordinet. Actum anno incarnati Verbi M. LXXXIV. indict. VII. epacta VI. regnante & imperante Henrico rege, duce Godefrido, Rainaldo Remensi archiepiscopo, & Cameracensi pontifice Gerardo.

XXII.

Charta Burchardi episcopi Cameracensis super possessione ecclesiæ S. Petri Montensis.

Exstat hæc charta sed mutila apud Miræum p. 305.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Burchardus Dei gratia Cameracensium episcopus tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Sollicitudo ecclesiastica exigit ut ecclesiarum jura pontificali munimento solidentur. Notum igitur facimus ecclesiam S. Dionysii ecclesiam S. Petri quæ est prope ecclesiam S. Waldetrudis in Montibus, cum tota sui pertinentia triginta & pluribus annis absque canonica calumnia sub regimine trium abbatum quiete possedisse ; & Martinum bonæ memoriæ primum loci abbatem Arvernis in concilio Urbani papæ Claromonte habito, & Heribertum successorem suum in concilio Calixti papæ Remis celebrato, & quam plurimis cardinalium, & Remensis, & Cameracensis ecclesiæ conciliis, ob hæc & cetera suæ ecclesiæ beneficia præsentanda & munienda absque canonica cujuslibet calumnia interfuisse. Cum autem in præfato municipio synodum convocatam celebraremus, canonici S. Waldetrudis, in reverendum fratrem nostrum Balduinum tertium sæpefatæ ecclesiæ abbatem insurgunt, & justitiam super ecclesiam S. Petri & ejus possessionem a nobis in synodo requirunt. Die igitur utrique parti statuta, abbas in synodo, coram coabbatibus & personis se præsentavit, illis adstantibus & in clamore deficientibus, judicium super hoc requisivit. Unde nobis judicium a synodo requirentibus, abbates & archidiaconi, cum personis judicavere abbatem & successores suos, S. Petri de quo agitur, cum possessione ecclesiam canonice deinceps possessuros, & præfatis canonicis seu monialibus super hoc minime responsuros. Eorum igitur judicio assentientes, calumniatores, si emerserint, quoad resipiscant, excommunicamus & sub imaginatione & testium subscriptione, sicut prædecessor noster bonæ memoriæ Odo episcopus, hoc ecclesiæ S. Petri beneficium sæpe libatæ S. Dionysii ecclesiæ pontificali decreto assignavit, adstipulamus. S. Walteri Lobbiensis, Franconis Affligemiensis, Algisi Aquicinctensis, Gilleberti * Heamensis, Odoini Cellensis, Gerlandi Novicastrensis abbatum. S. Anselmi, Johannis, Radulfi, Theodorici archidiaconorum. S. Erleboldi præpositi, Oilardi decani. Anno Incarnati Verbi M. C. XXIII. indictione XV. præsulatus domini Burchardi VII. Ego Werimboldus cancellarius recensui.

* *lege* Heinamensis, ut apud Miræum p. 306.

XXIII.

Henricus rex anno nongentesimo trigesimo primo dat canonicis S. Landelini obas quindecim in villa dicta Onainville.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Henricus divina favente clementia Rex. Omnium fidelium nostrorum petitiones juste & rationabiliter auribus nostris infusas oportet nos implere, maxime tamen eas, quas pro divini cultus amore nobis suggerunt, quia Deum nobis inde propitium promereri, eosque devotiores in nostro credimus permanere obsequio. Quocirca omnes fideles nostri præsentes scilicet & futuri * quia nos rogatu Gisleberti fidelis ac dilecti ducis nostri, canonicis in loco Crespin nuncupato devote Domino famulantibus ejusdem loci obas XV. in villa Onainville dicta sitas, cum reliquæ familiæ mancipiis novem, Alexandro vero & filiis ejus, curtilibus, & ædificiis, terris cultis, & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, molendinis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæsitis & inquirendis, & omnibus quæ dici & nominari possunt appenditiis, ob æternam nostri commemorationem perpetualiter ad victum & vestitum possidendas donavimus. Jussimus quoque hoc præceptum inde conscribi, firmiter præcipientes quatenus præfati canonici talem inde ulterius habeant potestatem, sicut & de aliis rebus ad eorum peculiare pertinere videbantur. Et ut hoc præceptum firmum stabileque permaneat, manu nostra subtus illud firmavimus, annuloque insigniri nostro præcepimus. Data IX. cal. Novembris anno Dom. Incarnationis DCCCCXXXI. indict. V. anno regni Henrici regis XIII. Actum in Ivois, amen.

* deest, *sciant*, vel quid simile.

Charta hæc & duæ quæ sequuntur, editæ sunt in libello, qui vix hodie reperiri potest ; quapropter pene pro ineditis habendæ sunt.

XXIV.

Richildis comitissa & filius ejus Balduinus abbatiam S. Landelini monachis S. Benedicti restituunt.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus tam futuris quam præsentibus qualiter 1080.
comitissa Richeldis ut prudens & bona ac Deo devota, & filius ejus Balduinus cogitantes de Dei timore & perpetua salute, pro redemptione animarum suarum abbatiam S. Landelini in Crispinio, quam tenebant laïci advocati, scilicet Christianus, Almarnus, Anselmus, Walterus Grandis, retraxit de manibus eorum interventu Baldrici militis de Resin, & dato illis ab eo pretio pro libertate prædictæ ecclesiæ. Præterea ipsa prædicta comitissa & filius ejus Balduinus reddiderunt S. Landelino silvam Ambligis & longum pratum, cum omnibus aliis pratis & omnia quæ in eadem villa a novo fossato tenebant ipsi advocati. Acta sunt hæc anno Incarnationis Domini M. LXXX. regis Henrici Romanorum imperium tenentis XXV. præsulatus autem secundi Gerardi ecclesiæ Cameracensis episcopi IV. indict. III. epacta XXVI. concurrente II. cum bissexto, tempore Widrici archidiaconi Hannoensis, Mathelmi archidiaconi Cameracensis, necnon Auffridi ejusdem ecclesiæ archidiaconi. Quæ ut firma atque inconvulsa per futura maneant tempora, idoneorum corroborantur testimonio virorum subtitulatorum. S. Balduini comitis. S. Baldrici, S. Walcheti & aliorum plurimorum. Et hæc prædicta comitissa cum filio suo reddidit ecclesiæ S. Landelini ad usus fratrum inibi Deo servientium secundum regulam S. Benedicti, & sigillo proprio sigillari præcepit.

A

XXV.

Ermentrudis Balduini comitis uxor, quicquid ex dote sua in Sebourck possidebat, sancto Landelino liberaliter largitur.

1089. IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Sicut lectio evangelica nos instruit, spinas peccatorum ab eleemosynis posse evelli, juxta verbum Domini dicentis: *date eleemosynam & omnia peccata munda sunt vobis.* (Luc. 11. 41.) Idcirco ego Ermentrudis generosissima orta stirpe, de salute cogitans animæ, quicquid sponsus meus venerandus scilicet Balduinus in villa quæ dicitur Sebourk hereditario obtinuit jure, ab illo traditum mihi legaliter, dono datis scilicet in agris cultis & incultis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarum decursibus, molendinis, ob salutem animæ meæ Deo, sanctoque Landelino confessori dono seu trado in monasterio Crispiniensi, quod in honore S. Petri apostolorum est constructum principis, quatenus mea hac largitione usibus diversis ibidem famulantium Creatori, fructus supradictorum perenniter deserviat, & absque cujuspiam repetitione vel retractione permaneat. Ut vero hæc mea traditio per succedentia firma inconvulsaque permaneat tempora, hanc descriptionis fieri volui paginam idoneorum testium * corroboratam S. Baldrici, S. Valteri, S. Balduini, S. Adæ, &c. Actum Crispinio, anno Dom. Incarnationis M. LXXXIX. indict. XII. epacta VI. concur. VII. imperatore regente Henrico imperii ejus XXXIV. Cameracensi Gerardo in episcopali cathedra præsidente secundo, comite Balduino comitatus vero ejus XX. idem monasterium regente abbate Raginero.

* Supple; testimonio, *vel*, subscriptione.

XXVI.

Reynerus & Fulbertus clerici, Crispiniensi cœnobio oratorium inter duas Hagnas in honore SS. Trinitatis, & SS. Apostolorum Petri & Pauli consecratum, concedunt.

1099. IN nomine S. & individuæ Trinitatis, attestante relatione Christi veridica noscimus, quia *sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum.* (Eccli. 3. 33.) Hoc quare prælibatum sit non est silentio comprimendum, sed palam omnibus tam posteris quam præsentibus manifeste proferendum: duo clerici religiosissimi viri ac timentes Deum Fulbertus atque Reynerus cogitantes de periculo animarum suarum, cellam S. Trinitatis quæ sita est in territorio Bracbatensi inter duas Hagnas vivam scilicet & mortuam & quicquid ad eam pertinet tam in agris quam in silvis & in pascuis & rivulis aquarum liberaliter contulerunt Crispiniensi ecclesiæ, & in honore beatorum Petri & Pauli & S. Landelini & omnium sanctorum, & sanctarum ipsius ecclesiæ, sub præsentia domni Raginери abbatis omniumque monachorum, eo tenore & ea lege, ut sicut filia debet obedire præceptis matris suæ, ita & cella S. Trinitatis obediat Crispiniensi ecclesiæ, & sicut mater amplectitur & fovet filiam suam, ita in omnibus necessariis Crispiniensis ecclesia nutriat & protegat atque defendat sibi subditam. Actum Crispinio anno Dominicæ incarnationis M. XC. imperatore regnante Henrico, imperii ejus XXXV. præsulatus autem Gerardi ecclesiæ Cameracensis episcopi XV. indict. XIII. concurrente.... Ut vero hæc eadem traditio firma stabilisque permaneat in perpetuum, virorum testimonio roboratum idoneorum *... S. Ragineri. S. Alfridi. S. Rodulfi, aliorumque multorum.

* deest aliquid.

XXVII.

Privilegium Urbani papæ secundi Raginero abbati Crispinii, Romæ concessum.

URBANUS episcopus servus servorum Dei, carissimo filio suo Raginero abbati monasterii sancti Petri, quod est situm in villa quæ vocatur Crispinium super fluvium Hon, in pago Hainau. Tuis igitur dilectissime in Christo fili, justis postulationibus annuentes per præsentis privilegii paginam, beati Petri monasterium in quo beatus Christi confessor Landelinus quiescit, situm in villa quæ dicitur Crispinium, super fluvium Hon, in pago Hainau, regendum ac disponendum tibi tuisque legitimis successoribus confirmamus. (Vide vitam S. Ayberti apud Molanum.) B Adjacentem etiam villam supra nominatam a novo fossato cum omnibus possessionibus suis in pratis, in agris cultis aut incultis, in aquis aquarumve decursibus, & silvam quæ Ambligis dicitur, sicut a bonæ memoriæ comite Balduino & matre ejus Richilde beato Landelino tedditа, & a venerabili viro Gerardo Cameracensium episcopo confirmata sunt, integra prorsus & omni exactione libera præfato beati Petri monasterio in perpetuum possidenda manere decernimus. Præterea apostolica auctoritate statuimus, ut quæcumque hodie idem monasterium juste possidet, sive in crastinum concessione pontificum, largitione principum, vel oblatione fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus illibata permaneant, salva Cameracensis episcopi canonica reverentia. C Decernimus ergo ne ulli omnino hominum liceat idem monasterium temere perturbare, aut ei subditas possessiones auferre, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnino integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus profutura. Sane si quis in crastinum archiepiscopus aut episcopus, imperator aut rex, princeps aut dux, comes aut vicecomes, aut judex, aut persona qualibet, magna vel parva, potens vel impotens hujus nostri privilegii paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundo tertio ve commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, a Christi ecclesiæ corpore cum auctoritate potestatis apostolicæ segregamus. Conservantibus autem pax a Deo & misericordia præsentibus ac D futuris seculis conservetur. Amen.

XXVIII.

Amalfridi traditio de cella Hunulficurte.

QUantum intellectus sensus humani potest mentis sagacitate pensare, atque sedula indagatione perpendere, nihil amplius valet in hujus seculi luce de gaudio fugitivo lucrare, quam quod de rebus suis, locis venerabilibus in alimoniis pauperum curet impendere, quatenus fragilitatem naturæ omnis generaliter patiamur, priusquam * subitam & transpositio eveniat, oportet pro salute animæ vigilare, ut non inveniat quemquam imparatum, sicut Dominus in E evangelio ait, qui dat parum, compatat sibi regnum, & sine fine mansuram gloriam. Igitur ego in Dei nomine Amalfridus illuster vir, inspirante divina potentia atque pro remedio animæ meæ, deputavi & concessi atque delegavi per hanc paginam donationis ad monasterium Sithiu, quod est in honore sancti Petri & sancti Pauli vel sancti Martini, seu & ceterorum sanctorum, constructum; vel ubi venerabilis vir Bettinus præesse videtur, una cum voluntate vel convenientis filiæ meæ Aurianæ, quæ ibidem rectrix esse videtur, hoc est monasterium nostrum, cujus vocabulum est Hunulfocurtis in pago Kambrincense super fluvio * Scale, quem ego in proprietate nostra in honore sanctæ Mariæ vel sancti Petri, seu S. Martini,

Ex schedis Hunicurtis.

* f. Subitanea transpositio.

* l'Escaut.

A seu sanctæ Polænæ, ubi ipsa pretiosa gemma requiescit in corpore; ita ut mihi complacuit, in tali ratione ut ad ipsum monasterium Sithiu, ad opus sancti Petri jam dictum monasterium cum omni integritate vel soliditate sua in se aspicientem vel pertinentem ibidem delegare debemus; quod ita & fecimus, tam de alode parentum meorum quam & de comparato, seu & de quolibet adtracto, undecumque ipsum monasterium dotatum esse videtur; tam de parte nostra opium, & de aliorum collata bonorum hominum, vel undecumque manu vestita habuimus, ut nostræ fuit possessionis justitia, una cum terris, mansis, casticiis ibidem aspicientibus, superpositis domibus, ædificiis, colabus, mancipiis, campis, silvis, pratis, pascuis, farinatiis, aquis, aquarumque decursibus, peculiis, B præsidiis, mobilibus, immobilibus, adjacentiis, appenditiis; omnia & in omnibus rem in exquisitam ad integrum, & sicut nobis convenit, quandiu in hoc seculo advixero, ipsum monasterium pro precaria sancti Petri vel vestra visitare, vel dominare seu emeliorare debeamus. Et post meum obitum atque de hac luce discessum memorata filia mea Auriana ipsum monasterium degere vel regere debeat & post suum obitum ipsum monasterium superius nominatum Hunulfocurtis ad integrum aspectus vel subjectus omni tempore ad Sithiu monasterio debeat esse & quem ipse abbas qui tunc temporis adest vel fratres de ipso monasterio Sithiu, ibidem consistentes complacet qualem præpositum ad ipsum monasterium nostrum constituere voluerint, potestatem in omnibus habere mereantur, & supplicamus ipsos fratres & rectores ipsius monasterii C propter Dominum & mercedem nostram lucrandam, ut ipsum monasterium quod ibidem transformavimus, de missas, de cursu, de luminaria, curam habere studeant & de hospitibus & peregrinis charitatem, ut mercedem exinde habere debeant & nomen nostrum in libro vitæ revivificant, & ipsum monasterium in eorum jure perpetua dominatione, hoc est ipsius monasterii Sithiu habeant, teneant, atque possideant, vel quidquid exinde facere voluerint, aut cum liberum in omnibus potiantur arbitrium. Et si quis vero quod fieri minime credimus, quod absit, si egomet ipse aut ullus de heredibus, aut proheredibus meis seu qualibet ulla emissa persona aut extranea fuerit qui contra hoc testamentum venite voluerit aut infringere illud præsumpserit, im- D primis iram Dei omnipotentis incurrat, & ante tribunal Christi cum ipso sancto Petro in die judicii deducat rationes. Et insuper una cum socio fisco distringente auri libras decem, argenti pondere viginti coactus exsolvat, & insuper quantum ipsum monasterium tunc temporis emelioratus valuerit, vel duplam pecuniam conventui exsolvat & quod repetit non evindicet, sed hoc testamentum isto omni tempore firmum permaneat cum stipulatione subnixa. Actum in Vermandis quod fecit mensis Februarius dies octavus, in anno duodecimo regni domini nostri * Frederici gloriosissimi regis. Amalfridus hoc testamentum a me factum relegi & subscripsi. Ego Auriana abbatissa consentiens subscripsi. Signum Adalfridi, Unulfasiale, Nivalio diaconus, Blitmarus, Crasmarus, Dudan, Bruno, Ermenfridus, Constantinus, Gislefridus, Centenarius, Gerfridus, Baldechramnus. E Bladurdus rogatus hoc testamentum scripsi & subscripsi.

* lege Theoderici

XXIX.

Diploma Theoderici regis S. Bertino monasterium de Hunocurte confirmantis.

Quotiens recta postulatio sacerdotum vel monachorum, quod pro eorum quiete, vel ad animæ salutem pertinet, libenter in Domini nomine obaudire, vel ad effectum Christo propitio perducere cogimur; & hoc ideo ut eos melius delectet pro stabilitate regni exorare, vel Dominum pro nobis deprecare. Igitur veniens vir venerabilis Bertinus abba de monasterio Sithiu quod est constructum in pago Terwaninse, in honorem S. Petri vel ceterorum sanctorum, per consensum vel voluntatem illustris viri Amalfridi, vel matronæ ipsius Childebertanæ seu & filiæ eorum Aurianæ abbatissæ, Carisiaco villa in palatio nostro, in nostram venientes præsentiam, clementiæ regni nostri intulerunt, eo quod ipse Amalfridus & matrona sua Childebertana in honore sanctæ Mariæ virginis genitricis Domini nostri Jesu Christi, vel sanctæ Pollinæ in loco nuncupante Hunulfocurte super fluvio Scalæ monasterium visi fuerunt ædificasse, & res eorum ibidem delegassent, vel quidquid eorum legitimum esset, ad ipso sancto loco firmaverunt: etiam & alii homines plures sua devotione plenissima in quantum eis possibilitas de res eorum ad ipsum locum firmaverunt, & ipsum monasterium Hunolfocurtem ad opus S. Petri, seu Sithiu monasterii vel domni Bertini abbatis cum omni integritate sua habente vel pertinente per eorum instrumenta, a die præsente delegaverunt, inspecta ipsa instrumenta, una cum terris, mansis, * casticiis ibidem ædificatis, mancipiis, campis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, farinariis, communiis; omnia ex omnibus rebus in exquisitam, sicut superius intimavimus vel denominatum est, ad integrum ad superscripto monasterio Sithiu transformarunt, cujus hoc beneficium ad prædicto monasterio Sithiu vel domno abbate, gratante animo vel pro mercedis nostræ augmentum jam præstito vel in omnibus confirmasse, vel ad petitionem ipsius Amalfridi, & per hunc præceptum nostrum plenius in Dei nomine confirmatum, ut sicut constaret qui per talem.... ut ipse beneficium ad tempora nostra vel successorum parentorum nostrorum regum, vel ipso monasterio sit conservatum, & hoc ipse habeat, vel successores sui habeant, teneant atque possideant, vel quod exinde pro utilitate monasterii S. Petri facere voluerint, jure firmissimam habeant potestatem. Et ut hæc præceptio firma habeatur, manu nostra subterfirmavimus. Data cal. Aprilis anno decimo quarto regni nostri Carisiaco palatio.

677. Ex schedis Hunicurtii.

* f. castris.

XXX.

Petrus episcopus Cameracensis licentiam dat Simoni abbati Hunecurtensi, alienandi, & vendendi Valcellensibus abbati & monachis quosdam redditus ob urgentem famis, pestis, bellique necessitatem.

In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen. Ego Petrus Dei patientia Cameracensis episcopus, venerabili fratri Bernardo abbati, & dilectis fratribus de Valcellis, in perpetuum. Cum rerum ecclesiasticarum ac præcipue immobilium alienatio tam sacris canonibus quam imperiali jure multipliciter habeatur inhibita, nihilominus tamen variis utriusque juris articulis, tam utilitatis quam necessitatis casus semper exceptus est, ut toties ecclesiarum bona etiam immobilia alienari jura permittant, quoties vel ecclesia utiliora sibi providerit, vel articulus necessitatis inciderit. Hæc nostris temporibus præcipue, pec-

Ex registro Valcellensi.

catis nostris exigentibus, tam famis & inediæ, peste A regnante, quam generalis per universa pene regna discordiæ hostili undique crudelitate grassante adeo intolerabilis necessitas ac urgens incubuit, ut non solum ecclesiarum ad bonorum suorum alienationem calamitas miseranda compelleret: verum etiam plerisque in locis congregatos in unum fratres subversis eorum sedibus in dispersionem mitteret desolatos. Inde est quod nostri officii debitum exequentes, ad monasterium Hunecurtense visitandi causa divertimus; ubi persecutionis hostilis effervuerat crudelitas. Tanta illud invenimus desolatione confusum, tantaque debitorum mole prægravatum, ut nullius salubritate consilii ex imminenti videretur lapsu posse consurgere, nisi pars aliqua immobilium ad venditionem prosiliret. Hoc autem quia sine pontificali auctoritate irre- B vocabiliter jura non sinunt, commorantium ibidem fratrum supplicatione permoti, magis etiam quam plenissime novimus necessitate compulsi, redditus quosdam quos monasterium vestrum cœnobio Hunecurtensi singulis annis solvere tenebatur, XVI. mencaldatos frumenti ad mensuram Peronensem, & IV. capones & VIII. denarios Attrebatensis monetæ, & terragia in decem & octo mencaldatis terræ pro imminentis desolationis sublevatione permisimus alienari, protestante in præsentia nostra ejusdem loci abbate cum majori parte ibidem servientium, tota nichilominus universitate præbente consensum, & debitum urgere & exinde suscepta pecunia conditionem ecclesiæ longe effici meliorem. Hac itaque utilitate ecclesiæ pensata, jurisperitorum freti consilio, ad prædictorum redditum venditionem permisimus prope- C rari, dignum ducentes relinquere memoriæ posterorum quantam pecuniæ summam pro præfatis redditibus ecclesia vestra persolverit & dederit, ducentas scilicet libras Duacensis monetæ, quas in utilitatem ecclesiæ constat esse conversas, a prædictorum ergo redditum solutione prædictus Hunecurtensis abbas Simon nomine, laudante & consentiente Hugone priore ejusdem loci & generali conventu tam monachis quam conversis nominatim interrogatis utrum canonicum dictæ venditioni vellent præbere consensum, singulis quoque pro se respondentibus se velle & canonice consentire, auctoritate nostra interposita ecclesiam vestram reddidit omnino absolutam: & ad majorem hujus rei firmitatem perpetuam, præfatus abbas Hunecurtensis nomine sui, & universitatis, D tactis sacro-sanctis evangeliis, juravit se nullo tempore per se aut per aliquem ex fratribus suis seu quemcumque alium ope, consilio vel auxilio monasterium Valcellense inde aliquatenus turbaturum. Omnia etiam instrumenta quæ Hunecurtense monasterium tunc temporis habebat ad manum, seu aliquo tempore posset reperire quæ ad eosdem redditus sibi detinendos ullo videretur munimine profutura, ecclesiæ vestræ redditurum. Ne igitur factum istud ulla valeat calliditate subverti, quod tanta consilii maturitate conceptum est, & tanta solemnitate completum, ne quis etiam hoc ipsum audeat aggredi perturbator, sicut prudentibus viris qui aderant visum est, nostroque animo hæc eadem sedit sententia, rei hujus perturbatoribus terribile opponimus anathema. Ne quid E etiam ex contingentibus in isto contractu videretur omitti, pontificali auctoritate eundem approbamus contractum & præsentis scripti pagina & sigilli nostri appensione confirmamus. Actum in Hunecurte publice coram his testibus, coram capitulo laudante & assensum præbente anno Dom. M. C. XCIX. episcopatus nostri primo. S. Danielis decani. S. Quintini canonici S. Mariæ Cameracensis. S. Adæ canonici Cameracensis. S. Johannis canonici Suessionensis. S. Roberti prioris Valcellensis. S. Ludovici cellerarii. S. Matthæi sacerdotis.

XXXI.

Charta fundationis parthenonis B. Mariæ de Ghilenghien, ordinis S. Benedicti.

☧ In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Lietardus divina miseratione Cameracensis episcopus tam futuris * in perpetuum. Cum secundum evangelium thesaurizandi sunt thesauri qui non deficiunt, considerandum nobis est ut de ministerio nobis credito particulam in cœlis aliquam sortiamur. Proinde ad honorem beatæ Dei genitricis Mariæ, ob animæ nostræ & prædecessorum nostrorum memoriam, abbatiam sub ordine & religione monialium feminarum in Gislengiech constituimus atque eisdem altare loci liberum & sine persona concedentes, eundem abbatiæ locum ab omni advocatia & cetera quorumlibet exactione emancipamus. Duas vero ejusdem villæ partes, tam in silvis quam in pratis, & in terris cultis & incultis, in aquis, silvis & ancillis, quia juris earum est, præfatæ abbatiæ assignamus. Altare etiam de Villari liberum & sine persona eidem ecclesiæ conferimus, & quartam partem ejusdem villæ liberam, & duas partes alias ab ecclesia S. Waldetrudis Montensis sub censu decem solidorum collatas. Tertiam quoque partem de Bussuth, & de Herbisvilh medietatem, alodium etiam Siburgis, & alodium S. Valdetrudis in Stantercha sæpefatæ ecclesiæ confirmamus. Ad arcendas igitur quorumlibet importunitates, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores quoad resipuerint excommunicationem seminamus, atque subnotato canonice testimonio, nostri quoque sigilli appositione hujus nostri decreti paginam roboramus. S. Theoderici eorumdem altarium archidiaconi, S. Johannis, Theoderici, Alardi, Gerardi archidiaconorum. S. Erleboldi præpositi. S. Oilardi decani. S. Roberti cantoris; Widonis, Haduini sacerdotum, Werinboldi diaconi, Hugonis, Lamberti, Bartholomei, Adam, Heriberti, Vincentii, Johannis canonicorum. Actum anno Incarnati verbi M. C. XXXII. indictione X. præsulatus domni Lietardi III. Amen †. Ego Werinoldus scholasticus scripsi & recognovi.

1132. * deest fortasse quam præsentibus.

XXXII.

Nicolaus episc. Camerac. dat sorori suæ Gualburgi abbatissæ de Gillinghieu altare de Scilly, cum appenditio suo.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Nicolaus Dei miseratione Cameracensium episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Quoniam ex scripturæ attestatione quæ ait: *Vide cui des & erit gratia in donis tuis multa*, ad bene discernendum commonemur: curandum nobis est ut de dono dato gratiam inveniamus in tempore oportuno. Proinde religiosæ sororis nostræ Gualburgis Gilligiensis abbatissæ, & earum quæ sub ea religionis titulo pollentes, etiam in fragili sexu perfectos virili exercitio æmulantur, piæ petitioni condescendimus, & ad consolandam earum in Christo paupertatem, altare de Seilly cum appenditio suo Gundringiem, salvis nostris & ministrorum nostrorum debitis, B. Mariæ Gilligiensi cui serviunt, liberum & sine persona concedimus. Ad arcendas igitur quorumlibet importunitates, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores, quoad resipuerint, excommunicationis sententiam exponimus, atque canonica subsignatione & sigilli nostri impressione hujus decreti nostri paginam confirmamus. S. Theoderici ejusdem altaris archidiaconi. S. Johannis, Alardi, Theoderici archidiaconorum. S. Guidonis præpositi. S. Gerardi de-

Eccli. 12. 1.

cani & archidiaconi. S. Guidonis, Galterii, Guerimboldi, Hugonis, Eustasii, Adam, canonicorum. Actum anno Incarnati verbi M. C. XXXVIII. indict. I. præsulatus domni Nicolai secundo. Ego Guerinboldus cancellarius recensui.

XXXIII.

Nicolaus episc. Camerac. confirmat & auget fundationem parthenonis de Gislinghien.

1143. ℞ In nomine Domini Nicolaus Dei gratia Cameracensium episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Quoniam ex scripturarum testimoniis ad bene agendum incessanter commonemur, providendum nobis est ut pauperibus Dei manum eleemosynæ abundantius porrigamus. Igitur ecclesiam de Gislengem in honore Dei genitricis Mariæ consecratam in novitate dierum nostrorum novam & quasi ex nihilo in abbatiam, studio & labore genitricis nostræ Idæ & religiosarum fundatam & exaltatam honotare & amplificare decernentes, altare de Moncivillare præfatæ Gislengensi ecclesiæ, salvis nostris & ministrorum nostrorum debitis, concedimus. Donaria vero quæ a Catholicis eidem ecclesiæ collata sunt sub privilegii nostri auctoritate munienda, ut subscripta sunt concludimus. Tertiam scilicet partem per omnia in Gisbecca, tam in silvis quam in pratis, terris cultis & incultis, servis & ancillis, quam dedit Gascuinus frater noster de Mons pro anima matris nostræ Idæ, & aliam partem in eadem villa Gisbecca quam dedit simili modo per omnia domina Æva quæ cognominatur Domoisuns pro anima viri sui Ægidii & sua, unum mansum in Bovingis, & alodium suum in Corda quod dedit domina Hadewidis de Blatum; Alodium suum quod habuit domina Agnes de Hum in Hangre; terram & alodium quod habuit domina Risendis Descornai, apud Guamies; alodium quod habuit domina Adelis de Marca apud Scornai; alodium quod habuit Wericus de Belchi apud Maienwalt. Quinque bonaria terræ quæ habuit idem Wericus apud sanctæ Mariæ Vilers & dimidium bonarium prati & partem silvæ. Ad arcendas itaque quorumlibet importunitates, in prævaricatores quoad resipuerint excommunicationis sententiam exponimus, atque subsignato testimonio & sigilli nostri impressione hujus nostri decreti paginam communimus. S. Theoderici, S. Johannis, S. Alardi, S. Ewardi archidiaconorum. S. Gerardi decani & archidiaconi. S. Walteri, S. Werimboldi, Geraldi sacerdotum. S. Werinbaldi, Hugonis, Bartholomæi levitarum. S. Hugonis, S. Eustachii, Anselli subdiaconorum. Actum anno Verbi Incarnati M. C. XLIII. præsulatus domini Nicolai VII. Ego Werimbaldus cancellarius recensui.

Nicolaus episcopus Cameracensis anno 1161. episcopatus sui 25. confirmat monasterio de Gislenghen, quod labore & studio genitricis suæ Idæ & religiosarum feminarum fundatum fuerat, varia bona quæ eidem monasterio collata fuerunt, in primis quæ Gosuinus frater suus pro anima matris suæ Idæ dederat, & in quadam donatione testis est Isaac frater episcopi.

XXXIV.

Chartha Lietberti episcopi Cameracensis canonicos regulares substituentis pro secularibus apud S. Aubertum.

LIETBERTUS Dei gratia Cameracensium episcopus, successoribus suis episcopis, & ceteris Christi fidelibus sempiternam gloriam. Est quoddam monasterium infra muros Cameracæ civitatis, in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, sanctique Auberti confessoris, ejusdem civitatis episcopi, ibidem corpore quiescentis, consecratum, ubi retro deserviebatur officio canonicorum: quibus injunctam servitutem negligentibus, cœpit locus ille vilescere, & in dies a prioris honorificentiæ statu declinare. Hoc ego considerans condolui, cœpique animo volvere, qualiter melius ad divinum cultum possem relevare. Tandem zelo Dei animatus, & fidelium nostrorum consilio roboratus, regulares canonicos, de communi viventes, & nihil proprium habentes, & ejusdem professionis & ordinis abbatem eo in loco constitui, restauratis, & alibi restitutis præbendis canonicorum illorum, qui proprium retinentes, illic communiter vivere noluerunt. Ædilitatem vero & præposituram, quæ mei juris erant, præter antiqua bona hujus loci, per consilium archidiaconorum, & canonicorum, & cæterorum fidelium nostrorum, huic ecclesiæ contuli, & insuper potestatem donandi præbendas abbati concessi. Signum Henrici IV. regis, Sigishardus cancellarius, vice Sigifridi archicancellarii recognovi. Data anno Dominicæ Incarnationis M. LXVI. indict. IV. anno autem ordinationis Henrici IV. regis XIII. regni vero X. Actum Triremundi. 1066. *Edita est cap. 96. Notitiæ ecclesiarum Belgii.*

XXXV.

Confirmatio fundationis B. Mariæ de Valcellis ordinis Cisterc. diœcesis Cameracensis.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis Lietardus Dei gratia Cameracensium episcopus tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Cum scripturæ attestatione, quæ ait: *Vide cui des & erit gratia in bonis tuis multa*. Et alibi: *Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei*; & rursum: *congregationi pauperum affabilem te facito*, ad bene operandum commoneamur; sollicitudini nostræ incumbit, ut in fovendis pauperibus Christi pastorali misericordia accingamur. Igitur ecclesiam Vallicellensem in honore Dei genitricis fundatam & ad ordinem, usus, & consuetudines, Cisterciensis ecclesiæ pertinentem, in qua viri pauperes Christi in monachicæ heremi agonia Deo incessanter militant, fundare, amplificare, exaltare decrevimus: & donaria quæ a principibus vel quibuslibet personis collata vel conferenda sunt, eidem ecclesiæ in perpetuum assignamus. Primam vero fundationem a domino Hugone castellano & uxore sua Heldiarde, filio quoque eorum Simone & filiabus eorumdem Clementia, Mathilde, Hermengarde, Maria, Adeluya recensentes, donaria quæ in terris cultis & incultis, sylvis, pratis, aquis, aquarumque decursibus eidem ecclesiæ contulerunt & astipulaverunt, libertate ecclesiastica emancipamus. Concesserunt enim libere in Vinciaci potestate & ab omni advocatione & omnimoda exactione emancipaverunt terras, prata, sylvas, aquas, pascua & omnia quæ * infra signa ad hoc disposita continentur. Extra vero ubicumque & quomodocumque voluerint, usque ad prohibitionem illorum excolere poterunt & exculta libere, sicut supradictum, in perpetuum possidere. Per omnes etiam reliquas terras suas, nemora, prata, & aquas

1133. *Ex registro Valcellensi.* *Eccli. 12. 1.* *Galat. 6. 10.* *Eccli. 4. 7.* * *f. intra.*

aquas, concesserunt omnes asencias in nemoribus ad colligendos fructus, ad pastinationem porcorum, ad pasturagium exterorum animalium, sine pasnagio & omni alia exactione, ligna ad ædificandum & calefaciendum & ad cætera necessaria. In pratis pasturagium, in aquis ad piscandum & si quid forte in his omnibus aliquid venationis, mellis, vel alicujus alterius rei a fratribus vel mercenariis eorum inventum fuerit libere possidendum. Si autem aliquando, quod absit, alicui damnum intulerint, solum damnum restituatur. Præfati quoque fundatores duas decimarum partes sæpefatæ ecclesiæ profuturas, in manus nostras deposuerunt. Tertiam vero partem, quæ ad altare de Vinciaco pertinebat, venerabilis frater noster Walterus abbas ecclesiæ S. Autberti Cameracensis capitulo suo assentiente, eo tenore eidem ecclesiæ per manus nostras concessit ut habeat & in æternum possideat quicquid in parochia de Vinciaco, excepta dote altaris prædictæ parochiæ, excoluerit, laboraverit vel quoquo modo a parte Vallencurtensi ut * Scaudus & Asnellus terram determinant, fructificaverit. Quidquid etiam in sylva quam ultra Scaudum possidet, excolere potuerit sine decima possideat, & si quid extra determinatos terminos excoluerit, de carruca exculta singulis annis dimidium modium frumenti, & dimidium modium avenæ ecclesiæ S. Auberti persolvat. Præterea decretum est, & a præfato S. Auberti abbate & capitulo suo concessum, ut ubicumque infra prædictos terminos, curtes construere Valcellensis ecclesiæ fratres voluerint, curtes illæ ab omnibus decimis emancipatæ maneant. Ut autem de his quæ ecclesiæ præfatæ collata sunt nulla ulterius controversia suboriatur, Petrus de S. Autberto miles & uxor ejus Dameta, quicquid in eadem terra, decima & terragio possidebant, ecclesiæ sub præsentia nostra astipulaverunt. Huno de Fossa & filii ejus tertiam partem decimæ quam in eadem terra habuerunt: Wichardus de Bantus & filii ejus, Warinus & uxor , & filii ejus Olmannus de Vinciaco, Robertus domicellus & Gilla filia ejus, Aldo & Walterus filius ejus, Olmannus frater Aldonis, & nepotes eorum Olmannus & Aldo quidquid in terra eadem habebant, Valcellensi ecclesiæ sub præsentia nostra concesserunt. Ad avertendas itaque quorumlibet infestationes, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores, quoad resipuerint excommunicationem exerimus, & subsignato canonico testimonio, nostra quoque sigillatione apposita hujus nostri decreti paginam confirmamus. Signum Johannis, S. Theoderici, S. Alardi, item S. Theoderici & Gerardi archidiaconorum. S. Erleboldi præpositi. S. Oilardi decani, S. Widonis, S. Roberti cantoris, S. Haduini, S. Hugonis, item S. Hugonis, S. Werinbaldi, S. Lantberti, S. Eustachii canonicorum. Actum est hoc anno Verbi Incarnati M. C. XXXIII. indict. XI. præsulatus domni Lietardi III. Ego Werenbaldus cancellarius scripsi & recognovi.

* l'Escaut.

XXXVI.

Conradus rex Romanorum confirmat fundationem monasterii Valcellensis.

1139. *Ex registro Valcellensi.*

CONRADUS Dei gratia Romanorum rex, Nicolao dilecto suo eadem gratia Cameracensium episcopo ceterisque successoribus suis gratiam & omne bonum. Ad nostræ dignitatis spectat coronam boni operis dare & relinquere posteris suis exemplum, si quidem ea quæ in nostro regno servis Dei & ecclesiis, concessione pontificum, liberalitate principum, collatione fidelium adtributa sunt, firma eis & illibata servare & regiæ auctoritatis præcepto munire debemus. Terras igitur, silvas & prata quæ Hugo Castellanus Cameracensis, fundator ecclesiæ Valcellarum, eidem ecclesiæ contulit, præsenti carta, & nostri sigilli impressione corroboramus. Terram quoque quam dominus Nicolaus episcopus dedit ei in villa quæ dicitur Ferieres, terram quam Rodulphus de Rumeli dedit in villa S. Sulpicii, terram quæ dicitur Pesiers, quam Gerardus Malus-filiaster ei donavit; hæc dona, & quæcunque alia Valcellensis ecclesia in regno nostro poterit adquirere, & per manum episcopi emancipare, jubemus ut rata & illibata permaneant. Actum Leodii indictione secunda, Dominicæ Incarnationis anno M. C. XXXIX. secundo vero regni regis Conradi.

XXXVII.

S. Ludovicus Francorum rex suis balliviis & majoribus domum Valcellensem præcipit ab omni injuria custodiendam, ob accepta a monachis ejusdem loci beneficia.

LUDOVICUS Dei gratia Franciæ rex, universis balliviis, majoribus & præpositis ad quos litteræ præsentes pervenerint, salutem. Scire vos volumus 1254. *Ex registro Valcellensi.*
quod ecclesiam de Valcellis, Cisterciensis ordinis speciali prærogativa dilectionis & gratiæ in Christi visceribus amplexamur, tum suæ honestatis & religionis merito, tum quia dilectus Robertus quondam abbas ejusdem loci, tam per se quam per fratres suos pro negotiis nostris & bonæ memoriæ Blanchæ quondam Franciæ reginæ, charissimæ matris nostræ, atque fratrum nostrorum, magnos labores sustinuerunt fideliter & frequenter, & eorum sollicitudinem pro nobis in multis experimentis nobis intelleximus profuisse. Unde ecclesiam ipsam, personas & res ipsius salvas esse volumus & securas, & a malefactorum quorumlibet molestationibus & injuriis tutas esse. Ideirco vobis præcipiendo firmiter mandamus, quatenus ipsam ecclesiam & personas ejus diligatis & honoretis, & omnes possessiones, res, & jura ejusdem conservetis tanquam nostra, & conservari faciatis illæsa, sine alterius expectatione mandati, quoties a fratribus ejusdem domus fueritis requisiti, non permittentes inferri eidem ecclesiæ ab aliquo, ubi posse habeatis, molestiam vel gravamen, nec ipsi aliquatenus inferatis. Scituri quod quidquid honoris vel reverentiæ ei a vobis fuerit exhibitum, vel molestiæ & gravaminis illatum, reputabimus nobis factum. Actum apud S. Germanum in Laya, anno Domini M. CC. LIV. mense Januario. In rei testimonium præsentibus litteris nostris nostrum fecimus apponi sigillum.

Duo alia ejusdem regis diplomata in archivo servantur, quorum unum datum fuit anno 1257. alterum 1261. utrumque in gratiam Valcellensium, quorum religio & pietas singularis tunc mirum in modum florebat.

XXXVIII.

Instrumentum fundationis B. Mariæ de Sarto in loco de Barbarinsart.

N. Decanus ecclesiæ B. Mariæ Tornacensis, universis præsentes litteras inspecturis in Domino *Ex autographo.*
salutem. Noverit universitas vestra quod cum Johannes dictus Aletak civis Tornacensis, ob remedium animæ suæ, & parentum suorum, contulisset in eleemosynam curtem suam de Barbarinsart cum appenditiis suis, abbatissæ & conventui de Braella ordinis Cisterciensis, ad construendum monasterium ejusdem ordinis in loco prænotato: idem Johannes volens hoc facere de consensu viri nobilis domini sui videlicet Evrardi de Vinea; a quo tenebat in feodum prædictam curtem cum appenditiis ejusdem, humiliter ei supplicavit, quatinus prædictam dona-

tionem laudaret & acceptam haberet ; & quod eandem curtem cum suis appendititiis immunem ab omni servitio & onere faceret, & justitiam quam ibidem habebat quitam clamaret. Die igitur assignata a præfato Evrardo ad petitionem dicti Johannis ad prædicta solemniter facienda, convocatis hominibus ipsius Evrardi, paribus Johannis prædicti, & evocatis aliis qui fuerant evocandi, præfatus Johannes in præsentia nostra, & plurium tam militum quam clericorum, in claustro beatæ Mariæ Tornacensis ad hoc congregatorum, resignavit in manu memorati domini sui Evrardi, quidquid juris habebat in curte & appendititiis supradictis, ad opus monasterii in loco prædicto construendi, homagium quod debebat ei de dicto feodo, eidem similiter resignans. Hujusmodi vero resignatione facta, statim idem Johannes in recompensatione prædicti feodi alias terras æque vel magis valentes recepit in feodum ab eodem Evrardo, & statim de novo feodo novus homo ejus factus fuit. Postmodum vero sæpedictus Evrardus in præsentia hominum suorum ad hoc convocatorum, dictam curtem cum suis appendititiis in manu nostra posuit, ad opus abbatiæ in loco prædicto construendæ, qui eramus ibidem ex parte abbatissæ & monialium prædictarum; & eandem curtem cum appendititiis suis ab omni servitio & onere fecit liberam & immunem, & justitiam quam habebat ibidem, quitam clamavit. Postea vero interrogati homines præfati Evrardi & etiam præfatus Johannes qui de novo factus erat homo ejus, quantum ad novum feodum, utrum idem Johannes aliquid juris haberet in curte prædicta & ejus appendititiis, habito consilio, dixerunt omnes per judicium, quod nihil juris habebat idem Johannes in curte & appendititiis supradictis. In cujus rei testimonium & firmitatem præsentes litteras sigilli nostri munimine duximus roborandas. Actum anno Domini M. CC. XXXIII. mense Octobri.

XXXIX.

Gregorius papa IX. confirmat fundationem B. Mariæ de Sarto in loco de Barbarinsart.

1233. *Ex autographo.*

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus abbatissæ ac conventui de Braella, Cisterciensis ordinis, salutem & apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Sane dilectus filius Johannes dictus Aletak, & A. ejus uxor cives Tornacenses, sua nobis insinuatione monstrarunt, quod ipsi zelo devotionis accensi, quendam mansum suum qui Barbarinsart vulgariter appellatur, cùm ædificiis & appendititiis suis monasterio vestro liberaliter contulerunt, ut ibidem monasterium construatur, in quo possint abbatissa & conventus ordinis vestri jugiter Domino famulari; & tam venerabilis frater noster Cameracensis episcopus, loci diœcesanus, quam patronus & rector ecclesiæ in cujus parochia mansus ipse consistit, in hoc liberaliter consenserunt. Nos igitur ipsorum devotis precibus inclinati, quod super hoc ab eisdem pie ac provide factum est, ratum habentes, concessionem hujusmodi auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Anagniæ IV. cal. Februarii pontificatus nostri anno sexto.

XL.

Abbas Cistercii facultatem monialibus de Braella dedit in capitulo generali, construendi monasterium prædictum in quo jurisdictionem sibi reservat.

Ex autographo.

UNiversis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis frater G. dictus abbas Cistercii, totusque conventus ejusdem domus, salutem in Domino. Universitati vestræ notum facimus, quod nos ad petitionem domini Johannis dicti *ad labem*, & Agnetis uxoris suæ, civium Tornacensium, & de mandato domini papæ, & assensu nostri capituli generalis, concessimus, ut in manso prædictorum J. & A. apud Barbarinsart legato ab eis in eleemosynam monialibus de Braella, monasterium monialium Cisterciensis ordinis construatur; & conventus de domo de Braella ad domum de Barbarinsart mittatur. Et erit monasterium de Barbarinsart filia monasterii de Braella, retenta nobis visitatione prædictæ domus, & cura animarum. Datum anno Dom. M. CC. XXXIII. tempore capituli generalis in crastino exaltationis S. Crucis.

XLI.

Instrumentum translationis monasterii de Sarto ad Salicetum.

UNiversis præsentes litteras inspecturis * P. præpositus * R. decanus totumque B. Mariæ Cameracensis ecclesiæ capitulum, in Domino salutem. Noverint universi quod concessionem quam fecerunt venerabiles viri & concanonici nostri R. decanus, P. cantor, & magister B. de Basseia religiosis mulieribus abbatissæ & conventui de Sarto B. Mariæ prope Tornacum, auctoritate nostra & nomine nostro de construendo monasterio in personatu & manerio de Sauchois, & suis appendiciis faciendis tam in temporalibus quam in spiritualibus, secundum quod sibi & ordini suo pariter viderint expedire, gratam & ratam habemus, & eam quantum in nobis est præsentium testimonio confirmamus, salvis tamen conventionibus habitis inter prænominatos R. decanum P. cantorem & magistrum B. concanonicos nostros, secundum quod in litteris super hoc confectis, quas penes nos habemus, & sigillo dictarum abbatissæ & conventus, nec non & litteris officialis Cameracensis de hiis testimonium perhibentis & sigillo sedis Cameracensis sigillatis plenius continetur. In cujus rei testimonium præsentes litteras sigilli nostri munimine fecimus roborari. Actum Dom. die qua cantatur *Oculi*, anno Domini M. CC. XXXVIII.

* Petrus.
* Rogerus.

XLII.

C'est li incarnations dou commencement de labbie de Barbarinsart, & dou Sauchois l'an M. CC. XXXIII.

ANno verbi incarnati M. CC. XXXIII. fundatum est monasterium de Sarto apud locum qui dicitur Barbarinsart, de bonis D. Joannis dicti *ad labem* civis Tornacensis & Agnetis uxoris ejusdem, qui ad informandas subsequentes personas secundum regulam S. Benedicti in bonis moribus, & ordinis Cisterciensis disciplina elegerunt XIII. moniales in monasterio de Braella & adduxerunt eas in prædicto loco, scilicet Barbarinsart in die circumcisionis Domini, & largiti sunt prædicti Johannes & Agnes præfato monasterio noviter creato de bonis sibi a Deo collatis in terris, manso, & redditibus ad valorem annuum 200. librarum Turonensium, & eo amplius, perpetuo possidendas, absque ulla hæredum suorum calumnia vel contradictione.

Idem conventus habitavit in prædicto loco videlicet Barbarinsart quinque annis & dimidio, parum plus vel minus, postea translatus est in die nativitatis B. M. V. in loco dicto Sauchois anno Domini M. CC. XXXVIII. & dimidio, dedicaturque ecclesia nomine de Satto.

XLIII.

Narratio historica fundationis abbatiæ Spinosi loci prope Montes Hannoniæ ordinis Cisterciensis diœcesis Cameracensis.

1216. *Ex Chartulario.* *Lib. 2. Mac. 3. 3.* SI Seleuchus rex Asiæ qui virtutem fidei nec salubre mysterium attendebat, propterea quod de suis redditibus ad legales ministeriorum victimas pertinentes, sumptus omnes contulit & expensas, memoriter commendatur in scriptura divina, multo debet attentius litterarum apicibus in perpetuum annotari commendanda liberalitas fidelium & voluntas quæ non solum de propriis facultatibus ad ornatus necessarios domus Dei, sed etiam puellarum militantium Deo sacros conventus instituens ad earum subsidium & solamen non bonorum dimidium cum Zachæo, immo totum cum levita Laurentio distribuit perpetuo possidendum. Hinc est ergo quod pandere dignum satis censuimus universis qui præsentis paginulæ convenerint inspectores, quod cum virgo venerabilis domicella Beatrix de Lens ex nobili stirpe claram ducens originem, mundi hujus gloriam fastidiret, atque spreta liberorum propagine inter Sion adolescentulas aggregari animo æstuarit, quamdam summam pecuniæ, quam pro suo matrimonio receperat assignatam, ad instaurationem loci hujus qui dicitur Spinæ locus liberaliter delegavit. Ex re siquidem nomen antiquitus habens locus iste exstitit nemorosus ac spinatum ac veprium densitate refertus, quem proborum virorum consilio, & illius ad quem loci jus hæreditarium pertinebat, ab quodam heremita remoto parvum cujus oratorium semper est usque modo, dicta virgo Beatrix Cisterciensem assumens habitum & ordinem religioni perpetuæ dedicavit. Sane quidem, ut qui spinas & tribulos primitus germinabat, venustatus postea personarum accumulatione sanctarum, & secundum sæculi vanitatem nobilium in pinguedine terræ, & in rore cœli desuper benedictionem accipiens, pœnitentiæ fructus & orationum faceret puriores in mensura. Anno igitur Dominicæ Incarnationis M. CC. XVI. epacta XI. concurrente V. decemnovennali ciclo primo, luna XI. IV. calendas Novembris, Romanæ & apostolicæ sedi papa Honorio præsidente anno sui * tertio præsulatus, Remensem ecclesiam regente Willelmo, & Cameracensem Johanne, illustrissimo rege Francorum regnante Philippo, nec non piæ memoriæ comitissa Johanna cum Fernando marito suo Flandriæ tenentibus & Hannoniæ comitatus, die vero sabbati ad vesperam, locum istum in honore fundatum gloriosæ virginis sacer * chorum sanctimonialium est ingressus, ut clareret hoc signo, quod cum Loth salvari se deberet in monte, & relicta Sodoma quiescere in Segor parvula civitate, habiturus in ea refugium & quietem. Rexit autem paulo post dictum gregem ac decenter moribus informavit bonæ recordationis abbatissa Raimburgis, mulier per omnia laudabilis & etiam imitandæ conversationis & vitæ, ad cujus tunc religionis exemplum concurrerunt quam plurimæ virgines nobiliores genere, quæ susceptis ab ea sanctimonialibus indumentis, matris tantæ vestigiis inhærentes, regnum mundi & ornatum sæculi contempserunt, nomenque virginitatis honorabile complectentes, non in altero quam in Christo gloriam habuerunt mira quidem corporis atque oris puritate refulgere. Hæc domina potens erat quamlibet exhortari ad bonum, semper solers & pervigil in custodia gregis sui, in incessu pariter atque gestu humilis & matura, vigiliis, orationibus & jejuniis dedita, supra modum utilis & fidelis in rebus ecclesiæ dispensandis, in augendis providens & sollicita, adhuc in beneficiis multis claret quæ tunc nobis in suis temporibus provenerunt. Et amplius ut mireris ex meritis procedentium actionum concipiens de illius gloria fiduciam & spem bonam, Liam in se pacificam sic habuit cum Rachele ut nec Liæ exercitio Rachelis suspendium derogaret, nec suavi Rachelis de otio Lia frequens circa ministerium murmuraret.

* Hoc referri debere ad *Honorio*, ita ut legatur: *Apostol. sedi papa Honorio tertio præsidente*, arbitramur.

* f. chorus.

XLIV.

Donum Johannæ Flandriæ & Hannoniæ comitissæ in gratiam Spinosi-loci.

EGo Johanna Flandriæ & Hannoniæ comitissa notum esse volo tam præsentibus quam futuris, quod ego concessi in perpetuam eleemosynam pro salute animæ meæ & antecessorum meorum sex bonaria terræ apud Spinleu juxta Montes jacentia ad superædificandum monasterium ad opus monialium Cisterciensis ordinis & necessaria monialium; ita quod ipsæ moniales libere & sine contradictione prædicta sex bonaria terræ in perpetuum possideant. Actum apud Gandavum anno Dom. Incarnat. M. CC. XVII. in die B. Catharinæ virginis. 1217.

XLV.

Præceptum Radulphi comitis Viromandiæ de fundanda abbatia.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Ego Radulfus Dei gratia Viromandensium comes. 1136. Quoniam diu vigere decet quod semel legitime & salubriter ad honorem Dei paratum agnoscitur, relinquere posterorum memoriæ per litteras volumus, quoniam cum Radulfus Strabo territorium loci qui Mons sancti Martini dicitur, a Balduino de Superio teneret, quod & ipse Balduinus a nobis acceperat in feodum, prædictus Radulfus divinæ gratiæ tactus respectu, præfatam terram ad opus fratrum in Boënensi ecclesia tunc commorantium, in manu Balduini, & Balduinus in nostra, nos autem totam terram illam cum tertia parte decimæ, cunctisque appenditiis suis, eisdem fratribus ad abbatiam faciendam perpetua libertate donavimus. Quæ donatio ut semper rata permaneat, litteris commendatam sigilli nostri impressione & testium subscriptione firmari voluimus. Actum anno Dom. Incarnat. M. C. XXXVI. indict. XIV. epacta XV. concurrente IV. testes &c.

XLVI.

Charta Nicolai episcopi Cameracensis de constitutione abbatiæ.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Nicolaus divina patientia humilis Cameracensis episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Quos divinæ bonitatis largitas, religionis prærogativa, morum honestate, artioris vitæ gravitate exornat, propensiori debemus caritate diligere, & sub pia nostri officii tuitione confovere. Igitur ecclesiam S. Dei genitricis Mariæ de Monte S. Martini regularibus canonicis Præmonstratensis ordinis, sub regula B. Augustini quasi in eremo viventibus mancipatam, consilio clericorum nostrorum in abbatiam creamus, ab omni censuali exactione, omni quoque fœnegiarum & debitorum solutione, indebita quoque consuetudine, assensu Johannis archidiaconi nostri, & totius ecclesiæ nostræ concessione emancipamus; ut grex Deo devotus libere ibidem Deo serviat & condignos la-

borum suorum manipulos justo exactori persolvat. Ut autem hæc præfatæ ecclesiæ inconvulsa in perpetuum conserventur, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores, quoad resipuerint, excommunicationis sententiam promulgamus, atque subsignatorum testimonio & sigilli nostri impressione hujus nostri decreti paginam confirmamus. S. Johannis ejusdem ecclesiæ archidiaconi, S. Theoderici, Alardi, Theoderici archidiaconorum, S. Widonis præpositi, S. Gerardi decani & archidiaconi S. Widonis &c. Actum anno Incarnati Verbi M. C. XXXVII. indict. XIV. præsulatus Nicolai I.

XLVII.

Charta Nicolai episcopi Cameracensis de Booni & translatione abbatiæ.

IN nomine S. & individuæ Trininatis. Nicolaus Dei gratia humilis Cameracensis episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Quia pontificali cathedræ, Deo auctore licet indigni præsidemus, etsi omnibus nostræ diœceseos fidelibus, prout facultas suppetit, in communi prodesse debemus; circa illos tamen qui abjecta mundi sarcina, felici naufragio, ad sanctæ conversationis portum enatarunt, præcipue vigilare decrevimus; quatenus eorum beneficio aliquod nostræ imperfectioni subsidium comparemus. Notum igitur esse volumus tam futuris quam præsentibus, quoniam cum frater Garembertus locum Boeniensem construxisset, & adscitis sibi quibusdam fratribus per Dei gratiam in eodem loco abbas esset institutus, volens Deo inspirante artioris observantiæ instituta sectari, præfatum locum per manum domini Lietardi prædecessoris nostri Cameracensis episcopi ad consilium & ordinationem domni Galterii abbatis S. Martini de suburbio Laudunensi contulit. Cum ergo fratres Boeniensis ecclesiæ, electo sibi de Laudunensi monasterio abbate locum Boeniensem propter sui difficultatem inhabitationi suæ minus commodum æstimarent, nos locum illum qui Mons S. Martini dicitur eis adquisivimus, & consilio clericorum nostrorum Boeniensem abbatiam cum integritate omnium possessionum suarum ad illum locum transtulimus; ipsumque ab omni censuali exactione, omnique sonegiarum & debitorum solutione, indebita quoque consuetudine, assensu archidiaconi nostri & totius Cameracensis ecclesiæ absolvimus; quatenus grex Deo devotus secundum ordinem Præmonstratensem libere ibidem Deo famuletur, & condignos laborum suorum manipulos justo exactori persolvat. Si vero abbas de Monte S. Martini a regula S. Augustini, & consuetudine Laudunensis monasterii deviaverit, abbas S. Martini super correctione sua, bis terrtiove eum commonebit. Qui si incorrigibilis apparuerit, episcopus Cameracensis sub præsentia & testificatione abbatis S. Martini & duorum ejusdem ordinis coabbatum, in ecclesia Cameracensi sine omni dilatione & reclamatione majoris audientiæ ordinis sui, transgressorem deponet. Depositum autem illum episcopus Cameracensis ad ecclesiam B. Martini remittet, & alium idoneum canonica fratrum electione, & abbatis Laudunensis consilio, e vestigio subrogabit. Abbas autem ecclesiæ S. Martini, de qua prædictus locus, scilicet Mons S. Martini religionis hujus sumsit exordium, ab omni illum temporalis commodi exactione absolvit. Ut vero ibi ordo vigeat invigilabit, & laboris sui mercedem juges inibi orationes habebit. Ad hæc adjicientes decrevimus, ut universa quæ nunc inibi commorantes fratres possident, vel quæcumque in futuro concessione ecclesiastica, largitione principum, vel oblatione fidelium, juste & canonice poterunt adipisci, firma illis, illorumque successoribus & illibata permaneant. Ut autem hæc rata in perpetuum sint & inconvulsa, scriptum hoc fieri & testium subtitulatione, & sigilli nostri impressione roborari præcipimus, data horum conservatoribus benedictione; in eos qui hæc temerare præsumserint anathematis sententiam perpalantes. S. Johannis ejusdem abbatiæ archidiaconi, S. Theoderici, Alardi, Theoderici archidiaconorum, S. Guidonis præpositi, S. Gerardi decani & archidiaconi, S. Guidonis, Galterii, Guerimboldi, Hugonis, Herberti, Bartholomei, Eustachii, Gualterii, Radulfi canonicorum. Actum anno Incarn. Verbi M. C. XXXVII. indict. XV. præsulatus domni Nicolai I.

XLVIII.

Charta capituli S. Quintini de donatione loci Booni, Guaremberto fratribusque cum eo habitantibus facta.

CUm his qui pro sanctæ conversationis studio & cultu religiositatis laborem insumunt, aliquam 1118.
sustentationem & futuri processus juvamen impendere intendimus, utrumque agimus: quia & ipsos ad impensius laborandum in divino cultu efficimus promtiores, & nos ex eorum continuis orationibus & bonorum fructu operum de misericordia Dei, qui suos largissime remunerat, confidentiores. Pro hac igitur confidentia nostra, quam habemus in Christo, & in eis qui Christi sunt amatores: In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, ego Gerardus decanus & omnes Sanquintinienses ecclesiæ canonici, notum esse volumus præsentibus, notum fore in posterum victuris, domnum Guarembertum ante nostram præsentiam venisse; & quia humiliter postulavit locum Booni vulgariter dictum, in quo Dei adjutorio & nostro favore ecclesiam construxerat, quemque cum quibusdam Deo servientibus clericis & laïcis inhabitat, Deo & B. Mariæ sanctoque Cassiano & S. Nicolao, eique cum suis & successoribus ejus in Christo clericalis quidem ordinis sectatoribus, in proprium libere possidendum concessimus, ecclesiam videlicet, & atrium, hortum, & mansiones fratrum ecclesiæ inibi servientium. Concessimus etiam de terra illa nostra, quæ extra atrium est, partem ipsam quam præpositus noster, certis metis impositis, determinavit, ut eam ecclesiam perpetuo liberam habeat: ea tamen conditione, ut ecclesiæ S. Quintini in ejus festivitate singulis annis XII. nummos censualiter persolvat. Hæc siquidem ex parte nostra concessimus. Oylardus etiam & Balduinus frater ejus zelo Dei accensi, non surdi auditores illius verissimi evangelici, *date & dabitur vobis*, optantes Dei miseratione in æterna beatitudine hæredes fieri, pro modulo humanitatis aliquanta debitæ servitutis efficacia præmissa, de prædicta terra quam nobiscum participabant, tantumdem quantum & nos, solo supernæ miserationis respectu tam ob animarum suarum quam suorum antecessorum salutem, omni perpetuo exactione seclusa, libere possidendum præfatæ ecclesiæ contulerunt. Et ut hæc nostræ eorumque concessionis sanctio firma modernis temporibus & futuris habeatur, clericis ac laïcis idoneis testibus subterscriptis assignata demonstratur. Affuerunt Robertus de Stabulis, & frater ejus Odo, qui & ipsi pro salute animarum suarum antecessorumque suorum tertiam partem decimæ quam ibi habebant dederunt. Actum est hoc apud sanctum Quintinum in capitulo, anno Incarnati Verbi M. C. XVIII. ind. XI.

(Luc. vi. 38.)

Huic nascenti monasterio Balduinus II. abbas S. Quintini in Insula, concessit totam terram cultam & incultam ac sylvam, jura quoque regiminis sive judiciorum, quæ apud Brabancourt Sanquintinienses sui possidebant, sub clientelari jure unius modii avenæ ac unius frumenti; reservata etiam monasterio lignatione sua; an. 1136. indict. XIV. epacta XV. concurrente III. Subscribunt Hugo abbas Humolariensis

Gerardus decanus. Sed postea idem Balduinus totum istud prædium de Brabancourt ex sui capituli consensu, ecclesiæ S. Martini absolute dimisit, ad censum quinque modiorum boni frumenti annuatim in festo S. Quintini persolvendorum, subscribentibus ipso, & Gilleberto abbate de Monte S. Quintini; ex historia MS. S. Quintini in Insula.

XLIX.

Instrumenta fundationis canonicorum Vallis-Scholarium Montibus Hannoniæ.

1252. *Ex chartulario ejusdem loci.* MARGARETA Flandriæ & Haynoniæ comitissa, omnibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Quam pium sit & quam saluti animæ necessarium, quantumque proficuum eleemosynas piis locis & pauperibus elargiri, & operibus misericordiæ insistere, ex scripturis sacris & sanctorum dictis dinoscitur evidenter. Sed licet eleemosynæ sint omnibus exhibendæ, & quilibet ad opera pietatis se debeat exercere, sua, prout potest, commode omnibus tribuendo, juxta illud *omni petenti te tribue*; (*Luc. 6. 30.*) viris tamen religiosis ac fidei christianæ domesticis maxime sumus obnoxii, qui abnegantes salubriter semetipsos, elegerunt in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, propriam abjiciendo voluntatem, sensum proprium & amorem relinquentes, tanquam nihil habentes & omnia possidentes. Hæc igitur diligenter attendentes, & volentes diem messionis extremæ operibus misericordiæ prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino, multiplicato fructu recolligere debeamus in cælis, viris religiosis & in Christo dilectis fratribus ordinis Vallis-scholarium ex mera liberalitate nostra ac motu proprio, & gratia pura damus & concedimus mansum quemdam qui quondam fuit Johannis dicti Noe & Saræ uxoris ejus, quem nos emimus ab eisdem, situm in villa nostra Montensi, nihilominus ante dictis fratribus concedentes & in eosdem transferentes omne jus & dominium quod habebamus vel habere poteramus in manso prædicto, ut in honore Dei & gloriosæ virginis Mariæ fratres supradicti ordinis ibidem valeant in perpetuum Domino famulari. Ad eorumdem autem fratrum sustentationem damus & concedimus eisdem perpetuo possidendas xxx. modiatas terræ arabilis sitæ in territorio Valenchenensi & circa, quam emimus ab executoribus defuncti Jacobi dicti le Cornut. Universis præterea notum facimus quod cum dedissemus quondam magistro Roberto de Duaco pro fideli servitio suo xl. bonaria prati jacentis inter prata de Onnaing contigua juxta prata carissimi filii nostri Balduini de Avenis ex una parte, & Colardi de Perona ex altera, ab ipso R. & heredibus ejus perpetuo possidenda, sub annuo censu duodecim denariorum Alborum, de voluntate & consensu filii nostri carissimi Johannis de Avenis; & eadem xl. bonaria bene & legitime reacquisierimus a dicto magistro R. sufficienti excambio alibi sibi facto, sæpe dicta xl. bonaria damus & concedimus memoratis fratribus ordinis Vallis Scholarium perpetuo possidenda, ut ea teneant & possideant absque coactione aliqua ponendi extra manum suam, ita tamen ut nobis & hæredibus nostris prædictos duodecim denarios annis singulis solvere teneantur. Ut autem prædicta omnia & singula perpetuam habeant firmitatem, & neque nos nec hæredes nostri contra prædicta vel aliquod de prædictis venire in posterum valeamus, prædictas litteras dignum duximus sigilli nostri munimine robotandas. Actum anno Domini M. CC. LII. mense Augusti.

L.

Instrumentum ejusdem fundationis datum in gratiam canonissarum S. Valtrudis.

MARGARETA Flandriæ & Haynensis comitissa, universis præsens scriptum inspectoris salutem in Domino. 1252. Noverit universitas vestra quod nos viris religiosis priori & fratribus ordinis Vallis Scholarium dedimus & concessimus in perpetuam eleemosynam mansum quemdam qui fuit Johannis dicti Noe in villa de montibus juxta Cantumpratum ad inhabitandum ibidem & ædificandum ecclesiam, in qua prior & fratres prædicti & eorum successores valeant in perpetuum famulari; & prior & fratres prædicti dictam donationem & concessionem a nobis ut supra dictum est eis factam de consensu & voluntate ecclesiæ beatæ Valdetrudis Montensis, quæ ad petitionem nostram prioris & fratrum supradictorum dictæ donationi, concessioni & ædificationi ipsius ecclesiæ in dicto manso suum adhibuit consensum, receperunt: salvo ipsi ecclesiæ Montensi privilegio claræ memoriæ Balduini quondam comitis Haynensis, in quo manifeste continetur quod nulla ecclesia nullusve locus conventualis terras vel domos in Montibus aut in procinctu illo, absque consensu nobilis ecclesiæ Montensis sibi possit acquirere, non per eleemosynæ donationem, aut per emptionem, seu concambii recompensationem; salvo etiam censu sedecim solidorum Haynensis monetæ usualis, quem dicta ecclesia Montensis in dicto manso habere dinoscitur in festo nativitatis B. Johannis Baptistæ ipsi ecclesiæ Montensi singulis annis a priore & fratribus ante dictis in perpetuum solvendorum, & salvis omnibus privilegiis & juribus ecclesiæ Montensis ante dictæ. Nos igitur ipsius ecclesiæ Montensis volentes privilegia & jura integra illibataque servari, ad petitionem prioris & fratrum supra dictorum, præsentes litteras dictæ ecclesiæ Montensi tradidimus, sigilli nostri munimine roboratas. Actum & datum Montibus in octavis B. Martini hiemalis anno Domini M. CC. LII.

Eodem anno & die consensum præbuit capitulum S. Valdetrudis.

Littera ejusdem comitissæ quibus episcopum Cameracensem precatur ut hanc Vallis Scholarium fundationem confirmet.

Reverendo patri ac Domino N. (Nicolao.) Dei gratia Cameracensi episcopo Margareta Flandriæ & Hainnensis comitissa, salutem & obedientiam in omnibus debitam ac devotam. Reverendæ paternitati vestræ tenore præsentium innotescat, quod nos intuitu Dei & ob remedium animæ nostræ dedimus domui fratrum Vallis Scholarium quam fundare inchoavimus in loco qui dicitur pratum B. Mariæ juxta villam Montensem, triginta & unam modiatas terræ arabilis, quas a testamentariis quondam Jacobi dicti Cornuti militis comparavimus, ad opus dictæ domus, de quibus est jam in possessione pacifica ipsa domus. Quapropter reverendam paternitatem vestram humiliter exoramus quatenus pium propositum nostrum in hac parte ad effectum perducere nos juvare velitis, fundationi dictæ domus vestrum, tanquam episcopus dicti loci, benivolum assensum & paratum, nec non & consilium apponendo cum effectu; scientes quod dictæ triginta & una modiatæ terræ valent annuatim octoginta libras Alborum. Et si quid deficeret de valore prædicto, nos ad dictum vestrum defectum adimplere promittimus præsentium testimonio litterarum. Litteras autem vestri consensus super hoc per latorem præsentium nobis mittere nullatenus postponatis. Datum anno Domini M. CC. LII. Feria II. post Assumptionem B. Mariæ virginis.

Confirmatio episcopi Cameracensis.

N. Dei gratia Cameracensis episcopus universis præsentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Noverit universitas vestra quod nos collationem xxx. modiatarum & unius terræ arabilis, quam illustris domina fecit fratribus domus Vallis Scholarium ad commorandum in loco qui dicitur B. Mariæ, A juxta villam Montensem; prout in litteris suis, his nostris litteris appensis, plenius continetur, auctoritate ordinaria confirmamus & approbamus; & fratres qui ibidem duxerint commorari, sub nostra protectione recipimus, salvo in omnibus jure alieno; in cujus rei testimonium præsentes litteras sigilli nostri munimine duximus roborandas. Datum anno Domini M. CC. LII. Feria III. post Assumptionem Beatæ virginis.

INSTRUMENTA ECCLESIÆ TORNACENSIS.

I.

Præceptum Ludovici Pii Imperatoris Wendilmaro episcopo Tornacensi concessum.

818. IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Hludovicus divina ordinante providentia imperator augustus, &c. Idcirco notum sit omnium fidelium nostrorum tam præsentium quam futurorum sollertiæ, quia postulavit nobis vir venerabilis Wendilmarus Tornacensis urbis episcopus, ut terras quasdam fisci nostri in eadem urbe ei in amplificanda & dilatanda claustra canonicorum in nostra eleemosyna concederemus. Nos itaque ad hoc prævidendum & inspiciendum Irminonem venerabilem abbatem & Ingobertum & Hartmannum missos nostros direximus, qui hoc prævidérent, juxta quod necessitas ad eamdem * claustram faciendam exigebat de fisco nostro, ex nostra auctoritate ei consignarent: quod ita & fecerunt. Id est de proprio fisco nostro de terra habentem in circuitu perticas LXXIX. necnon & in eodem loco de fisco nostro quem Weremfredus in beneficium habet perticas XCIX. similiter & de fisco nostro quem Hruoculfus comes in ministerium habet perticas XXXII. Sed ut firmiter eadem ecclesia & ejusdem rectores prædicta loca & claustra dilatanda & amplificanda perpetim haberent vel possiderent, nostram auctoritatem super hac re postulavit, per quam firmiter atque inviolabiliter nostris & futuris temporibus in jus prædictæ ecclesiæ permanerent. Cujus precibus pro mercedis nostræ augmento & reverentia ipsius loci nobis acquiescere libuit, & præfatas terras eidem ecclesiæ secundum dimensionem & conlaterationem suam præsentialiter tradere libuit. Quapropter volumus atque jubemus ut per hanc nostram auctoritatem, nostris videlicet & futuris temporibus, prædictæ ecclesiæ secundum dimensionem & collaterationem a missis nostris dispositam, prædictus Wendilmarus episcopus ejusque successores vel congregatio ipsius sancti loci in nostra eleemosina concessas habeant, atque jure perpetuo in ditione ipsius ecclesiæ consistant: ita dumtaxat, ut quicquid de ipse vel in ipse ob utilitatem & profectum ipsius ecclesiæ jure ecclesiastico facere voluerint, liberam in omnibus perfruantur arbitrio faciendi. Hanc quippe auctoritatem ut pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ ac nostris verius credatur & diligentius conservetur, de anulo nostro subter jussimus sigillari. Roimundus ad vicem Elizachar recognovit. Data XII. calendas Decembris anno Christo propitio imperii Domini nostri IV. ind. XI. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter.

* f. clausuram.

II.

Charta fundationis prioratus S. Amandi in diœcesi Noviomensi.

BALDRICUS Dei gratia Noviomensium episcopus universis catholicæ religionis cultoribus in æternum gaudere cum gaudentibus. Quædam, fratres, apud nos erat capella nostro videlicet in episcopatu, nostra sub potestate, in loco qui S. Amandi dicitur prope fines Belvacensis episcopatus in honore ejusdem S. Amandi fundata, solummodo a quodam monacho inhabitata. Hanc frater Maubertus S. Martini Tornacensis monasterii monachus præcepto & assensu abbatis sui domni Odonis sibi suisque fratribus suoque loco a nobis dari petiit, ut in loco illo cum eodem fratre qui solus inibi prius consueverat inhabitare, Deo deserviret & eumdem locum ad honorem Dei multiplicaret. Videns igitur devotam ipsius intentionem, immo considerans abbatis sui domni Odonis suorumque monachorum religionem ac locorum quibus præsunt exaltationem, consilio & assensu Gerardi archidiaconi nostri nostrorumque clericorum, eodem etiam fratre, qui prius locum illum inhabitaverat, devotissime obsecrante concessi & donavi S. Martino Tornacensi ejusque monachis, omni munerum exactione remota prædictum locum cum capella, & cum omni sibi appendenti terra sub perpetua libertate possidendum, ea scilicet conditione, quod ipsius S. Martini abbas de loco illo & de his omnibus quæ ad eumdem locum pertinent, de fratribus etiam intromittendis & ad se revocandis liberam habeat facultatem. Salva tamen Noviomensis episcopi pastoralitate & obedientia. Quod ne quis nostris seu futuris in temporibus violare præsumat, pontificali auctoritate confirmavi, & clericis nostris, qui in præsenti pagina subscripti sunt assentientibus, sigilli mei signo corroboravi S. &c. Actum anno Dom. Incarnationis M. C. III.

1103. *Ex chartario S. Martini Tornacensis.*

III.

Excommunicatio lata a Simone Tornacensi episc. in vexantes ecclesiam Tornacensem.

ANno Domini M. C. XXX. Simon Dei gratia Tornacensis ac Noviomensis episcopus, Tornaci S. synodo præsidens communi consilio clericorum & laïcorum ab antiquis factam renovavit excommunicationem. In hac siquidem excommunicatione omnes illos conclusit, qui gentes S. Mariæ extra propriam legem ponentes, injuste rapiunt, & eas carceribus, verberibus & vinculis ad redemptionem constringunt; majores etiam S. Mariæ qui gentem alterius census & potestatis in suam ditionem injuriose contrahunt, ut censum inde habeant, & ipsos qui talia quærunt ut suum telonium S. Mariæ distrahant. Illos insuper huic excommunicationi adjunxit, qui citra & ultra Scaldum brasiam suam ad aliud quærunt molere, quam ad duo molina S. Mariæ. Ad 1130.

ultimum eos suppofuit prædictæ excommunicationi qui ab hora nona sextæ feriæ usque ad ipsam sequentem Dominicam forum citra Scaldum diffugiunt, & ut telonium suum canonicis S. Mariæ subtrahant ultra Scaldum mercatum tenent & faciunt. Ut autem rata esset hæc excommunicationis renovatio, firmata est virorum quorum nomina subscripta sunt testimonio. S. Absalonis abbatis S. Amandi. S. Herimanni abbatis S. Martini, S. Gisleberti abbatis de Eiham, S. Ogeri abbatis S. Medardi, S. Rainardi abbatis S. Bartholomæi de Noviomo, S. Theoderici senatoris, S. Henrici senatoris, S. Evrardi senatoris, S. Godezonis senatoris, S. Gerardi senatoris, S. Fulberi senatoris, S. Bardonis senatoris.

IV.

Charta Simonis episcopi Tornacensis de stabilitate canonicorum.

1135. Ex chartario Tornacensi. IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti amen. Propheta David per præscientiam divini Spiritus intuens quomodo fratrum cohabitatio statum ecclesiæ conservat incolumem, quasi de admiratione & gaudio interiori prorumpit
Ps. 132. in laudem; *Ecce*, inquiens, *quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* Quod enim plerumque dispersione fratrum ecclesia desolatur, Jeremias in eodem spiritu conqueritur dum sedere solam civitatem plenam populo factam esse quasi
Thr. cap. 1. viduam dominam gentium lamentatur. Sane hæc desolatio temporibus nostris non vastitate hostili, sed ambitione reprehensibili videtur fieri, dum qui quærunt quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, alibi titulos canonicorum suscipiunt & alibi mansiones sibi constituunt. Cujus rei periculum ego Simon Dei gratia Tornacensis ecclesiæ minister considerans ad nostrum spectare officium, monitus prece fratrum & abbatum consilio, illa qua fungor ordinante Deo pontificis auctoritate, decerno ut a die ista & deinceps neminem in canoniam Tornacensis ecclesia recipiat, nisi stabilitatem ejusdem loci quandiu præbendam tenere voluerit jurejurando promittat. Quod si transgressor hujus privilegii postea ad commanendum alias migraverit, præbendæ suæ abrenuntiasse judicetur, & aliquando redeunti ad eam nullus aditus aperiatur. Illud etiam præcipimus tam præsentibus quam futuris ecclesiæ nostræ filiis, ut in fraternitatem suam neminem admittant, nisi prius juraverit in conventu fratrum propter illud beneficium obtinendum, nec per se nec per interpositam personam aliquid muneris esse datum vel promissum. Hoc igitur remedium constitutionis nostræ quo & præsentibus fratribus succurrere & futuris cogitamus occurrere, ut ratum & illibatum apud præsentes & posteros permaneat, litteris annotamus, sigillo nostro munimus, transgressores perpetuo, nisi resipuerint, anathemate damnamus. Signum Goteri decani, S. Theoderici custodis, S. Hugonis cancellarii, S. Galrerii cantoris, S. Mainardi, S. Gerrici, S. Monini, S. Letberti, S. Balduini, S. Heribrandi, S. Absalomi abbatis, S. Herimanni abbatis S. Bavonis, S. Theoderici abbatis S. Eligii, S. Leonis abbatis Lobbiensis. Actum in Tornacensi Synodo anno ab Incarnat. Dom. M. C. XXXV. IV. Idus Martii.

V.

Littera Geraldi episcopi de eo quod advocatus Tornacensis injuste domum episcopalem & res ad ejus custodiam sibi usurpabat.

1150. Ex quodam registro. IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti amen. Ego Geraudus Dei gratia Tornacensis episcopus tam futuris quam præ- A sentibus in perpetuum. Deum nobis fore propitium credimus, si ad reformanda & conservanda ecclesiarum jura præcipuam curam impendimus. Sicut enim nostri prædecessores libertati sanctæ Tornacensis ecclesiæ vigilanter insudaverunt & jura ipsius omni diligentia conservaverunt, ita temporibus nostris ne convellantur sive diminuantur violenta usurpatione malorum satagere debemus . . . . . . Antecessore nostro Anselmo bonæ memoriæ defuncto, Nicolaus de Avesnis prava suggestione quorumdam, domum episcopi & bona ipsius injuste occupavit & in proprios usus ex parte retorsit, asserens custodiam domus & rerum episcopalium ad jus fratris sui Gothsuini advocati pertinere, cujus possessiones in sua tutela susceperat eo quod Gothsuinus tunc temporis B Ierosolymam profectus fuerat. Postmodum vero Gothsuinus reversus cum a nobis feodum suum reciperet custodiam episcopalium rerum ad jus suum nequaquam pertinere testatus est: unde Nicholaus de injusta usurpatione & rapina ex præcepto domini Papæ tam ab episcopo Cameracensi quam a nobis excommunicatus est. Tandem vero ipsi Nicholaus & fratres sui Gothsuinus, & Fastradus in præsentia personarum nostrarum & nostra nihilominus, etiam coram clero & populo Tornacensi, hanc custodiam injuste sibi usurpasse recognoverunt . . . . eam non solum effestucaverunt sed nec se nec posteros suos ulterius eandem reclamaturos judicaverunt & tam de illatis injuriis quam de dampnis nobis & ecclesiæ Tornacensi satisfecerunt. Ut ergo hæc libertas ecclesiæ Tornacensis perpetuo munimento inconvulsa per- C maneat, in omnes qui simile ulterius perpetrare præsumpserint Spiritus sancti iram atque maledictionem superseminare statuimus, atque Tornacensem ecclesiam & omnes infra muros sitas a divinis cessare quousque condigna satisfactio provenerit; & præfatam libertatem sub notato legitimarum personarum testimonio confirmavimus & sigilli nostri impressione corroboravimus. S. Domni Giraudi episcopi, S. Evrardi, S. Desiderii archidiaconorum, S. Galteri decani S. Lietberti præpositi, S. Mannii cantoris, S. Nicolai, Gotsuini, Symonis præsbyterorum. S. Everardi castellani, S. Everardi monetarii, S. Bernardi de Rosbais, S. Galteri . . . . S. Hellini. Actum anno Dom. Incarnat. M. C. L.

D

VI.

Charta Geraldi episcopi Tornacensis de institutione leprosariæ.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Geraudus Dei gratia episcopus Tornacensis tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Inter cætera misericordiæ & pietatis opera, opus Dei esse credimus leprosorum compati doloribus, ipso inspirante qui dolores nostros portavit; in manu enim Domini sumus, ita ut nemo nostrum sibi vivere, nemo sibi mori debeat, sed ei qui pro omnibus mortuus est: ipsius fuit quod leprosi peccatis suis exigentibus ad solitudines fugiunt ut mun- E dum & quæ mundi sunt pariter evitent. Domini sunt solitudines & urbes, & ipse in medio solitudinum sicut in urbibus potens est conservare. *Si ambulavero in medio umbra mortis*, Propheta loquitur, *non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Sollicitudine episcopalis officii incitamur ut operam demus vigilanter, & in medium consulamus ne posteri mutare queant, vel in irritum ducere quod pia modernorum devotio fideliter indulsit. Extra muros Tornacenses in valle de Orcha capellam construi, postmodum & consecrari sibi Tornacensis ecclesiæ canonici, in quorum parochia sita est, pietatis intuitu ea interposita conditione permiserunt, quod leprosi solummodo ibi sepeliantur, sed & aliqui alii,

1153. Ex chartario Tornacensi.

Psalm. 22. 4.

quos seculo & proprietati penitus abrenuntiasse & A cum leprosis in habitu religionis conversatos fuisse indubitanter constiterit: præterea nullum habeant nisi presbyterum S. Quintini cujus parochiani consistunt, & ipsemet per aliquot dies hebdomadæ ad eos accedens christianiter solatium ipsis impendat; vel si suæ parochiæ occupatus aliquando fuerit officio, ut alium pro se mittat concessum est; oblationes vero undecumque provenerint ad usus canonicorum sine diminutione aliqua devolvantur. Nichilominus etiam provisorem domus & rerum dispensatorem qui sit utilis & necessarius, quemadmodum in domo pauperum hospitali, ut decanus & capitulum constituant decernimus; hujus autem sit sollicitudo & officium domum ordinare & fratres, prout eorum patitur infirmitas & domus ejusdem ordinis B alibi constitutæ observant, in omni religione & sanctitate ad degendum coercere. Ut autem hujus misericordiæ & caritatis dispensatio firma & inconvulsa permaneat, quatenus leprosi præter concessa sibi usurpare de parochiali futuris temporibus nihil præsumant, sigilli nostri impressione confirmamus & sub annotatis eorum qui interfuerunt nominibus corroboramus, signum Geraudi episcopi, S. Galteri decani, S. Evrardi archidiaconi, S. Letberti cancellarii, S. Raineri, Herbrandi, Evrardi, Lamberti, Thomæ, Henrici canonicorum, S. Gualteri abbatis S. Martini, S. Rotberti abbatis S. Nicolai de pratis, S. Anselmi Cisoniensis, S. Ferani, Hellini communiæ præpositorum, S. Galteri de S. Petro, Gonteri de super scaldera, Christiani de S. Piato, Gotsuini de C Orcha, Gerardi de S. Martini, Hugonis Albi, Hermanni de Monriclo scabinorum, S. Galteri Graniargenti, Galteri Strabonis, Balduini, Raineri, Godonis, Ascriti, Johannis de Salines, Henrici, Gotsuini, Johannis, Raineri Ver juratorum, S. Letberti, Gonteri leprosorum. Actum anno Domini Incarnat. M. C. LIII.

VII.

Litteræ Gualterii episcopi Tornacensis, ex XXX. canonicis XL. constituentis.

1170. *Ex chartario ecclesiæ Tornacensis.* IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego Gualterius Dei gratia D Tornacensis episcopus tam modernis quam posteris in perpetuum amen. Sicut ex evangelio didicimus videns Dominus quia *messis multa, operarii vero pauci*, designavit *& alios septuaginta mittens eos in messem suam*. Quoniam autem ut alibi legitur, omnis discipulus perfectus est, *si sit sicut magister ejus*, nos exemplo illius summi magistri doceri perpendimus & ammoneri, ut cum ecclesia nostra nimis paucos canonicos habeat in servitio suo deputatos, plures ei juxta possessionum ejus exigentiam studeamus assignari, quatenus ubi divino munere multiplicata sunt stipendia, pariter quoque divinæ laudis ibidem multiplicentur obsequia. Et ne tam sublimis ecclesiæ dignitas penuria deservientium ei deprimatur indigna. Quapropter reverendi dom. ac patris A Dei E gratia summi pontificis apostolico præmuniti mandato, consentiente quoque capitulo nostro, insuper juxta tenorem litterarum dom. Papæ communicato prudentium ac religiosorum virorum diœcesis nostræ consilio, pontificali auctoritate decernimus, ut in ecclesia Tornacensi nobis a Deo commissa de XXX. præbendis fiant XL. salva beneficiorum integritate, eis quorum ante decessum magistri G. de Rumesgis facta fuit institutio. Ab ipsius autem G. præbenda vacante nostræ dispensationis executionem incipientes, loco unius duos canonicos, videlicet G. de Scorna & Gonterum substituimus, quibus beneficium jam dictæ præbendæ ad præsens æqualiter dividendum assignamus. Sed ex integro tam capituli quam refectorii participes remanebunt. Proinde secunda

Math. 9. 37. Luc. x. 1. Math. x. 25.

vacante præbenda similiter omnino faciendum immutabili sanctione statuimus, scilicet ut ex eis dimidiato beneficio duo formentur canonici, capitulo ac refectorio integre communicantes. Tertio vero decedenti canonico nullus succedet canonicus, immo fructus illius præbendæ præconstitutis quatuor canonicis æqualiter distribuentur. Porro simili modo quarta vacante, duo; quinta, duo procreabuntur canonici. Beneficium sextæ proprium non habebit canonicum, sed præmissis quatuor dividetur. Hac ergo via nostræ constitutionis ordo procedet quousque tricenarius canonicorum nostrorum numerus ad quadragenarium pervenerit. Signum Gualteri Tornacensis episcopi, S. Letberti decani, S. Letberti cancellarii, S. Simonis, S. Amalrici presbyterorum, S. Galterii Nigri, S. Thomæ, S. Rainerii diaconorum, S. Oliverii, S. Gosvini, S. Lamberti, S. magistri Gilleberti subdiaconorum. Actum Incarnat. Salvatoris nostri anno M. C. LXX.

VIII.

Litteræ Alexandri Papæ III. de quadraginta canonicis in Tornacensi ecclesia instituendis.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Tornacensi episcopo S. & A. B. significatum est nobis & ex parte tua monstratum, quod commissa tibi ecclesia paucos clericos ejus obsequio habeat deputatos, cum tamen magna possessionum copia gaudere dicatur. Quoniam igitur indignum est tam celebrem ecclesiam copiam clericorum sibi deservientium non habere, fraternitati tuæ significatione præsentium auctoritate apostolica indulgemus, ut cum consilio discretorum & religiosorum virorum diœcesis vestræ, de XXX. præbendis quadraginta instituere possis, dummodo ecclesiæ præscriptæ possessiones ad hoc ita sufficientes existant, quod ecclesiæ tuæ canonici alias præbendas quærere non cogantur, sed de ipsius ecclesiæ beneficio honestam possint sustentationem habere. Data Verulis II. idus Martii.

IX.

Litteræ Philippi regis ad Tornacenses in gratiam Stephani episcopi.

PRæpositi, jurati, scabini, & universi cives Tornacenses juraverunt fidelitatem & securitatem 1192. *Ex chartario Tornacensi.*
episcopo Stephano sub hac forma: Philippus Dei gratia Francorum rex amicis & fidelibus suis præpositis, juratis, & scabinis, & universis civibus Tornacensibus salutem & dilectionem. Mandamus vobis & districte præcipimus quatinus omni occasione postposita episcopo Tornacensi amico & fideli nostro securitatem & fidelitatem juretis, salvo jure nostro & fidelitate & salvis vestris justis consuetudinibus: ita facientes quod non oporteat neque ipsum episcopum neque vos propter hoc ad nos laborare. Actum apud S. Germanum in Laya anno Verbi Incarnati M.C.XCII. mense Februario.

X.

Concordia communiæ Tornacensis, & ecclesiæ ac clericorum ejusdem urbis.

JOHANNES & Gossvinus præpositi, jurati, scabini & alii cives Tornacenses omnibus ad quos litte- 1196.
ræ istæ pervenerint salutem & dilectionem. Notum sit omnibus quod bona fide promisimus nos observaturos formam pacis & compositionis quæ a domino rege Francorum Philippo, & domino Remensi archiepiscopo Wilhelmo inter nos & ecclesiam B. M. Tornacensis & alias ecclesias ecclesiasticasque personas

sonas ordinata est & statuta : si quidem dominus Remensis archiepiscopus nominavit nobis sex civitates in archiepiscopatu suo, in quibus sunt communiæ, & nos unam nominare debemus ut consuetudines quæ in illa civitate inter communiam & ecclesias ecclesiasticasque personas ejusdem civitatis observantur tam nos quam ecclesia Tornacensis observare debeamus; sex autem civitates istæ sunt Belvacum, Silvanectum, Ambianis, Noviomum, Suessionis, Laudunum. Nos ergo bona fide & sine fraude promisimus venerabili patri Stephano episcopo nostro & capitulo B. Mariæ quia nominabimus civitatem illam quam eligere debemus usque ad secundam feriam post proximam exaltationem S. Crucis; exinde usque ad quindecim dies, Deo volente, mittemus ad illam civitatem nuntios nostros, & capitulum B. Mariæ suos, qui diligenter inquirent consuetudines communiæ illius civitatis & ecclesiarum, easque scriptas & sigillis episcopi & capituli & communiæ illius civitatis consignatas afferent : & sic tam ab ecclesia Tornacensi quam a domino Rege, & a domno Remensi archiepiscopo hæc forma pacis & concordiæ debet confirmari. Hæc omnia bona fide nos promisimus observaturos & sigillo nostro confirmamus. Actum anno Dom. M. C. XCVI. Dominica proxima post Assumptionem B. Mariæ.

1200. WILLELMUS Dei gratia Remensis archiepiscopus, sanctæ Romanæ ecclesiæ titulo S. Sabinæ cardinalis, omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint in Domino salutem. Noverit universitas vestra quod cum inter venerabilem fratrem nostrum St. episcopum, capitulum & ecclesias ecclesiasticasque personas Tornacenses ex una parte, & communiam ac laïcos ejusdem loci ex alia, controversia verteretur super consuetudinibus inter ipsos ad invicem observandis, tandem nobis mediantibus in præsentia excellentissimi domini & nepotis nostri charissimi Ph. illustris Francorum regis, in hoc communiter convenerunt, quod consuetudinibus starent unius de sex civitatibus provinciæ nostræ communias habentibus quas nominaremus eisdem. Cumque nominassemus eis Belvacum, Silvanectum, Ambianum, Noviomum, Suessionem & Laudunum, habita super hoc deliberatione, Silvanecti consuetudines elegerunt, quibus scilicet clerici ad laïcos & laïci ad clericos utebantur. Consuetudines igitur & immunitates omnimodas quæ in Silvanectensi civitate tenentur, quas clerici ad laïcos & laïci ad clericos invicem servant, in Tornacensi civitate in perpetuum observari volentes, easdem prædictis episcopo, capitulo, ecclesiis, ecclesiasticisque personis Tornacensibus, sicut prædicti Regis sunt authentico confirmatæ, nostra etiam auctoritate duximus confirmandas & præsentis scripti patrocinio roborandas. Actum anno Verbi Incarnati M. CC. Datum per manum Matthæi cancellarii nostri. Mense Januarii.

X I.

Gosvini episcopi Tornacensis statuta pro ecclesia B. M. Curtracensi.

1209. GOSVINUS Dei gratia Tornacensis ecclesiæ minister dilectis in Christo filiis canonicis Curtracensibus, necnon universis Christi fidelibus tam futuris quam præsentibus ad quos litteræ pervenerint in Domino salutem. Noverit..... ex administrationis nostræ debito ac nobis auctoritate competit sollicitudinis & speciali hoc incumbit vigilantem dare operam ut in singulis quibus prælati sumus ecclesiis ad serviendum Deo pro qualitate, numero personarum congruus ordo * servitutis, hoc ipsum præcipue in ecclesiam beatæ Mariæ Curtracensis nobis convenit providere : quod novellam adhuc plantationem suus fundator vir excellentissimus dominus Balduinus imperator Constan-

* f. servetur.

A tinopolitanus necnon Flandriæ & Hannoniæ comes, trahente ipsum Jerosolimam peregrinationis negotio, radicatam deseruit, nulloque adhuc ordine * stabilitate, quamvis credatur ad intentionis suæ fuisse propositum ut convenientissime ordinaretur in omnibus, & cum tanta honestate tenerentur in ea canonici deservire quod eorum rationabile obsequium & acceptabile Domino & sibi suisque successoribus ad salutem proficeret. Et igitur nos & vos carissimi filii canonici Curtracenses & ceteri in dicta ecclesia Domino famulantes, devotionem desiderii sui aliquatenus nos, quod nostri poscit officii debitum, procurantes, vos ad quos beneficii ratione tenemini obedienter implentes, hæc sunt quæ circa statutum vestrum & ecclesiæ vestræ servitium prudentium consilio & canonica sanB ctione, pontificali auctoritate ordinanda duximus; vobis injungimus firmiter observanda. In primis itaque statuimus oportere decanum esse presbyterum & in ecclesia residentem, ita quod si ultra sex menses ab ecclesia sua se absentaverit liberum sit eis canonicum eligere. Item decanus canonicorum confessiones audiat, nisi de licentia ejus ad alium accesserint confessorem. Oportebit etiam cogi canonicos & ceteros in ecclesia Curtracensi ut honeste se habeant in sanctimonia & sanctitate Deo servientes, ita quod si minus honeste se habuerint, a decano vel episcopo si decanus negligens fuerit inventus, corrigantur, & maxime si quis præsumpserit focariam vel concubinam seu etiam in domo sua familiam suspectam habere ut puniantur graviter, quod non solum austeritate pœniC tentiæ verum etiam substractione beneficii si continue commonitus incorrigibilis inventus fuerit, prout judicanti visum fuerit castigetur. Et ut honestius pariter conversentur & servitium ecclesiæ magis valeant frequentare, simul omnes in dormitorio de nocte quiescant, nec aliquis extra jacere præsumat, nisi infirmitas vel minimorum aut magnorum hospitum causa compellat, & ad hoc præcipue decanus & hebdomadarii teneantur astricti, videlicet presbyter, diaconus & subdiaconus quia * vestri patres & evangelici viri & * hæc omnes consentiunt, ut qui servit * altario, & qui e contrario non laborat, non manducet.

Statuimus ut quicumque foraneus erit ab ecclesia portando oneri diei & æstus se substrahens, ei stipendia * subsequantur ut de toto beneficio quod habet in ecclesia * amplius quam viginti solidos in D anno foraneitatis suæ se noverit recepturum, quicumque autem de foraneis stationarius esse voluerit, oportet ut per quadraginta dies ante nativitatem beati Johannis Baptistæ certum faciat capitulum quod suam facturus venier stationem in festo prædicto, ita quod si postmodum veniens toto anno servierit tamen foraneus habeatur & foraneitatis legem subeat.

Si quis extra ecclesiam sine licentia capituli absentaverit, quam licentiam canonico causa necessitatis capitulum debebit & poterit pro voluntate sua rationabiliter improbare : stationario tamen volenti ire ad scholas ac ad peregrinandum seu corpus sanandum, capitulum concedet licentiam sicut viderit expedire & hii integre præbendas suas percipient, quotidianis E exceptis, si tamen anno proxime præterito suam complevetint stationem. Sed ne per foraneos qui beneficiorum suorum stipendiis merito sunt privandi ecclesia etiam omnino eorum servitio defraudetur, pro quolibet foraneo fiuetur vicarius, qui eodem ordine serviturus & percepturus majora stipendia pro graviori servitio & ordinis dignitate; ita licet ut sacerdos xv. subdiaconus vero septem libras habeat unde honestius aliqualiter sustententur, totum vero residuum quod foraneorum præbendarum supererit distribuatur in quotidianis ipsis canonicis nocturnas horas frequentantibus & diurnas, exceptis viginti solidis quæ de præbenda cujuslibet foranei retinebuntur ad usus

* stabilitam.
* f. nostri.
* in hoc.
* subaudiatur de altario vivat.
* f. subsecentur.
* non.

ornamentorum ecclesiæ, exceptis aliis viginti solidis A quos singuli foranei retinebunt. A quotidianarum autem distributione communi nequaquam foranei excludentur, si venerint interdum ad ecclesiam quominus sicut alii horis assistentes canonicis suam quotidianarum recipiant portionem. Stationario etiam qui mansione sua a nativitate beati Johannis Baptistæ incepta immediate completa foraneus voluerit medietas fructuum præbendæ suæ de gratia concedatur, residuum in quotidianas distributiones cedat, excepto eo quod ecclesia & vicarius pro parte & ordine absent... habebunt.

Nos igitur dilectissimi filii vos canonici Cottracenses, velut oves errantes sicut in divinis obsequiis vosmetipsos unusquisque pro voluntate sua sive circa vivendi regulam distrahentes habeat constitutionum B nostrarum formulam derivatam ex sacris canonibus; ab earum tamen rigore pro infirmitate vestra ex parte maxima comparata vobis tradimus, atque injungimus ut eam firmiter observetis potestate a Domino suscepta, sub excommunicationis districtione inhibentes, ne quis contravenire & in fraudem malitiosa interpretatione aliquid acceptare præsumat, quod si quis fecerit non solum excommunicationis nostræ vinculo se noverit innodatum, verum etiam tanquam frater inordinate ambulans ab aliis evitetur, quousque per capitulum exhibeat satisfactionem condignam. Si tamen in aliquo plus rigoris aut minus utilitatis continere ipsa constitutio videatur, vel si quid in ea futuris temporibus immutare necesse*, capitulum ipsum de consensu episcopi ad honorem Dei & ecclesiæ temperato* fuerit moderari. Ut tamen hæc omnia a vobis C & posteris vestris fidelibus illibata observentur, statuimus ut singuli qui de cetero constituendi erunt antequam assignetur eis stallum in choro & * locum in capitulo, præmissorum observationem jurabunt. Datum anno Incarnationis Dom. M. CC. IX. mense Octobris.

* *f.* fuerit. * *f.* poterit. * locus.

XII.

Gosvini episcopi Tornacensis litteræ de excommunicatione comitis Flandrensis & interdicto in ejus terram lato.

Ex MS. S. Martini. Iniit Gosv. an. 1204. Obiit 1218.

GOSVINUS Tornacensis episcopus abbatibus, prioribus, præpositis & decanis tam ecclesiarum con- D ventualium quam Christianitatis. Sciatis quod operante Dei gratia P. rex Francorum rediens ad cor suum super jure civitatis Tornacensis nuper in præsentia domini Ludovici primogeniti sui & baronum suorum eamdem civitatem quæ nostra erat, jam nostram recognovit in omnibus, nihil sibi retinens in civitate præter securitatem episcopi & ipsius servientium, quod ei multi prædecessores nostri exsolverunt. Quia vero vir illustris Fer. Flandriæ & Hanoniæ comes cum multitudine exercitus, prædictam civitatem obsedit & subito per violentiam suam fere destruxit, necnon ecclesiam violavit, cum in primis numquam nos convenisset: nos de consilio episcoporum & aliorum bonorum virorum, personam ipsius excommunicavimus, totam terram ipsius quæ in E nostro est episcopatu interdicto supponentes: quam sententiam dominus Remensis confirmavit. Quare vobis in virtute obedientiæ præcipimus, ut a divinis cessetis, & ubique cessare faciatis, donec comes super his quæ contra nos & ecclesiam Dei deliquit satagat emendare.

XIII.

Charta Stephani episcopi Tornacensis de institutione capellani in oratorio S. Vincentii.

STEPHANUS Dei permissione Tornacensis ecclesiæ humilis minister omnibus Dei fidelibus in perpetuum. Sacris auctoritatibus patrum docemur & recta fide credimus ac tenemus, quod animæ fidelium defunctorum qui in confessione S. Trinitatis decesserunt & ecclesiæ orationibus commendantur Deo & oblatione dominici corporis, requiem consequuntur æternam: nos autem qui divina patientia non meritis nostris in eminentiori gradu positi sumus quod aliis prædicamus verbo probare debemus & exemplo. Eapropter notum fieri volumus tam futuris quam præsentibus quod memores conditionis nostræ & de Domini misericordia sperantes, assensu capituli nostri, instituimus perpetuum capellanum in oratorio S. Vincentii martyris, quod est episcopalis capella, & quod multis laboribus & expensis gratiose ædificavimus, & in eadem liberum introitum (quem Tornacensis episcopus antea non poterat habere) in majorem ecclesiam non sine multa contradictione laïcorum, auctoritate domini Regis obtinuimus; qui tanquam perpetuus illius oratorii capellanus singulis diebus missam celebret in eo pro animabus Tornacensium episcoporum & aliorum fidelium defunctorum, & pro vivente episcopo propriam in eadem missa dicat collectam; & quia dignus est operarius mercede sua, assignavimus prædicto capellano mensam episcopalem ut in ea victum idoneum quotidie percipiat & honestum, sive præsens sive absens fuerit episcopus: assignavimus etiam ei & concessimus septem libras Flandrensis monetæ singulis annis persolvendas a monasterio S. Bertini pro censu quem annuatim debet episcopo infra viginti dies Dominicæ nativitatis pro ecclesia de Lichtervelde quam multo labore & sumptu de manu laïca retraximus cooperante & laborante nobiscum abbate S. Bertini; præterea quosdam redditus quos emimus apud Markaing, videlicet quinque havotos frumenti, duas raserias avenæ, quatuor capones, & viginti octo denarios præfato capellano assignavimus, &c. Actum anno Dom. Incarnationis M. C. LXXXXVIII.

Ex chartulario. Tornac. 1198.

Et quia nolumus ut occasione istius capellaniæ mater nostra ecclesia B. Mariæ sive fratres nostri canonici ipsius possint in aliquo de nobis conqueri, prohibemus ne absente extra civitatem episcopo prædictus capellanus parochianos Tornacensium ecclesiarum admittat vel oblationes eorum recipiat. Obeunte vero Gillone, cui primo capellaniam concessimus, &c.

XIV.

Litteræ Philippi episcopi Tornacensis de concordia facta inter abbatem S. Martini Tornacensis & abbatem S. Amandi in Pabula pro sede synodali.

UNiversis præsentes litteras inspecturis Philippus Dei gratia Tornacensis episcopus salutem in Domino sempiternam. Pastoralis officii nostri debitum exercere credimus, altissimoque creatori qui princeps est pacis gratum opus impendere arbitramur, dum circa hæc præbet nostra sollicitudo studium, per quod inter discordes potissime religiosos nobis subditos potest pax & concordia reformari, & omni amputata dissensionis materia caritas enutriri. Sane cum lis seu controversia & quæstionis materia alias ortæ essent in curia regia coram ballivo Viromandensi inter religiosos viros dilectos nobis filios S. Martini Tornacensis &

1351.

S. Amandi in Pabula nostræ Tornacensis diœcesis or- A dinis S. Benedicti monasteriorum abbates, super eo quod uterque ipsorum abbatum asserebat dum ad nostram sanctam sinodum Tornacensem veniebat, in prima sede collaterali dextra post sedem episcopalem jure suo ratione suæ ecclesiæ sedere debere, fuissetque inter ipsos abbates super præmissis aliquamdiu processum & plures expensæ hinc inde factæ. Tandem ipsi abbates proborum freti consilio, ad nostram præsentiam personaliter accedentes voluerunt & expresse consenserunt, nobis humiliter supplicando, quod nos super præmissis questione & controversia prædictis, & exinde dependentibus, expensisque prædictis per ipsos factis occasione præmissorum cognoscere, decernere & ordinare vellemus summarie & de plano, prout nobis expedire videretur. Nos humili supplicationi B eorumdem religiosorum favorabiliter inclinati, & prout nostro incumbit officio pacem & concordiam inter ipsos more patris benevoli confovere nec immerito cupientes, super præmissis inquisivimus, & inquiri fecimus diligenter, causas motivas rationis utriusque partis sollicite perscrutando. Super quibus habita deliberatione matura & diligenti, consideratis quod pluribus circa hæc contingentibus, decretum, voluntatem & ordinationem nostras pronunciavimus & pronunciamus in hunc modum. Et primo pacem, & concordiam, & dilectionem fraternam eisdem abbatibus injungimus perpetuis temporibus observandam, remissis hinc inde rancoribus, dissensionibus quibuscumque. Item decernimus, volumus, & ordinamus quod de cetero in perpetuum abbates prædicti ad nostram synodum venientes & simul perso- C naliter comparentes in prima sede prædicta sedeant vicibus alternatis: ita quod unus uno anno & alius alio sedeat in eadem. Quod si unum ipsorum contigerit venire ad synodum, & alius propter aliquas justas causas excusari, vel alio modo quolibet non venire, volumus & ordinamus quod ille qui personaliter in synodo comparebit, in dicta prima sede sedeat, licet anno immediate præcedenti in ea sederit vice sua. In proxima vero nostra synodo sedebit in prima sede prædicta abbas S. Martini, in qua synodo non tenebitur personaliter comparere abbas S. Amandi propter aliquas causas nobis per ipsum expositas, quas justas & rationabiles reputamus. De expensis vero prædictis in dicta lite vel alias quocumque modo præmissorum occasione per ipsos abbates D hinc inde factis, alter alteri quicquam in posterum exigere non poterit nec debebit; sed quilibet ipsorum suas proprias supportabit, & de emenda etiam sexaginta solidorum Parisiensium domino nostro Regi debita occasione litis prædictæ, uterque ipsorum abbatum partem mediam videlicet xxx. solidos Parisienses solvat cum effectu. Quæ omnia & singula dicti abbates hinc inde laudaverunt & approbaverunt ac pro se suisque successoribus dictorum monasteriorum abbatibus perpetuo bona fide tenere promiserunt & inviolabiliter observare. In quorum omnium testimonium præsentes litteras seu præsens publicum instrumentum per Johannem notarium publicum infra scriptum scribi & publicari mandavimus, nostrique sigilli appensione una cum signo & subscriptione suis E munimine roborari. Datum & actum in camera domus episcopalis anno Domini M. CCC. LI. ind. V. die vicesima sexta mensis Martii, pontificatus SS. Patris & domini nostri domini Clementis divina providentia papæ VI. anno X. præsentibus ibidem venerabili decano ecclesiæ nostræ ac magistro Guidone &c.

XV.

Bulla Eugenii quarti ad Philippum ducem Burgundiæ de translatione Johannis de Haricuria Ambianensis episcopi ad ecclesiam Tornacensem, &c.

Ex autographo descripto ex camera computorum Divionensi. 1433.

EUGENIUS episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Philippo duci Burgundiæ salutem & apostolicam benedictionem. Nuper cum vacaret Tornacensis ecclesia & pro ejus provisione pro diversis personis nonnulli nobis principes supplicarent & præcipue carissimus in Christo filius noster Carolus rex illustris, qui civitatis Tornacensis dominium tenet; nos qui semper ea facere cupimus quæ tuæ excellentiæ grata sint, satis fuimus in hujusmodi provisione perplexi, volentes reperire personam mediam, quæ tibi magnam partem Tornacensis diœcesis obtinenti esset accepta, & præfato Regi etiam non suspecta. Et revolventes animo omnes clericos Galliarum, ad venerabilem fratrem nostrum Johannem de Haricuria, tum Ambianensem episcopum direximus oculos mentis nostræ, quem scimus esse consiliarium & consanguineum tuum dilectum. Hunc itaque ad præfatam ecclesiam Tornacensem transtulimus, absolventes eundem a vinculo quo Ambianensi ecclesiæ tenebatur; quæ quidem mea provisio nobilitati tuæ merito debet plurimum grata esse, tum ratione ipsius personæ translatæ, tum etiam quia ex translatione hujusmodi, via aperta & plana occasio data est nobis, venerabilem fratrem nostrum Johannem tunc Matisconensem episcopum referendarium nostrum, cui propter ejus virtutes & merita, & tuo etiam intuitu sumus affecti, ad Ambianensem ecclesiam taliter transferendi quod non remanebit delusus ut antea videbatur, pro quo nonnunquam nobis gratiosas & benivolas litteras direxisti, supplicando nobis ut ipsum vellemus ad aliquam notabilem ecclesiam promovere. Quare cum rem fecerimus duabus ecclesiis & duobus devotis & fidelibus tuis utilem & accommodam, velis in bonam partem accipere quod a nobis est factum. Ceterum dilectus filius Johannes Viviani, ad nos pro parte tua destinatus, ut ad præfatam Tornacensem ecclesiam dilectus filius Johannes Chevroti promoveretur, nonnulla nobis exposuit quæ credere non possumus sibi a te fuisse commissa, fidem & devotionem tuam & tuorum prædecessorum erga Romanam ecclesiam cognoscentes, sed super hiis præfatus Johannes episcopus Ambianensis referendarius noster ex commissione nostra clarius tibi scribet. Preterea scire debes, fili dilecte, quod dudum vacanti ecclesiæ Autissiodorensi, rejectis omnibus aliis, providimus juxta votum tuum; & cum illa iterum subsistente constitutione prædecessorum nostrorum & nostra de bullis expediendis edita, vacare noscatur & vacet etiam Matisconensis ecclesia, dispositi sumus utrique ecclesiæ providere juxta voluntatem tuam, & ad earum alteram promovere voluimus præfatum Johannem Chevroti; sed præfatus Johannes Viviani acceptare non voluit, asserens se ad hoc non habere mandatum. Quare velis nobis de tua intentione rescribere super hiis ad tua vota semper dispositis & paratis. Ceterum cum sentiamus te de partibus Flandriæ in Burgundiam esse venturum, & præfatum regem in Turonensi provincia residere, rogamus Deum ut ipsi & tibi inspiret aliquod bonum consilium pacis, cujus tractandæ vobis major facultas erit oblata; & nobilitatem tuam quantum possumus exhortamur ut inclines animum tuum ad pacem, qua tibi nichil melius dari potest; tibique persuadeas paucas conditiones & differentias esse posse quæ hoc tantum & tam commune bonum debeant impedire. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dom. M. CCCC. XXXIII. id. Julii, pontif. nostri anno tertio.

JO. DE NURSIA.

XVI.

Sacramentum obedientiæ & submissionis præstitum a Guillelmo ep. Tornacensi per procuratores.

1460. REverendissimo in Christo patri & D. domino archiepiscopo & duci Remensi parique Franciæ domino meo colendissimo Guillelmus Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Tornacensis suffraganeus vester, omnem obedientiæ, reverentiæ & subjectionis debitam promptitudinem. Quia placuit sanctissimo domino nostro Pio secundo summo pontifici dominum Johannem Chevrot, quondam Tornacensem episcopum, ad ecclesiam Tullensem, & nos Guillelmum tunc Tullensem præsulem ad Tornacensem ecclesiam, de mutuo nostrorum consensu, & certis & rationabilibus causis, de plenitudine potestatis transferre, prout in suis apostolicis litteris quas vestræ reverendissimæ paternitati, sub sua bulla plumbea transmittit, plenius continetur; & ob hoc ut accepimus, teneamur vestræ reverendissimæ paternitati & venerabili matri nostræ ecclesiæ Remensi obedientiam & reverentiam exhibere, & cum inferiores superioribus reverentiam præstare debeant & subjectionem, sic superiores inferioribus dilectionem. Nos qui benedictionem dilectionis vestræ suscepturi disponebamus personaliter ad vestram reverendissimam paternitatem accedere, si non impediissent illustrissimi domini nostri ducis Burgundiæ cujus servitio die noctuque insudamus assidua negotia; ne de negligentia possimus argui & ne differamus id reddere majori nostro, quod a subditis nostris exigere cupimus, nos de fidelitate, industria, maximaque discretione ac prudentia quibus reverendus pater dominus Emericus abbas sancti Theoderici prope Remos, & nobiles viri Nicolaus Scoti dominus de Muyson ac Joannes Ferrant consanguinei nostri carissimi prepollent confisi, ipsos & quemlibet eorum in solidum constituimus per præsentes, nostros veros & indubitatos procuratores & nuncios speciales, ad se in conspectu vestræ reverendissimæ paternitatis aut vicariorum vestrorum in vestra absentia representandum nomine nostro, & pro nobis litteras apostolicas præfatas præsentandum, reverentiamque & obedientiam debitas & consuetas....... & quantum tenemur tamquam Tornacensis episcopus cum debita humilitate exhibendum, præstandumque in animam nostram omnia & quecumque licita & consueta juramenta præfatæ reverendissimæ dominationi vestræ, ac ejus successoribus canonice instituendis & ecclesiæ Remensi matri nostræ præfatæ prout & in quantum de jure, statuto, aut consuetudine facere tenemur & debemus. Promittendumque nos id personaliter facturos dum in conspectu vestræ reverendissimæ dominationis constituemur, si hoc exigat reverendissima dominatio vestra, ceteraque faciendum quæ in præmissis facere possemus & deberemus si presentes & personaliter interessemus: supplicantes humiliter ut vestra benigna dignatio velit prefatos nostros procuratores & eorum quemlibet ad præmissa pro nobis & loco ac nomine nostris benigne suscipere & admittere, nobisque seu eis aut ipsorum alteri litteras in forma debita decernere ac expediri mandare ut moris est, promittentes in verbo prælati & sub obligatione omnium & singulorum bonorum nostrorum ubicumque existentium, nos ratum habituros, & firmiter observaturos, omne id & quicquid per nostros præfatos procuratores seu eorum alterum, gestum, juratumque fuerit quoad premissa. In cujus rei testimonium præsentes litteras signo nostro manuali signavimus, & per secretarium nostrum signari jussimus; fecimusque eis sigillum nostrum parvum a quo utebamur dum dictæ Tullensi ecclesiæ præeramus, in absentia majoris apponi, die penultima mensis Septembris, Bruxellæ Cameracensis diœcesis in domo solitæ residentiæ nostræ, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

Per dominum episcopum:

GUILLOT, secretarius.

XVII.

Lettre de Charles V. Empereur a l'Evesque de Tournay, par laquelle il l'invite a aller au concile de Trente.

MOn Cousin, voyant le temps dans lequel le concile indict a Trente est desja encommencé, & 1551.
que quoyque nostre saint Pere le pape vous ait comme autres prelats mandé d'y venir, ne vous estes encoires mis en devoir d'y satisfaire, nay peu plus differer vos escripre ceste, vous priant, requerant & enchargeant bien acertes de incontinant vous preparer & mettre en chemin pour venir audit concile, postposant tous autres vos affaires & excuses, afin que y estant puissiez tenir le lieu & faire l'office & devoir que convient a vostre degré & dignité, & selon que savez combien le bon progrés dudit concile emporte pour le bien, repos, & quietude de toute la chrestienté, & me confiant que sans plus de dilais ensuivrez ceste ma requestion ne le vous recommanderais davantage, priant nostre Seigneur vous donner, mon Cousin, vos desir.

D'Inspruc le 17. Janvier 1551.

CHARLES.

Et plus bas, Bave.

XVIII.

Lettre de Marie Reine d'Hongrie.

MOn Cousin, pource que de brief se doit faire une entrevuë d'entre les Roys & Reynes tres- 1538.
chrestiennes, & moy sur la frontiere de Picardie, & que suis deliberé m'y trouver, suivant l'ordonnance de l'Empereur, mon seigneur & frere. Je vous requier que vouliez faire vos apprestes & preparation pour m'accompaigner oudit voyage avec train honeste, & a cet effet vous trouver en la ville de Mons en Hennau le dernier jour de ce present mois de Septembre, & si vous faites accoustrer vos gens, vous requier que ce soit de noir comme sont & seront les miens, & je retiendray pour service & plaisir bien agreable, en m'advertissant aussi par ce porteur de vostre intention en cest endroit. Avant, mon Cousin, nostre Seigneur vous ait en garde.

Escrit a Breda le 1. jour de Septembre 1538.

Vostre cousine MARIE.

Et sur le dos, a mon cousin l'Evesque de Tournay.

XIX.

Charta Johannis Venduillii episcopi Tornacensis de divisione sui episcopatus in duodecim decanatus 22. Junii 1588.

JOHANNES VENDUILLIUS Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Tornacensis universis & singulis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Cum latius paterent decanatus nostræ diœcesis, quam ut unus decanus possit commode & ut oportet superintendere parochiis sibi commissis, præsertim cum decani soleant esse pastores & quidem magnarum parochiarum: paulo post nostram consecrationem, singulis decanis adjunximus duos vicarios seu adjutores, qua ex re Dei beneficio provenit fructus non contemnendus, non tantus tamen quantum optabamus & sperabamus, idque ea potissimum de causa, quod illi decani destituerentur auctoritate necessaria ad magnum fructum faciendum. Quamobrem superioribus septimanis re diligenter expensa & cum nostro vicariatu communicata, de ejusdem consilio resolvimus singulos decanatus dividere & diœcesim in duodecim decanatus distribuere, tot scilicet quot sunt in diœcesi Attrebatensi, quæ etsi paulo plures parochias quam hæc, non tamen plures habet animas, quarum cura habenda est; quam resolutionem nostram ad effectum perducentes, in duodecim decanatus diœcesim divisimus, assignatis cuique decanatui suis parochiis, in eum qui sequitur modum.

Decanatus Tornacesii habebit unam & triginta parochias, Auchy, Blandin, Bruelle, Baisieu, Bachy, Bovines, Bourgielle, Cobrieu, Cisoing, Chereus, Capelle, Camphain, Ere, Esplechin, Fromont, Genees, Gruyson, Hersain, Hollain, Jollain, Lainain, Louvy, Nomain, Orchies, Rumines, Teintignies, Templeuve in Pabula, Wez, Welvain, Wanenhain & Willemeau.

Decanatus S. Amandi, septemdecim, S. Amandus, Aix, Beuvirq, Brillon, Celle, Dons *al.* Maude, Hespaing, Houardrie, Landas, Lesdain, Mouchin, Nivelle, Rosuth, Rongy, Rumigies, Samion, Thus.

Decanatus Helchiniensis viginti, Helchin, Dottignies, Anselgheim, Avelghem, Hauterive, Belleghem, Bossu, Castre, Espiere, Coyeghem, Hestrudt, Ingolghem, Herckouen, Moen, Otteghem, Rolleghem, S. Genois, Thieghem, Wichle, Warmaede.

Decanatus Tourgoiniensis, decem, Tourgoing, Eureynies, Herseau, Linselle, Linque, Mouseron, Neufville, Rouch, Mauvaux, S. Leger.

Decanatus Robeasecensis septemdecim, Roubaix, Bailleul, Ostembourg, Hestempuis, Hem, Lyset, Lannay, Lers, Nechin, Pecq, Ramegnies, Sailly, Templeuve, Toufflens, Warcoing, Watteloo, Willem.

Decanatus Insulensis undecim, S. Mauricius, S. Stephanus, S. Salvator, S. Petrus, S. Catharina, Esquermes, Vazennes, Mariæ Mgdalenæ, S. Andreas, Saches, & Fives.

Decanatus de Quenoy viginti, Quesnoy, Acq, Amevin, Anappe, Austain, Bondues, Croy, d'Eulemont, Flers, Frelinghien, Hellemine, Lecquin, Lezennes, Loo, Mareq, Marquete, Ronchin, Tressin, Wambrechies, Wasqual.

Decanatus Waurinienſis vingintiduo, Anetiers, Beaucamp, Campengleyhen, Englos, Engnenghem, le Secq, Hescambeq, Hanbourdin, Halemine, Houpline, Lambesart, Ligny, Lomme, Lomprez, Mesnil, Pevency, Primesques, Randighem, Santes, Sequedin, Waurin, Urelenghiem.

Decanatus Cortracensis undeviginti, Courtray, Bavechons, Bevere, Bisseghem, Guines, Deerlik, Desselghem, Geuleghem, Harlebeke, Heulle, Hulst, Ingelmunster, Iseghem, Londelle, Maers, Morselle, Wevelghem, Ziveveghem, Oyeghem.

A Decanatus Menenensis undecim, Menin, Aelbeke, Bousebeke, Cominium, Holbeeg, Heleveit, Hallwin, Hautem, Lauwerechem, Wervich.

Decanatus Seclinienſis sexdecim, Seclin, Annevelin, Avelin, Antroelle, Fretin, Houplin, Marcque, Noyelle, Puronne, Sanghien, Templemars, Wattignies, Tourmignies, Merignies, Bersee, Mons en Pevele.

Decanatus Carninienſis quindecim, Carnin, Camphin, Bonin, Prouvin, Atiche, Anneulin, Meurchin, Phalempin, Tumeries, Wahagnies, Goudencourt, Alenne, Hevin, Chemis, Pontavendin.

In cujus rei testimonium has præsentes nostras litteras sigillo nostro majori communiri, ac per secretarium nostrum subscribi fecimus. Actum Tornaci die B vigesimo secundo Junii, anno millesimo quingentesimo octogesimo octavo.

XX.

Diploma Radboni Noviomensis seu Tornacensis episcopi de restauratione monasterii S. Martini Tornacensis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego 1094.
Radbodus Noviomensium seu Tornacensium episcopus omnimodam salutem tam futuris quam præsentibus. Noverit caritas vestra, fratres dilectissimi, ecclesiam S. Martini Modici, quæ in monte Modico prope muros urbis Tornacensis sita est, antiquitus abbatiam fuisse; verum paganis in ipsam civitatem C irruentibus destructam & in laïcalem postmodum ditionem redactam ad nihilum pene devenisse: adeo autem ejusdem ecclesiæ percrebuit desolatio ut nec ad plenum unius saltem sacerdotis deserviri posset officio: congregatio siquidem illa hostili manu dispersa est & abiit; familia ejusdem ecclesiæ interemta est & deperiit. Terras ejus laïcalis manus in beneficio de manu antecessorum nostrorum & nostra longo post tempore habuit. Anno vero Incarnationis Dominicæ M. XCII. ecclesiæ illius rememorans pia Dei misericordia, fratris Odonis & aliorum quatuor mentes spirituali cœlitus inflammavit gratia, qui uno eodemque animo, cum se hujus sæculi cœnulenta pertimescerent implicari voragine, elegerunt, magis in præfata ecclesia Deo in paupertie deservire D quam ad perditionem animarum suarum divitiis sæcularibus abundare. Cum ergo hac ex causa nostram adiissent præsentiam, consilio & auxilio Radulfi advocati, qui tunc temporis eam jure possidebat hæreditario, sub clericorum & laïcorum testimonio, eamdem eis cum adjacenti solummodo atrio concessimus ecclesiam, ea scilicet conditione, ut eam libere, ut pote abbatiam haberent, & inibi sub regula S. Augustini tamquam regulares canonici Deo deservirent. Anno autem altero introitus eorum, majori adhuc divinitus inspirati sunt desiderio, ut pote qui jam bonorum allaborabant interesse collegio. Ut enim Deo deservirent, quod arctius æstimabant sponte elegerunt, & divinæ se gratiæ devoventes habitum S. Benedicti compuncte susceperunt. Percepta itaque inE fatigabili eorum perseverantia, in eodem anno, Deo annuente, indigenarum elemosynis adeo illa succrevit ecclesia, ut ibi septemdecim sub ditione prædicti Odonis abbatis monachi substituerentur, & ad serviendum Deo & S. Martino secundum S. Benedicti regulam ordinarentur. Videntes ergo circummanentes aliquantulum fratrum devotionem, terrarum quas antiquitus abbatia illa tenuerat nobis fecere mentionem, quatenus eas recolligeremus, & usibus fratrum quibus deputatæ fuerant pro remissione peccatorum nostrorum redderemus. Quorum benevolis petitionibus, licet difficillimum videretur, benevole condescendentes, advocatum Radulfum, quem eas tunc temporis in beneficio tenere didicimus, benigne con-

venimus, & pro consolatione animæ suæ, quid ei super hoc faciendum foret ex officio nostro intente suggessimus, & omnedicibili Spiritus sancti gratia inflammatum illico cor hominis benigne ad omnia respondit, terras illas S. Martini quas in suo possidebat dominio, libere ut eas ecclesiæ illi restitueremus reddidit, aliasque omnes ejusdem ditionis, quas in vadimonio seu beneficio alii de illo habebant quomodocumque, seu per redemtionem, seu per eorum qui eas tenebant elemosynariam manumissionem ad ecclesiam devenire possent liberas votive concessit. Noverit ergo ætas & sexus omnis quos contigerit audire, terras omnes illas quas antiquitus ecclesia tenuit, prædictum Radulfum una nobiscum ecclesiæ S. Martini quacumque hora, quoquomodo ab illis qui eas hactenus habuere liberari poterunt, S. Martino libere concessisse, & in usu fratrum inibi degentium a modo & in perpetuum habendas libere reddidisse. Ut vero hæc nostra recognitio inconvulsa maneat in sæculum, cartæ huic parvitatis nostræ impressimus sigillum, ut siquis eam scienter amodo violaverit, nisi ad emendationem redierit, Dei & sanctorum omnium & postmodum excommunicationis nostræ inenodabile incurrat vinculum. S. domini Radbodi episcopi, S. Baldrici archidiaconi, S. Petri cantoris, S. Ornulfi presbyteri, S. Roscelini presbyteri, S. Maurini presbyteri, S. Segardi diaconi, S. Gerelini diaconi, S. Aloldi diaconi, S. Stephani subdiaconi, S. Landrici acolythi, S. Odonis acolythi, S. Hagenonis acolythi, S. Hugonis castellani, S. Hugonis Calmacensis, S. Helinandi militis, S. Sagnatonis militis, S. Gosberti militis, S. Gualteri Tornacensis archidiaconi, S. Petri decani, S. Herimanni præpositi, S. O'berti cantoris, S. Stephani presbyteri, S. Hellini presbyteri, S. Johannis presbyteri, S. Ledberti diaconi, S. Bernuini subdiaconi, S. Ingebrandi acolythi, S. Werrici acolythi, S. Ouvardi castellani, S. Rodulfi advocati, S. Gonteri militis, S. Rodulfi militis, S. Lidberti militis. Actum Noviomi Incarnationis Dominicæ anno M. XCIV. ind. I. regnante rege Philippo an. XXXVI. domno Radbodo episcopante an. XXVI. Ego Guido cancellarius legi & subter firmavi.

XXI.

Charta præpositorum & juratorum Tornacensium spondentium quod pecunia a monachis pro pace cum Balduino urbem obsidente collata, eisdem in posterum præjudicare non valeat.

Ex chartulario. 1198.

UNiversis in Christo fidelibus ad quos litteræ præsentes pervenerint, præpositi, jurati, scabini, electores cum reliqua Tornacensi communia in perpetuum. Cum vir nobilis Balduinus Flandrensis & Hainonensis comes occasione guerræ quæ inter ipsum & illustrem dominum nostrum Philippum regem Franciæ habebatur, urbem Tornacensem obsedisset, tandem cooperante gratia Dei non sine multo labore & difficultate maxima, cum eo ita convenimus in pacem, quod, receptis a nobis quatuor mille marcis Flandrensis monetæ firmas treugas & firmam pacem nobis tenere spopondit, donec firma pax de incepta guerra omnino reformata esset inter ipsum & dominum Regem. Et quoniam grave visum fuit nobis tantam summam pecuniæ pro communi omnium civium acquisita pace exsolvere sine subsidio omnium, capitulo beati Martini Tornacensis amicabiliter supplicavimus, ut nobis ad levamen tanti debiti de suis facultatibus intuitu caritatis subvenirent, qui nostris postulationibus prompta facilitate annuentes ita nobis de suo abundanter subvenerunt, ut eis semper provide nos teneri fateamur ad grates. Ne igitur unde gratiam dignissime meruerunt & favorem inde futuris temporibus libertatis ecclesiæ offuscetur titulus, aut juri suo præjudicium aliquod generetur, præsentium significatione profitemur & ad notitiam volumus pervenire futurorum, ut quod nobis de mera liberalitate & omnino gratis contulerunt ab omnis talliæ seu vexationis specie qualibet prorsus judicamus alienum; & quoniam occasione talliarum & exactionum quas aliquando ab eis voluimus extorquere grandis inter nos & ipsos nonnunquam altercatio fuit, ne forte aliquando eis imponatur, quod nunqam aliquid nomine talliæ occasione qualibet nobis impenderint, præsentem paginam subnotatione præpositorum, juratorum, scabinorum, & electorum in hoc consentientium & sigillo communiæ nostræ munitam ipsis fecimus conscribi. Per quod fideliter eis promittimus quod occasione vel exemplo hujus eleemosynæ ad consequentiam non trahemus, ut aliquid ab eis nomine talliæ vel petitionis violentia qualibet in posterum requiramus eo tempore existentibus præpositis, juratis, scabinis, & electoribus communiæ Tornacensis, quorum nomina in charta continentur. Actum Tornaci anno Dominicæ Incarnationis M. C. XCVIII. mense Martio.

XXII.

Gosvinus episcopus Tornacensis confirmat omnia bona S. Martini Tornacensis.

Ex chartulario. 1210.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Gosvinus Dei miseratione Tornacensis episcopus omnibus Christi fidelibus tam præsentibus quam futuris in perpetuum. Rogati sæpe & multum ab abbate & fratribus ecclesiæ S. Martini Tornacensis, ut quæ a singulis prædecessoribus nostris præfato monasterio diversis temporibus collata cognovimus, quadam charta perstringeremus quam ad posteriorum notitiam mitteremus, eorum petitioni libenter annuimus. Noverit igitur præsens atque ventura generatio idem monasterium olim destructum, quod post diuturnam vastæ solitudinis destitutionem tandem Deo miserante ab felicis memoriæ Radbodo sanctæ Tornacensis ecclesiæ antistite per quemdam Aurelianensem dictum nomine Odardum qui civitatis Tornacensis pollebat in magistrum, suæ restaurationis sumpsit exordium. Hic itaque Radbodus episcopus præfato Odardo & fratribus ibi Deo servituris in perpetuum liberum tradidit locum monasterii, terrasque quas antiquitus eadem ecclesia possedisse dicebatur de manu Radulfi Tornacensis advocati receptas reddidit, & fermentum quantum ad fermentandam fratrum cervisiam posset sufficere, assensu militum qui de eo illud tenebant in feodo, liberaliter tribuit. Decedente ex hac luce Radbodo venerabili episcopo, Baldricus successit episcopus, qui gaudens novellam S. Martini plantationem ramos suos propensius extendere, & tam interius, quam exterius in dies proficere, novum de antiquo monasterium, ad altiora promovere studuit & possessionibus ampliare curavit. Assensu inquam capituli sui, altaria de Templovio, de Splechin, de Samion, de Paschendal, de Haltra, de Ysenghien, de Gudelenghien, de Sarra, de Stenpuch, de Suregnies, benigne contulit. Concessit etiam & scripto confirmavit ut fratres sæpe sui monasterii in parochia quæ dicitur Era, duas mansiones construerent, quarum minutas decimas illis in perpetuum remisit; ea tamen conditione, ut pro decimis singularum mansionum, XII. denarios singulis annis personæ altaris de Era persolverent. Huic successit Lambertus, qui precibus Valteri advocati scilicet avi mei, cum matrem suam monialem in eodem monasterio faceret, quoddam molendinum super fluviolum de Ries, quod ipse de eodem episcopo tenebat in feodo, S. Martino collatum confirmavit. Hujus locum Symon episcopus suscepit, qui ecclesiæ S. Martini altaria de Villebecca, & de Fivia, de Beverna, & de Ledenghien,

A libera tenere concessit & confirmavit. Post hunc Anselmus surrexit in episcopum, qui instantia precum Desiderii archidiaconi, qui postea Morinensis ecclesiæ præsul refulsit, S. Martino altaria de Cuerna, & de Liedda, præbuit; molendinum quoque de Fossato inter urbem, precibus Gosvini advocati patrui mei, atque parentum nostrorum libere perpetuo possidendum concessit. Geraldus episcopus succedens Anselmo, memoratæ S. Martini ecclesiæ altare de Anulin cum capella de Alesnes, & altare de Moskeron dedit, & confirmavit. Tempore Walteri qui Gerardo successit in episcopatum, fratres jam dictæ S. Martini ecclesiæ VIII. pensiones butiri probati, & benevalentis ad pondus castri Brugensis, ab ecclesia S. Petri Aldeburgensis annuatim sibi solvendas adquisierunt, quas per jam dictum episcopum sibi confirmari fecerunt. B Post excessum Valteri episcopi Ewrardus patruus meus cathedram suscepit episcopalem, qui altaria de Zulte, & de Wackines ad solemnizandum obitus sui diem anniversarium, sepe fato monasterio benigne contulit, & confirmavit. Subtracto ex hac luce nobili viro Evrardo episcopo, locum ministerii hujus adeptus est domnus Stephanus prædecessor noster, cujus tempore monachi per officiales suos, ab Alardo domino de Splecin decimam quam habebat in novalibus alodii sui apud Splecin scilicet & decimam de residuo nemoris, quandocumque illud contingat in novalia redigi, dato pretio adquisierunt, & præfati episcopi scripto sibi confirmari fecerunt. Nostris quoque temporibus Hugo qui cognominabatur Spiritus duas partes decimæ de Era, quæ jure hereditario a progenitoribus suis ei provenerat, C sepe fatæ sancti Martini ecclesiæ in eleemosynam dedit. Unde inter canonicos Tornacenses, & prædictos monachos grandis altercatio exorta est: sed post longam decertationem, utrique in nos compromiserunt, nosque consilio prudentum virorum, reformandæ pacis gratia, illius doni medietatem canonicis concessimus, & alteram medietatem monachis benigne contulimus, & præsenti scripto confirmavimus. Habet quoque sæpefata S. Martini ecclesia diversas in diversis locis eleemosynas, & multas possessiones quas pretio, vel eleemosyna per suos adquisivit officiales. Inter quas tenet fluviolum qui dicitur Ries, prope Tornacum, & cuncta molendina, a molendino Thiesselini, usque in Scaldum, & ex altera parte Tornaci fluviolum qui vocatur Maira, & super illum duo mo- D lendina; Et Nichilominus in ipsa civitate duo; quorum unum dicitur Pluviarium, & alterum Fossatum, insuper & domos, & redditus aliquos in civitate, & circa civitatem terras quas jure possidet hereditario; quasdam earum excolens de monasterii habitatione, alias de mansionibus culturæ congruis; videlicet de Warnavia, de Dussiopera, de Longa salice, de Tintegnies, de Fioana, de Marege, de Canfeng, de Ovegnies. Hæc igitur omnia cum appendiciis eorum & cetera quæ apud Categnies, apud Srainpuch, apud Evregnies; & cuncta quæ in Flandria seu in toto episcopio nostro impræsentiarum absque calumnia S. Martini tenet ecclesia, ut quieta & libera & inconcussa in æternum possideat eidem monasterio confirma- E mus, episcopali auctoritate præcipientes, quatinus si quis sæpefatam S. Martini ecclesiam inquietare vel molestare in aliquo horum quæ descripsimus præsumpserit anathemati subjaceat, donec resipiscens pro arbitrio abbatis satisfecerit. Harum itaque possessionum tenorem approbamus legitimum, quem præsenti pagina confirmamus, cui etiam sigilli nostri imaginem appendimus, & ad majorem firmitatem testimonio nostro roborare curavimus. Signum domni Gosvini Dei permissione Tornacensis episcopi. Actum anno Dominicæ Incarnationis M. CC. X. jam mediante mense Augusto.

XXIII.

Satisfactio Arnulphi domini de Mauritania qui injuste ecclesiam S. Martini vexaverat.

UNiversis præsentes litteras inspecturis magister P. de Quercu canonicus & officialis Tornacensis salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod anno Domini M. CC. XL. feria tertia ante Ascensionem Domini vir nobilis Arnulphus dominus de Mauritania castellanus Tornacensis in præsentia nostra, præsentibus abbate & capitulo S. Martini Tornacensis & capitulo ecclesiæ B. Mariæ Tornacensis, & præsentibus viris nobilibus domino H. de Anthonio, Ægidio le Brun & Waltero filio domini de Linea militibus, in plena processione in ecclesia S. Martini Tornacensis, recognovit se in pluribus deliquisse contra ecclesiam S. Martini Tornacensis: propter quod nomine Emendæ faciendæ, eadem die cum processione beatæ Mariæ venerat in tunica nudis pedibus virgam tenens in manu & ibi recepit disciplinam, firmans ibidem coram omnibus astantibus & promittens proprio juramento recepto a nobis in prædicta ecclesia S. Martini quod de cetero conservaret res, corpora & bona monachorum prædictorum & defensaret pro posse suo sicut sua & quod de cetero in nullo molestaret aut delinqueret scienter contra eos aut bona eorum; in cujus rei testimonium præsentes litteras sigillo sedis Tornacensis fecimus roborari. Actum anno Domini ut supra feria tertia prædicta.

Ex chartario S. Martini Tornacensis. 1240.

XXIV.

Charta Theoderici abbatis S. Martini Tornacensis de fundatione Carthusiæ de Bosco vulgo Van-Bossche in Lierda prope Gerardi montem.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti, amen. Debemus juxta apostolum semper operari bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei: quoniam de profectu sanctæ matris ecclesiæ nostrum est gaudere, atque in vinea Domini pro mercede laboris operantibus auxilium ferre, dignum est ut quod fideles pro libertate seu multiplicatione locorum divino cultui mancipatorum devote postulaverint attendamus, & in quantum possumus supplicationes eorum humiles exaudiamus. Comperiat igitur fidelium sollertia, quod nos Theodericus humilis abbas monasterii S. Martini Tornacensis ordinis S. Benedicti, de consensu totius capituli ecclesiæ nostræ, ad honorem Dei, gloriosæ virginis Mariæ & omnium sanctorum, ac reverentia religionis venerandæ Carthusiensium & sacri ordinis eorumdem pro expiandis fidelium peccatis orantium & præclara penitentiæ delicta delentis exempla præbentium, quibus mundus nunc indiget nimirum & ampliationem eorum caritativis desideriis promoti affectantes, habita super hoc deliberatione plena & diligenti, concordi & unanimi assensu omnium nostrum eisdem religiosis, quantum in nobis est, & ad nos spectat, salvis omnibus & singulis juribus monasterii S. Martini prædicti & ecclesiæ parrochialis de Lierde aut aliorum, & sine præjudicio eorumdem, tenore præsentium concessimus, & concedimus, ut ecclesiam, claustrum, domos, & alia quæcumque ædificia & loca ad habitandum pro se & suis, ac Deo serviendum eisdem oportuna fuerint, in loco qui dicitur silva S. Martini eisdem a Johanne dicto Gaelin determinato infra limites parrochiæ vel ecclesiæ de Lierde ad presentationem nostram jure patronatus spectantis libere fundent, ædificent, construant, seu fundari, ædificari faciant & construi. Hoc

1330. *Galat. 6. 10.*

expresse acto, concordato & convento, videlicet quod A dicti religiosi Carthusienses annis singulis in futurum in signum recognitionis patronatus, in quo sua ecclesia fundatur, in transitu gloriosissimi S. Martini nostræ ecclesiæ patroni, unam malgiam auream octo solidorum Parisiensium fortium valentem, vel valorem ejusdem una cum candela & denario Parisino, ac etiam in die solemni pretiosissimi sacramenti unam malgiam auream cum candela & denario Parisiensi valore prædicto mittant & offerri faciant in monasterio humiliter & devote ad offertorium altæ missæ. Item si prædicti religiosi Carthusienses acquirent terras aliquas in dicto patronatu, in omnibus acquisitis, tam in decimis quam in aliis salva debent esse omnia jura nostra, & ecclesiæ nostræ in eisdem. Item quod præfati religiosi Carthusienses de omnibus & singulis oblationibus ad manus sacerdotum vel eorum altaria, quas B fideles undecumque veniant in missis offerent, & de omnibus oblationibus in sancta die veneris Dominicæ passionis ab initio divini officii usque in finem ejusdem officii ibi fient, ac de oblationibus primæ missæ novorum sacerdotum, necnon de omnibus funeralibus quæ cum funeribus parochianorum nostrorum & curatorum de Lierde ad ipsorum religiosorum ecclesiam deferentur, sive redimantur pro pecunia sive non, tribus quartis penes se retentis, unam quartam parteminter nos & curatum ecclesiæ de Lierde secundum æquitatis modum dividendam integraliter absque dolo & fraude, quolibet malo ingeniore moto, nobis aut illi qui ad hæc recipienda deputatus erit, in duobus cujuslibet anni terminis, videlicet in nativitate Domini, & in nativitate S. Johannis Baptistæ C dare & solvere tenebuntur, exceptis monachis & fratribus eorum professis & aliis similiter, qui religionem ingressi & habitum ejusdem ordinis deferentes, cum sani existent infra probationis annum decedent, de quibus eisdem religiosis dictam quartam partem de assensu curati de Lierde, qui pro tempore erit omnino remisimus, & liberali donatione eisdem concessimus intuitu pietatis, famuli tamen vel servientes eorum curatis dictæ parochiæ de Lierde suberunt, & eis jura parochialia sicut ceteri eorum parochiani solvere tenebuntur. Item quod præfati religiosi Carthusienses annis singulis in futurum pro redemtione decimarum terræ, videlicet quatuor bonaria in quibus prædicta ædificabuntur, cum ædificiis & manso ibidem nunc constructis, qui vulgariter locus de Bosco D dicitur, duodecim solidos Parisienses fortium ad natale Domini pro nobis & curato dicti loci solvere tenebuntur, salvo jure alieno, si quod jus habeat aliquis in manso, & terris supradictis. Et nos frater Johannes de Bolliuziel prior, & fratres Walterius de Acfielle & Petrus de Furnis monachi una cum dicto priore conjunctim quoad nunc in dicto loco facientes omnia & singula præscripta nos & ordinem Carthusiensium tangentia, nomine ipsius ordinis nostri ac pro nobis & successoribus nostris plena super his habita deliberatione gratanter & humiliter dictis domino abbati & conventui monasterii S. Martini Tornacensis & curato de Lierde ac eorum successoribus bona fide promisimus, & promittimus, & solemni stipulatione eisdem nos & successores nostros efficaciter obligamus, eadem omnia & singula firma E & rata habere, tenere, conservare, & adimplere, & non contra facere vel venire per nos vel per alium aliqua ratione, causa, vel modo, de jure vel de facto. Denique nos Theodericus abbas & conventus monasterii S. Martini Tornacensis & Willelmus nunc curatus de Lierde, priorque & conventus Carthusiensis ante dicti supplicamus humiliter & devote reverendo in Christo patri & domino nostro domino Dei gratia venerabili Cameracensi episcopo quatenus æternæ retributionis & pietatis intuitu suum præmissis adhibendo consensum eadem ratificare dignetur, & sua auctoritate ordinaria confirmare. In quorum omnium & singulorum testimonium, & munimen nos abbas & conventus S. Martini ac curatus de Lierde priorque & conventus Carthusiensis supradicti præsentibus litteris sigilla nostra quibus utimur duximus apponenda. Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo, prima die mensis Maii, videlicet in die beatorum Philippi & Jacobi apostolorum.

XXV.

Charta fundationis Laudis B. Mariæ O. C.

IN nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, amen. Ego Theodoricus Dei gratia comes Flandriæ & Si- 1152.
billa comitissa, notum fieri volumus tam futuris quam præsentibus, quod quandam terram jacentem in loco, qui dicitur Loz, in qua ecclesia ipsius loci sita est, quæ nobis singulis annis quinque modios tritici & septem raserias reddidit, præfatæ ecclesiæ inibique fratribus Deo famulantibus, pro salute animarum nostrarum & parentum nostrorum, libertate donavimus. Ut igitur hoc donum ratum & indivulsum in perpetuum permaneat, sigilli nostri corroboravimus testimonio. Testes interfuerunt Gerhardus Tornac. episcopus, Rogerius Brugensis præpositus, Desiderius Insulensis præpositus, Robertus Tornac. præpositus, Hugo abbas S. Amandi, Walterus abbas S. Martini Tornac. Matthæus Casletensis præpositus, Robertus abbas S. Nicolai Tornac. Reinaldus Insulensis castellanus, &c. Actum est hoc Insulis anno Dom. M. C. LII. in aula comitis.

XXVI.

Consensus episcopi Tornacensis pro fundatione parthenonis B. M. Pacis in urbe S. Amandi.

FRANCISCUS a Villani a Gandavo ex comitibus d'Isenghien, baro de Rassenghien, Dei & aposto- 1650.
licæ sedis gratia episcopus Tornacensis, universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Dignum quin immo debitum reputamus piis Christi fidelium votis, præsertim cum ea ex zelo devotionis procedere cernimus, annuere, ac ea quæ cultus divini augmentum, religionis propagationem, atque animarum salutem respiciunt favoribus prosequi opportunis. Sane reverenda in Christo domina Maria Anna de Coudenhove abbatissa monasterii Bonæ-pacis, oppidi Duacensis, diœcesis Atrebatensis, ordinis S. Benedicti nobis exposuit, quatenus locum opportunum & commorationi monialibus prætacti ordinis congruum oppidi S. Amandi nostræ Tornacensis diœcesis habeat, in quo in divinis Altissimo famulari desiderant. Verum cum illud absque nostris consensu & assensu minime efficere valeant & possint, nobis instanter & humiliter prætacta domina abbatissa supplicavit ut ad commorandum licentiam & facultatem concedere dignaremur. Nos igitur judicantes hujusmodi petitionem justam ac multum gloriantes in Domino de pia Christi fidelium curæ nostræ commissorum devotione, gratiose concessimus & permisimus prout concedimus & permittimus tenore præsentium, ut sex religiosæ & ancillæ dicti ordinis & monasterii sub nostra & episcoporum Tornacensium pro tempore futurorum obedientia, visitatione, correctione, punitione, aliisque juribus, quibus alia monasteria nobis subdita subjacent, prætactum locum inhabitare perpetuo possint & valeant. Datum Tornaci in palatio nostro episcopali sub signatura manus nostræ propriæ ac sigillo cameræ an. M. DC. L. mensis Februarii XXI.

FRANCISCUS, episcopus Tornacensis.

Consensum etiam præbuerunt aliis litteris scabini urbis S. Amandi eodem anno XIV. Aprilis.

XXVII.

XXVII.

Charta fundationis abbatiæ Falempini.

1039. *Exstat apud Miræum notit. eccles. Belgii. pag. 159. Et in cod. Donat. piarum, pag. 155.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, &c. Divina veritate compulsus Sasuvalo, vir timoratus, ad humilitatem parvitatis nostræ venit, qui deputatus sum indignus procurator Noviomensis & Tornacensis ecclesiæ, & postulans quatenus & ejus petitioni favere, & Deo vota ipsius satagerem offerre. Idcirco notum fieri volumus tam præsentibus filiis ecclesiæ, quam posteritati futuræ, & successoribus sedis impræsentiarum nobis commissæ, quod eidem Sasuvaloni succenso cœlesti amore, & territo peccatorum suorum immensitate, ego prædictatum immeritus ecclesiarum pastor Hugo nomine, & consensu clericorum, necnon & fidelium laïcorum nostrorum, ex sanctorum patrum traditione, & sacrorum canonum auctoritate concessimus collibentiam, cum corroboratione potestatis ecclesiasticæ. Deprecatus est siquidem ut altari libertatem concederemus, quod est in villa Phalempin, in comitatu videlicet Carembam, quatenus ibi ædificaret abbatiam in honore beati martyris Christophori, & ibi stabiliret pauperum Christi clerimoniam, eamque sub obtentu charitatis dotaret appenditiis terrarum atque familiarum, unde haberent ipsius abbatiæ clerici alimoniam. Annuentibus itaque voto suo Balduino marchione, necnon & Adela regali comitissa ejus conjuge, absolvendum decrevimus, ea videlicet ratione, ut amodo careat omni venditione, & qualibet commutatione, & pristina servitute, duos tantummodo solidos singulis annis solvat ad synodum episcopalis censuræ. Curam animarum episcopus electo ab ipsis fratribus priori delegabit ipsius catervulæ, & sic erit libera ab omni reliqua conditione, necnon & principis potestate. Hæc sunt igitur, quæ liberaliter attribuit, favente prædicto principe, idem Sasuvalo eidem abbatiæ terras optime fertiles, in villis videlicet, Willeradi prato, Rivocurt, Burhung. Hæc autem sunt nomina servorum per familias eidem abbatiæ concessa, Dodo & uxor ejus, cum infantibus, Bernardus cum uxore & filiis, Florbertus &c. Actum Tornaco pontificali sede, regnante in æternum Domino nostro Jesu Christo anno Incarnationis ejusdem M. XXXIX. indict. VII. imperante gloriosissimo rege Henrico anno XII. Hugone præsulatum agente anno IX. Sig. Hugonis episcopi, S. Fureli archidiaconi, Malbodi abbatis cœnobii S. Amandi, cum reliquis fratribus, Hugo Tornacensis ecclesiæ cancellarius scripsit. Signum Balduini marchionis Flandriæ, S. Adelæ Regiæ prolis comitissæ, S. filiorum ejus Balduini & Roberti, Eustathii comitis, Rogerii comitis, Roberti Attrebatensis, Walteri Cameracensis, Hugonis, Rodulfi, Reingauldi, Amaldi, Anselmi, Saleconis.

XXVIII.

Exordium Tornacensis S. Medardi seu S. Nicolai a Pratis monasterii, ordinis canonicorum S. Augustini.

Incepit an. 1125.

QUia paucitas dierum hominis finitur brevi, visum est nobis de exortu & procursu domus nostræ aliqua perstringere, priusquam de medio fiant patres nostri, qui hæc annunciaverunt nobis, qui & nativitatis ejus tempora præcesserunt, & in diebus adolescentiæ ejus, cum ipsa & in ipsa pondus diei & æstus usque ad diem hanc portaverunt: quorum auctoritati sine cunctatione innitimur, quorum testimonium credibile factum est satis: quippe qui quod sciunt loquuntur & quod viderunt testantur. Anno igitur ab Inc. Dom. M.C.XXV. insigni comite Carolo Flandriam procurante, fundata est domus nostra super verticem montis, qui dicitur

A S. Medardi in suburbio Tornaci, sub Simone sacerdote magno, Ludovici regis Franciæ cognato, qui tempore illo pontificalem Noviomi atque Tornaci portabat infulam. Tanti igitur patris nutu & gratia præcurrente, cor filiorum ad cor patris mira unanimitate convertitur, clerus applaudente populo locum ecclesiamque largitur, & sic ad orientem civitatis civitas refugii Dei omnipotentis aspiratione fundatur. Clarebat in illis diebus in diœcesi Attrebatensium vir gemina scientia strenuus pater Ogerus, qui jam alias descenderat mare in navi feceratque operationem in aquis ecclesiæ S. Martini Laudunensis. Hic itaque postulatus a patribus nostris, donatus a suis, professionis suæ solo comite comitatus, de monte S. Eligii transmigrat in montem S. Medardi, deferens B secum legem vitæ & disciplinæ, quam B. Augustinus tenuit & docuit, ipse tenendam nec mutandam in Tornacensi capitulo confirmavit qui pauper, ut idem ipse profitetur, ingressus, nihil præter paupertatem, id est domum vacuam reperiens, primo ad relevandam solitudinis pauperiem pauperum fratrum colligit, Christique jugo subjicit societatem, ut de pauperibus pauperes spiritu facti, mutuo foverentur, dum paupertas voluntaria in spe regi cœlorum respiraret, & necessitas in virtutem transiret. Quid sanctitatis & justitiæ coram Deo eo loci & temporis expensum, quid angoris in fame & siti, in frigore & nuditate toleratum fuit, quis facile dixerit? Non oculis vigilia, non vocibus psalmodia, non manibus opera, non jejunia stomacho, non cordi devotio requiem dabant. Fit excelsum illud, in quo propter amœnitatem loci C lascivia sæcularis ad operandum ministerium iniquitatis, convenire consueverat, mutante dextra excelsi, tabernaculum Dei cum hominibus, ferculum Salomonis, fornax pœnitentiæ, asylum misericordiæ esse cœpit. Dominus autem non deerat timentibus se, curam eorum agens, eisque per manus civium & maxime mulierum misericordium supplementa inopiæ minutatim subministrans. Invenit & virum divitiarum in civitate per quem omnino magnificavit facere nobiscum. Hic nobis ex suis abundantiis ad unum C. V. marcas obtulit, reparavit diruta ecclesiæ, claustrum ligneum totum nobis ædificavit, officinas quoque pro tempore valde bonas. Qui ut se de præcipuis sacrificare probaret, relicto sæculo, datis suis, seipsum supposuit, suppositoque igne Christianis holocaustum D pingue in camino paupertatis adolevit. Ipse est Moninus, quem, eo quod sine liberis esset, *Valet* cognominabant, vir laïca sanctitate insignis, largus eleemosynis, qui cum dives esset, in incerto divitiarum minime speravit, qui complures basilicas vetustate solutas funditus datis in statum pristinum reformavit: cujus hæres Crucifixus; cujus ærarium paradisus, cujus memoria in benedictione est, cujus anima in requie sit, cujus ossa in medio ecclesiæ B. Medardi sabbatisant, cujus opera usque hodie tum multis tum præcipue nobis utilia perseverant. Redde illi, Domine, centuplum sanctæ promissionis tuæ, satia illum adipe frumenti tui, pota illum torrente voluptatis tuæ, fac eum tecum resurgere ad beatam gloriam una cum uxore ipsius Oda, cujus instinctu multa E bona fecit: quæ secuta virum in vita & habitu religionis apud nos diem vitæ hujus ultimum clausit. At vero pater Ogerus potens in opere & sermone, & totius episcopii columna singularis, delegatas sibi vices pontificis diligenter exsequebatur, & sicut apis prudentissima volans ad escam, quicquid ex arboribus divitum, ex graminibus pauperum, mellifici oris obsequio decerpere poterat, in alveario monasterii fidelissime reponebat. Hoc modo parvula mater nostra ibat proficiens & succrescens. Hoc modo in dies seipsa major & major fiebat. Septimo autem suæ conditionis anno visum est fratribus tum propter angustiam loci, tum propter aquæ penuriam, sed & urbis inquietudinem, a facie civitatis elongare, & super

ripam fluminis, quo & solitudo gratior, & aqua in usus monasterii copiosior invitabat, habitationis suæ sedem ponere: & factum est ita. Ibi locus habitationis a Gerrico de Herea comparatur, in loco oratorium magnum & altum alacri tam civium quam fratrum industria extruitur, licet quorumdam impedimento paulo sinistrosius locatum, quam basilicarum positio exigere videatur. Plerique civium erant, quorum singuli singulas templi columnas sumtu suo faciebant. Et substantia quidem ecclesiæ usque ad tempus illud, quantum ad id quod opus erat, admodum tenuis erat, nec erat fratribus, non dico unde multa facerent, sed vix unde viverent. Bona tamen & divino amore saginata voluntas post diuturnam multi operis fatigationem sciebat in quibus erat sufficiens esse, quæ pauperibus suis in dulcedine sua parabat Deus. At bonus procurator Ogerus magni cordis & multæ fidei homo in dilatandis rebus ecclesiæ subtilis valde & efficax erat, terrasque viles & incultas, quas ipse postmodum optimas reddidit, & cum nihil habebat, incunctanter comparabat. Erat enim cor ejus magis in Domino quam in suo marsupio fiduciam habens, nec incassum. Transfretavit in Angliam, & ex regia Henrici magni regis Anglorum munificentia XLIV. marcas per partes reportavit. Transivit in Burgundiam, & de thesauro comitis Theobaldi multa reportans repatriavit. Dominus nempe dederat illi latitudinem cordis & linguam eruditam: & lingua ejus cum gratia multa inter principes loquebatur sapientiam. Magister Galterus Laudunensis episc. Absalon venerabilis abbas S. Amandi, Gualterus advocatus, Gualterus de Pratis fidelissimi adjutores nostri fuerunt, ipsi nos manu tenere, ipsi nos promovere, ipsi nos dilatare, multa donando, multa juvando studuerunt. His & aliis multis quorum nomina beatæ prædestinationis liber ascripta retinet, cooperantibus, venerabilis pater Ogerus publicæ rei nostræ statum multo sudore & sollicitudine intus & foris per annos quatuordecim administravit, ampliavit, exaltavit. Evolutis itaque bis septem annis in laboribus Liæ nostræ, quibus die ac nocte æstu urebatur & gelu, formosam pastor noster ardendo Rachelem commendatum sibi pastoralem baculum ei qui commendarat in manus reddidit, licet ille plurimum renitens tantæ probitatis villicum vix vacare permisit. Sed vide humilitatem viri; ut se nec dominationis appetentem, nec impatientem subjectionis ostenderet, regressus unde venerat, adhuc subesse non abhorruit, & de magistro & magistro iterum atque iterum discipulus effectus est, & discipulus in ævum permansit. Redde illi, Domine, mercedem laborum suorum, quos pro pugillo grege tuo multos valde sustinuit. Habe illum duplici honore dignum in civitate sancta tua, cujus civibus in terra aliena frequenter & dulciter de canticis Sion hymnum cantavit.

Post hæc surrexit judicare terram nostram ex nobis assumtus Gerardus de Messines, vir plane, licet in ordine neophytus, fidelis tamen & prudens constitui super familiam Domini sui. In diebus ejus genæ turturis nostri honestate & maturitate sanctæ conversationis plurimum decoris acceperunt, ordo & disciplina multo vigore, infirmorum, hospitum & pauperum cura, multa dulcedine, rerum temporalium providentia & copia, multa prosperitate cucurrerunt. In diebus ejus mater nostra peperit filiam suam primogenitam, domum S. Bartholomæi Brugensis. In diebus ejus etiam hæc nostra Sion fortitudine induta est, comesque Flandrensis Theodericus positus est in ea murus, suscipiens eam cum successoribus suis perpetua protectione tuendam. In diebus ejus communioni Aruwasiæ incorporati sumus, & facta est Samaria in caput Effraim. Decurrentibus itaque in hoc statu ferme annis octo, reverendissimus pater Gerardus agente sanctæ recordationis Eugenio papa, in caput ordinis Aruwasiani translatus est & regnavit illic, & prosperatum est in manibus ejus multum reformare in brevi domum admodum desormatam, sed non perfecit omnia, quia tulit eum Deus morte cita nimis, qui decedens successorem suum domnum Fulbertum spiritualis vitæ virum & voto designavit & verbo. Post cujus excessum, cum exisset sermo iste inter fratres & solemnis ageretur electio, accersitus ad consilium eorum episcopus consilio meo * alium non accipietis, quam quem vobis moriens assignavit, in quo Spiritus sanctus & loquebatur & erat, nec fuit qui staret ex adverso. Hæc paucis attigimus ut quantæ sanctitatis & auctoritatis pater Gerardus extiterit monstraremus. Fac eum Domine de morte transire ad vitam, orna caput ejus pretiosa illa margarita, ad quam comparandam dedit omnia sua & seipsum. Transposito igitur, ut diximus Fulberto in Aruwasiam, patres nostri domnum Robertum Aruwasiæ supperiorem sibi assumserunt in patrem, de quo plurima laude conspicua, moribus ipsius exigentibus propalaremus, nisi schedæ prolixitate legentibus fastidium inferre ambigeremus. Sane in diebus illis magnus ille Moninus sanctæ Tornacensis ecclesiæ primicerius, ejus de quo longe superius sermo habitus est Monini consanguineus, in gladio & arcu Dei de manu Amorrei tollitur, ædificato apud nos hospitali omnia sua nobis pauperibusque largitur, & sic demum castris nostris insertus a domno abbate Roberto tunica paupertatis induitur, qua necdum per annum integrum gestata, superveniente die vocationis suæ, & tunicæ & carnis indumento exuitur & in ostio capituli nostri II. idus Augusti sepulturæ traditur.

* supple *inquit.*

XXIX.

Translatio monasterii S. Nicolai de Pratis prope Tornacum, ad montem S. Medardi.

1383. Ex MS. biblioth. Colbert. ex actis autenticis transsumpto a Dionysio Godefroy historiographo regio, & ad hoc per Regem deputato.

IN nomine Domini, amen. Universis & singulis præsentes litteras seu præsens publicum instrumentum inspecturis Petrus Dei gratia Tornacensis episcopus salutem & sinceram in Domino caritatem ac præsentibus fidem indubiam adhibere. Noverit universitas vestra quod anno Incarn. Dom. M. CCC. LXXXIII. ind. VI. mensis Junii die VIII. pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Clemenis divina providentia papæ septimi anno quinto, constitutus & comparens personaliter in nostra præsentia venerabilis & religiosus vir dominus Jacobus abbas monasterii sive claustri beati Nicolai in Pratis prope Tornacum, nostræ Tornacensis diœcesis, ord. S. Aug. tam suo quam ejus conventus ac monasterii sive claustri hujusmodi nomine & pro ipsis, de consensu pariter & assensu etiam & ad humilem totius ejusdem conventus requestam, prout relatione discreti religiosi domini Johannis de Bouchain, alterius religiosorum ac procuratorum & procuratorio dictorum abbatis & conventus ac monasterii nomine ad hoc & alias constituti specialiter & fundati didicimus, nobis quandam supplicationis cedulam porrexit formam quæ sequitur continentem.

Reverendissime pater & domine mi, vestræ paternitati venerandæ humiles vestri & devoti abbas & conventus monasterii sive claustri beati Nicolai de Pratis prope villam & civitatem Tornac. ord. S. Aug. vestræ Tornac. diœcesis, exponunt quod antiquitus dictorum religiosorum monasterium a sui primaria fundatione sub nomine abbatiæ fuit in loco qui dicebatur Mons S. Medardi, tunc extra clausuram, scilicet in suburbio dictarum villæ & civitatis Tornacensis existente ordinatum, in quo per temporis alicujus terminum abbas & conventus religiosi pro tunc hujusmodi loci resederunt, adeoque deinde mentis alicujus moti affectu, modicum a longe de loco supradicto, non tamen extra vestram diœcesim prædictam Tornac. sibi elegerunt in campis sive pratis mansionem, quam dicti exponentes sicut & quidam alii

eorum prædecessores per tempora habitarunt diuturna: verumtamen cum magnis sumptuosis laboribus, missis, damnis, & expensis, & bonorum suorum devastatione multimoda; nam in eodem elongato mansionis loco campestri & pratoso nobiles milites, armigeri, & alii diversarum nationum, maxime de patriis Franciæ, Hannoniæ, Flandriæ, & Imperii, quibus locus undique est circumdatus, nocte & die cum suis equis, avibus, canibus, familiaribus, sæpe & sæpissime incidunt & illum adeunt, vinum, panem, carnes, pisces, grana & alia victui suo necessaria pro libito voluntatis sumendo; per quæ, bona ipsius monasterii & dictorum religiosorum consumuntur & in eorum grave præjudicium alienantur, ita quod vix supportatis oneribus ipsis religiosis & dicti monasterii refectionibus incumbentibus, quicquam sibi remanere potest, imo reveta sæpe patiuntur, cultus divinus staudatur, bonaque sua & proventus sui minuuntur de magna parte, & ita præmissis & aliis plurimis viis & modis dicti religiosi & dictum suum monasterium a jam tempore longævo, mentis, cordis, & conscientiæ fatigationes ac bonorum alimentorum suorum devastationes sustinuerunt & adhuc sustinere habebunt intolerabiles, nisi per vestram reverendam paternitatem de vestra benigna gratia eisdem succuratur. Qua propter reverende pater, habita per eandem vestram paternitatem reverendam, præmissorum consideratione, quodque dictus primævæ fundationis locus, scilicet Mons beati Medardi de præsenti infra dictarum villæ & civitatis Tornacensis clausuram notabilem est comprehensus, & sic non in suburbio, nec in campestri loco, ubi bona ipsius possunt ut supra dictum est devastari, imo apto loco pacis, mansuetudinis & refugii, ad quem necesse fuit nedum pridem propter guerras patriæ Flandriæ, verum etiam propter dictæ villæ Tornacensis obsessionem, & alias in patriis supradictis guerras urgentes ipsos religiosos ad dictum suum pristinum locum in monte supradicto refugium pluries eligere, & per hoc damna quam plurima vix reparabilia supportare; quodque etiam dictus alter campestris locus prope ripariam Scaldæ & in pratis est situatus, taliter quod dum, prout aliquoties, contigit aquas in altum excrescere, oportet eosdem religiosos in solariis & aliis locis suis altis divina celebrare & alia necessaria sua facere, etiam quandoque per naves seu batellos claustrum suum exire propter undarum circum circa & infra confluentium impedimenta, in ipsorum religiosorum qui diurnis pariter & nocturnis Domino habent prout continue laudibiliter pro posse fecerunt & faciunt horis, prout optant, Domino assidue famulari, molestiam & gravamen. Supplicant vestræ paternitati venerandæ dicti religiosi quatenus sibi ut dictum pristinum locum suum, qui suæ est devotionis, accedere, & in eodem residentiam condecentem juxta dictæ religionis regulam facere, ac bona quæ in loco campestri supradicto habent, ad se pro augmentatione dictæ suæ desideratæ residentiæ attrahere, gratiam concedere dignemini & velitis ut in forma & cum commissione inquisitionis de præmissis, si sit opus, & aliis clausulis necessariis & opportunis.

Qua quidem supplicatione, sic per ipsum abbatem nomine supradicto nedum in scriptis sed etiam verbo facta, fuimus humiliter per ipsum dominum abbatem nomine supradicto requisiti, quatenus nos auctoritate nostra ordinaria eidem supplicationi suæ annuere & ad informationem super contentis in eadem ac dependentibus exinde si & prout opus esset, ac alias procedere, prout jus & justitia suaderent dignaremur. Nos igitur Petrus episcopus Tornac. antefatus, cupientes ut tenemur pro posse indemnitati... ac gregis ipsius inquantum a Deo nobis est commissum, & super hoc ex debito nostri pastoralis officii nobis incumbit providere, certam de & super contentis in supplicatione antedicta & articulis quibusdam inde extractis fieri fecimus informationem per probos & fide dignos testes utriusque status, videlicet tam ecclesiæ nostræ Tornacensis canonicos & sacerdotes majoris altaris ejusdem ecclesiæ, quam religiosos dominos abbatem, priorem, & quosdam alios de conventu monasterii S. Martini Tornac. ord. S. Benedicti, & etiam præpositum & quosdam alios nobiles cives Tornac. propter & ad hoc in forma juris per venerabilem dilectum nobis in Christo magistrum Guillelmum Arnaldi licentiatum in legibus, officialem nostrum Tornac. quem ad hoc aliis nostris & ipsius ecclesiæ ac episcopatus nostri Tornac. negotiis præpediti litteratorie deputavimus, & nostras vices commisimus eidem juratos auditos diligenter & examinatos prout ex actis supra hoc & exinde confectis plenius potest apparere. Antequam tamen ad dictorum testium examinationem idem officialis noster commissarius procederet, constitutus est comparens præfatus dominus Johannes de Bouchain tanquam procurator & nomine procuratorio dictorum religiosorum abbatis & conventus dicti monasterii sancti Nicolai coram nobis pro verificatione fundationis primævæ dicti sui monasterii in Monte sancti Medardi dequo fit mentio ut supra dictum est, ac confirmationis ipsius & bonorum suorum etiam & libertatum suarum, quasdam litteras bonæ memoriæ domini Simonis dudum Tornac. episc. nostri prædecessoris sigillo impendente ipsius domini nostri prædecessoris, ut prima facie apparebat roboratas; necnon litteras felicis recordationis domini nostri domini Innocentii Divina providentia papæ secundi more Romanæ curiæ bullatas per ipsos religiosos postmodum obtentas porrexit & exhibuit; una cum etiam certi voluminis folio partim rubeis partim nigris litteris scripto, mentionem faciente de & super translatione ipsorum religiosorum de dicto monte & monasterio sancti Medardi ad vallem & locum sancti Nicolai de quo fit mentio. Quarum præmissarum litterarum sic exhibitarum necnon & dictorum testium super præmissis auditorum depositiones, tenores in processibus & actis continentur supradictis. Demum vero informatione condecenti super præmissis facta & in scriptis redacta & completis scripturis tam super dictorum testium depositionibus quam litterarum prædictarum exhibitione & informatione hujusmodi nobis signo & sigillo dicti officialis commissarii nostri ac signo solito notarii publici qui in præmissis notarius & scriba coram ipso officiali commissario nostro præsens fuit, & ea fieri vidit & audivit per ipsos officialem & notarium reportata, ipsaque informatione per quam nobis plane constitit atque constat supplicationem dictorum religiosorum & contenta in eadem utique veritate fulciri a nobis & per nos visa & attenta cum omnibus aliis & singulis, nos & animum nostrum ad hoc de jure moventibus diligenter consideratis, pro tribunali sedentes & habentes solum deum præ oculis & ipsius nomine primitus invocato, protestatione prius per nos facta & solemniter repetita quod quidquid fecimus & facimus non favore aut precibus personarum sed bona fide & intentione sana pro conservatione & utilitate evidentibus monasterii & religiosorum prædictorum, cum nostro pastorali incumbat officio ecclesiarum & personarum earumdem a Deo nobis commissarum & subjectarum necessitatibus subvenire, ad humilem dictorum abbatis & conventus supplicationem super hoc nobis factam, communicato jurisperitorum consilio, ecclesiasticisque personis tam dictæ nostræ Tornacensis ecclesiæ quam ipsius monasterii sancti Martini Tornacensis, quorum in parte nomina subsequuntur & aliis quam plurimis convocatis præsentibus & ad hoc nos pro commodo & conservatione religiosorum sancti Nicolai & monasterii ac bonorum eorumdem ut dixerunt nos humiliter inducentibus, præfatis religiosis abbati & conventui dicti monasterii sancti Nicolai

pro se & successoribus ut ad dictum locum &c monasterium pristinum in dicto Monte sancti Medardi, cum suis & ipsius monasterii habitibus, reliquiis, & ornamentis, redire & reverti; residentiam conventualem & monachalem juxta dictæ suæ religionis ordinem & votum faciendo possint & valeant; ita tamen quod propter hæc dictus locus sancti Nicolai divino non fraudetur servitio, quin pro salute animarum quarum corpora ibidem & alibi sunt inhumata celebretur in eodem per unum ad minus vel duos ex ipsis religiosis juxta eorum possibilitatem; etiam & quod ad ipsum locum sancti Medardi fiat reliquiarum & aliorum ipsius monasterii sancti Nicolai ornamentorum condigna, solemnis, & devota, per nos aut alium antistitem loco & vice nostri deputandum, reportatio, prout decet; & quod in eodem loco ipsius Montis sancti Medardi fiant ad opus ecclesiæ & aliorum ipsius monasterii & conventus habitationes & reparationes condecentes; etiam & quod quæcumque facta fuerunt & sunt facienda per nos in præmissis & circa ea necessariis dicti religiosi ipsius monasterii sancti Nicolai auctoritate apostolica summi pontificis & domini nostri domini Clementis divina providentia papæ moderni septimi & per ipsum supplicent & procurent roborari & firmari, super quibus omnibus præmissis ipsos religiosos & eorum conscientiam oneravimus, nostram totaliter exonerantes, auctoritate nostra ordinaria licentiam impartimur & etiam confirmamus. In quorum præmissorum testimonium præsentes litteras seu præsens publicum instrumentum per notarios publicos infra scriptos fieri & publicari mandavimus ac nostri sigilli appensione fecimus roborari. Acta fuerunt hæc in aula domus nostræ episcopalis Tornacensis anno Incarnat. Dom. M. CCC. LXXXIII. indict. VI. mensis Junii die XXVII. pontificatus ipsius domini nostri Clementis papæ septimi anno quinto, præsentibus ad hoc venerabilibus personis, reverendo patre domino Johanne abbate dicti monasterii sancti Martini Tornacensis, domino Henrico decano, Bernardo Boeti archidiacono Brugensi, Ingheramno de Benrequem, Johanne de Queren & Odone Auberti canonicis dictæ nostræ Tornacensis ecclesiæ & quam pluribus aliis personis ecclesiasticis ad hoc vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Jacobus Chambort publicus apostolica & imperiali auctoritate & curiæ Tornacensis juratus notarius porrectioni supplicationis, informationi, testium depositioni, confirmationi ac aliis omnibus & singulis, dum & prout superius scribuntur coram præfato reverendo in Christo patre & domino D. Petro divina providentia Tornacensi episcopo & per ipsum fierent & agerentur una cum notariis subscriptis & testibus superius memoratis, vocatus præsens interfui. Præsentes igitur litteras sive hoc præsens publicum instrumentum manu aliena scilicet manu propria discreti viri Jacobi Vilain publici apostolica auctoritate notarii infra scripti aliis me occupato, scriptas seu scriptum & per nos notarios de mandato ipsius reverendi patris confectas seu confectum meis signo & subscriptione solitis, una cum ipsius reverendi patris appensione sigilli ac ipsorum notariorum signis & subscriptionibus roboravi, in testimonium præmissorum omnium requisitus & rogatus. Et ego Simon Bretelli de Tornaco clericus Camerac. diœc. publicus apostolica & imperiali auctoritate ac curiæ Tornacensis juratus notarius confirmationi hujusmodi, dum sic ut supra per dictum reverendum patrem pronuntiarentur una cum notariis & testibus supra & infra scriptis præsens interfui fierique vidi & audivi, ideo hoc præsens publicum instrumentum signo meo quo utor officio notariatus una cum ipsius reverendi patris appensione sigilli & de ipsius mandato signavi me subscribendo in testimonium veritatis omnium præmissorum.

Et ego Jacobus Vilain clericus Tornacensis, publicus apostolica auctoritate curiæque Tornacensis juratus notarius præmissorum omnium & singulorum confirmationi dum sic ut supra scribuntur per dictum reverendum in Christo patrem pronuntiarentur una cum prænominatis testibus & notariis præsens interfui ea que sic fieri vidi & audivi: ideo præsentes litteras sive hoc præsens publicum instrumentum manu mea propria scriptum signo meo solito una cum ipsius reverendi patris appensione sigilli & de ipsius R. patris mandato ac ipsorum notariorum signis & subscriptionibus hic me subscribens signavi in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum.

XXX.

Charta fundationis parthenonis Consilii beatæ Mariæ ordinis S. Augustini translati postea Tornacum ad Prata Porchina.

GODEFRIDUS Dei gratia Cameracensis episcopus universis quibus præsentes litteras videre contigerit salutem in Domino. Noverit universitas vestra, quod cum quædam juvenculæ, videlicet Aëlidis de Auxerio & sociæ ejus gratia Dei ardenti desiderio cælesti sponso adhærere perpetuo devoverint; nos autem earumdem attendentes devotionem, justis earumdem petitionibus inclinati Dei intuitu in eleemosynam contulimus sex mensuras immodiatas videlicet terræ sitas in territoriis Donaing, Maugre, Monchiac, Verchin, Ariant, dummodo Primiacensis ecclesiæ teneant ordinem constitutiones & regulam & assumant habitum ad Deo famulandum jugiter & in perpetuum, statuentes ut eadem ecclesia gaudeat pari immunitate & libertate, qua gaudet ecclesia Primiacensis, salvo jure parochiali. Anniversarium autem nostrum dictæ novæ sanctimoniales annuatim tenebuntur celebrare. In cujus rei & nostræ concessionis, donationis & confirmationis testimonium præsentem cartam sigilli nostri fecimus munimine roborari. Datum anno Dom. M. CC. XXXI.

Ex autographo. 1231.

XXXI.

Charta de translatione ejusdem parthenonis ad Prata Porchina juxta Tornacum.

G. Dei gratia Cameracensis episcopus omnibus hoc scriptum visuris, salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum dilectæ in Christo abbatissa & conventus de Consilio B. Mariæ juxta Haspram ordinis S. Victoris Parisiensis, dudum obtinuerint locum illum in quo manent ad præsens de nostro consensu domum scilicet juxta Haspram, & idem locus satis eis existat incommodus & ineptus, nos earum commoditate perspecta & bonorum virorum precibus inclinati, eisdem benigne concessimus, ut alibi infra nostram diœcesim, vel etiam extra ad locum se transferant aptiorem, ubi quanto commodius, tanto & devotius Domino famulentur. Addidimus etiam concessioni prædictæ propter melius propagandum religionis effectum, ut locus prædictus juxta Haspram cum appenditiis suis eisdem a nobis concessus, & omnes alias possessiones vel bona a nobis collata, vel ab aliis per emptionem aut donum sive eleemosynam acquisita, remaneant in perpetuum usibus & sustentationi earum, ac si in dicto loco juxta Haspram manerent. Et ut nostra concessio in posterum stabilis persistat, cartam eis præsentem tradidimus, sigilli nostri testimonio roboratam. Datum anno gratiæ M. CC. XXXII. mense Martio.

Ex autographo. 1232.

XXXII.

Charta in idem argumentum.

1232. J. Dei gratia archidiaconus Cathalaunensis, & S. de Clastris canonicus Tornacensis universis quibus hoc scriptum videre contigerit in Domino salutem. Abbatissa & conventus monialium instituti quasi de novo a reverendo patre episcopo Cameracensi ad famulandum Deo sub observantia regulari ordinis ecclesiæ Primiacensis, in loco qui dicitur *Consilium sanctæ Mariæ* juxta Haspram, propter varias loci ejusdem quibus artabantur incommoditates se ad locum alium humanis necessitatibus commodiorem perpetuo transferre volentes, a nobis humiliter postulaverunt quatinus eis divinæ intuitu pietatis domum quæ dicitur Filiarum Dei juxta Tornacum in Pratis Porcinis concederemus ad instaurandam ibidem in laudem Dei & gloriosæ virginis abbatiam, & ut nos ad præbendum hujusmodi petitioni suæ assensum inclinare possent facilius & movere, litteras patentes nobis præfati domini Cameracensis episcopi porrexerunt, in quibus continebatur expresse, quod ipse dominus episcopus licentiabat eas ut loco suo propter evidentes incommoditates relicto, locum sibi vel in Cameracensi diœcesi vel extra quærerent aptiorem, ut sic temperato aliquantulum impedimento sollicitudinis temporalis, sollicitudo magis convalesceret in divinis. Continebatur insuper in litteris ipsis quod prædictus dominus Cameracensis episcopus concessit eisdem abbatissæ & monialibus ut dictus locus juxta Haspram cum appenditiis suis & cum omnibus bonis & possessionibus suis, remaneat in perpetuum ad earum sustentationem, ac si in ipso loco juxta Haspram residentiam facerent corporalem. Nos itaque a domno Tornacensi episcopo plenam habentes potestatem instituendi ordinem in dicta domo, vel etiam secundum beneplacitum nostrum aliud faciendi & componendi cum capitulo Tornac. super jure parochiali, cum sita esset in ipsius capituli parochia domus illa, facta & firmata compositione cum eodem capitulo, dictis abbatissæ & conventui domum ipsam ad fundandum in ea abbatiam suam cum omnibus ad eam tam intra domum quam extra pertinentibus liberaliter & benigne concessimus, attendentes quod per eas in hoc loco citius debeat religio propagari, & quod etiam huic facto voluntas domni episcopi sit acclinis. Inhibemus autem ne domus ista ad alium ordinem quam ecclesiæ Primiacensis aliquatenus transferatur, statuentes ut hæc domus seu abbatia eadem gaudeat libertate & immunitate qua gaudet ecclesia Primiacensis, salva nihilominus obedientia, jure, & reverentia, quam sicut aliæ conventuales ecclesiæ episcopo & ecclesiæ Tornac. tenebitur exhibere, salvo etiam quod de pœnitentibus quæ dicuntur Filiæ Dei, quæ in eadem receptæ sunt domo ordinare poterimus pro nostræ arbitrio voluntatis, vel ut cum monialibus habitum religionis assumant, vel ut ad alium vivendi modum prout Dominus dederit se convertant; salvo similiter jure parochiali, & omnibus articulis quæ continentur in litteris confectis super compositione quam fecimus cum capitulo Tornacensi: & ut inter idem capitulum & domum ipsam locus controversiis in posterum esse non possit, tenorem litterarum illarum seriatim annotari fecimus inferius sub hiis verbis.

N. Decanus & quod cum eo est capitulum Tornacense, universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Notum fieri volumus quod viri venerabiles J. archidiaconus Cathalaunensis & S. de Clastris concanonicus noster, nobis reverendi patris nostri Tornacensis episcopi præsentarunt litteras in hæc verba. W. Dei gratia Tornac. episcopus universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod nos domum nostram quam de novo construi fecimus de proprio in pratis Tornacensibus cum omnibus ad ipsam domum pertinentibus in manibus dilectorum nostrorum Johannis archidiaconi Cathalaunensis & Simonis de Clastris canonici Tornacensis posuimus, ut ipsi de eadem ordinent & disponant, sive de ordine ibidem instituendo, sive de componendo cum capitulo Tornacensi super jure parochiæ quod ibidem habere cognoscuntur, in qua parochia sita est ipsa domus, sive alia quæcumque faciendo, prout eis visum fuerit expedire, ratum & firmum habituri quidquid de ipsa domo & pertinentiis ejus & etiam de præfatis articulis per ipsos statutum fuerit vel etiam ordinatum. In cujus rei testimonium præsentes litteras sigilli nostri munimine duximus roborandas. Datum apud Pontosam nonis Julii, anno Domini M. CC. XXXII. Jam dictis litteris in capitulo nostro perlectis præfatus archidiaconus & suus collega nobis humiliter supplicarunt ut ob reverentiam & gratiam episcopi nostri Tornacensis & propter divini cultus augmentum sustineremus ut in domo quam jam dictus episcopus noster construxit in Pratis Porcinis infra limites parochiæ nostræ de S. Jacobo poneretur conventus mulierum religiosarum qui subsit plene & immediate episcopo Tornacensi, de decimis quæ in prædicta domo nobis debentur jure parochiali, dicto conventui gratiam faceremus. Nos autem dictis petitionibus taliter duximus annuendum, quod placet nobis quod in illo loco sit conventus religiosus sicut superius est expressum, & decimas quitamus de fructibus terræ infra septa illius claustri: si tamen venderent fructus illius terræ vel arborum, tunc decimas nobis refunderent de pretio fructuum venditorum. Insuper decimam de nutrimentis animalium & avium infra septa ejusdem domus nutritorum, exceptis ovibus, dicto conventui quitamus liberaliter & libenter, dummodo ipsa animalia sint ipsius conventus & non mittantur ibidem aliena in fraudem ecclesiæ Tornacensis. De ovibus autem propriis eidem conventui concedimus decimas usque ad centenarium numerum; si vero talem numerum excesserint, de excrescentibus dictæ ecclesiæ decimas integre solvere tenentur. Placet etiam nobis quod capellanum habeant, qui subsit immediate capitulo Tornacensi sicut presbyteri parochiales ipsius civitatis, & nobis respondeat per manum presbyteri parochialis S. Jacobi, sicut prædicti parochiales presbyteri de oblationibus, easdem integre parochiali presbytero refundendo, & capellaniæ donatio si qua fuerit instituta ad Tornacense capitulum pertinebit. Si vero fuerit ibi capellanus, qui susceperit habitum ejusdem religionis, nihilominus suberit super omnibus prædictis capitulo Tornacensi, salva ordinis obedientia, in qua suberit abbatissæ. De legatis vero capellano factis habebit idem tertiam partem & duas partes tenetur refundere capitulo Tornacensi. Verum si elemosynas vel legata conventui illus ecclesiæ dari contigerit, integre percipient, nisi fiant in præjudicium juris ecclesiæ Tornacensis, sicuti de decimis pertinentibus ad ecclesiam Tornacensem. Si vero aliqua sæcularis persona ibi moram faceret, ultra dimidium annum, sive amplius viveret, sive ex tunc decederet, talis persona & tota sæcularis familia dicti conventus jura parochialia presbytero S. Jacobi persolvet & de sepultura sua eidem presbytero satisfaciet, si alias quam in atrio S. Jacobi sibi eligat sepulturam. Quod si contingat in eadem abbatia aliquem vel aliquam mori qui vel quæ non sit de ordine illo, quantumcumque parum vel multum ibi manserit, & sepulturam alibi alicubi non eligat, poterit ibi sepeliri, si hoc voluerit abbatissa, salvo jure parochiali penitus in oblationibus & candelis; concedimus enim ut cimiterium habeat dictus conventus in quo quicumque voluerit sibi possit eligere sepulturam, salvo tamen quod obla-

tiones & candelæ integraliter, ut dictum est, parochiali presbytero refundantur. Per hoc autem quod gratiam facimus dicto conventui super decimis fructuum terræ, arborum & animalium, sicut prædictum est, non renuntiamus ceteris articulis contentis in arbitrio quod decanus, magister S. & W. de Flamingeria canonici Tornacenses tulimus ad hoc electi, ut receptis inter capitulum & venerabilem patrem nostrum episcopum Tornacensem. Ut autem quæ præfata sunt firmitatem habeant nec possint cujusquam tergiversatione seu contradictione adnullari, præsenti scripto non solum sigillum nostrum sed & sigilla venerabilium virorum præfatorum archidiaconi Cathalaunensis & collegæ sui fecimus præsentibus litteris apponi. Actum an. Dom. M.CC.XXXII. mense Januario. In cujus rei firmitatem, robur & testimonium litteras præsentes roborari fecimus nostrorum munimine sigillorum. Actum anno Domini M. CC. XXXIII. mense Aprili.

XXXIII.

Confirmatio fundationis seu translationis ejusdem parthenonis ad prata Porcina juxta Tornacum.

1234. W. Dei gratia Tornacensis episcopus universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noverint universi ad quos litteræ istæ pervenerint, quod nos domum nostram cum appenditiis, quam ædificavimus in Pratis Porcinis juxta Tornacum in fundo proprio & expensis propriis, Domino devovimus & deputavimus in abbatiam monialium S. Mariæ virginis de ordine S. Victoris Parisiensis ad serviendum ibi Deo jugiter secundum ordinem beati Augustini; & tali ordini & talibus monialibus concessimus eandem in meram eleemosynam in perpetuum possidendam. Contulimus etiam eidem monasterio fructus decimæ de Helcinio & de S. Genesio, quam nos invadiavimus ab Egidio bonæ memoriæ viro nobili de Actimonte advocato Tornacensi & homine nostro ligio pro sexcentis libris Flandr. quam decimam si forte contingat redimi ab hæredibus Egidii prædicti, illas sexcentas libras Fland. dedimus in eleemosynam abbatiæ prædictæ ad redditus perpetuos illi loco comparandos, & in usus & sustentationem monialium prædictarum Domino in eodem loco famulantium convertendos. In cujus rei testimonium litteras præsentes sigilli nostri munimine fecimus roborari. Actum anno Domini M. CC. XXXIV. mense Junio, feria 2. post Trinitatem.

XXXIV.

Translatio monialium de Morsella ad locum de Wevlenghem.

Ex Chartulario S. Martini Tornac. 1242. UNiversis præsentes litteras inspecturis S. archidiaconus, magister P. de Quercu, canonici Tornacenses, & frater Ægidius dictus Bariseaus de ordine Prædicatorum, salutem in Domino. Universitati vestræ notum esse volumus quod cum abbatissa & conventus de Morselle transferre vellent domum suam de Morselle apud Wevlenghen in personatu abbatis & conventus S. Martini Tornacensis, nec abbas & conventus S. Martini Tornacensis super hoc requisiti hoc sustinere vellent aut etiam concedere, nisi facta recompensatione debita dampnorum præsentium & lucrorum quæ sibi obvenire possent in futuro, tandem partes nostræ ordinationi sub pœna in compromisso contenta spontanea voluntate se subjecerunt, & nos auditis hinc inde propositis ita ordinavimus inter partes, quod abbatissa & conventus tenebuntur singulis annis in perpetuum ecclesiæ S. Martini Tornacensis in decem solidis monetæ Flandriæ usualis & legalis nomine honorarii & in recognitionem dominii & personatus S. Martini, assignandis & capiendis sub duobus bonariis terræ ipsarum arabilis, quam ipsæ de novo in parochia de Wevlenghem acquisierunt, infra vigesimam diem Nativitatis Domini annuatim sub prædictæ pecuniæ pœna duplicatæ persolvendis, & prædictæ abbatissa & conventus tenentur illa duo bonaria super quæ recipietur prædicta pecunia infra instantem Nativitatem Domini abbati & conventui S. Martini assignare. Ordinavimus autem quod prædictæ abbatissa & conventus poterunt quatuor bonaria terræ seu prati in manso suo ponere & includere absque solutione aliquarum decimarum majorum vel minutarum eisdem abbati & conventui facienda. Et si contingeret ipsas in prædicta parochia quascumque decimas acquirere vel habere, tunc in recompensatione acquisitarum decimarum majorum vel minutarum pro quolibet bonariorum quatuor solidos recipient a prædictis abbatissa & conventu quatuor solidos monetæ Flandrensis usualis, & si prædictæ decimæ majores vel minutæ non totæ sed pro parte ad ipsos quocunque modo devenirent secundum ratam reciperent de pecunia nominata quandiu essent possessores vel receptores dictarum decimarum. Ordinavimus insuper quod prædictæ abbatissa & conventus mediantibus supradictis in loco prædicto ecclesiam liberam, cœmiterium liberum, & alia quæ ad ordinem monialium Cisterciensium pertinent libere possidebunt & habebunt secundum consuetudinem & usum aliarum monialium sub regula simili degentium. Oblationes autem quæ in earum ecclesia fient libere recipient moniales supradictæ, ita quod in nullo prædictis abbati & conventui respondere tenebuntur si forte contingeret ipsas in prædicta parochia oblationes acquirere vel habere. Si vero infra terminos parochiæ de Wevlenghen contingeret aliqua novalia fieri, idem jus reservamus prædictis abbati & conventui in eisdem, quod haberent vel habere possent in illis si numquam ibidem cœnobium, vel aliqua domus religiosa construeretur, salvis ipsorum monachorum privilegiis sibi a sede apostolica concessis vel etiam concedendis. Ordinavimus etiam quod prædictæ abbatissa & conventus, ultra dicta quatuor bonaria terræ non poterunt includere in manso suo, nisi terra inclusa arabilis remaneat & decimalis, sicut & aliæ terræ quæ erunt extra clausuram, nisi requisito & habito consilio monachorum. Ceterum prædictæ abbatissa & conventus bona fide laborare tenebuntur & etiam procurare quod ista nostra ordinatio infra duos annos proximos per litteras patentes abbatis Claræ-vallis vel prioris, si abbatia abbatem non haberet vel abbas commode adiri non posset confirmetur, & ecclesiæ beati Martini Tornacensis tradatur sigillata. Quod ut ratum & firmum in posterum habeatur, dominus Tornacensis episcopus, & nos, & prædictæ partes præsentem chartam ad petitionem & requisitionem partium sigillorum suorum & nostrorum munimine fecimus communiri. Actum anno gratiæ M. CC. XLII. mense Septembri.

XXXV.

Charta Nicolai episc. Tornacensis de institutione monialium ordinis Præmonstratensis in ecclesia de Cerscamp.

EGo NICOLAUS Tornacensis episcopus dilecti filii nostri Roberti decani de Villa piis petitionibus 1148. inclinati altare de Cerscamp cum suis appenditiis liberum & sine persona ecclesiæ Truncinensi ut ibi claustrum sororum ordinis Præmonstratensis constituatur benigne donavi. Quædam etiam quæ præfata ecclesia possidet, videlicet Boedeghen, terram Walterii de Dusbech, quasdam etiam terras & man-

fiunculas quas Robertus præfatus decanus, quasdam quas Balduinus de Lesda de allodiis suis ecclesiæ de Cersecamp contulerant. Præterea curtes de Burst & Spinoit quæ est juxta Wisenberam, quas ecclesia Trunchinensis in partibus nostræ diœcesis possidet sub B. Mariæ & auctoritatis nostræ protectione tuendas suscepimus. In quibus locis divina celebrare fratribus pontificali auctoritate concessimus, salvo tamen jure parochialium sacerdotum. Ut ista rata sint sigilli nostri signaculo confirmavimus. S. Radulfi archidiaconi, S. Willelmi, S. Ulrici, S. Walterii, S. Richerii canonicorum Cameracensium, S. Roberti de Bella. Actum anno M. C. XLVIII.

De hac abbatia nihil amplius superest.

XXXVI.

Fundatio hospitalis sororum vulgo Grisearum tertii ordinis S. Francisci in parochia de Isenghien.

1495. UNiversis præsentes litteras inspecturis Johannes permissione divina humilis abbas monasterii S. Martini Tornacensis ordinis S. Benedicti, salutem in eo qui omnium vera salus esse dinoscitur, operibusque pietatis feliciter abundare. Quoniam secundum naturalem ordinis morem & veridicam Apostoli sententiam parentes debent filiorum juxta condecentiam providere indigentiis, inde summopere curamus locis nostræ humilitati patronatus jure subjectis & creditis bonum ac desiderabilem thesaurum augmenti religionis & pietatis providere. Inde est quod benigno favore animum applicamus precibus justa supplicantium, mancipantes effectui quorumlibet affectum in claustris aut domibus Christi membris deputatis sub aliqua regula degentium. Rogamur igitur ab honestis sororibus Elisabeth Bouctart & Maria Dauckaert religiosis expresse professis ordinem tertium B. Francisci, posse eas inhabitare quandam domum piis usibus per quendam Johannem Carre piæ memoriæ deputatam, situatamque in parochia de Isenghien, Tornacensis diœcesis, & jure patronatus nostri sub dicta tertia regula B. Francisci, recipere etiam membra Christi hospitio ad eas occurrentia, illisque humanitatis & pietatis opera juxta suam possibilitatem impartiri, oratorium etiam in eodem loco erigere, sorores sui ordinis memorati usque numerum quaternum secundum ritum & morem ejusdem sui ordinis*. Nos vero justa petentium supplicationibus inclinati dictis sororibus Elisabeth & Mariæ præsentibus & futuris regularem vitam in prædicto loco professis, quatenus devotionis sinceritas, operum pietatis ubertas enitescant, ac utilitas postulata vires indubitanter assumat, dictarum sororum postulationibus clementer, ut patroni annuimus, salvo per omnia jure nostro & parochiano, illis sororibus omni sepultura interdicta, oblationum parte debita, sororum alternatim illic vestiendarum nominatione & aliarum approbatione nobis reservata. In quorum testimonium & fidem has nostras litteras duximus nostri sigilli munimine roborandas an. Dom. M. CCCC. XCV. mense Octobris die quarto.

* *subauditur* recipere.

INSTRUMENTA ECCLESIÆ ATREBATENSIS.

I.

Quædam acta de absolutione Philippi I. regis, a Lamberto Atrebatensi episcopo data.

Epistola Philippi regis ad Lambertum.

Ex codice Igniacensis monasterii, an. 1105. PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex, Lamberto Atrebatensium episcopo fideli & amico nostro salutem, & gratiam nostram. Quia dominus Papa per Tetbaldum Ovidium missum nostrum, archiepiscopis & episcopis nostris, & tibi ipsi litteras modo noviter misit de absolutione nostra, ut nos absolverent, sicut tu ipse videbis in litteris Papæ; tibique inter illos ejusdem absolutionis ex nomine vicem commisit, mandamus tibi, & precamur, quatenus in crastino festivitatis S. Andreæ ad hoc negotium præcipue tibi commmissum adsis cum archiepiscopis & episcopis nostris, qui ibi aderunt, tum ex præcepto Papæ, tum ex fide quam mihi debes, commonitus, posthabita omni occasione. Vale.

II.

Epistola Lamberti episcopi ad Paschalem II.

REverentissimo domino, & patri patrum Paschali papæ, Lambertus Dei miseratione Atrebatensis episcopus debitam cum orationibus subjectionem. Convenientes Parisiis ex vestra auctoritate archiepiscopi, dominus Daimbertus Senonensis, Rodulfus Turonensis; episcopi quoque Ivo Carnotensis, Johannes Aurelianensis, Humbaldus Autissidiorensis, Gualo Parisiensis, Manasses Meldensis, Baldricus Noviomensis, Hubertus Silvanectensis fecerunt recitare litteras a vestra sede pro satisfactione & absolutione Regis missas. Litteris itaque lectis & intellectis, miserunt ad Regem, Johannem Aurelianensem, & Gualonem Parisiensem episcopos sciscitantes, si Rex juxta tenorem litterarum vestrarum satisfaceret, & carnalis & illicitæ copulæ peccatum abjurare decrevisset. Quibus benigne respondens ait, se Deo, & S. Romanæ ecclesiæ libenter velle satisfacere, & apostolicæ sedis præcepto, archiepiscoporum quoque & episcoporum præsentium acquiescere consilio. Igitur in præsentia prædictorum episcop. necnon & abbatum Adam Parisiensis de tit. S. Dionysii, Rainaldi de tit. S. Germani Paris. * UL. Paris. de titulo S. Maglorii, item * R. Stampensis de titulo S. Trinitatis; archidiaconorum etiam quamplurimorum, & honorabilium clericorum, & laicorum circumstantium advenit Rex satis devote multumque humiliter nudis pedibus, peccato renuntians, & excommunicationem emendans, & sic ex vestra auctoritate absolutionem suscipere meruit. His ita gestis, tactis sacrosanctis evangeliis abjuravit, copulam & flagitium illicitæ conjunctionis in hæc verba: Audias tu Lamberte episc. Atrebatensis, qui hic apostolica vice fungeris; audiant archiepisc. & præsentes episcopi, quod ego Philippus rex Francorum peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo: sed peccatum istud & flagitium penitus & sine omni retractione abjuro. Cum eadem quoque fœmina mutuum colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum non habebo. Hæc omnia sicut litteræ Papæ dicunt, & vos intelligitis, sine omni malo ingenio observabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sacrosancta Jesu Christi evangelia. Similiter & Bertrada, cum excommunicationis vinculo solveretur, tactis sacrosanctis evangeliis, in persona sua hoc idem juravit sacramentum. Sancta trinitas Deus noster sanctitatem vestram pro ecclesia catholica laborantem, & orantem diutius custodiat incolumem, & quia cum

* Ulrich.
* Rainoldi Mauriniacensis.

sancta Romana ecclesia in judicio & justitia nobiscum steteritis, retribuatur vobis in resurrectione justorum. * 1104. Actum Parisius anno Dei Christi M. C. V. * 4. nonas Decembres, an. pontificatus Paschalis papæ 2. quinto.

III.

Charta Alvisi episcopi pro Mareolensibus.

Ex chartario Mareol. 1138.

QUoniam divinæ jussionis censura & pastoralis sollicitudinis cura permovemur &c. eapropter beati Amandi de Mareolo ecclesiam omni fere religionis vigore destitutam & inhabitantium clericorum insolentia domus Dei vigore calcato pessumdatam, in religionis statum & decorem debitum reformare curantes, clericos regulares in eam constituimus, qui secularibus abjectis secundum instituta B. Augustini sine intermissione Deo deserviant, & pro Atrebatensium episcoporum salute, omniumque fidelium remissione debita vota persolvant. Nos igitur carissime frater Balduine, ibidem Deo auctore abbas constitute, paci & tranquillitati tuæ providere volentes, eandem ecclesiam & ipsius custodiam, & omnia quæ antiquitatis jure eidem ecclesiæ attinere noscuntur, tibi successoribusque tuis possidenda perpetuo concedimus. Addimus etiam huic libertati mansum qui dicitur episcopalis, & redditus XII. curtiliorum &c . . . . Ut autem hujus nostræ institutionis pagina sigilli nostri impressione roborata, firma & inconvulsa perenniter maneat, fidelium testium præsentiam annotare curavimus. Signum domini Hugonis Atrebatensis archidiaconi: signum domini Roberti Ostrevandensis archidiaconi, signum domini Petri præpositi, signum domini Nicolai decani, signum domini Thomæ cantoris, signum domini Basilii canonici & presbyteri, signum domini Roberti filii Theobaldi canonici & subdiaconi, signum domini Hozuini Aquicinensis abbatis, signum domini Absalonis abbatis S. Amandi, signum domini Hugonis Hasnoniensis abbatis, signum Ursionis abbatis S. Dionysii Remensis, signum domini Hugonis abbatis de monte S. Eligii, signum Johannis abbatis S. Martini de Henin. Ego Alvisus Dei miseratione Atrebatensis episcopus hoc libertatis donarivum relegi, subscripsi & in nomine Patris & Filii & Spiritus S. propria manu confirmavi. Actum Atrebati in synodo in basilica beatæ Mariæ semper virginis dominæ nostræ. * 12. Anno videlicet Dei Christi M. C. XXXVIII. indict. V. * cal. Octobris. Anno autem pontificatus domini Alvisi Atrebatensis episcopi VIII.

IV.

*De obitu S. Alvisi Atrebatum episc. testimonium Odonis de * Diogilo, lib. III. de profectione Ludovici VII. regis in Orientem.*

* *Deuil.*

TAndem venitur Philippopolim, ubi Alvisus venerandus Atrebatensis episcopus, dum legatione Constantinopoli fungeretur, VIII. idus Septembris in sancta confessione obierat. Hic post longam ægritudinem dum inter festum S. Bertini, cujus monachus fuerat, & Nativitatem B. Mariæ artius urgeretur, obortis lacrymis, quarum gratiam semper habuerat, monachis suis & clericis convocatis dixit: *Carissimi, festum S. Bertini honore debito celebratis; sed quia solemnitati B. Mariæ vobiscum non intero, impendite mihi gratiam, quam potestis, ut præoccupantes eam, sumtis libris, omne mihi servitium solemniter decantetis.* Illi autem flebiliter obsequentes diei & noctis omne servitium morosius decantarunt. At ille quoties illud *Ave* singulare, vel nomen Virginis audiebat, in ipso mortis articulo, nisu flebili sed devoto surgebat. Post hæc reddidit Virgini animam, cujus ipse tam devote jam tenebat memoriam. Corpus autem extra urbem in ecclesia S. Georgii ante altare venerandam habuit sepulturam, ad cujus tumulum Rex postmodum veniens, illum obiisse doluit, & cum suis episcopis, & abbatibus ei lugubres exequias iteravit. Sciendum quoque est, quod nos pro certo vidimus febricitantes prius subtus feretrum, deinde supra tumulum obdormire, postmodum de sua sanitate Deo & defuncto episcopo gratias agere.

V.

Concambium & pacta facta inter comitem Flandriæ, Franciæ regem, & Petrum episcopum Atrebatensem.

Ex regio chartarum thesauro Parisiensi. 1194.

PETRUS Divina patientia Atrebatensis ecclesiæ minister humilis, omnibus Christi fidelibus quibus istas litteras videre contigerit in perpetuum. Universitati vestræ præsenti pagina declaramus, quod bonæ memoriæ Philippus quondam Flandriæ comes dedit, & in perpetuam eleemosynam concessit Deo & ecclesiæ nostræ Atrebatensi in manu nostra, quicquid habebat Atrebati in districtu nostro, sibi tamen de assensu nostro retinuit in vita sua, in parte districti quæ dicitur Strata, exercitum, cavaltheiam, talliam, altam justitiam, portam & calceiam in porta, quæ tamen omnia post decessum comitis vel infra decessum suum, si ea relinquere voluisset, in manum & jus nostrum revertentur, a nobis, & successoribus nostris Atrebatensibus episc. quiete & libere perpetuo possidenda. Quod si comes prolem de femore suo, & de legitima uxore sua, * & ipsa proles & comes in vita sua tamsupradicta quæ tunc ipse tenebat, quam omnia alia quæ habebamus a porta Stratæ usque ad Pontroard, sibi retinere voluisset, villam quæ dicitur Victreium vel villam quæ dicitur Tampous, cum omnibus appendiciis, & pertinentiis suis nobis in concambio daret, cum omni libertate & quiete a nobis & successoribus nostris Atrebatensibus episcopis perpetuo possidendam. Porro cariss. dominus noster Philippus illustris Francorum rex, ad nostram & prædicti comitis petitionem, præfatam eleemosynam & conventiones benigne concessit, & in manu cepit, quod eas inconcusse faceret observari. Istud tamen sibi in hac parte retinuit, quod si forte contigerit terram comitis in manum suam venire, de illo concambio faciendo in eodem statu esset si ei placeret, in quo proles comitis, & si ipse comes prolem de uxore legitima habuisset. Si vero concambium vel a comite, vel a prole sua, vel a prædicto domino Rege factum esset, villa quæ in concambium daretur de regali esset, sicut & cætera quæ a domino Rege tenemus. Post decessum autem comitis, cum prædictam Stratam possideremus libere & quiete, sicut a comite concessum fuerat, placuit domino Regi concambium illud facere, & illud fecit nobiscum, & in concambium dedit nobis atque concessit villam quæ dicitur Victreium cum omnibus appendiciis & pertinentiis suis, & successoribus nostris libere & quiete perpetuo possidendam, voluit quod de regali suo esset, sicuti & cetera quæ ab ipso tenemus. Ut igitur factum istud debitam obtineat firmitatem, ipsum in scriptum redigi & sigilli nostri testimonio fecimus roborari. Datum Incarnationis Dominicæ M. C. XCIV. mense Novembri.

* *subauditur, suscepisset.*

Instrumentum hoc editum est in veteri Gallia Christiana, sed illud ad MS. codicem recognovimus.

VI. *Charta*

VI.

Charta Frumoldi episc. Atrebatensis pro Mareolensibus ex chartulario Mareolensi desumta.

1175. EGo Frumaldus Dei gratia Atrebatensium dictus episcopus notum facimus tam futuris quam præsentibus, quod Sagualo Kukeden emit a Wicardo de Röueroy & hæredibus suis tertiam partem totius decimæ de Meuricourt, quam cum libere haberet in potestate sua, per secundum & tertium dominum ad quos spectabat decima illa, dedit eam in eleemosynam Templaribus Attebatensibus & ecclesiæ de Mareolo, sub hoc videlicet considerationis & deliberationis obtentu, quod singulis annis reciperent illius tertiæ partis decimæ Templares præscripti medietatem, & ecclesia de Mareolo medietatem æqualiter distributam. Cum itaque sic deliberasset prædictus Sagualo, illam tertiam partem decimæ de Meuricourt nobis reddidit, & nos assignavimus Templaribus Atrebatensibus & ecclesiæ de Mareolo, eo tenore qui suprascriptus est possidendam. Hujus donationis & eleemosynæ testes sunt sacerdotes hii subscripti, Petrus decanus, &c. Actum an. Dom. M. C. LXXV. mense Octobri, comite Flandriæ & Viromandiæ Philippo, Balduino de Gandavo Templariorum magistro, Eustachio provisore Parisiensi, Reveto Atrebatensi, Martino abbate de Mareolo.

VII.

Bulla Johannis papæ XXII. qua transfert Johannem Atrebatensem episcopum ad sedem Carnotensem.

Ex tabulario episcopatus Carnot. 1326. JOHANNES episc. servus servorum Dei venerabili fratri Petro episcopo Carnot. salutem. Romani pontificis quem pastor ille cœlestis & episcopus animarum, potestatis sibi plenitudine tradita ecclesiis prætulit universis, plena vigiliis sollicitudo, requirit ut ipse circa cujuslibet statum ecclesiæ sic vigilanter intendat sicque prospiciat diligenter, ut per ejus circonspectionem providam & providentiam circumspectam, nunc per simplicis provisionis officium, nunc vero per ministerium translationis accommodæ, prout personarum locorum & temporum qualitas exigit, ecclesiis singulis pastor accedat idoneus & rector providus deputetur; sicque ecclesiæ superni favoris auxilio suffragante votivæ prosperitatis successibus gratulentur. Dudum siquidem bonæ memoriæ Roberto episcopo Carnot. regimini Carnotensis ecclesiæ præsidente, nos cupientes regimini ejusdem ecclesiæ cum ipsam per ipsius Roberti obitum vel alio quovis modo vacare contingeret, utilem approbatamque personam, sollicitudinis nostræ ministerio deputare, provisionem faciendam eidem ecclesiæ de pastore, cum ut premittitur vacaret, dispositioni nostræ & sedis apostolicæ ea vice specialiter duximus reservandam, decernentes ex nunc irritum & inane si secus super hiis per quoscumque, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Postmodum vero dicto Roberto in partibus illis viam universæ carnis ingresso, nos de ipsius ecclesiæ ordinatione celeri, ne prolixæ vacationis subjaceret incommodis, sollicite cogitantes cum nullus præter nos hac vice de ipsius ecclesiæ ordinatione se intromittere possit, reservatione & decreto obsistentibus hujusmodi, post deliberationem quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te tunc Atrebatensem episcopum direximus aciem nostræ mentis. Intendentes igitur tam dictæ Carnot. ecclesiæ quam Dominico gregi ejusdem salubriter & utiliter providere, & a vinculo quo tenebaris Atrebatensi ecclesiæ cui præeras, de A dictorum fratrum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine absolventes & sperantes in Domino quod tu qui dictæ Atrebatensi ecclesiæ laudabiliter præfuisti, tandem Carnotensem ecclesiam utiliter & prospere gubernabis, te ad præfatam ecclesiam Carnotensem transferimus, teque dictæ Carnot. ecclesiæ in episcopum præficimus & pastorem, curam & administrationem illius tibi tam in spiritualibus quam in temporalibus plenarie committendo, liberamque tibi dando licentiam ad dictam Carnot. ecclesiam transeundi, firma concepta fiducia, quod dirigente Domino actus tuos, sæpefata Carnotensis ecclesia per tuum ministerium studiosum multiplicia honoris & commodi percipiet incrementa. Quocirca per apostolica scripta mandamus fraternitati tuæ quatinus ad eandem Carnotensem ecclesiam, B cum gratia nostræ benedictionis accedens, geras sollicite ac fideliter curam ejus & in ipsius ampliandis honoribus & profectibus procurandis sic te reddas sine intermissione sollicitum, gregem Dominicum in illa vigilantiæ tuæ commissum, doctrina verbi & operis informando, ut exinde apud remotos & proximos tuos fama clareat per effectum & in delectationem nobis veniat te opportuno tempore gratiose prosequi ac desideriis tuis favorem benivolum impartiri. Datum Avinioni XII. calend. Junii pontificatus nostri anno decimo.

VIII.

Instrumentum Balduini comitis de instauratione cœnobii Hasnoniensis.

C

IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego Balduinus filius Balduini Philippi regis Francorum procuratoris & bajuli, futuræ posteritati, Spiritus sancti gratia renatæ, hujus conscriptionis paginam curavi transmittere, qualiter omnipotentis & clementis Dei patientia & benignitas quæ, teste apostolo, *adducit peccatores ad penitentiam*, me in gravi mei corporis invaletudine visitaverit, & super restauratione Hasnoniensis cœnobii in honore B. Petri apostolorum principis olim constructi, & a viris nobilibus sublimati, vel ditati, nunc negligentia, vel depopulatione tam laicorum, quam clericorum ad nihilum pene redacti, me per visum monuerit, quod scribo non accepi D ab homine: sed ipsum testor (quem præmisi) Deum, monitus sum ab eo in nimia corporis mei ægritudine, per beatos martyres Marcellinum & Petrum qui infra septa requiescunt ejusdem basilicæ. Hanc ergo admonitionem cum patri meo Balduino, matrique meæ Adelæ ex ordine recensuissem, eorum salubri consilio, aliorumque plurimorum abbatum, clericorum, laicorum exhortatione gratissima executurum me obligavi, & sic ab importabili quam patiebar corporis molestia, misericorde Deo alleviante manum evasi. Processu vero aliquanto temporis, cum ingratus Dei misericordiæ, jam neglectui vel potius promissa mea tradidissem oblivioni, non enim sentiebam quæ sensi, iterum gravis facta est super me manus Domini, incidi quidem in languorem fortissimum, quo non erat qui me speraret evasurum: E recolligens igitur quibus olim me obligaveram, & imputans peccatis meis, graviter flens & ejulans quæ ferebam, accitis iterum genitore meo, & genitrice & aliis quamplurimis jure jurando astrinxi me reinformaturum quidquid neglexerat reatus oblivionis, repropitiante vero mihi misericordissimo cœlorum Rege & animam quam pene perdideram revocante, ubi adhuc jacens in terra, quasi positus in extasi, nimiis angustabar doloribus, dubius evasionis, per ardentem cereum, quia locus præfatus in ditione patris mei erat, eo donante & Deo disponente, recepi obedientiam cœnobii ejusdem restaurationis. Receptis ergo viribus quibus pene fueram desti-

Ex chartario Hasnoniensi. 1065.

Rom. 2. 4.

tutus, ardentissimo fervore spiritus cepi mecum cogitare, qua via, quave ratione, quibusve auxiliariis, tamdiu neglecta, tam distracta, & prope ad nihilum inclinata, relevare possem, vel redintegrare, & quia didiceram a bonis sacræ scripturæ auctoritate instructis, tam clericis quam monachis, quod plane incendat peccati rubiginem qui valide ardet per amoris ignem : & tanto peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor igne caritatis concrematur, quia in sua erat diœcesi, contuli me quantocius ad venerabilem sanctæ Dei genitricis ecclesiæ Cameracensis Lietbertum præsulem, cujus consilio & auxilio, vel assensu, renovatis supradicti cœnobii ædificiis, vel officinis, monachorum promovi ordinem. Exquisitis autem cum omni diligentia, & recuperatis ex parte bonis, cœnobio suprafato a viris religiosis olim attributis, monachorum ibidem Deo deservientium restitui usibus, sed quia modica probavi, adjeci de meis libera & ab omni exactione remota, quæ continentur inferius; recuperata Hasnonia tota in terra & sylvis & aqua ut terminatur præcinctus in parochia libera, & sine advocatura, & ab omni exactione remota; habitatores vero quicumque habitaverint infra præcinctum, dominis suis censsus tantum solvent capitum, & post perpetuo sine advocato manebunt. Aznium & sanctus Vedastus cum omni integritate, cum molendinis, & pratis, & cambis, & lodiis, excepta advocatura. Wauverchinium quæ est ejusdem legis, excepto quod advocatura non est in curte abbatis; in Montinio decima una; in Scaldino decima 1. in Wasleirs de culturis decima cum curtili 1. iu Harten 3. curtilia cum terra 1. in Cauventin de culturis decima 1. in Fessan decima 1. in Haspera decima 1. in marcha S. Remigii & Vesoniolo decima 1. in Derivilla de culturis decima; in comitatu Haynau de Obsiis, & Bavisiel medietas terrarum, & lodii ecclesiæ; in Bercleris a le fossa, pars terræ plurima ampliata; in Bermerain allodium 1. dedi quod emi; in Sinio juxta duacum, lodium ecclesiæ cum curtili 1. libero; Torhulr juxta duacum cum molendinis, & aqua omnino libera & sine advocatura; apud Courrieres, partem villæ quam emi liberam; juxta Islam medietatem villæ Ferieres quam emi liberam; in Vesonio partem villæ quam emi; tertiam partem allodiorum comitissæ de Toringa neptis meæ Adelæ quam mihi legitime tradidit; in Alost & in Lede, & in Hesenghen ex hac parte aquæ nomine Tente, in terra & sylvis, & servis ecclesiam de Felsecl, lodium & altare; in Flandria terram nomine Strallant; in Testerep centum oves cum terra; in ministerio Furnensi bercariam unam & 24. mensuras terræ. Apud Reningens curtem unam cum terra & humecto; apud Drincham vacariam unam; juxta Brueiburc in humecto quod vu'go dicitur Breuc v. rep. * terræ & lodium & altare; apud Boserich, duo rep. terræ, medietatem villæ Oen. His itaque patratis in honorem Dei & B. Petri apostoli diligenter dispositis, meorum consilio, & instinctu, regem Francorum adii obtinuique precibus sui impressionem sigilli.

* f. reparia.

Superni clementia respectus rex Francorum Philippus. Qui domum Dei ædificat in terris, vel olim ædificatam, & peccatis habitatorum exigentibus, ad nihilum vel ad modicum redactam suscitat, & in bonis ampliat, attestante scriptura, sibi domum in cœlis ædificat, & quem peccatorum multiplicatione repulerat spiritum sanctum, in se suscitat, & ad manendum revocat; unde ego Philippus rex, Balduini cognati mei justis assensum præbens petitionibus, regiæ dignitatis authoritate, Hasnoniensi cœnobio ab eodem reparato & ampliato, & reparata & ampliata, concessa & concedenda, inconvulsa & inviolanda firmo; ne quis auferre, vel invadere, vel alienare quicquam de concessis, vel concedendis, vel loco illi vim inferre præsumat, bannum regium Francorum regi solvendum, viginti librarum auri decerno & regali potestate statuo. Signum Gervasii Remorum &c. *Suscript. ut in charta Philippi.* Actum Corbeiæ in basilica B. Petri apostoli an. ab Incarnatione Domini M. LXV. indict. III. epact. XI. regnante Philippo an. VI. episcopante Lietberto Cameracensi anno XVII. ego Balduinus cancellarius scripsi.

Præsentem chartam confirmavit Philippus rex Francorum an. 1209. mense Augusto, actum Parisius.

Et Margareta Flandrensis & Hannoniæ comitissa, an. 1273. mense Junio.

IX.

Charta Philippi regis Franc. de restauratione Hasnoniensis monasterii.

Ex autographo. 1065.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis, Philippus divina propitiante clementia rex. Si liberalitatis nostræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficii & necessitates ecclesiasticas ad petitiones servorum Dei nostro relevamus juvamine, atque regali tuemur munimine, id nobis & ad mortalem vitam temporaliter transigendam & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquido credimus. Unde notum esse volumus omnibus præsentis temporis & futuri ecclesiæ Christi, nostrisque fidelibus, quia præcellentissimi & amabiles marchiones Balduinus pater cum filio æquivoco cognato meo petiverunt cum omni humilitate & reverentia magnificentiam nostræ potestatis, quatenus eis regali edicto illud inviolabile confirmaremus imposterum, quod sanctæ recordationis Johannes vir illustris, & Eulalia soror sua tradiderunt de proprio jure cœnobio Hasnoniensi, in honore Petri apostolorum principis fundato, & a venerabili Vindiciano Cameracensi antistite dedicato, tam in ecclesiis, quam in villis, agris, territoriis, & reliquis possessionibus, quæ jure & legaliter memoratum tenet cœnobium in præsenti, vel quæ deinceps in jure ipsius voluerit divina pietas augeri, vel per se vel per successores suos, vel per quoscumque nobiles, seu servos redemptioni animarum suarum quantum in eis est provisuros. Hoc etiam inferendum superioribus utile & proficuum duximus, quod Ermentrudis regina nobilitaris titulo præclara, cum filia sibi æquivoca, loco præfato tam humiliter, quam charitative condescenderit, eumque tam consilio, quam rebus ditaverit; atque tam munificentia, quam privilegio corroboraverit. Habebat autem id temporis in sceptris Francia Carolum August. agnomine Calvum, apud quem memorata regina tam sui nobilitate, quam probitate valebat non modicum, qui petitione tantæ principis, ei se loco inclinavit, & majestatis regiæ munificentia & privilegiis ditavit. Sed quia processu temporis multa negligenter inde fuerant sublata, & beneficiis militum seculariter addita : supradicti marchiones metu & anxietate futuri discriminis exterriti, supplicaverunt ut præcinctum parochiæ totius villæ Hasnoniensis, quam ipsi cum cambio mutaverunt, ab his quorum erat beneficium, liberum & ab omni exactione absolutum firmaremus, tam in campis, quam in aqua & in sylvis vel hominibus potestatis ipsius cœnobii, vel advenis quos Albanos vocant, vel servis tam sanctorum, quam hominum, infra præcinctum commanentibus, nulla occasione vel advocaturæ vel fiscalis debiti, ab aliqua seu magna seu parva persona, nisi ab abbate supra memorati loci distringendis. Precati sunt etiam, ut instrumenta cartarum, quibus a fundamento cœnobium ipsum usque ad præsens tempus ditatum fuerat, per negligentiam ibidem commorantium perdita, nostra regali auctoritate repararentur; ita ut quidquid in præsenti

idem cœnobium quiete, & absque ullius contradic- A tione tenere vel possidere videtur, in ecclesiis, villis, territoriis, bercariis, in electione etiam abbatis nostra inconvulsa permanere dignanter decernat majestas regalis. Annuit itaque benignissima dignatio nostra precibus humilitatis eorum, concedendo quod & in perpetuum supradicto cœnobio ad munimen proficiat, & dominationi nostræ celeberrimum nomen apud posteros semper exhibeat. Statuimus ergo & firmamus præcepto auctoritatis regiæ celsitudinis, ut illa quæ Hasnoniensi cœnobio a Johanne viro illustri & sorore sua Eulalia venerabili sunt concessa, & a Balduino cognato meo recuperata, seu de proprio possessionis suæ aucta, vel augenda, vel a quocunque fideli pro remuneratione æternæ hæreditatis ampliata, vel amplianda, sine retractatione, B vel diminutione permaneant illibata, & sicut a principio disposita sunt, omnino sint inviolata, & nostro regali edicto omni tempore irrefragabiliter roborata. Ita ut nec præfati marchiones quorum hoc firmo rogatu, nec eorum successores, vel alius aliquis magnus, seu parvus, dominium ullum audeant usurpare, tam in incolis, quam in possessione. Decernimus etiam quod si quis contra statutum regalis gloriæ, & fidelium nostrorum, totiusque regni nobis a Domino collati agere tentaverit, quasi inimicus dominorum & reipublicæ, ab omni privetur ecclesiastico, vel militari, vel etiam fiscali beneficio. Ad quod roborandum, auctoritatis nostræ imprimimus sigillum, idoneorum testium auctoritate comprobatum. Signum Gervasii Remorum archiepiscopi, S. Balduini Noviomensis episcopi, S. Widonis Am- C bianensis episcopi, S. Widonis Belvacensis episcopi, S. Fulconis abbatis Corbeiensis, S. Waleranni camerarii, S. Radulfi dapiferi, S. Widonis buticularii, S. Baldrici constab. S. Balduini marchionis Flandrensis, S. Balduini filii ejus & reparatoris ejusdem loci, S. Radulfi comitis, S. Walterii filii ejus & Simonis fratris sui, S. Wilhelmi comitis Suessionensis, S. Widonis de Monte Lietheri, S. Thietbaldi de Monte-moranci, S. Navelonis de Peirefont, S. Widonis de Rochafort, S. Wazelini de Calni, S. Eustachii comitis, S. Raingori Gandensis, S. Arnulfi de Aldinarda, S. Walterii de Simai, S. Walteri comitis de Hesdin, S. Balduini comitis de Gisnes, S. Walteri castellani Duacensis, S. Anselmi, S. Rotberti advocati de Attrebato, D S. Johannis advocati, S. Balduini Gandensis, S. Arnulphi de Arda, S. Isaac de Valentianis, S. Gozvini Montensis, S. Hugonis Baveth, S. Hiberti de Liersines, S. Walteri de Lens, S. Wieddrici de Tornaco. Actum Corbeiæ in basilica B. Petri apostoli anno ab Incarnatione Domini M. LXV. indict. III. epacta XI. regnante Philippo rege anno VI. episcopante Lietberto Cameracensi anno XVII. ego Balduinus cancellarius scripsi.

X.

Donum Arnulfi Flandrensium comitis Hasnonio factum.

1071. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris E & Filii & Spiritus sancti. Ego Arnulphus comes Flandrensium, filius Balduini junioris, filii Balduini, Philippi regis Francorum bajuli notificare curavi posteritati fidelium, quomodo pro anima patris mei honorificaverim vel ampliaverim de familia nostra ecclesiam Hasnoniensem sacratam in honore beati Petri principis apostolorum, in die tumulationis suæ. Immissione S. Spiritus & primoribus nostris unanimiter suadentibus, tres fisci nostri viros, scilicet Adam, Richerum, Rogerum, & unam feminam Fredesendem cum omni successione sua emancipavi, super altare prædicti apostoli & ab omni advocatione seu exactione liberos concessi, excepto quod prælibatæ ecclesiæ quotannis persolvant censum capitis sui, duos scilicet denarios, & post excessum suum quatuor, & in conjugio nuptiali quatuor. Hoc autem ut ratum maneat in perpetuum, impressione sigilli mei firmavi, subscriptorum assertione testium. S. Lietberti Cameracensis pontificis, S. Mazelini archidiaconi, S. Widonis archidiaconi, S. Fulchardi archidiaconi de Insula, S. Alardi præpositi de Brugis, S. Rogeri præpositi, S. Lamberti abbatis, S. Rollandi abbatis, S. Roberti advocati, S. Johannis Atrebatensis, S. Clareboldi buticularii, S. Walteri Duacensis, S. Segardi & Arnulphi de Joches, S. Arnulphi de Carda & aliorum quam plurimorum. Actum anno XIV. Philippi Francorum regis indictione VIII. ep. XVII. concurrente V. an. Incarn. Dom. M. LXXI.

X I.

De tertia dedicatione ecclesiæ Hasnoniensis sub Fulcone abbate celebrata.

ANno Dominicæ Incarnationis M. C. XLIX. indict. XII. ep. IX. concurrente V. ciclo decemnovennali decimo.......... Luna XVIII. IV. cal. Junii, præsidente papa Eugenio, regnante rege Ludovico & Theoderico Elsatio XVIII.* Flandr. comite, dedicatio Hasnoniensis ecclesiæ facta est solemniter in die Dominica in octavis Pentecostes, tota die & tota nocte, aëre purissimo, qui fere per 15. dies valde pluviosus extiterat, a domno Sampsone Rhemensis ecclesiæ venerabili archiepiscopo & suffraganeis ejus nominatissimis viris, Gisleno Suessionum episcopo, Nicolao Cameracensium, Milone Morinorum, Geraldo Tornacensium episcopis, in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti amen. Factum est hoc tempore domni Fulconis octavi * abbatis ejusdem loci. Consecratum est etiam in eadem die altare Dominicæ crucis in media basilica a D. Gisleno Suessionensi episcopo & altare in honore beati Andreæ apostoli in oratorio S. Mariæ Magdalenæ feliciter amen. Interfuit comes Montanus Balduinus quartus cum suis baronibus, adfuerunt etiam multi honesti viri Boso Remensis urbis archidiaconus, Hugo & Lucas Atrebatenses, Johannes & Alardus archidiaconi Cameracensium, Milo Morinorum archidiaconus, & abbates quam plurimi scilicet:

1149. *Ex supplem. chronici Sigeberti MS. Hasnoniensis.*

* XV.

* scilicet a restauratione.

Sancti THEODERICI.
S. MEDARDI.
HUMOLARIENSIS.
S. VINCENTII.
Montis S. MARTINI.
S. SEPULCHRI de Cameraco.
S. AUBERTI.
S. ANDREÆ.
S. HUMBERTI.
S. AMANDI.
S. ANDREÆ de Castello.
S. AMANDI.
S. RICTRUDIS.
S. MARTINI Tornacensis.
S. LANDELINI.
DE CASA-DEI, id est Viconiæ.
DE CLARIS-FONTIBUS.
DE PRATIS.
DE GERALDI-MONTE.
DE MIROMONTE.

XII.

Charta Ingelranni ep. Camerac. de eo quod hospitium illi præbitum fuerit ex sola conventus Hasnoniensis gratia, non ex debito.

1279. UNiversis præsentes litteras inspecturis Ingelrannus Dei gratia Cameracensis episcopus salutem in Domino sempiternam. Noverit universitas vestra quod cum nos die Dominica qua cantatur *Lætare Jerusalem*, in monasterio de Hasnon pro parlamento nobilium dominorum comitum Flandriæ & Hainoniæ descendissemus & pernoctaremus ibidem, abbas & conventus monasterii ejusdem nobis hospitium ex gratia concesserunt ipsa vice, nec propter hoc volumus aliquod generari præjudicium, aut nobis vel nostris successoribus jus aliquod vindicare. Datum anno Domini M. CC. LXXIX. feria secunda post *Lætare Jerusalem*.

XIII.

*Charta Gerardi II. episcopi Cameracensis de fundatione Aquiscincti *.*

* Anschin.

Ex Mir. c. 103. not. 1079. GERARDUS secundus Cameracensium Dei gratia episcopus, omnibus Christi fidelibus æternam beatitudinem. Duo milites parochiani nostri, genere & divitiis præclari, Valterus scilicet & Sicherus, mundanæ militiæ cingulum deponentes, omnem hujus mundi proprietatem contemnentes, theoricam vitam sequi spoponderunt; seque & sua omnia Deo dedentes, ipsi solum in perpetuum deservire promiserunt, locumque qui Aquicinctus dicitur elegerunt; ecclesiam inibi volentes restaurare, quam a S. Gordanio, in eodem loco eremiticam vitam ducente, audierant quondam ædificatam fuisse. Hoc autem consilium Valterus scilicet ac Sicherus, Valterus per matrem, Sicherus per uxorem, confirmatum Ansello aperuerunt. Ipse vero Ansellus insulam illam Aquicinii, & arundinetum pertinens ad eam, & villam quæ Vedretum dicitur, eidem insulæ contiguam, quæ a nobis in beneficium tenebat, in manu mea reddidit, & ego ea in jus perpetuum donavi ecclesiæ ipsius Aquicinii. Signum Widonis archidiaconi. S. Widrici arch. S. Anselli. S. Vilardi, Johannis, Fulconis, Ingebrandi, Huberti, Wlferi, Alardi, S. Vualteri Castellani Duacensis, S. Clarebaldi. Actum est hoc anno ab Incarnat. Domini M. LXXIX. indict. II. anno Henrici regis XXVI. præsulatus vero domini Gerardi II. Cameracensis episcopi IV.

XIV.

Privilegium Lotharii regis Francorum in gratiam Mareoli.

977. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, divina præordinante gratia Francorum rex Lotharius. Si in divinis cultibus, &c. Igitur notum esse volumus omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, præsentibus scilicet & futuris, quoniam nostræ dignitatis præsentiam dilecta conjunx nostra Emma adiens, nobis retulit dolendo, quoddam cœnobium a venerabili Fulberto præsule sub regulari canonicorum norma nobiliter

*la Sambre. secus Atrebatum supra * Sabis fluenta olim constructum fuisse, quod est situm in villa quæ dicitur Mareolum, nunc vero penitus destructum per violentiam sæcularium, & nimiam cupiditatem Teudonis episcopi, remotis inde omnibus quæ Fulbertus ejusque successores tradiderunt cœnobio S. Amandi & sanctæ Bertiliæ, ad opus fratrum, ob remedium animarum suarum, nostrorumque antecessorum. Nos vero interventu dilectæ conjugis nostræ Emmæ, fidelisque Dudonis, ob spem Divinæ remunerationis, pro statu & incolumitate regni nostri, piæ petitioni assensum præbuimus, & jam dictas res canonicis prælibati monasterii reddi præcipimus. Scilicet mansum indominicatum quod Fulbertus episcopus dedit eis in ipsa villa Mareolo, usque ad fluvium Sabis, in ipsa villa molendinum unum cum area in qua exstat, a Berengario * præsule. Mansum unum situm coram manso ecclesiastico, & decimas quatuor Molendinorum, quos præsul Engrannus eis contulit. Simili modo mansa duo in jam dicta villa, & sedes duas cum terra arabili & bonaria viginti quatuor ad opus fratrum ipsius loci. Medietatem caminæ datam ab Audremaro præposito ipsius loci, ut habeant firmiter, & perpetuo nemine inquietante possideant, ea scilicet ratione ut cunctis diebus vitæ eorum pro nobis & totius regni statu militare jugiter satagant. Et ut hæc nostræ corroborationis concessio plenissimum obtineat stabilitatis vigorem, manu propria subterfirmavimus, & annuli nostri impressione assignari jussimus. Datum Lauduni clavati an. Dom. Incarnationis D. CCCC. LXXVII.

* suppl. datum.

XV.

Mareoli abbas a Scabinorum jurisdictione eximitur.

Ex chartulario Mareolensi. 1103. RADULPHUS divina permissione Atrebatensis ecclesiæ electus omnibus quibus litteras istas videre contigerit æternam in Domino salutem. Noverint præsentes & futuri quod cum audivissemus talem esse apud Mareolum consuetudinem quod abbas de Mareolo coram scabinis Mareoli de debitis ac rebus mobilibus invitus ad judicium traheretur; nos cum ipso benigne agere cupientes ipsum quitiavimus & absolvimus a consuetudine supradicta, ut de cetero non teneatur super hujusmodi rebus ac debitis coram scabinis de Mareolo in judicio respondere, nisi id teneatur facere ratione possessionum quas tenet, vel nisi in sua voluntate & auctoritate propria ita se obligavit coram eis. Quod ut ratum maneat & stabile in perpetuum memoriæ commendetur, præsentem confirmationis nostræ paginam propter hoc factam nostri appositione sigilli duximus roborandam. Actum anno Dom. M. CC. III. mense Octobri.

XVI.

Decretum concilii S. Quintini de supprimendis in abbatia Arroasiæ sororibus conversis.

Ex chartulario Mareolensi. 1256. THOMAS D. G. Remens. archiep. & Jacobus miseratione divina humilis Atrebat. episcopus, universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto nobis & ceteris provinciæ nostræ coepiscopis, apud S. Quintinum in nostro provinciali concilio constitutis intimatum fuerit & suggestum, quod in quibusdam locis ordinis Arroasiæ fuissent religiosæ mulieres seu conversæ, quibus defunctis nulla substituebatur ibidem, quamvis ipsa loca nomine earum fundata, & ad earum usus, ut asserebatur collata fuissent; fide præmissis adhibita, in ipso concilio statuimus quod in omnibus locis ipsius ordinis, Remensis provinciæ, in quibus religiosæ mulieres esse consueverant, loco earum quæ jam decesserunt, vel in posterum decedent, secundum facultatem locorum & ad diœcesanorum arbitrium, canonici Arroasiensis ordinis ponerentur. Quod cum ad abbatis Arroasiæ & ordinis sui coabbatum notitiam pervenisset, idem abbas Arroasiæ qui dicti ordinis caput esse dignoscitur, ad quosdam nostrum singulariter, & eos quorum copiam simul habere potuit personaliter accedens, multas proposuit & in scriptis

exhibuit rationes, per quas dictum statutum videbatur indebite factum esse, nec sine dicti ordinis gravi læsione; prædictum statutum petens humiliter revocari. Sed quia de facto concilii, nonnisi per concilium nos tractare decebat, noluimus usque ad futuri concilii celebrationem de præmissis aliquid ordinare. Supradictus autem abbas propter damna quæ ex dicto statuto suæ ecclesiæ & ordini imminere dicebat, dilatione hujus, non acceptans prædictum revocari seu infirmari statutum, auctoritatem sedis apostolicæ procuravit: postmodum vero nobis cum nostris coepiscopis apud Compendium anno revoluto in concilio congregatis, sæpe dictus abbas ibidem personaliter assistens, supradictum statutum non debuisse fieri per rationes & privilegia persuadens, litteram apostolicam in qua dicti statuti revocatio vel infirmatio ab apostolica sede facta continebatur, in audientia nostra legit; supplicans humiliter ut ipsam revocationem seu infirmationem prædicti statuti acceptare vellemus; sed quia communis provinciarum ecclesiæ utilitas vel necessitas nos omnes & singulos in ipso concilio vacare majoribus compellebat, dicti statuti negotium nobis duobus a ceteris coepiscopis nostris commissum suscepimus, cum opportunitas offerret vice omnium auctoritate concilii terminandum; secundum quod nobis duobus faciendum esse concorditer videretur. Igitur opportunitate accepta, dictorum abbatis & conventus ecclesiæ Arroasiensis & ejusdem ordinis privilegiis, instrumentis, & actis, diligenter inspectis & rationibus intellectis; quia nobis non constitit loca dicti ordinis, nomine religiosarum mulierum seu conversarum, prout antea nobis suggestum fuerat, sed canonicorum Arroasiæ & ordinis ipsius fundata & collata ad usus eorumdem canonicorum fuisse, insuper quia nobis constitit statutum fuisse, per S. Jacobi Prædicatorum, S. Catharinæ Vallis Scholarium ordinum priores & fratrem Johannem canonicum S. Victoris Parisiensis, olim visitatores ord. Arroasiæ a sede apostolica deputatos ad reformationem ipsius ordinis, ac postea eadem auctoritate confirmatum multo tempore jam elapso, ut de cetero non reciperentur in ipso ordine religiosæ mulieres seu conversæ: cum propter hæc & propter revocationem seu infirmationem dicti statuti per sedem apostolicam jam factam, ut dictum est, ac propter quædam alia quæ nos moverunt & de jure movere debuerunt, nobis concorditer visum fuerit, præfatos abbatem & conventum Arroasiensem ac alios ejusdem ordinis, ad recipiendum religiosas mulieres seu conversas vel loco........ earum quæ jam decesserunt, vel in posterum decedent, non debere compelli; nos de negotio hujusmodi plenius instructi, inter alia præcipue attendentes dictas mulieres dictæ ecclesiæ Arroasiensi & ordini, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, ob causas aliquas quas exprimere non expedit, fuisse & futuras esse, si ibi remanerent, inutiles & damnosas, quodque sine . . . . . . & membrorum subsidio non possent monasteria commode sustentari ac debita onera supportare, & hospitalitatem ad quam tenentur servare, auctoritate a jam dicto nobis concessa concilio præfatum statutum concorditer decernimus non tenendum. In cujus rei perpetuam firmitatem præsentes litteras fieri & sigillis nostris fecimus sigillari. Datum apud Atrebatum anno gratiæ M. CC. LVI. feria quarta post festum B. Nicolai hyemalis.

Concilium S. Quintini, ex quo eruitur decretum hoc non reperitur in collectione conciliorum Labbeana.

XVII.

Confirmatio fundationis Arroasiæ.

EGo LAMBERTUS Atrebatensis episcopus, gaudens de religiosa conversatione tua reverendissime frater & compresbyter Cono, desiderio desideramus paci & quieti tuæ, tam præsentibus temporibus, quam futuris providere. In adventu enim tuo, & bonæ memoriæ domini Heldemari magistri & consacerdotis tui, in Aridagamantia in parochia nostra, quæ dicitur Rochennies, locum vobis ad serviendum Deo elegistis: qui sicut aliquando fugiendus velut spelunca latronum fuit, nunc per Dei visitationem, & tuam & fratrum tecum habitantium, factus est refugium & solatium ibi transeuntium: unde & te in eo quo es loco & ordine, & successores tuos, religiose & canonice inibi victuros, hac donamus libertate, ut tantum episcopo respondeatis, & in manu ejus in libertate spiritus permaneatis. Contradimus etiam tibi & successoribus tuis, loci tui prædictam parochiam Rochennies. Actum Attrebati in synodo in basilica beatæ Mariæ an. M. XCVII. ind. V. XII. cal. Nov.

Miræo notit. eccl. c. 120. 1097.

XVIII.

Privilegium Lamberti episcopi Atrebatensis pro Aiulcurte.

EGo LAMBERTUS Atrebatensis episcopus, gaudens de religiosa conversatione, & eremetica vita tua, reverendissime frater & compresbyter Odo, desideramus paci & quieti tuæ tam præsentibus temporibus, quam futuris providere. Unde justas petitiones tuas & Balduini decani nostri pio affectu prosequentes, & te & successores tuos hac donamus libertate, ut tantummodo episcopo respondeatis, & in manu ejus in libertate spiritus permaneatis. Ecclesiam itaque illam quam devotio tua ædificavit in loco illo solitudinis, qui dicitur Aiulcurtis, tibi & successoribus tuis, in proposito religionis perseverantibus libere possidendam contradimus, & curam animarum confratrum tuorum eremitarum tibi committimus, & decimam agri eidem ecclesiæ circumjacentis, quam fratres eremitæ incolunt, annuimus. Actum Attrebati in synodo, in ecclesia B. M. an. M. C. I. ind. IX. XVII. cal. Nov. &c.

1101.

Edita est hæc charta, tum apud Locrium, tum apud Miræum notit. eccl. pag. 277. & in Diplomat. Belgic. p. 96. necnon tom. V. Miscell. Baluzii p. 387.

XIX.

Bulla Honorii papæ III. qua sororibus S. Nicolai, seu B. M. de Bello-loco regularem habitum & institutiones S. Victoris Parisiensis assumendi licentiam concedit.

HOnorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati & priori S. Auberti & cantori Cameracensi salutem & apostolicam benedictionem. Dilectæ in Christo filiæ priorissa & sorores S. Nicolai de Diciaco Atrebatensis diœcesis suis nobis litteris intimarunt, quod cum hospitale pauperum in eodem loco fuerit ab antiquo, sorores quæ pauperibus serviebant ibidem, tandem ut se artius divinis obsequiis obligarent, habitum regularem ac institutiones ordinis beati Victoris assumere satagentes, super hoc consensum venerabilis fratris nostri Atrebatensis episcopi humiliter petierunt. Sed eum non potuerunt aliquatenus obtinere, nisi promissione primitus sibi facta, quod absque suo consensu, & licentia speciali, nullam sibi in abbatissam seu priorissam eligerent, nec

Ex ipso autographo. 1224.

sororem nec conversum sive conversam reciperent, A nisi suo consensu petito primitus, & obtento; quare nobis humiliter supplicarunt ut cum, etsi de dicti episcopi benignitate non dubitent, suorum tamen temporibus successorum videant ex hoc grave sibi posse dispendium evenire, & augmentum ipsius loci spiritualiter & temporaliter plurimum impediri, ad remittendam eis necessitatem hujusmodi, cum in omnibus aliis sibi velint lege diœcesana subesse, ipsum apostolicis precibus inducere dignaremur. Cum ergo eorum petitio rationi consona videatur, eumdem episcopum rogandum duximus & monendum nostris sibi dantes litteris in mandatis, ut episcopali jure in domo ipsa per omnia sibi salvo, eligendi sibi priorissam seu abbatissam, prout loci ratio postulabit, ac recipiendi libere sorores, conversos, atque conversas, eis libe- B ram tribuat potestatem. Ne si libertas aliis religiosis concessa, denegetur eisdem, locus non proficiat, sed deficiat, id quod ei debeat imputari. Quod si forte contra petitionem ipsarum, & preces nostras causa rationabilis dictum tuetur episcopum, aut eam nobis per suas curet litteras intimare, aut quod potius est, eis petitam libertatem, causa ipsa non obstante, concedat speciali jure, si quod forsitan ibi habet, remisso, intuitu pietatis, ut ipsius ordinis ibidem novella plantatio suo favore suscipiat incrementum. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus episcopum ipsum ad id monere prudenter & efficaciter inducere procuretis. Quod si forte ad id induci nequiverit, rationes quas assignabit econtra, nobis per litteras vestras fideliter intimetis; C quod si non omnes hiis exequendis poteritis interesse, duo vestrum ea nichilominus exequantur. Datum Laterani nonis Maii, pontificatus nostri anno octavo.

X X.

Bulla ejusdem papæ in idem argumentum.

Ex ipso autographo. 1224.

HONORIUS episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus priorissæ, ac sororibus hospitalis S. Nicolai de Ditiaco salutem & apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes apostolica piis votis & honestis petentium precibus favorem benivolum impertiri. Ex parte siquidem vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut cum olim venerabilis D frater noster P. Attrebatensis episcopus loci diœcesanus, ad supplicationem vestram provida deliberatione statuerit, ut hospitalis vestri sorores, nullum ordinem tunc professæ, secundum beati Augustini regulam, & institutionem, ac observationem ecclesiæ S. Victoris Parisiensis, in eodem loco Domino deservirent, statutum hujusmodi apostolico dignaremur munimine robotare. Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, quod ab episcopo ipso super hoc pie ac provide factum est, & in ipsius episcopi litteris plenius dicitur contineri, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare E præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Laterani II. idus Maii, pontificatus nostri anno octavo.

XXI.

Sentence rendüe entre les chanoines de S. Amé de Douay & les religieuses de nostre Dame des Prez, touchant la fondation de leur monastere.

VILLAUMES archediacenes, maistre Crespins & Jakemes de Biethune canone de nostre Dame de Cambray à tous cels ki verront cette presente pagene salus en nostre Segneur. Sacent tous que quante unes femes de Doway eussent fondee une maison de Lordene de Cistiaux es pres selonc Doway dens le parroche de leglise de saint Aubin ki appartient au don de leglise de saint Amet de Doway & eles eussent reciut l'abit de Lordene de Cistiaux en cele mesme maison, li canone de saint Amet murent tencon contre eles devant nos ki estiemes juges envoiet de l'apostole pour cou keles avoient fondee cele maison sans leur congiet en son damage & en la grevance de lor glise. Ala par defin nos fesismes connoistre par lettres owiertes de lune & de lautre partie contenans le forme de pais & par les procureus envoies a cou suffisamment a nos, ke tels compositions estoit faite de cele queriele entre les parties. Li canone de saint Amet otrijerent a le dite Maison ke les nounains de cele maison eussent les offrandes ki seroient faites en cel lieu cou, sauf ke li cors des porosiens de saint Amet ne pevissent iluek estre enfoüit, sans le congiet des canonnes & de leurs priestre parrocial, sil ne sont ancois portet a leur eglises parrociaus & leurs exeques fuissent iluek celebrees & li canonne devant nomé ottroijerent as devant dites nonnains keles ne leur rendissent mie les dismes de leur nourencons, ne de leur meulins, ne de leurs viviers, ny de leurs courtins, ne de leur gardins enclos dedens le pourpris de cele maison, u leur propre maisnie demeure, u dautre lieu, u leur propre mansive manra dedens le parroce saint Aubin, mais ces couses lor otroirent quant a le partiie kil devoient avoir ens es offrandes & es dismes devant dites, sauf le droit parrocial en autres coses, mais il ne leur volrent faire nule quitance d'autrui droit. mais les dites nonains dounerent a leglise de saint Amet de lassentement labé de Vaucieles qui li abes de Cistiaus avoit douné pourveur a cele maison, a le recompensation de leur damages XVI. rasieres de tere ki sient a Aicort, lesqueles maistre Jehans Pikete canones de saint Amet avoit donnees a le maison de seure nomee & en apries les femes devant dites quiterent par lassentement labé de Vaucieles as canones de saint Amet IV. muis de blet lesquels li dit canoine estoient tenut de tendre a Foukeut & a Ruesselain Filles Raol le Rous nounains de cele maison, dan en an si longement keles vesquissent: en apries ausi bien les nounains ke li abes de Vaucieles otroiierent as dis canoines ke les naquerroint en nule maniere les dismes estauliies en leur proces sans leur congier, mais toutes les persones seculiers manans en cele maison seront parrociien de saint Aubin & tendront les drois parrociaus a leglise nomee. Ke sil avient kon face abesse en cel liu ele doit douner a leglise de saint Amet ses lettres apiertes ens es queles ele recounoisse & aprweue le composition de seure dite le quele li abbes de Vaucieles approvans & commandans otroia asdis canones de le partiie de Lordene de Cistiaux ke il feroit guarder les nounains ceste composition, ke par avanture se controversie naist de ceste pais u des coses ki sont contenuës en cest ecrit, cele questions doit estre rapportée a l'evesque d'Arras & estre terminée par son jugement sans nul apiel, nous alant la dite composition agreable & ferme le confermames el tiesmoing del

Tiré du cartulaire de cette abbaye. 1217.

present escrit par lauctorité ottroie a nos. Ce fu fait lan de le grasse M. CC. & XVII. le disetime calende de Jenvier.

Præsentem concordiam confirmavit R. episcopus Atrebatensis litteris datis an. 1218. idibus Decembris & capitulum S. Amati ipso anno XII. cal Decembis.

XXII.

Translation de l'eglise & monastere de nostre Dame des Prez au Beguinage de Douay, appellé cy-devant Champ-fleury.

Tiré d'un manuscrit du mesme monastere. 1477.

MARIE par la grace de Dieu duchesse de Bourgogne, de Brabant, de Lembourg, de Luxembourg & de Gheldres; comtesse de Flandres, d'Arthois, de Bourgogne, palatine de Hainau, de Hollande, de Zellande, de Namur, de Zuriphen; marquise du saint empire, dame de Frize, Salins & de Malines, a tous ceux qui ces presentes lettres verront salut. Comme par le fait & oppression des gherres qui presentement sont en nostre pays & comté d'Arthois & ailleurs en nos pays & pour obvier aux grands inconvenients & dommages ireparables qui pourroint survenir a nostre ville de Douay nos bons & loyaus amis & subjets se siege se mettoit & asseoit devant icelle, & pour plus grande seureté par meure deliberation le prouffit de nous, nostre dite ville & pays denviron le cloistre enfermerie & generalement le lieu edifices & pourpris du monastere de nostre Dame des Prez de l'ordene de Cisteaux lez nostre dite ville de Douay, qui estoit fondée & amortie par nos devanchiers comtes & comtesses de Flandres, ayent estez demolis & abatus, & si sera besoing, se ladite gherre continue de demolir & abattre l'eglise de ladite abbaye, & des maintenant soit en tel estat icelle eglise & monastere, que les religieuses & autres ministres d'icelie eglise plus ni peuvent avoir habitation, ne faire & continuer le service divin, & sont & seroient desolées, & toutes destruites au regard de leur dite eglise & habitation qui estoit lieu souffisant dedié a Dieu, fondé & amorti comme dit est, se par nous lesdites religieuses nestoient sur ce en aultre maniere recompensées, remeditez & pourvuës. Sçavoir faisons que nous veulans & desirans sur toutes choses le service de Dieu estre entretenu, & plus estre acreu que diminué, afin que nosdis predecesseurs, nous, & nos successeurs puissons estre participans es devotes prieres & oroisons que les menistres de ladite eglise feront, & eu sur ce l'avis de nos amez & feaulxs le seigneur de Fiennes nostre cousin, & de Pierre de le Vaquerie lieutenant de nostre gouvernement de l'Isle a Douay; avons de nostre certaine science, auctorité & plaine puissance, ausdites religieuses & leurs successeurs advenir acordé, octroyé & donné, & par ces presentes accordons, ottroions & donnons le lieu du beghinage & maisons, hospital, edifices & generalement tout le pourpris diceluy beghinage qui est dedans la fermetée de nostre dite ville de Douay, nommé le Camp flori, & diceluy lieu, hospital & beghinage, fons & proprieté tout ainsi quil est, s'estend & se comprend sans riens excepter de toutes chartres, privileges, droits, rentes, posessions & revenuës audit hospital & beghinage appartenans ou & en quelpart que ce soit, amorties ou non amorties, mettons des maintenant par la tradition de ces presentes en possession & saisive, lesdites abbesse & religieuses pour elles, leurs successeresses & menistres de leur dite eglise, en joir heritablement, perpetuellement & a toujours: pour y estre, demourer, edifier, faire le service divin, & au sourplus user religieusement leurs vies & estat selon les ordres & les statuts diceluy, & en ampliant nostre dite grace, afin de memore perpetuelle, & pour recompensation de ladite

A demolition, voullons le nom de beghinage & Camp flouri dessus dit illecq estre annullé, & des maintenant admullons & voulons que dores en avant il soit nommé le lieu eglise & abbaye de nostre Dame des Prez, ou prouffit dicelle abbaye & desdites abbesse & religieuses, & a ce faire avons esté & sommes meu pour la recompensation de ladite demolition: & en oultre avons acordé & acordons en faveur dudit service, & desdites religieuses pour laugmentation dudit lieu nouvel comme dit est, que de toutes leurs terres, possessions, rentes, revenus, usages, privileges, drois, franchises, seignouries, libertez, posessions & saisives dont elles joissoint, & qui leur appartenoint au jour dudit demolissement, au tiltre de leurdite abbaye ou autrement, en quelque

B maniere ou contre qui que ce fust, & ou quelles soient, s'estendent & comprendent aveuc de toutes les appartenances & deppendances, icelles religieuses aient, prengnent, usent, perchoivent & rechoivent ou fachent pour elles, par leurs gens, commis ou officiers, prendre & perchevoir les fruits, rentes & revenuës au prouffit d'elle, & de leurdite nouvelle eglise & lieu, ensemble & aveuc les rentes & possessions, fons, proprieté & aultres choses qui par avant ceste recompensation estoient deuës audit beghinage, & mettons quant ad ce toutes ces choses en ung & les amortissons des maintenans pour lors, & pour lors des maintenant au prouffit & utilité de ladite eglise & leurs successeresses, & voulons que icelles leurs soient & demeurent a toujours comme droit d'eglise & chose dediée a Dieu & a ladite eglise, &

C cest amortissement de point en point le mieux & plus favorablement que entendre se peult, au prouffit & seureté de ladite nouvelle eglise des Prez, voulons & promettons tenir, faire tenir, & observer a toujours inviolablement, & en oultre au dessus de ce que dit est voulons & donnons congié & licence aux dites abbesses & religieuses que elles viengnent en leurdite nouvelle abbaye & eglise prendre leur mansion pour toujours. Et que les matieres, estoffes, edifices, meubles & autres choses de ladite eglise & lieu demoli, ayent a leur prouffit pour les convertir & employer a reparer & mettre en estat habitable pour elles ledit nouvel lieu, & en aultres edifices & reparations ou ouvrages necessaires & prouffitables pour l'augmentation de leurdite nouvelle egli-

D se & lieu, tant sauf que lesdites beghines, qui presentement y sont y pourront demourer, & resider, & y auront, & leur sera administré leur prouvende acoustumée, les vies dicelles beghines durant tant seulement, sans aucune beghine doresnavant recepvoir audit beghinage, & que la portion de chacune beghine morant, retourne au prouffit desdites religieuses. Sauf aussi le droit parroichial tel qu'il appartient par raison: & pourveu aussi que a leurs frais missions & despens, elles seront tenuës de poursievir & obtenir de nostre saint Pere, & aultres quil appartiendra, la translation de ladite eglise, & aveuc ce que en dedens un an prouchainement venant, elles seront tenuës de par leur pere abbé estre reformées, encloses & enfermées, & du tout separées des autres gens que de ceulx de leur eglise & monastere. La-

E quelle abbaye, eglise, abbesse, religieuses, officiers, farailier, censiers, maisons, terres, possessions, & biens quelconques, nous avons prins & mis, prenons & mettons en nostre protection & sauvegarde especial, a la tuition de leurs personnes & conservation de leurs drois tant seulement. Si donnons en mandement a nostre gouverneur de l'Isle, Douay & d'Orchies, a nostre bailly dudit lieu de Douay, & a tous nos justiciers, officiers & subgetz presens & advenir ou leurs lieutenants & chacun deux, si comme a luy appartendra quils facent, & laissent lesdites abbesses & religieuses presentes & celles advenir, plainement & paisiblement joir & user de nostre pre-

sente voulente, recompensation, ortroy, amortissement & sauvegarde, sans leur faire ne souffrir estre fait ores ou en temps advenir, contre la teneur de ces presentes, aucun destourbier ou empeschement, au contraire ains se qu'appres aucun leur estoit fait nosdits officiers quil appartiendra le facent reparer, & le tout remettre au premier estat, car ainsi nous plaist il, & le voulons estre fait, nonobstant fondation, lettres, privileges, admortissemens ou impetrations quelconques, que lesdites beghines ou aultres ayent faites ou a faire au contraires, lesquelles de nostre puissance, auctorité & seigneurie especial, avons adnullé & adnullons par cesdites presentes. En tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre seel a ces presentes, donné en nostre ville de Bruges le XII. jour d'Avril lan de grace M. CCCC. LXXVII. apres Pasques.

Ainsi signé, par Mademoiselle la Duchesse.

A la relation du Conseil. GHAUTANU.

XXIII.

Charta donationis silvæ Viconiensis &c. facta a Balduino comite Hainoensi Guarino abbati Viconiensi.

Ex autographo. 1143.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Ego Balduinus comes Hainoensium. Quamvis omnium sub mea potestate degentium utilitati sicut expedit providere non sufficio; Christo tamen militantium inopiam defensare ac relevare cupio, quamvis ex eorum futura abundantia meæ imperfectioni aliquod æternæ mercedis subsidium valeam comparare. Propterea præsentis paginæ testimonio tam præsentibus quam futuris volo innotescat, quid munificentiæ & largitatis ecclesiæ & fratribus de Casa Dei super cætera sæpe repetita beneficia contulerim; nimirum plurimam partem Viconiensis silvæ tenebat de me in feodum comitissa uxor Godefridi de Arscoth, eamdemque partem tenebant similiter in feodum de Godefrido & comitissa uxore ejus Walterius de Alneto & Rainerus de Laspais, ipsam etiam partem tenebat Almannus de Pons de Walterio & Rainero. Porro eo tempore quidam religiosi fratres ad prædictam silvam confluxerunt, & assensu prædicti Almanni eamdem silvam incolere & habitacula ad religionem conservandam illic ædificare cœperunt. Igitur quoniam justum erat, ut locus ille deinceps a jure & dominio seculari omnimodis alienaretur, ego Balduinus comes Hainoensium magnam partem jam dictæ silvæ de manu Almanni in manum Walteri & Raineri, de manu vero Walteri & Raineri in manum comitissæ & de manu comitissæ in manum meam redditam, tibi Warine venerabilis abbas tuisque successoribus in proprium allodium pro salute animæ meæ concessi. Addidi etiam eidem ecclesiæ in eadem silva curtim quæ dicitur Sufenmont liberam cum tribus carrucis terræ de feodo Gunteri de Bruail, & Walteri Mustelli & Servarii de S. Gaugerico perpetuo jure habendas & possidendas. Apposui quoque super hac nostræ liberalitatis munificentia confirmare ei quicquid Widricus de Buaz tenebat de me apud locum qui dicitur Maisnil tam in terra arabili, quam in sede molendini. Item curtim quæ dicitur Tilietum omnimodis liberam sine fine permanere decrevi. Duas quoque carrucas terræ ad eamdem curtim pertinentes de territorio de Nusliis, & duas de territorio de Mulli soluto terragio, ab omni nodo subjectionis vel exactionis absolvi. Igitur quicquid supra memoratæ ecclesiæ fratres in prædictis locis & in omni comitatu meo adquisierint, & quicquid meo assensu quocumque justo modo adquirere poterunt tam in terra arabili, quam in ceteris beneficiis hæreditario jure habendum & possidendum eis constitui. Quod ut ratum & inconvulsum sine fine permaneat, præsens testamentum sigilli mei impressione firmavi & baronum meorum subter annotatione roboravi. Actum est anno Incarnationis Dominicæ M. C. XLIII. indict. VI. epact. III. Signum Balduini comitis & Godefridi fratris ejus, S. Eustachii nepotis sui, S. Baldrici de Roisin & Alardi filii ejus, S. Sicheri de Doneg. S. Amandi de Doneg, S. Gerardi de Doneg, S. Johannis Cretois, S. Lodeuvici de Frana, & Caroli fratris ejus, S. Theoderici de Linge, S. Arnulfi de Blaton, S. Gerardi Truie, S. Johannis Majoris, S. Walteri Mustelli.

XXIV.

Theodoricus Ambianensis & Milo Morinensis episcopi confirmant fundationem Caricampi.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus S. amen. Ego Theodoricus Ambianensium & ego Milo Morinorum Dei gratia episcopi tam præsentibus quam futuris in Christo fidelibus in perpetuum. Sæpe longiturnitas temporum auferre solet notitiam rerum, labilis enim & caduca naturæ humanæ conditio, dum juxta morem deperit, subsequentium nimirum se a certitudine transducit. Eapropter fili Hugo abba venerabilis Caricampi, collatas a devotis viris eleemosynas tibi, monasterioque tuo in perpetuum possidendas, scripto & memoriæ commendare curavimus, quarum eleemosynarum nomina condonatoribus suis subscripsimus. Noverint igitur omnes homines tam præsentes quam futuri, quod cum diu Hugo Camp-d'Avene propter combustionem villæ S. Richarii sub anathemate mansisset, tandem, concedente domino papa Innocentio, meruit ut pœnitentiam in terra sua ageret, & de suis possessionibus abbatiam quandam construeret. Ecclesiam itaque Cistercium * quæ de Carocampo dicitur constituit, quam terris & possessionibus dotavit; hæc sunt nomina possessionum, tertia pars Haiæ atque Caricampi terra ad duas carrucas, & quicquid juris in eodem territorio habebat, hoc laudaverunt filii ejus Engelrandus & Hugo, Anselmus, Radulphus & Wido; hujus rei testes sunt Balduinus sacerdos S. Hilarii, Arnulphus clericus de S. Paulo, Andreas de Baldemento, & Bona-fides monachi, Adam Chareth, & Hugo de Hertruz, & multi alii. Anselmus de Pas dedit B. Mariæ medietatem Caricampi, hoc laudaverunt Helfridus frater ejus, & sorores Aelidis, Gisla & Emma; huic rei interfuerunt Hugo comes Camp d'Avene, & Balduinus sacerdos S. Hilarii, Arnulphus clericus de sancto Paulo, Andreas de Baldimento, & Bona-fides monachi, Balduinus & Goscelinus de Orrevilla, Hugo de Hertruz, & Adam Chareth. Mainardus de Maritania dedit se B. Mariæ, & quicquid habebat in territorio Caricampi. Hoc concessit Miriadoil, & uxor ejus Clemens, & filii eorum Engelrandus, Balduinus, Miriadoil & Arnulphus, & filia Clemens. Radulphus Luvel dedit B. Mariæ medietatem terræ Caricampi & nemus. Hujus rei testes sunt Hugo comes Camp-d'Avene, & Engelrandus filius ejus, Andreas de Baldimento, & Bona-fides monachi, Balduinus sacerdos S. Hilarii, Arnulphus clericus de S. Paulo, Balduinus & Goscelinus de Orrevilla, Robertus de Duttez, & Hibertus frater ejus, Robertus Wastavene, & Odo frater ejus & Hugo de Hertruz, Nicolaus de Erin, Adam Chareth, Robertus de Alli, Bacheler de Heseche & multi alii. Engelrandus de Vaccaria & Rogerus dederunt quicquid habebant in territorio Caricampi, quod laudaverunt filii eorum Petrus, Mainardus. Balduinus, Engelrandus, Radulphus & frater ejus: hujus rei testes fuerunt Radulphus

Ex quodam transsumto nobis in monasterio Caricampi exhibito. 1137.

* Cisterciensium.

dulpus Luvel, Rogerus Spinoë, Vivianus de Pas. Lambertus de Albruviis dedit B. Mariæ quicquid habebat in territorio Caricampi. Burnel & filii ejus Vivianus de Pas, & Landricus frater ejus & Rainelmus concesserunt B. Mariæ quidquid habuerunt in territorio Caricampi. Hujus rei testes sunt Anselmus de Pas, Balduinus sacerdos S. Hilarii, Radulphus Luvel, Hibertus de Salteus, Rogerus Spinoë & Balduinus filius ejus. Galtherus Gohart & Hubertus de Vaux, & uxores eorum filii & filiæ eorum concesserunt B. Mariæ quidquid habebant in territorio Caricampi; hujus rei testes sunt Rogerus Spinoe & Balduinus filius ejus, Girardus sacerdos de Balli, Amisardus, Odo & Johannes filius ejus. Hoc factum est anno ab Incarn. Domini M. C. XXXVII.

XXV.

De fundatione Parthenonis de Braëlla ordin. Cisterc.

Ex schedis D. Stephani Lepez Vedastini cœnobitæ. 1196.

HUGO Dei miseratione abbas sancti Petri Gandensis, totusque ejusdem loci conventus, universis Christi fidelibus, ad quos litteræ istæ pervenerint. In perpetuum omnibus vobis notum esse volumus quod domina Ada nobilis matrona de Harnis constabularia Flandrensis crebris & humilibus a nobis postulationibus impetravit, ut in loco qui dicitur Braële juxta crucem de * Sombrei mansionem ad colligendas religiosas mulieres & capellam ad ministrandum Deo ab omni subjectionis ligamine absolutam, quantum ad nos, ei de assensu & permissione nostra construere liceret, & inter cætera precibus suis implicuit ut ab omni decimatione, quæ nos infra ambitum ejusdem mansionis contingeret, illam liberam & exemptam esse sustineremus &c. quod ipsi concedunt anno 1196. atque illud autenticum ratum habet salvo jure nostro, archidiaconi nostri & ministrorum nostrorum P. divina patientia Atrebatensis ecclesiæ minister humilis anno 1198. mense Julio.

* Sobry, ex Miræo, notit. p. 478.

R. divina permissione ecclesiæ Atrebatensis electus universis &c. Litteras viri nobilis M. de Harnis inspeximus, quarum continentiam his nostris litteris duximus inserendam. Reverendo in Christo patri ac domino in Christo carissimo R. Dei gratia Atrebatensi electo, M. de Harnis salutem & debitam reverentiam. Sciet reverendissima mihi paternitas vestra inter carissimam mihi matrem meam & presbyterum de Alneto convenisse, quod presbyter de Alneto pro recompensatione locelli ubi constituitur domus religiosa de Braella, quotannis habebit ex redditibus nostris duos mencaldos frumenti & totidem avenæ & dimidiam mencaldatam terræ, ipsaque domus omnino in perpetuum exempta erit a subjectione presbyteri de Alneto. Adjunctum quoque est quod licet alienis christianitatis officium ab eadem domo exhibeatur, parochianis tamen de Alneto non exhibebitur, sed nec ibidem ad religionem poterunt transmigrare. Ego quoque conventionem illam habeo gratam pariter & acceptam. Nolentes igitur ut quod bonum gestum est, tractu temporis in contentionem relabatur, quidquid in ipsis litteris continetur, salvo jure nostro laudamus, approbamus, & sigilli nostri caractere roboramus. Datum anno Domini
1204. M. CC. IV. mense Octobri.

Idem R. Atrebatensis episcopus approbavit etiam litteras alias quibus Michaël de Harnis, cum Ada matre sua & Michaele primogenito fratris sui Philippi bonæ memoriæ, conferunt B. Mariæ de Braëlla & sanctimonialibus Cisterc. ord. ibi divino cultu mancipatis, locum ipsum in quo sita est abbatia cum appenditiis suis, videlicet &c. ... Idem etiam R. anno 1211. 4. cal. Dec. illam domum de novo in sua diœcesi fundatam perpetuo esse vult in ea libertate qua aliæ ecclesiæ ejusdem ord. gaudent in aliis diœcesibus.

Anno vero 1217. mense Junio idem R. Atrebatensis episcopus probat quod Isengrinus de Tenkes 1217.
mansum quemdam perpetuo possidendum, sub annuo censu sibi persolvendo per unos videlicet calciones, det ecclesiæ monialium de Braëlla, *eo tamen jure mihi retento*, inquit, *quod vocatur alta justitia* & quotiens nova abbatissa a capitulo constituetur, mihi & hæredi meo duo paria calcionum pro relevatione dicti mansi solvere tenebuntur.

XXVI.

De translatione ejusdem parthenonis.

PETRUS miseratione divina humilis Atrebatensis 1262.
episcopus universis Christi fidelibus præsentes litteras visuris salutem in Domino. Cum dilectæ in Christo pauperes moniales de Braëlla Cisterc. ord. nostræ diœc. quarum ecclesia diruta nuper est & eversa, earumque dormitorium terribilem minatur ruinam, gravia plurimum & dampnosa in hiis & aliis defectibus incommoda sustinentes, ac se, suam ecclesiam suaque ædificia de ipsarum visitatoris assensu ac aliorum proborum ac prudentium consilio, ad alium locum suum proprium, juxta earum grangiam de Markese in parochia de Bouvignies nostræ diœcesis, ut ibidem Deo valeant commodius famulari, intrare & transferre volentes, nobis humiliter supplicarent, ut eisdem vellemus concedere licentiam hæc agendi; nos ipsarum supplicationi & precibus ob earum necessitatem urgentem & utilitatem evidentem, intuitu pietatis inclinati, eisdem licentiam concedimus se & sua taliter transferendi in hiis, nostro & omni alieno jure salvo. Datum anno Domini M. CC. LXII. mense Febr. sab. ante festum B. Petri ad cathedram.

XXVII.

Charta fundationis monasterii Viconiensis diœcesis Atrebatensis.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis, ego Robertus *Ex autographo.*
Dei gratia sanctæ Atrebatensis ecclesiæ episcopus. 1129.
Quia pontificali cathedræ Deo auctore licet indigni præsidemus, etsi omnibus nostræ diœceseos fidelibus, prout facultas suppetit, in communi prodesse debemus, circa illos tamen, qui abjecta hujus mundi sarcina felici naufragio ad placidum & tranquillum contemplationis portum enataverunt, præcipue vigilare decrevimus, quatenus pia vicissitudine eorum orationibus aliquid imperfectioni nostræ subsidium comparemus. Notum igitur esse volumus tam præsentibus quam futuris, qualiter frater Wido annuente comite Balduino & omnibus illis ad quos beneficium illud pertinebat, locum illum in Viconia, qui Casa Dei nuncupatur in manu nostra reddidit, postulans ut curæ & dispositioni fratris Walteri abbatis S. Martini Laudunensis cœnobii eundem locum committeremus. Nos vero piæ petitioni illius acquiescentes, locum illum cum omnibus quæ ad eum pertinent in manu prædicti abbatis dedimus, hoc interposito, quod ut quando nobis & abbati visum fuerit, abbas in eodem loco constituatur, qui cum subjectis sibi fratribus secundum regulam B. Augustini ad tenorem Laudunensis cœnobii vivat. In eligendis vero abbatibus, & in culpis eorum, si quod absit, ab ordine suo deviaverint emendandis, & in omnibus his quæ ad rigorem ordinis pertinent, secundum instituta Laudunensis cœnobii in præfato loco perpetuo fieri debere decernimus. Abbas autem & ecclesia S. Martini de qua prædictus locus religionis sumsit exordium, ab omni illum temporalis commodi exactione tam in præsenti quam in futuro absolvit; ut vero ibi ordo teneatur invigilabit & laboris sui mercedem juges ibidem orationes habebit. Ut autem fratres qui ad eumdem locum pro salute animæ suæ convenerint, sine omni inquietudine soli Deo vacare possint, ab omni exactione tam nostra, quam ministrorum nostrorum illum

absolvimus; canonicam vero professionem & filialem obedientiam ac illorum in synodo nostra præsentiam & assiduas orationes tam nobis quam successoribus nostris in eodem loco retinemus. Concedimus etiam fratribus ejusdem loci decimas omnium quæ ibi possident, sive de omnibus agriculturis quas in eadem silva extra terminos circa jacentium parochiarum fecerint, & locum illum quem frater Hugo in vicinia deseruit. Ad hæc adjicientes decernimus, ut universa quæ nunc inibi commanentes fratres possident, vel quæcumque in futuro concessione ecclesiastica, largitione principum vel oblatione fidelium juste & canonice potuerint adipisci, firma illis illorumque successoribus & illibata permaneant. Ut autem hæc rata & inconvulsa in perpetuum permaneant, hoc scriptum fieri jussimus, & sigilli nostri impressione & testium subscriptione roborari præcepimus; & ne quis aliquid eorum infringere præsumat temerarie, anathematis sententiam interposuimus. Actum anno Dominicæ Incarnationis M. C. XXIX. indict. VII. S. Alvisi Aquicinensis abbatis, S. Hugonis Hasnoniensis abbatis, S. Hugonis abbatis de Monte S. Eligii, S. Drogonis archidiaconi, S. Roberti archidiaconi, S. Petri præpositi, S. Ebruini decani, S. Anastasii cantoris, S. Andreæ canonici, S. Gerardi canonici, S. Roberti canonici, S. Bernardi canonici, S. Segualonis capellani.

XXVIII.

Epistola R. electi Atrebatensis ad G. electum Tornacensem.

Ex chartario eccl. Tornac. 1203.

Reverendo Patri ac Domino G. Dei gratia venerabili Tornacensi electo R. ejusdem permissione Atrebatensis ecclesiæ electus salutem & paratam ad obsequium voluntatem. Sciat charissima paternitas vestra, quod ecclesia nostra Atrebatensis tamdem per Dei gratiam consecuta est multo majorem & ampliorem libertatem quam usque modo habuerit, sigillo & caractere regio confirmatam: cujus rei ut certior esse possitis regii auctentici transcriptum, signatum sigillo nostro vestræ duximus paternitati mittendum.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Philippus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi præsentes pariter & futuri, quod vacante quoquomodo sede Atrebatensi medio tempore capitulum Atrebatense reservabit penes se ad opus episcopi qui substituetur ibidem, omnia regalia & omnes reditus & proventus regalium & quicquid ad episcopum noscitur pertinere: ita quod nos, nec in res, nec in homines episcopi, nec in eorum res pro aliquo quod pertineat ad regalia manum mittemus: & si medio tempore aliquam præbendam vel plures præbendas vacare contigerit, similiter reservabuntur substituendo episcopo, ab ipso conferendæ postmodum, cum ad electionem fuerit perventum. Canonici prædictæ ecclesiæ libere poterunt eligere, non requisita a nobis vel a successoribus nostris licentia eligendi; sed electum suum confirmatum nobis præsentabunt, ut nobis fidelitatem faciat, sicut alii episcopi facere consueverunt. Quia vero R. ipsius ecclesiæ electus & canonici Atrebatenses nos humiliter rogaverunt, ut intuitu Dei, expeditionem & exercitium nostrum ipsi electo & suis successoribus quitaremus, nos amore Dei & ob remedium animæ nostræ ipsi electo & ejus successoribus illud in perpetuum remisimus & quitavimus. Has autem prædictas libertates episcopo & ecclesiæ Atrebatensi in perpetuum concedimus, retenta tamen nobis procuratione nostra quam episcopus Atrebatensis nobis debet singulis annis, si ad locum illum accesserimus. Quod ut perpetuum robur obtineat, sigilli nostri munimine & regii nominis caractere inferius annotato præsentem paginam præcipimus roborari. Actum Parisius an. Incarn. verbi M. CC. III. regni vestro nostri XXV. astantibus in palatio nostro quorum nomina supposita sunt & signa, dapifero nullo, S. Guidonis buticularii, S. Mathæi camerarii, S. Drogonis constabularii nostri, data vacante cancellaria.

INSTRUMENTA ECCLESIÆ AUDOMARENSIS.

I.

Bulla dotationis ecclesiæ Audomarensis.

1560. Pius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. De statu ecclesiarum omnium præsertim cathedralium insignium noviter erectarum prospere & feliciter dirigendo, ad ea libenter intendimus, per quæ illarum conservationi, decori, & venustati ac profectui, & illis præsidentium commoditati, ac aliarum in eis divinis obsequiis vacantium personarum opportunæ subventioni consulatur, & interdum ea quæ a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus super his consulte gesta fuerunt, ex saniori consilio immutamus ac desuper disponimus, prout rerum & temporum ac personarum & regionum qualitatibus diligenter consideratis conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque, sicut accepimus alias, postquam felicis recordationis Paulus papa quartus prædecessor noster, providi vigilisque pastoris more considerans, quod ea pars inferioris Germaniæ, quæ carissimo in Christo filio nostro Philippo Hispaniarum regi catholico hereditario jure etiam tunc subjecta erat, pro tanta oppidorum celeberrimorum frequentia, locorumque suorum multitudine adeo paucas ecclesias cathedrales habebat, ut earum episcopi ea qua opus erat diligentia, tantam animarum multitudinem minime regere poterant; idque quibusdam hoc erat difficilius, quod ipsorum diœcesani linguæ idiomate, institutisque differebant, & quidam eorum etiam ejusmodi privilegia habebant, ut ipsos ad sedem apostolicam non liceret evocare; ita ut nec fidei doctrina, & pie vivendi præceptis commode instrui, nec si quid deliquissent facile corrigi ab episcopis suis possent, ad ipsos vero episcopos visitandos, admonendos & in officio continendos, nulla in tota illa regione ecclesia metropolitana, sed archiepiscopi extra fines ipsius ditionis existentes, propter multa & varia impedimenta nulli suffraganeis suis usui jampridem erant, & propter assiduas insidias, dolos, pestiferasque doctrinas populorum, hæreticorum & schismaticorum, a quibus eadem regio omni fere ex parte cincta atque obsessa erat, catholica illic fides & animarum salus in maximo discrimine & periculo versabatur. Iis & aliis gravibus causis impulsus, volens etiam ipsius Philippi regis precibus annuere, tantoque pio ejus desiderio satisfacere, habita sicut rei magnitudo postulabat cum fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione matura, de eorum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine Cameracensem, Trajectensem, Atrebatensem & Tornacensem ecclesias, civitates & diœceses a Remensi & Coloniensi provinciis, quibus tunc erant metropolitico jure subjectæ, ac Mechliniense, Iperense, Audomarense, & diversa alia tunc expressa

oppida insignia dictæ regionis a sua quoque diœcesi & provincia, necnon ab ecclesia Morinensi, etiam parieni diœcesis Morinensis, quæ in Arthesiæ & Flandriæ comitatibus, ditionis dicti Philippi regis erat, cum omnibus & singulis suis terminis, territoriis, cleris, populis, personis, monasteriis & piis locis, beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus & quorumvis ordinum regularibus perpetuo segregaverat, diviserat & separaverat, necnon Mechliniense, Audomarense, & Iperense & reliqua opplda prædicta sic divisa in civitates; Cameracensem vero ac Trajectensem tunc episcopales sedes, ac olim collegiatam S. Rumoldi Mechliniensem ecclesias in metropolitanas, ac olim monasterii S. Martini Iperensis ordinis S. Augustini canonicorum regularium, necnon S. Audomari Audomarensis & certas alias aliorum oppidorum in civitates certorum prædictorum ecclesias in cathedrales pro totidem episcopis creandis, qui suæ ecclesiæ præessent, ac Iperensi & Audomarensi ecclesiis & civitatibus prædictis certos districtus per nuncium suum, postmodum ab eo illic mittendum limitandos, pro sua diœcesi perpetuo concesserat; necnon Iperensem Mechliniensi & Audomarensem ecclesias, civitates & diœceses antedictas Cameracensi ecclesiis hujusmodi pro sua provincia subjecerat, singulisque Iperensi & Audomarensi mensis episcopalibus annuum redditum trium millium ducatorum auri de camera ex certis decimis & bonis ac fructibus, redditibus & proventibus ecclesiasticis per dictum nuntium specificandis & repartiendis extunc, prout ex ea die & econtra postquam specificari & repartiri & interim donec specificatio & repartitio hujusmodi facta & effectum sortita forent & non ultra, cuilibet ex prædictis mensis pro earum dote, alium annuum reddirum mille & quingentorum ducatorum similium, per ipsum Philippum regem ex redditibus & proventibus quos ex dicta regione percipiebat, Iperensi & Audomarensi episcopis pro tempore existentibus singulis annis, quousque specificatio & repartitio prædictæ, ac pro ea tantum parte quæ plenarie suum effectum minus sortita foret nec ultra, integre & proportionaliter persolvendum perpetuo applicaverat & appropriaverat: eidemque Philippo regi ejusque successoribus qui pro tempore ejusdem regionis in temporalibus domini essent jus nominandi Romano pontifici personas idoneas, ac alias certis tunc expressis modo & forma qualificatas, ad dictas Iperensem & Audomarensem & alias cathedrales ecclesias sic erectas, tam a primæva erectione hujusmodi, quam quotiescumque illas pro tempore vacare contingeret, eidem prædecessori & Romano pontifici qui pro tempore foret, per eum in archiepiscopos & episcopos, ad nominationem hujusmodi ordinandos in perpetuum reservaverat per quasdam sub plumbo, & deinde per alias suas in forma brevis litteras venerabili fratri nostro tunc suo, Salvatori episcopo Clusino, suo & dictæ sedis in partibus illis nuntio dederat in mandatis ut personas idoneas quæ dictas provincias & diœceses distinguerent & limitarent, ac dotem dictarum ecclesiarum a monasteriis & præposituris sub illis existentibus dismenbrarent, cum potestate in iis necessaria faciendi vice sua deputaret. Dilectus filius noster Antonius S. Romanæ ecclesiæ presbyter, cardinalis Atrebatensis nuncupatus, tunc episcopus Atrebat. & quatuor alii scientia & probitate insignes quos ipse Salvaror episcopus & nuntius, dicto prædecessore interim de medio sublato, vigore seu prætextu mandati & posteriorum litterarum hujusmodi substituerat; licet forsan eorum aliqui de illis personis non essent, quæ ad id canonice subrogari poterant, facta nihilominus per eos diligenti rerum indagine ac omnibus mature pensatis, animadvertendo quod per dismembrationem bonorum hujusmodi, in monasteriis & præposituris prædictis si fieret, cultus monasticus non mediocriter læderetur, ipsa monasteria & præposituras mensis præfatis pro dote suarum ecclesiarum, ad hoc ut episcopi etiam illorum curam provide atque suam propriam perpetuo gererent, potius esse unienda, ac designationes & limitationes provinciarum & diœcesum, divisionesque & distributiones oppidorum & jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum diœcesum commodiores illis quæ per primo dictas litteras statuuntur, necnon constitutiones & assignationes dotum & denique munerum, personarum ac dignitatum, præbendarum, beneficiorum & officiorum, statum quoque & formam in prædictis ecclesiis etiam per hujusmodi dismembrationes, applicationes, suppressiones, translationes, novas institutiones ac alias in universum accommodas rationes habendas censuerint, ac pro majori illorum parte processus serie digestis rebus omnibus firmandos curaverint, & inter alia dictæ ecclesiæ Audomarensi & pro tempore episcopo Audomarensi districtus parochialium ecclesiarum sitarum in archipresbyteratu Civitatensi; sancti Martini in Insula, S. Johannis, S. Margaretæ, S. Dionysii, S. Aldegundis, S. Sepulcri, S. Michaelis; in decanatu de Helfaut Tatinghem, S. Martini extra oppidum, S. Crucis, Longuenesse, Heuringhem, Tilque, Solpruike, Moule, Serque, Helfaut, Esk, Bilk; in decanatu Ariensi, S. Petri, Lambres, Isberghe, Molinghem, Norren, Blessi, S. Hilarii & Cottenes Wittrenesf, S. Martini de Hesdinferr, Marconne & Grigni; in decanatu Lilleriensi, parochia Lilleriensis, Chocques, S. Venantii & S. Floricii, Burbur, Garbek, Robecque, Gonnehem, Ham; in decanatu d'Arques, Hallines, Arques, Renecure, Werdrecque, Dringham, S. Martini Ariensis, Raquinghem, Cohem, Rincq, Wizerne, Wilque, Blendecque; in decanatu de Marck, S. Folquini ecclesia, S. Audomari ecclesia & capella, Audrewick, Zukerche, S. Nicolai in Angulo, Nortkerke, S. Mariæ ecclesia; in decanatu Minoris villæ, parochia Minoris villæ, Novum Berguinum, Gorgue, Estaires, Haveskerk Thiennes, Sarcus, Blaringhem, Borsinghem, Tilia, Emblinghem; in decanatu de Bourbourg, parochia de Bourbourg, S. Georgii, Gravelinghen, Craywilbron, Capelle, Broukloe, S. Petri in Broaco Millan, Merquehem, Dreghem, Lobergue, Wulferding, Wates, Goatre, Rouclrorle, Linclre, Marlroghem, Nieuwerlet, Boulizelle, Suittemplum, Pirgham, Spicker, Mardique Suiticapella; in decanatu Casselensi, Volcrinchove, Bavinchove, Liederzelle, Brouclezelle, Robecque, Calonne, Peghers, Walle, Pruzene, Oordwiele, pro sua diœcesi designaverunt, prout in illis ac singulis litteris prædictis seu aliis scripturis desuper confectis plenius continentur. Nos qui dudum inter alia voluimus quod semper in unionibus commissio fieret ad partes vocatis quorum interest, cumque nuper cathedralem ecclesiam Morinensem certo tunc expresso modo pastoris solatio destitutam, ac sedem illius episcopalem & in eis omnia & singula episcopalia jura & cathedralis ecclesiæ insignia, pro eo quod alias per conditiones pacis inter claræ memoriæ Henricum Francorum & præfatum Philippum reges firmatæ, sub dictæ sedis beneplacito decretum fuerat, quod civitas Morinensis tunc solo æquata non restauraretur, sed illius ecclesia & diœcesis præfatæ, ac beneficia, beneficiorum collationes & proventus in duas partes dividerentur, quarum altera Franciæ, altera vero inferioris Germaniæ esset, penitus suppressimus & extinximus, & diœcesim Morinensem ac omnia & singula sub ea in decreto prædicto comprehensa, in duas partes, quarum una Franciæ, altera vero inferioris Germaniæ juxta dictum decretum, & ulterius illam diœcesis Morinensis partem in inferiori Germania hujusmodi existentem in bonis, censibus, feudis, decimis aliisque proventibus sub ea comprehensis, qui

valorem annuum duorum millium ducatorum auri de camera secundum communem æstimationem constituunt, in duas alias æquales partes & duas alias diœceses divisimus & separavimus, ac Iprensi unam, Audomarensi vero ecclesiæ ac mensis episcopalibus reliquam, partes & diœceses subdivisas hujusmodi pro sua quaque diœcesi & parte dotis perpetuo applicavimus, & insuper monasterium Watinense ord. S. Augustini Audomarensis diœcesis, cum primum illud vacaret, dictæ mensæ Audomarensi, sub certis modo & forma tunc expressis etiam perpetuo univimus, attendentes quod si priscis temporibus dum dicti populi sensim accrescebant de novis ecclesiis cathedralibus optimisque præsulibus opportuno tempore prospectum fuisset, profecto tot perniciosa hæresium dogmata quibus religio christiana passim laceratur & affligitur, haud ita violenter invaluissent. Nunc autem cum ad illa arcenda & exstirpanda ac simul populos ipsos in sinceritate fidei constituendos, dictus prædecessor nulla alia æque opportuna remedia potuerit adhibere quam supradicta, ut ea juxta cordis sui atque nostri desiderium promptos & fœlices sortiantur effectus, etiam nostri ministerii partes præmissis adjicere, & illa omnibus quibus possumus rationibus juvare & promovere volentes, necnon mensæ episcopalis Audomarensis, ac archidiaconatus & pœnitentiariæ erigendæ ac eis applicandorum bonorum & aliorum infra scriptorum fructuum, redituum & proventuum veros annuos valores, ac singularum litterarum, processuum & scripturarum prædictarum veriores tenores ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, continuis etiam hortationibus dicti Philippi regis id pro salute dictorum populorum enixe prosequentis excitati, motu proprio & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, divisionibus, limitationibus & distributionibus subdelegatorum hujusmodi in dictis processibus specificatis, tanquam in melius reformatis inhærendo, ac priores litteras hujusmodi quoad infra scripta immutando, omnia & singula oppida, castra, villas, loca, jurisdictiones, districtus & jura in posteriori designatione subdelegatorum hujusmodi comprehensa, cum toto eorum districtu ac universis eorum castris, locis, ecclesiis, monasteriis, collegiis, parochialibus capellis, officiis sæcularibus & regularibus, aliisque personis ac populis, ceterisque sub eis comprehensis præfatæ ecclesiæ Audomarensi juxta posteriorem designationem hujusmodi, auctoritate apostolica tenore præsentium perpetuo concedimus & assignamus, necnon quæ tempore erectionis ecclesiæ Audomarensis in cathedralem hujusmodi dignitas inibi principalis erat, & cujus fructus, redditus & proventus mille ducatorum auri de camera secundum communem existimationem valorem annuum non excedunt, ad præsens per obitum illius ultimi possessoris extra Romanam curiam defuncti, aut alias quovis modo & ex alterius cujuscumque persona, seu per liberam resignationem cujusvis de illa in Romana curia vel extra eam etiam coram notario publico & testibus sponte factam, aut constitutionem piæ memoriæ Johannis PP. XXII. & prædecessoris nostri, quæ incipit *Execrabilis* vel assecutionem alterius beneficii ecclesiastici quavis auctoritate collati vacet, etiamsi tanto tempore vacaverit quod ejus collatio juxta Lateranensis statuta concilii ad sedem apostolicam præfatam legitime devoluta, illaque dispositioni apostolicæ specialiter vel generaliter reservata existat, & ad illam consueverit quis per electionem assumi, eique cura etiam jurisdictionalis immineat animarum, super ea quoque inter aliquos lis cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa; præposituram præfatam Audomarensem ac qui pro parte dicti Philippi regis juxta conditiones prædictas relicti sunt * cum primum illos per cessum vel decessum illorum nunc obtinentium

* canonicatus.

etiam apud sedem apostolicam prædictam, aut alio quovis modo & ex quotumcumque personis, etiam in aliquo ex mensibus in quibus vacantium beneficiorum dispositio nobis aut Romano pontifici pro tempore existenti per constitutiones apostolicas vel cancellariæ apostolicæ regulas vel litteras alternarivarum, seu alia privilegia & indulta reservata existit, seu fuerit, simul vel successive vacare contigerit, etiamsi actu nunc, ut præfertur, vacent ac tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranensis statuta concilii ad sedem apostolicam legitime devoluta, illique dispositioni apostolicæ specialiter vel generaliter reservati existant, & similiter ad illos ac præposituram hujusmodi consueverit quis per electionem assumi, eisque cura etiam jurisdictionalis immineat animarum super eis quoque inter aliquos lis cujus statum etiam præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa. Pœnitentiariam dignitatem inibi, non tamen post pontificalem majorem, necnon quos archidiaconus Artesiæ in ecclesia Morinensi hujusmodi obtinet, ac aliam & alios canonicatus & præbendas ejusdem Morinensis ecclesiæ, ecclesiarum proventus supprimimus & extinguimus, ac ex dicta ecclesia Morinensi archidiaconatum Artesiæ etiam dignitatem inibi, non tamen post pontificalem majorem, necnon septem ex quindecim capellaniis ipsius ecclesiæ Morinensis per præfatos subdelegatos specificatas, & pro parte dicti Philippi regis juxta conditiones præmissas relictas quas primo per cessum vel decessum illas obtinentium vel alias simul vel successive vacare contigerit, aut si ad præsens vacent & etiam tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranensis statuta concilii ad sedem apostolicam præfatam, ut præfertur, legitime devoluta, ipsique archidiaconatus & capellaniæ eidem dispositioni apostolicæ specialiter vel generaliter reservati existant. Et similiter * ad dictum archidiaconatum consueverit quis electione assumi, eique cura etiam jurisdictionalis immineat animarum, super eo quoque & dictis capellaniis inter aliquos lis cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa; ad ecclesiam Audomarensem hujusmodi pro uno archidiacono & totidem capellanis in eadem ecclesia Audomarensi transferimus; ac in ea unum archipresbyteratum Civitatensem pro uno archipresbytero, qui curam rectorum parochialium ecclesiarum & verbi Dei ac sacramentorum per civitatem, ac unam pœnitentiariam diœcesanam nuncupandas dignitates inibi non tamen post pontificalem majores pro uno pœnitentiario diœcesano nuncupandis, qui curam conscientiarum populi per diœcesim Audomarensem habeat, perpetuo erigimus & instituimus, nec non canonicatum & præbendam dictæ ecclesiæ Audomarensis quos episcopus Morinensis pro tempore existens inibi obtinebat, & quorum fructus, redditus & proventus centum & septuaginta ducatorum auri de camera secundum communem existimationem valorem annuum, ut etiam accepimus, non excedunt, illos quibus opus sit a mensa episcopali Morinensi hujusmodi dismembrando, mensæ episcopali Audomarensi perpetuo unimus, adnectimus, & incorporamus. Ita quod episcopus Audomarensis præfatus illorum ratione persona capitularis, ac vere auctoritatem & præeminentiam, etiam in capitulo suo supra decanum & canonicos habere debeat, licet sibi corporalem possessionem canonicatus & præbendæ hujusmodi vigore præsentium propria auctoritate apprehendere & perpetuo retinere, illorumque fructus, redditus & proventus prædictos in suos & suæ mensæ hujusmodi usus & utilitatem convertere, cujusvis licentia desuper minime requisita. Et ulterius eidem mensæ episcopali Audomarensi pro sua dote, bona suppressa præposituræ ecclesiæ Audomarensis hujusmodi cum illius præbenda quorum fructus, redditus & proventus mille ducatorum similium secundum eandem existimationem valorem annuum, ut similiter

* scilicet si.

accepimus, non excedunt, necnon archidiaconatui A Artesiæ cujus proprietates & fructus per hujusmodi conditiones imminuti remanent, medietatem bonorum & proventuum cujusdam præbendæ ecclesiæ Morinensis præfatæ per ipsas conditiones relictorum, & eandem præbendam ad hunc effectum quoties opus sit, ex nunc prout ex tunc, & econtra supprimendo; ac pœnitentiariæ erectæ hujusmodi medietatem bonorum & proventuum pœnitentiariæ: ac novem canonicatibus & novem præbendis graduatis affectis infrascriptis, bona & proventus inter se æquis portionibus dividendo canonicatuum & præbendarum ecclesiæ Morinensis suppressorum hujusmodi, similiter ex nunc prout ex tunc, & econtra pro dotis nomine perpetuo applicamus & appropriamus. Necnon eidem episcopo Audomarensi illas ipsas quas episcopus Morinensis pro B tempore existens in eadem ecclesia, civitate & diœcesi Audomarensi, prout sibi per divisionem hujusmodi contingit, & insuper ipsi episcopo Audomarensi quas præpositus ecclesiæ S. Audomari & abbas seu etiam præpositus Watinensis hujusmodi olim quomodolibet habebant, collationem, provisionem, confirmationem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem, & quamcumque aliam dispositionem omnium singulorum prioratuum, dignitatum, personatuum & exceptis infrascriptis affectis canonicatuum & præbendarum, administrationum & officiorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura, secularium & quorumvis ordinum regularium per eum & futuros præsules Audomarenses, vel alium seu alios eorum nominibus libere faciendas etiam perpetuo reservamus, conce- C dimus & assignamus. Et ut ipse episcopus suam ecclesiam personis eruditis & ad jurisdictionem inibi exercendam, ceteraque munera ecclesiastica obeunda idoneis, debite instructam jugiterque decoratam habeat perpetuo; statuimus & ordinamus quod de viginti octo canonicatibus & præbendis dictæ ecclesiæ Audomarensis, novem canonicatus & præbendæ quos primo per cessum etiam ex causa permutationis vel decessum, non tamen per obitum apud sedem antedictam aut alias vacare contigerit, vel etiamsi actu nunc quovismodo vacent, & dispositioni apostolicæ specialiter vel particulariter reservati, affecti ac sacerdotales existant, & super eis etiam inter aliquos lis cujus similiter statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa: tribus magistris aut licen- D tiatis in theologia, & tribus doctoribus decretorum seu in eis licentiatis, & tribus nobilibus ejusdem diœcesis etiam in jure vel theologia saltem gradu licentiaturæ in famosa quapiam universitate studii generalis, secundum tenorem primo dictarum litterarum promotis, ordine præmisso servato in perpetuum in eadem ecclesia Audomarensi concedi & assignari debeant; quodque ad sex priores tam nobiles quam non nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos vero tres canonicatus & tres præbendas ex reliquis novem canonicatibus & præbendis hujusmodi, nulli nisi nobiles & graduati, ut præfertur, assumi possint, ac omnes & singuli ratione suarum præbendarum hujusmodi consilium & operam in negotio ecclesiæ & religionis ceterisque difficultatibus pro tempore E emergentibus, quoties ab episcopo suo requisiti fuerint, tam conjunctim quam divisim præstare teneantur. Et archidiaconus nisi præbenda archidiaconatui suo annexa sit, necnon archipresbyter & pœnitentiarius præfati, ex dictis novem graduatis ad nominationem dicti episcopi Audomarensis assumi & omnium primi vacaturos novem canonicatus & præbendas affectos hujusmodi, ordine in dicta designatione expresse servato consequi debeant. Et ut de viris spectatæ doctrinæ ac probitatis ad ædificationem ecclesiæ & civitatis prospiciatur, quod ipsi novem canonicatus & præbendæ hac prima vice per episcopum dumtaxat, & deinde quoties futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem episcopi & aliorum graduatorum prædictorum superstitum per eos conferantur & in hujusmodi electione suffragium episcopi non plus juris seu momenti quam cujusvis graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc episcopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat, quodque posthac ipsi novem canonicatus & novem præbendæ affecti hujusmodi, sub nullis specialibus vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in corpore juris clausis, necnon expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando & alias disponendo, primariis precibus aut aliis gratiis præventivis per nos aut Romanos pontifices pro tempore existentes, ad dictam sedem apostolicam vel illius legatos etiam consideratione, contemplatione vel intuitu, aut ad instantiam Imperatoris, Regum, ducum aut aliorum principum ac sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgenti pro tempore factis & concessis comprehendantur, nec etiam tanquam vacantes apud sedem apostolicam præfatam aut ulla alia ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem etiam causa permutationis apud sedem eandem pro tempore occurrente per Romanum pontificem, aut sedem eandem, de illis provideri aut alias quoquomodo de illis disponi possit, sed forma electionis præmissa omni tempore servari, nullaque causa infringi debeat, ut que unus ex novem canonicis præfatis magister seu licentiatus in Theologia & alter decretorum doctor seu licentiatus, seniores ratione suarum præbendarum facultatem habeant visitandi per universam diœcesim Audomarensem, quoties ab episcopo Audomarensi, ceteri vero canonici graduati prædicti quandocumque requisiti fuerint illis assistere teneantur, ac ex reliquis senioribus canonicis prædictis duo in Theologia & unus in jure canonico graduati .... ut præfertur una cum archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad sacros ordines & admittendos ad curas animarum, quacumque auctoritate illi provisi fuerint, neminem nisi idoneum seque personalem residentiam facturum medio juramento promittentem admittendo, quoniam impia hæreticorum studia temporisque malitia viros doctos ab ecclesiis suis diutius abesse non patiuntur. Quod si canonici graduati prædicti, ab ecclesia sua, nisi ab episcopo vel capitulo missi, per duos menses absfuerint integros, suæ præbendæ fructus illius anni amittant & capitulo cedant, ac omnes proventus singularum præbendarum in duas æqualiter partes dividantur, quarum altera pro quotidianis distributionibus his solis qui divinis officiis in choro deservierint & inibi a principio usque ad finem (excepta necessitatis causa) permanserint, ministrari debeat; nec quisquam ulla dispensatione, vel alio privilegio apostolico quacumque causa impetrato vel concesso, sese a residentia hujusmodi eximere possit. Ceterum S. Martini Hesdinfort & sanctorum Marc.... & Orignii alias decanatui Hesdiniensi subjectæ*; deinceps decanatui Ariensi; & aliæ olim decanatui Ariensi subjectæ deinceps decanatui Audomarensi, aut decanatui de Helfaut dictæ diœcesis Audomarensis subjectæ existant. Reliquæ vero ecclesiæ civitatis sub cura dicti archipresbyteri Civitatensis, extra vero eam & in diœcesi Audomarensi, vel sub suis decanatibus seu archipresbyteratibus aliisque jurisdictionibus prout hactenus remaneant; vel meliore modo arbitrio episcopi distribui, ipsorumque decanatuum decani, salva dicti episcopi moderatione, emolumenta hactenus percipi solita percipere possint. Quodque archidiaconus Artesiæ in ipsa ecclesia Audomarensi institutus, post cessum vel decessum præsentis possessoris, talem in diœcesi Audomarensi jurisdictionem, qualis ibidem ab antiquis archidiaconis haberi & exerceri consuevit, obtinere & exercere debeat, districtius inhibentes

*subauditur ecclesiæ.

universis & singulis venerabilibus nostris fratribus archiepisc. & episc. ac dilectis filiis abbatibus, ceterisque locorum ordinariis, ac conventibus, superioribus, & personis, necnon illi vel illis ad quem seu quos præpositura, archidiaconatus, pœnitentiariæ, canonicatus & præbendæ, capellaniarum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum prædictorum collatio, provisio, & quævis alia dispositio communiter vel divisim pertinet; ac cujuscumque dignitatis, status, ordinis & conditionis existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis majoris, aliisque sententiis, censuris & pœnis, necnon privationis omnium dignitatum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum, ac inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, ne de illis vacantibus aut cum vacaverint ut præfertur, cuiquam providere aut alias de illis disponere, seu præmissorum effectus & executionem in aliquo quantumcumque modico impedire, aut molestiam vel injuriam quampiam irrogare quoquomodo præsumant. Decernentes ex nunc plenum jus in præmissa omnino acquisitum esse & super his beneficio regularum de non tollendo jure quæsito ac de annuali & triennali possessores *, necnon privilegiis omnibus quibus diuturni possessores pacifici, quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent, uti, potiri & plenarie gaudere debere, ac novem canonicatus & novem præbendas sic affectos prædictos, per quoscumque etiam prætextu mandatorum de promovendo, nominationum, facultatum, indultorum etiam juxta concordata nationis Germanicæ expectativarum & quarumcumque aliarum gratiarum quoquomodo minime acceptari posse, & quascumque acceptationes, collationes, provisiones, commendas, uniones, annexiones, incorporationes, & alias dispositiones de eisdem aut eorum aliquibus etiam per nos & sedem præfatam quomodolibet factas & faciendas nullius prorsus roboris vel momenti fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri aut etiam coloratum titulum possidendi tribui posse; ac prædictas concessiones, assignationes, suppressiones exstinctiones, dismembrationes, translationem, erectionem, institutionem, unionem, annexionem, incorporationem, applicationem, appropriationem, reservationem, statutum & ordinationem, ceteraque præmissa ac præsentes litteras ex nunc omnimodum effectum sortita esse; & censeri non posse sub quibusvis revocationibus, suspensionibus vel limitationibus similium vel dissimilium concessionum, assignationum translationum, reservationum, unionum, suppressionum, exstinctionum, dismembrationum, appropriationum, applicationum, etiam effectum non sortiarum quæ posthac per nos vel successores nostros, tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad summi apostolatus apicem, quam alias quomodolibet ac cum quibusvis clausulis & directis quocumque tempore fient includi. Sed illis nonobstantibus, in suis vigore, robore, & efficacia persistere, & quoties illa emanabunt toties in pristinum statum restituta & de novo concessa sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ fuisse & esse & fore, ac ipsas præsentes litteras nullo unquam tempore de surreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, seu quopiam alio defectu notarii, aut in jus aut controversiam, quacumque ratione vel causa & instantia, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere; irritum quoque & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, quo circa venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Cameracensi & episcopo Audomarensi ac dilecto filio decano ecclesiæ S. Petri Ariensis Audomarensis diœcesis per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios, ipsas præsentes litteras & in eis contenta, quocumque ubi & quando

* f. possessione.

A opus fuerit, ac quoties pro parte moderni & pro tempore existentis episcopi Audomarensis & aliorum quorum interest & quomodolibet intererit in futurum fuerint requisiti, seu eorum aliquis fuerit requisitus, solemniter publicantes eisque & eorum quilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra episcopum Audomarensem & alios prædictis concessionibus, & assignationibus, unione, adnexione, incorporatione translatione, applicatione, erectione, institutione, reservatione, statuto, ordinatione, ac præsentibus litteris & in eis contentis hujusmodi pacifice frui & gaudere, ac alias litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter conservari: non permittentes illos, seu aliquem illorum desuper per supra dictos, aut alios quoscumque B quomodolibet indebite molestari, contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis servatis processibus, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis, non obstantibus priori voluntate nostra prædicta, necnon Lateranensis concilii novissime celebrati, uniones perpetuas nisi in casibus a jure permissis fieri prohibentis, ac piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de una & concilii generalis de duabus non tamen tribus diebus, aliisque apostolicis constitutionibus & ordinationibus, etiam in corpore juris clausulis, ac alias reservatoriis dictæ cancellariæ apostolicæ regulis, etiam revocatoriis & revocatoriarum innovatoriis, ac in favorem ordinario- C rum & alias in contrarium quomodolibet editis & edendis, necnon singularum ecclesiarum ac monasterii & ordinis Prædicatorum, juramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, conservatoriis aliisque, collatoribus & personis per quoscumque Romanos pontifices etiam prædecessores nostros ac nos & sedem præfatam etiam per viam generalis legis ac statuti perpetui, necnon initi & stipulati contractus seu quasi & alias sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis irritantibusque, & aliis decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione vel ad instantiam supradictorum, & quorumcumque aliorum, & motu, scientia D & potestatis plenitudine similibus, necnon consistorialiter ac alias quomodocumque & qualitercumque, ac quotiescumque, concessis, confirmatis, ac etiam iteratis vicibus innovatis ac concedendis, necnon quibusvis specialibus vel generalibus reservationibus etiam mentalibus, expectativis & aliis gratiis, unionibus & adnexionibus & incorporationibus etiam perpetuis, vel temporalibus, absque consensu coadjutorum, deputationibus, nominationibus citra accessus & regressus, facultatibus, litteris, mandatis, concessionibus & indultis quibuscumque, etiam cum provisionibus & aliis dispositionibus, etiam Cardinalibus, ac etiam viris antiquis & descriptis familiaribus, etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum contemplatione vel intuitu, seu E in eorum aut ecclesiarum, monasteriorum, ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, vel etiam in nullius favorem, aut ob remunerationem laborum nobis & sedi præfatæ impensorum, aut in recompensam jurium cessorum vel ablatorum aut alias quomodolibet, ac etiam motu proprio, ac ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine similibus, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacibus & insolitis clausulis etiam attestativis mentis nostræ, de illis non revocandis aut suspendendis irritantibus, & aliis decretis in genere vel specie, de præpositura, pœnitentiaria ac capellaniis, canonicatibus & præbendis & aliis beneficiis hujusmodi concessis hactenus & in posterum concedendis quos & quas illorumque omnium vim & effectum quoad hæc

omnino suspendimus, & in præpositura, pœnitentiaria ac capellaniis, canonicatibus & præbendis & aliis beneficiis hujusmodi effectum sortiri, aut locum sibi vendicare non posse neque debere decernimus, illisque ac statutis, privilegiis, indultis & litteris supradictis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque toties tenoribus specialis, specifica, individua & expressa ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expresse habenda aut aliqua alia requisita forma ad hoc servanda foret, etiamsi talia & multa sint quæ sub clausula implicitæ derogationis latissime extendenda in supplicatione apposita non intelligantur, aut alias comprehendantur; tenores hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus contrariis quibuscumque: aut si aliqui in dicta ecclesia Audomorensi in canonicos sint recepti vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de canonicatibus & præbendis ac dignitatibus, Audomarensis & Morinensis ecclesiarum prædictarum, ac hujusmodi specialès vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales, dictæ sedis vel legatorum ejus litteras impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum vel alias quomodolibet sit promissum, quas quidem litteras & processus habitos per easdem, ac inde secuta quæcumque ad archidiaconatum, præposituram, pœnitentiatiam, canonicatus & præbendas & capellanias hujusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem canonicatuum & præbendarum ac dignitatum & beneficiorum aliorum * generari, & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis & litteris apostolicis generalibus vel specialibus, quocumque tenore existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcumque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, assignationis, suppressionis, exstinctionis, translationis, erectionis, institutionis, unionis, annexionis, incorporationis, applicationis, appropriationis, reservationis, statuti, ordinationis, inhibitionis, decreti, mandati, suspensionis, derogationis, & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, quinto idus Martii pontificatus nostri anno secundo *. Subscriptus Fredericus cardinalis Cesius, Ce. Glorierius *& inferius*, A. de Alexiis. *A tergo registrata*, apud Cæsarem secretarium.

* *f. subaud.* præjudicium.

* primo.

Collatione facta per nos Robertum le Pippre & Oliverium de Latre presbyteros, publicos sacra auctoritate apostolica notarios, concordat præsens copia de verbo ad verbum cum litteris seu bullis originalibus, sub plumbo filis sericeis rubei croceique coloris jampridem sigillatis, sanis & integris, non vitiatis non cancellatis, neque in aliqua sui parte suspectis, sed omni prorsus vitio & suspicione carentibus, hac die vigesima quarta mensis Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio Testibus &c.

II.

Charta fundationis S. Bertini.

Mir. c. 3. donationum piarum. & notit. ecclef. Belgii c. 5. pag. 7.

DOmmis sanctis presbyteris Bertino, Momoleno, Ebertrando, ego in Dei nomine Adroaldus, sana mente, sanoque consilio integræ deliberationis, prout mundana peccata abstergere Dominus dignetur, dono vobis omnem rem portionis hereditatis meæ in pago Tarvanense, quam domino patri Audomaro apostolico viro ad xenodochium suum ædificandum dare voluimus, sed ipse salubre consilium nobis donavit, ut ipsam rem vobis delegarem, ut ibi monasterium in honore Petri principis apostolorum construere debeatis, ad conversandum monachis, ubi beati pauperes spiritu & domestici fidei adjuvari debeant, quorum voces quotidie ad aures Domini personare noscantur, quorum petitiones audit & implet. Propterea vobis in Christo patribus dono per hanc epistolam donationis in pago Tarvanensi villam proprietatis meæ nuncupatam Sithiu super fluvium Agnione *, cum omni merito suo, vel adjacentiis seu aspicientiis ipsius villæ. Hæc sunt, villa Magnigeloca, Vinciaco, Tatinga, villa Amreio, Masto, Fabricinio, Lonsantavas, & Adfondenis, seu Malros, Alciaco, Lauriadiaca, villa Franciliaco cum omni merito eorum, cum domibus, ædificiis, pascuis, terris cultis, & incultis, mansiones cum silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, seu farinariis, mancipiis, accolabus, greges cum pastoribus, mobilibus & immobilibus, vel quibuslibet ædificiis. Hæc omnia vobis ad integrum trado atque transfirmo, ut hereditate teneatis atque possideatis, & quibus volueritis ad possidendum relinquatis. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si ego, aut unus de heredibus meis, vel qualibet opposita persona contra hanc donationem venire cogitaverit ullo nunquam tempore, in præsentia iram Dei incurrat & sancti Petri offensam, & insuper fisco cogente auri libras XV. argenti pondo XXX. coactus exsolvat, & quod repetit non valeat evendicare. Et ut hæc donatio omnibus temporibus firmissima sit, manu nostra roboravimus, & qui signarent aut subscriberent ad præsens rogavimus. Facta donatio VIII. idus Septembris anno XI. regni domini nostri Clodovei Regis. Actum Ascio * villa dominica publice coram strenuis viris, quorum nomina cum subscriptionibus, vel signaculis subter tenentur inserta. Signavi ego Adroaldus hanc donationem a me factam in Christi nomine peccator. Audomarus nomine absque opere episcopus pro testimonio, ego Agolphus presbyter, ego Ingobertus presbyter. Signum Chuneberti graphionis, S. Laudeberti, S. Maurilionis, S. Baboni, & aliorum.

* *Aa.*

* Aix *locus in morinis Pernas inter & oppidum S. Pauli.*

III.

Privilegium Caroli-Calvi imperat. ad petitionem Hilduini Sithiensis abbatis concessum.

Ex Chartario S. Bertini. 877.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Carolus ejusdem Dei omnipotentis misericordia Imperator Augustus. Si sanctis locis & eis pro totius ecclesiæ sanctæ statu Deo militantibus, debitam curam & defensionem impendimus, profuturum nobis ad præsentem vitam feliciter transiendam, & futuram Deo opitulante obtinendam, omni modo non dubitamus. Noverint itaque omnes fideles sanctæ Dei ecclesiæ & nostri præsentes atque futuri, quia venerabilis vir Hilduinus abba cœnobii S. Petri quod vocatur Sithiu, ubi corpora sanctorum confessorum Audomari atque Bertini debita quiete fruuntur, celsitudini nostræ frequentissime suggessit eundem sanctum locum rerum suarum diminutione nimium periclitari: memorans Hugonem venerabilem abbatem quondam ordinationem illius sancti loci competentem summa devotione voluisse & cœpisse; sed morte præventum non perfecisse: se vero prædecessoris sui benevolentiæ hæredem humillima devotione ut perficeretur exorare. Nos itaque jam dicti cari nostri Hilduini nuperrime defuncti supplicem devotionem & sinceram erga nos fidem obsequiumque multimodum recolentes, ipsiusque supplicationi in memoratis annuentes decernimus auctoritate imperatoria, ut in monasterio S. Pet.i, ubi B. Bertinus

requiescit, Deo famulantes, ad statum sancti illius loci has res deinceps sine ullius molestia vel diminutione contineant, videlicet ad mansum dominicalem Vallaricia cum sylvis adjacentibus in Vindengaham, Wolangaham, Ciampingaham cum Vinghold, Hilsferod cum Laroruoca & Grevia, Hirnethols, Dakingahem, Gerononberg, cum cæteris adjacentiis, & territoriis carpentariorum quinque inibi jacentibus, & villas has, Wesarinium, Tarvenna, Coicus, Hilkinium, Aldomhen, Gisna, Scala, Tornbodashem, Puptingahem, & in marisco Busingahem, Recia cum sedibus in Furnis, & juxta Merkisa & Loon ad Sentinaim. In Calinontis quoque villa, exceptis his quæ beneficiata fuerant, mansorum medietatem & mancipiorum; vinearum autem duæ partes, mansum indominicatum cum bunariis x. sunt quoque famulis monasterii cxii. hæ villæ deputatæ, Kelinis, Atquinsum, Bringahem, cum territorio in Riuningahem, Siningehem, Okaningahem, & in vetus monasterium piscationem, sicut & antetius. His rebus adjicimus ad victum fratrum villam nomine Hegerbort, cum omni integritate sua, ut olim fuit, exceptis cavallariis tribus. Ad cameram fratrum in vestiario adjicimus Hrokashem cum Westkerca, & cum appenditiis & in Geluvasdastorp ecclesiam & vineas, & mansa xii. cum hominibus. Item in casello ultra Hrenum mansa similiter xii. in Frekena mansa x. cum matre ecclesia & decimam illic ordinatam cum hominibus. In Daventre portu mansa vii. ad portam autem ante fores ecclesiæ vaccariciam cum hortulo, & in Loconessa mansa vii. cum suis appenditiis & mancipiis. Territorium quoque & vineas, quas prædictus abbas Hilduinus ex proprietate sua in pago Vermandensi in loco nuncupato Hebbencurt, ei monasterio pro remedio animæ suæ contulit ad luminaria ipsius ecclesiæ, ubi humatus jacet, confirmamus. Decernimus etiam quæque a tempore præcelsi genitoris nostri collatis* devotorum ad eorum commemorationem celebrandam, eidem sancto loco cartarum legationibus, per easdem confirmatum est, secundum ipsorum delegationem & ecclesiasticam sanctionem, maneant stabilita, & quæ in postmodum eodem tenore Domini Salvatoris addiderit clementia. Statuimus quoque, ut in eodem monasterio numerus lx. monachorum secundum constitutionem Domini genitoris nostri perpetuo tenore servetur: & præpositus cæterique ministeriales nequaquam fiant, nisi ex ipsis fratribus per electionem eorum & consensu abbatis. Habeant igitur omnes res præscriptas imperiali auctoritate roboratas: quatenus eosdem Dei famulos pro nobis ac conjuge vel prole statuque imperii nostri, Domini misericordiam uberius exorare delectet. Et ut hæc auctoritas per omnia tempora inviolabiter conservetur, manu propria subterfirmavimus & annuli nostri impressione insigniri jussimus.

* collata.

Data xii. cal. Julii an. xxxvii. regnante domino Carolo, imperii ejusdem ii. Actum Compendio palatio imperiali die xiv. post mortem præfati abbatis.

IV.

Charta Helecini præpositi pro monasterio S. Audomari facta tempore Balduini episcopi.

Ex MS. eccl. S. Audomari. 1016.

CHartulis ergo facta priorum impressa litteris figurantur, ut posterorum conspectibus & intellectui manifestata declarentur, quia nisi ea quæ ab anterioribus gesta sunt chartis notarentur, successorum mentibus omnimodo oblivioni traderentur. Tali enim re præmonitus, ego Helecinus divina magnificentia assentiente præpositus, comite Balduino præcipiente, chartulam cujusdam traditionis, necnon & commutationis, litteris annotari decensui, ut si quis vesano corde quod absit, in futurum surgeret, & illam commutationem infringere temptaret, saltim si chartulam videret, aut legere audiret, ab effectu pravi affectus desineret. Sane in mense Julii, in eo anno, & in eodem S. Audomari translationis die quo ipsius reliquiæ ad requiem suam cum multo honestatis ut decebat portabantur obsequio, supradictus comes Balduinus quandam villam Odingatun nuncupatam, coram multo adstante clericorum ac monachorum atque laicorum conventu, maxime pro spe pariterque pro redemptione animæ suæ, sancto tradidit Audomaro: deinde statim coram prædicto conventu ego Helecinus, consilio & assensu comitis Balduini cum ipsa supradicta villa Odingatun, contra Walonem quendam nobilem militem, comitatum, id est potestatem vadimoniorum & frædorum & bannorum & telonei & totius districtionis rectitudinem alterius villæ Dalhem nuncupatæ, & terræ Helbodingahem, & omnis terræ ad ipsam villam pertinentis, stabili & inviolabili commutatione in libera præcinctione redemi, cujus præcinctionis metæ ad Dardingahem & ad Rumlaca & ad Kiltaca, & ad Hardbera, & ad Coica sunt terminatæ & separatæ & ut istius commutationis perpetim firmior sit inscriptio, Balduini piissimi comitis sæpe jam dicti manualis signavit confirmatio. Quod ut cunctis Christum colentibus, tam illis quibus adhuc nativitas est negata, quam illis quibus videtur vitalis aura a Deo concessa maneat notum: ego Helecinus dictari rogavi atque decrevi. Actum est hoc in monasterio S. Audomari anno Incarnat. Dominicæ m. xvi. indict. xiv. in vi. idus Junii scilicet in die translationis S. Audomari regnante rege Rodberto & Balduino comite super populum principatum tenente, & Balduino episcopo gubernationem christianitatis faciente.

Excommunicatio Balduini episc. ibi adstantis.

Si quis diabolica jaculatus sagitta istius commutationis confirmationem destruere aut avertere affectaverit: iram & maledictionem omnipotentis Dei, sanctæque Dei genitricis Mariæ & S. Audomari & omnium sanctorum incurrat; & quod boni adoptaverit non adipiscatur. Et post obitum suum in inferno ubi mœror & luctus non deerit, inrecuperabilibus & inextinguibilibus flammis cruciandus descendat. Dicat omnis populus amen. Signum Balduini magni & invictissimi principis, S. Balduini episcopi, S. præpositi Helecini, S. Henfridi abbatis, S. decani Guntfridi, S. Alelmi canonici, S. Burguini, S. Walonis militis a quo comitatus redimebatur, S. Artoldi, S. Helgoti, S. Otgrimi, S. Walteri, S. Frumoldi.

V.

Charta Roberti episcopi Atrebatensis Sithiensi monasterio quatuor altaria concedentis.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Robertus Dei gratia 1123.
Atrebatensis episcopus venerabili fratri Lamberto abbati S. Bertini ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Sacerdotali congruit benevolentiæ eorum qui in sanctæ matris ecclesiæ gremio fide, moribusque proficiunt, sancta studia juvare, piis votis concurrere & maxime eorum qui jugo monasticæ sanctionis humilia colla subdidere. Unde frater reverende abba Lamberte cum a vestra dilectione rogarer, quatenus aliquot altaria de nostra diœcesi monasterio vestro conferrem, quæ fratrum ibidem Deo, sanctisque ejus Bertino, Audomaro, Folcuino, Silvino servientium usibus proficerent, amore ductus vestræ vestrorumque filiorum religionis,

nis, petitionem vestram eo citius, eoque libentius A exaudiendam judicavi, quanto clarius constat, quam ea quæ fidelium oblatione ecclesiæ vestræ collata sunt non in proprietates monachorum, non in turpes usus sæcularium, misera vanitate consumuntur, sed hospitum susceptioni, pauperum mercationi, sufficienti domesticorum amministrationi, honesta & rationabili largitate dispensantur. Hujus igitur rei considerarione, necnon & archidiaconorum nostrorum Drogonis atque Roberti consilio, hæc altaria his nominibus nuncupata Anesin, Werkin, Salomaris, Hantai, cum appenditiis capellis ad refectionem fratrum vobis perpetuo jure possidenda concessi, salvis dumtaxat nostri & archidiaconi ministrorumque nostrorum consuetudinibus, sicut Atrebatensis ecclesiæ canonicis mos exigere cognoscitur. Hoc insuper addito quod vos vestrique successores, nisi præostensa competenti excusatione, celebrandis synodis nostris non omittatis interesse. Quisquis itaque hanc nostram donationem quolibet modo infringere vel violare præsumserit, si non satisfactione congrua delictum suum correxerit, in tremendo examine æternæ districtioni subjaceat. Actum apud Sithiense monasterium anno Dominicæ Incarnat. M. C. XXIII. indict. I. præsentibus idoneis testibus quorum sic nomina subnotantur. S. Roberti episcopi, S. Drogonis archidiaconi, S. Roberti archidiaconi, S. Aliusi * aquicinctensis, S. Bernardi & Hurardi canonicorum, S. Hugonis præpositi Bithuniensis, S. Warneri decani; S. Hugonis diaconi. Ego Baswalo cancellarius subscripsi.

* melius Alvisi.

VI.

Fundatio prioratus de Wulfraimcourt in gratiam monachorum Hamensium.

Ex Chartulario Hamensi. 1084.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Gerardus Morinorum non meis meritis sed sola Dei clementia episcopus, notum fieri volo universis ecclesiæ filiis, quod devotioni ac precibus cujusdam militis Acardi nomine condescendens, altare villæ quæ vulgo dicitur Vulframicurt, ad opus monachorum ecclesiæ Ham in prædicto loco Deo famulantium, liberum omni exactionis debito concedo, exceptis XII. denariis quos annuatim in cœna Domini huic matri ecclesiæ fratres ibidem commorantes persolvent. Aliud quoque altare quod dicitur Altacloca ibidem concedo liberum sub persona. Excommunicatos autem nostros sive pœnitentes non recipiant, oleum cum chrismate a nobis ipsi requirant. Donat etiam Acardus jam prædictus ibi mansionem suam in villa quæ dicitur Sains, cum quarta parte ejusdem villæ ad eum pertinente. Quod si locus præfatus divino munere adeo pullulaverit, ut prior aut abbas ibi constituatur, electio ejus penes eosdem fratres, & capitulum fratrum de Ham pendeat; electus vero episcopo hujus sedis Tarvannensis consecrandus præsentetur, cui debitam subjectionem impendat. Si autem aliquis istud violare præsumpserit, excommunicationi SS. apostolorum Petri & Pauli ac nostræ subjaceat, quoad usque pœnitentia ductus satisfaciat. Factum est hoc anno Incarnat. Dom. M. LXXXIV. indict. VII. tempore Gregorii papæ VII. regnante Philippo Francorum rege, dominante Roberto Flandrensium comite, an. præsulatus Girardi I. præsentibus idoneis testibus. Ego Girardus episcopus subscribo. S. Roretonis archidiaconi, S. Arnulphi archidiaconi, S. Johannis abbatis, S. Girardi abbatis, S. Audoëni abbatis, S. Milonis decani, S. Odonis custodis, S. Raineri, S. Balduini, S. Bernardi, S. Alelmi, S. Roberti vicecomitis, S. Eustachii advocati, S. Mantet, S. Arnulfi, S. Mainardi, S. Hugonis comitis de sancto Paulo, S. Atestii Costard, S. Balduini, S. Eustachii, S. Mainardi.

VII.

Robertus comes Flandriæ confirmat fundationem S. Salvatoris Hamensis.

Ex chartulario Hamensi. 1093.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti amen. Ego Robertus Dei gratia Flandriæ comes, universis Christi fidelibus tam futuris quam præsentibus, notum fieri volo quod nobilis vir Ingelrannus homo meus terrenus, castri Lilleriensis dominus, & nobilis uxor ejus Emma, de consilio, licentia, assensu & voluntate mea propria, cœnobium monachorum construxerunt & ædificaverunt ordini monastico congruum, in loco qui vocatur B Ham, & abbatem in eo ordinari fecerunt, & omnem terram totius territorii dicti loci cultam & incultam; aquas & aquarum piscationem, prata, marescum, nemus, paludes, & palustria, census, redditus, justitias, relevationes & omnia quæ ad præfatam Hamensis villæ possessionem pertinebant, in perpetuam eleemosynam integerrime contulerunt & dederunt, quatenus ordo monasticus sub abbate Deo militans ibidem perpetuo vigeat, atque pro sua salute & mea & præcessoribus successoribusque suis & meis Deum incessanter studeant exorare, concedentes prædictis abbati & monachis, ut homines Hamensis villæ & famuli ipsius ecclesiæ, de omnibus quæ ad vitam vel vestitum suum emerint in Lillerio theloneum non persolvant; statuentes etiam ut homines abbatis & monachorum nusquam vaC dant molere, nisi ad molendina ecclesiæ, & a nullo cogentur ire ad aliorum molendina. Dederunt & concesserunt similiter liberam potestatem, ut si qui suorum hominum, Domino largiente aliquid de suis possessionibus prædictæ ecclesiæ in eleemosynam conferre voluerint, absque omni reclamatione vel contradictione aut impeditione ipsius Ingelranni aut suorum successorum libere id facere poterunt. Præterea ad sustentationem abbatis & monachorum qui ibidem Deo servierint & ut habeant unde hospitalitatis & caritatis suæ necessaria subministrent, dederunt & quandam villam quæ vulgo dicitur Mancquavilla cum omnibus appenditiis & dominatu atque justitia; dederunt etiam terram quæ dicitur * Del Taillits, & quidquid habebant in * terra D de Havelines in terris, sylvis, in aquis & molendinis, in piscationibus & pratis, in censu & redditibus, in justitiis & relevationibus & in omnibus omnino tali modo, quod omnia quæ prænotata sunt per legem & documentum hominum meorum, tam dictus Ingelrannus quam nobilis Emma uxor ejus & Sarra eorum filia & hæres legitima, ad opus dicti monasterii & monachorum ibidem Deo famulantium in manu mea Werpiverunt & a se penitus abdicarunt. Et ego prædictas possessiones & omne dominium libertatem & omnem prorsus justitiam, & quicquid etiam juris habebam seu habere poteram in prædictis quoquomodo, abbati & monachis dicti loci ad opus dicti monasterii dedi, tradidi & deliberavi perpetuo possidenda. Ut autem idem locus & possessiones E dicti monasterii quæ nunc habent & quæ Domino largiente possidebunt & habebunt in meo comitatu quoquomodo, in pace penitus, quiete & summa libertate semper permaneant, ipsius Ingelranni prece concessi pro salute animæ meæ ac prædecessorum successorumque meorum, ut omnis præfatæ ecclesiæ possessio præsens & futura, libera ab omni suorum ac meorum, videlicet Flandriæ comitum seu hominum nostrorum subjectione efficiatur, ut non sit de omnibus qui in ea de cetero quicquam reclamet vel hominem capiat vel bannum aut quamlibet rapinam vel saisinam aut captionem faciat vel loca seu justitiam dicti monasterii vel quacumque ex causa violare, molestare aut perturbare præsumat. Si

* al. de la Taillie.
* al. villa.

forte quilibet famulorum vel hominum ad præfatam ecclesiam appendentium ubi ubi degentium quolibet forefacto interceptus fuerit : nisi sit de homicidio, furto vel latrocinio, ipso actu * probabili & patente nullo modo vel in foro vel alicubi judicium sive præjudicium patiatur ; * si res in præsentia abbatis delata & audita, erit hominum & curiæ abbatis judicio discutienda. Insuper volo & statuo ut nullus successorum meorum, Flandrorum videlicet comitum, seu aliorum quorumcunque, exactionem, talliam, expeditionem, equitationem aut servitium exercitus seu manuperationem, super homines ecclesiæ de cetero habeat, sed tantummodo abbati & ecclesiæ Hamensi in omnibus & non alii subjecti erunt. Homines etiam extranei undecumque advenerint, si alicujus advocationis extiterint, quandiu in terra ecclesiæ commorati fuerint, præter casum capitalem in omnibus abbati & monachis subjacebunt. Si vero milites vel homines qui possessiones suas tenent ubi ubi in meo comitatu quoquomodo de suis possessionibus aliquid in eleemosynam prædictæ ecclesiæ conferre voluerint, absque omni reclamatione vel contradictione aut impeditione libere facere poterunt, in quibus & in omnibus quæ de cetero acquisierunt quoquomodo, omne dominium, libertatem & omnem prorsus justitiam prædicti abbas & monachi ex mea perpetua mera donatione possidebunt & habebunt. Ut autem firmius & securius omnia quæ prædicta sunt in perpetuo maneant, & ne sæpedicta Hamensis ecclesia & monachi de suis personis, famulis, hominibus & temporalibus bonis jam quidem sibi datis seu in futuro dandis aut acquirendis, aliquod detrimentum seu injuriam, cujuslibet oppressione vel inquietudine patiantur, ad preces similiter & instantiam ipsius Ingelranni & nobilis Emmæ uxoris ejus & Sarræ eorum filiæ & heredis, prædictorum advocationem & deffensionem ipsius ecclesiæ, personarum, famulorum, hominum & omnium rerum ad eandem ecclesiam pertinentium, in mea meorumque successorum, comitum videlicet Flandriæ tutela suscepi, quatenus eorum in omnibus advocati & pii contra omnes deffensores existamus, atque eorum beneficiis & orationibus participes simus. Et est sciendum quod advocationem memoratam amore Dei sub hac deliberatione suscepi ut nec mihi nec successoribus meis, comitibus videlicet Flandriæ, eam cuiquam dare liceat, sed ipsi proprie eam sibi retineant ac ne aliquis ejusdem ecclesiæ possessiones, dominium, justitiam aut libertates invadere vel imminuere, usurpare quoquomodo sibi aut vendicare præsumat, solius amoris Domini intuitu, pii in omnibus deffensores & prompti contra omnes adjutores existant. Hujus ergo jure advocationis, prædicti abbas & monachi de Ham cum necesse habuerint, ad nos libere ingredientur, & querimonias suas fidenter exponent, & nos eos tanquam prompti & pii advocati aut deffensores tam ipsos quam eorum ecclesiam, homines, familiam & res eorum deffendere tenebimur & tenemur. Ut autem nos, successores & prædecessores nostri participes simus omnium eleemosynarum ac spiritualium bonorum quæ amodo in prædicta Hamensi ecclesia fient, centum solidos publicæ Flandrensis monetæ eidem ecclesiæ in eleemosynam contradidi singulis annis apud sanctum Audomarum in officio Simonis dispensatoris mei accipiendos quolibet anno duobus terminis. Videlicet quinquaginta solidos in Natali Domini & quinquaginta solidos in Pascha. Præmissa autem omnia & singula sicut sunt prælibata, concedo, statuo & confirmo, abdicans a me & meis successoribus potestatem reclamandi quicquid juris & justitiæ, dominii, exactionis, libertatis, servitii seu etiam exercendi in præmissis ; decernens omnia dictæ ecclesiæ ad præsens concessa, acquisita aut etiam inposterum concedenda vel acquirenda * dictam ecclesiam Hamensem, cum omni prorsus justitia, dominio ac summa libertate, pace & quiete perpetuo possidenda. Advocatione vero memorata amore Dei, ac etiam pro mea meorumque prædecessorum successorumque salute, penes me meosque successores, sicut superius est narratum, solummodo retenta. Ut igitur hæc mei successores sciant, & ejusdem ecclesiæ jura perpetuo inviolata conservent, præsentem paginam inde conscriptam sigilli mei munimine, & testibus subscriptis corroboravi. Acta sunt hæc apud oppidum Broburch anno Dominicæ Incarnationis M. XCIII. Testes Arnulfus S. Audomari præpositus, Manasses comes Gisnensis, Robertus advocatus Bethuniæ, Bernardus de Ballol, Hugo Albiniensis, Galterus Duacensis, Hugo Haveth, Rotbertus Pincerna, Onulfus dapifer Ariæ, Johannes Attrebati, Wenemarus de Isel Oclechin, Elbodo Marescal, ipse Ingelrannus & homines ipsius, Eustachius Scosfles, Johannes Berhe, Gualandus, Hermannus, Sierius, Evrardus, Ardero, Ebroinus, Rotbertus Tervannæ, Helgotus filius Alqueri, Bernardus filius Hildeberti, Clarbaldus Morel, Eustachius Borvine, Wenemerus Sterpels, Tirricus de Rivo, Warinus Ridels.

*al. probabiliter patente. * sed. * f. per.

VIII.

Litteræ Jordani abbatis Carroffensis quibus omne suum jus in Hamenses monachos remittit.

1252.

UNiversis præsentes litteras inspecturis, Jordanus miseratione divina abbas Karoffensis Pictaviensis diœcesis, & ejusdem loci conventus salutem in Domino. Notum facimus quod nos super jure sive consuetudine eligendi abbatem de gremio ecclesiæ nostræ, a conventu Hamensi Morinensis diœcesis, necnon subjectione, obedientia, retenta quadam summa pecuniæ & quibusdam aliis de quibus inter nos & dictos Hamenses quæstio fuerat diutius agitata, absolvimus, quittavimus, & omnino liberavimus abbatem & conventum Hamensem & ipsorum ecclesiam, promittentes juramento interposito, quod super prædictis, ipsos in posterum non inquietabimus, nec aliquid juris in ecclesiam Hamensem, nec ejus bonis reclamabimus : immo ordinationem & compositionem factam inter nos & ipsos auctoritate apostolica confirmatam, fideliter & perpetuo promittimus observare. In cujus rei testimonium præsentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda. Datum mense Aug. an. Dom. M. CC. LII.

IX.

Prima fundatio Clarimarisci, acta in manibus abbatis Dunensis.

Ex Chartulario Clarim. 1136.

EGo THEODERICUS Dei gratia Flandrensis comes, pro remedio animæ meæ & antecessorum meorum duo hovina terræ in Ruholt ecclesiæ de Dunis in perpetuum habenda concessi. Actum est hoc Furnis anno Incarnationis Dom. M. C. XXXVI. his testibus, R. præposito Brugensi, O. præposito Audomarensi. Laïcis, Hiwain de Gandavo, G. Castellano Bergensi, Gozwino de Nova ecclesia, Gerardo de Wlferd.

X.

Confirmatio ejusdem, facta Dunensibus.

Ex eodem Chartulario 1137.

SIcut quotidianis excessibus quotidiana quærenda sunt remedia, ita necessarium videtur, ut si quando divina inspirante largitione aliqua beneficia usibus pauperum Christi contulerimus, ea aliquo munimento in perpetuum valituro quibus collata fuerint, prout possumus, confirmemus. Ea propter ego Theodericus Dei gratia comes Flandriæ donationes

quasdam quas pro remedio peccatorum meorum, ac pro animæ meæ salute, ecclesiæ B. Mariæ de Dunis in Furnensi territorio sitæ, usibus servorum Dei in eadem ecclesia sub monastico habitu degentium tradidi, præsentis paginæ scripto & sigilli mei impressione annotari ac corroborari jussi: ne posterorum meorum negligentia, aut fortasse erga ecclesias Christi minus perspicax sollicitudo, quod pia devotione actum est, subvertere vel sinat vel conetur: donationes autem istæ sunt: ecclesiæ beatæ Mariæ de Dunis in manus domni Fulconis abbatis viri religiosi, c. mensuras terræ in Ruholt super locum qui dicitur Folia, jacentes trado; cc. pariter & L. mensuras quas de me Balduinus de Nepecherche tenuit, & de eo Willelmus, Arnulfi de Majorcha filius, in prædicto Ruholt jacentes, quas Willelmus Baldnino, Balduinus mihi reddidit, in manus abbatis præfatæ ecclesiæ contrado, usibus fratrum prædictæ ecclesiæ in perpetuum profuturas. Signum Mainardi præpositi Ariensis. Signum Ogeri præpositi Truncinienfis. Signum magistri Ulrici, Aloldi canonici S. Audomari, Hugonis Campiavenæ & Hugonis filii ejus, domni Ywani, Gileberti castellani, Willelmi castellani, Tydbaldi de Harlebeka, Balduini de Nepecherche. Trado etiam in manus prædicti abbatis XL. mensuratas citra Loht in parochia Rammescapellæ jacentes, quas comcambio a Gilebetto filio Berwoldi & Adeliza uxore ejus accepi. Signum Rogeri præpositi Brugensis, signum Lidberti decani Brugensis, signum Gileberti castellani, signum Gocewini de Nova ecclesia, signum Idesbaldi & Herberti Riquard pal. & duo filii ejus. Concedo etiam & volo ut domnus Milo episcopus Morinensis meo rogatu, excommunicationis sententia, hanc meæ devotionis traditionem confirmet, ut si quis amodo temerario ausu præter voluntatem fratrum prædictorum, infringere seu mutare præsumpserit, perpetuæ damnationi, donec resipuerit, subjaceat. Et ego Ogerus S. Audomari præpositus ipsius comitis jussu traditionis seriem conscripsi, & sigilli ipsius impressione corroboravi. Actum an. Dom. Incarn. M. C. XXXVII.

Milo episcopus Morinorum præfatas Theoderici comitis donationes confirmavit eodem anno 1137.

XI.

Diploma Stephani regis Angliæ quo Claromarisco donat plurima.

STEPHANUS Dei gratia rex Anglorum, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, comitibus, justitiariis, vicecomitibus, baronibus, ministris & omnibus fidelibus suis totius Angliæ & Normanniæ & Boloniæ salutem. Sciatis me concessisse per requisitionem Mathildis reginæ uxoris meæ, & Eustachii filii mei & pro anima comitis Eustachii, & pro redemptione animarum nostrarum & antecessorum nostrorum, fratribus in Claromaresc. Deo servientibus in Bethlo totam terram cum nemore quæ est inter domum Malgeri & domum Raimundi de Tolsath, sicut via quæ est in nemore dividit, & via Presbyteri: reliquum vero nemoris nostri ad necessitatem eorumdem fratrum & ut suum nutriant & subsidem unum super ripam manentem, ut eos & res eorum per amnem vehat & revehat, & cetera quæ mihi debebat juste servitia eis persolvat, libera & perpetuo jure obtinenda concessi, & ne posteros latere possit sigilli mei impressione confirmavi. Huic autem primæ donationi, interventu domni Bernardi abbatis Clarevallensis, ad valens duas carrugas inter boscum & planum, in valle quæ est adjuncta viæ Presbyteri adjunxi. Et hoc quoque sigilli mei impressione confirmavi, & comiti Flandriæ ad cujus feodum pertinet, hoc idem confirmandum mandavi. Et ne quis hoc temerarius in posterum violare præsumat, episcopo Morinensi, ut idem sigilli sui auctoritate & excommunicationis data sententia confirmet supplicavi. Testibus Roberto de Gandavo cancellario & Willelmo Marter, & Ingelramno de Sai, & Turgisio de Alrincis, & Roberto de Valderi apud Geldeford.

XII.

Diploma Mathildis eadem concedentis.

EGO MATHILDIS Dei gratia Anglorum regina & Boloniæ comitissa & Eustachius filius meus. Utillimum comercium arbitrantes terrenis cœlestia & transitoriis æterna comparare, pro redemptione animarum nostrarum & prædecessorum nostrorum, fratribus in Claromaresch Deo servientibus totam terram cum nemore suo quæ est inter domum Malgeri & domum Raimundi Tolsath sicut via quæ est in nemore dividit & via Presbyteri &c. *ut in diplomate Stephani.* Si quis quoque eis terram in potestate nostra dederit aut vendiderit, liberam concessimus. Actum anno Dom. Incarn. M. C. XLII. ind. V. testibus Bernardo abbate Clarevallis, Waleranno abbate Ursicampi, Henrico abbate de Valcellis, Theoderico abbate de Capella, Milone archidiacono, Johanne abbate B. Mariæ, & Petro abbate S. Wlmari, militibus de Templo Gilleberto de Drusencurth, Ostone de S. Audomaro, Widone de Merem-Feramus, Clarembaldo de Hechot, Symone de Gerardi molendino, Drogone de Sperleke, Thoma de Maresch, Willelmo monacho. 1142.

XIII.

Diploma Stephani regis Angliæ ad abbatiam construendam nonnulla concedentis.

STEPHANUS rex Anglorum episcopo Morinensi, justitiariis vicecomitibus, ministris & omnibus fidelibus suis in comitatu Boloniensi. Sciatis quia concedo Gunfrido abbati de Claromaresch & successoribus ejus in perpetuum, pro redemtione animæ meæ, & Mathildis reginæ uxoris meæ, & Eustachii filii mei, & aliorum puerorum meorum & prædecessorum nostrorum, unam carrucatam terræ ad abbatiam construendam in nemore de Berhlo, juxta aquam quæ appellatur Reche, & juxta villam de Newerlede; quam carrucatam Mathildis uxor mea eis in eleemosynam dedit. Et ne hoc posteros latere possit, sigilli mei impressione confirmo, & subscriptorum attestatione corroboro, Willelmi de Ypra & Roberti de Ver constabularii & Willelmi Marter & Richardi de Luci. Apud Londoniam. ante an. 1148.

XIV.

Diploma Mathildis reginæ eadem concedentis.

MATHILDIS Dei gratia regina Anglorum archiepisc. episcopis, abbatibus, baronibus Angliæ & Normanniæ, & Boloniæ, & universis filiis sanctæ ecclesiæ salutem. Ego Mathildis gratia Dei Anglorum regina & Boloniæ comitissa, & Eustachius filius meus, Gunfrido abbati de Claromaresch & successoribus ejus in perpetuum, unam carrucam ad abbatiam construendam in nemore nostro de Bethlo juxta aquam quæ appellatur Reche & villam dictam Newerlede, pro salute animarum nostrarum & prædecessorum nostrorum concessimus. Hæ * autem primo dono quod est a Manso Malgeri per viam superiorem quæ est in nemore, & viam Presbyteri versus viam Heleeche, & secundo quod est in valle conjuncta viæ Presbyteri quod est duarum carrucarum, tertium adjunximus. Testibus Willelmo de Ypra, Willelmo de Monsterolio, Arnulfo advocato Tarvaniæ, Richardo de Luci, ante an. 1148.

* Huic.

Eustachio de Furnis, Thoma Capellano, Richardo A Boloniæ, Petro clerico, Odone clerico. Apud Boloniam.

X V.

Diploma Mathildis reginæ de abbatia non transferenda.

MATHILDIS Dei gratia regina Anglorum humilis & devota famula Christi abbati & toti conventui de Claromaresch, salutem. Sciat fraternitas vestra notumque idipsum esse volumus tam futuris quam præsentibus, quod dominus meus rex Stephanus, & ego donationem terræ quam vobis contulimus sub conditione abbatiæ inibi construendæ, libere & sine conditione, vos & monasterium vestrum concedimus possidere, ut scilicet de cetero pro pacto aliquo quod antehac nobiscum feceritis, monasterium vestrum a loco in quo nunc est non cogamini transferre. Proinde conventum est nobis a fratribus vestris quod ipsa abbatia ibidem ita sit nostra, quemadmodum si ad donationis locum transferretur. Testibus Thoma Capellano, Eustachio, Richardo de Bolonia, Willelmo de Ypra, Richardo de Luci, Willelmo Martel, Waltero de Lusor & aliis pluribus cum abbate de Boxleia domno Lamberto. Apud Roffam.

X V I.

Diploma Stephani regis, ejusdem argumenti.

STEPHANUS rex Angliæ humilis & devotus famulus Christi Willelmo abbati & toti conventui de Claromaresch, salutem. Sciat fraternitas vestra notumque id ipsum volumus omnibus tam præsentibus quam futuris, quod ego Stephanus rex & Mathildis regina donationem terræ &c. *ut in superiori charta.* Testibus Baldrico, Eustachio, Thoma Capellano, Richardo de Bolonia, Willelmo de Ypra, de Luci, Willelmo Martel, Waltero Lusor & aliis pluribus cum domno abbate de Boxleia Lamberto.

X V I I.

Charta Theoderici comitis de fundatione Clarimarisci.

circa 1153. EGO THEODERICUS Dei gratia Flandrensium marchio, animæ meæ in futurum prævidens, fratribus de Claromaresch donavi c. XXV. mensuras nemoris de Ruholt juxta abbatiam, concedente Sibilla comitissa uxore mea, & Philippo filio meo, præter locum etiam quem ad construendum novum monasterium & habitationem fratrum ego & comitissa concessimus. Quindecim etiam mensuras terræ eisdem fratribus concessi, quas Henricus Castellanus de Brubroch concedente Balduino filio suo donavit in parochia S. Willebrordi juxta mare. Harum autem donationum testes sunt domnus Alanus episcopus Autissiodorensis, domnus Robertus Clarevallis abbas, frater Hosto de Templo, Walterius Castellanus Audomarensis, Rogerus dapifer Waurin, Rogerus Castellanus Cortracensis, Lambertus notarius Brugensis. Donationis autem Henrici de Brubroch. Testes sunt Arnulfus comes Gisnensis, Willelmus miles Audomarensis, Baldewinus Puelens. Hæ autem donationes ut ratæ & inconvulsæ perpetuo permaneant, præsentem paginam sigilli mei impressione signavi.

X V I I I.

Charta Philippi comitis de quibusdam possessionibus & multiplici libertate eidem cœnobio concessis.

EGO PHILIPPUS Dei gratia Flandrensis & Virom. comes. Notum fieri volo omnibus tam futuris quam præsentibus quod abbatiam de Claromaresch quam Th. comes pater meus & Sibilla comitissa mater mea in hæreditate propria fundaverunt & largitione eleemosynarum sublimaverunt, & ipsam abbatiam cujus me advocatum esse contra omnes homines recognosco in mea protectione tuendam suscipio. Ea propter omnes largitiones & eleemosynas quas præ- 1176.
B dictæ ecclesiæ contuli, videlicet, illam partem nemoris mei juxta abbatiam versus novum fossatum, sicut via dividit & omnem Wastinam quam habui in parochia de Lon, a terra Balduini de Ball. & Snelgeri super Ennam usque ad feodum Egerici, & a fossato filiorum Philippi Aringrin usque ad mare, & quicquid in posterum acquirere poterunt super mare, concessi & dedi ecclesiæ de Claromaresch & fratribus ibidem Deo servientibus pro cangio terræ in prato Folquini quam vivarium meum & exclusa occupat, pro nemore versus orientem quod ibi fratres possederant, in eleemosynam perpetuo jure, quiete & libere perpetuo possidenda, & quicquid nemoris mei vel terræ aqua vivarii ipsorum de Ruholt occupaverit similiter in eleemosynam eis dedi. Præterea dedi eisdem fratribus omnes aquas vivariorum meorum quæ inde vel
C aliunde descendunt, vel descendere poterunt, & elevare & exaltare poterunt aquas, & facere fossata & aquæ ductus, & vias in nemore ad commodum suum: ita tamen quod servari debent eclusas vivariorum, & omnes pisces mei erunt & fondus & terra vivariorum. Et sciendum quod nec ego nec alius quisquam ducere vel divertere aquas alicubi poterit, undecumque descendant, nisi ad usus & utilitates prædictorum fratrum. Similiter omnes largitiones, & eleemosynas, & usuarium totius nemoris de Ruholt, quem pater & mater mea eis debebunt: & quicquid barones mei & homines prædictæ ecclesiæ sive in marisco, sive in terris, sive in bosco, sive in villis eis * eleemosynam contulerunt, vel pia liberalitate postmodum sunt daturi. Insuper & loca abbatiæ, & granglam * f. in.
D de Ruholt, & Loo in gravela, cum omnibus appenditiis suis & comitatu universorum & terram Wastinam Lamberti Cok, quæ jacet contigua nemori meo de Ruholt versus orientem, quam de me tenebat in feodum & per manum meam in eleemosynam eis dedit, confirmo & rata atque inconvulsa haberi constituo. Præterea paci & tranquillitati eorum cupiens in posterum providere, statuo firmiter & decerno ne quis ballivorum vel servientium meorum ecclesiæ memoratæ super vecturis, hominibus, vel animalibus suis quoquomodo, quacumque de causa molestus vel injuriosus existat. Quin etiam si ab eis adversum me in aliquo fuerit interceptum, hanc emendam in manu mea mihi soli reservo. Ceterum districte prohibeo ne propter vendirionem nemorum meorum
E fratres prædicti ullatenus impediantur, quin nemore suo ubique incidant & vendant absolute, libere & quiete. Ut igitur hæc omnia rata & inconvulsa permaneant, hominum meorum attestatione, & sigilli mei impressione munire curavi. Horum autem testes sunt Wido castellanus de Bergis, Walterius de Locre, Walterius de Drincham, Walterius de Formesele, Balduinus de Hondescote, Willelmus frater ejus, Hugo de Stenes, Osto de Thienes, Gilbertus de Meren, Eustachius de Erembaldi capella, Hugo frater ejus. Actum anno Dominicæ Incarn. M. C. LXXVI. Apud Berges.

XIX.

Charta Willelmi de Ypra de terra sua apud Lo, quam dedit Claromarisco.

Ex chartario Claromarisci.

SCiant universi tam præsentes quam posteri quod ego Willelmus de Ypra, dedi & concessi in perpetuam eleemosynam pro salute animæ meæ & parentum meorum, Deo & ecclesiæ de Claromaresch, & monachis ibidem Deo servientibus terram quæ fuit Erembaldi Stratin. Eapropter volo quod ecclesia prædicta & monachi teneant illam bene & in pace & libere & quiete. Et ut hæc donatio mea rata & inconcussa in ævum habeatur, sigilli mei impressione confirmo & subscriptorum attestatione B corroboro. Signum Mathildis reginæ Angliæ & * E. filii reginæ Angliæ, & Baldrici de Sigillis & Odonis clerici, & Willelmi Marter, & Eustachii de Ypra, Gill. Maineran, Willelmi Fladebec.

* Eustachii.

X X.

Charta præcedentem donationem confirmans.

WILLELMUS DE YPRA S. comitissæ Flandrensi, & B. Filio suo salutem. Sciatis quia dedi & concessi Deo & ecclesiæ de Claromaresch, & monachis ibidem Deo servientibus pro salute animæ meæ & parentum meorum terram quæ fuit Erembaldi Stratin. Quare precor vos quod benigne illud donum meum eis concedatis & scripto vestro confirmetis. Valete.

XXI.

Charta Sibillæ comitissæ & Balduini filii ejus de eadem donatione.

EGO SIBILLA Dei gratia Flandriæ comitissa & Balduinus filius meus donationem quam Willelmus de Ypra fratribus in Claromaresch Deo servientibus & successoribus eorum in perpetuum pro salute animæ suæ & prædecessorum suorum fecit, terram videlicet Herembaldi Stratin septuaginta quinque mensuras terræ continentem, quam de nobis in feodo habebat sub testimonio curiæ nostræ & D baronum nostrorum, liberam & absolutam & perpetuo habendam pro salute animarum nostrarum & prædecessorum nostrorum concedimus, & ne posteros latere possit, vel ne quis hoc temerarius violare præsumpserit, sigilli nostri impressione signamus & munimus, testibus Rogero præposito Brugensi, Gerardo præposito de S. Audomaro, Ogerio notario, Aloldo de Furnis, Henrico castellano de Broburch, Rassonensi de Graven.

XXII.

Charta Milonis primi episcopi Tarvanensis de eadem.

EGO MILO Dei gratia Morinorum episcopus de necessitatibus pauperum Christi ac si de propriis sollicitus, negotia eorum quæ coram me acta vel recognita sunt, memoriæ mandare & sigilli mei impressione munire curavi: ne si vetustate temporis subrepat oblivio, adversus innocentes insurgat conspiratio, & quæ multo labore ac sumtu sunt acquisita pravorum hominum distrahantur versutia. Willelmus itaque de Ypra pro salute animæ suæ ac prædecessorum suorum, ecclesiæ B. Mariæ de Claromaresch quandam terram in parochia Loensi quam quondam Erembaldus Stratin de ipso Willelmo censualem tenuerat per manum Sibillæ comitissæ Flandrensium & A filii sui Baldewini tunc comitis liberam & absolutam in eleemosynam dedit.... testibus Godescalco abbate de Liskes, Drogone abbate de S. Augustino, Philippo & Milone archidiaconis, Erembaldo decano, Johanne Huphchen Balduino Bacon & Eustachio canonicis, Arnulpho advocato, Walone de Coienez, Walone de Cokerelbusc, Clarembaldo de Streges.

XXIII.

Charta electionis Jacobi de Mintke in abbatem Clarimaresci.

PAteat universis præsentes litteras inspecturis quod nos fratres Lambertus de Dunis & Johannes de Laude Cisterciensis ordinis monasteriorum dicti abbates an. 1345 feria tertia ante festum S. Martini hyemalis, quæ fuit octava dies mensis Novembris, recepta commissione a reverendo in Christo patre domino abbate Clarævallensi de creando abbate in abbatia de Claromarisco filia sua, per mortem piæ memoriæ domini Pauli olim abbatis dicti loci pastoris solatio viduata, & certa electionis die assignata conventui, ubi omnes convocati fuerunt, qui dictæ electioni interesse poterant & debebant, accessimus personaliter ad dictum locum de Claromarisco, & convocato conventu dicti loci in capitulum ad sonum campanæ, ut moris est, nos ipsum capitulum intravimus, commissionemque nostram prædictam legi fecimus in audientia omnium, qua perlecta, proponi fecimus verbum Dei, post hæc per priorem C nominari fecimus electores secundum continentiam Clementinæ, qui electores tanquam idonei per nos confirmati, onere electionis in seipsos suscepto, invocata prius Spiritus sancti gratia, secesserunt in partem & Deum habentes præ oculis, omnes unanimiter, nemine dispensante dominum Jacobum de Mintke tunc portarium dicti monasterii in abbatem suum una voce & unanimiter elegerunt, petentes a nobis cum instantia electum suum confirmari. Nos autem dictam electionem nobis præsentatam diligenter examinavimus tam in materia quam in forma, & quia nihil reperimus per quod inficiari poterat vel infringi, idcirco nos abbates prædicti auctoritate R. in Christo patris nostri prædicti, electionem prædictam approbavimus, & electum confirmavimus in abbatem, curam temporalium & spiritualium sibi per traditionem sigillorum firmiter injungendo, & ipsum investiendo de eisdem cum installatione in ecclesia, & aliis solemnitatibus in ordine nostro fieri consuetis. 1345.

Posthæc eodem die, ut mandatum capituli de assignandis inventoriis futuris abbatibus servaremus ad unguem, convocavimus ad nostram præsentiam omnes seniores monasterii, & alios per quos poteramus de ipsius status veritate clarius informari, & ipsum statum diligenter discussum invenimus talem esse, & eidem abbati de novo creato assignavimus in hunc modum. Receperant enim a Nativitate Domini 1344. usque ad diem electionis prædictæ. Summa totalis, duo millia septingentæ duodecim libræ, decem & novem solidi, quinque denarii cum obolo & pita.

E Expensæ per idem tempus summa totalis 2709. libræ, 18. solidi, 2. denarii * supererant receptæ expensas sexaginta solidis 15. denariis & pita, & in tantum decrescit debitum domus, quod remansit in nativitate Domini prædicta ducentæ quadraginta octo libræ, decem & novem solidi, tres denarii: nunc vero manet universale debitum 245. lib. 18. sol. præter tres pitas

* *f. superabant.*

Pensiones pecuniariæ debitæ illis qui emerunt 217. lib. item decem agni aurei valent sex libras.

Item pensiones consiliatorum, medicorum & chirurgorum triginta sex libræ & decem solidi.

Item pensiones in rebus. Primo in pane centum

viginti & duodecim raseriæ bladi cum dimidia valent in pecunia 66. 5. A

Item in porcis . 112. sol.

Item in cervisia æstimata ad pecuniam 27. 3. 3.

Item in duabus pisis butyri 6. l.

Item in una pisa & dimidia casei 45. sol.

Item in septem quarteriis pisorum 23. sol.

Item in decem quarteriis avenæ 10. sol.

Item in sexaginta quatuor raseriis bladi & dimidia 32. 5.

Item in trecentis Halecibus 12. sol.

Item in lignis combustibilibus 18. l.

Item in turbonibus. 20. s.

Summa omnium pensarum in rebus 160. 15. 3.

Item in assignamentis 57. 10. de quibus sunt supra domum de Brugis 40. lib. & super diversis terris 17. 10. B

Summa omnium pensionum tam in pecunia quam in rebus & assignamentis 477. 15. 3.

Inventorium mobilium.

Oves per universum 3696.

Item animalia cornuta in universo 307.

Item jumenta & equi trahentes 133.

Equi ad equitandum undecim.

Alia minora non posuimus in numerum, sed commisimus gubernantium fidelitati, in quorum omnium testimonium nos abbates prædicti sigilla nostra præsentibus his duximus apponenda. Datum anno & die quibus supra.

XXIV.

Charta fundationis B. Mariæ de Ravensberga ordinis Cisterciensis diœcesis Audomarensis. C

Ex autographo. circa 1191. CHristiana Dei permissione domina de Ravensberga, universis hanc paginam inspecturis in perpetuum. Notum sit tam præsentibus quam futuris, quod ego habens quandam mansionem quæ dicitur Outhof sitam in parochia de Markinggehem, pro remedio animæ meæ, & antecessorum meorum, bona voluntate & prompto animo, dedi eam in perpetuam eleemosynam sanctimonialibus Deo & B. Mariæ in prædicta mansione servientibus, & servituris sub habitu Cisterciensis ordinis, cum terra quæ dicitur Outhofland eidem mansioni contigua, cum subsidibus in eadem terra manentibus; & tres mensuras terræ allodii prædictæ terræ contiguas, & molendinum, & triginta mensuraras terræ, quas emi a Riquardo juniore de Furnis, & marcham supra quinque mensuras terræ ita dictas, Metmed, Dutmed, in Flissingem Westdilf, Scleda in Houthawa. Ad hæc pisam butiri supra quinque mensuras terræ in parochia de Aldenberg, quæ jacet ex orientali parte viæ quæ vocatur Silinga; necnon & octo mensuras mori, ad fodiendas turbas, qui vocatur Vienecornemec. Ad construendum monasterium in quo sanctimoniales prædictæ commorabuntur: & ad hæc contuli ad usus capellani ibidem servituri centum solidos de redditibus meis in Sclipes, quos Agatha vidua Erlebaldi de Willekini capella, & heredes sui annuatim solvere tenentur. Ut autem hæc donatio vel eleemosyna firma & inconvulsa in perpetuum habeatur, præsentem scribi feci paginam, & eam sigilli mei appensione corroboravi, insuper domni Willelmi Rhem. archiepiscopi & domni L. Morinensis episcopi, auctenticorum suorum auctoritate confirmari feci, & plegiare: ita ut si aliquando quod absit aliquo sinistro utens consilio jam dictam eleemosynam perturbare, aut infringere temere præsumerem, tam personam meam excommunicationi, quam terram meam interdicto indilate supponerent. Hæc autem omnia coram personis religiosis clericis & laïcis concessit. W. Librohons filius meus & heres, & scripto suo auctentico confirmavit.

XXV.

Theodericus Flandriæ comes donationem quandam cœnobio S. Aug. Morin. ord. Præm. confert, & illud sub protectione sua suscipit.

EGo Theodericus Dei gratia Flandrensium comes, notum facio me pro mea & parentum salute, sed & pro delendo quodam peccato quod in combustione ecclesiæ S. Augustini filius meus Philippus commisit, in perpetuum censum per singulos annos decem libras Flandrensis monetæ eidem ecclesiæ, consilio ejusdem filii, necnon & baronum meorum, in eleemosynam dedisse. Præterea prædictam ecclesiam sub mea meorumque successorum protectione in perpetuum custodiendam suscepi, ut in ea commorantes quiete divinis laudibus vacare valeant. Ut autem hæc nostra confederatio rata in perpetuum maneat, eam placuit nostro sigillo munire, & testes idoneos annotare. Sig. Roberti præpositi Ariensis, Rogerii de Vaurin, Hugonis de Gregi, Christiani de Stracele, Boidini filii ejus, Thebaldi de Turre, Valteri filii ejus, Rogerii præpositi de Hesdin, Bernardi fratris ejus, Eustachii de Camerleng. Actum an. M. C. LXIII. Exstat apud Miræum notit. eccles. Belgii p. 416. 1163.

XXVI.

Philippus Flandrensium comes satisfacit ecclesiæ S. Augustini Morin. quam combusserat.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Philippus Dei gratia Flandrensium comes, tam futuris quam præsentibus notum facio, me videlicet inspirante Deo pro mea & parentum meorum salute, sed & pro delendo quodam peccato quod in combustione S. Augustini reus commisi, in perpetuum censum per singulos annos decem libras monetæ Flandrensis eidem ecclesiæ B. Augustini, benevolentia scilicet & consilio patris mei Theoderici comitis, necnon & baronum meorum, in eleemosynam dedisse. Et easdem decem libras mihi ab ecclesia S. Nicolai Furnensis hactenus debitas præfatæ ecclesiæ S. Augustini per singulos annos *. Signum Petri Brugensis præpositi, S. Roberti Ariensis præpositi, S. Valteri de Locra, Henrici de Morscella an. M. C. LXVII. feria III. festo S. Mariæ Magdalenæ. 1167.

* subauditur imbuo.

XXVII.

Morinense S. Augustini cœnobium Furnensi abbati tanquam patri subjicitur.

PHilippus Dei gratia Præmonstratæ ecclesiæ abbas, omnibus coabbatibus præsentes litteras inspecturis, salutem. Cum fratres de Selincurte in ecclesia S. Augustini Tervannensis, ad observandum ordinem nostrum essent constituti, minus se religiose habentes & res ecclesiæ male dissipantes, odiosi & contemptibiles facti sunt, unde abbas. . . . . eorum sæpius castigatus & ex hoc non emendatus meruit deponi. Cumque alium abbatem haberent, item nihil proficientes, sed magis ac magis ad illicita proruentes, coabbatum nostrorum judicio inutiles judicati, ab illius loci cura sunt absoluti: quo facto W. abbati de Furnis locum jam desolatum, consultis abbatibus, consulendum tradidimus qui fratribus inibi & Absalone abbate constituto, res dilapsas diligenter recuperando & cultui religionis pie insistendo, brevi eandem ecclesiam venerabilem reddiderunt. Porro post hæc de paternitate mentione facta, abbatum judicio ecclesiæ Furnensi est attributa. Actum Præmonstrati an. Dom. M. C. LXIV. Deo cooperante & rem gestam confirmante sequentibus signis. Signum Warini abbatis S. Martini Laudunensis. S. Gerlandi abbatis de Floreffia. S. Geroldi abbatis de Viconia, S. Gilleberti abbatis de Monte S. Martini, S. Abbatis S. Judoci de Nemore. 1164.

XXVIII.

Charta Petri episcopi Tarvanensis qua omnes decimas villæ de Resbech Morinensi S. Augustini cœnobio asserit.

1244. PETRUS Dei gratia Morinorum episcopus, omnibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noverint universi quod cum sanctæ memoriæ Milo primus Morinensis episcopus prædecessor noster, qui ad Dei laudem & pro æterna mercede merendi monasterium S. Augustini Morinensis cum suis adjacentiis & pertinentiis, sub canonica regula B. Augustini, & Præmonstratensis ordinis institutis, dudum auctoritate fultus regia & sub protectione devotus fundavit, inter alia etiam parochialem ecclesiam de Resbech cum juribus & pertinentiis suis ad opus dicti monasterii eidem annectendo, abbati ejusdem & suis successoribus perpetuo possidendam contulisset, regendam quidem in spiritualibus vice abbatis per unum canonicorum religiosorum dicti monasterii ad nutum abbatis illius pro tempore quotiens libuerit ad claustrum revocandum, alium ut est decens subrogando. Hac tamen collatione jam devota non obstante, vir nobilis Renaldus de Lens miles dominus dictæ villulæ de Resbech, & ceteri dictæ ecclesiæ de Resbecha parochiani unanimiter jam a duobus annis circa decimas quæ vulgariter minutæ decimæ nuncupantur, videlicet de fructibus, leguminibus, oleribus & nascentiis horrorum, rapis, apibus, porcis, agnis, lanis, pullis altilium, & aliorum avium & ceteris de quibus ipsæ decimæ minutæ jure divino solvi debent abbati & conventui dicti monasterii solvere contradixerant; prætendentes asserendo quod cum ratione juris A parochialis pro decimis prædialibus de centenario non nisi tres gelibas seu garbas aut manipulos solvere consueverint: ita simili portione dumtaxat & non majore, ut dicebant, ad solvendum hujusmodi minutas decimas prædictis religiosis tenebantur. Tandem vero idem Renaldus miles & alii parochiani prædicti sano consilio ad suæ salutis viam reducti in nostra & multorum fide dignorum præsentia constituti, non coacti sed sponte & voto unanimi & libero, recognoverunt quod religiosos prædictos in præmissis eorum jura subtrahendo injuste turbaverant, promiseruntque & creantaverunt fide interposita, quod de cetero tam ipse miles & ejus hæredes & successores, quam dicti parochiani & hæredes eorum, de prædictis & similibus proventibus, & eorum quolibet dictas minutas decimas ad rectam & justam decimam, videlicet decimam & justam portionem in numero, quantitate & valore perpetuo fideliter & integraliter persolverent B annuatim dictis religiosis & eorum successoribus, quod in his & aliis tamquam veri ecclesiæ filii jura dicti monasterii pro posse suo fideliter & devote amodo servabunt. Ad hæc & omnia quæ dicta sunt observanda se & ipsos suos hæredes & successores sub pœna excommunicationis obligantes in perpetuum, quibuscumque insuper præsentibus aut futuris possessionibus, consuetudinibus, præscriptionibus, aut aliis contra prædicta impedimentis, quibus pro se & suis hæredibus renuntiarunt expresse, nullis temporibus in futurum valituris. Hæc autem quæ coram nobis solemniter acta sunt, ut rata & inconvulsa permaneant ad petitionem dictorum Renaldi militis & parochianorum nos sigilli nostri auctoritate & ipse miles sigilli sui appensione præsentem paginam duximus roborandam. Actum anno Dom. M. CC. XLIV. mense Julio.

INSTRUMENTA ECCLESIÆ NAMURCENSIS.

I.

Diploma Othonis imperatoris quo fundationem Gemblaci confirmat.*

* Gemblours. *Exstat integrum in lib. de gestis abbatum Gemblac. tom. VI. spicil. p. 510.*
* *al.* Gemblaus.

OTTO divina favente clementia rex Lotharienfium & Francigenum. Agnoscat fidelium conventus, quod quidam Vuibertus nomine, a sæcularibus hujus vitæ tumultibus recedens, vertit se ad monasticæ regulam vitæ, & construere basilicam mox cœpit in loco Gemelaus* dicto, in honore Domini nostri Jesu Christi. Talis ergo desiderii nepotem suum Vuibertum calore succendi prospiciens avia sua Gisla, præsidio constructionis ejusdem Gemblacensis cœnobii, res eidem nepoti suo contulit hæreditarias, quas sibi vir suus nomine Rothingus impendit, dotis gratia, in comitatu Lomacensi, atque Darnuensi, villam videlicet Gemelaus, cum omnibus ad eam pertinentibus, in eodem quoque pago villam Busiols dictam, & in villa Asnatgia quidquid ipse jure tenuit, & apud eundem pagum villam Salvenerias, unumque mansum quod emit, vocabulo Ruoz, alterumque mansum fiscalem in loco qui dicitur Vilers, similiter in pago Hasbain apud villam Hermez mansum unum quod Rothingus & conjux ejus emerunt. Vitæ deniquæ monasticæ normam multiplicari cernens piissima Gisla dedit nepoti suo Vuiberto quidquid Rothingus dotis gratia donaverat; in comitatu Nastenaco villas Naslei, Corbeis, Avoncourt, & Curceles, & molendinum unum super fluvium Fontlain in comitatu Lazensi, & clibanum quendam in civitate Seus nuncupata, per annos solventem singulos triginta solidos nummorum; similiter in comitatu Stampais villam Maison dictam, & villam Algeldi. Dominus interea præfatus Vuibertus de paternis vel maternis rebus suæ hæreditatis legales faciens traditiones, dedit quidquid jurium visus est habere fratribus in eodem loco Gemblaus sub regulari viven- C tibus disciplina, quos ibidem Dei coadunaverat miseratione, in comitatu scilicet Breibant, in loco Melin, ecclesiam, Cambam, molendinum & culturam Arnulfi, ac decem mansos de Lietzinis, quos filio suo Vuiberto mater solummodo cum fratre suo Oilboldo legaliter tradidit, & apud eundem pagum medietatem villæ Putian, medietatemque Bevrene, in comitatu Darnuensi, medietatem villæ Curtily dictæ, ac medietatem villæ Vualahain dictæ, medietatemque Vuasmont in pago Hasbain. Siquidem & in hoc habuit doctorem venerabilem Erluinum, qui & ipse canonicam qua vivebat regulam, mutavit in monasticam vitam. Ipsum præfatus Vuibertus, post ædificatam ecclesiam, & officinas claustri, quas simul construxerant, sibi elegit abbatem, & se cum omnibus, quos accersierat monachis, com- D misit regendum. Igitur virtute nostræ roboramus auctoritatis quidquid ipse contulit illi ecclesiæ, ac quidquid exinde venerabilium virorum largitione fuerit concessum. Et annuimus abbati cancellarium sibi constituere quemcunque voluerit ex suis, similiter mercatum, percussuram monetæ, macheriam, nec per gyrum ipsius abbatis quislibet comes, sive Legatus dominicus ulla utatur potestate, sine permissione abbatis, & advocati: isdemque locus absolutus sit ab omni teloneo.

Notæ chronicæ desunt in editis, quas supplemus ex vita S. Guiberti sec. V. Bened. ubi dicitur id factum Leodii XII. cal. Octob. an. Dom. Incarn. 946. ind. IV. regni Othonis an. XI.

II.

Epistola Innocentii II. qua Alberoni ep. Leodiensi, significat se promovisse Arnulfum in abbatem Gemblacensem, & ei munus benedictionis impendisse &c.

Ex libro de gestis abbatum. circa 1140.

INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Alberoni episcopo, & capitulo Leodiensi, necnon universis monachis & populo Gemblacensi, salutem & apostolicam benedictionem. Officii nostri nos hortatur auctoritas, tam longinquis quam etiam prope positis paterna sollicitudine providere: ideoque venientem ad nos dilectum filium nostrum Arnulphum electum Gemblacensis cœnobii debita benignitate suscepimus, atque juxta petitionem vestram, ipsum propriis tanquam beati Petri manibus in abbatem promovimus, & salva Leodiensis ecclesiæ debita reverentia, illi benedictionis gratiam impendimus. Eundem itaque cum nostrarum litterarum prosecutione, & gratia sedis apostolicæ ad vos remittentes reverenter suscipiatis, & in sede præfati cœnobii honorifice collocetis. Et quoniam, dilecte frater Albero episcope, pro reformanda inibi religione, tuo annuente studio, prædictus filius noster Arnulphus in eodem loco abbas est constitutus, expedit ut ad recuperandas possessiones & bona Gemblacensis cœnobii, quæ ab ejusdem loci abbatibus absque communi assensu ipsius capituli venditione seu qualibet alienatione distracta sunt, eidem consilium & auxilium præbeas, atque ut ipsi restituantur efficias: domos etiam seculares in atrio ejusdem cœnobii, atque sub dormitorio fratrum nuper constructas, quæ religioni valde sunt perniciosæ, funditus destrui præcipimus. Quod si earum fundatores contemptores extiterint, eos canonica censura coërcere non differas. Præterea dilectioni tuæ mandamus quatenus comitem Namurcensem Godefridum & Henricum filium ejus & Ebaldum Florinensem eorum adjutores qui tempore pacis in sexta feria burgum Gemblacensem cum ecclesia S. Salvatoris combusserunt, villas quoque & curias ipsius cœnobii deprædati sunt & destruxerunt, studiose commoneas ut abbati & fratribus prædicti loci ablata restituant & de injuriis satisfaciant: quod si infra 40. dies, postquam hæc scripta susceperis, hoc adimpletum non fuerit, absque dilatione debitam de eis justitiam facias. Ad hæc, frater episcope, tibi mandamus ne præfatum abbatem a concubina quondam Balduini clerici super ecclesia S. Salvatoris vexari permittas, sed potius redditus a tempore mortis ejusdem inde perceptos atque futuri temporis eidem abbati integre reddi facias. Datum Romæ xv. cal. Jan.

A quam a nobis referri possit, lacrimabiliter vobis exponimus. Est oppidum in Brabantia Gemblus dictum, & in eo abbatia a S. Guibetto confessore in honore principis apostolorum Petri fundata & privilegiis apostolicæ sedis & imperatoriæ majestatis ab initio suæ fundationis munita & corroborata. Quod Oppidum comes Namurcensis Henricus, cum nihil in eum deliquissemus funditus igne combussit, cum principali ecclesia B. Petri apostoli, & omnibus officinis claustri, & duabus curtibus nostri indominii; in qua combustione quatuor de senioribus fratribus ecclesiæ calore ignis, & fumo pene sunt exanimati, quorum duo post modicum vita decesserunt. Post novem autem dies tantæ combustionis, Haynocensis comes Balduinus miserabili provocatus & excitatus eventu, B collectis totis viribus suis, sociato sibi avunculo suo præfato comite Namurcensi, multitudine vallatus armatorum, in eandem provinciam violenter intravit, novem villas ad nostram ecclesiam pertinentes spoliavit, vastavit, & combussit. Et iterum vehementi animositate oppidum aggressus effregit, & id quod superfuit combustioni, omnino diripuit; dehinc hostili immanitate ecclesiam aggressus, pagano more, filios ecclesiæ qui ad ipsam spe securitatis confugerant, armis invasit, quosdam occidit, quoscumque autem potuit captivos abduxit. Nulla sacro loco, nulla sacerdotibus, & sacri ordinis ministris reverentia, nulla sexui, aut ætati miseratio est impensa. Ego ipse licet abbatis nomine & officio indignus, spoliatus vestibus indecenter de domo mea sum ejectus perditis omnibus. Unus monachorum lethaliter telo transfixus C occubuit, quidam omnino spoliati, nudi hostibus suis ludibrio sunt habiti. Erat namque videre miseriam, altaria ecclesiæ pedibus hostium passim calcantur, ipsa ecclesia suis ornamentis & crucibus hostili irruptione spoliatur, in medio templi equestri & pedestri certamine utrinque concurritur, in sanctuario quibusdam neci datis, sanguis humanus effunditur. Homines votum habentes invisere sepulcrum Domini, & signo crucis insigniti, indiscrete cum ceteris capiuntur. Infantes altaribus impositi spe securitatis captivantur, ab uberibus matrum lactantes abstracti captivi contra legem naturæ abducuntur. Mulieres denudatæ vestibus in augmentum miseriæ spectaculo & ludibrio habentur. Et quod amplius est dolendum & horrendum ipsum corpus Dominicum tutela & salvatio fidelium, D ab indebitis & sacrilegis hostium manibus fuit contactum, dispersum & conculcatum. Oleum quoque & chrisma execrabili more contra fidem Christianæ religionis per vicos & plateas effuderunt. Est igitur spiritualium intolerabilis offensio, est & rerum temporalium inæstimabilis amissio. Talis est.........

(*cetera desunt.*)

III.

Epistola J. abbatis Gemblacensis de excidio ipsius cœnobii & omnium possessionum devastatione a comitibus Namurcensi & Haynocensi facta.

Ex MS. codice Villariensi. circa 1186.

J. Dei gratia Gemblacensis abbas, totusque fratrum suorum conventus, omnibus Christi fidelibus, ad quoscumque præsentes litteræ venerint, in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis misericordiæ visceribus abundare. Quia quem diligit Dominus corripit. Flagellat autem omnem filium quem recipit & quia sine nutu summi patris neque passer, neque folium arboris cadit super terram, qualicumque judicio pater misericordiarum Deus nos in præsenti tribulari permiserit, in hac tribulatione peccata nostra nobis speramus ab eo dimitti, in omnibus gratias agentes, illi credentes, cum iratus fuerit in ira, misericordiæ suæ super nos recordari. Ea igitur quæ nobis dolenda, cunctis horrenda contigerunt, scripto potius quam verbo prout se rei veritas habet, & amplius-

IV.

Fragmentum epistolæ domni Guiberti de eodem argumento.

Edit. est sec. v. Ben. p. 312.

OPpidum nostrum in confinio Lovaniensis ducatus & Namurcensis comitatus situm esse dignoscitur, E quod ei sæpius factum est in laqueum & eversionem & scandalum, & ad insidias sanctificationi, & in diabolum malum. Orta namque nuper simultate inter ducem Lovaniensem & comitem Namurcensem, comes idem improvise illud cum exercitu suo circumdedit & immisso igne in munita, id est quæ foris vallum & murum, offendit, penitus incendit & depopulatus est. Cum ergo nihil tale timeretur, flabris ventorum qui vehementissimi insurgebant subvehentibus, favillæ flammantes per cuncta oppidi interiora dispersæ sunt & ita totum simul & oppidum & monasterium ferventissimo incendio consumptum, ut in oppido nulla domus præter duas humillimas recenti humo obductas & in claustro ne una quidem officina inusta

inusta remaneret; in qua exustione cum missam matutinalem ad altare minus cantarem, nolens imperfectum aliquid relinquere, tardius pene quam debui ad tutelam me contuli: nam sacris exutus * vestibus, cum præ ignibus late jam omnia vastantibus foras erumpere non possem, in vicinius quod patebat sacrarium ingressus quatuor ibidem e fratribus meis mœrentes & anxios inveni, quo in loco præter spem undique vallantibus nos flammis, fumo & calore ita æstuavimus & suffocati sumus, ut duo ex his graviter læderentur, sed evaderent, & ego & alii duo præ angustia terræ sine spiritu instar mortuorum usque ad vesperum decubaremus. Sed me per auxilium Dei superstite, iidem duo socii martyrii mei post paucos dies rebus humanis excesserunt; nono autem combustionis die prædictus comes Namurcensis ascito sibi comite Hanoniensi nepote suo ex sorore, denuo in multitudine gravi oppidum circumdedit & quibusdam in locis, dirutis muris intravit utriusque exercitus, & ubique liberrime discurrens (omnes quippe imparatos & nihil horum aliquatenus metuentes invenerat) universa quæcunque incendio superfuerant, diripuit. In qua direptione nihil nobis, nihil burgensibus vel populo terræ qui illuc sua convexerat relictum est. Animalia quoque & altilia domestica aut cremata, aut ab hostibus abducta. Nullus sacris vel altaribus honor impensus, adeo ut in medio presbyterio coram principali altari, & per tota utriusque ecclesiæ spatia, & pedestri & equestri certamine congredientibus hinc nostris hinc adversariis multi interficerentur, monachi ipsi & sacerdotes discuterentur & spoliarentur. Nullus fratrum prorsus indemnis evasit. Horreo referens, unus lethali telo per latera adacto continuo oppetiit. Alius ita nudus ab eis relictus est, sicut eum natura ab utero matris in lucem produxit. Sed quid queror de ceteris? Ipsi abbati cum reliqua veste & ipsas caligas detraxissent; nisi a quodam sibi noto vix excussus, per horrentis noctis tenebras nudus & solivagus diffugisset. Et quidem satis juste, ut qui, secundum quod dicit Jacob ad Ruben primogenitum: *Ascendisti cubile patris tui & maculasti thorum ejus, non crescas:* patrem & dominum suum spiritualem adhuc viventem per supplantationem & simoniam honore proprio spoliaverat, ipse quidem exitu suo quid præstolari debeat, tali dehonoratione perdisceret. Nusquam enim introitus imo non introitus, quia non per ostium, sed invasio & aliunde præceps ascensus beato fine clauditur. Sed ut cœpta repetam, nulla in direptione prædicta vel femineo sexui penitus reverentia, quin & ipsæ mulieres nudæ dimitterentur: nulla omnino lactentibus misericordia exhibita est; sed & matres vestibus exutæ & filii ab uberibus matrum distracti contra naturæ jura, cum maxima parte burgensium in captivitatem traducti sunt. Proinde sicut in libro Machabæorum scriptum est: *omnis maritus sumpsit lamentum & quæ sedebant in thoro maritali, lugebant & universa domus nostra induit confusionem.* In majori ecclesia ut pote homicidiis profanata, nec legitur nec cantatur: sed in cripta quadam utcumque divinum explemus officium & regnat ibi modo profundum ac triste silentium, ubi delectabiliter resonare & audiri solebant alternantes chori altissime & dulciter jubilantium &c.

Val. exustis. — *Gen. 49. 4.* — *1 Mach. 1. 28.*

V.

Ex libro de gestis abbatum. *Circa 1190.*

Excerptum epistolæ domni Guiberti ad quosdam malevolos de sua promotione tam ad abbatiam Florin. quam postea ad Gemblac.

Dico enim in veritate, quæ Christus est, testor & firmo, ut de mea prima prælatione loquar; dico, inquam, quod quando Florinenses domini & fratres, Gemblacum propter me sibi assumendum venerunt, me hoc penitus non præivisse, nec aliquid unquam super id præstruxisse, neque prælationem illam aliquatenus affectasse, non magis quam Papatum Romanæ urbis: sed illam cum metu & tremore suscepisse. Deinde cum post quinquennium & menses octo, domini & fratres Gemblacenses ad curandum funebri officio prædecessorem meum Johannem abbatem defunctum vocassent, & in aliam personam consentire non valentes *, antequam illo pervenissem, me licet inutilem & nullius momenti homuncionem in abbatem sibi elegerunt. Ego autem pro unanimi eorum favore gavisus, libens cessi eorum voluntati, & onus id potius, quam honorem, doloris, laboris, & mœroris plenum, sicut post expertus sum, invalidis gerendum humeris, futurorum ignarus suscepi, spe majoris profectus; utilius ducens cum amicis & notis, quam inter alienos & extraneos conversari. Sed heu spe deceptus sum inani, de qua scilicet secunda prælatione mea iterum dico & eandem summam testor veritatem me nihil amplius quam de prima prælatione egisse vel suffragium alicujus quæsivisse &c. *& post pauca.* Gravabant me, ut dixi, plurima, restruendæ videlicet ecclesiæ cum omnibus officinis nuper incensæ sollicitudo, penuria sumptuum, debitorum exactio, fratrum molesta & importuna ac si nihil damni eis accidisset necessaria copiose exigentium instantia. Angebat maxime quod majus altare apostolorum Petri & Pauli solemnitate missarum carebat, & a die incensionis templi usque ad introitum meum in abbatiam nemine super illud audente divina celebrare, eo quod camera testudinis supervolutæ, ligatura cæmenti propter imbrium infusionem penitus destituta, ruinam sui & mortem subtus incedentium minari videretur. Hinc etiam non minimum affligebat, quod deambulatoria totius claustri pene omnia nullum nisi solius cœli tectum habentia, toto brumali tempore limo & cœno plena, possessoribus suis intrandi, sedendi vel quiescendi opportunitatem nullam præberent. Inter ista vero tot & tanta * perpessus sum tribulationum gravamina, incomparabiliter plus contristabat & conturbabat me morum quam murorum dejectio, & sacri ordinis quem ibi in pueritia mea servari videram, dissipatio, quam ipsius templi cum omnibus rebus quæ illic perierant damnosa nimis incensio. Perpendebam enim facilius illa omnia, votis cunctorum concurrentibus posse restaurari, quam ordinis regularem disciplinam inter diversæ voluntatis & ætatis homines, hoc est inter senum gravitatem & juvenum levitatem valere reformari, &c.

** f. valerent.* — ** quæ.*

V I.

Thomas archidiaconus Leodiensis, confirmat donum Alberti ejusdem ecclesiæ archidiaconi, factum abbati & monachis Gemblacensibus paulo post incendium & ruinam monasterii.

Ex libro de gestis abbatum. 1194.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, omnibus Christi fidelibus in perpetuum. Ego Thomas majoris ecclesiæ in Leodio divina miseratione archidiaconus, omnibus qui in præsenti sunt, & omnibus qui in futurum erunt, notum facio quod cum Gemblacensis ecclesia quæ a viris religiosis frequentata, & privilegiis Romanorum pontificum & Regum corroborata esse dinoscitur, in cinere & favilla hostili incendio redacta esset, Albertus frater ducis Brabantiæ, & Leodiensis ecclesiæ archidiaconus, super desolatione prædictæ ecclesiæ flevit misericordiæ visceribus commotus: & ut ipsa ecclesia in remedium suæ paupertatis aliquod ex parte ipsius sentiret solatium, abbati prædictæ ecclesiæ Johanni & fratribus illius, jure perpetuo concessit ut in duabus ecclesiis de Bossuto & Bavechin, quarum fundus ad Gemblacensem ecclesiam jure patronatus pertinet, nulla deinceps ordinetur vel substituatur persona: sed in eadem ab ipso subrogetur sacerdos qui archidiacono & concilio præsentatus de

episcopalibus respondere teneatur. Hoc quidem prædictus Albertus felicis memoriæ cum archidiaconatus officio fungeretur, ad plenum executus est, & concessionem a se factam in scriptum redegit & sigillo suo munivit & processu temporis in episcopum promotus idem factum authoritate episcopali approbavit & scripto memoriali confirmavit. Actum anno Domini M. C. XCIV.

VII.

*Epistola prioris Gemblacensis ad abbatem S. Wlmari * de Nemore, qua ipsi significat ejus electionem & postulationem ad abbatiam Gemblacensem.*

* *vulgo* Samer.

Ex libro de gestis abbatum Gemblaci.

1440.

REverende pater cum humili recommendatione salutem. Cum nuper Gemblacense monasterium cura pastorali viduatum, propter diffidentium partialitates pro futuri abbatis electione gravibus collisionibus torqueretur; nos quibus reformatio dicti monasterii ab illustrissimo domino nostro Duce, & reverendo patre piæ memoriæ domino abbate totoque capitulo injuncta fore dignoscitur, sub magna eramus expectatione constituti. Cum itaque catholici principis revolverentur epistolæ, venerabilis dominus Meersensis præpositus, & nos de S. Jacobo, quibus ipsius monasterii regimen commissum est, subito concordes effecti de vestra persona, nostram in commune statim protulimus sententiam: gaudentes nimirum pariter & lætantes super principis illustrissimi pia sollicitudine, quod nobis talem ac tantum virum proponere dignatus sit, sicuti dominus cancellarius Brabantiæ, & alii notabiles viri dicunt qui ipsi postulationi de persona vestra interfuisse dignoscuntur. Scriptum Gemblaci XII. Maii anno Domini M. CCCC. XL.

Frater Matthæus humilis prior Gemblac. Johannes de Tongris commissarius reformationis Gemblac. ex fratribus monasterii S. Jacobi Leodiensis.

VIII.

Philippus dux Burgundiæ & Brabantiæ; a summo pontifice postulat abbatem S. Wlmari de nemore ad Gemblacenses transferri, ipsique Robertum monachum S. Bertini subrogari.

SAnctissime in Christo Pater & beatissime domine perhumili & devota recommendatione præmissa, usque ad vestræ sanctitatis pedum oscula beatorum. Plerumque optandum arbitror SS. pater & BB. domine, ut præclara religiosorum cœnobia quibus terræ & ditiones meæ abunde refulgent, felici & prudenti administratione sedulo regantur. Quod profecto fiet rectissime, si viri sapientes & justi in eorum pastores jugiter assumantur. Nunc autem pater beatissime, ut audivi, monasterium de Gemblaco Leodiensis diœcesis in dominiis meis situatum, & a prædecessoribus meis notabiliter fundatum per obitum ultimi ejusdem abbatis pastoris solatio viduatur; propter quod prior & conventus ejusdem monasterii incommodis quæ longa pastorum vacatio afferre solet ecclesiis obviare cupientes; ad novi pastoris electionem seu postulationem processerunt: & eis vir occurrit aptissimus religiosa devotione præclarus dominus Ludovicus Doingnies abbas S. Wlmari in nemore, Morinensis diœcesis, ejusdem S. Benedicti ordinis, cujus est ipsum Gemblacense monasterium, quem dicti prior & conventus de Gemblaco, in eorum pastorem & abbatem via Spiritus sancti unanimiter postularunt: vigore cujus postulationis, si erga vestram beatitudinem & per eandem ut spero, sortiatur effectum, ecclesia supradicta S. Wlmari in nemore pastore viduata, vacationi subjacebit. Quapropter pater beatissime & sanctissime domine, vestram totis mei cordis visce- A ribus & affectione, humiliter & devote sanctitatem deprecor pariter & exoro, quatenus postulationem supradictam rite & juste celebratam admittere & eandem confirmare, ac regimini dictæ ecclesiæ de Gemblaco præfatum dominum Ludovicum Doingnies postulatum; loco vero ipsius dilectum meum dominum Robertum de Wetermille religiosum S. Bertini in villa mea de S. Audomaro virum utique notabilem, generosum & quam pluribus virtutum commendabilium donis multipliciter perornatum, in dicti monasterii S. Wlmari in nemore pastorem & abbatem præficere & promovere, necnon eos & quemlibet eorum in præmissis a Deo specialiter commendatis habere dignetur ipsa vestra sanctitas, quod erga eandem meas preces sibi sentiant merito profuisse. Sperans firmissime quod in B hoc faciendo, eadem vestra sanctitas plus proderit ecclesiis quam personis. Talium autem pastorum præsidio quorum parentes inclyti diu noctuque meis vigilanter insistunt obsequiis, magno per * indigent monasteria supradicti, qui graves ipsorum ruinas prudenti consilio & brachio potenti restaurare, ac vitæ sanctimonia, virtuosisque exemplis & moribus ad debitam rectitudinem subditorum mentes reducere valebunt. Præterea Pater beatissime & SS. domine, si meæ hujusmodi preces benigno favore exaudiantur, pristini amoris quem semper erga me gessit vestra beatitudo indicia monstrabit. Et tanto magis me habebit obnixum * eadem vestra beatitudo sanctissima quam feliciter & prospere conservare & protegere dignetur Altissimus ad regimen ecclesiæ suæ sanctæ. Scriptum in castro meo de Hesduno die XIX. Maii, C humillimus & devotus vestræ sanctitatis filius Philippus dux Burgundiæ & Brabantiæ.

* *f.* magnopere.

* *f.* obnoxium.

IX.

Charta Ulrici abbatis Villariensis de dono quod Sigerus de Gand monasterio fecit.

EGo ULRICUS dictus abbas de Villari, & qui mecum sunt fratres omnibus successoribus nostris Villariensis ecclesiæ filiis & fratribus universis, salutem æternam. Benedictus Deus cujus antiqua beneficia in præsenti sæculo coruscare sentimus, in quo secundum promissionem suam manere cum nobiscum evidenter experimur. Qui enim antiquitus de spoliis Ægyptio- D rum ditavit Hebræos, ipse superborum & sublimium colla ad humilitatem suæ paupertatis inclinans, de eorum copiis ditat pauperes suos. Multi enim affluentes deliciis & abundantes in sæculo, ut cum Christo gaudeant, & excellentius glorientur, quæ sua sunt deferentes Christi ecclesiis laudabiliter largiuntur. Inde est quod nobilis homo Sigerus de Gand divinitus inspiratus, ut credimus, in ecclesia Dei vas honoris futurus & gratiæ cooperante virtute & laudante uxore sua Petronilla, totam terram suam & omnes reditus suos, quicquid prorsus habebat, in spe retributionis æternæ, causa Dei, ecclesiæ nostræ in eleemosynam dedit, & ecclesia nostra tantis ejus beneficiis non ingrata, omnes commoditates & fructus terræ suæ quoad vixerit in manu ejus restituit, & ei habere concessit, ut in omni vita sua per omnia usibus ejus, & voluntati deserviant & potestatis ejus E arbitrio deputentur. Post mortem vero suam omnes præfatæ possessiones & reditus in utilitatibus domus nostræ distributæ transibunt, sicut in vita sua diligenter ordinavit, in quo ecclesiæ nostræ auscultabit consilium, quæret profectum, sequetur assensum & seniorum nostrorum per omnia obediet voluntati. Hoc quoque memoriæ commendandum, quod partem allodii nostri in qua manet sicut designata est, quantum ei vendidimus emit, quam ut proprium allodium in vita sua absque calumnia possidebit. Post mortem vero suam ecclesiæ nostræ, cujus fuit, in eleemosynam fideli providentia resignavit. Præterea quic-

quid ei & toti familiæ suæ in victu & vestitu, omni- A
que domui suæ in omnibus usibus suis necessarium fuerit, domus nostra ei plenarie procurabit, ut omnia quæ ad eum pertinebunt honorifice & honeste componantur, & ideo in omnibus rebus nostris fiducialiter agent, & quicquid ex his habere voluerit, non negabitur ei. De providentia quoque & dispositione utilitatum domus nostræ, per omnia consilium ejus exquiretur & voluntas implebitur, nec in aliquo quod rationabiliter suggesserit contradicetur ei. Sciendum etiam quod quadringentas marcas argenti, Flandrensis ponderis domui nostræ commodavit, quas cum exegerit, a die exactionis ejus usque ad terminum trium mensium sine querela & dilatione reddendæ
sunt ei; sed si eandem pecuniam non receperit prius- B
quam præsentem vitam finierit, pro remedio animæ suæ causa Dei gratis nobis laudabili liberalitate remisit. Petronilla etiam uxor sua libera voluntate donavit, de qua pecunia, sed & de cunctis quæ domui nostræ vir ejus in eleemosynam contulit, in vita mariti sui, neque post mortem ad eam vel ad filios ejus & filias nihil deinceps penitus pertinebit, si tempus vitæ præsentis expleverit, antequam ab uxore sua Petronilla assensu communi & voluntario ab invicem separentur. Si sæpe dicta Petronilla congregationi sanctimonialium sociari voluerit, ecclesiæ in quam intraverit centum marcas argenti Coloniensis ponderis
dare debemus, & quandiu in corpore vixerit annis C
singulis decem libras Flandrensis monetæ. Si autem ad conversionis habitum & religionis gratiam transire noluerit, nihil horum debetur ei, sed nec in memorato Allodio post mortem viri sui ei remanere, nec habitare conceditur. De filiis ejus vel filiabus ratio ista servabitur, quod filii cum adulti fuerint monachi in domo nostra fient, filiæ vero ad religionis gratiam transituræ; sic rerum nostrarum munificentia sunt honorandæ, quatenus libenter & caritative recipiantur. Ipse quidem Sigerus nec monachus, nec conversus noster est, nec se reddidit nobis; sed salvo jure ecclesiæ nostræ adhuc faciendi quod voluerit in libera voluntate consistit. Verumtamen si ad obtinendam
misericordiam Dei & ejus gratiam promerendam re- D
bus mundanis ultimum vale dicere & habitum religionis habere voluerit, in aliam domum quam in nostram ire ei non licebit. Sed & de universis quæ ecclesiæ nostræ in eleemosynam dedit, nihil auferre, nihil minuere & ad aliam ecclesiam transferre nihil poterit. Quia vero pater noster Henricus venerabilis abbas Claræ-vallis, ut in silentio pacis & serenitate suaviter foveatur, eum & causam ejus in sua custodia & protectione suscepit. Ipse vero sicut patrem eum veneratur ac diligit, fidei ejus se causamque suam tota devotione commisit. Ideo si conventionis istius dispositio ei fuerit violata, æquanimiter sustinebit: quousque quærimonia causæ suæ ad tanti patris notitiam deferatur, & discretionis ejus judicio pacifice terminetur. Cujus quia plurimam erga se benevolentiam & affectum est pietatis expertus, quandiu vixerit de statu & firmitate causæ suæ non metuit. Sed si alius ei successerit, qui audita evacuatione conventionis suæ emendare noluerit. . . . .
(*cetera desunt.*)

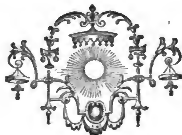
X.

Moniales Solis-montis ordini Cisterciensi aggregantur.

UNiversis Christi fidelibus, quibus præsentes litteras videre contigerit, frater W. de Villari, frater O. de Valle S. Lamberti & frater J. de Grandi prato Leodiensis diœcesis ordinis Cisterciensis dicti abbates salutem & cognoscere veritatem. Noverint præsentes & futuri, quod nos dati inspectores domus monialium, quæ dicitur Solis-mons, a capitulo generali secundum formam nobis ab eodem capitulo traditam, locum, ædificia & possessiones ad eundem locum pertinentes diligenter inspeximus, & præfati capituli auctoritate nobis in hac parte commissa, locum cum personis & pertinentiis suis ordini Cisterciensi incorporavimus; quibus etiam auctoritate prædicta in virtute sanctæ obedientiæ duximus præcipiendum, ne domum suam ultra posse possessionum suarum in personis recipiendis onerare præsumerent. Præterea tenore præsentium testimonium perhibemus capitulum generale paternitatem & curam domus prædictæ abbati de Alna Leodiensis diœcesis contulisse. Ut autem prædicta incorporatio firma perseveret, præsentem cartulam sigillorum nostrorum appositione duximus roborandam. Actum an. Dom. M. CC. XXXVII. mense Maio.

Ex chartulario Alnensi. 1237.

COl. 76. edita charta est *Nicolai Tornacensis*, quæ est Nicolai Cameracensis. Quare mutato nomine *episcopatus* revocanda est ad instrumenta ecclesiæ Cameracensis.

INSTRUMENTA AD PROVINCIAM COLONIENSEM PERTINENTIA.

QUÆ SPECTANT AD METROPOLIM COLONIENSEM.

I.

Aurea bulla Friderici Ænobarbi de ducatibus Westphaliæ & Angariæ.

Ex chartulario Colon. eccl. v. Gelen. Magnit. l. 1. synt. 7. 1180.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus divina favente clementia Romanorum imperator Augustus. Quoniam humana labilis est memoria & turbæ rerum non sufficit, prædecessorum ætatis nostræ divorum Imperatorum & Regum decrevit autoritas, litteris annotare quæ fluentium temporum antiquitas a notitia hominum consuevit alienare. Proinde tam præsentium quam futurorum imperii fidelium noverit universitas, qualiter Henricus quondam dux Bavariæ & Westphaliæ, eo quod ecclesiarum Dei, & nobilium imperii libertatem, possessiones eorum occupando, & jura eorum imminuendo graviter oppresserit, ex instanti principum querimonia, & nobilium plurimorum, quia citatione vocatus majestati nostræ præsentari contempserit, & pro hac contumacia proscriptionis nostræ inciderit sententiam. Deinde quoniam in ecclesias Dei, & principum ac nobilium jura & libertatem grassari non destiterit, tam pro illorum injuria, quam pro multiplici contemptu nobis exhibito, ac præcipue pro evidenti reatu majestatis, & sub feodali jure legitimo, trino edicto ad nostram citatus audientiam, eo quod se absentasset, nec aliquem pro se misisset responsalem, contumax judicatus est, ac proinde tam ducatus Bavariæ, quam Westphaliæ & Angariæ, quam etiam universa quæ ab imperio tenuerit beneficia, per unanimem principum sententiam in solemni curia Wirziburc celebrata, adjudicata sunt, nostroque juri addicta & potestati. Nos itaque habita cum principibus deliberatione communi, ipsorum consilio, ducatum qui dicitur Westphaliæ & Angariæ in duo divisimus, & consideratione meritorum quibus dilectus princeps noster Philippus Coloniensis archiepiscopus ad honorem imperialis coronæ promovendum & manutenendum, nec rerum dispendia, nec personæ formidans pericula, gratiæ imperialis promeruit privilegium: unam partem, eam videlicet quæ in episcopatum Coloniensem & per totum Patheburnensem episcopatum protendebatur, cum omni jure & jurisdictione, videlicet cum comitatibus & advocatiis, cum conductibus, cum mansis, cum curtibus, cum beneficiis, cum ministerialibus, cum mancipiis, & cum omnibus ad eundem ducatum pertinentibus, ecclesiæ Coloniensi legitimo donationis titulo imperatoria liberalitate contulimus, & requisita a principibus sententia an id fieri liceret, adjudicata & communi principum & totius curiæ assensu approbata, accedente quoque publico consensu dilecti consanguinei nostri Bernhardi, cui reliquam partem ducatus concessimus, præmemoratum archiepiscopum Philippum illa ducatus suæ collata ecclesiæ vexillo imperiali solemniter investivimus. Hanc igitur legitimam majestatis nostræ donationem & investituram Coloniensi ecclesiæ, & sæpe dicto principi nostro Philippo archiepiscopo, omnibusque suis successoribus confirmamus, & in omne posteritatis ævum eis ratam permanere volentes, ne quis eam ausu temerario infringere, vel quomodolibet violare attemptaverit, imperiali edicto inhibemus; & hanc nostram constitutionem præsenti privilegio aurea excellentiæ nostræ bulla insignito corroboramus authentice, testibus annotatis qui huic facto interfuerunt. Sunt autem hi, Arnoldus Trevirensis archiepiscopus, Wigmannus Magdeburg. archiepisc. Conradus Salsburgensis, Sifridus Bremen. electus: Conradus Wormatiensis episcopus, Rudolphus Leodiensis episc. Bertrannus Metensis episc. Arnoldus Osnabrugensis episcopus, Conradus abbas Fuldensis, Adolphus abbas Hirsfeldensis, Lotharius præpositus Bunnensis: Ludovicus Palatinus Saxoniæ & Lantgravius Thuringiæ, Bernhardus dux Westphaliæ & Angariæ, Godefridus dux Lotharingiæ, Fridericus dux Sueviæ, Otto marchio de Brandeburg, Theodoricus marchio de Lusiz, Dedo comes de Groix, Sifridus comes de Orlamunde, Robertus comes de Nassouë, Emicho comes de Linninche, Engelbertus comes de Monte, Theodoricus comes de Hostaden, Gerardus comes de Nurberc, Henricus comes de Arnisberc, Hermannus comes de Ravinsberch, * Henricus comes de Kuc, Wuernerus comes de Wittinkinstein, Widikindus de Waltecke, Fridericus de Arrifurd, Artmannus de Buttringin, Wernerius de Boulande: Conradus pincerna, Henricus marschallus de Bappenhem, Sibodo de Groix camerarius, & alii quam plures. Signum domini Friderici Rom. imperatoris invictissimi. Ego Godefridus imperial. aulæ cancellarius vice Christiani Moguntinensis sedis archiep. & Germaniæ archicancellarii, recognovi. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXXX. indict. XIII. regnante dom. Friderico Roman. imperatore invictissimo, anno regni ejus XXIX. imperii vero XXVI. Feliciter. Amen.

* Hermannus.

Datum in solemni curia in Gelinhusen in territorio Moguntino idibus Aprilis.

II.

Othonis IV. diploma quo ducatus Westphaliæ & Angariæ donationem an. 1180. Philippo archiepiscopo factam confirmat.

an. 1200. Ex veteri computandi modo, secundum vero nostrum 1201.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Otto Dei gratia Romanorum rex & semper augustus, omnibus fidelibus in perpetuum. Notum facimus tam præsentibus quam futuris, quod nos pro fideli & præclaro servitio dilecti & fidelis principis nostri Adolphi venerabilis Coloniensis archiepiscopi, & totius Colo-

niensis ecclesiæ, nobis sæpius exhibito, dilectos fratres nostros Henricum comitem palatinum Rheni, & Wilhelmum, ad hoc induximus, quod universa illa bona, quæ Philippus quondam Colon. archiepiscopus, de ducatu quondam patris nostri illustrissimi ducis Saxoniæ, sive in allodiis, sive in feodis, seu in ministerialibus, aut in servis obtinuerat, de bona voluntate, Coloniensi ecclesiæ dimiserunt perpetualiter in pace sine conditione qualibet possidenda, juramento firmantes, quod neque per se, neque per suos Coloniensem ecclesiam super eorumdem bonorum possessione ullo unquam tempore debeant molestare, ponentes quoque obsides tales: comitem de Lininken, comitem Conradum de Regestein, Georgium comitem de Witha, Henricum de Isenberg, qui juraverunt, quod si prædicti fratres nostri contra constitutionem istam venire attentaverint, de bonis quæ a palatino comite Rheni tenent in feodo, ecclesiæ Coloniensi contra palatinum servient, quousque eos ad satisfactionem inducant. His etiam tales adjunxerunt, Giselbertum de Brunshorn, Henricum de Mirewalt, Thedmarum de Ulogelinken mareschalcum, Wernerum dapiferum, Justinum pincernam, Henricum de Wonenberg, qui juraverunt quod si fratres nostri contra hoc sacramentum venire tentaverint, Coloniam accedant ad vocationem Coloniensis ecclesiæ archiepiscopi, omni cessante contradictione, inde sine licentia Coloniensis ecclesiæ nullatenus recessuri. Ut igitur hæc rata permaneant & inconvulsa, præsentem paginam conscribi & sigilli nostri munimine confirmari fecimus, præcipientes districte ne prænominati fratres nostri, aut aliqui eorum nomine huic constitutioni contraire præsumant. Testes sunt Siffridus Moguntinus electus, Hermannus Monasteriensis episcopus imperialis aulæ cancellarius, Bruno Bonn. præpositus, Henricus comes Sejen, Simon comes de Teklembourg, Gerardus comes de Ard, Henricus comes de Cessele, Godefridus comes Arsnebergensis, Adolphus comes de Monte, Bernardus de Wilepa, Burchardus comes de Aldenberg, Hermannus de Lippa, Godescalcus de Pirremunt, Godefridus de Eppenstein, Wlframus comes Rheni, Rutgerus de Merheim, Rutgerus de Brempt, Wernerus de Bolant, & frater suus Philippus, Hermannus advocatus Coloniensis, Hermannus de Alluctro mareschallus, Otto de Schonenberg, Reymarus de Rothe, Conradus de Wilre, Simon Aquensis, & alii quam plures. Acta sunt hæc anno Dom. Incarnat. M. CC. Datum apud Wirzemberg. III. nonas Febr. per manum Hermanni venerabilis Monasteriensis episcopi imperialis aulæ cancellarii.

III.

Bulla aurea Philippi imperatoris eadem Adolpho confirmantis.

1204. nunc 1205. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Philippus II. divina favente clementia Romanorum rex & semper Augustus. Regiæ majestatis nostræ sublimitas, devota fidelium suorum servitia consuevit animo diligenti respicere, eisque pro meritis digna munificentiæ suæ beneficia liberaliter impertiri. Quapropter notum facimus universis regni nostri fidelibus præsentibus & futuris, quod nos attendentes sinceram devotionem dilecti principis nostri Adolphi Colon. ecclesiæ archiepiscopi, quam ad sublimitatis nostræ promotionem ferventer exhibuit, ad dignam fidelitatis suæ remunerationem, ipsi & ecclesiæ Coloniensi concedimus & confirmamus ducatum Westphaliæ & Angariæ, omnesque possessiones & jura ejus, cum hominibus & ministerialibus, omnibusque pertinentiis juvabimus ipsi & ecclesiæ Colon. pro posse nostro diligenter conservare. Insuper in Andernaco & Eckenhagen quidquid juris habuimus ipsi archiepiscopo & ecclesiæ Colon. concedimus, sicut pater noster Fridericus divus Augustus Raynaldo quondam Coloniensi archiepiscopo post victoriam a Romanis in conflictu habitam dignoscitur concessisse. Præterea innovamus & concedimus ipsi archiepiscopo Coloniensi monetas, telonia, & nundinas sub eodem jure, sicut charissimus frater noster Henricus Romanorum imperator divæ memoriæ Philippo Colon. archiepiscopo per privilegium suum confirmavit. Ad ampliorem quoque dilectionis suæ evidentiam, liberali munificentia concedimus & confirmamus sæpedicto Coloniensi archiepiscopo curtem nostram in Brakele, & ecclesiam nostram in Kerpene, præter villicationem & curtem ejusdem villæ, quam ad manus nostras specialiter retinemus. Statuimus igitur, & imperiali sancimus edicto ut nulla omnino persona humilis vel alta, secularis vel ecclesiastica, prædictum fidelem nostrum Adolphum Coloniensem archiepiscopum & ecclesiam Coloniensem in hac majestatis nostræ concessione audeat molestare, vel aliquo modo perturbare: quod qui facere attemptaverit, a gratia nostra exclusus, centum libras auri pro pœna componat, dimidium cameræ nostræ, & reliquum passo injuriam. Ad cujus rei certam in perpetuum evidentiam, præsentem paginam inde conscribi jussimus, & majestatis nostræ sigillo communiri. Hujus rei testes sunt Dyethelmus Constantiensis episcopus, Conradus Spirensis episcopus, Henricus Wirthzeburgensis electus, Henricus Argentinensis electus, Gerhardus præpositus Xantensis, Theodoricus Werdensis præpositus, Ludewicus dux Bavariæ, Henricus dux Lovaniæ, Bernardus dux Saxoniæ, Simon dux Lotharingiæ, Henricus palatinus comes Rheni, Otto comes Geldriensis, Wilhelmus comes Juliacensis, Lotharius comes de Hostaden, Gevehardus Burgravius de Magdeburg, Henricus Marschallus de Kallendin, & alii quam plures. S. Domini Philippi II. Romanorum regis invictissimi. Ego Conradus Ratisponensis electus, & regalis aulæ cancellarius recognovi. Acta sunt hæc anno Incarnationis Dominicæ M. CC. IV. indict. VIII. regnante domino Philippo II. Romanorum rege gloriosissimo, anno regni ejus VI. Datum per manus Sifridi regalis aulæ protonotarii in civitate Aquisgrani II. idus Jan.

IV.

Diploma Frederici II. imperatoris, quo S. Engelberto & Coloniensi ecclesiæ dat in feudum prædium de Richterich.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis amen. Fridericus II. divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus & rex Siciliæ. Inter actus nostros multiplices quibus nostræ dignitatis sublimitas exaltatur, illud nobis & perpetuo gloriosum in terris & procul dubio retributivum in cœlis, quidquid propter Deum conferendo sacro sanctis ecclesiis in aula reponimus sancta ejus. Hac igitur consideratione ducti, & attendentes fidem puram & devotionem laudabilem, necnon & grata valde & accepta servitia quæ Engelbertus venerabilis Colon. archiepiscopus dilectus princeps noster nobis & imperio exhibuit jugiter & exhibet incessanter, ut merita suæ probitatis & fidei ecclesia sentiat cui præest, ad petitionem & preces ejus quas favorabiliter admittere volumus & liberaliter exaudire, de liberalitatis nostræ gratia qua consuevimus bene meritis respondere, concedimus & donamus in legitimum feudum sanctæ Coloniensis ecclesiæ, ipsi etiam archiepiscopo & ejus successoribus in perpetuum, prædium illud quod Theodericus de Heinisberg fidelis noster in Richterich ab imperio tenuit, & voluntate spontanea nostris manibus resignavit, volentes & auctoritate præsentis privilegii firmiter statuentes, ut prædicta Coloniensis ecclesia jure perpetuo prædium ipsum in pace

Ex archiv. Metropol. Colon. 1225.

& quiete possideat, nec aliquis sit tam ausus, qui ecclesiam ipsam, præfatum archiepiscopum, ac successores suos de eodem prædio perturbare de cætero seu molestare præsumat, quod qui præsumpserit indignationem nostri culminis se noverit graviter incursurum. Ad hujus igitur concessionis & donationis nostræ memoriam & robur perpetuo valiturum, præsens privilegium scribi & sigillo majestatis nostræ jussimus communiri: hujus autem rei testes sunt hi, Johannes rex Hierosolymitarum, Ekehardus Mersburgensis episcopus, Hermannus magister hospitalis S. Mariæ Theutonicorum in Jerusalem, Lupoldus dux Austriæ, Bernardus dux Carinthiæ, Reinaldus dux Spoleti, Henricus marchio de Audisse, Henricus marchio de Burgowe, Hermannus comes de Uroberg, Otto comes de Orlenburg, Bernardus de Horstmare, Henricus comes de Eversten & alii quam plures. Signum Domini Friderici Dei gratia invictissimi Romanorum imperatoris semper augusti & regis Siciliæ. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. M. CC. XXV. mense Julii, tertiæ decimæ indictionis, imperante domino nostro Friderico II. Dei gratia Romanorum imperatore semper augusto, & rege Siciliæ. Anno Romani imperii ejus V. regni vero Siciliæ XXVIII. feliciter amen. Datum apud S. Germanum.

V.

Diploma Henrici a Molenark Colon. archiep. de mutuo consensu Coloniensis & Osnaburgensis ecclesiarum & divisione terrarum Teklemburgi inter ipsas facta.

Ex archivo metropolit. Coloniens. v. Gelen. not. ad vit. S. Engel. 1227.

HENRICUS Dei gratia S. Colon. ecclesiæ archiepiscopus, cæterique ecclesiæ Colon. priores, omnibus præsens scriptum intuentibus salutem in vero salutari. Licet Coloniensis ecclesia, Osnabrugensi, ratione metropolis, ad necessitatum sublevationem quodammodo teneatur: tamen quia specialem servitiorum exhibitionem & fidelitatem mater in filia adinvenit, specialiter se sibi secundum formam infra scriptam obligare decrevit. Quamobrem tam præsentibus quam futuris notum esse volumus, consensu communi utriusque ecclesiæ prædictæ, tam cleri quam laïcorum sic esse firmatum, ut quælibet earum ad mutuam vicissitudinem consilii & auxilii alteri perpetuo sit astricta, una quæque injurias alterius ad invicem propulsando, violentiis pro posse & viribus cum effectu resistendo.

Castrum vero Teklemburg cum quatuor curtibus, videlicet Linden, Butterbeck, Linge, Millinghusen, quæ Otto comes Teklenburgensis propter conspirationem necis facinorosæ D. Engelberti piæ memoriæ Colon. archiepiscopi demeruit, Coloniensis ecclesia tanquam feoda sibi jure vacantia, cum aliis feodis suis resumit, sed quatuor mansiones ad quatuor castellanos instituendos in eodem castro, Osnaburgensi ecclesiæ titulo donationis relinquit: proprietates hæreditarias, & omnes ministeriales quondam comiti Tekelenburgensi attinentes, præfatæ ecclesiæ pariter inter se divident, una quæque alteri in sua portione obtinenda auxilium & consilium adinvicem præstando. Si de villa Linge civitas fuerit constructa, medietas omnium proventuum, sive in telonio, sive in moneta, sive in judicio consistat, Osnabrugensi ecclesiæ cedet. Si vero in statu in quo est perstiterit, nihilominus medietas cum omnibus proventibus, ut supra dictum est, cedet, exceptis his quæ curiæ Linge pertinere noscuntur; quæ cum ipsa curia specialiter ad Coleniensem referuntur ecclesiam; divisione autem ministerialium facta, si quis ex his ab una parte ministerialem alterius partis traduxerit in uxorem, ad vinculum initi fœderis & amicitiæ inter præfatas ecclesias fortius consolidandum, uxor sine aliqua commutatione libere virum sequatur, ministeriales prædicti conditione qua sub Ottone quondam domino eorum gaudebant, si ipsam conditionibus ecclesiarum prælegerint, gaudebunt; sin autem, conditionibus ecclesiarum gaudebunt. Ex parte utriusque ecclesiæ sex ministeriales præficientur qui inter utriusque ecclesiæ ministeriales decident, si quid inter ipsos emerserit questionis. Si autem per ipsos decidi non poterit, ad ipsorum superiores, scilicet archiepiscopum & episcopum questio deferatur decidenda. Expugnatione castri Tekelemborg facta, intra spatium sex septimanarum prædicti archiepiscopi & episcopi, ad divisionem hæreditariæ proprietatis & ministerialium de quibus supra dictum est, proportionandum consedebunt, & divisione distincta uter eorum præeligat sorte dirimetur, Osnaburgensis ecclesiæ feoda, quæ comes Otto quondam ab ipso tenuit, tanquam de jure vacantia resumat. Atque ut hæc suprascripta confœderatio perpetuo valitura, rata & inconvulsa permaneat, sigillorum nostrorum appenditiis ipsam duximus roborandam.

Præsenti confœderationi interfuerunt, Conradus major præpositus & archidiaconus, Henricus præpositus S. Severini, Bruno præpositus S. Cuniberti, Gerardus præpositus sanctorum apostolorum, Henricus præpositus S. Georgii, Arnoldus decanus ibidem, decanus sanctorum Apostolorum, Lupertus S. Mariæ ad gradus, Albertus subdecanus majoris ecclesiæ, abbas S. Panthaleonis. Interfuerunt etiam laïci, Hermannus de Mullenarke, Theodoricus de Rossowe, Hermannus de Halveterre mareschallus, Theodericus dapifer de Monickhusen, Franco pincerna, Gerardus filius advocati Coloniensis, Godefridus de Bacheim camerarius, Wilhelmus Sildenk, Goswinus filius marschalli, Richuinus marschalcus, & alii quamplures. Acta sunt hæc anno M. CC. XXVII. mense Augusti.

VI.

Charta H. Colon. archiepiscopi commutationem quandam inter Leodiensem & Metensem episcopos factam approbantis & sua auctoritate confirmantis.

H. Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noveritis quod nos solemnem permutationem, quam fecit venerabilis nostra filia Leodiensis ecclesia de assensu venerabilis nostri Leodiensis episcopi, de curia de Maidieres cum appenditiis & pertinentiis suis, cum venerabili fratre nostro episcopo Metensi de assensu capituli sui de villa sancti Trudonis cum omnibus appenditiis & pertinentiis suis, sicut in litteris eorumdem Metensis episcopi & capituli sui continentur, approbamus, & auctoritate nostra confirmamus, attendentes in hoc evidentem utilitatem Leodiensis ecclesiæ, & conditionem ipsius in hoc fieri meliorem. *Circa.* 1227.

VII.

Litteræ Friderici Colon. archiepiscopi comitiorum imperii decretum de agnoscendo Urbano VI. pro legitimo pontifice, Leodiensibus denuntiantis.

PRudentibus, & discretis viris magistris civium, & consulibus civitatis Leodiensis amicis nostris charissimis Fridericus archiepiscopus Coloniensis Westphaliæ & Angariæ dux, &c. *Apud Chapeauville.* 1378.

Amici dilecti noveritis quod nuper serenissimus dominus noster Wenceslaus Romanorum rex semper Augustus cum multis sacri imperii electoribus aliisque principibus tam ecclesiasticis, quam secularibus, comitibus & baronibus, nobis etiam præsentibus in op-

pido Franckfordiensi convenit, ibique coram ipso domino nostro rege Romanorum assistentibus sibi tam electoribus quam aliis principibus, comitibusque antedictis, cæterorumque nobilium hominum multitudine copiosa præsente demonstratum extitit manifeste, ac solis splendore clarius est deductum, scilicet D. nostrum Urbanum papam sextum in sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summum pontificem, per cardinalium pro tunc Romæ præsentium canonicam & communem electionem assumptum, & per eosdem solemnibus & consuetis ritibus coronatum. Et quod eundem D. nostrum papam ipsi cardinales postmodum per non modica temporum curricula continue subsequentium tam consistorialiter, quam alias omnis honoris studio venerationisque cultu quibus summum pontificem venerati convenit excoluerunt.

Atque idem dominus noster apostolicus, ex his & aliis, quæ singula scribere gratia brevitatis omittimus, ante omnem discordiam schismatis, quod nunc inimicus homo spe deductus inani in quædam mundi climata nequiter disseminare contendit, in papatus pacifica possessione quievit, sicut per totum imperium, ac etiam diversas alias provincias atque regna ipsam possessionem obtinuit incunctanter.

Ex his ipse D. noster Romanus rex orthodoxæ fidei zelo succensus, tanquam princeps catholicus Romanæ ecclesiæ advocatus, & defensor eximius, præhabita deliberatione matura, cum antedictis principibus, omnibus & singulis in hoc secum uniformiter concordantibus, convenit, se insimul præfatum D. N. Urbanum pro summo pontifice firmiter habituros. Et quod ipse D. noster Rex Romanorum sæpedictus D. N. Urbanum in præfata sua papatus possessione defenderet, ac eidem contra resistentes assisteret consiliis, & auxiliis opportunis.

Hæc omnia & singula præfatus dominus noster Romanorum Rex præfato suo solemni consilio tam vobis quam aliis sacri Romani imperii fidelibus pro tunc absentibus nuntiare disposuit, attentius requirendo & solertius exhortando, ut omnes & singuli sibi in præmissis fideliter adhæreant, nec ad partem dicto D. nostro papæ contrariam quoquomodo sustinendam se patiantur induci, neque litteras vel processus quoslibet in derogationem ipsius D. nostri papæ tendentes infra limites seu potestatem suam publicari permitterent sive legi.

Et quia ad plenum nobis non constat, si vos nuntios dicti D. N. Regis receperitis; super specialis dilectionis favore, quo erga vos & civitatem vestram catholicam sinceris præcordiis afficimur ex antiquo, una cum reverendo in Christo patre D. Cunone archiepiscopo Trevirensi avunculo nostro charissimo, & illustri principe D. Ruperto seniori comite palatino Rheni & duce Bavariæ sacri Romani imperii electoribus nostris charissimis, qui etiam litteras suas una cum præsentibus, vestræ discretioni destinare curarunt, hujus facti veritatem simplicem duximus exponendam, ut eos, qui contra S. Romanam ecclesiam, dictumque D. N. Urbanum sextum iniquitatis trahentes vehiculum, unitatem tunicæ inconsutilis scindere, ac oves gregis in lupinos morsus sævissimos suis relatibus confictis abigere non formidant, patentius cognoscentes, super plebem, & populum vestrum Leodiensem fideles excubias peragendo, non patiamini per ipsos notissimos Antichristi discipulos dictam plebem Christicolam a salvifica manu Petri piscatoris abduci, & in abyssum pelagi perpetua periclitatione damnari, præcaventes etiam summopere ne dictorum falsidicorum litteræ seu processus aut etiam infecti sermonis eloquia infra vestram civitatem ullatenus admittantur vel etiam audiantur.

Per hoc calamitati quam patitur in præsenti Christi sponsa immaculata virgo mater ecclesia salubriter succurretis, & in futuro vestræ saluti perpetuæ, ac in præsenti sæculo status, & honoris integritati præclare tutissimo præsidio consuletis, vosque sacri Romani imperii; cujus honorabile membrum inseparabiliter permanetis, reddetis orthodoxis verbo & operatione conformes. Nobis & dictis nostris coelectoribus super his vestram benevolam cum portitore præsentium rescribere placeat responsivam. Datum Luisæ die 25. mensis Julii.

VIII.

Epistola Gregorii papæ XIII. ad Gebhardum Coloniensem electum.

Ex MS. codice eccl. S. Johannis Argentinensis. 1582.

VEnerabilis Frater, salutem & apostolicam benedictionem. Truchsessiorum domum non minus generis nobilitate, quam fidei catholicæ studio & constantia, antehac floruisse, testis est, insignium virorum qui de ea prodierunt, tam antiqua quam recens memoria, præcipue vero cardinalis Augustani qui principem in ea locum obtinuit, apud quem tam pie & religiose, & quasi in conspectu ac gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ educatus, non parvam olim præbuisti spem fore ut dignus tali genere ac disciplina evaderes. Hinc nostra erga te propensio, nosterque paternus amor initium habuit, qui postea & gravium virorum testimoniis, non solum confirmatus, sed auctus, fecit ut de te nobis vicissim optima & rectissima quæque polliceremur. Successit tempus illud quo electus fuisti a capitulo Coloniensi in archiepiscopum illius ecclesiæ, quæ electio cum maximis implicaretur difficultatibus & vehementissime oppugnaretur, & quasi expugnaretur; tamen ea erga te usi sumus benignitate, ut sublatis omnibus impedimentis, capituli judicium & electionem de te factam approbaverimus, confirmationisque apostolicæ robur adjecerimus. Ex his putabamus neminem te aut religionis orthodoxæ, aut S. hujus sedis, aut etiam disciplinæ ecclesiasticæ studiosiorem, aut observantiorem fore, sperabamusque in tua fide, constantia & probitate maxime debere nos acquiescere. Sed dolemus & graviter dolemus nostram hanc exspectationem ex his quæ de te, multorum litteris, sermonibus, & fama ipsa, quotidie ad nos perferuntur, non modo labefactatam & imminutam, sed pene deletam, ac illa quæ circumferuntur talia esse, & loco munereque tuo adeo indigna, ut sine magno pudore exprimi non possint. Sustinuimus certe, quoad potuimus, ne quidquam quod te indignum esset crederemus, sed cum rumor quotidie magis ingravesceret coacti sumus suspenso ac sollicito de te esse animo, nec id diutius dissimulare voluimus. Monemus igitur te, ut famæ & saluti tuæ, in tempore consulas, & si fortassis longius quam opportuit progressus es, te revoces; sin vero falsa sunt, quæ objiciuntur, (quod potius vellemus) animam & sensum tuum aperias & declares, nec patiaris malevolorum sermonibus perpetuam notam & ignominiam tibi, tuæque agnationi, & ordini ecclesiastico injici; cogitesque quid Deo, qui te ad istum sublimem gradum erexit, quid sedi apostolicæ, quæ te singulari quodam amore & gratia complexa est, quid patriæ, quid generi, quid Christiano nomini, quid publicæ utilitati, quid denique tibi ipsi debeas. Qui cum honorificentissimum locum teneas, non aliis magis quam tibi ipsi inimicus fueris, si ita te gesseris, ut merito inde exturbandus sis, cum tamen nullo negotio ea tibi conservare, & magnus in ecclesia Dei, ac summa cum authoritate inter imperii principes esse possis. Memineris quam difficiles & periculosi sint novarum rerum exitus, & quatopere cavendum sit prudenti ac pio viro, ne temere famam suam, statum, dignitatem, animam denique ipsam in extremum discrimen adducat, cujus rei non desunt nostra ætate exempla, quibus doceri possis. Ac si longius fortasse provecti sumus, amori nostro, dignitatis ac salutis tuæ desiderio id assignabis. Non enim dubitamus, quin

paterna hæc monita id apud te pondus habitura sint, quod omnibus & justissimis de causis debent, atque reipsa tuam pietatem ac reverentiam erga sanctam hanc sedem sis ostensurus qua nos venerati te in dilectissimi filii loco sicut antea, ita & posthac habere & relevare magnopere possimus. Sed his litterarum officiis non contenti, mandavimus venerabili fratri archiepiscopo Treverensi, ut ad te proficiscatur, tecumque fusius eadem de re, quam diligentissime agat, ac consilium deliberationemque nostram clarius patefaciat. Cui plenam fidem te habiturum non dubitamus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris, die XVII. Decembris an. M. D. LXXXII. pontificatus nostri anno XI.

JOHAN. BAPTISTA CONOBIUS,

Venerabili fratri GEBHARDO archiepiscopo Coloniensi, S. R. Imperii principi electori.

IX.

Breve Clementis VIII. papæ quo laudat Ernestum Colon. archiep. pro suis officiis ad res ecclesiasticas præstitis in comitiis Ratisponensibus.

Venerabili fratri Ernesto archiep. Coloniensi, S. R. Imperii electori.

1594. VEnerabilis frater salutem & apostolicam benedictionem Decebat sane animi tui magnitudinem & quam præ te semper tulisti in catholica religione tuenda constantiam, ut talem te præberes in Ratisbonensi conventu qualem te multa tua cum laude præstitisti. Accepimus enim crebris litteris, & honotifica admodum de te testificatione, non solum a dilecto filio nostro Ludovico cardinale Madrutio nostræ apostolicæ sedis de latere legato, sed etiam a venerabili fratre Cæsare, episcopo Cremonensi, cæterisque apostolicis nuntiis, qui in eodem conventu interfuerunt, quanto studio, quanto animi ardore & zelo catholicæ religionis causam defendendam susceperis, tuaque auctoritate & gratia procuraveris, ut catholicorum principum salutaris concordia, & consensio conservaretur, qua nimirum Deo juvante factum est, ut impii satanæ conatus eluderentur, & injustitia contra justitiam non prævaleret, & ecclesiastici ordinis jus & dignitas retineretur. Sed & in gravissimo negotio, quod cordi nostro penitus infixum est, de bello nimirum contra teterrimos Turcas gerendo quam præclaram operam navaveris non ignoramus. Utinam vere Germani principes intelligant, quanta occasio divinitus oblata immortalis gloriæ cum summa utilitate consequendæ, quod nos omni loco contestari non cessamus. De te vero frater plane nobis persuademus, quod causæ Dei, patriæ, & totius christianæ Reipublicæ nullo loco deeris, curabisque omni diligentia pro tua virili parte, ut catholicorum Germaniæ principum consensus atque unio & conservetur & augeatur. Tibi interea pro nostra perpetua erga fraternitatem tuam totamque inclytam domum vestram paterna charitate gratulamur, quod merita tua erga catholicam ecclesiam quotidie adaugeas, quibus etiam majora ad publicum bonum, & ad peculiarem ipsius insignis ecclesiæ tuæ Coloniensis utilitatem, quæ nobis merito charissima est, a tua virtute & pietate expectamus. Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die secunda Septembris M. D. LXXXIV. pontificatus nostri anno tertio.

X.

Diploma S. Engelberti pro abbate & monasterio Veteris-Campi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Engelbertus Dei gratia S. Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus tam præsentibus quam futuris in perpetuum. *Ex archivo Campensi v. Gelen. in vita S. Eng. l. 1. p. 105.* 1224. Expediens est animabus & salubre, eorum, qui ut Christum lucri faciant spontanei pauperes effecti sunt, inopiam & defectum supplere, hoc enim faciendo seminantur temporalia ut æterna metantur. Hac consideratione inducti, dilectæ nobis filiæ ecclesiæ Campensi concedimus authentico præsenti, ut si causa exigente in locis qui dicuntur *Interior-Campus* & *Grangia pecudum*, vel aliis quibuslibet locis ipsorum, personas laïcas pro agris colendis instituere voluerint, ipsi laïci communibus silvis, pratis, pascuis & locis palustribus adjacentibus, potestatem habeant, & jus commune, & quia eidem Campensi ecclesiæ duorum summorum pontificum, Eugenii videlicet III. & Innocentii III. benignitas remisit omnem decimationem proventuum de locis proprio labore & sumptu excultis, nos etiam juxta hanc patrum nostrorum indulgentiam, Campensi ecclesiæ indulgemus, ut a laïcis suis in locis prædictis institutis, vel pro tempore instituendis propriorum bonorum decimas tam majores recipiant quam minores. Ut hæc nostra donatio Campensi ecclesiæ stabilis perpetuo & inviolata perseveret, præsentem paginam inde conscriptam, imaginis nostræ appositione fecimus communiri. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. M. CC. XXIV. pontificatus nostri anno sexto.

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM LEODICENSEM SPECTANTIA.

I.

Diploma Caroli III. imperatoris quo Franconi episcopo & Leodiensi ecclesiæ dat villam Magderam dictam.

Ex lib. I. chartar. eccl. Leod. v. Chapeaville. 884.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Carolus, divina favente clementia, imperator augustus. Noverit ergo omnium fidelium nostrorum, præsentium videlicet & futurorum industria; qualiter nos per petitionem Rinchardæ dilectæ conjugis nostræ, imo & Luicwardi S. Vercellensis ecclesiæ episcopi & dilecti archicancellarii nostri, quasdam res proprietatis nostræ, ad partem S. Mariæ, sanctique Lamberti ecclesiæ Tungrensis vel Leodiensis, cui præest venerabilis Franco episcopus, jure perpetuo in proprietatem concessimus, id est, in pago Scarponnensi, villam quæ dicitur Magdera, cum omni antiqua integritate ad eam pertinente, ædificiis videlicet, ecclesiis, terris, agris, vineis, campis, pratis, pascuis, sylvis, aquis, aquarum decursibus, exitibus & reditibus, viis & inviis, cultis & incultis, communiis & mancipiis utriusque sexus, vel quidquid ibi justo ac legali ordine pertinere videtur. Et jussimus hoc nostræ auctoritatis præceptum inde conscribi, per quod decernimus atque jubemus, ut præfatus Franco episcopus, pro fidelitatis suæ merito, easdem res in vita sua quieto ordine possideat. Post ejus vero obitum, fratrum ecclesiis *, eidem ecclesiæ servientium, absque ulla contradictione mancipentur, nullusque ejusdem ecclesiæ episcopus, deinceps benefaciendi eas habeat licentiam.

* f. usibus.

Et ut hæc authoritas largitionis nostræ, nostris futurisque temporibus, Domino protegente, inviolabilis habeatur, & ab omnibus verius credatur & observetur, hoc idem præceptum propria manu nostra subtersignavimus, & annulo nostro sigillari jussimus. Mancipia insuper illa utriusque sexus, quæ in Tungris ac Leodio residere & manere noscuntur, de quocumque nostro fisco sint, aut ex dominicato, aut ex beneficiato, universa eidem ecclesiæ perpetualiter habenda atque tenenda, sicuti & alia suprascripta concedentes adjicimus & confirmamus. Sigillum domini Caroli Augusti. Waldo episcopus ad vicem Luicwardi archicancellarii recognovi. Datum VI. calend. Julii Anno Dom. D. CCC. LXXXIV. indict. II. Anno vero Imperii piissimi imperatoris Caroli IV. Actum Meantis civitate, in Dei nomine, Amen.

II.

Charta Zuenteboldi Regis villam Teux Franconi episcopo & ecclesiæ Leodiensi concedentis.

Ex lib. I. chartar. ecclesiæ Leod. 898.

ZUENTEBOLDUS, divina favente clementia Rex. Pro his quæ ob amorem Dei, ecclesiis sanctis, locisque sanctorum, mansuetudinem nostræ serenitatis tribuimus, æternæ fœlicitatis beatitudine, ipsis intervenientibus sanctis, omnimodis perfrui confidimus.

Idcirco, omnium sanctæ Dei ecclesiæ, nostrorumque fidelium, tam præsentium noverit, quam futurorum sagacitas, quia nos, pro salute nostræ animæ, piique genitoris nostri serenissimi Arnulphi imperatoris, ac nostrorum prædecessorum divæ memoriæ imperatorum & regum, largimur ecclesiæ sanctæ, in honore beatæ Mariæ genitricis Dei & Domini nostri, & præclari martyris Christi Lamberti in Leodio constitutæ, cui præsidet Franco venerabilis episcopus, villam nostri dominicatus sitam in pago Leuga super fluvium Poledam, vocabulo Teux, cum omnibus juste & legaliter ad eam pertinentibus, videlicet, mancipiis utriusque sexus, campis, sylvis, pratis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, cambis, parvis exitibus, & reditibus, cultis & incultis, mobilibus & immobilibus, eo tempore & pacto, ut ex hoc, & in antea, præscriptæ ecclesiæ, nec non prædicto episcopo, successoribusque ejus, sine contradictione aliqua, immobiliter perpetue subsistant.

Et ut hæc nostræ benevolentiæ largitio, permansuris successionibus infucate servetur, nostri annuli impressione subter insigniri præcepimus. Signum domi. Zuenteboldi. Walgerius notarius ad vicem Raerbodi archicancellarii recognovit. Actum VIII. idus Oct. anno Incarn. Dom. D. CCC. XCVIII. regni vero Zuenteboldi serenissimi ac piissimi regis IV. Actum in villa Aquæductus in Dei nomine feliciter. Amen.

III.

Præceptum Ludovici regis quo ecclesiæ Leodiensi, ejusque episcopo Stephano confirmat Laubiensem & Fossensem abbatias, villam Tectas &c. eidem ab Arnulpho imperat. & fratre Zuentiboldo concessas.

Ex lib. chartar. Leod. eccl. 908.

HLODOVICUS divina ordinante gratia Rex. Si ecclesiis Dei, suisque rectoribus aliquid emeliorationis ad majora sublevando roboramus, dubium non est, a Deo nos accepturos retributionem, propter cujus hæc agimus honorem.

Quocirca omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium & nostrorum, præsens futuraque comperiat generalitas, quoniam Herimannus Agrippinensis ecclesiæ archipræsul inclitus, simulque Repehardus & Reginharius egregii comites, ad nostræ sublimitatis accedentes excellentiam, vice Stephani venerabilis episcopi, humiliter sunt deprecati, ut ob Dei, sanctæque Mariæ, atque Lamberti martyris amorem, cuncta quæ retro, omnibus temporibus, Tungrensi ecclesiæ fuerunt tradita a nostris prædecessoribus, pari voto, eidem habenda concederemus, ac nostræ auctoritatis præcepto inviolando tutaremus. Quorum itaque petitionibus tanto libentius cessimus, quanto amplius id nobis * a patribus nostris profuturum prospeximus.

* f. ac.

Idcirco, hoc nostræ confirmationis præceptum fieri jussimus, per quod, Laubacensem abbatiam a domino patre nostro Arnulpho rege gloriosissimo datam, in pago, ac in comitatu Hainuensi sitam, cujus ad præsens comes videtur adesse Sigohardus, * ad fiscum nomine Tectis, a rege Suendipolcho fratre nostro concessum, in pago ac in comitatu Liwensi positum, cujus etiam inpræsentiarum idem comes dignoscitur existere Sigohardus; atque abbatiam, nomine Fossas, per prestariam, a Gisla abbatissa nostra consanguinea, nostræ voluntatis consensu, acquisitam, in pago ac in comitatu Lummensi constitutam; cujus nunc adest comes Perengarius. Insuper, teloneum, ac monetam de Trajecto, nostra donatione, cum consensu Albuini eo tempore illius comitis concessam. Pariter quoque abbatiam Heriboresheim nomine dictam; quæ a Gerbardo quondam comite, proprio jure ha-

* f. ac.

bita, postea pro culpa infidelitatis contra nostram serenitatem exhibita, nostro cessit donatui * versa, quam prælibato Stephano ipsius proprio affini, quandoquidem mansit semper fidelis, dare volentes; tamen suæ jam dictæ ecclesiæ, ipsius precatu, dedimus hæc nominata, & omnia cætera, cum omni suorum integritate, quæ ibi nunc sunt, vel juste acquiri potuerunt jam sæpius dictæ ecclesiæ, pastorique præsenti Stephano, & qui Dei nutu venturi sunt, æternaliter possidenda concedimus. Eo videlicet ordinis modo, ut quicquid secundum Dei ac suam dispositionem facere maluerint; libero, quemadmodum ex aliis ecclesiasticis rebus, in faciendo potiantur arbitrio, quatenus, ob hanc nostræ mercedis seu parentum nostrorum emeliorationem, pro nobis, & pro illis, præsens, futurique præsules, cum omni sibi congregatione commissa, Deum libenter exorare festinent. Ut autem hujus nostræ auctoritatis confirmatio, pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, manu propria eam subterfirmavimus, annulique nostri impressione insigniri jussimus. Sigillum domini Hlodovici serenissimi regis. Ernulfus cancellarius ad vicem Ratpoti archicancellarii recognovit. Datum XV. calend. Febr. anno Incarnationis D. CCCC. VIII. ind. XI. anno autem regni domini Hludovici * Octavo. Actum Aquisgrani palatii feliciter. Amen.

* Dominatui.

* Arnulphi filii.

IV.

Charta Caroli Francorum regis de sylva, quæ ad Tectis villam pertinuerat, quam sibi retinuerat Zuentiboldus Rex, quamque Stephano episcopo & ecclesiæ Leodiensi concedit.

Ex lib. Chartar. eccl. Leod. Chap. 915.

CAROLUS, divina propitiante clementia, rex Francorum. Si Deum præ omnibus habendo, in augmentandis suis ecclesiis honoramus, nostrosque fideles in suis rectis petitionibus libenter excipimus, divina, humanaque nobis simul conciliamus, atque regiam liberalitatem, moribus paternis exequentes sumus. Quocirca, omnium nostrorum fidelium, præsentium videlicet ac futurorum, comperiat solertia, quod Dudo Verdunensium episcopus, Aiginerus marchio strenuus, pariter etiam Robertus nostræ serenitatis exequutor fidelissimus nostram adierunt excellentiam, poscentes prorsus, uti interventu Stephani venerabilis Tungrorum episcopi nostræ consanguinitati affinis dilectissimi, partibus sanctæ Dei genitricis Mariæ, almique martyris Lamberti, in proprium traderemus forestem, quæ olim pertinuerat ad Tectis villam, quam dato fisco Zuendipolchus retinuerat ad manum regiam, quamque constat in pago Luviensi atque in comitatu Sichardi sitam, atque istis finibus circumquaque conclusam, terminatur a Wlfingi fago, usque in fluvium Amblevam, inde ad monasterium Stabulaus sicque vadit ad..... & inde ad Salcejas usque ad Nordrees fontem, & ad Haverniiusque ad Vesere, & idem ad rivum de Solmania usque ad Solergeas & Hukelebat, usque ad Veseren & Geislampiam, usque ad hospitale, & sic revertitur ad Wlfingi fagum. Horum itaque petitioni gratanter assensum præbentes, egimus juxta quod fuerant obnixe poscentes. Delegavimus namque ipsam forestem prælibatis partibus jure perpetuo in proprium tenendam, & totum undecumque ad integrum, velut dudum semper in Regum manibus constiterat, firmavimus omni tempore possidendam, in tantum, ut neque a quoquam venatio ullatenus fiat per ullum, nisi prælati illius ecclesiæ licentiam omnino habuerit indeptam. Si quis ita temerario ausu in ea venari præsumpserit, sic bannum regium inde componat, quomodo antea componebatur dum Regum in manibus steterat.

Et, ut hæc nostræ auctoritatis præceptum perpetualiter manens semper sit inconvulsum, has testatorias litteras exinde fieri jussimus, annulique nostri impressione subtus insigniri præcepimus. Sigillum Caroli regis gloriosissimi. Gonsvinus ad vicem Herivei archiepiscopi summique cancellarii recognovit. Datum VIII. calend. Sept. indict. III. anno XXII. regnante Carolo rege gloriosissimo, redintegrante XVIII..... Actum monasterio S. Arnulphi in Dei nomine feliciter. Amen.

V.

Diploma Othonis I. Regis quo monasterium dictum Eiches ecclesiæ Leodiensi largitur.

Ex l. 1. Chartar. eccles. Leod. ibid. 949.

OTTO, divina providentia, Rex. Si locis divino cultu mancipatis aliquid impendimus augmenti, æternæ remunerationis cumulum speramus inde nos adepturos. Quocirca noverit omnium fidelium nostrorum cautela, tam præsentium quam succedentium, qualiter ob amorem omnipotentis Dei, interpellante nostram liberalitatem, duce Conrado, tradidimus ad Leodiensem sedem, in honore semper virginis Mariæ dedicatam, quoddam monasterium, Eiche vocatum, super fluvium Votra constructum, situm in pago Husce in comitatu Rodulphi, quatenus præfatæ ecclesiæ, cui modo est Farabertus episcopus, suique successores eandem inde teneant potestatem, quam in reliquis habent rebus ad suam sedem pertinentibus, cum omnibus ad prænotatum cœnobium juste spectantibus, terris, mancipiis, cunctisque, quæ dici vel nominari possunt.

Et, ut hæc auctoritas nostra, præceptumque traditionis inviolatum deinceps permaneat, jussimus hoc conscribi, sigillique nostri impressione munitum firmari. Sigillum domini Ottonis serenissimi Regis. Eimo notarius ad vicem Brunonis archicancellarii recognovi. Actum Chuitileneburg. An. Inc. Dom.* D. CCCC. XLIV. IV. nonas Julii, regni autem domini Ottonis XVI. indict. VII.

VI.

Præceptum Ottonis III. quo Notkero Leodiensi episcopo confirmat comitatum Hoyensem, eique nonnulla addit ad se pertinentia.

Ex lib. II Chart. eccl. Leod. ibid. 985.

OTTO, divina favente clementia Rex. Cunctis fidelibus nostris, præsentibus scilicet atque futuris, per scripti hujus prætitulationem manifestari volumus, quia adiit celsitudinem nostram venerabilis, & fidelitatis nostræ in omnibus exequutor, Notkerus Tungrensium vel Leodiensium episcopus, ut ei vel successoribus suis, sanctæ Mariæ sanctoque Lamberto deservituris, comitatum Hoyensem, qui in nostra ditione hactenus erat, quemque Ansfridus comes illustris vir, qui illum ad præsens tenebat, pro Dei honore, & prædictorum sanctorum veneratione, ipsiusque episcopi amore reddiderat, perpetuo habendum concederemus. Et quia quod reliquum erat regiæ ditionis, in moneta scilicet; & telonio, reliquisque reditibus, munificentia Regum vel Imperatorum, prædecessorum nostrorum, ecclesiæ S. Mariæ in Leodio vel Hoyo positæ, jam cesserat, & dilectissima mater nostra Theophania Imperatrix fiendum petebat, ratum duximus ejus subservire petitioni.

Igitur, super id quod ab antecessoribus nostris, Regibus, vel Imperatoribus, ecclesiæ jam dictæ Tungrensi vel Leodiensi concessum fuerat, scilicet, & in vicis, Trajecto, Hoyo, Namucho, Deonanto: vel in monasteriis, castellis, cortibus & villis, jam ad ser-

* *Hæc temporis annotatio erroris convincitur vel ex eo ipso diplomate, fit enim in eo mentio Faraberti episcopi qui tamen non ante annum 947. ad episcopatum evectus est. Adde quod indictio anni 944. non erat septima, sed secunda. Rescribendum igitur:* Anno D. CCCC. XLIX. regni XIV. *Certe facilis omnino lapsus ex xliv. in xlix. ut ex xiv. in xvi.*

vitium ejusdem episcopi acquisitis, vel de cætero acquirendis, id est, ut nullus comes, vel sub comite agens; vel judex, aut ex judiciaria potestate, exceptis eis, qui ab episcopo suffecti fuerint in loca supradicta, residere audeat, vel ad causas audiendas, aut freda, aut tributa, aut bannos, aut telonia, aut redditum de statione navium, aut aliquod omnino districtum exigendum, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut ullas redibitiones, aut illicitas occasiones inquirendas, sicut continebatur in præceptis Regiis vel Imperialibus, munificentia vel immunitatis intuitu, super denominatis ecclesiis jam olim concessis. Super hæc, inquam omnia quæ dicta sunt, quæque ab antecessoribus nostris ecclesiæ sanctæ Mariæ sanctique Lamberti concessa sunt, concedimus eidem venerabili Notkero episcopo*, & per eum, omnibus ejus successoribus, quod reliquum Hoyensis comitatus in nostra ditione superfuerat, intra eundem vicum, vel extra, tam idem episcopus, quam & reliqui per succedentia tempora episcopi, cuicumque fidelium suorum, & nostrorum militum, vel amicorum; dari illum censuerint, liberam habeant facultatem: salva tamen, si ita episcopo visum fuerit, in dando nostra reverentia, vel propter debitum nobis ab omnibus honorem, vel propter bannum legalius faciendum.

Itaque, pro animæ nostræ, vel antecessorum nostrorum remedio, vel Dei servitio melius & fidelius explendo, quicquid cameræ nostræ provenire poterat ex comitatu jam dicto, ecclesiæ supradictæ, vel .... nostri episcopi cedendum permittimus.

Et ut hoc auctoritatis nostræ præceptum & firmius credatur, & diligentius ab omnibus observetur manu propria firmavimus & annuli nostri impressione subtersignari jussimus. Sigillum domini Ottonis gloriosissimi regis. Hildibaldus episcopus & cancellarius vice Willigisi archicapellani, recognovi. Datum nonis Junii anno Dominicæ Incarnationis D. CCCC. LXXXV. ind. XIII. anno vero tertii Ottonis regnantis secundo. Actum in Gilenhoim feliciter. Amen.

VII.

Præceptum Henrici II. Regis quo bannum suum bestiarum permittit Baldrico Leodiensi episcopo & Baldrico comiti in propriis eorum sylvis.

Ex lib. 1. Chartar. eccl. Leod. 1008.

HENRICUS, divina favente clementia Rex. Notum sit omnibus nostris fidelibus, præsentibus scilicet & futuris, qualiter nos, interventu atque petitione Heriberti Coloniensis archiepiscopi, bannum nostrum bestiarum, Baldrico, sanctæ Leodiensis ecclesiæ præsuli, necnon Baldrico comiti, super eorum proprias sylvas, quæ sunt inter illa duo flumina quæ ambo Nithe vocantur, & tertium quod Thila nominatur, sitæ, & quæ pertinent ad illas villas Heiste, & Hestein, ac Badfrido, necnon Maclines, nominatas, quod tamen totum Waverwald appellatur. In comitatu vero Gotizonis comitis, qui Antwerf dicitur, situm, per hanc nostram præceptalem paginam concedimus atque largimur, & de nostro jure, in eorum jus ac dominium transfundimus: ea videlicet ratione, ut præscripti Baldrici, de prænominato banno, ejusque utilitate, dehinc liberam habeant, quicquid sibi placuerit, potestatem faciendi, omnium hominum contradictione remota.

Et ut hæc donationis nostræ auctoritas stabilis & inconvulsa omni permaneat tempore, hoc præceptum inde conscriptum, manu propria corroborantes, sigillo nostro insigniri jussimus. Sigillum domini Henrici regis invictissimi. Eberhardus cancellarius vice Willigisi archicapellani recognovit. Datum pridie idus Sept. indict. VI. anno Dominicæ Incarnat. M. VIII. anno vero domini Henrici II. regnantis VII. Actum Treviris, feliciter. Amen.

VIII.

Vilpodo episcopus Leodiensis confirmat ecclesiæ Gemblacensi ecclesiam in Bavechin quam Baldricus paulo ante mortem dederat &c.

Ex libro de gestis abbatum Gemblac. Post annum 1018.

VILPODO Dei disponente clementia S. Leodiensis ecclesiæ episcopus, omnibus in Christo pie vivere volentibus. Unicuique fidelium scimus omnino esse elaborandum, ut promereri possit gratiam sanctorum: quia sic tum propriæ fragilitatis, tum demonis & hujus mundi concutimur fluctibus, ut nonnisi eorum freti patrociniis subsistere possimus. Unde S. Petri apostolorum principis, sanctique Exuperii martyris, aliorumque SS. patrocinia quo potui modo quærere deliberavi, quem & omnibus tam præsentibus quam futuris notificare disposui. Antecessor meus Baldricus divino & ipse tactus fervore, quandam ecclesiam in Bavechin corte nostra sitam, Gemblacensi dedit ecclesiæ in honore supradictorum dedicatæ; dedit & decimas quorumdam sartorum quæ* quidam in sylva Sombresiæ Etheys dicta,* ejus Gemblacensis ecclesiæ sapiebant, quæque nulli antecessorum nostrorum alicui parochiæ assignaverant; & hæc quidem sub testimonio idoneorum testium prædictæ ecclesiæ contulit; sed cartulam traditionis morte præventus non fecit, in qua facienda volens me facere participem ejus eleemosynæ, prædictum donum sub cartulæ firmo consignatione; addo & aliud ex parte nostri donum, quod omnibus volo esse notum. Instinctu nostro abbas & congregatio prædicti loci ecclesiam novam ædificant, juxta quam antiqua relicta quæ erat parvula & cito lapsura, claustrum & omnia transmutare curat. Sed hiis quandoque factis timent circumitionis obsonia ab antiqua ecclesia exigenda esse ab episcopis futuris, ea scilicet occasione quod monasterium deficit ipsa esse: cujus rei rationem diligenter investigans cum multis comperi ab ipsa ecclesia Gemblacensi servitia aliqua data non fuisse circumitionis scilicet vice, antecessoribus meis, ex quo eadem abbatia munificentia Regis subjecta est sedi ecclesiæ Leodiensis, hanc antecessorum meorum clementiam in futurum decernimus conservandam, scilicet ut ab ecclesia Gemblacensi, salva tamen ordinatione pontificali, servitutem circumitionis requirant nullam, secundum sanctorum canonum instituta, permittant monachos vitam deducere quiete bona, ut tam pro nobis quam pro illis orationibus vacent in tota ipsorum vita. Ego Wilpodo episcopus nomine non opere subscripsi & confirmavi.

*f. quidem.
*f. jus.

IX.

Henrici III. diploma comitatum Haspingæ Nithardo Leodiensi episcopo concedentis.

Ex lib. 1. Chart. eccl. Leod. 1040.

HENRICUS, divina favente clementia Rex. Si fidelium nostrorum voluntati ac petitioni nostrum assensum pium ac benevolum adhibere curamus, quin ipsi nobis in futuro, multo fideliores, & ad omne nostrum servitium promptiores sint, minime dubitamus.

Quapropter omnibus Divini nostrique nominis amatoribus, tam futuris quam præsentibus, perspicuum esse volumus; qualiter Nithardus, sanctæ Leodiensis ecclesiæ venerabilis episcopus, nostram regalem adiit sublimitatem, humiliter deprecans, ut inprimis, causa divinæ retributionis, ac ob remedium animæ pii genitoris nostri, Conradi Imperatoris, a nobis, dum vixerimus, nunquam oblivíscendi, nec non ob humilem interventum fidelium nostrorum, Brunonis sanctæ Wirceburgensis ecclesiæ, & Thietrici Metensis, venerabilium episcoporum, ac pro suo assiduo & fideli servitio, quo patri nostro, nobisque multum fideliter servivit, comitatum Arnoldi comi-

tis, nomine Hafpinga, in pago Hispangowi situm, A cum tali jure, talique districto, quale parens noster, aut nos hactenus in illo visi fumus habere, in moneta vel telonio: imo cum omni utilitate, quæ scribi aut excogitari potest, prædictæ Leodiensi ecclesiæ, in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, ac prætiosissimi martyris Lamberti, qui ibidem corporaliter requiescit, constructæ, ea lege in proprium concederemus, ut hanc proprietatem, quam hactenus in illo habuimus, præfatus episcopus Nithardus, suique successores, abhinc potestative habeant.

Et ut hæc nostræ concessionis auctoritas, stabilis & inviolata omni permaneat ævo, hanc chartam inde conscribi, eamque manu nostra propria, ut subter videtur, corroborantes, sigilli nostri impressione præcepimus insigniri. Sigillum Henrici regis invictissimi. B Theodericus cancellarius vice Burdonis archicapellani recognovit. Datum IX. cal. Febr. indict. VIII. anno Dominicæ Incarn. M. XL. anno domini Henrici III. ordinationis duodecimo, regni vero I. Actum Ulmæ feliciter. Amen.

X.

Henrici IV. imperatoris diploma quo Theoduino Leodic. episc. dat castella, Mont & Belmont aliaque plurima comitatus Hainonensis.

Ex codice Aureæ-vallis. 1071. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Henricus Dei favente clementia Rex. Si ecclesiis Dei deferamus honorem, easque ab oppressoribus suis liberare curemus, certam habemus fidem ex his rebus stabilitatem regno, nobisque salutem provenire, C tam in hac vita, quam etiam in futura.

Unde vulgatum, & publicum esse volumus in toto regno nostro, quod fecimus ad honorem Dei, sanctæque Dei genitricis Mariæ, sanctique Lamberti ecclesiæ Leodiensi. Cum enim castella Mont & Belmont episcopatum illum diu multumque sæpe vexassent, adiit venerabiliter majestatem nostram Theoduinus episcopus ejusdem ecclesiæ, interventu scilicet piæ conjugis nostræ Bertæ, Annonis Coloniensis archiepiscopi, Willermi episcopi Ultrajectensis, episcopi Virdunensis Theoderici, Babergensis episcopi Hermanni, episcopi Cameracensis Lyeberti, episcopi Vercellensis Gregorii, episcopi Sedunensis Ermenfridi, ducis quoque Lotharingiorum Godefridi, ducis Alemaniæ Rodulphi, ducis Bajoariæ Welfonis, aliorumque principum & fidelium nostrorum, ut eadem castella daremus sanctæ Mariæ sanctoque Lamberto ob perpetuam tranquillitatem & pacem: quod libenter annuimus, memores quoque servitii quod devote tam mihi quam & patri meo frequenter impendit, præcipue autem fidei & fidelitatis, quam omni tempore stabilem experti sumus in eo, erga nos & regnum nostrum.

Dedimus ergo illi & ecclesiæ suæ Mont & Belmont Marcham, Valentianas, abbatias quoque sanctam Waldetrudem, sanctam Aldegondem cum præpositurís suis: abbatiam sancti Gillani, abbatiam Olmontem, præposituram S. Vincentii, præposituram sancti Johannis.

Igitur præsente & annuente ipsa comitissa Richilde cum filio suo Balduino, dedimus omnia hæc cum comitatibus, beneficiis, advocatiis, teloniis, monetis, forestibus, & omnibus appenditiis eorum, quod factum, ut etiam posteris in notitiam veniret, litteris mandari jussimus, easque manu propria roboratas sigilli nostri munimine firmari. Adelbero cancellarius vice Sigefredi archicancellarii recognovit. * Data V. idus Maii anno Dom. Incarn. M. LXXI. indict. nona anno autem ordinationis domini Henrici IV. XVII. regni vero XV. Actum Leodii fœliciter, Amen.

* *Paulo* aliter tempus consignatur in codice Leodic. sed nihil id est, discrimen est *unius anni duntaxat.*

XI.

Obertus Leodiensis episc. Covinum castrum acquirit.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Omnibus tam futuris quam præsentibus notum fieri volumus, 1096. quod ego Obertus gratia Dei Leodiensis episcopus, honori ecclesiæ consulens & utilitati, emi a comite Balduino de Mont castellum de Covino cum appenditiis ejus, consilio & suasu fidelium tam clericorum quam laïcorum, propter pacem & tranquillitatem perpetuo habendam; quia malefactores ibidem commorantes rapinis & prædis, aliisque molestiis miserabiliter vexabant episcopatum.

Itaque afflictione pauperum commotus, & consultu sapientium persuasus, conveni cum prædicto comite, quatenus illud castrum traderet S. Mariæ, sanctoque Lamberto tali conditione, ut duas præbendas darem duobus filiis suis in ecclesia S. Lamberti: & majori eorum darem alias præbendas in omnibus aliis monasteriis. Insuper & custodiam post decessum domini Wazonis custodis, tali videlicet tenore quod si ipse major frater moriatur: alter honorem ipsum & præbendas reposcat & obtineat.

Præterea ipsi comiti dedi in proprios usus pondo auri, marchas quinquaginta. Quod pactum ideo libentius & benignius Ecclesiæ Dei propter salutem animæ suæ concessit, quia gratia divina inspirante, animo conceperat cum aliis devotis christianis Hierosolymam proficisci.

Tradidit igitur coram idoneis testibus ad altare S. Mariæ sanctique Lamberti per manus Raineri advocati præsente & annuente uxore ipsius Ida cum filiis suis Balduino, Arnulpho, Lodewico, Henrico, castellum supradictum, cum omnibus ad illud pertinentibus in ecclesiis, mancipiis, villis, campis, sylvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, viis & inviis, exitibus ac reditibus, & omnibus quæcumque juste possunt & debent nominari ad honorem illum respicientibus a fluvio Mosa usque Cinacum, & usque Leisiam, & Belmonte, & Ruminiacum, & cætera loca, quo usque termini ipsius loci longe lateque extenduntur.

Hujus rei testes affuerunt clerici isti; Fredericus D præpositus de S. Lamberto, Balduinus archidiaconus, Andreas archidiaconus, Godescalcus, Hillinus, Steppo, Lambertus, Stephanus, Otto, Bruno præpositus de S. Johanne; item decani de aliis monasteriis, Oddo, Balduinus, Lambertus, Franco: laïci nobiles isti, Rainerus advocatus, qui recepit illius allodii traditionem: comes Warnerus de Greis, Wedericus de Walecorth, Wigerus de Tudin, Johannes Lovierval, Godefridus de Ham, Walterus de Bacunwets, & filius ejus Mainerus: Walterus de Truenis, Reinbaldus filius Reinbaldi de Gesselin, Lambertus de Calmont, Arnulphus de Rone: de familia ecclesiæ, Lambertus de Hoyo, Theodericus de Ponte, Warnerus pincerna, & frater ejus Obertus, Lambertus dapifer, Adelardus, & Fredericus frater ejus: Albertus de Offei: Bovo de Bavechin, Johannes dapifer cum aliis E quam pluribus viris egregiis & honestis.

Actum est publice Leodii decimo octavo calend. Julii, anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo sexto, indictione tertia, imperante nobilissimo Henrico * III. Romanorum Augusto, & præsidente Leodiensi cathedræ domino & venerabili Oberto, anno ordinationis suæ in episcopatu quinto.

* *lege* IV.

XII.

Frederici I. imperatoris diploma omnia ecclesiæ Leodiensis bona enumerans & confirmans.

1155. IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Fredericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Dignum est & imperiali majestati conveniens, ut nobis devotos familiarius amplectamur, & eos in suis petitionibus attentius exaudiamus. Eapropter venerabilis Henrici secundi Leodiensis episcopi fidelissimi, nos laborem & studium considerantes, quod videlicet coronæ imperii nostri Romæ fideliter interfuerit, & in Italica expeditione se ipsum suaque pro nostro honore sæpissime exposuerit, petitionibus ejus promptissimum præbuimus assensum; præsertim cum ea peteret, unde viri prudentis magis laudanda est industria, qui sibi commissæ fidelis ecclesiæ, & ea quæ relicta ab antecessoribus fuerant, strenuissime conservaverat, & in acquirendis novis & utilibus, pacem suæ diœceseos & possessionem vigilantissime ampliaverat. Igitur quæcumque bona, quascumque possessiones ecclesia B. Mariæ, pretiosique martyris Lamberti qui in Leodiensi civitate requiescit, inpræsentiarum possidet ab antecessoribus nostris confirmata christianissimis regibus & imperatoribus, Pipino, Carolo, Lodowico, Lothario, Ottone secundo & tertio, Henrico, & cæteris; nos eorum exemplo eidem ecclesiæ confirmamus, in quibus hæc propriis sunt nominibus assignata; abbatiæ, Lobies cum omnibus appenditiis suis: Alna, Florines, Bronium, Malonia, ecclesia S. Mariæ in Namurco, & quicquid in eadem villa & circa, ecclesia B. Lamberti possedit, & hactenus possidet, cum advocatia; Monasterium super Sambram. Gemblues cum advocatia, & omnibus ad eam pertinentibus: Helencines, & Eurebode, Turne, Eike, Beika, cella S. Huberti cum advocatia, Flone cum advocatia, abbatia S. Ægidii de monte publico; abbatiæ quæ continentur in Leodiensi civitate, sancti Laurentii, & S. Jacobi, abbatia montis Cornelii cum omnibus appenditiis suis: castra & comitatus, tota terra comitis de Hainou cum comitatu & omnibus castris & ecclesia ad eam pertinentibus: castrum Tuinum cum ecclesia & abbatia, & advocatia, & moneta, & omnibus pertinentiis: castrum de Fontaines, & advocatia, & domus Franconis: Marembais Walteri cum appenditiis suis, castrum Calvum montem cum omnibus appenditiis suis, castrum Fossis cum ecclesia, & abbatia & advocatia, & omnibus appenditiis, castrum Covinum cum omnibus pertinentiis suis, castrum Sonture cum omnibus justitiis suis, castrum Murlemunt cum omnibus justitiis suis, castrum Florines cum advocatia, & omnibus appenditiis suis, castrum Bullon cum advocatia, & omnibus pertinentiis suis, castrum Rochefort cum omnibus pertinentiis suis, castrum Hirge cum omnibus pertinentiis suis, castrum Givet, castrum de Dinant, & abbatia, & villa, cum omnibus appenditiis suis: castrum de Tienes cum omnibus appenditiis suis, castrum Hoyum cum ecclesiis, comitatu, advocatia & omnibus appenditiis suis: castrum Clermont cum omnibus appenditiis suis, castrum Aigremont cum omnibus pertinentiis suis, castrum Guenes cum allodio, castrum Triungres cum advocatia, & familia, & omnibus pertinentiis suis: castrum de Worumme cum villa & familia, & omnibus appenditiis suis & advocatia, sicut tradidit nobilis comitissa Emengardis beato Lamberto pro remedio animæ suæ: castrum Franchiermont cum omnibus pertinentiis suis, castrum Warsage, castrum Cassenic. Præterea dominicales curias confirmamus, Marbais & Fontaines cum omnibus utilitatibus, Merin cum omnibus appenditiis & advocatia, curtim Maloniam cum advocatia, Jame, Masse cum ecclesia & advocatia, & omnibus appenditiis, curtim

A Turnines, Massines, Heiste cum advocatia & omnibus appenditiis suis, Ranenchien cum omnibus appenditiis & advocatia, Hugardis cum comitatu & advocatia, & omnibus appenditiis suis, Aleke cum advocatia & omnibus appenditiis suis, Husle Tungris cum ecclesia & omnibus pertinentiis suis, Vileit cum advocatia & appenditiis suis, Tihange cum omnibus pertinentiis suis, Almanium cum abbatia & advocatia, Seran cum omnibus pertinentiis & advocatia, Attat, Ans, Nivella, Lenaye cum omnibus pertinentiis & advocatiis, sanctum Petrum, Hoyn, quicquid in Trajecto tenet ecclesia B. Lamberti, & quæ confirmaverunt ei prædecessores mei, in eadem villa ecclesia B. Mariæ cum omnibus appenditiis ejus; Huewardes cum advocatia & omnibus appenditiis ejus; Berthelim cum B omnibus appenditiis & teloneo, Coverne, Lautreshoue, Wentresuke cum ecclesia, Semplonei cum omnibus pertinentiis suis: Cunei cum abbatia & advocatia & omnibus pertinentiis earum. Renovamus etiam & confirmamus, & imperiali auctoritate tenendam censemus & servandam pacem Henrici episcopi in Leodiensi episcopatu. Confirmamus quoque possessiones & castra quæ noviter ecclesiæ acquisivit fidelissimus imperio nostro Henricus secundus episcopus, tria allodia, Repes, Diepersbeck, Scans, quæ nobilis homo Cuono ei tradidit, ea qua possidebat libertate, cum omni familia; castrum Rode cum omnibus pertinentiis, tam in temporalibus quam in spiritualibus, & cum omni familia, castrum de Duraz cum omnibus in circuitu munitionibus, castrum C de Revonia cum villa, castrum de Esmeitville. Decernimus itaque & firmissime jubemus, ut nullus omnino hominum quicquam in præfatis possessionibus contra voluntatem episcopi successorumque ejus attentare præsumat, & omnem contra niti præsumentem virtute majestatis imperatoriæ puniendum censemus. Ut autem hujus nostræ renovationis & confirmationis præceptum ratum permaneat, hanc inde chartam scribi & sigilli nostri impressione insigniri jussimus, & testes idoneos subternotari fecimus: Herimannus Constantiensis episcopus, Ortheus Basiliensis episc. Cuonradus Wormaciensis episcopus, Matuarclus Fuldensis abbas, Henricus dux Saxoniæ, Bertoldus dux de Cerinke, Ulricus comes de Lenceburg, Cozewinus junior de Falconis monte, Herimannus de Bade. Actum anno Dominicæ Incarnat. M. C. LV. ind. III. D regnante dom. Frederico Romanorum Imperatore glorioso, anno regni sui quarto, Imperii primo. Data apud civitatem Tridentinam septimo idus Septembris.

XIII.

Henricus II. Leod. episc. dat eccl. S. Johannis in insula dimidiam ecclesiam de Tieneslemont.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti amen. Henricus secundus divina miseratione Leodiensis episcopus tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Si justis & rationabilibus religiosarum personarum petitionibus condescendimus, ab æterno remuneratore mercedem obtinere non diffidimus; proinde E venerabilium fratrum ecclesiæ sancti Johannis Evangelistæ, quæ est in insula Leodii piæ petitioni condescendimus & dimidiam ecclesiam de Tieneslemont liberam, id est sine persona, salvo jure nostro, archidiaconi quoque atque archipresbyteri, concedimus. Quod ut ratum sit, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores quoad resipuerint excommunicationis sententiam promulgamus; atque canonica subsignatione nostri quoque sigilli & Remneri ejusdem eccl. archid. appositione, hujus nostri decreti paginam confirmamus. S. Remneri præfatæ ecclesiæ archidiaconi, S. Alexandri præpositi & archidiaconi, S. Huberti decani, S. Amalrici archidiaconi, S. Balduini archidiaconi, S. Godefridi capellani de Scote, S. Wa-

Ex schedis Cl. v. baron. de Crassier. 1157.

zonis subdiaconi. Actum Leodii XIII. kalend. Martii. Anno Incarn. verbi M. C. LVII. præsulatus dom. Henrici secundi XII. ind. V. *Et erat appensum sigillum dicti episcopi.* A

XIV.

Friderici I. imperatoris diploma quo significat Radulphum Leodic. episcopum emisse Heristallium a Godefrido Lotharingiæ duce.

1171. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Fredericus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Quæcumque instituta vel conventiones inter diversas personas solemniter contrahuntur, dignum reputamus ut scripto diligenter annotentur, ne per successiones temporum transeant in oblivio- B nem mentium, & a memoria hominum deleantur. Notum igitur facimus tam futurorum quam præsentium industriæ, quod Godefridus dux Lotharingiæ, beneficium ducatus sui, quod situm est in villa Harstalii, dilecto nostro Radulpho Leodiensi episcopo, Aquisgrani in præsentia principum & totius curiæ per manum nostram pro trecentis marchis oppignoravit, & idem episcopus nullo reclamante, illud in potestatem suam contraxit & quiete possedit: postmodum vero placuit eidem episcopo, ut jam dictum vadium pro remedio animæ suæ ecclesiæ sanctæ Mariæ, sanctique Lamberti in Leodio conferret, & ad stipendia fratrum Deo in ecclesia eadem militantium destinaret. Ut autem ampliorem roboris perfectionem traditio ista im- C perialis nominis auctoritate contraheret, memoratus episcopus oppignoratum sibi beneficium in celebri totius curiæ præsentia in manum nostram reportavit, nosque illud petitione & assensu ejus de manu propria in manum Henrici ejusdem ecclesiæ præpositi, & Ægidii comitis de Durachio, qui traditionis hujus advocatus & Mundiburdus institutus est, Ottonis de Malbere, Alexandri de Noviomago, ad usus stipendiarios præbendæ fratrum, ut jam dictum est, libere & absolute tradimus. Si vero prænominatus dux idem vadium datis trecentis marchis redemerit, pecunia illa in custodia Leodiensis ecclesiæ tamdiu teneatur, donec allodium ex consilio episcopi & fratrum inde comparetur unde stipendia fratribus persolvantur, & anniversarius dies ipsius episcopi annuatim in ecclesia pera- D gatur. Statuimus itaque & imperiali auctoritate firmiter & districte præcipimus, ut nulla persona magna seu parva, sæcularis vel ecclesiastica hujus institutionis
f. * pactum. * fratrum aliquatenus improbare, aut irritum revocare præsumat. Quod qui fecerit, quinquaginta libras auri puri pro pœna persolvat, dimidium cameræ nostræ, & reliquum prædictæ ecclesiæ. Ut autem hæc omnia inviolabiliter observentur, & rata permaneant, præsentem inde paginam conscribi, & sigilli nostri impressione jussimus communiri. Hujus rei testes sunt, Christianus Moguntinus archiepiscopus, Arnoldus Trevirensis archiepiscopus, Godefridus Trajectensis episc. Theodericus comes de Cleve, Adelbertus comes de Molbach, Henricus de Cuke, Conradus de Bockesberg, Robertus de Durne, Wernerus de Boulant, Henricus E Leodiensis ecclesiæ major præpositus, Simon decanus, Amalricus, Balduinus, Rodulphus, archidiaconi, Robertus cantor, Ægidius comes de Durachio, Otto de Malberg, Alexander de Numage Eustachius frater advocati Hasbaniæ, Turricus de prato, Fastradus de Dummertin, Thomas de Helmericurt, Godinus de Hosemont, Bodo frater ejus, & alii quamplures. Sigillum D. Frederici Romanorum regis invictissimi. Ego Henricus cancellarius vice Christiani Moguntini archiepiscopi & archicancellarii recognovi. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. M. C. LXXI. indict. IV. regnante D. Frederico Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni ejus XX. imperii vero XVIII. Datum Leodii III. Kal. Octobr. Feliciter. Amen.

XV.

Litteræ Hugonis episcopi Leodicensis confirmantis commutationem factam inter nobilem virum Nicolaum de Condato & Philippum comitem Namurcensem.

HUgo Dei gratia Leodiensis episcopus omnibus præsentes litteras inspicientibus in perpetuum. *Ex schedis viri Cl. dom. baronis de Crassier.* Adeo nostris temporibus humanæ ambitionis ardor invasum*, ut legitimæ donationes & misericordiæ opera versutias calumniantium evitare non possint, nisi memorabilibus scriptis muniantur. 1216. * *f.* invasit. Eapropter notum sit omnibus, quod nobilis vir Nicolaus de Condato quintam partem majoris, & minutæ decimæ in Novillo & tertiam partem majoris & minutæ decimæ de Kesterece per manum comitis Namurcensis Philippi nobilis viri a quo prædictæ decimæ tenebantur, in manus nostras reportavit ad opus ecclesiæ beati Johannis in insula Leodii pro commutatione inter ipsum & ecclesiam facta de allodio de Ferieres & de Romedines & de Moviamees, quam commutationem justis ecclesiæ petitionibus inclinati præsenti scripto confirmamus, sub pœna excommunicationis inhibentes, ne quis dictam ecclesiam super prædictis decimis molestare præsumat. Si quis autem huic nostræ confirmationi ausu temerario opponere se præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & nostram se noverit incursurum. Ut autem hæc rata maneant & inconvulsa, sigillum nostrum cum sigillis Ph. nobilis viri comitis Namurcensis huic donationi assensum præbentis, & nobilis viri N. de Condato præsenti cartæ cum sigillo prædictæ ecclesiæ, in testimonium appendi fecimus. Actum anno gratiæ M. CC. XVI.

XVI.

Fundatio capituli S. Johannis Diestensis ab Hugone II. episcopo Leodiensi.

HUgo Dei gratia Leodiensis episcopus universis præsentes litteras visuris salutem in Domino sinceram, cum notitia veritatis. 1297. Deus qui ecclesiam suam sponsam vocare dignatus est, ipsam ministris discretis & honestis fulciri in eadem devote psallentibus gloriatur, & quanto solemnius & devotius in ecclesia divina officia celebrantur ad ipsius gloriam & honorem, tanto acceptius Deo est & gloriosius nomen majestatis suæ honoratur. Quare nos totis viribus & mentibus ecclesias in nostris civitatibus & diœcesi cupimus & volumus ad reverentiam & honorem Dei in divinis officiis ampliare, & ipsum cum omni reverentia venerari. Sane dilectus in Christo filius nobilis vir Gerardus dominus de Diest miles nostræ diœcesis, considerato quod in villa sua de Diest quæ est magna & diffusa & in eadem regnat multitudo populorum, cupiens dicto Domino famulari, & cum in villa nulla hactenus ecclesia existat collegiata, supplicavit nobis humiliter, ut ecclesiam parochialem beati Johannis Baptistæ sitam in dicta villa cujus jus patronatus ad ipsum pertinet, collegiatam ecclesiam & in ea XII. canonicos vel circiter, decanum, scholasticum, cantorem & custodem constitui & ordinari faceremus, cum ex largitione sua & aliorum fidelium ipsius parochialis ecclesiæ ad hoc sufficiant facultates. Nos de tam devoto proposito dicti nobilis congaudentes reperto per inquisitionem auctoritate nostra factam, quia parochialis ecclesia S. Johannis Baptistæ prædicta & ejus locus honesti sunt & bene dispositi; quodque in eadem ecclesia est rector ecclesiæ, decem capellani habentes competentiam in reditibus annuatim, de quibus in collegio tamquam canonici vivere bene possunt, de consilio jurisperitorum, auctoritate Dei omnipotentis, beatæ Mariæ virginis, S. Lamberti, & nostra

ordinaria volumus, ordinamus & statuimus quantum in nobis est & salvo jure aliorum, quod ecclesia S. Johannis parochialis sit ulterius collegiata, & quod in eadem ecclesia dicti capellani & alii usque XII. sint canonici, quorum unus sit decanus, unus scholasticus, unus cantor & unus custos a dicto collegio eligendi; & nos rectoriam dictæ ecclesiæ parochialis dicto decanatui, quantum ad nos pertinet adunimus: ita quod ipse decanus habebit curam decanatus, canonicorum, & etiam parochialis ecclesiæ prædictæ, & ad ipsam ecclesiam parochialem admittatur per illum qui alias præsentatos consuevit admittere ad eandem. Decanus vero confirmationem a nobis & nostris successoribus recipiet, & decanus, scholasticus, cantor & custos nobis facient homagium & fidelitatem, prout decani, scholastici, cantores & custodes aliarum ecclesiarum civitatum diœcesis Leodiensis facere consueverunt, & volumus quod dicta ecclesia gaudeat privilegio & jure quibus aliæ ecclesiæ collegiatæ civitatum & diœcesis Leodiensis gaudent, sed decanus ratione rectoriæ prædictæ suberit nobis, archidiacono loci, & decano christianitatis, & aliis prælatis nobis subditis prout rectores dictæ ecclesiæ subesse consueverunt; & de dictis canonicis octo erunt presbyteri, duo diaconi & duo subdiaconi & quotidie missam animarum & de die cum diacono & subdiacono & horas canonicas solemniter celebrabunt: & si aliqua alia emerserint ordinanda aut statuenda quæ ad cultum divinum pertinent, & quæ per dominum decanum & capitulum dictæ ecclesiæ non poterunt commode expediri, ea nostræ ordinationi reservamus & volumus & eis injungimus quod in die obitus nostri commemorationem faciant in futurum. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum an. Dom. M. CC. XCVII. Sabbato post Assumtionem B. Mariæ virginis.

XVII.

Litteræ regalium Arnoldo de Horne electo Leodiensium episc. concessæ ab imperatore Wenceslao.

1378. WENCESLAUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Bohemiæ rex, magistris civium, proconsulibus, consulibus, majoribus, scabinis, judicibus, communitati civitatis Leodiensis, necnon omnibus & singulis terrigenis, incolis, & habitantibus terræ districtus Leodiensis gratiam regiam, & omne omen bonum.

Fideles dilecti, quia venerabili Arnoldo Leodiensi episcopo, nostro, & imperii sacri principi, feuda regalia suæ Leodiensis ecclesiæ, absenti, de innata nobis benignitatis clementia & gratia speciali, per nostras regales litteras duxerimus concedendum, ipsumque absentem tanquam presentem, de eisdem ecclesiæ suæ feudis regalibus legitime & realiter investivimus, prout hæ regales nostræ (ut præmittitur) litteræ id edocent clarius & expressius.

Idcirco fidelitati vestrum omnium in genere, specialiterque vestrum cuilibet, auctoritate Romana, regia, & de nostra certa scientia mandamus, & injungimus seriose, quatenus eidem nostro principi Leodiensi & vestro episcopo, in omnibus, quæ feuda sua regalia, & temporalitatem suæ Leodiensis ecclesiæ in toto vel in parte concernere videntur, juxta morem & ritum in civitate & extra per totum episcopatum Leodiensem observatos hactenus, velitis & debeatis parere, & sine qualicumque renitentia fideliter obedire. Datum Norembergæ, I. die Septembris sub appenso sigillo, regnorum nostrorum Bohemiæ anno XVII. Romanorum vero IV.

XVIII.

Diploma Ferdinandi Romanorum regis quo Roberto à Bergis, præstito per legatum fidelitatis sacramento, regalia, Cæsareæ majestatis nomine concedit.

FERDINANDUS, divina favente clementia, Romanorum rex semper augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ rex; Infans Hispaniarum, archidux Austriæ, dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, marchio Moraviæ, &c. dux Lucemburgiæ, ac inferioris & superioris Silesiæ, Wittembergæ, & Teckæ, princeps Sueviæ, comes Hapspurgi, marchio S. R. Imperii, Burgoniæ, ac superioris & inferioris Lusathiæ, dominus Marchiæ, Sclavoniæ, Portus Naonis & Salinarum &c. Notum facimus tenore præsentium universis, &c. 1558.

Quanquam omnes & singulos S. Romani imperii principes & personas, quas cœlestis altitudo consilii, propter suorum meritorum exigentiam, ad pontificalis vocavit eminentiam dignitatis, debitis honoribus, prout commissi nobis regiminis requirit officium, præ cæteris cupiamus prosequi ac prævenire: tamen ad venerabilem Robertum Leodiensem principem nostrum devotum, nobis dilectum, propter virtutum quibus pollet præclara & singularia merita, aciem mentis nostræ benignius convertendo, singularibus ipsum gratiarum donis, solita nostra benignitate duximus complectendum. Qui cum ad nos expedivisset nostrum & S. J. fidelem dilectum Andræam Mastum suum consiliarium, & ad id specialiter deputatum procuratorem oratorem & commissarium, pleno mandato ac potestate auctoritateque debitis & requisitis sufflultum, & per eundem nobis humiliter significari fecisset certas & arduas quasdam causas, quibus devotio sua impediatur, quominus impræsentiarum nos personaliter accedere, & præsens ratione feudorum dominiorumque temporalium ecclesiæ suæ Leodiensis, a S. Romano imperio dependentium, regalia requirere atque accipere, necnon homagium ac debitum fidelitatis juramentum coram præstare valeat, humillime nobis supplicando ut devotionis suæ loco, ac nomine Cæsareæ majestatis fratris & domini nostri charissimi, memorata & singula ejus & ecclesiæ suæ Leod. ac comitatus Lossensis regalia, feuda & feudalia, in quibuscumque locis consistentia, conferre, ipsumque gratiose de illis investire vellemus & dignaremur. Nos igitur qui ex innata clementia ecclesiasticarum personarum profectibus propitius intendere, favoresque liberales impertiri consuevimus, præmissæ supplicationi favorabiliter annuentes, prænominato episcopo Leodiensi, recepto primo a præfato ejus procuratore, oratore ac commissario, debito & solito in hujusmodi casu præstari fidelitatis & hommagii juramento, quod in animam ipsius, in manus nostras præstitit, ex certa nostra scientia & animo deliberato ac sano principum, comitum, baronum, & aliorum nostrorum & sacri imperii fidelium, qui hoc tempore penes nos extiterunt, ad id accedente consilio, ac prælibatæ Cæsareæ majestatis loco & nomine, omnia & singula ipsius episcopi Leod. & ecclesiæ suæ, ac comitatus Lossensis regalia, feuda, feudalia & temporalia, cum universis & singulis suis dominiis, & attinentiis, mero & mixto imperio, etiam jurisdictionis exercitio temporalis, juribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, quemadmodum prædecessores episcopi Leodienses, & comites Lossenses, illa obtinuerunt, possederunt & exercuerant, contulimus, dedimus, & in feudum assignavimus, ac ipsum episcopum de illis investivimus, prout tenore præsentium conferimus, damus & in feudum assignamus, ac gratiose de illis investimus, non obstantibus quibuscumque in contrarium. Quocirca prælibatæ

Cæsareæ majestatis nomine ac loco, mandamus universis comitibus, baronibus, nobilibus, militibus, clientibus, vasallis, officialibus, cæterisque terrarum, civitatum, locorum & dominiorum quorumcumque sæpe dictæ ecclesiæ Leodiensis, ac comitatus Lossensis subditis nostris, & S. Romani imperii fidelibus dilectis districte præcipiendo, quatenus ipsi Roberto episcopo Leodiensi uti vero & ordinario eorum domino, in omnibus & singulis tam judicialibus quam extrajudicialibus, jurisdictionumque temporalium exercitiis reverenter pareant, & debita reverentia intendant, nostris tamen & imperii sacri juribus, auctoritate, & superioritate præmissis semper salvis. Datum in arce nostra regia Pragæ, die XXVIII. mensis Januarii, an. Dom. M. D. LVIII. regnorum nostrorum Romani XXVIII. aliorum vero XXXII.

XIX.

Litteræ Maximiliani imperatoris quibus jubet, ut consules ac burgi magistri Leodiensis civitatis claves quas usurparant Gerardo Groesbekano episcopo restituant.

1570. MAXIMILIANUS secundus Romanorum imperator semper Augustus, &c. Fideles dilecti, ex parte venerabilis Gerardi episcopi Leodiensis principis nostri, & devoti dilecti, expositum nobis est: quamvis ejus devotio juxta ac ejus antecessores episcopi Leodienses inter cætera regalia & privilegia quæ a nobis & augustæ memoriæ prædecessoribus nostris Romanorum imperatoribus & regibus hactenus immemorabili tempore obtinuerunt, etiam civitatis Leodiensis superioritate & jurisdictione investiti, eorumque omnium hucusque in legitima quietaque possessione, nec non a vobis & vicinis principibus & populis; ejusdem civitatis Leodiensis claves temporibus belli & armorum aut alioquin quando dictis antecessoribus pro dictæ suæ civitatis incolumitate, tuitione & conservatione expedire videretur, ad manus eorumdem antecessorum traditæ fuerunt, sicuti etiam jam dictas claves devotioni ipsius cum primum post inaugurationem dignitatis episcopalis urbem ingrederetur, a vobismet ipsis summa cum reverentia & devotione præsentatas & traditas esse constat. Tamen iis omnibus non expensis, nec consideratis cum proxime elapsis annis gravissimi motus ac tumultus in ditione Leodiensi & vicinis ibidem locis exorituri metuerentur, ac jam oriri inciperent, burgimagistri, consules & jurati dictæ civitatis tunc existentes, adversus antedicta devotionis ejus & imperii regalia & privilegia Cæsarea & longissimam consuetudinem, dictas claves civitatis ad manus devotionis ejus, prout ex officii sui debito tenebantur, tradere non curarunt, ea sane innovatione, ut antea nondum audita contumacia, tam nobis & imperio, tam etiam principali & summæ jurisdictioni devotionis ejus (cujus non postrema pars potestas clavium est) non leve præjudicium inferentes, & licet hactenus aliquoties traditio sæpe dictarum clavium instanter petita, vosque in ea parte debitæ obedientiæ diligenter admoniti sitis, haud tamen eo vos adductos, ut petitioni tam justæ locum feceritis. Quare devotio sua ad nos confugere coacta, a nobis humiliter petiit, ut principalia jura & jurisdictiones, quæ imperatorio nomine devotioni ejus tanquam principi imperii ea in parte a nobis concessa essent tueremur, nec admitteremus devotioni suæ in iis per vos posthac innovando præjudicium inferri. Cum igitur officii nostri Cæsarei ratio a nobis exigat, ne a quopiam omnino nostri & imperii jura infringi, aut aliquem de facto possessione sua destitui patiamur, nec vos latere possit præmemoratam hanc clavium & dictæ civitatis tuendæ omnimodam potestatem a nobis tanquam Romanorum imperatore principaliter dependere, & dicto episcopo vestro tanquam principi imperii Romani, una cum concessione regalium & privilegiorum nec non cæterorum jurium superioritatis totius patriæ Leodiensis permissam collatamque esse; ipsius quoque devotionem simul ac prædecessores ejus dictas claves a vobis petendi quotiescumque necessitas id exigit, ipsi ac etiam prædecessoribus id expedire visum est, in diuturna possessione fuisse, & adhuc esse. Proinde vos serio hortamur & monemus, hisce clementer præcipientes, ut sine ulteriore mora aut exceptione, antedictum non minus nostrum quam episcopi vestri jus recognoscatis, & tanquam hac in parte auctoritate nostra intenti devotioni ejusdem deinceps quotiescumque necessitas postulat aut devotioni pro tuitione dictæ civitatis sic visum fuerit, claves ejusdem civitatis obsequenter deferatis, nec desuper amplius difficultatem aliquam moveatis. In eo nostram voluntatem adimpleturi, nec non & vestræ totiusque patriæ tranquillitati (ad scilicet antedicti episcopi & principis vestri jura inviolata conservare cumque devotione sua mutuam semper concordiam colere & debitam obedientiam eidem exhibere studueritis) prudenter consulturi. Datæ in imperiali nostra civitate Spira ultima Augusti anno septuagesimo, regnorum nostrorum Romani VIII. Hungarici septimo, Bohemici vero XXII.

XX.

Gerardi Groesbekani programma reformationem clericorum aliorumque curiæ ecclesiasticæ ministrorum in habitu præcipue, sub certis pœnis præscribens.

GERARDUS, a Groesbeck Leod. episcopus, &c. Universis & singulis presbyteris, clericis, &c. salutem in Domino. Cum in novissima nostræ & aliarum curiarum spiritualium Leodiensium reformatione per sanctam sedem apostolicam approbata & confirmata inter alia sancitum sit, constitutum & ordinatum, clericos tam conjugatos, quam non conjugatos, si privilegio fori ecclesiastici gaudere & per litteras inhibitorias judicis spiritualis jurisdictionem reclamare velint, coronam in vertice capitis quæ a cunctis facile conspici possit gerere, illamque radi facere saltem in festis nativitatis Christi, purificationis B. M. virginis, Pentecostes, divi Joannis-Baptistæ, assumptionis B. M. martyrii divi Lamberti ecclesiæ nostræ Leodiensis patroni, omnium sanctorum, & dedicationum patronorum suarum ecclesiarum parochialium; ita ut tempore impetrationis literarum inhibitorialium ac perpetrati delicti vel apprehensionis seu litis moræ palam & evidenter tonsurati appareant, vestes quoque clericales tam interiores, quam exteriores deferre oportere, videlicet non pileos nisi subsit causa legitima, sed boneta sive bonneta nigri coloris, serico vel deauratis laminis aliisque imaginibus non insignita, caligas, calceos, diploides & alias vestes interiores non bipartitas nec diversorum colorum vel in pleraque fragmenta conscissas, vel minutim dissectas, tunicas vero talares, aut pallia seu mantella ultra poplites & genua protensa & descendentia, unius coloris, serico, holoserico, vel alia quavis materia minime fimbriata & nulla parte conscissa, exceptis ecclesiarum & quarumcumque personarum servitoribus, ex suscepti officii debito, alias quam dictum est, vestes deferentibus. Præterea cautum quoque sit, ut ab armis abstineant, nisi peregrinatione, vel alia subsistente causa legitima, neve enormitates committant, aut macellariorum, tabernariorum, loculatorum, vel alia clericis jure prohibita officia publice exerceant. Nos igitur Gerardus a Groesbeck episcopus suprafatus, volentes prætactam clericorum reformationem debitæ executioni demandari, vobis prædictis & cuilibet vestrum in virtute 1578.

tute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus primo die Dominico, sive festivo, post requisitionem vobis factam immediate sequente, prædictos clericos tam conjugatos quam non conjugatos, per edictum publicum in & ad valvas prædictæ ecclesiæ & curiæ Leodiensis, per præsentium nostrarum literarum ad easdem valvas affixionem & demissionem, juxta formam in dicta reformatione præscriptam moneatis & requiratis vice, & nomine nostris, prout nos præsentium tenore sic monemus & requirimus, sub pœna privationis privilegii clericalis fori ecclesiastici, ut statim & indilate, vel saltem absque mora notabili, prætactis sanctionibus, constitutionibus, & ordinationibus sese conforment, atque illis pareant & satisfaciant; intimando eisdem quod eis, qui prætactarum sanctionum, constitutionum & ordinationum transgressores fuerint, aut præmissa omnia & singula contumaciter adimplere distulerint, nos eos, seu eorum quemlibet dicto clericali seu fori ecclesiastici privilegio eo ipso privatos, & tam in criminalibus quam civilibus causis, judici sæculari rellictos decernimus & declaramus. Volumus autem præsentes nostras litteras in & ad valvas majoris ecclesiæ & nostræ curiæ Leodiensis, per copiarum earumdem in eisdem valvis affixionem vel demissionem exequi & publicari: ita ut non sit verisimile apud aliquem remanere incognitum, quod tam notorie & evidenter cunctis fuerit publicatum; & quod in præmissis feceritis, nobis seu officiali nostro præscripto referatis. In quorum fidem & testimonium præmissorum, sigillum nostrum præsentibus meis litteris manu mea propria subscriptis apponendum duximus. Datum anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, mensis Junii die 24.

XXI.

Sapientissima Ernesti Bavari Colon. archiepisc. statuta plures abusus in diœcesis Coloniensis cœnobiis vigentes corrigentis.

1605. ERNESTUS Dei gratia electus & confirmatus archiepiscopus Coloniensis, &c. Quia variæ audiuntur querelæ, quod in primo actu, & in ipso religiosæ vitæ tyrocinio, necnon in professionibus, in monasteriis utriusque sexus regularium, multæ & magnæ fiant expensæ, tam in sumptuosorum prandiorum quam vestimentorum & supellectilis, qua recipiendorum cellulæ adornantur, ac munerum causa, quæ superioribus dari consueverunt; unde quam plurimis ad vitam monasticam alioquin idoneis media frequenter præcluduntur, quominus ad tam sanctum institutum pervenire possint. Illis quoque qui admissi sunt, si forte vitam monasticam minus sibi convenire experiantur (quod non raro accidit) & loco cedere velint, libertas recedendi adimitur, propterea quod ob solemnitatem ejusmodi prandiorum & aliorum actorum circa investitionem habitorum, qui hominibus laïcis professionis formam exhibent, sine apostasiæ & infamiæ nota id facere nequeunt, tum etiam quod ob sumptus nimis magnos, qui recuperari nequaquam possunt, magnam partem patrimonii sui & alimentorum in sequentem vitam necessariorum perdiderint.

Detestabilis etiam corruptela quædam monasteria invasit, qua conventuales etiam professi seu professæ ex hac vita decedentes, testamenta condere, & abbatibus vel abbatissis seu aliis superioribus monasterii sui, certam quandam pecuniæ summam relinquere, pro solemnioribus exequiis, sive etiam pro annuis obitus sui memoriis, peculium, ex quo conventui refectio aliqua detur, deputare & assignare tenentur, vel si id factum non fuerit, tota supellex quæ in demortui cella relicta, in hunc usum vendi & distrahi debet; alioqui defuncti animæ, hujusmodi charitatis officia & justa nequaquam persolvuntur; quæ quidem instituto vitæ monasticæ repugnant, ipsos conventuales præter proprietatis vitium, quod hac ratione incurrunt, per omnem vitam suam in congreganda hujusmodi pecunia sollicitos ac distractos faciunt; amicos etiam, a quibus eam extorquere sæpe coguntur, valde gravant.

Hinc statuimus & ordinamus, ut in primo actu, quo qualescumque personæ religioni alicui primum destinantur, & habitum assumunt, sive etiam ante, vel post illum actum, ante professionem nullum omnino instituatur prandium, nulla superioribus vel aliis quibuscumque dentur, nec per ipsos recipiantur dona, aut cellarum fenestræ, imagines, vel tabulæ pictæ, statuæ, cistæ, promptuaria, armaria, sacrarum reliquiarum thecæ, aut capsulæ, neque aliud quiddam, quo novitii vel novitiæ cella potius adornatur, quam rebus necessariis instruitur.

Si quæ tamen, sacræ vestitionis & professionis *, ultra communem & quotidianam portionem, ex consuetudine religionis, in monasterio existentibus, ab antiquo data fuerit refectio, eam quidem non intendimus per hoc statutum adimere, sed ita moderari volumus, ut pro singulis religiosis istius monasterii, non amplius quam dimidius florenus Coloniensis, sive duodecim albi in sumptum ejusmodi refectionis, a parentibus aut amicis monasterio numerentur.

* suppl. die.

Sacræ religioni investienda virgo, absque omni pompa & superbo vestitu, absque ullo comitatu parentum vel amicorum, puerorum, aut puellarum, ex ipsis penetralibus monasterii, & habitu quo in schola monasterii constituta, vel alias antea diebus solemnioribus consueverat ad sacram communionem accedere, in publicum vestienda procedat.

Nulla virgini religioso habitu vestiendæ, aut professionem facturæ, pueruli Jesu præferatur statua, sed ejus loco exponatur in summo altari in venerabili sacramento ipse virginum omnium sponsus Christus Dominus.

Die sacra professionis, non alii invitentur ad convivium, quam qui vel sanguine vel summo alio necessitudinis vinculo, professionem edituro aut edituræ conjuncti sunt, qui sine aperta ingratitudinis nota & gravi offensione non invitari non possunt: hac tamen conditione, ut plures non admittantur convivæ quam duodecim; procul hinc arceantur exquisitæ dapes, absint argentea atque aurea vasa & pocula; nulla admittatur instrumentalis vel vocalis musica, nullæ ducantur choreæ, neque ulli conjunctis manibus in orbem ducti circuitus, sed sint frugalia omnia, sit spiritualis lætitia, & in Deo divinisque colloquiis recreatio, atque ante vesperas quæ ultra horam tertiam consuetam non differantur, finienda.

Secundo autem die, multoque minus tertio, aut sequentibus, nullus amicorum convivandi causa fiat accessus, nec in esculentis, aut poculentis novi aliqui in monasteriis sumptus fiant: ullave repotia aut anniversaria professionis convivia, &c.

Prohibemus etiam omnia convivia regalia aut reginalia, necnon prandia & sumptus qui propter similes quascumque causas fieri & institui solent.

Si plures in eodem monasterio ejusdem cursus fuerint novitii aut novitiæ, ii non distinctis diebus, sed uno atque eodem tempore simul professionem faciant, & una atque eadem opera unoque sumptu tempus, molestia, & sumptus redimantur.

Nemini religionem seu vitam monasticam professo aut professæ, liceat testamentum condere, peculium colligere, superioribus vel aliis quibuscumque certam pecuniæ summam post mortem relinquere, vel pro solemnibus exequiis, aut pro annuis obitus sui memoriis, vel pro similibus causis quidquam deputare vel assignare, &c.

Ut vero hæc sanctissime constituta optatum sortiantur effectum & nusquam hisce sanctionibus, adeoque spiritui sancto pertinaciter resistatur, præter ex-

excommunicationem ferendæ sententiæ, quam contra delinquentes abbates, commissarios, visitatores, prælatos, rectores, confessarios aliosque investitionis actum facientes vel professionem excipientes, similiter contra abbatissas, magistras, priorissas, matres, aliasque sanctimonialium rectrices, præfectas & investitionem ejusmodi promoventes, vel admittentes, in his scriptis & præsentium tenore comminamur, a qua excommunicatione, non nisi a nobis, aut nostro in spiritualibus vicario absolvi valeant, quando lata fuerit, præter alias ordinarias, ac arbitrarias pœnas certo infligendas.

Nullus postea, eo loco, ubi contra quam præscripsimus, actum fuerit, investiatur, aut ad professionem faciendam admittatur.

Morientes quoque qui testamenta condiderint, seu aliquid præscriptorum de exequiis, aut annuis obitus sui memoriis ordinaverint, aut superioribus vel aliis quibuscumque pecuniam aut peculium assignaverint, ecclesiastica priventur sepultura.

Superiores vero & alii, qui pecuniam vel peculium tali modo exegerint aut receperint, vel ordinationibus scriptis consenserint, aut admiserint, a prælaturis & officiis suis sint suspensi, donec transgressores ad obedientiam venerint, & nobis pro excessibus suis satisfecerint.

Mandamus proinde fiscalibus omnibus, ut omnes diligentiæ & vigilantiæ nervos intendant, nequid ab eis desideretur officii in facienda investigatione ac delatione hujusmodi excessuum, qui ne qua per aliquam ignorantiæ rimulam denuo alibi irrepant, aut per insolitæ, vitiosæ & corruptæ consuetudinis januam palam ingrediantur, volumus ut quotiescumque aliquis investiendus aut professionem editurus est, hæc nostra constitutio in congregatione omnium istius monasterii professorum, publice legatur uno mense ante investitionem & professionem, eademque per superiores monasterii plenissime explicetur parentibus & amicis investiendorum, atque professionem editurorum, eosque præmoneant, ut omnibus modis huic nostræ sanctioni obedienter acquiescant & satisfaciant.

Præcipimus præterea visitatoribus & rectoribus omnibus ut eandem per singulos articulos in omni visitatione, & alias quotiescumque videbitur vigilantissime inquirant, examinent & vindicent.

Insuper cum ob graves causas frequenter mandatum sit ut virginibus sanctimonialibus præter ordinarium confessarium, bis aut ter in anno alius extraordinarius confessarius offeratur, qui omnium confessiones audire deberet; & necdum satis pro afflictarum conscientiarum consolatione, ea res in usum ubique venerit, quin supersit justæ querelæ locus, sub pœna excommunicationis sententiæ, mandamus abbatibus, prælatis, rectoribus, confessariis, monasteriorum præfectis ad quos hæc cura aliquo modo pertinere dignoscitur, ut quotannis sanctimonialibus suis bis aut ter aliquem * a nobis, aut nostro in spiritualibus vicario approbatum confessarium extraordinarium, sive sæcularem, sive regularem, qui omnium confessiones audiat; nimirum in principio Quadragesimæ, ad festum Assumptionis B. Mariæ virginis, circa festum omnium sanctorum, seu in principio adventus Domini, aut aliis temporibus magis opportunis. Et ut nobis constet quinam & quales isti extraordinarii confessarii sint, & ne justa fieri possit contra personam exceptio, tenebuntur singulorum monasteriorum prælati, præfecti, aut rectores quibus incumbit hujusmodi confessarium nominare, suorum confessarii ordinarii & extraordinarii nomen, nobis aut nostro in spiritualibus vicario, quotannis scripto exhibere ante Dominicam Quinquagesimæ. Datum Arnsburgi, an. M. DC. V. die undecima mensis Septembris.

* deest; permittant aut quid simile.

Quæ statuta auctoritate sua confirmavit Paulus papa V. die VI. Junii 1607. pontificatus anno 2.

XXII.

Charta Frederici Colon. archiepiscopi Malmundarium cœnobium Stabulensi abbatiæ subjectum declarantis.

FREDERICUS Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus, fratribus in Stabulensi cœnobio commanentibus æternam in Domino salutem. Memores scripturæ dicentis, beati pedes pacem portantes, sicut nos in ecclesiis nostris bonum pacis & concordiæ conservare studemus, ita in eis & ab eis scandalorum & dissidii occasionem præcidere curamus, & sicut nostra in suo statu permanere cupimus, sic aliorum juste habita convellere formidamus. Eapropter materiam dissensionis & discissionis resecare volentes, subministrante nobis fratre Wibaldo Stabulensis ecclesiæ magistro, atque portario, supra dictorum locorum fundationem & Stabulensis ecclesiæ privilegia diligenter relegimus, in quibus inventum est, beatum Remaclum utriusque loci ædificatorem, post constructum a se Malmundarium, suæ & successorum suorum habitationis & sepulturæ principalem locum apud Stabulaus elegisse, & pro eo quod idem locus in Leodiensi parochia est, omnes per successionem utriusque loci abbates ab episcopo Leodiensi consecrari debere. Ad hoc etiam accedit, quod omnia privilegia tam bannileugæ, quam electionis abbatum & quæ de jure advocati agunt, quæ ab Imperatoribus & Regibus eisdem locis multa collata sunt, & eadem ab apostolicis Gregorio V. & Leone VIII. apostolica auctoritate roborata, quibus jus suum utraque ecclesia tuetur, apud Stabulaus recondita sunt, in quibus illa Stabulensis ecclesiæ præeminet dignitas, ut pace Malmundariensium, primam vocem in eligendo abbate Stabulenses obtineant, & de seipsis idoneam personam, sine Malmundariensium calumnia, assumant. His ita se habentibus perspicuum est, quod ecclesia Stabulensis principatum obtineat, Malmundarium vero, subjectionem ei & obedientiam debeat. Quod Malmundarienses eousque hactenus infirmare conati sunt, ut tempore divæ memoriæ Ottonis II. dissidio facto, abbatem per se habere vellent, quod in Englehem, judicio viginti episcoporum, ut in privilegio supradicti Imperatoris, quod super eadem re habetur, legi potest, cassatum est; tempore quoque domini Henrici imperatoris hujus nominis quarti, per dominum archiepiscopum Annonem rursus facto divortio, abbas quidam Malmundarii ordinatus est, sed per beatum Remaclum in curia Regis miraculis inestimabilibus coruscantem, convictis omnibus qui adversæ partis aderant, receptum est Stabulensibus Malmundarium. Nos vero, ut jam dictum est, omnem materiam dissensionis & scandali, secundum tenorem veritatis & rationis, a præfatis locis auferre cupientes, constituimus, & præsenti privilegio in perpetuum firmamus, ut utrique loco unus semper præficiatur abbas, electus secundum quod in privilegiis supradictis habetur, & ut Malmundarium eo subjectionis jure Stabulensi ecclesiæ obediat, quo jure omnes cellæ, vel præpositure suis cœnobiis subesse videntur. Benedictionem monachicam, & professionum suarum chirographam, non ut præsenti anno fecerunt, sed potius in Stabulensi ecclesia, excepta mortis necessitate, faciant & reddant, nec eis ad exemplum opitulari debet hoc aut potest, quod jam moto præfato dissidio, abbas Theodericus quosdam ex Malmundariensibus Malmundarii benedixit, & profiteri fecit, ut scilicet per hoc fideliores & subjectiores sibi faceret (quod eum non effecisse finis rerum indicavit) Neque vero ullus successorum nostrorum Coloniens. archiepiscoporum abbatem Stabulensem de subjectione sibi facienda, & cura Malmundariensis loci suscipienda, ut nostris

Ex Chapeavill. hist. Pontif. Leod. t. 2. p. 7. 1128.

temporibus temptatum est, unquam fatiget, sed in consectatione sua curam utriusque ecclesiæ suscipiat. Porro quod de ordinibus, & consecrationibus Malmundariensis loci ad nostram parochiam attinet, si abbati placuerit ordinatos fratres Malmundarium mittere, hoc ei, quod ubique inter hujusmodi loca apud monachos fit, non negamus, aut si sub titulo ejusdem loci voluerit nobis ordinandos præsentare, eis quoque manum imponemus. Atque ut omnem scandalorum pravitatem præcidamus, hoc quoque statuimus, ut si aliqua gravis causa, vel culpa Malmundarii contigerit, nullo modo absque Stabulensium deliberatione & consensu terminari liceat vel emendari. Sitque abbati libera potestas commutandorum, nutriendorum, recipiendorum, prout sibi videbitur, fratrum suorum. Quæ omnia ut stabili & inconvulsa firmitate permaneant, sub anathematis interpositione decernimus, & testes qui in donatione hujus privilegii affuerunt subter notari fecimus. Arnoldus præpositus sancti Petri, Hugo decanus, Bruno præpositus S. Gereonis, Arnoldus præpositus S. Mariæ ad gradus, Rupertus abbas Tuitcii, Gerardus abbas S. Pantaleonis, comes Adolphus de Sabzenibergh, item Adolphus comes de Bergh, Theodericus de Gladebach, & alii multi utriusque ordinis probatissimi. Actum est hoc Coloniæ anno ab Incarnat. Domini millesimo centesimo vicesimo octavo, indictione sexta regnante domino rege Luthario * tertio.

* *supple anno.*

XXIII.

Charta Reginardi episcopi, qua facta ecclesiæ cœnobii S. Laurentii consecratione, ad alendos monachos, ecclesias, prædia, &c. largitur.

Ex arch. S. Laurentii. 1034.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego Reginhardus Leodicensium indignus episcopus, ex propriis operibus plus formidinis ad pœnam, quam fiduciæ habens ad gratiam, a facie formidinis & a majestate terribilis judicii Dei confugi ad tutelam & patrocinium gloriosissimi martyris Laurentii, ut in die mala, auxilio intercessionis ejus liberarer, & sub umbra meritorum ejus protegerer. Sciens autem ex sacris scripturis, quod fiducia sit magna coram summo Deo eleemosyna omnibus qui faciunt eam; & quia idem S. Martyr dispersit & dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi, ante portam Leodicens. civitatis ad salutem & munimen populi Christiani, monasterium ejusdem martyris a fundamento construxi, & idem monasterium, una cum domno Piligrino Coloniensis ecclesiæ archiepiscopo, & Johanne Portuensi episcopo & apostolicæ sedis legato, III. nonas Decembr. dedicavi, & in eo pauperes Christi monachos, in sancta religione ad laudem & gloriam nominis Domini ipsi fideliter servientes constitui, & de rebus sive possessionibus quas habebam, vel quas acquirere potui, eos hæredes meos & amicos qui me recipiant in æterna tabernacula, feci, ut ipsi mea carnalia metere, & sua spiritualia mihi seminare debeant.

Hæc igitur sunt quæ per manus advocati Wigeri jure perpetuo mancipavi; in Wasegga centum mansos, in Haits viginti mansos cum integra ecclesia, &c. volumus ut in hiis prædiis præter legitimum advocatum altaris B. Laurentii, nullus alius omnino subadvocatus sit, qui advocatus nunquam in placito abbatis ibi sedebit, nisi ab ipso abbate, vel a ministris ejus, pro aliquo negotio fuerit evocatus: nullam exactionem ibi facere, nulli penitus subadvocato ibi beneficium dare præsumat, nullum obsonium, nullam precaturam habebit. Nichil omnino, præter quod abbas sua manu ei dederit, usurpabit, exceptis hiis duntaxat, quæ ejus auxilio, si quando pro aliquo evocatus negotio cum abbate acquisierit. De cætero oramus atque obsecramus per misericordiam Dei, ne quis successorum nostrorum conetur horum quidquam movere aut infirmare, immo studeant pro salute animarum suarum hæc conservare & a pravis & malis hominibus defendere. Eos autem qui per dolum aut violentiam hæc infringere temptaverint, nisi resipiscant, ex auctoritate Patris & Filii & Spiritus sancti, & B. Petri principis apostolorum, atque omnium sanctorum, sed & domni Piligrini Colon. archiepiscopi qui dedicationis ecclesiæ B. Laurentii est princeps, & Johannis Portuensis episcopi legati sedis apostolicæ, & nostra auctoritate excommunicamus ab omni sorte sanctorum & in præsenti sæculo & in futuro.

Atque ut omnis legalis firmitas impleatur, hanc confirmationem præsentis, sigilli nostri attestatione corroboravi, & testes tam idonei sunt adhibiti, qui magnæ reverentiæ & splendoris possint esse præsentibus & futuris. D. Piligrinus Coloniensium archiepiscopus, D. Johannes Portuensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, & S. R. E. bibliothecarius, Wazo majoris ecclesiæ præpositus, Hugbaldus decanus, Nizo thesaurarius ex prosapia mea, Adelardus, Willelmus, Gerardus. Nobiles viri quorum consilio & cooperatione res tandem acta est, Gozelo dux & filius ejus Godefridus, Herimannus comes, Arnulphus comes, Gozelo comes, Adalbertus comes, Wiggerus advocatus, Rembaldus, Hubertus, Bernardus, Willelmus, Heribertus, Oldricus, Gerardus, Adelardus, Godefridus: & de genere meo Huneco, Willelmus, Hubertus, Oldricus, Regvihardus, Razo, Obertus: de domo mea ministeriales interfuerunt huic confirmationi, Aaron, Warnerus, Thiebaldus, Lambertus, Everlinus, Thiefridus, & alii multi tam clerici quam laïci.

Actum Leodii III. nonas Novembr. anno Dominicæ Incarnat. M. XXXIV. ind. II. anno domini Chonradi imperatoris undecimo.

XXIV.

Henrici III. imperat. diploma omnium bonorum cœnobii S. Laurentii donationem confirmantis.

Ex charta S. Laurentii. 1044.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Henricus divina favente clementia rex. Quia momentanea & caduca sunt quæ florere in mundo videntur, vita quoque nostra, pro æternis largiamur transitoria. Insuper Regiæ nostræ dignitatis est officium & nominis, ut ea quæ a cæteris ad Dei servitium sunt condonata, nostra auctoritate confirmemus. Quapropter omnium Christi, nostrique fidelium tam futurorum quam præsentium solers industria noverit, qualiter nos venerabilis episcopus Leod. Wazo, & abbas Stephanus nostræ benignitatis excellentiam obnixe postulantes adiere, ut bona quæ reverendus Reinardus ad cœnobium in B. Laurentii martyris honore ante portam urbis Leodii constructum, devota mente contradidit, quod idem episcopus pro remuneratione perpetua construxit, & sub banno Piligrini Coloniensis archiepiscopi, & Johannis episcopi, legati apostolicæ sedis, adstipulatione confirmavit, Regia nostra auctoritate confirmaremus, quod & facimus. Hæc igitur præfatæ ecclesiæ jure perpetuo adstipulamur & corroboramus, in Wosegga centum mansos, prædium Merbes habens quadraginta mansos cum integra ecclesia & aliis pertinentiis suis, &c. . . . . . Et ut hæc Regiæ nostræ confirmationis auctoritas stabilis & inconvulsa omni ævo permaneat, hanc chartam inde conscriptam manu propria, ut infra videtur, corroborantes, sigilli nostri jussimus impressione insigniri. Signum domini Henrici regis invictissimi. Adalgerus episcopus & cancellarius vice Bardonis archicancellarii recognovit. Data II. nonas Maii an. Dom. Incarnat. M. XLIV. indict. XII. anno autem D. Henrici III. ordinationis XVII. regni vero V. Actum Noviomagi in nomine Domini, feliciter. Amen.

XXV.

Epistola Urbani II. Romani pontificis ad Berengerum S. Laurentii Leod. abbatem, adversus Obertum episcopum.

Ex Chartar. S. Laur. Leod. 1094.

URbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Berengero abbati salutem & apostolicam benedictionem. Gratias agimus Deo pro vobis in gratia Dei quæ data est vobis qui in hoc malo tempore, cum omnis vestra Gallia erroris caligine jacet immersa, oculos mentis vestræ ad cognitionem veritatis illuminavit, & ad amorem justitiæ & catholicæ fidei defensionem igne sui spiritus cor vestrum accendit. Gratias illi qui vos præclaro calice gratiæ suæ inebriavit, & spiritum Domini in rationem vestram ferventem & ad tolerantiam multiplicis injuriæ patientem reddidit, & perferendos labores & pericula pro defensione veritatis excitavit, quod Dei munus speciale esse non dubitamus, qui provida dispensationis suæ gratia electos suos persecutionis tempore utiliter probat & discutit; sed ne penitus aberrent aut labefacti funditus dejiciantur potentia virtutis suæ sustinet, & *ad omnia propter se sustinenda potentiores fiant, fortiores excitat, antehac: ut pro certo compertum habemus, aliis pro defensione caritatis & justitiæ laborantibus cum omni officio caritatis subvenire solebatis, & cum magna cordis lætitia & vultus hilaritate sanctorum necessitati supra vires vestras ministrare, Simoniacos & Wibertistas, novos ecclesiæ hostes validis verborum jaculis impetere, & nutantem rationis eorum murum ariete fidei pulsare, & athletas Dei qui in acie Christianæ religionis deficiunt confortare. Num ergo devotionem vestram pietas divina respexit, & tandem majestas excelsa dignatur ut pro eo patiamini qui pro vestra gloria, Crucis ignominiam ferre non erubuit? Huic tanto cœlestis gratiæ beneficio prudentia vestra debet respondere aliquid, & calice salutari gratanter accepto, gloriam & honorem æterni regis quærere, in omni vitæ vestræ statu nomen ejus qui vobis tribuit intellectum invocare, laudare, benedicere & magnificare, nec damna rerum temporalium vos debent movere, neque quod hic homo Christianæ pacis concussor, & ecclesiarum sacrilegus venditor, Romani imperii destructor, hæreticorum auctor & defensor * de ecclesia vestra per satellitem suum Obertum episcopum expulit, curare: nam si primum patrem familias Beelsebub vocavit, quanto magis domesticos ejus? si Romanæ sanctæ & apostolicæ ecclesiæ funestas manus intulit, mirum vobis videtur si usque ad vos gladius insaniæ ejus pervenit? si sacerdotem summum, cui omnipotens Dominus per Petrum singulari privilegio potestatem aperiendi & claudendi quibus voluerit januas cœlestis regni dono dedit, de cathedra pontificali tyrannice exturbavit, & pro eo statuam auream in loco sancto erexit, & ad adorandam eam quos potest cogit, turbamini quod vos expulit violentia, & loco vestro fictile & conflatile idolum abominationis collocari fecit? Imo potius gaudete quod Deus laborum sanctorum consortem vult vos esse. Si rapinam bonorum temporalium pro Christo ferre non vultis, quomodo mortis asperitatem pro Christiana veritate sustinenda ferre gauderetis? Credo quod voluntas Dei est, imo divinæ propitiationis opus, ut aliqua vis humana fossam illam maledictionis & nequitiæ vos compellat exire, ne justus Loth pereat cum injustis, ne sanctitatis vestræ speculum, admittat quidquam contagionis ex cohabitatione malitiæ circumstantis, cujus cum murus staret inconcussus, quo mens immobilis in sua firmitate permaneret, ubi crassæ sues grunnirent assidue, ubi vestram simplicitatem turba malignantium obsideret. Obertus Antichristi signifer, satanæ mancipium, perfidiæ Simonis manifestus sectator, apostolicorum ju-

* *supple* ut.

* Henric. imperator.

A diciorum contemptor, ecclesiæ, quantum in ipso est, conculcator, ecclesiarum quas in suam perditionem temerarius emptor invasit, prædo, destructor, & prophanus venditor, nunc minis intonaret, nunc diabolicis blandimentis astutiæ, caput vestri vigoris incurvare contenderet, quem vos, ex decreto concilii a nobis nuper acti, damnatum auctoritate Dei & B. Petri, & S. Romanæ ecclesiæ cui auspice Deo deservio, jam excommunicavimus, & cum suo Wiberto bestia terribili & varia quæ ascendit de mari & facit bellum cum sanctis, quem adorant quorum non sunt nomina in libro vitæ & agni scripta, portionem ei dedimus malediotionis pro eo quod Simoniacus est, & episcopatum data pecunia usurpavit, & quia vos injuste de loco vestro ex præcepto sui Regis expulit, & eum qui pro-
B pter contumaciam & inobedientiam publico judicio abjudicatus erat & condemnatus, accepta ab eo pecunia supposuit, & quia cuidam Luppo ex Simoniaca hæresi, & aliis capitalibus culpis publice & juste damnato munus imposuit. Similiter & illum ecclesiæ præfractum pervasorem damnamus & excommunicamus, Wolbodonem, quia Simoniaca ac tirannica potestate per male acquisitam pecuniam, abbatiam vestram & locum, unde per insolentiam suam, sic diabolus de cœlo, ceciderat, invasit. Cum eo omnes malitiæ ejus fautores & adjutores; omnes quoque quibus ipse oblationes fidelium, res ecclesiæ & prædia divinis usibus tradita, vel vendidit, vel dedit, pariter cum illo, sanctæ ecclesiæ apostolica auctoritate pellimus, anathematisamus, damnamus, & sacrilegos judicamus, usque dum sua ecclesiæ restituant. Vos
C autem frater carissime gaudete, quia rex Israël filium suum vult supra flumina Babylonis sedere & flere, & ad reditum in terram promissionis libero cordis affectu suspirare, non in ipsis fluminibus & studiis secularibus implicitum interire. Summa nostræ voluntatis est ut teneat prudentia vestra quæ nos persuadet... scriptura divina testatur, sanctæ religionis ordo requirit, martyrum sanguis inseminat, mater nostra sancta ecclesia præcipit & commendat, nihilque animas nostras, nisi sola caritas a pravitate diaboli liberavit. Salutant vos in Christo & qui nobiscum sunt, fratres vestri, in præsenti nobiscum congregati episcopi, clerici, abbates & monachi, ut memoriam nostri in vestris sanctis orationibus habeatis, ut pro pace nostra & S. R. E. eum qui natus, pacem terris
D attulit, quique suo sanguine eam desponsavit, rogetis suppliciter exoramus. Carissimus filius noster Gerbertus harum litterarum gerulus, quando, ubi, quomodo, cum quibus ad nos sine impedimento sathanæ venire possitis, secreto indicabit vobis. Bene valete.

XXVI.

Charta Oberti in gratiam S. Laurentii Leod. pro libertate ecclesiæ S. Petri de Aincourt.

Ex arch. S. Laurent. Leod. 1112.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis præsentibus & futuris approbandum testimonium veritatis. Sicut feras portarum sanctæ ecclesiæ quas Dominus semel sua confortavit benedictione, prophanari ulte-
E rius vel excidi fas non est, sic omne quod per eas legitimo ordine semel admissum vel remissum est, cassari vel immutari illicitum est. Unde ego Obertus gratia Dei libertatem ecclesiæ S. Petri de Aincourt, sedens in portis hujus ecclesiæ Leod. id est in generali conventu archidiaconorum, & omnium quorum per ora manusque quæcumque rata esse cupimus, in statum perpetuum transfigenda sunt..... definivi, & præsenti scripto cum sigilli mei attestatione confirmavi, videlicet ut sit libera ab omni obsonio, vel circatura, cunctoque ejusmodi servitio, ut deinceps soli prælato suo, scilicet abbati S. Laurentii, canonico more de omnibus respondeat, sine dubio parte quoque Anselmi liberi hominis nullatenus excepta. Nam

cunctis laudantibus, imo & postulantibus atque judicantibus, præpositus Fredericus, idemque ejus loci archidiaconus, omnino quidquid in ea juris habebebat in mea (manu) reposuit, ut e cunctis illam absolverem propriæ ditioni S. Laurentii. Et ego de meo quoque jure cedens, ex integro liberam canonica libertate constitui, ut de cætero illis nemo molestus sit, quia videlicet cum sint clerici canonicæ professionis, proprium habent prælatum, extra ipsum nulli responsuri sunt sive de corporali stipendio suo, sive de spirituali animarum suarum negotio; presbyter solus, quemcumque ipsi parochiæ dederint, ut per legitimum intret ostium, adducetur per ipsos ad archidiaconum, & de manu ejus accipiet spiritualis curiæ donum & bravium, & præpositus illi in suo consilio solummodo de ipsa cura animarum populariuм*. Et in perpetuum ejusdem libertatis testimonium, illud quoque servabitur eis, quod chrisma & oleum accipiant de manu episcopi, id est a custode S. Lamberti.

* *Supple providebit vel quid simile.*

Ratum itaque hoc ac inconvulsum permanere hinc usque in generationes omnes, agentium auctoritas jure compellit: immo ipse Christus quo præsidente vel mediante actum est, sicut ipse ait: *ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum*: Christus inquam qui opera manuum nostrarum præveniens pariter & subsequens dirigit super nos hoc, quod per nos digne ad honorem ipsius factum est. Actum an. Dom. Incarnat. M. C. XII. ind. V. imperante Henrico V. anno regni ejus sexto, episcopatus autem nostri vigesimo primo.

Matth. 18 20.

Testes idonei, qui præsentibus interfuere sunt hi, quorum, mortuorum quoque nomina, non solum monumento sed & splendori erunt huic attestationi, Fredericus S. Lamberti præpositus, itemque ut jam dictum est supra memorati loci archidiaconus, Henricus decanus pariter & archidiaconus, Henricus nepos ejus archidiaconus & Fossensis præpositus, Adelmannus archidiac... Alexander archidiac. & custos S. Lamberti, præpositus S. Bartholomæi, Andreas archidiac. & præpositus S. Petri, Lambertus S. Martini præpositus, Hezelinus præpositus S. Crucis, Heisfridus S. Johannis, Stephanus scholasticus, Albertus, Nicolaus, Enno, Reimbaldus, Willelmus & alii. De nobilibus autem viris, Godefridus comes Namurcensis, Arnulphus comes Lossensis, Ghiselbertus comes de Durasse, Lambertus comes de Monte-acuto, Reinerus advocatus & filius ejus Rogerus, Lambertus de Diepenberg, Reimbaldus de Sisserim, Boso de Barche, & alii. De familia quoque episcopi, Theodericus de Ponte. Lambertus Camarbarche, & alii multi.... Berengeri abbatis S. Laurentii, cujus in manu donum prædictæ libertatis posui, cum parte, ut prædictum est, Anselmi & Rodulphi.

XXVII.

Adalberonis episcopi Leodiensis de fundatione prioratus de Bertrais.

Ex autographo. excerpsit. D. Martenne. 1124.

In nomine S. & individuæ Trinitatis. Ego Adalbero Dei gratia Leodiensis episcopus, notum facio præsentibus & futuris fidelibus nostris, quia Walterius de Trudignei liber homo tradidit S. Petro & fratribus Cluniacensis monasterii, ecclesiam de Bertreis cum omnibus usuariis, decimis & cæteris appendiciis suis in Hanud & in Puceis & in Trudenei & in Evtenais, pro salute animæ suæ & animarum patris & matris suæ, ea scilicet conditione ut fratres quos abbas Cluniacensis ibi Deo servituros transmiserit, ipsam ecclesiam & quicquid ad eam pertinet ita libere teneant sicut tenebat ipse Walterius, & per singulos annos unum tantum aureum denarium Leodiensis monetæ, in pascha ipsi fratres persolvant ad altare S. Petri Cluniacensis ecclesiæ. Homines vero qui de terra ipsius ecclesiæ beneficiati sunt & fidelitatem inde fecerunt Waltero, ipsam terram de manu prioris ecclesiæ requirant & fidelitatem & servitium inde priori ipsius ecclesiæ faciant. Districtio quoque villæ ad ecclesiam pertinebit, ita ut Gotescalcus frater ipsius Walterii qui advocatus est ejusdem alodii, medietatem ipsius districtionis de ecclesia teneat, & per hoc ipsam ecclesiam & quicquid ad ipsam pertinet ab omnibus injustitiis defendat. Restaurationem similiter S. Petro & ipsis fratribus dedit: ita ut medietatem ipsius restaurationis ecclesia, medietatem ipse advocatus teneat. Medietatem etiam Chorvede quæ ipsius Walterii erat eis concessit, alia enim medietas pertinet ad ecclesiam & abbatiam S. Laurentii; molendinum quoque de Bavigneis cum omnibus usuariis suis, & medietatem sylvæ de Trudineis ad integrum, sicut in suos usus & in dominium tenebat, ipsis fratribus dedit. Avocatiam dedit Godescalco fratri suo & posteris ejus, ea conditione ut ipsam advocatiam teneant de ecclesia Cluniacensi & de manu prioris quem abbas de Cluniaco ibi transmiserit, & ut nullus sit ibi advocatus neque subadvocatus præter ipsos, & libertatem ipsius allodii inviolabiliter ipsi custodiant & a malis hominibus defendant. Ita enim liberum erit ipsum alodium & justitiam suæ libertatis retinebit ipsa ecclesia cum omnibus appendiciis suis, ut præter quod constitutum advocato tenere de ipsa ecclesia, id est medietatem districtionis villæ & medietatem restaurationis, nullum jus, nullamque potestatem, aut dominium, seu violentiam in ipsum alodium & in homines ad ipsam ecclesiam pertinentes exerceat. De omni quoque injustitia quæ fiet in ipso alodio, de qua prior ipsius ecclesiæ placitare debebit cum fratribus & hominibus suis, nihil ad eum pertinebit, nisi forte ad faciendam vel retinendam justitiam, quam per se illi diffinire non poterunt, advocetur, & tunc de ipsa justitia quam fecerit duos denarios fratres habebunt, ipse tertium habebit denarium. Ex medietate autem sylvæ, quam dedit idem Walterius ipsis fratribus, si quis injustitiam fecerit, pro justitia exigenda duos denarios similiter fratres habebunt, advocatus semper ipsius silvæ tertium accipiet denarium. Quicumque autem ad altare ecclesiæ pertinent & censum ipsi persolvunt, nihil ad advocatum pertinebunt, nullum jus nullamque potestatem advocatus super eos habebit, nec implacitabit, neque violentiam de ipsis ecclesiæ faciet, nec ad exigendam de illis justitiam cum priore sedebit, nisi ab ipso advocetur, & tunc ut dictum est pro facta ab ipso justitia tertium habebit denarium. Et hoc quoque statutum est, ut prior ipsius ecclesiæ cum fratribus suis ad nullum alium pertineat, vel alicui cellæ appendat, nisi ad abbatem & ad priorem Cluniacensis monasterii. Quod si aliter abbas Cluniacensis facere voluerit, scilicet ut sub providentia vel potestate alicujus cellæ vel prioris alterius hanc transponat ecclesiam, episcopus Leodiensis & advocatus fieri prohibeant, & in defensione atque arbitrio sit illorum hoc privilegium & hanc constitutionem retinere & tueri in perpetuum. Bona vero quæ ad ipsam ecclesiam sunt collata vel aliquando a fidelibus erunt conferenda, ad usus fratrum ibi Deo servientium proficiant, nec unquam ad aliorum usus conferantur, vel in potestatem extraneorum redigantur. Hanc igitur eleemosynam ipse Walterius S. Petro dedit & confirmavit, ut fratres ibi Deo servientes, ipsum publice & privatim cotidie habeant in orationibus suis, & quotidianam absolutionem faciant ei, & tam anniversarium suum, quam patris & matris suæ anniversaria, in vigiliis & missis & in cæteris beneficiis suis, devoti recolant. Quæ constitutio sive traditio ut rata & inconvulsa permaneat, hanc ad posterorum memoriam sive confirmationem, præsenti scripto mandavimus, & in generali synodo cum consensu sanctæ Leodiensis ecclesiæ episcopali auctoritate firmavimus & nostro sigillo corroboravimus. Testes quoque idonei sunt

adhibiti & in hac carta conscripti, Andreas præpositus & archidiaconus, Alexander archidiaconus, Henricus archidiaconus, Almannus archidiaconus, Stappo archidiaconus, Arnulfus canonicus S. Lamberti, Willelmus, Henricus, Steppo scholasticus. Ex nobilibus atque illustribus viris, Godefridus comes Namurcensis, Gislebertus comes de Durachio, Lambertus comes de Monte Dento. Liberi homines Godescalcus advocatus ejusdem allodii, Adelo Namurcensis, Gerardus de Landinois, Gerardus de Bereis, Gislebertus de Lens, Henricus de Pucei. De familia S. Lamberti, Humbertus & frater ejus Godozo, Godozo de Evrenais, Robertus & alii multi. Actum Leodii anno Dominicæ Incarnationis M. C. XXIV. indictione II. regnante Henrico * quarto, anno imperii ejus * XXV. sub Adalberone Leodiensi episcopo.

* L. quinto.
* L. XIV.

XXVIII.

Fundatio parthenonis de Herkenrode ordinis Cisterciensis diœcesis Leodiensis.

1213. IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Lodewicus Dei gratia comes de Los universis Christi fidelibus in perpetuum. Ut in omnibus unicuique sua justitia conservetur illæsa, divinæ legis & humanæ proclamat veritas & rationis attestatur auctoritas. Notum itaque fieri volumus tam præsentis quam futuræ ætatis hominibus, quod felicis memoriæ comes Gerardus genitor noster, secundum carnem sanus adhuc in corpore & incolumis, allodium de Herkenrode ab omnibus absolutum, ad construendum claustrum sanctimonialium ordinis Cisterciensis in silvis, pratis, terris cultis & incultis, viis & inviis, fratri Henrico pro salute animæ suæ libere contradidit, nobis aliisque fratribus sicut decens erat & justum, pium præbentibus assensum. Nos vero donationem hanc bonam & laudabilem diligentissime approbantes, inviolabiliter observandam fideliter confirmamus & scripto annotatam, sigillorum nostrorum impressione roboramus, Ada comitissa uxore nostra eamdem approbante. Inhibemus itaque districtissime sub banno potestatis atque optentu gratiæ nostræ, ne quis in posterum ausu temerario huic secundæ donationi contraire præsumat. Quod si quis temere & præsumtuose attentaverit, divinæ maledictionis ultionem & nostram offensam se incurrisse certissime cognoscat. Hujus rei testes sunt Willelmus persona de Hasselt, Willelmus de Pictershen, Hermannus de Erslo, Robertus de Berlo, Conradus de Hubertingen, Godefridus de Leribus, Walterius de Milna, Raso de Cuttersen, Theodoricus castellanus de Los, Walterius de Beric, Henricus de Joeck, Robertus de Corsibetma. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XIII.

XXIX.

Fundatio ecclesiæ seu monasterii Succursus beatæ Mariæ, juxta Rupefortem.

Ex schedis Clarif. viri D. baronis de Crassiere.
1230. VEnerabili in Christo patri Johanni Dei gratia Leodiensi episcopo, Egidius nobilis vir de Rupeforti ligius & fidelis homo suus, salutem & fidele semper obsequium. Paternitati vestræ significamus, quod nos allodium nostrum de sancto Remigio in comitatu Rupefortensi domui novæ Cisterciensis ordinis, quæ dicitur Succursus Dominæ nostræ, quam ibidem de assensu vestro nuper fundavimus integraliter tam in terris & domibus, quam in silvis pratis & piscationibus, in pleno jure contulimus, nihil dominii nobis retinentes, excepto, quod defensores volumus esse in quibus poterimus, domus memoratæ. Præterea concessimus eidem, ut de omnibus nemoribus nostris, quæ habemus in Famenna, omnia ædificia sua in perpetuum possit ædificare sine pretio quocumque, pascua etiam eorumdem omnibus animalibus suis propriis, tam porcis, quam ovibus & cæteris jumentis. Amplius annuimus eidem, ut liceat omnibus hominibus nostris, ubicumque fuerint, de mobilibus suis, quantumcumque placuerit, ipsi sine omni contradictione legare, & ut omnes ad molendinum suum in eodem allodio molere valeant, si libeat, exceptis illis de Rupeforti. Hanc igitur donationem & concessionem in manus vestras libere reportamus, ut eam benigne approbetis, & domui memoratæ, cujus incrementum desideramus, auctoritate Dei & vestra confirmetis. Datum Rupeforti id. Junii anno Domini M. CC. XXX.

Johannes electus Leodiensis prædicta confirmat.

JOHANNES Dei gratia Leodiensis electus. Dilectis filiabus in Christo monialibus de Succursu B. Mariæ juxta Rupefortem, salutem in Domino, & paternam dilectionem. Justis petitionibus vestris dilectæ in Christo filiæ annuentes, personas & locum vestrum, & quidquid ad præsens possidetis, vel justis modis de cætero, Domino adjuvante, estis adepturæ, sub B. Mariæ sanctique Lamberti & nostra protectione suscipimus, & cum libertate Cisterciensis ordinis vobis confirmamus, sub pœna excommunicationis inhibentes, ne aliquis ausu temerario vos molestare, vel bona vestra invadere præsumat. Cæterum universis fidelibus eleemosynas suas vobis conferentibus, orationes totius diœcesis nostræ communicamus. Ut autem prædicta firmum robur inviolabiliter obtineant, præsentem cartam sigilli nostri munimine roboravimus. Actum anno gratiæ M. CC. XXX. electionis nostræ anno primo.

XXX.

Decretum transmutationis monasterii S. Remigii de monialibus in monachos.

UNiversis præsentes litteras inspecturis. Fratres Johannes de Gardineto, & Johannes de Molinis monasteriorum abbates, Cisterciensis ordinis, Leodiensis diœcesis, capituli generalis ad infrascripta commissarii, cum ejusdem potestate plenaria, salutem in Domino Deo salutari nostro, & veritatem cognoscere narrandorum. Præsentium atque futurorum perenni memoriæ commendamus, quod anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto decima septima die mensis Octobris, litteras præfati nostri capituli, cum qua decuit reverentia, suscepimus, formam quæ sequitur exprimentes. Nos frater Hymbertus abbas Cistercii, cæterique diffinitores capituli generalis Cisterciensis ordinis, notum facimus universis: quod in eodem generali capitulo die quarta decima mensis Septembris anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto apud Cistercium celebrato, facta fuit quædam diffinitio, cujus tenor sequitur & est talis: Ad tollendum conturbationem & controversiam exortam occasione permutationis seu dispersionis monialium monasteriorum S. Remigii & de Fœlici Prato Leodiensis diœcesis, generale capitulum committit abbatibus de Gardineto & de Molinis, quatenus, quantocius commode poterunt, ad ipsa monasteria se personaliter transferant, & diligenter ac debite se informent, quis eorumdem locorum convenientior & aptior ad habitationem religiosorum, & quis ad habitationem monialium, & prout melius invenerint faciendum, faciant & ordinent in plena ordinis potestate. Datum sub sigillo diffinitorum ejusdem capituli anno, die, mense & loco supradictis. Quarum profecto litterarum inspectione, simul & jussione commoniti, loca ipsa, quorum meminit antedicta diffinitio, personaliter visitantes vicesima octava, & vicesima nona ejusdem mensis

Ex schedis ejusdem Cl. viri. 1464.

Octobris die, ac diligenter omnia ædificia perlustrantes, sufficientemque a compluribus personis regularibus & secularibus super statu utriusque monasterii captantes informationem, invenimus monasterium de Felici Prato juxta modum patriæ competentius ædificatum, in ædificiis decentius ordinatum, in loco satis amœno situatum, parumque a popularibus frequentatum, de inclusione insuper nova, pro magna parte, mediocriter reparatum: monasterium vero Succursus B. Mariæ, seu de sancto Remigio compertimus in ædificiis plurimum ruinosum & inordinatum multisque debitis obligatum, moniales etiam ibidem ante biennium de Felici Prato translatas, ab aliis monialibus inde expulsis vel emissis, gravissimas sustinuisse molestias ac derisiones scandalosas, de quibus melius credimus silere quam loqui, graviora denique scandala ac pericula imminere verisimiliter perspeximus, ut de remedio provideretur maturius oportuno. Igitur, post hujusmodi diligentem visitationem ac sufficientem informationem, instantissime requisiti a generoso ac potenti domicello Ludovico de Marka, a suorum prædecessorum successione, utriusque monasterii fundatore ac domino terræ, quid in causa nostræ commissionis sentiremus sententialiter judicandum, cui quasi secreto respondimus: quod juxta unanimem opinionem singulorum, quos in hac materia audivimus, nobis videbatur; quod moniales pro tunc existentes in sancto Remigio, decentius, religiosius ac salubrius fuerant in suo monasterio Felicis Prati, quam in sancto Remigio, propter causas superius tactas, videlicet valentiorem ac sufficientiorem ædificationem, amœniorem ac secretiorem situationem, aptiorem ac firmiorem inclusionem, pacem quoque, rebus optimis præferendam, abundantiorem. Ruinas denique supradicti monasterii de sancto Remigio tam in ædificiis, quam in cæteris temporalibus ac spiritualibus, propter duritiam populi terræ, nullatenus sperabamus per feminas reparandas. Cui sententiæ dictus domicellus assentiens, & applaudens, velocius demandavit abbatissam de sancto Remigio cum aliquibus de conventu, & abbatem de Felici Prato, seriosius ab utrisque postulans, quatenus amicabiliter & voluntarie alterutrimque de monasterio ad monasterium se transferrent, qua facta spontanea transmutatione, ipse quoque se per omnia arbitrum ac mediatorem, & quasi patrem exhiberet in translatione bonorum mobilium ac debitorum, ne pars altera quomodolibet gravaretur, sicut & fecit. Partibus itaque post aliquantos dies in omnibus concordantibus revocati sumus ad plenariam nostræ commissionis executionem, quam equidem, velut temporis indulsit oportunitas, modo, qui sequitur, orsi sumus. Et quidem undecima die mensis Novembris anni supradicti sexagesimi quarti, præfatum domicellum accersientes, & ab ipso, coram notario & testibus, protestatione accepta, quod a multis annis desiderium, voluntas & devotio sua & suorum antecessorum fuisset & adhuc esset, quatenus monasterium sancti Remigii de monialibus in monachos transmutaretur & reformaretur, quodque in realem transmutationem monasterii de Felici Prato nunquam consensisset, quare sibi non modicum displicuerat institutio abbatis in eodem loco. Qua quidem protestatione accepta, ut præfertur, statim ingressi sumus prædictum monasterium sancti Remigii ubi post missarum sollempnia, ad sonum campanæ in capitulo congregati, sororem Margaretam Spangnau, ibi paulo plus biennio præsidentem, salutaribus monitis, piisque persuasionibus inclinavimus ut ejusdem monasterii Succursus beatæ Mariæ, alias de S. Remigio præsidentiam, pro sua suique conventus tam præsenti quam futura pace ac tranquillitate, resignare vellet. Quæ quidem abbatissa, certis quibusdam tamen adjectis conditionibus bona ejusdem monasterii temporalia concernentibus, eandem suam præsidentiam

A sponte, nude & absolute in manus nostras, in præsentia omnium qui illuc aderant, resignavit. Quam resignationem nos præscripti abbates commissarii acceptavimus, sicque omnes ejusdem loci ac monasterii regulares personas ibidem præsentes, a professione loci ejusdem absolventes, & absolutas publice denunciantes, omnibus & singulis, tam abbatissæ, quam suis sororibus, nostra auctoritate, in virtute salutaris obedientiæ præcipiendo, quatenus infra sex dies proxime sequentes, ad suum primum monasterium de Felici prato, in eodem statu, quo inde recesserant remearent, ibidem perpetuo in observantia ordinis permansuræ. Deinde venerabilem virum fratrem Arnoldum de Nova-Domo, per annum circiter cum dimidio in monasterio de Felici Prato abbatizan-

B tem, similiter absolvimus auctoritate sepedicta, omnes quoque fratres suos a professione loci, qua præfato monasterio Felicis Prati affecti erant, absolutos esse decrevimus. Quibus ita gestis, irrefragabiliter diffinivimus: quod in dicto Monasterio Succursus beatæ Mariæ, alias de sancto Remigio, loco monialium perpetuo succederet ejusdem ordinis sub eodem patre abbate, domno videlicet abbate Cistercii, conventus & congregatio monachorum, pro qua diffinitionis sententia fructuosius & convenientius executioni demandanda, virum venerabilem præfatum domnum Arnoldum de Nova-Domo monachum de Gardineto, in utroque regimine, temporali & spirituali industrium ac probatum ibi præsentem, monitis salutaribus inducentes, rogavimus: quatenus præsidentiam dicti loci acceptare, ejusque fieri primus abbas

C vellet. Cujus post multos excusationum apologos hac in re, tandem accedente consensu sub conditione, quod de sibi monachis convenientibus & sufficientibus etiam ad professionem subveniremus, id etiam supradicto domicello instantissime rogitante, tandem communicato sapientium plurimorum consilio, dictum domnum Arnoldum, concessa nobis per generale capitulum auctoritate, præsentibus utriusque sexus personis quæ illic aderant, assumpsimus præfecimus & creavimus in proprium ac verum abbatem monasterii de Succursu beatæ Mariæ, denunciantes locum esse & tempus loquendi, si dicto negocio quisquam intenderet contraire. Postquam laudis hymnum illum, *Te Deum laudamus*, pro gratiarum actione, resonantes, receptis etiam ab eodem primo & novo abbate

D solitis, secundum nostri sacri ordinis statuta, juramentis, ipsum installavimus, introduximus, investivimus in realem & corporalem possessionem dicti monasterii in spiritualibus & temporalibus, per traditionem sanctæ regulæ & clavium monasterii, plenam eidem administrationem in utroque regimine committentes. Sibi præceptum rigorosum adjicientes congregandi sibi monachos, quos in Felici Prato susceperat, aliosque sub professionis jugo, vel ut alias licite poterit usque ad numerum sufficientem. Confidentes in illo, qui abundantia pietatis suæ merita supplicum excedit & vota, quod ipsum dictum monasterium, quod diu transeuntibus fuit in proverbium, novi hujus abbatis zelo, laboribus & industria, successibus in utroque regimine prosperis, apud

E Deum & homines efflorebit. In quorum omnium & singulorum testimonium ac robur, nos abbates commissarii antedicti præsentes literas, transmutationem utriusque monasterii præscripti, institutionem quoque & provisionem primi hujus abbatis de Succursu beatæ Mariæ & cetera, de quibus præmittitur, continentes, sigillorum nostrorum fecimus appensione muniri. Acta fuerunt hæc in ipso monasterio Succursus supradicto, præsentibus una nobiscum discreto viro magistro Gerardo de Alneto clerico Morinensi, & canonico Dionantensi, publico apostolica & imperiali auctoritate notario, sorore Margareta abbatissa, & toto conventu Felicis Prati ordinis nostri supradicti, necnon religiosis fratribus: Theoderico Wichs cellerario de Molinis,

Nichasio & Johanne de Insulis monachis de Gardineto professis, & domino Johanne capellano prædicti domicelli, & Wilhelmo Godin, cæterisque pluribus utriusque sexus personis testibus ad præmissa specialiter vocatis & rogatis, anno mense, & die supra dictis.

XXXI.

Odo abbas S. Victoris Paris. locum Bellireditus * *cedit Præmonstratensibus.*

* Beaurepaire.

1296. UNiversis præsentes litteras inspecturis frater Odo humilis abbas monasterii S. Victoris Parisiensis, totusque ejusdem loci conventus æternam in Domino salutem. Noverint universi quod cum domnus Valdardus quondam archidiaconus Leodiensis, locum de Bello reditu in Insula Leodiensi situm, satis insignem, ab episcopo & capitulo Leodiensi acquisiverit atque dotarit; & in extremis laborans, in eorum loco canonicos regulares nostri ordinis & de domo nostra Deo famulaturos ibidem instituerit; atque mandaverit ordinari, & per venerabilem virum magistrum Godefridum de Fontanis canonicum Leodiensem, dictum locum de Belloreditu cum suis pertinentiis juxta ordinationem præfati archidiaconi Leodiensis, instantissime nomine executorio ipsius archidiaconi, nobis obtulerit cum effectu, & ut assensum nostrum præberemus studiosissime laborarit; nos matura & multiplici deliberatione super hoc præhabita, unanimi nostro consensu, loco prædicto de Belloreditu cum pertinentiis suis & aliis bonis, occasione dicti loci & personarum nostrarum acquisitis, renuntiavimus, sine lege aliqua repetendi. Attendentes quod viri religiosi abbas & conventus quondam Montis-Cornelii ordinis Præmonstratensis, de voluntate & assensu episcopi & capituli Leodiensis, ad ipsum locum de Belloreditu se transtulerint, permutando claustrum suum Montis-Cornelii pro loco prædicto de Belloreditu ibidem perpetuo famulaturi; nos vero de dicta translatione gaudemus, ac eorum justis desideriis annuentes ipsum locum prædictum cum omnibus pertinentiis suis, quantum in nobis est, conferimus & per præsentes totaliter concedimus, præmissa omnia penitus abdicantes, & in eos transferentes &c. In quorum testimonium & robur firmitatis, sigilla nostra præsentibus litteris duximus apponenda. Datum & actum anno Dom. M. CC. XCVI. mense Martio.

XXXII.

Fundatio Cartusiæ vallis S. Johannis in diœcesi Leodiensi.

1328. IN nomine Domini, amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter quod anno ejusdem Dom. M. CCC. XXVIII. indict. XII. mensis Febr. die I. hora missæ constituti propter hoc personaliter in præsentia mei notarii publici & testium subscriptorum, nobilis vir Gerardus dominus de Diest & castellanus Antuerpiensis, diœcesis Leodiensis, necnon nobilis domina Johanna de Flandria ejus

A conjunx ex una parte; & fratres Johannes prior B. Mariæ de capella juxta Harnier, Henricus prior beatæ Catharinæ juxta Antuerpiam diœcesis Cameracensis ex altera: præfati nobiles, pietate ducti, volentes & cupientes animabus suis, parentum suorum & amicorum, ac dominæ Mariæ piæ memoriæ dominæ quondam de Diest salubriter providere; ad fundandum & construendum claustrum unum cum ecclesia fratrum ordinis Cartusiensis, in parochia ecclesiæ de Zeelhem, Leodiensis diœcesis præfatæ, in honorem B. Johannis Baptistæ, quod claustrum vallis S. Johannis Baptistæ voluerunt nuncupari, dederunt, cesserunt & donarunt donatione inter vivos, pure propter Deum & in puram eleemosynam, libere & sine spe revocandi, &
B pro vere donatis haberi voluerunt cum effectu, quatuor bonaria terræ jacentia in una petia in dicta parochia, inter ecclesiam de Zeelhem ex una parte, & vineam prædictorum nobilium ex altera; quæ terra se extendit ad quemdam rivum ibidem currentem, ut dictum claustrum in ea terra ædificetur & construatur. Item bonarium unum cum dimidio bonario vel circiter prati jacentis in principio pratorum jacentium inter Zeelhem & Ghenepe, in una petia tendente per medium dicti prati, quod pratum partim dicitur Hanerstopele & partim Urona Beempt & jacet ibidem prope Temeram, inter terram Odæ de Dumo ex una parte, & pratum mensæ S. Spiritus de Zeelchem ex altera. Item 40. modios siliginis mensuræ Diestensis, & 30. libras nigrorum Turonensium, uno grosso Turonensi regis Franciæ bono & legali, pro sexdecim denariis parvis computato, annui & perpetui reditus,
C quos usque nunc habuerunt dicti conjuges jure hæreditario in Herke, ad molendina & reditus nobilis viri domni comitis Lossensis, prout in litteris super hoc confectis, ipsis prioribus ex parte dictorum nobilium datis ad opus claustri prædicti plenius continetur, omni juri proprietatis & possessionis quod in bonis prædictis habuerunt, ad opus ædificationis claustri prædicti & fratrum ejusdem effectualiter renunciantes, & nihil juris proprietatis seu possessionis sibi ac suis hæredibus in præmissis reservando: volentes & mandantes quod fratres claustri prædicti deinceps de dictis bonis gaudeant ad opus dicti claustri, & disponant pacifice & quiete tamquam de bonis suis propriis, alia traditione non secuta, prout eis visum
D fuerit expedire, prioribus ipsis ipsa bona ad opus ipsius claustri & fratrum ipsius acceptantibus, salvo tamen prædicto domno de Diest, quod dictos 40. modios siliginis & 30. libras reditus prædicti erga ipsos fratres, pro bonis, ipsis fratribus æquivalentibus redimere poterit & habere. Promiserunt insuper dicti conjuges in manu mei notarii stipulantis vice omnium quorum interterit fide interposita corporali, loco juramenti, quod contra prædicta vel eorum aliqua, per se, alium; vel alios non venient in futurum. Acta sunt hæc in capella castri Diestensis anno, ind. mense, die & hora prædictis, præsentibus ibidem, &c. Et nos dominus & domina de Diest prædicti, ut huic instrumento fides plenaria adhibeatur perpetuis temporibus, sigilla nostra huic præsenti instrumento duximus apponenda. Actum & datum anno & die ut supra, &c.

INSTRUMENTA AD PROVINCIAM EBREDUNENSEM PERTINENTIA.

QUÆ SPECTANT AD METROPOLIM EBREDUNENSEM.

I.

Privilegium Victoris papæ II. Winimanno archiepiscopo Ebredunensi concessum.

Ex chartario Ebredun. eccl. 1056.

VICTOR episcopus servus servorum Dei, dilecto confratri & coepiscopo Winimanno & per eum sanctæ Ebredunensi ecclesiæ & successoribus ipsius canonice promovendis in perpetuum. Sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis apicem ideo super gentes & super regna in principe apostolorum suorum Petro constituit universitatis Dominus, ut evellat & destruat, & plantet, & ædificet in nomine Ipsius. Siquidem donec sancta ejus ecclesia in toto terrarum orbe diffusa temporalitatis mutabilitati subjacebit, variis & continuis defectuum & profectuum suorum vicissitudinibus velut luna suis menstruis alternabitur, ut sine intermissione deprehendatur in ea quod industrius hortulanus debeat evellere vel plantare, & quod sapiens architectus, destruere vel ædificare. Unde nos nullo nostro merito, sed solo divinitatis nutu in sanctæ & universalis ecclesiæ specula præcellentes, & varios ejus successus prospectantes, inter alia ipsius discrimina animadvertimus, Ebredunensem ecclesiam primo quidem incursione & pervasione Saracenorum, secundo autem receptione & possessione transfugarum & indisciplinatorum, deinde longa oppressione pastorum suorum, immo mercenariorum, & quod pejus est Simoniaca hæresi & mutua occisione debacchantium, prostratam miserabiliter & corruptam, quondam religione & opibus mirabiliter evectam & integram, cujus omnimodæ desolationi & defectioni præcordialiter compatientes, te carissime confrater & coepiscope Winimanne præfatæ ecclesiæ archiepiscopum & rectorem, pro vitæ merito & sapientiæ doctrina ordinavimus & consecravimus secundum electionem cleri & populi, ad petitionem quoque religiosorum principum & ad suggestionem venerabilium primatum circumjacentium provinciarum. Quorum unanimis sententia extitit, ut si Ebredunensi ecclesiæ recuperatio aliqua quæreretur, ab illa matre scilicet ecclesia Romana, quæ prius illo B. Marcellinum prædicatorem & pontificem direxerat, prædicator & pontifex reposceretur. Itaque secundum quod tua devotio postulavit, sibi privilegium nostræ apostolicæ auctoritatis ad corroborationem sui archiepiscopatus in rudi & indisciplinata ecclesia, vix nomen ipsum nudum pene retinente, & parietinas suas jam demonstrante, inclinati precibus tuis, præsentis anni decima * indictione, ac nostra decretali pagina concedimus & confirmamus tibi Ebredunensem diœcesim in integro & ad archiepiscopalem sedem, basilicam Dominæ nostræ Dei genitricis semperque viginis Mariæ principalem, cum omni sua antiqua & justa pertinentia, in baptismalibus ecclesiis, capellis, monasteriis, cimiteriis, possessionibus, villis, castellis, pascuis, agris, vineis, sylvis, aquis, aquarumve decursibus, piscariis, domibus, mancipiis, colonis, peculiis, & cum omnibus omnino rebus mobilibus & immobilibus vel se moventibus, sibi juste pertinentibus, tam eas quas modo quiete & legaliter possidet, quam illas quas deinceps collatione fidelium seu redditione vel emptione aut qualibet ratione acquirere poterit. Confirmamus quoque tibi omnium ecclesiarum totius tuæ diœcesis decimas, primicias, oblationes, tam vivorum quam defunctorum, judicia clericorum, & cuncta ecclesiastica officia, ut ex dispositione tua secundum canonicam sanctionem pendeant. Pariter quoque suffraganeorum tuorum omnium consecrationem, debitam subjectionem, & reverentiam seu obedientiam: necnon ad concilium agendum convocationem & auctoritatem, secundum omne jus quod metropolitanis suis suffraganei canonice debent, salva in omnibus sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, ut dignum est, auctoritate. Præterea hujusmodi nostri privilegii tenore concedimus & confirmamus tibi usum sacri pallii secundum antiquam consuetudinem prædecessorum tuorum, qua consueverunt eo uti in subscriptis solemnitatibus juxta privilegia nostrorum antecessorum illis indulta antiquitus, scilicet in die sancto Paschæ, in die ascensionis Domini, in die sancto Pentecostes, in nativitate Domini nostri Jesu-Christi, in epiphania Domini, in cœna Domini, in assumptione B. Mariæ semper virginis, in natalitiis omnium Apostolorum, in festo omnium Sanctorum, in festivitate S. Marcellini præfatæ civitatis Ebredunensis archiepiscopi, in dedicatione principalis basilicæ B. Mariæ semper virginis, in consecratione episcoporum, in ordinatione presbyterorum & diaconorum, Sabbatis jejuniorum & Quatuor temporum, & in consecrationibus novarum & principalium basilicarum. Quin etiam ad supplementum beneficentiæ apostolicæ, atque archiepiscop. * insigne, crucis Dominicæ vexillum ubicumque jus in parochia tua, & in parochiis suffraganeorum tuorum concedimus & sancimus, apostolicæ auctoritatis privilegio, bajulari ante te. Porro pallio sacro ita te uti volumus, ut diligenter atque vigilanter perpendas quod tuæ fraternitati immineat agendum; usus illius scilicet inter alia, ut carnem tuam crucifigendo cum vitiis & concupiscentiis, stigmata Jesu Christi cum Paulo apostolo in corpore tuo portes, & semper mortificationem illius in pectore & scapulis circumferas, non ad aliquod ostentationis tuæ & singularis excellentiæ indicium, sed ad demonstrandum causa commemorationis & imitationis ovibus tibi commissis Salvatoris nostri venerabile signum, qui ineffabili pietate ovem centesimam in humeris suis reportavit. Demum igitur omnibus supra scriptis, apostolicæ sedis auctoritate, per hoc nostrum privilegium tuæ dilectioni concessis & confirmatis, eadem apostolica auctoritate interdicimus ne temere obviet, aut contradicat aliquis. Si

* *mel.* nona.

* *supple* sedis.

quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumpserit huic nostro decreto in aliquo contraire vel refragari, sive sit ecclesiasticus, clericus aut laïcus, servus aut liber, magna vel parva persona, sciat se anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo ejusque atrocissimis ministris, atque cum Juda proditore, nisi forte prius resipuerit, æternæ gehennæ suppliciis deputandum. At vero quisquis pio intuitu observator in omnibus extiterit hujus nostri apostolici constituti, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino nostro multipliciter consequatur & vitæ æternæ possessor efficiatur. Amen.

Civitas Ebredunensium metropolis.
Civitas Dignensium.
Civitas Solingensium, *al.* Solinensium.
Civitas Rigomagensium.
Civitas Samasiensium *vel* Saniciecium.
Civitas Glannatina.
Civitas Semelenentium, idest Nicentium.
Civitas Vecienciuni, *al.* Vensiontium.
Civitas Antipolis, idest Grassensis.

Antiqua auctoritate sanctorum prædecessorum nostrorum clerus & populus Ebredunensis eligimus, laudamus & corroboramus Winimannum archiepiscopum in sede archiepiscopali Ebredunensi, præcipiente summo pontifice & universali papa Victore, confirmante Willelmo, Bertrando, & Gaufredo seu Pontio Diensi comite, ita ut præsideat & regat omnes ecclesias supradictæ civitatis, sicut scriptum est in privilegio, quod dominus papa Victor illius consecrator C auctoritate Romana sibi contulit, cum decimis & primiciis, sicut expedit archiepiscopo tenere & disponere. Si quis autem hoc decretum infregerit, nisi ad satisfactionem venerit, sciat se damnatum & anathematizatum: fiat, fiat, amen. Datum .... nonas Julii per manus Araboli diaconi anno tertio pontificatus domini papæ Victoris secundi indictione decima. Humbertus dictus cardinalis episcopus sanctæ ecclesiæ Silvæ candidæ. Fridericus cardinalis S. Chrisogoni. Arnoldus Aretinus episc. Girardus Florentinus episc. Ludovicus Nucerinus episcopus, Ermannus Castellensis episcopus, Litgrinus Popiliensis episcopus, Johannes Senensis episcopus, Gregorius Vercellensis episcopus, * Cimibertus Taurinensis episc. Guido Egobinensis episcopus, cum quibus Velitrensis episcopus, Fesulanus episcopus, Pisanus episcopus, Pistoriensis episcopus, omnes hi interfuerunt & corroboraverunt hæc supra scripta. Deo gratias, amen.

* *al.* Cunibertus.

II.

Privilegium Conradi imperatoris Guillelmo archiepiscopo Ebredunensi concessum.

Ex chartar. Ebredunensi 1147.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Conradus Dei gratia Romanorum rex secundus, Willelmo urbis Ebredunensis archiepisc. ejusque civitatis clero & populo gratiam suam & bonam voluntatem. Antiqua regni consuetudo celebris, & imperatorum instituta, regum Romanorum discretionem sollicitant, quatenus ecclesiarum utilitatibus studeant providere, clericos defendere, bona illorum ad laudem & gloriam nominis Christi illibata observare, & ne aliqua impiorum tyrannide affligantur maxime operam dare; si qua etiam eisdem damna truculenter inferantur, pie & misericorditer reformando eadem resarcire. Imperialia itaque decreta non deserentes, antecessorum nostrorum clementiam imitando, tibi venerabilis prætaxatæ urbis Willerme archiepisc. & per te ecclesiæ tuæ & successoribus tuis, Ebredunensis urbis nostra regalia concedimus, justitias, monetam, pedaticum, utraque strata telluris & fluminis Durantiæ: concedimus etiam tibi quæcumque in regno nostro præ- A decessorum nostrorum auctoritas, vel quorumlibet pietas principum, ecclesiæ tuæ & antecessoribus tuis caritatis studio concessit. Verumtamen ut donatio illa firma & stabilis posteris tuis æternaliter permaneat, paginam præsentem sigillo nostro insigniri jussimus. Si qua vero improborum temeritas confirmationem illam præsumeret inquietare, banno regali subjaceat. Hujus donationis testes esse volumus episcopos Ordibum Basiliensem, Burchardum Argentinum, Bucam * Garmaciensem, Constantiensem Anselmum, Arnulfum cancellarium, Dithetum archidiaconum, Rengetium, & alios multos. Anno ab Incarnat. Domini M. C. XLVII. anno vero decimo regni ejus.

* Vormacensem.

III.

B *Testamentum Henrici archiepiscopi olim Ebredunensis Ostiensis cardinalis.*

Ex chart. Ebredun. 1271.

IN nomine Domini amen. Anno Incarnationis ejusdem M. CC. LXXI. mense Octobris exeunte, die tertia, Viterbii in camera mea. Ego Henricus miseratione divina Ostiensis & Veliternensis episcopus, casus mortis qui infiniti sunt prævenire cupiens, quadam febre simplici tertiana laborans, compos tamen mentis, hanc ultimam tam de anima quam de corpore & rebus meis ordinationem feci in posterum valituram. In primis fidem quam prædicat sacro-sancta Romana & catholica ecclesia credens & profitens, ac in ipsa dies meos finire intendens, animam meam reddo eidem dulcissimo ac piissimo Domino meo J. C. qui per suam affluentem misericordiam, quando dissolvetur a corpore, ipsam recipiat ac in sua faciat gloria collocari. Eandem commendo ecclesiæ suæ. Secundo si contingat me decedere in Romana curia vel prope, eligo sepulturam in ecclesia ordinis Prædicatorum propinquiori loco in quo decedam. Si vero citra curiam & longe ab ea, puta ultra montes, tunc eligo sepulturam meam in ecclesia metropolitana provinciæ in qua decedam. Quod si propter nimiam distantiam totum corpus ad metropolitanam ecclesiam portari non posset, exenteretur corpus, & intestinis apud ecclesiam in cujus parochia me decedere contigerit dimissis, residuum ad metropolitanam ecclesiam deportetur. Tertio commentum meum super Decretalibus, quod misi Bononiam conscribendum, studio D Bononiensi relinquo. Aliud vero ejusdem commenti volumen quod scripsit Molinarius scriptor, relinquo ecclesiæ Ebredunensi: ita tamen quod antequam reddatur ipsi ecclesiæ, mittatur Parisius ad corrigendum illud quod ibidem misi, & fiat correctio infra domum, & postea reddatur archiepiscopo & capitulo Ebredunensi, per illum cui capitulum commiserit custodiendum perpetuo, ne aliquatenus alienetur, nec in personam aliam transferatur, qui & teneantur de ipso copiam facere infra ecclesiam Ebredun. & non extra, omnibus ibidem manentibus cum corrigenda sua sumpta vel aliena, si qui forsan ibidem & hac de causa duxerint deportanda. Tertium volumen ejusdem commenti de quo supra feci mentionem, quod videlicet misi Parisius per Rostagnum canonicum Ven- E ciensem, lego eidem Rostagno. Quartum volumen ejusdem commenti quod ultimo feci transcribi, relinquo vicecancellariæ ecclesiæ Romanæ. Decretales meas novas quarum 4. libri fere sunt apparati, relinquo summo Pontifici, qui & si voluerit, id quod deest faciat apparari sumto exemplo e vicecancellaria. Alias vero decretales virides relinquo archiepiscopo Neapolitano Aygleno nomine, fratri videlicet abbatis Casinensis, & si non superesset, ipsi abbati. Summam meam ligatam lego vicecancellariæ Romanæ, & aliam solutam studio Parisiensi: corrigatur tamen cum ligata antequam mittatur. Bibliam quam emi Parisius sine glossis & sine postillis, illuminatam auro & azuro in uno volumine, ordini Prædicatorum

lego. Volo tamen quod frater R. de Medullione usum ipsius habeat ad vitam suam. Aliam vero Bibliam postillatam in duobus voluminibus conventui Fratrum Minorum Montispessullani relinquo. Tertiam bibliam quotidianam in qua consuevit legi in mensa, & decretales cum decreto antiquo & x. marchas legò magistro Tadeo capellano meo. Librum amicitiæ lego magistro Petro de Brianzono. Baculum argenteum pastoralem ecclesiæ Forcalqueriensi relinquo, cui & ipsum, diu est, donaveram post mortem meam, & quinquaginta libras Viennenses, de quibus emantur reditus annui pro meo anniversario faciendo. Infulam vero veterem cum lapidibus ecclesiæ Sistaricensi lego; & L. libras Viennenses de quibus emantur reditus annui pro meo anniversario faciendo. Capellas vero meas cum pertinentiis, ecclesiis Ostiensi & Veliternensi relinquo, ipsas inter eas ad executorum meorum arbitrium dividendas, exceptis prædictis baculo & infula & duobus breviariis & graduali antiquis ad usum Salisberiensis ecclesiæ, quas volo dari ecclesiæ S. Crucis juxta Vintoniam in Anglia. Item lego Andreæ priori Vintoniensi x. marchas, & librum qui dicitur Cancerellus, & magistro Ottoni de Laudi x. marchas, Thomæ clerico meo v. marchas. G. de Jeotdas clerico meo 3. marchas, Petro de Campaniaco v. marchas, Perrino coquo v. marchas, Marescallo v. marchas, Johanni de Assiso v. marchas, Bruneto de Coquina 1. marcham, Berardo de Coquina unam marcham, Simoneto de stabulo unam marcham, Guillelmerio de stabulo unam marcham, Petro Segnoreti de Secusia unam marcham, Brixeio v. marchas, Johannicio de Silva 2. marchas, Perronetæ Porterio 3. marchas, Herimanno v. marchas, Bertrando clerico S. Hermanni v. marchas, Gotifrido S. Thomæ clerico 2. marchas, Nano 2. marchas. Dominicum Butizatum manumitto & ei lego 1. marcham, fratri R. de Medullione quicquid ei mutari feci pro negotiis patris & fratris sui expendendis, fratri Pontio v. marchas, magistro Johanni camerario L. marchas, ecclesiæ Ebredunensi c. libras Viennenses, de quibus emantur reditus pro meo anniversario faciendo, ecclesiæ Vapincensi c. libras Viennenses, de quibus emantur annui reditus pro meo faciendo anniversario, ecclesiæ Grassensi L. libras Turonenses, de quibus emantur annui reditus pro meo anniversario faciendo; ecclesiæ Dignensi L. libras Turonenses, de quibus emantur annui reditus pro meo anniversario faciendo; ecclesiæ Aquensi LXX. libras Turonenses, de quibus emantur annui reditus pro meo annversario faciendo; ecclesiæ Niciensi XL. libras Turonenses, de quibus emantur reditus pro meo anniversario; Henrico filio magistri Belloloni filiolo meo vineam quam nuper emi precio...... Tur. libras .... Henrico filiolo Borgundionis militis de Viterbio filiolo meo decem uncias auri; Guillelmeto 4. marchas; P. de Grissa 3. marchas; ecclesiæ in qua sepeliar L. marchas & faciat meum anniversarium. Sepulcrum decens faciant fieri executores mei ad arbitrium suum. Ordini Fratrum Prædicatorum L. marchas præsentandas & reddendas capitulo generali, & supplicetur eidem quod pro anima mea faciat fieri officium sicut pro ministro generali fit quando decedit, quia & sic mihi concessum diu est a magistro. Ordini Fratrum Minorum L. marchas præsentandas & reddendas capitulo generali & supplicetur eidem quod pro anima mea faciat fieri officium sicut pro obitu ministri generalis, quia & sic mihi concessum diu est a generali ministro. Item Fratribus Prædicatoribus Sistaricensibus XX. marchas; hospitali S. Johannis Aquensis in quo jacent corpora domini R. Berengarii quondam comitis Provinciæ & matris meæ XL. marchas, de quibus emantur possessiones ad unum capellanum tenendum, qui ad minus bis in hebdomada celebret pro defunctis; Hospitali castri Scalarum in quo jacet corpus Beatrissis comitissæ quondam Provinciæ XL. marchas, de quibus emantur possessiones ad 1. capellanum tenendum, qui ad minus bis in hebdomada celebret pro defunctis. Monasterio Altæcumbæ in quo jacent corpora claræ memoriæ dominæ Mathildis comitissæ Sabaudiæ & filiorum suorum Amadei, Guillelmi & Petri, quadraginta marchas & designent unum capellanum, qui ad minus bis in hebdomada celebret pro defunctis. Ecclesiæ Viennensi in qua sum canonicus cc. libras Viennenses ad emendas possessiones de quibus fiat anniversarium annuatim perpetuo in eadem, tam pro anima domini Hugonis olim tituli S. Sabinæ presbyteri & cardinalis, quam domini Johannis archiepiscopi ejusdem ecclesiæ & mea similiter. Ecclesiæ Bellicensi XX. marchas & supplicetur eis quod faciant officium & anniversarium. Ecclesiæ Fratrum Prædicatorum Lugdunensium in qua jacet corpus domini Hugonis supradicti L. marchas & supplicetur quod faciant officium & anniversarium simul pro utroque, excepto illo quod faciebant pro prædicto domino Hugone. Omnia legata sive relicta ultra montes tradantur magistro Johanni camerario meo qui hæc exequatur & habeat XX. marchas pro expensis quas faciet exequendo. Si aliquis de familia mea inveniatur qui non sit in superioribus nominatus, provideatur ei ad arbitrium executorum. Ecclesiæ B. Mariæ de Heinsia in qua jacet pater meus L. libras Viennenses ad emendas possessiones, de quibus fiat anniversarium suum & meum ac parentum meorum in crastinum festi B. Michaelis hyemalis annuatim. Cetera omnia per executores meos volo distribui in subsidium terræ sanctæ, ac in pauperes & ecclesias ac monasteria & pias causas. Facio autem & constituo executores meos venerabiles patres domi Simeonem tit. S. Ceciliæ presbyterum & Ottobonum S. Adriani diaconum cardinales, & viros venerabiles magistrum P. de Montebruno camerarium & nunc magistrum Bernardum Lassigilli notarium apostolicæ sedis. Ita quod si forsam aliquis vel aliqui tempore executionis faciendæ non superessent, superstites hæc nihilominus exequantur. Supradicta volo valere jure testamenti sive codicillorum, vel cujuslibet alterius ordinationis sive ultimæ voluntatis & volo quod claudatur hæc scriptura & a nemine in vita mea aperiatur.

Ego Henricus miseratione divina Ostiensis & Vellitrensis episc. coram venerabilibus patribus Petro Oxon. & Othone Mindensi episcopis & aliis infra scribentibus & hic præsentibus an. Dom. M. CC. LXXI. II. die calend. Maii, apud Orcam in domo Fratrum Minorum, &c.

IV.

Privilegium Rodulphi Romanorum Regis in quo confirmat Jacobo omnia privilegia concessa a prædecessoribus suis, archiepiscopis Ebredunensibus, & insuper eum instituit principem Imperii, suum triscamerarium, secretarium, & consiliarium principalem.

RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus venerabili Jacobo Ebredunensi archiepiscopo, principi & triscamerario suo charissimo, gratiam suam & omne bonum. Præclara tuorum præstantia meritorum, qua circa Romani imperii cultum, ut apis argumentosa, fructuosus & sedulus enitere dignosceris, quadam allectiva dulcedine merito nos inducunt, ut te & tuam ecclesiam specialis benevolentiæ munere prosequentes, eandem ecclesiam in tua & in successorum tuorum personis, condignis complectamur honoribus, & præinsignibus titulis augeamus. Sane cum ab olim per inclitæ recordationis imperatores & reges Romanorum prædecessores nostros regalia in civitate & diœcesi Ebredunensi, pedagia utriusque stratæ, telluris videlicet & fluminis ac moneta *Ex chartar. Ebredun. 1276.*

cudendæ auctoritatis jurisdictio plenaria, merum & mixtum imperium, plena quoad se & subditos suos tam in personis quam rebus quas tenet ipsa ecclesia vel alii sub ipsa, libertas & exemptio perpetua, potestas etiam creandi tabelliones cum aliis plurimis prærogativis, gratiis & libertatibus, ac immunitatibus spiritualibus, & juribus, prædecessoribus tuis eorumque successoribus data fuerint & concessa; nos attendentes integræ fidei puritatem qua tu nos & imperium Romanum amplecteris incessanter, prout lucidis claret indiciis & notoriis nobis patuit argumentis, universas & singulas libertates & gratias in concessis exinde privilegiis comprehensas, ex certa scientia confirmamus, approbamus, & de novo ad majoris roboris firmitatem, tibi tuisque successoribus denuo ex mera liberalitate concedimus atque damus, una cum majori dominio castri S. Clementis Ebredunensis diœcesis, ad ejusdem ecclesiæ tuæ capitulum pertinentis, de quo idem capitulum nullum alium a nobis in dominum recognoscit; sub interminatione gratiæ nostræ, universis imperii fidelibus tenore præsentium firmiter inhibentes, ne ulla persona cujuscunque gradus, præeminentiæ, conditionis, vel status existat *, in te, vassallis aut hominibus vel in terris seu possessionibus quas hodie tenes vel in futurum per te vel tuos successores* : vassallos aut homines cum his quæ tenes aut acquirere te vel ipsos continget in futurum ad obsequium coronæ imperialis volumus specialiter nulla unquam persona interposita retinere. Sicque validum omni tempore, firmum & stabile volumus illud esse perpetuo, nullo unquam privilegio seu rescripto concesso forsan vel inposterum concedendo contra hoc vel privilegiorum hujusmodi continentiam valituro. Demum ad plenæ perpetuæque libertatis & exemptionis judicium statuimus & volumus te & quemlibet tuum successorem, nostrum esse triscamerarium & imperii principem charissimum ac secretarium & palatii nostri sive imperialis aulæ consiliarium specialem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ confirmationis, approbationis & donationis paginam infringere, aut ei in aliquo ausu temerario contraire: quod qui facere præsumpserit gravem nostræ majestatis offensam se noverit incursurum; in cujus testimonium præsens scriptum bulla nostra aurea typario regiæ majestatis impressa jussimus communiri. Datum apud Nourimberch secundo cal. Februarii indict. IV. anno Dom. M. CC. LXXVI. regni vero nostri anno III.

* hic deest verbum aliquod.

* supple tenebis.

V.

De Guillelmo de Mandagoto Ebredunensi archiepiscopo.

Ex chartar. Ebredun. 1295. & 1311.

HOc est cartularium statutorum & ordinationum capituli Ebredunensis inceptum tempore reverendi patris domni Guillelmi de Mandagoto Ebredunensis archiepiscopi, qui prius canonicus ecclesiæ Nemausensis ordinis sancti Augustini, & in ecclesia multos successive prioratus obtinens & post archidiaconus major factus in ecclesia ipsa, & deinde archidiaconus factus in ecclesia Uticensi, ac postremum domini papæ notarius in Romana curia factus, ubi temporibus Martini papæ quarti, Honorii papæ quarti, Nicolai papæ quarti, Celestini papæ quinti in diversis officiis moram traxerat, demum per domnum Bonifacium papam octavum ex mera provisione apostolicæ sedis anno Dom. M. CC. XCV. die lunæ in crastinum Ramis palmarum, scilicet die XXVIII. mensis Martii Romæ apud Lateranum fuit in archiepiscopum Ebredunens. promotus, & ibidem Dominica sequenti post Pascha per eundem dominum papam in ecclesia Lateranensi extitit consecratus, die Mercurii sequenti ibi pallio sibi tradito, ut est moris, & paulo post domnus Bertrandus Plauterii vicarius factus, & Rifridus Siguini contearius * Ebredunum I. die Maii subsequentis venientes, possessionem domus archiepiscopalis & ecclesiæ nomine dicti archiepiscopi intraverunt, & non multo post de eodem mense Maii dictus dom. archiepiscopus curiam Romanam exiens die Dominica ante festum B. Johannis baptistæ, quæ fuit XIX. mensis Junii, civitatem Ebredunensem & suam ecclesiam personaliter introivit & festo ingressus sui solemniter, prout decuit, celebrato, & fidelitatibus suis, prout moris est, receptis ibidem, convenit dictus domnus archiepiscopus cum capitulo suo die sabbati sequenti ad sciendum statum ecclesiæ suæ & ad expediendum aliqua quæ habebant in capitulo in sua novitate insimul expedire

* f. camerarius.

quo sabbato, scilicet die XXV. mensis Junii convenerunt in Camera-Croseria prædictus domnus archiep. ac venerabiles viri dom. Guillelmus Pellizon præpositus &c.

Et inter cætera fuit propositum in capitulo ipso per domnum Ebredunum Martini de injuria quam fecerant Prædicatores de Sistarico super capellis, multis libris Vincentii Belvacensis, & aliis libris, diversis calicibus, vaissella argentea, & anulis pretiosis, mitris, baculo pastorali & aliis rebus pluribus quas ipsi Prædicatores, bonæ memoriæ domno R. de Medullione Ebredunensi archiepiscopo anno præterito apud Buxum in die apostolorum Petri & Pauli de mense Julii defuncto, quæ res omnes ad Ebredunensem ecclesiam pertinebant, apud Sistaricum deportarant non sine injuria & Ebredun. ecclesiæ præjudicio manifesto. Anno Dom. M. CC. XCVI. mense Septembris, dum dictus dom. Guillelmus archiepiscopus visitaret diœcesim suam Ebredun. &c. ecce quod recepit ibi litteras SS. Patris domni Bonifacii papæ octavi, ut infra festum omnium sanctorum proximum Romæ cum libris juris & voluminibus suis pro sexto libro decretalium faciendo se suo conspectui præsentaret.

An. Dom. 1311. die Veneris IX. Julii cum reverendus pater domnus Guillelmus de Mandagoto nuper de mense Maii per domnum Clementem papam V. esset de ecclesia Ebredun. translatus ad ecclesiam Aquensem & versus eam ecclesiam gressus suos in crastinum directurus, vocavit ad se ad domum archiepiscopalem domnos Rifridum præpositum, &c. in quorum præsentia ordinavit quæ sequuntur.....

Post hæc in eodem capitulo, cum idem domnus archiepiscopus mane recessurus esset, recepit singulos ad osculum pacis & sic recepit flebiliter a singulis canonicis commeatum, ita quod die sabbati X. mensis Julii anno Dom. M. CCC. XI. dictus domnus Guillelmus ararchiepiscopus mane Ebredunum exivit.

VI.

Charta Fundationis abbatiæ beatæ Mariæ de Boscoduno ordinis S. Benedicti diœcesis Ebredunensis.

ANno ab incarnat. Dom. nostri Jesu Christi M. C. XXX. luna I. in nomine Dom. nostri J. Christi amen. Auctoritate divina seu humana scitum est, ut quicumque de rebus suis mobilibus vel immobilibus sacrosanctis ecclesiis vel aliis venerabilibus locis dare aliquid voluerit, traditio & scriptura ejusdem rei solemniter facta firma semper maneat. Possessores etiam quibus res traditæ fuerint eorumque successores sine aliqua calumnia easdem res in dominio habeant & possideant. Unde ego Pontius Albertus & Guillelmus atque Petrus de Montemira, & filii Petri Adam pro redemtione animarum nostrarum vel parentum nostrorum donamus & confirmamus nemus, qui vocatur Boscodo clericis & laïcis, qui sæculum deserentes ibi Deo servire voluerint, & tenere re-

Ex chartar. Boscodun. 1130.

gulam S. Benedicti, vel B. Basilii, ut quiete teneant A & possideant omnem terram illam, prata, aquas & arbores supradictæ terræ, quæ est sita infra hos terminos, scilicet ex una parte est terminus rivulus qui vocatur Columbis, qui prior invenitur ex parte occidentis, superior vero terminus alius rivulus qui vocatur Merdosus: qui uterque defluunt usque ad rivulum Inferneri. * Concedimus etiam supradictis fratribus ut habeant liberam facultatem emendi Campum longum cum omnibus sibi pertinentibus, ab hominibus illis quorum est dominium supradictæ terræ, vel si ipsi pro amore Dei & redemtione animarum suarum gratis tradere voluerint. Item donamus ut habeant facultatem emendi vel gratis accipiendi quidquid impetrare potuerint usque ad rivulum * Aunardesc, & usque ad Serrum Gausbertum. Testes hujus donationis sunt Willelmus * Benevenni, magister Lamberti, B Willelmus Leuci, Rostagnus Crispini, Lantelmus Benevenni, Bonitosus.

* al. de Almardes.

* al. de Benevento. Willelmus Leoncius, Willelmus de Monte-mira, Rostagnus de S. Crispino, &c.

VII.

Altera donatio Boscoduni secundum ordinem Calesiensem.

Ex charter. Boscodun. 1142.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, amen. Quia sacra scriptura referente didicimus, cum venerit finis universæ carnis, illum de quo Johannes evangelista testatur dicens, pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit filio in forma servi, judicantem dicturum, quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Quapropter venite benedicti patris mei C percipire regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Idcirco ego Poncius Arberti, & Guillelmus de Monte-mira, & Tranquerius pro remedio animarum nostrarum & parentum nostrorum donamus Deo & B. Mariæ atque omnibus sanctis, necnon & confratribus ibidem Deo famulantibus secundum institutionem Calesiensium viventibus tam præsentibus quam futuris Boscaldo, sicut duo rivi dividunt, unus qui vocatur Merdos, & alius qui vocatur Columbus, terram cum pratis & aquis usque ad summitatem montis. Præterea quicumque de illic stantibus obedire abbati suo vel priori noluerit, de nobis potius diffidat, quam confidat. Si autem archiepiscopus Ebredunensis vel ecclesia sua prædictum locum aliquo modo tributarium facere voluerit, istum donum D irritum fieri nullus ambigat. Notum sit etiam omnibus hominibus, ut si locus iste aliquando suadente diabolo de ordine Calesiensi exierit, & in aliis institutionibus mutari voluerit, similiter donum nostrum irritum fieri. Hoc autem factum est tempore Guillelmi Ebredunensis archiepiscopi, in præsentia Raimundi Carpentoratensis episcopi & fratris Guillelmi Gaii, & fratris Martini de Lavereo, & Pontii Arberti, & Guillelmi de Monte-mira & Guillelmi Papiæ, & Arnulfi Moreti, & Guillelmi Arnulfi, & Radulfi Moreti, & Guillelmi Acardi Vapincensis, & Artaldi canonici, & Rainaldi Malrineti, & Petri Pontii de Turrias, & B. Riperti. M. C. XLII. X. cal. Aprilis Luna XX. feria II.

Joan. 5. 22.

Math. 25. 40, & 34.

* *Hic in alio codice hæc interseruntur.* Hanc vero donationem tali conventione fecimus, ne prædictum locum præsentes fratres, vel successores ipsorum, ad aliquam personam, vel aliquam ecclesiam, quoquomodo alienando, transferant: E sed si aliquo casu interveniente prædictum locum fratres, quod Deus avertat, destituerint, prædicti loci dominium ita ad nos, vel successores nostros redeat, ac si nulla donatio facta fuerit.

VIII.

Donum à Giraldo Alamando factum cœnobio Boscodunensi.

ANno ab Incarnatione Domini M. C. XLVIII. 1148. episcopatus vero domini Guillelmi archiepiscopi XIV. ego Giraldus Alamandus pro redemtione animæ meæ & parentum meorum dono, laudo, & sine dono confirmo fratribus de Boscaudo, tam præsentibus quam futuris quicquid in terra mea dono vel precio acquisierunt, vel in antea acquirere potuerint juxta se, aut ubicumque in omni possessione mea eis opus fuerit. Suscipio etiam in fide mea omnia quæ ad prædictos fratres pertinent custodienda & defendenda, ut Deus me defendere dignetur, amen. Hanc autem donationem feci ego Giraldus Alamandus apud Boscodo in præsentia Guillelmi prioris & Johannis monachi, & fratris Guillelmi conversi, & in præsentia Petri Guillelmi Senoreth & Guillelmi de Monte-mira, & Guigonis de Chapdenna. Iterum feci hanc donationem in manu domini Guillelmi Ebredunensis archiepiscopi in publica strata, quando occurrit nobis omnibus apud Boscodo Guigo ejusdem loci abbas. Hujus secundæ donationis testes sunt dominus Guillelmus Ebredunensis archiepiscopus, Guigo abbas ejusdem loci, Johannes monachus, Giraldus Alamandus, Pontius de Monte sereno, Pe. del Escarena, Pe. Lauardi canonicus Ebredunensis, Guillelmus de Monte-mira, Guillelmus Laurentius.

IX.

Bulla Alexandri III. pro Boscoduno.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Guigoni abbati Boscaudunensis monasterii, ejusque fratribus regularem vitam professis in perpetuum &c. Quapropter dilecti in Domino filii, præfatum monasterium in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium inpræsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis dante Domino poterunt adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; locum qui Boscaudon dicitur cum pertinentiis suis, in quo monasterium ipsum fundatum est, abbatia de Pratis, & abbatia de Lura, quam ædificatis cum possessionibus suis, Laveram cum suis possessionibus, domum S. Mauricii cum suis pertinentiis, vineas de Romolono, vineas de Capdavaco, vineas de Moillarou, grangia de Pailheyrol, cum omnibus quæ in illo territorio habetis, granglam de Villario Roberti, & quidquid ibi habetis & possidetis. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, &c. Ego Alexander catholicæ Ecclesiæ episcopus, ego Ubaldus Ostiensis episcopus, &c. Datum Anagniæ per manum Gratiani sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi & notarii IV. nonas Julii ind. IX. Incarnat. Domin. M. C. LXXVI. pontificatus vero domini Alexandri papæ III. an. XVII.

Ex schedis Peiresc. 1176.

IX.

Charta unionis abbatiæ de Lura diœcesis Sistaricensis abbatiæ Boscaudoni.

Ex chartar. Boscodun. 1183. EGo Bermundus Sistaricensis ecclesiæ episcopus laudo & concedo abbatiam de Lura abbati & ecclesiæ de Boscaudono in perpetuum corrigendam & emendandam in omnibus juxta institutionem ordinis Calesii, in qua utraque fundata esse cognoscitur & hanc perpetuo perseverare in eo volumus, salva obedientia generalis Calesiensis capituli, salva etiam auctoritate, reverentia & honore Calesiensis ecclesiæ quæ ut mater omnium præfata præeminet & præest ecclesia reliquis ecclesiis de ordine. Volumus igitur, statuimus atque jubemus quatenus præfati Lurensis monasterii abbas, abbati & ecclesiæ Boscaudoni fidelem & perpetuam obedientiam secundum præfatæ Calesiensis ecclesiæ ordinem exhibeat, correctiones eorum tam ipse quam fratres sui humiliter & devote suscipiant, statuta generalia Calesiensis capituli irrefragabiliter custodiant & postremo quæcumque jura in carta caritatis habere decernitur pater abbas & mater ecclesia ad filiam & in filiam, habeat plenissime & exerceat abbas Boscaudonensis, & ejus ecclesia in ista ipsa Boscaudonensi ecclesia perdurante in subjectione & obedientia Calesiensis ecclesiæ, & salva obedientia & reverentia, quam ordine suo abbas de Lura debet Sistaricensi episcopo patri suo & consecratori. Hanc igitur constitutionem actam anno ab incarnatione Domini nostri Jeu Christi M. C. LXXXIII. ita firmam volumus perpetuo perdurare, ut si quando suadente diabolo, abbas, monachus aut conversus, seu etiam tota Lurensis domus ab ordine Calesiensis ecclesiæ, & obedientia Boscaudonensis abbatis & ejus ecclesiæ ex contemptu deviare præsumpserit, si commonitia infra dies XL. ex integro excessum non emendaverit, sententiæ excommunicationis subjaceat, donec pœnitens ad ordinem Calesii & obedientiam Boscaudonensis ecclesiæ per congruam satisfactionem redeat.

X.

Charta Rainerii Dignensis præpositi de venditione castri de Pallayrols facta Guillelmo abbati Boscodunensi.

EGo Rainerius de Toardo quondam Dignensis ecclesiæ præpositus recognosco & confiteor me habuisse mille & quingentos solidos valen.... monetæ a domno Guillelmo de Turriis abbate Boscodonensi & ab ejusdem monasterii fratribus, & pro hac prædicta pecunia quam me confiteor ab eis accepisse laudavi eis & vendidi quidquid juris ego habebam vel habere debebam, & similiter quidquid habebant, vel habere debebant filii cujusdam præmortui fratris mei Guidonis in castro videlicet de Paillerols, & in toto ejus territorio. Hanc autem terram habebamus, ego & nepotes mei ex parte Benicasæ matris meæ, quæ fuit de dominis de Gaberto. Et ne quis dicat me injuste & irrationabiliter vendidisse terram filiorum fratris mei, quos frater meus reliquit in mea tutela & potestate, notum sit omnibus qui scripturam istam legerint vel audierint, quod hæc feci communi consilio amicorum nostrorum, & militum & aliorum proborum hominum de Toardo, Rege tandem hoc laudante & confirmante, & cartam istam sigillo suo sigillari præcipiente ad majoris testimonium firmitatis, & laudavit hoc Rex, quia de pecunia ista redemi & liberavi obsides nostros, quos habebant Aragonenses, & tenebant pro redemptione, quam pro me ipso & pro nepotibus meis debebam eis dare, qui capti fuimus, quando Aragonenses ceperunt & destruxerunt oppidum de Thoardo. Hanc vero venditionem feci bona fide & pro necessitate: & si terra ista quam vendebam plus valebat, illud plus & illam majorem valentiam ne quis forte hæredum nostrorum ea occasione possit movere futuris temporibus controversiam, totum hoc ego & Isnardus Girini nepos meus laudavimus monasterio pro nobismetipsis & pro animabus antecessorum nostrorum. Et ego ipse propria manu & filius meus R. Isnardus Gerini nepos meus super sancta Dei evangelia hanc venditionem firmam in perpetuum tenere & contra omnes homines monasterio salvare pro posse nostro juravimus, & fuit hoc factum in civitate Dignensi in præsentia Bertrandi episcopi, sursum, scilicet in castro, in domo episcopi, præsente ipso & abbate Boscodonensi, cui facta fuit hæc venditio &c. Factum est hoc anno ab Incarnat. Dom. M. C. XCIII. 1193.

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM DINIENSEM PERTINENTIA.

Bulla Alexandri III. & Lucii III. pro ecclesia Diniensi.

Ex tabular. ecclesiæ Diniensis. anno 1180. & 1184. ALexander episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Ugoni præposito & canonicis sanctæ Mariæ Dignensis, eorumque successoribus canonice instituendis, &c. Præfatam ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus: statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia inpræsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum concessione Pontificis, largitione Regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, dante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Burgum Dignense, in quo ecclesia vestra consistit, cum omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam sancti Vincentii supra Burgum. Ecclesias de valle Marculfi, cum pertinentiis suis, videlicet S. Stephani, S. Marcellini, S. Martini, Sanctæ Mariæ de Mannano, S. Mariæ de Heuserias, S. Mauritii, S. Andreæ ecclesias. Ecclesiam insuper de Antragilis, & de Becojejuno, cum decimis, & aliis pertinentiis suis. Ecclesiam sanctæ Mariæ de Galberto, cum omni jure suo. Ecclesias d'Aglegnio (Lucius *de Agleduno*) cum omni jure suo, ecclesias de Ceis. Ecclesiam sanctæ Eugeniæ, cum omni jure suo. (Interjicit hic Lucius *ecclesiam sancti Stephani de Ozida.*) Ecclesiam S. Vincentii de Garbesia, & sancti Pontii de Rubina, salvo jure episcopi Dignensis in ecclesia S. Pontii. Ecclesiam S. Mariæ de Salloë. Domum eleemosynariam Burgi Dignensis. Tertiam partem mortalagii totius episcopatus. Procurationem quam habetis in ecclesia

de Bligerio, (addit Lucius, *procurationem quam habetis ab episcopo vestro in festo S. Stephani.*) Medietatem synodalium nummorum. Castrum de Heuseria, & villam S. Andreæ, cum pertinentiis suis; quidquid habetis in castro Dignensi, & castro Marculfi & & eorum territoriis, tam in ecclesiasticis quam mundanis, quidquid juris habetis in castro de Dromone, & tenimento ipsius, quidquid possidetis in castro Barles & in castro de Beljoco & ejus tenimento, quidquid possideris in Rocca dominorum de Gavea (Lucius, *de Gaveda:* inserit autem, *quidquid habetis in vico de Gaudulis*, quidquid habetis in castro Campi-ursini & in Canola (Lucius *Cannola*) quidquid habetis in castro de Durbis, tam in decimis, quam in aliis. Quidquid in castro de Rocca bruna, & de Ceis, ex dono Petri Isnardi.

Statuimus insuper, ut numerus canonicorum vestrorum duodenarium non excedat; sed semper duodecim, præter præpositum, in eadem ecclesia statuantur, qui debeant in ipsa Domino famulari: nisi tantum excreverint facultates ipsius, ut plures decenter de bonis ejusdem valeant sustentari.

Obeunte vero episcopo vestro, vel te, fili præposite, vel quolibet eorum, qui vobis successerint, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quos fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanior, secundum Deum providerint eligendum, &c.

Bulla Lucii III. totidem verbis exprimitur, exceptis his pauculis vocibus quas superius adnotavimus, quasque una cum bulla Alexandri III. publici juris fecit vir doctissimus Petrus Gassendus ecclesiæ Diniensis præpositus, ut videre est in notitia hujus ecclesiæ.

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM GRASSENSEM PERTINENTIA.

I.

Donum factum ecclesiæ Antipolitanæ.

1179. FREDOLUS .... anno M. C. LXXIX. Hugo de Claviers præpositus Forojuliensis castrum de Clavetio & de Baudonio cum omnibus pertinentiis & quidquid habebat in castro de Calats, ecclesiæ Antipolitanæ dono dedit. Hanc autem donationem a te Hugone præposito Forojuliensi factam, ego Raimundus Berengarius, Dei gratia comes & marchio Provinciæ, laudo etiam & confirmo pro Dei amore & redemptione animæ meæ & peccatorum meorum. Si quis autem super his adversarius in aliquo existere voluerit, a Dei amore alienetur, & seipsum & sua omnia extra amorem meum & fiduciam meam ejicio. Hanc autem prædictam donationem sub protectione & fiducia mea impono, & ab omni homine defensare etiam promitto, salvo tamen jure nostro. Pro hac autem confirmatione donationis, accepi a te Hugone præposito, & canonicis tuis septem millia solidorum Melgoriensium. Hæc autem supra scripta & alia quæ ad ecclesiam Forojuliensem pertinent, sub protectione mea suscipio. Hæc charta facta est sub æra M. C. LXXIX. mense Julii, feria VI. luna XV. Frederico imperatore regnante: Fredolo Forojulensis existente episcopo ecclesiæ. *Bouxus, hist. Provinc. l. IX. sect. II. cap. IV. ex regist. piloso Forojuliensi.*

II.

Bulla Bonifacii papæ VIII. de promotione Guillelmi Agarni episcopi Grassensis per cessionem Lantelmi.

Ex schedis Dom. de S. Quentin Aptensis. 1298. BONIFACIUS episcopus servus servorum Dei dilectis filiis universis ecclesiæ Grassensis vassallis, salutem & apostolicam benedictionem. Inter cætera quæ superna dispositione nobis imminent peragenda, ad id nimirum solliciti reddimur & sollicite vigilare studemus, ut viduatis ecclesiis præficiamus rectores, per quorum industriam & sollicitudinem circumspectam, indemnitati earum præcaveri salubriter, in suis gregibus dirigi prospere, ac in spiritualibus & temporalibus votivis proficere valeant incrementis. Dudum si quidem Ven. frater noster Lantelmus olim Grassensis episcopus asserens se non posse ex certis causis officium pastorale prosequi juxta votum episcopatus Grassensis, cui tunc auctore domino præsidebat, per procuratorem idoneum ad hoc ab eo specialiter constitutum, pontificali oneri non honori in nostris manibus sponte cessit, nosque cessionem ejusmodi admittentes, provisionem faciendam eidem ecclesiæ ea vice, dispositioni apostolicæ sedis de fratrum nostrorum consilio duximus reservandam & decrevimus irritum & inane, si secus contra reservationem hujusmodi scienter vel ignoranter contingeret attentari; unde nos volentes paterna sollicitudine præcavere, ne prædicta ecclesia prolixioris dispendia vacationis incurrat & cupientes ut ecclesia ipsa, utilis præsidio suffulta pastoris, Deo propitio, relevetur a noxiis, & optatis proficiat incrementis, ad personam dilecti filii Guillelmi Agarni Grassensis electi, quem litterarum scientia, honestate morum, conversatione vitæ laudabilis & aliis donis virtutum Dominus decoravit, quemque suis exigentibus meritis, sincera dilectione complectimur, apostolicæ direximus considerationis intuitum, ipsum fore perutilem ad ipsius ecclesiæ regimen arbitrantes. Quibus omnibus intenta meditatione pensatis de ipso Guillelmo præposito ecclesiæ Aptensis, præfatæ Grassensi ecclesiæ, de prædictorum fratrum nostrorum consilio & apostolicæ sedis plenitudine, providimus, eumque ipsi præfecimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem illius sibi in spiritualibus & temporalibus committendo, firmam spem fiduciamque tenentes quod sæpe dicta ecclesia Grassensis per suæ vigilantiæ studium spiritualiter & temporaliter grata suscipiet incrementa. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem electum tanquam patrem & pastorem animarum vestrarum plene & humiliter intendatis, præstantes eidem fidelitatis solitæ juramentum, consueta exhibere servitia, & de juribus ac redditibus sibi debitis eidem respondere curetis, ita quod ipse in votis devotionis filios reperisse lætetur, vosque in eo patrem habeatis assidue gratiosum; alioquin sententiam sive pœnam, quam ipse spiritualiter & temporaliter propter hoc rite tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiter observari. Datum Reate VIII. cal. Nov. pontificatus nostri anno IV.

III.

Bulla Benedicti papæ VII. qua Maiolo abbati Cluniacensi monasteria de Lerino & Arluco donantur.

Circa 978. BEnedictus episcopus servus servorum Dei, dilectissimo in Christo filio Mayolo charissimo abbati Cluniacensis monasterii, tuisque successoribus in perpetuum. Quia monasterium Cluniacense quod tu Deo propitio * S. R. E. novimus esse commissum ad deffendendum & dilatandum; idcirco benevoli & benefici erga eundem locum debemus existere: quapropter notum sit omnibus quia petisti a nobis ut jam dicto tuo monasterio insulam Lerinensem cum Arluco monasterio & omnibus pertinentibus ad eadem loca nostræ authoritatis privilegio concederemus; siquidem ut ex decretis B. Gregorii papæ didicimus quod eadem insula in jure ac subjectione sanctæ sedis apostolicæ consistit, petitionibus igitur faventes & assensum præbentes, sub omni integritate donamus tibi atque successoribus tuis eandem insulam & idem monasterium Arlucum cum omnibus sibi pertinentibus; de quibus si quis te vel successores tuos injuste pulsaverit, gladio excommunicationis noverit esse feriendum. Volumus autem ut annuatim ad sepulchrum B. Petri quinque solidos argenteos exinde persolvas. Ut hæc nostra authoritas vigorem in perpetuum obtineat, sigillo nostro signavimus & manu nostra firmavimus: scripta per manum Stephani notarii regionarii archiscrinii S. R. E. in mense Maio ind. VI. bene valete. Datum x. cal. Maii per manum Johannis episcopi Salernitanæ ecclesiæ, anno IV. pontificatus domini nostri Benedicti papæ VII. imperante domino nostro Ottone a Deo coronato magno & pacifico imperatore anno XI. in mense Maio ind. VI.

* vox una deest, v. g. regis.

IV.

Compositio inita inter Ricardum abbatem sancti Victoris Massil. & Adalbertum II. abbatem S. Honorati Lirinensis.

1089. NOtum sit omnibus hominibus præsentibus & futuris, quod Lerinensis ecclesia præsidente Adalberto secundo abbate a Massiliensibus magnam perpessa est calumniam, ibi præsidente Ricardo abbate, quod tali modo crevisse constat. Anno ab incarnat. Domini M. LXXXIX. secundo anno ordinationis dom. papæ Urbani II. contigit Richardum Massiliensem abbatem Lerinum venire, ibique lacrymabiliter conquestum esse, præsente Adalberto ejusdem cœnobii abbate, cæterisque fratribus, multas se ab eisdem fratribus pati injurias, propterea quia possessiones nostræ ipsis impedimento essent, & eorum honores nobis similiter nocerent; unde lacrymatus & amicabiliter, ut nobis videbatur, nos admonere curavit, ut omni submota occasione in unum congregati contestaremur, qualiter unaquæque ecclesia sine alterius invasione quidquid sui juris per meliorem justitiam probaretur esse, una sine alterius usurpatione perpetuo possideret. Addito hoc, ut nullo interposito laïco istud decerneretur judicio suorum nostrorumque monachorum. Cui nos dulcibus verbis blandisque acquiescentes suggestionibus adunati istud firmare statuimus, positis mille solidatis in manu cujusdam principis nomine Fulconis Dodonis. Judiciumque in manu quatuor monachorum, ut ipse quæsierat, posuimus, ut quidquid ipsi inde fieri judicarent, sive per rectum, sive per amorem, illud ambo observarent. Dictis igitur ab utrisque querimoniis, singuli abbates suos advisavere judices: segregati ergo judices a cæteris de septem tantum ex omnibus retinuere ecclesias ad judicandum, in quibus major

A videbatur contentio. Igitur excogitato judicio in palam cunctis ostenso, * noluit illud recipere, sed invitis judicibus, & abbate Lerinensi ne fieret prohibente (quod dictu nefas est) monachum suum jurare fecit; & ut multa intermittentes ad ultimam hujus placiti veniamus clausulam, in tantam elatus est malitiam, ut omni abjecta charitate & amore quem nobis primo ostenderat dimisso, Raimundum comitem super nos * induceretur ut sua vi nostram subverteret æquitatem. Ubi dum cernerent in nullo proficere, eligunt transferri judicium in manu duorum virorum laïcorum a quibus judicium bonum & sanæ prudentiæ promulgatum est, ipso audiente comite, ipsumque judicium laudante. Placuitque omnibus quod ab ipsis judicibus statutum est; accepto itaque termino quo placitum teneretur, convenerunt in unum de B eadem re disceptaturi. Arcessito itaque abbas Massiliensis Fulcone judice & comite Raimundo multisque promissionibus & magno munere eis dato, judicium quod bene fuerat prolatum & quod ipsi laudaverant, pervertere fecerunt, & judices promissionibus obcæcantes, quod ipsi perverse elegerant, dicere compulerunt, alio judice domino videlicet Bonifacio proclamante nos injuriam pati & omnibus modis bonum male perverti. Unde injuste oppressi & vi maxima contriti, timentes ne gadia quæ in illorum manibus erant nobis auferrent coactis, illud etiam quod proprii allodii esse fertur S. Honorati abbati Lerinensi dimittere fecerunt, monachis ejus e proximo contradicentibus, & honorem quem iste dimittebat C vetantibus. Tali itaque modo talique ingenio & fraude honorem S. Honorati abbas Massiliensis præripuit, & cum ostentatione amoris & dulcedine mellis potum fellis, ut probavimus, nobis propinavit. Istius tam perversæ litis quoniam inter duos abbates posita & finita fuit, audire bene notando consequens est. Vidente enim Raimundo comite S. Ægidii atque laudante, Massiliensis abbas Lerinensi abbati spontanea voluntate dimittendo condonavit illas omnes obedientias quas tenebat ipse Lerinensis cum &c. . . . . & querimoniam Massiliensium, videlicet sanctum Paulum de Maritima, sanctam Mariam de Aumone, sanctumque Stephanum de Bargemon, sanctam Mariam de Caliano. Similiter econtra Lerinensis abbas Massiliensi proculdubio concessit abbati omnes illas D obedientiolas quas ipse Massiliensis contra voluntatem Lerinensium retinuerat, videlicet sanctum Petrum de Paradiso, quæ S. Petri ecclesia prope ante monasterium S. Victoris habetur. Paleron quod est prope civitatem Forojulii. S. Petrum de Salernis, & sanctum Genesium juxta civitatem Arelate. Et hoc quod condonavit Massiliensis laudaverunt & concesserunt libenter omnes monachi quos secum duxerat, fere circa viginti unum. Quod concessit Lerinensis abbas Massiliensi laudaverunt omnes monachi qui secum aderant Lerinenses coram omnibus circa vigintiduo. Cujus conventionis & finis interfuit Raimundus S. Ægidii comes in omnibus & per omnia conciliator & adjutor, fuitque ibidem Petrus archiepiscopus Aquensis, Johannes autem prior S. Michaëlis, Hugo E etiam Nizecis, Suerus monachus, Robertus grammaticus Bariolensis præpositus, Fulco Dodon, Bonifacius de Petra Castellana, Hugo Ferus, Petrus Judæus, Petrus de Oppia, Berengarius de Esclapon & alii plures laïci & monachi, & clerici adfuerunt, quos sigillatim dinumerare prælongum est. Hujus vero prædictæ litis, in multis placitandum locis, multa fuere placita, sed hoc extremum ubi totum determinatum fuit, ut prælibatum est, in fontem Felgorum fuisse dicitur.

* Ricardus.

* f. induceret.

V. Charta

V.

Charta seu conventio Arberti episc. Avenionensis cum L. abbate Lerinensi in diœcesi Grassensi.

Ex chart. ecclesiæ Avinionensis. 1107.

Adignatione Dei Avenionensis episcopus L. Lirinensi abbati & fratribus sibi commissis salutem. Deffinitionem quam facimus tecum venerande frater & cum monachis tuis de ecclesia de Laurata, per hujus scripturæ testimonium ad notitiam posterorum tradere curamus. Sepe enim nos per te & per legatos tuos rogare studuisti, ut ecclesiæ vestræ quæ in castello Rainardo construitur in honore sancti Honorati, aliquam augmentationem de bonis nostris faceremus, unde fraternitatem tuam actenus exaudire noluimus: nam post definitionem factam de eadem ecclesia cum prædecessore tuo Lirinensi abbate, qui postea factus est episcopus in Italia, qui prædictam A ecclesiam omnino nobis dimisit, in conspectu domni G. Arelatensis archiepiscopi & aliorum multorum apud castellum Rainardum,& ejusdem ecclesiæ nobis clavem reddidit, iterum querimoniam nobis suscitare de eadem ecclesia prudentia tua non erubuit. Sed quia nunc spiritu æquitatis & humilitatis tactus, & quinque monachi tecum dimittitis nobis & ecclesiæ nostræ & ex toto derelinquitis præfatam ecclesiam cum decimis & omnibus ad eam pertinentibus, nos preces vestras exaudientes, donamus ad servitium prædictæ ecclesiæ vestræ in honore sancti Honorati construendæ decimas dominicaturæ quam hodie habetis juxta castellum Rainardum & decimas porcorum & ovium, ceterorumque animalium. Hæc deffinitio facta fuit apud Forum-julii in conspectu Berengarii ejusdem civitatis episcopi,præsentibus Bono-pare de Ponte, & R. grammatico, & P. Faraldi & multis aliis. Hæc charta facta est anno ab Incarn. Dom. M. C. VII. indict. decima quinta.

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM VENCIENSEM SPECTANTIA.

I.

Littera formata Liutadi Venciensis episcopi.

Ex MS. codice bibl. ecclesiæ S. Audomari. Circa annum 868.

LXXX CCCCI. Reverentissimo & sanctissimo patri Weniloni Rothomagensi archiepisc. Liutadus Vincenciensis episc. æternam in Dom. salutem. Optarem valde, si nobis spatia terrarum sinerent, fraternum & amicissimum vobiscum habere colloquium, atque de nostris communibus opportunitatibus tractare. Sed quia id prolixitas itineris denegare videtur, vestram sanctitatem humiliter exoro,ut mei memoriam coram sancto altari habere dignemini, vestræque me commendare ecclesiæ,quoniam vestram charitatem jam in gremio ecclesiæ nostræ recepimus & pro vobis quo- C tidianis precibus Dominum exoramus. Ceterum comperiat sanctitas vestra, quendam fratrem nostrum & filium ecclesiæ nostræ nomine Wlfadum subdiaconum; me petente traditum mihi per litteras quas ecclesiastica consuetudo formatas appellat, a venerabili Ebbone quondam Remensi archiepiscopo, & quia impedientibus quibusdam causis, postquam mihi traditus erat, in propria remansit ecclesia; me suggerente ordinavit eum idem Ebbo in gradu diaconatus. Nunc autem quia scitis eum propter causas necessarias in partibus vestris morari: sicut mihi commendatus erat vobis eum committo, vestræque custodiæ & pro- D videntiæ delego, & ut ad majores gradus eum provehatis suppliciter exoro; credimus enim quoniam & sapientia & mores ad hoc eum dignum indicant. Commendamus igitur vestræ beatitudini ecclesiæque vestræ præfatum fratrem nostrum Wlfadum & de profectu ejus petimus vos lætari in æternum. Ac sicut mos ecclesiasticus est & inventum & constitutum a CCC XVIII. in Nicæna synodo episcopis, formatam epistolam facientes; ut in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis,nostrum opus largitionis & dimissionis hujus nostri dilecti fratris, roboratum fructuosius & utilius fieret: in supputatione calculationis assumpsimus prima E elementa Græca Patris & Filii & Spiritus sancti ΠΥΑ quæ octogenarium & quadringentesimum significant. Nostram quoque qui scribimus primam litteram L. vestramque cujus beatitudini scribimus secundam V. accipientis fratris tertiam L.* civitatis nostræ de qua scribimus quartam C. indict. 1. Canonicum ordinem tenentes huic nostræ epistolæ affirmut*, atque Græcarum litterarum numerum in summa collectum,epistolam tenere fecimus id est LXXX. CCCC. I. LXXX. ut per omnia rata & legitima nostra dimissoria auctoritas procederet. Separatim autem ut epistolam clauderemus, nonagenarium & nonum numruem Græcis elementis etiam significavimus & omnino firmavimus. ϟ θ.

* *f.* V.

* *f.* affigimus.

II.

Testamentum Guillelmi Venciensis episcopi.

1257.

In nomine Domini Jesu Christi anno incarnat. ejusdem M. CC. LVII. indict. XV. IV. nonas April. circa tertiam. Notum sit cunctis tam præsentibus quam futuris, quod ego Guillelmus Dei gratia Venciensis episcopus condam, in mea bona & sana existens memoria, licet sim æger corpore, facio testamentum meum nuncupativum, seu meam voluntatem ultimam in modum infra scriptum. Inprimis eligo in sepulturam ad corpus meum sepeliendum in ecclesia, seu cimeterio monasterii S. Victoris Massiliensis, & ordino de bonis meis in hunc modum. Inprimis lego omnes libros meos cujuscumque fuerint facultatis, excepto breviario, armario conventus prædicti monasterii; breviarium vero vendatur, ad emendum possessiones, sicut inferius disponetur. Item volo & mando, quod dentur mag. Guillelmo de Colobreriis fisico, pro servitio quod mihi fecit in infirmitate mea triginta solidos regal. coronatorum. Item lego Stephano nepoti meo, sacristæ Venciensi capam meam de Bruneto. Item lego Gontardo officiali Venciensi unum ex mantellis meis, quem ipse sibi eliget. Item volo & mando, quod dentur, & solvantur de bonis meis Michaeli servienti meo duodecim solidos regalium pro servitio quod mihi fecit, cum una tunica vel supertunicali meo, secundum voluntatem gadiatorum meorum infra scriptorum, quæ prædicta legata volo & statuo quod solvantur, tam de decem libris Turonensibus quas recepit pro me & nomine meo Gontardus officialis Venciensis, quas mihi Venciensis episcopus annis singulis facere tenebatur, quam & de illis centum solidis regal. quos Gaucelmus subprior dicti monasterii in deposito recepit a me, residuum vero dictarum quindecim librarum superius nominatarum, & vestes, & pannos meos volo & mando distribui pro anima mea & redemptione meorum peccaminum in missis dicendis, & aliis piis operibus faciendis, secundum voluntatem &

dispositionem reverendi prioris claustralis & V. sacristæ ecclesiæ monasterii supradicti, quos mihi gadiatores constituo, in omnibus vero aliis bonis meis mobilibus & immobilibus, juribus & actionibus, ubicumque fuerint, & qualiacumque constituo mihi hæredem universalem sacristiam ecclesiæ monasterii supradicti, volens & mandans ut sacrista eccle. ipsius monasterii de bonis meis qui in ejus posse sunt, seu actione dictæ institutionis pervenerint, emat, & acquirat, emere & acquirere mereatur aliquas possessiones, quas dicta sacristia in perpetuum tenere debeat usque ad valorem triginta lib. Turon. vel plus; si ad manus ejus occasione dictæ institurionis pervenerint, de quarum possessionibus omnes redditus & proventus sacrista, qui pro tempore fuerit, expendat omnino ad opus conventus pro anima mea & parentum meorum annis singulis in die obitus mei anniversarium faciendo, volens & mandans & statuens quod possessiones, seu redditus qui ementur a dicto sacrista de dictis triginta libris superius nominatis non alienentur, nec impignorentur, seu alias detrahantur, quominus de eis possit voluntas mea compleri. Si vero, quod absit, accideret quod abbas, vel aliquis alius dicti monasterii dictas possessiones, vel ejus redditus ad usus alios usurparent, vel de posse sacristiæ auferrent: volo & statuo quod ad Venciensem ecclesiam possessiones ejusmodi, vel redditus, nisi legitime moniti desisterent, devolvantur. Hoc autem est meum ultimum testamentum, seu mea ultima voluntas quod & quam valere jubeo atque mando, etsi non valet jure testamenti, volo quod saltem valeat jure codicillorum vel epistolæ, seu alterius cujuscumque ultimæ voluntatis. Si autem aliud testamentum, seu ultimam voluntatem feci, totum illud seu illam casso & irrito & infringo & nullius valoris de cætero esse volo, volens & mandans quod hoc præsens testamentum, seu ultima voluntas perpetuam obtineat firmitatem. Actum in dicto monasterio in quadam turri quæ est juxta curritorium in præsentia & testimonio testium infra scriptorum a dicto testatore rogatorum, scilicet Guillelmi Lurdeti eleemosinarii, Fulconis prioris S. Crucis, Fulconis Viciani, Johannis de Lavania, Bernardi Capella, Jacobi Camerarii, Petri Ausura, Ademari de Salves monachi de Quintina monachorum, & mei Bertrandi Pagani notarii Massiliæ, qui prædictis præsens interfui & hanc cartam mandato, & rogatu dicti testatoris scripsi & & signo meo signavi

Ex quodam rotulo ejusdem monasterii, armario Massiliæ. N. 189.

III.

Sancius filius Jacobi regis Majoricarum nuptias contrahit cum Maria Caroli regis Siciliæ filia, coram Petro episcopo Venciensi.

Ex publico urbis Mass. tabul. 1304.

IN nomine Domini anno incar. ejusdem M. CCCIV. XII. calendas Octobris hora diei circa tertiam. Notum sit quod inclytus Sanctius primogenitus illustris Dom. Jacobi Dei gratia regis Majoricarum & comitis Rossilioni & Cerritaniæ ac dom. Montis Pessulani præsentis & consentientis contraxit matrimonium per verba apta & congrua de præsenti & præsentialiter cum inclyta domicella domina Maria nata illustris domini Caroli II. Dei gratia Jerusalem & Siciliæ regis, ducatus Apuliæ & principatus Capuæ, Provinciæ & Forcalquerii comitis, per hæc verba exposita in vulgari, ut ecce.

Jeu Sanchol fill del clar Seignor mon sen Jaime per la gracia de Dieu Rey de Majorgas, doni mon cors per lial marit a vôs Maria filla de haut Seignor mon sen Carle per la gracia de Dieu Rey de Jerusalem & de Sezilia, & dicta domina Maria respondens dixit ad eum, *& Jeu vos en recebe* & versa vice prædicta domicella spectabilis domina Maria junctis suis manibus cum manibus dicti incliti Sancii dixit. *Jeu Maria filla de haut Seignor mon sen Carle segon, per la gracia de Dieu Rey de Jerusalem & de Sezilia doni mon cors per lial molher a vos Sanchol fill del clar Rey mon sen Jaime per la gracia de Dieu Rey de Majorgas*, & dictus Sanctius junctis suis manibus cum manibus dictæ inclitæ Mariæ respondens dixit ad eam *& Jeu vos en recebe*. Hiis quoque sic habitis reverendus in Ch. pater domnus Petrus Dei gratia Venciensis episc. indutus pontificalibus juxta morem & ordinationem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris nostræ signando dixit super prænominatos conjuges, *in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen.*

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM GLANDAVENSEM PERTINENTIA.

Pontius Glandatensis episc. fite monachus apud S. Victorem & multa donat huic monasterio.

Ex schedis domini de S. Quentin. 1095.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, notum fieri volumus cunctis hominibus tam præsentibus quam futuris, quod Pontius Glandensis episcopus recordatione divini judicii & amore celestis patriæ pro remedio peccatorum suorum, reliquit seculum..... conversus factus est monachus in monasterio S. Victoris martyris Massiliensis cenobii sub regimine venerabilis abbatis Richardi & dedit prædicto monasterio atque monachis ibi degenribus, necnon etiam jam dicto abbati Richardo & successoribus suis de honore quem per alodium ex parte genitorum suorum possidebat, videlicet decenam in Castellana & unum mansum in Rocacusa, & decenam in Alonsio, & decenam in Thoramina cum tertia parte de Menaria, quam ibi habebat & dominium quod ibi retinuerat in Bagarra & partem suam de Castuno in territorio Toladoriæ, & decenam in Verresone. Postea vero domnus abbas Richardus dedit nepotibus jam dicti episcopi, Pontio scilicet Aicardi &c. fratribus suis, ne omnino essent sine hæreditate avunculi sui, decimam in Castellana cum manso de Rocacusa præter illam partem quam Bonifacius accepit per manum abbatis Ricardi cum decena de Verresone; unde illi & successoribus suis fidelitatem promisit & servitium: Pontius autem Aicardi &c. fratres sui acceperunt similiter per manum jam dicti abbatis & promiserunt se omnem posteritatem suam accipere per manum abbatum successorum suorum ad fidelitatem & servitium; & ille qui accipere de manu abbatum & servire nollet, partem in hac hereditate non haberet. Factum est hoc in castro Calliano XVIII. cal. Februarii anno ab Incarnat. Domini M. XCV. Fulco Dodo firm. Ugo Ferus firm. Willelmus..... Gaufredus de Draguignano firm. Fulco de Mels firm. & fratres sui.

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM SENECENSEM PERTINENTIA.

I.

Charta Amelii Senecensis episc. pro S. Victore.

Ex schedis domini de S. Quintin Aptensis. 1028.

EGo in dei nomine Amelius Senecensis ecclesiæ, Dei gratia episcopus, cum cœtu canonicorum mihi commissorum audiens Petram Castellanam, castrum sive villam quæ antiquitus vocata est Huselia, sive Similanis, alodem esse S. Victoris monasterii Massiliensis, ejusdem sanctissimi Victoris monasterio, pro remedio animæ meæ, cum consensu canonicorum meorum, reddo sive dono mansum unum quem hactenus possedi in prædictæ villæ, sive castri territorio, quem excoluit homo nomine Ricardus, cum omnibus rebus ad eundem mansum pertinentibus, videlicet cum campis, vineis, pratis, hortis, garricis, terris cultis & incultis, ut servi Dei in prædicto monasterio commorantes pro meorum remissione peccatorum perpetui sint intercessores apud Dominum. Ego Amelius hanc donationem sive redditionem scribi rogavi, & manu propria roboravi, & testibus firmare rogavi. Facta donatio hæc anno Incarnationis Domini M. XXVIII. indict. XI.

II.

Charta Petri Senecensis episcopi pro monasterio S. Victoris Massiliensis.

Ex schedis domini de S. Quentin Aptensis. 1089.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Petrus episcopus Senecensis confirmo, authoriso, corroboro, dono, atque concedo præscripto S. Victori Massiliensi....... & domno Richardo abbati & successoribus suis & monachis ibi manentibus in perpetuum illa omnia quæ decessores mei dederunt prædicto monasterio aliquo modo scriptis vel verbis, & hoc facio cum consilio clericorum meorum, quatenus beatus Victor sit nobis adjutor & protector apud Deum nunc & in futuro, amen: & nominatim confirmo ipsam cellam de Petra Castellana simul cum ipsa eccl. S. Mariæ, quæ ibi est cum suo claustro, & cum domibus quæ ibi sunt intus vel extra, & cum decimis & premitiis suis, & cum oblationibus tam vivorum quam mortuorum ibi quiescientium, vel aliquid ibi dimittent tui, ita ut non amplius modo teneatur ibi, neque in aliis cellis, quas prædictum monasterium Massiliense inpræsentiarum habet vel adhuc habebit in episcopatu Senecensi seu diœcesi sua, ille malus usus pontificum nostræ sedis, qui decessores nostri fuerunt vel clericorum ejusdem sedis, qui de ipsa oblatione defunctorum soliti erant auferre tertiam partem contra præcepta canonum & privilegium apostolicæ sedis. Item confirmo ibi alias tres eccl. quæ ibi sunt, videlicet S. Johannis & S. Petri apostoli & S. Laurentii, cum terminis & pertinentiis & affrontationibus earum, & hortis & pratis & condaminis & terris & vineis & arboribus diversi generis, sicut ipsa scriptura testatur, quam reddendo fecerunt Eldebertus scilicet & uxor sua Ermengarda, & Amelius decessor meus, & frater jam dicti Eldeberti, Rostagnus, & nepotes eorum, Dodo Abollonius & Pontius Gualo, Rostagnus, Arbaldus & Isnardus; & confirmo ibi in circuitu earum ecclesiarum cimiterium de LX. passibus ecclesiasticis, simul cum ipsis sacrariis quæ ibi sunt...... vel erit sicut in prædicta scriptura legitur, quæ libere & solide fuit facta jam dicto S. Victori ejusque monasterio..... aliquid inibi habentium vel possidentium..... frontationum ipsius scripturæ, vel sine aliquo servitio...... redditu alicujus hominis ibi nominato vel scripto. Item confirmo ibi ipsam cellam de ipsa Mura cum ipsa eccl. S. Mariæ quæ ibi est cum suo cimiterio..... decimis & in præmiciis, terminis & pertinentiis & affrontationibus suis omnibus. Item confirmo ibi ipsam cellam de Thoramena cum terminis & pertinentiis suis omnibus, simul cum ipsa ecclesia S. Mariæ, cum suo cimiterio & decimis & præmitiis. Item confirmo ibi ipsam eccl. S. Petri de Bagarris, simul cum ipso cimiterio de XXX. passibus & sacrariis quæ in circuitu ejus sunt, cum terminis & pertinentiis suis omnibus. Item confirmo ibi ipsam ecclesiam S. Martini de Alons cum suo cimiterio in circuitu ipsius ecclesiæ de XXX. passibus ecclesiasticis cum ipsis sacrariis quæ ibi sunt & cum decimis & præmitiis suis & terminis & pertinentiis suis omnibus. Dono etiam & confirmo eidem monasterio Massiliensi quidquid datum & confirmatum est per apostolicum privilegium & litteras apostolicæ sedis. Quapropter ego prædictus episcopus confirmo & corroboro præscripta omnia monasterio Massiliensi jam dicto & abbatibus & monachis ibi & in eis cellis manentibus omni tempore; si quis vero hoc privilegium nostrum infringere voluerit, excommunicationi subjaceat usquequo resipiscat, unde condigne satisfaciat Deo & sancto Victori jam dictis & abbatibus & monachis suis & postmodum hoc privilegium firmum & stabile permaneat omni tempore. Factum est hoc privilegium anno Dominicæ Incarnat. M. LXXXIX. indict. * XIII. v. idus Febr. Senecensis Petrus episc. firm. Pontius petitus firm. Robertus Barjolensis præpositus firm. Andreas presbyter hoc privilegium scripsit die & anno præfixo. * XII.

III.

Ecclesia B. M. de Mura datur eidem cœnobio.

Ex tabul. S. Vict. Massil. 1052.

AUctoritate divinarum scripturarum ac sacrorum canonum *, ut quicquid * comitetur, vendatur, aut donetur, sub scripturæ testimonio roboretur. Quapropter ego Maynardus Dei servus etiam factus monachus in visceribus sanctæ Dei ecclesiæ toto nisu ac voluntate ingredi cupio, & donationes in nostro testamento elucidare, atque memoriam pertrahere, vellemque olim a nobilissimis viris, Johanne videlicet & uxore sua Belieda & a filiis eorum Aldeberto, Pontio & Athenulfo & hæredibus eorum, cartis evidentissime indagare pro suorum suarumque salute, præsentare Domino Deo & B. virgini Mariæ de Mura sancti Victoris monasterio & monachis Massiliensibus præsentibus & futuris in eleemosynam traduntur, & ut omnis deinceps quæstus & controversia aboleantur in ipsa die confessionis meæ, in qua viaticum meæ redemptionis pro salute animæ meæ accepi, omnibus circa me senioribus, propinquis, atque hæredibus meis adstantibus, Dom. Hugone videlicet Senecensi episcopo, Aldeberto, Pontio & Athanulpho, Dom. Pontio ejus filio, & Mengarda, Pontio quoque ejus filio & multis aliis, zelo accensis id agentibus, supradictam donationem attestantibus, laudantibus atque affirmantibus, huic ecclesiæ supradictæ & monachis Massiliensibus, sicut termini hujus donationis existunt, videlicet ab oriente &c. ad hoc ut supradicti monachi jus ecclesiæ in defensione habeant, nec sine licentia prioris vænare seu piscare de Verdono usque ad rivum vocatum Maurel, neque etiam vænare præsumant in dicta Issola de loco qui dicitur *Lou Elout de Las Fourchet*, & vadit per verticem ripæ dictæ Issolæ itinere vicinali in medio, videlicet inter ripam & fluvium de Mura usque ad fontem qui dicitur Lavadour & descendit in Verdonum usque ad Issolam, & de Issola ascendit usque ad primam limitationem. Hæc omnia & infra hos terminos ego Aldebertus, Pontius, & Athanulfus, & filius ejus Pontius donamus per integrum totum territorium infra limitatum, una cum tota jurisdictione & quicquid habemus vel homo, vel femina per nos habent

* *deest nemur, vel quid simile.* * *f. commutetur.*

vel habere debent in mansionibus, in hospitalibus, A in ecclesiis, in terris cultis, sive incultis, in pratis, in pascuis, in condemnationibus & in libera potestate, supradictis monachis tradimus, cedimus atque donamus perpetualiter, sub nostra firmitate jure perpetuo roboramus, & hoc facimus in præsentia Dom. Hugonis nutu Dei Senecensis episcopi, ipso laudante atque attestante, ut monachi Massilienses supradicti in perpetuum habeant & omni tempore ad servitium Dei & omnium sanctorum, præcipueque S. Victoris ejusque sociorum possideant. Nos ergo supradicti donatores hanc cartam fieri jussimus & manu propria firmamus, atque testes idoneos firmare rogamus. Belleda & filii ejus firmant, Mainardus firmat, Dominicus frater ejus cum filiis suis firmant, Mengarda cum filio suo firmant, Imbertus cum genero firmat, Authin- B batus firmat, Aimenardus firmat, Gaveranus firmat, Elzearius firmat, Ricardus firmat, Sylvester firmat.

Facta hæc donatio anno ab incarnat. Dom. M. LII.

* v. indict. * x. mense Augusto.

IV.

Charta Hugonis episc. Senecensis de concessione decimarum Muræ facta monachis Massiliensibus.

Ex tabular. S. Vict. 1052. EGo igitur Hugo Dei vocatione Senecensis episcopus petitione & rogatu supradictorum, Aldeberto videlicet, Pontio & Atanulfo, domni Pontii voluntate, Emengardæ filiique ejus Pontii, Rufi, & Richardi Brachet, aliorumque multorum hominum, ipsis laudantibus atque cedentibus, hanc donationem præfatam, concessionem & laudationem cum consilio Pontii C præpositi & canonicorum meorum, qui mecum sunt, dono, laudo, atque confirmo memoratæ B. Mariæ de Mura monachis Massiliensibus illam decimam quæ exit, & quæ exire debet infra terminos superius scriptos & designatos, & ut ibidem Deo serviant, dictam decimam totam ab integro dono, laudo & cedo. Si Hugo vel quilibet successor meus vel ipsi donatores, concessores & successores eorum contra hæc, quæ scripta sunt, disrumpere, calumniare, inquietare, vel donare conatus fuerit, nisi resipiscat, cum Juda proditore in inferno damnatus pœnas luat. Facta fuit hæc donatio atque concessio scripta his chartis annis transactis ab Incarnatione Christi M. LII. ep. XIV. XXIV. Luna. Nos Hugo supradicti donatores, laudatores, cessores & comitatores hanc chartam fieri scribi præcepimus, & sub una firmitate propriis manibus nostris signamus ✝ Signum domni Hugonis episc. Signat Aldebertus, firmat Pontius.

V.

Bulla Alexandri papæ V. pro depositione episcopi Avenionensis antea Senecensis Isnardi nomine.

ALEXANDER servus servorum Dei Ludovico regi Hierusalem & Siciliæ &c. dudum siquidem provisiones omnium ecclesiatum cathedralium per privationes, vel depositiones, seu amotiones de prælatis earum ubilibet constitutis per nos, seu authoritate nostra faciendas inposterum vacaturarum, ordinationi & dispositioni nostræ reservantes, decernimus extunc irritum & inane, si secus super iis per quoscumque, quavis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Postmodum vero ecclesia Senecensi ex eo vacante quod, nos hodie iniquitatis filium Avenionensem episcopum, tunc Senecensem, licet absentem, suis culpis & demeritis exigentibus omni regimine & administratione bonorum dictæ ecclesiæ, cui tunc præerat, de fratrum nostrorum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine, auctoritate apostolica privavimus & amovimus realiter ab eisdem, nos ad provisionem ipsius ecclesiæ celerem & felicem de qua nullus præter nos ea vice se intromittere poterat sive poterat reservatione & decreto obsistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad dilectum filium Joannem electum Senecensem, tunc canonicum Andegavensem, in diaconatus ordine constitutum, & in utroque jure licentiatum, cui de vitæ mundiria, honestate morum, spiritualium providentia, & temporalium circumspectione, aliisque multiplicium virtutum meritis, apud nos fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos nostræ mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis &c. Datum Pisis v. idus Aug. pontificatus nostri anno * primo. * Id est; an. 1409.

INSTRUMENTA AD ECCLESIAM NICIENSEM PERTINENTIA.

Bulla Innocentii III. papæ qua Niciensis ecclesiæ jura confirmantur.

1137. INNOCENTIUS episc. servus servorum Dei, venerabili D fratri Petro Niciensi ep. ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum. Officii nostri nos hortatur auctoritas pro ecclesiarum statu satagere, & earum quieti, & utilitatibus salubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque & honestati conveniens esse cognoscitur, ut qui ad ecclesiarum regimen assumti sumus, eas a pravorum hominum nequitia tueamur, & B. Petri atque apostolicæ sedis patrocinio muniamus. Eapropter venerabilis frater Petre ep. petitionem tuam clementer admittimus, & Niciensem ecclesiam, cui Domino auctore præesse dignosceris, S. Romanæ Eccl. privilegio roboramus, statuentes ut ordo canonicus, qui secundum B. Augustini regulam tuo laudabili studio est in Niciensi eccl. Dei gratia institutus, ibidem futuris temporibus inrefragabiliter observetur, & decedentibus clericis, qui inpræsentiarum in ea Domino famulantur, nullus eis, nisi regularem vitam professus canonicus subrogetur: obeunte quoque te nunc ejusdem loci episc. nemo ibi præter quam regularis episc. præponatur, qui eidem eccl. operante Domino præesse valeat & prodesse. Decernimus etiam ut quæcumque bona, quæcumque possessiones eadem ecclesia inpræsentiarum juste, & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum & principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis permittente Domino poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus in perpetuum, & illibata serventur, in quibus hæc propriis nominibus adnotanda subjunximus; ecclesiam videlicet S. Mariæ de Clansio; ecclesiam S. Laurentii de Illontia; eccl. S. Mariæ de Pila; ecclesiam S. Teclæ, & castrum quod vocatur Drapum; eccl. S. Mariæ Villæ-veteris; monasterium S. Pontii cum ecclesiis ad ipsum pertinentibus, quas in Niciensi episcopatu legitime possidere dignoscitur; ecclesiam S. Mariæ de Olivo; ecclesiam S. Hospitii. Nulli ergo hominum liceat, &c. Ego Innocentius catholicæ eccl. episc. ego Guillelmus Prænestinus episc. ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via lata, Grisogonus diac. card. S. Mariæ in Porticu, Anselmus presbyter card. tit. S. Laurentii in Lucina, Lutefredus prebyter card. tit. Vestinæ, Lucas presbyter card. tit. SS. Johannis & Pauli. Datum Pisis per manum Almerici S. Rom. Eccl. diac. card. & cancell. IV. cal. Aprilis, ind. XIV. Inc. Dom. an. M. C. XXXVII. pontif. vero dom. Innocentii papæ II. anno septimo.

PRÆTERMISSA VEL ADDENDA IN SERIE CHARTARUM ECCLESIÆ LEODICENSIS.

I.

Confirmatio fundationis B. M. Vallis Scholarium.

1230. EGO JOHANNES Dei gratia Leodiensis episcopus omnibus præsens scriptum inspecturis æternam in Domino salutem. Notum facimus tam futuris quam præsentibus in perpetuum, quod ecclesiæ de insula B. Mariæ, assensu & voluntate nostra concedimus & indulgemus, ut in ea possint institui clerici sub regulari disciplina regulam B. Augustini observantes. Ita tamen quod unus ex prædictis clericis electus ab aliis qui prior appellabitur & nobis præsentatus de manu nostra curam animarum recipiens eorum postmodum in spiritualibus curam gerat. Illo vero decedente vel de assensu fratrum prioratui renuntiante, circa alium priorem ordinandum & tunc, & in posterum prædictâ formâ per omnia observetur. Cura etiam temporalium uni de prædictis clericis, qui ad hoc idoneus invenietur, tam de assensu prioris quam clericorum communicetur. Fiet autem institutio clericorum hoc modo, quod uno decedente alius in locum illius de communi assensu tam prioris quam clericorum substituetur. Libertatem quoque eis talem indulgemus, videlicet quod nulli omnino archidiacono sive abbati, vel rurali decano, nisi tantum Deo & nobis respondebunt. Bona eidem ecclesiæ jam collata, & postmodum conferenda sub nostra protectione reponimus, auctoritate Dei omnipotentis & nostra, sub pœna excommunicationis inhibentes, ne quis dicti loci personas injuste vexare sive perturbare, vel eorum res invadere vel diripere præsumat. Actum solemniter & publice Incarnati verbi anno 1230. mense Januario.

Ex apographo.

II.

Bulla Gregorii IX. qua ratam habet eandem fundationem.

1231. GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori & fratribus de insula B. Mariæ ordinis S. Augustini Leodiensis diœcesis salutem & apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in domino filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas & ecclesiam vestram, in qua divino estis obsequio mancipati cum omnibus bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possidet aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, specialiter autem locum in quo dicta ecclesia vestra sita est; necnon de Flomale, de Fimale, de This, de Cristingées, de Limon, de Villet & de Hallembage redditus; libertates & immunitates a venerabili vestro Leodiensi episcopo diœcesano loci, capituli sui accedente consensu, piâ vobis liberalitate concessas; terras, possessiones, & alia bona vestra, sicut ea omnia juste ac pacifice obtinetis, vobis & per vos ecclesiæ vestræ præfatæ, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis & confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Reate XI. cal. Octobris pontificatus nostri anno quinto.

III.

Monasterium Vallis-Scholarium Leodii subjicitur Geroldi-Sarto ejusdem ordinis ac diœcesis, modo Namurc.

JOHANNES Dei gratia Leodiensis episcopus viris religiosis & dilectis in Christo priori & conventui de Geroldi-Satto, salutem in Domino. Noveritis quod nos compositionem & ordinationem quam fecerunt viri discreti magister Johannes de Nivella & Otto decanus sancti Pauli in Leodio de statu loci, qui dicitur insula B. Mariæ, de personis ibidem existentibus, videlicet Valino & Petro ex una parte, & Gerardo de sancto Christophoro, Simone & Johanne ex altera, necnon & redditibus ac proventibus & bonis omnibus ad locum ipsum pertinentibus, sicut in ipsorum litteris vidimus contineri ratam habentes & approbantes: locum ipsum vobis & ordini vestro concedimus, volentes ut in perpetuum vestri ordinis regula observetur & vobis filialiter subditus sit locus ille, retento nobis quantum ad articulum illum si prædictos Valinum & Petrum a loco illo recedere quacumque occasione contigerit, & ut hoc ratum ac firmum habeatur, præsentes litteras sigilli nostri charactere fecimus insigniri. Datum anno Dom. 1231. mense Octobri. Sic erat subscriptum &c. 1231.

Ex apographo libri vulgo nuncupati liber au plancher *in quo præcipua Geroldi-Sarti documenta continentur.*

IV.

Bulla Pauli V. papæ prioratum Vallis Scholarium Leodiensis in abbatiam erigentis.

PAULUS episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Romanus pontifex circa statum monasteriorum, aliorumque regularium locorum suæ considerationis dirigens intuitum, ad ea, per quæ illorum regimini & gubernio præsidentes condignis titulis & denominationibus decorari valeant, libenter intendit, ac in his pastoralis officii sui partes favorabiliter interponit, prout monasteriorum eorumdem qualitatibus debite pensatis conspicit in Domino salubriter expedire. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Winandi Laromi moderni prioris, & conventus monasterii scholarium nuncupati per priorem perpetuum gubernari soliti Leodiensis Vallis Scholarium petitio continebat, quod cum in civitate Leodiensi inter alia monasterium hujusmodi, cujus electio ad præfatos conventum spectat & pertinet, cum ecclesia, campanili, campanis, claustro, dormitorio, ædibus, ædificiis, habitationibus, officinis, hortis hortalitiis, aliisque commoditatibus institutum ac paramentis, ornamentis sacris & prophanis supellectilibus luculenter instructum, necnon competentibus redditibus annuis dotatum, ac ab ordinarii jurisdictione exemptum reperiatur, & in eo ultra dictum priorem inibi tamquam caput præsidentem, ac superioritatem & jurisdictionem in conventum, canonicos & alias singulares personas monasterii hujusmodi exercentem, sexdecim ad minus religiosi 1614.

dicti ordinis cum famulis & ministris necessariis residere & commorari, ac singulis diebus in dicta ecclesia horas canonicas, aliaque divina officia tam diurna quam nocturna cum solemni seu conventuali & multis privatis missis, nec non maxima fidelium frequentia & spirituali consolatione recitare & celebrare, nec non in processionibus & aliis actibus publicis per clerum regularem & secularem dictæ civitatis conjunctim fieri & celebrari solitis intervenire & assistere consueverint & ad majorem monasterii, cleri divinorumque officiorum, processionum & actuum hujusmodi decorem, venustatem & ornamentum, operæ pretium & expediens sit, ut de cætero prior ejusdem monasterii pro tempore existens, abbatis titulo & denominatione decoretur, aliaque infra scripta ipsi concedantur. Quare pro parte Winandi prioris & conventus prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus præmissis annuere & desuper opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui honestis fidelium quorumlibet votis libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis, prædictum Winandum, ac singulares personas conventus hujusmodi a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, quod ex nunc de cætero perpetuis futuris temporibus priores ejusdem monasterii non amplius priores sed abbates denominari ac baculo abbatiali uti, nec non omnibus & singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, prærogativis, antelationibus, indultis, favoribus, concessionibus & gratiis tam spiritualibus quam temporalibus, quibus aliorum monasteriorum ordinis hujusmodi abbates de jure vel consuetudine, seu statuto aut ex privilegio vel alias quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri & gaudere possunt, & poterunt quomodolibet in futurum; similiter & pariformiter absque ulla prorsus differentia, uti, frui, potiri & gaudere libere & licite possint & debeant, dummodo abbatis generalis dicti ordinis ad hoc accedat assensus, apostolica authoritate tenore præsentium, sine tamen alicujus præjudicio concedimus & indulgemus, sicque per quoscumque judices ordinarios & delegatos, & causarum palatii apostolici auditores, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales ubique judicari & diffiniri debere, nec non quidquid secus super his a quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari irritum & inane decernimus, non obstantibus præmissis, ac in synodalibus, provincialibus & universalibus conciliis, editis spiritualibus vel generalibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, nec non monasterii & ordinis præfatorum juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alias roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod per præsentem gratiam status monasterii hujusmodi in aliquo non mutetur, & quoad illius collationem & provisionem aliaque ut præfertur expressa, ita quod in illorum præjudicium nihil censeatur concessum, nullaque Winando priori & ejus successoribus jurisdictio acquiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, concessionis, indulti & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam majorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quarto decimo, sexto calend. Octobris, pontificatus nostri anno decimo. *Erat signatum* J. Januarius, Jo. J. Ugolinus. J. Rentius. D. Canevarius. F. E. Davius.

V.

PLACET PRESENTÉ *ou* REQUESTE

A SON ALTESSE SERENISSIME.

Supplie tres humblement le procureur general de l'ordre du Val-des-Escoliers, disant que pour l'execution d'un traité, qu'il a cy-devant fait avec les Religieux de l'abbaïe de Nostre-Dame, de vostre bonne ville de Liege, en datte du 24. Janvier 1667. homologué en Cour de Rome le 22. Aoust de la même année, il auroit besoin de la protection de vostre Altesse serenissime; ce consideré, Monseigneur, il vous plaise ordonner que ledit traité sera executé, & enjoindre à vos officiers d'y tenir la main, & vous obligerez le suppliant, & tous ceux de son ordre, de prier Dieu pour la prosperité & santé de vostre Altesse serenissime, *Signé* Fr. H. de Sainte-Marie. 1667.

REPONSE

A LADITE REQUESTE.

Son Altesse serenissime accorde que le traité mentionné en la presente soit mis en execution; voire à condition toutefois, que tant l'Abbé ou Superieur, que les Religieux qui viendront resider à Liege & leurs successeurs, seront a toûjours sujets à la jurisdiction de l'Ordinaire, de même que le sont les Religieux Reformez dudit Ordre en France. Secondement, que suivant ledit traité, tous droits competans à sadite Altesse, & à son Chapitre Cathedral, au regard de la confirmation des Abbez du monastere de Liege demeureront sauves comme d'ancienneté. Troisiémement, que les Peres recevront des Enfans de la ville & païs de Liege, lors qu'il s'en presentera des capables, preferablement à tous autres. Donné à Liege le huitiéme d'Octobre mil six cens soixante-sept. *Estoit signé*, Maximilian Henri Electeur de Cologne, *avec paraphe*, Ceiriet, *& plus bas estoit signé*, Pasc. Foullon, 1667.

lieu ✠ du seel

& estoit apposé le cachet des armes de sadite Altesse en cire vermeille.

APPENDIX AD INSTRUMENTA

METROPOLIS EBREDUNENSIS.

PRO ECCLESIA EBREDUNENSI.

I.

*Guinamandus archiep. Ebredunensis dat S. Victori Cadurcensem * & sancti Christofori ecclesias.*

* Chorges.

1066. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Guinamandus gratia Dei Ebredunensis archiepisc. facio donationem omnipotenti Deo, & sanctæ Dei genitrici Virgini Mariæ, sanctoque Victori gloriosissimo martyri, & abbati Bernardo, omnibusque successoribus, & monachis omnibus in cœnobio Massiliensi deservientibus, tam præsentibus quam futuris, Cadurcensis videlicet ejusdem sancti Victoris Massiliensis, & sancti Christofori martyrum pretiosorum ecclesias, cum altaribus in eisdem ecclesiis consistentibus, cum omnibus oblationibus, cum primitiis & offerendis, cum omnibus mortuorum donationibus, cimiteriis, atque baptisteriis, cartis & indiciis & pertinentiis, & infirmorum visitationibus; non pro ullius terreni lucri amore, sed pro Jesu Christi Domini dilectione, & omnium peccatorum meorum remissione, ut habeant, & possideant hæc omnia prædicti monachi honorabiliter omni tempore, salva tamen digna subjectione sanctæ Ebredunensis ecclesiæ; sed & quæcumque Willelmus Miles filius Willelmi sacerdotis in præsentia mea donavit & corroboravit, eandem donationem cum consilio canonicorum nostrorum, auctoritatis nostræ donatione prædicto monasterio firmando concedo, necnon & quæcumque ceteri homines Cadurcenses ibidem donaverint, sive pro remedio animarum suarum, seu pro pretio, vel alio qualicumque modo, similiter ut habeant, & jure hereditario possideant prædicti monachi confirmo, & stabili lege constituo: dono etiam supradicto pacto illis sponsalitia ipsarum ecclesiarum quæ tenuerunt Guilerius & Burisar de Brusa: sed & super hæc concedimus illis supradicto modo confirmando quidquid in nostro archiepiscopatu acquisierunt, vel acquisituri sunt cum nostro consilio, vel consilio canonicorum nostrorum; ipsi vero monachi sancti Victoris martyris Christi offerent altario sanctæ Mariæ, seu sancti Marcellini pallium unum ob memoriam dilectionis, & in hujus nostri doni recordationem. Acta est autem hæc charta publice ex precepto domini Guinamandi archipresulis Ebredunensis anno ab Incarnat. Domini 1066. indict. IIII. si quis autem hanc chartam inrumpere aut contradicere voluerit, vel dona quæ mea scripta continent auferre prædictis monachis temptaverit, non valeat vendicare, sed componat ipsis hereditariis in vinculo auri optimi libras XV. & insuper excommunicatus, & ab ecclesia Dei separatus, ex parte Dei omnipotentis, & perpetuæ virginis Mariæ, ejusque sanctorum & sanctarum Dei, hic & in perpetuum, nisi resipuerit, & ipsis monachis præfatis satisfactionem emendaverit. Firmatores sunt inde........ archiep. Guinamandus........ Papia, Gosfredus decanus. Umbertus canonicus, Willelmus miles, Petrus bajulus, Guido frater ejus. Petrus de Rosset, Rodulfus Cuset, Pontius Malbec. Girardus Augerius frater ejus, Pontius & Gisbertus frater ejus, Umpertus Grammaticus qui hanc cartam donationis scripsit sub indictione & anno quo supra.

Ex maj. chartario S. Victoris fol. 157. verso.

II.

Lantelmus Ebredunensis archiepiscopus concordiam init cum monachis S. Victoris Massiliensis & eis omnes ecclesias in sua diœcesi sitas confirmat.

EGO LANTELMUS divino nutu Ebredunensis archiepiscopus una cum Bobello præposito ejusdem ecclesiæ, & Senioreto Bruneto, Laugerio, Petro canonicis & aliis quampluribus clericis & amicis recognoscentes quod diabolico instinctu, venerabiles Massiliensis monasterii monachi discordiam visi sunt habuisse, inspirante divina gratia, pacem cum illis, & perpetuam concordiam nulla posterorum dissolvendam inquietudine cupimus reformare; confirmamus igitur nos prædicti cum venerabili Ricardo monasterii Massiliensis abbate, & ejus priore Willermo & monachis ejusdem loci, tam præsentibus, quam futuris, veram integram dilectionem, & quæcumque ecclesiarum, vel ecclesiastici juris in nostro archiepiscopatu Ebredunensi, videntur hodie habere & possidere concedimus & laudamus ut ab hac die & deinceps secure, & quiete, sine omni id est, nostra vel cujuspiam contradictione habeant & possideant: quidquid inde facere voluerint liberam facultatem sibi esse cognoscant. De iis autem, quas habere debent & nondum possident, hoc illis promittimus, ut secundum quod ratio deposcit & æquitatis censura dictaverit, sine mali ingenii scrupulo, veri ad recuperandum adjutores in omnibus .... Sunt autem ecclesiæ, quas ad præsens illis confirmamus. Ecclesia S. Mariæ de Gigors & ecclesia S. Petri & ecclesia S. Mariæ de Turias, & etiam ecclesia sancti Genesii; & ecclesia S. Petri de la Bredola; & etiam S. Mariæ, & etiam S. Marcellini, cella S. Victoris, & etiam sancti Christophori, & etiam sanctæ Mariæ de Falcon, & etiam sancti Galli, cum omnibus quæ eisdem ecclesiis pertinent, vel pertinere debent; sicut scriptum est, jam dicto abbati Ricardo & monachis ejus præsentibus & futuris in perpetuum concedimus & confirmamus. Quod si nos vel si quis homo cujuscumque sit sexus, conditionis & ordinis contravenire, irrumpere aut inquietare temptaverit, non valeat vindicare, &c. Circa annum 1080.

III.

Willelmus Ebredunensis archiepiscopus componit discordiam, quæ erat inter monachos sancti Victoris Massiliensis & Isoardum Bastar.

ANno ab incarnatione Domini M. C. XLVI. Ego Willelmus Ebredunensis archiepiscopus tenebam sub excommunicatione Isoardum Bastar, pro injuriis & injustis oppressionibus, quas faciebat in villa de Gigors. Convocatis igitur tam abbate Massiliensi, quam prædicto Isoardo in præsentia nostra Ebredunum venire jussimus, ibique præsentibus episcopis Dignensi, Senecensi, Glannatensi, Vencensi, & canonicis nostris, utriusque partis rationes diligenter audivimus. Conquerebatur enim abbas de prædicto Isoardo, quod in prædicta villa de Gigors injustas exactiones, videlicet quistam, & toutam, & albergos, 1146.

& justicias faceret, & feudales suos sibi auferret: ipse vero Isoardus conquetebatur de abbate & monachis ejusdem villæ de quadam condamina, quam dicebat eos habere tantum in pignore, de decimis quibusdam videlicet Rodulfo Tifer; quia vero Isoardus propter prædictas, & multas alias injurias & exactiones abbati & monachis de jure satisfacere non poterat, jussimus ut Isoardus poneret se in manu abbatis super jure-jurando cum septem militibus, pro omnibus istis arbitrio suo satisfacturus, quo peracto & sacramentis omnibus sicut jussimus præstitis, & causa diligenter examinata, consilio prædictorum episcoporum, qui aderant, in præsentia nostra & canonicorum nostrorum G. præpositi & aliorum canonicorum, & prædictorum episcoporum, Isoardus remisit abbati querelam quam faciebat de condamina, & de decimis, & de omnibus de quibus conquetebatur, & insuper juravit cum duobus militibus Isamardo, Petrusoli, quod in prædictam villam de Gigors quistam, neque toutam, neque albergos neque aliam exactionem deinceps per vim faceret, nec justitias excepto de tribus causis, scilicet de adulterio, & homicidio, & capitali bello, & etiam si aliqua controversia esset quam prior terminare non posset, hoc observato ne priori ipsius loci aliquam occasionem quominus justitiam facere posset aliqua calliditate impediret, & ne homines, in justitia facienda, immoderate condemnaret. S. G. Ebred. archiep. S. Guill. præpositi, S. Guidonis. S. B. Sacristæ. S. Berengarii magistri S. G. de Rocafort. S. G. Robert. S. R. de Belioc. S. A. de furias. S. B. Ripert. S. Guidonis Dignensis episcopi S. Aldeberti Senecensis episcopi S. Humberti Glamnatensis episcopi S. Lamberti Vencensis episcopi.

Ex arch. S. Vict. parvo cart. fol. 153. verso.

IV.

Raimundus episcopus Carpentoratensis, postea archiepiscopus Ebredunensis testatur, querelam, quæ vertebatur inter R. Massil. episcopum & Willelmum de Signa & filios ejus, a se fuisse compositam, anno 1169.

1169. EGo RAIMUNDUS Ebredunensis archiepiscopus, cum essem episcopus Carpentoratensis, super controversiis & querimoniis, quæ erant inter R. Massil. episcopum & Willelmum de Signa & filios ejus Gaufridum & Fulconem, mandato domini R. Arelatensis archiepiscopi, amicabili compositione talem transactionem feci. In primis per mandatum & cognitionem postremam recognoverunt idem Willelmus de Signa & filii ejus G. & F. esse juris ecclesiæ Massiliæ & episcopi totum castrum de Melna cum pertinentiis suis &c. Facta sunt hæc in civitate Massiliæ in villa episcopali ante ecclesiam S. Cannati, & hæc omnia vera esse confirmo.

Hoc testimonium perhibuit D. R. Ebredunensis archiepiscopus anno ab incarnatione Domini 1169. nonis Aprilis apud Massiliam, in ecclesia S. Mariæ Majori in præsentia domini R. Arelatensis archiepiscopi, Aicardi præpositi Massiliæ, Raimerii &c.

V.

Petrus archiep. Ebredun. transigit cum Willelmo comite Forcalqueriensi pro dominio urbis.

EGo P. Dei gratia Ebredunensis archiepiscopus, Raimundi archiepiscopi successor & ego Willelmus eadem gratia comes Forcalcariensis &c. scire volumus veritatem de his quæ ad comitem & ad archiepiscopum in Ebredunensi civitate pertinebant &c. in primis quod homines Ebredunenses jurant comiti civitatem Ebredunensem nominatim, & debent ei facere hominium & fidelitatem unusquisque per se pro possessionibus quas habent a solo comite in civitate, vel territorio, & debet comes habere albergia &c. & justitiam in omnibus urbis hominibus, & priusquam proclamatio fuerit facta comiti, non debet causa prius ad archiepiscopum venire. Eandem justitiam habet archiepiscopus eodem modo, exceptis quibusdam paucis canonicorum hominibus, qui in curia eorum annuatim justitiam faciunt, turres, & omnes aliæ munitiones præter turrem archiepiscopi (quod quodam placito cum patre comitis archiepiscopo remansit) comiti cum ei visum fuerit debent reddi &c. Facta carta ista anno ab incarnatione M. C. LXXVII. coram populo Ebredunensi convocato ante ecclesiam sanctæ Mariæ in platea. 1177.

Cum duobus sigillis cereis pendentibus, in quorum primo episcopus in pontificalibus repræsentatur, & circum circa, Petrus Ebredunensis archiepiscopus: & in alio eques cum armis, vexillo & scuto, & circum circa, Guillelmus comes.

Ex schedis domini de Ruffi, & ex registro 78. vol. 1. domini de Peiresk, quod nunc asservatur in bibliotheca D. de Masaugue Aquis sextiis.

VI.

Ai. archiepiscopus Ebredunensis ut arbiter componit litem, quæ vertebatur inter P. episcopum Glandatensem & ejus capitulum ex una parte, & Bertrandum priorem de Penna ex altera.

AI. Dei gratia Ebredunensis archiepiscopus. In nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Noverint universi, quod cum venerabilis frater P. episcopus Glandatensis & capitulum Glandatense videlicet W. Sacrista & P. Bonus, Johannes, Raimbaldus, W. Romana, Rostagnus de Peona &c. pro se & successoribus suis ex una parte, & Bertrandus prior de Penna pro se & suis successoribus ex altera compromiserunt sub pœna mille solidorum Raimondensium stare & obedire arbitramento & mandato super omnibus controversiis &c. quas hic diximunt. Actum apud sedem in choro majoris ecclesiæ anno Domini M. CC. XIII. IX. Calendas Octobris, præsentibus venerabili fratre Wilelmo Senecensi episcopo, domino abbate Burgi S. Dalmatii, magistro Umberto canonico Ebredunensi, & P. priore Bonivillatii sacerdote de Clusella, &c. Ad majorem prædictorum firmitatem, venerabiles fratres W. Senecensis & P. Glandatensis episcopi & P. prior de Penna præsentem chartam sigillorum munimine roborarunt. 1213.

Ex parvo chartulario S. Victoris Massil. fol. 148.

Hæc charta referri debet ad Raimundum hujus nominis II. archiepiscopum Ebredunensem, qui obiit hoc anno 1213. Constat enim Aymarum, quem spectare videtur hoc instrumentum, sedisse tantum anno 1236.

PRO

PRO DINIENSI ECCLESIA.

I.

*Bernardus episcopus Diniensis consecrat & confirmat monasterio S. Victoris Massil. ecclesiam quam Almeradus presbyter ædificaverat in Monte-Cursono *.*

* Mont Couson.

1035. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Almeradus presbyter Dei misericordia largiente ædificavi ecclesiam in excelso monte, qui vocatur Cursonus, in honore sanctæ Mariæ genitricis Dei & semper virginis & in honore B. archangeli Michaëlis & in honore S. Victoris Massiliensis monasterii & in honore S. Petri Apostolorum principis & in honore B. Benedicti abbatis, monachorum patris sanctificavi & consecravi. Ego Bernardus Digniensis episcopus & Jaudadus Tolonensis gratia Dei episcopus & D. Isarnus abbas Massiliensis monasterii, cum ceteris clericis, monachis videlicet vel canonicis, ad opus monasterii, ut illic dominus abbas supradictus Isarnus constituat monachos ad serviendum Deo viventi: sunt namque illic quinque altaria, quæ ut diximus, sacramus in honore sanctorum supradictorum, donamus & cedimus ipsam ecclesiam cum ipsis altaribus ad supradictum monasterium S. Victoris cum omni hæreditate ipsius ecclesiæ. Ego Almeradus dono. Ego Bernardus firmo & corroboro. Ego igitur supradictus Almeradus presbyter dono supra jam dictæ ecclesiæ, quod mihi ex progenie parentum venit, hoc est de Alode qui dicitur Aitamonis & alio nomine vocatur Solia *(les Seüilles)* quantum mihi advenit. Facta donatio hæc anno incarnationis Dominicæ M. XXXV. indictione III. regnante Domino Christo.

Ex mag. chartul. S. Victoris fol. 172.

II.

Hugo episcopus Diniensis & Guigo pater ejus dant monasterio S. Victoris mediam decimationem in villa Caladius dicta.

* Dignensi.

1038. EGo HUGO vocitatus, in sanctâ sede Digensi * officio præsulatus gratiâ Dei sublimatus, & pater meus Guigo, in cujus potestate constitutus meus esse videtur episcopatus, prece meâ rogatus, de ipsis alodis quem vocant Caladium, qui jure antiquo pertinet ad sancti Victoris altarium, mediâ decimatione quæ ad nostri pertinere videtur episcopii rationem, facimus eleemosinariam donationem sancti Victoris martyris Massiliensis monasterio. Igitur ego gratiâ Dei præsul ordinatus, proprio nomine Hugo vocitatus, & A pater meus Guigo hanc donationem firmavimus anno Incarnationis 1038. ind. VI. cal. Junii, feria tertia.

III.

*G. de Galberto (de Gaubert) absolvit homines de Sulla * a juramento quod ipsi præstiterant, eosque restituit in manus prioris S. Victoris, in præsentia Hugonis Regensis episcopi sedis apostolicæ legati & L. Dignensis episcopi & Ronsolini vicecomitis Massiliæ.* * les Seüilles.

ANno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo undecimo mense Julio. 1211.
Noscant omnes, qui hoc scriptum viderint, quod ego G. de Galberto religiosus monasterii sancti Victoris Massiliæ, prior & dominus temporalis loci de Sulla Digniensis diœcesis, absolvo Deo & monasterio Massiliensi in manu Bertrandi prioris majoris ejusdem monasterii, in presentia domini Hugonis Regensis episcopi apostolicæ sedis legati & in præsentia domini L. Digniensis episcopi & Ronsolini vicecomitis Massiliæ & plurium aliorum, quidquid homines de Sulla, qui universi ad monasterium ipsum pertinere noscuntur, mihi juraverunt, vel quidquid quocumque modo mecum convenerunt vel pepigerunt, ut liberi & absoluti habeantur ab omni sacramento, & pacto quod mihi aliqua vel voluntate fecerunt; quoniam ego cognosco quod ibi neque in hominibus loci illius non habeo aliqua, neque debeo habere, quoniam proprii sunt monasterii Massiliæ.

Ex archivo ejusdem monasterii & schedis D. Polycarpi de la Riviere *Carthusiani.*

IV.

Bertrandus Dignensis episcopus visitationis officium exercet in ecclesia B. Mariæ & S. Catharinæ de Gaveda (la Javie) *in sua diœcesi.*

ANno 1416. die decima nona mensis Julii, reverendus in Christo pater & dominus dominus frater B. miseratione Divina Dignensis episcopus, se personaliter contulit ad visitandum ecclesiam B. Mariæ & sanctæ Catharinæ castri de Gaveda, per modum, qui sequitur & primo visitavit cœmeterium dictæ ecclesiæ beatæ Catharinæ, absolvendo mortuos, dicendo *de profundis* & alias orationes in talibus consuetas, item confirmavit ibi in dicta ecclesia utriusque sexus personas numero triginta, vel circiter &c. 1416.

Ex charta visitationis ejusdem ecclesiæ.

PRO ECCLESIA ANTIPOLITANA seu GRASSENSI.

I.

Donatio Heldeberti episcopi Antipolitani facta ecclesiæ S. Victoris Mass. anno 1042.

1042. IN Dei omnipotentis nomine & sancti Victoris martyris Massiliensis honore. Ego Heldebertus episcopus Antibulensis ecclesiæ amore æterni Regis animatus, in loco qui dicitur *Clausona* ad sanctum Felicem, cum consensu nostrorum clericorum, sive etiam fidelium laïcorum, donamus Deo & sancto Victori martyri, pro genitore meo, & genitrice mea, & pro redemptione animæ meæ, monachis ibidem permanentibus, futuris & presentibus, cum omnibus rebus, quæ ad eundem locum pertinent, & cum omni decima de omnibus rebus, quæ nunc habere videntur, vel in antea acquisierunt, ut nulla unquam persona, vel aliquis successorum nostrorum, eidem loco aliquam inquietudinem aliquo unquam modo inferre præsumat: ut servi Dei in prædicto cœnobio pro nobis & antecessoribus nostris .... judicem interpellent, quo absolutionem promerea-

mur accipere criminum nostrorum, & renumeratio- A nem adquirere beatorum atque justorum. Si quis igitur hoc privilegium sive donationem cujuscumque ordinis, vel dignitatis irrumpere, vel inquietare præsumserit, omnipotentis Dei sanctorumque omnium iram incurrat, & ex auctoritate apostolica & nostra anathema effectus, in inferno inferiori sepeliatur damnatus, hac nostra auctoritate inconvulsa in perpetuum permanente. Acta publice apud sanctum Victorem XIV. cal. Martii anno M. XLII. Incarnationis, ind. XIII. (*melius x.*) Heldebertus episcopus manu sua firmavit, Willelmus miles inclytus manu sua firmavit, Amalrigus firmavit, Poncius Marini firmavit, Regimondus firmavit.

Ex magno chartulario S. Victoris folio 180.

II.

Bilieldis Heldeberti episcopi Antipolitani mater dat S. Victori Massil. aliquid de suo alodio situm in comitatu Antipolensi.

EGo Bilieldis & filii mei videlicet Heldebertus & Willelmus &c. donamus sive transfundimus pro remedio animæ mariti mei Jauceranni & patris ejus Rodoardi & animarum nostrarum, aliquid de nostro Alodio qui est situs in comitatu Antipolensi, in loco ubi ecclesia S. Martini est ædificata .... in loco, qui dicitur Plani-Muginus &c. sancto Victori martyri & omnibus sanctis sociis ejus & monasterio Massiliensi, abbati quoque & monachis tam præsentibus quam futuris &c. Sigillum donatorum videlicet dominæ Bilieldis uxoris bonæ memoriæ domini Jauceranni, & filiorum eorum scilicet domini Heldeberti episcopi, & fratris ejus Willelmi. Domna Bilieldis firmavit, Heldebertus episcopus firmavit, Willelmus firmavit, Leo firmavit, Amelius firmavit, Willelmus de Arcas firmavit.

Ex tabulario S. Victoris Mass.

III.

Ildephonsus rex Arragoniæ comes Barcinoniæ & marchio provinciæ donat laudat, & concedit Berengario Antipolitano episcopo, quidquid D *habebat, tenebat, & poterat acquirere.*

1176. IN nomine Domini nostri Jesu Christi anno ejusdem Incarnationis M. C. LXXVI. Pateat omnibus hominibus tam futuris, quam præsentibus, quod ego Ildephonsus Dei gratia rex Arragoniæ, comes Barchinoniæ, & marchio Provinciæ, puro animo, pro salute animæ meæ, & peccatorum meorum necnon & prædecessorum meorum remissione, dono, laudo, & concedo Domino Deo & B. Mariæ & tibi Bertrando Antipolitano episcopo, & successoribus tuis quidquid habes, & tenes, & habere debes & omne quod de cetero salvo jure meo poteris acquirere &c. Factum est hoc apud Grassam in mense Junii in præsentia Arnaldi de Villa-mulorum, Guillelmi de Alcarras, B. de Auriaco, Guillelmi, Raimundi, Gantelmi Blacassii, Guillelmi. Azalgerii, signum ✝ Ildephonsi regis Arragoniæ com. Barchinoniæ; marchionis Provinciæ. Testes sunt Guillelmus de S. Michaële, A. de Ceperiis, Malus vicinus, Hugo Ripert, Raimundus de sancto Michaële, Is. scripsit, A. Lotherii, Petrus Gasc. Guillelmus Longus.

Ex schedis domini de Ruffi.

IV.

Bertrandus de Grassa vendit Bertrando Antipolitano episcopo medietatem de omnibus rebus, quas habebat in urbe Antipolitana & ejus territorio.

IN nomine Domini amen. Ego Bertrandus de Grassa, 1221. vendo vobis domino Bertrando Dei gratia Antipolitano episcopo recipienti nomine ejusdem ecclesiæ, medietatem omnium rerum, quas domina R. uxor quondam domini Gaufridi de Grassa habebat quondam pignori obligatas pro dote sua a R. de Grassa. Patre vero mortuo, Gaufrido de Grassa filio suo; scilicet medietatem de omnibus bonis suis & rebus, B quæ & quas habebat in urbe Antipolitana, & in ejus territorio, in portu, & in mari, & in omnibus aliis locis ad prædictam civitatem pertinentibus. Hanc autem venditionem vobis facio pretio librarum 50. Januensium, quod pretium, confiteor me integre recepisse, renuntians ex certa scientia exceptioni prædictæ pecuniæ non numeratæ mihi, & si plus dicto pretio valebat, illud totum ex mera & simplici donatione inter vivos vobis dono & concedo, & dictam venditionem promitto vobis firmam tenere, & nullo tempore contra venire, & vobiscum ipsam in jure salvare, & defendere, sub obligatione omnium bonorum meorum. Quam medietatem vendideram consulibus Grassæ pretio quinque millium solidorum Januensium, de qua (summa) receperam ab ipsis con- C sulibus quatuor mille solidos Januenses, sicut in instrumento inde facto continetur &c. Actum in turri domini episcopi, in præsentia Fulconis de Gilera, Pontii Isnardi, Bertrandi Ardoini canonici, Bertrandi Madei Capellani, Petri Castellani, Petri Lambertis, Bertrandi Aymini, mensis Decembris die 19. an. 1221. ind. IX. *Ego Guillelmus Bertrandus sacri palatii & domini R. comitis Provinciæ* (f. notarius) *hanc chartam mandato curiæ anno 1245. ind. III. mense Novemb: die 3. abstraxi a chartulario quodam Is. notarii nihil addito vel diminuto in hoc publico instrumento & hoc meo signaculo signavi.*

Ex schedis D. Polycarpi de la Riviere *Cartusiani.*

V.

B. episcopus Antipolitanus & Henricus prior & capitulum ejusdem ecclesiæ compromittunt in Aymarum archiepisc. Ebredunensem pro divisione bonorum & redditiuum ecclesiarum Antipolitanæ & Grassensis anno 1239.

ANno Domini millesimo ducentesimo trigesimo 1239. nono indictione duodecima in vigilia B. Nicolai. & 1242. Notum sit quod dominus B. episcopus & Henricus prior & canonici Antipolitani scilicet R. sacrista, magister P. de Soleilhars sacrista Forojuliensis, R. de Auteto. R. de Adeno. Jordanus, P. Essélitus. B. Orduinus promiserunt, propositis coram & tactis sacrosanctis Dei evangeliis stare voluntati & arbitrio, sive E arbitramento, mandato seu mandatis, seu & judicio venerabilis patris domini Aymari Dei gratia Ebredunensis archiepiscopi eorum metropolitani, qui propter hoc ad dictum locum accesserit, super omnibus reformandis, corrigendis, statuendis, reservandis & approbandis etiam, tam in capitulo quam in membris ecclesiarum Antipolitanæ & Grassensis. Super omnibus articulis, quæ vertebantur seu verti sperabantur super divisione possessionum, redditiuum, seu proventuum dictarum ecclesiarum, & super aliis querelis, quæ moverentur inter dictos dominum episcopum & quosdam de dictis canonicis ex una parte & Henricum priorem & alios de dictis canonicis, vel

aliquos ipsorum, & dictum dominum episcopum & priorem, super divisione possessionum & redditum dictarum ecclesiarum, & generaliter super omnibus aliis, super quibus possent movere & invenire aliquam quæstionem, & specialiter super aliis infra scriptis, super quibus arbitratum fuerit vel sententiam tulerit, vel suam dixerit voluntatem, ita tamen quod poterit simile vel dissimile tribus partibus præsentibus vel absentibus citatis & non citatis, consentientibus A & non consentientibus, motas seu moventes inter eosdem querelas seu controversias terminare & omnia facere, quæ viderit ipsis ecclesiis expedire, vel statui eorumdem. Actum Antipoli ante ecclesiam sub porticu in præsentia domini P. Glandatensis episcopi & sociorum ejus videlicet Martini monachi, Guillelmi Romani, magistri Imberti & Ugonis de Marculso canonicorum Ebredunensium, & Gerardi capellani domini archiepiscopi, & mei R. Alberti publici notarii per totam Provinciam a domino Berengario Provinciæ comite, qui prædictis omnibus interfui & mandato dicti domini archiepiscopi & ipsarum partium hæc notavi, scripsi ad majorem antedictorum omnium firmitatem & testimonium rei gestæ. Prædicti dominus archiepiscopus, episcopus Antipolitanus, episcopus Glandatensis & prior Antipolitanus B fecerunt hanc chartam sigillorum suorum munimine roborari.

Qui dominus archiepiscopus post præfatum compromissum in se receptum, vota singulorum inquisivit, & cum omnes duobus exceptis, qui postea consenserunt & in divisione prædicta concordarunt, assignavit certam diem ad ipsam divisionem, correctionem, & reformationem faciendas ut post modum fuit demandata....... causa a domino archiepiscopo.

Divisio bonorum episcopatus Antipolitani seu Grassensis facta apud Senesium.

ANno vero Domini 1242. prima dies Septembris, fuit dies prædictis assignata a prædicto domino archiepiscopo apud Senesium....... ad quam diem C presentes comparuerunt, & post multas allegationes, præfatus dominus archiepiscopus de consilio R. R. dominorum venerabilium P. Glandatensis R. Wapincensis episcoporum & aliorum plurimorum......... pronuntiavit, præcepit & voluit, quod divisio fieret supradicta. Quo facto oblatum fuit domino episcopo Antipolitano, quod ipse diceret si vellet, sed cum ipse recusaret, præfatus prior de consensu & voluntate præfati domini episcopi Antipolitani & capituli præsentis episcopatum divisit in hunc modum.

IN nomine Domini amen. Hæc est divisio episcopatus Antipolitanæ ecclesiæ facta per Henricum priorem.

Ex una parte ponit.

Ecclesiam Antipolitanam cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Albarno cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Routeto cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Magagnosco cum pertinentiis suis.
D Ecclesiam de Claromonte cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Oppia cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Brusco cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Sartolis cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Rocaforti cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de la Gorda cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Lobert cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Bizoto cum pertinentiis suis.

Ecclesiam Vallis Bonæ cum pertinentiis suis *mortalagiis*. Res domesticas ipsius ecclesiæ dimittunt & decimas, quæ recipiuntur de laboribus ipsorum, tam in vineis, terris, quam omnibus aliis.

Item cathedraticum totius episcopatus antipolis & tertiam partem ecclesiæ Grassens....... istius onere, exceptis domibus.

Item civitatem Antipolitanam cum pertinentiis suis exceptis domibus domini episcopi & ecclesiis.

Item castrum de Bizoto cum pertinentiis suis.

Item castrum & vallem de Oppia cum pertinentiis suis.

Item castrum de Gordono cum pertinentiis suis.

Item servientes in censibus sive pensiones, quos & quas consuevit percipere, percipit & percipere debet dominus episcopus in villa Grassæ, suburbio & pertinentiis suis.

Item turrem cum pertinentiis molendini quas habet in molendino de Fonte.

Item de domibus Grassæ cameram in qua consuevit venire prior, cum camera necessaria ibi propinqua & refectorio novo, granetiis & stabulo, & cella nova & porticu, cum omnibus adhærentibus & pertinentiis suis sicut protenditur de parte qua intrat usque ad turrem domini comitis de Podio cum domibus capituli & domibus quondam Isnardorum.

Ex alia parte ponit.

Duas partes ecclesiæ de Grassa exceptis domibus & oneribus ejusdem ecclesiæ ordinariis, consuetis & non consuetis.

Item ecclesiam de Cavolo cum pertinentiis suis.
Item ecclesiam de Mota cum pertinentiis suis.
Item ecclesiam S. Valerii cum pertinentiis suis.
Item ecclesiam S. Cesarii cum petinentiis suis.
Item ecclesiam de Antinelho cum pertinentiis suis.
Item ecclesiam S. Hilarii, S. Jacobi, S. Petri Sospitalis, S. Honorati de Grassa & ecclesiam de Mosanis cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Auribello cum pertinentiis suis.
Ecclesiam S. Petri de Pegonis cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Roqueta cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Gordono cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Ceperiis cum pertinentiis suis.
Ecclesiam de Causols cum pertinentiis suis in fidelitate hominum de Grassa.
Item castrum de Mota cum pertinentiis suis.
Item castrum S. Valerii cum pertinentiis suis.
Item castrum de Auribello cum pertinentiis suis.
Item castrum de Avinioneto cum pertinentiis suis.
Item castrum de Mogins cum pertinentiis suis.
Item de domibus Grassæ, viridatii & villæ.

Item........ proxima cum Crota & furnello & turre & fundamento supra, cum camera superiori nova, quæ adhuc non est cooperta & cum columnis.......... turri contiguæ............ in qua sunt dependentes, cum coquina sibi contigua, & fornello, in quo consuevit comedere dominus episcopus cum pertinentiis suis.

Item medietatem bonorum omnium & omnem...
.... fructuum............ & omnem mobilem vel se moventem & omnium actionum sive jurisdictionum............ Antipol. ad dominum episcopum pertinentium, medietatem debitorum.

Ecclesia vero episcopalis habet de domibus Antipolitanis inferioribus, solidum quod tenebat prior cum pertinentiis suis.

Qua divisione audita & plane intellecta, oblata fuit in revisionem............ scripta erat domino episcopo supradicto, qui plena deliberatione habita............. qui solum deerat, inquisito consilio sapientum, partem ecclesiæ Antipolitanæ excepit, cum omnibus suis adjacentiis, & diem præfato priori dimisit: & dominus archiepiscopus supradicta omnia concessit, & auctoritate sua in componendo plenius confirmavit, supra dictas ecclesias etiam correxit & reformavit, prout in instrumento ejusdem sigillo sigillato plenius continetur. Actum apud Senesium anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo secundo tertia die Septembris in præsentia testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum, videlicet dominorum R. Wapincensis P. Glandatensis, Guillelmi Senecensis episcoporum, Guillelmi præpositi Dignensis R. præpositi Niciensis, Pon-

tii sacristæ Ebredunensis, magistri Imberti Senecei canonici Ebredunensis, Nicolai præcentoris Dignensis, Guillelmi Ruë canonici Dignensis, magistri P. Sovi .... magistri P. de Soleilhars, Jordani........ Petri de Ardoin canonicorum Antipolitanorum, Matthæi de Forte & R....... juris peritorum & Raibaudi de Savino clerici. Et ad majorem pactorum omnium firmitatem, in testimonium rei gestæ, dominus archiepiscopus supradictus & dominus P. Glandatensis, & Guillelmus Senecensis. B. Antipolitanus episcopi, & Henricus prior Antipolitanus præsentem paginam fecerunt sigillorum suorum munimine roborari.

Reformatio ecclesiæ Antipolitanæ facta a domino archiepiscopo Ebredunensi.

IN nomine Domini amen. Hæc sunt de quibus venerabilis pater dominus Aymarus Dei gratia Ebredunensis archiepiscopus, ad correctionem, & reformationem ecclesiæ Antipolitanæ, ordinavit & statuit, in data auctoritate, & potestate sibi tradita a domino B. episcopo & Henrico priore & capitulo Antipolitano, ut in compromisso inde facto & sigillis eorumdem & plurium aliorum sigillato plenius continetur. Inprimis ordinavit & statuit quod a modo in ecclesia sit præpositus loco prioris.

Item quod sit certus canonicorum numerus novem scilicet cum præposito.

Item quod tres canonicorum sint presbyteri de quorum numero sit præpositus, alii tres diaconi, alii tres subdiaconi.

Item quod nullus canonicorum habeat vocem in capitulo nisi fuerit in ordinibus sacris constitutus.

Item quod in eâdem ecclesia per episcopum & capitulum eligantur præpositus, sacrista, canonici, cum fuerint eligendi.

Item quod præpositus,& canonici electi faciant obedientiam episcopo cum ab eo super hoc fuerint requisiti.

Item quod sigillum proprium habeat de........ capitulum.

Item quod sex de dictis canonicis resideant in ecclesia cathedrali, & tres in ecclesia Grassensi computato præposito inter ipsos, quem oporteat aliquando in una dictarum ecclesiarum, aliquando in altera residere, qui autem resideant in cathedrali, vel apud Grassam in arbitrio præpositi relinquatur.

Item ut in ecclesia cathedrali & in omnibus aliis ecclesiis parochialibus totius diœcesis instituantur ad capellanias perpetui sacerdotes, qui ab episcopo curam accipiant & habeant animarum, & in ecclesiis capituli, per præpositum repræsentetur infra sex menses ad minus episcopo supradicto.

Item si quid diminutum inveniretur de jure parochialium ecclesiarum, in quo super hoc.......... ad jus & proprietatem ipsorum ad integrum reducatur.

Item si imminuti invenirentur census aliqui, quos solvunt ecclesiæ, reducantur ad pristinum.........

Item quod census de novo impositi censeantur penitus (f. *sublati*) nisi de justa causa & rationabili fuerint instituti.

Item quod ipsis ecclesiis omnibus libertas pristina restituatur.

Item ut solvant census in............. synodus celebretur.

Item ut præpositus & capitulum in omnibus, quæ ad partem ipsorum pervenerint, plenam potestatem habeant superioris dominii salvo jure.

Item ut de possessionibus quas acquisivit dominus episcopus ad Antipolim vel alibi, solvantur decimæ sicut solvi debent & antea solvebantur.

Prædictam autem præposituram cum omnibus suis pertinentiis & juribus, cum honore, & dignitate præpositur, assignavit prædictus dominus archiepiscopus dicto Henrico priori nunc præposito Antipolitano, ut ipse habeat & teneat sicut habebat prioratum, & sicut idem prioratus ipsi concessus fuit ab epicopo supradicto.

Item ordinavit & statuit quod quicumque fuerit a modo episcopus factus, vel præpositus, vel canonicus in dicta ecclesia, jura prædicta fideliter serventur.

Supradicta vero omnia statuit & ordinavit præfatus dominus archiepiscopus............ in omnibus potestate sibi tradita, a prædictis dominis Bertrando episcopo, Henrico priore tunc, nune vero præposito & capitulo Antipolitano, ut in prædicto compromisso plenius continetur, specialiter & expresse addendi, diminuendi, mutandi, corrigendi, declarandi id quod in omnibus & singulis viderit faciendum. Et supradictus dominus episcopus, præpositus & capitulum in virtute præstiti juramenti, omnia supradicta observare acceptaverunt & voluntarie comprobaverunt. Actum apud Senesium anno Domini 1242. tertia die Octobris, præsentibus testibus infra scriptis videlicet dominis R. Wapincensi, Glandatensi, Senecensi episcopis, Guillelmo præposito Dignensi, R. præposito Niciensi, Pontio sacrista Ebredunensi, Nicolao, Jordano, Ardoino, canonicis Antipolitanis, & ad majorem omnium firmitatem & in testimonium prædictorum, dictus dominus archiepiscopus, domini Glandatensis, Senecensis, B. Antipolitanus episcopi & Henricus præpositus Antipolitanus præsentem paginam fecerunt sigillorum suorum munimine roborari.

VI.

Guillelmus Romanorum imperator confirmat & auget possessiones ecclesiæ Grassensis in Provincia anno 1251.

GUILLELMUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus. Universis imperii fidelibus hanc litteram inspecturis, gratiam suam & omne bonum. Regalis præeminentiæ, & culminis celsitudinis ejusdem requirit honestas, ut ecclesiarum Dei exaltationibus desiderabiliter & efficaciter intendere debeamus, earumque libertates extendere, & cum in iis optata mensura sit, de Regiæ benignitatis munificentia liberaliter & affluenter pro viribus elargiri. Noverit itaque universorum & singulorum tam præsens ætas, quam successiva posteritas, quod nos Raymundo venerabili episcopo, & ecclesiæ Grassensi, ac præposito, & capitulo ejusdem ecclesiæ, eorumque successoribus universis, & singulis, castra munitiones, villas, & oppida, & specialiter villam Antipolitanam, castra Auribelli, S. Valerii, Mohans, Opiæ, Gordoni, & partem castri de Bisot in Grassensi episcopatu sita, & castra Motæ, in Avinionensi, & Foro-juliensi sita diœcesi, cum gabella, portu, ribagiis, fortis, leydis, pascuis, nemoribus, usagiis, & aliis universis & singulis eorum pertinentiis, possessiones quoque, feoda, justitias, merum & mixtum imperium, jurisdictionem omnimodam, decimas, laudimia, jura, dominia, & quasi dominia, & demum omnia alia bona corporalia & incorporalia, cum omnibus pertinentiis, quæ prædicti episcopus & ecclesia, ac præpositus & capitulum Grassense, vel eorum prædecessores in civitate, vel diœcesi Grassensi, vel Forojuliensi seu Vencienfi diœcesibus, jure institutionis, legatorum relictorum, mortuariorum, indictionis pro anima, donationis, emtionis, permutationis, aut alio quocumque nomine, titulo, seu modo inter vivos, seu inter mortuos, ex diviso vel indiviso hactenus adepti sunt, vel dante domino, ipsi & eorum successores, ex diviso vel indiviso poterunt in posterum adipisci, de quibus per tres vel duos testes, vel litteras sigillo authentico sigillatas potest fieri fides. Sed & illa omnia quæ iidem, vel eorum prædecessores ex diviso vel indiviso tenuerunt, habuerunt, & possederunt a tempore

tempore quo non exstat memoria : nec non & alia privilegia, donationes, libertates, franchisias, a Regibus, comitibus, seu aliis quibuscumque eis pro diviso vel indiviso concessis, vel quibus pro diviso vel indiviso hactenus usi sunt, habenda, tenenda, possidenda, requirenda, petenda, deferenda, exercenda, & exequenda per se, vel alium, seu alios, pleno jure libere, & quiete, nulla præscriptione currente, vel nonobstante in prædictis & ipsorum aliquo, aut usu contrario, vel non usu, sicut ad utilitatem ipsorum & eorum cujuslibet declarari, exponi, seu intelligi potest, de providentia consilii nostri donamus & concedimus proprio motu universa & singula, quæ hactenus pro diviso, vel indiviso ipsi, vel eorum prædecessores habuerunt, possederunt seu tennerunt quocumque nomine, titulo, seu modo, ex certa scientia, autoritate Regia confirmamus. Ad hæc ex uberiori gratiâ nihilominus adjicientes, volumus ut universi & singuli prædictis episcopo, ecclesiæ, ac præposito & capitulo Grassensi eorumque successoribus pro diviso vel indiviso, hæredes, legata, fideicommissa & anniversaria possint inter vivos & inter mortuos, dare, legare, in possessionibus & rebus suis, & redditibus assignare, nonobstantibus supra dictis, vel eorum aliquo, quasi consensus dominorum, vel eorum in quibus feudum vel emphyteosim, aut alio quocumque nomine, titulo, seu modo res ipsæ, seu bona præfata tenebantur, seu etiam tenentur & tenebuntur, non fuerit in præteritum vel in futurum habitus, vel etiam requisitus, vel quod proinde laudimium, sive trezenum datum seu redditum, vel pars pretii data sit, seu non fuerit, vel de jure dicente sine consensu dominorum, vel eorum a quibus res tenentur prædictæ, alienari, vel onerari, vel in potentiorem transferri non posse, & specialiter illis legibus, *Res scripta*, *& Sacri affatus*, & constitutione quæ dicit quod privilegia revocari debeant & specialiter omni alio generali vel speciali usu vel abusu, consuetudine, statuto, libertate, rescripto, privilegio quibuscumque vel cuicumque concessis, vel concedendis, impetratis, vel impetrandis, quamvis de ipsis vel ipsorum toto tenore etiam de verbo ad verbum in præsenti privilegio deberet fieri mentio specialis seu expressa, aut quolibet alio, per quod supra dicta, vel infra scripta, vel ipsorum aliquod, in totum vel in partem infringi vel revocari, differri, perturbari, vel impediri possent aliquatenus vel deberent, adeo quod in supra dictis vel infra scriptis, vel ipsorum aliquo, nostram, vel successorum nostrorum secundam jussionem nolumus aliquatenus exspectari; sed eisdem fidem indubitatam adhiberi volumus, & mandamus, præcipientes ut universa & singula sine ullo obstaculo cum effectu executioni mandentur, & plenissimam & perpetuam irrevocabiliter habeant roboris firmitatem. Errorem etiam sive defectum si quis est vel fuerit in prædictorum acquisitione vel retentione, aut ipsorum aliquo, etiam vel in hoc præsenti nostro privilegio vel aliqua parte sui, seu etiam de facto, vel de jure, ab aliquo notari, vel inveniri posset, sicut ad utilitatem dictorum episcopi, & ecclesiæ, ac præpositi, & capituli Grassensis, & eorum successorum ab aliquo melius, plenius & utilius interpretari, specificari, exprimi & declarari posset vel intelligi, proprio motu & ex certa scientia supplemus de plenitudine potestatis, & interpretari volumus & mandamus, nonobstantibus supradictis, vel eorum aliquo, aut quolibet alio, quod in contrarium dici posset vel excogitari. Mandamus igitur sub interminatione gratiæ nostræ districte præcipientes, ut nullus sit, qui has nostras donationes, concessiones, & confirmationes a nobis proprio motu, & tam liberaliter factas, in aliquo violare, & contra ipsas venire audeat, vel eas alicujus ingenii scrupulo, in toto vel in parte infirmare, vel prædictorum episcopi, capituli ac præpositi Grassensis, aut successorum suorum, vel alicujus ipsorum læsionem retorquere si vellet ordinario jure, vel etiam contra eos, vel in personis, vel in bonis, aut rebus ipsorum damnum, violentiam, vel injuriam aliquam, ipsis & ipsorum alicui etiam ullatenus irrogare præsumat. Quod si quis facere præsumserit, vel attentaverit, gravem offensam celsitudinis, & majestatis nostræ indignationem se noverit incursurum. Insuper in reatus sui pœnam pro solo conatu etiam centum libras auri persolvat, medietatem cameræ nostræ, reliquam vero injuriam passis, prout est hactenus in imperio consuetum. Ad harum etiam gratuitarum nostrarum donationum, concessionum, confirmationum superabundantem memoriam & robur, in posterum valiturum hoc præsens privilegium inde conscribi & sigillo nostræ celsitudinis jussimus communiri. Testes autem qui interfuerunt sunt hi reverendi patres.

Hugo titulo S. Sabinæ presbyter cardin. apost sedis legatus, Frater Johannes episc. magister ord. Prædicatorum, Gerardus Moguntinensis sacri imperii per Germaniam & Leodicense archicancellarius, electi & dilecti principes nostri. Otto Aquensis præpositus; nobiles viri Otto Gelrensis, Conradus Silvæ, & Merchionatus ejusdem, Aldolfus de Waldis, Sifridus de Videchenstem comites & alii plures. Datum in castris apud Bligenhusen inter Pruigiam & Bopardiam per manum Magistri Arnoldi curiæ nostræ protonotarii duodecimo cal. Sept. anno Incarnationis Domini 1251. indict. IX. regni nostri anno III. *Cum sigillo pendente in filo in quo erat imago Regis sedentis in solio coronati & dextera lilium præferentis & sinistra globum cum Cruce, & litteris, Willelmus Dei gratia Rex semper Augustus.*

VII.

Bulla Urbani papæ IV. pro unione ecclesiarum Antipolis & de Lobeto mensæ episcopali Grassensi.

URBANUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri * .... episcopo Grassensi salutem 1264. vel 1265.
& apostolicam benedictionem. Desideriis tuis in his * Guillelmo.
affectu benevolo libenter annuimus, quæ tibi & ecclesiæ tuæ profutura speramus. Sane petitio tua nobis exhibita continebat quod episcopali sede Grassensi de Antipolitana ecclesia tunc cathedrali ad ecclesiam Grassensem apostolica auctoritate translata, & orta inter bonæ memoriæ B. Grassensem episcopum prædecessorem tuum & ipsius Grassensis ecclesiæ quondam Antipolitanæ ecclesiæ capitulum, super divisione bonorum & redditusum episcopatus Grassensis quondam Antipolitani, coram bonæ memoriæ A. Ebredunensi archiepiscopo loci metropolitano auctoritate apostolica cognoscente de hoc, materia quæstionis, idem archiepiscopus bona & redditus hujusmodi, inter episcopum & capitulum prædictos dividens, assignavit eamdem Antipolit. & de Lobeto ecclesias Grassensis diœcesis, quas prædictum capitulum in usus proprios detinebant, eidem episcopo & ejus successoribus, in recompensationem ecclesiarum ipsarum, quibusdam castris, ecclesiis, & aliis redditibus ipsius episcopatus prædicto capitulo assignatis.

Quare nobis humiliter supplicasti ut cum in eisdem ecclesiis, Antipolitana & de Lobeto, quæ non sunt collegiatæ, quasque tu & tres prædecessores tui Grassenses episcopi a tempore divisionis hujusmodi continue possedistis pacifice & quiete, magna pars redituum tuorum existat, ecclesias ipsas usibus mensæ tuæ, quæ tenues habet redditus & exiles, applicare de benignitate sedis apostolicæ curaremus. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, præmissis vestris existentibus, prædictas ecclesias Antipolitanam & de Lobeto cum omnibus juribus & pertinentiis suis, usibus episcopalis mensæ Grassensis, dummodo ex hoc

Grassensi capitulo seu alicui alii præjudicium nullum A fiat, auctoritate præsentium applicamus nihilominus concedentes, ut tu & successores tui Grassenses episcopi, qui fuerunt pro tempore, dictas ecclesias cum juribus & pertinentiis prædictis in ejusmodi usus possitis licite retinere. Volumus autem ut vicariis ipsarum ecclesiarum congrua de ipsarum proventibus portio assignetur, de qua commode sustentari & alia ecclesiarum ipsarum onera valeant supportare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ applicationis & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum apud urbem Veterem nonis Septembris pon- B

* al. 4. tificatus nostri anno 3.*

VIII.

Guillelmus abbas monasterii Vallis-Bonæ diœcesis Grassensis testatur anno 1266. se vidisse quoddam privilegium a Raimundo Berengario Provinciæ comite concessum B. Antipolitano episcopo.

1266. NOtum sit omnibus presentibus & futuris quod nos Guillelmus abbas monasterii Vallis-Bonæ Grassensis diœcesis vidimus & tenuimus ac legimus privilegium domini Raimundi Berengarii claræ memoriæ illustris comitis Provinciæ, non viriatum, non cancellatum, nec in aliqua sui parte abolitum, sigillatum sigillo ejusdem domini comitis, & factum per C manum Guillelmi Bertrandi publici notarii. Cujus privilegii tenor de verbo ad verbum nihil addito vel diminuto talis est. *In nomine æterni Dei pissimi ac Incarnationis Dominicæ anno 1237. indict. ix. mensis Augusti die penultima.* Constat hoc publico instrumento quod dominus R. B. Dei gratiâ illustris comes & marchio Provinciæ comes Forcalquerii, utile & profectu suo vendidit & concessit & habere voluit, domino B. Dei gratiâ Antipolitano episcopo & suis successoribus in perpetuum omne & totum (excepto dominio suo majori & cavalcatis suis) quod habebat, vel habere debebat jure, aliquo modo in civitate Antipolitana, & in ejus territorio, sicut ipse dominus comes illud idem habuerat, nomine transactionis sive doni a prelibato domino episcopo, prout D continetur in instrumento inde facto per manum mei W. Bertrandi notarii, quod factum fuit anno Domini 1231. ind. v. mensis Novembris die 22. quod sic incipit. *Cum quæstio verteretur, &c.*

Hoc totum quod in dicta civitate Antipolitana habebat & ejus territorio, vel habere debebat, & totum quod a tempore prædictæ transactionis emptum vel acquisitum est per dictum dominum comitem vel per alium ejus nomine; in dicta civitate Antipolitana & ejus territorio .... in perpetuum; eidem domino episcopo & successoribus suis gabellam de civitate Antipolitana vendidit & concessit ei irrevocabiliter, (salvis sibi domino comiti & suis successoribus dominio suo majori & cavalcatis) pretio E 35. millium solidorum Raimundensium, quod pretium dominus ipse comes confessus fuit se integre recepisse, & ex certa scientia exceptioni pecuniæ non receptæ & non numeratæ exceptioni doli .... & omni aliæ exceptioni, & si res ipsa vendita præfato pretio plus valebat, illud totum ob redemptionem animæ suæ & prædecessorum suorum........ ei donavit inter vivos & concessit & desemparavit; renuntians illi legi, quæ dicit, *si deceptio facta fuit ultra dimidium, &c.* Dictam autem donationem, & omnia supradicta, & singula promisit ipse dominus comes per se & suos successores, eidem domino episcopo & ejus successoribus firmam tenere, & ipsam rem venditam in jure salvare & defendere ab omni persona, in perpetuum obligando inde ei omnia bona sua habita & habenda: renuntians dilationi xx. dierum & quatuor mensium, & omni alii dilationi, & exceptioni & juri quo juvari posset, & dedit ei potestatem auctoritate sua intrandi in possessionem: & interim ipse dominus comes constituit rem ipsam venditam nomine ipsius domini episcopi possidere. Ad majorem quidem firmitatem .... dominus comes juravit super sancta Dei evangelia, universa & singula tenere & observare, &c. Actum in turri domini episcopi apud Grassam mane circa tertiam in præsentia R. præpositi Niciensis, Bonifacii de Castellana, Romei de Villa-nova bajuli & judicis domini comitis, W. de Coriniaco, Ugonis de Soleriis, Bertrandi de Causols, Sicardi de Bavamonte, Augerii judicis, Raimundi Gaufridi, Petri de Argentona, Olivarii Augerii, Bertrandi de Aquis Niciensis canonici, Petri de Soleilars Antipolit. canonici, Bertrandi de Briansone sacerdotis, Raimundi notarii domini comitis, Giraudi monachi, Lumbardi sacerdotis, Oliverii subdiaconi, Pasch. diaconi, W. de Calars diaconi, & multorum aliorum testium rogatorum. Nos vero abbas prædictus ad requisitionem reverendi patris domini Willelmi Dei gratia Grassensis episcopi, istis præsentibus sigillum apponi fecimus in testimonium veritatis. Datum Grassæ x. cal. Junii anno Domini 1266.

Ex tabulario ecclesiæ Grassensis.

IX.

Gaufridus episc. Grassensis convenit cum Pontio de Crotis pro residua solutione partis villæ Antipolitanæ quam vendiderat olim Otho Prioretus, Pontio quondam Grassensi episcopo pretio quinque millium solidorum.

ANno ab Incarnatione Domini 1308. die 4. mensis 1308. Junii. Notum sit omnibus quod Otho Prioretus dictus filius & heres dominæ Hermelinæ neptis quondam bonæ memoriæ domini Othonis quondam domini pro parte villæ Antipolitanæ, vendidisset jure successionis sibi contingentis ex jure materno, dominium & seignoriam, & omne illud jus quod ad se pertinebat, vel pertinere videbatur in dicta villa Antipolitana, venerabili patri domino Pontio quondam Grassensi episc. pretio quinque millium solidorum, ex quo pretio aliqua quantitas remanserat ad solvendum, & Pontius de Crotis filius dominæ Tiburgiæ, neptis domini Vapincensis episcopi, & consanguinea dicti domini Othonis Prioreti, tam ex jure successionis, quam jure hereditario matris suæ dictæ dominæ Tiburgiæ, se dicens in ista venditione facta per dictum dominum Prioretum & in causa solutionis jus habere, tam ex causa prædicta, quam jure cessionis factæ, per Beatricem domicellam uxorem Mancelli de Ventimilliis & aliorum coheredum suorum, quæ dictus Pontius exigendo petebat sibi dari & in integrum satisfieri & exsolvi de resta & residuo non soluto dictorum quinque millium solidorum a reverendo in Christo patre domino Gaufrido Dei gratia nunc episcopo Grassensi. Tandem visis & revolutis instrumentis, dictus dominus Gaufridus episcopus & dictus Pontius convenerunt quod 30. libræ remaneant ad solvendum de supradictis & pretio quinque millium solidorum, de qua summa, nomine suo & coheredum suorum supra scriptorum, confitetur & recognoscit se habuisse a dicto domino Grassensi episcopo centum solidos reforciatorum & 25. libras remanentes promisit dictus dominus episcopus solvere in pecunia numerata, &c. Actum Grassæ in camera domini episcopi. Testes fuerunt vocati & rogati dominus Bertrandus Miracle canonicus, Raimundus

Feraud clericus Grassensis ecclesiæ, Gaufridus Bues prior de Ceperiis & Raimundus Gayoli, & ego Johannes Boire notarius publice constitutus ab illustrissimo domino Carolo II. rege Hierusalem & Siciliæ comite Provinciæ & Forcalquerii rogatus scripsi & signo meo signavi.

Ex tabulario ecclesiæ Grassensis.

X.

Litteræ reverendissimorum in Christo patrum dominorum A. Albanensis, E. Morinensis, J. Nemausensis, G. Mimatensis, H. de S. Marcilio cardinalium an. 1378. Massiliensibus scriptæ contra Ademarum episcopum Grassensem sedis Massil. invasorem.

1378. AMici carissimi credimus ad vestram pervenisse notitiam, quantum cum magna, matura ac solemni deliberatione, domini nostri cardinales ultra montes constituti declaraverunt per universum orbem, universis Christi fidelibus mandaverunt intimari quod dominus olim B. Batensis archiepiscopus fuit nominatus ad papatum Romanum per impressionem notoriam metu mortis, & violentiam inauditam; adeo quod non apostolicus, sed apostaticus invasor ecclesiæ sanctæ Dei meruit appellari, & alias pœnas a jure inflictas incurrit, ac adhærentes sibi pœnas ejusdem incurrerunt ipso facto: & cum uti intelleximus displicenter referentes, R. pater dominus Ademarus de Volta episcopus Grassensis, non verendo dictas pœnas incurrere, de facto, & violenter possessionem episcopatus & ecclesiæ Massiliensis nisus est & nititur occupare vigore litterarum domini B. quæ sunt ipso jure nullæ & irritæ, in grande animæ suæ periculum, & S. Romanæ ecclesiæ vilipendium & contemptum. Nos vero volentes & quantum possumus, prædictis obviare ut tenemur, vestram amicitiam rogamus, & hortamur in Domino, quatenus tamquam veri Christicolæ, & obedientes fidei catholicæ, nullomodo adherentes factis domini B. nec in aliquo sustineatis eumdem, ac etiam dicto Ademaro de Volta ut episcopo Massiliensi non obediatis, nec in aliquo respondeatis, nec patiamini a vestris subditis & civibus obediri: cum nos simus.......... informati, quod domina Regina Siciliæ, cum toto suo consilio adhæret dictis dominis cardinalibus, & dictum B. reputat esse talem qualis fuit per eosdem dominos cardinales declaratus, taliter vos habentes, quod de sincera & devota affectione, quam habetis ad sustinendum sanctam matrem ecclesiam sponsam Christi, valeatis in Domino commendari, & demum gloriam sempiternam adipisci in Domino valeatis; nobis quoque grata rescribentes. Scripta Avenioni die 25. mensis Septembris.

Ex tabulario Massiliensis urbis.

XI.

Bulla Johannis papæ XXIII. qua concedit Bernardo episcopo Grassensi & ejus capitulo facultatem percipiendi 2000. ducatorum auri summam super incertis & male ablatis bonis, de quibus non constaret cui restitutio fieri deberet.

1414. JOHANNES episc. servus servorum Dei, venerabili fratri Bernardo episcopo Grassensi salutem & apostolicam benedictionem. Personam tuam nobis & apostolicæ sedi devotam, paterna benevolentia prosequentes, illa tibi libenter concedimus, quæ tuis & ecclesiæ tuæ necessitatibus fore conspicimus opportuna. Dudum siquidem per nos accepto, quod episcopale palatium Grassense & campanile ecclesiæ Grassensis, essent quasi totaliter diruta, necnon castrum Neapolæ nuncupatum Forojuliensis diœcesis, quod ad capitularem mensam Grassensem pertinere dignoscebatur, quodque prope mare pro tuitione & defensione Christi fidelium, circa ipsum mare in illis A partibus inhabitatum, contra invasores & impetus perfidorum Agarenorum seu Saracenorum, qui per illas plagas maris discurrentes more piratico, fideles ipsos, quos poterant, hostiliter invadebant, illisque insidiabantur, necnon damna inferebant plurima incessanter, olim constructum extiterat, quæ quidem palatium & campanile reparatione, necnon castrum custodiâ magnis & admodum sumtuosis indigebant sumtibus, & ad illas faciendas, episcopalis & capitularis mensarum Grassensis. nullatenus suppetebant facultates. Nos tunc per alias nostras litteras tibi & dilectis filiis capitulo Grassensi summam 2000. ducatorum auri per vos percipiendam & habendam, de & super incertis & male ablatis, quæ tunc vel postea in Grassensi, Forojuliensi & Venciensi civitatibus & diœcesibus, usque ad quinquennium a data ipsarum B litterarum computandum essent reperta, & de quibus non constaret nec constare posset, quibus illorum esset restitutio facienda, necnon legatis & interim legandis ad pias & incertas causas relictis seu etiam relinquendis per incolas seu habitatores in civitatibus & diœcesibus antedictis, in reparationem & custodiam prædictas fideliter & integre insumendam vobis auctoritate apostolica deputavimus & concessimus nihilominus illos a quibus hujusmodi male ablata & legata usque ad ipsam florenorum auri summam, seu quidquid exinde reciperetis de hujusmodi receptis quitandi, & pactum de ulterius nihil petendo & omnia alia in præmissis & circa ea quomodolibet opportuna faciendi, auctoritate prædicta licentiam duximus indulgendam, certis super hoc vobis executoribus deputatis, prout in ipsis litteris plenius continetur. Cum autem, sicut exhibita noC bis pro parte tua petitio continebat, ex eisdem litteris nondum aliqua provenerit utilitas tibi & capitulo memoratis, tibique ex certis causis rationabilibus sit grave cum hujusmodi capitulo in hac parte in communicatione manere, pro parte tua fuit nobis humiliter supplicatum ut prædictas litteras quoad quotam, illarum vigorem te duntaxat contingentem aliqualiter extendere, necnon alias in præmissis opportune tibi providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ, quod cum ipsis capitulo in communione prædicta, in hac parte stare minime tenearis, sed medietatem hujusmodi sumere 2000. florenorum auri usque ad quinquennium a data præsentium computandum, & eo durante etiam absque consilio & assensu dictorum capituli, de & super incertis & male ablatis, necnon legatis & interim legandis ad pias incertas causas, & etiam relictis ac reliquendis inD terim certis & ad certas causas per incolas & habitatores civitatis & diœcesis Grassensis dumtaxat percipere, ipsamque medietatem in reparationem prædictam convertere, tam præsentium quam prædictarum aliarum vigore, libere & licite valeas, dictique executores ad executionem tam præsentium quam ipsarum aliarum litterarum procedere libere possint & debeant juxta ipsarum aliarum litterarum formam & seriem, auctoritate apostolica tenore præsentium de speciali gratia indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Bononiæ octavo kalendas Augusti pontificatus nostri anno quinto.

XII.

Bulla Nicolai papæ V. quâ pensionem annuam Antonio quondam episcopo Grassensi reservatam transfert in Isnardum de Grassa præpositum ecclesiæ Forcalqueriensis.

1448. NICOLAUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis archidiacono Tolonensi & Jacobo Balbi ac Petro Boissoni canonicis Aquensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem. Grata devotionis obsequia, quæ dilectus filius magister Isnardus de Grassa præpositus Forcalqueriensis, Sistaricensis diœcesis notarius & baccalarius in legibus nobis & apostolicæ sedi hactenus impendit, & adhuc sollicitis studiis impendere non desistit, necnon nobilitas generis, litterarum scientia, vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita, quibus personam suam fide dignorum testimoniis, juvari percipimus, nos inducunt, ut ea sibi favorabiliter concedamus, quæ suis commoditatibus fore conspicimus opportuna. Dudum siquidem cum frater noster Antonius olim episcopus Grassensis, ex certis causis regimini & administrationi ecclesiæ Grassensis cui tunc præerat, per dilectum filium Berengarium Caunier presbyterum Regensis diœcesis, procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum, in manibus nostris sponte & libere cessisset, nos cessionem hujusmodi admittentes, de persona venerabilis fratris nostri Guillelmi episcopi Grassensis eidem ecclesiæ tunc per cessionem eandem vacanti, de fratrum nostrorum consilio duximus auctoritate apostolica providendum, præficiendo ipsum illi in episcopum & pastorem, ac eidem Antonio episcopo ne propter cessionem prædictam nimium dispendium pateretur, sed ut juxta pontificalis dignitatis decentiam sustentari, statumque suum tenere valeret, pensionem annuam 300. florenorum de Provincia, quorum quilibet 16. ß. monetæ currentis in partibus illis valeret, super fructibus mensæ episcopalis dictæ ecclesiæ, per Guillelmum prædictum & successores suos episcopos Grassenses pro tempore existentes, pro una videlicet in beati Johannis Bapt. & alia medietatibus pensionis ejusdem in Domini nostri Jesu Christi nativitatum festivitatibus, annis singulis in civitate Grassensi, sibi quoad viveret, vel procuratori suo ad hoc ab eo speciale mandatum habenti, cum effectu persolvendam auctoritate apostolica de eorumdem fratrum consilio, per alias nostras litteras reservavimus, constituimus, & etiam assignavimus, decernentes Guillelmum episcopum & successores prædictos ad faciendam pensionis prædictæ solutionem, juxta dictarum nostrarum litterarum tenorem fore efficaciter obligatos, prout in ipsis litteris plenius continetur. Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte dicti Antonii episcopi petitio continebat, ipse Guillelmus episcopus ad ecclesiam Grassensem hujusmodi ambitiose tunc aspirans, & ut ipsum Antonium episcopum ad regimini & administrationi hujusmodi cedendum, viis & modis atque tractatibus convenientibus induceret, excogitans, tandem ad importunas ipsius Guillelmi instantias, præfatus Antonius episcopus ad certum castrum cujusdam dicti Guillelmi amici se contulit, ac inibi blandis persuasionibus ductus, donec procuratores ad cessionem hujusmodi faciendam constituisset, ipseque Guillelmus expeditas super provisione de eo ad dictam ecclesiam, nec non pensionis hujusmodi litteras habuisset, ac illarum vigore ejusdem ecclesiæ regiminis & administrationis bonorum possessionem assecutus fuisset, stare. Quibus peractis abhinc exire & quo voluit se divertere permissus fuit, & deinde ipse Antonius episcopus ab ejusdem ecclesiæ possessione sic exclusus, extremaque inopia pressus, mendicitatem publicam ab-

A horrens, ac quo se divertere posset nesciens, tandem ad dilectum filium nobilem virum Bertrandum de Grassa batonem, dominum loci de Albarno Grassensis diœcesis, cum quo antea amiciam & notitiam contraxerat se divertit, qui inopiæ hujusmodi compatiens necnon amicitiæ pristinæ rememorans, ac charitatis & consolationis hujusmodi intuitu ductus, ipsum Antonium episcopum pie & humaniter recepit, necessaria hucusque sibi ministrando, voto gerens ut quandiu ipse Antonius episcopus vitam duxerit in humanis, sibi in eisdem necessariis charitative provideret. Et sicut eadem petitio subjungebat, licet ipse Antonius episcopus sperans eundem Bertraudum in præmissis oneribus relevare, debitamque sibi per eundem Guillelmum pensionem assignare, ipsum, ut il-
B lam pro primo transacto termino sibi videlicet in dicto beati Johannis Bapt. ultimo præterito festo debitam persolveret, amicabiliter exhortari fecerit, tamen in effectu illam sibi solvere recusavit, timeaturque ne inposterum pensionem eandem Antonio præfato solvere non velit neque curet, in ejusdem Antonii episcopi status perpetuam destitutionem, suæque vitæ desolationem. Quare pro parte dicti Antonii episcopi cupientis sibi & statui suo, in præmissis provideri, ipsumque Bertrandum prout poterit compensare, nobis fuit humiliter supplicatum ut pensionis hujusmodi cessionem recipere & admittere, ac illam præfato Isnardo constituere & assignare de benignitate apostolica dignaremur.

Nos igitur unicuique, prout ex pastorali nobis di-
C vinitus impensi officii cura tenemur, in suis opportunitatibus consulere cupientes, præfatoque Isnardo, qui ut asseritur, ejusdem Bertrandi nat.......... obsequiorum & meritorum suorum intuitu, specialem gratiam facere volentes, necnon omnia &..... .... sine cura quæ etiam ex apostolicis dispensationibus obtinet & expectat, ac in........ .... liber competit, quæcumque & qualiacumque sint, eorumque fructuum ac redditituum &........................ os & dispensor........ hujusmodi tenoris præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, per præsentia scripta mandamus, quatenus vos vel aut unus vestrum si est ita, ac postquam....... .... vel procuratore suo ad hoc
D ab eo specialiter constituto, cess............... voluerit ut præfertur, hac vice duntaxat, auctoritate nostra recipiatis & admittatis, cap. per vos recipiente &..................... pensionem 300. ff. de Provincia prædicta, quam propter faciendas cessionem & illius administrationem hujusmodi, si eas per vos vigore præsentium..................... nullatenus cessasse, seu expirasse decernimus, super fructibus, redditibus, & proventibus mensæ episcopalis Grassensis prædictæ, præfatum Guillelmum episcopum & suos successores Grassenses episcopos pro tempore existentes antedictos, in eisdem beati Johannis Bapt. & Domini nostri J. C. nativitatum festivitatibus........ annis singulis in Grassensi civi-
E tate prædicta, eidem Isnardo quoad vixerit vel procuratori suo legitimo cum effectu persolvendam..... .... reservare, constituere, & assignare curetis, decernentes Guillelmum & præfatos successores ad faciendæ pensionis hujusmodi solutionem, juxta reservationis, constitutionis & assignationis, si eas feceritis, tenorem, fore efficaciter obligatos, necnon.............. auctoritate statuentes, quod quilibet ex Guillelmo episcopo & successoribus prædictis quoties in festivitatibus hujusmodi, aut saltem infra 30. dies tunc immediate sequentes, pensionem ipsam tunc debitam non persolverit cum effectu, lapsis diebus eisdem, ingressu ecclesiæ interdictus existat, si vero per sex menses, dictos 30. dies immediate sequentes, sub interdicto hujusmodi, animo quod absit indurato permanserit, ex tunc eisdem effluxis mensibus,

mensibus, a regimine & administratione ejusdem Grassensis ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus eo ipso sit suspensus, ac facientes per vos vel alium seu alios, pensionem prædictam Isnardo vel procuratori suo præfatis, juxta earumdem reservationis, constitutionis & assignationis (si eas feceritis,) continentiam atque formam integraliter persolvi & etiam assignari. Et nihilominus præmissa omnia .... ubi & quando expedire videritis auctoritate prædicta solemniter publicantes, quemlibet ex Guillelmo episcopo & successoribus prædictis, quem hujusmodi suspensionis sententiam vobis incurrisse constiterit, quoties super hoc pro parte dicti Isnardi fueritis requisiti, tamdiu Dominicis, festivisque diebus in ecclesiis dum major inibi populi multitudo concurrerit ad divina, & aliis locis de quibus vobis videbitur, a regimine & administratione prædictis suspensum fuisse & esse, publice nuntietis ac ab aliis nuntiari faciatis, donec Isnardo vel procuratori prædictis, de pensione hujusmodi tunc debita fuerit integre satisfactum; ipseque suspensus ab administratione hujusmodi, absolutionis beneficium meruerit obtinere: contradictores auctoritate nostra apostolica interposita compescendo, nonobstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon dictæ ecclesiæ Grassensis juramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque, seu si Guillelmo episcopo & successoribus præfatis vel quibuscumque aliis communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod ad præstationem, exhibitionem seu solutionem alicujus pensionis minime teneantur, nec ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, & excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1448. pridie Nonas Januarii pontificatus nostri anno secundo.

Petrus de Hoxeto.

XIII.

Calixtus PP. III. absolvit Isnardum, episcopum Grassensem a censuris & irregularitate &c. quas incurrisse timebat quia faverat intruso episcopo Grassensi.

1455. CALIXTUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Isnardo episcopo Grassensi salutem & apostolicam benedictionem. Ad ea ex apostolicæ servitutis officio libenter intendimus, per quæ, prælatorum ad ecclesiarum præsertim cathedralium promotorum regimen, statui, & indemnitatibus opportune valeat provideri. Exhibita siquidem nobis pro parte tua petitio continebat, quod cum olim inter quemdam Antonium de Romolis & Petrum Forbini *, tunc in humanis agentes, quolibet eorum pro episcopo Grassensi se gerente, super regimine & administratione ecclesiæ Grassensis, quam uterque ipsorum ad se spectare asserebat, quæstiones sive controversiæ verterentur: Antonius in Petrum, & Petrus in Antonium occasione hujusmodi, sibique respective adhærentes, excommunicationis sententiam, diversasque alias censuras, & pœnas ecclesiasticas fulminari, ferri ac promulgari apostolica auctoritate procurarunt. Unde de tua persona postmodum, Antonio & Petro præfatis sublatis de medio, prædictæ ecclesiæ eadem auctoritate provisum exstitit. Cumque in episcopum & pastorem præfectus fuisti, munere consecrationis alias tibi rite impenso, pro eo quod dicto Antonio, cui meliorem causam favere credebas, adhæsisti, sibique in juris sui prosecutione & defensione dedisti auxilium & favorem, sententias, censuras, & pœnas prædictas dubitas incurrisse: necnon ante & post provisionem, publicas Missas, & alia divina officia (non tamen in contemptum Clavium) celebrando, & te immiscendo illis; ac post eandem provisionem & præfectionem pontificalia exercendo, irregularitatis & infamiæ maculam, sive notam contraxisse, & per consequens de provisionis, & impensionis earumdem juribus hæsitari, teque super regimine, & administratione prædictis hac occasione molestari posse tempore procedente. Quare pro parte tua nobis humiliter fuit supplicatum, ut tibi & statui tuo ac alias super his opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur attendentes bonarum esse mentium attendere culpam, ubi forsan illa non est, pro tutioris cautelæ præsidio, te in hac parte gratioso favore prosequi, & alias super his opportune providere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, te, a prædictis omnibus sententiis, seu & pœnis, si quibusdam, seu quarum aliqua irretitus forsan censeri posses occasione præmissa, absolvimus, ac tecum super irregularitate, si quam (ut præmittitur) celebrando aut te immiscendo seu pontificalia exercendo contraxisti, dispensamus: omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam inde forsan contractam, penitus abolemus, tibique quod provisio & præfectio de persona tua præfatæ ecclesiæ, cujus mensæ episcopalis fructus, redditus & proventus CCL. librarum Turonensium parvorum (secundum communem æstimationem) valorem annuum (ut asseris) non excedunt, factæ, & impensio prædicta ac quæcumque inde secuta ab eorum omnium datâ, valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant in omnibus & per omnia, etiam ac si perinde præfatis sententiis, censuris, & pœnis seu earum aliqua irretitus nullatenus censeri posses. Concedimus pariter & indulgemus fructus atque redditus, ac proventus exinde (bona tamen fide perceptos) tibi plenarie remittimus, & de apostolicæ sedis munificentia speciali liberaliter donamus, necnon omnia & singula circa exercitium pontificalium hujusmodi, alias tamen per te ritè gesta ratificamus, & approbamus autoritate apostolica, ex certa scientia, per præsentes, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, dictæque ecclesiæ juramento, confirmatione apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ absolutionis, dispensationis, abolitionis, concessionis, remissionis, donationis, ratificationis, & approbationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1455. calend. Febr. pontificatus nostri anno primo.

* al. Gorbini.

XIV.

Epistola Sixti IV. ad vassallos ecclesiæ Grassensis.

SIXTUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis universis vassallis ecclesiæ Grassensis salutem & apostolicam benedictionem. 1483. Hodie ecclesiæ Grassensi, per obitum bonæ memoriæ Isnardi episcopi Grassensis extra Romanam curiam defuncti, vacanti, de persona dilecti filii Johannis Andreæ electi Grassensis, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica providimus, ipsumque illi præfecimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem dictæ ecclesiæ sibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur, quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eundem electum debita honorificentia prose-

quentes ei fidelitatem solitam nec non consueta servitia & jura a vobis sibi debita exhibere integra studeatis, alioquin sententiam sive pœnam, quam idem electus tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dom. 1483. IV. nonas Julii pontificatus nostri anno duodecimo.

XV.

Augustinus de Grimaldis episc. Grassensis & abbas Lirinensis juramentum exigit ab hominibus castri de Mogins.

1505. IN nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno Nativitatis ejusdem M. D V. die ultima mensis Augusti, reverendus dominus Augustinus de Grimaldis Dei gratia administrator episcopatus Grassensis, & perpetuus Commendatarius abbatiæ venerabilis monasterii sancti Honorati sacræ insulæ Lirinensis, dominus castri de Mogins, requisivit homines, incolas, & habitatores ejusdem castri, quatenus velint & debeant ipsi præstare homagium & juramentum fidelitatis, qui responderunt requisitioni superius factæ, quod sunt prompti & parati obedire requisitis &c.

XVI.

Synodus Pisana deputat archiepiscopos Lugdunensem & Senonensem & episcopum Petragoricensem pro collectione subsidii singulis ecclesiis ab eadem synodo imperati.

1513. SAcro sancta generalis synodus Pisana in Spiritu sancto legitime congregata universalem ecclesiam repræsentans, Lugdunum ad tempus translata, venerabili fratri nostro episcopo Grassensi salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Dudum venerabiles fratres primatem Lugdunensem & Senonensem archiepiscopum ac Petragoricensem episcopum deputavimus, cum plena facultate per se insimul, vel saltem duo eorum, in absentia tamen tertii, aliquem probum ecclesiasticum, vel secularem Deum timentem, & in casibus expertum, eligendi, creandi, & nominandi, qui eorum, & nostro nomine, summas vestræ vicinæque diœcesi respective impositas, prætextu caritativi subsidii, ecclesiæ filio Ludovico Francorum regi Christianissimo, pro ecclesiæ & regni defensione postremo concessi, a solventibus reciperent, quitantias quoque pro modo solutorum facerent & expedirent; prout in nostris desuper confectis litteris plenius continetur: verum cum propter aliqua ardua & urgentissima negotia publica, aliasque pernecessarias causas, præfatos venerabiles fratres nostros commissarios productos a sacrosancta synodo, ex ordinatione nostra, abesse ad aliquot dies oporteat; dictam facultatem eis concessam, per has præsentes litteras duximus revocandam: hinc est quod nos de fide, industria, probitate, & legalitate honorabilis viri Johannis d'Aulhon, prædicti Francorum regis cubicularii, confisi, eundem d'Aulhon receptorem generalem ad recipiendum ejusdem domini Regis Christianissimi nomine atque nostro, subsidium hujusmodi dicto Regi ordinatum, harum serie deputamus. Pro cujus quidem subsidii portione, tu, & diœcesis tua ad summam quadringentarum librarum Turonensium, prout per easdem nostras litteras vobis notificatum fuit, quotisati estis. Quocirca circumspectioni tuæ per hæc scripta mandamus, quatenus quotisationem prædictam, eidem d'Aulhon receptori, vel ejus substituto, quam primum ipse, vel idem substitutus, te, vel vicarios tuos in dicta diœcesi tua existentes, requisierint ejusdem Christianissimi Regis atque nostro nomine, in termino in dictis litteris præfixo, omni excusatione & dilatione cessantibus, sine sumptu ra- A tione portus seu dilationis, hujusmodi summam subsidii tibi & tuæ diœcesi impositi, realiter & cum effectu tradas & exhibeas, & reapportando & exhibendo nobis præsentes cum quittantia dicti d'Aulhon receptoris, te, & dictam tuam diœcesim, de dictis quotisatione & summa vobis impositis & sic solutis quitos & liberos tenebimus. Datum Lugduni in congregatione nostra generali, habita in loco capitulari ecclesiæ Lugdunensis, sub sigillo nostro sancti Spiritus, die quinta mensis Martii anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo tertio decimo.

Cum sigillo cereo in quo Spiritus sanctus expansis alis in forma columbæ cum duobus scutis sub pedibus sed semifractis repræsentatur.

B

Ex ipsa originali littera.

De mandato
sacro sanctæ
synodi.

CHALIVOT Not.

XVII.

LETTRE DU ROY FRANÇOIS PREMIER,

POUR LE RETABLISSEMENT DE L'EVESQUE DE GRASSE, en 1529.

C FRANÇOIS PAR LA GRACE DE DIEU, ROY DE FRANCE, Comte de Provence, Forcalquier & Terres Adjacentes, à nos amez & feaux les Gouverneurs & grand Senechal de Provence, ou son Lieutenant, les Gens de nostre Cour de Parlement audit pays, Notaires rationaux & Archivaires de nostre Chambre des Comptes & Archifs d'Aix, & à tous nos autres Justiciers & Officiers en icelui pays, ou à leurs Lieutenans, Salut & Benediction. Comme par le Traité de paix, alliance & confederation fait à Madrit, entre Nous d'une part, & nostre tres cher & trés amé frere & cousin l'esleu Empereur Roy des Espagnes, &c. d'autre, depuis par Nous confirmé par celui de Cambray, en ce qui n'a esté changé, mué ou innové, entre autres choses ait esté convenu & accordé certain chapitre, pour le Seigneur de Monago D Evesque de Grasse, tant pour la restitution & reintegration de sondit Evesché, que autres choses à plein contenës audit article, extrait dudit traitté de Madrit y attaché, sous le contre-scel de nostre Chancellerie, & signé par l'un de nos amez & feaux Notaires & Secretaires. Sçavoir faisons, que Nous desirans accomplir & satisfaire au contenu dudit traitté, en ce qui n'a esté mué, changé ou innové, par celui de Cambray, comme dit est, vous mandons, commettons, enjoignons, & à chacun de vous, si comme à lui appartiendra, le contenu audit article, mettre en tant que touche ce qui est en vostre pouvoir & destroit, en E execution de point en point selon sa forme & teneur; car ainsi Nous plait-il & voulons estre fait, nonobstant oppositions ou appellations quelconques, & sans préjudice d'icelles. Pour lesquelles ne voulons l'execution des presentes estre differée en aucune maniere, & quelconques ordonnances, restrictions, mandemens ou deffenses à ce contraires. Donné à Paris ce XII. jour de Novembre l'an de Grace mil cinq cens vingt-neuf, & de nostre regne le quinziéme, Par le Roy en son Conseil. 1529.

ROBERTET.

Item, que le Sieur de Monago Evesque de Grasse soit remis & réintegré en son Evesché de Grasse, &

en tous les biens qu'il tenoit, & droits & actions qui lui appartenoient avant la guerre en la subjection dudit Roy tres chrestien ; & qu'au surplus, de tout ce qu'il voudroit quereller & demander, lui estre dû ou appartenir, lui soit administré bonne & briefve justice sommairement & de plein, & puisse lui, ses parens, neveux, sujets & serviteurs, librement user au royaume de France, & en tous les ports d'icelui, comme paravant la guerre, & que les homicidiaires du feu sieur de Monago son frere, & tous les coupables dudit meurtre, seront punis selon l'exigence dudit cas, & conforme à justice. Collation faite à l'original du traitté de Madrit, par moy Notaire & Secretaire du Roy le 12. Novembre 1529.

ROBERTET.

XVIII.

Transaction passée entre le Seigneur Evesque de Grasse & la Communauté d'Antibe, au sujet de la Vicairie Apostolique de la ville d'Antibe.

1664. PArdevant les Notaires-Gardes Notes du Roy au Chasteler de Paris, furent present en leurs propres personnes, illustrissime & reverendissime messire Loüis de Bernage, Conseiller du Roy en ses Conseils, Doyen de ses Aumosniers, Evesque de Grasse & Vicaire apostolique en la ville d'Antibe, estant de present à Paris, logé en la maison de M.r de Bernage Secretaire du Roy, son frere, ruë de la Monnoye, paroisse S. Germain l'Auxerrois d'une part, & messire Antoine Guide, Viguier & Capitaine pour le Roy en ladite ville d'Antibe, estant aussi de present à Paris, logé en la maison du S.r Remy Brodeur, ruë d'Orleans, paroisse S. Eustache, au nom & comme deputé & fondé de procuration du Conseil, & Communauté de la ville d'Antibe, &c. d'autre part, lesquels ont dit que le onziéme jour du mois d'Aoust de l'année 1661. ledit S.gr Evesque auroit obtenu un Brevet du Roy, portant don & nomination de sa personne en la Vicairie apostolique dudit Antibe, vacante par la mort de Frere Silvie d'Arvaud dernier titulaire d'icelle, ensemble Lettres patentes de Sa Majesté, confirmation du don, & ensuite les Bulles de provision de M.gr l'Evesque de Frejus, l'un des Commissaires delegués de Sa Sainteté, en vertu de toutes lesquelles pieces ledit S.gr Evesque de Grasse, auroit envoyé prendre possession de ladite Vicairie dans l'Eglise d'Antibe, contre laquelle prise de possession lesdits Consuls & Communauté dudit Antibe, auroient formé opposition, & declaré estre appellans comme d'abus desdits titres, à cause qu'ils contenoient union de ladite Vicairie apostolique audit Evesché de Grasse, sans le consentement de la Ville, & que par ce moyen les privileges de ladite Vicairie se trouvoient anneantis, & par les autres raisons deduites dans leurs reponses, & à deduire ; ce qui auroit mû ensuite procez, tant civil que criminel, au grand Conseil, de l'auctorité & en vertu des Arrests duquel, ledit S.gr Evesque auroit fait proceder à sa requeste à des informations, sur les pretendus troubles & violences commises par divers particuliers habitans dudit Antibe, &c. *Icy sont plusieurs Arrests & procedures criminelles énoncées contre les personnes cy-dessus, avec la cotte des Arrests du grand Conseil & veu des pieces.* Les parties s'estant pourvus au Privé Conseil du Roy, Sa Majesté sans s'arrester aux Arrests du grand Conseil, a Ordonné que les parties procederont au Conseil en execution de l'Arrest contradictoire de retention en iceluy du 8. Avril 1664. pour leur estre fait droit, ainsi que de raison, depens reservés pour ce regard, en consequence de quoy, ledit S.gr Evesque de Grasse, & ledit S.r Guide audit nom, ne voulant plus s'engager dans une plus

A grande involution de procez, & au contraire nourir & entretenir la paix & concordre entre-eux pour le repos & bien commun de ladite ville, & apres que ledit S.r Guide esdits noms a pris conseil de M.rs Dubois, Ricordeau & Potier Avocats audit Parlement & dudit grand Conseil, suivant leur deliberation du 21. Avril dernier, ont en la presence, & de l'entremise d'illustrissime & reverendissime Messire Toussaint de Forbin Conseiller du Roy en ses Conseils & Evesque de Digne, transigé, composé & accordé, irrevocablement sur tous lesdits procez & differens cy-dessus énoncés, circonstances & dependances, & d'autres differens & accommodemens non compris cy-devant ainsi qu'il s'ensuit. Premierement, que l'Eglise d'Antibe demeurera sujette immediatement au St. Siege, B comme elle a toûjours esté, & independante de l'Evesque de Grasse, & sera regie par son Vicaire apostolique. Tous les actes de jurisdiction quasi episcopale qui se feront dans le territoire & ville d'Antibe, seront intitulez du nom du Vicaire apostolique dudit Antibe, & comme faits par luy en vertu de son vicariat apostolique, & non comme Evesque diocesain, en laquelle ville d'Antibe ledit S.gr Evesque de Grasse y estant, exercera toutes les fonctions apartenantes audit Vicaire, & mesme les pontificales, non pas comme diocesain, mais en vertu de la licence que ledit vicariat luy donne.

Toutes les lettres de dimissoires, ordres, provisions & autres semblables octroyées aux habitans du- C dit Antibe, porteront que ladite ville est de nulle diocese, & les provisions qu'obtiendront à l'avenir lesdits Vicaires apostoliques des commissaires deleguez par le St. Siege, contiendront cette expression *nullius diæcesis.* Il y aura un Vicaire perpetuel dans l'Eglise d'Antibe pour l'exercice des fonctions curiales, qui sera institué par ledit Vicaire apostolique, lequel sera aussi son official, & exercera toute la jurisdiction volontaire & contentieuse de ladite vicairie apostolique sous son autorité, & pendant son absence hors de ladite ville d'Antibe ; ensorte que pour quelque cause & pretexte que ce soit, lesdits habitans ne soient obligez d'aller hors de ladite ville pour leurs necessitez spirituelles, & ledit Vicaire perpetuel aura pour sa D subsistence 120. liv. & le restant du revenu dont joüissoient cy-devant les Vicaires apostoliques, ensemble ce que le Roy donne pardessus pour le service de ladite Eglise, sera partagé également entre les cinq Prestres & Chanoines de ladite Eglise, à la deduction toutesfois de 25. liv. pour un Clerc, & salaires ordinaires du Predicateur. Ladite Eglise d'Antibe sera deservie par une Communauté de six Prestres en titre de Collegiale, appellez Chanoines portans aumusses, habits semblables à ceux des Collegiales, dont ledit Vicaire perpetuel sera le premier en qualité de Doyen, & seront les places des Prestres & Chanoines érigées en titre de benefices, dont la collation, & toute autre disposition appartiendra aux Vicaires apostoliques, & ne pourront resigner, qu'entre les E mains du pape & du Vicaire apostolique, & seront les enfans de ladite ville d'Antibe, ayant les capacitez requises, preferables à tous autres, pour estre pourvus à l'avenir, attendu qu'apresent ledit S.gr Evesque a nommé M.re Jean-Baptiste Carence pour son Vicaire perpetuel & Doyen, M.re Antoine Genre, M.re Pierre Barler, M.re Charles Berenger, M.re Antoine Jacques, & M.re Jean Bourguignon pour Chanoines de ladite Eglise d'Antibe, auquels ledit S.gr Evesque donnera toutesfois & quantes les provisions necessaires : ledit Vicaire perpetuel sera assisté en l'administration des Sacremens & fonctions curiales desdits Chanoines, lesquels partageront avec luy le Casuel de ladite Eglise, toutesfois ledit Vicaire apostolique pourra commettre un desdits Chanoines pour Vice-gerent de ladite Eglise & Officialité, en cas d'absence, recusation ou legitime empesche-

ment dudit Vicaire perpetuel. Les appellations qui feront interjettées desdits Vicaires apostoliques & perpetuel official, ou son Vice-gerent, se releveront devant M.gr l'Archevesque d'Ambrun Metropolitain. Ledit S.gr Evesque de Grasse comme Vicaire apostolique, estant hors ladite ville d'Antibe, ne pourra connoistre en quelque maniere que ce soit, ni faire aucun acte de jurisdiction concernant ladite Eglise & territoire d'Antibe, Ecclesiastiques & Habitans d'icelle, & ne pourra rien ordonner au prejudice de ce qui aura esté fait par ledit Vicaire perpetuel pendant son absence. Ce qu'il plaira au Roy, ou à l'engagiste de donner pour l'augmentation du service de l'Eglise d'Antibe, sera employé au supplement du revenu desdits Vicaire perpetuel, Doyen & Chanoines de ladite Eglise, ou pour l'augmentation du nombre des Chanoines de ladite Eglise, en cas de besoin. S'il arrive par quelque moyen que ce soit, que ledit S.gr Evesque de Grasse, ou ses Successeurs, rentrent dans la joüissance du Domaine d'Antibe, ou en soient recompensez par concessions d'autres domaines, fonds, ou revenus en tout, ou en partie, ledit S.gr Evesque de Grasse, suivant les intentions de Sa Majesté, en annexera, & unira une portion pour le supplement de la dotation desdits Doyens ou prebendes, ou augmentation du plus grand nombre. En cas que l'on trouve à propos de construire une nouvelle Eglise en ladite ville d'Antibe, & que Sa Majesté donne ses jardins enclos dans icelle, les bois & materiaux de l'Eglise qui sera demolie, seront employez à cette construction, qui sera au lieu & en la forme jugée la plus convenable par ledit Vicaire apostolique, & les Consuls de ladite ville, avec le cimetiere, & une place commode pour le logement d'un Vicaire apostolique, lequel logement sera neantmoins fait a ses dépens. Etant accordé que ces presentes ne pourroient prejudicier aux anciens droit dudit S.gr Evesque de Grasse pour raison du temporel de ladite ville d'Antibe. Toutes lesquelles susdites clauses & conditions ont esté aussi convenuës & accordées entre ledit S.gr Evesque & ledit S.r Guide esdits noms, qu'ils promettent entretenir, garder & observer inviolablement de point en point, selon ladite forme & teneur, sans y contrevenir, & au moyen de ce que dessus, & en consequence de tout ce qui a esté accordé entre lesdites parties, ledit S.gr Evesque de Grasse a dechargé & decharge par ces presentes tous les Particuliers & Communauté de ladite ville d'Antibe, contre lesquels a esté fait des procedures a sa requeste, tant au grand Conseil que devant les Officiers de Brignole, &c. Fait & passé en ladite maison où est logé ledit S.gr Evesque de Grasse, dessus designée, l'an mil six cens soixante-quatre le vingtiéme jour de Juin avant midy, & ont signé la minute des presentes demeurée vers Platrier Notaire,

LORET, PLATRIER.

PRO ECCLESIA VENCIENSI.

I.

Leotgerius & uxor ejus Odila cum liberis eorum tradunt monasterio S. Verani res suas quas habebant in comitatu Venciensi & castrum Cagnæ.

1032. SAncta Dei ecclesia, quæ est constructa in comitatu Venciensi & consecrata in honorem S. Mariæ Dei genitricis & S. Johannis Bapt. & S. Petri apost. & S. Verani confessoris, monasteriumque quod situm est juxta mare prope flumen Lupi ante castrum Cagna, ubi & venerabilis Pontius abbas præesse videtur, (Hic deest aliquid.) nos quidem in Dei nomine Leotgerius & uxor mea Odila & infantes nostri scilicet Raimbaldus & dominus episcopus Petrus, necnon & Rostagnus juvenis, Deo propitio, sana mente, integroque consilio, metuentes casum humanæ fragilitatis, ne nobis repentina mors obveniat, placuit & placet animis nostris ut aliquid de rebus propriis Deo deberemus offerre, & prædicti monasterii abbati, vel monachis ibidem Deo digne famulantibus donare sicuti & facimus: dum priscarum enim legum sanxit auctoritas ut quicumque rem suam in quemlibet cedere, donare, tradere transmittereque voluerit, hæc per seriem scripturarum auxiliante Deo, laudabiliter & plenius debeat corroborare: ideoque nos jam dictus Leotgerius & uxor mea Odila & filii nostri, Raimbaldus videlicet, & dominus episcopus Petrus, necnon & Rostagnus juvenis, ad prædictas ecclesias S. Dei genitricis Mariæ & S. Johannis Bapt. & S. Petri apost. & S. Verani confessoris & Pontii abbatis, & monachorum ibidem Deo servientium, tam præsentium, quam futurorum, sub hac descriptione, pro remedio animarum nostrarum, vel genitoris & genitricis, quorum Deus omnipotens per intercessionem omnium sanctorum, & orationes monachorum absolvere dignetur peccata, res nostras cedimus, donamus, tradimus, atque transfundimus, quas in comitatu Venciensi, in territorio, quod nominatur Cagna, (quod castrum Cagna mihi Odilæ ex marchione Guillelmo & Attalix comitissa concessum obvenit) ad ecclesias suprascriptas & terram in circuitu ejus, sicut terminata est ad exemplum visus hominis in vineis, campis, hortis ocellatis, terris cultis & incultis, pratis & sylvis, & garrigiis, arboribus pomiferis & impomiferis, montibus, vallibus, aquis aquarumque decursibus, cum omnibus finibus earum. Est autem inter consortes de uno latere flumen, quod nominatur Lupus, & de alio latere rivus Malvani, & de retro fronte mare magnum, & de alio fronte mons, qui est supra ecclesiam, sicut demergitur aqua in imo, vel si qui alii sunt consortes, quantum intra ipsas terminationes nos habemus, vel ad nos obvenit, vel obvenire debet, totum & ad integrum donamus, atque transfundimus cum omnibus fundis & possessionibus, cœnobio supra scripto & abbati Pontio & successoribus ejus, ut teneant vel possideant omnes habitantes in ipso cœnobio commemorato, cum omni stipulatione interposita, pro omni firmitate subnixa. Sane si quis nostrum, aut ullus homo, aut ullus de parentibus & propinquis nostris, aut ulla apposita vel subrogata persona contra donationem ipsam ire aut inquietare vel irrumpere voluerit, ira Dei incurrat super eam, & cum Juda traditore participationem habeat & cum Dathan & Abiron & cum illis, qui dixerunt Domino Deo, destruamus eum de terra viventium: & postea auri optimi lib. 12. componat, & ante omnes præsides firma stabilisque permaneat omni tempore. Facta est donatio ista in mense Febr. anno ab Incarn. Dom. 1032. ind. 15. regnante Rodulpho rege Alamannorum sive Provinciæ. Leotgerius & uxor sua Odila & infantes sui Raimbaudus, & dominus episcopus Petrus & Rostagnus, qui donationem istam scribere fecerunt, & testes firmare rogaverunt. Manus illorum firmat; Pontius Morrosinus firmavit, Brocardus cum uxore & infantibus, Ricarlerus, Bonetus, Odila, Pontius, Albertus, Isnardus testis, Guillelmus testis. Accolena uxor Raimbaldi firmavit, Leotgerius filius suus, Rostagnus, Raimbaudus, Aycardus, Alphantus, Bermundus, Andreas episcopus. Scripta per manum Pontii monachi atque abbatis.

Ex tabulario S. Honorati Lirinensis, & ex Vincentio Barrali in sua chronol. Lerin.

II.

II.

Decretum capituli Venciensis pro electione Johannis episcopi Senescensis in episcopum Venciensem.

1434. IN nomine Domini nostri Jesu Christi amen, anno a Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, die vigesima quarta mensis Aprilis, duodecima indictione, pontificatus sanctissimi in Christo patris & dom. Eugenii divina providentiâ Papæ quarti, anno quarto. Notum sit cunctis præsentibus & futuris, quod congregatis capitulariter ad sonum campanæ, ut moris est, & in sacristiâ ecclesiæ Venciensis, ubi solitum est venerabile capitulum ipsius ecclesiæ congregari & teneri, specialiter ad hunc actum, videlicet venerabilibus viris domino Guillelmo Bermondi, Matthæo Doneti in legibus bacalaureo, & Salvatore Massabovis canonicis dictæ ecclesiæ, aliis vero dominis, præposito & canonicis ipsius ecclesiæ licet legitime vocatis, a totâ Ebredunensi, ut fertur, provinciâ præsentialiter, & pro nunc absentibus, & in remotis agentibus: quibus absentibus, ipsi domini canonici præsentes diem prædictam vigesimam quartam mensis Aprilis cum comminatione præfixerunt ad postulationem de pastore celebrandam, facientes absentes omnes ad diem certum prædictos evocari, de quibus constat legitime. Ipsi supra scripti domini canonici præsentes convenientes in unum, Spiritus sancti gratiâ invocatâ. *Veni Creator Spiritus* psallentes, capitulantes, & capitulum tenentes & facientes pro suprascripto negotio, quorum nomina superius sunt scripta, quilibet vice sua, & vice omnium, ac singulorum de capitulo, mandato ab eis cuique specialiter facto, * novit, & noverunt omnes, excommunicatos, suspensos & interdictos & quoscumque alios si qui essent, qui jure vel consuetudine interesse in ipso postulationis negotio deberent, quod recederent de capitulo, alios postulare permittentes, protestantes quod non erat sua vel aliorum intentio tales admittere tamquam jus in ipsa postulatione habentes, aut procedere seu postulare cum eisdem, imo volebant, quod voces & postulationes talium vel alicujus ipsorum si qui reperirentur interfuisse, postmodum.... prestarent suffragium, nec afferrent alicui nocumentum & prorsus pro non receptis, sive pro non habitis haberentur. Quibus peractis ipsi domini canonici dixerunt, & asseveraverunt semper in mei notarii publici, & testium subscriptorum præsentiâ, verum fore, ad eorum audientiam noviter pervenisse, reverendum in Christo patrem dominum Ludovicum Dei & apostolicæ sedis gratiâ Venciensem episcopum, vacante sede episcopali ecclesiæ cathedralis

* Hic deest aliquid.

A civitatis Massiliæ, propter mortem beatæ memoriæ Domini Andreæ Botarici decretorum doctoris quondam Massiliensis episcopi, in episcopum & pastorem ipsius Massiliensis ecclesiæ postulatum, ipsamque postulationem confirmatam fuisse, ipso domino Ludovico a suæ ecclesiæ Venciensis nexu & vinculo prius absoluto. Unde cum propter hujusmodi confirmationem de dicto domino Ludovico factam post ejus consensum, dicta ecclesia Venciensis periculose maneat viduata, electioque & postulatio futura episcopi ipsius ecclesiæ Venciensis, ad statuta & consuetudines hactenus laudabiliter observatas pertineant & spectent; B cupiantque nihilominus & affectent præfati domini canonici ad ipsam ecclesiam Venciensem de persona idonea pro episcopo & pastore providere; cum ex causa utilitatis ac necessitatis, ecclesiæ Senescensis & Venciensis unitæ sint, & per hanc postulationem ipsa unio ad effectum deducatur, oculos eorum direxerunt unanimiter & uno spiritu in reverendum in Christo patrem dominum Johannem miseratione divinâ episcopum Senecensem, virum utique providum & discretum, genere nobilem, antiqui & novi testamenti canonum atque legum peritiâ, atque multis aliis scientiis illustratum, conversatione honestum, moribus ornatum, in spiritualibus & temporalibus plurimum circumspectum, cui convenit præceptum illud Pauli apo- C stoli *oportet episcopum &c.* quem unanimiter in prælatum postularunt, ne defectu pastoris lupus rapax antiquus serpens humani generis inimicus, gregem dominicum invadat, & ne ecclesia ipsa maneat viduata atque tirannice occupata. Quapropter prædicti domini canonici omnes simul concordarunt, nemine ipsorum in aliquo discrepante, neque in aliquo titubante, nec intendentes, quod ex eorum postulatione idem dominus Johannes absolvatur, desligetur, seu separetur a nexu seu vinculo suæ Senescensis ecclesiæ, sed tantummodo ratione dictæ unionis & pro effectu ipsius assenserunt, consenserunt statim & unanimiter, D repente & sine medio postularunt unâ voce & uno spiritu ipsum prædictum reverendum in Christo patrem & Dominum D. Johannem miseratione divinâ Senecensem episcopum, in eorum & dictæ ecclesiæ Venciensis episcopum & pastorem, dicentes uno contextu consentimus in ipsum dominum Johannem episcopum, ipsumque solum nominamus & postulamus, & ratione dictæ unionis de ipso quantum posse & fas est nobis provideri petimus, modo, viâ & forma quibus melius de jure & statutis possumus, dicentes in nomine Patris & Filii & Spiritu sancti, amen, petentes ut tam salubri unioni & postulationi primum dignetur sanctitas summi pontificis prestare assensum, atque consentiendo confirmare. *Te Deum laudamus* ut moris est, & in talibus fieri consuetum cantando &c.

1. Tim. 3. 2. & Tit. 1. 7.

PRO ECCLESIA SENECENSI.

I.

Petrus episcopus Senecensis dat S. Honorato & ejus monasterio insulæ Lerinensis, ecclesiam sancti Martini & sancti Maximi in castro de Menta.

anno circiter 993. INstituta sanctorum patrum atque auctoritates Romanæ autumant quod si qualiscumque sit homo, sua alicui donare voluerit, per carthulas testimonii confirmare * .... non solum hominibus, verum etiam sanctis monasteriis hanc auctoritatem. Ego in Dei nomine Petrus gratia Dei Senescensis episcopus cum meis canonicis, videlicet cum Pontio Petito & Isnardo & Verdeleno & Guido, ceterisque meæ ecclesiæ laudantibus clericis, dono Deo sanctoque Honorato sacræ insulæ Lirinensis, ecclesiam S. Martini & sancti Maximi in castro de Menta, &c.

* Curet vel quid simile.

E *Hæc donatio caret chronicis notis, eam tamen conjicit esse anni circiter 993. domnus Fornerius monachus Sanvictorinus, qui ipsam cum pluribus aliis eruit ex tabulario hujus monasterii & ad nos transmisit.*

II.

Amelius episc. Senecensis reddit quasdam ecclesias suæ diœcesis, quæ olim fuerant S. Victoris Massil.

DUm omnipotentis nutu æquo moderamine cuncta disponentis, sacrorum canonum sacræque legis instituto constet esse sancitum, ut quicumque homo, 1040.

quæcunque persona res ecclesiæ alterius adquisierit, quantumcumque..... vel quocunque acquisitu easdem res augmentaverit, mox ab heredibus, ecclesiæ ad quam jure pertinent ipsæ res requisitæ, absque ulla debent reddi contrarietate: idcirco ego Amelius gratia Dei sanctæ sedis Senescencis episcopus, nostrorum filiorum, ceterorumque fidelium nostrorum voluntate & rogatu ecclesias nostræ diœcesis quasdam, quæ olim fuerunt sancti Victoris monasterii Massiliensis juris, quamvis aliquanto tempore a quibusdam monachis injuste possessas, auctoritate apostolica eidem monasterio reddimus sive donamus, cum omnibus, quæ ad easdem ecclesias pertinent, simul cum omni decima rerum sibi pertinentium, nunc vel in posterum acquisitarum, quæ ecclesiæ sunt sitæ in loco vel villa quæ vocatur Petra Castellana, Duselia, sive Cimitanis, & hoc tali tenore facimus, ut omni tempore servi Dei ibidem permanentes, pro nobis, vel successoribus nostris apud Dominum sint intercessores: sunt autem hæ ecclesiæ, sanctæ Mariæ, sancti Johan. Baptistæ, sancti Petri & sancti Laurentii. Si quis ergo hominum cujuscumque ordinis vel dignitatis, sive aliquis successorum nostrorum hoc privilegium nostræ auctoritatis inrumpere temptaverit, omnipotentis Dei, sanctorumque omnium iram incurrat, & cum Juda Scarioth, & cum Caïpha pœnas æterni ignis sustineat, & in præsenti a limitibus sanctæ Ecclesiæ extraneus, anathema, Maranatha in perpetuum existat: Acta publice in monasterio sancti Victoris idibus Octobris, die sanctorum apostolorum ecclesiæ consecrationis. Ego Amelius manu propria, F. Pontius episcopus Massiliensis, F. Ragambaldus episcopus Arelatensis, F. Petrus Aquensis episcopus, F. Stephanus episcopus Aptensis, F. Gauselinus Forojuliensis episcopus, F. Benedictus Avenionensis episc., F. Nictardus Niciensis episc. F. Theodatus Tolonensis episcopus, F. Durandus episcopus Venciensis, F. Durandus monachus scripsit, Amelio episcopo mandante anno ab Incarnat. Domini 1040. indict. VIII. feria III.

Ex maj. chartul. fol. 175.

III.

Ugo Senecensis episcopus firmat restitutionem factam ecclesiæ S. Victoris Massil. ab Heldeberto & Ermengarda ejus uxore coram Amelio ejus in episcopatu decessore.

1043. DUm quidam divina precepta audientes, quibus dictum est, *qui reliquerit patrem, & matrem & cetera, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit &c.* (Matth. 19. 29.) Veni ego Heldebertus, & uxor mea Hermengarda simulque dominus Amelius episcopus, & frater meus Rostagnus, necnon & nepotes nostri Dodo, Apollonius, Pontius, Gualo, Rostagnus, Herbaldus, & Isnardus. Placuit favente Domino, de hoc quod nobis dudum monachi sancti Victoris monasterii scilicet Massiliensis, in diebus Clarissimi viri Vifreti conquesti sunt nobis, videlicet terras sanctæ Mariæ altaris scilicet in confessione ejusdem monasterii fundati, conquirentes a nobis quemdam locum, qui antiquitus vocabatur Cimera, asserentes hoc ex testimoniis chartularum vetustissimis atque veridicis, quæ nos audientes, pariterque scientes, quod idem monasterium olim a Paganis destructum atque eversum, terras multas, ecclesiasque, & regiones amiserit, multis probationibus id justum decernentes, decrevimus hoc reddere debere, quod tam diu tenuimus incaute, plus ergo nobis de amicis conquirendis in futuro seculo, quam de divitiis in præsenti seculo colligendis prospicere curantes &c. Nos supradicti donamus pariter & reddimus omnipotenti Deo, ejusque genitrici, sanctoque Victori martyri & monachis supra dictis, ecclesiam sanctæ Mariæ quæ est in comitatu Senecensi in territorio Petræ-Castellanæ, ad radicem montis, quem vocant Sennas vel Sennaq, in loco, qui antiquitus vocabatur Cimera, cum ecclesiis circa eandem basilicam constructis, quæ ecclesiæ vocantur sancti Johannis, sancti Petri, & sancti Laurentii, cum parochia & cum omnibus in eadem villa commorantibus, & cum omnibus ad idem altare sanctæ Mariæ pertinentibus, & cum terris circumjacentibus, donamus pariter & reddimus cum terminationibus suis. Scripta hac titulatione ut pro omni firmitate, cum interposita stipulatione, subnixa maneat, scripta dico anno ab Incarn. Dom. 1043. ind. VI. (*melius* XI.) epacta XXVIII. regnante Domin. Jesu Christo. Scripta dico in eadem supradicta ecclesia. Domnus Ugo episcopus Senecensis & fratres ejus firmaverunt, id est Pontius, Pulverellus, Ripertus, Leodegarius, Bonifacius, Arbaldus, Petrus; filii Arbaldi firmarunt, id est Gauciolenus, Pontius, Dactilus, Guigo; filii Ardeberti firmarunt domnus Pontius Glamnicensis & frater ejus D. Hugo Guitenus, Bermundus, Rodulfus, Umanus firmavit. R. indignus monachus scripsit.

Ex maj. Chartul. sancti Victoris p. 175.

IV.

Privilegium Aldeberti Senecensis episc. pro ecclesia S. Victoris Massil.

AD memoriam & cognitionem præsentium & futurorum, in hoc scripto continetur, quod venerabilis memoriæ Aldebertus Senecensis episcopus adiens Massiliense monasterium, cuncta de quibus inter suam & Massiliensem ecclesiam diutina controversia fuerat, cum consilio & voluntate canonicorum suorum, Guidonis præpositi, Guitanni, Aldeberti, Geraldi, Radulphi & Willelmi Posonis & Petri Willelmi de Marcopus & Dodonis, Willelmi Punic, & Petri de Omnibus-sanctis, Radulfo abbati & successoribus suis laudavit & firmavit & corroboravit &c. Igitur laudo eis & confirmo ecclesias cellulæ Petræ Castellanæ sanctæ Mariæ, sancti Johannis & sancti Petri, cum baptisterio, Cimiteriis, & oblationibus vivorum & mortuorum, & cum omnibus decimis, & primitiis, & mortalibus territorii ipsius villulæ in integrum. Ecclesias de Bleus & sancti Symphoriani, & sancti Pontii, cum omnibus decimis, cellulam sancti Petri de Bagarres, cum decimis suæ dominicaturæ, & cum dimidia parte decimarum ipsius castelli & tertia mortalitatis, ecclesiam sancti Martini de Alons, cum pertinentiis suis, infra terminos autem harum duarum parochiarum, interdicimus ne aliqua omnino persona ecclesiam noviter audeat construere, sine conscientia episcopi & voluntate abbatis & monachorum Massiliensium, & si construantur, monachorum sint. Laudo etiam ecclesiam sanctæ Mariæ de Monte Romaldi cum pertinentiis suis, ecclesiam sanctæ Mariæ de Mura, cum omnibus sibi pertinentibus in integrum, videlicet cum decimis & primitiis, oblationibus baptisterii & mortalitatis; ecclesias sanctæ Mariæ cellulæ, sancti Stephani de Toramina, cum decimis & primitiis, & oblationibus vivorum & mortuorum, & dimidia parte mortalitatis. Sane si quis, ego vel aliquis successorum meorum, necnon aliqua clericalis, secularisve persona, hanc chartam nostræ laudationis, & confirmationis, vel etiam corroborationis inquietare vel infringere temptaverit, non valeat, sed insuper ex parte Dei omnipotentis & nostra, sit excommunicatus & maledictus, cum omnibus sibi assistentibus, quousque resipiscens satisfaciat, & hæc charta in perpetuum firma & stabilis permaneat. Facta charta anno Incarnat. Dom. 1123. ind. prima mense Decembrio epacta XXII. regnante Henrico rege Alamannorum + ego Aldebertus Senecensis ecclesiæ episcopus hanc chartam scribi feci, & manu propria firmavi, clericosque firmare rogavi, salva reverentia

1123.

Senecensis ecclesiæ, & annuali censu in ecclesiis de Alons & de Bleus .... Signum Aldeberti Senecensis episcopi, signum Guidonis præpositi S. Aldeberti, S. Guiranni, S. Geraldi, S. Radulphi, S. Willelmi, S. Bosonis, S. Petri, S. Willelmi de Marcopus, S. Dodonis, S. Willelmi Punic. S. Petri de Omnibus-sanctis. Hujus chartulæ sunt testes Bonifacius de Castellana & Dodo, Raimundus & Ugo fratres, Raimundus Feraldi, & Ugo Feraldi, & Fulco Feraldi. *Item*, S. Willelmi Bot, S. Willelmi de Robio. S. Petri de Senez, S. Isnardi de Senez, S. Gaufridi de Bleus, S. Petri de Canola.

Ex parvo charulario S. Victoris p. 140.

V.

Pontius episcopus Senescensis terminat querelam Massiliensium monachorum adversus Willelmum Feraudum.

1174. OMnibus tam præsentibus quam futuris. Ego Willelmus Feraldi certum & manifestum fieri volo, quod querelam, quam Massiliense monasterium de me diu fecerat propter exactiones, quas in hominibus ecclesiæ S. Mariæ de Toramina faciebam, per manum domini Pontii Senecensis episcopi terminata est &c. Scilicet carruatas, asinarias, clausuram castelli, excubias ad custodiam castelli, omnes exactiones injustas relinquo, dono, laudo, & in perpetuum concedo prædictæ ecclesiæ Dei sanctæ Mariæ & S. Victori & abbati & successoribus in manu sacra Pontii episc. Senecensis, & in manu A. de Morers Massiliensis camerarii, qui de mandato abbatis & conventus ad hoc venerat: præterea quod de ecclesiæ honoribus minueram primitus, restituo, omnes honores, & possessiones, quas hucusque habuit laudo, & omnes homines de bonis istis casatos, liberos ab omni exactione & inquietatione absolutos concedo, ut in pace habeant in pascuis & nemoribus &c. Facta est hæc terminatio anno ab Incarnat. Domini 1174. septimo idus Augusti Luna VI. in præsentia horum testium M. Senecensis præpositi, R. prioris de Mura, Petri prioris de Toramina, Johannis prioris de Castellana, Bonifacii prioris sancti Pontii, Petri de Salventiaco, Martini canonici Senecensis, &c.

Ex parvo chartul. S. Victoris Massil. p. 176.

VI.

Maurellius Senecensis episcopus testatur chartam superiorem a se, dum esset præpositus hujus ecclesiæ, fuisse conscriptam.

M. Dei gratia Senecensis episcopus omnibus tam præsentibus quam futuris, ad quos istæ pervenerint litteræ salutem. Vobis omnibus significari volumus, quod controversia, quæ inter Willelmum Feraldi & Massiliense monasterium fuerat, de injuriis, quas Willelmus Feraldi faciebat in ecclesia B. M. de Toramina, in manu domini Pontii bonæ memoriæ Senecensis episcopi prædecessoris nostri, & in manu Aldeberti de Morers Massiliensis camerarii, ita concorditer terminata fuit, sicut in charta a tineis corrosa & consumta continetur, nos enim eam propriis manibus, dum præpositus fueram conscripsimus, & hoc in verbo veritatis vobis dicimus & testificamur in Domino.

Ex parvo chartul. S. Vict. p. 176.

VII.

Willelmus Feraudus deditionem sui facit & concedit B. M. de Toramina monasterio S. Victoris Massiliæ luminaria & alia quædam coram L. Dignensi & J. Senecensi episcopis.

SAncti Spiritus adsit nobis gratia, filium, quem Deus diligit, illum corripit, & illum, quem non 1217. diligit dimittit. Cum ex iniquitate mea devenerim ad morbum incurabilem, gratias ago Deo meo, revera cum magnam emendam Deo facere non valeam meipsum emendo. Ideo noscant tam præsentes quam posteri, quod W. Feraudus me dono, & concedo B. Mariæ de Toramina præsenti monasterio sancti Victoris Massiliæ, pro redemtione animæ meæ & parentum meorum luminaria B. Mariæ de Toramina, B. Leontium cum suis rebus & cum suis possessionibus etiam dono & perpetuo illum sacristaniæ concedo; hanc donationem coram L. Dei gratia Dignensi episcopo facio, in cujus custodiam & R. de Bello-joco, terram meam, & filiarum mearum tutelam dimitto: sed ut fortior esset donatio dominus J. episcopus (Senecensis) judex noster ordinarius ad Toraminam accessit, ad quem totum testamentum declaravi & eum rogavi ut esset tutor & defensor B. Leontii & sui patrimonii, ita quod nullus abbas, vel monachus in eum *tollas* vel *servitutem* aciat, & ipse bonus dominus promisit episcopus, B. custodire & ab omni servitute defendere. Donatio hæc fuit facta in castro Toraminæ superioris v. idus Januarii 1217. anno Dominicæ Incarnationis, inter hæc fuerunt isti testes R. presbyter, Ramiardus, P. Mauger, B. Jautinus, Borellus Baus, W. de Torea W. Isoardus capellanus episcopi, qui ex dicto Domini sui episcopi hanc chartulam scripsit, & cum sigillo Domini episcopi ejus mandato confirmavit.

Ex parvo chartul. S. Vict. Massil. p. 176.

PRO ECCLESIA NICIENSI.

I.

Excerptum electionis abbatis Manuelis Renulfi.

1320. IN nomine Domini, amen. Anno a nativitate ejus-
* al. 3. dem millesimo trecentesimo vigesimo, quarta* indictione, mensis Novembris die quarta decima, reverendissimo in Christo patri domino G. Dei gratia episcopo Niciensi, frater Ugho de Amirato prior claustralis monasterii S. Pontii de Nicia extra muros, & monachi infra scripti ejus devoti, se ipsos cum omni reverentia & honore. Cum propter vacationem diuturnam ecclesiæ pastoris solatiis destitutæ, gravia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiantur, conditores canonum provida deliberatione senserunt, ut ultra tres menses vacare non debeant ecclesiæ regulares. Defuncto igitur anno, quo supra, & die vigesima octava mensis Octobris bonæ memoriæ domino Petro Pelleti quondam abbate monasterii supra dicti, & ipsius corpore die sequenti & hora in . . . . vel circa, in monasterio prædicto S. Pontii loco dicto in claustro cum reverentia tradito ecclesiasticæ sepulturæ, ne ipsum monasterium viduitatis suæ incommoda diutius deploraret, fuit absentibus dies prima mensis Nov. & hora in vesperis

cum continuatione sequentium, per præsentes concorditer assignatus ad electionem abbatis futuri celebrandam. Citatis autem interim absentibus & convenientibus in termino supradicto ad monasterium sæpe dictum omnibus, qui voluerunt & potuerunt commode interesse, tandem deliberatione habita, per quam formam esset in electionis negotio procedendum, placuit nobis omnibus & singulis per viam compromissi eidem monasterio providere. Unde dedimus unanimiter, nullo penitus discordante, viris religiosis monachisque nostris fratri Gaufrido de Feuzareto priori B. Mariæ de Salis, fratri Guillelmo Tornaforti priori S. Ermentarii diœcesis Forojul. fratri Ugoni de Amirato priori claustrali prædicto, fratri Guillelmo Abboni priori de Gordolono, fratri Miloni de Flaiosco priori de Scarena & fratri Guillelmo Medici priori de Taliconο, plenam, generalem, & liberam potestatem duraturam tantummodousque ad liberam consummationem unius candelæ ceretæ, valoris seu pretii unius denarii parvi, eligendi abbatem de se ipsis vel aliis de gremio ipsius monasterii, prout eis expediens videretur, ac ipsi monasterio providendi, ita tamen quod postquam de persona concordes existerent eligenda, unus ipsorum de aliorum sociorum suorum consensu, vice sua & ipsorum ac totius capituli seu conventus, personam illam solemniter eligeret in communi & provideret ipsi monasterio de eadem; compromissarii autem ipsi potestatem per nos sibi traditam acceptantes, & in partem infra dictum monasterium loco dicto infirmariæ seu Allestra postmodum secedentes, tandem post tractatus diversos inter se habitos, prout ipsi compromissarii nobis postmodum retulerunt, unanimiter nemine discrepante eorum, in virum religiosum fratrem Manuelem Renulfi monachum dicti monasterii ac S. Mariæ de Aspro monte priorem concordarunt, virum utique providum & discretum, litterarum scientia, vita & moribus merito commendandum, in sacris ordinibus & ætate legitimâ constitutum, ac de legitimo matrimonio procreatum, in spiritualibus & temporalibus plurimum circumspectum. Deinde infra terminum in compromisso præfixum venientes ad capitulum seu conventum ipsius monasterii propter hoc specialiter congregatum, prædictus frater Guillelmus Tornaforti prior S. Ermentarii vice sua & suorum collegarum ac totius capituli seu conventus, ipsum fratrem Manuelem Renulfi elegit solemniter in hunc modum: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen. Cum vacante monasterio S. Pontii de Nicia extra muros placuerit omnibus & singulis monachis ibidem præsentibus per formam compromissi eidem monasterio providere, mihique ac prædictis meis sociis potestatem plenam & liberam dederint eligendi & ipsi monasterio providendi, nos post diversos tractatus finaliter divina favente gratia, in fratrem Manuelem Renulfi direximus concorditer vota nostra, virum utique providum & discretum, litterarum scientia, vita & moribus merito commendandum &c. Unde ego frater Guillelmus Tornaforti prædictus vice mea & dictorum collegarum seu sociorum meorum & de mandato ipsorum, vice etiam totius capituli seu conventus, prædictum fratrem Manuelem Renulfi eligo in abbatem & pastorem monasterii S. Pontii prædicti, & eidem monasterio provideo. De eadem electione autem hujusmodi celebrata, eam omnes & singuli approbarunt, ac concorditer alta voce *Te Deum laudamus*, * dictum suum electum ad ecclesiam deportarunt, inthronisantes ipsum in abbatiali cathedra, ut est moris, & deinde frater Ugo de Amirato prior claustralis electionem ipsam clero & populo solemniter publicavit, candela ipsa remanente, seu oblucente, nec adhuc consumta. Dictam vero electionem sic solemniter celebratam omnes approbavimus, gratamque habuimus & acceptavimus; & postmodum electione hujusmodi dicto electo per fratrem Ugonem de Amirato priorem claustralem prædictum

* Supple cantantes.

A in capitulo dicti monasterii ore tenus præsentata, & petito ab eo ut suum præberet eidem electioni assensum, idem electus respondit eidem fratri Ugoni, quod deliberare volebat, & deliberatione habita responderet, prout sibi Deus ministraret. Postquam vero iterum electione hujusmodi dicto electo per religiosos viros fratrem Gaufridum de Feuzareto & fratrem Guillelmum Tornaforti prædictos de mandato nostro infra tempus debitum præsentata, & petito ab eo ut suum præberet eidem electioni assensum, ipse tandem electus nolens divinæ resistere voluntati, infra tempus a jure statutum annuit votis nostris in electionem consentiens de se factam. Ea propter paternitati vestræ tam devote quam humiliter voto unanimi supplicamus, quatenus electionem eandem sic solemniter, sic canonice celebratam dignemini confirmare, ac eidem B electo nostro munus benedictionis favorabiliter impertiri, ut Deo auctore nobis & toti monasterio velut pastor idoneus præesse valeat utiliter & prodesse, nosque & alii ejus subditi sub ipsius regimine possimus coram Deo salubriter militare. Ceterum ut paternitas vestra cognoscat evidentius vota nostra in prædictis omnibus & singulis concordasse, ac in petitione hujusmodi existere unanimes & concordes, præsens electionis nostræ decretum reverendæ paternitati vestræ transmittimus, nostris quidem juxta statuta canonica roboratum propriis manibus, ut sequitur, & subscriptum. Quod etiam ad majorem cautelam per infra scriptum tabellionem in formam publicam redigi fecimus, & sigillo nostri capituli ac nostris sigillis propriis, prout ipsi habebamus, sigillari. Ego frater Ugo C de Amirato monachus dicti monasterii, presbyter & prior claustralis prædictis omnibus consensi, & unus de compromissariis fui, & huic decreto manu propria me subscripsi. ✝ Ego frater Gaufredus de Feuzareto monachus presbyter dicti monasterii, prior B. Mariæ de Salis prædictis omnibus consensi, & unus de compromissariis fui & huic decreto manu propria me subscripsi. ✝ Ego frater Guillelmus Tornaforti monachus presbyter dicti monasterii, priorque S. Ermentarii & unus de compromissariis prædictis omnibus consensi & huic decreto, nesciens scribere, manu infra scripti notarii me subscripsi. ✝ Ego frater Guillelmus Abbo monachus presbyter dicti monasterii priorque S. Mariæ de Godolono, unus de compromissariis, prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere manu infra scripti notarii me subscripsi. D ✝ Ego frater Feraudus...... monachus presbyter dicti monasterii priorque S. Reparatæ prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Milo de Flaiosco monachus presbyter dicti monasterii, priorque S. Petri de Scarena, & unus de compromissariis, prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere manu infra scripti notarii me subscripsi. ✝ Ego frater Johannes de Salice monachus diaconus dicti monasterii & sacrista, prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere ex manu infra scripti notarii me subscripsi. ✝ Ego frater Bertrandus Tornaforti monachus diaconus dicti monasterii & infirmarius, prædictis omnibus consensi, & nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Guillelmus E Medici monachus presbyter dicti monasterii, unus de compromissariis, priorque de Taliconο, prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Rostan de Soleriis monachus diaconus dicti monasterii, priorque S. Laurentii de Issia prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Marinus Cayssii monachus presbyter dicti monasterii priorque S. Mariæ de subtus Galteriis, prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Manuel Pelleti monachus presbyter dicti monasterii prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Guillelmus Chiabaudi monachus presbyter dicti monasterii, priorque S. Nicolai de Cespiklo,

Cespitello, prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Johannes Medici monachus presbyter dicti monasterii, priorque S. Mariæ de Pratis, prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Falco Cesta monachus presbyter dicti monasterii prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Jordanus de Digna monachus diaconus dicti monasterii prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Rfredus Flota monachus subdiaconus dicti monasterii prædictis omnibus consensi, & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Paulus Caysi monachus subdiaconus dicti monasterii prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Ego frater Guillelmus Renulfi monachus dicti monasterii priorque S. Petri de Oliva prædictis omnibus consensi & huic decreto nesciens scribere &c. ✝ Et lecta fuerunt hæc in dicto monasterio S. Pontii, in capitulo, in præsentia D. Rfredi Joardi canonici Niciensis, D. Antonii Capelli de Castellana presbyteri, & Gaufridi Fulconis de Aspromonte diaconi, & Guillelmi Johannis de S. Auttolino clerici, & Guillelmi Gauterii de S. Martino clerici testium vocatorum & rogatorum. Et ego Guillelmus Cayssius notarius imperialis constitutus ab illustrissimo domino Ho. bonæ memoriæ rege Jerusalem & Siciliæ, prædictis omnibus & singulis una cum dictis testibus interfui, & hoc instrumentum publicum legi, publicavi & in formam publicam redegi, signoque meo consueto signavi rogatus.

II.

Delegatio sacro sanctæ Basileensis synodi in gratiam Roberti de Rupecula abbatis & monachorum S. Pontii Niciensis contra Ludovicum Badati episcopum Niciensem.

1439. RAIMUNDUS TALLONI decretorum doctor confirmatus Sistaric. Judex & commissarius aularum & aulæ ac partibus infra scriptis a sacro-sancta generali Basileensi synodo in Spiritu sancto legitime congregata, principalem ecclesiam repræsentante specialiter deputatus, universis & singulis dominis abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, archidiaconis, scholasticis, cantoribus, custodibus, thesaurariis, sacristis, succentoribus, tam cathedralium quam collegiatarum canonicis, parochialiumque ecclesiarum rectoribus, seu loca tenentibus eorumdem, plebanis, viceplebanis, capellanis, curatis & non curatis, ceterisque presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis quibuscumque civitatis & diœcesis Niciensis, ac alias ubilibet constitutis, salutem in Domino, & mandatis nostris hujusmodi formandis dictæ sanctæ synodi firmiter obedire. Noveritis quod nuper synodus ipsa quandam commissionis, sive supplicationis cedulam nobis per certum suum cursorem præsentari fecit, quam nos cum ea qua decuit reverentia recepimus, hujusmodi sub tenore :

Dignetur reverendissima paternitas vestra causam & causas, quam & quas devoti vestri Robertus abbas & conventus monasterii S. Pontii extra muros Nicienses ordinis S. Benedicti movent, seu movere volunt & intendunt, tam conjunctim, quam divisim contra D. Ludovicum episcopum Niciensem, olim dicti monasterii abbatem, de & super nonnullis pecudibus, summis, & bonis mobilibus, rebusque aliis in deductionem processus latius exprimendis, & eorum occasione alicui ex dominis hujusmodi sacri concilii audientiæ causarum judicibus committere, audiendi, cognoscendi, decidendi & fine debito terminandi, cum omnibus & singulis suis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, & cum potestate citandi dictum episcopum in loco dictæ synodi vel extra & ad partes, etiam per edictum publicum, semel & pluries, & toties quoties fuerit opportunum, inhibendique si & in quantum opus fuerit, nonobstante quod causa & causæ hujusmodi non sint . . . . tractandæ seu finiendæ, attento maxime, quod præfati abbas & conventus, de dicto episcopo, qui loci ordinarius est, non sperant in partibus posse consequi justitiæ complementum, ipsius sanctæ synodi ac constitutionibus apostolicis, nec non stilo palatii ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, cum clausulis necessariis & opportunis. In fine vero dictæ commissionis, sive supplicationis cedulæ scripta erant de alterius manus littera, superiori litteræ ipsius cedulæ penitus & omnino dissimili & diversa; hæc verba videlicet, ***audiat dominus Raimundus Talloni confirmatus Sistaricensis; & constito quod non non possit consequi justitiam in partibus, citet & inhibeat etiam per edictum, si sit opus, ut petitur, & justitiam faciat.***

Post cujus quidem commissionis sive supplicationis cedulæ præsentationem & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur factam, fuimus pro parte reverendi patris & domini Roberti abbatis & conventus monasterii S. Pontii extra muros Nicienses ordinis S. Benedicti principalium in dicta commissione principaliter nominatorum debita cum instantia requisiti, quatenus sibi citationem legitimam una cum inhibitione supplicata extra locum dictæ synodi & ad partes contra & adversus reverendum in Christo patrem D. D. Ludovicum episcopum Niciensem ex adverso principalem in dicta commissione ex adverso principaliter nominatum, juxta & secundum vim, formam & tenorem commissionis prænarratæ in forma solita & consueta decernere & concedere dignaremur. Nos igitur Raimundus judex & commissarius præfatus attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & consonam rationi, volentes in causa & causis hujusmodi rite & legitime procedere, ac partibus ipsis dante Domino justitiam ministrare, ut tenemur, idcirco auctoritate dictæ sanctæ synodi nobis in hac parte commissa, vos omnes & singulos prædictos & eorum quemlibet in solidum tenore præsentium requirimus & monemus, primo, secundo, tertio, & peremptorie, vobisque nihilhominus & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis pœna, quam in vos & vestrum quemlibet ferimus in his scriptis, nisi feceritis quod mandamus, districte præcipiendo mandantes, quatenus infra sex dierum spatium post præsentationem seu notificationem præsentium vobis aut alteri vestrum factas immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis omnibus & singulis supra dictis pro tertio & peremptorio termino, ac monitione canonica assignamus; ita tamen quod in hiis exequendis alter vestrum alterum non expectet, nec unus pro alio se excuset, præfatum R. patrem dominum Ludovicum episcopum Niciensem ex adverso principalem in ejus propria persona, si ipsius præsentiam commode habere poterit, alioquin in palatio seu aula episcopali, si ad eam tutus pateat accessus, sin autem in cathedrali Niciensi ecclesia infra missatum solemnia, dum abundans populi multitudo convenerit ad audienda divina, aut alias congregata fuerit, aliisve ecclesiis & locis publicis quibuscumque, ubi, quando, & quoties expediens fuerit, & postquam pro parte dictorum dominorum abbatis & conventus principalium fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus ex parte nostra concorditer dictæ synodi publice alta & intelligibili voce peremtorie citare curetis, ita quod verisimile sit citationem hujusmodi ad ejus notitiam pervenire, ne de præmissis aliquam ignorantiam, seu etiam de infra scriptis prætendere valeat, seu etiam allegare. Quamobrem & nos etiam tenore præsentium sic citamus, quatenus die vigesima quinta post citationum hujusmodi nostrarum per vos vel aliquem vestrum ei factarum immediate sequenti, si dies ipsa vigesima quinta juri-

dica fuerit, & nos vel alius forsan loco nostri surrogandus judex ad jura reddendi pro tribunali sedere contigeret, alioquin proxima die juridica ex tunc immediate sequenti, qua nos vel prorogandus prædictus Basileæ vel alibi, ubi tunc audientia causarum ex dispositione sacræ synodi tenebitur hora causarum consueta ad jura reddendum pro tribunali sedere contingeret in judicio legitime coram nobis, vel prorogando præfato per se vel per procuratorem seu procuratores suos prædictos, ad causam seu causas hujusmodi sufficienter instructos, cum omnibus & singulis suis actis, actitatis, litteris, scripturis, instrumentis, processibus, privilegiis in rebus . . . . quibuscumque ad causam seu causas hujusmodi facientibus & eas quomodolibet concernentibus, præfatis dominis abbati & conventui principalibus, vel procuratori suo eorum nomine, de & super omnibus & singulis in dicta commissione contentis, de justitia responsuris, ac in causa & causis hujusmodi, ad omnes & singulos actus gradatim & successive & usque ad definitivam sententiam inclusive debitis & consuetis terminis & dilationibus procedentes ut moris est, processuri & procedi visuri, aliasque dicturi, facturi, allegaturi quod justitia suadebit & ordo . . . . . . certificantes nihilominus eumdem citatum, quod . . . . dicto citationis termino, ut præmissum est, comparere curaverit . . . . Nos nihilominus aut prorogandus prædictus ad partis comparentis instantiam, & causam seu causas hujusmodi prosequi curantes, ad præmissa omnia & singula, ac alias, prout justum fuerit, procedemus, seu procedet justitia mediante, ipsorum citatorum absentia seu contumacia in aliquo non obstante; & insuper attendentes, quod causa hujusmodi coram nobis indecisa pendente, nihil sit in partibus per quemcumque innovandum, seu attentandum, vobis omnibus & singulis supradictis, quibus præsentes nostræ litteræ diriguntur, eadem auctoritate sanctæ synodi committimus & mandamus, quatenus post legitimam dictæ citationis executionem, reverendo patri D. Ludovico episcopo Niciensi ex adverso principali, ejusque in spiritualibus vicario & officiali, ac diversis & singulis officialibus, judicibus, commissariis, delegatis, subdelegatis, ordinariis, extraordinariis, quacumque auctoritate fungentibus, ac omnibus & singulis, quorum interest, intererit, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, de quibus pro parte dictorum domini abbatis & conventus principalium super hoc fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus inhibeat, quibus nos etiam tenore præsentium inhibemus, ne ipsi, seu eorum alter in causa hujusmodi, in nostræ jurisdictionis ac litis pendentiæ vilipendium & contemtum, & dictorum domini abbatis & conventus principalium præjudicium quidquam attentare per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore, seu innovare præsumatis, seu præsumat; quod si secus factum fuerit, id totum revocare & in statum pristinum reducere curabimus justitia mediante; quatenus vero citationis & inhibitionis hujusmodi & quidquid in præmissis duxeritis faciendum, vobis per vestras patentes litteras aut instrumentum publicum harum seriem, seu designationem in se continentes sive continens, remissis præsentibus fideliter intimare curetis; absolutionem vero omnium & singulorum, qui nostræ excommunicationis sententiam incurrerint, quoquomodo nobis vel superiori nostro tantummodo reservamus. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentes nostras litteras, sive præsens publicum instrumentum hujusmodi nostrarum citationum in se continentes sive continens exinde fieri & per notarium publicum nostrumque & hujusmodi causæ coram nobis scribam infra scriptum subscribi & publicari mandamus, nostrique sigilli jussimus & fecimus appensione communiri. Dat. & Act. Basileæ in ambitu conventus . . . . ubi jura reddunt, nobis inibi hora vesperorum consueta ad jura reddendi . . . . sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, indictione secunda, die vero lunæ sexta mensis Julii, sede Romanæ ecclesiæ vacante, præsentibus ibidem discretis viris magistris Enrico Budel . . . . Stephanii clericis notariis publicis scribisque nostris Trajectensis diœcesis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Johannes Schade de Lochen clericus Trajectensis diœcesis publicus apostolica & imperiali auctoritatibus notarius, reverendique patris domini Raimundi confirmati Sistaricensis præfati, & causæ hujusmodi coram eo scriba, quia præmissis omnibus & singulis, dum sic ut præmittitur per ipsum & coram eo fierent & agerentur, una cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi; ideoque hoc præsens publicum citationis & inhibitionis instrumentum per alium fideliter scriptum in hanc publicam formam redegi, hocquemanu propria subscripsi, & signo meo consueto, una cum supra dicti domini confirmati sigilli appensione signavi rogatus, requisitus in fidem & testimonium omnium præmissorum.

III.

Excerptum diplomatis Pii secundi ad Ludovicum ducem Sabaudiæ, super electione Guillelmi de Boleo in abbatem Niciensem.

Dilecto filio nobili viro Ludovico duci Sabaudiæ.

PIus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Ludovico duci Sabaudiæ salutem & apostolicam benedictionem. Hodie monasterio sancti Pontii extra muros Nicienses ordinis S. Benedicti, per obitum quondam Roberti ipsius monasterii, dum viveret, abbatis extra Romanam curiam defuncti, abbatis regimine destituto, de persona dilecti filii Guillermi ejusdem monasterii abbatis de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate providimus, ipsique illi præfecimus in abbatem, curam, regimen & administrationem dicti monasterii sibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Cum itaque dilecte fili sit virtutis opus Dei ministros benigno favore prosequi, ac eos verbis & operibus pro Regis æterni gloria venerari, nobilitatem tuam rogamus & hortamur attente, quatenus eumdem Guillermum abbatem & commissum sibi præfatum monasterium habens pro nostra & apostolicæ sedis reverentia propensius commendatos, sic eos in ampliandis & conservandis juribus suis benigni favoris auxilio adjuves, ut præmium consequaris felicitatis æternæ, ac nos etiam . . . . am condignis possimus in Domino laudibus commendare. Dat. . . . anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sex. . . . . exto K. Augusti pontificatus nostri quinto. 1462.

Jo. Baptista.

IV.

Electio Ludovici de Grimaldis a Boleo in abbatem S. Pontii Niciensis.

IN nomine D. nostri Jesu Christi amen, anno a Nativitate ejusdem 1590. ind. III. & die 23. mensis Januarii, ferie hujus publici instrumenti cunctis sit notum, quod congregato venerabili capitulo reverendorum dominorum monachorum sacri monasterii S. Pontii prope & extra muros Niciæ, in eodem monasterio & loco capitulari solito, ad sonum campanæ prout moris est, de mandato domini Raphaëlis Pallatii prioris claustralis ejusdem monasterii, in quo interfuerunt, primo prædictus R. dominus Raphaël Pallatii prior, necnon R. dominus Antonius Franciscus Baralis prior B. Mariæ de Virimanda vicarius sede abba- 1590. *Ex archivo S. Victor. Massil.*

tiali vacante ejusdem monasterii, ac R. dominus Johannes Bapt. Salvatoris infirmarius, omnes presbyteri & monachi dicti monasterii, necnon R. dominus Antonius Macfredi, Johannes Rubei in sacris professi, ac R. dominus Julius Ramini professus, & omnes monachi dicti sacri monasterii S. Pontii ordin. S. Benedicti, in quo quidem capitulo, sicut supra capitulantes ad hunc actum infra scriptum, capitulariter congregato aderat major & sanior pars reverendorum dominorum monachorum ejusdem sacri monasterii & ultra *. . partes ex tribus capitulum ipsum repræsentantes. Qui omnes tam nomine dictorum proprio, quam aliorum reverendorum dominorum monachorum ejusdem monasterii pro eorum occurrentia nunc absentium, non sine eorum maxima mentis amaritudine in præsentia mei notarii & testium infra scriptorum exposuerunt, quondam multum reverendum dominum Honoratum Martelli novissimum ipsius monasterii & eorumdem monachorum abbatem commendatarium & pastorem diebus præteritis, de præsenti mense Januarii in civitate Taurini naturæ solvendo tributum dies suos in Domino clausisse extremos, ejusque corpus humandum in dicta ecclesia monasterii S. Pontii transportatum, reverenterque, ut decuit, per ipsos ecclesiasticæ traditum fuisse sepulturæ, & ob ejus mortem dictam abbatiam vacantem. Nolentes dictum eorum monasterium pastoris & abbatis diutius solatio existere destitutum, tunc insequentes eorum consuetudinem, tenorem & observantiam privilegiorum & indultorum eisdem monachis & capitulo S. Pontii tempore vacationis & electionis abbatis dicti monasterii maxime tunc imminentis faciendæ, ab olim Romanis pontificibus de super concessorum decursis vocibus, & nemine ipsorum in aliquo discrepante unanimiter & concorditer, omnibus melioribus modo, via, jure, causa & forma, quibus melius potuerunt & debuerunt, possunt & sciunt, gratis & sponte, per se & suos in dicto monasterio successores elegerunt & nominaverunt, eligunt & nominant in eorum futurum pastorem & abbatem in dicto monasterio in capitulo commendatarium, in locum dicti quondam B. M. reverendi domini Honorati Martelli abbatis nuper defuncti, scilicet perillustrem & revendum dominum Ludovicum de Grimaldis a Boleo episcopum Venc. consiliarium status, oratorem & magnum eleemosynarium ducatus sive celsitudinis, & apud ejus altitudinem in civitate Taurini residentem, licet absentem, me notario infra scripto ut publica & authentica persona pro eodem reverendo domino Ludovico a Boleo episcopo Venciensi, parte stipulante & acceptante, cum beneplacito tamen & consensu suæ Sanctitatis, vel multum reverendi domini abbatis seu capituli S. Victoris, a quo dicta abbatia S. Pontii & confirmatio dictæ eorum electionis abbatis, sicut supra, facta, tam ex consuetudine antiquissima, quam ex forma & tenore dictorum suorum privilegiorum & indultorum ab olim quondam B. M. summis Romanis pontificibus, ut supra, concessorum dependet & ad eum pertinet & respective spectat, non . . . . aliter nec alio modo. Humiliter propterea supplicantes suam Sanctitatem, necnon dictum multum reverendum dominum abbatem S. Victoris seu ejus capitulum & alios, ad quem melius de jure hujusmodi eorum electionis, abbatis confirmatio pertinet & spectat, ut dictam electionem in eorum futurum pastorem & abbatem dicti sacri monasterii S. Pontii in persona dicti illustrissimi & reverendissimi domini Ludovici a Boleo episcopi Venciensis, per eos, sicut supra, factam ratificare, approbare, & confirmare, litterasque opportunas eidem electo concedere dignentur & debeant juxta suorum prædictorum privilegiorum mentem & tenorem. Promittentes dicti reverendi domini monachi, ut supra, capitulariter congregati mihi notario infra scripto præsenti & stipulanti præfatam eorum electionem, nominationem dicti reverendi domini abbatis eorum futuri pastoris, sicut superius, factam, ac omnia & singula in præsenti instrumento rata & grata habere perpetuo & tenere, dictisque in aliquo non contravenire de jure vel de facto, quovis aliquo quæsito colore &c. Actum in dicto monasterio S. Pontii, in dicto loco capitulari, præsentibus ibidem Laurentio pastore de Pilia & Philippo Caffarel de Lentisca testibus ad præmissa vocatis & rogatis, & me Antonio Isoardi clerico cive Niciensi publico sacris apostolica, imperiali & ducali Sabaudiæ auctoritatibus notario constituto.

*f. duas.

V.

Confirmatio ejusdem electionis per vicarium generalem domini abbatis S. Victoris Massiliensis.

Jacobus de Oleriis decretorum doctor, religiosus eleemosynarius inclyti monasterii S. Victoris prope & extra muros civitatis Massiliæ ord. S. Bened. ad sanctam Rom. ecclesiam nullo medio pertinentis, ac pro illustrissimo & reverendissimo D. D. Roberto de Frangipanibus abbate seu perpetuo commendatario dicti monasterii in spiritualibus & temporalibus dictæ abbatiæ vicarius generalis, reverendo in Christo patri & D. D. Ludovico de Grimaldis a Boleo episcopo Venciensi salutem in Domino sempiternam. Cum sicut accepimus abbatia sacri monasterii S. Pontii prope & extra muros civitatis Niciæ dicti ord. S. Benedicti a dicto monasterio S. Victoris dependens vacare noscatur per mortem quondam R. D. D. Honorati Martelli dictæ abbatiæ, dum viveret, ultimi pacifici possessoris, cujus quidem abbatiæ collatio, provisio & omnimoda dispositio, dum & pro tempore vacat, ad dictum D. reverendum abbatem dicti monasterii S. Victoris, seu ad nos ejus vicarium generalem pleno jure spectat & pertinet; cumque capitulum, priores & monachi dicti monasterii S. Pontii elegerint & nominaverint in abbatem & pastorem ejusdem monasterii S. Pontii te dictum R. dominum Ludovicum de Grimaldis de Boleo episcopum Venciensem, constante de electione & nominatione prædicta instrumento publico recepta & signato per mag. Antonium Isoardi * notarium publicum apostolica imperiali & ducali Sabaudiæ auctoritatibus constitutum, sub anno a Nativitate Domini 1590. & die 23. mensis Januarii. Nos igitur vicarius præfatus dictam electionem seu nominationem, sicut præmittitur, factam, ratam & gratam habentes, eandem confirmamus, approbamus & ratificamus, dictamque abbatiam dicti monasterii S. Pontii, quæ dignitas principalis & caput dicti monasterii existit, sicut præmittitur, alias aut alio quovis modo vacantem, cum juribus, auctoritatibus, annexis, connexis, & pertinentiis ejusdem, tibi reverendo D. Ludovico de Grimaldis episcopo Venciensi, tanquam benemerito & condigno, absenti tanquam præsenti conferimus & donamus, teque de illa providemus, & per traditionem præsentium investimus, mandantes & sub virtute obedientiæ præcipientes priori claustrali, officiariis & prioribus & monachis dicti monasterii S. Pontii, quatenus te in abbatem & pastorem recipiant, tibique solitam obedientiam præstent, teque vel procuratorem tuum nomine tuo in possessionem realem, actualem & corporalem dictæ abbatiæ, annexorum, jurium, & pertinentiarum ejusdem mittant & inducant, immissumque & inductum manu teneant & defendant, amoto exinde quolibet illicito detentore, quem nos tenore præsentium amovemus, & amotum fore censemus, contradictores censura ecclesiastica compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, cujuslibet brachii secularis auxilio. In quorum fidem & testimonium præsentes nostras litteras manu nostra propria subscriptas per notarium regium dictæ abbatiæ S. Victoris secretarium infra scriptum fieri fecimus, sigilloque ejusdem abbatiæ, quo in talibus utimur, muniri jussimus. Datum & actum

1590. *Ex archivo S. Victor. Massil.*

*al. Isnardi.

domi dicti nostri officii eleemosynæ S. Victoris Massiliensis, præsentibus ibidem Valentino Robaud clerico, Petro de Corio jam dictæ civitatis Massiliæ, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis, dictoque notario regio Massiliensi ac dictæ abbatiæ S. Victoris secretario infra scripto hac die x. mensis Febr. anno a Nativitate 1590. ante meridiem. Johannes de Oleriis vicarius præfatus. BARNIER notarius sic signavi.

VI.

Exsecutio bullæ Innocentii XI. pro monasterio S. Pontii Niciensis.

1688. FR. HENRICUS PROVANA Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Niciensis, & comes Drapi, & in hac parte apostolicus executor auctoritate apostolica specialiter deputatus, una cum nostris in hac parte collegis, cum illa tamen clausula, *quatenus vos vel duo, aut unusvestrum &c.*

Universis & singulis præsentes nostras inspecturis, omnibusque aliis, quorum interest, intererit, quosque infra scriptum tangit negotium, tangere aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibusvis nominibus censeantur, & quacumque præfulgeant dignitate, salutem in Domino sempiternam, & nostris hujusmodi, imo verius apostolicis firmiter obedire mandatis. Noveritis nos bullas apostolicas sanctissimi D.N.D. Innocentii divina providentia papæ XI. anno ejusdem XII. debite sub sigillo plumbeo cum chordula serica rubei croceique coloris impendente, more Romanæ curiæ expeditas, sanas quidem, integras & illæsas non vitiatas non cancellatas, nec in aliqua earum parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, nobis per admodum R. D. Carolum Celebrinum priorem claustralem & procuratorem ad infra scripta peragenda a RR. monachis sacri monasterii S. Pontii ord. S. Bened. prope & extra muros Niciciensés specialiter constitutum, ut de ejus mandato constat per publicas testimoniales rogatas a notario & secretario nostro infra scripto sub trigesima cadentis Maii præsentatas recepisse, hujusmodi sub tenore videlicet.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad summum pontificatus apicem divina disponente clementia, quanquam insufficientibus meritis vocati, pro munere nobis demandato invigilare debemus, ut divinus cultus ubique vigeat, ob idque antiqua ac insignia regularia loca pristino nitori, personæque in eisdem degentes primævæ regulari observantiæ, cum sufficienti ministrorum numero, amotis quibusvis litigiis restituantur. Propterea que eorum statum in parte immutamus, aliaque desuper disponimus, prout locorum ac temporum qualitatibus debite pensatis conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque, sicut accepimus, per concordiam alias inter abbatem seu perpetuum commendatarium ex una, & monachos ac conventum antiqui & olim celebris monasterii S. Pontii prope & extra muros civitatis Niciensis, Niciensis diœcesis ordin. S. Benedicti respective tunc temporis existentes ex altera partibus, per acta tunc in humanis agentis quondam Andreæ Rubini, dum viveret, notarii publici die 24. mensis Febr. an. Domini 1593. seu alio veriori tempore initam, & per felicis recordationis Clementem papam VIII. prædecessorem nostrum suis sub datis Romæ apud S. Marcum anno Incarn. Dominicæ 1594. calendis Junii, pontificatus sui anno tertio desuper expeditis litteris confirmatam, penes abbatem seu perpetuum commendatarium pro tempore existentem dicti monasterii remansisset onus perpetuum omnia ejusdem monasterii ædificia reficiendi, ac sarta tecta manutenendi, necnon illius sacristiæ de sacra supellectili providendi, ac pensionem annuam floren. septingent. quadraginta monachis ejusdem monasterii persolvendi, & exinde ultra fructus, redditus & proventus ex aliquibus fundis ac juribus mensæ conventuali ejusdem monasterii assignatis percipiendam, conventus ipsius ac personarum inibi Altissimo deservientium manutentioni, ac proinde disciplinæ & observantiæ regularium ibidem tuitioni & conservationi opportune consultum fuisse videretur, nihilominus ob non secutum ex parte abbatis seu perpetui commendatarii ejusdem monasterii totale adimplementum, & prætensam ab eo veri valoris florenorum diminutionem, successive labentium temporum vicissitudine factum sit, ut ædificiis prædicti monasterii partim dirutis, partim caducis, ac sacristia suis opportunis pertinentiis destituta, ac deficientibus necessariis ad sufficientis monachorum numeri sustentationem proventibus, ac vix quinque monachis dictum ordinem expresse professis inibi degentibus, ipsas quoque disciplinam & observantiam regulares inclinari, & magno divini cultus præjudicio monasterium prædictum tum in spiritualibus, tum in temporalibus etiam ad certam ruinam vergere compertum fuerit. Hinc est quod nos competentis monachorum in dicto monasterio ad habitum & professionem regulares admittendorum, inibique juxta sacra canonum decreta, ipsiusque ordinis & monasterii regulam & constitutiones mansurorum numeri sustentationi quantocitius providere, & tam antiquæ disciplinæ spirituale decus, quam ipsius monasterii monasteri idem formam ad majorem Dei gloriam & S. Benedicti honorem, inibi firmiter restaurari, ac alias felici prosperoque monasterii & illius conventus hujusmodi statui & successive in præmissis opportune consulere sinceris desiderantes affectibus, motu proprio, non ad ipsorum abbatis & monachorum monasterii hujusmodi, vel alterius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, meraque deliberatione nostris, pro tempore & in futurum existentem abbatem seu perpetuum commendatarium dicti monasterii, quod nunc illius commenda per obitum venerabilis fratris nostri Gasparis Lascaris, dum viveret, episcopi Carpentorat. ac ex concessione & dispensatione apostolicis dicti monasterii ultimi possessoris perpetui commendatarii, cessante adhuc, eo quod ante commendam ipsam vacabat, modo vacare dignoscitur, ab omnibus oneribus & illorum tam de jure, quam ex concordia prædicta, quam quoad reliqua præsentibus non comprehensa, nec contraria, firmam & illibatam remanere volumus, resultantibus obligationibus præmissis, non tamen personalibus, neque a pensionibus annuis super illius mensa abbatiali, venerabili fratri nostro moderno episcopo Vercellensi, & dilecto filio cognominato Morosio clerico seu presbytero, aut alius pensionis suæ hujusmodi capaci, insimul summam ducentorum & decem scutorum monetæ Romanæ non excedentibus, illas annuatim respective percipientibus, apostolica auctoritate reservatis, ac reservato illi infra scripto feudo in perpetuum absolvimus, & omnino eximimus, ac vice versa attentis absolutione & exemtione prædictis, loco obligationum & onerum, ut supra, cessantium hujusmodi, a mensa abbatiali prædicta omnia & singula, decimas undecumque, quomodocumque & ex quacumque causa, provenientia laudimia *trezena* nuncupata, ac jura etiam emphiteutica canonice ad illam spectantia, quæcumque in quibusvis rebus consistentia, excepto tamen feudo jurisdictionali S. Blasii nuncupato redditus annui trecentorum scutorum monetæ similis, motu pari perpetuo quoque dismembramus & separamus, illaque sic separata & dismembrata mensæ conventuali prædicti monasterii ad hoc ut ex nunc saltem duodecim chorales & quatuor laïci seu conversi monachi in dicto monasterio, ab inde vero ad rationem augmenti redditum dictæ mensæ conventualis etiam in majori numero respective admitti & manuteneri debeant & ad alios effectus præmissos, etiamsi dictum monasterium ad præsens

ad præsens vacet, & ablute ac legitimo defensore careat, itidem perpetuo applicamus & appropriamus, ac insuper ad eosdem effectus infirmariam, quam Carolus Celebrinus modernus prior claustralis, & sacristiam quam Johannes Bapt. Trincherius, & cellerariam, quam Johannes Bapt. Blaverus senior, & camerariam dicti monasterii, officia claustralia in eodem monasterio existentia, quam Johannes Bapt. etiam Blavetus Junior, clerici seu presbyteri dicti monasterii monachi expresse professi, dilecti filii respective obtinent, necnon prioratum non conventualem S. Mariæ de Monstier in territorio Lucerani dictæ Niciensis diœcesis, infirmariæ, & prioratum curatum, non tamen conventualem S. Mariæ de Falicone ordinis & diœcesis prædictorum, cujus cura animarum per vicarium perpetuum presbyterum secularem regi & exerceri consuevit, camerariæ, prædictis respective annexos, necnon sine cura & personalem residentiam non requirentem ecclesiam seu capellam S. Devoræ prope castrum Monœci, ordinis & diœcesis hujusmodi, aut in ea perpetuum simplex, & similem residentiam non requirens beneficium ecclesiasticum, cujus fructus nulli sunt, ac S. Jacobi Niciensis, quem ex dispensatione apostolica dictus Johannes Bapt. Blavetus senior, ac S. Mariæ de Sotto-Gattiere dicti ordinis, Venciensis diœcesis in ditione ducis Sabaudiæ, qui cura & conventu carent, & personalem residentiam non requirunt, quem Petrus Calvinus, & qui etiam curatus, non tamen conventualis existit, S. Petri de la Scarenne ordinis & Niciensis diœcesis hujusmodi in ditione prædicta, quem Johannes Bapt. Peyrani, clerici seu presbyteri etiam dicti monasterii monachi expresse professi etiam respective ad præsens obtinent prioratus a dicto monasterio, prout etiam sine cura ecclesia seu capella aut beneficium hujusmodi dependentes, ceteraque omnia & singula beneficia ecclesiastica regularia a dicto monasterio dependentia, ac ubivis, in ditione tamen dicti Ducis existentia, quomodolibet nuncupata & qualificata, dummodo tamen non sint prioratus conventuales, ubi illa perpetuis futuris temporibus semper, quandocumque ac ubicumque per concessum etiam ex causa permutationis, vel decessum seu privationem aut aliam dimissionem vel amissionem quamcumque, illaquomodolibet nunc ac pro tempore obtinentium, seu alias quovis modo, etiam apud sedem apostolicam, etiam in aliquo ex mensibus nobis & sedi apostolicæ reservatis vacare contigerit, etiamsi actu nunc, ut præfertur, aut alias quovis modo vacent, etiamsi tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranensis statuta concilii ad sedem prædictam legitime devoluta existat, firmis ceteroquin & illæsis semper remanentibus, tum eorum omnium & singulorum titulis collativis, tum vero etiam reservationibus & affectionibus apostolicis ac nostris & cancellariæ apostolicæ regulis, monachis dictorum ordinis & monasterii expresse professis duntaxat, & non alias nec aliter, sub pœna nullitatis collationis & assignationis aliter faciendarum, imposterum conferri & assignari, illorum vero omnium & singulorum, ac eis respective annexorum fructus, redditus & proventus, jura, obventiones & emolumenta quæcumque dictæ mensæ conventuali pro congrua tam choralium & laïcorum monachorum, etiam imposterum ad habitum & professionem admittendorum, quam conventus & monasterii hujusmodi manutentione, onerumque eis incumbentium supportatione, ita quod liceat modernis & pro tempore existentibus priori, monachis, ac conventui dicti monasterii officiorum, ac prioratuum & beneficiorum, & illis respective annexorum jurium & pertinentiarum hujusmodi ex nunc, seu etiam ex nunc pro ut ex tunc & econtra, postquam illa vacaverint, & de illis canonice provisum fuerit, ut præfertur, veram, realem & actualem ac corporalem possessionem per se vel alium seu alios dictæ mensæ conventualis, & de illis pro tempore providendorum nomine & vice, propria auctoritate libere apprehendere & apprehensam perpetuo retinere, ac continuare, fructus quoque, redditus & proventus, jura, obventiones & emolumenta universa inde provenientia quæcumque percipere, excipere, levare, recuperare, locareque & arrendare, ac in suos & dictæ mensæ conventualis communes usus religiosos & utilitatem convertere, diocesanorum locorum vel cujusvis licentia desuper minime requisita; pariter, ita tamen quod fructus, redditus & proventus, ceteraque emolumenta hujusmodi in commune referantur, perpetuo applicari, affici & appropriari, ac omnia tam officia claustralia, quam prioratus & alia beneficia hujusmodi nunc obtinentes & imposterum ex provisione sibi de illis per eos, ad quos de jure spectabit, facienda obtenturos in dicto monasterio degere, illiusque vitæ communi & aliis regularibus institutis se conformare, ac eorum beneficiorum fructus, redditus & proventus in commune conferre, ac conferri sinere & permittere omnino debere respective declaramus, statuimus & decernimus, prout nos præsentium tenore & ad effectum præmissum & non alias applicamus, afficimus & appropriamus, & nihilominus si & quatenus Johannes Bapt. Blavetus Junior & Johannes Bapt. Peyranius prædicti in dicto monasterio degere, ac ut præfertur, se conformare non intendant, seu renuant, ad quod tamen præstandum illos per infra scriptos executores, seu eorum alterum, prout de jure compelli posse volumus, ac etiam decernimus, ex nunc prout ex tunc pro eorum necessitatibus, & usibus religiosis illorum singulis, eam quæ ad id arbitrio ordinarii congruere visa fuerit, fructuum, redditum & proventuum camerariæ & prioratus de la Scarenne, ac eis respective annexorum hujusmodi partem per eorum singulos, quoad vixerint duntaxat, percipiendam, altera parte pro dicta mensa conventuali remanente, eadem auctoritate respective reservamus, constituimus & assignamus. Ac insuper ut animarum parochianorum prioratus de la Scarenne prædicti, ubi illius succedente vacatione, aut alias, ut præfertur, illius fructus, redditus & proventus omnimode juxta præsentem nostram dispositionem, applicationi, affectioni & appropriationi locus fiat, curæ exercitio in futurum etiam provideatur, ex nunc prout ex tunc & econtra in ejusdem prioratus de la Scarenne ecclesia unam perpetuam vicariam, ad quam, prout etiam ad perpetuam vicariam S. Mariæ de Falicone per presbyterum secularem idoneum ipsius ultimo dictæ ecclesiæ futurum perpetuum vicarium regendam & gubernandam, ad quam dum illam pro tempore quomodocumque & ubicumque vacare contigerit nominatio perpetuorum vicariorum idoneorum in eis ad nominationem hujusmodi per loci ordinarium instituendorum infra legitima tempora facienda ad pro tempore existentes priorem, monachos & conventum dicti monasterii semper perpetuis futuris temporibus, ad formam tamen infra scriptæ constitutionis spectare debeat pro uno presbytero seculari idoneo futuro ipsius prioratus ecclesiæ prædictæ perpetuo vicario, qui apud eam personaliter residere, curamque animarum parochianorum illius exercere, & illis parochianis sacramenta ecclesiastica ministrare, aliaque omnia & singula officia, munera & onera parochialia ipsi prioratui de la Scarenne nunc & pro tempore quomodolibet incumbentia subire, & adimplere respective debeat, possit ac etiam teneatur. Perpetuo quoque ad formam constitutionis B. Pii papæ V. etiam prædecessoris nostri desuper editæ erigimus & instituimus, illique sic erectæ & institutæ pro illius illamque pro tempore obtinentis dote congruam juxta dictæ constitutionis B. Pii papæ V. prædecessoris formam per priorem, monachos ac conventum prædictos dictæ mensæ conventualis nomine & vice semel in anno assignandam & per vicarium perpetuum prædictum pro tempore respective existentem annuatim percipiendam, ac in suos usus & utilitatem convertendam similiter perpetuo applicamus, assignamus & appropriamus, ac demum pro faciliori obser-

vantiæ & disciplinæ regularium in dicto monasterio restauratione, dilecto filio nostro & sedis apostolicæ nuntio in civitate Taurini commoranti, necnon venerabilibus fratribus nostris Nicienſi & Vintimilienſi episcopis, ut ipsi vel duo, aut unus eorum conjunctim vel separatim procedentes, vocatis vocandis ac citatis interesse habentibus, verificatisque verificandis, ac constito, sibi de veritate præmissorum, per nos, ut præfertur acceptorum, ad præsentis nostri motus proprii dispositionis executionem procedant, ac priorem claustralem ad triennium duraturum, qui præsenti nostra dispositione aliisque præmissis executioni demandatis, statim & illico ex tunc alios monachos usque ad numerum duodecim choralium & quatuor ad habitum recipere & ubi habiles & idonei reperti fuerint expleto probationis anno ad professionem juxta antiqua monasterii & ordinis prædictorum instituta & S. Bened. regulam admittere, & deinde successivis temporibus monachorum hujusmodi numerum prædictum pro rata augmenti fructuum augere debeat, necnon novitiorum inibi recipiendorum magistrum hac vice deputare libere & licite possint & debeant apostolica auctoritate prædicta concedimus & indulgemus, ac necessariam & opportunam desuper facultatem impertimur: decernentes easdem præsentes etiam ex eo quod sede abbatiali prædicta, ut præfertur, vacante processerint, ac ubicumque in præmissis interesse habentes, vel habere prætendentes illis non consenserint, ad eaque vocati & auditi, ac causæ propter quas illa fiant vel facta sint coram ordinario loci etiam tanquam sedis apostolicæ prædictæ delegato vel alias examinatæ, verificatæ & justificatæ non fuerint, seu alias ex quocumque alio capite quantumvis legitimo & juridico de subreptionis seu nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio etiam substantiali & individuam mentionem requirente defectu notarii impugnari, retractari, annulari vel invalidari, seu in jus vel controversiam vocati, aut ad viam & terminos juris reduci, seu adversus illas quodcumque juris, gratiæ vel facti remedium impetrari, aut concedi nullatenus unquam posse, neque sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam per nos & successores nostros Romanos pontifices pro tempore existentes & sedem apostolicam prædictam, sub quibuscumque verborum affectionibus & formis, ac cum quibuscumque clausulis & decretis pro tempore quomodolibet factis comprehendi vel confundi, sed ab illis semper excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum & validissimum statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac de novo etiam sub quacumque posteriori data per priorem, monachos & conventum monasterii hujusmodi quandocumque eligenda concessas fore & esse, suosque plenarios & integros effectus in omnibus & per omnia & quoad omnia sortiri & obtinere, eidemque priori, conventui & monachis perpetuo suffragari, etiam tam ab abbate, seu perpetuo commendatario dicti monasterii pro tempore existente, quam ab omnibus & singulis ad quos nunc spectat & in futurum spectabit, quomodolibet inviolabiliter observari, sicque per quoscumque judices ordinarios & delegatos, etiam causarum palatii auditores, etiam S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, vicelegatos, dictæque sedis apostolicæ nuncios, sublata eis & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate judicari & definiri debere: irritum quoque & inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus quibusvis etiam in synodalibus, provincialibus ac universalibus conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac ordinis & monasterii hujusmodi, etiam juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & litteris apostolicis

A ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod si supra dicti feudi S. Blasii fructus, redditus & proventus ad trecenta scuta monetæ Romanæ abbati seu perpetuo commendatario pro tempore existenti dicti monasterii, ut præfertur, remansura, ad prædictam summam trecentorum scutorum hujusmodi annuatim ascendere non comperirentur, tunc & eo casu prior, monachi & conventus prædicti id quod defuerit pro dicta summa constituenda circumscripta, quoad ipsam pensionum super mensa abbatiali reservatarum, ut præfertur, obligationem, de mensæ eorum conventualis prædictæ fructibus, redditibus & proventibus supplere teneantur & obligati sint. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, exemtionis &
B dismembrationis, separationis, applicationis, appropriationis, institutionis, concessionis, indulti, impartitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam majorem anno Incarnat. Dom. 1687. v. idus Martii, pontificatus nostri anno XII. loco ✠ plumbi J. a Sernicoli.

Post quarum quidem litterarum apostolicarum præsentationem & receptionem fuimus per dictum R. D. Carolum Celebrinum priorem & procuratorem prædictum nomine RR. monachorum ejusdem monasterii S. Pontii debita cum instantia requisiti, quatenus ad earumdem litterarum apostolicarum & in eis contentorum executionem procedere, & procedendo litteras opportunas contra omnes & singulos in hoc negotio interesse habentes, concedere & decernere dignaremur
C juxta earumdem litterarum apostolicarum nobis directam seu traditam formam. Nos igitur episc. Niciensis & apostolicus executor, memoratum mandatum apostolicum per nos receptum reverenter debitæ executioni demandare volentes, vobis omnibus & singulis supra dictis ac vestrum cuilibet in solidum committimus & mandamus, quatenus habitis præsentibus ad RR. DD. Johannem Bapt. Peyrani priorem loci Scarenæ & D. Johannem Bapt. Blavetum Juniorem priorem loci Faliconi, omnesque alios monachos expresse professos dicti monasterii & omnes alios quoscumque interesse habentes in hoc negotio moneatis, citetis & assignetis, prout illos nos citamus & assignamus ad diem quintam post præsentium executionem non feriatam, feriis tamen quæ a clero & populo minime observantur, non
D obstantibus, coram nobis Niciæ in palatio nostro episcopali comparituros, visuros procedi per nos, verificatis prius verificandis & contentis in eisdem litteris apostolicis supra insertis, ad plenariam & integram executionem earumdem & in eisdem contentorum cum comminatione quod aliter &c. Interea vero inhibuimus ac inhibemus omnibus debitoribus decimarum, laudemiorum, trezenorum ac jurium emphiteuticorum undecumque, quomodocumque in quibuscumque rebus consistentium, & ad mensam abbatialem dicti monasterii alias spectantium, excepto feudo jurisdictionali S. Blasii, ne dictas decimas, laudemia, trezena & jura emphiteutica alicui solvere habeant, audeant, seu præsumant, aliquisve
E præsumat, donec aliter per nos cognitum & ordinatum fuerit, sub pœna centum aureorum pro quolibet & excommunicationis in juris subsidium ac solvendi alia vice de proprio, declarantes executionem præsentium faciendam in personam eorum, si personaliter apprehendi possunt, sin autem factis debitis diligentiis & quoad incertos per affixionem copiæ ad valvas ecclesiæ cathedralis præsentis civitatis & parochialium locorum prædictorum Scarenæ & Faliconi, necnon ad valvas ecclesiæ monasterii prædicti valiturarum; & harum latori cum juramento referenti credetur. Datum Niciæ die ultima Maii millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, Fr. Henricus episc. Niciensis & apostolicus executor &c. Daidert secretarius, loco ✠ sigilli &c.

GLOSSARIUM

GLOSSARIUM
VOCUM BARBARARUM, CORRUPTARUM
& exoticarum quæ in hoc tertio tomo continentur.

A

ACQUITARE, acceptum habere, Gal. *donner quittance.* Item cedere, dimittere, Gal. *tenir quitte*, a voce *quietus*, unde *quietare* & *acquietare*. *Constituit procuratorem ad exigendum, levandum, recipiendum, acquitandum.* In Charta Johannæ de Medullione. 1144. B.

Admodiator, rei domesticæ administrator. Gal. *Intendant.* Ubi de monasteriis *grand receveur, celerier*. Item, ille cui prædium *admodiatum est* seu ad firmam, vel emphiteusim datum. Col. 110. A. ubi de S. Dionysii Brocarciensis monasterio. *Sigerus de Pastura vicarius præcedentis* (abbatis) *& admodiator abbatiæ bonorum.*

Adtractum, quidquid ad feudum dominii jure devenit, seu adtrahitur. Quare differt *adtractum* a *comparato* quod illud per emtionem vel donationem fiat, illud vero ex defectu hæredis, vel ex delicto, domino feudi obveniat. Alio nomine dici solet *Escaeta*. Traditio Amalridi pro monasterio Sithiensi col. 27. A. Instrum. *Tam de alode parentum meorum quam de comparato, seu & de quolibet adtracto undecumque.*

Advocatia } jus tutelæ & protectionis, quale advocati ec-
Advocatio } clesiarum habere solebant, Gal. *advoüerie.* Item præstatio, quæ fit advocato, vel domino protectionis causâ. Est etiam jus præsentandi ad beneficium vacans. Gal. *patronage*: charta Lietardi epi c. Camerac. Instrum. pag. 30. B. *Eisdem altare loci liberum & sine persona concedentes, eundem abbatiæ locum ab omni advocatia & cetera quorumlibet exactione emancipamus.* Charta Richildis comitissæ pag. 21. E. Instrum. *nemini in eo quidquam juris, vel dominationis, sive advocationis liceat habere*: charta Rob. comitis Flandr. col. 115. C. Instrum. *advocationem & deffensionem ipsius ecclesiæ in mea meorumque successorum..... tutela suscepi.*

Ædilitas, Cangio est, custodis ecclesiæ munus ac dignitas in collegiis canonicorum. Charta Lietberti episc. Camerac. col. 32. C. Instrum. *Ædilitatem vero & præpositturam, quæ mei juris erant..... huic ecclesiæ contuli.*

Agnus *aureus*: Monetæ aureæ species, sic dicta quod in ea agnus cum cruce effictus conspiciatur. Hujusmodi nummos Franci nostri vocitabant *aignels* seu *moutons d'or*: varia eorum, pretium, Lex, & pondus pro diversis Regum nostrorum temporibus. De his consule Glossarium med. & infimæ Latin. in vocibus *moneta* & *multo*. De agnis aureis de quibus in charta anni 1345. Instrum. col. 122. E. id unum notandum moneo quod hoc anno 1345. 8. Novembris decem agni aurei valuisse dicantur sex libras, cum juxta Cangium & dom. le Blanc in tractatu de *monetis*, 14. solidorum cum 7. denariis unusquisque *agnus aureus*, per id tempus fuisse videatur. Decem autem *agni aurei* hac ratione fecissent 7. libras. 5. sol. 10. den.

Albergus 206. C. Instrum.

Albergaria 1079. vide *Arbergaria*.

Ambitus, peristylium, claustrum, Gal. *cloitre*: Plinio & Apuleio, *Ambitudo*, idem est ac circuitus, sic & ambitus pro claustro usurpatur, quia ambiri, idest circa illud iri vel ambulari potest, pag. 750. ubi de abbatia S. Martini majoris C. *jacere dicitur in facello, quod est in ambitu.* col. 751. D. *sepultus est in cæmeterio communi fratrum in ambitu, prope gradum lapideum superiorem quo ex ecclesia in ambitum descenditur.*

Antelatio, prærogativa, Gal. *prééminence, prerogative*, ab anteferre, col. 203. C. Instrum. *privilegiis .....antelationibus, indultis, favoribus.*

Arbitramentum, arbitri sententia, Gal. *arbitrage*, col. 208. D. Instrum. *stare & obedire arbitramento & mandato super omnibus controversiis, &c.*

Archilogotheta, archicancellarius. Desumta vox & significatio a Logotheta, qui apud Græcos imperatores cancellarii munere fungebatur. Illi successit postmodum sub Andronico Palæologo seniore magnus logotheta. Unde Germanici Imperatores Græcorum more suos dixere cancellarios primum logothetas, dein archilogothetas. Vide col. 652. E.

Archiscrinius, ecclesiæ thesaurarius, col. 191. C. Instrum. *scripta per manum Stephani notarii regionarii & archiscrinii S. R. ecclesiæ.*

Asencia. 33. A. Instrum. Idem quod *asentia* & *aisantia*, vide Gloss. tom. 2.

Asinaria, servitium vecturæ cum asino, col. 237. Instr. *carruatas, asinarias .....omnes exactiones injustas relinquo.*

Aspicientiæ, quæcumque ad aliquam domum, vel prædium jure pertinent, Gal. *appartenances & dépendances*, col. 488. E. *terraque dominium cum omnibus aspicientiis ejus.*

Auctorizabilius, majori auctoritate fultum, col. 21. E. Instr. *ut autem hæc auctorizabiliora habeantur.*

B

BANNERETI *equites*, Gal. *chevaliers bannerets.* Iidem qui barones, Gal. *barons*, primi ordinis nobiles, qui conducendi sub suo vexillo *vassallos* suos in prælium jus habebant. Dicebantur autem *barones* vel *bannereti milites*, a voce *Bannera* seu *bannerium*, quod est vexillum, Gal. *banniere*, col. 71. B. *pro Philippo rege arma sumpsisse cum aliis equitibus vulgo dictis banneretis* apud *Cameracum 1340.* ubi *bannereti* illi videntur equites qui sub alicujus banneria militare tenentur.

Bannum, edictum publicum, proclamatio, statuti publicatio. Diploma Ottonis III. Instrum. 1. A. *prædictum mercatum, monetam, teloneum, bannum cum tota publica functione .....concedimus. Banni iterum* duplex significatio: sumitur aliquando pro mulcta judiciaria, rursum vero pro districtu, jure, ac jurisdictione: priori sensu pag. 147. Instrum. E. *bannum regium inde componat, &c.* altero sensu pagg. 653. D. & 848. E. ubi *bannum bestiarum* in silvis conceditur. Idest jus educendi pecora in silvas pascendi causâ, aut etiam arcendi illa a silvis, ubi expedit.

Banni-leuga, vide *Banleuga* in Gloss. nostro tomo 2.

Batellus, scapha, navicula, Gal. *bateau* a voce *batus* quæ navem sonat paulo majorem. Utraque a Saxonico *Bat*, ejusdem significationis. Instrum. col. 69. D. *per naves seu batellos claustrum suum exire, propter undarum, &c.*

Beatitudo, titulus honorarius quo compellabantur olim episcopi, aliquando etiam laici, jam vero solus pontifex Romanus, col. 193. D. E. Liutadus ad Wenilonem archiepiscopum Rothomagensem: *commendamus igitur vestræ Beatitudini, &c.*

Beghinagium & *Beguinagium*, conventus *Beguinarum*: cujus instituti non pauci reperiuntur apud Belgas Flandrosque. De his col. 134. A. & 158. E.

Benefacere *prædium*, agrum in beneficium dare. Diploma Caroli III. Imperatoris inter Instrumenta col. 145. C. *nullusque ejusdem ecclesiæ episcopus deinceps benefaciendi eas* (terras) *habeat potestatem.*

Beneficiatum, in beneficium datum. Instr. col. 145. C. *de quocumque fisco nostro sint, sive ex Dominicato, sive ex beneficiato.*

Beneficium, prædium fiscale, quod ad vitam seu ad usumfructum concedebatur sive ex mera liberalitate, sive pignoris causâ. Diploma Frider. Imper. col. 155. Instr. B. *Dux Lotharingiæ beneficium ducatus sui, quod situm est in villa Harstalli..... Leodiensi episcopo.....pro 300. marchis oppigneravit.*

Bernicrist, malè, legendum *Berniscrist*. Tunicæ inconsutilis species, sic dicta ab antiqua voce Gallica *Berne* quæ sagum sonat, & *Crist*, Christus. Forte quod ad similitudinem tunicæ Christi inconsutilis accederent hujusmodi Kamisiæ ultramarinæ, de quibus in charta Dexlati clerici. Col. 488. B. *ad emendos Drappos & Kamisias ultramarinas quæ vulgo berniscrist vocant*: vocis hujus ultimam partem forsan deducet aliquis a Saxonico *scrit* vestis, quod a *scryddan* vestire, tegere, quo sensu *berniscrist* esset vestis ex *sago* confecta. Vide Cangium in voce *berniscrist*, & Somnerum ad vocem *scryddan*.

Bisantinus, vide *Byzantinus*.

Byzantinus, col. 107. E. Nummus aureus, ab imperatoribus Græcis cusus Constantinopoli, quæ olim *byzantium*, unde monetæ nomen, Gal. *besant*.

Bonna, col. 875. E. utique legendum *Benna*, sic enim Conradus episcopus in chron. Mogontino. *Nec silendum quod pro speciali hujus auri examinatissimi valore, crux*

ipsa proprio nomine censebatur; vocabatur enim benna. At unde cruci huic *Bennæ* nomen impositum, nondum assecuti sumus: nisi dixeris illam tantæ molis fuisse ut non nisi in plaustro quod Germanis Gallisque *benna* dicitur, tanquam triumphali curru, ferri soleret. Pari ratione appellata olim fuit *Blancardus* crux non minoris magnitudinis & pretii in ecclesia Turonensi, quod in *Blancardo* seu *brancardo*, Gallis *brancard* humeris portaretur. Hac de re consules novam Glossarii, quæ hîc paratur editionem.

Bonnarium, bonarium, *bunuarium*, modus agri certis limitibus seu *bonnis* definitus, Gal. *Bonnier de terre*. Occurrunt col. 109. D. 490. D. inter Instrum. 15. E. 31. C. 88. A.

Bonnetum & bonetum, Gal. *bonet* capitis tegumentum, col. 160. D. Instr. ubi de clericorum indumentis: *non pileos* (deferant) *sed boneta sive bonneta nigri coloris, serico vel deauratis laminis aliisque imaginibus non insignita.*

Brasia, Gal. *brace, brais, brassin*, granum aquatum, tostumque ad cerevisiam conficiendam, col. 44. E. Instrum. *ultra Scaldum brasiam suam ad aliud quærunt molere, quam ad duo molina sanctæ Mariæ.*

Bruillum: Nemus, silva muris aut sepibus cincta. Apud inferioris ævi auctores *brolium* frequentius dici solet, unde Gal. *Breüil*, col. 342. E. *Muro cinxit lucum seu bruillum domus episcopalis.*

Bunarium & *bunuarium*, vide suprà *Bonnarium*.

Bursarius: in monasteriis idem fere qui cellerarius, ille scilicet penes quem est *bursa* seu pecunia monasterii, p. 785. E. *præcipuarum quarumdam villarum administratore quem bursarium vocant.* Item col. 790. B.

Bursarius: cui ob rei domesticæ penuriam certa stipendia ad quotidianum victum præstantur. Quæ vox in collegiis dicitur de scholasticis qui ex hujusmodi stipendiis vivunt. Vide col. 221. A.

C

CACEA: arca, Gal. *caisse*, col. 1142. C. *Moniales confessæ fuerunt habuisse 25. florenos & caceam* (forte muliebris suppellectilis plenam) *pro monialis ingressu.*

Calcatura: jus torcularium, certa vini mensura, quæ domino feudali solvitur pro calcanda seu premenda in *calcatorio* vindemia, Gal. *pressurage*. Est autem calcatorium apud Ugutionem & Gloss. lat. MS. Regium idem quod torcular. col. 1222. C. *Ecclesiæ suæ jura quartonis, & calcaturæ loci de Galteriis comparavit.* Est etiam *calcatura* aliud tributi genus, quod pro *calcetis* idest itinerariis aggeribus reficiendis a prætereuntibus exigitur. Verum de hujusmodi exactione eo loci non agitur.

Calciones, femoralia linea interiora, Gal. *calçons*. Ita Cangius quidni potius per *calciones* intelligantur udones lanei, lineive, Gal. *chaussons*. Id certe innuere videtur ipsum, quod attulit eruditissimus Cangius exemplum ex chron. Centul. *duo sandalia cum calcionibus sex*. col. 98. A. Instr. *sub annuo censu sibi persolvendo per unos videlicet calciones . . . . . quotiens nova abbatissa a capitulo constituetur, mihi & hæredi meo duo paria calcionum pro relevatione dicti mansi solvere tenebuntur.*

Calculatio, numerus, computatio. col. 193. E. Instrum. *in supputatione calculationis assumpsimus prima elementa Græca.*

Camba, locus ubi cerevisia conficitur, Gal. *brasserie*. Vide col. 119. B. Instrum. 146. A. occurrit passim.

Cambarius, brasiator, seu cerevisiæ confector, Gal. *brasseur*, Instrum. 22. C.

Camina. Instr. 88. A. *medietatem caminæ datam ab Audremaro*, forte *cammæ* seu *cambæ*. Ita conjicit Cangius.

Cangium, forte *cambium*, Gal. *échange*. Instr. 120. B. *dedi... fratribus ibidem Deo servientibus pro cangio terræ in prato Folquini, quam vivarium meum ex exclusa occupat, &c.*

Canonia, præbenda canonici. 870. A.

Canonicus *domicellarius*, junior canonicus, nondum ad ordines sacros evectus, nec ad capitulum admissus. Desumpta appellatio a Magnatum filiis junioribus quos *domicellos*, Gal. *damoiseaux* vocabant. 687. B.

Cantare, officium solemne pro defunctis, Gal. *service anniversaire*. Necrol. eccl. Dignensis, col. 1126. E. *Eodem die obiit dominus Nicolaus episc... ideo dicta die fiendum est cantare pro anima sua*, vide *cantariolum*, infra.

Cantariolum eadem notione in eadem ecclesia Diniensi, ibidem 1129. C. *Ducent. ducat. auri.... pro fundatione anniversarii, seu cantarioli, media die cujusque mensis, &c.*

Cantatorium: liber ecclesiasticus, quem franci *graduale* vocant. Ita Cangius ex Amalario. De *cantatorio* S. Huberti de quo, col. 862. D. & 553. A. aliud dicendum: est enim MS. codex in quo monasterii S. Huberti in Arduenna historia vetus continetur. Huic autem iste est titulus: *incipit liber qui cantatorium dicitur.* Forte ita fuit vocitatus ille codex, quod ad calcem cantatorii primum fuisset exscriptus, veterum codicum more.

Canterellus, eadem forsan significatio, aut illi proxima, col. 181. B. Instr. *Item lego Andreæ priori Vintoniensi 10. marchas, & librum qui dicitur canterellus.*

Capa choralis, vestis ampla & rotunda, qua interdum utuntur clerici in choro. Hanc etiam pluviale appellant, col. 1227. A. *Statuta & consuetudines circa manuales distributiones in choro, residentiam personalem, solutionem dimidiæ annatæ anniversarii & capæ choralis.* Hic agitur de novis canonicis, qui mediam partem reditus primi anni a suo ingressu in usus ecclesiæ cedere tenebantur, item quædam solvere semel in die anniversaria suæ receptionis, & insuper dare cappam choralem.

Capitaneus *locus*, principalis, præcipuus, Gal. *Chef-lieu*, col. 489. B. *in capitaneo Apostolorum seu S. Martini loco.*

Caristia: annonæ caritas, Gal. *cherté*, non semel occurrit.

Carrata, onus *carri*, Gal. *charetée*, col. 762. A. *retenta trium carratarum vini annua pensione.*

Carreria, via, semita, illa præsertim per quam carrus potest transire, col. 1142. D. *vendidit domum in carreria portalis Durandorum.*

Casata: domus rustica cum certa terræ quantitate ad alendam familiam idonea, col. 3. A. B. Instr.

Casatura: jus in casatas, illarum proprietas domino competebat, col 3. A. Instr. *Castellaniam casaturas & hominia, quæ de Feodo episcopi esse constat.*

Cassare: irritum reddere, Gal. *casser*, vox nota, quæ passim obvia.

Casticia: quævis ædificia, ædes, muri, sepimenta lutea & lignea, col. 28. C. Instr. *una cum terris mansis, casticiis ibidem ædificatis.* Item, col. 27. A.

Cathedrare: ad episcopalem cathedram promovere, col. 883. D. ubi de Hugone II. episcopo Legiensi, *Francia me genuit, cathedravit Legia*, col. 893. E. *qui vixit gratus anno minus hîc cathedratus.*

Cathedraticum: vide Gloss. nostrum tomo 1.

Cavallaria: prædium equestri servitio obnoxium, hujusmodi olim emeritis equitibus assignata fuisse testatur Sabellicus lib. 9. hist. Venet. p. 248. quod etiamnum apud Turcas observari constat, in gratiam equitum quos *spahis* vocant quibus *Timaria* seu *prædia* ad vitam conceduntur, col. 111. B. Instr. *exceptis cavallariis tribus.* Vide Cangium in Gloss. ad vocem, *caballaria*.

Cavaltheia: servitium militare a vassallis debitum domino feudali, seu ad patriam tuendam, seu ad quamvis expeditionem pro domini deffensione extra dominii fines, Gal. *chevauchée*. Sic dicta a *caballo*, quod hujusmodi expeditiones essent equestres, col. 80. B. Instr. *Retinuit in vita sua.... exercitum, cavaltheiam, talliam, altam justitiam.*

Chora: *communia*, certus juratorum numerus; a quibus communia regitur. Item ipsa lex communiæ data, col. 501. A. Jacobus abbas S. Bertini dedit hominibus suis *de Arkes legem juratam, quæ chora vulgariter appellatur*; unde *choremanni*, vel *chorarii* dicuntur ii, qui juxta legem illam jus dicunt civibus, & communiæ præsunt.

Chorarii. } *Vide* Chora.
Choremanni. }

Christianitas: jurisdictio episcopi, forum ecclesiasticum, Gal. *Officialité, cour de chrestienté.* Christianitas item, idem est ac clericatus: quia clerici sæpe sæpius dicti sunt *Christiani*; hinc *decanus Christianitatis, curia Christianitatis.* col. 770. C. *decanatus totius Christianitatis Wormbacensis abbatiæ in perpetuum uniretur.* col. 1004. D. *decanus Christianitatis pastorum cap. Juliac.* idest, *le doyen des curez dependant du chapitre*, &c.

Circaria: Præmonstratensibus est districtus, *circatoris* seu visitatoris. col. 205. A. B. *Hic jacet corpus R. D. F. Engelberti Maghe, hujus ecclesiæ abbatis XLII. circariarum Floresiæ & Flandriæ vicarii generalis.*

Clavarius, apud Delphinates est aliquando primus inter justitiæ *officiales*, aliquando urbis Clavium custos, fisco præpositus, pag. 1108. jurisdictio urbis Diniensis principi & episc. erat communis, exercebaturque eorum nomine *per bajulum regium & Clavarium episcopi.*

Claustra, æ. idem quod claustrum, col. 43. B. Instrum. *ad claustram faciendam*, &c.

Clenodia: gemmæ, monilia & alia quævis res pretiosa, Gal. *bijoux*. col. 704. A. *thesaurum ejus & clenodia occupavit.*

Clerimonia: clericorum, canonicorum, vel monachorum collegium. Ita Cangius in Gloss. Instr. 65. B. *ibi stabiliret pauperum Christi clerimoniam.*

Colabus, i. e. ancillis. Instrum. 27. A. pro *accolabus*, ubi deest *accolis & ac.....* quæ sæpe numero repetuntur in hujus ævi instrumentis.

Collaterationes, & *conlaterationes*, agrorum termini: Practicis, *bouts & joûtes*. Instrum. 43. C. *præfatas terras eidem ecclesiæ secundum dimensionem & conlaterationem suam..... secundum dimensionem & collaterationem a missis nostris dispositam.*

Collibentia, consensus, licentia a pluribus pariter concessa. Instrum. 65. B. *sacrorum canonum auctoritate concessimus collibentiam*, &c.

Colonia, prædium coloni, seu habitaculum rusticum cum sufficienti prædio ad alendum colonum. Ita Cangius, col. 1027. C. *coloniam unam.... nobis restituit.* Attamen, col. 1026. E. colonia videtur esse prædium Dominicum abbatiæ vicinum, quod propter usus domesticos excolebatur. *Ac in colonia nostra alia plura ædificia* ni potius legendum fuerit, *in coloniis nostris.*

Comes *de militia*, dux, tribunus militum. col. 490. A. *Adalardus filius Henrici comitis de militia Caroli magni.*

Comitator, socius, consors, comes, Gal. *associé*, col. 200. A. Instrum. *Nos Hugo supradicti donatores laudatores, cessores, & comitatores*, &c.

Comitatus, dominium, Gal. *seigneurie*, cum omni jure ad dominum feudi pertinente, col. 112. B. Instr. *comitatum, idest potestatem vadimoniorum & fredorum & bannorum & telonei, & totius districtionis rectitudinem.* Item col. 498. D.

Communia, vide Gloss. nostrum t. 2.

Concernere, spectare, pertinere, Gal. *concerner*, col. 243. A. Instrum. *ad causas hujusmodi facientibus, & eas quomodolibet concernentibus.*

Condamina, vide Gloss. t. 1. Ibi adde ex Cangio, *condaminam* potius dici quasi *campus Domini*, nam in Occitania maxime in tractu Gebennico* *camp* aut *con* campus sonat. Revera inter plurimas *condaminas*, de quibus in veteribus instrumentis, paucæ admodum occurrunt, quæ plures habeant *condominos*. Sunt ergo *condaminæ* agri, aut prædia nulli servituti obnoxia, & ad usus proprios domini reservata. col. 197. D. Instrum.

* Gal. *Sévenes.*

Conductiales, *litteræ* commeatus, Gal. *sauf conduit.* col. 108. C.

Congadiaria *charta*, idest charta mutuæ obligationis, sponsionis. Gallice diceretur, *charte de mutuel engagement.* Talis est charta Aldcaldis matronæ filium suum cum quatuor mansis, S. Theofredi monasterio offerentis, de quibus pactum ineunt abbas & monachi, col. 1237. *Facta est inde charta congadiaria anno ab Incarnat. Domini 991.* &c. Vocis Etymon a *gadiare*, Gall. *engager* de qua vide multa apud Cangium in voce *vadium.*

Conrearius, cui præbenda monachi vel canonici datur, præbendarius. Est enim *conreium* quodvis alimentum, præbenda. col. 184. A. Instrum. *Rifridus Seguini conrearius.* Videsis Cangium in voce *conredium.*

Conthoralis, conjux, uxor. col. 593. E. *Anniversarium nobilissimi marchionis & comitis Henrici & Margaretæ conthoralis ejus.*

Continentia, instrumenti tenor, summa, Gal. *teneur, contenu* Instr. 122. C. *Nominari fecimus electores secundum continentiam Clementinæ.*

Corona, nummus aureus Francicus, Gal. *couronne*, *écu à la couronne*, sic dictum quod in eis scutum sit coronatum. Vide Cangium in Gloss. ad vocem *moneta*, aut *le Blanc traité des monoyes.* De hujusmodi nummis col. 109. D.

Crateres *marchales.* i. e. unius *marchæ.* col. 1203. A. *duodecim argenti crateres marchales.*

Creantare, cavere, stipulari sacramento interposito, fidejubere, col. 126. A. Instr. *promiseruntque & creantaverunt fide interposita.*

Crota, antrum, specus, cella subterranea aut in rupe excisa, Gal. *grote.* col. 214. C. Instrum. *cum crota & furnello & turre, & fundamento supra*, &c.

Crossa, baculus pastoralis, Gal. *crosse*, col. 1142. D. *per traditionem crossæ.*

Crotonus; col. 1144. A. *procuratorem constituit ad constituendum quemdam crotonum, in apotheca domus dicti monasterii sitæ Digniæ.*

Cultiva terra, i. e. arabilis, Gal. *terre labourable*, col. 4. B. *manuoperator, qui cultivam terram non habet.*

Curia, prædium, villa: dicitur præsertim de prædiis dominicis, Gal. *terres seigneuriales.* Instrum. 140. D *permutationem quam feci........ de curia de Maidieres eum appendiciis & pertinentiis ejus.* Item col. 868. B. Instr. 153. E.

Curialiter, comiter, humaniter: hinc, Gal. *courtoisement.* col. 886. D.

Curritorium, locus aut ædes, in monasterio S. Victoris Massiliensis; forsan ambulatio subdialis, Gal. *cours*, aut etiam circuitio, Gal. *corridor, couroir.* col. 195. D. Instr. *Actum in dicto monasterio in quadam turri, quæ est juxta curritorium.*

D

DALERUS, nummus argenteus imperialis, Germanis *thaler*, & *reichdale*, nostris *richedale.* Tres valet libras, uti nostrum *scutum argenteum*, adeoque Germanis 10. *daleri*, ut nostris decem *scuta*, sunt 30. libræ. col. 786. C. *pro libertate recuperanda pendere 6000. dalerorum coactus est.*

Decena, idem quod decima, Gal. *disme.* col. 195. E. Instr. *decenam in Alonsio, & decenam in Theramina.*

Deductio, narratio, expositio, Gal. *recit, deduction.* col. 241. E. Instr. *bonis mobilibus rebusque aliis in deductione processus latius exprimendis.*

Desamparare, rem occupatam cedere, remittere: Practicis, *deguerpir, desamparer*, a voce *amparare*, invadere, occupare. col. 219. E. Instr. *Ei donavit inter vivos & concessit & desamparavit.*

Diasprus, panni pretiosioris species. Sic dicitur quod sit variegatus & diversicolor instar *jaspidis*, quem vocant itali *diaspro*: unde Gallicum, *Diapré.* col. 1124. D. *capella violata de diaspro diversorum colorum cum floqueto & dalmatica*, &c. dicebatur quoque olim de omni opere variegato etiam fabrili, quin & de ipsis pratis variis floribus distinctis.

Dimensum, mensura. col. 384. B. *solito dimenso contentum esse docuit.* Hic notandum Regibus olim, principibus, episcopis, aliisque debita fuisse convivia, quæ *conredia*, *procurationes*, dicebantur: horum occasione ne nimium vexarentur ecclesiæ, ad certam duntaxat ferculorum, vini, panis, avenæ, &c. qualitatem, quantitatemque tenebantur, quod hic quidem *dimensum* appellatur.

Dismembrare, distrahere separare, Gal. *demembrer.* col. 101. D. Instrum. *dotem dictarum ecclesiarum a monasteriis dismembrarent.*

Dominicatura. col. 1079. B. vide t. 1. & 2.

Dominicatus, dominium, Gal. *domaine.* col. 146. A. Instr. *villam nostri Dominicatûs sitam in pago Leuga.*

Drappus, pannus, Gal. *drap.* col. 488. B. *drappos ad Kamisias ultramarinas*, &c.

E

ECCLESIA *baptismalis*: ecclesia in qua baptismus confertur. col. 998. B. *ecclesiarum .... erectionem in baptismales ecclesias.*

Ecclesia *libera*, id est *sine persona.* Ita legitur in Instrum. Henrici Leod. episcopi, col. 154. E. Cum episcopi ecclesias monasteriis concedebant, illas personatui obnoxias aut ab illo liberas interdum statuebant. Liberæ erant ecclesiæ a *persona*, cum exstincto pastoris seu *personæ* titulo hujusmodi ecclesiis per vicarios deserviebatur. Cum vero *personatui* erant obnoxiæ, clericus deligebatur, qui ecclesiæ titulo, & aliqua proventuum parte gaudebat, reliquo in monachorum, canonicorumve usus concesso, qui illi ecclesiæ vicarium committendum curabant; personatu autem vacante, rursum ecclesia ab episcopo impetrabatur per præstationem quamdam, *altarium redemptionem*, vulgo nuncupatam.

Effestucare, per *festucam* cedere, abdicare, Gal. *deguerpir.* Qui rei dominium in alium transferebat, festucam illi porrigebat, aut eam in terram projiciebat, in signum dominii translati. col. 46. B. Instr. *Eam non solum effestucaverunt, sed nec posteros suos ulterius eamdem reclamaturos recognoverunt.*

Emelioratio, augmentum Gal. *amelioration.* col. 147. A. Instrum. *ob hanc nostræ mercedis seu parentum nostrorum emeliorationem.*

Emenda, vide Gloss. nostrum tomo 2.

Exclusa, agger quo retinentur aquæ, Gal. *eclúse*, col. 120. B. Instr. *quam vivarium meum & exclusa occupat. Eclusa*, ibidem C.

Exiliare, in exilium agere, Gal. *exiler.* col. 831. D. 840. E.

F

FACIES, fascia, Gal. *fasce*, vox heraldica. col. 8. D. Instr. *in campo argenteo tres facies rubeas.*

Factor, procurator; dicitur præsertim de mercatorum procuratoribus, Gal. *facteurs.* col. 1143. B. *juxta procurationem seu schedulam scriptam manu Francisci Audiberti Sistaricensis canonici & prædictorum monasteriorum factoris, subscriptam vero manu dominæ abbatissæ.*

Filiatio, subjectio domûs ordinis Cisterciensis domui alteri tanquam matri. Hac ratione monasterii Cisterciensis filiæ præcipuæ sunt, Claravallis, Pontigniacus, &c. col. 797. B. *permanserunt sub filiatione Cistercii.*

Firmator, qui alicui chartæ testis subscribit. col. 205. C. Instr. *Acta est autem hæc charta publice.......... firmatores sunt.... archiep. Guinamandus. ...... Gosfredus decanus.*

Firmitas, exactio de rebus venalibus. col. 919. D. *Aderat redemptioni firmitatis rerum venalium per clerum & cives Leodienses, an. 1249.*

Flascones, placentæ species, Gal. *flans.* col. 250. B. *convenit de 5. florenis, pro flasconibus seu placentis ab ipso debitis.*

Floquetus, forte tunica subdiaconalis; vel etiam superpelliceum, sic dictum quod ad instar *flocci* monachorum amplum sit, tametsi brevius. Inventarium sacræ suppellectilis ecclesiæ Diniensis, col. 1123. C. *capella viridis cum dalmaticis, floquetis,* &c. col. 1124. D. *capella violata, de diaspro diversorum colorum, cum floqueto & dalmatica,* &c.

Focanea, caminus communis, Gal. *chaufoir.* col. 1144. B. *Actum in focanea monasterii Sistarici an.* &c.

Focaria, ancilla quæ focum curat, presbyteri concubina. col. 50. B. Instrum. *si quis præsumpserit focariam vel concubinam in domo sua habere,* &c.

Foragium, jus quod a domino Feudi percipitur, pro pretio a se imposito vino, quod a cauponibus venditur & distrahitur. col. 28. E.

Foraneitas, dicitur de canonico non residente, qui idcirco *foraneus* appellatur; *stationarius* vero, qui assidue commoratur. col. 50. C. D. *foraneus habeatur & foraneitatis legem subeat.*

Forestis, vide Gloss. tomi 2.

Formata epistola. Nomen genericum est, inquit Cangius in Gloss. & convenit omnibus fere epistolis ecclesiasticis maxime vero commendatitiis, pacificis, dimissoriis, communicatoriis, &c. quas ad hoc invenere SS. Patres ne fraus aliqua vel falsitas temere induceretur. De his plura vide apud eundem. Formatam habes litteram Liutadi Venciensis episcopi, col. 193. inter Instr.

Fortareza, arx, Gal. *forteresse.* Item munitio, castrum. col. 1074. C. *dederunt totam tenuram quam habebant in fortareza.*

Fortis, col. 216. D. Instr. pro *foris*, ablativ. vocis *forum*, Gal. *marché.*

Francus, liber, immunis ab omni servitute. col. 1198. D. *propter quam libertatem voluit ut deinceps appellaretur Francum.*

Frontes, agri-mensoribus dicuntur campi parallelogrammi breviora latera; longiora vero laterum nomine simpliciter donantur. col. 232. C. Instr. *Est autem inter consortes de uno latere flumen, quod nominatur Lupus, & de alio latere rivus Malvani, & de retro-fronte mare magnum & de alio fronte mons.*

G

GADIATOR exsecutor testamentarius, qui res testatoris quasi in *gadium* habet ut de iis disponat. col. 194. D. & 195. A. Instrum. *secundum voluntatem gadiatorum meorum ...... quos mihi gadiatores constituo.*

Gadium, vide Glossaria nostra primi & secundi tomi.

Garba, pars decimæ alicujus loci. col. 522. C. *Insuper & duas garbas totius parochiæ Guatinensis,* &c. idest duas partes decimæ totius parochiæ, &c.

Gardinus, hortus, pomarium, German. *gart.* nostris olim *gardin*, nunc *jardin.* col. 365. C. *decimæ fructuum magni gardini, seu novæ circa terram clausuræ.*

Garricæ & *garrigiæ*, vide Gloss. tomi 1.

Gavallum, col. 3. D. Instr. ibidem explicatur.

Gavena, jus accipiendi certas granorum mensuras ex singulis terræ jugeribus, pro advocatione seu protectione ecclesiarum. Vox facta a Flandrico *gave*, *gaven* munus, donum. col. 3. B. Instr. *præterea novam illam consuetudinem quæ vulgo gavena dicitur, quam solet comes Flandrensis exigere.*

Geliba, manipulus, *gerbe*, Flandr. *gheluye.* Proxime accedit ad vocem *gelima*, quæ apud Johan. de Janua, idem sonat. Ejus autem origo ibidem accersitur a *genu*, *ligo*, *manu*, quod manipulus genu prematur, ut manu ligetur, col. 126. A. Instr. *pro decimis prædialibus de centenario non nisi tres gelibas seu garbas aut manipulos solvere consueverint.*

Gens, servi, vassalli, subditi, unde Gallice dicitur *les gens d'un tel*, loquendo de domesticis. col. 44. E *qui gentes S. Mariæ extra propriam legem ponentes, injuste rapiunt.... qui gentem alterius census & potestatis in suam ditionem injuriose contrahunt.*

Graphio, comes, præfectus judex fiscalis, a Teutonico *graef* quod idem significat, vide col. 127. B.

Grossus, monetæ species, vulgo *gros.* Vide Gloss. Cangii in voce *moneta*, aut *le Blanc, traité des monnoyes.* de *grosso* Turon. col. 176. B. Instr.

Gubernium, gubernatio, Gal. *gouvernement.* col. 202. D. Instrum. *Illorum regimini & gubernio præsidentes.*

H

HAVOTUS, mensura annonaria apud Belgas, Stephanus episcopus Tornacensis in charta anni 1198. col. 52. C. Instr. *quinque havotos frumenti, duas raserias avenæ, 4. capones,* &c.

Homagialis, vassallus, qui ad præstandum domino feudali homagium tenetur. col. 703. B.

Homo *terrenus*, alterius dominio subjectus ratione feudi seu terræ, quam ab eo tenet. col. 114. A. Instr. *Nobilis vir ingelrannus homo meus terrenus castri Likeriensis dominus, &c.*

Hostagium, domus cum agris sub censu annuo *hospiti* seu rustico ad excolendum concessis, Gal. *hostise*, *hostage*, &c. col. 354. D. *confirmamus vobis, hostagia quæ dedit vobis Robertus præpositus.*

Hovina, coloni habitatio, cum certa agri portione. Vox ejusdem originis & significationis ac *Hova*, *Hovia* & *Hoba* quæ a Germanico *Haab* possessio. col. 116. D. Instrum. *Ego Theodericus Dei gratia Flandr. comes, pro remedio animæ meæ & antecessorum meorum duo Hovina terræ in Ruholt.... concessi. Actum Furnis an. 1136.*

I

IMAGINATIO, sigillum: quod cujus erat imaginem vulgo præferret, sic dictum. col. 23. D. Instrum. *sub imaginatione* (nostra) *& testium subscriptione .... astipulamus.*

Impostus, vectigal impositum, Gal. *impost.* col. 38. E. *pro medietate talliarum & impostuum.*

Incardinare, episcopum, presbyterum, &c. in ecclesiæ alicujus possessionem mittere. col. 23. C. *Ei mandasse ut consecraret & incardinaret eum, quem sibi clerus & populus Attrebatensis in episcopum eligerent.* Eadem significatione. col. 841. B.

Incusiæ, forte pro *incuriæ*, terræ incultæ. Litteræ Gaufredi abbatis Lirinensis. col. 1204. E. *Quasdam terrarum incusias in territorio de Vergomas.... situatas, quæ olim fuisse asseruntur cujusdam pontis disrupti & collapsi.*

Indictio *pro anima.* col. 216. E. Instrum. Gal. Christ. t. 3.

Indilate, absque mora, Gal. *sans delay.* col. 123. E. Instr. *quam terram meam interdicto indilate supponerent.*

Infucate, absque fuco. col. 146. A. Instr. *permansuris successionibus infucate servetur,*

Inhibitoriæ & inhibitoriales, *litteræ*, Gal. *lettres de defense.* col. 160. C. Instr. *per litteras inhibitorias judicis spiritualis....... tempore impetrationis litterarum inhibitorialium,* &c.

Interim. Sic vocabant edictum Caroli V. Imperatoris anno 1548. datum, ad sedandos in Germania ortos de religione tumultus: quod dum concilium Tridentinum celebraretur, interea omnes imperii ordines hujus decreti legibus parere tenerentur. Hujusmodi edictum a Catholicis pariter & Lutheranis male acceptum fuit. Quia dum presbyteris nuptias, & laicis communionem sub utraque specie concederet, cæteros catholicæ ecclesiæ ritus, & antiqua dogmata retinebat. Vide col. 1228. C.

Invadiare, in vadium seu pignus accipere. col. 75. C. Instr. *Contulimus etiam eidem monasterio fructus decimæ...... quam nos invadiavimus ab Egidio,* &c. *quam decimam si forte contingat redimi ab hæredibus Egidii prædicti,* &c.

Investitus, qui de beneficio aliquo investitus est, qui illud possidet. col. 998. A. *paciscens cum investito de Gilze.* col. 1044. E. *Erat investitus seu parochus S. Nicolai ultra Mosam.*

K

KAMISIA *ultramarina.* Vide supra, *Berniserist.*

L

LIBELLA, parva libra, seu libra parvorum denariorum; fuerunt quippe denarii argentei, qui majores, & denarii ære & argento mixti seu de *billonio*, qui minores vocati sunt. Horum libra libella dicta est; quippe 20. denariorum parvorum erat, ut altera 20. argenteorum. Fuerunt etiam libræ solidorum 20. sive majorum, sive minorum eadem servata ratione, pro varietate locorum & temporum. col. 618. A. *centum libellas annuas*

eidem delegavit. Cangium confule in Gloffario, & D. le Blanc, tractatu de re monetaria.

Licentiare, permittere, facultatem dare rei alicujus faciundæ. col. 73. B. Inftrum. *Dominus epifcopus licentiabat eas ut loco fuo relicto..... quærerent aptiorem.*

Litteræ *credentiæ.* Gal. *lettres de creance.* Litteræ funt, per quas quis petit ut legato fuo fides adhibeatur. col. 1203. D. *litteras credentiæ deferens pro parte civitatis Arelatenfis.*

Litteratorie, per litteras, datis litteris. col. 70. A. Inftrum. *negotiis præpediti, litteratorie deputavimus.*

Locarium, conductionis pretium, ufus-fructus, Gal. *loüage ufufruit.* col. 376. E. *abbatia fancti Vedafti ad locarium, feu ufum-fructum.*

Lombardi, fœneratores ac Ufurarii, fic dicti quod primùm ex Lombardia in Franciam mercatores Itali confluxerint commercii causâ: qui poftmodum tot illicitas exercuere ufuras, ut in eos identidem a principibus & epifcopis fævitum fuerit. Horum exinde nomen in malam partem ita tranfiit, ut omnes Ufurarii Lombardorum appellatione fuerint cogniti. col. 893. C. *Lombardos..... profcripfit & ejecit.*

Lupus, cancer crurum, morbi fpecies, Gal. *loup.* col. 844. C. *horrendus morbus, qui lupus a medicis appellatur*, &c.

M

MACHERIA, macellum carnarium, Gal. *boucherie.* col. 126. D. Inftr. *Annuimus abbati..... mercatum, percuffuram monetæ, macheriam*, &c.

Magnati pro magnates. col. 841. C.

Majora, Gal. *mairie. Majores* dicebantur, qui vicis, aut villis præerant & dominorum nomine jus dicebant incolis. Ifti aliquando habuere fuos vicarios feu *fubmajores*, unde vox *fubmajora.* col. 23. A. Inftrum. *Majora & fubmajora, & ut ita dicam molendini & molendinaria S. Dionyfii in manu & poteftate abbatis fint, ita ut*, &c.

Maldrum, menfura annonaria apud Germanos, quatuor continens modios. col. 754. A. & C. *viginti maldra filiginis.*

Mallus, vide Gloff. tom. primi.

Mamburnus, tutor, gubernator, interrex. col. 894. A. *alter interrex feu mamburnus creatur.* Eodem fenfu. col. 899. C.

Manerium, habitatio, domus cum certa agri portione, Gal. *manoir.* col. 36. C. Inftr. *de conftruendo monafterio in perfonatu & manerio de Sauchois.*

Manuperatio, opera manuum, fervitium manuale. col. 115. A. Inftrum. *nullus.... equitationem aut fervitium exercitus feu manuperationem fuper homines ecclefiæ de cætero exigat.*

Marchifus, *marchio*, *marcharum* feu limitum præfectus, Gal. *marquis.* col. 945. P. *Balduinus marchifus non ita pridem demandaverat.*

Matrix ecclefia. i. e. cathedralis, aut præcipua loci ecclefia. col. 852. D.

Matrona, conjux, uxor. col. 28. B. C. *per confenfum Amalfridi vel matronæ ipfius Childeberthanæ feu & filiæ eorum Aurianæ.*

Melgorienfes, moneta comitum Melgorienfium. Erat autem Melgorium oppidum olim celebre Montifpeffulano vicinum, ubi percuti moneta confueverat. De hac vide Cangium in Gloff. in voce *moneta baronum.* De folidis Melgor. col. 189. C. Inftrum. & col. 1073. D.

Mencaldus, menfura frumentaria Belgis nota. An. 1161. mencaldi 17. pro modio computabantur. col. 97. D. Inftrum. *Duos mencaldos frumenti & totidem avenæ & dimidiam mencaldatam terræ.* Eft autem *mencaldata* tantum terræ fpatium, quantum uno mencaldo frumenti feminari poteft, occurrit etiam col. 29. B. Inftrum. & col. 4. B.

Meritum, proventus, reditus, Gal. *profits, revenus.* col. 110. A. Inftr. *villam proprietatis meæ nuncupatam Sithiu fuper fluvium Agnione cum omni merito fuo.*

Mifiæ, expenfæ, fumptus, Gal. *mifes, depenfes.* col. 69. A. Inftr. *cum magnis fumptuofis laboribus, miffis, damnis*, &c.

Montanea, mons, Gal. *montagne.* col. 1100. C. *montaneam de Solelabou abbati largitur.* 1105. B. *quidquid habebat ifte in montanea de Morgono acquifivit.*

Mortalagium & *mortalitas*, quod ex mortuis, feu ex decedentium legatis, ecclefiis obvenit, Gal. *droits mortuaires.* col. 236. C. Inftr. *cum dimidia parte decimarum ipfius caftelli & tertia mortalitatis.* col. 213. D. *ecclefiam Vallis bonæ cum pertinentiis fuis, mortalagiis.*

Morus, locus paluftris & aquaticus. Anglis, *moore.* col. 123. D. *octo menfuras mori ad fodiendum turbas.*

Mundiburdus, protector, defenfor, patronus. col. 155. C. Inftr. *traditionis hujus advocatus & mundiburdus conftitus eft.*

N

NACCUM, auctore Cangio, lege *nactum*, cui eft ftragulum, quo totus equus infternitur, Gal. *caparaçon.* col. 676. A. *naccum infigne feftivi equi conceffit.*

Nobile, moneta Anglica, vulgo *noble à la rofe.* col. 703. C. *penfionem annuam mille librarum feu trium millium nobilium monetæ Anglicanæ.*

Nobilitas, titulus honorarius, quo Reges, principes & quandoque archiepifcopi compellabantur. col. 244. C. Inftr. *nobilitatem tuam rogamus & hortamur.*

O

OBA, domus ruftici cum certa agri portione. col. 101. E. & col. 24. A. Inftr. Vide *Hovina* quæ vox ejufdem originis & notionis.

Obedientiolæ, villulæ, a monafteriis dependentes, fic dictæ quod illuc ab abbate monachi mitterentur vi obedientiæ, ut earum curam gererent. col 192. D. Inftrument. *conceffit abbati omnes illas obedientiolas.*

Officiales, miniftri, fervi; hinc, Gal. *officiers.* col. 61. B. Inftr. *monachi per officiales fuos.... decimam dato pretio adquifierunt.*

Omnedicibilis. col. 59. A. Inftr. *omnedicibili fancti Spiritus gratia inflammatum.* Id eft gratia omni, quæ dici poteft.

P

PASCHERIUM, quod pro pafcuis præftatur. Item ipfum jus pafcendi pecora in terris & fylvis alterius, vel abfque vel cum præftatione, Gal. *pafcage.* col. 1103. E. *Anno 1172. quo Guillelmus comes Forcalquerii immunitatem pafcherii per totam terram fuam contulit Raimundo*, &c. col. 1104. E. *monafterium exemit a paffatico & pafcherio*, &c.... *in terris fuis.*

Pafnagium, tributum pro glandatione, feu jure pafcendi porcos in filvis, Gal. *panage.* col. 33. A. Inftr. *concefferunt omnes afencias in nemoribus ad... paftinationem porcorum, ad pafturagium exterorum animalium, fine pafnagio & omni alia exactione.*

Paftinatio, vide infra *pafturagium*, paftus porcorum. col. 33. A. *ad paftinationem porcorum, ad pafturagium exterorum animalium.*

Paftoralitas, jus paftoris feu epifcopi, ejufdem jurifdictio col. 44. C. Inftr. *falva tamen Noviomenfis epifc. paftoralitate & obedientia.*

Pafturagium, paftus, Gal. *pature, pafturage*, vide fupra; *paftinatio.*

Paffus *ecclefiaftici*, funt fexaginta paffus circa cathedrales & majores ecclefias & triginta circa minores & capellas, intra quorum ambitum idem afyli jus fervabatur ac in ipfis ecclefiis ex antiqua confuetudine, & conftitutione Nicolai papæ II. 1059. Hujufce rei habes exemplum in charta Petri Senecenfis epifcopi pro ecclefia S. Victoris Maffil. an. 1089. col. 197. E. & 198. A. Inftrument. *confirmo tibi in circuitu earum ecclefiarum cimiterium de 60. paffibus ecclefiafticis.... item confirmo ibi ipfam ecclefiam fancti Petri de Bagarris fimul cum ipfo cimiterio..... in circuitu ipfius ecclefiæ de 30. paffibus ecclefiafticis.*

Paffaticum, tributum, quod pro tranfitu exigitur, Gal. *paffage.* col. 1104. E. *monafterium exemit a paffatico & pafcherio*, &c. *in terris fuis.*

in Patulo, id eft in loco patenti & publico. col. 21. A. Inftr. *hanc chartam fcripfi & fubfcripfi & in patulo relegi.*

Pecia, fragmentum, pars, Gal. *piece.* col. 225. C. *pro quadam terræ pecia.*

Pedis, nomen regefti in tabulario ecclefiæ Aquenfis. col. 1121. C.

Penfa, libra cum quadrante, Gal. *pefée.* col. 488. E. *penfas duas de formaticis perfolvere tenerentur.*

Penfio, item libra cum quadrante, feu quinque quadrantes, quibus *penfa* conftare folet plerifque in locis. Hac autem duntaxat utuntur in butyris cafeifque appendendis. col. 61. A. Inftrum. *Fratres jam dictæ S. Martini ecclefiæ octo penfiones butyri probati & benevalentis ad pondus caftri Brugenfis*, fuerunt & aliæ majores *penfæ*, *pifæ* & *penfiones*, quæ non quinque quadrantium fed forfan centum fuere librarum ut patet ex charta anni 1345. col. 123. A. Inftr. in qua duæ *pifæ* butyri fex dicuntur valere libras, & *pifa* una cum dimidia cafei 45. folid.

Pifa, vide *penfio.*

Perfona, parochus, ille maxime qui omnibus fruitur ecclefiæ fuæ decimis & redditibus, quique per vicarios ecclefiæ fuæ defervirì curat, quare hujufmodi beneficia dicta funt *perfonatus.* col. 171. D. Inftr. *hujus rei teftes funt Willelmus perfona de Haffek.*

Personatus, vide *persona.*

Petia, vide *pecia.*

Pisa, vide *pensio.*

Pitaciolum, modica pars chartæ, inquit Papias, membranula, schedula, epistola. col. 840. D. *misit in pitaciolo certam quantitatem stipendii quod teneret.*

Plegiare, spondere, fidejubere, Gal. *pleger*, *cautionner.* col. 124. E. Instr. *auctenticorum suorum auctoritate confirmari feci & plegiare.*

Polyandrum, cœmeterium a Græco πολὺς multus & ἀνὴρ ἀνδρὸς, vir. col. 118. E. *extra muros civitatis fodere polyandrum, quod receptui foret tot corporibus condendorum corporum.* Sumitur interdum apud barbaros scriptores pro unius hominis sepulchro.

Pontificare, pontificem habere, constituere. col. 885. B.

Quem splendor morum, generosus sanguis avorum,
Famaque dotavit, quem Legia pontificavit, &c.

Pontificium, jus, potestas. col. 488. E. *non haberent pontificium ipsas res alienare.*

Posse, potestas, unde Gallicum *pouvoir.* col. 195. A. Instr. *de bonis meis quæ in ejus posse sunt.*

Postillæ, notæ marginales in sacris bibliis. col. 180. E. Instr. *bibliam, quam emi Parisius sine glossis & sine postillis.*

Potagium, jusculum, Gal. *soupe*, *potage.* col. 6. C. Instr. *defectus maximus fuit pisorum, fabarum & aliorum de quibus fit potagium.*

Præceptalis *pagina*, mandatum, jussio, decretum. col. 149. D. Inst. *per hanc nostram præceptalem paginam, concedimus atque largimur.*

Prælatus, ecclesiæ alicujus præses, Gal. *doyen*, *prevot*, &c. col. 836. C. *ubi præest dominus Stephanus episcopus & abbas & Halevincus prælatus, idest præpositus seu decanus.*

Precaria, charta qua quis prædium, præsertim ecclesiasticum, ab aliquo sub annuo censu ad vitam vel (ut aiunt) ad longos annos utendum accipit, de *precariis* & *præstariis* fusius apud Cangium in Glossario. col. 662. B. *plures villas in precariam concessit.*

Pretiosa. col. 843. B. *Libellus commemorationis fratrum sub pretiosa legendus.* Idest *necrologium*, ex quo monachi legebant post *Primam* in capitulo nomina fratrum ea die defunctorum. Ubi notandum monachos è choro olim discedere solitos fuisse dictâ oratione horæ primæ, atque inde in capitulum procedere ubi cætera absolvebant, a lectione scilicet martyrologii & versiculo *pretiosa in conspectu*, &c. usque ad ultimos versiculos pro defunctis.

Premitiæ & *præmitiæ.* col. 197. C. E. pro *primitiæ.*

Præstaria, libellus seu charta qua quis ecclesiasticus prædium sub annuo censu ad usum fructum concedit, *præstaria* autem dicitur de eo qui concedit, *precaria* de illo qui recipit ad vitam, aut ad aliquot annorum spatium. col. 146. E. Instr. *abbatiam nomine Fossas, per prestariam a Gisla abbatissa acquisitam.*

Ptocheion & *ptocotrophium.* Domus pauperum, locus ubi mendici aluntur: voces Græcæ a πτωχὸς, mendicus, & τρέφω nutrio. col. 916. B. & 925. C.

Procursus, propagatio, amplificatio, Gal. *accroissement.* col. 65. E. Instrum. *Visum est nobis de exortu & procursu domus nostræ aliqua perstringere.*

Professus, qui in monasterio emisit vota, Gal. *profez.* col. 245. A. Instrum.

Protus, primarius, præpositus. Vox græcæ originis nempe a πρῶτος primus. col. 648. D. *folcmarum..... Coloniensis ecclesiæ protum & æconomum.*

Q

QUARTO, præstatio vinaria, quarta pars vindemiæ, aliarumve frugum, quam percipiebant domini feudales in vineis agrisque huic præstationi obnoxiis: hinc occurrunt crebrius voces *quartator*, *quartales vineæ*, *quartagium*, *quartare*, de quibus fuse apud Cangium in Glossario. col. 1079. B. *salvis taschiis, quartonibus*, &c. & col. 1222. C. *ecclesiæ suæ jura quartonis & calcaturæ loci de Gateriis comparavit ab Isnardo de Cornillion.*

Quista, præstatio, census, quem a subditis domini feudales exigebant seu *quærebant*, quæ quidem exactio in consuetudinibus antiquis dicitur *cens a queste*, *cens truant*, quod nempe per domos hujusmodi tributa a dominis non jubendo sed quærendo seu rogando compararentur. col. 206. C. Instr. *conquerebatur enim abbas quod...injustas exactiones, videlicet quistam & toutam & albergos & justicias faceret.*

Quota *decima*, significat quam quisque solvere debet de rebus suis decimam proportione servata. Etiamnum obtinet in Vincensi episcopatu. Vide col. 1223. B.

Quotisare, pro rata portione censum imponere, unde *quotisatio* eodem sensu. col. 227. E. Instr. *pro cujus quidem subsidii portione .... quotisati estis. Quo circa mandamus quatenus quotisationem prædictam .... tradas*, &c.

R

RASERIA, mensura annonaria, vulgo *rasiere.* col. 123. A. Instr. *centum viginti & duodecim raseriæ bladi cum dimidia valentes in pecunia 66. lib. 5. sol.*

Raseria terræ. col. 319. B. idest quantum terræ de una *raseria* bladi seminari potest.

Recompensa, remuneratio, Gal. *recompense.* col. 108. E. Instr. *in recompensam jurium cessorum ablatorum*, &c.

Reforciati *solidi*, Gal. dicuntur *sols renforcez*, ad discrimen debilium, qui a festo omnium SS. 1303. ad Nativitatem B. Mariæ anni 1306. cursum habuerant; hujusmodi autem moneta dicta est *modo fortis, modo reforciata.* col. 220. E. Instrum. *recognoscit se habuisse a dicto domino Grassensi episcopo, centum solidos reforciatorum*, &c.

Regimen *Hinsbergicum*, formula electionis consulum urbis Leodiensis an. 1424. data a Johanne Hinsbergio Leodiensi episcopo. col. 993. A.

Relevatio, *relevium*, Gal. *relief.* Quod præstatur domino feudali ab hærede in feudi caduci possessionem misso. De *relevii* variis speciebus Cangium consule in Glossar. col. 114. B. Instr. *redditus, justicias, relevationes*, &c. col. 895. D.

Repotia, convivia, quæ fiunt in plerisque religiosorum ordinibus in die anniv. professionis & maxime anno ab emissa professione 50. quod quidem vocant *jubilæum* seu *jubilationem. Repotia* aliâ significatione, vox nota est Latinis authoribus. col. 162. D. Instr. *nec in esculentis, aut poculentis novi aliqui in monasteriis sumptus fiant, ullave repotia aut anniversaria professionis convivia.*

Requestus, jus quoddam Dominicum, obeunte Tenente * aliquo feudali solvendum, Gal. *queste* & *requeste.* col. 105. C. *jus quoddam dictum requestus, quod obeunte quolibet abbate Crispiniensi dominis temporalibus de Quievrechin debebatur.*

* Tenancier.

Responsalis, procurator, qui pro alio respondet. col. 135. B. Instr. *Eo quod se absentasset nec aliquem misisset responsalem.*

Resta, reliquum, residuum, Gal. *reste.* col. 220. D. Instr. *petebat sibi dari & in integrum satisfieri & exsolvi de resta & residuo*, &c.

Regales coronati, moneta aurea comitum Provinciæ. Valuere aliquando 60. solid. vel marcham argenti. De his col. 1200. A.

Ribaldi, ganeones, homines perditi, & in omne vitiorum genus ruentes, Gal. *ribauts, scelerats.* Sunt & aliæ Ribaldorum acceptiones de quibus consule sis Cangium in Glossario. col. 884. D. *Unde & crimen illud, quod unus vel duo ribaldi attentabant, Cardinalis in totam civitatem retorsit.*

Rogatio, exactio, seu præstatio sub nomine precationis. col. 384. E. *super quibusdam translationibus talliarum, rogationum, violentarum exactionum.*

S

SABBATISARE, quiescere, otiari. *Sabbatum* inferioris ævi auctoribus idem erat ac *requies*, unde Johannes de Garlandia in æquivocis.

Sabbata dicuntur requies, & vita perennis.

col. 66. D. Instr. *cujus anima in requie sit, cujus ossa in medio ecclesiæ B. Medardi sabbatisant.*

Sacramentale, liber in quo variæ sacramentorum seu juramentorum formulæ, atque etiam diversa sacramenta certis in occasionibus præstita continentur. col. 1167. D. *Exstat sacramentale quoddam in quo cognominatur de Mehella, nimirum in sacramento, quod exhibuit Ludovico filio Regis Franciæ.*

Sacristania, munus & beneficium sacristæ. col. 238. C. Instr. *dono & perpetuo illum sacristaniæ concedo.*

Sapiebant. col. 150. B. Instr. *dedit & decimam quorundam sartorum quæ quidam in sylva sombresiæ..... sapiebant.*

Sapere, barbaris scriptoribus idem ac scire, unde Gallicum *savoir*, inquit Cangius. At hic legendum *sariebant* seu *sarriebant*, Gal. *ils arrachoient*, *ils sarcloient.* Quod fit in *sartis* seu *essartis*, quæ loca sunt prius nemorosa, postea exculta & ut ita dicam sarrita arboribus succisis, avulsisque radicibus. Re quidem ipsa Mabillonius sæculo VI. parte 1. pag. 602. Act. SS. ord. Bened. in eodem instrumento quod integrum refert, legit *sariebant.*

Scultetus, prætor, judex oppidi, ballivus. col. 1029. A. *Arnoldo sculteto Aquensi.*

Sedes, ecclesia cathedralis. col. 208. D. Instr. *Actum apud Sedem in choro majoris ecclesiæ* scilicet Ebredunensis.

Sigillarius, custos sigilli, Gal. *garde du sceau.* col. 296. A. *promisit obedientiam coram officiali sigillario, & vicariis generalibus Johannis episcopi Tornacensis.*

Solidi *Raimondenses.* Gal. Christ. t. 3. col. 208. D. Instr.

Solidata, valor unius solidi. Gal. *soudée.* col. 191. Instrum. *positis mille solidatis in manu cujusdam principis.*

Sonegia, præstatio quæ fiebat pro jure gisti, episcopis, archidiaconis, &c. Item, jus quoddam domino feudali solvendum ab unoquoque, qui aliquid hereditario jure accipit ab aliquo defuncto intra censivæ ejusdem domini fines; Gallice, *Essogne.* Vide-sis veterem consuetudinem Remensem, quæ de hoc jure fuse disputat. col. 39. D. Instr. *Ipsumque ab omni censuali exactione, omnique sonegiarum & debitorum solutione ..... assensu archidiaconi nostri ..... absolvimus.* Ubi priori significatione *sonegia* accipi debet.

Spelta, hordeum distichum, zea, Gal. *Espeaute.* col. 930. A. *in emptione centum modiorum speltæ.* Item col. 598. A.

Sponsalitium, *ecclesiæ.* Quidquid in prima ecclesiæ dedicatione pro ejus dote in domibus, agris, &c. a fundatore donatum est. col. 205. B. Instr. *Dono etiam supra dicto pacto illis sponsalitia ipsarum ecclesiarum quæ tenuerunt Guilerius, &c.*

Stupherus, assis, solidus, Gal. *sol.* Batavis *stuiver*, a Germanico *Stueber* quod idem sonat. col. 563. E. *quot annis septem florenos & quatuordecim stupheros monasterio Gemblacensi persolverent.* Apud Batavos solidus communis seu æreus dicitur *stuiver* valetque 8 *duytas* seu duos *grossos*, quod est pretii 15. denariorum nostrorum.

Submajora. Vide *majora.*

Subtitulare, subtus ex ordine referre, vox frequens in veteribus Regum & imperatorum diplomatibus. col. 15. B. Instrum. *Itaque præcepimus subtitulare rerum ad eundem locum pertinentium possessiones, quatenus, &c.*

Sufflatorium, fornax, Gal. *fournaise.* Item officina chimica, Gal. *laboratoire.* col. 18. A. Instr. *sed quia probandus, erat velut in sufflatorio.*

T

TAMISIUM incerniculum, Gal. *sas, tamis.* Cribrum inter & tamisium illud inest discriminis, quod tamisii tela fit ex serico vel equinis jubis, cribrum vero ex pellibus hac illacque artificiose perforatis. col. 273. D. *panis ex avena de molendino relata, nec cribro nec tamisio purgata.*

Taschia, præstatio agraria, eadem quæ *campipars*, Gal. *champart*, vox originis celticæ a *tasc* tributum. col. 1079. B. *salvis ... albergariis, taschiis, quartonibus, dominicaturis, &c.*

Te igitur, canon Missæ, sic dictus quod ab his verbis incipiat: *Te igitur clementissime pater*, &c. col. 1142. D. *Quæ quidem juravit super Te igitur in missali*, &c.

Tenura, ager, prædium & quidquid aliud quod a domino feudali aliquis tenet, Gal. *tenure.* Latine clientela, dependentia. Aliæ sunt clientelæ per servitium, & aliæ liberæ & immunes. De his plura vide in consuetudinibus localibus. col. 1074. C. *dederunt tenuram totam quam habebant in fortareza.*

Terminus, districtus, jurisdictio, jus alicujus muneris obeundi intra certos fines & terminos. col. 135. A. *Quam ecclesiam imperator decernit assensu Leodiensis episcopi Alexandri solam in Trajectensi urbe habere decimas & terminum.*

Territorium *carpentariorum.* Modus est agri; seu certa mensura terræ. Ni forte legendum sit *teritorium*, quod erit area terendis excutiendisque frumenti manipulis. col. 111. A. Instr. *Geronemberg cum cæteris adjacentiis, & territoriis carpentariorum quinque inibi jacentibus.* Cave tamen ne hic *territorium carpentarior.* sit locus in quo carpentarii seu fabri tignarii operantur.

Testamentum, *nuncupativum*, Gal. *testament.* Hoc epitheto Venciensis episcopus an. 1257. suam distinguit ultimam dispositionem a chartis donationis seu venditionis, quæ olim testamenta vocari solebant. col. 194. C. Instr. *In mea bona & sana existens memoria, licet sim æger corpore facio testamentum meum nuncupativum, seu meam voluntatem ultimam*, &c.

Tolta, *tolta & touta*, exactio per vim & contra jus facta, Gal. veter. *toute & tolte* unde *mala-tolta & mala-tolla*, Gal. *maletôte.* col. 238. C. Instr. *Ita quod nullus abbas vel monachus in eum toltas vel servitutem faciat.* col. 206. C. Instr. *injustas exactiones, videlicet quistam, & toutam & alberges.*

Touta. Vide in *tolta.*

Treuga, belli induciæ, pax, securitas, Gal. *Treve.* col. 59. D. Instr. *Firmas treugas & firmam pacem nobis tenere spopondit.*

Trevia, *treuga Dei*, & *pax Dei.* Cum bella flagrarent domestica in Galliis, episcopi in Aquitania primum & postea in aliis Franciæ partibus, suis decretis statuere ut pax ab omnibus servaretur, *a feria quarta vespere, usque ad secundam feriam incipiente luce*, ut Glaber loquitur. Præterea ab adventu Domini ad octavam Epiphaniæ, a Septuagesima ad octavam Paschæ, &c. quæ quidem conciliorum statuta primo ad annum 1034. & sequentes referenda sunt. De quibus multa habes erudite scripta in Glossario med. & infimæ Latin. ad vocem *treuga.* De hac *trevia Dei.* Vide col. 379. E.

Trezenum decima tertia pars pretii venditionis domino solvenda pro *laudimio*, Gal. *lods & vente, treiziéme.* col. 217. C. Instr. *quod proinde laudimium, sine trezenum.* col. 248. E. Instr. *laudimia trezena nuncupata.*

Triscamerarius, dignitas palatina, tertia a dignitate camerarii. col. 1080. E. *dignitate triscamerarii perpetui cameræ imperialis adauctus.*

Turbæ, palustres, & aridæ glebæ, in alimentum ignis, e terra palustri & bituminosa erutæ, Gal. *tourbes.* col. 123. D. Instr. *certo mensuras mori, ad fodiendas turbas.*

Turbones. Idem quod turbæ. col. 123. A. Instr. *Item in lignis combustibilibus 18. lib. Item in turbonibus 20. sol.*

V

VACCARICIA, domus cum sufficienti agrorum portione ad nutriendas vaccas, Gall. *vacherie.* col. 111. B. Instr. *Ante fores ecclesiæ vaccariciam cum hortulo.*

Vaissella, vasa, Gal. *vaisselle.* col. 184. B. Instr. *diversis calicibus, vaissella argentea*, &c.

Vigoratus, roboratus, accensus, Gal. *encouragé, fortifié.* col. 22. B. Instr. *matris prædictæ confortatione vigoratus, tunc consensit*, &c.

Villagium, vicus, villa, unde Gallicum, *village.* occurrit. col. 734. D.

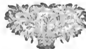
Villicus, major villæ, item villæ seu etiam rustici prædii œconomus & præfectus. col. 563. D. *oppidum Gemblacense per ministros abbatis regendum, villicum scilicet & scabinos.* col. 914. B. *constituit in sabulonariæ districtu villicum seu prætorem.*

Waso, cespes, gleba, Gal. *gazon.* investituræ, seu traditiones solemnes veterum, non verbo dumtaxat, & per chartam fiebant, sed addebantur symbola certa missionis in possessionem, per traditionem *Wasonis*, seu cespitis fundi proprietas cedebratur, per ramum, festucam, &c....... ipsius superficiei etiam jus deferebatur. Data sunt postea diversa alia traditionum symbola prout ad manum habebantur. col. 330. B. *præfatam decimam vendidit & per ramum & Wasonem werpivit.*

Wastina, terra inculta, vastata, unde Gal. *gastine.* col. 120. A. D. Instr. *omnem Wastinam quam habui in parochia de Lon.* Non semel eadem vox in hoc opere occurrit eadem plane notione.

Werpire cedere, relinquere unde Gal. *deguerpir.* Vide supra in *Waso.*

Werra habetur. col. 868. pro *guerra.*

INDEX GENERALIS.

A

ABBATIALIS benedictio in usu seculo VII. 91. A.
Abbates S. Amandi titulo comitis decorati, 258. B.
Abbatis pecuniosi miseranda mors, 510. B.
Abbatissæ ad synodum venire tenentur, 148. A.
l'Abbe (Christophorus) Viconiæ prior, 468. B.
Abbo monachus S. Germani a Pratis, scriptor, 641. C.
Abbo (Guillelmus) prior de Gordolono, 239. A. & 240. C. Instr.
de Abinsperg (Conradus) Salisburg. episc. 1004. B. C. D. 1005. A.
Abollonius (Dodo) 197. D. Instr.
Absalon (Agnes *al.* Margareta) num uxor Johannis de Bourgogne? 50. B.
Abstinentia a carnibus die Sabbati primum præscripta, 20. A.
Acardi (Guillelmus) 185. D. Instr.
(Leonardus) notarius, 1186. B.
de Accoltiis (Petrus) episc. Anconæ, 347. B.
d'Ache, vir doctus, 1153. C. 1227. D. 1239. E.
d'Achery (Lucas) monachus congregationis S. Mauri, scriptor, 503. E. 1169. D.
de Acro-monte (Egidius) 35. C. vir nobilis & advocatus Tornac. 75. C. Instr. benefactor Viconiensis monast. 397. E.
Adalbertus hæreticus, 9. D.
Adalgerus imperii cancellarius, 16. B. Instr.
Adam, monachus S. Vincentii Laudunensi, 138. A.
Adam (Petrus) 184. E. Instr.
d'Adam (Guillelmus) 1165. B.
Adelardus filius Gisle filiæ Ludovici Pii imper. 285. D. E.
de Adeno (P.) canonicus Antipolitanus, 212. Instr.
Adhemar de Monteil de Grignan (Johannes Bapt.) archiepisc. Claudiopoleos, 1182. B.
Adorne de Ronsal (Magdalena Francisca) 518. C.
Adornus (Antonius) dux Genuæ, 1145.
de Acfielle (Walterius) monachus carthusiæ de Bosco, 63. D. Instr.
Ænobarbus (Andreas) monachus Cambe-ron. eruditus, 173. E.
Ætherius episc. Antinciæ, 1063. D.
d'Affringues (Georgius) prior Clari-marisci, 532. C.
S. Agili festivitas apud Resbacum, 101. B.
Agni (P.) 1074. D.
Agnini cognomen datum abbati Laudis ob innocentiam vitæ, 304. B.
de Agout, sive d'Agout (Cecilia), 1122. D. 1123. D.
(Fulco) 1225. A. magnus Provinciæ senescallus, 1223. C. Fulco vel Hugo, senescallus Prov. 1169. C.
(Raibaudus & Raimundus) 1103. E.
de Agrifolio, cardinalis, 899. B.
Aicardi (Pontius) 196. E. Instr.
(Ludovicus) notarius, 1169. B.
Aiglerius (Bernardus) scriptor, abbas Cassin. & cardinalis, 1201. A.
de Aiguina (Petrus & Truandus) fratres, 1201. C.
d'Ailly (Petrus) canonicus Noviom. cantor & archidiac. Camerac. cancell. Academiæ Paris. 48. C. cardin. Camer. tit. S. Chrysogoni, 48. B. 342. C.
(Jacoba) uxor Johannis de Cayeu, 342. C.
Aimericus S. R. E. cancellarius 1280. A.
Aimini (Bertrandus) 212. C. Instr.
de Aladio (Maria) 1292. C.
de Alamandi (Guigo & Johannes) sedis apost. protonotarii, 1102. A. B.
(Antonius) 1143. A.
Alamandus (Geraldus) 186. A. B. Instr. benefactor Boscoduni, 1103. C.
Alamandorum rex (Rodulfus) 151. D. Instr. 232. E. Instr. 1235. C. 1238. C.
(Henricus) 236. E. Instr.
Alba (Lauduna) dom. de Sabran, 1123. D.
de S. Albano (Guillelmus) 1219. C. 1239. C. 1248. C. 1281. C.
Albani, Annibal diac. cardinalis, 64. B.
Albanus, (Ferdinandus) dux exercitus Hispan. 55. B.
Albergati (Nicolaus) card. S. Crucis, 342. D.
d'Albertas (Marquisia) 1235. A.
Alberti (Pontius) 1102. C. D. 1211. B. Boscoduni fundator, 184. E. & 185. C. D. Instr.
(R. notarius, 213. A. Instr.
Albertus Belgarum princeps 111. A.
Albonis comes (Hugo) dux Burgundiæ, 1107. C.
de Albruviis (Lambertus) benefactor Caricampi, 97. A. Instr.
Albus (Hugo) scabinus, 47. C. Instr.
de Alcarras (Guillelmus) 211. D. Instr.
Alcuinus præceptor Caroli magni imp. 2. B.
de Aldenberg comes (Burchardus) 137. C. Instr.
(Hetthenricus) 727. D.
de Aldenarda (Theodericus) 22. Instr.
(Arnulfus) 85. C. Instr. subadvocatus monast. Einhamensis, 494. A.
d'Alegre (Margareta) domina de Bausset, 904. D.
S. Aldegundis 7. A. 15. D. Instr. 91. A. B. Fundatrix parthenonis Malbod. 144. A.
d'Alençon dux (Franciscus) Henrici III. Francorum regis frater 55. B. Protector Cameraci & Cameracesii, 142. D.
de Alerano (Otho Blancus) ex marchionibus Montis ferrati diaconus cardin. tit. S. Nicolai in carcere Tulliano, 884. C. D. E.
Aletax (Johannes) civis Tornac. fundator parthenonis Sartensis, 34. E. Instr. &c.
de Alexiis (A.) 109. D. Instr.
Algerus eccl. Leodiensis canonicus, deinde Cluniac. monachus, scriptor, 872. A.
Allard (Guido) scriptor 1090. D.
(Germanus, *al.* Theodorus) Recollectorum vicarius generalis, 1231. E.
Allemand de Laval (Helena) 1246. B.
de Alli (Robertus) 96. E. Instr.
de Alluctro (Hermannus) marescallus, 137. D. Instr.
de Alneto (Gerardus) Dionanti canonicus, 174. E. Instr.
Alphonsus Neapolitanus, *al.* Recenatensis civis advocatus consistorialis in curia Romana 1292. A.
de Altincis (Turgisius) 118. A. Instr.
de Alsonicis (Fulco) 1103. E.
Altare portatile 292. C.
de Altena comes (Adolfus) 277. A. 673. A. 685. C. D. 686. E. 729. A. 138. B. Instr.
(Ingenaldus) 677. A.
(Engelbertus) 683.
(Everardus) 683. E.
de Altena (Everhardus) monachus Cisterc. 787. B.
(Bruno) decanus S. Gereonis & præpositus S. Flori Confluentini, 673. B.
(Adolfus) comes Montensis, 787. B.
(Engelbertus) Monasteriensis electus, 687. C.
(Theodericus) Monasteriensis episc. 687. B.
In Altimontensi cœnobio treceni monachi, 115. A.
Altfridus episc. Hildenesheimensis, 257. E.
de Alvetn (Maria) restauratrix parthenonis Solis-montis 608. B.
Amahenqui (Johannes) 1142. C.
S. Amalberga vidua, 203. D. S. Adalberti episcopi Camerac. & S. Gudilæ mater, 5. B. 6. A.
S. Amandus auctor plurimorum monasteriorum, 255. A.
de Ambasia (Georgius) card. titl. S Sixti, 1130. E.
Ambiani coronatur Regina Francorum. 215.
Ambianensium vicedominorum gens nobilissima, 48. B.
d'Ambrines (Josephus) prior S. Sepulcri, 123. A.
Amelini (Johannes) 1287. C.
de Amirato (Ugo) prior claustralis S. Pontii Niciensis, 237. D. Instr. 239. A. E. Instr. 240. A. C. Instr.
d'Ampus condomini (Petrus & Truandus de Aiguina) fratres 1201. C.
de (Anagama) Adenulfus fit canonicus S. Victoris Paris. insulis ecclesiæ Paris. recusatis, 473. B.
d'Ancezune (Aimarus, Guillelmus, Johannes & Rostagnus) 1092. B. C.
Andegavensis dux (Carolus Valesius) 696. E. filius Francorum regis, 1121. B.
(Ludovicus) 1242. E.
(Renatus) 1244. C.
(Philippus Borbonius) 63. A.
André (Jacobus) Arvernus, nobilitate decoratur a Rege Philippo Valesio, 43. E.
(Michael) prior de Machemont 408. B.
Andreas (Valerius) auctor bibliothecæ Belgicæ 503. E.
Andreas Marcianensis monachus, auctor chronici Andrensis, 23. B. 383. B.
d'Anduze (Bermundus) 1166. E.
Angariæ dux (Bernhardus) 135. D. Instr. 136. B. Inst.
Angeli (Honoratus) clericus Grassensis, 1169. C.
Anglorum rex (Carolus II.) 1097. C.
(Eduardus) 43. A. C. D. 337. A. 415. C. 695. B.
(Guillelmus III. de Nassau) 544.
(Henricus) 72. C. 238. D. 342. E. 679. C. 691. E. 692. A. 703. D. 705. C. 1078. B. 1093. A. B. 67. B. Instr.
(Jacobus) 1097. C.
(S. Oswaldus) 524. E.
(Ricardus) 703. B. C.
(Stephanus) 525. C. D. E. 526. B. 117. D. Instr. 118. B. C. Instr. 119. C. Instr.
Anglorum Regina (Mathildis) 121. B. Instr. uxor Stephani 525. D. E.

d'Anglure (Ludovicus) Rotæ auditor, 246. A.
Annuntiatarum conventus, Namurci, 544.
Ansbergensis comes ultimus (Godefridus) 702. B.
S. Anscharius Bremensis episc. 638. A.
Ansegisus collector capitularium, 81. E.
Ansegisus dux, S. Beggæ maritus, 580. C. D. 581. A.
Ansellus castellanus Valencenensis, dominus Ribodimontis & Ostrevandiæ, 101. C.
S. Anselmus arch. Cantuar. 410. B. 496. A.
Anselmus Gemblacensis monachus, scriptis clarus & magisterio 559. B. C. D.
Ansfridus abbas Nonantulæ, 11. B.
Ansoaldis virgo eruditione & sanctitate conspicua, 20. B.
Antincia, sedes episcopalis, ubinam sita, 1063. D.
Antipolitanus princeps seu comes (Rodoardus) 1195. E. 211. B. Instr.
(Jaucerannus) 1150. C. 1151. B. C. 1210. E. 210. C. Instr. 211. B. Instr.
(Guillelmus Jaucerannus) 1150. C. 1151. B. C.
(Guillelmus) 211. A. B. C. Instr.
Antipolit. comitissa (Belieldis) 1210. C.
(Phida) 1151. C.
Antelmus auctor libri de initio ecclesiæ Forojul. 1271. D. 1273. E.
de Antisico (Arnaldus) 1223. A.
d'Antoing (H.) miles, 62. A. Instr. Hugo, 276. B. Spineti dominus, 277. A. B.
(Alardus) 276. E. dominus de Croisilles, 162. E.
de Antwert comes (Gotizo) 149. D. Instr.
Antuerpiensis ecclesia collegiata erigitur in cathedralem, 9. C Instr. &c.
Antuerpiæ castellanus (Gerardus) dominus de Diest, 175. D. Instr. 176. D. Instr.
Apollinaris (Sidonius) 1189. C. 1190. B. 1191. E. 1193. C.
Apuliæ dux (Carolus II.) rex Siciliæ, 196. B. Instr.
Apuliæ ducissa (Maria) 1168. E.
de Aqua (Johannes) civis Tornac. 226. B.
(Thomas) Bonæ-spei canonicus Præmonstr. scriptor, 203. C.
de Aquis (Bertrandus) canonicus Niciensis, 220. B. Instr.
Aquisgranum, palatium Reg. 43. E. Instr. In eo celebris curia imperatoris Frederici II. 4. E. Instr. 5. A. Instr.
Aquitaniæ rex Pippinus, 489. E. 490. A.
Aquitaniæ dux, Boggis, 828. B.
Aquitaniæ ducissa, B. Oda. 828. B. 829. A. E. 830. A.
de Ara comes (Sibodo de Hochteden) 798. D. comitissa (Mathildis) 996. B.
de Arberg burchgravius, Everardus, 794. A. B.
Arberti (Pontius) Boscoduni benefactor, 1073. A.
d'Arbois (Philippus) decanus S. Donatiani Brugensis, 228. A.
de Arbre (Johannes) Viconiæ benefactor, 35. C.
de Arcas (Willelmus) 211. C. Instr.
de Ard comes, Gerardus, 137. C. Instr.
de Arda Arnulfus, 85. D. Instr.
Ardæ vicecomes, Arnulfus & Adelvia ejus conjux, 526. B.
de Ardeya, Jonathas, Rathardus, Volandus, & Wiltrudis, 802. A. B.
S. Ardo discipulus S. Benedicti Anian. ac vitæ ejus scriptor. 732. D.
Ardoini (Bertrandus) canonicus Antipolit. 212. C. Instr.
(Petrus) canon. Antipolit. 215. A. Instr. 216. B. Instr.
Arduennæ comes, Adelredus, 832. C.
Arelatensis comes, Hugo, 840. D.
d'Aremberg dux, dominus d'Enghien, 75. E.
d'Aremberg comes, Carolus, 711. B.
(Antonia Willelma) comitissa d'Isenburg, 711. B.
Aremburgus Guillelmus, 964. D.
de Argentona, Petrus, 220. B. Instr.
Argonensis, Johannes Angelus, scriptor, 1094. A.
de Aria (Rainaldus) 501. B.
(Evrardus) 533. D.
(Ghiso) filius Evrardi, 533. D. 534. A.
(Guillelmus) 533. E. 534. A.
Ariani comes, S. Elzearius, & S. Delphina ejus sponsa, 1123. D.
Aringin (Philippus) 120. B. Instr.
d'Arkel (Johannes) 898. B.
Arkensis comes, Walbertus, 485. 488. D.
Arlaudi (Philippus) 1168. A.
de Arlon (Walerannus) comes, frater comitis de Limbourg, 3. C. Instr.
d'Armagnac comes (Johannes) 45. B.
d'Armagnac (Georgius) card. tit. S. Nicolai in carcere, 1179. C.
Arnaldi (Guillelmus) officialis Tornac. 70. A. Instr.
Arnaud (Petrus) 1176. C.
de Arnisberc comes, Henricus, 136. B. Instr.
Arno frater Alcuini, monachus Elnonensis, 256. D.
Arnoldus, imperii cancellarius, 3. C. Instr.
d'Arragon (Isabella) uxor ducis Conimbriæ, 344. A.
Arragonius (Nicolaus) scriptor, 1069. E. cardinalis, ibid.
Arragonum princeps, Raimundus, 1073. C.
Arragoniæ rex (Jacobus) 1083. C.
(Petrus) 226. E.
(Alfonsus seu Ildefonsus) 1074. D. 1090. B. 1154. A. B. 1282. C. D. E. 1155. C. E. 1156. A. 1199. C. E. 1200. A. 211. D. Instr.
de Arriford (Fridericus) 136. B. Instr.
d'Arschot dux (Carolus) 52. B.
(Philippus) marchio de Croy, 239. C.
de Arschot comes, Godefridus, frater Balduini comitis Hannoniæ 95. C. Instr. 96. A. Instr.
Arsnebergensis comes, (Godefridus) 137. C. Instr.
(Henricus) & Ermengardis ejus uxor, 801. A.
Artesiæ comes primus (Robertus) frater S. Ludovici, 331. D. 319.
Artesiæ comes (Robertus) 179. B. 698. D.
(Robertus II.) 336. A. B.
(Balduinus Ferreus) 319.
(Philippus) dux Burgundiæ, 340. D.
(Philippus II. Hispan. Rex, 368. B. 543. B.
(Johannes de Bourgogne) 342. B.
comitissa (Isabellis) 319. 543. B.
(Judutha) 319.
(Mathildis) filia Roberti II. 336. A. C.
(Maria) 93. A. Instr.
d'Arvaud (Silvius) Antipolit. vicarius apost. 229. C. Instr.
Arverniæ & Boloniæ comes (Robertus) 224. A. 226. A. 42. C.
Arverniæ comitissa (Beatrix de Mont-gaçon, 226. A.
d'Aspremont (Johannes) 887. comitissa, (Eleonora Maria,) 996. D.
Asseus (Martinus) Benedictinus, vicarius generalis episc. Atrebat. 347. C.
d'Assigny (Maria Anna) priorissa Burburgi, 518. B.
d'Assignies (Johannes) auctor fasciculi SS. ord. Cisterc. 599. E. scriptor vitæ B. Arnaldi Villariensis, 191. E.
de Assiso (Johannes) 181. B. Instr.
Atrebati comes (Robertus) 365. D. 429. D. 528. A. 534. E. 698. D.
Atrebat. provinciæ comes (Teutbaldus) 375. C.
Atrebati advocatus (Rotbertus) 509. E. 85. D. Instr.
de Atrebato (Guillelmus) archidiac. Leod. 893. E.
(Johannes) 116. B. Instr.
Atrebatensis diœcesis distributa in XII. decanatus, 57. B. Instr.
d'Avançon (Johannes) toparcha de S. Marcel, 1095. C. nobilis Delphinas, ac Francorum regii ærarii præfectus, ibid.
des Aubeaux (Colardus) canonicus Tornac. 231. A.
de Aubenceolo d'Aubenceul ou d'Aubencheel (Balduinus,) miles, 35. E. Viridarii fundator, 185. D. E.
de S. Auberto (Petrus) miles, 33. C. Instr.
(Egidius) 120. D. 157. E. Montis S. Martini benefactor, 194. D.
(Gerardus) 120. D. 157. E.
d'Aubusson (Franciscus) comes de la Feuillade, 198. A.
(Leo) comes de la Feuillade, 1098. A. Arverniæ progubernator, ibid. E.
(Petrus) cardinalis, Rhodiorum equitum magister, 1098. E.
(Georgius) ordinis S. Spiritus præceptor, & archiep. Ebredun. 1098. D.
Auclarius (Robertus) canonicus Camerac. 232. D.
de Audenarda (Johannes) miles, 734. B.
Audibert (Franciscus) canonicus Sistaric. 1143. B.
Audomarensis ecclesia erigitur in cathedralem, 9. C. Instr. &c.
de S. Audomaro (Osto) miles templi, 118. B. Instr.
de Avenioneto (Bertrandus) 1199. B.
d'Avesnes (Jacobus) 214. A. 328. A. 213. A.
(Nicolaus) 46. A. B. Instr. 86. D.
(Walterus) 214. A. 76. D.
(Balduinus) 875. B. 123. C. 124. E. filius Margaretæ comitissæ Fland. & Hann. 41. D. dominus de Beaumont 19. A. Instr. 38. C. auctor chronici, 39. B.
(Theodericus) 22. D. E. Instr. comes Avennarum 123. C. Restituit cœnobium Lesciense, 123. C. D.
(Johannes) 124. E. comes, 42. E. Hannoniæ comes, 19. D. Instr. 39. C. E. 888. D. comes etiam Hollandiæ & Zelandiæ, 579. E.
(Evrardus) præpositus Nivellæ, 214. B. archidiac. Camerac. 214. A.
(Johannes) vicarius generalis episcopi Camerac. 44. B.
(Gothsvinus) advocatus eccl. Tornac. 46. A. B. Instr.
(Petronilla) advocata eccl. Cisoniensis 214. C.
Augerii (Bertrandus) 1211. A.
(Olivarius) 220. B. Instr.
Augerius (Amalricus) scriptor, 1083. E.
(Girardus) 205. C. Instr.
Augustanus conventus, pro tuenda religione, 52. D.
S. Augustinus archiep. Cantuar. 495. A.
Augustinianorum conventus, (Grassæ) 1160. 1185. B.
(Tornaci) 220. C.
Augustinianæ virgines nuncupatæ Filiæ-Dei (Atrebati) 331. A. 343. D.
(Leodici 911. B.
Augustiniani Eremitæ, Coloniæ, 695. A. B. Tornaci, 224. D.
Augustinianæ virgines eremitæ, in Flaersheim, 720. A.
d'Aulhon, Regis Francorum cubicularius, 227. D. E. Instr. 228. A. Instr.
d'Aunay *de Alneto* (Walterius) 95. C. D. Instr.
d'Aunois (Dionysius) panarius regiæ domus Franc. 405. A.
d'Aunoit (Hellinus) nobilis eques, 184. A.
Aurelianensis dux (Ludovicus) 1090. A. Regis Caroli VI. frater 340. D. E.
(Henricus) 1093. A.
(Philippus) unicus frater Regis Francorum, 470. D.

(Philippus) Franciæ prorex, 64. C.
d'Aurella (Robertus) 1074. D.
de Auria (Cefarina vel Lafcarina) 1173. A.
de Auriaco (B.) 211. D. Inftr.
Aufanni (Raimundus) 1279. D.
Aufay (Francifcus) præpofitus Montis S. Eligii, 431. C.
Aufonenfis epifcopus P. Regis Arragoniæ vices gerens, 1154. A.
Auftrafiæ rex (Arnulfus) 968. D. E.
(Carolus Calvus) 642. A. B.
(Childebertus) 626. A.
(Clotarius II.) 626. C.
(Dagobertus) 626. C. 627. A. B. 940. D.
(Henricus) 966. D.
(Lotharius II.) 968. B.
(Sigebertus) 144. B. 626. E. 627. A. 825. A. 931. E. 939. C. E. 940. D.
(Theodebertus) 626. C.
(Theodoricus) 817. E. 818. C.
(Zuentebaldus) 775. B.
Auftrafiæ regina (Oda) 775. B.
Auftrafiæ dux (Hagano) 552. C.
(Odo) 775. B.
(Pippinus) 826. E. 827. B. C. D. 828. B.
Auftriæ archidux (Albertus) 136. C. D. 163. E. 165. F. 244. D. 312. B. C. E. 507. B. 541. D. E. 546. E. 568. E. 878. C. cardinalis, 55. E. 56. A. &c. 350. D. 351. A. C. D. E. cancellarius univerfitatis Lovan. 136. C. 351. E.
(Leopoldus) 245. C. 308. B. 532. D. 539. B. 139. A. Inftr.
(Willelmus Leopoldus) 283. D.
(Matthias) 136. C.
(Philippus) 50. E. 236. A. C. 237. C. D. 267. A. 343. E. 346. B. C. 417. A. 418. C. 505. D.
(Ferdinandus) 138. A. Inftr. cardinalis 1025. C.
Flandriæ gubernator, 453. A.
Auftriæ dux (Fridericus) imperator, 696. E.
Auftriacus (Albertus I.) imperator coronatur, 696. A. D.
(Philippus II.) Hifpan. rex, 543. B.
(Georgius) epifc. Brixiniæ, 908. D. archiepifc. Valentinus, 908. C.
(Maximilianus) 237. D.
(Johannes) Flandriæ gubernator, 204. A. 545. B.
Auftriaca (Ifabella) archiduciffa, 244. B. 251. E. 350. D. 351. A. C. D. E. Hifpaniarum infans, 478. B. Mantuæ duciffa, 539. B.
(Henrica Catharina) 1097. B.
(Maria Therefia) Francorum regina, 1137. A.
(Maria) Hungariæ regina, 516. C. Flandriæ gubernatrix, 544. A. C.
(Margareta) filia imperatoris, 206. B. Parmæ duciffa, 544. A. Flandriæ gubernatrix 544. A.
(Anna) Bavariæ duciffa, 712. D. Francorum regina, 1135. B. Regina Hifpaniæ, 568. A.
(Catharina) Sabaudiæ duciffa uxor Caroli Emmanuelis Sabaudiæ ducis, 1293. C.
Aufura (Petrus) 195. D. Inftr.
d'Autel (Erafmus) 293. E.
de Aueto (P.) canonicus Antipol. 212. B. Inftr.
d'Auvergne (Guillelmus) 920. C.
(Mathildis) uxor comitis Gebennenfis, 45. E.
de Auxerio (Aëlidis) 72. B. Inftr.
d'Auxonne (Guillelmus) canonicus Parif. 42. C.
Ayme (Ifnardus) 1142. A.
Azalgerii (Guillelmus) 211. D. Inftr.
Azincurtenfe prælium, 49. D.

B

Babelus (Hugo) Sequanus, poëta, 349. E.
de Bacheim, (Godefridus) camerarius, 140. C. Inftr.
Bachan, mater abbatis S. Nicolai a Pratis, 300. D.
Bacon (Balduinus) canonicus Tarvanenfis 122. A. Inftr.
de Baculo (Hermannus) patricius Colonienfis, 781. E. 782. A.
de Bacunwets (Walterus) 152. D. Inftr.
(Maincrus) filius Walteri) ibid.
Badatus, al. Badadus (Miro) civis Nicienfis 1283. E. 1284. A. B. C.
de Bade (Hermannus) 154. C. Inftr.
de Baffie (Eleonor) uxor Roberti d'Auvergne, 42. C.
de Bagnols, vide Dugué.
Baile (Johannes) fenatus Gratianopol. princeps, 1091. D. E.
Baillet Adrianus 1188. A.
de Bailleul (Balduinus) canonicus Aquæcurtæ, 447. A.
(Petrus) eques auratus, 516. E. toparcha de Steenvorde & de Eike, ibid.
(Barbara) priorifia Burburgi, 516. E.
(Walterus) miles, 355. D.
(Barbara) 516. D.
Bajoariæ dux (Arnoldus) 840. E.
(Henricus) 679. C.
(Welfo) 151. D. Inftr.
Baks (Johannes) 923. C.
Balbi (Jacobus) canonicus Aquenfis, 223. A. Inftr.
Baldeffanus (Guillelmus) fcriptor, 1067. D.
de Baldimento (Andreas) monachus Carlcampi, 96. D. E. Inftr.
Baldricus, cronographus Camerac. 426. A. 977. C.
de Ball (Balduinus) 120. B. Inftr.
de Ballol (Bernardus) 116. A. Inftr.
de Balluel (Agnes) 289. B.
Baluze (Stephanus) fcriptor, 1056. E. 1057. A. 1075. D. 1086. E. 1089. B. C. 1094. B. 1174. C. 1192. B. 1241. D. E. 1242. A. 1253. B.
Bambergenfis epifcopatus erectio, 653. D.
Bannereti equites Camerac. pro Rege Francorum arma fumunt, 71. B.
de Bantus (Wichardus) monafterii Valcellenfis benefactor, 33. C. Inftr.
de Bapalmis (Balduinus) archidiac. Atrebat. 428. D. canonicus montis S. Eligii, ibid.
de Bappenhem marefcallus, Henricus, 136. C. Inftr.
de Bar (Francifcus) prior Aquicincti, 78. D. 167. C. 206. B. C. auctor. hift. monafticæ Belgii. 56. B.
(Theobaldus) canonicus Leod. 894. A. Johannes & Petrus ejus fratres, ibid.
(Robertus) marchio Muffipontis, 897. E.
(Erardus) frater Johannis, Petri & Theobaldi, 894. B.
Baralis (Vincentius) fcriptor, 1191. A. 1192. D. 1193. E. 1209. B.
(Rainaudus) notarius, 1203. B.
(Antonius Francifcus) prior B. Mariæ de Virimanda, 244. E. Inftr.
de Baraftre (Johannes) præpofit. montis S. Eligii, 428. D.
Barbani (Guillelmus) notarius Maffilienfis, 1102. A. 1186. B. 1243. D. 1248. C.
Barbans (Robertus) benefactor monafterii S. Gifleni 95. D.
Barbanfon (Nicolaus) fundator Thuræ, 617. D. E.
(Catharina) mater Ludovici de Blois abb. Lefcenfis, 125. D.
Barbatus (Godefridus) Bullonii dux, 970. E.
(Ludovicus) utriufque Bavariæ dux, 706. D.
de Barbete (Simon) 108. C.
Barri comes (Eduardus) 894. D. 896. A.
(Rainaldus) 870. B. E. 871. A. Hugo filius ejus, 871. A.
(Robertus) 897. D. S. R. Imperii princeps, 699. D.
(Theobaldus) 888. E. 894. A.
de Bar, vide de Montbelliard.
de Barche (Bofo) 169. D. Inftr.
Barcinonenfis comes (Ildefonfus) 1153. A. 1154. A. B. C. D. E. 1199. C. E. 211. D. E. Inftr.
(Raimundus) 1073. C. 1103. D. 1153. A. 1196. E. Almodis ejus fponfa, 1196. E.
de Bardis (Gerardus & Guillelmus) priores S. Liberatæ in diœcefi Aginnenfi, 1087. D.
Bardo, archicapellanus Imperatoris, 17. A. Inftr.
Barifeaus (Egidius) ord. S. Dominici, 75. D. Inftr.
Barlet (Petrus) canonicus Antipolitanus, 230. E. Inftr.
Barnier, notarius, 247. A. Inftr.
de Barras (Martha) 1180. B.
Barrafona Sardiniæ rex coronatur, 874. A.
de Bartholomæis (Henricus) e. ifc. Vefternus, 1079. C. 1080. A. 180. B. Inftr. epifc. Oftienfis, ibid. & 1185. C.
de Bafchoe (Robertus) miles, 121. C.
Bafilicarum comes (Balduinus) 16. D. Inftr.
vicecomes (Gofwinus) 16. D. Inftr.
da Baffcia (B.) magifter, canonicus Camerac. 36. C. Inftr.
Baftar (Iloardus 1073. A. 1117. 1239. B. 206. E. Inftr. 207. A. Inftr.
de Batheria (Johannes) prior Aquicincti, 416. B.
Baudon (Petrus) 1130. D.
Bave, Carolo V. imperatori a fecretis, 56. C. Inftr.
de Bavechin (Bovo) 152. E. Inftr.
de Bavenberg (Henricus II.) imperator, 655. E.
Baveth (Hugo) 85. D. Inftr.
Bavariæ dux (Socer Imperatoris) 20. C. Inftr.
(Vicarius generalis Hifpan. Regis, 175. C.
(Intereft folemni curiæ Imperatoris apud Aquifgran. 5. A. Inftr.
(Albertus) 711. C. 712. D. 714. C. 900. B. C. D. E. Hannoniæ comes, 96. C. 134. E.
(Ferdinandus) 912. A. Ferdinandus Maria-Francifcus, 715. A.
(Guillelmus) 910. E. 713. D. 160. A. Hannoniæ comes 134. C. 464. C. 900. E.
(Henricus Leo) 135. A. B. Inftrum. 684. B.
(Ludovicus) 138. C. Inftr. 159. E.
(Maximilianus) 713. D. 714. A. Maximilianus-Emmanuel-Maria, 912. B. E. 1049. E. Maximilianus-Henricus, 714. C.
(Otho) 662. D. 684. B.
(Stephanus) 97. B.
Bavariæ utriufque dux (Ludov. Barbatus) 706. D. Rheni Palatinus comes,
(Fredericus) 706. D. 707. A.
Bavarus de Baviere (Ludov.) imperator, 696. E. 1166. A. 45. C. Ejus filii Albertus, Guill. & Otto, 45. C.
(Clemens Auguftus) 715. E.
(Ferdinandus) baro de Hollinghoven, 951. E.
(Henricus) 776. C.
(Johannes) Frifiæ, Zelandiæ, & Hollandiæ gubernator, 902. A.
(Ludovicus) 698. D. 777. E.
(Maximilianus) 1007. E. Flandriæ Hifpanicæ gubernator, 912. B. Maximilianus Henricus, Loffenfis comes, 714. C. marchio Franci-montis, ibid.
(Robertus al. Rupertus & Ludovicus) ejus filius, 703. C.

(Clemens Augustus) episc. Paderbornensis, 715. E. Monasteriensis, *ibid.* Ratisponensis, 912. E.
(Ernestus) Hildesheimensis, Monasteriensis & Frisingensis episc. 712. E. Moguntinensis & Herbipol. canonicus, 712. E.
(Ferdinandus) Hildesheimensis episc. 713. E. 911. A. Monasteriensis, 713. E. 911. A. Berchtolsgadensis 911. A. Paderborn. 713. E. 911. A. Trevirensis canonicus, 713. E.
(Johannes) archiepisc. Magdeburg. 730. D.
(Joseph-Clemens) Hildesheim. episc. 715. A. 912. A. E. Frisingensis, 715. A. D. Ratispon 715. A. B. D. 912. E. præpositus de Berchtolsgaden *ibid.*
(Maximilianus-Henricus) Hildesheim. episc. 714. 911. C. 912. A. Monasteriensis, 714. C. præpos. Berchtolgadensis, *ibid.* S. Gereonis & Magdeburg. *ibid.*
(Philippus) episc. Ratispon. 713. D. 910. E. cardinalis, 713. D.
Bavara *de Baviere* (Anna) filia Ludovici imperatoris, 184. C.
(Margareta) 47. B.
ducissa (Jacoba) 159. E.
de Baumers (Radulfus) benefactor Valcellarum, 179. B.
Baus (Borellus) 238. D. Instr.
de Baux (Bertrandus) 1104. C.
(Hugo) 1103. B. vicecomes Massiliæ, 1104. D.
(Willelmus) 1103. B.
(gens nobilissima in Provincia, 1166. D.
de Bayamonte (Sicardus) 220. B. Instr.
Bayart (Carolus) prior Mareoli, 448. D.
de Beaufort (Godefridus miles, 1035. C.
de Beaumez (Thomas) can. Atreb. 357. A.
de Beaumont (Johannes) S. Sepulcri commendator. 1106. D.
de Beaufart (Eustachius) domicellus, to 35. C.
de Beauvaa (Renatus Franciscus) canonicus Sarlat. 247. C.
de Becourt (Petrus) miles, toparcha d'Enxin, 511. B.
Becquet (Reginaldus *al.* Renulfus) prior de Chantelus, 136. E. 617. A.
de Beeck (Petrus) scriptor, 934. C. 1028. C.
Begga soror S. Gertrudis, Andanæ fundatrix 577. D. 580. C. 581. A. B.
Beghinagium, Duaci, 93. D. E. Instr. 94. A. Instr. Bredæ 889. A. Quercetii, 108. B. Valencenis, 134. A. Tornaci, 219. A.
de Beke (Johannes) scriptor, 629. E.
de Belchi (Wericus) benefactor Gislengemii, 31. C. Instr.
de Beldabart (Robertus) eques, legatus Regis Francorum, 45. A.
Belgii princeps (Albertus Austriacus) 56. A. 110. E. 161. B. 268. C. 269. A.
(Isabella) 268. C. 269. A. *vide* Austria.
gubernator (dux Parmensis) 140. A.
gubernatrix (Elisabeth) 73. A.
de Bella (Robertus) 77. B. Instr.
du Bellay (Joachimus) 1132. E.
(Ludovicus) toparcha de Langey, 1174. D.
(Martinus) Rex Ivetotii, 1174. D. Pedemontii gubernator, *ibid.*
(Renatus) senator Paris. 1174. D.
de Bellerino (Walterius) summi pontificis capellanus & acolythus, 583. A. B.
de Bellievre (Pomponius) Franciæ cancellarius. 1133. A.
de Belloc (R.) 207. C. Instr.
de Bello joco, *de Beaujeu*, (R.) 238. C. Instr. Raimbaldus 1119. D.
(Margareta) uxor vicecomitis de Ventadorio, 44. A.
de Bellopodio (Gaucerandus) Regis Arragonum procurator 45. A.
de Bello visu (Matthæus) miles, benefactor Montis S. Martini, 195. C. Balduinus ejus pater, *ibid.*
Bellot (Georgius) prior montis S. Eligii, 431. D.
de Belval (Balduinus, Hugo & Johannes) fratres, 414. A.
de Benevent (Guillelmus) 185. B. Instr. canonicus Forojul. 1118. B.
(Lantelmus) 185. B. Instr.
Benno, statua aurea, Moguntiæ, 875. A.
de Benrequem (Ingherannus) canonicus Tornac. 71. C. Instr.
de Bereis (Gerardus) 171. A. Instr.
Berenger (Carolus) canonicus Antipolitanus, 230. E. Instr.
Berengarii (Raimundus) Melgoriensis comes, 1198. D.
de Beretto (Petrus) summo Pontifici a confessionibus, 1165. E scriptor, 1166. A.
de Bergaigne (Josephus) ordinis Minorum minister provincialis, 60. A.
de Berghes, gens nobilissima in Brabantia, 56. E.
(Cornelius) 907. B. 908. B. D. 964. C. Septimontanus regulus 964. C.
(Johannes & Antonius) Cornelii fratres, 964. C. E.
(Christianus) 792. E.
(Willelmus) 514. A.
(Johannes) cancellarius ordinis Aurei velleris, 50. C.
(Georgius Ludovicus) comes, 1050. E.
(Eugenius) comes, 1050. E.
(Philippus Franciscus) 1050. E.
(Antonius) marchio, 909. C.
Berhe (Johannes) 116. B. Instr.
de Beric (Walterius) 171. D. Instr.
de Berlaymont (Floris) velleris aurei comes, 55. B.
(Jacobus) Nivellensis præpos. 923. B.
(Ludovicus) eccl. Tornac. administrator, 55. C.
de Berlo (Robertus) 171. D. Instr.
(Ferdinandus) comes Namurc. 584. C.
(Ferdinandus Maximilianus) comes, Leodiensis archidiac. 548. A.
Bermondi (Guillelmus) can. Venciensis, 233. B. Instr.
de Bernage, Regi a secretis, 229. C. Instr.
(Ludovicus) canonicus Parisiensis, 1181. B.
Bernardi (Claudius) 1145. Capiscolus Grassensis, 1155. E. 1162. E. scriptor, 1163. B. 1171. C. vicarius generalis, 1180. A.
(Johannes) vicarius generalis Grassensis, 1182. C.
Bernardus Mironis & Odilæ nobilium conjugum filius, 1276. C.
de Bernemicourt (Carolus) toparcha de la Thieuloye, de Frevin, baro de Lifwelt, 516. C.
(Franciscus) *vide* de Saluces.
de Bernes (Gabriel) toparcha de Targes, 1091. C.
de Bernieres, præfectus Flandriæ in re judiciaria & forensi, 363. B.
Beroaldus (Philippus) 1174. C.
de Berra (Melchior) monachus de Angulis, 1205. B.
de Bersaques (Johannes) Audomarensis pœnitentiarius, 483. C. archidiac. Artesiæ, *ibid.*
(Odoardus) parochus S. Dionysii, Cortracensis decanus, & major eleemosynarius Imperatoris, 475. C.
Berthelot (Robertus) Damascenus episc. 1134. D.
Berthoud (Egidius) dominus Mechliniæ, 894. D.
(Guillelmus) archidiac. Leod. 928. B.
Bertilana seu Bertilia, mater SS. Waldetrudis & Aldegundis, 146. D. 147. E.
de Berthon (Ludovicus) marchio de Crillon, 1232. B. 1235. A.
(Franciscus) vicarius generalis episcopi Tricastin. 1233. A.
Bertrandi (Bartholomæus) Guillelmi pater, 338. A. B. E.
(Guillelmus) pater Johannis, *ibid.*
(Petrus) cardinalis senior, & junior, *ibid.* Senior frater Bartholomæi, Junior frater Guillelmi, & alterius Guillelmi episcopi Suession. & Margaretæ, *ibid.*
(Petrus) card. episc. Ostiensis ac Veliternus, necnon papæ legatus, 338. C.
(Guillelmus) notarius, 219. C. D. Instr.
S. Bertuinus episcopus, Maloniæ fundator, 1011. C.
de Bethune (Balduinus) comes Albæ-marlæ, 519. B. 35. A.
(Guillelmus II.) dominus Teneræmundæ, 35. A. ab eo prodiere duces de Sully, marchiones de Rosny, *ibid.*
(Manasses) 22. E. Instr.
(Johannes) consanguineus Frederici imper. 4. D. Instr.
(Robertus) pater & filius, 18. E. Advocatus Atreb. 4. C. Instr. 34. B. 519. A.
(Robertus) præpos. S. Petri Seclinienſis, & ecclesiæ Duacensis, postulatur in archiep. Colon. 34. D.
(Willelmus) nobilis advocatus, 32. E.
(Jacobus) canonicus Camerac. 92. A. Instr.
(Mathildis) uxor castellani Burburgensis, 534. C.
(Isabella) uxor Rogerii domini de Waurin 32. A.
des Planques (Benedictus) nobilis Atrebas, 507. E.
Betoufart (Marcus) miles, 330. B.
Betta, (Rogerii) abb. Cisoniensis mater, 288. E.
de Beugnies, *vide* de Busegnies.
Bisarus (Petrus) historiæ Genuensis scriptor, 1284. B.
Biturigum dux, Carolus Borbonius, 63. A.
Blacassius (Gantelmus) 211. D. Instr.
le Blanc (Guillelmus) Tolosanæ Universitatis cancellarius 1177. E. camerarius Papæ, 1229. C. poëta, *ibid.* patruus & nepos, scriptores, 1179. C.
Blanda, S. Eleutherii Tornac. episcopi mater, 209. B.
Blandinium, prope Tornacum 209. B. olim sedes episcopi Tornac. 209. C. D.
Blankenberg (Waleramus) scabinus Colon. & vicecomes de Nidderich, 791. D.
de Blaqueria (Raimundus) prior S. Marcelli de Carrayreto, 1101. C.
de S. Blasio (Otto) scriptor & episc. Frisingensis, 680. B.
de Blaton (Arnulfus) baro in Hannonia, 96. A. Instr.
de Blatum (Hadewidis) 31. C. Instr.
de Blavier (Antonius) episc. Dionysiensis, suffraganeus Leod. 549. A. 995. C.
Blazæus (Jacobus) ordinis Minorum provincialis in provincia S. Andreæ, 477. D. 546. B.
de Blenis (Petrus) canonicus Senecensis, 1205. B.
de Bleus (Gaufribus) 237. A. Instrum.
de Blois (Adrianus) dominus de Jumigny, pater Ludovici de Blois abbatis Lesciensis, 125. D.
(Johannes) Papæ capellanus, 473. A.
Blondel (David) scriptor, 1146. C. D.
Blondin, canonicus Atrebat. Sorbonæ doctor & doctus, 320. 326. E. 327. C.
Blondus (Letbertus) cancellarius & præcentor eccl. Tornac. 212. A. B. 248. C.
Bobo (Hyacinthus) card. tit. S. Mariæ in Cosmedin, 1073. C.
de Bockesberg (Conradus) 155. D. Instr.
de Bodelo (Jacobus) 102. D.
de Bodevilla (Balduinus) 510. C.
Boëtius, consul Romanus, 209. D.
(Severinus) 1245. C.
de la Bœuvriere (Guillelmus) prior Choquensis, 520. E.

Bohemiæ rex (Fridericus) Palatinus Rheni, 713. E.
(Ferdinandus I.) 158. A. instr.
(Johannes) 698. D.
(Maximilianus Austriacus) 160. B. Instr.
(Venceslaus) Romanorum rex, 20. A. Instr. 157. C. E. Instr.
Bohemi refelluntur in concilio Basileensi, 72. A.
Boir (Andreas) pastor civitatis Solingensis, 790. D.
Boire (Johannes) notarius. 221. A. Instr.
de Bois (Nicolaus) Gemblaci œconomus, 567. C.
des Bois nobilis Burgundus Angliæ gubernator, 547. A.
(Engelbertus) præp. S. Petri Insulensis. & archid. Camerac. 547. A. 584. A.
du Bois (Michael) major urbis S. Amandi, 271. D.
Boissoni (Petrus) canonicus Aquensis, 223. A. Instr.
de Bolant (Warnerus & Philippus) fratres, 137. C. Instr.
Bolsria (Franciscus) prior Villaris, 594. E.
Bollart, al. Bollais (Guillelmus) monachus ord. Cisterc. 267. C.
de Bollinzier (Johannes) prior Carthusiæ de Bosco, 63. D. Instr. 64. A. Instr.
Boloniæ comes (Adolfus) 492. A.
(Arnulfus) 492. B.
(Eustachius) 21. C. 117. D. Instrum. 495. C. 496. D.
(Matthæus) 525. D.
(Rainaldus) 527. B. C.
(Robertus) 42. C. & Arverniæ, 223. A. 226. A.
comitissa (Ida) 496. D. 500. A. Rainaldi conjux 527. C. Eustachii uxor, 495. C. Eorum filii Eustachius, Godefridus & Balduinus, *ibid.*
(Mathildis) Anglorum regina, 118. A. E. Instr.
(Beatrix de Montegasconis) & Arverniæ, 226. A.
de Bolonia (Claudius) 1135. C.
(Guido) cardinalis, 503. D. epifc. Portuensis, 929. A.
(Julius) Nogenti gubernator, 1134. E. 1135. B.
(Ludovicus) Regis eleemosynarius, & prior commendatarius S. Catharinæ Paris. ord. Vallis-Scholar. 1135. A.
(Raphael) prior S. Catharinæ Paris. ord. Vallis-Scholar. 1135. D.
(Richardus) 119. A. B. C. Instrum.
(Stephanus) Francorum Regis eleemosynarius, 1134. C.
(Mathildis) uxor Amedei comitis Gebennensis, 45. E. 46. C.
S. Bonaventura, ordin. Minorum generalis minister, 428. E.
Bonetti (Bertrandus) vicarius generalis episcopi Grass. 1165. E.
Bonifacii (Hugo) 1144. A.
(Aniellus) 1143. E.
de Bonne (Franciscus) dux de Lesdiguieres, 1095. D. 1097. C.
de Bonnigalle (Francisca) 1137. B.
de Bonvalot (Franciscus) legatus Imperatoris ad Francor. Reges, 136. A.
(Nicolea) uxor toparchæ de Grandvelle, 348. B.
Bonus (P.) canonicus Glandat. 208. D. Instr.
de Boquery, dynasta Ottigniaci, 588. D.
Borrellus (Berengarius) cognomento Burgundus, 415. C.
de Borne (Otto) vir nobilis, & Petronilla, conjuges, 1034. D.
Borromæus (S. Carolus) card. & Mediolan. archiep. 1096. A. 1231. D.
de Borsano (Simon) cardin. Mediolan. archiep. 921. D.
Borvine (Eustachius) 116. B. Instr.
du Bos (Johannes) episc. Beritensis, 981. D.
Bosquet (Philippus) Minorita, 56. D.
(Wibertus) S. Gaugerici canonicus, 448. B.
Bot (Willelmus) 237. A. Instr.
Boterus (Joannes) scriptor, 1096. A.
Bouche (Honoratus) scriptor, 1161. B. 1250. 1251. E. 1253. D. præpositus S. Jacobi de Barrema, 1250.
Boucher (Johannes) archidiacon. Tornac. 285. A.
de Boucicaut, Franciæ marescallus, 358. D.
Boucquel (Gaugericus) archidiac. Ostrovandensis, 368. E.
Bouctart (Elisabeth) monialis tertii ordinis S. Francisci, 78. A. B. Instr.
Boudot, pœnitentiarius Atrebat. 368. E.
(Paulus) archidiac. & canonicus Camerac. & archiepiscopi suffraganeus, 352. B. episc. Cardiensis, 478. A. al. Calchedonensis, 352. B.
Bouhonius (Johannes) episc. Vercellensis & Papæ nuntius, 995. B.
de Boüillon (Godefridus) 915. E. 972. A. Godefridus Barbatus ejus avus, 972. A. Jerosol. rex, 972. A.
(Th. Emmanuel cardinalis, 912. D.
Bovinense prælium, 217. A.
de Boulande vel de Boulant (Wernerius) 136. B. Instr. 155. E. Instr.
Bovo, præpositus Hainonii, 260. C.
de Bourbon (Carolus) dux, 903. D. 1093. A. & Arverniæ 233. E.
(Agnes) ducissa, filia Johannis Burgund. ducis, 903. D.
(Jacobus, Ludov. & Petrus) nothi episc. Leod. 904. D. Jacobus eques ord. Jerosol. *ibid.*
(Ludovicus) Delphinus Franc. 188. D.
(Philippus) unicus frater Ludovici XIV. 470. D.
de Bourbon Busset (Petrus) 904. D.
de Bourbourg castellanus, Walterius, 534. C.
de Bourgogne (Guillelmus) novem filiorum pater, 514. C.
(Johannes) 392. A. B. præpositus Ariensis, 475. A.
(Maria) 904. D.
(Clementia) comitissa Flandriæ, 423. E. 495. D. 496. A. fundatrix trium parthenonum ord. Bened. 514. B. E.
Bourguignon (Johannes) canonicus Antipolitanus, 230. E. Instr.
Bournel (Guillelmus) 512. A.
Bouvacursius (Petrus) notarius, 1164. C.
Bowyer (J.) 1140. A.
Boyens (Clara) conversa Belli - Prati, 600. C.
Brabantiæ dux, canonicus S. Servatii Traject. 935. B.
(Antonius) 912. A.
(Ferdinandus) 158. A. Instrum.
(Godefridus) Barbatus) 559. B.
(Henricus) 145. B. 317. A. 562. B. 587. A. C. 734. C. 882. B. C. D.
(Johannes) 66. D. 563. A. 962. D.
(Philippus) 131. B. Instr. 132. C. Instr. 564. A. B. C. E. 565. E. dux Burgundiæ, 343. E.
(Pippinus) 626. D. 748. E. 1011. C.
(Robertus) 698. B.
(Venceslaus) 45. B. 563. D. E. ducissa (Elisabeth) 902. A.
(Imaina) 996. B.
(Johanna) 563. D. E.
(Maria) 93. A. Instr.
comes (Baldricus) 20. C.
de Brabantia (Johannes) scabinus Leodiensis, 984. A.
(Bertrandus) dominus, 891. E.
(Seinarda) Gelriæ comitissa, 687. A.
(Elisabeth) comitissa Juliacensis, 698. A.
Brachet (Richardus) 199. B. Instrum. de Peruffe (Elisabeth) 1098. A.
Bracy (Laurentius) Capucinorum minister generalis, 432. A.
de Brancas (Nicolaus) card. tit. S. Mariæ trans Tyberim, 358. B. C.
de Brancort major (Adamus) 194. E.
de Brandeberg sive de Brandeburg marchio (Otto) 136. B. Instr.
marchionissa (Sibilla) 100. B. C.
Brasseur (Philippus) scriptor originum Hanoniæ monasteriorum, 370. A. 617. D.
de Breda (Godefridus) dynasta, 887. C. 998. A.
de Bredam toparchæ, è stirpe regali ducum Burgundiæ, 392. A.
Brederodius (Robertus) 52. E.
de Brempt (Rutgerius) 137. C. Instr.
de Brianson, gens nobilis, 1249. C.
(Petrus) 171. A. Instr.
(Bertrandus) sacerdos, 220. B. Instr.
(Constantinus) & Hugo ejus filius, 1197. A.
Briçonnet (Robertus) præses inquisitionum, 389. D.
de Brique (Philippa) 516. E.
Bricquet (Petrus) cononicus Camerac. & archidiac. Antuerp. 139. D.
de Brie (Johannes) 42. D.
de Brienne (Isabella) 220. D. 889. E.
Brigittinæ moniales, Attrebati, 618. D. 619. D. Valencenis 618. D. In diœcesi Colon. 706. A.
de Brigode (Desiderius) prior Villaris, 589. B.
de Brimeu (Lamberta) 348. A. 475. B. uxor Frederici de Croy, 347. D.
Brisselot (Johannes) Carmelita, Imperatori a confessionibus, 135. E. prior Carmelitarum Valencen. 118. A. canon. S. Valdetrudis, 110. D. archiep. Calarit. & suffraganeus Camerac. 117. E. 118. A.
Britanniæ majoris rex, S. Lucius, 728. B.
de Brochi (Alardus) 510. B.
de Bronio (Godefridus) Gemblac. monachus, 993. C.
de Bruail (Gunterus) 95. D. Instr.
Brugensis ecclesia S. Donatiani, ex collegiata fit cathedralis, 9. C. Instr. Ch. XI.
Brugenses Flandriæ comitem in custodia detinent, 224. D.
de Bruille (Furseus) Noviom. & Camerac. archidiac. 358. E.
de Bruis (Petrus) hæresiarcha, 1072. B.
Brulart (Florimundus) marchio de Genlis, 1099. A.
(Egidius) marchio de Genlis, & dynasta de Crosne, 1099. A.
le Brun (Egidius) miles 62. A. Instr.
Brunel (Willelmus) præpositus Aquicincti, 414. C.
Brunet (Senioretus) canonicus Ebredun. 206. A. Instr. 1071 D.
de Brunetel de Bethencourt (Carlotta) 1099. A.
Bruno, Gladbac. monachus, scriptor & scholarum magister, 743. C.
Brunoldus (Wasselinus) vir nobilis, 22. E. Instr.
de Brunshorn (Giselbertus) 137. B. Instr.
Brunswicensis dux (Albertus) 729. D. frater Henrici & Will.
(Henricus) *ibid.*
(Willelmus) *ibid.* & 731. A.
(Fredericus) 706. C.
de Brunswich (Georgius) episc. Mindensis & Verdensis, 719. B.
Brunulfus dux perimitur, 144. B.
de Brusa (Butifar & Guilerius) 205. B. Instr.
Bruxellis, septem familiæ patriciæ, 175. C.
Bruxellensis Castellanus, Leo, miles, 145. B.
de Buaz (Widricus) 96. E. Instr.
Bucer (Martinus) Lutheranus, 708. D. 757. B.
Buchiau, præpositus urbis Tornac. 220. C.
Bues (Gaufridus) prior de Ceperiis, 221. A. Instr.
du Buis.

de Bullioud (Glaudius) S. Pauli & S. Justi Lugdun. canonicus, necnon vicarius generalis episcopi Glandev. 1246. A.
(Guillelmus) Lugduni supremus judex, 1245. E.
(Symphorianus) Regi Francorum ab eleemosynis, 1245. E.
Bullonii dux (Gillebertus) 837. D.
(Godefridus) 862. B. 863. B. 866. B. 972. A. D.
(Maximilianus Henricus de Baviere) 714. C. *vide* Boüillon.
Burburgi castellanus, Henricus, 514. E.
Burchardus, auctor collectionis canonum, 557. A.
du Burcq (Johannes) prior de Beaurepaire, 291. C.
Burgoniæ marchio (Ferdinandus,) 158. A. Instr.
de Burgowe marchio (Henricus) 139. B. Instr.
Burgundiæ rex (Gondebaldus) 1059. E. 1060. A.
(Guntchramnus) 625. E. 1062. A. B. C. 1065. B.
(Sigismundus) 1060. A.
dux (Bertoldus) 947. E.
(Carolus) 160. B. 234. D. 235. A. 266. C. D. 806. 904. C. D. 929. E. Audax, 164. A. 165. A. 903. D. 922. A.
(Ferdinandus) 158. A. Instr.
(Hugo) 1107. C.
(Johannes) 49. E. 230. E. 341. C. D. E. 342. A. B. 389. A. 529. C. 705. D. princeps Burgundiæ, 47. B.
(Ludovicus Borbonius) 63. A. postea Delphinus Franc. 188. D.
(Odo) 1076. A. B.
(Philippus) 125. C. 160. A. 228. E. 230. C. E. 231. E. 232. A. C. 233. D. E. 234. B. C. D. E. 340. D. 341. B. 342. D. E. 343. A. C. E. 344. A. C. 345. B. 504. E. 505. A. B. C. D. E. 564. B. E. 903. D. 929. C. 985. C. 54. A. B. C. D. E. Instr. 131. B. Instr. 132. C. Instr. Dux Brab. & Audomaropolis dominus, 132. A. Instr. Audax, 47. B. Bonus seu pius 145. D. 406. D. 430. D. ordinis Aurei-velleris institutor 505. E. Carolus ejus filius, 430. D.
ducissa (Isabella) 232. D. 234. D.
(Maria) 457. D. 458. E. 93. A. Instr.
comes (Gerardus) 75. C. D.
(Guillelmus II. Audax) 514. C.
(Philippus) 699. D.
(Stephanus) 688. E.
(Theobaldus) 297. E. 67. B. Instr.
comitissa (Bertha) 75. C.
(Maria) 93. A. Instr.
de Burgundia (Johannes) præpos. S. Mariæ Brugensis, 475. A.
(Maria) filia Caroli Audacis, 165. A. uxor Maximiliani Austriaci, 235. D.
de Buri (Thomas) ballivius Insulensis, 458. A.
Bursfeldensis congregatio Benedictina reformata, 98. A. 267. B.
du Bus (Martinus) recusat abbatiam Nizellæ, 599. E.
Buscoducensis ecclesia collegiata S. Johan. Evang. erigitur in cathedralem, 9. C. Instr. ch. XI.
de Buscoy (Hugo) & Johannes ejus pater, milites, 443. C.
de Bussy d'Inteville (Huberta Renata) 1184. B.
Butkens, scriptor, 921. E.
Butri (Hugo) benefactor S. Bertini, 498. D.
de Buttingin (Artmannus) 1361. B. Instr.
de Buzegnies (Henricus Franciscus) prior S. Dionysii Brocareiensis, 111. A.
Buzelinus, scriptor historiæ episc. Atrebat. 320.
de Buyonvillier (Rainaldus) 365. D.

C

De CABANES (Baltazar) baro de Viens, 1183. D. 1232. A. præses in Aquensi camera computorum, 1232. A.
(Johannes Balthazar) Regensis episcopi vicarius generalis, 1232. A.
de Cabassole (Philippus) patriarcha Jerosol. 1088. A.
de Caderousse, gens illustris, 1092. C.
Cæsarius, Heisterbacensis monachus, scriptor, 658. B. 687. B. 690. E. 792. A. 797. E.
Caffarel (Philippus) pastor Lentiscæ, 246. A. Instr.
de Caillebot (Ludovicus) dominus de la Salle & de Mont-pinçon, 246. D.
(Ludovicus alter) eques torquatus, 246. E.
Calabriæ dux (Carolus) 335. C.
(Ludovicus) 1167. D. Franciæ regis filius, 1168. E.
de Calars (W.) diaconus, 220. B. Instr.
de Calce (Henricus) canonicus Leodic. 881. D.
Calderon (Balduinus) benefactor Marcoli, 443. B.
de Calmont (Lambertus) 152. D. Instr.
(Godefridus) 927. A.
de Calni (Wazelinus) 85. C. Instr.
de Calonne (Baudranus) dominus de Nielles, 512. A.
de Calore (Johannes) cancellarius Parisiensis, 1089. B.
de Calvario moniales, in suburbio Parisiensi S. Germani, 1137. B.
Camarbarche (Lambertus) 169. D. Instr.
de Camargo, gens nobilis, 593. C.
de Camba (Florentius) canonicus Atrebat. 360. B.
de Cambray (Gobertus) 176. E.
Cameracensis ecclesia erigitur in metropolitanam, 9. C. Instr. ch. XI. &c.
Cameracensis urbis dominium tribuitur episcopis Camerac. itemque terræ Camerac. comitatus 1. A. Instr. 3. A. Instr. necnon jus cudendæ monetæ, &c. 1. A. Instr. 2. D. Instr. Creatur dux, 7. E. Instr. in stemmate nobilitatur aquila regia ab Imperatore, 9. A. Instr.
Cameracense capitulum Regi Francorum cedit jus eligendi suum archiep. 68. E.
Cameracensis historiæ scriptores recensentur, 2.
Cameraci Rex (Ragnacharius) 1. 2. A.
comes (Arnulfus) 1. A. Instr.
(Isaac 14. E. 15. A. E. 74. D. 128. D. E.
(Sigarius) 15. A.
castellanus (Hugo) 138. B. 64. D. 33. E. Instr.
(Simon 29. D. 30. C.
cancellarius (Galterus) 32. E.
(Werimbaldus) 33. D. E. 2. C. Instr. 31. A. D. Instr.
de Camp (Hugo) prior Tarvanensis, 542. B.
de Campaniaco (Petrus) 181. B. Instr.
Campaniæ comes (Odo) 855. B. C.
Camp-d'Avene comes (Hugo) fundator Cari-campi, 96. C. D. E. Instr. 117. B. Instr.
Campegius (Alexander) card. tit. S. Luciæ in silice, Bononiensis antistes, 1106. E.
de Camps (Franciscus) vicarius generalis Albiensis archiepiscopi 1248. B.
Canard (Johannes) Benedictinus monachus, Artesiæ cancellarius, 340. D.
S. Cannatus, martyr Massiliensis, 207. E. Instr.
de Canola (Petrus) 237. A. Instr.
de Canteleu (Eugenius) miles, scabinus Audomar. 536. C.
(Antonius) prior Clari-marisci. 531. A.
de Canterleng (Eustachius) 124. B. Instr.
Cantineau, *al.* Gaudineau, gubernator Athi, 615. D.
Cantipratanus (Thomas) scriptor ordin. Prædicatorum, antea canonicus Regularis, vices obit Cameracensis episcopi, 38. E. 162. E. 163. A. 603. D. 606. E.
Cantuariensis archiep. (S. Thomas) exul, apud S. Bertinum exceptus, 499. C. 991. A.
(Theodorus) 1116. D.
de Cans (Reginaldus) 457. E.
Canus (Melchior) ordin. Prædicatorum, 390. E.
de Capis (Petrus) presbyter cardin. tit. S. Clementis, 335. D.
de Capella (Hugo) episc. Calchedonensis, 104. C.
(Bernardus) 195. D. Instr.
(Petrus) episc. Prænestinus, 333. C. D.
Capelli (Antonius) presbyter Castellanæ, 241. B. Instr.
Capoferrea (Bernardina) mater Hieronymi de Capiteferreo dicti episc. Nicienf. & cardinalis 1292. A.
Capotius (Nicolaus) card. dictus de Urgelis, 473. B. 888. A.
de Capraria (Bernardus) Regis Arragonum legatus, 45. A.
Capuæ princeps (Carolus II.) rex Siciliæ, 196. B. Instr.
(Pandulfus) 637. A.
Capucini, Atrebati fundantur, 319. 350. B. 432. C. 56. A.
Audomaropoli, 472.
Brianconii, 1052.
Burburgi, 517. A.
Coloniæ, 779. C.
Ebreduni, 1052. 1097. D.
Grassæ, 1160.
Leodici, 910. E.
Namurci, 544.
Lutetiæ Parisiorum, 1185. A.
Tornaci, 243. D.
Capucinæ, Audomaropoli, 478. D. 479. A.
Leodici. 911. B.
Lutetiæ Parisiorum 1134. B. 1181. E.
Caraffa (Petrus) nuntius apostolicus 90. B. cardinalis, 995. B.
de Carda (Arnulfus) 86. A. Instr.
Carinthiæ dux (Bernardus) 139. A. Instr.
(Ferdinandus) 158. A. Instr.
(Engelbertus) 671. A.
de Carinthie (Fredericus) 672. C.
de S. Caro (Hugo) ord. Prædicatorum, card. tit. S. Sabinæ 182. B. Instr. 218. B. Instr.
de Carles (Hugo) prior S. Mariæ de Mosteriis, 1201. E.
(Petrus) 1201. B.
Carmelitæ, Anghiani *Enghein*, 109. D.
Argentorati, 762. E.
Atrebati, 319. 333. A.
Bruxellis, 160. B. 878. C.
Coloniæ, 714. B.
Gandavi, 239. A.
Namurci, 544.
Tornaci, 237. A.
Valencenis, 118. A.
Vesuntione, 348. D.
Carmelitæ excalceati, apud Atrebatum, 319.
Cameraci, 62. C.
Leodici, 911. B.
Namurci 544.
Niciæ in Provincia 1294. E.
Carmelinæ, apud Antuerpiam, 547. D.
Leodici, 911. B.
Carmelinæ excalceatæ, Namurci, nuncupatæ Albæ dominæ, 544. Tornaci, 244. C.
de Carnieres (Johannes) sacrista Gemblac. 565. C.
Carniolæ dux (Ferdinandus) 158. A. Instr.
Carnotensis comes (Johannes) Oisiaci toparcha, 185. D. 534. D. Viridarii fundator, *ibid.*
Carnotensibus populis verbum Dei primus annuntiat S. Piato, 208. A.

Carolomannus a patre Carolo-Calvo incarceratur, 257. D.
de Carondelet (Franciscus) Brabantiæ archidiaconus, 73. A.
(Jacobus) toparcha de Marck, 924. A.
Carthusia, Avenionensis, 1086. E.
Bruxellensis, 817. B.
Calesiensis, 1103. E.
Cameracensis, 1134. B Marlias translata, *ibid.*
Castrensis, 51. C.
Coloniensis, 698. C.
Durbonensis, 1073. D. E. 1075. B. 1104. B. 1121. A.
Excubiarum, 1120. E.
de Bosco, sive van Bossche in Lierda prope Gerardi montem, 278. C. 62. C. Instr. ch. XXIV.
apud Gosnay, 143. C. 336. B.
Leodicensis, 1114. E.
Lovaniensis, 346. D. 965. C.
major Carthusia, 1089. B. 1103. E.
Montis Cornelii, eadem ac Leodic. 1042. E.
Montis Dei, 325. B. 906. B.
Montis rivi, 1075. A. 1120. D. E.
Prati Bayonensis, 1121. A.
Valencenensis, 160. A.
Vallis S. Aldegundis, 502. D.
Vernensis, 1162. D.
Carthusianæ moniales in cella Robaudi. 1125. A.
Carthusiani ord. elogia, 62. D. Instr.
Carthusiæ capitulum generale anno 1389. 1089. A.
Carton (Johannes) prior S. Amandi, 268. B.
de Casa (Petrus) patriarcha Jerosol. 1166. A.
de Casali (Guillelmus) ordinis Minorum generalis minister, 543. B.
Casa-nova, notarius, 1176. B.
Cassinensis reformatio Benedictina, 99. C.
Castellæ rex (Alfonsus) 692. E.
(Ferdinandus) 50. E.
(Johannes I.) 1242. C.
(Philippus) 498. B.
Regina (Sanchia) uxor Alfonsi X. 692. E.
de Castellana (Bonifacius) 220. A. Instr. 237. A. Instrum. 1074. D. 1199. D. 1254. D.
(Laurentius) Intervallium archidiac. 1139. D.
de Castellione (Guido) Blesensis comes, 42. B. S. Pauli comes. 366. A. B.
(Johannes) dominus d'Avesne, ac Blesensis comes, 220. E.
de Castello (Amandus) prior Aquicincti, 396. A. B. scriptor vitæ S. Odonis I. abb. S. Martini Tornac.
(Walterius) 30. C.
de Castellopont (Guarnerius) miles, 323. A.
de Castro-Lucii (Aimericus) archidiac. transvigennensis in eccl. Turon. 335. A. cardinalis, 339. E.
de Castro-novo (Bertrandus) 1087. E. 1211. A.
(Dalphina) uxor D. de la Jugie. 1088. A.
Catre (Johannes) primarius benefactor hospitalis d'Ifenghien, 78. A. Instr.
de Catzenellebogen (Hermannus) episc. Monasteriensis, 684. A.
de la Gauchie, gens nobilissima, quæ cum Estræa coaluit, 139. D. E.
Cavechius (Gualterus) canonicus Leodic. fundator hospitalis ad Catenam, 936. B.
Caulier (Robertus) cantor Atrebat. 361. B.
Caulier (Berengarius) sacerdos, 1171. A. 223. B. Instr.
de Caulols (Bertrandus) 220. B. Instr.
du Cayeu (Hugo) Regi a consiliis, 342. C. 474. B. Audomarensis decanus, antequam ecclesia esset cathedralis, 474. B.
(Johannes) dynasta de Mouchy, 342. C. 343. A.
(Willelmus) dominus de Longvilliers, 534. E.
Cayli vel Caylfii (Guillelmus) notarius Imperialis, 241. B. Instr.
(Marinus) prior de Subtus-Galteriis, 240. E. Instr.
(Paulus) monachus S. Pontii Niciensis, 241. A. Instr.
de Ceces (Segardus) 22. C. E. Instr.
Ceiriet, Coloniensi archiepiscopo a secretis, 204. D. Instr.
Celebrinus (Carolus) prior claustralis S. Pontii Niciensis, 247. C. Instr.
Celestini, Avenionenses, 46. C. 47. E.
prope Lovanium, 601. A. domus eorum dicta de Heverlo, 52. B. Mettenses, 236. C.
Celestinæ Namurcenses, 544.
Cenalis (Robertus) S. Capellæ Paris. thesaurarius, 1228. A. scriptor, *ibid.*
Cenomaniæ comes (Ludovicus) 1167. D. 1168. E.
comitissa (Maria) 1168. E.
de Ceperiis *de Cepieres* (A.) 211. E. Instr.
(J. Amadeus) vicarius Grassensis, 1170. A.
de Cerinke dux (Bertoldus) 154. C. Instr.
Cerritaniæ comes (Jacobus) 19. B. Instr.
de Cesfele comes (Henricus) 137. C. Instr.
Cesta (Falco) monachus S. Pontii Niciensis, 241. A. Instr.
Cesius (Fredericus) cardin. 109. D. Instr.
Cesus card. 14. D. Instr.
Chabaud, sacrista Grassensis, 1165. B. *vide* Chiabaudi.
Chabot (Anna) 1099. B.
du Chaine (Ludovicus) Argoliensis episc. 1247. B.
(Johanna) 1231. D.
Chalivot, notarius, 228. B. Instr.
de Chalon (Johannes) Burgundiæ comes, 892. B. 893. A.
Chambor (Jacobus) notarius) apostol. & & imperialis, 71. C. Instr.
de Champagne (Willelmus) legatus apostolicus, 254. C.
de Chapdenna (Guigo) 186. B. Instr.
Chapeauville (Johannes) scriptor historiæ episc. Leod. 714. A. 807.
Chapron *al.* Capron vel Caputius (Dominicus) prior FF. Prædicatorum, 90. C.
Charesh (Adam) 96. D. E. Instr.
du Chastel (Philippus) dominus Blangervallis, 316. C.
Chastellain, edidit martyrologium universale, 2. B.
de Chastillon, gens nobilissima, 125. D. 126. A.
(Guido) comes Blesensis ac dominus d'Avesne, 220. E. 42. B.
S. Pauli comes, 420. D.
(Mathildis) uxor Guidonis de Luxembourg, 47. D.
de Chateaubriant (Carola) uxor Guillelmi de Croy, 51. D. Henrici de Croy, 239. C.
de Chasteauneuf (Bertrandus) Tarentinus antistes, 1087. E.
de Chavency (Gualterus) Leod. canonicus, 916. B. 925. C.
du Chemin (Johannes) 135. D.
du Chesne (Andreas) 390. D. auctor historiæ gentis de Bethunia, 35. A. 1275. E.
Chevrot (Johannes) archidiac. Rotomag. 232. C. duci Burgundiæ a consiliis, *ibid.*
Chiabaudi (Guillelmus) prior S. Nicolai de Cespitello, 240. E. Instr.
(Bernardus) *vide* de Turvesis, 1285. D.
de Chievres (Wido) pater Nicolai Camerac. episc. 29. A. C.
de la Chieza (Ludovicus) scriptor, 1214. D. 1237. A. 1252. A. 1274. D.
Chifflet (Johannes Jacobus) scriptor, 343. A.
Chigi (Fabius) episcopus Neritonensis, 714. D. nuntius apostolicus, *ibid.* 748. B. 1007. E.
Childebertana, matrona nobilis, 28. B. fundatrix Hunocurti, 112. C.
de Chimay comites 51. A. principes, 51. C. comes (dominus de Croy) 905. A.
de Chirvia (Walterius) 22. E. instr.
Chivore (Matthæus) frater Johannis abb. Falempin. 296. B. C.
a Chokier (Johannes) canonicus S. Pauli Leod. scriptor, 938. A.
Cholet (Johannes) cardin. legatus, 387. C.
Chopin (Renatus) scriptor, 1223. C.
de S. Christophoro (Gerardus) 202. B. Instr.
Ciaconius, scriptor, 1080. 1242. B.
le Cirier de Neuchelles (Henricus) canonicus S. Capellæ Paris. 114. B.
Cisonii dominus (Johannes) 216. D.
(Everardus) ibi fundat canonicorum collegium, 285. B.
(Hellinus) 290. C.
Cisterciense capitulum generale, an. 1185. 760. E. (an. 1237. 608. B. 134. B. C. Instr. (an. 1245. 887. D. (an. 1246. 927. E. (an. 1304. 1017. E. 1018. A. (an. 1325. 528. D. (an. 1331. 1022. E. (an. 1395. 535. C. 537. C. (an. 1413. 597. E. (an. 1464. 172. C. D. E. Instr. (an. 1467. 1039. A. (tempore Sixti IV. 790. A. (an. 1551. 596. E. (an. 1623. 592. A. (an. 1624. 1020. B. (absque nota chronica, 428. E.
de Claherbaut (Odilia) uxor comitis d'Ifenghien, 245. B.
Clarissæ, apud Atrebatum, 345. C.
Audomaropoli, 543. A.
Brugis, 234. D. 543. A.
apud Hesdinium vetus, 543. B.
Leodii, 910. E.
Sistarici 1144. B.
Claromontius comes (Egidius) 1021. C. D. 1025. E.
(Gilbertus) 862. B.
(Robertus) 1196. D.
Claromontius (Scipio) historicus, 334. E.
(Lambertus) 1002. A.
(Bonifacius) 1211. B.
Clary (Raimundus) sacrista Grassensis, 1211. D.
de Claustral (Beatrix) dalphina Viennensis, 1076. E.
de Clemangis (Nicolaus) 48. C.
Clemens, hæreticus damnatur, 9. D.
Clenard (Nicolaus) humaniorum litterarum celebris professor, 125. D.
le Clerc (Thomas) Franciæ ærarii præfectus, 1247. C. provincialis Minorum in Burgundia, *ibid.*
(Maria) 1182. C. 1183. B.
de Clerieu, vir nobilis, 1079. A.
Clichtoveus (Jodocus) episc. Neoportuensis, 239. B.
Clivensis dux (Willelmus) 778. E.
(Adolphus) 799. B.
(Johannes) 730. D.
comes (Everardus) 718. E.
(Otho) 898. B.
(Theodoricus) 1003. D. 155. D. Instr.
Clivensis *de Cleves* (Anna) comitissa Ansbergensis, 702. B.
(Catharina) 798. B.
de Clugny (Ferricus) protonotarius apost. libellorum supplicum ducis Burg. magister 109. E. & eidem a consiliis, canonicus Eduensis, Autissiod. ac Tornac. & præpos. Everfanus, 235. A.
Cluverius, scriptor, 1250.
Cock (Lambertus) Clarimarisci benefactor, 120. D. Instr.
(Thomas) canonicus Atrebat. theologalis & scholasticus, 361. C.
de Coelghe (Petrus) 233. A.
Coën le Frison (Conradus) 889. B.
Cœnobiarchia Gisleniana, liber excusus Duaci, an. 1641. 91. E. 92.

de le Coëvillerie (Killianus) 432. E.
Cokerelbufc (Walo) 122. A. Inftr.
le Cointe (Carolus) fcriptor, 1057. B. 1147. C.
S. Coleta, reformatrix clariffarum, 543. B.
de Collemedio *de Coinieu* (Petrus) Occitaniæ præfectus, 40. D. Papæ capellanus, 473. A. card. epifc. Albanenfis, 428. B. 473. A.
(Guido) archiep. Salernitanus, 41. A.
(Johannes) fcriptor vitæ B. Johannis epifcopi Morinenfis, 509. B.
Colley (Johannes) prætor Sabulonariæ, 914. A.
de Colobreriis (Guillelmus) phyficus, 194. C. Inftr.
de Colombiers (Petrus Bertrandi) cardin. junior, 338. A.
(Johannes) Petri Bertrandi frater, 338. E.
S. Columbani regula, in monaft. S. Martini Tornac. 272. D.
Columbi (Johannes) fcriptor, è Societate Jefu, 1159. A. B. 1161. B. 1239. D. 1274. D. 1284. E.
de Columna (Stephanus) nuntius apoft. ad Genuenfes, 473. C.
Colvenerius (Georgius) editor chron. Camerac. cum notis, 58. B.
Cominii dominus, Balduinus, 217. E.
de Commercii (Laura) comitiffa, 892. B. C.
Concilium (Æduenfe an. 1094. 323. A.
(Agathenfe an. 506.) 1113. B. 1147. C. 1252. A.
(Ancyranum) 1057. E.
(Antiochenum, 1057. E.
(Aptenfe an. 1365.) 1088. A. 1126. B. 1166. C. 1223. D. 1241. D.
(Aquileienfe an. 381.) 1251. A. B.
(Aquifgranenfe an. 825.) 833. A. 145. A. (III. an. 862.) 833. E. 834. D. 639. A. (an. 1021.) 656. E. 657. A.
(Araufìcanum I. an. 441.) 1058. D. 1112. D. (II. an. 529.) 1148. A. 1252. A.
(Arelatenfe an. 314.) 621. B. (an. 451.) 1048. D. 1059. A. E. (an. 475.) 1214. A. (an. 524.) 1060. C. 1061. D. 1113. B. 1147. D. (an. 545.) 1214. D. (an. 554.) 1113. D. 1148. C. 1236. C. 1252. A. (an. 814.) 810. 811. A.
(Ariminenfe an. 359.) 812. B. 814. E.
(Audomarenfe an. 1099.) 25. C. 323. C.
(Avenionenfe an. 1060.) 1070. E. 1255. D. E. 1217. E. (an. 1080. *al.* 1078.) 1071. C. (an. 1209.) 1076. A. (an. 1326.) 1085. A. 1124. C. 1165. D. 1222. D. 1241. A. (an. 1334.) 1165. D. (an. 1337.) 1125. A. 1241. B. (an. 1355.) 1085. D. (an. 1457.) 1129. E. 1206. C. 1244. D.
(Aurelianenfe I. an. 511.) 1113. C. (IV. an. 541.) 1061. C. D. E. 1148. A. 1236. B. 1252. A.) *al.* an. 545.) 1148. A. (V. an. 549.) 1061. C. D. E. 818. C. 1113. C. D. 1114. D. 1148. C. 1214. D. 1236. C.
(Bafileenfe) 235. E. 705. C. 746. B. 762. D. 1090. C. D. 1145. 1170. D. E. 1205. C. 241. C. Inftr. (1432.) 342. C. D. (an. 1433.) 72. A. 103. D. 482. B. 1127. D. (anni 1437.) 768. E. (an. 1451.) 366. E. 367. A.
(Bellovacenfe anni 1119. *al.* 1120.) 324. B. 27. C. 211. E. (an. 1125.) 261. E.
(Cabilonenfe an. 579.) 1062. E. (an. 644.) 1063. C. 1148. D. 1215. B. (*al.* 650.) 1114. E. 1115. D. (an. 648. *vel* 650.) 1063. C. 1252. C. (an. 875.) 13. D.
(Calchedonenfe) 54. A. 1058. D.
(Cameracenfe) 23. C. Inftr. (anni 1064. 93. A. (an. 1563.) 54. E. (an. 1564.) 55. A. (an. 1586.) 55. C. 476. B. C. D. (an. 1631.) 369. A.
(Carpentoratenfe an. 527.) 1060. C. 1061. D. 1113. C. 1147. D.
(Claromontenfe) an. 535.) 624. B. 818. C. (an. 549. 1113. D. 1236. C. (an. 1094.) 354. B. (an. 1095.) 23. D. 24. B. 93. C 106. E. 322. C. 323. A. B. 381. B. 409. E. (an. 1097.) 495. B.
(Colonienfe an. 1346.) 2. B. 622. B. C. D. E. 623. A. 812. A. 814. E. (an. 873.) 642. D. 773. D. 774. D. (an. 887.) 643. A. C. 735. A. 934. C. (an. 1076.) 669. E. (an. 1115.) 671. E. 672. A. (an. 1116.) 671. E. (an. 1118.) 672. A. (an. 1266.) 693. E. (an. 1310.) 894. E. (an. 1423.) 902. E. (an. 1536.) 708. C. (an. 1549.) 709. B.
(Compendienfe an. 1085.) 22. D. 85. C. E. 401. B. 509. A. (an. 1256.) 89. A. Inftr. (an. 1257.) 332. C. (an. 1277.) 39. B. 221. C. an. 1301.) 40. E. 334. C. (an. 1304.) 224. B.
(Confluentinum an. 860.) 834. C. (an. 922.) 644. D.
(Conftantienfe) 235. E. 389. A. 704. C. 705. E. 902. B. 1090. A. (an. 1414.) 48. E. (an. 1415.) 341. E. (an. 1416.) 358. D. (an. 1418.) 901. E.
(Dinienfe an. 1414.) 1127. C.
(Dufiacenfe an. 860.) 834. C. (an. 871.) 834. E. (an. 872.) 13. D.
(Ebredunenfe an. 588.) 1063. A. 1114. D. 1214. D. 1237. A. 1252. B. (an. 1054.) 1069. D. (an. 1159.) 1073. D. (an. 1248.) 1079. B. 1200. E. (an. 1267.) 1080. A. 1162. C. (an. 1276.) 1121. C. (an. 1282.) 1221. B. (an. 1289.) 1163. C. (an. 1290.) 1081. C. 1105. F. 1121. E. (an. 1583.) 1095. E. (an. 1610.) 1096. D.
(Engelheimenfe an. 948.) 15. C. 544. E. 840. A. (circa an. 980.) 944. B. (abfque nota chronica, 164. C. Inftr.
(Epaonenfe an. 517. *vel* 509.) 1060. A. E. 1113. C.
(Ephefinum) 54. A.
(Florentinum an. 1439.) 1128. C. E. 1171. A.
(Forcheimienfe an. 890.) 643. D.
(Francofordienfe an. 794.) 634. B. C. (an. 1006.) 18. D. 1065. C. 653. D. 847. E. (an. 1027.) 657. D.
(Friflarienfe circa an. 1119.) 965. C.
(Germanicum an. 742.) 630. A.
(Graffenfe an. 1610.) 1096. D.
(Herbipolenfe conciliabulum an. 1166.) 679. D.
(Lateranenfe) 435. C. 1246. A. (an. 863.) 639. C. (an. 1139.) 498. B. (circa an. 1150.) 176. E. 427. A. (an. 1179.) 499. E. 876. A. 1074. D. 1154. C. 1219. D. 1239. C. (an. 1215.) 573. D. 882. E. 1077. A. (an. 1216.) 991. D. 961. C. (an. 1217.) 562. A. (an. 1512.) 103. E. Inftr. 104. A. C. Inftr. 108. B. Inftr. (an. 1513.) 1291. C. (ann. 1513. & 1514.) 1227. E. (an. 1516.) 1131. C. (an. 1517.) 1173. E.
(Latiniacenfe an. 1142.) 396. D.
(Leptinenfe prope Cameracum, an. 743. 9. D.
(Lugdunenfe an. 567.) 1062. A. B. (an. 828.) 637. A. (an. 829.) 1066. A. (an. 1055.) 1069. D. (an. 1243.) 1078. C. 501. C. (an. 1245.) 655. B. 692. B. 887. D. (an. 1271.) 761. C. (poft hunc annum) 889. C. 890. A. (an. 1274.) 429. A. B. C. 502. B. 694. C. 949. A. (an. 1511.) 368. B.
(Mantuanum an. 1064.) 663. C.
(Marlacenfe an. 778.) 1064. E.
(Matifconenfe II. an. 585.) 1063. A. 1113. E. 1114. A. B. C. 1148. D. 1214. D. 1215. A. 1237. A. 1252. B.
(Meldenfe) 1058. B. (an. 962.) 648. A.
(Mettenfe an. 859.) 638. C. (an. 863.) 639. B. C. 834. C. (an. 888.) 836. D.
(Moguntinum an. 813.) 634. E. 933. E. (an. 829.) 637. A. B. (an. 847.) 638. A. (an. 858.) 638. B. (an. 888.) 14. B. 643. A. (an. 1049. *vel* 1050.) 659. E. (an. 1085.) 670. D. (an. 1225.) 690. D. E.
(Monfpelienfe an. 1215.) 1076. E.
(Mofomenfe an. 995.) 847. E.
(Narbonenfe an. 788. *vel* 791.) 1065. E. 1115. B. D. 1149. A. B. (an. 1050.) 1116. C. 1151. A. (an. 1056.) 1217. E. 1238. C. 1253. B.
(Nemaufenfe in villa Portu, an. 886.) 1066. E.
(Neocæfarienfe) 1057. D. E.
(Nicænum) 54. A. 1112. A. B. 193. D. Inftr.
(Noviomenfe an. 814.) 81. C. 10. C. (an. 1344.) 227. B.
(Papienfe an. 1159.) 678. E.
(Parifienfe an. 555.) 1114. D. (an. 573.) 1062. D. 1113. E. 1115. C. 1148. D. 1237. A. (an. 828.) 637. A. B. (an. 829.) 11. C. (an. 1050.) 859. B. (an. 1223.) 330. E.
(Pifanum) 869. E. 1045. D. (an. 1134.) 1072. C. (an. 1409.) 48. D. 97. B. 230. B. 341. D. 430. A. 564. A. 703. D. 901. D. 963. E. 974. C. 985. A. 994. B. 1127. A. 1169. D. 1224. E. 1243. C. (an. 1423.) 705. C. (an. 1513.) 1173. E. 227. C. Inftr.
(Pontigonenfe an. 876.) 13. D. 642. E. 834. E. 1066. B.
(S. Quintini an. 1256.) 332. C. 436. E. 88. D. Inftr. 89. E. Inftr. (an. 1349.) 366. B.
(Ravennenfe an. 967.) 845. A.
(Regenfe) 1146. D. (an. 439.) 1056. A. B. C. 1058. A. 1112. D. 1212. B.
(Reginoburgenfe *feu* Ratifponenfe an. 792.) 1149. A. B.
(Remenfe an. 625.) 5. B. 626. D. (an. 813.) 10. C. (an. 894.) 14. C. (an. 900.) 14. C. (an. 923.) 15. A. (an. 1015.) 19. B. (an. 1092.) 322. A. B. 524. A. (an. 1105.) 273. E. (an. 1115.) 261. C. (an. 1119.) 107. A. 866. E. 23. C. Inftrum. (an. 1120.) 672. A. (an. 1129.) 86. A. (an. 1131.) 411. D. (an. 1147.) 412. A. (an. 1148.) 326. C. (an 1151.) 675. C. (an. 1270.) 221. A. (an. 1287.) 222. D. (an. 1291.) 222. D. (an. 1564.) 53. C.
(Romanum an. 313.) 621. A. 810. A. 811. A. (an. 465.) 1059. D. (an. 868.) 640. E. (circa 1093.) 168. A. Inftr. (an. 1099.) 323. C. (an. 1179.) 412. E. (an. 1215.) 87. E.
(Sardicenfe an. 347.) 208. D. 622. C. 812. B. 814. E.
(Sedenenfe an. 1267.) 1n80. A. 1162. C. (an. 1276.) 1121. C.
(Senonenfe an. 1140.) 325.
(Silvanectenfe an. 861.) 834. D. (an. 1315.) 224. C. (an. 1317.) 41. E. 335. A. (an. 318.) 224. C.
(Sueffionenfe an. 866.) 13. D.
(Theodonis villæ) 636. (an. 835.) 12. A. 833. D.
(Ticinenfe an. 876.) 1066. B. (circa 1160.) 873. E.

(Tolofanum an. 828.) 637. A.
(Trecenfe an. 867.) 13. D. (an. 878.) 643. A. 1066. E. (an. 1128.) 120. B.
(Triburienfe an. 895.) 644. B. (an. 1066.) 664. B.
(Tridentinum) 52. D. E. 54. E. 239. E. 349. A. B. E. 351. B. 368. C. 506 B. 544. B. 549. D. 709. B. C. D. 909. A. 910. D. 1095. D. 1096. A. 1117. B. 1133. E. 1229. A. 56. D. C. Inftr.
(Tullenfe apud Saponarias an. 859.) 638. C. 834. B. (ad Tufiacum an. 860.) 638 C. 833. E.
(Turonenfe an. 1163.) 427. B. 499. C. (an. 1510.) 368. B.
(Valentinenfe an. 374.) 1054. C. 1055. C. 1110. C.
(Vafenfe an. 529.) 1060. C. 1061. D. E.
(Vermerienfe an. 869. vel 866.) 13. D. 376. D.
(Veronenfe an. 1184.) 128. E.
(Viennenfe an. 1124.) 1152. B. (an. 1311.) 696. E.
(Villæportus an. 886.) 1066. E.
(Virdunenfe an. 947.) 646. B.
(Wangionenfe an. 890.) 643. D. E.
Concertatio inter archiep. Ebredun. & epifc. Nicienfem 1280. C. D.
de Condato *de Condé* (Jacobus) dominus de Balliolo, 76. D.
(Nicolaus) 156. A. C. Inftr.
(Rogerius) 35. A.
de Condefcune (Egidius) prior S. Bertini, 502. E.
Confeffio auricularis fæculo XIII. 50. B. Inftr.
Confirmationis facramento privantur centum millia hominum, defectu epifcopi refidentis in diœc. Tornac. 211. E.
de Confiant (Henricus) nobilis Burgundus, prior S. Machuti, 416. A.
Conjunctio epifcopatuum Cemelii & Niciæ a S. Leone facta circa annum 455. col. 1272. B.
de Conningfeck comes (Bartholdus) 804. A.
(Hugo Francifcus) 805. A.
Conradus, Brauvillarienfis monachus, fcriptor, 744. E. 759. E. 760. B.
Conradus, Salsburgenfis antiftes, 136. A. Inftr.
Conrart. vir eruditiffimus; unus è 40. viris academiæ Francicæ. 1230. C.
Conftantinopolitana (Johanna) Flandr. & Hannoniæ comitiffa, 191. D.
le Conte (Antonius) toparcha de Monchi-S. Eloy, de l'Aubefpin, des Landes, prior Novigenti ad Sequanam, 1182. E. 1183. A. vicarius apoftolicus, 1182. D. 1185. A. B.
(Francifcus) quæftor generalis militiæ, 1182. C. 1183. B.
(Ludovicus) eques, pedemontanæ legionis fubtribunus, toparcha de l'Aubefpin & de Monchi-S. Eloy, 1182. E. 1183. B. C. 1185. A. B.
Conteftatio Hilduini Camerac. epifcopi projecta fuper corpus S. Petri apoftoli, 13. B.
de Conty princeps, Armandus de Bourbon, 1208. B.
Copin (Johannes) prior Viconiæ, 465. E.
Coquelet (Claudius) Reginæ Francorum ab eleemofynis, 1133. D.
(Egidius) vicarius generalis epifc. Dinienfis, 1133. A. D.
Corbini (Petrus) papæ cubicularius, 171. C.
Corbonis (Durandus Elias) clericus, 1126. B.
Corderius *Cordier* (Guillelmus) monachus S. Gifleni, 89. A.
(Johannes) decanus Harlebecenfis, 231. B.
Corduan (Jacobus) Duacenus, 271. E.
de Corio (Petrus) 247. A. Inftr.
de Corneto (Roftagnus) prior S. Antonii de Janua.
de Cornilham (Ifnardus) 1222. C.
Cornubiæ comes (Ricardus) 692. D.
de Cornut (Jacobus) miles, 41. D. Inftr. 42. D. Inftr.
de Corfibetma (Robertus) 171. D. Inftr.
de Corfwarem (Arnoldus) miles, 1035. D. 1037. E. 1038. A.
de Corfworm (Walterus) regularis adminiftrator cœnobii Tongerloenfis, 514. A.
Cortefius (Gregorius) cardinalis, 1207. C.
de Cortraco (Rogerius) procurator generalis ord. Cifterc 305. A. C.
(Rogerius) caftellanus, 309. B. 119. E. Inftr.
(Margarita) caftellana, fundatrix Wevelghemii, 309. A. B. C.
Cortracenfis decanatus in diœc. Tornac. conftat 19. parochiis, 57. E. Inftr.
Coftard (Ateftius) 113. E. Inftr.
de Cotenez (Walo) 122. A. Inftr.
de Coti (Guido) 364. E.
de Cotiniaco (W.) 220. B. Inftr.
de Couchi (Hugo) eques, camerad caftellanus, Oifiaci regulus, 427. D.
de Coucy (Ingerannus) 180. B. 264. B.
(Johannes) dominus de Pinon, 95. D.
(Alexia) comitiffa Ghifnenfis, 534. E.
de Coudenhove (Jacobus) eques, 425. C.
Coulon (Michael) prior de Rebreuves, 429. E.
Coufin (Johannes) auctor hiftoriæ ecclefiæ Tornac. 209. C. 105. D.
de Craffier Baro, nobilis ac doctus, 913. A. B. Inftr. 154. D. 156. A. 171. E.
Cravi (Francifcus) prior S. Ermentarii in diœc. Forojul. 1297. B.
Cravilla (Fufcianus) ordin. Prædicatorum alumnus, theologalis ecclefiæ Graffenfis, 1187. A.
Craye (Chriftina) 535. C.
de Crequy (Balduinus) 39. B.
(Philippus) *ibid.*
Crotons (Matthæus) 195. C.
de Crevant, dux d'Humieres, Franciæ marefcallus, Flandriæ præfectus, 316. D.
de Crevecœur (Guillelmus) 179. C.
(Eleonora) uxor domini de Flavy, 616. A.
Crignon (J.) doctor Sorbonicus, canonicus Atrebat. 322. A.
de S. Crifpino (Roftagnus) 185. B. Inftr.
(Bertrandus) 1104. B.
Croatiæ rex (Ferdinandus) 158. A. Inftr.
(Maximilianus imp.) 7. E. Inftr.
de Cros (Johannes) cardin. epifc. Prænest. 134. D. 416. E.
de Crotis (Johannes) baro in Hannonia, 96. A. Inftr.
(Pontius) 220. D. E. Inftr. 165. A.
(Pontius) Renaurellus) 1105. D.
de la Croix (Corraldus) protonotarius apoft. 1130. A.
(Annas-Jacobus) eccl. Parif. canonicus 363. B.
de Croy, gens illuftriffima apud ambianos, tum apud Belgas 339. C. 8. B. Inftr.
(Fredericus) comes de Rœux, 475. A. 347. D. *vel* Henricus, 347. C. D. comes de Porcean, 51. D. 239. B.
(Johannes) comes de Chimay, 51. A. 903. A. dominus de Renty, 49. E.
(Gerardus) toparcha Wanebrocifii, 316. A.
(Guillelmus) Caftellæ regni cancellarius, 52. A. B. & cardin. tit. S. Mariæ in Aquiro, *ibid.* archiep. Toletanus, 52. A. 118. A. 239. C.
(Philippus) dux d'Arfchot, 150. E. 239. C. poftea monachus Benedictinus, 51. D.
(Antonius) prior Clari-marifci, 531. A.
(Euftachius) Arienfis eccl. præpofitus, 347. D. 475. B.
(præpofitus ecclefiarum Montium, 146. A.
(Jacobus) protonotarius apoft. 905. A. 51. A. 482. B. canonicus Leod. 135. C.
(Dorothea) duciffa d'Arfchot, 153. A.
(Jacoba) marchioniffa de Berghes, 909. D.
(Mathildis) 219. B.
de Cruce (Rainaldus) Bonæ-fpei fundator, 199. D.
Cruciferorum conventus, Namurci, 544. apud Hoyum, 885. C. 908. B. 987. C.
Cufet *vel* Tufet (Rodulfus) 205. C. Inftr. 207. A. Inftr.
de Cugneres (Petrus) Regis advocatus, 336. D. 337. A.
de Cuke (Henricus) 155. D. Inftr.
de Cuperne (Martinus) ord. Carmelitarum provincialis, tum epifc. Calchedonenfis & fuffraganeus Camerac. 104. D. E. 55. A. 110. D. 418. D.
Curienfis comes (Hunfridus) 375. E.
de Curterfen (Rafo) 171. D. Inftr.

D

de DAGESBURG (Hugo) comes, 3. C. Inftr.
Daillon (Jacobus) Regis locum tenens in Artefia, 368. A.
de Damville (Johannes) præfectus hofpitio Regum Francorum, 46. D. E.
(Michael) archidiac. Oftrevandenfis in ecclefia Atrebat. 46. E. 339. B.
Dalmatiæ Rex (Ferdinandus) 158. A. Inftr.
(Maximilianus imp.) 7. E. Inftrum.
Dalphinus Viennenfis (Andreas, dictus Guigo XI.) 1076. A. E. 1077. B. D.
(Guigo) 676. D. 947. E. 1085. B. 1101. D. Guigo XIII. 1084. D. 1085. B.
(Carolus) 1087. D.
(Humbertus) 1081. D. 1166. A. 1085. B. E. 1086. D. 1087. A. 1185. E. dictus Guigo X. 1076. A.
(Johannes) comes Albonii, 1081. D. 1082. D. 1084. C. 1185. E.
(Ludovicus) filius Caroli VII. 1091. B. C.
Damiani (Petrus) cardinalis, 658. C. E. 1069. E.
de Dampierre (Guido) 457. B. Flandriæ comes, 219. C. 734. C.
(Guillelmus) ad Flandriæ principatum deftinatus, 317. A.
(Margareta) 453. B. C. D. 454. A. B. D. E. Flandriæ comitiffa & fundatrix parthenonis Flinenfis, 453. B. C. D. 454. A. B. D. E. 455. B.
Dandulus (Francifcus) dux Venetorum, 1085. C.
de Danemarch (Chriftiana) vidua ducis Lotharingiæ, 114. A.
Dantin (Johannes) pœnitentiarius Morinenfis ecclef. & ejufdem curiæ figillifer, 504. D.
de Daffelle, Reingravii, 660. E.
(Rainaldus) Imperatoris cancellarius & præpofitus Hildesheimenfis, 678. A.
Dave (Johannes) fenator Namurc. & Machlinienfis, 545. C. 546. A. confiliarius regis Hifpan. 583. D.
Daventrienfis ecclefia collegiata S. Lebuini erigitur in cathedralem, 9. C. ch. XI.
de Dauve, gens nobilis, 565. B.
Dauvin (Johannes) archidiac. Namurcenfis, 546. E.
S. Delphina, fponfa, S. Elzearii comitis Ariani, 1123. D.
de Denaing (Amandus) 289. C.
de Deuil (Odo) 79. D. Inftr. 326. B.
de Deuniœul *vel* Demmœul (Balbus) civis Duacenus, 458. B.
de Deucio *de Deux* (Bertrandus) cardin. epifc. Sabin. 1085. D. E. eccl. Romanæ vicecancellarius, 1086. B. legatus apoft. 921. C.

Dhalada, Reginæ Siciliæ a fecretis, 1169. A.
Diaceti (Camilla Margareta) Florentina, 58. B.
Dienfis comes, Pontius 179. B. Inftr.
de Diepenberg (Lambertus) 169. D. Inftr.
de Dieft (Gerardus) miles, 156. D. Inftr.
de Digna (Jordanus) monachus S. Pontii Nicienfis, 241. A. Inftr.
Diniæ toparcha (Guigo) 1116. B. C. 209. C. Inftr. 210. A. Inftr.
de Dintere (Albertus) 880. D.
Difciplinæ publicæ ufus, 62. B. Inftr.
Ditli Efloc du Foreft (Egidius) miles, 179. E.
Ditmarus (Johannes) fcriptor Campenfis hiftoriæ, 785. E.
de Divione (Petrus) Claræ-vallis medius cellerarius, 528. C.
Doctrinæ Chriftianæ presbyterorum collegium, Barcelonettæ, 1052.
Doda, uxor Theodorici Francorum regis, 3. C.
Dodo (Fulco) princeps, 191. E. Inftr. 192. B. E. Inftr.
Dome (Johannes) reformator S. Martini Colon. 751. A.
Dominicanæ, Leodii, 911. B. Parifiis in conventu dicto de Cruce, 1183. E.
S. Domitianus, difcipulus S. Landelini, 100. C.
Domoifuns (Eva) parthenonis Giflinghienfis benefactrix, 31. C. Inftr.
Donati (Matthæus) canonicus Vencienfis, 235. B. Inftr.
Donatus, diaconus Mettenfis, fcriptor, 953. A.
de Doneg (Arnaudus, Gerardus & Sicherus) barones in hannonia, 96. A. Inftr.
Dongelbergiorum familia illuftris apud Bruxellas, 586. E.
de Donglebier (Ludovicus) dominus de Seraing, 1035. E.
Dongois (Egidius) hiftoricus, 1226. D.
de Dononio (Gerardus) toparcha 158. D.
Doftreleolanus (Maximilianus) prior Hamenfis, 512. D.
de Dotennis (Arnulfus) miles, 214. B.
Bourdet (Natalis) abbatiæ Fidemienfis competitor, 142. E.
Dozin (Egidius) poëta, 986. E.
Dozol (Johannes) vicarius generalis epifcopi Graff. 1181. E. 1182. E. prior S. Ambrofii, 1181. E.
de Draguignano (Gaufridus) 196. E. Inftr.
(Jacobus) notarius, 1206. A.
Drapi comes, epifcopus Nicienfis, 247. A. Inftr.
de Drincham (Walterius) 120. E. Inftr.
de Drufencurth (Gillebertus) miles templi, 118. B. Inftr.
Druthmarus (Chriftianus) fcriptor, 941. E.
Duaci feminarium feu collegium monachorum S. Amandi, 269. D. 270. C. D.
de Duaco (Petrus) 289. A. C.
(Robertus) 41. D. Inftr. fcholafticus & officialis Atrebat 330. C.
Dubois, advocatus in fenatu Parifienfi, & in majori confilio, 230. A. Inftr.
le Duc (Fronto) fcriptor, 1112. A.
Dugué de Bagnols, Flandriæ procurator, 285. B.
de Dummertin (Faftradus) 155. E. Inftr.
de Dumo (Oda) 176. B. Inftr.
de Dunes (Henricus) 5. A. Inftr.
Dungalus, celebris fcriptor, 10. B.
Durandi (Ifnardus) Antipolis bajulus, 1165. D.
Duranti (Guillelmus) canonicus Parif. Regis legatus, 45. A.
(Johannes) clericus Graffenfis, 1165. D.
de Duras comes (Egidius) 155. B. E. Inftr.
(Giflebertus) 869. A. 958. C. 959. D. 960. D. 169. C. Inftr. 171. A. Inftr.
(Julius) 877. D. 918. D. 926. E.
(Otto) 3. C. Inftr. 960. D.
(advocatus monafterii Trudonenfis, 958. C. 959. D. 961. B.
de Duras (Gerardus) prior de Bertreys, congregationis Cluniac. 960. E.
de Durne (Robertus) 155. E. Inftr.
de Durtez (Hibertus & Robertus) fratres, 96. E. Inftr.
de Dusb..... (Walterius) 76. E. Inftr.

E

EBERHARDUS, cancellarius Imperatoris, 1. C. Inftr.
Ebreduni comes (Bertrandus) 1068. E.
(Humbertus) dalphinus Vienn. 1085. C.
(Johannes) 1083. D. 1084. C.
de Ebreduno (Hugo) miles, 1120. B.
ab Ecclefia (Auguftinus) fcriptor, 1292. D.
Egidius, Aureæ-vallis ord. Ciftere. alumnus, fcriptor, 642. B. 819. C. D. 871. E.
S. Egidii comes (Raimundus) 1238. E. 192. A. B. C. D. Inftr.
Egidius *vel* Egidii (Johannes) card. diaconus tit. SS. Cofmæ & Damiani, 921. D. 929. B.
d'Egmond (Anna) comitiffa de Horne, 922. E.
ab-Elderen (Guillelmus) toparcha de Genouls & de Rechoven 911. E.
(Johannes Ludovicus) cantor ecclef. Leodienfis, 931. C.
ab Eleemofyna (Philippus) fcriptor, 200. A. C.
Elifachar, Imperatoris cancellarius, 43. C. Inftr.
de Elleboin (Guido) 497. B.
Ellies Dupin (Ludovicus) fcriptor, 994. B.
de S. Elpidio (Jacobus) notarius, 1298. D.
Elfatius (Gerardus) præpofitus S. Petri Infulenfis & S. Donatiani Brugenfis, filius Theodorici Flandriæ comitis, moritur novitius Laudenfis, 304. A.
Embrico, Rodæ benefactor, 1005. B.
d'Enghien (Engelbertus) Cantiprati benefactor, 162. C.
(Gualterus) 220. D. Dominus d'Enghien confert canonicatus Lutofæ, 75. E.
(Johanna) uxor domini de Montgommery, 231. E.
de Englos (Johannes) pater Hugonis abb. Laudenfis, 304. D.
de Enneten, commentarienfis Imperatoris, 964. C.
Epifcopi electio notatu digna, 222. A.

EPITAPHIA.

van Abeel (Beatricis) abbatiffæ Wevelghemii, 312. E.
Adorne (Magdalenæ Francifcæ) abbatiffæ Burburgi, 518. B.
d'Ailly (Petri) epifc. Anicienfis, poftea Camerac. 49. A.
d'Alliet (Michaëlis) abb. Valcellenfis, 183. C.
Aldeberti, abb. Lerinenfis. 1197. C.
de Alterna (S. Engelberti) archiep. Colon. 689. E. 690. A.
B. Andreæ abbatis Elnonenfis, 255. C.
Andreæ (Petri) primum Noviom. deinde Clarom. ac tandem Camerac. epifcopi, 45. D.
S. Annonis II. archiep. Colon. 668. B.
Anfelli abb. Aquicinct. 414. D.
ab Aquis (Johan. Chriftiani) abb. Vallis-Dei, 1025. A.
d'Arbois (Philippi) epifc. Tornac. 229. A.
de Ardinghen (Adami) abb. S. Trudonis, 963. A.
Armandi, abb. S. Martini Tornac. 277. B.
Affet (Johannis) abb. Aquicinct. 416. D.
d'Affigny (Mariæ-Annæ) abb. Burburgi, 518. A.
de S. Audomaro de Morbeque (Mariæ) abb. Burburgi 516. A.
d'Avefnes de Hainaut (Johannæ) abb. Flinenfis, 455. D.
d'Aurethan (Guillelmi) abb. Crifpin. 104
d'Auxel (Erafmi) abb. Cifon. 294. A.
d'Auvens (Gerardi) abb. S. Jacobi Leod. 984. B.
Aymari archiep. Ebredun. 1078. C. D. E.
de Bailleul (Mariæ) abb. Burburgi, 516. E.
Balis (Nicolai) abb. S. Jac. Leod. 986. D.
Bar (Mathiæ) abb. Viconiæ. 468. A.
Baftin (Innocentii) abb. Alnæ, 1020. E.
de Bavay (Godefridi) abb. Viconiæ, 465. A.
de Baviere (Ernefti) archiep. Colon. 713. C.
de Beaufremes (Catharinæ) abb. Burburgi, 517. C.
Beaufire (Henrici) abb. Valcell. 183. B.
Beauvin (Ifabellæ) priorifsæ & coadjutricis Wevelgh. 312. D.
Beeckmani (Hugonis) abb. Cifon. 294. B.
de Bergaigne (Jofephi) archiep. Camerac. 59. D.
de Berghes (Guillelmi) archiep. Camerac. 57. B.
(Antonii) abb. S. Bertini, 505. E.
de Bernemicourt (Catharinæ) abb. Burburgi, 517. E.
(Mariæ) abb. Burburgi, 516. B.
de Berfagues (Ludovici) decani Audomar. 482. E.
Biftain (Leonardi) abb. Belli-Reditus, 1041. D.
le Blanc (Guillelmi) epifc. Graff. & Vencienfis, 1178. E.
Blazæi (Jacobi) epifc. Audomar. 477. E.
Bleufmortiers (Petri) abb. Viconiæ, 465. D.
de Bloquerien *vel* Blockerie (Annæ) abb. Herkenrodæ, 1033. E. 1034. A.
de Blois (Ludovici) abb. Lefcienfis, 126. A.
de Blomendael (Rutgeri) abb. S. Jac. Leod. 985. D.
Blomme (Morandi) abb. Clari-marifci, 531. C.
a Bocholfs (Petri) abb. Gladbaci, 747. A.
(Egidii) abb. Gladbaci, 746. D.
de la Bœuvriere (Guillelmi) abb. Choquenfis, 520. E.
le Bœuf (Johannis) abb. Aquicinct. 415. C.
du Bois (Johannis) abb. Hamenfis, 513. E.
Bollart (Guillelmi) abb. S. Trudonis, 965. B.
de Bombaye (Johannæ) abb. Veteris vineti, 1041. A.
de Bonnieres (Mariæ) abb. Burburgi, 517. B.
de Bofco (Petri) abb. Laudenfis, 305. E.
Bouchier (Petri) abb. Henniac. 441. B.
de Boufu (Bartholomæi) abb. Laubienfis, 90. B.
de Bracq (Johannis) abb. Viconiæ, 467. B.
de Bray (Johannæ) abb. Aquiriæ, 604. B.
de Brigode (Nicolai) abb. Villarii, 589. E.
Briftel (Alelmi) abb. S. Bertini, 503. C.
Bronchart (Lamberti) abb. S. Egidii Leod. 1010. A.
de Bruges (Mariæ) abb. Blandexenfis, 535. E.
(Quintæ) abb. Saliceti, 187. B.
Brulart de Genlis (Caroli) archiep. Ebredun. 1099. D.
de Bruxella (Johannis) abb. Alnæ, 1018. E.
(Johannis) abb. Villarii, 589. C.
du Buiffon (Magdalenæ) abb. Saliceti, 188. A.
de Burcq (Johannis) abb. Cifon. 292. B.
Canard (Johannis) epifc. Atrebat. 341. B.
de Canteleu (Ifabellis) abb. Blandexenfis, 536. C.
de Capelle (Adrianæ) abb. Burbugi, 515. E.
Caputii (Dominici) abb. Laubienfis, 89. D.
Carlier (Johannis) abb. Viconiæ, 466. E.
le Carlier (Mariæ) abb. Saliceti, 188. C.
Caron (Bernardæ) abb. Wevelghem. 313. B.
Carre (Natalis) abb. Viconiæ, 467. E.
Caudron (Alexandri) abb. Valcell. 183. D.
de Caverel (Philippi) abb. S. Vedafti, 391. D.

Caulier (Guillelmi) abb. Laubiensis, 89. B.
de Caveu (Hugonis) episc. Atrebat. 343 A.
Cazier (Petri) abb. S. Martini Tornac. 284. B.
de Chalon (Adolfi) episc. Leod. 893. D.
de la Chapelle (Helenæ) abb. Wevelgh. 313. B.
de Cirnia (Geraldi) abb. Vicon. 463. C.
le Clerc (Matthæi) abb. Crispin. 104. B.
(Nicasii) abb. Hasnon. 406. E.
de Coëtlogon (Ludovici Marcelli) episcopi Tornac. 249. B.
Coninck (Jossinæ) abb. Wevelgh. 313. A.
le Conte (Antonii) episcopi Grassensis, 1182. E.
de Conwarem (Liberti) abb. Belli reditus, 1045. A.
de Corde (Agnetis) abb. Saliceti, 187. C.
Cordier (Guillelmi) abb. Laubiensis, 89. A.
Cosins (Henrici) abb. S. Jac. Leod. 983. D.
de Coupigny (Johannæ) abb. Saliceti, 188. B.
(Annæ Carolæ) abb. Saliceti, 188. D.
de le Court (Guillelmi) abb. Camberon. 174. B.
de la Couture (Gilberti) abb. Viconiæ, 467. B.
de Croy (Eustachii) episc. Atrebat. 348. A. 475. B.
(Guillelmi) card. archiep. Toletani, & episc. Camerac. 52. B.
(Walterii) episc. Tornac. 220. A.
(Agnetis) abb. Marquettæ, 316. C.
Cuperi (Martini) episc. Calcedon. abb. Crispin. 104. E.
Cuvillon (Alardi) abb. Cison. 293. C.
Dandrechen (Roberti) abb. Hamensis, 512. C.
Dantin (Odæ) abb. Veteris Vineti, 1041. A.
Dave (Johannis) episc. Namurc. 546. A.
de Dauve (Ottonis) abb. Gemblac. 565. B.
Delvignette (Nicolai) prioris Vallis schol. 1014. A.
Despiennes (Alexandri) abb. S. Nicolai a pratis, 300. E.
Desprez (Johannis) episc. Tornac. 227. D.
Dogier (Michaelis) Vallis Benedictæ, 1037 D.
Dorpere (Laurentii, abb. S. Amandi) 269. B.
Dostreleolani (Maximiliani) abb. Hamensis, 512. E.
Douché (Mariæ) abb. Saliceti, 188. C.
Druard (Margaretæ) Gertrudis) abb. B. M. de Pace in oppido S. Amandi, 272. B.
Durandi episcopi Leod. 833. E.
Dyttre (Johannis) abb. Gemblac. 565. D.
de Eppa (Johannis) episc. Leod. 885. B.
de Erckel (Johannis) episc. Ultraject. deinde Leod. 899. A.
de Falloize (Petri Alexandri) abb. Belli-Reditus, 1048. B.
a Fanson (Nicolai) abb. S. Huberti, 976. B.
Faustrel (Mauri) abb. Hamensis, 513. B.
de Feucy (Johannis) abb. Montis S. Eligii, 431. B.
le Febvre (Ottonis) abb. Vicon. 466. B.
du Fief (Nicolai) episc. Atrebat. 352. E.
Fiefuet (Matthæi) abb. Crispin. 103. C.
Fillastre (Guillelmi) episc. Tornac. 234. E.
Flameng (Johannis) abb. S. Martini Tornac. 281. A.
(Nicolai) abb. S. Martini Tornacensis, 280. C.
du Four (Columbæ) abb. Blandekensis, 536. E.
de Franea (Johannis) abb. Villarii, 589. D.
de Froidmont (Eustachii) decani Tornac. 252. B.
Froye (Jacobi) abb. Hasnon. 407. C.
Fulconis, episc. Antipolitani, 1155. B.
Fulsendis, I. abb. Strumensis, 419. D.
Gargan (Annæ) abb. Wevelghemii, 312. B.
Gassendi (Petri) præp. Diniensis, 1140. B.
de Genep (Alberici) abb. Villarii, 589. D.
(Willelmi) archiep. Colon. 699. E.
Genest (Wedasti) abb. S. Bertini, 506. C.
Gerbaldi, episc. Leod. 832. B.
B. Gerfridi, episc. Monasteriensis, abb. Werthinæ, 726. A. D.
Gignos (Theobaldi) abb. Crispin. 103. A.
Gisleberti, episc. Noviom. ac Tornac. 256. B.
de Glen (Balduini) abb. Henniaci 442. A.
(Francisci) abb. Henniaci, 441. D.
de Gozée (Jacobi) abb. Alnæ, 1017. E.
le Grand (Francisci) abb. S. Martini Tornac. 284. D.
de Guisegnies (Simonis) abb. S. Martini Tornac. 280. A.
de Haccourt (Henrici) abb. S. Laurentii Leod. 992.
S. Adulfi episc. Camerac. & Attrebat. 9. C.
de Halin (Gerardi) abb. S. Jacobi Leod. 986. A.
de Ham (Goberti) abb. Alnæ, 1018. D.
(Johannis) abb. Hamensis, 511. C.
ab Hamericourt (Gerardi) episc. Audomar. 475. D.
de la Hamaide (Petri) abb. Laub. 90. C.
Hannote (Caroli) abb. Choquensis, 521. E.
Havet (Antonii) 1. episc. Namurc. 544. B.
Hecghem (Jacobi) abb. Gladbac. 747. D.
de Heddebault (Augustini) abb. Falempin. 296. D.
de Heghes (Alaidis) abb. Blandekensis, 535. D.
Heldemari eremitæ, 1. præpositi & auctoris monast. Arroasiensis, 434. B.
Henrion (Roberti) abbatis Villarii, 592. A.
vander Heyden (Henrici) abbatis Villarii, 592. A.
Hildeberti archiep. Colon. 632. D.
B. Hildigrimi episc. Catalaun. tum primi Halberstad. 725. E.
de Horrian (Nicasii) abb. Hasnon, 405. B.
Hubart (Humberti) abb. Alnæ, 1020. E.
Jacobi, abb. Aquicinct. 414. C.
Jamar (Antonii) abb. Bellireditus, 1048. A.
du Jardin (Nicolai) abb. S. Jacobi Leod. 983. C.
(Philippi) abb. Choquensis, 520. C.
Ingelranni, domini de Lileriis, 508. C.
de Joncis (Elisabethæ) abb. Milenii, 999. E.
Jonneaux (Augustini) abb. Laub. 90. C.
Jouvent (Edmundi) abb. Alnæ, 1020. C.
d'Yvoir (Laurentii) abb. Hasnon. 406. A.
Julion (Siardi) abb. S. Foillani, 199. A.
de Jupilia (Enochi) abb. S. Laurentii Leod. 993. A.
Laboureur (Jacobi) abb. Hasnon. 405. D.
Lamock (Johannis) abb. S. Huberti, 975. C.
Lamberti, episc. Atrebat. 323. D. E.
S. Lamberti, ep. Venciensis, 1219. A.
de Lamboy (Annæ Catharinæ) abb. Herkenrodæ, 1034. B.
de Lannays (Dionysii) abb. Cison. 292. D.
de Lannoy (Jacquelinæ) abb. Burburgi, 516. E.
de Lattre (Jacobi) abb. Hasnon. 407. B.
de Launois (Johannis) abb. Alciac. tum S. Bertini, 505. D.
de Leodio (Nicolai) abb. Belli-Reditus, 1045. C.
Lequien (Jacobi) abb. S. Martini Tornac. 282. B.
Lietardi, abb. Gemblac. 559. A.
Lippins (Johannis) abb. S. Aug. Tornac. 541. A.
Lomelii (Guillelmi) abb. S. Bertini, 507. A.
le Long al. Iperii (Johannis) abb. S. Bertini, 503. E.
de Loz (Johannis) abb. Choquensis, 520. A.
Loyers (Petri) abb. S. Martini Tornacensis, 283. B.
Loyleau (Henrici) abb. S. Foillani, 199. B.
Lymborch (Leonardi) & Nicolai abb. Belli-Reditus, 1047. C.
van Maerke (Margaretæ) abb. Wevelghemii, 310. D.
Maghe (Engelberti) abb. Bonæ-spei, 205. B.
Maillart (Johannis) abb. S. Laurentii Leod. 991. E.
Mainfroy (Nicolai) abb. S. Bertini, 506. E.
du Maisnil (Johannæ) abb. Blandekensis, 536. B.
du Maisny (Johannis) abb. Crispin. 105. B.
Malapert (Philippi) abb. S. Foillani, 198. E.
a Malesiis (Nicolai) abb. S. Huberti, 975. A.
de Manso (Ægidii) abb. Vicon. 465. B.
a Marchia (Remacli) abb. S. Huberti, 975. C.
de S. Margareta (Reneri) abb. S. Jac. Leod. 985. B.
de Marini (Petri) episc. Glandev. 1244. E.
de Marketta (Simonis) abb. Clarimarisci, 528. A.
de Marquais (Jacobi) abb. S. Martini Tornac. 282. E.
de Marvis (Walterii) ep. Tornac. 218. E.
S. Maurini, abb. S. Pantaleonis, 737. C.
de Messia (Johannis) abb. Alnæ, 1018. B.
Menuin (Jacobi) abb. S. Martini Tornac. 279. A.
le Merchier (Jacobi) abb. Valcell. 180. C.
Mercier (Benedicti) abb. Hamensis, 513. D.
de Merka (Engelberti) arch Colon. 701. E.
de Merode (Claudiæ) abb. Herkenrodæ, 1034. C.
de Meurs (Theodorici) Colon. archiepisc. 705. E.
Michaelis, abb. S. Jac. Leod. 983. B.
Michiels (Bernardi) abb. Clarimarisci, 532. D.
Moens (Servatii) abb. S. Jac. Leod. 986. B.
de Moncla (Thomæ) abb Alnæ, 1017. D.
Moniot (Thomæ) abb. Villarii, 593. A.
de Monte S. Guiberti (Bernardi) abb. Grandis prati, tum Villarii, 594. B.
de Montmorency (Rogerii) abb. S. Vedasti, 390. D.
Morillon (Maximiliani) episc. Tornac. 242. C.
de Morlet (Christophori) episc. Audomar. 478. E.
(Henrici) prioris Vallis-Scholarium, 1013. D.
Moulart (Matthæi) episc. Atrebat. 350. C.
Mouton (Petri) abb. S. Martini Tornac. 279. D.
de Namur (Roberti) abb. Villarii, 592. C.
de Nassou (Ermengardis) abb. Vallis benedictæ, 1036. E.
Naturelle (Philiberti) abb. Villarii, ac præpos. Ultraject. 591. A.
de Neuville (Radulfi) episc. Atrebat. 330. D.
(Simonis) abb. Montis S. Eligii, 428. C.
Nithardi, episc. Leod. 856. D.
de Nohescourt (Thomæ) abb. Valcellensis, 181. D.
de Noville (Emmanuelis) abb. Alnæ, 1021. A.
de Noyelle (Antoniæ) abb. Burburgi, 515. E.
Odonis, abb. Hasnon. 404. D.
d'Oignies (Guilberti) episc. Tornac. 241. A.
(Ludovici) abb. Gemblac. 564. E.
B. Olberti, I. abb. S. Jac. Leod. 980. C.
Olberti, abb. Gemblac. 558. A.
de Omnia (Egidii) abb. S. Bertini, 502. E.
de Oprebasio (Henrici) abb. Belli-Reditus, 1046. D.
Ottemberg (Hermanni) episc. Atrebat. 352. A.
Otton (Ludovici) abb. Viconiæ, 466. D.
Pallavicini (Antoniotti) episcopi Tornac. 236. D.
de Pamele (Jacobi) episc. Audomar. 477. A.
de Par (Caroli) abb. S. Amandi, 268. D. 269. A.
de Parco (Theoderici) abb. S. Martini Tornac. 278. D.
Paslyart (Johannis) abb. Mareol. 445. E.
Pastorelle (Nicolai) abb. Vicon. 464. B.
de Paunet (Petri) episc. Audomar. 478. C.
Petit (Alexandri) abb. Viconiæ, 466. A.
de Petraponte (Hugonis) episcopi Leodic. 883. D.
Petri, abb. Aquicinct. 415. B.

Z

Petri (Matthæi) abb. Gemblac. 566. E.
Pierrin (Andreæ) abb. Valcell. 183. A.
de Pinchart (Antonii) abb. Villarii, 593. B.
Pintaflour (Petri) episc. Tornac. 241. C.
de Plaisance (Fortigarii) episcopi Atrebat. 343. D.
du Pont (Egidii) abb. Clarimarisci, 530. D.
Pontii, episc. Atrebat. 331. B.
Poré (Martini) episc. Atrebat. 342. A.
Portois (Natalis) abb. S. Nicolai a pratis, 300. D.
Poullctier (Dulcis abbatissæ Saliceti, 187. C.
Pourois, (Hugonis) abb. S. Nicolai a pratis, 299. D.
Pradels (Johannis) abb. Hamensis, 512. C.
de Presle (Egidii) abb. Alnæ, 1019. A.
de Presseux (Aleidis) abb. veteris vineti, 1041. B.
le Prevot (Johannis) abb. Hamensis 512. A.
(Mariæ) abb. Blandekensis, 536. A.
du Quesne (Johannis) abb. S. Martini Tornac. 282. C.
du Quesnoy (Michaelis) abb. Hasnon. 408. B.
Radoux (Evrardi) princ. Mortaniæ, 469. A.
B. Radulfi, abb. Vicon. 463. A.
de Raime (Elisabethæ) abb. B. M. de Pratis, Duaci, 459. D.
de Ranchicourt (Petri) episcopi Atrebat. 346. A.
Ratherii, episc. Veron. ac Leod. 842. B.
Rave (Cæciliæ) abb. Milenii, 999. E.
Reginaldi, episc. Leod. 855. D.
Reyers (Hieronymi, abb. Alnæ, 1020. D.
Richardot (Francisci) episc. Atrebat. 349. B.
Robart (Johannis) abb. Choquensis 521. B.
Roberti, episc. Atrebat. 324. D.
de Roore (Antonii) abb. S. Martini Tornac. 285. D.
a Rosa (Johannis) abb. Valcell. 182. B.
Roussel (Caroli) abb. Hamensis, 513. A.
Ruistre (Nicolai) episc. Atrebat. 346. D.
de Rykel (Roberti) abb. S. Trudonis, 963. E.
Salembien (Johannis) abb. Cison. 292. E.
Sarrazin (Johannis) archiepisc. Camerac. 56. B.
de Sarto (Johannis) abb. Belli-Reditus, 1047. B.
de Schawemburg (Adolfi) archiep. Colon. 709. D.
(Antonii) archiep. Colon. 710. A.
de Schemmale (Johannis) abb. S. Huberti, 975. A.
de Sconowen (Amelii) abb. S. Trudonis, 963. B.
Sejournet (Jacobi) abb. Camberon. 174. E.
Six (Johannis) episc. Audomar. 476. B.
de Sobrecq (Arnoldi) abb. Gemblacensis, 566. C.
de Sombech (Ludovici) abb. Gemblaci, 567. D.
Sordeln (Johannis) abb. S. Jacobi Leod. 983. E.
Soudans (Jacobi) abb. S. Amandi, 265. A.
Stephani, abb. S. Jacobi Leod. 981. D.
Stolenaers (Johannæ) abb. Wevelghemii, 310. C.
Stratii (Johan. Bapt.) decani Tornac. 252. A.
Taffin (Bernardi) abb. Hasnon. 408. B.
de Termoigne (Antonii) abb. Vallis S. Lamb. 1022. B.
Tesson (Antonii) patrui ac nepotis, abb. Choquensium, 519. E.
Thierry (Johannis) abb. Hasnon. 406. D.
Thietmari, abb. Gemblac. 558. D.
de Thorinis (Jacobi) abb. Alnæ, 1018. C.
Tison (Leodegarii) abb. Hasnon. 407. D.
de la Tramerie (Elisabethæ) abb. Wevelghemii, 312. A.
de Tuin (Egidii) abb. Crispinii, 103. B.
de Valbelle (Ludov. Alphonsi) ep. Audom. 480. C.
Vanderburch (Francisci) archiep. Camerac. 58. E.
de Varnaria (Egidii) abb. S. Martini Tornac. 278. D.
le Vasseur (Jacobi) abb. Henniaci, 440. E.
de Ventadour (Guillelmi) episc. Tornac. 225. D.
de Vaudripont (Annæ) abb. Saliceti, 187. E.
de S. Venant (Roberti) abb. Valcellensis, 178. C.
Veris (Lamberti) abb. Laub. 90. C.
Vermans (Antonii) abb. Vicon. 467. D.
de Vernois (Johannis) episc. Audomar. 477. B.
Verner (Petri) abb. Valcell. 182. D.
Vigreux (Nicolai) abb. Hasnon. 405. C.
Vilain de Gand (Franc.) ep. Torn. 245. A.
(Maximiliani) ep. Tornac. 245. A.
Volpen (Henrici) abb. Alnæ, 1020. A.
Vout- (Lamberti) abb. Clarimarisci, 529. B.
Urbaen (Mariæ) abb. Wevelghemii, 310. B.
Walberonis, abb. S. Pantaleonis, 740. B.
de Wallon-capelle (Johannis) abb. Hami, 511. D.
de Warluzel (Annæ-Severinæ) abb. Burburgi, 517. D.
de Warnanto (Johannis) abb. Belli reditus, 1045. E.
Wazonis, episc. Leodic. 858 E.
de Weda (Friderici) archiep. Colon. 710. D.
de Wercin (Guillelmi) abb. Vicon. 463. E.
Willelmart (Isdebaldi abb. Villarii, 592. D.
a Wingarde (Winandi) præpos. Leodic. 923. C.
de Wissocq (Antoniæ) abb. Burburgi, 516. D.
van Ypelaer (Mariæ) abb. Milenii, 1000. A.
ab Ecclesia (Augustinus) auctor indiculi præsulum Nicienfium 1283. A. 1289. A. 1290. A.
ab ecclesia Ludovicus auctor historiæ Pedemontanæ 1283. B.
de Eppa (Hugo) toparcha de Florine, & de Rumigny, 884. A.
de Eppenstein (Godefridus) 137. C. Instr.
(Siffridus) Papæ legatus, 684. D.
Erasmus (Desiderius) scriptor, 239. A. 1094. A.
de Erin (Nicolaus) 96. E. Instr.
S. Ermelindis, soror Aldeberti episc. Camerac. 5. B. 8. C. 77. A.
de Erslo (Hermannus) 171. D. Instr.
del Escarena (P.) 186. B. Instr.
Eschard (Jacobus) scriptor ord. FF. Prædicatorum, 1160. A. 1161. A. 1165. E.
de Esclapono (Audibertus & Hugo) 1152. E.
(Berengarius) 192. E. Instr.
d'Esclaybes (Maria) uxor domini de Portes, 114. B.
Ecuyer (Johannes) vicarius generalis eccl. Grass. 1176. E. 1177. A.
l'Ecuyer (Johannes Antonius) vicarius generalis Grass. eccl. 1187. A.
de Esmervilla (Julianus) 926. E.
d'Esne (Adamus) dominus de Bethencour, 244. A. 456. E.
Espanus (Bernardus, decanus Ulyssiponensis, Papæ capellanus, 510. E.
Essesitus (P.) canonicus Antipol. 212. D. Instr.
d'Est (Rainaldus) cardin. protector coronæ Franciæ, 392. C.
Estiennot (Claudius) congregationis S. Mauri scriptor, 1152. E. 1154. C. 1156. C. 1282. B.
d'Estouteville (Guillelmus) card. ep. Ostiensis, Veliternus, Portuensis, 1091. D. 1128. D. 1129. A. C. 1130. B. 1143. A.
d'Estrayelles (Caro) miles, dom. de Morchin, 251. C.
d'Estrées, gens nobilissima, 139. E.
(Cæsar) card. 64. A. 432. D. Regiorum ordinum præceptor.
(Annibal) Franciæ marescallus, 64. A.
(Victor Maria) Franciæ marescallus, 64. A.
(Johannes) regiorum ordinum præceptor, 63. C. Legatus Francorum Regis ad Lusitanos & Hispanos, *ibid.*
S. Eubertus in Gallias missus, 208. A.
S. Everardus, Cisonii dominus, 285. B.
de Everslen comes Henricus, 139. B. Instr.
Eusebius Cæsariensis, scriptor, 1245. B.
de Evrenais (Godozo) 171. A. Instr.
Eustachii (Johannes) ex canonico regulari monachus ord. Cisterc. spiritu prophetiæ præditus. 164. E.
ab Eyck (Gerardus) præpositus Postulani cœnobii, 613. B.
(Lucas) præpos. cœnobii Postulani, 613. C.
de Eyras (Guillelmus) 1197. A.

F

FABER (Johannes) archiep. Tarsensis, 1134. D.
Fabry, prior de Romolle, 1207. D.
de Fabry (Johannes) 1044. D.
Facon (Anna) priorissa Belli-prati ad Lisam, 539. B.
de Falais toparchæ, è prosapia ducum Burgundiæ 392. A.
(Maximilianus) abbas S. Nicolai de Mildelburgo, 406. D.
de Falcone (Feraudus) præpos. S. Jacobi de Barrema, 1250.
de Falconis-monte (Cozewinus) 154. C. Instr.
de Falkemberga (Hugo) 498. D.
de Falckemburg (Walramus) 804. A.
de Falckenstain comes, Wiricus, 779. A.
de Famars (Fulco) dominus, 133. C.
Faraldi (P.) 194. A Instr.
Farnese (Alexander) dux Parmæ, 477. C. 539. A. 909. B. Belgii gubernator.
(Alexander) card. tit. S. Eustachii, 1227. B.
de Faucambergue (Clemens) canonicus Ambian. Camerac. & Carnot. ac senator Paris. 71. E.
Faucher (Dionysius) monachus Lerin. scriptor, 1094. E. 1233. B.
de Faucon, nobilis prosapia, 1225. B. barones ex stirpe de Glandeves, 1243. D.
le Febvre (Clemens) prior Cunensis, ac magister novitiorum in monast. S. Huberti, 976. C. E.
de Felix (Francisca) domina de Valfere, 479. E.
de Felluy (Johannes) vir nobilis, 45. C.
Feraldi (Willelmus) 237. B. Instr. 238. A. B. Instr.
(Fulco, Raimundus & Ugo) 237. A. Instr.
Feraudus (Johannes) clericus Diniensis, 1142. A.
(Guillelmus) toparcha Thoramenæ 1119. C. 1254. C. D. E.
(Raimundus) clericus Diniensis, 221. A. Instr.
de Ferme (Robertus) miles, 1035. C.
Fernandifrias (Petrus) episc. Sabin. & Oximensis, 1204. B.
Ferni (Libertus) 884. B.
Ferrant (Johannes) vir nobilis, 55. C. Instr.
Ferrariæ duces (Alfonsus II. & Hercules) 1106. E.
Ferrarii (Epiphanius) scriptor, 1284. C.
de Ferreria (Guillelmus) card. presbyt. tit. S. Clementis, 1083. B.
Ferus (Ugo) 192. E. Instr. 196. E. Instr.
de la Feuillade comites, domini d'Aubusson, 1098. A.
de Feuzareto (Gaufridus) prior B. M. de Salis, 239. A. Instr. 240. A. C. Instr.
du Fief (Nicolaus) canonicus & officialis Tornac. Malbodiensis præpos. ac præses sanctioris consilii Hispaniæ Regis, 352. D. E.
de Fiennes, affinis ducissæ Burgundiæ, 93. D. Instr.

de Fiesque, comites Lavaniæ, 1093. C.
(Nicolaus) card. Genuensis, ep. Sabin. Ostiensis, Portuensis, Ravennensis & Albanensis, 1093. C. D.
(Ottobonus) card. 182. C. Instr.
Filioli (Johannes) 1143. B.
Filiolus, notarius Diniæ, 1127. D. 1128. E.
Fillatre (Guillelmus) S. Petri Catalaun. monachus, prior Cermasii, legatus ad Papam, ordinis velleris aurei cancellarius, 233. B. C. 234. B. 235.
Finé de Brianville (Antonius) prior Caricampi, 533. C.
Fisen (Bartholomæus) è Societate Jesu, scriptor Leod. 552. E. 936. E. 1043. A. & passim.
Flagel (Matthæus) canonicus Tornacensis, 149. A.
de Flaiosco (Milo) prior Scarenæ, 239. A. Instr. 240. D. Instr.
Flameng (Johannes) canonicus S. Donatiani Brugensis, 280. E. 281. A. decanus Harlebecæ, 280. D.
Flandriæ comitatus pars a diœcesi Camerac. distrahitur, 10. D. Instr. pars altera eximitur a diœcesi Traject. 10. E. Instr.
Flandria Francis paret, 259. A.

FLANDRIÆ COMITES.

(Arnulfus Magnus, seu I.) 15. C. 272. E. 258. D. E. 259. C. 377. E. 378. A. B. 492. A. B. C. D. E. 493. A. 85. E. Instr. (Arnulfus II.) 17. E. (Arnulfus III.) 400. E. 401. A. (Balduinus Ferreus seu I.) 14. C. 372. A. 377. C. (Balduinus Calvus seu II.) 14. C. 377. C. E. 470. D. 491. E. 492. A. B. (Balduinus Junior seu III.) 850. B. (Balduinus Barbatus, seu IV.) 18. C. 259. D. 378. E. 380. A. A. D. 422. D. 423. C. 493. C. D. 572. A. 847. A. B. 111. E. Instr. 112. A. B. C. D. Instr. (Balduinus Pius, dictus Lilanus seu Insulanus, V.) 20. B. 21. B. 260. B. 380. B. C. D. E. 399. E. 494. A. 496. C. 859. C. 945. B. 65. B. D. Instr. 82. C. D. Instr. 85. C. Instr. (Balduinus Hasnoniensis, VI.) 399. D. E. 401. A. 82. D. Instr. 83. E. Instr. 84. C. Instr. 85. E. Instr. (Balduinus VII.) 22. C. D. 106. B. C. 138. A. 261. C. 401. B. 402. C. 496. B. C. D. 498. E. 508. D. 151. E. Instr. (Balduinus VIII.) 121. B. C. Instr. 122. A. Instr. Constantinop. Imperat. 74. E. 95. A. 120. D. 129. E. 172. B. 263. E. 276. C. 303. D. E. 329. B. 534. A. 685. B. 49. E. Instr. 59. D. Instr. (Carolus Bonus) 138. A. 262. A. 439. B. 497. A. 65. E. Instr. Sanctus appellatur, 274. D. (Carolus Pugnax) 346. C. (Fernandus seu Ferdinandus) Lusitanus, 95. A. 216. E. 217. A. 593. E. 37. D. Instr. in prælio Bovinensi captus, 34. D. (Guido de Dampetra) 179. B. 219. C. 454. C. E. 457. B. 511. A. 563. A. 734. C. 890. D. 891. A. B. 962. D. (Henricus imper. Constantin.) 611. C. (Johannes) dux Burg. 342. B. 389. A. (Lud. Nivern.) 225. C. 335. D. (Ludovicus Maleanus) 225. C. 45. B. 228. B. E. 230. A. 310. B. 336. E. (Philippus Elsatius) 30. D. 31. B. 34. D. 70. E. 172. A. 213. E. 214. A. 288. C. 303. B. E. 327. E. 328. B. 329. A. 385. C. D. 397. B. 413. B. 427. C. 443. A. C. 472. C. 499. D. E. 500. A. B. C. 509. E. 524. D. 525. C. D. 526. E. 527. A. 540. B. 3. D. Instr. 80. B. Instr. 81. B. Instr. 119. D. Instr. 120. A. Instr. 124. A. C. Instrum. (Philippus Bonus) dux Burg. 343. E. (Philippus) archidux Austriæ, 237. C. D. 267. A. 346. C. (Rainerius cognomento Longiricolli) 422. C. (Robertus Friso) 439. A. 472. A. B. 494. E. 522. C. D. E. 113. E. Instr. 114. A. Instr. (Robertus Jerosol.) 261. C. 381. D. 382. A. E. 410. A. 423. E. 496. A. 508. D. 514. B. 864. B. (Theodoricus Elsatius) 29. B. 30. B. 119. D. 253. C. 262. D. E. 275. B. 298. D. 303. A. B. 304. A. 325. A. 326. A. E. 383. C. 384. A. 396. D. 443. A. 472. B. C. 480. D. 497. C. 498. A. D. 509. C. D. 523. B. 524. D. 525. B. D. E. 539. C. D. E. 3. D. Instr. 64. A. Instr. 67. E. Instr. 86. B. Instr. 116. D. E. Instr. 117. C. Instr. 120. A. C. Instr. 124. A. C. Instr. (Thomas de Sabaudia) etiam Hannoniæ comes, 76. C. 168. D. 314. A. 454. A. B. 593. E. 594. A. 885. D.
Flandriæ comitissæ (Adela) Roberti Frisonis mater, 522. C. 65. B. D. Instr. 82. D. E. Instr. (Clementia Burgundica) uxor Roberti Jerosol. 325. E. 423. E. 495. D. 496. A. 514. B. C. E. (Jacquelina) 180. E. (Johanna Constantinopolitana) 34. E. 95. C. 133. E. 134. A. 158. D. 167. E. 168. D. 190. D. 309. B. 313. D. E. uxor Fernandi & Hannoniæ comitissa 217. A. fit monialis apud Marquettam, cujus erat fundatrix, 314. A. 404. 38. B. Instr. 454. A. B. 593. E. 594. A. (Johanna) Hispaniarum heres, uxor archiducis Austriæ, 237. D. (Margareta) soror Johannæ Constantinop. 38. C. 39. C. 76. E. 124. E. 145. B. 190. E. 219. D. 228. E. 264. C. 290. B. 314. D. 331. C. 348. C. uxor Willelmi de Dampetra, 453. B. C. D. 803. E. 41. A. Instr. 42. A. D. Instr. 43. A. Instr. 84. A. Instr. (Maria) filia Caroli pugnacis, 346. C. 458. E. 93. A. Instrum. (Mathildis) uxor Guidonis de Dampetra 454. C. ejusdem vidua, 34. B. (Richildis) 860. A. 151. E. Instrum. (Sibilla) 149. A. 303. A. 472. C. 525. C. 64. A. Instr. 119. D. Instr. 120. A. C. Instr.
Flandriæ principes seu gubernatores (Albertus Austriacus) cum Isabella Clara Eugenia, 161. B. 350. D. 351. C. 352. B. 478. B. 507. B. 541. D. E. 546. E. 568. E. 748. B. Albertus card. archidux Austriæ, 57. A. Isabella Clara Eugenia, 539. B. (Carolus III. Imperator eo nomine V.) 541. B. 906. E. (Ferdinandus card. Austriacus) 453. A. 1025. C. (Johannes Austriacus) 545. B. (Leopoldus archidux Austriæ) 539. B. (Margareta) 907. B. (Maria Austriaca, regina Hungariæ) 239. D. 407. A. C. 431. C. 516. C. 544. A. C. (Alexander Farnese) dux Parmensis, 477. C. 539. A. 601. B. 616. B. 878. C. (Philippus II.) Hispaniarum rex, 470. D.
Flandriæ cancellarii, Geraldus Elsatius, filius comitis, 304. A. (Robertus) 213. E.
de Flandria (Benedictus) 1096. A. (Johannes) 548. B. præpositus Insulanus & Brugensis, 891. A. (Johanna) fundatrix Carthusiæ de Zeelher, 897. B. domina Diestensis, 175. D. Instr. 176. D. Instr.
de Flavy (Balduinus) toparcha de Reumont & de Grand-fart, 616. A.
de Flemale (Johannes) 929. C.
Fleury (Claudius) scriptor hist. ecclesiasticæ, Regi a confessionibus, 946. E.
Florinensis comes, Ebaldus, 127. C. Instr. Ejus filii, Arnulfus de Florenne, Gerardus & Godefridus. 977. E.
Flora (R. fredus) monachus S. Pontii Niciensis, 241. A. Instr.
Flotte (Constantia) 1243. E.
S. Foillanus, martyr, 196. A.
de Foix (Petrus) card. episc. Albanensis, 1129. E. 1143. B. 1171. C.
Folieta (Ubertus) scriptor, 1093. C. 1284. C.
Folquinus al. Folcardus, S. Bertini monachus & levita, scriptor x. seculi 484. E. 486. C. 489. B. 493. B. E.
Fontana de Melide (Johannes Vincentius) scriptor, 1222. C. 1223. E.
de Fontaines, canonicus Namurc. 544.
de Fontanis (Gerardus) cellerarius S. Laurentii Leod. 993. B.
(Goffridus) canonicus Paris. 223. E.
(Godefridus) canonicus Leod. 1. 175. B. Instr.
(Matthæus) 194. E.
(Nicolaus) canonicus Camerac. archidiac. Valentianensis, præpositus Sonegiensis, ac Regis Romanorum cancellarius, 37. A. B. 38. A. 614. C.
(Philippus) ordin. Cisterc. procurator generalis, 305. A. C.
(Thomas) miles, 195. B.
(Walterus) 37. A.
de Fontibus (Jacobus) canonicus Regularis Montis S. Eligii, 429. A.
Forcalquerii comites (Bertrandus) 1068. E. 1071. B. 1074. B. (Carolus II.) rex Siciliæ, 196. B. Instr. 221. A. Instrum. (Franciscus I.) rex Franciæ, 228. C. Instr. (Guigo) 1072. E. 1073. B. 1152. A. (Guillelmus) 1073. D. 1074. B. 1076. E. 1103. E. 1104. B. C. E. 1285. C. 208. A. B. C. Instr. (Raimundus) 679. A. 1107. E. 219. C. Instr. Comitissa (Maria) regina Siciliæ, 1168. E.
de Formesele (Walterius) 120. E. Instr.
Fornerii (Raimundus) medicus, 1205. B.
de Foro (Thiebaldus) & Guida ejus uxor, 981. A.
Forojuliensis dux *Friaul* in Italia, S. Everardus, 285. B.
de Foron comes, Theobaldus, 916. E.
de Forte (Matthæus) juris peritus, 215. A. Instrum.
de Forvie (Arnoldus) scutifer, 103. E.
de Fos (Rostagnus) 1153. E.
de Fossa (Huno) benefactor Valcellarum, 33. C. Instr.
des Fosses (Gedeon) episc. Castoriensis & suffraganeus Leod. 174. A.
de Foucaumont *de Falconimonte* (Goswinus) 918. D.
Foucque, primarius Regis Catholici consiliarius in consilio privato, 583. D.
Foullon (Paschalis) Electori Colon. a secretis, 204. D. Instr.
de Forbin de Janson (Tussanus) cardin. & major eleemosynarius Regis Francorum, 399. A. 1136. A. C.
Fournier (Marcellinus) scriptor 1052. 1053. A. 1069. D. 1071. A. 1284. E. 1285. B. 234. E. Instr.
du Fourny, 224. E. & passim.
de Foux (Heribrandus) scriptor, 990. C.
(Libertus) miles, 991. A.
de Frana (Carolus & Ludovicus) barones in Hannonia, 96. A. Instr.

FRANCIÆ REGES.

(Carolus Martellus) 829. D. (Carolus Magnus) 10. D. 29. C. 81. B. 112. E. 128. B. 131. B. C. 375. D. 487. E. 488. A. C. D. 632. D. 633. B. D. E. 634. B. C. D. E. 941. D. (Carolus Calvus I.) 100. D. 256. D. 257. A. B. C. D. E. 258. B. 285. D. E. 319. 372. A. 376. C. 390. C. 400. D. 422. A. 423. B. 490. A. B. C. D. E. 491. A. 575. D. 580. E. 581. A. 641. C. 642. A. B. 932. D. 934. A. D. 935. B. 936. C. 938. B. 939. D. 942. A. 996. E. 84. D. Instr. (Carolus-Crassus) 491. C. 913. C. (Carolus III. simplex) 15. A. 101. A. E. 127. B. 128. C. D. E. 377. C. D. E. 393. B. 492. A. 551. B. C. D. 835. D. 837. C. D. E. 934. E. 997. A. 147. C. Instr. 148. A. Instr. (Carolus IV. Pulcher) 225. C. 227. E. 335. C. 337. A.

(Carolus V.) 46. D. 180. A. 340. E. 344. C. 389. C. 703. A. 1087. D. 1088. C. (Carolus VI.) 47. B. 230. A. E. 231. A. E. 279. C. 240. D. E. 341. A. E. 358. C. D. 389. A. 424. C. 900. E. 1242. E. (Carolus VII.) 49. D. 231. E. 232. A. E. 233. D. E. 234. A. 266. B. 342. D. 343. E. 344. E. 903. B. 1091. B. C. D. 1245. A. 54. A. E. Inſtr. (Carolus VIII.) 236. B. E. 305. E. 1092. C. 1226. D. (Carolus IX.) 361. B. C. 1095. C. 1132. D. 1160. (Carolus X.) agnitus in Provincia Rex legitimus, 1177. E. (Childebertus) 4. E. 486. C. 487. A. 625. A. E. 628. D. 1214. E. 1215. A. (Childericus I. II. III.) 81. A. 207. 255. A. B. 487. C. D. 620. 823. E. 824. B. 825. C. D. E. 826. A. B. C. 941. A. B. (Chilpericus) 207. 370. A. 487. B. 941. A. 1113. E. 1192. E. Sigebertus Guntramnus & Samſon ipſius fratres, 207. (Clodio Crinitus) 1. 207. 621. (Clodovæus) 1. 2. 80. E. 127. B. 209. A. E. 211. A. 320. A. 372. D. 484. C. 485. B. 486. B. E. 620. 621. 627. B. 628. D. 940. E. 1063. C. D. 1148. D. 1215. B. 110. C. Inſtr. (Clotarius) 16. A. C. 17. E. 147. E. 370. A. 485. E. 626. C. 627. A. 820. C. 821. D. 823. A. 825. A. D. 1193. C. 1209. D. (Dagobertus) 6. B. 7. A. 144. B. 146. D. 254. B. 263. B. 626. C. D. E. 627. A. B. C. 820. D. 821. E. 940. D. 996. D. E. 1215. B. 15. B. Inſtr. 76. B. 90. E. (Eudo) 491. D. (Faramundus) 621. (Franciſcus I.) 52. D. 72. C. 360. D. 417. B. 431. C. 906. E. 907. B. 1051. 1093. A. 1106. D. 1131. D. 1174. A. B. D. E. 1207. C. 1228. A. 1291. D. 56. D. Inſtr. 228. C. Inſtr. (Guntchramnus) rex Burgundiæ, 625. E. 1113. E. 1114. A. B. (Henricus I.) 21. A. C. 854. A. 859. B. 1069. B. 65. D. Inſtr. (Henricus II.) 139. E. 349. A. 361. A. 909. B. 1095. B. C. 1175. E. 102. D. Inſtr. (Henricus III.) 55. B. 142. C. 407. D. 1096. A. 1134. C. 1177. B. 1229. A. (Henricus IV.) 1. 361. C. D. 599. D. 911. B. 1095. E. 1096. A. B. 1097. A. 1107. A. 1133. D. 1145. 1177. B. 1178. A. C. 1179. E. 1207. E. 1208. A. 1229. C. (Hugo Capetus) 493. B. 645. B. 1237. C. (Johannes) 44. E. 45. A. 46. D. 228. A. D. 503. B. 1086. E. (Lotarius) 112. B. 114. D. 127. A. 131. A. 259. A. 442. D. 393. D. 394. C. 490. D. 491. A. C. 647. E. 648. B. C. 650. C. 841. A. E. 843. E. 978. B. 87. D. Inſtr. (Meroveus) 207. (Ludovicus Pius) 128. B. 257. A. B. C. 376. A. 470. C. (Ludov. Balbus) 376. E. 468. D. 575. D. 581. A. (Ludov. III.) 732. E. (Ludov. IV. Tranſmarinus) 15. D. 258. D. 645. A. 648. A. (Ludov. VI.) 193. A. 274. D. 324. E. 426. E. 66. A. Inſtr. (Ludov. VII.) 29. B. 212. C. 326. A. 384. B. 427. C. 442. E. 678. B. 679. A. C. 79. D. Inſtr. 80. A. Inſtr. (Ludov. VIII.) 219. A. 51. D. Inſtr. (S. Ludov. IX.) 178. B. D. 218. A. 219. A. D. 239. B. 314. A. 319. 331. D. 332. D. E. 333. B. 356. E. 365. E. 428. D. 437. A. 454. D. 693. A. 34. B. Inſtr. (Ludov. X.) 224. D. 227. E. (Ludov. XI.) 234. A. B. 235. C. 266. 345. D. 367. C. E. 904. C. 1091. E. 1226. E. 1245. D. (Ludov. XII.) 239. A. 346. B. 360. A. 905. D. 906. D. 974. D. 1093. E. 1130. E. 1173. E. 1245. E. 1246. A. 1248. C. 227. C. D. E. Inſtr. (Lud. XIII.) 319. 392. B. 1097. A. 1135. B. 1180. B. C. D. 1181. A. B. D. 1209. B. C. 1230. D. 1231. C. (Ludov. XIV.) 1. 54. C. 63. A. C. 146. A. 246. A. B. E. 316. E. 319. 320. 353. A. B. C. 363. B. C. 392. C. 408. C. 419. A. 421. D. 432. C. D. 442. C. 446. C. 450. E. 453. A. 457. B. 460. A. 470. D. E. 480. A. C. 481. C. 483. E. 507. E. 508. A. 513. C. E. 521. C. E. 544. 547. E. 552. B. 569. C. 715. D. 1051. 1098. B. D. 1099. B. E. 1107. B. 1136. A. B. C. D. E. 1137. A. 1138. B. 1181. B. D. 1182. B. D. 1183. C. D. E. 1184. B. 1185. A. 1187. D. 1231. A. B. C. 1232. B. 1233. A. B. 1247. D. E. 1248. A. 1249. B. 229. C. E. Inſtr. (Ludovicus XV.) 63. C. 64. A. C. 183. E. 353. E. 370. A. 432. E. 533. C. D. 537. D. 1101. A. (Philip. I.) 21. C. 22. B. C. 101. A. 275. A. 319. 323. C. 380. E. 395. B. 399. D. 494. C. 978. A. 77. D. E. 78. D. Inſtr. 82. C. Inſtr. 83. D. E. Inſtr. 84. A. B. Inſtr. 85. E. Inſtr. 86. A. Inſtr. 113. E. Inſtr. (Philippus Ludovici VI.) primogenitus vivente patre coronatur 411. C. (Philippus II. Auguſtus) 33. A. 34. E. 158. B. 214. E. 215. A. D. 216. B. E. 217. C. 327. B. 329. B. 330. A. B. E. 413. B. C. 420. C. 500. C. 527. C. 1157. A. 37. D. Inſtr. 48. D. E. Inſtr. 49. B. C. Inſtr. 51. D. Inſtr. 59. D. Inſt.. 80. C. D. Inſtr. 100. A. Inſtrum. 188. C. Inſtr. (Philippus III. Audax) 221. B. D. E. 333. D. 890. B. (Philippus IV. Pulcher) 41. C. 179. D. 222. E. 223. A. 224. A. C. 264. D. 334. B. C. 336. A. 357. D. 563. A. 695. 696. C. D. 894. D. 895. A. 1084. A. (Philippus V. Longus) 227. E. 335. C. Philippus VI. Valeſius) 43. D. E. 71. B. 226. B. C. E. 227. E. 228. A. 336. D. 337. B. C. 338. B. E. 698. B. D. 700. C. 895. E. 896. A. D. 897. C. D. 1087. A. (Pippinus) 29. C. 81. B. 131. D. 156. E. 375. C. 487. D. E. 631. B. C. D. 632. C. D. E. 633. A. B. C. 831. A. 153. B. Inſtr. (Pippinus & Carlomannus fratres) 81. A. B. (Robertus) 19. E. 379. C. 657. B. 1238. A. 112. C. Inſtr. (Rodulfus 258. C. (Sigibertus) 76. B. 575. A. E. 1062. D. 1113. E. 1214. E. (Theodebertus) 624. C. 626. C. (Theodoricus) 3. B. 7. D. E. 8. A. 12. B. D. 112. D. 156. E. 255. B. 371. A. B. 373. E. 374. A. 380. A. 485. B. 486. A. B. 487. B. 822. D. E. 828. A. 940. E. 966. E. 1064. E. 27. D. Inſtr. 28. A. Inſtrum.

FRANCIÆ REGINÆ.

(Anna) uxor Henrici I. 21. A. (Anna Auſtriaca 143. E. 1135. B. (Blanca) 178. B. 34. B. Inſtrum. (Brunichildis) 625. A. B. D. E. (Catharina de Medicis) 1133. A. (Doda) 374. A. (Eleonora) vidua Franciſci I. 431. C. 1291. D. (Emma) uxor Lotarii, 393. D. 87. E. Inſtr. (Ermentrudis) 400. D. (Fredegundis, 207. (Gerberga) uxor Ludovici IV. 647. E. 648. B. (Ingelburgis) uxor Philippi Auguſti, 32. E. 216. A. B. 329. B. C. exſul Ciſonii. (Johanna) 1087. A. (Iſabella) 342. D. (Margareta de Valois) 1135. A. D. (Maria de Medicis) 73. A. 911. B. 1097. B. (Maria Thereſia Auſtriaca) 284. A. C. 363. A. (Nanthildis) 370. B. 627. B. (Teutberga) uxor Lotharii, 638. D. E. 639. A. 640. D.
Francorum principes ſive duces (Pippinus) 620. 806. (Carolomannus) filius Caroli Martelli, 375. C. 630. A. 632. A. 941. A. B. (Hugo Magnus) 641. C. 648. A. C.
Francorum prorex, Carolus filius Regis Franciæ, 48. D.
de Francia (Eliſabetha) Hiſpaniæ regina, 1097. B. ſive Iſabella 543. B. (Gaſto) Ludovici XIII. Regis frater, 1099. A.
de France, præſes conſilii magni Mechlinienſis, 479. A.
François (Johannes) præpoſitus Arroaſiæ, 437. E.
Franconis (Ruthgerus) præpoſitus S. Trudonis, 965. D.
de Franqueville (Anſelmus) 156. C.
Fraſſen (Claudius) ordinis Minorum, ſcriptor, 1248. B.
du Frays (Bernardus) alumnus Belli-Reditus, ſcriptor 1043. A.
Fredoli (Berengarius) cardin. epiſc. Tuſcul. 895. A. 1084. A.
Fregoſe (Janus) an Graſſenſis epiſcopus? 1176. D.
Fremerii (Reginaldus) 228. C.
de Frigido monte (Radulfus) Hannoniæ theſaurarius, ac præpoſitus Montenſis, 67. B.
Friſo (Robertus) 22. B.
Friſiorum comes (Theodoricus) 849. D.
Fruy (Johannes) prior S. Sepulcri, 616. A.
de Fuentes comes vel dux, Hiſpanici exercitus ductor, 59. C. 243. E.
Fulconis (Gaufridus) diaconus Aſprimontis, 241. D. Inſtr.
Fulcuinus, ſcriptor geſtorum abbatum Laubienſium, 79. D. 80. A.
de Furnis (Aloldus) 121. D. Inſtr.
(Euſtachius) 119. A. B. C. Inſtr.
(Petrus) monachus carthuſiæ de Boſco, 63. D. Inſtr.
(Riquardus Junior) 123. D. Inſtr.
Furoni (Bertrandus) monachus Benedictinus, Romanæ curiæ auditor, 1202. D.
de Furſtemberg (Guillelmus) 247. E.
(Guillelmus Egon) cardin. 714. E. 715. B. C. 719. D. 721. D. 804. A. 805. A. 952. A.
(Franciſcus Egon) Landgravius, 952. A.
(Fridericus) comes, 711. C.
(Hermannus) comes, 804. A.
(Hugo) comes 719. D.
de Fuſceneis (Margareta) Sabaudiæ comitiſſa, 885. D.
de Fuxo (Petrus) cardin. epiſc. Alban. 1171. C.
(Rogerius Bernardus) comes, 218. A.
(Gaſto) comes, 45. C. 1085. B.

G

GABEL (Auguſtinus) Calchedonenſis epiſc. deſignatus, ac ſuffraganeus Camerac. 438. B.
Gabelain (Pontius) 1166. D.
de Gabelo (Hugo) 573. C.
de Gaberto (Benicaſa) 188. A. B. Inſtr.
Gaii (Guillelmus) monachus Boſcodunenſis, 185. D. Inſtr.
Gaite (Matthæus) ſummus ærarii regii præfectus, 230. B.
de Galberto (Guigo) 1104. A. 1119. C. 210. A. Inſtr.
de Gameron (Belieldis) comitiſſa antipoleos, 1150. C. Inſtr. 210. C. 211. B. C.
Gandavum, ſedes aliquot epiſcoporum Tornac. 229. D. 234. A. 237. D. 250. C.
Gandavenſis eccleſia S. Johannis collegiata. erigitur in cathedralem, 9. C. Inſtrum, ch. XI. &c.
de Gandavo, familia illuſtris, 172. C.
(Hugo) caſtellanus Gandavenſis, 172. C.
(Sigerus) caſtellanus Gandav. 309. B. 586. A. 132. D. Inſtr. Ejus uxor Petronilla, 132. D. Inſtr. 133. B.
(Balduinus) magiſter Templariorum, 81. B. Inſtr.
(Henricus) archidiaconus Tornac. 221. B.
(W.) archidiac. Oſtrevandenſis, 290. B.

(Maximilianus) de Vilain, 244. D.
(Philippus) de Gand Lamorald, 316. D. comes d'Ifenghien, *ibid.* & Insulæ gubernator.
(Robertus) Anglorum regis cancellarius, 118. A. Instr.
Gandavensis castellanus, Wernemarus, fundator abbatiæ Bornhemiensis, 25. C.
de Ganieres, collectanea ejus in bibliotheca regia asservantur, 503. C.
de Gannay (Johannes) Franciæ cancellarius, 1132. A.
Gannereau (Johannes) 264. B.
Gariel, canonicus Monspeliensis, scripsit de episcopis Magalon. 41. D. 636. B.
Garini (Laurentius) vicarius generalis episc. Grass. 1175. B.
Garnier (Arnaldus) 1167. C.
Garsendonius, præsul Mantuanus, 1043. D.
Gasc (Petrus) 211. E. Instr.
Gassendi (Petrus) scriptor, in academia Paris. matheseos professor 1052. 1053. A. 1055. A. 1139. E. 1140. E.
Gaucerannus (Guillelmus) 1196. D.
Gaveran (Guillelmus) archidiac. Leodic. 929. D.
Gaufridi (Raimundus) 220. B. Instr.
de S. Gaugerico (Servatius) 95. D. Instr.
Gauterii (N.) cond. minus Sanitii *de Senez*. 1250. baro d'Aiguines, *ibid.*
(Guillelmus) clericus S. Martini, 241. B. Instr.
Gayeli (Raimundus) 221. A. Instr.
Gazet (Guillelmus) auctor historiæ ecclesiasticæ inferioris Germaniæ, & Belgii ecclesiarum, 2. 320. 391. C.
Geldriæ ducatus pars distrahitur a diœcesi Leod. 10. E. Instr.
Geldriæ dux vel comes (Gerardus) 865. E. 888. B. E. 1003. D.
(Henricus) 674. E. 894. C.
(Megingolus) 770. A. E. 772. A. 779. E. 780. B. C.
(Otto) 948. E. 138. C. Instr. 218. B. Instr. (Otto III.) 888. B. E. (Otto IV.) 888. E.
(Rainaldus) 66. D. 694. E. 698. C. 888. E. (Rainaldus II. cognomento Bellicosus) 803. E. (Rainaldus III.) 720. D.
Geldriæ comitissa (Bela) 803. E.
(Gerberga) uxor Megengosi, 770. E. 772. A. 779. E.
(Margareta de Flandria) uxor Rainaldi I. 801. E.
(Maria) ducissa, 93. A. Instr.
(Sophia) 784. A.
de Geldria *de Gueldres* (Elisabeth) comitissa Juliacensis, 698. A.
(Margareta) 687. A.
(Henricus) 718. B.
(Arnoldus) præpositus S. Andreæ Coloniensis, 674. E.
de Geldonia (Henricus) canonicus Camerac. 139. B.
Gelenius (Egidius) S. Andreæ Colon. canonicus, scriptor, 621. 628. D. E. 629. A.
de Gelichen sive Gleichen comes, Conradus, 730. C.
de Gelren (Henricus) comes, 3. C. Instr.
Gelu (Jacobus) præses parlamenti Gratianopolitani, 1090. A.
de Geneffe (Otto) decanus S. Pauli Leod. 1036. C.
de Genep (Albericus) prior Villarii, 589. C.
(Guillelmus) Susati præpositus, 699. C.
(Margareta) 902. D.
de Geneve (Robertus) sedis apost. protonotarius, 45. E. 46. A. C. & presbyter card. tit. Basilicæ XII. apostolorum; Clemens VII. dictus 504. A. 1167. B. 1168. D. 1203. E. 1204. A.
(Amedeus) comes, 45. E. 46. C.
S. Genovetæ officium duplex fundatur in ecclesia Camerac. 72. D.
Genre (Antonius) canonicus Antipolitanus, 230. E. Instr.
Genuæ dux, Antonius Adornus, 1145. 1168. B.
Geoffroy (Johannes) ambit pontificatum Vesuntion. 345. D
Gerard (Guillelmus) 964. C.
(Johannes) locum tenens proregis Delphinatus, 1090. D. dynasta de Orreis, 1090. C.
de Geraldimolendino (Simon) miles Templi 118. B. Instr.
S. Gerardus Broniensis, plurium monasteriorum reformator, 551. A. 552. B. 553. A.
Geraldus pius laïcus multa bona dat canonicis Niciensibus, 1280. D.
de Gerente (Baltasar) filius Francisci, 1094. D. E.
Gerini (Isnardus) 188. D. Instr.
S. Germani Montensis præpositura ad comitum Hannoniæ collationem pertinet, 145. E.
Germaniæ Reges (Arnulfus) 644. B. 835. D. E. 836. C. D. 942. D. (Carolus Crassus) 835. C. (Ferdinandus) 158. A. Instr. (Henricus) 997. C. Auceps, 943. A. 645. B. (Lotharius II.) 641. D. 834. A. C. D. 934. D. 935. B. 936. C. 938. B. 996. E. (Lud.) 376. E. 377. A. 642. A. B. C. 726. D. 732. A. E. 932. D. 933. A. 934. A. 935. B. 936. C. 938. B. 942. B. C. Arnulfi filius, 644. B. 835. E. 836. C. D. 837. B. 146. B. 147. B. Instr. (Maximilianus) imperator, 7. E. Instr. (Otho) 569. E. 570. E. (Zuenteboldus) 835. D. E. 837. B. 942. D. 145. D. Instr. 146. A. B. D. Instr. 147. D. Instr.
S. Gertrudis, fundatrix cœnobii Hamaticensis, 370. A.
Gerson (Johannes) 48. C. 342. C.
de Gertzen Sintzig (Johannes Henricus) 735. E.
de Gesselin (Reinbaldus) 152. D. Instr.
Geyer (Hermannus) 795. A. 798. C.
a Gharne (Bernardus *al.* Bertrandus) card. tit. S. Agathæ, 921. A.
Ghautanu. ducissæ Burgundiæ a secretis, 95. B. Instr.
Ghers (Johannes) ducis Burgundiæ legatus, 529. D.
Ghini (Andreas) *al.* de Florentia, cardin. 226. C. D.
Ghisnenses comites (Arnulfus) 498. D. 526. A. 534. C. E. 119. E. Instr. (Balduinus) 70. B. 394. B. 499. D. 515. C. 526. D. 85. C. Instr. (Manasses) 496. E. 497. B. 116. A. Instr.
Ghisnenses comitissæ (Beatrix) castellana Burburgi, 537. B. relicta comitis Arnulfi II. 534. C. (Christiana) uxor Balduini, 499. D. (Mathildis) uxor Arnulfi, 526. A.
Ghisnensium comitum historia MS. 70. C. ejus auctor Lambertus, *ibid.* 32. E 499. D.
de Ghistella (Margareta) 231. B.
de Gileta (Fulco) 212. C. Instr.
Gili (Antonius) vicarius generalis eccles. Grass. 1174. C.
Gilli (Petrus) canonicus Grass. 1225. E.
Gislebertus, asceta S. Martini Tornac. doctrina celebris, 273. A.
S. Gislenus, presbyter & monachus, 15. A. Instr. Ejus corpus furto sublatum restituitur, 147. D. Exponitur publicæ fidelium venerationi, 35. D. illud monachi defenunt ad Imperatorem, ejus opem imploraturi. 92. D.
Gisleniani abbates sunt principes S. R. J. 95. D. 96. B. C.
Gislebius (Robertus) legatus Romanorum regis, 343. E.
de Gladebach (Theodericus) 165. B. Instrum.
de Glandeves, antiqua prosapia, 1225. B. 1236. 1243. D.
(Guillelmus Feraudus) toparcha de Torame, & de Chateauneuf le Charbonier, 1240. E.
(Ludovica) 1228. C.
(Philippa) 1225. B.
de Gleichen (Conradus) comes, 778. C.
(Sophia) comitissa 778. C.
de Gleisenove (Francisca) 1136. C.
Glorierius (Cæsar) 109. D. Instr.
de Glimis (Alexius) canonicus S. Lamberti Leod. 549. C.
(Arnoldus) pseudo abbas Gemblaci, 564. B. E.
(Ferricus) baro de Berghes, 57. A.
(Johannes) præpositus de Moerfen, 564. E.
Godeau (Antonius) scriptor celeberrimus, unus e 40. viris academiæ Francicæ, 1181. A. 1230. B. 1231. C.
Godefroy (Dionysius) 422. B. historiographus Regius, 68 C. Instr.
Godin (Godefridus) reformator Hasnonii, 405. E.
(Willelmus) 175. A. Instr.
Goethalst (Henricus) Insulensis præpositus. 929. C.
Gohart (Galtherus) benefactor Cari-campi, 97. A. Instr.
Gomer (Thomas) Insulanus, 458. B.
de Gonnelieu (Claudius) monachus Corbeiensis, 142. C.
Gonzo, scriptor, 977. D.
de Gordono (Petrus) 1163. C.
Gosculanus (Petrus) Mediolan. archiepisc. 654. E. 655. A.
Gotescalci historia, 84. B.
Gotescalcus, Leod. cleric. scriptor 832. A.
Gotselinus, S. Petri Cantuariensis alumnus, scriptor vitæ S. Augustini Cantuar. archiep. 495. A.
Goturchi (Olaus Magnus) archiepisc. Upsaliensis, 709. B.
Gousseaire (Michael) monachus Laudiensis, poëta, 307. A. C. D. E. 308. A B. D. E.
Grammaius, scriptor Belgii, 514. C. 543. E. & passim.
Granvellanus (Antonius) cardinalis, 51. E. 52. E.
de Graoleriis (Laugerius) 1218. E. 1281. A.
de Grassa, gens nobilissima in Provincia, 1150. C. 1162. A. B.
(B.) 1154. A. Bertrandus, 1152. D. 1157. C. 1172. A. 212. A. Instrum. baro de Albarno, 224. A. B. C. Instr.
(Cæsar) dominus de Cabris, 1180. B.
(Carolus) dominus de Albarno, 1172. C. 1206. E.
(Gaufridus) 1158. 212. A. Instrum. ord. Templariorum præceptor, 1160. A.
(Georgius) 1172. C. frater Caroli & Petri, 1206. E.
(Guillelmus) 1158. A.
(Isnardus) præpositus Forcalquerii, 1171. A. 1172. A. baro de Albarno, & papæ referendarius, 1172. A. 1206. D. 223. A. Instr. 224. B. C. E. Instrum. 225. A. B.
(Otho) Antipolis dominus, 220. C. Instrum.
(Petrus) Bormæ toparcha, 1172. C. 1206. E.
(Pontius) frater Beatricis ac Bertrandæ, 1211. B.
(Raimbaudus) 1156. A.
(Raimundus) frater Bertranni, 1152. D. 1153. B. 1211. B. 212. A. Instrum.
(Ugo) 1156. D.
(Willelmus) 1156. D.
(Beatrix) domina de Vintimillo, 220. D. Instr.
(Hermelina) 220. C. Instr.
(Tiborgia) 220. D. Instr.
Grattepaillii de Clericu, vir nobilis, 1079. A.

de Graven, Raffonenfis, 121. D. Inftr.
de Gregi (Hugo) 124. B. Inftr.
de Greis (Warnerus) 152. D. Inftr.
Grenet (Vedaftus) prior S. Bertini, 506. C.
Grenon (Antonius) vicarius generalis epifcopi Graff. 1176. B.
(Claudius) vicarius generalis eccl. Graff. 1176. A.
(Honoratus) vicarius generalis ecclef. Graff. 1175. E.
(Johannes) vicarius generalis ecclef. Graff. 1175. B. 1176. B. C. D.
(Ludovicus) canonicus Graff. 1225. E.
(Monetus) 1176. C.
(Petrus) vicarius generalis eccl. Graff. 1176. B.
de Grez (Herimannus) conful, 859. E.
(Servatius) comiti Atrebatenfi a confiliis, 429. C. 619. D.
Grieten (Dionyfius) archid. & officialis Morinenfis, 504. D.
de Grimaldi, nobilis familia, 1145. 1151. D. E. 1161. B. 1239. D. toparchæ villæ & Cagnæ, 1145.
(Auguftinus) princeps Monæci, 1173. D. E. Majoricenfis ep. & Arborenfis feu Oriftanenfis archiep. 1174. A.
(Grimaldus I.) dynafta Monæci, 1151. E.
(Grimaldus II.) dynafta Monæci, 1151. E.
(Grimaldus III.) dynafta Monæci, 1155. D.
(Guido) dynafta Monæci, 1151. E.
(Hieronymus) cardinalis, 432. D.
(Johannes Andreas) nuntius Papæ ad Regem Francorum, baro Prati, Papæ cubicularius & referendarius fecretus, 1173. A. B.
(Lambertus) princeps Monæci, 1173. D.
(Lucas) 1168. D. 1169. B. 1170. E.
(Lucianus) princeps Monæci, 1173. E. 229. A. Inftr.
(Ludovicus) baro de Bueil, Vallis Maffæ toparcha, 1228. E. ordinis Annunciatæ cancellarius, & magnus prior SS. Mauricii & Lazari, necnon Sabaudiæ ducis eleemofynarius & orator, 1229. A.
(Marcus) 1168. D. 1169. B. 1170. E.
(Nicolaus) Maffiliæ gubernator, & Antipolis dominus, 1173. A.
(Renatus) baro de Bueil, 1228. E.
(Claudia) princeps Monæci, 1173. D.
de Grimberg (Guillelmus) Papæ cubicularius, 930. D.
de Grimberghen barones apud Brabantos nobiliffimi, 56. E.
Grimbergæ ac Ninoviæ dominus, Gerardus, 171. E.
Gringart. (Johannes) epifc. de Gebelle, fuffraganeus Camerac. 135. B.
de Grifac (Anglicus Grimoardi) cardin. tit. S. Petri ad Vincula, epifc. Alban. 1101. E. 221. A. Inftr. (Petrus) decretorum doctor regens in academia Parif. poftea fummus Pontifex, 503. D.
de Griffa (P.) 181. D. Inftr.
de Grobbendonck comes (Ignatius Auguftinus) archidiac. & vicarius generalis eccl. Tornac. 547. C.
de Groesbeck (Gerardus) cardinalis, 57. B.
(Paulus Johannes) præp. S. Dionyfii Leod. 1012. E.
de Groix (Dodo) comes, 136. B. Inftr.
(Sibodo) camerarius Imperatoris, 136. C. Inftr.
Groningenfis S. Martini parochialis ecclefia erigitur in cathedralem, 9. C. Inftrum. cap. XI.
de Gruette (Guillelmus) filius principis Antipolitani, alumnus Lerinenfis cœnobii, 1195. E.
Gualo (Pontius) 197. D. Inftr.
S. Gudilæ eccl. Bruxellis magnificentiffima, & collegiata 5. C. 121. B.
Guelin (Johannes) fundator Carthufiæ de Bofco, 62. E. Inftr.
Guerin (Carolus) ordinis Vallis-Scholarium in inferiori Germania commiffarius, 1116. B.
de Guerra (Guido) comes Ventimilienfis, 1281. D.
de Guefnai (Johannes) auctor annalium Maffilienf. 1273. A. B.
Gueufii, hæretici Tornacenfes, 98. D.
Guezi (Guillelmus) facrifta Graff. 1171. B.
Guibertus, auctor vitæ S. Eleutherii epifc. Tornac. 209. A. E.
S. Guibertus, fundator Gemblaci, 525. C. D. Inftr.
Guide (Antonius) vicarius Regis, & dux apud Antipolim, 229. E Inftr.
Guikardus, fcriptor, 957. E.
Guillemot (Simon) S. Gifleni monachus, auctor catalogi abb. S. Martini Tornac. 395. E.
Guilhermus (Felicis) in fua obedientia Papæ V. vicarius gener. in Provincia, 1289. D.
Guillelmus, auctor chronici Andrenfis 33. E.
Guillelmus pœnitentiarius (Johannis) Papæ XXII. ord. FF. Minor. poftea Nicienf. epifc. 1286. B.
Guillelmitarum conventus prope Leodium, 899. A.
de Guiramand, familia illuftris in Provincia, 1130. C.
(Antonius) præpofitus Bariolenfis, 1130. D.
(Francifcus) præpofitus Bariolenfis, 1131. D.
(Marcellinus) præcentor Dinienfis, 1139. C.
(Raimonetus) canonicus Bariolenfis, 1139. D.
Guirenus (Hugo) 236. B. Inftr.
de Guifia (Adelina) 66. A.
(Galterius) dominus Avennarum, 195. A.
(Burgardus) dominus, 194. C.
(Guido) beneficus in monaft. Fidemienfe, 140. E.
Guifius (Nicolaus) canonicus Cameracenfis, fcriptor vitæ G. Buifferet archiepifc. Camerac. 58. A.

H

HABERT de Montmort (Henricus Ludovicus) libellorum fupplicum magifter, 1140. C.
de Hache (Walterius) miles, 1024. E.
de Hagedorn (Theodoricus) prior S. Petri in Erfordia, 730. E.
d'Halluin dux (Carolus) eques torquatus, 1099. A.
de Halveterre (Hermannus) marefcallus, 140. C. Inftr.
de Ham (Egidius) miles, 163. A.
(Godefridus) 152. D. Inftr.
du Hamel (Matthæus) archidiac. Atrebat. 359. C.
(Petrus) archidiac. Atrebat. 359. B.

HANNONIÆ COMITES.

(Albertus de Baviere) 47. C. 96. C. 105. B. 134. E. 900. C. D. (Balduinus I.) VI. Flandriæ comes, 92. E. 422. D. 423. C. (Balduinus II. Jerofolymitanus, dictus Magnus.) 22. D. 76. C. 100. D. 106. B. 144. D. 395. C. 401. C. 972. C. 20. D. Inftr. 21. A. B. E. Inftr. 24. D. E. Inftr. 25. B. C. Inftr. 26. B. Inftr. 59. D. Inftr. 84. B. Inftr. 85. A. Inftr. 128. A. E. Inftr. 151. E. Inftr. 152. A. B. Inftr. (Balduinus III.) 27. B. 29. D. 87. B. C. 107. A. C. 117. A. 131. D. 171. B. 383. D. 395. C. 401. D. 403. C. D. 461. A. D. 462. B. 469. A. 918. B. 95. B. D. Inftr. 96. A. D. Inftr. (Balduinus IV. Magnanimus) 95. A. 107. E. 108. A. 145. A. 154. E. 157. D. 158. A. B. 167. F. 172. A. 403. B. 413. B. C. 435. B. 611. B. 877. A. 879. C. 129. B. Inftr. (Balduinus V. dehinc Imperator Conftantinopol.) 65. E. 157. D. 158. B. 177. C. 216. E. 263. E. 276. C. 303. D. 534. A. 548. B. 863. D. 42. D. Inftr. 49. E. Inftr. (Evrardus) 943. A. (Fernandus feu Ferdinandus Lufitanus) 216. E. 217. A. 593. E. 37. D. Inftrum. (Gilbertus filius Rageneri I.) 934. E. (Guillelmus I. Bonus) 159. C. 184. B. 463. A. 464. E. (Guillelmus II. Bavarus) 43. A. 102 E. 109. B. 134. C. 464. C. (Hermannus) 115. E. 116. A. B. (Johan. de Avefnis) 134. B. 159. A. 399. B. 400. A. 455. D. 579. E. 888. D. 891. B. 920. B. (Ragenarius I.) 91. C. 934. D. E. (Ragenarius II.) 556. B. (Philippus Bonus) dux Burgundiæ, 145. D. (Sigehardus) 146. D. E. Inftr. (Thomas) 168. D. 218. D. 593. E. 594. A.
Hannoniæ comitiffæ (Alixia de Hollande) uxor Johannis de Avefnis, 920. B. (Ermentrudis) 101. B. 25. A. Inftrum. (Jacoba) Bavariæ duciffa, 159. E (Ida) uxor Balduini Jerofol. 972. C. 152. C. Inftr. Johanna Conftantinopolitana) primum uxor Ferdinandi Lufitani, deinde Thomæ Sabaudi, 95. C. 133. E. 134. A. 158. D. 167. E. 168. D. 190. D. 191. D. 217. A. 218. D. 309. B. 593. E 594. A. 37. D. Inftr. 38. B. Inftr. (Johanna Valefia) 184. B. 464. E. (Ifabellis) 319. (Margareta) 38. C. 39. C. 45. B. 76. E. 124. E. 145. B. 165. D. 167. E. 184. C. E. 190. E. 220. E. 221. D. 264. C. 290. B. 84. A. Inftr. (Richildis) mater Balduini Jerofol. 106. B. C. E. 145. A. 395. D. 860. 4. 20. D. Inftr. 21. A. B. E. Inftr. 22. A. Inftr. 24. D. E. Inftr. 26. B. Inftr. 151. E. Inftr.
Hannoniæ Palatina (Maria) 93. A. Inftr.
Hannoniæ fenefcallus, Wido, 22. E. Inftr.
de Hannonia (Johannes) benefactor Braellæ 452. A.
(Guido) archidiac. Leod. 928. C.
Hannequin de Bruxellis, rector infulæ S. Margaretæ, 1204. D.
Happart (Adolphus) alumnus S. Huberti, fcriptor, 829. E. 966. E. 970. A. B.
Harcius (Johannes) 898. C.
de Harcour (Jacobus) dominus de Montgommeri. 231. E.
(Johannes) confiliarius & confanguineus ducis Burg. 232. A. patriarcha Antiochenus, 31. E.
de Hardenberg comitiffæ, Agana & Mathildis, 777. C.
Hardewft (Bruno) miles, fcabinus Colon. 788. D. 797. A.
Harduini (Walterius) canonicus Montenfis, 168. D. E. 169. A.
de Harenton (Willelmus) 605. E. 885. A.
Harigerus, Laubienfis monachus, fcriptor, 84. B. 847. D.
de Harlebeka (Tydbaldus) 117. B. Inftr.
Harlemenfis parochia S. Bavonis erigitur in cathedralem, 9. C. Inftr. ch. XI.
de Harneis (Ada feu Oda) mater Michaëlis) fundatrix Braellæ, conftabularia Flandrenfis, 451. A. 97. B. D. E. Inftr.
(Michaël) Adæ filius, 329. D. comes d'Anthoing, 451. C. 534. C. 97. C. E. Inftr.
(Philippus) frater Michaëlis, 97. E. Inftrum.
(Michaël) Philippi filius, 97. E. Inftr.
(Maria) filia Michaëlis, 451. E. domina de Clairrive & de Cifoing, 249. D.
de Harftal (Elifabetha) domina, 404. D.
Hasbaniæ apoftolus, S. Trudo, 952. E.
Hasbaniæ comes, (Arnaldus) 150. E. Inftr.

(Robertus) 953. B.
Hafpurgi comes (Ferdinandus) 158. A. Inftrum.
(Rodulfus) 693. E.
Haffiæ Lantgravius (Erneftus) 714. D.
(Hermannus) 756. D.
(Henricus) 707. B.
de Haubord (Willelmus) canonicus Atrebat. 216. E.
de Hauchin, toparcha de Longaftre, 579. B.
(Johannes) decan. S. Gudilæ Bruxell. 204. A.
de Haucourt (Johannes) 156. A.
Havet (Hugo) dominus Albiniaci, fubadvocatus Marcianenfis, 395. B. 116. A. Inftrum.
(Robertus) pincerna, 116. A. Inftr.
de Havré ducum, hiftoria, 51. C. 153. A.
de Hautbois (Carolus) fenator Parif. libellorum fupplicum magifter & cameræ Inquifitionum præfes, 238. A. 267. A.
de Hauviel (Arnulfus) Crifpinii advocatus, 101. E.
de Hauz (Henricus) 918. D.
Hay (David) præpofitus Montis S. Eligii, 431. B.
de Haymon Quefnoy (Johannes) Hafprenfis præpof. 385. D.
de Hechot (Clarembaldus) miles Templi, 118. B. Inftr.
de Heilly, filia dynaftæ de Heilly, uxor Balduini de Crequy, 39. B.
de Heinsberg (Gofwinus I.) toparcha vel comes, 681. A. 1003. D. (Gofvinus II.) 681. A. 917. E. 918. A. (Godefridus, Herimannus ac Philippus) fratres Gofwini II. 681. A. (Uda, Mathildis & Salome) filiæ Gofwini I. ac forores Gofwini II. 681. A. (Johannes) toparcha, 902. D. E. (Johannes) Hasbaniæ archidiaconus, 902. D. (Philippus) Imperatoris cancellarius, 681. B. 720. A. (Theodericus) dominus de Richterich, 138. E. Inftrum. (Theodoricus) Colonienfis SS. Apoftolorum præpofitus, 717. D.
de Helffenftein comes, Rodulfus, 753. E.
de Helli (Walterius) dominus de Honnecourt, 113. D.
Hellinus (Francifcus dominus de Waurin, 32. C.
Helmeticurt (Thomas) 155. E. Inftr.
de Helpenftein comes, Luitbertus, 728. D.
de Hemberg comes, Fredericus, 729. D.
de Hennenberg comes, Folcmarus, 727. B.
d'Henin (Robertus) prior major S. Vedafti, 392. E.
Henrici (Antonius) notarius, 1167. A.
Henricus, Oftienfis cardin. fcriptor celebris, 1079. C. D.
Henrion (Paulus) prior & inftaurator Bronii, 552. B.
Henfchenius (Godefridus) fcriptor, 807. 812. E.
Hepidanus, S. Galli monachus, fcriptor, 831. D.
de Herea (Gerricus) benefactor S. Nicolai a Pratis, 67. A. Inftr.
Heriboteshеimenfis comes, Gerhardus, 146. E. Inftr.
Herimannus, ex præpofito Tornac. monachus S. Martini Tornac. & hiftoriographus, 233. A. 408. E.
de Herillon (Theodoricus) Arienfis eccl. præpof. Artefiæ cancellarius & gubernator. 336. B.
de Herly (Johannes) & Gerardus ejus filius, benefici in monaft. Tarvanenfe S. Auguftini, 539. E.
de Hermes (Benzo) 85. C.
Heronet (Antonius) prior Longorum Jumellorum, 1132. C.
de Herffels (Margareta) fundatrix parthenonis de Benden, 796. C.
de Herftal (Lotharius) præpofitus Bonnenfis, 683. B. 136. B. Inftr.
de Herftberghe (Johannes) præpof. B. M. Brugenfis, 250. C.
Hertault (Ludovicus) prior Clarimarifci, & Imperatrici a confeffionibus, 530. C. E.
de Hertruz (Hugo) 96. D. E. Inftr.
de Hefdin comes, Walterius, 85. C. Inftr.
de Hefeche (Bacheler) 96. E. Inftr.
Hefmivy (Bertrandus) notarius Diniæ, 1130. A.
(Guillelmus) canonicus Dinienfis, 1117. C.
de Heffe-caffel (Hermannus) S. Gereonis præpof. & Aquifgranenfis, necnon adminiftrator Paderbornenfis epifcopatus, 707. C. D.
(Ludovicus) Lantgravius, 707. B.
Vander Heyden (Henricus) prior S. Salvatoris Antuerpienfis & Villarii, 591. E. 592. A.
Herzelot (Egidius) 993. D.
l'Hermite (Adriana) uxor domini du Mefnil, 195. E.
d'Hiauville (Robertus) dominus de Portes & de Hervilly, 114. B.
de Hierge (Manaffes) vir nobilis, 553. C. 872. A. 925. E. 933. C.
Hieronymiani afcetæ, apud Leodicum, 910. B.
Hieronymianæ fanctimoniales, apud Coloniam, 771. D. 772. A.
de S. Hilario (Gerbertus) miles, 120. E.
(Willelmus) 1100. C.
de Hildeniffem (Willelmus) Carmelita, 156. A.
S. Hiltrudis virgo, 123. E. 126. E.
Hiron (Johannes) Viconiæ fubprior, 467. D.

HISPANIÆ REGES.

(Alfonfus) 692. E. (Athanagildus) 1214. E. (Carolus I.) 165. C. 228. C. 541. B. 583. C. D. 591. D. (Carolus II.) 175. C. 349. A. 470. E. 547. C. E. 548. A. 584. B. C. 592. E. 608. A. (Garfias) 980. D. (Leuvanes) 1214. E. (Leuvichildus) 1214. E. (Philippus I.) 566. B. (Philippus II.) 2. 53. A. 55. D. 56. C. 57. D. 58. B. 105. A. 122. C. 126. C. 142. B. 161. A. 204. A. C. 241. B. E. 242. A. B. 311. E. 312. A. 348. C. 349. A. C. D. 351. A. 361. A. 368. B. 391. A. B. C. 398. D. 470. D. 512. C. 516. B. 526. B. 543. B. 545. A. 552. A. 568. A. B. C. 582. B. 614. A. 616. A. 747. A. 90. E. Inftr. 100. E. Inftr. 102. E. Inftr. 103. C. E. Inftrum. 104. B. Inftr. (Philippus III.) 245. D. 541. E. 568. A. 584. A. 1096. D. (Philippus IV.) 60. B. C. 111. C. 246. A. 294. C. 308. B. 352. D. 353. A. 513. A. 536. D. 547. B. 584. B. 607. E. 1008. A. 1097. B. (Philippus V.) 608. A. (Reccaredus) 625. D. E.
Hifpaniæ Reginæ (Anna) uxor Philippi II. 568. A. (Elifabetha feu Ifabella de Francia) 349. A. 1097. B. (Margareta Auftriaca) uxor Philippi III. 348. C. 1096. D. (Maria) 126. C. (Richildis) 679. A.
Hifpaniarum infans (Ferdinandus) 158. A. Inftr. (Ifabella) 111. C. 432. B.
de Hifpania (Laurentius) ex toparcha Dunkerkæ, monachus Laudenfis, 304. B.
de Hochftade (Conradus) præpof. S. Mariæ ad Gradus, 691. D.
(Lotharius) comes, 691. D. 1024. B. D. 138. C. Inftr.
(Sigebodo) comes, 798. D.
(Theodoricus) 136. B. Inftr.
de Hocron (Percevalis) eques, 315. C.
Hocfemius (Johannes) fcriptor, 807.
de Hodenhove (Boidinus) benefactor monaft. Montis S. Martini, 195. A.
de Hoenzollern (Anna Maria) comitiffa de Furftemberg. 719. D.
Hollandiæ comites, (Albertus de Baviere 900. C. (Guillelmus) 39. E. 66. D. 692. C. D. 888. C. 920. B. 948. E. poftea Imperator, 219. C. (Johannes d'Avefnes) 579. E. Theodericus) Hollandiæ marchio, 859. A. B.
Hollandiæ Palatina (Maria) 93. A. Inftr.
de Hollegnoule (Euftachius) miles, 1036. A.
de Holte (Wicboldus) præpof. Aquifgran. 695. E. 720. D.
de Hondefcore (Balduinus & Willelmus) fratres, 120. E. Inftr.
de Honecourt (Huno, Radulfus & Walterius) 113. B.
(Walterius) 32. B.
(Johannes) 195. A.
(Galcherus & Johannes) 179. B.
Hornenfis comitatus pars a diœcefi Leodic. diftrahitur, 10. E. Inftr. Attribuitur diœcefi Ruremundenfi, 13. A. Inftr.
de Horne (Gerardus & Richardus) canonici Leodic. 893. E.
(Theodoricus) archidiac. Leod. 901. B. C.
(Henricus Perviciacenfis) 901. B. C. Leodici interdominus.
(Jacobus) comes, 905. A.
(Johannes) comes, 922. D.
de Horftad (Lotharius) pfeudo epifc. Leod. 877. C. 878. C. E.
Hofcedi (Ludovicus) monachus Hafnonienfis, fcriptor, 406. C.
de Hofemont (Bofo & Godinus) 155. E. Inftr.
d'Hofier (Carolus) fcriptor, 1079. C. 1166. B. 1167. E.
de Horftmare (Bernardus) 139. B. Inftr.
de Houffaye (Jofephus) prior Mareoli, 446. B.
de Hoxeto (Petrus) 225. C. Inftr.
de Hoyo (Lambertus) 152. D. Inftr.
Hoyenfis comes, Anfredus, 846. B. 997. C. D. 148. D. Inftr.
de Hubertingen (Conradus) 171. D. Inftr.
Hubertus, fcriptor vitæ S. Gudilæ, 8. C.
de Hucegnies (Arnulfus) miles, fit canonicus Viconiæ, 461. E.
Hugo Flaviniacenfis, fcriptor, 84. D. 851. B. C.
d'Hugues (David) Alofti & Lauzeti gubernator, baro de Beaujeu & Maffiliæ vicarius, 1096. E.
(Guillelmus) Minorum conventualium minifter generalis, 1097. A. E.
(Michael) dom. de Villars *al.* Villaret, 1096. E.
Hukedieu (Lambertus) 355. D.
de Huldeberghe (Johannes) beneficus in monaft. Nizellenfe, 599. B.
de Hum domina, Agnes, 31. C. Inftr.
de Humbercourt (Guido) 929. E.
d'Humieres, Franciæ marefcallus, 316. D. 460. A.
Hungariæ Reges (Ferdinandus) 158. A. Inftr. (Maximilianus Auftriacus) 160. B. Inftr. Imperator, 7. E. Inftr. (Sigifmundus) 704. C.
Hungariæ Regina, Maria Auftriaca, Flandriæ gubernatrix 72. B. 165. C. 174. A. 239. D. 407. A. 516. C. 544. A. C. 58. D. Inftr.
Hupchen (Johannes) canon. Morinenfis, 122. A. Inftr.

I

De JACIA (Henricus) archidiacon. Leod. 881. B. D. E.
Jacques (Antonius) canonicus Antipolitanus, 230. E. Inftr.
de la Jaille (Claudia) 1095. B.
de S.t Jal *de S. Gallo*, nobiliffima familia; 339. C.
de Janfon, nobilis familia in Provincia; 1136. A.

(Tuffanus) cardin. 64. B.
Janffenius (Gerardus) presbyter, fcriptor, 710. E.
de Jarente vel de Gerente (Balthafar) toparcha de Varages, 1094. D. præfes in curia computorum & vectigalium Aquifextienfi, 1228. C.
(Johannes) Provinciæ comitis cancellarius, 1130. D.
(Thomas) baro de Senas, 1228. C.
de Jauche (Gerardus) 414. C. dominus de Baudour, 192. A.
Jaurinus (B.) 238. D. Inftr.
de Jauffe de Maftaing (Philippa) uxor Maximiliani de Gand de Vilain, 244. D.
Jaufferandi (Armandus) archidiac. Meldenfis, & canonicus Carnot. 71. D.
S. Iduberga vel Itta, conjux Pippini majoris domus Auftrafiæ Regis, S. Gertrudis mater, Nivigellæ fundatrix, 575. E. 576. B.
Jejunium in pane & aqua indicitur feria VI. 20. A.
de Jeordas (G. clericus) card. Oftienfis 181. B. Inftr.
Jerufalem Reges (Balduinus) 496. D. 972. C. (Carolus) 1220. D. (Carolus II.) 1221. D. 196. B. C. Inftr. 221. A. Inftr. (Fulco) 30. B. (Godefridus) 496. D. (Johannes) 139. A. Inftr. (Ludovicus) 1128. A. B. C. 1127. D. 200. A. Inftr. (Robertus) 1222. B.
Jerufalem Reginæ (Johanna) 1167. D. (Maria) 1106. B. 1168. E.
Jefuitiffæ exftinctæ, 911. B.
le Jeune (Johannes) presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina, 504. E.
Jeunet (Pontius) prior Claræ-vallis, 538. C.
a S. Ignatio (Henricus) carmelita, Ethicæ amoris auctor, 976. E.

IMPERATORES ROMANI.

(Adolfus de Naffau) 892. A. (Albertus I.) 96. B. 695. E. 696. B. E. (Albertus II.) 705. C. (Alfonfus) 692. E. (Arnulfus) 82. D. E. 644. B. 726. D. E. 727. A. 775. B. 835. D. E. 2. D. Inftr. 29. C. Inftr. 145. E. Inftr. 146. D. Inftr. 147. B. Inftr. (Berengarius) 1067. B. (Cæfar) 806. Julius Cæfar, I. (Carolus Magnus) 2. B. 10. D. E. 75. D. 77. B. C. 81. B. C. D. E. 91. B. 256. D. 257. A. 472. A. 488. E. 489. A. C. D. E. 490. A. 582. A. 620. 634. B. C. D. E. 635. A. D. E. 679. E. 722. D. 725. A. B. C. 726. E. 830. E. 831. C. D. E. 832. A. C. 847. B. 874. D. 933. D. 934. B. 948. E. 1065. B. D. 1108. 1110. B. 1149. A. 1215. E. 1234. B. 2. D. Inftr. 29. C. Inftr. 153. B. Inftr. (Carolus II. Calvus) 73. D. 75. A. E. 80. E. 82. B. C. 100. D. 207. 257. B. C. D. E. 376. C. D. E. 377. C. 393. D. 400. D. 491. A. 637. E. 644. D. 732. A. 834. D. E. 968. B. 1066. B. D. 110. D. Inftr. 111. D. Inftr. (Carolus III. Craffus) 775. A. 835. C. D. E. 942. D. 145. A. C. D. Inftrum. (Carolus IV.) 45. B. 96. C. E. 338. C. 698. D. E. 699. C. D. 700. A. C. 702. D. 762. B. 778. A. 897. D. E. 898. A. 949. E. 950. A. 20. B. Inftrum. (Carolus V.) 1. 5. A. 52. A. C. D. 53. A. 54. A. 72. C. 74. C. 90. C. 118. A. 125. D. E. 135. E. 160. E. 165. 237. D. 239. C. D. E. 251. D. 267. E. 281. E. 282. A. 306. B. 311. D. 347. D. 390. A. 406. D. 407. B. 417. B. 430. E. 431. A. 441. B. 475. A. C. 512. A. 514. A. 516. A. C. 530. C. D. 541. B. 544. A. 549. C. 567. A. B. C. 591. B. 708. C. E. 731. B. 735. C. 906. E. 907. A. B. 908. B. C. D. 909. B. C. 930. B. 950. E. 951. B. 1093. A. 1174. A. 1207. C. 1291. D. 56. C. D. Inftr. 158. C. E. Inftrum. 159. A. Inftr. (Carolus VI. Francifcus Jofephus) 207. 313. C. 567. A. 593. C. 607. A. 805. A. 912. E. (Claudius) 620. (Conradus I.) 837. C. (Conradus II.) 74. E. 92. C. D. 127. C. 128. A. B. 129. B. 137. C. 655. C. 657. C. D. 727. E. 728. A. 776. A. 854. B. 871. E. 872. A. C. E. 945. A. 1069. A. 2. C. D. Inftr. 16. C. Inftr. 150. E. Inftr. 151. A. Inftr. 166. C. Inftr. (Conradus III.) 29. C. 33. 175. E. 176. A. 573. C. 674. E. 675. A. E. 676. A. 728. E. 729. A. 750. A. 754. E. 776. D. 885. E. 886. B. 926. B. 947. A. B. C. 963. C. 1073. B. 1077. D. 33. E. Inftrum. 179. D. Inftrum. (Conftans) 1054. B. (Conftantinus Magnus) 621. A. 630. B. 635. E. 803. C. 811. A. (Conftantius) 622. C. D. 812. B. C. 1054. B. (Diocletianus) 1053. B. (Ferdinandus I.) 52. E. 708. C. 712. E. 907. C. 908. C. 15. A. Inftr. (Ferdinandus II.) 47. C. 713. E. 714. A. (Ferdinandus III.) 60. B. 61. A. 714. A. (Fredericus I.) 29. E. 30. B. 94. D. 176. C. 177. B. 200. C. 559. 573. C. 578. C. E. D. 620. 675. E. 676. C. D. E. 677. A. B. C. D. E. 678. A. B. D. E. 679. A. B. C. D. E. 680. A. C. 681. A. B. C. D. 682. A. B. C. D. E. 584. A. 719. E. 720. A. 734. A. B. 776. E. 873. C. D. E. 874. A. B. 875. B. D. E. 918. A. C. 947. C. D. 948. B. 1043. D. 1074. A. 1104. A. 135. A. Inftr. 136. C. Inftrum. 138. A. Inftr. 153. A. Inftr. 154. D. Inftr. 155. A. E. Inftr. 189. C. Inftr. (Fredericus II.) 30. B. 34. C. E. 95. A. B. 655. B. 687. C. 688. B. E. 691. C. E. 692. B. 884. C. E. 885. E. 886. B. 948. E. 992. B. 1077. D. 138. D. Inftr. 139. B. Inftr. (Fredericus III.) 696. E. 697. D. 778. C. (Fredericus IV.) 903. B. (Fredericus V.) 705. C. E. 707. D. 730. D. 741. E. 903. B. 904. C. 950. D. (Galba) 1108. (Guillelmus Hollandiæ comes) 110. D. 219. C. 692. C. D. 888. C. D. 920. B. 948. E. 962. A. B. C. 992. B. 1079. C. 1160. B. 216. C. Inftr. 218. C. Inftrum. (Henricus I. Auceps) 14. E. 15. E. 101. E. 129. A. 552. A. 644. D. 645. B. D. 727. B. 775. C. 838. D. 934. E. 943. A. 958. A. 24. A. Inftr. (S. Henricus II. 18. D. 19. A. D. 92. A. 116. B. 127. C. 129. B. 493. C. 572. C. 653. B. C. 654. A. B. 655. C. E. 656. B. C. D. E. 657. A. B. C. 716. D. 727. D. E. 771. B. 776 A. 847. A. B. C. E. 848. A. B. D. E. 850. C. E. 851. A. C. E. 852. C. D. 853. B. 944. C. E. 977. B. C. 980. B. C. 997. C. 1028. B. 1. C. Inftr. 149. D. E. Inftr. 153. B. Inftr. (Henricus III. Niger) 20. B. 128. B. 578. B. 580. E. 657. E. 659. C. D. E. 660. A. 661. A. B. 662. B. 717. A. B. 759. B. 776. B. 856. B. C. 857. A. B. E. 858. A. B. C. D. 859. A. C. 934. C. 945. A. 988. D. 989. C. D. E. 16. B. C. Inftr. 21. A. Inftr. 150. D. Inftrum. 151. B. D. Inftrum. 166. C. E. Inftrum. (Henricus IV.) 24. B. C. 26. A. C. 553. A. 576. E. 614. D. 663. A. B. C. D. E. 664. A. B. D. 665. A. B. D. E. 666. A. B. C. D. E. 668. E. 669. A. B. C. D. 670. B. D. E. 671. B. C. D. E. 672. A. B. 728. C. 860. B. E. 862. B. D. E. 863. A. B. E. 864. A. B. C. D. E. 865. A. 945. B. C. 957. A. B. E. 958. B. 972. B. 1238. D. 21. A. E. Inftr. 23. A. Inftr. 24. B. C. E. Inftr. 25. B. E. 32. C. 87. D. 151. B. E. 164. D. 167. C. 168. A. Inftr. (Henricus V. Junior) 24. C. 26. A. 85. C. D. 728. D. E. 739. C. 776. D. 865. B. 866. C. 868. A. 916. A. C. 925. C. 959. A. C. 972. E. 981. A. 990. A. 1254. B. Inftrum. 169. B. 171. A. 236. E. (Henricus VI.) 158. 682. E. 683. A. C. E. 684. A. B. 877. B. C. 878. A. B. 879. B. 880. A. D. 927. A. D. Inftr. 138. A. (Henricus VII.) 95. B. 96. B. 326. A. 688. B. C. D. E. 690. C. D. 691. A. 692. C. 696. E. 720. D. 761. E. 777. D. 883. A. C. 894. E. (Julianus apoftata) 1110. B. (Leopoldus) 715. D. 924. D. (Lotharius I.) 12. D. E. 13. A. B. 73. D. 75. A. E. 80. E. 82. B. C. 100. D. 376. A. C. 580. E. 834. A. C. D. 934. B. 942. B. Inftrum. 153. B. (Lotharius II.) 28. A. 573. C. 575. E. 578. C. 638. A. B. D. 639. A. B. C. 640. D. E. 641. A. 670. E. 672. B. C. 673. D. E. 674. B. E. 733. B. 776. D. 869. B. C. D. 870. E. 871. D. E. 916. E. 935. A. 946. C. D. E. 947. A. 949. E. 981. B. 1005. C. 165. B. Inftr. (Ludovicus I. Pius) 10. B. C. D. E. 11. B. C. 29. C. 81. D. E. 82. A. 91. B. C. 145. A. 209. D. 257. A. B. C. 285. B. C. D. 375. E. 376. A. 489. A. D. E. 634. E. 635. A. B. 636. D. E. 637. A. B. 722. D. 726. B. E. 731. E. 732. A. B. E. 737. A. 830. D. E. 832. E. 833. A. B. D. 847. B. 934. B. 941. E. 953. D. 1066. A. 1149. C. Inftrum. 2. D. 43. A. 111. C. 153. B. (Ludovicus II.) 73. D. 75. A. E. 80. E. 100. D. 285. C. D. 639. D. E. 640. A. 724. E. (Ludovicus III.) 551. D. 1067. B. C. (Ludovicus V. Bavarus) 43. A. B. C. 45. B. 184. C. 696. E. 697. A. B. 698. D. E. 777. E. 896. D. E. 1166. A. (Maximianus Hercules) 1109. A. (Maximilianus I. 135. D. 206. B. 235. D. 236. 505. D. 565. D. 707. D. 906. D. E. 908. C. D. 930. A. 950. E. 964. C. Inftr. 7. E. 51. B. (Maximilianus II.) 182. C. 711. A. 712. C. 731. C. Inftr. 159. B. 160. B. (Maximus tyrannus) 815. D. (Nero) 620. (Otho I. Magnus) 15. E. 16. A. B. 18. A. 29. C. 74. D. 83. A. 90. D. E. 91. E. 129. 552. E. 555. B. D. 556. B. 569. E. 570. B. E. 573. C. 578. A. 620. 644. E. 645. A. B. D. 646. B. 647. C. D. E. 648. A. B. 649. B. D. 650. C. 727. B. 733. C. 743. A. 775. D. E. 838. C. D. E. 840. B. C. 843. E. 844. B. 845. A. 934. A. E. 943. B. C. D. 954. B. 966. D. 997. A. Inftr. 15. A. 125. C. 126. E. 148. A. C. E. (Otho II.) 17. C. E. 18. B. C. 552. E. 578. A. 645. C. 648. A. 649. C. D. 650. C. 651. A. 659. C. E. 727. C. 733. D. 737. B. D. 743. A. 758. D. 775. E. 843. E. 847. A. B. C. 944. A. B. 1028. A. 1210. A. Inftrum. 153. B. 164. C. 191. C. (Otho III.) 18. D. 578. A. 650. C. D. 651. E. 652. B. D. E. 653. A. B. D. E. 659. C. 727. D. 733. D. 752. C. E. 753. A. 776. A. B. 779. E. 780. 847. A. C. E. 848. A. 933. E. 934. E. 944. B. Inftr. 2. D. 148. D. 149. C. (Otho IV.) 34. C. D. 578. D. 684. B. C. D. E. 685. C. D. E. 686. A. B. D. 687. A. 717. D. 720. B. 729. B. C. 881. C. Inftr. 136. D. (Philippus) 684. B. C. D. 685. A. C. D. E. Inftrum. 137. D. 138. C. (Ricardus) 95. B. D. E. 692. D. Inftr. 18. D. (Rupertus *al.* Robertus) 703. C. (Rodulphus I. Hafpurgenfis comes) 96. A. 693. E. 729. E. 777. C. 890. A. 1080. D. E. (Rodulphus II.) 39. C. 307. B. 711. A. E. 713. A. B. 731. C. 775. B. Inftr. 19. B. 182. D. (Sigifmundus) 342. E. 704. C. 705. A. 901. E. 950. B. 1089. D. 1090. B. 1127. E. 1128. A. B. (Valentinianus I.) 1054. A. (Valentinianus III.) 620. 815. D. (Vitellius) 620. (Wenceflaus 97. A. 702. D. E. 899. D. E. 901. B. 902. A. 950. A. Inftr. 20. A. 140. E. 141. A. B. C. D. 157. C. E.

Imperatrices

Imperatrices (Adhelais) 743. B. (Agnes) uxor Henrici III. 660. A. 662. C. D. 664. A. 665. A. 717. A. (Berta) 151. C. Instr. (Cunegundis) 656. E. 935. C. uxor Henrici II. (Elisabeth) uxor Alberti I. 695. A. (Gertrudis) uxor Conradi II. 3. B. Instr. (Gisla) uxor Conradi II. 657. D. 728. A. 776. A. (S.Helena) 803. C. (Irene) uxor Philippi, & soror Alexii Imper. C P. 684. C. (Isabella) soror Regis Angl. uxor Friderici II. 691. E. (Julia Agrippina) uxor Claudii I. 620. (Margareta de Brabant) uxor Henrici VII. 696. E. (Richeza) uxor Lotharii II. 670. E. 672. B. 946. C. (Rinchardia) uxor Caroli III. Crassi, 145. A. Instrum. (Sanchii) uxor Alfonsi, 692. E. (Theophania) uxor Othonis II. 650. D. 651. A. E. 737. B. D. 775. E. 1028. A. Instr. 148. E.

Imperatores Orientis seu Constantinopolit. (Balduinus) 303. E. 437. A. 685. B. Instr. 49. E. 50. A. 158. A. B. (Emmanuel Comnenus) 947. B. E. (Henricus) 611. C. (Michael Augustus) 11. B.

Imperatrix Constantinop. (Martha 602. B.

de Inchy (Radulfus) miles, 414. B.

de Inselandia (Theodoricus) suffraganeus Leod. episc. 883. E.

de Insula (Everardus) scabinus Leodic. 992. E.

(Henricus) 499. E.

de Insulis (Nicholaus & Johannes) Jardineti monachi, 175. A. Instr.

d'Interville (Huberta Renata) 1184. B.

Joardus (Ricidus) canonicus Niciensis, 241. B. Instr.

de Joches (Arnulfus & Segardus) 86. A. Instr.

de Joeck (Henricus) 171. D. Instr.

Jotfredus, auctor Niceæ illustratæ, 1177. E. 1273. B. 1291. E. 1292. E.

Johannis (Guillelmus) clericus, 241. B. Instr.

(Jacobus) notarius, 1170. D.

Jongelinus (Gaspar auctor notitiæ abbatiarum ord. Cisterc. 526. E. 791. C.

Jopilius (Henricus) prior S. Mariæ Magd. ad Transitum, 982. D.

Jordanny (Johannes) prior Avinioneti, 1206. E.

Iperius (Johannes) monachus chronographus S. Bertini, 410. D. 502. E. 503. C. & passim.

de Ipra (Guillelmus) vir nobilis, 498. E. Instr. 118. D. E. 119. B. C. 121. A. B. C. E.

(Eustachius) 121. B.

(Henricus) procurator Clarimarisci, 528. D.

Iprensis S. Martini canonicorum Regul. ecclesia, e igitur in cathedralem 9. C. Instr. ch. XI. 100. E. Instr. 101. A. B. C. D. Instr.

Ipræ vicecomitissa, Mabilia, 514. E.

S. Irmgardis soror B. Hermanni abb. S. Pantaleonis, 739. A.

de Isel Ockehin (Wenemarus) 116. B. Instr.

de Isemberghe vel de Isemburg (Fridericus) 689. A. B. C. 690. C. D. 777. A.

(Henricus) 137. A. Instr.

(Luitbertus) 728. D.

(Salentinus) Paderborn. administrator, 711. A.

(Theodericus) episc. Monast. 690. E.

(Bruno) episc. Osnabrug. 690. E. 687. B.

de Isenghien comites in Flandria prope Cortracum, 64. C. Instr.

(Jacobus Philippus) 245. B.

(Maximilianus) 244. D.

(Philippus Lamerald de Gand) 316. D.

Isnardorum gens Grassæ, 214. A. Instr.

Isnardi (Antonius) Theologalis & vicarius generalis eccl. Venciensis 1229. D.

(Bertrandus) 1142. D. notarius Diniæ, 1129. A. E.

(Clemens) prior S. Blasii, 1249. C.

(Paulus) vicarius generalis eccl. Glandev. 1249. C. prior de Gordelon, *ibid.*

(Petrus) 189. A. Instrum. 1197. D. sacrista Grassensis, 1170. A.

(Pontius) 212. C. Instr.

Isuardi *al.* Isnardi (Antonius) notarius, 246. A. C. Instr.

Isoardus (W.) capellanus episc. Senecensis. 238. D. Instr.

Italiæ Reges (Conradus) 864. A. B. C. (Hugo) 840. D. E. 841. A. Ejus æmulus, Berengarius, *ibid.* (Ludovicus) 285. C. D.

S. Itta, *vide* S. Iduberga.

de la Jugie (Nicolaus) vir nobilis, 188. A.

de Julemont (Willelmus) canonicus Leod. 895. B.

Juliaci duces vel comites (Gerardus) 698. A. 705. A. 921. B. (Ricardus) 888. E. (Willelmus) 100. B. 692. A. 693. E. 694. D. archid. Leod. & præpositus S. Servatii Traject. 696. C. 697. A. 698. C. 702. B. 761. B. C. D. 790. C. E. Instr. 138. C.

Juliaci ducissæ vel comitissæ (Ricard.) 803. C. (Sibilla) uxor Guillelmi, 790 D.

Juliani (Jacobus) notarius, 1166. D.

de Juliers (Alexander) archidiac. Leodic. & præpos. S. Pauli & S. M. Hoyensis, 866. C.

(Walramus) thesaurarius Colon. & archidiac. Leod. 698. A.

S. Justus, ecclesiæ cathedr. Glandev. patronus, 1236.

Justinianus auctor annalium Genuensium, 1284. A.

Juvenis, scriptor, 1251. A.

K

De KALLENDIN (Henricus) marescallus, 138. C. Instr.

Keilensis comes (Jacobus) 251. A.

Kernai (David) archiep. Cassilensis in Hibernia, 244. C.

de Kerkove (Walerandus) 483. C.

de Kessel comes, Walramnus, 743. E.

de Kievrain dominus (Nicolaus) miles, 96. A.

Kleintorgius, scriptor 680. B.

Korkeaus familia tota Deo devota, 178. E. 179. A.

de Kriekenbach comes, Henricus, 1003. D.

de Kuc comes, Henricus, *al.* Hermannus, 136. B. Instr.

de Kuckum, gens nobilis 1007. C.

li Kuers (Balduinus) Cisonii benefactor, 217. E.

Kukeden (Saquado) 81. A. B. Instr.

de Kyrburch comes, Wolframnus, 729. A.

L

ad LABEM (Johannes) fundator Sartensis parthenonis, 186. E.

Labourie vel Ladourie (Johannes) Crispinii præpositus, 103. D. 615. B.

Lagerii (Bertrandus) episc. Adjacensis in Corsica 1241. D. Assisiensis 1242. Gradensis patriarcha 1242. B. Velletrensis & Ostiensis, 1242. D.

Lagerier (P.) miles de Savina, 1105. C.

Lagrene (Nicolaus) episc. Ebronensis, suffraganeus Ambian. 195. D.

Laicardus, Carthusianus, scriptor, 1121. A.

de Lalaing comites, Carolus unus & alter, fratres, 135. E.

de Lalaing (Simon) dominus de Kievrain, 103. C.

(Antonius) præpositus Daventriæ, Cassellæ & Harlebeccæ, 136. A.

(Carolus episc. Gauriensis, 135. E.

(Nicolaus) benefactor cœnobii Marchian. 397. E.

(Bona) uxor domini de Bethencourt 244. A.

Lalait (Anna) 271. E.

Lambert (Antonius) œconomus regius episcopatus Audomar. 480. C.

Lambertus, presbyter Ardearum, auctor hist. comitum Ghisnensium, 32. E. 70. C.

Lambertus, Tuitiensis monachus, scriptor, 753. D. 754. A.

Lambertus Parvus, scriptor, 873. C.

Lambertus (Philibertus) Chamberiacensis civis, 1292. E.

Lambertus Scafnaburgensis, scriptor, 662. D.

Lamerald (Philippus) comes d'Ilenghien, 316. D.

Lamprenesius (Thomas) vir nobilis, 214. B.

de Landall (Arnoldus) dominus d'Eynes, 217. D.

de Landast (Rogerius) advocatus ecclesiæ Cisoniensis, 288. B. 295. A. 327. A. 403. B. 412. B. 435. B. 443. B.

S. Landelinus, auctor quatuor cœnobiorum, 80. A. B.

de Landinois (Gerardus) 171. A. Instr.

S. Landrada, 277. E.

de Lannoy, Philippus) dom. de Santes, eques aurei velleris, 189. E.

(Jaquelina) priorissa Burburgi 517. A.

(Margareta) uxor gubernat. Tornaci, 240. C.

de Lanzeburg (Henricus) 678. B.

Larde (Milanus) monach. S. Pontii Niciens. & duci Sabaudiæ ab eleemosynis, 1300. C.

le Large (Alanus) scriptor, 1115. E. Visitator canonicorum Regul. in Campania, 1116. A.

Lascaris (Thomassina) 1229. A.

de Laspais (Rainerus) 95. C. D. Instr.

Lassigilli (Bernardus) sedis apost. notarius, 182. C. Instr.

de Lattre (Johannes) prior Vallis-Scholarium, 407. A. B.

(Jacobus) inquisitor fidei per Hannoniam, 165. C.

(Oliverius) presbyter, notarius apostolicus, 109. D. Instr.

de Latuo (Marianus) Francor. cancellariæ præfectus, 1245. E.

de Laval (Johannes) toparcha de Boisdauphin, vicecomes de Breiteau, 1095. A.

de Lavania (Johannes) 195. D. Instr.

S. Laudaldi vita, auctore Herigero Laubiensi monacho, 84. B.

Laudensis historia, auctore Johanne Foucart abbate, 307. C.

de Laudi (Otto) 181. B. Instr.

Laudunensis comes, Rotgerius, 258. C.

de Lauduno (Guido) cancellarius eccl. Paris. 36. D.

de Laudurentio (Hugo) canonicus Grassensis, 1167. A. C.

de Laverco (Martinus) monachus Boscodani, 185. D. Instr.

de Launoy (Johannes) scriptor historiæ regii collegii Navarræi, 49. B.

du Laurens (Andreas) Regis archiater, 1096. B.

(Honoratus) in Aquensi senatu actor causarum regiarum, 1096. C.

Laurentius prior S. Blasii in diœc. Niciens. 1299. A.

Laurentius (Guillelmus) 186. B.

Laurin (Antonius) præp. de Poperinghe.

de Laury (Remigius) 549. B. 551. A.

Lautardi (Pe.) canonicus Ebreduni, 186. B. Instr.

Leauwe (Balduinus) 219. C.

de Lebreto (Arnaldus Amanevus, 45. C.

de Lecka (Guillelmus) archidiacon. Leod. 900. B.

Leguti de Mota (Arnaldus) canonicus Camerac. 139. B.

de Leitbnits (Godefridus Guillelmus) scriptor, 726. E.

de Leinen (Thomassa) 757. A.

Leodegarius & Odila conjuges 1276. C 1277. B.

de Leneeburg (Ulricus) comes, 154. C. Inſtr.

de Lengaigne (Philippus) canon. S. Waldetrudis & S. Audomari, 482. E.

de Lenoncourt (Robertus) card. epiſc. Sabin. 1095. B.

de Lens, nobilis familia in Arteſia, 49. C.
(Euſtachius) Sorbonæ doctor & profeſſor, canonicus Vicon. 463. B.
(Giſlebertus) 171. A. Inſtr.
(Rainaldus) miles, torparcha de Reſbeck, 125. B. Inſtr. 126. A. B. Inſtr.
(Walterus) Spinoſi loci benefactor, 192. A. Inſtr. 22. E. 85. D. Inſtr.
(Beatrix) fundatrix Spinoſi loci, ac prima prioriſſa, 191. D. E. 37. B. C. Inſtr.

Leonis (Petrus) antipapa, 497. C.

Lerina inſula olim pertinuit ad diœc. Forojulienſem 1271. A.

de Leſda (Balduinus) 77. A. Inſtr.

de Leſdiguieres (Franciſcus) magiſter equitum Franciæ, 1095. D. mareſc. 1107. A.

de Leſſive (Benedictus) prior S. Huberti, 976. B.

de Leuchtenberg landgravia, Mathildis, 714. C.

Leuci, *al.* Leonicius (Willelmus) 185. B. Inſtr.

de Levis (Jacobus) baro de Chateau-Morand, 1094. B.
(Johannes) Franciæ mareſcallus, dominus de Mirepoix, 45. A.

Leuvardienſis S. Viti eccleſia parochialis erigitur in cathedralem, 9. C. Inſtr. ch. XI.

de Leuvis (Egidius) abbas S. Nicolai Middelburgenſis, 463. B.

Librohons (W.) filius Chriſtianæ de Ravensberg, 123. E. Inſtr.

de Licques (Antonia) 512. B.

Lietard (Hieronymus) ſuffraganeus Camerac. deſignatus, 98. D.

de Lietſines (Hibertus) 85. D. Inſtr.

de Lieuden (Theodoricus) vicarius generalis eccl. Leod. 531. B.

de Liguario (Johannes) fautor Urbani papæ VI. 389. C.

de Lillers (Ingelrannus) Hami fundator, 508. C. D. E. 509. C. Inſtr. 114. A. C. D. E. 115. C. 116. B.

Limburgenſis (Adolfus) dux, 692. B.
(Henricus) dux, vel comes, 878. E. 958. C. 961. A. 1021. D. 1030. C. Inſtr. 3. C.
(Ericus) comes de Stirum, 719. D.
(Gerlacus) dynaſta, 694. B.
(Geroldus) comes, 728. B.
(Simon) card. *al.* d'Ardenne, 879. D.
(Aloyſius) ſcriptor, 1003. A. 1010. E.
(Walramus) dux, 788. B.
(Bela) comitiſſa, 762. D.
(Margareta) comitiſſa de Nuvenair, 719. A. duciſſa Lovanii, 877. A. præpoſita monaſterii Rellinckauſen. 778. B.
(Maria) duciſſa, 93. A. Inſtr.

de Linden comitiſſa, Eleonora Maria, 996. D.

de Linge (Theodoricus) baro in Hannonia, 96. A. Inſtr.

de Linninche (Emicho) comes, 136. B. Inſtrum.

de Liny (Guiota) 295. D.

de Lintris (Petrus) clericus Leod. 719. B.

de Lippia (Hermannus) 137. C. Inſtr.
(Simon) 805. A. epiſc. Paderborn. 707. D.

Liranus (Johannes) vir religioſus, 1002. C.

de Liverno, prior Carthuſiæ Leodic. 1114. E. archidiac. & cancell. Leod. *ibid.*

S. Liudgerus, primus epiſc. Monaſterienſis, 75. D. 634. D. 636. A. 637. C.

de Livonia (Theodoricus) ſuffraganeus Leod. 883. E.

Liwenſis comes, Sigohardus, 146. D. E. Inſtr.

de Lo (Johanna) fundatrix Brigittinarum Valencen. 618. D.

de Lobio (Franco) S. Jacobi Leod. alumnus, Leodienſis ſuffraganeus, 983. D. E.
(Hermannus) S. Jacobi Leod. alumnus ſuffraganeus Leod. 983. D. E.

de Locra (Walterius) Inſtr. 120. E. 124. C.

Locrius (Ferreolus) ſcriptor, 85. E. 320.

Loëumel (Guillelmus) ſubprior S. Bertini, 507. A. prior S. Nicolai 507. B.

Loiſel (Antonius) ſcriptor, 22. B.

Lombard (Celeſtinus) S. Laurentii Leodic. monachus, 1008. D. 1043. A.

Lombardus (Mennerius) prior Claræ-vallis, 527. E.
(Petrus) archiepiſc. Armacanus, 68. C.

de Lon (Ludovicus) comes, 3. C. Inſtr.

le Long (Egidius) 504. B.
(Guillelmus) 211. E. Inſtr.
(Jacobus) presbyter Oratorii, ſcriptor, 621.
(Johannes) pater Johannis abbatis S. Bertini, 503. C.

Longicollus (Reginerus) miles ſtrenuus, 835. B.

Longobardorum Rex, Deſiderius. 831. D. E.

Longueſpée (Vincentius) Laudenſis procurator generalis, 307. B.

de Longueval (Johan. Carolus) canonicus theologus Audomarenſis, 483. D.
(Willelmus) eques, 448. B.

de Longueville (Engucrannus de Marigny) comes, 41. B. E.

Lopez (Stephanus) Sanvedaſtinus monachus, 508. E. 534. A. vir eruditus, 97. B. Inſtr.

Loret, notarius Pariſienſis, 232. B. Inſtr.

de Loriaco (Robertus) canonicus Ambian. & archidiac. Meldenſis, 71. D.

Loſſenſes comites (Arnulfus) 849. D. 933. B. 981. C. 996. C. 169. C. Inſtr. (ſive Arnoldus) 895. D. Leodici manburnus. 920. E. 937. B. 962. E. 974. B. 996. C. 998. E. 1042. A. (Gerardus) 875. C. 1032. B. E. 1033. C. 171. B. Inſtrum. (Ludov.) filius Arnoldi, 895. D. 896. C. 915. A. 937. B. 974. B. 1032. C. E.

Loſſenſes comitiſſæ (Ada) uxor Ludovici, 171. C. Inſtrum. (Aleidis) uxor Gerardi, 1032. C. (Luigardis) uxor Arnulfi, 849. D.

de Los (Henricus) dynaſta de Steiwort, 898. B.
(Margareta) comitiſſa de la Marck, 895. A.
(Theodoricus) caſtellanus, 171. D. Inſtr.

Lotharingiæ Reges (Arnulfus) 934. D. 997. A. (Henricus) 119. C. (Lotharius II.) 932. D. 934. A. 939. D. (Ludovicus) 932. D. 933. A. 939. D. 996. E. (Otho) 954. B. (Zuentebolдus) 577. E. 578. A. 775. B. 934. D. 997. A. B.

Lotharingiæ Regina (Oda) 775. B.

Lotharingiæ duces (Carolus) 17. E. (Conradus ſive Cuno) 15. D. 936. D. filius Werincheri, 943. B. C. (Franciſcus) 114. A. (Fredericus) Lotharingiæ inferioris, 945. C. 955. E. 956. A. (Giſlebertus) 15. C. 91. C. D. 837. D. 838. B. primus dux, 943. A. (Godefridus) 863. B. 875. C. Inſtr. 136. B. 151. D. 151. B. Lotharingiæ inferioris, 657. C. (Godefridus III.) 918. A. 996. B. (Godefridus Barbatus) Lotharingiæ inferioris & Brabantiæ, 120. C. (Gozelo, Goſſilo & Gothilo) dux *al.* princeps, 548. C. 657. C. 855. C. (Henricus I.) 586. A. 877. A. C. & Brabantiæ 145. B. (Henricus II.) 578. D. inferioris, 734. C. (Johan. 202. C. (Leopoldus) 952. B. (Simon) 138. C. Inſtr. (Udo) Lotharingiæ inferioris, 956. A. (Werinherus) 943. B.

a Lotharingia (Carolus) card. 53. C.
(Franciſcus) archidiacon. Noveſienſis, 721. D.
(Godefridus) dux Brabantiæ. 918. A.
(Nicolaus) frater Franciſci ducis Lothar. 114. A.
(Theobaldus) toparcha de Rumigny, 892. C.
(Margareta) comitiſſa de Chiny, 896. E.
(Renata) Bavariæ duciſſa, 713. D. 910. E.

Lotherii (A.) 211. E. Inſtr.

de Lotherio (Philippa) 1292. E.

Lovanii duces vel comites (Godefridus) 87. C. 559. C. E. 863. 867. E. 869. B. 958. A. (Godefridus Barbatus) 866. C. E. 867. A. C. D. (Godefridus III.) 560. A. Inſtr. 128. E. (Henricus Magnus) 560. A. 877. A. 957. D. Inſtr. 130. E. 138. C. (Lambertus) 555. C. 915. A. Barbatus, 849. A. B.

de Lovanio (Arnoldus) 998. A.
(Arnulphus) prior Villarii, 587. B.

Louchard (Jacobus) civis Atrebat. 458. A.

Loucherеſſe (Aleidis) 109. D.

le Louchier (Jacobus) ſubprior S. Martini Tornac. 285. A.

Lovierval (Johannes) 152. D. Inſtr.

Loup (Stephanus) doctor, prior Berſis; 1245. D.

de Lowenſtein comites, in Germania, 247. C.
(Johan. Erneſtus) canonicus Colon. 247. E.

Louvet (Petrus) ſcriptor 1145. 1175. A. 1250.

Lucas (Franciſcus) Audomarenſis pœnitentiarius, 483. B.

de Luceyo (Radulphus) 163. A.

de Luci (Richardus) 118. D. E. Inſtrum. & 119. B. C.

de Lully (Maria) domina de Buſquoy & de Sally, uxor Philippi de Saveuſe, 345. C. 470. A.

Lummenſis comes, Berengarius, 146. E. Inſtr.

de Luna (Petrus) antipapa. 504. C.

de Lupeyo (Radulfus) gubernator Delphinatus, 1088. C.

Lupus Fluvius in diœceſi Vencienſi, 1277. B.

Lurdeti (Guillelmus) S. Victoris Maſſilienſis eleemoſynarius, 195. D. Inſtr.

Luſatiæ marchio, Ditmarus ſeu Thietmarus *al.* Ludolfus, 649. B. D.
(Ferdinandus) 158. A. Inſtr.
(Marchioniſſa, Ida) 649. B.

de Luſor (Walterus) 119. B. Inſtr.

Luvel (Radulfus (benefactor Cari-campi, Inſtr. 96. E. 97. A.

Luvienſis comes, Sichardus, 147. D. Inſtr.

de Luxembourg (Balduinus) 695. C. D.
(Ferdinandus) dux, 158. A. Inſtr.
(Franciſcus) 1130. C.
(Guido) comes de Ligny & de S.t Paul, 47. D.
(Henricus) comes 696. E. 894. E. cognomento Cæcus, 513. C.
(Petrus) cardinalis, miraculis clarus, 46. D. 47. E. 1243. B.
(Philippus) epiſc. Albanenſis & Tuſculanus card. 347. B.
(Simon) Brabantiæ archidiac. 474. C.
(Theobaldus) dominus de Fiennes & d'Armentiere, 347. A.
(Walerannus) comes, de Ligny & de S.t Paul, 47. E. 885. B. 887. C. Inſtr. 5. A.
(Eliſabeth) duciſſa, 902. A.
(Maria) duciſſa, 93. A. Inſtr.
(Ogiva) Flandriæ comitiſſa, 380. D.

de Luziz marchio, Theodoricus, 136. B. Inſtrum.

M

MABILLON (Johannes) scriptor è congregatione S. Mauri, 1238. A.
Maraire (Johannes) canonicorum Regular. visitator in Campania, 1115. E.
Macfredi (Antonius) monachus Niciensis, 245. A. Instr.
de Macon (Philibertus) card. 109. E.
(Gertrudis) comitissa Burgundiæ superioris, 514. C.
Macrinus (Salmonius) poëta, 1175. B. D.
Madei (Bertrandus) capellan. 212. C. Instr.
Madrutius (Ludovicus) card. 143. D. Instr.
de Magdeburg Burgravius, Gevehardus, 138. C. Instr.
Maghe (Engelbertus) auctor chronici Bonæ-Spei, 199. E. 205. B.
de Magni (Olivarius) poëta, 1177. E.
de Maigneлé marchio, Carolus dux d'Alluin, 1099. A.
Maillart, patronus in senatu Parisiensi passim laudatur.
Maillart (Johannes) villicus Sabulonariæ, 914. A.
Maineran (Gillebertus) 121. B. Instr.
Major (Johannes) baro in Hannonia, 96. A. Instr.
de Majorcha (Arnulfus) 117. B. Instr.
de Majori (Petrus) præcentor Grassensis, 1170. A.
Majoricarum Rex (Jacobus) 226. E. 1221. C. Montispessulani dynasta, 196. B. Instr.
Majoris (Philippus) Reginæ Hungarorum a confessionibus & eleemosynis, &c. 72. B.
de Malanoy (Hugo) benefactor monasterii Hamensis, 510. A.
de Malapert (Antonietta) 173. E.
Maletoris (Bartholomæus) pater Petri Bertrandi ep. Atrebat. 338. A.
Malbec (Pontius) 205. C. Instr.
de Malberg (Otto) 155. B. E. Instr.
de Maldeghem (Philippus) 231. B.
a Malefiis (Nicolaus) sacrista S. Huberti, 975. A.
de Malicorne toparcha, 1091. C.
de Malinghehem (Petrus) 510. D. 511. A.
de Malleto (Johannes Rigaldus) episc. Megarensis, 590. D. collegii S. Bernardi Paris. rector, 599. D.
de Malo leone (Stephanus) S. Gaugerici decanus, 71. C.
Malpaut (Johannes) præpositus Montis S. Eligii, 431. D.
Malpigli, gens nobilis apud Florentiam, 226. C.
Maltineri (Rainaldus) 185. D. Instr.
Malus-filiastler (Geraldus) beneficus in cœnobium Valcell. 34. A. Instr.
Malus-vicinus, 211. E. Instr.
(Isnardus) 1211. B.
de Malvicinis (Silvester) episc. Viterbiensis, 1173. B.
Manarre (Maximilianus) præpos. Insulensis, 251. D.
de Mandagot (Guillelmus) card. episc. Prænestinus, 895. A. 1083. B. E. 1084. A. Instr. 183. E.
de Manderscheit (Guillelmus) Prumiensis præpositus, 950. E.
(Jacobus) comes, 951. A.
(Elisabetha) comitissa de Falckenstein, 779. A.
de Mandra (Eustachius) eques, 219. B.
de Manecort (Petrus) miles, 35. D.
Manichæi revocantur ad fidem catholicam, 19. E.
Mannius, cantor eccl. Tornac. 46. C. Instr.
de Mansfeld (Petrus Ernestus) 712. A.
(Johannes Georgius) comes, 712. A.
(Ernestus) 710. B.
de Manso-guichardo (Jacobus) Rotæ auditor, 71. D.
de Marca (Petrus) scriptor, 848. D. 1253. B.
de la Marck (Adolfus) comes, 700. E. 776. B. 894. E. comes de Altena, 894. E. comes Clivensis, 898. A. (Adolfus) episc. Monasteriensis, 701. A. (Engelbertus) comes, 938. A. (Erardus) protonotarius apostolicus, 906. A. ep. Valentinensis in Hispania, 907. A. cardin. tit. S. Chrysogoni, 907. A. 1019. B. C. (Everardus) 905. C. D. 950. C. D. (Guillelmus) dictus Aper Arduennæ, 904. B. E. 905. A. B. (Ludovicus) 1034. A. Instr. 173. B. C. 175. A. (Philippus) comes de Rochefort, 583. B. (Robertus) Sedani princeps, 905. D. dux Aremburgensis, 905. E. & Clivensis, *ibid.* (Robertus) filius Roberti, 906. E. (Rodolfus) comes, 728. D. (Adelis) benefica in parthenonem de Gislenghem, 31. C. Instr. (Catharina) comitissa, 777. E. (Margareta) comitissa, 778. B.
Marchant (Jacobus) scriptor. 531. B.
Marchiæ dominus, Ferdinandus, 158. A. Instr.
de Marcopus (Willelmus) canonicus Senonensis, Instr. 236. C. 237. A.
de Marculfo (Isnarda) monialis, 1144. A.
(Ugo) canonicus Ebreduni, 213. A. Instr.
Mare (Gaspardus) Jurisconsultus, 1226. C. Instrum.
Marembais (Franco) 153. D. Instr.
Marescal (Ebodo) 116. B. Instr.
de Marefch (Thomas) 118. B. Instr.
de S. Martiali *al.* de S. Marcilio (Hugo) diaconus S. Mariæ in Porticu, 221. A. Instr.
Marianus Scotus, celebris annalista, 657. E. 749. A.
de Ste Marie (Henricus) procurator generalis canonicorum Regul. Gallicanæ congregationis, 1114. D. 204. B. C. Instr.
de Marigny (Philippus) canonicus Camerac. 41. C.
Marini (Pontius) 211. A. Instr.
(Petrus) scriptor, 1244. E.
de Maritania (Mainardus) benefactor Caricampi, 96. D. Instr.
de Marle (Radulfus) 213. D.
de Marliaco (Elisabetha) 41. D.
de Marnis (Maria) Cifonii domina, 291. B.
de Marnix (Johannes Maria) protonotarius apostol. & Audomarensis pœnitentiarius, 483. D.
de Marotte (Johannes) dominus d'Acos, 152. C.
Marquetensis historia, auctore Johanne Foucart juniore, abbate Laudensi, 307. E.
de St Mars (Renata) 1095. B.
Martel *al.* Marter (Willelmus) Instr. 118. D. 119. B. C. 121. B.
(Anna Magdalena) uxor domini de la Salle, 246. E.
Martelli (Hugolinus) scriptor, 1246. E.
Martenne (Edmundus) scriptor è congregatione S. Mauri, 503. E. 1247. A.
Martinengus auctor syllabi Nicienf. episc. 1286. A. D.
Martini (Ebredunus) canonicus Ebredunensis, 1084. B.
(Guibertus) Gemblac. monachus, doctrina clarus, 760. C.
de S. Martino (Gerardus) scabinus, 47. C. Instr.
de Masle (Margareta) Artesiæ comitissa, 423. E.
Masiabovis (Salvator) canonicus Venciensis, 233. B. Instr.
Massæus (Christianus) juventutis institutor apud Cameracum, 2. B.
de Massilia (Bertrandus & Gaufridus) fratres, 1153. E.
Massiliæ vicecomites (Bertrandus Massiliensis, Guillelmus Grossus & Barralis ejus frater) 1155. A. (Roncelinus) 1076. C. 1156. C. 1157. C. D. E. 210. B. Instr.
Masson (Johannes) archidiacon. Bajocensis, 216. A.
(Papyrius) scriptor, 1108. 1112. A. 1206. C.
(Willelmus) ærario comitis Namurc. præfectus, 548. D.
de Mastaing dominus, præpositus comitis Valencenensis, 134. C.
Mastus (Andreas) procurator episc. Leodic. 158. C. D. Instr.
Masuyer (Petrus) juris professor, ac præceptor Gregorii XI. 340. B.
Mathon, scabinus Leodic. 1040. D.
Matti, scriptor, 1145. sacrista Grassensis, 1166. D. 1169. B.
Mauchion (Walterus) 448. B.
Mauger (P.) 238. D. Instr.
de Maugiron (Guido) Delphinatus progubernator, 1246. D.
de Maulde (Leo) eques, dominus de Mauroy, 316. B.
Maurella (Columba, 1074. C.
Mazarini (Julius) cardinalis, 911. D. 1208. B.
de Mean (Johannes Ferdinandus) Atrini toparcha, ac præpositus S. Servatii Trajectensis, 924. C.
Mechliniensis S. Rumoldi ecclesia, erigitur in cathedralem, 53. B. Instr. 9. C. ch. XI. &c. 100. E. 101. A. B.
de Mechlinia (Guillelmus) 962. E.
(Johannes) pœnitentiarius Montium Hannoniæ, 164. D.
Medici (Guillelmus) prior de Talicono, Instr. 239. A. 240. E.
(Johannes) prior S. Mariæ de Pratis, 241. A. Instr.
de Medicis (Franciscus Maria) cardinalis, Galliæ protector, 270. E.
(Johannes Angelus) cardin. 100. E. Instrum.
(Julianus) Florentinus, 281. D. 1092. D. E.
(Julius) cardin. archiepisc. Florentinus deinde summus pontifex, 1092. D.
(Laurentius) Urbini dux, 1093. A.
(Catharina) Regina Franciæ, 1093. A. 1133. A. 1246. D.
(Maria) Regina Franciæ, 73. A. 911. B. 1097. B.
de Medis (Raimundus) 1105. B.
de Medullione (Raimundus) pater & filius, ordinis Prædicatorum, 1081. B. 1082. B. C. D. E.
Meibomius (Henricus) junior, Germaniæ scriptor, 621.
le Meignem (Henricus) Reginæ Francorum ab eleemosynis, 1133. A.
Meldensis comes, Henricus) 326. A.
de Mellaud (Bertrandus) canonicus Grass. 1167. D.
de Mello (Franciscus) Belgii prorex, 542. A.
de Mels (Fulco) 196. E. Instr.
de Melun (Franciscus) eccl. Camerac. thesaurarius, 346. E. postulatus in episc. Camerac. 51. A.
(Johannes) castellanus Gandav. 346. E.
(Philippa) uxor Jacobi de Montmorency, 344. C. uxor Theobaldi de Luxembourg, 347. A.
Menard (Hugo) scriptor è congregatione S. Mauri, 500. A.
(Quintinus) canonicus Catalaun. duci Burgundiæ a consiliis, 474. B.
B. M. de Mercede religiosorum conventus, castellanæ, 1250.
de Merem (Feramus Wido) miles Templi, 118. B. Instr.
(Gilbertus) 120. E. Instr.
de Merheim (Rutgerus) 137. C. Instr.
de Mernes (Henricus) eccl. Atrebat. capellanus, 333. E.
Mersæus (Elias) restaurator ecclesiæ Machabæorum, 772. D. 773. B.

(Petrus) ord. FF. Minorum scriptor, 621.
de Mesgtigny (Johannes) Aquensis senatus princeps, comes consistorianus, baro de Vendeuvre & vicecomes de Troyes, 1184. A.
du Mesnil (Johannes) miles, 511. C.
(Johanna) priorissa de Blandeque, 536. B.
Mettensis comes, Albertus) 1035. A.
de Meudon, cardinalis, 1133. A.
de Meurs (Theodoricus) Paderbornensis administrator, 704. D. 706. B.
(Walramus) episc. Paderborn. 706. B. C.
Meurissus, ordinis Fratrum Minorum scriptor, 954. A. C.
Meuze (Philippus) cancellarius eccl. Tornac. 221. B.
de S. Michaële (Guillelmus & Raimundus) 211. E. Instr.
Middelburgensis S. Mariæ ecclesia ord. Præmonstrat. erigitur in cathedralem, 9. C. Instr. ch. XI.
de Mierengien (Ada) nobilis matrona, 121. A.
de Milan (Valentina) ducissa Aurelianensis, 340. D.
Millinus (Johannes Garsias) cardin. episc. Tusculanus, 1097. B.
de Milly (Adamus) miles, 35. C.
de Milna (Walterius) 171. D. Instr.
Milo, monachus S. Amandi, præceptor Carolomanni filii Caroli Calvi, 257. E. scriptor vitæ S. Vedasti, 376. B. 822. C.
Minimorum conventus, apud castrum Heraldi, 238. D. Leodici, 911. A. Nigeoni prope Parisios, 1133. B. Parisiis in platea regia, 1182. D. 1247. C.
Minorum conventus, Appamiæ, 1248. B. Atrebati, 331. A. 357. B. Avenione, 1087. B. 1097. D. E. 1243. A. Bonnæ, 714. D. Brianconii, 1052. Brugis, 234. D. Brulæ, 708. A. 785. C. Burdigalæ, 1247. E. Coloniæ, 688. B. Diniæ, 1109. 1127. C. 1141. D. Ebreduni, 1052. Figiaci, 1241. E. Gandavi, 218. A. 478. B. Grassæ, 1160. 1181. C. Leodii, 904. B. Lugduni, 1092. B. apud Monasterium Westphalorum, 61. D. apud Montem Pessulanum, 1241. E. 181. A. Instr. Namurci, 545. A. 568. B. 600. C. 601. C. 613. C. Orcæ, 1080. B. 182. C. Instr. Parisiis, 230. A. 1247. D. 1248. B. Romæ, 1092. C. apud Salinas, 892. B. Trajecti, 905. E. Tornaci, 218. D. 219. B. Valencenis, 133. E. 134. A.
FF. Minorum capitulum generale, 357. B. 428. E. 181. E. Instr.
Minorissarum conventus Leodii quinque, 911. B. Coloniæ, 797. B.
Mintke (Jacobus) portarius Clari-marisci, 529. B. 122. C. Instr.
Miræus (Aubertus) rerum Belgicarum scriptor, passim.
Mirale (Bertrandus) canonicus Grass. 220. E. Instr.
de Mirepoix (Guido) Franciæ marescallus, 41. D.
de Mirewalt (Henricus) 137. B. Instr.
de Mirewart (Chistophorus) 1035. D.
Miro & Odila nobiles conjuges in urbe Nicia, 1276. C.
de Misone (Petrus) 1152. C. 1155. E.
Missionarii, seu presbyteri a S. Lazaro nuncupati, directores seminarii Atrebat. 319.
Mithylinæus (Johannes) episc. Cypriensis, 772. D.
de Moers (Willelmus) comes, 729. A.
de Moha (Albertus) comes, 1035. A.
(Gertrudis) comitissa, 883. A.
le Moine (Johannes) card. 334. A.
de Moissac baro, senator Aquisextiensis, 1117. E.
de Molbach (Adelbertus) comes, 155. D. Instr.
Molé (Matthæus) Franciæ procancellarius, 1231. C.
de Molenark (Henricus) 690. B.
(Hermannus) 140. B. Instr.
du Molinet, canon. Regularis S. Genovefæ, 216. A.
de Mollano (Thomas) 195. D.
de Monceaux (Franciscus) Gemblaci subprior, 569. B.
de Monickhusen (Theodericus) dapifer, 140. C. Instr.
Moniflart (Johannes) Papæ referendarius, &c. 235. E.
Monœci dynastæ, Grimaldus I. & II. 1151. E. Grimaldus III. 1155. D. Guido, 1151. E.
Monsoret, priorissa Belli-prati ad Lisam, 539. B.
de Monsterolio (Willelmus) 118. E. Instr.
de Monstrelaix (Hugo) canonicus Ambian. dictus cardinalis Britanniæ, 71. C.
Montaltus, cardinalis, 1097. B.
de Monstrelet (Enguerannus) 389. C.
de Monte (Adolfus de Altena) comes, 673. A. 677. A. B. 694. E. 695. A. 703. D. 787. B. 788. B. 803. E. Instr. 3. C. 137. C. (Balduinus) comes, 399. D. Balduinus IV. 86. C. Instr. (Conradus) episc. Monasteriensis, 718. C. (Engelbertus) comes, 687. A. 136. B. Instr. (Gerardus) dux, 705. A. (Godefridus) comes, 850. B. 851. B. (Guillelmus) dux, 704. D. 789. E. 790. C. E. episc. Paderborn. 704. B. C. D. 706. B. (Heribertus) comes, 729. B. (Ingenaldus) comes, 677. A. B. (Rainerus) comes, 647. D. (Cunegundis) comitissa, præposita monasterii Bellinckausen, 777. E. (Richildis) comitissa, 522. D. 523. A. (Conradus) præpositus S. Mariæ Colon. ad Gradus, 694. C.
de Montibus (Gosfwinus) 28. A. 30. A. 107. D. Instr. 22. E. 31. B. D.
Montium dux, Guillelmus, 100. B.
ducissa, Sibilla, uxor Guillelmi, 790. D.
de Monte acuto (Cono) 1002. A.
(Lambertus) comes, 169. C. Instr.
de Montbeliard (Guillelmus) ostiarius Valcel. monast. 175. E.
de Montbron (Franciscus, comes, urbis & arcis Camerac. præfectus, 68. E.
de Montebruno (P.) camerarius Papæ, 182. C. Instr.
(Raimundus) 1073. D.
Montchevalier (Bonus) canonicus Ambian. archidiac. Catalaun. & cubicularius ac secretarius Papæ, 68. A.
de Monte-Dento (Lambertus) comes, 171. A. Instr.
de Monte Flecto (Gaufredus) vicarius generalis episc. Senecensis, 1204. E.
de Monte Falconis, *de Foucaumont*, (Gosfwinus 879. E. 918. D.
de Monte Faventio (Bertrandus) diaconus card. 928. D.
de Monte Ferrato (Beatrix) vidua Dalphini Vienn. 1077. D.
de Monte Falcone (Franciscus) scholasticus Camerac. 71. B.
de Monte Lietheri (Wido) 85. C. Instr.
de Monte Magno (Johannes) an. episc. Biterr. 1091. A.
de Montfort (Amalricus) dux Narbonæ, & Biterris vicecomes, 1077. B.
(Bertrandus) 1068. E. comes.
(Simon) comes, dux Narbonæ, 1076. E. 1077. B. 1157. A.
de Montfuron, ramus vicecomitum Massiliæ, 479. E.
de Montgaçon (Beatrix) Arverniæ & Boloniæ comitissa, 226. A.
de Montgaillard (Bernardus) Regi Francorum a concionibus, 599. D.
de Montido (Hermannus) scabinus, 47. C. Instr.
de Montigny (Nicolaus) scriptor annalium Viconiæ, 469. C.
de Montluc (Johannes) Franciæ marescallus, Cameraci princeps, 55. C. 72. E. dominus de Balagny, 122. C. 143. A. C. 186. C.
de Monte-Mira (Guillelmus) 1100. B. 1102. C. D. fundator & monachus Boscoduni, 1103. E. Instr. 184. E. 185. B. C. D. 186. B.
(Petrus) alter fundator Boscoduni, 184. E. Instr. &c.
de Montmirail (Johannes) beneficus in monasterium S. Lazari ad radices Montisboum, 205. C.
de Montmorenci (Dionysius) canon. Tornac. 345. A.
(Franciscus) vicecomes d'Aire, baro d'Aversketke, &c. Cassellensis eccl. præpositus, 931. A.
(Jacobus) Regis Franciæ ac ducis Burg. camerarius, 344. C. canonicus Tornac. 345. A.
(Ludovicus) dominus de Beuvri, 140. B. 931. A.
(Rogerus) protonotarius apostol. 390. C.
(Thietbaldus) 85. C. Instr.
(Maria Theresia) ex linea toparcharum de Croisilles & de Neuville Wissac, 424. E.
de Monte Sereno (Pontius) 186. B. Instr.
de la Moor (Thomas) historicus Anglus, 337. A.
Moraviæ marchio (Ferdinandus) 158. A. Instr.
de Morbecque (Franciscus de Montmorency) comes, 931. A.
(Johanna) dicta de S.t Omer, 140. B.
de Morbes (Ansellus) vir nobilis, 22. E. Instr.
Morel (Clatbaldus) 116. B. Instr.
de Morers (Aldebertus) camerarius S. Vict. Massil. Instr. 237. A. 238. A.
Moret de Bourchenu (Flodoardus) vicarius generalis episcopi Gratianop. 1233. B.
Moreti (Amulfus) 183. D. Instr.
Morialmæorum gens illustris, 914. B.
Morillon (Maximilianus) præpositus S. Petri Ariæ, 242. B.
Morin (Joh. Bapt.) presbyter Oratorii, scriptor, 636. B. 1057. B.
(Guillelmus) scriptor, 1133. C.
Morinensis diœc. distractio, 11. B. C. Instr.
Moringus (Gerardus) scriptor, 965. D.
de Morlet (Christophorus) officialis, archidiac. & canonicus Audomarensis, 478. D. 483. C.
Morona (Otto) scriptor, 874. E.
Morrofinus (Pontius) 232. E. Instr.
de Morsa (Johanna) comitissa de Horne, 905. A.
de Morscella (Henricus) 124. C. Instr.
de Mortemar (Petrus) card. 336. D.
de Mosteriis (Raimundus) prior S. Mariæ de Mosteriis, 1199. E.
Moulart (Antonius) archidiacon. Atrebat. 369. A.
(Simon) civis Atrebat. 458. B.
(Johanna) 458. B.
de Moulembais toparcha, conjux Berthæ de Morbais, quæ deinde fuit abbatissa Marquettæ, 314. A.
du Moulin (Petrus) decanus S. Pauli Leod.
Mouton, notarius, 1126. A.
(Alexius) capiscolus Grass. & vicarius generalis, 1177. B. 1178. A.
Muiss (Egidius) prior S. Martini Tornac. 278. D.
Mulchy (Johannes) vicarius generalis episc. Grass. 1187. B.
Mussipontis marchio, Robertus, 699. D.
Mullellus (Walterus) baro in Hannonia, Instr. 95. D. 96. A.
Mutterius (Gabriel) doctor theologus 1179. D.

LE NAIN

N

Le NAIN de Tillemont (Sebastianus) scriptor celebris, 1110. B. 1111. A. 1146. C. 1251. A. C.
Namurcensis ecclesia in cathedralem erigitur, 9. C. Instr. ch. XI. &c.
Namurcensis comitatus pars a diœcesi Leod. distrahitur, 10. D. Instr.
Namurcenses comites (Albertus) 582. D. 972. D. (Albertus II.) 544. (Albertus III.) 580. E. 863. B. 915. E. (Balduinus) 878. E. (Godefridus) 552. A. 553. B. 559. C. 609. E. 610. B. Instr. 127. C. 169. C. 171. A. (Guillelmus) 597. E. 608. B. (Henricus) 608. B. 610. A. 868. A. 875. A. B. C. Instr. 127. C. 128. A. B. E. 160. A. Henricus cæcus, 552. A. 553. C. Henricus de Louvain, 877. A. (Philippus) 158. C. 264. A. 330. B. 397. E. 581. A. 593. D. 594. D. filius Godefridi, 610. A. B. 611. C. 156. A. C. Instr. (Robertus) 184. C. Comitissæ (Agnes) uxor Henrici, 610. A. B. (Ermenfendis) uxor Godefridi, 610. A. B. (Maria) filia Philippi Augusti Francorum Regis, uxor Philippi, 330. B. (Martha) imperatrix Constantinopolitan. 602. B.
de Namurco, sive Namurcensis, Addo, 171. A. Instr.
(Beatrix) comitissa de Rethel, 881. C. E.
(Nicolaus) eremita, 993. D.
Nangius, S. Dionysii in Francia monachus, 326. B.
de Nassaw (Hadamar Johannes Ludovicus) 805. A.
(Engelbertus II. comes, 904. C.
(Guilelmus) princeps Arausicanus, 544.
(Richardus) comes, 888. E.
(Robertus) comes, 136. B. Instrum.
(Maria) comitissa de Sclawenburg, 710. A.
Natier (Petrus) Fidemiensis abbatiæ competitor, 143. A.
Naturelle (Philibertus) protonotarius, ac prior d'Arboise ord. S. Bened. in diœcesi Vesontion. 590. E.
de la Naye, consul Leodiensis, 1115. A. B.
Neapolis Reges (Carolus I.) 454. D. (Carolus IV.) 1130. C. D. (Ludovicus II.) 1169. B. (Ludovicus III.) 1204. D. (Robertus) 1122. E. 1165. A. (Johanna) regina, 1125. E. 1203. E.
Neapolitani regni prorex, Antonius cardin. Granvellanus. 268. A.
Nepecherche (Balduinus) 117. A. B. Instr.
de Nesselrait (Johannes) præfectus urbis Tuitiensis, 756. E.
de Neubourg (Ludov. Antonius) Teutonici ordinis magister generalis, 912. B. C. D.
de Neuville (Eustachius) eques, fundator Vivarii, 460. B.
(Radulfus) cardin. titul. S. Sabinæ, 329. D. E.
(Simon) archidiac. Ostrevandensis & officialis Atrebat. 428. C.
de Newenhar (Leonius) comes, 761. D.
de Nicea (Johannes) prior Vallis-Aureæ, 1203. E.
Nicolaus canonicus Leod. auctor vitæ S. Huberti, 124. B.
de Nielles (Baudrannus) toparcha, 512. B.
de Nihem (Hermannus) pater Theodorici episcopi Camerac. 48. A.
(Theodoricus) clericus Lucensis, ac scriba Romanorum pontificum, 48. A. necnon episc. Verdensis.
Nivardus, frater S. Bernardi, magister novitiorum apud Valcellam, 175. E.

de Nivella seu Nivellensis (Coriarius) consul Leod. 993. A.
(Johannes) vir religiosus, 1002. C.
(Josephus) toparcha, 390. C.
Nizecis (Hugo) 192. E. Instr.
de Noailles (Ludov. Antonius) card. 1099. E. 1101. A.
de Nobelcourt (Thomas) prior de Belleau, 181. C.
Nonna, soror S. Amandi episcopi, 77. B.
S. Norbertus, Magdeburgensis archiepisc. 609. E. 767. C.
Normannorum Reges (Godefridus) 620. 835. B. (Sigefridus) 620.
Normanniæ dux, Johannes, Philippi Regis Francorum primogenitus, 228. A.
le Normant (Silvester) comes consistorianus, 195. E.
de Norrem (Johannes) miles 511. A.
a Northof (Levoldus) canonicus Leod. scriptor, 621.
Nostradamus (Cæsar) scriptor, 1094. E.
de Nova ecclesia (Gowinus) 117. E. Instr.
de Noviomago (Alexander) 155. D. E. Instr.
Nuenarius comes, Hermannus, 711. C.
de Nurberc comes, Gerardus, 136. B. Instr.
de Nuvenair comes, Gumpertus, 719. A.

O

ODILA & Miro nobiles conjuges in urbe Nicia, 1276. C.
Odila & Leodegarius conjuges, 1276. C.
de Odingen (Johannes) 768. E.
de Oitei (Albertus) 152. E. Instr.
de Oifignies (Catharina) uxor dom. d'Acos, 152. E.
d'Oignies (Gilbertus) canonicus, archidiac. & vicarius generalis Tornac. 240. A. C. D.
(Johannes) Tornaci gubern. 240. C.
(Philippus) monachus S. Vedasti, 136. D.
d'Oisi (Hugo) castellanus Camerac. 32. B. 64. D. Cantiprati fundator, 162. A. B. D. Camberonæ fundator, 175. D. 176. A. 177. A. B. (Johannes) toparcha, 177. C. comes Carnotensis, 185. D. Simon, filius Hugonis, beneficus in parthenonem S. Lazari ad radices Montis boum, 206. A.
de Olerus (Jacobus) S. Vict. Massil. eleemosynarius, Instr. 246. B. 247. A.
Olive, vicarius * Grassensis, 1160. A. 1163. B. 1166. C. 1168. C.
Olivier (Antonius) senator in majori consilio, 1132. B.
(Franciscus) Franciæ cancellarius, 1132. A.
(Jacobus) ex cancellario ducatus Mediolan. princeps senatus Paris. 1132. A.
Olivieri diaconus cardinalis, 64. B.
de S.t Omer (Johanna) 931. A.
de Omnibus SS. (Petrus) canonicus Senecensis, Instr. 236. C. 237. A.
de Oppia (Petrus) 192. E. Instr.
Oratorii presbyteri, Duaci, 351. E. Ebreduni, 1099. C. Grassæ, 1151. B. 1160. 1180. Parisiis in vico S. Honorati, 1181. A.
de Orbais (Godefridus) toparcha, 918. B.
(Gotbertus) 998. E.
(Jacobus) benefactor Bonæ-spei 560. B.
de Orbellein comitissa, Sophia, 778. C.
Orduinus (B.) canonicus Antipol. 212. D. Instr.
de Orcha (Gosvinus) scabinus, 47. C. Instr.
d'Orelmieux (Franciscus) scriptor ecclesiasticus, 432. B.
de Orlamunde comes, Sifridus 136. B. Instr.
de Orlenburg comes, Otto, 139. A. Instr.
de l'Orme, uxor domini du Laurens, 1096. C.
de Orrivilla (Alelmus) 413. B.

* *viguier.*

(Balduinus & Goscelinus) 96. D. E. Instr.
Osenbrugensis episcopus, Philippus, 3. C. Instr.
de Osmont (Radulfus) prior S. Martini Tornac. 274. B.
(Hermannus) filius Radulfi, prior S. Martini Tornac. 274. B.
de Ostremoncort domini, 117. C.
Ostrevandiæ comes (S. Aldebertus) 422. B. 423. A. B.
(Autbaldus) 400. A.
(Guillelmus) 159. C.
comitissa (Grimoara) uxor Autbaldi, 400. A.
S. Regina 422. B. 423. B.
de Otenies (Godefridus) 918. C.
Ottemberg (Hermannus) Rotæ auditor, & canonicus Colon. 351. D.
Ottoboni (Petrus) card. diac. tit. S. Laurentii in Damaso, 64. B. 399. A. vicecancellarius.
de Ovinghien (Gerardus) 267. D.
Ourdegestus, scriptor Belgicus, 229. E.
d'Oyembrughe (Catharina) uxor Johannis de Bourgogne, 392. B.
(Conradus) canonicus & cantor eccl. Tornac. 242. A.

P

de PADBERG (Godefcalcus & Johannes) 768. B.
Paganelli (Guillelmus) archidiac. Grassensis, 1174. D.
Pagani (Bertrandus) notarius, 195. D. Instr.
Palatini Rheni comites (Albertus) 20. C. Instr. (Conradus) 681. B. 918. C. 926, E. (Ezzo seu Erenfridus) 579. A. 659. C. 662. B. 758. D. E. 759. B. C. 776, 780. D. 781. B. (Henricus) Instr. 137. A. 138. C. (Heremannus) 3. C. Instrum. (Ludolfus) 776. D. (Ludovicus) 692. E. pater & filius Bavariæ duces, 159. E. (Otto) 678. B. D. (Robertus) 756. D. (Rupertus) 141. D. Instr. (Wlframus) 137. C. Instr. (Mathildis) filia Imperatoris, comitissa, uxor Ezzonis, 657. D. 659. C. E. 662. B. 758. D. E. 759. B. 776. 780. D. 781. B.
Pallatii (Raphaël) prior claustralis S. Pontii Niciensis, 244. E. Instr.
Pallavicini (Antoniottus & Johan. Bapt.) cardinales, 236. B. D.
(Julius) Cæsar 1293. C.
de Paruele, nobiles in Flandria barones, 476. D. 477. A.
(Jacobus) Ultraject. S. Salvatoris præpos. archidiac. Audomar. S. Cypriani operum editor, 476. D. 477. A.
Panagius (Salius) auctor Vedastiades, 391. B.
Pantoufle (Johannes) 228. C.
Panvinius (Onuphrius) scriptor, 1087. B. 1241. E.
Papebrochius (Daniel) scriptor, 816. C.
Papias (Guillelmus) 185. D. Instr.
Papon (Johannes) scriptor, 1094. E.
Paradin (Guillelmus) scriptor, 1067. A.
du Parc (Petrus) vicarius abbatis Falempin. 296. D.
de Pardis (Laurentius) aurifaber, 1214. C.
Paré (Guido) card 527. B.
Parent (Nicolaus) asceta Laudis, cognominatus *Apis mystica*, 308. B.
de Parenti (Thomas) præpositus Angilcurrensis, & S. Vedasti, 390. D. E.
Paris (Mathæus) scriptor, 691. E. 692. A.
(Petrus) frater magistri libellorum supplicum, 353. E.
Parmensis dux, Belgii gubernator, 204. B.
de Pas (Anselmus) benefactor Cari-Campi, 96. D. Instr.
(Vivianus) 97. A. Instr.
(Helfridus) frater Anselmi, 96. D.
Pauchet (Balduinus) prior monast. S. Augustini, 541. E.

de S. Paulo (Enguerranus) comes, 34. B.
(Hugo) comes, 365. A. 113. E. Inſtr.
(Hugo) canonicus Leod. 574. A.
(Johannes) cardin. epiſc. Sabinenſis, 1104. E.
Paulucci, cardinalis, 64. B.
Pedemontii comitiſſa (Adalais) 1076. A.
(Maria) regina Siciliæ, 1168. E.
Peeck (Johannes) ſcriptor, 994. E.
de Pegomas (Petrus Guido) 1209. B.
de Peirefont (Navelo) 85. C. Inſtr.
Pelleti (Manuel) monachus S. Pontii Nicienſis, 240. E. Inſtr.
le Pelletier (Michael) Regis Chriſtianiſſimi legatus, 68. E.
de Pellevé (Nicolaus) card. 182. D.
Pellicornes (Petrus) dominus de Dury, 179. E.
Pennar (Johannes) ſuffraganeus Colon. ex ordine FF. Minorum, 710. C.
de Pennis (Johannes) notarius, 1084. E.
de Peona (Roſtagnus) canonicus Glandatenſis, 208. D. Inſtr.
de Pequincourt comes, Balduinus, 413. A.
de Perona (Colardus) 41. D. Inſtr.
Perrenot (Antonius) cardin. Granvellanus, dictus etiam Atrebat. Hiſpaniarum primarius miniſter, 268. A. 348. C. 101. E. Inſtrum.
Perrin (Paulus) ſcriptor, 1092. A.
Perſan de Rochefort (Walterus) canonicus Leodic. 899. B.
Perſans (Euſtachius) miles, 1035. D.
de Perwez (Euſtachius) miles, 919. B.
(Godefridus) toparcha de Puers, nepos Lotharingiæ ducis, 605. E. 734. D.
Petitus (Pontius) canonicus Senecenſis, Inſtr. 198. B. 233. E.
de Petra caſtellana (Bonifacius) 192. B. E. Inſtr.
de Petraponte (Hugo & Robertus) fratres, 880. A.
(Margareta) domina de Rumigny, 884. A.
Petrart (Franciſcus) Minorita, epiſc. Calchedonenſis & ſuffraganeus Camerac. 165. D. 618. B.
Petri (ſuffridus) ſcriptor, 807.
Peureal (Corianus) conſul Leod. 993. A.
de Peyreſc (Nicolaus Claudius Fabricius) ſenator Aquiſextienſis ſcriptor 1052. 1119. C. 1124. E. 1140. A. 1226. A. 1227. A. 208. C. Inſtr.
S. Piato, martyr & apoſt. Tornac. 208. A.
de S. Piato (Matthæus) cantor Tornacenſis, 249. A.
Picar (Ludovicus) prior de Bar, 1175. A.
Picolomini, dux Amalfitanus, 245. C.
Pictavenſis comes, Alfonſus, 1121. C.
de Pictavia (Aimarus) progubernator Delphinatus, 1087. D.
(Guilelmus) Leodicenſis ſcholaſticus, 923. A.
Pictavinus (Petrus) Pariſienſis cancellarius, 1075. D.
de Pictershen (Willelmus) 171. D. Inſtr.
Pied d'argent (Ermenfridus) frater Roberti canonici Atrebat. 326. B.
de Piennes toparcha (Carolus) dux d'Halluin, 1099. A.
Piers (Carolus) cantor Audomarenſis, 482. E.
Pignatelli, card. epiſcopus, 64. B.
Pikette (Johannes) canon. S. Amati Duacenſis, 92. D. Inſtr.
Pilenz (Petrus) comitis Hannoniæ capellanus, fundator xenodochii apud Quercetum, 167. E.
Pinart, Regi Francorum a ſecretis, 142. E.
Pinchon (Stephanus) Haſnonienſis monachus, poëta, 466. C.
Pingonius (Philibertus) ſcriptor, 1064. D.
Pini (Johannes) ſcriptor, 1174. B.
Pinſſon (Franciſcus) regaliæ aſſertor, 348. A. 1091. D.
Pintaflour (Petrus) 241. B.
Pipinus Heriſtallenſis, major domus Auſtraſiæ, 128. A. 131. D. pater S. Gertrudis, 147. E. 156. E.
le Pippre (Robertus) presbyter, notarius apoſtolicus, 109. D. Inſtr.
de Piquiny (Gerardus) vicedominus Ambianenſis, 39. B.
de Pirremunt (Godeſcalcus) 137. C. Inſtr.
Piſcis (Johannes) parochus de Eiculenchis, & Papæ capellanus commenſalis, 1125. C.
Piſani, Genuenſium hoſtes, 1283. D.
de Placentia (Theobaldus) archidiac. Leod. deinde Papa, 889. A. B.
Platrier, notarius Pariſienſis, 232. B. Inſtr.
Plauterii (Bertrandus) vicarius Ebredunenſis, archiep. 183. E. Inſtr.
de Ploich (Johannes) archidiaconus Audomarenſis, 350. D. Arteſiæ, 483. A.
Plures Provinciæ civitates in principem ſuum rebellant, 1283. E.
de Pocquieres (Johanna) uxor Amelii de la Tremoille, 230. C.
de Pœnitentia fratres, Tornaci, 220. D. 224. D. albi coloris, Graſſæ 1160. 1165. A. 1171. A. nigri coloris. Graſſæ, 1160.
Pœnitentiæ ſorores, Audomaropoli, 478. A.
de Poïeto (Bertrandus) legatus apoſt. 1085. C. D. E.
de Poictiers (Aymarus) progubernator Delphinatus, 1087. D.
(Guillelmus) archidiacon. Campiniæ in eccl. Leod. 474. C. 923. A. ſcholaſticus Leod. 909. A.
(Ludovicus) dominus de S.t Valery & de Chalançon, 67. C.
(Maximilianus Henricus) Leodic. eccl. cuſtos, 924. D.
(Helienordis) 1166. E.
Polanus (Johannes) dom. de Breda, 998. C.
Polchet (Simon Ignatius) in ſanctiori Flandriæ conſilio ſenator, 549. C.
Polem (Bertrandus) prior de Marienwalt, 794. D.
S. Pollina, patrona eccleſiæ Hunocurti, Inſtr. 27. A. 28. B.
Poloniæ regina, Richeza, 659. C. 662. B. C. 665. C. 758. E. 759. B. D.
Polonus (Martinus (ſcriptor, 655. B.
de Pomerio (Winricus) Malmundarii cuſtos, 949. D.
Ponchardus, canonicus Atrebat. 332. B.
Ponſeraudus, vicarius gener. epiſc. Glandev. 1241. D.
de Pons, al. de Pouz (Almanus) benefactor Viconiæ, 460. D. 95. C. D. Inſtr.
Pontanus (Johannes Iſaac) auctor hiſtoriæ Gelriæ, 698. B.
de Ponte (Bonuſpar) 194. A. Inſtr.
(Theodoricus) 169. D. Inſtr.
de Pontevez, gens nobilis, 1163. B.
(Perota) 1228. E.
de Ponticio (Guillelmus) 1105. B.
Pontivi comes, Guido, 322. E.
S. Pontius Martyr patronus monaſterii cognominis in urbe Nicia, 1297. A.
Pontius filius Mironis & Odilæ, vide Miro, 1276. C.
de Pontizart (Johannes) pſeudoabbas Valcell. 179. A.
Popita, mater S. Humberti abbatis Maricol. 127. D.
de Porcean comes, Henricus de Croy, 51. D. 239. B.
Porcenſis comes, Rogerus, 971. E.
Porcellet, gens nobilis in Provincia, 1121. D. 1122. B. C. 1123. A.
de la Porte (Balduinus) civis Tornacenſis, 172. D.
a Portu (Franciſcus) 1233. B.
de Portugal (Jacobus) protonot. apoſt. archiep. Ulyſſipon. in Luſitania, 344. B.
Portus Mahonis dominus, Ferdinandus, 158. A. Inſtr.
Potier, patronus in ſenatu Pariſ. & in majori conſilio, 230. A. Inſtr.
FF. Prædicatorum conventus, (Atrebati) 319. 331. C. 334. D. (Audomaropoli) 472. (Avenione) 1082. D. 1084. D. (Balmæ) 1082. D. (Barcelonettæ) 1052. 1099. C. (Brianconii) 1052. (Bruxellis) 105. C. 477. D. 567. D. (Buxi) 1082. A. B. D. 184. B. Inſtr. (Apud Colmarium) 691. D. (Coloniæ) 688. B. 710. D. (Draguignani) 1170. B. C. (Duaci) 331. C. (Graſſæ) 1160. 1162. D. 1172. C. (Hagæ comitis) 902. A. Inſulis, 218. A. (Leodici) 591. C. 883. E. 885. C. 887. B. 919. A. (Lovanii) 930. A. (Lugduni) 1080. B. 1185. C. Inſtrum. 180. C. 181. D. 182. B. (apud Montempeſſul.) 1082. A. (Namurci) 544. Narbonæ, 218. B. (Pariſiis) 230. D. 341. C. (Romæ) 1093. B. (Senonis) 341. C. 342. A. (Siſtarici) 1082. A. D. Inſtr. 181. E. 184. B. Valencenis, 133. D.
FF. Prædicatorum capitulum generale, 428. E. 181. D. Inſtr.
Præmonſtrat. ord. capitulum generale (an. 1141.) 610. E. (an. 1161.) 462. B. (an. 1164.) 540. A. 124. D. E. Inſtr. (an. 1618.) 800. D. 1049. D. (an. 1657.) 1050. B. (an. 1660.) 1050. B.
Pragmatica ſanctio, 237. A.
du Prat (Petrus) hoſpital. Tornac. 224. C.
(Bernardus) prior de Rebreuves) 429. D.
de Prato (Pileus) archiep. Ravenn. 229. C.
(Turricus) 155. E. Inſtr.
de Pratis (Gualterus) 67. B. Inſtr.
(Otto) decanus S. Pauli Leod. 991. C. 1012. C. 1036. C.
(Jacobus Guiholus) 1142. B.
(Wericus) 1030. A.
Pregnani (Bartholomæus) Barenſis, 221. A. B. C. Inſt.
de Preſſy (Johannes) quæſtor ducis Burgundiæ, 341. D.
Prevoſt (Euſtachius) abbatiæ Fidemienſis competitor, 143. D.
Prioretus (Otto) 1163. A. 1165. A. 220. C. D. Inſtr.
de Proiſy (Simon) protonot. apoſt. & canonicus Tornac. 292. D.
Prophetia piſtoris lepida, 217. C.
Provinciæ reges (Boſo) 376. E. 1067. A. B. 1216. D. (Conradus) 1210. A. (Ludovicus orbus) filius Boſonis, 1067. A. B. C. (Radulfus III.) 1068. D. 1116. A. 1217. B. 1234. C. 1235. C. 1237. C. 1238. C. 232. E. Inſtr.
Provinciæ comites ſeu marchiones (Berengarius) 1152. B. 213. A. Inſtr. (Berengarius III.) 1153. E. (Carolus) rex Siciliæ, 1081. E. filius Regis Francorum, 1121. B. (Carolus II.) 1163. D. rex Siciliæ, Inſtrum. 196. B. 221. A. (Carolus III.) 1130. C. (Carolus X.) 1177. E. (Franciſcus I.) Rex Francorum 228. C. Inſtr. (Gaufredus) 1069. D. 1238. C. (Gilbertus de Tarenta dictus) 1273. B. (Guillelmus) 1068. A. B. Guillelmus Bertrandus, 1069. A. 179. B. Inſtrum. (Ildefonſus) 1074. D. 1154. A. B. C. D. E. 1156. A. C. 1200. A. 1254. D. 1282. C. 211. D. E. Inſtr. (Ludovicus) 1138. E. rex Siciliæ, 1225. A. (Ludovicus II.) 1126. E. 1128. C. rex Siciliæ & Neapolis, 1169. B. 1205. C.) Ludovicus III.) rex Jeruſalem & Siciliæ, 1127. C. 1170. D. (Raimundus) 679. A. 1073. C. 1103. D. 1152. C. 1154. A. 212. C. Inſtr. (Raimundus Berengarii) 1107. E. 1119. D. 1120. A. B. 1137. E. 1154. C. D. E. 1158. A. C. 1162. C. 1211. A. 1220. A. B. D. 1221. D. 1240. C. Inſtr. 181. E. 189. B. 219. B. C. (Renatus) rex Siciliæ,

1106. D. 1172. D. 1226. B. 1244. C. (Robertus) rex Siciliæ & Neapolis, 1122. E. 1124. B. 1125. A. 1165. A. 1222. B. (Sancius vel Sancio) 1104. B. 1155. A. 1199. D. 1282. E. Comitissæ (Adalais) 1068. C. (Beatrix) 181. E. Instr. (Johanna) regina Siciliæ, uxor Ludovici, 1167. D. 1224. B. 1225. A. (Maria) regina Jerusalem, 1106. B. 1168. E.
de Prumels (Margareta) 189. D.
Ptolemæus (Claudius) scriptor, 1108.
de Puceis (Henricus) 171. A. Instr.
Puelens (Baldewinus) 119. E. Instr.
Puget (Stephanus) Dardaniæ episc. 1181. A. 1230. D.
Punic (Willelmus) canonicus Senecensis, Instr. 236. C. 237. A.

Q

QUADRAGESIMALIS abstinentia, qualis esse debeat, 6. D. Instr.
Quaedt (Willelmus) miles, 762. D.
de Quartier, scabinus Leod. 1115. D.
de Quercu (P.) canonicus Tornac. 75. D. Instr.
de Queren (Johannes) canonicus Tornac. 71. C. Instr.
Querne (Collartus) ballivius S. Auberti, 156. A.
Quesnel (Paschasius) 1251. D.
du Quesnoy (Adrianus) prior de Rebreuves, 431. E.
(Johanna) uxor domini de Coudenhove, 425. C.
Quietistarum errores a muliercula in Hannonia seculo XIII. ineunte publicati, 41. B. damnati ab episc. Camerac. *ibid.*
Quillet (Claudius) scriptor, 1140. A.

R

RABOISSI, notarius, 1175. B.
Radoulx (Evrardus) Mauritaniæ princeps, & castellanus Tornac. 468. E. 469. A.
Radu (Johannes) archid. Namurc. 583. E.
(Petrus) canonicus & archid. Namurc. 546. B.
de Rai toparcha, Johannes, Hami benefactor, 510. C.
Raibaudus, notarius, 1175. A.
de Railliano (Gaufridus & Guillelmus) fratres, 1152. C. D.
Raimundi (Petrus) Convenarum comes, 45. B.
Rainaudus (Theophilus) Soc. Jesu scriptor celebris 1271. B. C.
Raimbaldus filius Leodegarii & Odilæ, 1277. B.
de Rainneval (Valerianus) 341. A.
Raissius (Arnoldus) scriptor Belgicus, 2. 214. B. 320.
Raissia (Maria) uxor Thomæ Lumprenesii, 214. B.
de Rama (Pontius Albertus) 1105. B.
Ramini (Julius) monachus S. Pontii Niciensis, 245. A. Instr.
de Ranchicourt (Johannes) œconomus comitis Nivern. 345. E. ac protonotarius apostolicus.
(Carolus) Regi Castellæ a consiliis, 360. A.
Raoul (Hubertus) prior Clarimarisci, 531. B.
(Johannes) sacrista & vicarius generalis Diniensis, 1129. A. 1143. A.
Raousset, œconomus episcopatus Grassensis, 1178. B.
Rastiel (Aimericus) prior S. Amandi, 266. A.
Ratherius, episc. Veronensis, 83. B. C. 106. D. 115. D. 259. B. monachus Laubiensis, 645. E. 646. A. Romani itinerarii auctor, 842. D.
de Ravensberg (Hermannus) comes, 136. B. Instr.
(Otto) comes, 3. C. Instr.
(Christiana) domina, fundatrix parthenonis Ravensbergensis, 537. E. 123. C. Instrum.
de Rebecque (Ludovicus) 512. B.
de Reckem (Eleonora Maria) comitissa, 996. D.
Recollectorum conventus (Atrebati) 319. Audomaropoli, 472. (in cella Robaudi) 1125. A. (Diniæ) 1109. (Leodii) 911. B. (Namurci) 544. (Parisiis) 1232. A.
de Regestein (Conradus) comes, 137. A. Instrum.
Regino, chronographus Prumlensis, 968. E.
Reinerus, monachus S. Gisleni, auctor vitæ & miraculorum hujus sancti, 92. D.
Reinerus, S. Jacobi Leod. alumnus, scriptor, 685. D.
Reinerus, S. Laurentii Leodic. monachus, scriptor, 628. E. 850. A.
Remes de S. Johanne (Guillelmus) 1152. C.
de Reminiac (Renatus Hyacinthus) 1116. A.
Remy (Phrygio) 229. C. Instr.
de Rencsse (Florentia Margareta) comitissa Bergensis, 1050. E.
de Rennenberg (Arnoldus) comes, 761. C.
(Mathildis) comitissa, 761. C.
de Renty dominus, Johannes de Croy, 49. E.
Renulfi (Guillelmus) prior S. Petri de Oliva, 241. B. Instr.
(Manuel) prior S. Mariæ de Apromonte, Instr. 239. C. D. 240. A.
Requens (Antonius) canonicus Forojuliensis, 1186. C.
de Requesens (Ludovicus) dux Hispanici exercitus, 55. B.
de Retberge (Conradus) episc. Osnabrug. 795. A.
(Otho) episc. Monasteriensis, 718. C.
de Retel (Hugo) comes, 94. C.
(Manasserus) comes, 877. B. 881. E.
(Witherus) comes 881. C.
de Retest (Galterus) archid. Leod. 885. D.
de Reverella (Laurentius) episc. Ferrariensis, 359. C.
de Revestaire (Gerardus) miles, 537. C.
Reusser (Henricus) Cisterciensis ord. monachus, Solingi parochus, 790. C.
de Reux comitum historia, 51. C.
(Eustachius) cognomento Vetulus, 33. B. D.
de Reponde (Gillebertus) 535. C.
Reyers (Hieronymus) Lovaniensis academiæ professor, 1020. C.
de Ribodimonte (Ansellus seu Anselmus) vir nobilissimus, 408. E. Instrum. 21. E. 22. C. E. 87. C.
Richardot (Franciscus) episc. Nicopolitanus, suffraganeus archiep. Vesontion. 348. D.
(Guillelmus) canonicus B. M. Tornac. & præpos. S. Amati Duacensis, 136. C. D.
(Johannes) prior Mortuæ-Aquæ in Burgundia, præses consilii Belgici, apud Atrebates, 57. D. 351. B. Philippo II. Hispan. regi a consiliis, 349. C.
le Riche (Mommolinus) prior S. Bertini, 508. A.
(Jacobus) officialis Audomar. 503. B.
Richebé (Johannes) Francorum regis legatus in curia Romana, itemque Imperatoris ac regis Hispan. 361. A.
de Richelieu (Armandus Johannes) dux, cardinalis, 1230. D.
de Richen (Sibilla) 920. D.
de Richenstein (Elsa) comitissa, 774. A. C.
de Rickel (Willelmus) capellanus Imperatoris, 962. A.
Ricordeau, advocatus in parlamento Paris. 230. A. Instr.
Ridels (Warinus) 116. B. Instr.
du Rieux (Johannes) prior Boneffiæ, 601. D.
de Rinecka (Otto) comes, 3. C. Instr.
Ripert (B.) Instr. 185. D. 267.
(Hugo) 211. E. Instr.
Ripet (Ludovicus) prior montis S. Eligii, 431. D.
de Rippelman (Johannes) præpos. Limburgensis. 1006. C.
Riquard (Herbertus & Hildebaldus) 117. B. Instr.
de Risoër (Egricus) Cantiprati benefactor, 162. C.
de la Riviere (Polycarpus) Carthusianus doctrina celebris, 1052. 1271. B. 1074. E. 1080. D. 1116. D. 1240. D. 1253. E.
de Rivo (Tirricus) 116. B. Instr.
Robart vel Robaert (Johannes) 521. B.
Robaud (Valentinus) clericus, 247. A. Instr.
Robert, gens illustris in Lemovicibus, ex prosapia dominorum de S. Jal, 339. B.
(Ademarus) cardin. tit. S. Anastasiæ, 339. C. D.
(Bernardus) domicellus, 339. D.
(Bertrandus) miles, 339. D.
(G.) 207. C. Instr.
Robertet, Regi Francorum a secretis, Instr. 228. E. 229. B.
Roberti (Johannes) scriptor 865. A. 976. A.
de Robio (Willelmus) 237. A. Instr.
de Rochafolio (Arnaldus) eques, Regis legatus, 45. A.
de Rochafort (G.) 207. C. Instr.
de Rochefort (Egidius) comes, 1025. E. 171. E. Instr.
(Theodoricus) toparcha Walcuriæ, 595. C. D.
(Walterus) 898. D. Manburnus Leodii, 898. D. 899. C.
(Wido) 85. C. Instr.
Rocileti comitissa, Maria, regina Siciliæ, 1168. E.
de Rodenbourg (Galterus) vir nobilis, 317. A.
de Rodes (Bernardus) monachus S. Vict. Massil. 1220. E.
(Nicolaus) subprior S. Augustini Teravan. 541. B.
Rodulphus Rex Alamandorum, 1276. C. 1277. A.
Rogeau (Michael) prior Hamensis, 519. C.
Roger (Petrus) card. 336. C. E.
(Petrus) toparcha de Rosieres, pater Petri card. *ibid.*
Rogier (Hilarius) an decan. Engolismensis? 267. E.
de Rohan (Armandus Gasto) card. 64. B. major Franciæ eleemosynarius, 614. C. 1233. B.
de Roisin (Baldricus) miles, instr. 22. E. 24. D. E. 25. B. 96. A.
Romain (Bertrandus & Bonifacius) 1074. C.
Romana (W.) canonicus Glandev. 208. D. Instr.
Romanus (Guillelmus) 213. A. Instr.
de Romans (Johannes) dominus d'Agoult, 1207. E. nobilis Burgundio, 405. A.
(Josephus) toparcha de Esperel. 1249. B.
Romanorum Reges (Conradus) 29. C. 992. B. (Ferdinandus) 158. A. Instr. (Fredericus) 4. D. Instr. (Henricus) 675. B. 681. D. (Maximilianus) 343. E. (Richardus) 39. A.
Roncelinus vicecom. Massil. 1298. B.
de Ronchin (Willelmus) Haccuriæ toparcha, 991. E.
de Rone (Arnulfus) 152. D. Instr.
(Mazo) 945. D.
de Ronsay (Gerardus) 65. D. 177. A. benefactor montis S. Martini, 195. B.
de Rooth (Robertus) miles, 413. C.
de Rosbais (Bernardus) 46. C. Instr.
Rosel (Margareta) 156. C.
Rostagnus nobilis Niciensis Leotgerii & Odilæ filius, 1277. B.
de Roteriis (Warnerus) Valciodori præpositus, 573. D.

de Roſetto (Albertus) bajulus Antipolis, 1164. B.
de Roſny marchiones a Guillelmo II. dom. de Bethune prodiere, 35. A.
de Roſſet) Alexander) epiſc. Commaclenſis, 1106. E.
(Alfonſus) ep. Ferrarienſis, 1106. E.
(Petrus) 205. C. Inſtr.
Roſſilionis comes, Jacobus, 196. B. Inſtr.
de Roſſowe (Theodoricus) 140. B. Inſtr.
Roſtagni (Antonius) archidiac. 1205. B.
Roſtagnus nobilis Nicienſis, 1277. B.
Roſtang (Gaſpardus) canonicus Graſſenſis, 1177. A.
Roſweydus, auctor vitæ patrum, 126. D.
Roſweydus (Heribertus) Societ. Jeſu ſcriptor 1271. C.
de Rothe (Reymarus) 137. D. Inſtr.
Rothgerus, ſcriptor vitæ Brunonis Colon. præſulis 645. C. D.
Rotondi de Biſcarras (Jacobus) gubernator arcis Carlopolitanæ & Montis Olympi, 1136. C.
de Roucy (Ada) uxor comitis d'Aveſnes, 123. C.
de la Rovere (Julianus) card. ep. Oſtienſis, & legatus Avenion. 1173. B.
de Rouëroy, ſ. Roucroy (Winardus) 81. A. Inſtr.
de Roux (Gabriel) aſceta Lerinenſis, 1195. E. 1211. E.
le Roux (Radulfus) 92. D. Inſtr.
le Roy (Chriſtianus) aſceta Leſcienſis, 825. E.
(Jacobus) baro, auctor Gallobrabantiæ, 579. A. 603. C.
de Roya (Egidius) ſcriptor, 888. E.
de Roye (Johannes) canonicus Silvanectenſis, 66. D.
(Rorico) dominus de Roye, necnon de Germigny, 66. A.
Rubei (Johannes) monachus S. Pontii Nicienſis, 244. A. Inſtr.
de Rubempré (Johannes) archid. Atrebat. 359. E.
Rubin (Andreas) notarius, 247. E. Inſtr.
Rue (Guillelmus) canonicus Dinienſis, 215. A. Inſtr.
de Rues (Euſtachius) miles, 108. D.
de Ruffi (Antonius) ſcriptor, 1073. E. 1226. A. 1227. A. 1239. E. 1244. A. 1276. E. 1245. D. 1248. C.
de Ruffi Junior auctor diſſertationis de comitibus Forcalquerienſibus, 1276. E.
Ruinart (Theodoricus) ſcriptor è congregatione S. Mauri, 816. A. B. C.
de Rumel (Adamus & Philippus) 31. E.
de Rumeli (Rodulfus) benefactor Valcellenſis monaſt. 34. A. Inſtr.
de Rumegis (G.) canonicus Tornac. 47. E. Inſtrum.
de Rumigny toparcha, Theobaldus de Lorraine, 892. C.
S. Rumoldus, an arch. Dublinenſis ?78. C.
S. Rumoldi eccl. collegiata oppidi Mechlin. erigitur in metropolitanam, 11. E. Inſtr.
Ruremundenſis eccleſia collegiata S. Spiritus erigitur in cathedralem, 9. C. Inſtrum. Ch. XI. &c.
de Ruvere (Sixtus) card. tit. S. Petri ad vincula. S. R. E. vicecancellarius, 1092. E.
de Ruvigny (Gerardus) dom. de Florenne, 18. E.

S

de SABAUDIA (Amedeus) dux vel comes, 705. D. 885. D. 1091. B. 1294. A.
(Eugenius) princeps, 363. B.
(Emmanuel Philibertus) dux 1293. A.
(Carolus Emmanuel) dux 1293. C.
(Victor Amedeus) 1274. C. 1294. B.
(Ludovicus) dux, 1290. B. 244. C Inſt.
(Thomas) Flandriæ & Hannoniæ comes, 454. A. B. 885. D. 886. E. 919. B.
(Victor Amedeus) 715. A. 912. A. duciſſæ, Blanca Sabaudiæ duciſſa, 1290. C. Chriſtiana ſeu Chriſtina Borbonia, 1294. C. Yolanda Sabaudiæ duciſſa 1290. B.
(Adelais Henrica) Bavariæ duciſſa, 715. A. 912. A.
(Mathildis) Bavariæ duciſſa, 706. D. 182. A. Inſtr.
de Sabran (Elziarius) Ucetenſis toparcha, & Ariani comes, 1122. C. 1123. D. E.
(Ermengendus) Neapolis magnus juſtitiarius, 1123. D.
(Guillelmus) 1103. E. toparcha Ucetenſis, 1123. D.
(S. Roſſelina) Carthuſienſis ord. virgo, 1125. A.
de Sabzemberg (Adolfus) comes, 165. B. Inſtr.
de Sacierges (Petrus) cognitor regius in parmento Pariſ. 235. E.
de Sacro (Oſto) & Petrus ejus filius, 225. C.
Sadolet (Jacobus) card. tit. S. Petri ad Vincula, 708. D. 1174. B.
de Sai (Ingelramnus) 118. B. Inſtr.
de Sailly (Jacobus) Montis S. Eligii ſubpræpoſitus, 430. A.
(Ricardus) ſubpræp. Montis S. Eligii, 428. B.
de Sain (Eliſabetha) comitiſſa, 775. B. 779. A.
de Sala (Jacobus) canon. Graſſ. 1166. C.
Salazar (Tamayo) ſcriptor, 1061. A.
de Salguis (Raimundus) Regis legatus, 45. A.
de Salice (Johannes) ſacriſta S. Pontii Nicienſis, 240. D. Inſtr.
de Salignac (Franciſcus) præceptor filiorum Franciæ, 63. A.
Salinarum dom. Ferdinandus 158. A. Inſtr.
de Salme (Anna) comitiſſa de Salm, 779. D.
de Salteus (Hibertus) 97. A. Inſtr.
de Salvagnis (Raimundus) 1075. C. E.
Salvatoris (Johannes Baptiſta) infirmarius S. Pontii Nicienſis, 245. A. Inſtr.
Salubrienſis epiſc. (Giſſenus) 241. B.
(Michael) 237. D.
Saluciarum marchioniſſa, Adalais, 1076. A.
de Salventiaco (Petrus) 237. C. Inſtr.
de Salves (Ademarus) monachus 195. D. Inſtr.
Salvianus, presbyter Maſſil. ſcriptor, 1192. B. 1213. A. 1214. A.
Salviati ſeu de Salviatis, cardin. epiſc. Portuenſis, 281. D.
S. Salvius, epiſc. & martyr, 131. B. C.
Salsburgenſis epiſcopus, Arno, 256. D.
Sammarthani fratres 1283. B.
Sanctenſis (Johannes) decanus B. M. Aquiſgran. 755. C.
Sanderus (Antonius) ſcriptor, 503. E.
San-felicius (Joſephus) archiep. Coſentinus, Papæ nuntius ad Rhenum, 636. B. 995. C.
de Saphenberg (Adelbertus) comes 1003. C. E.
de Sappenheim (Otto) comes, 728. C.
de Sarbruche (Maria) uxor caſtellani Gandav. 346. E.
Sariſberienſis (Johannes) ſcriptor, 262. E. 436. D.
de Sarrats (Paſtor) Fratrum Minorum provincialis in Provincia, 1086. D. Aſſiſii ep. & card. 1087. A.
Sarrazin (Johannes) Arteſiæ ordinum præſes, 56. C.
de Sars (Anſelmus) præpoſitus S. Amandi, 125. C.
de Sartis (Wibaudus) archidiac. Bruxell. 71. A.
Saſſo (Petrus) cardinalis, 687. C.
Saſwalo, caſtellanus Inſulenſis, Falempini fundator, 294. D. 65. A. B. C. Inſtr.
Savaro (Johannes) ſcriptor, præſes in curia Clarom. 230. A. 1251. C.
de Saveuſe (Philippus) fundator S. Claræ Atrebat. 345. C. dominus de Bailleul le Mont & Hovini, 470. A.
de Savino (Raibaudus) clericus, 215. A. Inſtrum.
de Saulche (Arnoldus) monachus S. Vedaſti, tum Cluniaci, 134. E.
de Sautereau (Abel) Regi Francorum ab eleemoſ. 1107. A.
(Michael) ſenator in parlamento Gratianopolitano, filius protopræſidis, 1107. A.
de Saxe (Anna) landgravia Haſſiæ Caſſellenſis, 707. C.
de Saxezeiſt (Chriſtianus Auguſtus) epiſc. Javarinus, archiep. Strigonienſis & card. 805. A.
Saxius (Petrus) ſcriptor, 1112. A.
de Saxo (Petrus) cardinalis, 1159. A.
Saxoniæ duces (Bernardus) 138. C. Inſtr. (Chriſtianus Auguſtus) 805. A. (Henricus) Rex vel dux, 681. C. 682. B. C. 776. A. B. Inſtr. 137. A. 154. C. (Henricus Leo) 684. B. (Ludovicus) Saxoniæ Palatinus, 136. B. Inſtr. (Otho) filius Henrici Leonis, 684. B.
de Scala (Guido) prior Boſcoduni, 1105. B.
de Scaleta (Rainaldus) ſeneſcallus Provinciæ, 1298. D.
de Scavola (R.) 1210. B. C.
Schade de Lochen (Johannes) notarius, 244. A. Inſtr.
de Schawenbourg (Adolfus) comes, canonicus eccl. Mogunt. 922. E.
(Erneſtus) epiſc. Hildesheimenſis, 710. A.
(Jodocus) comes, 710. A.
(Werinbertus) comes, 728. E.
Scoherius (Johannes) hiſtoriographus familiæ de Croy, 51. C.
Schlocter (Johannes) epiſc. Venecamponenſis, Colon. ſuffraganeus, 706. C.
de Schonenberg (Otto) 137. D. Inſtr.
Sclavoniæ dominus, Ferdinandus, 158. A. Inſtr.
Scoprius (Hieronymus) epiſc. Senenſis, 236. A.
de Scornai domina, Riſendis, 31. C. Inſtr.
Scosfles (Euſtachius) 116. B. Inſtr.
Scoti (Nicolaus) dominus de Muyſon, 55. C. Inſtr.
Scottelaire (Jacobus) pſeudoabbas S. Bertini, 504. A.
Sechardus comes abbatiam Criſpinii beneficio poſſidet, 101. A.
Seleuchus rex Aſiæ, 37. A. Inſtr.
de Selis (Franciſcus Lambertus) baro, præpoſitus Maſcikenſis, &c. 932. A.
de Sena (Bruno) præp. Bonnenſis, 685. C.
Seneceus (Imbertus) canonicus Ebredun. Inſtr. 212. A. 215. A.
de Senez (Iſnardus & Petrus) 237. A. Inſtr.
Senoreth (Petrus) 181. B. Inſtr.
(Petrus Guillel.) 186. B. Inſtr.
Sepultura intra muros urbium nemini danda, 3. E.
Serclaes, gens nobilis in Belgio, 47. B.
Serenus, pater Eleutherii epiſcopi Tornac. 209. B.
Serra (Petrus) canonicus Camerac. 334. B.
de Seyne (Raimundus) 1163. E.
Seynenſis comes, Eginus ſeu Egino, 586. B. C.
(Henricus) 794. B. 137. C. Inſtr. comitiſſa (Mathildis) 798. A.
de Seynheym comes, Fridericus, 762. A.
B. Siardus, abbas Horti B. M. in Friſia. 198. C.
de Sicile (Blanca) uxor Roberti Flandriæ comitis. 454. D.
Siciliæ Reges (Carolus) 365. E. 1083. B. C. 1220. D. 1221. A. (Carolus I.) 454. D. (Carolus II.) 1081. E. 1083. B. C. 1221. C. Inſtrum. 196. B. C. 221. A. (Fridericus) imperator, Inſtrum. 4. D. 138. D. 139. B. (Ludovicus) 1090. B. 1223. D. 1225. A. Inſtrum. 200. A. (Lud. I.) 1242. E. (Lud. II.) 1126. E. 1138. E. 1168. E. 1169. A. B. (Lud. III.) 1127. D. 1128. A. B. C. 1204. D. 1205. C. (Renatus)

1205. C. (Renatus) 1106. D. 1172. D. 1205. D. 1226. B. 1244. C. D. E. (Robertus) 335. D. 1085. C. 1124. B. 1125. A. 1202. D. 1222. B. E. Reginæ (Johanna) 1167. D. 1169. C. 1203. E. 1223. D. 1224. B. 1225. A. 221. C. Instrum. (Maria) 1088. E. 1089. A. 1168. E. 1169. C.
Siciliæ dux, Rogerius, 674.
Sigebertus Gemblacensis monachus, chronici Gemblac. auctor, 558. C. E. 559. B. D. 568. C.
de Sigillis (Baldricus) 121. B.
de Signa (Willelmus) 207. D. Instr.
Siguini (Richardus) camerarius archiepiscopi Ebredun. 184. A. Instr.
Silentium quam stricte observatum, etiam in monasteriis remissioris observantiæ, 263. D. E.
Sildenk (Willelmus) 140. C. Instr.
Silesiæ dux, Ferdinandus, 158. A. Instr.
de Silva (Johannicius) 181. C. Instr.
de Silva S. Leodegarii (Hugo) 420. B.
Silvæ comes, Conradus, 218. B. Instr.
Silvius, doctor celebris, 62. B.
(Andreas) prior Marchianensis, 395. E.
(Gregorius) ord. Prædicat. 909. B.
de Simai (Walterius) 85. C. Instr.
de Simiane (Bertrandus Raimbaldus) baro de Gorde & de Casa-nova, 1228. E.
(Guiraudus) 1103. D.
de Sin vel de Chin (Egidius) miles, ex gente de Berlaymont, 148. D.
de Sinzigh baronissa, Anna de Gartzen, 774. C.
Sirletus, cardinalis, 1246. E.
Sirmondus, auctor celebris è Societ. Jesu, 830. C. 1271. A. B.
de Sifferim (Raimbaldus) 169. D. Instr.
de Sivry (Johannes) prior Bonæ-spei, auctor chronici ejusdem monast. 202. A.
de Sius, canonicus Leodic. 1114. E.
Six (Johannes) prior Viconiæ, 467. D.
(Johannes) canonicus, archidiac. & pœnitentiarius Audomar. 476. A.
Sluzius, cardinalis, 1115. A.
Smaragdi abbatis diadema monachorum, typis mandatur, 283. A.
de Smet (Georgius) privilegiorum universitatis Lovan. editor, 348. A.
Sobieska (Theresia Cunegundis) Bavariæ ducissa, 1049. E.
Sohier (Johannes) miles, 173. E.
(Matthæus) 71. B. 139. B.
de Solbrecq (Arnoldus) prior S. Amandi, 565. E.
de Soleilhars (Petrus) sacrista Forojul. 212. D. Instr. canonicus Antipolitanus, Instr. 215. A. 220. B.
de Solethaio, al. de Solelhaco (Guillelmus) prior Calliani monast. 1202. E.
Soliaci duces prodiere a Guillelmo II. dom. Bethuniæ, 35. A.
de Soliers (Julius Raimundus) scriptor, 1228. B.
(Rostan) prior S. Laurentii de Issia, 240. E. Instr.
(Ugo) 220. B. Instr.
de Solismo (Robertus) 38. B.
de Solm (Dorothea) comitissa de Mansfeld, 710. B.
(Maria) Hassiæ landgravia, 714. D.
de Solre comites, 51. C. 146. A.
Sombech (Ludovicus) 568. C.
Sonnius (Franciscus) doctor Lovaniensis, 53. A.
de Sortenaco (Petrus) card. episc. Sabinensis, 1089. B. C.
Sotus (Hugo) 195. A.
Soudans (Jacobus) hospitalarius S. Amandi, 265. A.
Sovi magister P. 215. A. Instr.
de Spartano (Guillelmus) prior Vallis Bonæ, 1165. C.
de Spaur comitissa, Maria Clara, 779. C.
de Sperleke (Drogo) 118. B. Instr.
de Spiegelberg comites, Adolphus & Johannes, 730. B.
Spinoè (Rogerus) 97. A. Instr.
Spinolus (Nicolaus) Provinciæ & Forcalquerii seneschallus, 1167. A.
Spinola (Marchisius & Obertus) nobiles Genuenses fidelitatis sacramentum excipiunt a Niciensibus, 1284. B.
Spiritus (Hugo) benefactor monast. S. Martini Tornac. 61. B. Instr.
Spoleti dux, Rainaldus, 139. A. Instr.
Stabulanus (Johannes, scriptor, 902. A. C. 994. E.
de Stabulis (Robertus) Boënensis monast. benefactor, 40. E. Instr.
Stapleton (Thomas) theologus Anglus, 349. C.
de Stauffen comitissa, Anna Eleonora, 779. C.
de Steenhaut, gens apud Bruxellas illustrissima, 175. C.
Steingefol, auctor annalium circuli Westphalici, 680. B.
Stepelinus, S. Trudonis monachus, scriptor, 955. D.
Stephani (Michael) Majoricæ insulæ canonicus, Papæ camerarius, 1089. D.
Stephanus Exiguus, scriptor, 737. E.
Sterk (Anna) domina de Bucquoy, 57. A.
Sterpels (Wernemerus) 116. B. Instr.
de Steynhuis (Gerardus) 784. B.
Strabo (Radulfus) benefactor Montis S. Martini, 193. C. E. 194. A. Instr. 38. C.
Stradio (Guillelmus) Brabantiæ cancellarius, 566. A.
de Stracele (Christianus) 124. B. Instr.
vander Straten, canonicus Tornac. protonotarius apost. 252. A.
Stratin (Erembaldus) 121. A. B. C. E. Instr.
Stravius (Georgius Paulus) episc. Joppensis, Colon. suffraganeus, 714. B. D.
de Streges (Clarembaldus) 122. A. Instr.
Stregnart, Leodiensis suffraganeus, 911. C.
de Strumel (Godvinus) 28. E.
Stryensis comitissa, Hiltvindis, 997. C.
Styriæ dux, Ferdinandus, 158. A. Instr.
Suarez (H.) 1286. D.
de Subcrientione (Adamus) 364. B. E.
de Suellenberg (Franco) Graffscaffiensis monachus, 768. D.
de Suemberg (Maria) 908. B.
de Suers (Beatrix) ex comitibus Massiliæ, 1241. A.
Suession. comes, Willelmus, 85. C. Instr.
Sueviæ princeps, Ferdinandus, 158. A. Instr.
Sueviæ duces (Fridericus) 681. B. 136. B. Instr. (Ludolfus & Otho) 659. C. (Philippus) 684. A. B. 685. A. 880. E.
le Sueur (Jacobus) prior Hamatici, 370. B.
de Suiliaco (Johannes) sigilli regii custos, 223. E.
(Stephanus) archidiac. Brugensis, custos sigilli regii, demum cardinalis, 223. D. E.
de Superio (Balduinus) 193. C. 38. C. D. Instr.
S. Superius martyr socius S. Salvii, 131. C.
Surdellus (Walterius) 276. E.
de Surhon (Philippus) monachus S. Martini Tornac. 122. D.
de Surlet (Erasmus) 938. A.
Swertius (Franciscus) Athenarum Belgicarum editor, 36. E.
de Suys comes, Hyacinthus Alfonsus, 736. C.
de Suze (Henricus) episc. Ostiensis, 1121. C. E. 1122. B.
Synodus (Antipolitana an. 1061.) 1150. E. (Aquisgran. mense Jan. anni 860.) 638. E. (mense Febr. ejusdem anni) 638. E. (an. 1022) 19. D. (an. 1023.) 853. B. (Atrebatensis an. 1025.) 19. E. 854. C. (an. 1090.) 85. E. 395. C. 401. E. (an. 1097.) 119. E. 381. C. 395. D. 401. E. 426. C. 433. E. 90. B. Instr. (an. 1098.) 402. A. (an. 1101.) 381. C. 395. E. 402. B. 90. E. Instrum. (an. 1138.) 261. E. 402. E. 427. A. 79. C. Instrum. (an. 1153.) 355. A. 363. D. 383. C. 397. A. 412. B. 427. B. (an. 1180.) 364. B. (an. 1198.) 498. B. (an. 1298.) 357. D. (an. 1457.) 359. B. (an. 1501.) 368. A. (Audomarensis an. 1582.) 476. B. (circa 1656.) 479. B. (Camerac. an. 1105.) 120. A. 616. E. (an. 1307.) 41. C. (an. 1550.) 52. D. (an. 1604.) 57. E. (an. 1681.) 284. C. (Carisiacæ an. 848.) 12. C. (Coloniensis an. 920.) 644. C. (an. 1076.) 670. A. (an. 1110. vel 1119.) 671. D. (circa 1220.) 688. B. (an. 1225.) 690. D. (an. 1290. Bonnæ) 768. C. (an. 1306.) 696. D. (an. 1423.) 705. B. (Compendiensis conventus an. 822.) 11. A. (Diniensis an. 1639.) 1136. B. (Gandavensis an. 1613.) 58. E. (Hoyensis an. 1230.) 982. E. (Lateranensis an. 1179.) 32. A. (Leodiensis an. 1077.) 861. B. (an. 1112.) 168. E. Instr. (an. 1124.) 170. E. Instrum. (an. 1155.) 981. E. (an. 1196.) 880. D. (an. 1212.) 882. C. (an. 1240.) 887. A. (an. 1242.) 919. D. (an. 1274.) 928. B. (an. 1287.) 891. C. (an. 1548.) 908. E. (Machliniensis ann. 1607. & 1609.) 58. D. (Marcodurana an. 775.) 633. C. (Montensis 23. C. Instr. (Morinensis seu Tarvan. an. 1072.) 522. C. (an. 1145. plenaria) 498. D. (circa 1220.) 510. C. (Namurcensis) 544. B. 546. D. (an. 1570.) 544. B. (an. 1604.) 546. D. (an. 1639.) 547. A. (an. 1659.) 547. B. (Noviomensis an. 814.) 489. A. Parisiensis) 1057. C. (an. 825.) 11. B. (an. 847.) 12. B. (Pistensis an. 861.) 490. B. (Remensis an. 1043.) 354. A. (an. 1051.) 21. A. (an. 1105.) 26. A. (Suessionensis II. an. 853.) 12. C. (Tardanensis an. 972.) 17. B. (Tornacensis an. 527.) 210. A. (an. 1101.) 261. A. 273. E (an. 1135.) 298. A. (an. 1169.) 213. D. 263. A. 275. D. 298. D. (an. 1193.) 215. D. (an. 1307.) 224. C. (an. 1509.) 238. B. (an. 1521.) 239. A. (an. 1573.) 240. E. (an. 1600.) 244. B. (Trajectensis medio seculo VII.) 821. B. (Trosleiana an. 909.) 14. E. (an. 924.) 128. E. (Virdunensis an. 947.) 943. B.

T

TABEOMIUS (Guillelmus) archidiacon. Audomar. 477. A.
a le Take (Johannes) Sarti fundator, 186. E.
Taillecarne (Benedictus) poëta, 1175. B.
Talayrandus (Helias) card. tit. S. Petri ad Vincula, 226. E. 358. A.
Talloni (Raimundus) decretorum doctor, confirmatus Sistaricensis, 1299. E. 241. C. Instr.
Tanara, cardinalis episcopus, 64. B.
Tanchelini hæresis, 199. D.
Tané (Simon) 1205. B.
Tapper (Ruardus) vir doctissimus, 476. E.
de Tarentasia (Petrus) episc. Ostiensis, 1080. B.
de Taffi (Henricus Felix) toparcha de Stein, sacræ capellæ Vincenarum thesaurarius, &c. 1136. E.
Taxil (Nicolaus) scriptor 1140. D.

Taxo (Drogo) vir nobilis, Montis S. Martini benefactor, 194. C.
Tegnagellus, scriptor, 672. E.
de Teklembour (Albero) comes, 729. C.
(Otto) comes, Instrum. 139. D. 140. A. B.
(Simon) comes, 137. C. Instr.
le Tellier (Franciscus) reginæ Francorum ab eleemosynis, 1137. A.
(Simon) archiater regis Francorum Ludovici XIII. 1137. A.
Templarii fratres, apud Atrebatum, 333. A. apud Bizotum, Grassam, & Niciam 1160. A. apud Valencenas, 133. D.
de Teneramunda (Henricus) progubernator Insulensis, 232. D.
(Mathildis) domina, uxor G. de Bethune, 414. B.
de Tenkes (Hengtinus) Bracllæ benefactor, 98. A. Instr.
de Tenolheto (Petrus) vicecomes de Canat & de l'Ile, Regis Arragonum legatus, 45. A.
Terge (Maria) mater Antonii Godeau episc. Venciensis, 1230. C.
Terkæ dux, Ferdinandus, 158. A. Instr.
du Terrail (Aymo) pater equitis Bayardi, 1246. A.
(Petrus) dictus Bayardus eques, 1246. B.
Theodericus, scriptor, 958. D.
de Thiennes (Otto) 120. E. Instr.
Thierry (Johannes) præpos. S. Vedasti, 406. D.
de la Thieulloye vicecomites, dom. de Bernemicourt, 518. A.
de Thoardo (Guido) 1104. D. 188. B. Instr.
(Otho) dictus Prioretus, 1163. A.
(Rainerius) 188. A. D. Instr.
de Thoisi (Johannes) duci Burgundiæ a consiliis, 230. E. 231. A.
S. Thomas, Cantuar. archiepisc. 327. D. 514. D.
Thomas (Petrus) canonicus Forojuliensis, 1186. C.
Thomassin de Mazaugues (Ludov.) Aquisextiensis præses in camera computorum, 1068. B. 1117. E. 1231. D. 1244. E. 1251. A. 1253. E. 208. C. Instr.
Thumerelle (Hieronymus) prior Arroasiæ, 161. E.
Thuringiæ dux, Bertoldus, 586. C.
Thuringiæ Landgravius, Henricus Respo, 692. C.
(Ludovicus) 136. B. Instr.
Thuringiæ comitissa, Adela, 83. C. Instr.
de Tillemont (Sebastianus le Nain, scriptor celeberrimus, 815. E. 816. B. 1052. A. 1053. B. 1056. D. 1271. B. C.
de Tilly (Johannes) comes, dux strenuus copiarum Imperatoris, 47. B.
Tirant (Martinus) Veteris curiæ magister, 531. E.
de Toci (Johanna) comitissa Barrensis, 894. A.
de Tolsath (Raimundus) Instr. 117. D. 118. A.
Tolosæ comites (Alfonsus) 1121. C. 1198. D. (Amalricus de Montfort) 1077. B.
de Tongris (Johannes) monachus S. Jacobi Leod. 131. C. Instr.
de Tor barones, 1092. C.
de Torea (W.) 238. D. Instr.
Tornacensis diœcesis in duodecim decanatus dividitur, 57. A. Instr.
Tornacensis episcopus Metropolitæ Camerac. subjicitur, 13. B. Instr.
Tornacensis advocatus, Radulfus, 60. D. Instrum.
(Valterus) 60. E. Instr.
Tornacensis cancellarius (Hugo) Instr. 45. D. 65. D.
(Letbertus) Instr. 47. B. 48. A.
Tornacensis castellanus (Balduinus) 462. E.
(Arnulfus) 218. D. dominus de Mauritania, 277. D. 62. A. B. Instr.
(Everardus) 214. 46. C. Instr.
(Hugo) 59. B. Instr.
(Johannes) 221. A.
Tornacensis senator, Godezon, 45. A. Instr.
Tornaforti (Bertrandus) infirmarius S. Pontii Niciensis, 240. D. Instr.
(Guillelmus) prior S. Ermentarii, Instr. 239. A. C. D. 240. A. C.
S. Torpetis ecclesia a canonicis Niciensibus ablata Lerinensibus, restitui jussa, 1279. C.
de Torote (Johannes) 179. D. Campaniæ præfectus, 886. D.
de Torote-Offemont, 66. D.
de Torreves (Goffridus) 1118. E.
de la Tour (Delphina) uxor vicecomitis de Ventadour, 225. A.
(Humbertus) dalphinus Viennensis, 1081. D.
(Theobaldus) 124. B. Instr.
de la Tour d'Auvergne (Emmanuel Theodosius) card. de Bouillon, 392. 468. C. 924. C.
de la Tour-landry (Margareta) 1174. D.
de la Tour de Roussillon domina, fundatrix Carthusiæ S. Crucis, 1162. E.
de Tournay, magnus Flandriæ senescallus, 455. C.
(Balduinus) 21. E. Instr.
(Wietdricus) 85. D. Instr.
le Tourneur (Thomas) archidiac. Tornac. 228. C.
de Tournon (Franciscus) card. decanus episc. Ostiensis, 1093. E. 1094. A. B.
(Ludovica) 1094. B.
Trajectensis ecclesia episcopalis erigitur in metropolitanam, 9. C. Instr. Ch. XI.
Trajectensis comes, Albuinus, 146. E. Instr.
Tranquerius, Boscoduni benefactor, 1102. D. 185. C. Instr.
de Trazegnies (Albertus) vicecomes de Bilstein, præpos. S. Waldetrudis Montensis, 548. A.
(Anselmus) dominus de Perona, thesaur. & canonicus Sonegiensis, &c. 171. B.
(Egidius) toparcha, 171. B.
(Otto) Gislenghemii benefactor, 149. C.
de la Tremoüille (Amelius) dominus de Fontmorand, 230. C.
(Georgius) dominus Sulliaci, 230. D.
(Josephus Emmanuel) Rotæ auditor, 64. A. tum cardinalis.
(Ludovicus) dux de Noirmoustier, 64. A. duci Burgundiæ a consiliis, 230. C.
Treuva Dei, 1277. D.
Trinitarii, apud Atrebatum, 319. 333. A. apud Diniam, 1109. 1130. E.
Trinitarii discalceati, Barcelonettæ, 1052.
Trivulce (Augustinus) archiepisc. Rhegiensis, 1175. D.
de la Troüillete (Petrus) protonotarius apost. & magister oratorii Imperatoris, 251. D.
Troussell (Petrus) Regi a consiliis, canonicus & archidiaconus Bituric. 474. A. B.
de Truchses, familia illustris, 142. A. B. D. Instr.
(Gebhardus) præpos. Augustensis, ac decanus Argentorat. 711. D.
(Otho) card. episc. Augustensis, 711. C. E. 712. B. 142. B Instr.
de Trudeneris (Walterus) 916. D. 925. D.
de Trudignei (Godescalcus) Instr. 170. A. 171. A.
(Walterus) 169. D. E. Instr.
de Truenis (Walterus) 152. D. Instr.
Truie (Gerardus) baro in Hannonia, 96. A. Instr.
de Tudin (Wigerus) 152. D. Instr.
Tullensis comes, Fredericus, 861. A.
Tullet (Genoveta) 1132. A.
Turelli (Bertrandus) monachus Lerin. & parachus S. Antonii de Janua, 1204. C.
(Nicolaus) episc. Sareptanus, suffraganeus Tornac. 452. D.
de Turenne (Raimundus) 1224. D.
Turonum dux (Ludovicus) frater regis Caroli VI. 340. D. E. 1167. D.
(Philippus) 699 D.
de Turrecremata (Johannes) card. 237. B.
de Turretis (Bernardus) dictus de Chiabaudis, vicarius generalis Niciensis episcopi, 1285. D.
de Turrias (Petrus Pontius) 185. D. Instr.

V

de VACCARIA (Engelrandus) benefactor Cari campi, 96. E. Instr.
(Petrus) Insulanus præfectus, 93. D. Instr.
Vadingus, scriptor, 1244. B. C.
Vaillant (Jacobus) canonicus S. Petri Insulensis, 476. C.
(Andreas) prior Montis S. Eligii, 432. A.
du Vair, princeps senatus Aquensis, 1145.
(Guillelmus) Franciæ procancellarius, 1230. A.
(Johannes) libellorum supplicum magister, 1230. A.
de Valavoire (Magdalena) 1183. D. uxor baronis de Viens, 1232. A.
de Valbelle (Antonius) toparcha de Montfuron Ribies, 479. E.
(Franciscus) marchio de Tourves, ex genere vicecomitum Massiliæ, 481. B. & baro de la Tour, Regique ab eleemosynis.
(Johan. Bapt.) marchio de Tourves, & baro de Turre, 481. B.
(Josephus Alphonsus) Regi ab eleemosynis, episc. Geropolitanus, 481. C. al. Hieropolitanus, ibidem.
(Ludovicus Alphonsus) oratorii Regis magister, 480. A. cleri Gallicani procurator generalis, 481. A.
de Valdeck comes, Adolfus, al. Otto, 893. B.
de Valderi (Robertus) 118. A. Instr.
Valdrada ex Lothario imperatore habet filium Hugonem, 82. C.
de Valencenis (Arnoldus) 17. D.
(Isaac) 85. D. Instr.
Valencenensis castellanus, Rainerus, 157. A. C.
Valencenensis comes, Arnoldus, 157. A.
Valentinensis comes, Aimarus, 1083. D.
Valerii (Johannes) suffraganeus Aginnensis, 1176. A. B.
Valerius monachus Lirinensis, idem videtur esse qui Valerianus Niciensis ep. 1271. D.
de la Valette (Ludovicus) cardin. 1208. B.
de Valhuon (Guillelmus) ballivius Audomarensis, 535. B.
de Vallebona (Bernardus) vicarius generalis archiepiscopi Ebredun. 1083. C.
Vallis Scholarium ordinis seu congregationis initia, 163. E. 164. A.
de Valois (Carolus) comes, 335. D. comes Andegav. 696. E.
(Hadrianus) scriptor 1108. 1250.
(Maria) filia Caroli, ducissa Calabriæ, 335. D.
(Johanna) soror Philippi VI. Francorum regis, 184. B. Hannoniæ comitissa, 464. E.
(Margareta) Francorum regina, 1133. A. D. 1180. A.
Vanakre (Bernardus) prior Mareolensis, 446. C.
Vandali irruunt in Gallias, 2. A. 3. C.
Vanderburch (Franciscus) canon. Atrebat. & S. Waldetrudis Montensis, 58. C. D.
(Johannes) præses supremi consilii Bruxell. 58. B.
(Lambertus) decanus eccl. collegiatæ Trajectensis, 58. C.
Vander Gracht, episc. Castoriensis, 311. D.

Vander Heyden (Henricus) prior Villarii, 592. A.
Vanden perre (Petrus) canonicus & officialis Antuerp. 547. E.
Van ſchorre (Johannes) auctor chronici Viconienſis, 198. A.
Vapinceſii comes, Johannes, 1083. D.
Varinier (Catharina) 1245. E.
de Varluſel (Jacquelina) 67. E.
Vaſſador (Guillelmus) ſacri palatii auditor, 1300. D.
de Vaux (Hubertus) benefactor Cari-campi, 97. A. Inſtr.
de Venaſque (Carolus) ſcriptor, 1151. E. 1161. B.
Venator (Robertus) benefactor Arroaſiæ, 436. A.
de Vendoſme (Philippus) major Franciæ prior, 1208. C.
(Ludovicus) cardinalis, 1208. C.
de Vennis (Stephanus) Montis S. Eligii quæſtor, 445. B.
de Ventadour, gens nobiliſſima in Lemovicibus, 43. E. 44. A. 225. A. B.
du Ver (Robertus) regis Angliæ conſtabularius, 118. D. Inſtr.
S. Verani monaſterium 1277. B.
de Verguignoeüil (Franciſcus) 425. B.
(Florentia) Flinarum ſanctimonialis, 425. B. C.
Verjus (Ludovicus) comes Creciaci, 1183. E. 1249. A.
de Vernois, ordinis Prædicatorum, Parmæduci a concionibus, 477. B. C.
de Veſt (Stephanus) Nemauſi ſeneſcallus, &c. 1226. D.
de Veteri Brivate (Stephanus) 1196. E.
de Veteris (Richardus) ſacriſta Maſſillienſis, 1243. E.
Veyleti (Johannes) hæreticæ pravitatis inquiſitor, ex ord. FF. Minorum, 1092. A.
Ugo (R.) 1074. D.
Vianæ comes & marchio, Henricus, fundator Grandis-prati, 593. D. E.
Viaticum ſub utraque ſpecie, 18. B. Inſtr.
Viciani (Fulco) 195. D. Inſtr.
de Videchenſtein (Sifridus) comes, 218. B. Inſtr.
Videlius (Ludovicus) ſcriptor, 1095. D.
Vienot (Stephanus) ord. Ciſterc. alumnus, 935. D. 1035. E.
Vilain (Balduinus) epiſc. Sareptanus, ſuffraganeus Tornac. 238. B. 311. B.
(Jacobus) notarius apoſt. Tornaci, 71. D. E. Inſtr.
Vilain de Gand (Franciſcus) præpoſitus Montenſis, S. Petri Inſulenſis, & canonicus Leodic. 245. B. D. baro de Raſſenghien, 287. A.
(Maximilianus) Orchiarum gubernator, 244. D.
de Villa-mulorum (Arnaldus) 211. D. Inſtr.
de Villari (Guido) benefactor Valcellenſis cœnobii 113. C. 155. A. 298. E.
(Johannes) dominus de Honnecourt, benefactor Valcellæ, 113. C. 177. B.
de Villeneuve, nobilis gens in Provincia, 1160. A.
(Antonius) baro & condominus Vincii, 1228. D.
(Arnoldus) baro de Arcubus & de Trans, 1124. E.
(Carolus) vicarius generalis Graſſenſis, 1182. E.
(Claudius Scipio) baro Vincii, 1222. A.
(Franciſcus) baro Flayoſki, 1124. E.
(Petrus Romæus) 1232. B.
(Raimundus & Girardus) 1124. E.
(Romæus) baro Vincii, 1160. B. Provinciæ comitis conſtabularius, 1219. E. 1284. E. bajulus & judex comitis Prov. 220. A. Inſtr.
Vincentius Bellovacenſis, ordin. Prædicatorum, 277. D. 184. B. Inſtr.
Vincentius presbyter Lerinenſis, ſcriptor, 1192. B. 1213. A.
de Vinciaco (Olmannus) benefactor Valcellæ, 35. C. Inſtr.
de Vinea Evrardus, vir nobilis, Inſtr. 34. E. 35. A. B.
de Vinheim (Erhardus) Carthuſianus, ſcriptor, 803. E.
de Vintimille (Guido) comes imperialis, 1195. D.
(Johannes) decan. Taraſcon. 1136. D.
(Mancellus) 220. D. Inſtr.
(Margareta) de Marſeille, 481. B.
(Nicolaus) Lerinenſis cœnobii operarius, 1172. C. 1206. E.
Virdunenſis comes, Godefridus, 17. E.
de Virnenburg (Guillelmus) epiſc. Monaſter. & Traject. 700. E.
Viromandenſis comes (Philippus) 70. E. 443. C. 499. D. 524. D. 526. E. Inſtr. 3. D. 81. B.
(Radulfus) 193. C. 38. C. Inſtr.
(Eleonordis) comitiſſa 195. A.
de Vio (Thomas Cajetanus) miniſter generalis ord. Prædicatorum, 159. D.
a Viſitatione moniales, Caſtellanæ, 1250. Diniæ, 1109. 1134. E. Ebreduni, 1052. Graſſæ, 1160. 1180. E. 1185. B.
de Vitriaco (Jacobus) card. legatus a latere, epiſc. Acconenſis, & Tuſculan. 611. D. 883. C. D. E.
(Aſſo) clericus epiſcopi Atrebatenſis, 329. A.
Vivauda Alazar'a) 1243. E.
Vives (Johan. Ludov.) profeſſor Lovanienſis, 51. D. 390. B.
Viviani (Johannes) miſſus a duce Burgundiæ ad ſummum pontificem, 54. C. D. Inſtr.
Ultingus, Werthinenſis alumnus, ſcriptor, 727. C.
de Ulogelinken (Thedmarus) mareſcalcus, 137. B. Inſtr.
Ultrajectenſis epiſcopatus erigitur in metropolim, 53. B.
Umpertus, grammaticus, 205. C. Inſtr.
de Unckel, epiſc. Cyrenenſis, ſuffraganeus Colon. 708. A.
de Volmoidſtein baro, Redbaldus, 727. D.
Volſæus, auctor ſchiſmatis Anglicani, 238. D.
Vonderhart (Hermannus) vir eruditus, 342. B.
de la Voute (Bermundus) 1166. E.
de Voyer de Paulmy d'Argenſon (Marcus Renatus) ſigillorum regiorum cuſtos, 1099. E.
de Urach (Conradus) epiſc. Portuenſis, 689. A. D. card. legatus apoſt. 751. C.
de Uroberg marchio, Hermannus, 139. A. Inſtr.
de Urſinis familia nobiliſſima in Italia. 894. E.
(Neapoleo) card. diac. tit. S. Hadriani, 1084. A.
Urſulanæ ſanctimoniales, Brianconii, 1052. Diniæ, 1109. Graſſæ, 1160. 1180. A. E. Namurci, 544.
de Wachtendonck (Johannes) baro, primus conſiliarius eccleſiaſticus ſupremi conſilii Belgici, tum ſanctioris Hiſpanici, 541. B.
de Wahart (Bavo) caſtellanus de Mirewart, 925. B. 926. E.
le Waite (Antonius) auctor hiſtoriæ monaſt. Camberon. 33. C.
de Walburg (Willelmus) baro, 711. C.
S. Waldetrudis, uxor S. Vincentii, 75. A.
de Waldis (Adolphus) comes 218. B. Inſtr.
de Walecorth (Wedericus) 152. D. Inſtr.
de Walenroda (Johannes) Teutonici ordinis eques, &c. 902. A.
de Walers (Amandus) 403. D.
de Walhaim comites, 52. E.
de Walincourt (Adamus) vir nobilis, 120. D. 124. C. 138. B. 141. B. 154. D. 177. D. E. 194. D.
Wallenſium princeps, Carolus, 1097. C.
de Walonis-capella (Rogerus) miles. 500. D.
de Waltecke (Widikindus) 136. B. Inſtr.
de Wambais (Walterius) 155. A.
de Warberg (Otto) baro, 729. D.
Warchenſis comes, Arnulfus, 970. E.
de Warfuſee (Antonius & Otto) milites, 1035. B.
de Warlincourt (Hieronymus) 432. B.
de Warnant (Milius) miles, 1035. D.
(Johannes) 1045. D. 1046. C.
(Eliſabath) baroniſſa d'Elderen, 911. E.
de Warnaria (Egidius) prior S. Amandi de Thorotta, 278. B.
S. Waſnulfus, S. *Wanon*, quieſcit apud Condatum, 76. A.
de Waſſeburg (Richardus) archid. Virdun. 2.
de Waſſoigne (Johannes) Franciæ cancellarius, 222. E.
Waſtavene (Robertus & Odo) fratres, 96. E.
Watrée (Antonius) prior Vallis-Scholarium, & canonicorum Regul. viſitator in Campania, 1115. B.
de Watrelos (Johannes) epiſc. Viſeenſis in Luſitania, 304. E.
Waulde (Egidius) auctor chronici Laubienſis, 87. A.
de Waurin, magnus Flandriæ ſeneſcallus, 455. C.
(Hellinus) dapifer Flandriæ comitis, & Flandriæ ſeneſcallus, 314. D.
(Rogerus) dapifer Flandriæ comitis, & Flandriæ ſeneſcallus, 32. A. Inſtr. 119. E. 124. B.
(Franciſcus Hellinus) filius Rogeri & ſucceſſor, 32. C.
(Johanna) 511. C.
de Weda (Theodoricus) 688. E.
(Hermannus) adminiſtrator Paderbornenſis, 708. C.
(Burchardus & Ludovicus) comites, 275. E.
de Weerd (Johannes) prætor, 1007. D.
de Werchin (Johanna) Ciſonii domina, & Hannoniæ ſeneſcalla, 292. B.
Wery (Lambertus Franciſcus) canon. Atrebat. 418. E.
de Weſalia (Hermannus) auctor chronici Colon. 629. B.
de Weſterborgh (Berengozus) comes, præpoſitus S. Maximini Trevir. 728. D.
(Willelmus Henricus) toparcha, 694. B.
(Rainaldus *al.* Mainardus) præpoſitus Bonnenſis, 696. C.
de Wertheim comites in Germania, 247. E.
de Weſterheim (Euvrardus) epiſc. Sebaſtenſis, ſuffraganeus Colon. 704. A.
Weſtphaliæ dux (Bernhardus) Inſtr. 135. D. 136. B.
(Henricus) cognomento Leo, 135. A. Inſtr.
comes (Fredericus) 671. D.
Wibertus, ſcriptor vitæ Leonis papæ IX. 660. A.
Wichs (Theodericus) Molinæ cellerarius, 174. E. Inſtr.
de Wignacourt (Antonius) 512. E.
de Wildemberg comites, Henricus I. 729. D. & Henricus II. 730. B.
de Wilepa (Bernardus) 137. C. Inſtr.
de Wilich (Quirinus) Colon. ſuffraganeus, 709. A.
de Willekini-capella (Erlebaldus) 123. D. Inſtr.
de Wilre (Conradus) 137. D. Inſtr.
de Wimes (Robertus) dynaſta, 390. C.
de Winamont (Gerardus) domicellus, 1035. E.
de Wingarde (Winandus) ad tres ſummos pontifices & ad Regem Francorum legatus, 923. C. D.
Wion (Arnoldus) auctor martyrologii monaſtici, 1271. D.
Wirceburgenſis epiſc. Bruno, 150. E. Inſtr.
de Wiſſocq (Carolus) miles, &c. 516. D.

INDEX GENERALIS.

Witenhoven (Edmundus) prior Villarii, 593. A.
de Wigenstein comites, Siffridus & Widekindus, 768. A.
de Witha comes, Georgius, 137. A. Instr.
Wittembergæ dux, Ferdinandus, 158. A. Instr.
de Wittinkinstein comes, Wernerus, 136. B. Instr.
de Wlferd (Gerardus) 116. E. Instr.
Wolbero, Benedictinus monachus, scriptor, 740. A.
de Wonenberg (Henricus) 137. B. Instr.
Uzecienfis princeps, Mummolus, 1194. A. E.

Y

D'YVRE (Robertus) prior Gemblaci, 567. D.

Z

ZANTFLIET, scriptor, 902. C.
Zelandiæ comes (Johannes d'Avesnes) 579. E.
(Albertus de Baviere) 900. C.
Zelandiæ Palatina, Maria, 93. A. Instr.
Zeringiæ dux, Bertholdus, 586. C. 875. A.
a Zeverdonck (Dionysius) c on us Liranus, 591. B.
Zoës (Nicolaus) canonicus officialis Tornac. 243. D.
Zoëtte vel Zoëlle (Joachimus) pseudoabbas Aquicincti, 142. D. Regi ab eleemosynis, 418. D.
Zutphaniæ Palatina, Maria, 93. A. Instr.

INDEX ARCHIEPISCOPORUM.

A

ADEBALDUS seu HILDEBAUDUS, Colon. 833. A. B.
Adolfus, Colon. 49. E.
Ætherius, Ebred. 1063. C. 1107. E.
Agericus, Ebred. 1066. A.
S. Agilulfus, Colon. 629. E. 630. 631. B. 830. D. 941. A. C. 945. C.
Aimarus vel Aimo, Ebred. 1077. C. 1078. C. D. 1100. E. 1120. B. 1138. C. 1158. B. C. 1184. C. 1220. B. 1240. A. C. D. Instr. 208. E. 212. D. E. 213. A. 215. A. B. 216. A. B. 218. D.
de Albenaco (Pastor) Ebred. 1086. C.
S. Albinus, Ebred. 1055. D. 1063. B.
Aldewinus, Colon. 627. E. 628. A.
S. Alfonsus, Ebred. 1063. A. 1064. C.
de Alsatia (Petrus) Camerac. 472. C.
de Altena (Adolfus I.) Colon. 687. B. C. 718. A. 720. B. 787. E. 880. B. C. Instr. 136. D. 137. E.
(Bruno II.) Colon. 673. A. 717. B. 719. E.
(Bruno III.) 683. B. D. E. 687. A. B. 787. B. E. 973. C.
(S. Engelbertus) Colon. 686. E. 687. A. 688. D. 689. E. 717. D. 718. A. C. 720. B. C. 772. D. 788. A. 793. A. 794. B. 795. B. Instr. 144. B.
(Fridericus II.) Colon. 678. D. 683. B. 687. A. 717. B. 787. D. E.
Amedeus, Ebredun. dubius, 1068. A.
Amelii (Petrus) Ebredun. card. 1088. C.
d'Ancezune (Rostagnus) Ebred. 1092. B. D.
Anno I. Colon. 628. D.
S. Anno II. Colon. 627. D. 630. E. 658. B. C. 660. C. 661. E. 668. D. 669. A. 670. A. 717. A. 718. E. 728. B. 744. D. 750. A. 753. A. 758. E. 759. D. 765. D. E. 766. A. 767. D. 776. C. 861. A. 945. D. 970. D. Instr. 151. C. 164. D.
S. Aquilinus, Colon. 622. A. 624. A. B. 771. E.
Arberius seu Aribertus, Ebred. 1066. B. C. 1215. D. 1216. B.
d'Arces (Claudius) Ebredun. 1093. D. 1106. D.
d'Argenson (Franciscus Elias) Ebredun. 1099. E.
Arianus, Ebred. 1055. B. 1059. E.
Armentarius, Ebredun. 1051. 1055. D. 1112. D. 1146. D.
Arnaldus, Ebredun. 1066. E.
Arnoldus I. Colon. 654. D.
Arnulfus, Colon. 3. B. Instr.
Artemius, Ebred. 1054. C. 1055. C.
d'Avançon (Guillelmus) Ebred. 1095. C.
d'Aubusson (Georgius) Ebred. 1098. A. D. 1187. E.

B

BAILE (Johannes) Ebred. 1091. D.
Balduinus, Colon. 628. A.
de Bardis (Guillelmus) Ebred. 1087. B.
de Bargiis (Raimundus) Ebred. 1075. E.
de Bartholomæis (Henricus) Ebred. 1079. C. 1184. C. E.
de Baviere (Clemens Augustus) Colon. 1049. E.
(Ernestus) Colon. 712. D. 713. E. 714. B. 769. C. 910. B. 951. C. Instr. 143. C. 161. C.
(Ferdinandus) Colon. 658. B. 689. D. 713. D. 714. C. 719. C. 786. E. 910. E. 951. C. D. E.
(Josephus Clemens) Colon. 714. E. 719. D. 721. D. 912. A. E. 1049. E.
(Maximilianus Henricus) Colon. 714. C. 715. A. B. C. 911. B. C. 951. C. D. E. 1114. D. Instr. 204. D.
(Rupertus al. Robertus) Colon. 706. D. 707. C. 730. D. 801. D.
S. Benedictus, Ebred. 1067. C.
Benedictus II. Ebredun. 1071. E.
de Benevent (Guillelmus I.) Ebred. 1072. E. 1073. C. 1077. D. 1100. B. 1103. C. D. 1117. A. 1239. B. 1254. B. Instr. 185. D. 186. B. 206. C.
(Guillelmus II.) Ebredun. 1074. E. 1075. A. 1118. C. 1254. D.
de Bergaigne (Josephus) Camerac. 60. A.
de Berghes (Guillelmus) Camerac. 56. E. 58. A. 546. C. 930. D.
(Maximilianus) Camerac. 51. E. 52. E. 98. E. 104. E. 122. B. 909. D.
de Berlaymont (Ludovicus) Camerac. 55. B. 59. B. 104. E. 118. B. 130. C. 140. B. 142. C. 165. E. 174. C. 182. B. C. D. 240. E. 242. B. 243. B. 293. D. 431. D. 583. C. 618. B.
Bernardus II. Ebred. 1088. B.
Beroaldus, Ebred. 1148. B. D.
Berthelinus, Colon. 632. C. D.
Berthmundus, Ebred. 1066. C.
Bertrandus, Ebred. 1298. D.
Bocaldus, Colon. 627. E.
Boso, Ebredun. 1067. E.
de Brias (Jacobus Theodorus) Camerac. 54. C. 62. E. 153. A. 479. D. 1232. A.
Brulart de Genlis (Carolus) Ebred. 1099. A. B. C.
Bruno Bolon. 16. B. 75. B. 76. B. 83. B. 131. D. 144. C. D. 146. E. 623. E. 624. A. 645. B. 646. B. C. 647. C. D. E. 648. E. 651. A. 658. B. 716. B. 723. A. 733. C. 736. D. E. 737. A. D. E. 749. A. 773. E. 774. B. 820. B. 842. B. C. D. 843. A. D. E. 969. C.
Buisseret (Franciscus) Camerac. 57. E. 58. E. 72. E. 546. D.

C

De CAMPO-SAURO (Guillelmus) Ebred. 1072. A. E.
de Carinthie (Fridericus) Colon. 671. A. 673. C. D. 739. C. D. E. 745. A. 749. E. 753. E. 754. B. 760. A. 767. E. 781. E. 783. C. 794. D. 866. D. 867. C. D. 869. A. 916. C. 94. E. 959. D. E. 960. A. Instr. 164. A.
de Castro-novo (Bertrandus) Ebred. 1087. E. 1088. A. B.
Catulinus, Ebred. 1060. A. E. 1061. B.
de Caulers (Jacobus) Ebred. designatus, 1091. D.
Chaberi (Bernardus) Ebred. 1051. 1076. C. 1100. D. 1105. B. 1220. A.
Charentinus, Colon. 622. B. 624. D. 626. A.
Chramlinus, Ebredun. intrusus, 1064. E.
S. Chunibertus, Colon. 626. C. 629. D. 651. D. 820. E. 823. D.
de Cleves (Adolfus) Colon. designatus, 705. D.

D

De DASSELLE (Rainaldus) Colon. 610. A. 621. 678. A. D. 681. B. C. 683. A. 717. C. 719. E. 720. A. 772. A. C. 874. A. D. Instr. 138. A.
de Deucio, de Deux, (Bertrandus) Ebred. cardin. 921. C. 1085. A. B. 1101. D. 1124. C.
Domitianus, Colon. 624. B. 818. C.
Dubois (Gaspar) Camerac. 153. A. 199. A. 547. B.
(Guillelmus) Camerac. card. 64. C.
de Dune (Philippus) Colon. 708. B. 721. B. vide d'Orbestein.

E

EMERITUS, Ebred. 1063. A. 1114. D. 1237. A.
S. Engelbertus, Colon. 689. A. B. 690. B. C. 716. D. 755. E. 777. A. 1024. D. Instr. 139. D. vide de Altena.
Ermaldus, Ebred. 1066. E.
d'Estrées (Franciscus) Camerac. designatus, 63. C. 808. B. 813. A.
Evergerus, Colon. 651. B. D. 716. B. C. 743. D. 744. A. 749. C. 750. A.
S. Evergislus seu Ebregesilus, Colon. 621. 623. E. 625. A. 647. A. 648. D. 716. A. 820. B. C.
Euphrates, Colon. 622. A. B. 623. D. 812. A. 814. E.

F

De FALKENSTEIN (Cuno) Colon. 701. D. 702. A. B. 703. E. 704. A.
Faramundus, Colon. 629. B.
de Fiesque (Nicolaus) Ebred. card. 1093. C. D. E.
Folcmarus, Colon. 645. C. D. 648. D. 716. B. 770. E.
Fridericus, Colon. 677. B.

S. GALLICANUS.

G

S. GALLICANUS I. & II. Ebred. 1060. A. 1061. B. C.
Gelu (Jacobus) Ebred. 1089. E. 1090. A.
de Genep (Guillelmus) Colon. 227. E. 621. 699. C. 700. D. E. 701. A. 718. D.
Gerard (Johannes) Ebredun. 1090. C. 1170. E.
de Gerente, vide Jarente.
S. Gero, Colon. 649. B. 650. B. 651. A. B. 742. D. E. 743. 770. E. 845. B.
Gerumachius, Ebredun. incertus, 1066. B.
Giso, Colon. 628. C.
Godefridus, Colon. electus, 673. C. D.
Grinoverus, Colon. 659. A. B.
de Gueldres (Arnoldus) Colon. 674. D. E. 717. B. 750. A. 872. C.
Guillelmus, Ebredun. 1071. B. 1081. A. 1280. B.
Guinamandus & Guinimannus, Ebredun. 1070. B. D. E. 1071. A. Instrum. 205. A. B. C.
Guinervinarius, Ebredun. 1069. C.
Guntharius, Colon. 12. E. 13. A. B. 637. E. 639. A. 641. D. E. 642. A. B. C. D.

H

HADABALDUS, Colon. 636. C. 637. A.
Hagelbridus, Colon. 637. E.
de Heinsberg (Philippus) Colon. 561. D. 680. B. E. 681. B. D. 682. B. C. 684. C. 717. C. 719. E. 720. A. B. 772. B. 781. C. 791. E. 797. A. B. 876. A. 918. A. Instrum. 135. C. D. 136. A. 137. A.
(Theodericus) Colon. 685. E. 687. A. C. 717. D. 718. A. 720. C. 787. E.
de Hennin-lietard (Johan. Franc. Gabriel) Ebred. 110. A.
S. Heribertus, Colon. 493. C. 651. E. 654. A. 655. C. 657. E. 716. C. D. 718. E. 727. D. 738. B. 749. C. 750. A. 752. C. D. E. 753. A. B. C. 754. A. 759. C. 771. B. 780. C. 848. E. 849. A. 851. E. 954. B. 944. C. Instr. 1. C. 18. D. 149. D.
Herimannus seu Hermannus I. Colon. 643. D. 771. E. 836. E. 837. B. D. E. Instr. 146. C.
Hermannus II. Colon. 658. B. 659. C. 660. B. C. 661. B. 738. E. 744. C. 753. A. 759. B. C. E. 856. B. 857. B. 944. E.
Hermannus III. Colon. 670. E. 672. B. 739. B. 749. D. 753. E. 760. A. 782. E.
de Herstal (Lotharius) Colon. electus, 683. C.
de Hesse-Cassel (Hermannus IV.) Colon. 707. B. 737. B. 742. A. 756. E. 763. C. 768. E. 769. A. 785. B. C. D.
Hildebaldus, Colon. 633. D. 635. D. 636. E. 669. E. 670. B. 722. E.
Hildebertus, Colon. 631. E.
Hildegarius, Colon. 631. B. E.
Hildolfus, Colon. 668. E. 669. A. 753. D. 759. D.
Hilduinus, Colon. 641. D. 642. A. 834. E.
Hismido, Ebredun. 1068. E.
de Hochtade (Conradus) 455. B. 574. A. 602. A. 691. D. E. 692. A. E. 693. B. C. 718. B. 768. A. 788. B. 795. A. 885. E. 888. A.
de Holte (Wicboldus) 695. E. 696. B. 720. D. 761. E. 795. A.
Hugo. Colon. 641. C. 642. A. 834. E.
Hugo, Ebredun. 1069. D.
d'Hugues (Guillelmus) Ebredun. 1051. 1096. D. 1098. B. 1247. C.
Humbertus, Ebred. 1078. E. 1079. E. 1121. A. B. 1159. A.

I

S. JACOBUS, Ebred. 1055. D.
de Jarenté (Baltasar) Ebredun. 1094. C. 1095. A. 1228. D.
Ingenuus, Ebred. 1056. E. 1058. C.
Jonnart (Ladislaus seu Lancelotus) Camerac. 62. D. 353. A. 479. C.
d'Isenburg (Salentinus) Colon. 710. E. 711. C.
S. Ismidias, Ebred. 1068. C.
de Juliers (Valramus) Colon. 697. E. 699. C. 897. B. 921. B.
(Willelmus) Colon. electus, 696. C.

L

LANTELMUS, Ebredun. 1071. C. 1100. B. Instr. 206. A.
de Laval de Bois-dauphin (Ludov.) Ebred. 1095. A.
de Laurens (Honoratus) Ebred. 1096. B. C. 1247. A.
de Lenoncourt (Robertus) Ebredunensis, 1095. B. C.
de Levis (Antonius) Ebred. 1094. B. D.
S. Liberalis, Ebred. 1067. D.
de Lyonne (Arturus) Ebredun. designatus, 1098. B.

M

De MANDAGOT (Guillelmus) Ebred. 1082. E. 1083. D. 1101. B. C. D. 1164. E. 1211. D. Instr. 183. D.
de Mansfeld (Johannes Gebhardus) Colon. 710. B.
S. Marcellinus, Ebredun. 1051. 1052. A. 1074. D. 1107. E. 1109. A. B. C. 1110. A. B. 1111. A. C. E. 1236. A. Instr. 177. C. 178. B.
de la Marck (Adolphus) Colon. 700. E. 701. A. C.
(Engelbertus) Colon. 701. C. 702. A. 898. A.
S. Maternus, Colon. 621. 771. E. 810. A. 811. A. B.
de Medicis (Julius) Ebred. 1092. D.
Melchior, Ebred. 1080. C.
de Meuillon (Raimundus) Ebred. 1081. B. E. 1101. A. 1105. E. 1107. D. 1121. E. 1122. B. 1163. C. Instr. 181. A. C. 184. B.
de Meurs (Theodoricus) Colon. 704. A. B. D. E. 705. B. 706. C. E. 719. A. 721. A. 737. B. 741. C. 753. B. 756. D. 783. B.
de Molenark (Henricus) Colon. 690. B. D. E. 718. B. 720. D. 772. D. 783. B. 788. A. 883. B. Instr. 139. C. 140. C.
de Monte (Bruno) Colon. 717. B.
(Conradus) Colon. electus, 694. C.
de Monte magno (Johannes) Ebredun. 1091. A.

O

D'ORBESTEIN (Philippus) Colon. 708. B. 721. B. 769. A.

P

S. PALLADIUS, Ebredun. 1060. B. D. 1061. C. D. E.
Petrus, Ebred. 1071. C.
Philippus, Colon. 94. D. E.
Piligrinus, Colon. 19. D. 653. E. 655. C. 714. A. 738. C. D. 753. A. 758. E. 759. A. 853. B. 855. A. 987. C. 1028. B. Instr. 165. D. 166. B. D.
Pontius, Ebredun. 1068. A.
du Puy (Johannes) Ebred. 1074. B. C.

R

RADO, Ebred. 1068. C. 1115. E.
Raginfredus, Colon. 629. E.
Raimundus, Ebredun. 1073. E. 1074. A. C. E. 1100. C. Instr. 207. D. E.
Remedius, Colon. 624. B. 626. B. C.
Richardot (Johannes) Camerac. 57. C. D. 351. B. C. 352. B.
Ricolfus, Colon. 632. C. 633. A. E. 634. A.
Robaudi (Raimundus) Ebred. 1084. D.
Romain (Petrus) Ebred. 1074. B. C. Instr. 208. A. B. C.
Rothadus, Colon. 627. B.

S

De SALIGNAC de la Mothe Fenelon (Franciscus) Camerac. 63. A. B. 74. A. 153. C. 166. C. 715. E.
Salonius, Ebred. 161. E. 1061. E. 1062. B. D.
de Sarescuderio, al. de Sarrats (Pastor) Ebred. card. 1086. C. D. 1087. A. C.
Sarrazin (Johannes) Camerac. 55. D. 56. B. 390. E. 391. B.
de Sarwerden (Fridericus) Colon. 702. C. D. 753. B. 756. C. 789. C. D. Instrum. 140. E.
de Shawembourg (Adolfus) Colon. 708. E. 709. B. 710. A. B. C. 757. C. 769. C. 922. E. 923. A.
(Antonius) Colon. 710. A. C. 923. A.
Sedu (Raimundus) Ebredun. 1239. E. 1240. A. Instr. 208. D. E.
de Sena (Bruno) Colon. 685. C. 717. D. 792. E.
Serene (Jacobus) Ebred. 1080. C. 1100. E. 1122. B. 1123. D. Instr. 182. E.
S. Severinus, Colon. 623. A. 645. A. 658. C. E. 698. C. 716. A.
S. Sigevinus, Colon. 670. B. 753. A.
Simoneus, al. Solatius vel Samoneus aut Sunemerus, Colon. 624. B.
Solinus, al. Solanus, Colon. 624. A. B.
de Sponheim (Hugo) Colon. 674. C. E. 719. E.
Stephani (Michael) Ebred. 1089. D. E. 1169. E.
Stephanus, Colon. 627. E. 628. A.
de Suze (Henricus) Ebredun. 1079. C. 1080. A. B. 1100. E. 1121. C. E. 1122. B. 1159. 1161. A. 1162. C. 1185. D. 1221. B. Instr. 182. C.

T

De TOURNON (Franciscus) Ebredun. 1093. E. 1094. B. card.
de la Tremoille (Josephus Emmanuel) Camerac. card. 64. A.
Trusches de Walburg (Gebhardus) Colon. 711. B. C. D. 713. A. B. 719. C. 721. C. 780. E. 786. A. 801. E. Instr. 142. A. 143. B.

V

VANDERBURCH (Franciscus) Camerac. 26. D. 58. B. 59. D. 90. B. 105. D. E. 111. C. 151. C. 174. E. 286. E. 295. E. 438. C. 546. E. 547. A. 616. B.
Viminianus & Vinimannus, Ebred. 1070. B. D. 1071. D. 1253. D. Instr. 177. A. 179. B.
Vinimannus (Ragmundus) num Ebredun? 1070. E.
Vivemnus, Ebred. 1069. B.
Volmarus, Colon. 648. D. vide Folcmarus.
de Walburg (Gebhardus) Colon. 711. C. 713. A.
de Walkemburg (Engelbertus) Colon. 693. D. 694. A. 718. B. C. Instr. 138. E.
Warinus seu Guarinus, Colon. 650. D. 651. B. C. 657. E. 737. D. 743. B. D. E. 748. E. 749. B. C.

INDEX ARCHIEPISCOPORUM.

de Weda (Arnoldus) Colon. 675. B. E. 676. D. 717. B. 734. A. 750. A. 783. A.
(Fridericus) Colon. 721. C.
(Hermannus) Colon. 708. C. 709. B. 785. E. 908. D.
(Philippus) Colon. 708. B.
de Westerburg (Rainaldus) Colon. electus, 696. C. D.
(Siffridus) Colon. 694. B. D. E. 695. C. 696. C. 718. C. 761. D. 768. C. 788. D. 797. A. B. 891. E.
Wicfredus, Colon. 644. E. 646. B. 798. E.
Wicherus, Colon. 622. B.
Willibertus, Colon. 642. A. B. 723. A. 726. C. 773. D. 835. A.
de Wirnenburg (Henricus) Colon. 696. C. 697. E. 700. D. 701. A. 720. D. 768. C. 777. E. 794. C. 895. E.

Z

De ZUTPHEN (Arnoldus) Colon. 674. D. 750. A.

INDEX EPISCOPORUM.

A

S. ABLEBERTUS seu Emebertus, Camerac. 77. A.
Abrahardi (Johannes) Vencienfis, 1223. E. &c.
Absalon, Tornac. 211. D. 212. B. 262. B. 274. D.
de Accoltiis (Petrus) Atrebat. card. 347. B. 360. C. 390. A.
Adalbertus & Adelbertus, Antipol. 1277. C. E.
Agapius, Dinienfis 1114. E.
Agarni (Guillelmus) Graff. 1164. D. 190. B. Instr.
Agilfridus, Leodienfis, 256. D. 831. B. C. 832. A.
Agnus (Johannes) Traject. seu Leodic. 821. E.
S. Agricolaus, Trajectenfis ad Mosam, 812. D.
Agritius, Glandev. 1237. A.
Agroecius, Antipol. seu Graff. 1147. C.
d'Ailly (Petrus) Camerac. card. 48. B. D. E. 97. B. 121. E. 156. A.
Aimarius, an Vencienfis episcopus? 1226. A.
Aimarus, Antipolitanus, 1149. D.
Aimericus, Atrebat. 339. A. 404. E.
Aimo, Nicienfis, 1289. B.
Alardus, Camerac. 30. D. 31. D. 33. A. 65. D. 70. B. 120. D. 124. C. 133. A. 154. E. 263. A.
d'Albe (Alzarius) Glandev. 1203. A. 1241. C.
Albericus, Camerac. 10. A.
Albero seu Adalbero I. Leod. 916. D. 925. D. E. 960. A. 981. B. 1004. D. E. 1009. B. C. 1042. E.
Albero II. Leod. 870. C. 871. A. 917. B. C. D. 926. B. 933. C. 1016. D.
Albertus, Leod. card. 877. E.
Aldebertus, Camerac. 5. B.
Aldebertus, Senecenfis, 1210. C. 1239. B. 1254. B. Instr. 206. E. 207. C. 236. B. E.
Aldebertus, Antipolit. I. & II. 1150. B. 1151. B. C. 1196. A. B. D. 1218. B.
Alexander Leod. 610. A. 611. A. 679. E. 868. D. 916. A. C. 925. D. 935. A. 946. C. 959. D. 960. A. B. 991. A. 1002. A. 1005. C. 1009. C.
Allart (Theodorus *al.* Germanus) Vencienfis, 1231. E.
de Alfatia (Petrus) Camerac. 30. B. 462. D. 194. D.
Altfridus, Traject. 257. D.
Alvisus, Atrebat. 29. B. 87. B. 120. B. 129. C. 138. A. 194. B. 261. E. 324. E. 354. D. 382. D. E. 396. C. D. 402. E. 411. C. D. 412. A. 427. A. 434. E. 439. B. 442. D. E. 447. B. C. 461. A. E. 469. A. 498. B. C. D. Instrum. 79. A. D.
Amalricus, Antipol. 1146. A.
Amblardus, Dinienfis, 1120. D.
S. Amandus, Traject. 147. B. 200. C. 207. 255. A. 393. A. C. 394. C. 486. A. 575. E. 576. B. 821. B. D. 825. B.
Amelius vel Amelinus, Senecenfis, 1252. E. Instr. 197. A. B. D. 235. A. B. C. D.
Amesini (Guillelmi) Nicienfis, 1287. C. 1295. B.
André (Petrus) Camerac. 44. C. 96. C. 159. D. Instr. 6. C.
Andreas Atrebat. 327. C. E. 355. A. B. 364. A. 443. B.
Andreas, Nicienfis, 1277. B. E.
Anselmus, Glandevenfis, 1202. B.
Anselmus, Tornac. 212. C. 253. C. 298. B. Instr. 46. A. 61. A.
Antepellicanus, Nicienfis dubius, 1283. B. C. E. 1285. A.
d'Antoing (Johannes) Camerac. 166. C.
de Appia (Johannes) Leod. 297. D. 593. E. 607. C. 918. E. 992. A. 1012. D. 1040. B. Instr. 171. E. 172. B. 201. A. D. 202. A.
de Aquis (Bertrandus) Antipolit. seu Graff. 1157. C. 1162. C. 1184. C. D. 1220. B. 1240. C. Instr. 212. A. D. E. 213. A. B. C. 214. D. 215. A. B. 216. A. B. 218. D. E. 219. C. D.
S. Aravatius, seu Arvatius, Tungrenfis seu Trajectenfis, 806. 812. E. 813. B. C. 814. B. 818. B. 819. A. B.
Arbaud (Lambertus) Vencienfis, 1227. C. D.
d'Arbois (Philippus) Tornac. 228. B. 241. C. 250. A. B. C. 278. E. 279. C. 295. E. 299. E. 301. E. 305. A.
Arcadius, Vencienfis 1212. B.
Archimbaldus, Nicienfis, 1278. D.
de Arcussia (Pontius) Graff. 1162. E.
d'Ardenne (Simon) Leod. electus, 878. E. 879. A.
Aribertus seu Autbertus, Antipol. 1148.
d'Arkel (Johannes) Leodic. 898. B. C. E. 929. A. 984. C.
Armandus, Dinienfis, 1123. C.
S. Armentarius, Antipolitanus, 1057. B. 1146. B.
Arnaldus, Nicienfis, 1073. D. 1100. C. 1153. A. C. 1218. E. 1239. C. 1249. C. 1280. E. 1297. D. 1298. A.
Arnaldus, Vencienfis, 1223. A.
Arnulfus, Vencienfis, 1216. E.
Arfagi seu de Arfagis (Hieronymus) Nicienfis, 1291. C. D. E.
Artaudus, seu Astaldus, Graff. 1167. C.
Asso, Atrebat. 178. A. 331. B. 356. D. 423. C. 444. C. 449. D.
Astaldus *vide* Artaudus.
de Atrebato (Guillelmus) Leodic. electus, 893. E.
Aube de Roquemartine (Ludovicus) Graff. 1182. B.
d'Avesnes (Everardus) Tornac. 214. A. 248. E. 265. B. 276. A. 288. C. E. 397. C. Instr. 61. B.
(Guillelmus) Camerac. 39. D. E. 134. B.
(Johannes) Leod. 928. B.
Aurelianus, Vencienfis, 1215. B.
Austadius, Nicienfis, 1274. A.
S. Autbertus, Camerac. & Atrebat. 3. B. 7. C. 16. E. 79. D. 80. A. 90. E. 114. C. E. 146. E. 147. B. 153. D. 373. D. E. 374. C. 376. B. 393. A. 438. D. 816. E. 825. B. 832. D. 833. A. B. E. 835. B. 862. D.
d'Autriche (Georgius) Leodienfis, 908. C. 975. B.
d'Auvergne sive de Boulogne (Guido) Camerac. & Tornac. 42. C. Instr. 63. E.
(Willelmus) Leod. designatus, 890. D.
d'Auxi (Petrus) Tornac. 229. C. 230. C. D. 295. E. 297. C. 299. E. 302. A.
d'Auxone (Guillelmus) Camerac. 42. E.

B

BACHET, *al.* Bocher (Martinus) Glandev. 1246. C.
Bacoue (Leo) Glandev. 1248. A.
de Badata (Ludovicus) Nicienfis, 1289. D. 1299. D. Instr. 241. E. 242. B. D. 243. C.
Baldricus, Tornac. 2. 248. A. 253. A. 287. B. 294. E. 402. B. Instr. 60. D.
Baldricus Leod. 83. B. C. 653. D. 841. C. 843. A. 848. D. 850. C. 851. B. 914. B. D. 924. E. 969. C.
de Bar (Theobaldus) 893. E. 894. D. E. 920. E. 998. B.
Barcillon *al.* de Antissiaco (Arnaldus) Vencienfis, 1223. A. 1241. C.
de Barras (Guillelmus) Graff. 1162. A. Instr. 218. C. 219. B.
Basilius, Glandev. 1113. D. 1236. C.
de Baviere (Ernestus) Leod. 712. E. 910. B. C. E. 951. C. 1019. E.
(Ferdinandus) Leod. 713. E. 910. E. 938. A. 951. D.
(Johannes) Leod. 807. 900. B. C. 902. B. C. 1006. C.
(Josephus Clemens) Leodic. 715. A. 912. A. 931. C. 932. B.
(Maximilianus Henricus) Leod. 714. C. 911. C. 912. A. 931. B. 951. E. 1114. D. Instr. 204. B. C. D.
(Reginaldus) Leod. 657. E.
de la Baume de Suze (Armandus Annas Tristannus) Audomar. 479. E.
de Beauvau (Renatus Franciscus) Tornac. 247. C.
du Bellay (Renatus) Graffenfis, 1174. C. 1175. A.
de Benevent (Guillelmus) Dinienfis, 1075. A. 1118. B. 1137. C. D. 1154. C.
Berengarius, Camerac. 16. B. Instr. 88. A.
de Beretto (Petrus (Graff. 1165. E.
de Berghes (Alfonsus) Tornac. designatus, 246. A.
(Cornelius) Leod. 908. D.
(Georgius Ludov.) Leod. 1050. E.
(Henricus) Camerac. 50. B. 97. E. 110. A. B. 150. B. 206. A. 237. D. 565. E. 979. B. Instr. 7. A. 16. E.
(Johannes) Camerac. 50. D.
(Robertus) Leod. 930. B. Instr. 158. B. 159. A.
de Berlaymont (Ludov.) Tornac. administrator, 55. E. 243. D. 546. C.
de Berlo & de Brus (Ferdinandus Maximilianus) Namurcenfis, 548. A. 715. E. 932. A.
de Bernage Ludov.) Graff. 1145. 1181. D. 1187. E. Instr. 229. B.
Bernardus Antipolit. 1149. E. 1217. A. 1297. D.

Bernardus Diniensis. 1116. A. 1118. B. Instr. 209. A.
Bernardus, Glandev. 1241. B.
Bernardus, Atrebat. 334. D.
Bernardus, Niciensis, 1276. B. 1297. C. D.
Bernus, Niciensis, 1278. C.
Berthoaldus, Camerac. 5. B.
de Berthon de Crillon (Franciscus) Venciensis, 1232. B.
(Dominicus Laurentius) 1249. B.
Bertoud (Guillelmus) Leod. designatus, 891. E.
Bertrandi (Petrus) Atrebat. 337. C. 338. A. B. 339. A.
Bertrandus Antipolit. 1153. E. 1155. D. 1156. B. 1200. B. 1283. C. E. Instrum. 211. D.
Bertrandus, Diniensis, 1117. E. Instrum. 188. D.
Bertrandus, Senecensis, 1124. D.
de Bethune (Johannes) Camerac. 34. B. 66. B. 117. B. 166. E. 684. D. 686. A. B. Instr. 4. D. 37. D.
le Blanc (Guillelmus) Graff. & Venciensis, 1177. C. D. 1179. C. E. 1181. C. 1222. A. 1229. C. 1246. E.
Blazæus (Jacobus) Audomar. 350. E. 477. D. 483. B. Namurc. 526. B. 531. E. 542. A. 546. B. 583. E.
Bledricus, Diniensis, 1115. E.
Bobo, Diniensis, 1114. E.
de Boleo (Ludovicus) 1222. A. Instrum. 245. C. D. E.
Bonifacii (Johannes) Glandev. 1243. E. 1248. C.
Bonifacius, Diniensis, 1121. A. 1298. C.
Bonjohannis (Baptista) Venciensis, 1227. D.
Bonnet (Jacobus) Graff. 1169. A.
(Petrus) Graff. 1186. A. B.
Bonus (Petrus) Niciensis, 1285. B. C.
du Bosc (Tristandus) Atrebat. electus, 341. B. 358. C. D.
Boudot (Paulus) Audomar. & Atrebat. 352. A. 425. D. 477. E. 483. C. 520. B.
de Boulogne (Antonius) Diniensis. 1134. B. C.
(Guido) Camerac. 42. C. 223. C. 224. E. 278. B. 291. B.
(Ludovicus) Diniensis, 1134. B. 1135. A. C.
(Raphael) Diniensis, 1134. B. 1135. A. C. D.
de Bourbon (Ludov.) Leod. 203. B. 903. C. D. 904. B. C. E. 922. C. 964. D. 1046. C.
de Bourchenu (Flodoardus) Venciensis, 1219. E. 1221. D. 1222. B. 1223. C. D. 1224. C. D. E. 1227. C. 1233. B.
de Bourgogne (Johannes) Camerac. 49. E. 163. B. 705. D. Instr. 7. B.
de Bourlon (Claudius) Diniensis, 1137. A. B.
de Brabant (S. Albertus) Leodic. 560. D. 561. B. E. 683. D. E. 877. A. 881. D. 918. C. Instr. 131. A.
de Brias (Jacobus Theodorus) Audomar. 62. E. 479. C. D. 513. A.
Bruno, Trajectensis ad Mosam, 645. C.
Buchiau vel Buchiel (Johannes) Tornac. 220. B. 249. C.
de Bueil (Ludovicus) Venciensis, 1229. A.
Buisseret (Franciscus) Namurc. 58. A. 72. E. 526. C. 546. C. 568. E. 583. E.
de Bullioud (Symphorianus) Glandevensis, 1245. E.
Burchardus, Camerac. 26. E. 27. C. 65. B. 69. E. 77. D. 93. D. 106. E. 120. B. 132. C. 137. E. 154. C. 193. A. 196. A. B. C. 205. C. 261. D. 411. C. Instr. 17. D. 23. B. E.
de Burgo (Johannes) Niciensis, 1288. E.

C

De CABANES DE VIENS (Johannes Baltazar) Glandev. 1183. D. Venciensis, 1232. A.
de Cadlebot de la Salle (Franciscus) Tornac. 246. D. 270. E. 272. C.
de Camps (Franciscus) Glandev. designatus, 1248. B.
Canard (Johannes) Atrebat. 340. D. 366. D. 388. E. 421. A.
de Capis (Petrus) Atrebat. 355. B. D.
de Capite ferreo (Hieronymus) Niciensis, 1192. B. 1296. B.
Capizucci (Antonius) Diniensis, 1134. B.
de Cario (Paulus) Venciensis & Glandev. 1225. A. B. 1243. D.
de Catelan, Venciensis, 1219. B.
Catulinus vel Catolinus. Niciensis, 1274. C.
de Cayeu (Hugo) Atrebat. 342. A. C. 343. A. 474. A.
Cenalis (Robertus) Venciensis, 1228. A.
de Cerbario (Nicolaus) Diniensis, 1138. E.
du Chaine (Ludovicus) Senecensis, 1180. E. 1247. B.
de Chalon (Hugo) Leod. 891. E. 892. D. 893. C. 928. C. 979. A. 993. B. Instr. 156. C.
(Carolus) Leod. 607. B.
Chevrot (Johannes) Tornac. 232. A. B. C. 233. D. 251. A. B. 280. B. 292. C. 296. A. B. 300. A. 367. B. Instrum. 54. C. D. 55. B.
de Chievres (Nicolaus) Camerac. 113. B. 120. C. 124. B. 132. D. E. 138. A. B. 140. C. 148. C. D. 153. E. 154. C. D. 157. B. 171. B. E. 176. B. 193. B. E. 194. C. 196. C. 206. A. 262. D. 462. A. B. 499. B. 509. C. Instr. 33. E. 38. D. 39. A. B. 40. A. 76. E. 86. C.
de Choiseul (Gilbertus) Tornac. 246. A. 270. C. D. 272. B. 300. D. 469. E.
Chueti (Bartholomæus) Niciensis, 1290. B. 1300. B.
Clariani (Erigius) Glandev. 1225. C.
Claudius, Glandev. 1236. B.
Clementis seu de Regiaco (Antonius) Niciensis, 1289. B.
le Clerc (Renatus) Glandev. 1247. C.
de Clugny (Ferricus) Tornac. 235. A. C. 266. D. 398. C.
de Coëtlogon (Ludov. Marcellus) Tornac. 247. A. 912. D.
de Collemedio *de Colmieu* (Guido) Camerac. 40. D. 164. C.
de Conde (Godefridus) Camerac. 35. A. 178. A. 218. C. 301. A. B. C. 578. E. Instr. 72. B. D. 73. A. B.
le Conte (Antonius) Graff. 1182. C. D. 1249. C.
Coquelet *al.* de Coquels (Claudius) Diniensis, 1133. B. D. 1134.
de Corbeil (Petrus) Camerac. 33. E. 113. D. Instr. 28. E.
de Crequy (Ingelrannus) Camerac. 38. E. 39. B. 149. D. 201. D. 404. C. Instr. 87. A.
de la Croix (Conradus) Diniensis, 1129. B. 1130. A. 1139. B.
de Croy (Carolus) Tornac. 91. C. 98. B. C. 239. A. B.
(Eustachius) Atrebat. 347. C. D. 360. C. E. 431. A. 475. B.
(Guillelmus) Camer. 51. A. D. 150. E. 239. C.
(Jacobus) Camerac. 2. B. 51. A. B. 110. C. 135. C. 139. C. 142. A. 359. C. 618. A. 922. D. Instr. 7. E. Leodic. postulatus, 905. A.
(Robertus) Camerac. 51. A. 52. C. 104. C. D. 182. A. 239. C. 475. C.
(Walterus) Tornac. 219. B. 249. C. 314. D. 455. A.
de Cuick (Albertus) Leod. 553. D. 685. B. 878. D. 917. B. 918. C. D. 926. E. 973. D. 978. D. 991. C. 1034. D. 1043. E.

D

De DAINVILLE (Gerardus) Atrebat. 46. E. 339. B. deinde Camerac.
Dave (Johannes) Namurc. 545. C. 549. A. 583. D.
Dauvin (Johannes) Namurc. 546. E. 584. A. 601. D.
Deocarius, Antipol. 1148. D. E.
Deodet (Stephanus) Grassensis, 1176. E. 1187. B.
Deoduinus, Leod. 854. A. 858. E. *vide* Theoduinus.
Desbois (Engelbertus) Namurc. 547. A. 584. A.
Desprez (Johannes) Tornac. 227. A.
Detuinus, Leod. *vide* Theoduinus.
Deutherius, Venciensis, 1214. D. E. 1273. B.
de Diceto (Radulfus) Atrebat. 30. E.
de Digna (Amedeus) Graff. 1166. B.
(Guillelmus) Venciensis, 1223. C. D.
(Stephanus) Venciensis, 1223. D. E. 1224. C.
de Dinant (Jacobus) Atrebat. 290. A. 332. A. 387. A. 444. D. 610. A. Instrum. 88. D.
Diogenes, Camerac. ex Cointio, 4. C.
Dodilo, Camerac. & Atrebat. 14. A. B. 153. D. 837. B.
Dodo, Tornac. 256. B.
S. Dominicus, Camerac. & Atrebat. 4. C. 320. B.
S. Domitianus, Leodic. 624. C. 818. A. 876. D. 915. A. 937. C.
S. Domninus, Diniensis, 1109. A. 1110. C. 1111. A. B. E.
de Dompierre (Walo) Diniensis, 1119. B.
de Droilla (Petrus) Diniensis, 1117. E.
Dubois (Gaspar) Atrebat. 199. A. deinde Camerac. 62. B.
Durandus, Leod. 19. D. 557. C. 656. E. 657. C. 851. D. 852. C. 854. B. C. 914. B. 987. D. 988. A. C. 1028. B.
Durandus, Venciensis, 1217. A. 1234. A. B. 1276. C. 1277. E. Instr. 235. C.
Dynamius, num Antipolit. episcopus? 1147. A.

E

EBRARDI (Guillelmus) Diniensis, 1124. D.
Ebregisus seu Evergisus, Traject. 820. A.
ab Elderen (Johan. Ludov.) Leod. 911. E. 912. B. 931. C.
S. Eleutherius, Tornac. 209. B.
Elias, Venciensis, 1216. D.
S. Eligius, Tornac. 272. D. 273.
Emebertus, *vide* Aldebertus, Camerac.
Eminus, Diniensis, 1068. D. 1115. E.
Enardus vel Erardus, Senecensis, 1199. B. 1254. B.
Engerannus, Camerac. 108. D. *vide* Ingegerannus.
d'Enghien, *al.* Agnus (Johannes) Tornac. ac Leodic. 280. D. 290. D. 454. E. 580. B. 600. B. 889. D. 893. C. 949. B. 962. E.
de Eppa, *vide* de Appia (Johannes) Leod. 605. E. 691. B. C. 821. C. 885. B. C. 897. A. Instr. 140. D.
Eraclius, *al.* Euracrus, Leod. 83. D. 843. C. 844. D. 845. C. 851. D. 943. D. 987. C.
Erardus, Tungrensis, 833. E.
Erluinus, Camerac. 18. A. 123. C. 153. D. 394. C. 556. D. 653. C. 847. E. Instr. 1. A. B. C.
Escharpiti (Bertrandus) Glandev. 1241. D.
d'Esne (Michaël.) Tornac. 58. A. 174. D. 244. A. 293. D. 302. C. 442. B. 456. E. 483. B.

d'Estouteville (Guillelmus) Diniensis, 1128. D. 1130. B. 1139. B. C. 1143. A.
Evacrus seu Eraclius, Leod. 842. B.
S. Eucharius vel Eucherius I. Traject. 817. C. D. II. Traject. 818. A. 834. E.
Evercharus, Leod. 647. A.
Euracrus, Leod. 1016. C. *vide* Eraclius.
Eusebius, Antipol. 1064. B. 1148. C.
Eusebius, Venciensis, 1212. A.
Euterius vel Ætherius, Eucherius & Evarius, Antipolit. 1064. B. 1148. A. C. D.*

F

FALCO, Traject. 812. D. E. 817. C. D. 818. A.
Famericus, Camerac. 614. D.
Farabertus, Leod. 83. A. 833. E. 839. E. 936. D. Instr. 148. B.
Faramundus, Traject. 629. B.
Farnese (Alexander) Venciensis, 1227. B. D.
Faure (Franciscus) Glandev. 1247. D. 1248. A.
Faydit seu de Fay (Hugo) Atrebat. 340. A.
de Fermont (Stephanus) Atrebat. 429. C.
Ferrerius (Augustinus) Niciensis, 1291. B.
(Bonifacius) Niciensis administrator, 1290. E.
du Fiet (Nicolaus) Atrebat. designatus, 352. D. E.
Filhatre (Guillelmus) Tornac. 233. B. D. 504. E.
Firminus, Venciensis, 1214. C.
de Flandre (Johannes) Leod. 607. B. 890. D. Instr. 5. B.
Florbertus, Leod. 828. D. 830. A. 831. A. 924. D. 941. A.
de Florenne (Gerardus) Camerac. 18. E. 69. A. 116. A. B. 118. C. D. 119. D. 127. C. 129. D. 137. B. C. 153. E. 944. E. 977. A. C. E. 1028.
S. Florentius, Tungrensis, 809. A.
de Fontanis (Godefridus) Camerac. 37. A. 95. C. E. 102. C. 691. C.
(Nicolaus) Camerac. 37. A. 121. C. 163. D. 167. E. 290. D. 614. C. Instr. 18. E. 42. D. 43. A. 46. B.
de Forbin de Janson (Tussanus) Diniensis, 1135. E. 230. A. Instr.
de la Forest (Petrus) Tornac. 227. E. &c.
de Foucaumont (Otto) Leod. 879. B. E. 918. D.
de France (Christophorus) Audomar. 369. A. B. 479. A. B. 507. C. 532. C. D. 542. A.
Franciscus, Niciensis, 1288. D. 1296. A.
Franco, Leod. 82. C. 833. E. 834. B. 835. B. 937. A. Instr. 145. A. B. 146. A.
Fraternus, Glandev. 1236. A. B.
Fredolus, an episc. Antipolitanus? 1154. B. 1155. B.
Freuvaldus, Atrebat. 328. B.
Frodonius, Niciensis, 1276. A.
Fronimius, Venciensis 1214. E.
Frumaldus & Frumoldus, Atrebat. 81. A. 328. B. 355. B. C. 364. B. 397. C. 403. C. 412. C. D. 420. A. 443. C.
Fulbertus, Camerac. 8. B. 15. C. 74. D. 91. C. D. 129. A. B. 258. E. 426. A. 442. C. 838. D. Instr. 87. E. 88. A.
Fulcarius, Leod. 830. B. 913. B.
Fulco, Antipol. 1118. C. 1154. B. 1155. E.
Fulco Venciensis, 1124. C. 1221. D. II. Venciensis, 1222. C. 1232. C.
Fursicus, Atrebat. 331. E.

G

GAITE (Jacobus) Tornac. incertus, 230. A.
Galcherus, Camerac. & Atrebat. 23. B. 32. B. 93. B. 116. E. 123. C. 129. C. 154. A. 169. C. 322. D.
Galvan (Johannes) Atrebat. dubius, 337. B. D. E.
Gantelmus, Grass. 1211. B.
Garidelli (Audinus) Venciensis, 1229. B.
Gastonius (Philippus) Niciensis, 1287. B.
Gavet (Johannes) Atrebat. 346. B.
Gaufredus, Camerac. 108. B.
Gaufredus Antipol. 1124. C. 1151. A. 1164. D. E. 1197. A. 1202. D. 1211. D. E. Instr. 220. E.
Gaufredus, Niciensis, 1276. D.
S. Gaugericus, Camerac. & Atrebat. 3. D. 4. E. 73. B. C. D. E. 74. C.
de Gaure (Johannes) Camerac. 49. C.
de Gebennis *de Geneve* (Robertus) Camerac. 31. C. 45. E.
Geoffroy (Johannes) Atreb. 251. C. 344. E. 345. B. D. 359. B. D. 470. A.
Gerardus Camerac. & Atrebat. II. 13. E. 20. D. 21. E. 64. E. 69. A. 74. B. 77. D. 84. C. E. 87. B. D. 92. A. B. C. 93. A. D. 100. D. 106. D. 119. D. 129. C. 146. C. 147. E. 260. E. 362. D. 379. A. D. E. 380. B. 381. A. E. 401. B. C. E. 404. C. 408. E. 409. C. 419. B. C. 422. D. 423. B. C. 438. E. 493. D. 494. E. 615. D. 656. E. 657. C. 853. B. 854. C. Instr. 16. C. 17. B. 21. A. D. E. 22. E. 23. A. 24. E. 25. B. E. 26. B.
Geraldus, Tornac. 176. B. 212. E. 248. C. D. 253. C. D. 262. B. D. 275. C. D. 288. A. B. 298. C. 585. C. Instr. 45. E. 46. C. D. 47. B. 61. A. 64. B. 86. C.
Gerbaldus, Leod. 832. A.
Ghini Malpigli (Andreas) Tornac. & Atrebat. 226. C. 295. D. 336. E.
Giraldi (Guillelmus) Venciensis, 1118. C. 1154. C. 1219. D.
Gislebertus, Tornac. 256. B. 395. E.
de Glandeves (Anselmus) Glandev. 1240. E. 1248. C.
(Ludov.) Glandev. & Venciensis, 1225. B. E. 1243. D. Instr. 233. D. 234. A.
Godeau (Antonius) Grass. ac Venciensis, 1146. A. B. 1181. A. B. 1212. 1230. B. 1231. B. E.
Godefridus, Camerac. 133. E. *vide* Gaufridus & Guntfridus.
Godefridus, Traject. 681. C.
Godescalcus, Atrebat. 194. B. 262. C. 326. B. C. 355. A. 364. A. 383. C. D. E. 397. A. 403. B. 412. B. 419. E. 422. E. 427. B. 435. A. 439. C. 443. A. B. 447. D. E. 462. A. 498. C. 509. D.
Godescalcus, Leod. electus, 852. D.
Gondulfus, Traject. 819. D.
Gorbini (Petrus) Grass. 1171. C. E. Instr. 225. D. E.
Gorre (Petrus) Atrebat. electus 334. B.
Goswinus, Tornac. 216. C. 264. A. 276. E. Instr. 49. E. 51. D. 61. E. 99. C.
Graillieri (Jacobus) Grass. 1168. C. D.
de Grasse (Guillelmus) Grass. 1162. A. Instr. 218. C. 219. B.
(Johannes) Grass. 1180. B. 1181. B.
(Isnardus) Grass. 1171. D. 1172. A. 1186. D. 1206. D. Instr. 225. D. 226. E.
Grenon (Johannes) Grass. 1176. B. C. D.
de Grimaldi (Augustinus) Grass. 1130. E. 1173. A. C. D. E. 1207. B. C. 1296. B. Instr. 227. B. C. 228. D. E.
Deivotus (Grass. fictitius, 1161. B.
(Johannes Andreas) Grass. 1173. A. C. D. 1175. E. 1186. E. 1207. A. B. 1296. A. B. Instr. 226. E.
(Isnardus) Glandev. 1239. D.
(Ludov.) Grass. & Venciensis, 1177. E. 1228. E. 1229. B. Instr. 245. C. D. E. 246. B D.
(Manfredus) Antip. 1151. D. 1197. E. 1198. B. C.
(Petrus) Glandev. 1254. D.
(Petrus) Venciensis, 1219. E.
(Raimundus) Antipolit. 1155. D. 1219. E.
de Grobbendonk (Ignatius Augustinus) Namurc. 547. C. 584. B.
de Groesbeck (Gerardus) Leodic. 909. B. D. E. 911. E. 930. B. C. D. 936. D. 951. C. 995. A.
Gualterius, Tornac. 65. A. 213. C. 327. E. 397. A. Instr. 47. D. 48. A.
de Gueldres (Albero seu Adalbero) Leod. 553. C. 684. A. 870. C. 872. B. Instr. 127. A. B. C. D.
(Henricus) Leod. 580. A, 888. A. &c. 890. C. 919. D. E. 948. E. 949. C. 962. B. C. 1032. D.
Guerin (Johannes) Grass. 1180. C.
Guezi (Guillelmus) Grass. 1171. B. Instr. 223. C. D. E. 224. A. D. E. 225. A.
Guido, Diniensis, 37. E. 1116. E. 1239. B. Instr. 206. E. 207. C.
Guillart (Ludov.) Tornac. 238. C. D.
Guillelmus Camerac. 36. A.
Guillelmus, Tornac. 55. A. Instr.
Guillelmus, Diniensis, 1117. E. 1124. B.
Guillelmus, Venciensis, 1078. A. 1121. E. 1285. E. Instr. 194. B.
Guillelmus, Senecensis, 1078. A. 1158. B. 1220. C. 1240. D. 1254. D. Instrum. 214. D. 215. A. 216. B.
Guillelmus, Niciensis, 1286. B, 1287. A.
de Guiramand (Antonius & Franciscus) Dinienses, 1130. C. 1131. C. 1132. A. B.
de Guissa (Dominicus) Grass. 1171. E.
Guntfridus, Camerac. 9. E. *vide* Gaufridus & Godefridus.

H

S. HADULFUS, Camerac. & Atrebat. 9. A. 375. A. 385. E. 391. C. 445. D.
Halitgarius, Camerac. 10. D. 91. B. C. 426. A.
de Hamericourt (Gerardus) Audomar. 54. E. 474. D. 475. D. 476. C. 482. E. 506. B. 512. B. 516. B.
de Hannonia (Guido) Leod. 66. C. 891. E.
(Guillelmus) Camerac. 39. E. 134. B. 179. C. Instr. 5. A. *vide* de Avesnis.
de Haricuria (Johannes) Tornac. 231. E. Instr. 54. B.
Hartgarius, Tungrensis vel Traject. 942. A.
Havet (Antonius) Namurc. 55. A. 544. A. 549. A. 550. A. 583. C. 601. A.
de Hautbois (Carolus) Tornac. 237. E. 267. A.
de Heinsberg (Johannes) Leodic. 902. E. 903. B. 929. D. 964. A.
Heldebertus I. Antipol. 1150. B. 1151. B. Instr. 21. A. B. C. 209. C. II. Antipol. 1151. C.
Heldebonus, Antipolt. 1149. B.
Henricus, Leod. 107. D. 861. C. E. 915. E. 956. C. D. E. 957. A. B. C. D. 970. D. 971. D. 989. B. D. E. 200. C. 873. B. C. D. Instr. 3. B. 153. A.
Henricus, Niciensis, 1282. E. 1284. D. 1285. A. 1290.
Heraclius, Diniensis, 1113. E.
Herbertus, Tornac. 211. C. D. 274. B.
Herbertus, Atrebat. 356. B.
d'Herisson (Theodoricus) Atrebat. 336. A.
Herluinus, Camerac. & Atrebat. 378. D. E. *vide* Erluinus.
S. Hermentarius, Antipol. 1146. B.
Heroet vel Herovet (Antonius) Diniensis, 1132. C.
Hesmido (Petrus) Diniensis. 1117. B.
Hilarius, Diniensis, 1113. C.
Hildebertus, Camerac. 5. E. 8. C.
Hildoardus, Camerac. & Atrebat. 10. B.
Hilduinus, Camerac. & Atrebat. 12. D. E.
Hilduinus, Leod. 12. D. E. 644. C. 837. D. E. 840. D.
Hircarius, Leod. 833. E. 913. B. 936. A. 942. B. *vide* de Savoye.

de Horne

de Horne (Arnoldus) Leod. 899. B. 900. B. Inſtr. 157. D.
(Johannes) Leod. 904. E. 922. B. C. E. 930. A. 950. E. 1006. D. E.
S. Hubertus, Leod. 629. A. 806. 827. E. 830. A. 923. E. 933. C. 941. A. 966. E. 967. B. C. 974. D.
Hugo, Camerac. 33. C. 295. B.
Hugo, Tornac. 253. A. 260. A. 294. D. Inſtr. 55. A. B. C. D. 65. A. B. D.
Hugo I. Leod. 83. A. 839. C. 858. E.
Hugo, Dinienſis, 1078. A. 1116. B. 1117. D. Inſtr. 209. C.
Hugo, Glandev. 1223. B. 1241. B.
Hugo, Nicienſis, 1121. 1285. D. E.
Hugo, Senecenſis, 1253. A. Inſtr. 198. D. 199. A. B. 200. A. 236. A.
Humbertus vel Imbertus & Hubertus, Glandev. 1239. A. Inſtr. 206. E. 207. C.
Hunaldus, Camerac. 8. E.

I

JACOBUS, Traject. 833. D.
Jacobus, Gland. 1241. B.
de Jarente (Baltaſar) Vencienſis, 1094. C. 1228. C.
(Nicolaus) Vencienſis, 1228. D.
(Thomas) Graſſ. 1167. E. *vide* de Gerente.
Imbertus, Gland. 1198. A. D. *vide* Humbertus.
Ingelrannus & Ingrannus, Camerac. & Atrebat. 9. B. 16. B. 17. D. 38. E. 39. B. 83. D. 125. A. Inſtr. 88. A.
S. Johannes I. Camerac. 13. C. 372. A. B. II. 32. E. 65. E. 70. C. 82. B. 120. E. 158. A. 364. C.
Johannes Atrebat. 334. A. Inſtr. 86. A.
S. Johannes, Leod. 818. E. 820. D. 821. A. 883. E. 889. D. *vide* Agnus.
Johannes I. Gland. 1243. A. C. II. Gland. 1243. C.
Johannes, Senecenſis, 1204. E. 1254. E. Inſtr. 200. C. 234. B. C. D.
Johannes, Vencienſis, 1223. C. 1224. E. Inſt. 234. B. C. D.
Johannes, Nicienſis, 1248. C. 1282. C. D. 1285. C. 1286. D. E. 1298. A. Cemelenſis, 1275. D. 1297. C.
Jonnart (Ladiſlaus) Audomar. Atrebat. & Camerac. 62. D. E. 73. A. 353. A. 479. C.
Iſerand (Imbertus) Gland. 1246. C.
de Iſiaco (Guillelmus) Atrebat. 333. C. 357. C. 429. C. 444. E.
Iſmido, Dinienſis, 1117. B. 1119. A.
Iſnardus, Nicienſis, 1218. B. 1239. A. 1248. B. 1254. A. 1278. E.
Iſnardus, Gland. 1199. B. 1239. C. *al.* Iſoardus.
Iſnardus, Senecenſis, 200. B. Inſtr.
Iſnardus, an Antipolitanus? 1154. E.
Iſnardus (Clemens) Glandav. 1229. E. 1246. E.
(Octavius) Gland. 1247. B. 1249. C.
Itbier (Johannes Dominicus) Glandavenſis, 1247. E.
de Juliers (Alexander) Leod. 553. B. 581. C. 672. A. 674. B. 684. A. 866. C. D. 867. A. C. D. 869. B. 871. D.
S. Juvinius, Vemienſis, 1212. A.

L

LAGERII (Bertrandus) Gland. 1241. D. *vide* Eſcharpiti.
Lambertus, Tornac. 201. C. E. 253. B. Inſtr. 60. E.
Lambertus, Atrebat. 25. B. 78. C. 120. A. 137. D. E. 147. E. 154. B. 211. E. 248. B. 253. B. 261. A. C. 274. A. 294. E. 319. 322. A. 323. B. 326. A. 354. A. B. C. 362. D. 363. C. 372. B. 381. B. C. D. 382. B. C. 395. D. 396. A. 401. E. 402. A. B. C. 409. E. 410. A. B. D. E. 411. A. 419. C. E. 426. C. D. E. 433. D. E. 434. A. C. D. 438. E. 446. E. 447. A. B. C. 496. A. 509. A. 524. A. B. Inſtrum. 77. D. E. 78. E. 90. A. C.
S. Lambertus, Traject. 628. E. 644. E. 806. 824. D. E. 825. C. E. 826. A. E. 828. C. D. E. 829. A. B. 832. A. 836. E. 863. C. D. 871. A. 887. D. 905. C. 907. D. 917. D. 927. E. 930. E. 937. B. 940. D. 980. E. 995. E. Inſtrum. 151. A.
S. Lambertus, Vencienſis, 1153. A. 1198. A. 1212. 1218. C. 1226. C. 1229. D. 1239. B. 1281. A. B. Inſtr. 206. E. 207. C.
Lambertus (Franciſcus) Nicienſis, 1292. E. 1300. E.
de Lanſone (Johannes) Camerac. incertus, 44. B.
Lantelmus, Graſſ. 1121. E. 1163. B. 1164. D. 1211. D. E. Inſtr. 189. D.
Lantelmus, Dinienſis, 1119. C. 1254. E. Inſtr. 238. C.
de Latuo (Chriſtophorus) Gland. 1245. E.
(Marianus) Gland. 1245. D.
de Lauduno (Guido vel Guiardus) Camerac. 36. D 218. D. E. 617. D. 887. B.
(Hugo) Dinienſis, 1120. A. 1220. B.
Laugerius, Dinienſis, 1116. D. E.
Laugerius (Raimundus) Nicienſis, 1281. D.
Laurentius, Nicienſis, 1202. E.
de Layen ſeu Leye (Henricus) Leod. 871. C. 872. A. 917. B. C. 926. C. 961. A. 1005. E. 1016. E. Inſtrum. 153. A. B. 154. B. D. 155. A. *vide* de Limbourg.
de Levis de Mirepoix (Petrus) Camer. 41. D. 109. A. 115. A.
de Lexe *al.* Lucemberch (Henricus) Leod. 937. D.
Lietardus, Camerac. 28. A. 65. B. 69. E. 86. C. 93. E. 138. A. 148. D. 154. C. 175. E. 193. B. D. 200. A. Inſtr. 30. A. 35. D. 39. C.
Lietbertus, Camerac. 20. D. 63. E. 64. C. D. 85. B. 92. E. 116. E. 118. C. D. E. 119. C. 129. C. 137. C. 153. E. 399. E. 409. A B. 426. B. C. 859. E. 937. C. 960. C. Inſtr. 21. A. 32. A. C. 83. A. 84. A. 85. D. 86. A. 151. C.
Lieutadus, Vencienſis, 1215. B. Inſtrum. 193. B.
de Limbourg (Henricus) Leodic. 553. C. 679. B. 684. A. 878. E.
de Longueval (Johannes Carolus) Audomar. deſignatus, 479. D. 483. D.
de Los (Baldricus) Leodic. 557. A. B. C. 851. B. 852. A. 853. A. B. 977. E. 980. B. 986. E. 987. C. D. 1028. B. Inſtr. 149. D. 150. B.
Lotharius, Leod. 1021. C.
de Louvain (Albero) Leod. 581. C. 672. A. 739. C. 867. B.
(S. Albertus) 683. D. E. 877. A. 878. D. E. 1017. B. *vide* de Brabant.
de Louvenſtein (Johannes Erneſtus) Tornac. 247. E. 252. B.
Ludovicus, Nicienſis. 1288. E.
de Luxembourg (Philippus) Atrebat. 347. A. B. C. 360. C.
(Andreas) epiſc. Camerac. 47. D.

M

MAGNUS, Cemelenenſis & Nicienſis, 1273. E.
le Maingre de Boucicaut (Stephanus) Graſſ. & Vencienſis, 1177. C. 1178. B. C. 1179. E.
de Malines (Guillelmus Bertholdi) Leodic. deſignatus, 891. E.
Malirati (Petrus) Vencienſis, 1221. B.
Malletus (Petrus Franciſcus) Nicienſis, 1294. A.
Manaſſes, Camerac. 23. C. D. 24. B. C. 65. A. 69. C. 74. E. 76. C. 78. C. 85. E. 101. C. D. 120. A. 131. E. 137. E. 154. B. 322. D. 402. B.
de Mandevillain (Johannes) Atrebat. 335. E. 338. D.
de Mandra (Walterus) Tornac. 219. B.
Manfredus, Antipol. 1279. C.
de S. Marcello (Guillelmus *al.* Gauſſelinus) Antipol. 1141. A. 1156. D. E. 1210. C. E.
S. Marcellus, Tungrenſis, 808. B. 809. C.
Marcellus, Senecenſis, 1251. E.
de la Marck (Adolfus) Leod. 894. E. 895. B. &c. 896. C. 897. C. 906. A. 921. B. 928. D. E. 937. B. E. 974. B. 983. E. 993. C. 998. B.
(Engelbertus) Leod. 563. C. 582. B. 583. C. 697. E. 701. C. 807. 897. C. E. 906. A. 921. B. 984. A.
(Erardus ſeu Evrardus) Leod. 239. A. 905. E. 906. B. 907. B. E. 994. D. E. 1010. D. 1019. B. C. E. 1041. B.
(Johannes) Leod. poſtulatus, 904. E.
(Theodoricus) Leod. poſtulat. 900. C.
Marengus (Jacobinus ſeu Jacominus) Nicienſis, 1294. B.
de Marigny (Philippus) Camerac. 41. B.
Marini (Petrus) Gland. 1244. A.
Marinus, Gland. 1244. A. B. 1245. C.
Martelli (Hugolinus) Gland. 1246. D.
Martinengus (Franciſcus) Nicienſis, 1246. E.
Martinus, Tornac. dubius, 230. B.
S. Martinus, Tungr. 809. A. D. 811. B.
de Marvis (Walterus) Tornac. 70. D. 178. A. 217. B. 884. B. Inſtr. 73. C. D. E. 74. B. 75. B. C. D.
Maluyer (Petrus) Atrebat. 340. B.
S. Maternus, Tungrenſis, 807. A. 810. A. 916. B. 924. E.
de Maugiron (Aymarus) Gland. 1246. D.
Maurellius, Senecenſis, 1074. D. 1254. C. Inſtr. 237. D.
S. Maximinus, Tungrenſis, 809. A. D. 923. E.
S. Medardus, Tornac. 210. D.
de Mehello (Artaudus) Graſſ. 1167. C. D. E.
le Meignem (Henricus) Dinienſis, 1132. E. 1133. D. 1134. B.
Meinfredus, Nicienſis, 1284. D. E.
de Melun (Franciſcus) Atrebat. 346. E. 360. C. 475. A.
Memorialis, Dinienſis, 1113. A. B.
Menart (Quintinus) Atrebat. 343. B. E. 474. B.
de Melgrigny (Joſephus-Ignatius Johan. Bapt.) Graſſ. 1146. 1150. B. 1152. E. 1153. B. 1158. A. 1159. A. 1164. E. 1184. A. B. 1187. E. 1249. C.
S. Metropolus, Tungrenſis, 808. B. 809. C.
Meuze *al.* Mousk (Philippus) Torn. 221. B.
de Mirepoix (Petrus) Camer. 41. D. 96. B. *vide* de Levis.
le Moine (Johannes) Atrebat. dubius, 334. A.
Moniſſart (Johannes) Tornac. 235. E. 237. A.
Monſo (Raphaël) Vencienſis, 1226. B.
de Montanhim (Johannes) Gland. 1245. C.
de Monte Falconis (Otto) Leod. 918. D. *vide* de Foucaumont.
de Montmorency (Dionyſius) Atrebat. 251. C. 344. C.
S. Monulfus, Traject. 816. D. 829. B.
Moreau (Stephanus) Atrebat. 353. B.
Moret de Bourchenu (Flodoardus) Vencienſis, 1226. D. E. 1294. D. *vide* de Bourchenu.
Morialmæus (Godeſcalcus) Leodic. electus, 852. C. D. E. 914. B.
Morillon (Maximilianus) Tornac. 59. B. 241. D. 268. B. 282. D.
Morlet (Chriſtophorus) Audomar. 478. D. 479. A. 483. C.

Moulart (Matthæus) Atrebat. 58. C. 98. C. 243. B. 349. D. 350. A. 361. B. C. D. 368. D. 407. D. 418. C. 431. E. 450. B. 520. A.
Mousk (Philippus) Tornac. 221. B.
de Muro (Johannes) electus Tornac. 223. D.

N

De NAMUR (Fridericus) Leod. 672. A. 866. C. 915. E. 916. B. C. 925. D. 959. D. E. 1004. C.
S. Navitus, Tungrensis, 808. B. 809. B. 810. A.
Nectarius, Diniensis, 1112. C. 1113. A.
de Neuville (Radulfus, Atrebat. 289. A. C. 329. D. 331. A. 356. A. 365. A. 420. B. 428. C. 444. A. B. 451. A. 457. C. 463. A. Instr. 92. E. 93. A. 97. C. E. 98. A. 99. C. 100. B.
Nico vel Nizo, Leod. 659. E. vide Nithardus.
Nicolaus, Camerac. 28. D. 31. D. 65. B. C. E. 66. C. 70. A. 74. E. 76. D. 86. E. 94. A. B. 102. A. 107. C. D. 933. B. Instr. 2. A. C. D. 30. D. 31. A. D.
Nictardus, Nicienfis, 235. C. Instr.
de Nihem (Theodoricus) Camerac. 48. A.
Nithardus, Leod. 659. C. 855. E. 944. E. 955. C. Instr. 150. E. 151. A. 166. C.
Nitardus, Nectardus & Nectarius, Nicienfis, 1277. C. 1285. E.
Nivarius, Antipol. 1156. B.
Notgerus vel Notkerus, Leod. 17. C. E. 83. E. 84. A. B. 552. E. 556. C. 582. B. 649. D. 651. B. D. 744. A. 835. B. 842. B. 845. B. C. 846. B. C. 849. A. 851. D. 853. A. 856. E. 913. E. 924. E. 933. B. E. 938. E. 943. C. D. E. 955. B. 969. D. 987. C. 997. C. Instr. 148. D. 149. B.

O

OBERTUS seu OTBERTUS, Leod. 85. C. 553. A. 558. E. 671. A. B. 862. E. 863. C. D. 915. E. 926. E. 957. D. 958. A. B. 959. A. C. 972. A. B. D. 978. B. C. 989. D. E. 1004. C. 1042. E. Instr. 152. A. E. 167. D. E. 168. E. 169. B.
Odo seu Odoardus, Camerac. 65. A. 69. C. D. 85. E. 93. C. 101. D. 116. E. 120. A. 124. A. 140. E. 273. E. 294. E. 354. C. 396. B. 411. B. 496. A. 578. B. 616. E. Instr. 23. D.
Ogo, Leod 839. C. D. 953. E.
d'Oignies (Guilbertus) Tornac. 190. A. 240. C. 418. D.
Olivarius, Antipolit. 1141. B. 1156. B. 1210. C.
Olivier (Antonius) Diniensis, 1132. A.
Optatus, Antipol. 1148. D.
de Orreo (Alexander) Leod. 874. C. 917. D. E. 982. A.
d'Orsiere (Cherubinus) Diniensis, 1131. D. E.
Otho, Leod. designatus, 885. D. E. 886. B.
Ottemberg (Hermannus) 351. D. 361. E. 368. E. 432. 438. C.
Oyembrugius (Conradus) Tornac. nominatus, 242. A.

P

PALAVICINUS (Johan. Lud.) Niciensis, 1293. C.
Pallavicini (Antoniottus) Tornac. 236. B.
de Palletis (Desiderius) Niciensis, 1294. C.
de Pamele (Jacobus) Audomar. 476. D.
Pasté (Johannes) Atrebat. 335. E.
de Paula (Bernardus) Graff. 1169. C. 1170. B. C. 1186. C. Instr. 221. E.
Paunet (Petrus) Audomar. 478. B.
Pentadius, Diniensis, 1113. A.
Petardus seu Pitardus, Leod. 833. C.
S. Perpetuus, Traject. 819. E. 938. B.
Perrenot (Antonius) Atrebat. 348. B. 360. E. 368. C. 418. A. B. 431. C. Instrum. 101. E.
Persan de Rochefort (Eustachius) Leodic. electus, 899. B. C. D.
Petrus, Camerac. 27. E. 149. A.
Petrus, Tornac. 214. E. 397. D. Instrum. 68. C. 69. E. 71. D.
Petrus, Atrebat. 32. C. 172. B. 215. E. 288. D. E. 295. B. 328. D. 332. D. E. 333. C. 354. C. 355. C. D. 364. C. D. 413. C. 420. B. 427. D. 428. A. 436. C. 439. D. 443. D. E. 444. E. 451. A. C. 463. E. 519. A. Instr. 4. C. 80. B. 97. B. 98. A.
Petrus, Glandav. 1238. E.
Petrus, Antipolit. 1152. E. 1218. E. 1281. A.
Petrus, Niciensis, 1071. E. 1073. A. 1152. B. 1153. A. 1198. B. 1279. A. B. C. D. E. 1281. E. &c. Instr. 199. D.
Petrus, Senecensis, 1252. C. D. 1253. E. 1278. E. Instrum. 197. B. 198. A. B. 233. E.
Petrus, Venciensis, 1075. B. 1151. D. 1218. A. 1220. D. 1221. E. 1222. B. 1278. E. Instr. 196. D.
Peyroleti (Johannes) Graff. 1166. B.
Philippus, Tornac. 52. E. Instr.
Pictoris (Laurentius) Niciensis, 1287. D. E. 1295. B.
de Pierrepont (Hugo) Leod. 535. C. 573. E. 612. A. 686. C. 877. D. 879. B. 881. B. 882. C. D. 883. D. 884. A. 918. D. 919. A. 927. C. 952. D. 991. D. 996. B. 1002. D. 1021. D. Instr. 156. A.
Pigalotti (Gerardus) Atrebat. 334. B. E. 357. D. 366. A. 445. A.
Pintaflour (Petrus) Tornac. 241. B. 251. D.
Piscis seu Peissoni (Johannes) Diniensis, 1125. C.
de Plaisance (Fortigarius) Atrebat. 343. B. C. 344. A. D. 440. D.
du Ploich (Johannes) Atrebat. 58. A. 350. D. 368. D. 369. A. 483. A. 546. C.
de Poisseux (Georgius) Graff. 1177. B. 1179. E.
de Poitiers (Guillelmus) Audomar. designatus, 474. C. 923. A.
Pontius, Atrebat. 330. E. 356. C. 365. B. 420. C. D. 436. E. 444. B. 449. C. Instr. 90. E. &c.
Pontius, Glandev. 1238. B. D. 1240. C. Instr. 195. E.
Pontius, Graff. 1081. A. 1161. A. 1162. E. 1185. D. Instrum. 218. E.
Pontius, Niciensis, 1217. D. 1276. B. 1277. A.
Pontius, Senecensis, 1254. C. Instr. 237. B. 238. A.
Porcellet (Rainaldus) Diniensis, 1122. B. C. 1123. D. E.
(Guillelmus) Diniensis, 1124. B.
Poré vel Poiré (Martinus) Atrebat. 341. C.
de Portali (Johannes) Tornac. electus, 226. A. B.
Portianus, Diniensis, 1113. A. B. C.
de Portugal (Jacobus) Atrebat. 344. A. B.
Pot (Ludovicus) Tornac. 236. B. E.
Potier (Johannes) Atrebat. electus, 340. C.
Promotus, Gland. 1237. A.
Prosper, Venciensis, 1214. C.
Provana (Henricus) Niciensis, 1294. E. 1302. A. Instr. 247. A.
(Aymo) Niciensis, 1289. E. 1296. A.
(Johan. Bapt.) Niciensis, 1292. C. 1300. D.
Puget (Henricus) Diniensis, 1138. A. B.
du Puy (Bonifacius) Venciensis, 1223. E.

Q

QUICKE (Petrus) Tornac. 237. C. 267. A.
S. Quirillus, Traject. 817. C. 923. E.

R

RADBODUS, Tornac. 211. E. 272. E. 273. B. C. D. Instr. 59. B. C. 60. C. D.
Radulfus, Atrebat. 216. D. Instr. 88. B.
Radulfus, Tornac. 16. D.
Radulfus, Leod. 1009. E. 1011. D. 1030. A. 1043. C. D.
Ragambaldus, Diniensis, 1115. B.
Raimundus, Antipol. 1153. B. 1219. C. 1281. C.
Raimundus, Gland. 1239. C.
Raimundus, Niciensis, 1116. C. 1223. A. 1278. A. B. 1286. A.
Raimundus, Venciensis, 1219. B. 1222. B. 1281. C. 1286. E. 1322. D.
Rainaldus, Venciensis, 1219. B.
de Ranchicourt (Petrus) Atrebat. 50. A. 345. E. 360. A. 368. A. 420. A. 430. D. 437. E. 466. C.
Raoul (Bertrandus) Diniensis, 1142. D. Instr. 210. C.
Raphaël, Venciensis, 1224. D.
Rasinus al. Rosinus (Christophorus Franciscus) Niciensis, 1293. D. E.
Ratherius, Leod. 83. B. 115. D. 646. A. 838. B. 840. D. 843. A. B. 913. D. 1016. C.
Reginaldus, Leodic. 20. A. 84. D. E. 557. C. D. 816. C. 851. D. 854. A. B. 855. B. C. E. 856. A. C. D. 914. D. E. 925. A. 970. A. 980. C. 987. C. D. E. 988. A. D. 989. B. Instrum. 165. C. D. 166. D.
S. Remaclus, Traject. 627. B. 822. B. 823. A. 825. A. B. 848. C. 937. D. 939. C. E. 952. D.
Resignatus, seu Renatus, Traject. 813. A. 817. A.
de Revel (Guigo) Diniensis, 1104. A. 1118. D.
de Reux (Nicolaus) Camerac. 33. B.
Reytellensis (Albertus) Leod. designatus, 877. A. B.
(Galterus) Leod. designatus, 885. D.
Ribier (Jacobus) Venciensis coadjutor, 1230. B.
Ribotti (Guillelmus) Venciensis, 1220. A. 1221. A. 1232. B. 1240. C. D.
Richardot (Franciscus) Atrebat. 57. D. 268. B. 349. A. 351. B. 361. B. 368. C. 431. C. D.
(Johannes) Atrebat. 57. D. 351. B. E. 352. A.
Richardus, Atrebat. 54. E.
Richarius, Leod. 82. E. 582. B. 644. C. 837. D. 838. D. 840. A. D. 842. B. 913. C. 933. C. 935. E. 936. C. 938. B. C. 942. E. 968. E. 1016. D.
Rixfridus, Traject. 636. A.
Robert (Ademarus) Atrebat. 339. B.
Robertus, Atrebat. Tornac. & Camerac. 30. E. 213. E. 255. A. 323. A. 324. A. 326. A. 327. A. E. 328. B. 354. C. 363. D. 402. D. 411. B. 419. D. 424. A. 434. E. 461. A. 472. C. 496. E. Instr. 98. C. 112. E. 113. B.
Rocca Salva (N.) Niciensis, 1288. B. 1295. B.
de Rochechouart, vide de Seve.
de Rochefort (Eustachius) Leod. electus, 899. B. C. D.
Roger (Petrus) Atrebat. 336. C. D.
Rogerius, Camerac. 32. D. 33. A. 87. D. 133. C. 141. C. Instr. 16. E.
de Romulis (Antonius) Graff. 1170. B. 1171. B. 1172. C. 1206. A. Instr. 224. A. B. 225. D. E.

de Roquemartine (Ludov.) Graff. 1182. A. *vide* Aube.
Roftagnus, Nicienfis, 1124. C. 1286. C.
Rothardus, Camerac. 14. A. 17. C. 18. C. 63. D. 84. B. 157. A. 378. D. 847. E.
de Rothenge (Gerardus) Camerac. electus, 40. D.
Rotundi de Bifcarras (Johannes Armandus) Dinienfis 1136. C.
Ruiftre (Nicolaus) Atrebat. 346. C. D. 360. A.

S

De SABLIERES (Pontius) Graff. 1162. E. 1164. C. 1165. A. 1185. E. Inftr. 220. D. E.
de Sabran (Elziarius) Dinienfis, 1124. E. (Guillelmus) Dinienfis, 1122. B. 1123. D. 1124. C. D. E. (Cæfar) Gland. 1249. B.
de Salignac (Francifcus) Camerac. 912. D.
Salvanechi (Antonius) Vencienfis, 1205. D. 1225. C. D.
Sancius, Nicienfis dubius. 1284. D.
Sardine (Petrus) Nicienfis, 1287. D.
de Savoye (Guillelmus) Leodic. 885. D. 919. B. (Petrus) Camerac. 30. E.
de Saufoire (Theobaldus) Tornacenfis, 226. A.
de Segureto (Bertrandus) Dinienfis, 1118. A. 1126. A. (Johannes) Dinienfis, 1126. A.
Serclaes (Johannes) Camerac. 47. B. 96. D. 97. A. 134. E. Inftr. 20. B.
Serra, *al.* Gorre (Petrus) Atrebat. electus, 334. B.
S. Servatius, Tungrenfis, 806. 807. A. 801. B. C. E. 812. D. 813. B. 934. C. D.
de Seve de Rochechouart (Guido) Atrebat. 353. C. E. 363. A. 369. C. 408. C. 425. F. 449. B. 450. E. 715. E.
S. Severinus, Tungrenfis, 808. B. 809. D.
Siacrius *vel* Syagrius, Nicienfis, 1274. D. 1275. B. 1297. A. C.
de Sillons (Johannes) Senecenfis, 1225. C. 1250.
de Simiane (Johan. Bapt. Raimbaldus) Vencienfis, 1228. E.
Simon, Tornac. 86. C. 117. A. 208. C. 211. D. E. 214. D. 248. B. 253. B. 261. E. 275. B. 297. D. E. 477. B. Inftr. 44. D. 45. C. 60. E. 66. A. 70. B.
Simon, Leod. 878. E. 918. D. 926. E. 982. C. *vide* de Limbourg.
Simplicius, Senecenfis, 1252. A.
de Siftarico (Guillelmus) Vencienfis, 1163. C. 1221. A.
Six (Johannes) Audomar. 476. A.
Stephanus, Camerac. 14. E. 91. B. 101. A. 128. C. 147. D.
Stephanus, Tornac. 214. E. 215. A. B. D. 248. E. 263. C. D. 276. A. B. D. 288. E. 295. B. 298. E. 329. C. D. 397. C. 403. D. Inftr. 48. D. 49. A. B. 52. A. 61. B.
Stephanus, Atrebat. 340. A.
Stephanus, Leodic. 14. D. 18. C. 82. E. 394. C. 552. C. 580. A. 582. A. 644. C. E. 825. E. 827. B. 836. B. C. E. 837. A. D. 838. C. 933. D. Inftr. 146. C. 147. A. C.
Stephanus, Senecenfis, 1253. D.
Superior, Tornac. 208. D.
S. Supplicius feu Sulpitius, Trajectenfis, 817. A. B.
de Suiliaco (Stephanus) Tornac. 223. D. E. 224. A.

T

TAILLECARNE (Benedictus) Graff. 1174. E.
de Taffi (Henricus Felix) Dinienfis, 1136. E.
le Tellier (Francifcus) Dinienfis, 1137. A.
de Terefcona (Fulco) Vencienfis, 1222. C.
de Terrail (Jacobus) Gland. 1246. B. C. (Philippus) Glandev. *ibid.*
Teudo *vel* Teddo, Camerac. 17. B. 442. D. 649. D. Inftr. 87. E.
Theocrenus (Benedictus.) *vide* Taillecarne.
S. Theodardus, Traject. 824. B. 825. A. 826. A. B. E. 827. B. 829. C. 907. D. 938. C. 940. A. B. 952. D.
S. Theodericus, Camerac. & Atrebat. 11. E. 73. E. 82. A. 376. B. 377. B. E.
Theodericus, Traject. 686. C.
Theodorus, *vel* Theodotus & Theodofius, Camerac. *vide* Theudo.
Theodorus, Tornac. 208. D.
Theodulnus, Leod. 572. E. 614. D. 858. E. 859. B. D. E. 915. B. C. 925. A. B. 937. C. 970. C. D. 971. A. C. 980. D. 988. E. Inftr. 151. C.
de Thoifi (Johannes) Tornac. 230. D. 250. E. 300. A.
Thomaffin (Ludov.) Vencien. 1231. D.
Tiedo, Atrebat. 362. D.
Tietwinus, Leodic. *vide* Theoduinus.
del Tombor (Nicolaus) Leodic. 979. D.
Tornafortis (Johannes) Nicienfis, 1203. A. 1288. C. 1296. A. 1299. B.
de Torote (Robertus) Leod. 886. B. 919. C. 927. E.
de Toul (Henricus) Leodic. 860. E. 862. D. 865. C.
de Trazegnies (Albertus) Namurc. defignatus. 548. A.
de la Tremoille (Ludov.) Tornac. 230. B. C. 296. A.
Treuvardus, Camerac. & Atrebat. 9. C. 75. C.
Trivulce (Auguftinus) Graff. 1175. D. E.
Turelure, *al.* Turturellus (Petrus) Dinienfis, 1129. C.
de Turrias (Bertrandus) Dinienfis, 1118. E. 1137. E.

V

Du VAIR (Petrus) Vencienfis, 1222. A. 1230. A.
de Valbelle (Francifcus) Audomar. 432. E. 481. B. 483. E. (Jofephus Alfonfus) Audomar. coadjutor, 481. C. 483. E. epifc. 614. B. (Ludov. Alfonfus) Audomar. 479. E. 481. B. C. 483. E. 507. E. 513. E. 533. B. 542. C. 715. E.
Valdenus, Vencienfis, 1066. D. 1215. D. 1216. C.
S. Valentinus, Tungrenfis, 809. A. E.
Valerianus, Nicienfis 1271. A.
Valerii (Johannes) Graff. 1176. A.
Valerius, Antipol. 1147. B.
Vandenperre (Petrus) Audomar. defignatus, 547. E. Namurc. 547. D. 584. B.
de Vars (Hugo) Dinienfis, 1117. D.
de Vaffoigne (Johannes) Tornac. 222. E. 249. D. 265. A.
Ubertus, Glandev. 1278. E.
S. Vedaftus, Camerac. & Atrebat. 2. A. 320. A. B. 323. E. 372. E. 373. D. E.
S. Veduftus, Camerac. & Atrebat. 4. C. 320. C.
Vendeuille (Johannes) Tornac. 242. D. 243. C. 247. D. Inftr. 57. A.
Vendimarus, Tornac. 43. B. D. Inftr.
de Ventadour (Guido) Camerac. 43. E. 225. A. 226. A. (Guillelmus) Tornacenfis, 225. B. 310. A. (Helias) Tornac. 225. A.
S. Veranus, Vencienfis, 1212. A. B. 1214. A. 1234. A. B.
de Vercellis (Petrus) Dinienfis, 1127. D. 1139. B.
de Verges (Philibertus) an Dinienfis? 1134. E.
Verjus (Francifcus) Gland. & Graff. 1183. C. D. 1187. D. 1249. A.
de Vermandois (Simon) Tornac. 288. A.
de Vernois (Johannes) Audomar. 55. E. 477. B. C. 483. B. 512. D. 543. A.
de Velc *vel* de Velt (Aimarus & Johannes) Vencienfes, 1226. D. E.
de Vicaruftede (Hermineus) Glandev. 1243. C.
Vigilius, Antipol. 1146. A.
Vigilius, Senecenfis, 1252. B.
Vilain de Gand (Francifcus) Tornac. 244. D. 245. B. 270. B. 271. E. 284. A. 469. D. Inftr. 64. C. (Maximilianus) Tornac. 244. D. 245. A. B. 269. A. 283. C. 286. E. 432. C.
de Villeneuve de Vence (Carolus) Gland. 1249. A. (Elziarius) Dinienfis, 1123. E. 1124. E. (Raimundus) Graff. 1159. B. 1160. A. 1161. A. 1165. B. 1185. C. 1211. B. C. Inftr. 216. D. E. 218. E. (Scipio) Graff. 1160. 1180. D.
S. Vincentius, Dinienfis, 1109. A. B. C. 1110. A. B. C. 1112. C. 1125. D.
S. Vindicianus, Camerac. & Atrebat. 7. C. 112. C. 119. E. 250. A. 370. D. 373. E. &c. 399. C. 425. E. 430. C. 432. B. Inftr. 84. C.
de Vintimille du Luc (Johannes) Dinienfis, 1136. D.
Ungarius, Traject. 833. E.
Volfaus (Guillelmus) Tornac. 238. D.
de Vota (Ademarus) Graffenfis, 1186. D. 1224. B. Inftr. 221. B.
Uriol (Johannes) Nicienfis, 1290. E. 1300. C.
S. Urficinus, Traject. 812. E.
Urfus, Senecenfis, 1251. C.
de Wachtendonck (Johannes) Namurc. 547. B. 584. B.
Walcandus, Leod. 830. E. 832. C. 924. E. 966. C. 967. A. 971. A.
de Waldeck (Adolfus) Leod. 893. B. 894. B. 920. D. 993. B.
Waldricus, Leod. 843. A.
de Walenrode (Johannes) Leod. 902. A.
de Walloncapelle (Francifcus) Namurc. 545. A. 568. C. 601. C.
Walterus, Tornac. 248. C. 277. B. 298. D. 301. B. Inftr. 61. A.
de Warenghien (Michael) Tornac. 221. E. 291. A. 299. C. 304.
de Wafnadio (Hugo) Leod. 881. B. 918. D. E. *vide* de Pierrepont.
de Waurin (Rogerus) Camerac. 32. A. 65. D. 94. D. 149. A. 154. E. 162. A. B. D. 166. C.
Wazo, Leod. 380. C. 544. 557. E. 659. D. 855. E. 857. B. 914. C. D. 915. A. 924. E. 977. D. 988. D. Inftr. 152. B. 166. C. D.
Wanweft (Johannes) Tornac. 229. D. 250. C.
Wibaldus, Camerac. 17. A.
Wifredus, Vencienfis, 1216. B. C.
Wigo feu Guido, Gland. 1237. B.
Willelmus, Traject. 669. C.
Willelmus, Antipol. 1155. C.
Willelmus, Senecenfis, 208. D. E. Inftr.
S. Wolbodo, Leod. 20. B. 84. C. D. 557. B. C. 655. A. 850. A. 851. A. E. 852. C. 853. A. B. C. D. 914. B. 956. B. 980. C. 987. C. D. E. 988. D. E. 989. B. 994. C. 995. C. Inftr. 150. A.

Z

De ZERINGHEN (Radulfus) Leod. 875. A. C. 876. D. 918. A. B. 926. C. 937. D. 961. A. 1030. A. Inftr. 136. A. 155. B. C. D.

INDEX PRÆPOSITORUM ET DECANORUM.

A

D'ABLAIN (Michaël) præpos. Camerac. 66. A.
Achardus, præpos. Atrebat. 354. B.
de Aquincio (Robertus) decanus Audomar. 482. B.
Adamus, decanus Camerac. 33. C. 70. C.
Adelbero, dec. Camer. 25. C. 65. A. 69. C.
Adolfus sive Adelolfus, decan. Leodic. 717. C. 720. A. 932. C.
d'Agout de Pontevez (Raimundus) præpos. Diniensis, 1138. D.
Aillaud (Alexius & Franciscus) præp. Grass. 1187. C.
d'Aisne (Petrus) præpos. Camerac. 67. A.
Alamandi (Guigo & Johannes) præpos. Ebred. 1102. A. B.
Alardus, præpos. Camerac. 65. A.
Albanes (Honoratus) præp. Venc. 1233. C.
Alberti (Jacobus) præp. Ebred. 1102. A.
Albertus, decanus Colon. 719. E.
a S. Aldegunde (Gillebertus) decanus Audomarensis, 482. A.
Alexander, præpos. Leodic. 107. D. Instr. 154. E.
Aloyel (Johannes) dec. Atrebat. 366. E.
Alphantus, præp. Grass. 1164. E. 1186. A.
d'Alsace (Petrus) præp. Audom. 472. C.
de Altena (Adolfus) præpos. Coloniensis, 684. A. 717. C.
(Bruno) decanus Coloniensis, 673. B. præpos. Colon. 683. B. 717. C.
(S. Engelbertus) præpos. Coloniensis, 687. C. 717. D. 720. B. C.
(Theodoricus) præpos. Colon. 687. B.
Altmannus, præpos. Colon. 717. A.
Amalricus, præp. Atrebat. 354. A. 355. D. 364. D. decanus Atreb. 363. D. 402. D.
Amavion (Willelmus) dec. Nam. 548. D.
Amesini (Guillelmus) Niciensis, 1295. B.
de Anagama (Arnulfus) præpos. Audomar. 473. B.
Andreas, decanus Atrebat. 357. B.
Andreas, præpos. Leod. 867. C.
Angeles, præpos. Leod. 920. C.
d'Anneux (Nicolaus) præp. Camer. 65. B.
Anselmus, decanus Camer. 148. E.
Anselmus, decanus Namurc. 774. B.
Anselmus, decanus Leod. 925. A.
de Antonio (Arnulfus) dec. Camer. 71. A.
Antonius, decanus Camerac. 70. A.
de Appia (Johannes) præpos. Leodic. 883. E. 918. E. 927. C.
de Ardea (N.) decanus Audomar. 481. D.
d'Ardenne (Guido) decanus Leod. 925. D.
de Argentolio (Thomas) præpos. Atrebat. 356. A. B. C.
Arnaldi (Guillelmus) dec. Tornac. 250. E.
de Arnaudis (Stephanus) præp. Grassensis, 1186. B. C.
Arnulfus, dec. Tornac. 214. C. 248. E.
Arnulfus, præp. Atrebat. 355. B.
Arnulfus, præpos. Audomar. 472. A. B. Instrum. 116. A.
Arnulfus, decanus Leodic. 926. A.
Asso, decanus Atrebat. 331. C. 365. C.
de Avalone (Antonius) præpos. Ebredun. 1102. B.
d'Avançon (Hugo) præp. Ebred. 1103. A.
Aubert (Stephanus) præp. Leod. 921. C.
(Raimundus) præp. Diniensis, 1138. D.
Auboux Desvergnes (Claudius) decanus Atrebat. 369. D.
Audemaris (Lud.) præp. Diniensis, 1139. B.
d'Avesnes (Burchardus) præpos. Leodicensis, 890. D. 920. B.
de Aurelianis (Andreas) dec. Atreb. 365. D.
Auffet (Blasius) præp. Diniensis, 1139. E.
de Aytis (Johannes) præp. Venc. 1232. C.

B

BADATI (Antonius) Niciensis, 1290. A. 1296. A.
Balboti, *al.* Balbelli (Johannes) decanus Audomar. 482. A.
Balduinus, decanus Camerac. 26. A. 69. C.
Balduinus, dec. Atreb. 363. C. Instr. 90. C.
de Balicque (Gaugericus) dec. Camer. 72. C.
de Bapalmis (Johannes) dec. Atreb. 365. C.
(Petrus) dec. Atrebat. 364. B.
Barbier (Johannes) dec. Atreb. 368. B. C.
le Barbier (Petrus) decanus Tornac. 251. C.
de Bartholomæis (Henricus) ultimus prior Antipol. & I. præpos. Grass. 1159. C. 1184. C. 1185. C. Instr. 212. D. E. &c.
Bartholomæus, dec. Atreb. 330. C. 364. E.
Baudoin (N.) Niciensis, 1296. B.
de Baviere (Ferdinandus) præpositus Colon. 713. E. 719. C.
(Maximilianus Henricus) dec. Leod. 911. C. 931. B.
Bax (Antonius) præp. Leod. 921. E.
de Beaumont (Leo) dec. Camer. 74. A.
de Beka (Johannes) præp. Camer. 68. A.
de Bello visu (Walterus) præpos. Camerac. 67. A.
de Benevent (Guillelmus) præp. Diniensis, 1118. B. 1137. C.
de Berghes (Guillelmus) decanus Leodic. 57. A. B.
de Berlaymont (Jacobus, *al.* Johannes) præp. Leodic. 923. B.
Bernardi (Claudius) præp. Grass. 1187. C.
(Michaël) dec. Tornac. 251. A.
Bernardus, præpos. Leod 922. D.
de Bersagues (Ludov.) decanus Audomar. 482. E. 483. C.
(Odoardus) præp. Audom. 475. C.
Bertini (Hugo) præp. Ebred. 1100. C. D. E.
Bertulfus, decanus Atreb. 362. C.
de Bichlinghem (Freder.) dec. Leod. 930. B.
de Blancart (Johannes) dec. Leod. 928. E.
de Blanckenheim (Arnoldus) præp. Leod. 843. E. 920. D.
(Johannes Arnoldus) 928. B.
de Blaqueria (Rifiidus *vel* Raimundus) præp. Ebredun. 1101. C.
de Blesis (Johannes) præp. Audom. 473. A.
Blondus (Letbertus) decanus Tornac. 212. A. B. 248. C.
Bobellus. præp. Ebred. 1071. D. 1100. A. Instr. 206. A.
Bocheux (Simon) dec. Audom. 482. B.
de Bocholt (Egidius) dec. Leod. 931. B.
(Arnoldus I. & II.) præp. Leod. 923. A.
(Ferdinandus) decanus Leod. 931. B. præpos. 924. A. C.
(Godefridus I. & II.) dec. Leod. 930. E.
Bohier (Raimundus) præpositus Diniensis, 1138. E.
Bonifacius, decanus Audomar. 480. D.
Bonnet (Jacobus) præp. Grass. 1169. B.
(Bertrandus & Petrus) præpos. Grass. 1186. A.
de Borsano (Simon) præp. Leod. 921. D.
Borvinus, decan. Colon. 720. C.
du Bosc. (Tristandus) præpositus Atrebat. 341. B. 358. C.
(Jacobus) decanus Atrebat. 367. B.
Romans (Egidius) dec. Namurc. 550. A.
Boucquel (Gaugericus) dec. Atreb. 368. E.
Bouille (Philippus) dec. Namurc. 547. E.
de Boulogne (Philippus) decanus Tornac. 252. B.
Bovo, decanus Leodic. 932. C.
de Bourgogne (Johannes) præpos. Audom. 474. C.
de Brabant de Glime (Alexius) præpositus Namurc. 549. C.
de Brancas (Nicolaus) cardinalis, præpositus Atreb. 358. B.
de Brandisio (Simon) præpositus Grassensis, 1169. B. 1186. A.
de Briardo (Henricus) decan. Tornacensis, 229. E. 250. C.
de Brimeu (Philippus) præp. Camer. 67. D.
Broide (Philippus) dec. Camerac. 73. A.
de Brueriis (Johannes) decanus Camerac. 71. A. 179. C.
Brugius (Johannes) dec. Namurc. 549. D.
de Bruille (Furseus) præp. Atreb. 358. E.
le Brun (Franciscus) dec. Torn. 252. C.
de Brune (Johannes) dec. Atreb. 368. D.
Bruno, præp. Colon. 720. A.
de Brunswick (Georgius) præpositus Colon. 719. B.
Bruxellus (Blasius) præp. Diniensis, 1139. E.
Buchiau *vel* Buchel (Johannes) decanus Tornac. 220. B. 249. C.
Bueren (Johannes) præp. Leod. 921. E.
Buisseret (Franciscus) decanus Camerac. 57. E. 72. E. 546. C. 583.
de Busluyden (Franciscus) præpositus Leod. 922. C.
Buxe (Raimundus) præpositus Venciensis, 1232. C.

C

CAIRE (Robinus) præpos. Diniensis, 1139. C.
Caix, *al.* Claix (Guillelmus) præp. Camerac. electus, 68. C.
de Calstris (Simon) decan. Leod. 929. B.
Calveria (Raimundus) Niciensis, 1295. B.
de Camba (Florentius) dec. Atreb. 368. B.
de Cambiis seu de Cangis (Johannes) dec. Leod. 920. E. 928. B. 992. E.
de Campo diverso (G.) præp. Atreb. 358. B.
Capotie (Nicolaus) præp. Audom. 473. B.
Cardun (Guillelmus) dec. Atreb. 366. B.
Carence (Johan. Bapt.) decanus Antipolit. 230. E. Instrum.
de Carlier (Egidius) decanus Camerac. 71. E. 342. C.
(Johannes) dec. Namurc. 550. A.
Carolus, præp. Leod. 913. C.
Carolus (Johannes) præp. Grass. 1186. B.
de Carondelet (Franciscus) dec. Cam. 73. A.
(Jacobus) de Marck, præpos. Leodic. 924. A.
Carpentier (Johannes) dec. Nam. 549. D.
de Cassalt (Carolus Hyacinthus) decanus Namurc. 549. A. 551. A.
de Castellane (Laurentius) præp. Diniensis, 1139. D.
de Castro-Radulfi (Hugo) præp. Atrebat. 357. D.
de Codescure (Galterus) præp. Atrebat. ac electus decanus, 357. E.
Cavelier (Robertus) præp. Atreb. 361. B.
de Cayeu (Hugo) præp. Audomar. 342. C. 343. A. 474. B. 482. B.
de Chailan de Mories (Alexander) præpos. Glandev. 1249. C.
de Chaveney (Gualterus) decanus Leodic. 925. C. præpositus, 916. B.
de Chocka (Egidius) præp. Leod. 930. E.
Cholet (Martinus) decanus Atreb. 369. E.
Clarembaldus, præpositus Atrebat. 326. E.
Christol (Bartholomæus) præpos. Glandev. 1248. C.
354. D. 355. A. 462. B.
de Cleves (Johannes) dec. Colon. 720. D.
Cock (Thomas) præpos. Atrebat. 361. C.
le Cocle (Adrianus) dec. Atreb. 369. C.
de Colle-medio (Petrus) præp. Audomar. 428. B. 473. A.
de Columna (Matthæus & Stephanus) præpositi Audomar. 473. B. C.

de Condeyo

de Cendeyo (Johannes) præp. Leod. 920. A. 928. A.
de Connigfeck (Bartholdus) præp. Colon. 804. A.
(Hugo-Franciscus) dec. Colon. 805. A.
Conradus, *al.* Cuno, præp. Colon. 664. D. 717. A. 718. A. 720. C. D. Decanus 720. C. 927. A.
le Conte (Antonius) præp. Gland. 1182. C. E. 1249. C.
Corneille (Philippus) præp. Atreb. 362. A. 421. C.
de Corswaren (Walterus) dec. Leod. 930. A.
de Coucy (Robertus) præp. Camer. 66. E.
Cousin (Nicolaus) dec. Namurc. 550. A.
le Couvreur (Johannes) præp. Atreb. 359. D.
de Craffiaco (P.) dec. Audomar. 482. A.
de Creby (G.) dec. Atreb. 366. B.
de Crequy (Guillelmus) decanus Camerac. 71. B. 139. B.
(Carolus) dec. Tornac. 251. C.
le Crespe (Johannes) dec. Atreb. 365. E.
de Croy (Eustachius) præpos. Camer. 68. B. præpos. Audomar. 347. D. 475. A. B. C.
(Henricus Philippus) dec. Col. 805. A.
(Jacobus) præpos. Atrebat. 135. C. 359. C. D. Decanus Audomar. 482. B. præp. Leod. 51. A. 922. D.
(Robertus) præp. Audomar. 475. C.
(Walterus) decanus Tornac. 249. B. 455. A.
de la Croix (Annas-Jacobus) præp. Atrebat. 363. B. 421. E. 432. E.
(Conradus, *al.* Corraldus) præpos. Diniensis, 1130. A. 1139. B.
de Cuick (Andreas) præpos. Leod. 916. C. 925. D.

D

DALMATII (Johannes) præpos. Venciensis, 1232. B.
Daniel, dec. Camer. 70. E. Instr. 29. E.
Dannequin (Johannes) decanus Atrebat. 366. D. E.
le Danois de Neufchatel (Josephus Franciscus) præpos. Camerac. 68. E.
Datilo, præpos. Gland. 1239. A. 1248. B.
Dave (Johannes) præpos. Namurc. 545. C. 548. C. 583. D.
Desfions (Johan. Lud.) dec. Audom. 483. E.
Delitenne (Petrus) dec. Namurc. 549. C.
Detleboldus, præpos. Cameracensis, 64. E.
de S. Desiderio (Alexander) dec. Audomar. 482. A.
Delpiennes (Petrus) Namurc. 549. B.
de Deux (Bertrandus) præp. Ebred. 1085. A. 1101. D. tum Leod. 1085. E. 1101. D.
la Dienneé (Franciscus) præp. Atreb. 361. E.
de Diest (Johannes) præp. Camer. 66. D.
Dionysius, decanus Tornac. 251. C.
Drogo, decanus Atrebat. 363. C. 364. D.
Dullardi (Johannes) decanus Leod. 930. E.
de Duna (Philippus) dec. Colon. 721. B.
Durandus, decanus Atrebatensis, 362. C.
Duranti (Petrus) præp. Ebred. 1101. D.

E

EBRUINUS, decanus Atrebat. 363. D. Instrum. 99. B.
Ebrulfus, dec. Atrebat. 362. C.
Egidius *al.* Egidii (Johannes) præpos. ac decanus Leod. 921. D. 929. B.
d'Egmond (Georgius) dec. Leod. 930. B.
ab Elderen (Johannes) præp. Leod. 924. B. decanus. 931. B. C.
Elembertus, dec. Atrebat. 364. A. C.
de Encra (Petrus) dec. Atrebat. 366. C.
Engo, dec. Leod. 932. B.
Eraclius, præp. Leod. 913. D.
Erleboldus, decanus Camerac. 69. C. 93. B. C. 402. B. Præpositus Camerac. 25. C. 27. B. 28. B. 63. A. 69. D. 93. C. D. E. 107. B. 402. B. Instr. 23. D. 30. C. 33. D.
Ernestus, decanus Colon. 720. D.
l'Ecuyer (Antonius) præp. Graff. 1176. E.
(Johannes-Antonius, Laurentius & Nicolaus) præpositi Graff. 1186. E.
Estocart (Guillelmus) dec. Atrebat. 367. B.
(Lucas) dec. Atrebat. 369. B.
S. Evergislus, præp. Colon. 716. A.

F

FALORDERIUS (Nicolaus) præpositus Camerac. 67. A.
de Faucquembergue (Eustachius) decanus Audomar. 482. B.
le Febvre (Johannes) præp. Atreb. 363. A.
Felicis (Johannes) præp. Venc. 1232. C.
Feron (Johannes) dec. Namurc. 550. A.
Filioli (Johannes) præpos. Graff. 1172. C. 1186. D. 1206. E.
de Flerons (Hesuardus) dec. Nam. 549. C.
S. Florebertus, dec. Leod. 923. E.
de Florentia (Johannes) præpos. Camerac. 66. D.
de la Fontaine (Theodoricus) præpos. Camerac. 65. C.
Forvie (Jacobus) dec. Namurc. 549. C.
de Forvy (Robertus) præp. Camerac. 68. C.
de Foucaumont (Otto) præp. Leod. 879. B. E. 918. D.
de France (Christophorus) dec. Atreb. 369. A. 479. A.
de Franchevi lle (Jacobus) præp. Camerac. 68. D. 74. A.
Franco, dec. Camerac. 69. A.
Franco, dec. Leod. 928. B.
Frassent (Johannes) præp. Camer. 68. B.
Fredericus, præp. Leod. Instrum. 152. C. 169. A. C.
de Frentz (Johannes) præp. Leod. 924. B.
de Frigido monte (Balduinus) præp. Cameracensis, 67. B.
(Eustachius) dec. Tornac. 252. A.
de Frincuria (Milo) dec. Audom. 482. A.
Fulcarius, præp. Leodic. 913. B.
Fulco, dec. Atrebatensis, 362. C.
Fulco præpos. Atrebatensis, 355. B.
Fulco, dec. Tornac. 249. E.
Fulgosi (Guillelmus) præp. Graff. 1186. A.
Fumal (Bernardus) præp. Namurc. 549. B.
de Furstenberg (Felix Egon) præpos. Colon. 804. A.
(Franciscus Egon) præp. Colon. 719. D. 804. A.
(Guillelmus Egon) præp. Colon. 714. E. 715. B. C. 719. D. 804. A. 805. A.

G

GALGANI (Petrus) dec. Audomar. 482. A.
Galvani (Guido) dec. Atrebat. 366. C.
Gambier (Ludov.) præp. Atrebat. 361. D.
Gaffendi (Petrus) præpos. Diniensis, 1052. 1053. A. 1055. A. 1109. 1135. D. 1137. C. 1139. E. 1140. B. C.
Gastinellus (Petrus) præp. Diniensis, 1139. A.
de Gaochin (Balduinus) dec. Atreb. 365. A.
le Gay (Balduinus) dec. Atreb. 367. C. D. E.
de Geneth (Petrus) præp. Atreb. 360. A. B.
Gennare (Johannes) dec. Tornac. 252. C.
Gerardus, dec. Camer. 28. D. 29. C. 69. E. 93. E. 94. B. 148. D. 194. A. Instrum. 2. B. 30. E. 31. D. 39. A. 40. A.
Gerardus præp. Camer. 21. B. 63. E. 119. B.
Gerardus, decanus Atrebat. 364. D.
Gerardus, præpos. Audomar. 472. B. C. Instrum. 121. D.
Gerardus, dec. Colon. 717. A. 718. E.
Germain (N.) Niciensis, 1296. B.
Gervasius, dec. Atrebat. 365. B.
de Gharne (Bernardus) præp. Leod. 921. A. 928. E.
Gillot (Laurentius) decan. Camerac. 72. D.
Girbertus, præp. Namurc. 583. A.
Gisleni (Johannes) dec. Namurc. 549. D.
de Glandeves (Jacobus) præpos. Diniensis, 1139. C. Graffensis, 1186. C.
(Ludov.) præpositus Graffensis, 1170. B. 1186. C. D.
de Glimes de Brabant (Alexius) præpositus Namurc. 549. C.
Godefridus, præp. Leod. 915. A. B. 919. D. 928. A. Decanus, 920. A.
Godefroy (Simon) dec. Audomar. 482. C.
Godelinus, præp. Camerac. 18. A. 63. D.
Godelinus, decanus Atrebat. 362. C.
Godescannus, præp. Colon. 716. B.
Godescalcus, præpos. Leod. 852. C. D. E. 914. B. Decanus, 932. C.
Godezo, dec. Leodic. 932. C.
Goethalst (Henricus) dec. Leod. 929. C.
Goifridus, dec. Atrebat. 362. C.
Goisbertus, dec. Atrebat. 362. C.
de Gongnuelin, *al.* de Gonnelieu (Johannes) dec. Camerac. 71. B.
Gonterus, præp. Tornac. 274. B.
Gosfredus, dec. Ebred. 203. C. Instrum.
Gosselin (Jacobus) dec. Atrebat. 367. D.
Gosvinus, dec. Colon. 718. B. 720. C.
Gothcrus, dec. Torn. 248. A. Instr. 45. D.
Goubillo (Nicolaus) dec. Camerac. 72. E.
Gozilo, dec. Leod. 927. A.
de Grasse de Brianson (Honoratus) præpos. Graff. 1186. D.
(Renatus & Johannes) præpositi Gland. 1249. C.
de Grave (Conradus) præp. Leod. 923. D.
Grisonius (Hugo) præp. Camerac. 68. C.
de Grimaldi (Johannes-Andreas) præpos. Graff. 1173. B. 1186. D.
(Philibertus) Niciensis, 1296. B.
de Gimberghes (Gerardus) decanus Tornac. 252. D.
de Groesbeck (Gerardus) dec. Leod. 909. B. D. E. 930. B. C. D. 951. C. Instrum. 159. B. 160. C. E.
(Paulus Johannes) præp. Leod. 924. B. 1012. E.
Gualbertus, præp. Atrebat. 354. A.
Gualterii (Johannes) præp. Venc. 1232. B.
Gualterus, dec. Torn. 213. C. Instr. 47. B.
Gualterus, dec. Atrebat. 362. D.
Guerin (Petrus & Raphael) præp. Venciensis, 1233. C.
Guibertus, dec. Atrebat. 362. D. 402. A.
Guibertus, præp. Namurc. 548. A.
Guido, præp. Camerac. 28. D. 63. E. 64. D. E. 65. B. 194. A. Instr. 30. E.
Guido, præp. Leod. 925. D.
Guido, præp. Senec. Instr. 236. C. 237. A.
Guillelmus, dec. Tornac. 291. B.
Guillelmus, præp. Leod. 915. E.
Guillelmus, præp. Ebred. 1100. B. 1103. D. Instr. 207. A. B.
Guillelmus, præp. Diniensis, 1078. A. 1138. C. Instr. 214. D. 216. B.
Guiramands (Marcellinus) Philippes, Raimonetus & Tanneguinus, præpositi Diniensis. 1139. C. D.
Guncelinus, dec. Audomar. 480. C.
Guntfridus, dec. Audomar. 480. C. Instrum. 112. D.
Guntherus, præp. Tornac. 253. A.

H

De HABARCQ (Petrus) præp. Atrebat. 359. D.
de Habourdin (Willelmus) præp. Atrebat. 355. D.
de la Hamaide (Henricus) dec. Camer. 72. C.
(Robertus) præp. Camer. 63. D. 68. D.
du Hamel (Matthæus & Petrus) præpositi Atrebat. 359. A. B. C.
de Hannonia (Burchardus) præpos. Leodic. 890. D. E. 920. B.
Hanotel (Jacobus) dec. Atreb. 369. C.
(Egidius) præp. Atreb. electus, 362. B.
de Heinsberg (Philippus) dec. Col. 681. B. 717. C. 719. E. Præp. Leod. 917. E. 926. C.

(Theodoricus) præp. Colon. 685. E. 687. C. 717. D. 720. C.
Helecinus, præp. Audomar. 472. 480. C. Inftrum. 111. E. &c.
Helinus vel Hillinus, dec. Leodic. 916. B. 925. C.
Henricus, decanus Tornac. 248. A. 401. C. Inftrum. 71. C.
Henricus, decanus Leodic. 925. C. Inftrum. 169. C. Præpofitus, 919. C.
Herimannus, præp. Tornac. 252. A. 401. C. Inftrum. 59. C.
Hermannus, dec. Namurc. 548. D.
Hermannus, præp. Colon. 717. A. 718. E.
Hermannus, præp. Leod. 915. A.
Hermel (Henricus) dec. Namurc. 549. D.
Hertoghe (Antonius, præp. Leod. 921. E.
Hircanus, præp. Leod. 913. B.
de Hochtade (Conradus) præp. Colonienfis, 718. A. Inftrum. 140. B.
Hoen ab Hornsbrouck (Arnoldus) decanus Leodic. 930. C.
de Holte (Wicboldus) decanus Colonienfis, 695. E. 720. D.
de Horne (Johannes) præp. Leod. 905. B. 922. B. E.
Huberti de Loëmel (Johannes) præpofitus Camerac. 68. A.
Hubertus, dec. Leodic. 107. D. 917. E. 926. B. C. Inftrum. 154. E.
Hugbaldus, decanus Leod. 914. E. 925. A. Inftrum. 166. C.
Hugo, dec. Camerac. 30. C. 32. C. D. 65. D. E. 69. A. E. 70. A. B. 148. E. 401. D. 409. A. 462. B. C. Inftr. 4. C.
Hugo, dec. Tornac. 248. E. 252. A.
Hugo, dec. Atrebat. 362. D. 364. D.
Hugo, dec. Colon. 720. A.
Hugo, præp. Leod. 913. C. 915. D. 920. D.
Hugo, præp. Dinienfis, Inftr. 187. E.
d'Hugues (Johannes & Ludov.) præpofiti Ebredun. 1103. E.
de Humieres (Johannes) dec. Leod. 930. A.

I

De JACE' (Henricus) præp. Leod. 918. A. 926. C. D. Inftr. 155. C. E.
Jacobus, præp. Atrebat. 356. E.
Jacobus, præp. Leod. 919. A. 927. D.
Javelly (Johannes) præp. Ebred. 1103. A.
de Jauber (Bernardinus) præpofitus Dinienfis, 1140. D.
Javonis de Seclufis (Anfelmus) præpof. Camerac. 67. B.
Jaufferandi (Armandus) dec. Camer. 71. D.
de Infula (Johannes) præp. Camer. 66. C.
Johannes, præp. Camer. 65. E. 70. C.
Johannes, dec. Atrebat. 32. E. 70. B. 329. A. 364. C. D.
Johannes, præp. Atreb. 355. D. 364. C. D.
Johannes, dec. Audom. 480. D. 482. A.
Johannes, præpof. Leodic. 856. E. 913. D. 914. C. 924. E. decanus, 927. C.
Johannes-Jacobus, præp. Leod. 922. B. D.
Jonnart (Ladiflaus) dec. Camerac. 62. D. 73. A. 353. A. 479. C.
Ifnardi (Alexander) præp. Venc. 1233. C.
(Clemens) præp. Gland. 1249. C.
(Paulus) præp. Gland. 1249. B. C.
Ifnardus, præp. Ebredun. 1100. E.
de Juliers (Walramus) præp. Leod. 921. B.

K

KANNETIUS (Wericus decanus Leodic. 927. C.
de Kerchove (Walerandus) dec. Audomar. 483. B.
de Konigfeck (N.) dec. Colon. 721. D.

L

LABAROIS (Stephanus) dec. Audomar. 482. A.
de Lagery (Egidius) dec. Leod. 920. A. 928. A.
de Lalaing (Antonius) Arnoldus, Hugo & Johannes) præp. Leod. 922. A. B.
(Sidrach) dec. Audomar. 482. D.
Lambertus, præp. Leod. 857. B. 914. D.
Landrici (Egidius) dec. Atreb. 366. C.
Landricus, dec. Atrebat. 362. C.
Lanzo, præp. Leod. 915. A.
de Latre (Johannes) præp. Atreb. 362. A.
de Laval (Egidius) dec. Atreb. 367. D. E.
de Lauduno (Hugo) præp. Dinienfis, 1120. B. 1138. C.
(Guillelmus) præp. Dinienfis, 1138. D.
Laugerius, præp. Gland. 1249. B.
Van Laureten (Gafpardus) præp. Atrebat. 362. A.
de Laury (Remigius) præp. Namurcenfis, 549. B. 551. A.
de Layen, *al.* Leye (Henricus, præp. Leod. 871. C. 872. A. B. 917. B. 926. B.
Lefridus, dec. Leod. 925. C.
de Lengaigne (Nicolaus) dec. Atreb. 368. C.
(Philippus) dec. Audom. 482. E.
Leonardus, præp. Graff. 1185. D.
Lequien (Johannes) dec. Audom. 482. C.
de Lefpinee (Philippus) præp. Nam. 548. C.
Letbertus, præp. Tornac. 212. D. 248. C. 275. D. 46. C. Inftr. decanus, 253. C. 275. E. Inftr. 48. A.
Liberonus (Guillelmus) præp. Graff. 1163. A. C. 1185. E.
de Lieres (Jacobus) dec. Audom. 483. E.
S. Lietbertus, præp. Camerac. 20. D. 63. E.
de Ligne (Johannes) præp. Leod. 921. E.
de Limbourg (Ericus) præp. Colon. 719. D. 804. A.
de Linden (Theodoricus) dec. Leod. 930. D.
Lombardus (Petrus) præp. Camerac. 68. C.
de Loncin (Henricus & Renerus) decani Leod. 929. A. B.
de Longueval (Johannes Carolus) decanus Audomar. 479. D. 483. D.
de Loriaco (Robertus) dec. Camer. 71. D.
de Lorraine (Francifcus) dec. Col. 721. D.
(Fredericus) dec. Namurc. 548. C. E.
de Los (Arnoldus) præp. Colon. 718. B.
(Hermannus) præpof. Leodic. 925. B. 971. B.
Lotharius, præp. Leod. 916. E.
Lucas (Francifcus) dec. Audom. 483. B.
Ludolfus, dec. Leod. 926. D.
Ludovicus, præp. Colon. 717. D. 720. B.
Ludovicus, præp. Leod. 914. A.
de Luxembourg (Simon) præpof. Audom. 474. C.

M

Le MAGNIER (Johannes) dec. Atreb. 366. D.
Majoris (Philippus) dec. Camerac. 72. B.
Malcot (Laurentius) dec. Tornac. 251. E.
Malloteau (Lambertus) dec. Nam. 549. D.
de Maloleone (Stephanus) decanus Camerac. 71. C. 74. E.
Manarre (Maximilianus) dec. Torn. 251. D.
de Mandagot (Hugo) præp. Ebred. 1101. D.
de Manderchaifune (Ulricus) dec. Colon. 721. A.
de Manderfcheid (Otho Ludwig) præpof. Colon. 804. A.
de Mantes (Steppo) præp. Leod. 916. E.
de Mansfeld (Carolus) dec. Tornac. 251. E.
de Manfo Guichardo (Jacobus) dec. Camerac. 71. D. 614. C.
Marbais (Johannes) dec. Namurc. 550. A.
de S. Marcello (Hugo) præp. Ebred. 1103. A.
de la Marck (Engelbertus) præpof. Leodic. 897. C. 921. B.
(Everardus) præp. Leod. 922. A.
de Marnix (Johannes Maria) dec. Audom. 483. D.
Marotte de Montigny (Petrus Adrianus) dec. Namurc. 551. A.
de Mattreuil (Itherius) præpof. Audomar. 474. A.
Maffelinus, præp. Camerac. 64. A. 65. A. Inftr. 86. A.
Maffelinus, dec. Atrebat. 363. D.
Maffon (Guillelmus) dec. Nam. 548. D.
Maffon (Guillelmus) præp. Nam. 549. B.
de Matreloy (Petrus) præp. Audom. 474. A.
Matthæus, dec. Atrebat. 355. C. 364. B.
Maucuit (Jacobus) dec. Atreb. 369. E.
(Johannes) dec. Atrebat. 369. E.
Maugre (Francifcus) præp. Atreb. 361. D.
Maurellius, præpof. Senecenfis, 1254. C. Inftr. 237. C. 238. A.
de Mauritania (Arnulfus) præp. Cam. 66. C.
Mazius (Arnoldus) dec. Nam. 549. D.
de Mean (Johan. Ferdinandus) dec. Leod. 912. B. C. D. 931. C. 1115. D. præp. 924. C.
Meinier (Baltazar) præp. Graff. 1187. A. B.
de Melun (Francifcus) præpof. Audomar. 346. E. 475. A.
Menard (Quintinus) præp. Audom. 343. B. 474. B.
Mercaderii (Geraldus) præp. Venc. 1232. C.
Mere (Johan. Anton) præp. Graff. 1186. E.
Millon (Jacobus) dec. Atreb. 368. A.
Monnier (Johannes) dec. Atreb. 369. B.
de Montrelaix (Hugo) dec. Camer. 71. C.
Montchevalier (Bonus) præp. Camer. 67. E.
(Carolus) præp. Camerac. 67. E.
de Monte (Bruno) præp. Colon. 717. B. C.
(Conradus) præp. Colon. 718. C.
(Engelbertus) præp. Colon. 717. D.
(Gerardus) præp. Colon. 718. C.
(Johannes) dec. Leod. 929. E.
de Monte-faventio (Bertrandus) dec. Leod. 928. D.
de Monte-falconis (Otto) præp. Leod. 918. D. *vide* de Foucaumont.
de Monte-flafcone (Francifcus) dec. Camer. 71. B.
de Montmorency (Dionyfius) dec. Tornac. 251. B. 344. D. 345. A.
(Francifcus) dec. Leod. 931. A.
de Morangy (Johannes) dec. Leod. 927. E.
Morialmæus (Godefcalcus) præpof. Leodic. 852. C. 914. B.
de Morlet (Chriftophorus) dec. Audomar. 478. D. 483. C.
Mouton (Alexius) præp. Graff. 1187. C.
Mulchy (Johannes) præp. Graff. 1177. A. 1187. B.
(Gafpardus) præp. Graff. 1187. B.
Multoris (Johannes) dec. Atreb. 366. D.

N

De NAMUR (S. Fredericus) præp. Leod. 866. E. 915. E. 959. D.
Narboldus, dec. Leod. 932. B.
de Naffau (Francifcus Beraudus) præpofitus Colon. 805. A.
Naturelli (Philibertus) præp. Camer. 67. D.
de Ners (Hugo) præp. Dinienfis, 1137. E.
de Nefle (Theodoricus) præp. Camer. 65. D.
Nettelet (Egidius) dec. Camer. 72. B.
Nevelonis (Johannes) præp. Atreb. 356. D. 453. D.
Nicolaus, præp. Atrebat. 357. E.
Nicolaus, dec. Atrebat. 326. E. 354. D. 355. D. 363. D. 364. D. 462. B. Inftr. 79. C.
Nicquet (N.) præp. Namurc. 548. C.
Niel (Honoratus) præp. Graff. defignatus, 1187. C.
de Nivella (Johannes) dec. Leod. 927. C. Inftrum. 202. B.
de Nobefcourt (Antonius) dec. Cam. 72. C.
Norbertus, dec. Audom. 480. C.
de Nova-ecclefia (Galhardus) præp. Ebred. 1102. A.
de Nova-villa (Johannes) præpof. Atrebat. 357. B.
de Noviomo (Johan.) dec. Atreb. 366. A.
Noyelle (Antonius) dec. Audom. 369. B.
de Nuvenaire (Hermannus) præpof. Colon. 719. A.

O

ODo, præp. Atreb. 354. B. 402. A.
Odoero (Bertrandus) præp. Leod. 921. C.
Ogo, præp. Leod. 913. C.
Oilardus, dec. Camerac. 27. B. 28. B. 69. E. 93. D. 107. B. Instr. 23. E. 30. C. 35. D.
Olivarius, præp. Ebred. 1100. B.
d'Orbestein de Dune (Philippus) decanus Colon. 708. B. 721. B.
de Orreo (Alexander) præpositus & decanus Leod. 874. C. 926. C.
d'Osterel (Robertus) præp. Camerac. 67. D.
Otgerus, præpositus Audomarensis, 472. A. B. Instr. 116. D. 117. C.
Otgerus, decanus Leod. 924. E.
Otho, præpositus Grassensis, 1160. A. 1161. A. 1185. C.

P

De PALUDE (Guillelmus) decanus Atrebatensis 365. B. 453. D.
Paradii (Lambertus) dec. Namurc. 550. A.
Paroiche (Franciscus) præpositus Cameracensis, 63. D. 68. D.
de Pavie (Michael) dec. Camerac. 72. B.
Pehon (Ch.) præp. Namurc. 548. B.
Pellizonus (Guillelmus) præpositus Ebredunensis, 1101. B. Instr. 184. B.
de Pessilhac (Gerardus) præp. Ebr. 1101. E.
de Petrisco (Petrus) præp. Gland. 1248. C.
Petrus, præp. Camer. 463. B. Instr. 36. B.
Petrus, dec. Tornac. 248. A. Instr. 59. C.
Petrus, præp. Atreb. Instr. 79. C. 99. B.
Petrus, præp. Audom. 473. A.
Petrus, decanus Audomarensis, 481. C.
Petrus, decanus Namurc. 548. D. 583. A.
Petrus, præpositus, Ebredun. 1100. C.
Philippus, dec. Camer. 38. D. 66. C. 70. E.
Philippus, decanus Audomar. 481. D.
Philippus, præpositus Ebredun. 1100. E.
Pictoris (Laurentius) Niciensis, 1287. D. E. 1295. B.
de Pierrepons (Hugo) præp. Leod. 877. D. 879. B. 880. A. 881. C. 918. D. E.
de Piers (Carolus) decanus Audomarensis, 475. C. 482. E.
Pikete (Walterius) dec. Tornac. 249. A.
Pillart (Balduinus) præp. Leod. 1009. E.
le Pingre (Petrus) præp. Atrebat 358. D.
Pintaflour (Petrus) decanus Tornacensis, 240. E. 241. B. 251. D.
du Ploich (Johannes) decanus Audomarensis, 350. D. 483. A.
de Poitiers (Adrianus) præp. Camer. 67. C.
(Guillelmus) præpositus Leod, 923. A. 924. D. 1115. B.
(Carolus & Johannes) præpositi Audomarenses, 474. A.
Polchet (Simon Ignatius) præpositus Nam. 547. C. 549. C.
Pontius, præp. Senec. 199. C. Instr.
de Portali (Simon) dec. Tornac. 250. A.
de Portu (Petrus & Romanus) præp. Venciensès, 1232. C. 1233. B.
de Praellis (Thurianus) dec. Torn. 251. A.
de Prato (Martinus) dec. Atreb. 366. D.
Presbyteri (Radulfus) præp. Camer. 67. B.
de Proisy (Guillelmus) præp. Camer. 67. D.
Prosper (Cornelius) præp. Camer. 67. B.
de Provanis (Johan. Bapt.) Niciensis præp. 1296. B.
de Puteo (Johannes) dec. Atreb. 367. E.
de Puteo (Johannes) præp. Nic. 1139. A.

Q

QUARRE' DE LA VIEVILLE (Franciscus-Josephus) præp. Atreb. 363. C.
de Quercu (P.) dec. Torn. 250. A.

R

RADULFUS, dec. Tornac. 248. E.
Raitz a Frentz (Johan.) præp. Leod. 924. B.
de Ranchicourt (Carolus) præpositus Atrebatensis, 359. E.
Raoul (Bertrandus) præp. Diniensis, 1138. E. 1139. A.
de Raventlen (Walterius) decanus Leodic. 927. B.
Razo *vel* Renzo, dec. Leod. 925. D. E.
de Reboul de Lambert (Ignatius) præpos. Dinienf. 1140. E.
de Regio (Nicolaus) dec. Audom. 481. D.
Reimbaldus, dec. Leodic. 926. A.
Reitestanus (Albertus) præp. Leod. 877. A. B. D. 879. B. 880. A. 918. B. 926. D.
Renerus, decanus Leodic. 924. E.
de Rentii (Johannes) decanus Audomarensis reprobatus, 482. D.
de Restées (Henricus) præp. Leod. 928. A.
de Reverella (Laurentius) præpositus Atreb. 359. C.
Richardus, dec. Leod. 932. C.
Richebé (Antonius & Johannes) præpositi Atrebat. 361. A. B.
Rifridus, præpos. Ebred. 1083. D. Instrum. 184. C.
a Rivo (Radulfus) dec. Tungrensis, 807.
Robertet (Johan. Jacobus) decanus Tornacensis, 251. C.
Robertus, præpositus Tornacensis, 253. C. Instr. 64. B.
Robertus, dec. Tornac. 249. C. 455. A.
Robertus præpositus Atreb. 328. D. 354. D. 355. B.
Robertus, dec. Atreb. 365. A. 444. B. E.
Robertus, præpos. Audom. 30. E. 472. C. 526. D.
Robertus, præp. Leod. 913. E.
de Rodes (Nicolaus) dec. Camer. 71. B.
de Roeux (Nicolaus) præp. Camerac. 65. D. Decanus, 71. B.
Rogerius, præp. Camer. 66. A. Instr. 86. A.
Rogerius, decanus Camerac. 66. B. 70. C. 113. E. 463. B. Instr. 36. B. C.
Rogerus, præp. Atreb. 355. A. B. 364. C.
Romani (Bertrandus) præpositus Glandev. 1248. C. 1249. B.
de Romans (Josephus) præpositus Glandev. 1249. B.
Rombert (Nicolaus) dec. Audom. 482. C.
Rondelly (Gerardus) dec. Leod. 929. D.
de Rosa (Johannes) præp. Atreb. 360. C. E. 398. D.
(Natalis) decanus Audomarensis, 482. D. præp. Atrebat. 361. A.
de Rosset (Raimundus) præpos. Diniensis, 1139. A.
Rossignoli (N.) Niciensis, præp. 1296. B.
Rousselet (Johannes) præp. Atreb. 358. A. 366. B. D. 424. B.
de Roux d'Arbaut de Peyrusse (Salvator Stephanus) præp. Ebred. 1103. B.
de Roye (Johannes) præp. Camer. 66. D.
(Robertus) præp. Camer. 66. A.
de Rubempré (Johannes) præpositus Atreb. 359. E.
de Rumigny (Johannes) decanus Leodic. 884. E. 927. D. præp. Camer. 66. C.

S

SABRANUS (Honoratus) præp. Glandev. 1248. C.
de Salice (Robertus) præp. Ebred. 1102. B.
Sanini (Johannes) præp. Ebred. 1102. A.
de Sanceriis (Hugo) præp. Venc. 1232. C.
Santin (Michael) præp. Atreb. 360. B. C.
Sapiens (Johannes) dec. Leod 928. D.
de Saqui (Gaspardus) præp. Gland. 1249. C.
Sardine (Bertrandus) Nici. præp. 1295. B.
de Sartis (Wibaudus) dec. Camer. 71. A.
de Savoye (Guillelmus) præp. Leod. 919. B.
de Saxe-Zeitt (Christianus Augustus) præp. Colon. 805. A.
Scatter (Henricus) dec. Leod. 929. E.
de Schawembourg (Adolfus) præp. Leodic. 709. B. 922. E.
(Antonius) dec. Colon. 721. C. 923. A.
(Arnoldus) præp. Leod 923. A.
de Schleida (Guillelmus) præp. Coloniensis, 718. D.
Scuerius (Nicolosinus) præp. Grass. 1186. E.
de Segureto (Bertrandus) præp. Diniensis, 1126. C. 1138. E.
de Scina (Georgius) præp. Colon. 719. B.
de Selis (Franciscus Lambertus) dec. Leod. 932. A. 1041. E.
de Seranio (Johannes) dec. Leod. 929. E.
de Serene (Jacobus) præp. Ebred. 1080. D. 1100. E. 1285. B.
de Seron (Johannes) dec. Namurc. 548. D.
S. Sigewinus, dec. Colon. 670. C.
Sigewinus præp. Colon. 718. E.
Simon, dec. Tornac. 228. C.
Simon, dec. Leod. 877. D. 880. A. 926. D. Instrum. 155. E.
de Sponheim (Hugo) dec. Colon. 674. C. 719. E. Instrum. 165. B.
de Steio (Johannes) præp. Leod. 919. D.
de Stirum (Ericus) præp. Colon. 719. D.
vander Straten (Johannes Bapt.) decanus Torn. 251. E.
de Strenhout (Jacobus) præpositus Ebredun. 1102. A.

T

TARDIEU (Guillelmus) decanus Atrebat. 366. B.
le Tart (Nicolaus Josephus) decanus Camer. 74. A.
Taxil (Nicolaus) præp. Diniensis, 1140. C.
Tector (Johannes) præp. Atrebat. 359. B.
de Tende (Robertus) præp. Grass. 1186. B.
Testa (Gerardus) præp. Ebred. 1101. E.
de Thenis (Adrianus) præp. Nam. 548. C.
Theobaldus, præp. Atreb. 356. E.
Theodericus, præp. Camer. 29. C. 30. C. 462. B. C.
Theodericus, præp. Tornac. 253. B. C. D.
Theodericus dec. Leod. 918. E. 927. C. D.
Thiedo, dec. Camerac. 69. A.
Thietboldus, dec. Camerac. 69. A.
de Thoisy (Henricus) dec. Tornac. 250. E.
Thomas, præp. Atrebat. 356. E.
Thomas, dec. Audom. 481. D.
Thomasii de Florentia (Bonacurtius) dec. Tornac. 250. B.
de Thylia (Egidius) dec. Leod. 929. D.
Tietwinus, præp. Leod. 915. E. 925. B.
de Toardo (Rainerius) præp. Din. 118. E. 1137. E. Instr. 188. A.
(Hugo) præp. Diniensis, 1138. C.
de Torote (Robertus) præp. Leod. 919. C. D.
de la Tour d'Auvergne (Theodosius-Emmanuel) præp. Leod. 912. D. 924. C.
de S.t Tron (Petrus) dec. Camerac. 71. A.
de la Troüillere (Petrus) dec. Torn. 251. D.
Troussel (Petrus) præp. Audom 474. A.
Tseracte (Egidius) præp. Namurc. 549. B.
Turlot (Nicolaus) præp. Namurc. 549. B.

V

De VALBELLE (Franciscus) decanus Audom. 481. B. 483. E.
(Josephus Alfonsus) decanus Audom. 483. E.
Valere (Nicolaus) præp. Camer. 67. C.
de Valkenberg (Engelbertus) præp. Colon. 718. B.
de Valserris (Petrus) præp. Ebred. 1100. D.
de Varas (Stephanus) præp. Atreb. 358. A.
de Varennis (Florentius) præpositus Atreb. 357. D.
de Vars (Hugo) præp. Din. 1137. D. E.
Udo, dec. Colon. 717. D. 718. A. 720. B.
Verricus, dec. Camerac. 74. A.
de Veteris (Ricardus) præp. Gland. 1243. E. 1248. C.
Vicedominus, præp. Grass. 1161. A. 1183. C. D. Instr. 216. D. E.

INDEX PRÆPOS. ET DECANORUM.

de Vienna (Petrus) præpositus Colon. 694. C. 718. C.
de Villa (Hugo) decanus Camerac. 69. B.
de Villa regia (Guillelmus) decanus Atrebatensis, 366. A.
de Villeneuve (Alexander) præpositus Graff. 1187. C. D.
(Carolus) de Vence, præpositus Graff. 1182. E. 1187. C. D. 1249. A.
(Gaspardus) de Thorent, præpositus Venciensis, 1233. C.
de Virnenburg (Henricus) præpositus Coloniensis, 696. C. 718. C.
(Johannes) decanus Coloniensis, 700. D. 720. D.
de Viry (Petrus) præp. Camer. 66. A.
de Vrihein (Theodoricus) dec. Leod. 932. C.
de Wachtendonck (Arnoldus) decanus Leod. 931. B.
de Wahart (Simon) decanus Leod. 925. B. 926. D.
Walcandus, decanus Leod. 924. D.
Wallart (Philippus) præp. Atreb. 362. B.
de Wallincourt (Galcherus) præpositus Cameracensis, 66. D.
Walterus, præpositus Tornac. 255. D.
Walterus, decanus Tornacensis, 218. D. 248. C. 249. A. 275. D.
Walterus, decanus Audomar. 481. C.
Walterus, dec. Leod. 915. B. 925. B.
Warnerus, decanus Atrebat. 365. D. Instr. 113. B.
Warousius (Razo) dec. Leod. 929. D.
de Wasnadio (Hugo) præp. Leod. 918. D. E.
Waso, præpositus Leod. 856. A. E. 914. D. E. Instr. 166. B. decanus, 914. C. D. 924. E.
de Wavre (Carolus Philippus) decanus Namurcensis, 551. B.
de Weda (Arnoldus) præpositus Colon. 676. A. 717. B.
(Fridericus) decanus Colon. 710. C. 721. C.
(Guillelmus) præpositus Colon. 700. B. D. 718. D. 720. D.
de Werchin (Eustachius) præpositus Cameracensis, 66. E.
(Johannes) præpositus Camer. 66. E.
Werlinus, præpositus Colon. 716. B. 743. E.
Wery (Franciscus) præp. Atrebat. 449. B.
Lambertus Franciscus præpositus Atrebat. 362. C. 399. A.
van Welt (Johannes) dec. Tornac. 250. B.
Wezelinus, præpositus Colon. 652. D.
Wibertus, præpositus Atrebat. 354. A.
Wiboldus, præpositus Camerac. 64. D.
Wido, præpositus Camerac. 107. C. Instr. 39. A. 40. A. 86. A.
Wigerus seu Wickanus, decanus Colon. ac præp. 716. C. D. 718. E.
Willelmi (Lambertus) præpositus Namurc. 548. B.
Willelmus, præp. Atrebat. 330. C. 355. D.
Willelmus, decanus Audomar. 480. D.
de Wingarde (Winandus I. & II.) decani ac præpositi Leod. 923. C. D. 924. A. 930. C. E.
Wipion (Andreas) dec. Namurc. 550. A.
de Wissant (Balduinus) decanus Audomar. 482. A.
de Witgenstein (Georgius) præp. Colon. 719. B.
de Wittino (Altmannus) præpositus Colon. 717. A.
Wolbertus, decanus Leod. 925. B.
Wolbodo, dec. Leod. 925. B.
Woorstius (Johannes) præpositus Camerac. 68. B. C.

Y

Yvo, decanus, Camerac. 69. D.

Z

ZOLLERANUS (Fredericus) præpositus Coloniensis, 719. C.

INDEX ABBATUM.

A

AARON, S. Pantaleonis & S. Martini Colon. 738. D.
l'Abbe, *al.* l'Abbé (Christophorus) Vicon. 468. B.
Abbo, Lerini, 1192. D.
Abolenus, Stabuleti, 940. E. *vide* Bololenus & Papolenus.
Abraham, Maricol. 129. D.
Abry (Johannes) Valciod. 574. D.
Absalon, S. Amandi, 28. B. E. 86. E. 102. A. 117. A. 211. D. 212. B. 261. D. 262. D. 274. C. E. 297. E. 325. D. Instr. 45. A. 67. B. 79. C.
Absalon, S. August. Tarvan. 540. A. Instr. 124. E.
Absalon, Stabul. 941. D.
Achar (Alardus) S. Johan. Valenc. 159. E.
Adagrinus, Indæ, 733. B.
Adalbericus, S. Vedasti, 375. C.
Adalbero, Gladbaci, 744. E. 1028. E.
Adalbertus, Lerin. Instrum. 191. D. 192. A. B. C. D.
Adalbrandus, Werthin. 727. A.
Adaldagus, Werthin. 726. E.
Adalelmus comes, S. Vedasti, 377. D.
Adalleodus, S. Amandi, 257. A.
Adalolfus, S. Bertini, 493. A.
Adalricus, S. Amandi, 257. A.
Adalricus S. Vedasti, 375. C.
Adalulfus, Hasnon. 400. C.
Adalungus, S. Vedasti, 375. E.
Adalungus, Indæ, 732. D.
Adalwigus, Werthin. 728. C. 729. C.
Adam, Maricol. 131. A.
Adam S. Autberti, 93. B. 154. A.
Adam, S. Andreæ de Castello, 29. E. 138. A. 325. D. Instr. 86. D.
Adam, S. Johan. Valencen. 159. A.
Adam, Montis S. Martini, 195. A.
Adam, Aquicincti, 413. C. 465. D.
Adam, S. Augustini Tarvan. 540. E.
Adam, Clarimarisci, 527. A.
Adam, S. Egidii Leod. 1009. E.
Adæ (Henricus) S. Laur. Leod. 994. D.
Adelardus, Laubii, 85. A. C. E.
Adelardus, S. Amandi, 257. D.
Adelardus comes, S. Vedasti, 376. B.
Adelardus, Marchian. & S. Vedasti, 380. E.
Adelardus, S. Bertini, 257. D. 490. A. C. 942. C.
Adelardus, S. Martini Colon. 750. A.
Adelardus, Stabul. 942. C. 948. C.
Adelardus, S. Huberti, 859. E. 925. B. 969. E. 970. C.
Adelardus, S. Trudonis, 861. E. 954. E. 955. B. C. D. E. 960. B.
Adelbertus, Gemblaci, 556. E.
Adelbodus, S. Trudonis, 953. D.
Adelelmus, S. Vedasti, 380. D.
S. Adelenus, Crespinii, 100. C. E.
Adelinus, S. Vedasti 380. D.
Ado, prior S. Salvii, 132. D.
Adolfus, S. Vedasti, 21. E. 381. A.
Adolfus, Boloniæ comes, S. Bertini, 492. A.
Adolfus, Graffschafft. 768. A.
Adolfus, Sigeberg, 766. D. 767. A. 768. C.
Adolfus, Scheidæ, 802. D.
Adolfus, Hirsfeld. 136. B. Instr.
de Aelboen (Jacobus) Graffschafft. 769. B.
d'Affringues (Georgius) Clarimarisci, 532. C.
Agapitus, Lætiensis, 126. E.
Agelfridus, S. Amandi, 256 D.. 831. C.
Agilo, S. Bertini, 492. C.
S. Agilulfus, Stabul. & Malmundar. 630. C. 941. A. C. 945. C.
Agnus *vel* d'Enghien (Johan.) Stab. 889. E.
de Agoulto (Raimundus) S. Pontii Niciensis, 1288. C. 1299. C.
Aicardus, Lerin. 1079. B.
Aiglerius (Bernardus) Lerinensis, 1200. E. 1201. A. B.
S. Aigulfus, Lerin. 1193. D. 1209. E.
d'Ailly (Petrus) Falempin. 295. E.
Aimarus, utrum Lerin. 1206. D.
Aimericus (Petrus) Crispinii, 105. B. 283. B.
Aimericus, Aquicincti, 273. C. 402. A. 409. D. 410. A.
Airicus, Indæ, 733. B.
Alardi (Guillelmus) Florin. 979. C.
Alardus, *vide* Adelardus, Laubii, 21. B.
Alardus, S. Gisleni, 93. B.
Alardus, S. Andreæ de Castello, 138. D.
Alardus, Hasnon. 404. D.
Alardus, Marchian. & S. Vedasti, 395. C. E.
B. Alardus, Aquicincti, 22. A. 401. A. 409. B. C. D.
Alardus, Bronii, 554. A.
Alart (Jacobus) Grandisprati, 594. E.
Albanus, S. Martini Colon. 672. B. 749. E.
d'Albe, *vide* Alziarius.
Albericus, Marchian. 395. A.
Alberti (Guillelmus) Boscodun. 1107. A.
Albertus, Maricol. 21. B. 93. B. 129. C. 616. E.
Albertus, Hasnon. 25. D. 382. C. 396. A. 401. D. 402. C.
Albertus, Beatæ Mariæ Namurc. 582. E.
Albertus, Indæ, 734. B.
Albertus, Graffschaffi, 769. A.
Albertus, Campensis, 784. B.
Albertus, Steinfeld. 799. C.
Albertus, S. Huberti, 969. C. E. 973. E.
Albertus, S. Jac. Leod. 925. A. 980. D. 981. D.
Albertus, Maloniæ, 1011. D.
Albertus, Lerin. 1195. D.
S. Albricus, Stabul. 941. D.
d'Albretcard. S. Andreæ de Castello, 139. C.
Aldebardus, *al.* Erleboldus, Stab. 948. A. C.
Aldebertus, Lerin. 1196. C. E. 1199. E.
de Aldenberg (Herthenricus) Werth. 727. D.
Aldo, Hasnon. 400. A. B.
Alelmus, Valcell. 154. E. 176. E. 177. A. D.
Alelmus, Bonæ-Spei, 200. D.
B. Alelmus, Aquicincti, 409. D.
Alelmus, S. Bertini, 429. E.
Alelmus, S. Augustini Tarvan. 539. D.
d'Alennes (Michael) Montis S. Eligii, 430. A.
de Alesco (Paulus) Cisonii, 291. D.
Aletrannus, Laubii, 83. D. 844. B.
Alexander, Maricol. 130. A.
Alexander, Aquicincti, 412. D.
Alexander, Watini, 524. C.
Alexander, Heisterbaci, 793. B.
Alexander, Alnæ, 1017. C.
Alexander, Montis-Cornelii, 1043. E.
Alfonsus, S. Pontii Niciensis, 1299. C.
Alfunnius, præpos. Wastin. 524. C.
Algisus, *vide* Alvisus, Aquicincti, 107. B. 86. C. Instr. 23. D.
Algodus seu Algotus, Crispinii, 28. E. 29. C. 86. C. 102. A. 461. E. Instr. 86. E.
Aliolfus, Falempin. 295. A.
d'Alker (Johannes) Vallis-Schol. 1013. C.
d'Alliet (Michael) Valcell. 174. D. 183. B.
de Almensoir (Henricus) S. Huberti, 974. B.

Almericus, Villarii, 588. B.
de Alna (Balduinus) Vallis-Dei. 1025. A.
(Radulfus) Vallis-Dei, 1024. E.
de Alneto (Martinus) Jardineti, 596. B.
Aloldus, S. Vedasti, 402. A. 426. D.
de Altena (Adolfus) Werthinæ, 729. A.
(Johannes) Steinfeldiæ, 800. C.
Altfridus, S. Amandi, 257. D.
B. Altfridus, Werthinæ, 726. B.
Altmarus comes, S. Vedasti, 377. D.
de Alvernia (Hugo) Stabul. 949. D.
S. Alveus, S. Huberti, 967. A.
Alvisus, Aquicincti, 324. E. 325. B. 382. A. 410. D. E. 411. D. E. 496. A. Instrum. 99. B. 113. B.
Alvoldus, S. Martini Colon. 749. E.
Alziarius d'Albe, Lerin. 1203. A. 1241. C.
Amadeus, Hasnon. 400. C.
Amalricus, S. Auberti, 31. E. 154. E.
Amalricus, Cisonii, 287. B.
Amalricus, Marchian. 278. A. 398. A.
Amalricus, Floreffiæ, 610. D.
Amalricus, Lerin. 1196. A.
Amandus, S. Andreæ de Castello, 138. C.
S. Amandus, Elnonensis, 255. A. B. C. D. 393. C. 822. C.
Amandus, S. Martini Tornac. 276. E.
S. Amandus, Lerin. 1194. C.
S. Amatus, Broili, 371. C.
Ambrosius, S. Trudonis, 953. C.
de Amezaga (Matthias) Rodæ, 1008. A.
Amingerus seu Amolgerus, Stabul. & Malmundar. 941. A.
de Amraide (Bertramnus) Brauvillarii, 760. E.
de Amsterdam (Petrus) Molinæ, 598. B.
Ancealis, Vallis-Schol. 1013. B.
Ando, Stabul. & Malmund. 941. E.
Andolfus, Werthinæ, 726. D. 733. A.
André (Michael) Hasnon. 408. B. E.
Andreas, Barisiaci ac S. Amandi, 255. A. B.
Andreas, S. Dionysii de Broqueroia, 108. D.
Andreas, S. Johan. Valencen. 159. A.
Andreas, Arroasiæ, 437. B.
Angelramnus, S. Trudonis, 953. A. B.
d'Anglade (Arnoldus) S. Amandi, 266. C. D. E.
S. Anglinus, Stabul. 941. A.
d'Angre (Michael) Lætiensis, 125. A.
de S. Aniano (Petrus) Boscoduni, 1106. C.
d'Anneux (Egidius) S. Sepulcri, 121. D.
Anno, Indæ, 734. A.
S. Ansbaldus, S. Huberti, 968. D.
ab Anselino (Johannes) Laubii, 88. E.
Anselmus, S. Sepulcri, 70. D. 121. A.
Anselmus, Maricolensis, 131. A.
Anselmus, prior S. Salvii, 134. E.
Anselmus, Cantiprati, 163. A.
Anselmus, Cisonii, 286. C. 287. D. 295. A. 327. A. 384. A. 403. B. 412. B. C. D. 414. D. 435. B. 443. B. 462. C. Instrum. 47. B.
Anselmus, Gemblaci, 559. B.
Anselmus, Heisterbaci, 793. C.
B. Anselmus, Lerin. 1192. C.
Anso, Laubii, 81. A. B. C.
d'Anstell (Rugerus) Indæ, 735. C.
(Bartholom.) Veteris-montis. 791. B.
d'Anthinne (Guillelmus) S. Egidii Leod. 1010. C.
d'Antoing d'Espinoy (Geraldus) Clari-marisci, 527. A.
Antonii (Sebastianus) Alnæ, 1019. D. E.
Antonius, Stabul. 942. D
Antonius, Lerin. 1205. D.
d'Anvin (Amandus) S. Gisleni, 99. A. 442. B.
l'Any (Arnaldus) Arroasiæ. 438. C.
de Aquis (Johannes & Walterus) Vallis-Dei, 1024. E. 1025. A.
Arabo, Gladbaci, 744. B.
de l'Arbre epine (Franciscus) Grandisprati, 595. B.
d'Arces (Claudius) Boscoduni, 1093. D. 1106. D.
S. Ardemius, Lerin. 1195. B.

de Ardinghen (Adam) S. Trudonis & S. Laurentii Leod. 962. E. 963. A. 993. B.
(Guillelmus) S. Trudonis, 963. D.
de Aremberg (Godefridus) Vallis S. Lamberti, 1023. B.
d'Arbus (Joachim) Aquæ-curtæ, 449. B.
Armandus, Floreff. 515. A.
de Arnesio (Matthæus) S. Salvii competitor, 135. A.
Arno, S. Amandi, 256. D.
Arnoldus, seu Arnulfus, S. Dionysii de Broqueroia, 107. C.
Arnoldus, Castelli Mauritaniæ, 469. D.
Arnoldus, præp. Watinensis, 524. C. D.
Arnoldus, S. Martini Colon. 749. E. 750. E.
Arnoldus, Brauvillarii, 761. D.
Arnoldus, Campensis, 784. A. B. C. D.
Arnoldus, Veteris-montis, 785. B. 787. E.
Arnoldus, Wedinghaus. 801. B. D.
Arnoldus, Scheidæ, 802. C.
Arnoldus, Florin. 979. A.
Arnoldus, Vallis S. Lamberti, 1023. A.
Arnoldus, Porceti, 1028. D.
Arnoldus (David) Valcell. 180. D.
Arnolfinus (Josephus) Clari-marisci designatus, 532. D.
Arnulfus, Laubii, 85. B. 865. C.
Arnulfus, Crispinii, 95. A. 102. B.
Arnulfus, Altimont. 117. C.
Arnulfus, Maricol. 129. E.
Arnulfus, prior S. Salvii, 133. C.
Arnulfus, S. Amandi, 263. C.
Arnulfus, Flandriæ comes, S. Vedasti, 377. E. & S. Bertini, 492. B. E. 493. B.
Arnulfus, Hasnon. 333. D. 404. C.
Arnulfus, Viconiæ, 462. E.
Arnulfus, Bronii, 553. B. D.
Arnulfus, Gembiaci, 559. D. 562. B. Instr. 127. A. B.
Arnulfus Floreff. 563. A. 612. B.
Arnulfus, Florin. 978. B.
Arnulfus, Novi-monast. 1002. B. D.
Arnulfus, Vallis S. Lamberti, 1022. B.
d'Aroche (Johannes) Valciodori, 574. C.
de Arpe (Matthæus) Graffschafft, 769. B.
d'Arragon (Carolus) Aquicincti, 417. B.
de Arsiche (Henricus) Belli-Reditus, 1044. E.
l'Artesin (Cono) Novi-monast. 1002. E.
Artopæus a Loendorff (Heribertus) Brauvillar. 763. E.
de Ascha (Walterus) Villarii, 590. C. 1018. E.
d'Asschelet (Egidius) Floreff. 614. A.
de Asor, Balduinus) Grandis-prati, 594. C.
Asset (Martinus) S. Vedasti, 389. E. 417. C.
(Johannes) Aquicincti, 417. C. D.
d'Assignies (Johannes) Nizellæ, 599. E.
de Assindia (Hugo) Werthinæ, 731. C.
Asso, Montis S. Eligii, 428. A.
d'Assonville (Guillelmus) S. Dionysii de Broqueroia, 109. D.
(Rasso, seu Erasmus) S. Dionysii de Broquer. 109. D.
d'Astars (Bernardus) Boscod. 1106. C.
de Atrebato (Florentius) S. Auberti, 155. D.
(B. Sagalo) Clari-marisci, 528. D.
(Petrus) Vallis-Schol. 1013. C.
de Avansono (Raimbaldus Artaudus) Bosc. 1105. E.
d'Auchy (Nicolaus) Laudis, 304. C.
(Ferdinandus) S. August. Tarv. 541. C.
Audberti (Laurentius) S. Pontii Niciensis, 1299. B.
d'Avelois (B. Johan.) Floreffiæ, 611. B. C. 1048. D.
d'Averse (Johan. Evangel.) Lerin. 1208. D.
d'Avesnes (Johannes) S. Auberti, 155. D.
(Petrus) Lesciensis, 124. D. 616. D.
(Philippus) Hasnon. 404. E.
Avets (Leander) Lerin. 1209. C.
Augustinus, S. Dion. de Broqueroia. 108. D.
Augustinus, S. Amandi, 198. D. 264. D. 449. D.
Augustinus, Floreff. 515. A.
d'Aumont (Walterus) Crispinii, 155. C.
Aupaix (Egidius) prior Vallis-Schol. 165. D.

d'Aurethon (Guillelmus) Crispinii, 103. E.
d'Auriol (Nicolaus) Lerin. 1202. A.
Aufay (Franciscus) coadjutor Montis S. Eligii, 431. C.
d'Aussy (Franciscus) Hamensis, 512. C.
d'Autel (Erasmus) Cisonii, 293. E.
d'Awaigne (Egidius) Lessiæ, 1049. B.
d'Auvans (Franciscus) Vallis-Schol. 1013. C.
(Gerardus) S. Jacobi Leod. 984. A.
Aymo, prior S. Salvii, 133. A. 134. C.
Azelinus, Porceti, 956. E. 1028. E.
Azo, seu Asso, S. Egidii Leod. 1009. C.
Azo (Ludov.) S. Pontii Niciensis, 1299. D.

B

S. BABOLINUS, Stabul. 940. B.
Baccart (Johannes) Lesciensis, 125. C.
(Raphael) Laubii, 90. A.
Bachelet (Johannes) Lessiæ, 1048. E.
de Backlingen (Menfridus) Brauvill. 762. A.
Baccotius (Jacobus) Choquensis, 519. D.
de Badata (Ludov.) S. Pontii Niciensis, 1289. D. 1299. D. Instr. 241. E.
Badre vel Badry (Thomas) Bronii, 554. C.
Bahnen (Rainaldus) S. Pantaleonis, 742. C.
Baidilo, Lutosæ, 75. D. E.
Baillet (Johannes) Aquicincti, 414. E.
de Bailleul (Balduinus) Mareoli, 442. E. 447. A. B. Instr. 86. D.
(Paulus) Clari-marisci, 529. B. E. Instr. 122. B.
de Bais (Walterus) Floreffiæ, 612. B.
de Baldenberg (Constantinus) S. Martini, Colon. 751. A.
Balderedus, S. Martini Tornac. 273. A.
Baldricus, Laubii, 843. A. 851. B.
Baldricus, S. Andreæ de Castello, 137. D.
Baldricus, Indæ, 733. C.
Balduinus, Crispinii, 87. C. 102. A.
Balduinus, S. Sepulcri, 30. A. 120. C. 155. E. 157. E.
Balduinus, S. Dionysii de Broqueroia, 107. A. Instr. 23. B. C.
Balduinus, Maricol. 129. C. D.
Balduinus, S. Andreæ de Castello, 138. D.
Balduinus, Camberonis, 172. B. D. 397. E.
Balduinus, S. Auberti, 155. C.
Balduinus, Valcellæ, 179. C.
Balduinus, S. Nicolai de Pratis, 299. A.
Balduinus, Henniaci, 427. E. 439. C.
Balduinus, Hasnon. 403. E.
Balduinus, Mareoli, 325. B. D. 435. A. Instr. 79. B.
Balduinus, Arroasiæ, 436. E. 444. C. Instr. 89. A.
Balduinus, Aquæ curtæ, 448. A.
Balduinus, Castelli-Mauritaniæ, 469. C. D.
Balduinus, Flandriæ comes, S. Bertini & S. Vedasti, 377. C. 491. E.
Balduinus II. S. Bertini, 493. B.
Balduinus, S. Augustini, Tarvan. 540. D.
Balduinus, S. Laurentii, 991. B.
Balduinus, Vallis-Dei, 1025. A.
Balduinus, Lessiæ, 1048. E.
Balduinus, Novi-monasterii, 1002. D.
de Balini (Petrus) prior S. Salvii, 135. A.
Balis (Nicolaus) S. Jacobi Leod. 986. C.
Balla (Johannes) S. Huberti, 975. D.
Bandelius (Everardus) Choquensis, 519. D.
Bar (Matthias) Viconiæ, 468. A.
de Barastre (Johan.) Montis S. Eligii, 428. D.
Barats (Simon) S. Martini Torn. 277. A. E.
de Barbanson (Johannes) Bonæ-Spei, 202. B. 563. C.
(Johannes) Alnæ, 1018. C.
a Barda (Matthias) Cisonii, 293. A. B.
Barcillon (Cæsarius) Lerin. 1209. A. D.
Barm de Mertzenhausen (Bavinus) Indæ, 734. E.
de la Barre (N.) Maricol. 131. A. 617. A. 631. A.
del Barre (Johan.) Gembl. 563. E.
Barré (Fastradus) S. Laurentii, 993. E.

Barret (Johannes) S. Joh. Valenc. 160. C.
Bartholomæi (Johannes) Lerin. 1205. D.
Bartholomæus, Laubii, 88. B.
Bartholomæus, S. Dionyſii de Broqueroia, 108. A.
Bartholomæus, S. Auberti, 120. E. 155. B. E.
Bartholomæus, Fidemii, 141. C.
Bartholomæus, Ciſonii, 289. E.
Bartholomæus, Arroaſiæ, 436. E.
Bartholomæus, Hamenſis, 447. C.
Bartholomæus, S. Egidii Leod. 1009. D.
Bartholomæus, S. Pontii Nicienſis, 1298. C.
Basbant (Guillelmus) Vallis-Schol. 166. B.
de Baſoches (Milo) Marchian. & S. Martini Tornac. 276. D. 397. D.
de Baſſeia (Johannes) S. Vedaſti, 386. C.
de Baſſeria (Johannes) Marchian. 398. B.
Baſtardi (Audebertus) de Failfoc ſeu de Folleſnec *vel* de Pratis, 1105. D. 1141. C.
Baſtin (Innocentius) Alnæ, 1020. D.
Baſtinus, Vallis-Scholarium, 1013. B.
de Batemborck (Theodericus) Vallis-Dei, 1025. B.
de Batheria (Johannes) Aquicincti, 416. B.
de Bavay (Godefridus) Viconiæ, 464. E.
(Johannes) Viconiæ, 464. A.
Baucherel (Johannes) S. Auguſt. 541. B. C.
(Benedictus) S. Auguſt. 541. B. C.
de Baviere (Erneſtus) Stabulenſis, 712. E. 951. C.
(Ferdinandus) Stabul. 713. E. 911. A. 951. D.
(Guillelmus) Stabul. 951. E.
(Maximilianus-Henricus) Stabul. 714. C. 951. E.
Bavo, Tuitii, 753. E.
de Bauſun (Johannes) S. Andreæ, 138. E.
de Bauvin (Dionyſius) Laudis, 306. A.
Bauwyns (Adrianus) Falempin. 296. D.
Bayart (Carolus) Mareoli, 446. C. D.
(Jacobus) Leſſiæ, 1049. A.
de Bayonville (Egidius) S. Egidii Leod. 1010. E.
de Beaumarchez (N.) S. Andreæ de Caſtro, 140. B.
Bauſire (Henricus) Valcellæ, 183. A. B.
Beauvilain (Andreas) Valcell. 183. E. 619. A.
de Becourt (Franciſcus) Mareoli, 445. A.
Becquet (Renulſus) S. Salvii Valencenenſ. 136. E. 617. A.
de Becquevort (Arnoldus & Lambertus) Maloniæ, 1012. B.
Beekman (Hugo) Ciſonii, 294. A.
de Beelde (Johannes) S. Trudonis, 963. E. 964. A.
de Beez (Guillelmus) Bronii, 554. C.
le Beghe (Melchior) Vallis-Schol. 165. E.
Beghin (Johannes) Camberon. 174. A.
de Behault (Franciſcus) S. Dionyſii de Broqueroia, 110. D.
de Behoult (Baſilius, Alnæ, 1021. A.
de Belinghem (Arnoldus) S. Dionyſii de Broqueroia, 109. B.
Belinnes (Johannes) Arroaſiæ, 436. B.
Belivre (Hubertus) Leſſiæ, 1049. B.
Bellamicus (Petrus) Novi-monaſt. 1003. A.
du Bellay (Johannes) Lerini, 1207. C.
de Belle (Godefridus) S. Pantaleonis, 741. A. 768. C.
de Bellerino (Walterus) B. M. Nam. 583. A.
de Bellinghauſen (Bertrandus) Sigeb. 767. C.
de Bellomonte (Egidius) Alnæ, 1017. C.
(Johannes) Boſcoduni, 1106. C.
(Poppo) Stabul. 946. A.
(Walterus) Leſſiæ, 1049. A.
Bellon (Germanus) Lerini, 1208. E. 1209. A.
de Bello-ramo (Ponchardus) Leſſiæ, 1048. E.
de Bello-ſarto (Gerardus) Alnæ, 1019. B.
Bellot (Georgius) montis S. Eligii, 431. B. D.
du Belloy (Ildefonſus) S. Gilleni, 99. E.
(Quintinus) Camberon. 173. E.
Belverelius (Andreas) Choquenſis, 519. C.
a Bemmel (Antonius) Campenſis, 785. C.
S. Benedictus, Indæ, 732. B. C.
Benedictus, Graffſchaffi. 767. E.
Benedictus, Florinenſis, 977. C.
Benedictus, Lerini, 1208. D.
Benedictus, S. Pontii Nicienſis, 1281. C. 1297. D.
de Benée (Egidius) Valciod. 574. C.
Benoiſt (Quintinus) S. Gilleni, 97. E.
Benſelle (Gaſpar) Gemblaci, 568. C.
de Berchr (Arnoldus) S. Jac. Leod. 985. E.
S. Beregiſus, Andagini, 966. C. D. 967. A.
Berengerus, præp. Foſſenſis, 933. C.
Berengerus, S. Laurentii Leod. 863. A. 915. D. 956. C. 958. D. 959. A. 971. D. E. 972. A. 981. A. 989. D. 1009. A. Inſtr. 167. A. B. 169. D.
de Berenghem (Arnoldus) S. Trud. 964. B.
de Borensberg (Johannes) Rodæ, 1006. B.
de Berghes (Antonius) S. Trudonis & S. Bertini, 505. E. 507. C. 530. C. 964. C.
(Conradus) S. Pantaleonis, 741. B.
(Henricus) S. Dionyſii de Broqueroia, 109. E. Heiſterbaci, 792. D. 794. A.
de Beringhuſen (Arnoldus) Graſtſchaffi. 768. D.
de Berlaimont (Ludovicus) B. M. Namurc. 583. C.
de Berlo comes (Ferdinandus) B. M. Nam. 584. C.
de Bermerain (Egidius) S. Andreæ, 138. E.
(Johannes) S. Andreæ, 139. A.
Bernardus, S. Dionyſii de Broqueroia, 111. E.
Bernardus, S. Auberti, 154. A.
Bernardus, Valcellæ, 177. D. Inſtr. 29. E.
Bernardus, Hamenſis, 413. B. 509. E. 510. A. B. C.
Bernardus, S. Remigii, 1027. A.
Bernart (Gerardus) prior S. Salvii. 134. C.
de Bernemicour de Saluces (N.) coadjutor Aquicincti, 419. B.
Bernier (Nicolaus) Canti-prati, 163. C.
Berno, Veteris-montis, 787. B. C.
Berno, Rodæ, 1005. B.
Bernoldus, Watin. 523. E.
Beroaldus, Ebreduni, 1107. E.
de Berſes (Nicolaus) Belli-Reditus, 1046. A.
Bertel (Everardus) Mareoli, 332. B.
de Berthem (Johannes) Rodæ, 1006. C. D.
Bertin (Auguſtinus, Viconiæ 468. C.
Bertinus, S. Auberti, 155. C. Inſtr. 90. E.
S. Bertinus, Sithienſis, 484. C. D. 485. A. C. 486. E. 487. A. B. D. 488. E. 490. E. 493. E. 501. B. 503. B. 524. E. Inſtr. 25. E. 28. A. B. 109. E.
Bertoldi (Jacobus) Haſnon. 406. B.
Bertoldus, Indæ, 733. C. D.
Bertolfus, Brauvillar. 760. B.
Bertolfus, Rodæ, 1004. E.
Bertrandus, Laubii, 88. E.
Bertrandus, S. Dionyſii de Broqueroia, 111. E. 112. A.
Bertrandus, Stabul. 944. C.
Bertrandus, S. Jacobi Leod. 984. D.
Bertrandus, B. M. de Pratis, 1211. A. C.
Bertrandus, S. Pontii Nicienſis, 1297. A.
de Beſcat (Robertus) S. Vedaſti, 388. E.
de Beſchot (Johannes) Aquic. 416. A. E.
de Bethencourt (Johan.) Arroaſiæ, 438. B.
de Bethune des Planques (Benedict.) S. Bertini, 507. E. 508. A. 513. E. 518. D.
(Guillelmus & Petrus) Aquic. 414. B.
(Jacobus, *al.* Johan.) Aquic. 414. B.
(Robertus) Clari-mariſci, 528. B.
Betten (Leonardus) S. Trudonis, 965. E.
de Bettra (Guillelmus) S. Pontii Nicienſis, 1298. B.
de Bever (Guillelmus) S. Jac. Leod. 983. B.
(Laurentius) Campenſis, 791. C. D.
de Beveren (Henricus Laurentius) Campenſis, 786. D.
de Beugnies (Jacobus) Altimont. 117. D.
le Bidart (Lambertus) Valciodori, 575. A.
de Bieria (Johannes) Molinæ, 598. C.
Billet (Johannes) Henniaci, 440. C.
de Billſtein (Godefridus) Graffſchaffi. 768. B.
(Wolmarus) Werthinæ, 728. E.
de Binchio (Guillelmus) Alnæ, 1018. A.
(Jacobus) Laubii, 88. C.
(Petrus) Haſnon. 404. E.
de Binsfeldt (Henricus) Indæ, 735. A.
Bize (Thomas) S. Dionyſii in Broqueroia, 111. D.
Blankenbergh (Johannes) Veteris-montis, 791. D.
Blarie (Johannes) S. Gilleni, 97. D.
de Blary (Walterus) S. Auberti, 156. B.
Blaſæus (Jacobus) B. M. Nam. 583. E.
de Blavier (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. D.
Blehain (Egidius) Villaris & Grandis-Prati, 594. D.
de Blehen (Nicolaus) Floreffiæ, 613. C.
(Petrus) Floreffiæ, 617. B.
de Blevis *al.* de Blennis (Guillelmus) Lerini, 1202. C. E.
de Bleus-mortiers (Petrus) Vicon. 465. D.
le Blicquure (Johannes) S. Bertini, 504. B.
Bloc (Galterus) S. Bertini, 502. B.
Blocquel (Philippus) S. Auberti, 156. A.
de Blocquerie (Chriſtophorus) S. Trudonis, 965. E.
(Egidius) B. M. Namurc. 583. C.
(Robertus) Villaris, 588. D.
de Bloemendael (Rutgerus) S. Jacobi Leod. 950. D. 985. C.
de Blois (Sulpitius) S. Gilleni, 99. C. 105. E.
Blomme (Morandus) Clari-mariſci, 531. C. 532. B.
Blondeau (Petrus) Haſnon. 407. D.
Bloſius (Ludovicus) Leſcienſis, 125. D. 418. B. 547. A. 975. B.
(Petrus) Leſcienſis, 328. D. 329. C.
Bobolenus, Stabul. 940. E. *vide* Babolenus.
de Bochagen (Oliverius) Caſtelli-Mauritaniæ, 469. D.
de Bochum (Herman.) Brauvillarii, 763. D.
de Bocholſs (Egidius & Petrus) 746. C. E. 747. E.
Bock (Johannes) Sigeberg 767. C. Wedinghauſen, 801. D. Rodæ, 1008. C.
de Bodeur (Johannes) Flonæ, 1001. C.
Bodo, Flonæ, 1001. C. Veteris-montis, 787. D.
le Bœuf (Johannes) Aquicinct. 415. C.
de la Beuvriere (Gilenus & Guillelmus) Choquenſes, 520. C. E.
de Boichaultz (Guillelmus) S. Pantal. 741. E.
Boink *vel* Bolinck (Henricus) Tuitii, 757. B.
Boir (Andreas) Veteris-montis, 785. E. 790. D.
(Matthias) Veteris-montis, 790. D. E.
de Bois (Nicolaus) Gemblaci coadj. 567. C.
de Boiſrond (Petrus) Henniaci, 432. A. 442. A. B.
de Bolan, *al.* Bouland (Henricus) Stabul. 949. C.
de Boleo (Guillelmus) S. Pontii Nicienſis, 1300. A. B. Inſtr. 244. C. D.
Bolſria (Franciſcus) Grandis-prati, 594. E.
de Boliers (Franciſcus) Lerin. 1207. D. E.
Bollart *vel* Bolars (Guillelmus) S. Amandi & S. Trudonis, 267. C. 964. E. 965. D.
de Bomalia (Jacobus) Villaris, 588. D.
Bonay (Pontius) Jardineti, 297. C.
Bonfils- (Johannes) Alnæ, 1019. B.
Bonifacius, Haſnon. 402. C.
Bonifacius (Petrus) Aquæ-curtæ, 448. E.
de Bonmarché (Ludovicus) S. Andreæ Camerac. 140. B. 617. B.
de Bonmarchiet (Nicolaus) Ciſonii, 293. D.
de Bonna (Henricus) Belli-Reditus, 1044. D.
de Bonnenberg (Godefridus) Steinfeldiæ, 799. E.
de Bonniers (Franciſcus) Fidemii, 122. C.
Bono ſeu Bonus, Lerin. 1193. B.
Bonvalot (Franciſcus) prior S. Salvii, 136. A.
Borcker (Adolfus) Wertinæ, 731. D.
de Bordellis (Guillelmus) Boſcoduni, 1105. D.
le Borgne (Claudius) Fidemii, 142. A.

Borgneau (Thomas) Lescienſis, 125. C.
Bocken (Godefridus) S. Pantal. 742. B.
Borno, Rodæ, 1005. B.
du Bos (Johan.) S. Martini Torn. 281. B.
de Boſco (Johan.) S. Bertini, 502. B. E.
Boſo, Bronii, 553. A.
Boſo, S. Mariæ Leod. 936. B. 937. C.
Boſo, Lerini, 1199. A.
Boſquier (Simon) Maricol. 130. D.
de Broſſeria (Johan.) Aquicincti, 415. C.
de Boſſu (Walterus) Valciodori, 574. C.
de Boſſune (Antonius) Gemblaci, 565. D.
de Boſſut (Gaſpar) S. Gisleni, 105. D.
(Balduinus) Camberon. 172. E.
de Boſſuyt (Johannes Rotharius) Boneffiæ, 601. B.
a Bottenbroech (Johan.) Campenſis, 784. E.
Boucaut vel Boutault (Franc. Lud.) S. Bertini, 507. E. 513. B.
de Bouchain (Galterus) Henniaci, 440. B.
(Johan.) S. Nicolai a Pratis, 299. E.
Boucherat (Nicolaus) Valcellæ, 182. E.
Bouchiau (Egidius) Grandis-Prati, 595. A.
Bouchier (Johan.) Falempin. 295. D.
(Petrus) Henniaci, 441. B. C.
le Boucq (Petrus) Altimont. 615. D.
a Boveria (Jacobus) Belli-Reditus, 1047. A.
de Boves (Johan.) Bonæ-Spei, 202. A.
Bouillart al. Bourlart (Guillelmus) S. Foillani, 197. D.
Bouillet (Guillelmus) Altimont. ac prior S. Salvii, 117. E.
Bouilli (Albericus) Laudis, 308. D.
Bouillon (Lambertus) Lescienſis, 616. E.
Boulanus (Johan.) Aquæ-curtæ, 449. A.
Boulet (Sigerus) Hunocurti, 113. E. 135. D. 615. C. prior S. Salvii Valencen. 113. E. 135. C.
de Boulies (Gerardus) S. Sepulcri, 38. C. 121. B. C.
Bovo, S. Amandi, 132. C. 260. C. 261. B. D. 402. D. 426. E.
Bovo, S. Bertini, 493. E. 494. C. D.
de Bourbon (Carolus) Lerini, 1207. C. D. S. Vedaſti, 389. C.
(Armandus) Lerini, 1208. B.
(Ludovicus) S. Amandi, 267. D.
Bourchault (Franciſcus) S. Sepulcri deſignatus, 122. D. 616. A. B.
Bourgeois (Petrus) S. Gisleni, 97. C.
(Johannes) Maricol. 130. A.
de Bourgogne (Carolus) Cantiprati, 163. B. 416. D.
B. Gerardus) Camberon. 171. D.
(Maximilianus) S. Vedaſti, 392. A.
Bournel (Julianus) Hamenſis, 512. A.
Bouſſeux (Martinus) prior S. Salvii, 135. A.
de Bouſſu (Bartholomæus) Laubii, 90. B.
(Gaſpar) S. Gisleni, 99. A.
le Boutilier (Walterus) Leſſiæ, 1050. D.
Boutou (Johan.) Valciodori deſig. 574. A.
Boutte (Petrus) Molinæ, 598. C.
Bouxlion (Nicolaus) S. Jacobi Leod. 987. A.
Boyer (Robertus) Vallis S. Lamb. 1024. A.
de Brabant (Æmilius) Brauvillarii, 760. C.
de Bracq (Guillelmus) S. Johan. Valencen. 160. C.
(Johannes) Viconiæ, 467. A.
Bragard (Benedictus) Vallis S. Lamberti, 1024. A.
de Braine Lalier (Johannes) S. Foillani, 197. B.
(Leo) S. Foillani, 197. C.
de Brakegnies (Johan.) Lutoſæ decanus, 76. A.
de Branda vel de le Brande (N.) S. Amandi, 266. A.
Brandis (Michael) Wedinghauſen, 801. E.
de Branſcourt (Thomas) Vallis-Scholarium, 1115. C.
Braſe vel Braſier (Jacobus) Fidemii, 142. D. 143. D.
Braſſart (Johan.) Mareol. 445. C.
(Nicolaus) a S. Hilario dictus, S. Auberti, 155. D.
de Braweiler (Henricus) Veteris-montis, 790. C.
de Bray (Florentius) Falempin. 296. D.
de Breda (Walterus) S. Egidii Leod. 1010. C. D.
de Bree (Henricus) S. Martini Colon. 752. A.
de Breitbach (Gerlacus) Tuitii, 746. D. 756. D. 757. A. 785. C. D.
(Guillelmus) Tuitii, 742. A.
(Henricus) Tuitii, 756. C.
de Breſon (Ludov.) Mareoli, 446. B.
Bretel (Everardus) Mareoli, 444. D.
Breton (Johannes) Henniaci, 440. D.
Breura (Johan.) Bonæ-Spei, 202. B.
Breuverus (Philippus) Brauvillarii, 764. E.
(Placidus) S. Pantaleonis, 742. C.
de Briamont (Egidius) S. Jacobi Leod. 987. A.
de Briaſtre (Humbertus) Maricol. 130. E.
(Walterus) S. Sepulcri, 121. C.
Briçonnet (Robertus) S. Vedaſti, 389. D.
Bricquet (Petrus) S. Andreæ Camerac. 139. D.
Brieure (Johan.) Clari-mariſci, 528. E.
de Brigode (Deſiderius) Grandis-Prati & Villarii, 589. B. 594. C.
(Nicolaus) Villarii, 589. C.
de Brimeux (Philippus) S. Amandi, 266. C. D. E.
Briot (Lambertus) Molinæ, 598. D.
Brisbois (Carolus) Valciodori, 575. A.
Briſelot (Johan.) Altimontis, 117. E. 135. E. prior S. Salvii, 135. E.
de Briſſy (Alexander) Maricol. 130. C. E. 617. A.
Briſſel (Alelmus) S. Bertini, 503. A. C. D. 504. A.
de Britannia (Johannes) Alnæ, 1017. B.
de S. Brixio (Nicolaus) Ciſonii, 290. D. 304. C.
Brochart (Johan.) Mareoli, 440. A. 444. D.
Brockendorff (Wernerus) S. Martini Colon. 750. E.
Broncart (Lambertus) S. Egidii Leod. 1009. E.
de Bronio (Godefridus) S. Laurentii Leod. 993. C.
(Johannes) Gemblaci, 562. D. E.
de Brueſte (Johan.) Vallis-Dei, 1025. A.
de Brughauſen (Godefridus) Heiſterbaci, 793. E.
de Bruila (Johannes) Bonæ-Spei, 200. E. 562. A.
de Brules (Jacobus) S. Andreæ Camerac. 139. B.
le Brun (Arturus) S. Nicolai a Pratis, 300. C.
Brunel (Willelmus) Aquicincti, 414. C.
de Brunemont (Petrus) Valcellæ, 179. A.
Bruno, S. Martini Colon. 750. C. D.
Bruno, Tuitii, 755. C.
Bruno, Veteris-montis, 788. A.
Bruno, S. Egidii Leod. 1009. D. E.
Bruſchman (Johan.) Heiſterbaci, 786. D. 791. C. 793. D.
Bruſeghen (Cornelius & Egidius) Boneffiæ, 601. A. C.
de Bruxella (Johannes) Villarii, 589. B. Alnæ, 1018. E.
Buffe (Thomas) Jardineti, 597. B. *vide* Buiſſeret.
Buſſetial (Johan.) Bronii, 554. A.
de Buillemont (Guillelmus) S. Nicolai a Pratis, 300. A.
(Jacobus) S. Salvii, 136. E. 617. B.
de Buillion (Henric.) Belli-Reditus, 1046. C.
Buiret (Rolandus) Fidemii, 142. C.
de Buiſſeret (Hugo) Nizellæ & Jardineti, 297. C. 599. D.
(Thomas) Jardineti, 297. B.
(Franciſcus B. M. Namurc. 583. E.
de la Buiſſiere (Johan.) S. Auberti, 156. B.
du Buiſſon (Melchiſedech) Valcellæ, 182. D.
Bullet (Anſelmus) S. Foillani, 197. E.
Bullot (Johannes) Montis S. Eligii, 430. B.
Burchardus, præp. Wedinghauſen, 801. C.
du Burcq (Johannes) Ciſonii, 292. B.
de Burdine (Johannes) Leſſiæ, 1050. D.
de Buren (Heribertus) Werthinæ, 729. B.
Buſquet (Petrus) Montis S. Eligii, 432. C.
du Buſquiel (Robertus) S. Martini Tornac. 279. E.
du Buſquoy (Johannes) Mareoli, 445. C.
(Natalis) Ciſonii, 292. A.
de Buzegnies (Henricus Franciſcus) S. Dionyſii de Broqueroia, 111. A.

C

CABOCE (Godefridus) Novi-monaſterii, 1002. D.
S. Cadroë Valciodori, 570. A. D. E. 571. A.
Calabre (Franco vel Franciſcus) Villarii, 590. C.
de Calſhis (Maximilianus) Haſnon. 406. D.
de Calniaco (Johan.) S. Nicolai a Pratis, 299. B.
de Calonne (Franciſcus) Aquicincti, 418. E.
Cambe (Arnoldus) Marchian. 398. D.
Cambier (Egidius) S. Dionyſii de Broqueroia, 110. C.
de Cambray (Gobertus) Valcellæ, 177. D.
de Cambron (Nicolaus) Clari-mar. 527. B.
de Camp. (Hugo) S. Auguſtini Tarvan. 542. B.
de Campania vel de Campinis (Georgius) Clari-mariſci, 529. D.
(Gerardus) Clari-mariſci, 527. A.
Campegius (Alexander) cardinalis, Boſcoduni, 1106. E.
de Campernoille (N.) Villarii, 590. D.
de Campis (Egidius) S. Remigii, 1026. D.
(Henricus) S. Pantaleonis, 740. E.
des Camps (Johan.) S. Dionyſii de Broqueroia, 110. E.
Canæus (Simon) Choquenſis, 511. B. 519. C.
de Canceris (Guillelmus) prior S. Salvii, 134. C.
Canelius (Petrus) Aquæ-curtæ, 448. B.
Canet (Abel) Henniaci, 440. D.
de Caniſtrata (Gerardus) S. Egidii Leod. 1010. C.
Canoel (Jacobus) Arroaſiæ, 438. B.
de Canteleu (Antonius) Clari-maſci, 531. A. C.
Cantineau (Petrus) Altimont. 615. D.
de Capella (Johan. & Petrus) Floreffiæ, 612. A. B.
(Walterus) Criſpinii, 102. C. 133. D.
S. Capraſius, Lerini, 1189. B. 1190. B. 1191. D.
Capron (Dominicus) Laubii, 418. B.
de Capy (Johan.) Valcellæ, 179. C.
Caraffa (Petrus) Alnæ & Lætiæ, 90. B.
Cardelous vel Cordelois (Egidius) S. Andreæ, 139. C.
de Cardillac (Sicardus) Lescienſis, 125. B.
Cardin (Nicolaus) Bronii, 554. B.
Cardon (N.) Cantiprati, 165. C.
de Carinthie (Henric.) Riddagshuſii, 672. E.
de Carles (Hugo) Lerini, 1200. E.
(Petrus) Lerini, 1201. B.
Carlier (Johan.) Viconiæ, 466. D.
(Matthæus) Vallis-ſcholarium, 164. D.
de Carniers (Johan.) Gemblaci, 565. C.
(Reinerus) Lescienſis, 124. A.
de Carnoto (Leonardus) S. Remigii, 1027. A.
Carolomannus, Laubii, S. Amandi, 82. B. 257. E.
Carolus, S. Dionyſii de Broqueroia, 107. C.
Carolus, Villarii, 586. B.
Carolus, S. Agathæ, 1024. C.
Carolus Calvus, Laubii 82. C. S. Vedaſti, 376. C.
Caron (Matthæus) Caſtelli-mauritaniæ, 496. C.
Carpentier (Johan.) S. Martini Tornac. 277. E.
(Petrus) Laudis, 306. D. 312. A.
Carré (Natalis) Viconiæ, 467. E.

(Nicolaus) Viconiæ, 467. E.
Carretus (Nicolaus) Falempin. 296. A.
de Carnin (Guillelmus) Laudis, 304. B.
Carrion (Maurus) Alnæ, 1021. B.
Carton (Johan.) S. Amandi, 432. A.
de Cartyels (Theodorus) Indæ, 736. A.
de Castello (Amandus) Marchian. 396. A.
Castellois (Johan.) Hasnon. 404. E.
de Castileto (Balduinus) Alnæ, 1017. C.
de Castillon (Johan.) Fidemii, 141. C.
de Castris (Arnulfus) Gemblaci, 562. D. 612. B.
de Castro (Alexander) S. Andreæ, 138. E.
(Matthæus) Falempin. 296. C. 619. B.
Catalani (Jacobus) Lerini, 1204. A. B.
le Cauchie (Johannes) S. Andreæ, 139. D. S. Foillani, 198. B.
le Caudrelier (Nicolaus) S. Vedasti, 387. E.
Caudron (Alexander) Valcellæ, 183. C.
Caverel (Johan.) Gemblaci, 568. B.
(Philippus) 319. 350. A. 391. B. C. E. 445. D. 452. D.
de Caverna (Antonius) Mareoli, 445. A.
Caufort (Justinus) Choquensis, 519. D.
Caulier (Guillelmus) Laubii, 89. A. B. Bronii, 554. D.
de Caulinen (Arnoldus) Vallis-Dei, 1024. E.
de Cayricio (Guillelmus) Boscoduni, 1105. C.
Cazier (Petrus) S. Martini Tornac. 245. C. 283. D. E.
de Cella (Egidius) S. Martini Tornac. 277. D.
Chamart (Nicolaus) Bonæ-Spei, 204. D.
Chambart (Jacobus) S. Sepulcri, 122. A.
de Chamegry (Johan) Hamensis, 511. B.
Champion (Bonus) Cantiprati, 163. B.
des Champs (Jacobus) S. Auberti. 156. B.
Chapron (Dominicus) Laubii, 89. C. *vide* Capron.
Charlier (Ignatius) Geronsarti, 581. D.
Charlon (Paulus) S. Foillani, 198. D.
Charmans (Bruno) Gladbaci, 748. C.
de Chartalle (Franciscus) Vallis S. Lamberti, 1023. A.
du Chasteau (Theodoricus) Altimontis & S. Gisleni, 97. C. 117. E.
de Chastel (Nicolaus) Valciodori, 574. A.
Chavée (Remigius) Bonessiæ, 601. D.
Chavini (Petrus) Boscoduni, 1106. A.
de Chaumont (Egidius & Fastradus) Grandis prati, 595. A.
(Johan.) Gemblaci, 563. E.
Chauvet (Daniel) S. Dionysii de Broqueroia, 109. C.
Chauvin (Petrus) Cisonii, 293.
de Chenée (Walterus) Florin. 979. A.
Cheolius *vel* Cheiou (Lambertus) S. Remigii, 1027. D.
delle Cherau (Henricus) S. Laurentii Leod. 994. C.
de Chernon (Johannes) Valciodori, 574. D.
du Chesne (Arnulfus) Lesciensis, 125. B.
(Egidius) Lesciensis, 125. C.
Chevalet (Hermannus) S. Martini Tornac. electus, 281. D.
Chevalier (Jacobus) Henniaci, 440. C.
(Johannes) Mareoli, 445. A.
(Simon) S. Nicolai a Pratis, 300. C.
de Chierne (Gerardus) Viconiæ, 463. C.
Chivore (Johannes) Falempin. 296. B.
de Chokier (Johannes) Viseti, 938. A.
Christiani (Johannes) Vallis-Dei, 1024. E.
B. Christianus, S. Pantaleonis, 646. E. 736. E. 737. C.
Christianus, Gladbaci, 745. A.
Christianus, Heisterbaci, 793. B. C.
Christianus, Steinfeldiæ, 800. A. B.
Christianus, præp. Wedinghausen. 801. C.
Christianus, S. Trudonis, 961. B.
Christianus (Guillelmus) Marchian. 398. C.
Chueti (Bartholomæus) S. Pontii Niciensis, 1290. B. 1300. B.
Cibo (Innocentius) S. Pontii Nic. 1300. C.
de Ciegiis (Aldebertus) Lerini, 1200. D.
le Cirier de Neuchelles (Henricus) Hunocurti, 114. B.
Cisaire (Michael) Valcell. 181. B. 459. A.
Clabon, *vide* Calabre.
Clarembaldus, Altimont. 117. A. 133. B. 1017. B.
Clarembaldus, S. Johan. Valenc. 154. D. 157. B.
de Claro fageto (Henricus) S. Nicolai de Pratis, 299. A.
de Clarofonte (Johan.) Bonæ-spei, 200. E.
Clary (Honoratus) Lerini, 1209. C. D.
(Raimundus) Lerini, 1202. B. 1211. D.
Clavellus (Johannes) Choquensis, 519. C.
de Claverio, *al.* de Cluniaco (Raimundus) Lerini, 1199. A.
de la Clef (Johannes) S. Johan. Valencen. 159. D.
Clemens (Ursmarus) Jardineti, 591. B.
Clenquet (Willelmus) Falempin. 295. D.
le Clercq (Matthæus) Crispinii, 104. B.
(Nicasius) S. Gisleni, Altimontis & Hasnon. 118. B. 406. E.
du Clercq (Johannes) S. Vedasti, 389. B. C.
Clermis, *al.* de Clermont (Nicolaus) Jardineti, 596. D.
Clocman (Philippus) Gemblaci, 568. C. D.
de Clotten (Emecho) Brauvillarii, 761. B.
de Cloye (Johannes) S. Laurentii Leod. 994. A.
de Cluny (Ferricus) Marchianensis, 398. C.
S. Dionysii de Broqueroia, 109. E.
de Cluniaco (Augerius) Lerini, 1199. D.
Coblentz (Johannes) Brauvillarii, 764. B.
de Cobrio (Rostagnus) Lerini, 1203. A.
Cochin (Dominicus) Crispinii, 106. A.
le Cock (Jacobus) S. Auberti, 155. E.
de la Coquerie (Theodorus) S. Andræ de Novo-castello, 617. C.
Coëne (Johannes) Camberonensis, 174. C. Marchian. 416. E.
(Jacocus) Marchian. 398. C.
de la Coëvillerie (Killianus) Montis S. Eligil, 432. E.
Coignet (Dionysius) Fidemii, 144. A.
Cokin (Carolus) Aquicincti, 417. B.
Colenne (Hubertus) Molinæ, 598. D.
Colin (Martinus) Vallis-Scholarium, 1166. A.
de Colonia (Albertus) Grafschafft. 769. A.
(Henricus & Tilmannus) Vallis-Dei, 1025. A.
Compas (Nicolaus) prior Vallis-Schol. 1165. B.
de Conde (Jacobus) Alchiacensis designatus, 504. A. S. Bertini, 524. E.
(Johannes) S. Auberti, 155. D.
de Condescune (Henricus) S. Bertini, 502. E. 503. C.
Conertus (Bertrandus) Vallis-bonæ, 1163. E.
de Conflant (Henricus) Aquicicti, 416. A.
de Coninkhem (Henricus) S. Trudonis, 964. B.
S. Cono seu Chononus, Lerini, 1193. B.
Cono, S. Huberti, 973. B.
Cono, Rodæ, 1006. A.
Constant (Balduinus) S. Sepulcri. 122. A.
Constantinus, S. Verani, 1234. C. D. 1235. A.
Conradus, Villarii, 397. E. 586. C. 1036. C.
Conradus, Tudensis, 684. E. Heisterbaci, 793. B. Steinfeldiæ, 799. E. Scheidæ, 802. D. Rodæ, 1006. A. Marienstadiensis, 794. B.
de Contwen (Balduinus) Flonæ, 1001. D.
de Conwarem (Libertus) Belli-Reditus, 1045. B.
Copho, Sigeberg. 766. A.
Copin (Carolus) Grandis-prati, 595. B.
(Johannes) Viconiæ, 465. E.
Copperus (Robertus) Heisterbaci, 793. E.
de Corau (Theodoricus) S. Martini Colon. 750. E.
Corbeau *vel* Corbault (Jacobus) S. Augustini Tarvan. 477. E. 541. E.
(Walterus) Valciodori, 574. C.
de Corbelle (Reinerus) Bonessiæ, 601. D.
Cordier (Guillelmus) Laubii, 89. A.
de Corceio *vel* de Corvo (Petrus) Boscoduni, 1105. E. 1122. A.
Cornelii (Laurentius) Maloniæ, 1012. A.
Cornelius, Valcellæ, 179. E.
de Corneto (Rostagnus) Lerini, 1202. A.
de Cornouaille (Johannes) S. Auberti, 156. A.
Cornu (Johannes) Flonæ, 1001. C. Bonæ-Spei, 203. C.
Cortesius (Gregorius) cardin. abbas Lerini, 203. C.
de Corswarentia (Theodericus) S. Huberti, 974. C.
Cosins (Henricus) S. Jacob. Leod. 983. C.
Coster (Johannes) Wedinghausensis, 801. E.
Coulon *Columbanus* (Simon) Molinæ, 598. D.
(Michaël) Montis S. Eligii, 429. E. 503. B.
de Coupigny (Antonius) Montis S. Eligii, 430. D.
de Courcol (Petrus) Aquæ-curtæ, 448. D. E.
Courtois (Guillelmus) S. Sepulcri, 122. A.
Courtoy (Jacobus) Grandis-prati, 594. E.
de Courtray (Rassius) S. Sepulcri, 121. D.
Coustel (Gerardus) S. Amandi, 266. B.
de la Cousture, Gilbertus) Viconiæ, 467. B. C.
Coutume (Robertus) Jardineti, 297. C.
Couvreur (Johan.) S. Andreæ Cam. 140. B.
de Craenwick (Robertus) S. Trudonis, 963. C.
de Crahen (Carolus) Florin. 979. B.
de Cranien (Willel.) Gladbaci, 746. A.
Craybeen (Ingerannus) Clari-marisci, 530. A. 536. A.
de Cremone (Laurentius) Lerini, 1208. D.
Crespin (Theodorus) Hasnoniensis coadjutor, 408. D.
Crestel (Paschasius) Mareoli, 445. C.
de Crevecœur (Johan.) Valcellæ, 180. D.
de Crespinio (Thomas) S. Andreæ, 139. A.
de Crissembien (Jacobus) Laudis, 305. B.
de Crocis (Raimundus) Lerini, 1200. D.
de Crocq de Bamberg (Otho) S. Augustini Tarvan. 540. E.
Crodmarus, Stabul. 941. A.
de Croisilles (Bernardus) Henniaci, 440. B.
de Crosso (Johannes) prior S. Salvii, 134. D.
de la Croix (Hugo Bernardus) S. Remigii, 1027. E.
(Johannes) Aquæ-curtæ, 449. A.
(Nicasius) S. Johan. Valencen. 161. A.
(Nicolaus) Maricol. 130. D.
de Croix de Durmelle (Petrus) S. Gisleni, 97. C.
de Croy (Antonius) Clari-marisci, 531. A.
(Carolus) S. Gisleni, 91. C. 98. B. Altimontis, 98. B. 118. A. 406. E.
(Jacobus) prior S. Salvii, 135. B. C.
(Guillelmus) Altimontis, 118. A.
(Johannes) S. Andreæ, 139. A.
Crome (Theodoric.) Vallis-Schol. 1013. C.
Cromois (Johannes) S. Jac. Leod. 986. C.
de Cruce (Nicolaus) Boscoduni, 1106. E.
de Crulay (Augustinus) S. Gisleni, 59. D. 99. C.
Cukelin (Johannes) Alnæ, 1017. C.
Cultelli (Gerardus) S. Amandi, 266. D.
de Cultisforra (Adam) Bonæ-spei, 201. C.
Cunelier (Johannes) S. Nicolai de Pratis, 299. E.
Cuono seu Cono & Cuno, Sigeberg. 754. B. 766. B. D. 990. C. D.
Cuno seu Conradus, Stabul. 943. B. C. 946. B.
Cuper (Guillelmus) Vallis Scholarium, 1013. C.
Cupere (Martinus) S. Gisleni, 98. E. Crispinii, 104. D.
de Cupis de Camargo (Martinus) Villarii, 593. C.
de Cussino (Edmundus) S. Pantaleonis, 741. B.
(Johannes) S. Pantaleonis, 741. C.
de Custer (Bartholomæus) Veteris-montis, 790. B.
le Cuvelier (Johannes) Lau[illegible], 304. E. Instr. 122. A.
Cuvillon (Alardus) Cisonii, 293. B. C. E.
le Cycure (Jacobus) Clari-marisci, 530. A.

D

DACRYANUS, *vide* Blofius Ludovicus, Lefcienfis, 26. B.
a Dael (Godefcalcus) Graffschafft. 769. D. E.
Daillet (Michael) Aquæ-curtæ, 449. A.
Dalleur (Johan.) Vallis Schol. 1013. B.
Dalure (Yvo) Aquæ-curtæ, 448. E.
Daluze (Julianus) Lerini, 1208. A.
Damanet (Maximilianus) Molinæ, 599. A.
Damanon (Nicolaus) Leffiæ, 1049. A.
Dambrines (Agapitus) Lefcienfis, 126. E.
(Carolus) Henniaci, 442. C.
(Jofephus) S. Sepulcri, 123. A. 616. C.
(N.) Arroafiæ, 438. D.
Damerfcheidt (Leonardus) Rodæ, 1007. A.
Dandrehen (Robertus) Hamenfis, 512. C.
Daniel, Camberon. 94. E. 413. C. 473. A.
Daniel, Viconiæ 462. C.
Darius (Johan.) S. Egidii Leod. 1010. C.
Darré (Arnoldus) Valcellæ, 305. B.
Datbertus *vel* Dagobertus, S. Bertini, 487. D.
Dave (Johannes) B. M. Namurc. 546. A. 583. D.
David, Valcellæ, 176. D.
David, Camberon. 329. B.
David, Hamenfis, 501. D. 510. D.
David, Clari-marifci, 526. D. E.
David (Johannes) S. Nicolai a Pratis, 300. B.
David (Arnoldus) Valcellæ, 180. D. *vide* Darré.
de Daure (Warnerus) Aquicinĉti, 143. A. D. 418. B.
(Otho) Gemblaci, 565. A.
Dauvin (Johannes) B. M. Nam. 584. A.
(Nicolaus) Novi-monafterii, 1003. B.
Days (Balduinus) Leffiæ, 1049. A.
Deamicus, Florin. 978. E.
Deborre (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. D.
Decanus (Johannes) Floreffiæ, 613. D.
Decas (Arnoldus) S. Laurentii Leod. 993. E.
Decert (Lambertus) S. Egidii Leod. 1011. A.
de Dechy (Guillelmus) Henniaci, 440. A.
Defize (Lambertus) S. Egidii Leod. 1011. B.
Deglarge (N.) Cantiprati, 163. C.
Delcourt, *al.* de la Cour (Guillelmus) Camberon. 174. B.
Delinte (Egidius) S. Egidii Leod. 1010. E.
Delvalle (Guillelmus) Choquenfis, 520. B.
Delvignette (Nicolaus) Vallis-Schol. 1013. E.
Delweige (Henricus) Vallis-Schol. 1013. C.
Dence (Egidius) Valciodori, 574. C.
Denys (Henricus) S. Auberti, 156. D.
de Denys (Marcus) S. Nicolai a Pratis, 300. C.
Deodet (Stephanus) Condati, 1176. E. 1177. B.
Deppe (Johannes) Bonæ-Spei, 203. D.
Derrelin (Johan.) Camberon. 174. A.
Desbois (Engelbertus) B. M. Nam. 584. A.
Defchamps (Francifcus) Crifpinii, 106. A.
Defgaukier (Nicolaus) prior Vallis-Scholar. 164. E.
Defiderius, Montis S. Eligii, 428. A.
Deffers (Zacharias) Jardineti, 597. B.
Defmaretz (Nicolaus) prior Vallis-Scholar. 165. A.
Defpart (Johannes) S. Foillani, 197. E.
Defpiennes (Alexander) S. Nicolai a Pratis, 300. E.
Delprez (Otto) S. Laurentii Leod. 991. C. 1012. C. Inftr. 202. B.
(Robertus) S. Sepulcri, 121. E.
Defvaux (Johannes) S. Foillani, 197. D.
de Dieu (Guillelmus) Camberon. 173. D.
de Dinant (Johan.) Aquicinĉti. 414. E.
Dionyfii (Dionyfius) Alnæ, 1019. D. E.
de Difon (Henricus) Belli-Reditus, 1044. E.
de Diubes *al.* de Durbis (Hugo) de Faillefoc, 1141. C. 1210. E. & Vallis-Bonæ, 1141. A. B.
de Divione (Petrus) Clari-marifci, 528. C.
Dobais (Walterus) Floreffiæ, 612. B.
S. Dodo, Waffercnfis, 77. E. 80. E.
Dodo, S. Andreæ Camerac. 137. E.
Doignies (Ludovicus) Gemblaci, 564. C. Inftr. 131. B. D.
de Dollendorp (Adolfus) Steinfeldiæ, 799. D.
Domitianus, Floreffiæ, 612. A. C.
Domitianus, Laubii, 80. B.
Dongelbergius (Guillelmus) Villarii, 586. E.
Doresmieux (Francifcus) Montis S. Eligii, 8. B. 432. B.
Dorey (Jacobus) Flonæ, 1001. D.
Dorio (Egidius) S. Egidii Leod. 1010. D.
(Gerardus) Vallis-Schol. 1014. A.
(Jodocus) Novi-monafterii, 1003. A.
(Philippus) Flonæ, 1001. D.
Dorlot (Ludovicus) Vallis-Schol. 1014. A.
Dorpere (Laurentius) S. Amandi, 269. A. 283. B. 300. C.
de Dorrembach (Petrus) Graffschafft. 768. E.
a Dofeto (Johannes) S. Auberti, 155. C.
Douillet (Quirinus) Lefcienfis, 126. B.
de Dour (Jacobus) S. Johan. Valenc. 159. C.
Dours de Bonnicrs (Francifcus) Fidemii, 142. D.
Doutreman (Antonius) S. Johan. Valencen. 161. C.
le Doux (Johannes) S. Sepulcri, 121. B.
Doyen (Jofephus) S. Jacobi Leod. 987. B.
Dozin (Egidius) S. Jacobi Leod. 986. E.
de Drachenfels (Peregrinus) Sigeb. 767. B.
Draech (Godefridus) Campenfis, 786. B. D.
Draerck (Martinus) Gemblaci, 569. A.
a Drehauffen (Wilhelmus) Scheidæ, 802. D.
Droco, Aquæ-curtæ, 448. D.
Drogo, S. Augustini Tarvan. 539. E. Inftr. 122. A.
Drogo, S. Trudonis, 953. C.
Drogo, Florinenfis, & S. Jacobi Leod. 107. D. 978. C. 981. E.
de Droltshagen (Petrus) Heifterbaci, 793. C.
Drommaire (Johannes) Belli-Reditus, 1046. B.
Dubois (Alardus) Camberon. 173. D.
(Balduinus) Flonæ, 1001. D.
(Johannes) Hamenfis, 513. E. Vallis-Dei, 1025. D.
(Nicolaus) S. Amandi, 268. E. 269. C. 271. C. D.
Ducker (Henricus) Werthinæ, 731. D.
Duckweiler (Matthias) Rodæ, 1007. D.
de Dudeckon (Johan.) S. Pantaleonis, 741. D.
Dudelinus, Veteris-montis, 787. C.
Duden (Henricus) Werthinæ, 731. B.
de Duelim (Arnoldus) Vallis Dei, 1024. D.
Dumonceau (Petrus) Gemblaci, 569. D.
Dupafius (Guillelmus) Floreffiæ, 613. E.
de Duras (Gerardus) S. Trudonis, 960. D.
de Durbis (Hugo) de Faillefoc feu de Pratis, 1105. E. *vide* de Diubes.
a Durftendal (Balduinus) Indæ, 736. A.
de Durfelle (Carolus) Gemblaci, 568. E.
Dutzman (Winandus) Veteris-mont. 791. A.
de Duylants (Nicolaus) Montis S. Eligii, 429. E.
Dyttre (Johannes) Gemblaci, 565. C.

E

EBBO, Stabul. 942. A. B.
Ebbo, S. Vedafti, 376. A.
Eberhardus, Steinfeld. 799. C.
S. Ebibodius, Lerini, 1193. B.
Ebrardus, Campenfis, 783. D.
Ebrardus, S. Pontii Nicienfis, 1278. D. 1298. A.
Ebroinus, Bronii, 553. B. 933. C.
Eckbertus, Heifterbaci, 793. B.
Effroye (Johannes) S. Nicolai a Pratis, 300. B.
Egericus, S. Gifleni, 28. E. 29. D. 94. A.
Egerus, S. Foillani, 196. D. E. Bonæ-fpei, 201. B.
Eggardus, Laubii, 12. A. 82. A.
Egidius, S. Martini Tornac. 45. E.
Egidius, S. Gifleni, 93. A. E. 102. C.
Egidius, Laubii, 88. E. 97. B. Altimontis, 88. E.
Egidius, Alnæ, 108. B.
Egidius, S. Dionyfii de Broqueroia, 96. B. 108. D. E.
Egidius, S. Sepulcri, 121. A. B.
Egidius, Maricol. 129. D. 130. A.
Egidius, Crifpinii, 134. A. 178. C.
Egidius, Montis S. Martini, 195. B.
Egidius, S. Foillani, 196. E. 197. C. S. Augustini, 196. E. 540. B.
Egidius, Marchian. 398. A.
Egidius, Arroafiæ, 437. D.
Egidius, Mareoli, 444. E.
Egidius, Aquæ-curtæ, 448. C. D.
Egidius, Vallis-Schol. 1013. B.
Egil feu Eigil & Egilo, S. Huberti, 967. C. E. 968. A. E.
Egilhardus, Indæ, 733. A.
Eginhartus, S. Mariæ Aquifgran. 934. B.
d'Egmond (Georgius) S. Amandi, 267. E. coadjutor Montis S. Eligii, 430. E.
de Eiile (Johannes) Gladbaci, 745. D.
Eilbertus *al.* Gilbertus, Maricol. 129. B.
Elbertus, S. Huberti, 973. A.
Elbertus, S. Jacobi Leod. 981. D.
Elefas, S. Gifleni, 10. D. 91. B. 93. E.
Eleutherius, Lerini, 1195. A.
Elias, prior S. Salvii, 102. C. 133. D. 158. D.
Elias (Willelmus) Bofcoduni, 1104. E. 1105. C.
Ello, *al.* Evo, Brauviliarii, 759. A. B.
Embrico, S. Pantaleonis, 741. A.
Embrico, Tuitii, 756. B.
Emmelinus, S. Vedafti, 858. E.
Emmens (Petrus) Grandis prati, 594. E.
de Ene (Nicolaus) S. Huberti, 974. E.
Engelbertus, S. Gifleni, 94. C. 614. D.
Engelbertus, Campenfis, 707. E. 785. C.
Engelbertus, Werthinæ, 727. B.
Engelbertus, Cornelii-montis, 1043. E.
Engerannus, S. Sepulcri, 121. C.
d'Enghien (Johannes) S. Dionyfii de Broqueroia, 109. B. Camberonæ, 173. B. Stabuleti, 949. B.
de Englos (Hugo & Robertus) Laudis, 304. D.
Engrobaudus, Laubii, 20. B.
d'Entrefeau (Maximilianus) Ham. 512. D.
de Eplendorff (Johannes) Gladbaci, 746. C.
Erenbaldus, Indæ, 733. C.
Erenbertus, Valciodori, 572. B.
Erenofridus, S. Trudonis, 954. E.
Ericus, Floreffiæ, 613. A.
Ericus, Indæ, 733. D.
de Erivite (Ferdinandus) Werthinæ, 731. D.
S. Erkemboldus, S. Bertini, 487. B. C.
Erleboldus, Stabul. 948. A.
Erlefridus, S. Bertini, 487. A.
Erluinus, Laubii & Gemblaci, 83. C. 526. C. 555. A. D. 556. B. C. D. 557. A. D. 840. C. 842. E.
Ermemnarus, S. Trudonis, 953. D.
Ermentheus, S. Amandi, 256. B.
d'Ermethon (Johannes) Florin. 979. C.
S. Erminus, Laubii, 80. E.
Ernaldus, Hunocurti, 113. B.
Erpo, Rodæ, 1005. E.
de Erps (Arnoldus) Bonæ-fpei, 201. A.
Erfelius (Henricus) Floreffiæ, 614. A.
Ervelinus, S. Laurentii Leod. 982. B.
de l'Efcaille (Hugo) Camberon. 172. E.
Efcarras (Marcus Antonius) Lerini, 1209. A.
d'Efchauffines (Egidius) prior Vallis-Scholar. 164. C.
de Efchweiler (Adam) S. Martini Colon. & Werthinæ, 730. D. 751. A. C.
de l'Efclufe (Johan. & Thomas) Montis S. Martini. 195. D.
de l'Efcotte (Adam) Marchian. 398. C.
d'Efcrechin (Johan.) Aquicinĉti, 415. D.
l'Efcuyer (Petrus) Aquæ-curtæ, 448. D.
d'Efpagne (Ingelbertus) S. Bertini, 506. A. B.
d'Efpinoy (Gerardus) Villarii & Clari-marifci, 527. A. 586. B.
(Johannes) Valcell. 181. A. B. 305. C.
Efquelin (Johannes) Camberon. 173. B.

des Effars (Anfelmus) Lefcienfis, 260. B. 616. C. 619. B.
ab Effen (Johannes) Laubii, 88. E.
d'Eft (Rainaldus) S. Vedafti, 392. C.
d'Efterlandt (Henricus) Grandis-prati, 594. D.
d'Eftrées (Cæfar) Aquicincti, 419. A. Montis S. Eligii, 432. D.
B. Eucharius, Lerini, 1193. D.
Everardi (Johannes) Valcellæ, 180. B.
Everardus, S. Gifleni, 94. E.
Everardus, Aquicincti, 414. E.
Everardus, Arroafiæ, 435. B.
Everardus, Clari-marifci, 526. E.
Everardus, Brauvillarii, 739. B. 760. A.
Everardus, Veteris montis, 788. A.
Everardus, Stabul. 943. A.
Everardus, Florin. 978. E.
Everardus, S. Laur. Leod. 989. A.
Everardus, Flonæ, 1001. B.
Everardus, Vallis S. Lamberti, 1022. B.
Everardus, Belli-Reditus, 1044. D.
Everhaille (Johannes) Leffiæ, 1048. E.
Everhelmus, Altimontis, 116. D.
Everhelmus, S. Martini, Colon. 750. B.
Everinus, S. Gifleni, 92. E.
Everlinus, S. Laur. Leod. 973. C. 1009. D.
Evervinus, Gladbaci, 745. B.
Evervinus, Steinfeldiæ, 799. A.
l'Evefque (Francifcus) Maricol. 617. A.
S. Evodius, Lerini, 1195. C.
Euftachii (Johannes) Jardineti & Nizellæ, 164. E. 189. D. E. 595. D. 596. E. 599. C. E. 979. B. 1026. B. 1039. A. D. Inftr. 172. C.
Euftachius, S. Amandi, 263. B.
Euftachius, S. Nicolai de Pratis, 298. E.
Euftachius, Laudis, 304. D.
Euftachius, Aquicincti, 415. B.
Euftachius, Montis S. Eligii, 412. C. 427. C. D. 443. B. 519. A.
Euftachius, præp. Wedinghauf. 801. B.
Euftachius, S. Huberti, 973. A. B. C.
Euftachius, Novi-monafterii, 1002. D.
d'Ewregnées (Johannes, Belli-Reditus, 1044. C.
ab Eyck (Gerardus) Floreffiæ, 613. B.
ab Eyll (Godefridus) Sigeberg. 767. C.
ab Eynnaten (Hermannus) Indæ, 735. E.
(Philippus) S. Egidii Leod. 1011. A.

F

FABRI (Johannes) S. Vedafti, 388. B.
(Johannes) Arroafiæ, 437. E.
(Philippus) S. Remigii, 1027. E.
de Fagnoulle (Johannes) Florin. 979. A.
de Falais (Maximilianus) Hafnon. 406. D.
de Falay (Johannes) Leffiæ, 1049. B.
de Falconis-petra (Egidius) Stabul. 949. C.
de Faliziis (Henricus & Walterus) Bronii, 554. A.
de la Fallize (Johannes) S. Johan. Valencen. 161. B.
de Falloize (Petrus Alexander) Belli-Reditus, 1048. B.
de Falmaigne (Johan.) Valciodori, 574. D.
Famericus, S. Vedafti, 378. B.
de Flaminia (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
de Fampoux (Johannes) Henniaci, 440. B.
Fanchon (Martinus) S. Jacobi Leod. 986. E.
Fanfon (Nicol.) S. Huberti, 975. E. 976. B.
Farabertus, Laubii, 83. A. 839. E. 968. D.
Farinart (Johannes) Camberon. 174. D. 183. C. 599. E.
de Farques (Jacobus & Johannes Rogerus) S. Auguftini Tarvan. 540. D. E.
Faftradus, Camberon. 171. D. 176. C. 585. B. C.
Faftradus, Villarii, 585. B.
Faftredus, S. Foillani, 199. C.
Faucherii (Dionyfius) Lerini, 1208. D.
Faveau (Johannes) Aquicincti, 418. D.
(Johannes) Vallis S. Lamberti, 1022. E.
de Faulche (Nicolaus) S. Johan. Valencen. 160. E.
S. Fauftus, Lerini, 1059. B. 1112. E. 1189. C. 1190. B. 1191. E. 1192. B. 1193. C. 1271. A. 1272. A.
Fautrel (Maurus) Hamenfis, 513. A. 521. B. 533. B. C.
de Faux (Henricus) Grandis prati & Villarii, 589. B. 594. C.
de Fay (Jacobus) Mareoli, 444. E.
le Febvre (Antonius) S. Remigii, 1027. E.
(Bonaventura) Mareoli, 445. D.
(Clemens) S. Huberti, 976. C. E.
(Johannes) S. Gifleni, 97. D.
(Johannes) S. Vedafti, 388. B. 389. C.
(Nicolaus) Hamenfis, 512. D.
(Otto) Viconiæ, 466. B.
(Petrus) Leffiæ, 1050. B.
Feche Chaumont (Egidius & Faftradus) Grandis-prati, 595. A.
Fecheux (Matthæus) Geronfarti, 681. D.
le Fel (Johannes) Vallis B. M. 305. C.
Felanus feu Felinus, S. Martini Col. 749. D.
Feller (Gerardus) Tuitii, 267. B. 757. E.
de Felleries (Auguftinus) Bonæ-fpei, 26. E. 204. E.
de Fenal (Godefridus) Johannes & Nicolaus) Maloniæ, 1011. E.
de Feraige (Andreas) Valciodori, 574. D.
Feriet (Bernardus) Gemblaci, 567. D. E.
du Fermont (Stephanus) Montis S. Eligii, 429. A. B. 444. E.
Fernanditrias (Petrus) Lerini, 1204. B.
Fernandus, Clari-marifci, 526. E.
de Feucy (Johannes) Henniaci & Montis S. Eligii. 430. E. 441. A.
de Feugeriis (Guigo) Bofcoduni, 1106. E.
de Fexhe (Henricus) Belli-Reditus, 1044. C.
(Wafelinus) S. Laur. Leod. 990. E.
Fiefvet (Matthæus) Crifpinii, 103. B. 134. C.
de Fieze (Walterus) Vallis S. Lamberti, 1022. D.
Filfort (Johannes) Alnæ, 1017. D.
Fillatre (Guillelmus) S. Bertini, 234. B.
Finé de Brianville (Antonius) Clari-marifci, 533. C.
Firminus, S. Amandi, 256. A.
Fifen (Paulus) Vallis S. Lamberti, 1020. B. 1023. D.
Flameng (Johan.) S. Martini Torn. 280. D.
(Nicolaus) S. Martini Tornac. 233. A. 280. B. E.
de Flandria (Petrus) Molinæ, 598. C.
de Flavennes (Walterus) Bonæ-fpei, 201. D.
de Flavinc (Judocus) Maloniæ, 1012. A.
de Flavy (Florentius) S. Auberti, 617. C.
(Fulbertus) S. Sepulcri, 616. A.
de Flayofco (Roftagnus) Lerini, 1200. A.
a Flemalia (Johan.) Belli-Reditus, 1047. B.
de Fleron (Johannes) Montis-Cornelii, 1044. B.
de Flinderen (Rabado) Sigeberg. 767. B.
Flicquier (Willelmus) Jardineti, 596. D.
de Florbecq (Johannes) Camberon. 173. E.
Florbertus, Stabul. 941. A.
de Floreffia (Johannes) Leffiæ, 1050. D.
(Matthæus) Gemblaci, 566. D. 567. B.
(Nicolaus) S. Remigii, 1026. E.
de Florennes (Arnulfus) Altimontis, 115. E.
(Gilbertus) S. Andreæ Camerac. & Maricol. 137. B. C.
(Godefridus) Altimontis, 116. A. B.
de Florentia (card.) prior S. Salvii, 134. E.
Florentinus, Indæ & Tuitii, 755. C.
Florentius, Indæ, 94. D. 734. B.
S. Florentius, Lerini, 1195. B.
Florianus, Lerini, 1192. E.
S. Florebertus, Stabul. 830. A.
Floris (Egidius) S. Johan. Valencen. 159. D.
de Flun (Johannes) Leffiæ, 1050. C.
S. Foillanus, Foffuenfis, 576. C.
de Foilofia (Johannes) adminiftr. S. Salvii, 134. D.
Folcardus, S. Gifleni, 93. A. 614. D.
Folcardus, Laubii, 85. C.
Folcardus, S. Trudonis, 960. D.
Folcharius, palatii Aquifgran. 934. C.
Folcuinus, Laubii, 16. E. 17. D. 83. D. 259. A. 493. B. 1016. D.
de la Folie (Johannes) Fidemii, 141. E.
Folmarus, Werthinæ, 727. B.
Folmarus, Stabul. 945. B. D. E.
Folradus, Laubii, 81. D.
Folradus, Gladbaci, 651. C. 743. D. 749. C.
de Fontaine (Hermannus & Michael) Maloniæ, 1011. E.
(Jacobus) Maloniæ, 1012. B.
de la Fontaine (Bartholomæus) Fidemii & Hunocurti, 114. A. 142. C.
de Fontana (Andreas) Lerini, 1172. C. 1206. B.
de Fontanis (Fremaldus) Alnæ, 1017. B.
(Jacobus) Valcellæ, 180. E.
(Johan.) Vallis S. Lamberti, 1022. D.
de Fonte (Nicolaus) Leffiæ, 1050. C.
S. Forannanus, Valciodori, 570. A. B. C. 571. B. E. 572. A. B. 574. E.
de Forli in de Janfon (Tuffanus) Marchian. 399. A. 1136. C.
de la Forge (Guillelmus) Crifpinii, 103. D.
le Fort (Johannes) S. Dionyfii de Broqueroia, 110. B.
Fortis (Pontius) Lerini, 1197. D.
de Foffatis (Petrus) Bonæ-fpei, 203. B.
de la Foffe (Ignatius) Laudis, 308. E.
des Foffes (Gedeon) Camberon. 174. A.
des Foffez (Ludovicus) Hunocurti, 114. B.
Foucart (Johannes) Laudis, 105. E. 307. D. E. & Nizellæ, 599. D.
Foucque (N.) B. M. Namurc. 583. D.
Foullon (Servatius) S. Trudonis, 966. A.
Fournier (Chriftophorus) S. Johan. Valenc. 161. E.
(Nicolaus) Altimontis, 118. B. 615. C.
Fournis (Robertus) S. Sepulcri, 616. B.
de Fourny (Balduinus) Floreffiæ, 613. C.
de Fourvies (Antonius) S. Sepulcri, 122. C. 616. A.
de Foux (Everlinus) S. Laur. Leod. 991. A.
(Heribrandus) S. Laur. Leod. 990. C.
de Fraimeftorff (Henricus Francifcus) Indæ, 736. A.
de Fraifne (Ambrofius) Belli-Reditus, 1048. A.
de Fraimoy (Johannes) Laudis, 304. C.
de Fraipont (Guillelmus) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
le Franc (Nicolaus) Lefcienfis, 126. C.
Francken (Matthias) Brauvillarii, 763. C.
de Franckenhoven (Zachæus) S. Trudonis, 963. D.
Franco, Laubii, 29. C. 82. C. 87. A. 834. B. 836. D. E. Florinenfis, 87. A.
Franco, S. Martini Colon. 750. D. 761. E.
Franco, Novi-monafterii, 1002. C.
François (Johannes) Arroafiæ, 437. E.
Franconis (Ruthgerus) S. Trudonis electus, 965. D.
Francoy (Engelbertus) Amanii, 937. B.
de Franca (Johannes, Villarii, 589. D. E.
Frangteaux (Wericus) Vallis-Dei, 1025. C.
de Franqueville (Michael) S. Auberti, 156. B.
Franfoys (Erminus) Laubii, 89. D.
de Fraxino (Jacobus) Cifonii, 291. E.
Fredericus, S. Vedafti, 379. B.
Fredericus, Steinfeld. 799. D.
Fredericus, S. Huberti, 969. A.
Fredericus, Flonæ, 1001. C.
de Freimersdorff (Godefmannus) Brauvillarii, 761. A.
Fremans (Johannes) Cifonii, 291. C.
Fridach (Meinricus) Tuitii, 756. C.
(Henricus) Brauvillarii, 762. C.
Fridegifus, S. Bertini, 470. D. 485. E. 489. A. E.
Frinck de Cafter (Bartholomæus) Veterismontis, 790. B.
de Froitorff (Johannes) Gladbaci, 746. A.
Froment (Gofwinus) S. Nicolai a pratis, 300. A.
de Fronget de Viller (Arnoldus) Vallis Dei, 1024. D.

Froye (Jacobus) Hafnon. 407. C.
(Petrus) S. Auberti, 156. D.
Fruy (Johannes) S. Sepulcri, 122. C. 142. E. 616. A.
Fulbertus, S. Sepulcri, 120. A. B.
Fulbertus, S. Gaugerici & Maric. 129. A. B.
Fulbertus, S. Nicolai a Pratis & Arroafiæ, 298. C. 435. A. Instr. 68. A. 86. E.
Fulbertus, Tuitii, Gladbaci, & S. Pantaleonis, 738. B. 744. B. 753. B. C.
Fulbertus, Florin. 978. D.
Fulcardus, Laubii, 864. A. 865. C.
Fulcardus, S. Amandi, 260. C. D.
Fulcardus, March. 382. C. 396. A. 402. B.
Fulcardus, Novi-monasterii, 1002. D.
Fulco, S. Foillani, 197. A.
Fulco, S. Amandi, 264. D.
Fulco, Hafnon. 87. C. 194. D. 325. D. 403. A. D. Instr. 86. C.
Fulco, Aquæ-curtæ, 447. E. 448. B.
S. Fulco, S. Bertini, 377. B. 470. D. 491. B. E.
Fulco, Vallis-bonæ, 1157. D.
Fulco, Lerini, 1152. C. 1198. A. D. 1239. B.
Fulco, B. M. de Pratis, 1211. A.
Fulcuinus, Laubii, 85. A. 841. E. 844. B. 847. A.
Fulcuinus, Altimontis, 116. B.
Fulradus, S. Vedast, 18. C. 378. C.
de Furnau (Johannes) Maloniæ, 565. A. 1012. A.
Furoni (Bernardus) 1202. D.
de Furstemberg (Johannes) Sigeb. 767. B.
(Franciscus Egon & Guillelmus Egon) Stabul. 952. A.
Fuzée (Ludovicus) S. Foillani, 198. B.

G

GABEL (Augustinus) Arroasiæ, 438. A.
Gadifferes (Egidius) Arroasiæ, 437. B.
de Gaen (Everhardus) Brauvillarii, 762. D.
Galandus, S. Auberti, 120. D. 124. C. 138. B. 141. B. 154. D. 155. E. 194. D.
Galbertus, S. Gisleni, 93. C.
de Galen. (Everhardus) Brauvillarii, 762. D. 763. A.
(Willelmus) Scheidæ, 802. E.
Galet (Johannes) Martini Tornac. 279. B.
Galien (Johannes) Clari-marisci 530. A.
Gallé (Johannes) Novi-monast. 1003. B.
Gallemart (Patricius) Vallis-Schol. 166. A.
de Galopia (Franco) Vallis Dei, 1025. B.
Galterus, S. Gisleni, 134. A.
Galterus, Alti-montis, 134. A.
Galterus, S. Auberti, 154. B. Instr. 86. D.
Galterus, S. Foillani, 29. E. 196. D.
Galterus, S. Amandi, 134. A. 260. D. 261. D. 262. C. 264. B. 265. C. 329. C. Instr. 86. D.
Galterus, S. Martini Tornac. 260. B. 275. A. E. Instr. 86. E.
Galterus, S. Nicolai a Pratis, 299. B.
Galterus, S. Vedasti, 382. D.
Galterus, Arroasiæ, 435. C.
Galterus. Viconiæ, 462. C. 463. A.
Gamaliel, S. Foillani, 197. A.
de Gamans (Egidius) Laudis, 305. A.
de Gand (Arnoldus & Jacobus) S. Remigii, 1026. A. D.
(Sigerus) Camberon. 172. C.
de Ganges (Gerardus) S. Laurentii & S. Jacobi Leod. 982. D. 991. B.
Ganselmi (Guillelmus) Lerini, 1201. D.
Ganselmus, Lerini, 1210. D.
Gantois (Arnoldus) March. 398. D. 418. B.
Garembertus, Montis S. Martini, 154. C. Instr. 39. B. 40. C.
Garinus, Viconiæ, 148. A.
Garinus, Castelli Mauritaniæ, 469. C.
Garinus, Florinensis, 978. C.
Garinus, Lerini, 1152. B. 1198. C. 1239. A.
Garnerius, Lerini, 1195. D.

Gasparus, Stabul. 950. C.
Gauceranni (Petrus) Lerini, 1152. B. 1198. A.
Gaudemarus, Boscoduni, 1104. D.
Gaudinus, S. Crucis, 1077. A. 1107. D.
Gaufridus, S. Andreæ Camerac. 137. D.
Gaufridus, Clari-marisci, 525. E. 526. B.
Gaufridus, Lerini, 1199. C.
de Gaviamez *al.* de Gaviaumer (Fastradus) Camberon. 171. D.
Gebardus, Heisterbaci, 792. B. C.
de Gebelo (Theodoricus) Valciodori, 573. C.
de Geer (Egidius) S. Jacobi Leod. 987. A.
Geldolfus, Brauvillarii, 760. D.
de Geldonia (Walterus) Villarii, 587. B.
Gelduinus, Aquicincti, 409. D. 410. A.
de Gelichen (Conradus) Werth. 730. C. D.
de Gelria (Lambertus) Grandis-prati, 594. D.
de Gema (Johan.) Molinæ, 598. A.
de Gemblaco (Servatius) Vallis-Dei, 1024. E.
de Gemeppia (Paschasius) Belli-Reditus. 1047. A.
(Balduinus) Vallis Shol. 1013. B.
de Genappia (Albericus) Villarii, 589. C.
(Lambertus) Werthinæ, 728. E.
de Genc (Placidus) Lerini, 1208. E.
(Simon) Lerini, 1208. D.
le Gencal (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. A.
Genesius (Renerus) Novi-monast. 1002. C.
Genest (Vedastus) S. Bertini, 506. B. E. 507. B.
de Gennetines (Johan.) Bonæ-spei, 201. C.
de Gentines (Johannes) Grandis-prati, 594. B.
Genulfus, S. Amandi, 259. A.
Georgius, Clari marisci, 533. B.
Georgius, S. Salvii Valencen. 131. E.
Gerard (Guillelmus) S. Trudonis designatus, 964. C.
Gerardi (Leonardus) S. Jacobi Leod. 986. D.
de Gerardi-monte (Daniel) Camb. 171. E.
Gerardus, Alnæ, 148. A.
Gerardus, Aquæ-curtæ, 447. C. E.
Gerardus, Arroasiæ, Instr. 67. E.
Gerardus, S. Auberti, 154. B.
Gerardus, S. Augustini Tarvan. 540. D.
Gerardus, Bonæ-spei, 201. C.
Gerardus, Boscoduni, 1105. A.
Gerardus, Bronii, 15. D. 115. D. 258. D. 272. E. 378. A. 394. D. 400. E. 492. B. C. D. E. 551. B. C. D. 552. C. 553. C. E. 838. B. 869. C.
Gerardus, Camberon. 29. E. 171. D.
Gerardus, Campensis, 783. D. 784. B.
Gerardus, Castelli Mauritaniæ, 469. B.
Gerardus, Crispinii, 102. A.
Gerardus, S. Crucis, 1107. D.
Gerardus, S. Dionysii de Broqueroia, 107. E.
Gerardus, Fidemii, 140. E.
Gerardus, Florin. 978. B. C. E.
Gerardus, decanus S. Gaugerici, 74. E.
S. Gerardus, S. Gisleni, 91. D.
Gerardus, Gladbaci 745. D.
Gerardus, Hamensis, 508. D. E. Instrum. 113. 114. A.
Gerardus, Hasnon. 400. B.
Gerardus, Heisterbaci, 793. B.
Gerardus, S. Huberti, 973. C.
Gerardus, Hunocurti, 29. D. 113. B. 154. D.
Gerardus, Indæ, 733. E.
Gerardus, Lerini, 1200. B. 1210. B.
Gerardus, Marcoli, 445. B.
Gerardus, Maricol. 130. A.
Gerardus, Montis Cornelii, 1043. D.
Gerardus, S. Pantaleonis, 739. D. 750. A. 754. E. 760. D. 766. D. 772. B. Instr. 165. B.
Gerardus, S. Sepulcri, 32. D. 120. D. Instr. 4. C.
Gerardus, Sigeberg. 766. E.
Gerardus, Stabul. 881. A. 936. C. 947. B.
Gerardus, Steinfeldiæ, 799. D. E. 800. A.
Gerardus, S. Trudonis, 956. C. D. 957. B. E.
Gerardus, Valcellæ, 177. C. 178. E.
Gerardus, Vallis S. Lamberti, 1021. E.
Gerardus, Viconiæ, 134. A. 288. B. 403. B. 412. C. 462. A. 469. A. Instr. 124. E.
Gerardus, Villarii, 212. E. 585. B. C. D.
Gerardus, præp. Wedinghausen. 801. C.
Gerelmus, B. M. Namurc. 582. D.
B. Gerfridus, Werthinæ, 726. A.
Gericus, S. Egidii Leod. præp. 1009. A. C.
Gerlacus, Tuitii, 754. E. 755. B.
Gerlacus, Campensis, 783. E.
Gerlandus, S. Andreæ Camerac. 107. B. 137. E. Instr. 23. D.
Gerlandus, Floreffiæ. 610. A. E. 611. F. 1048. C. Instr. 124. E.
Germeys (Hubertus) S. Trudonis, 965. E.
Gerrhaus, S. Amandi, 256. B.
de Gertzen (Henricus) Indæ, 734. E.
(Johan. Henricus) Indæ, 735. E.
Gervasius, S. Dionysii de Broqueroia, 107. D. E. 172. A.
Gervasius, Arroasiæ, 325. D. E. 403. A. 434. E. 435. A.
Gervinus, Aquicincti, 328. C. 619. C.
de Gest (Nicolaus) Villarii & Grandis-prati, 588. E. 594. C.
Gestaul (Nicolaus) Floreffiæ, 612. E.
de Gestele (Arnolfus) Villarii, 588. C.
de Gevertzhagen (Bertrandus Goswinus) Indæ, 736. B.
Geysen (Henricus) Tuitii, 758. B.
le Ghay (Nicolaus) S. Foillani, 198. A.
Gheers (Johannes) Clari-marisci, 529. D.
Ghelneur (Jacobus) 105. D. 106. A.
de Ghilenghien (Petrus) Lesciensis, 125. B.
Ghisay (Adam) Aquicincti, 414. D.
Giget (Ludovicus) Lessiæ, 1049. B.
Gignos (Theobaldus) Crispinii, 102. E.
Gilbertus, S. Bertini, 501. C. D. E.
Gilbertus, S. Huberti, 972. E.
S. Gilbertus, S. Johan. Valencen. 132. B. E. 133. A. B. 138. A. 155. E. 157. C. 435. B.
Gilbertus, B. M. Namurc. 583. A.
Gilbertus, Montis S. Martini, 462. D. Instr. 124. E.
Gilbertus, S. Pontii Niciensis, 1298. D.
Gilbertus (Guillelmus) Laubii, 90. A.
Gillio, S. Gisleni, 120. E.
Gillion (Nicolaus) S. Foillani, 197. D. F.
Gillocq (Johan.) S. Bertini, 507. C. 532. C.
Gilon de Blavier (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. D.
Ginardus, Flonæ, 1001. B.
de Ginimont (Robertus) S. Laur. Leodic. 984. B. C. 994. A.
Gippe (Egidius) Lesciensis, 125. D. E.
Giraudi (Hilarius) Lerini, 1208. A. 1209. A.
Girelin (Johanne) Molinæ, 598. B. 1039. A. D. Instr. 172. C.
Giselbertus, Campensis, 784. B.
Giselbertus, Rodæ, 1004. D. E. 1005. A.
Giselbertus, Stabul. 943. A.
Giskier (Paulus) prior Vallis Schol. 165. A.
Gislebertus, S. Amandi, 256. B. 257. B.
Gislebertus, Florin. 978. B.
Gislebertus, Montis S. Martini, 194. C.
Gislebertus, Novi-monasterii, 1002. D.
Gislebertus, S. Trudonis, 953. C.
Gislenus, Grandis-prati, 594. D.
de Giveto (Johannes) Florin. 979. C.
de Gleichen (Conradus) Werthinæ, 778. C.
de Glen (Antonius) S. Johan. Valenc. 161. D.
(Balduinus) Henniaci, 441. A. &c.
(Franciscus) Henniaci, 441. B. C.
de Glymes (Johannes) Molinæ, 598. D.
Gobert (Quintinus) Altimontis, 615. D.
Gobertus, Crispinii, 102. B.
Gobertus, Montis S. Martini, 195. D.
de Goce *vel* Gozée (Jac.) Alnæ, 1017. E.
Godbe ons (Johannes) Clari-mar. 529. C.
de Godebrie (Nicolaus) S. Nicolai a Pratis, 300. C. 442. B.
Godefridus, Alnæ, 597. E.
Godefridus, S. Andreæ Camerac. 260. B.

Godefridus, S. Augustini, Tarvan. 540. D.
Godefridus, Belli-Reditus, 1044. D.
Godefridus, Bronii, 553. C.
Godefridus, Campensis, 784. C.
Godefridus, Gemblaci, 562. B. C. 563. B. 983. B.
Godefridus, Hasnon. 400. C.
Godefridus, S. Huberti, 973. C.
Godefridus, Maricol. 129. E.
Godefridus, S. Sepulcri, 120. E.
Godefridus, Sigeberg. 766. D. E.
Godefridus, Steinfeldiæ, 800. C.
Godefridus, Tuitii, 755. C.
Godefridus, Valciodori, 571. A.
Godefridus, Veteris-mont. 690. C. 788. A.
Godefridus, Viconiæ, 462. D.
Goder, Montis S. Martini, 194. B.
Godescalcus, Alciaci, 509. C.
Godescalcus. Hamensis & S. Bertini, 499. B. E. 526. D.
Godescalcus, Bonæ-spei, 200. D.
Godescalcus, Hasteriensis, 573. B.
Godescalcus, Maloniæ, 1011. E.
Godescalcus, S. Martini Colon. 750. B.
Godescalcus, Montis S. Martini, 28. E. 194. B. 326. B. Instr. 86. D.
Godescalcus, Valcellæ, 177. A. C.
Godescalcus, Valciodori, 573. A.
Godescalcus (Johannes) Stabul. 950. B.
Godlo, Choquensis, 519. A.
Godvinus, Stabul. 940. D.
de Goere (Albertus) Werthinæ, 729. C.
Goissin (Bernardus) Vallis S. Lamberti, 1024. A.
Gotfridus, S. Andreæ Cam. 93. B. 402. B.
Gogislenus, S. Vedasti, 375. B.
de Goir (Willelmus) Indæ, 735. A.
Goirmans (Henricus) Gladbaci, 748. B.
Golbertus, S. Huberti, 973. E.
Gomer (Eustachius) S. Bertini, 502. C. E.
de Gomiecourt (Antonius) S. Andreæ de novo Castello, 140. A. 617. B.
Gomzé (Nicolaus) Belli-Reditus, 1047. E.
de Gonnelieu (Claudius) Fidemii & Hunocurti, 113. E. 142. B. C.
Gontardus, Lesciensis, 101. C.
Gonthovel (Gonzo) Florin. 977. D.
Gonzo, Florin. 970. D.
de Goor (Johannes) Rodæ, 1006. D.
de Gordon (Guillelmus) Lerini, 1156. C. 1200. A.
Gorguinius seu Gosvinus, Aquicincti, 133. A.
de Gorin (Johannes) Lessiæ, 1049. A.
Gosselet (Johannes) Maricol. 130. B.
Gosselinus, Crispinii, 102. B.
Gosselinus, Florin. 978. A.
Gossilenus, S. Vedasti, 373. B.
Gosvinus, Alti-montis, 117. C.
Gosvinus, Aquicincti, 86. E. 288. B. 325. D. E. 396. C. 411. C. 427. C. 462. C. Instr. 79. C.
Gosvinus, S. Gisleni, 94. E.
Gosvinus, S. Jacobi Leod. 982. C. D.
Gosvinus, Montis Cornelii, 1043. D.
Gosvinus, præp. Sonegiensis, 75. C.
Gosvinus, Steinfeldiæ, 799. D.
Gosvinus, Veteris-montis, 787. D. de Montibus, 29. D.
Goubet (Franciscus) Arroasiæ, 438. C.
(Gregorius) Arroasiæ, 438. C.
Goudineau (Petrus) Alti-montis, 615. D.
de Gougnies (Albertus) S. Gisleni, 97. B.
(Johannes) S. Gisleni, 96. B.
Gousart (Martinus) S. Dionysii in Broqueroia, 111. D. 615. C.
Gouverneur (Desiderius) Lessiæ, 1049. D. 1050. D.
de Gouy (Patricius) Choquensis, 521. E.
(Simon) Henniaci, 442. B.
Gozlinus, S. Amandi, 258. A.
vander Gracht (Gedeon) Camb. 311. D.
de Graiffschap (Gerhardus) Werthinæ, 729. C.
de Grammont (Egidius) S. Nicolai a Pratis, 299. C.
le Grand (Egidius) Mareoli, 445. B.
(Franciscus) S. Martini Tornac. 246. C. 248. A. C.
de Grart (Walterus) S. Andreæ Camerac. Laubii, Lætiæ, & Maricol. 88. A. 124. E. 129. E. 138. D. 617. B. 638. D.
de Grasse (Ifnardus) Lerini, 1172. C. E. 1206. D.
Gratus (Jacobus) Vallis S. Lamberti, 1023. A. 1025. A.
de Grau (Guillelmus) Bronii, 554. B. 565. A.
(Henricus) Valciodori, 574. A.
de Gravio (Gerardus) Alnæ, 1017. A.
de Gregies (Johannes) Fidemii, 141. D.
Gregorius, Alnæ, 107. D.
Gregorius, Cironii, 290. C.
Gregorius, Maloniæ, 1011. E.
Gregorius, Montis S. Eligii, 427. E.
Gregorius, S. Nicolai a Pratis, 299. C.
S. Gregorius, Porceti, 1028. A. D.
Grenet (Nicolaus) S. Bertini, 506. D.
(Vedastus) S. Bertini, 506. B.
de Grés (Servatius) Montis S. Eligii, 429. C. 619. D.
Greuler (Rainoldus) S. Pantaleonis, 742. C.
de Gribonal (Johannes) S. Bertini, 504. D.
de Gritenstein (Wigandus) Loci S. Mariæ, 794. C.
Grimaldi (Augustinus) Lerini, 1173. D. 1207. A. C. Instr. 227. B.
(Johan. Andreas) Lerini, 1172. A. 1207. A.
(Ludovicus) S. Pontii Niciensis, 1177. E. 1129. A. 1307. A. Instr. 245. C. D. E. 246. B. D.
Grimo, S. Trudonis, 953. B.
Grimont (Antonius) S. Remigii, 1027. B.
Grisel (Nicolaus) S. Sepulcri, 122. B.
(Antonius) S. Sepulcri, 122. B.
de Grobendoven (Ignatius Augustinus) B. M. Namurc. 584. B.
de Groesbeck (Gerardus) Stabul. 909. E. 951. C.
Grongnart (Petrus) S. Amandi, 264. E.
de Groninga (Johannes) Werthinæ, 731. A.
de Groot (Jacobus) Marchian. 398. D.
Groulinsius (Thomas) Choquensis, 519. D.
Gruter (N.) Scheidæ, 803. A.
de Gruyeres (Egidius) Arroasiæ, 437. C.
Grymboldt (Antonius) Werthinæ, 730. E.
Gualbertus, Choquensis, 519. A.
Gualterus, S. Martini Tornac. 195. B. Instr. 47. B.
Gualterus, S. Vedasti, 325. E.
Guarembertus, Montis S. Martini, 192. E. &c.
Guarinus, S. Vedasti, 333. D. 387. C.
Guarinus, Viconiæ, 461. D.
Guaselinus, Florin. 978. A. D. 1001. B.
de Gueldres (Henr.) Stab. 889. A. 949. B.
Guerin (Carolus) Vallis-Schol. 1116. B.
de Guerin (N.) Lerini, 1209. D.
Guerinus, prior S. Salvii, 135. D.
Guerricus, Lesciensis, 28. E. S. Vedasti, 383. C.
Guiart (Jacobus) Maloniæ, 1012. B.
Guibaldus, Stabul. 946. B.
Guibertus, Aquæ-curtæ, 448. A.
Guibertus, Fidemii, 141. D.
S. Guibertus, Gemblaci, 526. C. D. 558. E. 566. C. 671. C. Instr. 128. A.
Guichardus, prior S. Salvii, 133. C.
Guido, S. Agathæ & Vallis-Dei, 1024. C. 1035. A.
Guido Alti-montis, 117. C.
Guido, Aquæ-curtæ, 448. B.
Guido, S. Augustini Tarvan. 540. B.
Guido, Florinensis, 978. B.
Guido, Marchian. 395. B. 398. B.
Guido, B. M. Namurc. 582. E.
Guido, S. Vedasti, 375. B.
Guidricus, Alti-montis, 93. B.
Guidricus, S. Gisleni, 21. B.
Guidricus, S. Trudonis, 960. E. 961. B. C.
Guifridus, Choquensis, 519. B.
Guikardus, S. Trudonis, 957. E.
de S.t Guillain (Johannes) Bronii, 111. D.
Guillelmus, S. Agathæ, 1024. C.
Guillelmus, Alnæ 1018. A.
Guillelmus, S. Amandi, 264. A. D.
Guillelmus, S. Andreæ Camerac. 138. C. D.
Guillelmus, Aquicincti, 264. A.
Guillelmus, S. Auberti, 102. D.
Guillelmus, Belli-Reditus, 1044. A.
Guillelmus, S. Bertini, 502. A. D.
Guillelmus, Camberon. 50. E.
Guillelmus, Campensis, 784. C. E.
Guillelmus, Clari-marisci, 526. A. C.
Guillelmus, Crispinii, 102. B. 184. B.
Guillelmus, Florin. 893. A. 979. A.
Guillelmus, Hasnon. 403. E.
Guillelmus, Heisterbaci, 785. D.
Guillelmus, S. Johan. Valencen. 158. D.
Guillelmus, Laubii, 88. D.
Guillelmus, B. M. de Pratis seu de Faillefoc, 1141. B. 1156. B. 1210. E. Vallis-Bonæ, 1141. B. 1162. B. Instr. 219. B.
Guillelmus, S. Martini Colon. 750. A.
Guillelmus, S. Pontii Niciensis, 1287. C. 1298. A. D. 1299. A.
Guillelmus, Valcellæ, 102. D. 178. C. 179. A.
Guillelmus, Villarii, 586. B.
Guinebaldus, Bronii, 552. E.
Guinemundus, Bronii, 553. A.
de Guisegnies (Simon) S. Martini Tornac. 279. E.
Gummersbarch (Godefridus) Veteris-montis, 791. D.
Gunfridus, Clari-marisci, 525. C. E. Instr. 118. C. E.
Guntbertus, Hamensis, 509. E.
Gunterus, S. Amandi, 256. B.
Gunterus, Bronii, 553. A.
Gunterus, Lesciensis, 123. E.
Gunterus, Valcellæ, 179. B.
Guntradus, Lesciensis, 123. E.
Guntramnus, S. Trudonis, 955. B. E. 956. C.
Gyselerius, Veteris-montis, 788. B.
Gysen (Gabriel) S. Martini Col. 752. A B.

H

HABARCQ (Adrianus) Aquæ-curtæ, 448. E.
Hacart (Claudius) S. Vedasti electus, 122. E. S. Sepulcri, 392. B. C.
Hache (Jacobus) Villarii, 593. C.
de Hache (Johannes) Vallis-Dei, 1024. E.
S. Adulfus, S. Vedasti, 9. A. 391. C.
de Hagedorn (Theodoricus) Werthinæ, 730. E.
d'Hais (Johannes) Valcellæ, 181. A.
Haiminus, S. Vedasti, 376. B.
Halidulfus, Altimontis, 114. B.
de Hain (Gerardus) S. Jacobi Leod. 985. E.
de Halle (Johannes) Novi-monast. 1002. E.
de Ham (Gobertus) Alnæ, 1018. D.
(Johannes) Hamensis, 511. C.
de la Hamaide (Antonius) Aquæ-curtæ, 448. E.
(Guillelmus) Florin. 979. D.
(Petrus) Laubii, 90. B.
(Philippus) Geronsarti, 581. D.
de Hamericourt (Gerardus) S. Bertini, 474. D. 475. D. 506. B. C.
Hamericus, Aquicincti, 381. B.
ab Hammerstein (Johannes) Indæ, 735. D.
de Hanecke (Balduinus) S. Egidii Leodic. 1010. B. C.
de Hangest (Odo) Aquæ-curtæ, 448. C.
Hanibault (Gosvinus) Falempin. 295. E.
de Hanin (Nicolaus) Marchian. 398. B.
Hannezart (Johannes) S. Gisleni, 98. C.
Hannote (Carolus) Choquensis, 521. E.
Hanot (Gasparus) Altimontis, 118. B. 615. C.
de Hanseau (Steph.) Grandis-prati, 594. D.

de Hansine

de Hanſine (Jacobus & Johannes) Maloniæ, 1011. E. 1012. A.
Harbertus, Laubii, 82. A.
de Harchées (Johannes) Floreffiæ, 613. B.
de Harchies (Nicolaus) Camberon. 173. A.
Harclevus, Campenſis, 784. A.
de Harcuria (Henricus) S. Laurentii Leod. 991. E.
(Henricus) Belli-Reditus, 1045. A.
(Johannes) Vallis S. Lamberti, 984. C. 1023. A.
Hardebenus, S. Trudonis, 953. B.
de Hardenberg (Willelmus) Werthinæ, 729. E.
Hardradus, S. Bertini, 487. E.
Hardy (Jacobus) S. Salvii, 137. B.
Harens (Georgius) Boneffiæ, 600. D.
de Harvigal (Gerardus) Montis S. Martini, 195. A.
Harigerus, Laubii, 84. B.
Harindus, ſtabul. 942. A.
Haris (Galterus) S. Auberti, 155. D. 179. A.
de Harmignies (Robertus) Bonæ-ſpei, 200. E.
de Harnut (Nicolaus) Villarii, 587. E.
de Harſchot (Johannes) Werthinæ, 730. A.
Hartiman (Ferdinandus) Heiſterbaci, 793. E.
Hartmannus, Tuitii, 753. D.
Hartmodus, præp. Wedinghaus, 801. B.
Hartpertus, Tuitii, 755. B.
Hartminus, ſtabul. 942. A.
Hartwinus, præp. Wedinghauſ. 801. B.
de Harveng (Philippus) Bonæ-ſpei, 200. A. B. 204. E. 207. 263. A.
ab Harzée (Jacobus) Vallis S. Lamberti, 1023. A. C.
Haſert (Johannes) Tuitii, 758. B.
de Haſpre (Egidius & Guillelmus) Fidemii, 141. D. E.
Haica, S. Vedaſti, 256. A. 374. A. B.
Hatte (Auguſtinus) Arroaſiæ, 438. C.
ab Hatzweld (Theodoricus) Scheidæ, 803. A.
de Havay (Johannes) Viconiæ, 464. A.
de Haudion (Theoderic.) S. Amandi, 264. E.
Haudo, Stabul. 941. E.
de Havenbergh (Johannes) Veteris-montis, 789. D.
Havine (Joſephus) S. Giſleni, 100. B.
d'Haumont (Wal.erus) Criſpinii, 102. C.
de Hautbois (Carolus) S. Amandi, 237. E. 238. B. 267. A.
Hay (David) Montis S. Eligii, 431. A. B.
la Haye (Gerardus) S. Laur. Leod. 995. B.
de la Haye (Bernardus) S. Sepulcri, 122. E. 183. D.
(Guillelmus) S. Auguſt. Tarv. 541. D.
(Jacobus) S. Nicolai a Pratis, 299. E.
(Johannes) Leſcienſis, 125. B.
Haymo, Montis S. Martini, 195. C.
de Haymon-Quenoy (Johannes) S. Vedaſti, 385. D.
d'Haynaut (Nicolaus) Criſpinii, 103. B.
Hazart (Johannes) S. Giſleni, 98. C. E.
Hebroinus, Gladbaci, 745. B.
Heeghem (Jacobus) Gladbaci, 747. D.
vander Heck (Bernardus) Villarii, 592. D.
de Heilbault (Auguſt.) Falempin. 296. B.
Heerſchap (Bruno) S. Nicolai a Pratis, 301. A.
de Heeſt (Bernardus) Vallis-Schol. 166. B.
(Chriſtophorus & Ignatius) Floreffiæ, 514. B.
Helbertus, S. Huberti, 973. B.
Helgotus, Leſcienſis, 107. D.
B. Helias, S. Martini Colon. 654. C. 658. A. S. Pantaleonis, 659. B. 738. C. 749. D.
B. Helinus, Floreffiæ, 611. D.
Helinus, Leffiæ, 1048. E.
Helinus, S. Mariæ Leod. 866. A. 916. B. 936. B.
Hellandus, Novi-monaſterii, 1002. D.
Helmericus, Rodæ, 106. A.
de Helpenſtein (Rodolfus) Werthinæ, 728. D. Tuitii, 753. E.
(Willelmus) Gladbaci, 745. E.
Hembil, Werthinæ, 726. D.
Hemericus, Gladbaci, 745. D.
ab Hemmerden (Willel.) Scheidæ, 802. D.
Hemonnet (Goſvinus) Belli-Reditus, 1046. D.
de Hemricourt (Deodatus & Guillelmus) Flonæ, 1001. D.
Hendrice (Hubertus) S. Jacobi Leod. 987. A.
Henemont (Guillelmus) Vallis-Dei. 1025. D.
Henfridus, S. Bertini, 493. C. Inſtr. 112. D.
Henfridus, Falempin. 295. A.
Hennecart (Stephanus) Fidemii, 141. C.
de Hennenberg (Folcmarus) Verthinæ, 727. B.
de Hennin (Balduinus) S. Nicolai a Pratis, 298. E.
(Nicolaus) Cantiprati, 163. B.
(Philippus) Fidemii, 142. B. D. 143. B.
(Robertus) coadjutor S. Vedaſti, 392. E.
Henzin de Sorle (Egidius) Floreffiæ, 613. D.
Henning (Johannes) Veteris-montis, 791. E.
Heno, Vallis S. Lamberti, 1022. B. E.
Henrart (Egidius) Valciodori, 574. D.
Henricus, Altimontis, 117. A. C.
Henricus, Campenſis, 783. C. 784. A. 785. A. B.
Henricus, Flonæ, 1001. C.
Henricus, præp. Foſſenſis, 933. B.
Henricus, Gemblaci, 562. B. 987. A.
Henricus, S. Giſleni, 95. B.
Henricus, Gladbaci & S. Pantaleonis, 738. E. 744. B. 745. B.
Henricus, Hanoenſis, 511. A.
Henricus, Heiſterbaci, 690. C. 788. 792. E. 793. B. C.
Henricus, Indæ, 733. D.
Henricus, S. Laur. Leod. 850. B.
Henricus, Marchian. & S. Vedaſti, 384. E. 397. C.
Henricus, S. Pantaleonis, 740. B. E. 759. C.
Henricus & Johannes, S. Remigii, 1027. B. D.
Henricus, Riddaghuſenſ. 794. D.
Henricus, Scheidæ, 802. C.
Henricus, Sigeberg. 767. A.
Henricus, Tuitii, 756. A.
Henricus, Valcellæ, 179. E. Inſtr. 118. B.
Henricus & Tilmannus, Vallis-Dei, 1025. A.
Henricus, Vallis S. Lamberti, 1022. B.
Henricus, S. Vedaſti, 281. D. 382. B. C. 385. E. 396. A. 402. B.
Henricus, Veteris montis, 788. D. 789. A.
Henrion (Robertus) Villarii, 591. E. 601. C.
Herchemboldus, S. Vedaſti, 380. D.
de Herchie (Nicolaus) prior Vallis Scholar. 164. C.
de Herck (Guillel.) Belli-Reditus, 1046. B.
de Herckem (Johannes) Rodæ, 1006. C. D.
Herenfridus, Steinfeldiæ, 799. C.
Herenfridus, S. Trudonis, 954. E.
Herentalius (Egidius) Floreffiæ, 513. B. C.
Heribertus, S. Amandi, 264. B.
Heribertus, S. Auberti, 32. C. D. 155. A. Inſtr. 4. C.
Heribertus, S. Bertini, 494. B. E.
Heribertus, Bronii, 552. E.
Heribertus, S. Dionyſii de Broqueroia, 107. A. Inſtr. 23. B. C.
Heribertus, decanus S. Gaugerici, 32. D. 74. E. Inſtr. 4. C.
Heribertus, S. Huberti, 969. D.
Heribertus, Montis S. Martini, 194. D.
Heribertus, Tuitii, 553. E.
Heribertus, S. Vedaſti, 379. D.
Heribertus, Werthinæ, 684. E.
Heribrandus, S. Giſleni, 92. B. C. D.
de Hericourt (Anton.) Choquenſis, 519. D.
Herigerus, Laubii, 84. E. 556. E. 807. 847. A. D.
Heriwardus, Gemb. 556. C. D. 557. D.
de Herle (Johannes) Werthinæ, 729. E.
Herleboldus, Stabul. 94. D.
Herlinus, Gemblaci, 555. D.
de Hermale (Henricus) Vallis-Sch. 1013. B.
Hermannus Hannoniæ comes, Altim. 115. E.
Hermannus, Brauvillarii, 761. B.
Hermannus, Campenſis, 784. B.
B. Hermannus, Floreffiæ, 610. E.
Hermannus, Florin. 978. D.
Hermannus, Gladbaci, 745. D.
Hermannus, Grandis-Prati, 594. D.
Hermannus, Heiſterbaci, 792. B. C. 794. A. B. & loci S. Mariæ.
Hermannus, Henniaci, 897. B.
Hermannus, S. Jacobi Leod. 918. C. 982. B.
Hermannus, S. Martini Colon. 750. C. D. 768. C.
Hermannus, S. Martini Tornac. 208. C. E. 211. D. 262. B. Inſtr. 45. A.
Hermannus, Novi-monaſterii, 1002. D.
B. Hermannus, S. Pantaleonis, 759. D. E. 760. B.
Hermannus, Scheidæ, 802. B. D.
Hermannus, Sigeberg. 767. A.
Hermannus, Steinfeldiæ præp. 799. C.
Hermannus, S. Trudonis, 865. D. 957. D. E. 958. A. B. C.
Hermannus, Veteris-montis, 787. D. 788. A.
Hermans (Albertus) Tuitii, 758. C.
Erpho, Sigeberg. 766. A.
de Herſtal (Gerardus) S. Laurentii Leodic. 992. C. D.
de Hertaing (Galterus) S. Amandi, 264. C.
Hertault (Ludovicus) Clari-mariſci, 530. C. D. E.
de Hertzenroydt (Adam) Brauvillar. 762. E.
de Herveis (Henricus Guillelmus) Vallis-Schol. 1115. C.
Herwicus, Brauvillarii, 760. A.
Herwinus, Steinfeldiæ præpoſ. 799. A.
Herzelo, Florin. 978. C.
Herzogenrade (Adam) Brauvillarii, 773. B.
de la Heſtre (Johannes) Camberon. 172. C.
de Heſtru (Goſwinus) Leſcienſis, 124. D.
(Hugo) Leſcienſis, 124. D.
(Nicolaus) Leſcienſis, 124. E.
de Heum (N.) S. Giſleni, non confirmatus, 96. D. E.
Hexterman (Jacob) Vallis-Shol. 1014. A.
vander Heyden (Henricus) Villarii, 591. E. 592. A. B. C.
(Maurus) S. Trudonis, 966. A.
Heyendal (Nicolaus) Rodæ, 1008. C.
de Heyendale (Renerus) S. Jacobi Leod. 985. A. D.
ab Heze (Gaſpard) Scheidæ, 803. A.
Hezelinus, S. Martini Colon. 749. D.
d'Hiauville (N.) Hunocurti, 114. B.
de Hierge (Alardus & Gerardus) Valciodori, 574. B.
Hieronymus, præp. Wedinghauſ. 801. D.
de le Hieſe (Johannes) S. Sepulcri, 121. E.
S. Hilarius, Lerini, 1214. A.
Hildeboldus, Stabul. 942. C.
Hildebrandus, S. Bertini & S. Vedaſti, 378. A. 492. E. 493. A. B.
Hildebrandus, Werthinæ, 727. A.
B. Hildegrimus, Werthinæ, 725. C. D. 726. A. B. C. D.
Hildericus S. Amandi, 257. D.
Hildericus, Laubii, 81. C.
Hildradus, S. Huberti, 969. A.
Hildradus, S. Trudonis, 953. D.
Hilduinus, S. Bertini, 490. D. E. 491. A. Inſtr. 110. D. E. 111. C. D.
Hilfridus, S. Giſleni, 92. B.
Hinflinus (Petrus) Maloniæ, 1012. B.
de Hirſch (Iſaac) Indæ, 736. A.
Hittorp (Willelmus) Veteris-montis, 791. A.
de Hoerdey (Tuſſanus) Hunocurti, 114. A.
ad Hochkirchen (Willel.) Sigeb. 767. C.
Hodeige (Nicolaus) Vallis Schol. 1013. C.
ab Hoen (Theodorus) Indæ, 736. A.
ab Hoevel (Conradus) Scheidæ, 803. A.
Hogerus, Werthinæ, 727. A.
de Hoioul (Johan.) Flor. 611. E. 883. D.
de Hole (Johannes) Villarii, 590. A.
d'Hollande (Johannes) S. Dionyſii de Broqueroia, 109. C.
de Holonia (Johannes) Cellenſis, 937. E.
Holſen (Thedorus) Gladbaci, 748. A.
de Holt (Hermannus) Werthinæ, 731. B.

S. Honoratus, Lerini, 1188. A. C. D. 1190. B. 1191. D. E. 1192. C. 1203. B. 1207. A. 1213. A.
Honoré (Petrus) S. Amandi, 270. C. 469. E.
Hoons (Rumoldus) Bonessiæ, 600. D.
de Horichem (Hermannus) Veteris-montis, 789. A.
(Norbertus) Steinfeldiæ, 800. D.
Horion (Alexander) Novi-monast. 1002. C.
(Nicasius) Hasnon. 405. C.
Hormungus, Maricol. 128. A.
de Hornaing (Petrus) Hasnon. 405. A.
ab Horpusch (Balduinus) Rodæ, 1007. C.
de Horst (Florentius & Henricus) Tuitii, 757. A. C
(Theodoricus) Sigeberg. 767. B.
Horteheck (Matthias) Bonessiæ & Villarii, 591. D. 600. D. E.
de Hosden (Gerardus) Floræ, 1001. C.
Hossart (Augustinus) Henniaci, 442. B.
de Hossier (Hugo) Floreffiæ, 613. A.
Hoston (Johannes) Camberon. 173. C. 590. C. 1018. E.
Hotton (Johan.) Florin 979. A.
de l'Hove (Nicolaus) Camberonæ, 173. A.
Houlincourt (Johannes) S. Andreæ Camer. 139. A.
du Houssaye (Josephus) Mareoli, 446. B.
de la Houssaye (Anton.) Clari-mar. 533. C.
de Houtain (Desiderius) Maloniæ, 1012. A.
Houzeau (Nicol.) prior Vallis Sch. 165. C.
Hoynik (Cœlestinus) Grassschafft. 770. C.
de Hoyo (Egidius) Vallis-Schol. 1013. B.
(Johannes) Alnæ, 1017. B.
(Martinus) Villarii, 589. E. 899. E.
de Hozemont (Oliverius) Vallis S. Lamberti, 1022. A.
Hubart (Humbertus) Alnæ. 1020. E.
de S.t Hubert (Renerus) Maloniæ, 1012. B.
(Johannes & Petrus) Lessiæ, 1049. C.
Hubertus, S. Auberti, 155. A.
Hubertus, Laubii, 87. E.
Hubertus, S. Salvii, 132. A. C. E.
Hucart (Lambertus) Gemblaci, 567. E.
Huct (Johannes) S. Johan. Valenc. 161. A.
Hugo, Alti-montis, 117. E.
Hugo, S. Amandi, 87. C. 137. D. 171. D. E. 176. C. 255. C. 262. C. 288. B. 381. C. 384. C. 402. A. 403. B. 412. C. 462. B. 616. E. Instr. 64. B.
Hugo, S. Andreæ Camerac. 138. C.
Hugo, Aquæ-curtæ, 415. A. 448. B.
Hugo, S. Auberti, 155. B. 527. B.
Hugo, S. Bertini, 470. D. filius Caroli magni, 489. C. 490. A. B. C. Instrum. 110. E. S. Vedasti, 641. C.
Hugo, Camberon. 108. D.
Hugo, Cisonii, 289. A.
Hugo, Crispinii, 101. D. 102. B.
Hugo, S. Dionysii de Broqueroia, 947. C.
Hugo, Falempin. 295. C.
Hugo, S. Gisleni, 95. A.
Hugo, Hasnon. 402. E. 403. C. D. Instr. 79. C. 99. B.
Hugo, Henniaci, 439. B.
Hugo, S. Jacobi Leod. 982. A. D.
Hugo, Laubii, 82. C. 83. A. 84. D. E. 839. C. 991. A.
Hugo, Lerini, 1198. E.
Hugo, Lescienfis, 124. D. 158. C.
B. Hugo, Marchian. 396. C. D. E. 397. A.
Hugo, Mareoli, 445. D.
Hugo, Montis S. Eligii, 325. D. E. 426. E. Instr. 79. C. 99. B.
Hugo, S. Remigii, 213. A. 947. A.
Hugo, prior S. Salvii, 132. A. D. 138. A. 154. D.
Hugo, S. Sepulcri, 65. E. 95. A. 120. E. 153. B.
Hugo, Vallis-bonæ, & Falli-socensis, 1157. A.
Hugo, S. Vedasti, 376. D. E. 378. A. 387. A. B.
de Huickelhoven (Arnoldus) Glad. 748. A.
de Huis (Godefridus) S. Pantal. 742. B.
Hulan (Johannes) Maricol. 129. E.
ab Huls (Johannes) Campensis, 785. D.
S. Humbertus, Maricol. 127. C.
Humbertus, S. Pantaleonis, 739. A.
de Humen (Guillelmus) Novi-monasterii, 1002. E.
S. Humfridus, S. Bertini, 490. C.
de Hunicourt (Johannes) Valcellæ, 179. E.
de Hurne (Henricus) S. Pantaleonis, 740. E.
van Hussel (Johannes) Rodæ. 1016. D. E.
Hustin d'Ockier (Johan.) S. Huberti, 974. B.
Hustinius (Nicolaus) Falempin. 295. C.
Hustius (Nicolaus) Mareol. 445. B.
Huto, Grafschafft. 767. E.
Hyorcq (Dionysius) S. Foillani, 198. B.

I

JACOBUS, Alciaci & S. Bertini, 500. E. 501. B. C. 502. A. 504. A. 527. E.
Jacobus, Cisonii, 291. D.
Jacobus, S. Dionysii de Broqueroia, 108. E.
Jacobus, Grandis-prati, 594. C.
Jacobus, Heisterbaci, 793. C.
Jacobus, Henniaci, 440. A.
Jacobus, Lescienfis, 125. B.
Jacobus, Mareoli, 444. D.
Jacobus, B. M. de Pratis, 121. B.
Jacobus, Montis S. Martini, 195. B. 619. A.
Jacobus, S. Nicolai a Pratis, 299. D. Instr. 68. D.
Jacobus, S. Remigii, 1026. D.
Jacobus, Steinfeldiæ, 800. C.
Jacobus, Valcellæ, 71. A. 179. C. D. 180. A.
Jacobus, Valciodori, 574. B.
Jacobus, Vallis Dei, 1027. F.
Jacobus, Veteris montis, 788. E.
Jacobus, præp. Watin. 525. A.
Jacobus, præp. Wedinghaus. 801. C.
Jacquart (Thomas) Mareoli, 445. D.
Jacquet (Lambertus) Florin. 979. E.
(Nicolaus) S. Jacobi Leod. 987. B.
de Jalet (Guillelmus) Floreffiæ, 614. B.
Jamart (Antonius) Belli Reditus, 1047. E.
(Henricus) Floræ, 1001. D.
Jamblines (Johannes) Grandis-prati, 595. B.
Japin (Jacobus) Hasnon. 407. E.
du Jardin (Philippus) Choquensis, 520. C.
(Nicolaus) S. Jacobi Leod. 984. B.
de Jaymaert (Henricus Ferdinandus) Novi-monasterii, 1003. C.
(Ludovicus) Floræ, 1001. E.
Ibertus, Cisonii. 289. B.
de Ichendorp (Hermannus) Brauvill. 762. B.
Icheniel Willelmus) Bonæ-spei, 203. A.
de Jennet (Matth.) S. Egidii Leod. 1011. A.
de Jevia (Johan.) Molinæ, 598. A.
le Jeune (Johannes) prior Vallis Sch. 164. D.
(Petrus) Alti-montis, 118. B. 615. C.
Igelhardus, Indæ, 733. A.
d'Illy (Petrus) Choquensis, 519. D.
Imbert (Nicolaus) Arroasiæ, 438. B.
Imizo, S. Trudonis, 953. E.
Immo, Valciodori, 571. D. E.
d'Ine (Fredericus) Maricol. & S. Andreæ Camerac. 140. A.
Ingebrandus, Henniaci, 439. C.
Ingeraci (Johannes) Camp. 709. A. 785. E.
Ingerannus, Marchian. 396. E.
Ingerannus, S. Nicolai a Pratis, 299. C.
Ingobrandus, Laubii, 84. C. 851. A.
Ingobrandus, S. Huberti, 972. D.
de Insula (Angelus) Lerini. 1409. B.
(Jacobus) S. Martini Tornac. 278. B.
(Johannes) Falemp. 295. A. 299. A. 439. D.
ab Insulis (Jacobus) S. Remigii, 1026. B.
Joffredus, S. Medardi, 287. D.
Joffredi (Petrus) S. Pontii Niciensis, 1273. B. 1302. C.
Johannes, Alnæ, 1018. C. E.
Johannes, S. Amandi, 124. C. 154. E. 216. D. 255. D. 263. A. 264. A. 275. E. 299. A. 413. A.
Johannes, Aquæ-curtæ, 448. C.
Johannes, Aquicincti, 134. D. 414. E. 415. B.
Johannes, Arroasiæ, 435. C. 436. D. Henniaci, 439. D.
Johannes, S. Auberti, 40. A. 155. C. 973. A. B. C. 974. A.
Johannes, S. Bertini, 22. B. 494. E. 495. B. 497. A. 500. B. E. 501. A.
Johannes, Bronii, 554. A.
Johannes, Campensis, 783. E. 785. A.
B. Johannes, Cantiprati, 162. D. 163. A. 166. D. E.
Johannes, Castelli-mauritaniæ, 469. D.
Johannes, Choquensis, 519. B. C.
Johannes, Cisonii, 155. C. 291. A.
Johannes, Crispinii, 102. A.
Johannes, S. Dionysii in Broqueroia, 50. E. 108. B. E.
Johannes, Falempin. 295. A. B. D. 329. C.
Johannes, Fidemii, 141. C. D. E.
Johannes, Floreffiæ, 611. E. 612. C. Lessiæ, 613. B.
Johannes, Florin. 978. E.
Johannes, S. Foillani, 197. B.
Johannes, Gemblaci, 560. A. D. 562. C. Instr. 127. A. 128. B. 129. C. 130. A. E.
Johannes, S. Gisleni, 50. E. 88. E. Instr. 16. E.
Johannes, Grandis-prati, 586. E. 594. A.
Johannes, Hamensis, 510. B. 511. A. 519. C.
Johannes, Hasnon. 329. C. 400. A. 403. D.
Johannes, Heisterbaci, 793. B. D.
Johannes, Henniaci, 439. B. D. E. 444. C. Instr. 79. C.
Johannes, S. Huberti, 973. B. C.
Johannes, Hunocurti & S. Vedasti, 113. C. E. 385. A. B.
Johannes, S. Jacobi Leod. 982. E.
Johannes, Indæ, 734. C.
Johannes, S. Johannis Valencen. 50. E.
Johannes, Laubii, 87. B. 88. C. 96. B. 109. A.
Johannes, Laudis, 304. D. 305. C.
Johannes, Lessiæ & Floreffiæ, 1050. C.
Johannes, Lerini & S. Pontii Niciensis, 1299. A. B.
Johannes, Marchian. 288. D. 397. A. C.
Johannes, Mareoli, 333. B. 429. C.
Johannes, B. M. Camerac. 77. D.
Johannes, S. Martini Colon. 750. D. E.
Johannes, S. Martini Tornacensis, 215. E. Instr. 77. B
Johannes, Montis-Cornelii, 1043. E.
Johannes, Montis S. Eligii, 119. E. 402. A. 426. C. 427. D. 527. A.
Johannes, Montis S. Martini, 195. A.
Johannes, S. Nicolai a Pratis, 299. D.
Johannes, Novi-monasterii, 1002. B.
Johannes, S. Pantaleonis, 737. E.
Johannes, S. Pontii Niciensis, 1150. A. 1276. B. 1297. C. D.
Johannes, Porceti, 1028. E.
Johannes, Rodæ, 1005. D.
Johannes, Scheidæ, 802. C.
Johannes, S. Sepulcri, 66. C. 121. A.
Johannes, Steinfeldiæ, 799. D. 800. B. C.
Johannes, S. Trudonis & Tuitii, 756. D. 961. C.
Johannes, Tuitii, 756. A.
Johannes, Valcellæ, 177. B. 180. A. 586. A.
Johannes, Valciodori, 574. C.
Johannes, Vallis-Dei, 1025. A.
Johannes, Vallis S. Lamberti, 1023. A.
Johannes, S. Vedasti, 32. D. 355. C. 385. B. Instr. 4. C.
Johannes, Veteris-montis, 788. E.
Johannes, Viconiæ, 462. D. 467. C.
de Joinville (Princeps) Lerini, 1208. A.
Joly (Petrus) S. Foillani, 198. A.
S. Jonatus, Marchian. & S. Amandi, 254. A. 265. E. 393. B. C. 394. E.
de Joncquoy (Otto) prior S. Salvii, 135. D.
(Johannes) Marchian. 398. E.
Jonneaux (Augustinus al. Johannes) Laubii, 90. C.
Jopilius (Henr.) S. Jacobi Leod. 982. D. E.
Joris (Egidius) coadjutor Villarii, 591. B.

Josephus, S. Sepulcri, 123. A.
Joavent (Edmundus) Alnæ, 1020. B.C.
Isaac comes, Camerac. Maricol. & S. Gaugerici, 128. D. E. 129. A.
Isaac, S. Martini Colon. 749. D.
de Isemberghe (Luitbertus) Werthinæ, 728. D.
de Isfslein (Jacobus) S. Pantaleonis, 741. D.
Itherius, Hamensis, 510. A. B. E.
Judocus, Castelli Mauritaniæ, 406. C. 469. D.
de Julemont (Guillelmus) S. Jacobi Leod. 983. A. C. D. 984. A. 992. D.
de Juliaco (Willelmus) Rodæ, 1006. A.
(Guillelmus) Gladbaci & S. Pantaleonis, 741. C. 746. A.
Julianus, Lessiæ, 1048. E.
Julion (Siardus) S. Foillani, 129. A.
ab Ivodio (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
d'Ivoire (Laurentius) Hasnoniensis, 405. E. 406. B. C.
de Jupilia (Enoch) S. Laur. Leod. 992. D.
Just vel le Juste (Martinus) Jardineti, 597. A.
Juvanus, Scheidæ, 802. C.

K

KELNER (Johannes) S. Pantaleonis, 742. A.
de Kemexhe (Arnoldus) S. Laur. Leod. 994. C.
de Kerles (Jacobus) S. Vedasti, 389. D.
Kessel (Benedictus) S. Pantaleonis, 742. B.
de Kesfele (Hermannus) S. Pantal. 741. A.
de Kievraing (Arnulfus) prior Vallis-Schol. 164. C.
Kilianus, S. Pantaleonis, 738. A. 749. B. C. S. Martini Colon.
de Kintsweiler (Winricus) Indæ, 734. D.
de Kisto (Rainaldus) Vallis-Dei, 1025. B.
Klingen (Martinus) Brauvillarii, 765. A. B.
Kloedt (Conradus) Werthinæ, 731. C.
Knor (Petrus) Gladbaci, 748. C.
Kochen (Conradus) S. Pantaleonis, 742. C.
Kodencoven (Johannes) Veteris-montis, 789. E.
Kokeaus (Johannes) Valcellæ, 155. D. 178. E.
a Kolff (Gerardus) Sigeberg. 767. C.
de Korsvarenne (Theodericus) S. Huberti, 974. D.
Kreghen (Johannes) Heisterbaci, 793. D.
Kuchler (Andreas) S. Pantaleonis, 741. E. 756. E.
de Kyrburch (Wolframmus) Werthinæ, 729. A.

L

LABE vel L'ABBE (Christophorus) Viconiæ, 468. B.
Laboureur (Jacobus) Hasnon. 405. C.
Labourie (Johannes) Crispinii, 103. D. 615. B.
Laccaert (Michael) S. Auberti, 156. C.
Laër (Hermannus) Brauvillarii, 763. D.
(Rutgerus) Scheidæ, 802. E.
Lagrenne (Nicolaus) Montis S. Martini, 195. D.
de Laine (Nicolaus) Bronii, 554. B.
Laling (Antonius & Carolus) priores S. Salvii, 133. E.
Lalo (Johan.) S. Nicolai a Pratis, 300. B.
Lamberti (Winandus) Rodæ, 1007. D.
Lambertus, Alnæ, 1017. C.
Lambertus, S. Amandi, 260. C. 282. A.
Lambertus, Arroasiæ, & S. Johan. Valenc. 435. B.
Lambertus, S. Auberti, 155. A.
Lambertus, S. Bertini, 381. E. 410. C. E. 495. B. 497. A. & Alciaci, 509. 514. C. A. 524. B. Instr. 112. E.
Lambertus, Clari-marisci, 527. D.
Lambertus, Crispinii, 25. D. 101. C. 401. A.
Lambertus, Falempini, 294. E.
Lambertus, Floræ, 1001. C.
Lambertus, Florin. 978. B.
Lambertus, S. Gisleni, 87. C. 94. C.
Lambertus, Grandis-prati, 594. A.
Lambertus, Hasnon. 402. D.
Lambertus, Henniaci, 440. A.
Lambertus, Laubii, 86. C. 87. B. C. 102. A.
Lambertus, S. Laur. Leod. 989. A.
Lambertus, Maricol. 131. A.
Lambertus, Scheidæ, 802. D.
Lambertus, Sigeberg. 767. A.
Lambertus, Steinfeld. 799. D.
Lambertus, Valciod. 572. E. 573. E. 977. D.
Lambertus, Vallis-Dei, 1013. B.
Lambesfcos (Nicolaus) Hasnon. 404. E.
Lambrecht (Egidius) S. Jacobi Leod. 986. E.
de Lamecho (Amedeus) Aquicincti. 415. D.
de Lamine (Philippus) S. Johan. Valencen. 161. C.
de Lamock (Johan.) S. Huberti, 975. C. D. E.
Lancelot (Ursmarus) Laubii, 90. C.
de Lancelot (Johannes) Gembl. 564. B.
S. Landelinus, Crispinii, 7. B. 100. C. E. 101. D. Laubii. 79. D. E. 203. D.
S. Landericus, Sonegiensis, 75. B. Altimontis, 115. B. E.
Landtfridus, Indæ, 733. D.
de Lantskron (Isaac) Indæ, 736. A.
Landuin (Johannes) Grandis-prati, 595. A.
Laner (Gerlacus) Tuitii, 757. A.
(Henricus) Tuitii, 756. C.
(Willelmus) Tuitii, 742. A. 751. B.
Lange (Henricus) præp. Wedingh. 801. C.
Langeradt (Johannes) Campensis, 785. A.
de Lannoy (Johannes) Alnæ, 1019. C.
(Johannes) Alciaci & S. Bertini, 505. C. D.
(Dionysius) Cisonii, 292. C.
(Martinus) Jardineti, 596. B. C.
(Matthæus) S. Amandi, 265. D.
de Lanstein (Nicolaus) Sigeb. 767. B.
de Lantremange (Johannes) Vallis-Schol. 1013. B.
Lanwinus, Henniaci, 439. C.
Lanzeroen (Theodericus) S. Martini Colon. 751. A.
Lanzo, S. Trudonis, 861. E. 956. D. 957. A. B. C. 958. B.
le Large (Alanus) Vallis Schol. 1115. E.
Lascaris (Gaspar) S. Pontii Niciensis, 1301. C. Instr. 248. C.
Latomi (Winandus) Vallis-Schol. 1114. B. Instr. 202. D. 203. B. 204. A.
de Latteseur (Gregorius) Nizellæ, 599. E.
de Latre (Jacobus) Hasnon. Vallis-Scholar. & Geronsarti prior, atque abbas Hasnon. 165. C. 407. A.
(Augustinus) Geronsarti, 581. C.
(Johannes) Falempini, 296. C.
de Laude (Cæsarius) Lerini, 1208. D. E.
Laugerius (Honoratus) S. Pontii Niciensis, 1301. B.
Laurentius, Arroasiæ, 436. E.
Laurentius, Falempin. 295. C.
Laurentius, Floræ. 1001. C.
Laurentius, S. Foillani, 196. D. 197. A.
Laurentius, Grandis-prati, 594. B. C.
Laurentius, Montis S. Martini, 195. D.
Laurentius, Villarii, 584. D. 585. A. B. C.
Laurin (Antonius) S. Bertini, 507. C.
Lecaillet (Franciscus) S. Johan. Valencen. 161. D.
de Lechnich (Gotfridus) S. Pantal. 741. D. E.
Ledris (Martinus) Jardineti, 597. A.
Leduinus, S. Vedasti & Marchian. 379. A. C. 380. A. 422. D. 423. C. 493. D.
de Leers (Zacharias) Jardineti, 597. B.
de Leez (Walterus) Floreffiæ, 612. B.
de Leiden (Franco) Tuitii, 756. B.
Lembor (Gregorius) S. Laur. Leod. 995. D.
de Lenoncourt (Robertus) S. Rem. 566. D.
de Lens (Jacobus) S. Nicolai a Pratis, 299. E.
(Johannes) S. Nicolai a Pratis, 299. C.
(Matthæus) Bonæ-Spei, 202. C.
Lentailleur (Johannes) Aquicincti, 417. E.
B. Leo seu Leonius, Laubii & S. Bertini, 86. B. C. 87. A. 326. C. 326. D. 403. B. 498. A. D. 499. E. 509. D. 520. A. 978. C. Instr. 45. E.
Leo, S. Gisleni, 94. C.
Leo, præp. Wedinghaus. 801. C.
de Leodio (Johannes) Belli-Reditus, 984. C. 1045. C.
Leonardus, S. Remigii, 1027. A.
de Leonio (Gerardus) Viconiæ, 463. C.
Leotmundus, Lerini, 1149. C. 1195. C.
Lervitte (Lamb.) S. Egidii Leod. 1011. B.
Lequien (Jacobus) S. Nicolai a Pratis, & S. Martini Tornac. 281. D. 300. B.
Lespierres (N.) Castelli-Mauritaniæ, 469. E.
de Lessine (Yvo) Camberon. 173. A.
de Lessive (Benedictus) S. Huberti, 976. B.
Leudricus, S. Amandi, 258. E.
de Levendal (Johannes) Indæ, 734. D.
de Levia (Johannes) Molinæ, 598. A.
Leutbertus, Stabul 942. D.
de Leuvis (Egidius) Viconiæ, 463. B.
(Gilbertus) Vallis-Dei, 1024. D.
de Ley (Rutgerus Stephanus) Indæ, 736. C.
Libert (Franciscus) Camberon. 175. B.
Libertus, Grandis-prati, 594. B.
Libertus, Indæ, 733. D.
Libertus, Marchian. 396. C.
S. Libertus, S. Trud. 953. E. 961. A. B. D.
Libertus, Valciodori, 573. D.
S. Libertus, Ulmeti, 78. D.
Libler (Henricus) S. Martini Colon. 752. A.
Libuinus, Bronii, 553. C.
Liecke (Dionysius) Brauvillarii, 764. A.
Lienard (Dominicus) Crispinii, 106. A.
de Lieres (Franciscus) S. Bertini, 432. D. 507. D.
(Johannes) Chequensis, 520. C.
de Lierne (Johannes) Bronii, 554. B.
Liesses (Egidius) Fidemii, 141. D.
(Johannes & Nicolaus) Fidemii, 141. E.
de Liesses (Hugo) Lesciensis, 124. E.
(Johannes) S. Andreæ Cam. 139. A.
Lietard (Hieronymus) S. Gisleni. 98. C. D. 242. B.
(Nicolaus) Mareoli, 445. C.
Lietardus, Gemblaci, 558. D.
Lietardus, Novi-monasterii, 1002. B.
Lietvinus, Marchian. & S. Vedasti, 395. A.
le Lievre (Jacobus) Clari-marisci, 530. A.
(Johannes) S. Johan. Valenc. 160. B.
Lieviens (Cornelius) Bonæfliæ, 601. A.
de Liewes (Guillel.) Vallis-Sch. 1013. C.
de Ligne (Antonius) Crispinii, 104. C.
de Ligne de Barbançon (Ludovicus) prior Vallis Schol. 165. D.
Lilie (Hermannus) Wedinghauf. 801. D.
de Lillers (Johan.) S. Aug. Tarv. 540. C.
de Limbourg (Aloysius) S. Egidii Leod. 1003. A. 1010. E. 1025. B.
(Geroldus) Werthinæ, 728. B.
(Lambertus) Vallis-Dei, 1025. B.
(Leonardus) Belli-Reditus. 1046. E.
(Nicolaus) Belli-Red. 1047. A. C. D.
(Thomas) Florin. 979. B.
Lindanus (Rotgerus) Graffschafft. 769. C.
Lintfridus, Stabul. 942. D.
de Lions (Guillelmus) Boscoduni, 1103. B.
de Lippia (Antonius) Werthinæ, 730. E.
(Henricus) S. Martini Colon. 751. C.
Lippins (Johannes) S. Augustini Tarvan. 541. A.
Lirevers (Egidius) S. Nicolai a Pratis, 299. B.
de Liroux (Lambertus) Gemblaci, 563. C.
S. Liudgerus, Lutosæ & Werthinæ, 75. D. E. 725. A. C.
Lixuel (Nicolaus) Vallis-Schol. 166. A.
de Lobes (Hugo) Aquicincti, 416. D.
(Johannes) Camberon. 173. C.
de Lobiis (Simon) Bonæ-spei, 202. A.
de Lobio (Hermannus) Henniaci, 983. D.
de Loco S. Bernardi (Johannes) Vallis-Dei, 1025. A.
de Loen (Gerardus) S. Martini Col. 746. D. 751. D. E.

Loën de Kemexhe (Arnoldus) S. Laur. Leod. 994. C.
de Loendorff (Heribertus Artopæus) Brauvillarii, 763. E.
Loëvenich (Adam) Campensis, 784. D.
Loeumel (Guillelmus) S. Bertini, 506. C. E. 507. A.
des Loges (Egidius) S. Foillani, 197. C.
Lohe (Jacobus) Veteris-montis, 791. E.
de Lohirville (Simon) Vallis Dei, 1025. B.
Lombard (Firminus) Valcellæ, 180. A.
(Mennerius) Clari-marisci, 527. E.
Loncin (Eustachius) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
(Otgerus) S. Laur. Leod. 995. B. D.
le Long (Johannes) S. Bertini, 502. C. 503. A. C. 504. B.
(Guillelmus) S. Dionysii de Broqueroia, 108. E.
de Long-champ (Bartholomæus) S. Laur. Leod. 994. D.
Longes (Willelmus) Falempin. 295. D.
Longuespée (Vincentius) Laudis, 307. B. 312. B. 432. A.
de Longueville (Antonius) Marcoli, 445. A.
(Nicolaus) Maloniæ, 1012. A.
(Radulfus) Aquicincti, 415. E.
de Lorraine (Adalbero) S. Trud. 954. A.
(Franciscus Antonius) Stabul. 952. B.
(Lambertus) Arroasiæ & S. Johan. Valencen. 157. D.
de Los (Johannes) Choquensis, 520. A.
(Rainaldus) præp. Fossensis, 933. D.
(Rupertus) Hasnon. 408. C.
(Theodoricus) Crispinii, 102. D.
Lotbertus, Hasnon. 401. B. 402. C. D.
Lotharius imperator, S. Vedasti, 376. C.
Lotharius, S. Mariæ Aquisgran. 934. B.
de Lovanio (Arnoldus) Villarii, 587. B.
(Egidius & Gerardus) Villarii, 590. D.
(Johannes) Floreffiæ, 612. C.
Loubiert (Nicolaus) S. Amandi, 265. C.
le Louchier (Franciscus) Lescienfis, 126. E. 616. E.
(Jacobus) S. Martini Tornac. electus, 280. E.
Louvel (Claudius) Crispinii, 105. D.
de Lowenstein (Johannes Ernestus) Stabul. 247. E. 952. B.
de Loyaucourt (Petrus) prior S. Salvii, 135. A.
Loyer (Benedictus) Jardineti, 297. C.
Loyer (Gislenus) coadjutor Alnæ, 1020. A.
(Petrus) S. Martini Tornac. 283. A. 398. E.
Loyseau (Henricus) S. Foillani, 199. B.
Loziet (Johannes) S. Andreæ Cam. 139. C.
Luc (Johannes) Bonæ-spei, 204. B.
Lucas, Indæ, 733. E.
B. Lucas, Montis Cornelii, 1043. B.
Lucepois (Melchior) Henniaci, 440. D.
Ludolfus, Brauvillarii, 761. E.
Ludolfus, S. Martini Colon. 750. C.
Ludolfus, Werthinæ, 727. C.
Ludovicus Germaniæ rex, Laubii, 82. C.
Ludovicus, S. Trudonis, 953. D.
Ludovicus, S. Vedasti, 388. D.
Ludovicus, Veteris-montis, 789. A.
Luewinus, Gladbaci, 745. B.
Luitfridus, Graffschafft. 767. E.
Luitfridus, Tuitii, 753. E.
de Lulstorff (Alexander) Tuitii, 756. B.
(Heribertus) Indæ, 734. E.
(Reinhardus & Willelmus) Sigeberg. 767. A. B.
de Lunen (Johannes) Brauvill. 763. C. D.
Luninck Johannes) S. Pantaleonis, 742. A.
Lupo, S. Trudonis, 861. A. E. 862. E. 956. E. 957. B. C. D. 958. B.
Luytens (Thomas) Lescienfis, 126. C. D.
de Luzenrade (Adelbertus) Brauvillarii, 760. A.

M

Macaire (Johannes) Vallis-Schol. 1115. C. D.
Macarius, Steinfeldiæ, 799. D.
S. Maccalanus, Valciodori, 569. E. 570. A. C. 571. B. D.
Machelart (Vincentius) S. Foillani, 198. C.
de Maclar (Otto) Gladbaci, 745. E.
de Macon (Philibertus) cardinalis, S. Dionysii de Broqueroia, 109. E.
Madelfridus, S. Vedasti, 378. C.
Madelbaldus, S. Vedasti, 375. A.
Madelbertus, S. Vedasti, 375. A.
Madelulfus, S. Vedasti, 378. C.
Maghe (Engelbertus) Bonæ-Spei, 205. B.
Maghinardus, Gladbaci, 743. B.
de Magneriis (Petrus) Vallis S. Lamberti, 1023. E.
Magniette (Johannes) Castelli-mauritaniæ, 469. D.
Mahieu (Willelmus) prior Vallis-Schol. 165. D.
Maillart (Johannes) S. Laur. Leod. & S. Trudonis, 961. D. 991. D. E.
(Josephus) Clari-marisci, 513. E. 533. A. B. C.
Maillet (Arnoldus) Lessiæ, 1049. B.
de Mailly (Benedictus) Bronii, 554. D.
de Maillens (Gerardus & Johannes) Grandis-prati, 594. D. E.
Mainardus, Altimontis, 29. D. 117. A. Instr. 86. D.
Mainerius, Hasnon. 403. D.
Mainerus, prior S. Salvii, 133. B.
Mainfroy (Nicolaus) S. Bertini, 506. B. D. 507. A.
Maiolus, S. Martini Colon. 749. D.
S. Maiolus, Lerini, 1195. D.
le Maire (Livinus) Laudis, 305. D.
du Maifny (Johannes) Crispinii, 104. E.
de Makair (Walterius) S. Laur. Leod. 993. E.
Make (Egidius Bonæ-Spei, 202. E.
Malaise (Jacobus) Lessiæ, 1049. D.
(Nicolaus) S. Huberti, 975. A.
Malapert (Philippus) S. Foillani, 198. D.
(Adrianus) Marchian. 398. E.
Malbodus, S. Amandi, 259. E. 260. A. C. 616. D. 619. B. Instr. 65. D.
Malfroid (Ignatius) Jardineti, 297. C.
de Malheim (Henric.) S. Pantaleonis, 742. B.
Mallet (Jacobus) Viconiæ, 464. E.
de Malleto (Johan. Rigaldus) Villarii, 590. D. 591. E.
Malloen (Nicolaus) Laudis, 305. A.
de Malmundario (Bernardus) S. Remigii, 1027. A.
de Malo-leone (Stephanus) decanus S. Gaugerici, 71. C. 74. E.
de Malonia (Petrus) Bonæ-Spei, 202. D.
de Malpant (Johannes) Montis S. Eligii, 431. D.
de Maltre (Johannes) Villarii, 589. A.
de Malsdorff (Godefridus) Brauvillarii, 761. B.
Manart (Petrus) Marchian. 398. D.
Manasses, Choquensis, 445. C. 519. A. B.
Manasses, Watinensis, 524. C.
de Manderscheit (Christophorus) Stabul. 951. A.
(Guillelmus) Stabul. 950. D. 951. A.
de Manez (Nicolaus) Novi-monasterii, 1003. A.
Mangiers (Nicolaus) Clari-marisci, 528. B.
de Manicourt (Johannes) Arroasiæ. 437. C.
Mannaerts (Benedictus) S. Trudonis, 966. A.
de Manfe (Egidius) Viconiæ, 465. A.
de Marbaha (Alardus) Alnæ, 1018. B.
(Johannes) Camberon. 172. E.
(Ludovicus) S. Sepulcri, 123. A.
de Marca (Rodolfus) Werthinæ, 729. D.
Marcellus, S. Dionysii de Broqueroia, 108. A. B. 149. B. 172. C. 404. A.
Marcellus, Cilonii, 276. D. 288. E.
de Marcenis (Petrus) Marcoli, 445. B.
de Marchenelles (Philippus) montis S. Eligii electus, 430. E.
a Marchia (Ludovicus) Lessiæ, 1049. B.
(Remaclus) S. Huberti, 975. B. E.
de Marchiennes (Johannes) Alnæ, 1018. B.
Marcwardus, Eiffliæ, 722. E.
Marcwardus & Egilo, S. Huberti, 722. D. 967. C. E.
Marcwardus, Tuitii, 754. A.
de Marerge (Galterus) S. Gisleni, 95. B.
Marefchal (Cyprianus) S. Huberti, 976. C. D.
de S.te Marguerite (Renerus) S. Jacobi Leod. 985. A. D.
Mariage (Johannes) Laudis, 306. B.
de Maricolis (Nicolaus) S. Amandi. 265. C.
de Marille (Stephanus) S. Laur. Leod. 994. B.
Marinus, Lerini, 1192. D.
Marinus, B. M. de Pratis, 1211. C.
de Marka (Petrus) Henniaci, 440. B.
(Philippus) comes de Rochefort, B. M. Namurc. 583. B.
de Marketta (Rainerus) Clari-marisci, 528. C.
(Simon) Clari-marisci, 527. E.
Marlaigne (Gerardus) Lessiæ, 1049. C.
Marlet (Frismolochus) Lessiæ, 1050. C.
Marlier (Hieronymus) S. Gisleni, 99. D.
de Maroilles (Johannes) Maricol. 129. E.
Marotte (Egidius) Valcellæ, 180. C.
de Marquais (Jacobus) S. Martini Tornac. 282. D. 431. E.
Marsilius, S. Egidii Leod. 1009. D.
Marsilius, Rodæ, 1006. A.
Marsilius, Steinfeldiæ, 799. E.
Marsilius, Veteris-montis, 788. D.
Martelli (Honoratus) S. Pontii Niciensis, 1300. D. E. Instr. 245. B. C. 246. B.
(Ludovicus) 1300. D. E.
Martin (Johannes) Falempin. 295. E.
(Radulfus) Aquæ-curtæ, 448. D.
Martini (Godefridus) Floreffiæ, 613. D.
(Guibertus) Gemblaci & Florin. 560. B. C. 562. A. 880. C. 978. D. Instr. 128. E. 129. A. E.
Martinus, Aquæ-curtæ, 448. A.
Martinus, S. Dionysii de Broqueroia, 106. E. Instr. 23. B.
Martinus, Marcoli, 327. D. 329. A. 372. B. 427. C. 443. B. D. 519. A. Instr. 81. B.
Martinus, S. Vedasti, 385. D. 386. D. 387. A. 439. C.
Masbourg (Johannes) S. Huberti, 975. E.
Mafcelinus, Gemblaci, 558. A. C.
Macherol (Amelius) S. Trudonis, 963. B.
de Masnuy (Gerardus) Bonæ-Spei, 201. E. 202. B.
de Masses (Hugo) S. Andreæ Camerac. 139. B.
Massinet (Johan. & Petrus) Lessiæ, 1049. C.
de Matlaing (Ingerannus) Henniaci, 440. B.
Matfridus, S. Vedasti, 376. C. D.
Mathieu (Simon) S. Gisleni, 98. A. B.
Matthæus, Altimontis, 117. C.
Matthæus, S. Andreæ Camerae. 138. C.
Matthæus, Cantiprati, 162. E.
Matthæus, Choquensis, 519. C.
Matthæus, Valcellæ, 179. B. 180. A.
Matthias, Steinfeldiæ, 799. E.
de Maubeuge (Theod.) S. Sepulcri, 121. E.
Maubroeck (Balduinus) Lescienfis, 125. D.
Maucourt (Jacobus) Molinæ, 599. A.
de Mande (Balduinus) Altimontis, 117. D.
Maurage (Petrus) S. Foillani, 198. A.
de Maurains (Hugo) Altimontis, 117. D.
de S.t Maurice (Jacobus) prior S. Salvii, 136. A. B.
S. Maurinus, S. Pantaleonis, 737. A. C. E.
S. Mauronrus Broili, 371. B. 394. A. E. 395. A.
le Mauvais (Johannes) vallis S. Lamberti, 1022. E.
S. Maximus, Lerini, 1190. A. B. 1192. A. 1193. D.

de Mayrcis

de Mayreris (Gaucelinus) Lerini, 1201. C.
Mazarini (Julius) card. S. Vedasti, 392. C. Lerini, 1208. B.
de Meaux (Guillelmus) S. Auberti. 155. C.
de Mechlinia (Guillelmus) S. Trudonis, 962. E.
(Raduardus) Villarii, 588. E.
(Johannes) prior Vallis-Schol. 164. D.
de Medebeeck (Hermannus) præp. Wedinghausf. 801. C.
de Medicis (Franciscus Maria) S. Amandi & Marchian. 270. E. 398. E.
(Julius) S. Martini Tornac. 281. D.
(Paulus) S. Pontii Niciensis, 1300. C.
de Meulon *vel* de Meudon (Johannes) S. Bertini, 504. D.
de Meere (Johannes) Aquicincti. 418. E.
Meesen (Johannes) Wedinghausf. 801. D.
de Messia (Helinus) S. Jacobi Leod. 984. B.
(Johannes) Alnæ, 1018. A.
Meginardus, Gladbaci, 759. D.
Meginhardus, Gladbaci, 744. D.
de Mehonioulle (Johannes) Maloniæ, 1012. A.
Meignot (Johannes) S. Nicolai a Pratis, 300. A.
de Meinershagen (Herbodus) præp. Wedinghausf. 801. D.
Melart (Franciscus Laur.) Flonæ, 1001. E.
Melchisedech, Valcellæ, 307. A.
de Melen (Eustachius) Flonæ, 1001. C.
de Mellin (Tilmannus) Vallis S. Lamberti, 1023. B.
de Mengeele (Johannes) Scheidæ, 802. D.
Menvin (Johannes) S. Martini Tornac. 278. E.
le Merchier (Jacobus) Valcellæ, 180. B.
Mercier (Benedictus) Hamensis, 513. C.
le Mercier (Guillelmus) S. Johan. Valencen. 161. D.
de Merdop. (Antonius) Bonæ-spei, 197. E. 203. B. C.
(Nicolaus) Bonæ-Spei, 203. C.
de Mericourt (Eustachius) S. Vedasti, 388. B.
(Johannes) S. Vedasti, 389. B.
de Merode (Henricus) Stabul. 950. C.
de Mers (Stephanus) S. Foillani, 198. A.
de Mertz (Arnoldus) Gemblaci, 569. C.
de Mertzenhausen (Bavinus) Indæ, 734. E.
(Johannes) Brauvillarii, 764. D.
(Willelmus) Rodæ, 1006. B.
du Mesnil (Jacobus) Hamensis, 511. C.
de Messines (Gerardus) S. Nicolai a Pratis, & Arroasiæ. 298. B. 435. A. Instr. 67. D.
Meurin (Anselmus) S. Andreæ Camerac. 140. B. 617. B.
Meyer (Adam) S. Martini Colon. & Werthinæ, 730. D. 751. A. 756. E.
Meynier (Ludovicus) Lerini, 1209. C. D.
de Meyvonay (N.) Lerini, 1209. D.
Michael, Clari-marisci, 527. D.
Michael archangelus, Hasnoniensis 407. E. 425. D.
Michael, S. Jacobi Leod. 563. B. 983. A. B.
Michael, Marchian. 397. E.
Michael, Mareoli, 331. D. E. 444. C.
Michiels (Bernardus) Clari-marisci, 532. D.
le Micquiel (Oliverius) Laudis, 305. C.
de Mierdo (Nicolaus) Lessiæ, 1049. B.
de Migrode (Walterus) Molinæ, 598. B.
Milet (Johannes) Crispinii, 104. A.
de Milleto (Bernardus) Alchiacensis, 504. A.
Milo, Cantiprati, 163. A.
Milo, Florin. 978. E.
Mimborinus, S. Martini Colon. 749. B.
Minauve (Johannes) S. Johan. Valencen. 159. B.
Minen (Nicasius) Camberon. 173. C.
de Mintke (Jacobus) Clari-marisci, 304. E. 529. B. Instr. 122. C.
Misot (Hieronymus) S. Auberti, 156. D.
Vander Missen (Michael) S. Trudonis, 966. A.
de Modene (Gregorius) Lerini, 1208. D.
Moens (Servatius) S. Jacobi Leod. 986. B.

de Moers (Willelmus) Werthinæ, 729. A.
le Moine (Oliverius) Laudis, 305. C.
de Molendino (Conradus) S. Jacobi Leod. 985. D.
Molginières (Jacobus & Johannes) Cisonii, 291. D.
Molineau (Willelmus) S. Dionysii de Broqueroia, 108. D. 978. E.
Molitoris (Petrus) Bonefliæ, 600. B.
Molle (Gislenus) S. Gisleni, 99. E. 153. B.
Mollin (Nicolaus) Flonæ, 1001. D.
Momalius (Wazelinus) S. Laur. Leod. 990. D.
Mommal (Franciscus) Laudis, 306. C.
S. Mommolenus, Sithiensis, 484. A. D. Instr. 109. E.
Monachi (Rolandus) Clari-marisci, 529. E.
(Rostagnus) Lerini, 1203. B. C. 1204. B.
de Monasteriis (Johan.) Bonæ-Spei, 201. C.
(Raimundus) Lerini, 1198. D.
Monçeau (Christophorus) Maricol. 130. C.
de Monceaux (Franciscus) Gemblaci, 569. B.
de Moncla (Thomas) Alnæ, 1017. D.
Mondet (Andreas) Falempin. 296. C.
a Mondorff (Melchior) Veteris-montis, 791. C.
de Monchem (Andreas) Veteris-montis, 789. C.
Monequin (Henricus) Maricol. 130. A.
Monheimer (Gerardus) Lessiæ, 1049. C.
Moniot (Thomas) Villarii, 592. E.
de Mons (Jacobus) S. Dionysii de Broqueroia, 108. E.
(Johannes) Camberon. 173. A.
Monstreuil (Johannes) S. Foillani, 197. C.
de Montreulcourt (Galterius) S. Johan. Valencen. 159. D.
du Mont (Egidius) Clari-marisci, 532. A.
a Montalia (Rainaldus) Vallis S. Lamberti, 1023. B.
de Montbrehain (Johan.) Montis S. Mart. 193. D.
de Monte (Arnoldus) Gemblaci, 567. C.
(Heribertus) Werthinæ, 729. B.
(Johannes) Nivellæ, 599. C.
de Monte-electo (Gaufr.) Lerini, 1204. C.
de Montferrat (Hieron.) Lerini, 1208. D.
(Johannes Maria) Lerini, 1208. D.
de Montgaillard (Bernardus & Johannes) Nivellæ, 599. D.
de Monte S. Guiberti (Bernardus) Grandis-prati & Villarii, 588. A. 594. B. C. 595. B.
de Montmorency (Antonius) S. Andreæ Camerac. 140. B. 617. B.
(Rogerus) S. Vedasti, 390. A.
de Monte regali (Bertr.) Flonæ, 1001. C.
de Mont-rouge (Hieron.) Lerini, 1208. D.
de Montignies (Jacobus) Camber. 172. E.
(Johannes) S. Foillani, 197. D.
(Egidius, Altimontis & Laubii, 88. E. 117. D.
de Montigny (Johannes) prior Vallis-Schol. 162. C. S. Dionysii de Broquer. 109. C. Hasnon. 404. D.
(Nicolaus) S. Dionysii de Broqueroia, 109. C. Castelli-mauritaniæ, 469. C.
Maureau (Arnoldus) proabbas Bonæ-Spei, 203. B.
(Johannes) Valcellæ design. 182. E.
(Petrus) Crispinii, 104. B.
Moreno (Ricardus) Valcellæ, 183. D.
Moria (Nicolaus) Lessiæ, 1049. A.
Moriaux (Johannes) Grandis-prati, 594. E.
Moret (Henricus) Vallis-Sch. 1013. D.
de Moronval (Hubertus) Aquæ-curtæ, 449. A.
de Morsa (Rutgerus) Brauvillarii, 763. B.
de Mortaigne (Johan.) S. Amandi, 265. B.
de Mortua-villa (Franco) Alnæ, 1018. A.
le Mosnier (Matthias) Crispinii, 105. E.
Mossau (Egidius) Vallis S. Lamb. 1022. D.
de Mottier (Gerardus) Grandis-prati & Villarii, 589. A. B.
de la Motte (Antonius) S. Andreæ Camerac. 139. E.
del Motte (Johannes) S. Dionysii de Broqueroia, 109. B.
Mouchet (Johannes) Valciodori, 574. D.
Moulart (Matthæus) S. Gisleni, 98. B. C. E. 126. C. 349. D.
du Moulin (Conradus) S. Jacobi Leod. 985. D. E.
Moumale (Paulus) Vallis-Sch. 1014. B.
Mourandi (Humbertus) S. Pontii Niciensis, 1300. B.
Mouton (Petrus) S. Martini Torn. 279. C.
de Moy (Johannes) S. Vedasti, 388. E.
de Moyenradt (Adam) Brauvillarii, 763. B.
le Moytuyer (Johannes) Lessiensis, 125. C. 130. B.
Muell (Hemericus) S. Pantaleonis, 741. B.
de Mujolis (Rostagnus) Lerini, 1200. A.
de Muisis (Egidius) S. Mart. Torn. 219. E. 227. B. 278. D. 279. A. Instr. 6. C.
de Mullenarck (Arnoldus) Indæ, 734. D.
Mullier (Gislenus) Falempin. 297. A.
Munch (Johannes) Brauvillarii, 764. C.
Munckerdam (Arnoldus) Veteris-montis, 790. A.
Munsterus (Andreas) Brauvillarii, 763. E.
de Muris (Antonius) Lerini, 1209. A.
de Musie (Nicolaus) Altimontis, 117. D.

N

De NAMURCO (Gislenus Gualterus) Floreffiæ, 613. A.
(Robertus) Jardineti & Villarii, 297. C. 592. C.
Nantharius, S. Bertini, 487. C. 488. C. E.
Nafet (Arnoldus) Vallis-Dei, 1024. E.
de Nassovia (Johannes) S. Remigii, 1026. C.
Natalis (Guillelmus) Alnæ, 1019. D.
Natalis (Guillelmus & Henricus) S. Laur. Leod. 995. A. C.
Naturelle (Philibertus) Villarii, 590. E.
S. Nazarius, Lerini, 1193. C. 1209. D.
de Necin (Johannes) S. Martini Tornac. 275. E.
Nenquin (Simon) Florin. 980. A.
de Nesselraedt (Johannes & Wolfwardus) Sigeberg. 767. B.
de Nettine (Theodericus) S. Hub. 974. D.
Nevelo (Johannes) S. Nicolai a Pratis, 299. A.
Nevelongus, Indæ, 733. A.
Neveu (Augustinus) Arroasiæ, 438. C.
(Jacobus) Aquæ-curtæ, 449. B.
de Neufville (Adrianus) S. Aug. Tarvan. 541. D.
(Petrus) Aquicincti, 415. E.
(Simon) Montis S. Eligii, 428. C. D.
(Theodericus) S. Dionysii de Broqueroia, 109. A.
de Neuhoff (Rutgerus Stephanus) Indæ, 736. C.
Neumart (Nicolaus) molinæ, 598. B.
Neutre (Jacobus) Vallis-Schol. 166. A.
de Neuwenar (Leonius) Brauvill. 761. D. E.
(Petrus) Veteris-montis, 786. B. 791. A.
Nicardus, Indæ, 733. C.
Nicasius, Laubii, 88. D.
de Nichem (Emecho) Brauvillarii, 762. C.
Nicquet (Nicolaus) Grandis-prati, 594. E.
Niddels (Johannes) Campensis, 785. D.
Nicolaus, Crispinii, 96. B.
Nicolaus, Falempini, 295. C.
Nicolaus, Fidemii, 141. C.
Nicolaus, Floreffiæ, 611. E.
Nicolaus, Florin. 979. A.
Nicolaus, S. Foillani, 196. C. D. 197. A. C.
Nicolaus, Heisterbaci, 793. B.
Nicolaus, Laubii, 88. D.
Nicolaus, Lerini, 1201. B. 1204. C. 1211. E.
Nicolaus, Marchian. 397. D.
Nicolaus, Maricol. 129. D. 413. A.

Nicolaus, Montis Cornelii, 1044. A.
Nicolaus, Montis S. Martini, 195. C.
Nicolaus, S. Nicolai a pratis, 298. E.
Nicolaus, Sigeberg. 767. A.
Nicolaus, Stabul. 948. E.
Nicolaus, S. Trudonis, 961. B.
Nicolaus, Valcellæ, 176. D. E.
Nicolaus, Valciodori, 574. B.
Nico aus, Viconiæ, 149. D.
de Niel (Egidius) Floreffiæ, 612. C.
de Niemegre (Balthasar) Maricol. 130. C.
Nigry (Jacobus) S. Johan. Valenç. 159. B.
de Nihoul (Lud.) Novi-monast. 1003. A.
de Ninive (Johannes) Bonæ-Spei, 202. B. C.
Niphusen (Johannes) Campensis, 785. A.
de Nivelle (Henricus) Camberon. 172. D.
(Jacobus) S. Dionysii de Broqueroia, 109. C.
(Johannes) S. Laur. Leod. 993. A.
(Petrus) S. Andreæ Camerac. 139. D.
de Nobescourt (Egidius & Thomas) Valcell. 181. C. D. E.
le Noble (Johan.) Maric. 121. D. 130. A.
Nodoul (Johannes) Maric. 445. B.
Noel (Nicolaus) Camberon. 175. B.
de Noiellette (Nicolaus) Montis S. Eligii, 430. A.
de Noiron (Henricus) Novi-monast. 1003. B.
Noiset (Johannes & Perpetuus) Lessiæ, 1049. D. 1050. A.
(Thomas) prior Vallis-Schol. 165. A.
de Nollet (Johan.) S. Egidii Leod. 1011.
Norbertus, Alchiaci, 494. D.
Norff (Guillelmus) Campensis, 672. D. 787. A.
le Normant (Henricus) Novi-monasterii, 1002. E.
(Jacobus) Montis S. Martini, 195. E.
de Nova domo (Arnoldus) Felicis-prati & S. Remigii, 1026. A. 1039. D. Instr. 174. A. &c.
de Nova-villa (Philippus) Valciod. 574. B.
de Novilia (Johan.) S. Laur. Leod. 994. E.
(Emmanuel) Alnæ, 1021. A.
a Novo castro (Gerardus) Veteris-montis, 790. D. E.

O

De OBASIO (Alardus) Floreffiæ, 613. B.
Obertus, Gladbaci, 744. A.
Obladen (Henricus) S. Martini Col. 752. B.
d'Ochen (Godefridus & Walterus) S. Egidii Leod. 1010. A.
d'Ockier (Bertoldus) S. Huberti, 950. B. 974. B.
(Johannes) S. Huberti, 974. B.
(Warnerus) Stabul. 949. E.
Odardus, S. Martini Tornac. 273. B.
Odbertus, S. Bertini, 493. C.
Odelinus, Indæ, 732. E.
Odelinus, Villarii, 585. D.
Odendahl (Antonius) Gladbaci, 747. E.
Oderannus, Montis S. Mart. 65. C. 194. A.
ab Odeur (Lambertus) Vallis S. Lamberti, 1022. D.
S. Odilo, Lerini, 1195. E.
S. Odilo, Stabul. 845. B. 943. B. D.
Odlandus, S. Bertini, 487. E.
Odo, Alchiaci, 497. E.
Odo, Aquæ-curtæ, 324. B. 447. A. 448. A.
Odo, Bonæ-spei, 200. A.
Odo, Crispinii, 102. A.
Odo, Fidemii, & S. Andreæ Camer. 138. B. D. 141. B.
Odo, Florin. 108. E. 978. B. E.
Odo, Gemblaci, 559. E.
Odo, Hasnon. 404. D.
Odo, Marchian. & S. Vedasti, 325. E. 386. B. 397. D.
Odo, S. Martini Tornac. 25. E. 272. E. 273. B. 275. B. 396. B. 409. E. 411. B. Instr. 44. B. C. 58. C. E.
Odo, S. Remigii, 325. D. E. 447. C.
Odo, Stabul. 941. E.
Odo, S. Vedasti, 386. B.
Odo, Verthinæ, 726. E.
Odoul (Johannes) Mareoli, 445. B.
Oduinus, S. Gisleni, 28. D. 93. B. C. 107. B. 132. C. Instr. 2. A. 17. E. 28. D.
Ogerus, S. Nicolai a Pratis, 297. B. Instr. 66. A. B. E. 67. B. C. D.
Oieux (Laurentius) Villarii, 592. E.
d'Oignies (Ludovicus) Gemblaci, 564. C.
(Philippus) S. Salvii, 136. 617. A.
Oilbaldus Laubii, 865. C.
de Oiliaco (Arnulfus) S. Andreæ Camerac. 139. A.
S. Olbertus, Gemblaci & S. Jacobi Leod. 556. E. 557. C. D. E. 558. A. B. C. D. 851. B. C. 853. A. 858. C. D. 980 C. 981. A. D.
Olfridus, Watinensis, 522. A. D. 523. C. 524. C.
Olricus, Hasnon. 404. B.
Ommemarus, S. Trudonis, 953. D.
d'Oncille (Leonius) Lerini, 1208. D.
Oni (Johannes) Grandis-prati, 595. A.
Onkelin (Johannes) Alnæ, 1017. C.
de Onnia (Egidius) S. Bertini, 502. D. E.
de Opershoven (S. Bardo) Werthinæ, 727. E.
de Oprebasio (Henricus) Belli-Reditus, 1046. C. D.
d'Or (Matthias) Molinæ, 598. D.
d'Orchies (Petrus) Cisonii, 291. E.
Ordinus, S. Martini Colon. 750. B.
de Orechia (Godefridus) Alnæ, 1018. D.
Orelle (Nicolaus) Cisonii, 291. C.
d'Orimont (Johannes) S. Dionysii de Broqueroia, 110. D.
de Orleaco (Sebastianus) S. Pontii Niciensis, 1300. E.
de Orfoey (Henricus) Campensis, 785. D.
de Osmont (Hermannus) S. Martini Torn. 274. B.
Osmundus, Hamensis, 510. D.
de Ossen (Simon) Novi-monast. 1002. D.
d'Ostelart (Robertus) Camberon. 73. A. 174. C. 191. C.
d'Osterel (Guillelmus) Aquicincti, 416. E. 417. A. B.
Ostingus, S. Amandi, 256. B.
d'Ostrignies (Johannes) Lețiensis, 125. B.
Otto, Graffschafft. 768. B.
Otto, Sigeberg. 767. A.
Otto, Tuitii, 756. B.
Otto, Veteris-montis, 788. C.
Otto, Villarii, 590. A. B. 597. E.
Otto, præp. Wedinghaus. 801. B.
Ottoboni (Petrus) card. Marchian. 399. A.
Otton (Ludov.) Viconiæ, 466. B. C.
de Ovinghien (Gerardus) S. Amandi, 267. D.
d'Outremer (Johannes) Cisonii, 249. E. 291. A.
de Oxhen (Simon) Novi-monasterii, 984. C. 1002. E.
de Ozey (Henricus) S. Laur. Leod. 994. D.

P

De PACY (Augustinus) S. Augustini Tarvan. 542. A.
de Padtberg (Godefridus) Graffschafft. 768. C.
Paignon (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1022. C.
Paindaveine (Petrus) Fidemii, 142. A.
de Palude (Johan.) S. Egidii Leod. 1010. C.
Panekin (Johannes) Henniaci, 440. C.
Panhausen (Balthasar) Steinfeldiæ, 800. C.
Pannée (Theodoricus) S. Egidii Leod. 1010. B.
Pantier de Fraipont (Guillelmus) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
Pape (Andreas) Camberon. 173. C.
Papinius (Antonius) Gemblaci, 566. E.
S. Papolenus, Stabul. 824. B. 940. B. D. E.
de Par (Carolus) S. Amandi, 267. B. 268. C.
du Parif (Nicolaus) Crispinii, 103. D.
(Theodericus) S. Martini Tornac. 278. C.
Parel (Michael) Hunocurti, 114. A.
Parent (Johannes) Arroasiæ, 438. A.
le Parent (Willelmus) Aquicincti, 414. A.
de Parenty (Thomas) S. Vedasti, 390. D. E. 391. A.
Paris (Gilbertus) Vallis-Schol. 1013. C.
de Paris * (Augustinus) S. Augustini Tarvan. 542. A.
(Johannes) Henniaci, 440. C.
de Branscourt (Thomas) Vallis Schol. Leod. 1115. C.
Parmentier (Alexander) Bonessiæ, 601. D.
Parroiche (Placidus Franciscus) S. Amandi, 270. D. 408. C.
Parvinus, S. Sepulcri, 28. A. B. D. 94. A. 102. A. 119. C. 120. B. 130. A. 154. C. 325. C. 509. C. Instr. 86. D.
Parvus (Walterus) Vallis S. Lamberti, 1022. A.
Paschasius, Arroasiæ, 437. D.
Paschasius, Maricol. 129. D.
Passart (Johannes) Mareoli, 445. D. E.
a Passu (Egidius) Vallis S Lamberti, 1023. D.
Pastorelle (Nicolaus) Viconiæ, 464. A. B.
de Pastura (Sigerus) S. Dionysii de Broqueroia, 110. A.
Pauchet (Balduinus) S. Augustini Tarvan. 541. E.
Paulus, Cisonii, 291. C.
Paulus, S. Vedasti, 387. A. B. 388. B.
de Paute (Hieronymus) Lerini, 1208. D.
de Paxheau (Johan. Guillelmus) Novi-monasterii, 1003. C.
Payen (Nicolaus) S. Andreæ Camerac. 617. C.
(Petrus) Montis S. Martini, 195. E.
Pechereux (Albericus) Lessiæ, 1049. A.
de Pechez (Gosvinus) Fidemii, 141. D.
Pecqueur al. Pescheur (Dionysius) Clarimarisci, 532. D.
Peeck (Johannes) S. Laur. Leod. 994. E.
Pelet (Johannes) Crispinii, 104. B.
(Johannes) S. Auberti, 156. C.
Peleti (Petrus) S. Pontii Niciensis, 1298. C. Instr. 238. D.
Pellissier (Guillelmus) Lerini, 1207. D.
de Penna (Gaufridus) Bo'coduni, 1107. A.
Penno (Johannes) Molinæ, 598. B.
Pepin (Robertus) Clari marisci, 530. E.
du Pere (Franciscus) S. Johan. Valencen. 161. B.
Vanden Perre (Petrus) B. Mariæ Namurc. 584. B.
(Bartholomæus) Molinæ, 598. E.
de Peres (Emericus) S. Johan. Valencen. 159. B.
Perilheux (Nicolaus) Floræ, 1001. D.
(Winandus) Novi-monast. 1003. A.
Perlandi (Helinus) Belli-Reditus, 1046. C.
de la Perle (Bernardinus) Floreffiæ, 515. A.
Perrenot (Antonius) S. Amandi, 268. A.
de Perwez (Johannes) Floreffiæ, 613. A.
de Perusia (Hieronymus) Lerini, 1208. E.
(Zenobius) Lerini, 1209. A.
Petit (Alexander) Viconiæ, 466. A.
(Ansbertus) Altimontis, 118. C. 615. D.
(Johannes) Choquensis, 519. D.
(Johannes) Grandis-prati, 595. A.
(Petrus) Falempin. 295. E.
Petitpied (Antonius) Vallis-Schol. 1115. C.
de Petra (Fridericus) Stabul. 948. D.
(Michael) Watinensis, 524. E.
Petrart (Franciscus) prior Vallis-Scholari. 165. D.
Petri (Matthæus) Gemblaci, 566. D.
Petrus, Altimontis, 117. C.
Petrus, S. Andreæ Camerac. 138. A. D.
Petrus, Aquæ-curtæ, 448. D.
Petrus, Aquicincti, 415. B.
Petrus, Arroasiæ, 436. E. 437. D.
* al. de Pacy.

Petrus, Boscoduni, 1104. B. 1106. C.
Petrus, Bronii, 553. E.
Petrus, Choquensis, 519. B.
Petrus, præp. Condatensis, 76. E.
Petrus, Crispinii, 50. E.
Petrus, S. Crucis, 1100. C.
Petrus, S. Egidii Leod. 1009. C.
Petrus, Fidemii, 141. C.
Petrus, Florin. 561. E. 978. A. D.
Petrus, Gemblaci, 554. D. 559. E.
Petrus, S. Gisleni, 95. D. Instr. 18. E.
Petrus, Hamensis, 511. C.
Petrus, Hasnon. 404. D.
Petrus, Heisterbaci, 793. C.
Petrus, Henniaci. 440. A. 444. E.
Petrus, S. Johannis Valencen. & Mareoli, 158. B. C. 444. A.
Petrus, Laubii, 88. D.
Petrus, Lerini, 1151. D. 1152. B. 1197. E. 1205. C. 1239. A. 1299. B.
Petrus, Marchian. 398. B.
Petrus, Mareoli, 330. C. 331. A. E. 444. D.
Petrus, B. M. de Pratis, 1211. A.
Petrus, Montis Cornelii, 1044. A.
Petrus, Novi-monasterii, 1002. A. B.
Petrus, S. Pontii Niciensis, 1298. A.
Petrus, S. Remigii, 262. E.
Petrus, Stabul. 945. B.
Petrus Valciodori, 573. D.
de Peves (Geraldus) Vallis-Dei, 1024. E.
Peureal (Johannes) S. Laur. Leod. 993. A.
Philippi (Robertus) Choquensis, 519. C.
Philippus, Marchio Namurcensis Andanæ, 581. A.
Philippus, Arroasiæ, 437. D.
Philippus, Bonæ-Spei, 29. D. 87. C.
Philippus, Falempini, 295. B. D.
Philippus, S. Gisleni, 96. B. 109. A.
Philippus, S. Huberti, 973. D.
Philippus, Laubii, 88. C.
Philippus, Lerini, 1203. E.
Philippus, Tuitii, 756. A.
Philippus, Veteris-montis, 789. A.
Picavel (Robertus) S. Augustini Tarvan. 541. C.
Pichais (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1022. E.
Pichemps (Johannes) Geronsarti, 581. C.
Pierart (Petrus) Marchian. 398. E. 432. A. 619. D.
Pierpont (Johan. Bapt.) Vallis, S. Lamberti, 1023. E.
de la Pierre (Jacobus) Fidemii, 142. A.
(Johannes) S. Andr. Camerac. 139. E.
de S.ᵗᵉ Pierre (Philippus) S. Sepulcri, 121. B.
Pierrin (Andreas) Valcellæ, 182. E. 591. B.
Piette (Guillelmus) Florin. 980. A.
Piligrinus, S. Martini Colon. 750. A.
Pillart (Balduinus) S. Egidii Leod. 1009. E.
Pillegrinus, Veteris-montis, 789. B.
de Pinchart (Antonius) Villarii, 593. B.
Pinchon (Nicolaus & Thomas) Maloniæ, 1011. E.
de Pingrelem (Johannes) Montis S. Eligii, 430. C.
Piroule (Paulus) Vallis-Dei, 1025. D.
de Placentia (Andreas) Lerini, 1205. E. 1206. B.
de Plancenot (Jacobus) Villarii, 588. E. 589. A.
Plater (Johannes) Scheidæ, 802. D.
de Pleeze (Willingus) Campensis, 784. D.
de Pleinchamp (Fulco) Lerini, 1201. E.
de Plenaing (Johannes) S. Sepulcri, 121. A. 186. A.
de Plesse (Gilbertus) Werthinæ, 728. C.
de Plettenberg (Gerardus) Sigeberg. 767. B.
(Gasparus) Scheidæ, 802. E.
(Wedekindus) Wedinghaus. 801. D.
le Plicinier (Gaspardus) S. Foillani, 198. A.
du Ploich (Stephanus) Hasnon. 406. A. C.
Poillevache (Petrus) Valciodori, 574. E.
(Balduinus) Lessiæ, 1050. C.
Poilhon (Johannes) S. Jacobi Leod. 983. E.
Poisson (Bartholomæus) Grandis-prati, 595. A.
Poitevin (Nicolaus) S. Foillani, 197. B.
de Poitiers (Maximilianus-Henricus) Dionanti, 924. D.
Poldeflor (Petrus) Lerini, 1209. A.
S. Polemius, Lerini, 1195. C.
de Polignac (Melchior) Aquicincti, 419. A.
de Pollniaco (Johannes) Boscoduni, 1106. C.
de Pomerio (Winricus) Stabul. 949. D.
Ponchardus, montis S. Martini, 195. C.
de Ponchenel (Johannes) S. Andr. Camerac. 139. C.
de Pons (Johannes) Viconiæ, 464. C.
du Pont (Benedictus) Valciodori, 575. A.
(Bernardus) Montis S. Eligii, 429. D.
(Egidius) Clari-mar. 512. A. 530. B.
(Hermes) Castelli-mauritaniæ, 469. D.
(Leodegarius) Lessiensis, 125. C.
(Ludovicus) Lerini, 1225. D. S. Pontii Niciensis, 1205. D. 1299. E.
de Ponte-insulæ, (Nicolaus) Belli-Reditus, 1045. B.
de Pontevez (Angelus) Lerini, 1209. A.
Pontius, Lerini, 1150. E. 1218. B.
Pontius, B. M. de Pratis, 1211. B.
Pontius, S. Verani, 1196. C. 1235. A. C. D. 1277. E. Instr. 231. C. E. 232. C. E.
Poppo, S. Gisleni, Instr. 16. C.
Poppo, S. Laurentii Leod. 854. D.
S. Poppo, Stabul. Altimontis, Marchian. S. Trudonis & S. Vedasti, 92. C. D. 116. C. D. 379. B. 380. B. 395. B. 558. A. 572. D. E. 653. D. 659. C. 758. D. E. 759. A. C. 851. A. 944. D. E. 945. A. B. 951. D. 955. B. 970. C. 987. D. E.
Porcarius, Lerini, 1190. C. 1192. C.
S. Porcarius, Lerin. 1189. B. 1193. D. 1194. D. 1195. B. 1210. A.
du Port (Petrus) S. Vedasti, 387. E.
de Porta (Alexander) Aquæ-curtæ, 448. D.
Portois (Natalis) S. Nicolai a Pratis, 246. C. 300. D.
Potensal. Pottis (Johannes) Rodæ, 1007. A.
Pottier (Franciscus) Cantiprati, 163. C.
Pouillaude (Josephus) S. Auberti, 123. A. 156. D.
(Placidus) coadjutor Hasnon. & abbas S. Sepulcri, 123. A. 183. E. 408. D. 616. C.
Poulain (Johannes) Henniaci, 440. C.
(Walterus) Falempin. 295. E.
Pourais (Hugo) S. Nicolai a Pratis, 299. D.
Pourette (Johannes) Falempin. 296. A.
Poussfeur (Gualterus) Vallis S. Lamberti, 1022. C.
de Pouvillon (Antonius) S. Auberti, 156. C.
de Pradellis (Johannes) Hamensis, 512. B. C.
de Pratis (Egidius) prior Vallis-Schol. 165. A.
du Pré (Otto) S. Laur. Leod. 991. C.
de Prea (Hubertus) Floniæ, 1001. D.
de Presle (Egidius & Thomas) Alnæ, 1019. A. B.
Presseux (Johannes) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
Prevost (Johannes) Cisonii, 290. B.
le Prevost (Hugo & Johannes) Hamenses, 511. E.
de Priches (Johannes) Viconiæ, 464. E.
de Proisy (Simon) Cisonii, 292. D.
Pronier (Leodegarius) Altimontis, 118. B.
Prostmannus (Paulus) S. Martini Colon. 752. A.
de Provana (Jacobus) S. Pontii Niciensis, 1299. C.
(Thomas) S. Pontii Niciensis, 1302. B.
du Puchot (Jacobus) S. Johan. Valencen. 159. D.
du Puits (Christianus) S. Augustini Tarvan. 541. B.
Putzfeld (Franciscus Henricus) Indæ, 736. A.
Pyltman (Christophorus) Steinfeld. 800. D. 801. E.

Q

QUAEDT (Arnoldus) Brauvillarii, 762. D.
de Quaye (Ludovicus & Petrus) Boneffiæ, 600. C. E.
de Quercu (Tussanus) Molinæ, 598. C.
de Quercubus (Johannes) S. Pontii Niciensis, 1300. E.
Querimondus, Bronii, 553. A.
de Querles (Jacobus) S. Vedasti, 389. D. E.
du Quesne (Antonius) Laudis, 308. B.
(Bertrandus) Hasnon. 405. D.
(Henricus) S. Nicolai de Pratis, 299. E.
(Johannes) S. Martini Tornac. 282. C. 418. A.
du Quesnoy (Adrianus) Montis S. Eligii, 431. E.
(Michael) Hasnon. 407. B.
Questerus (Franciscus) Wedinghaus. 801. E.
Quicke (Petrus) Hunocurti & S. Amandi, 237. C. D. E. 266. E. 615. C.
Quinckenius (Emericus) Graffsch. 770. A.
Quintinus, S. Gisleni, 50. D.

R

RABANGARIUS, Stabul. 940. E.
Rabodus, Marchian. 398. A.
Rabodi (Petrus) Boscoduni, 1107. B.
Radbertus, S. Trudonis, 953. D.
de Rade (Johannes) Rodæ, 1006. B.
Rado, S. Vedasti, 375. D.
Radu (Petrus) S. Mariæ Namurc. 546. B. 583. C.
a Racy (Henricus) Campensis, 785. A.
Radulfus, Alnæ, 1016. D. 1017. A.
Radulfus, Altimontis, 149. B.
Radulfus, Arroasiæ, 436. D.
Radulfus, Castelli-mauritaniæ, & Viconiæ, 403. C. 462. E. 463. B. 469. A.
Radulfus, Cisonii, 286. A. 287. B. 289. D.
Radulfus, Hamensis, 509. B. 511. B.
Radulfus, S. Huberti, 973. E.
Radulfus, Laubii, 88. A. C.
Radulfus, Maricol. 129. D.
Radulfus, S. Martini Tornac. 218. D. 277. C.
Radulfus, Montis S. Eligii, 427. B. 524. D.
Radulfus, S. Pantaleonis & S. Trudonis, 739. C. E. 958. D. 959. E.
Radulfus, prior S. Salvii, 133. A. 134. B.
Radulfus, S. Trudonis, 21. D. 744. E. 865. D. 866. C. E. 868. D. E. 953. D. 958. E. 960. C. 981. A. 1028. E.
S. Radulfus, Valcellæ, 175. E. 176. A. D. E.
B. Radulfus, Vallis-Dei, 1024. E.
Raginerius, Stabul. 943. A.
Raginfredus, S. Vedasti, 375. B.
Rahier al. Rasier (Renerus) Vallis S. Lamberti, 1023. C.
de Raimbaucourt (Johannes) S. Nicolai a Pratis, 298. E.
de Raimo (Angelus) Lerini, 1204. B.
Raimundus, S. Dionysii de Broqueroia & S. Vedasti, 386. A.
Raimundus, Boscoduni, 1105. A.
Rainaldus, Castelli-Mauritaniæ & Bonæ-Spei, 200. E. 469. B.
Rainaldus, S. Foillani, 197. A.
Rainaldus, Hamensis, 462. B.
Rainaldus, Indæ, 734. C.
Rainerus, Crispinii, 101. B. 124. A. 401. A. Instr. 25. C. D. E. 27. A.
Rainerus, S. Johan. Valencen. 158. C. 397. E.
Rainerus, S. Sepulcri, 93. B. 119. E. 402. B. 615. D.
Rainerus, Steinfeldiæ, 800. B.
Rainerus, S. Trudonis, 953. E. 954. C.
Rainerus, præp. Wedinghaus. 801. B.

de Raisme (Michael) Hasnon. 407. E.
Ramnericus, Laubii, 81. D.
Rampen (Johannes) Molinæ, 598. E.
Randoul (Egidius) Cisonii, 292. A.
Rants (Simon) Vallis-Dei, 1025. C.
Raoul (Humbertus) Clari-marisci, 531. B.
Rasoir (Guillel.) Crispinii, 103. D. 615. B.
de Rasse (Ludovicus) S. Amandi, 265. C.
Rastiel (Aimericus) S. Amandi electus, 266. A.
Rathodus, S. Gisleni, 92. D.
Rathodus, S. Amandi, 259. C.
Ratherius, Laubii, Altimontis, S. Amandi & Alnæ, 83. B. 85. A. 115. D. 840. D. 842. A.
Ratfridus, S. Vedasti, 375. D.
Ratholdus, Stabuleti, 942. A.
Rave (Hermannus) S. Jacobi Leod. 986. D.
Ravescot (Willelmus) Jardineti, 596. E.
Ravingerus, Stabul. 943. E. 944. A. C.
de Rebreivies (Johannes) S. Aug. Tarvan. 540. D.
de Retays (Hugo) Floreffiæ, 612. E.
Reginaldus, S. Bertini, 492. E.
Reginaldus, Sigeberg. 668. B. 759. E. 766. B. C.
Reginbertus, S. Pantaleonis, 738. A.
Regino, S. Huberti, 968. E.
de Regis (Angelinus) Lerini, 1209. B.
Regnier (Johannes) prior Vallis-Scholar. 164. E.
Reichman (Godefridus) Weding. 802. A.
Reiner a Breé (Balthasar) S. Martini Colon. 752. A.
Raineri (Carolus) Campensis, 786. D.
Reiramnus, S. Trudonis, 953. B.
S. Remaclus, Casæ-congudunensis, Malmundar. & Stabul. 627. B. C. 665. B. C. 733. C. 823. C. E. 825. A. B. 848. C. 931. E. 939. C. E. 940. A. B. C. D. 942. E. 943. D. E. 945. B. D. 946. C. 949. B. Instr. 164. B. D.
Rembaldus, Belli-Reditus, 1044. D.
Remaut (Godefridus) Lessiæ, 1050. C.
Rembaldo, Tuitii, 755. B.
de Riminiac (Renatus-Hyacinthus) Vallis-Schol. 1116. A.
de Remis (Johannes) Cisonii, 290. E.
Remond (N.) Aquæ-curtæ, 449. B.
de Remouchamps (Martinus) Florin. 979. C.
Renaldus, S. Huberti, 969. E.
Renaldus, Mareoli, 445. B.
Renaldus, Montis S. Eligii, 427. E.
Renaldus, prior S. Salvii, 134. C.
Renaldus, Veteris-montis, 788. E.
Renerus, Bronii, 553. A.
Renerus, Novi-monasterii, 1002. C.
Renerus, Vallis-Schol. 1013. B.
Renerus, Werthinæ, 727. B.
Rengier (Petrus) prior Vallis-Sch. 165. D.
de Rennenberg (Bruno) Werthinæ, 730. B.
(Henricus) Brauvillarii, 761. C.
Renson (Perpetuus) Lessiæ, 1050. B. C.
Renulfi (Manuel) S. Pontii Niciensis, 1298. D. Instr. 239. D. E.
Requillastre (Michael) Laudis, 305. E. 458. E.
de Resignies (Balduinus) Camber. 173. B.
de Revel (Guigo) Boscoduni, 1100. B. C. 1103. C. 1118. Instr. 186. B.
Revelinus, Hasnon. 404. B.
de Revez (Godefridus) Floreffiæ, 613. A.
Reusser (Henricus) Veteris montis, 785. C. 790. C.
de Reuland (Johannes) Stabul. 946. B.
Reyers (Hieronymus) Alnæ, 1020. C.
Reys (Augustinus) Falempin. 297. A.
de Riberolles (Gabriel) Vallis-Sch. 1116. A.
Richardi (Rodulfus) Boscoduni, 1106. A.
(Raimundus) Lerini, 1199. B.
(Godefridus) Graffschafft. 769. E. 770. A. C.
de Richardot (Guillelmus) prior S. Salvii nominatus, 136. C.
S. Richardus, Alti-montis, 116. A.
Richardus, Aquæ-curtæ, 448. B.
Richardus, Choquensis, 519. B.
B. Richardus, Floreffiæ, 610. A. D.
Richardus, Florin. 977. B. C.
Richardus, Henniaci, 439. E.
Richardus, S. Huberti & Stabul. 942. E.
Richardus, Indæ, 733. E. 734. D.
Richardus, Marchian. 395. D. E.
Richardus, Maricol. 131. A.
Richardus, Montis S. Eligii, 426. D.
Richardus, Montis S. Martini, 195. C.
Richardus, S. Nicolai a Pratis, 298. D.
Richardus, prior S. Salvii, 132. C.
B. Richardus, Valcellæ, 29. D. 176. C. E. 447. D.
B. Richardus, Valciodori, 572. A.
B. Richardus, S. Vedasti, Laubii & S. Laur. Leod. 84. C. D. 378. B. E. 379. A. C. 851. B. D. 853. C. 854. D. 970. B. C. 987. D.
Richarius, S. Huberti, Stabul. & Laubii, 82. E. 837. D. 839. A. 968. E.
Richarius, Tudinii, 938. C.
Richavus, Boscoduni, 1105. C.
le Riche (Mommolinus) S. Bertini, 508. A.
Richerus, Rodæ, 1004. B. 1005. C.
Richoardus, decanus Watin. 524. A.
Richoldus, Veteris-montis, 787. E.
de Richterich (Alexander) Brauvill. 765. B.
de Rickel (Guillelmus) S. Trudon. 962. A. B.
(Robertus) S. Trudonis, 963. E.
Ricovardus, Montis S. Eligii, 324. B.
du Rieux (Johannes) Bonethæ, 601. D.
Rigobertus, S. Bertini, 486. B. &c.
Rigomirus, Lerin. 1194. B. C.
Ripet (Ludovicus) Montis S. Eligii, 431. D.
Rippelmon (Johan.) Rodæ, 1006. C. D.
de Risto (Eustachius) Mareoli, 445. A.
de la Riviere (Jacobus) S. Johan. Valencen. 161. D.
de Riwenchias (Balduinus) Bronii, 553. E.
Rixo, Veteris montis, 787. D.
du Rhesne (Bertrandus) Hasnon. 405. D.
de Rhodes (Nicasius) S. Augustini Tarvan. 541. B.
de Rhor (Winandus) Indæ, 734. E.
Rohaert (Johannes) Choquensis, 513. B. 533. C.
Robais (Gervasius) Boneffiæ, 601. A.
Robbe (Johannes) S. Augustini Tarvan. 540. E.
Roberti (Johannes) Floreffiæ, 614. B.
(Nicolaus) Cisonii, 291. A.
Roberti (Robertus) Clari-marisci, 533. B.
Robertus, Altimontis, 117. B.
Robertus, S. Amandi, 258. B.
Robertus, Aquicincti, 410. B. 411. E.
Robertus, Arroasiæ & Mareoli, 436. B. D. E. 443. D. E.
Robertus, S. Auberti, 156. A.
Robertus, Bronii, 87. D. 553. D.
Robertus, Castelli-Dei, 469. A. C.
Robertus, Cisonii, 290. E.
Robertus, S. Dionysii, 17. B. 258. B.
Robertus, Fidemii, 140. E. 141. B. D.
Robertus, Florin. 978. E.
Robertus, Hasnon. 401. B. 402. D.
Robertus, S. Huberti, 972. E.
Robertus, Hunocurti, 113. C.
Robertus, S. Jacobi Leod. 980. D. E.
Robertus, Laubii, 87. D.
Robertus, Marchian. 389. A. 398. A. B. 455. A.
Robertus, Mareoli, 445. B.
Robertus, S. Nicolai a Pratis, 275. E. 298. C. Instr. 47. B. 64. B. 68. B.
Robertus, Novi-monasterii, 1002. D.
Robertus, S. Pontii Niciensis, Instr. 244. C.
Robertus, S. Remigii, 972. A.
Robertus, prior S. Salvii, 132. A. D.
Robertus, Valcellæ, Instr. 34. B.
Robertus, Valciodori, 573. C. 947. D.
Robertus, Vallis S. Lamberti, 1022. B.
Robertus, Vallis-Schol. 1013. A.
Robin (Thomas) Grandis-prati, 595. A.
Robius (Octavius) Lerini, 1209. C.
Robson (Josephus) Laubii, 614. D.
de Rochefort (Philippus) comes, B. M. Namurc. 583. B.
de Rode (Bruno) S. Martini Colon. 750. C.
Van Rode (Dionysius) S. Martini Tornac. 285. A.
Rodegangus, S. Trudonis, 953. E.
de Roden (Petrus) Indæ, 734. E.
Rodenkirchen (Petrus) Veteris-montis, 786. D. 791. B. C.
Rodenkoeven (Johannes) Veteris-montis, 789. E.
Rodericus, S. Bertini, 379. E. 493. D. E. 494. B. D. 497. A.
Rodinger (Gasparus) Brauvillarii, 764. B.
de Rodinghusen (Lupertus) Graffschafft. 768. B.
Rodinus, Maricol. 128. B.
Rodoardus, Indæ, 732. E.
Rodolti (Maximus) Lerini, 1208. E.
Rodulfus, S. Augustini Tarvan. 540. B.
Rodulfus, S. Bertini, 491. B.
Rodulfus, cardinalis, Boscoduni, 1106. B.
Rodulfus, Fidemii, 140. D.
Rodulfus, Flonæ, 1001. C.
Rodulfus, Stabul. 945. D. 958. E.
Rodulfus, Tuitii, 753. C.
Rodulfus, Valciodori, 572. D.
Rodulfus, S. Vedasti, 376. E.
Rodulfus, Werthinensis, Tuitii & Indæ, 734. A. 754. D. E.
Roger (Johan.) prior Vallis-Schol. 164. E.
Rogerus, S. Amandi, 258. C.
Rogerus, Ambechiensis, 26. A. Instr. 17. B.
Rogerus, Cisonii, 288. D. 329. C. 411. E.
Rogerus, Hasnon. 404. A. B.
Rogerus, B. M. Camerac. 77. D.
Rogier (Gaspardus) Lesciensis, 126. D. E. 616. D.
(Hilarius) S. Amandi designatus, 267. C.
Roguet (N.) Castelli-mauritaniæ, 469. E.
de Rohan (Armandus-Gasto) Card. S. Vedasti, 392. E.
de Roisin (Walterus) S. Sepulcri, 121. D.
Rolandi (Johannes) Molinæ, 598. C.
Rolandus, Hasnon. 260. B. 401. A. 402. C.
Rollier (Petrus) S. Dionysii de Broqueroia, 110. E.
de Roloux (Henric.) Vallis-Schol. 1013. B.
de Romanis (Johannes) Hasnon. 405. A.
de Romans (Johan. Bapt.) Lerini, 1207. E.
Romanus, S. Vedasti, 375. C.
(Egidius) S. Pantaleonis, 742. C.
Romignon (Franciscus) Valciodori, 574. E.
de Romerée (Josephus) Vallis-Dei, 1025. D.
Roncourt (Bernardus) S. Auberti, 156. B.
de Ronchin (Henricus) S. Laur. Leod. 991. E. 992. C. E.
le Rond (Robertus) Vallis S. Lamberti, 1023. E.
Rondeau (Johannes) S. Foillani, 198. C.
de Roore (Antonius) S. Martini Tornac. 283. C. 300. C. 398. E. 469. E.
de Roque (Laurentius) Cisonii, 294. C.
Rosa (Bernardus) Grandis-prati, 595. A.
(Johan.) Valcellæ & Jardineti, 596. E.
de Rosembois (Jacobus) Hamensis, 511. C.
de Roseriis (Arnoldus) Gemblaci, 563. D.
(Warnerus) Valciodori, 573. D. E. 574. E.
Roset (Johannes) Jardineti & Valcellæ, 182. A. B. C.
de Roseto (Henricus) prior Vallis-Schol. 164. B.
Rosin (Anselmus) Clari-marisci, 528. C.
Rosseti (Alexander & Alfonsus) Boscoduni, 1106. E. 1107. A.
(Petrus) Boscoduni, 1107. B.
de Rossis (Ludovicus) Card. S. Martini Tornac. 281. C. D.
Rostagnus, Boscoduni, 1104. C. 1105. B.
Rostaing (Antonius) Lerini, 1205. E.
Rotfridus, S. Amandi, 257. A.

Rothaldus,

Rothaldus, S. Vedasti, 376. C.
le Roulx (Matthias) Hasnon. 408. A.
Roussel (Carolus) Hamensis, 513. A.
(Carolus Franciscus) Vallis-Schol. 1116. B.
Routart (N.) Aquæ-curtæ, 449. B.
Rouver de Welinghoven (Willelmus) Gladbaci, 746. B. C.
de Roy (Rodulfus) S. Vedasti, 387. D.
le Roy (Adrianus) Arroasiæ, 438. C.
(Alexander) S. Salvii, 137. A.
(Johannes) S. Martini Tornac. electus, 282. A.
(Petrus) Montis S. Eligii & Mareoli, 353. B. 432. C. 446. A. B.
(Pluviolus) Valciodori, 575. A.
(Robertus) Mareoli, 445. C.
de Royer (Petrus) Molinæ, 589. D.
de Rudesheim (Jacobus) Steinfeldiæ, 800. A.
Rudolfus, S. Martini Colon. 750. C.
de la Rue (Claudius) Viconiæ, 468. B.
de la Ruelle (Callianus) Novi-monasterii, 1003. B.
(Guillelmus) Montis S. Eligii, 431. B. C.
Ruffaldus (Hieronymus) S. Vedasti, 390. A. &c.
Ruinschuter (Winricus) Steinfeldiæ, 799. E.
des Rumeaux (Johannes) Cisonii, 293. D.
de Rumigny (Mauricius) Maricol. & Lesciensis, 125. A. 130. A.
S. Rumoldus, Ulmeti, 78. D.
Runcherus, Rodæ, 1006. A.
de Rundorp. (Heidenricus) S. Pantaleonis, 741. B.
Ruodo sive Rudolfus, Hirsfeldensis, 945. B.
de Rupecula (Robertus) S. Pontii Niciensis, 1299. D. E. Instr. 241. E. 242. B. E. 243. B. D.
de Rupemont (Nicolaus) Gemblaci, 563. D.
Rupertus, Gladbaci, 745. C.
B. Rupertus, Tuitii, 622. A. 672. B. E. 749. E. 754. A. B. 757. B. 760. A. 766. B. C. 959. E. 990. C. Instr. 165. B.
de Rupilly (Matthæus) Valcellæ, 178. D.
de Rasmes (Norbertus) S. Foillani, 199. C.
Rutfridus, S. Vedasti, 375. D.
Ruggerus, Heisterbaci, 793. C.
Rutic (Petrus) Clari-marisci, 525. A. 529. C. E. 535. C.
Ruthgers (Michael) Tuitii, 758. D.
de Ruve (Cono) Rodæ, 1006. B.
Ryckman (Johannes) Novi-monasterii, 1003. A.

S

SABBATINUS, S. Trudonis, 953. D.
B. Sagalo, Clari-marisci, 528. D.
de Sains (Michael) S. Sepulcri, 122. D.
Salembien (Johan.) Cisonii, 292. D. 293. A.
de Salliaco (Jacobus) Montis S. Eligii, 430. A.
(Richardus) Montis S. Eligii, 428. B.
de Salmatis (Johannes) S. Martini 104. D.
Salme (Godefridus) Vallis S. Lamberti, 1023. E.
Salomon, S. Foillani, 196. D.
de Saluces (Honoratus) Lerini, 1208. E.
de Bernemicourt (Franciscus) coadjutor Aquicincti, 419. B.
Salviati (Johan.) S. Martini Torn. 281. D.
de la Samme (Philippus) Maricol. 130. E.
Sampeyn (Johannes) Floreffiæ, 613. D.
Samuel, Cisonii, 288. C. E. 295. A.
Samuel, Laudis, 303. D.
Sanctensis (Johannes) Tuitii ac S. Trudonis, 755. E.
vanden Sand (Henr.) Vallis-Dei, 1025. B.
B. Sandradus, Glad. 651. A. B. 742. D. E. 743. B. D.
Sandras (Egidius) Fidemii, 142. A.
Sandre (Franciscus) Clari-marisci, 529. A.
de Sangeri (N.) Villarii, 587. E.
Sany (Gerardus) S. Laur. Leod. 925. B.
de Sappenheim (Otto) Werthinæ, 728. C.
Sarauvardus, S. Amandi, 256. B.
Sarens (Georgius) Boneffiæ & S. Trudonis, 600. D. E. 965. C. E.
Sarrazin (Johannes) S. Vedasti, 55. D. 390. E.
de Sars (Anselmus) Lesciensis, 125. C.
(Rogerius) S. Gisleni, 95. E. 102. E. 317. C. Instr. 19. C.
Sartiau (Nicolaus) Valciodori, 574. E.
de Sarto (Conradus) B. M. Nam. 583. B.
(Hugo) Bonæ-Spei, 202. C.
(Johannes) Belli-Reditus, 1047. B.
Savericus, Hasnon. 400. B.
de Savina (Petrus) Boscoduni, 1107. A.
de Saulche (Arnoldus) prior S. Salvii, 134. E.
de Savoye (Eugenius Mauricius) S. Pontii Niciensis, 1301. B.
(Hiltarius) Stabul. 942. B.
de Sautereau (Abel, Franciscus & Michael) Boscoduni, 1107. A. B.
Sautier (Henricus) Maricol. 130. A.
de Saxe (Engelbertus) Werthinæ, 727. B.
de Sayens (Johannes) S. Gisleni, 97. B.
Saymon (Carolus; Jacobus & Hubertus) Florin. 979. C. D. E.
Scaillet (Johannes) Valciodori, 574. E.
de Scala (Guido) Boscoduni, 1105. B. C.
de Schaden (Rotgerus) Graffsch. 768. B.
Schaffenius (Gabelus) Graffsch. 769. D.
de Schalverenburg (Johannes) Veteris-montis, 789. B.
a Schaphusen (Fridericus) Scheidæ, 802. E.
Schefferus (Franciscus) Heisterbaci, 793. D.
de Schemmale (Johannes) S. Huberti, 975. A. B.
Schleburch (Johannes) Veteris-montis, 790. A.
de Schleida (Walramus) Stabul. 950. A.
Schlotanus (Johannes) S. Martini Colon. 752. B.
Schmids (J.) Brauvillarii, 765. C.
de Schoenburg (Werinberthus) Werthinæ, 728. E.
de Schoenhoven (Amelius) S. Trudonis, 963. B.
Scholl (Arnoldus) Brauvillarii, 762. A. B.
Schorgens (Nicolaus) Brauvillarii, 764. D.
Schorn (Jacobus) S. Martini Colon. 752. A.
van Schorie (Johannes) S. Foillani, 198. A.
Schungel (Gerwinus) præp. Wedinghaus. 801. D.
de Sclapono (Guillelmus) Lerini, 1200. B.
Sclusmans (Deodatus) Maloniæ, 1012. B.
Scoriot (Nicolaus) S. Foillani, 198. D.
Scotus (Petrus) Bonæ-Spei, 200. E.
de Scunden (Henricus) S. Amandi, 264. D.
Segardus, Cisonii, 289. B.
Segardus, Lesciensis, 124. E.
Segardus, S. Martini Tornac. 273. E.
Seguin (Dionysius) Fidemii, 144. A.
(Petrus) Fidemii, 143. E.
Sejournet (Jacobus) Camberon. 174. E.
Seneschal (Augustinus) Arroasiæ, 438. A.
Sengnon (Nicolaus) Vallis S. Lamberti, 1022. D.
de Senzelles (Oto) Lesciensis, 125. B.
Serlanus (Johannes) Clari-marisci, 530. A.
Sermet (Judocus) Cantiprati, 163. B.
Servatii (Augustinus) Geronsarti, 581. D.
Servatius, montis S. Eligii, 420. E. 429. B. C.
Servatius, Vallis-Dei, 1024. E.
de Servin (Johannes) Arroasiæ, 437. C.
Sevelardus, Hamensis, 28. E. 509. C.
de Sevenheim (Gisbertus) Tuitii, 757. D.
de Severy (Carolus) Floreffiæ, 614. B.
Sevoldus, S. Huberti, 967. E.
de Seyna (Conradus) Villarii, 881. B.
de Seynheim (Fridericus) Brauvill. 762. A.
de Seyssello (Claudius) S. Pontii Niciensis, 1300. C.
Sicardus, B. M. de Pratis, 1211. C.
Sichardus, Stabul. 941. D.
Sicq (Petrus) Hasnon. electus, 405. E.
Sifridus, Scheidæ, 802. C. D.
Sigerus, Camberon. 108. B. 404. A.
Sigerus, Fidemii, 141. D.
Sigerus, S. Martini Tornac. 273. E.
Sigerus, S. Vedasti, 389. A.
Sigibertus, Bronii, 554. D.
Sigibertus, S. Vedasti, 375. C.
Signart (Enguerranus) Altimontis, 117. E.
S. Sigolinus, Stabul. 940. C.
de Silva (Angelicus) Lerini, 1209. B. C.
B. Silvanus, Lerini, 1194. D.
Silvius (Balduinus) Floriæ, 1001. D.
Simon, Alchiaci, 397. E.
Simon, Aquæ curtæ, 447. C. 448. C.
Simon, Aquicincti, 172. B. 329. B. 411. E. 412. E. 413. D. E. 414. A. B. 427. E. 510. A.
Simon, S. Bertini, 497. A. D. 498. A. 499. E. 500. B. 501. C. D.
Simon, Cisonii, 289. B. 397. C.
Simon, S. Dionysii de Broqueroia, 107. C.
Simon, S. Egidii Leod. 1010. A.
Simon, Fidemii, 142. A.
Simon, S. Gisleni, 20. C. 91. E. 977. C.
Simon, Hamensis, 511. B.
Simon, Hienniaci & Arroasiæ, 436. B. 439. C.
Simon, Honocurti, 113. C. Instr. 29. C.
Simon, Laudis, 303. D.
Simon, Lesciensis, 124. C.
Simon, Marchian. 397. D.
Simon, S. Martini, 501. C.
Simon, S. Martini Colon. 750. C.
Simon, S. Pantaleonis, 740. E.
Simon, Steinfeldiæ, 800. C.
Simon, S. Vedasti, 387. C.
de Sinoble (Guillelmus) Marchian. 398. C.
Sintzig (Johannes Henricus) Indæ, 735. E.
Sipentius (Egidius) Veteris-montis, 971. D.
Six (Jacobus) Laudis, 305. C.
(Johannes) Viconiæ, 467. D.
de Slins (Adamus) Belli-Reditus, 1047. D.
(Benedictus) S. Jacobi Leod. 987. A.
(Henricus) Belli-Reditus, 1044. C.
de Smeghier (Jacobus) S. August. Tarv. 541. A.
Smitz (Petrus) S. Augustini, Tarv. 541. D.
Snaep (Johannes) Belli-Reditus, 1047. D.
de Sobria (Petrus) Floreffiæ, 612. E.
de Sobrengien (Johannes) S. Martini Torn. 276. E.
de Sohan *al.* Sohez (Henricus) S. Huberti, 974. E.
de Solbrecq (Arnoldus) Jardineti & Gemblaci, 565. E. 596. C. E.
de Solelhaco (Guillelmus) Lerini, 1202. D.
Sombech (Ludovicus) Gemblaci, 568. C.
de Sombrett (Nicolaus) Villarii, 587. A.
de Sommalia (Jacobus) Villarii, 588. D.
(Nicolaus) Molinæ, 598. E.
(Theodoricus) Valciodori, 574. E.
Sondeg (Johannes) Scheidæ, 802. E.
Sordeth (Johannes) S. Jacobi Leod. 984. D. 985. B.
Soris (Johannes) S. Andr. Camer. 139. C.
de Sorle (Egidius) Floreffiæ, 613. D.
de Sorra (Arnoldus) S. Mart. Torn. 279. E.
Sortes (Johannes) Bonæ-Spei, 202. D.
Soudans (Jacobus) S. Amandi, 265. A. E.
de Souhay (Nicolaus) Vallis-Sch. 166. A.
Soupart (Ursmarus) S. Foillani, 198. C.
de Soye (Johannes) Gembl. 562. D. E.
Spaens (Nicolaus) Nizellæ, 599. C.
Spichernagel (Henricus) S. Pantal. 742. B.
de Spiegelberg (Adolfus) Wertinæ, 730. B.
(Johannes) Werthinæ, 730. B.
a Spiess (Willelmus) Sigeberg. 767. B.
a Spina (Dionysius) Villarii, 591. C.
de Spira (Egidius) Floreffiæ, 612. E.
de Spreng (Bertoldus) Tuitii, 756. D.
Sprimont (Egidius) S. Egidii Leod. 1010. E.
(Antonius) S. Egidii Leod. 1011. A.
de Staesdries (Lambertus) Vallis-Dei, 1025. B.

Stecke (Johannes) Werthinæ, 730. C.
de Steinberghe (Johannes) Villarii, 589. C.
de Steenfort Nicolaus) Clari-mar. 528. B.
de Steenhaut (Ignatius) Camber. 175. C.
de Steghe (Christianus) Rodæ 1006. B.
(Petrus Melchior) 1008. A. C.
Steingens (Ambrosius) Gladb. 748. C.
Steinhauff (Henricus) Graffsch. 769. C.
de Steinhuff (Albertus) Tuitii, 756. C.
Stephanus, Altimont. 117. D.
Stephanus, Bronii, 553. B.
Stephanus, Castelli-Mauritaniæ, 469. B.
Stephanus, Crispinii & Maric. 128. C. D. E.
Stephanus, Fidemii, 140. D. 141. D.
Stephanus, S. Gisleni, 109. A.
Stephanus, Hamensis, 509. B.
Stephanus, Henniaci, 439. B.
Stephanus, S. Jacobi Leod. 916. E. 917. A. B. 956. D. 980. E. 981. C. E.
Stephanus, Laubii, 82. E. 836. B.
Stephanus, Laudis, 304. A.
Stephanus, S. Laur. Leod. 84. D. 851. D. E. 852. B. 853. C. E. 854. D. 915. C. 970. C. 978. A. 987. C. E. 988. A. B. C. 989. A. Instr. 166. D.
Stephanus, Lerini, 1193. A. 1200. B.
Stephanus, Marchian. 329. C. 397. C.
Stephanus, Montis S. Eligii, 333. B. C.
Stephanus, prior S. Salvii, 134. B.
Stephanus, Vallis Scol. 1013. A.
Stephanus, Viconiæ, 462. C.
Steprath (Andreas) Tuitii, 758. C.
Stokusen (Johannes) Wedinghauf. 801. E.
Straelen (Lambertus) Villarii, 592. E.
(Matthias) Rodæ, 1007. B.
Streel (Johan. & Thomas) Floræ, 1001. D.
de Streu (Johan.) Grandis-prati, 594. D.
Stulfort (Hubertus) Jardineti, 597. B.
Subinus, Nivellensis, 570. A.
Suelgerus, Alchiaci, 494. D.
de Suellenberg (Theodoricus) Graffschafft. 768. D.
de Suestendael (Hubertus) S. Trudonis, 569. A. 966. A.
S. Suitbertus, Werdensis, 722. B. C.
Sullin (Henricus) Belli-Reditus, 1048. B.
Sundorff (Godefr.) Veteris-montis, 791. A.
Surhon (Philippus) S. Sepulcri, 122. D. 616. B.
de Surlet (Johannes) Viseti, 938. A.
de Suys (Hiacynthus Alfonsus) Indæ, 736. C.
de Suzato (Johannes) S. Pantal. 741. D.
de Suze (Giraudus) Lerini, 1165. C. 1202. B.
S. Syagrius, S. Pontii Niciensis, 1297. A. B. C.
Sybenius (Petrus) Gladbaci, 748. B.
Syfordus, Indæ, 732. E.

T

De TABARY (Arturus) Aquæ-curtæ, 448. E.
Tacquenier (Petrus) Maricol. 617. A.
Taffin (Bernardus) Hasnon. 408. A.
Taimboldus, Aquicincti, 78. C.
Taintelier (Johan.) B. M. Namurc. 583. C.
Talloretus, S. Auberti, 156. C.
Tancradus, S. Huberti, 967. C.
Tardivy (Theodorus) Lerin. 1209. B. C.
Tassinet (Gerardus) S. Remigii, 1027. C.
Taverne (Gaspar) Laudis, 308. C.
Taxillis (Michael) Vallis S. Lamberti, 1023. D.
de Teclis (Henricus & Leonardus) Novi-monasterii, 1003. A.
Tegeno, Malmundarii, 663. E. 738. E. 759. B.
de Teklenberg (Albero) Werthinæ, 729. C.
de Termoigne (Antonius) Vallis S. Lamberti. 1022. B. E.
(Arnoldus) Novi monasterii, 1002. E.
(Egidius) Vallis S. Lamberti, 1023. B.
de Terne (Georgius) Lessiæ, 1049. C.
Terricus, S. Nicolai a pratis & Falempini, 299. C.
Terrin (Nicolaus) S. Nicolai a pratis, 300. B.
Tesson (Antonius) Choquensis, 519. D. E. 520. A.
Tetzelinus, præpos. Steinfeldiæ, 799. C.
Theobaldus, Aquæ-curtæ, 448. C.
Theobaldus, Laudis, 305. A.
Theobaldus, S. Huberti, 973. D. E.
Theobaldus, Rodæ, 1006. A.
S. Theodardus, Stabul. 940. A. B.
Theodericus, Arroasiæ, 437. D.
Theodericus, Brauvillar. 760. D.
Theodericus, Campensis, 783. D. 799. B.
Theodericus, Crispinii, 101. E.
Theodericus, S. Dionysii de Broqueroia, 96. B.
Theodericus, Fidemii, 141. D.
Theodericus, Floreffiæ, 612. B.
Theodericus, Gladbaci, 745. E.
Theodericus, Heisterbaci, 793. B. C.
Theodericus, S. Huberti, 20. B. 85. A. 146. C. 147. D. 190. A. 848. A. 859. D. E. 860. B. C. D. 862. A. 865. A. 925. B. 970. A. B. 971. A. B. &c. 972. D. E. 973. E. 978. A. 988. E. 989. E. 990. C.
Theodericus, S. Jacobi Leod. 982. D. E.
Theodericus, Indæ, 733. E.
Theodericus, S. Johan. Valencen. 133. D. 158. D.
Theodericus, S. Martini Tornac. Instr. 62. D. 63. E.
Theodericus, S. Nicolai a pratis & Falempin. 295. C. 299. C.
Theodericus, S. Pantaleonis, 741. A.
Theodericus, Scheidæ, 802. C.
Theodericus, Sigeberg. 766. E. 767. A.
Theodericus, Stabul. 945. B. Instr. 164. E.
Theodericus, S. Trudonis, 865. D. 958. B. E. 996. A.
Theodericus, Tuitii, 755. B.
Theodericus, Valciodori, 572. A. C.
Theodericus, Veteris-montis, 788. C. E.
Theodericus, Wedinghauf. 801. C.
Theodorus, Campensis, 783. E.
Theodorus, Scheidæ, 802. D.
Theoduinus, Laubii, 81. A.
S. Theodulfus, Laubii, 81. B.
de Theomveyt (Walterus) Vallis-Dei. 1025. A.
Thery (Michael) Arroasiæ, 438. B.
le Theri (Jacobus) Falempin. 296. A.
Theudefridus, S. Trudonis, 954. E.
Thieba (Nicolaus) Florinensis, 979. A.
de Thier (Carolus) Grandis-prati, 595. B.
Thierry (Johannes) Hasnoniensis, 406. C. 469. D.
Thietcelinus, Lesciensis, 124. C.
Thietmarus, Gemblaci, 558. B. C.
Thievelin (Robertus) Viconiæ, 467. C.
Thilmannus, Rodæ, 1006. A.
de This (Philippus) S. Egidii Leod. 1011. A.
Thomæ (Jacobus) S. Laur. Leod. 995. A.
Thomas, Alnæ, 1018. D.
Thomas, Bronii, 553. B. E. 554. A. C.
Thomas, Cantiprati, 162. E.
Thomas, Choquensis, 519. C.
Thomas, Cisonii, 289. D.
Thomas, Fidemii, 141. E.
Thomas, Laubii, 88. B. C. 108. B.
Thomas, Mareoli, 445. C.
Thomas, S. Trudonis, 887. A. 961. E.
Thomas, Vallis-Dei, 1024. D.
de Thoralto (Laurentius) Laudis, 304. C.
de Thorines (Jacobus) Alnæ, 1018. C.
de Thulin (Nicolaus) Crispinii, 102. E.
Thumerelle (Hieronymus) S. Johan. Valencen. 161. E.
Tybiermont de Tubize (Jacobus) Boneffiæ, 601. C.
Thysy (Andreas & Johannes) priores S. Salvii, 134. D.
Tibault (Nicolaus) Molinæ, 598. D. 600. E.
Tietmarus, Florin. 978. B.
Tigier (Johannes) S. Johan. Valencen. 160. B.
de Tihange (Walterus) Novi-monasterii, 1002. E.
Tilens (Barthol) Belli-Reditus, 1046. D.
de Tilleloy (Bertrand.) Aquæ-curtæ, 448. C.
du Tilleul (Carolus) Falempin. 296. D.
de Tinlot (Johannes) Novi-monasterii, 1003. A.
Tirant (Martinus) Clari-marisci, 531. D. E.
Tison (Leodegarius) Hasnon. 407. D.
Titheux (Gerardus) Lessiæ, 1049. C.
Toënon (Benedictus) Lerini, 1209. D.
le Toillier (Gosvinus) S. Nicolai a pratis, 300. A.
(Guillelmus) Laudis, 304. E.
de Tomberg (Johannes) Rodæ, 1007. B.
del Tombor (Nicolaus) Florin. 979. D.
de Tongria (Johannes) Viconiæ, 464. C.
de Tongris (Balthasar) S. Martini Colon. 751. E.
(Bartholomæus) Belli-Reditus, 1046. D.
(Guillelmus) Belli-Reditus, 1044. A.
de Topiles (Henricus) S. Jacobi Leod. 982. D.
Tordreau (Jacobus) S. Salvii, 137. A.
de Toreria (Guigo) Boscoduni, 1104. A. Instr. 186. C.
de Tornaco (Egidius) S. Amandi, 102. D. Crispinii 264. C. Maricol. 129. D.
(Guillelmus) Maricol. 129. E.
(Henricus) Cisonii, 291. A.
(Johannes) B. M. Namurc. 583. B.
(Nicolaus) Crispinii, 984. B.
(Petrus) prior Vallis-Schol. 164. D.
de Tornafoite (Johannes) S. Pontii Niciensis & Lerini, 1203. A. D. E. 1288. C. 1296. A. 1299. B.
de Torrenes (Aicardus) Lerini, 1200. E.
Toulet (Petrus) Aquicincti, 416. C.
de la Tour (Nicolaus) Mareoli, 446. A. B.
de la Tour d'Auvergne (Emmanuel Theodosius) card. de Bouillon, S. Vedasti, montis S. Eligii & Viconiæ, 392. D. 468. C. 619. D.
le Tourier (Jacobus) Bronii, 554. C.
Tournet (Droco & Petrus) Aquæ-curtæ, 448. C.
Tourneur (Andreas) S. Dionysii de Broqueroia, 111. E.
Tournout (Robertus) Floreffiæ, 612. E.
de Tourtouve (Johannes-Bapt.) Lerini, 1208. D.
de Trahe (Henricus) Maloniæ, 1012. A.
de Trajecto (Jacobus) Vallis-Dei, 1024. E.
Trajoli (Petrus) Lerini, 1201. B.
de la Tramerie (Johan.) Henniaci, 440. D.
de Trasegnies (Tussanus) S. Foillani, 197. E.
de Tresagne (Franciscus) Florin. 979. B.
Treux (Johannes) Bonæ-spei, 203. E.
de Triangulo (Willelmus) prior Vallis-Sch. 164. B.
Trigaud (Petrus) S. Gisleni, 99. B.
Trillandi (Johannes) Nizellæ, 599. C.
de Trixhe (Alardus) Alchiaci & S. Bertini, 504. C.
Trudgrandus, S. Bertini, 493. C.
S. Trudo, præpos. Sarchinii, 952. C. D. E.
de S. Trudone (Johannes) S. Martini Colon. 751. D.
de Tudinio (Balduinus) S. Andreæ Camerac. & Lesciensf. 125. A. 136. E. 617. B. 638. D.
(Egidius) Crispinii, 103. A.
(Johannes) S. Sepulcri, 121. D.
(Johan. & Nicolaus) Alnæ, 1018. C.
(Lambertus) Alnæ, 1017. C.
de Turriis (Arnulfus) Boscoduni, 1105. D. 1141. C.
(Guillelmus) Boscoduni, 1104. D. 1118. E. 1137. E. Instr. 188. A. D.
Tutel (Adrianus) Wedinghauf. 801. D.
Tutelaire (Gregor.) S. Laur. Leod. 995. D.

V

De VAIGNART (Johannes) Mareoli, 444. C.
le Vaillant (Andreas) montis S. Eligii, 432. A.
le Vaitte (Antonius) Molinæ & Cameronis, 598. E.
de Valbecke (Henricus) S. Trudonis, 962. D.
Valbertus, Altimontis, 116. E.
de Valencenis (Johannes) Bonæ-spei, 200. D. 201. E.
(Johannes) S. Sepulcri, 121. E.
(Rogerius) S. Sepulcri, 121. D.
Valenne (Henricus) S. Foiliani, 197. E.
de la Valette (Ludovicus) Lerin. 1208. B.
de Valhain (Johannes) Gemblaci, 564. B. Instr. 131. B. D.
de Valle (Jacobus) S. Bertini, 505. D.
(Jacobus) S. Remigii, 1026. B.
(Johannes) Lessiæ, 1049. A.
(Johannes) Vallis Dei, 1025. C.
a Valle de Messe (Balduinus) Flonæ, 1001. C.
de Vallori (Raimundus Ludovicus) Hunocurti, 114. C.
de Vallum (Balduinus) Rodæ, 1007. C.
Valterius, Laubii, 107. B.
de la Valtolive (Simplic.) Lerini, 1208. E.
Vanabeel (Franciscus) Laudis, 306. C.
Vanakre (Bernardus) Mareoli, 446. C.
de Vandeuille (Johannes) S. Andreæ Camerac. 139. C.
Varnerus, Valciodori, 573. D. E.
de Vascherias (Guillelmus) Boscoduni, 1105. D.
de Vasconia (Johannes) Hasnon. 404. D.
le Vasseur (Jacobus) Henniaci, 440. E.
(Johannes) Aquæ curtæ, 448. D.
de Vassoigne (Johan.) S. Amandi, 265. A.
Vatzon (Remigius) S. Trudonis, 965. E.
de Vauchel (Johannes) Aquicincti, 418. E.
Vayserius (Guillelmus) Lerini, 1206. A.
Udesheim (Geraldus) S. Martini Colon. 749. E.
Udo, Maloniæ, 1011. D.
de S.t Venant (Robertus) Valcellæ, 177. E. 178. B. 457. E. 612. A. 883. D. Instr. 92. D. E.
de Vendosme (Ludovicus & Philippus) Lerini, 1208. C.
de Venise (Benedictus) Lerini, 1208. E.
de Vercors (Jordanus) S. Huberti, 974. E.
de Vergnies (Jacobus) Altimontis, 117. D.
Verls (Lambertus) Laubii, 90. B.
Verjus (Johannes) S. Egidii Leod. 1010. C.
Vermans (Antonius) Viconiæ, 467. C.
de Vermans (Johannes) S. August. Tarv. 540. E.
Vernekens (Theodor.) Campensis, 785. C.
de Vernoy (Nicolaus) S. Huberti, 974. D.
Vericus, S. Gisleni, 20. C.
Verrier (Petrus) Valcellæ, 182. B.
a Vervia (Michael) Vallis-Dei, 1025. C.
de Vefe (Aimarius) Lerini, dubius, 1226. A. E.
de Veteri-Vineto (Bertrandus) S. Jacobi, Leod. 984. D.
Uffo, Graffschafft. 768. A. B.
de Vichtrich (Hilgerus) S. Pantal. 741. B.
Vidricus, Valciodori. 946. B.
de Viel (Henricus) S. Huberti, 974. A.
de Vienne (Stephanus) Mareoli, 445. B.
Vignol Valentinus) S. Remigii, 1027. B.
Vigreux (Nicolaus) Hasnon. 405. C.
de Villari (Arnoldus) Clari-marisci, 304. C. 528. B.
de Ville (Guillelmus) S. Gisleni, 97. A.
le Ville (Jacobus) Falempin. 295. E.
de Viller (Martinus) Belli-Reditus, 1046. E.
Villers (Egidius) Clari-marisci, 530. B.
de Villers (Johannes) S. Joh. Valenc. 159. C.
(Parisius) Aquæ-curtæ, 448. C.
(Simon) S. Johan. Valenc. 159. B.
de Villiers (Ludov.) S. Huberti, 974. C.
de Vinalmont (Thomas) Flonæ, 1001. D.
S. Vincentius, Sonegiæ & Altimontis, 75. A. B. 91. A. 114. E. 115. E.
B. Vincentius, Lerini, 1193. D.
Vincq (Gaspar) S. Dionysii de Broqueroia, 111. B. 153. A.
(Arnoldus) Rodæ, 1007. A.
Vincquin (Philippus) S. Nicolai a Pratis, 300. A.
de Vinea (Johannes) Bonæ-Spei, 202. D.
B. Virgilius, Lerini, 1192. E.
Viroul (Lambertus) Gemblaci, 563. C.
de Visceto (Henricus) Stabul. 850. A.
Vitus Ulricus, Gladbaci, 747. E.
du Vivier (Egidius) S Sepulcri, 122. A.
(Otto) Gemblaci, 565. D.
de Vleyschouvere (Franciscus) Villarii, 591. D. E.
de Ulmesheim (Ludovicus) S. Pantaleonis, 741. D.
Ulrici (Gerardus) Bonessiæ, 601. D.
Ulricus, Hasnon. 134. A. 404. B.
Ulricus, Henniaci, 439. E.
Ulricus, Lessiæ, & Floreffiæ, 611. C.
Ulricus, Loci S. Mariæ, 794. B.
Ulricus, Novi-monasterii, 1002. D.
Ulricus, præpos. Steinfeldiæ, 799. B.
Ulricus, Villarii, 585. E. Instr. 132. C.
S. Ultanus, Fossensis, 576. C. D. 932. D. E.
de Ultra-alnum (Guillelmus) Gemb. 562. B.
Ultrecht (Walterus) Vallis S. Lamberti, 1021. E.
Voirdisant (Petrus) S. Foillani, 197. C.
Voiturier (Carolus) Henniaci, 440. D.
Volbertus, Gladbaci, S. Pantal. & Tuitii, 738. B.
Volci (Nicasius) coadjutor S. Amandi, 271. B. 619. B.
Volmarus, Scheidæ, 802. C.
de Volmoidstein (Redbaldus) Werthinæ, 727. D.
Volpen (Henricus) Alnæ, 1020. A.
de Volvis (Johannes) Crispinii, 101. D. 463. D.
de Vorstheim (Johannes) Rodæ, 1006. C.
(Willelmus) Rodæ, 1006. A.
Vout *al.* Voet (Lambertus) Clari-marisci, 529. A. 535. A.
Uranx (Antonius) Cisonii, 294. C.
(Josephus) Aquæ-curtæ, Cisonii & S. Auberti 156. D. 294. B. C. 449. A.
Urechen (Paulus) Tuitii, 758. A.
de Ureden (Nicol.) Tuitii, 757. D. 769. C.
Uissenich (Willelmus) Steinfeldiæ, 799. E.
Uriolus (Johannes) S. Pontii Nicienfis, 1290. E. 1300. C.
Urfio, Altimontis, 21. D. 116. D.
S. Ursmarus, Laubii, 80. C. D. E. 81. C. E. 203. C.
Ursus, S. Amandi proabbas. 255. A. 265. E.
de Urymerstheim (Gero) Werthinæ, 728. B.
Wachendorp (Jacobus) S. Martini Colon. 751. A. B.
de Wachtenk (Albertus & Johannes) Indæ, 735. B. C.
(Hermannus) Sigeberg. 767. C. Campensis, 784. C.
(Petrus Polenius) Camp. 786. A. E.
van Wachtendoven (Johannes) B. M. Namurc. 584. B.
de Waha (Wericus) Lessiæ, 1048. E.
de Wahart (Johannes) S. Huberti, 927. A. 973. A.
le Waitte (Antonius) Molinæ & Camber. 175. A. 598. E.
(Jacobus) prior Vallis Schol. 165. D.
Walbertus, Altimontis, 117. C.
de Walcourt (Johannes Ernestus) Flonæ, 1001. E.
(Thomas) Lescienfis, 124. D.
Waldaverdus, S. Pantaleonis, 740. D.
Waldradus, Sigeberg. 767. A.
Waldricus, S. Andreæ Camerac. 119. E.
Waleranus, Mareoli 445. C.
Waleranus, Lessiæ 1048. E.
de Walevin (Jacobus) Novi-monasterii, 1002. E.
Walframus, Porceti, 1028. D.
Wallart (Michael) S. Aug. Tarv. 541. C.
de Wallon-capelle (Johannes) Hamensis, 511. D.
Walterus, Altimontis, 117. C. D.
Walterus, S. Amandi, 218. D.
Walterus, S. Andreæ, 138. B.
Walterus, S. Auberti, 28. B. 29. D. 155. E. Instr. 33. A. B.
Walterus, S. Augustini Tarvan. 540. D.
Walterus, S. Bertini, 493. B.
Walterus, Crispinii, 101. D.
Walterus, Fidemii, 141. E.
Walterus, Flonæ, 1001. B. C.
Walterus, Florin. 978. B.
Walterus, S. Foillani, 196. D. 197. B.
Walterus, Gladbaci. 745. B C.
Walterus, Grandis prati. 594. B.
Walterus, Hamensis, 216. D. 510. B. D.
Walterus, Hasn. 108. B. 172. D. 400. C. 403. E
Walterus, S. Johan. Valenc. 158. E.
Walterus, Laubii, 85. D. 88. C. Instr. 23. D.
Walterus, Lescienfis, 28. B.
Walterus, S. Laur. Leod. 990. E.
Walterus, Mareoli, 329. A. 436. C. 443. D.
Walterus, S. Martini Tornac. Instr. 64. B.
Walterus, S. Nicolai a Pratis, 299. D.
Walterus, Porceti, 1028. E.
Walterus, S. Sepulcri, 22. E. 119. C. 137. D. 426. D.
Walterus, Tuitii, 756. A.
Walterus, S. Vedasti, 120. B.
Walterus, Viconiæ, 463. A.
Walterus, Villarii, & Vallis S. Lamberti, 586. D.
de Wamiel (Hugo) Altimontis, 117. D.
Wanchet (Johannes) Viconiæ. 465. E.
de Wandre (Winandus) Vallis-Dei, 1025. B.
de Wangnart (Johannes) Mareoli, 444. C.
de Wanoule (Adam) Valcellæ, 178. C.
Wanson (Franciscus) Valciodori, 575. A.
de Warberg (Odo) Werthinæ, 729. D.
de Warde (Ludovicus) Floreffiæ, 615. A.
de Warelles (Stephanus) S. Gisleni, 96. B.
de Waret (Johannes) Grandis-prati, 594. E.
de Wargny (Rasso) prior S. Salvii, 134. E.
de Warignies (Johannes) S. Nicolai a pratis, 300. D.
Warinfredus, Stabul. 848. D.
Warinus, Viconiæ, 461. A. D. E. Instrum. 86. E. 95. D.
Warinus, Aquicincti, 411. D.
Warinus, præpos. Steinfeldiæ, 799. C.
de Warlincourt (Hieronymus) Montis S. Eligii, 432. B.
Warlu (Nicolaus) prior Vallis-Scholarium, 165. B.
Warmundus, Scheidæ, 802. D.
de Warnans (Theodorus) Floreffiæ, 613. A.
de Warnanto (Johannes) Belli Reditus, 1045. D. 1046. C.
(Arnoldus) Belli-Reditus, 1045. E.
(Helinus) Belli Reditus, 1046. B. C.
de Warneria (Egidius) S. Martini Tornac. 278. B. D.
de Warneston (Johannes) Laudis, 304. B.
a Warsloë (Johannes) S. Martini Colon. 751. E.
de Waitenge (Warnerus) S. Egidii Leod. 1010. B.
Waselinus, Florin. 978. D. 990. E.
Waselinus, S. Jacobi Leod. 982. E.
Waselinus, S. Laur. Leod. 937. D. 978. D. E. 1001. B.
de Wasines (Balduinus) S. Foillani, 197. C.
de Wasme (Nicolaus) Altimontis, 117. D.
de Wasselin (Bartholomæus) S. Bertini electus, 501. C.
de Wast (Balduinus) S. Johan. Valencen. 160. A.
Wasterpasse (Antonius) B. M. Namurc. 583. B.

INDEX ABBATUM.

Watelle (N.) Valcellæ, 619. A.
de Watrelos (Dionysius) Laudis, 306. B.
de Waudripont (Johannes) S. Nicolai a Pratis, 299. B.
Waymarus, S. Bertini, 487. C.
de Weda (Johannes) Brauvillarii, 746. D. 763. C.
Wedericus, Lefcienfis, & S. Vedasti, 124. B. C.
Wedericus, S. Trudonis, 875. D. 918. A. 926. D.
Wedrinus, Altimontis, 116. E.
de Wefelfchoven (Bernhardus) Werthinæ, 728. E.
Weller (Beda) Graffschafft. 770. B.
de Wels (Giselbertus) Gladbaci, 746. A.
Wenebertus, S. Amandi, 256. A.
Wenegislus, S. Amandi, 256. A.
Wenricus, S. Gisleni, 92. A.
Wenfo, Florin. 977. D.
de Wercin (Guillelmus) Viconiæ, 414. D. 465. D. E.
de Werden (Godefridus) S. Pantaleonis, 742. B.
(Henricus) S. Pantaleonis, 740. E. Veteris-montis, 789. E.
Van Werdt (Gofvinus) Castelli-mauritaniæ, 469. D.
Werimboldus, Tuitii, 753. D.
Werinfredus, Stabul. 943. D. 944. C.
Weris (N.) Werthinæ, 727. A.
Werinus, S. Johan. Valencen. 157. E.
Wernerus, Indæ, 734. A.
Wernerus, Tuitii, 756. A. 768. C.
Werricus, S. Amandi, 259. B.
Werricus, S. Foillani, 199. C.
Werricus, Florinenfis & S. Gisleni, 977. C.
Werricus, Laubii, 87. D.
Werricus, S. Laur. Leod. 993. B.
Werricus, Lessiæ & Floreff. 613. A. 1048. D.
Werricus, Vallis S. Lamberti, 1021. E.
Wertea (Paulus) Vallis-Schol. 1114. B.
Wery (Johan. Bapt.) S. Salvii & Crispinii, 106. B. 137. A.
Weschelinus, Novi-monasterii, 1002. B.
Wespin (Petrus) Florin. 979. C.
(Walterus) Lessiæ, 1049. A.
de Westerborgh (Berengothus) Werthinæ, 728. D.
de Wevelinghoven (Willelmus) Gladbaci, 746. B. C.
de Wez (Ricardus) Henniaci, 440. A.
Wiboldus, Stabul. 946. B. E. 947. D. E. 948. A. 1009. D. Valciodori electus, 573. C.
Wicardus, Indæ, 732. D.
Wicardus, montis S. Eligii, 427. B.
Wichbertus, Graffschafft. 767. E.
Wichmannus, S. Pantaleonis, 740. B.
Widich (Johannes) Brauvillarii, 764. B. Loci S. Mariæ, 794. C.
Wido, S. Bertini, 492. D.
Wido, S. Gisleni, 91. E. 92. B.
Wido, Marchian. 395. B.
Widricus, S. Gisleni, 92. E. 93. A.
Widricus, S. Huberti, 969. E.
Widricus, Valciodori, 573. B.
Wigandus, præpos. Wedinghauf. 801. B.
de Wignacourt (Antonius) Hamenfis, 512. E.
Wigo, Werthinæ, 727. B.
Wildelinus, S. Martini Colon. 750. A.
de Wildenberg (Henricus) Werthinæ, 729. D. 730. B.
Willac (Michael) Laubii, 89. E.
de Willaume (Johan.) Camberon. 173. D.
Willeicus, Werdenfis, 722. C.
Willelmus, S. Amandi, 413. D. & Aquicincti, 404. B. 429. A.
Willelmus, S. Augustini Tarvan. 540. D.
Willelmus, Bofcoduni, 1104. B.
Willelmus, Choquenfis, 519. B.
Willelmus, Clari-marisci, Instr. 119. A. C.
Willelmus, S. Dionysii de Broqueroia, 107. E.
Willelmus, Gemblaci, 562. A.
Willelmus, S. Gisleni, 95. D. Instr. 19. B.
Willelmus, Gladbaci, 745. E.
Willelmus, Hamenfis, 509. D. E.
Willelmus, Heisterbaci, 793. C.
Willelmus, S. Huberti, 973. D.
Willelmus, Indæ, 734. C.
Willelmus, B. M. de Pratis, 1211. B.
Willelmus, Valcellæ, 528. E.
Willelmus, Veteris-montis, 789. B.
Willelmus, Villarii, 594. A.
Willelmus, Watini, 524. E.
Willemart (Ildebaldus) Villarii, 592. D.
Willeron (Augustinus) S. Augustini Tarvan. 542. B.
de Willez (Baldricus) Valciodori, 574. C.
Willort (Simon) prior S. Salvii, 135. B.
Winemarus, Steinfeldiæ, 799. D.
de Winghe (Antonius) Lefcienfis, 59. E. 126. C.
de Winoco (Lambertus) Grandis-prati, 594. D.
Winricus, Indæ, 733. E.
Wiricus, S. Trudonis, 960. E. 961. B. C.
Wirinfridus, montis S. Eligii, 427. B.
Wirundus, Stabul. 941. D. 948. E.
de Wisbeck (Hermannus) Graffschafft. 768. E.
Wistz (Franciscus) S. Egidii Leod. 1010.
Witenhoven (Edmundus) Villarii, 593. A.
de Witernes (Johannes) S. Augustini Tarvan. 540. D.
de Witgenstein (Widekindus) Graffschafft. 768. A.
Witgerus, Werthinæ, 727. A.
le Witte (Petrus Albus) Maricol. 130. B.
de Wittene (Conradus) Scheidæ, 802. C.
Wizotte (Nivardus) Heisterbaci, 793. E.
Wolbero, S. Pantaleonis, 739. D. E.
Wolbodo, S. Laur. Leod. 861. B. 862. E. 989. A. D. E. Instr. 168. B.
Woltardus, S. Martini Colon. 749. D.
Wolfardus, Sigeberg. 767. A.
Wolpertus, Gladbaci, Tuitii, & S. Pantaleonis, 744. B. 753. B. E.
S. Wolfelmus, Gladbaci, Brauvillarii & S. Pantaleonis, 739. B. 744. B. 759. C. 760. B. 766. B. 780. D.
Wormbs (Johannes) Rodæ, 1007. B.
Worst (Johannes) S. Pantaleonis, 741. C.
de Worstheim (Nicolaus) Indæ, 735. D.
(Johannes) Rodæ, 1006. C.
Worth (Johannes) Graffschafft. 769. E.
Woot le Follon (N.) Vallis-Schol. 1013. D.
Wlbertus, S. Huberti, 969. E.
Wrefe (Theodoricus) 600. B. C.
de Wymes (Johannes) Jardineti, 566. D. 596. D.
Wyredus, S. Huberti, 972. D.
de Vy (Johannes) S. Vedasti, 385. A.

X

De XANTIS (Ricardus) Campenfis, 786. A.

Y

YFFO, Graffschafft. 768. A.
d'Yne (Fredericus) Maricol. 130. C.
de Ypra (Henricus) Clari-marisci, 528. D.
(Johannes) S. Bertini, 527. D.
Yvo, Camberon. 96. C.
Yvo, Falempin. 294. E.
Yvo, S. Martini Tornac. 275. C. D.
d'Yvre (Robertus) Gemblaci, 567. D.

Z

ZEITSKENS (Vitus) Tuitii, 758. C.
de Zeverdonck (Dionysius) Villarii, 591. B. 595. A.
Zeuwelghin (Hermannus) S. Pantaleonis, 741. B.
Zobbe (Hermannus) Brauvillarii, 762. B.
de Zutphen (B. Hermannus) S. Pantaleonis, 739. A. E.
Zuylreus (Gerardus) S. Laur. Leod. 995. A.

INDEX ABBATISSARUM.

A

Vanden ABEEL (Beatrix) Wevelghemii, 312. B.
de Achermunt (Elisabetha) S. Claræ Colon. 805. A.
Ada, Avefnarum, 424. B.
Ada, Braellæ, 452. A.
Ada, Gislenghemii, 149. A.
Ada, Nivellæ, 578. C. E.
Adalbertina, Nivellæ, 578. A.
Adaluna, Assendiæ, 775. A.
Adalunaria, Hasnonii, 400. B.
Adela, Strumii, 420. B.
Adewidis Gislenghemii, 149. C.
Adheleidis, Assendiæ, 776. C.
S. Adheleis, Vilicæ & B. M. in capitolio, 655. A. 771. A. B. C. 772. A. 780. B. 781. A.
Adheleis, Nivellæ, 578. A. 780. E.
S. Adilia, Orpii, 615. B.
Adorne de Ronfel (Magdalena Francifca) Burburgi, 518. B.
Aëlidis, Ravensbergiæ, 537. E.
Aërts (Michaëlis) Groningæ, 319. A.
Agatha, S. Remigii, 1039. C.
Agnes, Aquiriæ, 603. D.
Agnes, Avefnarum, 424. A. B.
Agnes, Braellæ, 452. A.
Agnes, S. Mauricii, 782. B.
Agnes, Nivellæ 577. C. 580. C.
Agnes, Rameiæ, 605. A.
Agnes, Refugii, 191. A.
Agnes, S. Remigii, 1039. B.
Agnes, Robertimontis, 1030. C.
Agnes, Sarti, 187. B.
Agnes, Spinosi loci, 192. A.
Agnes, Strumii, 420. B.
Agnes, Thuræ, 617. E.
Agnes, Veteris-vineti, 1040. D.
d'Aigremont (Catharina) B. M. de Pratis, 458. D.
ab Ainnisdael (Barbara) Herkenrodæ, 1034. B.
de S. Albin (Maria) B. M. de Pratis, 458. C.
S. Aldegundis, Malbodii, 114. E. 128. A. 130. B. 144. D. E. 146. B. D. E. 576. A.
S. Aldetrudis, Malbodii, 114. E. 147. C. D.
Aleidis, Braellæ, 451. E.
Aleidis, Thoræ, 997. E.
Algintrudis, Hasnon. 400. C.
Alidis, Pacis-Dei, 1038. A.
Alis *seu* Adelidis, Gislenghemii, 139. B. D.
Alisia, Herkenrodæ, 1032. D.
Alix, Belli-loci, 449. D.
Alix, Blandekæ, 534. D.
Alix, Fontinellæ & Jardineti, 184. D. 595. D.
d'Allenne (Johanna & Helena) Argentonæ, 606. B. C.

Alpaidis,

Alpaidis, Hasnonii, 400. C.
de Alta Silva (Maria) Soleriarum, 607. C.
Alveradis, S. Mauritii Colon. 782. A.
S. Amalberga, Suestræ, 997. B.
S. Amalberta, Malbodii, 147. D.
de S.t Amand (Hieronyma) Viridarii, 186. C.
Amilla, Strumii, 420. D.
Amnerstort (Anna) SS. Machabæorum, 773. B.
S. Angarisma, Arlaci, 1194. A. B. 1209. E.
de Angia (Margareta) Refugii, 191. A.
d'Angre (Anna) Bethleem, 170. E.
Anna, Gillenghemii, 149. C.
d'Anneux (Jacoba) Premiaci, 167. D.
de Ans (Catharina) Milenii, 999. C. D.
Ansoaldis, Malbodii, 146. C. 147. D. 970. B.
Apisseau (Maria-Barbara) Pacis apud S. Amandum, 272. C.
d'Antoing (Margareta) Marquettæ, 315. B.
d'Antighem (Veronica) B. Mariæ de Pratis, 302. B.
d'Apremont (Eleonora-Maria) Belisiæ, 996. D.
de Aquis (Gertrudis) Orientis, 142. B.
de Ara (Mathildis) Belisiæ, 996. B.
d'Arbax (Catharina) Roberti-montis, 1030. E.
d'Argenteal (Catharina) Roberti-montis, 1030. E.
d'Argenteau (Anna) Veteris-vineti, 1041. C.
Arlendis, Eikæ, 835. E.
de Arnsberg (Bertha) Assendiæ, 777. D.
Arondiel (Maria) Bethlehem, 170. B.
de Alno (Christina & Catharina) Horti B. M. 795. D. E.
d'Assigny (Maria-Anna) Burburgi, 518. A.
d'Assonville (Elisabeth) Belli loci, 450. C.
(Elisendis) B. M. de Pratis, 457. D.
Atheis, Nivellæ, 578. A.
Atheleidis, Assendiæ, 775. D.
de Atho (Maria) Fontinellæ, 185. A.
(Maria) Refugii, 191.
Ava, Eikæ, 836. A. 937. A.
d'Aubermelle (Alcidis) Refugii, 191. A.
Aubels (N.) S. Mauritii, 782. E.
d'Auxbrebis (Josepha) S. Remigii, 1040. A.
d'Auveline (Margareta) Avesnarum, 424. B.
d'Avesnes (Johanna) Flinarum, 455. D. E.
(Maria) Belli-prati, 538. E.
(Mathildis) Nivellæ, 579. E.
Auriana, Hunocurti, 112. D. 113. A. Instr. 26. A. 27. B. D. 28. B.
d'Aurouk (Ludovica) B. M. de Pratis, 459. C.
d'Austremepui (Antonia) S. Claræ Hesdinensis, 543. C.
d'Austriche (Margareta) Orientis, 1042. C.
d'Awilhanpus (Johanna) Roberti-montis, 1030. E.
de Auxerio (Aelidis) B. M. de Pratis, 301. C.
d'Auxy (Mathildis) Burburgi, 515. B.
Aycelina, Vallis-Aureæ, 1210. C.
de Aza (Ida) Soleriarum, 607. D.
d'Azincourt (Johanna) Blandekæ, 536. A.

B

De BACHIMONT (Ludovica) Braellæ, 452. E.
(Margareta) Marquettæ, 316. B. 452. E.
de Bacqueville (Maria) Clarissarum Atreb. 471. A.
de Baculo (Blitza) S. Mauritii, 782. B.
(Sophia) S. Mauritii, 782. A.
de Badizelle (Egidia) Marquettæ, 315. D.
Badurelle (Johanna) Marchiæ dominarum, 609. C.
de Bailleul (Antonia) Wevelg. 311. C. D.
(Berta & Mathildis) Avesnar. 424. A.
(Jacoba) Marquettæ, 316. C.
de Bailly (Johanna) Marquettæ, 315. A.
de Bainast (Bernarda) Blandekæ, 537. A.
Balius (Odilia) de Terbeeck, 1031. E.
de Banfart (Bernarda) Wevelgh. 313. C.
de Barbaise (Ludovica) Fontinellæ, 185. C.
de Barbanson (Christophora) Vallis-Cœli de Werken *seu* Groningæ, 317. D.
(Johanna & Isabella) Thuræ, 617. E.
de Barbesieux (Johanna) Bethlehem, 170. A.
del Barre (Maria) Rameiæ, 605. B.
de Barvea (Agnes) Veteris vineti, 1041. B.
de Basilhoes (Maria) Premiaci, 167. B.
Basilia, Premiaci, 167. A.
de Bassecourt (Catharina & Magdalena) Viridarii, 186. C. D.
Bathier (Maria) S. Remigii, 1039. E.
de Bavay (Margareta) Fontinellæ, 184. E.
de Baud (Rosa) Olivæ, 190. C.
de Baugnée (Clara) Soleriarum, 608. A.
de Baviere (Ida & Mechtildis) Assendiæ) 776. C.
Beatrix, Aquiriæ, 603. D.
Beatrix, de Bonnehen, 534. D. 537. B. C.
Beatrix, Braellæ, 452. A.
Beatrix, Gillenghemii, 149. E.
Beatrix, S. Mauritii, 782. A.
Beatrix, Milenii, 999. B.
Beatrix, Medinæ, 597. D.
Beatrix, Olivæ, 189. C.
Beatrix, Premiaci, 167. A. B.
Beatrix, Ravensbergæ, 537. E.
Beatrix, S. Remigii, 1039. B.
Beatrix, Robertimontis, 1030. B. C. D.
Beatrix, Strumii 419. D.
de Beaufort (Helvidis) Vallis nostræ Dom. 1035. C.
de Beautremez (Catharina) Burburgi, 517. B.
de Beaulieu (Agnes) Wevelghemii, 309. A.
de Beaumez (Agnez & Mathildis) Premiaci, 167. A.
(Maria) Viridarii, 185. E.
de Beausart (Alidis) Vallis nostræ Dominæ, 1035. C.
de Beauvin (Isabella) coadjutrix Wevelgh. 312. C.
de Beckman (Maria) Robertim. 1031. B.
Becq (Ursula) Flinarum, 457. A.
de le Becque (Johanna) B. M. de Pratis, 459. A.
de Beeck (Elisabetha) Assendiæ, 778. B.
de Beerbeke (Aleydis) Nivellæ, 578. E.
S. Begga, Andanæ, 581. B.
de Beikhoven (Helwichis) S. Claræ Colon. 805. A.
Beill (Nicasia) Belli loci, 449. E.
vander Beke (Maria) Groningæ, 317. E.
de Belemont (Maria) Querceti, 168. A.
de Bell (Anna) S. Mauritii, 782. D.
de Bellevil (Joya) Viridarii, 186. A.
de Belvalet (Claudia) Strumii, 421. C.
Benedicta, Aquiriæ, 603. E.
S. Benedicta & S. Cecilia, Suestræ, 997. B.
Benedicta, Thoræ, 997. E.
Benigna, Orientis, 1042. B.
Benigna, Porceti, 1029. C.
Berefvintia, S. Ceciliæ, 773. E. 774. B.
de Berg (Maria Agnes) Porceti, 1029. B.
de Berghe (Catharina) Marquettæ, 315. E.
(Clementia) Blandekæ, 534. D.
(Elisabeth) Groningæ, 317. E.
(Margareta) Herkenrodæ, 1034. A.
(Maria-Francisca) Nivellæ, 579. D.
de Berlo (Aleydis) de Terbeeck, 1031. D.
(Johanna) Vallis benedictæ, 1037. D.
de Bern (Maria) Porceti, 1029. E.
Bernaerdt (Francisca) Ravensbergæ, 538. B.
de Bernaige (Anna *vel* Johanna) Aquiriæ, 604. C.
(Christiana) Melbodii, 148. B.
Bernard (Margareta) Premiaci, 167. D.
(Robertina) Premiaci, 167. D.
de Bernemicourt (Catharina) Burburgi, 517. E.
(Maria) Burburgi, 516. B.
Berneuil (Ludovica) S. Lazari Camerac. 206. E.
Berniere (Johanna) Fontinellæ, 185. A.
Berta, Nivellæ, 578. C. E.
Berta, Pacis Dei, 1038. B.
Berta, Salsiniæ, 602. A.
Berta, Vivarii, 460. C.
Bertila, Gillenghemii, 149. E.
Bertin (Ursula) Wallinæ, 537. D.
de Bertinchamps (Elisabeth) Salsiniæ, 602. C.
(Margareta) Aquiriæ, 604. A.
Bertrada, B. M. in capitolio, 770. E. 780. C.
Bertrandi (Constantia) Pacis-Dei, 1038. D.
Bertrudis, Hasnonii, 400. A.
de Berwier (Maria) Marchiæ dominarum, 604. A.
Berwig (Anna) Horti B. Mariæ, 795. C.
de Berwoult (Anna) Orientis, 1042. C.
de Berencourt (Jacoba) Strumii, 421. A.
(Margareta) Gillenghemii, 152. B.
de Carency (Victoria) Braellæ, 453. A.
de Bethune des Planques (Antonia-Eugenia) Burburgi, 518. C.
de Bevere (Beatrix) Groningæ, 317. D.
de Beuri (Maria) B. M. de Pratis, 458. A.
de Biadeguez (Isabella) Querceti, 168. B.
de Bichingen (Margareta) Assendiæ, 778. D.
Bichters (Margareta) S. Agathæ Colon. 781. D.
de Birbaco (Isabella) Nivellæ, 579. A.
de Birgelen (Maria) Porceti, 1029. E.
de Bilstein (Hatwigis) Assendiæ, 776. E.
de Blaimont (Catharina) S. Remigii, 1040. A.
de Blangis (Petronilla) Flinarum, 456. A.
de Blaton (Ludovica) Aquiriæ, 604. C.
de Blecourt (Egidia) Premiaci, 167. B.
de Bleicort (Maria) Bethlehem, 170. B.
Blitildis, S. Mauritii, 782. A.
Blitza, S. Mauritii, 782. B.
de Blockerie (Anna) Herkenrodæ, 1033. E.
de Blocquel (Barbara) Fontinellæ, 185. B.
Blondel (Jacquelina) Blandekæ, 536. C.
Bochart de Champigny (Magdalena Antonia) Strumii, 421. E.
Bodart (Maria) Olivæ, 190. C.
du Bois (Josepha) Marquettæ, 316. E.
de Bollen (Catharina & Maria) Orientis, 1042. C.
de Bombais (Clementia) Vallis benedictæ, 1037. B.
(Johanna) Veteris-vineti, 1041. A.
de Bomii (Antonia) Burburgi, 516. C.
Bondaneria (Isnarda) S. Catharinæ Diniensis, 1142. B.
Bonem (Isabella) Soleriarum, 607. C.
Bongart (Anna) Horti B. Mariæ, 795. E.
de Bongart (Mechtildis) Porceti, 129. D.
de Bonnebroque (Margareta) Belli-loci, 449. E.
(Yveta) Belli-loci, 449. E.
de Bonnieres (Maria) Burburgi 517. A.
de Borne (Hildegundis) Thoræ, 997. E.
Borns (Christina) SS. Machab. 773. D.
Botina (Johanna) S. Claræ Hesdin. 543. C.
de Boubais (Johanna) Flinarum, 456. C.
de Bovegnistierze (Elisabeth) Veteris-vineti, 1040. D.
de Boves *vel* de Bonem (Elisabeth) Soleriarum, 607. C.
de Boufflers (Margareta) B. M. de Pratis, 302. C.
Bougenez (Catharina) Soleriarum, 607. E.
le Bougoile de Pommereval (Genovefa) Strumii, 421. D.
Boulangier (Jacoba) B. Mariæ de Pratis, 459. B.
Bouquet (Scholastica) Vivarii, 460. C.
Bourghoile (Leonora) Olivæ, 199. E.
Bourgies (Maria) B. M. de Pratis, 302. A.
Bourlart (Johanna) Aquiriæ, 604. D.
Boutiaux (Gertrudis) Orientis, 1042. C.
de Bouffu (Bona) Thuræ, 618. C.
de Bouvegnies (Johanna) Refugii, 191. A.
de Boye (Catharina) S. Remigii, 1039. C.
de Brandebourg (Elisabeth) S. Remigii, 1039. E.
de Bray (Johanna) Aquiriæ, 604. B.
(Maria Josina) B. Mariæ de Pratis, 459. E.

Braze (Francisca Natalia) B. Mariæ de Pace apud Leodium, 1001. A.
Brederode (Johanna) S. Lazari Camerac. 206. C.
van Brederode (Margareta) Thoræ, 998. D.
Bieill (Margareta) S. Annæ Aquilgran, 1000. C.
de Brevées (Margareta) Soleriarum, 607. D.
Breulmans (Anna) SS. Machab. 773. D.
de Briart (Maria Magdal) Rameiæ, 605. D.
Briel (Antonia) S. Claræ Atreb. 471. A.
de Broick (Irmgardis) Assendiæ, 778. A.
de Bronde (Elisabeth) B. Mariæ de Pratis, 459. C.
de Brouffe (Bona) Belli-loci, 450. B.
de Bruay (Gabrielis) S. Claræ Atrebat. 471. A.
de Bruge (Catharina) Sarti, 187. A.
(Maria) Blandekæ, 535. D.
(Quinta) Saliceti, 182. D.
de Bruggelette (Elisabeth) Nivellæ, 578. E.
de Brune (Aleydis) Flinarum, 455. A.
le Brune (Petronilla) Braellæ, 452. C.
de Bruxella (Gertrudis) Olivæ, 189. C.
Buche (Johanna) B. M. de Pratis, 301. E.
de Buignies Waldetrudis) Thuræ, 618. C.
du Buisson (Catharina) Querceti, 168. C.
(Magdalena) Saliceti, 188. A.
Bulet (Margareta) Marchiæ dominarum, 605. D.
Bulteau (Magdalena) Solis-montis, 608. D.
Burbach (Mechtildis) S. Agathæ Colon. 781. C.
Buren (Elsa) Thoræ, 998. C.
de Burlen (Maria) Solis-montis, 608. E.
de Burscheidt (Amœna Margareta) Wilicæ, 780. E.
du Bus (Catharina) Groningæ, 317. D. 319. A.
(Catharina) B. M. de Pratis, 458. D.
de Busegnies (Maria & Philippa) Spinosi-loci, 192. C.
de Busquet (Eustachia) Strumii, 420. E.
de Busse (Jacoba) Strumii, 421. B.

C

CABERO de Spinosa (Barbara) Gislenghemii, 152. A.
de Calonne (Catharina) S. Claræ Atrebat. 470. B.
(Thomassa) Strumii, 421. A.
le Cambgeur Lamelin (Agnes & Helena) Fontinellæ, 185. A.
Cambier (Elisabeth) Brigittinarum Valencen. 618. A.
de Campernoille (Catharina) Aquiriæ, 604. B.
de Campo (Beatrix) Rameiæ, 605. B.
de Canchy (Francisca) S. Claræ Hesdinienfis, 543. C.
de Cans (Mathildis) B. M. de Pratis, 457. E.
de Canraing (Johanna) Premiaci, 167. A.
de Canteleu (Isabella) Blandekæ, 536. C.
de Cantemierle (Maria) Vallis Nostræ Dominæ, 1035. D.
de Capelle (Adriana) Burburgi, 515. E.
Carlier (Christina) Blandekæ, 537. A.
le Carlier (Maria) Saliceti, 186. C.
Caron (Bernarda) Wevelghemii, 313. B.
Carré (Margareta) Braellæ, 452. C.
de Cassal (Maria) Soleriarum, 607. E.
de Castaigne (Helena) Vallis Nostræ Dominæ, 1036. A.
de Castello (Maria) Querceti, 168. A.
Catharina, Blandekæ, 534. E.
Catharina, Braellæ, 452. B.
Catharina, S. Mauritii, 782. B.
Catharina, Orientis, 1042. B.
Catharina, Pacis Dei, 1038. B.
Catharina, Rameiæ, 605. A. B.
Catharina, S. Remigii, 1039. C.
Catharina, de Terbeeck, 1031. C.
Catharina, Veteris-Vineti, 1040. D.
Caudron (Helena) Vivarii, 460. C.
Caverel (Maria) Braellæ, 452. D.
Caullet (Maria Margareta) Belli-loci, 450. E.
de Cayen (Beatrix) Blandekæ, 534. E.
Cecilia, Gislenghemii, 148. E.
L. Cecilia, Suestræ, 997. B.
de Cerf (Maria) Viridarii, 186. B.
a Chalmergn (Isabella) S. Lazari Camerac. 206. C.
de la Chapelle (Catharina) Viridarii, 186. C.
(Helena) Wevelghemii, 313. A.
(Margareta) Strumii, 421. B.
(Maria) Burburgi, 515. D.
de Chapigny (Johanna) Strumii, 421. A.
Chargeaux (Anna Mechtildis) B. M. de pace Leod. 1000. E.
du Chasteau (Clementia) Marchiæ dominarum, 609. C.
(Margareta) S. Lazari Camerac. 206. C.
(Margareta) Marquettæ, 316. C.
(Maria-Barbara) B. M. de pace in oppido S. Amandi, 272. C.
de Chateauvilain (Margareta) Flinarum, 455. D.
de Chemin (Elisabeth) Premiaci, 167. B.
de Chetve (Petronilla) S. Claræ Colon. 803. D.
de Chevalier (Maria) Vallis Nostræ Dominæ, 1036. B.
de Chievres (Walburgis) Gislenghemii, 148. D.
de Chin (Johanna) Gislenghemii, 150. A.
Choquier (Elisabeth) Vallis Bened. 1037. C.
Christiana, Melbodii, 148. A.
Christiana (Guillelma) S. Claræ Hesdinii veteris, 543. B.
Christina, Burburgi, 514. D.
de Cippernauwe (Aleydis) Orientis, 1042. B.
Clamens, Veteris-vineti, 1040. C.
Clara, Blandekæ intrusa, 536. B.
de Clari (Ida) Strumii, 420. D.
Clarissa, S. Remigii, 1039. B.
Clementia, Orientis, 1042. B.
Clementia, S. Ursulæ Colon. 772. B.
le Clercq (Antonia) Refugii, 191. B.
(Margareta) B. M. de pratis, 302. D.
de Clermont (Agnes) Milenii, 999. B.
S. Clotsendis, Marchian. 394. A. C.
le Cocq (Christina) Belli-prati, 539. A.
(Helena) Olivæ, 190. B.
(Magdalena) Spinosi loci, 192. C.
Collyns (Thecla) Aquiriæ, 604. D.
Colnet (Jacquelina) Solis-montis, 608. D.
Colpart (Johanna) B. M. de pratis, 302. A.
de Comenhaille (Johanna) Veteris-vineti, 1041. B.
Comitissa, Soleriarum, 607. D.
Commel (Helvidis) Rameiæ, 605. B.
de Conde (Havidis) Fontinellæ, 184. C.
Coninck (Jossina) Wevelghemii, 312. E.
Copin (Catharina) Argentonæ, 606. D.
de Corbais (Beatrix) Rameiæ, 605. B.
de Corbion (Agnes) Pacis Dei, 1038. D.
de Cordes (Gerarda & Godefrida) Wevelghemii, 310. D. E.
de Cordes (Agnes & Margareta) Sarti, 187. C. D.
Cordia, Spinosi loci, 192. B.
Corduan (Gabrielis) B. M. de pace in oppido S. Amandi, 271. E.
de Cormorand (Jacoba) B. M. de Pratis, 458. C.
de Cornu (Paitra) S. Maurieii, 782. B.
de Corlwarem (Helvidis) Vallis Nostræ Dom. 1035. D.
Cotterel (Quintina) B. M. de pratis, 302. B.
de Couchy (Margareta) Viridarii, 186. A.
de Coudenhove (Maria-Anna) B. M. de pace, Duaci, 271. E. 425. C. Instr. 64. D.
de Coullemot (Johanna) Premiaci, 167. B.
Counotte (Lambertina) B. M. de pace, Leodii, 1000. E.
de Coupigny (Catharina) Flinarum, 456. E.
(Johanna) Saliceti, 188. B.
(Carola & Johanna) Sarti, 186. B.
(Rosa Constantia) Saliceti, 189. A.
de Courouez (N.) Fontinellæ, 185. C.
de le Court (Johanna) Refugii, 191. B.
(Magdalena) Refugii, 191. C.
de Courtepoye (Catharina) Milenii, 999. D.
de Courtray (Catharina) Flinarum, 456. A.
Cousin (Jacoba) Spinosi loci, 192. C.
Coust (Gerardina vel maria Bona) Salsiniæ, 603. A.
le Couvreur (Maria) Blandekæ, 535. C.
van Coyeghem (Jacoba & Mathildis Wevelghemii, 310. C. 311. A.
Cranenberg (Cunegundis) Horti B. M. 795. E.
de Crevant d'Humieres (Elisabeth) Marquettæ, 316. D. E.
de Crohin (Philippa) Bethleem, 170. D.
de la Croix (Christina) Wevelghemii, 309. D.
Crokinne (Johanna) Argentonæ, 606. B.
de Cronwez (Elisenna) Roberti-montis, 1030. E.
Croquette (Maria Josepha) Spinosi loci, 192. D.
de Croy (Agnes) Marquettæ, 316. A. B.
(Bertha & Elisabeth) Marquettæ, 314. D. 315. A.
(Carola) Gislenghemii, 150. E.
(Philippa) Gislenghemii, 151. C.
de Cupis Camargo (Margareta) Rameiæ, 605. D.

D

DABLAING (Philippa) B. M. de pratis, 459. A.
Dacos (Alix vel Elisabeth) Salsiniæ, 603. A.
(Johanna) Salsiniæ, 602. E.
Dadizella (Egidia) Marquettæ, 315. D.
Daëllen (Agnes) horti B. M. 795. E.
Daffrath (Anna) horti B. M. 795. E.
Dainvillana (Margareta) Strumii, 420. E.
de Dampierre (Maria) Flinarum, 453. E. 454. C. E. 455. E.
vanden Dale (Germana) Wevelghemii, 310. E.
Danin (Isabella) Strumii, 362. B. 421. C.
(Oda) Veteris vineti, 1041. A.
de Dassello (N.) S. Ursulæ Colon. 772. A. C.
de Dave (Francisca) Pacis Dei, 1038. C.
Daverkausen (Christina) S. Agathæ Colon. 781. C. 782. C.
Daufcou (Agnes) Soleriarum, 607. C.
Dauffi (Roberta) Strumii, 421. A.
Dawans (Johanna) de Terbeeck, 1032. A.
de Dauvre (Maria) Marchiæ dominarum, 609. C.
Dalveau (Margareta) Veteris-vineti, 1041. C.
de Denain (Helwidis) Gislenghemii, 149. E.
(Ufilia) Gislenghemii, 149. E.
Dennetieres (Maria-Anna) Gislenghemii, 152. C.
Denys (Cecilia) Groningæ, 317. E.
(Elisabeth) B. M. de pratis, 459. B.
Dentz (Aleydis) SS. Machab. 773. C.
Deschamps (Nicolaa) Bethlehem, 170. C.
Descloquier (Catharina) Rameiæ, 605. C.
Descornais (Margareta) Nivellæ, 579. B.
Descourieres (Helena) Fontinellæ, 185. B.
Despierres (Margareta) Flinarum, 457. A.
Desprez (Beatrix & Ermedis) Roberti-montis, 1030. A B.
(Elisabeth) Belli-loci, 450. E.
(Maria) Querceti, 168. B.
Destainbourg (Barbara) Burburgi, 515. E.
Destenes (Yolens) Nivellæ, 579. A.
Destour (Johanna) Salsiniæ, 602. C.
Destournel (Margareta) Nivellæ, 579. C.
Destrat (Isabellis) Sarti, 187. A.
Deumiœul (Margareta) B. M. de Pratis, 458. B.
de Diepholt (Irmgardis) Assendiæ, 778. D. 779. A.
de Dimont (Isabella) Querceti, 168. B.

de Dinant (Maria) Roberti-montis, 1030. E.
D ttre (Johanna) Thuræ, 618. A.
Dodilia, Hasnonii, 400. E.
Di ens (Catharina) Groningæ, 318. A.
Dominica, Nivellæ, 577. D.
Donaye (Adela) Strumii, 420. E.
Doncelle (Christiana) Orientis, 1042. D.
de le Doncq (Benedicta) Braellæ, 452. C.
de Dongelberge (Beatrix Maria) Gissenghemii, 152. C.
de Donglebier (Ailidis) Vallis Nostræ-Dom. 1035. E.
Dongmes (Antonia) Olivæ, 190. A.
Donnea (Johanna) de Terbeeck, 1032. A.
Dorio (Dorothea) S. Remigii, 1040. A.
de Douay (Isabellis vel Gabrielis) B. M. de Pratis, 457. D.
Agnes, Engleburgis & Rixendis, B. M. de Pratis, 457. E.
(Elisabeth & Margareta) Groningæ, 317. D.
de Douaye (Isabellis) Sarti, 187. C.
Douce (Guilielma) Belli-prati, 539. A.
Douche (Maria) Saliceti, 188. C.
Douvrain (Agnes) Braellæ, 451. E.
Doyembrughe de Duras (Elisabeth) Nivellæ, 579. D.
Druard (Margareta Gertrudis) B. M. de Pace in oppido S. Amandi, 272. A.
le Due (Maria Magdalena) Bethlehem, 171. A.
de Dunois (Basilia) Vallis nostræ Dominæ, 1035. C.
Durieu (Catharina) Bethlehem, 170. E.

E

vander EECKE (Maria) Groningæ, 317. E.
de Efferem (Catharina) Porceti, 1029. D.
Eburgis, Nivellæ, 577. E.
Egidia, B. M. de Pratis, 301. E.
Egidia, Flinensis, 456. A.
Egidia, Sarti, 187. B.
Elisa, Assendiæ, 777. B.
Elenna, Robertimontis, 1030. D.
Elisabeth, Assendiæ, 777. A.
Elisabeth, Avenarum, 424. A.
Elisabeth, Bethlehem priorissa, 169. C.
Elisabeth, Flinarum, 456. B.
B. Elisabeth, Hovenensis, 798. A.
Elisabeth, S. Mauritii, 782. A.
Elisabeth, Olivæ, 189. C. D.
Elisabeth, Porceti, 1029. D.
Elisabeth, Premiaci, 167. A.
Elisabeth, Rameiæ, 605. A.
Elisabeth, Ravensbergæ, 538. A. B.
Elisabeth, Refugii, 191. A.
Elisabeth, S. Remigii, 1039. B.
Elisabeth, Salsiniæ, 602. C.
Elisabeth, Thoræ, 997. E.
Elisabeth, Viridarii, 534. D.
Ellerborn (Sophia) Horti B. M. 795. E.
d'Emel (Aleydis) Robertimontis, 1031. A.
de Embrechie (Maria) Bethlehem, 170. C.
Emma, Melbodii, 148. A.
Emmelina, Belli-prati, 538. E.
d'Emptinne (Johanna) Soleriarum, 607. E.
d'Enghien (Catharina) Gissenghemii, 150. B.
(Isabella) Flinarum, 456. A.
(Ricarda) Gissenghemii, 464. A.
(Richildis) Gissenghemii, 149. D.
d'Englebierde (Maria) B. Mariæ de Pratis, 301. E.
Erburgis, Nivellæ, 578. E.
Ercha, Groningæ, 317. A.
Eremberga, Rameiæ, 605. A.
Ermengardis, Porceti, 1029. A. 1032. D.
Ermengardis, Vallis-virginum, 587. B.
Ermentrudis, Assendiæ, 776. D.
Ermentrudis, Denonii, 422. D. 423. B.
Ermentrudis, Hasnonii, 400. D.
Ermentrudis, Pacis-Dei, 1038. B.
d'Ermines (Francisca) Blandekæ, 536. C. D.
d'Erpe (Isabella) Nivellæ, 579. D.
de Erpel (Christina & Engelradis) Horti B. M. 795. D.
d'Escarmaing (Johanna) Fontinellæ, 185. A.
d'Esne (Gabriela) Flinarum, 456. E.
(Margareta) Nivellæ, 579. C.
d'Esflambierke (Agnes) Sarti, 187. B.
Esflevenninne (Agnes) B. M. de Pratis, 301. D.
Estienne (Anna) Solis-montis, 608. E.
d'Estivoy (N.) Marquettæ, 316. E.
d'Estrange (N.) Aquiriæ, 604. A.
d'Estrées (Oda) Soleriarum, 607. D.
(Maria) Viridarii, 186. A.
Eva, Gissenghemii, 148. E.
d'Eve (Margareta) Pacis-Dei, 1038. C.
l'Evesque (Anna) Spinosi loci, 192. D.
Eulalia, Hasnonii, 400. A. E.
Euphemia, Gissenghemii, 149. E.
Euphemia, Pacis-Dei, 1038. B.
Euphemia, Premiaci priorissa, 166. E.
Euphemia, S. Ursulæ, 772. B.
S. Eusebia, Hamatici, 370. B. D. 374. B. C. E. 394. A. 395. D. E. 396. B. 398. C.
Eyll (Margareta) S. Agathæ Colon. 781. C.
ab Eynatten (Agnes & Maria) S. Annæ Aquisgran. 1000. C.
(Mechtildis) Milenii, 1000. A.
(Maria Sibilla) Vallis Cœli, 1034. E.

F

FACON (Anna) Belli-prati, 539. B.
de Fally (Anna) Fontinellæ, 185. B.
de Falize (Bertholina) Vallis-benedictæ, 1037. C.
Farinart (Magdalena) Spinosi-loci, 192. C.
Faulze (Maria) Sarti, 187. B.
de Fecklenborg (Catharina) Assendiæ, 778. E.
Felicitas, Spinosi-loci, 192. B.
de Felys (Anna Catharina) Robertimontis, 1031. B.
de Ferme (Beatrix) Vallis nostræ Dominæ, 1035. C.
Fernaguts (Agnes) Blandekæ, 535. C.
(Maria) Blandekæ, 534. E.
Festelle (Johanna) Spinosi-loci, 192. B.
de Fiennes (Johanna) Burburgi, 515. C.
de Fies (Mathildis) Vallis-Benedictæ, 1037. A.
de Flaccourt (Clementia) Veteris-vineti, 1040. D.
de Flandre (Maria) Soleriarum, 607. D.
de Fleron (Maria-Anna) Veteris-vineti, 1041. D.
(Sophia) Vallis-Benedictæ, 1037. C.
Floren (Johanna) Blandekæ, 535. B.
de Fontaine (Catharina) Vallis nostræ Dominæ, 1035. D.
(Maria) Premiaci, 167. A.
de Ste Fontaine (Margareta) Vallis-Bened. 1037. D.
de Forvie (Helvidis) Vallis nostræ Dominæ, 1035. E.
de Foif (Margareta & Petronilla) Porceti, 1029. B. E.
du Fosse (Beneventa) Blandekæ, 420. E.
du Four (Columba) Blandekæ, 536. D.
de Fournelle (Adela) Avesnarum, 424. B.
de Fraipont (Agnes) Orientis, 1042. D.
(Catharina) Veteris vineti, 1040. E.
de France (Gillena) Avesnarum, 424. E.
(Maria) Belli-loci, 450. A.
de Franckemberg (Agnes & Guillelma) Nivellæ, 579. B.
(Christina) 579. B. 599. B. C.
de Franckenbourg (Johanna) Porceti, 1029. D.
Francot (Christina) Horti B. M. 796. A.
Franeau (Francisca) Viridarii, 586. D.
Franeau d'Hion (Maria-Catharina) Pacis apud Montes, 153. B.
Fredescendis, Denonii, 423. C.
Fredescendis, Melbodii, 148. A.
de Frenz (Anna, Henrica, Johanna & Maria) Porceti, 1029. B.
Frerart (Maria) S. Remigii, 1039. E.
de Fretel (Agnes) Avesnarum, 424. A.
de Fretin (Amelina) B. M. de Pratis, 301. D.
de Froicapielle (Agnes) Bethlehem, 170. C.
(Margareta) Bethlehem, 170. A.
Fulgentia, Strumii, 419. C.

G

De GAND (Lud.) Marquettæ, 316. D.
de Gantau (Florida) Avesnarum, 424. E.
(Johanna) Strumii, 421. B.
Gargant (Anna) Wevelghemii, 312. A. C.
de Gartzen (Anna-Maria) S. Ceciliæ, 774. C.
de Gastine (Maria) Premiaci, 167. B.
de Gaver (Cathar.) Herkenrodæ, 1033. D.
Gauteria (Ludovica) S. Catharinæ Diniensis, 1142. C.
Gebels (Cristina) Prati B. M. 796. D.
Geet (Catharina) B. M. de Pratis, 459. C.
de Geldrop (Johanna) de Terbeeck, 1031. D.
de Gembleu (Maria) Argentonæ, 606. A.
a Gemenich (Helsuindis) Porceti, 1029. C.
de Gemeppe (Margareta) S. Remigii, 1039. E.
Genin (Margareta Monica) Querceti, 168. D.
de St Genois (Catharina) Flinarum, 456. B.
(Petronilla) Robertimontis, 1031. A.
de Gentinne (Maria) Argentonæ, 606. A.
Geolle (Margareta) Premiaci, 167. C.
Gerbergis, Assendiæ, 776. C.
Gerlande (Maria) Bethlehem, 170. B.
Gersvida, Assendiæ, 775. A.
S. Gertrudis, Hamatici, 370. B. C. D. 374. E.
Gertrudis, de Hoven, 798. A.
S. Gertrudis, Nivellæ, 77. A. 147. C. E. 576. A. B. 577. A. &c. 579. A. 580. C. D. 932. D. E.
Gertrudis, Soleriarum, 607. C.
Gertrudis, priorissa Spinosi-loci, 191. E.
Gertrudis, Belisiæ, 996. B.
Gervaise (Johanna & Margareta) Fontinellæ, 185. A.
de Ghiselle (Isabella) Burburgi, 515. C.
Gilkardi (Maria) Olivæ, 189. D.
Gillest (Magdal. & Maria) Olivæ, 190. B. C.
de Gimmenich (Maria) S. Annæ Aquisgr. 1001. B. C.
(Maria) SS. Machab. 773. B.
de Glabes (Agnes) Olivæ, 189. D.
de Gleichen (Sophia) Assendiæ, 778. C.
Gobert (Maria-Joseph) Bethlehem, 171. A.
de Godefriaux (Anna) Salsiniæ, 602. E.
Godeildis, Thoræ, 997. E.
Godildis, Burburgi, 514. B. C.
Godin (Johanna) Premiaci, 167. C.
Goessen (Judoca) Groningæ, 317. D.
de Goetshoven (Catharina) Herkenrodæ, 1033. A.
de Goike (Ludovica) Gissenghemii, 151. D.
Gomer (Maria) B. M. de Pratis, 458. B.
de Goor (Catharina) Herkenrodæ, 1033. D.
Gordines (Eufrasia) Pacis, 152. D. 153. A.
(Natalia) B. M. de Pace, Lodii, 1000. E.
Gotram (Catharina) S. Claræ Atreb. 471. B.
de Graffschafft (Sophia) Assendiæ, 777. C.
le Grand (Antonia) Premiaci, 167. C.
des Granges (Catharina) Viridarii, 186. B.
Gregorii de Harzée (Catharina) Orientis, 1042. D.
Grenut (Maria-Ignatia) Pacis, Duaci, 425. D.
Greutters de Suchtelen (Anna) S. Mauritii, 782. D.
de Griboval (Aleydis & Catharina) Viridarii, 186. B.
Grignarde (Haëlidis) Bethlehem, 170. B.
de Grimmomont (Margareta) Soleriarum, 607. C.
Grimont (Maria) Robertimontis, 1031. A.
de Groot (Johanna) Orientis, 1042. D.
de Groote (Agnes) Blandekæ, 535. D.

Gualburgis, Giflenghemii, Inftr. 30. D.
Guda, Belifiæ, 996. A.
Guda, Thoræ, 997. C. 998. A. B.
de Gueldres (Bela *vel* Ifabella) S. Claræ Col. 803. E.
(Philippa) S. Claræ Colon. 804. A.
de Guighoven (Agnes) Herkenrodæ, 1032. E.
Guilendis, Melbodii, 120. A. 147. E. 381. D. 426. D. 434. D.
de S.t Guiflain (Margareta) Fontinellæ, 184. E.
de Guines (Beatrix) de Bonnchen, 534. C. D. E. 537. B.
(Herfendis) Burburgi, 515. C.
Gulpen de Bern (Maria) Porceti, 1029. D.
Gundrada, Hafnonii, 400. B.

H

De HACCOURT (Clementia) Veteris-vincti, 1040. D.
Hacks (Adelheidis) S. Mauritii, 782. D.
Hadewigis, S. Mauritii, 782. A.
de Hainaut (Nicolaa) Querceti, 168. B.
(Johanna) Flinarum, 455. D.
Hallaize (Catharina) Aquiriæ, 604. A.
de Halembecque (Anna) Soleriarum, 607. D.
de Halene (Johanna) Soleriarum, 607. D.
de Halewin (Catharina) Nivellæ, 579. B.
Halhuys (Catharina) Aquiriæ, 604. A.
la Halle (Eugenia) Solis-montis, 608. E.
de la Halle (Anna) S. Remigii, 1039. E.
de Hallebeck (Ifabella) Vallis noftræ Dom. 1035. D.
de Hallermes (Johanna) Braellæ, 452. B.
Halwia, Orientis, 1042. A.
de Hamal (Maria) Thoræ, 618. C.
de Hamoir (Eleonora) Soleriarum, 607. E.
Hanneman (Mechtildis) Horti B. M. 795. E.
d Haplaincourt (Jacoba) S. Lazari Camer. 206. C.
de Harby (Antonia) Solis montis, 608. C.
(Nicafia) Argentonæ, 606. B.
de Harbize (Agnes) Soleriarum, 607. D.
de Harchies (Johanna) Premiaci, 167. B.
de Hardeluift (Helwigis) Horti B. Mariæ, 795. C.
de Haidenberg (Agana & Mathildis) Affendiæ, 777. C.
Hardenrath (Agnes) SS. Machab. 773. C.
de Harff (Haflenbergis) Porceti, 1029. D.
S. Harlindis, Eikæ, 936. C. D.
de Harnes (Maria) Braellæ, 451. E.
Harpin (Philippa) Flinarum, 456. E.
de Hauchin (Margareta) Nivellæ, 579. B.
Haudouart (Elifabeth) Belli-loci, 450. D.
de Hauport (Margareta) Refugii, 191. C.
de Hautbois (Maria) Soleriarum, 607. C. D.
de Hauteclocque (Elifabeth & Johanna) Stumii, 421. C.
Hawidis, Aquiriæ, 603. D.
Hawidis, Orientis, 1042. B.
Hawidis, Salfiniæ, 602. C.
del Haye (Johanna & Maria) Aquiriæ, 604. A.
de la Haye (Mathildis) Marquettæ, 315. A.
de Hecferen (Otta) SS. Machab. 773. B.
Hedecundis, Affendiæ, 776. E.
de Heghas (Alix) Blandekæ, 535. D. 536. A.
de Heinsberg (Jacoba & Margareta) Thoræ, 998. C.
(N. S. Urfulæ, 772. B.
Helindis, Braellæ, 452. B.
Hellem (Maria) Roberti-montis, 1031. A.
Hellinck (Anna) B. M. de Pratis, 302. E.
Helfvindis, Porceti, 1029. D.
Helvidis, Aquiriæ, 603. E.
Helvidis, Belli-loci, 449. E.
Helvidis, Denonii, 423. C.
Helvidis, Giflenghemii, 149. C.
Helvidis, Nivellæ, 578. D. 604. E.
Helwigis, Horti B. M. 795. C.
de Hemonde (Catharina) Vallis Benedictæ, 1037. D.
de Hempnes (Anna) Salfiniæ, 602. E.
de Hemricourt (Elifabeth) Solis montis, 608. D.
(Ifabellis) B. M. de Pratis, 458. A.
(Maria) Pacis-Dei, 1038. C.
de Serrun (Maria) Vallis noftræ Dom. 1036. B.
de Henin (Bona) Melbodii, 148. B.
(Margareta) Nivellæ, 579. C.
(Maria) Viridarium ambit, 186. C.
d Henri (Catharina) Vallis noftræ Dominæ, 1036. A.
(Maria) Rameiæ, 605. C.
de Henriet (Maria Magd.) Rameiæ, 605. D.
de Hericourt (Ifabella) Burburgi, 517. B.
de Herke (Catharina) Argentonæ, 606. B.
de Hermoye (Margareta) Rameiæ, 605. C.
de Herfcbamp (Maria) Salfiniæ, 603. A.
de Herfellis (Elifabeth) Burburgi, 515. C. 579. B.
de Hefla (Maria) Marchiæ dominarum, 609. B.
Heylenvidis, Blandekæ, 534. B.
S. Hierfvinda, Thoræ, 997. D. E.
Hildegardis, Thoræ, 887. C.
Hilfvindis, Porceti, 1029. A.
Hildevigis, Nuffiæ, 780. E.
de Hinnifdael (Chriftina) Marchiæ dominarum, 609. D.
(Margareta) Robertimontis, 1031. B.
de Hochtade (Alix) S. Walburgis, 602. A.
(Imana) Flinarum & Salfiniæ, 455. B. 602. A.
de Hocques (Catharina) Blandekæ, 535. B.
de Hocron (Agnes) Marquettæ, 315. C.
de Hodeige (Catharina) Marchiæ dominarum, 609. C.
(Oda) Robertimontis, 1030. D.
de Hody (Bernarda) Pacis-Dei, 1038. D.
de Hoensbrouch (Maria) Nivellæ, 579. C.
de Hollegnoule (Yvetta) Vallis noftræ Dominæ, 1036. A.
de Holte (Bertha & Beatrix) Affendiæ, 777. B. D.
Hondiardis, Bethlehem, 169. E.
Honsbroeck (N.) Milenii, 999. D.
de Horion (Angela) Veteris-vincti, 1041. C.
(Margareta) Vallis-Bened. 1037. D.
de Horne (Catharina) Milenii, 999. C.
(Margareta & Mechtildis) Thoræ, 998. C.
vander Horft (Anna-Johanna, & Richmodis) SS. Machab. 773. A.
de Houpline (Ifabella) Groningæ, 317. B.
de Houtem (Ailidis) Vallis noftræ Dominæ, 1036. A.
(Jacquelina) Marchiæ dominarum, 609. C.
Houze (Maria Ludovica) B. M. de Pratis, 302. E.
Huet (Johanna) Premiaci 167. C.
de Hulobier (Maria) Felicis-prati, 1039. D.
d Humieres (Anna & Johanna) B. M. de Pratis, 460. A.
(N.) Marquettæ, 460. A.
d Hunault (Gertrudis Johanna) Pacis, in oppido S. Amandi, 272. B.
Humpefch de Lovenbergh (Willelma) S. Mauritii, 782. C.
Huftin (N.) Premiaci, 167. D.
de Huftin (Maria) Marchiæ dominarum, 609. B.

I

JACOBA, Flinarum, 456. D.
Jacoba, Robertimontis, 1030. D.
Jacoba, Spinofi-loci, 192. B.
Jacoba, Vallis-Benedictæ, 1036. E.
de Jambline (Anna) Marchiæ dominarum, 609. C.
Janfon (Jolendis) Belli-loci, 450. A.
du Jardin (Maria) Flinarum, 456. B.
des Jardins (Flandrina) Groningæ, 317. A.
de Jauche (Elifabeth) Spinofi-loci, 192. A.
Jaymaert (Anna) Vallis noftræ Dominæ, 1036. A.
Jaynée (Johanna) Soleriarum, 607. E.
Ida, Affendiæ, 775. D. 776. D.
Ida, S. Ceciliæ, 774. B.
Ida, B. M. in capitolio, 771. C. 780. D. E.
Ida, Nivellæ, 578. B.
Ida, Olivæ, 189. D.
Ida, Robertimontis, 1030. D. E.
B. Ida, Salfiniæ, 602. A. C.
Ida, Spinofi-loci, 192. A.
Ida, Viridarii, 186. B.
S. Iduberga, Andanæ, 581. B.
Iduberga, Nivellæ, 577. E. 578. E.
de Jehaing (Maria) Pacis Dei, 1038. B.
de Jernich (Kunegundis) Porceti, 1029. E.
Imma, Affendiæ, 776. D.
Ingeltrudis. Herkenrodæ, 1032. C.
Johanna, Marquettæ, 315. C.
Johanna, Olivæ, 189. D.
Johanna, Querceti, 168. A.
Johanna, Ravensbergæ, 538. A.
Johanna, Refugii, 191. A.
Johanna, S. Remigii, 1039. B. C.
Johanna, Robertimontis, 1030. D.
Johanna, Salfiniæ, 602. C.
Johanna, Sarti, 187. A.
Johanna, de Terbeeck, 1031. C. D.
de Joncis (Elifabeth) Milenii, 999. E.
Jonnart (Helena) Spinofi-loci, 192. D.
Jonniaux (Humbelina) Salfiniæ, 603. A.
Joffe (Johanna) Blandekæ 536. A.
le Joune (Maria) Belli-loci, 449. E.
de Jouveneau (Johanna) Braellæ, 452. B.
Joya, Salfiniæ, 602. C.
Ifaac (Argentina *vel* Auguftina) Refugii, 191. B.
Ifabellis, Blandekæ, 535. A.
Ifabellis, Braellæ, 452. A. B.
Ifabella, Giflenghemii, 149. C.
Ifenbella, S. Mauritii, 782. B.
van Ifemboich (Eva) Thoræ, 998. D.
Ifmaels (Catharina) Ravensbergæ, 538. B.
Iforé (Johanna) S. Claræ Hefdin. 543. C.
d Itre (Johanna) Aquiriæ, 604. A.
Judith, Marchian. 393. E. 394. B.
Judith, Porceti, 1029. D.
de Iveda (Margareta) Horti B. M. 795. C.
de Julemont (Agnes) Veteris-vincti, 1040. D.
Juliana, Aquiriæ, 603. E.
Juliana, Belli-loci, 449. D.
Juliana, B. M. de Pratis, 301. E.
Juliana, Querceti, 168. A.
Juliana, Veteris-vincti, 1040. C.
de Juplen (Anna) Salfiniæ, 602. E.
de Jufferi (Ida) Robertimontis, 1030. D.
Jutta, Herkenrodæ, 1032. C. D.
Jutta, Thoræ, 997. E.

K

KAYE (Maria) de Terbeeck, 1031. E.
(Robertina) de Terbeeck, 1032. A.
Keldermans (Maria) Orientis, 1042. C.
de Kerke (Elifabeth) Olivæ, 189. C.
de Kerkem (Elifabeth) Rameiæ, 605. B.
de Kerkom (Catharina, Elifabeth, & Maria) Herkenrodæ, 1033. A. B.
de Kevelons (Johanna) Bethl. 170. C.
(Jolendis) Thoræ, 617. E.
Klingendanck (Beatrix) Horti B. Mariæ, 795. D.
de Klokettes (Beatrix) Groningæ, 317. C.
Kunegundis, S. Mauritii, 782. B.

L

De la LACHERIE (Antonia) B. M. de Pratis, 458. E.
de Ladefeur (Elifabeth) Bethlehem, 170. A.
Laenkneeke (Margareta) Ravensbergæ, 538. B.
de Lalaing (Egidia) Flinarum, 455.
(Jacoba) Flinarum, 390. A.
(Johanna)

(Johanna) Flinarum, 456. B.
de la Mouillerie (Maria) Giflengh. 151. E.
Lalloux (Judoca) S. Claræ Atrebat. 471. B.
Lambert (Augustina) B. M. de Pratis, 302. E.
(Martina) Blandekæ, 535. E.
de Lamboy (Anna-Catharina) Herkenrodæ, 1034. B.
Lamelin (Johanna) Fontinellæ, 185. A.
S. Landrada, Belifiæ, 995. E. 996. A.
de Lannoy (Adriana) Nivellæ, 579. D.
(Anna) Spinofi-loci, 192. C.
(Bona) B. M. de Pratis, 302. C.
(Catharina) Olivæ, 199. E.
(Elifabetha) Solis-montis, 608. D.
(Helena) Spinofi-loci, 192. B.
(Jacquelina) Burburgi, 516. E.
(Maria-Baptifta) Pacis, 153. C.
de Lantines (Agnes) Soleriarum, 607. C.
Lanvin (Maria-Ifabella) Ravensb. 538. C.
de Lanxeron (Elifabeth) Horti B. M. 795. E.
de Lanzeren (Elifabeth) Horti B. M. 795. C.
de Lateau (Beatrix) Aquiriæ, 603. D.
de Latre (Anna) Belli-loci, 450. B.
(Philippa) Marquettæ, 315. E.
de Lavaux (Robertina) Pacis-Dei, 1038. D.
de Laurin (Sancia) Braellæ, 452. E.
Laufmonier (Petronilla) Premiaci, 167. D.
a Lechy (Acydis, Gertrudis & Mechtildis) Herkenrodæ, 1033. C. D.
vanden Leen (Elifabeth) Wevelgh. 310. C.
de Leisken (Ida) Horti B. M. 795. B.
(Margareta) SS. Apri & Bartholomæi Colon. 797. D.
Lemerfchem (Maria) S. Agathæ Colon. 781. D.
Lenfant (Anna) Blandekæ, 536. D.
de Lennep (Beatrix) Affendiæ, 776. E.
de Lens (Agnes) Sarti, 187. B.
(Beatrix, Maria Francifca, & Remburgis) Spinofi-loci, 191. D. E. 192. A. D.
(Mabilia) Milenii, 999. B.
de Lefferville (Maria) Querceti, 168. A. B.
de Leffines (Maria & Agnes) Groningæ, 317. B. C.
de Lefte (Catharina) Walteri Braniæ, 607. A.
Leftocquart (Barbara) Brigittinarum Valenc. 619. A.
(Columba) B. M. de Pace, Duaci, 425. D.
le Leu (Maria) Olivæ, 189. D.
de Leura (Catharina) B. Mariæ de Pratis, 459. E.
Lewalle (Maria) Vallis-Bened. 1037. D.
de Lewenberg (Mechtildis) Nivellæ, 579. A.
Lexhia (Catharina) Robertimontis, 1030. B. D. 1036. D.
de Liau (Agnes) Belli-loci, 449. E.
de Libermay (Catharina, Melia & Sophia) Vallis-Benedictæ, 1037. B.
van Lickerke (Agnes) de Terbeeck. 1031. C.
de Licques (Maria) Marquettæ, 315. C.
de Lidekerke (Elifabetha) Nivellæ, 579. A.
Liegardis, Avefnarum, 424. A.
Liegardis, Braellæ, 451. D.
de Ligne (Aleydis) Nivellæ, 579. A.
(Catharina) Thoræ, 617. B. 618. B.
de Lille (Elifabetha) Braellæ, 452. A.
de Limburgh (Margareta) Affendiæ, 778. B.
de Limenet (Philippa) Olivæ, 189. D.
de Lira (Elifabeth) Vallis-Bened. 1037. C.
de Lis (Petronilla) Belli-loci, 449. E.
Litgardis, Blandekæ & Braellæ, 534. C.
de Liverno (Agnes) de Terbeeck, 1031. D.
(Lambertina) B. M. de Pace, Leodii, 1000. E.
de Lobofch (Beatrix) Herkenrodæ, 1033. A.
de Lonchin (Ailidis) Vallis-Bened. 1037. B.
(Elifenna) Robertimontis, 1030. E.
(Lutgardis) Aquiriæ, 604. D.
de Loncin (Ida) Vallis noftræ Dom. 1036. A.
de Lonchamp (Catharina) Vallis-Benedictæ, 1037. D.
(Ermengardis) Salfiniæ, 602. C.
Longlei (Elifabeth) Soleriarum, 607. D.
de Longueville (Juliana) Thoræ, 618. E.
de Longvilliers (Beatrix) Blandekæ, 534. E.
Loonins (Elifabeth) Ravensbergæ, 538. A.
de Lorraine (Gifla) Nivellæ, 577. E.
de Los (Jacoba) Thoræ, 998. C.
(Imaina) Belifiæ, 996. B.
(Maria Petronilla) B. M. de Pratis, 460. A.
(N.) Wevelghemii, 310. B.
Loterier (Johanna) S. Claræ Atreb. 471. A.
Louchard (Sancta) B. M. de Pratis, 458. A.
de Lovegnies (Maria) Vallis noftræ Dom. 1036. A.
de Lovenberg (Willelma) S. Mauritii, 782. C.
de Louvain (Catharina) Milenii, 999. B.
Loyfel (Maria) Belli prati, 539. B.
Lucia, Giflenghemii, 149. C.
Lucia, S. Remigii, 1039. B.
B. Lucia, priorifla Spinofi-loci, 191. E.
Lulfdorff (Helena) S. Mauritii, 782. C.
de Lumene de la Marke (Margareta) Giflenghemii, 150. D.
Lutgardis, Aquiriæ, 603. E.
Lutgardis, Affendiæ, 776. C. D.
B. Lutgardis, Milenii, 961. C. 998. E. 999. A.
de Luys (Oda) Nivellæ, 578. E.

M

MABILIA, Blandekæ, 534. C.
Mabilia, Orientis, 1042. A.
de Machipres (Maria) Olivæ, 189. C.
le Machon (Angelica) Wevelghemii, 313. B.
S. Madelberta, Melbodii, 114. E. 829. C.
van Maerk (Margareta) Wevelgh. 310. D.
Magina, Pacis-Dei, 1038. C.
de Maigny (Oda) Flinarum & Marquettæ, 314. C. 455. A.
de Mailly (Carlotta) Querceti, 168. C.
(Leonora) Blandekæ, 536. E.
de Maifen (Helena) Pacis-Dei, 1038. D.
Malapert (Margareta) Spinofi-loci, 192. D.
Maletz (Maria) Belli-loci, 449. E.
Malinæa (Catharina) Argentonæ, 606. D.
de Mallenarck (Aleydis) Porceti, 1029. D.
de Manderfcheit (Elifabeth & Margareta Elifabeth) Affendiæ, 779. A. B.
de Maraige (Catharina) Thoræ, 617. E.
(Johanna) Bethlehem, 170. D.
de Marbais (Bertha) Marquettæ, 314. A.
(Margareta) 604. C.
de Marbecq (Adriana) Nivellæ, 579. C.
(Maria) Aquiriæ, 604. C.
de Marcherœd Hallu (Maria Diana) Braellæ, 455. A.
Marchin (Anna) de Terbeeck, 1031. E.
vander Marck (Anna & Joffina) Thoræ, 998. D.
de la Marck (Catharina) Robertimontis, 1030. C.
Margareta, Aquiriæ, 603. D. E.
Margareta, Belli loci, 449. D.
Margareta, Blandekæ, 534. B.
Margareta, Braellæ, 452. A.
Margareta, Fontinellæ, 184. D.
Margareta, Montis S. Walburgis, 723. B.
Margareta, Pacis-Dei, 1038. B.
Margareta, Ravensbergæ, 538. A.
Margareta, Salfiniæ, 602. A.
Margareta, Soleriarum, 607. D.
Margareta, Spinofi-loci, 192. A. B.
Margareta, Veteris-vineti, 1040. C. D.
Margareta comitiffa, S. Waldetrudis, 145. B.
Maria, Aquiriæ, 603. D. E. 604. B.
Maria, Argentonii, 606. A.
Maria, Belli-prati, 538. E.
Maria, S. Claræ Atrebat. 471. A.
Maria, Denonii, 423. D.
Maria, Giflenghemii, 149. B. D.
Maria, Groningæ, 96. B.
Maria, Milenii, 999. B.
Maria, Orientis, 1042. B.
Maria, Pacis-Dei, 1038. B.
Maria, Rameiæ, 605. A. B.
Maria, Ravensbergæ, 537. E. 538. A.
Maria, Soleriarum, 607. C.
Maria, Spinofi-loci, 192. A. B.
Maria, Strumii, 419. E. 420. D. E. 435. A. 443. A.
Maria, Veteris-vineti, 1040. C.
de Marka (Catharina) Affendiæ, 777. E.
(Margareta *seu* Elifabeth) Affendiæ, 778. B.
de Marke (N.) Olivæ, 189. C.
de Marlis (Agnes) Fontinellæ, 184. E.
le Maroniere (Benedicta) Strumii, 420. E.
Marotte (Johanna) Pacis-Dei, 1038. D.
de Marotte (Martina Margareta) Pacis, 153. C.
de Marotte d'Acos (Maria Anna) Pacis apud Montes, 152. D. E.
Marquen (N.) Aquiriæ, 604. B.
de Marquette (Maria) Flinarum, 456. B.
Marfille (Johanna) Aquiriæ, 604. D.
Martin (Idonea) Belli-loci, 450. A.
de S.t Martin (Johanna) Veteris-vineti, 1041. A.
Martina, Hafnonii, 400. C.
Matharona (Batrona) S. Catharinæ Dinienfis, 1142. C.
Mathieu (Michaelis) Bethlehem, 170. C.
Mathildis, Argentonæ, 606. A.
Mathildis, Affendiæ, 775. E.
Mathildis, Avefnarum, 424. A.
Mathildis, de Bilfen, 883. A.
Mathildis, Blandekæ, 535. D.
Mathildis, Braellæ, 451. E.
Mathildis, Burburgi, 514. E.
Mathildis, de Fuffenich, 797. D.
Mathildis, Giflenghemii, 149. B. C.
Mathildis, Horti B. M. 795. D.
Mathildis, B. M. de Pratis, 301. D.
Mathildis, Porceti, 1029. D.
Mathildis, Refugii, 191. A.
Mathildis, Sarti, 187. A.
Mathildis, Strumii, 420. A.
Mathildis, Veteris-vineti, 1040. C.
Mathildis, Wilicæ & Didinckiricæ, 780. E. 781. B.
Mathon (Ida) Veteris-vineti, 1040. D.
Matiel (Mathildis) Salfiniæ, 602. D.
Maugre (Johanna) Viridarii, 186. C.
Mauguieria (Margareta) S. Claræ Atrebat. 470. B.
de Maulde (Antonia) Marquettæ, 316. B.
de Maunay (Francifca) Ravensb. 538. B.
Maupetit (Maria) Belli-prati, 539. A.
de Mean (Maria Clara) Veteris-vineti, 1041. D.
de Medullione (Johanna) S. Catharinæ Dinienfis, 1143. A.
van Meerfch (Elifabeth, Maria & Liduvina) Ravensbergæ, 538. B. C.
de Meligh (Maria) Olivæ, 189. C.
de Mendivil (Francifca) Walteri Braniæ, 607. A.
de Merins (Sara) Burburgi, 515. B.
de Merode (Barbara) Porceti, 1029. D.
(Claudia) Herkenrodæ, 1034. C.
Mershems (Chriftina) Horti B. M. 796. A.
du Mefnil (Johanna) Blandekæ, 536. B.
(N.) Soleriarum, 608. A.
de Meffine (Agnes) Giflenghemii, 149. E.
de Metre (Beatrix) Marquettæ, 315. B.
Metternichs (Agnes) Horti B. M. 796. A.
de Meuthen (Anna) S. Annæ Aquifgrani 1000. D.
de Mez (Elixendis) Blandekæ, 534. E.
Michaelis, Sarti, 187. B.
Migeot (Humbelina) Spinofi-loci, 192. D.
de Milendunck (Irmentrudis) S. Agathæ Colon. 781. C.
de Milhein (Jutta) Affendiæ, 777. A.
de Milly (Agnes) Braellæ, 452. B.
de Mirewart (Helvidis) Vallis noftræ Dom. 1035. D.
de Moerbeke (N.) Burburgi, 516. A.
van Moerfelede (Adelifa) Wevelgh. 309. D.
(Ida) Wevelghemii, 309. E.
le Moifne (Catharina) Fontinellæ, 185. C.

(Jacoba) Viridarii, 186. B.
de Molenbais (Johanna) B. M. de Pratis, 458. D.
de Molengassen (Sophia) S. Mauritii, 782. B.
Molle (Maria) Argentonæ, 606. D.
Mols (Margareta) Groningæ, 317. C.
de Monbeeck (Catharina) Herkenrodæ, 1034. D.
de Momerslog (Gertrudis) Horti B. M. 795. C.
Mommiere (Johanna) B. M. de Pratis, 458. B.
de Monchel (Laurentia) S. Claræ Atrebat. 470. B.
de Monchy de Visines (Elisab.) Avesnar. 425. A.
de Mondescourt (Johanna) Viridarii, 186. B.
Mondet (Johanna) Querceti, 168. C.
Moniot (Margareta) Salsiniæ, 602. E.
Monforet (N.) Belli-prati, 539. B.
de Mons (Ida) Bethlehem, 170. A.
(N.) Olivæ, 189. C.
du Mont (Maria Angelica) Pacis Montensis 153. B.
de Monte (Cunegundis) Affendiæ, 777. E.
(Elisabeth) Affendiæ, 779. B
du Mont S.t Eloy (Maria) S. Claræ Atrebat. 471. A.
(Maria) Querceti, 168. C.
(Jacoba) Strumii, 421. A.
(Maria) Premiaci, 167. D.
de Montfort (Sibilla) Affendiæ, 778. E.
de Montigny (Catharina) Avesnar. 424. B.
(Johanna) Gislenghemii, 150. B.
(Maria) Viridarii, 186. A.
de Montmart (Beatrix) Vallis nostræ Dom. 1035. C.
de Montmorency (Johanna) Belli-loci, 450. B.
(Maria Theresia) Avesnar. & Strumii, 421. D. 424. E.
Monvoisin (Johanna) S. Claræ Atreb. 471. B.
Moor (Margareta) SS. Machab. 773. C.
de Morenval (Egidia) Avesnarum, 424. C.
de Morfontaine (Mathildis) Marquettæ, 315. B.
Morielle (Johanna) Soleriarum, 607. D.
van Morslede (Adela, Agnes & Ida) Wevelghemii, 309. D. E.
de Montaigne (Anna & Guillelma) Gisleng. 151. C. E.
(Ursula) B. M. de Pratis, 301. B.
le Mosnier (Balduina) Braëllæ, 452. E.
de la Motte (Benedicta) Aquiriæ, 604. B.
(Gertrudis) Bethlehem, 170. A.
(Maria) Premiaci, 167. B.
Mouchart (Johanna) Refugii, 191. B.
Mouclette (Isabella) Soleriarum, 607. C.
Moulart (Adriana) Belli-loci, 450. B.
(Beatrix) Premiaci, 167. B.
Mouton (Maria) Marquettæ, 315. C.
de Muchehaye (Catharina) Vallis Bened. 1037. B.
de Muda (Agatha) B. M. de Pratis, 301. D.
Mulet (Maria) Braellæ, 453. A.
Mulhelms (Catharina) S. Agathæ Colon. 781. D.
de Mullenheim (Sophia & Agnes) Horti B. M. 795. C. D.
Mulo (Francisca) Felicis-Prati, 1039. D.
du Mur (Catharina) Premiaci, 167. B.
de Mussy *vel* Musie (Maria) B. M. de Pratis, 301. E.
Muzet (Maria) Salsiniæ, 602. D.

N

De NAMUR (Anna *vel* Margareta) Nivellæ, 579. C.
(Margareta) Argentonæ, 606. A.
de Nassau (Elisabeth) Affendiæ, 778. A.
(Sophia) Monasterii ad Sabim, 580. A.
de Nassongne (Maria Catharina) Veterisvineti, 1041. D.
de Nassou (Ermengardis) Vallis Benedictæ, 1036. E.
Nays (Maria) Salsiniæ, 602. E.
de Nebra (Barbara) Querceti, 168. C.
Nedoulle (Johanna) Belli loci, 450. A.
Nepveux (Agnes) Marquettæ, 314. E.
Newkerchen (Mechtildis) Horti B. Mariæ, 796. A.
de S.t Nicolai (Maria) Veteris-vineti, 1041. B.
de Niepa (Agnes) Burburgi, 515. D.
Niculant (Sara) Wevelghemii, 309. B. C.
de Nivelle (Helwidis) Robertimontis, 1030. E.
Noel (Margareta) Groningæ, 317. C.
de Noirmont (Anna) Salsiniæ, 602. E.
de Norsin (Maria) Bethlehem, 170. C.
de Noville (Margareta) Vallis Benedictæ, 1037. D.
de Noyelle (Adriana & Antonia) Burburgi, 515. E. 516. A.
(Elisabeth) Avesnarum, 424. D.
(Magdalena Theresia & Margareta) Nivellæ, 579. C. D.
(Margareta) Strumii, 421. A.
(Maria) Melbodii, 148. B. C.
de Nulant (Mechtildis) Milenii, 999. B.

O

OBERT (Ernestina) Flinarum, 457. B.
d'Ochain (Margareta) S. Remigii, 1039. E.
Oda, Belli-loci, 449. D.
Oda, Flinarum, 389. A. 398. A. 455. A.
Oda, Nivellæ, 94. B. 117. A. 578. A. B. C. 916. D.
Oda, de Terbeeck, 1031. C. E.
Oda, Vallis Benedictæ, 1036. E.
Odilia, Rameiæ, 605. A.
Ogina, Burburgi, 514. D.
Ogina, Flinarum, 454. D.
Ogiva, Gislenghemii, 149. E.
Ohnforgs (Catharina) SS. Mach. 773. C.
d'Oisy (Maria) Flinarum, 456. B.
d'Ollie (Maria) Fontinellæ, 185. A.
de S.t Omer (Adriana) Nivellæ, 579. C.
(Maria) Burburgi, 516. A. C.
d'Open (Johanna) Olivæ, 190. B.
Orana (Maria) Veteris-vineti, 1041. C.
d'Orbeeck (Margareta) Robertimontis, 1031. A.
d'Orbestein (Moena & Sophia) Affendiæ, 778. C. D.
Oyenbrugghia (Maximiliana) Belli-prati, 539. B.

P

De PAI *al.* PALLYS (Nicolaa) de Terbeeck, 1031. E.
de Pamele (Roberta) Thuræ, 618. B.
Panagia (Silvia & Maria) S. Claræ Hesdiniensis, 543. C.
de Paradis (Magdalena) S. Claræ Atrebat. 471. B.
de Paris (Petronilla) Marquettæ, 315. A.
Parpentier (Margareta) Groningæ, 317. D.
Patine (Margareta & Maria) Gron. 317. B.
Payenne (Cathar.) B. M. de Pratis, 301. D.
du Peage (Martina) Braellæ, 452. E.
de Pepinghen (Alcydis) Milenii, 999. B.
Pergen (Margareta) Horti B. M. 795. E.
Persans (Johanna) Vallis nostræ Dominæ, 1035. D.
Perweis (Margareta) Thoræ, 998. C.
de Petersem (Margareta) Thoræ, 920. E. 928. D. 998. B.
Petit (Bernarda) Olivæ, 190. C.
Philippa, Viridarii, 186. B.
de Pickere (Maria) Groningæ, 318. A.
Picquette (Isabellis) B. M. de Pratis, 458. C.
Piorchon (Paschasia) S. Claræ Atreb. 471. A.
de le Pierre (Jacoba) Braellæ, 452. C.
B. Pinnosa, Affendiæ, 775. A.
de Pipenpoye (Catharina) Herkenrodæ, 1033. C.
de Pires (Catharina) Vallis Benedictæ, 1037. C.
de Planques (Johanna) B. Mariæ de Pratis, 301. E.
de Plettenberg (Margareta) S. Agathæ, 781. C.
de Ploich (Claudia) Strumii, 421. C.
Pollard (Catharina) Blandekæ, 535. E.
de Poncheau (Francisca) Gronin. 318. A.
du Pont (Gerarda) Wevelg. 311. B.
(Johanna) Querceti, 168. B.
(Margareta) Sarti, 187. B.
(Margareta) S. Claræ Hesdin. 543. C.
vander Poorte (Maria) B. Mariæ de Pratis, 302. D.
de la Porte (Theresia) Wevelg. 313. C.
de le Porte (Ida) Querceti, 168. B.
de Posson (Robertina) Veteris-vineti 1021. B. 1041. E.
de Potes (Juliana) Spinosi-loci, 192. B.
de Pottelles (Guillelma) Gisleng. 151. E.
au Pouche de Templeux (Maria) B. M. de Pratis, 458. D.
Poulletier (Dulcia) Sarti, 187. C.
le Poulletier (Florentia & Mathildis) B. M. de Pratis, 458. C.
de Pousseur (Agnes) Vallis Benedictæ, 1037. C.
le Poyvre (Maria) Fontinellæ, 185. B.
de Prats (Eustachia) B. M. de Pratis & Marquettæ, 314. D. 458. A.
du Pré (Johanna) Strumii, 421. B.
de Presseux (Aleydis) Veteris-vineti, 1041. B.
du Pret (Aldegundis) Viridarii, 186. D.
Prevost (Magdalena) Thuræ, 618. B.
de Priche (Isabellis) Fontinellæ, 184. E.
de Printhaghen (Elisab.) Milenii, 999. B.
de Pronville (Johanna) Avesnarum, 424. D.
le Pruvot (Maria) Blandekæ, 535. E. 536. B.
de Puinpies (Maria) Aquiriæ, 603. E.
Punderichs (Gertrudis) SS. Mach. 773. D.
de Pury (Maria) Vallis Bened. 1037. A.
de Pute (Sapientia) Fontinellæ, 184. D.

Q

De QUATREVAUX (Johanna) Strumii, 421. C.
du Quesnoy (Maria) Bethlehem, 170. C.
de Quienville (Johanna) Marquettæ, 315. D.

R

RAEZ DE FRENS (Anna, Henrica, Johanna & Maria) Porceti, 1029. B.
S. Ragenfredis, Denonii, 422. B. 423. A.
de Raisme (Elisab.) B. M. de Pratis, 459. D.
de Raisse (Margareta) Flinarum, 416. B. 456. B.
(Maria) Marquettæ, 314. B.
de Ranchicourt (Johanna & Margareta) Strumii, 421. A. B.
de Rasfeldt (Carola) Solis-montis, 608. C.
de Rasingien (Johanna) Burburgi, 515. C.
Rasoir (Antonia) Refugii, 191. B.
(Maria) Spinosi-loci, 192. B.
Rave (Cecilia) Milenii, 999. D.
de Raulez (Agnes) Walteri-braniæ, 607. A.
de Rebelbant (Catharina) Horti B. Mariæ, 795. D.
de Reede (Maria) Porceti, 1029. B.
Reffricelle (Johanna) Bethlehem, 170. D.
S. Regina, Denonii, 423. A. B.
Reidt (Eva) S. Mauritii, 782. D.
de Rekel (Aleydis) Herkenrodæ, 1033. B.
de Rekoven (Beatrix) Herkenrodæ, 1033. B.
Reinula, Eikæ, 835. E. 936. C. D. 937. A.
Relindis, Premiaci, 167. B.
Remburgis, Gislenghemii, 149. E.
Remburgis, Spinosi-loci, 191. E. Instrum. 37. E. 38. A.
Remy (Johanna) Argentonæ, 606. C.

de Reneffe (Anna Carola Margareta) Porceti, 1029. C.
de Rengomont (Johanna) Thuræ, 617. B.
Rennoette (Cathar.) de Terbeeck, 1032. A.
Reumont (Lutgardis) Rameiæ, 605. D.
de Rexponde (Johanna) Blandekæ, 535. C.
Ricart (Placida) Flinarum, 457. B.
Ricardis, Porceti, 1029. D.
Richart (Petronilla) Refugii, 191. A.
de Richenftein (Elfa) S. Ceciliæ, 774. A. C.
Richeta, Nivellæ. 578. B.
Richildis comitiffa, S. Waldetrudis Montenfis, 145. A.
S. Rictrudis, Marchianenfis, 18. C. 325. C. 327. D. 393. B. E. 394. C. D. 395. A. D. 397. B. 398. D.
de Rigneul (Helvidis) Bethlehem, 170. A.
Rikefa, Nivellæ, 578. B.
de Ringelheim (Mechtildis) Affendiæ, 775. C.
de la Riviere ((Johanna) Strumii, 421. A.
(Lutgardis) Vallis noftræ Dominæ, 1036. B.
de Rivo (Elifabeth) Rameiæ, 605. B.
de Robbes (Philippa) Flinarum, 457. A.
de Roberfart (Ada) Giflenghemii, 150. A.
Robert (Anna) Solis-montis, 608. D.
delle Roche (Agnes) Vallis Benedictæ, 1037. C.
de Rodemburch (Agnes) Groningæ, 317. C.
de Rocourt (Barbara & Carlotta) Viridarii, 186. B. C.
(Maria) Vivarii, 460. C.
Rofene (Maria) Fontinellæ, 185. A.
de Roeft (Mathildis) Orientis, 1042. D.
Rogier (Jacoba) Spinofi-loci, 192. B.
(Maria) S. Lazari Camerac. 206. C.
Roguet (Anna) Blandekæ, 537. A.
de Roifin (Eva) Bethlehem, 169. E.
van Rolleghem (Mabilia) Wevelg. 310. C.
Rommerfwinckel (Elifab.) SS. Machab. 773. C.
de Ronne (Clara) Marquettæ, 315. B.
delle Rofe (Johanna) Vallis Benedictæ, 1037. B.
(Ifabellis) Veteris-vineti, 1040. C.
Rotrudis, Nivellæ, 577. E.
Roüen (Margareta) Ravensbergæ, 538. B.
de Rovens (Maria) Refugii, 191. A.
de Rouveroy (Jacoba) Viridarii, 186. B.
(Maria) Milenii, 999. D.
de Rouvroir (Alix) Thuræ, 617. E.
de Rozieres (Catharina) Sarti, 187. B.
de Rubempré (Anna) Argentonæ, 606. C.
de Rudershoven (Eleonora) Marquettæ, 316. C.
Ruttembach (Chriftina & Dorothea) Prati B. M. 796. C. D.
Rykel (Antonia) Orientis, 1042. C.
Ryshols (Anna) SS. Machab. 773. C.

S

De SAFFEMBERG (Elifab.) Affendiæ, 778. C.
le Sage (Maria Magdalena) B. M. de Pace, Duaci, 425. E.
de Sailly (N.) B. M. de Pratis, 458. B.
de Sain (Elifabeth) Affendiæ, 775. B. 779. A.
de Salm (Anna Salome) Affendiæ, 779. D.
de Salme (Catharina) Thoræ, 998. D.
Salmon (Maria) Pacis-Dei, 1038. C.
de Sames (Beatrix) Vallis Bened. 1037. A.
Sancta, Viridarii, 186. B.
de Sanguin (Maria) Fontinellæ, 184. D.
de Sanfelle (Johanna) Salfiniæ, 602. D.
Sanzelle (Antonia) Melbodii, 148. B.
Sara, Blandekæ, 534. C.
Sara, Braellæ, 452. B.
Sara, Giflenghemii, 149. C. E. 150. A.
Sara, Sarti 187. B.
Sars (N.) Premiaci, 167. D.
de Sars (N.) Fontinellæ, 184. E.
(Johanna) Thuræ, 618. A.
de le Sarte (Martina) Querceti, 168. C.
Savary (Agnes) B. M. de Pratis, 302. B.
de le Sauch (Angelica) Wevelg. 313. B.
de Saultour (Agnes) Solis-montis, 608. D.
de Saxe (Hatwigis, Ludgardis & Gerberga) Affendiæ, 775. C. D.
(Sophia & Gerbergis) Affendiæ, 776. A. B.
Shuls (Johanna) Wevelg. 311. A.
Schall de Bell (Anna) S. Mauritii, 782. D.
de Schellars (Ricenodis) Porceti, 1029. D.
de Scherffge (Mechtildis) Horti B. Mariæ, 795. D.
de Schiderich (Blitildis) S. Mauritii, 782. A.
Schoutette (Ifabella) Nivellæ, 579. C.
de Schinkern (Barbara) S. Agathæ, 781. D.
de Schoenbeeck (Catharina) Herkenrodæ, 1033. B.
(Catharina) Milenii, 999. C.
Schonullet (Ludovica) Orientis, 1042. C.
de Schuart-Senberch (Alberta) Herkenrodæ, 1033. D.
Scleffin (Anna Florentia) Pacis Montenfis, 152. D. 153. A.
Sclercq (Elifab.) Groningæ, 317. D.
Segens (Helena) S. Mauritii) 782. D.
de Seliis (Agnes) Soleriarum, 607. E.
de Sclys (Therefia) Veteris-vineti, 1041. E.
Semonde (Margareta) Querceti, 168. B.
de Sencelle (Ida) Wevelg. 310. A.
(Maria) Solis montis, 608. C.
de Senii (Beatrix) Soleriarum, 608. A.
de Serain (Carola) Milenii, 1000. A.
(Alhidis) Vallis noftræ Dom. 1035. E.
de Seraire-villers (Margareta) Gifl. 150. A.
de Serkinge (Elifab.) de Terb. 1031. D.
de Serron (Margareta & Maria) Vallis noftræ Dominæ, 1036. A. B.
Serrurier (Anna) Viridarii, 186. D.
de Servais (Ida) Roberti-montis, 1030. D.
Severy (Johanna) Rameiæ, 605. C.
Sibilla, Gifleng. 148. E.
Sibilla, Pacis Dei, 1038. B.
Sibilla, Robertimontis, 1030. C.
Sibilla, Vallis Benedictæ, 1036. E.
Sigeholda, Hafnonii, 400. B.
de Silly (Helena) Spinofi-loci, 192. C.
Simonis (Catharina) Rameiæ, 605. C.
de Simoufis (Maria) Aquiriæ, 603. E.
Sioople (Johanna) Braellæ, 452. B.
de Sinzigh (Anna Maria) S. Ceciliæ, 774. C.
de Sifonies (Margareta) Avefn. 424. C.
Smalkem (Catharina & Johanna) Salfiniæ, 602. D.
Solitere (Eva) Thuræ, 618. B.
de Soiffons (Egidia vel Guillelma) Bethl. 170. B.
(Perona) Flinarum, 456. A.
de Sombre (Jacoba) S. Claræ Hefdinienfis, 543. C.
Sombreff (Gertrudis) Thoræ, 998. C.
de Sombreff (Maria) Premiaci, 167. A.
de Someríghem (Claricia) Burburgi, 514. D.
de Sommaing (Margareta) Giflenghemii, 150. A.
Sophia, Horti B. M. 795. C.
Sophia, de Hoven, 797. D. E.
Sophia, Porceti, 1029. D.
de Sotenghien (Ada) Gifleng. 149. E.
de Sotteghem (Adelidis) Burburgi, 515. A.
de Soye (Engelbertina) Porceti, 1029. C.
Spangnau vel Spanghan (Margareta) S. Remigii ac Felicis-prati, 1039. D. Inftrum. 173. E. 174. A E.
de Spaur (Maria Clara) Affendiæ, 779. C.
de Speculo (Agnes) Horti B. M. 795. D.
Spiegelbergh (Maria) Affendiæ, 778. E. 779. C.
de Spinofa (Barbara) Gifleng. 152. A.
de Stain (Sophia) Affendiæ, 778. C.
Stainiere (Jofepha) Solis-montis, 608. E.
de Stave (Sophia) S. Mauritii, 782. A.
de Staven (Agnes) Wevelg. 309. E.
de Stauffen (Anna Eleonora) Thoræ & Aff. 779. C. 998. D.
de Steffa (Rigmodis) Horti B. M. 795. D.
de Steyne (Yolenta) Nivellæ, 579. A.
de Steynen (Margareta) Herkenr. 1029. A. 1032. D.
vander Stock (Maria) Wevelg. 311. B.
Stolemaer (Johanna) Wevelg. 310. C.
de Straeta (Margareta) Burburgi, 515. A.
de Streel (Mabilia) Milenii, 999. C.
de Strees (Oda) Soleriarum, 607. D.
Stricqs (Ifabella) Ravensb. 538. A.
Struckaers (Elifabeth) Wevelg. 309. D.
de Stummel (Beatrix) SS. Mach. 773. C.
(Sophia) S. Mauritii, 782. B.
de Suchtelen (Anna) S. Mauritii, 782. D.
Sudendorp (Agnes) Horti B. M. 795. D.
Sudermans (Margareta) S. Mauritii, 782. C.
(Sophia) Horti B. M. 795. E.
de Suray (Anna) S. Remigii, 1040. A.
Surlet (Elifabetha) Robertimontis, 1030. D.
(Elifabetha) Vallis Bened. 1037. B.
Swanchildis, Affendiæ, 776. C.

T

De TAISNIERS (Ifabellis) Fontinellæ, 184. E.
a le Take (Catharina) Sarti, 187. B.
Taugry de Morelle (Adriana) Avefnarum, 424. E.
Tauperga, Nivellæ, 577. E.
Taye de Goike (Ludov.) Gifleng. 151. E.
de Tecklemborg (Catharina) Affendiæ, 778. E.
Termonde (Catharina) Argent. 606. C.
de Terfaint (Maria-Jofeph) Bethl. 171. A.
Thamboife (Maria Therefia) B. M. de Pace, in oppido S. Amandi, 272. B.
Theodrada, Melbodii, 147. D.
Theophania, Affendiæ, 776. B. 780. E.
de Thieulaine (Nicafia) Marquettæ, 315. B.
de la Thieuloye (N.) Flinarum, 455. E.
de Thouars (Johanna) Premiaci, 167. B.
Thumerel (Maria Angelica) Belli loci, 450. E.
Thuyn (Maria) Ravensbergæ, 538. C.
de Thys (Mechtildis) Milenii, 1000. A.
de Til (Cecilia) Milenii, 999. B.
de Tilly (Ifabellis) Blandekæ, 536. B.
de Tilte (Ida) Milenii, 999. C.
de Titzcea (Elifab.) Horti B. M. 795. E.
de Tolenaert (Johanna) Wevelg. 310. C.
Tolenaire (Anna) B. M. de Pratis, 302. B.
de Tornaco (Johanna) Flinarum, 455. C.
(Maria) Marchiæ dominarum, 609. B.
(Maria) Thuræ, 617. E.
de Torque (Philippa) Flinarum, 456. E.
van Torre (Jacoba) Ravensbergæ, 538. B.
Toruret vel Touret (Margareta) Marquettæ, 314. E.
del Tour (Johanna) Salfiniæ, 602. C.
de la Tour (Margareta) de Bonnehen, 535. C. 537. B.
de Tramecourt (Johanna) Strumii defignata, 421. D. 425. A.
(Maria Magd.) Strumii, 421. D.
de la Tramerie (Elifab.) B. Mariæ de Pratis, 459. B.
(Elifab.) Wevelg. 311. D. 312. C.
de Trazenies (Johanna) Solifm. 608. D.
Trigaut (Catharina) Flinarum, 457. A.
Triest de Rudershove (Eleonora) Marquet. 316. C.
Trinonda (Briauda) S. Catharinæ Dinienfis, 1142. D.
Trips (Maria Agnes) Porceti, 1029. B.
de Trixhe (Catharina) Marchiæ dominarum, 609. D.
de Trongelen (Adelaidis) S. Claræ Colon. 805. A.
de Tullo (Francifca) Rameiæ, 605. C.
Turquette (Alix) Belli-loci, 450. A.
Turtecomt (Aelidis) Avefnarum, 424. B.

V

De la VACQUERIE (Magdal.) Belli-loci, 450. A.
de Valencenis (Johanna) Premiaci, 167. B.
de Valhuon (Maria) Blandekæ, 535. B.
Valkembourg (Johanna) Rameiæ, 605. C.
de Vallon capelle (Christiana) Braellæ, 452. C.
Vanderborch (Aleidis & Beatrix) de Terb. 1031. C. D.
Vantor (Bernarda) Fontinellæ, 185. C.
de Vanzoulle (Lambertina) Pacis-Dei, 1038. E.
de Vaudripont (Anna) Saliceti, 187. E.
(Johanna) B. M. de Pratis, 302. A.
(Margareta) Gisleng. 149. C.
de Vauthier (Maria Ursula) S. Remigii, 1040. A.
de Vaux (Agnes) Viridarii, 186. A.
(Anna) Vallis nostræ Dom. 1036. A.
(Isabella) Strumii, 421. B.
(Maria) Strumii, 420. E.
Uby (Agnes) S. Claræ Atreb. 470. B.
Uda, Assendiæ, 776. D.
wan Vedu (Margareta) de Terb. 1031. E.
Veling (Margareta) S. Annæ Aquisgran. 1000. C.
de Verguignoeuil (Florentia) B. M. de Pace, Duaci, 425. B.
de Verlaine (Catharina) Veteris-vineti, 1041. C.
(Philippa) Pacis-Dei, 1038. D.
de Vernembourghe (Francisca) Argentonæ, 606. C.
de Vertaing (Johanna) Viridarii, 186. B.
de la Viefville (Bonna & Ursula) Burburgi, 515. D.
de la Vigne (Francisca) Bethl. 170. E.
Villain (Catharina) B. Mariæ de Pratis, 459. E.
(Isabellis) B. M. de Pratis, 302. A.
Villani (Maria) Refugii, 191. A.
de Ville (Ada) Bethl. 170. B.
(Catharina) Refugii, 191. B.
(Maria) Thuræ, 617. E.
de Villeir (Maria-vineti, 1040. D.
de Villemont (Maria) Thuræ, 618. A.
Villers (Johanna) Avesnarum, 424. B.
de Villers (Maria) Querceti, 168. C.
(Johanna & Phil.) Viridarii, 186. A.
de Vinden (Paula) Orientis, 1042. B.
de Vire (Catharina) Solis-montis, 608. C.
de Viron (Maria) Veteris-vineti, 1041. D.
de Viseto (Ida) Olivæ, 189. D.
de Visines (Elisab.) Avesnarum, 425. A.
de Vivario (Johanna) Olivæ, 190. C.
(Maria) Milenii, 999. D.
Urbaen (Maria) Wevelg. 309. B.
de Urreggin (Agnes) Horti B. M. 795. C.
Ursilia, Denonii, 423. C.
Ursilia, Melbodii, 148. A.
de Waes (Maria) Belli-prati, 539. A.
(Maria) Marquettæ, 315. E.
de Wagines (Anna) Salsiniæ, 602. E.
de Waha (Nicolaa) Vallis nostræ Dominæ, 1036. B.
S. Waldetrudis, Montensis, 114. E.
de Waleve (Isabella) Pacis-Dei, 1038. C.
de Waliers (Beatrix) Avesnarum, 424. A.
de Wallez (Robertina) Argentonæ, 606. D.
de Wallion (Alerdis) Salsiniæ, 602. D.
de Wally (Catharina) Querceti, 168. B.
de Wandre (Catharina) Veteris-vineti, 1040. D.
Wanroede (Alisia) Herkenrodæ, 1033. A.
de Warfusée (Ailidis) Pacis-Dei, 1038. B.
(Ailidis & Margareta) Vallis nostræ Dominæ, 1035. B. C.
de Wariusielle (Johanna) Olivæ, 199. E.
de Warluzel (Anna Severina) Burburgi, 517. D. E.
(Anna-Magdalena & Margareta) Avesnarum, 424. D. E.
(Isabella) Strumii, 421. B.
de Warnant (Agnes) Salsiniæ, 602. A.
(Isabella & Maria) Vallis nostræ Dom. 1035. D. 1036. B.
(Maria) Pacis-Dei, 1038. B. C.
Warselle (Josepha) Braellæ, 453. A.
Wastebled (Johanna) B. M. de Pratis, 301. E.
de Watierbraine (Maria) Bethl. 170. A.
de Watrimouille (Gentiana) Belli-prati, 539. A.
de Waverelh (Agnes) S. Remigii, 1039. C.
de Waurin (Johanna) Flinarum & Marquettæ, 314. D. 414. D. 455. C.
de Weers (Philina) Orientis, 1042. B.
Welsenaers (Johanna) Wevelg. 311. C.
de Wencourt (Maria) Strumii, 420. E.
Wens (Beatrix) de Terbeeck, 1032. A.
Werbier (Florentia) Viridarii, 186. D.
de Werstoltz (Petronilla) Horti B. Mariæ, 795. C.
Wessen (Johanna) Walteri Braniæ, 607. A.
vander Wier (N.) Milenii, 999. D.
Wigart (Margareta) Salsiniæ, 602. E.
de Wildenberg (Alheidis) Assendiæ, 777. A.
Wilem (Mabilia) de Terbeeck, 1032. C.
de Winamont (Maria) Vallis nostræ Dom. 1035. E.
de Winburg (Witburgis) Assendiæ, 775. B.
de Windeck (Cunegundis) Assendiæ, 776. E.
de Wisforq (Antonia) Burburgi, 516. C.
de Witgenste (Irmgardis) Assendiæ, 777. E.
de Wittigshoven (Adheleis) Horti B. M. 796. A.
Wieumeel (Maria) Ravensbergæ, 538. B.
Wiveneer (N.) de Terbeeck, 1031. D.
Wlfetrudis, Nivellæ, 576. D. 577. A.
van Woestine (Maria) Wevelghemii, 310. D.
Woet (Maria) Robertimontis, 1031. A.
Wolfe (Isabella) Solis-montis, 608. E.
Wolvereda, B. M. in capitolio, 770. E.
de Wormhout (Margareta) Burburgi, 515. B.
vanden Wy (N.) de Terbeeck, 1031. E.
Wydenfeldt (Margareta) S. Agathæ, 781. D.
Wye (Maria) Flinarum, 456. C.

Y

YNGELINX (Margareta) SS. Machab. 773. A.
van Ypelaer (Maria) Milenii, 999. E.
d'Yve de Soye (Engelbertina) Porceti, 1029. C.
Yvetta, Pacis-Dei, 1038. B.
Yvetta, Premiaci, 166. E.
Yvetta, Robertimontis, 1030. D.

Z

ZALPHINS (Catharina) Aquiriæ, 604. A.
van Zuilen (Isabella) Nivellæ, 579. C.

INDEX ARCHIEPISC. EPISC. PRÆP. DECAN. ABBATUM ET ABBATISSARUM,

ad alios tomos spectantium, & quorum in præsenti fit mentio.

ARCHIEPISCOPI.

ALBIENSES.

GEOFFROY (Johannes) 345. B. D. Durantus, 40. D. 218. B. Robertet (Johan. Jacobus) 251. C. Serroni (Hyacinthus) 1248. B.

AQUENSES.

Audibert *seu* Audiberti (Raimundus, 1077. E. 1220. B. 1240. C. Auxanius, 1059. A. D. E. Benedictus, 1149. C. de Bretel (Ludovicus) 1180. E. de Chateau-renard (Pontius) 1217. A. de Cosnac (Daniel) 1249. B. de Fossis (Guido) 1075. B. 1076. A. Goffredi (Petrus) 1197. B. Instr. 192. D. Grimaldi (Hieronymus) 432. D. 1231. B. Grimerius, 1221. A. d'Hieres (Rostagnus) 1253. D. Hurault del'Hospital (Paulus) 1178. D. 1229. D. de Mandagot (Guillel.) 895. A. 1083. E. Instrum. 184. C. Peisoni *al.* Piscis (Johannes) 1088. A. 1125. C. D. E. 1126. A. 1223. D. Petrus, 1068. A. Instrum. 235. B. Philippus, 1120. D. du Plessis de Richelieu (Ludov. Alfonsus) 1097. C. Silvester, 1149. E. Strozzius, 1300. E. Vicedom. 1162. C. 1185. D.

ARELATENSES.

Adhemar de Monteil de Grignan (Johan. Bapt.) 353. C. 1182. B. de Aquaria, d'*Aiguieres* (Umbertus) 1075. B. Anno, 1150. A. de Baux (Johannes) 1077. E. 1220. B. 1240. C. Bernardus, 1072. A. S. Cæsarius, 1189. C. 1190. C. 1192. C. de Capra (Rostagnus) 1083. B. de Cros (Petrus) 1232. C. de Foix (Petrus) 1129. E. de la Garde (Guill.) 1088. A. 1223. D. Gibelinus, Instrum. 194. A. S. Hilarius, 1055. E. 1056. A. B. C. 1058. D. 1112. D. E. 1188. C. 1189. C. 1190. C. 1191. D. E. 1207. E. 1214. A. S. Honoratus, 1188. A. C. D. 1189. A. C. D. 1190. B. 1191. D. E. 1193. C. 1213. A. Iterius, 1149. E. du Laurens (Gaspar) 1096. B. de Lenoncourt (Robertus) 1095. B. C. Leontius, 1213. B. de Levis (Eustachius) 1130. E. Marinus, 621. A. de Moriez (Michael) 1076. A. 1105. A. Notho, 1149. C. Patroclus, 1056. D. Pontius, 1216. E. 1217. A. Rajambaldus, 1068. A. 1150. D. 1217. D. 1253. B. C. D. 1277. D. Instr. 235. B. Raimundus, 207. D. E 1281. B. Ravennius, 1059. E. 1112. E. 1271. A. Rostagnus, 1066. E. Sapaudus, 1236. C. S. Trophimus, 1216. E. Beatus Virgilius, 1192. E. 1193. A.

AVENIONENSES.

AVENIONENSES.

Agricolaus, 1193. D. Arbertus, 1197. D. Instr. 193. A. de Armaniaco (Georgius) card. 1179. C. Benedictus, 1217. A. 1277. D. Instrum. 235. C. de Coetivy (Alanus) 1129. E. de Fiesque (Laurentius) 1233. A. Isnardus, Instr. 200. B. Rostagnus, 1197. A. de la Rovere (Julianus) 1173. B.

AUSCIENSES.

Armentarius, 1146. C. de la Baume (Arnulfus Anna Tristannus) 479. E. de Tournon (Franciscus) 1094. A.

BITURICENSES.

S. Austregisilus, 818. E. 820. E. 821. D. de Beaune (Reginaldus) 1179. E. (Phelippeaux de la Vrilliere (Michael) 1102. D. Potier de Gesvres (Leo) card. 271. B. S. Rodulphus, 1058. B. S. Sulpitius, 820. E. de Tournon (Francisc.) 1094. A.

BURDEGALENSES.

S. Severinus, 623. A. B. de Voyer de Paulmy d'Argenson (Franciscus Elias) 1099. E.

LUGDUNENSES.

Aurelianus, 1066. E. de Bourbon (Carolus) 233. E. 389. C. 1091. E. S. Eucherius, 1188. B. 1189. C. 1190. C. 1191. D. E. 1207. E. 1212. B. 1213. A. 1271. D. Hugo, 323. A. 324. A. S. Nicetius, 1061. E. 1062. A. B. de Rohan (Franciscus) Instrum. 227. C. D. de Tournon (Franciscus) 1094. A. Viventiolus, 1060. A.

MACHLINIENSES.

Auchin (Johannes) 242. B. de Berghes (Alfonsus) 246. A. 547. E. Boonen (Jacobus) 62. B. 286. E. 478. B. 507. D. Hovius (Matthias) 55. E. 58. C. D. 59. A. Perrenot (Antonius) card. Granvellanus, 242. B. C. 268. A. 348. B. C. Philippus, 549. A. de Wachtendonck (Johannes) 547. B. 584. B.

MOGUNTINENSES.

De Achtzpal (Petrus) 697. A. C. Anscharius, 12. B. 637. A. Aribo, 655. C. 728. B. S. Bonifacius, 621. 630. A. C. 631. A. D. 632. A. B. C. E. 936. E. de Buche (Christianus) 680. A. Instrum. 136. C. 155. D. E. de Eppenstein (Sifridus) 561. D. 663. B 664. B. E. 669. D. 684. D. 685. D. 686. D. 691. A. 692. B. E. Instr. 4. E. 137. C. de Falkenstein (Wernerus) 693. E. Gerardus, Instr. 218. B. Hatto, 644. B. Henricus, 675. C. D. E. Instrum. 3. C. Herigerus, 644. D. Leutbertus sive Luitbertus, 642. B. 643. A. 942. D. Luipoldus, 660. A. de Nassau (Gerlacus) 699. D. E. (Johannes) 703. D. 704. C. de Opershoven (S. Bardo) 660. B. 727. E. 728. B. Instrum. 166. E. Riculfus, 634. E. Ruthardus, 671. C. Scherick (Theodoricus) 721. A. Selehofen (Arnoldus) 875. E. Sigifridus, 561. D. Willigisus, 651. C. 652. C. de Witelsbach (Conradus) 681. C. 684. A. de Keringhen (Radulfus) 875. A. E.

NARBONENSES.

de Beauveau (Renatus Franciscus, 247. D. le Goux de la Berchere (Carolus) 247. D. 1138. B. de Harcour (Johannes) 231. E. Rusticus, 1271. A. B.

PARISIENSES.

de Anagama (Adenulfus) electus, 473. B. du Bellay (Johannes) 1174. D. S. Dionysius, 208. A. 325. B. Enkeradus, 12. B. de la Forest (Petrus) 228. A. Gofredus, 22. E. de Gondi (Petrus) 1133. B. Gozlinus, 258. A. Gualo, Instr. 77. E. 78. C. de Harlay (Franciscus) 1137. B. Landericus, 6. D. de Marca (Petrus) 1056. E. 1057. A. B. C. de Noailles (Ludovicus Antonius) 1099. E. 1101. A. de Sully (Odo) 195. A. de Truncinis (Azelinus) 18. B.

REMENSES.

Adalbero, 17. B. D. 19. A. E. d'Ardenne (Adalbero) 847. D. Arnulf. 18. B. 19. B. 378. D. 847. E. Artaldus, 15. C. 16. B. 91. D. 492. B. 648. A. 943. C. Barbet (Petrus) 221. C. 290. E. 291. A. 454. B. Barrez (Petrus) 333. B. de Beaumez (Thomas) 219. D. 290. B. 332. C. D. 357. A. 888. D. Instr. 88. D. du Bellay (Reginaldus) 971. E. Briçonnet (Robertus) 389. D. de Champagne (Guillelm.) 172. B. 194. E. 214. E. 215. A. C. 216. A. 254. C. 263. A. C. 288. D. 328. C. E. 329. B. 355. C. 397. C. 413. C. 436. C. 500. A. 537. E. 877. E. Instr. 48. E. 49. A. B. 123. E. de Chartres (Reginaldus) 342. D. du Chasteau du Loir (Gervasius) 970. D. Instr. 84. A. 85. B. de Chastillon (Wido) 493. E. de Courtenay (Johan.) 221. A. (Robertus) 41. E. 224. B. de Dreux (Henricus) 178. A. 289. D. 884. B. 887. A. Ebbo, 10. E. 11. A. 12. A. C. 376. A. 942. B. 1215. E. Instr. 193. C. Egidius, 4. E. 5. A. 1113. E. d'Estampes (Leonorius) 1098. C. D. 1181. A. 1230. D. de France (Henricus) 298. D. 327. C. 397. B. 457. D. S. Fulco, 14. B. C. D. 286. A. 377. B. 491. B. E. 643. D. E. 644. A. 836. D. Gerbertus, 18. B. 847. E. Guillelmus, 32. A. E. 42. C. 87. D. 124. C. Heriveus seu Herveus, 12. E. 14. D. Hincmarus, 12. C. D. E. 13. A. C. E. 636. D. 638. D. 641. A. 834. D. Hugo, 648. A. de Humbert (Albericus) Instr. 51. E. de Joinville (Guillelmus) 289. C. 356. B. 883. B. Instr. 37. D. Juvenal des Ursins (Jacobus) 344. C. D. 505. A. (Johan.) 251. C. Instr. 55. A. de Laval (Petrus) 236. E. de Lenoncourt (Robertus) 347. A. Leudegiselus, 6. B. de Lorraine (Carolus) 53. C. D. (Ludovicus) cardinalis Guisius, 878. C. Manasses, 24. D. 25. A. B. C. E. 323. C. 524. B. 970. D. de Marigny (Rainaldus) 287. C. D. E. 288. D. 383. A. 439. B. 871. D. Mauvoisin (Samson) 213. A. 288. B. Odalricus, 648. A. Paré (Guido) 276. D. 527. B. C. de Pellevé (Nicolaus) card. 182. D. Petrus, 159. A. de Pierrepont (Hugo) elect. 883. B. Radulfus, 117. A. 132. A. 211. C. 322. C. 382. B. Rainald. 23. C. 24. A. B. 286. C. 287. C. 322. A. 323. A. Instr. 23. A. S. Remigius, 2. 209. E. 210. E. 211. A. 320. A. 812. D. 817. E. 856. B. 952. D. Robertus, 42. B. de Roucy (Ebolus) 853. A. de Roye (Guido) 341. A. Samson, 87. B. 129. D. 157. C. 176. B. 213. A. 325. C. 327. A. 384. E. 403. A. 412. B. Instr. 86. B. Sonnatius, 5. B. 626. D. le Tellier (Carolus Mauritius) 2. 54. C. Thomas, 134. A. de Torote (Robertus) designatus, 887. A. Trousselli (Petrus) 474. A. de Vermandois (Hugo) 648. A. 943. C. Viridis (Radulfus) 402. C. Vulfarius, 81. C.

ROTOMAGENSES.

d'Amboise (Georgius) 1130. E. S. Ansbertus, 114. D. 115. B. C. S. Audoenus, 207. 823. B. 1194. E. de Bourbon (Carolus) 1207. D. de Collemedio (Petrus) 40. E. 428. B. 473. A. 888. C. d'Estouteville (Guillelmus) 1091. D. 1129. B. C. de la Forest (Petrus) 228. A. Grimo, 830. C. Hugo, 382. E. de Marigny (Johannes) 41. C. Reginfridus, 830. C. D. Roger (Guillelmus) 336. D. E. Walterus, 33. A. Wenilo, 1215. C. Instr. 193. B.

SENONENSES.

S. Amatus, 371. A. B. C. D. 372. A. B. C. Ansegisus, 81. E. de Corbeil (Petrus) 33. E. 34. A. Daimbertus, Instr. 77. E. Egil seu Egilo, 968. B. Emmo, 6. E. 1148. E. de Gondrin de Montespan (Henricus) 1098. C. de Marigny (Philippus) 41. C. E. de Melun (Guillel.) 336. D. 339. B. (Philippus) 337. C. de Pellevé (Nicolaus) 1133. B. Robert (Ademarus) 339. D. E. Roger (Petrus) 336. D. E. 337. E. de Salazar (Tristannus) Instr. 227. C. D. de Savoisy (Henricus) 342. A. Wenilo, 638. C. 834. C.

TARENTASIENSES.

Ebbo seu Emmo, 1069. B. de Tarentasio (Petrus) 1080. B.

TOLOSANI.

de Beauveau (Renatus Franciscus) 247. D. Fulco, 1077. A. de Lenoncourt (Robertus) 1095. C. de Marca (Petrus) 1056. E. 1057. A. B. C.

TREVIRENSES.

Adelbero, 675. A. Agricius, 810. C. 811. B. de Altena (Bruno) electus, 673. B. Amalarius, 11. B. Arnoldus, 94. D. 750. B. Instr. 136. A. 155. D. d'Autriche (Popo) 1028. C. de Bade (Johan.) 730. D. Bertoldus, 627. D. Bertolfus, 13. C. de Bourgogne (Johannes) designatus, 705. D. de Britheim (Bruno) 671. C. D. 673. A. Cuno seu Chonradus 664. D. 717. A. Eberardus, 935. A. S. Egbertus, 650. E. 934. E. S. Eucharius, 806. A. 810. B. C. D. de Falkenstein (Cuno) 701. D. 702. A. Instrum. 141. D. Fibicius, 621. de Helmstadt (Rabanus) 721. A. Hetti, 637. A. de Hinsberg (Johannes) administrator, 903. B. Johannes, 683. C. 792. E. d'Isemburg (Arnoldus) 692. B. C. D. E. de Koninghein (Warnerus) 703. D. de Luxembourg (Balduinus) 696. E. 697. A. B. C. Magnerius, 4. E. 5. A. S. Mart. 811. B. Maternus, 810. C. S. Maximinus, 622. E. 810. D. E. 812. B. Meginerus, 673. B. S. Modoaldus, 981. C. de Nellemburg (Udo) 861. C. S. Nicetius, 810. D. Poppo, 657. A. Ratbodus, 726. E. 934. D. E. de Reingelheim (Robertus) 733. B. Robertus seu Rutbertus, 838. E. 934. E. Rotgerus seu Rutgerus, 798. E. 934. E. de Sarbruck (Boemundus al. Bernardus) 699. E. de Scowemburg (Johan.) 712. B. Instr. 143. A. de Sirek (Jacobus) 705. D. Thetgaudus, 13. A. 638. D. E. 639. C. D. E. 640. A. Valerius, 806. A. 810. B. E. Uto, 669. D. de Weda (Theodorus seu Theodoricus) 691. A. C. 794. B. Instr. 4. E.

TURONENSES.

de Bordeille (Elias) 1092. A. Edmundus, 600. B. Gelu (Jacobus) 1090. A. S. Gregorius, 207. 623. B. C. 810. D. 815. A. D. 1193. A. Josephus, 1276. A. S. Martinus, 161. D. 438. D. 560. C. 562. A. 623. C. D. E. 698. C. 716. A. 748. D. 844. C. D. E. Rodulfus, Instr. 77. E.

VESUNTIONENSES.

Arduicus, 13. A. 638. D. d'Avesnes, Burchardus) 890 E. Bernuinus, 637. A. Boissard (Janus Jacobus) 349. E. de Bourgogne (Hugo) 514. C. de Busluyden (Franciscus) 922. D. de Chalon (Hugo) 892. A. S. Claudius, 72. D. 482. C. Menard (Quintinus) 243. A. 343. B. 474. B. Perrenot (Antonius) 268. 348. C. de Rougemont (Gerardus) 688. E.

VIENNENSES.

Agilmarus, 1066. B. Alcimus-Avitus, 1060. A. Avitus, 1175. D. S. Bernardus, 1070. D. Bernoinus, 1067. A. de Berton de Crillon (Franciscus) 1233. B. de Bourgogne (Guido) 514. C. de Burnino (Johannes) 1077. D. E. Instrum. 182. A. Girard (Johannes) 1090. C. Humbertus, 1076. A. Leodegarius, 1069. B. 1070. D. S. Mamertus, 1113. A.

1213. B. 1251. D. de Poictiers (Carolus) 67. C. Ragenfredus, 1067. A. 1115. E. de Valence (Willelmus) 1081. D.

ULTRAJECTENSES.

Albricus, 633. C. Aldelboldus, 657. C. S. Ansfridus, 744. A. d'Arckel (Johan.) 898. B. 929. A. de Bade (Fredericus) 905. D. Baldricus, 645. B. 843. A. Bernulfus, 859. B. de Bertoud (Guillelmus) 892. A. de Bourgogne (David) 233. D. de Cuick (Andreas) 916. C. D. de Dieft (Johannes) 66. D. d'Egmond (Georgius) 268. A. 908. D. 909. D. Godebaldus, 674. E. de Hollandia (Guido) 40. A. (Guillel.) 39. E. (Theodoricus) 729. B. de Horne (Arnoldus) 899. B. C. de Louvain (Ansfridus) 997. C. D. E. Radbodus, 836. B. de Rhenen (Godefridus) Instr. 155. D. Willelmus, 861. D. Instr. 151. C. S. Willibrordus, 629. E. 630. A. 632. A. 850. D.

EPISCOPI.

ABRINCENSES.

CENALIS (Robertus) 1228. A. B. de Vienne (Johannes) 337. E.

ÆDUENSES.

d'Auxone (Guillelmus) 43. A. E. Bertrandi (Petrus) 338. A. S. Leodegarius, 7. D. 374. B. Rheticius, 621. A.

AGATHENSES.

Fronimius, 1214. E. de Levis (Petrus) 41. D.

AGINNENSES.

Fregose (Janus) 1176. B. D. de Lorraine (Joh.) 1176. A. Phæbadius, 812. B. C.

ALECTENSES.

de Valbelle (Ludovicus Alfonsus) 479. E. 480. A.

ALESIENSES.

de Hennin-Lietard (Johannes Franciscus Gabriel) 1100. A.

AMBIANENSES.

de Abbatis-villa (Bernardus) 290. D. 414. C. Bertefridus, 6. E. Ebrardus, 413. E. Faure (Franciscus) 1247. D. Fulco, 19. C. Godefridus, 434. C. Guarinus, 176. B. 325. A. 411. C. D. Guillelmus, 333. C. de Hallain (Franciscus) 195. E. de Harcour (Johannes) 231. E. Instr. 54. B. Johannes, Instrum. 54. C. D. Lagrene (Nicolaus) coadjutor, 195. D. de Marmiesse (Bernardus) 353. C. de la Marthonie (Gofridus) 182. E. Sabbatier (Petrus) 617. A. Theobaldus 154. D. 214. D. 315. B. Theodericus, 327. A. 412. A. Instr. 96. B. Wido, Instr. 85. C.

ANDEGAVENSES.

S. Albinus, 1063. C. d'Estouteville (Guillelmus) 1128. D. E. Henricus, 859. B. Michel (Johannes) 1128. D.

ANICIENSES.

d'Ailly (Petrus) 40. D. S. Armentarius, 1146. C. D. de Martreuil (Iterius) 474. A. de Neuville (Guido) 1081. D. E. Wido, 1238. A.

ANTVERPIENSES.

de Berghes (Guillelmus) 57. A. C. 930. D. Capelle (Ambrosius) 547. D. Nemius (Gaspar) 62. B. Torrent (Lævinus) 545. C.

APPAMIENSES.

Bacoue (Leo) 1248. B. de Camps (Franciscus) designatus, 1248. B.

APTENSES.

Alphonsus, 1253. C. Auxanius, 1273. A. de Fiesque (Nicol.) 1093. C. Geraldus, 1243. B. Hilbogus, 1217. B. 1234. B. de S.t Paul (Petrus) 1073. D. de Simiane (Johannes Bapt. Raimbaldus) 1228. E. S. Stephanus, 1217. B. 1234. A. B. Instr. 235. C. de Villeneuve des Arcs (Modestus) 1180. E.

ARAUSICANI.

Constantius, 1251. A. Odolricus, 1217. A. Serroni (Hyacinthus) 1136. B.

ARGENTINENSES.

d'Autriche (Leopoldus Guillelmus) 539. B. Bertholdus, 691. C. de Furstemberg (Franciscus Egon) 719. D. 804. A. 952. A. (Guillelmus Egon) 952. A. Heddo, 9. E. de Luxembourg (Johan.) 702. D. de Rohan (Armandus Gasto) 64. C. 614. C. 1185. A. 1233. B. de Weringhem (Henricus) Instr. 138. B.

AUGUSTENSES.

Bedacier (Petrus) 1247. D. de Rechberg (Siffridus) 688. E. Truschses de Walburg (Otho) 711. C.

AURELIANENSES.

S. Eucherius, 952. D. 953. B. 961. A. de Fay sive Faydit (Hugo) 340. A. Johan.) Instr. 77. E. 78. C. Rainerus, 399. E. Theodulfus, 635. D.

AUTISSIODORENSES.

Alanus, Instr. 119. D. S. Germanus, 641. D. Heribertus, 494. C. Humbaldus, Instr. 77. E. Signart (Enguerranus) 117. E. de Souvré (Egidius) 1180. C. Talayrandus (Helias) 226. E. de Thoisy (Johannes) 230. E. Sedes vacat, Instr. 54. D.

BAJOCENSES.

de Levis (Petrus) 42. B. de la Tremoille (Josephus Emmanuel) cardinalis, designatus, 64. B. de Tria (Guillelmus) 41. E.

BAIONENSES.

de Beauvau (Renatus Franciscus) 247. C. du Bellay (Johannes) 1207. C.

BASILEENSES.

Ortheus, Instr. 154. C. Ortliebus, Instr. 3. B. de Thun (Henricus) 691. C.

BELLICENSES.

Camus (Johan. Petrus) 353. A. 1231. C. Clementis *seu* de Regiaco (Antonius) 1289. B. de Savoye (Bonifacius) 885. D.

BELLOVACENSES.

de Forbin de Janson (Tussanus) 399. A. 1136. A. B. C. de Marigny (Johannes) 337. E. Odo, 13. C. Warinus, 20. A. Wido, Instr. 85. C.

BITERRENSES.

d'Estouteville (Guillelmus) 1129. A. Fredoli (Berengarius) 895. A. de Montegaudii (Guillelmus) 1091. A. Rotondi de Biscarras (Johan. Armandus) 1136. D.

BLESENSES.

de Bertier (David Nicolaus) 1138. B.

BOSCODUCENSES.

de Bergaigne (Josephus) 60. B. 61. A. Masius (Gilbertus) 55. E. Metsius (Laurentius) 545. A. Ophovius (Michael) 62. C. 478. B. Sonnius (Franciscus) 474. D. Zoes (Nicolaus) 243. D.

BRIOCENSES.

de Coetlogon (Ludov. Marcellus) 247. A. de Montrelaix (Hugo) card. 71. C.

BRUGENSES.

Druitius (Remigius) 241. B. 242. B. Henricus, 549. A. Rodoanus (Philippus) 58. E.

CABILONENSES.

de Corrabeuf (Hugo) 503. A. de Taffi (Henricus Felix) 1136. E.

CADURCENSES.

d'Aubusson (Guiscardus) 1098. D. Aymarus, 636. C. de Briqueville de la Luzerne (Henricus) 1232. B. Gerardi (Hugo) 335. A.

CARCASSONENSES.

d'Aubusson (Guiscardus) 1098. D. Guido, 1157. B.

CARNOTENSES.

Amici (Guillelmus) 1087. A. Aventinus, 1115. B. C. S. Caletricus, 1115. C. de Capis (Petrus) card. 335. B. D. Instr. 81. C. Dangerant (Johannes) 339. B. d'Estampes (Leonorius) 1181. A. 1230. D. Fabri *le Febvre* (Johannes) 388. B. C. D. E. 389. C. 1167. D. 1203. D. S. Fulbertus, 6. A. 556. E. Guillard (Ludovicus) 239. A. 906. D. de la Marck (Everardus) 239. A. 906. D. Mandevillain (Johannes) 335. E. Raginfredus, 1275. E. Robertus, Instrum. 81. D. E. S. Solennius, 1115. B. C. Yvo, 323. E. Instr. 77. E.

CARPENTORATENSES.

Lascaris (Gaspar) Instr. 248. C. Raimundus, 1074. A. E. 1153. D. Instr. 185. D. 207. D. Sadolet (Jacob.) 708. D. 1174. B. Soiberti (Guillelmus) 1171. C. Stephanus, 1217. A.

CATALAUNENSES.

Bovo, 16. B. de Castro-villano (Johannes) 224. C. Galvan (Johannes) 337. B. C. D. Gaufridus, 325. C. 382. E. Gerardus, 216. D. de Grandpré (Gaufridus) 886. C. Guillelmus, 132. B. Beatus Hildegrimus, 725. C. D. Johannes, 124. E. 125. A. de Latiliaco (Petrus) 224. C. de Lenoncourt (Robertus) 1095. B. Mancio, 836. C. de Mandevilain (Johannes) 338. D. de Melun (Philippus) 337. C. Philippus, 35. D. 323. B. Vialart (Felix) 1098. C.

CAVALLICENSES.

Bartholomæus, 1170. E. de Caballole (Philippus) 1088. A. Pallavicini (Joh. Bapt.) 236. D. de Sade de Mazan (Joh. Bapt.) 1136. E. 1182. B. 1233. A. S. Veranus, 1061. B.

CENOMANENSES.

Aldricus, 12. B. du Bellay (Renatus) 1174. C. E. Hildebertus, 1191. A. 1197. E. de Luxembourg. (Philippus) 347. A.

CLAROMONTENSES.

André (Petrus) 44. C. Apollinaris (Sidonius) 1189. C. 1190. B. 1191. E. 1271. D. Massillon. (Johan. Bapt.) 64. C.

CONSORANENSES.

d'Aubusson (Guiscardus) 1098. D. de Marmiesse (Bernardus) 353. C.

CONSTANTIENSES IN NORMANNIA.

Olivier (Richardus) 233. D.

CONSTANTIENSES AD RHENUM.

de Arbona (Hermannus) Instrum. 154. C. de Cleggoya (Diethelmus) Instr. 138. B. Dietalmus, 49. E. de Tanne (Henricus) 691. C.

CONVENENSES.

de Choiseul (Gilbertus) 246. B. de Mauleon (Johannes) 1094. A.

DIENSES.

Constantius *vel* Constantinus, 1112. D. de Geneve (Johannes) 1081. D. Hugo, 22. A. E. 1071. C. 1112. B. S. Nicasius, 1112. A. B. Beatus Uldricus, 1072. A.

DOLENSES.

Cupif (Robertus) 1248. A. S. Thuriavus, 1208. A. de Voyer de Paulmy d'Argenson (Franciscus Elias) 1099. E.

EBROICENSES.

Boutault (Egidius) 1181. E.

ENGOLISMENSES.

Dynamius, 1147. A. de Pericard (Franciscus) 1137. B.

S. FLORI.

Jarente (Bathasar) 1094. C. 1228. D. de Levis (Antonius) 1094. B. C.

FOROJULIENSES.

d'Ancezune (Rostagnus) 1092. C. d'Aquin (Lucas) 1182. D. B. 1285. C. Berengarius, 1151. D. 1152. A. 1198. A. B. C. 1200. E. 1279. C. Bertrandus, 1198. D. E. 1217. A. de Boliers (Franciscus) 1207. D. de Camaret (Bertrandus) 1075. E. 1254. E. Camelin (Bartholomæus) 1178. D. 1229. E. 1247. A. B. (Petrus) 1247. B. de Clermont Tonnere de Crusi (Benedictus) 1182. B. de Euza (Jacobus) 1083. D. de Fiesque (Nicol.) 1093. C. Fredolus, 1155. C. E.

1199. D. 1219. D. Instr. 189. B. C. Gaucelinus, 1196. B. C. Instr. 235. C. Ondedei (Josephus) Instrum. 229. D. Petrus, 1103. D. 1281. B. Raimundus, 1077. E. 1240. C. Theodorus, 1059. B. 1112. E. 1192. C. 1271. A. 1272. A.

GANDAVENSES.

Damantius (Petrus) 244. B. Jansenius (Cornelius) 619. C. de Grobbendonck (Ignatius August.) 547. D. 584. B. Ruckebuch (Matthæus) 72. D. Triest (Antonius) 62. C. Vanderburch (Franciscus) 58. D. 59. E.

GEBENNENSES.

Chabert (Bernardus) 1076. D. de Foucigny (Arducio) 679. A.

GRATIANOPOLITANI.

Allemand (Ludovicus) 1246. B. Artaldus, 1069. B. Petrus, 1077. E. Umbertus, 1238. A. Willelmus, 1081. D.

IPRENSES.

de Lieres (Jacobus) nominatus, 483. E. de Ratabon (Martinus) 507. E. 714. E. 715. E. Rithovius (Martinus) 241. B. Simoens *al.* Simonius (Petrus) 244. B. 483. B. Visscherius (Johannes) 58. E.

KEBECENSES.

de Mornay (N.) coadjutor, 183. E.

LACTORENSES.

Pot (Ludovicus) 237. B.

LAUDUNENSES.

Adalbero, 19. B. Attila, 6. B. Bartholomæus, 124. A. B. 132. B. 140. E. 141. A. 274. D. de Bourbon (Ludovicus) 267. D. Edenulfus, 13. E. d'Estrées (Cæsar) 64. A. 419. A. 432. D. Galterus, 275. C. D. 297. E. Instrum. 67. B. Guillelmus, 38. D. Helinandus, 260. C. 970. D. Ingelrannus, 140. D. Maldegarius, 80. E. de S.t Maurice (Galterus) 262. D. E. de Mortaigne (Galterus) 262. E. Rodoardus, 570. C. E. Rodulfus, 15. D. 570. C. E. 571. C. Wenilo, 635. C.

LAUSANENSES.

Bonifacius, 587. C. D. 887. B. de Escublens (Willelmus) 688. E.

LEMOVICENSES.

d'Aubusson (Turpio) 1098. D. de Cros (Johannes) 134. D. 416. E. S. Martialis, 623. C. Talayrandus (Helias) 226. E.

LEONENSES.

Jacobus, 291. E. de Laval (Henricus) 1247. D.

LEXOVIENSES.

Basin (Thomas) 904. C. Robert (Ademarus) 339. B. C. D. du Vair (Guillelmus) 1231. A.

LINGONENSES.

de Chastillon (Robertus) 1119. B. Desprez (Johannes) 227. A. Giraudus, 326. A. de Poictiers (Carolus) 342. A. de Torote (Robertus) 886. B. C. 887. E. 888. A. 919. C.

LODOVENSES.

d'Estouteville (Guillelmus) 1129. A. Rotondi de Biscarras (Johan. Armandus) 1136. D.

LUMBARIENSES.

Olivier (Antonius) 1132. B.

MAGALONENSES *seu* MONSPELIENSES.

Colbert (Carolus Joachim) 110. A. Fredoli (Andreas) 1123. C. Guillelmus, 1285. C. de Levis (Petrus) 41. D. de Mesua (Bernardus) 1200. B. Pellissier (Guillelmus) 1207. Stabellus, 636. B.

MALLEACENSES.

de Accoltiis (Petrus) 347. B.

MASSILIENSES.

Alard (Johannes) 1245. D. d'Alignan (Benedictus) 1120. D. Artaudi (Johan.) 1286. D. E. Botaricus (Andreas) Instr. 234. A. d'Estampes (Joh. Bapt.) 1282. D. de Forbin de Janson (Tussanus) 1136. A. B. de Glandeves (Lud.) 1225. C. D. 1243. D. Instr. 234. A. Gasqui (Johan.) 1286. E. Honoratus, 1189. C. de Jerusalem (Vivaudus) 1084. A. de Mandagot (Hugo) 1101. E. de Marseille (Pontius) 1151. A. Instrum. 235. B. Petrus, 1153. C. Puget (Stephanus) 1136. B. 1181. A. 1230. D. Raimundus, Instr. 207. D. Robaudi (Raimundus) 1084. D. de Seyssello (Claudius) 1300. C. du Vair (Petrus) nominatus, 1230. B. de Vintimille du Luc (Carolus Gaspar Guillelmus) 1183. E. 1249. B. de la Voute (Guillelmus) 1166. D. 1167. B. Instr. 221. A. B. C.

MATISCONENSES.

Chevrot (Johannes) Instr. 54. C. D. Dinet (Ludov.) 1098. C. (Gaspar) 1134. D.

MAURIANENSES.

Aymarus, 1077. C. 1078. D. d'Estouteville (Guillel.) 1129. A. Petrus, 1292. E. Valchinus, 1065. B.

MELDENSES.

Bossuet (Benignus) 63. B. de Cuissy (Petrus) 481. D. S. Landericus, dubius, 114. E. 115. B. Manasses, Instr. 77. E. de Vercellis (Petrus) 1128. D. 1139. B.

METTENSES.

Adalbero, 15. D. 535. B. 570. B. 571. A. 953. A. Angilramnus, 633. E. 634. A. B. C. 953. A. B. E. Arnulfus, 626. D. d'Aspremont (Johannes) 691. B. C. 883. B. 952. D. Instr. 140. D. d'Aubusson (Georgius) 1098. D. d'Avesnes (Burchardus) 890. D. 920. B. de Bar (Reginaldus) 894. A. (Stephanus) 674. B. 960. A. B. Bertoldus, 682. B. Bertrannus, Instr. 136. A. Bruno, intrusus, 957. C. D. Clodulfus, 823. E. Chrodegandus, 830. D. Drogo, 636. E. 952. C. de Flandre (Johannes) 890. E. Herimannus, 860. B. D. 861. B. C. 915. B. 956. B. C. D. E. 957. A. D. de Hollandia (Burchardus) 40. A. B. 920. C. de Lenoncourt (Robertus) 1095. B. de Lorraine (Adalbero) 954. A. 955. A. 969. A. 970. D. de Los (Hermannus) 971. B. Luxembourg (Adalbero) 859. B. 955. E. 956. A. B. 959. A. B. (Theodericus) 955. B. C. 956. A. Instr. 150. E. Poppo, 958. A. Robertus, 837. A. Theodoricus, 570. B. 575. B. 648. C. Walo, intrusus, 957. B. Willelmus, 890. E.

MIMATENSES.

Baglion de la Salle de Saillant (Petrus) 1101. A. de Chanac (Guillelmus) Instr. 221. A. Durandus (Guillel.) speculator, 1079. D.

NANNETENSES.

de Monstrelaix (Hugo) cardin. 71. C. de Tressan (N.) 64. C.

NEMAUSENSES.

Arnaudus, 1283. C. Gaufredus, 1276. E. J. Instr. 221. A. de Toiras (Claudius) 1247. C.

NIVERNENSES.

Bertrandi (Petrus) 338. C. de Mandevilain (Johannes) 338. D.

NOVIOMENSES.

S. Achardus, 11. D. André (Petrus) 44. C. 45. D. d'Arbois (Philippus) 228. B. Baldricus, 2. 77. E. 294. E. 402. B. 509. A. Instr. 44. A. Balduinus, 29. D. 194. C. D. 435. A. Instr. 85. C. de la Boissiere (Wermondus) 437. A. de Boulogne (Balduinus) 176. B. 412. B. de Croy (Harduinus) 657. C. D. Dido, 256. B. Ebertrandus, Instr. 109. E. S. Eligius, 7. C. 207. 208. B. 425. E. 426. A. 485. C. 823. B. Gislebertus, 256. B. 393. E. Hedilo, 14. B. Hugo, 260. A. 294. D. Instr. 65. A. B. D. Immo, 490. B. Lambertus, 132. B. 211. C. E. 274. B. de Lorris (Egidius) 339. B. S. Medardus, 210. D. S. Mommolinus, 484. C. D. 485. A. B. C. D. de Nemours (Steph.) 194. E. 436. C. Radulfus, 258. E. Rainoldus, 194. D. 295. A. 447. E. Ratbodus, 211. E. 260. E. 272. E. 273. B. 399. E. 401. C. Simon, 193. A. B. E. 211. D. E. 261. E. 325. A. Transmarus, 16. D.

S. PAPULI.

de Burgo (Johannes) 1288. E. Despruets (Bernardus) 1181. A. 1230. D.

PETRAGORICENSES.

de Castelnau (Guido) Instr. 227. C. D.

PICTAVIENSES.

Ansoaldus, 7. D. de Clugny (Guillel.) 235. A. S. Hilarius, 848. C. Maroveus, 625. B. de Martreuil (Iterius) 474. A. Porretanus (Gilbertus) 326. C. Trousselli (Petrus) 474. A.

REGIENSES.

Agelricus, 1217. A. Almeradus, 1195. E. Augerius, 1152. B. 1197. D. 1198. B. 1218. B. C. 1279. C. de Cabanes de Viens (Joh. Balthasar) design. 1232. B. de Cailla (Fulco) 1120. D. Cenalis (Robertus) 1228. A. Doni d'Attichy (Lud.) 1098. C. S. Faustus, 1189. C. 1190. B. 1192. B. Fulco, 1198. C. Henricus, 1104. A. Lascaris de Tende (Antonius) 1228. B. S. Maximus, 1190. A. B. 1192. A. 1271. A. 1272. A. Raimundi (Hugo) 1076. A. 1119. C. 1156. C. Instrum. 210. B de Sabran (Rostagnus) 1157. D. E. de S.t Sixte (Carolus) 1229. E. de Vallavoire (Nicolaus) 1136. E. 1232. A.

RUREMONDENSES.

du Grobbendonck (Ignatius August.) 547. C.

RUTHENENSES.

de Perefixe (Harduinus) 1247. D. Verus, 1252. C.

SAGIENSES.

Geraldus, 404. A. Gervasius, 41. B. D. 113. D. 195. B. 386. C. 611. D. E.

SANTONENSES.

de Beaumont (Leo) 74. A.

SARLATENSES.

de Valbelle (Josephus Alfonsus) designatus, 481. C.

SEDUNENSES.

Gastonius (Philippus) 1287. B. Prothasius, 1252. C.

SILVANECTENSES.

A. 35. D. le Blanc (N.) 614. C. Chamillard (N.) 1099. E. Dionysius, 1248. A. Hubertus, Instr. 77. E. Sanguin (Nicol.) 1247. C. Trudaine (N.) 614. C.

SISTARICENSES.

d'Alamon (Petrus) 1221. C. d'Andufe (Bermundus) Instr. 187. A. de Barthol. (Henric.) 1079. C. 1159. C. 1080. A. 1184. C. D. Bertrandus, 1253. E. Caprerius (Geraldus) 1116. C. de Cuppis (Antonius) 1229. D. de Fontana *vel* de Placentia (Andreas) 1172. C. 1206. B. C. Franco, 1238. C. de Grimaldi (Carolus) 1151. E. de Haussonville (Claudius) 1131. D. de Mehella (Artaldus) 1167. E. 1168. A. de Monteruco (Rainulfus) card. 1168. A. d'Orsiere (Cherubinus) electus 1131. D. Petrus, 1277. C. Talloni (Raimundus) Instr. 241. C. 242. B. C. 244. A. E. Thomassin (Ludov.) 1131. E.

SPIRENSES.

Conradus, 49. E. Principius, 825. E. de Seasteneck (Conradus) 687. A. Instrum. 138. B.

SUESSIONENSES.

S. Arnulfus, 524. A. Beraldus, 20. A. Bertrandi (Guillelmus) 338. B. de Bourbon (Carolus) 1137. A de Condé (Jacobus) 218. C. Drausius, 7. A. Gilienus, Instrum. 86. C. Goslenus *vel* Josselinus, 94. A. 176. B. 382. E. Jacobus, 35. D.

Liffardus, 132. B. S. Lupus, 73. E. Milet (Johan.) 104. A. Nivelo, 216. C. Rotaldus, 834. D.

TARBIENSES.

André (Guillelmus) 43. E. de la Baume de Suze (Armandus Anna Triftannus) 479. E.

TARVANENSES.

S. Audomarus, 6. D. E. 373. E. 484. C. 487. C. 493. B. Inftrum. 110. A. C. S. Bainus, 372. C. Balduinus, 493. D. Inftr. 112. C. D. de Boulogne (Jacobus) 502. C. de Commines (B. Johannes) 509. B. 514. B. 518. D. de Crequy (Ingelrannus) 39. D. E. 535. A. (Francifcus) Inftr. 11. B. de Croy (Jacobus) 505. D. de Dainville (Gerardus) 46. E. 339. B. 443. C. Defiderius, 403. C. 420. A. 500. B. 518. E. 533. E. 534. A. Inftr. 61. A. de Dovy (Petrus) 500. E. 501. A. C. D. Drogo, 22. B. 494. D. 522. C. D. 523. C. D. E. Inftr. 221. A. S. Eckemboldus, 487. B. C. S. Folquinus, 12. C. 489. D. 490. A. B. 492. A. 493. B. E. 495. B. 509. A. 524. B. de Geneve (Robertus) 45. E. 46. C. Gerardus, 22. B. 354. B. 495. B. 509. A. 524. B. Inftr. 113. C. E. Herimandus, 14. B. Hubertus, 22. B. 523. D. E. S. Humfridus, 12. C. 490. C. le Jeune (Johannes) 504. E. Johannes, 294. E. 382. C. 411. A. 434. C. 495. C. D. 496. A. 497. A. Lambertus, 22. B. 420. B. 436. C. 481. C. 510. B. 533. E. 534. B. 537. A. Inftr. 123. E. de Lorraine (Henricus) 511. D. Ludovicus, 342. A. de Luxembourg (Philip.) 347. A. de Melun (Francifcus) 347. A. Milo, 117. A. 176. B. 303. D. 325. A. 327. A. 382. E. 403. B. 420. A. 427. A. 443. B. 472. B. 480. D. 497. E. 498. C. D. 499. B. 509. C. D. 518. D. 524. D. 525. C. 526. A. B. C. 539. C. E. 540. A. Inftr. 86. C. 96. B. 117. C. E. 118. B. 121. E. 125. A. de Muris (Henricus) 502. B. Petrus, 331. D. 500. E. 501. C. D. Renaud (Matthæus) 504. C. Robertus, Inftr. 116. B. Rodulfus, 219. C. 220. C. Saqueti (Raimundus) 503. A. Tabari (Johannes) 524. E. Wicfredus, 492. B. C. E. Sedes vacat, 501. D.

TELONENSES.

Le Blanc (Guillelmus) 1197. D. 1179. C. 1229. C. Bonnin de Chalucet (Armandus Ludovicus) 1249. B. Deodatus, Inftrum. 235. C. Defiderius, 1273. C. D. de Fiefque (Nicol.) 1093. C. de Forbin d'Oppede (Ludov.) 1136. E. Fulco, 1222. D. de Glandeves (Elziarius) 1241. A. de S.t Jal (Raimundus) 1077. E. Jaudadus, 1116. A. Inftr. 209. A. Leo, 636. C. Roftagnus, 1240. C. de Sceptris (Egidius) 1229. E. 1247. A. de Telefcona (Fulco) 1222. C. E. Trivulce (Auguftinus) 1175. D. de Vintimille du Luc (Johannes) 1136. E.

TRECENSES.

Anfegifus, 637. A. Hato, 1072. D. Philippus, 323. A.

TRECORENSES.

Grangier (Bartholomæus) 1181. E. de Monftrelaix (Hugo, card. 71. C.

TRICASTINENSES.

Adhemar de Monteil de Grignan (Jacobus) 1136. B. Aube de Roquemartine (Lud.) 1182. C. 1233. A. de Levis (Antonius) 194. B. de Velhieu (Romanetus) 1091. C. Victor, 1062. A. B. D.

TULLENSES.

Chevrot (Johannes) 233. B. Inftr. 55. A. Fillatre (Guillelmus) 233. D. 234. B. 345. B. 505. B. Guillelmus, Inftr. 55. A. de Hocedey (Tuffanus) 114. A.

TUTELENSES.

d'Aubuffon (Hugo & Ludovicus) 1098. D.

VABRENSES.

de Ventadour (Guido) 44. A.

VALENTINENSES.

Beatus Æmilianus, 1055. A. de Bochart de Champigny (N.) 421. E. Catelan (Johannes) 1138. B. de Geneve (Johan.) 1081. D. de Poictiers (Carolus) 474. A. (Johannes) 67. C. de Savoye (Guillelm) electus, 885. D. E. 886. C. 919. B. de la Voute (Ademarus) 1166. E. (Guillel.) 1166. D. E. 1167. B. C.

VAPINCENSES.

Aftorgius, 1276. D. d'Aubuffon (Georg.) defignatus, 1098. B. Caftus, 1276. E. Donadeus, 1065. D. Draconetus, 1202. D. de Graffa (Otho) 1162. A. Gregorius, 1073. D. Guillel. 682. E. 1072. A. Hugo, 1077. A. E. Lantelmus, an epifc.? 1164. C. de Laya (Oliverius) 1164. C. de Lincel (Gaufridus) 1083. D. 1164. C. de Lyonne (Arturus) 1098. B. de Medullione (Raimundus) 1081. B. C. 1072. A. Raimundus, 1073. C. Ripertus, 1070. A. Robertus, 1077. E. 1078. A. 1079. A. E. 1158. B. 1240. D. Inftrum. 214. D. 216. B. Sagittarius, 1061. E. 1062. A. D. E. de Sclapono (Guillelmus) 1200. B.

VASATENSES.

de Bullioud (Symphor.) 1245. E. 1246. A. Loftolli-maroni (Henricus) 1231. C. de Terrail (Jacob. & Philip.) 1246. B. C.

VASIONENSES.

de Beretto (Petrus) 1165. E. 1166. A. de Cafa (Petrus) 1166. A. Petrus, 1278. A. Suarez (Ludov. Alphonfus) 1182. B.

VAURENSES.

d'Anglure de Bourlemont (Ludov.) 246. A. le Goux de la Berchere (Carolus) 1137. B.

VIRDUNENSES.

Adalbero *feu* Albero 972. E. Inftrum. 3. C. de Blois (Henricus) 868. A. 1040. E. Dudo, Inftr. 147. C. Fillatre (Guillel.) 234. B. de Grandpré (Robertus) 1029. E. 1040. E. Haymo, 1028. C. Henricus, 862. B. de Hirgis (Albertus) 683. C. de Lorraine (Francifcus) 721. D. Raimbertus, 657. C. D. Reginaldus, poftulatus, 854. B. Theodoricus, 861. C. Inftrum. 151. C. de Torote (Radulfus) 886. D. 887. C. S. Vitonus, 988. B.

VIVARIENSES.

de Chateauneuf de Radon (Bertrandus) 1087. E. 1088. B. 1089. B. C. de la Garde de Chambonas (Carolus Antonius) 1138. A. Johannes, card. 1100. B. de Ratabon (Martinus) 507. E. de Sortenaco (Petrus) 1088. B. 1089. B. C. de la Voute (Ademarus) 1166. E. Willelmus, 1243. B.

VORMATIENSES.

Adalgerus, Inftr. 166. E. Burchardus, 556. E. Conradus, Inftr. 136. A. de Domnegk (Fridericus) 721. A. Hildebaldus, 652. B. a Steynach (Conradus) Inftr. 154. C.

UZECIENSES.

Audoënus, 1194. E.

PRÆPOSITI & DECANI.

AMBIANENSES. Gerardus, decanus, 414. A.

Anicienfes. Tardieu (Guillelmus) decanus, 366. B. C. de Ventadour, Helias, decanus, 225. A.

Aptenfes. Agarni (Guillelmus) præp. 1164. D. Inftr. 190. C.

Aquenfes. Godefcalcus, præp. 934. C. de Graffa (Ifnardus) præp. 1172. E.

Aquifextienfes de Graffa (Otto) præpof. Inftr. 218. B.

Arauficani. d'Ancezune (Roftagnus) præp. 1092. C.

Arelatenfes. Aube de Roquemartine (Lud.) præp. 1182. A.

Argentinenfes. de Baviere (Maximilianus Henricus) præpof. 714. C. (Rupertus) præpof. major, 706. D. de Lowenfteyn (Johan. Erneftus) major decanus, 247. E. de Naffau (Francifcus Bernardus) præp. 805. A.

Aurelianenfes. de Ifiaco (Guillelmus) decanus, 333. D. Robertet (Joh. Jacobus) decanus, 251. C.

Brugenfes. Lidbertus, dec. Inftr. 117. B. R. præp. Inftr. 116. D. Rogerus, præp. Inftrum. 117. B. de Mandra (Walterus) præp. S. Mariæ. Brug. 233. A.

Cavallicenfes. de Berton de Crillon (Francifcus) præp. 1233. A.

Forojulienfes. Barteria (Gaufridus) præpof. 1078. A. Bertrannus, præp. 1198. C. de Clauerio (Hugo) præp. 1118. C. 1154. C. 1155. E. 1199. D. 1219. D. Inftr. 189. B. C. Fulco, præp. 1078. A. 1220. B. Guillelmus an præpofitus? 1078. A. Robaudi (Raimundus) præp. 1084. D.

Gratianopolitani. de Terrail (Jacobus & Philippus) decani, 1246. B. C.

Machlinienfes. Vanderburch (Francifcus) decanus, 58. C.

Magalonenfes. de Montlaur (Johannes) præp. 1200. B.

Maffilienfes. Bonifacii (Johannes) præpof. 1243. E. de Maffilia (Aicardus) præp. 1153. B. C. Inftr. 207. E.

Meldenfes. Coquelet (Claudius) decanus & archidiac. 1133. E.

Mettenfes. Albero, primicerius, 870. C. E. Jacobus, primicerius, 919. A. de Louvain (Albero) primicerius, 867. E. de Nancy (Jacobus) primicer. 885. D. de Wahart (Simon) decan. 927. A.

Moguntinenfes. Ottemberg (Hermannus) præp. S. Petri Mog. 351. D. de Wefterburg (Siffridus) præpof. Mog. 696. C. 718. C.

Noviomenfes. d'Erchieu (Johannes) decan. 437. B.

Parifienfes. de Faucambergue (Clemens) decanus, 71. E.

Regienfes. de Vintimille du Luc (Johannes) præp. 1136. D.

Remenfes. Balduinus, præp. 289. C. Drogo, præp. 327. A. Leo, decanus, 327. A. de Remis (Reginaldus) præp. 291. E. S. dec. 289. C. E. Thomas, præp. 289. E.

Tarvanenfes. Balduinus, decanus, 509. C. Erembaldus, dec. 526. A. B. Inftr. 122. A. Milo, dec. Inftr. 113. E. Monitfart (Joh.) dec. 235. E. Otgerus, præp. 509. C.

Telonenfes. Amelius, præp. 1154. C. Barreria (Gaufridus) præp. 1220. B. le Blanc (Guillelmus) præpof. 1178. D. Palegal (Amelius) præp. 1118. C.

Tolofani. de Mandagot (Guillelmus) præp. 1082. E. 1083. A. B. Inftr. 183. D.

Viennenfes. de Maugiron (Aymarus) præp. 1246. D.

Ultrajectenfes. Foucque (N.) præp. 583. D. Naturelle (Philibertus) præp. & archidiac. 590. E. Otho, præp. 885. D. E. 886. B. Wolbodo, præp. & decanus, 850. E.

Vermatienfes. de la Marck (Adolfus) præp. 894. E.

ABBATES.

AFFLIGEMII. Arnaldus, 409. B. de Croy (Carolus) 98. B. 239. C. (Guillel.) 52. B. (Philippus) 51. D. Franco, 107. B. 644. D. Inftr. 23. D. Fulgentius, 25. C. Hæften. præp. 283. E. Johannes, abbas, 44. B 562. C. E. Titubaldus, 409. C.

S. Agerici Virdun. J. 36. E.

S. Andreæ Avenion. de Merindol (Roftagnus) 1165. C. Raybaudi (Bertrandus) 1164. B.

S. Andreæ

S. Andreæ Brugensis. Aimericus Petrus, 105. B. Affet (Johannes) 417. C. E. de Cupere (Michael) 566. D.
S. Andreæ in Nemore. de Candas (Natalis) 244. D. Champaigne (Jacobus) 478. A. le Dé (Nicolaus) 479. B. de Reyfieich (Claudius) 477. E.
Andrensis monasterii. Giflebertus, 496. B. Itherius, 510. A. B. E. Petrus, 500. C.
Anianæ. S. Benedictus, 731. E. 732. B. 967. B.
S. Antonii Vienn. de Tournon (Franciscus) 1094. A.
Aquæ-bellæ seu *Vallis-honestæ.* le Tellier (Franciscus) 1137. B.
S. Audoëni. de la Tour d'Auvergne (Emmanuel Theodosius) cardin. de Bouillon, 468. C.
Averbodii. Andreas, 935. D. Reinerius, 897. D. 898. E.
Augiensis. Berno, 659. A.
Aureæ-Vallis. de Aremberg (Godefridus) 1023. B. de Mont-Gaillard (Bernardus) 599. D.
Balantiarum. R. 304. A. W. 539. A.
Barisiaci. Rogier (Hilarius) præp. 267. C.
Barberii. Verjus (Franciscus) 1183. C. 1249. A.
S. Bartholomæi Noviom. Ansoaldus, 163. A. Arnulfus, 437. A. Caronis (Johannes) 505. B. Lambertus, 436. C. Rainardus, Instr. 45. A. de Vy (Johannes) 437. B.
S. Bavonis. Agilfridus, 256. D. 831. C. d'Alouenge (Petrus) 503. B. S. Bavo, 213. B. E. Betto, 275. E. de Faït (Johannes) 265. B. Herimannus, Instr. 45. D. Wefricus, 25. D. Wido, 492. D. Womarus, 847. D.
Bellæ-Vallis. de Bruxella (Johan.) 1018. E.
Belli-loci. Hugo, 443. B.
S. Benigni Divion. Jarento, 865. A. 972. B.
Bergtolsgadensis. de Baviere (Ferdinandus) præp. 713. E.
S. Bernardi extra muros Valentinenses. Falco Johannes, 110. B.
Bernæ. Ab Eyck (Lucas) 613. C.
Blandinii. Arnulfus, 959. E. Everhelmus, 116. D. Hetta, 7. E. Hugo, 451. A. Instr. 97. B. Johannes, 255. D. 260. B. de Monte (Buffardus) 231. C. Scoranus, 631. B. Sigerius, 25. D. Vincq (Gaspard) 111. C. Womarus, 492. C. D.
Blangiaci. l'Alleman (Johannes) 531. E. de Calonne (Josephus) 283. D. 418. E.
de Bodelo. J. 528. A. E. Jacobus, 178. C. de Zype (Gerardus) 305. B.
de Boheriis. Petrus, 29. E.
Bonifontis. Radulfus, 70. E. 155. B.
Boni-portus. de Polignac (Melchior) 419. A.
S. Boniti. Giraudus, 1200. B.
Boxleiæ. Lambertus, Instr. 119. B. C.
Bucilii. Godefcalcus, 200. D.
Burgulii. Gillot (Laurentius) 72. D.
Cagiæ. Coquelet (Claudius) 1133. E. de Verges (Philibertus) 1134. E.
Calesii. Jordanus, 1105. A. de Revel (Guigo) 1104. A.
Calmeliaci. Arimannus, 1237. B. S. Eudo, 1192. A. 1194. C. Ganselmi (Guillelmus) 1201. C. de Mayreris (Gaucelmus) 1201. C. Wigo, 1237. B. 1238. A. B.
Calvimontis. Alelmus, 200. D.
de Capella. Hugo, 70. B. Ravengarius, 509. A. Theodericus, Instrum. 118. B. Zeopen (Willelmus) 803. B.
Caricampi. Arnaldus, 413. D. Artaudus, 413. B. Hugo, 413. B. 510. A. Instrum. 96. B.
Caritatis ad Ligerim. Payen des Landes (Petrus) prior, 195. E.
Caroffi. Gaufridus, 510. A. Jordanus, 511. A. Instr. 116. B.
Caroli-loci prope Silvanectum. le Fel (Johannes) 305. C.
Cartoveri. de Bourlon (Claudius) 1137. A.
Casæ-Dei ord. Bened. de Tournon (Franciscus) 1094. A.
Casæ-Dei ord. Præmonstr. de Mescugarbes (Petrus) 110. B.
Catiaci. J. 86. E.
Cellæ Trecensis. Petrus, 948. B. 973. B.
Cheminonis. de Poictiers (Maximil. Henric.) 924. D.
Cistercii. l'Argentier (Dionysius) 307. B. C. Arnaldus, Instr. 92. D. Benedictus, 428. E. Bonifacius, 1030. C. de Boucherat (Nicolaus) 174. C. 182. E. 183. B. 312. B. de Cirey (Johannes) 566. Fastredus, 171. D. G. Instr. 36. A. Guillel. 186. E. Jacobus, 1036. D. Johan. 178. D. de Martiniaco (Johannes) 597. D. Petrus, 328. D. de Seyna (Conradus) 586. C. 881. B. Vauslin (Claudius) 174. E.
Claræ-Cumbæ. Ricavus, 1107. E. W. 1107. E.
Claræ-vallis. d'Aizenville (Johannes) 309. E. 529. B. 535. A. Instrum. 122. B. C. l'Argentier (Dionysius) 174. D. E. 183. A. 532. A. 791. D. 1020. B. S. Bernardus, 28. A. 29. A. 30. B. 120. A. 157. C. 171. D. 174. C. 175. E. 176. A. C. D. 194. B. 200. B. 207. 212. A. 262. B. C. D. 297. E. 298. A. 308. B. 311. B. 325. B. C. 327. B. 383. B. 411. C. 412. E. 426. E. 453. C. 454. D. 496. B. 499. A. 525. C. E. 526. A. B. 559. D. 584. D. 585. B. C. 592. A. 673. B. E. 674. A. 675. D. E. 760. C. 789. C. 799. B. 869. C. 872. E. 917. E. 926. C. 1016. E. Instrum. 117. E. 118. B. Bouchu (N.) 1029. C. 1041. E. de Castro Marciaco (Henricus) Instrum. 133. D. Dongelbergius (Willel.) 586. E. de Dullemonte (Johannes) 305. B. de Edua (Guillelmus) 596. A. de Fontanis (Philippus) 305. C. 590. C. Gaffot de Deffens (Robertus) 183. E. 192. E. 313. D. 460. A. 533. C. D. 537. D. 593. D. 1024. A. de Lauduno (Bernardus) 535. B. de Lexintona (Stephanus) 887. E. le Mire (Lupinus) 182. E. 597. B. Philippus, 455. B. Pillard (Matthæus) 597. E. Robertus, Instrum. 119. D. de Sanciaco (Johannes) 1018. A. (Theobaldus) 288. D. de Saulieu (Edmundus) 181. E. 530. C. de Seyna (Conradus) 586. C. 881. B. de Vireio (Petrus) 459. A.
Clari-Fageti. Guillelmus, 437. D. Johannes, 437. D. de Bernage (Ludov.) 1181. D.
S. Clementis Mettensis. S. Cadroë, 571. A.
Cluniaci. de Bourbon (Johannes) 135. C. de Chaslus (Petrus) 337. E. de Clermont (Hugo) 991. A. de Colan (Johan.) 134. E. Everardus, 135. E. Henricus, 135. C. S. Hugo, 495. D. E. 1070. E. 1217. E. 1253. D. Hugo, 133. C. 991. D. S. Mayolus, 1195. D. 1210. A. Instr. 191. A. de Montboissier (Petrus Venerabilis) 132. D. E. 496. C. 872. A. 1072. A. D. S. Odilo, 847. D. 1069. C. 1195. E. de Perreria (Odo) 135. A. B. Pontius, 117. A. 132. A. B. C. 410. D. 496. B. Raimundus, 134. C. de la Tour d'Auvergne (Emmanuel Theodosius) 468. C.
Corbeiæ. S. Adalardus, 38. D. 437. A. 1195. C. Fulco, Instr. 85. C. Johannes, 260. B. 384. C. 874. C. Nicolaus, 327. A. Petrus, 38. D. de Polignac (Melchior 419. A. Radbertus (Paschasius) 12. B. Robertus, 325. A. D. 412. A. 443. A. 539. E. de Vers (Hugo) 511. B. Wala, 1195. C.
Crispeii. Hugo, 101. A. B.
S. Crispini in Cavea. Ernaldus, 94. A. Theobaldus, 94. D.
S. Crispini majoris. de Poictiers (Maximilianus Henricus) 924. D.
Cristæ. de Bruxella (Johannes) 1018. E.
Deodevillæ. Petrus, 158. C. 444. A.
Dervensis. S. Berchiarius, 942. A. Odo, 941. E.
S. Dionysii in Francia. Adam, Instr. 78. D. Charderícus, 1064. E. Hilduinus, 12. E. 13. A. 636. D. E. Sugerius, 326. A.
S. Dionysii Remensis. Giflebertus, 287. D. Hugo, 381. C. 402. A. 426. C. Urfio, 325. E. Instr. 79. C.
Dunensis. Albero, 526. A. Aventinus 1115. B. Campmans (Bernardus) 532. C. Emwanberghe (Petrus) 530. C. Fulco, 525. B. Instrum. 117. A. B. J. 502. C. Idesbaldus, 397. B. 499. C. 509. D. 524. D. 526. C. 540. A. Lambertus, 515. C. Instr. 122. A. Pappolus, 1115. C. Promotus, 1115. B. C.
Eleemosinæ. Philippus, 123. B. C.
S. Eligii. Theodericus, Instr. 45. E.
S. Eligii fontis. Moyset (Johan.) 437. C.
Ellamii. G. 973. E.
Elwagensis. Leutbertus, 942. D.
Epternaci. 942. C.
S. Eusebii Aptensis. Durandus, 1217. B. C. 1234. A.
de Eversam. A. præp. 213. A. Johannes, 291. A.
S. Evertii (Stephanus) 215. B.
S. Faronis. Johannes, 511. B.
Ferrariensis. Aldricus, 257. B 967. D. Lupus, 257. C. 967. C. D. E 968. C.
Fiscanni. R. 264. D. Radulfus, 413. E. Roger (Petrus) 336. D.
Flaviniaci. Egil, 968. B. Hugo, 493. C. D. 851. B. 853. C. 970. A. 987. D.
S. Florentii Salmur. de Berton de Crillon (Franciscus) 1233. A. B.
Floriaci. Erkembaldus, 570. D. S. Mummolus, 1193. D.
Fontanellæ. S. Ansegisus, 73. D. 114. D. 146. B. 732. A. Guido, 375. B. Vando, 934. D.
Fontis Frigidi. Theocrenus (Benedictus) 1174. E. Trivulce (August.) 1175. D.
Frigidi-montis. B. 473. A.
Fuldæ. Conradus, Instr. 136. A. de Ehrtall (Henricus) 992. B. Hadamarus, 646. B. E. 736. D. Matuardus, Instr. 154. C. de Opershoven (S. Bardo) 728. A. Richardus, 728. A.
Furnensis. de Bailleul (Balduinus) 442. E. Hugo, 194. D. 403. C. Vanschorre (Johannes) 198. A. Walterus, 540. D. 541. A. Wuillelmus, 403. B. 540. A. Instr. 124. E.
Fusniaci. G. 304. A. de Gozée (Jacobus) 1017. E. Matthæus, 612. A. 883. D.
Gardi. Gerardus, 412. D.
Gaudii-Vallis. Brulart de Genlis (Carolus) 1099. A.
Genliaci. Brulart de Genlis (Carolus) 1099. A.
S. Genovefæ. Blanchart (Francisc.) 1114. D. de Montenay (Johan.) 1115. E. Pothier (Johannes) 1116. B. de Riberolles (Gabriel) 1116. A. Stephanus, 214. E. 215. A. B. Watrée (Antonius) 1115. B. de Vy (Johannes) 437. B.
Gerardi-montis. de Buzegnie (Henr. Franciscus) 111. A. Gerbodus, 28. E. Godefridus, 32. C. Ruffaldus (Hieronymus) 390. A. C. D. Suellardus, 25. D. Theodericus, 102. D. W. 149. B.
S. Germani Autissiodor. Hugo, 641. C.
S. Germani Autissiod. apud Parisios. Robert (Petrus) decanus, 339. D. le Roy (Nicolaus) decanus, 143. E. Seguin (Petrus) dec. 143. E. de Voyer de Paulmy d'Argenson (Franciscus Elias) dec. 1099. E.
S. Germani a Pratis. Goslinus, 258. A. de Furstemberg (Guillelmus Egon) cardin. 719. D. de Monte electo (Gaufredus) 1205. C. Rainaldus, Instrum. 78. D. de Ybraia (M.) 1205. C.
Gorziæ. Agenoldus, 570. D. Johannes, 648. C. 969. C.
Grandi-montis. de Axia, *al.* de Treignac (Guillelmus) prior, 766. E.

Heinamensis. Ancradus, 25. C. Gillebertus, 107. B. Instr. 23. D. 45. A. Henricus, 149. C. Walbertus, 21. B.
Helenchinensis. Jacobus, 202. C.
Hemmerodæ. Hermannus, 792. B. 794. B.
Hermeriarum. Fastredus, 199. C.
Hersfeldensis. de Opershoven (S. Bardo) 728. A.
Humolariensis. Garinus, 275. C. Hugo, 194. A. 262. C. Instr. 40. E. 86. D. Marcellus, 260. B.
Igniaci. de Camps (Franciscus) 1248. B.
S. Illidii Claromont. Petrus, 88. D. Stephanus, 88. E.
Insulæ suburbanæ Arelat. S. Cæsarius, 1192. E.
Insulæ Gallinariæ. Josephus, 1198. E.
S. Johan. Ambian. Lagrene (Nicolaus) 195. D.
S. Johan. Iprensis. Giselbertus, 935. D. de Camp (Hugo) 542. B. Johannes, 535. B. Theodericus, 200. B.
S. Johan. Laudun. d'Aubusson (Georgius) 1098. A.
S. Johan. Senon. de Neufville (Simon) 428. C.
Josaphati. de Terrail (Jacobus) 1246. C.
S. Judoci ad mare. Moreau (Steph.) 353. B. Walterus, 328. C. 403. B. 412. B. 403. A.
S. Judoci in nemore seu Domini Martini. Thietius (Michael) 476. B.
Latiniaci. B. 86. E. S. Eloquius, 570. C. 571. C. 572. B. Martinus, 386. D.
S. Launomari Blesensis. Pot (Ludovicus) 236. E.
S. Leodegarii S. Ligaire de Berton de Crillon (Franciscus) 1233. A. B.
S. Leufredi. S. Leufredus, 1208. A.
de Liskis. Godefcalcus, Instr. 122. A. Henricus, 499. E.
Liviaci. Coquelet (Claudius) 1134. A. C. E. de Boulogne (Stephanus) 1134. C.
Loci S. Bernardi. de Gestele (Arnulfus) 588. C. de Malte (N.) 589. A. de Mechlinia (Raduardus) 588. E. de Steemberghe (Johannes) 589. C.
Loci Dei in Pontivo. de Bruxella (Johannes) 1018. E.
Longi-pontis. de Ulcheio (Gualterus) 195. A.
Longi-villaris. Geraldus, 171. E. Willelm. 526. A.
S. Luciani. Ser. 86. E.
S. Lupi Trecensis. d'Aubusson (Georgius) 1098. A.
Luræ. de Revel (Guigo) 1104. A. Rostagnus, 1104. C.
Lutræ. de Furstemberg (Franciscus Egon) 805. A.
Luxovii. Ansegisus, 81. E. Geoffroy (Johannes) 345. B. Perrenot (Antonius) 268. A.
S. Maglorii. Ulricus, Instr. 78. D.
Majoris monast. Johannes, 560. E. Pot (Ludovicus) 236. E.
S. Martini Æduensis. 1193. A.
S. Martini a Campis. d'Estouteville (Guillel.) prior, 1128. D. Odo, prior, 396. D. Simon, 176. C. Theobaldus, prior, 396. C. 498. B.
S. Martini ad Gemelles. Johannes, 428. D. E. Theobaldus, 412. B.
S. Martini Laudun. de Festieux (Gerardus) 428. E. Garinus seu Warinus, 461. E. Instr. 124. E. Gualterus seu Walterius, 213. A. 460. E. 461. D. Instr. 39. C. 96. D. Rainaldus, 196. D.
S. Martini de Orione. Amauricus, 588. B.
S. Martini Pontisar. de la Tour d'Auvergne (Emmanuel Theodosius) card. de Bouillon, 468. C.
S. Martini Turon. Fridegisus, 489. A. Hugo, 641. C.
S. Martini Trevir. Conradus, 566. D.
S. Matthiæ Trevir. Antonius, 566. D. Johannes, 741. D.
S. Maximini Trevir. Bernardus, 759. C. Folmarus, 945. E. Helisachar, 732. C. Hugo, 83. A. 839. C. D. 913. C. Johannes, 741. D. S. Poppo, 380. B. 759. C. 945. A. Stephanus, 836. C. D. Theodoricus, 945. B. D. Wiggerus, 648. B.
S. Medardi Suession. Altmarus comes, 377. C. D. de Basoches (Milo) 276. D. 397. D. S. Fulco, 377. C. Ingerannus, 396. E. Ingravo, 384. C. Ogerus, Instr. 45. A. Rainaldus, Instr. 86. D.
Mediolaci. Rotwicus, 733. D.
S. Michaelis Antuerp. de Erps (Arnoldus) 201. A.
S. Michaelis de Clusa. Benedictus, 1276. D. Pe. 1104. D.
S. Michaelis de Theorascia. d'Aurethan Guillelmus) 103. E. Guckduinus, 409. D. 410. A. Henricus, 260. B. S. Maccalanus, 570. C. D. de Seve de Rochechouart (Guido) 353. C.
Montis Benedicti in comitatu Burgundiæ. de S.t Maurice (Jacobus) 136. C. Piperius (Blasius) 349. E.
Montis-majoris. d'Avançon (Guillelmus) 1095. E. de Corti (Guillelmus) 1096. A. de Maugiron (Aymarus) 1229. D.
Montis S. Mariæ in Burgundia. de Berghes (Antonius) 506. A.
Morimundi. Arnulfus seu Arnoldus, 783. C. 794. E. Briffault (Claudius) 791. D. de Carinthie (Arnoldus) 673. B. Guido, 785. A. 489. E. de Pichange (Edmundus) 785. E. Ornot (Edmundus) 785. E.
Mosomii. Rodolfus, 970. C.
Murbaci. de Furstemberg (Franciscus Egon) 805. A.
Nantolii in Valle. Theocrenus (Benedictus) 1174. E. Trivulce (August.) 1175. D.
de Nemore. Everardus, 443. B. Thomas, 403. B.
S. Nicasii Remensis. Galterius, 263. C. Johannes, 287. D.
S. Nicolai de Nemore vel *de Saltu.* G. 86. E. Gislebertus, 325. D.
S. Nicolai de Silva Vedogii. Dionysius, 402. D. V. 354. D.
Noviaci. Beroaldus, 1064. A.
Novigenti. Galterus, 260. B. Guibertus, 69. D.
S. Pauli Cormaricensis. Fridegisus, 489. A.
S. Pauli Ultraject. Jacobus, 756. E. Waldaverus, 740. D.
Peronæ. S. Furfæus, 932. D. 933. A. Ultanus, 371. B. 576. C. D. 933. A.
S. Petri de Cultura. de Caillebot (Franciscus) 247. A.
S. Petri Saviliani. de Ponte (Ludovicus) 1299. E.
S. Petri Vienn. Aimarus, 1077. C. 1078. D.
de Pinerolio S. Mariæ. de Ponte (Ludov.) 1299. E.
Plenipedis. de Caillebot (Franciscus) 246. E.
Podii Rotundi. Elias (Willelmus) 1105. A.
Pontis-rotundi. de Valbelle (Franciscus) 481. C.
Pontiniaci. Petrus, 328. D.
Præmonstrati. Conradus Suevus, 428. B. Despruets (Johannes) 204. C. Gervasius, 611. D. Hermi (Petrus) 202. E. B. Hugo, 462. B. Johan. 540. E. de Monte Hermeri (Hubertus) 203. B. S. Norbertus, 199. B. 609. E. 610. D. 766. C. 803. B. 868. B. 1043. B. Philippus, 462. B. 611. A. Instrum. 124. D. de Rockinies (Johan.) 428. E. le Scellier (Augustinus) 1050. A. de Sclusa (Johannes) 195. A.
Prulliaci. Brulart de Genlis (Carolus) 1099. E. de Forbin de Janson (Tussanus) 1136. C.
Prumiæ. S. Ansbaldus, 968. C. D. de Belfomonte (Poppo) 946. A. Egil, 968. A. B. C. Farabertus, 839. E. 840. A. 968. D. Gerardus, 973. C. de Manderscheit (Guillelmus) 950. E. 951. A. Marcwardus, 722. D. 967. D. E. 968. A. C. a Petra (Fredericus) 948. D. Regino, 967. C. 968. A. E. Richarius, 82. E. 837. D. 839. A. C. D. E. 942. E. 943. A. B. Tancradus, 967. C. Vulfranus, 671. B.
Querceti. Lambertus, 275. D.
S. Quintini Veromand. Bertrandi (Petrus) dec. 338. B. Geraldus, dec. Instr. 40. B. 41. A. Hugo, dec. 489. C. Mont-chevalier (Bonus) dec. 68. A.
S. Quintini in Insula. Balduinus, 213. B. Instrum. 40. E. 41. A. M. 129. D. Matthæus, 138. C. 462. E.
S. Quintini de Monte. Ebertramnus, 484. C. D. 485. A. C. Gillebertus, Instr. 41. A. de Medon (Johan.) 505. B. S. Ultanus, 576. C. D. 933. A.
S. Quintini. Fulradus, 81. D.
S. Remigii Remensis. de Basoches (Milo) 276. E. 397. D. Hugo, 396. C. Odo, 871. D. 872. C.
Reomaensis. Carolomannus, 82. B. S. Johannes, 1192. C.
Resbaci. de Caillebot (Franciscus) 246. E. Natalis, 498. E.
S. Richarii. d'Alouenge (Petrus) 503. B. Angelrannus, 853. A. Helisachar 732. C. Ingelardus, 853. A. Lequien (Eustachius) 437. E. Richarius, 263. E. 288. E. 295. B. 329. C. 397. B. C. 403. D. Richboto, 489. E.
S. Ruffi. Fulco, 1283. C.
Ruisselliivillæ seu *B. M. de Nemore.* Everardus, 433. B. de Hericourt (Balduinus) 519. D. de Lannoy (Philippus) 525. A.
Sacræ Capellæ Paris. d'Ailly (Petrus) thesaur. 48. C.
Sacræ Cellæ. Heroet (Antonius) 1132. C.
Saviniaci. de Forbin de Janson (Tussanus) 1136. C. Robertus, 1201. A.
Septem Fontium diœc. Rem. de Niel (Egidius) 612. C.
Silvæ majoris. S. Geraldus, 106. E. Instr. 21. D. de Laubese (Raimundus) 403. D. Ramnulfus, 108. C. P. 112. A.
Simorræ. Puget (Henricus) 1137. A.
Sindracensis. Rotondi de Biscarras (Johan. Armandus) 1136. C.
Solemniaci. d'Aubusson (Georgius) 1098. A. Mauricius, 948. D. S. Remaclus 823. A. 939. E.
Sparnaci. Fulco, 287. E.
Stadensis. Albertus, 662. D. E.
S. Theodorici prope Remos. d'Anglade (Arnoldus) 266. D. Egidius, Instr. 86. D. Emericus, Instr. 55. C. Fillatre (Guillelmus) 234. B. 505. B. de Florenne (Eilbertus seu Gilbertus) 944. D. Gaufridus, 27. A. H. 86. E. Johannes, 290. E.
Tongerloensis. de Vocen (Henricus) 904. C.
Tornamiræ. Elias (Willelmus) 1105. A.
Tornusii. le Febvre (Johannes) 389. B. de la Tour d'Auvergne (Emmanuel Theodosius) card. de Bouillon, 468. C.
Toroneti. de Ponte (Ludovicus) 1205. E. Rostaing (Antonius) 1205. E. de Signa (Willelmus) 1157. D. E. W. 1156. C.
S. Trinitatis Stampensis. R. Instr. 78. D.
Trium-fontium. Amauricus, 588. B.
Trunchinii. Arnulfus, 222. D. Gosvinus, 212. D. 298. B.
S. Valerici. de Salignac de la Mothe Fenelon (N.) 63. A.
Vallis-Claræ. Radulfus, 87. C.
Vallis sanctæ. Maurini (Serisius) 1130. E.
Vallis-Scholarium diœc. Lingon. Petit-pied (Antonius) 1115. C.
Vallis-Scholar. apud Lovanas & Mechliniam. de Souhay (Nicolaus) 166. A.
Vallium Sernaii. Andreas, 327. C.
S. Victoris in Caletis. de Beauveau (Renatus Franciscus) 247. C.

S. Victoris Massil. d'Alens (Guillelmus) 1157. D. Bernardus, 1071. A. Instr. 205. A. Bonifilius, 1157. E. de Canillac (Eustorgius) 1155. E. de Cardaillac (Guillelmus) 1123. E. de Contobon (Girbertus) 1202. C. Guillelmi (Petrus) 1078. A. 1220. B. Guillelmus, 1298. B. S. Isarnus, 1116. B. 1150. D. 1253. A. Instr. 209. A. de Nogaret (Petrus) Instr. 237. C. Petri (Guillelmus) 1199. A. Raimundus 1073. A. 1117. A. Instrum. 207. A. Rodulfus, 1254. B. Instr. 236. C. Ricardus, 197. C. 1071. D. 1197. B. 1238. D. 1254. A. Instrum. 191. D. 192. A. B. C. D. 195. E. 196. D. E. 206. A. B. de Sabran (Guill.) 1123. E. Stephanus, 88. E. 1220. E.

S. Victoris Paris. Odo, 1043. A. Instrum. 175. A.

S. Vincentii Laudun. Anselmus, 141. A. 212. B. C. 403. A. Galterus, 275. C. Geraldus, 106. E. de Lowensteyn (Johan. Ernestus) 247. E.

S. Vincentii Mettensis. Folcuinus, 558. A. Lanzo, 861. E. 956. D.

S. Vitoni. Gualeranus, 970. C. Laurentius, 972. E. Beatus Ricardus, 19. A. E. 20. B. 84. C. D. 259. D. 378. E. 493. C. D. 558. B. 572. A. 851. B. D. 853. C. 854. D. 944. D. E. 970. A. B. C. 977. B. C. 987. C. D. E. 988. A.

Ulsderbaci. Sarrazin (Johannes) designatus, 391. A.

Voti seu Valassiæ. Olivier (Antonius) 1132. A.

Ursicampi. Walerannus, 261. E. Instrum. 118. B.

S. Winoci. de Hamericourt (Gerardus) 506. B. C. Theodoricus, 403. B. Walterius, 397. B. 499. C. 509. D. 526. C. 540. A.

S. Vulmari in nemore. d'Oignies (Ludov.) 564. C. Instr. 131. B. 132. A. Petrus, 443. B. Instrum. 118. B. de Wetermille (Robertus) Instr. 132. A. B.

ABBATISSÆ.

S. AMANDI Rotomag. Marsilia, 261. B.

de Favarchiis. Eustachia, 196. E.

S. Glodesindis. Sancta hujus nominis, 570. B. 575. B.

Jotri. de Bourbon (Johanna) 1133. C.

S. Mariæ de Moguntia. Sophia, 780. E.

Monceii in diœc. Turon. d'Estivoy (N.) 316. E.

Moncelli ord. S. Claræ. de Croy (Carlotta) 150. E.

Monciaci. de Crevant d'Humieres (Elisabeth) 316. D.

Pauliaci. S. Austreberta, 113. A.

Pontis Rohardi. Kokeaus (N.) priorissa, 179. A.

Quindeliburgi. Mathildis, 18. A. 847. E.

